

balangçta tanr göü ve yeri yaratt. yer botu, yeryüzü ekileri yoktu; engin karanlıklarla kaplıyd. tanr'ın ruhu suların üzerinde dalgalanıyordu. tanr, "ik olsun" diye buyurdu ve k oldu. tanr n iyi olduunu gördü ve onu karanlıktan ayrd. ia "gündüz", karanla "gece" adn verdi. akam oldu, sabah oldu ve ilk gün olutu. tanr, "sularn ortasında bir kubbe olsun, sular birbirinden ayrsn" diye buyurdu. ve öyle oldu. tanr gökkubbeyi yaratt. kubbenin altındaki sular üstündeki sulardan ayrd. kubbeye "gök" adn verdi. akam oldu, sabah oldu ve ikinci gün olutu. tanr, "göün altındaki sular bir yere toplansn, kuru toprak görünsün" diye buyurdu ve öyle oldu. kuru alana "kara", toplanan sulara "deniz" adn verdi. tanr bunun iyi olduunu gördü. tanr, "yeryüzü bitkiler, tohum veren otlar, türüne göre tohumu meyvesinde bulunan meyve ağaclar üretsin" diye buyurdu ve öyle oldu. yeryüzü bitkiler, türüne göre tohum veren otlar, tohumu meyvesinde bulunan meyve ağaclar yetitirdi. tanr bunun iyi olduunu gördü. akam oldu, sabah oldu ve üçüncü gün olutu. tanr öyle buyurdu: "gökkubbeye gündüzü geceden ayracak, yeryüzünü aydnlatacak klar olsun. belirtileri, mevsimleri, günleri, yllar göstereyin." ve öyle oldu. (tanr büyüü gündüze, küçüü geceye egemen olacak iki büyük ve yldzlar yaratt. yeryüzünü aydnlamak, gündüze ve geceye egemen olmak, karanlıktan ayırmak için onlar gökkubbeye yerletirdi. tanr bunun iyi olduunu gördü. (akam oldu, sabah oldu ve dördüncü gün olutu. tanr, "sular canl yaratıklarla dolup tasn, yeryüzünün üzerinde, gökte kular uçuşun" diye buyurdu. tanr büyük deniz canavarların, sularda kaynaa canllar ve uçan çeitli varlıklar yaratt. bunun iyi olduunu gördü. tanr, "verimli olun, çolaln, denizleri doldurun, yeryüzünde kular çolsn" diyerek otlan kutsad. akam oldu, sabah oldu ve beinci gün olutu. tanr, "yeryüzü çeit çeit canl yaratık, evcil ve yabanl hayvan, sürüngen üretsin" diye buyurdu. ve öyle oldu. tanr çeit çeit yabanl hayvan, evcil hayvan, sürüngen yaratt. bunun iyi olduunu gördü. tanr, "insan kendi suretimizde, kendimize benzer yaratılm" dedi, "denizdeki balıklara, gökteki kulara, evcil hayvanlara, sürüngenlere, yeryüzünün tümüne egemen olsun." tanr insan kendi suretinde yaratt. böylece insan tanr suretinde yaratılm oldu. insanlar erkek ve dii olarak yaratt. onlar kutsayarak, "verimli olun, çolaln" dedi, "yeryüzünü doldurun ve denetimimize alın; denizdeki balıklara, gökteki kulara, yeryüzünde yaayan bütün canlılara egemen olun. ite yeryüzünde tohum veren her otu, tohumu meyvesinde bulunan

her meyve ağacn size veriyorum. bunlar size yiyecek olacak. yabanl hayvanlara, gökteki kulara, sürüngenlere -soluk alp veren bütün hayvanlara- yiyecek olarak yeil otlar veriyorum." ve öyle oldu. tanr yaratıklarına baktı ve her eyin çok iyi olduunu gördü. akam oldu, sabah oldu ve altnc gün olutu.

2

gök ve yer bütün öeleriyle tamamlandı. yedinci güne gelindiinde tanr yapmakta oldu ii bitirdi. yaptı iten o gün dindendi. yedinci günü kutsad. onu kutsal bir gün olarak belirledi. çünkü tanr o gün yaptı, yaratt bütün ii bitirip dindendi. göün ve yerin yaratıl öyküsü: rab tanr göü ve yeri yaratırken, yeryüzünde yabanl bir fidan, bir ot bile bitmemi. çünkü rab tanr henüz yeryüzüne yamur göndermemi. topra ileyecek insan da yoktu. yerden yükselen buhar bütün topraklar suluyordu. rab tanr adem'i topraktan yaratt ve burnuna yaam soluunu üfledi. böylece adem yaayan varlık oldu. rab tanr douda, aden'de bir bahçe dikti. yaratt adem'i oraya koydu. bahçede iyi meyve veren türlü türlü güzel ağaç yetitirdi. bahçenin ortasında yaam aacyla iyiyle kötüyü bilme aac vardı. aden'den bir rmak douyor, bahçeyi sulayp orada dört kola ayrıyordu. ilk rman ad pion'dur. altın kaynaklar olan havıla snrlar boyunca akar. orada iyi altın, reçine ve oniks bulunur. ikinci rman ad gihon'dur, kü* snrlar boyunca akar. üçüncü rman ad dicledir, asur'un dousundan akar. dördüncü rmak ise frat'tır. rab tanr aden bahçesine bakmas, onu ilemesi için adem'i oraya koydu. ona, "bahçede istediin ağacn meyvesini yiyebilirsin" diye buyurdu, "ama iyiyle kötüyü bilme ağacından yeme. çünkü ondan yediin gün kesinlikle öölürsün." sonra, "adem'in yalnız kalmas için diil" dedi, "ona uygun bir yardımcı yaratacam." rab tanr yerdaki hayvanların, gökteki kuların tümünü topraktan yaratmış. onlara ne ad vereceini görmek için hepsini adem'e getirdi. adem her birine ne ad verdiyse, o canl o adla anld. adem bütün evcil ve yabanl hayvanlara, gökte uçan kulara ad koydu. ama kendisi için uygun bir yardımcı bulunmad. rab tanr adem'e derin bir uyku verdi. adem uyurken, rab tanr onun kaburga kemiklerinden birini alp yerini etle kapadı. adem'den ald kaburga kemiinden bir kadın yaratarak onu adem'e getirdi. adem, "ite, bu benim kemiklerimden alınm kemik, etimden alınm ettir" dedi, "ona 'kadn' denilecek, çünkü o adamdan alınd." bu nedenle adam annesini babasın brakp karsna balanacak, ikisi tek beden olacak. adem de kars da çıplaktılar, henüz utanç nedir bilmiyorlardı.

rab tanr'nn yaratt yabanl hayvanlarn en kurnaz yland. ylan kadna, "tanr gerçek-ten, 'bahçedeki aaçlarn hiçbirinin meyvesini yemeyin' dedi mi?" diye sordu. kadn, "bahçedeki aaçlarn meyvelerinden yiyebiliriz" diye yantlad, "ama tanr, 'bahçenin ortasndaki aacn meyvesini yemeyin, ona dokunmayn; yoksa ölürsünüz' dedi." ylan, "kesinlikle ölmezsiniz" dedi, "çünkü tanr biliyor ki, o aacn meyvesini yediinizde gözleriniz açlacak, iyiyile kötüyü bilerek tanr gibi olacaksınız." kadn aacn güzel, meyvesinin yemek için uygun ve bilgelik kazanmak için kekici olduunu gördü. meyveyi koparp yedi. yanndaki kocasına verdi, o da yedi. ikisinin de gözleri açld. çplak olduklarn anladlar. bu yüzden incir yapraklar dikip kendilerine önlük yaptlar. derken, günün serinlinde bahçede yürüyen rab tanr'nn sesini duydu- lar. o'ndan kaçp aaçlarn arasına gizlendiler. rab tanr adem'e, "neredesin?" diye seslendi. adem, "bahçede sesini duyunca korktum. çünkü çplaktım, bu yüzden gizlendim" dedi. rab tanr, "çplak olduunu sana kim söyledi?" diye sordu, "sana meyvesini yeme dediim aaçtan m yedin?" adem, "yanma koyduun kadn aacn meyvesini bana verdi, ben de yedim" diye yantlad. rab tanr kadna, "nedir bu yaptn?" diye sordu. kadn, "ylan beni aldatt, o yüzden yedim" diye karlk verdi. bunun üzerine rab tanr yлана, "bu yaptn- dan ötürü bütün evcil ve yabanl hayvan- larn en lanetlisi sen olacaksn" dedi, "karnnn üzerinde sürünecek, yaamn boyunca toprak yiyeceksin. seninle kadn, onun soyuyla senin soyunu birbirinize düman edeceim. onun soyu senin ban ezecek, sen onun top- uuna saldracaksn." rab tanr kadna, "çocuk doururken sana çok ac çektireceim" dedi, "ar çekerek doum yapacaksn. kocana is- tek duyacaksn, seni o yönetecek." rab tanr adem'e, "karnn sözünü dinlediin ve sana, meyvesini yeme dediim aaçtan yediin için toprak senin yüzünden lanetlendi" dedi, "yaam boyu emek vermeden yiyecekbul- mayacaksn. toprak sana diken ve çal vere- cek, yaban otu yiyeceksin. topraa dönünc- eye dek ekmeini aln teri dökerek kazanacak- sn. çünkü topraksn, topraktan yaratldn ve yine topraa döneceksin." adem karsna havva adn verdi. çünkü o bütün insanların an- nesiydi. rab tanr adem'le kars için deriden giysiler yaptı, onlar giydirdi. sonra, "adem iyiyile kötüyü bilmekle bizlerden biri gibi oldu" dedi, "artk yaam aacna uzanp meyve almasna, yiyip ölümsüz olmasna izin ver- ilmemeli." böylece rab tanr, yaratlm oldu topra ilemek üzere adem'i aden bahçesin- den çıkardı. onu kovdu. yaam aacnn yolunu denetlemek için de aden bahçesinin dousuna keruvlar ve her yana dönen alevli bir klç yer-

adem kars havva ile yatt. havva hamile kald ve kayin'i dourdu. "rab'bin yardmyla bir oul dünyaya getirdim" dedi. daha sonra kayin'in kardei habil'i dourdu. habil çoban oldu, kayin ise çiftçi. günler geçti. bir gün kayin topran ürünlerinden rab'be sunu ge- tirdi. habil de sürüsünde ilk doan hayvan- lardan bazlarn, özellikle de yalarn getirdi. rab habil'i ve sunusunu kabul etti. kayin'le sunusunu ise reddetti. kayin çok öfkelen- di, suratn ast. rab kayin'e, "niçin öfkelen- din?" diye sordu, "niçin surat astn? doru olan yapsan, seni kabul etmez miyim? ancak doru olan yapmazsan, günah kapda pusuya yatm, seni bekliyor. ona egemen olmal- sn." kayin kardei habil'e, "haydi, tarlaya geldim dedi. tarlada birlikteyken kardeine saldrp onu öldürdü. rab kayin'e, "kardein habil nerede?" diye sordu. kayin, "bilmiyorum, kardeimin bekçisi miyim ben?" diye karlk verdi. rab, "ne yaptn?" dedi, "kardeinin kan topraktan bana sesleniyor. artk dök- tütün karde kann içmek için azn açan topran laneti altındas. ilediin toprak bundan böyle sana ürün vermeyecek. yeryüzünde aylak aylak dolaacaksn." kayin, "cezam kaldra- mayacam kadar ar" diye karlk verdi, "bugün beni bu topraklardan kovdun. artk huzu- rundan uzak kalacak, yeryüzünde aylak ay- lak dolaacam. kim bulsa öldürecek beni." bunun üzerine rab, "seni kim öldürürse, on- dan yedi kez öç alınacak" dedi. kimse bulup öldürmesin diye kayin'in üzerine bir nian koydu. kayin rab'bin huzurundan ayrld. aden bahçesinin dousunda, nod topraklarına yerleti. kayin karsyla yatt. kars hamile kald ve hanok'u dourdu. kayin o strada bir kent kurmaktayd. kente olu hanok'un adn verdi. hanok'tan irat oldu. irat'tan mehuyael, mehuyael'den metuael, metuael'den lemek oldu. lemek iki kadnla evlendi. birinin ad äda, öbürünün ise silla'y'd. äda yaval' dourdu. yaval sürü sahibi göçebelerin atasyd. kardeinin ad yuval'y'd. yuval lir ve ney çalanlarn atasyd. silla tuval-kayin'i dourdu. tuval-kayin tunç* ve demirden çeitli kesici aletler yapardı. tuval-kayin'in kzkardei naama'y'd. lemek karlarına öyle dedi: "ey äda ve silla, beni dinleyin, ey lemek'in karlar, sözlerime kulak verin. beni yaralad için bir adam öldürdüm, beni hrpal- ad için bir genci öldürdüm. kayin'in yedi kez öcü alınacaksa, lemek'in yetmi yedi kez öcü alınmal." adem karsyla yine yatt. havva bir erkek çocuk karsyd. "tanr kayin'in öldürdüü habil'in yerine bana baka bir oul balad" diyerek çocua it adn verdi. it'in de bir oul oldu, adn eno koydu.

adem soyunun öyküsü: tanr insan yarat-
tında onu kendine benzer kld. onlar erkek
ve dii olarak yaratı ve kutsad. yaratıdk-
lar gün onlara "insan" adn verdi. adem 130
yandayken kendi suretinde, kendisine ben-
zer bir olu oldu. ona it adn verdi. it'in
dumundan sonra adem 800 yl daha yaad.
baka oullar, kzlar oldu. adem toplam 930
yl yaadktan sonra öldü. it 105 yandayken
olu eno dodu. eno'un dumundan sonra it
807 yl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu.
it toplam 912 yl yaadktan sonra öldü. eno
90 yandayken olu kenan dodu. kenan'n dou-
mundan sonra eno 815 yl daha yaad. baka
oullar, kzlar oldu. eno toplam 905 yl yaadk-
tan sonra öldü. kenan 70 yandayken olu
mahalalel dodu. mahalalel'in dumundan
sonra kenan 840 yl daha yaad. baka oullar,
kzlar oldu. kenan toplam 910 yl yaadk-
tan sonra öldü. mahalalel 65 yandayken olu
yeret dodu. yeret'in dumundan sonra ma-
halalel 830 yl daha yaad. baka oullar, k-
zlar oldu. mahalalel toplam 895 yl yaadk-
tan sonra öldü. yeret 162 yandayken olu
hanok dodu. hanok'un dumundan sonra
yeret 800 yl daha yaad. baka oullar, kzlar
oldu. yeret toplam 962 yl yaadktan sonra
öldü. hanok 65 yandayken olu metuelah
dodu. metuelah'n dumundan sonra hanok
300 yl tanr yolunda yürüdü. baka oullar, k-
zlar oldu. hanok toplam 365 yl yaad. tanr
yolunda yürüdü, sonra ortadan kayboldu;
çünkü tanr onu yanna almt. metuelah 187
yandayken olu lemek dodu. lemek'in dou-
mundan sonra metuelah 782 yl daha yaad.
baka oullar, kzlar oldu. metuelah toplam
969 yl yaadktan sonra öldü. lemek 182
yandayken bir olu oldu. "rab'bin lanetledii
bu toprak yüzünden çektiimiz eziyeti, har-
cadmz emei bu çocuk hafifletip bizi rahatlat-
acak" diyerek çocua nuh adn verdi. nuh'un
dumundan sonra lemek 595 yl daha yaad.
baka oullar, kzlar oldu. lemek toplam 777 yl
yaadktan sonra öldü. nuh 500 yl yaadktan
sonra sam, ham, yafet adl oullar dodu.

yeryüzünde insanlar çöalmaya balad, kzlar
dodu. ilahi varlıklar insan kzlarnn güzel-
liini görünce beendikleriyle evlendiler. rab,
"ruhum insanda sonsuza dek kalmayacak,
çünkü o ölümlüdür" dedi, "insann ömrü yüz
yirmi yl olacak." ilahi varlıkların insan k-
zlaryla evlenip çocuk sahibi olduklar gün-
lerde ve daha sonra yeryüzünde nefiller vard.
bunlar eski ça kahramanlar, ünlü kiilerdi.
rab akt, yeryüzünde insann yapt kötülük
çok, baki fikri hep kötülükte. insan yarat-
tma piman oldu. yürei szlad. "yarat-
tm insanlar, hayvanlar, sürüngenleri*, kular

yeryüzünden silip atacam" dedi, "çünkü
onlar yarattma piman oldum." ama nuh
rab'bin gözünde lütuf buldu. nuh'un öyküsü
öyledir: nuh doru bir insand. çadalar
arasında kusursuz biriydi. tanr yolunda
yürüdü. üç olu vard: sam, ham, yafet.
tanr'nn gözünde yeryüzü bozulmu, zorbalkla
dolmutu. tanr yeryüzüne bakt ve her eyin
ne denli bozulduunu gördü. çünkü insanlar
yoldan çkmt. tanr nuh'a, "insanla son vere-
ceim" dedi, "çünkü onlar yüzünden yeryüzü
zorbalkla doldu. onlarla birlikte yeryüzünü
de yok edeceim. kendine gofer aacndan bir
gemi yap. içini dn ziftle, içeriye kamaralar
yap. gemiyi öyle yapacaksn: uzunluu üç
yüz, genilii elli, yüksekli otuz arn olacak.
pencere de yap, boyu yukarya doru bir arn
bulsun. kapy geminin yan tarafna koy. alt,
orta ve üst güverteler yap. yeryüzüne tu-
fan göndereceim. göklerin altında soluk alan
bütün canlılar yok edeceim. yeryüzündeki
her canl ölecek. ama seninle bir antlama
yapacam. oullarn, karn, gelinleriyle birlikte
gemiye bin. sa kalabilmeleri için her canl
türünden bir erkek, bir dii olmak üzere birer
çifti gemiye al. çeit çeit kular, hayvanlar,
sürüngenler sa kalmak için çifter çifter sana
gelecekler. yanna hem kendin, hem onlar
için yenebilecek ne varsa al, ilerde yemek
üzere depola." nuh tanr'nn bütün buyruk-
larn yerine getirdi.

rab nuh'a, "bütün ailenle birlikte gemiye
bin" dedi, "çünkü bu kuak içinde yalnız seni
doru buldum. yeryüzünde soylar tüken-
mesin diye, yanna temiz saylan hayvanlar-
dan erkek ve dii olmak üzere yedier çift,
kirlili saylan hayvanlardan birer çift, kular-
dan yedier çift al. (çünkü yedi gün sonra
yeryüzüne krk gün krk gece yamur yadra-
cam. yarattm her canlı yeryüzünden silip
atacam." nuh rab'bin bütün buyruqların yer-
ine getirdi. yeryüzünde tufan koptuunda
nuh alt yüz yandayd. nuh, oullar, kars,
gelinleri tufandan kurtulmak için hep bir-
likte gemiye bindiler. tanr'nn nuh'a buyur-
duu gibi temiz ve kirlili saylan her tür hay-
van, ku ve sürüngenden* erkek ve dii olmak
üzere birer çift nuh'a gelip gemiye bindiler.
(yedi gün sonra tufan koptu. nuh alt yüz
yandayken, o yln ikinci aynn* on yedinci
günü enginlerin bütün kaynaklar fkrd, gök-
lerin kapaklar açld. yeryüzüne krk gün krk
gece yamur yad. nuh, oullar sam, ham,
yafet, nuh'un karsyla üç gelini tam o gün
gemiye bindiler. onlarla birlikte her tür hay-
van -evcil hayvanların, sürüngenlerin, kuların,
uçan yaratklarn her türü- gemiye bindi.
soluk alan her tür canlı çifter çifter nuh'un
yanna gelip gemiye bindi. gemiye giren hay-
vanlar tanr'nn nuh'a buyurduu gibi erkek ve

diydi. rab nuh'un ardndan kapy kapad. tufan krk gün sürdü. çolan sular gemiyi yerden yukar kaldırd. sular yükseldi, çaldıkça çaldı; gemi suyun üzerinde yüzmeye balad. sular öyle yükseldi ki, yeryüzündeki bütün yüksek dalar su altında kald. yükselen sular dalar on be arn at. yeryüzünde yaayan bütün canlar yok oldu; kular, evcil ve yabanl hayvanlar, sürüngenler, insanlar, soluk alan bütün canlar öldü. (rab insanlardan evcil hayvanlara, sürüngenlerden kulara dek bütün canlar yok etti, yeryüzündeki her ey silinip gitti. yalnız nuh'la gemidekiler kald. sular yüz elli gün boyunca yeryüzünü kaplad.

8

sonra tanr nuh'u ve gemideki evcil ve yabanl hayvanlar anmsad. yeryüzünde bir rüzgar estirdi, sular alçalmaya balad. enginlerin kaynaklar, göklerin kapaklar kapand. yamur dindi. sular yeryüzünden çekilmeye balad. yüz elli gün geçtikten sonra sular azald. gemi yedinci ayn* on yedinci günü ararat dalarna oturdu. sular onuncu aya kadar sürekli azald. onuncu ayn birinde dalarn doruu göründü. krk gün sonra nuh yapm olduu geminin penceresini açt. kuzgunu dar gönderdi. kuzgun sular kuruyuncaya kadar dönmedi, uçup durdu. bunun üzerine nuh sularn yeryüzünden çekilip çekilmediini anlamak için güvercini gönderdi. güvercin konacak bir yer bulamad, çünkü her yer suyla kaplyd. gemiye, nuh'un yanna döndü. nuh uzanp güvercini tuttu ve gemiye, yanna ald. yedi gün daha bekledi, sonra güvercini yine dar sald. güvercin gagasnda yeni kopmu bir zeytin yaprayla akamleyin geri döndü. o zaman nuh sularn yeryüzünden çekilmi olduunu anlad. yedi gün daha bekledikten sonra güvercini yine gönderdi. bu kez güvercin geri dönmedi. nuh alt yüz bir yandayken, birinci ayn birinde yeryüzündeki sular kurudu. nuh geminin üstündeki kapa kaldırdıca topran kurumu olduunu gördü. ikinci ayn yirmi yedinci günü toprak tümüyle kurumutu. tanr nuh'a, "karn, oulları ve gelinleriyle birlikte gemiden çk" dedi, ("kendinle birlikte bütün canlar, kular, hayvanlar, sürüngenleri* de çkar. üresinler, verimli olsunlar, yeryüzünde çöalsınlar." nuh kars, oullar ve gelinleriyle birlikte gemiden çkt. bütün hayvanlar, sürüngenler, kular, yeryüzünde yaayan her tür canl da gemiyi terk etti. nuh rab'be bir sunak yapt. orada bütün temiz saylan hayvanlarla kulardan yakmalk sunular* sundu. güzel kokudan honut olan rab içinden öyle dedi: "insanlar yüzünden yeryüzünü bir daha lanetlemeyeceim. çünkü insan yüreindeki eilimler çocukluundan beri kötüdür. imdi yaptm gibibütün canlar bir

daha yok etmeyeceim. "dünya durdukça ekin ekmek, biçmek, scak, souk, yaz, k, gece, gündüz hep var olacaktır."

9

tanr, nuh'u ve oulları kutsayarak, "verimli olun, çolp yeryüzünü doldurun" dedi, "yerdeki hayvanların, gökteki kuların tümü sizden korkup ürkecek. yeryüzündeki bütün canlar, denizdeki bütün balıklar sizin yönetiminize verilmiştir. bütün canlar size yiyecek olacak. yeil bitkiler gibi, hepsini size veriyorum. "yalnz kanl et yemeyeceksiniz, çünkü kan can içerir. sizin de kannz dökülürse, hakknz kesinlikle arayacam. her hayvandan hesabn soracam. her insandan, kardeinin canna kyan herkesten hakknz arayacam. "kim insan kan dökerse, kendi kan da insan tarafından dökülecektir. çünkü tanr insan kendi suretinde yaratt. verimli olun, çoln. yeryüzünde üreyin, artın." tanr nuh'a ve oullarına öyle dedi: "sizinle ve gelecek kuaklarınza, sizinle birlikteki bütün canlarla -kular, evcil ve yabanl hayvanlar, gemiden çıkan bütün hayvanlarla- antlamam sürdürmek istiyorum. (sizinle antlamam sürdürceim: bir daha tufanla bütün canlar yok olmayacak. yeryüzünü yok eden tufan bir daha olmayacak." tanr öyle sürdürdü konuşasn: "sizinle ve bütün canlarla kuaklar boyu sonsuza dek sürecek antlamamn belirtisi u olacak: yaym bulutlara yerletireceim ve bu, yeryüzüyle aramdaki antlamamn belirtisi olacak. yeryüzüne ne zaman bulut göndersem, yaym bulutların arasında ne zaman görünse, sizinle ve bütün canl varlıklarıyla yaptm antlamay anmsayacam: canlar yok edecek bir tufan bir daha olmayacak. ne zaman bulutlarda yay görünse, ona bakp yeryüzünde yaayan bütün canlarla yaptm sonsuza dek geçerli antlamay anmsayacam." tanr nuh'a, "kendimle yeryüzündeki bütün canlar arasında sürdürceim antlamamn belirtisi budur" dedi. gemiden çıkan nuh'un oulları sam, ham ve yafet idi. ham kenan'n babasyd. nuh'un üç olu bunlard. yeryüzüne yaylan bütün insanlar onlardan üredi. nuh çiftçiydi, ilk ba o dikti. arap içip sarho oldu, çadırın içinde çırılçplak uzand. kenan'n babas olan ham babasın çplak olduunu görünce dar çkp iki kardeine anlatt. sam'la yafet bir giysi alp omuzlarına atlar, geri geri yürüyerek çplak babaların örttüler. babaların çplak görmemek için yüzlerini öbür yana çevirdiler. nuh aynla küçük olunun ne yaptn anlayarak, öyle dedi: "kenan'a lanet olsun, köleler kölesi olsun kardelerine. övgüler olsun sam'n tanrs rab'be, kenan sam'a kul olsun. tanr yafet'e bolluk versin, sam'n çadırlarnda yaasn, kenan yafet'e kul olsun." nuh tufandan sonra üç yüz elli yıl daha yaad. toplam dokuz yüz elli yıl yaadktan sonra

öldü.

10

nuh'un oullar sam, ham ve yafet'in öyküsü udur: tufandan sonra bunların birçok olu oldu. yafet'in oullar: gomer, magog, meday, yâvan, tuval, meek, tiras. gomer'in oullar: akenaz, rifat, togarma. yâvan'ın oullar: elia, tari, kittim, rodanim. kylarda yaayan insanların atalar bunlardır. ülkelerinde çeitli dillere, uluslarında çeitli boylara bölündüler. ham'ın oullar: kü, misrayim, püt, kenan. kü'nün oullar: seva, havila, savta, raama, savteka. raama'nın oullar: eva, dedan. kü'nün nemrut adında bir olu oldu. yiitliyle yeryüzüne ün sald. rab'bin önünde yiit bir avcyd. "rab'bin önünde nemrut gibi yiit avc" sözü buradan gelir. ilkin inar topraklarında, babil, erek, akat, kalne kentlerinde krallık yaptı. sonra asur'a giderek ninova, rehovot-ir, kalah kentlerini ve ninova'yla önemli bir kent olan kalah arasında resen'i kurdu. (misrayim ludlular'n, anamlar'n, lehavilar'n, naftuhlular'n, patruslular'n, filistililer'in atalar olan kasluhlular'n ve kaftorlular'n atasıyd. (kenan ilk olu olan sidon'un babas ve hititler'in*, yevuslular'n, amorlular'n, girgallar'n, hivliler'in, arklılar'n, sinliler'in, arvatlar'n, semarllar'n, hamallar'n atasıyd. kenan boylar daha sonra dald. ((kenan snr sayda'dan gerar, gazze, sodom, gomora, adma ve sevoyim'e doru laa'ya kadar uzanyordu. ülkelerinde ve uluslarında çeitli boylara ve dillere bölünen hamoullar bunlard. yafet'in aabeyi olan sam'n da çocuklar oldu. sam bütün ever soyunun atasıyd. sam'n oullar: elam, asur, arpakat, lud, aram. aram'n oullar: üs, hul, geter, ma. arpakat elah'n babasıyd. elah'tan ever oldu. ever'in iki olu oldu. birinin ad pelek'ti; çünkü yeryüzündeki insanlar onun yaad dönemde bölündü. kardeinin ad yoktan'd. yoktan almodat'n, elef'in, hasarmavet'in, yerah'n, hadoram'n, uzal'n, dikla'nn, oval'n, avimael'in, eva'nn, ofir'in, havila'nn, yovav'n atasıyd. bunların hepsi yoktan'n soyundandı. (((douda, mea'dan sefar'a uzanan dalk bölgede yaarlardı. ülkelerinde ve uluslarında çeitli boylara ve dillere bölünen samoullar bunlard. tufandan sonra kayda geçen, ulus ulus, boy boy yeryüzüne yayılan bütün bu insanlar nuh'un soyundan gelmedir.

11

balangçta dünyadaki bütün insanlar aynı dili konuşur, aynı sözleri kullanırlardı. douya göçerlerken ayrı bölgelerinde bir ova bulup oraya yerletiler. birbirlerine, "gelin, tula yapp iyice piirelim" dediler. ta yerine

tula, harç yerine zift kullandılar. sonra, "kendimize bir kent kuralm" dediler, "göklere ericecek bir kule dikip ün salalım. böylece yeryüzüne dalmayız." rab insanların yapti kentle kuleyi görmek için aaya indi. "tek bir halk olup aynı dili konuşarak bunu yapmaya baladıklarına göre, düündüklerini gerçekletirecek, hiçbir engel tanmayacaklar" dedi, "gelin, aa inip dillerini kartralm ki, birbirlerini anlamasınlar." böylece rab onları yeryüzüne datarak kentin yapmı durdurdu. bu nedenle kente babil ad verildi. çünkü rab bütün insanların dilini orada kartrm ve onları yeryüzünün dört bucana datmı. sam'n soyunun öyküsü: tufandan iki yıl sonra sam 100 yandayken olu arpakat dodu. arpakat'n doumundan sonra sam 500 yıl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu. arpakat 35 yandayken olu elah dodu. elah'n doumundan sonra arpakat 403 yıl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu. elah 30 yandayken olu ever dodu. ever'in doumundan sonra elah 403 yıl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu. ever 34 yandayken olu pelek dodu. pelek'in doumundan sonra ever 430 yıl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu. pelek 30 yandayken olu reu dodu. reu'nun doumundan sonra pelek 209 yıl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu. reu 32 yandayken olu seruk dodu. seruk'un doumundan sonra reu 207 yıl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu. seruk 30 yandayken olu nahor dodu. nahor'un doumundan sonra seruk 200 yıl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu. nahor 29 yandayken olu terah dodu. terah'n doumundan sonra nahor 119 yıl daha yaad. baka oullar, kzlar oldu. yetmi yandan sonra terah'n avram, nahor ve haran adlı oullar oldu. terah soyunun öyküsü: terah avram, nahor ve haran'n babasıyd. haran'n lut adlı bir olu oldu. haran, babas terah henüz saken, doduu ülkede, kildaniler'in* ur kentinde öldü. avram'la nahor evlendiler. avram'n karsnn ad saray, nahor'un kinsin ad milka'y'd. milka yiska'nn babas haran'n kzyd. saray krsd, çocuı olmuyordu. terah, olu avram', haran'ın olu olan torunu lut'u ve avram'n kars olan gelini saray' yanna aldı. kenan ülkesine gitmek üzere kildaniler'in ur kentinden ayrıldılar. haran'a gidip oraya yerletiler. terah iki yüz beş yaadktan sonra haran'da öldü

12

rab avram'a, "ülkeni, akrabalarn, baba evini brak, sana göstereceim ülkeye git" dedi, "seni büyük bir ulus yapacam, seni kutsayacak, sana ün kazandracam, bereket kayna olacaksn. seni kutsayanlar kutsayacak, seni lanetleyenler lanetleyecek. yeryüzündeki bütün halklar senin aracınla kutsanacak." avram rab'bin buyurduu gibi yola çkt. lut da onunla birlikte gitti. avram haran'dan

ayrıld zaman yetmi be yandayd. kars saray', yeeni lut'u, harran'da kazandklar mallar, edindikleri uaklar yanna alp kenan ülkesine doru yola çkt. oraya vardlar. avram ülke boyunca ekem'deki more meesine kadar ilerledi. o günlerde orada kenanlar yayordu. rab avram'a görünerek, "bu topraklar senin soyuna vereceim" dedi. avram kendisine görünen rab'be orada bir sunak yaptı. oradan beytel'in dousundaki dalk bölgeye doru gitti. çadrn batdaki beytel'le doudaki ay kenti'nin arasna kurdu. orada rab'be bir sunak yapp rab'be yakard. sonra kona göçe negev'e doru ilerledi. ülkedeki iddetli ktlık yüzünden avram geçici bir süre için msr'a gitti. msr'a yaklatklarında kars saray'a, "güzel bir kadn olduunu biliyorum" dedi, "olur ki msrlar seni görüp, 'bu onun kars' diyerek beni öldürür, seni sa brakrlar. lütfen, 'onun kzkardeiym' de ki, senin hatrn için bana iyi davransnlar, canma dokumasnlar." avram msr'a girince, msrlar karsn çok güzel olduunu farkettiler. kadn gören firavunun adamlar, güzelliini firavuna övdüler. kadn saraya alnd. onun hatri için firavun avram'a iyi davrand. avram davar, sr, erkek ve dii eek, erkek ve kadn köle, deve sahibi oldu. rab avram'n kars saray yüzünden firavunla ev halknn bana korkunç felaketler getirdi. firavun avram' çartarak, "nedir bana bu yaptn?" dedi, "neden saray'n karn olduunu söylemedin? niçin 'saray kzkardeimdir' diyerek onunla evlenmeye izin verdin? al karn, git!" firavun avram için adamlarna buyruk verdi. böylece avram'la karsn sahip oldu her eyle birlikte gönderdiler.

13

avram, kars ve sahip oldu her eyle birlikte msr'dan ayrılp negev'e doru gitti. lut da onunla birlikteydi. avram çok zengindi. sürüleri, altınlar, gümüleri vard. negev'den balayp bir yerden öbürüne geçerek beytel'e kadar gitti. beytel'le ay kenti arasnda daha önce çadrn kurmu oldu yere vard. önceden yapm oldu sunan bulundunu yere gidip orada rab'be yakard. avram'la birlikte göçen lut'un da davarlar, srlar, çadrılar vard. mallar öyle çoktu ki, toprak birlikte yaamalarına elvermedi; yan yana yaayamadlar. avram'n çobanlarıyla lut'un çobanlar arasnda kavga çkt. -o günlerde kenanlar'la perizliler de orada yayorlard.- avram lut'a, "biz akrabayz" dedi, "bu yüzden aramızda da çobanlarımz arasında da kavga çkmasn. bütün topraklar senin önünde. gel, ayrılm. sen sola gidersen, ben saa gideceim. sen saa gidersen, ben sola gideceim." lut gevresine bakt. eria ovas'nn tümü rab'bin bahçesi gibi, soar'a doru giderken msr topraklar gibiydi. her yerde bol su vard.

rab sodom ve gomora kentlerini yok etmeden önce ova böyleydi. lut kendine eria ovas'nn tümünü seçerek douya doru göçtü. bir-birlerinden ayrıldlar. avram kenan topraklarında kald. lut ovadaki kentlerin arasna yerleti, sodom'a yakın bir yere çadr kurdu. sodom halk çok kötüydü. rab'be kar büyük günah iliyordu. lut avram'dan ayrıldıktan sonra, rab avram'a, "bulunduun yerden kuzeye, güneye, douya, batya dikkatle bak" dedi, "gördüün bütün topraklar sonsuza dek sana ve soyuna vereceim. soyunu topran tozu kadar çoaltacam. öyle ki, biri çkp da topran tozunu sayabilirse, senin soyunu da sayabilecek. kalk, sana vereceim topraklar boydan boya dola." avram çadrn söktü, gidip hevron'daki mamre meeline yerleti. orada rab'be bir sunak yaptı.

14

bu arada inar kral amrafel, ellasar kral aryok, elam kral kedorlaomer ve goyim kral tidal sodom kral bera'ya, gomora kral bira'ya, adma kral inav'a, sevoyim kral emever'e ve bala -soar- kral'na kar sava açt. bu son be kral bugün lut gölü olan siddim vadisi'nde güçlerini birletirmitti. bu krallar on iki yl kedorlaomer'in egemenlii altında yaam, on üçüncü yl ona bakaldırlard. on dördüncü yl kedorlaomer'le onu destekleyen öbür krallar gelip aterot-karnayim'de refallar', ham'da zuzlular', ave-kiryatayim'de emliler'i, çöl kenarındaki el-paran'a kadar uzanan dalk seir bölgesinde horlular' bozguna urattlar. (oradan geri dönüp eynmipat'a -kade'e- gittiler. amalekiler'in bütün toprakların alarak haseson-tamar'da yaayan amorlular' bozguna urattlar. bunun üzerine sodom, gomora, adma, sevoyim, bala -soar- krallar yola çkt. bu be kral dört krala -elam kral kedorlaomer, goyim kral tidal, inar kral amrafel, ellasar kral aryok'a- kar siddim vadisi'nde sava düzene girdiler. (siddim vadisi zift çukurlarıyla doluydu. sodom ve gomora krallar kaçarken adamlarından bazıları bu çukurlara dütti. sa kalanlara dalara kaçt. dört kral sodom ve gomora'nın bütün maln ve yiyeceini alp gitti. avram'n yeeni lut'la malların da götürdüler. çünkü o da sodom'da yayordu. oradan kaçp kurtulan biri gelip ibrani avram'a durumu bildirdi. avram ekol'la aner'in kardei amorlu mamre'nin meeliinde yayordu. bunların hepsi avram'dan yanaydılar. avram yeeni lut'un tutsak alndn duyunca, evinde doup yetimi üç yüz on sekiz adamn yanna alarak dört kral dan'a kadar kovalad. adamların gruplara ayrd, gece saldrp onları bozguna uratarak am'n kuzeyindeki hova'ya kadar kovalad. yamalanın bütün mal, yeeni lut'la malların, kadınlar ve halk geri getirdi. avram kedor-

laomer'le onu destekleyen krallar bozguna uratp dönünce, sodom kral onu karlamak için kral vadisi olan ave vadisi'ne gitti. yüce tanr'nn kâhini* olan alem kral melkisedek ekmek ve arap getirdi. avram' kutsayarak öyle dedi: "yeri göü yaratan yüce tanr avram' kutsasın, dümanların onun eline teslim eden yüce tanr'ya övgüler olsun." bunun üzerine avram her eyin ondan melkisedek'e verdi. sodom kral avram'a, "adamların bana ver, mallar sana kalsın" dedi. avram sodom kral'na, "yeri göü yaratan yüce tanr rab'bin önünde sana ait hiçbir ey, bir iplik, bir çark ba bile almayacama ant içirim" diye karlk verdi, "öyle ki, 'avram' zengin ettim" demeyesin. (yalnız, adamların yedikleri bunun dnda. bir de beni destekleyen aner, ekol ve mamre paylarına düeni alsınlar."

15

bundan sonra rab bir görümde avram'a, "korkma, avram" diye seslendi, "senin kalkanım benim. ödülün çok büyük olacak." avram, "ey egemen rab, bana ne vereceksin?" dedi, "çocuk sahibi olamadım. evim aml eliezer'e kalacak. bana çocuk vermediğin için evimdeki bir uak mirasçım olacak." rab yine seslendi: "o mirasçın olmayacak, öz çocuğun mirasçın olacak." sonra avram' dar çıkarak, "göklere bak" dedi, "yıldızlar sayabilir misin? ite, soyun o kadar çok olacak." avram rab'be iman getir, rab bunu ona doruluk saydı. tanr avram'a, "bu topraklar sana miras olarak vermek için kıldaniler'in* ur kent'i'nden seni çkaran rab benim" dedi. avram, "ey egemen rab, bu topraklar miras alacam nasıl bileceim?" diye sordu. rab, "bana bir düve, bir keçi, bir de koç getir" dedi, "hepsi üçer yanda olsun. bir de kumruyla güvercin yavrusu getir." avram hepsini getirdi, ortadan kesip parçalar birbirine kar dızdı. yalnız kular kesmedi. lelerin üzerine konan yrtç kular kovdu. güne batarken avram derin bir uykuya dald. üzerine dehet verici zifiri bir karanlık çöktü. rab avram'a öyle dedi: "unu iyi bil ki, senin soyun yabanc bir ülkede, gurbette yaayacak. dört yüz yıl kölelik edip bask görecek. ama soyuna kölelik yaptran ulusu cezalandıracam. sonra soyun oradan büyük mal varıyla çkacak. sen de esenlik içinde atalarna kavuacaksın. ileri yata ölüp gömüleceksin. soyunun dördüncü kua buraya geri dönecek. çünkü amorlular'n yapt kötülükler henüz dorua varmad." güne batp karanlık çökünce, dumanlı bir mangalla alevli bir meale göründü ve kesilen hayvan parçalarının arasından geçti. o gün rab avram'la antlama yaparak ona öyle dedi: "msr Irma'ndan büyük frat Irma'na kadar uzanan bu topraklar -ken, keniz, kadmon, hitit*, periz, refa, amor, kenan, girga ve yevus toprakların- senin soyuna vereceim." (

(

16

kars saray avram'a çocuk verememiti. saray'n hacar adında msrl bir cariyesi vardı. saray avram'a, "rab çocuk sahibi olmam engelledi" dedi, "lütfen, cariyeyle yat. belki bu yoldan bir çocuk sahibi olabilirim." avram saray'n sözünü dinledi. saray msrl cariyesi hacar'i kocas avram'a kar olarak verdi. bu olay avram kenan'da on yıl yaadktan sonra oldu. avram hacar'le yatt, hacar hamile kald. hacar hamile olduunu anlayınca, hanımın küçük görmeye balad. saray avram'a, "bu haksızlık senin yüzünden bama geldi!" dedi, "cariyemi koynuna soktum. hamile olduunu anlayınca beni küçük görmeye balad. ikimiz arasında rab karar versin." avram, "cariyen senin elinde" dedi, "neyi uygundur görürsen yap." böylece saray cariyesine sert davranmaya balad. hacar onun yannından kaçtı. rab'bin melehi hacar'i çölde bir pınarı, ur yolundaki pınarı banda buldu. ona, "saray'n cariyesi hacar, nereden gelip nereye gidiyorsun?" diye sordu. hacar, "hanımın saray'dan kaçıyorum" diye yanıtladı. rab'bin melehi, "hanıma dön ve ona boyun e" dedi, "senin soyunu öyle çoaltacam ki, kimse sayamayacak. "ite hamilesin, bir olun olacak, adın ismail koyacaksın. çünkü rab sknt içindeki yakarı itti. olun yaban eene benzer bir adam olacak, o herkese, herkes de ona kar çkacak. kardelerinin hepsiyle çekime içinde yaayacak." hacar, "beni gören tanr'ı gerçekten gördüm mü?" diyerek kendisiyle konuan rab'be "el-roi" adn verdi. bu yüzden kade'le beret arasındaki o kuyuya beer-lahay-roi ad verildi. hacar avram'a bir erkek çocuk dourdu. avram çocuğun adn ismail koydu. hacar ismail'i dourdunda, avram seksen alt yandıydı.

17

avram doksan dokuz yandıyken rab ona görünerek, "ben her eye gücü yeten tanr'ım" dedi, "benim yolumda yürü, kusursuz ol. seninle yaptım antlamay sürdüreceğim, soyunu alabildiğine çoaltacam." avram yüzüstü yere kapandı. tanr, "seninle yaptım antlama udur" dedi, "birçok ulusun babası olacaksın. artk adın avram değil, ibrahim olacak. çünkü seni birçok ulusun babası yapacam. seni çok verimli kılacam. soyundan uluslar doğacak, krallar çıkacak. antlamam seninle ve soyunla kuaklar boyunca, sonsuza dek sürdüreceğim. senin, senden sonra da soyunun tanrı olacam. bir yabancı olarak yaadın topraklar, bütün kenan ülkesini sonsuza dek mülkünüz olmak üzere sana ve soyuna vereceim. onların tanrıları ola-

cam." tanr ibrahim'e, "sen ve soyun kuaklar boyu antlamama bal kalmalsnz" dedi, "seninle ve soyunla yaptm antlamann koulu udur: aranzdaki erkeklerin hepsi sünnet edilecek. sünnet olmalsnz. sünnet aramzda antlamann belirtisi olacak. evinizde domu ya da soyunuzdan olmayan bir yabancandan satın alınm köleler dahil sekiz günlük her erkek çocuk sünnet edilecek. gelecek kuaklarnz boyunca sürececek. evinizde doan ya da satın aldız her çocuk kesinlikle sünnet edilecek. bedeninizdeki bu belirti sonsuza dek sürececek antlamamn simgesi olacak. sünnet edilmemi her erkek halknn arasından atlacak, çünkü antlamam bozmu demektir." tanr, "karn saray'a gelince, ona artk saray demeyeceksin" dedi, "bundan böyle onun ad sara olacak. onu kutsayacak, ondan sana bir oul vereceim. onu kutsayacam, uluslarn anas olacak. halklarn krallarn onun soyundan çıkacak." ibrahim yüzüstü yere kapand ve güldü. içinden, "yüz yanda bir adam çocuk sahibi olabilir mi?" dedi, "doksan yandaki sara dourabilir mi?" sonra tanr'ya, "keke ismail'i mirasçm kabul etseydin!" dedi. tanr, "hayr. ama karn sara sana bir oul douracak, adn ishak koyacaksn" dedi, "onunla ve soyuyla antlamam sonsuza dek sürdüreceim. ismail'e gelince, seni iittim. onu kutsayacak, verimli klacak, soyunu alabildiine çalıştacam. on iki beyin babas olacak. soyunu büyük bir ulus yapacam. ancak antlamam gelecek yl bu zaman sara'nın douraca olun ishak'la sürdüreceim." tanr ibrahim'le konuşmasn bitirince ondan ayrıl yukarya çekildi. ibrahim evindeki bütün erkekleri -olu ismail'i, evinde doanlarn, satın ald uaklarn hepsini- tanr'n kendisine buyurdu gibi o gün sünnet ettirdi. ibrahim sünnet olduunda doksan dokuz yandaydı. olu ismail on üç yanda sünnet oldu. ibrahim, olu ismail'le ayn gün sünnet edildi. ibrahim'in evindeki bütün erkekler -evinde doanlar ve yabancıardan satın alınanlar- onunla birlikte sünnet oldu.

18

ibrahim günün scak saatlerinde mamre meeliindeki çadırın önünde otururken, rab kendisine göründü. ibrahim karsında üç adamn durduunu gördü. onlar görür görmez karamaya kotu. yere kapanarak birine, "ey efendim, eer gözünde lütuf bulduysam, lütfe kulunun yanından ayrılmam" dedi, "biraz su getirteyim. ayaklarnz ykayn. u aacn altında dinlenin. madem kulunuza konuk geldiniz, brakn size yiyecek bir eyler getirteyim. biraz dinlendikten sonra yolunuza devam edersiniz." adamlar, "peki, dediin gibi olsun" dediler. ibrahim hemen çadra, sara'nın yanna gitti. ona, "hemen üç sea ince un al, yourup pide yap" dedi. ardn-

dan srlara kotu. körpe ve besili bir buza seçip uana verdi. uak buzay hemen hazırladı. ibrahim hazırlanan buzay yourt ve sütle birlikte götürüp konuklarnn önüne koydu. onlar yerken o da yanlarında, aacn altında durdu. konuklar, "karn sara nerede?" diye sordular. ibrahim, "çadırda" diye yanıtladı. rab, "gelecek yl bu zamanda kesinlikle yanna döneceim" dedi, "o zaman karn sara'nın bir olu olacak." sara rab'in arkasında, çadırın girişinde durmu, dinliyordu. ibrahim'le sara kocamlard, yalar hayli ileri ydi. sara âdetten kesilmiti. için için gülerke, "bu yatan sonra bu sevinci tadabilir miyim?" diye düündü, "üstelik efendim de yal." rab ibrahim'e sordu: "sara niçin, 'bu yatan sonra gerçekten çocuk sahibi mi olacam?' diyerek güldü? rab için olanaksz bir ey var mı? belirlenen vakitte, gelecek yl bu zaman yanna döndüümde sara'nın bir olu olacak." sara korktu, "gülmedim" diyerek yalan söyledi. rab, "hayr, güldün" dedi. adamlar oradan ayrılrken sodom'a doru baktılar. ibrahim onlar yolcu etmek için yanlarında yürüyordu. rab, "yapacam eyi ibrahim'den mi gizleyeceim?" dedi, "kukusuz ibrahim'den büyük ve güçlü bir ulus türeyecek, yeryüzündeki bütün uluslar onun aracyla kutsanacak. doru ve adil olan yaparak yolumda yürümeyi oullarna ve soyuna buyursun diye ibrahim'i seçtim. öyle ki, ona verdiim sözü yerine getireyim." sonra ibrahim'e, "sodom ve gomora büyük suçlama altında" dedi, "günahlr çok ar. onun için inip bakacam. duyduum suçlamalar doru mu, deil mi göreceim. bunlar yapp yapmadklarn anlayacam." adamlar oradan ayrılr sodom'a doru gittiler. ama ibrahim rab'in huzurunda kald. rab'be yaklaarak, "hakszla birlikte hakly da mı yok edeceksin?" diye sordu, "kentte elli doru kii var diyelim. oray gerçekten yok edecek misin? içindeki elli doru kiinin hatr için kenti balamayacak msın? senden uzak olsun bu. hakly, haksz ayn kefeye koyarak hakszn yanında hakly da öldürmek senden uzak olsun. bütün dünyay yarglayan adil olmal." rab, "eer sodom'da elli doru kii bulursam, onlarn hatrna bütün kenti balayacam" diye karlk verdi. ibrahim, "ben toz ve külüm, bir hiçim" dedi, "ama seninle konuma yürekliiliini göstereceim. krk be doru kii var diyelim, be kii için bütün kenti yok mu edeceksin?" rab, "eer kentte krk be doru kii bulursam, oray yok etmeyeceim" dedi. ibrahim yine sordu: "ya krk kii bulursan?" rab, "o krk kiinin hatr için hiçbir ey yapmayacam" diye yanıtladı. ibrahim, "ya rab, öfkelenme ama, otuz kii var diyelim?" dedi. rab, "otuz kii bulursam, kente dokunmayacam" diye yanıtladı. ibrahim, "ya rab, lütfen konuma yürekliiliimi bala" dedi, "eer yirmi kii bulursan?" rab, "yirmi kiinin hatr için kenti yok etmeyeceim" diye yanıtladı.

lad. ibrahim, "ya rab, öfkelenme ama, bir kez daha konuacam" dedi, "eer on kii bu-lursan?" rab, "on kiinin hatr için kenti yok etmeyeceim" diye yanıtladı. rab ibrahim'le konumasn bitirince oradan ayrıldı, ibrahim de çadırna döndü.

19

iki melek akamleyin sodom'a vardılar. lut kentin kapsında oturuyordu. onlar görür görmez karlamak için ayaa kalktı. yere kapanarak, "efendilerim" dedi, "kulunuzun evine buyurun. ayaklarınz ykayn, geceyi bizde geçirin. sonra erkenden kalkp yolunuza devam edersiniz." melekler, "olmaz" dediler, "geceyi kent meydanına geçireceiz." ama lut çok directti. sonunda onunla birlikte evine gittiler. lut onlara yemek hazırladı, mayasız ekmek piirdi. yediler. onlar yatmadan, kentin erkekleri -sodom'un her mahallesinden genç yal bütün erkekler- evi sardı. lut'a seslenerek, "bu gece sana gelen adamlar nerede?" diye sordular, "getir onlar da yatalım." lut dar çıktı, arkasından kapy kapadı. "kardeler, lütfen bu kötülüğü yapmayın" dedi, "erkek yüzü görmemi iki kzm var. size onlar getireyim, ne isterseniz yapn. yeter ki, bu adamlara dokunmayın. çünkü onlar konuumdur, çatmın altına geldiler." adamlar, "çekil önümüzden!" diye karlı verdiler, "adam buraya dardan geldi, imdi yargıık taslyor! sana daha beterini yaparız." lut'u ite kaka kapy krmaya davrandılar. ama içerdeki adamlar uzanıp lut'u evin içine, yanlarına aldılar ve kapy kapadılar. kapyya dayanan adamlar, büyük küçük hepsini kör ettiler. öyle ki, adamlar kapy bulamaz oldu. içerdeki iki adam lut'a, "senin burada baka kimin var?" diye sordular, "oullarn, kzlarn, damatların, kente sana ait kim varsa hepsini dar çıkar. çünkü buray yok edeceğiz. rab bu halk hakkında birçok kötü suçlama duydu, kenti yok etmek için bizi gönderdi." lut dar çıktı ve kzlaryla evlenecek olan adamlara, "hemen buradan uzaklan!" dedi, "çünkü rab bu kenti yok etmek üzere." ne var ki damat adaylar onun aka yaptı sandılar. tan aarrken melekler lut'a, "karnla iki kzn al, hemen buradan uzakla" diye üstelediler, "yoksa kent cezası bulurken sen de canından olursun." lut ar davrandı, ama rab ona acı. adamlar lut'la karsının ve iki kzn elinden tutup onlar kentin dna çıkardılar. kent dna çkna, adamlardan biri lut'a, "kaç, canı kurtar, arkana bakma" dedi, "bu ovann hiçbir yerinde durma. daa kaç, yoksa ölürgidersin." lut, "aman, efendim!" diye karlı verdi, "ben kulunuzdan honut kaldıncı, canı kurtarmakla bana büyük iyilik yaptınız. ama daa kaçamam. çünkü felaket bana yetiir, ölüürüm. ite, urada kaçabileceim yakın bir

kent var, küçücük bir kent. izin verin, oraya kaçp canı kurtarayım. zaten küçücük bir kent." adamlardan biri, "peki, dileini kabul ediyorum" dedi, "o kenti ykmayacam. çabuk ol, hemen kaç! çünkü sen oraya varmadan bir ey yapamam." bu yüzden o kente soar ad verildi. lut soar'a vardnda güne domutu. rab sodom ve gomora'nın üzerine gökten ateli kükürt yadırdı. bu kentleri, bütün ovay, oradaki insanları hepsini ve bütün bitkileri yok etti. ancak lut'un peisra gelen kars dönüp geriye bakınca tuz kesildi. ibrahim sabah erkenden kalkp önceki gün rab'bin huzurunda durdu yere gitti. sodom ve gomora'ya ve bütün ovaya baktı. yerdən, tüten bir ocak gibi duman yükseliyordu. tanrı ovadaki kentleri yok ederken ibrahim'i anmsam ve lut'un yaad kentleri yok ederken lut'u bu felaketin dna çıkarmtı. lut soar'da kalmaktan korkuyordu. bu yüzden iki kzyla kentten ayrılarak daa yerleti, onlarla birlikte bir maarada yaamaya baladı. büyük kz küçüüne, "babamz yal" dedi, "dünya geleneklerine uygun biçimde burada bizimle yatabilecek bir erkek yok. gel, babamza arap içirelim, soyumuzu yaatmak için onunla yatalım." o gece babalarına arap içirdiler. büyük kz gidip babasıyla yattı. ancak lut yatp kalktının farkında değildi. ertesi gün büyük kz küçüüne, "dün gece babamla yattım" dedi, "bu gece de ona arap içirelim. soyumuzu yaatmak için sen de onunla yat." o gece de babalarına arap içirdiler ve küçük kz babasıyla yattı. ama lut yatp kalktının farkında değildi. böylece lut'un iki kz da öz babalarından hamile kaldılar. büyük kz bir erkek çocuk doğurdu, ona moav adını verdi. moav bugünkü moavların atasıdır. küçük kzn da bir oğlu oldu, adını ben-ammi koydu. o da bugünkü ammonluların atasıdır.

20

ibrahim mamre'den negev'e göçerek kade ve sur kentlerinin arasında yerleti. sonra geçici bir süre gerar'da kaldı. kars sara için, "bu kadın kzkardeimidir" dedi. bunun üzerine gerar kral avimelek adam gönderip sara'yı getirtti. ama tanrı gece düünde avimelek'e görünerek, "bu kadın aldın için öleceksin" dedi, "çünkü o evli bir kadındır." avimelek henüz sara'ya dokunmamıştı. "ya rab" dedi, "suçsuz bir ulusu mu yok edeceksin? ibrahim'in kendisi bana, 'bu kadın kzkardeimidir' demedi mi? kadın da ibrahim için, 'o kardeimidir' dedi. ben temiz vicdanla, suçsuz ellerimle yaptım bunu." tanrı, düünde ona, "bunu temiz vicdanla yaptın biliyorum" diye yanıtladı, "ben de seni bu yüzden bana kar günah ilemekten alkoydum, kadna dokunmana izin vermedim. imdi kadın kocasına geri ver. çünkü o bir peygamberdir. senin için dua eder, ölmezsin. ama kadın

geri vermezsen, sen de sana ait olan herkes de ölecek, bilesin." avimelek sabah erkenden kalktı, bütün adamları çararak olup biteni anlattı. adamlar dehete düttü. avimelek ibrahim'i çartarak, "ne yaptın bize?" dedi, "sana ne haksızlık ettim ki, beni ve krallım bu büyük günaha sürükledin? bana bu yaptığını yapacak i deil." sonra, "amacın neydi, niçin yaptın bunu?" diye sordu. ibrahim, "çünkü burada hiç tanrı korkusu yok" diye yanıtladı, "karm yüzünden beni öldürebilirler diye düündüm. üstelik, sara gerçekten zkkardeimdir. babamz bir, annemiz ayırdı. onunla evlendim. tanrı beni babamın evinden gurbete gönderdi zaman karma, 'bana sevgini öyle göstereceksin: gideceimiz her yerde kardein olduumu söyle' dedim." avimelek ibrahim'e karsı sara'yı geri verdi. bunun yansıra ona davar, sr, köleler, cariyeler de verdi. ibrahim'e, "ite ülkem önünde, nereye istersen oraya yerle" dedi. sara'ya da, "kardeine bin parça gümü veriyorum" dedi, "yandıkdakilere karşın senin suçsuz olduunu gösteren bir kanttr bu. herkes suçsuz olduunu bilsin." ibrahim tanrı'ya dua etti ve tanrı avimelek'le karsına, cariyelerine ifa verdi. çocuk sahibi oldular. çünkü ibrahim'in karsı sara yüzünden rab avimelek'in evindeki kadınların hamile kalmasın engellemiştir.

21

rab verdii söz uyarınca sara'ya iyilik etti ve sözünü yerine getirdi. sara hamile kaldı; ibrahim'in yallık döneminde, tam tanrı'nın belirttiği zamanda ona bir erkek çocuk doğurdu. ibrahim sara'nın doğurduğu çocuğa ishak adını verdi. tanrı'nın kendisine buyurduğu gibi olu ishak'ı sekiz günlükken sünettetti. ishak doğduğunda ibrahim yüz yandıydı. sara, "tanrı yüzümü güldürdü" dedi, "bunu duyan herkes benimle birlikte gülecek. kim ibrahim'e sara çocuk emzirecek derdi? bu yanda ona bir oğul doğurdum." çocuk büyüdü. süttten kesildiği gün ibrahim büyük bir ölen verdi. ne var ki sara, msrlı hacere'in ibrahim'den olma olu ismail'in alay ettiğini görünce, ibrahim'e, "bu cariyeye olunu kov" dedi, "bu cariyesinin olu, olum ishak'ın mirasına ortak olmasın." bu ibrahim'i çok üzdü, çünkü ismail de öz oğluydu. ancak tanrı ibrahim'e, "olunla cariyenin için üzülmeye" dedi, "sara ne derse, onu yap. çünkü senin soyun ishak'la sürecek. cariyenin olundan da bir ulus yaratacaım, çünkü o da senin soyun." ibrahim sabah erkenden kalktı, biraz yiyecek, bir tulum da su hazırlayıp hacere'in omuzuna attı, çocuğunu da verip onu gönderdi. hacere beer-eva çölü'ne gitti, orada bir süre dolat. tulumdaki su tükenince, olunu bir çalın altına braktı. yaklak bir ok atm uzaklaştı, "olumun

ölümünü görmeyeyim" diyerek onun karsına oturup hçkra hçkra aladı. tanrı çocuğun sesini duydu. tanrı'nın meleği göklerden hacere'e, "nen var, hacere?" diye seslendi, "korkma! çünkü tanrı çocuğun sesini duydu. kalk, olunu kaldı, elini tut. onu büyük bir ulus yapacağım." sonra tanrı hacere'in gözlerini açtı, hacere bir kuyu gördü. gidip tulumunu doldurdu, oluna içirdi. çocuk büyürken tanrı onunlaydı. çocuk çölde yaad ve okuy oldu. paran çölü'nde yaarken annesi ona msrlı bir kadın aldı. o sırada avimelek'le ordusunun komutanı fıkol ibrahim'e, "yaptığını her eyde tanrı seninle" dediler, "onun için, tanrı'nın önünde bana, oluma ve soyuma haksız davranmayacana ant iç. bana ve konuk olarak yaadın bu ülkeye, benim sana yaptığını gibi iyi davran." ibrahim, "ant içerim" dedi. ibrahim avimelek'e bir kuyuyu zorla ele geçiren adamlardan yakındı. avimelek, "bunu kimin yaptığını bilmiyorum" diye yanıtladı, "sen de bana söylemedin, ilk kez duyuyorum." daha sonra ibrahim avimelek'e davar ve sr verdi. böylece ikisi bir antlama yaptılar. ibrahim sürüsünden yedi dii kuzu ayırdı. avimelek, "bunun anlamı ne, niçin bu yedi dii kuzuyu ayırdın?" diye sordu. ibrahim, "bu yedi dii kuzuyu benim elimden almalısın" diye yanıtladı, "kuyuyu benim açtımın kant olsun." bu yüzden oraya beer-eva adı verildi. çünkü ikisi orada ant içmişlerdi. beer-eva'da yapılan bu antlamadan sonra avimelek, ordusunun komutanı fıkol'la birlikte filist yöresine geri döndü. ibrahim beer-eva'da bir lıgn aac dikti; orada rab'be, ölümsüz tanrı'ya yakardı. filist yöresinde konuk olarak uzun süre yaadı.

22

daha sonra tanrı ibrahim'i denedi. "ibrahim!" diye seslendi. ibrahim, "buradayım!" dedi. tanrı, "ishak'ı, sevdiğin biricik olunu al, moriya bölgesine git" dedi, "orada sana göstereceim bir dada olunu yakmalk sunu* olarak sun." ibrahim sabah erkenden kalktı, eime palan vurdu. yanna uaklarından ikisini ve olu ishak'ı aldı. yakmalk sunu için odun yarıktan sonra, tanrı'nın kendisine belirttiği yere doru yola çıktı. üçüncü gün gideceği yeri uzaktan gördü. uaklarına, "siz burada, eim yannda kalın" dedi, "tapmak için olumla birlikte oraya gidip döneceiz." yakmalk sunu için yarıdan odunlar olu ishak'a yükledi. ateşi ve bça kendisi aldı. birlikte giderlerken ishak ibrahim'e, "baba!" dedi. ibrahim, "evet, olum!" diye yanıtladı. ishak, "atele odun burada, ama yakmalk sunu kuzusu nerede?" diye sordu. (ibrahim, "olum, yakmalk sunu için kuzuyu tanrı kendisi salayacak" dedi. ikisi birlikte yürümeye devam ettiler. tanrı'nın kendisine belirttiği yere varınca ibrahim bir sunak

yapt, üzerine odun dizdi. olu ishak' balayp sunaktaki odunlarn üzerine yatrd. onu boazlamak için uzanp bça ald. ama rab'bin melel göklerden, "ibrahim, ibrahim!" diye seslendi. ibrahim, "ite buradaym!" diye karlk verdi. melel, "çocua dokunma" dedi, "ona hiçbir ey yapma. imdi tanr'dan korktuunu anladm, biricik olunu benden esirgemedin." ibrahim çevresine bakınca, boynuzlar sk çallara taklm bir koç gördü. gidip koçu getirdi. olunun yerine onu yaktmalk sunu olarak sundu. oraya "rab salar" adn verdi. "rab'bin danda salanacaktır" sözü bu yüzden bugün de söyleniyor. rab'bin melel göklerden ibrahim'e ikinci kez seslendi: "rab diyor ki, kendi üzerime ant içiyorum. bunu yaptn için, biricik olunu esirgemediİN için seni fazlasıyla kutsayacam; soyunu göklerin yldzlar, kyllarn kumu kadar çoaltacam. soyun dümanlarnın kentlerini mülk edinecek. soyunun aracıyla yeryüzündeki bütün uluslar kutsanacak. çünkü sözümü dinledin." sonra ibrahim uaklarnn yanna döndü. birlikte yola çkp beer-eva'ya gittiler. ibrahim beer-eva'da kald. bir süre sonra ibrahim'e, "milka, kardein nahor'a çocuklar dourdu" diye haber verdiler, "ilk olu üs, kardei büz, kemuel -aram'n babas-keset, hazo, pilda, yidlaf, betuel." betuel rebeka'nın babas oldu. bu sekiz çocuu ibrahim'in kardei nahor'a milka dourdu. reuma adındaki cariyesi de nahor'a tevah, gaham, taha ve maaka'y dourdu.

23

sara yüz yirmi yedi yl yaad. ömrü bu kadard. kenan ülkesinde, bugün hevron denilen kiryat-arba'da öldü. ibrahim yas tutmak, alamak için sara'nın ölüsünün bana gitti. sonra karsın ölüsünün bandan kalkp hititler'e*, "ben aranzda konuk ve yabancym" dedi, "bana mezar yapabileceim bir toprak satn. ölümü kaldrp gömeyim." hititler, "efendim, bizi dinle" diye yantladlar, "sen aramzda güçlü bir beysin. ölünü mezarlarmızın en iyisine göm. ölünü gömmen için kimse senden mezarı esirgemez." (ibrahim, ülke halk olan hititler'in önünde eilerek, "eer ölümü gömmemi istiyorsanz, benim için sohar olu efron'a ricada bulunun" dedi, "tarlasın dibindeki makpela maaras'n bana satsn. fiyat neyse huzurunuzda eksiksiz ödeyip oray mezarlık yapacam." hititli efron halkın arasında oturuyordu. kent kapsnda toplanan herkesin duyaca biçimde, "hayr, efendim!" diye karlk verdi, "beni dinle, maarayla birlikte tarlay da sana veriyorum. halkm huzurunda onu sana veriyorum. ölünü göm." ibrahim ülke halkın önünde eildi. herkesin duyaca biçimde efron'a, "lütfen beni dinle" dedi, "tarlarn parasn ödeyeyim. paray

kabul et ki, ölümü oraya gömeyim." efron, "efendim, beni dinle" diye karlk verdi, "aramzda dört yüz ekel gümünün sözü mü olur? ölünü göm." (ibrahim efron'un önerisini kabul etti. efron'un hititler'in önünde sözünü ettiİ dört yüz ekel gümünü tüccarlarn arlk ölçülerine göre tartt. böylece efron'un mamre yaknnda makpela'daki tarlas, çevresindeki bütün açlarla ve içindeki maarayla birlikte, kent kapsnda toplanan hititler'in huzurunda ibrahim'in mülkü kabul edildi. (ibrahim kars sara'y kenan ülkesinde mamre'ye -hevron'a- yakn makpela tarlas'ndaki maaraya gömdü. hititler tarlay içindeki maarayla birlikte ibrahim'in mezarlık yeri olarak onayladlar.

24

ibrahim kocam, iyice yalanmt. rab onu her yönden kutsamt. ibrahim, evindeki en yal ve her eyden sorumlu uana, "elini uyulumun altına koy" dedi, "yerin göün tanrs rab'bin adyla ant içmeni istiyorum. aralarında yaadm kenanlar'dan oluma kz almayacaksın. olum ishak'a kz almak için benim ülkeme, akrabalarmın yanna gideceksin." uak, "ya kz benimle bu ülkeye gelmek istemezse?" diye sordu, "o zaman olunu geldiİN ülkeye götürüyem mi?" ibrahim, "sakn olumu oraya götürme!" dedi, "beni baba ocandan, do-duum ülkeden getiren, 'bu topraklar senin soyuna vereceim' diyerek ant içen göklerin tanrs rab senin önünden meleini gönderecek. böylece oradan oluma bir kz alabileceksin. eer kz seninle gelmek istemezse, içtiİN ant seni balamaz. yalnız, olumu oraya götürme." bunun üzerine uak elini efendisi ibrahim'in uyulumun altına koyarak bu konuda ant içti. sonra efendisinden on deve alarak en iyi eyalarla birlikte yola çkt; aram-naharayım'e, nahor'un yaad kente gitti. develerini kentin dndaki kuyunun yanna çöktürdü. akamüz-eriydi, kadnların su almak için dar çıkacaklar zamand. uak, "ya rab, efendim ibrahim'in tanrs, yalvarım bugün beni baarl kl" diye dua etti, "efendim ibrahim'e iyilik et. ite, pıarn banda bekliyorum. kentin kzlarsu almaya geliyorlar. birine, 'lütfen testini indir, biraz su içeyim' diyeceim. o da, 'sen iç, ben de develerine içireyim' derse, bileceim ki o kz kulun ishak için seçtiİN kzdır. böylece efendime iyilik ettiİNı anlayacam." o duasn bitirmeden, ibrahim'in kardei nahor'la kars milka'nın olu betuel'in kz rebeka, omuzunda su testisiyle dar çkt. çok güzel bir genç kzd. ona erkek eli dememti. pıara gitti, testisini doldurup geri döndü. uak onu karlamaya kotu, "lütfen testinden biraz su ver, içeyim" dedi. rebeka, "iç, efendim" diyerek hemen testisini indirdi, içmesi için ona uzatt. ona su verdikten sonra, "develerin için de su çekeyim" dedi, "kanncaya kadar

içsinler." çabucak suyu hayvanların teknesine boalttı, yine su çekmek için kuyuya kotu. adamın bütün develeri için su çekti. adam rab'bin yolunu açp açmadn anlamak için ses-sizce genç kz süzüyordu. develer su içtikten sonra, adam bir beka arlında altın bürün halkasıyla on ekel arlında iki altın bilezik çkardı. "lütfen söyle, kimin kzsın sen?" diye sordu, "babamın evinde geceyi geçirebileceğimiz bir yer var mı?" kz, "milka'yla nahor'un olu betuel'in kzym" diye karlk verdi, "bizde saman ve yem bol, geceyi geçirebileceğiniz yer de var." adam eilip rab'be tapnd. "efendim ibrahim'in tanrs rab'be övgüler olsun" dedi, "sevgisini, sadakatını efendimden esirgemedi. efendimin akrabalarının evine giden yolu bana gösterdi." kz annesinin evine koup olanları anlattı. rebeka'nın lavan adında bir kardeşi vardı. lavan pnam bandaki adama doru kotu. kzkardeşinin burundaki halkayı, kollarındaki bilezikleri görmüdü. rebeka adamın kendisine söylediklerini de anlatınca, lavan adamı yanna gitti. adam pnam banda, develerinin yanında duruyordu. lavan, "eve buyur, ey rab'bin kutsad adam" dedi, "niçin darda bekliyorsun? senin için oda, develerin için yer hazırladım." böylece adam eve girdi. lavan develerin kolanları çözdü, onlara saman ve yem verdi. adama yandakilere ayakları ykamalar için su getirdi. önüne yemek konulunca, adam, "niçin geldiimi anlatmadan yemek yemeyeceim" dedi. lavan, "öyleyse anlat" diye karlk verdi. adam, "ben ibrahim'in uaym" dedi, "rab efendimi alabildiine kutsad. onu zengin etti. ona davar, sr, altın, gümü, erkek ve kadın köleler, develer, eekler verdi. kars sara ileri yata efendime bir oul dourdu. efendim sahip oldu her eyi oluna verdi. ülkelerinde yaadm kenanlar'dan oluma kz almayacaksn. oluma kz almak için babamın ailesine, akrabalarının yanna gideceksin" diyerek bana ant içirdi. ("efendime, 'ya kz benimle gelmezse?' diye sordum. "efendim, 'yolunda yürüdüm rab meleini seninle göndercek, yolunu açacak" dedi, 'akrabalarından, babamın ailesinden oluma bir kz getireceksin. içtiin anttan ancak akrabalarının yanna vardnda sana kz vermezlerse, evet, ancak o zaman özgür olabilirsin.' "bugün pnarn bana geldiimde öyle dua ettim: 'ya rab, efendim ibrahim'in tanrs, yalvarım yolunu aç. ite pnarn banda bekliyorum. su almaya gelen kzlardan birine, lütfen testinden bana biraz su ver, içeyim, diyeceim. o da, sen iç, develerin için de su çekeyim derse, anlayacağım ki efendimin olu için rab'bin seçti ki odur." "ben içimden dua ederken, rebeka omuzunda su testisiyle dar çkt. pnarn bana gidip su aldı. ona, "lütfen, biraz su ver, içeyim" dedim. "rebeka hemen testisini omuzundan indirdi, 'iç efendim' dedi, 'ben de develerine içireyim.' ben iç-

tim. develere de su verdi. "ona, 'kimin kzsın sen?' diye sordum. "milka'yla nahor'un olu betuel'in kzym" dedi. "bunun üzerine burnuna halka, kollarına bilezik taktım. eilip rab'be tapndım. efendimin oluna kardeşinin torununu almak için bana doru yolu gösteren efendim ibrahim'in tanrs rab'be övgüler sundum. imdi efendime sevgi ve sadakatım göstereceksiniz, yoksa olmaz mı diyeceksiniz, bana bildirin. öyle ki, ben de ne yapacağımı karar vereyim." lavan'la betuel, "bu rab'bin ii" diye karlk verdiler, "biz sana ne iyi, ne kötü diyebiliriz. ite rebeka burada. al götür. rab'bin buyurdu gibi efendinin oluna karolsun." ibrahim'in ua bu sözleri duyunca, yere kapanarak rab'be tapnd. rebeka'ya altın, gümü takımlar, gıysiler, kardeşiyle annesine de derli eyalar çkarp verdi. sonra yandakilerle birlikte yedi, içti. geceyi orada geçirdiler. sabah kalkınca ibrahim'in ua, "beni yolcu edin, efendime döneyim" dedi. rebeka'nın kardeşiyle annesi, "brak kz on gün kadar bizimle kalsın, sonra gider-sin" diye karlk verdiler. adam, "madem rab yolunu açt, beni geciktirmeyin" dedi, "izin verin, efendime döneyim." "kz çarp ona soralm" dediler. rebeka'y çarp, "bu adamla gitmek istiyor musun?" diye sordular. rebeka, "istiyorum" dedi. böylece rebeka'yla dadsn, ibrahim'in uayla adamları uurlamaya çktılar. rebeka'y öyle kutsadılar: "ey kzkardeşimiz, binlerce, on binlerce kişiye anak et, soyun dumanlarının kentlerini mülk edinsin." rebeka'yla genç hizmetçileri hazırlanp develere binerek ibrahim'in uan izlediler. uak rebeka'y alp oradan ayrıldı. ishak beer-lahay-roi'den gelmiti. çünkü negev bölgesinde yayordu. akamüzeri düşünmek için tarlaya gitti. ban kaldırdnda develerin yaklatn gördü. rebeka ishak' görünce deveden indi, ibrahim'in uana, "tarladan bizi karlamaya gelen u adam kim?" diye sordu. uak, "efendim" diye karlk verdi. rebeka peçesini alp yüzünü örttü. uak bütün yaptıklarını ishak'a anlattı. ishak rebeka'y annesi sara'nın yaam olduğu çadra götürüp onunla evlendi. böylece rebeka ishak'ın karsı oldu. ishak onu sevdi. annesinin ölümünden sonra onunla avuç buldu.

25

ibrahim bir kadınla daha evlendi. kadının adı ketura'ydı. ondan zimran, yokan, medan, midyan, yibak, uah adlı çocuklar oldu. yokan'dan da eva, dedan oldu. dedan soyundan aurlular, letulular, leumlular doğdu. midyan'n efa, efer, hanok, avida, eldaa adlı oulları oldu. bunların hepsi ketura'nın soyundandı. ibrahim sahip olduğu her eyi ishak'a braktı. cariyelerinin oullarına da armağanlar verdi. kendisi saken bu çocuklar olu ishak'tan uzaklatıp douya gön-

derdi. ibrahim yüz yetmi be yıl yaad. ömrü bu kadard. kocam, yaama doy- mu, iyice yalanm olarak son soluunu verdi. ölüp atalarına kavutu. oullar ishak'la is- mail onu hititli* sohar olu efron'un tar- lasında mamre'ye yakın makpela maaras'na gömdüler. ibrahim o tarlay hititler'den satn almt. böylece ibrahim'le kars sara oraya gömüldüler. tanrı ibrahim'in ölümün- den sonra olu ishak' kutsad. ishak beer- lahay-roi'de yayordu. sara'nın cariyesi msrl hacet'in ibrahim'e dourduu ismail'in öyküsü: doum srasna göre ismail'in oulların adlar unlar: ilk olu nevyot. sonra kedar, ad- beel, mivsam, mima, duma, massa, ha- dat, tema, yetur, nafi, kedema gelir. is- mail'in oullar olan bu on iki bey oymak- ların atalaryd. köylerine, obalarına da bu adlar verdiler. ismail yüz otuz yedi yıl yaadktan sonra son soluunu verdi. ölüp halkna kavutu. ismailoullar aur'a doru giderken msr snr yakında, havila ile ur arasındaki bölgeye yerletiler. kardelerinin yaad yerin dousuna yerlemilerdi. ibrahim'in olu ishak'n öyküsü: ishak araml lavan'n kzkardei, paddan-araml betuel'in kz re- beka'yla evlendiinde krk yandayd. ishak kars için rab'be yakard, çünkü kars ksrd. rab ishak'n yakarın yantlad, rebeka hamile kald. çocuklar karında itiyordu. rebeka, "nedir bu bama gelen?" diyerek rab'be dan- maya gitti. rab onu öyle yantlad: "rahminde iki ulus var, senden iki ayrı halk doacak, biri öbüründen güçlü olacak, büyüü küçüüne hizmet edecek." doum vakti gelince, re- beka'nın ikiz oullar oldu. ilk doan olu kp- krmz ve tüylüydü; krmz bir çüppeyi andy- ordu. adn esav koydular. sonra kardei dodu. eliyle esav'n topuunu tutuyordu. bu yüz- den ishak ona yakup adn verdi. rebeka doum yaptnda ishak altm yandayd. çocuk- lar büyüdü. esav krlar seven usta bir avc oldu. yakup'sa hep çadırda oturan sakin bir adamd. ishak esav' daha çok severdi, çünkü onun getirdii av etlerini yerd. rebeka ise yakup'u severdi. bir gün yakup çorba piirirken esav avdan geldi. aç ve bitkindi. yakup'a, "lüften u kzl çorbadan biraz ver de içeyim. aç ve bitkinim" dedi. bu nedenle ona edom ad da verildi. yakup, "önce sen ilk oulluk hakkn bana ver" diye karlk verdi. esav, "baksana, açlktan ölmek üzereyim" dedi, "ilk oulluk hakkn bana ne yarar var?" yakup, "önce ant iç" dedi. esav ant içerek ilk oulluk hakkn yakup'a satt. yakup esav'a ekmekle mercimek çorbası verdi. esav yiyip içtikten sonra kalkp gitti. böylece esav ilk oulluk hakkn küçümsemi oldu.

26

ibrahim'in yaad dönemdeki kltktan baka ülkede bir kltk daha oldu. ishak gerar'a, fil-

ist kral avimelek'in yanna gitti. rab ishak'a görünerek, "msr'a gitme" dedi, "sana söyleyeceim ülkeye yerle. orada bir süre kal. ben seninle olacak, seni kutsayacam: bütün bu topraklar sana ve soyuna vereceim. baban ibrahim'e ant içerek verdiim sözü yerine getireceim. soyunu gökteki yıldızlar kadar çoaltacam. bu ülkelerin tümünü onlara vereceim. yeryüzündeki bütün uluslar senin soyun aracılığıyla kutsanacak. çünkü ibrahim sözümü dinledi. uyarlarma, buyruklarıma, kurallarıma, yasalarıma bal kald." böylece ishak gerar'da kald. yöre halkı karsıyla ilgili soru sorunca, "kzkardeimidir" diyordu. çünkü "karmdr" demekten korkuyordu. re- beka yüzünden yöre halkı benî öldürebilir diye düşünüyordu. çünkü rebeka güzeldi. ishak orada uzun zaman kald. bir gün fil- ist kral avimelek, pencereden dış bakarken, ishak'n kars rebeka'y okadn gördü. ishak' çartarak, "bu kadın gerçekte senin karn!" dedi, "neden kzkardein olduunu söyledin?" ishak, "çünkü onun yüzünden canından olu- rum diye düündüm" dedi. avimelek, "nedir bize bu yaptın?" dedi, "az kald halkmdan biri karnla yatacağı. bize suç iletecek- tin." sonra bütün halka, "kim bu adama ya da karsına dokunursa, kesinlikle öldürüle- cek" diye buyruk verdi. ishak o ülkede ekin ekti ve o yıl ekinin yüz katn biçti. rab onu kutsamt. ishak bolluı kavutu. varl gittikçe büyüüyordu. çok zengin oldu. sürülerle davar, sr ve birçok uak sahibi oldu. filistliler onu kskanmaya baladlar. babas ibrahim yaarken kölelerinin kazmı oldu bütün kuyular toprakla doldurup ka- padılar. avimelek ishak'a, "ülkemizden git" dedi, "çünkü gücün bizim gücümüzü at." ishak oradan ayrıldı. gerar vadisi'nde çadır kurup oraya yerletti. babas ibrahim yaarken kazılm olan kuyular yeniden açtırdı. çünkü fil- istliler ibrahim'in ölümünden sonra o kuyu- lar kapamışlardı. kuyulara ayn adlar, babasının vermi olduğu adlar verdi. ishak'n köleleri vadide kuyu kazarken bir kaynak buldular. gerar'n çobanlar, "su bizim" diyerek ishak'n çobanlarıyla kavgaya tututular. ishak ken- disiyile çekitikleri için kuyuya esek adn verdi. ishak'n köleleri baka bir kuyu kazdılar. bu kuyu yüzünden de kavgı çıncı ishak kuyuya sitna adn verdi. oradan ayrılp baka bir yerde kuyu kazdırdı. bu kuyu yüzünden kavgı çıkmadı. bu nedenle ishak ona rehovot adn verdi. "rab en sonunda bize rahatlık verdi" dedi, "bu ülkede verimli olamaz." ishak oradan beer-eva'ya gitti. o gece rab kendisine görünerek, "ben baban ibrahim'in tanrı'sım, korkma" dedi, "seninle birlik- teyim. seni kutsayacak, kulum ibrahim'in hatr için soyunu çoaltacam." ishak orada bir sunak yapıp rab'be yakardı. çadırın oraya kurdu. köleleri de orada bir kuyu kazdı. avimelek, danman ahuzzat ve ordusunun ko-

mutan fıkol ile birlikte, gerar'dan ishak'n yanna gitti. ishak onlara, "niçin yanma geldiniz?" dedi, "benden nefret ediyorsunuz. üstelik beni ülkenizden kovdunuz." "açkça gördük ki, rab seninle" diye yanıtladılar, "onun için, aramızda ant olsun: biz nasl sana dokunmadksa, hep iyi davranarak seni esenlik içinde gönderdikse, sen de bize kötülük etme. bu konuda seninle anlaalm. sen imdi rab'bin kutsad bir adamsn." (ishak onlara bir ölen verdi, yiyip içtiler. sabah erkenden kalkp karıkl ant içtiler. sonra ishak onlar yolcu etti. esenlik içinde oradan ayrıldılar. ayn gün ishak'n köleleri gelip kazdklar kuyu hakkında kendisine bilgi verdiler, "su bulduk" dediler. ishak kuyuya iva adn verdi. bu yüzden kent bugüne kadar beer-eva diye anlr. esav krk yanda hititli* beeri'nin kz yudit ve hititli elon'un kz basemat'la evlendi. bu kadnlar ishak'la rebeke'nın bana dert oldular.

27

ishak yalanm, gözleri görmez olmutu. büyük olu esav' çarp, "olum!" dedi. esav, "efendim!" diye yanıtladı. ishak, "artk yalandm" dedi, "ne zama öleceimi bilmiyorum. silahları -ok klfn, yayn- al, krlara çkp benim için bir hayvan avla. sevdiğim lezzetli bir yemek yap, bana getir yiyeyim. ölmeden önce seni kutsayaym." ishak, olu esav'la konuuren rebeke onlar dinliyordu. esav avlanmak için kra çknca, rebeke olu yakup'a öyle dedi: "dinle, babann aabeyin esav'a söylediklerini duydum. baban ona, 'bana bir hayvan avla getir' dedi, 'lezzetli bir yemek yap, yiyeyim. ölmeden önce seni rab'bin huzurunda kutsayaym.' bak olum, sana söyleyeceklerimi iyi dinle: git süründen bana iki seçme onlar dinliyordu. onlarla babann sevdii lezzetli bir yemek yapaym. yemesi için onu babana seni götürceksin. öyle ki, ölmeden önce seni kutsasn." yakup, "ama kardeim esav'n bedeni kll, benimkiyse klz" diye yanıtladı, "ya babam bana dokunursa? o zaman kendisini aldatm anlar. kutsama yerine üzerine lanet getirmi olurum." annesi, "sana gelecek lanet bana gelsin, olum" dedi, "sen beni dinle, git olaklar getir." yakup gidip olaklar annesine getirdi. annesi babasnn sevdii lezzetli bir yemek yaptı. büyük olu esav'n en güzel giysileri o anda evdeydi. rebeke onlar küçük olu yakup'a giydirdi. ellerinin üstünü, ensesinin klz yerini olak derisiyle kapladı. yaptı güzel yemekle ekmei yakup'un eline verdi. yakup babasnn yanna varp, "baba!" diye seslendi. babas, "evet, kimsin sen?" dedi. yakup, "ben ilk olun esav'm" diye karık verdi, "söylediini yaptm. lütfen kalk, otur da getirdiim av etini ye. öyle ki, beni kutsayabilesin." ishak, "nasl böyle çabucak buldun,

olum?" dedi. yakup, "tanrın rab bana yardım etti" diye yanıtladı. ishak, "yakla, olum" dedi, "sana dokunaym, gerçekten olum esav msn, deil misin anlayaym." yakup babasna yaklat. babas ona dokunarak, "ses yakup'un sesi, ama eller esav'n elleri" dedi. onu tanyamad. çünkü yakup'un elleri aabeyi esav'n elleri gibi klyd. ishak onu kutsamak üzereyken, bir daha sordu: "sen gerçekten olum esav msn?" yakup, "evet!" diye yanıtladı. ishak, "olum, av etini getir yiyeyim de seni kutsayaym" dedi. yakup önce yemei, sonra arab getirdi. ishak yedi, içti. "yakla da beni öp, olum" dedi. yakup yaklap babasın öptü. babas onun giysilerini kokladı ve kendisini kutsayarak öyle dedi: "ite olumun kokusu sanki rab'bin kutsad krların kokusu. tanr sana göklerin çiyinden ve yerin verimli topraklarından bol buğday ve yeni arap versin. halklar sana kulluk etsin, uluslar boyun esin. kardelerine egemen ol, kardelerin sana boyun esin. sana lanet edenlere lanet olsun, seni kutsayanlar kutsansın." ishak yakup'u kutsadıktan ve yakup babasnn yanından ayrıldıktan hemen sonra kardei esav avdan döndü esav da lezzetli bir yemek yapıp babasna götürdü. ona, "baba, kalk, getirdiim av etini ye" dedi, "öyle ki, beni kutsayabilesin." babas, "sen kimsin?" diye sordu. esav, "ben ilk olun esav'm" diye karık verdi. ishak' bir titreme sardı. tir tir titreyerek, "öyleyse daha önce avlanp bana yemek getiren kimdi?" diye sordu, "sen gelmeden önce yemeimi yiyip onu kutsadm. artk o kutsanm oldu." esav babasnn anlattıklarını duyunca, ac ac haykırdı. "beni de kutsa, baba, beni de!" dedi. ishak, "kardeim gelip beni kandırdı" diye karık verdi, "senin yerine o kutsandı." esav, "ona bouna mı yakup diyorlar?" dedi, "iki kezdir beni aldatıyor. önce ilk oulluk hakkı ald. imdi de benim yerime o kutsandı." sonra, "kutsamak için bana bir hak ayırmadın mı?" diye sordu. ishak, "onu sana egemen kıldım" diye yanıtladı, "bütün kardelerini onun hizmetine verdim. onu buğday ve yeni arapla besledim. senin için ne yapabilirim ki, olum?" esav, "sen yalnız bir kıyı mı kutsayabilirsin baba?" dedi, "beni de kutsa, baba, beni de!" sonra hçkra hçkra alamağa baladı. babas öyle yanıtladı: "göklerin çiyinden, zengin topraklardan uzak yaayacaksın. kılncıla yaayacak, kardeine hizmet edeceksin. ama özüğü olmak isteyince, onun boyunduruğunu krp atacaksın." babas yakup'u kutsad için esav kardei yakup'a kin baladı. "nasl olsa babamın ölümü yaklat" diye düünüyordu, "o zaman kardeim yakup'u öldürürüm." büyük olu esav'n ne düündüü rebeke'ya bildirilince rebeke küçük olu yakup'u carttı. "bak, aabeyin esav seni öldürmeyi düünerek kendini avutuyor" dedi, "beni dinle, olum. hemen harran'a, kardeim lavan'n yanna kaç. aabeyinin öfkesi dinip

sana kzgnl geçinceye, ona yaptn unuttuncaya kadar orada kal. birini gönderir, seni getiririm. niçin bir günde ikinizden de yoksun kalaym?" (sonra ishak'a, "bu hititli* kadnlar yüzünden canmdan bezdim" dedi, "eer yakup da bu ülkenin kzlarıyla, hitit kzlarıyla evlenirse, nasl yaarm?"

28

ishak yakup'u çard, onu kutsayarak, "kenanl kzlarla evlenme" diye buyurdu, "hemen paddan-aram'a, annenin babas betuel'in evine git. orada dayn lavan'n kzlarından biriyle evlen. her eye gücü yeten tanr seni kutsasn, verimli klsn, soyunu çoaltsn; soyundan halklar türesin. ibrahim'i kutsad gibi seni ve soyunu da kutsasn. öyle ki, tanr'nn ibrahim'e verdii topraklara - üzerinde yabanc olarak yaadn bu topraklara sahip olasn." ishak yakup'u böyle uurlad. yakup paddan-aram'a, kendisinin ve esav'n annesi rebeka'nın kardei araml betuel olu lavan'n yanna gitmek üzere yola çkt. esav ishak'n yakup'u kutsadn, evlenmek üzere paddan-aram'a gönderdiini örendi. ayrıca yakup'u kutsarken, babasnn, "kenanl kzlarla evlenme" diye buyurduunu, yakup'un da annesiyle babasn dinleyip paddan-aram'a gittiini örendi. (böylece babasnn kenanl kzlardan holanmadn anlad. ismail'in yanna gitti. ibrahim olu ismail'in kz, nevyot'un kzkardei mahalat'la evlenerek onu karlarnn üzerine getirdi. yakup beer-eva'dan ayrılarak harran'a doru yola çkt. bir yere varp orada geceledi, çünkü güne batmt. oradaki talaradan birini alp bann altına koyarak yatt. düte yeryüzüne bir merdiven dikildiini, bann göklere eritiini gördü. tanr'nn melekleri merdivenden çkp iniyorlard. rab yanbanda durup, "atan ibrahim'in, ishak'n tanrs rab benim" dedi, "üzerinde yattn topraklar sana ve soyuna vereceim. yeryüzünün tozu kadar saysz bir soya sahip olacaksn. douya, batya, kuzeye, güneye doru yaylacakszn. yeryüzündeki bütün halklar sen ve soyun aracyla kutsanacak. seninle birlikteyim. gidecein her yerde seni koruyacak ve bu topraklara geri getireceim. verdiim sözü yerine getirmeye kadar senden ayrılmayacam." yakup uyanınca, "rab burada, ama ben farkna varamadm" diye düündü. korktu ve, "ne korkunç bir yer!" dedi, "bu, tanr'nn evinden baka bir yer olamaz. buras göklerin kaps." ertesi sabah erkenden kalkp bann altına koyduu ta ant olarak dikti, üzerine zeytinya döktü. oraya beytel adn verdi. kentn önceki ad luz'du. sonra bir adak adayarak öyle dedi: "tanr benimle olur, gittiim yolda beni korur, bana yiyecek, giyecek salarsa, babamn evine esenlik içinde dönersem, rab benim tanrm olacak. ant olarak diktiim bu ta tanr'nn evi olacak. bana verecein her eyin

ondaln sana vereceim."

29

yakup yoluna devam ederek dou halklarnn ülkesine vard. krda bir kuyu gördü. kuyunun yanbanda üç davar sürüsü yatyordu. sürülere o kuyudan su veriliridi. kuyunun aznda büyük bir ta vard. bütün sürüler oraya toplannca, çobanlar kuyunun azndaki ta yuvarlar, davarların suvardktan sonra ta yine yerine, kuyunun azna koyarlardı. yakup çobanlara, "kardeler, nerelisiniz?" diye sordu. çobanlar, "harran'lyz" diye yanıtladılar. yakup, "nahor'un torunu lavan' tanyor musunuz?" diye sordu. "tanyoruz" dediler. yakup, "iyi midir?" diye sordu. "iyidir. ite kz rahel davarlarla birlikte geliyor." yakup, "akama daha çok var" dedi, "sürülerin toplanma vakti deil. davarların suvarn, götürüp otlatn." çobanlar, "bütün sürüler toplanmadan, kuyunun azndaki ta yuvarlamadan olmaz" dediler, "ancak o zaman davarlar suvarabiliriz." yakup onlarla konuırken rahel babasnn davarların getirdi. rahel çobanlk yapıyordu. yakup days lavan'n kz rahel'i ve davarlar görünce, gidip kuyunun azndaki ta yuvarlad, daysnn davarların suvard. rahel'i öperek hkra hkra alad. rahel'e baba tarafından akraba oldukların, rebeka'nın olu olduunu anlatt. rahel koup babasna haber verdi. lavan, yeeni yakup'un geldiini duyunca, onu karmaya kotu. ona sarlp öptü, evine getirdi. yakup bütün olanlar lavan'a anlatt. lavan, "sen benim etim, kemiimsin" dedi. yakup lavan'n yanında bir ay kaldktan sonra, lavan, "akrabamsn diye benim için bedava m çalışacaksn?" dedi, "söyle, ne kadar ücret istiyorsun?" lavan'n iki kz vard. büyüünün ad lea, küçüünün ad rahel'di. lea'nın gözleri almyd, rahel ise boyu bosu yerinde, güzel bir kzd. yakup rahel'e akt. lavan'a, "küçük kzn rahel için sana yedi yl hizmet ederim" dedi. lavan, "onu sana vermek bakasna vermekten daha iyidir" dedi, "yanmda kal." yakup rahel için yedi yl çalt. rahel'i sevdi için, yedi yl ona birkaç gün gibi geldi. lavan'a, "zaman doldu, kzn ver, evleneyim" dedi. lavan bütün yöre halkn toplayp bir ölen verdi. gece kz lea'y yakup'a götürdü. yakup onunla yatt. lavan cariyesi zilpa'y kz lea'nın hizmetine verdi. sabah olunca yakup bir de bakt ki, yanndaki lea! lavan'a, "nedir bana bu yaptn?" dedi, "ben rahel için yannda çalmadm m? niçin beni aldattn?" lavan, "bizim buralarda adettir. büyük kz dururken küçük kz evlendirilmez" dedi, "bu bir haftay tamamladı, rahel'i de sana veririz. yalnız ona karlk yedi yl daha yanmda çalışacaksn." yakup kabul etti. lea'yla bir hafta geçirdi. sonra lavan kz rahel'i de ona verdi. cariyesi bilha'y rahel'in hizmetine

verdi. yakup rahel'le de yatt. onu lea'dan çok sevdi. lavan'a yedi yıl daha hizmet etti. rab lea'nın sevilmediğini görünce, çocuk sahibi olmasın salad. oysa rahel kşrd. lea hamile kalp bir erkek çocuk dourdu. adn ruben koydu. "çünkü rab mutsuzluumu gördü" dedi, "kukusuz artk kocam beni sever." yine hamile kald ve bir erkek çocuk daha dourdu. "rab sevilmediimi duyduu için bana bu çocuuyu verdi" diyerek adn imon koydu. üçüncü kez hamile kalp bir daha erkek çocuk dourdu. "artk kocam bana balanacak" dedi, "çünkü ona üç erkek çocuk dourdum." onun için çocuuyu levi ad verildi. dördüncü kez hamile kald ve bir erkek çocuk daha dourdu. "bu kez rab'be övgüler sunacam" dedi. onun için çocuuyu yahuda adn verdi. bir süre doum yapmad.

30

rahel yakup'a çocuk douramayınca, ablasın kşkanmaya balad. yakup'a, "bana çocuk ver, yoksa öleceim" dedi. yakup rahel'e öfkelen-di. "çocuk sahibi olman tanrı engelliyor. ben tanrı deilim ki!" diye karlık verdi. rahel, "ite cariyem bilha" dedi, "onunla yat, benim için çocuk doursun, ben de aile kurayım." rahel cariyesi bilha'yı e olarak kocasına verdi. yakup onunla yatt. bilha hamile kalp yakup'a bir erkek çocuk dourdu. rahel, "tanrı beni haklı çıkardı" dedi, "yakarmıyup bana bir oğul verdi." bu yüzden çocuuyu adn verdi. rahel'in cariyesi bilha yine hamile kald ve yakup'a ikinci bir oğul dourdu. rahel, "ablama kar büyük savam verdim ve onu yendim" diyerek çocuuyu naftali adn verdi. lea artk doum yapamadn görünce, cariyesi zilpa'yı yakup'a e olarak verdi. zilpa yakup'a bir erkek çocuk dourdu. lea, "uuum!" diyerek çocuuyu gad adn verdi. lea'nın cariyesi zilpa yakup'a ikinci bir oğul dourdu. lea, "mutluyum!" dedi, "kadınlar bana 'mutlu' diyecek." ve çocuuyu aer adn verdi. ruben hasat mevsimi tarlaya gitti. orada adamotu bulup annesi lea'ya getirdi. rahel lea'ya, "lütfen onunun getirdi adamotundan bana da ver" dedi. lea, "kocam aldn yetmez mi? bir de olumun adamotunu mu istiyorsun?" diye karlık verdi. rahel, "öyle olsun" dedi, "olumun adamotuna karlık kocam bu gece seninle yatsın." akamleyin yakup tarladan dönerken lea onu karmaya gitti. yakup'a, "benimle yatacaksın" dedi, "olumun adamotuna karlık bu gece benimisin." yakup o gece onunla yatt. tanrı lea'nın duasını iitti. lea hamile kalp yakup'a beinci olunu dourdu. "cariyemi kocama verdim için tanrı beni ödüllendirdi" diyerek çocuuyu issakar adn verdi. lea yine hamile kald ve yakup'a altıncı olunu dourdu. "tanrı bana iyi bir armaan verdi" dedi, "artk kocam bana deer verir. çünkü ona altı erkek çocuk

dourdum." ve çocuuyu zevulun adn verdi. bir süre sonra lea bir kız dourdu ve adn dina koydu. tanrı rahel'i anmsad, onun duasını iiterek çocuk sahibi olmasın salad. rahel hamile kald ve bir erkek çocuk dourdu. "tanrı utancım kaldırdı. rab bana bir oğul daha versin!" diyerek çocuuyu yusuf adn verdi. (rahel yusuf'u dourduktan sonra yakup lavan'a, "beni gönder, evime, topraklarımı gideyim" dedi, "hizmetime karlık karlılarım, çocuklarım ver de gideyim. sana nasl hizmet ettiimi biliyorsun." lavan, "eğer benden honutsan, burada kal" dedi, "çünkü fala bakarak anladım ki, rab senin sayende beni kutsad. alacan neyse söyle, ödeyeyim." yakup, "sana nasl hizmet ettiimi, sürülerine nasl baktım biliyorsun" diye karlık verdi, "ben gelmeden önce malın azdı. sayemde rab seni kutsad, malın gitgide arttı. ya kendi evim için ne zaman çalışacağım?" lavan, "sana ne vereyim?" diye sordu. yakup, "bana bir ey verme" diye yanıtladı, "eğer u önerimi kabul edersen, yine sürünü güder, hayvanlarına bakarm: bugün bütün sürülerini yoklayıp noktalar veya benekli koyunlar, kara kuzular, benekli veya noktalar keçileri ayrayım. ücretim bu olsun. ileride bana verdiklerini denetlemeye geldiğinde, dürüst olup olmadım kolayca anlayabilirsin. noktalar ve benekli olmayan keçilerim, kara olmayan kuzularım varsa, onlar çalışmam demektir." lavan, "kabul, söyledim gibi olsun" dedi. ama o gün çizgili ve benekli tekeleri, noktalar ve benekli keçileri, beyaz keçilerin hepsini, bütün kara kuzuları ayrıp oullarına teslim etti. sonra yakup'tan üç günlük yol kadar uzaklat. yakup lavan'ın kalan sürüsünü gütmeye devam etti. yakup aselbent, badem, çnar ağaçlarından taze dallar kestti. dalları soyarak beyaz çentikler açtı. soyduu çubukları koyunların önüne, su içtikleri yalaklara koydu. koyunlar su içmeye gelince çiftleiyorlardı. çubukların önünde çiftleince çizgili, noktalar, benekli yavrular douruyorlardı. yakup kuzuları ayrıp sürülerinin yüzünü lavan'ın çizgili, kara hayvanlarına döndürüyordu. kendi sürülerini ayrıp tutuyor, lavan'ın kilerle karlırmıyordu. sürüdeki güçlü hayvanları kızınca, yakup çubukları onların gözü önüne, yalaklara koyuyordu ki, çubukların yanında çiftlesinler. sürünün zayıf hayvanlarının önüneyse çubuk koymuyordu. böylece zayıf hayvanları lavan, güçlüleri yakup aldı. yakup alabildiince zenginletti. çok sayıda sürü, erkek ve kadın köle, deve, eek sahibi oldu.

31

lavan'ın oulları, "yakup babamın sahip oldu her eyi ald" dediler, "bütün varın babamıza ait eylerden kazandı." yakup bu sözleri duyunca, lavan'ın kendisine karlı tutumunun eskisi gibi olmadn anladı. rab yakup'a, "ata-

larnn topraklara, akrabaların yanna dön" dedi, "seninle olacam." bunun üzerine yakup rahel'le lea'y sürüsünün bulunduu krlara çarttı. onlara, "bakyorum, babanz bana eskisi gibi davranmyor" dedi, "ama babamn tanrs benimle birlikte. var gücümle babanza hizmet ettiimi bilirsiniz. ne yazık ki, babanz beni aldatt, ondan alacam on kez deitirdi. ama tanr bana kötülük etmesine izin vermedi. lavan, 'ücret olarak noktal hayvanlar al' deyince, bütün sürü noktal dourdu. 'ücret olarak çizgili olanlar al' deyince de bütün sürü çizgili dourdu. tanr babazın hayvanların ald, bana verdi. "sürülerin çiftletii mevsimde bir dü gördüm. çiftleên tekeler çizgili, noktal, krçld. düümde tanr'nn meleî bana, 'yakup!' diye seslendi. 'buyur' dedim. bana, 'bak, bütün çiftleên tekeler çizgili, noktal ve krçl' dedi, 'çünkü lavan'n sana yaptıkların hepsini gördüm. ben beytel'in tanrs'ym. hani orada bana ant dikip meshetmi*, adak adamtn. kalk, bu ülkeden git, doduun ülkeye dön.'" rahel'le lea, "babamın evinde hâlâ paymız, mirasmız var mı?" dediler, "onun gözünde artık yabancı deil miyiz? çünkü bizi satt. bizim için ödenen bedelin hepsini yedi. tanr'nn babamzdan ald varlın tümü bize ve çocuklarımız aittir. tanr sana ne dediyse öyle yap." böylece yakup çocukların, karların develere bindirdi. bütün hayvanlar önüne katt; toplad mallarla, paddan-aram'da kazand hayvanlarla birlikte kenan ülkesine, babas ishak'n yanna gitmek üzere yola çkt. lavan koyunların krkmaya gidince, rahel babasının putlarını çald, yakup da kaçacan söyleyerek araml lavan' kandrı. böylece kendisine ait her eyi alp kaçtı. frat Irma'n geçip gilat dalk bölgesine doru gitti. üçüncü gün yakup'un kaçtın lavan'a bildirdiler. lavan yakların yanna alp yakup'un peine dütti. yedi gün sonra gilat dalk bölgesinde ona yetiti. o gece tanr araml lavan' düüne girerek ona, "dikkatli ol!" dedi, "yakup'a ne iyi, ne kötü bir ey söyle." lavan yakup'a yetiti. yakup çadırın gilat dalk bölgesine kurmutu. lavan da yaknlarıyla birlikte çadırın ayn yere kurdu. yakup'a, "nedir bu yaptın?" dedi, "beni aldattn. kzlarm alp sava tutsa gibi götürdün. neden gizlice kaçtın? neden beni aldattn? niçin bana söylemedin? seni sevinçle, ezgilerle, tefle, lirle yolcu ederdim. torunlarmla, kzlarmla öpüp vedalamama izin vermedin. aptalk ettin. size kötülük yapacak güçteyim, ama babamın tanrs dün gece bana, 'dikkatli ol!' dedi, 'yakup'a ne iyi, ne kötü hiçbir ey söyleme.' babamın evini çok özledim için bizden ayırdın. ama ilahların niçin çaldın?" yakup, "korktum" diye karlık verdi, "kzlarm zorla elimden alrsn diye düündüm. ilahların kimde bulursan, o öldürülecektir. yaknlarımızın önünde kendin ara, eyaların arasında sana ait ne

bulursan al." yakup ilahlar rahel'in çaldn bilmiyordu. lavan yakup'un, lea'nn ve iki cariyesinin çadırna baktysa da ilahlar bulamad. lea'nn çadırından çkp rahel'in çadırna girdi. rahel çald putları devesinin semerine koymu, üzerine oturmutu. lavan çadırın didik aradysa da putları bulamad. rahel babasına, "efendim, huzurunda kalkamadım için kzm, âdet görüyorum da" dedi. lavan her yeri aradysa da, putları bulamad. yakup kendini tutamad. lavan'a çkarak, "suçum ne?" diye sordu, "ne günâh iledim ki böyle öfkeyle peime takldın? bütün eyaların aradn, kendine ait bir ey buldun mu? varsa onu buraya, yaknlarımız önüne koy. onlar ikimiz hakkında karar versinler. yirmi yıl yannda kaldım. koyunların, keçilerin hiç düük yapmad. sürülerinin içinden bir tek koç yemedim. yabanî hayvanların parçalarını sana göstermedim, zararın ben çektim. gece ya da gündüz çalnan her hayvann karın benden istedin. öyle bir durumdaydım ki, gündüz scak, gece kra yedi bitirdi beni. gözümeye uyku girmedim. yirmi yıl evinde böyle yaadım. iki kız için on dört yıl, sürün için alt yıl sana hizmet ettim. on kez alacam deitirdin. babamın ve ibrahim'in tanrs, ishak'n tapt tanr benden yana olmasaydı, beni eli bo gönderecektin. tanr çektiim zorluu, verdim emei gördü ve dün gece seni uyadı." lavan, "kadınlar benim kzlarm, çocuklar benim çocuklarm, sürüler benim sürülerim" diye karlık verdi, "burada gördüün her ey bana ait. kzlarm ya da dourduklar çocuklara bugün ne yapabilirim ki? gel anlaalım. aramza tank koyalım." yakup bir ta alp onu ant olarak dikti. yaknlarına, "ta toplayn" dedi. adamlar topladıkları talar bir yere ydılar. orada, ynn yannda yemek yediler. lavan ta yna yegar-sahaduta, yakup ise galet adn verdi. lavan, "bu yn bugün aramızda tank olsun" dedi. bu yüzden yna galet ad verildi. mispa diye de anlr. çünkü lavan, "birbirimizden uzak olduumuz zaman rab aramızda gözcülük etsin" dedi, "eer kzlarm kötü davranır, baka kadınlarla evlenirsen, yanımızda kimse olmasa bile tanr tank olacaktır." sonra, "ite ta yn, ite aramza diktiim ant" dedi, "bu yn ve ant birer tank olsun. bu ynn ötesine geçip sana kötülük etmeyeceim. sen de bu yn ve ant geçip bana kötülük etmeyeceksin. ibrahim'in, nahor'un ve babalarının tanrs aramızda yargç olsun." yakup babas ishak'n tapt tanr'nn adıyla ant içti. sonra dada kurban kesip yaknların yemeye çardı. yemei yiyip geceyi dada geçirdiler. lavan sabah erkenden kalktı; torunları, kzlarm öpüp kutsadktan sonra evine gitti.

yakup yoluna devam ederken, tanr'n melekleleriyle karlat. onlar görünc, "tanr'n ordugah bu" diyerek oraya mahaneyim adn verdi. yakup edom topraklarında, seir ülkesinde yaayan aabeyi esav'a önceden haberciler gönderdi. onlara u buyruu verdi: "efendim esav'a öyle deyin: kulun yakup diyor ki, 'imdiye kadar lavan'n yanında konuk olarak kaldm. öküzlere, eeklere, davarlara, erkek ve kadn kölelere sahip oldum. efendimi honut etmek için önceden haber gönderiyorum.'" haberciler geri dönüp yakup'a, "aabeyin esav'n yanna gittik" dediler, "dört yüz adamla seni karlamaya geliyor." yakup çok korktu, skld. yanndaki adamlar, davarlar, srlar, develeri iki gruba ayrd. "esav gelir, bir gruba saldrsa, hiç deilse öteki grup kurtulur" diye düündü. sonra öyle dua etti: "ey atam ibrahim'in, babam ishak'n tanrs rab! bana, 'ülkene, akrabaların yanna dön, seni baarl klacam" diye söz verdin. bana gösterdiin bunca iyile, güvene layk deilim. eria irma'n geçtiimde deneimden baka bir eyim yoktu. imdi iki orduyla döndüm. yalvarrm, beni aabeyim esav'dan koru. gelip bana, çocuklarla annelerine saldrmasndan korkuyorum. 'seni kesinlikle baarl klacam, soyunu denizin kumu gibi saylamayacak kadar çaltacam" diye söz vermitin bana." yakup geceyi orada geçirdi. birlikte getirdii hayvanlardan aabeyi esav'a armaan olarak iki yüz keçi, yirmi teke, iki yüz koyun, yirmi koç, yavrularıyla birlikte otuz dii deve, krk inek, on bova, yirmi dii, on erkek eek ayrd. ((bunlar ayr sürüler halinde kölelerine teslim ederek, "önümden gidin, sürüler arasında boluk brakn" dedi. birinci köleye buyruk verdi: "aabeyim esav'la karlatnda, 'sahibin kim, nereye gidiyorsun? önündeki bu hayvanlar kimin?" diye sorsarsa, 'kulun yakup'un' diyeceksin, 'efendisi esav'a armaan olarak gönderiyor. kendisi de arkamzdan geliyor.'" ikinci ve üçüncü köleye, sürülerin peinden giden herkese ayn buyruu verdi: "esav'la karlatnzda ayn eyleri söyleyeceksiniz. 'kulun yakup arkamzdan geliyor' diyeceksiniz." "önden göndereceim armaanla onu yattr, sonra kendisini görürüm. belki beni balar" diye düünüyordu. böylece armaan önden gönderip geceyi konaklad yerde geçirdi. yakup o gece kalktı; iki karsn, iki cariyesini, on bir olunu yanna alp yabbuk irma'n'n s yerinden karya geçti. onlar geçirdikten sonra sahip oldu her eyi de karya geçirdi. böylece yakup arkada yalnız kald. bir adam gün aarncaya kadar onunla güreti. yakup'u yenemeyeceini anlayınca, onun uyluk kemiinin bana çarpt. öyle ki, güreirken yakup'un uyluk kemii çkt. adam, "brak beni, gün aaryor" dedi.

yakup, "beni kutsamadkça seni brakmam" diye yantlad. adam, "adn ne?" diye sordu. "yakup." adam, "artk sana yakup deil, israil denecek" dedi, "çünkü tanr'yla, insanlarla güreip yendin." yakup, "lütfen adn söyler misin?" diye sordu. ama adam, "neden adn soruyorsun?" dedi. sonra yakup'u kutsad. yakup, "tanr'yla yüzyüze görütüm, ama canm baland" diyerek oraya peniel adn verdi. yakup peniel'den ayrılırken güne dodu. uyluundan ötürü aksordu. bu nedenle israililer bugün bile uyluk kemiinin üzerindeki siniri yemezler. çünkü yakup'un uyluk kemiinin bandaki sinire çarplmt.

33

yakup bakt, esav dört yüz adamıyla birlikte geliyor. çocuklar lea'yla rahel'e ve iki cariyeye teslim etti. cariyelerle çocukların öne, lea'yla çocukları arkaya, rahel'le yusuf'u da en arkaya dizdi. kendisi hepsinin önüne geçti. aabeyine yaklarken yedi kez yere kapand. ne var ki esav koarak onu karlad, kucaklayp boynuna sarld, öptü. ikisi de alamaya balad. esav kadnlarla çocuklara bakt. "kim bu yanndakiler?" diye sordu. yakup, "tanr'n kuluna lütfettii çocuklar" dedi. cariyelerle yanlarındaki çocuklar yaklap eildiler. ardından lea çocuklarıyla birlikte yaklap eildi. en son da yusuf'la rahel yaklap eildi. esav, "karlatm öbür topluluun anlam neydi?" diye sordu. yakup, "efendimi honut etmek için" diye yantlad. esav, "benim yeterince malım var, kardeim" dedi, "senin maln sana kalsn." yakup, "olmaz, eer sevgini kazandımsa, lütfen armaanım kabul et" diye karık verdi, "senin yüzünü görmek tanr'n yüzünü görmek gibi. çünkü beni kabul ettin. lütfen sana gönderdim armaan al. tanr bana öyle iyilik yaptı ki, her eyim var." armaan kabul ettirinceye kadar directti. esav, "haydi yolumuza devam edelim" dedi, "ben önümsa gideceim." yakup, "efendim, bilirsin, çocuklar narindir" dedi, "yanmdaki koyunların, srların yavrular var. hayvanlar bir gün daha yürümeye zorlarsak hepsi ölü. efendim, lütfen sen kulunun önünden git. ben hayvanlarla çocuklara ayak uydurarak yava yava geleceim. seir'de efendime yetiirim." esav, "yanmdaki adamlardan birkaçn yanna vereyim" dedi. yakup, "niçin?" diye sordu, "ben yalnızca seni honut etmek istiyorum." esav o gün seir'e dönmek üzere yola koyuldu. yakup'sa sukkot'a gitti. orada kendine ev, hayvanlarına barnaklar yaptı. bu yüzden oraya sukkot adn verdi. yakup güvenlik içinde paddan-aram'dan kenan ülkesine, ekem kentine vard. kentin yakında konaklad. çadın kurduu arsay ekem'in babas hamor'un oullarından yüz parça gümi ald. orada bir sunak kurarak el-elohe-israil adn

verdi.

34

lea'yla yakup'un kz dina bir gün yöre kadn-larn ziyarete gitti. o bölgenin beyi hivli hamor'un olu ekem dina'y görünce tutup rzna geçti. yakup'un kzna gönlünü kap-trd. dina'y sevdi ve ona nazik davrand. babas hamor'a, "bu kz bana e olarak al" dedi. yakup kz dina'nn kirletildiini duy-duunda, oullar krda hayvanların bandayd. yakup onlar gelinceye kadar konumad. bu arada ekem'in babas hamor konumak için yakup'un yanna gitti. yakup'un oullar olay duyar duymaz krdan döndüler. üzüntülü ve çok öfkeliydiler. çünkü ekem yakup'un kzyla yatarak israil'in onurunu krmt. böyle bir ey olmamalyd. hamor onlara, "olum ekem'in gönlü kznzda" dedi, "lütfen onu oluma e olarak verin. bizimle kraba olun. bir-birimize kz verip kz alalm. bizimle bir-likte yaayn. ülke önünüzde, nereye isters-eniz yerlein, ticaret yapn, mülk edin." ekem de dina'nn babasıyla kardelerine, "bana bu iyili yapn, ne isterseniz veririm" dedi, "ne kadar balk ve armaan isterseniz isteyin, dilediiniz her eyi vereceim. yeter ki, kz bana e olarak verin." kzkardeleri dina'nn rzna geçildii için, yakup'un oullar ekem'le babas hamor'a aldatc bir yant verdiler. "ol-maz, kzkardeimizi sünnetsiz* bir adama veremeyiz" dediler, "bizim için utanç olur. ancak u koulla kabul ederiz: bütün erkek-leriniz bizim gibi sünnet olursa, birbirim-ize kz verip kz alabiliriz. sizinle birlikte yaar, bir halk oluruz. eer kabul etmez, sü-nnet olmazsanız, kzmz alr gideriz." bu öneri hamor'la olu ekem'e iyi göründü. ailesinde en saygın kii olan genç ekem öneriyi yer-ine getirmekte gecikmedi. çünkü yakup'un kzna akt. hamor'la olu ekem durumu kent halkna bildirmek için kentin kapsna git-tiler. "bu adamlar bize dostluk gösteriyor" dediler, "ülkemizde yaasnlr, ticaret yap-snlr. topraklarmız geni, onlara da yeter, bize de. birbirimize kz verip kz alabiliriz. yalnız, u koulla bizimle birlemeyi, birlikte yaamay kabul ediyorlar: bizim erkeklerin de kendileri gibi sünnet olmasn istiyorlar. böylece bütün sürüleri, mallar, öbür hayvanlar da bizim olur, deil mi? gelin onlarla anlaalm, biz-imle birlikte yaasnlr." kent kapsndan geçen herkes hamor'la olu ekem'in söylediklerini kabul etti ve kentteki bütün erkekler sünnet oldu. üçüncü gün erkekler daha sünnetin acsn çekerken, yakup'un oullarından ikisi - dina'nn kardeleri imon'la levi- klçların kuanp kuku uyandırmadan kente girip bütün erkek-leri klçtan geçirdiler. hamor'la olu ekem'i de öldürdüler. dina'y ekem'in evinden alp gittiler. sonra yakup'un bütün oullar ceset-leri soyup kent'i yamaladlar. çünkü kzkarde-

lerini kirletmilerdi. kentteki ve krdaki davar-lar, srlar, eekleri ele geçirdiler. bütün mal-ların, çocukların, kadnların adldar, evlerindeki her eyi yamaladlar. yakup, imon'la levi'ye, "bu ülkede yaayan kenanlrlar'la periziller'i bana düman ettiniz, bana belaya soktunuz" dedi, "sayca azz. eer birleir, bana saldr-r-larsa, ailemle birlikte yok olurum." imon'la levi, "kzkardeimize bir fahie gibi mi davran-malyd?" diye karlk verdiler.

35

tanr yakup'a, "git, beytel'e yerle" dedi, "aabeyin esav'dan kaçarken sana görünen tanr'ya orada bir sunak yap." yakup aile-sine ve yannadakilere, "yabanc ilahlarnız atn" dedi, "kendinizi arndrp giysilerinizi deitirin. beytel'e gidelim. sknt çektiiim günlerde yakarm duyan, gittiim her yerde benimle birlikte olan tanr'ya orada bir sunak ya-pacam." böylece herkes yabanc ilahlarn, ku-laklarındaki küpeleri yakup'a verdi. yakup bunlar ekem yakınlarında bir yabanl fstk aacın altına gömdü. sonra göçtüler, çevre kentlerde yaayan halk pelerine dümedi, çünkü hepsini tanr korkusu sarmt. yakup adamlarıyla birlikte kenan ülkesindeki luz -beytel- kenti'ne geldi. bir sunak yaparak oraya el-beytel adn verdi. çünkü aabeyin-den kaçarken tanr orada kendisine görün-mütü. rebeke'nn dads debora öncüne bey-tel'in güneyindeki mee aacın altına gömüldü. bu yüzden aaca allon-bakut ad verildi. yakup paddan-aram'dan dönünce, tanr ona yine görünerek onu kutsad. "sana yakup diyorlar, ama bundan böyle adn yakup deil, israil olacak" diyerek onun adn israil koydu. "ben her eye gücü yeten tanr'ym" dedi, "verimli ol, çöal. senden bir ulus ve ulus-lar topluluu doacak. krallarn atas ola-caksn. ibrahim'e, ishak'a verdiim toprak-lar sana verecek, senden sonra da soyuna balayacam." sonra tanr yakup'tan ayrılarak onunla konutuu yerden yukar çekildi. yakup tanr'nn kendisiyle konutuu yere ta bir ant diktii. üzerine dökmelik sunu ve zeytinya döktü. oraya, tanr'nn kendisiyle konutuu yere beytel adn verdi. sonra beytel'den göçtüler. efrat'a varmadan rahel doum yapt. doum yaparken çok sanc çekti. o sanc çek-erken, ebesi, "korkma!" dedi, "bir olun daha oluyor." ama rahel ölmek üzereydi. can verirken olunun adn ben-oni koydu. babas ise çocua benjamin adn verdi. rahel öldü ve efrat -beytlehem- yolunda gömüldü. yakup rahel'in mezarına bir ta diktii. bu mezar ta bugüne kadar kald. israil yine göçtü ve eder kulesi'nin ötesinde konaklad. israil o bölgede yaarken ruben babasının cariyesi bilha'yla yatt. israil bunu duyunca çok kzd. yakup'un on iki olu vard. lea'nn oullar: ruben -yakup'un ilk olu- imon, levi, yahuda,

issakar, zevulun. rahel'in oullar: yusuf, benyamin. rahel'in cariyesi bilha'nın oullar: dan, naftali. lea'nın cariyesi zilpa'nın oullar: gad, aer. yakup'un paddan-aram'da doan oullar bunlardır. yakup, ishak'la ibrahim'in de yabanc olarak kalmı oldu buğün hevron denen kiryat-arba yakınlarındaki mamre'ye, babas ishak'n yanna gitti. ishak yüz seksen yıl yaad. kocam, yaama doymu olarak son soluunu verdi. ölüp halkna kavutu. oullar esav'la yakup onu gömdüler.

36

esav'n, yani edom'un öyküsü: esav u kenan'ın kızlarla evlendi: hititli* elon'un kız ada; hivli sivon'un torunu, ana'nın kız oholivama; neyavot'un kızkardei, ismail'in kız basemat. ada esav'a elifaz', basemat reuel'i, oholivama yeu, yalam ve korah' dourdu. esav'n kenan ülkesinde doan oullar bunlardır. esav karların, oulların, kızların, evindeki bütün adamların, hayvanların hepsini, kenan ülkesinde kazandı malların tümünü alıp kardei yakup'tan ayrıldı, baka bir ülkeye gitti. birlikte yaayamayacak kadar çok mallar vardı. yabancı olarak yaadıkları bu topraklar davalarına yetmiyordu. esav - edom- seir dalk bölgesine yerletti. seir dalk bölgesine yerleeni edomlular'n atas esav'n-soyu: esav'n oulların adları unlardır:esav'n karlarından ada'nın oğlu elifaz, basemat'n oğlu reuel. elifaz'n oulları:teman, omar, sefo, gatam, kenaz. timna esav'n oğlu elifaz'n cariyesiydi. elifaz'a amalek'idourdu. bunlar esav'n karsı ada'nın torunlarıdır. reuel'in oulları:nahat, zerah, amma, mizza,bunlar esav'n karsı basemat'n torunlarıdır. sivon'un torunu ve ana'nın kız olan esav'n karsıoholivama'nın esav'a dourduu oulları:yeu, yalam, korah. esavoullar'nın boy beyleri unlardır:esav'n ilk oğlu elifaz'n oulları:teman, omar, sefo, kenaz, korah, gatam, amalek. bunlar edom ülkesinde elifaz'n-soyundan beylerdi ve ada'nın torunlarıydı. esav oğlu reuel'in oulları unlardır:nahat, zerah, amma, mizza. bunlar edom ülkesinde reuel'in soyundan gelen beylerdi ve esav'n karsı basemat'n torunlarıydı. esav'n karsı oholivama'nın oulları unlardır:yeu, yalam, korah. bunlar ana'nın kız olan esav'n karsı oholivama'nın soyundan gelen beylerdi. bunların hepsi esav'n -edom'un- oullarıdır. yukarıdaki yerde onların beyleridir. ülkede yaayan horlu seir'in oulları unlandı: lotan,oval, sivon, ana, dion, eser, dian. seir'in edom'da beylik eden horlu oullar bunlardır. lotan'n oulları: hori, hemam. timna lotan'n kızkardeiydi. oval'n oulları:alvan, manahat, eval, efo, onam. sivon'un oulları:aya ve ana. babas sivon'un eeklerini güderken çölde scak su kaynakları bulan ana'dır bu. ana'nın çocukları unlandı:dion ve ana'nın kız oholivama. dion'un

oulları unlandı:hemdan, eban, yitran, keran. eser'in oulları unlandı: bilhan, zaavan, akan. dian'n oulları unlandı:üs, aran. horlu boy beyleri unlandı lotan, oval, sivon, ana, dion, eser, dian. seir ülkesindeki horlu boy beyleri bunlardır. israilliler'i yöneten bir kralı olmadı dönemde, edom'u u kraları yönetti: beor oğlu bala edom kralı oldu. kentinin adı dinhava'ydı. bala ölünce, yerine bosral zerah oğlu yovav geçti. yovav ölünce, temanlar ülkesinden huam kralı oldu. huam ölünce, midyan' moav kralarında bozguna uratan bedat oğlu hadat kralı oldu. kentinin adı avit'ti. hadat ölünce, yerine masrekal samlı geçti. samlı ölünce, yerine rehovot-hannahar' aulı geçti. aul ölünce, yerine akbor oğlu baal-hananı geçti. akbor oğlu baal-hanan ölünce, yerine hadatı geçti. kentinin adı pau'ydu. karsı, me-zahav kızı matret'in kız mehetavel'di. boyları ve bölgelerine göre esav'n soyundan gelen beylerin adları unlandı: timna, alva, yetet, oholivama, ela, pinon, kenaz, teman, mivsar, magdiel, iram. sahip oldukları ülkede yaadıkları yerlere adları veren edom beyleri bunlardır. edomlular'n atas esav'd.

37

yakup babasının yabancı olarak kalmı oldu kenan ülkesinde yaad. yakup soyunun öyküsü: yusuf on yedi yanda bir gençti. babasının karları bilha ve zilpa'dan olan üçü kardeleleriyle birlikte sürü güdüyordu. kardeşlerinin yaptı kötülükleri babasına ulatırdı. israil yusuf'u öbür oulların hepsinden çok severdi. çünkü yusuf onun yalında domutu. yusuf'a uzun, renkli bir giysi yaptırdı. yusuf'un kardeşleri babalarının onu kendilerinden çok sevdiğini görünce, ondan nefret ettiler. yusuf'a tatlı söz söylemez oldular. yusuf bir dü gördü. bunu kardeşlerine anlatınca, ondan daha çok nefret ettiler. yusuf, "lütfen gördüğüm düü dinleyin!" dedi, "tarlada demet balyorduk. anızn benim demetim kalkıp dikildi. sizinkilerse, çevresine toplanıp önünde eildiler." kardeşleri, "bamza kral mı olacaksınız? beni siz mi yöneteceksiniz?" dediler. dülerinden, söylediklerinden ötürü ondan büsbütün nefret ettiler. yusuf bir dü daha görüp kardeşlerine anlattı. "dinleyin, bir dü daha gördüm" dedi, "güne, ay ve on bir yıldız önümde eildiler." yusuf babasıyla kardeşlerine bu düü anlatınca, babası onu azarlardı: "ne biçim dü bu?" dedi, "ben, annen, kardeşlerin gelip önünde yere mi eileceiz yani?" kardeşleri yusuf'u kskanyordu, ama bu olay babasının aklına takıldı. bir gün yusuf'un kardeşleri babalarının sürüsünü gütmek için ekem'e gittiler. israil yusuf'a, "kardeşlerin ekem'de sürü güdüyorlar" dedi, "gel seni de onları yanna göndereyim." yusuf, "hazır" diye yanıtladı. babası, "git kardeşlerine ve sürüye bak" dedi, "her ey yolunda m, deil

mi, bana haber getir." böylece onu hevrn vadisi'nden gönderdi. yusuf ekem'e vard. krda dolarken bir adam onu görüp, "ne aryorsun?" diye sordu. yusuf, "kardelerimi arıyorum" diye yanıtladı, "buralarda sürü güdüyorlar. nerede olduklarını biliyor musun?" adam, "buradan ayrıldılar" dedi, "'dotan'a gidelim' dediklerini duydum." böylece yusuf kardelerinin peinden gitti ve dotan'da onlar buldu. kardeleri onu uzaktan gördüler. yusuf yanlarına varmadan, onu öldürmek için düzen kurdular. birbirlerine, "ite dü hastas geliyor" dediler, "hadi onu öldürüp kuyulardan birine atalım. yabanl bir hayvan yedi deriz. bakalım o zaman düleri ne olacak!" ruben bunu duyunca yusuf'u kurtarmaya çıktı: "canna kymayn" dedi, "kan dökmeyin. onu u şsz yerdeki kuyuya atn, ama kendisine dokunmayın." amac yusuf'u kurtarp babasına geri götürmekti. yusuf yanlarına varınca, kardeleri sırtındaki renkli uzun giysiye çekip çıkardılar ve onu susuz, bo bir kuyuya attılar. yemek yemek için oturduklarında, gilat yönünden bir ismaili kervanın geldiğini gördüler. develeri kitre, pelesenk, laden yüklüydü. msr'a gidiyorlardı. yahuda, kardelerine, "kardeşimizi öldürür, suçumuzu gizlersek ne kazanır?" dedi, "gelin onu ismaililer'e satalım. böylece canna dokunmam oluruz. çünkü o kardeşimizdir, aynı kan tay- oruz." kardeleri kabul etti. midyanlı tüccarlar oradan geçerken, kardeleri yusuf'u kuyudan çekip çıkardılar, yirmi gümüş ismaililer'e sattılar. ismaililer yusuf'u msr'a götürdüler. kuyuya geri dönen ruben yusuf'u orada göremeyince üzüntüden giysilerini yırttı. kardelerinin yanna gidip, "çocuk orada yok" dedi, "ne yapacam şimdi ben?" bunun üzerine bir teke keserek yusuf'un renkli uzun giysisini kanna buladılar. giysiye babalarına götürerek, "bunu bulduk" dediler, "bak, bakalım, olu- nun mu, deil mi?" yakup giysiye tand, "evet, bu olumun giysisi" dedi, "onu yabanl bir hayvan yemi olmal. yusuf'u parçalam olsa gerek." yakup üzüntüden giysilerini yırttı, be- line çul sardı, ölü için uzun süre yas tuttu. bütün oullar, kızlar onu avutmaya çıktılarsa da o avunmak istemedi. "olumun yanna, ölümler diyarına yas tutarak gideceim" di- yerek ölü için alamaya devam etti. bu arada midyanlılar da yusuf'u msr'da firavunun bir görevlisine, muhafız birlii komutan potifar'a sattılar.

38

o sıralarda yahuda kardelerinden ayrılarak adullaml hira adında bir adamın yanna gitti. orada kenanlı bir kızla karlat. kzn babasının ad uay'd. yahuda kızla evlendi. kadn hamile kald ve bir erkek çocuk dourdu. yahuda ona er adn verdi. kadn yine hamile kald, bir erkek çocuk daha dourdu, adn

onan koydu. yine bir erkek çocuk dourdu, adn ela koydu. ela doduu zaman yahuda keziv'deydi. yahuda ilk ölü er için bir kadn aldı. kadnın ad tamar'd. yahuda'nın ilk ölü er, rab'bin gözünde kötüydü. bu yüzden rab onu öldürdü. yahuda onan'a, "kardeşinin karsıyla evlendi" dedi, "kaynabiraderlik görevini yap. kardeşinin soyunu sürdür." ama onan doacak çocukların kendisine ait olmayacağını biliyordu. bu yüzden ne zaman kardeşinin karsıyla yatsa, kardeşine soy yetiştirmek için menisini yere boaltıyordu. bu yaptı rab'bin gözünde kötüydü. bu yüzden rab onu da öldürdü. bunun üzerine yahuda, gelini tamar'a, "babann evine dön" dedi, "olum ela büyüyünceye kadar orada dul olarak yaa." yahuda, "ela da kardeleri gibi ölebilir" diye düşünüyordu. böylece tamar babasının evine döndü. uzun süre sonra uay'nın kız olan yahuda'nın karsı öldü. yahuda yas bittikten sonra arkada adullaml hira'yla birlikte timna'ya, sürüsünü krkanların yanna gitti. tamar'a, "kaynababan sürüsünü krkmak için timna'ya gidiyor" diye haber verdiler. tamar üzerindeki dul giysilerini çıkardı. peçesini örttü, sarıp timna yolu üzerindeki enayim kaps'nda oturdu. çünkü ela büyüdü halde onunla evlenmesine izin verilmediğini görmü- mü. yahuda onu görünce fahie sand. çünkü yüzü örtülüydü. yolun kenarına, ona doru seirterek, kendi gelini olduğunu bilme- den, "hadi gel, seninle yatmak istiyorum" dedi. tamar, "seninle yatarsam, bana ne vereceksin?" diye sordu. yahuda, "sürüm- den sana bir ölak göndereyim" dedi. tamar, "ola gönderinceye kadar rehlin olarak bana bir ey verebilir misin?" dedi. yahuda, "ne vereyim?" diye sordu. tamar, "mührünü, kaytann ve elindeki denei" diye yanıtladı. yahuda bunlar verip onunla yatt. tamar hamile kald. gidip peçesini çıkardı, yine dul giysilerini giydi. bu arada yahuda re- hin brakt eyalar geri almak için adullaml arkadaşıyla kadna bir ölak gönderdi. ne var ki arkada kadn bulamad. o çevrede yaayanlara, "enayim'de, yol kenarında bir fahie vard, nerede o?" diye sordu. "burada öyle bir kadn yok" diye karlık verdiler. bunun üzerine yahuda'nın yanna dönerek, "kadn bulamadım" dedi, "o çevrede yaayanlar da 'burada fahie yok' dediler." yahuda, "varsın eyalar onun olsun" dedi, "kimseyi kendimize güldürmeyeelim. ben ola gönderdim, ama sen kadn bulamadın." yaklaşık üç ay sonra yahuda'ya, "gelinin tamar zina etmi, u anda hamile" diye haber verdiler. yahuda, "onu darya çkarp yakn" dedi. tamar dar çkarınca, kaynababasına, "ben bu eyaların sahibinden hamile kaldım" diye haber gönderdi, "lüt- fen onlara bak. bu mührü, kaytan, denek kime ait?" yahuda eyalar tand. "o benden daha doru bir kii" dedi, "çünkü onu olum ela'ya almadım." bir daha onunla yatmad.

doum vakti gelince tamar'n rahminde ikiz olduu anlad. doum yaparken ikizlerden biri elini dar çkard. ebe çocuu elini yakalayp bileine krmz bir iplik balad, "bu önce dodu" dedi. ne var ki, çocuk elini içeri çekti, o srada da kardei dodu. ebe, "kendine böyle mi gedik açtın?" dedi. bu yüzden çocua peres ad kondu. sonra bileine krmz iplik bal kardei dodu. ona da zerah ad verildi.

39

ismaililer yusuf'u msr'a götürmüdü. firavunun görevlisi, muhafz birlii komutan msrl potifar onu ismaililer'den satın almt. rab yusuf'la birlikteydi ve onu baarl klyordu. yusuf msrl efendisinin evinde kalyordu. efendisi rab'bin yusuf'la birlikte olduunu, yaptı her ite onu baarl kldn gördü. yusuf'tan honut kalarak onu özel hizmetine ald. evinin ve sahip olduu her eyin sorumluluunu ona verdi. yusuf'u evinin ve sahip olduu her eyin sorumlusu atad andan itibaren rab yusuf sayesinde potifar'n evini kutsad. evini, tarlasn, kendisine ait her eyi bereketli kld. potifar sahip olduu her eyin sorumluluunu yusuf'a verdi; yedii yemek dnda hiçbir eyle ilgilenmedi. yusuf güzel yapı, yakklyd. bir süre sonra efendisinin kars ona göz koyarak, "benimle yat" dedi. ama yusuf reddetti. "ben burada olduum için efendim evdeki hiçbir eyle ilgilenme gereini duymuyor" dedi, "sahip olduu her eyin yönetimini bana verdi. bu evde ben de onun kadar yetkiliiyim. senin dnda hiçbir eyi benden esirgemedi. sen onun karssn. nasl böyle bir kötölük yapar, tanr'ya kar günah ilerim?" potifar'n kars her gün kendisiyle yatmas ya da birlikte olmas için belirttiyse de, yusuf onun isteini kabul etmedi. bir gün yusuf olaan ilerini yapmamak üzere eve gitti. ıçerde ev halkından hiç kimse yoktu. potifar'n kars yusuf'un giysisini tutarak, "benimle yat" dedi. ama yusuf giysisini onun elinde brakp evden dar kaçtı. kadın yusuf'un giysisini brakp kaçtı görünce, uakların çardı. "bakn una!" dedi, "kocamı getirdii bu ibrani bizi rezil etti. yanma geldi, benimle yatmak istedi. ben de bardm. bardm duyunca giysisini yanmda brakp dar kaçtı." efendisi eve gelinceye kadar yusuf'un giysisini yannda alkoymdu. ona da ayn eyleri anlatt: "buraya getirdiın ibrani köle yanma gelip beni aalamak istedi. ama ben barıca giysisini yanmda brakp kaçtı." karssn, "kölen bana böyle yaptı" diyerek anlattıkları duyunca, yusuf'un efendisinin öfkesi tepesine çkt. yusuf'u yakalayp zindana, kraln tutsakların bal olduu yere att. ama yusuf zindandayken rab onunla birlikteydi. ona iyilik etti. zindanca yusuf'tan honut kald. bütün tutsakların yönetimini ona verdi. zindanda olup biten her eyden yusuf sorumluydu. zindanca yusuf'un so-

rumlu olduu ilerle hiç ilgilenmezdi. çünkü rab yusuf'la birlikteydi ve yaptı her ite onu baarl klyordu.

40

bir süre sonra msr kral'nn sakisiyle frncs efendilerini gücendirdiler. firavun bu iki görevlisine, ba sakile frncbana öfkeleni. onlar muhafz birlii komutanın evinde, yusuf'un tutsak olduu zindanda göz altına ald. muhafz birlii komutan yusuf'u onları hizmetine atad. bir süre zindanda kaldılar. firavunun sakisiyle frncs tutsak oldukları zindanda ayn gece birer dü gördüler. düleri farklı anlamlar taşıyordu. sabah yusuf yanlarına gittiinde, onları tedirgin gördü. efendisinin evinde, kendisiyle birlikte zindanda kalan firavunun görevlilerine, "niçin suratnız ask bugün?" diye sordu. "dü gördük ama yorumlayacak kimse yok" dediler. yusuf, "yorum tanr'ya özgü deil mi?" dedi, "lütüfen düünüzü bana anlatn." ba saki düünü yusuf'a anlatt: "düümde önümde bir asma gördüm. üç çubuu vard. tomurcuklar açar açmaz çiçeklendi, salkm salkm üzüm verdi. firavunun kasesi elimdeydi. üzümleri alı firavunun kasesine sktm. sonra kaseyi ona verdim." yusuf, "bu u anlamla gelir" dedi, "üç çubuk üç gün demektir. üç gün içinde firavun seni zindandan çıkaracak, yine eski görevine döneceksin. geçmite oldu gibi yine ona sakilik yapacaksn. ama her ey yolunda giderse, lütfen beni anmsa. bir iyilik yap, firavuna benden söz et. çıkar beni bu zindandan. çünkü ben ibrani ülkesinden zorla kaçırdım. burada da zindana atılacak bir ey yapmadım." frncba bu iyi yorumu duyunca, yusuf'a, "ben de bir dü gördüm" dedi, "bamn üstünde üç sepet beyaz ekmek vard. en üstteki sepette firavun için piirilmiş çeitli pastalar vard. kular bamn üstündeki sepetten pastalar yiyorlardı." yusuf, "bu u anlamla gelir" dedi, "üç sepet üç gün demektir. üç gün içinde firavun seni zindandan çıkarp aaca asacak. kular etini yiyecekler." üç gün sonra, firavun doum gününde bütün görevlilerine bir ölen verdi. görevlilerinin öünde ba sakisiyle frncban zindandan çıkard. yusuf'un yaptı yoruma uygun olarak ba sakisini eski görevine atad. ba saki firavuna arap sunmaya balad. ama firavun frncban astrd. (gelgelelim, ba saki yusuf'u anmsamad, unuttu gitti.

41

tam iki yıl sonra firavun bir dü gördü: nil ırma'nın kıynda duruyordu. ırmaktan güzel ve semiz yedi inek çkt. sazlar arasında otlamaya baladılar. sonra yedi çirkin ve cız inek çkt. ırmak kıynda öbür ineklerin yannda durdu-

lar. çirkin ve clz inekler güzel ve semiz yedi inei yiyince, firavun uyandı. yine uykuya daldı, bu kez baka bir dü gördü: bir sapta yedi güzel ve dolgun baak bitti. sonra, clz ve dou rüzgarylara kavurulmuş yedi baak daha bitti. clz baaklar, yedi güzel ve dolgun baa yuttular. firavun uyandı, dü gördüğünü anladı. sabah uyanırken kaygılıydı. bütün msrl büyüğüleri, bilgeleri çaırttı. onlara gördüğü düleri anlattı. ama hiçbir firavunun dülerini yorumlayamadı. bu arada ba saki firavuna, "bugün suçumu itiraf etmeliyim" dedi, "kullarına -bana ve frncbana- öfkelenince bizi zindana, muhafız birlii komutanının evine kapattı. bir gece ikimiz de dü gördük. dülerimiz farklı anlamlar taşıyordu. orada bizimle birlikte muhafız birlii komutanının kölesi ibrani bir genç vardı. gördüğümüz düleri ona anlattık. bize bir bir yorumladı. her ey onun yorumladı gibi çıktı: ben görevime döndüm, frncbaysa asıldı." firavun yusuf'u çaırttı. hemen onu zindandan çıkardılar. yusuf tıra olup giysilerini deitirdikten sonra firavunun huzuruna çıktı. firavun yusuf'a, "bir dü gördüm" dedi, "ama kimse yorumlayamadı. duyduğun her dü yorumlayabildiğini ittim." yusuf, "ben yorumlayamam" dedi, "firavuna en uygun yorumu tanrı yapacaktır." firavun yusuf'a anlatmaya baladı: "düşümde bir r-mak kıysında duruyordum. imraktan semiz ve güzel yedi inek çıktı. sazlar arasında otlamaya baladılar. sonra ark, çirkin, clz yedi inek daha çıktı. msr'da onlar kadar çirkin inek görmedim. clz ve çirkin inekler ilk çıkan yedi semiz inei yedi. ancak kötü görünümleri deimedi. sanki bir ey yememi gibi görünüyorlardı. sonra uyandım. "bir de düşümde bir sapta dolgun ve güzel yedi baak bittiğini gördüm. sonra solgun, clz, dou rüzgarın kavurduğu yedi baak daha bitti. clz baaklar yedi güzel baa yuttular. büyüğülere bunu anlattım. ama hiçbir yorumlayamadı." yusuf, "efendim, iki dü de aynı anlam taşıyor" dedi, "tanrı ne yapacak sana bildirmi. yedi güzel inek yedi yıl demektir. yedi güzel baak da yedi yıldır. aynı anlam geliyor. daha sonra çıkan yedi clz, çirkin inek ve dou rüzgarın kavurduğu yedi solgun baaksa yedi yıl ktlk olaca anlamına gelir. "söylediğim gibi, tanrı ne yapacak sana göstermi. msr'da yedi yıl bolluk olacak. sonra yedi yıl öyle bir ktlk olacak ki, bolluk yıllar hiç anımsanmayacak. çünkü ktlk ülkeyi kasp kavruracak. ardından gelen ktlk bolluğu unutturacak, çünkü çok iddetli olacak. bu konuda iki kez dü görmemin anlamı, tanrının kesin kararını verdiğini ve en kısa zamanda uygulayacağını gösteriyor. "imdi firavunun aklı, bilgeli bir adam bulup onu msr'n bana getirmesi gerekir. ülke çapında adamlar görevlendirmeli, bunlar yedi bolluk yıl boyunca ürünlerin betelerini toplamalı. gelecek verimli yılları bütün yiyeceğini toplayacaklar, firavunun yönetimi altında

kentlerde depolayacaklar. bu yiyecek, gelecek yedi ktlk yıl boyunca msr'da ihtiyat olarak kullanılacak, ülke ktlktan kurtulmayacak." bu öneri firavunla görevlilerine iyi göründü. firavun görevlilerine, "bu adam gibi tanrı ruhu'na sahip birini bulabilir miyiz?" diye sordu. sonra yusuf'a, "madem tanrı bütün bunları sana açıkladı, senden daha akıllı, bilgeli yoktur" dedi, "sarayın yönetimini sana vereceğim. bütün halkın buyruklarına uyacak. tahttan baka senden üstünlüğüm olmayacak. seni bütün msr'a yönetici atıyorum." sonra mühürünü parmandan çıkıp yusuf'un parmağına taktı. ona ince ketenden giysi giydirdi. boyuna altın zincir taktı. onu kendi yarımadasının arabasına bindirdi. yusuf'un önünde, "yol açılsın!" diye bardılar. böylece firavun ona bütün msr'n yönetimini verdi. firavun yusuf'a, "firavun benim" dedi, "ama msr'da senden izinsiz kimse elini ayan oynatmayacak." yusuf'un adını safenat-paneah koydu. on kenti'nin kâhini potifera'nın kız asenat'ı da ona kar olarak verdi. yusuf ülkeyi boydan boya doladı. yusuf firavunun hizmetine girdikten otuz yandı. firavunun huzurundan ayrıldıktan sonra bütün msr'ı doladı. yedi bolluk yıl boyunca toprak çok ürün verdi. yusuf msr'da yedi yıl içinde yetien bütün ürünleri toplayarak kentlerde depoladı. her kente o kentin çevresindeki tarlalarda yetien ürünleri koydu. denizin kumu kadar çok buğday depoladı; öyle ki, ölçmekten vazgeçti. çünkü buğday ölçülemeyecek kadar çoktu. ktlk yıllar balamadan, on kenti'nin kâhini potifera'nın kız asenat yusuf'a iki erkek çocuk doğurdu. yusuf ilk olunun adını manae koydu. "tanrı bana bütün acılarımı ve babamın ailesini unutturdu" dedi. "tanrı skıntı çektiğim ülkede beni verimli kıldı" diyerek ikinci olunun adını efrayim koydu. msr'da yedi bolluk yıl sona erdi. yusuf'un söylemi olduğu gibi yedi ktlk yıl bağıştı. bütün ülkelerde ktlk vardı, ama msr'n her yanında yiyecek bulunuyordu. msrlılar aç kalmadı, yiyecek için firavuna yakardılar. firavun, "yusuf'a gidin" dedi, "o size ne derse öyle yapın." ktlk bütün ülkeyi sardı, yusuf depoları açarak msrlılar'a buğday satmaya baladı. çünkü ktlk msr'ı boydan boya kavruyordu. bütün ülkelerden insanlar da buğday satın almak için msr'a, yusuf'a geliyordu. çünkü ktlk bütün dünyayı sardı ve iddetliydi.

42

yakup msr'da buğday olduğunu öğrenince, oullarına, "neden birbirinize bakıp duruyorsunuz?" dedi, "msr'da buğday olduğunu duyduğum. gidin, satın alın ki, yaayalım, yoksala öleceiz." böylece yusuf'un on kardeyi buğday almak için msr'a gittiler. ancak yakup yusuf'un kardeyi benjamin'i onlarla birlikte

göndermedi, çünkü onunun bana bir ey gelmesinden korkuyordu. buday satn almaya gelenler arasında israil'in oullar da vard. çünkü kenan ülkesinde de ktlk hüküm sürüyordu. yusuf ülkenin yöneticisiydi, herkese o buday satyordu. kardeleri gelip onun önünde yere kapandılar. yusuf kardelelerini görünce tand. ama onlara yabanc gibi davranarak sert konutu: "nereden geliyorsunuz?" "kenan ülkesinden" diye yantladlar, "yiyecek satn almaya geldik." yusuf kardelelerini tandysa da kardeleri onu tanmadlar. yusuf onlarla ilgili dülerini anmsayarak, "siz casussunuz" dedi, "ülkenin zaıf noktaların öğrenmeye geldiniz." "aman, efendim" diye karlk verdiler, "biz kullarn yalnızca yiyecek satn almaya geldik. hepimiz ayn babann çocuklaryz. biz kullarn dürüst insanlaryz, casus deiliz." yusuf, "hayr!" dedi, "siz ülkenin zaıf noktaların öğrenmeye geldiniz." kardeleri, "biz kullarn on iki kardeiz" dediler, "hepimiz kenan ülkesinde yaayan ayn babann çocuklaryz. en küçüümü babamzn yanında kald, biri de kayboldu." yusuf, "söylediim gibi" dedi, "casussunuz siz. sizi snayacam. firavunun bana ant içerim. küçük kardeiniz de gelmedikçe, buradan ayrılamazsnz. aranzdan birini gönderin, kardeinizi getirsin. geri kalanlarn göz altına alınacak. anlatklarnz doru mu, deil mi, sizi snayacak. deilse, firavunun bana ant içerim ki casussunuz." üç gün onlar göz altında tuttu. üçüncü gün, "bir koulla cannz balarım" dedi, "ben tanrıdan korkarm. dürüst olduğunuzu kantlamak için, içinizden biri göz altında tutulduunuz evde kalsn, ötekiler gidip aç kalan ailenize buday götürsün. sonra küçük kardeinizi bana getirin. böylece anlatklarnz doru olup olmad ortaya çıkar, ölümden kurtulursunuz." kabul ettiler. birbirlerine, "besbelli kardeimize yaptmız cezasn çekiyoruz" dediler, "bize yalvardnda nasl sknt çektiini gördük, ama dinlemedik. bu sknt onun için bamza geldi." ruben, "çocua zarar vermeyin diye sizi uyarmadım mı?" dedi, "ama dinlemediniz. ite imdi kannn hesab soruluyor." yusuf'un konutukların anladn farketmediler, çünkü onunla çevirmen aracıyla konuuyorlard. yusuf kardelerinden ayrıp alamaya balad. sonra dönüp onlarla konutu. aralardan imon'u alarak ötekilerin gözleri önünde balad. sonra torbalarna buday doldurulmasn, paraların torbalarna geri konulmasn, yol için kendilerine azk verilmesini buyurdu. bunlar yapıldktan sonra budaylar eeklerine yükleyip oradan ayrıldılar. konakladıkları yerde içlerinden biri eeine yem vermek için torbasn açna parasn gördü. para torbann azna konmutu. kardelerine, "param geri ver-miler" diye seslendi, "ite torbamda!" yürekleri yerinden oynad. titreyerek birbirlerine, "tanrı'nın bize bu yapt nedir?" dediler. kenan ülkesine, babalar yakup'un yanna varnca,

balarna gelenleri ona anlattılar: "msr'n yöneticisi bizimle sert konutu. bize casusmuuz gibi davrand. ona, 'biz dürüst insanlaryz' dedik, 'casus deiliz. hepimiz ayn babann çocuklaryz. on iki kardeiz; biri kayboldu, en küçüü de kenan ülkesinde, babamzn yanında.'" "ülkenin yöneticisi, 'dürüst olduğunuzu öyle anlayabilirim' dedi, 'kardelerinizden birini yannma brkn, bu-day alp aç kalan ailelerinize götürün. küçük kardeinizi de bana getirin. o zaman casus olmadnz, dürüst insanlar olduğunuzu an-lar, kardeinizi size geri veririm. ülkede ticaret yapabilirsiniz.'" torbaların boaltınca, hepsi para kesesini torbasnda buldu. para keselerini görünce hem kendileri hem babalar korkuya kapld. yakup, "beni çocuk-larmdan yoksun brakyorsunuz" dedi, "yusuf yok, imon yok. imdi de benjamin'i götürmek istiyorsunuz. sknty çeken hep benim." ruben babasna, "benjamin'i geri getirmezssem, iki olumu öldür" dedi, "onu bana teslim et, ben sana geri getireceim." ama yakup, "olumu sizinle göndermeye-ceim" dedi, "çünkü kardei öldü, yalnız o kald. yolda ona bir zarar gelirse, bu acyla ak saçl bam ölümler diyarna götürürsünüz."

43

kenan ülkesinde ktlk iddetlenmiti. msr'dan getirilen buday tükenince yakup, oullarna, "yine gidin, bize biraz yiyecek alın" dedi. yahuda, "adam bizi sk sk uyard" diye karlk verdi, "'kardeiniz sizinle birlikte gelmezse, yüzümü göremezsiniz' dedi. kardeimizi biz-imle gönderirsen, gider sana yiyecek alrız. göndermezsen gitmeyiz. çünkü o adam, 'kardeinizi birlikte getirmezseniz, yüzümü göremezsiniz' dedi." israil, "niçin adama bir kardeiniz daha olduğunu söyleyerek bana bu kötülüü yaptnz?" dedi. öyle yantladlar: "adam, 'babanz hâlâ yayar mı? baka kardeiniz var mı?' diye sordu. bizimle ve akrabalarımızla ilgili öyle sorular sordu ki, yant vermek zorunda kaldık. kardeinizi getirin diyeceğini nereden bilebilirdik?" yahuda, babas israil'e, "çocuu benimle gönder, gide-lim" dedi, "sen de biz de yavrularımız da ölmez, yaarz. ona ben kefil oluyorum. beni sorumlu say. eer onu geri getirmez, önüne çkarmazsam, ömrümce sana kar suçlu saylaym. çünkü gecikmeseydik, imdiye dek iki kez gidip gelmi olurduk." bunun üzerine israil, "öyleyse gidin" dedi, "yalnz, tor-balarınıza bu ülkenin en iyi ürünlerinden bi-raz pelesenk, biraz bal, kitre, laden, fstk, badem koyun, msr'n yöneticisine armaan olarak götürün. yannza iki kat para alın. torbalarnızna azna konan paray geri götürün. belki bir yantlık olmutur. kardeinizi alp gidin, o adamn yanna dönün. her eye gücü yeten tanrı, adamn yüreğine size kar mer-

hamet koysun da, adam öbür kardeinizle benjamin'i size geri versin. bana gelince, çocuklardan yoksun kalacaksam kalam." böylece kardeler yanlarna armaanlar, iki kat para ve benjamin'i alarak hemen msr'a gidip yusuf'un huzuruna çktlar. yusuf benjamin'i yanlarna görünce, kâhyasna, "bu adamlar eve götür" dedi, "bir hayvan kesip hazrla. çünkü ölen benimle birlikte yemek yiyecekler." kâhya yusuf'un buyurduu gibi onlar yusuf'un evine götürdü. ne var ki karde-leri yusuf'un evine götürüldükleri için ko-ruktular. "ilk gelimizde torbalarınıza ko- nan para yüzünden götürüldünüz galiba!" dediler, "bize saldrp egemen olmak, bizi köle edip eeklerimizi almak istiyor." yusuf'un kâhyasna yaklap evin kapısında onunla konu- tular: "aman, efendim!" dediler, "buraya ilk kez yiyecek satın almaya gelmitik. kon- akladmız yerde torbalarınız açınca, bir de bak- tk ki, paramız eksiksiz olarak torbalarınız- aza konmu. onu size geri getirdik. ayrıca yeniden yiyecek almak için yanınıza baka para da aldk. paralar torbalarınıza kimin koyduunu bilmiyoruz." kâhya, "merak et- meyin" dedi, "korkmanıza gerek yok. paray- tanrınız, babanızın tanrs torbalarınıza koydu- mu. ben paranız aldm." sonra imon'u onlara getirdi. kâhya onlar yusuf'un evine götürüp ayaklarını ykamalar için su getirdi, eeklerine yem verdi. kardeler ölene, yusuf'un gelece- ki saate kadar armaanların hazrladlar. çünkü orada yemek yiyeceklerini duymulard. yusuf eve gelince, getirdikleri armaanlar kendisine sunup önünde yere kapandlar. yusuf hatı- rların sorduktan sonra, "bana sözünü etti- niz yal babanız iyi mi?" dedi, "hâlâ yıyor mu?" kardeleri, "babamz kulun iyi" diye yan- tladlar, "hâlâ yıyor." sonra saygıyla elip yere kapandlar. yusuf göz gezdirirken kendisiyle aynı anneden olan karde- benjamin'i gördü. "bana sözünü etti- niz küçük karde- niz bu mu?" dedi, "tanrı sana lütfetsin, olum." sonra hemen oradan ayrld, çünkü karde- ini görünce yürei sızladı. alayacak bir yer arad. odasına girip orada aladı. yüzünü ykadk- tan sonra dar çkt. kendisini toparlayarak, "yemei getirin" dedi. yusuf'a ayr, karde- lerine ayr, yusuf'la yemek yiye- n msrılar'a ayr hizmet edildi. çünkü msrılar ibraniler'le birlikte yemek yemez, bunu irenç sayarlard. kardeleri yusuf'un önünde büyü- ken küçü- re doru ya srasna göre oturdular. akın akın bir- birlerine baktılar. yusuf'un masasından on- lara yemek datld. benjamin'in pay ötekiler- den be kat fazlaydı. içtiler, birlikte ho vakit geçirdiler.

44

yusuf kâhyasna, "bu adamların torbalarına taşıyabilecekleri kadar yiyecek doldur" diye buyurdu, "her birinin parasını torbasının aza-

koy. en küçüğünün torbasına benim gümüş kâsemi ve budayın parasını koy." kâhya yusuf'un buyruğunu yerine getirdi. sabah erkenden adamlar eekleriyle yolcu edildi. onlar kentten pek uzaklamamış ki yusuf kâhyasna, "hemen o adamların peşine dü" dedi, "onlara yetince, 'niçin iyilik kar kötülük yaptınız?' de, 'efendimin arap içmek, fala bakmak için kulland kâse deil mi bu?' bunu yapmakla kötülük ettiniz.'" kâhya onlara yetişip bu sözleri yineledi. adamlar, "efendim, neden böyle konuştun?" dediler, "bizden uzak olsun, biz kulların böyle ey yapmayız. torbalarınızın azında bulduğumuz paraları kenan ülkesinden sana geri getirdik. nasıl efendinin evinden al- tın ya da gümüş çalarız? kullarından birinde çkarsa öldürülsün, geri kalanların efendinin kölesi olsun." kâhya, "peki, dediğiniz gibi ol- sun" dedi, "kimde çkarsa kölem olacak, geri kalanları suçsuz sayılacak." hemen torbaların indirip açtılar. kâhya büyüken küçü- re doru hepsinin torbasını aradı. kâse benjamin'in torbasında çkt. kardeleri üzüntüden giysi- lerini yırttılar. sonra torbaların eeklerine yükleyip kente geri döndüler. yahuda'yla kardeleri yusuf'un evine geldiğinde, yusuf daha evdeydi. önünde yere kapandlar. yusuf, "nedir bu yaptınız?" dedi, "benim gibi birinin fala bakabileceği aklınıza gelmedi mi?" yahuda, "ne diyelim, efendim?" diye karlık verdi, "nasıl anlatalım? kendimizi nasıl temizle çkardık? tanrı suçumuzu orta- ya çkardı. hepimizin köleniz artık, efendim; hem biz hem de kendisinde kâse bulunan karde- imiz." yusuf, "benden uzak olsun!" dedi, "yalnız kendisinde kâse bulunan kölem olacak. siz esenlikle babanızın yanına dönün." yahuda yaklap, "efendim, lütfen izin ver konuşayım" dedi, "kuluna öfkelenme. sen firavunla aynı yetkiye sahipsin. efendim, biz kullarına sormutun: 'babanız ya da baka karde- niz var mı?' diye. biz de, 'yal bir babamız ve onun yalında doan küçük bir karde- imiz var' demitik, 'o çocuğun karde- i öldü, kendisi annesinin tek oğlu. babamz onu çok sever.' "sen de biz kullarına, 'o çocuğu bana getirin, gözümle göreyim' demitin. biz de, 'çocuk babasından ayrıla- maz, ayrılsa babası ölü' diye karlık vermitik. sen de biz kullarına, 'er küçük karde- niz sizinle gelmezse, yüzümü bir daha gö- remezsiniz' demitin. "kulun babamın yanına döndüğümüzde, söylediklerini ona anlattık. babamız, 'yine gidin, bize biraz yiyecek alın' dedi. ama biz, 'gidemeyiz' dedik, 'an- cak küçük karde- imiz bizimle gelirse gideriz. küçük karde- imiz bizimle olmazsa o adamın yüzünü göremeyiz.' "babam, biz kullarına, 'biliyorsunuz, karm bana iki erkek çocuğu dourdu' dedi, 'biri yanından ayrıldı. besbelli bir hayvan parçaladı, bir daha göremedim onu. bunu da götürürseniz ve ona bir zarar

gelirse, bu acyla ak saçl bam ölüler diyarna götürürsünüz.' "efendim, imdi babam kulu-nun yanna döndüümde çocuk yanzmda ol-mazsa, babam onu görmeyince ölür. çünkü onu yaama balayan bu çocuktur. biz kullarn da ac içinde babamzn ak saçl bam ölüler diyarna indiririz. (ben kulun bu çocua kefil oldum. babama, 'onu sana geri ge-tirmezsem, ömrümce kendimi sana kar suçlu sayarm' dedim. "lütfen imdi çocuun yer-i-ne beni kölen kabul et. çocuk kardeleriyle birlikte geri dönsün. o yanmda olmadan babamın yanna nasl dönerim? babamın bana gelecek kötülüle dayanamam."

45

yusuf adamların önünde kendini tutamayp, "herkesi çkarn buradan!" diye bard. kendini kardelerine tantnda yannda kimse olmasn istiyordu. o kadar yüksek sesle alad ki, msr-llar alayn iitti. bu haber firavunun ev halkna da ulat. yusuf kardelerine, "ben yusuf'um!" dedi, "babam yayor mu?" kardeleri donup kald, yant veremediler. yusuf, "lütfen bana yaklan" dedi. onlar yaklanca yusuf öyle devam etti: "msr'a sattnz kardeiniz yusuf benim. beni buraya sattnz için üzölmeyin. kendinizi suçlamayn. tanr insanl korumak için beni önden gönderdi. çünkü iki yldr ölkede ktlk var, be yl daha sürecek. kimse çift süremeyecek, ekin biçemeyecek. tanr yeryüzünde soyunuzu korumak ve harika biçimde cannz kurtarmak için beni önünüz-den gönderdi. beni buraya gönderen siz deilsiniz, tanr'dr. beni firavunun badanman, sarayn efendisi, bütün msr ölkesinin yö-neticisi yapt. hemen babamın yanna gidin, ona olun yusuf öyle diyor deyin: 'tanr beni msr ölkesine yönetici yapt. durma, yanma gel. goen bölgesine yerleirsin; çocuklarn, torunlarn, davarlarn, srlarn ve sahip olduun her eyle birlikte yaknmda olursun. orada sana bakarm, çünkü ktlk be yl daha sü-recek. yoksa sen de ailen ve sana bal olan herkes de perian olursunuz.' "hepiniz gö-zlerinize görüyorsunuz, kardeim benyamin, sen de görüyorsun konuann gerçekten ben olduumu. msr'da ne denli güçlü olduumu ve bütün gördüklerinizi babama anlatn. babam hemen buraya getirin." sonra kardei benyamin'in boynuna sarlp alad. benyamin de alayarak ona sarld. yusuf alayarak bütün kardelerini öptü. sonra kardeleri onunla konumaya balad. yusuf'un kardelerinin geldii haberi firavunun sarayna ulanca, fi-ravunla görevlileri honut oldu. firavun yusuf'a öyle dedi: "kardelerine de ki, 'hay-yanlarnz yükleyip kenan ölkesine gidin. ba-banz ve ailelerinizi buraya getirin. size msr'n en iyi topraklarn vereceim. ölkenin kay-man yiyeceksiniz.' onlara ayrca öyle demeni de buyuruyorum: 'çocuklarnzla karlarnz için

msr'dan arabalar aln, babanzla birlikte bu-roya gelin. gözünüz arkada kalmasn, çünkü msr'da en iyi ne varsa sizin olacak.'" is-rail'in oullar söyleneni yapt. firavunun buyruu üzerine yusuf onlara araba ve yol için azk verdi. hepsine birer kat yedek giysi, benyamin'e ise üç yüz parça gümüle be kat yedek giysi verdi. böylece babasna msr'da en iyi ne varsa hepsiyle yüklü on eek, yol-culuk için buday, ekmek ve azk yüklü on dii eek gönderdi. kardelerini yolcu ederken on-lara, "yolda kavga etmeyin" dedi. yusuf'un kardeleri msr'dan ayrılıp kenan ölkesine, ba-balar yakup'un yanna döndüler. ona, "yusuf yayor!" dediler, "üstelik msr'n yöneticisi olmu." babalar donup kald, onlara inan-mad. yusuf'un kendilerine bütün söyledik-lerini anlattlar. kendisini msr'a götürmek için yusuf'un gönderdii arabalar görünce, yakup'un keyfi yerine geldi. "tamam!" dedi, "olum yusuf yayor. ölmeden önce gidip onu göreceim."

46

israil sahip oldu her eyle birlikte yola çkt. beer-eva'ya varnca, orada babas ishak'n tanrs'na kurbanlar kesti. o gece tanr bir görümde israil'e, "yakup, yakup!" diye seslendi. yakup, "buradaym" diye yantlad. tanr, "ben tanr'ym, babann tanrs" dedi, "msr'a gitmekten çekinme. soyunu orada büyük bir ulus yapacam. seninle birlikte msr'a gelecek, soyunu bu öлкеye geri ge-tireceim. senin gözlerini yusuf'un elleri ka-payacak." yakup beer-eva'dan ayrıldı. oullar yakup'u -israil'i- götürmek üzere firav-unun gönderdii arabalara onu, kendi çocuk-laryla karlarn bindirdiler. yakup, bütün ailesini -oullarn, kzlarn, torunlarn- hayvan-ları ve kenan ölkesinde kazand mallar yanna alarak msr'a gitti. (israil'in msr'a gi-den oulların -yakup'la oulların- adlar un-lardır: yakup'un ilk oulu ruben. 9 ruben'in oullar: hanok, pallu, hesron, karmi. i-mon'un oullar: yemuel, yamin, ohat, yakin, sohar ve kenanl bir kadn olu aul. levi'nin oullar: geron, kehath, merari. yahuda'nın oullar: er, onan, ela, peres, zerah. ancak er'le onan kenan ölkesinde ölmüti. peres'in oullar: hesron, hamul. issakar'n oullar: tola, puvva, yov, imron. zevulun'un oullar: seret, elon, yahleel. bunlar lea'nın yakup'a dourduu oullardır. lea onlar ve kz dina'y paddan-aram'da dourmutu. yakup'un bu oullaryla kzlarn toplam otuz üç kiyydi. gad'n oullar: sifyon, hagi, uni, esbon, eri, arodi, areli. aer'in çocuklar: yimna, yiva, yivi, beria; kzkardeleri serah. beria'nın oullar: hever, malkiel. bunlar lavan'n kz lea'ya verdii zilpa'nın yakup'a dourduu çocuklardır. toplam on alt kiyydiler. yakup'un kars ra-hel'in oullar: yusuf, benyamin. yusuf'un

msr'da on kenti kähini potifera'nın kz asenat'tan manae ve efrayim adında iki ölü oldu. benyamin'in oullar: bala, beker, abel, gera, naaman, ehi, ro, muppm, huppm, ard. bunlar rahel'in yakup'a dourduu çocuklardr. toplam on dört kiyydiler. dan'n ölü: huim. naftali'nin oullar: yahseel, guni, yeser, illem. bunlar lavan'n, kz rahel'e verdii bilha'nın yakup'a dourduu çocuklardr. toplam yedi kiyydiler. oulların karlar dnda yakup'un soyundan gelen ve onunla birlikte msr'a gidenler toplam altm alt kiyydi. bunların hepsi yakup'tan ölmüştü. yusuf'un msr'da doan iki ölüyla birlikte msr'a göçen yakup ailesi toplam yetmi kiyydi. yakup goen yolunu göstermesi için yahuda'y önden yusuf'a gönderdi. onlar goen'e varınca, yusuf arabasın hazırlayp babas israil'i karlamak üzere goen'e gitti. babasın görür görmez boynuna sarlp uzun uzun aladı. israil yusuf'a, "yüzünü gördüm ya, artık ölsem de gam yemem" dedi, "yayorsun!" yusuf kardeleriyle babasın ev halkına öyle dedi: "gidip firavuna haber vereyim, 'kenan ülkesinde yaayan kardelerimle babamın ev halkı yanına geldi' diyeyim. çoban oldununuz, hayvanclık yaptnız, bu yüzden davarlarnızla sralarız ve her eyinizi birlikte getirdiinizi anlataym. firavun sizi çarp da, 'ne i yaparsnız?' diye sorarsa, 'atalarmız gibi biz de çocukluktan beri hayvanclık yapıyoruz' dersiniz. öyle deyin ki, sizi goen bölgesine yerletirsin. çünkü msrlılar çobanlardan irenir."

47

yusuf gidip firavuna, "babamla kardelerim davarlar, sralar ve bütün eyaleryla kenan ülkesinden geldiler" diye haber verdi, "u anda goen bölgesindeler." sonra kardelerinden beini seçerek firavunun huzuruna çıkardı. firavun yusuf'un kardelerine, "ne i yapıyorsunuz?" diye sordu. "biz kulları atalarımız gibi çobanlar" diye yanıtladılar, "bu ülkeye geçici bir süre için geldik. çünkü kenan ülkesinde iddetli kıtlık var. davarlarmız için otlak bulamıyoruz. izin ver, goen bölgesine yerleelim." firavun yusuf'a, "babamla kardelerin yanına geldiler" dedi, "msr ülkesi senin sayılır. onlar ülkenin en iyi yerine yerletir. goen bölgesine yerlesinler. sence aralarında becerikli olanlar varsa, davarlarmı bakmakla görevlendir." yusuf babas yakup'u getirip firavunun huzuruna çıkardı. yakup firavunu kutsadı. firavun, yakup'a, "kaç yandısn?" diye sordu. yakup, "gurbet yıllarım yüz otuz yıl buldu" diye yanıtladı, "ama yıllar çabuk ve zorlu geçti. atalarım gurbet yıllar kadar uzun sürmedi." sonra firavunu kutsayıp huzurundan ayrıldı. yusuf babasıyla kardelerini msr'a yerletirdi; firavunun buyruu uyarınca onlara ülkenin en iyi yerinde, ramses bölgesinde

mülk verdi. ayrıca babasıyla kardelerine ve babasının ev halkına, sahip oldukları çocukların sayısına göre yiyecek saladı. kıtlık öyle iddetlendi ki, hiçbir ülkede yiyecek bulunmaz oldu. msr ve kenan ülkeleri kıtlıktan kırıyordu. yusuf sattı budaya karşılık msr ve kenan'daki bütün paraları toplayıp firavunun sarayına götürdü. msr ve kenan'da para tükenince msrlılar yusuf'a giderek, "bize yiyecek ver" dediler, "gözünün önünde ölelim mi? paramız bitti." yusuf, "paramız bittiyse, davarlarnızı getirin" dedi, "onlara karşılık size yiyecek vereyim." böylece davarlarnı yusuf'a getirdiler. yusuf atlara, davar ve sür sürülerine, eeklere karşılık onlara yiyecek verdi. bir yıl boyunca hayvanlara karşılık onlara yiyecek saladı. o yıl geçince, ikinci yıl yine geldiler. yusuf'a, "efendim, gerçeği senden saklayacak deliliz" dediler, "paramız tükendi, davarlarmız da sana verdik. canımızdan ve topramızdan baka verecek bir eyimiz kalmadı. gözünün önünde ölelim mi? topramızı çöle mi dönsün? canımıza ve topramıza karşılık bize yiyecek sat. topramızı birlikte firavunun kölesi olalım. bize tohum ver ki ölmeyelim, yaayalım; toprak da çöle dönmessin." böylece yusuf msr'daki bütün toprakları firavun için satın aldı. msrlılar'n hepsi tarlalarını sattılar, çünkü kıtlık onları buna zorluyordu. toprakların tümü firavunun oldu. yusuf msr'n bir ucundan öbür ucuna kadar bütün halk köleletirdi. yalnız kâhinlerin topran satın almadı. çünkü onlar firavundan ayrılmıyor, firavunun baladıyla geçiniyorlardı. bu yüzden toprakların satmadılar. yusuf halka, "sizi de topranız da firavun için satın almadım" dedi, "ite size tohum, toprağın ekini. ürün devirdiğinizde, betenizi firavuna vereceksiniz. bete dördünü ise tohumluk olarak kullanacak ve ailelerinize, çocuklarınıza yiyeceksiniz." "canımız kurtardın" diye karşılık verdiler, "efendimizin gözünde lütuf bulalım. firavunun kölesi oluruz." yusuf ürünün betenizi birinin firavuna verilmesini msr'da toprak yasası yaptı. bu yasa bugün de yürürlüktedir. yalnız kâhinlerin toprağın firavuna verilmedi. israil msr'da goen bölgesine yerletti. orada mülk sahibi oldular, çölp arttılar. yakup msr'da on yedi yıl yaadı. ömrü toplam yüz kırk yedi yıl sürdü. ölümü yaklanca, ölü yusuf'u çarp, "eer benden honut kaldınsa, lütfen elini uyluğuma altına koy" dedi, "bana sevgi ve sadakat göstereceğine söz ver. lütfen beni msr'da gömmeye. atalarım kavutuum zamanı beni msr'dan çıkartıp onların yanına göm." yusuf, "dediğin gibi yapacağım" diye karşılık verdi. israil, "ant iç" dedi. yusuf ant içti. israil yatarken baucunda elip rab'be tapındı.

bir süre sonra, "baban hasta" diye yusuf'a haber geldi. yusuf iki olu manae'yle efrayim'i yanna alp yola çkt. yakup'a, "olun yusuf geliyor" diye haber verdiler. israil kendini toparlayp yatanda oturdu. yusuf'a, "her eye gücü yeten tanr kenan ülkesinde, luz'da bana görünerek beni kutsad" dedi, "bana, 'seni verimli kılacak, çoaltacam' dedi, 'soyundan birçok ulus douracam. senden sonra bu ülkeyi sonsuza dek mülk olarak senin soyuna vereceim.' "ben msr'a gelmeden önce burada doan iki olun benim saylr. efrayim'le manae benim için ruben'le i mon gibi. onlardan sonra doacak çocuklar senin olsun. efrayim'le manae'den onlara miras geçecek. ben paddan'dan dönerken rahel kenan ülkesinde, eftrat'a varmadan yolda yamda öldü. çok üzöldüm, onu orada eftrat'a -beytlehem'e- giden yolun kenarna gömdüm." israil, yusuf'un oullarn görünce, "bunlar kim?" diye sordu. yusuf, "oullarm" diye yanıtladı, "tanr onlar bana msr'da verdi." israil, "lütfen onlar yanma getir, kutsayaym" dedi. israil'in gözleri yallktan zayflamı, göremiyordu. yusuf oullarn onun yanına götürdü. babas onlar öüp kucakladı. sonra yusuf'a, "senin yüzünü göreceimi hiç sanmıyordum" dedi, "ama ite tanr bana soyunu bile gösterdi." yusuf oullarn babasnn kucandan alp onun önünde yere kapandı. sonra efrayim'i sana alarak israil'in sol eline, manae'yi soluna alarak israil'in sa eline yaklatrd. israil ellerini çapraz olarak uzattı, sa elini küçük olan efrayim'in, sol elini manae'nin bana koydu. oysa ilkin manae domutu. sonra yusuf'u kutsayarak öyle dedi: "atalarm ibrahim'in, ishak'n hizmet etti, buğıne dek yaamm boyunca bana çobanlık eden tanr, beni bütün kötülüklerden kurtaran meleğ bu gençleri kutsas! adm ve atalarm ibrahim'le ishak'n adlar bu gençlerle yaas! yeryüzünde çoaldıkça çoalsınlar." yusuf, babasnn sa elini efrayim'in bana koyduunu görünce, bundan holanmad. babasnn elini efrayim'in bandan kaldrp manae'nin bana koymak istedi. "baba, öyle deil" dedi, "ilkin manae dodu. sa elini onun bana koy." ancak babas bunu istemedi. "biliyorum olum, biliyorum" dedi, "manae de büyük bir halk olacak. ama küçük kardei daha büyük bir halk olacak, soyundan birçok ulus doacak." o gün onlar kutsayarak öyle dedi: "israilliler, 'tanr seni efrayim ve manae gibi yapsn' diyerek sizin adnla kutsayacaklar." böylece yakup efrayim'i manae'nin önüne geçirdi. israil yusuf'a, "ben ölmek üzereyim" dedi, "tanr sizinle olacak. sizi atalarnzn toprana geri götüreceğ. sana kardeşlerinden bir pay fazla veriyorum; onu amoralardan kılmla, yaymla aldım."

yakup oullarn çararak, "yanma toplann" dedi, "gelecekte size neler olacan anlataym. 'yakupoullar, toplann ve dinleyn, babanz israil'e kulak verin. 'ruben, sen benim ilk olum, gücümün, kudretimin ilk ürünüsün, sayg ve güç bakımndan en üstünsün. ama su gibi oynaksn, üstün olmayacaksn artk. çünkü babann yatana girip onu kirlettin. döeimi rezil ettin. 'imon'la levi kardetir, kılçlar iddet kusar. gizli tasarlarna ortak olmam, toplantılarna katlmam. çünkü öfke-lenince adam öldürdüler, canlar istedikçe srlar sakatladılar. lanet olsun öfkelerine, çünkü iddetlidir. lanet olsun gazaplarına, çünkü zalimcedir. onlar yakup'ta bölecek ve israil'de datacam. 'yahuda, kardelerin seni övecek, dümanların ensesinde olacak elin. kardelerin önünde eilecek. yahuda bir aslan yavrusudur. olum benim! avndan dönüp yere çömelir, aslan gibi, dii bir aslan gibi yatarsn. kim onu uyandırmaya cesaret edebilir? sahibi gelene kadar kralık esas yahuda'nn elinden çıkmayacak, yönetim hep onun soyunda kalacak, uluslar onun sözünü dinleyecek. eei bir asmaya, s-pasın seçme bir dala balayacak; gysilerini arapta, kaftan üzümün kız kannda kayyacak. gözleri araptan kız, dileri süttten beyaz olacak. 'zevulun deniz kıysnda yaayacak, liman olacak gemilere, snr sayda'ya dek uzanacak. 'issakar semerler arasında yatan güçlü eek gibidir; ne zaman dinlenecek iyi bir yer, houna giden bir ülke görse, yüklenmek için sırtın eer, angaryaya katlanr. "dan kendi halkı yönetecek, bir israil oyma gibi. yol kenarında bir ylan, toprak yolda bir engerek olacak; atn topukların srp atly sırtüstü düiren bir engerek. "ben senin kurtarn beklıyorum, ya rab. "dad akncıların saldrına urayacak, ama onların topuklarına saldracak. "zengin yemekler olacak aer'de, krallara yarar lezzetli yiyecekler yetiştirecek aer. "naftali salverilmiş geğye benzer, sevimli yavrular dourur. "yusuf meyveli bir dal gibidir, kaynak kıysnda verimli bir dal gibi, filizleri duvarların üzerinden aar. okçular acmadan saldr ona. dümanca savurdular okların üzerine. ama onun yay salam, kollar esnek çkt; yakup'un güçlü tanrs, israil'in kayas, çoban olan tanr sayesinde. sana yardım eden babann tanrs'dr, her şey gücü yeten tanr'dr seni kutsayan. yukardaki göklerin ve aadaki denizlerin bereketiyle, memelerin, rahimlerin bereketiyle o'dur seni kutsayan. babann kutsamalar ebedi daların nimetlerinden, ebedi tepelerin bolluundan daha yücedir; yusuf'un ba üzerinde, kardeşleri arasında önder olann üstünde olacak. "benyamın aç kurda benzer; sabah avn yer, akam ganimeti paylar." israil'in on iki oyma bunlardan. babalar onlar kutsarken bun-

lar söyledi. her birini uygun biçimde kutsad. sonra yakup oullarna u buyruklar verdi: "ben ölmek, halkma kavumak üzereyim. beni kenan ülkesinde atalarımın yanna, mamre yakınlarında hititli* efron'un tarlasındaki maaraya, makpela tarlasındaki maaraya gömün. ibrahim o maaray mezar yapmak üzere hititli efron'dan tarlasıyla birlikte satın aldı. (ibrahim'le kars sara, ishak'la kars rebeka oraya gömüldüler. lea'y da ben oraya gömdüm. tarla ile içindeki maara hititler'den satın alınd." yakup oullarna verdii buyruklar bitirince, ayakların yatan içine çekti, son soluunu vererek halkna kavutu.

50

yusuf kendini babasının üzerine att, alayarak onu öptü. babasının cesedini mumyalamalar için özel hekimlerine buyruk verdi. hekimler israil'i mumyaladılar. bu i krk gün sürdü. mumyalama için bu süre gerekiyordu. msrlılar israil için yetmi gün yas tuttu. yas günleri geçince, yusuf firavunun ev halkna, "eer benden honut kaldınsa, lütfen firavunla konuun" dedi, "babam bana ant içirdi: 'ölmek üzereyim. beni kenan ülkesinde kendim için kazırdım mezara gömeceksin' dedi. şimdi lütfen firavuna bildirin, izin versin gideyim, babam gömüp geleyim." firavun, "git, baban göm, andın yerine getir" dedi. böylece yusuf babasını gömmeye gitti. firavunun bütün görevlileri, sarayın ve msr'n ileri gelenleri ona elik etti. yusuf'un bütün ailesi, kardeleri, babasının ev halk da onunla birlikteydi. yalnız çocuklar, davalarla srlar goen'de braktılar. arabalarla atllar da onlar izledi. büyük bir alay oluturdular. heria ırma'nın dousunda atat harman'na varınca, yüksek sesle, ac ac at yaktılar. yusuf babası için yedi gün yas tuttu. o bölgede yaayan kenanlılar, atat harman'ndaki yas görünce, "msrlılar ne kadar hüznünlü yas tutuyor!" dediler. bu yüzden, heria ırma'nın dousundaki bu yere avel-misrayim ad verildi. yakup'un oulları, babalarının vermi olduğu buyruğu tam tamna yerine getirdiler. onu kenan ülkesine götürüp mamre yakınlarında makpela tarlasındaki maaraya gömdüler. o maaray mezar yapmak üzere tarlayla birlikte hititli* efron'dan ibrahim satın aldı. yusuf babasını gömdükten sonra, kendisi, kardeleri ve onunla birlikte babasını gömmeye gelenlerin hepsi msr'a döndüler. babalarının ölümünden sonra yusuf'un kardeleri, "belki yusuf bize kin besliyordur" dediler, "ya ona yaptımız kötülüğe karşılık bizden öğ almayacaklarsa?" böylece yusuf'a haber gönderdiler: "babamız ölmeden önce yusuf'a öyle deyin diye buyurmutu: 'kardelerin sana kötülük yaptılar, lütfen onların suçunu, günahın bala.' ne olur şimdi günahınız bala. biz

babanın tanrının kullarınız." yusuf bu haberi alınca aladı. (bunun üzerine kardeleri gidip onun önünde yere kapanarak, "senin köleniz" dediler. yusuf, "korkmayın" dedi, "ben tanrı mıyım? siz bana kötülük düündünüz, ama tanrı bugün oldu gibi birçok halkın yaamın korumak için o kötülüğü iyile çevirdi. korkmanıza gerek yok, size de çocuklarınızda da bakacağım." yüreklerine dokunacak güzel sözlerle onlara güven verdi. yusuf'la babasının ev halkı msr'a yerletiler. yusuf yüz on yıl yaadı. efrayim'in üç göbek çocukları doğdu. manae'nin oğlu makir'in çocukları onun elinde doğdu. yusuf yakınlarına, "ben ölmek üzereyim" dedi, "ama tanrı kesinlikle size yardım edecek; sizi ibrahim'e, ishak'a, yakup'a ant içerek söz verdiğim topraklara götüreceğim." sonra onlara ant içirerek, "tanrı kesinlikle size yardım edecek" dedi, "o zaman kemiklerimi buradan götürürsünüz." yusuf yüz on yanda öldü. onu mumyalayıp msr'da bir tabuta koydular.

yakup'la birlikte aileleriyle msr'a giden israiloullar'nn adlar unlardır: ruben, limon, levi, yahuda, issakar, zevulun, benyamin, dan, naftali, gad, aer. yakup'un soyundan gelenler toplam yetmi kiyydi. yusuf zaten msr'dayd. zamanla yusuf, kardeleri ve o kuan hepsi öldü. ama soylar artt; üreyip çoaldılar, gittikçe büyüdüler, ülke onlarla dolup tat. sonra yusuf hakkında bilgisi olmayan yeni bir kral msr'da tahta çkt. halkna, "bakn, israililer sayca bizden daha çok" dedi, "gelin, onlara kar aklmz kullanalm, yoksa daha da çoalrlar; bir sava çkarsa, dümanlarmza katlp bize kar savar, ülkeyi terk ederler." böylece msrlar israililer'in bana onlar ar ilere koacak angaryaclar atadlar. israililer firavun için pitom ve ramses adnda ambarl kentler yaptlar. ama msrlar bask yaptkça israililer daha da çoalarak bölgeye yayldlar. msrlar korkuya kaplarak israililer'i amanszca çaltrdılar. her türlü tarla ii, harç ve kerpiç yapm gibi ar ilerle yaam onlara zehir ettiler. bütün ilerinde onlar amanszca kullandılar. msr kral, lifra ve pua adndaki ibrani ebelerle öyle dedi: "ibrani kadnların doum sandalyesinde dourturken iyi bakn; çocuk erkeks öldürün, kzsa dokunmayn." ama ebeler tanr'dan korkan kimselerdi, msr kral'nn buyruuna uymayarak erkek çocuklar sa brakrlar. bunun üzerine msr kral ebeleri çarpt, "niçin yaptnz bunu?" diye sordu, "neden erkek çocuklar sa braktnz?" ebeler, "ibrani kadnlar msrl kadnlara benzemiyor" diye yanıtladlar, "çok güçlüler. daha ebe gelmeden douruyorlar." tanr ebelerle iyilik etti. halk çoaldıkça çoald. ebeler kendisinden korktuklar için tanr onlar ev bark sahibi yaptı. bunun üzerine firavun bütün halkna buyruk verdi: "doan her ibrani erkek çocuk nil'e atlacak, kzlar sa braklacak."

levili bir adam kendi oymandan bir k-zla evlendi. kadn gebe kald ve bir erkek çocuk dourdu. güzel bir çocuk olduunu görünce, onu üç ay gizledi. daha fazla gizleyemeyeceini anlayınca, hasır bir sepet alp katran ve ziftle svad. içine çocuğu yerletirip nil kıysındaki sazla brakt. çocuun ablas kardeine ne olacan görmek için uzaktan gözölüyordu. o srada firavunun kz ykanmak için rmaa indi. hizmetçileri r-mak kıysnda yürüyorlard. sazlarn arasındaki sepeti görünce, firavunun kz onu getirmesi için hizmetçisini gönderdi. sepeti açınca alayan çocuğu gördü. ona acyarak, "bu bir ibrani çocuğu" dedi. çocuun ablas firavunun kzna, "gidip bir ibrani sütnine çaraym m?" diye sordu, "senin için bebeği

emzirsin." firavunun kz, "olur" diye yanıtladı. kz gidip bebeğin annesini çardı. firavunun kz kadna, "bu bebeği al, benim için emzir, ücretin neyse veririm" dedi. kadn bebeği alp emzirdi. çocuk büyüyünce, onu geri getirdi. firavunun kz çocuğu evlat edindi. "onu sudan çkardım" diyerek adn musa koydu. musa büyüdüktan sonra bir gün soydalarının yanna gitti. yaptklar ar ileri seyrederken bir msrl'nn bir ibrani'yi dövdiğünü gördü. çevresine göz gezdirdi; kimse olmadn anlayınca, msrl'y öldürüp kuma gizledi. ertesi gün gittiğinde, iki ibrani'nin kavga ettiğini gördü. haksız olana, "niçin kardeini dövüyorsun?" diye sordu. adam, "kim seni bamza yönetici ve yargç atad?" diye yanıtladı, "msrl'y öldürdüğün gibi beni de mi öldürmek istiyorsun?" o zaman musa korkarak, "bu i ortaya çkm!" diye düündü. firavun olay duyunca musa'y öldürtmek istedi. ancak musa ondan kaçıp midyan yöresine gitti. bir kuyunun banda otururken midyanl bir kâhinin* yedi kz su çekmeye geldi. babalarının sürüsünü suvarmak için yalaklar dolduruyorlard. ama baz çobanlar gelip onlar kovmak istedi. musa kızların yardımna koup hayvanların suvard. sonra kızlar babalar reuel'in yanna döndüler. reuel, "nasıl oldu da bugün böyle tez geldiniz?" diye sordu. kızlar, "msrl bir adam bizi çobanların elinden kurtard" diye yanıtladlar, "üstelik bizim için su çekip hayvanlara verdi." babalar, "nerede o?" diye sordu, "niçin adam darda braktnz? gidin onu yemee çarn." musa reuel'in yanında kalmay kabul etti. reuel de kz sippora'y onunla evlendirdi. sippora bir erkek çocuk dourdu. musa, "garibim bu yabancı ülkede" diyerek çocuğu gerom adn verdi. aradan yıllar geçti, bu arada msr kral öldü. israililer hâlâ kölelik altında inliyor, feryat ediyorlard. sonunda yakarlar tanr'ya eriti. tanr iniltilerini duydu. ibrahim, ishak ve yakup'la yapt antlamay anmsad. israililer'e bakt ve onlara ilgi gösterdi.

musanın kaynababası midyanl kâhin yitro'nun sürüsünü güdüyordu. sürüyü çölün batısına sürdü ve tanr da'na, horev'e vard. rab'bin meleği bir çaldan yükselen alevlerin içinde ona göründü. musa bakt, çal yanyor, ama tükenmiyor. "çok garip" diye düündü, "gidip bir bakaym, çal neden tükenmiyor!" rab tanr musa'nın yaklatn görünce, çalın içinden, "musanın, musa!" diye seslendi. musa, "buyur!" diye yanıtladı. tanr, "fazla yaklama" dedi, "çarkların çkar. çünkü bastın yer kutsal topraktır. ben babanın tanrsı, ibrahim'in tanrsı, ishak'ın tanrsı ve yakup'un tanrsı'yım." musa yüzünü kapadı, çünkü tanr'ya bakmaya korkuyordu. rab, "halkımın msr'da çektiği skntı yakından gördüm" dedi,

"angaryaclar yüzünden ettikleri feryad duy-
dum. aclar biliyorum. bu yüzden onlar
msrlar'n elinden kurtarmak için geldim. o
ülkeden çarp geni ve verimli topraklara,
süt ve bal akan ülkeye, kenan, hitit*, amor,
periz, hiv ve yevus topraklara götüreceim.
israilliler'in feryad bana eriti. msrlar'n
onlara yapmakta oldu basky görüyorum.
hmdî gel, halkm israil'i msr'dan çarmak
için seni firavuna gönderireyim." musa, "ben
kimim ki firavuna gidip israilliler'i msr'dan
çkaraym?" diye karlık verdi. tanr, "kukun ol-
masn, ben seninle olacam" dedi, "seni benim
gönderdiimin kant u olacak: halk msr'dan
çkardn zaman bu dada bana tapnacaksnz."
musa öyle karlık verdi: "israilliler'e gidip,
'beni size atalarınız tanrs gönderdi' dersem,
'ad nedir?' diye sorabilirler. o zaman
ne diyeyim?" tanr, "ben ben'im" dedi, "is-
railliler'e de ki, 'beni size ben ben'im diyen
gönderdi.' israilliler'e de ki, 'beni size ata-
larınız tanrs, ibrahim'in tanrs, ishak'n
tanrs ve yakup'un tanrs rab gönderdi.'" son-
suza dek adm bu olacak. kuaklar boyunca
böyle anlacam. git, israil ileri gelenlerini
topla, onlara öyle de: 'atalarınız ibrahim'in,
ishak'n, yakup'un tanrs rab bana görünerek
unlar söyledî: sizinle ve msr'da size yaplan-
larla yakından ilgileniyorum. söz verdim, sizi
msr'da çektiiiniz skntdan kurtaracam; kenan,
hitit, amor, periz, hiv ve yevus topraklara,
süt ve bal akan ülkeye götüreceim.'" israil
ileri gelenleri seni dinleyecekler. sonra bir-
likte msr kral'na gidip, 'ibrâniler'in tanrs rab
bizimle görütü' diyeceksiniz, 'hmdî izin ver,
tanrımız rab'be kurban kesmek için çölde üç
gün yol alalım.' ama biliyorum, güçlü bir
el zorlamadkça msr kral gitmenize izin ver-
meyecek. elimi uzatacak ve aralarında alas
iler yaparak msr' cezalandracam. o zaman
sizi salverecek. "halkm msrlar'n gözünde
lütuf bulmasn salayacam. gittiinizde eli bo
gitmeyeceksiniz. her kadn msrl komusun-
dan ya da konuundan altn ve gümü taklar,
giysiler isteyecek. oullarınız, kızlarınız bunlarla
süsleyeceksiniz. msrlar' soyacaksnz."

4

musa, "ya bana inanmazlarsa?" dedi,
"sözümü dinlemez, 'rab sana görünmedi'
derlerse, ne olacak?" rab, "elinde ne var?"
diye sordu. musa, "denek" diye yanıtlad.
rab, "onu yere at" dedi. musa deneini
yere atınca, denek ylan oldu. musa ylan-
dan kaçtı. rab, "elini uzat, kuyruundan tut"
dedi. musa elini uzatıp kuyruunu tutunca
ylan yine denek oldu. rab, "bunu yap ki,
atalar ibrahim'in, ishak'n, yakup'un tanrs
rab'bin sana göründüüne inansınız" dedi.
sonra, "elini koynuna koy" dedi. musa elini
koynuna koydu. çkard zaman eli bir deri
hastalna yakalanm, kar gibi bembeyaz ol-

mutu. rab, "elini yine koynuna koy" dedi.
musa elini yine koynuna koydu. çkard za-
man eli eski haline dönmütü. rab, "eer
sana inanmaz, ilk belirtiyi önemsemezlerse,
ikinci belirtiyi inanabilirler" dedi, "bu iki
belirtiye de inanmaz, sözünü dinlemezlerse,
nil'den biraz su alp kuru topraı dö. ir-
maktan aldn su toprakta kana dönecek."
musa rab'be, "aman, ya rab!" dedi, "ben
kulun ne geçmite, ne de benimle konumaya
baladndan bu yana iyi bir konumac oldum.
çünkü dili ar, tutuk biriyim." rab, "kim
az verdi insana?" dedi, "insan sar, dilsiz,
görür ya da görmez yapan kim? ben deil
miyim? hmdî git! ben konumana yarmc
olacam. ne söylemen gerektiini sana örete-
ceim." musa, "aman, ya rab!" dedi, "ne olur,
benim yerine bakasn gönder." rab musa'ya
öfkeleni ve, "aabeyin levili harun var ya!"
dedi, "bilirim, o iyi konuur. hem u anda seni
karlamaya geliyor. seni görünce sevinecek.
onunla konu, ne söylemesi gerektiini anlat.
ikinizin konumasna da yarmc olacak, ne
yapacanz size öreteceim. o sana sözcülük
edecek, senin yerine halkla konuacak. sen
de onun için tanr gibi olacaksn. bu denei
eline al, çünkü belirtileri onunla gerçekletire-
ceksin." musa kaynbabas yitro'nun yanna
döndü. ona, "izin ver, msr'daki soydalarım
yanna döneyim" dedi, "bakaym, hâlâ yay-
orlar m?" yitro, "esenlikle git" diye karlık
verdi. rab midyan'da musa'ya, "msr'a dön,
çünkü cann almak isteyenlerin hepsi öldü"
demiti. böylece musa karsn, oulların eee
bindirdi; tanr'nn buyurduu denei de eline
alp msr'a doru yola çkt. rab musa'ya, "msr'a
döndüünde, sana verdiğim güçle bütün alas
ileri firavunun önünde yapmaya bak" dedi,
"ama ben onu inatç yapacam. halk salver-
meyecek. sonra firavuna de ki, 'rab öyle
diyor: israil benim ilk olumdur. sana,
brak olum gitsin, bana tapsn, dedim. ama
sen onu salvermeyi reddettin. bu yüz-
den senin ilk olunu öldüreceim.'" rab yolda,
bir konaklama yerinde musa'yla karlat, onu
öldürmek istedi. o anda sippora keskin bir
ta alp olunu sünnet etti, derisini musa'nn
ayaklarına dokundurdu. "gerçekten sen bana
kanl güveysin" dedi. böylece rab musa'y
esirgidi. sippora musa'ya sünnetten ötürü
"kanl güveysin" demiti. rab harun'a, "çöle,
musa'y karlamaya git" dedi. harun gitti, onu
tanr da'nda karlayp öptü. musa duyurmas
için rab'bin kendisine söyledii bütün sözleri
ve gerçekletirmesini buyurduu bütün beliri-
tileri harun'a anlatt. musa'yla harun varp
israil'in bütün ileri gelenlerini topladılar.
harun rab'bin musa'ya söylemi oldu her eyi
onlara anlatt. musa da halkn önünde be-
lirtileri gerçekletirdi. halk inandı; rab'bin
kendileriyle ilgilendiini, çektikleri sknty gör-
mü olduunu duyunca, eilip tapndılar.

sonra musa'yla harun firavuna gidip öyle dediler: "israil'in tanrs rab diyor ki, 'halkm brak gitsin, çölde bana bayram yapsn.'" firavun, "rab kim oluyor ki, o'nun sözünü dinleyip israil halkn salvereyim?" dedi. "rab'bi tanmıyorum. israilliler'in gitmesine izin veremeyeceim." musa'yla harun, "ibraniler'in tanrs bizimle görütü" diye yantladlar, "izin ver, tanrmz rab'be kurban kesmek için çölde üç gün yol alalım. yoksa bizi salgın hastalk ya da klçla cezalandrabilir." msr firavunu, "ey musa ve harun, niçin halk iinden alkoyuyorsunuz? siz de iinizin bana dönün" dedi, "bakn, halknz msrlar'dan daha kalabalk, oysa siz onların iini engellemeye çalyorsunuz." firavun o gün angaryaclarla ve halkn bandaki görevlilere buyruk verdi: "kerpiç yapmak için artk halka saman vermeyeceksiniz. gitsinler, kendi samanların kendileri toplasınlar. önceki gibi ayn sayıda kerpiç yapmaların isteyin, kerpiç saysn azaltmayn. çünkü tembel insanlardır; bu yüzden, 'gidelim, tanrmz'a kurban keselim' diye baryorlar. ilerini arlatrn ki, megul olsunlar, yalan sözlere kulak asmasınlar." angaryaclarla görevliler gidip israilliler'e öyle dediler: "firavun diyor ki, 'artk size saman vermeyeceim. gidin, nerede bulursanz oradan kendinize saman alın. ancak iiniz hiç hafifletilmeyecek.'" böylece halk saman yerine anz toplamak üzere bütün msr'a dald. angaryaclar, "saman verildii günlerdeki gibi gündelik görevlerinizi eksiksiz yerine getirin" diyerek onlara bask yapıyordu. firavunun angaryaclarının atad israilli görevliler, "niçin dün ve bugün daha önceki gibi gereken sayıda kerpiç yaptırmadnz?" diyerek dövüldüler. bunun üzerine israilli görevliler firavunun yanna varp yakndılar: "neden kullarna böyle davransyorsun? neden bize saman verilmediği halde, 'kerpiç yapn!' deniyor? ite kullarn dövülüyor, oysa suçlu senin kendi halkndır." firavun, "tembelsiniz siz, tembel!" diye karlık verdi, "bu yüzden 'gidip rab'be kurban keselim' diyorsunuz. haydi, iinizin bana dönün. size saman verilmeyecek; yine de ayn sayıda kerpiç üreteceksiniz." kendilerine, "her gün üretmeniz gereken kerpiç saysn azaltmaya caksnz" dendiinde israilli görevliler zor durumda oldukları anladılar. firavunun yanıdan ayrılınca, kendilerini bekleyen musa'yla harun'a çıktılar. "rab yaptnz görsün, cezanı versin!" dediler, "bizi firavunla görevlilerinin gözünde rezil ettiniz. bizi öldürmeleri için ellerine bir klç verdiniz." musa rab'be döndü ve, "ya rab, niçin bu halka kötü davranırdın?" dedi, "beni bunun için mi gönderdin? senin adına firavunla konumaya gittim gideli firavun bu halka kötü davranıyor. sen de kendi halkn kurtarmak için hiçbir ey yapmadn."

rab musa'ya, "firavuna ne yapacam imdi göreceksin" dedi, "güçlü elimden ötürü israil halkn salverecek, güçlü elimden ötürü onlar ülkesinden kovacak." tanr ayrıca musa'ya, "ben rab'bim" dedi, "ibrahim'e, ishak'a ve yakup'a her leye gücü yeten tanr olarak göründüm, ama onlara kendimi rab adıyla tantmadım. yabancı olarak yaadıklar kenan ülkesini kendilerine vermek üzere onlarla antlama yaptım. msrlar'n köleletirdii israilliler'in iniltilerini duydum ve antlamam hep andım. "onun için israilliler'e de ki, 'ben rab'bim. sizi msrlar'n boyunduruundan çkaracak, onların kölesi olmaktan kurtaracağım. onlar ar biçimde yargılayacak ve kudretli elimle sizi özgür kılacağım. sizi kendi halkn yapacak ve tanrnz olacağım. o zaman sizi msrlar'n boyunduruundan çkaran tanrnz rab'bin ben olduğumu bileceksiniz. sizi ibrahim'e, ishak'a ve yakup'a vereceime ant içtiim topraklara götüreceim. oray size mülk olarak vereceim. ben rab'bim.'" musa bunları israilliler'e anlattı, ama umutları kırıldı ve ar bask altında oldukları için onu dinlemediler. rab musa'ya, "git, msr firavunu'na israilliler'i ülkesinden salvermesini söyle" dedi. (ama musa, "israilliler beni dinlemedikten sonra, firavun nasıl dinler?" diye karlık verdi, "zaten iyi konan biri deilim." rab musa ve harun'la israilliler ve msr firavunu hakkında konutu. israilliler'i msr'dan çkarmaların buyurdu. israilliler'in aile önderleri unlardır: yakup'un ilk oğlu ruben'in oulları: hanok, pallu, hesron, karmi. ruben'in boyları bunlardır. himon'un oulları: yemuel, yamin, ohat, yakın, sohar ve kenanl bir kadının oğlu laul. himon'un boyları bunlardır. kaytlarına göre levioullar'nn adları unlardır: geron, kehat, merari. levi 137 yl yaad. geron'un oulları boylarına göre unlardır: livni, limi. kehat'n oulları: amram, yishar, hevron, uzziel. kehat 133 yl yaad. merari'nin oulları: mahli, mui. kaytlarına göre levi boyları bunlardır. amram halas yokevet'le evlendi. yokevet ona harun'la musa'y doğurdu. amram 137 yl yaad. yishar'n oulları: korah, nefek, zikri. uzziel'in oulları: miael, elsafan, sitri. harun nahon'un kzkardei ve amminadav'n kızı elieva'yla evlendi. elieva ona nadav, avihu, elazar ve itamar doğurdu. korah'n oulları: assir, elkana, aviasaf. korahllar'n boyları bunlardır. harun'un oğlu elazar putiel'in kızlarından biriyi evlendi. kars ona pinehas doğurdu. boylarına göre levili aile önderleri bunlardır. rab'bin, "israilliler'i ordular halinde msr'dan çkarmak için msr firavunu ile konuanlar da musa'yla harun'dur. rab msr'da musa'yla konutuunda, ona, "ben rab'bim" dedi, "sana söyledim her eyi msr firavunu'na ilet." (

musa rab'bin huzurunda, "ben iyi konuan biri deilim" diye karlk verdi, "firavun beni nasl dinler?"

7

rab, "bak, seni firavuna kar tanr gibi yaptm" dedi, "aabeyin harun senin peygamberin olacak. sana buyurduum her eyi aabeyine anlat. o da firavuna israilliler'i ülkesinden salvermesini söylesin. ben firavunu inatç yapacam ki, belirtilerimi ve alas ilerimi msr'da arttrabileyim. ama firavun sizi dinlemeyecek. o zaman elimi msr'n üzerine koyacam ve onlar ar biçimde cezalandırarak halkm israil'i ordular halinde msr'dan çıkaram. msr'a kar elimi kaldırdm ve israilliler'i aralarından çıkardm zaman msrllar benim rab olduumu anlayacak." musa'yla harun rab'bin buyurduu gibi yaptlar. firavunla konutuklarında musa seksen, harun seksen üç yandayd. rab musa'yla harun'a öyle dedi: "firavun size, 'bir mucize yapn' dediinde, söyle harun'a, deneini alp firavunun önüne atsn. demek ylan olacak." böylece musa'yla harun firavunun yanna gittiler ve rab'bin buyurduu gibi yaptlar. harun deneini firavunla görevlilerinin önüne att. demek ylan oluverdi. bunun üzerine firavun kendi bilgelerini, büyüçülerini çard. msrl büyüçüler de büyüleriyle ayn eyi yaptlar. her biri deneini att, denekler ylan oldu. ancak harun'un denei onların deneklerini yuttu. yine de, rab'bin söyledii gibi firavun inat etti ve musa'yla harun'u dinlemedi. rab musa'ya, "firavun inat ediyor, halk salvermeyi reddediyor" dedi, "sabah git, firavun nil'e inerken onu karlamak için rmak kysnda bekle. ylana dönüen denei eline al ve ona de ki, 'halkm salver, çölde bana tapsnlr, demem için ibraniler'in tansr kar beni sana gönderdi. ama sen u ana kadar kulak asmadn. benim rab olduumu undan anla, diyor rab. ite, elimdeki denei rman sularna vuracam, sular kana dönecek. ırmaktaki balklar ölecek, rmak le gibi kokacak, msrllar artk rman suyunu içemeyecekler.'" sonra rab musa'ya öyle buyurdu: "harun'a de ki, 'deneini al ve elini msr'n sular üzerine -rmaklar, kanallar, havuzlar, bütün su birikintileri üzerine- uzat, hepsi kana dönsün. bütün msr'da tahta ve ta kaplardaki sular bile kana dönecek.'" musa'yla harun rab'bin buyurduu gibi yaptlar. harun firavunla görevlilerinin gözü önünde deneini kaldırd rman sularna vurdu. bütün sular kana döndü. ırmaktaki balklar öldü, rmak kokmaya balad. msrllar rman suyunu içemez oldular. msr'n her yerinde kan vard. msrl büyüçüler de kendi büyüleriyle ayn eyi yaptlar. rab'bin söyledii gibi firavun inat etti ve musa'yla harun'u dinlemedi. olanlara aldrmadan sarayna döndü. msrllar içecek su

bulmak için rmak kysn kazmaya koyuldular. çünkü rman suyunu içemiyorlard. rab'bin rma vurmasn üzerinden yedi gün geçti.

8

rab musa'ya öyle dedi: "firavunun yanna git ve ona de ki, 'rab öyle diyor: halkm salver, bana tapsnlr. eer halkm salvermeyi reddedersen, bütün ülkeni kurbaalarla cezalandıracam. ırmak kurbaalarla dolup taacak. kurbaalar çkp sarayna, yatak odana, yatana, görevlilerinin ve halkn evlerine, frnlarna, hamur teknelerine girecekler. senin, halkn, bütün görevlilerinin üstüne sçrayacaklar.'" "harun'a de ki, 'elindeki denei kurbaaların, kanalların, havuzların üzerine uzatp kurbaalar çıkart; msr' kurbaalar kaplasn.'" böylece harun elini msr'n sular üzerine uzatt; kurbaalar çkp msr' kaplad. ancak büyüçüler de kendi büyüleriyle ayn eyi yaptlar ve ülkeye kurbaalar saldırlar. firavun musa'yla harun'u çartp, "rab'be dua edin, benim ve halkm üzerinden kurbaalar uzaklaırsn" dedi, "o zaman halknz rab'be kurban kessinler diye salvereceim." musa, "sen karar ver" diye karlk verdi, "bunu sana brakyorum. kurbaalar senden ve evlerinden uzak dursun, yalnız rmakta kalsnlr diye senin, görevlilerin ve halkn için ne zaman dua edeyim?" firavun, "yarn" dedi. musa, "peki, dediin gibi olsun" diye karlk verdi, "böylece bileceksin ki, tanrmz rab gibisi yoktur. kurbaalar senden, evlerinden, görevlilerinden, halkndan uzaklaacak, yalnız rmakta kalacaklar." musa'yla harun firavunun yannndan ayrıldılar. musa rab'bin firavunun bana getirdii kurbaa belas için rab'be fer yat etti. rab musa'nın isteini yerine getirdi. kurbaalar evlerde, avlularda, tarlalarda öldüler. kurbaalar yn yn topladılar. ülke kokudan geçilmez oldu. ancak firavun ülkenin rahatladn görünce, rab'bin söyledii gibi inatçlık etti ve musa'yla harun'u dinlemedi. rab musa'ya öyle dedi: "harun'a de ki, 'deneini uzatp yere vur, yerdeki toz sıvrısinee dönsün, bütün msr' kaplasn.'" öyle yaptlar. harun elindeki denei uzatp yere vurunca, insanlarla hayvanların üzerine sıvrısinekler üttü. msr'da yerin bütün tozu sıvrısinee döndü. büyüçüler de kendi büyüleriyle tozu sıvrısinee döndürmek istedilerse de baaramadılar. insanların, hayvanların üzerini sıvrısineke kaplad. büyüçüler firavuna, "bu ite tanr'n parma var" dediler. ne var ki, rab'bin söyledii gibi firavun inat etti, musa'yla harun'u dinlemedi. rab musa'ya öyle dedi: "sabah erkenden kalk, firavun rmaa inerken onu karla ve öyle de: 'rab diyor ki, halkm salver, bana tapsnlr. halkm salvermezsen senin, görevlilerinin, halkn, evlerinin üzerine atsinei yadra-

cam. msrllar'n evleri ve üzerinde yaadk-
lar topraklar atsinekleriyle dolup taacak.
"ama o gün halkmın yaad goen bölgesinde
farklı davranacam. orada atsinei olmaya-
cak. böylece bileceksin ki, bu ülkede rab
benim. kendi halkmla benim halkn arasna
fark koyacam. yarn bu belirti gerçekleş-
cek." rab dediini yaptı. firavunun sarayna,
görevlilerinin evlerine sürü sürü atsinei gön-
derdi. msr atsinei yüzünden batan sona
harap oldu. firavun musa'yla harun'u çartp,
"gidin, bu ülkede tanrınza kurban kesin"
dedi. musa, "bu doru olmaz" diye karlık
verdi, "çünkü msrllar tanrımız rab'be kur-
ban kesmeyi irenç sayıyorlar. irenç saydıklar
bu eyi gözlerinin önünde yaparsak bizi tala-
mazlar mı? tanrımız rab'be kurban kesmek
için, bize buyurdu gibi üç gün çölde yol al-
malıyız." firavun, "çölde tanrınız rab'be kur-
ban kesmeniz için sizi salveriyorum" dedi,
"yalnız çok uzaa gitmeyeceksiniz. lımdı
benim için dua edin." musa, "yarn atsinek-
lerini firavunun, görevlilerinin, halkn üz-
erinden uzaklatrsn diye, yarıdan ayrı ayrı
mız rab'be dua edeceim" dedi, "yalnız fi-
ravun rab'be kurban kesmek için halkn
gitmesini önleyerek bizi yine aldatmamal."
musa firavunun yarıdan çkp rab'be dua
etti. rab musa'nın isteini yerine getirdi;
firavunun, görevlilerinin, halkn üzerinden
atsineklerini uzaklatrd. tek sinek kalmadı.
öyleyken, firavun bir kez daha inatçlık etti
ve halk salvermedi.

9

rab musa'ya öyle dedi: "firavunun yanna
git ve ona de ki, 'İbraniler'in tanrs rab öyle
diyor: halkmı salver, bana tapsınlar. salver-
meyi reddeder, onlar tutmakta diretirsen,
rab'bin eli kırlardaki hayvanlarınz -atlar, eek-
leri, develeri, srlar, davarlar- büyük krma
uratarak sizi cezalandıracak. rab israilililer'le
msrllar'n hayvanlarına farklı davranacak. is-
railililer'in hayvanlarından hiçbirini ölme-
cek." rab zaman da belirleyerek, "yarn
ülkede bunu yapacam" dedi. ertesi gün
rab dediini yaptı: msrllar'n hayvanlar büyük
çapta öldü. ama israilililer'in hayvanlarından
hiçbiri ölmedi. firavun adam gönderdi, is-
railililer'in bir tek hayvanının bile ölmediini
örendi. öyleyken, inat etti ve halk salver-
medi. rab musa'yla harun'a, "yannza iki
avuç dolusu ocak kurumu alın" dedi, "musa
kurumu firavunun önünde göe doru savur-
sun. kurum bütün msr'n üzerinde ince bir
toza dönüşecek; ülkenin her yarındaki insan-
ların, hayvanların bedenlerinde irinli çbanlar
çkacak." böylece musa'yla harun ocak ku-
rumu alp firavunun önünde durdular. musa
kurumu göe doru savurdu. insanlarda ve
hayvanlarda irinli çbanlar çkt. büyücüler
çbandan ötürü musa'nın karşında duramaz

oldular. çünkü bütün msrllar'da olduğu gibi
onlarda da çbanlar çkmt. rab firavunu inatç
yaptı, rab'bin musa'ya söylediği gibi, firavun
musa'yla harun'u dinlemedi. rab musa'ya
öyle dedi: "sabah erkenden kalkp firavu-
nun huzuruna çk, de ki, 'İbraniler'in tan-
rs rab öyle diyor: halkmı salver, bana tap-
sınlar. yoksa bu kez senin, görevlilerinin,
halkn üzerine bütün belaların yadracam.
öyle ki, bu dünyada benim gibisi olmadn öre-
nesin. çünkü elimi kaldırdı seni ve halkn salgın
hastalıkla vurmu olsaydım, yeryüzünden sil-
inmi olurdu. gücümü sana göstermek, adım
bütün dünyaya tantmak için seni ayakta tut-
tum. hâlâ halkmı salvermiyor, onlara üstün-
lük taslıyorsun. bu yüzden, yarn bu saatlerde
msr'a tarihinde görülmemi ar bir doru yadra-
cam. lımdı buyruk ver, hayvanları ve
krda neyin varsa hepsi snaklara konsun.
dolu yanca, eve getirilmeyen, krda kalan
bütün insanlarla hayvanlar ölecek." firavun-
nun görevlileri arasında rab'bin uyarından
korkanlar köleleriyle hayvanları çabucak evle-
rine getirdiler. rab'bin uyarısını önemse-
meyenler ise köleleriyle hayvanları tarlada
brakt. rab musa'ya, "elini göe doru uzat"
dedi, "msr'n her yerine, insanların, hayvan-
ların, krdaki bütün bitkilerin üzerine dolu
yasın." musa deneini göe doru uzatınca rab
gök gürmeleri ve dolu gönderdi. yıldırm
dütü. rab msr'a dolu yadırdı. liddetli dolu
yayıyor, sürekli imek çakıyordu. msr msr olalı
böylesi bir dolu görmemişti. dolu msr'da in-
sandan hayvana dek krda her eyi, bütün
bitkileri mahvetti, bütün aaçlar krdı. yal-
nız israilililer'in yaad goen bölgesine dolu
dümedi. firavun musa'yla harun'u çartarak,
"bu kez günah iledim" dedi, "rab haklı, ben
ve halkmı haksız. rab'be dua edin, yeter
bu gök gürmeleri ve dolu. sizi salvere-
ceim, artık burada kalmayacaksınız." musa,
"kentten çkına, ellerimi rab'be uzatacam"
dedi, "gök gürmeleri duracak, artık dolu
yamayacak. böylece dünyanın rab'be ait
olduunu bileceksin. ama biliyorum, sen ve
görevlilerin rab tanrıdan hâlâ korkmuyor-
sunuz." keten ve arpa mahvolmutu; çünkü
arpa baak vermi, keten çiçek açmtı. ama bu-
day ve kıl buday henüz bitmedi için zarar
görmemişti. musa firavunun yarıdan ayrılp
kentten çkt. ellerini rab'be uzattı. gök
gürlemesi ve dolu durdu, yamur dindi. fi-
ravun yamurun, dolunun, gök gürlemesinin
kesildiğini görünce, yine günah iledi. hem
kendisi, hem görevlileri inat ettiler. rab'bin
musa aracılığıyla söylediği gibi, firavun inat ed-
erek israilililer'i salvermedi.

10

rab musa'ya, "firavunun yanna git" dedi,
"belirtilerimi aralarında göstermek için fi-
ravunla görevlilerini inatç yaptım. msr'la

nasl alay ettiimi, aralarında gösterdim belirtileri sen de çocuklarına, torunlarına anlat ki, benim rab olduğumu bilersiniz." musa'yla harun firavunun yanna varp öyle dediler: "ibraniler'in tanrs rab diyor ki, 'ne zamana dek alçakgönüllü olmay reddedeceksin?' halkm salver, bana tapsnlar. halkm salvermeyi reddedersen, yarn ülkene çekirgeler göndereceim. yeryüzünü öylesine kaplayacaklar ki, toprak görünmez olacak. doludan kurtulan ürünlerini, krda biten bütün aaçların yiyecekler. evlerine, bütün görevlilerinin, bütün msrllar'n evlerine çekirge dolacak. ne babalarım, ne ataların ömürlerinde böylesini görmediler." sonra musa dönüp firavunun yanından ayrıldı. görevlileri firavuna, "ne zamana dek bu adam bize tuzak kuracak?" dediler, "brak gitsinler, tanrlar rab'be tapsnlar. msr harap oldu, hâlâ anlamıyor musun?" böylece, musa'yla harun'u firavunun yanna geri getirdiler. firavun, "gidin, tanrız rab'be tapn" dedi, "ama kimler gidecek?" musa, "genç, yal hep birlikte gideceiz" dedi, "oullarmz, k-zalarmz, davarlarmz, srlarmz yanmza alacaz. çünkü rab'be bayram yapmalız." firavun, "aln çoluk çocuunuzu, gidin gidebilirsiniz, rab yardmcınız olsun!" dedi, "bakn, kötü niyetiniz ne kadar açk. olmaz. yalnız erkekler gidip rab'be tapsn. zaten istediiniz de bu." sonra musa'yla harun firavunun yanından kovuldular. rab musa'ya, "elini msr'n üzerine uzat" dedi, "çekirge yası; ülkenin bütün bitkilerini, doludan kurtulan her eyi yesinler." musa deneini msr'n üzerine uzatt. bütün o gün ve gece rab ülkede dou rüzgar estirdi. sabah olunca da dou rüzgar çekirgeleri getirdi. msr'n üzerinde uçuan çekirgeler ülkeyi boydan boya kapladı. öyle çoktular ki, böylesi hiçbir zaman görülmedi, kuaklar boyu da görülmeyecek. topran üzerine öyle kapladılar ki, ülke kapkara ke-sildi. bütün bitkileri, dolunun zarar vermedi; aaçlarda kalan meyvelerin hepsini yediler. msr'n hiçbir yerinde, ne aaçlarda, ne de krdaki bitkilerde yeillik kalmadı. firavun acele musa'yla harun'u çarttı. "tanrız rab'be ve size kar günah iledim" dedi, "lütfen bir kez daha günahım balayn ve tanrız rab'be dua edin; bu ölümcül belay üzerimden uzaklatrsn." musa firavunun yanından çıkıp rab'be dua etti. rab rüzgar çok iddetli bat rüzgarına döndürdü. rüzgar çekirgeleri sürükleyip kzliden* döktü. msr'da tek çekirge kalmadı. ama rab firavunu inatç yaptı. firavun israililer'i salvermedi. rab musa'ya, "elini göe doru uzat" dedi, "msr' hissedilebilir bir karanlık kaplasn." musa elini göe doru uzatt, msr üç gün koyu karanlık gömüldü. üç gün boyunca kimse kimseyi göremez, yerinden kmlayamaz oldu. yalnız israililer'in yaad yerler aydınlık. firavun musa'y çarttı. "gidin,

rab'be tapn" dedi, "yalnz davarlarnızla srlarnız alkonacak. çoluk çocuunuz sizinle birlikte gidebilir." musa, "ama tanrız rab'be kurban kesmemiz için bize kurbanlık ve yakmalk sunular* da vermelisin" diye karlık verdi, "hayvanlarmız da yanmza almalız. bir trnak bile kalmamal burada. çünkü tanrız rab'be tapmak için baz hayvanlar kullanacaz. oraya varmadkça hangi hayvanlar rab'be sunacamız bilemeyiz." ancak rab firavunu inatç yaptı, firavun israililer'i salvermeye yanamad. musa'ya, "git bamdan" dedi, "sakn bir daha karma çkma. yüzümü gördüğün gün ölürsün." musa, "dediin gibi olsun" diye karlık verdi, "bir daha yüzünü görmeyeceim."

11

rab musa'ya, "firavunun ve msr'n bana bir bela daha getireceim" dedi, "o zaman gitmenize izin verecek, sizi buradan adeta kovacak. halkna söyle, kadın erkek herkes komusundan altn, gümü eya istesin." rab israil halkının msrllar'n gözünde lütf bulmasn salad. musa da msr'da, firavunun görevlilerinin ve halkın gözünde çok büyüdü. musa firavuna öyle dedi: "rab diyor ki, 'gece yars msr' boydan boya geçecem. tahtında oturan firavunun ilk çocuundan, deirmendeki kadın kölenin ilk çocuuna kadar, hayvanlar dahil msr'daki bütün ilk doanlar ölecek. bütün msr'da benzeri ne görülmü, ne de görülecek büyük bir feryat kopacak. israililer'e ya da hayvanlara bir köpek bile havlamayacak.' o zaman rab'bin israililer'le msrllar'a nasl farklı davrandn anlayacaksınız. bu görevlilerinin hepsi gelip önümde eilecek, 'sen ve seni izleyenler, gidin!' diyecekler. ondan sonra gideceim." musa firavunun yanından büyük bir öfkeyle ayrıldı. rab musa'ya, "msr'da alas ilerim çalsn diye firavun sizi dinlemeyecek" demiti. musa'yla harun firavunun önünde bütün bu alas ileri yaptılar. ama rab firavunu inatç yaptı. firavun israililer'i ülkesinden salvermedi.

12

rab msr'da musa'yla harun'a, "bu ay sizin için ilk ay*, yln ilk ay olacak" dedi, ("bütün israil topluluuna bildirin: bu ayn onunda herkes ailesine göre kendi ev halkna birer kuzu alacak. eer bir kuzu*ff* bir aileye çok geliyorsa, aile bireylerinin says ve herkesin yiyecei miktar hesaplanacak ve aile kuzuyu*ff* en yakın komusuyla paylaabilecek. koyun ya da keçilerden seçeceiniz hayvan kusursuz, erkek ve bir yanda olmal. ayn on dördüne kadar ona bakacaksınız. o akamüstü bütün israil topluluu hayvanlar boazlayacak. hayvanın kann alp, etin

yenecei evin yan ve üst kap sövelerine sürecekle. o gece atete kzartlm et mayasz ekme ve ac otlarla yenmelidir. eti çi veya halanm olarak deil, ba, bacaklar, barsaklar ve ikembesiyle birlikte kzartarak yiyeceksiniz. sabaha kadar bitirmelisiniz. artakalan olursa, sabah atete yacakaksnz. eti öyle yemelisiniz: beliniz kuanm, çarklarnz ayanzda, deneiniz elinizde olmal. eti çabuk yemelisiniz. bu rab'bin fsh* kurbandır. "o gece msr'dan geçecem. hem insanların hem de hayvanların bütün ilk doanların öldürecekim. msr'n bütün ilahların yargılayacam. ben rab'bim. bulunduunuz evlerin üzerindeki kan sizin için belirtir olacak. kan görünce üzerinizden geçecem. msr' cezalandırırken ölüm saçan size hiçbir zarar vermeyecek. bu gün sizin için anma günü olacak. bu günü rab'bin bayram olarak kutlayacaksnz. gelecek kuaklarınz boyunca sürekli bir kural olarak bu günü kutlayacaksnz." "yedi gün mayasz ekme yiyeceksiniz. ilk gün evlerinizden mayay kaldıracaksnz. kim bu yedi gün içinde mayal bir ey yerse, israil'den atılacaktır. birinci ve yedinci günler kutsal toprakları yapacaksnz. o günler hiçbir i yapmayacak. herkes yalnız kendi yiyeceğini hazırlayacak. mayasz ekme bayram'n* kutlayacaksnz, çünkü sizi ordular halinde o gün msr'dan çıkardım. bu günü kalc bir kural olarak kuaklarınz boyunca kutlayacaksnz. birinci ay'n* on dördüncü gününün akamından yirmi birinci gününün akamına kadar mayasz ekme yiyeceksiniz. evlerinizde yedi gün maya bulunmayacak. mayal bir ey yiyen yerli yabancı herkes israil topluluğundan atılacaktır. mayal bir ey yemeyeceksiniz. yaadnz her yerde mayasz ekme yiyeceksiniz." musa israil'in bütün ileri gelenlerini çartarak onlara öyle dedi: "hemen gidin, aileleriniz için kendinize davalar seçip fsh* kurban olarak boazlayın. bir demet mercankökü alın, leendeki kana batırıp kan kaplarınzın yan ve üst sövelerine sürün. sabaha kadar kimse evinden çıkmaz. rab msrlar' öldürmek için gelecek, kaplarınzın yan ve üst sövelerindeki kan görünce üzerinden geçecek, ölüm saçan evlerinize girip sizi öldürmesine izin vermeyecek. "sen ve çocukların kalc bir kural olarak bu olay kutlayacaksnz. rab'bin size söz verdii topraklara girdiiniz zaman bu töreye uyacaksnz. çocuklarınz size, 'bu törenin anlam nedir?' diye sorduklarında, 'bu rab'bin fsh kurbandır' diyeceksiniz, 'çünkü rab msrlar' öldürürken evlerimizin üzerinden geçerek bizi balad.'" israililer eilip tapındılar. sonra gidip rab'bin musa'yla harun'a verdii buyruu eksiksiz uyguladılar. gece yars rab tahtında oturan firavunun ilk çocuundan zindandaki tutsan ilk çocuuna kadar msr'daki bütün insanların ve hayvanların ilk doanların öldürdü. o gece firavunla görevlileri ve bütün msr-

llar uyandı. büyük feryat koptu. çünkü ölüsü olmayan ev yoktu. aynı gece firavun musa'yla harun'u çarttı ve, "kalkın!" dedi, "siz ve israililer halkımın arasından çıkıp gidin, istediğiniz gibi rab'be tapın. dediniz gibi davalarınız, sırlarınız da alın götürün. beni de kutsayın!" israililer'in ülkeyi hemen terk etmesi için msrları directti. "yoksa hepimiz öleceiz!" diyorlardı. böylece halk mayas henüz katılmam hamurunu aldı, gıysilere sarı hamur teknelerini omuzlarında tadı. israililer musa'nın dediğini yapmı, msrlar'dan alını, gümü eya ve gıysi istemilerdi. rab israililer'in msrlar'n gözünde lütf bulmasın salad. msrlar onlara istediklerini verdiler. böylece israililer onları soydular. israililer kadın ve çocukların dnda alt yüz bin kadar erkekle yaya olarak ramses'ten sukhot'a doru yola çıktılar. daha pek çok kii de onlarla birlikte gitti. yanlarında çok sayıda davar ve sıvard. msr'dan getirdikleri hamurla mayasz pide piirdiler. maya yoktu. çünkü msr'dan kovulmuşlar, kendilerine çok hazırlayacak zaman bulamamışlardı. israililer msr'da dört yüz otuz yıl yaad. dört yüz otuz yıl sonuncu günü rab'bin halk ordular halinde msr'ı terk etti. o gece rab israililer'i msr'dan çıkarmak için sürekli bekledi. israililer de kuaklar boyunca aynı gece rab'bi yüceltmek için yuank olmalardı. rab musa'yla harun'a öyle dedi: "fsh bayram'nın* kuralları unladır: hiçbir yabancı fsh* etini yemeyecek. ama satın aldınız köleleri sünnet edildikten sonra ondan yiyebilir. konuklar ve ücretli içiler ondan yemeyecek. fsh eti evde yenmeli, evin dna çıkarılmamalı. kemikleri krmayacaksnz. bütün israil topluluğu fsh bayram'nı kutlayacak. yannzdaki yabancı bir konuk rab'bin fsh bayram'nı kutlamak isterse, önce evindeki bütün erkekler sünnet edilmeli; sonra yerel halktan biri gibi israil halkına katılıp bayram kutlayabilir. ama sünnetsiz* biri fsh etini yemeyecektir. ülkede doan için de, aranızda yaayan yabancı için de aynı kural geçerlidir." israililer rab'bin musa'yla harun'a verdii buyruu eksiksiz yerine getirdiler. o gün rab israililer'i ordular halinde msr'dan çıkardı.

13

rab musa'ya, "bütün ilk doanlar bana adayın" dedi, "israililer arasında insan olsun, hayvan olsun her rahmin ilk ürünü bana aittir." (musa halka, "msr'dan, köle olduğunuz ülkeden çıktınız bugünü anımsayın" dedi, "çünkü rab güçlü elyle sizi oradan çıkardı. mayal hiçbir ey yemeyecek. bugünün aviv ayında* buradan ayrılıyorsunuz. rab sizi kenan, hitit*, amor, hiv ve yevus topraklarına, atalarına vereceğine ant içti süt ve bal akan ülkeye götürdüğü zaman bu ay u törelere uyacaksnz: yedi gün mayasz ekme yiyecek, yedinci gün rab'be bayram yapacaksnz. o

yedi gün içinde yalnız mayasız ekmeğe yiyeceksiniz. aranızda ve ülkenizin hiçbir yerinde mayal bir şey görülmeyecek. o gün oullarınza, 'msr'dan çıktınızda rab'bin bizim için yaptıklarından dolayı bunları yapıyoruz' diye anlatıcaksınız. bu elinizde bir belirti ve alınızda bir anma iareti olacak; öyle ki, rab'bin yasas hep aınızda olsun. çünkü rab güçlü eliyle sizi msr'dan çıkardı. siz de her yıl belirlenen tarihte bu kuralı uygulamalısınız. 'rab size ve atalarınıza ant içerek söz verdi' gibi sizi kenan topraklarına getirecektir. oray size verdii zaman, ilk doan erkek çocuklarınızın ve hayvanlarınızın hepsini rab'be adayacaksınız. çünkü bunları rab'be aittir. ilk doan her spann bedelini bir kuzuyla ödeyin. bedelini ödemezseniz, boynunu kırın. bütün ilk doan erkek çocuklarınızın bedelini ödemelisiniz. 'ilerde oulların size, 'bunun anlam ne?' diye sorduklarında, 'rab bizi güçlü eliyle msr'dan, köle olduğumuz ülkeden çıkardı' diye yanıtlarsınız, 'firavun bizi salvermemekte diretince, rab msr'da insanları ve hayvanların bütün ilk doanların öldürdü. ite bunun için hayvanların ilk doan erkek yavruların rab'be kurban ediyoruz. ilk doan erkek çocuklarımızın bedelini ise bir hayvanla ödüyoruz.' bu uygulama elinizde bir belirti ve alınızda bir anma iareti olacak; rab'bin bizi msr'dan güçlü eliyle çıkardığını anmsatacak." firavun israilileri salverdiğinde, filist yöresi yakın olmasna karn, tanrı onları oradan götürmedi. çünkü, "halk savala karlanca, düşüncelerini değiştirip msr'a geri dönebilir" diye düşündü. halk çöl yolundan kızıldeniz'e* doru dolatıldı. israililer msr'dan silahlı çıkmışlardı. musa yusuf'un kemiklerini yanna almıştı. çünkü yusuf israil'in oullarına, "tanrı kesinlikle size yardım edecek, kemiklerimi buradan götüreceksiniz" diye sık sık ant içirmişti. sukkot'tan ayrılarak çöl kenarında, etam'da konakladılar. gece gündüz ilerlemeleri için, rab gündüzün bir bulut sütunu içinde yol göstererek, gecelerin bir ate sütunu içinde kalarak onlara öncülük ediyordu. gündüz bulut sütunu, gece ate sütunu halkın önünden eksik olmadı.

14

rab musa'ya, "israililer'e söyle, dönsünler" dedi, "pi-hahiroth yakınlarında, migdol ile deniz arasında, baal-sefon'un karşısında deniz kıyısında konaklasınlar. (firavun öyle düşünecek: 'israililer ülkede akın akın doluyorlar, çöl onları kuşatıyor.' firavunu inatçı yapacağım. onların peşine düşeceğim. böylece firavunla ordusunu yenerek yücelik kazanacağım. msrılar bilecek ki, ben rab'bim." israililer söyleneni yaptılar. halkın kaçmış msr firavunu'na bildirilince, firavunla görevlileri onlara ilkin düşüncelerini söylediler: "biz ne yaptık?" dediler, "israililer'i salvermekle kölelerimizi kaybetmi

olduk!" firavun sava arabasını hazırlattı, ordusunu yanna aldı. seçme alt yüz sava arabasının yansıra, msr'n bütün sava arabalarının sorumlu sürücülerıyla birlikte yanna aldı. rab msr firavunu'nu inatçı yaptı. firavun zafer havası içinde ilerleyen israililer'in peşine düştü. msrılar firavunun bütün atları, sava arabaları, atları, askerleriyle onların ardına düttüler ve deniz kıyısında, pi-hahiroth yakınlarında, baal-sefon'un karşısında konaklarken onlara yetitiler. firavun yaklaştıkça, israililer msrılar'ın arkalarından geldiğini görünce dehşetle kapılarak rab'be feryat ettiler. musa'ya, "msr'da mezarın yoktu da bizi çöle ölmeye getirdin?" dediler, "bak, msr'dan çıkmakla bize ne yaptın! msr'dayken sana, 'bırak bizi, msrılar'a kulluk edelim' demedik mi? çölde ölmektense msrılar'a kulluk etmek bizim için daha iyi olurdu." musa, "korkmayın!" dedi, "yerinizde durup bekleyin, rab bugün sizi nasırlı kurtaracak görün. bugün gördüğünüz msrılar' bir daha hiç görmeyeceksiniz. rab sizin için savaacak, siz sakin olun yeter." rab musa'ya, "niçin bana feryat ediyorsun?" dedi, "israililer'e söyle, ilerlesinler. sen deneyini kaldır, elini denizin üzerine uzat. sular yarılacak ve israililer kuru toprak üzerinde yürüyerek denizi geçecekler. ben msrılar'ın inatçı yapacağım ki, artlarını düşünsünler. firavunu, bütün ordusunu, sava arabalarını, atlarını yenerek yücelik kazanacağım. firavun, sava arabaları ve atlarından ötürü yücelik kazandı zaman, msrılar bilecek ki, ben rab'bim." israil ordusunun önünde yürüyen tanrı'nın meleği yerini değiştirip arkaya geçti. önlerindeki bulut sütunu da yerini değiştirip arkalarına, msr ve israil ordularının arasına geldi. gece boyunca bulut bir yan karartıyor, öbür yan aydınlatıyordu. bu yüzden, bütün gece iki taraf birbirine yaklaşıyordu. (musa elini denizin üzerine uzattı. rab bütün gece güçlü dou rüzgarıyla suları geri itti, denizi karaya çevirdi. sular ikiye bölündü, israililer kuru toprak üzerinde yürüyerek denizi geçtiler. sular salarında, sollarında onlara duvar oluyordu. msrılar artlarından geliyordu. firavunun bütün atları, sava arabaları, atları denizde onları izliyordu. sabah nöbetinde rab ate ve bulut sütunundan msr ordusuna baktı ve onları akına çevirdi. arabalarının tekerleklerini çıkardı; öyle ki, arabaların zorlukla sürdüler. msrılar, "israililer'den kaçalım!" dediler, "çünkü rab onları için bizimle savaıyor." rab musa'ya, "elini denizin üzerine uzat" dedi, "sular msrılar'ın, sava arabalarının, atlarının üzerine dönsün." musa elini denizin üzerine uzattı. sabaha kadar deniz olağan haline döndü. msrılar sularından kaçarken rab onları denizin ortasında silkip attı. geri dönen sular sava arabalarını, atları, israililer'in peşinden denize dalan firavunun bütün ordusunu yuttu. onlardan bir kişi bile kalmadı. ama israililer denizi

kuru toprakta yürüyerek geçmilerdi. sular salarnda, sollarnda onlara duvar oluturmutu. rab o gün israilililer'i msrllar'n elinden kurtard. israilililer deniz kysnda msrllar'n ölümlerini gördüler. rab'bin msrllar'a gösterdii büyük gücü gören israil halk rab'den korkup o'na ve kulu musa'ya güvendi.

15

musa'yla israilililer rab'be u ezgiyi söylediler: "ezgiler sunacam rab'be, çünkü yüceldikçe yüceldi; atlar da, atlar da denize döktü. rab gücüm ve ezgimdir, o kurtard beni. o'dur tanrım, övgüler sunacam o'na. o'dur babamın tanrısı, yücelteceğim o'nu. sava eridir rab, ad rab'dir. "denize att fıravunun ordusunu, sava arabaların. kıldeniz'de* bouldu seçme subaylar. derin sulara gömüldüler, ta gibi dibe indiler. "senin sa elin, ya rab, senin sa elin korkunç güce sahiptir. altnda dumanlar krlr. devrilir sana bakaldranlar büyük görkemin karsnda, gönderir gazabın anız gibi tüketirsin onlar. burnunun solu karsnda, sular yld bir araya. kabanar sular duvarlara dönüdü, denizin göbeindeki derin sular dondu. duman böbürlendi: 'pelerine düüp kalayacam onlar' dedi, 'bölüyeceğim çapulu, dileimce yamalayacam, klm çekip yok edeceim onlar.' üfedin soluunu, denize gömüldüler, kurun gibi engin sulara battılar. "var m senin gibisi ilahlar arasında, ya rab? senin gibi kutsalğa görkemli, heybetiyle övgüye deer, harikalar yaratan var m? sa elini uzattın, yer yuttu onlar. öncülük edecek sinle kurtardın halka, kutsal konutunun yolunu göstereceksin gücüne onlara. uluslar duyup titreyecekler, filist halkın dehet saracak. edom beyleri korkuya kapılacak, moav önderlerini titreme alacak, kenan'da yaayanların tümü korkudan eriyecek. korku ve dehet düecek üzerlerine, senin halkın geçinceye dek, ya rab, sahip olduun bu halk geçinceye dek, bileinin gücü karsnda ta keşilecekler. ya rab, halkın içeri alacaksın. kendi dana, yaamak için seçtiin yere, ellerinle kurduun kutsal yere diyeceksin, ya rab! rab sonsuza dek egemen olacak." fıravunun atlar, sava arabalar, atlar denize dalınca, rab sular onların üzerine çevirdi. ama israilililer denizi kuru toprakta yürüyerek geçtiler. harun'un kzkardei peygamber miryam tefnini eline aldı, bütün kadınlar tefferle, oynayarak onu izlediler. miryam onlara u ezgiyi söyledi: "ezgiler sunun rab'be, çünkü yüceldikçe yüceldi, atlar, atlar denize döktü." musa israilililer'i kıldeniz'in* ötesine çıkardı. ur çölü'ne girdiler. çölde üç gün yol aldılar da su bulamadılar. mara'ya vardılar. ama mara'nın suyunu içemediler, çünkü su acıydı. bu yüzden oraya mara ad verildi. halk, "ne içeceğiz?" diye musa'ya yakınmaya baladı. musa rab'be yakardı. rab

ona bir aaç parçası gösterdi. musa onu suya atınca sular tatlı oldu. orada rab onlar için bir kural ve ilke koydu, hepsini snad. "ben, tanrınız rab'bin sözünü dikkatle dinler, gözümde doru olan yapar, buyruklarıma kulak verir, bütün kurallarıma uyarırsanız, msrllar'a verdim hastalıkları hiçbirini size vermeyeceim" dedi, "çünkü size ifa veren rab benim." sonra elim'e gittiler. orada on iki su kayna, yetmi hurma aaç vardı. su kysnda konakladılar.

16

bütün israil topluluğu elim'den ayrıldı. msr'dan çıktıktan sonra ikinci ayrı* on beinci günü elim ile sına arasındaki çölü'ne vardılar. çölde hepsi musa'yla harun'a yakınmaya baladı. "keke rab bizi msr'dayken öldürseydi" dediler, "hiç deilse orada et kazanların bana oturur, doyasya yerdik. ama siz bütün topluluğu açlıktan öldürmek için bizi bu çöle getirdiniz." rab musa'ya, "size gökten ekmek yadracam" dedi, "halk her gün gidip günlük ekmini toplayacak. böylece onlar sınayacam: benim yasama göre yaıyorlar m, yaamıyorlar m, göreceim. altnc gün her gün topladıklarını iki kat toplayp hazırlayacaklar." musa'yla harun israilililer'e, "bu akam sizi msr'dan rab'bin çıkardın bileceksiniz" dediler, "sabah da rab'bin görkemini göreceksiniz. çünkü rab kendisine söylendiğini duydu. biz kimiz ki, bize söyleniyorsunuz?" sonra musa, "akam size yemek için et, sabah da dilediğiniz kadar ekmek verilince, rab'bin görkemini göreceksiniz" dedi, "çünkü rab kendisine söylendiğini duydu. biz kimiz ki? siz bize deil, rab'be söyleniyorsunuz." musa harun'a, "bütün israil topluluğuna söyle, rab'bin huzuruna gelsinler" dedi, "çünkü rab söylediklerini duydu." harun israil topluluğuna bunları anlatırken, çöle doru baktılar. rab'bin görkemi bulutta görünüyordu. rab musa'ya öyle dedi: "israilililer'in yakınmalarını duydum. onlara de ki, 'akamüstü et yiyeceksiniz, sabah da ekmekle karıştırıp doyuracaksınız. o zaman bileceksiniz ki, tanrınız rab benim.'" akam bildiriciler geldi, ordugah sardı. sabah ordugahın çevresini çiy kapladı. çiy eriyince, toprakta, çölün yüzeyinde kraya benzer ince pulcuklar göründü. bunu görünce israilililer birbirlerine, "bu da ne?" diye sordular. çünkü ne olduğunu anlamamışlardı. musa, "rab'bin size yemek için verdii ekmektir bu" dedi, "rab'bin buyruğu udu: 'herkes yiyeceği kadar toplansın. çadırdaki her kii için birer omer alın.'" israilililer söyleneni yaptılar. kimi çok, kimi az topladı. omerle ölçtüklerinde, çok toplayanın fazlası, az toplayanın da eksisi yoktu. herkes yiyeceği kadar topladı. musa onlara, "kimse sabaha bir parça bile

brakmasn" dedi. ama bazlar ona aldrmayp sabaha braktlar. braktklar kurtlanp kokmaya balayncna musa onlara öfkelen-di. her sabah herkes yiyecei kadar topluyordu. güne ortal snca, yerde kalanlar eriyordu. altnc gün kii bana iki omer, yani iki kat topladlar. topluluun önderleri gelip durumu musa'ya bildirdiler. musa, "rab'bin buyruu udur" dedi, "yarn dinlenme günü, rab için kutsal abat günü'dür*. piireceinizi piirin, halayacanz halayn. artakalan bir kenara koyun, sabaha kalsn." musa'nın buyurduu gibi artakalan sabaha braktlar. ne koku-tu, ne kurtland. musa, "artakalan bugün yiin" dedi, "çünkü bugün rab için abat günü'dür. bugün darda ekmek bulamayacaksnz. alt gün ekmek toplayacaksnz, ama yedinci gün olan abat günü ekmek bulunmayacak." yedinci gün bazlar ekmek toplamak için dar çkt, ama hiçbir ey bulamadlar. rab musa'ya, "ne zamana dek buyruklarına ve yasalarına uymay reddedeceksiniz?" dedi, "size abat günü'nü verdim. bunun için altnc gün size iki günlük ekmek veriyorum. yedinci gün herkes neredeyse orada kalsn, dar çkmasn." böylece halk yedinci gün dinlendi. israilliler o ekme man adn verdiler. kini tohumu gibi beyazms, tad ball yufka gibiydi. musa, "rab'bin buyruu udur" dedi, "msr'dan sizi çkardmda, gelecek kuakların çölde size yedirdiim ekmei görmesi için, bir omer saklansn." musa harun'a, "bir testi al, içine bir omer man doldur" dedi, "gelecek kuaklar için saklanmak üzere onu rab'bin huzuruna koy." rab'bin musa'ya buyurduu gibi harun man saklanmak üzere antlama levhalar'ının önüne koydu. israilliler yerlctikleri kenan topraklarına varncaya dek krk yl man yediler. -bir omer efann onda biridir.-

17

rab'bin buyruu uyarncna, bütün israil topluluu sin çölü'nden ayrld, bir yerden öbürüne göçerek refidim'de konaklad. ancak orada içecek su yoktu. musa'ya, "bize içecek su ver" diye çktlar. musa, "niçin bana çkyorsunuz?" dedi, "neden rab'bi deniyorsunuz?" ama halk susamt. "niçin bizi msr'dan çkardn?" diye musa'ya söylendiler, "bizi, çocuklarmz, hayvanlarmz susuzluktan öldürmek için mi?" musa, "bu halka ne yapaym?" diye rab'be feryat etti, "neredeyse beni talayacaklar." rab musa'ya, "halkın önüne geç" dedi, "bırkaç israil ileri gelenini ve nil'e vurdunun denei de yanna alp yürü. ben horev da'nda bir kayann üzerinde, senin önünde duracam. kayaya vuracaksn, halk için diye su fkracak." musa israil ileri gelenlerinin önünde denileni yapt. oraya massa ve meriva ad verildi. çünkü israilliler orada musa'ya çkm ve, "acaba rab aramızda m, deil

mi?" diye rab'bi denemilerdi. amalekliler gelip refidim'de israilliler'e sava açtılar. musa yeu'ya, "adam seç, git amalekliler'le sava" dedi, "yarn ben elimde tanr'ın deneiyle tepenin üzerinde duracam." yeu musa'nın buyurduu gibi amalekliler'le savat. bu arada musa, harun ve hur tepenin üzerine çktlar. musa elini kaldrdkça israilliler, indirdikçe amalekliler kazanyordu. ne var ki, musa'nın elleri yoruldu. bir ta getirip altına koydular. musa üzerine oturdu. bir yanda harun, öbür yanda hur musa'nın ellerini yukarda tuttular. güne batncaya dek musa'nın elleri yukarda kald. böylece yeu amalek ordusunu yenip kltan geçirdi. rab musa'ya, "bunu an olarak kayda geç" dedi, "yeu'ya da söyle, amalekliler'in adn yeryüzünden bös-bütün silceim." musa bir sunak yaptı, adn "rab sancamdır" koydu. "eller rab'bin tahtına doru kaldrdı" dedi, "rab kuaklar boyunca amalekliler'e kar savaacak!"

18

musa'nın kaynbabas midyanlı kâhin yitro, tanr'ın musa ve halk israil için yaptı her eyi, rab'bin israilliler'i msr'dan nasl çkardn duydu. musa'nın kendisine göndermi olduu kars sippora'y ve iki olunu yanna ald. musa, "garibim bu yabanc diyarda" diyerek oullarından birine gerom adn vermiti. (sonra, "babamn tanrs bana yardım etti, beni firavunun klcndan esirgidi" diyerek öbürüne de eliezer adn koymutu. yitro musa'nın kars ve oullarla birlikte tanr da'na, musa'nın konaklad çöle geldi. musa'ya u haberi gönderdi: "ben, kaynbaban yitro, karn ve iki olunla birlikte sana geliyoruz." musa kaynbabasın karlamaya çkt, önünde eilip onu öptü. birbirinin hatrn sorup çadra girdiler. musa israilliler uruna rab'bin firavunla msrlar'a bütün yaptklarn, yolda çektikleri skntılar, rab'bin kendilerini nasl kurtardn kaynbabasna bir bir anlatt. yitro rab'bin israilliler'e yaptı iyiliklere, onlar msrlar'n elinden kurtardna sevindi. "sizi msrlar'n ve firavunun elinden kurtaran rab'be övgüler olsun" dedi, "halk msr'n boyunduruundan o kurtard. artk biliyorum ki, rab bütün ilahlardan büyüktür. çünkü onların gurur duyduu eylerin üstesinden geldi." sonra tanr'ya yakmak sunu* ve kurbanlar getirdi. harun'la bütün israil ileri gelenleri, musa'nın kaynbabasıyla tanr'ın huzurunda yemek yemeye geldiler. ertesi gün musa halkn davalarna bakmak için yarg kürsüsüne çkt. halk sabahtan akama kadar çevresinde ayakta durdu. kaynbabas musa'nın halk için yaptklarn görüncü, "nedir bu, halka yaptı?" dedi, "neden sen tek bana yargç olarak otu-ruyorsun da herkes sabahtan akama kadar çevrende bekliyor?" musa, "çünkü halk tanr'ın istemini bilmek için bana geliyor"

diye yantlad, "ne zaman bir sorunlar olsa, bana gelirler. ben de taraflar arasında karar veririm; tanr'ın kuralı, yasaları onlara bildiririm." kaynbabas, "yaptı i iyi dei!" dedi, "hem sen, hem de yandaki halk tükeneceksiniz. bu ii tek bana kaldramazsn. sana ar gelir. beni dinle, sana öüt vereyim. tanr seninle olsun. tanr'ın önünde halk sen temsil etmeli, sorunların tanr'ya sen iletmelisin. kurallar, yasalar halka öret, izlemeleri gereken yolu, yapacaklar ii göster. bunun yansra halkın arasından tanr'dan korkan, yetenekli, haksız kazançtan nefret eden dürüst adamlar seç; onlar biner, yüzer, ellier, onar kiilik toplulukların bana önder ata. halka sürekli onlar yargıcık etsin. büyük davalar sana getirsinler, küçük davalar kendileri çözsünler. böylece iini paylam olurlar. yükün hafifler. eer böyle yaparsan, tanr da buyurursa, dayanabilirsin. herkes esenlik içinde evine döner." musa kaynbabasının sözünü dinledi. söyledii her eyi yerine getirdi. israililer arasından yetenekli adamlar seçti. onlar biner, yüzer, ellier, onar kiilik toplulukların bana önder atad. halka sürekli yargıcık eden bu kiiler zor davalar musa'ya getirdiler, küçük davalar ise kendileri çözdüler. sonra musa kaynbabasına uurladı. yitro da ülkesine döndü.

19

israililer msr'dan çıktıktan tam üç ay sonra sina çölü'ne vardılar. refidim'den yola çıkıp sina çölü'ne girdiler. orada, sina da'nın karsında konakladılar. musa tanr'ın huzuruna çıktı. rab dadan kendisine seslendi: "yakup soyuna, israil halkına öyle diyeceksin: msr'lılar'a ne yaptım, sizi nasıl kartal kanatlar üzerinde tayararak yanma getirdiimi gördünüz. imdi sözümü dikkatle dinler, antlamama uyarsanız, bütün uluslar içinde öz halkım olursunuz. çünkü yeryüzünün tümü benimdir. siz benim için kâhinler kralı, kutsal ulus olacaksınız. israililer'e böyle söyleyeceksin." musa gidip halkın ileri gelenlerini çard ve rab'bin kendisine buyurdu her eyi onlara anlattı. bütün halk bir azdan, "rab'bin söyledii her eyi yapamaz" diye yantladılar. musa halkın yantı rab'be ilette. rab musa'ya, "sana koyu bir bulut içinde geleceim" dedi, "öyle ki, seninle konuurlar halk iitsin ve her zaman sana güvensin." musa halkın söylediklerini rab'be ilette. rab musa'ya, "git, bugün ve yarın halk arırd" dedi, "giysilerini yaksınlar. üçüncü güne hazır olsunlar. çünkü üçüncü gün bütün halkın gözü önünde ben, rab sina da'na inieceim. dan çevresine snr çiz ve halka de ki, 'sakn daa çıkmayn, dan etine de yaklamayn! kim daa dokunursa, kesinlikle öldürülecektir. ya talanacak, ya da okla vurulacak; ona insan eli demeyecek. ister hayvan ol-

sun ister insan, yaamasna izin verilmeyecek.' ancak boru uzun uzun çalınca daa çıkabilirler." sonra musa dadan halkın yanna inip onlar arırdı. herkes giysilerini ykad. musa halka, "üçüncü güne hazır olun" dedi, "bu süre içinde cinsel ilikide bulunmayn." üçüncü günün sabah gök gürledi, imekler çakt. dan üzerinde koyu bir bulut vardı. derken, çok güçlü bir boru sesi duyuldu. ordugahta herkes titremeye balad. musa halkın tanr'yla görüşmek üzere ordugahtan çıkmasna öncülük etti. dan eteinde durdular. sina da'nın her yanından duman tütüyordu. çünkü rab dan üstüne ate içinde inmiti. dadan ocak duman gibi duman çıkıor, bütün da iddetle sarsılıyordu. boru sesi gitgide yükselince, musa konutu ve tanr gök gürlemeleriyle onu yantlad. rab sina da'nın üzerine indi, musa'y dan tepesine çard. musa tepeye çıktı. rab, "aa inip halk uyar" dedi, "sakn beni görmek için snr geçmesinler, yoksa birçok ölüor. bana yaklaan kâhinler de kendilerini kutsasınlar, yoksa onlar iddetle cezalandırm." musa, "halk sina da'na çıkmaz" diye karlık verdi, "çünkü sen, 'dan çevresine snr çiz, onu kutsal kl' diyerek bizi uyardın." rab, "aa inip harun'u getir" dedi, "ama kâhinlerle halk huzuruma gelmek için snr geçmesinler. yoksa onlar iddetle cezalandırm." bunun üzerine musa aa inip durumu halka anlattı.

20

tanr öyle konutu: "seni msr'dan, köle olduun ülkeden çıkararak tanrın rab benim. "benden baka tanrın olmayacak. "kendine yukarda gökyüzünde, aada yeryüzünde ya da yer altındaki sularda yaayan herhangi bir canıyla benzer put yapmayacaksn. putların önünde eilmeyecek, onlara tapmayacaksn. çünkü ben, tanrın rab, kskanç bir tanr'ym. benden nefret edenin babasının iledii suçun hesabın çocuklarından, üçüncü, dördüncü kuaklardan sorarm. ama beni seven, buyruklarına uyan binlerce kuaa sevgi gösteririm. "tanrın rab'bin adn bo yere azna almayacaksn. çünkü rab, adn bo yere azna alanlar cezasız bırakmayacaktır. "abat günü'nü* kutsal sayarak anmsa. alt gün çalacak, bütün ilerin yapacaksn. ama yedinci gün bana, tanrın rab'be abat günü olarak adanmtr. o gün sen, olun, kzn, erkek ve kadın kölen, hayvanların, arandaki yabancılar dahil, hiçbir i yapmayacaksınız. çünkü ben, rab yeri göü, denizi ve bütün canlar alt günde yarattım, yedinci gün dinlendim. bu yüzden abat günü'nü kutsadm ve kutsal bir gün olarak belirledim. "annene babana saygı göster. öyle ki, tanrın rab'bin sana verecei ülkede ömrün uzun olsun. "adam öldürmeyeceksin. "zina etmeyeceksin. "çalmayacaksn. "komuna kar yalan yere tanklık etmeyeceksin. "komunun evine,

karsına, erkek ve kadın kölesine, öküzüne, eene, hiçbir eyine göz dikmeyeceksin." halk gök gürlemelerini, boru sesini duyup imekleri ve dan bandaki duman görünce korkudan titremeye balad. uzakta durarak musa'ya, "bizimle sen konu, dinleyelim" dediler, "ama tanrı konumasın, yoksa ölüürüz." musa, "korkmayın!" diye karlık verdi, "tanrı sizi denemek için geldi; tanrı korkusu üzerinizde olsun, günah işlemeyiniz diye." musa tanrı'nın içinde bulunduu koyu karanlık yaklarken halk uzakta durdu. rab musa'ya öyle dedi: "israililer'e de ki, 'göklerden sizinle konutuumu gördünüz. benim yanına baka ilahlar yapmayacaksınız, altın ya da gümüş ilahlar dökmeyeceksiniz. benim için toprak bir sunak yapacaksınız. yakmalk ve esenlik sunularınız*, davalarınız, sırlarınız onun üzerinde sunacaksınız. adın anımsattım her yere gelip sizi kutsayacam. eer bana ta sunak yaparsanız, yontma ta kullanmayın. çünkü kullanıcaz alet sunan kutsalın bozar. sunamın üzerine basamakla çıkmayacaksınız. çünkü çplak yeriniz görünebilir."

21

"israililer'e u ilkeleri bildir: "ibrani bir köle satın alırsan, alt yıl kölelik edecek, ama yedinci yıl karlık ödemediği özgür olacak. bekâr geldiyse, yalnız kendisi özgür olacak; evli geldiyse, karsı da özgür olacak. efendisi kendisine bir kadın verir ve o kadından çocuklar olursa, kadın ve çocuklar efendisinde kalacak, yalnız kendisi gidecek. "ama köle açkça, 'ben efendimi, karmla çocukların seviyorum, özgür olmak istemiyorum' derse, efendisi onu yargı huzuruna çıkarak. kapyı ya da kap sövesine yaklatıp kulan bızle delecek. böylece köle yaam boyu efendisine hizmet edecek. "eer bir adam kızı cariye olarak satarsa, kız erkek köleler gibi özgür bırakılmayacak. efendisi kızla nianlanır, sonra kızdan holanmazsa, kız geri alınmasna izin vermemlidir. kız aldattı için onu yabancılar satamaz. eer cariye oluna nianlarsa, ona kendi kız gibi davranmalıdır. eer ikinci bir kadınla evlenirse, ilk karsın nafakadan, giysiden, karlık haklarından yoksun bırakmamalıdır. eer bu üç hakkı ona vermezse, kadın karlıksız özgür olacaktır." "kim birini vurup öldürürse, kendisi de kesinlikle öldürülecektir. ama olayda kast yoksa, ona ben izin vermişem, size adamın kaçacağı yeri bildireceğim. eer bir adam komusuna düzen kurar, kast olarak saldırıp onu öldürürse, sunama bile kaçmı olsa, onu çarpıp öldüreceksiniz. "kim annesini ya da babasını döverse, kesinlikle öldürülecektir. "kim adamı kaçırsa, onu ister satmı olsun, ister elinde tutsun, kesinlikle öldürülecektir. "annesine ya da babasına lanet eden kesinlikle öldürülecektir. "kavga çıkar, bir adam komusuna

tala ya da yumrukla vurur, vurulan adam ölmeyip yataa düşer, sonra kalkıp denekle darda gezebilirse, vuran adam suçsuz sayılacaktır. yalnız yaralının kaybettiği zamanın karlık ödeyecek ve tümüyle iyileşmesini salıyacaktır. "bir adam erkek ya da kadın kölesini denekle dövürken öldürürse, kesinlikle cezalandırılacaktır. ama köle hemen ölmez, bir iki gün sonra ölürse, köle sahibi ceza görmeyecektir. çünkü köle onun mal sayılır. "iki kişi kavga ederken gebede bir kadın çarpar, kadın erken doğum yapar ama baka bir zarar görmezse, saldırgan, kadının kocasının istediği ve yargıların onayladığı miktarda para cezasına çarptırılacaktır. ama baka bir zarar varsa, cana karlık can, göze karlık göz, dişe karlık di, ele karlık el, ayağa karlık ayak, yana karlık yankı, yaraya karlık yara, bereye karlık bere ödenecektir. (("bir adam erkek ya da kadın kölesini gözüne vurarak kör ederse, gözüne karlık onu özgür bırakacaktır. eer erkek ya da kadın kölesinin diğini kırarsa, diğne karlık onu özgür bırakacaktır." "eer bir boğa bir erkeği ya da kadın boynuzuyla vurup öldürürse, kesinlikle talanacak ve eti yenmeyecektir. boanın sahibi ise suçsuz sayılacaktır. ama saldırganlı bilinen bir boanın sahibi uyarılmasna karnı boasına sahip çıkmazsa ve boası bir erkeği ya da kadın öldürürse, hem boası talanacak, hem de sahibi öldürülecektir. ancak, boanın sahibinden para cezası istenirse, istenen miktar ödeyerek canını kurtarabilir. boası ister erkek, ister kız çocuğunu öldürsün, aynı kural uygulanacaktır. eer boası bir erkeği ya da kadın köleyi öldürürse, kölenin efendisine otuz ekel gümüş verilecek ve boası talanacaktır. "bir adam bir çukuru açar ya da kazdık çukurun üzerine örtmezse ve çukura bir boası ya da bir eek düşerse, çukuru kazanan hayvanın bedelini ödeyecektir. paray hayvanın sahibine verecek, ölü hayvan kendisinin olacaktır. "bir adamın boası komusunun boasını yaralar, yaralı boası ölürse, boası satıp parasını paylaacak, ölü hayvan da bölüneceklerdir. eer boanın saldırgan oldu ve sahibinin ona sahip çıkmadık biliniyorsa, boaya karlık boası verecek ve ölü hayvan kendisine kalacaktır."

22

"bir adam öküz ya da davar çalıp boazları ya da satarsa, bir öküzü karlık be öküz, bir koyuna karlık dört koyun ödeyecektir. "bir hrsz bir eve girerken yakalanıp öldürülürse, öldüren kişi suçlu sayılmaz. ancak olay güne dokudan sonra olursa, kan dökmekten sorumlu sayılır. "hrsz çaldığı karlık kesinlikle ödemelidir. hiçbir eyi yoksa, hrszlık yaptık için köle olarak satılacaktır. çaldık mal - öküz, eek ya da koyun - sa olarak elinde yakalanırsa, iki katın ödeyecektir. "tarlada ya da baka hayvanların otlatılan bir adam, hayvanların bakasını tarlasında ot-

lamasna izin verirse, zarar kendi tarlasnn ya da bann en iyi ürünleriyle ödeyecektir. "birinin yakt ate dikenlere sçrır, ekin demetleri, tarladaki ekin ya da tarla yanarsa, yangn çkaran kii zarar ödeyecektir. "biri komusuna saklasn diye parasn ya da eyasn emanet eder ve bunlar komusunun evinden çalnrsa, hrsz yakalandnda iki katn ödemelidir. ama hrsz yakalanmazsa, komusunun eyasna el uzatp uzatmadnn anlamlasn için ev sahibi yargç*fu* huzuruna çkmaldr. emanete ihanet edilen konularda, öküz, eek, koyun, giysi, herhangi bir kayp eya için 'bu benimdir' diyen her iki taraf sorunu yargcn huzuruna getirmelidir. yargcn suçlu bulduu kii komusuna iki kat ödeyecektir. "bir adam komusuna korusun diye eek, öküz, koyun ya da herhangi bir hayvan emanet ettiinde, hayvan ölür, sakatlanr ya da kimse görmeden çalnrsa, komusu adamn malna el uzatmadna ilikin rab'bin huzurunda ant içmelidir. mal sahibi bunu kabul edecek ve komusu bir ey ödemeyecektir. ama mal gerçekten ondan çalnmsa, karl sahibine ödenmelidir. emanet hayvan parçalanmsa, adam parçaların kant olarak göstermelidir. parçalanan hayvan için bir ey ödemeyecektir. "biri komusundan bir hayvan ödünç alır, sahibi yokken hayvan sakatlanr ya da ölürse, karln ödemelidir. ama sahibi hayvanla birlikteyse, ödünç alan karln ödemeyecektir. hayvan kiralanmsa, kayp ödenen kiraya sayılmaldr." "eer biri nianl olmayan bir kz aldatp onunla yatarsa, balk parasn ödemeli ve onunla evlenmelidir. babas kzn ona vermeyi reddederse, adam normal balk parasn neyse onu ödemelidir. "büyücü kadn yaatmayacaksnz. "hayvanlarla cinsel iliki kuran herkes öldürülecektir. "rab'den baka bir ilaha kurban kesen ölüm cezasna çarptılacaktır. "yabancıya haksızlık ve bask yapmayacaksnz. çünkü siz de msr'da yabancydınız. "dul ve öksüz hakk yemeyeceksiniz. yerseniz, bana feryat ettiklerinde onlar kesinlikle itirir. öfkem alevlenir, sizi klçtan geçiririm. kadınlarınz dul, çocuklarınz öksüz kalr. "halkma, aranızda yaayan bir yoksula ödünç para vererseniz, ona tefeci gibi davranmayacaksnz. üzerine faiz eklemeyeceksiniz. komunuzun abasn rehin alrsanz, gün batmadan geri vereceksiniz. çünkü tek örtüsü abasdr, ancak onunla örtünebilir. onusuz nasl yatar? bana feryat ederse iitecim, çünkü ben iyilikseverim. "tanr'ya sömeyeceksiniz. halknzn önderine lanet etmeyeceksiniz. "ürününüzü ve ranz sunmakta gecikmeyeceksiniz. ilk doan oullarnz bana vereceksiniz. öküzlerinize, davarlarınza da ayn eyi yapacaksnz. yedi gün analaryla kalacaklar, sekizinci gün onlar bana vereceksiniz. "benim kutsal halkm olacaksınız. bunun içindir ki, krda parçalanm hayvanların etini yemeyecek, köpeklerin önüne at-

acaksnz."

23

"yalan haber tamayacaksnz. haksız yere tanklık ederek kötü kiiye yan çkmayacaksnz. "kötülük yapan kalabal izlemeyeceksiniz. bir davada çounluktan yana konularak adaleti sapırmayacaksnz. duruma yoksulu kayırmayacaksnz. "dümanınzn yolunu arm öküzüne ya da eeine rastlarsanz, onu kendisine geri götüreceksiniz. sizden nefret eden kiinin eini yük altında cökümü görürseniz, kendi haline bırakp gitmeyecek, ona yardımcı olacaksınız. "durumada yoksula kar adaleti sapırmayacaksnz. yalandan uzak duracak, suçsuz ve doru kiiyi öldürmeyeceksiniz. çünkü ben kötü kiiyi aklamam. "rüvet almayacaksnz. çünkü rüvet göreni kör eder, haklı haksız çkarr. "yabancıya bask yapmayacaksnz. yabancıncı ne olduğunu bilirsiniz. çünkü siz de msr'da yabancydınız. "topranz alt yıl edecek, ürününü toplayacaksnz. ama yedinci yıl nadasa brakacaksnz; öyle ki, halknzn arasındaki yoksullar yiyecek bulabilsin, onlardan artakalan da yabancı hayvanlar yesin. banya ve zeytinliinizde de ayn eyi yapn. "alt gün çalacak, yedinci gün dinleneceksiniz. böylece hem öküzünüz, einiz dinlenir, hem de kadın kölenizin oullar ve yabancılar rahat eder. "söylediim her eyi yerine getirin. baka ilahların adn anmayın, aznza almayın." "yıl üç kez bana bayram yapacaksnz. size buyurdum gibi, avı ayınn* belirli günlerinde yedi gün mayasız ekmecek yiyecek mayasız ekmecek bayram'n* kutlayacaksnz. çünkü msr'dan o ay çktnz. "kimse huzuruma eli bo çkmasn. "tarlaya ektiiniz ürünleri biçtiinizde ilk ürünlerle hasat bayram'n* kutlayacaksnz. "yıl sonunda tarladan ürünlerinizi topladnzda ürün devirme bayram'n* kutlayacaksnz. "bütün erkekleriniz yılda üç kez ben egemen rab'bin huzuruna çkacaklar. "evinizde maya bulunduu sürece bana kurban kesmeyeceksiniz. "bayramda bana kurban edilen hayvanın ya sabaha brakılmamalı. "topranz seçme ilk ürünlerini tarlanz rab'bin tapna'nza getireceksiniz. "ola anasnn sütünde halamayacaksnz." "yolda sizi korumas, hazırlad yere götürmesi için önünüzden bir meleğ gönderiyorum. ona dikkat edin, sözünü dinleyin, bakaldırmayn. çünkü beni temsil ettii için bakaldırnz balamaz. ama onun sözünü dikkatle dinler, bütün söylediklerimi yerine getirirseniz, dümanlarınıza düman, hasırlarınıza hasm olacam. meleim önünüzden gidecek, sizi amor, hitit*, periz, kenan, hiv ve yevus topraklarına götürecektir. onlar yok edeceğim. onları ilahlar önünde eilmeyecek, tapınmayacaksnz; törelerini izlemeyeceksiniz. tersine, ilahların yok edecek, dikili tarlarn büsbütün

parçalayacaksınız. tanrınız rab'be tapacaksınız. ekmeğinizi, suyunuzu bereketli kılacak, aranızdaki hastalıkları yok edeceğim. ülkenizde kısır ve çocuk düüren kadın olmayacak. size uzun ömür vereceim. "dehetimi önünüzden gönderecek, karlaacanız bütün halklar akna çevireceim. dumanlarınız önünüzden kaçacak. hivliler'i, kenanlar', hititler'i önünüzden kovmalar için önünüzü ekers göndereceim. ama onlar bir yıl içinde kovmayacam. yoksa ülke viran olur, yabancı hayvanlar çoaldıkça çalır, sayılar sizi azar. siz çalışmaya, toprağı yurt edininceye dek onlar azar azar kovacam. "sırlarınız kıldeniz'den* filist denizi'ne, çölden frat ırmağına kadar genişleteceim. ülke halkını elinize teslim edeceğim. onlar önünüzden kovacaksınız. onlarla ya da ilahlarla antlama yapmayacaksınız. onlar ülkenizde barındırmayacaksınız. yoksa bana karğı günah ilemenize neden olurlar. ilahlarla taparsanız, size tuzak olur."

24

rab musa'ya, "sen, harun, nadav, avihu ve israil ileri gelenlerinden yetmi kişi bana gelin" dedi, "bana uzaktan tapın. yalnız sen bana yaklaşırsınız. ötekiler yaklaşılamaz. halk seninle dağı çıkmaz." musa gidip rab'bin bütün buyruklarını, ilkelerini halka anlattı. herkes bir azdan, "rab'bin her söylediğini yapacak" diye karğı verdi. musa rab'bin bütün buyruklarını yazdı. sabah erkenden kalkıp andeinde bir sunak kurdu, israil'in on iki oyuncamanı simgeleyen on iki tağıtun dikti. sonra israili gençleri gönderdi. onlar da rab'be yaklaşılmak sunular* sundular, esenlik kurbanları olarak boalar kestiler. musa kann yarsını leenlere doldurdu, öbür yarsını sunan üzerine döktü. sonra antlama kitabını alıp halka okudu. halk, "rab'bin her söylediğini yapacak, o'nu dinleyeceğiz" dedi. musa leenlerdeki kanı halkın üzerine serpti ve, "bütün bu sözler uyarınca, rab'bin sizinle yapt antlamamı kan budur" dedi. sonra musa, harun, nadav, avihu ve israil ileri gelenlerinden yetmi kişi dağı çıkarak israil'in tanrısını gördüler. tanrının ayakları altında lacivert andran bir döme vardı. gök gibi du ru ydu. tanrı israil soylularına zarar vermedi. tanrı'y gördüler, sonra yiyip içtiler. rab musa'ya, "daa, yanma gel" dedi, "burada bekle, halkı öğrenmesi için üzerine yasalarla buyruklar yazdım ta levhalar sana vereceim." musa'yla yardımçı yeu hazırlandılar. musa tanrı da'na çıkarken, israil ileri gelenlerine, "geri dönünceye kadar bizi burada bekleyin" dedi, "harun'la hur aranızda; kimin sorunu olursa onlara bavarırsun." musa dağı çıkınca, bulut da kapladı. rab'bin görkemi sine dağın üzerine indi. bulut da alt gün örttü. yedinci gün rab bulutun içinden musa'ya seslendi. rab'bin görkemi israiliiler'e dağ doruunda

yakın bir ate gibi görünüyordu. musa bulutun içinden dağı çıktı. kırk gün kırk gece dağı kaldı.

25

rab musa'ya öyle dedi: "israiliiler'e söyle, bana armaan getirsinler. gönülden veren herkesin armaanı alın. onlardan alacağ armaanlar unlardır: altın, gümü, tunç*; lacivert, mor, kırmızı iplik; ince keten, keçi kıl, deri, kırmızı boyalı koç derisi, akasya ağacı, kandel için zeytinyağı, mesh yağıyla güzel kokulu buhur için baharat, bakahinin efoduyla* göslüğü* için oniks ve öbür kakma talar. "aralarında yaamam için bana kutsal bir yer yapınlar. konutu ve eyaları sana göstereceim örnekteki uygun yapıyı." "akasya ağacından bir sandık yapınlar. boyu iki buçuk, eni ve yüksekliğı birer buçuk arın olsun. içini de dağı da saf altınla kapla. çevresine altın pervaz yap. dört altın halka döğüp dört ayanaya tak. ikisi bir yanda, ikisi öbür yanda olacak. akasya ağacından sırlar yapıp altınla kapla. sandın tanması için sırlar yarılarındaki halkalara geçir. sırlar sandın halkalarında kalacak, çıkarmayacak. antlamamı ta levhaları sana vereceim. onlar sandın içine koy. "saf altından bir balanma kapa yap. boyu iki buçuk, eni bir buçuk arın olacak. kapam iki kenarına döyme altından birer keruv* yap. keruvlar'dan birini bir kenara, öbürünü öteki kenara, kapakla tek parça halinde yap. keruvlar yukarı doru açıkt kanatlarıyla kapa örtcek. yüzleri birbirine dönük olacak ve kapaa bakacak. kapa sandın üzerine, sana vereceim ta levhalar ise sandın içine koy. seninle orada, levha sand'ının üstündeki keruvlar arasında, balanma kapa'nın üzerinde görüceğim ve israiliiler için sana buyruklar vereceim." "akasya ağacından bir masa yap. boyu iki, eni bir, yüksekliğı bir buçuk arın olacak. masayı saf altınla kapla. çevresine altın pervaz yap. pervazın çevresine dört parmak eninde bir kenarlık yaparak altın pervazla çevir. masa için dört altın halka yap, dört ayak üzerindeki dört köye yerletir. masanın tanması için sırların içinden geçecek halkaları kenarla yakın olmal. sırlar akasya ağacından yap, altınla kapla. masa onlarla tanacak. masa için saf altından tabaklar, sahanlar, dökmelik sunu testileri, taslar yap. ekmekleri sürekli olarak huzuruma, masanın üzerine koyacaksınız." "saf altından bir kandelilik yap. ayağı, gövdesi döyme altın olsun. çanak, tomurcuk ve çiçek motifleri kendinden olsun. kandelilik üç kolu bir yanda, üç kolu öteki yanda olmak üzere altı kollu olacak. her kolda badem çiçeğini andran üç çanak, tomurcuk ve çiçek motifli bulunacak. altı kol da ayrı olacak. kandeliliğin gövdesinde badem çiçeğini andran dört çanak, tomurcuk ve çiçek motifli olacak. kandelilikten yükselen ilk iki

kolon, ikinci iki kolun, üçüncü iki kolun altında kendinden birer tomurcuk bulunacak. toplam altı kol olacak. tomurcuklar, kol- lar tek parça olan kandillik saf dövme altın- dan olacak. "kandillik için yedi kandil yap; kandiller karsın aydınlatacak biçimde yerletir- ilsin. fitil maalar, tablalar saf altından ola- cak. bütün takımlar dahil kandillie bir talant saf altın harcanacak. her eyi sana dada gös- terilen örneğe göre yapmaya dikkat et."

26

"tanrı'nın konutu'nu on perdeden yap. perdeler lacivert, mor, kırmızı iplikle özenle dokunmuş ince ketenden olsun, üzeri keru- vlar'la* ustaca süsle. her perdenin boyu yirmi sekiz, eni dört arın olmalı. bütün perdeler aynı ölçüde olacak. perdeler beer beer birbirine eklenerek iki takım perde yapacak. birinci takımın kenarına lacivert ilmekler aç. öbür takımın kenarına da aynı eyi yap. birinci takımın ilk perdesiyle ikinci takımın son perdesine ellier ilmek aç. ilmek- ler birbirine kar olmalı. elli altın kopça yap, perdeleri kopçalayarak çadır birlettir. böylece konut tek parça haline gelecek. "konutun üstünü kaplayacak çadır için keçi kıldan on bir perde yap. her perdenin boyu otuz, eni dört arın olacak. on bir perde de aynı ölçüde olmalı. be perde birbirine, alt perde birbirine birleştirilecek. altın perdeyi çadırın önünde katla. her iki perde takımın kenarlarına ellier ilmek aç. elli tunç* kopça yap, kopçalar ilmeklere geçir ki, çadır tek parça haline gelsin. çadır perdelerinden artan yarım perde konutun arkasından sarkaca- k. perdelerin uzun kenarlarından artan kuma çadırın yanlarından birer arın sarkarak konutu örtecek. çadır için kırmızı boyal keçi derilerinden bir örtü, onun üstüne de deriden baka bir örtü yap. "konut için akasya aacn- dan dikine çerçeveler yap. her çerçevenin boyu on*fk*, eni bir buçuk arın olacak. çerçevelerin birbirine uyan iki paralel çkn- ts olacak. konutun bütün çerçevelerini aynı biçimde yapacaksın. konutun güneyi için yirmi çerçeve yap. her çerçevenin altında iki çknt için birer taban olmak üzere, yirmi çerçevenin altında kırk gümüş taban yap. konutun öbür yan, yani kuzeyi için de yirmi çerçeve ve her çerçevenin altında iki taban olmak üzere kırk gümüş taban yap. (konu- tun batya bakacak arka taraf için alt çerçeve yap. arkada konutun köeleri için iki çerçeve yap. bu köe çerçevelerinin alt taraf ayrı kalacak, üst taraf ise birinci halkayla bir- letirilecek. iki köeyi oluturan iki çerçeve aynı biçimde olacak. böylece sekiz çerçeve ve her çerçevenin altında iki taban olmak üzere on altı gümüş taban olacak. "konu- tun bir yanındaki çerçeveler için be, öbür yanındaki çerçeveler için be, batya bakan

arka tarafındaki çerçeveler için de be ol- mak üzere akasya aacndan kiriler yap. (çerçevelerin ortasındaki kiri çadırın bir ucun- dan öbür ucuna geçecek. çerçeveleri ve kir- ileri altınla kapla, kirilerin geçeceği halkalar da altından yap. "konutu dada sana göster- ilen plana göre yap. "lacivert, mor, kırmızı ip- likle özenle dokunmuş ince ketenden bir perde yap; üzerini keruvlar'la ustaca süsle. dört gümüş taban üstünde duran akasya aacndan altın kaplı dört direk üzerine as. çengelleri al- tın olacak. perdeyi kopçaların altına asıp levha sand'ın perdenin arkasına koy. perde kutsal yer'le* en kutsal yer'i* birbirinden ayracak. balanma kapa'n en kutsal yer'de bulunan levha sand'ının üzerine koy. masay perdenin öbür tarafına, konutun kuzeye bakan yanına yerletir; kandilli masanın karsına, konutun güney tarafına koy. "çadırın giri bölümüne lacivert, mor, kırmızı iplikle özenle dokunmuş ince ketenden nakl bir perde yap. 37 perdeyi asmak için akasya aacndan be direk yap, al- tınla kapla. çengelleri de altın olacak. direk- ler için tunçtan be taban dök."

27

"suna akasya aacndan kare biçiminde yap. eni ve boyu beer arın, yüksekliği üç arın ola- cak. dört üst köesine kendinden boynuzlar yaparak hepsini tunçla* kapla. sunak için ya ve kül kovalar, kürekler, çanaklar, büyük çatallar, ate kaplar yap. tümü tunç ola- cak. a biçiminde tunç bir zğara da yap, dört köesine birer tunç halka tak. izgaray sunan kenarının altına koy. öyle ki, aa doru sunan yarsına yetisin. sunak için akasya aacndan sırkalar yap, tunçla kapla. sırkalar halkalara geçirilecek ve sunak tanrının için yanında olacak. suna tahtadan, içi bo yapacaksın. tpk dada sana gösterildiği gibi ola- cak." "konuta bir avlu yap. avlunun güney taraf için yüz arın boyunda, özenle dokun- muş ince keten perdeler yapacaksın. perdeler için yirmi direk yaplacak; direklerin taban- ları tunç*, çengelleri ve çengel çemberleri gümüş olacak. kuzey taraf için yüz arın boyunda perdeler, yirmi direk, direklerin için yirmi tunç taban yaplacak. direklerin çen- gelleriyle çemberleri gümüşten olacak. "avlun- un batı taraf için elli arın boyunda perde, on direk, on taban yaplacak. douya bakan tarafta avlunun eni elli arın olacak. giriin bir tarafında on be arın*fp* boyunda perde, üç direk ve üç taban olacak. giriin öbür tarafında da on be arın boyunda perde, üç direk ve üç taban olacak. "avlunun giriinde lacivert, mor, kırmızı iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden yirmi arın boyunda nakl bir perde olacak. dört direi ve dört taban bu- lunacak. avlunun çevresindeki bütün direk- ler gümüş çemberlerle donatılacak. çengelleri gümüş, tabanlar tunç olacak. avlunun boyu

yüz, eni elli, çevresindeki perdelerin yüksekli be arn olacak. perdeleri özenle dokunmu ince ketenden, tabanlar tunçtan olacak. konutta her türlü hizmet için kullanılacak bütün aletler, konutun ve avlunun bütün kazklar da tunçtan olacak." "israil halkna buyruk ver, kandilin sürekli yanp k vermesi için saf skma zeytinya getirsinler. harun'la oullar kandilleri benim huzurumda, buluma çadır'nda, levha sand'nn öündeki perdenin dnda, akamdan sabaha kadar yanar tutacaklar. israililer için kuaklar boyunca sürekli bir kural olacak bu."

28

"bana kâhinlik etmeleri için israililer arasından aabeyin harun'u, oullar nadav, avihu, elazar ve itamar' yanna al. aabeyin harun'a görkem ve saygınlık kazandırmak için kutsal giysiler yap. bilgelik verdim becerikli adamlara söyle, harun'a giysi yapsınlar. öyle ki, bana kâhinlik etmek için kutsal klnm olsun. yapacaklar giysiler unlardr: göüslük*, efod*, kaftan, nakl mintan, sark, kuak. bana kâhinlik etmeleri için aabeyin harun'a ve oullarna bu kutsal giysileri yapacaklar. altın srma, lacivert, mor, krmz iplik, ince keten kullanacaklar." "efodu* altın srmayla, lacivert, mor, krmz iplikle, özenle dokunmu ince ketenden ustaca yapacaklar. balanabilmesi için iki köesine taklm iker omuzluu olacak. efodun üzerinde efod gibi ustaca dokunmu bir erit olacak. efodun bir parçası gibi lacivert, mor, krmz iplikle, altın srmayla, özenle dokunmu ince ketenden olacak. iki oniks ta alacak, israiloullar'nn adlarn, dou srasna göre altın birinin, altın ötekinin üzerine oyacaksn. (israiloullar'nn adlarn bu iki tan üzerine usta oymacların mühür oyduu gibi oyacaksn. talar altın yuvalar içine koyduktan sonra israililer'in anılması için efodun omuzluklarına tak. harun, anlamlar için onların adlarn rab'bin öünde iki omuzunda taşıyacak. (altın yuvalar ve saf altından iki zincir yap. zincirleri örme kordon gibi yapp yuvalara yerletr." ("usta ii bir karar göüslü* yap. onu da efod* gibi, altın srmayla, lacivert, mor, krmz iplikle, özenle dokunmu ince ketenden yap. dört köe, eni ve boyu birer kar olacak; ikiye katlanacak. üzerine dört sra ta yuvas kak. birinci srada yakut, topaz, zümrüt; ikinci srada firuze, lacivertta, ayta; üçüncü srada gökyakut, agat, ametist; dördüncü srada sar yakut, oniks ve yeim olacak. talar altın yuvalara kaklacak. on iki ta olacak. üzerlerine mühür oyar gibi israiloullar'nn adlar bir bir oyulacak. bu talar israil'in on iki oyman simgeleyecek. "göüslük için saf altından örme zincirler yap. iki altın halka yap, göüslüğün üst iki köesine birer halka koy. iki örme altın zinciri göüslüğün köelerindeki halkalara tak. zincirlerin öteki

iki ucunu iki yuvanın üzerinden geçirerek efodun ön tarafına, omuzlukların üzerine bala. iki altın halka daha yap; her birini göüslüğün alt iki köesine, efoda bitilik iç kenarına tak. iki altın halka daha yap; efodun öündeki omuzluklara alttan, dikie yakın, ustaca dokunmu eridin yukarsına tak. göüslüğün halkalarıyla efodun halkalar lacivert kordonla birbirine balanacak. öyle ki, göüslük efodun ustaca dokunmu eridinin yukarsında kalsın ve efoddan ayrılsın. "harun kutsal yer'e* girerken, israiloullar'nn adlarnın yazlı olduu karar göüslüğünü yücünün üzerinde taşıyacak. öyle ki, ben, rab halkım sürekli anmsayaym. urim'le tummim'i* karar göüslüğünün içine koy; öyle ki, harun ne zaman huzuruma çksa yücünün üzerinde olsunlar. böylece harun israiloullar'nn karar vermek için kullandıkları urim'le tummim'i rab'bin huzurunda sürekli yücünün üzerinde taşıyacak." "efodun* altına giyilen kaftan salt lacivert iplikten yap. ortasında ba geçecek kadar bir boluk bırak. yırtılmaması için boluun kenarlarını yaka gibi dokuyarak çevir. kaftanın kenarın çepeçevre lacivert, mor, krmz iplikten nar motifleriyle beze, aralarına altın çnğraklar tak. eteğin ucu bir altın çnğrak, bir nar, bir altın çnğrak, bir nar olmak üzere çepeçevre kaplanacak. harun hizmet ederken bu kaftan giyecek. en kutsal yer'e*, huzuruma girip çıkarken duyulan çnğrak sesi onun ölmediğini gösterecek. "saf altından bir levha yap ve üzerine mühür oyar gibi 'rab'be adanmtr' sözünü oy; lacivert bir kordonla sarn ön tarafına bala. harun onu alnında taşıyacak. israililer kutsal baları getirirken suç ilemlerle, suçların harun taşıyacak; onlar öümünde kabul görsün diye levha sürekli harun'un alnında bulunacak. "ince ketenden ilemeli bir mintan doku, ince ketenden bir sark, bir de nakl kuak yap. "harun'un oullarına mintanlar, kuaklar, görkem ve saygınlık kazandıracak balklar yap. bu giysileri aabeyin harun'a ve oullarna giydirdi; sonra bana kâhinlik etmeleri için onları meshedip* ata ve kutsal kıl. "edep yerlerini örtmek için onlara keten donlar yap. boyu belden uylua kadar olacak. harun'la oullar buluma çadır'na girdiklerinde ya da kutsal yer'd* hizmet etmek üzere sunaa yaklatılacak, suç ileyip ölmek için bu donlar giyecekler. harun ve soyundan gelenler için sürekli bir kural olacak bu."

29

"bana kâhinlik edebilmeleri için, harun'la oulların kutsal kılınmak üzere onları yap: bir boya ile iki kusursuz koç al. ince buday unundan mayasız ekme, zeytinyayla yorulmu mayasız pideler, üzerine ya sürülmü mayasız yufkalar yap. bunları bir sepete koyup boya ve iki koçla birlikte bana getir. harun'la oulların buluma çadır'ın giri bölümüne ge-

tirip yka. giysileri al; mintan, efodun* altına giyilen kaftan, efodu ve göslü* harun'a giydir. efodun ustaca dokunmu eridini bala. bana sar sar, üzerine de kutsal tac koy. sonra mesh yan al, bana dökerek onu meshet*. harun'un oulları öne kaçıp onlara mintan giydir. bellerine kuş bala, balarna balk koy. kalc bir kural olarak kâhinlik onların ii olacak. böylece harun'la oulları atam olacaksın. "boay buluma çadır'ın önüne getir, harun'la oulları ellerini boann bana koy-sunlar. boay huzurumda, buluma çadır'ın giri bölümünde keseceksin. kann parmanla sunan boynuzlarına sür, artan kan sunan dibine dök. hayvann barsak ve ikembe yaların, karacier perdesini, böbreklerini ve böbrek yalarnı sunan üzerinde yakacaksın. etini, derisini, gübresini de ordugah dnda yak. bu günah sunusudur*. "bir koç getir, harun'la oulları ellerini koçun bana koy-sunlar. koçu sen kes. kann sunan her yanna dök. koçu parçaları ayrı barsak-ları, ikembesini, ayakları yka, bala öteki parçaları yanna koy. sonra koçun tümünü sunan üzerinde yak. bu rab'be sunulan yak-mak sunu*, rab'bi honut eden koku, o'nun için yaklan sunudur. "öteki koçu getir, harun'la oulları ellerini koçun bana koysun-lar. koçu sen kes. kann harun'la oulların sa kulak memelerine, sa el ve ayakların ba parmaklarına sür. artan kan sunan her yanna dök. sunan üzerindeki kan ve mesh yan harun'la oulların ve giysilerinin üzeri-ne serp. böylece harun'la oulları ve giys-i-leri kutsal kılın olacak. "koçun yan, kuyruk yan, barsak ve ikembe yaların, karacier perdesini, böbreklerini, böbrek yaların ve sa budunu al. -çünkü bu, biri göreve atanırken kesilen koçtur.- huzurumdaki mayasız ek-mek sepetinden bir somun, yal pide ve yufka al, hepsini harun'la oulların eline ver. bunlar benim huzurumda sallamak sunu olarak salla, sonra ellerinden alp sunakta yakmak sunuyla birlikte beni honut eden koku olarak yak. bu, rab için yaklan sunudur. "harun'un atanması için sunula-cak koçun döünü huzurumda sallamak sunu olarak salla. o dö senin payn ola-cak. harun'la oulların atanması için ke-silen koçun sallan olan döyle ba olarak sunulan budunu bana ayr. israililer bun-lar sürekli harun'la oulların payna ayrı-cak. bu, israililer'in rab'be sunduu esen-lik kurbanlarından biridir. "harun'un kut-sal giysileri, kendinden sonra oullarına kala-cak. meshedilip atanrlarken bu giysileri giyecekler. harun'un yerine kâhin olan olu, kutsal yer'de* hizmet etmek üzere buluma çadır'na girdiinde yedi gün bu giysileri giye-cek. "harun'la oulları göreve atanırken ke-silen koçun etini kutsal bir yerde halaya-caksın. halanan eti ve sepetteki ekmei bu-luma çadır'ın giri bölümünde yiyecekler. (

atanp kutsal kılınmalar için günahlar bala-tan bu sunular yalnız onlar yiyebilir. yaban-biri yiyemez, çünkü bu sunular kutsaldır. atanmalar için kesilen kurbanın etinden ya da ekmekten sabaha artan olursa, yakaca-k-sın. bunlar yenmeyecek, çünkü kutsaldır. "harun'la oulları için sana buyurdukların hepsini yap. atanmalar yedi gün sürecek. günah balatmak için günah sunusu olarak her gün bir boa sunacaksın. suna arnd-rmak için günah sunusu sun, kutsal kılınmak için de meshet. yedi gün suna arnd-rarak kutsal kılacaksın. böylece sunak çok kut-sal olacak. ona dokunan her ey de kut-sal sayılacaktır. "düzenli olarak her gün sunan üzerinde bir yanda iki erkek kuzu sunacaksın. kuzunun birini sabah, öbürünü akamüstü sunun. kuzuyla birlikte dörtte bir hin skma zeytinyayla yorulmu onda bir efa ince un ve dökmelek sunu olarak dörtte bir hin arap sunacaksın. öbür kuzuyu akamüstü, beni honut eden koku, yaklan sunu olarak, sabahki gibi tahl sunusu* ve dökmelek sunuyla birlikte bana sunaca-k-sın. "bu yakmak sunu buluma çadır'ın giri bölümünde, rab'bin huzurunda, kuak-lar boyu sürekli sunulacaktır. musa'yla konu-mak için israil halkıyla orada buluacam. is-railliler'le bulurken çadır görkemimle kut-sal kılınacak. "buluma çadır'ın ve suna kut-sal kılacak, harun'la oulları bana kâhinlik etmeleri için görevlendireceim. israililer arasında yaayacak, onları tanırs olacam. an-layacaklar ki, aralarında yaamak için onlar msr'dan çıkan tanrlar rab benim. tanrlar rab benim."

30

"üzerinde buhur yakmak için akasya aacn-dan bir sunak yap. kare biçiminde, boyu ve eni birer arn, yüksekli iki arn, boynu-zlar kendinden olacak. üstünü, yanları, boynuzların saf altına kapla. çevresine alt-ın pervaz yap. iki yandaki pervazın altına iki altın halka yap. bunlar sunan tanmas için srklar geçmesine yarayacak. srklar akasya aacndan yap ve altına kapla. suna levha sand'ın karsındaki perdenin, sandı ü-zerindeki balanma kapa'nın önüne, seninle bu-luacam yere koy. "harun her sabah kandil-lerin bakımını yaparken sunan üzerinde güzel kokulu buhur yakacak. akamüstü kandil-leri yakarken yine buhur yakacak. böylece huzurumda kuaklar boyunca sürekli buhur yanacak. sunan üzerinde baka buhur, yak-mak sunu* ya da tahl sunusu* sunmay-acaksın; üzerine dökmelek sunu dökmeye-ceksiniz. harun yılda bir kez sunan boynu-zların arndracak. kuakların boyunca yılda bir kez günahlar balatmak için sunulan sununun kanyla suna arndracak. sunak ben rab için çok kutsaldır." rab musa'ya öyle dedi:

"israilliler'in saymn yaptn zaman, herkes canna karlk bana bedel ödeyecektir. öyle ki, saym yapılırken balarna bela gelmesin. saylan herkes armaan olarak bana yarm kutsal yerin ekeli verecektir. -bir ekeli yirmi geradr.- saylan yirmi yandaki ve daha yukar yataki herkes bana armaan verecektir. canlarzn bedeli olarak bu armaan verdiinizde, zengin yarm ekelden fazla, yoksul yarm ekelden eksik vermeyecek. israilliler'den bedel olarak verilen paralar toplayacak, buluma çadr'nn hizmetinde kullanacaksn. bu paralar canlarzn bedeli olarak ben, rab'be israilliler'i hep anmsatacak." rab musa'ya öyle dedi: "yanmak için tunç* bir kazan yap. ayaklı da tunçtan olacak. buluma çadr ile sunan arasna koyup içine su doldur. harun'la oullar ellerini, ayakları orada ykayacaklar. buluma çadr'na girmeden ya da rab için yaklan sunuyu sunarak hizmet etmek üzere sunaa yaklamadan önce, ölmek için ellerini, ayakları ykamallar. harun'la soyunun bütün kuaklar boyunca sürekli bir kural olacak bu." (rab musa'ya öyle dedi: "u nadide baharat al: 500 ekel sv mü*, yars kadar, yani 250'er ekel güzel kokulu tarçn ve kam, "500 kutsal yerin ekeli hyarembe, bir hin de zeytinya. bunlardan triyatç ustayla güzel kokulu kutsal bir mesh ya yap. ona kutsal mesh ya denecek. buluma çadr'n, levha sand'n, masayla takımların, kandillikle takımların, buhur sunan, yakhalk sunu* sunayla bütün akımların, kazan ve kazan ayaklın hep bu yala meshet*." ((onlar kutsal kl ki, çok kutsal olsunlar. onlara deen her ey kutsal sayılacaktır. "bana kâhin olmalar için harun'la oulların meshedip kutsal kl. israilliler'e de ki, 'kuakların boyunca bu kutsal mesh ya yalnız benim için kullanılacak. insan bedenine dökülmeyecek. ayrı reçeteyle benzeri yapılmayacak. o kutsaldır ve sizin için kutsal olacaktır. onun benzerini yapın ya da kâhin olmayan birinin üzerine dökene herkes halkın arasından atılacaktır.'" sonra rab musa'ya öyle dedi: "güzel kokulu baharat -kara günnük, onika, kâsn ve saf günnük- al. hepsi ayrı ölçüde olsun. bir triyatç ustayla bunlardan güzel kokulu bir buhur yap. tuzlanm, saf ve kutsal olacak. biraz çok ince döv, buluma çadr'nda seninle buluacam yere, levha sand'nn önüne koy. sizin için çok kutsal olacaktır. ayrı reçeteyle kendinize buhur yapmayacaksınız. onu rab için kutsal sayacaksınız. kim koklamak için aynsı yaparsa halkın arasından atılacaktır."

31

rab musa'ya öyle dedi: "bak, yahuda oymandan özellikle hur olu uru olu besale'i seçtim. beceri, anlay, bilgi ve her türlü ustalık vermek için onu ruhumla doldurdum. öyle ki, altın, gümüş, tunç* ilayerek ustaca yapt-

lar üretsin; ta kesme ve kakmada, aac oymacında, her türlü sanat dalında çalışsın. ayrıca dan oymandan ahisamak olu oholiav' onunla çalışması için görevlendirdim. sana buyurdum ilerin hepsini yapabilsinler diye öteki becerikli adamlara üstün yetenek verdim. buluma çadr'n, levha sand'n, sandın üzerindeki balanma kapa'n, çadrn bütün takımların, masayla takımların, saf altın kandillikle takımların, buhur sunan, yakhalk sunu* sunayla takımların, kazanla kazan ayaklın, dokunmu giysileri -kâhin harun'un kutsal giysileriyle oulların kâhin giysilerini- mesh yan, kutsal yer için güzel kokulu buhuru tam sana buyurdum gibi yapınlar." rab musa'ya öyle buyurdu: "israilliler'e de ki, 'abat* günlerimi kesinlikle tutmalsnz. çünkü o sizinle benim aramda kuaklar boyu sürecek bir belirtidir. böylece anlayacaksınız ki, sizi kutsal klan rab benim. "abat günü'nü tutmalsnz, çünkü sizin için kutsaldır. kim onun kutsalln bozarsa, kesinlikle öldürülmeli. o gün çalan herkes halkın arasından atılmal. alt gün çallacak; ama yedinci gün rab'be adanm abat'tır, dinlenme günüdür. abat günü çalan herkes kesinlikle öldürülmelidir. israilliler, sonsuza dek sürecek bir antlama gerei olarak, abat günü'nü kuaklar boyu kutlamaya özen gösterecekler. bu, israilliler'le benim aramda sürekli bir belirti olacaktır. çünkü ben, rab yeri göü alt günde yaratım, yedinci gün ie son verip dinlendim.'" tanr sina da'nda musa'yla konuşmasn bitirince, üzerine eliyle antlama koulların yazdı iki ta levhay ona verdi.

32

halk musa'nın dadan immediini, geciktirini görünce, harun'un çevresine toplandı. ona, "kalk, bize öncülük edecek bir ilah yap" dediler, "bizi msr'dan çıkaran adama, musa'ya ne oldu bilmiyoruz!" harun, "karlarınzn, oullarınzn, kızlarınzn kulandaki altın küpeleri çarp bana getirin" dedi. herkes kulandaki küpeyi çarp harun'a getirdi. harun altınları topladı, oymac aletiyle buza biçiminde dökme bir put yaptı. halk, "ey israilliler, sizi msr'dan çıkaran tanrınız budur!" dedi. harun bunu görünce, buzann önünde bir sunak yaptı ve, "yarn rab'bin onuruna bayram olacak" diye ilan etti. ertesi gün halk erkenden kalkıp yakhalk sunular* sundu, esenlik sunular* getirdi. yiyecek içmeğe oturdu, sonra kalkıp çılgınca elendi. rab musa'ya, "aa in" dedi, "msr'dan çıkardın halkın batan çkt. buyurdum yoldan hemen saptılar. kendilerine dökme bir buza yaparak önünde tapındılar, kurban kestiler. 'ey israilliler, sizi msr'dan çıkaran ilahınız budur!' dediler." rab musa'ya, "bu halkın ne inatçı olduunu biliyorum" dedi, "imdi bana engel olma, brak öfkem alevlensin, onlar yok

edeyim. sonra seni büyük bir ulus yapacam." musa tanrı rab'be yalvard: "ya rab, niçin kendi halkına kar öfken alevlensin? onlar msr'dan büyük kudretinle, güçlü elinle çkardı. neden msrlılar, 'tanrı kötü amaçla, dalarda öldürmek, yeryüzünden silmek için onlar msr'dan çkard' desinler? öfkelenme, vazgeç halkına yapacan kötülükten. kulların ibrahim'i, ishak', israil'i anmsa. onlara kendii üzerine ant içtin, 'soyunuzu gökteki yıldızlar kadar çoaltacam. söz verdim bu ülkenin tümünü soyunuza vereceim. sonsuza dek onlara miras olacak' dedin." böylece rab halkına yapacan söyledii kötülükten vazgeçti. musa döndü, elinde antlama kolları yazı iki ta levhayla dadan indi. levhaların ön ve arka iki yüzü de yazıydı. onlar tanrı yaptı, üzerlerindeki oyma yazılar o'nun yazıydı. yeu, baran halkın sesini duyunca, musa'ya, "ordugahtan sava sesi geliyor!" dedi. musa öyle yanıtladı: "ne yenilerin, ne de yenilenlerin sesidir bu; eğiller duyuyorum ben." musa ordugaha yaklanca, buzay ve oynayan insanlar gördü; çok öfkelenildi. elindeki ta levhaları fırlatıp dan eteinde parçaladı. yaptıkları buzay alp yaktı, toz haline gelinceye dek ezdi, sonra suya serpererek israililer'e içirdi. harun'a, "bu halk sana ne yaptı ki, onlar bu korkunç günaha sürüklendin?" dedi. harun, "öfkelenme, efendim!" diye karlık verdi, "bilirsin, halk kötülüğe eilimlidir. bana, 'bize öncülük edecek bir ilah yap. bizi msr'dan çkaran adama, musa'ya ne oldu bilmiyoruz' dediler. ben de, 'kimde altın varsa çkarsın' dedim. altınların bana verdiler. atee atınca, bu buza ortaya çıktı!" musa halkın babo hale geldiğini gördü. çünkü harun onları dizginlememi, dumanlarına alay konusu olmalarına neden olmutu. musa ordugahın girişinde durdu, "rab'den yana olanlar yanma gelsin!" dedi. bütün levililer çevresine toplandı. musa öyle dedi: "israil'in tanrı rab diyor ki, 'herkes kılın kuansın. ordugahta kap kap dolaarak kardeini, komusunu, yakını öldürsün.' levililer musa'nın buyruğunu yerine getirdiler. o gün halktan üç bine yakın adam öldürüldü. musa, "bugün kendinizi rab'be adam oldunuz" dedi, "herkes öz oluna, üç kardeine duman kesildi için bugün rab sizi kutsadı." ertesi gün halka, "korkunç bir günah ilediniz" dedi, "imdi rab'bin huzuruna çıkacam. belki günahınız balatabilirim." sonra rab'be dönerek, "çok yazık, bu halk korkunç bir günah iletti" dedi, "kendilerine altın put yaptılar. lütfen günahların bala, yoksa yazdın kitaptan adam sil." rab, "kim bana kar günah ilediyse onun adını sileceim" diye karlık verdi, "imdi git, halk sana söyledimi yere götür. meilim sana öncülük edecek. ama zaman gelince günahlarından ötürü onları cezalandıracam." rab halk cezalandırdı. çünkü harun'a buza yaptırıldı.

rab musa'ya, "buradan git" dedi, "sen ve msr'dan çkardın halk ibrahim'e, ishak'a, yakup'a, 'oray senin soyuna vereceğim' diye ant içti topraklara gidin. süt ve bal akan ülkeye senden önce bir melek gönderecek, kenan, amor, hitit*, periz, hiv ve yevus halkların oradan kovacam. ben sizinle gelmeyeceim, çünkü inatçı insanlarsınız. belki sizi yolda yok ederim." (halk bu kötü haberi duyunca yasa büdüdü. kimse tak takmad. çünkü rab musa'ya öyle demiti: "israililer'e de ki, 'siz inatçı insanlarsınız. bir an aranızda kalsam, sizi yok ederim. imdi üzerinizdeki taklar çkarsın, size ne yapacama karar vereyim.'" böylece horev da'ndan sonra israililer takları çkardı. musa bir çadır aldı, ordugahın dna, biraz öteye kurardı. ona 'buluma çadır' derdi. kim rab'be danmak istese, ordugahın dna'daki buluma çadır'na giderdi. musa ne zaman çadra gitse, bütün halk kalkar, herkes çadırın girişinde durarak musa içeri girinceye kadar arkasından bakardı. musa çadra girince, bulut sütünü aa iner, rab musa'yla konutuu sürece giri kapardı. bulut sütununun çadırın girişinde durduunu gören herkes kalkar, kendi çadırın girişinde tapırdı. rab musa'yla iki arkada gibi yüz yüze konurdu. sonra musa ordugaha dönerdi. ama genç yardımcısı nun olu yeu çadırdan çıkmazdı. musa rab'be öyle dedi: "bana, 'bu halka öncülük et' diyorsun, ama kimi benimle göndereceini söylemedin. bana, 'seni adıyla tanyorum, senden honudum' demitin. eer benden honutsan, lütfen imdi bana yolları göster ki, seni daha iyi tanıyıp honut etmeye devam edeyim. unutma, bu ulus senin halkındır." rab, "varlın sana elik edecek" diye yanıtladı, "seni rahata kavuturacağım." musa, "eer varlın bize elik etmeyecekse, bizi buradan çkarma" dedi, "yoksa benden ve halkından honut kaldın nereden bilinecek? bize elik etmeden, deil mi? ancak o zaman benimle halkın yeryüzünün öteki halklarından ayrıt edilebiliriz." rab, "söylediğin gibi yapacağım" dedi, "çünkü senden honut kaldım, adıyla tanyorum seni." musa, "lütfen görkemini bana göster" dedi. rab, "bütün iyiliimi önünden geçireceim" diye karlık verdi, "adm, rab adın senin önünde duyuracağım. merhamet ettiime merhamet edeceğim, acdama acyacağım. ancak, yüzümü görmene izin veremem. çünkü yüzümü gören yaayamaz." sonra, "yakımda bir yer var" dedi, "orada, kayanın üzerinde dur. görkemim oradan geçerken seni kayanın kovuuna sokup geçinceye kadar elimle örteceim. elimi kaldırdımda, sırtım göreceksin. ama yüzümü görülmeyecek."

rab musa'ya, "öncekiler gibi iki ta levha kes" dedi, "krdn levhaların üzerindeki sözleri onlara yazacam. sabaha kadar hazırla, sabah olunca sina da'na çk; dan tepesinde, huzurunda dur. senden baka kimse daa çkmasn, dan hiçbir yerinde kimse görölmesin. dan eteinde davar ya da sr da otlasn." musa öncekiler gibi iki ta levha kesti. rab'bin buyurduu gibi sabah erkenden kalktı, ta levhalar yanna alarak sina da'na çkt. rab bulutun içinde oraya inip onunla birlikte durdu ve adn rab olarak açıkladı. musa'nın önünden geçerek, "ben rab'bim" dedi, "rab, acyan, lütfeden, tez öfkelenmeyen, sevgisi engin ve sadk tanrı. binlercesine sevgi gösterir, suçların, isyanların, günahların balarım. hiçbir suçun cezası brakmam. babaların iledii suçun hesabın oullarından, torunlarından, üçüncü, dördüncü kuaklardan sorarm." musa hemen yere kapanıp tapınd. "ya rab, eer benden honutsan, lütfen bizimle gel" dedi, "bunlar inatç insanlardır. sen suçlarımız, günahlarımız bala. bizi kendi mırasın olarak benimse." rab, "senin halkınla bir antlama yapıyorum" dedi, "onların önünde dünyada ve öteki uluslar arasında görölmemi harikalar yapacam. arasında yaadın halk neler yapabileceimi görecek. senin için koruncu eyler yapacam. bugün sana verdiğim buyruu tut. amor, kenan, hitit*, periz, hiv ve yevus halkların senin önünden kovacam. gidecein ülkedeki insanlarla antlama yapmaktan kaçn. çünkü bu senin için bir tuzak olur. onların sunakların yıkacak, dikili taların parçalayacak, aera* putların keseceksiniz. baka ilahlara tapmayacaksınız. çünkü ben kskanç bir rab, kskanç bir tanrı'ym. ülke halkıyla herhangi bir antlama yapmayn. yoksa onlar baka ilahlara gönül verir, kurban keserken sizi de çarrlar; siz de gider yersiniz. kzlarn oullarınza alırsnz. kzlarn baka ilahlara gönül verirken oullarınza da artlarından sürükler. "dökme putlar yapmayacaksınız. "size buyurduğum gibi, aviv ayın* belirli günlerinde yedi gün mayasız ekmek yiyerek mayasız ekmek bayram'n* kutlayacaksınız. çünkü msr'dan aviv ayında çıktınız. "bütün ilk doanlar benimdir; ister sr, ister davar olsun, ilk doan erkek hayvanlarınzn tümü bana aittir. ilk doan spann bedelini bir kuzuyla ödeyin. bedelini ödemeyecekseniz, spann boynunu krackacaksınız. bütün ilk doan oullarınzn bedelini ödemelisiniz. "kimse huzuruma eli b çkmasn. "alt gün çalacak, yedinci gün dinleneceksiniz. ekim, biçim vakti bile olsa dinleneceksiniz. "ilk buday biçiminde haf-talar bayram*, yl sonunda da ürün devirme bayram* yapacaksınız. bütün erkekleriniz ylda üç kez israil'in tanrısr ben ege-men rab'bin huzuruna çıkacaklar. öteki ulus-

lar önünüzden kovacak, snrlarınzn genileteceim. ylda üç kez tanrısr rab'bin önüne çıktınız zaman, kimse ülkenize göz dikemeyecek. "evinizde maya bulunduu sürece bana kurban kesmeyeceksiniz. fsh* kurban sabaha braklmayacak. "topranızn seçme ilk ürünlerini tanrısr rab'bin tapna'na getireceksiniz. "ola anasın sütünde halamayacaksınız." rab musa'ya, "bunlar yaz" dedi, "çünkü seninle ve israililer'le bu sözlere dayanarak antlama yaptım." musa orada krk gün krk gece rab'le birlikte kald. azna ne ekmek koydu, ne de su. antlama sözlerini, on buyruu ta levhaların üzerine yazdı. musa elinde iki antlama levhasıyla sina da'ndan indi. rab'le konuttu için yüzü ldyordu, ama kendisi bunun farkında deildi. harun'la israililer musa'nın ldayan yüzünü görünce, ona çalamaya korktular. musa onun yanna çkardı. harun'la israil topluluğunun bütün önderleri çevresine toplandılar. musa onlarla konutu. sonra herkes ona yaklat. musa rab'bin sina da'nda kendisine bildirdii bütün buyruklar onlara verdi. konumasn bitirdikten sonra, yüzüne bir peçe takt. ama ne zaman konumak için rab'bin huzuruna çksa, ayrılcıya kadar peçeyi kaldırdı. dönünce de kendisine verilen buyruklar israililer'e bildirir, israililer de onun ldayan yüzünü görürlerdi. sonra musa içeri girip rab'le görölünceye kadar yine peçeyi takardı.

35

musa bütün israil topluluunu çararak, "rab'bin yapmanzn buyurduu iler unlardır" dedi, "alt gün çalacaksınız. ama yedinci gün sizin için kutsal abat*, rab'be adanm dinlenme günü olacaktır. o gün çalan herkes öldürülecektir. abat günü konutlarınızda ate yakmayacaksınız." musa bütün israil topluluuna seslenerek öyle dedi: "rab'bin buyruu udur: aranızda armaanlar toplayp rab'be sunacaksınız. istekli olan herkes rab'be altn, gümü, tunç*; lacivert, mor, kırmızı ipelik; ince keten, keçi kl, deri, kırmızı boyalı koç derisi, akasya aac armaan etsin. ((kendisi için zeytinya; mesh ya ve güzel kokulu buhur için baharat; bakahinin efo-duyla* gööslü* için oniks ve öbür kakma talar getirsin. "aranzdaki bütün becerikli kiler gelip rab'bin buyurduu her ey yap-sın. konutu, çadırn iç ve d örtüsünü, kopçaların, çerçevelelerini, kirilerini, direklerini, tabanların; sand ve srklarn, balanma kapa'n, bölme perdesini, masayla srklarn, bütün masa takımlarn, huzura konan ekmekleri*; k için kandillii ve takımlarn, kandilleri, kandiller için zeytinyan; buhur sunan ve srklarn, mesh yan, güzel kokulu buhur; konutun giri bölümündeki perdeyi; yakmalk sunu* sunan ve tunç zgarasın, srklarn, bütün takımlarn, kazan ve kazan ayaklın; avlu-

nun çevresindeki perdeleri, direkleri, direk tabanların, avlu kapsındaki perdeyi, konutun ve avlunun kazkalarıyla iplerini; kutsal yerde hizmet etmek için dokunmuş giysileri -kâhin harun'un giysileriyle oulların kâhin giysilerini- yapınlar." israil topluluğu musa'nın yanından ayrıldı. her istekli, hevesli kii buluma çadırın yapım, hizmeti ve kutsal giysiler için rab'be armaan getirdi. kadın erkek herkes istekle geldi, rab'be her çeit altın tak, bro, küpe, yüzük, kolye getirdi. rab'be armaan ettikleri bütün takılar altınd. ayrıca kimde lacivert, mor, kırmızı iplik; ince keten, keçi kıl, deri, kırmızı boyalı keçi derisi varsa getirdi. gümüş ve tunç armaanlar sunan herkes onları rab'be adad. herhangi bir ite kullanılmak üzere kimde akasya aac varsa getirdi. bütün becerikli kadınlar elleriyle eirdikleri lacivert, mor, kırmızı iplik, ince keteni getirdiler. istekli, becerikli kadınlar da keçi kılı eirdiler. önderler efod ve gösülük için oniks, kakma talar, kandil, mesh ya ve güzel kokulu buhur için baharat ve zeytinyağı getirdiler. kadın erkek bütün istekli israilliler rab'bin musa aracılığıyla yapmalarını buyurdu ileri için rab'be gönülden verilen sunu sundular. musa israilliler'e, "bakın!" dedi, "rab yahuda oymandan özellikle hur olu uru olu besalel'i seçti. beceri, anlay, bilgi ve her türlü ustalık vermek için onu kendi ruhuyla doldurdu. öyle ki, altın, gümüş, tunç* ileyerek ustaca yaptılar üretsin; ta kesme ve kasmada, aac oymaında, her türlü sanat dalında çalışın. rab ona ve dan oymandan ahisamak olu oholiav'a öğretme yetenei de verdi. onlara üstün beceri verdi. öyle ki, ustalık isteyen her türlü ite, oymaılda, lacivert, mor, kırmızı iplik ve ince keten yapmada, dokuma ve nak ilerinde, her sanat dalında yaratıcı olsunlar.

36

"besalel, oholiav ve kutsal yerin yapımında gereken ileri nasl yapacaklarına ilkin rab'bin kendilerine bilgelik ve anlay verdiğini bütün becerikli kiiiler her ii tam rab'bin buyurduu gibi yapacaklar." musa besalel'i, oholiav', rab'bin kendilerine bilgelik verdiğini becerikli adamlar ve çalışmaya istekli herkesi i bana çard. gelenler kutsal yerin yapımında gereken ileri yapmak üzere israilliler'in getirmiş olduğu bütün armaanlar musa'dan aldılar. israilliler gönülden verdikleri sunular her sabah musa'ya getirmeye devam ettiler. öyle ki, kutsal yerdeki ileri yapmakta olan ustaların ilerini bırakıp bir bir musa'nın yanına gelerek, "halk rab'bin yapılmasını buyurduu i için gereinden fazla getiriyor" dediler. bunun üzerine musa buyruk verdi: "ne erkek, ne kadın hiç kimse kutsal yere armaan olarak artık bir ey vermesin." buyruk ordugahta ilan edildi. böylece halkın daha çok armaan ge-

tirmesine engel olundu. çünkü o ana kadar getirilenler ii bitirmek için yeter de artardı bile. çalanlar arasındaki becerikli adamlar konutu on perdeden yaptılar. besalel onları lacivert, mor, kırmızı iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden yaptı, üzerini keruvarlar'la* ustaca süsledi. her perdenin boyu yirmi sekiz, eni dört arınd. bütün perdeler aynı ölçüdeydi. perdeleri beer beer birbirine ekleyerek iki takım perde yaptı. birinci takımın kenarına lacivert ilmekler açtı. öbür takımın kenarına da aynı eyi yaptı. birinci takımın ilk perdesiyle ikinci takımın son perdesine ellier ilmek açtı; ilmekler birbirine karydı. ellier altın kopça yaptı, perdeleri kopçalararak çadır birletirdi. böylece konut tek parça haline geldi. konutun üstünü kaplayacak çadır için keçi kıldan on bir perde yaptı. her perdenin boyu otuz, eni dört arınd. on bir perde de aynı ölçüdeydi. be perdeyi birbirine, alt perdeyi birbirine birletirdi. her iki perde takımının kenarlarına ellier ilmek açtı. çadır birletirip tek parça haline getirmek için ellier tunç* kopça yaptı. çadır için kırmızı boyalı keçi derisinden bir örtü, onun üstüne de deriden baka bir örtü yaptı. konut için akasya aacından dikine çerçeveler yaptı. her çerçevenin boyu on, eni bir buçuk arınd. çerçevelerin birbirine uyan iki paralel çkıntı vardı. konutun bütün çerçevelerini aynı biçimde yaptı. konutun güneyi için yirmi çerçeve yaptı. her çerçevenin altında iki çkıntı için birer taban olmak üzere, yirmi çerçevenin altında kırk gümüş taban yaptı. konutun öbür yan, yani kuzeyi için de yirmi çerçeve ve her çerçevenin altında iki taban olmak üzere kırk gümüş taban yaptı. (konutun batıya bakacak arka taraf için altı çerçeve yaptı. arkada konutun köeleri için iki çerçeve yaptı. bu köe çerçevelerinin alt taraf ayrı kaldı, üst taraf ise birinci halkayla birletirildi. iki köeyi oluturan iki çerçeveyi aynı biçimde yaptı. böylece sekiz çerçeve ve her çerçevenin altında iki taban olmak üzere on altı gümüş taban yaptı. konutun bir yanındaki çerçeveler için be, öbür yanındaki çerçeveler için be, batıya bakan arka taraftaki çerçeveler için de be olmak üzere akasya aacından kırılır yaptı. (çerçevelerin ortasındaki kırığı konutun bir ucundan öbür ucuna geçirdi. çerçevelerle kırıkları altınla kapladı, kırıkların geçeceği halkalar da altından yaptı. lacivert, mor, kırmızı iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden bir perde yaptı, üzerini keruvarlar'la ustaca süsledi. perde için akasya aacından dört direk yaparak altınla kapladı. çengelleri de altınd. direkler için dört gümüş taban döktü. çadırın giri bölümüne lacivert, mor, kırmızı iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden naklı bir perde yaptı. perdeyi asmak için çengelli be direk yaparak balkların, çemberlerini altınla kapladı. direklere be tunç taban yaptı.

besalel antlama sand'n* akasya aacndan yapt. boyu iki buçuk, eni ve yükseklii birer buçuk arnd. içini de dn da saf altlnla kaplad. çevresine altn pervaz yapt. ikisi bir yanda, ikisi öbür yanda olmak üzere sandn dört köesindeki ayaklara takmak için birer altn halka döktü. akasya aacndan srklar yapp altnla kaplad. sandn tanmas için srklar yandaki halkalara geçirdi. balanma kapa'n saf altından yapt. boyu iki buçuk*fj*, eni bir buçuk arnd*fk*. kapan iki kenarna dövme altından birer keruv* yapt. keruvlar'dan birini bir kenara, öbürünü öteki kenara koyarak kapa tek parça halinde yapt. keruvlar yukar doru açk kanatlarıyla kapa örtüyor, yüzleri birbirine dönük kapaa bakyorlard. besalel akasya aacndan bir masa yapt. boyu iki, eni bir, yükseklii bir buçuk arnd. masay saf altlnla kaplad. çevresine altn pervaz yapt. pervazn çevresine dört parmak eninde bir kenarlık yaparak altn pervazla çevirdi. masa için dört altn halka dökerek dört ayak üzerindeki dört köeye yerletirdi. masann tanmas için srklarn içinden geçecei halkalar kenarla yaknd. srklar akasya aacndan yapt, altlnla kaplad. masa için saf altından tabaklar, sahanlar, dökmelik sunu testileri, taslar yapt. saf altından bir kandillik yapt. aya, gövdesi dövme altnd. çanak, tomurcuk ve çiçek motifleri kendindendi. üç kolu bir yanda, üç kolu öteki yanda olmak üzere alt kolluydu. her kolda badem çiçeini andran üç çanak, tomurcuk ve çiçek motifi vard. alt kol da aynyd. kandilliin gövdesinde badem çiçeini andran dört çanak, tomurcuk ve çiçek motifi bulunuyordu. kandillikten yükselen ilk iki kolun, ikinci iki kolun, üçüncü iki kolun altında kendinden birer tomurcuk vard. toplam alt koldu. tomurcuklar, kollar tek parça olan kandillik saf dövme altnd. kandillik için saf altından yedi kandil, fitil maalar, tablalar yapt. bütün takımlar dahil kandillie bir talant saf altn harcand. akasya aacndan bir buhur suna yapt. kare biçiminde, boyu ve eni birer arn, yükseklii iki arnd. boynuzlar kendindendi. üstünü, yanlarn, boynuzlarn saf altlnla kaplad. çevresine altn pervaz yapt. iki yandaki pervazn altına iki altn halka yapt. bunlar sunan tanmas için srklarn geçmesine yarıyordu. srklar akasya aacndan yaparak altlnla kaplad. itriyatç ustayla kutsal mesh ya ve güzel kokulu saf buhur yapt.

besalel yakmalk sunu* sunan akasya aacndan kare biçiminde yapt. eni ve boyu beer arn, yükseklii üç arnd. dört üst köesine kendinden boynuzlar yaparak hepsini tunçla* kaplad. sunan bütün takımlarn -

kovalar, kürekleri, çanaklar, büyük çatalar, ate kaplarn- tunçtan yapt. kenarn altında aa doru sunan yarsna kadar a biçiminde tunç bir zgara yapt. tunç zgarann dört köesine tama srklarn geçirmek için birer halka döktü. srklar akasya aacndan yaparak tunçla kaplad. sunan tanmas için yan tarafındaki halkalara geçirdi. suna tah-tadan, içi bo yapt. buluma çadr'nn giri bölümünde hizmet eden kadnlarn aynalarn-dan tunç* ayaklıkl tunç bir kazan yapt. konuta bir avlu yapt. avlunun güney taraf için yüz arn boyunda özenle dokunmu ince keten perdeler yapt. perdeler için tabanlar tunç*, çengelleri ve çengel çemberleri gümü yirmi direk yapt. kuzey taraf için yüz arn boyunda perdeler, yirmi direk, direkler için yirmi tunç taban yapıld. direklerin çengelleriyle çemberleri gümütü. avlunun bat taraf için elli arn boyunda perde, on direk, on taban yapıld. direklerin çengelleriyle çemberleri gümütü. douya bakan tarafta avlunun eni elli arnd*ft*. giriin bir tarafında on be arn boyunda perde, üç direk ve üç taban; öbür tarafında da on be arn*fu* boyunda perde, üç direk ve üç taban vard. avlunun çevresindeki bütün perdeler özenle dokunmu ince ketendi. direklerin tabanlar tunç, çengelleriyle çemberleri gümütü. balkerlar da gümü kaplamayd. avlunun bütün direkleri gümü çemberlerle donatımt. avlunun giriindeki perde lacivert, mor, kırmızı iplikle, özenle dokunmu nakl ince ketenden yapımt. boyu yirmi, yükseklii avlunun perdeleri gibi be arnd. tunçtan dört direi ve dört taban vard. direklerin çengelleri, balkerlarn kaplamas ve çemberleri gümütü. konutun ve konutu çevreleyen avlunun bütün kazıklar tunçtandı. antlama levhalar'nn bulunduu konut için kullanılan malzeme miktarınn tümü musa'nn buyruu uyarınca, kâhin harun olu itamar'nn yönetimindeki levililer tarafından kaydedildi. rab'bin musa'ya buyurduu bütün ileri yahuda oymandan dan oymandan oymac, yaratıcı, lacivert, mor, kırmızı iplik ve ince keten ilemede usta nakış ahisamak olu oholiav da ona yardım etti. kutsal yerdeki bütün ileri için kullanılan adanın altın miktarı kutsal yerin ekeliyle 29 talant 730 ekeldi. topluluun sayımdan elde edilen gümü, kutsal yerin ekeliyle 100 talant 1 775 ekeldi. sayım yapılan yirmi ve daha yukarı yataki 603 550 kiiden adam bana bir beka, yani yarı kutsal yerin ekeli düşüyordu. kutsal yer ve perde tabanların dökümü için 100 talant gümü kullanıldı. her tabana bir talant olmak üzere, 100 tabana 100 talant gümü harcandı. direklerin çengelleri, balkerların kaplanması ve çemberleri için 1 775 ekel harcandı. adanan tunç* 70 talant 2 400 ekeldi. bununla buluma çadr'nn giri bölümündeki tabanlar, sunakla zgaras ve bütün takımlar, avlu çevresindeki ve giriindeki taban-

lar, bütün konut kazklaryla avlu çevresindeki kazklar yapıldı. (

39

kutsal yerde hizmet için lacivert, mor, krmz iplikten özenle dokunmuş giysiler yaptılar. ayrıca rab'bin musa'ya buyurduğu gibi harun'a kutsal giysiler yapıldı. efodu* altın srmayla lacivert, mor, krmz iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden yaptılar. altın ince tabakalar halinde dövüp lacivert, mor, krmz iplik ve ince keten arasına ustaca ilemek için tel tel kestiler. efodun iki köesine tutturulmuş omuzluklar yaparak birletirdiler. efodun üzerindeki ustaca dokunmuş erit efodun bir parçası gibi altın srmayla lacivert, mor, krmz iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden; tpk rab'bin musa'ya buyurduğu gibi. altın yuvalar içine kakılmış, üzerine israiloullar'ın adları mühür gibi oyulmuş oniki ileyip israililer'in anılması için efodun omuzluklarına taktılar. tpk rab'bin musa'ya buyurduğu gibi yaptılar. efod* gibi altın srmayla lacivert, mor, krmz iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden usta ii bir gösülük* yaptılar. dört köe, eni ve boyu birer kart, ikiye katlanmış. üzerine dört sra ta yuva taktılar. birinci srada yakut, topaz, zümrüt; ikinci srada fruze, lacivertta, ayta; üçüncü srada gökyakut, agat, ametist; dördüncü srada sar yakut, oniks, yeim vardı. talar altın yuvalara kakılmış. on iki ta vardı. üzerlerine mühür oyar gibi israiloullar'ın adları birer oyulmuştu. bu talar israil'in on iki oyma simgeliyordu. gösülük için saf altından örme zincirler yaptılar. ikier tane altın yuva ve halka yaptılar. gösülüün üst iki köesine birer halka koydular. iki örme altın zinciri gösülüün köelerindeki halkalara taktılar. zincirlerin öteki iki ucunu iki yuvanın üzerinden geçirerek efodun ön tarafına, omuzlukların üzerine baladılar. iki altın halka yaparak gösülüün alt iki köesine, efoda bitişik iç kenara taktılar. iki altın halka daha yaparak efodun önündeki omuzluklara alttan, dikie yakn, ustaca dokunmuş eridin yukarsına taktılar. gösülüün halkalarıyla efodun halkaların lacivert kordonla birbirine baladılar. öyle ki, gösülük efodun ustaca dokunmuş eridinin yukarsında kalsın ve efoddan ayrılmassın. tpk rab'bin musa'ya buyurduğu gibi yaptılar. efodun* altına giyilen kaftan ustaca dokunmuş salt lacivert iplikten yaptılar. ortasında ba geçecek kadar bir boluk brakmış. yırtılmaması için boluun kenarlarını yaka gibi dokuyarak çevirdiler. kaftanın kenarını lacivert, mor, krmz iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden nar motifleriyle bezediler. saf altından çnğraklar yaptılar ve hizmet için kullanılan kaftanın eteğinin ucundaki narların arasına, bir çnğrak bir nar, bir çnğrak bir nar olmak üzere çepeçevre koydular. tpk rab'bin musa'ya buyurduğu gibi yaptılar. (

harun'la oullar için ince ketenden ustaca dokunmuş mintanlar, sarklar, süslü basklar, ince keten donlar, lacivert, mor, krmz iplikle, özenle dokunmuş ince ketenden nakli kuak yaptılar; tpk rab'bin musa'ya buyurduğu gibi. ((kutsal tacın levhası saf altından yaparak üzerine mühür oyar gibi 'rab'be adanmış' sözünü yazdılar. üstüne balanmak üzere sara lacivert bir kordon taktılar; tpk rab'bin musa'ya buyurduğu gibi. böylece konutun, yani buluma çadır'ın bütün ileri tamamlandı. israililer her eyi tpk rab'bin musa'ya buyurduğu gibi yaptılar. konutu, çadırla bütün takımların, koptaların, çerçeveslerini, kırılerini, direklerini, tabanlarını; krmz boyalı koç derisinden örtüyü, deri örtüyü, bölme perdesini; levha sand'ıyla srmaları, balanma kapa'n; masayla takımların, tanrı'nın huzuruna konan ekmekleri*; saf altın kandelii, üstüne dizilecek kandelilerle takımların, kandel için zeytinyan; altın suna, mesh yan, güzel kokulu buhuru, çadırın giri bölümünün perdesini; tunc* sunakla zgarasın, srmaları, bütün takımların, kazan, kazan ayaklı; avlunun perdelerini, direklerini, direk tabanlarını, avlu girişinin perdesini, iplelerini, kazkları, konutta, yani buluma çadır'daki hizmet için gerekli bütün aletleri; kutsal yerdeki hizmet için dokunmuş giysileri, kâhin harun'un kutsal giysilerini, oulların kâhin giysilerini musa'ya gösterdiler. ((((((her eyi tpk rab'bin musa'ya buyurduğu gibi yaptılar. musa baktı, bütün ilerin rab'bin buyurduğu gibi yapılmış olduğunu gördüncce onları kutsadı.

40

rab musa'ya öyle dedi: "konutu, yani buluma çadır'ın birinci ayn* ilk günü kur. levha sand'ın oraya getirip perdeyle gizle. masay içeri getir, gereken her eyi üzerine diz. kandelili getirip kandelilerini yak. altın buhur sunan levha sand'ın önüne koy, konutun giri bölümüne perdesini tak. yakmalk sunu* sunan konutun -buluma çadır'ın- giri bölümüne koy. kazan çadırla sunak arasına koyup içine su doldur. çadırın çevresini avluyla kapat, avlunun girişine perdesini as. "sonra mesh yayla konutu ve içindeki bütün eyalar meshederek* kutsal kl. böylece konutla takımlar kutsal olacak. yakmalk sunu sunayla takımların meshet, suna kutsal kl. sunak çok kutsal olacak. kazan ve kazan ayaklı meshederek kutsal kl. "harun'la oulların buluma çadır'ın giri bölümüne getirip yka. harun'a kutsal giysileri giydir, bana kâhinlik etmesi için onu meshederek kutsal kl. oulların getirip mintanlar giydir. bana kâhinlik etmeleri için babalar gibi onlar da meshet. bu mesh onları kuaklar boyu sürekli kâhin olmalarını salayacak." musa her eyi rab'bin kendisine buyurduğu gibi yaptı. böylece ikinci yıl birinci ayn

birinci günü konut kuruldu. musa konutu kurdu, tabanların koydu, çerçevelerini yerletirdi, kirilerini takt, direklerini dikti. çadır tpk rab'bin kendisine buyurdu gibi konutun üzerine gerdi, çadır örtüsünü üzerine örttü. antlama levhaların sanda koydu, sandık sarkıların takt, balanma kapa'nı sandın üzerine yerletirdi. rab'bin kendisine buyurdu gibi levha sandın konuta getirdi, bölme perdesini asarak sandı gizledi. masay buluma çadır'na, konutun kuzeyine, perdenin dna koydu. rab'bin huzurunda, rab'bin kendisine buyurdu gibi üzerine ekmekleri dizdi. kandilli buluma çadır'na, masanın karsına, konutun güneyine koydu. rab'bin kendisine buyurdu gibi, rab'bin huzurunda kandilleri yakt. altın suna buluma çadır'na, perdenin önüne koydu. rab'bin kendisine buyurdu gibi üzerinde güzel kokulu buhur yakt. konutun giri bölümünün perdesini takt. rab'bin kendisine buyurdu gibi yakmalk sunu sunan buluma çadır'ın giri bölümüne koydu, üzerinde yakmalk sunu ve tahl sunusu* sundu. kazan buluma çadır ile sunak arasına koydu, ykanmak için içine su doldurdu. musa, harun ve harun'un oullar ellerini, ayakların orada ykadılar. ne zaman buluma çadır'na girip sunaa yaklasalar rab'bin musa'ya buyurdu gibi orada ykandılar. musa konutla suna avluyla çevirdi. avlunun giriine perdeyi asarak ii tamamladı. o zaman bulut buluma çadır'ın kaplad ve rab'bin görkemi konutu doldurdu. musa buluma çadır'na giremedi; çünkü bulut her yeri kaplam, rab'bin görkemi konutu doldurmutu. israililer ancak bulut konutun üzerinden kalkınca göçerlerdi. bulut durdukça yerlerinden ayrılmaz, kalkaca günü beklerlerdi. böylece bütün yolculuklarında konutun üzerinde gündüzün rab'bin bulutu, gece de ate israililer'e yol gösterdi.

rab musa'y çarp buluma çadr'ndan ona öyle seslendi: "israil halkıyla konu, onlara de ki, 'içinizden biri rab'be sunu olarak bir hayvan sunaca zaman, sr ya da davar sunmal. "eer yakmalk sunu* srsa, kusursuz ve erkek olmal. rab'bin sunuyu kabul etmesi için onu buluma çadr'nın giri bölümünde sunmal. elini yakmalk sununun bana koymal. sunu kiinin günahların balanması için kabul edilecektir. boay rab'bin önünde kesmeli. harun soyundan gelen kâhinler boann kann getirip buluma çadr'nın giri bölümündeki sunan her yanna dökecekler. sonra kii yakmalk sunuyu yüzüp parçalara ayırmal. kâhin harun'un oullar sunakta ate yakp üzerine odun dizecekler. hayvann ban, iç yan, parçaların sunakta yanan odunların üzerine yerletirecekler. kii hayvann ikembesini, barsakların ve ayakların ykayacak. kâhin de hepsini yakmalk sunu, yaklan sunu ve rab'bi honut eden koku olarak sunan üzerinde yakacaktır. "eer kii yakmalk sunu olarak davar, yani koyun ya da keçi sunmak istiyorsa, sunusu kusursuz ve erkek olmal. onu sunan kuzeyinde, rab'bin önünde kesmeli. harun soyundan gelen kâhinler kan sunan her yanna dökecekler. kii ban, iç yan kesip hayvan parçalara ayırmal. kâhin bunlar sunakta yanan odunların üzerine yerletirecek. kii hayvann ikembesini, barsakların, ayakların ykamal. kâhin bunlar sunak üzerinde yakarak sunmal. bu yakmalk sunu, yaklan sunu ve rab'bi honut eden kokudur. "eer kii yakmalk sunu olarak rab'be ku sunmak istiyorsa, kumru ya da güvercin sunmal. kâhin sunuyu sunaa getirecek, ban ayrı sunan üzerinde yakacak. kuun kan sunan yan tarafından aktlacak. kâhin kuun kurası pisliliyle birlikte çarp sunan dousundaki küllüye atacak. kanatları tutarak kuu ikiye bölecek, ama tümüyle ayrımayacak. sonra kuu sunakta yanan odunların üstünde yakmal. bu yakmalk sunu, yaklan sunu ve rab'bi honut eden kokudur."

"biri rab'be tahl sunusu* getirdii zaman, sunusu ince undan olmal. üzerine zeytinya dökekerek ve günnük koyarak sunuyu harun soyundan gelen kâhinlere götürmeli. kâhin avuç dolusu ince un, zeytinya ve bütün günnü alp sunan üzerinde anma pay olarak yakacak. bu yaklan sunu ve rab'bi honut eden kokudur. tahl sunusundan artakalan harun'la oullarna brakılmal. rab için yaklan bir sunu olduundan çok kutsaldr. "eer frnda piirilmi tahl sunusu sunuyorsan, zeytinyayla yorulmu ince undan yaplm mayasız pideler ya da üzerine ya sürülmü mayasız yufkalar olmal. eer sunu sacda piirilmi tahl sunusu

ise, zeytinyayla yorulmu mayasız ince undan yapılmal. onu sunarken parçalara ayrıp üzerine zeytinya dökeceksin. bu tahl sunusudur. eer sunu tavada piirilmi tahl sunusu ise, ince un ve zeytinyayla yorulmu olmal. böyle yaplm tahl sunusunu rab'be sunmak için getirip kâhine vereceksin. kâhin de onu sunaa götürcek. anma pay olarak tahl sunusundan bir parça alp yaklan sunu ve rab'bi honut eden koku olarak sunak üzerine yakacak. tahl sunusundan artakalan harun'la oullarna brakılmal. rab için yaklan bir sunu olduundan çok kutsaldr. "rab'be sunacanz tahl sunularnn hiçbirine maya katılmamal. çünkü rab için yaklan sunu içinde hiçbir zaman maya ya da bal yakılmamal. bunlar ilk ürünlerinizin sunusu olarak rab'be sunabilirsiniz. ancak rab'bi honut eden koku olarak sunak üzerinde sunulmamlar gerekir. bütün tahl sunularn tuzlayacaksnz. tanr'nn sizinle yapt antlamay simgeleyen tuzu tahl sunularndan hiç eksik etmeyeceksiniz. bütün sunulara tuz katacaksnz. "eer rab'be ilk ürünlerin tahl sunusunu getiriyorsan, kavrulup dövülmü, taze devirilmü buday baaklar sunacaksn. üzerine zeytinya ve günnük koyacaksn. tahl sunusudur bu. kâhin biraz dövülmü buday ve zeytinya alp günnünün tümüyle birlikte anma pay olarak yakacak. rab için yaklan sunudur bu."

"eer biri esenlik kurban olarak sr sunmak istiyorsa, rab'be erkek ya da dii, kusursuz bir hayvan sunmal. elini sununun bana koyup onu buluma çadr'nın giri bölümünde kesmeli. harun soyundan gelen kâhinler kan sunan her yanna dökecekler. kii esenlik sunusunun* baz parçaların rab için yaklan sunu olarak sunmal. sununun barsak ve ikembe yalarn, böbreklerini, böbrek üstü yalarn, karacierden böbreklere uzanan perdeyi ayıracak. harun'un oullar sunakta yanan odunların üzerinde duran yakmalk sununun* üzerinde bunlar yakacak. yaklan sunu, rab'bi honut eden kokudur. "eer kii esenlik kurban olarak rab'be davar sunmak istiyorsa, erkek ya da dii, sunusu kusursuz olmal. eer kuzu sunmak istiyorsa, rab'bin önünde sunmal. elini sununun bana koyup onu buluma çadr'nın önünde kesmeli. harun'un oullar kan sunan her yanna dökecekler. kii esenlik kurbannın baz parçaların rab için yaklan sunu olarak sunmal. yan almal, kuyruk sokumunun dibinden bütün kuyruk yan kesmeli, barsak ve ikembe yalarn, böbreklerini, böbrek üstü yalarn, karacierden böbreklere uzanan perdeyi ayırmal. kâhin bunlar sunan üzerinde yakacak. rab için yaklan yiyecek sunusudur bu. "eer sunusu keçi ise, onu

rab'bin önünde sunmal. elini sununun bana koyup onu buluma çadr'nn önünde kesmeli. harun'un oullar kan sunan her yanna dökcekler. rab için yaklan sunu olarak sunudan unlar ayrp sunmal: barsak ve ikembe yalarn, böbrekleri, böbrek üstü yalarn, karacierden böbreklere uzanan perdeyi. (kâhin bütün bunlar sunan üzerinde yakacak. yaklan yiyecek sunusudur bu. kokusu rab'bi honut eder, yan tümü rab'be aittir. hayvan ya ve kan yemeyeceksiniz. yaadnz her yerde kuaklar boyunca bu kural hep geçerli olacak."

4

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna söyle: 'biri buyruklarmdan birinde yasakladm bir eyi yapar, bilmeden günah ilerse; meshedilmi* kâhin günah ileyerek halkn da suçlu klarsa, iledii günahntan ötürü rab'be günah sunusu* olarak kusursuz bir boa sunmal. boay buluma çadr'nn giri bölümüne, rab'bin önüne getirip elini onun bana koymal ve rab'bin huzurunda onu kesmeli. meshedilmi kâhin boa kannn birazn buluma çadr'na götürecekt. parman kana batrp en kutsal yer'in* perdesi önünde, rab'bin huzurunda yedi kez serpecek. sonra çadrda, rab'bin huzurunda, buhur sunann boynuzlarna sürecek. boann artakalan kann çadrn giri bölümündeki yakmalk sunu* sunann dibine dökcek. günah sunusu olarak adanan boann bütün yan alacak. barsak ve ikembe yalarn, böbrekleri, böbrek üstü yalarn, karacierden böbreklere uzanan perdeyi, esenlik kurban olarak sunulan srda oldu gibi ayracak. bunlar yakmalk sunu suna üzerinde yakacak. boann artakalan parçaların; derisini, etinin tümünü, ban, ayakların, ikembesini, barsakların, gübresini ordugahn dnda küllerin döküldüü temiz bir yere götürecekt; küllerin üzerinde odun ateyle yakacak. ("eer bütün israil topluluu bilmeden günah iler, rab'bin buyruklarından birinde yasaklanm olan yaparsa durum gözden kaçsa bile suçlu saylr. iledii günah aça çknca, topluluk günah sunusu olarak bir boa sunmal, onu buluma çadr'nn önüne getirmeli. rab'bin huzurunda topluluun ileri gelenleri ellerini boann bana koyacak ve boa rab'bin huzurunda kesilecek. meshedilmi kâhin boann kann buluma çadr'na götürecekt. parman kana batrp rab'bin huzurunda, perdenin önünde yedi kez serpecek. sonra çadrda rab'bin huzurunda bulunan sunan boynuzlarna sürecek. boann artakalan kann çadrn giri bölümündeki yakmalk sunu sunann dibine dökcek. boann bütün yan alp sunan üzerinde yakacak. günah sunusu olarak sunulan boaya yaptnn aynsn yapacak. böylece kâhin halkn günahlarn balatacak ve halk balanacak. ilk boay yakt gibi bunu da ordugahn dna çkarp

yakacak. topluluun günah sunusudur bu. "önderlerden biri günah iler, bilmeden tans rab'bin buyruklarından birinde yasak olan yaparsa, suçlu saylr. iledii günah kendisine açıklarsa, sunu olarak kusursuz bir teke getirmeli. elini tekenin bana koymal ve yakmalk sunularn kesildii yerde rab'bin huzurunda onu kesmeli. bu bir günah sunusudur. kâhin günah sunusunun kanna parman batrp yakmalk sunu sunann boynuzlarna sürecek. artakalan kan yakmalk sunu sunann dibine dökcek. tekenin bütün yan esenlik kurbannn ya gibi sunak üzerinde yakacak. kâhin kiinin günahn balatacak ve kii balanacak. "eer halktan biri rab'bin buyruklarından birinde yasak olan yapar, bilmeden günah ilerse, suçlu saylr. iledii günah kendisine açıklarsa, günahından ötürü sunu olarak kusursuz bir dii keçi getirmeli. elini günah sunusunun bana koymal ve yakmalk sunularn kesildii yerde onu kesmeli. kâhin sununun kanna parman batrp yakmalk sunu sunann boynuzlarna sürecek. artakalan kan sunan dibine dökcek. kii keçinin bütün yan, esenlik kurbannnda oldu gibi ayracak. kâhin rab'bi honut eden koku olarak onu sunakta yakacak, kiinin günahn balatacak ve kii balanacak. "eer biri günah sunusu olarak bir kuzu getirirse, kuzu dii ve kusursuz olmal. elini günah sunusunun bana koyacak ve yakmalk sunularn kesildii yerde onu günah sunusu olarak kesecek. kâhin sununun kanna parman batrp yakmalk sunu sunann boynuzlarna sürecek. artakalan kan sunan dibine dökcek. esenlik kurban kuzusunda oldu gibi kii sununun bütün yan ayrımal. kâhin rab için yaklan sunularn üzerinde hepsini sunakta yakacak. kâhin kiinin günahn balatacak ve kii balanacak.

5

"lanetleneneceini bile bile gördüüne ya da bildiine tanklk etmeyen kii günah ilemi olur ve suçunun cezasn çekecektir. "biri bilmeden kirli saylan herhangi bir eye, yabanl, evcil ya da küçük bir hayvan leine dokunursa, kirlenmi olur ve suçlu saylr. "biri bilmeden kirli saylan bir insana ya da insandan kaynaklanan kendisini kirletecek herhangi bir eye dokunursa, ne yaptn anlad an suçlu saylacakt. "biri hangi konuda olursa olsun, kötülük ya da iyilik yapmak için, düşünmeden ve ne yaptn bilmeden ant içerse, bunu anlad an suçlu saylacakt. "kii bu suçlardan birini iledii zaman, günahn itiraf etmeli. günahn bedeli olarak rab'be bir suç sunusu* getirmeli. bu sunu küçük-ba hayvanlardan olmal. dii bir kuzu ya da keçi olabilir. kâhin kiinin günahn balatacakt. "eer kuzu alacak gücü yoksa, suçuna karlk biri günah sunusu*, öbürü yakmalk

sunu* olmak üzere rab'be iki kumru ya da iki güvercin sunmal. bunlar kâhine getirmeli. kâhîn önce günâh sunusunu sunacak. kuun boynunu krmal, ama ban koparmamal. sununun kanndan birazn sunan yan yüzüne serpmeli. artakalan kan sunan dibine aktlmal. bu günâh sunusudur. kâhîn bundan sonra ikinci kuu yakmalk sunu olarak kurallara göre sunacak. kâhîn kiinin günâhn balatacak ve kii balanacak. "eer iki kumru ya da iki güvercin alacak gücü yoksa, günâhna karlk günâh sunusu olarak onda bir efa ince un getirmeli. üzerine zeytinya dökmemeli, günnük de koymamal; çünkü bu günâh sunusudur. onu kâhine vermeli. kâhîn anma pay olarak bir avuç dolusu alp sunakta, rab için yaklan sunularn üzerinde yakacak. bu günâh sunusudur. kâhîn kiinin günâhn balatacak ve kii balanacak. tahl sunusunda* oldu gibi, artakalan un kâhînin olacakt." rab musa'ya öyle dedi: "eer biri rab'be adanm nesnelerle e uzatr, bilmeden günâh ilerse, suç sunusu* olarak rab'be küçükba hayvanlardan kusursuz bir koç getirmeli. deerî güümü ekele, kutsal yerin ekeliyle ölçülmeli. adanm nesneler konusunda ileddi günâhn karln ödemeli ve bete birini üzerine ekleyip kâhine vermeli. kâhîn suç sunusu olan koçla kiinin günâhn balatacak ve kii balanacak. "eer biri günâh iler, rab'bin buyruklarndan birinde yasak olan yaparsa, bilmeden yapsa bile, suç ilemi olur; suçunun cezasn çekecektir. kâhine suç sunusu olarak küçükba hayvanlardan belli deerî olan kusursuz bir koç getirmeli. kâhîn kiinin bilmeden ileddi günâh balatacak ve kii balanacak. bu suç sunusudur. kii gerçekten rab'be kar suç ilemitir."

6

rab musa'ya öyle dedi: "eer biri günâh iler, rab'be ihanet eder, kendisine emanet edilen, rehlin braklan ya da çalnt bir mal konusunda komusunu aldatr ya da ona hakszlık ederse, kayp bir eya bulup yalan söylerse, yalan yere ant içerse, yani insanların illeyebilecei bu suçlardan birini ilerse, günâh ilemi olur ve suçlu saylr. çald ya da hakszlıkla ele geçirdii eyi, kendisine emanet edilen ya da bulduu kayp eyay, ya da hakknda yalan yere ant içtii eyi, üzerine bete birini de ekleyerek, suç sunusunu getirdii gün sahibine geri vermeli. rab'be suç sunusu olarak kâhine belli deerî olan kusursuz bir koç getirmeli. kâhîn rab'bin huzurunda onun günâhn balatacak; ileddi suç ne olursa olsun kii balanacak." rab musa'ya öyle dedi: "harun'la oullarna buyruk ver: 'yakmalk sunu* yavas udur: yakmalk betu bütün gece, sabaha kadar sunaktaki atein üzerinde kalacak. sunan üzerindeki ate sönmeyecek. kâhîn keten giysisini, donunu giye-

cek. sunan üzerindeki yakmalk sunudan kalan küllü toplayp sunan yanna koyacak. giysilerini deitirdikten sonra küllü ordugahn dnda temiz bir yere götürecekt. sunan üzerindeki ate sürekli yanacak, hiç sönmeyecek. kâhîn her sabah atee odun atacak, yakmalk sununun parçaların odunların üzerine dizecek, onun üzerinde de esenlik sunularn* yan yakacak. sunan üzerindeki ate sürekli yanacak, hiç sönmeyecek." "tahl sunusu* yavas udur: harun'un oullar onu sunan önünde rab'be sunacaklar. kâhîn üzerindeki günnükle birlikte tahl sunusunun ince unundan ve zeytinyandan bir avuç alp anma pay ve rab'bi honut eden koku olarak sunakta yakacak. artakalan harun'la oullar yiyecekler. onu kutsal bir yerde, buluma çadr'nn avlusunda mayasz ekmek olarak yemeller. mayayla piirilmemeli. bunu yaklan sunulardan, kâhînlerin pay olarak verdim. suç sunusu*, günâh sunusu* gibi bu da çok kutsaldr. harun soyundan gelen her erkek ondan yiyebilir. rab için yaklan sunularda onların kuaklar boyunca sonsuza dek paylar olacak. sunulara her dokunan kutsal saylacak." rab musa'ya öyle dedi: "harun kâhîn olarak meshedildii* gün, harun'la oullar tahl sunusu olarak rab'be yars sabah, yars akam olmak üzere, onda bir efa ince un sunacaklar. bu sürekli bir sunu olacak. zeytinyayla iyice yorulup sacda piirilecek. tahl sunusunu getirip rab'bi honut eden koku olarak pimi parçalar halinde sunacaklar. bunu harun soyundan gelen meshedilimi kâhîn rab'be sunacak. sürekli bir kural olacak bu. sununun tümü yaklacak. kâhînin sunduu her tahl sunusu tümüyle yaklmal, hiç yememeli." rab musa'ya öyle dedi: "harun'la oullarna de ki, 'günâh sunusu* yavas udur: günâh sunusu yakmalk sununun* kesildii yerde, rab'bin huzurunda kesilecek. çok kutsaldr. hayvan sunan kâhîn onu kutsal bir yerde, buluma çadr'nn giri bölümünde yiyecek. sununun etine her dokunan kutsal saylacak. kan birinin giysisine şçarsa, giysi kutsal bir yerde ykanmal. içinde etin haland çömlek krlmal. ancak tunç* bir kapta halanmsa, kap iyice ovulup suyla durulanmal. kâhînler soyundan gelen her erkek bu sunuyu yiyebilir. çok kutsaldr. ama kutsal yerde günâh balatmak için kan buluma çadr'na getirilen günâh sunusunun eti yemeyecek, yaklacakt."

7

"çok kutsal olan suç sunusunun* yavas udur: suç sunusu yakmalk sununun* kesildii yerde kesilecek ve kan sunan her yanna dökülecek. hayvann bütün ya alınacak, kuyruk ya, barsak ve ikembe yalar, böbrekleri, böbrek üstü yalar, karacierden böbreklere uzanan perde ayrılacak. (

kâhin bunların hepsini sunak üzerinde, rab için yaklan sunu olarak yakacak. bu suç sunusudur. kâhinler soyundan gelen her erkek bu sunuyu yiyebilir. sunu kutsal bir yerde yenecek, çünkü çok kutsaldır. "suç ve günah sunular* için ayrı ayrı yasalar geçerlidir. et, sunuyu sunarak günah balatan kâhinindir. yakmalk sununun derisi de sunuyu sunan kâhinindir. frnda, tavada ya da sacda piirilen her tahl sunusu* onu sunan kâhinin olacak. zeytinyayla yorulmu ya da kuru tahl sunular da harunoullar'na aittir. aralarında eit olarak bölüülecektir. "rab'be sunulacak esenlik kurbannın yasasıdır: eer adam sunusunu rab'be ücretmek için sunuyorsa, sunusunun yansıra zeytinyayla yorulmu mayasız pideler, üzerine zeytinya sürülmü mayasız yufkalar ve iyice kartırmı ince undan yala yorulmu mayasız pideler de sunacak. rab'be ücretmek için, esenlik sunusunu* mayal ekmek pideleriyle birlikte sunacak. her sunudan birini rab'be ba sunusu olarak sunacak ve o sunu esenlik sunusunun kann sunaa döken kâhinin olacak. rab'be ücretmek için sunulan esenlik kurbannın eti, sununun sunulduu gün yenecek, sabaha bırakmayacak. "biri gönülden verilen bir sunu ya da diledii ada sunmak istiyorsa, kurbannın eti sununun sunulduu gün yenecek, artakalırsa ertesi güne bırakılacak. ancak üçüncü güne braklan kurban eti yaklacak. esenlik kurbannın eti üçüncü gün yenirse sunu kabul edilmeyecek, geçerli sayılmayacak. çünkü et kirlenmi sayılır ve her yiyeceğin suçunun cezası kececektir. "kirli sayılan herhangi bir eye dokunan et yenmemeli, yakılmıdır. öteki etlere gelince, temiz sayılan bir insan o etlerden yiyebilir. ama biri kirli sayıldı sürece rab'be sunulan esenlik kurbannın etini yerse, halkın arasından atılacak. ayrıca kirli sayılan herhangi bir eye, insandan kaynaklanan bir kirlili, kirli bir hayvana ya da kirli ve ıreñ bir eye dokunup da rab'be sunulan esenlik kurbannın etinden yiyen biri halkın arasından atılacak." ya ve kan yenmemeli rab musa'ya öyle dedi: "israil halkına de ki, 'ister sığır, ister koyun ya da keçi ya olsun, hayvan ya yemeyeceksiniz. kendiliğinden ölen ya da yabani hayvanların parçaları bir hayvan ya baka eylem için kullanılabilir, ama hiçbir zaman yenmemeli. kim yaklan ve rab'be sunulan hayvanlardan birinin yan yerse, halkın arasından atılacak. nerede yaarsanız yaayın, hiçbir kuşun ya da hayvanın kann yemeyeceksiniz. kan yiyen herkes halkın arasından atılacak." kâhinlerin pay rab musa'ya öyle dedi: "israil halkına de ki, 'rab'be esenlik kurban sunmak isteyen biri, esenlik kurbannın bir parçasını rab'be sunmal. rab için yaklan sunusunu kendi eliyle getirmeli. hayvanın döüyle birlikte getirecek ve dö rab'bin huzurunda sallamalk bir sunu olarak sallanacak. kâhin ya sunan

üzerinde yakacak, ama dö harun'la oulların olacak. esenlik kurbannın sunu budunu ba olarak kâhine vereceksiniz. harunoullar arasında esenlik sunusunun* kann ve yan kim sunuyorsa, sa but onun pay olacak. israil halkının sunduu esenlik kurbannın sallamalk döü ve ba olarak sunulan budunı almı. israil halkının pay olarak bunları sonsuza dek kâhin harun'la oullarına verdim." harun'la oullar kâhin atandıkları gün rab için yaklan sunulardan paylarına bu düdü. rab onları meshettii* gün israil halkına buyruk vermiti. adan bu parçaları gelecek kuşakları boyunca onları pay olacaktı. yakmalk, tahl, suç, günah, atanma sunularının ve esenlik kurbannın yasası budur. rab, bu buyruu çölde, sina da'nda israil halkından kendisine sunu sunmalarını istediü gün musa'ya vermiti.

8

rab musa'ya öyle dedi: "harun'la oulların, kâhin giysilerini, mesh yan, günah sunusu* olarak sunulacak boay, iki koçu ve mayasız ekmek sepetini buluma çadırın giri bölümüne getir. bütün topluluğu da oraya çar." (musa rab'bin buyruğunu yerine getirdi. herkes buluma çadırının önünde toplandı. musa topluluğa, "imdi rab'bin buyruğunu yerine getireceim" dedi. harun'la oulların öne çıkıp yadı. harun'a mintan giydirdi, beline kua balad, üzerine kaftan, onun üzerine de efodu* giydirdi. ustaca dokunmuş eridiyle efodu balad. üzerine göüslüü* taktı, göüslünün içine urım ile tımmım'ı* koydu. bana sarı sard, ön kısmına kutsal tac, altın levhayı koydu. musa her eyi rab'bin buyurduu gibi yaptı. sonra mesh yan aldı, tanrının konutunu ve içindeki her eyi meshederek* kutsal kıldı. ya yedi kez sunan üzerine serpiti; suna, sunan bütün aletlerini, kazan ve ayaklıkların kutsal kılmak için meshetti. harun'u kutsal kılmak için bana ya dökererek meshetti. harun'un oulların öne çıkardıkları onlara mintan giydirdi, bellerine kua balad, balalarına balk koydu. musa her eyi rab'bin buyurduu gibi yaptı. sonra günah sunusu olarak sunulacak boay getirdi. harun'la oullar ellerini boanın başına koydular. musa boay kesti. suna pak kılmak için kann parmayla sunan boayın altına çepeçevre sürdü. artan kan sunan dibine döktü. böylece suna arındırıp kutsal kıldı. musa hayvanın barsak ve ikembe yalarn, karaciğer perdesini, böbreklerini ve böbrek yalarnın sunan üzerinde yaktı. boanın geri kalan kısmını da -derisini, etini, gübresini- ordugahın dnda yaktı. musa her eyi rab'bin buyurduu gibi yaptı. sonra yakmalk sunu* olarak sunulacak koçu getirdi. harun'la oullar ellerini koğun başına koydular. musa koçu kesti, kann sunan her yanna döktü. koçu parçalara ayrı parçalar, ban ve iç

yan yakt. barsakların, ikembesini, ayakların ykad ve koçun tümünü sunan üzerinde yakt. bu bir yakmalk sunu, rab'bi honut eden koku, yaklan sunuydu. musa her eyi rab'bin buyurduu gibi yaptı. sonra öteki koçu, atanma sunusu olarak sunulacak koçu getirdi. harun'la oullar ellerini koçun bana koydular. musa koçu kesti. kann harun'un sa kulak memesine, sa elinin ve sa ayann ba parmaklarına sürdü. sonra harun'un oulları öne çkard. onların da sa kulak memelerine, sa ellerinin ve ayakların ba parmaklarına kan sürdü. artan kan sunan her yanna döktü. hayvann yan, kuyruk yan, barsak ve ikembe yalarn, karacier perdesini, böbreklerini, böbrek yalarn ve sa budunu aldı. sonra rab'bin huzurunda bulunan mayasız ekmek sepetinden bir ekmek, yal pide ve yufka alp hayvann yalarn ve sa budunun üzerine koydu. hepsini harun'la oulların eline verdi. bunlar rab'bin huzurunda sallamalk sunu olarak sallad. sonra ellerinden alp sunakta yakmalk sununun üzerinde yakt. bunlar atanma sunusu, rab'bi honut eden koku ve rab için yaklan sunuydu. bundan sonra musa döü ald ve sallamalk sunu olarak rab'bin huzurunda sallad. atanma sunusu olarak sunulan koçtan musa'nın payna düen buydu. musa her eyi rab'bin buyurduu gibi yaptı. musa mesh yan ve sunan üzerindeki kan alp harun'la oulların ve giysilerinin üzerine serpti. böylece harun'u, oulları ve giysilerini kutsal kılm oldu. sonra harun'la oulları, "eti buluma çadr'nn giri bölümünde halayn" dedi, "eti harun'la oulları yiyecek diye buyurmutum. atanma sunuların bulunduu sepetteki ekmekle birlikte onu orada yiyin. etten ve ekmekten artan yakn. atanma günleriniz doluncaya kadar, yedi gün boyunca buluma çadr'nn giri bölümünden ayrılmayn. çünkü atanmanz yedi gün sürecek. bugün yapılan her eyi günahların balatmak için rab buyurdu. yedi gün boyunca gece gündüz buluma çadr'nn giri bölümünde bekleyecek, rab'bin buyruunu yerine getireceksiniz. öyle ki, ölmesiniz. bana böyle buyruk verildi." böylece harun'la oulları rab'bin musa aracılığıyla verdii bütün buyruklar yerine getirdiler.

9

sekizinci gün musa harun'la oulları ve israil ileri gelenlerini çard. harun'a, "kendin için günah sunusu* olarak kusursuz bir erkek buza, yakmalk sunu* olarak da kusursuz bir koç al, rab'be sun" dedi, "sonra israil halkına de ki, 'günah sunusu olarak bir teke, yakmalk sunu olarak da bir yanda kusursuz bir buza ile bir kuzu aln. rab'bin huzurunda esenlik sunusu* olarak kurban edilmek üzere bir sr ve bir koçla bir-

likte zeytinyayla yorulmu tahl sunusu* getirin. çünkü rab bugün size görünecektir." musa'nın buyrukları buluma çadr'nn önüne getirildi. herkes yaklap rab'bin huzurunda toplandı. musa, "rab onları yapmanz buyuruyor, o zaman rab'bin yücelii size görünecektir" dedi. sonra harun'a, "sunaa git, günah ve yakmalk sunuların sun" dedi, "hem kendinin, hem de halkın günahların balat. rab'bin buyurduu gibi halkın sunusunu sun, günahların balat." böylece harun sunaa gidip kendisi için günah sunusu olarak sunulacak buza kestii. oulları buzanın kann ona getirdiler. harun parman kana batır sunan boynuzlarına sürdü. artan kan sunan dibine döktü. rab'bin musa'ya verdii buyruya uygun olarak günah sunusunun yan, böbreklerini, karacierinin perdesini sunakta yakt. etile derisini ise ordugahn dnda yakt. sonra yakmalk sunuyu kesti. oulları sununun kann kendisine verdiler. o da kan sunan her yanna döktü. sununun bütün parçaları ve ban harun'a verdiler. harun hepsini sunan üzerinde yakt. sununun ikembesini, barsakların, ayakların yakap sunakta yakmalk sununun üzerinde yakt. bundan sonra harun halkın sunusunu getirdi. halkın günahları için sunulacak tekeyi kesti ve ilk sunu gibi bunu da günah sunusu olarak sundu. yakmalk sunuyu da kurallara uygun biçimde sundu. sonra tahl sunusunu getirdi. bir avuç alp her sabah sunulan yakmalk sunuya ek olarak sunan üzerinde yakt. halk için esenlik kurbanları olarak sunulacak srı koçu da kesti. oulları sunuların kann kendisine verdiler. o da kan sunan her yanna döktü. srı koçun yalarn, kuyruk yan, barsak ve ikembe yalarn, böbreklerini ve karacierlerinin perdesini dölerin üzerine koydular. harun yalarn sunakta yakt. musa'nın buyurduu gibi döleri ve sa budunu sallamalk sunu olarak rab'bin huzurunda sallad. harun günah, yakmalk, esenlik sunuların sunduktan sonra ellerini halka doru uzatarak onları kutsad ve aaya indi. musa'yla harun buluma çadr'na girdiler. dar çknca halk kutsadılar. o zaman rab'bin yücelii halka göründü. rab bir ate gönderdi. ate sunan üzerindeki yakmalk sunuyu, yalarn yakp küle çevirdi. bunu gören halkın tümü sevinçle haykrarak yüzüstü yere kapandı.

10

harun'un oulları nadav'la avihu buhurdanların alp içlerine ate, atein üstüne de buhur koydular. rab'bin buyrukları ayrı bir ate sundular. rab bir ate gönderdi. ate onları yakp yok etti. rab'bin huzurunda öldüler. musa harun'a öyle dedi: "rab demiti ki, 'bana hizmet edenler kutsallama saygı duyacak ve halkın tümü beni yüceltecek.' harun hiçbir ey söylemedi. musa

harun'un amcas uzziel'in oullarn, miael'le elsafan' çard, "gelin, kardelerinizi kutsal yerin önünden kaldırıp ordugahn dna çkarn" dedi. geldiler ve musa'nın buyurduu gibi cetsleri üzerlerindeki mintanlarıyla ordugahn dna çkardılar. sonra musa harun'la oullar elazar'la itamar'a, "saçlarınza datmayın, giysilerinizi yırtmayın" dedi, "yoksa ölürsünüz ve rab bütün topluluğa öfkelenir. ama kardeleriniz, bütün israil halkı rab'bin atele yok etti bu insanlar için yas tutsun. buluma çadır'ın giri bölümünden ayrılmayın, yoksa ölürsünüz. çünkü rab'bin mesh yayla kut-sandnz." harun'la oullar musa'nın dediğine uydular. rab harun'a öyle dedi: "sen ve oulların buluma çadır'na arap ya da herhangi bir içki içip girmeyin, yoksa ölürsünüz. kuaklar boyunca bir kural olsun bu. kut-salla baya olan, kirliyle temiz birbirinden ayırt etmelisiniz. rab'bin musa aracılığıyla israil halkına bildirdiği bütün kuralları onlara öğretmelisiniz." musa harun'a ve sa kalan oullar elazar'la itamar'a öyle dedi: "rab için yaklaşımlardan artan tahl sunusunu* alın, mayasız ekmek yapın sunan yanında yiyecek. çünkü çok kutsaldır. onu kutsal bir yerde yemelisiniz. çünkü rab için yaklaşım sunulardan sizin ve oulların payıdır bu. bana böyle buyruk verdi. sallamak dölle ba olarak sunulan budur ise oulların ve kızların birlikte temiz bir yerde yemelisin. çünkü bunlar israil halkının sunduğu esenlik kurbanlarından sizin ve çocuklarınızın payı olarak ayrıldı. ba olarak sunulan butla sallamak döü, yaklaşımların sunu yalarıyla birlikte getirip rab'bin önünde sallamak sunu olarak sunulacaklar. rab'bin buyruğu uyarınca bunlar sonsuza dek sizin ve çocuklarınızın payı olacak." (musa günah sunusu* olarak sunulacak tekeyi soruyordu, yaklaşımların olduğunu öğrenince, harun'un sa kalan oullar elazar'la itamar'a çok öfkelenmişti, "neden günah sunusunu kutsal bir yerde yemediniz?" diye sordu, "o çok kutsaldır. topluluğun suçunu üstlenmesi ve günahların balatmanızı için rab onu size vermişti. (tekenin kam kutsal çadırda getirilmemesi. buyurduğum gibi tekeyi kesinlikle kutsal yerde yemeyiz gerekirdi." harun, "halk bugün rab'be günah sunusu ve yaklaşım sunu* sundu" diye yanıtladı, "benim bama ise bunlar geldi. günah sunusunu bugün yemi olsaydım, rab bundan honut olur muydu?" musa yanıtlı uygun buldu.

11

rab musa'yla harun'a öyle dedi: "israil halkına deyin ki, 'karada yaşayan hayvanlardan onların etini yiyebilirsiniz: çatal ve yark trnaklı, gevi getiren hayvanların tümü. ancak gevi getiren ve çatal trnaklı olan hayvanlardan etini yememeniz gerekenler onlardır: deve gevi getirir, ama çatal trnaklı değildir.

sizin için kirli sayılır. kaya tavan* gevi getirir, ama çatal trnaklı değildir. sizin için kirli sayılır. tavan gevi getirir, ama çatal trnaklı değildir. sizin için kirli sayılır. domuz çatal ve yark trnaklıdır, ama gevi getirmez. sizin için kirli sayılır. bu hayvanların etini yemeyecek, leine dokunmayacaksınız, sizin için kirlidir. "suda yaşayan hayvanlardan onların etini yiyebilirsiniz: denizde, akarsularda yaşayan pullu ve yüzgeçli canlıların etini yiyebilirsiniz. denizdeki ve akarsulardaki bütün pulsuз ve yüzgeçsiz canlılar -suda toplu halde yaşayanlar ve ötekiler- sizin için iренç sayılır. bunlar sizin için iренç sayılacak. etlerini yemeyecek, lelerinden tiksineceksiniz. suda yaşayan bütün pulsuз ve yüzgeçsiz canlılar sizin için iренç sayılacak. "tiksinirici kulların etini yemeyecek, onları iренç sayacaksınız: kartal, kuzu kartal, kara akbaba, çaylak, doan türleri, bütün karga türleri, bayku, puhu, mart, atmaca türleri, kukumav, karabatak, büyük bayku, peçeli bayku, ishakkuu, akbaba, leylek, balkçlı türleri, ibibik, yarası. "dört ayaklı ve kanatlı böceklerin hepsi sizin için iренçtir. ama dört ayaklı ve kanatlı olup ayakları şıracmak için kullanan bazıların etini yiyebilirsiniz. onları yiyeceksiniz: bütün çekirge türleri, küçük çekirge, crırböceği, austosböceği. öbür dört ayaklı, kanatlı böceklerin hepsi sizin için iренç sayılır. "sizi kirletecek eyler onlardır: aadaki hayvanların leine dokunan akama kadar kirli sayılacaktır. kim aadaki hayvanların leini tırsa giysilerini yıkayacak ve akama kadar kirli sayılacaktır. çatal trnaklı ama trna yark olmayan ve gevi getirmeyen her hayvan sizin için kirlidir. bunlara dokunan da kirliymi sayılır. dört ayaklı hayvanlardan pençelerini yere basarak yürütenler sizin için kirlidir. bunların leine dokunanlar akama kadar kirli sayılacaktır. bunların leini tayanlar giysilerini yıkayacak ve akama kadar kirli sayılacaktır. çünkü bu hayvanlar sizin için kirlidir. "küçük kara hayvanlar içinde sizin için kirli sayılanlar onlardır: gelincik, fare, bütün kertenkele türleri -geko, varan, duvar kertenkelesi, düz keler- bukailemun. (sizin için kirli sayılan küçük kara hayvanlar bunlardır. bunların leine dokunan akama kadar kirli sayılacaktır. bunlardan birinin leini neyin üzerine döerse onu da kirletir. ister tahta kap, ister giysi, ister deri, ister çul olsun suya konmaz. akama kadar kirli sayılacak ve akam temizlenmi olacaktır. bunlardan biri toprak kabın içine döerse, kabın içindekiler kirli sayılacaktır. toprak kap kırılmaz. toprak kaptaki sulu yiyecek ve her içecek kirli sayılacaktır. bunlardan birinin leini neyin üzerine döerse onu da kirletir. üzerine düdüü ister fırın olsun, ister ocak, parçalanmaz. çünkü onlar kirlidir ve sizin için kirli sayılacaktır. ancak kaynak ya da su sarıncı temiz sayılacaktır; ama bunların leine dokunan kirli

saylacaktr. eer bu hayvanlardan birinin lei ekin tohumunun üzerine döerse, o tohum temiz saylacaktr. ama suya konmu tohumun içine döerse, tohum sizin için kirlidir. "eti yenen hayvanlardan biri lrse, leine dokunan akama kadar kirli saylacaktr. hayvann leinden yiye giysilerini ykayacak ve akama kadar kirli saylacaktr. lei tayan da giysilerini ykayacak ve akama kadar kirli saylacaktr. "bütün kk kara hayvanlar irençtir. yenmeyecektir. ister karn üzerinde sürünen, ister dört ayakl ya da çok ayakl canllar olsun, bunlarn hiçbirini yemeyeceksiniz. Çünkü bunlar irençtir. bunlarn hiçbiriyle kendinizi kirltmeyin, iren duruma sokmayn, kirl duruma dmeyin. tanrnz rab benim. kendinizi kutsayn ve kutsal olun. Çünkü ben kutsalım. kk kara hayvanlarnn hiçbiriyle kendinizi kirltmeyin. tanrnz olmak için sizi msr'dan çkaran rab benim. kutsal olun, çünkü ben kutsalım. "kirli olan temizden, eti yeneni eti yemeyenden ayrt edebilirsiniz için hayvanlar, kular, suda toplu halde yaayan bütün canllar ve kk kara hayvanlaryla ilgili yasa budur." (

12

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'bir kadn hamile kalp erkek ocuk dourursa, det grd günlerde oldu gibi yedi gün kirli saylacaktr. ocuk sekizinci gün sünnet edilmeli. kadn kanamasndan paklanmak için otuz  gün bekleyecek. pak saylmas için geçmesi gereken bu günler doluncaya dek kutsal bir eye dokunmayacak, tapnaa girmeyecek. ancak, kz ocuk dourursa, det grd günler gibi iki hafta kirli saylacaktr. kanamasndan paklanmak için altm alt gün bekleyecektir. "erkek ya da kz ocuk douran kadnn temiz saylmas için geçmesi gereken günler dolunca, yakmalk sunu* olarak bir yanda bir kuzu, günah sunusu* olarak bir güvercin ya da bir kumru getirip buluma adr'nın giri bölümünde kâhine verecektir. kâhin bunu rab'bin huzurunda sunacak ve kadn artacak. böylece kadn kanamasndan temizlenmi saylacak. erkek ya da kz douran kadnla ilgili yasa budur. "eer kadnn kuzu alacak gücü yoksa, biri yakmalk sunu, öbürü günah sunusu olmak üzere, iki kumru ya da iki güvercin yavrusu getirecek. kâhin kadn artacak ve kadn temiz saylacaktr."

13

rab musa'ya ve kâhin harun'a öyle dedi: "bedeninde deri hastalna dnbilecek i, kabuk ya da parlak leke bulunan kii harun'a, ya da harun'un kâhin oullarndan birine götürülecek. kâhin derideki yaraya bakacak, yarada

kl aarmas varsa ve yara derine inmise, kii deri hastalna yakalanm demektir. hastaya bakan kâhin onu kirli ilan edecektir. derideki parlak leke beyazsa, derine inmemise, üzerindeki kllar aarmamsa, kâhin hastay yedi gün kapal bir yerde tutacak. yedinci gün yaraya bakacak; yara ilerlememi, deri yüzeyine yaylamsa, hastay yedi gün daha kapal bir yerde tutacak. yedinci gün hastaya bir daha bakacak; yara solmu, deri yüzeyine yaylamsa, hastay temiz ilan edecek. yara yalnızca kabuktur. hasta giysilerini ykayp temiz saylacaktr. ancak temiz saylamak için kâhine muayene olduktan sonra derisindeki kabuk yaylrsa, yine kâhine görünmelidir. kâhin kiiye bakacak, derisindeki kabuk yaylmsa onu kirli ilan edecek. kii deri hastalna yakalanm demektir. "deri hastalna yakalanm kii kâhine götürülecek. kâhin ona bakacak. derideki i beyazlam, üzerindeki kllar aarmsa, ikin yarada kzl et görünüyorsa, bu müzmin bir deri hastaldr. kâhin kiiyi kirli ilan edecek, ama kapal yerde tutmayacaktr. Çünkü kii zaten kirlenmitir. "eer deri hastal yaylp kâhinin grebildii kadaryla tepeden trnaa hastann bütün bedenini kaplamsa, kâhin hastaya bakacak ve bedenini hastalk saran kiiyi temiz ilan edecektir. yaralar beyazlam ve temizdir. ama kzl et görülüyorsa, kii kirli saylacaktr. kâhin kzl et görürse, kiiyi kirli ilan edecektir. kzl et kirlidir, deri hastaldr. eer kzl et iyileir, beyazlarsa, hasta yine kâhine görünmelidir. kâhin hastaya bakacak, yara beyazlamsa, yaray temiz ilan edecek. kii temiz saylacak. "derideki ban iyilemi, ama bir süre sonra bann yerinde beyaz bir i, ya da krmzms-beyaz parlak bir leke olumusa, kâhine göstermeli. kâhin hastaya bakacak, görünen yara derine inmi, üzerindeki kllar aarmsa, kiiyi kirli ilan edecektir. banda ba gösteren bir deri hastaldr bu. ama kâhin hastaya baktnda yarada beyaz kl yoksa, yara derine inmemi ve yara solmusa, kiiyi yedi gün kapal bir yerde tutacaktr. eer derideki yara yaylorsa, kâhin kiiyi kirli ilan edecektir; çünkü kii hastala yakalanm demektir. parlak leke gememi ama yaylamsa, bu ban kabuudur. kâhin kiiyi temiz ilan edecektir. "deride ate yan varsa ve et krmzms-beyaz ya da beyaz, parlak bir leke haline gelmise, kâhin yaraya bakmal. parlak lekenin üzerindeki kllar aarm, leke derine inmise, yankta deri hastal var demektir. kâhin kiiyi kirli ilan edecektir, çünkü kii deri hastalna yakalanmtr. ama parlak lekede kl aarmas yoksa, leke derine inmemi ve solmusa, kâhin hastay yedi gün kapal bir yerde tutacaktr. yedinci gün kiiye yine bakacak, eer leke deriye yaylmsa, onu kirli ilan edecek. Çünkü kii deri hastalna yakalanmtr. eer derideki parlak leke gememi, ama yaylmam ve solmusa, yanktan doan bir ilik-

tir. kâhin kiîyi temiz ilan edecektir. çünkü yank yarasn kabuudur bu. "bir erkein ya da kadnn banda ya da çenesinde yara varsa, kâhin yaraya bakmal. yara derine inmise ve üzerinde ince sar tüyler varsa, hastay kirli ilan edecektir. çünkü hasta uyuzdur. ba ya da çenede görülen bir deri hastaldr. ancak kâhin bu tür bir yaraya bakt zaman, yara derine inmemise, üzerinde siyah kl yoksa, hastay yedi gün kapal bir yerde tutacak. yedinci gün yaraya yine bakacak; uyuz deriye yaylmasa, üzerinde sar kl yoksa, uyuz derine inmemise, hasta tra olacak, ama uyuz olan yerlere dokunmayacaktır. kâhin hastay yedi gün daha kapal bir yerde tutacak. yedinci gün uyuzu yine bakacak; uyuz deriye yaylmasa, derine inmemise, hastay temiz ilan edecektir. hasta giysilerini yıkayacak ve temiz saylacaktr. ama hasta temiz ilan edildikten sonra uyuz derisine yaylrsa, kâhin ona yeniden bakmal. uyuz yaylmsa, yarada sar kl olup olmasna bakmakszn kiî kirli saylacaktr. ama kâhine göre uyuz ilerlememi, üzerinde siyah kl bitmisse, hastalk geçmi edecektir. kiî temizdir. kâhin onu temiz ilan edecektir. "bir erkein ya da kadnn derisinde beyaz parlak lekeler varsa, kâhin ona bakmal. derideki lekeler beyaz ve solgunsa, sadece deride çkan krmz lekelerdir. kiî temizdir. "eer adamn sağ dökülmüse, sadece keldir. temiz saylr. saçnn öñü dökülmüse aln açlm demektir. temiz saylr. ama saç dökülmü ya da aln açlm adamn banda veya alında krmzms-beyaz yaralar çkmsa, adam deri hastalna yakalanm demektir. kâhin adama bakacak. saç dökülmü ba ya da alındaki iler deri hastalnn yol açt yaralar gibi krmzms-beyazsa, adam deri hastalna yakalanmtr. kirlidir. bandaki yaradan ötürü kâhin kesinlikle onu kirli ilan edecektir. "böyle bir hastala yakalanan kiinin giysileri yırtk, saçlar dank olmal; kiî azn örtüp, 'kirliyim! kirliyim! diye barmal. hastal devam ettiî sürece kirli saylacaktr, çünkü kirlenmitir. halktan uzak, ordugahn dnda yaamaldır." küfle ilgili kurallar "yün ya da keten bir giyside, yün ya da keten bir kumata, deri ya da deri eyada küf görülürse, giyside, deride, deri eyada, örgü ipinde, kumata görülen küf yeilimsi ya da krmzms bir renk almsa, kâhine gösterilmelidir. kâhin ona bakacak ve yedi gün kapal bir yerde tutacak. yedinci gün ona yine bakacak. eer kumataki, giysideki veya herhangi bir amaçla kullanılan deri eyadaki küf yaylmsa, bu tehlikeli bir küftür. kirli saylacaktr. üzerinde küf bulunan yün ya da keten giysi, kuma ya da her türlü deri eya kâhin tarafından yaklacaktr. çünkü öñü alnamaz bir küftür ve yaklmaldır. "kâhin giyside, kumata ya da herhangi bir deri eyada bulunan küfün yaylmadn görürse, buyruk verecek ve küflü eya ykanacak. kâhin onu yedi gün daha kapal bir

yerde tutacak. küflü eya ykandıktan sonra yeniden kâhine gösterilmeli. küf yaylmasa bile rengi deimemise, kirli saylacak. yaklmaldır. gerek iç yüzünü, gerekse d yüzünü küf kemirmitir. "küflü eya ykandıktan sonra, küfte bir solma varsa, kâhin giysideki, derideki ya da kumataki küflü ksm yırtacak. eer kumata, giyside ya da herhangi bir deri eyada yine küf görülürse, küf yaylıyor demektir; eyay yakacaksn. ykanan giysiden, kumatan ya da deri bir eyadan küf geçmisse, yeniden ykanacak. sonra temiz saylacaktr." küfün bulat yün ya da keten giysiyi, kuma veya deri eyay kirli ya da temiz ilan etmenin yasa budur.

14

rab musa'ya öyle dedi: "deri hastasnn temiz klnaca gün u yasa geçerlidir: hasta kâhine götürülecek. kâhin hastaya ordugahn dnda bakacak. hastalk iyilemisse, pak klnacak kiî için iki temiz, canl ku, sedir aac, krmz iplik ve mercankökotu getirilmesini buyuracak. kâhinin buyruuyla kulanardan biri toprak bir kapta, akarsuyun üzerinde kesilecek. sonra kâhin canl kuu, sedir aacn, krmz ipli ve mercankökotunu akarsuyun üzerinde kesilen kuun kanna batracak ve pak klnacak kiinin üzerine yedi kez serpecek, onu temiz ilan edip canl kuu kra salacak. pak klnacak kiî giysilerini yıkayacak, bütün kllarn tra edecek ve ykanacak. bundan sonra pak saylacak. artk ordugaha girebilir, ama yedi gün çadırnn dnda kalmal. yedinci gün saçn, sakalın, kaların, bedenindeki bütün kllar tra edecek. giysilerini yıkayacak, kendisi de ykandıktan sonra temiz saylacak. "sekizinci gün kusursuz iki erkek kuzu, bir yanda kusursuz bir dii kuzu, tahl sunusu* olarak zeytinyayla yorulmu onda üç efa ince un ve bir log zeytinya getirecek. paklama iyle görevli kâhin bütün bunlar ve pak klaca kiîyi rab'bin huzurunda, buluma çadırnn giri bölümünde bekletecek. sonra kâhin erkek kuzulardan birini alp bir log*fg* zeytinyayla birlikte rab'be suç sunusu* olarak sunacak. sallamalk sunu olarak bunlar rab'bin huzurunda sallayacak. erkek kuzuyu günah sunusunun* ve yakmalk sunusunun* kesildi kutsal yerde kesecek. çünkü günah sunusu gibi suç sunusu da kâhine aittir. çok kutsaldır. kâhin pak klnacak kiinin sa kulak memesine, sa elinin ve sa aynın ba parmana suç sunusunun kandan sürece. sonra bir log*fg* zeytinyandan biraz alarak kendi sol avucuna dökecek. sa elinin parman zeytinyana batırp rab'bin huzurunda yedi kez serpecek. pak klnacak kiinin sa kulak memesine, sa elinin ve sa aynın ba parmana, suç sunusunun kan üzerine avucunda kalan yadan sürece. ayrıca pak klnacak kiinin bana avucunda kalan

ya sürerek rab'bin huzurunda onu artacak. sonra günah sunusunu sunarak pak kılacak kiyyi kirlilinden artacak ve yakmalk sunuyu kesecek. yakmalk sunuyla tahl sunusunu sunakta sunacak. böylece kâhin kiyyi artacak ve kii temiz sayılacaktır. "eer kii yok-sulsa ve bunlar alacak gücü yoksa, arınmak üzere sallamalk suç sunusu olarak bir erkek kuzu, tahl sunusu olarak zeytinyayla yorulmu onda bir efa*fh* ince un ve bir log zeytinya alacak. gücü oranında biri günah sunusu, öbürü yakmalk sunu olmak üzere iki kumru ya da iki güvercin sunacak. pak kılınmak için sekizinci gün hepsini rab'bin huzuruna, buluma çadır'ın giri bölümüne getirip kâhine verecek. kâhin suç sunusu olan erkek kuzuyla bir log zeytinyan alp sallamalk sunu olarak rab'bin huzurunda sallayacak. suç sunusu olan kuzuyla kesecek. sununun kann pak kılın kiinin sa kulak memesine, sa elinin ve sa ayann ba parmana sürecek. sonra kendi sol avucuna biraz zeytinya dökülecek. sa parman sol avucundaki yaa batırarak rab'bin huzurunda yedi kez serpecek. avucundaki yadan pak kılacak kiinin sa kulak memesine, sa elinin ve sa ayann ba parmana, suç sunusunun kann sürdüğü yerlere sürecek. rab'bin huzurunda pak kılacak kiyyi artmak üzere avucunda kalan ya bana sürecek. sonra kiinin gücü oranında ald kumrularından ya da güvercinlerden birini günah sunusu, öbürünü yakmalk sunu olarak tahl sunusuyla birlikte sunacak. kâhin böylece pak kılın kiyyi rab'bin huzurunda artacak." (deri hastas olup da temiz kılınmaya parasal gücü yetmeyen kişiler için bu yasa geçerlidir. rab musa'yla harun'a öyle dedi: "size mülk olarak vereceğim kenan ülkesine gittiğiniz zaman, ülkenizdeki bir eve küf hastal gönderirsem, ev sahibi gidip kâhine, 'evimde küfe benzer bir hastalık gördüm diye haber vermeli. kâhin küfe bakmaya gitmeden önce, evdeki her eyin kirli sayılmamas için evin boaltılmasını buyuracak. sonra evi görmeye gidecek. duvarlara yayılan küfe bakacak. eer küf yayılmış ya da krmzms lekeler halindeyse ve duvarın içine ilemisse, kâhin evi terk edecek ve yedi gün süreyle kapalı tutacak. yedinci gün geri dönecek ve eve yine bakacak. eer küf duvarlara yayılmış, küflü talar söküp kentin dna, kirli sayılan bir yere atmalar için buyruk verecek. evin içindeki bütün svay kazdracak. moloz kentin dna, kirli sayılan bir yere dökülecek. sökülün taların yerine baka talar koyup evi yeniden svayacaklar. "talar sökülüp svas kazanın evde yeni sva yapıldıktan sonra küf yine ortaya çıkarsa, kâhin gidip eve bakacak. küf yayılmış, önü alnamaz demektir. ev kirli sayılır. yıkmaldr. talar, keresteleri, bütün harc kentin dna, kirli sayılan bir yere atılmaldr. evin kapalı olduğu günlerde, eve giren biri akama kadar kirli sayılacak. o evde yatan ya da yemek yiyen biri giysi-

lerini ykamal. "ev svandktan sonra kâhin eve girip bakacak, küf yayılmamsa evi temiz ilan edecek. çünkü küf geçmi demektir. evi paklamak için iki ku, sedir aac, krmz iplik ve mercankökotu alacak. kullardan birini toprak bir kapta, akarsuyun üzerinde kesecek. sedir aacın, mercankökotunu, krmz ipli, canl kuu alp kesilen kuun kann ve akarsuya batracak. yedi kez eve serpecek. böylece kuun kan, akarsu, canl ku, sedir aac, mercankökotu ve krmz iplikle evi paklam olacak. sonra canl kuu kent dna, kra salacak. böylece evin kirliliini balatacak ve ev temiz sayılacaktır." her türlü deri hastal, uyuz, giysiye ya da eve bulaan küf, i, kabuk ya da parlak lekelerle ilgili yasa budur. (bunların ne zaman kirl, ne zaman temiz oldu bu yasaya göre bilinebilir. deri hastal yasas budur.

15

rab musa'yla harun'a öyle dedi: "israil halkına deyin ki, 'adamın erkeklik organında aknt varsa, aknt kirlidir. aknt ister devam etsin, ister kesilsin adam kirlidir. akntın neden olduğu kirlilikler unlardır: üzerinde yatt her yatak ve oturdu her ey kirli sayılacaktır. kim yatana dokunursa, giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. adamın üzerine oturdu bir eyeye oturan da giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. kim aknts olan adamın bedenine dokunursa giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. eer aknts olan adam temiz bir adam tükürürse, o kii giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. aknts olan adamın bindi her eyer kirli sayılacaktır. adamın üzerine oturdu ya da yatt herhangi bir eyeye dokunan, akama kadar kirli sayılacaktır. bu eyalar tayan herkes giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. aknts olan adam ellerini yıkamadan kime dokunursa o kii giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. aknts olan adamın dokundu toprak kap parçalanacak, tahta kap ise suyla çalkalanacaktır. "eer adamın aknts kesilirse, paklanmak için yedi gün bekleyecek. sonra giysilerini yıkayacak, akarsuda ykanacak ve temiz sayılacak. sekizinci gün iki kumru ya da iki güvercin alp rab'bin huzuruna, buluma çadır'ın giri bölümüne gelecek ve bunlar kâhine verecek. kâhin birini günah sunusu*, ötekini yakmalk sunu* olarak sunacak. böylece aknts olan adam rab'bin huzurunda artacak. "eer bir adamdan meni akarsa, bedeninin tümünü yıkayacak ve akama kadar kirli sayılacaktır. üzerine meni bulaan her giysi ya da deri eya ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. bir adam kadına cinsel ilikide bulunurken

menisi akarsa, ikisi de ykanacak ve akama kadar kirli sayılacaklardır. "âdet gördüü için kan kaybeden kadn yedi gün kirli sayılacak. ona dokunan da akama kadar kirli sayılacak. âdet gördüü günlerde kadnn üzerinde yatt ya da oturduu her ey kirli sayılacaktır. kim kadnn yatana dokunursa, giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. kim kadnn üzerine oturduu herhangi bir eye dokunursa, o da giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli sayılacaktır. kadnn yatandaki ya da oturduu eyin üzerindeki herhangi bir eyaya dokunan herkes akama kadar kirli sayılacaktır. âdet gören kadnn kirlili onunla yatan adama da bulur. adam yedi gün kirli kalır ve yatt her yatak kirli sayılır. "eğer bir kadnn âdet günlerinde uzun süreli bir kanaması varsa, ya da kanaması âdet günlerinden sonra da devam ediyorsa, kanaması olduğu sürece âdet günlerinde olduğu gibi kirli sayılır. kanaması olduğu sürece, âdet günlerinde olduğu gibi, yatt her yatak ve üzerine oturduu her ey kirli sayılacaktır. kim bunlara dokunursa kirli sayılacak. giysilerini yıkayacak, ykanacak, akama kadar kirli kalacaktır. "ama kanama durursa, kadn yedi gün bekleyecek, sonra temiz sayılacaktır. sekizinci gün iki kumru ya da iki güvercin alıp buluma çadırının giri bölümüne getirecek ve bunları kâhine verecek. kâhin birini günah sunusu, ötekini yakmalkı sunu olarak sunacak. böylece kadn kanamasından doan kirlilikten rab'bin huzurunda artacak. "israil halkın kirliliğinden arındırılacak. öyle ki, aralarında bulunan konutumu kirliletip kirlilik içinde ölmesinler." aknts olan, boalarak kirlenen adam, âdet gören kadn, aknts olan erkek ya da kadn ve kirli sayılan kadnla yatan erkekle ilgili yasa budur. (

16

rab'bin huzuruna yaklatıklar için ölen harun'un iki ölümünden sonra rab musa'ya öyle dedi: "aabeğin harun'a de ki, perdenin arkasındaki en kutsal yer'e* ikide bir girmesin, antlama sand'ının* üzerindeki balanma kapa'na yaklaştırmak. yoksa ölür. çünkü ben kapan üstünde, bulut içinde görünüyorum. (harun en kutsal yer'e ancak günah sunusu* olarak bir boya, yakmalkı sunu* olarak da bir koç sunarak girebilir. kutsal keten mintan, keten don giyecek, keten kuak balayacak, keten sarkı saracak. bunlar kutsal giysilerdir. bunları giymeden önce ykanacak. israil topluluğu günah sunusu olarak harun'a iki teke, yakmalkı sunu olarak bir koç verecek. "harun boya kendisi için günah sunusu olarak sunacak. böylece kendisinin ve ailesinin günahlarını balatacak. sonra iki tekeyi alıp rab'bin huzuruna, buluma çadırının giri bölümüne götürecektir. ikisi üzerine kura çekecek. biri rab için,

biri azazel için. harun kurada rab'be düen tekeyi getirip günah sunusu olarak sunacak. azazel'e düen tekeyi ise halkın günahlarını balatmak için canlı olarak rab'be sunacak. onu çöle salıp azazel'e gönderecek. "harun kendisi için günah sunusu olarak boya getirecek. böylece kendisinin ve ailesinin günahlarını balatacak. bu günah sunusunu kendisi için kesecek. rab'bin huzurunda bulunan sunan üzerindeki korlar buhurdana koyup iki avuç dolusu ince öütülmüş güzel kokulu buhurla perdenin arkasına geçecek. orada, rab'bin huzurunda buhuru korları üzerine koyacak; buhurun dumanı levha sand'ının üzerindeki balanma kapa'nı kaplayacak. öyle ki, harun ölmesin. sonra boanın karnı alıp parmayla kapan üzerine, douya doru serpecek. kapan önünde yedi kez bunu yineleyecek. "bundan sonra, halk için günah sunusu olarak tekeyi kesecek. karnı perdenin arkasına götürecektir. boanın karnıyla yapt gibi tekenin karnı da balanma kapa'nı üzerine ve önüne serpecek. böylece en kutsal yer'i israil halkının kirliliklerinden, isyanlarından, bütün günahlarından arındırarak, buluma çadırı için de ayrı ayrı yapacak. çünkü kirli insanların arasında bulunuyor. harun kendisi, ailesi ve bütün israil topluluğunun günahlarını balatmak için en kutsal yer'e girdiğinde, dar çıkıncaya kadar buluma çadırında hiç kimse bulunmayacak. harun rab'bin huzurunda bulunan sunaa çıkmayacak, boanın ve tekenin karnı sunan boynuzlarına çepeçevre sürecektir. karnı parmayla yedi kez sunaa serpecek. böylece suna israil halkının kirliliğinden arındırıp kutsal kılacak. "harun en kutsal yer'i, buluma çadırın, suna arındıktan sonra, canlı tekeyi sunacak. iki elini tekenin bana koyacak, israil halkının bütün suçlarını, isyanlarını, günahlarını açıklayarak bunları tekenin bana aktaracak. sonra bu için atanan bir adamla tekeyi çöle gönderecek. teke israil halkının bütün suçlarını yüklenerek sızs bir ülkeye tayacak. adam tekeyi çöle salacak. "sonra harun buluma çadırına girecek. en kutsal yer'e girenken giydi keten giysileri çıkartıp orada bırakacak. kutsal bir yerde ykayıp kendi giysilerini giyecek. sonra çıkmayı kendisi ve halk için getirilen yakmalkı sunular sunacak, kendisinin ve halkın günahlarını balatacak. günah sunusunun yan sunakta yakacak. "tekeyi azazel'e gönderen adam giysilerini ykayıp kendisi de ykandıktan sonra ordugaha girecek. günah sunusu olarak sunulan ve kanları günahları balatmak için en kutsal yer'e getirilen boya ile teke ordugahın dna çıkarılacak. derileri, etleri, gübreleri yakılacak. bunları yakan kii giysilerini ykayıp kendisi de ykandıktan sonra ordugaha girecek. "aadakiler sizin için sürekli bir yasa olacak: yedinci ayrı* onuncu günü isteklerinizi denetleyeceksiniz. gerek israililer'den, gerekse aranızda yaayan ya-

banclardan hiç kimse çalmayacak. çünkü o gün, kâhin harun sizi pak kılmak için günahlarnz balatacaktr. rab'bin huzurunda bütün günahlarnzdan arınacaksınız. o gün abati*tr*, sizin için dinlenme günüdür. isteklerinizi denetleyeceksiniz. bu sürekli bir yasadır. babasnn meshedip* kendi yerine atad kâhin günahlar balatacak. kutsal keten giysileri giyecek. en kutsal yer'i, buluma çadr'n, suna arndracak; kâhinlerin ve bütün topluluun günahlarnz balatacak. "bu sizin için sürekli bir yasadır: israil halknn bütün günahlarn yılda bir kez balatmak için verildi." ve harun rab'bin musa'ya buyurduu gibi yaptı.

17

rab musa'ya öyle dedi: "harun'la oullarna ve bütün israil halkna de ki, 'rab'bin buyruu udur: israilliler'den kim ordugahn içinde ya da dnda bir sr, bir kuzu ya da keçi kurban eder ve onu buluma çadr'nın giri bölümüne, rab'bin konutu'nun önüne, rab'be sunmak üzere getirmezse, kan dökmü saylacak ve halkn arasından atlacakt. öyle ki, israilliler açık krlarda kestikleri kurbanlar rab'bin huzuruna, buluma çadr'nın giri bölümüne, kâhine getirsinler ve esenlik sunusu* olarak rab'be kurban etsinler. kâhin sununun kann buluma çadr'nın giri bölümünde rab'bin suna üzerine dökcek, yan da rab'bi honut eden koku olarak yakacak. israil halk tapt teke ilahlara artk kurban kesmeyecek. bu yasa kuaklar boyunca geçerli olacak. "onlara de ki, 'israil halkndan ya da aralarında yaayan yabancılardan kim yakmalk sunu* veya kurban sunar da, onu rab'be sunmak için buluma çadr'nın giri bölümüne getirmezse, halkn arasından atlacakt. "israil halkndan ya da aralarında yaayan yabancılardan kim kan yerse, ona öfkeyle bakacam ve halkmn arasından atacam. çünkü canllara yaam veren kandr. ben onu size sunakta kendinizi gûnahtan balatmanz için verdim. kan yaam karl günah balatr. bundan dolayı israil halkna, sizlerden ya da aranızda yaayan yabancılardan hiç kimse kan yemeyecek, dedim. "israil halkndan ya da aralarında yaayan yabancılardan kim eti yenen bir hayvan veya ku avlarsa, kann aktm topakla örtecektir. çünkü canllara yaam veren kandr. bundan dolayı israil halkna, hiçbir etin kann yemeyeceksiniz, dedim. çünkü her canlyı yaam veren kandr. onu yiyen halkn arasından atlacakt. "yerli olsun, yabanc olsun ölü bulduu ya da yabanl hayvanların parçalad bir hayvann leini yiyen herkes giysilerini yıkayacak, kendisi de ykanacak, akama kadar kirli saylacakt. ancak bundan sonra temiz saylacakt. eer giysilerini yıkamaz ve ykanmazsa suçunun cezasn çekecektir."

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'tanrnz rab benim. msr'da bir süre yaadnz; onların törelerine göre yaayacaksınız. sizleri kenan ülkesine götürüyorum. onlar gibi de yaamayacaksınız. onların kurallarına uymayacaksınız. benim kurallarm yerine getirecek, ilkelime göre yaayacaksınız. tanrnz rab benim. kurallarma, ilkelime sarln. çünkü onlar yerine getiren onlar sayesinde yaayacaktr. rab benim. "hiçbiriniz cinsel ilikide bulunmak için yakın akrabasnza yaklaşmayacak. rab benim. annenle cinsel ilikide bulunarak babann namusuna dokunmayacaksınız. o senin annendir. onunla iliki kurmayacaksınız. babann karsyla cinsel iliki kurmayacaksınız. babann namusudur o. annenden ya da babandan olan, ister seninle aynı evde domu olsun, ister olmasn üvey kzkardelerinden biriyle cinsel iliki kurmayacaksınız. kznın ya da olunun kzyla cinsel iliki kurmayacaksınız. çünkü onların namusu senin namusudur. babann evlendi kadndan doan kızla cinsel iliki kurmayacaksınız. çünkü o babandan olmadır, senin kzkardein sayılır. halanla cinsel iliki kurmayacaksınız. çünkü o babann yakın akrabasıdır. teyzenle cinsel iliki kurmayacaksınız. çünkü o annenin yakın akrabasıdır. amcann namusuna dokunmayacaksınız. karsna yaklaşmayacaksınız, çünkü o senin yengendir. gelininle cinsel iliki kurmayacaksınız. çünkü olunun karsdır. onunla iliki kurmayacaksınız. kardeinin karsyla cinsel iliki kurmayacaksınız. çünkü o kardeinin namusudur. bir kadnn hem kendisiyle, hem kızyla cinsel iliki kurmayacaksınız. kadnn kznın ya da olunun kzyla cinsel iliki kurmayacaksınız. çünkü onlar kadnn yakın akrabasıdır. onlara yaklaşmak alçaklıktır. kan yaad sürece onun kzkardeini kuma olarak almayacak ve onunla cinsel iliki kurmayacaksınız. "âdet gördüü için kirli saylan bir kadnla cinsel iliki kurmayacaksınız. komunun karsyla cinsel iliki kurarak kendini kirletmeyeceksiniz. ilah moleke* atete kurban edilmek üzere çocuklarından hiçbirini vermeyeceksiniz. tanrn'n adına leke getirmeyeceksiniz. rab benim. kadnla yatar gibi bir erkekle yatma. bu irençtir. bir hayvanla cinsel iliki kurmayacaksınız. kendini kirletmi olursun. kadnlar cinsel iliki kurmak amacıyla bir hayvana yaklaşmayacak. sapkıltır bu. "bu davranların hiçbirleriyle kendinizi kirletmeyin. çünkü önünüzden kovacam uluslar böyle kirlelendiler. onların yüzünden ülke bile kirlendi. gûnahndan ötürü ülkeyi cezalandırdım. ülke, üzerinde yaayan halk kusuyor. ister yerli olsun, ister aranızda yaayan yabancılar olsun kurallarma ve ilkelime göre yaayacaksınız. bu irençliklerin hiçbirini yapmayacaksınız. sizden önce bu ülkede yaayan insanlar bütün bu irençlikleri yaparak ülkeyi kirlet-

tiler. eer siz de ülkeyi kirletirseniz, ülke sizden önceki uluslara yapt gibi sizi de kusar. "kim bu irençliklerden birini yaparsa halkın arasından atlacaktr. buyruklarm yerine getirin, sizden önceki insanların irenç törelerine uyarak kendinizi kirletmeyin. tanrnz rab benim."

19

rab musa'ya öyle dedi: "israil topluluuna de ki, 'kutsal olun, çünkü ben tanrnz rab kutsalım. "herkes annesine babasına sayg göstersin. abat* günlerimi tutun. tanrnz rab benim. "putlara tapmayn. kendinize dökme ilahlar yapmayn. tanrnz rab benim. "rab için esenlik kurban keseceniz zaman kabul edilecek biçimde kesin. kurban eti, kestiiniz gün ya da ertesi gün yenecek. üçüncü güne kalan et yaklacak. üçüncü gün yenirse irenç saylr. kabul olmayacaktır. onu yiyen suçunun cezasn çekecektir. çünkü rab'bin gözünde kutsal olan bayatlatr. halkın arasından atlacaktr. "ülkenizdeki ekinleri biçerken tarlanz sırlarına kadar biçmeyeceksiniz. artakalan baaklar toplamayacaksınız. babozumunda banz tümüyle devirmeyecek, yere düen üzümleri toplamayacaksınız. onlar yoksullara ve yabancılara brakacaksınız. tanrnz rab benim. "çalmayacaksınız. hile yapmayacaksınız. birbirinize yalan söylemeyeceksiniz. benim admla yalan yere ant içmeyeceksiniz. tanrnz'n adn aalam olursunuz. rab benim. "komuna haksızlık etmeyecek, onu soymayacaksınız. içinin alacan sabaha brakmayacaksınız. sara lanet etmeyecek, körün önüne engel koymayacaksınız. tanrn'dan korkacaksınız. rab benim. "yargılarken haksızlık yapmayacaksınız. yoksula ayrıcalık göstermeyecek, güçlüyü kayırmayacaksınız. komunu adaletle yargılayacaksınız. halkın arasında onu bunu çekitirerek dolamayacaksınız. komunun canna zarar vermeyeceksin. rab benim. "kardeine yüreinde nefret beslemeyeceksin. komun günah ilerse onu uyaracaksınız. yoksa sen de günah ilemi olursun. öç almayacaksınız. halkından birine kin beslemeyeceksin. komunu kendin gibi seveceksin. rab benim. "kuralların uygulayn. farklı cinsten iki hayvan çiftletirme. tarlana iki çift tohum ekme. üzerine iki tür iplikle dokunmu giysi giyme. "bir adam bir cariyeyle yatarsa, eer kadın nianl, bedeli ödenmemi ya da azat edilmemise, ikisi de cezalandırılacak ama öldürülmeyecek. çünkü kadın özgür deildir. adam rab'be, buluma çadırın giri bölümüne, suç sunusu* olarak bir koç getirecek. kâhin bu koçla adamın ileddi günah rab'bin önünde balatacak ve adam balanacak. "kenan ülkesine girdiğinizde bir meyve aac dikerseniz, ilk üç yıl meyvesini kirli ve yasak sayn, yemeyin. dördüncü yıl aacın bütün meyvesi

ükran sunusu olarak rab için kutsal saylacak. beinci yıl aacın meyvesini yiyebilirsiniz. böylece aac daha bol ürün verir. tanrnz rab benim. "kanlı et yemeyeceksiniz. kehanette bulunmayacak, falcılık yapmayacaksınız. banz yan tarafındaki saçlar kesmeyecek, sakalınız kenarlarına dokunmayacaksınız. ölümler için bedeninizi yaralamayacak, dövme yaptırmayacaksınız. rab benim. "kızın fahiile sürükleyip rezil etme. yoksa fahiilik yayılır ve ülke ahlaksızlıkla dolup taar. abat günlerimi tutacaksınız. tapnama sayg göstereceksiniz. rab benim. "cincilere, ruh çaralarına yönelmeyin. onlara danmayn, kirlenirsiniz. tanrnz rab benim. "ak saçlı insanların önünde ayaa kalkacak, yallara sayg göstereceksin. tanrn'dan korkacaksınız. rab benim. "ülkenizde sizinle birlikte yaayan bir yabancıya kötü davranmayn. ona sizden biriyimi gibi davranacak ve onu kendiniz kadar seveceksiniz. çünkü siz de msr'da yabancıydınız. tanrnz rab benim. "yargılarken, uzunluk ve sv ölçerken, arlık tartarken haksızlık yapmayn. doru terazi, arlık ta, efa ve hin kullanın. msr'dan sizi çkaran tanrnz rab benim. kurallarının, ilkelerimin tümüne uyacak ve onlar yerine getireceksiniz. rab benim."

20

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkına de ki, 'israilliler'den ya da aranızda yaayan yabancılardan kim çocuklarından birini ilah molek'e* sunarsa, kesinlikle öldürülecek. ülke halkı onu talayacak. kim çocuunu molek'e sunarak tapmam kirletir, kutsal adma leke sürerse, ona öfkeyle bakacam. onu halkın arasında atacam. adam çocuunu molek'e sunar da, ülke halkı bunu görmezden gelir, onu öldürmezse, adama ve ailesine öfkeyle bakacam. hem onu, hem de bana ihanet edip onu izleyerek molek'e tapanları hepsini halkın arasında atacam. "kim cincilere, ruh çaralarına danır, bana ihanet ederse, ona öfkeyle bakacak, halkın arasında atacam. kendinizi kutsayn, kutsal olun. tanrnz rab benim. kurallarma uyacak, onlar yerine getireceksiniz. sizi kutsal klan rab benim. "annesine ya da babasına lanet eden herkes kesinlikle öldürülecektir. annesine ya da babasına lanet ettii için ölümlü hak etmitir. "biri baka birinin karsıyla, yani komusunun karsıyla zina ederse, hem kendisi, hem de zina ettii kadın kesinlikle öldürülecektir. babasını karsıyla yatan, babasının namusuna leke sürmü olur. ikisi de kesinlikle öldürülecektir. ölümlü hak etmilerdir. bir adam geliniyle yatarsa, ikisi de kesinlikle öldürülecektir. rezillik etmiler, ölümlü hak etmilerdir. bir erkek baka bir erkekle cinsel iliki kurarsa, ikisi de irençlik etmi olur. kesinlikle öldürülecekler. ölümlü hak

etmilerdir. bir adam hem bir kzla, hem de kzn annesiyle evlenirse, alçaklık etmi olur. aranzda böyle alçaklıklar olmasn diye üçü de yaklacaktr. bir hayvanla cinsel iliki kuran adam kesinlikle öldürülecek, hayvansa kesilecektir. bir kadn cinsel iliki kurmak amacıyla bir hayvana yaklarsa, kadn da hayvan da kesinlikle öldüreceksiniz. ölümlü hak etmilerdir. "bir adam anne ya da baba tarafından üvey olan kzkardeiyle evlenir, cinsel iliki kurarsa, utançtr. açka aalanp halkn arasndan atlacaklardır. adam kzkardeiyle iliki kurduu için suçunun cezasn çekecektir. âdet gören bir kadnla yatp cinsel iliki kuran adam kadnı akntlı yerini aça çkarm, kadn da buna katılm olur. ikisi de halkn arasndan atlacaktr. "teyzenle ya da halanla cinsel iliki kurmayacaksınız. çünkü yakın akrababann namusudur. ikiniz de suçunuzun cezasn çekeceksiniz. "amcasn karsıyla cinsel iliki kuran adam, amcasn namusuna leke sürmü olur. ikisi de günahların cezasn çekecek ve çocuk sahibi olmadn öleceklerdir. kardeinin karsıyla evlenen adam rezillik etmi olur. kardeinin namusunu lekelemiştir. çocuk sahibi olmayacaklardır. "bütün kurallarla, ilkelerime uyacak, onlar yerine getireceksiniz. öyle ki, yaamak üzere sizi götüreceim ülke sizi dar kusmasn. öünüzdten kovacam ulusların törelerine göre yaamayacaksınız. çünkü onlar bütün bu kötülükleri yaptılar. bu yüzden onlardan nefret ettim. oysa, siz onların topraklarını sahipleneceksiniz. bal ve süt akan bu ülkeyi size mülk olarak vereceim, dedim. sizi öteki uluslardan ayrı tutan tanrınız rab benim. "temiz hayvanlarla kular kirli olanlardan ayrı edeceksiniz. sizin için kirli ilan ettiim hayvanlarla, kularla, küçük kara hayvanlarıyla kendinizi kirletmeyeceksiniz. benim için kutsal olacaksınız. çünkü ben rab kutsalım. bana ait olmanız için sizi öbür halklardan ayrı tuttum. "cincilik yapan ve ruh çaran ister erkek olsun, ister kadn olsun kesinlikle öldürülecektir. onlar talayacaksınız. ölümlerinden kendileri sorumludur."

21

rab musa'ya öyle dedi: "harun soyundan gelen kâhinlere de ki, 'kâhinlerden hiçbirini yakın akrabası olan annesi, babası, oğlu, kız ve kardeisi dnda, halkndan birinin ölüsüyle kendini kirletmesin. (yanında kalan evlenmemi kzkardei için kendini kirletebilir. halk arasında bir büyük olarak kendini kirletmemeli, adına leke getirmemeli. "kâhinler yas tutarken balarn tra etmeyecek, sakallarının uçlarını kesmeyecek, bedenlerini yaralamayacaklar. tanrılar için kutsal olacaklar, tanrılar'nn adn lekelemeyecekler. çünkü onlar tanrılar rab'be yakın sunu ve yiyecek sunusu sunuyorlar. kut-

sal olmalar gerekir. kâhinler fahielerle, kirletilmiş kadınlarla, boanmış kadınlarla evlenmeyecek. çünkü kâhin tanrı için kutsal olmaldr. onu kutsal sayn. çünkü yiyecek sunusunu tanrınız'a o sunuyor. sizin için kutsaldır. çünkü ben kutsalım, sizi kutsal klan rab benim. bir kâhinin kız fahieli yapılarak kendini kirletirse, hem kendini hem de babasını rezil etmi olur. yakılmaldr. "öbür kâhinler arasından bana mesh ya dökülün ve özel giysiler giymek üzere atanan bakâhin, saçların datmayacak, giysilerini yırtmayacak. hiçbir ölüye yaklamayacak. ölen annesi, babası bile olsa kendini kirletmeyecek. tapınak hizmetinden ayrılmayacak, tanrılar'nn tapınağını kirletmeyecek. çünkü tanrılar'nn buyurduğu mesh yayla tanrılar'na adanmıştır. rab benim. bakâhinin evleneceği kadın bakire olmaldr. dul, boanmış, kirletilmiş ya da fahiye bir kadınla evlenmeyecek. yalnız kendi halkndan bakire bir kızla evlenebilir. böylece halknın arasnda çocuklarına leke sürmemi olur. onu kutsal klan rab benim." rab musa'ya öyle dedi: "harun'a de ki, 'soyundan gelecek kuaklar boyunca kusurlu olan hiç kimse yiyecek sunusu sunmak üzere tanrılar'na yaklamasın. kusurlu olan, sunaa yaklaamaz: kör, topal, yüzü arızal, organlarından biri arızalı, kolu veya aya kırık, kambur, cüce, gözü özürlü, uyuz, yaralı, kabuk balam ya da hadım. kâhin harun'un soyundan bu kusurlara sahip hiç kimse rab için yakın sunuyu sunmak üzere sunaa yaklamayacak. çünkü kusurludur. tanrılar'na yiyecek sunusu sunmak üzere sunaa yaklaamaz. böyle bir adam tanrılar'na sunulan kutsal ve en kutsal yiyecekleri yiyebilir. ancak perdede ve sunaa yaklamayacaktr. çünkü kusurludur. tapınak kirletmesin. onlar kutsal klan rab benim." musa harun'la oullarına ve bütün israil halkına bunları anlattı.

22

rab musa'ya öyle dedi: "harun'a ve oullarına de ki, 'israil halknın bana sunduğu kutsal sunulardan uzak dursunlar. kutsal adma leke sürmesinler. rab benim. gelecek kuaklar boyunca soyunuzdan biri israil halknın bana sunduğu kutsal sunulara kirli olarak yaklarsa, onu huzurumdan atacam. rab benim. "harun soyundan deri hastalına yakalanmış ya da akıntılı olan biri temiz sayılacağı kadar kutsal sunular yemeyecektir. bir cesede dediği için kirli sayılan bir eyle dokunana, menisi akan, insan kirli klacak küçük kara hayvanlarından birine ya da herhangi bir nedenle kirli sayılan bir insana dokunana, akama kadar kirli sayılacak, yılanmadı sürece kutsal sunulardan yemeyecektir. güne batıktan sonra temiz sayılır, kutsal sunular yiyebilir. çünkü bu onun yiyeceğidir. ölü bulunuşu ya da yabani hayvanlar tarafından

parçalanm bir lei yiyerek kendini kirletmeyecektir. rab benim. "kâhinler buyruklarma uymaldr. yoksa günâhların cezasn çeker, buyruklarm çinedikleri için ölürler. onlar kutsal klan rab benim. "kâhin ailesi dnda hiç kimse kutsal sunuyu yemeyecek; kâhinin konuu ve içisi bile. ama kâhinin parayla satın ald ya da evinde doan köle onun yemeini yiyebilir. kâhinin kâhin olmayan bir erkekle evlenen kz balanan kutsal sunular yemeyecek. ama dul kalm ya da boanm, çocu olmam ve gençliğinde kald baba evine geri dönmü kâhin kz babasının ekmeini yiyebilir. aile dndan yabanc biri asla yiyemez. "bilmeden kutsal sunuyu yiyen biri, bete birini üzerine katarak kâhine geri verecek. kâhinler israil halknn rab'be sunduu kutsal sunular bayalatırmayacaklar. yoksa kutsal sunular yiyen öbür insanlara büyük suç yüklemi olurlar. çünkü sunular kutsal klan rab benim." kabul edilmeyecek kurbanlar rab musa'ya öyle dedi: "harun'la oullarna ve bütün israil halkna de ki, 'ister israili olsun, ister israil'de yaayan bir yabanc olsun, biriniz rab'be dilek ada ya da gönülden verilen sunu olarak yaktmalk sunu* sunmak istiyorsa, sunusunun kabul edilmesi için kusursuz bir erkek sr, koyun ya da keçi sunmal. kusurlu olan sunmayacaksnz. çünkü kabul edilmeyecektir. kim gönülden verilen bir sunuyu ya da dilek adan yerine getirmek için rab'be esenlik kurban olarak sr veya davar sunmak isterse, kabul edilmesi için hayvan kusursuz olmal. hiçbir eksii bulunmamal. kör, sakat, yaral, yaras irinli, kabuklu ya da uyuz bir hayvan rab'be sunmayacaksnz. yaklan sunu olarak sunak üzerinde rab'be böyle bir hayvan sunmayacaksnz. organlarından biri ar büyüümü ya da yeterince gelimemi bir sr veya davar dilek ada olarak sunabilirsiniz. ama gönülden verilen bir sunu olarak kabul edilmez. yumurtalar vurulmu, ezilmi, burulmu ya da kesilmi hayvan rab'be sunmayacak, ülkenizde buna yer vermeyeceksiniz. böyle bir hayvan bir yabandcan alp yiyerek sunusu olarak tanrnz'a sunmayacaksnz. çünkü sakat ve kusurludur. kabul edilmeyecektir." rab musa'ya öyle dedi: "bir buza, kuzu ya da olak doduu zaman, yedi gün anasının yanında kalacaktr. sekizinci günden itibaren yaklan sunu olarak rab'be sunulabilir. kabul edilecektir. ister inek, ister davar olsun, hayvanla yavrusunu ayn gün kesmeyeceksiniz. "rab'be ükran kurban sundunuz zaman, kabul edilecek biçimde sunun. eti ayn gün yenecek, sabaha brakılmayacak. rab benim. "buyruklarma uyacak, onlar yerine getireceksiniz. rab benim. kutsal adma leke sürmeyeceksiniz. israil halk arasında kutsal tannacam. sizi kutsal klan rab benim. tanrnz olmak için sizi msr'dan çkardm. rab benim."

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'kutsal toplantlar olarak ilan edeceiniz bayramlarm, rab'bin bayramlar unladr: "abat günü "alt gün çalacaksnz. ama yedinci gün olan abat* dinlenme ve kutsal toplant günüdür. hiçbir i yapmayacaksnz. yaadnz her yerde abat' rab'be ayracaksnz." "belirli zamanlarda kutsal toplantlar olarak ilan edeceiniz rab'bin bayramlar unladr: birinci ayn* on dördüncü günü akamüstü rab'bin fsh bayram* balar. on beinci gün rab'bin mayasız ekmek bayram'dr*. yedi gün mayasız ekmek yiyeceksiniz. ilk gün kutsal toplant düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksnz. yedi gün rab için yaklan sunu sunacaksnz. yedinci gün kutsal toplant düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksnz." rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'size vereceim ülkeye girip ürününü biçtiiniz zaman, ilk yetien ürününüzden bir demet kâhine götürceksiniz. kabul edilmeniz için, kâhin demeti rab'bin huzurunda sallayacak. demet abat'tan* sonraki gün sallanacak. demetin salland gün, yaktmalk sunu* olarak rab'be bir yanda kusursuz bir erkek kuzu sunacaksnz. kuzuyla birlikte tahl sunusu* olarak yala yorulmu bir efa ince unun onda ikisi sunulacak. rab için yaklan sunu ve o'nu honut eden koku olacak bu. yaktmalk sunuyla birlikte dökmelek sunu olarak bir hin arabn dörtte birini sunacaksnz. tanrnz'a bu sunuyu getireceiniz güne kadar ekmek, kavrulmu buday, taze baak yemeyeceksiniz. yaadnz her yerde kuaklar boyunca sürekli bir yasa olacak bu. " "abat'tan* sonraki gün sallamalk demeti götürdünüz günden balayarak tam yedi hafta sayn. yedinci abat'tan sonraki güne kadar ekinizi elli gün sayn: o gün rab'be yeni tahl sunusu* sunacaksnz. yaadnz yerden rab'be sallamalk sunu olarak iki ekmek getirin. ekmekler ilk ürünlerden, onda iki efa ince unun yapılabılır. mayayla piirilip rab'be öyle sunulacak. ekmekle birlikte yaktmalk sunu* olarak rab'be bir yanda kusursuz yedi kuzu, bir boa ve iki koç sunacaksnz. tahl sunusu ve dökmelek sunuyla sunulan bu sunu, yaklan sunu ve rab'bi honut eden kokudur. günah sunusu* olarak bir teke, esenlik kurban olarak bir yanda iki kuzu sunacaksnz. kâhin iki kuzuyu ilk üründen yapılm ekmekle birlikte sallamalk sunu olarak rab'bin huzurunda sallayacak. rab için kutsal olan bu sunular kâhinindir. o gün kutsal toplant ilan edecek ve gündelik ilerinizi yapmayacaksnz. yaadnz her yerde kuaklar boyunca sürekli bir yasa olacak bu. " "ülkenizdeki ekinleri biçerken tarlaların sınırlarına kadar biçmeyin. artakalan baaklar toplamayn. onlar yoksullara ve yabancılara brakacak-

snz. tanrız rab benim." rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'yedinci ayn* birinci günün dinlenme günüdür, boru çalınarak anma ve kutsal toplantı günü olacaktır. o gün gündelik ilerinizi yapmayacak, rab için yaklan sunu sunacaksınız." rab musa'ya öyle dedi: "yedinci ayn* onuncu günü günahlarn balanma günüdür. kutsal bir toplantı düzenleyeceksiniz. isteklerinizi denetleyecek, rab için yaklan sunu sunacaksınız. o gün hiç i yapmayacaksınız. çünkü tanrız rab'bin huzurunda günahlarnz balatacız balanma günüdür. o gün isteklerini denetlemeyen herkes halkn arasından atacaktır. o gün herhangi bir i yapan halkn arasından yok edeceğim. hiç i yapmayacaksınız. yaadnz her yerde kuaklar boyunca sürekli yasa olacak bu. o gün sizin için abbat*, dinlenme günü olacak. isteklerinizi denetleyeceksiniz. ayn dokuzuncu günü, akamdan ertesi akama kadar abbat* kutlayacaksınız." rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'yedinci ayn* on beinci günü çardak bayram* balar. bu bayram rab'bin onuruna yedi gün kutlayacaksınız. ilk gün kutsal bir toplantı düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksınız. yedi gün rab için yaklan sunu sunacaksınız. sekizinci gün kutsal bir toplantı düzenlemeli, rab için yaklan sunu sunacaksınız. bu bayramın son toplantıdır. gündelik ilerinizi yapmayacaksınız. -"kutsal toplantılar olarak ilan edeceğiniz rab'bin bayramları bunlardır. bayramlarda rab için yaklan sunuyu, yakmalk sunuyu*, tahl sunusunu*, kurban, dökmelik sunular günün gereğine uygun biçimde sunacaksınız. bunlar rab'bin kutlamanz istedi i abbat* günlerinin, rab'be sunduunuz armaanların, bütün dilek adakların ve gönülden verilen sunuların dndadır. -"yedinci ayn on beinci günü, toprakların ürünlerini devirdiğiniz zaman rab için yedi gün bayram yapacaksınız. birinci ve sekizinci gün dinlenme günleri olacak. ilk gün meyve ağaçların güzel meyvelerini, hurma dalların, sk yapraklı ağaç dalların, vadi kavakların toplayıp tanrız rab'bin önünde yedi gün enlik yapacaksınız. bunu her yıl yedi gün rab'bin bayram olarak kutlayacaksınız. kuaklar boyunca sürekli bir yasa olacak bu. bayram yedinci ay kutlayacaksınız. yedi gün çardaklarda kalacaksınız. bütün yerli israililer çardaklarda yaayacak. öyle ki, gelecek kuaklar israil halkn msr'dan çıkardığınız zaman çardaklarda barındırılmılsınlar. tanrız rab benim." böylece musa israil halkna rab'bin bayramları bildirdi.

24

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna buyruk ver, kandilin sürekli yanıp kvermesi için saf skma zeytinya getirsinler. harun kandilleri benim huzurumda, buluma çadırında, levha

sand'ın önündeki perdenin dnda, akamdan sabaha kadar sürekli yanıp biçimde tutacak. kuaklar boyunca sürekli bir kural olacak bu. rab'bin huzurunda saf altın kandillikteki kandiller sürekli yanacaktır." "ince undan on iki pide piireceksin. her biri efann onda ikisi arında olacak. bunlar rab'bin huzurunda iki sra halinde, altar altar saf altın masanın üzerine dizeceksin. iki sra ekmeğin yanna anma pay olarak saf günnük koyacaksın. bu rab için yaklan sunu olacak ve ekmeğin yerini alacak. bu ekmek, israil halk adna sonsuza dek sürecek bir antlama olarak, her abbat* günü aksatılmadan rab'bin huzurunda dizilecek. ve harun'la oullarna ait olacak. onu kutsal bir yerde yiyecekler. çünkü çok kutsaldır. rab için yaklan sunulardan onların sürekli bir pay olacak." israililer arasında annesi israili babas msrl bir adam vardı. ordugahta onunla bir israili arasında kavgı çıktı. israili kadının oğlu rab'be sövdü, lanet etti. onu musa'ya getirdiler. annesi dan oymandan divri'nin kız elomit'ti. adam göz altına alıp rab'bin karam beklediler. rab musa'ya öyle dedi: "onu ordugahın dna çıkar. etti i laneti duyan herkes elini adamın bana koysun ve bütün topluluk onu talasın. israil halkna de ki, 'kim tanrı'na lanet ederse günahın cezası kececektir. rab'be söven kesinlikle öldürülecektir. bütün topluluk onu talayacak. ister yerli ister yabancı olsun, rab'be söven herkes öldürülecektir. "adam öldüren kesinlikle öldürülecektir. bakanın hayvanı öldüren, yerine bir hayvan vererek ald canın karlı canla ödeyecektir. kim komusunu yaralarsa, kendisine de aynı ey yapacaktır. kırı kırık kırık, göze göz, di diş olmak üzere, ona ne yaptıysa kendisine de aynı ey yapacaktır. hayvan öldüren yerine bir hayvan verecek, adam öldüren öldürülecektir. yerli yabancı herkes için tek bir yasanz olacak. tanrız rab benim." musa bunları israil halkna bildirdikten sonra, halk rab'be lanet eden adam ordugahın dna çıkard ve talayarak öldürdü. böylece israil halk rab'bin musa'ya verdii buyruu yerine getirmiş oldu.

25

rab sina da'nda musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'size vereceğim ülkeye girdiğiniz zaman, ülke rab için abbat* kutlamalı. alt yıl tarlan ekeceksin, ban budayacaksın, ürününü toplayacaksın. ama yedinci yıl toprak dinlenecek. o yıl abbat yıl olacak, rab'be adanacak. tarlan ekmemeli, ban budamamalısn. hasadın ardından süreni biçmeyecek, budanmam asmanın üzümünü toplamayacaksın. o yıl ülke için dinlenme yıl olacak. abbat yıl'nda ülke ne ürün verirse, sizin için, köleleriniz, cariyeleğiniz, yannzda çalışan ücretliler ve aranızda yaayan yabancılar için yiyecek olacak. ülkede yetien ürünler

kendi hayvanların da yabancı hayvanlar da doyuracak." "yedi yılda bir kutlanın abattırların yedi kez geçmesini bekleyin. yedi kez geçecek abattırların toplam kırk dokuz yıldır. sonra, yedinci ayın* onuncu günü, yani günahlar balatma günü, bütün ülkede yüksek sesle boru çalınacak. ellinci yıl kutsal sayacak, bütün ülke halk için özgürlük ilan edeceksiniz. o yıl sizin için özgürlük yılı olacak. herkes kendi toprana, ailesine dönecek. ellinci yıl sizin için özgürlük yılı olacak. o yıl ekmeyecek, ürünün ardından süreni biçmeyecek, budanmamış asmanın üzümünü toplayacaksınız. çünkü o yıl özgürlük yıldır. sizin için kutsaldır. yalnız tarlalarda kendiliğinden yeteni yiyebilirsiniz. "özgürlük yılında herkes kendi toprana dönecek. bir komuna tarla satar ya da ondan tarla alırsa, birbirinize haksızlık yapmayacaksınız. eer sen ondan alıyorsan, özgürlük yılından sonraki yılların sayısına göre ödeyeceksin, o da sana ürün yılların sayısına göre satacak. yılların sayısı çoksa fiyat artıracak, azsa indireceksin. çünkü sana yıllık ürünlerini satıyor. birbirinize haksızlık yapmayacak, tanrı'nızdan korkacaksınız. tanrı'nız rab benim. "kurallarıma uyacak, ilkelerimi özenle yerine getireceksiniz. böylece ülkede güvenlik içinde yaşayacaksınız. ülke de ürün verecek, sizi doyuracak ve orada güvenlik içinde oturacaksınız. toprak ekmez, ürünümüzü toplamazsak, yedinci yıl ne yiyeceiz? diye sorarsanız, altıncı yıl size öyle bir bereket göndereceim ki, toprak üç yıllık ürün verecek. sekizinci yıl toprağın ek-erken, dokuzuncu yıl ürün almaya kadar eski ürününüzü yiyeceksiniz. "tarlaların temelli olarak satlamaz. çünkü bana aittir. sizse yabancıysanız, konuumsunuz. miras alacağın ülkenin her yerinde tarlaların asıl sahibine tarlaları geri alma hakkı tanınmaz. kardeşlerinizden biri yoksullar, toprağın bir parçasını satmak zorunda kalırsa, en yakın akrabası gelip toprağı geri alabilir. toprağı satın alacak yakın bir akrabası yoksa, sonradan durumu düzelir, yeterli para bulursa, satın yaptıktan sonra geçen yıllar hesaplayacak ve geri kalan parayı toprağı satın adama ödeyip toprana dönecek. ancak toprağı geri alacak parayı bulamazsa, toprağı özgürlük yılına kadar onu satın alan adama ait olacak. o yıl toprağı elinden çıkaracak, satan adam da toprana kavuşacak. "surlu bir kentte evini satan adamın evi sattıktan tam bir yıl sonrasına kadar onu geri alma hakkı olacaktır. eer bir yıl içinde evini geri almazsa, ev temelli olarak alıya geçecek, kuaklar boyunca yeni sahibinin olacaktır. özgürlük yılında ev yeni sahibinin elinden alınmayacaktır. ama surlarla çevrilmemiş köylerdeki evler tarlalar gibi işlem görecektir. ilk sahibinin evi geri alma hakkı olacak, özgürlük yılında evi satın alan onu geri verecektir. "ancak levililer kendilerine ait kentlerde sattıkları evleri

her zaman geri alma hakkına sahiptirler. eer bir levili bu kentlerde sattı evi geri alamazsa, özgürlük yılında ev kendisine geri verilecektir. çünkü levililer'in kentlerindeki evler onların israil halkının arasındaki mülkleridir. kentlerinin çevresindeki otlaklar ise satlamaz. çünkü bunlar onların kalıcı mülküdür. "bir kardeşin yoksullar, muhtaç duruma düşerse, ona yardım etmelisin. aranızda kalan bir yabancı ya da konuk gibi yaşayacak. ondan faiz ve kâr alma. tanrı'nızdan kork ki, kardeşin yanında yaaman sürdürülsün. ona faizle para vermeyeceksin. ödünç verdiğin yiyecektir. kâr almayacaksınız. ben kenan ülkesini size vermek ve tanrı'nız olmak için sizleri mısır'dan çıkaran tanrı'nız rab'bim. "aranızda yaşayan bir kardeşin yoksullar, kendini köle olarak sana satarsa, onu bir köle gibi çalıştırmayacaksınız. yanında çalışan bir içi ya da yabancı gibi davranacaksınız ona. özgürlük yılına dek yanında çalışacak. sonra çocuklarıyla birlikte yanından ayrıp ailesinin yanına, atalarının toprana dönecek. çünkü israililer benim mısır'dan çıkardım kullarımdır. köle olarak satlamazlar. ona efendilik etmeyecek, sert davranmayacaksınız. tanrı'nızdan korkacaksınız. "köleleriniz, cariyeleğiniz çevrenizdeki uluslardan olmalı. onlardan uak ve cariye satın alabilirsiniz. ayrıca aranızda yaşayan yabancıların çocuklarını, ister ülkenizde domusun ister olmasın, satın alıp onlara sahip olabilirsiniz. onlar miras olarak çocuklarına bırakabilirsiniz. yaamlar boyunca size kölelik edecekler. ancak bir israili kardeşine efendilik etmeyecek, sert davranmayacaksınız. "aranızda yaşayan bir yabancı ya da geçici olarak kalan biri zenginler, buna karşılık bir israili kardeşin yoksulluğu kendini ona ya da ailesinin bir bireğine köle olarak satarsa, satıldıktan sonra geri alınma hakkı vardır. kardeşlerinden biri, amcası, amcasının oğlu veya yakın akrabalarından, ailesinden biri onu geri alabilir. ya da yeterli para bulursa, kendisi özgürlüğünü geri alabilir. (efendisizlikle hesap görmeli. kendisini sattıktan özgürlük yılına kadar geçen yıllar sayacaklar. özgürlüğünün bedeli, kalan yılların sayısına göre bir için günlük ücreti üzerinden hesap edilecektir. eer geriye çok yıl kalıyorsa, buna göre özgürlüğünün bedeli olarak satın aldığınız fiyatın bir bölümünü ödeyecek. eer özgürlük yılına yalnız birkaç yıl kalırsa, ona göre hesap ederek özgürlüğünün bedelini ödemeledir. efendisinin yanında yıllık sözleşmeyle çalışan bir içi gibi yaamalıdır. senin önünde efendisinin ona sert davranmaması salıyacaktır. "bu yollardan özgürlüğünü kavuyamazsa bile, özgürlük yılında çocuklarıyla birlikte özgür olacaktır. çünkü israililer benim kullarımdır, mısır'dan çıkardım kendi kullarımdır. tanrı'nız rab benim."

"put yapmayacaksnz. oyma put ya da ta sü-
tun dikmeyeceksiniz. tapmak için ülkenize
putlar simgeleyen oyma talar koymayacak-
snz. çünkü tanrnz rab benim. abat* günler-
imi tutacak, tapnama sayg göstereceksiniz.
rab benim. "kurallarma göre yaar, buyruk-
larm dikkatle yerine getirirseniz, yamurlar
zamannda yadracam. toprak ürün, aaçlar
meyve verecek. babozumuna kadar harman
dövecek, ekim zamanna kadar balarnzdan
üzüm toplayacaksnz. bol bol yiyecek, ülk-
enizde güvenlik içinde yaayacaksnz. "ülk-
enize bar salayacam. korku içinde yatmaya-
caksnz. tehlikeli hayvanlar ülkenizden ko-
vacam. süa yüzü görmeyeceksiniz. dü-
manlarnz kovalayacaksnz. klç darbeleriyle
önünüzde yere serilecekler. beiniz yüz kiinin,
yüzünüz on bin kiinin hakkndan gelecek.
dümanlarnz klç darbeleriyle önünüzde yere
serilecek. size iyilikle bakacam. sizi ver-
imli klp çoaltacam. sizinle yaptm antla-
may sürdüreceim. eski ürününüz yemekle
tükenmeyecek. yeni ürüne yer bulmak
için eskisini boaltmak zorunda kalacaksnz.
konutumu aranzda kuracak, size srt çe-
virmeyeceim. aranzda yaayacak, tanrnz ola-
cam. siz de benim halkm olacaksnz. ben
sizi msr'da köle olmaktan kurtaran tanrnz
rab'bim. boyunduruunuzu krđm. sizi ba dik
yaattm." tanr'dan uzaklamann cezas "ama
beni dinlemez, bütün bu buyruklar yer-
ine getirmezseniz, cezalandıracaksnz. kural-
larm çiner, ilkelerimden nefret eder, buyruk-
larma kar çkar, antlamam bozarsanz, sizi
öyle cezalandıracam: üzerinize dehet sala-
cam. verem ve stma gözlerinizin ferini
söndürecek, cannz kemirecek. boa tohum
ekeceksiniz, çünkü ürünlerinizi dümanlarnz
yiyecek. size öfkeyle bakacam. dümanlarnz
sizi bozguna uratacak. sizden nefret edenler
sizi yönetecek. kovalayan yokken bile kaça-
caksnz. "bütün bunlara karn beni dinle-
mezseniz, günahlarınza karlk cezanı yedi kat
artracam. inatç gururunuzu kracam. gök
demir, yer bakr olacak. gücünüz tükenecek.
topraklarnz ürün, aaçların meyve vermeye-
cek. "eer kar çkmaya devam eder, beni
dinlemek istemezseniz, günahlarınza karlk
cezanı yedi kat artracam. üzerinize yabanl
hayvanlar göndereceim. çocuklarnz öldüre-
cek, hayvanlarnz yok edecekler. sayn azala-
cak, yollarnz ssz kalacak. "bununla da yola
gelmez, bana kar çkmaya devam ederseniz,
ben de size kar çkacam, günahlarınza karlk
sizi yedi kez cezalandıracam. bozduunuz ant-
lamam öcünü almak için banza sava getire-
ceim. kentlerinize çekildiinizde aranza sal-
gn hastalk göndereceim. düman eline düe-
ceksiniz. ekmeinizi kestim zaman, on kadn
ekmeinizi bir frnda pürecek. ekmeiniz azar
azar, tartyla verilecek. yiyecek ama doy-

mayacaksnz. "bütün bunlardan sonra yine
beni dinlemez, bana kar çkarsanz, bu kez ben
de öfkeyle size kar çkacam ve günahlarınza
karlk sizi yedi kat cezalandıracam. açlıktan
çocuklarnz etini yiyeceksiniz. tapma yer-
lerinizi ykacak, buhur sunaklarnz yok ede-
ceim. cesetlerinizi devrilen putlarn üzerine
serecek, sizden nefret edeceim. kent-
lerinizi viraneye çevirecek, tapnaklarnz yka-
cam. beni honut etmek için sunduunuz
kokular duymayacam. ülkenizi viran ede-
ceim, oraya yerleen dümanlarnz bile akna
dönecek. sizi öteki uluslarn arasna data-
cak, klcmıla peinize düeceim. ülkeniz vi-
ran olacak, kentleriniz harabeye dönecek.
siz dümanlarnzn ülkesinde yaarken, ülke
ssz kald yıllar boyunca abatlar'n* sevincini
yaayacak. ancak o zaman dinlenip abat-
lar'nn tadna varacak. üzerinde yaadnz a-
bat yıllarda görmedii rahat ssz kald yl-
larda görecek. "düman ülkelerinde sa kalan-
larnzn yüreine öyle bir korku düreceim ki,
rüzgarn sürükledii yapıklarn sesinden bile
kaçacaklar. savatan kaçarcasna kaçacak-
lar. pelerinde kovalayan olmad halde düe-
cekler. kovalayan yokken savatan kaçar-
casna birbirlerinin üzerine yklacaklar. dü-
manlarnzn karşnda ayakta duramayacak-
snz. öteki uluslarn arasnda yok olacak-
snz. düman ülkeler sizi yutacak. artakalan-
larnz gerek kendi, gerekse atalarn suçlarn-
dan ötürü düman ülkelerde eriyip gidecek-
ler. "ama iledikleri suçlar, atalarn suçlarn,
bana kar geldiklerini, ihanet ettiklerini itiraf
eder -bu yüzden onlara kar çkp kendilerini
düman ülkelerine sürmütüm- inad brakp
alçakgönüllü olur, suçlarnn bedelini öder-
lerse, ben de yakup'la, ishak'la, ibrahim'le
yaptm antlamay ve onlara söz verdiim ülkeyi
anmsayacam. ülke önce ssz brakılacak ve
ssz kald sürece abatlar'n tadna varacak. on-
lar da iledikleri suçlarn bedelini ödeyecekler;
çünkü ilkelerimi reddettiler, kurallarmdan
nefret ettiler. bütün bunlara karn, düman
ülkelerindeyken yine de onlar reddetmeye-
cek, onlardan nefret etmeyeceim. böylece
hepsini yok etmeyecek, kendileriyle yaptm
antlamay bozmayacam. çünkü ben onlarn
tanrs rab'bim. tanrlar olmak için öteki ulus-
larn önünde msr'dan çkardm atalarla yap-
tm antlamay onlar için anmsayacam. rab
benim." rab'bin sina da'nda musa aracıyla
kendisiyle israil halk arasna koyduu kural-
lar, ilkeler, yasalar bunlardır.

27

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki,
'eer bir kimse rab'be birini adamsa senin
biçecein deerii ödeyerek adan yerine getire-
bilir. bu deerler öyle olacak: yirmi yan-
dan altm yana kadar erkekler için elli kut-
sal yerin ekeli gümü, kadnlr için otuz ekel.

be yandan yirmi yana kadar erkekler için yirmi, kadınlar için on ekel. bir aylktan be yana kadar olanlar için be, kzlär için üç ekel gümü. eer altm ya da daha yukar yata iseler, erkekler için on be, kadınlar için on ekel. ancak adakta bulunan kii belirtilen paray ödeyemeyecek kadar yoksulsa, adad kiiyi kâhine götürülecek; kâhin adakta bulunan kiinin ödeme gücüne göre ona deer biçecektir. "'rab'be sunulacak adak o'na sunu olarak sunulabilecek hayvanlardan biriye, kabul edilecektir. o'na böyle sunulan her hayvan kutsaldr. adakta bulunan kii rab'be sunaca ada deitirmemeli. iyisinin yerine kötüsünü ya da kötüsünün yerine iyisini koymamal. eer hayvan deitirirse, deitirilen hayvanların ikisi de kutsal sayılacaktır. eer adak rab'be sunulamayacak kirli sayılan hayvanlardan biriye, kâhine götürülecektir. hayvan iyi ya da kötü olsun, kâhin ona deer biçecek. biçilen deer neyse o geçerli olacak. ama sahibi hayvan geri almak isterse, kâhinin biçti deerin üzerine bete bir fazlasn katarak ödemelidir. "'bir kimse kutsal bir sunu olarak evini rab'be adarsa, evin iyi ya da kötü olduuna kâhin karar verecektir. kâhinin biçti deer geçerli olacaktır. eer kii adad evi geri almak isterse, kâhinin biçti deerin üzerine bete bir fazlasn katarak ödeyecek, böylece ev kendisine kalacaktır. "'bir kimse ailesinden kalan tarlann bir bölümünü rab'be adamak isterse, tarlaya ekilecek tohum miktarına göre deer biçilecektir. bir homer arpa tohumu ekilebilecek tarlann deer i elli ekel gümü olacaktır. eer tarlasn özgürlük yından hemen sonra adarsa, bu fiyat geçerli olacaktır. eer özgürlük yından daha sonra adarsa, kâhin bir sonraki özgürlük yına kadar geçecek yıllarn saysna göre tarlaya deer biçecektir. tarlann fiyat daha düşük olacaktır. kii tarlasn geri almak isterse, tarlaya biçilen deerin üzerine bete bir fazlasn katarak ödeyecek, böylece tarla kendisine kalacaktır. ama tarlay geri almadan baka birine satarsa, tarla geri alnamaz. tarla özgürlük yında serbest kald zaman, rab'be koulsuz adanın bir tarla gibi kutsal sayılacak ve kâhinlere ait olacaktır. "'bir kimse ailesinin mülkü olmayan, sonradan satın ald bir tarlay rab'be adarsa, kâhin özgürlük yına kadar geçecek yıllara göre ona bir deer biçecektir. o gün kii biçilen deer üzerinden ödeme yapacak ve para rab'be ait olacak, kutsal sayılacaktır. özgürlük yında tarla ilk sahibine geri verilecektir. deer biçilirken kutsal yerin ekeli esas alınacaktır. bir ekel yirmi geradr. "'ilk doan hayvan rab'be aittir. ister sr, ister davar olsun, kimse onu rab'be adayamaz. çünkü o rab'bindir. ama ilk doan hayvan kirli sayılan hayvanlardan biriye, kii kâhinin biçeceği deerin bete bir fazlasn ödeyerek hayvan geri alabilir. geri almazsa, hayvan biçilen deer üzerinden baka

birine satılacaktır. "'ister insan, ister hayvan, ister aileden kalma tarla olsun, rab'be koulsuz adanın hiç bir ey satılmayacak ve geri alınmayacaktır. çünkü rab'be koulsuz adanın her ey rab için çok kutsaldr. rab'be koulsuz adanın insan para karında kurtarlamayacak, kesinlikle öldürülecektir. "'ister topran ürünü, ister aacn meyvesi olsun, toprakta yeten her eyin ondal rab'be aittir. rab için kutsaldr. kim ondalnn bir bölümünü geri almak isterse, deerinin üzerine bete bir fazlasn katarak ödemelidir. bütün srlarla davarların ondal, saymda çoban deneinin altından geçen her onuncu hayvan rab için kutsal sayılacaktır. hayvan sahibi hayvanlar iyi, kötü diye ayırmayacak, birini öbürüyle deitirmeyecektir. deitirirse, deitirilen hayvanların ikisi de kutsal sayılacak ve karl ödenip geri alnamayacaktır." rab'bin sina da'nda israil halk için musa'ya bildirdii buyruklar bunlardr.

israilliler'in msr'dan çknn ikinci yıl, ikinci ayın* birinci günü rab sina çölü'nde, buluma çadırında musa'ya öyle seslendi: "sen ve harun israil topluluğunun bütün boylarıyla ailelerinin sayımın yapın. bütün erkekleri bir bir sayıp adlarını yazın. israilliler'den savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bütün erkekleri sayıp bölüklere ayırın. (size yardım etmek için yanınızda her oymaktan birer adam bulunsun; bu kişiler aile ba olmalı. size yardımcı olacak adamların adları unlandır: "ruben oymandan: edeur olu elisur, imon oymandan: suriadday olu elumiel, yahuda oymandan: amminadav olu nahon, issakar oymandan: suar olu netanel, zevulun oymandan: helon olu eliaiv, yusufoullar'ndan efrayim oymandan: ammihut olu eliam, manae oymandan: pedahsur olu gamliel, benyamin oymandan: gidoni olu avidan, dan oymandan: ammiadday olu ahiezer, aer oymandan: okran olu pagiel, gad oymandan: deuel olu elyasaf, naftali oymandan: enan olu ahira." bunlar israil topluluğundan atanmış adamlardır; atalarının soyundan gelen oymak önderleri, israil'in boy balıydı. musa'yla harun adları bildirilen bu adamları getirttiler. rab'bin buyruu uyarınca ikinci ayın birinci günü bütün halk topladılar. yirmi ve daha yukarı yataki boylarıyla, ailelerine göre birer birer sayıp adlarını yazdılar. böylece musa sina çölü'nde halkın sayımını yaptı. (israil'in ilk olu ruben'in soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bütün erkekler bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla birer birer kayda geçirildi. ruben oymandan sayılanlar 46 500 ki idi. imon'un soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bütün erkekler bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla birer birer belirlenip kayda geçirildi. imon oymandan sayılanlar 59 300 ki idi. gad'n soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. gad oymandan sayılanlar 45 650 ki idi. yahuda'nın soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. yahuda oymandan sayılanlar 74 600 ki idi. issakar'n soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. issakar oymandan sayılanlar 54 400 ki idi. zevulun'n soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. zevulun oymandan sayılanlar 57 400 ki idi. yusufoullar'ndan, efrayim soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aile-

eye göre adlarıyla kayda geçirildi. efrayim oymandan sayılanlar 40 500 ki idi. manae'nin soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. manae oymandan sayılanlar 32 200 ki idi. benyamin'in soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. benyamin oymandan sayılanlar 35 400 ki idi. dan'n soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. dan oymandan sayılanlar 62 700 ki idi. aer'in soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. aer oymandan sayılanlar 41 500 ki idi. naftali'nin soyundan olanlar: savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları boy ve aileye göre adlarıyla kayda geçirildi. naftali oymandan sayılanlar 53 400 ki idi. musa, harun ve israil'in on iki önderi tarafından sayılan bunlardır. her önder bal oldu u aileyi temsil ediyordu. israil'de savaabilecek durumda yirmi ve daha yukarı yataki bal oldukları aileye göre sayıldılar. sayılanların toplamı 603 550 ki idi. ne var ki, levi oymandan olanlar öbürleriyle birlikte sayılmadı. çünkü rab musa'ya öyle demişti: "ancak levi oymana sayma, öbür israilliler arasında yaptığın sayma onları katma. levililer'i levha sand'nn bulundu u konuttan, eyalardan ve konuta ait her eyden sorumlu kıl. konutu ve bütün eyaların onları taşı; konutun bakımını onları yap, çevresinde ordugah kursun. konut tanrının onu levililerle toplayacak; konaklanacak zaman da onları kuracak. levililer dnda konuta yaklaan ölüm cezasına çarptırılacak. israilliler çadırların bölükleri halinde kuracaklar. herkes kendi ordugahında, kendi sancanın altında bulunacak. ancak israil topluluğunun rab'bin öfkesine uramaması için levililer levha sand'nn bulundu u konutun çevresinde konaklayacak ve konuta bekçilik edecekler." israilliler bütün bunları tam tamına rab'bin musa'ya buyurdu u gibi yaptılar.

2

rab musa'yla harun'a, "israilliler sancaklarının altında, aile bayraklarıyla buluma çadırından biraz ötede çepeçevre konaklasın" dedi. (douda, gündüsünde konaklayan bölükler yahuda ordugahının sancana bal olacak. yahudaoullar'nn önderi amminadav olu nahon olacak. bölününün sayısı 74 600 ki idi. issakar oyma onların bitiinde konaklayacak. issakroullar'nn önderi suar olu netanel olacak. bölününün sayısı 54 400 ki idi. sonra zevulun oyma konaklayacak. zevu-

lunoullar'nn önderi helon olu eliyav olacak. bölününün says 57 400 kiyydi. yahuda ordugahna ayrılan bölüklerdeki adam says 186 400 kiyydi. yola ilk çıkacak olanlar bunlard. güneyde ruben ordugahnn sanca dikilecek, ruben'e bal bölükler orada konaklayacak. rubenoullar'nn önderi edeur olu elisur olacak. bölününün says 46 500 kiyydi. imon oyma onların bitüinde konaklayacak. imonoullar'nn önderi suriadday olu elumeli olacak. bölününün says 59 300 kiyydi. sonra gad oyma konaklayacak. gadoullar'nn önderi deuel olu elyasaf olacak. bölününün says 45 650 kiyydi. ruben ordugahna ayrılan bölüklerdeki adam says 151 450 kiyydi. ikinci srada yola çıkacak olanlar bunlard. buluma çadr ve levililer'in ordugah göç srasnda öbür ordugahların ortasnday yola çıkacak. herkes konaklad düzende kendi sanca altnda göç edecek. batda efrayim ordugahnn sanca dikilecek, efrayim'e bal bölükler orada konaklayacak. efrayimoullar'nn önderi amihut olu eliama olacak. bölününün says 40 500 kiyydi. manae oyma onlara bitüik olacak. manaeoullar'nn önderi pedahsur olu gamliel olacak. bölününün says 32 200 kiyydi. sonra benyamin oyma konaklayacak. benyaminoullar'nn önderi gidoni olu avidan olacak. bölününün says 35 400 kiyydi. efrayim ordugahna ayrılan bölüklerdeki adam says 108 100 kiyydi. üçüncü olarak bunlar yola çıkacak. kuzeyde dan ordugahnn sanca dikilecek, dan'a bal bölükler orada konaklayacak. danoullar'nn önderi ammiadday olu ahiezer olacak. bölününün says 62 700 kiyydi. aer oyma onların bitüinde konaklayacak. aeroullar'nn önderi okran olu pagiel olacak. bölününün says 41 500 kiyydi. sonra naftali oyma konaklayacak. naftalioullar'nn önderi enan olu ahira olacak. bölününün says 53 400 kiyydi. dan ordugahna ayrılan adamların says 157 600 kiyydi. kendi sancaklar altnda en son onlar yola çıkacak. ailelerine göre sayılan israililer bunlard. ordugahlardaki bütün bölüklerin toplam 603 550 kiyydi. rab'bin musa'ya verdii buyruk uyarınca levililer öbür israililer'le birlikte sayılmad. böylece israililer rab'bin musa'ya buyurduu gibi yaptılar. sancaklar altnda ordugah kurdular. göç ederken de herkes boyu ve ailesiyle birlikte yola çıkt.

3

rab sina da'nda musa'ya seslendii srada harun'la musa'nn çocuklar unlard. harun'un oullar: ilk olu nadav, aviuh, elazar, itamar. harun'un kâhin atanp meshedilen* oullar bunlard. nadav'la aviuh sina çölü'nde rab'bin önünde kurallara aykır bir ate sunarken öldüler. oullar yoktu. elazar'la itamar babalar harun'un yanında kâhinlik ettiler. rab musa'ya öyle dedi:

"kâhin harun'a yardım etmek üzere levi oyma'n çarp görevleridir. buluma çadr'nda harun'la bütün topluluk adna konutla ilgili hizmeti yürütsünler. buluma çadr'ndaki bütün eyalardan sorumlu olacak, israililer adna konuta ilikin hizmeti yerine getirecekler. levililer'i harun'la oulların hizmetine ver. israililer arasında tümüyle onun hizmetine ayrılanlar onlardır. kâhinlik görevini sürdürmek üzere harun'la oulların görevleridir. kutsal yere onlardan baka her kim yaklarsa öldürülecektir." rab musa'ya öyle dedi: "ite israili kadnların dourduu ilk erkek çocukların yerine israililer arasından levililer'i seçtim. onlar benim olacaktr. çünkü bütün ilk doanlar benimdir. mır'da ilk doanların hepsini yok ettiim gün, israil'de insan olsun hayvan olsun bütün ilk doanlar kendime ayırdım. onlar benim olacak. ben rab'bim." rab musa'ya sina çölü'nde öyle dedi: "levioullar'ın ailelerine ve boylarına göre say. bir aylk ve daha yukarı yataki her erkei sayacaksın." böylece musa rab'bin buyruu uyarınca onlar saydı. levi'nin oulların adları unlard: geron, kehat, merari. geron'un boy ba olan oullar unlard: livni, imi. kehat'n boy ba olan oullar: amram, yishar, hevron, uzziel. merari'nin boy ba olan oullar: mahli, mui. ailelerine göre levi boylar bunlard. livni ve imi boylar geron soyundandı. geron boylar bunlard. bir aylk ve daha yukarı yataki bütün erkeklerin says 7 500'dü. geron boylar batda konutun arkasında konaklayacaktı. geron'a bal ailelerin önderi lael olu elyasaf'tı. buluma çadr'nda geronoullar konuttan, çadrn örtüsünden, buluma çadr'nn giriindeki perdeden, konutla suna çevreleyen avlunun perdelerinden, avlunun giriindeki perdeyle iplerden ve bunların kullanmından sorumlu olacaktı. amram, yishar, hevron ve uzziel boylar kehat soyundandı. kehat boylar bunlard. bir aylk ve daha yukarı yataki bütün erkeklerin says 8 600'dü. bunlar kutsal yerden sorumluydular. kehat boylar konutun güney yanında konaklayacaktı. kehat boylarına bal ailelerin önderi uzziel olu elisafan'd. kehatlılar antlama sand'ndan*, masayla kandillikten, sunaklardan, kutsal yerin eyalarından, perdeden ve bunların kullanmından sorumlu olacaktı. levili önderlerin ba kâhin harun'un olu elazar olacak, kutsal yerden sorumlu olanlar o yönetecekti. mahli ve mui boylar merari soyundandı. merari boylar bunlard. bir aylk ve daha yukarı yataki bütün erkeklerin says 6 200'dü. merari boylarına bal ailelerin önderi avihayil olu suriel'di. merari boylar konutun kuzey yanında konaklayacaktı. merarioullar konutun çerçevelerinden, kirilerinden, direklerinden, tabanlarından, takımlarından ve bunların kullanmından, konutu çevreleyen avlunun direkleriyle tabanlarından, kazk-

laryla iplerinden sorumlu olacakt. musa, harun ve oullar konutun önünde, gündousu yönünde buluma çadr'nn önünde konaklayacaklard. israilliler adna kutsal yerin bakmnndan sorumlu olacaklard. kutsal yere baka her kim yaklarsa öldürülecekti. rab'bin buyruu uyarınca musa'yla harun'un levili boylardan saydklar bir aylk ve daha yukar yataki bütün erkeklerin says 22 000'di. sonra rab musa'ya, "israilliler'in bir aylk ve daha yukar yataki ilk doan bütün erkeklerini say, adlarn yaz" dedi, "israilliler'in bütün ilk doanlarnn yerine levililer'i, yine israilliler'in ilk doan hayvanlarnn yerine levililer'in hayvanlarn bana ayr. ben rab'bim." böylece musa, rab'bin buyurduu gibi, israilliler arasında ilk doanlarnn tümünü sayd. adlaryla yazlan, ilk doan bir aylk ve daha yukar yataki erkeklerin says 22 273'tü. rab musa'ya öyle dedi: "israilliler'in ilk doanlar yerine levililer'i, hayvanlar yerine de levililer'in hayvanlarn ayr. levililer benim olacak. ben rab'bim. israilliler'in ilk doanlardan olup levililer'in saysn aan 273 kii için bedel alacaksn. adam bana beer ekeli al. kutsal yerin yirmi geradan oluan ekeli ölçü tut. levililer'in saysn aamlardan bedel olarak alınan paray harun'la oullarna ver." böylece musa, bedeli levililer olanlarn saysn aan israilliler'den bedel parasn ald. israilliler'in ilk doanlarından 1 365 kutsal yerin ekeli ald. rab'bin sözü uyarınca, rab'bin kendisine buyurduu gibi, bedel parasn harun'la oullarna verdi.

4

rab musa'yla harun'a, "levi oymanda kehatoullar'na bal boy ve aileler arasında saym yapn" dedi, ("buluma çadr'nda hizmet etmeye gelen otuz ile elli ya arasındaki adamlarn hepsini sayn. "kehatoullar'nn buluma çadr'ndaki görevi udur: en kutsal eyalar tamam. ordugah tanaca zaman harun'la oullar gelip bölme perdesini indirecekler ve levha sand'n bununla örtecekler. sonra üzerine deri bir örtü geçirecek, üstüne de salt lacivert bir bez serecek, srklarn yerine koyacaklar. "kutsal masann üzerine lacivert bir bez serip üzerine tabaklar, sahanlar, taslar, dökmelik sunu testilerini koyacaklar. masada sürekli ekmek bulunmasn salayacaklar. bunlarn üzerine krmz bir bez serip deri*fg* bir örtüyle örtecek, srklarn yerine koyacaklar. "ik veren kandillii, kandillerini, fitil maallarn, tablaların ve zeytinya için kullanılan kaplarn lacivert bir bezle örtecekler. kandillikle takmlarn deri*fg* bir örtüye sarp sedyenin üzerine koyacaklar. "altın sunan üzerine lacivert bir bez serip üzerine deri*fg* bir örtü örtecek, srklarn yerine koyacaklar. kutsal yerde kullanılan bütün eyalar lacivert bir beze sarp deri*fg* bir

örtüyle örtecek, sedyenin üzerine koyacaklar. sunaktan ya, külü kaldracak, suna mor bir bezle örtecekler. sonra üzerine hizmet için kullanılan bütün takmlar, ate kaplarn, büyük çatallar, kürekleri, çanaklar yerletirip deri*fg* bir örtüyle örtecek, srklarn yerine koyacaklar. "ordugah baka yere tanrken harun'la oullar kutsal yere ait bütün eyalar ve takmlar örtmeyi bitirdikten sonra, kehatoullar onlar tamaya gelecekler. ölmek için kutsal eyalara dokunmayacaklar. buluma çadr'ndaki bu eyaların tanmas kehatoullar'nn sorumluluu altındadır. "kâhin harun olu elazır k için zeytinyandan, güzel kokulu buhurdan, günlük tahl sunusundan* ve mesh yandan -konuttan ve içindeki her eyden- kutsal yerle eyalarından sorumlu olacaktr." rab musa'yla harun'a öyle dedi: "kehat boyarlarn levililer'in arasından yok olmasna yol açmayn. en kutsal eyalara yaklanca ölmeleri için öyle yapn: harun'la oullar kutsal yere girecek, her adam görecei ie atayp ne tayacan bildirecek. ancak kehatoullar içeri girip bir an bile kutsal eyalara bakmamal, yoksa ölürlr." rab musa'ya öyle dedi: "geronoullar'na boy-larna, ailelerine göre say. buluma çadr'ndaki ilerde çalabilecek otuz ile elli ya arasındaki bütün erkekleri say. "hizmet etmek ve yük tamam konusunda geron boyarlarn sorumluluu udur: konutun perdelerini, buluma çadr'n ve örtüsünü, üzerindeki deri örtüyü, buluma çadr'nn giriindeki perdeyi, konutla suna çevreyen avlunun perdelerini, giriindeki perdeyi, ipleri ve bu amaçla kullanılan bütün eyalar tayacaklar. bu konuda gereken her eyi geronoullar yapacak. (yapacaklar bütün hizmetler -yük tama ya da baka bir i- harun'la oullarnn yönetimi altında yapacaktr. tutaacaklar yükten geronoullar'n sorumlulu tutacaksnz. geron boyarlarn buluma çadr'yla ilgili görevi budur. kâhin harun olu itamar'n yönetimi altında hizmet edecekler." "boyarlarna ve ailelerine göre merarioullar'n say. buluma çadr'ndaki ilerde çalabilecek otuz ile elli ya arasındaki bütün erkekleri say. buluma çadr'nda hizmet ederken un-lar yapacaklar: konutun çevrelerini, kirlilerini, direklerini, tabanlarn, çadr çevreyen avlunun direkleriyle tabanlarn, kazklarn, iplerini ve bunlarn kullanmyla ilgili bütün eyalar tayacaklar. herkesi yapaca belirli ie ata. merari boyarlarn buluma çadr'yla ilgili görevi budur. kâhin harun olu itamar'n yönetimi altında hizmet edecekler." musa, harun ve topluluun önderleri, boyarlarna ve ailelerine göre kehatoullar'n, buluma çadr'ndaki ilerde çalabilecek otuz ile elli ya arasındaki bütün erkekleri saydılar. (boyarlarna göre sayılanlar 2 750 kiydi. buluma çadr'nda hizmet gören kehat boyarlardan sayılanlar bunlard. rab'bin musa'ya verdi-i buyruk uyarınca musa'yla harun onlar say-

dlar. geronoullar'ndan boylarna ve ailelerine göre buluma çadr'ndaki ilerde çalabilecek otuz ile elli ya arasındaki bütün erkekleri saydılar. (boylarna ve ailelerine göre saylanlar 2 630 kiyydi. buluma çadr'nda hizmet gören geron boylarından saylanlar bunlard. rab'bin buyruu uyarınca musa'yla harun onlar saydılar. merari boylarna ve ailelerine göre buluma çadr'ndaki ilerde çalabilecek otuz ile elli ya arasındaki bütün erkekleri saydılar. (boylarna göre saylanlar 3 200 kiyydi. buluma çadr'nda hizmet gören merari boylarından saylanlar bunlard. rab'bin musa'ya verdii buyruk uyarınca musa'yla harun onlar saydılar. böylece musa, harun ve israil önderleri, boylarna ve ailelerine göre levililer'i, buluma çadr'nda hizmet gören ve yükü tamam iini yapan otuz ile elli ya arasındaki bütün erkekleri saydılar. (saylanlar 8 580 kiyydi. rab'bin musa'ya verdii buyruk uyarınca, herkes yapaca hizmete ve tayaca yükü göre atand. böylece rab'bin musa'ya verdii buyruk uyarınca yazıldılar.

5

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, deri hastal veya aknts olan ya da ölüye dokunduundan kirli saylan herkesi ordugahn dna çkarsnlar. erkei de kadn da çkaracaksnz. aralarında yaadın ordugahlarn kirletmemeleri için onlar ordugahn dna çkaracaksnz." israil halk denileni yaparab rab'bin musa'ya buyurduu gibi onlar ordugahn dna çkard. rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'bir erkek ya da kadn, insann ileyebilecei günahlardan birini iler, rab'be ihanet ederse o kii suçlu saylr. iledii günah itiraf etmeli. karln, bete birini üzerine ekleyerek suç iledii kiyye ödeyecek. eer kiinin ilenen suçun karln alacak bir yakn yoksa, suçun karl rab'be ait olacak. günahn balanmas için sunulan balamalk koçla birlikte suçun karl da kâhine verilecek. israil halknn kâhine sunduu kutsal armaanları ba ksmalr kâhinin olacak. herkesin kendine ayrd sunular kendinin, ama kâhine verdikleri kâhinin olacaktır." rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'eer bir adamn kars yoldan çkar, ona ihanet eder, baka bir adamla yatar, kirlendii halde bu olay kocasından gizlerse ve tank olmad için kadnn yapt ortaya çkmazsa, koca karsn kskanr, ona kar yüreinde kuku uyanrsa, kadn suçluysa ya da suçlu olmad halde kocas onu kskanr, ona kar yüreinde kuku uyanrsa, adam karsn kâhine götürülecek. kars için sunu olarak onda bir efa arpa unu alacak. üzerine zeytinya dökmeylecek, günnük koymayacak. çünkü bu kskançlık sunusudur. suç u anmsatan anmsatma sunusudur. "kâhin kadn öne çarp rab'bin önünde durmasn salayacak. sonra, toprak bir kabn içine kutsal su koyacak.

konutun kurulu olduu yerden biraz toprak alp suyu katacak. kadn rab'bin önünde durduktan sonra onun saçn açacak, anmsatma sunusu, yani kskançlık sunusunu eline verecek. kendisi de lanet getiren ac suyu elinde tutacak. sonra kadna ant içirtip öyle diyecek: eer baka bir adam seninle yamadysa, kocanla evliyken yoldan çkp günah ilemediyse, lanet getiren bu ac su sana zarar vermesin. ama kocanla evliyken yoldan çkp baka biriyle yatarak günah ilediyse -kâhin kadna lanet and içirtip öyle diyecek- rab sana eriyen kalça, ien karn versin. rab halkn arasında seni lanetli ve irenç duruma düürsün. lanet getiren bu su karnna girince karnn iirsin, kalçan eritsin. "o zaman kadn, amin, amin, diyecek. "kâhin bu lanetleri bir kitaba yazp ac suda yıkayacak. lanet getiren ac suyu kadna içirecek. su kadnn içine girince acık verecek. kâhin kadnn elinden kskançlık sunusunu alacak, rab'bin huzurunda salladktan sonra sunaa getirecek. kadnn anma pay olarak sunudan bir avuç alp sunakta yakacak. sonra kadna suyu içirecek. eer kadn kocasna ihanet etmi, kendini kirletmisse, lanet getiren suyu içince ac duyacak; karn iip kalças eriyecek. halk arasında lanetli olacak. ama kendini kirletmemisse, temizse, zarar görmeyecek, çocuk doğurabilecek. "kskançlık yasas budur. bir kadn yoldan çkar, kocasıyla evliyken kendini kirletirse, ya da bir koca karsn kskanr, ona kar yüreinde kuku uyanrsa, kâhin kadn rab'bin önünde durduracak, bu yasaya uygulayacak. kocas herhangi bir suçtan suçsuz saylacak, kadnsa suçunun cezasn çekecek."

6

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkna de ki, 'eer bir erkek ya da kadn rab'be adanm kii* olarak rab'be özel bir adak adamak, kendini rab'be adamak isterse, araptan ya da herhangi bir içkiden kaçnacak, araptan ya da baka içkilerden yapılm sirke içmeyecek. üzüm suyu da içmeyecek. ya da kuru üzüm yemeyecek. rab'be adanml süresince çekirdekten kabuuna dek asmanın ürününden hiçbir ey yemeyecek. "rab'be adanml süresince bana ustura demeyecek. kendini rab'be adad günler tamamlanncaya dek kutsal olacak, saçn uzatacak. kendini rab'be adad günler boyunca ölüye yaklamayacak. annesi, babası, erkek ya da kz kardei ölse bile onlar için kendini kirletmeyecek. çünkü kendini tanrs'na adama simgesi ba üzerindedir. adanml süresince rab için kutsal olacaktır. "eer asnsn yanında biri ölü, adam olduu ban kirlitirse, temizlendii gün, yedinci gün saçn tra edecek. sekizinci gün buluma çadr'nn giri bölümünde kâhine iki kumru ya da iki güvercin sunacak. kâhin birini gü-

nah sunusu*, öbürünü yakmalk sunu* olarak sunacak. böylece ölünün yanında bulunmakla kirlenen adam arnacak. o gün ban yeniden adayacak. adanml süresince kendini rab'be yeniden adayacak. suç sunusu* olarak bir yanda bir erkek kuzu getirecek. önceki günler saylmayacak, çünkü adanml kirlenmi sayld. "adannm kii için yasa udur: kendini adam oldu günler tamamlancca, buluma çadr'nn giri bölümüne getirilecek. orada rab'be sunularn sunacak: yakmalk sunu için bir yanda kusursuz bir erkek kuzu, günah sunusu olarak bir yanda kusursuz bir dii kuzu, esenlik sunusu* için kusursuz bir koç, tahl sunusu* ve dökme-lik sunularla birlikte bir sepet mayasız ekmek, ince undan zeytinyayla yorulmu pide-ler, üzerine ya sürülmü mayasız yufkalar. "kâhin bunlar günah sunusu ve yakmalk sunu olarak rab'bin önünde sunacak. esenlik kurban olarak da koçu mayasız ekmek sepetiyle birlikte rab'be sunacak. ilgili tahl ve dökme-lik sunular da sunacak. "sonra adannm kii buluma çadr'nn giri bölümünde adad saçn tra edecek, saçn alp esenlik kurban- nnn altındaki atee koyacak. "adannm kii adad saçn tra ettikten sonra, kâhin koçun halanm budunu, sepetten alaca mayasız pide ve mayasız yufkayla birlikte adannm kiinin eline koyacak. sonra sallamalk sunu olarak rab'bin huzurunda bunlar sallayacak. bunlar sallanan dö ve ba olarak sunulan butla birlikte kutsaldr, kâhin için ayrılacaktr. bundan sonra adannm kii arap içe- bilir. "adak adayan adannm kiıyla ilgili yasa budur. rab'be sunaca sunu ada uyarınca ola- caktır. elinden geldiince daha fazlasn vere- bilir. adanmalkla ilgili yasa uyarınca adad ada yerine getirmelidir." rab musa'ya öyle dedi: "harun'la oullarna de ki, 'israil halkn öyle kutsayacaksnz. onlara diyeceksiniz ki, rab sizi kutsaln ve korusun; rab aydn yüzünü size göstersiz ve size lütfetsin; rab yüzünü size çevirsin ve size esenlik versin. "böylece kâhinler israil halkn adm anarak kutsaya- caktlar. ben de onlar kutsayacam."

7

musa konutu bitirdii gün onu meshetti*. onu ve içindeki bütün eyalar, suna ve bütün takımları da meshedip adad. sonra israil ileri gelenleri, saytanlardan sorumlu olan aile ve oymak önderleri armaanlar sundu- lar. rab'be armaan olarak üstü kapalı alt araba ve on iki öküz getirdiler: her iki önder için bir araba, her önder için bir öküz. bu armaanlar konutun önüne getirdiler. (sonra rab musa'ya, "bunlar buluma çadr'ndaki hizmetlerde kullanılmak üzere onlardan alıp yapacaklar ie göre lev- ililer'e ver" dedi. (musa arabalar, öküz- leri alp levililer'e verdi. yapacaklar ie göre

geronoullar'na iki arabayla dört öküz, mer- arioullar'na da dört arabayla sekiz öküz verdi. bunlar kâhin harun olu itamar'n so- rumluluu altında yapıld. kehatoullar'na ise bir ey vermedi. çünkü onların görevi kut- sal eyalar omuzlarında tamakt. meshedilen sunan adannas için önderler armaanların sunan önüne getirdiler. çünkü rab musa'ya, "sunan adannas için her gün bir önder kendi armaann sunacak" demiti. birinci gün yahuda oymandan amminadav olu nahon ar- maanların sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arında gümü bir tabak, yetmi ekel arında gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu* için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arında altın bir tabak; yakmalk sunu* için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu* için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. amminadav olu nahon'un getirdii armaan- lar bunlard. ikinci gün issakar oyma ön- deri suar olu netanel armaanların sundu. ge- tirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arında gümü bir tabak, yetmi ekel ar- lında gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arında altın bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. suar olu netanel'in getirdii armaanlar bunlard. üçüncü gün zevulun oy- ma önderi helon olu eliyav armaanların sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arında gümü bir tabak, yetmi ekel ar- lında gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arında altın bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. helon olu eliyav'n getirdii ar- maanlar bunlard. dördüncü gün ruben oyma önderi edeur olu elisur armaanların sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arında gümü bir tabak, yetmi ekel ar- lında gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arında altın bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. edeur olu elisur'un ge- tirdii armaanlar bunlard. beinci gün imon oyma önderi suriadday olu elumiel armaan- ların sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arında gümü bir tabak, yetmi ekel arında gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arında altın bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için

bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. suriadday olu elumiel'in getirdii armaanlar bunlard. altnc gün gad oyma önderi deuel olu elyasaf armaanlar sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arlnda gümü bir tabak, yetmi ekel arlnda gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arlnda altn bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. deuel olu elyasaf'n getirdii armaanlar bunlard. yedinci gün efrayim oyma önderi ammihut olu eliama armaanlar sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arlnda gümü bir tabak, yetmi ekel arlnda gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arlnda altn bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. ammihut olu eliama'n getirdii armaanlar bunlard. sekizinci gün manae oyma önderi pedahsur olu gamliel armaanlar sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arlnda gümü bir tabak, yetmi ekel arlnda gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arlnda altn bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. pedahsur olu gamliel'in getirdii armaanlar bunlard. dokuzuncu gün benjamin oyma önderi gidoni olu avidan armaanlar sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arlnda gümü bir tabak, yetmi ekel arlnda gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arlnda altn bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. gidoni olu avidan'n getirdii armaanlar bunlard. onuncu gün dan oyma önderi ammiadday olu ahiezer armaanlar sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arlnda gümü bir tabak, yetmi ekel arlnda gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arlnda altn bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. ammiadday olu ahiezer'in getirdii armaanlar bunlard. on birinci gün aer oyma önderi okran olu pagiel armaanlar sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arlnda gümü bir tabak, yetmi ekel arlnda gümü bir çanak -

ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arlnda altn bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. okran olu pagiel'in getirdii armaanlar bunlard. on ikinci gün naftali oyma önderi enan olu ahira armaanlar sundu. getirdii armaanlar unlard: 130 kutsal yerin ekeli arlnda gümü bir tabak, yetmi ekel arlnda gümü bir çanak -ikisi de tahl sunusu için zeytinyayla yorulmu ince un doluydu- buhur dolu on ekel arlnda altn bir tabak; yakmalk sunu için bir boa, bir koç, bir yanda bir erkek kuzu; günah sunusu için bir teke; esenlik kurban için iki sr, be koç, be teke, bir yanda be kuzu. enan olu ahira'n getirdii armaanlar bunlard. sunak meshedildiinde israil önderlerinin adanmas için sunduu armaanlar unlard: on iki gümü tabak, on iki gümü çanak, on iki altn tabak; her gümü taban arl 130 ekel, her çanan arl yetmi ekeldi. bütün gümü eyaların toplam arl 2 400 kutsal yerin ekeliydi. buhur dolu on iki altn taban her birinin arl on kutsal yerin ekeliydi. bütün altn tabakların toplam arl 120 ekeldi. yakmalk sunu için tahl sunularıyla birlikte sunulan hayvanların says on iki boa, on iki koç, bir yanda on iki erkek kuzuydu; günah sunusu için de on iki teke sunuldu. esenlik kurban için sunulan hayvanların says yirmi dört sr, altm koç, altm teke, bir yanda altm kuzuydu. sunak meshedildikten sonra, adanmas için verilen armaanlar bunlard. musa rab'le konumak için buluma çadr'na girince, levha sand'nn balanma kapa'nın üstündeki iki keruv* arasından kendisine seslenen sesi duydu. rab musa'yla bu ekilde konutu.

8

rab musa'ya öyle dedi: "harun'a de ki, yedi kandili kandillinin önünü aydınlatacak biçimde yerletirsin." harun söyleneni yaptı. rab'bin musa'ya buyurdu gibi, kandilleri kandillinin önüne yerletirdi. kandillik, ayandan çiçek motiflerine dek döyme altndan, rab'bin musa'ya gösterdii örneğe göre yapıld. rab musa'ya öyle dedi: "levililer'i israilliler'in arasından ayrıp dinsel açıdan arndır. onları arndırmak için öyle yapacaksın: günahattan arndırma suyunu üzerlerine serp; bedenlerindeki bütün kllar tra etmelerini, giysilerini ykamaların sala. böylece arnm olurlar. sonra bir boa ile tahl sunusu* için zeytinyayla yorulmu ince un alsınlar; günah sunusu* için sen de baka bir boa alacaksın. levililer'i buluma çadr'nn önüne getir, bütün israil topluluğunu da topla. levililer'i rab'bin huzuruna getireceksin, israilliler ellerini üzerlerine koyacaklar. harun, rab'bin hizme-

tini yapabilmeleri için, israilliler'in arasından adak olarak levililer'i rab'be adayacak. "levililer ellerini boaların bana koyacaklar; günahların balatmak için boalarından birini günah sunusu, öbürünü yakmak sunu* olarak rab'be sunacaklar. levililer harun'la oulların önünde duracaklar. onlar adak olarak rab'be adayacaksn. levililer'i öbür israilliler'in arasından bu eklede ayıracaksn. levililer benim olacak. "sen onlar arndırp adak olarak adaktan sonra, levililer buluma çadr'ndaki hizmeti yerine getirmeye balayacaklar. çünkü israilliler arasından levililer tümüyle bana verilmiştir. ilk doanların, israilli kadınlarn dourduklar ilk erkek çocukların yerine onlar kendime ayırdm. israilliler arasında ilk doan insan ya da hayvan benimdir. msr'da ilk doanlar yok ettiim gün, onlar kendime ayırdm. israil'de ilk doan erkek çocukların yerine levililer'i seçtim. israilliler kutsal yere yaklatklarında belaya uramamalar için, onların adna buluma çadr'ndaki hizmeti yerine getirmek ve günahların balatmak üzere, onların arasından levililer'i harun'la oullarına armaan olarak verdim." musa, harun ve bütün israil topluluğu levililer için söyleneni yaptılar. israilliler rab'bin musa'ya levililer'le ilgili verdii her buyruu yerine getirdiler. levililer kendilerini günahahtan arndırp giysilerini ykadılar. sonra harun onlar rab'bin huzurunda adak olarak adad; onlar arndırmak için günahların balatt. bundan sonra levililer harun'la oulların sorumluluğu altında buluma çadr'ndaki hizmetlerini yapmaya geldiler. rab'bin levililer'e ilkin musa'ya verdii buyruklar yerine getirdiler. rab musa'ya öyle dedi: "levililer'le ilgili kural udur: yirmi be ve daha yukarı yata olanlar buluma çadr'nda hizmet edecekler. ancak elli yasa gelince yaptıkları hizmetten ayrılp bir daha çadrda çalışmayacaklar. buluma çadr'nda görev yapan kardelerine yardımcı olacaklar, ama kendileri hizmet etmeyecekler. levililer'in sorumlulukların böyle düzenleyeceksin."

9

israilliler'in msr'dan çıkarnın ikinci yılının birinci ayında* rab sina çölü'nde musa'ya öyle seslendi: "israilliler fsh* kurbann belirlenen zamanda kessinler. bütün kurallar, ilkeler uyarınca kurban belirlenen zamanda, bu ayn on dördüncü gününün akamüstü kesceksiniz." böylece musa israilliler'e fsh kurbann kesmelerini söyledi. onlar da sina çölü'nde birinci ayn on dördüncü gününün akamüstü fsh kurbann kestiler. her eyi rab'bin musa'ya buyurduğu gibi yaptılar. ancak, ölüye dokunduklarından kirli sayılan bazı kişiler o gün fsh kurbann kesemediler. ayn gün musa'yla harun'a gelip musa'ya, "ölüye dokundumuzdan kirli sayılırz" dediler, "ama

öbür israilliler'le birlikte belirlenen zamanda rab'bin sunusunu sunmamız neden engellenir?" musa, "rab'bin sizinle ilgili bana neler söyleyeceğini duyuncaya dek bekleyin" dedi. rab musa'ya öyle dedi: "israilliler'e de ki, 'sizlerden ya da soyunuzdan ölüye dokunduğu için kirli sayılan ya da uzak bir yolculukta bulunan biri rab'bin fsh kurbann kesebilir. ikinci ayn on dördüncü gününün akamüstü fsh kurbann kesip mayasız ekmeğe ve ac otlarla yiyecek. sabaha dek kurbandan bir ey brakmayacak, kemiklerini krmayacak. fsh kurbann bütün kuralları uyarınca kesmelidir. ancak, temiz sayılan ve yolculukta olmayan biri fsh kurbann kesmeyi savsaklarsa, halkın arasından atılacaktır. çünkü belirlenen zamanda rab'bin sunusunu sunmamız. günahın cezası kecektir. "'aranzda yaayan bir yabancı rab'bin fsh kurbann kesmek isterse, fsh'n kuralları, ilkeleri uyarınca kesmelidir. yerli ya da yabancı için ayn kural uygulanmaz." konut, yani levha sand'ın bulunduğu çadır kurulduğu gün üstünü bulut kapladı. konutun üstündeki bulut akamadan sabaha dek atıldı. bu hep böyle sürüp gitti. konutu kaplayan bulut gece atıldı andıyordu. israilliler ancak bulut çadrın üzerinden kalkınca göçer, bulut nerede durursa orada konaklardı. rab'bin buyruğu uyarınca göç eder, yine rab'bin buyruğu uyarınca konaklardı. bulut konutun üzerinde durdukça yerlerinden ayrılmazlardı. bulut konutun üzerinde uzun süre durduğu zaman rab'bin buyruğuna uyar, yola çıkmazlardı. bazen bulut konutun üzerinde birkaç gün kalırdı. halk da rab'bin verdii buyruğa göre ya konakladı yerde kalı ya da göç ederdi. bazı günler bulut akamadan sabaha dek kalı, sabah konutun üzerinden kalkar kalkmaz halk yola çıkardı. gece olsun, gündüz olsun, bulut konutun üzerinden kalkar kalkmaz halk yola çıkardı. bulut konutun üzerinde iki gün, bir ay ya da uzun süre kalsa bile, israilliler konakladıkları yerde kalı, yola koyulmazlardı. ama bulut kalkar kalkmaz yola çıkardı. rab'bin buyruğu uyarınca konaklar ya da yola çıkardılar. böylece rab'bin musa aracılığıyla verdii buyruğu uydular.

10

rab musa'ya öyle dedi: "dövme gü müten iki borazan yapacaksın; bunları topluluğu çarpmak ve halkı yola çıkması için kullanacaksın. iki borazan birden çalınca, bütün topluluğu senin yanında, buluma çadr'ın girişinde toplanacak. yalnız biri çalınrsa, önderler, israil'in oymak baları senin yanında toplanacak. borazan ksa çalınca, douda konaklayanlar yola çıkacak. ikinci kez ksa çalınca da güneyde konaklayanlar yola çıkacak. borazanın ksa çalınması oymakların yola çıkması için bir ırettir. topluluğu toplamak

için de borazan çaldırt, ama ksa olmasn. "borazanlar kâhin olan harunoullar çalacak. borazan çalınas sizler ve gelecek kuaklar için kalc bir kural olacak. sizi sktran dümana kar ülkenizde savaa çktnzda, borazan çaln. o zaman tanrnrz rab sizi anmsayacak, sizi dümanlarınzdan kurtaracak. sevinçli olduunuz günler -kutladnz bayramlar ve yeni ay törenleri'nde- yaktmak sunular* ve esenlik kurbanlar üzerine borazan çalacaksınız. böylelikle tanrnrz'n önünde anmsanm olacaksınız. ben tanrnrz rab'bim." ikinci yln ikinci aynn* yirminci günü bulut levha sand'nn bulunduu konutun üzerinden kalkt. israilliler de sina çölü'nden göç etmeye baladlar. bulut paran çölü'nde durdu. bu, rab'bin musa aracyla verdii buyruk uyarınca ilk göç ediliyordu. önce yahuda sanca bölükleriyle yola çkt. yahuda bölüüne amminadav olu nahon komuta ediyordu. issakar oymann bölüüne suar olu netanel, zevulun oymann bölüüne de helon olu eliyav komuta ediyordu. konut yere indirilince, onu tayan geronoullar'yla merarioullar yola koyuldular. sonra ruben sanca bölükleriyle yola çkt. ruben bölüüne edeur olu elisur komuta ediyordu. imon oymann bölüüne suriadday olu elumiel, gad oymann bölüüne de deuel olu elyasaf komuta ediyordu. kehatllar kutsal eyalar tayarak yola koyuldular. bunlar varmadan konut kurulmu olurdu. efrayim sanca bölükleriyle yola çkt. efrayim bölüüne ammihut olu eliama komuta ediyordu. manae oymann bölüüne pedahsur olu gamliel, benyamin oymann bölüüne de gidoni olu avidan komuta ediyordu. en sonunda dan sanca ordunun artç kolu olan bölükleriyle yola çkt. dan bölüüne ammiadday olu ahiezer komuta ediyordu. aer oymann bölüüne okran olu pagiel, naftali oymann bölüüne de enan olu ahira komuta ediyordu. yola koyulduklarında israilli bölüklerin yürüyü düzeni böyleydi. musa, kaynababas midyanl reuel olu hovav'a, "rab'bin, 'size vereceim dedii yere gidioruz" dedi, "bizimle gel, sana iyi davranrz. çünkü rab israil'e iyilik edeceine söz verdi." hovav, "gelmem" diye yanıtladı, "ülkeme, akrabalarım yanna döneceim." musa, "lütfen bizi brakma" diye üsteledi, "çünkü çölde konaklayacağmz yerleri sen biliyorsun. sen bize göz olabilirsin. bizimle gelersen, rab'bin yapaca bütün iyilikleri seninle paylarz." rab'bin da'ndan ayrıp üç günlük yol aldılar. konaklayacaklar yeri bulmalar için rab'bin antlama sand* üç gün boyunca önleri sra gitti. konakladklar yerden ayrıldıklarında da rab'bin bulutu gündüzün onların üzerinde duruyordu. sandk yola çknca musa, "ya rab, kalk! dümanların dalsn, senden nefret edenler önünden kaçsn!" diyordu. sandk konaklayınca da, "ya rab, binlerce, on binlerce israilli'ye dön!" diyordu.

halk çektii skntlardan ötürü yaknmaya baladı. rab bunu duyunca öfkelen-di, aralarına ateini göndererek ordugahn kenarların yakp yok etti. halk musa'ya yalvard. musa rab'be yakarmca ate söndü. bu nedenle oraya tavera ad verildi. çünkü rab'bin gönderdii ate onların arasında yanmt. derken, halkn arasndaki yabancılar baka yiyeceklere özlem duymaya baladılar. israilliler de yine alayarak, "keke yiyecek biraz et olsayd!" dediler, "msr'da parasz yediimiz balklar, salataalklar, karpuzlar, prasalar, soanlar, sarmsaklar anmsyoruz. imdiyse yemek yeme isteimizi yitirdik. bu mandan* baka hiçbir ey gördüğümüz yok." man kin tohumuna benzerdi, görünüyü de reğine gibiydi. halk çkp onu toplar, deirmende öütür ya da havanda dövdi. çömlekte halayp pide yaparlardı. tad zeytinyanda piirilm yiyeceklerle benzerdi. gece ordugaha çiy düerken, man da birlikte düerdi. musa herkesin, her ailenin çadrnn önünde aladn duydu. rab buna çok öfkelen-di. musa da üzüldü. rab'be, "kuluna neden kötü davrandn?" dedi, "seni honut etmeyen ne yaptı ki, bu halkn yükünü bana yüklüyorsun? bütün bu halka ben mi gebe kaldm? onlar ben mi dourdum? öyleyse neden emzikteki çocu u tayan bir dad gibi, atalara ant içerek söz verdiim ülkeye onlar kucamda tamam istiyorsun? bütün bu halka verecek eti nereden bulaym? bana, 'bize yiyecek et ver diye szlanp duruyorlar. bu halk tek bama tayamam, bunca yükü kaldıramam. bana böyle davranacaksan -eer gözünde lütf bulduysam- lütfen beni hemen öldür de kendi ykmm görmeyeyim." rab musa'ya, "halk arasnda önder ve yönetici bildiim israil ileri gelenlerinden yetmi kii topla" dedi, "onlar buluma çadr'na getir, yann da dursunlar. ben inip seninle orada konuacam. senin üzerindeki ruh'tan alp onlara vereceim. halkn yükünü tek bana tamamen için sana yardım edecekler. "halka de ki, 'yarn için kendinizi kutsayn, et yiyeceksiniz. keke yiyecek biraz et olsayd, msr'da durumumuz iyiydi diye aladnz rab duydu. imdi yemeniz için size et verecek. yalnız bir gün, iki gün, be, on ya da yirmi gün deil, bir ay boyunca, burununuzdan gelineye dek, tiksinece de yiyeceksiniz. çünkü aranızda olan rab'bi reddettiniz. o'nun önünde, msr'dan neden çk-tk diyerek aladnz." musa, "aralarında bulundum halkn 600 000'i yetikin erkektir" diye karlı verdi, "oysa sen, 'bu halka bir ay boyunca yemesi için et vereceim diyorsun. bütün davalar, sırlar kesilse, onlar doyur mu? denizdeki bütün balklar tutulsa, onlar doyur mu?" rab, "elim ksald m?" diye yanıtladı, "sana söylediklerimin yerine gelip gelmeyeceini imdi göreceksin." böylece

musa dar kp rab'bin kendisine söylediklerini halka bildirdi. halkn ileri gelenlerinden yetmi adam toplayp adrn çevresine yerletirdi. sonra rab bulutun içinde inip musa'yla konutu. musa'n'n üzerindeki ruh'tan alp yetmi ileri gelene verdi. ruh'u alnca peygamberlik ettilerse de, daha sonra hiç peygamberlik etmediler. eldat ve medat adında iki kii ordugahta kalmt. seçilen yetmi kii arasındaydılar ama adra gitmemilerdi. ruh üzerlerine konunca ordugahta peygamberlik ettiler. bir genç koup musa'ya, "eldat'la medat ordugahta peygamberlik ediyor" diye haber verdi. gençliinden beri musa'n'n yardmcı olan nun olu yeu, "ey efendim musa, onlara engel ol!" dedi. ama musa, "sen benim adma m kskanıyorsun?" diye yanıtladı, "keke rab'bin bütün halk peygamber olsa da rab üzerlerine ruhu'nu gönderse!" sonra musa'yla israil'in ileri gelenleri ordugaha döndüler. rab bldrcn gönderiyor rab denizden bldrcn getiren bir rüzgar gönderdi. rüzgar bldrcnlar ordugahn her yönünden bir günlük yol kadar uzakla, yerden iki arn ykseklie indirdi. halk bütün gün, bütün gece ve ertesii gün durmadan bldrcn topladı. kimse on homerden az toplamadı. bldrcnlar ordugahn çevresine serdiler. et daha halkn dileri arasındayken, inemeye vakit kalmadan rab fkelenidi, onlar büyük bir ykmla cezalandırdı. bu nedenle oraya kivot-hattaava ad verildi. baka yiyeceklere zlem duyanlar oraya gömdüler. halk kivot-hattaava'dan haserot'a göç edip orada kaldı.

12

musa klu* bir kadnla evlenmiti. bundan dolayı miryam'la harun onu yerdiler. "rab yalnız musa aracıyla m konutu?" dediler, "bizim aracımızla da konumadı mı?" rab bu yaknmalar duydu. musa yeryüzünde yaayan herkesten daha alçakgönüllüydü. rab an-szn musa, harun ve miryam'a, "nz buluma adr'na gelin" dedi. Üçü de gittiler. rab bulut sütununun içinde indi. adrn kapsında durup harun'la miryam' ard. ikisi ilerlerken rab onlara seslendi: "sözlerime kulak verin: eer aranızda bir peygamber varsa, ben rab grmdede kendimi ona tantr, onunla dte konuorum. ama kulum musa öyle deildir. o bütün evimde sadıktır. onunla bilmecelerle deil, aka, yüzyüze konuorum. o rab'bin suretini görüyor. Öyleyse kulum musa'yı yermekten korkmadnzm mı?" rab onlara öfkelenip oradan gitti. bulut adrn üzerinden ayrıldında miryam deri hastalına yakalanmı, kar gibi bembeyaz olmutu. harun miryam'a baktı, deri hastalına yakalandı gördü. musa'ya, "ey efendim, lütfen aksızca ilediğimiz gnahtan ötürü bizi cezalandırma" dedi, "miryam etinin yars

yenmi olarak ana rahminden kan l bir bebek benzemesin." musa rab'be, "ey tanrı, lütfen miryam'ı iyiletir!" diye yakardı. rab, "babas onun yüzüne tkrseydi, yedi gün utanç içinde kalmayacak mıydı?" diye karlık verdi, "onu yedi gün ordugahtan uzaklatırn, sonra geri getirilsin." böylece miryam yedi gün ordugahtan uzaklatıldı, o geri getirilene dek halk yola kmadı. bundan sonra halk haserot'tan ayrılp paran l'nde konakladı.

13

rab musa'ya, "israil halkına vereceim kenan ülkesini aratrmak için baz adamlar gönder" dedi, "ataların her oymandan bir nder gönder." (musa rab'bin buyruu uyarınca paran l'nden adamlar gönderdi. hepsi israil halkının nderlerindendi. adlar öyleydi: ruben oymandan zakkur olu am-mua; imon oymandan hori olu afat; yahuda oymandan yefunne olu kalev; issakar oymandan yusuf olu yigal; efrayim oymandan nun olu hoea; benyamin oymandan rafu olu palti; zeulun oymandan sodi olu gaddiel; yusuf oymandan -manae oymandan-susi olu gaddi; dan oymandan gemalli olu ammiel; aer oymandan mikael olu setur; naftali oymandan vofsi olu nahbi; gad oymandan maki olu geuel. Ülkeyi aratrmak üzere musa'n'n gönderdi adamlar bunlardı. musa nun olu hoea'ya yeu adn verdi. musa, kenan ülkesini aratrmak üzere onlar gönderirken, "negev'e, dalk bölgeye gidin" dedi, "nasıl bir ülke olduunu, orada yaayan halkın güçlü m zayıf mı, çok mu az m olduunu renin. yaadkları ülke iyi mi kötü m, kentleri nasıl, surlu mu deil mi anlayın. toprak nasıl? verimli mi, kırı mı? evre açlık mı, deil mi? elinizden geleni yapp orada yetien meyvelerden getirin." mevsim zmn olgunlamaya baladı zamandı. böylece adamlar yola kp ülkeyi zin l'nden levo-hamat'a doru rehov'a dek aratrdılar. negev'den geçip anakoullar'ndan ahiman, eay ve talmay'n yaad hevron'a vardılar. -hevron msr'daki soan kenti'nden yedi yıl önce kurulmutu.- ekol vadisi'ne varınca, üzerinde bir salkm üzüm olan bir asma dal kestiler. adamlardan ikisi dal bir srkta taddılar. yanlarına nar, incir de aldılar. israililer'in kestii üzüm salkmından dolay oraya ekol vadisi ad verildi. krk gün dolayktan sonra adamlar ülkeyi aratrmaktan döndüler. paran l'ndeki kade'e, musa'yla harun'un ve israil topluluğunun yanna geldiler. onlara ve bütün topluluğa gördüklerini anlatıp ülkenin ürünlerini gösterdiler. musa'ya, "bizi gönderdiin ülkeye gittik" dediler, "gerçekten süt ve bal akıyor orada! ite ülkenin ürünleri! ancak orada yaayan halk güçlü, kentler de surlu ve çok büyük. orada anak soyundan gelen insanlar bile gördük. amalekliler negev'de; hiti-

tlar*, yevuslular ve amurlular dalk bölgede; kenanllar da denizin yannda ve eria imra'n'n kysnda yayar." kalev, musa'n'n önünde halk susturup, "oraya gidip ülkeyi ele geçirelim. kesinlikle buna yetecek gücümüz var" dedi. ne var ki, kendisiyle oraya giden adamlar, "bu halka saldramayz, onlar bizden daha gcl" dediler. aratrklr ülke hakknda israililer arasnda kötü haber yayarak, "boydan boya aratrmz ülke, içinde yaayanlar yiyip bitiren bir ülkedir" dediler, "stelik orada grdmz herkes uzun boyluydu. nefiller'i, nefiller'in soyundan gelen anakllar' gördük. onlarn yannda kendimizi keirge gibi hissettik, onlara da öyle grndk."

14

o gece bütün topluluk yüksek sesle barp alad. bütün israil halk musa'yla harun'a kar söylenmeye balad. onlara, "keke msr'da ya da bu çölde ölseydik!" dediler, "rab neden bizi bu ülkeye götürüyor? klçtan geirilelim diye mi? karlarmz, ocuklarmz tutsak edilecek. msr'a dönmek bizim için daha iyi deil mi?" sonra birbirlerine, "kendimize bir nder seçip msr'a dönelim" dediler. bunun üzerine musa'yla harun israil topluluunun önünde yüzüstü yere kapandlar. Ülkeyi aratranlardan nun olu yeu'yla yefunne olu kalev gysilerini yrttlar. sonra bütün israil topluluuna öyle dediler: "içinden geçip aratrmz ülke çok iyi bir ülkedir. eer rab bizden honut kalrsa, süt ve bal akan o ülkeye bizi götürecek ve oray bize verecektir. ancak rab'be kar gelmeyin. orada yaayan halktan korkmayın. onlar ekmek yer gibi yiyip bitireceiz. koruyucular onlar brakp gitti. ama rab bizimledir. onlardan korkmayın!" topluluk onlar taa tutmay dnrken, anszn rab'bin görkemi buluma adr'nda bütün israil halkna göründü. rab musa'ya öyle dedi: "ne zamana dek bu halk bana saygslk edecek? onlara gösterdim bunca belirtiye karn, ne zamana dek bana iman etmeyecekler? onlar salgın hastalkla cezalandracam, mirastan yoksun brakacam. ama seni onlardan daha büyük, daha gcl bir ulus klacam." musa, "msrllar bunu duyacak" diye karlk verdi, "nk bu halk gücünle onlarn arasndan sen kardn. kenan topraklarda yaayan halka bunu anlatacaklar. ya rab, bu halk arasnda olduunu, onlarla yüz yüze grtn, bulutunun onlarn üzerinde durduunu, gündüz bulut stnu, gece ate stnu içinde onlara yol gsterdiini duymular. eer bu halk bir insanm gibi yok edersen, senin nn duymu olan bu uluslar, 'rab ant içerek söz verdii ülkeye bu halk gtremedi için onlar çölde yok etti diyecekler. ("imdi gücünü göster, ya rab. demitin ki, 'rab tez gfkelenmez, sevgisi engindir, suçu ve isyan balar. ancak suçluyu cezasz brakmaz; babaların ileddi

suçun hesabın cn, dördüncü kuak çocuklarından sorar. msr'dan klarından bugüne dek bu halk nasl baladysan, büyük sevgin uyarınca onlarn suçunu bala." rab, "dilein üzerine onlar baladm" diye yantlad, "ne var ki, varlm ve yeryüzünü dolduran yüceliim adna ant içerim ki, yüceliimi, msr'da ve çölde gösterdim belirtileri görüp de beni on kez snayan, sözümü dinlemeyen bu kiilerden hiçbiri atalarna ant içerek söz verdiim ülkeyi görmeyecek. beni kcmseyenlerden hiçbiri oray görmeyecek. ama kulum kalev'de baka bir ruh var, o bütün yreyle ardmca yürüdü. aratrmak için gitti ilkeye onu götüreceim, onun soyu oray miras alacak. amalekliler'le kenanllar ovada yayarlar. siz yarn geri dönün, kzldeniz* yolundan le gidin." rab musa'yla harun'a da, "bu kötü topluluk ne zamana dek bana söylenecek?" dedi, "bana söylenen israil halkın yaknmalarn duydum. (onlara rab öyle diyor de: 'varlm adna ant içerim ki, söylediklerinizin aynsn size yapacam: cesetleriniz bu le serilecek. bana söylenen, yirmi ve daha yukar yata saylan herkes çölde ölecek. sizi yerletireceime ant iit ilkeye yefunne olu kalev'le nun olu yeu'dan bakas görmeyecek. ama tutsak edilecek dediiniz çocuklarnz oraya, sizin reddettiiniz ülkeye götüreceim; oray tanyacaklar. size gelince, cesetleriniz bu le serilecek. ocuklarnz, hepiniz ölünceye dek krk yl çölde obanlk edecek ve sizin sadakatsizliiniz yüzünden sknt ecekler. Ülkeyi aratrnz günler kadar -krk gün, her gün için bir yldan krk yl- suçunuzun cezasn eceksiniz. sizden yüz gvdiimi bileceksiniz! ben rab söyledim; bana kar toplanan bu kötü toplulu bunlar gerçekten yapacam. bu çölde ykma urayacak, burada ölecekler." musa'nn ülkeyi aratrmak üzere gönderdi adamlar geri dönüp ülke hakknda kötü haber yayarak bütün topluluun rab'be söylenmesine neden oldular. lke hakknda kötü haber yayan bu adamlar rab'bin önünde lmcl hastalktan öldüler. Ülkeyi aratrmak üzere gidenlerden yalnn nun olu yeu'yla yefunne olu kalev sa kald. musa bu sözleri israil halkna bildirince, halk yasa büründü. sabah erkenden kalkp da tepesine çktlar. "günah iledik" dediler, "ama rab'bin söz verdii yere çkmaya hazr." bunun üzerine musa, "neden rab'bin buyruuna kar geliyorsunuz?" dedi, "bunu baaramazsnz. savaa gitmeyin, çünkü rab sizinle olmayacak. dmanlarnn önünde yenilgiye urayacaksnz. amalekliler'le kenanllar sizinle orada karlaacak ve sizi klçtan geçirecekler. Çünkü rab'bin ardna gitmekten vazgeçtiniz. rab de sizinle olmayacak." yleyken, kendilerine güvenerek dalk bölgenin tepesine çktlar. rab'bin antlama sand* da musa da ordugahta kald. dalk bölgede yaayan amalekliler'le kenanllar z-

erlerine saldırdılar, horma kenti'ne dek onlar kovalayıp bozguna urattılar.

15

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkına de ki, 'yerlemek için size vereceim ülkeye girince, rab'bi honut eden bir koku yapmak için yakmalk sunu*', özel adak kurban, gönülden verilmiş sunu ya da bayram sunusu gibi yaklan sunu olarak rab'be sr ya da davar sunacak-sınız. sunu sunan kii rab'be tahl sunusu* olarak dörtte bir hin zeytinyayla yorulmu onda bir efa ince un sunacak. yakmalk sunu ya da kurban için, her kuzuya dökme-lilik sunu olarak dörtte bir hin arap hazırla. "koç sunarken tahl sunusu olarak üçte bir hin zeytinyayla yorulmu onda iki efa ince un hazırla. dökme-lilik sunu olarak da üçte bir hin*fv* arap sun. bunlar rab'bi honut eden koku olarak sunacaksın. rab'be yak-malk sunu, özel adak kurban ya da es-enlik sunusu* olarak bir boa sunduunda, boayla birlikte tahl sunusu olarak yarm hin zeytinyayla yorulmu onda üç efa ince un sun. ayrıca dökme-lilik sunu olarak yarm hin arap sun. yaklan bu sunu rab'bi honut eden bir koku olacak. sr, koç, davar -kuzu ya da keçi- böyle hazırlanacak. kaç hayvan sunacaksın her biri için ayrı ayrı yapacaksın. "her israil yerlisi rab'bi honut eden koku olarak yaklan bir sunu sunarken bunları ayrı ayrı yapmaldr. kuak-lar boyunca aranızda yaayan bir yabancı ya da yerli olmayan bir konuk, rab'bi honut eden koku olarak yaklan bir sunu sunarken, sizin uyguladığınız kuralları uygulamaldr. sizin ve aranızda yaayan yabancılar için topluluk ayrı kuralları uygulamaldr. kuaklar boyunca kalc bir kural olacak bu. rab'bin önünde siz nasilsanız, aranızda yaayan yabancı da ayrı olacak. size de aranızda yaayan yabancıya da ayrı yasalar ve kuralları uygulanacak." rab musa'ya öyle dedi: "israil halkına de ki, 'sizi götüreceim ülkeye girip o ülkenin ekmeinden yediğinizde, bir kısmın bana sunacaksınız. ilk tahıldan sunu olarak bir pide sunacaksınız; bunu harmanızdan bir sunu olarak sunacaksınız. ilk tahıldan yapılmış bu sunuyu kuaklar boyunca rab'be sunacaksınız." "eğer bilmeden günah ilediyseniz, rab'bin musa'ya verdiği buyruklardan herhangi birini -rab'bin buyruk verdiği günden başlayarak musa aracılığıyla size ve gelecek kuaklara buyurduysa herhangi bir eyi yerine getirmediyseniz (ve bu günah bilmeden ilendiyse, bütün topluluk rab'bi honut eden koku sunmak için yakmalk sunu olarak istenilen tahl ve dökme-lilik sunuyla birlikte bir boa, günah sunusu olarak da bir teke sunacaktır. kâhin bütün israil topluluğunun günahını balatacak, halkı balanacak. çünkü bilmeyerek günah iletiler. iledikleri gü-

nah yüzünden rab için yaklan sunu olarak sunulmuş ve günah sunuları sundular. bütün israil topluluğu da aranızda yaayan yabancılar da balanacaktır. çünkü halk bilmeyerek bu günah iletti. "eğer biri bilmeden günah ilerse, günah sunusu olarak bir yanda bir diğ keçi getirmeli. kâhin rab'bin önünde, bilmeden günah ileyen kişinin günahını balatacak. balatma yapılmış kii balanacak. bilmeden günah ileyen israil yerlisi için de aranızda yaayan yabancı için de ayrı yasayı uygulayacaksınız. "yerli ya da yabancı biri bilerek günah ilerse, rab'be saygısalık etmitir. bu kii halkın arasında atılmal. rab'bin sözünü küçümsemi, buyruklarına karşı gelmiştir. bu nedenle o kii halkın arasından kesinlikle atılacak, suçunun cezasını çekecektir." israililer çöldeyken, abat günü* odun toplayan birini buldular. odun toplarken adam bulanları onu musa'yla harun'un ve bütün topluluğun önüne getirdiler. adama ne yapacağı belirlenmediğinden onu gözaltına tuttular. derken rab musa'ya, "o adam öldürülmeli. bütün topluluk ordugahın dnda onu taa tutsun" dedi. böylece topluluk adam ordugahın dna çıkardı. rab'bin musa'ya buyurduğu gibi, onu talayarak öldürdüler. rab musa'ya öyle dedi: "israil halkına de ki, 'kuaklar boyunca giysinizin dört yanna püskül dikeceksiniz. her püskülün üzerine lacivert bir kordon koyacaksınız. öyle ki, püskülleri gördükçe rab'bin buyruklarını anımsayacaksınız. böylelikle rab'bin buyruklarına uyacak, yüreğinizin, gözünüzün isteklerini ardına gitmeyecek, hainlik etmeyeceksiniz. ta ki, bütün buyrukların anımsayıp tutasınız ve tanrınız tanrınız olmak için sizi mır'dan çıkaran tanrınız rab benim. tanrınız rab benim."

16

levi olu kehat olu yishar olu korah, ruben soyundan eliavoullar'dan datan, avıram ve pelet olu on toplulukça seçilen, tanrı iki yüz elli israili önderle birlikte musa'ya bakalardı. (hep birlikte musa'yla harun'un yanna varp, "çok ileri gittiniz!" dediler, "bütün topluluk, topluluğun her bireyi kutsaldı ve rab onların arasındadır. öyleyse neden kendinizi rab'bin topluluğundan üstün görüyorsunuz?" bunu duyan musa yüzüstü yere kapandı. sonra korah'la yandalarna öyle dedi: "sabaha rab kimin kendisine ait olduğunu, kimin kutsal olduğunu açıklayacak ve o kişiye huzuruna çıkaracak. rab seçeceği kişiye huzuruna çıkaracak. ey korah ve yandal, kendinizi buhurdanları alın. yarm rab'bin huzurunda buhurdanların içine ate, atein üstüne de buhur koyun. rab'bin seçeceği kii, kutsal olan kiidir. ey levililer, çok ileri gittiniz!" musa korah'la konuşması öyle sürdü: "ey levililer, beni dinleyin! israil'in tanrısı sizi kendi huzuruna çıkarmak

için ayrd. rab'bin konutu'nun hizmetini yap-
manz, topluluun önünde durmanz, onlara
hizmet etmeniz için sizi israil topluluunun
arasından seçti. sizi ve bütün levili karde-
lerinizi huzuruna çkard. bu yetmiyormu gibi
kâhînlî de mi istiyorsunuz? (ey korah,
senin ve yandaların böyle toplanmas rab'be
kar gelmektir. harun kim ki, ona dil uza-
tıyorsunuz?" sonra musa elîavoullar datan'la
aviram' çartt. ama onlar, "gelmeyeceiz"
dediler, "bizi çölde öldürtmek için süt ve bal
akan ülkeden çkardn. bu yetmiyormu gibi
bamza geçmek istiyorsun. bizi süt ve bal
akan ülkeye götürmediin gibi mülk olarak
bize tarlalar, balar da vermedin. bu adamlar
kör mü sanyorsun? hayr, gelmeyeceiz."
çok öfkelenen musa rab'be, "onların sunularn
önemseme. onlardan bir eek bile almadm,
üstelik hiçbirine de hakszlk etmedim" dedi.
sonra korah'a, "yarn sen ve bütün yandaların
-sen de, onlar da- rab'bin önünde bulunmak
için gelin" dedi, "harun da gelsin. herkes
kendî buhurdann alp içine buhur koysun. iki
yüz elli kii birer buhurdan alp rab'bin önüne
getirsin. harun'la sen de buhurdanlarınz ge-
tirin." böylece herkes buhurdann alp içine
ate, atein üstüne de buhur koydu. sonra
musa ve harun'la birlikte buluma çadr'nn
giri bölümünde durdular. korah bütün
topluluu musa'yla harun'un karsında buluma
çadr'nn giri bölümünde toplayınca, rab'bin
görmeki bütün topluluu göründü. rab,
musa'yla harun'a, "bu topluluun arasından
ayrln da onlar bir anda yok edeyim" dedi. (musa'yla harun yüzüstü yere kapanarak, "ey
tanr, bütün insan ruhların tanrs!" dediler,
"bir kii günah iledi diye bütün topluluu
m öfkelenecesin?" rab musa'ya, "topluluu
söyle, korah'n, datan'n, aviram'n çadrlar-
ndan uzaklaşlar" dedi. (musa datan'la avi-
ram'a gitti. israil'in ileri gelenleri onu izledi.
topluluu uyarak, "bu kötü adamların çadr-
larından uzak durun!" dedi, "onların hiçbir
eyine dokunmayın. yoksa onların günahlar
yüzünden cannızdan olursunuz." bunun üze-
rine topluluk korah, datan ve aviram'n
çadrlarından uzaklat. datan'la aviram'ın çk
karlar, küçük büyük çocuklarıyla birlikte
çadrların önünde durdular. musa öyle dedi:
"bütün bunlar yapmam için rab'bin beni
gönderdiini, kendiliğimden bir ey yapmadm
uradan anlayacaksınız: eer bu adamlar herkes
gibi doal bir ölümle ölü, herkesin bana ge-
len bir olayla karlılarsa, bilin ki beni rab
göndermemiştir. ama rab yepyeni bir olay
yaratsa, yer yarlıp onlar ve onlara ait olan
her eyi yutarsa, ölüler diyarna diri diri in-
erlese, bu adamların rab'be saygısız ettik-
lerini anlayacaksınız." musa konuşmasn bitirir
bitirmez korah, datan ve aviram'n altın-
daki yer yarld. yer yarld, onlar, ailelerini,
korah'n adamlarıyla malların yuttu. sahip
olduklar her eyle birlikte diri diri ölümler di-

yarna indiler. yer onların üzerine kapandı.
topluluun arasından yok oldular. çkların
duyan çevredeki israililer, "yer bizi de yut-
masn!" diyerek kaçtılar. rab'bin gönderdi
ate buhur sunan iki yüz elli adam yakp
yok etti. rab musa'ya öyle dedi: "kâhin
harun olu elazar'a buhurdanlar atein içi-
nden çkarmasn, ate korların az öteye datmasn
söyle. çünkü buhurdanlar kutsaldr. iledik-
leri gûnahtan ötürü öldürülen bu adamların
buhurdanların levha haline getirip suna bun-
larla kapla. buhurdanlar rab'be sunulduk-
ları için kutsaldı. bunlar israililer için bir
uyar olsun." böylece kâhin elazar, yanarak
ölen adamların getirdi tunç* buhurdanlar
rab'bin musa aracılığı kendisine söylediği gibi
alp döverecek suna kaplamak için levha ha-
line getirdi. bu, israililer'e harun'un soyun-
dan gelenlerden baka hiç kimsenin rab'bin
önüne çk buhur yakmamas gerektiğini anm-
satacakt. yoksa o kii korah'la yandalar
gibi yok olacakt. (ertesi gün bütün is-
rail topluluu musa'yla harun'a söylenmeye
balad. "rab'bin halkn siz öldürdünüz"
diyorlard. topluluk musa'yla harun'a kar
toplantı buluma çadr'na doru yönelince,
çadr ansız bulut kapladı ve rab'bin görkemi
göründü. musa'yla harun buluma çadr'nn
önüne geldiler. rab musa'ya, "bu topluluun
arasından ayrıln da onlar birden yok edeyim"
dedi. musa'yla harun yüzüstü yere ka-
pandılar. (sonra musa harun'a, "buhurdann
alp içine sunaktan ate koy, üstüne de buhur
koy" dedi, "günahlarn balatmak için hemen
topluluu git. çünkü rab öfkelerini yadrd.
öldürücü hastalk balad." harun musa'nın
dediini yaparak buhurdann alp topluluun or-
tasına kotu. halkn arasında öldürücü hastalk
balamt. harun buhur sunarak topluluun gü-
nahn balatt. o ölümlerle dirilerin arasında
durunca, öldürücü hastalk da dindi. ko-
rah olayında ölenler dnda, öldürücü hastalk-
tan ölenlerin sayısı 14 700 kişiydi. öldürücü
hastalk dindiinden, harun musa'nın yanna,
buluma çadr'nn giri bölümüne döndü.

17

rab musa'ya öyle dedi: "israil halkına her
oymak önderi için bir tane olmak üzere on
iki denek getirmesini söyle. her önderin
adn kendi deneinin üzerine yaz. levi oy-
mann denei üzerine harun'un adn yazacak-
sn. her oymak önderi için bir denek ola-
cak. denekleri buluma çadr'nda sizinle bu-
lutuum levha sand'nn önüne koy. seçeceğim
kişinin denei filiz verecek. israil halkının siz-
den sürekli yaknmasna son vereceim." musa
israil halkıyla konutu. halkn önderleri, her
oymak önderi için bir tane olmak üzere on iki
denek getirdiler. harun'un denei de araların-
daydı. musa denekleri levha sand'nn bu-
lunduu çadrda rab'bin önüne koydu. ertesi

gün musa levha sand'nn bulunduu çadra girdi. bakt, levi oyman temsil eden harun'un denei filiz vermi, tomurcuklanp çiçek açm, badem yetitirmi. musa bütün denekleri rab'bin önünden çkarp israil halkna gösterdi. halk deneklere bakt, her biri kendi deneini ald. rab musa'ya, "bakaldranlara bir uyar olsun diye harun'un deneini saklamak üzere levha sand'nn önüne koy" dedi, "onların benden yaknmalarna son vereceksin; öyle ki, ölmesinler." musa rab'bin buyruu uyarınca davrand. israilliler musa'ya, "yok olacak! öleceiz! hepimiz yok olacak!" dediler, "rab'bin konutu'na her yaklaan ölüyor. hepimiz mi yok olacak?"

18

rab harun'a, "sen, oullarn ve ailen kutsal yere ilikin suçtan sorumlu tutulacaksınız" dedi, "kâhinlik görevinizle ilgili suçtan da sen ve oullarn sorumlu tutulacaksınız. sen ve oullarn levha sand'nn bulunduu çadrn önünde hizmet ederken, atanz levi'nin oymandan kardelerinizin de size katlp yardım etmelerini salayn. senin sorumluluun altında çadrda hizmet etsinler. ancak, siz de onlar da ölmeseyiniz diye kutsal yerin eyalarına ya da sunaa yaklamasınlar. seninle çalacak ve buluma çadr'yla ilgili bütün hizmetlerden sorumlu olacaklar. levililer dnda hiç kimse bulunduunuz yere yaklamayacak. "bundan sonra israil halkna öfkelenmemem için kutsal yerin ve sunan hizmetinden sizler sorumlu olacaksınız. ben israilliler arasından levili kardelerinizi size bir armaan olarak seçtim. buluma çadr'yla ilgili hizmeti yapmalar için onlar bana adanmtr. ama sunaktaki ve perdenin ötesindeki kâhinlik görevini sen ve oullarn üstleneceksiniz. kâhinlik görevini size armaan olarak veriyorum. sizden baka kutsal yere kim yaklarsa öldürülecektir." rab harun'la konuşasn öyle sürdürdü: "bana sunulan kutsal sunularn ba ksmıln sana veriyorum. bunlar sonsuza dek pay olarak sana ve oullarna veriyorum. sunakta tümüyle yaklmayan, bana sunulan en kutsal sunulardan unlar senin olacak: tahl, suç ve günah sunular*. en kutsal sunular senin ve oullarnın olacak. bunlar en kutsal sunu olarak yiyeceksin. her erkek onlardan yiyebilir. onlar kutsal sayacaksın. "ayrca unlar da senin olacak: israilliler'in sundu sallamalk sunularn ba ksmıln sonsuza dek pay olarak sana, oullarna ve kzlarna veriyorum. ailende dinsel açdan temiz olan herkes onlar yiyebilir. "rab'be verdikleri ilk ürünleri -zeytinyann, yeni arabn, tahılın en iyisini- sana veriyorum. ülkede yetien ilk ürünlerden rab'be getirdiklerinin tümü senin olacak. ailende dinsel açdan temiz olan herkes onlar yiyebilir. "israil'de rab'be koulsuz adanan her ey senin

olacak. insan olsun hayvan olsun rab'be adanan her rahmin ilk ürünü senin olacak. ancak ilk doan her çocuk ve krlı saylan hayvanların her ilk doan için kesinlikle bedel alacaksınız. ilk doanlar bir aylken, kendi biçecinin deer uyarınca, yirmi geradan oluan kutsal yerin ekeline göre be ekel*fb* güümü bedel alacaksınız. "ancak srn, koyunun ya da keçinin ilk doan için bedel almayacaksınız. onlar benim için ayrılmtr. kanların sunan üzerine dökceksin, yalarn rab'bi honut eden koku olsun diye yaklan bir sunu olarak yakacaksınız. sallamalk sununun gösü ve sa budun senin oldu gibi eti de senin olacak. israilliler'in bana sunduklar kutsal sunularn ba ksmıln sonsuza dek pay olarak sana, oullarna ve kzlarna veriyorum. senin ve soyun için bu rab'bin önünde sonsuza dek sürecektir bozulmaz bir antlamadr." rab harun'la konuşasn öyle sürdürdü: "onların ülkesinde mirasn olmayacak, aralarında hiçbir payn olmayacak. israilliler arasında payn ve mirasn benim. "buluma çadr'yla ilgili yaptıklar hizmete karlık, israil'de toplanan bütün ondalklar pay olarak levililer'e veriyorum. bundan böyle öbür israilliler buluma çadr'na yaklamamal. yoksa günahların bedelini canlarıyla öderler. buluma çadr'yla ilgili hizmeti levililer yapacak, çadra karılenen suçtan onlar sorumlu olacak. gelecek kuakların boyunca kalc bir kural olacak bu. israilliler arasında onların pay olmayacak. bunun yerine israilliler'in rab'be armaan olarak verdi ondal miras olarak levililer'e veriyorum. bu yüzden levililer için, 'israilliler arasında onların miras olmayacak dedim." rab musa'ya öyle dedi: "levililer'e de ki, 'pay olarak size verdim ondalklar israilliler'den alınca, aldınız ondalın ondalın rab'be armaan olarak sunacaksınız. armaann harmandan tahl ya da üzüm skma çukurundan bir armaan saylacaktı. böylelikle siz de israilliler'den aldınız bütün ondalklardan rab'be armaan sunacaksınız. bu ondalklardan rab'bin armaann kâhin harun'a vereceksiniz. aldınız bütün armaanlardan rab için bir armaan ayracaksınız; hepsinin en iyisini, en kutsalın ayracaksınız. "levililer'e öyle de: 'en iyisini sundunuzda, geri kalan harman ya da asma ürünü olarak size saylacaktı. siz ve aileniz her yerde ondan yiyebilirsiniz. buluma çadr'nda yaptığınız hizmete karlık size verilen ücrettir bu. en iyisini sunarsanız, bu konuda günah işlememi olursunuz. ölmek için israilliler'in sundu kutsal sunular kirletmeyeceksiniz."

19

rab musa'yla harun'a öyle dedi: "rab'bin buyurdusu yasann kural udur: israilliler'e size kusursuz, özürsüz, boyunduruk takmam kzl bir inek getirmelerini söyleyin. inek kâhin elazar'a verilsin; ordugahn dna çkarp

onun önünde kesilecek. kâhin elazar parmayla kanndan alp yedi kez buluma çadırın önüne doru serpecek. sonra elazar'ın gözü önünde inek, derisi, eti, kan ve gübresiyle birlikte yaklacak. kâhin biraz sedir aac, mercankökotu ve krmz iplik alp yanmakta olan inein üzerine atacak. sonra giysilerini yıkayacak, ykanacak. ancak o zaman ordugaha girebilir. ama akama dek kirli saylacaktır. inei yakan kii de giysilerini yıkayacak, ykanacak. o da akama dek kirli saylacak. "temiz saylan bir kii inein külünü toplayp ordugahın dnda temiz saylan bir yere koyacak. israil topluluu temizlenme suyu için bu küli saklayacak; bu, gınahtan arınmak içindir. inein külünü toplayan adam giysilerini yıkayacak, akama dek kirli saylacak. bu kural hem israilliler, hem de aralarında yaayan yabancılar için kalc olacaktı. "herhangi bir insan ölüsüne dokunan kii yedi gün kirli saylacaktı. üçüncü ve yedinci gün temizlenme suyuyla kendini arındracak, böylece paklanm olacaktı. üçüncü ve yedinci gün kendini arındırmazsa, paklanm saylmayacak. herhangi bir insan ölüsüne dokunup da kendini arındırmayan kii rab'bin konutu'nu kirletmi olur. o kii israil'den atılmal. temizlenme suyu üzerine dökülmedii için kirli saylr, kirlili üzerinde kalr. "çadırda biri öldüü zaman uygulanacak kural udur: çadra giren ve çadırda bulunan herkes yedi gün kirli saylacaktı. kapa ile balanmam, az açk her kap kirli saylacaktı. "krda klçla öldürülmü ya da doal ölümlle ölmü birine, insan kemiine ya da mezara her dokunan yedi gün kirli saylacaktı. "kirli saylan kii için bir kabın içine yaklan günah sunusunun* külünden koyun, üstüne duru su dökceksiniz. temiz saylan bir adam mercankökotunu alp suya batracak. sonra çadırın, bütün eyaların ve orada bulunanların üzerine serpecek. kemie, öldürülmü ya da doal ölümlle ölmü kiye ya da mezara dokunann üzerine de suyu serpecek. temiz saylan adam, üçüncü ve yedinci gün kirli saylan üzerine suyu serpecek. yedinci gün onu arındıracak. arnan kii giysilerini yıkayacak, ykanacak ve akam temiz saylacak. ancak, kirli saylan biri kendini arındırmazsa topluluun arasından atılmal. çünkü rab'bin tapna'nı kirletmitir. temizlenme suyu üzerine dökülmedii için kirli saylr. onlar için bu kural kalc olacaktı. temizlenme suyunu serpen kii de giysisini ykamal. temizlenme suyunu dokunan kii akama dek kirli saylacak. kirli saylan birinin dokundu nesne kirli saylr; o nesneye dokunan da akama dek kirli saylr."

20

israil topluluu birinci ay* zın çölü'ne vard, halk kade'te konaklad. miryam orada öldü ve gömüldü. ancak topluluk için içecek

su yoktu. halk musa'yla harun'a kar toplandı. musa'ya, "keke kardelerimiz rab'bin önünde öldüünde biz de ölseydik!" diye çıktlar, "rab'bin topluluunu neden bu çöle getirdiniz? biz de hayvanlarımız da ölelim diye mi? neden bizi bu korkuk yere getirmek için msr'dan çkardnz? ne tahl, ne incir, ne üzüm ne de nar var. üstelik içecek su da yok!" musa'yla harun topluluktan ayrılıp buluma çadır'ın giri bölümüne gittiler, yüzüstü yere kapandlar. rab'bin görkemi onlara göründü. rab musa'ya, "denei al" dedi, "sen ve aabeyin harun topluluu toplayn. halkın gözü önünde su fkrması için kayaya buyruk verin. onlar da hayvanlar da içsin diye kayadan onlara su çkaracaksnz." (musa kendisine verilen buyruk uyarınca denei rab'bin önünden aldı. musa'yla harun topluluu kayanın önüne topladlar. musa, "ey siz, bakaldranlar, beni dinleyin!" dedi, "bu kayadan size su çkaralm m?" sonra kolunu kaldır deneiyle kayaya iki kez vurdu. kayadan bol su fkrd, topluluk da hayvanlar da içti. rab musa'yla harun'a, "madem israilliler'in gözü önünde benim kutsalım sayarak bana güvenmediniz" dedi, "bu topluluu kendilerine vereceim ülkeye de götürmeyeceksiniz." bu sulara meriva sular denildi. çünkü israil halk orada rab'be çkm, rab de aralarında kutsalın göstermiti. musa kade'ten edom kral'na ulaklarla u haberi gönderdi: "kardein israil öyle diyor: 'bamazon güçlüklere biliyorsun. atalarımız msr'a gittimiler. orada uzun yıllar yaadk. msr'lar atalarımıza da bize de kötü davrandlar. ama biz rab'be yakarmca, yakarmız iitti. bir melek gönderip bizi msr'dan çkardı. "imdi senin snrına yakın bir kent olan kade'teyiz. izin ver, ülkenden geçelim. tarlalardan, balardan geçmeyeceiz, hiçbir kuyudan da su içmeyeceiz. snrından geçinceye dek, saa sola sapmadan kral yolundan yolumuza devam edeceiz." ama edom kral, "ülkemden geçmeyeceksiniz!" diye yanıtladı, "geçmeye kalkarsanız klçla karnıza çkarm." israilliler, "yol boyunca geçip gideceiz" dediler, "eğer biz ya da hayvanlarımız suyundan içersek karın öderiz. yürüyüp geçmek için senden izin istiyoruz, hepsi bu." edom kral yine, "geçmeyeceksiniz!" yanıt verdi. edomlular israilliler'e saldırmak üzere kalabalık ve güçlü bir orduyla yola çıktlar. edom kral ülkesinden geçmelerine izin vermeyince, israilliler dönüp ondan uzaklatlar. israil topluluu kade'ten ayrılıp hor da'na geldi. rab, edom snrındaki hor da'nda musa'yla harun'a öyle dedi: "harun ölüp atalarına kavuacak. israil halkına vereceim ülkeye girmeyecek. çünkü ikiniz meriva sularında verdiim buyrua kar geldiniz. harun'la olu elazar' hor da'na çkar. harun'un kâhinlik giysilerini üzerinden çkarp olu elazar'a giydird. harun orada ölüp atalarına kavuacak." musa rab'bin buyurduu

gibi yapt. bütün topluluun gözü önünde hor da'na çktlar. musa harun'un kâhinlik giysilerini üzerinden çkarp olu elazar'a giydirdi. harun orada, dan tepesinde öldü. sonra musa'yla elazar dadan indiler. harun'un öldüğünü öğrenince bütün israil halk onun için otuz gün yas tuttu.

21

negev'de yaayan kenanl arat kral, israilliler'in atarım yolundan geldiini duyunca, onlara saldrarak bazları tut-sak ald. bunun üzerine israilliler, "eer bu halk tümüyle elimize teslim edersen, kentlerini büsbütün yok edeceiz" diyerek rab'be adak adadlar. rab israilliler'in yalvarn iitti ve kenanlar' ellerine teslim etti. israilliler onlar da kentlerini de büsbütün yok ettiler. oraya horma ad verildi. edom ülkesinin çevresinden geçmek için kzlideniz* yoluyla hor da'ndan ayrıldılar. ama yolda halk sabırsızlandı. tanr'dan ve musa'dan yaknarak, "çölde ölelim diye mi bizi mır'dan çkardınız?" dediler, "burada ne ekmek var, ne de su. ayrıca bu irenç yiyecekten de tiksiniyoruz!" bunun üzerine rab halkın arasına zehirli yılanlar gönderdi. yılanlar sınıca israilliler'den birçok kii öldü. halk musa'ya gelip, "rab'den ve senden yaknmakla günah iledik. yalvar da, rab aramızdan yılanlar kaldırsın" dedi. bunun üzerine musa halk için yalvard. rab musa'ya, "bir yılan yap ve onu bir direin üzerine koy. isrlan herkes ona bakınca yaayacaktr" dedi. böylece musa tunç* bir yılan yaparak direin üzerine koydu. yılan tarafından srlan kiiler tunç yılanı bakınca yaad. israil halk yola koyulup ovot'ta konakladı. sonra ovot'tan ayrılıp douda moav'a bakan çölde, iye-haavarim'de konakladı. oradan da ayrılıp zeret vadisi'nde konakladı. oradan da ayrılıp amorlular'n sınına dek uzanan çölde, arnon vadisi'nin kar yakasında konakladılar. arnon moav'la amorlular'n ülkesi arasındaki moav sınırdr. rab'bin savalar kitab'nda öyle yazıldı: sufa topraklarında vahev kenti, vadiler, arnon vadisi, ar kenti'ne dayanan ve moav sınır boyunca uzanan vadilerin yamaçları ..." oradan rab'bin musa'ya, "halk bir araya topla, onlara su vereceim" dedi kuyuya, beer'e doru yol aldılar. o zaman israilliler u ezgiyi söylediler: "suların fıksın, ey kuyu! ezgi okuyun ona. o kuyu ki, onu önderlerle halkın soylarına asayla, denekle kazdılar." bundan sonra çölden mattana'ya, mattana'dan nahaliel'e, nahaliel'den bamot'a, bamot'tan moav topraklarındaki vadiye, çöle bakan pısga da'nın eteklerine gittiler. israilliler amorlular'n kral sihon'a ulaklarla u haberi gönderdi: "izin ver, ülkenden geçelim. tarlalardan, balardan geçmeyeceiz, hiçbir kuyudan su içmeyeceiz. sınırdan

geçinceye dek, kral yolundan yolumuza devam edeceiz." ne var ki sihon, ülkesinden israilliler'in geçmesine izin vermedi. israilliler'le savamak üzere bütün halkın toplayıp çöle çıktı. yahesa'ya varınca, israilliler'e saldırdı. israilliler onu kıltan geçirip arnon'dan yabbuk'a, ammonlular'n sınına dek uzanan toprakları aldılar. az kenti ammon sınırını oturtuyordu. israilliler hebon ve çevresindeki köylerle birlikte amorlular'n bütün kentlerini ele geçirerek orada yaamaya baladılar. hebon amorlular'n kral sihon'un kentiydi. sihon eski moav kral'na kar savam, arnon'a dek uzanan toprakların elinden almt. bunun için ozanlar öyle diyor: "hebon'a gelin, sihon'un kenti yeniden kurulsun ve salamlatılsın. hebon'dan ate, sihon'un kentinden alev çıktı; moav'n ar kenti'ni, arnon tepelerinin efendilerini yakp yok etti. vay sana, ey moav! ilah kemo'un halkı, yok oldun! kemo senin oulların amorlular'n kral sihon'a kaçmasın, kzlarnn ona tutsak olmasın önleyemedi. onlar bozguna urattk; hebon divon'a dek ykma urad. medeva'ya uzanan nofah'a dek onlar ykma urattk." böylece israil halk amorlular'n ülkesinden yaamaya balad. musa yazer'i aratmak için adamlar gönderdi. sonra israilliler yazer çevresindeki köyleri ele geçirerek orada yaayan ammonlular'ı kovdular. bundan sonra dönüp baan'a doru ilerlediler. baan kral og'la ordusu onlarla savamak için edrei'de karlarına çıktı. rab musa'ya, "ondan korkma!" dedi, "çünkü onu da ordusuyla ülkesini de senin eline teslim ettim. amorlular'n hebon'da yaayan kral sihon'a yaptını aynsın ona da yapacaksın." böylece israil halk kimseyi sa brakmadan og'la oulları ve ordusunu yok etti, ülkeyi ele geçirdi.

22

israilliler yollarına devam ederek moav ovalarında, eria ırma'nın dousunda, eriha karsında konakladılar. sippor olu balak israilliler'in amorlular'a neler yaptın duydu. israil halk kalabalık olduundan, moavlılar onlardan korkarak ylgıya düttü. midyan ileri gelenlerine, "öküz krda nasl otu yiyip tüketirse, bu topluluk da çevremizdeki her eyi yiyip bitirecek" dediler. o sırada sippor olu balak moav kral'yd. balak, beer olu balam' çarmak için ulaklar gönderdi. balam frat ırma kıyısında, amav ülkesindeki petor'da yayordu. balak öyle dedi: "mır'dan çkp yeryüzünü kaplayan bir halk yanbama yerleti. lütfen gel de benden daha güçlü olan bu halka benim için lanet oku. olur ki, onlar yener, ülkeden kovarız. çünkü senin kutsadın kiinin kutsanacan, lanetlediğin kiinin lanetleneceğini biliyorum." moav ve midyan ileri gelenleri falcık ücretini alp git-

tiler. balam'a varnca balak'n bildirisini ona iletiler. balam onlara, "geceyi burada geçirin" dedi, "rab'bin bana söyleyecekleri uyarınca size yant vereceim." bunun üzerine moav önderleri geceyi balam'n yanında geçirdiler. tanr balam'a gelip, "evinde kalan bu adamlar kim?" diye sordu. balam tanr'y öyle yantlad: "sippor olu moav kral balak bana u bildiriği gönderdi: 'msr'dan çıkan halk yeryüzünü kaplad. gel de benim için onlara lanet oku. olur ki, onlarla savaşmaya gücüm yeter, onlar kovarm.' ama tanr balam'a, "onlarla gitme! bu halka lanet okuma, onlar kutsanm halktı" dedi. sabah balam kalktı, balak'n önderlerine, "ülkenize dönün. çünkü rab sizinle gelmeme izin vermiyor" dedi. moav önderleri dönüp balak'a, "balam bizimle gelmedi" dediler. bunun üzerine balak ilk gidenlerden daha çok ve daha saygı baka önderler gönderdi. balam'a gidip öyle dediler: "sippor olu balak diyor ki, 'lütfen yanma gelmene engel olan hiçbir eye izin verme. çünkü seni fazlasıyla ödüllendireceim, ne istersen yapacam. ne olur, gel, benim için bu halka lanet oku." balam balak'n ulaklarına u yant verdi: "balak sarayn altına, gümüle doldurup bana verse bile, tanrım rab'bin buyruundan öte küçük büyük hiçbir ey yapamam. lütfen siz de bu gece burada kaln, rab'bin bana baka bir diyeceği var m öğrenelim." o gece tanr balam'a gelip, "madem bu adamlar seni çarmaya gelmi, onlarla git; ancak sana ne söylersem onu yap" dedi. balam sabah kalkp eene palan vurdu, moav önderleriyle birlikte gitti. tanr onun gidiğine öfkelen-di. rab'bin mele-i engel olmak için yoluna dikildi. balam eene binmitti, yanında iki u vard. eek, yaln klç yolda durmakta olan rab'bin meleini görürce, yoldan sapp tarlaya girdi. balam yola döndürmek için eei dövdü. rab'bin mele-i iki ban arasında iki yan duvarl dar bir yolda durdu. eek rab'bin meleini görürce duvara skt, balam'n ayan ezdi. balam eei yine dövdü. rab'bin mele-i ilerledi, saa sola dönüü olmayan dar bir yerde durdu. eek rab'bin meleini görürce, balam'n altında ykld. balam öfkelen-di, deneiyle eei dövdü. bunun üzerine rab eei konuturdu. eek balam'a, "sana ne yaptm ki, üç kez beni böyle dövdün?" diye sordu. balam, "benimle alay ediyorsun" diye yantlad, "elimde klç olsayd, seni hemen öldürürdüm." eek, "bugüne dek hep üzerine bindiim eek deil miyim ben?" dedi, "daha önce sana hiç böyle davrandm m?" balam, "hayr" diye yantlad. bundan sonra rab balam'n gözlerini açt. balam yaln klç yolda durmakta olan rab'bin meleini gördü, eilip yüzüstü yere kapand. rab'bin mele-i, "neden üç kez eei dövdün?" diye sordu, "ben seni engellemeye geldim. çünkü gittiin yol seni ykma götürüyor. eek beni gördü, üç kez

önümden sapt. eer yoldan sapsasayd, seni öldürür, onu sa brakırdm." balam rab'bin meleine, "günah iledim" dedi, "beni engellemek için yolda dikildiini anlamadm. uygun görmüyorsan imdi evime döneyim." rab'bin mele-i, "adamlarla git" dedi, "ama yalnız sana söyleyeceklerimi söyleyeceksin." böylece balam balak'n önderleriyle gitti. balak balam'n geldiini duyunca, onu karlamak için arnon kıyısında, snrn en uzak köesindeki moav kenti'ne gitti. balam'a, "seni çarmak için adam gönderdiimde neden gelmedin?" dedi, "seni ödüllendirmeye gücüm yetmez mi?" balam, "ite imdi geldim" diye yantlad, "ama ne diyebilirim ki? ancak tanr'nn bana buyurdukları söyleyeceim." bundan sonra balam balak'la yola çakar kıryat-husot'a gitti. balak sralar, davarlar kurban etti, balam'la yandaki önderlere et gönderdi. sabah balak balam' bamot-baal'a çıkard. balam oradan israil halkının bir kesimini görebildi.

23

balam balak'a, "burada benim için yedi sunak kur ve yedi boayla yedi koç hazırla" dedi. balak onun dediini yaptı. balak'la balam her sunan üstünde birer boayla koç sundular. sonra balam balak'a, "ben az öteye gideceim, sen yakmalk sununun* yanında bekle" dedi, "olur ki, rab karma çıkar. bana ne açıklarsa, sana bildiririm." sonra çplak bir tepeye çıktı. tanr balam'a göründü. balam tanr'ya, "yedi sunak kurdum, her sunan üstünde birer boayla koç sundum" dedi. rab balam'a ne söylemesi gerektiini bildirerek, "balak'a git, ona u haberi ilet" dedi. böylece balam balak'n yanna döndü. onun moav önderleriyle birlikte yakmalk sunusunun yanında durduunu gördü. sonra u bildiriği ilet-ti: "balak beni aram'dan, moav kral beni dou dalarından getirdi. 'gel, benim için yakup soyuna lanet oku dedi, 'gel, israil'in ykım dile. tanr'nn lanetlemediini ben nasıl lanetlerim? rab'bin ykım istemedii kiinin ykım ben nasıl isteyebilirim? kayaların doruundan görüyorum onlar, tepelerden bakıyorum onlara. tek bana yaayan, uluslardan kendini soyutlayan bir halk görüyorum. kim yakup soyunun tozunu ve israil'in dörtte birini sayabilir? doru kiiilerin ölüümüyle öleyim, sonum onlarınki gibi olsun!" balak balam'a, "bana ne yaptın?" dedi, "dümanlarma lanet okuyasın diye seni getirdim. oysa sen onlar kutsadın!" balam, "ben ancak rab'bin söylememi istedi-i eyleri söylemeliyim" diye yantlad. bunun üzerine balak, "ne olur, benimle gel" dedi, "onlar görebilecein baka bir yere gidelim. onların hepsini görmeyeceksin, bir kesimini göreceksin. oradan onlara benim için lanet oku." böylece balak

balam' pisga da'ndaki gözcüler yaylas'na götürdü. orada yedi sunak kurdu, her sunan üstünde birer boayla koş sundu. balam balak'a, "az ötede rab'be danacam, sen burada yakmalk sununun* yanında bekle" dedi. rab balam'a göründü, ne söylemesi gerektiini bildirerek, "balak'a git, ona u haberi ilet" dedi. böylece balam balak'n yanna döndü, onun moav önderleriyle birlikte yakmalk sunusunun yanında durduunu gördü. balak, "rab ne dedi?" diye sordu. balam u bildiriği iletti: "ey balak, uyan ve dinle; ey sippor olu, bana kulak ver. tanr insan deil ki, yalan söylesin; insan soyundan deil ki, düüncesini deitirsin. o söyler de yapmaz m? söz verir de yerine getirmez mi? kutsamak için bana buyruk verildi; o kutsad, ben deitiremem. yakup soyunda suç bulunmad, ne de israil'de kötülük. tanrlar rab aralarındadır, aralarındaki kral olarak adna sevinç çkları atıyorlar. tanr onlar msr'dan çkard, o'nun yaban öküzü gibi gücü var. yakup soyuna yapılan büyü tutmaz; israil'e kar falclık etkili olmaz. imdi yakup ve israil için, tanr neler yaptı! denecek. ite halk bir dii aslan gibi uyanıyor. avn yiyip bitirmedikçe, öldürülenlerin kann içmedikçe rahat etmeyen aslan gibi kalkıyor." bunun üzerine balak, "onlara ne lanet oku, ne de onlar kutsa!" dedi. balam, "rab ne derse onu yapmalıym dememi miydin sana?" diye yanıtladı. sonra balak balam'a, "ne olur, gel, seni baka bir yere götürüyüm" dedi, "olur ki, tanr oradan benim için onlara lanet okumana izin verir." böylece balam' çöle bakan peor da'nın tepesine götürdü. balam, "burada benim için yedi sunak kurup yedi boayla yedi koş hazırla" dedi. balak onun dediğini yaptı, her sunan üstünde birer boayla koş sundu.

24

balam, rab'bin israil halkn kutsamaktan honut olduunu anlayınca, önceden yaptı gibi gidip fala bavurmad, yüzünü çöle çevirdi. bakt, israil'in oymak oymak yerlettiğini gördü. tanr'nın ruhu onun üzerine inince, u bildiriği iletti: "beor olu balam, gözü açılm olan, tanr'nın sözlerini duyan, her eye gücü yeten'in görümlerini gören, yere kapanan, tanr'nın gözlerini açt kii bildiriyor: 'ey yakup soyu, çadırları, ey israil, konutları ne güzel! yayıyorlar vadiler gibi, ırmak kıyısında bahçeler gibi, rab'bin diktii öd acaclar gibi, su kıysındaki sedir acaclar gibi. kovalarından kyslar akacak, tohumlar bol suyla sulanacak. krallar agak'tan büyük olacak, krall yüceltilecek. tanr onlar msr'dan çkard, o'nun yaban öküzü gibi gücü var. düman olan uluslar yiyp bitirecek, kemiklerini parçalayacak, oklarıyla onlar deecekler. aslan gibi, dii aslan gibi yere

çömelir, yatarlar, kim onlar uyandırmaya cesaret edebilir? seni kutsayan kutsansın, seni lanetleyen lanetlensin!" balam'a öfkelenen balak ellerini birbirine vurarak, "dümanlara lanet okuyasın diye seni çardım" dedi, "oysa üç kez onları kutsadın. haydi, hemen evine dön! seni ödüllendireceymi söyletim. ama rab seni ödül almaktan yoksun brakt." balam öyle karlık verdi: "bana gönderdiiin ulaklara, 'balak sarayın altınla, gümülle doldurup bana verse bile, rab'bin buyruundan öte iyi kötü hiçbir ey yapamam. ancak rab ne derse onu söylerim dememi miydim? (ite imdi halkma dönüyorum. gel, bu halkn gelecekte halkna neler yapacan sana bildireyim." sonra balam u bildiriği iletti: "beor olu balam, gözü açılm olan, tanr'nın sözlerini duyan, yüceler yücesi'nin bilgisine kavuan, her eye gücü yeten'in görümlerini gören, yere kapanan, tanr'nın gözlerini açt kii bildiriyor: 'onu görüyorum, ama imdilik deil, ona bakyorum, ama yakından deil. yakup soyundan bir yldz çıkacak, israil'den bir önder yükselecek. moavllar'n alınları, etoullar'nın baları ezcek. düman olan edom ele geçirecek, evet, seir alınacak, ama israil güçlenecek. yakup soyundan gelen kii önderlik edecek, kentte sa kalanlar yok edecek." balam amalekliler'i görünce u bildiriği iletti: "amalek halk uluslar arasında birinciydi, ama sonu ykm olacak." kenliler'i görünce de u bildiriği iletti: "yaadnz yer güvenli, yuvanz kayalarda kurulu; ama, ey kenliler, asurlular sizi tutsak edince, yap yok olacaksınız." balam bildirisini iletmeyi sürdürdü: "ah, bunu yapan tanr'ysa, kim sa kalabilir? kittim kylanndan gemiler gelecek, asur'la ever'i dize getirecekler, kendileri de ykma urayacak." bundan sonra balam kalkıp evine döndü, balak da kendi yoluna gitti.

25

israilliler ittim'de yaarken, erkekleri moavl kadınlarla zina etmeye balad. bu kadınlar kendi ilahlara kurban sunarken israilliler'i de çadırlar. israil halk yiyeceklerden yedi ve onları ilahlara tapt. böylece baal-peor'a balandılar. rab bu yüzden onlara öfkelenildi. musa'ya, "bu halkn bütün önderlerini gündüz benim önümde öldür" dedi, "öyle ki, israil halkna öfkem yatсын." bunun üzerine musa israil yargılarına, "her biriniz kendi adamların arasında baal-peor'a balanmış olanlar öldürün" dedi. o sırada israilli bir adam geldi, musa'nın ve buluma çadır'nın giriinde alayan israil topluluğunun gözü önünde kardeine midyanlı bir kadın getirdi. bunu gören kâhin harun olu elazar olu pinehas topluluktan ayrılıp eline bir mızrak aldı. israilli'nin ardına düerek çadra girdi ve mızra ikisine birden sapladı. mızrak hem israilli'nin, hem de midyanlı kadının karnı delip

geçti. böylece israil'i yok eden hastalk dindi. hastalktan ölenlerin says 24 000 kiyydi. rab musa'ya öyle dedi: "kâhin harun olu elazar olu pinehas israil halkna öfkemin dinmesine neden oldu. çünkü o, aralarında benim adma büyük kskançlık duydu. bu yüzden onlar kskançlıktan bütbütn yok etmedim. ona de ki, 'onunla bir esenlik antlamas yapacam. kendisi ve soyundan gelenler için kalc bir kâhinlik antlamas olacak bu. çünkü o tansr için kskançlık duydu ve israil halknn günâhlarn balatt." midyanl kadnla birlikte öldürülen israili, imonoullar'nn bir aile bayd ve ad salu olu zimri'ydi. öldürülen kadn ise midyanl bir aile ba olan sur'un kz kozbi'ydi. rab musa'ya, "midyanlarn' düman say ve yok et" dedi, ("çünkü peor olaynda ve bunun sonucunda ölümcül hastalk çkt gün öldürülen kzkardeleri midyanl önderin kz kozbi olaynda kurdular tuzaklarla sizi aldatarak dümanca davrandlar."

26

ölümcül hastalk son bulunca rab, musa'yla kâhin harun olu elazar'a, "israil topluluunun ailelerine göre saymn yapn" dedi, "savaabilecek durumdaki yirmi ve daha yukar yataki büttn erkekleri sayn." (bunun üzerine musa'yla kâhin elazar, eria irma'nn yanında, eriha karındaki moav ovalarnda halka, "rab'bin musa'ya verdii buyruk uyarınca, yirmi ve daha yukar yataki erkekleri sayn" dediler. msr'dan çkan israilililer unlard: (israil'in ilk doan ruben'in soyundan gelen rubenoullar: hanok soyundan hanok boyu, pallu soyundan pallu boyu, hesron soyundan hesron boyu, karmi soyundan karmi boyu. ruben boylar bunlard, saylar 43 730 kiyydi. pallu'nun olu eliyav, eliyav'ın oullar nemuel, datan ve aviram'd. bunlar topluluun seçtii, musa'yla harun'a, dolaysyla rab'be bakaldırarak korah'n yandalarına katlan datan'la aviram'd. yer yarlp onlar korah'la birlikte yutunca yok oldular. ate korah'n iki yüz elli yandan yakp yok etti. böylece bakalarna bir uyar oldular. korah'n oullar ise ölmedi. boylarna göre imonoullar unlard: nemuel soyundan nemuel boyu, yamin soyundan yamin boyu, yakin soyundan yakin boyu, zerah soyundan zerah boyu, aul soyundan aul boyu. imon boylar bunlard, saylar 22 200 kiyydi. boylarna göre gadoullar unlard: sefon soyundan sefon boyu, hagi soyundan hagi boyu, uni soyundan uni boyu, ozni soyundan ozni boyu, eri soyundan eri boyu, arot soyundan arot boyu, areli soyundan areli boyu. gad boylar bunlard, saylar 40 500 kiyydi. yahuda'nn iki olu er'le onan kenan ülkesinde ölmüldi. boylarna göre yahudaoullar unlard: ela soyundan ela boyu, peres soyundan peres boyu, zerah soyundan zerah boyu. peres soyundan

gelenler unlard: hesron soyundan hesron boyu, hamul soyundan hamul boyu. yahuda boylar bunlard, saylar 76 500 kiyydi. boylarna göre issakaroullar unlard: tola soyundan tola boyu, puvva soyundan puvva boyu, yauv soyundan yauv boyu, imron soyundan imron boyu. issakar boylar bunlard, saylar 64 300 kiyydi. boylarna göre zevulunoullar unlard: seret soyundan seret boyu, elon soyundan elon boyu, yahleel soyundan yahleel boyu. zevulun boylar bunlard, saylar 60 500 kiyydi. boylarna göre yusuf'un oullar: manae ve efrayim. manae soyundan gelenler: makir soyundan makir boyu -makir gilat'n babasyd- gilat soyundan gilat boyu. gilat soyundan gelenler unlard: iezer soyundan iezer boyu, helek soyundan helek boyu, asriel soyundan asriel boyu, ekem soyundan ekem boyu, emida soyundan emida boyu, hefer soyundan hefer boyu. hefer olu selofhat'n oullar olmad; yalnız mahlâ, noa, hogla, milka ve tirsâ adnda kzlâr vard. manae boylar bunlard, saylar 52 700 kiyydi. boylarna göre efrayim soyundan gelenler unlard: utelah soyundan utelah boyu, beker soyundan beker boyu, tahan soyundan tahan boyu. utelah soyundan gelenler unlard: eran soyundan eran boyu. efrayim boylar bunlard, saylar 32 500 kiyydi. boylarna göre yusuf'un soyundan gelenler bunlard. boylarna göre benyamin soyundan gelenler: bala soyundan bala boyu, abel soyundan abel boyu, ahiram soyundan ahiram boyu, ufam soyundan ufam boyu, hufam soyundan hufam boyu. bala'nn oullar ard'la naaman'd. ard soyundan ard boyu, naaman soyundan naaman boyu. boylarna göre benyamin soyundan gelenler bunlard, saylar 45 600 kiyydi. boylarna göre dan soyundan gelenler unlard: uham soyundan uham boyu. dan boyu buydu. hepsi uham boyundand, saylar 64 400 kiyydi. boylarna göre aer soyundan gelenler: yimna soyundan yimna boyu, yivi soyundan yivi boyu, beria soyundan beria boyu. beria soyundan gelenler: hever soyundan hever boyu, malkiel soyundan malkiel boyu. aer'in serah adnda bir kz vard. aer boylar bunlard, saylar 53 400 kiyydi. boylarna göre naftali soyundan gelenler: yahseel soyundan yahseel boyu, guni soyundan guni boyu, yeser soyundan yeser boyu, illem soyundan illem boyu. boylarna göre naftali boylar bunlard, saylar 45 400 kiyydi. saylan israilililer'in toplam 601 730 erkekti. rab musa'ya öyle dedi: "adlarnn saysna göre ülke bunlara pay olarak bölütürülecek. sayca çok olana büyük, sayca az olana küçük pay vereceksin. her oymaa kii saysna göre pay verilecek. ancak ülke kura ile datlacak. herkesin pay, ata oymann adına göre olacak. küçük, büyük her oymann pay kurayla datlacak." boylarna göre saylan levililer unlard: geron soyundan geron boyu,

kehat soyundan kehat boyu, merari soyundan merari boyu. onlar da levili boylard: livni boyu, hevron boyu, mahli boyu, mui boyu, korah boyu. kehat amram'n babasyd. amram'n kars msr'da doan, levi soyundan gelme yokevet'ti. amram'a harun'u, musa'y ve kzkardeleri miryam' dourdu. harun nadav, avihiu, elazar ve itamar'n babasyd. nadav'la avihiu rab'bin önünde kurallara aykır bir ate sunarken öldüler. levililer'den saylan bir aykır ve daha yukar yataki bütün erkekler 23 000 kiyydi. bunlar öbür israilliler'le birlikte saylanmadlar. çünkü öbür israilliler arasında onlara pay verilmemiti. eria irma yanında, eriha karsındaki moav ovalarında musa'yla kâhin elazar'n saydıklar israilliler bunlard. ancak, bu saylanların arasında musa'yla kâhin harun'un sina çölü'nde saym olduğu israilliler'den kimse yoktu. çünkü rab o dönemde sayım yapılan israilliler'in kesinlikle çölde öleceğini söylemiti. onlardan yefunne olu kalev'le nun olu yeu'dan baka kimse sa kalmamti.

27

yusuf olu manae'nin boylarından manae olu makir olu gilat olu hefer olu selofhat'n mahla, noa, hogla, milka, tirsadındaki kzlar, buluma çadr'nn girişinde musa'nn, kâhin elazar'n, önderlerin ve bütün topluluğun önüne gelip öyle dediler: ("babamz çölde öldü. rab'be bakaldran korah'n yandalar arasında deildi. ilemi olduğu günahından ötürü öldü. oullar olmad. erkek çocuğu olmad diye babamzn ad kendi boyu arasından neden yok olsun? babamzn kardeleri arasında bize de mülk verin." musa onların davasını rab'be götürdü. rab musa'ya öyle dedi: "selofhat'n kralı doru söylüyor. onlara amcalarıyla birlikte miras olarak mülk verecek, babalarının mirasını onlara aktaracaksn. "israilliler'e de ki, 'bir adam erkek çocuğu olmadan ölürse, mirasın kznı vereceksiniz. kızı yoksa mirasın kardelerine, kardeleri yoksa amcalarına vereceksiniz. amcalar da yoksa, mirasın bal olduğu boyda kendisine en yakın akrabasına vereceksiniz. yakın miras mülk edinsin. musa'ya verdimi buyruk uyarınca, israilliler için kesin bir kural olacak bu." bundan sonra rab musa'ya, "haavarım dalk bölgesine çık, israilliler'e vereceğim ülkeye bak" dedi, "ülkeyi gördükten sonra, aabeyin harun gibi sen de ölüp atalarına kavuacaksın. çünkü ikiniz de zin çölü'nde buyruuma karşı çıkmaz. topluluk sularda bana bakaledrında, onların önünde kutsalım önemsemediniz." - bunlar zin çölü'ndeki kade'te meriva sularlardı. musa, "bütün insan ruhlarını tanırsın rab bu topluluğa bir önder atarsın" diye karlık verdi, ("o kii topluluğun önünde yürüsün ve topluluğu yönetsin. öyle ki, rab'bin topluluğu çobansız koyunlar gibi kalmasın." bunun üz-

erine rab, "kendisinde rab'bin ruhu bulunan nun olu yeu'yu yanna al, üzerine elini koy" dedi, "onu kâhin elazar'la bütün topluluğun önüne çıkar ve hepsinin önünde görevlendir. bütün israil topluluğu sözünü dinlesin diye ona yetkenden ver. kâhin elazar'n önüne çıkacak; kâhin, yeu için urim* aracılığıyla rab'be danacak. bu yöntemle elazar yeu'yu ve bütün halkı yönlendirecek." musa rab'bin kendisine buyurduğu gibi yaptı. yeu'yu kâhin elazar'n ve bütün topluluğun önüne götürdü. rab'bin buyruu uyarınca ellerini üzerine koyarak onu görevlendirdi.

28

rab musa'ya öyle dedi: "israilliler'e buyur ve de ki, 'bana sunacanz sunuyu -yaklan sunu ve beni honut eden koku olarak sunacanz yiyecei- belirlenen zamanda sunmaya dikkat edeceksiniz. onlara de ki, 'rab'be sunacanz yaklan sunu udur: günlük yakmalk sunu* olarak her gün bir yanda kusursuz iki erkek kuzu sunacaksnz. kuzunun birini sabah, öbürünü akamüstü sunun. kuzuyla birlikte tahl sunusu* olarak dörtte bir hin skma zeytinyayla yorulmu onda bir efa ince un sunacaksnz. günlük yakmalk sunu, sina da'nda balatlan, rab'bi honut eden koku olarak yaklan sunudur. kuzuyla birlikte dökmelik sunu olarak dörtte bir hin*fah* içki sunacaksnz. dökmelik sunuyu rab için kutsal yerde dökeceksiniz. öbür kuzuyu akamüstü, yaklan sunu ve rab'bi honut eden koku olarak, sabahki gibi tahl sunusu ve dökmelik sunuyla birlikte bana sunacaksnz." "abat günü* bir yanda kusursuz iki erkek kuzuyla birlikte tahl sunusu* olarak zeytinyayla yorulmu onda iki efa ince un ve onun dökmelik sunusunu sunacaksnz. günlük yakmalk sunuyla* dökmelik sunusu dnda, her abat günü sunulan yakmalk sunu budur." "her ayn ilk günü, rab'be yakmalk sunu* olarak iki boa, bir koç ve bir yanda kusursuz yedi erkek kuzu sunacaksnz. her boayla birlikte tahl sunusu* olarak zeytinyayla yorulmu onda üç efa ince un; koçla birlikte tahl sunusu olarak zeytinyayla yorulmu onda iki efa ince un; her kuzuyla da tahl sunusu olarak zeytinyayla yorulmu onda bir efa ince un sunacaksnz. bu, rab'bi honut eden koku, yaklan sunu ve yakmalk sunu olacaktır. her boayla dökmelik sunu olarak yarm hin, koçla üçte bir hin, her kuzuyla dörtte bir hin arap sunacaksnz. yıl boyunca her yeni ay'da yapılacak yakmalk sunu budur. günlük yakmalk sunuyla dökmelik sunusu dnda, rab'be günah sunusu olarak bir teke sunulacak." "rab'bin fsh* kurban birinci ayn* on dördüncü günü kesilmelidir. on beinci gün bayram olacaktır; yedi gün mayasız eklemek yiyeceksiniz. ilk gün kutsal toplantı

düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksınız. rab için yaklan sunu, yakmalk sunu* olarak iki boa, bir koç ve bir yanda yedi erkek kuzu sunacaksınız. sunacanz hayvanlar kusursuz olmal. her boayla birlikte tahl sunusu* olarak zeytinyayla yorulmu onda üç efa, koçla onda iki efa, her kuzuyla onda bir efa ince un sunacaksınız; (günahlarnz balatmak için de günah sunusu* olarak bir teke sunacaksınız. her sabah sunacanz günlük yakmalk sunuya ek olarak bunlar da sunacaksınız. böylece her gün rab'bi honut eden koku olarak yaklan yiyecek sunusunu yedi gün sunacaksınız. bunu günlük yakmalk sunuyla dökmelik sunusuna ek olarak sunacaksınız. yedinci gün kutsal toplant düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksınız." "ilk ürünleri kutlama günü, haftalar bayram'nda* rab'be yeni tahl sunusu* sunduunuzda kutsal toplant düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksınız. rab'bi honut eden koku, yakmalk sunu* olarak iki boa, bir koç ve bir yanda yedi erkek kuzu sunacaksınız. her boayla birlikte tahl sunusu olarak zeytinyayla yorulmu onda üç efa, koçla birlikte onda iki efa, her kuzuyla da onda bir efa ince un sunacaksınız; (günahlarnz balatmak için de bir teke sunacaksınız. günlük yakmalk sunuyla tahl sunusuna ek olarak bunlar dökmelik sunuyla birlikte sunacaksınız. sunacanz hayvanlar kusursuz olmal."

29

"yedinci ayn* birinci günü kutsal toplant düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksınız. o gün sizin için boru çalma günü olacak. rab'bi honut eden koku, yakmalk sunu* olarak kusursuz bir boa, bir koç ve bir yanda yedi erkek kuzu sunacaksınız. boayla birlikte tahl sunusu* olarak zeytinyayla yorulmu onda üç efa, koçla birlikte onda iki efa, her kuzuyla da onda bir efa ince un sunacaksınız. (günahlarnz balatmak için de günah sunusu* olarak bir teke sunacaksınız. kurala göre sunacanz aylık ve günlük yakmalk sunuyla dökmelik sunulara, tahl sunularna ek olarak bunlar sunacaksınız. bunlar rab'bi honut eden koku olarak yaklan sunulardır." "yedinci ayn* onuncu günü kutsal bir toplant düzenleyeceksiniz. o gün isteklerinizi denetleyecek, hiç i yapmayacaksınız. rab'bi honut eden koku, yakmalk sunu* olarak bir boa, bir koç ve bir yanda yedi erkek kuzu sunacaksınız. sunacanz hayvanlar kusursuz olmal. boayla birlikte tahl sunusu* olarak zeytinyayla yorulmu onda üç efa, koçla birlikte onda iki efa, her kuzuyla da onda bir efa ince un sunacaksınız. günah sunusu* için bir teke sunacaksınız. günahlarnz balatmak için sunulan günah sunusu, günlük yakmalk sunuyla dök-

melik ve tahl sunularna ek olarak bunlar da sunacaksınız." "yedinci ayn* on beinci günü kutsal bir toplant düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksınız. bu bayram rab'bin onuruna yedi gün kutlayacaksınız. rab'bi honut eden koku olarak yaklan sunu, yakmalk sunu* olarak on üç boa, iki koç ve bir yanda on dört erkek kuzu sunacaksınız. bu hayvanlar kusursuz olmal. her boayla birlikte tahl sunusu* olarak zeytinyayla yorulmu onda üç efa, her koçla birlikte onda iki efa, her kuzuyla da onda bir efa ince un sunacaksınız. (günah sunusu* için bir teke sunacaksınız. bu sunular günlük yakmalk sunuyla tahl sunularna ve dökmelik sunulara ek olacak. "ikinci gün kusursuz on iki boa, iki koç ve bir yanda on dört erkek kuzu sunacaksınız. boa, koç ve kuzularla saysna göre istenilen tahl sunularn ve dökmelik sunular sunacaksınız. günah sunusu için bir teke sunacaksınız. bu sunular günlük yakmalk sunuyla tahl sunularna ve dökmelik sunulara ek olacak. "üçüncü gün kusursuz on bir boa, iki koç ve bir yanda on dört erkek kuzu sunacaksınız. boa, koç ve kuzularla saysna göre istenilen tahl sunularn ve dökmelik sunular sunacaksınız. günah sunusu için bir teke sunacaksınız. bu sunular günlük yakmalk sunuyla tahl sunularna ve dökmelik sunulara ek olacak. "dördüncü gün kusursuz on boa, iki koç ve bir yanda on dört erkek kuzu sunacaksınız. boa, koç ve kuzularla saysna göre istenilen tahl sunularn ve dökmelik sunular sunacaksınız. günah sunusu için bir teke sunacaksınız. bu sunular günlük yakmalk sunuyla tahl sunularna ve dökmelik sunulara ek olacak. "beinci gün kusursuz dokuz boa, iki koç ve bir yanda on dört erkek kuzu sunacaksınız. boa, koç ve kuzularla saysna göre istenilen tahl sunularn ve dökmelik sunular sunacaksınız. günah sunusu için bir teke sunacaksınız. bu sunular günlük yakmalk sunuyla tahl sunularna ve dökmelik sunulara ek olacak. "altıncı gün kusursuz sekiz boa, iki koç ve bir yanda on dört erkek kuzu sunacaksınız. boa, koç ve kuzularla saysna göre istenilen tahl sunularn ve dökmelik sunular sunacaksınız. günah sunusu için bir teke sunacaksınız. bu sunular günlük yakmalk sunuyla tahl sunularna ve dökmelik sunulara ek olacak. "sekizinci gün bir toplant düzenleyecek, gündelik ilerinizi yapmayacaksınız. yakmalk sunu, yaklan sunu, rab'bi honut eden koku olarak kusursuz bir boa, bir koç ve bir yanda yedi erkek kuzu sunacaksınız. boa, koç ve kuzularla saysna

göre istenilen tahl sunularn ve dökmelik sunular sunacaksnz. günah sunusu için bir teke sunacaksnz. bu sunular günlük yakmalk sunuyla tahl sunularna ve dökmelik sunulara ek olacak. "adadnz adaklar ve gönülden verdiiniz sunularn yansra, bayramlarnzda rab'be yakmalk, tahl, dökmelik ve esenlik sunularnz* olarak bunlar sunun." musa rab'bin kendisine buyurdu her eyi israilliler'e anlatt.

30

musa israil'in oymak önderlerine öyle dedi: "rab öyle buyurdu: 'eer bir adam rab'be adak adar ya da ant içerek kendini yükümlülük altna sokarsa, verdii sözü bozmayacak, azndan her çkan yerine getirecek. "genç bir kadn babasn evindeyken rab'be adak adar ya da kendini yükümlülük altna sokarsa, babas da onun rab'be adad ada ve kendini yükümlülük altna soktuunu duyar, ona kar çkmazsa, kadnn adad adaklar ve kendini altna soktuu yükümlülük geçerli saylacak. ama babas bunlar duyduu gün engel olursa, kadnn adad adaklar ve kendini altna soktuu yükümlülük geçerli saylmayacak; rab onu balayacak, çünkü babas ona engel olmuştur. "eer kadn adak adadktan ya da düşünmeden kendini yükümlülük altna soktuktan sonra evlenirse, kocas da bunu duyar ve aynı gün ona kar çkmazsa, adad adaklar ve kendini altna soktuu yükümlülük geçerli saylacak. ama kocas bunu duyduu gün engel olur, kadnn adad ada ya da düşünmeden kendini altna soktuu yükümlülüü geçerli saymazsa, rab kadn balayacaktır. "dul ya da boanm bir kadnn adad adak, kendini yükümlülük altna soktuu her ey geçerli saylacak. "eer bir kadn evliyken bir adak adar ya da ant içerek kendini yükümlülük altna sokarsa, kocas da bunu duyar, kar çkmaz, ona engel olmazsa, kadnn adad bütün adaklar ya da kendini altna soktuu her yükümlülük geçerli saylacak. ama kocas bunlar duyduu gün engel olursa, kadnn adad bütün adaklar ve kendini altna soktuu yükümlülük geçerli saylmayacak. kocas geçersiz klmtr, rab kadn balayacak. kocas, kadnn kendi isteklerini denetlemesi için adad ada ya da ant içerek kendini altna soktuu yükümlülüü onaylayabilir ya da geçersiz klabilir. eer kocas bir gün içinde bu konuda ona kar çkmazsa, bütün adakların ya da yükümlülüklerini onaylam olur. onlar duyduu gün kadna kar çkmamakla onaylam saylr. eer onlar duyduktan bir süre sonra engel olursa, kadnn suçundan kocas sorumlu olacaktır." erkekler kars, babayla evinde yaayan genç kz arasındaki iliki konusunda rab'bin musa'ya buyurduu kurallar bunlardr.

rab musa'ya, "midyanllar'dan israilliler'in öcünü al; sonra ölüp atalarına kavuacaksn" dedi. (bunun üzerine musa halka, "midyanllar'a kar savamak ve onlardan rab'bin öcünü almak üzere aranzdan adamlar silahlandırın" dedi, "savaa israil'in her oymandan bin kii gönderin." böylece israil'in her oymandan biner kii olmak üzere 12.000 kii seçilip savaa hazırlandı. musa onlar -her oymaktan biner kiyyi- ve kâhin elazar olu pinehas' savaa gönderdi. pinehas yanna kutsal yere ait baz eyalar ve çar borazanların aldı. rab'bin musa'ya verdii buyruk uyarınca, midyanllar'a savaa açp bütün erkekleri öldürdüler. öldürdükleri arasında be midyan kral -evi, rekem, sur, hur ve reva- da vardı. beor olu balam' da kılça öldürdüler. midyanlı kadınlarla çocukların tutsak alıp bütün hayvanların, sürülerini, malların yamalandı. midyanllar'n yaad bütün kentleri, obalar atee verdiler. insanlar, hayvanlar, yamalanm bütün mallarınanlara aldılar. tutsaklarla yamalanm mallar eria irma'nın yanında, eriha karsında, moav ovalarındaki ordugahta konaklayan musa'yla kâhin elazar ve israil topluluuna getirdiler. musa, kâhin elazar ve topluluun önderleri onlar karlamak için ordugahn dna çıktılar. musa savatan dönen ordu komutanlarına -binbalara, yüzbalara- öfkeleni. onlara, "bütün kadınlar sa m braktnz?" diye çkt, "bu kadınlar balam'n verdii öde uyarak peor olaynda israilliler'in rab'be ihanet etmesine neden oldular. bu yüzden rab'bin topluluu arasında ölümcül hastalk bağösterdi. imdi bütün erkek çocuklar ve erkeklerle yatm kadınlar öldürün. yalnız erkeklerle yatmam genç kızlar kendiniz için sa braktnz." aranzda birini öldüren ya da öldürülen birine dokunan herkes yedi gün ordugahn dnda kalsn. üçüncü ve yedinci gün kendinizi de tutsaklarınza da gınahtan arndracaksnz. her giysiyi, deriden, keç kıldan, tahtadan yapılm her nesneyi arndracaksnz." bundan sonra kâhin elazar, savatan dönen askerlere, "rab'bin musa'ya buyurduu yasann kuralı udur" dedi, "altın, gümüş, tuncu*, demiri, kalay, kurunu -ateer dayankl her nesneyi- ateten geçireceksiniz; ancak bundan sonra temiz saylacak. ayrıca temizlenme suyuyla da arndracaksnz. atee dayankl olmayan nesneleri sudan geçireceksiniz. (yedinci gün giysilerinizi kayın. böylece temiz saylacaksnz. sonra ordugaha girebilirsiniz." rab musa'ya öyle dedi: "sen, kâhin elazar ve topluluun aile balar ele geçirilen insanlarla hayvanlar saylacaksnz. ele geçirilenleri savaa katlan askerlerle topluluun geri kalan arasında paylatracaksnz. savaa katlan askerlere diyen paydan -insan, sr, eek, davardan- vergi olarak rab'be be yüzde bir pay ayracaktı.

sn. bu vergiyi askerlere düen yar paydan alacak, rab'be armaan olarak kâhin elazar'a vereceksin. öbür israilililer'e düen yardan, gerek insanlardan, gerek hayvanlardan -sr, eek, davardan- ellide birini alp rab'bin konutu'nun hizmetinden sorumlu olan levililer'e vereceksin." musa'yla kâhin elazar rab'bin musa'ya buyurduu gibi yaptılar. savaa katlan askerlerin ele geçirdiklerinden kalanlar unlard: 675 000 davar, 72 000 sr, 61 000 eek, erkekle yatmam 32 000 kz. savaa katlan askerlere düen yar pay da uydu: 337 500 davar, bunlardan rab'be vergi olarak 675 davar verildi; 36 000 sr, bunlardan rab'be vergi olarak 72 sr verildi; 30 500 eek, bunlardan rab'be vergi olarak 61 eek verildi; 16 000 kii, bunlardan rab'be vergi olarak 32 kii verildi. musa, rab'bin kendisine buyurduu gibi, rab'be ayrılan vergiyi kâhin elazar'a verdi. musa'nın savaa katlan askerlerden alp israilililer'e ayrd yar pay uydu: topluluu düen yar pay 337 500 davar, 36 000 sr, 30 500 eek, 16 000 kii. musa, rab'bin kendisine buyurduu gibi, israilililer'e düen yar paydan her elli küiden ve hayvandan birini alp rab'bin konutu'nun hizmetinden sorumlu olan levililer'e verdi. ordu komutanlar -binbalar ve yüzbalar- musa'ya gidip, "efendimiz, yönetimimiz altındaki askerleri saydk, eksik yok" dediler, "ite, ele geçirdiğimiz altın eyalar -pazbentleri, bilezikleri, yüzükleri, küpeleri, kolyeleri- getirdik. günahlarımız balatmak için bunlar rab'be sunuyoruz." musa'yla kâhin elazar altın, her tür iletmi altın eyay onlardan aldılar. binba ve yüzbalardan alp rab'be armaan olarak sunduklar altının toplam arl 16 750 ekeldi. savaa katlan her asker kendine yamalanm maldan almt. musa'yla kâhin elazar binba ve yüzbalardan aldılar altın israilililer için rab'bin önünde bir anmsatma sunusu olarak buluma çadır'na getirdiler.

32

çok sayıda hayvan olan rubenliler'le gadllar yazer ve gilat topraklarını hayvanlar için uygun bir yer olduunu gördüler. musa'yla kâhin elazar'a ve topluluğun önderlerine giderek, "rab'bin yadrmıyla israil halkının ele geçirdii atarot, divon, yazer, nimra, hebon, elale, sevam, nevo, beon kentlerini içeren bölge hayvanlar için uygun bir yer" dediler, "kullarınız da hayvanlar var. ((bizden hunut kaldysanz, bu ülkeyi mülk olarak bize verin ki, eria ırma'nın kar yakasına geçmek zorunda kalmayalım." musa, "israili kardeşleriniz savaa giderken siz burada m kalacaksınız?" diye karlk verdi, "rab'bin kendilerine verecei ülkeye giden israilililer'in neden cesaretini kıyorsunuz? ülkeyi aratrsnlar diye kade-barnea'dan gönderdim babalarınız

da aynı eyi yaptılar. ekol vadisi'ne kadar gidip ülkeyi gördükten sonra, rab'bin kendilerine verecei ülkeye gitmemeleri için israilililer'in gözünü korkuttular. o gün rab öfkelenerek öyle ant içti: 'madem bütün yükleriyle ardıma yürümediler, msr'dan çkanlardan yirmi ve daha yukarı yatakların hiçbirini ibrahim'e, ishak'a, yakup'a ant içerek söz verdim ülkeyi görmeyecek. kenaz soyundan yefunne olu kalev'le nun olu yeu'dan bakas oray görmeyecek. çünkü onlar bütün yükleriyle ardıma yürüdüler. israilililer'e öfkelenen rab, gözünde kötülük yapan o kuak büsbütün yok oluncaya dek krk yıl onlar çölde dolatır. "ite, ey günahkârlar soyu, babalarınızın yerine siz geçtiniz ve rab'bin israil'e daha çok öfkelenmesine neden oluyorsunuz. eer o'nun ardına yürümekten vazgeçerseniz, bütün bu halk yine çölde brakacak; siz de bu halkın yok olmasına neden olacaksınız." gadllar'la rubenliler musa'ya yaklap, "burada hayvanlarımız için allar yapmamıza, çocuklarımız için yeniden kentler kurmamıza izin ver" dediler, "kendimizin de hemen silahlanıp israilililer'i kendilerinin olacak ülkeye götürünceye dek onlara öncülük edeceğiz. ülke halk yüzünden çocuklarımız surlu kentlerde yaayacak. her israili mülküne kavumadan evlerimize dönmeyeceiz. eria ırma'nın kar yakasında onlarla birlikte mülk almayacak, çünkü bizim payımız eria ırma'nın dou yakasına düdü." musa öyle yanıtladı: "bu söylediklerinizi yapar, rab'bin önünde savaa gitmek üzere silahlanıp rab dumanların kovuncaya dek hepiniz o'nun önünde eria ırma'nın kar yakasına silahlı olarak geçerseniz, ülke ele geçirildiinde dönebilir, rab'be ve israil'e kar yükümlülüğünüzden özgür olursunuz. rab'bin önünde bu topraklar sizin olacaktır. "ama söylediklerinizi yapmazsanız, rab'be kar günah ilemi olursunuz; günahınızın cezasını çekececeğiniz bilmelisiniz. çocuklarınız için yeniden kentler kurun, davarlarınız için allar yapın. yeter ki, verdiğiniz sözü yerine getirin." gadllar'la rubenliler, "efendimiz, bize buyurduğun gibi yapacak" diye yanıtladılar, "çocuklarımız, sralarımızla öbür hayvanlarımız burada, gilat kentlerinde kalacak. ama buyurduğun gibi, silahlanm olan herkes rab'bin önünde savamak üzere kar yakaya geçecek." musa gadllar'la rubenliler hakkında kâhin elazar'a, nun olu yeu'ya ve israil oymaklarının aile balarna buyruk verdi. öyle dedi: "gadllar'la rubenliler'den silahlanm olan herkes rab'bin önünde sizinle birlikte eria ırma'nın kar yakasına geçerse, ülkeyi de ele geçirirseniz, gilat bölgesini miras olarak onlara vereceksiniz. ama silahlanm olarak sizinle rman kar yakasına geçmezlerse, kenan ülkesinde sizinle miras alacaklar." gadllar'la rubenliler, "rab'bin bize buyurduğunu yapacak" dediler, "silahlanm olarak rab'bin önünde kenan ülkesine gide-

ceiz. ama alacamz mülk eria ırma'nın dou yakannda olacak." böylece musa gadllar'la rubenliler'e ve yusuf olu manae oymann yarsna amorlular'n kral sihon'un ülkesiyle baan kral og'un ülkesini ve çevrelerindeki topraklarla kentleri verdi. gadllar surlu divon, atarot, aroer, atrot-ofan, yazer, yogboha, beytnimra ve beytharan kentlerini yeniden kurdular, davarlar için allar yaptılar. ((rubenliler hebon, elale, kiryatayim, nevo, baal-meon -bu son iki ad deitirildi- ve sivma kentlerini yeniden kurdular. kurdular kentlere yeni adlar verdiler. (manae olu makir'in soyundan gelenler gidip gilat' ele geçirerek, orada yaayan amorlular' kovdular. böylece musa gilat' manae olu makir'in soyundan gelenlere verdi; onlar da oraya yerlettiler. manae soyundan yair gidip amorlular'n yerleim birimlerini ele geçirdi ve bunlara havvot-yair adn verdi. novah da kenat'la çevresindeki köyleri ele geçirerek oraya kendi adn verdi.

33

musayla harun önderliinde birlikler halinde msr'dan çkan israiliiler srasyla aadaki yolculuklar yaptılar. musa rab'bin buyruu uyarınca srasyla yapılan yolculuklar kayda geçirdi. yapılan yolculuklar unlarđr: israiliiler fsh* kurbannn ertesini günü -birinci ayn* on beinci günü- msrllar'n gözü önünde zafer havas içinde ramses'ten yola çktılar. o srada msrllar rab'bin yok ettiğ ilk doan çocukların gömüyorlardı; rab onların ilahlarn yargıladı. israiliiler ramses'ten yola çkp sukkot'ta konakladılar. sukkot'tan ayrılıp çöl kenarındaki etam'da konakladılar. etam'dan ayrılıp baal-sefon'un dousundaki pi-hahiro'ta döndüler, migdol yakınlarında konakladılar. pi-hahiro'tan ayrılıp denizden çöle geçtiler. etam çölünde üç gün yürüdükten sonra mara'da konakladılar. mara'dan ayrılıp on iki su kayna ve yetmi hurma aac olan elim'e giderek orada konakladılar. elim'den ayrılıp kzldeniz* kıysında konakladılar. kzldeniz'den ayrılıp sin çölünde konakladılar. sin çölünden ayrılıp dofka'da konakladılar. dofka'dan ayrılıp alu'ta konakladılar. alu'tan ayrılıp refidim'de konakladılar. orada halk için içecek su yoktu. refidim'den ayrılıp sina çölünde konakladılar. sina çölünden ayrılıp kivrot-hattaava'da konakladılar. kivrot-hattaava'dan ayrılıp haserot'ta konakladılar. haserot'tan ayrılıp ritma'da konakladılar. ritma'dan ayrılıp rimmon-peres'te konakladılar. rimmon-peres'ten ayrılıp livna'da konakladılar. livna'dan ayrılıp rissa'da konakladılar. rissa'dan ayrılıp kehelata'da konakladılar. kehelata'dan ayrılıp efer da'ında konakladılar. efer da'ından ayrılıp harada'da konakladılar. harada'dan ayrılıp makhelot'ta konakladılar. makhelot'tan ayrılıp tahat'ta

konakladılar. tahat'tan ayrılıp terah'ta konakladılar. terah'tan ayrılıp mitka'da konakladılar. mitka'dan ayrılıp hamona'da konakladılar. hamona'dan ayrılıp moserot'ta konakladılar. moserot'tan ayrılıp bene-yaakan'da konakladılar. bene-yaakan'dan ayrılıp hor-hagidgat'ta konakladılar. hor-hagidgat'tan ayrılıp yotvata'da konakladılar. yotvata'dan ayrılıp avrona'da konakladılar. avrona'dan ayrılıp esyon-gever'de konakladılar. esyon-gever'den ayrılıp zin çölünde -kade'te- konakladılar. kade'ten ayrılıp edom snrındaki hor da'ında konakladılar. kâhin harun rab'bin buyruu uyarınca hor da'na çktı. israiliiler'in msr'dan çklarnn kırkncı yıl, beinci ayn birinci günü orada öldü. hor da'ında öldüğünde harun 123 yandıydı. kenan ülkesinin negev bölgesinde yaayan kenanl arat kral israiliiler'in geldiini duydu. israiliiler hor da'ından ayrılıp salmona'da konakladılar. salmona'dan ayrılıp punon'ta konakladılar. punon'dan ayrılıp ovot'ta konakladılar. ovot'tan ayrılıp moav snrındaki iye-haavarim'de konakladılar. iyim'den ayrılıp divon-gad'ta konakladılar. divon-gad'dan ayrılıp almon-divlatayma'da konakladılar. almon-divlatayma'dan ayrılıp nevo yakınlarındaki haavarim dalk bölgesinde konakladılar. haavarim dalk bölgesinden ayrılıp eria ırma yanında, eriha karsındaki moav ovalarında konakladılar. eria ırma boyunca beythayemot'tan avel-haittim'e kadar moav ovalarında konakladılar. orada, eria ırma yanında eriha karsındaki moav ovalarında rab musay'a öyle dedi: "israiliiler'e de ki, 'eria ırma'ndan kenan ülkesine geçince, ülkede yaayan bütün halk kovacaksınız. oyma ve dökme putları yok edecek, tapınma yerlerini yıkacaksınız. ülkeyi yurt edinecek, oraya yerleceksiniz; çünkü mülk edinesiniz diye oray size verdim. ülkeyi boylarınız arasında kurayla paylaacaksınız. büyük boya büyük pay, küçük boya küçük pay vereceksiniz. kurada kime ne çkarsa, oras onun olacak. datm atalarınız oymaklarına göre yapacaksınız. "ama ülkede yaayanlar kovmazsanız, orada braktınız halk gözlerinizde kanca, böürlerinizde diken olacak. yaaycaınız ülkede size sknt verecekler. ben de onlara yapmay tasarladım size yapacam."

34

rab musay'a öyle dedi: "israiliiler'e de ki, 'mülk olarak size düşecek kenan ülkesine girince, snrlarınız öyle olacak: "güney snrınız zin çölünden edom snr boyunca uzanacak. douda, güney snrınız lut gölü'nün ucundan balayacak, akrep geçidi'nin güneyinden zin'e geçip kade-barnea'nın güneyine dek uzanacak. oradan hasar-addar'a ve asmon'a, oradan da msr vadisi'ne uzanarak akdeniz'de son bulacak. "bat snrınız akdeniz ve kıys

olacak. batda snrnz bu olacak. "kuzey snrnz akdeniz'den hor da'na dek uzanacak. hor da'ndan levo-hamat'a, oradan sedat'a, zifron'a doru uzanarak hasar-enan'da son bulacak. kuzeyde snrnz bu olacak. "dou snrnz hasar-enan'dan efam'a dek uzanacak. snrnz efam'dan ayin'in dousundaki rivla'ya dek inecek. oradan kinneret gölü'nün*f* dou kysndaki yamaçlara dek uzanacak. oradan eria irma boyunca uzanacak ve lut gölü'nde son bulacak. "her yandan ülkenizin snrlar bu olacaktr." musa israililer'e, "miras olarak kurayla paylatracanz ülke budur" dedi, "rab'bin buyruu uyarınca ülke dokuz oymakla bir yarm oymak arasında paylatracak. çünkü ruben oymana bal ailelerle gad oymana bal aileler ve manae oymann öbür yars mülklerini aldılar. bu iki oymakla yarm oymak mülklerini eriha'nın karsındaki eria irma'nın dousunda aldılar." rab musa'ya öyle dedi: "ülkeyi mülk olarak aranzda paylatracak adamlar unlardır: kâhin elazar ve nun olu yeu. ülkeyi mülk olarak paylatrmalar için her oymaktan birer önder görevlendirin. u adamlar görevlendireceksiniz: "yahuda oymandan yefunne olu kaley, imon oymandan ammihut olu emuel, benyamin oymandan kison olu elidat, dan oymandan yogli olu önder bukki, yusufoullar'ndan: manae oymandan efot olu önder hannel, efrayim oymandan iftan olu önder kemuel, zevulun oymandan parnak olu önder elisafan, issakar oymandan azzan olu önder paltiel, aer oymandan elomi olu önder ahihut, naptali oymandan ammihut olu önder pedahel." kenan ülkesinde israililer'e mülkü paylatrmalar için rab'bin görevlendirdii adamlar bunlard.

35

rab eria irma yanında eriha karsındaki moav ovalarında musa'ya öyle dedi: "israililer'e buyruk ver, alacaklar mülkten oturmalar için levililer'e kentler versinler. kentlerin çevresinde otlaklar da vereceksiniz. böylece yaamak için levililer'in kentleri olacak; srlar, sürüleri, öbür hayvanlar için otlaklar da olacak. "levililer'e vereceğiniz kentlerin çevresindeki otlaklar kent surundan bin arn uzaklıkta olacak. kent ortada olmak üzere, kent dndan douda iki bin arn, güneyde iki bin arn, batda iki bin arn, kuzeyde iki bin arn ölçeceksiniz. bu bölge kentler için otlak olacak." "levililer'e vereceğiniz kentlerden alts snak kent olacak; öyle ki, adam öldüren biri oraya kaçabilsin. ayrıca levililer'e krk iki kent daha vereceksiniz. levililer'e otlaklarıyla birlikte toplam krk sekiz kent vereceksiniz. israililer'in mülkünden levililer'e vereceğiniz kentler her oymaa düen pay oranında olsun. çok kenti olan oymak çok, az kenti olan oymak az sayıda

kent verecek." rab musa'yla konuşmasn öyle sürdürdü: "israililer'e de ki, 'eria irma'ndan geçip kenan ülkesine girince, snak kentler olarak baz kentler seçin. öyle ki, istemeyerek birini öldüren kii oraya kaçabilsin; öç alacak kiiden kaçp snacak bir yeriniz olsun. böylece adam öldüren kii topluluun önünde yargılanmadan öldürülmesin. vereceğiniz bu alt kent sizin için snak kentler olacak. snak kentlerin üçünü eria irma'nın dousundan, üçünü de kenan ülkesinden seçeceksiniz. bu alt kent israililer ve aralarında yaayan yabancılarla yerli olmayan konuklar için snak kentler olacak. öyle ki, istemeyerek birini öldüren kii oraya kaçabilsin. "eer biri demir bir aletle baka birine vurur, o kii de ölürse, adam katildir ve kesinlikle öldürülecektir. birinin elinde adam öldürebilecek bir ta varsa, bu tala baka birine vurursa, o kii de ölürse, adam katildir ve kesinlikle öldürülecektir. ya da elinde adam öldürebilecek tahtadan bir alet varsa, bununla birine vurursa, o kii de ölürse, adam katildir ve kesinlikle öldürülecektir. ölenin öcünü alacak kii, katili öldürecektr; onunla karlanca onu öldürecektr. eer biri baka birine besledii kinden ötürü onu iter ya da bile bile ona bir nesne frlatrsa, o kii de ölürse, ya da besledii kinden ötürü onu yumruklar, o kii de ölürse, vuran kii kesinlikle öldürülecektir; katildir. ölenin öcünü alacak kii katille karlanca onu öldürecektr. "eer biri bir bakasna kin beslemedi halde ansnz onu iter ya da istemeyerek ona bir nesne frlatrsa, ya da onu görmeyen üzerine öldürebilecek bir ta düürürse, o kii de ölürse, öldüren ölene kin beslemediinden ve ona zarar vermek istemediinden, topluluk adam öldürenle kan öcünü alacak kii arasında u kurallar uyarınca karar verecek: topluluk adam öldüreni kan öcü alacak kiinin elinden korumak ve kaçm olduu snak kente geri göndermeli. kii kutsal yala meshedilmi* bakâhının ölümüne dek orada kalmalıdır. "ama adam öldüren kaçm olduu snak kentin snrn geçer, kan öcü alacak kii de onu snak kentin snrında görür, kan öcü alacak kii öldüreni öldürürse suçlu sayılmayacaktır. çünkü adam öldüren, bakâhının ölümüne dek snak kente kalmaz. ancak onun ölümünden sonra kendi toprana dönebilir. "bunlar kuaklar boyunca yaadnz her yerde sizin için kesin kural olacaktır. "adam öldüren, tankların tankıyla öldürülecek, bir tek kiinin tankıyla öldürülemeyecektir. "ölümü hak etmi katilin can için bedel almayacaksnz; o kesinlikle öldürülecektir. "snak kente kaçm olan birinin bakâhının ölümünden önce toprana dönüp yaamas için bedel almayacaksnz. "içinde yaadnz ülkeyi kirletmeyeceksiniz. kan dökme ülkeyi kirletir. içinde kan dökülen ülke ancak kan dökenin kanyla balanır. "içinde oturduunuz, benim de içinde yaadm ülkeyi

kirletmeyeceksiniz; çünkü ben israililer'in
arasında yaayan rab'bim."

36

yusufoullar boylarından manae olu makir olu
gilat'n boyunun aile balar gelip musa'ya ve
israil'in aile ba olan önderlerine öyle dediler:
"rab ülkeyi mülk olarak kurayla israililer
arasında paylatırmas için efendimiz musa'ya
buyruk verdi. kardeşimiz selofhat'n mirasın
kızlarına verilmesi için de buyruk verildi. eer
selofhat'n kızlar baka bir israil oymana bal
erkeklerle evlenirlerse, miraslar bizim aileler-
imizden alıp kocaların bal olduklar oy-
man mirasna eklenecek. böylece kurayla
bize düen pay eksilecek. israililer'in özgür-
lük yıl kutlandnda, kızların miras kocaların
bal oldu oymaa eklenecek. böylece on-
ların miras atalarımızın oymana düen mirastan
alnacak." musa, rab'bin buyruu uyarınca,
israililer'e öyle buyurdu: "yusuf soyun-
dan gelenlerin söyledikleri dorudur. rab
selofhat'n kızlar için öyle diyor: selofhat'n k-
ızlar babalarının bal oldu oymak ve boydan
herhangi bir erkekle evlenmekte özgürdür-
ler. israil'de miras bir oymaktan öbür oy-
maa geçmeyecek. her israili atalarının bal
oldu oyman mirasna bal kalacak. herhangi
bir israil oymanda miras alan kız, babasının
bal oldu oymak ve boydan biriyle evlen-
melidir. öyle ki, her israili atalarının mirasın
sahiplenebilsin. miras bir oymaktan öbür
oymaa geçmeyecek. her israil oyma ald mi-
rasa bal kalacak." selofhat'n kızlar mahla,
tirsas, hogla, milka, noa, rab'bin musa'ya
verdiği buyruk uyarınca davranarak am-
calarının oullarıyla evlendiler. (böylece yusuf
olu manae boylarından erkeklerle evlendiler,
dolayısıyla miraslar da babalarının bal oldu
boy ve oymakta kald. rab'bin musa aracılığıyla
eria ırma yanında erihas karsındaki moav
ovalarında israililer'e verdiği buyruklar ve
ilkeler bunlard.

eria Irma'nın dou yakasındaki çölde, suf'un karsında arava'da, paran ile tofel, lavan, haserot, di-zahav arasında musa israililer'e unlar anlatt. horev'den seir da yoluyla kade-barnea'ya gitmek on bir gün sürer. msr'dan çıktıktan sonra krknc yln on birinci ayın* birinci günü, musa rab'bin, kendisi aracılığıyla israililer'e neler buyurduunu anlatt. bu olay musa hebron'da yaayan amurlular'n kral sihon'u, atarot'ta ve edrei'de yaayan baan kral og'u bozguna urattktan sonra oldu. musa eria Irma'nın dou yakasındaki moav topraklarında bu yasay öyle açklamaya balad: dedi, 'haydi kalkın, arava'da, dalk bölgede, efela'da, negev'de ve akdeniz kıyısında yaayan bütün komu halklara, amurlular'n dalk bölgesine, büyük frat Irma'na kadar uzanan kenanlar ülkesine ve lübnan'a gidin. bu topraklar size verdim. gidin, atalarınıza, ibrahim'e, ishak'a, yakup'a ve soylarına ant içerek söz verdim topraklar mülk edin'in." dedim, "tanrınız rab sizi çaolt. bugün göklerdeki yıldızlar kadar çaoldnz. atalarınız tanrs rab sizi bin kat daha çaoltsın ve söz verdi gibi kutsasın! sorunlarınıza, yükünüze, davalarınıza ben tek bama nasl katlanabilirim? kendinize her oymaktan bilge, anlayış, deneyimli adamlar seçin. onlar size önder atayacam. "siz de bunun iyi olduunu onayladnz. böylece oymaklarınız bilge ve deneyimli kiler olan ileri gelenlerini size önder atadım. onlara biner, yüzer, ellier, onar kilik toplulukların sorumluluğunu verdim. oymaklarınız için de yöneticiler görevlendirdim. ayrıca yargıçlarınıza, 'kardeleriniz arasındaki sorunları dinleyin dedim, 'bir adamla israili kardeyi ya da bir yabancı arasındaki davalarda adaletle karar verin. yargılarken kimseyi kayırmayın; küçüğe de, büyüğe de aynı gözle bakın. hiç kimseden korkmayın. yargı tanrı'ya özgüdür. çözemediğiniz bir sorun olursa bana getirin, ben gerekeni yaparım. o sırada yapmanız gereken her şeyi size buyurmutum." "sonra tanrınız rab'bin bize buyurduu gibi horev'den ayrıldık, amurlular'n dalk bölgesine giden yoldan geçerek gördüğünüz o geni ve korkunç çölü ap kade-barnea'ya vardık. size, 'tanrınız rab'bin bize verecei amurlular'n dalk bölgesine vardınız dedim, 'ite, tanrınız rab size ülkeyi verdi. haydi, atalarınız tanrs rab'bin size söylediği gibi, gidip orayı mülk edinin. korkmayın, ylmayın. "o zaman hepimiz bana gelip, 'ülkeyi aratmak için önmüzdən adamlar gönderelim dediniz, 'hangi yoldan gideceiz, hangi kentlere urayacağız? bilgi versinler. "bu düüncüyü benimsedim. her oymaktan birer kii olmak üzere aranızdan on iki kii seçtim. bunlar dalk bölgeye çıkarak ekol vadisi'ne varp ülkeyi aratrdılar. dönüte orada yetien meyveler-

den getirdiler ve, 'tanrınız rab'bin bize verecei ülke verimlidir diye haber verdiler. "ne var ki, siz oraya gitmek istemediniz. tanrınız rab'bin buyruuna kar geldiniz. çadırlarınızda söylenerek, 'rab bizden nefret ediyor dediniz, 'bizi amurlular'n eline verip yok etmek için msr'dan kıld. oraya niye gidelim? kardelerimiz yöre halkının bizden daha güçlü, daha uzun boylu olduunu söyleyerek cesaretimizi kırdılar. kentler büyükm, göe dek yükselen surlarla çevriliymi. orada anıklar' da görmüler. "oysa ben size, 'onlardan korkmayın, ylmayın dedim, 'önünüzden giden tanrınız rab sizin için savaacak. gözünüzün önünde msr'da ve çölde sizler için yaptıklarının aynsın yapacak. tanrınız rab'bin buraya varncaya dek, çocuunu tayan bir adam gibi sizi nasl yol boyunca tadn gördünüz. (bütün bunlara kar tanrınız rab'be güvenmediniz. o rab ki, çadırlarınız kurmanız için size yer aramak, gideceğiniz yolu göstermek için geceleyin atete, gündüzün bulutta önmüzsra gitti." "rab yakınmalarınız duyunca öfkeleni ve öyle ant içti: 'atalarınıza ant içerek söz verdim o verimli ülkeyi, bu kötü kuaktan yefunne olu kaledenka hiç kimse görmeyecek. yalnız o görecek, ayak bast topraklar ona ve soyuna vereceim. çünkü o bütün yüreyle rab'bin yolunda yürüdü. ("sizin yüzünüzden rab bana da öfkelenerek, 'sen de o ülkeye girmeyeceksin dedi, 'ama yardımın nun olu yeu oraya girecek. onu yüreklendir. israililer'in ülkeyi mülk edinmesini o salayacak. tutsak olacak dediğiniz küçükleriniz, bugün iyile kötüyü ayrı edemeyen çocuklarınız oraya girecekler. ülkeyi onlara vereceim, orayı onlar mülk edinecekler. ama siz geri dönün, kıldeniz* yolundan çöle gidin." "bunun üzerine bana, 'rab'be kar günah iledik dediniz, 'tanrınız rab'bin buyruu uyarınca gidip savaacağ. sonra dalk bölgede savamam kolay olacan düünerek her biriniz silahınız kuandnz. "ama rab bana öyle dedi: 'söyle onlara, savaa gitmesinler. çünkü sizinle olmayacam. dümanlarınızın önünde yenilgiye urayacaksınız. "sizi uyardım, ama dinlemediniz. rab'bin buyruuna kar geldiniz. kendinize güvenerek dalk bölgeye çıktınız. dalk bölgede yaayan amurlular size kar çıktılar. arlar gibi sizi kovaladılar. seir'den horma kenti'ne dek sizi bozguna urattılar. geri döndünüz ve rab'bin önünde aladnz. ama rab ne alaynz duydu, ne de size kulak ast. uzun süre kade'te kaldnz."

2

"sonunda geri dönüp rab'bin bana buyurduu gibi kıldeniz* yolundan çöle gittik. uzun süre seir dalk bölgesinde dolanp durduk. "rab bana, 'bu dalk bölgenin çevresinde yeterince dolatnz dedi, 'imdi kuzeye gidin. (sonra halka u buyruklar vermemi söyledi:

'seir'de yaayan kardelerinizin, esavoullar'nn ülkesinden geçeceksiniz. sizden korkacaklar. çok dikkatli davranın. onlar savaa kkrtnayn. size onları ülkesinden hiçbir toprak parçası, ayanz basacak bir yer bile vermeyeceim. çünkü seir dalk bölgesini mülk olarak esav'a verdim. yiyeceklerinizi, içeceklerinizi onlardan para karşılığında alacaksınız. "tanrınız rab el attınız her ite sizi kutsadı. bu geniş çölde dolanıp durduunuz sürece sizi korudu. tanrınız rab geçirdiiniz bu kırk yıl boyunca sizlerleydi ve hiçbir ekisiniz olmadı. "böylece seir'de yaayan kardelerimizin, esavoullar'nn yaından geçtik. eylat ve esyon-gever'den arava'ya giden yoldan saparak yolculuğumuzu moav çölü yolundan sürdürdük. "rab bana, 'moavlılar'a duman gözüyle bakma, onlar savaa kkrtnma dedi, 'onların ülkesinden hiçbir toprak parçasını sana mülk olarak vermeyeceim. çünkü ar kenti'ni lut soyuna verdim." -daha önce orada anakılar kadar uzun boylu, güçlü ve kalabalık olan emliler yayordu. emliler anakılar gibi refallar'dan sayıldı. ama moavlılar onlara emliler adını takmıştı. daha önce seir'de horlular yaardı. esavoullar orayı onların elinden aldı. isaillilerin rab'bin mülk edinmek için kendilerine verdiği ülkede yaptıkları gibi, esavoullar da horlular' yok edip yerlerine yerlettiler. - "rab, 'haydi kalkın, zeret vadisi'nden geçin dedi. biz de zeret vadisi'nden geçtik. kade-barnea'dan yola çıkıp zeret vadisi'nden geçinceye dek otuz sekiz yıl yol aldık. rab'bin içtisi ant uyarınca, israil halkından o kuan bütün savaşlar yok olmuştur. rab, ordugahtaki bütün savaşlar ortadan kaldırmaya dek onları cezalandırmıştı. "topluluktaki bütün savaşlar öldükten sonra, rab bana şöyle dedi: 'bugün moav topraklarından ve ar kenti'nden geçeceksin. ammonlular'a yaklatında onlara duman gözüyle bakma, onlar savaa kkrtnma. çünkü mülk edinmen için ammonlular'ın ülkesinden sana hiçbir toprak parçası vermeyeceim. o ülkeyi mülk olarak lut soyuna verdim." -bu bölge refallar ülkesi diye bilinir. refallar önceden orada yayordu. ammonlular onlara zamzumlular adını takmıştı. zamzumlular anakılar kadar uzun boylu, güçlü ve kalabalıklardı. ama rab onları ammonlular'ın önünde yok etti. ammonlular zamzumlular'ın topraklarını alıp yerlerine yerlettiler. rab seir'de yaayan esavoullar için de aynısını yapmış, horlular' onların önünde yok etmişti. esavoullar horlular'ın topraklarını almış, yerlerine yerlemlerdi. bugün de orada yiyorlar. gazze'ye kadar uzanan köylerde yaayan avalları' da kaftor'dan gelen kaftorlular yok edip yerlerine yerlettiler. - "haydi kalkın! arnon vadisi'nden geçin! ite hebon kralı amorlu sihon'u ve ülkesini elinize teslim ettim. ona saldırın ve ülkesini mülk edinmeye balayın. bugünden balayarak bugün altındaki uluslara korkunuzu, dehşetinizi salıcam. haberinizi duyunca korkuyla titreye-

cekler." "bundan sonra kedomot çölü'nden hebon kralı sihon'a bar önerileriyle ulaklar gönderdim. öneriler şöyleydi: 'izin ver, ülkenden geçelim. dosdoru ana yoldan, sağa sola sapmadan geçeceğiz. yiyeceğimizi, içeceğimizi para karşılığında bize vereceksin. yeter ki ülkenden geçelim. seir'de yaayan esavoullar ile ar kenti'nde yaayan moavlılar sınırlarından geçmemize izin verdiler. eria ırmağı'ndan geçip tanrımız rab'bin bize vereceği ülkeye gitmemize sen de izin ver. (ne var ki, hebon kralı sihon ülkesinden geçmemize izin vermek istemedi. tanrınız rab, şimdi olduğu gibi, sihon'u elinize teslim etmek için yüreğini duy-gusuzlatıp onu inatçı yaptı. "rab bana, 'ite sihon'u ve ülkesini senin eline teslim etmeye baladım. haydi, ülkeyi ele geçir ve mülk edinmeye bala dedi. sihon bizimle savaşmak için yahesa'da bütün halkıyla karmıza çıktı. tanrımız rab onu elimize teslim etti. onu, onların ve bütün halkın yok ettik. bütün kentlerini ele geçirdik, hepsini yok ettik. kadın, erkek, çocuk, kimseyi sa bırakmadık. hayvanlara ve ele geçirdiğimiz kentlerdeki mallara ise el koymadık. arnon vadisi kıyısında aror'den ve vadideki kentten gilat'a dek, ele geçirmediğimiz hiçbir kent kalmadı. tanrımız rab hepsini elimize teslim etti. ama tanrımız rab'bin buyruğu uyarınca, ammonlular'ın ülkesine -yabbuk ırmağı kollarına, dalk bölgedeki kentlere- yakla-madınız."

3

"bundan sonra dönüp baan'a doru ilerledik. baan kralı og'la ordusu bizimle savaşmak için edrei'de karmıza çıktı. rab bana, 'ondan korkma! dedi, 'çünkü onu da ordusuyla ülkesini de senin eline teslim ettim. ammonlular'ın hebon'da yaayan kralı sihon'a yaptığını aynısını ona da yapacaksın. "böylece tanrımız rab, baan kralı og'u ve halkı da elimize teslim etti. hiçbirini sa bırakmadan hepsini yok ettik. bütün kentlerini ele geçirdik. ele geçirmediğimiz tek kent kalmadı. hepsi altın kentti: baan'da og'un ülkesi olan bütün argov bölgesi. bütün bu kentler yüksek surlarla, kaplarla, sürgülerle salımlandırılmış. bunlardan baka surla çevrilmemiş birçok köy de vardı. hebon kralı sihon'a yaptığımız gibi hepsini yok ettik. her kenti, kadın, erkek ve çocuklarla birlikte, tümüyle yok ettik. hayvanlara ve kentlerdeki mallara ise el koymadık. "arnon vadisi'nden hermon da'na kadar eria ırmağı'nın doğu yakasındaki topraklar iki amorlu kralın elinden aldık. -saydallar hermon'a sığınmış, ammonlular'a senir derler. - o vadideki bütün kentleri, bütün gilat', og'un ülkesine ait kentler olan salka ve edrei'ye uzanan bütün baan' ele geçirdik." -refallar'dan yalnız baan kralı og'u sa kalmıştı. og'un ammonlular'ın rabba kenti'ndeki yata demirdendi. o gün kullanılan arın ölçüsüne

göre uzunluu dokuz, eni dört arnd.- "o srada ele geçirdiimiz topraklardan arnon vadisi yakındaki aror kenti'nin kuzeyini, gilat dalk bölgesinin yarsıyla oradaki kentleri ruben ve gad oymaklarına verdim. gilat'n geri kalan bölümünü ve og'un ülkesi baan' manae oymann yarsna verdim. baan'daki argov bölgesi refallar ülkesi diye bilinirdi. manae soyundan yair, geur ile maaka sırna dek uzanan bütün argov bölgesini ald. baan denilen bölgeye kendi adn verdi. oras bugün de havvot-yair diye anlıyor. makir'e gilat' verdim. gilat'la arnon vadisi arasında kalan topraklar ruben ve gad oymaklarına verdim. vadinin ortas onları snryd; ammonlular'la sınırlar ise yabbuk Irma'y'd. arava'da da snr eria Irma'y'd; kinneret'ten arava -lut- gölü'ne, douda pisga yamaçlarının aasına kadar uzanyordu. "o zaman size öyle buyruk verdim: 'tanrnz rab mülk edinmek için bu ülkeyi size verdi. bütün savaçların silahlı olarak israili kardelerinizin önüsra gitsin. ancak rab sizi rahata erdirdi gibi onlar da rahata erdirene ve onlar tanrnz rab'bin eria Irma'nın kar yakasında kendilerine verecei topraklar ele geçirene kadar, kadnlarnz, çocuklarnz ve hayvanlarnz -biliyorum, birçok hayvannz var- size verdim kentlerde kalsın. ondan sonra, her biriniz size verdim topra dönelim." ("o zaman yeu'ya, 'tanrn rab'bin bu iki krala neler yaptın gözlerinle gördün dedim, 'rab gidecein bütün ülkelere aynsın yapacak. onlardan korkmayın! tanrnz rab sizin için savaacak. "sonra rab'be yalvardım: 'ey egemen rab, büyüklüğünü ve güçlü elini bana göstermeye baladın. gökte ve yerde senin yaptın yüce ileri yapabilecek baka bir tanr yok! izin ver de eria Irma'ndan geçip kar yakadaki o verimli ülkeyi, o güzel dalk bölgeyi ve lübnan' göreyim. "ama rab sizin yüzünüzden bana öfkelen-di, yalvarma kulak asmad. bana, 'yeter artk! dedi, 'bir daha bu konudan söz etme bana. pisga da'na çk. batya, kuzeye, güneye, douya bak. gözlemlerin gör. çünkü eria Irma'ndan geçmeyeceksin. yeu'ya görev ver. onu güçlendir ve yüreklendir. çünkü bu halk eria Irma'ndan onun önderliğinde geçecek. görecein topraklar halka o miras olarak verecek. böylece beytpeor'un karsındaki vadide kaldk."

4

"imdi, ey israil, size öğrettiim kurallara, ilkelere kulak verin. yaamak, ülkeye girmek ve atalarınz tanrs rab'bin size verecei topraklar mülk edinmek için bunlara uyun. size verdim buyruklara hiçbir ey eklemeyin, hiçbir ey çkarmayn. ama size bildirdiim tanrnz rab'bin buyruklarına uyun. 'rab'bin baal-peor'da neler yaptın kendi gözlemlerinizle gördünüz. tanrnz rab, baal-peor'a tapan herkesi aranzdan yok etti. rab'be bal kalan

sizler ise hâlâ yaamaktasınız. "ite, tanrım rab'bin buyruu uyarınca size kurallar, ilkeler verdim. öyle ki, mülk edinmek için gideceiniz ülkede bunlara uyasınız. onlara sınısk balanın. çünkü ne denli bilge ve anlaylı olduunuzu uluslara bunlar gösterecek. bu kurallar duyunca, uluslar, 'bu büyük ulus gerçekten bilge ve anlaylı bir halk! diyecek. tanrnz rab her çarımızda bize yakın olur. tanrs kendisine böylesine yakın olan baka bir büyük ulus var mı? bugün size verdim bu yasa gibi adil kurallar, ilkeleri olan baka bir büyük ulus var mı? "ancak gördüklerinizi unutmamaya, yaamnız boyunca aklınızdan çkarmamaya dikkat edin ve uyanık olun. bunlar çocuklarınız, torunlarınız anlatın. horev'de tanrnz rab'bin önünde durduunuz günü anmsayın. rab bana öyle dedi: 'sözlerimi dinlemesi için halk topla. öyle ki, yaamlar boyunca benden korkmay örensinler, çocuklarına da öğretsinler. "yaklap dan eteinde durdunuz. da göklere dek yükselen alevle tutumutu. kara bulutlar ve koyu bir karanlık vardı. rab size atein içinden seslendi. siz konuulan duyduunuz, ama konuan görmediniz. yalnız bir ses duyduunuz. rab uyarmanz buyurdu antlamay, yani on buyruk'u size açıkladı. onlar iki ta levha üstüne yazdı. mülk edinmek için gideceiniz ülkede uyarmanz gereken kurallar, ilkeleri size öğretmemi buyurdu." "rab horev'de atein içinden size seslendi gün hiçbir suret görmediniz. bu nedenle kendinize çok dikkat edin. öyle ki, kendiniz için erkek ya da kadın, yerde yaayan hayvan ya da gökte uçan ku, küçük kara hayvan ya da aada suda yaayan balık suretinde, heykel biçiminde put yaparak yoldan sapmayasınız. ((gözlerinizi göklere kaldırdı günei, ay, yıldızlar -gök cisimlerini görünce sakın aldanmayın; elip onlara tapmayın. tanrnz rab bunlar göün altındaki halklara pay olarak vermiştir. size gelince, rab, bugün oldu gibi kendi halk olmanız için, sizi alıp demir eritme ocandan, mır'dan çıkardı. "rab sizin yüzünüzden bana öfkelen-di. eria Irma'nın kar yakasına geçmemem ve tanrnz rab'bin size mülk olarak verecei o verimli ülkeye girmemem için ant içti. ben bu toprakta öleceim. eria Irma'ndan geçmeyeceim. ama siz karya geçecek ve o verimli ülkeyi mülk edineceksiniz. tanrnz rab'bin sizinle yapt antlamay unutmamaya, kendinize tanrnz rab'bin yasaklad herhangi bir eyin suretinde put yapmamaya dikkat edin. çünkü tanrnz rab yapıp yok eden bir atettir; kaçanç bir tanr'dır. "ülkede uzun zaman oturduktan, çocuk ve torun sahibi olduktan sonra yoldan sapar, kendinize herhangi bir eyin suretinde put yapar, tanrnz rab'bin gözünde kötü olan yaparak onu öfkendirirseniz, bugün size kar yeri göü tank gösteririm ki, mülk edinmek için eria Irma'ndan geçip gideceiniz ülkede kesinlikle

ve çabucak öleceksiniz. orada uzun süre yaamayacak, bûsbütün yok olacaksınız. rab sizi baka halkların arasına datacak. rab'bin sizi sürecei ulusların arasında sayca az olacaksınız. orada görmeyen, duymayan, yemeyen, koku almayan, insan eliyle yaplm, açtan, tatan tanrlara tapacaksınız. ama tanrınız rab'bi arayacaksınız. bütün yüreinizle, bütün canınızla ararsanız, o'nu bulacaksınız. skn-tya düttünüzde ve bütün bu olaylar banza geldiinde, sonunda tanrınız rab'be dönecek, o'nun sözüne kulak vereceksiniz. çünkü tanrınız rab acayan bir tanrı'dır. sizi brakmaz, yok etmez ve atalarınıza ant içerek yapt antlamayı unutmaz. "siz domadan önceki geçmi günleri, tanrı'nın yeryüzünde insan yaratt günden bu yana geçen zaman soruturun. göklerin bir ucundan öbür ucuna sorun. bu kadar önemli bir olay hiç oldu mu, ya da buna benzer bir olay duyuldu mu? atein içinden seslenen tanrı'nın sesini sizin gibi duyup da sa kalan baka bir ulus var mı? hiçbir tanrı tanrınız rab'bin msr'da gözlerinizin önünde sizin için yapt gibi denemelerle, belirtilerle, alas ilerle, savala, güçlü ve kudretli elle, büyük ve ürkütücü olaylarla gidip baka bir ulustan kendine bir ulus almaya kalktı mı? "bu olaylar rab'bin tanrı olduunu ve o'ndan bakas olmadn bilesiniz diye size gösterildi. o sizi yola getirmek için gökten size sesini duyurdu. yeryüzünde size büyük ateinin gösterdi. atein içinden size sözlerini duyurdu. atalarınız sevdi ve onların soyunu seçti için sizi büyük gücüyle msr'dan kendisi çıkardı. amac sizden daha büyük, daha güçlü uluslar önünüzden kovmak, onların ülkelerine girmenizi salamak, bugün oldu gibi mülk edinmeniz için ülkelerini size vermektir. "bunun için, bugün rab'bin yukarda göklerde, aada yeryüzünde tanrı olduunu, o'ndan bakas olmadn bilin ve bunu aklınızdan çıkarmayın. size ve sizden sonra gelen çocuklarınıza iyilik salaması ve tanrınız rab'bin sonsuza dek size verecei bu topraklarda uzun yıllar yaamanız için bugün size bildirdim rab'bin kurallarına, buyruklarına uyun." bundan sonra musa eria ırma'nın dousunda üç kent ayırd. öyle ki, önceden kin beslemeyen bir komusunu istemeyerek öldüren biri bu kentlerden birine kaçp cann kurtarabilin. bu kentler unlandı: rubenliler için ovadaki kırsal bölgede beser, gadılar için gilat'taki ramot, manaeliler için baan'daki golan. musa'nın israilililer'e anlatt yasa budur. msr'dan çıktktan sonra musa'nın israilililer'e bildirdii yasalar, kuralları, ilkeler bunlardır. musa bunları eria ırma'nın dou yakasında, beytpeor kırsadaki vadide bildirdi. burası daha önce hebon'da oturan amorlular'n kral sihon'a ait topraklardı. musa ile israilililer msr'dan çıktklarında sihon'u bozguna uratmışlardı. onun ve baan kralı og'un ülkesini, yani eria ırma'nın dousunda yaayan iki amorlu kralın ülkesini

5

musa bütün israilililer'i bir araya toplayarak öyle dedi: "ey israil, bugün size bildireceim kurallara, ilkelere kulak verin! onları öğrenin ve onlara uymaya dikkat edin! tanrımız rab horev da'ında bizimle bir antlama yaptı. rab bu antlamayı atalarımızla deil, bizimle, bugün burada sa kalan hepimizle yaptı. rab dada atein içinden sizinle yüz yüze konutu. o zaman rab'bin sözünü size bildirmek için rab ile sizin aranızda durdum. çünkü siz ateten korkup daa çıkmadınız. rab öyle seslendi: "'seni msr'dan, köle olduun ülkeden çıkaran tanrın rab benim. "'benden baka tanrı olmayacak. "'kendine yukarda gökyüzünde, aada yeryüzünde ya da yer altındaki sularda yaayan herhangi bir canıyla benzer put yapmayacaksınız. putların önünde eilmeyecek, onlara tapmayacaksınız. çünkü ben, tanrın rab, kşanç bir tanrı'yım. benden nefret edenin babasının ilidii suçun hesabın çocuklarından, üçüncü, dördüncü kuaklardan sorarm. ama beni seven, buyruklarıma uyan binlerce kuaa sevgi gösteririm. "'tanrın rab'bin adn bo yere azna almayacaksınız. çünkü rab, adn bo yere azna alanları cezasız brakmayacaktır. "'tanrın rab'bin buyruu uyarınca abat gününü* tut ve kutsal say. alt gün gelecek, bütün ilerin yapacaksınız. ama yedinci gün bana, tanrın rab'be abat günü olarak adanmıştır. o gün sen, olun, kzn, erkek ve kadın kölen, öküzün, eein ya da herhangi bir hayvanın, aranızdaki yabanclar dahil, hiçbir i yapmayacaksınız. öyle ki, senin gibi erkek ve kadın kölelerin de dinlensinler. msr'da köle olduunu ve tanrın rab'bin seni oradan güçlü ve kudretli eliyle çıkardn anmsayacaksınız. tanrın rab bu yüzden abat gününü tutman buyurdu. "'tanrın rab'bin buyruu uyarınca annene babana saygı göster. öyle ki, ömrün uzun olsun ve tanrın rab'bin sana verecei ülkede üzerine iyilik gelsin. "'adam öldürmeyeceksin. "'zina etmeyeceksin. "'çalmayacaksınız. "'komuna kar yalan yere tanklık etmeyeceksin. "'komunun karsına kötü gözle bakmayacaksınız. komunun evine, tarlasına, erkek ve kadın kölesine, öküzüne, eeine, hiçbir eyine göz dikmeyeceksin. "rab bu sözleri dada atein, bulutun, koyu karanlık içinden bütün topluluunuza yüksek sesle söyledi. baka bir ey eklemedi. sonra bunları iki ta levha üstüne yazıp bana verdi. "da alev alev yanarken karanlık içinden sesi duyduğunuzda bütün oymak balarnız ve ileri gelenlerinize bana yaklatınız. 'tanrımız rab bize yüceliini ve büyüklüğünü gösterdi dediniz, 'atein içinden sesini

duyduk. bugün tanr'ın insanla konutunu ve insanı ölmediğini gördük. neden şimdi ölüm? bu büyük ate bizi yakp yok edecek. tanrmz rab'bin sesini bir daha duyarsak öleceiz. atein içinden seslenen, yaayan tanr'ın sesini bizim gibi duyup da sa kalan var mı? sen git, tanrmz rab'bin söyleyeceklerini dinle. sonra tanrmz rab'bin bütün söylediklerini bize anlat. biz de kulak verip uycaz. "rab benimle yaptnz konumay duyunca, öyle dedi: 'bu halk sana neler söylediğini duydum. bütün söyledikleri dorudur. keke benden korksalar ve bütün buyruklarna uymak için her zaman yürekten istekli olsalar! o zaman kendilerine ve çocuklarına sürekli iyilik gelirdi. "git, çadırlara dönmelerini söyle. ama sen burada yanımda dur. sana bütün buyruklar, kurallar, ilkeleri vereceim. bunlar halka sen öğreteceksin. öyle ki, mülk edinmek için kendilerine vereceim ülkede hepsine uysunlar. "tanrnz rab'bin size buyurduklarna uymaya özen gösterin. onlardan saa sola sapmayın. tanrnz rab'bin size buyurduu yollarda yürüyün. öyle ki, mülk edineceğiniz ülkede sa kalasnz, baarl ve uzun ömürlü olasnz."

6

"tanrnz rab'bin size öğretmek için bana verdii buyruklar, kurallar, ilkeler bunlardır. mülk edinmek için gideceğiniz ülkede onlara uyun. yaamnz boyunca siz, çocuklarınız ve torunlarınız, size verdim bütün kurallara, buyruklara uyarak tanrnz rab'den korkun ki, ömrünüz uzun olsun. kulak ver, ey israil! söz dinleyin ki, üzerinize iyilik gelsin, atalarınız tanrs rab'bin size verdii söz uyarınca süt ve bal akan ülkede bol bol çolasnz. "dinle, ey israil! tanrmz rab tek rab'dir. tanrnz rab'bi bütün yüreğinizle, bütün canınızla, bütün gücünüzle seveceksiniz. bugün size verdim bu buyruklar aklınızda tutun. onlar çocuklarınıza benimsetin. evinizde otururken, yolda yürürken, yatariken, kalkarken onlardan söz edin. bir belirti olarak onlar ellerinize balayn, aln sargs olarak takn. evlerinizin kap sövelerine, kentlerinizin kaplarına yazn." "tanrnz rab atalarınız, ibrahim'e, ishak'a, yakup'a içtii ant uyarınca, sizi verecei ülkeye -ina etmediğiniz büyük ve güzel kentleri, biriktirmediniz iyi eyalarla dolu evleri, siz emek vermeden kazlm sarıncılar, dikmediğiniz balar, zeytinlikleri olan ülkeye- götürecekt. orada yiyecek doycaksnz. (o zaman dikkat edin! sizi msr'dan, köle olduunuz ülkeden çkaran rab'bi unutmayın. "tanrnz rab'den korkacaksnz; o'na kulluk edecek ve o'nun adıyla ant içeceksiniz. baka ilahlarn, çevrenizdeki ulusların tapt hiçbir ilahın ardınca gitmeyeceksiniz. çünkü aranızda olan tanrnz rab kskanç bir tanr'dr. öfkelenirse sizi yeryüzün-

den yok eder. massa'da oldu gibi, tanrnz rab'bi denemeyeceksiniz. tanrnz rab'bin buyruklarına, size verdii yasalara, kurallara uymaya dikkat edeceksiniz. rab'bin gözünde iyi ve doru olan yapacaksnz. öyle ki, üzerinize iyilik gelsin, rab'bin atalarınız ant içerek söz verdii verimli ülkeyi mülk edinesiniz. rab de sözü uyarınca bütün dümanların önünüzden kovacak. "gelecekte çocuklarınız size, 'tanrmz rab'bin size verdii yasaların, kuralların, ilkelerin anlamı nedir?' diye sorunca, onlara öyle diyeceksiniz: 'msr'da firavunun köleleriydik. rab bizi güçlü eliyle oradan çkardı. gözlerimizin önünde msr'a, firavuna, ailesine kar belirttiler, büyük ve korkunç iler yaptı. atalarımıza ant içerek söz verdii ülkeye götürmek ve oray bize vermek için bizi msr'dan çkardı. sürekli üzerimize iyilik gelmesi ve bugün oldu gibi sa kalmamız için tanrmz rab bütün bu kurallara uymamız ve kendisinden korkmamız buyurdu. tanrmz rab'bin önünde, verdii bu buyruklara uymaya dikkat edersek, bunu bize doruluk sayacaktır."

7

"tanrnz rab mülk edinmek üzere gideceğiniz ülkeye sizi götürdüünde, önünüzden birçok ulusu -hititler'i*, gırgallar', amorlular', kenanlar', perizliler'i, hivliler'i, yevusular', sizden daha büyük ve daha güçlü yedi ulusu- kovacak. tanrnz rab bu uluslar elinize teslim ettiinde, onlar bozguna uratınızda, tümünü yok etmelisiniz. bu uluslarla antlama yapmayacaksnz, onlara acımayacaksnz. kz alp vermeyeceksiniz. kzlarnz oullarna vermeyeceksiniz; oullarınızda onlardan kz almayacaksnz. çünkü onlar oulların benizlemekten sapracak, baka ilahlara tapmalarına neden olacaktı. o zaman rab size öfkelenecek ve sizi çabucak yok edecek. onlara öyle yapacaksnz: sunakların yıkacak, dikili talarn parçalayacak, aera* putları devirecek, öbür putları yakacaksnz. "siz tanrnz rab için kutsal bir halksınız. tanrnz rab, öz halk olmanız için, yeryüzündeki bütün halkların arasından sizi seçti. rab'bin sizi sevmesinin ve seçmesinin nedeni öbür halklardan daha kalabalık olduunuzdan deil. siz sayca öbür halklardan azdınız. rab size sevgisini göstermek ve atalarınız ant içerek verdii sözü yerine getirmek için güçlü eliyle sizi msr'dan çkardı; köle olduunuz ülkeden, msr firavunu'nun elinden sizi kurtardı. tanrnz rab'bin tanr olduunu bilin. o güvenilir tanr'dr. kendisini sevenlerin, buyruklarına uyanların bininci kuana kadar antlamasına bal kalr. kendisinden nefret edenlere ise üzerlerine ykm göndererek karlık verir. rab kendisinden nefret edene karlık vermekte gecikmeyecek. onun için, bugün size bildirdiim buyruk-

lara, kurallara, ilkelere uymaya dikkat edin." "bu ilkeleri dinler, onlara özenle uyersanz, tanrınız rab atalarınıza ant içerek verdii söz uyarınca sizinle yapt antlamaya bal kalacak. sizi sevecek, kutsayacak, çoaltacak. atalarınıza ant içerek size söz verdii ülkede rahminizin meyvesini, topranzın ürününü - tahıl, yeni araba, zeytinyağı - sralarınız buza - ların, sürülerinizin kuzuların bereketli klacak. öbür halklardan daha çok kutsanm olaca - knız. erkekleriniz, kadınlarınız, hayvanlarınız arasında döl vermeyen olmayacak. rab her türlü hastalığınızden uzaklatracak. mır'da gördüğünüz korkunç hastalıklardan hiçbirini size vermeyecek. bütün bu hastalıklar sizden nefret edenlere verecek. tanrınız rab'bin elinizde teslim edeceği hakların tümünü yok edecek. onlara acımayacaksınız. ilahlara tapmayacaksınız. çünkü bu sizin için tuzak olacaktır. "bu uluslar bizden daha güçlü. onlar nasıl kovabiliriz? diye düşünebilirsiniz. onlardan korkmayacaksınız. tanrınız rab'bin firavuna ve bütün mır'a yaptıkları her zaman anımsayın. tanrınız rab'bin sizi mır'dan çıkarmak için yapt büyük denemeleri, belir - tileri, alas ileri, güçlü ve kudretli elini gö - zlerinizle gördünüz. tanrınız rab imdi kork - tuunuz bütün bu halklara aynsı yapacak - tr. sizden gizlenerek sa kalm olanların üze - rine, hepsi yok olana dek eekars göndere - cek. onlardan ıymayacaksınız. aranızda olan tanrınız rab ulu ve heybetli bir tanrı'dır. bu uluslar önünüzden azar azar kovacak. onlar birden ortadan kaldıramazsınız. yoksa çev - renizde yabancı hayvanlar çoalır. tanrınız rab onlar elinize teslim edecek ve hepsi yok ol - uncaya dek onlar akna çevirecek. kralların elinize teslim edecek; adları gün altından sileceksiniz. onlar yok edene dek kimse size kar duramayacak. ilahların simgeleyen put - lar yakacaksınız; üzerlerindeki altına, gümüe göz dikmeyecek, bunlar kendinize ayırmay - caksınız. öyle ki, tuzaa dümeyesiniz. bu put - lar tanrınız rab'bin gözünde irençtir. bu irenç eyleri evinize getirmeyeceksiniz, yoksa siz de onlar gibi yok olursunuz. onlardan çok ne - fret edecek, tiksineceksiniz; çünkü onlar yok olmaya mahkumdur."

8

"bugün size bildirdiim buyruklara tam tamna uyun ki, yaayasınız, çoalsınız ve gidip rab'bin atalarınıza ant içerek söz verdii ülkeyi mülk edinesiniz. tanrınız rab'bin sizi krk ıl boyunca çölde dolatır uzun yolculuu anımsayın! buyruklarına uyup uymayacanz, amacınız ne olduunu öğrenmek için sizi skn - tılara sokarak snad. sizi aç brakarak skntya soktu. sonra sizin de atalarınızdan ba bilmedii man* ile sizi doyurdu. insann yalnız ek - mekle yaamadn, rab'bin azından çıkan her sö - zle yaadn size öğretmek için yapt bunu. krk

ıl ne giysileriniz eskidi, ne de ayaklarınız itti. tanrınız rab'bin, çocuunu eiten bir baba gibi, sizi nasıl eittiini anlayın. "onun için, tan - rınız rab'bin buyruklarına uyun. yollarında yürüyün, o'ndan korkun. tanrınız rab sizi ver - imli bir ülkeye götürüyor. öyle bir ülke ki, r - maklar, pnarlar, derelerden tepelerden çıkan su kaynaklar vardır; buğday, arpa, üzümü, inciri, nar, zeytinyağı, bal vardır. skntsiz ek - mek yiyebileceğiniz, hiçbir eye gereksinim duymayacanz bir ülkedir. öyle bir ülke ki, kayalar demirdir, dalarından bakır çıkara - bilirsiniz. "yiyip doyuncaya, size verdii verimli ülke için tanrınız rab'be övgüler sunun. tan - rınız rab'bi unutmamaya dikkat edin. bugün size bildirdiim buyrukların, ilkelerini, ku - ralların savsaklamayın. yiyip doydunuzda, güzel evler yapp yerletinizde, sralarınız, davar - larınız çoaldnda, altınız, gümünüz ve her eyiniz artında, böbürlenmemeye ve sizi mır'dan, köle olduunuz ülkeden çıkaran tan - rınız rab'bi unutmamaya dikkat edin. rab o büyük ve korkunç çölde, zehirli ılanlarla, akreplerle dolu o kurak, susuz toprakta sizi yürüttü. size sert kayadan su çıkardı. ata - larınız bilmedii man ile sizi çölde doyurdu. sizi skntya soktu, snad. öyle ki, so - nunda üzerinize iyilik gelsin. 'bu serveti toplayan kendi yeteneimiz, güçlü elimizdir diye düşünebilirsiniz. ancak bu serveti toplama yeteneini size verenin tanrınız rab olduunu anımsayın. atalarınıza ant içerek yap - t antlamayı sürdürmek amacıyla bugün de bunu yapıyor. "tanrınız rab'bi unuttur, baka ilahların ardınca giderseniz, onlara tapar, ön - lerinde yere kapanırsanız, bugün size açıkça belirtirim ki, tamamen yok olacaksınız. tan - rınız rab önünüzden uluslar yok ettii gibi, sözüne kulak vermediğiniz için sizi de yok ede - cek.

9

"ey israil, kulak ver! bugün sizden daha büyük, daha güçlü ulusların toprakların mülk edinmek için eria ırma'ndan geçe - ceksiniz. onların kentleri büyük, surlar göe dek yükseliyor. bu güçlü, uzun boylu halk anakıllar'dır. onlar biliyorsunuz. 'kim anakıllar'a kar durabilir? deyiini duyduunuz. bilin ki, yapıp yok eden ate olan tanrınız rab önünüzden gidecek. onlar ortadan kaldr - cak, size boyun emelerini salayacak. on - lar kovacaksınız, rab'bin verdii söz uyarınca bir çrpda yok edeceksiniz." "tanrınız rab bu ulusları önünüzden kovunca, 'rab doru - lumuzdan ötürü bu ülkeyi mülk edinelim diye bizi buraya getirdi diye düşünmeyin. çünkü rab, bu ulusları yaptıkları kötülük - ler yüzünden önünüzden kovuyor. onların toprakların mülk edinmeye gitmenizden ne - deni doruluunuz, erdeminiz deildir. tanrınız rab bu ulusları kötülükleri yüzünden ve ata -

larnz ibrahim'e, ishak'a, yakup'a ant içerek verdii sözü yerine getirmek için önünüzden kovacak. unu anlayın ki, tanrnz rab'bin bu verimli topraklar mülk edinesiniz diye size vermesinin nedeni doruluunuz deildir. çünkü siz dikbal bir halksnz. "tanrnz rab'bi çölde nasl kzdrdnz anmsayn, hiç unutmayn. msr'dan çktnz günden buraya varncaya dek, rab'be sürekli kar geldiniz. horev da'nda rab'bi öyle kzdrdnz ki, sizi yok edecek kadar öfkeleni. daha önce ta levhalar -rab'bin sizinle yapt antlamann levhaların- almak için daa çkmtm; orada krk gün, krk gece kaldm. ne yedim, ne içtim. rab tanr parmayla yazm oldu iki ta levhay bana verdi. bu levhalar, dada toplandnz gün rab'bin atein içinden size bildirdii bütün buyruklar içermekteydi. krk gün, krk gece sonra rab bana iki ta levhay, antlama levhaların verdi. "haydi, buradan hemen in dedi, 'çünkü msr'dan çkardn halkn yoldan çkt. onlara buyurdum yoldan hemen saptlar. kendilerine dökme bir put yaptlar. sonra rab bana, 'bu halk gördüm dedi, 'ite dikbal bir halk! brak da onlar yok edeyim; adların da göün altından sileyim. seni onlardan daha güçlü, daha büyük bir ulus klaym. "dönüp dadan aaya indim. da alev alev yanyordu. antlamann iki levhas iki elimdeydi. tanrnz rab'be kar günah ileidinizi gördüm. kendinize buza-ya benzer bir dökme put yapmtnz. rab'bin size buyurduu yoldan hemen sapmtnz. bu yüzden iki levhay fırlatp attm, gözünüzün önünde parçaladı. bir kez daha rab'bin huzurunda bir ey yemeden, içmeden krk gün krk gece yere kapanp kaldm. çünkü günah ilemitiniz; rab'bin gözünde kötü olan yapıp o'nu öfkelen-dirmeniz. rab'bin kzgn öfkesi karşında korktum. öfkesi sizi yok edecek kadar alevlenmiti. ama rab yakarm yine duydu. rab harun'a da onu yok edecek kadar öfkelenmiti. o strada harun için de yakarm. yaptnz günahl nesneyi, o buzaya benzer dökme putu alp yaktm. parçalayıp ince toz haline getirinceye dek ezdim. sonra tozu dadan akan dereye attm. "tava'ra'da, massa'da, kivrot-hattaava'da da rab'bi öfkelen-dirdiniz. rab sizi kade-barnea'dan gönderirken, 'gidin, size vereceim ülkeyi mülk edin'in diye buyurmutu. size tanrnz rab'bin buyruuna kar geldiniz. o'na güvenmediniz, sözüne kulak vermediniz. sizi tandm günden bu yana rab'be sürekli kar geldiniz. "rab sizi yok edeceini söyledii için, krk gün krk gece o'nun önünde yere kapanp kaldm. rab'be öyle yakardım: 'ey egemen rab, büyük kudretinle kurtarp güçlü elinle msr'dan çkardn halkn, kendi mirasn yok etme. kullarn ibrahim'i, ishak', yakup'u anmsa. bu halkn dikballn, kötülüünü, günahn dikkate alma. yoksa bizi çkardn ülkenin halk, 'rab söz verdii ülkeye götürmedi, onlardan nefret ettii için çölde yok etmek amacıyla onlar

msr'dan çkard diyecek. oysa onlar, büyük güçle ve kudretli elinle msr'dan çkardn kendi halkn ve mirasn dr."

10

"o zaman rab bana, 'öncekiler gibi iki ta levha kes ve daa, yanma çk dedi, 'aactan bir sandk yap. parçaladn önceki levhalara yazl buyruklar yeni levhalara yazacam. sonra onlar sanda koyacaksn. "böylece akasya aacından bir sandk yaptm. öncekiler gibi iki ta levha kestim. iki levhay da alp daa çkmtm. rab dada toplandnz gün atein içinden size bildirdii on buyruk'u, daha önce yapt gibi, bu levhalara yazd ve bana verdi. sonra dönüp dadan indim. rab'bin buyruu uyarınca, levhalar yaptm sanda koydum. orada duruyorlar." -israilliler yaakanoullar'na ait kuyulardan ayrılıp mosera'ya gittiler. harun orada öldü ve gömüldü. yerine olu elazar kâhin* oldu. israilliler oradan gudgoda'ya, sonra da akarsular bölgesi olan yotvata'ya göç ettiler. o zaman rab, kendi antlama sand'n* tamas, kendisine hizmet etmek üzere önünde durmas ve o'nun adyla kutsama için levilliler oyman ayrd. bugün de ayn görevi yapıyorlar. bu yüzden levilliler kardeleri olan öbür oymaklar gibi pay ve mülk almadlar. tanrnz rab'bin onlara verdii söz uyarınca onların miras rab'dir.- "daha önce yaptm gibi dada krk gün, krk gece kaldm. rab yine yakarm duydu ve sizi yok etmek istemedi. sonra, 'kalk, git dedi, 'onlar ataların ant içerek söz verdim ülkeye götür. gidip oray mülk edinsinler." "imdi, ey israil halk, tanrnz rab sizden ne istiyor? yalnız onu istiyor: tanrnz rab'den korkun, o'nun yollarında yürüyün, o'nu sevin; bütün yüreinizle, bütün cannzla o'na kulluk edin; üzerinize iyilik gelsin diye bugün size bildirdiim buyruklarna, kullarına uyun. gökler de, göklerin gökleri de, yeryüzü ve içindeki her ey tanrnz rab'bindir. öyleyken rab ataların sevdi, onlara baland. bugün oldu gibi, onların soyu olan sizleri bütün halkların arasından seçti. yüreklerinizi rab'be adayın, bundan böyle dikbal olmayın. çünkü tanrnz rab, tanrıların tanrs, rablerin rabb'i'dir. o kimseyi kaymayan, rüvet almayan, ulu, güçlü, heybetli tanr'dr. öksüzlerin, dul kadınların hakkın gözetir. yabancılar sever, onlara yiyecek, giyecek salar. siz de yabancılar seveceksiniz. çünkü msr'da siz de yabancydınız. tanrnz rab'den korkun, o'na kulluk edin. o'na bal kalın ve o'nun adyla ant için. o övgünüzdür. gözlemlerinizi gördüğünüz o büyük, heybetli belirtileri sizin için gerçekle-tiren tanrnz'dr. msr'a giden ataların yetmi kiydi. imdiyse tanrnz rab sizi göklerdeki yıldızlar kadar çoalttı."

"tanrnz rab'bi sevin. uyarlarna, kurallarna, ilkelerine, buyruklarna her zaman uyun. unutmayın ki, tanrnz rab'bin tedibini görüp yaayan çocuklarnz deil, sizsiniz: büyük-lüünü, güçlü elini, kudretini, belirtilerini, msr'da firavuna ve bütün ülkesine yaptk-larn; msr ordusuna, atlarna, sava arabalarına neler yaptı; msrlar sizi kovalarken onlar nasl kzlideniz'in* sular altında braktı, on-lar nasl yok ettiini gördünüz. buraya var-nçaya dek rab'bin çölde sizin için neler yap-tı; rubenoullar'ndan eliyav'n oullar datan'la aviram'a neler ettiini; bütün israil'in gözü önünde yerin nasl yarldı, onlar, ailelerini, çocukları ve onlara ait her canlı nasl yuttuunu gören çocuklarnz deil, sizsiniz. rab'bin yaptı bu büyük ilerin tümünü gören sizsiniz. "bugün size bildirdiim buyruk-larn tümüne uyun ki, güçlü olasnz, mülk edinmek üzere eria Irma'ndan geçip ülkeyi ele geçiresiniz. rab'bin ant içerek ata-larnza ve soylarna söz verdii süt ve bal akan ülkede ömrünüz uzun olsun. mülk edin-mek için gideceiniz ülke, çkm olduunuz msr gibi deildir. orada tohumunuzu eker, se-bze bahçesi gibi zorlukla sulardnz. mülk edinmek üzere gideceiniz ülkenin ise dalar, dereleri vardır. topra gökten yaan ya-murla sulanr. oras tanrnz rab'bin kayrd bir ülkedir. tanrnz rab oray bütün yıl sürekli gözetir. "tanrnz rab'bi sevmek, bütün yüreinizle, bütün cannzla o'na kulluk etmek için bugün size bildirdiim buyruklara iyice kulak vererseniz, rab ülkenize ilk ve son ya-muru vaktinde yadracak. öyle ki, tahlınız, yeni arabnz, zeytinyanz toplayasnz. rab tar-lalarda hayvanlarnz için ot salayacak, siz de yiyip doyacaksınız. saknn, ayartıp yoldan çkmayasnz; baka ilahlara tapmayasnz, ön-lerinde eilmeyesiniz. öyle ki, rab size öfkelen-mesin; yamur yamasn, toprak ürün vermesin diye gökleri kapamasn; size verecei verimli ülkede çabucak yok olmayasnz. "bu sözler-im i aklınızda ve yüreinizde tutun. bir be-lirti olarak ellerinize balayn, aln sargs olarak takn. onlar çocuklarnza öretil. evinizde otururken, yolda yürürken, yatarken, kalka-rken onlardan söz edin. evlerinizin kap sövelerine, kentlerinin kaplarına yazn. öyle ki, rab'bin atalarnza vermeye söz verdii topraklar üzerinde sizin de, çocuklarnz da ömrü uzun olsun ve yeryüzünün üstünde gökler olduu sürece orada yaayasnz. "uy-manız için size bildirdiim bu buyruklar ek-siksiz yerine getirir, tanrnz rab'bi sever, yolarında yürür, o'na bal kalrsanz, rab bu ulus-larn tümünü önünüzden kovacak. sizden daha büyük, daha güçlü uluslarn toprak-larn mülk edineceksiniz. ayak basacanz her yer sizin olacak. sñrlarnz çölden lübnan'a, frat Irma'ndan akdeniz'e kadar uzanacak.

hiç kimse size kar koyamayacak. tanrnz rab, size verdii söz uyarınca, ayak basacanz her yere dehetinizi, korkunuzu saçacak-tr. "bakn, bugün önünüze kutsamay ve laneti koyuyorum: bugün size bildirdiim tanrnz rab'bin buyruklarna uyar sanz kut-sanacaksınız. ama tanrnz rab'bin buyruk-larn dinlemez, bilmediiniz baka ilahlarn ardınca giderek bugün size buyurdum yoldan saparsanz, lanete urayacaksınız. tan-rnz rab mülk edinmek için gideceiniz ül-keye sizi götürdüünde, gerizim da'nda kut-sama yapacak, eval da'nda lanet okuyacak-snz. bu iki da eria Irma'nın kar yakasında, yolun batsında, arava'da oturan kenanlar ülkesinde, gilgal karsında, more meelii yan-nadır. tanrnz rab'bin size verecei ülkeyi mülk edinmek için eria Irma'ndan geçmek üz-eresiniz. oray ele geçirip yerlettiinizde, bugün size bildirdiim bütün kurallara, ilkelere uy-maya dikkat edin."

12

"atalarnzın tanrs rab'bin mülk edinmek için size verdii ülkede yaamnz boyunca uymanz gereken kurallar, ilkeler unladır: toprak-larn alacanz uluslarn ilahlarna taptklar yük-sek dalandaki, tepelerdeki, bol yapraklı her aacn altındaki yerleri tümüyle ykacak-snz. sunaklarn ykacak, dikili talarn parçalaya-cak, aera* putlarn ykacak, öbür putlarn parça parça edeceksiniz. ilahlarn adlarn oradan sileceksiniz. "siz tanrnz rab'be bu biçimde tapmamalsnz. tanrnz rab'bin adn yerletirmek için bütün oymaklarnz arasın-dan seçecei yere, konutuna yönelmeli, oraya gitmelisiniz. yakmalk sunularnz*, kurban-larnz, ondalklarnz, balarnz, dilek adak-larnz, gönülden verdiiniz sunular, sñrlarnz ve davarlarnzın ilk doanlarn oraya götü-receksiniz. orada, sizi kutsayan tanrnz rab'bin huzurunda, siz de aileleriniz de yiyeceksiniz ve el atnz her ite sevinç bulacaksınız. "bugün burada yaptmız yapmayn; herkes kendi gözünde doru olan yapıyor. çünkü tanrnz rab'bin size verecei dinlenme yer-ine, mülke daha ulamadnz. ama eria Irma'ndan geçip tanrnz rab'bin mülk olarak size verecei ülkeye yerlececeksiniz. rab sizi çevrenizdeki bütün dümanlarnzdan kurtarp rahata kavuturacak. güvenlik içinde yaay-acaksınız. tanrnz rab'bin adn yerletirmek için bir yer seçecek. size buyurdum her eyi oraya götüreceksiniz: yakmalk sunularnz, kurbanlarnz, ondalklarnz, balarnz, rab'be adadnz bütün özel adaklarnz. siz, oullarnz, kzlarnz, erkek ve kadın köleleriniz, kent-lerinizde yaayan levililer tanrnz rab'bin huzurunda sevineceksiniz. çünkü levililer'in sizin gibi kendilerine ait paylar ve mülk-leri yoktur. yakmalk sunularnz herhangi bir yerde sunmamaya dikkat edin. yakmalk

sunularn rab'bin oymaklarınzn birinde seçe-
cei yerde sunacaksınız. size buyurdum her
eyi orada yapacaksınız. "tanrnz rab'bin sizi
kutsad ölçüde, yaadnz kentlerde dilediiniz
kadar hayvan kesip etini yiyebilirsiniz. dinsel
açdan temiz ya da kirli kii, bu eti
ceylan ya da geyik eti yer gibi yiyebilir.
ancak kan yemeyeceksiniz. kan su gibi
topraa aktacaksınız. tahlınzn, yeni arabnzn,
zeytinyanzn ondaln, slarlnzn, davarlarınzn
ilk doanların, adadklarnzn tümünü, gönülden
verdiiniz sunular, balarnz yaadnz kentlerde
yememelisiniz. siz, oullarnz, kzlarnz, erkek
ve kadn köleleriniz, kentlerinizde oturan
levliler bunlar tanrnz rab'bin huzurunda,
o'nun seçeği yerde yiyeceksiniz. tanrnz
rab'bin huzurunda el attnz her ite sevinç
bulacaksınız. ülkede yaadnz sürece levliler'i
yüzüstü brakmamaya dikkat edin. "tanrnz
rab size verdii söz uyarınca snrnz genilet-
tiinde, et yemeye istek duyup, 'et yiyeceiz
derseniz, dilediiniz kadar et yiyebilirsiniz.
tanrnz rab'bin adn yerletirmek için seçe-
cei yer sizden uzaksa, buyruum uyarınca
rab'bin size verdii slardan, davarlardan ke-
sebilirsiniz. kentlerinizde dilediiniz kadar
et yiyebilirsiniz. dinsel açdan temiz ya da
kirli kii bu eti ceylan ya da geyik eti yer
gibi yiyebilir. ama kan yememeye dikkat
edin. çünkü ete can veren kandr. etle bir-
likte kan yememelisiniz. kan yememelisiniz;
kan su gibi topraa aktacaksınız. kan yemeye-
ceksiniz. öyle ki, size ve sizden sonra gelen
çocuklarınza iyilik gelsin. böylece rab'bin
gözünde doru olan yapm olursunuz. "kutsal
sunularnzn, dilek adaklarınz alp rab'bin seçe-
cei yere gideceksiniz. yakmalk sunularnzn, eti
ve kan tanrnz rab'bin sunanda sunacaksınız.
kurbannzn kan tanrnz rab'bin sunana aka-
cak. ama eti yiyebilirsiniz. size bildirdiim
bütün bu buyruklara iyice uyun ki, size ve
sizden sonra gelen çocuklarınıza sürekli iyi-
lik gelsin. böylece tanrnz rab'bin gözünde
iyi ve doru olan yapm olacaksınız." "tan-
rnz rab toprakların alacanz uluslar önünüz-
den yok edecek. toprakların miras alp
orada yaadnzda ve onlar yok ettiinizde, on-
ların tuzaklarına dümekten sakn. ilahlara
yönelip, 'bu uluslar ilahlara nasıl tapyor-
lard? biz de aynıyn yapalm demeyin. tanrnz
rab'be bu biçimde tapnmayacaksınız. onlar
ilahlara rab'bin tiksindii irenç eyler sunuy-
orlar. oullarn, kzlarn bile yakarak ilahlara
kurban ediyorlar. "size bildirdiim bütün
buyruklara iyice uyun. bunlara hiçbir ey ek-
lemeyin, hiçbir ey çkarmayn.

13

"aranzdan bir peygamber ya da dü gören
biri çkarsa, bir belirtiyi ya da alas bir olay
önceden bildirirse, 'bilmediiniz baka ilahlara
yönelip tapnalm derse, söz ettii belirti, alas

olay gerçekleşse bile, o peygamberi ya da dü
göreni dinlememelisiniz. tanrnz rab ken-
disini bütün yüreinizle, bütün cannla sevip
sevmediinizi anlamak için sizi snamaktadr.
tanrnz rab'bin ardınca yürüyün, o'ndan ko-
rkun. buyruklarna uyun, o'nun sözüne ku-
lak verin. o'na kulluk edin, o'na bal kaln. o
peygamber ya da dü gören öldürülecek. o,
sizi msr'dan çkaran, köle olduunuz ülkeden
kurtaran tanrnz rab'be kar gelmeye krktt.
tanrnz rab'bin yürümenizi buyurduu yoldan
sizi saptrmaya çalt. aranzdaki kötülüü or-
tadan kaldırmalsnz. "öz kardein, olun, kzn,
sevdiin karn ya da en yakın dostun seni
gizlice ayartmaya çalr, senin ve atalarınız
önceden bilmediiniz, dünyann bir ucundan
öbür ucuna dek uzakta, yaknda, çevrenizde
yaayan halkların ilahları için, 'haydi gide-
lim, bu ilahlara tapalm derse, (ona uy-
mayacak, onu dinlemeyeceksin. ona acmay-
acak, sevecenlik göstermeyecek, onu koru-
mayacaksn. onu kesinlikle öldüreceksin. onu
önce sen, sonra bütün halk taa tutsun. tala-
yarak öldürün onu. çünkü msr'dan, köle
olduunuz ülkeden sizi çkaran tanrnz rab'den
sizi saptrmaya çalt. böylece bütün israil
bunu duyup korkacak. bir daha aranzda
buna benzer kötü bir ey yapmayacaklar.
"tanrnz rab'bin yaamanz için size verecei
kentlerin birinde, içinizden kötü kiiler kıçkn
ve, 'haydi, bilmediiniz baka ilahlara tapalm
diyerek kentlerinde yaayan halk saptrdıkları
duyarsanz, (aratrak, inceleyecek, iyice
sorutacaksınız. duyduklarnz gerekse ve
bu irenç olayn aranzda yapıldı kantlarırsa,
o kentte yaayanlar kesinlikle kıçtan geçire-
ceksiniz. kenti yok edip orada yaayan bütün
halk ve hayvanlar kıçtan geçireceksiniz.
yamalanan malların tümünü toplayp mey-
dann ortasına yn. kenti ve mallar tanrnz
rab'be tümüyle yakmalk sunu* olarak yakn.
kent sonsuza dek yknt halinde brakıkn.
yeniden onarlmayacak. yok edilecek mal-
lardan hiçbir ey almayn. böylece rab'bin
kzgn öfkesi yatacak ve rab atalarınıza içtii
ant uyarınca size acyacak, sevecenlik göstere-
cek, sizi çoaltacaktır. çünkü tanrnz rab'bin
sözünü dinleyeceksiniz. böylece bugün size
bildirdiim buyruklara uyup o'nun gözünde
doru olan yapm olacaksınız."

14

"siz tanrnz rab'bin çocuklarınsnz. ölülere at
yakmak için bedenlerinizi yaralamayacak-
sınız. iki ka arasındaki tüyleri almayacak-
sınız. tanrnz rab için kutsal bir halksınız.
rab öz halk olmanız için yeryüzündeki bütün
halkların arasından sizi seçti. "irenç saylan
hiçbir ey yemeyeceksiniz. u hayvanların etini
yiyebilirsiniz: sr, koyun, keçi, geyik, ceylan,
karaca, yaban keçisi, gazal, ahu, da
koyunu. çatal ve yark trnaklı, gevi getiren

her hayvann etini yiyebilirsiniz. ancak gevi getiren, çatal ve yark trnakl hayvanlardan etini yememeniz gerekenler unlardır: deve, tavan, kaya tavan*. bunlar gevi getirir, ama çatal trnakl deildir. sizin için kirli sayılır. domuz çatal trnaklıdır, ama gevi getirmez. sizin için kirli sayılır. bu hayvanların etini yemeyecek, leine dokunmayacaksınız. "suda yaayan hayvanlardan onların etini yiyebilirsiniz: pullu ve yüzgeçli canlıların etini yiyebilirsiniz. ama pulsuz ve yüzgeçsiz canlıların hiçbirini yemeyeceksiniz. bunlar sizin için kirli sayılır. "temiz sayılan bütün kular yiyebilirsiniz. etini yemeyeceğiniz kular unlardır: kartal, kuzu kartal, kara akbaba, çaylak, doan türleri, bütün karga türleri, bayku, puhu, mart, atmaca türleri, kukumav, büyük bayku, peçeli bayku, ishakkuu, akbaba, karabatak, leylek, balıkçı türleri, ibibik, yarasa. bütün kanatlı böcekler sizin için kirli sayılır. hiçbirini yemeyeceksiniz. ama temiz sayılan kanatlı yaratıkları tümünü yiyebilirsiniz. "kendiliğinden ölen hiçbir hayvann etini yemeyeceksiniz. ölü hayvan yemesi için kentlerinizde yaayan bir yabancıya verebilir ya da öteki yabancılara satabilirsiniz. siz tanrız rab için kutsal bir halksınız. "ola anasının sütünde halamayın." "her yıl tarlalarınızda yeten ürünlerin ondan bir yana ayracaksınız. tahlnız, yeni arabnız, zeytinyağınız ondan, srlarınız ve davarlarınızın ilk doanların, tanrız rab'bin adn yerletirmek için seçecei yerde o'nun önünde yiyeceksiniz. bunu yapın ki, her zaman o'ndan korkmay örenesiniz. tanrız rab'bin adn yerletirmek için seçecei yer uzaksa, yol tanrız rab'bin size verimli kıld ürünlerin ondan oraya tayamayacak kadar uzunsa, ondanız gümie çevirin. gümüyü alp tanrız rab'bin seçecei yere gidin. gümüyü dilediğiniz ekilde kullanın: sr, davar, arap, içki ya da cannız istedi i baka bir ey alın. siz ve aileniz orada, tanrız rab'bin önünde yiyecek ve sevineceksiniz. "kentlerinizde yaayan levililer'i yüzüstü brakmayın. onların sizin gibi paylar ve mülkleri yoktur. her üç yıl sonunda, o yıl ürününün bütün ondan getirip kentlerinizde toplayın. öyle ki, sizin gibi paylar ve mülkleri olmayan levililer, kentlerinizde yaayan yabancılar, öksüzler, dul kadınlar gelsinler, yiyip doysunlar. bunu yaparsanız, tanrız rab el atnız her ite sizi kutsayacaktır."

15

"her yedi yıl sonunda size borçlu olanlar balayacaksnz. borçlar balama iini öyle yapacaksnz: her alacaklı, komusunun borcunu balayacak. borcun ödenmesi için komusunu ya da kardeini zorlamayacak. çünkü rab'bin borçlar balama yıl duyurulmutur. yabancandan borcunu alabilirsiniz.

ama israili kardeinin borcunu balayacaksn. "aranızda yoksul kimse olmayacak. tanrız rab'bin mülk edinmek için size verecei ülkede tanrız rab'bin sözünü can kulayla dinler, bugün size bildirdiğim bütün bu buyruklara özenle uyarırsanız, o sizi kesinlikle kutsayacaktır. (tanrız rab verdi söz uyarınca sizi kutsayacak. siz birçok ulusa ödünç vereceksiniz, ama siz ödünç almayacaksnz. siz birçok ulusu yöneteceksiniz, ama onlar sizi yönetmeyecek. "tanrız rab'bin size verecei ülkenin herhangi bir kentinde yaayan kardeşlerinizden biri yoksulsa, yüreğinizi katlatmayın, yoksul kardeşinize elisk davranmayın. tersine, elinizi açık olsun; gereksinimlerini karlayacak kadar ona ödünç verin. 'yedinci yıl, borçlar balama yıl yakndır diyerek yüreğinizde kötü düünce barındırmaktan sakn. öyle ki, yoksul kardeşinize kar elisk davranıp ona yardım etmekte kaçınmayasınız. yoksul kardeşiniz sizden rab'be yaknabilir, siz de günah ilemi olursunuz. ona bol bol verin, verirken yüreğinizde isteksizlik olmasın. bundan ötürü tanrız rab bütün i-lerinizde ve el atnız her eyde sizi kutsayacaktır. ülkede her zaman yoksullar olacak. bunun için, ülkenizde yaayan kardeşlerinize, yoksullara, gereksinimi olanlara eli- ağı davranmanızı buyuruyorum." "eer ibrani kardeşlerinizden bir erkek ya da kadın size satılsa, alt yıl size kölelik edecek, yedinci yıl onu özgür brakacaksnz. onu özgür brarken, eli bo göndermeyin. ona davarlarınızdan, tahlnızdan, arabnızdan bol bol verin. tanrız rab'bin sizi kutsal oranda ona vereceksiniz. msr'da köle olduunuzu, tanrız rab'bin sizi kurtardı anımsayın. bu buyruu bugün size bunun için veriyorum. "eer köleniz sizi ve ailenizi seviyorsa, sizden honutsa, 'yannızdan ayrılmak istemiyorum derse, bir biz alp kölenin kulak memesinden sokarak kopya geçirin; o zaman yaam boyu köleniz olarak kalacaktır. kadın kölelerinize de aynı eyi yapın. kölenizi özgür brakınca üzölmemelisiniz. size hizmet etti i bu alt yıl boyunca ücretli bir i- içinde iki kat fazla i görmüştür. tanrız rab yaptnız her ite sizi kutsayacaktır." "sr ve davarlarınızın içinde ilk doan her erkek hayvan tanrız rab'be ayracaksınız. srınız ilk doan öküzüyle i yapmayacak, sürünüzün ilk doan koyununu krkmayacaksnz. siz ve aileniz her yıl tanrız rab'bin önünde, o'nun seçecei yerde onlar yiyeceksiniz. bir hayvann özürü varsa, topal ya da körse, herhangi bir ciddi sakatlı varsa, onu tanrız rab'be kurban etmeyin. bu durumdaki hayvanlar kentlerinizde yiyebilirsiniz. dinsel açdan temiz ya da kirli kii bunların etini ceylan ya da geyik eti yer gibi yiyebilir. ancak kan yemeyeceksiniz. kan su gibi topraa aktacaksnz."

"aviv ayn* tutun ve tanrnz rab'bin fsh bayram'n* kutlayn. tanrnz rab aviv aynda geceleyin sizi msr'dan çkard. tanrnz rab'bin adn yerletirmek için seçecei yerde davarlar-dan, srlardan fsh* kurbanların keseceksiniz. kurban etilele birlikte mayal etmek yemeyeceksiniz. yedi gün mayasz etmek -skntda yenilen etmek- yiyeceksiniz. siz msr'dan aceleyle çktnz. öyle ki, yaadnz sürece msr'dan çktnz günü anmsayasn. yedi gün ülkenizin hiçbir yerinde maya bulun-masn. akam kurban edeceiniz hayvanların etinden ilk günün sabahna bir ey brakmay-acaksnz. "fsh kurbanların tanrnz rab'bin size verecei kentlerin birinde kesmeyeceksiniz; ancak tanrnz rab'bin adn yerletirmek için seçecei yerde keseceksiniz. kurban orada akam gün batnca, msr'dan çktnz saatlerde keseceksiniz. eti tanrnz rab'bin seçecei yerde piirip yiyeceksiniz. sabah dönüp çadrlarınza gideceksiniz. alt gün mayasz etmek yiyeceksiniz. yedinci gün tanrnz rab için bir toplanı düzenleyecek ve i yapmayacaksnz." "ekin biçme zaman-n-dan balayarak yedi hafta sayacaksınız. sonra tanrnz rab'bin sizi kutsad oranda vereceiniz gönülden sunularla o'nun için haftalar bayram'n* kutlayacaksınız. tanrnz rab'bin adn yerletirmek için seçecei yerde, o'nun önünde, siz, oullarnz, kzlarnz, erkek ve kadın köleleriniz, kentlerinizde yaayan levililer, aranzdaki yabancılar, öksüzler, dullar hep birlikte sevineceksiniz. msr'da köle olduunuzu anmsayn ve bu kurallara uymaya dikkat edin." "tahlnz ve asmanzn ürününü topladktan sonra yedi gün çar-dak bayram'n* kutlayacaksınız. siz, oullarnz, kzlarnz, erkek ve kadın köleleriniz, kentlerinizde yaayan levililer, yabancılar, öksüzler, dullar bu bayramda hep birlikte sevineceksiniz. tanrnz rab'bin seçecei yerde o'nun için yedi gün bayram kutlayacaksınız. tanrnz rab ürününüzün tümünü ve el atnzn her ii kutsayacak. böylece sevinciniz tam olacak. "bütün erkekleriniz yılda üç kez -mayasz etmek bayram'nda*, haftalar bayram'nda* ve çardak bayram'nda- tanrnz rab'bin önünde bulunmak üzere o'nun seçecei yere gitmeli. kimse rab'bin önüne eli bo gitmemeli. her biriniz tanrnz rab'bin sizi kutsad oranda armaanlar götürmeli." "tanrnz rab'bin size verecei kentlerde her oymanz için yargıclar, yöneticiler atayacak-snz. onlar halk gerçek adaletle yarglayacak-lar. yargılarken haksızlık yapmayacak, kimseyi kayırmayacaksnz. rüvet almayacaksnz. çünkü rüvet bilgi kiinin gözlerini kör eder, haklı haksız çkarr. yaamak ve tanrnz rab'bin size verecei ülkeyi miras almak için doru-luun, yalnız doruluun ardınca gidin. "tanrnz rab için yapacanz sunan yanna açtan bir

aera* putu dikmeyeceksiniz. tanrnz rab'bin nefret ettii dikili ta dikmeyeceksiniz.

"tanrnz rab'be herhangi bir özürü, kusuru olan sr ya da koyun kurban etmeyeceksiniz. tanrnz rab bundan tiksindir. "tanrnz rab'bin size verecei kentlerin birinde aranzdan o'nun antlamasn çineyip gözünde kötü olan yapan bir erkek ya da kadın çkar ve buyruklarma ayrı olarak gidip baka ilahlara tapar, onların, günein, ayn ya da gök cisimlerinin önünde eilirse ve bu olay size bildirilirse, duyduklarnz iyice aratrn. duyduklarnz doruysa ve bu irenç olayn israil'de yapıldı kantlanırsa, bu kötülüü yapan erkei ya da kadın kent-tinizin kapsına çkarn ve taa tutarak öldürün. ölmesi gereken, iki ya da üç kiinin tankıyla öldürülecek; bir kiinin tankıyla öldürülmeyecek. o kiini önce tanklar, sonra bütün halk taa tutsun. aranzdaki kötülüü ortadan kaldırmalsnz. "eer kentlerinizde adam öldürme, dava, saldırı konusunda yargılamada sizi aan sorunlarla karlıarsanız, tanrnz rab'bin seçecei yere gidin. sorunlarınz levili kâhin-lere ve o dönemde görevli yargıca götürüp soruturun. yargı kararın onlar size bildirecekler. rab'bin seçecei yerden size bildirilen karara uymal, size verilen ödüü tutmaya dikkat etmelisiniz. size öretilen yasa ve verilen karar uyarınca davranın. size bildirilenin dna çkmayn. orada, tanrnz rab'bin önünde görev yapan kâhini ya da yargıcı kim dinle-meyip saygısızlık ederse öldürülmeli. israil'den kötülüü atmalsnz. bütün halk bunu duyup korkacak, bir daha saygısızlık etmeye kalk-mayacaktır." "tanrnz rab'bin size verecei ülkeye girip oray mülk edinerek yerlettiinizde ve, 'çevremizdeki ulusların tümü gibi biz de bamza bir kral atayalım dediinizde, ataya-canz kral tanrnz rab'bin seçti ki olmaldr. atayacanz kral kendi kardelerinizden biri ol-mal. soydalarınızdan olmayan birini, bir ya-bancy kral seçmeyeceksiniz. kral çok sayıda at edinmemeli, daha çok at satın almak için halk msr'a göndermemeli. çünkü rab size, 'bir daha o yoldan dönmeyeceksiniz dedi. atayacanz kral yûreinin rab'den sapmamas için çok kadın edinmemeli, büyük ölçüde altın, gümüş biriktirmemeli. "kral tahtna oturunca, levili kâhinlerin koruması altındaki kutsal yasa'nın bir örneini kendisi bir kitaba yazacak. bu yasa örneini yanında bulunduracak, yaam boyunca her gün onu okuy-acak. öyle ki, tanrs rab'den korkmay, bu yasann bütün sözlerine ve kurallarına uymay örensin; kendini kardelerinden üstün say-masn, yasann dna çkmasın; kendinin ve soyu-nun krall israil'de uzun yıllar sürsün."

"levili kâhinlerin, bütün levi oymann öbür israilliler gibi pay ve mülkü olmayacak. rab için yaklan sunularla, rab'be düen payla geçinecekler. kardeleri arasında mülkleri olmayacak. rab'bin onlara verdii söz uyarınca, rab'bin kendisi onların miras olacak. "halktan sr ya da koyun kurban edenlerin kâhinlere verecei pay u olacak: kol, çene, ikembe. tahlnzn, yeni arabnzn, zeytinyanzn ilk ürününü ve koyunlarınzn krktnz ilk yünü kâhine vereceksiniz. çünkü tanrnz rab, önünde dursunlar, her zaman adyla hizmet etsinler diye bütün oymaklarınzn arasından onu ve oulların seçti. "eer bir levili, yaad herhangi bir israil kentinden rab'bin seçecei yer kendi isteiyile olur, orada tanrs rab'bin önünde duran levili kardeleri gibi rab'bin adyla hizmet edebilir. aile mülkünün satndan eline geçen para dnda, eit pay olarak bölünecekler." "tanrnz rab size verecei ülkeye girdiinizde, oradaki ulusların irenç törelerini örenip uygulamayn. aranzda olunu ya da kzn atete kurban eden, falc, büyücü, muskac, medyum, ruh çaran ya da ölülerin ruhlarna danan kimse olmasn. (çünkü rab bunlar yapanlardan tiksindir. tanrnz rab, bu irenç töreleri yüzünden bu uluslar önünüzden kovacaktır. tanrnz rab'bin önünde yetkin olun." "ülkelerini alacanz uluslar büyüçülerin, falcıların öüdüne kulak verirler. ama tanrnz rab buna izin vermiyor. tanrnz rab size aranzdan, kendi kardelerinizden benim gibi bir peygamber çkarak, onu dinleyin. horev'de toplandnz gün tanrnz rab'den unu dilemitiniz: 'bir daha ne tanrnz rab'bin sesini duyalım, ne de o büyük atei görelim, yoksa ölüürüz. rab bana, 'söyledikleri dorudur dedi. 'onlara kardeleri arasından senin gibi bir peygamber çkaram. sözlerimi onun azından ite-ceksiniz. kendisine buyurduklarımın tümünü onlara bildirecek. adma konuan peygamberin iletti sözleri dinlemeyeni ben cezalandıracam. ancak, kendisine buyurmadım bir sözü benim adma söylemeye kalkan ya da baka ilahlar adma konuan peygamber öldürülecektir. "'bir sözün rab'den olup olmadı nasıl bilebiliriz? diye düünebilirsiniz. eer bir peygamber rab'bin adna konuur, ama konutuu söz yerine gelmez ya da gerçek-lemesze, o söz rab'den deildir. peygamber saygısz konumuttur. ondan korkmayın."

pacak, tanrnz rab'bin mülk olarak size verecei ülkeyi üç bölgeye ayıracaksnz. öyle ki, birini öldüren bu kentlerden birine kaçabil- sin. "birini öldürüp de cann kurtarmak için oraya kaçan kiyle ilgili kural udur: biri, önceden kin beslemedii komusunu istemeyerek öldürürse, örneii odun kesmek üzere komusuyla ormana gidip aac kesmek için baltay vurduunda balta demiri saptan çkar, komusuna çarpar, komusu ölüürse, ölüme neden olan kii bu kentlerden birine kaç cann kurtarsn. yoksa ölenin öcünü almak isteyen, öfkeyle öldürenin peine düebilir, yol uzunsu yetiip onu öldürebilir. oysa öldüren kii, öldürdüyü kiye kar önceden bir kini olmadıdan, ölümü hak etmemittir. kendinize üç kent ayrı dememin nedeni budur. "tanrnz rab'bi sevmek, her zaman o'nun yollarında yürümek için bugün size bildirdiim bütün bu buyruklara uyarsanz, tanrnz rab atalarınızda içti ant uyarınca snrnz geniletir ve onlara söz verdii bütün ülkeyi size verirse, kendinize üç kent daha ayrı. (öyle ki, tanrnz rab'bin mülk olarak size verecei ülkede suçsuz kan dökülmesin ve siz de kan dökmekten suçlu olmayasnz. "komusuna kin besleyen biri pusuya yatar, saldrp onu öldürür, sonra da bu kentlerden birine kaçarsa, kentinin ileri gelenleri peinden adam gönderip onu kaç kentten geri getirecekler. öldürölmesi için, ölenin öcünü almak isteyen kiye teslim edecekler. ona acmayacaksnz. israil'i suçsuz kan dökme günahından arndırmalsnz ki, üzerinize iyilik gelsin. "tanrnz rab'bin mülk edinmek için size verecei ülkede paynza düen mirasta komunuzun önceden belirlenen snrın deitirmeyeceksiniz." "herhangi bir suç ya da günah konusunda birini suçlu çkarmak için bir tank yetmez. her sorun iki ya da üç tann tankıyla açk- la kavuturulacaktır. "eer yalanc bir tank kötü amaçla birini suçlarsa, alarında sorun olan iki kii rab'bin önünde kâhinlerin ve o dönemde görevli yargıların önüne çkarıl- mal. yargıların sorunu iyice aratraraklar. eer tann kardeine kar yalanc tanklık yaptı orta- ya çkarsa, kardeine yapmay tasarladn ken- disine yapacaksnz. aranzdaki kötülüü ortadan kaldırmalsnz. geri kalanlar olup biten- leri duyup korkacaklar; bir daha aranzda buna benzer kötü bir ey yapmayacaklar. ac- mayacaksnz: cana can, göze göz, die di, ele el, aya ayaak."

20

"dümanlarınznla savamaya gittiinizde, at- lar, sava arabalar ve sizden daha kala- balk bir ordu görürseniz onlardan kork- mayn. sizi msr'dan çkaran tanrnz rab sizin- ledir. savaa balamadan önce kâhin gelip askerlere seslenecek. onlara öyle diyecek: 'ey israilliler, dinleyin! bugün dümanların-

"tanrnz rab ülkelerini size verecei ulus- lar yok ettiinde ve siz bu ülkeleri mülk edinip kentlerine ve evlerine yerlettiinizde, tanrnz rab'bin mülk edinmek için size vere- cei ülkenin ortasında kendiniz için üç kent ayıracaksnz. bu kentlere giden yollar ya-

zla savamaya gidiyorsunuz. cesaretinizi yitirmeyin, korkmayın. onlardan ylmayn, ürk-meyin. çünkü sizi zafere kavuturmak üzere sizinle birlikte dümanlarınza kar savamaya gelen tanrınız rab'dir. "görevliler askerlere öyle diyecekler: 'yeni ev yapp da içinde oturmayan biri var mı? evine geri dönsün. yoksa savata ölebilir, evine bir bakas yer-leir. ba dikip de özümünü toplamayan var mı? evine dönsün. olur ya, savata ölür, özümü bir bakas toplar. bir kzla nianlanp da evlenmeyen var mı? evine dönsün. belki savata ölür, kz baka biri alır. "görevliler konumalarn öyle sürdürecekle: 'aranzda kor-kan, cesaretini yitiren var mı? evine dönsün. öyle ki, kardelerinin yürekleri onunki gibi ürpermesin. görevliler askerlere seslen-meyi bitirince, orduya komutanlar atayacaklar. "bir kente saldırmadan önce, kent halkna bar önerin. bar önerinizi benimser, kapların size açarlarsa, kentte yaayanların tümü sizin için angaryasna calacak, size hizmet edecekler. ama bar önerinizi geri çevirir, sizinle savamak isterlerse, kenti kuatn. tanrınız rab kenti elinize teslim edince, orada yaayan bütün erkekleri kıçtan geçirin. kadınlar, çocuklar, hayvanlar ve kentteki her eyi ya-malayabilirsiniz. tanrınız rab'bin size verdii düman maln kullanabilirsiniz. yaknızdaki uluslara ait olmayan sizden çok uzak kent-lerin tümüne böyle davranacaksınız. "ancak tanrınız rab'bin miras olarak size verecei bu halkların kentlerinde soluk alan hiçbir canly yaatmayacaksınız. tanrınız rab'bin size buyur-duu gibi, onlar -hitit*, amor, kenan, periz, hiv ve yevus halkların- tümüyle yok edecek-siniz. öyle ki, ilahlarna taparken yap-tıklar irençliklere uymay size öretemesinler, siz de tanrınız rab'be kar günah ilemeyesiniz. "bir kente savarken, kenti ele geçirmek için kuatma uzun sürerse, aaçlara balta vurup yok etmeyeceksiniz. aaçların ürünlerini yiyebilirsiniz, ama onlar kesmeyeceksiniz. çünkü krdaki aaçlar insan deil ki kuatma al-na alsanız. yalnız ürün vermediini bildiiniz aaçlar kesip yok edebilirsiniz. sizinle savaan kenti ele geçirene dek kesilen aaçlar kuatma iindeullanabilirsiniz."

21

"tanrınız rab'bin mülk edinmek için size verecei ülkede, krda yere dümü, kimin öldürdüü bilinmeyen birini görürseniz, ileri gelenlerin ve yargıların gidip ölünün çevredeki kentlere olan uzaklın ölçsünler. ölüye en yakın kentin ileri gelenleri ie koulmam, boyunduruk takmam bir düve alacaklar. düveyi topra sürülmemi, ekilmemi ve içinde sürekli akan bir dere olan bir vadiye getirecekler. orada, derede düvenin boynunu kracaklar. levili kâhinler de oraya gidecek. çünkü tanrınız rab, onlar kendisine hizmet etsinler,

o'nun adıyla kutsaslar diye seçti. kavga, saldıralarına da onlar bakacak. ölüye en yakın kentin ileri gelenleri, derede boynukrlan düvenin üzerinde ellerini ykayacaklar. sonra öyle bir açıklama yapacaklar: 'bu kan ellerimiz dökmedi, kimin yaaptn gözlerimiz de görmedi. ya rab, kurtardn halkn is-railliler'i bala. halkn dökülen suçsuz kannndan sorumlu tutma. böylece kan dökme günahından balanacaklar. rab'bin gözünde doru olan yapmakla, suçsuz kan dökme günahından arnacaksnz." "dümanlarınza savamaya çktnızda ve tanrınız rab onlar elinize teslim ettiinde, tutsaklar alr ve aralarında sevdiiniz güzel bir kadın görürseniz, onu kendinize e olarak alabilirsiniz. onu evinize götürün. ban tra etsin, trnakların kessin. üzerinden tutsaklık giysilerini kıarsın. evinizde otursun. anne babas için bir ay yas tutsun. sonra kadın alan kii onunla yatabilir. erkek ona koca, kadın da ona kar olacak. kadından honut kalmazsa, onu özgür braksın. kadınla yatt için onu parayla satmasn, ona köle gibi davranmasn." "eğer bir adamın iki kars varsa, birini seviyor, öbüründen holanmıyorsa; iki kadın da kendisine oullar dourmusa; ilk oül holanmad kadının oluysa; adam maln miras olarak oullarna bölütürdüü gün sevdi kadının olunu kayırp ona ilk oulluk hakkın veremez. holanmad kadının olunu ilk doan oul olarak tanyacak ve ona bütün malından iki pay verecektir. çünkü bu oul babasının gücünün ilk ürünüdür. ilk oulluk hakk onun olacak." "eğer bir adamın dikbal, bakaldran, annesinin ve babasının sözünü dinlemeyen, onların tedibine aldırmayan bir olu varsa, annesiyle babas onu tutup kent kapsında görev yapan kent ileri gelenlerine götürcekler. onlara öyle diyecekler: 'olumuz dikbal, bakaldran bir çocuktur. sözümüzü dinlemiyor. savurgan ve içkicidir. bunun üzerine kentin bütün erkekleri onu talayarak öldürecekler. aranzdaki kötülüü ortadan kaldracaksnz. bütün israilliler bunu duyup korkacaklar." "eğer bir adam bir günahahtan ötürü ölüm cezasna çarp-trlp öldürülür ve ölüsü aaca aslırsa, ölüyü gece ağta asl brakmamalnsnz. o gün kesinlikle gömmelisiniz. aslan kii tanrı tarafından lanetlenmitir. tanrınız rab'bin mülk olarak size verecei ülkeyi kirletmeyeceksiniz.

22

"kardeinin yolunu yitirmi srn ya da koyununu görünce, onlar görmezlikten gelme. sr ya da koyunu kesinlikle kardeine geri götür-eceksin. kardein sana uzaksa ya da hayvann kime ait olduunu bilmiyorsan evine götür. kardein srn ya da koyununu aramaya çkn-caya dek hayvan evinde kalsın. sonra ona geri verirsın. kardeinin eeiini, giysisini ya da yitirdii baka bir eyini gördüğünde, ayn biçimde davranacaksn. görmezlikten gelmeyeceksin.

"kardeinin eeni ya da srn yolda dümü gördüğünde, görmezlikten gelme. hayvan ayaa kaldırmas için kesinlikle kardeine yardım edeceksin. "kadınlar erkek giysisi, erkekler de kadın giysisi giymesin. tanrınız rab bu gibi eylemleri yapanlardan tiksindir. "yolda rastlantıyla aacğa ya da yerde bir ku yuvası görürseniz, ana ku yavruların ya da yumurtaların üzerinde oturuyorsa, anay yavrularıyla birlikte almayacaksınız. yavrular kendiniz için alabilirsiniz, ama anay kesinlikle özgür bırakacaksınız. öyle ki, üzerinize iyilik gelsin ve ömrünüz uzun olsun. "yeni bir ev yaparken, dama korkuluk yapacaksınız. öyle ki, biri damdan düşüp ölürse ailen sorumlu sayılmasın. "bana iki çit tohum ekmeyeceksin. yoksa ektiğin tohumun da ban da ürünü kullanamazsın. "çift sürmek için eei öküzle birlikte komayacaksınız. "yünlü ketenden dokunmuş kark kumatan giysi giymeyeceksin. "giysinin dört yerine püskül dikeceksin." "bir adam bir kadın alr, yattıktan sonra ondan holanmazsa, ona suç yükler, adn kötüler, 'bu kadınla evlendim ama onunla yatınca erden olmadn gördüm derse, kadnn annesiyle babas kızların erden olduuna ilikin kant alp kapda görevli kent ileri gelenlerine getirecekler. kadnn babas ileri gelenlere, 'kzm bu adamla evlendirdim ama o kzmıdan holanmyor diyecek, 'imdi kzm suçluyor, onun erden olmadn söylüyor. ite kzmın erden olduunun kant! sonra anne-baba kızların erden olduunu kantlayan yatak çarafını ileri gelenlerin önüne serip gösterecekler. (kent ileri gelenleri de adam cezalandırılacaklar. ceza olarak ondan yüz gümmü alp kadnn babasına verecekler. çünkü adam israili bir erden kzn adn kötüleridir. kadın adamın karsı kalacak ve adam yaam boyunca onu boayamayacaktır. "ancak bu sav duyuysa, kzn erden olduuna ilikin bir kant bulunamazsa, kz baba evinin kapsına çıkaracaklar. kent halkı talayarak kz öldürecek. babasının evindeyken fuhı yapmakla israil'de irençlik yapımtır. aranzdaki kötülüğü ortadan kaldıracaksınız. "eer bir adam baka birinin karsıyla yatarken yakalanırsa, hem kadnla yatan adam, hem kadn, ikisi de öldürülecek. israil'den kötülüğü atacaksınız. "eer bir adam kentte baka birle nianl erden bir kzla karlar ve onunla yatarsa, ikisini de kentin kapsına götürerek, talayarak öldüreceksiniz. çünkü kz kentte oldu halde yardım istemek için barmadı; adam da komusunun karsıyla iliki kurdu. aranzdaki kötülüğü ortadan kaldıracaksınız. "eer bir adam krda nianl bir kzla karlar, onu yakalayp tecavüz ederse, yalnız tecavüz eden adam öldürülecek. kza hiçbir ey yapmayacaksınız. çünkü kzn ölümü hak edecek bir günah yoktur. bu, komusuna saldırp onu öldüren adamın davasına benzer. adam kz krda gördüğünde nianl kz barmsa da onu kurtaran olmamtır.

23

"erkeklik bezi ezilmi ya da erkeklik organ kesilmi kii rab'bin topluluuna girmeyecek. "yasa d doan biri rab'bin topluluuna girmeyecek. soyundan gelenler de onuncu kuua dek rab'bin topluluuna girmeyecektir. "ammonlu ya da moavl biri rab'bin topluluuna girmeyecek. onların soyundan gelenler de onuncu kuua dek asla rab'bin topluluuna girmeyecek. msr'dan çkntıda yolda sizi ekme ve suyla karlamadlar. aram-naharayim'deki petor kentinden beor olu balam' size lanet okumas için ücretle tuttular. ne var ki tanrınız rab balam' dinlemek istemedi. sizin için laneti kutlamaya çevirdi. çünkü tanrınız rab sizi seviyor. kuaklar boyunca onların esenli ve iyiliği için çalmayn. "edomlular'dan irenmeyeceksiniz. onlar kardeinizdir. msrllar'dan da irenmeyeceksiniz. çünkü onların ülkesinde yabancı olarak yaadnz. onlardan doan üçüncü kuak çocuklar rab'bin topluluuna girebilir." "dümanlarnızla savamak üzere ordugah kurduunuzda, her kötülüğten sakınacaksınız. aranzda gece menisi boald için dinsel açdan kirli biri varsa, ordugahın dna çkp orada kalsın. akama doru ykansı, gün batımında ordugaha dönsün. "ihtiyaçlarınız gidermek için ordugahın dnda bir yeriniz olmal. donatmanız arasında yeri kazmak için bir gereç bulunsun. ihtiyacınız gidereceğiniz zaman bir çukur kazın, sonra da dknz örtün. tanrınız rab sizi kurtarmak ve dümanlarnız elinize teslim etmek için ordugahın ortasında dolar. ordugahınız kutsal olsun ki, rab aranzda yakıksız bir ey görüp sizden ayrılmasn. "efendisinden kaç size snan köleyi efendisine teslim etmeyeceksiniz. brkn kendi seçeceği yerde, beendii bir kentte aranzda yaasn. ona bask yapmayacaksınız. "putperest törenlerinde fuhı yapan israili bir kadın ya da erkek olmasn. fuhı yapan kadın ya da erkeğin kazancın adak olarak tanrınız rab'bin tapna'na götürmeyeceksiniz. ikisi de tanrınız rab'bin gözünde irençtir. "kardeinize para, yiyecek ya da faiz getiren baka bir ey ödünç verdiinizde, ondan faiz almayacaksınız. yabancıdan faiz alabilirsiniz ama kardeinizden almayacaksınız. böyle yapn ki, mülk edinmek için gidereceğiniz ülkede el atnız her ite tanrınız rab sizi kutsasın. "tanrınız rab'be bir dilek ada adadınızda yerine getirmeyi savsaklamayn.

tanrınız rab sizden kesinlikle bunu isteyecektir. yerine getirmesenz size günah saylacaktır. ama adak adamaktan çekinersen günah sayılmaz. aznızdan çıkan yapmaya dikkat edin. çünkü tanrınız rab'be ada gönülden adadınız. "komunuzun bana girdiinizde doyuncaya dek üzüm yiyebilirsiniz, ama torbanza koymayacaksanız. komunuzun ekin tarlasına girdiinizde elinizle baak koparabilirsiniz, ama ekinlere orak salmayacaksanız.

24

"eğer bir adam evlendii kadında yakınsız bir şey bulur, bundan ötürü ondan holanmaz, boanma belgesi yazp ona verir ve onu evinden kovarsa, kadın adamın evinden ayrıldıktan sonra baka biriyle evlenirse, ikinci kocası da ondan holanmaz, boanma belgesi yazp verir, onu evinden kovarsa ya da ikinci adam ölürse, kadın boayan ilk kocası onunla yeniden evlenemez. çünkü kadın kirli değildir. bu rab'bin gözündeyi iğneler. tanrınız rab'bin mülk olarak size verecei ülkeyi günaha sürüklemeyin. "yeni evli bir adam savaa gitmeyecek, ona herhangi bir görev verilmeyecek. bir yıl özgürce evinde kalp karsın mutlu edecek. "rehin olarak ne deirmeni, ne de üst tan aln. bunu yapmakla adamın yaamın rehin alm olursunuz. "israilli kardelerinden birini kaçırp ona kötü davranan ya da onu satan adam yakalanırsa ölmeli. aranızdaki kötülüğü ortadan kaldıracaksınız. "deri hastal konusunda, levili kâhinlerin size bütün öğrettiklerini yapmaya çok dikkat edin. onlara verdiim buyruklara özenle uyun. siz msr'dan çıktktan sonra tanrınız rab'bin yolda miryam'a neler yaptın anmsayın. "komuna herhangi bir şey ödünç verdiinde, verecei rehini almak için onun evine girmeyeceksin. darda bekleyeceksin. ödünç verdiin kii rehini kendisi sana getirsin. eğer yoksul biriyse, onun rehini elinde olduu sürece yataa girmeyeceksin. ondan aldn giysiyi gün batımında ona kesinlikle geri vereceksin ki, onunla yatabilsin. o da seni kutsayacak. bu yaptın, tanrınız rab'bin önünde sana zoruluk saylacak. "ücretle çalışan, gereksinimi olan, yoksul bir soydanz ya da kentlerinizin birinde yaayan bir yabancı sömürmeyeceksiniz. ücretini her gün, güne batmadan ödeyeceksiniz. yoksul olduu için güvencesi olur. yoksa sana kar rab'be haykır ve sen de günah ilemi sayılırın. "ne babalar çocukların günahından ötürü öldürülecek, ne de çocuklar babalarının. herkes kendi günah için öldürülecek. "yabancı ya da öksüze haksızlık etmeyeceksiniz. dul kadnı giysisini rehin almayacaksınız. msr'da köle olduunuzu, tanrınız rab'bin sizi oradan kurtardın anmsayın. bunun için böyle davranmanız buyuruyorum. "tarlanızdaki ekini biçtiinizde, gözden kaçan

bir demet olursa, almak için geri dönmeyin. onu yabancıya, öksüze, dul kadna bırakın. öyle ki, tanrınız rab el atnız her ite sizi kutsasın. zeytin ağaçlarınız dövüp ürününü topladıınızda, dallarda kalan toplamak için geri dönmeyeceksiniz. kalanları yabancıya, öksüze, dul kadna bırakacaksınız. babozumunda artakalan üzümleri toplamak için geri dönmeyeceksiniz. yabancıya, öksüze, dul kadna bırakacaksınız. msr'da köle olduunuzu anmsayın. bunun için böyle davranmanız buyuruyorum.

25

"kiiler arasında bir sorun çıktında, taraflar mahkemeye gittiinde, yargıçlar davaya bakacak; suçsuzu aklayacak, suçluyu cezaya çarptıracaklar. eğer suçlu kii kamçılanmay hak ettiyse, yargıç onu yere yatıracak ve önünde suçu oranında sayılı kamçılatacak. suçlu ya krk kırbaçtan fazla vurulmamalı. kırbaç sayısı krk aarsa, kardeğiniz gözünüzde aalanabilir. "harman döven öküzün azn balamayacaksn. "birlikte oturan kardelerden biri olu madan ölürse, ölenin duluydu aile dndan biriyle evlenmemeli. ölenin kardeşi dul kalan kadna gidecek. onu kendine kar olarak alacak, ona kayırbiraderlik görevini yapacak. kadnı douraca ilk oğlu, ölen kardeşi adn sürdürsün. öyle ki, ölenin adı israil'den silinmesin. ama adam kardeşinin dul karsıyla evlenmek istemiyorsa, dul kadn kent kapısında görev yapan ileri gelenlere gidip öyle diyecek: 'kayırbiraderim israil'de kardeşinin adn yaatmay kabul etmiyor. bana kayırbiraderlik görevini yapmak istemiyor. kentin ileri gelenleri adamı çarp onunla konuşacaklar. eğer adam, 'onunla evlenmek istemiyorum diye üstelerse, kardeşinin dul karsı ileri gelenlerin önünde adamın yanına gidecek, onun ayanındaki çar çıkaracak, yüzüne tükürecek ve, 'kardeşi soy yetitirmek istemeyen adama böyle yaptır diyecek. adamın soyu israil'de 'çar çıkarılın soyu diye bilecek. "eğer iki adam kavgaya tutuursun da birinin karsı kocasını dövenin elinden kurtarmak için gelip elini uzatır, öbür adamın erkeklik organını tutarsa, kadn elini keseceksiniz; ona acımayacaksınız. "torbanızda biri ar, öbürü hafif iki türlü tartılmayacak. evinizde biri büyük, öbürü küçük iki türlü ölçülmeyecek. tanrınız da ölçünüzde eksiksiz ve dolu olacak. öyle ki, tanrınız rab'bin size verecei ülkede ömrünüz uzun olsun. tanrınız rab bunları yapandan da, haksızlık edenenden de tiksindir. "siz msr'dan çıktıktan sonra amalekîlilerin yolda size neler yaptın anmsayın. siz yorgun ve bitkinken yolda size saldırdılar; geride kalan bütün güçsüzleri öldürdüler. tanr'dan korkmadılar. tanrınız rab mülk edinmek için miras olarak size verecei ülkede sizi çevrenizdeki bütün düşmanlardan kurtarıp rahata kavu-

turunca, amalekliler'in ansn gökler altından
sileceksiniz. bunu unutmayın!"

26

"tanrnz rab'bin miras olarak size verecei ölk-
eye girip oray mülk edinerek yerletiiinizde,
tanrnz rab'bin size verecei ölküenin toprak-
larından toplanız bütün ürünlerin ilk yetien-
lerini alp sepete koyacaksınız. sonra tan-
rnz rab'bin adn yerletirmek için seçecei yere
gideceksiniz. o dönemde görevli kâhine
gidip, 'rab'bin bize ant içerek atalarımıza söz
verdi ölküye geldiimi tanrn rab'be bugün
bildiriyorum diyeceksiniz. kâhin sepeti elin-
izden alp tanrnz rab'bin sunann önüne
koyacak. sonra tanrnz rab'bin önünde u
açklamay yapacaksınız: 'babam göçebe bir
araml'y'd. sayca az kiyle mır'a gidip orada
yaamaya balad. orada büyük, güçlü, kal-
abalak bir ulus oldu. mırllar bize kötü
davranarak bask yaptılar. bizi ar ilere zor-
ladlar. atalarımızın tanrs rab'be yakardk. rab
yakarmz duydu; çektiimiz sknty, emei, bize
yapılan baskıyı gördü. bunun üzerine güçlü
elle, kudretle, büyük ve örkütücü olaylarla,
belirtilerle, alas ilerle bizi mır'dan çkard.
bizi buraya getirdi; bu topraklar, süt ve bal
akan ölküeyi bize verdi. imdi, ya rab, bize
verdiin topran ürününün ilk yetienini ge-
tiriyorum. sonra sepeti tanrnz rab'bin önüne
koyup o'nun önünde yere kapanacaksınız. si-
zler, levililer ve aranzda yaayan yabancılar
tanrnz rab'bin size ve ailenize verdi bütün
iyi eyler için sevineceksiniz. "üçüncü yl,
ondal verme yl, bütün ürününüzün ondaln
bir yana ayrı. ayrıca iini bitirdiinizde, on-
dal levililer'e, yabancılar, öksüzlere ve dul
kadnlara vereceksiniz. öyle ki, onlar da
kentlerinizde yiyip doysunlar. sonra tanrnz
rab'be, 'bana buyurduun gibi, rab'be ayrdk-
larm evden çkarp levililer'e, yabancılar, ök-
süzlere ve dul kadnlara verdim diyeceksiniz,
'buyruklarından ayrılmadm, hiç birini un-
utmadm. ne yas tutarken ayrdklarından
yedim, ne dinsel açdan kirliiyken onlara
dokundum, ne de ölülere sundum. tan-
rn rab'bin sözüne kulak verdim. bana
bütün buyrukların yaptm. kutsal konu-
tundan, göklerden aaya bak! halkn israil'i
ve atalarımıza içtiin ant uyarınca bize verdiin
ölküeyi, süt ve bal akan ölküeyi kutsa." "bugün
tanrnz rab bu kurallara, ölkelere uymaz
buyuruyor. onlara bütün yüreinizle, cann-
za uymaya dikkat edin. bugün rab'bin
tanrnz olduunu, o'nun yollarında yürüye-
ceinizi, kurallarna, buyruklarına, ölkelerine
uyacanz, o'nun sözünü dinleyeceinizi açk-
ladnz. bugün rab, size verdi söz uyarınca, öz
halk olduunuzu açıklad. bütün buyruklarına
uyacaksınız. tanrnz rab sizi övgüde, önde,
onurda yaratt bütün uluslardan üstün klan-
can, verdi söz uyarınca kendisi için kutsal

bir halk olacanz açıklad."

27

musa ile israil ileri gelenleri halka öyle
dediler: "bugün size ilettiim bütün buyruk-
lara uyun. eria irma'ndan tanrnz rab'bin
size verecei ölküeye geçince, büyük talar
dikip kireçleyeceksiniz. atalarınız tan-
rs rab'bin size verdi söz uyarınca o'nun
size verecei ölküeye, süt ve bal akan ölk-
eye girince, bu yasann bütün sözlerini
talara yazacaksınız. eria irma'ndan geçince,
bugün size buyurduum gibi, bu talar eval
da'na dikip kireçleyeceksiniz. orada tan-
rnz rab'be talardan bir sunak yapacak-
sınız. bu talara demir alet uygulamay-
acaksınız. tanrnz rab'bin sunan yontul-
mam talardan yapacak, üzerinde tanrnz
rab'be yakmak sunular* sunacaksınız. es-
enlik sunularn* orada kesip yiyecek ve tan-
rnz rab'bin önünde sevineceksiniz. talara bu
yasann bütün sözlerini okunaklı bir biçimde
yazacaksınız." sonra musa ile levili kâhinler
bütün israililer'e, "ey israil, sus ve kulak
ver!" diye seslendiler, "bugün tanrnz rab'bin
halk oldunuz. tanrnz rab'bin sözüne kulak
verin, bugün size ilettiim buyruklara, ku-
rallarna uyun." o gün musa halka öyle dedi:
"eria irma'ndan geçince, halk kutsamak için
gerizim da'nda duracak oymaklar unlardr: i-
mon, levi, yahuda, issakar, yusuf, benyamin.
lanetlemek için eval da'nda u oymaklar du-
racak: ruben, gad, aer, zevulun, dan, naf-
tali. levililer bütün israil halkına yüksek
sesle öyle diyecekler: "'rab'bin tiksindii el ii
oyma ya da dökme put yapana ve onu gizlice
dikene lanet olsun! "bütün halk, 'amin! diye
karlk verecek. "'annesine, babasına saygısza
davranana lanet olsun! "bütün halk, 'amin!
diyecek. "'komusunun sırn deitirene lanet
olsun! "bütün halk, 'amin! diyecek. "'kör
olan yoldan saptrana lanet olsun! "bütün
halk, 'amin! diyecek. "'yabancıya, öksüze,
dul kadna haksızlık edene lanet olsun! "bütün
halk, 'amin! diyecek. "'babasının karsıyla
yatana lanet olsun! çünkü o babasının evlilik
yatana leke sürmüştür. "bütün halk, 'amin!
diyecek. "'herhangi bir hayvanla cinsel il-
iki kurana lanet olsun! "bütün halk, 'amin!
diyecek. "'annesinden ya da babasından
olan kızkardeyle yatana lanet olsun! "bütün
halk, 'amin! diyecek. "'kaynanasıyla yatana
lanet olsun! "bütün halk, 'amin! diye-
cek. "'komusunu gizlice öldürene lanet ol-
sun! "bütün halk, 'amin! diyecek. "'suçsuz
birini öldürmek için rüvet alana lanet olsun!
"bütün halk, 'amin! diyecek. "'bu yasann
sözlerine uymayan ve onlar onaylamayana
lanet olsun! "bütün halk, 'amin! diyecek."

"eer tanrız rab'bin sözünü iyice dinler ve bugün size ilettiim bütün buyruklarna uyar sanz, tanrız rab sızı yeryüzündeki bütün uluslardan üstün klacaktır. tanrız rab'bin sözünü dinlerseniz, u bereketler üzerinize gelecek ve sizinle olacak: "kentte de tarlada da kutsanacaksınız. "rahminizin meyvesi kutsanacak. topranzın ürünü, hayvanların dölü -srların buzalar, sürülerinizin kuzular- bereketli olacak. "sepetiniz ve hamur tekeniz bereketli olacak. "içeri girdiinizde de dar çktnzda da kutsanacaksınız. "rab size saldran dümanların önünüzde bozguna uratacak. onlar size bir yoldan saldrarak, ama önünüzden yedi yoldan kaçacaklar. "rab'bin buyruuyla ambarların dolu olacak. el atnz her ite rab sızı kutsayacak. tanrız rab size verecei ülkede sızı kutsayacak. "tanrız rab'bin buyruklarna uyar, o'nun yollarında yürürseniz, rab size içti ant uyarınca sızı kendisi için kutsal bir halk olarak koruyacaktır. yeryüzündeki bütün uluslar rab'be ait olduunuzu görecek, sizden korkacaklar. rab atalarınız ant içerek size söz verdii ülkede bolluk içinde yaamanız salayacak: rahminizin meyvesi kutsanacak; hayvanların yavrular, topranzın ürünü verimli olacak. rab ülkenize yamuru zamanında yadrmak ve bütün emeinizi verimli klmak için göklerdeki zengin hazinesini açacak. birçok ulusa ödünç vereceksiniz; siz ödünç almayacaksınız. rab sızı kuyruk deil ba yapacak. eer bugün size ilettiim tanrız rab'bin buyrukları dinler, onlara iyice uyar sanz, alta deil, her zaman üstte olacaksınız. bugün size ilettiim buyrukların dna çıkmayacak, baka ilahların ardına gitmeyecek, onlara tapmayacaksınız." "ama tanrız rab'bin sözünü dinlemez, bugün size ilettiim buyrukların, kuralların hepsine uymaz sanz, u lanetler üzerinize gelecek ve size ulaşacak: "kentte de tarlada da lanetli olacaksınız. "sepetiniz ve hamur tekeniz lanetli olacak. "rahminizin meyvesi, topranzın ürünü, srların buzalar, sürülerinizin kuzular lanetli olacak. "içeri girdiinizde lanetli olacaksınız; dar çktnzda da lanetli olacaksınız. "rab'be srt çevirmekle yaptız kötölükler yüzünden el atnz her ite o sızı lanete uratacak, akna çevirecek, paylayacak. sonunda üzerinize ykm gelecek ve çabucak yok olacaksınız. rab, mülk edinmek için gideceiniz ülkede sızı yok edinceye dek salgın hastalıkla cezalandırılacak. veremle, stmayla, iltihapla, yak scaklıkla, kuraklıkla, samyeliyle, küfle cezalandırılacak. siz yok oluncaya dek bunlar sızı kovalayacak. banzın üstündeki gök tunç*, ayanızın altındaki yer demir olacak. rab siz yok oluncaya dek gökten yamur yerine ülkenize toz ve kum yadracak. "rab sızı dümanlarınızın önünde bozguna uratacak. onlara bir yoldan saldra-

cak, ama önlerinden yedi yoldan kaçacaksınız. yeryüzündeki bütün uluslar için dehet verici bir örnek olacaksınız. ölümlerinizi bütün kulara, yabanlı hayvanlara yem olacak; onlar korkutup kaçran kimse olmayacak. rab sızı iyilemeyeceiniz msr çbanyla, urlarla, kantyla, uyuzla vuracak. rab sızı delilikle, körlükle, aknlıkla cezalandırılacak. öle vakti körlerin karanlıkta el yordamıyla yürüdüü gibi yürüyeceksiniz. yaptız her eyde baarsız olacak, sürekli sktrlacak, yamalanacaksınız. sızı kurtaran olmayacak. "bir kızla nianlanacaksınız, ama baka biri onunla yatacak. ev yapacak ama içinde oturmayacaksınız. ba dikecek ama özümünü toplamayacaksınız. öküünüz gözünüzün önünde keşilecek ama etini yemeyeceksiniz. eeiniz zorla sizden alınacak, geri getirilmeyecek. davaların dümanlarınıza verilecek. sızı kurtaran olmayacak. oulların, kızların gözlerinin önünde baka bir ulusa verilecek. her gün onlar gözlemekten gözlerinizin gücü tükenecek. elinizden bir ey gelmeyecek. tanmanız bir halk topranzın ürünü ve bütün emeinizi yiyecek. sürekli sktrlacak, ezileceksiniz. gözlerinizle gördükleriniz sızı çldrtacak. rab dizlerinizi, bacaklarınız tepeden trnaa iyilemeyen arl çbanlarla vuracak. "rab sızı ve banza atayacağınız kral sizin de atalarınız da bilmedi bir ulusa sürecek. orada aaktan, tatan yapılm baka ilahlara tapacaksınız. rab'bin sızı sürecei bütün uluslar banza gelenlerden dehete düşecek; sızı alayacak, sizinle elenecekler. "çok tohum ekecek, ama az toplayacaksınız. çünkü ürününüzü çekirge yiyecek. balar dikecek, bakmın yapacak, ama arap içmeyecek, üzüm toplamayacaksınız. onlar kurt yiyecek. ülkenizin her yerinde zeytinlikleriniz olacak, ama zeytinya sürünmeyeceksiniz. zeytin ağaçların ürününü yere dökcek. oulların, kızların olacak, ama sizinle kalmayacaklar, sürgüne gönderilecekler. bütün ağaçların, topranzın ürünü çekirgeler yiyecek. "aranzdaki yabanlar yükseldikçe yükselecek, sizse alçaldıkça alçalacaksınız. o sana ödünç verecek, ama sen ona ödünç vermeyeceksin. o ba, sen kuyruk olacaksın. "bütün bu lanetler banza yaacak. yok oluncaya dek sızı kovalayacak ve size erilecek. çünkü tanrız rab'bin sözünü dinlemediniz, size verdi buyruklar, kurallar yerine getirmediniz. bu lanetler siz ve soyunuz için sonsuza dek bir belirti, alas bir olay olarak kalacak. madem bolluk zamanında tanrız rab'be sevinçle, honutlukla kulluk etmediniz, rab'bin üzerinize gönderecei dümanlara kölelik edeceksiniz. aç, susuz, çplak olacaksınız; her ey gereksinim duyacaksınız. rab sızı yok edinceye dek boynunuza demir boyunduruk vuracak. "rab uzak-tan, dünyann öbür ucundan bir ulusu -dilini bilmediiniz bir ulusu, yallara saygı, küçük-

lere sevgi beslemeyen acmazs bir ulusu- bir- den çullanan bir kartal gibi banza getirecek. (siz yok oluncaya dek hayvanlarınzn yavrularn, topranzn ürününü yiyp bitirecekler, size ne tahl, ne arap, ne zeytinya, ne srlarnzn bualarn, ne de sürülerinizin kuzularn brakacaklar; ta ki, siz ortadan kalkncaya dek. güvendiiniz yüksek, dayankl surlar yerle bir oluncaya dek ülkenizdeki bütün kentlerde sizi kuatacaklar. tanrzn rab'bin size verdii ülkedeki bütün kentleri kuatacaklar. "kuatma srasnda dümannzn verecei skntdan rahminizin meyvesini, tanrzn rab'bin size verdii oullarn, kzlarn etini yiyeceksiniz. aranzdaki en yumuak, en duyarlı adam bile öz kardeine, sevdii karsna, sa kalan çocuklarına acmayacak; yedii çocukların etini onların hiçbirile paylamayacak. çünkü dümann kuatma srasnda sizi sktrmas yüzünden kentlerinizde hiç yiyecek kalmayacak. aranzda en yumuak, en duyarlı kadn -yumuaklından ve duyarlından ayann tabann yere basmak istemeyen kadn- bile sevdii kocasndan, öz olundan, kzn- dan, plasentay ve douraca çocuklar esirgeyecek. çünkü kuatma srasnda dümann kentlerinizde size verecei skntdan, yokluktan onlar gizlice yiyecek. ("bu kitapta yazl yasann bütün sözlerine uymaz, tanrzn rab'bin yüce ve heybetli adndan korkmazsanız, rab sizi ve soyunuzu korkunç belalarla, büyük ve sürekli belalarla, ar, iyilemez hastalklarla vuracak. sizi ürküten msr'n bütün hastalkların yeniden banza getirecek; size yapacaklar. siz yok oluncaya dek rab bu yasa kitab'nda yazlmam her türlü hastal ve belay da banza getirecek. gökteki yıldızlar kadar çok olan sizler, sayca az brakılacaksnız. çünkü tanrzn rab'bin sözüne kulak vermediniz. size iyilik yapmak, sizi çoaltmak rab'bi nasl sevindirdiyse, sizi ykmak ve yok etmek de öyle sevindirecektir. mülk edinmek için gideceğiniz ülkeden sökülüp atılacaksnız. "rab sizi dünyann bir ucundan öbür ucuna, bütün halklar arasna datacak. orada sizin de atalarınız da tanmad, aat- tan ve tatan yapılm baka ilahlara tapacaksnız. bu uluslar arasnda ne esenliiniz ne de dilenecek bir yeriniz olacak. orada rab size titreyen yürekler, umutsuzluk ve bakmaktan yorulmu gözler verecek. sürekli can kaygı içinde yaayacaksnız. gece gündüz dehet içinde olacaksınız. yaamnz güvenli olmaya- cak. yürünizi kaplayan dehet ve gözlerinizin gördüü olaylar yüzünden, sabah, 'keke akam olsa!', akam, 'keke sabah olsa!' diyeceksiniz. bir daha görmeyeceksiniz dediim yoldan rab sizi gemilerle msr'a geri gönderecek. orada erkek ve kadn köle olarak kendinizi düman- larınza satmaya kalkacaksnız; ama satın alan olmayacak."

rab'bin israilililer'le horev da'nda yapt ant- lamaya ek olarak, moav'da musa'ya onlarla yapmayı buyurduu antlamamın sözleri bun- lardır. musa bütün israilililer'i bir araya toplayarak öyle dedi: "rab'bin msr'da göz- lerinizin önünde firavuna, görevlilerine, ülke- sine yaptıkları gördünüz. büyük denemeleri, belirtileri, o büyük ve alas ileri gözlerini- zle gördünüz. ne var ki, rab bugüne dek size kavrayan yürek, gören göz, duyan kulak vermedi. rab, 'sizi krk yıl çölde dolatrdm; ne üzerinizdeki giysi eskidi, ne ayanzdaki çark. ekme yemediniz, arap ya da baka içki içmediniz. bütün bunlar tanrzn rab'bin ben oldumu anlayasız diye yaptım diyor. "buraya ulatnzda, hebbon kral sihon ile baan kral og bizimle savaa tututular. ama on- lar bozguna urattk. ülkelerini ele geçirecek mülk olarak rubenliler'e, gadlar'a, man- ae oymann yarsna verdik. el attnz her ite baarl olmak için bu antlamamın söz- lerini yerine getirmeye dikkat edin. "bugün hepimiz -önderleriniz, oymak balarnz, ileri gelenleriniz, görevlileriniz, bütün öbür is- railli erkekler, çocuklarınz, karlarınz, aranzda yaayan ve odununuza kesen, suyunuzu tayan yabancılar- tanrzn rab'bin önünde duruyor- sunuz. (bugün tanrzn rab'bin ant içerek sizinle yapt bu antlamay geçerli kılmak için burada duruyorsunuz. öyle ki, bugün sizi kendi halk olarak belirlesin ve size söyledii gibi, atalarınız ibrahim'e, ishak'a, yakup'a içtiü ant uyarınca tanrzn olsun. antla yapılan bu antlamay yalnız sizinle, bugün burada biz- imle birlikte tanrzn rab'bin önünde duran- larla deil, yanmızda olmayanlarla da yapıyo- rum. ("msr'da nasl yaadınız, öteki ulusların ortasından geçerek buraya nasl geldiimizi kendiniz de biliyorsunuz. onların arasnda irenç suretleri, aatın, tatan, altından, gümüten yapılm putlar gördünüz. dikkat edin, bugün aranzda bu ulusların ilahlarna tapmak için tanrzn rab'den sapan erkek ya da kadn, boy ya da oymak olmasn; aranzda acık, zehir veren kök olmasn. "bu andn sözlerini duyup da kimse kendi ken- dini kutlamasn ve, 'kendi isteklerim uyarınca yaasam da güvenlikte olurum diye düşün- mesin. bu herkese ykm getirir. rab böyle birini balamak istemez. rab'bin öfkesi ve kskançl o kiye kar alevlenecek. bu ki- tapta yazl bütün lanetler bana yaacak ve rab onun adn göün altından silcektir. bu yasa kitab'nda yazl antlamada yer alan bütün lanetler uyarınca, rab onu felakete ura- mas için israil'in bütün oymaklar arasından ayracaktı. "sizden sonraki kuak, çocuk- larınız ve uzak ülkeden gelen yabancılar ülke- nizin urad belalar, rab'bin ülkeye gönderdii hastalklar görecekler. bütün ülke yanacak, tuz ve kükürtle örtülecek; tohum ekilmeye-

cek, filiz sürmeyecek, ot bitmeyecek. ülke rab'bin kşgn öfkesiyle yerle bir ettii sodom, gomora, adma ve sevoyim gibi ykma urayacak. bütün uluslar, 'rab bu ülkeye neden bunu yaptı? diye soracaklar, 'bu büyük öfke neden alevlendi? "yant öyle olacak: "ataların tanrs rab kendilerini msr'dan çkardnda onlarla yaptı antlamay braktılar. tanmadklar, rab'bin kendilerine pay olarak vermedii baka ilahlara yöneldiler; onlara tapp önlerinde eildiler. ite bu yüzden rab'bin öfkesi bu ülkeye kar alevlendi; bu kitapta yazl bütün lanetleri oraya yadrd. rab büyük kşgnıkla, iddetli öfkeyle onlar ülkelerinden süküp att; bugün olduu gibi baka ülkeye sürdü. "gizlilik tanrmız rab'be özgüdü. ama bu yasann bütün sözlerine uymamz için açarlanlar sonsuza dek bize ve çocuklarmza aittir."

30

"bütün bu olaylar -önünüze serdiim kutsama ve lanetler- banza geldiinde, tanrız rab'bin sizi datt uluslar arasında bunlar anmsayacaksınız. bugün size ilettiim buyruklar uyarınca siz ve çocuklarnız tanrız rab'be döner, bütün yüreinizle, bütün cannzla o'na uyersanz, tanrız rab size acyacak, sizi sürgünden geri getirecek. sizi datt ulusların arasından yeniden toplayacak. dünyann öbür ucuna sürülmü olsanz bile, tanrız rab sizleri toplayp geri getirecek. sizi atalarnızın mülk edindii ülkeye ulatacak. oray miras alacaksınız. tanrız rab üzerinize iyilik getirecek ve sizi atalarnızdan daha çok çalıştacak. sizin ve çocuklarnızın yüreini deitirecek. öyle ki, o'nu bütün yüreinizle, bütün cannzla sevesiniz ve yaayasanz. tanrız rab bütün bu lanetleri sizden nefret edenlerin, size bask yapan dümanlarnızın üzerine yadracak. siz yine rab'bin sözüne kulak verecek, bugün size ilettiim buyrukların hepsine uyaacaksınız. tanrız rab el atnız her ite sizi baarl klacak; çok sayıda çocuunuz olacak, hayvanlarnızın yavrular, topranzın ürünü bol olacak. rab atalarnızdan nasl honut kaldysa, sizden de öyle honut kalacak ve sizi baarl klacak. yeter ki, tanrız rab'bin sözünü dinleyin, bu yasa kitab'nda yazl buyruklarna, kurallarna uyun ve bütün yüreinizle, bütün cannzla o'na dönün. "bugün size ilettiim bu buyruk ne tutamayacanz kadar zor, ne de ulaamayacanz kadar uzaktr. o göklerde deil ki, 'kim bizim için göe çkacak? kim yerine getirmemiz için onu alp yayacak? diyesiniz. denizin ötesinde deil ki, 'kim bizim için denizin ötesine gidecek? kim yerine getirmemiz için onu alp yayacak? diyesiniz. tanr sözü size çok yakndr; uymanz için annzda ve yüreinizdedir. "ite bugün önünüze yaamla iyilli, ölümlle kötüllü koyuyorum. bugün size tanrız rab'bi sevmeyi, yol-

larnda yürümeyi, buyruklarna, kurallarna, ilkelerine uymay buyuruyorum. öyle ki, yaayasanz, çalışanz ve mülk edinmek için gideceğiniz ülkede tanrız rab tarafından kutlanasanz. "eer yoldan döner, kulak vermezseniz, ayartılır, baka ilahlara eilip taparsanz, bugün size kesinlikle yok olacanz bildiriyorum. eria ırma'ndan geçip mülk edinmek için gideceğiniz ülkede uzun yaamayacaksınız. "önünüze yaamla ölümü, kutsamayla laneti koyduuma bugün yeri göü size kar tank gösteriyorum. yaam seçin ki, siz de çocuklarnız da yaayasanz. tanrız rab'bi sevin, sözüne uyup o'na balann. rab yaamnızdr; kendilerine vereceine ilikin atalarnız ibrahim'e, ishak'a, yakup'a söz verdii ülkede uzun yaamanız salayacaktır."

31

musa israililer'e öyle dedi: "yüz yirmi yandıym. bundan böyle size önderlik edemem. üstelik rab bana, 'eria ırma'nın kar yakasna geçmeyeceksin dedi. tanrız rab önünüzden geçecek. uluslar önünüzden yok edecek. ülkelerini mülk edineceksiniz. rab'bin sözü uyarınca yeu size önderlik edecek. rab amurlular'ın krallar sihon'u ve og'u yok edip ülkelerine yaptınn aynıns bu uluslara da yapacak. rab onlar size teslim edecek. onlara size verdiim buyruklar uyarınca davranmalsanz. güçlü ve yürekli olun! onlardan korkmayın, ylmayn. çünkü sizinle birlikte giden tanrız rab'dir. o sizi terk etmeyecek, sizi yüzüstü brakmayacaktır." sonra musa yeu'yu çarp bütün israililer'in gözünüde ona öyle dedi: "güçlü ve yürekli ol! çünkü rab'bin, atalara ant içerek söz verdii ülkeye bu halkla birlikte sen gideceksin. ülkeyi miras olarak onlara sen vereceksin. rab'bin kendisi sana öcölük edecek, seninle birlikte olacak. seni terk etmeyecek, seni yüzüstü brakmayacak. korkma, yлма." musa bu yasay yazp rab'bin antlama sand'n* tayan levili kâhinlere ve bütün israil ileri gelenlerine verdi. sonra onlara öyle buyurdu: "her yedi yıl sonunda, borçlar balama yılında, çardak bayram'nda*, bütün israililer tanrız rab'bin önünde bulunmak üzere seçecei yere geldiinde, bu yasay onlara okuyacaksınız. halk -erkekleri, kadınlar, çocuklar ve kentlerinizde yaayan yabanclar- toplayn. öyle ki, herkes duyup örensın, tanrız rab'den korksın. bu yasann bütün sözlerine uymaya dikkat etsin. yasay bilmeyen çocuklar da duysunlar, mülk edinmek için eria ırma'ndan geçip gideceğiniz ülkede yaadnz sürece tanrız rab'den korkmay örensinler." rab musa'ya, "ölümüne az kald" dedi, "yeu'yu çar. ona buyruklarım bildirmem için buluma çadır'nda hazır olun." böylece musa ile yeu gidip buluma çadır'nda beklediler. sonra rab çadırda bulut sütü-

nunun içinde göründü; bulut çadın kaps üzerinde durdu. rab musa'ya öyle seslendi: "yakında ölüp atalara kavuacaksınız. bu halk da gideceği ülkenin ilahlarına balanıp bana hainlik edecek. beni bırakacak, kendileriyle yaptım antlamayacaklar. o gün onlara öfkeleneyeceğim, onlar terk edeceğim. yüzümü onlardan çevireceğim. bakalarına yem olacaklar, balarna sayısız kötülükler, skntlar gelecek. o gün, 'tanrım bizimle olmadı için bu kötülükler bambaşka geldi diyecekler. baka ilahlara yönelmekle yaptıkları kötülük yüzünden o gün kesinlikle onlardan yüzümü çevireceğim. 'imdi kendiniz için u eğziyi yazın ve israililer'e öğretin; onu okusunlar. öyle ki, bu eğzi israililer'e kar benim tanım olsun. onlar atalara ant içerek söz verdim süt ve bal akan ülkeye getirdiimde yiyip doyacaklar; semirince baka ilahlara yönelip onlara tapacaklar. beni tepecek, antlamam bırakacaklar. balarna sayısız kötülükler, skntlar geldiinde, bu eğzi onlara kar tanklık edecek. çünkü çocuklar bu eğziyi unutmayacak. ant içerek söz verdim ülkeye onlar getirmedi önce neler tasarladıklarını biliyorum." o gün musa bu eğziyi yazıp israililer'e öğretti. rab nun olu yeu'ya u buyruu verdi: "güçlü ve yürekli ol! çünkü israililer'i, ant içerek söz verdim ülkeye sen götürüceksin ve ben seninle birlikte olacağım." musa yasann sözlerini eksiksiz olarak kitaba yazmay bitirince, rab'bin antlama sand'n* tayan leviler'e u buyruu verdi: "bu yasa kitab'n alın, tanrınız rab'bin antlama sand'nın yanna koyun. orada size kar bir tank olarak kalsın. çünkü sizin bakaldran, dikbal kiiler olduunuzu biliyorum. bugün ben saken, aranızdayken bile rab'be kar geliyorsunuz; ölümünden sonra daha ne kadar çok bakaldracaksınız. oymakların bütün ileri gelenlerini, görevlilerinizi bana getirin. bu sözleri onlara duyuracağım. yeri göü onlara kar tank tutacağım. ölümünden sonra bütün yozlaşacaksınız, size buyurduğum yoldan sapacaksınız biliyorum. son günlerde kötülüklerle karşılaşacaksınız. çünkü rab'bin gözünde kötü olan yapacak ve yaptıklarıyla o'nu öfkeli edireceksiniz." musa u eğzinin sözlerini eksiksiz olarak bütün israil topluluuna okudu:

32

"ey gökler, kulak verin, sesleneyim; ey dünya, azmandan çıkan sözleri it! öğrettiim yamur gibi damlasın; sözlerim gibi çiy düşün, çimen üzerine çiseleyen yamur gibi, bitkilere yaan saanak gibi. rab'bin adn duyuracağım. ululuu için tanrım'z' övün! o kaya'dr, ileri kusursuzdur, bütün yollar dorudur. o haksızlık etmeyen güvenilir tanrı'dr. doru ve adildir. bu eri ve sapk kuak, o'na bal kalmadı. o'nun çocukları deiller. bu onların utanıdır. rab'be böyle mi karlık ver-

ilir, ey aklızs ve bilgelikten yoksun halk? sizi yaratan, size biçim veren, babanız, yaratıcınız o deil mi? "eski günleri anımsayın; çoktan geçmiş çalar düünün. babanız sorun, size anlatsın, yallarınız size açlasın. yüceler yücesi uluslara paylarına düeni verip insanlar böldünde, ulusların sınırlarını israiloullar'nın sayısına göre belirledi. çünkü rab'bin pay kendi halkıdır ve yakup soyu o'nun payına düen mirastır. "onu kurak bir ülkede, ıssız, uluyan bir çölde buldu, onu kuattı, kayırdı, gözbebeği gibi korudu. yuvasında yavruların uçmaya kırtan, onların üzerinde kanat çırpan bir kartal gibi, kanatların gerip onları aldı ve kanatları üzerinde tad. ona yalnız rab yol gösterdi, yanında yabancı ilah yoktu. "onu yeryüzünün yüksekliklerinde gezdirdi, tarlada yeten ürünlerle doyurdu. onu kayadan akan balla, çakmaktan çıkarıp yala besledi. ineklerin yayla, koyunların sütüyle, besili kuzularla, baan cinsi en iyi koçlarla, tekelerle, en iyi budayla onu besledi. halk özümün kırmızı kanı içti. "yeurun semirdi ve sahibini tepti; duyunca ya balayı arlat, kendisini yaratan tanrı'ya sırt çevirdi, kurtarsın, kaya'yı küçümsedi. yabancı ilahlarla tanrı'yı kskandırdı; irençlikleriyle o'nu öfkeli edirdiler. tanrı olmayan cinlere, tanımadıkları ilahlara, atalarının korkmadıkları, son zamanlarda ortaya çıkan yeni ilahlara kurban kestiler. seni oluturan kaya'yı savsakladın, seni yaratan tanrı'yı unuttun. "rab bunu görünce onları reddetti; çünkü oullar, kızları o'nu öfkeli edirdiler. "yüzümü onlardan çevirecek ve onların ne olacağını göreceğim dedi, "çünkü onları sapk bir kuak ve güvenilirmez çocuklardı. tanrı olmayan ilahlarla beni kskandırdılar; deersiz putlarıyla beni öfkeli edirdiler. ben de halk olmayan bir halkla onları kskandracam. anlaysız bir ulusla onları öfkeli edireceğim. çünkü size kar öfkem ate gibi tutuup ölümler diyarının derinliklerine dek yanacak. yeryüzünü ve ürününü yutup yok edecek ve daların temellerini tututuracak. "üzzerlerine kötülükler yacam, oklarımlara kar kullanacağım. kavurucu ktlık, tüketici hastalık, öldürücü salgın vuracak onları. gönderdim canavarları dileriyle onlara saldıracak, toprakta sürünen zehirli yılanları onlara sracak. sokakta kılç onları çocuksuz bırakacak; evlerinde dehet egemen olacak. delikanlıs, genç kız, emzikteki çocuğu, aksağılsız olacak. onları dardan etmeyei, insanları arasında anlarmı silmeyi düündüm. ama dümanın alayı etmesinden çekindim. öyle ki, düman yanılayıp da, bütün bunları yapan rab deil, baar kazanan biziz, demesin. "onları anlaysız bir ulustur, onlarda sezgi yoktur. keke bilge kiiler olsalardı, anlalsalardı, onların ne olacağını düünselerdi! onların kayas kendilerini satmam ve rab onları ele vermemei olsaydı, nasıl bir kii bin kiiyi kovar, iki kii on bin

kiiyi kaçtrd? çünkü bizim kayamz onlarn kayasna benzemez, dümanlarmz bu konuda yargç olabilir. onlarn asmas sodom asmasndan, gomora balarndandr. üzümli zehirle dolu, salkmrlar acdr. araplar ylan zehiri, kobralarn öldürücü zehirler. "bu kötülükleri yazmadm m? hazinelerim mührlemedim mi? öç benimdir, karln ben vereceim, zaman gelince ayaklar kayacak, onlarn ykm günü yakdr, ceza günü hlza yaklıyor. "rab kendi halknn hakkn koruyacak, onlarn gücünün tükendiini, ülkede genç yal kimse olmadrn görünce, kullarna acyacaktır. 'hani sındz kaya, hani ilahlarnz nerede? diyecek, 'kurbanlarnz yan yiye, dökmelik sununuzu için ilahlarnz hani nerede? kalksınlar da size yardım etsinler! size barnak olsunlar! "artk anlayın ki, ben, evet ben öyum, benden baka tanr yoktur! öldüren de, yaatan da, yaralayan da, iyiletiren de benim. kimse elimden kurtaramaz. elimi göe kaldır ve sonsuzluk boyunca varlm hakk için derim ki, parlayan ykcm bileyip yarglamak için elime alınca, dümanlarmdan öç alacam, benden nefret edenlere karln vereceim. oklarm kanla sarho edeceim, klcml vuranlarn, tutsaklarn kanyla, düman önderlerinin balayla ve etle beslenecek. "ey uluslar, o'nun halkn kutlayn, çünkü o kullarn kannn öcünü alacak, dümanlarn dan öç alacak, ülkesinin ve halknn günahn balayacak." musa, nun olu hoea ile birlikte gelip bu ezginin sözlerini halka okudu. musa sözlerini bitirince, israilliler öyle dedi: "bugün size bildirdiim bu uyarç sözlerin tümünü benimseyin. bu yasann bütün sözlerine dikkat etmeleri ve yerine getirmeleri için çocuklarnza buyruk verin. (bunlar sizin için de sözler deildir, sizin yaamnzdır. eria ırma'ndan geçerek mülk edineceğiniz ülkede ömrünüz bu sözler sayesinde uzun olacaktır." rab ayn gün musa'ya öyle selendi: "haavarim dalk bölgesine, eriaha karsında moav ülkesindeki nevo da'na çk. mülk olarak israilliler'e vereceim kenan ülkesine bak. aabeyin harun hor da'ndan ölüp atalarna kavutuu gibi, sen de kaçacan dada ölüp atalarna kavuacaksn. çünkü ikiniz de zin çölünde, meriva-kade sularında, israilliler'in önünde bana ihanet ettiniz, kutsalım önemsemediniz. bu nedenle ülkeyi ancak uzaktan göreceksin. ama oraya, israil halkna vereceim ülkeye girmeyeceksin."

33

tanr adam musa, ölümünden önce israillileri kutsad. öyle dedi: "rab sina da'ndan geldi, halkna seir'den dodu ve paran da'ndan parlad. on binlerce kutsalyla birlikte geldi, sa elinde halk için alev alev yanan ate vard. ya rab, halklar gerçekten seversin, bütün kutsallar elinin altındadır. ayak-

larna kapanır, sözlerini dinlerler. yakup'un topluluuna miras olarak, musa bize yasay verdi. israil'in oymaklarıyla halkn önderleri bir araya geldiinde rab yeurun'un kral oldu. "ruben yaasn, ölmesin, halknn says az olmasn." musa yahuda için de onlar söyledi: "ya rab, yahuda'nın yakarn duy ve onu kendi halkna getir. kendisi için elleriyle savat. dümanlarna kar ona yardımcı ol." levi için de öyle dedi: "ya rab, senin tummim'in ve urim'in* sadk kulun içindir. onu massa'da denedin, meriva sularında onunla tarttn. o annesi ve babas için, 'onlar saymıyorum dedi. kardelerini tanmad, çocuklarn bilmedi. ama senin sözünü tuttu ve antlamana bal kald. ilkelerini yakup soyuna, yasan israil'e öğretecekler. senin önünde buhur, sunanda tümüyle yalmalk sunular* sunacaklar. ya rab, onlar el attklar her ite kutsa, yaptklarından honut ol. ona kar ayaklananlarn ve ondan nefret edenlerin belini kr, bir daha ayaa kalkmasnlar!" benjamin için de öyle dedi: "rab'bin sevgilisi, o'nun yanında güvenlikte yaasn; rab bütün gün onu korur, o da rab'bin kucanda oturur." yusuf için de öyle dedi: "rab onun ülkesini gökten yaan deerli çöyle ve yeraltındaki derin su kaynaklarıyla kutsasn. ülkesi güne altında yetien ürünlerin en iyisiyle, her ay yetien en iyi meyvelerle, yal dalar en seçkin armaanlarıyla, kalc tepelerin bolluuyla, yerin en deerli ürünü ve doluluuyla, çalda oturanın lütfuyla bereketli olsun. yusuf'un ba üzerine, kardelerinden ayr olann ba üzerine bereket yaasn. ilk doan bir boa kadar görkemlidir o; boynuzlar yaban öküzünün boynuzlar gibidir. bu boynuzlarla uluslar, yeryüzünün dört bucandaki uluslar yaralayacak. ite böyledir efrayim'in on binleri, ite bunlardır manae'nin binleri." zevulun için de öyle dedi: "ey zevulun, sevinç duy yola çknl, ve sen, issakar, çadrlarda sevin! uluslar daa çaracak, orada doruluk kurbanlar kesecekler. denizlerin bolluuyla ve kumlarda sakl hazinelerle doyacaklar." gad için de öyle dedi: "gad'n snrn gelenitlen kutsasn; gad orada kol ve ba parçalayan bir aslan gibi oturuyor. kendine ilk topra seçti; önderlik pay ona verilmitir. halkn önderleri bir araya geldiinde, rab'bin doru istei ve israil'e ilikin ilkelerini, o yerine getirdi." dan için de öyle dedi: "dan baan'dan sçrayan aslan yavrusudur." naftali için de öyle dedi: "ey sen, rab'bin lütfu ve kutsamaıyla dolu olan naftali! sen baty ve güneyi mülk edineceksin." aer için de öyle dedi: "oullar arasında en çok kutsanan aer olsun, kardelerinin beenisini kazanan o olsun. ayan zeytinyana batrsn. kap sürgülerin demir ve tunç* olacak ve gücün yaamn boyunca sürecektir." "ey yeurun, sana yardım için göklere ve bulutlara görkemle binen, tanr'ya benzer biri yok. snan çalar boyu var olan tanr'dr,

seni tayan o'nun yorulmaz kollardır. düman önünden kovacak ve sana, 'onu yok et! diyecek. böylece israil güvenlik içinde yaayacak; tahl ve yeni arap ülkesinde, yakup'un pınar güvenlikte kalacak. gökler oraya çiy damlatacak. ne mutlu sana, ey israil! var mı senin gibisi? sen rab'bin kurtard bir halksın. rab seni koruyan kalkan ve anl kılndır. dümanların senin önünde küçülecek ve sen onları çineyeceksin."

34

bundan sonra musa moav ovalarından nevo da'na giderek eriha kenti karsındaki pisga da'na çıktı. rab ona bütün ülkeyi gösterdi: dan'a kadar uzanan gilat', bütün naptali'yi, efrayim ve manase bölgelerini, akdeniz'e kadar uzanan bütün yahuda bölgesini, negev'i, hurma kenti eriha vadisi'nin soar'a kadar uzanan ovasını. sonra musa'ya öyle dedi: "ibrahim'e, ishak'a, yakup'a, 'senin soyuna vereceim diye ant içtiim ülke budur. ülkeyi sana gösterdim ama oraya gitmeyeceksin." böylece rab'bin sözü uyarınca rab'bin kulu musa orada, moav ülkesinde öldü. rab onu moav ülkesinde, beyt-peor karsındaki vadiye gömdü. bugün de mezarının nerede olduğunu kimse bilmiyor. musa öldüğünde yüz yirmi yandıydı; ne gözleri zayıflamıştı, ne de gücü tükenmişti. israilliler moav ovalarında musa için otuz gün yas tuttular. sonra musa için alama ve yas tutma günleri sona erdi. nun olu yeu bilgelik ruhuyla doluydu. çünkü musa ellerini üzerine koymuştu. israilliler onu dinliyor ve rab'bin musa'ya verdiği buyruklar uyarınca davranıyorlardı. o günden bu yana israil'de musa gibi rab'bin yüz yüze görüntüsü bir peygamber çıkmadı. rab onu msr'da firavuna, görevlilerine ve bütün ülkesine bir sürü belirtiler, alar iletmesi için göndermişti. musa israilliler'in gözleri önünde güçlü, büyük ve ırkütücü ilet yaptı.

rab, kulu musa'nın ölümünden sonra onun yardımcısı nun olu yeu'ya öyle seslendi: "kulum musa öldü. imdi kalk, bütün halkla birlikte eria ırma'nı geç. size, israil halkına vereceim ülkeye girin. musa'ya söyledim gibi, ayak basacanz her yeri size veriyorum. surların çölden lübnan'a, büyük frat ırma'ndan -bütün hitit* ülkesi dahil- batdaki akdeniz'e kadar uzanacak. yaamn boyunca hiç kimse sana kar koyamayacak; nasl musa ile birlikte oldumsa, seninle de birlikte olacam. seni terk etmeyeceim, seni yüzüstü brakmayacam. "güçlü ve yürekli ol. çünkü halk, atalara vereceime ant içtiim ülkeyi miras almaya sen götüreceksin. yeter ki, güçlü ve yürekli ol. kulum musa'nın sana buyurduu kutsal yasa'nın tümünü yerine getirmeye dikkat et. gittiin her yerde baarl olmak için bu yasadan ayrılmı, saa sola sapma. yasa kitab'nda yazılanlar dilinden düürme. tümünü özenle yerine getirmek için gece gündüz onu düün. o zaman baarl olacak ve amacına ulaacaksn. sana güçlü ve yürekli ol dedim mi? korkma, ylma. çünkü tanrı rab gidecein her yerde seninle birlikte olacak." bunun üzerine yeu, halkın görevlilerine öyle buyurdu: "ordugahn ortasından geçip halka u buyruu verin: 'kendinize kumanya hazırlayn. çünkü tanrınız rab'bin size verecei ülkeye girip oray mülk edinmek için üç gün sonra eria ırma'nı geçeceksiniz." yeu, ruben ve gad oymaklarına ve manae oymann yarsına da öyle dedi: "rab'bin kulu musa'nın, 'tanrınız rab bu ülkeyi size verip sizi rahata erdirecek dediini anmsayn. kadnlarnız, çocuklarnız ve hayvanlarnız eria ırma'nın dousunda, musa'nın size verdii topraklarda kalsn. ama sizler, bütün yiit savaçlar, silahlı olarak kardelerinizden önce rma geçip onlara yardım edin. rab sizi rahata erdirdiği gibi, onlar da rahata erdirecek. onlar tanrınız rab'bin verecei ülkeyi mülk edindikten sonra siz de mülk edindiiniz topraklara, rab'bin kulu musa'nın eria ırma'nın dousunda size verdii topraklara dönüp oraya yerlein." önderler yeu'ya, "bize ne buyurdaysan yapamaz" diye karlk verdiler, "bizi nereye gönderirsen gideceiz. her durumda musa'nın sözünü dinlediimiz gibi, senin sözünü de dinleyeceğiz. yeter ki, musa'yla birlikte olmu olan tanrı rab seninle de birlikte olsun. sözünü dinlemeyen, buyruklara kar gelip bakaldran ölümle cezalandırılacaktır. yeter ki, sen güçlü ve yürekli ol."

nun olu yeu ittim'den gizlice iki casus gönderdi. "gidip ülkeyi, özellikle de eria'yı aratrn" dedi. böylece yola çıkan casuslar, rahav adında bir fahiinin evine gidip

geceyi orada geçirdiler. bu arada eria kral'na, "ülkemizi aratrmak üzere bu gece israil halkından buraya adamlar geldi" diye haber verildi. bunun üzerine eria kral, rahav'a, "sana gelip evinde kalan o adamlar dar çkar" diye haber gönderdi, "çünkü onlar ülkemizi aratrmak için geldiler." iki adam saklam olan rahav, "adamların bana geldikleri doru" dedi, "ama ben nereli olduklarını bilmiyordum. karanlık basar basmaz, kentin kaps kapanmak üzereyken çıktılar. nereye gittiklerini bilmiyorum. hemen pelerinden giderseniz yetişirsiniz." aslında kadın onlar dama çkarm, oraya sermi olduu keten sapların altına gizlemitti. kralın adamlarıysa casuslar eria ırma'nın geçitlerine giden yol boyunca kovaladılar. onlar kentten çkar çıkmaz kap sürgülenmiti. damdaki adamlar yatmadan önce kadın yanlarına çkt. "rab'bin bu ülkeyi size verdiini biliyorum" dedi, "sizden ötürü dehete kapldık; ülkede yaayan herkesin korkudan dizlerinin ba çözüldü. çünkü msr'dan çkınızda rab'bin kızideniz"* önünüzde nasl kuruttuunu, eria ırma'nın ötesindeki amurlu iki krala -sihon ve og'a-neler yaptınız, onlar nasl yok ettiinizi duyduk. bunlar duyduğumuzda korkudan dizlerimizin ba çözüldü. sizin korkunuzdan kimsede derman kalmadı. çünkü tanrınız rab hem yukarıda göklerde, hem de aada yeryüzünde tanrı'dır. size iyilik ettiim gibi, siz de aileme iyilik edeceinize lütfen rab adına ant için. annemi, babam, erkek ve kız kardelerimle ailelerini ölümden kurtarp hepimizi sa brakacanza ilikin bana güvenilir bir iaret verin." (adamlar, "eğer bu yaptıklarınız açığa vurmazsanız, yerinize ölmeye hazırız" dediler, "rab bu ülkeyi bize verdiinde sana iyilik edip sözümüzü tutamaz." kent surlarında bir evde oturan rahav, adamlar iple pencereden aa indirdi. onlara, "daa çkn, yoksa sizi kovalayanlarla karlaabilirsiniz" dedi, "onlar dönene kadar üç gün orada saklanın. sonra yolunuza devam edersiniz." adamlar rahav'a, "bize içirdiın ve tutmasna tutarız" dediler, "ama ülkeye girdiimizde u krmız ipi bizi indirdiın pencereye bala. anneni, babam, kardelerimle babanın bütün ev halkı yanna, kendi evine toplu. evinin kapsından darya çkan, kendi kandan sorumlu olacak; böyle biri için sorumluluk kabul etmeyiz. ama seninle birlikte evinde olan herhangi birine gelecek zarardan biz sorumluyuz. ancak bu yaptıklarınız açığa vurursan, içirdiın antı bizi balamaz." kadın, "dediiniz gibi olsun" diye karlk verdi. onlar yola çkarp uurladıktan sonra krmız ipi pencereye baladı. adamlar ayrıp daa çıktılar; kendilerini kovalayanlar dönünceye dek üç gün orada kaldılar. kovalayanlar yol boyu onlar aradılarsa da bulamadılar. iki adam geri dönmek üzere dandan indi. eria geçip nun olu yeu'nun yanna vardılar ve balarından geçen her eyi ona an-

lattlar. yeu'ya, "rab gerçekten bütün ülkeyi elimize teslim etti" dediler, "orada yaayan herkesin korkudan dizlerinin ba çözöldü."

3

sabah erkenden kalkan yeu, bütün israil halkyla birlikte ittim'den yola çkp eria irma'na kadar geldi. irma geçmeden orada konakladlar. üçüncü günün sonunda ordugah batan baa geçen görevliler halka, "levili kâhinlerin* tanrız rab'bin antlama sand'n* yüklendiklerini gördüğünüzde siz de yerinizden kalkp sand izleyin" diye buyurdular, "böylece hangi yöne gideceğinizi bileceksiniz. çünkü daha önce bu yoldan hiç geçmediniz. ama antlama sand'na yakla-mayn; sandkla aranızda iki bin arn kadar bir aralk kalsn." yeu halka, "kendinizi kut-sayn" dedi, "çünkü rab yarın aranızda mucizeler yaratacak." yeu kâhinlere, "antlama sand'n yüklenip halkn önüne geçin" dedi. böylece kâhinler sand yüklenip halkn önünde yürümeye baladlar. bu arada rab yeu'ya öyle dedi: "musa'yla birlikte olduum gibi, seninle de birlikte olduumu anlamalar için bugün seni bütün israil halknn gözünde yüceltmeye balayacam. antlama sand'n tayan kâhinlere, 'eria irma'nn kysna varnca suda biraz ilerleyip durun diye buyruk ver." yeu israil halkna, "yaklan, tanrız rab'bin söylediklerini dinleyin" dedikten sonra ekledi: "yaayan tanr'nn aranızda olduunu, ke-nan, hitit*, hiv, periz, girga, amor ve yevus halkların kesinlikle önünüzden sürecini un-dan anlayacaksnz: bütün yeryüzünün ege-meni'ne ait olan antlama sand, sizden önce eria irma'n geçecek. imdi her oymak-tan birer kii olmak üzere israil oymakların-dan kendinize on iki adam seçin. bütün yeryüzünün egemeni rab'bin antlama sand'n tayan kâhinlerin ayaklar eria irma'nn su-larna deer demez, yukardan aaya akan su-lar kesilip bir yn halinde birikecek." halk eria irma'n geçmek üzere konaklad yerden yola çkt. antlama sand'n tayan kâhinler önden gidiyorlard. sand tayan kâhinler r-man kysna varp suya ayak bastklarında -eria irma, ekin biçme zamanında kabarr, kylarn basar- ta yukardan gelen sular durdu, çok uzaklarda, saretan yakında bulunan adam kenti'nde bir yn halinde yükselmeye balad. öyle ki, arava -lut- gölü'ne akan sular tümüyle kesildi. halk eria'nn karsından rma geçti. rab'bin antlama sand'n tayan kâhin-ler, halkn tamam rma geçinceye dek kurumu rmak yatann ortasında kprdamadan durdu-lar. böylece bütün israil halk kurumu rmak yatandan geçti.

halkn tümü eria irma'n geçtikten sonra rab yeu'ya öyle seslendi: "her oymaktan birer kii olmak üzere halktan on iki adam seçin. onlara unu buyurun: 'buradan, eria ir-ma'nn ortasından, kâhinlerin ayakların salam biçimde bastklar yerden birer ta aln. bu talar yannız götüüp geceyi geçireceğiniz yere koyun." böylece yeu israil'in her oy-mandan birer kii olmak üzere seçti on iki adam çard. onlara, "irman ortasna, tan-rnz rab'bin antlama sand'na* kadar gidin" diye buyurdu, "israil halknn oymak saysna göre her biriniz omuzuna birer ta alsn. bunlar sizin için bir an olacak. çocuk-larnız ilerde, 'bu talarınız için anlam ne? diye sorduklarında, onlara diyeceksiniz ki, 'e-ria irma'nn sular rab'bin antlama sand'nn önünde kesildi. antlama sand rmaktan geçerken akan sular durdu. bu talar son-suza dek israil halk için bu olayn ans ola-cak." israililer yeu'nun buyruunu yerine ge-tirdiler. rab'bin yeu'ya söyledii gibi, israil oymakların saysna göre eria irma'nn ortas-nan aldklar on iki ta konaklayacaklar yere götü-rüp bir araya ydlar. yeu ayrıca eria ir-ma'nn ortasna, antlama sand'n tayan kâhin-lerin durduu yere on iki ta dikti. bu talar bugün de oradadr. böylece rab'bin yeu'ya, halka ileilmek üzere buyurdu her ey yerine getirilinceye dek, sand tayan kâhin-ler eria irma'nn ortasnda durdular. her ey musa'nn yeu'ya buyurdu gibi yapıld. halk da çabucak rma geçti. halkn tümü geçtikten sonra kâhinler rab'bin antlama sand'yla birlikte halkn önüne geçtiler. ruben ve gad oymaklarıyla manae oymann yars, musa'nn kendilerine buyurdu gibi, silahl olarak israil halknn önüne geçtiler. böylece krk bin kadar silahlı adam savamak üzere rab'bin önünde eria ovalarına girdi. rab o gün yeu'yu bütün israil halknn gözünde yüceltti. musa'ya yaam boyunca nasl sayg gösterdilerse, yeu'ya da öyle sayg göstermeye baladlar. rab yeu'ya, "levha sand'n tayan kâhinlerin eria irma'ndan çkmaların buyur" dedi. (yeu da kâhinlere, "eria irma'ndan çkn" diye buyurdu. rab'bin antlama sand'n tayan kâhinler eria irma'nn ortasından ayrılıp karaya ayak basar basmaz rman sular es-kisi gibi akmaya ve kylar basmaya balad. halk eria irma'n birinci ayn* onuncu günü geçip gilgal'da, eria'nn dou snrnda kon-aklad. yeu rmaktan alınan on iki ta gilgal'a dikti. sonra israil halkna öyle dedi: "çocuk-larnız bir gün size, 'bu talar anlam nedir? diye soracak olurlarsa, onlara, 'israil halk eria irma'nn kurumu yatandan geçti diyeceksiniz. 'tanrız rab kıldeniz'i* geçimiz boyunca önümüzde nasl kuruttuysa, eria ir-ma'n da geçiniz boyunca önünüzde kuruttu. öyle ki, yeryüzünün bütün halklar rab'bin

ne denli güçlü olduunu anlasn; siz de tanrız rab'den her zaman korkasnz!"

5

rab'bin eria irma'nın sularn israilililer'in önünde, halkn geçii boyunca nasl kuruttuunu duyan bat yakasındaki amorlu krallarla akdeniz kıysındaki kenanl krallar, israilililer'den ötürü can derdine düttüler; korkudan dizlerinin ba çözüldü. bu arada rab, yeu'ya öyle seslendi: "kendine tatan bçaklar yap ve israilililer'i eskisi gibi sünnet et." böylece yeu tatan yaptı bçaklarla israilililer'i givat-haaralot'ta sünnet etti. bunu yapmasnı nedeni uydu: israilililer msr'dan çıktıklarında savaabilecek yataki bütün erkekler, msr'dan çıktıktan sonra çölden geçerken ölmülerdi. msr'dan çıkan erkeklerin hepsi sünnetliydi. ama msr'dan çıktıktan sonra yolda, çölde doan erkeklerin hiçbirisi sünnet olmamı. israilililer msr'dan çıktıklarında savaacak yata olanların tümü ölünceye dek çölde krk yıl dolatlar. çünkü rab'bin sözünü dinlememilerdi. rab bize verilmek üzere atalarımıza söz verdi süt ve bal akan ülkeyi onlara göstermeyeceine ant içmiti. rab onları yerine çocukları yaatt. sünnetsiz* olan bu çocuklar yeu sünnet etti. çünkü yolda sünnet olmamlard. bütün erkekler sünnet edildikten sonra yaralar iyileinceye dek ordugahta kaldılar. rab yeu'ya, "msr'da uradnz utanc bugün üzerinizden kaldırdm" dedi. bugün de oraya gilgal denmesinin nedeni budur. gilgal'da, eriha ovalarında konaklam olan israil halk, ayn on dördüncü gününün akam fsh bayram'n* kutlad. bayramın ertesi günü, tam o gün, ülkenin ürününden mayasız ekmek yaptılar ve kavrulmu baak yediler. ülkenin ürününden yemeleri üzerine ertesi gün man* kesildi. man kesilince israilililer o yıl kenan topraklarının ürününüyle beslendiler. yeu eriha'nın yakındaydı. ban kaldırcıca önünde, klcn çekmi bir adam gördü. ona yaklaarak, "sen bizden misin, kar taraftan m?" diye sordu. adam, "hiçbiri" dedi, "ben rab'bin ordusunun komutanım. imdi geldim." o zaman yeu yüzüstü yere kapang ona tapdı. "efendimin kuluna buyruu nedir?" diye sordu. rab'bin ordusunun komutan, "çarn çıkar" dedi, "çünkü bastn yer kutsaldır." yeu söyleneni yaptı.

6

eriha kenti'nin kaplar israilililer yüzünden smsk kapatıldı. ne giren vardı, ne de çıkan. rab yeu'ya, "ite eriha'y, kraln ve yiit savaşların senin eline teslim ediyorum" dedi, "siz savaşlar, kentin çevresini günde bir kez olmak üzere alt gün dolanacaksınız. koç boynuzundan yapılm birer boru tayan

yedi kâhin sandn önünden gitsin. yedinci gün kentin çevresini yedi kez dolansın; bu arada kâhinler borularn çalsınlar. kâhinlerin koç boynuzu borularn uzun uzun çaldıkları iitinizde, bütün halk yüksek sesle barsın. o zaman kentin surlar çökecek ve herkes bulunduu yerden dosdoru kente girecek." nun olu yeu kâhinleri çarp, "rab'bin antlama sand'n* alın" dedi, "yedi kâhin, ellerinde koç boynuzu borularla sandn önünde yürüsün." sonra halka, "kalkn, kentin çevresini dolanmaya balayn" dedi, "silahl öncüler rab'bin sand'nın önünden gitsin." yeu'nun bunlar halka söylemesinden sonra, koç boynuzu birer boru tayan yedi kâhin borularn çalarak rab'bin önünde ilerlemeye baladılar. onlar rab'bin antlama sand izliyordu. silahl öncüler boru çalan kâhinlerin önünden, artçılar da sandn arkasından ilerliyor, bu arada borular çalıyordu. yeu halka u buyruu verdi: "sava naralar atmayn, sesinizi yükseltmeyin. 'barn diyeceim güne dek aznızdan tek bir söz çıkmasn. buyruumu duyunca barn." halk rab'bin sand'yla birlikte kentin çevresini bir kez dolandı, sonra ordugaha dönüp geceyi orada geçirdi. ertesi sabah yeu erkenden kalktı. kâhinler de rab'bin sand'n yüklendiler. koç boynuzu borular tayan yedi kâhin rab'bin sand'nın önünde ilerliyor, bir yandan da borularn çalıyorlard. silahl öncüler onların önünden gidiyor, artçılar da rab'bin sand'n izliyordu. bu arada borular sürekli çalıyordu. böylece ikinci gün de kentin çevresini bir kez dolandı ordugaha döndüler. ayn eyi alt gün yinelediler. yedinci gün erkenden, afak sökerken kalkıp kentin çevresini ayn ekilde yedi kez dolandılar. kentin çevresini yalnız o gün yedi kez dolandılar. kâhinler yedinci turda borularn çalınca, yeu halka, "barn! rab kenti size verdi" dedi, "kent, içindeki her eyle birlikte, rab'be kouluz adanmtr. yalnız gönderdiğimiz ulaklar saklam olan fahie rahav'la evindekiler sa brakılacak. sakn rab'be adanan herhangi bir eyle el sürmeyin. adanız eyleyi alsanz israil'in ordugahnı felakete ve ykma sürüklersiniz. bütün altınla gümü, tunç* ve demir eya rab'be ayrılmtr. bunlar rab'bin hazinesine girecek." halk barımaya baladı, kâhinler de borularn çaldılar. boru sesini iiten halk daha yüksek sesle bard. kentin surlar çıktı. herkes bulunduu yerden dosdoru kente girdi. böylece kenti ele geçirdiler. kadın erkek, genç yıl, küçük ve büyük ba hayvanlardan eeklere dek, kentte ne kadar canl varsa, hepsini kıktan geçirip yok ettiler. yeu ülkeye casus olarak gönderdi iki adama, "o fahienin evine gidin, ant içtiniz gibi, kadın ve bütün yakınların dar çıkarn" dedi. eve giren genç casuslar rahav', annesini, babasını, erkek kardeşleriyle bütün akrabalarını ve kendisine ait olan her eyi alıp israil ordugahının yakına

getirdiler. sonra kenti içindekilerle birlikte atee verdiler. ancak altın ve gümüsü, tunc ve demir eyaı rab'bin tapına'nın hazinesine koydular. yeu fahie rahav'a, babasının ev halkıyla yakınlarına dokunmad. yeu'nun eriha'y aratmak için gönderdiği ulaklar saklayan rahav, bugün de israilîlilerin arasında yiyor. bundan sonra yeu öyle ant içti: "bu kenti, eriha'y yeniden kurmaya kalkan, rab'bin lanetine uırsın. buna kalkan kii büyük olunu kaybetme pahasına temel atacak, en küçük olunu kaybetme pahasına da kentin kaplarını yerine takacak." rab yeu'yla birlikteydi. yeu'nun üni ülkenin her yanna yayıldı.

7

ne var ki, israilîliler adanan eyalar konusunda rab'be ihanet ettiler. yahuda oymandan zerah olu, zavdı olu, karmı olu akan adanın eyaların bazılarını alınca, rab israilîliler'e öfkelenildi. yeu, eriha'dan beytel'in dousunda, beytaven yakınındaki ay kenti'ne adamlar göndererek, "gidip ülkeyi aratın" dedi. adamlar da gidip ay kenti'ni aratrdılar. sonra yeu'nun yanna dönerek ona, "bütün halkın oraya gidip yorulmasına gerek yok" dediler, "says az olan ay halkını yenmeye iki üç bin kii yeter." kentin üzerine yürüyen üç bin kadar israilîli, ay halkının önünde kaçmaya balad. ay halkı onlardan otuz altı kadarn öldürdü, sa kalanlar da kentin kapsından evarım'e dek kovaladı. bayırdan aa kaçanları öldürdü. korkudan israilîlilerin dizlerinin ba çözüldü. bunun üzerine yeu gıysilerini yırtarak israil'in ileri gelenleriyle birlikte bandan aa toprak döküp rab'bin sand'ının önünde yüzüstü yere kapandı ve akama dek bu durumda kald. ardından öyle dedi: "ey egemen rab, bizi amoralıların eline teslim edip yok etmek için mi eria ırma'ndan geçirdin? keke halimize raz olup rıman ötesinde kalsaydı. ya rab, israil halkı dönüp dümanların önünden kaçtıktan sonra ben ne diyebilirim! kenanlar ve ülkede yaayan öbür halklar bunu duyunca çevremizi kuatacak, adımı yeryüzünden silecekler. ya sen, ya rab, kendi yüce adın için ne yapacaksın?" rab yeu'ya öyle karlık verdi: "ayaa kalk! neden böyle yüzüstü yere kapanyorsun? israilîliler günah ilediler. onlarla yaptım ve yerine getirmelerini buyurdum antlamay bozuldular. kulsuz adanın eyaların bir kısmını çalıp kendi eyalar arasında gizlediler ve yalan söylediler. ite bu yüzden israilîliler dümana kar tutunamıyor, arkalarını dönüp dümanların önünden kaçıyor. çünkü lanete uradılar. sizde bulunan adanın eyalar yok etmezseniz, artık sizinle birlikte olmayacam. kalk, halkı kutsa ve onlara de ki, 'kendinizi yarı için kutsayın. çünkü israil'in tanrı rab öyle diyor: ey israil, adanın eyaların bir kısmını aldı.

bunlar yok etmedikçe dümanların önünde dayanamazsınız. sabah olunca oymak oymak dizilip sırayla öne çıkacaksınız. rab'bin belirleyeceği oymak, boy boy öne çıkacak. rab'bin belirleyeceği boy, aile aile öne çıkacak. yine rab'bin belirleyeceği ailenin erkekleri teker teker öne çıkacak. adanın eyalar ald belirlenen kii, kendisine ait her eyle birlikte atee atılacak. çünkü rab'bin antlamasını bozup israil'de irenc bir günah iledi." sabah erkenden kalkan yeu, israil halkını oymak oymak öne çıkardı. bunlardan yahuda oymaı belirlendi. yahuda boyların teker teker öne çıkardında, zerah boyu belirlendi. zerahlılar aile aile öne çıkardında zavdı ailesi belirlendi. zavdı ailesinin erkekleri teker teker öne çıkardında yahuda oymandan zerah olu, zavdı olu, karmı olu akan belirlendi. o zaman yeu akan'a, "olum" dedi, "israil'in tanrı rab'bin hakkı için doruyu söyle, ne yaptın, söyle bana, benden gizleme." kan, "doru" diye karlık verdi, "israil'in tanrı rab'be kar günah iledim. yaptım u: ganimetin içinde inar ii güzel bir kaftan, iki yüz ekel gümüsü, elli ekel arlında bir külçe altın görünce dayanamayp aldım. en altta gümüsü olmak üzere, tümünü çadırın ortasında topraı gömdüm." yeu'nun görevlendirdiği adamlar hemen çadıra kotular. gümümülü eyalar orada buldular. gümüsü en alttaydı. tümünü çadırdan çıkardılar, yeu'ya ve israil halkına getirip rab'bin önünde yere serdiler. yeu ile israil halkı, zerah olu akan', gümüsü, altın külçeyi, kaftan, akan'ın oullarıyla kızıları, sı ve davalarıyla eisini, çadırla bütün eyaların alıp akor vadisi'ne götürdüler. yeu akan'a, "bizi neden bu felakete sürükledin?" dedi, "rab de bugün seni felakete sürükleyecek." ardından bütün israil halkı akan'ı taa tuttu; kendisine ait ne varsa talayıp yaktı. akan'ın üzerine talardan büyük bir ын yaptılar. bu ын bugün de duruyor. bunun üzerine rab'bin öfkesi dindi. oranın bugün de akor vadisi diye anılmasının nedeni budur.

8

rab yeu'ya, "korkma, yılma" dedi, "bütün savaşların yanna alıp ay kenti'nin üzerine yürü. ay kral'ın, halkın ve kenti bütün topraklarıyla birlikte sana teslim ediyorum. eriha'ya ve kralna ne yaptıysan, ay kenti'ne ve kralna da aynısını yap. ama mal ve hayvanlardan oluan ganimeti kendinize ayrı. kentin gerisinde pusu kur." böylece yeu bütün savaşlarıyla birlikte ay kenti'nin üzerine yürümeye hazırlandı. seçtiği otuz bin yiit savaşçı geceleyin yola çıkarken onlara öyle buyurdu: "gidip kentin gerisinde pusuya yatın. kentin önü çok uzunda durmayın. hepiniz her an hazır olun. ben yarımdaki halkla birlikte kente yaklaacam. bir önceki gibi, düman kentten çıkıp üzerimize gelince,

önlerinde kaçır gibi yapp onlar kentten uzaklatıncaya dek ardmzdan sürükleyeceiz. önceki gibi onlardan kaçtımz sanacaklar. biz kaçır gibi yaparken, siz de pusu kurduunuz yerden çkp kenti ele geçirirsiniz. tanrmz rab oray elinize teslim edecek. kenti ele geçirincede atee verin. rab'bin buyruuna göre hareket edin. ite buyruum budur." ardından yeu onlar yolcu etti. adamlar gidip beytel ile ay kenti arasında, ay kenti'nin batsnda pusuya yattlar. yeu ise geceyi halkla birlikte geçirdi. yeu sabah erkenden kalkarak halk topladı. sonra kendisi ve israil'in ileri gelenleri önde olmak üzere ay kenti'ne doru yola çktlar. yeu, yandaki bütün savaçlarla kentin üzerine yürüdü. yaklap kentin kuzeyinde ordugah kurdular. kentle aralarında bir vadi vardı. yeu be bin kii kadar bir güce beytel ile ay kenti arasında, kentin batsnda pusu kurdurdu. ardından hem kuzeyde ordugah kuranlar, hem batda pusuya yatanlar sava düzene girdiler. yeu o gece vadide ilerledi. bunu gören ay kral, kent halkyla birlikte sabah erkenden kalktı. zaman yitirmeden, israililer'e kar savamak üzere arava bölgesinin karsnda belirlenen yere çkt. ne var ki, kentin gerisinde kendisine kar kurulan pusudan habersizdi. yeu ile yandaki israililer, kent halk önünde bozguna uram gibi, çöle doru kaçmaya baladlar. kentteki bütün halk israililer'i kovalamaya çarld. ama yeu'yu kovalarken kentten uzaklatlar. ay kenti'yle beytel'den israililer'i kovalamaya çkmayan tek kii kalmamı. israililer'i kovalamaya çkarlarken kent kapları açk braktlar. rab yeu'ya, "elindeki palay ay kenti'ne doru uzat; oray senin eline teslim ediyorum" dedi. yeu elindeki palay kente doru uzatt. elini uzatr uzatmaz, pusudakiler yerlerinden fr layp kente girdiler; kenti ele geçirip hemen atee verdiler. kentliler arkalarına dönüp bakınca, yanan kentten göklere yükselen duman gördüler. çöle doru kaçan israililer de geri dönüp onlara saldrınca artk kaçacak hiçbir yerleri kalmadı. pusuya yatm olanların kenti ele geçirdiini, kentten dumanlar yükseldiini gören yeu ile yandaki israililer, geri dönüp ay halkna saldrldlar. kenti ele geçirenler de çkp saldrya katınca, kent halk iki yönden gelen israililer'in ortasında kald. israililer tek canlı brakmadan hepsini öldürdüler. sa olarak tutsak aldılar ay kral'n yeu'nun önüne çkardılar. israililer ay kenti'nden çkp kendilerini krsal alanlarda ve çölde kovalayanların hepsini kltan geçirdikten sonra kente dönüp geri kalanlar da kltan geçirdiler. o gün ay halknn tümü öldürüldü. öldürülenlerin toplam, kadn erkek, on iki bin kiyydi. yeu kentte yaayanların tümü yok edilinceye dek pala tuan elini indirmedii. israililer, rab'bin yeu'ya verdiii buyruk uyarınca, kentin yalnız hayvanlarıyla malların yamaladılar. ardından

yeu ay kenti'ni atee verdi, yakp ykp viraneye çevirdi. ykntlar bugün de duruyor. ay kral'n aaca asp akama dek orada brakan yeu, güne batarken cesedi açtan indirerek kent kapsnn dna atırdı. cesedin üzerine talardan büyük bir yn yaptılar. bu yn bugün de duruyor. kutsal yasa halka okunuyor bundan sonra yeu eval da'nda israil'in tanrs rab'be bir sunak yaptı. sunak, rab'bin kulu musa'nın israil halkna verdiii buyruk uyarınca, musa'nın yasa kitab'nda yazld gibi yontulmam, demir alet dememi talardan yapıld. rab'be orada yakmalk sunular* sundular, esenlik kurbanları kestiler. yeu musa'nın israil halknn önünde yazm olduu kutsal yasa'nın kopyasını orada ta levhalara yazdı. bütün israililer, ileri gelenleriyle, görevlileriyle ve hakimleriyle birlikte yabancılar dahil rab'bin antlama sand'nın* iki yannda, yüzleri, sand tayan levili kâhinlere dönük olarak dizildiler. halkn yars sırtın gerizim da'na, öbür yars da eval da'na verdi. çünkü rab'bin kulu musa kutsanmalar için bu eilde durmaların daha önce buyurmutu. ardından yeu yasann tümünü, kutsama ve lanetle ilgili bölümleri yasa kitab'nda yazl olduu gibi okudu. böylece yeu'nun, yabancıların da aralarında bulunduu kadnl, çocuklu bütün israil topluluuna, musa'nın buyruklarından okumad tek bir söz kalmadı.

9

eria ırma'nın ötesinde, dalk bölgede, efela'da ve lübnan'a kadar uzanan akdeniz kıysındaki bütün krallar -hitit*, amor, kenan, periz, hiv ve yevus krallar- olup bitenleri duyunca, yeu'ya ve israil halkna kar hep birlikte savamak için bir araya geldiler. givon halk ise yeu'nun erih ve ay kentlerine yaptıkları duyunca hileye bavurdu. kendilerine elçi süsü vererek eeklerinin sırtına ypranm heybeler, eski, yırtık ve yamal arap tulumları yüklediler. ayaklarında ypranm, yamal çarklar, sırtlarında da eski püskü giysiler vardı. azk torbalarındaki bütün ekmekler kurumu, küflenmişti. adamlar gilgal'daki ordugaha, yeu'nun yanna gittiler. ona ve israil halkna, "uzak bir ülkeden geldik" dediler, "bizimle bir bar antlamas yapmanızı istiyoruz." ama israililer hivilere, "sizinle neden antlama yapalım?" diye karlı verdiler, "belki de yakınmıza yaşıyorsunuz." givonlular yeu'ya, "biz sizin kullarınız" dediler. yeu, "kimsiniz, nereden geliyorsunuz?" diye sordu. onlar da, "çok uzak bir ülkeden kalkp geldik" dediler. "çünkü tanrı rab'bin ününü duyduk. tanrın'la ilgili haberleri, mısır'da yapt her eyi, eria ırma'nın ötesindeki amurlu iki krala, hebon kral sihon'a ve atarot'ta egemenlik süren baan kral og'a neler yaptın da duyduk. bunun üzerine önderlerimiz ve ülkemizin bütün halk bize öyle dediler:

'onlar karlamak için yannza yiyecek alp yola çkn ve onlara, biz sizin kullarnzz; bunun için bizimle bir bar antlamas yapmanz istiyoruz deyin. size gelmek için yola çktmz gün azk olarak evden aldım u ekmekler scacktt. baktı imdi, kurumu, küflenmiler. arap doldurdumuz u tulumlar yeniydi, baktı nasıl sıyrılp yırtlm. bunca yol geldiimiz için giysilerimiz ve çarklarmz yıprandı." israililer, rab'be danmadan givonlular'n sunduu yiyecekleri aldılar. yeu da onlar sa brakacana söz verip onlarla bir bar antlamas yaptı. topluluun önderleri de antlamaya bal kalacaklarına ant içtiler. ne var ki, antlamadan üç gün sonra givonlular'n yakında, komu topraklarda yaadkları örendiler. bunun üzerine yola çkp üç gün sonra onların kentlerine vardılar. bu kentler givon, kefir, beerot ve kiryat-yearim'di. ancak israililer bunlara dokunmadılar. çünkü topluluun önderleri, israil'in tanrs rab adına ant içmilerdi. bu yüzden topluluk önderlere kar söylenmeye baladı. önderler ise, "biz israil'in tanrs rab adına ant içtik; bu yüzden onlara el süremeyiz" diye karlık verdiler, "ant içtiğimiz için onlar sa brakamaz; yoksa tanr'ın gazabına urarz." sonra halka, "onlar sa brakalm" dediler, "ama bütün topluluk için odun kesip su çekmekle görevlendirilsinler." böylece önderler verme oldukları sözü tuttular. ardından yeu givonlular' çarp, "yakınmızda yaadnız halde neden çok uzaktan geldiinizi söyleyip bizi aldattnız?" dedi, "bunun için artık lanetlisiniz. hep köle kalacaksınız. tanr'm'n tapna için odun kesip su çekeceksiniz." givonlular, "efendimiz, tanr'n rab'bin kulu musa'ya verdiı buyruu duyduk" diye karlık verdiler, "musa'ya bütün ülkeyi size vermesini, ülkede yaayanların hepsini yok etmenizi buyurduunu duyduk. sizden çok korktuk, can korkusuyla böyle davrandık. imdi senin elindeyiz. sana göre adil ve doğru olan yap." bunun üzerine yeu onlar israililer'in elinden kurtardı, öldürölmelerine izin vermedi. o gün onlar topluluk için ve gelecekte rab'bin seçeceı yerde yapılacak rab'bin suna için odun kesip su çekmekle görevlendirdi. bugün de bu ii yapıyorlar.

10

yerualim* kral adoni-sedek, yeu'nun eriha'ye ele geçirip kralın ortadan kaldırdı gibi, ay kenti'ni de ele geçirip tümöyle yıktı, kralın öldürdöünü, givon halkn da israililer'le bir bar antlamas yapıp onlarla birlikte yaadnı duyuncu, büyük korkuya kapld. çünkü givon, kralların yaad kentler gibi büyük bir kenti; ay kenti'nden de büyüktü ve yiit bir halk vardı. bu yüzden yerualim kral adoni-sedek, hevron kral hoham, yarmut kral piram, laki kral yafia ve eglon kral devir'e u haberi gönderdi: "gelin bana

yardı edin, givon'a saldıralım. çünkü givon halkı yeu ve israil halkıyla bir bar antlamas yaptı." böylece amurlu be kral -yerualim, hevron, yarmut, laki ve eglon kralları ordularn topladılar, hep birlikte gidip givon'un karsında ordugah kurdular; sonra saldırya geçtiler. givonlular gilgal'da ordugahta bulunan yeu'ya u haberi gönderdiler: "biz kulları yalnız brakma. elini çabuk tutup yardımınıza gel, bizi kurtar. çünkü dalk bölgedeki bütün amurlu krallar bize kar birleti." bunun üzerine yeu bütün savaçlar ve yiit adamlarıyla birlikte gilgal'dan yola çkt. bu arada rab yeu'ya, "onlardan korkma" dedi, "onlar eline teslim ediyorum. hiçbirini sana kar koyamayacak." gilgal'dan çkp bütün gece yol alan yeu, amurlular'a ansız saldırdı. rab amurlular' israililer'in önünde akna çevirdi. israililer de onlar givon'da büyük bir bozguna urattılar; beythoron'a çkan yol boyunca, azeka ve makkeda'ya dek kovalayıp öldürdüler. rab israililer'den kaçan amurlular'n üzerine beythoron'dan azeka'ya inen yol boyunca gökten iri iri dolu yadırdı. yaan dolunun altında can verenler, israililer'in kılca öldürdüklerinden daha çoktu. rab'bin amurlular' israililer'in karsında bozguna urattı gün yeu halkın önünde rab'be öyle seslendi: "dur, ey güne, givon üzerinde ve ay, sen de ayalon vadisi'nde." halk, dümanlarından öcünü alncaya dek güne durdu, ay da yerinde kaldı. bu olay yaar kitab'nda da yazldı. güne, yaklak bir gün boyunca göün ortasında durdu, batmakta gecikti. ne bundan önce, ne de sonra rab'bin bir insanın dileini ittiü o günkü gibi bir gün olmamtr. çünkü rab israil'den yana savatı. yeu bundan sonra israil halkıyla birlikte gilgal'daki ordugaha döndü. amurlu be kral kaçp makkeda'daki bir maara da gizlenmilerdi. yeu'ya, "be kral makkeda'daki bir maara da gizlenirken bulundu" diye haber verildi. yeu, "maarann azna büyük talar yuvarlayn, orayı korumak için adamları görevlendirin" dedi, "ama siz durmayın, düman kovalayn; arkadan saldırp kentlere ulamalarına engel olun. tanr'nız rab onları elinize teslim etmitir." yeu ve israililer düman çok ar bir yenilgiye uratp tamamn yok ettiler. kurtulabilenler surlu kentlere sınd. sonra bütün halk güvenlik içinde makkeda'daki ordugaha, yeu'nun yanna döndü. hiç kimse azn açp israililer'e kar bir ey söyleyemedi. sonra yeu adamlarına, "maarann azn açn, be kral çkar bana getirin" dedi. onlar da be kral -yerualim, hevron, yarmut, laki ve eglon kralları- maara dan çkar yeu'ya getirdiler. krallar getirilince, yeu bütün israil halkn topladı. savata kendisine elik etmi olan komutanlara, "yaklan, ayaklarnız bu kralların boyunları üzerine koyun" dedi. komutanlar yaklap ayakların kralların boyunları üzerine

koydular. yeu onlara, "korkmayn, ylmayn; güçlü ve yürekli olun" dedi, "rab savaa- canz dümanların hepsini bu duruma getire- cek." ardından be kral vurup öldürdü ve her birini bir aaca ast. akama dek böylece açlara asıl kaldılar. yeu'nun buyruu üzerine gün batmnda krallarn cesetlerini açlardan in- dirdiler, gizlendikleri maaraya atp maarann azn büyük talarla kapadılar. bu talar bugün de orada duruyor. yeu ayn gün makkeda'y ald, kraln ve halkn klçtan geçirdi. tek canl brakmad, hepsini öldürdü. makkeda kral'na da eriha kral'na yaptnn aynsn yapt. güneydeki kentlerin ele geçirilmesi yeu is- rail halkyla birlikte makkeda'dan livna'nn üzerine yürüyüp kente saldrd. rab kenti ve kraln israililer'in eline teslim etti. yeu kentin bütün halkn klçtan geçirdi. tek canl brakmad. kentin kralna da eriha kral'na yaptnn aynsn yapt. bundan sonra yeu is- rail halkyla birlikte livna'dan laki üzerine yürüdü. kentin karsnda ordugah kurup saldrya geçti. rab laki'i israililer'in eline tes- lim etti. yeu ertesi gün kenti ald. livna'da yapt gibi, halk ve kentteki bütün canllar klçtan geçirdi. bu arada gezer kral horam laki'e yardma geldi. yeu onu ve ordusunu yenilgiye uratt; kimseyi sa brakmakszn hep- sini öldürdü. israil halkyla birlikte laki'ten eglon üzerine yürüyen yeu, kentin karsnda ordugah kurup saldrya geçti. kenti ayn gün ele geçirdiler. laki'te yapt gibi, halk ve kentteki bütün canllar o gün klçtan geçirip yok ettiler. ardından yeu israil halkyla birlikte eglon'dan hevron üzerine yürüyüp saldrya geçti. kenti aldılar, kraln, halkn ve köylerindeki bütün canllar klçtan geçirdiler. eglon'da yaptklar gibi, herkesi öldürdüler; kimseyi sa brakmadılar. bundan sonra yeu israil halkyla birlikte geri dönüp devir'e saldrd. kralyla birlikte devir'i ve köylerini alp bütün halk klçtan geçirdi; tek canl brak- mad, hepsini öldürdü. hevron'a, livna'ya ve kralna ne yaptıysa, devir'e ve kralna da aynsn yapt. böylece yeu dalk bölge, negev, efela ve da yamaçlar dahil, bütün ülkeyi ele geçirip buralardaki krallarn tümünü yenil- giye uratt. hiç kimseyi esirgemedi. israil'in tanrs rab'bin buyruu uyarınca kimseyi sa brakmad, hepsini öldürdü. kade-barnea'dan gazze'ye kadar, givon'a kadar uzanan bütün goen bölgesini egemenlii altına ald. bütün bu krallar ve toprakların tek bir savata ele geçirdi. çünkü israil'in tanrs rab israil'den yana savamt. ardından yeu israil halkyla bir- likte gilgal'daki ordugaha döndü.

11

olup bitenleri duyan hasor kral yavin, madon kral yovav'a, imron ve akaf krallarına, dalk kuzey bölgesinde, kinneret gölü'nün güneyindeki arava'da, efela'da ve batda dor

kenti srtlarındaki krallara, dou ve bat böl- gelerindeki kenan, amor, hitit*, periz halk- larına ve dalk bölgedeki yevuslular'la hermon da'nn eteindeki mispa bölgesinde yaayan hivliler'e haber gönderdi. bu krallar bütün ordularyla, kylarn kumu kadar saysz asker- leriyle, çok saydaki at ve sava arabalarıyla yola çıktılar. bütün bu krallar israililer'e kar savamak üzere birleerek merom sular kysna gelip hep birlikte ordugah kurdu- lar. bu arada rab yeu'ya, "onlardan kor- kma" diye seslendi, "onların hepsini yarn bu saatlerde israil'in önünde yere sereceim. atların sakatlayp sava arabaların atee ver." böylece yeu bütün ordusuyla birlikte merom sular kysndaki krallarn üzerine beklenmedik bir anda yürüdü ve onlara saldrd. rab onlar israililer'in eline teslim etti. onlar bozguna uratan israililer, kaçanlar büyük sayda'ya, misrefot-mayim'e ve douda mispe vadisi'ne kadar kovalayıp öldürdüler; kim- seyi sa brakmadılar. yeu, rab'bin kendi- sine buyurduu gibi yaptı, atların sakatlad, sava arabaların atee verdi. yeu bundan sonra geri dönüp hasor'u ele geçirdi, hasor kraln klça öldürdü. çünkü hasor eskiden bütün bu krallklarn bayd. israililer kent- teki bütün canllar klçtan geçirip yok ettiler. soluk alan bir tek kiyi esirgemediler. ard- nndan yeu hasor'u atee verdi. böylece bütün bu kentlerle krallarn ele geçirdi. rab'bin kulu musa'nn buyruu uyarınca hepsini klçtan geçirip yok etti. ancak, israililer, yeu'nun atee verdiii hasor dnda, tepe üzerinde ku- rulu kentlerden hiçbirini atee vermediler. bu kentlerdeki bütün mal ve hayvanlar ganimet olarak aldılar, insanların tümünü ise klçtan geçirip öldürdüler; soluk alan bir tek kiyi esirgemediler. rab'bin kulu musa rab'den ald buyruklar yeu'ya aktarmt. yeu bun- lara uydu ve rab'bin musa'ya buyurduklarn eksiksiz yerine getirdi. böylece yeu, dalk bölge, bütün negev ve goen bölgesi, efela, ar- ava ve israil dalarıyla bu daların etekleri, seir yönünde yükselen halak da'ndan hermon da'nn altındaki lüban vadisi'nde bulunan baal-gat'a varncaya dek bütün topraklar ele geçirdi. buralarn krallarn yakalayp öldürdü. (yeu bu krallarla uzun süre savat. givon'da yaayan hivliler dnda, israililer'le bar antla- mas yapan bir kent olmad. israililer öbür kentlerin hepsini savaarak aldılar. çünkü on- lar israil'e kar savamaya kararl yapan rab'bin kendisiydi. böylece rab'bin musa'ya buyur- duu gibi, israililer onlara acmad, hepsini öldürüp yok ettiler. yeu bundan sonra anakllar'n üzerine yürüdü. onlar dalk bölge- den, hevron, devir ve anav'dan, yahuda ve israil'in bütün dalk bölgelerinden söküp att. kentleriyle birlikte onlar tümüyle yok etti. israililer'in elindeki topraklarda hiç anakl kalmad. yalnız gazze, gat ve adot'ta sa kalan- lar oldu. rab'bin musa'ya söylediği gibi, yeu

bütün ülkeyi ele geçirdi ve israil oymaklar arasında mülk olarak bölütürdü. böylece sava sona erdi, ülke bara kavutu.

12

israilliler'in bozguna uratt, eria Irma'nın dousunda, arava'nın bütün dousu ile arnon vadisi'nden hermon da'na kadar toprakların ele geçirdi krallar unlardır: hebon'da oturan amorlular'n kral sihon: krall arnon vadisi kysndaki aroer'den -vadinin ortasndan-balyor, ammonlular'n snr olan yabbuk Irma'na dek uzanyor, gilat'n yarsn içine alyor. arava bölgesinin dousu da ona aitti. buras kinneret gölü'nden arava -lut- gölü'ne uzanyor, douda beytyeimot'a, güneyde de pisga da'nın yamaçlarına varyordu. (sa kalan refallar'dan, atarot ve edrei'de oturan baan kral og: kral og, hermon da, salka, geurlular'a maakallar'n snrna kadar bütün baan' ve hebon kral sihon'un snrna kadar uzanan gilat'n yarsn yönetiyordu. rab'bin kulu musa'nın ve israilliler'in yenilgiye uratt krallar bunlard. rab'bin kulu musa bunları toprakların ruben ve gad oymaklarıyla manae oymann yarsna mülk olarak verdi. lübnan vadisi'ndeki baal-gat'tan, seir yönünde yükselen halak da'na kadar eria Irma'nın batsında bulunan toprakların krallar -yeu ve israilliler'in yenilgiye uratt krallar- unlardır: -yeu, hitit*, amor, kenan, periz, hiv ve yevus halklarına ait dalk bölgeyi, efela'y, arava bölgesini, da yamaçların, çölü ve negev'i israil oymaklar arasında mülk olarak bölütürdü.- (eriha kral, beytel yakındaki ay kenti'nin kral, yerualim kral, hevron kral, yarmut kral, laki kral, eglon kral, gezer kral, devir kral, geder kral, horma kral, arat kral, livna kral, adullam kral, makke'da kral, beytel kral, tappuah kral, hefer kral, afek kral, aron kral, madon kral, hasor kral, imron-meron kral, akaf kral, taanak kral, megiddo kral, kede kral, karmel'deki yokneam kral, dor srtlarındaki dor kral, gilgal'daki goyim kral ve tirsas kral. toplam otuz bir kral.

13

yeu kocam, ya hayli ilerlemidi. rab ona, "artık yalandın, yan hayli ilerledi" dedi, "ama mülk olarak alınacak daha çok toprak var. "alınacak topraklar unlardır: bütün filist ve geur bölgeleri; -msr'n dousundaki ihor Irma'ndan, kuzeyde ekron srtlarına kadar uzanan bölge kenanlar'a ait sayıldı.- gazze, adot, akelon, gat ve ekron adl be filist beyli ve avlar'n topraklar; güneyde bütün kenan topraklar; afek'e, yani amor snrna kadar, saydallar'a ait olan meara; gevallar'n topraklar; hermon da eteindeki baal-gat'tan levo-hamat'a kadar du yönündeki bütün

lübnan topraklar. lübnan'dan misrefot-mayim'e dek uzanan dalk bölgede yaayanlar, bütün saydallar' israilliler'in önünden söküp atacam. sana buyurdum gibi, buralar kura ile israilliler arasında mülk olarak bölütür. "bu topraklar imdiden dokuz oymakla manae oymann yars arasında mülk olarak bölütür." eria Irma'nın dousundaki topraklar manae oymann öbür yars ile ruben ve gad oymaklar, rab'bin kulu musa'nın eria Irma'nın dousundaki topraklar kendilerine vermesiyle mülkten paylarını almışlard. bu topraklar unlardır: arnon vadisi kysnda aroer'den vadinin ortasndaki kentle divon'a kadar uzanan medeva yaylas; hebon'da egemenlik sürmü olan amor kral sihon'un ammon snrna kadar uzanan bütün kentleri; gilat, geur ve maaka topraklar, hermon da'yla salka'ya kadar bütün baan; sa kalan refallar'dan biri olup atarot ve edrei'de egemenlik sürmü olan kral og'un baan'da kalan toprakların tümü. musa'nın, kralları yenilgiye uratp ele geçirdi topraklar bunlard. israilliler geurlular' ve maakallar' topraklarından sürmediler; bunlar bugün de israilliler arasında yayarlar. musa, yalnız levi oymana toprakları pay vermedi. rab'den ald buyrua göre, levililer'in pay israil'in tans rab için yakları sunulardı. musa'nın boy saysna göre ruben oymana verdi toprakları unlardır: arnon vadisi kysnda aroer'den vadinin ortasndaki kente kadar uzanan bölgeyle medeva'nın çevresindeki yayların tümü; hebon ve buna bal yayladaki bütün kentler; divon, bamot-baal, beytbaal-meon, yahsa, kedemot, mefaat, kiryatayim ve sivma, vadideki tepede kurulu seret-ahar, beytpeor, pisga yamaçlar, beytyeimot, yayladaki kentlerle hebon'da egemenlik sürmü olan amor kral sihon'un bütün ülkesi. musa sihon'u ve sihon'un egemenlii altındaki topraklarda yaayan midyan beylerini -evi, rekem, sur, hur ve reva'y- yenilgiye uratmt. öldürülenler arasında israilliler'in kltan geçirdi beor olu falc balam da vardı. rubenoullar'n snr eria Irma'na dayanyordu. rubenoullar'na, boy saysna göre köyleriyle birlikte mülk olarak verilen kentler bunlard. musa gad oymana da boy saysna göre miras verdi. verdi topraklar unlard: yazer bölgesi, bütün gilat kentleri, rabba yakındaki aroer'e kadar uzanan ammonlular'a ait toprakların yars; hebon'dan ramat-mispe'ye ve betonim'e, mahanayim'den devir snrna kadarki bölge; eria ovas'ndaki beytharam, beytnimra, sukkot, safon, hebon kral sihon'un topraklarından geri kalan bölüm, kinneret gölü'nün güney ucuna kadar uzanan eria Irma'nın du yakas. gadoullar'na, boy saysna göre köyleriyle birlikte mülk olarak verilen kentler bunlard. musa, manae oymann yarsna boy saysna göre toprakları miras vermişti. bu topraklar mahanayim'den

balyor, baan kral og'un ülkesini -bütün baan'- ve yair'in baan'daki yerleim birimlerinin tümünü, yani toplam altm kenti, gilat'n yarsn, baan kral og'un egemenliindeki atarot ve edrei kentlerini içine alıyordu. buralar, manae olu makir'in soyuna, boy saysna göre makiroullar'nn yarsna ayrıldı. musa'nn, erih'a'nn dousunda, eria irma'nn ötesinde kalan moav ovalarındayken bölütürdüü topraklar bunlardı. ama levi oymana topraktan pay vermedi. söz verdii gibi, onların miras israil'in tanrs rab'bin kendisidir.

14

israilliler'in kenan'da mülk edindii topraklara gelince, bu topraklar kâhin elazar, nun olu yeu ve israil oymakların boy balar tarafından miras olarak israilliler arasında bölütürülmüştür. rab'bin musa aracılıyla buyurduu gibi, paylar dokuz oymakla bir oyman yars arasında kura ile bölütürüldü. çünkü musa iki oymakla yarm oyman payn eria irma'nn dousunda vermiti. ama onlarla birlikte levililer'e mülkten pay vermemiti. yusuf'un soyundan gelenler, manae ve efrayim diye iki oymak oturuyordu. levililer'e de yerlecekleri kentler ve bu kentlerin çevresinde büyük ve küçük ba hayvanlarna ayrılan otlaklar dnda topraktan pay verilmedi. israilliler, rab'bin musa'ya verdii buyrua göre hareket edip ülkeyi paylatlar. bu arada yahudaoullar gilgal'da bulunan yeu'nun yanna geldiler. kenizli yefunne olu kalev yeu'ya öyle dedi: "rab'bin kade-barnea'da tanr adam musa'ya senin ve benim hakkmda neler söylediini biliyorsun. rab'bin kulu musa ülkeyi aratmak üzere beni kade-barnea'dan gönderdiinde krk yandıydım. gördüklerimi ona açık yüreklilikle ilettim. ne var ki, benimle gelmi olan soydaların halk korkuya düürdüler. ama ben tümüyle tanrm rab'bin yolundan gittim. bu nedenle musa o gün, 'tümüyle tanrm rab'bin yolundan gittiin için ayak bastn topraklar sonsuza dek sana ve oullarna mülk olacak diye ant içti. rab sözünü tuttu, beni yaatt. israilliler çölden geçerken rab'bin musa'ya bu sözleri söylediü günden bu yana krk be yl geçti. imdi seksen be yandıydım. bugün de musa'nn beni gönderdiü günkü kadar güçlüyüm. o günkü gibi hâlâ savaa gidip gelecek güçteyim. rab'bin o gün söz verdii gibi, bu dalk bölgeyi imdi bana ver. orada anakllar'n yaadn ve surlarla çevrili büyük kentleri olduunu o gün sen de duymutun. belki rab bana yardım eder de, o'nun dedii gibi, onlar oradan sürerim." yeu yefunne olu kalev'i kutsad ve hevron'u ona mülk olarak verdi. böylece hevron bugün de kenizli yefunne olu kalev'in mülküdür. çünkü o, tümüyle israil'in tanrs rab'bin yolundan

gitti. hevron'un eski ad kiryat-arba'ydı. arba, anakllar'n en güçlü adamın adyd. böylece sava sona erdi ve ülke bara kavutu.

15

boy saysna göre yahuda oymana verilen bölge, güneyde edom snrna, en güneyde de zin çölü'ne kadar uzanıyordu. güney snrlar, lut gölü'nün güney ucundaki körfezden balayp akrep geçidi'nin güneyine, oradan da zin çölü'ne geçiyor, kade-barnea'nn güneyinden hesron'a ve addar'a çkyor, oradan da karka'ya kvrlıyor, asmon'u ap msr vadisi'ne uzanıyor ve akdeniz'de son buluyordu. güney snrlar buydu. dou snr, lut gölü kys boyunca eria irma'nn azna kadar uzanıyordu. kuzey snr, eria irma'nn göl azndaki körfezden balyor, beythogla'ya ulap beytar-ava'nn kuzeyinden geçiyor, ruben olu bohan'n tana varyordu. snr, akor vadisi'nden devir'e çkyor, vadinin güneyinde adum-mim yokuu karındaki gilgal'a doru kuzeye yöneliyor, buradan eyn-eme sularna uzanarak eyn-rogel'e dayanıyordu. sonra benhinnom vadisi'nden geçerek yevus kenti'nin -yerualim'in- güney srtlarına çkyor, buradan refaim vadisi'nin kuzey ucunda bulunan hin-nom vadisi'nin batsndaki dan doruuna yükseliyor, oradan da neftoah sularnn kaynana kvrlıyor, efron da'ndaki kentlere uzanarak baala'ya -kiryat-yearim'e- dönüyordu. baala'dan batya, seir da'na yönelen snr, yearim -kesalon- da'nn kuzey srtlar boyunca uzanarak beyteme'e iniyor, timna'ya varyordu. sonra ekron'un kuzey srtlarına uzanıyor, ikeron'a doru kvrlarak baala da'na ulatktan sonra yavneel'e çkyor, akdeniz'de son buluyordu. bat snr akdeniz'in kılyardı. yahudaoullar'ndan gelen boyların çepeçevre snrlar buydu. yeu, rab'den ald buyruk uyarınca, yahuda bölgesindeki kiryat-arba'y -hevron'u- yefunne olu kalev'e miras olarak verdi. arba, anakllar'n atasyd. kalev, anak'n üç torununu, onun soyundan gelen eay, ahiman ve talmay' oradan sürdü. oradan eski ad kiryat-sefer olan devir kenti halknn üzerine yürüdü. kalev, "kiryat-sefer halkn yenip oray ele geçirene kzm aksa'y e olarak vereceim" dedi. kenti kalev'in kardei kenaz'n olu otniel ele geçirdi. bunun üzerine kalev kz aksa'y ona e olarak verdi. kz otniel'in yanna varna, onu babasından bir tarla istemeye zorlad. kalev, einden inen kzna, "bir isteim mi var?" diye sordu. kz, "bana bir armaan ver" dedi, "madem negev'deki topraklar bana verdin, su kaynakları da ver." böylece kalev yukarı ve aşağı su kaynakları ona verdi. boy saysna göre yahudaoullar oymann pay buydu. yahudaoullar oymann edom snrlarına doru en güneyde kalan kentleri unlard: kavseel, eder, yagur, kina, dimona, adada, kede, hasor, yitnan,

zif, telem, bealot, hasor-hadatta, keriyot-hesron -hasor- amam, ema, molada, hasar-gadda, hemon, beytpelet, hasar-ual, beer-eva, biziyya, baala, iyim, esem, eltolat, kesil, horma, ziklak, madmanna, sansanna, levaot, ilhim, ayin ve rimmon; köyleriyle birlikte yirmi dokuz kent. efela'dakiler, e-taol, sora, ana, zanoah, eyn-gannim, tap-puah, enam, yarmut, adullam, soko, azeka, aarayim, aditayim, geder ve gederotayim; köyleriyle birlikte on dört kent. senan, hadaa, migdal-gad, dilan, mispe, yokteel, laki, boskat, eglon, kabbon, lahmas, kitli, gederot, beytdagon, naama ve makkeda; köyleriyle birlikte on altı kent. livna, eter, aan, yiftah, ana, nesiv, keila, akziv ve mareia; köyleriyle birlikte dokuz kent. kasaba ve köyleriyle birlikte ekron; ekron'un bats, adot'un çevresindeki bütün köyler; kasaba ve köyleriyle birlikte adot; msr vadisi'ne ve akdeniz'in kıyısına kadar kasaba ve köyleriyle birlikte gazze. dalk bölgede amir, yattir, soko, danna, kiryat-sanna -devir- anav, etemo, anim, goen, holon ve gilo; köyleriyle birlikte on bir kent. arav, duma, ean, yatum, beyt-tappuah, afeka, humta, kiryat-arba -hevron- ve sior; köyleriyle birlikte dokuz kent. maon, karmel, zif, yutta, yizreel, yokdeam, zanoah, kayin, giva ve timna; köyleriyle birlikte on kent. halhul, beysur, gedor, maarat, beytanot ve eltekon; köyleriyle birlikte altı kent. kiryat-baal -kiryat-yearim- ve rabba; köyleriyle birlikte iki kent. çölde beytarava, middin, sekaka, nivan, tuz kenti ve eyn-gedi; köyleriyle birlikte altı kent. yahudaoullar yerualim'de yaayan yevuslular' oradan çıkar-tamadılar. yevuslular bugün de yerualim'de yahudaoullar'yla birlikte yiyorlar.

16

kurada yusufoullar'na düen toprakların sınırlar, douda erihia suların dousundan, erihia'daki eria ırmağından balayarak çöle geçiyor, erihia'dan beytel'in dalk bölgesine çıkıyor, beytel'den luz'a geçerek arkllar'ın sınıra, atarot'a uzanyordu. sınır batıda yafetliler'in topraklarına, aa beythoron bölgesine, oradan da gezer'e iniyor ve akdeniz'de son buluyordu. böylece yusuf'un soyundan gelen manae ve efrayim pay-larını almış oldular. boy saysına göre efrayimoullar'na pay olarak verilen toprakların sınırları, douda atrot-addar'dan yukarı beythoron'a kadar uzanarak akdeniz'e vary-ordu. sınır kuzeyde mikmetat'a douya, taanat-ilo'ya dönüyor, kentin dousundan geçip yanoah'a uzanyor, buradan atarot ve naara'ya iniyor, erihia'yı aarak eria ırmağına uluyordu. sınır tappuah'tan batıya, kana vadisi'ne uzanıp akdeniz'de son buluy-ordu. boy saysına göre efrayimoullar oymann payı buydu. ayrıca manaeoullar'na düen

payda da efrayimoullar'na ayrılan kentler ve bunlara balı köyler vardı. ne var ki, efrayimoullar gezer'de yaayan kenanlar' buradan sürmediler. kenanlar bugüne kadar efrayimoullar arasında yaayıp onlara ücretsiz hizmet etmek zorunda kaldılar.

17

yusuf'un büyük oğlu manae'nin oyma için kura çekildi. -gilat ve baan, manae'nin ilk oğlu makir'e verilmişti. çünkü gilatlar'ın atası olan makir büyük bir savaşçıydı.- manae soyundan gelen öbürleri -aviezer, helek, asriel, ekem, hefer ve emidaoullar- bu kurandan içindeydiler. bunlar boylarına göre yusuf oğlu manae'nin erkek çocuklarıydı. bunlardan manae oğlu, makir oğlu, gilat oğlu, hefer oğlu selofhat'ın erkek çocuğu olmadı; yalnız mahla, noa, hogla, milka ve tirsia adında kızlar vardı. bunlar, kâhin elazar'a, onun oğlu yeu'ya ve önderlere gidip şöyle dediler: "rab, musa'ya erkek akrabalarmızla birlikte bize de miras-tan pay verilmesini buyurdu." rab'ın bu buyruğı üzerine yeu, amcalarıyla birlikte on-lara da mirastan pay verdi. böylece manae oymana eria ırmağı'nın dousundaki gilat ve baan bölgelerinden baka on pay verildi. çünkü manae'nin kız torunları da erkek torun-ların yansra mirastan pay almışlardı. gilat böl-gesi ise manae'nin öbür oullarına verilmişti. manae'nin oğullarından ekem yakınındaki mikmetat'a uzanyor, buradan güneye kıvrılarak eyn-tappuah halkının topraklarına varyordu. tappuah kenti'ni çevreleyen topraklar manae'nindi. ama manae'nin oğulları tappuah kenti efrayimoullar'na aitti. sonra sınır kana vadisi'ne iniyordu. vadinin güneyinde manae kentleri arasında efrayim'e ait kentler de vardı. manae'nin vadinin kuzeyi boyunca uzanarak akdeniz'de son buluyordu. güney-deki topraklar efrayim'in, kuzeydeki toprak-larsa manae'nindi. böylece manae böl-gesi akdeniz'e, kuzeyde aer'e ve douda issakar'la sınırlanmıştı. issakar ve aer'e ait topraklardaki beytean ve köyleri, yivleam'la köyleri, dor, yani dor sınırları halkıyla köy-leri, eyn-dor halkıyla köyleri, taanak halkıyla köyleri, megiddo halkıyla köyleri manae'ye aitti. ne var ki, manaeoullar bu kentleri tümüyle ele geçiremediler. çünkü kenan-lar buralarda yaşamaya kararlıydı. israililer güçlenince, kenanlar'ı sürecektir diye, onlar angaryasına çıltırmaya başladılar. yusufoullar yeu'ya gelip, "mülk olarak bize neden tek kurayla tek pay verdin?" dediler, "çok kalabalız. çünkü rab bizi bugüne dek ala-bildiğine çağılttı." yeu, "o kadar kalabalıksanız ve efrayim'in dalk bölgesi size dar geliyorsa, periziller'in ve refallar'ın topraklarındaki or-manlara çıkp kendinize yer açın" diye karışık verdi. yusufoullar, "dalk bölge bize yet-miyor" dediler, "ancak hem beytean ve köy-

lerinde, hem de yizreel vadisi'nde oturanların, ovada yaayan bütün kenanlar'n demirden sava arabalar var." yeu yusufoullar'na, efrayim ve manae oymaklarına öyle dedi: "kalabalksnz ve çok güçlüsünüz. tek kuraya kalmayacaksınız. dalk bölge de sizin olacak. oras ormanlıktır, ama aaçlar kesip açacaknz bütün topraklar sizin olur. kenanlar güçlüdür, demirden sava arabalarına sahiptirler ama, yine de onlar sürersiniz."

18

ülkenin denetimini eline geçiren israil topluluğu ilo'da bir araya geldi. orada buluma çadr'n kurdular. ne var ki, mülkten henüz payların almam yedi israil oyma vard. yeu israililer'e, "bu uyuukluu üzerinizden ne zaman atacaksnz, atalarınzn tanrs rab'bin size verdii topraklar ele geçirmek için daha ne kadar bekleyeceksiniz?" dedi. "her oymaktan üçer adam seçin. onlar, ülkeyi incelemeye göndereceim. mülk edinecekleri yerlerin snrları belirleyip kayda geçirerek yanma dönsünler. bu topraklar yedi bölgeye ayrsınlar. yahuda güney bölgesinde, yusufoullar kuzey bölgesinde kalsın. yedi bölgeyi belirleyip kayda geçirdikten sonra, sonucu bana getirin. burada, tanrımız rab'bin önünde aranızda kura çekeceim. levililer'e gelince, onların aranızda pay yoktur; miraslar rab için kâhinlik yapmaktr. gad ve ruben oymaklarıyla manae oymann yars ise rab'bin kulu musa'nın eria Irma'nın dousunda kendilerine verdii mülkü alm bulunuyorlar." yeu, topraklar kayda geçirmek için yola çıkmak üzere olan adamlara, "gidip topraklar inceleyin, kayda geçirip yanma dönün" diye buyurdu, "sonra burada, ilo'da, rab'bin önünde sizin için kura çekeceim." adamlar yola çıkıp ülkeyi dolatlar; kent kent, yedi bölge halinde kayda geçirdikten sonra ilo'da, ordugahta bulunan yeu'nun yanına döndüler. yeu ilo'da rab'bin önünde onlar için kura çekti ve topraklar israil oymakları arasında bölütürdü. boy saysna göre benyaminoullar oyma için kura çekildi. paylarına düen bölge yahudaoullar'yla yusufoullar'nn topraklar arasında kalyordu. toprakların snr kuzeyde eria Irma'ndan balyor, eria'nın kuzey srtlarına doru yükselerek batda dalk bölgeye uzanyor, beytaven krlarında son buluyordu. snr oradan luz'a -beytel'e- luz'un güney srtlarına geçiyor, aa beythoron'un güneyindeki dan üzerinde kurulu atrot-addar'a iniyor, bölgenin batsında beythoron'un güneyindeki dadan güneye dönüyor ve yahudaoullar'na ait kiryat-baal -kiryat-yearim- kenti'nde son buluyordu. bu bat tarafyd. güney taraf kiryat-yearim'in bat varolarından balyor, neftoah sularının kaynana uzanyordu. snr buradan refaim vadisi'nin kuzeyindeki ben-hinnom vadisi'ne

bakan dan yamaçlarına varyor, hinnom vadisi'ni geçip yevus'un güney srtlarına, oradan da eyn-rogel'e iniyordu. kuzeye kvrları snr eyn-eme ve adummim yokuu'nun karsındaki gelilot'a çıkıyor, ruben olu bohan'n tana iniyor, sonra arava vadisi'nin kuzey srtlarından geçip arava'ya sarkıyor, buradan beythogla'nın kuzey yamaçlarına geçiyor, lut gölü'nün kuzey körfezinde, eria Irma'nın güney azında bitiyordu. güney snr buydu. eria Irma dou snrını oluturuyordu. boy saysna göre benyaminoullar'nn payna düen mülkün snrları çepeçevre buydu. boy saysna göre benyaminoullar oymann payna düen kentler unlard: eriaha, beythogla, emek-kesis, beytarava, semarayim, beytel, avvim, para, ofra, kefar-ammoni, ofni, geva; köyleriyle birlikte on iki kent. givon, rama, beerot, mispe, kefira, mosla, rekem, yirpeel, tarala, sela, haelef, yevus -yerualim- givat ve kiryat; köyleriyle birlikte on dört kent. boy saysna göre benyaminoullar'nn pay buydu.

19

ikinci kura imon'a, boy saysna göre imonoullar oymana düttü. onların pay yahudaoullar'na düen payın snrları içinde kalyordu. bu pay beer-eva ya da eva, molada, hasar-ual, bala, esem, eltolat, betul, horma, ziklak, beytmarkavot, hasar-susa, beytle-vaot ve aruhen'i içeriyordu. köyleriyle birlikte toplam on üç kent. ayin, rimmon, eter ve aan; köyleriyle birlikte dört kent. baalat-beer, yani negev'deki rama'ya kadar uzanan bu kentlerin çevresindeki bütün köyler de imonoullar'na aitti. boy saysna göre imonoullar oymann pay buydu. imonoullar'na verilen pay yahudaoullar'nn payından alınmt. çünkü yahudaoullar'nn pay ihtiyaçlarından fazlaydı. böylece imonoullar'nn pay yahuda oymann snrları içinde kalyordu. üçüncü kura boy saysna göre zevulunoullar'na düttü. toprakların snr sarit'e kadar uzanyordu. snr batda marala'ya doru çıkıyor, dabbeet'e erii yokneam karsındaki vadiye uzanyor, sarit'ten douya, gün dousuna, kislot-tavor snrına dönüyor, oradan daverat'a dayanyor ve yafia'ya çıkıyor. buradan yine douya, gat-hefer ve etkasin'e geçiyor, rimmon'a uzanyor, nea'ya kvrlıyordu. kuzey snr buradan hannaton'a dönüyor ve yiftahel vadisi'nde son buluyordu. kattat, nahalal, imron, yidala ve beytlehem; köyleriyle birlikte on iki kentti. boy saysna göre zevulunoullar'nn pay köyleriyle birlikte bu kentlerdi. dördüncü kura issakar'a, boy saysna göre issakroullar'na düttü. yizreel, kesullot, unem, hafarayim, ion, anaharat, rabbit, kiyon, eves, remet, eyn-gannim, eyn-hadda ve beytpasses bu snrların içinde kalyordu. snr tavor, ahasima ve beyteme boyunca uzanarak e-

ria Irma'nda son buluyordu. köyleriyle birlikte on altı kenti. boy saysna göre is-sakaroullar oymann pay köyleriyle birlikte bu kentlerdi. beinci kura boy saysna göre aeroullar oymana düdü. snrlar içindeki kentler helkat, hali, beten, akaf, allam-melek, amat ve mial'd. snr batda karmel ve ihor-livnat'a eriyordu. buradan douya, beytdagon'a dönüyor, zevulun snr ve yifta-hel vadisi boyunca uzanarak kuzeyde beyte-mek ve neiel'e ulayordu. kavul'un kuzeyin-den, evron, rehov, hammon ve kana'ya geçerek büyük sayda'ya kadar çıkıyordu. buradan rama'ya dönüyor, sonra surlarla çevrili sur kenti'ne uzanıyor, hosa'ya dönerek akziv yöresinde, akdeniz'de son buluyordu. umma, afek ve rehov; köyleriyle birlikte yirmi iki kent, boy saysna göre aeroullar oymana verilen payın içinde kalyordu. al-tnc kura naftali'ye, boy saysna göre naftalioullar'na düdü. snrlar helef ve saanan-nim'deki büyük mee aacndan balayarak adam-nekev ve yayneel üzerinden lakkum'a uzanıyor, eria Irma'nda son buluyordu. snr buradan batya yöneliyor, aznot-tavor'dan geçerek hukok'a eriyordu. güneyde zevu-lun topraklar, batda aer topraklar, douda ise eria Irma vard. surlu kentler unlard: sid-dim, ser, hammat, rakkat, kinneret, adama, rama, hasor, kede, edrei, eyn-hasor, yiron, migdal-el, horem, beytanat, beyteme; köy-leriyle birlikte toplam on dokuz kent. boy saysna göre naftalioullar oymann pay köy-leriyle birlikte bu kentlerdi. yedinci kura boy saysna göre danoullar oymana düdü. mülklerinin snr içinde kalan kentler unlard: sora, etaol, ir-eme, aalabbin, ayalon, yitla, elon, timna, ekron, elteke, gibbeton, baalat, yehut, bene-berak, gat-rimmon, me-yarkon ve yafa'nın karsındaki topraklarla bir-likte rakkon. toprakların yitiren danoullar gidip leem'e saldırdılar. kenti alp halkın kıl-çat geçirdikten sonra tümüyle ıgal ederek oraya yerletiler. atalar dan'n ansna bu-raya dan adn verdiler. boy saysna göre danoullar oymann pay köyleriyle birlikte bu kentlerdi. israilliler bölgele göre toprak-lar bölütürme iini bitirdikten sonra, kendi topraklarından nun olu yeu'ya pay verdiler. rab'bin buyruu uyarınca, ona istedi kenti, efrayim'in dalk bölgesindeki timnat-serah' verdiler. yeu kenti onarp oraya yerleti. kâhin elazar, nun olu yeu ve israil oymak-ların boy balar tarafından ilo'da rab'bin önünde, buluma çadr'nın kapsında kura ile pay olarak bölütürülen topraklar bunlard. böylece ülkeyi bölütürme iini tamamladlar.

20

bundan sonra rab yeu'ya, "musa aracıyla size buyurduum gibi, israilliler'e kendileri için snak olacak kentler seçmelerini söyle"

dedi. ("öyle ki, istemeyerek, kazayla birini öldüren oraya kaçsın. sizin de üç alacak kiiden kaçp snacak bir yeriniz ol-sun. "bu kentlerden birine kaçan kii, kentin kapsına gidip durumunu kent ileri gelen-lerine anlatsın. onlar da onu kente, yan-larına kabul edip kendileriyle birlikte otu-raca bir yer versinler. üç almak isteyen kii adam öldürenin peine dörse, kent ileri gelenleri onu teslim etmesinler. çünkü adam öldüren öldürdü kiye önceden kin beslemiyordu, onu istemeyerek öldürdü. bu kii topluluun önüne çıkıp yarglanncaya ve o dönemde görevli bakâhin ölünceye dek o kente kalmaldr. ondan sonra kaçp geldii kente, kendi evine dönebilir." böylece naftali'nin dalk bölgesinde bulunan celile'deki kede'i, efrayim'in dalk bölgesindeki ekem'i ve yahuda'nın dalk bölgesindeki kiryat-arba'y -hevron'u seçtiler. ayrıca eria ir-ma'nın kysındaki eria'nın dousunda, ruben oymann snrlar içindeki krsal bölgede bu-lunan beser kenti'ni, gad oymann snrlar içinde gilat'taki ramot'u, manae oyma snrlar içinde de baan'daki golan' belirlediler. birini kazayla öldürüp kaçan bir israilli'nin ya-da israilliler arasında yaayan bir yabancının, topluluun önünde yargılanmadan üç almak isteyenlerce öldürülmesini önlemek için be-lirlenen kentler bunlard.

21

levili boy balar, kenan topraklarında, ilo'da, kâhin elazar, nun olu yeu ve israil oymak-ların boy balarna giderek, "rab, musa aracıyla bize oturmak için kentler, hayvan-larınız için de otlaklar verilmesini buyur-mu" dediler. (bunun üzerine israilliler rab'bin buyruu uyarınca kendi payları-ndan levililer'e otlaklarıyla birlikte u kentleri verdiler: ilk kura kehat boylarına düdü. lev-ililer'den olan kâhin harun'un oullarına ku-rayla yahuda, imon ve benyamin oymakları-ndan on üç kent verildi. geri kalan keha-toullar'na efrayim, dan ve manae oymann yarsna ait boylardan alınan on kent kurayla verildi. geronoullar'na kurayla issakar, aer, naftali oymaklarına ait boylardan ve baan'da manae oymann yarsından alınan on üç kent verildi. merarioullar'na boy saylarına göre ruben, gad ve zevulun oymaklarından al-nan on iki kent verildi. böylece rab'bin musa aracıyla buyurduu gibi, israilliler ot-laklarıyla birlikte bu kentleri kurayla lev-ililer'e verdiler. yahuda, imon oymakları-ndan alınan ve aada adlar verilen kentler, ilk kuray çeken levili kehat boylarından harunoullar'na ayrıldı. yahuda'nın dalk böl-gesinde, anakllar'nın atas arba'nın adıyla an-lan kiryat-arba'yla -hevron'la- çevresindeki ot-laklar onlara verildi. kentin tarlalarıyla köy-leri ise yefunne olu kalev'e mülk olarak

verilmiti. kâhin harun'un oullarna kazayla adam öldürenler için snak kent seçilen hevron, livna, yattir, etemoa, holon, devir, ayin, yutta ve beyteme kentleriyle bunların otlaklar -iki oymaktan toplam dokuz kent verildi. benyamin oymandan da givon, geva, anatot, almon ve bunların otlaklar, toplam dört kent verildi. böylece harun'un soyundan gelen kâhinlere otlaklarıyla birlikte verilen kentlerin toplam says on üçü buldu. kehatoullar'ndan geri kalan levili ailelere gelince, kurada onlara düen kentler efrayim oymandan alınmt. bunlar, efrayim dalk bölgesinde bulunan ve kazayla adam öldürenler için snak kent seçilen ekem, gezer, kivsayim ve beythoron olmak üzere otlaklarıyla birlikte dört kentti. dan oymandan elteke, gibetone, ayalon ve gat-rimmon olmak üzere otlaklarıyla birlikte dört kent; (manae oymann yarsndan da taanak, gat-rimmon ve otlaklar olmak üzere iki kent alınd. böylece kehatoullar'ndan geri kalan boylara otlaklarıyla birlikte verilen kentlerin toplam says onu buldu. levili boylardan geronoullar'na, manae oymann yarsna ait baan'da kazayla adam öldürenler için snak kent seçilen golan ve beetera, otlaklarıyla birlikte iki kent; issakar oymandan alınan kiyon, daverat, yarmut ve eyn-gannim olmak üzere otlaklarıyla birlikte dört kent; (aer oymandan alınan mial, avdon, helkat ve rehov olmak üzere otlaklarıyla birlikte dört kent; (naftali oymandan alınan ve kazayla adam öldürenler için snak kent seçilen celile'deki kede, hammot-dor, kartan ve otlaklar olmak üzere toplam üç kent. boy saysna göre geronoullar'na otlaklarıyla birlikte verilen kentlerin toplam says on üçü buldu. merarioullar boylarna, geri kalan levililer'e, zevulun oymandan alınan yokneam, karta, dimna ve nahalal olmak üzere otlaklarıyla birlikte toplam dört kent; ruben oymandan alınan beser, yahsa, kedemot ve mefaat olmak üzere otlaklarıyla birlikte dört kent; (gad oymandan alınan ve kazayla adam öldürenler için snak kent seçilen gilat'taki ramot, mahanayim, hebbon ve yazer olmak üzere otlaklarıyla birlikte toplam dört kent verildi. (boy saysna göre merarioullar'na, yani levili boyların geri kalanlarına kurayla verilen kentlerin says on ikiydi. israililer'in topraklar içinde olup otlaklarıyla birlikte levililer'e verilen kentlerin toplam krk sekizi buluyordu. bu kentlerin hepsinin çevresinde otlaklar vard. otlaaksz kent yoktu. böylece rab atalarına vermeye ant içtii bütün ülkeyi israililer'e vermi oldu. israililer de ülkeyi mülk edinip buraya yerletiler. rab atalarına ant içtii gibi, onlar her yönden rahata erdirdi. dümanlarından hiçbirini onların önünde tutunamad. rab hepsini onların eline teslim etti. rab'bin israil halkına verdii sözlerden hiçbirini bo çkmad; hepsi yerine geldi.

bundan sonra yeu, ruben ve gad oymaklarıyla manae oymann yarsn toplad. onlara, "rab'bin kulu musa'nın size buyurduu her eyi yaptnz" dedi, "benim bütün buyruklarm da yerine getirdiniz. bugüne dek, bunca zaman kardelerinizi yalnız brakmadnz; tanrınız rab'bin sizi yükümlü sayd buyruu yerine getirdiniz. görüyorsunuz, tanrınız rab, kardelerinize söyledii gibi, onlar rahata kavuturdu. imdi kalkn, rab'bin kulu musa'nın, eria Irma'nın ötesinde size mülk olarak verdii topraklardaki evlerinize dönün. rab'bin kulu musa'nın size verdii buyruklar ve kutsal yasa'y yerine getirmeye çok dikkat edin. tanrınız rab'bi sevin, tümüyle gösterdii yolda yürüyün, buyruklarn yerine getirin, o'na bal kaln, o'na candan ve yürekten hizmet edin." sonra onlar kutsayp yolcu etti. onlar da evlerine döndüler. musa manae oymann yarsna baan'da toprak vermiti. yeu da oymann öbür yarsna eria Irma'nın batsında, öbür kardeleri arasında toprak vermiti. bu oymaklar kutsayp evlerine gönderirken, "evlerinize büyük servetle, çok sayıda hayvanla, altın, gümüş, tunç*, demir ve çok miktarda giysiyle dönün" dedi, "dümanlarınız elde ettiiniz ganimeti kardelerinizle paylan." böylece rubenliler'le gadllar ve manae oymann yars, kenan topraklarındaki ilo'dan, israililer'in yanından ayrıldılar; rab'bin buyruu uyarınca, musa aracılığıyla yurt edindikleri gilat topraklarına -kendi mülkleri olan topraklara- dönmek üzere yola çıktılar. rubenlilerle gadllar ve manae oymann yars, eria Irma'nın kenan topraklarında kalan kesimine varınca, rmak kysında büyük ve gösterili bir sunak yaptılar. rubenliler'le gadllar ve manae oymann yarsın kenan srında, eria Irma kysında, israililer'e ait topraklarda bir sunak yaptıkları duyan israil topluluğu, onlara kar savamak üzere ilo'da toplandı. ardından israililer kâhin elazar'ın olu pinehas' gilat bölgesine, rubenliler'le gadllar'a ve manae oymann yarsna gönderdiler. israil'in her oymandan birer temsilci olmak üzere on oymak önderini de onunla birlikte gönderdiler. bunların her biri bir israil boyunun bayd. gilat topraklarına, rubenliler'le gadllar'a ve manae oymann yarsna gelen temsilciler unlar bildirdiler: "rab'bin topluluğu, 'bugün kendinize bir sunak yaparak rab'be bakaldrdınız, o'nu izlemekten vazgeçtiniz diyor, 'israil'in tanrs'na kar bu hainlii nasl yaparsnz? peor'un günah bize yetmedi mi? rab'bin topluluğu onun yüzünden felakete urad. bugüne dek kendimizi bu günahahtan temizleyebilmi deiliz. bugün rab'bi izlemekten vaz mı geçiyorsunuz? eer bugün rab'be isyan ederseniz, o da yarı bütün israil topluluğuna öfkelenir. eer size ait olan topraklar murdarsa*, rab'bin tapna'nın bu-

lunduu rab'be ait topraklara gelip aramzda mülk edinir. kendinize, tanrmz rab'bin sunandan baka bir sunak yaparak rab'be ve bize kar isyan etmeyin. zerah olu akan rab'be adanan ganimete ihanet ettiinde, bütün israil topluluu rab'bin öfkesine uramad m? akan'n günah yalnız kendisini ölüme götürmekle kalmad!" rubenliler'le gadllar ve manae oymann yars, israil boy balarna öyle karlk verdiler: "tanrların tanrs rab, tanrların tanrs rab her eyi biliyor; israil de bilecek. eer yaptmz, rab'be isyan etmek ya da o'na ihanet etmek için yaptysak, ya rab, bugün bizi esirgeme! eer suna, rab'bi izlemekten vazgeçip yaktmalk sunular* ve tahl ya da esenlik sunular* sunmak için yaptysak, rab bizden hesap sor-sun. bunu yaparken kaygmz uydu: oullarnz ilerde bizim oullarmza, 'israil'in tanrs rab ile ne ilginiz var? ey rubenliler ve gadllar, rab eria irma'n sizinle bizim aramızda snr yapt. sizin rab'de hiçbir paynz yoktur diyebilir, oullarmz rab'be tapmaktan alkoyabilirler. bu nedenle, kendimize bir sunak yapalm dedik. yaktmalk sunu* ya da kurban sunmak için deil, yalnız sizinle bizim aramızda ve bizden sonra gelecek kuaklar arasında bir tank olmas için yaptk. böylece rab'bin tapna'nda yaktmalk sunularla, kurbanlarla ve esenlik sunularıyla rab'be tapnacaz. oullarnz da ilerde bizim oullarmza, 'rab'de hiçbir paynz yok diyemeyecekler. öyle düündük: ilerde bize ya da gelecek kuaklarmza böyle bir ey diyecek olurlarsa, biz de, 'atalarmız rab için yapt sunan örneine bakn deriz. 'yaktmalk sunu ya da kurban sunmak için deildir bu. sizinle bizim aramızdaki birliin tandr. rab'be isyan etmek, bugün rab'bi izlemekten vazgeçmek, yaktmalk sunu, tahl sunusu ya da kurban sunmak için tanrmz rab'bin sunandan, tapnann öündeki sunaktan baka bir sunak yapmak bizden uzak olsun." kâhin pinehas ve onunla birlikte olan topluluk önderleri, yani israil'in boy balar, rubenliler'le gadllar'n ve manaeliler'in söylediklerini duyunca honut kaldlar. bunun üzerine kâhin elazar'n olu pinehas, rubenliler'le gadllar'a ve manaeliler'e, "imdi rab'bin aramızda olduunu biliyoruz" dedi, "çünkü o'na ihanet etmediniz. böylece israilliler'i o'nun elinden kurtardnz." kâhin elazar'n olu pinehas ve önderler, rubenliler'le gadllar'n bulunduu gilat topraklarından kenan topraklarına, israilliler'in yanna dönüp olan biteni anlattlar. anlatılanlardan honut kalan israilliler tanr'ya övgüler sundular. rubenliler'le gadllar'n yaadklar toprakların üzerine yürüyüp sava-maktan ve oray yakp ykmaktan bir daha söz etmediler. rubenliler'le gadllar, "bu sunak rab'bin tanr olduuna sizinle bizim aramızda tanktr" diyerek sunaa "tank" adn verdiler.

rab israil'i çevresindeki bütün dümanlardan kurtarp esenle kavuturdu. aradan uzun zaman geçmiti. yeu kocam, ya hayli ilerlemeti. bu nedenle ileri gelenleri, boy balarn, hakimleri, görevlileri, bütün israil halkn toplad. onlara, "kocadm, yam hayli ilerledi" dedi, "tanrnz rab'bin sizin yararnza bütün bu uluslara neler yaptn gördünüz. çünkü sizin için savaan tanrnz rab'di. ite eria irma'ndan gün batındaki akdeniz'e dek yok ettiim bütün bu uluslarla birlikte, geri kalan ulusların toprakların da kurayla oymaklarınza mülk olarak böldüm. tanrnz rab bu uluslar önünüzden püskürtüp sürecektir. tanrnz rab'bin size söz verdii gibi, onların topraklarını mülk edineceksiniz. musa'nın yasa kitab'ında yazl olan her eyi korumak ve yerine getirmek için çok güçlü olun. yazılanlardan saa sola sapmayın. aranzda kalan uluslarla hiçbir ilkiniz olmasn; ilahların adn anmayın; kims-eye onların adıyla ant içirmeyin; onlara kul-luk edip tapmayın. bugüne dek yaptnz gibi, tanrnz rab'be smsk bal kaln. çünkü rab büyük ve güçlü uluslar önünüzden sürdü. bugüne dek hiçbirini önünüzde tutunamad. biriniz bin kiiyi kovalayacak. çünkü tanrnz rab, size şöyledii gibi, yerinize savaacak. bunun için tanrnz rab'bi sevmeye çok dikkat edin. çünkü o'na srt çevirir, sa kalp aranzda yaayan bu uluslarla birlik olur, onlara kz verip onlardan kz alır, onlarla oturup kalkarsanz, iyi bilin ki, tanrnz rab bu uluslar artk önünüzden sürmeyecek. ve sizler tanrnz rab'bin size verdii bu güzel topraklardan yok oluncaya dek bu uluslar sizin için tuzak, kapan, srtında krbaç, gözlerinizde diken olacaklar. "ite her insan gibi ben de bu dünyadan göçüp gitmek üzereyim. bütün varlnzla ve yüreğinizle biliyorsunuz ki, tanrnz rab'bin size verdii sözlerden hiçbirini boçk-mad; hepsi gerçekleti, bo çkan olmad. tanrnz rab'bin size verdii sözlerin tümü nasl gerçekletiyse, tanrnz rab verdii bu güzel topraklardan sizi yok edene dek sözünü etti-i bütün kötülükleri de öylece banza getirecektir. tanrnz rab'bin size buyurduu antlamay bozarsanz, gidip baka ilahlara kul-luk eder, taparsanz, rab'bin öfkesi size kar alevlenecek; rab'bin size verdii bu güzel ülkeden çabucak yok olup gideceksiniz."

24

yeu israil oymaklarının tümünü ekem'de topladktan sonra, israil'in ileri gelenlerini, boy balarn, hakimlerini, görevlilerini yanna çard. hepsi gelip tanr'nn önünde durdular. yeu bütün halka, "israil'in tanrs rab öyle diyor" diye söze balad, "ibrahim'in ve nahor'un babas terah ve öbür ataların eski çalarında frat irma'nın ötesinde yaar, baka

ilahlara kulluk ederlerdi. ama ben atanz ibrahim'i rman öte yakasndan alp bütün ke-nan topraklarında dolatırdm; soyunu çoalt-tm, ona ishak' verdim. ishak'a da yakup ve esav' verdim. esav'a mülk edinmesi için seir dalk bölgesini baladm. yakup'la oullar ise msr'a gittiler. ardndan musa ile harun'u msr'a gönderdim. orada yaptklarımla msr-llar' felakete urattm; sonra sizi msr'dan çıkardm. evet, atalarınz msr'dan çıkardm; gelip denize dayandılar. msrllar sava ara-balaryla, atllaryla atalarınz kzlideniz'e* dek kovaladılar. atalarınz bana yakarnca, onlarla msrllar'n arasna karanlk çöktürdüm. msr-llar' deniz sularyla örttüm. msr'da yap-tklarm gözlerinizle gördünüz. "uzun za-man çölde yaadnz. sonra sizi eria ırma'n'n ötesinde yaayan amorlular'n toprak-larna götürdüm. size kar savatklarında onlar elinize teslim ettim. toprakların yurt edindi-niz. onlar önünüzden yok ettim. moav kral sippor olu balak, israil'e kar savamaya hazr-landnda, haber gönderip beor olu balam' size lanet etmeye çardı. ama ben balam' din-lemeyi reddettim. o da sizi tekrar tekrar kutsadı; böylece sizi onun elinden kurtardm. sonra eria ırma'n geçip eria'ya geldiniz. size kar savaan erihallar', amor, periz, ke-nan, hitit*, girga, hiv ve yevus halkların elin-ize teslim ettim. önden gönderdiğim eekars amorlu iki kral önünüzden kovdu. bu ii klcnz ya da yaynz yapmad. böylece, emek vermediiniz topraklar, kurmadnz kentleri size verdim. buralarda yayer, dikmediiniz balardan, zeytinliklerden yiyorsunuz." yeu, "bunun için rab'den korkun, içtenlik ve ballkla o'na kulluk edin" diye devam etti, "atalarnzn frat ırma'n'n ötesinde ve msr'da kulluk ettikleri ilahlar atn, rab'be kulluk edin. içinizden rab'be kulluk etmek gelmiy-orsa, atalarınzn frat ırma'n'n ötesinde kul-luk ettikleri ilahlara m, yoksa topraklarında yaadnz amorlular'n ilahlarna m kulluk ede-ceksiniz, bugün karar verin. ben ve ev halkm rab'be kulluk edeceiz." halk, "rab'bi brakp baka ilahlara kulluk etmek bizden uzak olsun!" diye karlık verdi, "çünkü bizi ve atalarımız msr'da kölelikten kurtarp oradan çıkaran, gözümüzün önünde o büyük mu-cizeleri yaratan, bütün yolculuğumuz ve ulus-lar arasından geçimiz boyunca bizi koruyan tanrımız rab'dir. rab bu ülkede yaayan bütün uluslar, yani amorlular' önümüzden kovdu. biz de o'na kulluk edeceiz. çünkü tan-rımız o'dur." yeu, "ama sizler rab'be kul-luk edemeyeceksiniz" dedi, "çünkü o kutsal bir tanr'dr, kskanç bir tanr'dr. günahlarınz, suçlarınz balamayacak. rab'bi brakp yabanc ilahlara kulluk ederseniz, rab daha önce size iyilik etmiken, bu kez size kar döner, sizi fe-lakete uratp yok eder." halk, "hayr! rab'be kulluk edeceiz" diye karlık verdi. o za-man yeu halka, "kulluk etmek üzere rab'bi

seçtiinize siz kendiniz tanksnz" dedi. "evet, biz tanz" dediler. yeu, "öyleyse imdi aranz-daki yabanc ilahlar atn. yüreğinizi israil'in tanrs rab'be verin" dedi. halk, "tanrımız rab'be kulluk edip o'nun sözünü dinleye-ceiz" diye karlık verdi. yeu o gün ekem'de halk adna bir antlama yaptı. onlar için ku-rallar ve ilkeler belirledi. bunlar tanr'nn yasa kitab'ına da geçirdi. sonra büyük bir ta alp oraya, rab'bin tapna'nın yanındaki yabanl fstk aacnn altına dikti. ardndan bütün halka, "ite ta bize tank olsun" dedi, "çünkü rab'bin bize söyledii bütün sözleri iitti. tanr'nz' inkâr ederseniz bu ta size kar tanklık edecek." bundan sonra yeu halk mülk aldıkları topraklara gönderdi. rab'bin kulu nun olu yeu bir süre sonra yüz on yanda öldü. onu efrayim'in dalk bölgesin-deki gaa da'n'n kuzeyine, kendi mülkünüñ snrlar içinde kalan timnat-serah'a gömdüler. yeu yaadkça ve yeu'dan sonra yaayan ve rab'bin israil için yapt her eyi bilen ileri gelenler durdukça israil halk rab'be kulluk etti. israilliler msr'dan çıkarken yusuf'un kemiklerini de yanlarında getirmilerdi. bun-lar yakup'un ekem'deki tarlasna gömdüler. yakup bu tarlay ekem'in babas hamor'un torunlarından yüz parça gümie satın almt. buras yusuf soyundan gelenlerin mülkü oldu. harun'un olu elazar ölünce, onu efrayim'in dalk bölgesinde olu pinehas'a verilen tepeye gömdüler.

israilliler, yeu'nun ölümünden sonra rab'be, "bizim için kenanlar'la savamaya ilk kim gidecek?" diye sordular. rab, "yahuda oyma gidecek" dedi, "kenan ülkesini onun eline teslim ediyorum." yahudaoullar, kardeşleri imonoullar'na, "kenanlar'la savamak için paymza düen bölgeye bizimle birlikte gelin" dediler, "sonra biz de paynza düen bölgeye sizinle geliriz." böylece imonoullar yahudaoullar'yla birlikte gitti. yahudaoullar saldrya geçti. rab kenanlar'la perizliler'i ellerine teslim etti. bezek'te onlardan on bin kişi öldürdüler. adoni-bezek'le orada karlap savaa tututular, kenanlar'la perizliler'i yenilgiye urattılar. adoni-bezek kaçtı, ama peine düüp onu yakaladılar; elleriyle ayakların baparmakların kestiler. o zaman adoni-bezek öyle dedi: "elleriyle ayakların baparmakların kesilmi yetmi kral, soframdan düen kntlar toplayp verdi. tanr bana onlara yaptıkların karlın veriyor." adoni-bezek'i yerualim'e götürdüler; orada öldü. yahudaoullar yerualim'e saldrp kenti aldılar; halk kltan geçirerek kenti atee verdiler. sonra dalk bölgede, negev'de ve efela'da yaayan kenanlar'la savamak üzere gün-eyeye yöneildiler. eski ad kiryat-arba olan hevron'da yaayan kenanlar'n üzerine yürüyerek eay, ahiman ve talmay' yenilgiye urattılar. oradan eski ad kiryat-sefer olan devir kenti halkın üzerine yürüdüler. kalem, "kiryat-sefer halkn yenip oray ele geçirene kzm aksa'y e olarak vereceim" dedi. kenti kalem'in küçük kardeşi kenaz'n olu otniel ele geçirdi. bunun üzerine kalem kz aksa'y ona e olarak verdi. kz otniel'in yanna varınca, onu babasından bir tarla istemeye zorlad. kalem, einden inen kzna, "bir istein mi var?" diye sordu. kz, "bana bir armaan ver" dedi, "madem negev'deki topraklar bana verdin, su kaynakları da ver." böylece kalem yukarı ve aşağı su kaynaklarını ona verdi. musa'nın kayınbabasının torunları olan kenliler, yahudaoullar'yla birlikte hurma kenti'nden ayrılp arat' güneyindeki yahuda çölü'nde yaamaya gittiler. bundan sonra yahudaoullar, kardeşleri imonoullar'yla birlikte gidip sefat kenti'nde oturan kenanlar' yenilgiye urattılar. kenti tümüyle ykttılar ve oraya horma adn verdiler. yahudaoullar gazze'yi, akelon'u, ekon'u ve bunlara bal toprakları da ele geçirdiler. rab yahudaoullar'yla birlikteydi. yahudaoullar dalk bölgeyi ele geçirdilerse de ovada yaayan halk kovamadılar. çünkü bunları demirden sava arabaları vardı. musa'nın sözü uyarınca hevron'u kalem'e verdiler. kalem de anak'n üç torununu oradan sürdü. bununla birlikte benyaminoullar yerualim'de yaayan yevuslular'ı kovmadılar. yevuslular bugün de yerualim'de benyaminoullar'yla birlikte yay-

orlar. yusuf'un soyundan gelenler beytel'in üzerine yürüdüler. rab onlarla birlikteydi. eski ad luz olan beytel kenti hakkında bilgi toplamak için gönderdikleri casuslar kentin çıkan bir adam gördüler. ona, "kentin giriini bize gösterirsen, sana iyi davranırız" dediler. (kentin giriini gösteren adamları ailesini serbest bıraktılar, kent halkı ise kltan geçirdiler. adam hitit* topraklarına göç ederek luz adında bir kent kurdu; kent bugün de bu adla anılır. manaeoullar beytean, taanak, dor, yivleam, megiddo ve bunların çevre köylerindeki halkı kovmadı. çünkü kenanlar bu topraklarda kalmakta kararlıydı. israilliler kenan halkı tümüyle kovmadılar; ama zamanla güçlenince onları angaryasna çaldılar. efrayimoullar gezer'de yaayan kenanlar'ı buradan sürmediler. kenanlar gezer'de israilliler'in arasında yaadılar. zevulun da kitron ve nahalol halkları kovmadı. israilliler arasında yaayan bu kenanlar angarya ileri yaptılar. aeroullar'na gelince, onları da akko, sayda, ahlav, akziv, helba, afek ve rehov halkları kovmadılar. bu topraklardaki kenanlar'ı kovmayp onlarla birlikte yaadılar. naftali beyteme ve beytan halkı kovmadı. buraların halkı olan kenanlar'la birlikte yaayp onları angaryasna çaldırdı. amorlular danoullar'ı ovaya inmekten alkoarak dalk bölgelerde tutular. amorlular heres da'nda, ayalon'da ve aalvim'de kalmakta kararlıydılar. yusuf'un torunları güçlenince onları angaryasna çaldırmaya baladılar. amorlular'ın snr akrep geçidi'nden sela'ya ve ötesine uzanıyordu.

2

rab'bin meleği gilgal'dan bokim'e gitti ve israilliler'e öyle dedi: "sizi msr'dan çkarp atalarınıza söz verdim toprağı getirdim. 'sizinle yaptım antlamay hiçbir zaman bozmayacağım dedim. dedim ki, 'bu topraklarda yaayanlarla antlama yapmayın; sunakların ykn. ama sözümü diledimdeniz. bunu neden yaptınız? onun için imdi, 'bu halklar önünüzden kovmayacağım; onları borünüzde diken, ilahları da size tuzak olacak diyorum." rab'bin meleği sözlerini bitirince bütün israil halkı hçkra hçkra alamaya baladı. bu yüzden oraya bokim adn verdiler ve orada rab'be kurban sundular. bundan sonra yeu halkı gönderdi. israilliler paylarına düen toprakları miras edinmek için yola çktılar. yeu yaadıkça ve rab'bin israil için yapt büyük ileri görmü olup yeu'dan sonra sa kalan ileri gelenler durdukça halk rab'be kulluk etti. rab'bin kulu nun olup yeu yüz on yanda öldü. onu efrayim'in dalk bölgesindeki gaa da'nın kuzeyine, kendi mülkünün sınırları içinde kalan timnat-heres'e gömdüler. israilliler rab'den uzaklayıp bu kuaktan olanların hepsi ölüp atalarına kavuktuktan sonra, rab'bi tanımayan ve o'nun is-

rail için yaptıkları bilmeyen yeni bir kuak yetiti. israilliler rab'bin gözünde kötü olan yaptılar, baallar'a* taptlar. kendilerini msr'dan çkaran atalarının tanrs rab'bi terk ettiler. çevrelerinde yaayan ulusların deik ilahlarına balanp onlara taparak rab'bi öfkelendirdiler. çünkü rab'bi terk edip baal'a ve atoretler'e* taptlar. bunun üzerine rab israil'e öfkelen-di. onlar, her eylerini alan yamacları eline teslim etti; artk k koya-madkları çevredeki dümanların kölesi yapt. rab söyledii ve ant içtii gibi, onlara kar olduundan, savaa her gittiklerinde yenilgiye uradlar. büyük sknt içindeydiler. sonra rab onlar yamacların elinden kurtaran hak çkard. ama hakini de dinlemediler. rab'be vefas-zık ederek baka ilahlara taptlar. rab'bin buyruklarını yerine getiren atalar gibi davranmadılar, onları izledii yoldan çabucak sap-tlar. rab onlar için ne zaman bir hakim çkardysa, onunla birlikte oldu; hakim yaad sürece onlar dümanların elinden kurtard. bask ve zulüm altında inledikleri zaman rab onlara acıyordu. ne var ki, haki ölür ölmez yine baka ilahlara balanyor, onlara kuluk edip tapıyorlard. bu yolda ataların-dan beter oldular. yaptıkları kötülüklerden ve inatçılıktan vazgeçemediler. rab bu yüz-den israil'e öfkelenerek öyle dedi: "madem bu ulus atalarının uymasın buyurdum ant-lamay bozdu ve sözümü dinlemedi, ben de yeu öldüünde bu topraklarda brakt ulusların hiçbirini artk önllerinden kovmayacam. ata-lar gibi özenle rab'bin yolundan gidip git-meyeceklerini görmek için onlar bu uluslarla snayacam." rab o uluslar hemen kovmam, yeu'nun eline teslim etmeyerek ölkelerinde kalmalarına izin vermiti.

3

kenan'daki savaların hiçbirine katılmam olan israilliler'i snamak ve hiç sava deneyimi ol-mayan yeni kuaklara sava eitimi vermek için rab'bin dokunmad uluslar unlard: (be fil-ist beylii, bütün kenanlar, saydallar, baal-hermon da'ndan levo-hamat'a kadar uzanan lübnan da'ndan yaayan hivliler. rab is-railliler'i snamak, musa aracılıyla atalarına verdii buyruklar yerine getirip getirmeyeceklerini görmek için bu uluslar ölkelerinde brakt. böylece israilliler kenan, hitit*, amor, periz, hiv ve yevus halkları arasında yaadlar. onlardan kz aldılar, kızların onların oullarına verdiler ve onların ilahlarına taptlar. rab'bin gözünde kötü olan yapan israilliler tanrılar rab'bi unutup baallar'a* ve aera* putlarına taptlar. bunun üzerine rab israil'e öfke-lendi ve onlar aram- naharayim kral kuan-riatayim'in eline teslim etti. israilliler sekiz yıl kuan-riatayim'in boyunduruunda kaldılar. ama rab'be yakarmalar üzerine rab onlara otniel adında bir kurtarc çkard. kalev'in

küçük kardei kenaz'n olu otniel onlar kurtard. rab'bin ruhu otniel'in üzerine indi. otniel israilliler'i yönetti, onlar için savat. rab aram-naharayim kral kuan-riatayim'i onun eline teslim etti. artk otniel ondan daha güçlüydü. ölkə kenaz olu otniel'in ölümüne dek krk yıl bar içinde yaad. sonra is-railliler yine rab'bin gözünde kötü olan yap-tılar. rab gözünde kötü olan yaptıkları için moav kral eglon'u onlara kar güçlendirdi. kral eglon ammonlular'la amalekliler'i kendi tarafna çekerek israil'e saldrd. onlar boz-guna uratarak hurma kenti'ni ele geçirdi. israilliler on sekiz yıl moav kral eglon'un boyunduruu altında kaldılar. ama rab'be yakarmalar üzerine rab onlar için ehut adında bir kurtarc çkard. benyamınlı gera'nın olu ehut solakt. israilliler ehut'un eliyle moav kral eglon'a haraç gönderdiler. ehut kendine bir arn uzunluunda iki azl bir kama yaptı ve bunu sa kalças üzerine, giysisinin altına sak-lad. varp harac moav kral eglon'a sundu. eglon çok iman bir adamd. ehut harac sunduktan sonra, harac tam olan adamların salverdi. ama kendisi gilgal yakındaki ta putlardan*fe* geri döndü. "ey kral, sana gizli bir haberim var" dedi. kral ona, "sus" diyerek yanındaki adamların hepsini dar çkard. ehut, üst kattaki serin odasında yalnız kalan krala yaklaarak, "tanr'dan sana bir haber getirdim" deyince kral tahtından kalktı. ehut sol eliyle sa kalças üzerindeki ka-mayı çekti ve kralın karnına sapladı. kamamın ucu kralın sırtından çkt. bçan arından kabza da ete saplandı. ehut kamayı çekmeyince kama kralın yal karnına gömüldü. ehut sofaya çkt, üst kattaki odanın kapsın ardından çekip kilitledi. o çktktan sonra, geri gelen kralın hizmetkârlar üst kattaki odanın kaplarını kil-itli buldular. birbirlerine, "su döküyor ol-mal" dediler. uzun süre bekledilerse de kral odanın kaplarını açmad. bunun üzerine bir anahtar bulup kapy açtlar. efendilerinin ölüsü yerde yatıyordu. onlar beklerken ehut kaçm, ta putlar geçerek seira'ya yönelmiti. oraya varınca efrayim'in dalk bölgesine çkp boru çald. israilliler onunla birlikte dalar-dan indiler. ehut önden gidiyordu. on-lara, "beni izleyin" dedi, "rab dümanlarınz, moavlar' elinize teslim etti." ehut'u izleyen israilliler, moav'a giden eria geçitlerini tut-tular, kimseyi geçirmediler. moav'n güçlü yitlerinden on bin kadarn vurup öldürdüler; hiç kurtulan olmad. moav o gün israilliler'in boyunduruuna girdi. ölkə seksen yıl bar içinde yaad. ehut'tan sonra anat olu amgar baa geçti. amgar filistliler'den alt yüz kiyyi üvündireyle öldürerek israilliler'i kurtard.

4

ehut'un ölümünden sonra israilliler yine rab'bin gözünde kötü olan yaptılar. rab de

israilliler'i hasor'da egemenlik süren kenanl kral yavin'in eline teslim etti. yavin'in sisera adında bir ordu komutan vardı; haroet-goyim'de yaard. dokuz yüz demir sava arabasına sahip olan yavin, yirmi yıldır israilliler'i acmaszca eziyordu. bu yüzden israilliler rab'be yakardlar. o sırada israil'i lappidot'un kars peygamber debora yönetiyordu. debora efrayim'in dalk bölgesinde, rama ile beytel arasındaki hurma ağacının altında oturur, kendisine gelen israilliler'in davalarına bakardı. debora bir gün adam gönderip avinoam olu barak' kede-naftali'den çaırttı. ona, "israil'in tanrs rab, yanna naftali ve zevulunoullar'ndan on bin kii alp tavor da'na gitmeni buyuruyor" dedi, "rab, 'kral yavin'in ordu komutan sisera'y, sava arabaların ve ordusunu kion vadisi'ne, senin yanna çekip eline teslim edeceğim diyor." barak debora'ya, "eğer benimle gelersen giderim" dedi, "benimle gelmezsen gitmem." debora, "seninle gelmesine gelirim, ama böyle bir yol tuttuğun için onurlandırılmayacaksın" dedi, "çünkü rab sisera'y bir kadının eline teslim etmi olacak." böylece debora kalkan barak'la birlikte kede'e gitti. barak zevulun ve naftali oulların kede'te topladı. ardından on bin kii vardı. debora da onunla birlikte gitti. kenililer'den hever, musa'nın kayınbiraderi hovav'ın torunlarından, yani kenililer'den ayrılm, çadırın kede yakınında saanannim'deki mee ağacının yanna kurmutu. avinoam olu barak'ın tavor da'na çekti duyan sisera, dokuz yüz demir arabasını ve yanındaki halk haroet-goyim'den çıkıp kion vadisi'nde topladı. debora barak'a, "haydi kalk! çünkü rab'bin sisera'y senin eline teslim ettiği gün bugündür" dedi, "rab senin önünden gidiyor." bunun üzerine barak ardından on bin kişiyle tavor da'ndan indi. rab, sisera'y, sava arabalarını sürenleri ve ordusunu barak'ın önünde akna çevirerek bozguna urattı. sisera sava arabasından indi ve yaya olarak kaçtı. barak sava arabaların ve orduyu haroet-goyim'e kadar kovaladı. sisera'nın bütün ordusu kıktan geçirildi, tek kii bile kurtulamadı. yaya olarak kaçan sisera ise kenililer'den hever'in kars yael'in çadırına sınd. çünkü hasor kral yavin'le kenililer'den hever'in aras iyiydi. yael sisera'y karlamaya çıktı. ona, "korkma, efendim, gel çadırına sn" dedi. çadırına snan sisera'nın üzerine bir yorgan örttü. sisera, "susadım, lütfen biraz su ver de içeyim" dedi. yael süt tulumunu açtı ona içirdikten sonra üzerine yine örttü. sisera kadına, "çadırın kapsında dur" dedi, "biri gelir de çadırda kimse var mı diye sorarsa, yok de" hever'in kars yael eline bir çadır kaz ile tokmak aldı. yorgunluktan derin bir uykuya dalm olan sisera'ya sessizce yaklaarak kaz akana dayadı ve yere saplanıncaya dek çaıkt. sisera hemen öldü. yael sisera'y kovalayan barak' karlamaya çıktı. "gel, aradın adam

sana göstereyim" dedi. barak kadın izledi ve akana kazı çakılm sisera'y ölü buldu. böylece tanrı o gün kenanl kral yavin'i israilliler'in önünde bozguna urattı. giderek güçlenen israilliler sonunda kenanl kral yavin'i ortadan kaldırdılar.

5

debora ile avinoam olu barak o gün u ezgiyi söylediler: "israil'in önderleri ba çekince, halk gönüllü olarak savanca rab'be övgüler sunun. dinleyin, ey krallar! ey yönetenler, kulak verin! rab'be övgüler söyleyip israil'in tanrs rab'bi ilahilerle öveceim. seir'den çıktıda, ya rab, edom kırlarından geçtiinde, yer sarıldı, göklerden yamur boandı, evet, bulutlar yamur yadırdı. sina da'nda olan rab'bin, israil'in tanrs rab'bin önünde dalar sarıldı. anat olu amgar zamanında, yael zamanında kervanların ard kessildi. yolcular sapa yollardan gider oldu. bombotu israil'in köyleri, ben israil'de ana olarak ortaya çıkıncaya dek, ben debora ortaya çıkıncaya dek israil'in köyleri bombotu. yeni ilahlar seçtikleri zaman sava kentin kaplarına dayandı. israil'deki kırk bin askerin elinde ne kalkan ne de mızrak vardı. yüreim israil'i yönetenlerle ve halkın arasındaki gönüllülerle dir. rab'be övgüler sunun! ey semereleri pahalı boz eeklere binenler, ey yoldan yaya gidenler, dinleyin! kuyu bandaklı kalabalkılar rab'bin zaferlerini, israil savaşlarının zaferlerini anlatıyorlar. ardından rab'bin halk kent kaplarına akın etmeye baladı. uyan, uyan debora, uyan uyan! söyle, ezgiler söyle! ey avinoam olu barak, kalk, götür tutsakların. geriye kalanlar soyluların yanna geldi, rab'bin halk yiitleriyle bana geldi. amalek kökünden olanlar efrayim'den geldi, benyamınliler de seni izleyenlerin arasındaydı. yöneticiler makir'den, babu asanın tayanlar zevulun'dan geldi. debora'yla birlikteydi issakar'dan beyleri. evet, issakaroullar da barak'ın ardından hızla ovaya indi. ama ruben oymann bölükleri büyük bir kararsızlık içindeydi. sürülerine kaval çalan çobanlar dinlemek için neden allarda kaldılar? evet, ruben oymann bölükleri büyük bir kararsızlık içindeydi. gilatlılar eria irma'nın ötesinde kaldı, dan oymaysa gemilerde oyalandı. aer oyma deniz kıyısında dinlendi, koylarda yan gelip oturdu. ama zevulun ve naftali halklar tehlikeye atılan canların sava alanında. taanak'ta ve megiddo sularının kıyısında krallar gelip savatlar. kenan kralları da savat. ancak ne güümü ne ganimet aldılar. yıldızlar göklerden savaa katıldı. göü bir batan öbür baa geçerken, sisera'ya kar savat. kion irma, o eski rmak, süpürüp götürdü onlar. yürü, ey ruhum, üzerlerine güçle yürü! o zaman atlar dötrnala kotu. güçlü atların toynaklar yerde izler bıraktı.

rab'bin meleî, 'meroz kenti'ni lanetleyin dedi, 'halkna lanetler yadrn. çünkü rab'bin yarmna, zorbalara kar rab'bin yarmna komadlar. kenliler'den hever'in kars yael kadnlar arasında alabildiine kutsansn. çadrlarda yaayan kadnlar arasında alabildiine kutsansn. sisera su istedi, yael ona süt verdi. soylulara yarar bir çanakla ayran sundu. sol eline çadr kazn, sa eline içi tokman ald. vurdu, sisera'nın ban ezdi. akana çakt kaz, deldi geçirdi. ayakların dibine çöktü, yere serildi sisera. düüp yld yael'in ayaklar dibine, yld yerde cansz kald. sisera'nın annesi parmaklarn ardndan, pencereden bakp feryat etti: 'olumun sava arabas neden bu kadar gecikti, nal sesleri neden duyulmuyor? bilge kadnlar onu yantladlar. o da öyle düündü: 'ganimeti bulmu, paylayor olmalar. her yiide bir ya da iki kz, sisera'ya ganimet olarak rengarenk giysiler, evet, ilemeli, rengarenk giysiler. yamaclarn boyunca için iki yan ilemeli renkli giysiler, hepsi ganimet. ya rab, bütün dümanların böyle yok olsun. seni sevenlerse, bütün gücüyle doan güne gibi olsunlar." bundan sonra ülke krk yl bar içinde yaad.

6

israilliler yine rab'bin gözünde kötü olan yaptılar. rab de onlar yedi yl süreyle midyanlıların eline teslim etti. midyan boyunca israilliler'e öyle ar geldi ki, dalarda kendilerine snaklar, maaralar, kaleler yaptılar. ekin ektikleri vakit, midyanlılar, amalekliler ve öbür doulu halklar topraklara girip ordugah kurarlard. gazze'ye dek ekinleri yok eder, koyun, sr, eek gibi geçim kayna olan her eyi alırlard. hayvanlar ve çadrlaryla birlikte çekirge sürüsü gibi gelirlerdi. adamlar, develeri saymak olanakszd. yakp ykmak amacyla topraklar ıgal ederlerdi. midyanlılar israil'i öyle yoksul düürdüler ki, israilliler rab'be yakarmaya baladılar. israilliler midyanlılar'dan ötürü rab'be yakarınca, rab onlara bir peygamber gönderdi. peygamber onlara öyle dedi: "israil'in tanrs rab diyor ki, 'sizi msr'dan ben çkardım, köle olduunuz ülkeden ben getirdim. msrllar'n elinden, size bask yapanların hepsinin elinden sizi ben kurtardım. onlar önünüzden kovdum, toprakları size verdim. size dedim ki, ben tanrız rab'bim. topraklarında yaadınız amonlular'n ilahlarına tapmayın. ama sözümü dinlemediniz." rab'bin meleî gelip aviezerli yoa'n ofra kenti'ndeki yabanl fstk aacnı altında oturdu. yoa'n olu gidyon, buday midyanlılar'dan kurtarmak için üzüm skma çukurunda dövüyordu. rab'bin meleî ona görünerek, "ey yiit savaç, rab seninleedir" dedi. gidyon, "ey efendim, eer rab bizimleyse bütün bunlar neden bamza geldi?" diye

karlk verdi, "atalarmız rab'bin bizi msr'dan çkardn söylemediler mi? bize anlattıklar rab'bin bütün o harikalar nerede? rab bizi terk etti, midyanlıların eline teslim etti." rab gidyon'a dönüp, "kendi gücünle git, israil'i midyanlıların elinden kurtar" dedi, "seni ben gönderiyorum." gidyon, "ey efendim, ben israil'i nasl kurtarabilirim?" diye karlk verdi, "ait olduum boy manae oymann en zayıf boyudur. ben de ailemin en genç adamym." rab, "ben seninle olacam" dedi, "midyanlılar' tek bir adam yener gibi bozguna urat-acaksn." gidyon, "benden honutsan, benimle konuann sen olduuna dair bana bir belirtir göster" dedi, "lütfen gelip sana adam sununcaya, önüne koyuncaya dek buradan ayrılm." rab, "sen dönünceye dek kalrım" diye yantladı. gidyon eve gidip bir olak kesti, bir efa undan mayasz pide yaptı. eti sepete, et suyunu tencereye koydu; bunlar getirip yabanl fstk aacnı altında melee sundu. tanr'nn meleî, "eti ve mayasz pideleri al, u kayann üzerine koy. et suyunu ise dök" dedi. gidyon söyleneni yaptı. rab'bin meleî elindeki denein ucuyla ete ve mayasz pidelere dokununca kayadan ate fırd. ate eti ve mayasz pideleri yakp kül etti. sonra rab'bin meleî gözden kayboldu. gidyon, gördüü kiinin rab'bin meleî olduğunu anlayınca, "eyvah, egemen rab! meleinin yüzünü gördüm" dedi. rab ona, "sana esenlik olsun. korkma, ölmeyeceksin" dedi. gidyon orada rab için bir sunak yaptı. sunaa "rab esenliktir" adn verdi. sunak bugün de aviezerliler'in ofra kenti'nde duruyor. ayn gece rab, gidyon'a, "babann boasn, yedi yandaki ikinci boay al" dedi, "sonra babann baalı* için yaptır suna yk. sunan yanndaki aera* putunu kes. tanrı rab için bu höyünün üstünde uygun bir sunak yap. ikinci boay al, kesecein aera putunun odunlarıyla yakmalk sunu* olarak sun." gidyon adamlarından onunu yanna alarak rab'bin kendisine buyurdukların yerine getirdi. ne var ki, ailesinden ve kent halkından korktuu için bunu gündüz yerine gece yaptı. sabah erkenden kalkan kent halk, baalı* ait sunan ykldn, yanndaki aera putunun kesildiini, ikinci boann yeni yapılan sunak üzerinde sunulduunu gördü. birbirlerine, "bu ii kim yapı?" diye sordular. aratır sorutuktan sonra, bu ii yoa olu gidyon'un yaptın anladılar. bunun üzerine yoa'a, "olunu dar çkar" dediler, "ölmesi gerek. çünkü baalı* sunan ykt, yanndaki aera putunu kesti." yoa çevresindeki öfkeli kalabala, "baalı* savunmak size mi dütü?" dedi, "siz mi onu kurtaracaksınız? onu savunan afak sökmeden ölecek. baalı* tanrysa, brkn kendini savunsun. yklan sunak onun!" o gün yoa, "baalı* kendini savunsun, yklan sunak onun sunadr" diyerek gidyon'a yerubbaal adn verdi. bu arada midyanlılar, amalekliler ve öbür doulu halklar birleerek eria Irma'n geçtiler, gidip

yizreel vadisi'nde ordugah kurdular. rab'bin ruhu gidyon'u yönlendirmeye balad. gidyon borusunu çalınca aviezerliler onun çevresinde topland. gidyon bütün manae'ye ulaklar göndererek orann halkn da toplad. aer, zevulun ve naftali'ye de ulaklar gönderdi. onlar da onu karamaya çktlar. gidyon tanr'ya öyle seslendi: "söz verdiin gibi israil'i benim aracılımla kurtaracan doruysa, çiy yalnızca harman yerine koyduum yün yapann üzerine düşün, topraksa kuru kalsn. böylece, söylediiin gibi israil'i benim aracılımla kurtaracan bileceim." ve öyle oldu. ertesi gün erkenden kalkan gidyon yapay alp skt. yapadan bir tas dolusu çiy süzüldü. bunun üzerine gidyon tanr'ya öyle seslendi: "bana kзма, bir istekte daha bulunmak istiyorum. yapayla bir deneme daha yapmama izin ver. lütfen bu kez yalnızca yapaa kuru kalsn, topraksa çiyile slansn." tanr o gece gidyon'un dediini yaptı. yapaa kuru kald, topran her yanyssa çiyile kapland.

7

yerubbaal -gidyon- ile yanndaki halk erkenden kalkp harot pnar'nn banda ordugah kurdular. midyanllar'n ordugahysa onlarn kuzeyinde, more tepesi'nin yanndaki vadideydi. rab gidyon'a öyle dedi: "yannda fazla adam var; midyan' onlarn eline teslim etmem. yoksa israilililer, 'kendi gücümüze kurtulduk diyerek bana kar övünebilirler. imdi halka unu söyle: 'korkudan titreyen dönsün, gilat da'ndan geri gitsin." bunun üzerine halktan yirmi iki bin kii döndü, on bin kii orada kald. rab gidyon'a, "adamlarn says hâlâ fazla" dedi, "kalanlar suyun bana götür, onlar orada senin için snayaym. 'bu seninle gidecek dediim adam seninle gidecek; 'bu seninle gitmeyecek dediim gitmeyecek." gidyon halk suyun bana götürdü. rab gidyon'a, "köpek gibi diliyle su içenleri bir yana, su içmek için dizleri üzerine çökenleri öbür yana ayr" dedi. ellerini azlarna götürerek dilleriyle su içenlerin says üç yüzü buldu. geri kalanlarn hepsi su içmek için dizleri üzerine çöktüler. rab gidyon'a, "sizi diliyle su için üç yüz kiinin eliyle kurtaracam" dedi, "midyanllar' senin eline teslim edeceim. öbürleri yerlerine dönsün." gidyon yalnız üç yüz kiийi alkoyarak geri kalan israilililer'i çadrlarna gönderdi. bu üç yüz kii, gidenlerin kumanyalaryla borularn da aldılar. midyanllar'n ordugah gidyon'un aasında, vadideydi. rab ayn gece gidyon'a, "kalk, ordugaha saldr" dedi, "çünkü oray senin eline teslim ediyorum. ordugaha yalnız gitmekten korkuyorsan, uan pura'y da yanna al. midyanllar'n söylediklerine kulak kabart. o zaman ordugahlarna saldrmaya cesaret bulursun." böylece gidyon uan pura ile ordugahn yanna kadar sokuldu.

midyanllar, amalekliler ve öbür doulu halklar çekirge sürüsü gibi vadiye yayıldılar. kyllarn kumu kadar çok, sayss develeri vard. gidyon ordugahn yanna vardnda, adamlardan biri arkadana gördüü düü anlatyordu. "bir dü gördüm" diyordu, "arpa unundan yaplm bir somun ekmek, midyan ordugahna doru yuvarlanarak çadra kadar geldi, çadra çarpp onu devirdi, altüst etti. çadr yerle bir oldu." adamn arkada öyle karlk verdi: "bu, israilli yoa olu gidyon'un klcndan baka bir ey deildir. tanr midyan' ve bütün ordugah onun eline teslim edecek." gidyon düü ve yorumunu duyunca tanr'ya tapnd. israil ordugahna döndü ve adamlarna, "kalkn! rab midyan ordugahn elinize teslim etti" dedi. sonra üç yüz adamn üç bölüe ayrd. hepsine borular, bo testiler ve testilerin içinde yaklamak üzere çralar verdi. onlara, "gözünüz bende olsun" dedi, "ben ne yaparsam siz de onu yapn. ordugahn yanna vardnda ne yaparsam siz de aynsn yapn. ben ve yanmdakiler borularmz çalınca, siz de ordugahn çevresinde durup borularnz çaln ve, 'rab için ve gidyon için! diye barn." gidyon ile yanndaki yüz kii gece yarsndan aç önce, nöbetçi deiiminden hemen sonra ordugahn yanna vardlar; borularn çalmaya balayp elerindeki testileri krđlar. üç bölük de borularn çalp testileri krđ. çalacaklar borular sa ellerinde, çralarysa sol ellerinde tutuyorlard. "yaasn rab'bin ve gidyon'un klc!" diye bardlar. onlar ordugahn çevresinde dururken, ordugahtakilerin hepsi koomaya, barp kaçmaya balad. üç yüz boru birden çalınca rab ordugahtakilerin hepsini klçla birbirlerine saldrđt. midyan ordusu serera'ya doru, beyttaki'ya, tabbat yaknndaki avelmehola snrna dek kaçt. naftali, aer ve bütün manae'den çarlan israilililer midyanllar' kovalamaya baladılar. gidyon, efrayim'in dalk bölgesine gönderdi ulaklar aracılıyla, "inip midyanllar'a saldrn" dedi, "önerini kesmek için eria Irma'nın beytbara'ya kadar uzanan bölümünü tutun." efrayimoullar eria Irma'nın beytbara'ya kadaraki bölümünü ele geçirdiler. midyanl iki önderi, orev ile zeev'i tutsak aldılar. orev'i orev kayas'nda, zeev'i ise zeev'in üzüm skma çukurunda öldürerek midyanllar' kovalamaya devam ettiler. orev'le zeev'in kesik balarn eria Irma'nın kar yakasndan gidyon'a getirdiler.

8

efrayimoullar gidyon'a, "midyanllar'la sava-maya gittiinde bizi çarmadn; bize neden böyle davrandn?" diyerek onu sert bir dille eletirdiler. gidyon, "sizin yaptnzn yannda benim yaptm ne ki?" diye karlk verdi, "efrayim'in babozumundan artakalan üzüm-ler, aviezer'in bütün babozumu ürününden daha iyi deil mi? tanr midyan önderlerini,

orev'i ve zeev'i elinize teslim etti. sizin yaptıklarınıza kıyasla ben ne yapabildim ki?" gidyon'un bu sözleri onların öfkesini yatırdı. gidyon bitkin olmalarına karn midyan'lar' kovalamaya sürdüren üç yüz adamıyla e-ria imama'ya ulup karya geçti. sukkot'a vardıklarında kent halkına, "lütfen arımdaki adamlara ekme verin, bitkin haldeler" dedi, "ben midyan krallar zevah ve salmunna'y kovalıyorum." sukkot önderleri, "zevah ile salmunna'y tutsak aldın m ki, orduna ekme verelim?" dediler. gidyon, "öyle olsun!" diye karlık verdi, "rab zevah ile salmunna'y elimine teslim edince, bedenlerinizi çöl dikenleriyle, çallarla yaracam." gidyon oradan penuel'e gitti ve oranın halkından da ayn eyi istedi. penuel halk da sukkot halkını verdii yanını aynıştı verdi. gidyon onlara, "eselen içinde döndüğüm zaman bu kuleyi yıkacam" dedi. zevah ile salmunna doulu halkların ordularından artakalan yaklak on be bin kiilik bir orduyla birlikte karkor'daydılar. eli klç tutan yüz yirmi bin savaç ölmüdü. gidyon novah ve yogboha'nın dousundan, göçebelerin yolundan geçerek düman ordugahına saldırdı. adamlar hazırlıksız yakalandılar. zevah ile salmunna kaçtıysa da gidyon pelerine düttü. bu iki midyan kralını, zevah ile salmunna'y yakalayp bütün orduların bozguna urattı. yoa olu gidyon heres geçidi yoluyla savatan döndü. yolda sukkot'tan genç bir adam yakalayp sorguya çekti. adam sukkot önderleriyle ileri gelenlerinin adlarını, toplam yetmi yedi kiinin adını yazıp gidyon'a verdi. gidyon sukkot'a gidip halka öyle dedi: "'zevah ile salmunna'y tutsak aldın m ki bitkin adamlarına ekme verelim diyerek beni aladınız. ite zevah ile salmunna!" sonra kentin ileri gelenlerini topladı; sukkot halkını çöl dikenleriyle, çallarla döverek cezalandırdı. ardından penuel kulesi'ni ykp kent halkını klçtan geçirdi. sonra zevah ile salmunna'ya, "tavor'da öldürdükleriniz nasıl adamlardır?" diye sordu. "tpk senin gibiydiler, hepsi kral oullarına benziyordu" yanıt verdiler. gidyon, "onlar kardedirimdi, öz annemin oullaryd" dedi, "yaayan rab'bin adıyla ant içerim ki, onlar sa braksaydınız sizi öldürmezdim." sonra büyük olu yeter'e, "haydi, öldür onlar" dedi. ne var ki, henüz genç olan yeter korktu, klçn çekmedi. bunun üzerine zevah ile salmunna gidyon'a, "sen öldür bizi" dediler, "erkeğin iini ancak erkek yapar." böylece gidyon varp zevah ile salmunna'y öldürdü. develerinin boyunlarındaki hilal biçimi süsleri de aldı. israililer gidyon'a, "sen, olun ve torunun bize önderlik edin" dediler. "çünkü bizi midyan'ların elinden sen kurtardın" ama gidyon, "ben size önderlik etmem, olum da etmez" diye karlık verdi, "size rab önderlik edecek." sonra, "yalnız sizden bir dileim var" diye sözünü sürdürdü, "ele geçirdiğiniz ganimetin

içindeki küpeleri bana verin." -israililer altın küpeler takarlardı.- israililer, "seve seve veriz" diyerek yere bir üstlük serdiler. herkes ele geçirdii küpeleri üstlünün üzerine attı. hilaller, kolyeler, midyan krallarının giydii mor giysiler ve develerin boyunlarından alınan zincirler dnda, gidyon'un altın küpelerin arı bin yedi yüz ekeli tuttu. gidyon bu altından bir efod* yaparak onu kendi kenti olan ofra'ya yerletirdi. bütün israililer bu put yüzünden rab'be vefazlık ettiler. böylece efod gidyon ile ailesi için bir tuzak oldu. israililer'e yenilen midyan'lar bir daha toparlanamadılar. ülke gidyon zamanında kırk yıl bar içinde yaadı. yoa olu yerubbaal dönüp kendi evinde yaamı sürdürdü. çok sayıda kadına evlendi ve yetmi olu oldu. ayrıca ekem'de bir cariyesi vardı. bundan da bir olu oldu, adını avimelek koydu. yoa olu gidyon iyice yalanp öldü. aviezerliler'e ait ofra kenti'nde, babası yoa'nın mezarına gömüldü. gidyon ölünce israililer yine rab'be vefazlık ettiler. baallar'a* tapılar. baal-berit'i ilah edinerek kendilerini çevrelerindeki dümanların elinden kurtaran tanrılar rab'bi unuttular. israil'e büyük iyilikler yapan yerubbaal'n -gidyon'un- ev halkına vefazlık ettiler.

9

yerubbaal'n olu avimelek, daylarının bulunduu ekem kenti'ne giderek onlara ve annesinin boyundan gelen herkese öyle dedi: "ekem halkına unu duyurun: 'sizin için hangisi daha iyi? gidyon'un yetmi olu tarafından yönetilmek mi, yoksa bir kii tarafından yönetilmek mi? unutmayın ki ben sizinle aynı etten, aynı kandanım.'" daylar avimelek'in söylediklerini ekem halkına ilettiler. halkın yürei avimelek'ten yanaydı. "o bizim kardeşimizdir" dediler. ona baal-berit tapma'ndan yetmi parça gümü verdiler. avimelek bu parayla kiralad belal serserileri peine takt. sonra ofra'ya, babasının evine dönüp kardederini, yerubbaal'n yetmi olunu bir tan üzerinde kesip öldürdü. yalnız yerubbaal'n küçük olu yotam kaçp gizlendi için sa kald. ekem ve beyt-millo halkları toplanarak hep birlikte ekem'de dikili ta meesinin oldu yere gittiler; avimelek'i orada kral ilan ettiler. olup biteni yotam'a bildirdiklerinde yotam gerizim da'nın tepesine çıkıp yüksek sesle halka öyle dedi: "ey ekem halkı, beni dinleyin, tanrı da sizi dinleyecek. bir gün ağlar kendilerine bir kral meshetmek* istediler; zeytin ağacına gidip, 'gel kralmız ol dediler. "zeytin aac, 'ilahlar ve insanlar onurlandırılmak için kullanılan yam brakp ağlar üzerinde sallanmaya m gideyim? diye yanıtladı. "bunun üzerine ağlar incir ağacına, 'gel sen kralmız ol dediler. "incir aac, 'tatlım ve güzel meyvem yam brakp ağlar üzerinde sallanmaya m gideyim? diye yanıtladı.

lad. "sonra a lar asmaya, 'gel sen bizim kralmz ol dediler. asma, 'ilahlarla insanlara zevk veren yeni arabm brak a lar üzerinde sallanmaya m gideyim? dedi. "sonunda a lar kara alya, 'gel sen kralmz ol dediler. "kara al, 'eer gerçekten beni kendinize kral meshetmek istiyorsanz, gelin g lgeme snn diye karlk verdi, 'eer snmazsanz, kara aldan  kan ate l bnaan'n bütün sedir a ların yapk k l edecektir. "imdi siz avimelek'i kral yapmakla içten ve dürüst davrananz m sanyorsunuz? yerubbaal'la ailesine iyilik mi ettiniz? ona hak etti  gibi mi davrananz? oysa babam sizi midyanlılar'n elinden kurtarmak için can tehlikeye atarak sizin için savat. ama bugün siz babamn ailesine kar ayaklandnz, yetmi olunu bir tan üzerinde kesip öldürdünüz. cariyesinden doan avimelek kardeiniz oldu için onu ekem'e kral yaptnz. eer bugün yerubbaal'la ailesine içten ve dürüst davrananzda inanyorsanz, avimelek'e sevinin, o da sizinle sevinin! ama öyle deilse, dilerim, avimelek ate olsun, ekem ve beytmillo halkn yapk k l etsin. ya da ekem ve beytmillo halk ate olsun, avimelek'i yapk k l etsin." ardnan yotam kardei avimelek'ten korktuu için ka t, gidip beer'e yerleti. avimelek israil'i   k yl yönetti. sonra tanr avimelek'le ekem halkn birbirine dördü; halk avimelek'e bakaldrd. tanr bunu avimelek'i yerubbaal'n yetmi oluna yapılan zorbaln aynsna uratmak, kardelerini öldüren avimelek'ten ve onu bu krma isteklendiren ekem halkndan akttklar kann öcünü almak için yapt. ekem halk da balarnda avimelek'e pusu kurdu. oradan geçen herkesi soyuyorlard. bu durum avimelek'e bildirildi. ebet olu gaal kardeleleriyle birlikte gelip ekem'e yerleti. ekem halk ona güvendi. balara   p  z mleri topladktan, ezip arap yaptıktan sonra bir enlik düzenlediler. ilahların tapnana gittiler; orada yiyip içerken avimelek'e lanetler yadrdılar. ebet olu gaal kalkp öyle dedi: "avimelek kim ki, biz ekem halk ona hizmet edelim? yerubbaal'n olu deil mi o? zevul da onun yardmcı deil mi? ekemliler'in babas hamor'un soyundan gelenlere hizmet edin. neden avimelek'e hizmet edelim? keke bu halk ben y netseydim! avimelek'i uzaklatrr ve, 'ordunu güçlendir de öyle ortaya  k! derdim." kentin yöneticisi olan zevul, ebet olu gaal'n sözlerini duyunca öfkelendi. avimelek'e gizlice gönderdii ulaklar aracyla öyle dedi: "ebet olu gaal ve kardeleri ekem'e geldiler. kenti sana kar ayaklandryorlar. gel, adamlarla birlikte gece krda pusuya yat. sabah güne doar domaz kalk, kenti bas. gaal ile adamlar sana saldrdnda onlara yapacan yap." böylece avimelek'le adamlar gece kalkp dört bölük halinde ekem yaknnda pusuya yattılar. ebet olu gaal   p kentin giri kapsnda durunca, avimelek'le yanndak-

iler pusu yerinden frladılar. gelenleri gören gaal, zevul'a, "dalarn tepesinde inip gelenlere bak!" dedi. zevul, "adam sandn aslında dalarn gölgesidir" diye karlk verdi. ama gaal srar etti: "bak, toprakların ortalasnda ilerleyenler var. bir ksm da falclar meesi yolundan geliyor." bunun üzerine zevul, "avimelek kim ki, ona hizmet edelim diye övünen sen deil miydin?" dedi, "k  msediin halk bu deil mi? haydi imdi git, onlarla sava!" ekem halkna öncülük eden gaal, avimelek'le savaa tututu. ama tutunamayp kaçmaya balad. avimelek ardna d t . kentin giri kapsna dek çok sayda  l  yerde yatyordu. avimelek aruma'da kald. zevul ise gaal' ve kardelerini ekem'den kovdu, kentte yaamalarına izin vermedi. savan ertesini günü avimelek ekemliler'in tarlalarna gittiklerini haber ald. adamların    b l e ayrp krda pusuya yatt. halkn kentten   ktn görünce saldrp onlar öldürdü. sonra yanndaki b l kle hzla ilerleyerek kentin giri kapsna dayandı. Öbür iki b l kse tarlalardakilere saldrp onlar öldürdü. avimelek gün boyu kente kar savat; kenti ele geçirdikten sonra halkn k ktan geçirdi. kenti y p üstüne tuz serpti. ekem kulesi'ndeki halk olup biteni duyunca, el-berit tapna'nın kalesine snd. onlarn ekem kulesi'nde toplandı haber alan avimelek, yanndaki halkla birlikte salmon da'na  kt. eline bir balta alp aaçtan bir dal kesti, dal omuzuna atarak yanndakilere, "ne yaptm gördünüz" dedi, " abuk olun, siz de benim gibi yapn." böylece hepsi birer dal kesip avimelek'i izledi. dallar kalenin dibinde yp atee verdiler. ekem kulesi'ndeki bin kadar kadn, erkek yanarak öldü. bundan sonra avimelek teves üzerine yürüdü, kenti kuatp ele geçirdi. kentin ortasnda salam bir kule vard. kadn erkek bütün kent halk oraya snd. kaplar kapayp kulenin damna çktılar. avimelek gelip kuleyi kuatt. atee vermek için kapsna yaklatnda, bir kadn deirmenin üst tan avimelek'in üzerine atp ban yard. avimelek hemen silahların tayan uan  ard ve, "k n  ek, beni öldür" dedi, "hiç kimse, 'avimelek'i bir kadn öldürdü demesin." uak k n avimelek'e saplayp onu öldürdü. avimelek'in öldüünü görünce israililer evlerine döndüler. böylece tanr yetmi kardeini öldürerek babasna büyük kötülük eden avimelek'i cezalandrd. tanr ekem halkn da yaptklar kötülüklerden ötürü cezalandrd. yerubbaal'n olu yotam'n lanetine uradılar.

10

avimelek'in ölümünden sonra israil'i kurtarmak için issakar oymandan doad olu pua olu tola adnda bir adam ortaya  kt. tola efrayim'in dalk bölgesindeki amir'de yaard. israil'i yirmi üç yl yönettikten sonra öldü,

amir'de gömüldü. ondan sonra gilatı yair baa geçti. yair israil'i yirmi iki yıl yönetti. otuz olu vardı. bunlar otuz eee biner, otuz kenti yönetirlerdi. gilat yöresindeki bu kentler bugün de havvot-yair diye anıyor. yair ölünce kamond'a gömüldü. israililer yine rab'bin gözünde kötü olan yaptılar; baallar'a*, atoretler'e*, aram, sayda, moav, ammon ve filist ilahlarına kulluk ettiler. rab'bi terk ettiler, o'na kulluk etmediler. bu yüzden israililer'e öfkelenen rab, onları filistliler'e ve ammonlular'a tutsak etti. bunlar o yıldı balayarak israililer'i bask altında ezdiler; eria Irma'nın ötesinde, gilat'taki amorlular ülkesinde yaayan bütün israililer'i on sekiz yıl bask altında tuttular. ammonlular yahuda, benyamin ve efrayim oymaklarıyla savaşmak için eria Irma'nın ötesine geçtiler. israil büyük sknt içindeydi. israililer rab'be, "sana kar günah iledik" diye seslendiler, "seni, tanrımız'ı terk edip baallar'a kulluk ettik." rab, "sizi msrlılar'dan, amorlular'dan, ammonlular'dan, filistliler'den kurtaran ben deil miyim?" diye karlık verdi, "saydallar, amalekliler, maonlular size bask yaptıklarında bana yakardınız, ben de sizi onların elinden kurtardım. sizse beni terk ettiniz, baka ilahlara kulluk ettiniz. bu yüzden sizi bir daha kurtarmayacam. gidin, seçtiğiniz ilahlara yakarın; skntyä düitünüzde sizi onlar kurtarsın." israililer, "günah iledik" dediler, "bize ne istersen yap. yalnız bugün bizi kurtar." sonra aralarındaki yabancı putları atıp rab'be tapındılar. rab de onları daha fazla ac çekmesine dayanamadı. ammonlular toplanıp gilat'ta ordugah kurunca israililer de toplanarak mispa'da ordugah kurdular. gilat halkının önderleri birbirlerine, "ammonlular'a kar ilk saldry balatan kii, bütün gilat halkının önderi olacak" dediler.

11

yiftah adında yiit bir savaç vardı. bir fahienin olu olan yiftah'n babasının ad gilat'tı. gilat'n karsı da ona erkek çocuklar dourmutu. bu çocuklar büyüünce yiftah'ı kovmulardı. ona, "babamın evinden miras almayacaksın. çünkü sen baka bir kadının olusun" demilerdi. yiftah kardelerinden kaçıp tov yöresine yerletti. çevresinde toplanan serserilere önderlik etmeye baladı. bir süre sonra ammonlular israililer'e sava açtı. sava patlak verince gilat ileri gelenleri yiftah'ı almak için tov yöresine gittiler. ona, "gel, komutanımız ol, ammonlular'la savaalım" dediler. yiftah, "benim nefret eden, beni babamın evinden kovsan siz deil miydiniz?" diye yanıtladı, "skntyä düşünce neden bana geldiniz?" gilat ileri gelenleri, "sana bavuruyoruz; çünkü bizimle gelip ammonlular'la savaman, bize, gilat halkına önderlik etmeni istiyoruz" dediler. yiftah, "ammonlular'la savamak için beni

götürürseniz, rab de onları elime teslim ederse, sizin önderiniz olacak mıym?" diye sordu. gilat ileri gelenleri, "rab aramızda tank olsun, kesinlikle dediğin gibi yapamaz" dediler. böylece yiftah gilat ileri gelenleriyle birlikte gitti. halk onu kendine önder ve komutan yaptı. yiftah bütün söylediklerini mispa'da, rab'bin önünde yineledi. sonra ammon kral'ına ulaklar göndererek, "aramızda ne var ki, ülkemize saldırmaya kalkıyorsanız?" dedi. ammon kralı, yiftah'n ulaklarına u karlık verdi: "israililer msr'dan çıktıktan sonra arnon vadisi'nden yabbuk ve eria rmaklarına kadar uzanan toprakları aldılar. imdi buraları bana savasz geri ver." yiftah yine ammon kral'ına ulaklar göndererek şöyle dedi: "yiftah diyor ki, israililer ne moav ülkesini, ne de ammon topraklarını aldı. msr'dan çıktıkları zaman kıldeniz'e* kadar çölde yürüyerek kade'e ulaştılar. sonra edom kral'ına ulaklar göndererek, 'lütfen topraklarından geçmemize izin ver dediler. edom kralı kulak asmadı. israililer moav kral'ına da ulaklar gönderdi, ama o da izin vermedi. bunun üzerine kade'te kaldılar. "çölü izleyerek edom ile moav topraklarını çevresinden geçtiler; moav bölgesinin dousunda, arnon vadisi'nin öbür yakasında konakladılar. moav sınırından içeri girmediler. çünkü arnon vadisi sınır. "sonra hebon'da egemenlik süren amorlular'n kral sihon'a ulaklar göndererek, 'ülkenden geçip topraklarımızı alamamıza izin ver diye rica ettiler. ama sihon israililer'in topraklarından geçip gideceklerine inanmadı. bu nedenle bütün halkın toplayp yahesa'da ordugah kurdu ve israililer'le savaa tuttu. "israil'in tanrısı rab, sihon'u ve bütün halkın israililer'in eline teslim etti. israililer amorlular'ı yenip o yöredeki halkın bütün topraklarını ele geçirdiler. arnon vadisi'nden yabbuk Irma'na, çölden eria Irma'na kadar uzanan bütün amor topraklarını ele geçirdiler. "israil'in tanrısı rab amorlular'ı kendi halk israil'in önünden kovduktan sonra, sen hangi hakla buraları geri istiyorsun? ilahın kemo sana bir yer verse oraya sahip çıkmaz mısn? biz de tanrımız rab'bin önümüzden kovduu halkın topraklarını sahiplenemeziz. sen moav kralı sippor olu balaktın üstün müsün? o hiç israililer'le çekiti mi, hiç onlarla savamaya kalktı mı? israililer üç yüz yıldır hebon'da, aroer'de, bunların çevre köylerinde ve arnon kıyısındaki bütün kentlerde yaarken neden buraları geri almaya çalışmadınız? ben sana kar suç ilemedim. ama sen benimle savamaya kalkmakla bana haksızlık ediyorsun. hakim olan rab, israililer'le ammonlular arasında bugün hakemlik yapmış. "ne var ki ammon kralı, yiftah'n kendisine ilettili bu sözleri kulak asmadı. rab'bin ruhu yiftah'n üzerine indi. yiftah, gilat ve manae'den geçti, gilat'taki mispa'dan geçerek ammonlular'a doru il-

erledi. rab'bin önünde ant içerek öyle dedi: "gerçekten ammonlular' elime teslim edersen, onlar yenip sa salım döndüğümde beni karlamak için evimin kapsından ilk çıkan, rab'be adanacaktır. onu yakmalk sunu* olarak sunacam." yiftah bundan sonra ammonlular'la savamaya gitti. rab onlar yiftah'n eline teslim etti. yiftah, bata avel keramim olmak üzere, aroer'den minnit'e kadar yirmi kenti yakp ykarak ammonlular'a çok büyük kayplar verirdi. böylece ammonlular israilililer'in boyunduruuna girdi. yiftah mispa'ya, kendi evine döndüğünde, kz tef çalp dans ederek onu karlamaya çkt. tek çocu u oydu, ondan baka ne olu ne de kz vard. yiftah, kzn görünce giysilerini yırtarak, "eyvahlar olsun, kzm!" dedi, "beni perian ettin, umarsz braktn! çünkü rab'be verdiğim sözden dönemem." kz, "baba, rab'be ant içtin" dedi, "madem rab dümanların olan ammonlular'dan senin öcünü ald, azndan ne çktysa bana öyle yap." sonra ekledi: "yalnız bir dileim var: beni iki ay serbest brak, gidip arkadaşlarımla krlarda gezineyim, kzlma alayaym." babas, "gidebilirsin" diyerek onu iki ay serbest brakt. kz arkadaşlarıyla birlikte krlara çkp erdenliine alad. iki ay sonra babasnn yanna döndü. babas da içtii and yerine getirdi. kza erkek eli dememiti. bundan sonra israil'de bir gelenek olutu. israil kzl ar her yl krlara çkp gilatı yiftah'n kz için dört gün yas tutar oldular.

12

efrayimli erkekler toplanp safon'a geçtiler. yiftah'a, "ammonlular'la savamaya gittiğinde bizi neden çarmadn?" dediler, "seni de evini de yakacak." yiftah, "halkmla ben ammonlular'a kar amansz yar savaa tutumutuk" diye yanıtlad, "sizi çardm, ama gelip beni onların elinden kurtarmadnz. beni kurtarmak istemediinizi görünce canm diime takp ammonlular'a kar harekete geçtim. sonunda rab onlar elime teslim etti. neden bugün benimle savamaya kalkyorsunuz?" bundan sonra yiftah gilat erkeklerini toplayarak efrayimoullar'yla savaa girdi. gilatlar efrayimoullar'na saldırdılar. çünkü efrayimoullar onlara, "ey efrayim ve manae halkları arasında yaayan gilatlar, siz efrayim'den kaçan döneklersiniz!" demilerdi. eria ırma'nın efrayim'e yol veren geçitlerini tutan gilatlar, geçmek isteyen efrayimli kaçaklara, "efrayimli misin?" diye sorarlardı. adamlar, "hayr" derlerse, o zaman onlara, "ibbolet deyin bakalm" derlerdi. adamlar "sibbolet" derdi. çünkü "ibbolet" sözcüğünü doru söyleyemezlerdi. bunun üzerine onlar yakalayp eria ırma'nın geçitlerinde öldürürlerdi. o gün efrayimliler'den krk iki bin kii öldürüldü. gilatlı yiftah israil'i alt yl yönetti. ölünce gilat kentlerinden birinde gömüldü.

ondan sonra israil'in bana beytlehemli ivsan geçti. ivsan'n otuz olu, otuz kz vard. ivsan kzlarn baka boylara verdi, oullarna da baka boylardan kzl ar ald. israil'i yedi yl yönetti. ölünce beytlehem'de gömüldü. ondan sonra israil'in bana zevulun oymandan elon geçti. elon israil'i on yl yönetti. ölünce zevulun topraklarında, ayalon'da gömüldü. onun ardından israil'in bana piratonlu hillel olu avdon geçti. avdon'un krk olu, otuz torunu ve bunların bindii yetmi eei vard. israil'i sekiz yl yönetti. piratonlu hillel olu avdon ölünce amalekililer'e ait dalk bölgenin efrayim yöresindeki piraton'da gömüldü.

13

israilililer yine rab'bin gözünde kötü olan yaptılar. rab de onlar krk yl süreyle filistliler'in boyunduruuna terk etti. dan oymandan soralı bir adam vard. ad manoaht. kars ksrd ve hiç çocu u olmamı. rab'bin melei kadna görünerek, "ksr olduun, çocuk dourmadn halde gebe kalp bir oul douracaksn" dedi, "bundan böyle arap ya da içki içmemeye dikkat et, murdar* bir ey yeme. çünkü gebe kalp bir oul douracaksn. onun bana ustura demeyecek. çünkü o daha rahmindeyken tanrı'ya adanm* olacak. israil'i filistliler'in elinden kurtarmaya balayacak olan odur." kadn kocasına gidip, "yanma bir tanrı adam geldi" dedi, "tanrı'nın meleine benzer görkemli bir görünüşü vard. nereden geldiini sormadım. bana adn da söylemedi. ama, 'gebe kalp bir oul douracaksn dedi, 'bundan böyle arap ve içki içme, murdar bir ey yeme. çünkü çocuk ana rahmine düttü andan ölecei güne dek tanrı'nın adanm olacak." manoaht rab'be öyle yakardı: "ya rab, gönderdiin tanrı adamnı yine gelmesini, doacak çocuk için ne yapmamız gerektiğini bize öğretmesini dilerim." tanrı manoaht'n yakarı duydı. kadn tarladayken tanrı'nın melei yine ona göründü. ne var ki, manoaht karsnn yanında deildi. kadn haber vermek için koa koa kocasına gitti. "ite geçen gün yanma gelen adam yine bana göründü!" dedi. manoaht kalkp karsnn ardsra gitti. adamn yanna varınca, "karmla konuan adam sen misin?" diye sordu. adam, "evet, benim" dedi. manoaht, "söylediklerin yerine geldiğinde, çocuun yaam ve göreviyle ilgili yarg ne olacak?" diye sordu. rab'bin melei, "karn kendisine söylediim her eyden sakısn" diye karlı verdi, "asmanın ürününden üretilen hiçbir ey yemesin, arap ve içki içmesin. murdar bir ey yemesin. buyurduklarımın hepsini yerine getirsin." manoaht, "seni alkoymak, onuruna bir olak kesmek istiyorum" dedi. rab'bin melei, "beni alkoyan da hazırlayacan yemei yemem" dedi, "yakmalk bir sunu* sunacaksn, rab'be sunmalın." manoaht onun rab'bin melei olduunu

anlamamt. rab'bin meleine, "adn ne?" diye sordu, "bilelim ki, söylediklerin yerine geldiinde seni onurlandralm." rab'bin meleî, "adm niçin soruyorsun?" dedi, "adm tanımlanamaz." manoaah bir olakla tahl sunusunu* ald, bir kayann üzerinde rab'be sundu. o anda manoaah'la karsın gözü önünde alacak eyler oldu: rab'bin meleî sunaktan yükselen alevle birlikte göe yükseldi. bunu gören manoaah'la kars yüzüstü yere kapandılar. rab'bin meleî manoaah'la karsna bir daha görünmeyince, manoaah onun rab'bin meleî olduunu anlad. karsna, "kesinlikle öleceiz" dedi, "çünkü tanrı'ı gördük." kars, "rab bizi öldürmek isteseydi, yakmalk sunuyu ve tahl sunusunu kabul etmezdi" diye karlık verdi, "bütün bunlar bize göstermezdi. bugün söylediklerini de iitmedik." ve kadn bir erkek çocuk dourdu. adn imon koydu. çocuk büyüyüp geliti. rab de onu kutsad. rab'bin ruhu sora ile etaol arasında, mahane-dan'da bulunan imon'u yönlendirmeye balad.

14

imon bir gün timna'ya gitti. orada filistli bir kadn gördü. geri dönünce annesiyle babasna, "timna'da filistli bir kadn gördüm" dedi, "onu hemen bana e olarak aln." annesiyle babas, "akrabaların ya da halkmzn kzlار arasında kimse yok mu ki, sünnet-siz* filistliler'den kz almaya kalkyorsun?" diye karlık verdiler. ama imon babasna, "bana o kadn al, ondan holanyorum" dedi. imon'un annesiyle babas bunu isteyenin rab olduunu anlamadılar. çünkü rab o srada israilliler'e egemen olan filistliler'e karlsat kolluyordu. böylece imon annesi ve babasıyla timna'ya doru yola koyuldu. timna balarna vardıklarında, genç bir aslan kükreyerek imon'un karsna çkt. imon üzerine inen rab'bin ruhu'yla güçlendi ve aslan bir olak parçalar gibi çplak elle parçalad. ama yaıtn ne annesine ne de babasna bildirdi. sonra gidip kadnla konutu ve ondan çok holland. bir süre sonra kadnla evlenmek üzere yine timna'ya giderken, aslanın leini görmek için yoldan sapt. bir ar sürüsünün aslanın leini kovana çevirdiini gördü. kovandaki bal avuçlarına doldurdu, yiye yiye oradan uzaklat. annesiyle babasın yanna varınca baldan onlara da verdi, onlar da yedi. ama bal aslanın leinden aldın söylemedi. babas kadn görmeye gidince, imon da damat geleneine uyarak orada bir ölen düzenledi. filistliler onu görünce ona elik etmek üzere otuz genç getirdiler. imon onlara, "size bir bilmece so-raym" dedi, "ölenin yedi günü içinde kesin yant bulup bana bildirirseniz, size otuz keten mintan, otuz takm da üst giysi vereceim. ama bilmeceyi çözemezseniz, o zaman da siz bana otuz keten mintanla otuz takm üst giysi vereceksiniz." ona, "seni dinliyoruz"

dediler, "söyle bakalım bilmececi." imon, "yiyenden yiyecek, güçlüden tatlı çkt" dedi. üç gün geçtiyse de bilmeceyi çözemediler. dördüncü gün gençler imon'un karsna, "kocan kandr da bize bilmececin yantn versin" dediler, "yoksa, seni de babann evini de yakarız. bizi soyamak için mi buraya çardnz?" imon'un kars alayarak ona, "benden nefret ediyorsun" dedi, "beni sevmiyorsun. soydalarna bir bilmece sordun, yantn bana söylemedin." imon karsna, "bak" dedi, "an-neme babama bile söylemedim, sana mı söyleyeceim?" kadn ölen boyunca yedi gün alayp durdu. kadnın sürekli sktrmas üzerine imon yedinci gün bilmececin yantn ona söyledi. kadn da yant soydalarna ilet-ti. yedinci gün, gün batmadan kentli gençler imon'a geldiler. "baldan tatlı, aslandan güçlü ne var?" dediler. imon, "düvemle çift sürmü olmasaydınız, bilmececi çözemez-diniz" diye karlık verdi. rab'bin ruhu üzerine inince güçlenen imon akelon'a gitti; otuz kii vurup malları yamalad, giysilerini de bilmeceyi çözenlere verdi. öfkeden kudurmu bir halde babasının evine döndü. imon'un kars ise imon'a elik eden sadca verildi.

15

bir süre sonra, buday biçimi sırasında imon bir olak alıp karsn ziyarete gitti. "karım odasına girmek istiyorum" dedi. ama kzn babas imon'un girmesine izin vermedi. "on-dan gerçekten nefret ettiğini sanyordum" dedi, "bu nedenle onu senin sadca verdim. küçük kzkardeş ondan daha güzel deil mi? ablasın yerine onu al." imon, "bu kez filistliler'e kötülük etsem de buna hakkım var" dedi. kra çkp üç yüz çakal yakalad. sonra çakallar çiftler çiftler kuyruk kuyrua balad. kuyrukların arasında da birer çra sktrd. çralar tututurup çakallar filistliler'in ekinlerinin arasında salverdi. böylece demetleri, ekinleri, balar, zeytinlikleri yakt. filistliler, "bunu kim yaptı?" dediler, "yapsa yapsa, timnal'ın damad imon yapmtr. çünkü tim-nal karsn elinden alıp sadca verdi." sonra gidip kadnla babasın yaktılar. imon onlara, "madem böyle yaıptınız, sizden öcümü almadan duramam" dedi. onlara acmasızca saldırarak çounu öldürdü, sonra etam kayal'na çekilip bir maaraya sınd. filistliler de gidip yahuda'da ordugah kurdular, lehi yöresine yayıldılar. yahudallar, "neden bizimle savamaya geldiniz?" diye sorunca, filistliler, "imon'u yakalamaya geldik, bize yaıptnı ayns ona yapmak için buradayız" diye karlık verdiler. yahudallar'dan üç bin kii, etam kayal'ndaki maaraya giderek imon'a, "filistliler'in bize egemen olduklarını bilmiyor musun? nedir bu bize yaıptnı?" dediler. imon, "onlar bana ne yaptılarsa ben de onlara öyle yaptım" diye karlık verdi. "seni

yakalayp filistliler'e teslim etmek için geldik" dediler. imon, "beni öldürmeyeceinize ant için" dedi. onlar da, "olur, ama seni skca balayp onlara teslim edeceiz" dediler, "söz veriyoruz, seni öldürmeyeceiz." sonra onu iki yeni urganla balayp maaradan çıkardlar. imon lehi'ye yaklanca, filistliler bararak ona yöneldiler. rab'bin ruhu büyük bir güçle imon'un üzerine indi. imon'un kollarn saran urganlar yanan keten gibi dald, elindeki balar çözüldü. imon yeni ölmü bir ein çene kemiini eline alp bununla bin kiüy öldürdü. sonra öyle dedi: "bir ein çene kemiıyla, iki eek yn yaptm, ein çene kemiıyla bin kiüy öldürdüm." bunlar söyledikten sonra çene kemiini elinden att. oraya ramat-lehi ad verildi. imon ölesiye susam. rab'be öyle yakard: "kulunun eliyle büyük bir kurtuluş saladn. ama imdi susuzluktan ölüp sünnetsizlerim* eline mi düceim?" bunun üzerine tanr lehi'deki çukuru yard. çukurdan su fkrd. imon suyu içince canlan güçlendi. suyun çkt yere eyn-hakkore adn verdi. pnar bugün de lehi'de duruyor. imon filistliler'in egemenlii srasnda israilililer'e yirmi yıl önderlik yaptı.

16

imon bir gün gazze'ye gitti. orada gördüü bir fahienin evine girdi. gazzelliler'e, "imon buraya geldi" diye haber verilince çevreyi kuattlar. bütün gece kentin kapsnda pusuya yattlar. "gün aarnca onu öldürürüz" diyerek gece boyunca yerlerinden kmıdamadlar. imon gece yarsna dek yatt. gece yars kalkt, kent kapsnı iki kanadyla iki direini tutup sürgüyle birlikte yerlerinden söktü. hepsini omuzlayp hevron'un karsndaki tepeye çıkard. bir süre sonra imon serek vadisi'nde yaayan delila adnda bir kadna ak oldu. filist beyleri kadna gelip, "imon'un üstün gücünün kayna nedir, onu kandrp öğrenmeye bak" dediler, "böylece belki onu balar, etkisiz hale getirip yenebiliriz. her birimiz sana bin yüzer parça gümü vereceiz." bunun üzerine delila imon'a, "lütfen, söyle bana, bu üstün gücü nereden alyorsun?" diye sordu, "seni balayp yenmek olas m?" imon, "beni kurumam yedi taze srmıla balarlarsa sradan bir adam gibi güçsüz olurum" dedi. bunun üzerine filist beyleri delila'ya kurumam yedi taze srm getirdiler. delila bunlarla imon'u balad. adamlar bitiik odada pusuya yatmt. delila, "imon, filistliler geldi!" dedi. imon srmıla ate dediinde dalveren kendir lifleri gibi koparp att. gücünün srmı vermeyi. delila, "beni kandrdn, bana yalan söyledin" dedi, "lütfen söyle bana, seni neyle balamal?" imon, "beni hiç kullanılmam yeni urganla smsk balarlarsa sradan bir adam gibi güçsüz olurum" dedi. böylece delila yeni urgan alp imon'u balad. sonra, "imon, filistliler geldi!"

dedi. adamlar hâlâ bitiik odada pususu kurmuş bekliyordlar. imon urganlar iplik koparr gibi koparp kollardan syrd. delila ona, "imdiye kadar beni hep kandrdn, bana yalan söyledin" dedi, "söyle bana, seni neyle balamal?" imon, "bamdaki yedi örgüyü dokuma tezgahndaki kumala birlikte dokuyup kazkla burarsan sradan bir adam gibi güçsüz olurum" dedi. imon uyurken delila onun bandedi yedi örgüyü dokuma tezgahndaki kumala birlikte dokuyup kazkla burdu. sonra, "imon, filistliler geldi!" dedi. imon uykusundan uyandı, saçın tezgah kazndan ve kumadan çekip kurtardı. delila, "bana güvenmiyorsan nasıl olur da, "seni seviyorum diyorsun?" dedi, "üç kezdir beni kandırıyorsun, üstün gücünün nereden geldiini söylemiyorsun." bu sözlerle imon'u sktrp günlerce ban arttı. sonunda imon dayanamayp yüreini kadna tümüyle açtı. "bana hiç ustura demedi" dedi, "çünkü ben ana rahmindeyken tanrı'ya adanmış*. tra olusam gücümü yitiririm. sradan bir adam gibi güçsüz olurum." delila imon'un gerçeği söylediini anlayınca haber gönderip filist beylerini çaırttı. "bir kez daha gelin" dedi, "imon bana gerçeği söyledi." kadın yanna gelen filist beyleri gümü de birlikte getirdiler. delila imon'u dizleri üzerinde uyuttuktan sonra adamlardan birini çaırttı bandedi yedi örgüyü kestirdi. sonra alay ederek onu dürtüklemeye baladı. çünkü imon gücünü yitirmeyi. delila, "imon, filistliler geldi!" dedi. imon uyandı ve, "her zamanki gibi kalkıp silkinirim" diye düündü. rab'bin kendisinden ayrıldn bilmiyordu. filistliler onu yakalayp gözlerini oyduklar. gazze'ye götüüp tunc* zincirlerle baladlar, cezaevinde dermen tana kotular. bu arada imon'un kesilen saçlar uzamaya baladı. filist beyleri ilahlar dagon'un onuruna çok sayıda kurban kesip elemek için topladılar. "ilahmız, dümanmız imon'u elimize teslim etti" dediler. halk imon'u görünce kendi ilahların övmeye baladı. "ilahmız ülkemizi yapıp ykan, birçoumuzu öldüren dümanmız elimize teslim etti" diyorlard. iyice counca, "imon'u getirin, bizi elendirsın" dediler. imon'u cezaevinden getirip oynatmaya baladlar, sonra sütunların arasnda durdurdular. imon, elinden tutan gence, "beni tapnan damn tayan sütunların yanna götür de onlara yaslanaym" dedi. tapnak erkeklerle, kadnlarla doluydu. bütün filist beyleri de oradaydı. üç bin kadar kadın erkek imon'un oynayan damdan seyrediyordu. imon rab'be yakarmaya baladı: "ey egemen rab, lütfen beni anmsa. ey tanrı, bir kez daha beni güçlendir; filistliler'den bir vuruta iki gözümün öcünü alaym." sonra tapnan damn tayan iki ana sütunun ortasında durup sa eliyle birini, sol eliyle ötekini kavradı. "filistliler'le birlikte öleyim" diyerek bütün gücüyle sütunlara yüklendi.

tapnak flist beylerinin ve bütün içindekilerin üzerine çıktı. böylece imon ölürken, yaam yokunca öldürdünden daha çok insan öldürdü. imon'un kardeleriyle babas manoa'n bütün ailesi onun ölüsünü almaya geldiler. imon'u götürüp babasın sora ile etao' arasında mezara gömdüler. imon israil'i yirmi yıl süreyle yönetti.

17

efrayim'in dalk bölgesinde mika adında bir adam vardı. mika annesine, "senden çalışan, lanetlediini duyduum bin yüz parça gümü var ya, ite o gümüler bende, onlar ben çaldım" dedi. annesi, "rab seni kutsasın, olum!" dedi. mika bin yüz parça gümü annesine geri verdi. annesi, "olumun bir oyma put, bir de dökme put yapılabilmesi için gümünün tamamın rab'be adıyorum" dedi, "gümüü sana geri veriyorum." gümüü mika'dan geri alan kadn, iki yüz parçasın ayrıp kuyumcuya verdi. kuyumcu bundan bir oyma, bir de dökme put yaptı. putlar mika'nın evine götürüldü. mika'nın bir tapınma yeri vardı. özel aile putlar ve bir efod* yaptır, oullardan birini de kâhinle atam. o dönemde israil'de kral yoktu. herkes dilediini yapıyordu. yahuda'nın beytlehem kenti'nde, yahudal bir ailenin yanında geçici olarak yaayan genç bir levili vardı. adam yerlecek baka bir yer bulmak üzere yahuda'nın beytlehem kenti'nden ayrıldı. efrayim'in dalk bölgesinden geçerken mika'nın evine geldi. mika, "nereden geliyorsun?" diye sorunca adam, "yahuda'nın beytlehem kenti'nden geliyorum, levili'yim, yerlecek yer arıyorum" dedi. mika, "benimle kal" dedi, "bana danmanlık ve kâhinlik yap. seni doyurur, yılda bir takım giysi, on parça da gümü veririm." levili kabul etti. mika ile kalmaya raz oldu. mika da ona onu gibi davrand. genç levili'yi kâhinle atayarak evine aldı. mika, "imdi biliyorum ki, rab bana iyi davranacak" dedi, "çünkü bir levili kâhinim* var."

18

o dönemde israil'de kral yoktu ve dan oymandan olanlar yerlecek yer arıyorlard. çünkü israil oymaklar arasında kendilerine düen pay henüz almamışlard. böylece kendi boylarından, sora ve etao kentlerinden be cesur savaçy topraklar aratıp bilgi toplamak üzere yola çıktılar. onlara, "gidin, topraklar aratın" dediler. adamlar efrayim'in dalk bölgesinde bulunan mika'nın evine gelip geceyi orada geçirdiler. mika'nın evinin yandayken genç levili'nin sesini tandler. eve yaklaarak ona, "seni buraya kim getirdi? burada ne yapıyorsunuz? burada ne için

var?" diye sordular. levili mika'nın kendisi için yaptıklarını anlatt. "bana verdii ücrete karşık ona kâhinlik ediyorum" dedi. adamlar, "lütfen tanrı'ya dan, bu yolculuğumuz baarl olacak mı, bilelim" dediler. kâhin, "esenlikle gidin, tanrı yolculuğunuzun ayanıyor" diye yanıtladı. böylece be adam yola çıkıp layi'e vardılar. kent halkının saydallar gibi kaygıdan uzak, esenlik ve güvenlik içinde yaadn gördüler. yörede onlara egemen olan, baskı yapan kimse yoktu. saydallar'dan uzaktaydılar, baka kimseyle de ilişkileri yoktu. sonra adamlar sora ve etao'la, soydalların yanına döndüler. soydalar, "ne öğrendiniz?" diye sordular. adamlar, "haydi, onlara saldıralım" dediler, "ülkeyi gördük, topra çok güzel. ne duruyorsunuz? gecikmeden gidip ülkeyi sahiplenin. oraya vardınız halkın her eyden habersiz olduunu göreceksiniz. tanrı'nın elinize teslim etti bu ülke çok geni; öyle bir yer ki, hiçbir eksik yok." bunun üzerine dan oymandan alt yüz kiti silahların kuanp sora ve etao'dan yola çıktı. gidip yahuda'nın kiryat-yearim kenti yaknında ordugah kurdular. bu nedenle kiryat-yearim'in batısındaki bu yer bugün de mahane-dan diye anılıyor. buradan efrayim'in dalk bölgesine geçip mika'nın evine gittiler. layi yöresini aratmaya gitmi olan be adam soydallara, "bu evlerden birinde bir efod*, özel aile putlar, bir oyma, bir de dökme put olduunu biliyor musunuz?" dediler, "ne yaparsanız karar verin." bunun üzerine halk genç levili'nin kald mika'nın evine yöneldi. eve girip levili'ye hal hatır sordular. silahların kuanm alt yüz danlı kapının önüne yıldı. yöreyi aratmış olan be adam içeri girip efodu, özel putlar, oyma ve dökme putlar aldılar. kâhinle silah kuanm alt yüz kıyıda kapının önünde duruyordu. adamların mika'nın evine girip efodu, özel putlar, oyma ve dökme putlar aldın gören kâhin, "ne yapıyorsunuz?" diye sordu. adamlar, "sus, sesini çıkarma" dediler, "bizimle gel. bize danmanlık ve kâhinlik yap. bir adamın evinde kâhinlik etmek mi iyi, yoksa israil'in bir boyuna, bir oymana kâhinlik etmek mi?" kâhinin yürei sevinçle doldu. efodu, özel putlar, oyma putu alp topluluğun ortasında yürümeye balad. topluluk çocukları, hayvanların, deerli eyaların alp yola çıktı. danoullar mika'nın evinden biraz uzaklatktan sonra, mika'nın komular toplanp onlara yetitiler. barp çarmaya baladlar. danoullar dönüp mika'ya, "ne oldu, neden adamların toplayp geldin?" dediler. mika, "kâhinimi, yaptırđm putlar ald gittiniz" dedi, "bana ne kald ki? bir de, 'ne oldu?' diye soruyorsunuz." "kes sesini!" dediler, "yoksa öfkeli adamlarmız saldırp seni de, aileni de öldürür." sonra yollara devam ettiler. mika onların kendisinden daha güçlü olduunu görünce dönüp evine gitti. danoullar mika'nın yaptırđ put-

lar ve kâhini yanlarına alarak layi üzerine yürüdüler. barçl ve her eyden habersiz olan kent halkn klçtan geçirip kenti atee verdiler. beytrehov yaknndaki vadide bulunan layi kenti'nin yardımna gelen olmad. çünkü kent sayda'dan uzakt, baka bir kentle de ilikisi yoktu. danoullar kenti yeniden ina ederek oraya yerletiler. yakup'un olu olan atalar dan'n ansna kente dan adn verdiler. kentin eski ad layi'ti. oyma putu oraya diktiler. musa olu gerom olu yonatan ile oullar sürgüne kadar onlara kâhinlik ettiler. tanr'nn tapna ilo'da olduu sürece mika'nn yaptrd puta taptlar.

19

israil'in kralısz olduu o dönemde efrayim'in dalk bölgesinin üçra yerinde yaayan bir levili vard. adam yahuda'nn ama kadn onu baka erkeklerle aldatt. sonra adam brakp yahuda'ya, babasnn beytlehem'deki evine döndü. kadn dört ay orada kaldktan sonra kocas kalkp onun yanna gitti. gönlünü ho edip onu geri getirmek istiyordu. yannnda ua ve iki de eek vard. kadn onu babasnn evine götürdü. kaynbaba damadn görünce onu sevinçle karlad. (yannnda alkoydu. adam onlarn evinde üç gün kald, onlarla birlikte yedi, içti ve orada geceledi. dördüncü günün sabah erkenden kalktılar. kzn babas gitmeye hazırlanan damadna, "rahatna bak, bir lokma ekmek ye, sonra gidersiniz" dedi. ikisi oturup birlikte yiyip içtiler. kaynbaba, "lütfen bu gece de kal, keyfine bak" dedi. damat gitmek üzere ayaa kalkınca kaynbabas srarla kalmasn istedi; damat da geceyi orada geçirdi. beinci gün gitmek üzere erkenden kalkt. kaynbaba, "rahatna bak, bir eyler ye; öleden sonra gidersiniz" dedi. ikisi birlikte yemek yediler. damat, cariyesi ve uayla birlikte gitmek için ayaa kalkınca, kaynbaba, "bak, akam oluyor, lütfen geceyi burada geçirin" dedi, "gün batmak üzere. geceyi burada geçirin, keyfinize bakn. yarn erkenden kalkp yola çkar, evine gidersin." ama adam orada geceleme istemedi. cariyesini alp palan vurulmu iki eekle yola çkt. yevus'un -yerualim'in karsında bir yere geldiler. yevus'a yaklatklarında gün batmak üzereydi. uak efendisine, "yevuslular'n bu kentine girip geceyi orada geçirelim" dedi. efendisi, "israilliler'e ait olmayan yabanc bir kente girmeyeceiz" dedi, "giva'ya gideceiz." sonra ekledi: "haydi giva'ya ya da rama'ya ulamaya çalım. bunlardan birinde geceleriz." böylece yollarna devam ettiler. benyaminliler'in giva kenti'ne yaklatklarında güne batmt. geceyi geçirmek için giva'ya giden yola saptlar. varp kentin meydanında konakladlar. çünkü hiç kimse onlar evine almad. akam saatlerinde yal bir adam tarladaki iinden dönüyordu.

efrayim'in dalk bölgesindendi. giva'da otuyordu. kent halk ise benyamimli'ydı. yal adam kent meydanındaki yolcular görünce levili'ye, "nereden geliyor, nereye gidiyosunuz?" diye sordu. levili, "yahuda'nn beytlehem kenti'nden geliyor, efrayim'in dalk bölgesinde uzak bir yere gidiyoruz" dedi, "ben oralyım. beytlehem'e gitmitim. imdi rab'bin evine dönüyorum. ama kimse bizi evine almad. eeklerimiz için yem ve saman, kendim, cariyem ve uam için ekmek ve arap var. hepimiz sana hizmet etmeye hazırız. hiçbir eksiimiz yok." yal adam, "gönlün rahat olsun" dedi, "her ihtiyacn ben karlayacam. geceyi meydana geçirmeyin." onlar evine götürdü, eeklerine yem verdi. konuklar ayakları ykadktan sonra yiyip içtiler. onlar dinlenirken kentin serserileri evi kuatt. kapyar güçleriyle vurarak yal ev sahibine, "evine gelen o adam dar çkar, onunla yatalım" diye bardlar. ev sahibi darya çkp onlarn yanna gitti. "hayr, kardelerim, rica ediyorum böyle bir kötülük yapmayın" dedi, "madem adam evime gelip konuum oldu, böyle bir alçaklık yapmayın. bakn, daha erkek eli dememi kzmla adamn cariyesi içerde. onlar dar çkarayım, onlarla yatn, onlara dilediinizi yapn. ama adama bu kötülüğü yapmayın." ne var ki, adamlar onu dinlemediler. bunun üzerine levili cariyesini zorla dar çkarp onlara teslim etti. adamlar bütün gece, sabaha dek kadnla yattılar, onun rzna geçtiler. afak sökerken onu salverdiler. kadn gün aarrken efendisinin kald evin kapsına geldi, düüp yere yld. ortalık aydınlanncaya dek öylece kald. sabahleyin kalkan adam, yoluna devam etmek üzere kapy açtı. elleri eimn üzerinde, yerde boylu boyunca yatan cariyesini görünce, kadna, "kalk, gidelim" dedi. kadn yant vermedi. bunun üzerine adam onu eee bindirip evine doru yola çkt. eve varınca eline bir bçak aldı, cariyesinin cesedini on iki parçaya bölüp israil'in on iki oymana datt. bunu her gören, "israilliler mır'dan çktn dan beri böyle bir ey olmam, görülmemidir" dedi, "düünün tann, ne yapmamız gerek, söyleyin."

20

gilat bata olmak üzere dan'dan beer-eva'ya kadar, bütün israil halk yola çkp mispa'da, rab'bin önünde tek beden gibi toplandı. tanr halk israil'in bütün oymak önderleri bu toplantıda hazır bulundular. eli klç tutan dört yüz bin yayaydılar. -bu arada benyaminoullar israilliler'in mispa'da toplandı duyular.- israilliler, "anlatn bize, bu korkunç olay nasıl oldu?" diye sordular. öldürülen kadn levili kocas öyle yantladı: "cariyemle birlikte geceyi geçirmek üzere benyamin bölgesinin giva kenti'ne girdik.

giva'dan baz adamlar gece beni öldürmeyi tasarlayarak gelip evi kuattlar. cariyemin rına geçtiler, ölümüne neden oldular. onun ölüsünü alp parçaladm, her bir parçası israil'in mülk ald bir bölgeye gönderdim. çünkü bu alçakça rezalet israil'de ilendi. ey israililer! ite hepiniz buradasnz. düünc-eniz, kararnz nedir, söyleyin." oradaki-lerin hepsi az birli etmişesine, "bizden hiç kimse çağrna gitmeyecek, evine dönmeyecek" dediler, "yapamaz u: giva'ya kura ile saldracaz. halka yiyecek salamak için bütün israil oymaklarından nüfuslarına göre, her yüz kiiden on, bin kiiden yüz, on bin kiiden bin kii seçeceiz. bunlar benjamin'in giva kenti'ne geldiklerinde kentlilerden israil'de yaptklar bu alçaklık öcünü alsınlar." giva'ya kar toplanm olan israililer tam bir birlik içindeydi. israil oymak-lar, benjamin oymana adamlar göndererek, "aranzda yapılan bu alçaklık nedir?" diye sor-dular, "giva'daki o serserileri bize hemen tes-lim edin. onlar öldürüp israil'deki kötülüğün kökünü kazıyalm." ama benjaminoullar is-railliler karderini dinlemediler. israililer'le savamak üzere öbür kentlerden akn akn giva'ya geldiler. giva halkından olan yedi yüz seçme adam dnda, öbür kentlerden gelen ve eli klc tutan benjaminoullar'nn says o gün yirmi alt bini buldu. so-lak olan yedi yüz seçme adam da bunların arasındaydı. hepsi de bir kl sapanla vura-cak kadar iyi niancydı. benjaminoullar'nn yansra israililer de sayıldı. eli klc tu-tan dört yüz bin askerleri vardı. hepsi de yaman savaçlard. beytel'e çıkan is-railliler tanrı'ya, "benjaminoullar'na kar önce hangimiz savaacak?" diye sordular. rab, "önce yahudaoullar savaacak" dedi. is-railliler sabah kalkıp giva'nın karşnda or-dugah kurdular. benjaminoullar'yla sava-mak üzere ilerleyip giva'da sava düzenine girdiler. giva'dan çıkan benjaminoullar, o gün israililer'den yirmi iki bin kiiyi yere serdiler. ama israililer birbirlerini yürek-lendirerek önceki gündü savat düzenine girdik-leri yerde mevzilendiler. sonra beytel'de rab'bin önünde akama dek aladılar. rab'be, "kardelerimiz olan benjaminoullar'yla yine savamaya kaçalm m?" diye sordular. rab, "evet, onlarla sava" dedi. bunun üzerine israililer ikinci gün yine benjaminoullar'na yaklatlar. benjaminoullar da aynı gün giva'dan onların üzerine yürüyerek on sekiz bin kiiyi daha yere serdiler. ölenlerin hepsi eli klc tutan savaçlard. bütün is-railliler, bütün halk çekilip beytel'e döndü. orada, rab'bin önünde durup aladılar, o gün akama dek oruç* tuttular. rab'be yak-mak sunular* ve esenlik sunular* sundular. tanrı'nın antlama sand* o srada beytel'deydi. harın olu elazar olu pinehas o srada sandn önünde görev yapıyordu. israililer rab'be,

"kardeimiz benjaminoullar'yla savamaya devam edelim mi, yoksa vaz m geçelim?" diye sordular. rab, "sava" dedi, "çünkü on-lar yarn elinize teslim edeceim." (israililer dört bir yandan giva'nın çevresinde pusuya yattlar. üçüncü gün benjaminoullar'na kar harekete geçecek önceki gibi kentn karşnda sava düzenine girdiler. saldıya geçen benjaminoullar kentten epey uzak-latlar. beytel'e ve giva'ya giden ana yol-larda, krlarda önceki çarpmalarda oldu gibi israililer'e kayplar verilmeye baladlar; otuz kadarn öldürdüler. "geçen seferki gibi onlar yine bozguna uratıyoruz" dediler. is-railliler ise birbirlerine, "kaçalım da onlar kentten uzaa, ana yollara çekelim" diy-erek bulundukları yerden çıkıp baal-tamar'da sava düzenine girdiler. giva'nın batsında pusuya yatanlar da birden yerlerinden fr-lad. (böylece bütün israil'den seçme on bin kii giva'ya cepheden saldı. sava iy-ce kzmtd. benjaminoullar balarna gelecek felaketten habersizdi. rab onlar israil'in önünde bozguna uratt. israililer o gün benjaminoullar'ndan eli klc tutan yirmi be bin yüz kiiyi öldürdüler. benjaminoullar yenildiklerini anladılar. israililer on-ların geçmesine izin verdiler; çünkü giva çevresinde pusuda yatanlara güveniyorlardı. pusudakiler ansızın giva'ya saldırdılar. bütün kente dalarak halk klcıtan geçirdiler. pusuya yatanlarla öbür israililer arasında bir iaret kararlatıldı: kenti atee verip büyük bir du-man bulutu oluturacaklardı. o zaman sava alanındaki israililer birden geri dönecekti. bu arada benjaminoullar israililer'e kayplar verilmeye balam, otuz kadarn vurmulardı. daha önceki savata oldu gibi, israililer'i kesin bir bozguna urattıkları sandılar. ama dönüp kente baktıklarında orada hortum gibi göe yükselen duman bulutunu gördüler. yanan kentnin duman göü kapladı. is-railliler'in döndüğünü gören benjaminoullar panie kapıldı. çünkü balarna gelecek felaketi sezmilerdi. israililer'in önüsra krlara doru yöneltilerse de savatan kaçamadılar. çeitli kentlerden çıkagelen israililer onlar kuatp yok etti. geri kalan benjaminoullar'ın ko-valadılar. giva'nın dousunda konakladılar yere dek onlar yol boyunca vurup yere serdiler. benjaminoullar'ndan on sekiz bin kii vuruldu. hepsi de yiit savaçlard. sa kalanlar dönüp krlara, rimmon kay-al'na doru kaçmaya balad. israililer yol boyunca bunlardan be bin kii daha öldürdü. gidom'a kadar onlar adım adım izleyerek iki binini daha vurup yere serdiler. o gün benjaminoullar'ndan öldürülenlerin toplam says yirmi be bin kiiyi buldu. hepsi de eli klc tutan yiit savaçlard. krlara kaçp rimmon kayal'na sanların says altı yüzdü. kayalkta dört ay kaldılar. israililer benjamin kentle-rine döndüler; insanlar, hayvanlar ve oradaki

bütün canlar kltan geçirdiler, rastladklar bütün kentleri atee verdiler.

21

israilliler mispa'da, "bizden hiç kimse benyaminoullar'na kz vermeyecek" diye ant içmilerdi. halk beytel'e geldi. akama dek orada, tanr'nn önünde oturup hçkra hçkra aladlar. "ey israil'in tanrs rab!" dediler, "bugün israil'den bir oyman eksilmesine yol açan böyle bir ey neden oldu?" ertesi gün erkenden kalkp bir sunak yaptılar, orada yakmalk sunular* ve esenlik sunular* sundular. israilliler, "rab'bin önüne çkmak üzere toplandmızda israil oymaklarından bize kimler katlmad?" diye sordular. çünkü mispa'da, rab'bin önünde toplandklarında kendilerine katlmayanların kesinlikle öldürüleceine dair ant içmilerdi. israilliler benyaminli kardeşleri için çok üzülmüyorlardı. "israil bugün bir oyman yitirdi" dediler, "sa kalanlara e olacak kızlar bulmak için ne yapsak? çünkü kzlarmızdan hiçbirini onlara e olarak vermeyeceimize rab'bin adna ant içtik." sonra, "mispa'ya, rab'bin önüne israil oymaklarından kim çkmad?" diye sordular. böylece yave-gilat'tan toplantya, ordugaha kimsenin gelmedii ortaya çkt. çünkü gelenler sayldnda yave-gilat'tan kimsenin olmadı anlaşılmı. bunun üzerine topluluk yave-gilat halkının üzerine on iki bin yiit savaç gönderdi. "gidin, yave-gilat halkın, kadın, çocuk demeden kltan geçirin" dediler, "yapacanz u: her erkei ve erkek eli demi her kadın öldüreceksiniz." yave-gilat halk arasında erkek eli dememi dört yüz kz bulup kenan topraklarında bulunan ilô'daki ordugaha getirdiler. ardından bütün topluluk rimmon kayal'ndaki benyaminoullar'na araclar göndererek bar yapmay önerdi. bunun üzerine benyaminoullar döndü. topluluk yave-gilat halkından sa braklan kızlar onlara e olarak verdi. ama kzlarn says benyaminoullar için yine de yeterli deildi. israil halk benyaminoullar'nn durumuna çok üzülmüyordu. çünkü rab israil oymaklar arasında birlii bozmutu. topluluğun ileri gelenleri, "benyaminoullar'nn kadınlar öldürüldüüne göre, kalan erkeklerle e bulmak için ne yapsak?" diyorlardı, "israil'den bir oyman yok olup gitmemesi için sa kalan benyaminoullar'nn mirasçılar olmal. biz onlara kzlarmızdan e veremeyiz. çünkü benyaminoullar'na kz veren her israili lanetlenecek diye ant içtik." sonra, "bakn, ilô'da her yıl rab adna bir ölen düzenleniyor" diye eklediler. ilô beytel'in kuzeyinde, beytel'den ekem'e giden yolun dousunda, levona'nn güneyindedir. böylece benyaminoullar'na, "gidip balarda gizlenin" diye öüt verdiler, "gözünüzü açık tutun. ilolu kızlar dans etmeye kalkınca balardan fırlayp

onlardan kendinize birer e kapn ve benyamin topraklarına götürün. kzlarn babalar ya da erkek kardeleri bize yakınmaya gelirse, 'benyaminoullar'n hatrmız için balayn diyeceiz, 'savaarak aldmız kızlar hepsine yetmedi. siz de kendi kzlarnz isteyerek vermediinize göre suçlu sayılmazsınız." benyaminoullar da böyle yaptılar. kızlar dans ederken her erkek bir kz kapp götürdü. kendi topraklarına gittiler, kentlerini onarp yerletiler. ardından israilliler de oradan ayrılp kendi topraklarına, oymaklarına, ailelerine döndüler. o dönemde israil'de kral yoktu. herkes dilediini yapıyordu.

efrayim dalk bölgesindeki ramatayim kasabasında yaayan, efrayim oymann suf boyundan yeroham olu elihu olu tohu olu suf olu elkana adında bir adam vardı. elkana'nın hanna ve peninna adında iki karsı vardı. peninna'nın çocukları oldu halde, hanna'nın çocuğu olmuştur. elkana her eye egemen rab'be tapıp kurban sunmak üzere her yıl kendi kentinden iloya giderdi. eli'nin rab'bin kâhinleri* olan hofni ve pinehas adındaki iki olu da oradaydı. elkana kurban sunduğu gün karsı peninna'ya ve oullarıyla kızlarına etten birer pay verirken, hanna'ya iki pay verirdi. çünkü rab hanna'nın rahmini kapamasına karn, elkana onu severdi. ama rab hanna'nın rahmini kapadından, kumas peninna hanna'yı öfkeliendirmek için ona sürekli satardı. bu yıllarca böyle sürdü. hanna rab'bin tapna'na her gittiinde kuması ona satardı. böylece hanna alar, yemek yemezdi. kocası elkana, "hanna, neden alıyorsun, neden yemek yemiyorsun?" derdi, "neden bu kadar üzgünsün? ben senin için on ouldan daha iyi deil miyim?" bir gün onlar iloda yiye içtikten sonra, hanna kalktı. kâhin eli rab'bin tapna'nın kapı sövesi yanındaki sandalyede oturuyordu. hanna, gönlü buruk, acı acı alayarak rab'be yakardı ve u ada adadı: "ey her eye egemen rab, kulunun üzüntüsüne gerçekten bakıp beni anmsar, kulunu unutmayıp bana bir erkek çocuk verirsen, yaam boyunca onu sana adayacam. onun bana hiç ustura demeyecek." hanna rab'be yakarı sürdürürken, eli onun dudaklarını gözetliyordu. hanna içinden yakıyor, yalnız dudakları kmlıyor, sesi duyulmuyordu. bu yüzden eli, hanna'yı sarho sanarak, "sarholuunu ne zamana dek sürdüreceksin? artık arab brak" dedi. hanna, "ah, öyle deil efendim!" diye yanıtladı, "ben yürei aclarla dolu bir kadınm. ne arap içtim, ne de baka bir içki. sadece yüreimi rab'be döküyordum. kulunu kötü bir kadın sanma. yakarmı imdiye dek sürdürmemin nedeni çok kaygı, üzüntülü olmamdır." eli, "öyleyse esenlikle git" dedi, "israil'in tanrı dileini yerine getirsin." hanna, "senin gözünde lütuf bulayım" deyip yoluna gitti. sonra yemek yedi. artık üzgün deildi. ertesi sabah erkenden kalkıp rab'be tapındılar. ondan sonra rama'daki evlerine döndüler. elkana karsı hanna'yla birleti ve rab hanna'yı anmsadı. zaman gelince hanna gebe kaldı ve bir erkek çocuğu doğurdu. "onu rab'den diledim" diyerek adını samuel koydu. elkana rab'be yıllık kurban ve adan sunmak üzere ev halkıyla birlikte iloya gitti. ama hanna gitmedi. kocasına, "çocuk süttten kesildikten sonra onu rab'bin hizmetinde bulundurmak üzere götürceim. yaam boyunca orada kalacak" dedi. kocası elkana, "nasıl istersen

öyle yap" diye karlı verdi, "çocuk süttten kesilinceye dek burada kal. rab sözünü yerine getirsin." böylece hanna olu süttten kesilinceye dek evde kalıp onu emzirdi. küçük çocuğu süttten kesildikten sonra hanna üç yanda bir boya, bir efa un ve bir tulum arap alarak onu kendisiyle birlikte rab'bin ilodaki tapnana götürdü. boya kestikten sonra çocuğu eli'ye getirdiler. hanna, "ey efendim, yaamın hakkı için derim ki, burada yanda durup rab'be yakaran kadını ben" dedi, "bu çocuğu için yakarmıtm; rab dileimi yerine getirdi. ben de onu rab'be adıyorum. yaam boyunca rab'be adanm kalacaktır." sonra çocuğu orada rab'be tapındı.

2

hanna öyle dua etti: "yüreim rab'de buldum sevinçle couyor; gücümü yükselten rab'dir. düşmanların karşısında övünüyorum, kurtarıyla seviniyorum! kutsallıkta rab'bin benzeri yok, evet, senin gibisi yok, ya rab! tanırmız gibi dayanak yok. artık büyük konumayn, azından küstahça sözler çıkmasın. çünkü rab her eyi bilen tanrı'dır; o'dur davranları tartan. güçlülerin yayları kırılır; güçsüzlerle güçle donatılır. tokları yiyecek uruna gündelikli olur, açları doyurulur. ksr kadını yedi çocuğu doğururken, çok çocuğu kadını kimsesiz kalır. rab öldürür de diriltir de, ölümler diyarına indirir ve çıkar. o kimini yoksul, kimini varlıklar; kimini alçaltır, kimini yükseltir. dükkünü yerden kaldırı, yoksulu çöplükten çıkar; soylularla oturtsun ve kendilerine onur tahtını miras olarak balasın diye. çünkü yeryüzünün temelleri rab'bindir, o dünyayı onların üzerine kurmutur. rab sadık kullarını adamları korur, ama kötüleri karanlıkta susturulur. çünkü güçle zafere ulaşamaz insan. rab'be kar gelenler paramparça olacak, rab onlara kar gökleri gürletecek, bütün dünyayı yargılayacak, kralın güçle donatacak, meshet-tii* kralın gücünü yükseltecek." sonra elkana rama'ya, evine döndü. küçük samuel ise kâhin eli'nin gözetiminde rab'bin hizmetinde kaldı. eli'nin oullarını yaptı kötülikler eli'nin oulları deersiz kiilerdi. rab'bi ve kâhinlerin halkla ilgili kuralları önemsemiyorlardı. biri sunduğu kurbanı etini halarken, kâhinin hizmetkâr elinde üç dölü büyük bir çatalla gelir, (çatallı kap, tencere, tava ya da kazana daldırır. çatalla çıkarılan her ey kâhin için ayrılr. iloya gelen israililer'in hepsine böyle davranırlar. üstelik kurbanı yalar yakmadan önce, kâhinin hizmetkâr gelip kurban sunan adama, "kâhine kızırtmalk et ver. senden halanm et deil, çi et alacak" derdi. kurban sunan, "önce hayvannı yalar yakmalı, sonra diledi kadar al" diyecek olsa, hizmetkâr, "hayır, imdi vereceksin, yoksa zorla alırm" diye karlı

verirdi. gençlerin rab'be kar iledikleri günah çok büyüktü; çünkü rab'be sunulan sunular küçümsüyorlardı. bu arada genç samuel, keten efod* giymi, rab'bin önünde hizmet ediyordu. yllk kurban sunmak için annesi her yıl kocasıyla birlikte oraya gider, diktii cüppeyi oluna getirirdi. kâhin eli de, elkana ile karsna iyi dilekte bulunarak, "diledii ve rab'be adad çocuun yerine rab sana bu kadından baka çocuklar versin" derdi. bundan sonra evlerine dönerlerdi. rab'bin lüt-funa eren hanna gebe kalp üç erkek, iki kz daha dourdu. küçük samuel ise rab'bin hizmetinde büyüdü. eli artk çok yalanmt. onların israilliler'e bütün yaptıklarını, buluma çadr'nn giriinde görevli kadınlarla düüp kalktıklarını duymutu. onlara, "neden böyle eyler yapyorsunuz?" dedi, "yaptınız kötülükleri herkesten iitiyorum. olmaz bu, oullarm! rab'bin halk arasında yayldn duyduğum haber iyi deil. insan insana kar günah ilerse, tanr onun için aracık yapar. ama rab'be kar günah ileyeni kim savunacak?" ne var ki, onlar babalarının sözünü dinlemediler. çünkü rab onlar öldürmek istiyordu. bu arada giderek büyüyen genç samuel rab'bin de halkın da beenisini kazanmaktaydı. o sıralarda bir tanr adam eli'ye gelip öyle dedi: "rab diyor ki, 'atan ve soyu mır'da firavunun halkına kölelik ederken kendimi onlara açka göstermedim mi? sunama çkmas, buhur yapıp önümde efod* giymesi için bütün israil oymaklar arasından yalnız atan kendime kâhin seçtim. üstelik israillilerin yaklan bütün sunuların da atann soyuna verdim. öyleyse neden konutum için buyurdum kurban ve sunuyu küçümsüyorsunuz? halkm israil'in sunduu bütün sunuların en iyi ksmıyla kendinizi semirterek neden oulların benden daha çok sayıyorsunuz? 'bu nedenle israil'in tanrs rab öyle diyor: 'gerçekten, ailen ve atann soyu sonsuza dek bana hizmet edecekler demitim. ama imdi rab öyle buyuruyor: 'bu benden uzak olsun! beni onurlandıran beni de onurlandırm. ama beni saymayan küçük düürülecek. soyundan hiç kimsenin yalanacak kadar yaamamas için senin ve atann soyunun gücünü kracım günler yaklayor. israil'e yapacak bütün iyilik karn, sen konutumda sknt göreceksin. artk soyundan hiç kimse yalanacak kadar yaamayacak. sunamdan bütün soyunu yok edeceğim, yalnız bir kıyıı esirgeyeceim. gözleri alamaktan kör olacak, yürei yanacak. ama soyundan gelenlerin hepsi kıcla ölecekler. iki olun hofni ile pinehas'n bana gelecek olay senin için bir belirti olacak: ikisi de aynı gün ölecek. isteklerimi ve amaçlarım yerine getirecek güvenilir bir kâhin çıkaracağım kendime. onun soyunu sürdüreceim; o da meshettim* kiinin önünde sürekli hizmet edecek. ailen-den sa kalan herkes bir parça güümü ve bir somun ekmek için gelip ona boyun ecek ve, ne

olur, karn tokluuna beni herhangi bir kâhinlik görevine ata! diye valvaracak."

3

genç samuel eli'nin yönetimi altında rab'be hizmet ediyordu. o günlerde rab'bin sözü seyrek geliyordu; görümler de azalmı. bir gece eli yatanda uyuyordu. gözleri öyle zayıflamı ki, güçlük görebiliyordu. samuel ise rab'bin tapna'nda, tanr'nn sand'nn bulunduğu yerde uyuyordu. tanr'nn kândili daha sönmemiti. rab samuel'e seslendi. samuel, "buradayım" diye karık verdi. ardından eli'ye koup, "beni çardn, ite buradayım" dedi. ama eli, "ben çarmadım, dön yat" diye karık verdi. samuel de dönüp yatt. rab yine, "samuel!" diye seslendi. samuel kalkp eli'ye gitti ve, "ite, buradayım, beni çardn" dedi. eli, "çarmadım, olum" diye karık verdi, "dön yat." samuel rab'bi daha tanımyordu; rab'bin sözü henüz ona açlanmamı. rab yine üçüncü kez samuel'e seslendi. samuel kalkp eli'ye gitti. "ite buradayım, beni çardn" dedi. o zaman eli genç samuel'e rab'bin seslendiini anlad. bunun üzerine samuel'e, "git yat" dedi, "sana yine seslenirse, 'konu, ya rab, kulun dinliyor dersin." samuel gidip yerine yatt. rab gelip orada durdu ve önceki gibi, "samuel, samuel!" diye seslendi. samuel, "konu, kulun dinliyor" diye yanıtladı. rab samuel'e öyle dedi: "ben israil'de her duyan akna çevirecek bir ey yapmık üzereyim. o gün eli'nin ailesine kar söyledim her eyi batan sona dek yerine getireceim. çünkü farkında oldu günahnahtan ötürü ailesini sonsuza dek yargılayacağım eli'ye bildirdim. oullar tanrı'ya saygınlık ettiler. eli de onlara engel olmad. bu nedenle, 'eli'nin ailesinin günah hiçbir benden kurtan ya da sunuyla bile balanmayacaktır diyerek eli'nin ailesi hakkında ant içtim." samuel sabaha kadar yatt, sonra rab'bin tapna'nn kaplarını açtı. gördüü görüşü eli'ye söylemekten çekiniyordu. ama eli ona, "olum samuel!" diye seslendi. samuel, "ite buradayım" diye yanıtladı. eli, "rab sana neler söyledi?" diye sordu, "lütfen benden gizleme. sana söylediklerinden birini bile benden gizlersen, tanr sana ayns, hatta daha kötüsünü yapsn!" bunun üzerine samuel hiçbir ey gizlemeden ona her eyi anlatt. eli de, "o rab'dir, gözünde iyi olan yapsn" dedi. samuel büyürken rab onunla birlikteydi. rab ona verdii sözlerin hiçbirinin boşa çkmasna izin vermedi. samuel'in rab'bin bir peygamberi olarak onaylandı dan'dan beer-eva'ya kadar bütün israil anladı. rab iloda görünmeyi sürdürdü. orada sözü aracıkla kendisini samuel'e tanıttı.

samuel'in sözü bütün israil'de yayld. israilliler filistliler'le savamak üzere yola çıktılar. israilliler even-ezer'de, filistliler de afek'te ordugah kurdu. filistliler israil'e kar sava düzenine girdiler. sava her yere yaylnca, filistliler israilliler'i bozguna uratt. sava alanında dört bine yakın israilli'yi öldürdüler. askerler ordugaha dönünce, israil'in ileri gelenleri, "neden bugün rab bizi filistliler'in önünde bozguna uratt?" diye sordular, "rab'bin antlama sand'n* ilo'dan buraya getirelim ki, aramza geldiinde bizi dümanlarmzn elinden kurtarsn." halk ilo'ya adamlar gönderdi. keruvlar* arasında taht kurmu, her eye egemen rab'bin antlama sand'n oradan getirdiler. eli'nin iki olu, hofni ile pinehas da tanr'nn antlama sand'nn yanndaydılar. rab'bin antlama sand ordugaha varınca, bütün israilliler öyle yüksek sesle bardlar ki, yer yerinden oynadı. filistliler barmalar duyunca, "ibraniler'in ordugahndaki bu yüksek barmaların anlam ne?" diye sordular. rab'bin sand'nn ordugaha getirildiini öğrenince, korkarak, "tanrılar ordugaha gelmi" dediler, "vay bamza! daha önce buna benzer bir olay olmam. vay bamza! bu güçlü tanrıların elinden bizi kim kurtarabilir? çölde mşrılar' her tür belaya çarptıran tanrılar bunlar. güçlü olun, ey filistliler! yiitçe davran! yoksa, ibraniler size nasl boyun ediyse, siz de onlara öyle boyun eeceksiniz. bu yüzden yiitçe davran ve savan!" böylece filistliler savap israilliler'i bozguna urattılar. israilliler'in hepsi evlerine kaçtı. yenilgi öyle büyüktü ki, israilliler otuz bin yaya asker yitirdi, tanr'nn sand alındı, eli'nin iki olu, hofni ile pinehas öldü. benjaminli bir adam sava alanında koarak ayn gün ilo'ya ulat. gysileri yrtlm, ba toz toprak içindeydi. adam ilo'ya vardnda, tanr'nn sand için yürei titreyen eli, yol kenarnda bir sandalyeye oturmu, kaygıyla bekliyordu. adam kente girip olup bitenleri anlatınca, kenttekilerin tümü haykırdı. eli haykırlar duyunca, "bu gürültünün anlam ne?" diye sordu. adam olanlar eli'ye bildirmek için hemen onun yanna geldi. o sırada eli doksan sekiz yandıydı. gözleri zayıflam, göremiyordu. adam eli'ye, "ben sava alanndan geliyorum" dedi, "sava alanndan bugün kaçtım." eli, "ne oldu, olum?" diye sordu. haber getiren adam öyle yanıtladı: "israilliler filistliler'in önünden kaçtı. askerler büyük bir yenilgiye uradı. iki olu, hofni'yle pinehas öldü. tanr'nn sand da ele geçirildi." adam tanr'nn sand'ndan söz edince, eli sandalyeden geriye, kapnn yanna düdü. yal ve iman olduundan boynu kırılıp öldü. israil halkı kırk yıl süreyle yönetimti. eli'nin gelini -pinehas'n karsı- gebeydi, dourmak üzereydi. tanr'nn sand'nn ele geçirildiini,

kaynabasıyla kocasın öldüğünü duyunca birden sanclar tuttu, yere çömelip dourdu. ölmek üzereyken ona yardım eden kadınlar, "korkma, bir olun oldu" dediler. ama o aldrmad, karlık da vermedi. tanr'nn sand ele geçirilmi, kaynabasıyla kocas ölmüti. bu yüzden, "yücelik israil'den ayrıldı!" diyerek çocuk ikavot adn verdi. "yücelik israil'den ayrıldı!" dedi, "çünkü tanr'nn sand ele geçirildi."

5

filistliler, tanr'nn sand'n ele geçirdikten sonra, onu even-ezer'den adot'a götürdüler. tanr'nn sand'n dagon tapna'na taşıy dagon heykelinin yanna yerletirdiler. ertesi gün erkenden kalkan adotlular, dagon'u rab'bin sand'nn önünde yüzüstü yere düümü buldular. dagon'u alp yerine koydular. ama ertesi sabah erkenden kalktıklarında, dagon'u yine rab'bin sand'nn önünde yüzüstü yere düümü buldular. bu kez dagon'un başla iki eli kırılıp, eilin üzerinde duruyordu; yalnızca gövdesi kalmı. dagon kâhinleri de, adot'taki dagon tapna'na bütün gelenler de bu yüzden bugün de tapnan eiline basmıyorlar. rab adotlular' ve çevrelerindeki halk ar biçimde cezalandırdı, dagon ularla cezalandırıp skntya soktu. adotlular olup bitenleri görünce, "israil tanrs'nn sand yanımızda kalmamalı; çünkü o bizi de, ilahımız dagon'u da ar bir biçimde cezalandırıyor" dediler. bunun üzerine ulaklar gönderip bütün filist beylerini çağırttı ve, "israil tanrs'nn sand'n ne yapalım?" diye sordular. filist beyleri, "israil tanrs'nn sand gat'a götürülsün" dediler. böylece israil tanrs'nn sand'n gat'a götürdüler. ama sandık oraya götürüldükten sonra, rab o kenti de cezalandırdı. kenti çok büyük bir korku sardı. rab kent halkı, büyük küçük herkesi ularla cezalandırdı. bu yüzden tanr'nn sand'n ekron'a gönderdiler. tanr'nn sand kente girer girmez ekronlular, "bizi ve halkımız yok etmek için israil tanrs'nn sand'n bize getirdiler!" diye bardlar. bütün filist beylerini toplayarak, "israil tanrs'nn sand'n buradan uzaklatırın" dediler, "sandık yerine geri gönderilsin; öyle ki, bizi de halkımız da yok etmesin." çünkü kentin her yann ölüm korkusu sarımt. tanr'nn onlara verdi ceza çok ar. sa kalanlarda ular kırıldı. kent halkın haykır göklere yükseldi.

6

rab'bin sand filist ülkesinde yedi ay kaldıktan sonra, filistliler kâhinlerle falclar çarp, "rab'bin sand'n ne yapalım? onu nasl yerine göndereceimizi bize bildirin" dediler. kâhinlerle falclar, "israil tanrs'nn sand'n geri gönderecekseniz, bo göndermeyin" diye yanıtladılar.

ladlar, "o'na bir suç sunusu* sunmalsnz. o zaman iyilecek ve o'nun sizi neden sürekli cezalandırdn anlayacaksınız." filistliler, "ona suç sunusu olarak ne göndermeliyiz?" diye sordular. kâhinlerle falclar, "suç sununuz filist beylerinin saysna göre be altın ur ve be altın fare olsun" diye yanıtladılar, "çünkü aynı bela hepinizin de, beylerinizin de üzerindedir. onun için, uların ve ülkeyi yakan farelerin benzerlerini yapın. böylelikle israil'in tanrısı'nı onurlandırm. belki sizin, ilahların ve ülkenizin üzerindeki cezayı hafifletir. neden mısırlılar'n ve firavunun yaptığı gibi inat ediyorsunuz? tanrı mısırlılar'ı alaya aldktan sonra, israil halkını mısırdan çıkması için onları serbest bırakmadılar mı? "imdi yeni bir arabayla boyunduruk vurulmam, süt veren iki inek hazırlayın. inekleri arabaya koyun; buzaları artlarından ayırıp ahıra götürün. rab'bin sand'ın alp arabaya koyun; suç sunusu olarak o'na göndereceğiniz altın eyalar da bir kutuya koyup yanna yerleştirin. sonra braktı arabay yoluna gitsin. ama ardından gözetleyin. eğer kendi ülkesine, beyteme'e giden yoldan ilerlerse, demek ki, üzerimize bu büyük ykm getiren o'dur. yoksa bu ykmn o'ndan gelmediğini, bize bir rastlantı olduğunu anlayacağız." adamlar denileni yaptılar. süt veren iki inek getirip arabaya koydular, buzaları da ahıra kapadılar. içinde farelerle uların altın benzerlerinin bulunduğu kutuyu rab'bin sand'ıyla birlikte arabaya koydular. inekler dosdoru beyteme yolundan gittiler. saa sola sapmadan, böyle böyle ana yoldan ilerlediler. filist beyleri onları beyteme sırtına dek izledi. o sırada beytemeliler vadide budayı biçiyorlardı. gözlerini kaldırıp sandı görünce sevinçlendiler. beytemeli yeh'nun tarlasına giren araba oradaki büyük bir tanrı yanında durdu. beytemeliler arabanın odununu yardılar, inekleri de rab'be yakmalk sunu* olarak sundular. levililer rab'bin sand'ın ve içinde altın eyaların bulunduğu yanındaki kutuyu indirip büyük tanrı üzerine koymulardı. o gün beytemeliler rab'be yakmalk sunular sunup kurbanları kestiler. filistlilerin be beyi olup bitenleri gördükten sonra aynı gün ekron'a döndüler. filistliler adot, gazze, akelon, gat ve ekron kentleri için rab'be suç sunusu olarak ur biçiminde birer altın gönderdiler. altın farelerse, surlu kentlerle çevre köyler dahil be filistli beye ait kentlerin sayısı kadardı. beytemeli yeh'nun tarlasında rab'bin antlama sand'ının* üzerine kondu büyük ta tank olarak bugün de duruyor. rab'bin antlama sand'ının içine baktıkları için, rab beytemeliler'den bazıları cezalandırıp yetmi kişiye yok etti. halk rab'bin balarna getirdiği bu büyük ykmı dolay yas tuttu. beytemeliler, "bu kutsal tanrı'nın, rab'bin önünde kim durabilir? bizden sonra kime gidecek?" diyorlardı. sonunda kiryat-yearim'de oturanlara ulaklar gönder-

erek, "filistliler rab'bin sand'ın geri getirdiler; gelin, onu alp götürün" dediler.

7

bunun üzerine kiryat-yearim halkı varp rab'bin sand'ın aldı. onu avinadav'ın tepedeki evine götürdüler. rab'bin antlama sand'ına bakması için avinadav'ı elazar'ı görevlendirdiler. sandık uzun bir süre, yirmi yıl boyunca kiryat-yearim'de kaldı. bu arada bütün israil halkı rab'bin ölümünü çekti. samuel israil halkına şöyle dedi: "eğer bütün yüreğinizle rab'be dönmeye istekliyseniz, yabancılardan ve atoret'in* putlarından kalmış kendinizi rab'be adanmış yalnız o'na kulluk edin. rab de sizi filistlilerin elinden kurtaracaktır." bunun üzerine israililer baal'ın* ve atoret'in putlarını atıp yalnızca rab'be kulluk etmeye başladılar. o zaman samuel, "bütün israil halkını mispa'da toplayın, ben de sizin için rab'be yakaracağım" dedi. mispa'da toplanan israililer kuyudan su çekip rab'bin önüne döktüler. o gün oruç* tuttular ve, "rab'be karı gühah iledik" dediler. samuel mispa'da israil halkına önderlik etti. filistliler israil halkını mispa'da toplandı duydu. filist beyleri israililer'e karı savamaya çıktılar. israililer bunu duyunca filistliler'den korktular. samuel'e, "bizi filistlilerin elinden kurtarması için tanrımız rab'be yakarmayarak" dediler. bunun üzerine samuel bir süt kuzusu alp rab'be tümüyle yakmalk sunu* olarak sundu ve israililer adına rab'be yakardı. rab de ona karı verdi. samuel yakmalk sunuyu sunarken, filistliler, israililer'e saldırmak üzere yaklaşımlardı. ama rab o an korkunç bir sesle gürleyerek filistliler'i böyle akna çevirdi ki, israililer'in önünde bozguna uradılar. mispa'dan çıkan israililer filistliler'i beytar'ın altına kadar kovalayıp öldürdüler. samuel bir ta alp mispa ile en arasına dikti. "rab buraya kadar bize yardım etmiştir" diyerek taa even-ezer adını verdi. yeniliğe urayan filistliler bir daha israil topraklarına saldırmadılar. samuel yaad sürece rab filistlilerin saldırmamasını engelledi. ekron'dan gat'a kadar filistlilerin ele geçirdiği kentler israil'e geri verildi. bunun yanı sıra israil'in sınır toprakları da filistlilerin elinden kurtarıldı. israililer'le amurlular arasında ise bar vardı. samuel yaad sürece israil'e önderlik yaptı. her yıl gidip beytel'i, gilgal', mispa'yı dolaşı, bu kentlerden israil'i yönetirdi. sonra rama'daki evine döner, israil'i oradan yönetirdi. orada rab'be bir sunak yaptı.

8

samuel yalnızca oulların israil'e önder atadı. beer-eva'da görev yapan ilk olunan ad yael,

ikinci olunun adysa aviya'yd. ama oullar onun yolunda yürümediler. tersine, hak-sz kazanca yönelip rüvet alır, yargda yan tutarlard. bu yüzden israil'in bütün ileri gelenleri toplanp rama'ya, samuel'in yanna vardlar. ona, "bak, sen yalandn" dediler, "oullarn da senin yolunda yürümüyor. imdi, öteki uluslarda oldu gibi, bizi yönetecek bir kral ata." ne var ki, "bizi yönetecek bir kral ata" demeleri samuel'in houna gitmedi. samuel rab'be yakard. rab, samuel'e u karl verdi: "halkn sana bütün söylediklerini dinle. çünkü reddettikleri sen deilsin; krallar olarak beni reddettiler. onlar msr'dan çkardm gündün bu yana bütün yaptkların aynsn sana da yapıyorlar. beni brakp baka ilahlara kulluk ettiler. imdi onlar dinle. ancak onlar açkça uyar ve kendilerine krallk yapacak kiinin onlar nasl yöneteceini söyle." samuel kendisinden kral isteyen halka rab'bin bütün söylediklerini bildirdi: "size krallk yapacak kiinin yönetimi öyle olacak: oulların alp sava arabalarında ve atl birliklerinde görevlendirecek. onun sava arabalarının önünde koacaklar. bazıları biner, bazıları ellier kiilik birliklere komutan atayacak. kimisini topran sürüp ekinini biçmek, kimisini de silahların ve sava arabalarının donatımın yapmak için görevlendirecek. kzlarn triyatç, aç, frnc olmak üzere olacak. seçkin tarlaların, balarnz, zeytinliklerinizi alp hizmetkârlarına verecek. tahllarnzn, üzümünün ondan alp saray görevlileriyle öbür hizmetkârlarına datacak. kadn erkek kölelerinizi, seçkin boalarınz, eeklerinin alp kendi iinde çaltracak. sürülerinizin de ondan olacak. sizler ise onun köleleri olacaksınız. bunlar gerçekleinde, seçtiiniz kral yüzünden feryat edeceksiniz. ama rab o gün size karlk vermeyecek." ne var ki, halk samuel'in sözünü dinlemek istemedi. "hayr, bizi yönetecek bir kral olsun" dediler, "böylece biz de bütün uluslar gibi olacaz. kralmz bizi yönetecek, önümüzden gidip savalarımız sürdürecekt." halkn bütün söylediklerini dinleyen samuel, bunlar rab'be aktard. rab samuel'e, "onların sözünü dinle ve balarna bir kral ata" diye buyurdu. bunun üzerine samuel israilliler'e, "herkes kendi kentine dönsün" dedi.

9

benyamin oymandan afiyah olu bekorat olu seror olu aviel olu ki adnda bir adam vard. benyaminli ki sözü geçen briydi. saul adnda genç, yakkl bir olu vard. israil halk arasında ondan daha yakkls yoktu. boyu herkesten bir ba daha uzundu. bir gün saul'un babas ki'in eekleri kayboldu. ki, olu saul'a, "hizmetkârlardan birini yanna al da git, eekleri ara" dedi. saul efrayim dalk bölgesinden geçip alia toprakların dolat. ama

eekleri bulamadlar. aalim bölgesine geçtiler. eekler orada da yoktu. sonra benyamin bölgesinden geçtiler de, hayvanlar bulamadlar. suf bölgesine varınca, saul yannadaki hizmetkârna, "haydi dönelim! yoksa babam eekleri düünmekten vazgeçip bizim için kaygılanmaya balar" dedi. hizmetkâr, "bak, bu kentte saygn bir tanr adam var" diye karlk verdi, "bütün söyledikleri bir bir yerine geliyor. imdi ona gidelim. belki gideceğimiz yolu o bize gösterir." saul, "gidersek, adama ne götüreceiz?" dedi, "torbalarımızdaki ekmek tükendi. tanr adamna götürecektir bir armaanımız yok. neyimiz kald ki?" hizmetkâr, "bak, bende çeyrek ekelfm* gümü var" diye karlk verdi, "gideceğimiz yolu bize göstermesi için bunu tanr adamna vereceim." -eskiden israil'de biri tanr'ya bir ey sormak istediinde, "haydi, biliciye* gidelim" derdi. çünkü bugün peygamber denilene o zaman bilici denirdi.- saul hizmetkârna, "iyi, haydi gidelim" dedi. böylece tanr adamın yaad kente gittiler. yokutan kente doru çkarlarken, kuyudan su çekmeye giden kzlara karlatlar. onlara, "bilici burada mı?" diye sordular. kzl, "evet, ilerde" diye karlk verdiler, "imdi çabuk davrann. kentimize bugün geldi. çünkü halk bugün tapnma yerinde bir kurban sunacak. kente girer girmez, yemek için tapnma yerine çkmadan önce onu bulacaksınız. kurban o kutsayaca için, kendisi gelmeden halk yemek yemez. çarl olanlar o geldikten sonra yemeye balar. imdi gidin, onu hemen ulursunuz." saul'la hizmetkâr kente gittiler. kente girdiklerinde, tapnma yerine çkmaya hazırlanan samuel onlara doru ilerliyordu. saul gelmeden bir gün önce rab samuel'e unu açklat: "yarn bu saatlerde sana benyamin bölgesinden birini göndereceim. onu halkın israil'in önderi olarak meshedeceksin*. halkm filistliler'in elinden o kurtaracak. halkm durumuna baktm; çünkü haykrlar bana ulat." samuel saul'u görünce, rab, "ite sana sözünü ettiim adam!" dedi, "halkoma önderlik edecek." saul kent kapısında duran samuel'e yaklat. "bilicinin evi nerede, lütfen söyler misin?" dedi. samuel, "bilici benim" diye yanıtladı, "önümden tapnma yerine çkn. bugün benimle birlikte yemek yiyeceksiniz. yarın sabah düündün her eyi sana bildirip seni geri gönderirim. üç gün önce kaybolan eeklerin için kaygılanma. onlar bulundu. israil'in özlemi kime yönelik? sana ve babann ailesine deil mi?" saul u karl verdi: "ben israil oymaklarının en küçü olan benyamin oymandan deil miyim? ait oldum boy da benyamin oymana bal bütün boyların en küçü deil mi? bana neden böyle eyler söylüyorsun?" samuel saul ile hizmetkârın alp yemek odasına götürdü; yaklak otuz çarl arasında ilk sıraya onlara verdi. sonra açya, "sana verdim ve bir kenara ayrıman söyledim pay getir"

dedi. aç budu getirip saul'un önüne koydu. samuel, "ite senin için ayrılan parça, buyur ye!" dedi, "çünkü bunu belirtilen gün çarđm halkla birlikte yemen için sakladm." o gün saul samuel'le yemek yedi. tapnma yerinden kente indikten sonra samuel evinin damnda saul'la konutu. sabah erkenden, afak sök-erken kalktlar. samuel, damdan saul'u çarp, "hazrlan, seni göndereceim" dedi. saul kalktı. samuel'le birlikte dar çktlar. kentin srna yaklarken samuel saul'a, "hizmetkâra önümüzden gitmesini söyle" dedi. hizmetkâr öne geçince, samuel, "ama sen dur" diye ekledi, "sana tanr'nn sözünü bildireceim."

10

sonra samuel ya kabn alp ya saul'un bana döktü. onu öpüp öyle dedi: "rab seni kendi halkna önder olarak meshetti. bugün benden ayrıldıktan sonra benjamin srnda, sel-sah'taki rahel'in mezar yanında iki kiiyle karlaacaksn. sana, 'aramaya çktn eekler bulundu diyecekler, 'baban eekleri düşünmekten vazgeçti, olum için ne yapam diye sizin için kaygılanmaya balad. oradan daha ilerleyip tavor'daki mee aacna varacaksn. orada biri üç olak, biri üç somun ekmek, öbürü de bir tulum arapla tanr'nn huzuruna, beytel'e çıkan üç adamla karlaacaksn. seni selamlayp iki somun ekmek verecekler. sen de kabul edeceksin. sonra filist ordugahn bulunduu givat-elohim'e varacaksn. kente girince, önlerinde çenk, tef, kaval ve lir çalanlarla birlikte peygamberlik ederek tapnma yerinden inen bir peygamber topluluuyla karlaacaksn. rab'bin ruhu senin üzerine güçlü bir biçimde inecek. onlarla birlikte peygamberlikte bulunacak ve baka bir kiiile bürüneceksin. bu belirtiler gerçekle-tiinde, duruma göre gerekeni yap. çünkü tanr seninledir. imdi benden önce gilgal'a git. yakmalk sunular* sunmak ve esenlik kurbanların kesmek için ben de yanna geleceim. ancak, ben yanna gelip ne yapacan bildirene dek yedi gün beklemen gerekecek." saul, samuel'in yanndan ayrılmak üzere ona srtn döner dönmez, tanr ona baka bir kii-lik verdi. o gün bütün bu belirtiler gerçekle-ti. giva'ya varncsa, saul'u bir peygamber topluluu karladı. tanr'nn ruhu güçlü bir biçimde üzerine indi ve saul onlarla birlikte peygamberlikte bulunmaya balad. onu önce-den tanyanların hepsi, peygamberlerle birlikte peygamberlikte bulunduunu görünce, birbirlerine, "ne oldu ki oluna? saul da m peygamber oldu?" diye sordular. orada oturanlardan biri, "ya onların babas kim?" dedi. ite, "saul da m peygamber oldu?" sözü buradan gelir. saul peygamberlikte bulunduktan sonra tapnma yerine çkt. amcas, saul ile hizmetkârna, "nerede kaldnz?" diye sordu. saul, "eekleri arıyorduk" diye karlık

verdi, "onlar bulamayncsa, samuel'e gittik." amcas, "samuel sana neler söyledi, lütfen bana da anlat" dedi. saul, "eeklerin bulunduunu bize açkça bildirdi" diye yanıtladı. ama samuel'in krallkla ilgili sözlerini amcasna açkalamadı. sonra samuel, israil halkn mispa'da rab için bir araya getirip öyle dedi: "israil'in tanrs rab diyor ki, 'ben israilililer'i msr'dan çkardm. msrlılar'n ve size bask yapan bütün krallklarn elinden sizi kurtardım. (ama siz bugün bütün zorluk ve skntlarınzdan sizi kurtaran tanr'nz'a srt çevirdiniz ve, 'hayr, bize bir kral ata dediniz. imdi rab'bin önünde oymak oymak, boy boy dizilin." samuel bütün israil oymakların bir bir öne çkardı. bunlardan benjamin oyma kurayla seçildi. sonra benjamin oyman boy boy öne çardı. matri'nin boyu seçildi. en sonunda da matri boyundan ki olu saul seçildi. onu aradılarsa da bulamadılar. yine rab'be, "o daha buraya gelmedi mi?" diye sordular. rab de, "o burada, eyalarn arasında saklanıyor" dedi. bunun üzerine koup saul'u oradan getirdiler. saul halkn arasına geldi. boyu hepsinden bir ba uzundu. samuel halka, "rab'bin seçti adam görüyor musunuz?" dedi, "bütün halkn arasında bir benzeri yok." bunun üzerine halk, "yaasn kral!" diye bard. samuel kralln ilkelerini halka açkladı. bunlar kitap haline getirip rab'bin önüne koydu. sonra herkesi evine gönderdi. saul da giva'ya, kendi evine döndü. tanr'nn isteklendirdii yiitler ona elik ettiler. ama baz kötü kiiler, "o bizi nasl kurtarabilir?" diyerek saul'u küçümsediler ve ona armaan vermediler. saul ise buna aldrmad.

11

ammon kral naha yave-gilat üzerine yürüyüp kenti kuatt. bütün yaveliler, naha'a, "biz-imle bir antlama yap, sana kulluk ederiz" dediler. ama ammonlu naha, "ancak bir koulla sizinle antlama yaparm" diye karlık verdi, "bütün israil halkn küçük düürmek için her birinizin sa gözünü oyup çkaracam." yave kenti'nin ileri gelenleri ona, "israil'in her bölgesine ulaklar göndermemiz için bize yedi günlük bir süre tan" dediler, "eer bizi kurtaracak kimse çkmazsa o zaman sana teslim oluruz." ulaklar saul'un yaad giva kenti'ne gelip olanlar halka bildirince, herkes hçkra hçkra alamaaya baladı. tam o srada saul, öküzlerinin ardnda, tarladan dönüyordu. "halka ne oldu? neden böyle alyorlar?" diye sordu. yaveliler'in söylediklerini ona anlattılar. saul bu sözleri duyunca, tanr'nn ruhu güçlü bir biçimde onun üzerine indi. saul çok öfkelen-di. bir çift öküz alp parçaladı. ulaklar aracıyla israil'in her bölgesine bu parçalar gönderip öyle dedi: "saul ile samuel'in ardınca gelmeyen herkesin ökü-zlerine de ayn ey yaplacaktr." halk rab ko-

rkusuyla sarsıldı ve tek beden halinde yola çıktı. saul onlar bezek'te topladı. israil halk üç yüz bin, yahudalılar ise otuz bin kişiydi. oraya gelen yaveli ulaklara şöyle dediler: "yave-gilat halkına, 'yarn öleye doru kurtarılacak-sınız deyin.'" ulaklar gidip bu haberi iletince yaveliler sevindi. ammonlular'a, "yarn size teslim olamaz" dediler, "bize ne diler-seniz yapn." ertesi gün saul adamların üç bölüye ayırd. adamlar sabah nöbetinde ammonlular'ın ordugahına girdi. krm günün en sıcak zamana dek sürdü. sa kalanlar daldı; iki kişi bile bir arada kalmadı. bundan sonra halk samuel'e, "saul mu bize kral-lık yapacak? diyenler kimdi? getirin onlar, öldürelim" dedi. ama saul, "bugün hiç kimse öldürülmeyecek" diye yanıtladı, "çünkü rab bugün israil halkına kurtuluş verdi." samuel halka, "haydi, gilgal'a gidip orada kral-ı yeniden onaylayalım" dedi. böylece bütün halk gilgal'a gidip rab'bin önünde saul'un kral olduğunu onayladı. orada, rab'bin önünde esenlik kurbanları kestiler; saul da bütün israilîliler de büyük bir sevinç yaadılar.

12

bundan sonra samuel israil halkına şöyle dedi: "bana söylediniz her eye kulak verdim: size bir kral atadım. şimdi size önderlik yapan bir kralınız var. bense yalandım, saçm aardım. oulların da sizlerle birlikte. gençli-mden bu güne dek size önderlik yaptım. ite karnızda duruyorum. hanginizin öküzünü al-dım? kimin eene el koydum? kimi dolandırdım? kime bask yaptım? göz yum-mak için kimden rüvet al-dım? rab'bin ve o'nun meshettiğinin* önünde bana kar tank-lık edin de size karlı vereyim." halk, "bizi dolandırmadın" diye karlık verdi, "bize bask da yapmadın. kimsenin elinden hiçbir ey almadın." samuel, "bana kar bir ey bula-madınza bugün hem rab, hem de o'nun meshettiği kral tankr" dedi. "evet, tankr" dediler. samuel konuşmasını şöyle sürdürdü: "musa ile harun'u görevlendiren, atalarınz msr'dan çıkaran rab'dir. şimdi burada du-run, rab'bin önünde, o'nun sizi ve atalarınz tekrar tekrar nasl kurtardına dair kantarlar göstereyim size. "yakup msr'a gittikten sonra, atalarınz rab'be yakardı. o da ata-larınız msr'dan çıkarp burada yerlemelerini salayan musa ile harun'u gönderdi. ama atalarınz tanrılar rab'bi unuttular. bu yüz-den rab onları hasor ordusunun komutan sis-er'a'nın, filistlilerin ve moav kral'ının eline teslim etti. bunlar atalarınıza kar savatlar. atalarınz rab'be, 'günah iledik; rab'bi brakp baal'n* ve atoret'in* putlarına kulluk et-tik. ama şimdi bizi dümanlarımızın elinden kurtar, sana kulluk edeceğiz diye seslendiler. rab de yerubbaal', bedan', yiftah' ve ben samuel'i gönderdi. güvenlik içinde yaamanız

için sizi saran dümanlarımızın elinden kur-tardı. "ama siz ammon kralı naha'n üzerine yürüttüğünü görünce, tanrınız rab kralınız oldu halde bana, 'hayr, bize bir kral önderlik yapacak dediniz. ite seçtiniz, dilediğiniz kral! evet, rab size bir kral verdi. eer rab'den korkar, o'na kulluk ederseniz, o'nun sözünü dinleyip buyruklarına kar gelmez-seniz, hem siz hem de önderiniz olacak kral tanrınız rab'bin ardına giderseniz, ne âlâ! ama rab'bin sözünü dinlemez, buyruklarına kar gelirsiniz, rab kralınız cezalandır-dı gibi sizi de cezalandıraraktr. "şimdi olduunuz yerde durun ve rab'bin gözlerinizin önünde ya-paca u olaanüstü olay görün. bugün buday biçme zamanı değil mi? gövü gürletsin, ya-mur yadsın diye rab'be yalvaracağım. böylece bir kral istemekle yaptığınız kötülüğün rab'bin gözünde ne denli büyük olduğunu içine an-layacaksınız." samuel rab'be yalvardı ve rab o gün gövü gürletti, yamur yadırdı. halk rab'den de samuel'den de çok korktu. bunun üzerine samuel'e, "yok olmayalım diye, biz kulların için tanrınız rab'be yakar" dediler, "çünkü bütün günahlarımızı kendimize bir kral istemek kötülüğünü de ekledik." samuel halka, "korkmayın" dedi, "siz bu büyük kötülüğü yaptınız, ama yine de rab'bin ardına gitmek-ten vazgeçmeyin; tersine, bütün yüreğinizle rab'be kulluk edin. kimseyi kurtaramayan yararsız putların ardına gitmeyin; çünkü on-lar deersizdir. rab görkemli adının hatrına halkın brakmayacak. çünkü sizi kendi halk klmaktan honut kald. bana gelince, sizin için rab'be yalvarmaktan vazgeçip o'na kar günah işlemek benden uzak olsun! ancak size iyi ve doru yolu öğreteceim. yalnız rab'den kor-kun, o'na balkla ve bütün yüreğinizle kul-luk edin. o'nun sizler için ne görkemli iler yaptığını bir düşünün! ama kötülük yapmay sürdürürseniz, hem siz yok olacaksınız, hem de kralınız."

13

saul israil'de iki yıl krallık yaptıktan sonra halktan üç bin kişi seçti. bunlardan iki binini mikmas ve beytel'in dalk bölgesinde yanna aldı. binini de benyamın oymana ait giva kenti'nde yonatan'ın yanna brakt. halktan geri kalanları evlerine gönderdi. yonatan giva'daki filist birliğini yendi. filistliler bunu duydu. saul, bütün ülkede boru çaldırarak, "ibranlılar bu haberi duysun" dedi. böylece israilîlilerin hepsi saul'un filist birliğini yendiğini ve filistlilerin israilîliler'den irendiğini duydu. bunun üzerine halk gil-gal'da saul'un çevresinde toplandı. filistliler israilîliler'le savamak üzere toplandılar. otuz bin sava abas, alt bin atlı asker ve kıy-lardaki kum kadar kalabalk bir orduya sahip-tiler. gidip beytaven'in dousundaki mik-mas'ta ordugah kurdular. durumlarını

tehlikeli olduunu ve askerlerinin sktrldn gören israilililer, maaralarda, çallklarda, kay-aklarda, çukurlarda, sarnçlarda gizlendiler. baz ibraniler de eria ırma'ndan gad ve gilat bölgesine geçti. ama saul daha gilgal'dayd. bütün askerler onu titireyerek izliyordu. saul, samuel tarafından belirlenen süreye uyarak, yedi gün bekledi. ama samuel gilgal'a gelmeyince, halk saul'un yandan dalmaya balad. saul, "yakkalk sunular* ve esenlik sunularn* bana getirin" dedi. sonra yakkalk sunuyu sundu. saul yakkalk sununun sunul-masn bitirir bitirmez samuel geldi. saul se-lamlamak için onu karlamaya çkt. samuel, "ne yaptn?" diye sordu. saul, "halk yanm-dan dalyordu" diye karl verdi, "sen de be-lirlenen gün gelmedin. üstelik filistliler mik-mas'ta toplandı. bunlar görünce, 'imdi fil-istliler gilgal'da üzerime yürüyecek; oysa ben rab'bin yardmn dilememitim diye düündüm. bu nedenle, yakkalk sunuyu sunma gereklil-iini duydum." samuel, "aklszca davranrn" dedi, "tanrn rab'bin sana verdi buyrua uy-madn; yoksa, rab israil üzerinde senin kral-ın sonsuza dek sürmesini salayacaktır. ama artk kralln sürmeyecek. rab kendi gönlüne uygun birini arayıp onu kendi halkna önder olarak atamaya kararlı. çünkü sen rab'bin buyruunu tutmadn." bundan sonra samuel gilgal'dan ayrılarak benyaminoullar'nn giva mas'tıne gitti. saul yanında kalan halk sayd; yaklak alt yüz kiıydı. saul, olu yonatan ve yanlarındaki halk benyaminoullar'nn böl-gesindeki giva'da kalyorlard. filistliler ise mikmas'ta ordugah kurmulard. akncılar üç koldan filistliler'in ordugahından çktılar. kol-lardan biri ual bölgesindeki ofra'ya, biri beythoron'a, öbürü ise çöle, sevoyim va-disi'ne bakan snra doru ilerledi. bütün israil ülkesinde bir tek demirci yoktu. filistliler, "ibraniler klç, mızrak yapmasn" demilerdi. bu nedenle bütün israililer saban demir-lerini, kazma, balta ve orakların biletmek için filistliler'e gitmek zorundaydılar. saban demiriyle kazmann bileme fiyat, ekelin üçte ikisi kadard. beller, baltalar, üvendireler için istenilen fiyat ise ekelin üçte biriydi. ite bu yüzden, sava srasında saul ile yonatan dnda, yanlarındaki hiç kimsenin elinde klç, mızrak yoktu. o sırada filistliler'in bir kolu mikmas geçidi'ne çkmt.

14

bir gün saul olu yonatan, silahn tayan genç hizmetkârna, "gel, kar taraftaki fil-ist ordugahna geçelim" dedi. ama bunu babasına haber vermedi. saul, giva kenti yakındaki migron'da bir nar aacnn altında oturmaktayd. yanında alt yüz kadar asker vard. efod* giymi olan ahiya da aralarn-dayd. ahiya ilo'da rab'bin kâhini olan eli olu pinehas olu ikavot'un erkek kardei

ahituv'un oluydu. halk yonatan'n gittiini farketmemiti. yonatan'n filist ordugahna ulamak için geçmeyi tasarlad geçidin her iki yanında iki sivri kaya vard; birine boses, öbürüne sene denirdi. kayalar-dan biri kuzeyde mikmas'a, öbürü güneyde giva'ya bakard. yonatan silahn tayan genç hizmetkârna, "gel, u sünnetsizlerin* ordugahna gidelim" dedi, "belki rab bizim için bir eyler yapar. çünkü gerek çok-lukta, gerekse azlıkta rab'bin zafere ula-tr-masna engel yoktur." silahn tayan genç, "ne düünüyorsan öyle yap" diye yanıtlad, "haydi yürü! düündün her eyde senin-leyim." yonatan, "bu adamlara gidelim, bizi görsünler" dedi, "eer bize, 'yanınza ge-lene dek bekleyin derlerse, olduumuz yerde kalrız, gitmeyiz. ama, 'yanınza gelin der-lerse, gideriz. çünkü bu, rab'bin filistliler'i elimize teslim ettiine ilikin bir belirti ola-cak bizim için." böylece ikisi de filistliler'in askerlerine göründüler. filistliler, "bakn! ibraniler gizlendikleri çukurlardan çkmaya balyor!" dediler. sonra yonatan'la silahn tayan gence, "buraya, yanınıza gelin, size bir ey söyleyeceiz" diye seslendiler. bunun üzerine yonatan silahn tayan, "ardmdan gel" dedi, "rab onlar israilililer'in eline teslim etti." yonatan elleriyle ayakların kullanarak yukarı trmand; silahn tayan genç de onu izledi. yonatan filistliler'i yenilgiye uratt. silahn tayan genç de onu izliyor ve filistliler'i öldürüyordu. yonatan'la silahn tayan genç bu ilk saldrda iki dönümlük bir alanda yirmi kadar asker öldürdüler. ordugahta ve kr-sal alanda bütün filist halk arasında de-het hüküm sürüyordu. askerlerle akncılar bile titriyordu. derken yer sarıld; sanki tanr'dan gelen bir titremeydi bu. benyamin topraklarındaki giva kenti'nde saul'un nö-betçileri büyük bir kalabalık oraya buraya daldn gördüler. bunun üzerine saul yan-nadaki adamlara, "yoklama yapn da aramızdan kimin ayrıldn görün" dedi. yoklama yapıncı yonatan'la silahn tayan gencin orada ol-madn anladılar. saul ahiya'ya, "tanr'nn sand'n getir" dedi. o sırada tanr'nn sand israil halkındayd. saul kâhinle konuırken, filistliler'in ordugahındaki kargaa da giderek artmaktayd. bunun üzerine saul kâhine, "elini çek" dedi. saul'la yanındaki askerlerin tümü toplanp sava alanna gittiler. orada büyük bir kargaa vard. herkes birbirine klç çekiyordu. daha önce filistliler'in yanında yer alp onların ordugahna katlan ibraniler bile saf deitirerek saul'la yonatan'n yan-naki israil birliklerine katıldılar. efrayim dalk bölgesinde gizlenen israililer de filistliler'in kaçın duyunca onlar sava alanında kovala-maya baladılar. böylece rab israil'i o gün zafere ulatrd. sava beytaven'in ötesine dek yayld. o gün israililer bitkindi. çünkü saul, "ben dümanlarımdan üç alncaya kadar,

akama dek kim yemek yerse lanetli olsun!" diye halka ant içirmitti. bu yüzden de kimse bir ey yememiti. derken, her yan bal dolu bir ormana vardılar. askerler ormana girince, toprakta akan ballar gördüler. ne var ki, içtikleri anttan korktuklar için hiçbir bala dokunmad. (yonatan babasının halka ant içirdiğini duymamıştı. elindeki denei uzatıp ucunu bal gümesine batırdı. biraz bal tadarak tatmaz gözleri parladı. bunun üzerine oradakilerden biri yonatan'a, "babam askerlere, 'bugün kim yemek yerse lanetli olsun diye ant içirdi" dedi, "askerlerin bitkin dümesi de bundan." yonatan, "babam halka sknt verdi" diye yanıtladı, "bakn, bu baldan biraz tadınca gözlerim nasıl da parladı! bugün halk düşmanlarından yamalak yiyeceklerden özgürce yeseydi, çok daha iyi olurdu! o zaman filistlilerin yenilgisi de daha ar olmaz mıydı?" o gün israililer, filistlileri mikmas'tan ayalon'a kadar yenilgiye uğattılar. ama israil askerleri o kadar bitkin ki, yamalaklar mallara saldırdılar; davarlar, srlar, buzalar yakaladıkları gibi hemen oracıkta kesip kann aktmadan yediler. durumu saul'a bildirerek, "bak, askerlerin kanlı eti yemekle rab'be kar günah iliyor!" dediler. bunun üzerine saul, "hainlik ettiniz!" dedi, "hemen büyük bir ta yuvarlayın bana." sonra ekledi: "halkın arasına varp herkesin öküzünü, koyununu bana getirmesini söyleyin. onlar burada kesip yesinler. eti kanyla birlikte yiyerek rab'be kar günah ilemeyin." o gece herkes öküzünü getirip orada kesti. o sırada saul rab'be bir sunak yaptı. rab'be yaptığı ilk sunaktı bu. saul adamlarına, "haydi, bu gece filistlilerin saldıralım" dedi, "tan aarnıca dek malların yamalayalım, onlardan bir tekini bile sakıbramayalım." adamlar, "sence uygun olan neyse onu yap" diye karlık verdiler. ama kâhin, "burada tanrıya danalım" dedi. bunun üzerine saul tanrı'ya, "filistlilerin saldırmaya gideyim mi? onlar israililerin eline teslim edecek misin?" diye sordu. ama tanrı o gün yanıtlı vermedi. bunun için saul, "ey halkın önderleri! buraya yaklaş da bugün ilenen bu günahın nasıl ilendiğini ortaya çıkartalım" dedi, "israil'i kurtaran yaayan rab'bin adıyla derim ki, bu günaha yol açan olum yonatan bile olsa kesinlikle öldürülecektir." ama kimse bir ey söylemedi. bunun üzerine saul halka, "siz bir yanda durun, olum yonatan'la ben öbür yanda duracağım" dedi. halk, "sence uygun olan neyse onu yap" diye karlık verdi. saul israil'in tanrısı rab'be, "bana doru yanıtlı ver" dedi. kura yonatan'la saul'a düttü, halk akladı. saul bu kez, "benimle olum yonatan arasında kura çekin" dedi. kura yonatan'a düttü. bunun üzerine saul yonatan'a, "söyle bana, ne yaptın?" diye sordu. saul, "yonatan, eer seni öldürtmezsem, tanrı bana aynsın, hatta daha kötüsünü yapmış!" dedi. ama halk saul'a, "is-

rail'i bu büyük zafere ulatıran yonatan'ı mı öldürteceksin?" dedi, "asla! yaayan rab'bin adıyla deriz ki, saçının bir teline bile zarar gelmeyecektir. çünkü bugün o ne yaptıysa tanrı'nın yardımıyla yaptı." böylece halk yonatan'ı öldürmekten kurtardı. bundan sonra saul filistlileri kovalamaktan vazgeçti. filistliler de yerlerine döndüler. saul israil'e kral atandıktan sonra, her yandaki düşmanlara -moav, ammon, edom halkları, sova kralları ve filistlilerin- karı savattı. gittiği her yerde zafer kazandı. yitçe savaarak amaleklileri yenilgiye uğattı, israilileri düşman yamasından kurtardı. saul'un oulları yonatan, yivi ve malkiua idi. iki kızından büyüünün adı merav, küçüünün adı mikal'dı. kars, ahimaas'ın kız ahinoam'dı. ordusunun bakomutanı amcası ner olu avner'di. saul'un babası ki'le avner'in babası ner, aviel'in oullarıydı. saul yaam boyunca filistlilerle kıyasıya savattı. nerede yit, güçlü birini görse kendi ordusuna kattı.

15

samuel saul'a şöyle dedi: "rab seni kendi halk israil'in kralı olarak meshetmek* için beni gönderdi. imdi rab'bin sözlerine kulak ver. her eye egemen rab diyor ki, 'israililerin yaptığı kötülükten ötürü amaleklileri cezalandıracam. çünkü msr'dan çıkan israililerin karı koydular. imdi git, amaleklilerin saldı. onlara ait her eyi tümüyle yok et, hiçbir eyi esirgeme. kadın erkek, çocuk, çocuk, öküz, koyun, deve, eek hepsini öldür." bunun üzerine saul askerlerini toplayıp telaim kenti'nde saydı. iki yüz bin yaya askerini yansra yahudallar'dan da on bin kii vardı. saul amalek kenti'ne varp vadide pusu kurdu. sonra kenilere u uyandı gönderdi: "haydi gidin, amaleklilerin brakın; öyle ki, sizi de onlarla birlikte yok etmeyeyim. çünkü siz msr'dan çıkan israil halkına iyilik ettiniz." bunun üzerine kenililer amalekliler'den ayrıldılar. saul havila'dan msr'n dousundaki ur'a dek amaleklilerin yenilgiye uğattı. amalek kralı akag'ı sa olarak yakaladı. halkın tümünü de kıktan geçirdi. ne var ki, saul ile adamlar akag'ı ve en iyiyi koyunlar, srlar, besili danalar, kuzular -iyi olan ne varsa hepsini- esirgедiler. bunları tümüyle yok etmek istemediler. ancak deersiz ve zaıf ne varsa hepsini yok ettiler. rab samuel'e öyle seslendi: "saul'u kral yaptıma pımanım. beni izlemekten vazgeçti. buyruklarım yerine getirmedi." samuel öfkeleni ve bütün geceyi rab'be yakarmakla geçirdi. ertesi sabah samuel saul'la görüşmek için erkenden kalktı. saul'un karmel kenti'ne gittiğini, orada kendisine bir ant diktikten sonra aa inip gilgal'a döndüğünü öğrendi. saul kendisine gelen samuel'e, "rab seni kutsasın! ben rab'bin buyruğunu yerine getirdim" dedi.

samuel, "öyleyse nedir kulama gelen bu koyun melekesi? nedir bu duyduğum sr böürmesi?" diye sordu. saul öyle yantlad: "halk bunlar amalekliler'den getirdi. tanrın rab'be kurban sunmak üzere davarların, sraların en iyilerini esirgediler. ama geri kalanlar tümüyle yok ettik." samuel, "dur da bu gece rab'bin bana neler söylediğini sana bildireyim" dedi. saul, "söyle" diye karlık verdi. samuel konumasan öyle sürdürdü: "kendini önemsiz saydın halde, sen israil oymakların önderi olmadın mı? rab seni israil'e kral meshetti. rab seni bir görevi gönderip, 'git, o günahl amalekliler'i tümüyle yok et; hepsini ortadan kaldırmaya dek onlarla sava dedi. öyleyse neden rab'bin sözüne kulak asmadın? neden yamalananan mallara saldıracak rab'bin gözünde kötü olan yaptın?" saul, "ama ben rab'bin sözüne kulak verdim!" diye yantlad, "rab'bin beni gönderdi yere gittim. amalekliler'i tümüyle yok ettim, amalek kral agak' da buraya getirdim. ne var ki askerler, gilgal'da tanrın rab'be kurban sunmak üzere yamalanmam baz mallar, yok edilmeye adanmış en iyi davarlarla sralar aldılar." samuel öyle karlık verdi: "rab kendi sözünün dinlenmesinden holand kadar yakmalk sunulardan*, kurbanlardan holanır mı? ite söz dinlemek kurbandan, sözü önemsemek de koçları yalardan daha iyidir. çünkü bakaldırma, falcılık kadar günahtr ve dikballık, putperestlik kadar kötüdür. sen rab'bin buyruğunu reddettiğin için, rab de senin kral olman reddetti." bunun üzerine saul, "günah iledim! evet, rab'bin buyruğunu da, senin sözlerini de çinedim" dedi, "halktan korktuum için onların sözünü dinledim. ama imdi yalavarm, günahım bala ve benimle birlikte dön ki, rab'be tapmayım." samuel, "seninle dönmem" dedi, "çünkü sen rab'bin buyruğunu reddettin, rab de israil kral olman reddetti!" samuel dönüp gitmeye davranınca, saul onun cüppesinin eteini tuttu. cüppe yırtıldı. samuel, "bugün rab israil krall'n elinden ald ve senden daha iyi birine verdi" dedi, "israil'in yüce tanrısı yalan söylemez, düşüncesini de deitirmez. çünkü o insan deil ki, düşüncesini deitirsin." saul, "günah iledim!" dedi, "ama ne olur halkın ileri gelenleri ve israililer karşında beni onurlandır. tanrın rab'be tapmam için benimle dön." böylece samuel saul'a birlikte geri döndü ve saul rab'be tapdı. samuel, "amalek kral agak' bana getirin" diye buyurdu. agak güvenle geldi. çünkü, "ölüm tehlikesi kesinlikle geçti" diye düşünüyordu. ama samuel, "klcn kadınlar nasl çocuksuz braktysa senin annen de kadınlar arasında çocuksuz braklacak" diyerek agak' gilgal'da rab'bin önünde klçla parçaladı. samuel rama'ya, saul da giva'daki evine gitti. samuel ölümüne dek saul'u bir daha görmediyse de, onun için

üzüldü. rab de saul'u israil kral yaptına pımandı.

16

rab samuel'e, "ben saul'un israil kral olmasını reddettim diye sen daha ne zamana dek onun için üzüleceksin?" dedi, "ya boynuzunu yala doldurup yola çık. seni beytlehemli iay'n evine gönderiyorum. çünkü onun oullarından birini kral seçtim." samuel, "nasıl gidebilirim? saul bunu duyarsa beni öldürür!" dedi. rab öyle yantlad: "yanna bir düve al ve, 'rab'be kurban sunmak için geldim de. iay' kurban törenine çağ. o zaman ne yapman gerektiğini ben sana bildireceim. sana belirteceim kiyyi benim adma kral olarak meshedeceksin*." samuel rab'bin sözüne uyarak beytlehem kenti'ne gitti. kentin ileri gelenleri onu titreyerek karladılar ve, "bar için mi geldin?" diye sordular. samuel, "evet, bar için" diye yantlad, "rab'be kurban sunmaya geldim. kendinizi kutsayın benimle birlikte kurban törenine gelin." sonra iay ile oulları kutsayın kurban törenine çağdı. iay ile oullar gelince samuel eliyav' gördü ve, "gerçekten rab'bin önünde duran bu adam o'nun meshettii kiidir" diye düündü. ama rab samuel'e, "onun yakkl ve uzun boylu olduuna bakma" dedi, "ben onu reddettim. çünkü rab insanın gördüğü gibi görmez; insan d görünür, rab ise yürece bakar." iay, olu avinadav' çarp samuel'in önünden geçirdi. ama samuel, "rab bunu da seçmedi" dedi. bunun üzerine iay amma'y da geçirdi. samuel yine, "rab bunu da seçmedi" dedi. böylece iay yedi olunu da samuel'in önünden geçirdi. ama samuel, "rab bunlardan hiçbirini seçmedi" dedi. sonra iay'a, "oulların hepsi bunlar mı?" diye sordu. iay, "bir de en küçüü var" dedi, "sürüyü güdüyor." samuel, "birini gönder de onu getirsin" dedi, "o buraya gelmeden yemeye oturmayacak." iay birini gönderip olunu getirtti. çocuk kzl saçlı, yakkl, gözleri prl prl bir delikanlyd. rab samuel'e, "kalk, onu meshet. seçtiğin kii odur" dedi. samuel ya boynuzunu alp kardelerinin önünde çocuğu meshetti. o günden balayarak rab'bin ruhu davut'un üzerine güçlü bir biçimde indi. bundan sonra samuel kalkp rama'ya döndü. bu sralarda rab'bin ruhu saul'dan ayrılmıştı. rab'bin gönderdiği kötü ruh saul'ın sknti çektiyordu. hizmetkârlar saul'a, "bak, tanrın gönderdiği kötü bir ruh sana sknti çektiyor" dediler, "efendimiz, biz hizmetkârlarına buyruk ver, iyi lir çalan birini bulalım. öyle ki, tanrın gönderdiği kötü ruh üzerine gelince, o lir çalar, sen de rahatlırsın." saul hizmetkârlarına, "iyi lir çalan birini bulup bana getirin" diye buyurdu. hizmetkârlardan biri, "beytlehemli iay'n oullarından birini gördüm" dedi, "iyi lir çalar. üst-

lik yürekli, güçlü bir savaçdır; akllca konuur, yakkldr. rab de onunladr." bunun üzerine saul iay'a ulaklar göndererek, "sürüyü güden olun davut'u bana gönder" dedi. iay ekmek yüklü bir eek, bir tulum arap, bir de olak alp olu davut'la birlikte saul'a gönderdi. davut saul'un yanna varp onun hizmetine girdi. saul davut'u çok sevdi ve ona silahları tama görevini verdi. saul iay'a u haberi gönderdi: "izin ver de davut hizmetimde kalsın; ondan honodum." o günden sonra, tanr'ın gönderdii kötü ruh ne zaman saul'un üzerine gelse, davut liri alp çalar, saul rahatlayp kendine gelirdi. kötü ruh da ondan uzaklard.

17

savamak üzere orduların bir araya getiren filistliler, yahuda'nın soko kenti'nde toplandılar. soko ile azeka kenti arasındaki efes-dammim'de ordugah kurdular. saul ile israililer de toplandılar. ela vadisi'nde ordugah kurup filistliler'e kar sava düzeni aldılar. filistliler tepenin bir yanında, israililer de kar tepede yerlerini ald. aralarında vadi vardı. filist ordugahından gatl golyat adında usta bir dövücü ortaya çıktı. boyu alt arn bir kart. bana tunç* mifer takm, pullu bir zrh kuanmt. tunç zrh'n arl be bin ekeldi. baldrılar zrhlarla korunmutu. omuzları arasında tunç bir pala asıldı. mızran sap dokumac tezgahın sr gibiydi. mızran demir bann arl alt yüz ekeldi. golyat'n önüsra kalkann tayan bir adam yürüyordu. golyat durup israil ordusuna, "neden sava düzeni aldınız?" diye haykırdı, "ben filistli'yim, sizse saul'un kölelerisiniz. aranızdan karma çıkacak birini seçin. dövüte beni yenip öldürebilirse, biz sizin köleniz olunuz. ama ben üstün gelip onu yok edebilirsem, siz bizim kölemiz olur, bize kuluk edersiniz." filistli golyat konumasın öyle sürdürdü: "bugün israil ordusuna meydan okuyorum! benimle dövücek birini çkarn karmal!" filistli'nin bu sözlerini duyunca, saul da israililer de çok korkup dehet içinde kaldılar. davut yahuda'nın beytlehem kenti'nden efratl iay adında bir adamın oğluydu. iay'n sekiş olu vardı. saul'un krall döneminde iay'n ya oldukça ilerlemişti. iay'n üç büyük olu saul'la birlikte savaa katılmıştı. savaa giden en büyük olunun ad eliyav, ikincisinin ad avinadav, üçüncüsünün adysa amma'y'd. davut en küçükleriydi. üç büyük olu saul'un yanındaydı. davut ise babasının sürüsüne bakmak için saul'un yanından ayrılp beytlehem'e gider gelirdi. filistli golyat krk gün boyunca sabah akam ortaya çıkıp meydan okudu. bir gün iay, olu davut'a öyle dedi: "kardelerin için in kavırlımı bir efa budayla on tohum ekmei al, çabucak ordugaha, kardelerinin yanna git. u on parça peyniri de birlik komutanna götür. kardelerinin ne

durumda olduunu ören ve iyi olduklarına ilkin bir belirti getir. kardelerin saul ve öbür israililer'le birlikte ela vadisi'nde filistliler'e kar savayorlar." ertesi sabah davut erkenden kalktı. sürüyü bir çobana brakt. iay'n buyurdu gibi erza alp yola koyuldu. ordugaha vard sırada askerler sava naraları atarak sava düzenine giriyorlardı. israililer'le filistliler kar karyasava düzeni almışlardı. davut getirdiklerini levazım görevlisine brakıp cepheye kotu; kardelerinin yanna varp onları selamladı. davut onlarla konuırken, gatl filistli, golyat adındaki dövücü filist cephesinden ileri çıkarak daha önce yaptı gibi meydan okudu. davut bunu duydu. israililer golyat' görünce büyük korkuyla önünden kaçtılar. birbirlerine, "israil'e meydan okumak için ortaya çıkan u adam görüyorsunuz ya!" diyorlardı, "kral onu öldürene büyük bir armaan yansra kızı da verecek. babasının ailesini de israil'e vergi ödemekten muaf tutacak." davut yandıakilerle, "bu filistli'yi öldürüp israil'den bu utanca kaldracak ki'ye ne verilecek?" diye sordu, "bu sünetsiz* filistli kim oluyor da yaayan tanr'ın ordusuna meydan okuyor?" adamlar daha önce verilmiş olan söz göre golyat' öldürecek ki'ye neler verileceğini anlattılar. aabeyi eliyav davut'un adamlarla konutunu duyunca öfkelenmişti. "ne iin var burada?" dedi, "çöldeki üç be koyunu kime braktı? ne kadar kendini beğenmiş ve ne kadar kötü yürekli olduunu biliyorum. sadece sava görmeye geldin." davut, "ne yaptım ki?" dedi, "bir soru sordum, o kadar." sonra baka birine dönüp aynı soruyu sordu. adamlar öncekine benzer bir yanı verdiler. davut'un söylediklerini duyanlar saul'a ilettiler. saul onu çağırttı. davut saul'a, "bu filistli yüzünden kime yılmış! ben kulun gidip onunla dövüreceğim!" dedi. saul, "sen bu filistli'yle dövümezsin" dedi, "çünkü daha gençsin, o ise gençlinden beri savaçdır." ama davut, "kulun babasının sürüsünü güder" diye karlık verdi, "bir aslan ya da ay gelip sürüden bir kuzu kaçınca, peinden gidip ona saldırm, kuzuyu azından kurtarm. eer aslan ya da ay üzerine gelirse, boazından tuttuğum gibi vurur öldürürüm. kulun, aslan da ay da öldürmüştür. bu sünetsiz filistli de onlar gibi olacak. çünkü yaayan tanr'ın ordusuna meydan okudu. beni aslanın, aynı pençesinden kurtaran rab, bu filistli'nin elinden de kurtaracaktır." saul, "öyleyse git, rab seninle birlikte olsun" dedi. sonra kendi giysilerini davut'a verdi; bana tunç mifer takt, ona bir zrh giydirdi. davut giysilerinin üzerine klcn kuanıp yürümeye çıktı. çünkü bu giysilerle alk deildi. saul'a, "bunlarla yürüyemiyorum" dedi, "çünkü alk deilim." sonra giysileri üzerinden çıkardı. deneini alı dereden be çaklı ta seçti. bunlar çoban daarcının cebine koyduktan sonra sapann alp filistli golyat'a

doru ilerledi. filistli de, önünde kalkan taycs, davut'a doru ilerliyordu. davut'u tepeden trnaa süzdü. kzl saçl, yakkl bir genç oldu için onu küçümsedi. "ben köpek miyim ki, üzerime denekle geliyorsun?" diyerek kendi ilahların adıyla davut'u lanetledi. "bana gelsene! bedenini gökteki kulara ve krdeki hayvanlara yem edeceğim!" dedi. davut, "sen kılça, mızrakla, palayla üzerime geliyorsun" diye karlk verdi. "bense meydan okuduunu israil ordusunun tanrs, her eye egemen rab'bin adıyla senin üzerine geliyorum. bugün rab seni elime teslim edecek. seni vurup ban gövdenen ayıracam. bugün filistli askerlerin lelerini gökteki kularla yerdeki hayvanlara yem edeceğim. böylece bütün dünya israil'de tanr'nn var olduğunu anlayacak. bütün bu topluluk rab'bin kılça, mızrakla kurtarmadn anlayacak. çünkü sava zaten rab'bindir! o sizi elimize teslim edecek." golyat saldrmak amacıyla davut'a doru ilerledi. davut da onunla dövmeğe üzere hemen filist cephesine doru kotu. elini daarcna sokup bir ta çkard, sapanla fırlatt. ta filistli'nin alınna çarpıp saplandı. filistli yüzükoyun yere düttü. böylece davut filistli golyat'ı sapan ve tala yendi. elinde kılç olmakszn onu yere serdi. sonra koup üzerine çkt. golyat'ın klcı tutup knndan çektii gibi onu öldürdü ve ban kesti. kahrman golyat'ın öldüğünü gören filistliler kaçtılar. israililer'le yahudallar kalkp gat'ın giriine ve ekron kaplarına kadar nara atarak onlar kovaladılar. filistliler'in ölüleri gat'a, ekron'a kadar aarayım yolunda yerlere serildi. filistliler'i kovaladktan sonra geri dönen israililer filist ordugahn yamaladılar. davut filistli golyat'ın ban alp yeralıme'e götürdü, silahların da kendi çadırna koydu. saul, davut'un golyat'la dövmeğe kctn görünce, ordu komutan avner'e, "ey avner, kimin olu bu genç?" diye sormutu. avner de, "yaamn hakk için, ey kral, bilmiyorum" diye yanıtlamı. kral saul, "bu gencin kimin olu olduğunu ören" diye buyurmutu. davut golyat'ı öldürüp ordugaha döner dönmez, avner onu alp saul'a götürdü. golyat'ın kesik ba davut'un elindeydi. saul, "kimin olusun, delikanl?" diye sordu. davut, "kulun beytle-hemli iay'ın oluyum" diye karlk verdi.

18

saul'la davut'un konumas sona erdiinde, saul olu yonatan'n yürei davut'a baland. yonatan onu can gibi sevdi. o günden sonra saul davut'u yanında tuttu ve babasnn evine dönmesine izin vermedi. yonatan, davut'a besledii derin sevgiden ötürü, onunla bir dostluk antlamas yaptı. üzerinden kaftann çkarp zrh, klc, yay ve kuayla birlikte davut'a verdi. davut saul'un kendisini gönderdii her yere gitti ve baarl oldu. bu yüzden saul ona ordusunda üstün bir rütbe verdi. bu olay

bütün halk, saul'un görevlilerini bile honut etti. davut'un filistli golyat'ı öldürmesinden sonra, askerler geri dönerken, israil'in bütün kentlerinden gelen kadınlar, tef ve çeitli çalgılar çalarak, sevinçli ezgiler söyleyip oynayarak kral saul'u karlamaya çktlar. bir yandan oynuyor, bir yandan da u ezgiyi söylüyorlardı: "saul binlercesini öldürdü, davut'sa on binlercesini." bu sözlere gücenen saul çok öfkeliydi. "davut'a on binlercesini, banaysa ancak binlercesini verdiler. artık kral olmaktan baka onun ne eksii kald ki?" diye düündü. böylece o günden sonra saul davut'u kskanmaya balad. ertesi gün tanr'nn gönderdii kötü bir ruh saul'un üzerine güçlü bir biçimde indi. saul evinde sayklamaya balad. davut her zamanki gibi yine lir çalyordu. saul'un elinde bir mızrak vardı. "davut'u vurup duvara çakacam" diye düünerek mızra ona fırlatt. ama davut iki kez ondan kurtuldu. saul davut'tan korkuyordu. çünkü rab davut'ıydı, oysa kendisinden ayrılmı. bu yüzden saul davut'u yannan uzaklatrd. onu bin kilik birlie komutan atad. davut askerlere öncülük yapıyordu. rab onunla birlikte olduundan, yapt her ite baarlıydı. davut'un büyük baarsn gördükçe saul'un korkusu daha da artıyordu. ne var ki, bütün israil ve yahuda halk davut'u seviyordu; çünkü davut onlara öncülük ediyordu. saul davut'a, "ite büyük kzm merav" dedi, "onu sana e olarak vereceim. yalnız hatrım için yiitçe davran ve rab'bin savalarını sürdür." çünkü, "davut'un ölümü benim elimden deil, filistliler'in elinden olsun" diye düünüyordu. davut, "ben kim oluyorum, israil'de ailem ve babamn oyma ne ki, krala damat olaym?" diye karlk verdi. ne var ki, saul'un kz merav'ın davut'a verilecei zaman geldiinde, kz davut yerine mehola adriel'e e olarak verildi. bu arada saul'un öbür kz mikal davut'a gönül vermiti. bunu duyan saul sevindi. "davut'a mikal veririm" diye düündü, "öyle ki, mikal davut'u tuzaa düürür; filistliler de onu öldürür." davut'a, "bugün damadım olmak için yine frsattı var" dedi. sonra görevlilerine, davut'a gizlice unlar söylemelerini buyurdu: "bak, kral senden honut, bütün görevlileri de seni seviyor. kralın damad olmanın zaman geldi." saul'un görevlileri bu sözleri davut'a iletiler. davut, "yoksul ve önemsiz biriyken kralın damad olmak sizce küçük bir ey mi?" diye karlk verdi. görevliler davut'un dediklerini saul'a bildirdiler. saul öyle buyurdu: "davut'a deyin ki, 'kral dumanlardan öç almak için balk parası olarak yüz filistli'nin sünnet derisinden baka bir ey istemiyor.' davut'un filistliler'in eline düüp öleceini tasarlıyordu. görevliler saul'un söylediklerini davut'a iletiler. davut, kralın damad olacana sevindi. tannan süre dolmadan davut'la adamlar gidip iki yüz filistli öldürdüler. kralın damad

olabilmek için davut, öldürülen filistliler'in sünnet derilerini tam tamna getirip krala sundu. saul da buna karlık kz mikal' e olarak ona verdi. saul, rab'bin davut'la birlikte olduunu ve kz mikal'n onu sevdiini apaçk gördü. bu yüzden davut'tan daha çok korktu ve yaam boyunca ona dumanlık besledi. filistli komutanlar saldrıkça davut saul'un öbür komutanlarından daha baarl oluyordu. bu yüzden büyük bir üne kavutu.

19

saul, olu yonatan'a ve bütün görevlilerine davut'u öldürmeleri için buyruk verdi. ama davut'u çok seven yonatan ona, "babam saul seni öldürmek için frsat kolluyor" diye haber verdi, "lütfen yarn sabah dikkatli ol; gizlenebilecein bir yere gidip saklan. (ben de saklandn tarlaya gidip babamn yanında duracam ve onunla senin hakknda konuşacam. bir ey öğrenirsem, sana bildiririm." yonatan babas saul'a davut'u överek unlar söyledi: "kral kulu davut'a hakszlık etmesin. çünkü o sana hiç hakszlık etmedi ve yapt her eyde sana büyük yarar dokundu. yaamn tehlikeye atarak filistli'yi öldürdü. rab de bütün israil'i büyük bir zafere ulatrd. sen de bunu görüp sevindin. öyleyse neden davut'u yok yere öldürerek suçsuz birine hakszlık edesin?" saul yonatan'n söylediklerinden etkilenerek ant içti: "yaayan rab'bin adıyla derim ki, davut öldürülecektir." bunun üzerine yonatan davut'u çarp ona her eyi anlatt. sonra davut'u saul'un yanına getirdi. davut da önceden oldu gibi kraln hizmetine girdi. sava yine patlak verdi. davut gidip filistliler'e kar savat. onlar öyle büyük bir bozguna uratt ki, önünden kaçtılar. bir gün saul, mzra elinde evinde oturuyor, davut da lir çalıyordu. derken rab'bin gönderdi kötü bir ruh saul'u yakaladı. saul mzrayla davut'u duvara çakmaya çalt. ancak davut yana kaçınca saul'un mzra duvara saplandı. o gece davut kaçp kurtuldu. saul, davut'u gözetlemeleri, ertesi sabah da öldürmeleri için evine ulaklar gönderdi. ama kars mikal davut'a, "bu gece kaçp kurtulamazsan, yarn öldürüleceksin" dedi. sonra davut'u pencereden aaya indirdi. böylece davut kaçp kurtuldu. mikal aile putunu alp yataa koydu, üstüne yorgan örttü, ba tarafına da keçi kından bir yastık yerletirdi. saul'un gönderdi ulaklar davut'u yakalamaya geldiinde, mikal, "davut hasta" dedi. saul davut'u görmeleri için ulaklar yeniden göndererek, "onu yatayla buraya getirin de öldüreyim" diye buyurdu. ulaklar eve girince, yatakta banda keçi kından yastık olan putu gördüler. saul mikal'a "neden beni böyle kandırp dumanmn kaçmasn saladn?" diye sordu. mikal, "davut bana, 'brak beni gideyim, yoksa seni öldürürüm dedi" diye

yantladı. kaçp kurtulan davut, rama'da yaayan samuel'in yanına gitti. saul'un kendisine bütün yaptıklarını ona anlatt. sonra samuel'le birlikte nayot mahallesi'ne gidip orada kald. davut'un rama'nın nayot mahallesi'nde olduu haberi saul'a ulatıldı. bunun üzerine saul davut'u yakalamalar için ulakları oraya gönderdi. ulaklar samuel'in önderliğinde bir peygamber topluluğunun oynayıp cotuunu gördüler. ite o zaman tanr'n ruhu saul'un ulakların üzerine indi. onlar da oynayıp comaya baladılar. saul olup bitenleri duyunca, baka ulaklar gönderdi. onlar da oynayıp cotular*fi*. saul'un üçüncü kez gönderdi ulaklar da öncekiler gibi yaptı. sonunda saul kendisi rama'ya doru yola çkt. seku'daki büyük sarınca varınca, "samuel'le davut neredeler?" diye sordu. biri, "rama'nın nayot mahallesi'nde" dedi. saul rama'daki nayot'a doru ilerlerken, tanr'n ruhu onun üzerine de indi. nayot'a varıncaya dek yol boyunca oynayıp cotu*fi*. giysilerini de çarpıp samuel'in önünde oynayıp cotu*fi*. bütün gün ve gece çplak yatt. halkın, "saul da m peygamber oldu?" demesi bundandı.

20

davut rama'nın nayot mahallesi'nden kaçtıktan sonra yonatan'a gitti. ona, "ne yaptım? suçum ne?" diye sordu, "babana kar ne günah iledim ki, beni öldürmek istiyor?" yonatan, "bu senden uzak olsun, ölmeyeceksin!" diye yantladı, "babam bana bildirmeden ister büyük, ister küçük olsun hiçbir i yapmaz. neden bunu benden gizlesin? olmaz öyle ey!" ancak davut ant içerek, "senin beni sevdiğini baban çok iyi biliyor" diye yantladı, "yonatan ne yapacağım bilmemeli, yoksa üzüldür diye düşünmüyür. rab'bin ve senin yaamın hakk için derim ki, ölüm ile aramda yalnız bir adm var." yonatan davut'a, "ne dilersen dile, senin için yaparm" diye karlık verdi. davut yonatan'a, "bak, yarn yeni ay töreni" dedi, "kralla birlikte yemee oturmam gerekir. ama izin ver, ertesi günün akamına dek tarlada gizleneyim. eer baban yokluumu sezerse ona, 'davut aceleyle kendi kenti beytlehem'e gitmek için benden srarla izin istedi; orada bütün ailenin yıllık kurban töreni var dersin. baban, 'iyi derse, kulun güvenli demektedir. ama öfkelenirse, bil ki, bana kötülük yapmaya karar vermiştir. sana gelince, bana yardım et; çünkü rab'bin önünde benimle antlama yaptın. suçluysam, beni sen öldür! neden beni babana teslim edesin?" yonatan, "olmaz öyle ey!" diye yantladı, "babamn sana kötülük yapmaya karar verdiğini bilsem, sana söylemez miydim?" davut, "baban sana sert bir karlık verirse, kim bana bildirecek?" diye sordu. yonatan, "gel, tarlaya gidelim" dedi. böylece ikisi tarlaya git-

tiler. yonatan davut'la konumasn sürdürdü: "israil'in tanrs rab tank olsun! yarn ya da öbür gün bu saate kadar babamn ne düündünü aratracam. babamn sana kar tutumu olumluysa, sana haber göndereceim. ama babam seni öldürmeyi tasarlyorsa, bunu sana bildirip güvenlik içinde gitmeni salamazsam, rab bana aynsn, hatta daha kötüsünü yapsn! rab önceden babamla olduu gibi seninle de birlikte olsun! ama sen yaamm boyunca rab'bin iyiliini bana göster ki ölmeyeyim. rab davut'un bütün dümanların yeryüzünden yok edecei zaman bile, sen soyuma iyiliklerini sonsuza dek esirgeme." böylece yonatan davut soyuyla bir antlama yapt ve, "rab davut'un dümanların cezalandrsn" dedi. davut'a besledii sevgiden ötürü yonatan ona bir daha ant içirtti. çünkü onu can kadar seviyordu. yonatan davut'a, "yarn yeni ay töreni" dedi, "yerin bo kalacandan, yokluun alinalacak. öbür gün, geçen sefer gizlendiin yere çabucak git. ezel ta'nın yanında bekle. ben hedefe atar gibi tan bir yanna üç ok atacam. sonra hizmetkarm gönderip, 'git oklar bul diye buyruk vereceim. eer özellikle ona, 'bak, oklar senin bu yanda, onlar alp buraya getir dersem, gel. yaayan rab'bin adyla derim ki, güvenliktesin, tehlike yok. ama hizmetkara, 'bak, oklar ötende dersem, git; çünkü rab seni uzaklatrmtr. birbirimizle yaptmz antlamaya gelince, rab sonsuza dek seninle benim aramda tank olsun." böylece davut tarlarda gizlendi. yeni ay töreni balaynca, kral saul gelip yemee oturdu. her zamanki gibi duvarn yandaki yerine oturmutu. yonatan karında, avner de yanda yerlerini aldılar. davut'un yeriyse bo kald. ama saul o gün bir ey söylemedi. "davut'un bana bir ey gelmi olmal. dinsel açdan kirli olsa gerek, evet dinsel açdan temiz deildir" diye düündü. ertesi gün, ayn ikinci günü, davut'un yeri yine botu. bunun üzerine saul, olu yonatan'a, "iay'n olu neden dün de, bugün de yemee gelmedi?" diye sordu. yonatan, "davut beytlehem'e gitmek için benden srarla izin istedi" diye karlk verdi, "lütfen izin ver. çünkü ailemizin kentte bir kurban var, aabeyim orada bulunmam buyurdu. gözünde lütf bulduysam gidip kardelerimi göreyim dedi. ite bu yüzden kraln sofrasna gelemedi." saul yonatan'a öfkelenerek, "seni sapk ve dikbal kadnn olu!" diye bard, "iay'n olunu desteklediini bilmiyor muyum? bu kendin için de, seni douran annen için de utanç verici. çünkü iay'n olu yeryüzünde yaadkça ne sen güvenlikte olabilirsin, ne de kralın. imdi adam gönder, onu bana getir. o ölmeli!" yonatan babas saul'a, "neden ölmeli? ne yapt ki?" diye karlk verdi. ama saul yonatan' öldürmek amacıyla mızran ona flatt. böylece yonatan babasnn davut'u

öldürmeye kararl olduunu anlad. büyük bir öfkeyle sofradan kalkt ve ayn ikinci günü hiç yemek yemedi. babasnn davut'u böyle aalamasna üzüldü. sabahleyin yonatan davut'la bulumak üzere tarlaya gitti. yanna bir uak almt. uaa, "haydi ko, atacam oklar bul" dedi. uak koarken, yonatan onun ötesine bir ok att. uak yonatan'n att okun dütüü yere varnca, yonatan, "ok ötende!" diye seslendi, "çabuk ol! ko, yerinde durma!" yonatan'n ua oku alp efendisine getirdi. olup bitenden habersizdi. olanlar yalnız yonatan'la davut biliyordu. yonatan, silahları yandaki uaa vererek, "al bunlar kente götür" dedi. uak gider gitmez, davut tan güney yandann ayaak kalkt ve yüzüstü yere kapanarak üç kez eildi. iki arkada birbirlerini öpüp aladılar; ancak davut daha çok alad. yonatan, "esenlikle yoluna git" dedi, "ikimiz rab'bin adyla ant içmitik. rab seninle benim aramda ve soylarımız arasında sonsuza dek tank olsun." bundan sonra davut yoluna gitti. yonatan da kente döndü.

21

davut nov kenti'ne, kâhin ahimelek'in yanna gitti. ahimelek titreyerek davut'u karlamaya çkt. "neden yalnızsn? neden yanda kimse yok?" diye sordu. davut öyle yanıtladı: "kral bana bir görev verdi. 'sana verdim görevden ve buyruklardan kimsenin haberi olmasn dedi. adamlarına gelince, belli bir yere gitmelerini söyledim. u an elinde ne var? bana be somun ekme ya da baka ne varsa ver." kâhin, "taze ekmeim yok" diye karlk verdi, "ama adamların kadından uzak kaldırsa kutsanm ekme*fk* var." davut, "yola çktımdan her zaman oldu gibi, kadından uzak kaldık" dedi, "sradan bir yolculuca çktımda bile adamlarım kendilerini temiz tutarlar; özellikle bugün ne kadar daha çok temiz olacaklar." bunun üzerine kâhin ona kutsanm ekmek verdi; çünkü orada huzura konan emekten baka ekme yoktu. bu ekme rab'bin huzurundan alınd gün yerine scak ekme konurdu. o gün saul'un görevlilerinden edomlu doek adındaki baçban rab'bin önünde dinsel görevini yerine getirmek üzere orada bulunuyordu. davut ahimelek'e, "yanda mızrak ya da klç yok mu?" diye sordu, "kraln ii acele olduundan, yanna ne klcm aldım, ne de baka bir silah." kâhin, "ela vadisi'nde öldürdüün filistli golyat'n klç var" diye karlk verdi, "efodun* arkasında beze sarl duruyor. burada baka silah yok. istersen onu alabilirsin." davut, "onun gibisi yoktur, onu bana ver" dedi. saul'dan kaçan davut o gün kaç kral aki'e gitti. aki'in görevlileri, "bu israil kral davut deil mi?" dediler, "çalp oynarken, 'saul binlercesini öldürdü, davut'sa on binlercesini diye hakkında eğiler okuduklar kii

bu deil mi?" bu sözler davut'u derin derin düündürdü. gat kral ak'ten çok korkan davut, onların önünde tutumunu deitirerek deli gibi davrand. kentin kaplarn trmalad, salyasın sakalna aktt. (aki görevlilerine, "u adama bakn!" dedi, "delinin biri! onu neden bana getirdiniz? bizde deliler eksik mi ki, önümde delilik yapsn diye bu adam getirdiniz? bu adamn sarayma girmesi art m?"

22

davut gat'tan ayrıl adullam maaras'na kaçt. bunu duyan kardeleri ve ailesinin öteki bireyleri yanna gittiler. sknts, borcu, honutsuzlu olan herkes davut'un çevresinde toplandı. davut says dört yüze varan bu adamlara önderlik yaptı. davut oradan moav'daki mispa kenti'ne gitti. moav kral'ndan, "tanr'nn bana ne yapaca belli oluncaya dek annemle babamn gelip yannzda kalmasına izin verir misin?" diye bir istekte bulundu. böylece davut annesiyle babasn moav kral'nn yanna brakt. davut snakta kald sürece onlar da moav kral'nn yannda kaldılar. ne var ki, peygamber gad davut'a, "snakta kalma. yahuda ülkesine git" dedi. bunun üzerine davut oradan ayrıl heret orman'na gitti. bu srada saul davut'la yanndakilerin nerede oldukların öğrendi. saul elinde mızrayla giva'da bir tepedeki lgn aacnn altnda oturuyordu. askerleri de çevresinde duruyordu. saul onlara öyle dedi: "ey benyaminliler, imdi dinleyin! iay'n olu her birinize tarlalar, balar m verecek? her birinizi binba, yüzba m yapacak? hepiniz bana kar düzen kurduunuz. çünkü olum iay'n oluyla antlama yaptında bana haber veren olmad. içinizden bana acyan tek kii çıkmad. bugün oldu gibi, bana pusu kurmas için olumun kulum davut'u kkrtn bana bildiren olmad." bunun üzerine saul'un askerlerinin yannda duran edomlu doek, "iay olu davut'un nov kenti'ne, ahituv olu kâhin ahimelek'in yanna geldiini gördüm" dedi, "ahimelek davut için rab'be dant. ona hem yiyecek salad, hem de filistli golyat'n klcn verdi." kral saul, ahituv olu kâhin ahimelek'i ve babasn ailesinden nov'da yaayan bütün kâhinleri çarmak için ulaklar gönderdi. hepsi kraln yanna geldi. saul ahimelek'e, "ey ahituv olu, beni dinle!" dedi. ahimelek, "buyur, efendim" diye yanıtladı. saul, "neden sen ve iay olu bana kar düzen kurduunuz?" dedi, "çünkü ona ekmek, klç verdin ve onun için tanr'ya dantn. o da bana kar ayaklandı ve bugün yaptı gibi pusu kurdu." ahimelek, "bütün görevlilerin arasında davut kadar sana bal biri var m?" diye karlı verdi, "davut senin damadn, muhafız birlii komutanı ve ailede saygın biridir. ben davut için tanr'ya danmaya o gün mü baladım? kesinlikle hayr!

kral ben kulunu ve babasn ailesini suçlamasın. çünkü kulun bu konuda hiçbir ey bilmiyor." ama saul, "ey ahimelek, sen de bütün ailen de kesinlikle öleceksiniz" dedi. sonra yannda duran nöbetçi askerlere, "gidin ve davut'u destekleyen rab'bin kâhinlerini öldürün!" dedi, "çünkü onun kaçtn bildikleri halde bana haber vermediler." ne var ki, kraln görevlileri el kaldırp rab'bin kâhinlerini öldürmek istemediler. bunun üzerine kral, doek'e, "sen git, kâhinleri öldür" diye buyurdu. edomlu doek de gidip kâhinleri öldürdü. o gün doek keten efod* giymi seksen be kii öldürdü. kadn erkek, çoluk çocuk demeden kâhinler kenti nov'un halkn klçtan geçirdi. srılar, eekleri, koyunlar da öldürdü. yalnız ahituv olu kâhin ahimelek'in oullarndan aviyatar adnda biri kurtulup davut'a kaçt. aviyatar saul'un rab'bin kâhinlerini öldürttüünü davut'a söyledi. davut aviyatar'a, "o gün orada bulunan edomlu doek'in olup biteni saul'a bildireceini anlamtım zaten" dedi, "babamn bütün aile bireylerinin ölümüne ben neden oldum. yannmda kal ve korkma! seni öldürmek isteyen beni de öldürmek istiyor. yannmda güvenlikte olursun."

23

davut'a, "filistliler keila kenti'ne saldrp harmanlar yamalyorlar" diye haber verdiler. davut rab'be, "gidip u filistliler'e saldraym m?" diye dant. rab, "git, filistliler'e saldr ve keila kenti'ni kurtar" diye yanıtladı. ama adamlar davut'a, "bak, biz burada yahuda'dayken korkuyoruz" dediler, "keila'ya filist ordusuna kar savamaya gidersek büsbütün korkarız." bunun üzerine davut rab'be bir kez daha dant. rab ona yine, "kalk, keila'ya git! çünkü filistliler'i senin eline ben teslim edeceğim" dedi. böylece davut'la adamlar keila'ya gidip filistliler'e kar savatlar. davut onların hayvanlarını ele geçirdi. filistliler'i bir yenilgiye uratarak keila halkn kurtardı. ahimelek'in olu aviyatar kaçp keila'da bulunan davut'a gittiinde, efodu* da birlikte götürmüdü. saul, davut'un keila kenti'ne gittiini duyunca, "tanr davut'u elime teslim etti" dedi, "davut sürgülü kaplar olan bir kente girmekle kendini hapsetmi oldu." böylece saul, keila'ya yürüyüp davut'la adamların kuatmak amacıyla bütün halk savaa çardı. davut, saul'un kendisine bir düzen kurduunu duyunca, kâhin aviyatar'a, "efodu* getir" dedi. sonra öyle yakardı: "ey israil'in tanrs rab! ben kulun yüzünden saul'un gelip keila'y ykmay tasarladna dair kesin haber aldım. keila halk beni onun eline teslim eder mi? kulunun duyumu oldu gibi saul gelecek mi? ey israil'in tanrs rab, yalvarım, kuluna bildir!" rab,

"saul gelecek" yanıtı verdi. davut rab'be, "keila halk beni ve adamlarım saul'un eline teslim edecek mi?" diye sordu. rab, "teslim edecek" dedi. bunun üzerine davut ile yanndaki alt yüz kadar kii keila'dan ayrılıp oradan oraya yer deitirmeye baladlar. davut'un keila'dan kaçtı öğrenen saul oraya gitmekten vazgeçti. davut krsal bölgedeki snaklarda ve zif çölü'nün dalk kesiminde kald. saul her gün davut'u arad halde, tanrı onu saul'un eline teslim etmedi. davut zif çölü'nde, hore'teyken, saul'un kendisini öldürmek için yola çıktı örendi. bu arada saul olu yonatan kalkp hore'e, davut'un yanna gitti ve onu tanrı'nın adıyla yürek-lendirdi. "korkma!" dedi, "babam saul sana dokunmayacak. sen israil kral olacaksın, ben de senin yardımcım olacağım. babam saul da bunu biliyor." ikisi de rab'bin önünde aralarındaki antlamayı yenilediler. sonra yonatan evine döndü, davut ise hore'te kald. zifileri giva'ya gidip saul'a, "davut aramızda" dediler, "yeimon'un güneyinde, hakıla tepesi'ndeki hore snaklarında gizleniyor. ey kral, ne zaman gelmek istersen gel! davut'u kralın eline teslim etmeyi ise bize bırak." saul, "rab sizi kutsasın! bana acıdır" dedi, "gidin ve bir daha aratırın; davut'un genellikle nerelerde gizlendiğini, orada onu kimin gördüğünü iyice öğrenin. çünkü onun çok kurnaz olduğunu söylüyorlar. gizlendiği yerlerin hepsini öğrenip bana kesin bir haber getirin. o zaman ben de sizinle gelirim. eğer davut o bölgedeyse, bütün yahuda boy-ları içinde onu arayp bulacağım." böylece zifiler kalkp saul'dan önce zif'e gittiler. o sırada davut'la adamlar yeimon'un güneyin-deki arava'da, maon çölü'ndeydiler. saul ile adamların kendisini aramaya geldiklerini öğrenince davut aya inip maon çölü'ndeki kayala sınd. saul bunu duyunca davut'un ardından maon çölü'ne gitti. saul dan bir yandan, davut'la adamlar ise öbür yan-dan ilerliyordu. davut saul'dan kaçp kurtulmaya çalışıyordu. saul'la askerleri davut'la adamların yakalamak üzere yaklarken, bir ulak gelip saul'a öyle dedi: "çabuk gel! filistliler ölükeye saldırıyor." bunun üzerine saul davut'u kovalamayı bırakp filistliler'le savamaya gitti. bu yüzden oraya selahammahlekot ad verildi. davut oradan ayrılıp eyn-gedi bölgesindeki snaklara gizlendi.

24

saul filistliler'i kovalamaktan dönünce, davut'un eyn-gedi çölü'nde oldu haberini aldı. saul da davut'la adamların da geçişi kayal dolaylarında arayp bulmak için, bütün israil'den üç bin seçme asker alıp yola çıktı. yolda koyun allarna rastlad. yakında bir de maara vardı. saul ihtiyacı gidermek için maara-ya girdi. davut'la adamlar maaranın

en iç bölümünde kalyorlard. adamlar, davut'a, "ite rab'bin sana, 'dilediğini yapabilmen için dümanın eline teslim edeceğim dedii gün bugündür" dediler. davut kalkp saul'un çüppesinin eteinden gizlice bir parça kesti. ama sonradan saul'un eteinden bir parça kesti için kendini suçlu buldu. adamlarına, "efendime, rab'bin meshettii* kiye kar böyle bir ey yapmaktan, el kaldırmaktan rab beni uzak tutsun" dedi, "çünkü o rab'bin meshettii kiidir." davut bu sözlerle adamların engelledi ve saul'a saldırımlarına izin vermedi. saul maaradan çıkıp yoluna koyuldu. o zaman davut da maaradan çıktı. saul'a, "efendim kral!" diye seslendi. saul arkasına bakınca, davut eilip yüzüstü yere kapandı. "davut sana kötülük yapmak istiyor diyenlerin sözlerini neden önemsiyorsun?" dedi, "bugün rab'bin maarada seni elime nasl teslim ettiğini gözünle görüyorsun. bazılar seni öldürmemi istedi. ama ben seni esirgeyip, 'efendime el kaldırmayacağım, çünkü o rab'bin meshettii kiidir dedim. ey baba, çüppenin eteinden kesilmi, elimdeki u parçaya bak; evet, bak! çüppenden bir parça kestim, ama seni öldürmedim. bundan ötürü içimde kötülük ve bakaldırma düüncesi olmadı iyice bileşsin. sana kötülük yapmadım halde sen beni öldürmeye çalışırsın. rab aramızda yargı olsun ve benim öcümü senden o alsın. ama ben elimi sana kar kaldırmayacağım. eskilerin u, 'kötülük kötü kilerden gelir deyip uyarınca elim sana kar kalkmayacaktır. israil kral kime kar çıkm? sen kimi kovalıyorsun? ölü bir köpek mi? bir pire mi? rab yargı olsun ve hangimizin haklı olduğunu o karar versin. rab davama baksın ve beni savunup senin elinden kurtarsın." davut şöyleediklerini bitirince, saul, "davut olum, bu senin sesin mi?" diye sordu ve hıçkır hıçkır alamaya balad. sonra, "sen benden daha doru bir adamsın" dedi, "sana kötülük yaptım halde sen bana iyilikle karlık verdin. bugün bana iyi davranırsan kantladın: rab beni eline teslim ettiği halde beni öldürmedin. dümanın yakalayan biri onu güvenlik içinde salverir mi? bugün bana yaptım iyilikle karlık rab de seni iyilikle ödüllendirsin. imdi anlamd ki, sen gerçekten kral olacaksın ve israil kralı senin egemenliğin altında sürecek. benden sonra soyumu ortadan kaldırmayacağana, babamın ailesinden adam silmeyeceğine dair rab'bin önünde ant içti." davut saul'un istediği gibi ant içti. sonra saul evine döndü. davut'la adamlar da snaa gittiler.

25

bu sırada samuel öldü. bütün israilililer toplanıp onun için yas tuttular. onu rama'daki evine gömdüler. bundan sonra davut maon çölü'ne gitti. maon'da çok var-

İkl bir adam vard; ii karmel'deydi. üç bin koyunu, bin keçisi vard. o strada karmel'de koyunların krkmaktayd. adamın ad naval, karsın ad da avigayil'di. kadın sagörölü ve güzeldi. ama kalev soyundan gelen kocas kaba, kötü huylu biriydi. davut krdayken, naval'n koyunların krktın duydu. on u a u buyrukla ona gönderdi: "karmel'de naval'n yanna gidin. benden ona selam söyleyip öyle deyin: 'ömrün uzun olsun! sana, ailene ve sana bal olan herkese esenlik olsun! imdi koyunların krkma zaman olduunu duy-dum. çobanların bizimle birlikteyken, onları incitmedik. karmel'de kaldıkları sürece hiçbir kayıplar olmad. uaklarına sor, sana söyleyecekler. bunun için adamlarına yakınlık göster. çünkü sana enlik zamanında geldik. lütfen kullarına ve olun davut'a elinden geleni ver." davut'un adamlar varp davut adına bu sözleri naval'a iletiler ve beklemeye baladılar. ne var ki, naval davut'un adamlarına u karl verdi: "bu davut da kim? iay'n olu da kim oluyor? bu günlerde birçok köle efendilerini bırakp kaçıyor. ekmeimi, suyum, krklarm için kestiim hayvanların etini alı nereden geldiklerini bilmedik ki kileri mi vereyim?" davut'un adamlar geldikleri yoldan döndüler ve naval'n bütün söylediklerini davut'a bildirdiler. davut adamlarına, "herkes klcn kuansın!" diye buyruk verdi. davut da, adamlar da klçların kuandılar. yaklaşık dört yüz adam davut'la birlikte gitti; iki yüz kii de erzan yannda kald. naval'n uaklarından biri, naval'n kars avigayil'e, "davut efendimiz naval'a esenlik dilemek için kr-dan ulaklar gönderdi" dedi, "ama naval on-lar tersledi. oysa adamlar bize çok iyi davrandılar. bizi incitmediler. krda on-larla birlikte kaldmız sürece hiçbir eyimiz kaybolmad. koyunlarımız güderken, yan-larında kaldmız sürece gece gündüz bizi ko-rudular. imdi ne yapmam gerektiğini iyi düün. çünkü efendimize ve bütün aile-sine kötülük yapmay tasarlıyorlar. üstelik efendimiz o kadar kötü ki, kimse ona bir ey söyleyemiyor." bunun üzerine avigayil, hiç zaman yitirmeden, iki yüz ekmek, iki tu-lum arap, hazırlanm be koyun, be sea kavrul-mu buday, yüz salkm kuru üzüm ve iki yüz parça incir pestili alıp eeklere yükledi. sonra uaklarına, "önümden gidin, ben arkanzdan geliyorum" dedi. kocas naval'a hiçbir ey söylemedi. avigayil eee binmi, dan öbür yoldan inerken, davut'la adamlar da ona doru ilerliyorlard. avigayil onlarla karlat. davut, "bu adamın krdaki malı dorusu bo yere korudum" demiti, "onun mallarından hiçbir ey eksilmedi. öyleyken bana iyilik ya-pacana kötülükle karlık verdi. eer sabaha dek adamlarından tek birini bile sa bırak-sam, tanrı bana aynsın, hatta daha kötüsünü yapsın!" avigayil davut'u görünce hemen eek-ten indi; davut'un önünde eilip yüzüstü

yere kapand. onun ayaklarına kapanarak öyle yalvard: "efendim, suçtu ben, yalnız ben üstüme alıyorum. izin ver, ben kölen seninle konuşun, onun söyleyeceklerini dinle. yalvarım, efendim, o kötü adam naval'a aldrma. çünkü kiilli tpk ad gibidir. ad akl-sz anlamna gelir; kendisi de akl-szn biridir. ben kulun, efendim davut'un gönderdiği ulak-lar görmedim. "ama imdi, ey efendim, rab senin kan dökmene ve kendi elinle öç al-mana engel oldu. yaayan rab'bin ad ve senin yaamn hakk için yalvarım, dümanların ve efendime kötülük tasarlayanların tümü naval gibi olsun. ben kölenin efendime getirdii bu armaan, seni izleyen adamlarına verilsin. lütfen kölenin suçunu bala. rab kesinlikle efendimin soyunu sürdürecektir; çünkü efendim rab'bin savaaların sürdürüyor. yaadn sürece sende hiçbir haksızlık bulunmasn. biri kalkp seni öldürmek amacıyla ardna dörse, yaamn tanrı rab güven altında tutacaktır; dümanların sapanla atar gibi fırlatp ata-caktır. rab, efendime söz verdiği bütün iyilik-leri yerine getirip onu israil'e önder atadnda, kendi öcünü almak uruna bo yere kan dökmeyin için pimanlık ve üzüntü duymaya-caksn. rab efendimi baarya ulaştırnda köleni anmsa." davut, "bugün seni karma çıkaran israil'in tanrı rab'be övgüler olsun!" diye karlık verdi, "anlayın kutlarm! bugün kan dökmemi ve öcümü elimle almam engelledi in için seni kutlarm. dorusu sana kötülük et-memi önleyen israil'in tanrı yaayan rab'bin adyla derim ki, beni karlamak için hemen gelmemi olsaydı, gün douncaya dek naval'n adamlarından hiçbirisi sa kalmayacakt." avi-gayil'in kendisine getirdiklerini kabul eden davut, "esenlikle evine dön. sözlerine ku-lak verip dileini kabul ettim" dedi. avi-gayil naval'n yanna döndü. naval evinde krallara yarar bir ölen düzenlemitti. çok sarho olduğundan neeliydi. bu yüzden avi-gayil sabaha dek ona bir ey söylemedi. ama ertesi sabah naval ayrıncı kars ona olup bitenleri anlatt. ite o an naval'n kalbi skt ve felç oldu. yaklaşık on gün sonra da rab naval' cezalandırıp öldürdü. davut, naval'n öldüğünü duyunca, "beni küçümseyen naval'a kar davama bakan, kulunu kötülük etmek-ten alkoyn rab'be övgüler olsun!" dedi, "rab naval'n kötülüğünü onun bana döndürdü." sonra davut avigayil'e evlenme teklifinde bu-lunmak için ulaklar gönderdi. davut'un ulaklar karmel'e, avigayil'in yanna varp, "davut sana evlenme teklifinde bulunmak için bizi gönderdi" dediler. avigayil yüzüstü yere kapanarak, "ben kölen sana hizmet et-meye ve efendimin ulakların ayaklarını yka-maya hazırım" diye yanıtladı. hemen kalkp eee bindi. yanna be hizmetçisini alıp davut'un ulakların izleyerek yola koyuldu. sonra davut'un kars oldu. davut yizreelli ahinoam' da e olarak almt. böylece ikisi de onun kars

oldular. bu arada saul, davut'un kars olan kz mikal' gallimli layi olu palti'ye vermiti.

26

zifiler giva'ya, saul'un yanna gidip, "davut yeimon'a bakan hakila tepesi'nde gizleniyor" dediler. bunun üzerine saul üç bin seçme is-railli askerle zif çöli'nde davut'u aramaya çkt. yeimon'a bakan hakila tepesi'nde, yol kenarında ordugah kurdu. krda bulunan davut, saul'un peine dütiünü an-layınca, gözcü gönderdi. böylece saul'un oraya geldiini saptad. bunun üzerine davut, saul'un ordugah kurduu yere gitti ve saul'la ordusunun bakomutan ner olu avner'in nerede yattıkları gördü. saul ordugahn ortasında, askerler de çevresinde yatıyorlard. o zaman davut, hititli* ahimelek ile yoav'n kardei, seruya olu aviay'a, "kim benimle ordugaha, saul'un yanna gelecek?" diye sordu. aviay, "ben seninle geleceim" diye karlk verdi. davut'la aviay o gece ordugaha girdiler. saul, mzra baucunda yere saplanm, ordugahn ortasında uyuyordu. avner'le askerler de çevresinde uyuyorlard. aviay davut'a, "bugün tanr dümann senin eline teslim etti" dedi, "imdi brak da, onu kendi mzrayla bir atta yere kayaym. ik-inci kez vurmama gerek kalmayacak." ne var ki davut, "onu öldürme!" dedi, "rab'bin meshettii* kiye kim el uzatsra, suçlu çkar. yaayan rab'bin adyla derim ki, rab kendisi onu öldürecektir; ya günü gelince ölecek, ya da savata vurulup yok olacak. ama rab'bin meshettii kiye el uzatmaktan rab beni uzak tutsun! haydi, saul'un baucundaki mzrakla su matarasn al da gidelim." böylece davut saul'un baucundan mzran ve su matarasn ald. sonra oradan uzaklatlar. onlar gören olmad. kimse olup bitenin farkna varmad, uyanan da olmad. hepsi uyuyorlard, çünkü rab onlara derin bir uyku vermiti. davut kar yakaya geçip tepenin üstünde, onlar-dan uzak bir yerde durdu. aralarında epeyce mesafe vard. davut askerlere ve ner olu avner'e, "ey avner, bana yant vermeyecek misin?" diye seslendi. avner, "sen kim-sin ki krala sesleniyorsun?" diye karlk verdi. davut, "sen yiit biri deil misin?" dedi, "is-rail'de senin gibisi var m? öyleyse neden efendin kral korumadn? çünkü biri onu öldürmek için ordugaha girdi. görevini iyi yapmadn. yaayan rab'bin adyla derim ki, hepiniz ölümlü hak ettiniz; çünkü efendiniz, rab'bin meshettii kiyi korumadnz. bak bakalm, kraln baucundaki mzrayla su mataras nerede?" davut'un sesini tanyan saul, "davut, olum, bu senin sesin mi?" diye sordu. davut, "evet, efendim kral, benim sesim" diye karlk verdi, "efendim, ben ku-lunu neden kovalyorsun? ne yaptm? ne suç iledim? lütfen, efendim kral, kulunun söz-

lerine kulak ver. eer seni bana kar kkrtan rab ise, bir sunu o'nu yattr. ama bunu yapan insanlarsa, rab'bin önünde lanetli ol-sunlar! çünkü, 'git, baka ilahlara kulluk et diyerek, rab'bin mirasndan bana düen paydan bugün beni uzaklatrdlar. ne olur, kanm rab'den uzak topraklara dökülmesin. israil kral, dalarda keklik avlayan avc gibi, bir pıreyi avlamaya çkm!" bunun üzeri-ne saul, "günah iledim" diye karlk verdi, "davut, olum, geri dön. bugün yaamma deer verdiin için sana bir daha kötülük yap-mayacam. gerçekten aklısza davrandm, çok büyük yanllk yaptm." davut, "ite kraln mzra!" dedi, "adamlardan biri gelip alsn. rab herkesi doruluuna ve ballna göre ödül-lendirir. bugün rab seni elime teslim etti-i halde, ben rab'bin meshettii kiye elimi uzat-mak istemedim. bugün ben senin yaamma nasl deer verdijsem, rab de benim yaamma öyle deer versin ve beni her sktndan kur-tarsn." saul, "davut, olum, rab seni kut-sasn!" dedi, "sen kesinlikle büyük iler ya-pacak, baarl olacaksn!" bundan sonra davut yoluna koyuldu, saul da evine döndü.

27

davut, "bir gün saul'un eliyle yok olacam" diye düündü, "benim için en iyisi hemen fil-ist topraklarına kaçmak. o zaman saul is-rail'in her yanında beni aramaktan vazgeçer; ben de onun elinden kurtulmu olurum." böylece davut'la yannadaki alt yüz kii kalkp gat kral maok olu aki'in tarafna geçtiler. aileleriyle birlikte gat'ta aki'in yanna yer-letiler. iki kars yizreelli ahinoam'la karmelli naval'n dul kars avigayil de davut'un yann-dayd. saul davut'un gat'a kaçtın duyunca, artk onu aramaktan vazgeçti. davut aki'e, "benden honut kaldysan, çevre kentlerden birinde bana bir yer versinler de orada otu-raym" dedi, "çünkü ben kulunun seninle bir-likte kral kentinde yaamasna gerek yok." aki o gün ona ziklak kent'ini verdi. bun-dan ötürü ziklak bugün de yahuda kral-larna aittir. davut filist topraklarında bir yl dört ay yaad. bu süre içinde davut'la adamlar gidip geurlular'a, girizliler'e ve amalekliler'e basknlar yaptılar. bunlar uzun zamandan beri ur'a, hatta msr'a dek uzanan topraklarda yiyorlard. davut bir bölgeye saldrında kadın erkek demez, kimseyi sa brakmazd; yalnız davarlar, sırlar, eekleri, de-veleri ve giysileri alp aki'e dönerdi. aki, "bugün nerelere baskn düzenlediniz?" diye sorard. davut da, "yahuda'nın güneyine, yer-ahmeelliler'in ve kenliler'in güney bölgesine saldrdık" derdi. davut, kendisiyle gat'a kim-seyi götürmemek için kadın erkek kimseyi sa brakmazd. çünkü, "gat'a gidip, 'davut öyle yaptı, böyle yaptı diyerek bize kar bilgi aktarmasnlr" diye düünürdü. davut, filist

topraklarında yaad sürece bu yöntemi uyguladı. aki davut'a güven duymaya balad. "davut kendi halk olan israilîliler'in nefretine urad. bundan böyle benim hizmetimde kalacak" diye düünüyordu.

28

o srada filistliler israil'le savamak için askeri birliklerini topladılar. aki davut'a, "adamlarınla birlikte benim yanımda savaacanın bilmelisin" dedi. davut, "o zaman sen de kulunun neler yapabileceğini göreceksin!" diye karlık verdi. aki, "iyi!" dedi, "yaadn sürece seni kendime koruma görevlisi atayacağım." samuel ölmü, bütün israil halk onun için yas tutmdu. onu kendi kenti rama'da gömmülerdi. saul da cincilerle ruhlara dananlar ülkeden kovmutu. filistliler toplanıp unem'e gittiler ve orada ordugah kurdular. saul da bütün israilîliler'i toplayıp gilboa da'nda ordugah kurdu. saul filist ordusunu görünce korkup büyük dehete kapld. rab'be dantysa da, rab ona ne dülerle, ne urim*, ne de peygamberler aracılığıyla yant verdi. bunun üzerine saul görevlilerine, "bana bir cinci kadn bulun da varp ona danaym" diye buyruk verdi. görevliler, "eyn-dor'da bir cinci kadn var" dediler. böylece saul baka giysilere bürünüp kln deitirdi. geceleyin yanna iki kii alp kadnı yaad yere gitti. kadna, "lütfen benim için ruhlara dan ve sana söyleyeceim kiiyi çar" dedi. ama kadn ona u karlık verdi: "saul'un neler yaptın, cincilerle ruhlara dananlar ülkeden kovduunu biliyorsun. öyleyse neden beni öldürmek için tuzak kuruyorsun?" saul, "yaayan rab'bin adıyla derim ki, bundan sana bir kötülük gelmeyecek" diye ant içti. bunun üzerine kadn, "sana kimi çaraym?" diye sordu. saul, "bana samuel'i çar" dedi. kadn, samuel'i görünce çlık atarak, "sen saul'sun! neden beni kandrdn?" dedi. kral ona, "korkma!" dedi, "ne görüyorsun?" kadn, "yerin altından çıkan bir ilah görüyorum" diye karlık verdi. saul, "neye benziyor?" diye sordu. kadn, "cüppe giymi yal bir adam yukarya çıkıyor" dedi. o zaman saul onun samuel olduunu anladı; eilip yüzüstü yere kapandı. samuel saul'a, "neden beni çartıp rahatsız ettin?" dedi. saul, "büyük sknt içindeyim" diye yanıtladı, "filistliler bana karı sayıyor ve tanrı da beni terk etti. artık bana ne peygamberler aracılığıyla, ne de dülerle yant veriyor. bu yüzden, ne yapmam gerektiğini bana bildirmen için seni çarttm." samuel, "rab seni terk edip sana düman olduuna göre, neden bana danyorsun?" dedi, "rab benim aracılıkla söyledini yaptı, krall sendan alp soydan davut'a verdi. çünkü sen rab'bin buyruuna uymadın, o'nun alevlenen öfkesini amalekliler'e uygulamadın. rab bugün bun-

lar bu yüzden bana getirdi. rab seni de, israil halkın da filistliler'in eline teslim edecek. yarı sen ve oulları bana katılacaksnız. rab israil ordusunu da filistliler'in eline teslim edecek." saul birden boylu boyunca yere düttü. samuel'in sözlerinden ötürü büyük korkuya kapld. gücü de kalmamı; çünkü bütün gün, bütün gece yemek yememi. kadn saul'a yaklat. onun büyük aklık içinde olduunu görünce, "bak, kölen sözünü dinledi" dedi, "canım tehlikeye atarak benden istediğini yaptım. imdi lütfen kölenin söyleyeceğini dinle. izin ver de, önüne biraz yemek koyayım. yoluna devam edecek gücün olmasın için yemek yemelisin." ama saul, "yemem" diyerek reddetti. ancak hizmetkârlarıyla kadn zorlayınca, onları dediğini yaptı. yerden kalkıp yatan üzerine oturdu. kadn evinde besili bir dana vardı. kadn onu hemen kesti. onun alp yordu ve mayasız ekmek piirdi. sonra saul'la görevlilerinin önüne koydu. onlar da yediler. sonra o gece kalkıp gittiler.

29

filistliler bütün orduların afekte topladılar. israilîliler ise yizreel'deki pırnarı yanna kurdukları ordugahta kalyorlardı. filist beyleri yüzler ve biner kılırlık birliklerle ilerliyordu. davut'la adamlarıysa aki'le birlikte geriden geliyorlardı. filistli komutanlar, "bu ibraniler'in burada ne ii var?" diye sorunca, aki u karlık verdi: "bu, israil kral saul'un görevlisi davut'tur. bir yıldan uzun süredir yanımda kalyor. bana geldiinden beri kendisinde hiçbir kötülük bulamadım." ama filistli komutanlar aki'e öfkelenildiler. "adam geri gönder, kendisine verdiğin yere dönsün" dediler, "bizimle birlikte savaa gelmesin; yoksa sava sırasında bize kar çıkarak efendisinin beenisini nasıl kazanabilir? adamların ban ona vermekten daha iyi bir yol bulabilir mi? çalıp oynarken, 'saul binlercesini öldürdü, davut'sa on binlercesini diye hakkında ezgiler okuduklar davut değil mi bu?" bunun üzerine aki, davut'u çarp, "yaayan rab'bin adıyla derim ki, sen dürüst bir kiisin" dedi, "benimle birlikte savaa katlan isterdem. yanma geldiğin gündün bu yana ters bir davranış görmedim. ama filist beyleri seni uygun görmedi. imdi geri dön ve esenlikle git. filist beylerinin gözünde ters bir davranışa bulunma." davut, "ama ben ne yaptım?" diye sordu, "yanna geldiimden bu yana bende ne buldun ki, gidip efendim kralın dümanlarına karı savamayaym?" aki, "biliyorum, sen benim gözümde tanrı'nın bir meleği gibi iysin" diye yanıtladı, "ne var ki filistli komutanlar, 'bizimle savaa gelmesin diyorlar. seninle gelmi olan efendin saul'un kullarıyla birlikte sabah erkenden kalk ve tanrı aarmaz gidin." böylece davut'la adamlar filist ülkesine dönmek üzere sabah erkenden kalktılar.

filistliler ise yizreel'e gittiler.

30

davut'la adamlar üçüncü gün ziklak kenti'ne vardılar. bu arada amalekliler negev bölgesiyle ziklak'a baskın yapmı, ziklak kenti'ni yakıp ykmlard. kimseyi öldürmemilerdi, ama kadınlarla orada yaayan genç, yal herkesi tutsak etmilerdi. sonra onlar da yanlarna alp yollarna gitmilerdi. davut'la adamlar oraya varınca kentin atee verildiini, karlarnn, oullarnn, kzlarnn tutsak alndn anladılar. güçleri tükeninceye dek hkra hkra aladılar. davut'un iki kars, yizreelli ahinoam ile karmelli naval'n dulu avigayil de tutsak edimitti. davut büyük knt içindeydi. çünkü herkes oullar, kzlar için ac çekiyor ve, "davut'u talayalım" diyordu. ama davut, tanrs rab'de güç bularak, ahimelek olu kâhin aviyatar'a, "bana efodu* getir" dedi. aviyatar efodu getirdi. davut rab'be danarak, "bu aknclarn ardna dürsem, onlara yetiir miyim?" diye sordu. rab, "artlarna dü, kesinlikle onlara yetiip tutsaklar kurtaracaksn" diye yantlad. bunun üzerine davut yanndaki alt yüz kiyle yola çkt. besor vadisi'ne geldiler. vadiyi geçemeyecek kadar bitkin düen iki yüz kii orada kald. davut dört yüz kiyle aknclar kovalamay sürdürdü. (krda bir msrl bulup davut'a getirdiler. yiyip içmesi için ona yiyecek, içecek verdiler. bir parça incir pestili ile iki salkm kuru üzüm de verdiler. adam yiyince canlandı. üç gün üç gecedir yiyip içmemitti. davut ona, "kime balsa? nerelisin?" diye sordu. genç adam, "msrl'ym, bir amalekli'nin kölesiyim" diye yantlad, "üç gün önce hastalanınca, efendim beni brakt. keretliler'in güney srlarna, yahuda topraklarna, kalev'in güneyine baskınlr düzenlemi, ziklak kenti'ni de atee vermitik." davut, "beni bu aknclara götürebilir misin?" diye sordu. msrl genç, "beni öldürmeyeceine ya da efendimin eline teslim etmeyeceine dair tanr'nın önünde ant içersen, seni aknclarn olduu yere götürürüm" diye karlk verdi. böylece msrl davut'u götürdü. aknclar dört bir yana dalmırdı. filist ve yahuda topraklarından topladklar büyük yamadan yiyip içiyor, elenip oynuyorlard. davut ertesi gün tan vaktinden akama dek onlar öldürdü. develere binip kaçan dört yüz genç dnda içlerinden kurtulan olmad. davut amalekliler'in ele geçirdii her eyi, bu arada da iki karsn kurtardı. gençler, yallar, oullar, kzlar, yamalanen mallar, ksacas amalekliler'in aldklarından hiçbir ey eksik kalmadı. davut tümünü geri aldı. bütün koyunlarla srlar da aldı. adamlar, bunlar öbür hayvanların önünden sürerek, "bunlar davut'un yamaladklar" diyorlard. bundan sonra davut, daha ileriye gidemeyecek

kadar bitkin düüp besor vadisi'nde kalan iki yüz kiinin bulunduuu yere vard. onlar da davut'la yanndakileri karlamaya çkılar. davut yaklanca onlara esenlik diledi. ama davut'la giden adamlardan kötü ve deersiz oullarnn tümü, "madem bizimle birlikte gitmediler, geri aldmz yamadan onlara hiçbir pay vermeyeceiz" dediler, "her biri yalnız karsıyla çocukları alp gitsin." ama davut, "hayr, kardelerim!" dedi, "rab'bin bize verdikleri konusunda böyle davranamayız! o bizi korudu ve bize saldran aknclar elimize teslim etti. sizin bu söylediklerinizi kim kabul eder? savaa gidenle eyann yannda kalann pay ayndr. her ey eit paylalamayacak!" o günden sonra davut bunu israil için bugüne dek geçerli bir kural ve ilke haline getirdi. davut ziklak'a dönünce, dostlar olan yahuda ileri gelenlerine yama mallardan göndererek, "ite rab'bin dümanlarından yamalanen mallardan size bir armaan" dedi. sonra beytel, negev'deki ramot, yattir, aroer, sifmot, etemoa, rakal, yerahmeelliler'in, kenliler'in kentlerinde, horma, bor-aan, atak, hevron'da oturanlara ve adamlarıyla birlikte sk urad yerlerin tümüne yamalanen mallardan gönderdi.

31

filistliler israililer'le savaa tututu. israililer filistliler'in önünden kaçtı. birçoou gilboa da'nda ölüp yere serildi. filistliler saul'la oullarnn ardna düüler. saul'un oullar yonatan', avinadav' ve malkia'y yakalayp öldürdüler. saul'un çevresinde sava kzt. derken saul filistli okçular tarafından vuruldu ve ar yaraland. saul, silahın tayan adama, "klcn çek de bana sapla" dedi, "yoksa bu sünnetsizler* gelip bana kılç saplayacak ve benimle alay edecekler." ama silah taycs büyük bir korkuya kapılarak bunu yapmak istemedi. bunun üzerine saul klcn çekip kendini üzerine att. saul'un öldüğünü görünce, silah taycs da kendini klcn üzerine att ve saul'la birlikte öldü. böylece saul, üç olu, silah taycs ve bütün adamlar ayn gün öldüler. vadinin öbür tarafında ve eria Irma'nın kar yakasında oturan israililer, israil ordusunun kaçtın, saul'la oullarnn öldüğünü anlayınca, kentlerini terk edip kaçmaya baladılar. filistliler gelip bu kentlere yerletiler. ertesi gün filistliler, öldürülenleri soymak için geldiklerinde, saul'la üç olunun gilboa da'nda öldüğünü gördüler. saul'un ban kesip silahların aldılar. sonra bu iyi haberin putlarını tapnada ve halk arasında duyurulmas için filist ülkesinin her yanna ulaklar gönderdiler. saul'un silahların atoret'in* tapnana koyup cesedini beytean kenti'nin suruna çaktılar. yave-gilat halk filistliler'in saul'a yaptıkları duydu. bütün yiitler geceleyin yola koyularak beytean'a

gittiler. saul'la oullarnn cesetlerini beytean
surundan indirip yave'e götördüler, orada
yaktlar. sonra kemiklerini toplayp yave'teki
lgn aacnn altına gömdüler ve yedi gün oruç*
tuttular.

saul'un ölümünden sonra amalekîliler'e kar kazand zaferden dönen davut ziklak'ta iki gün kald. üçüncü gün, saul'un ordugahından giysileri yırtlm, ba toz toprak içinde bir adam geldi. adam davut'a yaklanca önünde yere kapand. davut, "nereden geliyorsun?" diye sordu. adam, "israil ordugahından kaç kurtuldum" dedi. davut, "ne oldu? bana anlat" dedi. adam askerlerin sava alann- dan kaçtn, birçounun düüp öldüğünü, saul'la olu yonatan'n da ölüler arasında olduunu anlatt. davut, kendisine haberi veren genç adama, "saul'la olu yonatan'n öldüğünü nereden biliyorsun?" diye sordu. genç adam öyle yanıtladı: "bir rastlantı sonucu gilboa da'ndaydım. saul mızrana dayanmt. atlarla sava arabalar ona doru yaklayordu. saul arkasına dönüp beni görünce seslendi. ben de, 'buyrun, buradayım dedim. "saul, 'sen kimsin? diye sordu. "'ben bir amalekîliyim diye yanıtladım. "saul, 'ne olur üstüme var ve beni öldür! dedi, 'çünkü çektiim acılardan kurtulmak istiyorum. bu yüzden varp onu öldürdüm. çünkü yere düttükten sonra yaayamayacan biliyordum. bandaki tacla kolundaki bileziği aldm ve onlar buraya, efendime getirdim." bunun üzerine davut'la yanndakiler giysilerini yırttlar. klçtan geçirilen saul, olu yonatan ve rab'bin halk olan israilîliler için akama dek yas tutup aladlar, oruç* tuttular. davut, kendisine haber getiren genç adama, "nerelisin?" diye sordu. adam, "ben yabancım, bir amalekîlin'oluyum" dedi. davut, "rab'bin meshettii* kiyye el kaldırp onu yok etmekten korkmadn m?" diye sordu. sonra adamlarından birini çarp, "git, öldür onu!" diye buyurdu. böylece adam amalekîli'yi vurup öldürdü. davut amalekîli'ye, "kann- dan sen kendin sorumlusun" demiti, "çünkü 'rab'bin meshettii kiyyi ben öldürdüm demekle kendine kar aznla tanklıkta bulundun." davut saul'la olu yonatan için at yakt. sonra yaar kitab'nda yazlan yay adındaki atn yahuda halkna öretilmesini buyurdu: "ey israil, senin yüceliün yüksek tepelerinde yok oldu! güçlüler nasl da yere serildi! haberi ne gat'a duyurun, ne de akelon sokaklarında yayn. öyle ki, ne flistîliler'in k- zlar sevinsin, ne de sünnetsizlerin* k- zlar co- sun. ey gilboa dalar, üzerinize ne çiy ne de yamur düşün. ürün veren tarlaların ol- masn. çünkü güçlünün kalkan, bir daha ya sürülmeyecek olan saul'un kalkan orada bir yana atld! yonatan'ın yay yere serilmelerinin kanndan, yiitlerin bedenlerinden hiç geri çekilmedi. saul'un klç hiç boşa savrulmad. saul'la yonatan tatlı ve sevimliyidler, yaamda da ölümde de ayrılmadlar. kartallardan daha çevik, aslanlardan daha güçlüydüler. ey is- rail k- zlar! sizi al renkli, süslü giysilerle do-

natan, giysinizi altın süslerle bezeyen saul için alayn! güçlüler nasl da yere serildi savata! yonatan senin yüksek tepelerinde ölü yatıyor. senin için üzgünüm, kardeim yonatan. benim için çok deerliydin. sevgin kadın sevgisinden daha üstündü. güçlüler nasl da yere serildi! sava silahlar yok oldu!"

2

bundan sonra davut rab'be, "yahuda kent- lerinden birine gideyim mi?" diye sordu. rab, "git" dedi. davut, "nereye gideyim?" diye sorunca, rab, "hevron'a" diye karlk verdi. bunun üzerine davut, iki eyle - yizreelli ahinoam ve karmelli naval'n dolu avıgayıl'le birlikte oraya gitti. aileleriyle birlikte adamların da götürdü. hevron'a bal kentlere yerletiler. yahudallar hevron'a giderek orada davut'u yahuda kral olarak meshettiler*. saul'u gömenlerin yave- gilatlar oldu davut'a bildirildi. davut on- lara ulaklar göndererek öyle dedi: "efen- diniz saul'u gömmekle ona yaptnzi iyilik- ten dolay rab sizi kutsasn. rab imdi size ballkla, iyilikle davranasn. bunu yaptnz için ben de size ayn ekilde iyilik yapacam. imdi güçlü ve yürekli olun, çünkü efendi- niz saul öldü. yahuda halk beni krallar olarak meshetti." saul'un ordu komutan ner olu avner, saul olu i-boet'i yanna alp ma- hanayim'e götürmüdü. avner onu orada gi- lat, aurlular, yizreel, efrayim, benyamin ve bütün israil'in kral yaptı. saul olu i-boet krk yanda kral oldu ve israil'de iki yıl krallık yaptı. ancak yahuda halk davut'u destek- ledi. davut hevron'da yahuda halkna yedi yıl alt ay krallık yaptı. ner olu avner, saul olu i- boet'in adamlarıyla birlikte mahanayim'den givon'a gitti. seruya olu yoav'la davut'un adamlar varp givon havuzu'nun yanında on- lar karladlar. taraflardan biri havuzun bir yanna, öteki öbür yanna oturdu. avner yoav'a, "ne olur gençler kalkp önümüzde dövüsünler" dedi. yoav, "olur, kalkp dövüsünler" diye karlk verdi. böylece benyamin oymandan saul olu i-boet'ten yana olanlardan on iki kiyye davut'un adamlarından on iki kii kalkp ileri atld. her biri kartnn bandan tuttu gibi klcn börüne saplad; birlikte yere serildiler. bu yüzden givon'daki o yere helkat-hassurim ad ver-ildi. o gün sava çok çetin oldu. davut'un adamlar avner'le israilîliler'i yenilgiye urat- tlar. seruya'nın üç olu -yoav, avlay ve asahel- de oradaydılar. bir kr ceylan kadar hzl koan asahel saa sola sapmadan avner'i kovaladı. avner arkasına bakınca, "asahel sen misin?" diye sordu. asahel, "evet, benim" diye karlk verdi. avner, "saa ya da sola dön. gençler- den birini yakala ve kendin için silahların al" dedi. ama asahel avner'i kovalamaktan vazgeçmek istemedi. avner asahel'i bir daha

uyard: "beni kovalamaktan vazgeç! neden seni yere sereyim? sonra kardein yoav'n yüzüne nasıl bakarm?" asahel peini brakmay reddedince avner mızrann arka ucuyla onu karından vurdu. mızrak asahel'in sırtından çıktı. asahel orada düüp öldü. asahel'in düüp öldüü yere varanların tümü orada durup beklediler. ama yoav'la aviay avner'i kovalamay sürdürdüler. güne batarken gıvon kırsal bölgesine giden yolun üzerindeki gıah'a bakan amma tepesi'ne vardılar. benyamınliler avner'in çevresinde toplanarak bir birlik oluşturdular. bir tepenin banda durup beklediler. avner yoav'a, "kılç sonsuza dek mi insanlar yok etsin?" diye seslendi, "bu olayın ayla sona ereceğini anlamıyor musun? kardeşlerini kovalamaktan vazgeçmeleri için askerlere ne zaman buyruk vereceksin?" yoav öyle karlık verdi: "yaayan tanrı'nın adıyla derim ki, seslenmeseydin askerler sabaha dek kardelerini kovalamaktan vazgeçmeyecekti." sonra yoav boru çaldı. herkes durdu. bundan böyle israil halkı ne kovaladılar, ne de onlarla savatılar. avner'le adamlar bütün gece araya vadisi'nde yürüdüler. eria ırma'nı geçerek bitron yolundan mahanayim'e vardılar. yoav avner'i kovalamaktan döndükten sonra orduyu topladı. asahel'den baka, davut'un adamlarından on dokuz kii eksikti. oysa davut'un adamlar avner'i destekleyen benyamınliler'i bozguna uratıp üç yüz altmış kişi öldürmüleri. yoav'la adamlar asahel'i götürüp beytlehem'de babasının mezarına gömdüler. sonra bütün gece yürüyerek gün doğumunda hevron'a vardılar.

3

saul'un soyuyla davut'un soyu arasındaki sava uzun sürdü. davut giderek güçlenirken, saul'un soyu gitgide zayıf düşüyordu. davut'un hevron'da doan oulları unlardı: ilk oyu yizreelli ahinoam'dan amnon, ikincisi karmelli naval'n dulu avigayil'den kilav, üçüncüsü dördüncüsü hagit'ten adoniyaa, beincisi avital'n oyu efatya, altıncı davut'un ei eglad'dan yitream. davut'un bu oulların hepsi hevron'da doğdular. saul'un soyuyla davut'un soyu arasındaki sava sürerken, avner saul'un soyu arasında güçleniyordu. saul'un aya kız rispa adında bir cariyesi vardı. bir gün i-boet avner'e, "neden babamın cariyesiyle yattın?" diye sordu. i-boet'in sorusuna çok öfkelenen avner u karlı verdi: "ben yahuda tarafına geçen bir köpek barmym? bugün bile babam saul'un ailesine, kardelerine, dostlarına balyım. seni davut'un eline teslim etmedim. ama bugün bu kadın yüzünden beni suçluyorsun. rab kralı saul'un soyundan alıp dan'dan beer-eva'ya kadar uzanan israil ve yahuda'da davut'un kralın kuracana ant içti. ben de bunu davut için yapmazsam tanrı bana aynsın, hatta

daha kötüsünü yapmı!" (i-boet avner'den korktuğu için ona baka bir ey söyleyemedi. avner kendi adına davut'a ulaklar gönderip öyle dedi: "ülke kimin ülkesi? benimle bir antlama yap; o zaman israil'in tümünün sana balanması için ben de senden yana olurum." davut, "iyi" diye yanıtladı, "seninle bir antlama yaparm. yalnız senden bunu istiyorum: beni görmeye geldiğinde saul'un kız mikal'ı da getir. yoksa beni görmeyeceksin." öte yandan davut saul oyu i-boet'e de ulaklar aylayla u haberi gönderdi: "yüz filistinlinin sünneti derisi karında nianlandırmı karm mikal' bana ver." bunun üzerine i-boet, kadının kocası layı oyu paltiel'den alıp getirilmesi için adamlar gönderdi. kocası kadın alaya alaya bahurim'e kadar izledi; sonra avner ona, "geri dön" deyince döndü. avner israil'in ileri gelenleriyle görüşüp onlara öyle demiti: "siz bir süredir davut'un kralın olmasını istiyorsunuz. şimdi bunu gerçekleştirelim! çünkü rab, davut hakkında, 'halkım israil'i kulum davut aylayla filistlilerin ve bütün düşmanlarının elinden kurtaracağım demiti." avner benyamınliler'le de görüştü, israil'in ve bütün benyamın halkının uygun gördüğü her eyi davut'a bildirmek üzere hevron'a gitti. avner yirmi kişiyle birlikte hevron'a, davut'un yanına vardı. davut avner'le yanndakilere bir ölen verdi. avner davut'a, "hemen gidip bütün israil halkı efendim kralın yanına toplayayım" dedi, "öyle ki, seninle bir antlama yapalım. sen de dileğinin her yerini yönetebileşin." bunun üzerine davut avner'i yoluna gönderdi. o da esenlikle gitti. tam o sırada davut'un adamlarıyla yoav, bir baskından dönmü, yanlarında birçok yamalanmış mal getirmilerdi. ama avner hevron'da davut'un yannda deildi. çünkü davut onu göndermi, o da esenlikle gitmişti. yoav'la yanndaki bütün askerler hevron'a vardnda, ner oyu avner'in krala geldiğini, kralın onu gönderdiğini, onun da esenlikle gittiğini yoav'a bildirdiler. yoav krala gidip, "ne yaptın?" dedi, "baksana avner ayanı kadar gelmi! neden onu salverdin? çoktan gitmi! ner oyu avner'i tanırsın; seni kandırmak, nereye gidip geldiğini, neler yaptın öğrenmek için gelmiştir." davut'un yanndan geçen kum yoav, avner'in arkasından ulaklar gönderdi. ulaklar avner'i sıra sarıncı'dan geri getirdiler. davut ise bundan habersizdi. avner hevron'a dönmüce, yoav onunla özel bir görüşme yapmak bahanesiyle, onu kent kapsına çekti. kardeisi asahel'in kanı döktüğü için, avner'i orada karından vurup öldürdü. davut bu haberi itince öyle dedi: "rab'bin önünde ben de, kralım da ner oyu avner'in kanından sonsuza dek suçsuzuz. bu suçun sorumlusu yoav'la babasının bütün soyu olsun. yoav'n soyundan irinli, deri hastalığı yakalanmış, koltuk deneğine dayanan, kılçla öldürülen,

açlık çeken kiiler hiç eksik olmasn!" böylece yoav'la kardei aviay, givon'daki savata kardeleri asahel'i öldüren avner'i öldürdüler. sonra davut yoav'la yandakilere u buyruu verdi: "giysilerinizi yırtıp çula sarın ve avner'in ölüsü önünde yas tutun!" kral davut da cenazenin ardsra yürüdü. avner'i hevron'da gömdüler. kral, avner'in mezar banda hçkra hçkra alad. oradaki herkes de alad. sonra kral, avner için u at yakt: "avner, bir budala gibi mi ölmeliydi? ellerin bal deildi, ayaklara zincir vurulmamt. ama sen kötülerin önünde düen biri gibi düttün!" herkes avner için yine alad. halk davut'un yanna varp akam olmadan bir eyler yemesi için üstelediyse de, davut ant içerek öyle dedi: "güne batmadan ekme ya da baka herhangi bir ey tatmayacam. yoksa tanr bana aynsn, hatta daha kötüsünü yapsn!" herkes bunu benimsedi ve kraln yaptı her eyden honut olduklar gibi, bundan da honut oldular. ner olu avner'in öldürülmesinde kraln parma olmadn o gün bütün israil halk anlad. kral adamlarna, "bugün israil'de bir önderin, büyük bir adamn öldüğünü bilmiyor musunuz?" dedi, "meshedilmi* bir kral olduum halde bugün güçsüzüm. seruya'nın oullar benden daha zorlu. rab kötülük edene yaptı kötülüğe göre karlık versin!"

4

avner'in hevron'da öldürüldüğünü duyan saul olu i-boet korkuya kapld. bütün israil halk da dehret içindeydi. saul olu i-boet'in iki aknc önderi vard; bunlar benyamin oymandan beerotlu rimmon'un oullarıyd. birinin ad baana, öbürününki rekav'd. -beerot benyamin oymandan sayld. beerotlular git-tayim'e kaçmırd. yabanc olan bu halk bugün de orada gurbette yayor.- saul olu yonatan'n mefiboet adında bir olu vard; iki aya da topald. saul'la yonatan'n ölüm haberi yizreel'den ulatnda, mefiboet be yandıyd. dads onu alp kaçmt. ne var ki, aceleyle kaçmaya çalırken çocuk düüp sakatlanmt. beerotlu rimmon'un oullar rekav'la baana yola koyuldular. öle scanda i-boet'in evine vardıklarnda i-boet uzanm dinlenmekteydi. buday alacakm gibi yaparak eve girdiler. o srada i-boet yatak odasında yatanda uzanyordu. adamlar i-boet'in karnn deip öldürdüler. ban gövdesinden ayrıp yanlarına aldılar. rekav'la kardei baana kaçp bütün gece araya yolundan ilerlediler. (i-boet'in ban hevron'da kral davut'a getirip, "ite seni öldürmek isteyen dümann saul'un olu i-boet'in ba!" dediler, "rab bugün saul'dan ve onun soyundan efendimiz kraln öcünü ald." ama davut beerotlu rimmon'un oullar rekav'la kardei baana'ya öyle karlık verdi: "beni her türlü skntdan kurtaran yaayan rab adyla derim

ki, iyi haber getirdiini sanarak bana saul'un öldüğünü bildiren adam yakalayp ziklak'ta yaamna son verdim. getirdii iyi haber için verdiim ödöl buydu! (doru birini evinde, yatanda öldüren kötü kiilerin ölümü çok daha kesindir! imdi sizi yeryüzünden yok ederek onun öcünü sizden almayacak mym?" sonra adamlarna buyruk verdi. iki kardei öldürüp ellerini, ayakların kestiler ve hevron'daki havuzun yanna astlar. i-boet'in ban ise götürüp hevron'da avner'i mezarna gömdüler.

5

israil'in bütün oymaklar hevron'da bulunan davut'a gelip öyle dediler: "biz senin etin, kemiiniz. geçmite saul kralmzken, savata israil'e komuta eden sendin. rab sana, 'halkm israil'i sen güdecek, onlara sen önder olacaksn diye söz verdi." israil'in bütün ileri gelenleri hevron'a, kral davut'un yanna gelince, kral rab'bin önünde orada onlarla bir antlama yaptı. onlar da davut'u israil kral olarak meshettiler*. davut otuz yanda kral oldu ve krk yıl krallık yaptı. hevron'da yedi yıl alt ay yahuda'ya, yerualim'de otuz üç yıl bütün israil'e ve yahuda'ya krallık yaptı. kral davut'la adamlar yerualim'de yaayan yevuslular'a saldırmak için yola çıktılar. yevuslular davut'a, "sen buraya giremezsin, körlerle topallar bile seni geri püskürtebilir" dediler. "davut buraya giremez" diye düünüyorlard. ne var ki, davut siyon kalesi'ni ele geçirdi. daha sonra bu kaleye "davut kenti" ad verildi. davut o gün adamlarna öyle demiti: "yevuslular' kim yenilgiye uratrsa davut'un nefret ettii u 'topallar'la körlerle su kanalından ulamalı!" "körlerle topallar saraya giremeyecek" denmesinin nedeni ite budur. bundan sonra davut "davut kenti" adn verdii kalede oturmaya balad. çevredeki bölgeyi, millo'dan* içeriye doru uzanan bölümü ina etti. davut giderek güçleniyordu. çünkü her eye egemen tanr rab onunlaydı. sur kral hiram davut'a ulaklar, sedir kütükleri, marangozlar ve taçlar gönderdi. bu adamlar davut için bir saray yaptılar. böylece davut rab'bin kendisini israil kral atadn ve halk israil'in hatr için kralln yücelttiini anlad. davut hevron'dan ayrıldıktan sonra yerualim'de kendine daha birçok cariye ve kar aldı. davut'un erkek ve kz çocuklar oldu. davut'un yerualim'de doan çocukların adları unlard: ammuva, o-vav, natan, süleyman, yivhar, eliuva, nefek, yafia, eliama, elyada ve elifelet. filistliler davut'un israil kral olarak meshedildiini* duyunca, bütün filist ordusu onu aramak için yola çıktı. bunu duyan davut ona kaleye sınd. filistliler gelip refaim vadisi'ne yayılmırd. davut rab'be dant: "filistliler'e saldıraym m? onlar elime teslim edecek misin?" rab

davut'a, "saldr" dedi, "onlar kesinlikle eline teslim deçem." bunun üzerine davut baal-perasim'e gidip orada filistliler'i bozguna uratt. sonra, "her eyi yarp geçen sular gibi, rab dümanlarm önünden yarp geçti" dedi. bundan ötürü oraya baal-perasim ad verildi. davut'la adamlar, filistliler'in orada brakt putlar alp götürdüler. filistliler bir kez daha gelip refaim vadisi'ne yayıldar. davut rab'be dant. rab öyle karlk verdi: "buradan saldrma! onlar arkadan çevirip pelesenk aaçlarnn önünden saldr. pelesenk aaçlarnn tepesinden yürüyü sesi duyar duymaz, acele et. çünkü ben filist ordusunu bozguna uratmak için önünrsra gitmiim demektir." davut rab'bin kendisine buyurduu gibi yapt ve filistliler'i geva'dan gezer'e kadar bozguna uratt.

6

davut israil'deki bütün seçme adamlar toplad. saylar otuz bin kiyydi. böylece davut'la ordusu, sandn üzerindeki keruvlar* arasında taht kuran her eye egemen rab'bin adyla anlan tanr'nn sand'n getirmek için baale-yahuda'ya gittiler. tanr'nn sand'n avinadav'n tepedeki evinden alp yeni bir arabaya koydular. tanr'nn sand'n tayan yeni arabay avinadav'n oullar uzza'yla ahyo sürüyordu. ahyo sandn önünden yürüyordu. (bu arada davut'la bütün israil halk da rab'bin önünde lir, çenk, tef, çnçrak ve ziller eliinde ezgiler okuyarak var güçleriyle bu olay kutluyorlard. nakon'un harman yerine vardklarnda öküzlör tökezledi. bu nedenle uzza elini uzatp tanr'nn sand'n tuttu. rab tanr saygısza davranan uzza'ya öfkelenerek onu orada yere çald. uzza tanr'nn sand'nın yanında öldü. davut, rab'bin uzza'y cezalandrmasna öfkeli. o günden bu yana oraya peres-uzza denilir. davut o gün rab'den korkarak, "rab'bin sand nasl olur da bana gelir?" diye düündü. rab'bin sand'n davut kenti'ne götürmek istemedi. bunun yerine sand gatl ovet-edom'un evine götürdü. rab'bin sand gatl ovet-edom'un evinde üç ay kald. rab ovet-edom'u ve bütün ailesini kutsad. "tanr'nn sand'ndan ötürü rab ovet-edom'un ailesini ve ona ait her eyi kutsad" diye kral davut'a bildirildi. böylece davut gidip tanr'nn sand'n ovet-edom'un evinden davut kenti'ne sevinçle getirdi. rab'bin sand'n tayanlar alt adm atnca, davut bir boayla besili bir dana kurban etti. keten efod* kuanm davut, rab'bin önünde var gücüyle oynuyordu. davut'la bütün israil halk, sevinç naralar ve boru sesi eliinde rab'bin sand'n getiriyorlard. rab'bin sand davut kenti'ne varnca, saul'un kz mikal pencereden bakt. rab'bin önünde oynayp zplayan kral davut'u görünce, onu küçümsedi. rab'bin sand'n getirip davut'un

bu amaçla kurduu çadrn içindeki yerine koydular. davut rab'be yakmalk sunular* ve esenlik sunular* sundu. yakmalk sunular ve esenlik sunularn sunmay bitirince, her eye egemen rab'bin adyla halk kutsad. ardndan kadn erkek herkese, bütün israil topluluuna birer somun ekmekle birer hurma ve üzüm pestili datt. sonra herkes evine döndü. davut ailesini kutsamak için eve döndüünde, saul'un kz mikal onu karlamaya çkt. davut'a öyle dedi: "israil kral bugün ne güzel bir ün kazandrd kendine! deersiz biri gibi, kullarnn cariyeleri önünde soyundun." davut, "babam ve bütün soyu yerine beni seçen ve halk israil'e önder atayan rab'bin önünde oynadım!" diye karlk verdi, "evet, rab'bin önünde oynayacam. üstelik kendimi bundan daha da küçük düüreceim, hiçe sayacam. ama sözünü ettiin o cariyeler beni onurlandracaklar." saul'un kz mikal'n ölene dek çocuu olmad.

7

kral sarayna yerlemiti. rab de onu çevresindeki bütün dümanlarından koruyarak rahata kavuturdu. o srada kral, peygamber natan'a, "bak, ben sedir aacdndan yaplm bir sarayda oturuyorum. oysa tanr'nn sand bir çadrd duruyor!" dedi. natan, "git, tasarladn her eyi yap, çünkü rab seninledir" diye karlk verdi. o gece rab natan'a öyle seslendi: "git, kulum davut'a öyle de: 'rab diyor ki, oturmam için bana sen mi tapnak yapacaksn? israil halkn msr'dan çkardm günden bu yana konutta*fe* oturmadm. bir çadrd orada burada konaklayarak dolayordum. israililerle birlikte dolatm yerlerin herhangi birinde, halkm israil'i gütesini buyurdum israil önderlerinden birine, neden bana sedir aacdndan bir konut yapmadnz diye hiç sordum mu? "imdi kulum davut'a öyle diyeceksin: 'her eye egemen rab diyor ki, halkm israil'e önder olasn diye seni otlaklardan ve koyun gütmekten aldm. her nereye gittiysen seninleydim. önünden bütün dümanlarn yok ettim. adn dünyadaki büyük adamlarn ad gibi büyük klacam. halkm israil için bir yurt salayp onlar oraya yetireceim. bundan böyle kendi yurtlarında otursunlar, bir daha rahatsz edilmesinler. kötü kiiler de halkm israil'e hakimler atadm günden bu yana yaptklar gibi, bir daha onlara bask yapmasnlar. seni bütün dümanlarından kurtarp rahata kavuturacam. 'rab senin için bir soy*fe* yetitireceini belirtiyor: (sen ölüp atarlarna kavuunca, senden sonra soyundan birini ortaya çkarp kralln pekitireceim. adma bir tapnak kuracak olan odur. ben de onun krallnn tahtn sonsuza dek sürdüreceim. ben ona baba olacam, o da bana oul olacak. kötülük yapnca, onu insanların deneyle, insanların vurularıyla yola getireceim. ama

senin önünden kaldırdım saul'dan esirgediim sevgiyi hiçbir zaman esirgemeyeceim. soyun ve kralln sonsuza dek önümde duracak; tahtn sonsuza dek sürecektir." böylece natan bütün bu sözleri ve görümleri davut'a aktardı. bunun üzerine kral davut gelip rab'bin önünde oturdu ve öyle dedi: "ey egemen rab, ben kimim, ailem nedir ki, beni bu duruma getirdin? ey egemen rab, sanki bu yetmezmi gibi, kulunun soyunun gelecei hakkında da söz verdin. ey egemen rab, insanlarla hep böyle mi ilgilenirsin? ben sana baka ne diyebilirim ki! çünkü, ey egemen rab, kulunu tanyorsun. sözünün hatr için ve istein uyarınca bu büyüklüğü gösterdin ve kuluna bildirdin. "yücesin, ey egemen rab! bir benzerin yok, senden baka tanrı da yok! bunu kendi kulaklarımızla duyduk. halkın israil'e benzer tek bir ulus yok dünyada. kendi halkın olsun diye onlar kurtarmaya gittin. çünkü onlar için de, ülken için de büyük ve görkemli iler yapmakla ün saldın. msr'dan kendin için kurtardın halkın önünden uluslar ve tanrıların kovdun. halkın israil'i sonsuza dek kendi halkın olarak benimsedin ve sen de, ya rab, onları tanrıs oldun. "imdi, ya rab tanrı, kuluna ve onun soyuna ilikin verdiğin sözü sonsuza dek tut, sözünü yerine getir. öyle ki, insanlar, 'her eye egemen rab israil'in tanrısı'dır! diyerek adn sonsuza dek yüceltsinler ve kulun davut'un soyu da önünde sürsün. "ey her eye egemen rab, israil'in tanrısı! 'senin için bir soy çıkaracam diye kuluna açıkladın. bundan dolayı kulun sana bu duay etme yürekliliğini buldu. ey egemen rab, sen tanrı'sın! sözlerin gerçektir ve kuluna bu iyi sözü verdin. imdi önünde sonsuza dek sürmesi için kulunun soyunu kutsaman diliyorum. çünkü, ey egemen rab, sen böyle söz verdin ve kulunun soyu kutsamanla sonsuza dek kutlu kılınacak."

8

bir süre sonra davut filistliler'i yenip boyunduruk altına aldı ve meteg-amma'y filistliler'in yönetiminden çıkardı. moavlar' da bozguna urattı. onlar yere yatıp ipele ölçtü. ölçtüü iki sray öldürdü, bir bütün sray sa braktı. moavllar davut'un haraç ödeyen köleleri oldular. davut frat'a kadar kralln yeniden kurmaya giden sova kral rehov olu hadadezer'i de yendi. bin yedi yüz atıyla yirmi bin yaya askerini ele geçirdi. yüz sava arabası için gereken atların dndaki bütün atları da sakatladı. sova kral hadadezer'e yardım gelen am aramllar'ndan yirmi iki bin kiıyı öldürdü. sonra am aramllar'nn ülkesine askeri birlikler yerletirdi. onlar da davut'un haraç ödeyen köleleri oldular. rab davut'u gitti her yerde zafere ulatdı. davut hadadezer'in komutanlarının tad altın kalkanlar alıp yerusalem'e götürdü. ayrıca

hadadezer'in yönetimindeki betah ve berotay kentlerinden bol miktarda tunç* aldı. hama kral toi, davut'un hadadezer'in bütün ordusunu bozguna urattın duydu. toi kral davut'u selamlamak ve hadadezer'le savap yendii için onu kutlamak üzere olu yoram' ona gönderdi. çünkü toi hadadezer'le sürekli savamı. yoram davut'a altın, gümüş, tunç armaanlar getirdi. kral davut bu armaanlar yendii bütün uluslardan -aram, moav, ammonlular, filistliler ve amalekliler'den ele geçirdii altın ve gümüşle birlikte rab'be adadı. bunun yansırsa sova kral rehov olu hadadezer'den yamalanana altınla gümüşü de rab'be adadı. (davut tuz vadisi'nde on sekiz bin edomlu öldürüp dönünce üne kavutu. edom'un her yanna askeri birlikler yerletirdi. edomlular'ın tümü davut'un köleleri oldular. rab davut'u gitti her yerde zafere ulatdı. bütün israil'de krallık yapan davut halkına doruluk ve adalet saladı. seruya olu yoav ordu komutanı, ahilut olu yehoafat devlet tarihçisiydi. ahitut olu sadok'la aviyatar olu ahimelek kâhin*, seraya yazmandı. yehoyada olu benaya keretliler'le peletliler'in* komutanıydı. davut'un oullarysa kâhini.

9

davut, "saul'un ailesinden daha sa kalan, yonatan'ın hatr için iyilik edebileceim kimse var mı?" diye sordu. saul'un ailesinin siva adında bir hizmetkâr vardı. onu davut'un yanna ça rdılar. kral, "siva sen misin?" diye sordu. siva, "evet, ben kulunun" diye yanıtladı. kral, "saul'un ailesinden sa kalan kimse yok mu?" diye sordu, "tanrı'nın iyiliini ona göstereyim." siva, "yonatan'ın iki aya sakat bir olu var" diye yanıtladı. kral, "nerede o?" diye sordu. siva, "ammiel olu makir'in lo-devar'daki evinde" diye karlı verdi. böylece kral davut, lo-devar'dan ammiel olu makir'in evinden onu yanna getirtti. saul olu yonatan olu mefiboet, davut'un yanna gelince, onun önünde yere kapandı. davut, "mefiboet!" diye seslendi. mefiboet, "evet, ben kulunun" diye yanıtladı. davut ona, "kor-kma!" dedi, "çünkü baban yonatan'ın hatr için, sana kesinlikle iyilik edeceğim. atan saul'un bütün topran sana geri vereceim. ve sen her zaman soframda yemek yiyeceksin." mefiboet yere kapanıp öyle dedi: "kulun ne ki, benim gibi ölmüş bir köpekle ilgileniyorsun?" kral davut, saul'un hizmetkâr siva'yı ça rıp, "önceden efendin saul ile ailesine ait her eyi torunu mefiboet'e verdim" dedi, "sen, oulları ve kölelerin onun için topra ileyip ürünü getireceksiniz. öyle ki, efendinizin torununun yiyecek gereksinimi salansın. efendinin torunu mefiboet her zaman benim soframda yemek yiyecektir." siva'nın on be olu ve yirmi kölesi vardı. siva, "efendim kralın buyurdu her eyi yapacam"

dedi. mefiboet kraln çocuklarından biri gibi onun sofrasında yemek yedi. mefiboet'in mika adında küçük bir olu vardı. siva'ya bal herkes mefiboet'e hizmet ediyordu. iki aya sakat mefiboet hep kraln sofrasında yemek yediinden yerualim'de oturuyordu.

10

bir süre sonra ammon kral öldü, yerine olu hanun kral oldu. davut, "babas bana iyilik ettii gibi ben de naha olu hanun'a iyilik edeceim" diye düşünerek, babasının ölümünden dolayı ba sal dilemek için hanun'a görevliler gönderdi. davut'un görevlileri ammonlular'n ülkesine varna, ammon önderleri, efendileri hanun'a öyle dediler: "davut sana bu adamlar gönderdi diye babana saygı duyduunu mu sanyorsun? davut, kenti aratmak, casusluk etmek, ykmak için adamları sana gönderdi." bunun üzerine hanun davut'un görevlilerini yakalattı. sakalların yarsın tra edip giysilerinin kalçayı kapatan kesimini ortadan kesti ve onlar öylece gönderdi. davut bunu duyunca, onları karlamak üzere adamlar gönderdi. çünkü görevliler çok utanyorlardı. kral, "sakalınız uzayncaya dek erih'da kaln, sonra dönün" diye buyruk verdi. ammonlular, davut'un nefretini kazandıkları anlayanca, haber gönderip beyt-rehov ve sova'dan yirmi bin aramlı yaya asker, maaka kral'yla bin adamın ve tovhalkından on iki bin adam kiraladılar. davut bunu duyunca, yoav' ve güçlü adamlardan oluan bütün ordusunu onlara kar gönderdi. ammonlular çkp kent kapsında sava düzeni aldılar. aramlı sova'yla rehov, tovhalk ve maaka'nın adamları da krda sava düzenine girdiler. önde, arkada düman birliklerini gören yoav, israil'in iyi askerlerinden bazıları seçerek aramlar'a kar yerletirdi. geri kalan birlikleri de kardei avia'yın komutasına vererek ammonlular'a kar yerletirdi. yoav, "aramları benden güçlü çkarsa, yardımma gelirsiniz" dedi, "ama ammonlular senden güçlü çkarsa, ben sana yardım gelirim. güçlü ol! halkımızın ve tanrımızın kentleri uruna yürekli olalm! rab gözünde iyi olan yapın." yoav'la yandıakiler aramlar'a kar savamak için ileri atılınca, aramlar onlardan kaçtı. onların kaçtığını gören ammonlular da avia'ydan kaçarak kente girdiler. bunun üzerine yoav ammonlular'la savamaktan vazgeçerek yerualim'e gitti. israililler'in önünde bozguna uradıkları gören aramlar bir araya geldiler. hadadezer, haber gönderip frat ırma'nın kar yakasındaki aramları çarttı. aramlar hadadezer'in ordu komutanı ovak'ın komutasında helam'a gittiler. davut bunu duyunca, bütün israil ordusunu topladı. ırma ırma'nı geçerek helam'a vardılar. aramlar davut'a kar düzen olarak onunla savatlar. ne var ki, aramlar

israililler'in önünden kaçtılar. davut onlardan yedi yüz sava arabası sürücüsü ile kırk bin atlı asker öldürdü. hadadezer'in ordu komutanı ovak' da vurdu. ovak sava alanında öldü. hadadezer'in buyruundaki kralları hepsi bozguna uradıkları görünce, israililler'le bar yaparak onlara boyun ediler. aramlar bundan böyle ammonlular'a yardım etmekten kaçındılar.

11

ilkbaharda, kralları savaa gitti döneminde, davut kendi subaylarıyla birlikte yoav' ve bütün israil ordusunu savaa gönderdi. onları ammonlular' yenilgiye uratıp rabba kenti'ni kuatırken, davut yerualim'de kalyordu. bir akamüstü davut yatandan kalktı, sarayın damına çkp gezmeye baladı. damdan ykanaan bir kadın gördü. kadın çok güzeldi. davut onun kim olduğunu öğrenmek için birini gönderdi. adam, "kadın eliam'ın kız hititli* uria'yın karsı bat-eva'dır" dedi. davut kadın getirmeleri için ulakları gönderdi. kadın davut'un yanına geldi. davut ayba kirliliğinden yeni arınmış olan kadınla yattı. sonra kadın evine döndü. gebe kalan kadın davut'a, "gebe kaldım" diye haber gönderdi. bunun üzerine davut hititli uria'yı kendisine göndermesi için yoav'a haber yolladı. yoav da uria'yı davut'a gönderdi. uria yanına varna, davut yoav'ın, ordunun ve sava durumunu sordu. sonra uria'ya, "evine git, rahatna bak" dedi. uria saraydan çıkınca, kral arından bir armaan gönderdi. ne var ki, uria evine gitmedi, efendisinin bütün adamlarıyla birlikte sarayın kapsında uyudu. davut uria'nın evine gitmediğini öğrenince, ona, "yolculuktan geldin. neden evine gitmedin?" diye sordu. uria, "sandık da, israililler'le yahudalar da çardaklarda kalyor" diye karlı verdi, "komutanım yoav'la efendimin adamları krlarda konaklyor. bu durumda nasıl olur da ben yiye içmek, karmla yatmak için evime giderim? yaamın hakkı için, böyle bir eyi kesinlikle yapmayacam." bunun üzerine davut, "bugün de burada kal, yarın seni göndereceim" dedi. uria o gün de, ertesi gün de yerualim'de kaldı. davut uria'yı çardı. onu sarho edene dek yedirip içirdi. akam olunca uria efendisinin adamlarıyla birlikte uyumak üzere yattı yere gitti. yine evine gitmedi. sabahleyin davut yoav'a bir mektup yazıp uria aracılığıyla gönderdi. mektupta öyle yazdı: "uria'yı savaan iddetli oldu cepheye yerletir ve yandıdan çekil ki, vurulup ölsün." böylece yoav kenti kuatırken uria'yı yiit adamların bulundugunu bildii yere yerletirdi. kent halkı çkp yoav'ın askerleriyle savatı. davut'un askerlerinden ölenler oldu. hititli uria da ölenler arasındaydı. yoav savala ilgili ayrıntılı haberleri davut'a iletmek üzere bir ulak gönderdi. ula

öyle uyard: "sen savala ilgili ayrıntı haberleri krala iletmeyi bitirdikten sonra, kral öfkelenip sana unu sorabilir: 'onlarla savamak için kente neden o kadar çok yaklatınız? surdan ok atacakların bilmiyor muydunuz? yerubbeet*ff* olu avimelek'i kim öldürdü? teves'te surun üstünden bir kadın üzerine bir deirmen üst tan atıp onu öldürmedi mi? öyleyse niçin sura o kadar çok yaklatınız? o zaman, 'kulun hititli uriya da öldü dersin.'" ulak yola koyuldu. davut'un yanna varınca, yoav'n kendisine söylediklerinin tümünü ona ilettiler. "adamlar bizden üstün çıktılar" dedi, "kentten çıkmakla karda savatlar. ama onlar kent kapsına kadar geri püskürttük. bunun üzerine okular adamlarına surdan ok attılar. kralın adamlarından bazıları öldü; kulun hititli uriya da öldü." davut ulaa öyle dedi: "yoav'a de ki, 'bu olay seni üzmesin! savata kimin öleceği belli olmaz. kente kar saldıranı güçlendirin ve kenti yerle bir edin! bu sözlerle onu yüreklendirin.'" uriya'nın kars, kocasının öldüğünü duyunca, onun için yas tuttu. yas süresi geçince, davut onu sarayına getirtti. kadın davut'un karsı oldu ve ona bir oğul doğurdu. ancak, davut'un bu yaptırab'bin houna gitmedi.

12

rab natan' davut'a gönderdi. natan davut'un yanna gelince ona, "bir kentte biri zengin, öbürü yoksul iki adam vardı" dedi, "zengin adamın birçok koyunu, sıra vardı. ama yoksul adamın satın alıp beslediği küçük bir dii kuzudan baka bir hayvan yoktu. kuzu adamın yanında, çocuklarıyla birlikte büyüdü. adamın yemeinden yer, tasından içer, koyununda uyurdu. yoksulun kız gibiydi. derken, zengin adamı bir yolcu uradı. adam gelen konuyu yemek hazırlamak için kendi koyunlarından, sıralarından birini almaya kymadından yoksulun kuzusunu alıp yolcuya yemek hazırladı." zengin adamı çok öfkelenen davut natan'a, "yaayan rab'bin adıyla derim ki, bunu yapan ölümü hak etmiştir!" dedi, "bunu yaptı ve adam için kuzuyu kırk dört katın ödemesi." bunun üzerine natan davut'a, "o adam sensin!" dedi, "israil'in tanrı rab diyor ki, 'ben seni israil'e kral olarak meshettim* ve saul'un elinden kurtardım. sana efendinin evini verdim, karların da koyunna verdim. israil ve yahuda halkın da sana verdim. bu az gelseydi, sana daha neler neler verirdim! öyleyse neden rab'bin gözünde kötü olan yaparken, onun sözünü küğümsedin? hititli* uriya'y kırkla öldürdün, ammonlular'ın kızıyla canna kydın. karsın da kendine e olarak aldı. bundan böyle, kırk senin soyundan sonsuza dek eksik olmayacak. çünkü beni küğümsedin ve hititli uriya'nın karsın kendine e olarak aldı. "rab öyle diyor: 'sana kendi soyundan kötülük ge-

tireceim. senin gözünün önünde karların alıp bir yakına vereceim; küğüğündüz karların koyunna girecek. evet, sen o ii gizlice yaptın, ama ben bunu bütün israil halkının gözü önünde küğüğündüz yapacağım!" davut, "rab'be kar günah iledim" dedi. natan, "rab günahın balad, ölmeyeceksin" diye karlı verdi, "ama sen bunu yapmakla, rab'bin düşmanlarının o'nu küğümsemesine neden oldun. bu yüzden doan çocuun kesinlikle ölecek." bundan sonra natan evine döndü. rab uriya'nın karsının davut'tan doan çocuunun hastalanmasına neden oldu. davut çocuk için tanrı'ya yalvarıp oruç* tuttu; evine gidip gecelerini yerde yatarak geçirdi. sarayın ileri gelenleri onu yerden kaldırmaya geldiler. ama davut kalkmak istemedi, onlarla yemek de yemedi. yedinci gün çocuk öldü. davut'un görevlileri çocuun öldüğünü davut'a bildirmekten çekindiler. çünkü, "çocuk daha yaarken onunla konutuk ama bizi dinlemedi" diyorlardı, "imdi çocuun öldüğünü ona nasıl söyleriz? kendisine zarar verebilir!" davut görevlilerinin fışlatın görünce, çocuun öldüğünü anladı. onlara, "çocuk öldü mü?" diye sordu. "evet, öldü" dediler. bunun üzerine davut yerden kalktı. yandı, güzel kokular sürünüp giysilerini deitirdi. rab'bin tapna'na gidip tapındı. sonra evine döndü ve yemek istedi. önüne konan yemei yedi. hizmetkârlar, "neden böyle davranıyorsun?" diye sordular, "çocuk yaarken oruç tuttu, aladı; ama ölünce kalkıp yemek yemeye baladı." davut öyle yanıtladı: "çocuk yaarken oruç tutup almadı. çünkü, 'kim bilir, rab bana lütfeder de çocuk yaarı diye düşünüyordum. ama çocuk öldü. artık neden oruç tutayım? onu geri getirebilir miyim ki? ben onun yanna gideceim, ama o bana geri dönmeyecek." davut karsı bat-eva'yı avuttu. yanna girip onunla yattı. bat-eva bir oğul doğurdu. çocuun adı süleyman koydu. çocuun seven rab peygamber natan aracılığıyla haber gönderdi ve hatıra için çocuun adı yedidyah koydu. (bu sırada ammonlular'ın rabbına kenti'ne kar sava sürdüren yoav, saray semtini ele geçirdi. sonra davut'a ulaklar göndererek, "rabba kenti'ne kar savaşı sona erdirdim" dedi, "imdi sen ordunun geri kalanları toplasın, kenti kuşatıp ele geçireceğiz; öyle ki, kenti ben ele geçirmeyeyim ve kent adıyla anılsın." davut bütün askerlerini toplayıp rabbına kenti'ne gitti, kente kar savaşı ele geçirdi. ammon kralının bandakisi tacı aldı. derli toplu talarla süslü, arı bir talant altın bulan tacı davut'un bana koydular. davut kentten çok miktarda mal yamalayp götürdü. orada yaayan halkı dar çarpık testereyle, demir kazma ve balayla yapılan ilerde, tula yapmında çalıştırdı. davut bunu bütün ammon kentlerinde uyguladı. sonra bütün ordusuyla birlikte yerusalem'e döndü.

davut'un olu avalom'un tamar adında güzel bir kzkardei vardı. davut'un baka bir olu, amnon tamar'a gönül verdi. amnon üvey kzkardei tamar yüzünden yataa dücek kadar üzüntüye kapıldı. çünkü tamar erden bir kzd ve amnon ona bir ey yapmay olanaksız görüyordu. amnon'un kardei ima'nın olu yonadav adında çok akıllı bir arkada vardı. yonadav amnon'a, "ey kral olu, neden böyle her sabah üzgün görünüyorsun?" diye sordu, "bana anlatamaz msn?" amnon, "üvey kardeim avalom'un kzkardei tamar'a gönül verdim" diye yanıtladı. yonadav, "yataa yat ve hastayım gibi yap" dedi, "babam seni görmeye gelince ona öyle dersin: 'lütfen kzkardeim tamar gelip bana yiyecek versin. yemei önümde hazırlasın ki, ona bakayım, elinden yiyeyim.'" böylece amnon yataa yatıp hastayım gibi yaptı. kral onu görmeye gelince, amnon, "lütfen kzkardeim tamar gelip önümde iki gözleme hazırlasın da elinden yiyeyim" dedi. davut, sarayda yaayan tamar'a, "haydi kardeim amnon'un evine gidip ona yiyecek hazırla" diye haber gönderdi. tamar yatmakta olan kardei amnon'un evine gitti. hamur alıp yığdı, önünde gözleme yapıp piirdi. tavay alıp gözlemeyi önüne koyduysa da amnon yemek istemedi. "yanımdan herkesi çıkar" diye buyruk verdi. herkes çıktı. sonra amnon tamar'a, "yemei yatak odama getir de, elinden yiyeyim" dedi. tamar hazırladık gözlemleri kardei amnon'un yatak odasına götürdü. yesin diye yemei ona yaklatınca, amnon tamar'ı yakalayarak, "gel, benimle yat, kzkardeim" dedi. ama tamar, "hayr, kardeim, beni zorlama!" dedi, "israil'de böyle ey yapılmamalıdır! bu irençlii yapma! sonra ben utanıncam nasıl üstümden atarm? sense israil'de alçak biri durumuna düşersin. ne olur krala söyle; o beni senden esirgermez." ne var ki, amnon tamar'ı dinlemek istemedi. daha güçlü olduğu için onunla zorla yattı. bundan sonra amnon tamar'dan öylesine nefret etti ki, ona duyduğu nefret, beslemi olduğu sevgiden daha güçlüydü. amnon tamar'a, "kalk, git!" dedi. tamar, "hayr" dedi, "çünkü beni kovman, bana yaptın öbür kötülükten daha büyük bir kötülüktür." ama amnon onu dinlemek istemedi. hizmetindeki uşağı, "bu kadın yanımdan dar çıkar, ardından da kapyı sürgüle" dedi. uşak tamar'ı dar çıkarp ardından kapyı sürgüledi. tamar uzun kollu bir giysi giymiti. kralın erden kızları böyle giyinirlerdi. tamar bana kül saçp sırtındaki uzun kollu giysiyi yırttı. elini bana koyup alaya alaya gitti. kardei avalom ona, "seninle birlikte olan kardeim amnon muydum?" diye sordu, "haydi, kzkardeim, sesini çıkarma. o senin üvey kardeindir. bu olayın üzerinde durma."

böylece tamar, kardei avalom'un evinde yalnız ve üzgün yaadı. kral davut olup bitenleri duyunca çok öfkelenmişti. avalom ise amnon'a iyi kötü hiçbir ey söylemedi. kzkardei tamar'a tecavüz ettiği için amnon'dan nefret ediyordu. tam iki yıl sonra, avalom kralın bütün oulların kendi koyun kırklarının bulunduğ efrayim kenti yakınındaki baal-hasor'a kaçtı. avalom krala gelip, "koyunların kırktryorum" dedi, "lütfen kral ve görevlileri de kuluna katılsın." kral davut, "hayr, olum, hepimiz gelmeyelim, sana yük oluruz" diye yanıtladı. avalom üstelediverse de kral gitmek istemedi, ama onu kutsadı. bunun üzerine avalom, "öyleyse izin ver de kardeim amnon bizimle gelsin" dedi. kral, "amnon neden seninle gelsin?" diye sordu. ancak avalom üsteledivince, kral amnon'u ve bütün öbür oulların onunla gönderdi. avalom hizmetkârlarına öyle buyurdu: "dinleyin! amnon'un araptan iyice keyiflendiğini bekleyin. size 'amnon'u vurun dedim an onu öldürün. korkmayın! size buyruğu ben veriyorum. güçlü ve yürekli olun!" hizmetkârlar avalom'un buyruğuna uyarak amnon'u öldürdüler. kralın öbür oullar kralınla atlayıp kaçtılar. onlar yoldayken, avalom'un kralın bütün oulların öldürüldüğünü, hiçbirinin sağ kalmadık söylentisi davut'a ulaştı. kral kalkıp giysilerini yırttı, yere kapandı. bütün görevlileri de, giysilerini yırttı, yanbandaydılar. davut'un kardei ima'nın olu yonadav öyle dedi: "efendim kral bütün oulların öldürüldüğünü sanmasın; yalnız amnon öldü. çünkü o üvey kzkardei tamar'a tecavüz ettiği günden bu yana, avalom buna kararlıydı. onun için, ey efendim kral, bütün oulların öldüğünü haberi ni dikkate alma; çünkü yalnız amnon öldü." bu arada avalom kaçtı. nöbetçi tepenin yamacındaki bat yolundan büyük bir kalabalık geldiğini gördü. yonadav krala, "ite oulların geliyor! kulunun dediği gibi oldu" dedi. o konuşması bitirir bitirmez, kralın oullar oraya varıp hakkı hakkı alamaya başladılar. kral ve görevlileri de acı acı aladılar. avalom geur kralı ammihut olu talmay'ın yanına kaçtı. davut ise olu amnon için sürekli yas tutuyordu. geur'a kaçan avalom orada üç yıl kaldı. kral davut avalom'un yanına gitmeyi çok istiyordu. çünkü amnon'un ölümü konusunda avuntu bulmıyordu.

14

kral davut'un avalom'u öldürdüğünü anlayan seruya olu yoav, birini gönderip tekoa'da yaayan bilge bir kadın getirtti. yoav kadna, "lütfen yasa bürün" dedi, "yas giysilerini giy. ya sürme ve ölü için günlerdir yas tutan bir kadın gibi davran. (krala git ve ona söyleyeceklerimi ilet.)" sonra kadna neler söyleyeceğini bildirdi. tekoal kadın krala gitti. önünde yüzüstü yere kapanarak, "ey kral, yardım et!" dedi. kral, "neyin var?" diye

sordu. kadn, "ben zavall dul bir kadnm" diye yantlad. "kocam öldü. ben kölenin iki olu vard. ikisi tarlada kavgaya tutu- tular. orada onlar ayracak kimse yoktu. birî öbürünü vurup öldürdü. imdi bütün boy halk cariylene kar çkp, 'kardeini öldüreni bize teslim et diyor, 'öldürdüğü kardeinin canna karlk onu öldürelim. böylece mirascy da ortadan kaldrm oluruz. ite geri kalan közümü de söndürecekler; yüzünde kocam adn sürdürecektir soy kalmayacak." kral, "evine dön, ben davanla ilgili buyruk vere- ceim" dedi. tekoal kadn, "efendim kral, bu olayn suçlusu ben ve babamın ev halk olsun" dedi, "kral ve taht suçsuz olsun." kral, "kim sana bir ey derse, onu bana ge- tir" dedi, "bir daha cann skmaz." kadn, "öyleyse kral tanrs rab'bin adına ant için de kann öcünü alacak kii ykm büyütmesin" diye karlk verdi, "yoksa olumu yok edecek- ler." kral, "yaayan rab'bin adyla derim ki, olunun saçn bir teline bile zarar gelmeye- cektir" dedi. kadn, "izin ver de, efendim krala bir söz daha söyleyeyim" dedi. kral, "söyle" dedi. kadn konumasn öyle sürdürdü: "neden tanr'nn halkna kar böyle bir ey tasarladn? kral böyle konumakla sanki ken- dini suçlu çkıyor. çünkü sürgüne gönderdii kiiyi geri getirmedi. hepimizin ölecei kesin, topra dökülüp yeniden toplanamayan su gibiyiz. ama tanr can almaz; sürgüne gön- derilen kii kendisinden uzak kalmasn diye çözüm yollar düünür. "halk beni korkuttuu için efendim krala bunlar söylemeye geldim. 'kralla konuaym, belki kölesinin dileini yer- ine getirir diye düündüm, 'belki kral olumla beni öldürüp tanr'nn halkndan yoksun brak- mak isteyenin elinden kurtarmay kabul eder. efendim kraln sözü beni rahatlatn dedim. çünkü efendim kral iyiyi, kötüyü ayrt et- mekte tanr'nn meleii gibidir. tanrın rab seninle olsun!" kral, "sana bir soru soru- cam, benden gerçeii saklama" dedi. kadn, "efendim kral, buyur" diye karlk verdi. kral, "bütün bunlar seninle birlikte tasarlayan yoav m?" diye sordu. kadn öyle yantlad: "yaamn hakk için derim ki, ey efendim kral, hiçbir sorunu yantlamaktan kaçamam. evet, bana buyruk veren ve kölene bütün bunlar söyleten kulun yoav'dr. kulun yoav duruma bir çözüm getirmek için yapt bunu. efendim, tanr'nn bir meleii gibi bilgedir. ülkede olup biten her eyi bilir." bunun üzerine kral yoav'a, "istediini yapacam" dedi, "git, genç avalom'u geri getir." yoav yüzüstü yere ka- panarak onu kutsad ve, "ey efendim kral, bugün benden honut olduunu biliyorum, çünkü kulunun isteni yaptn" dedi. yoav hemen geur'a gidip avalom'u yerualim'e ge- tirdi. ne var ki, kral, "avalom evine gitsin, yanma gelmesin" diye buyruk verdi. bu yüz- den avalom evine gitti; kral görmedi. bütün israil'de avalom kadar yakkl için övülen

kimse yoktu; tepeden trnaa kusursuz biriydi. avalom saçn kestirdii zaman tartard. saç ona arlk verdi için her yıl kestirdi. saçn arl krallk ölçüsüne göre iki yüz ekel çek- erdi. avalom'un üç olu ve tamar adnda çok güzel bir kz vard. avalom kral görme- den yerualim'de iki yıl yaad. sonra yoav' krala göndermek için ona haber sald. ama yoav gelmek istemedi. avalom ikinci kez haber gönderdi, yoav yine gelmek istemedi. avalom kullarna, "bakn, yoav'n arpa tar- las benimkine bitiliktir" dedi, "gidin, tar- lay atee verin." bunun üzerine gidip tarlay atee verdiler. yoav kalkp avalom'un evine gitti. "kullarn neden tarlam atee verdi?" diye sordu. avalom öyle yantlad: "bak, sana, 'buraya gel, seni krala göndereyim diye haber yolladm. ona unlar söylemeni isteye- cektim: 'neden geur'dan geldim? orada kalsaydım benim için daha iyi olurdu. artk kral görmek istiyorum. bir suçum varsa, beni öldürsün." bunun üzerine yoav gidip avalom'un söylediklerini krala iletii. kral avalom'u çarttı. avalom kraln yanına gelip önünde yüzüstü yere kapand. kral da onu öptü.

15

bundan sonra avalom kendisine bir sava arabas, atlar ve önünde koacak elli kii hazı- lad. sabah erkenden kalkp kent kapsna giden yolun kenarında dururdu. davasna baktmak için krala gelen herkese seslenip, "nerelisin?" diye sorard. adam hangi israil oymandan geldiini söylerdi. avalom ona öyle derdi: "bak, ileri sürdüün savlar doru ve hakl. ne var ki, kral adına seni dinleyecek kimse yok." sonra konumasn öyle sürdürürdü: "keke kral beni ülkeye yargç atasa! davas ya da sorunu olan herkes bana gelse, ben de ona hakkın versem!" biri önünde yüzüstü yere kapanmak üzere yaklat m, avalom elini uzatp adam tutar, öperdi. davasna bak- tirmek için krala gelen israililer'in hepsine böyle davrand. böylelikle israililer'in gön- lünü çeldi. dört yıl sonra avalom krala, "izin ver de hevron'a gidip rab'be adam yerine getireyim" dedi, "çünkü ben kulun aram'n geur kenti'nde yaarken, 'rab beni yerualim'e geri getirirse, o'na hevron'da tapnacam diye adak adamtım." kral, "esenlikle git" dedi. ne var ki, hevron'a giden avalom bütün is- rail oymaklarına gizlice ulaklar göndererek öyle dedi: "boru sesini duyar duymaz, 'avalom hevron'da kral oldu diyeceksiniz." (yerualim'den çarlan iki yüz kii olup biten- den haberleri olmakszn, iyi niyetle avalom'la birlikte gittiler. avalom kurbanlar keserken, davut'un danman gilolu ahitofel'i de gilo kenti'nden getirtti. böylece ayaklanma güç kazand. çünkü avalom'u izleyen halkn says giderek çoalyordu. bir ulak gelip davut'a,

"israilliler avalom'a yürekten baland" dedi. bunun üzerine davut yerualim'de kendisiyle birlikte olan bütün görevlilerine öyle dedi: "haydi kaçalm! yoksa avalom'dan kaçp kurtulamayacaz. hemen gidelim! yoksa avalom ardmzdan çabucak yetiip bizi ykma uratr. kenti de klctan geçirir." kraln görevlileri, "efendimiz kral ne karar verirse yapmaya hazırız" diye yanıtladlar. böylece kral ardsra gelen bütün ev halkyla birlikte yola koyuldu. ancak saraya baksnlar diye on cariyesini orada brakt. kralla yanndakiler kentin en son evinde durdular. bütün kullar, keretliler*le peletliler* kraln yanndan geçtiler. gat'tan ardsra gelmi olan alt yüz gatlı asker de kraln önünden geçti. kral gatlı ittay'a, "neden sen de bizimle geliyorsun?" dedi, "geri dön ve yeni kralla kal. çünkü sen yurdundan sürülmü bir yabancsn. daha dün geldin. bugün nereye gideceimi kendim bilmezken, seni de bizimle birlikte mi dolatrıym? kardeşlerinle birlikte geri dön. tanr'nn sevgisi ve sadakati üzerinde olsun!" ama ittay öyle yanıtladı: "efendim kral, yaayan rab'bin adıyla ve yaamn hakk için derim ki, ister yaam, ister ölüm için olsun, sen neredeysen kulun ben de orada olacam." davut ittay'a, "yürü, geç!" dedi. böylece gatlı ittay yanndaki bütün adamlar ve çocuklarıyla birlikte geçti. halk geçerken, bütün yöre halk hçkra hçkra alıyordu. kral kidron vadisi'ni geçti. halk da krlara doru ilerledi. kâhin sadok'la tanr'nn antlama sand'n* tayan levililer de oradayd. tanr'nn sand'n yere koydular. bütün halk kentten çkana dek aviyatar sunular sundu. sonra kral, sadok'a, "tanr'nn sand'n kente geri götür" dedi, "rab benden honut kalırsa, beni geri getirir, sand ve konduu yeri bana gösterir. ama, 'senden honut deilim derse, ite buradayım, bana uygun gördüünü yapın." kral kâhin sadok'la konuşmasn öyle sürdürdü: "sen bilici* deil misin? olun ahimaas' ve aviyatar olu yonatan' yanna al; aviyatar'la birlikte esenlikle kente dönün. sizden aydınlac bir haber alana dek ben krda, rman s yerinde bekleyeceim." böylece sadok'la aviyatar tanr'nn sand'n yerualim'e geri götürüp orada kaldlar. davut alaya alaya zeytin da'na çkyordu. ba örtülüydü, yalnayak yürüyordu. yanndaki herkesin ba örtülüydü ve alayarak daa çkyorlard. o strada biri davut'a, "ahitofel avalom'dan yana olan suikastçların arasında" diye bildirdi. bunun üzerine davut, "ya rab, ahitofel'in öüdünü boa çıkar" diye dua etti. davut tanr'ya taplan tepenin doruuna varınca, arkl huay giysisi yırtlm, ba toz toprak içinde onu karladı. davut ona, "benimle birlikte gelersen, bana yük olursun" dedi, "ama kente döner ve avalom'a, 'ey kral, senin kulun olacam; geçmite babana nasl kulluk ettiysem, imdi de sana öyle

kulluk edeceim dersen, ahitofel'in öüdünü benim için boa çıkarsn. kâhin sadok ile kâhin aviyatar orada seninle birlikte olacaklar. kraln saraynda duyduun her eyi onlara bildir. sadok olu ahimaas ile aviyatar olu yonatan da oradalar. bütün duydukların onları aracıyla bana iletebilirsiniz." böylece davut'un dostu huay yerualim'e gitti. tam o strada avalom da kente giriyordu.

16

davut tepenin doruunu biraz geçince, mefi-boet'in hizmetkâr siva palan vurulmu ve üzerlerine iki yüz ekmek, yüz salkm kuru üzüm, yüz tane taze meyve ve bir tulum arap yüklü iki eekle onu karladı. kral, siva'ya, "bunlar niçin getirdin?" diye sordu. siva, "eekler kral ailesinin binmesi, ekmekle taze meyve hizmetkârların yemesi, arapsa krda yorgun dânenin içmesi için" diye yanıtladı. kral, "efendin saul'un torunu nerede?" diye sordu. siva, "yerualim'de kalyor" diye yanıtladı, "çünkü 'israil halk bugün atamn kraln bana geri verecek diye düünüyor." kral, "mefiboet'in her eyi senindir" dedi. siva, "önünde eilirim, efendim kral! dilerim her zaman benden honut kalrsn" dedi. kral davut bahurim'e vardnda, saul ailesinin geldii boydan gera olu imi adnda biri lanetler okuyarak ortaya çkt. bütün askerler ve koruyucular kral davut'un sanda, solunda olmasna karn, imi davut'la askerlerini talyordu. imi lanetler okuyarak, "çekil git, ey eli kanlı, alçak adam!" diyordu, "rab, yerine kral olduun saul ailesinin dökülen kanlarının karlı sana verdi. rab krall olun avalom'a verdi. sen eli kanlı bir adam olduun için bu ykma uradn!" seruya olu aviyat kralla, "bu ölü köpek neden efendim kralla lanet okusun?" dedi, "izin ver de gidip ban uçuraym." ama kral, "bu sizin iiniz deil, ey seruya oullar!" dedi, "rab ona, 'davut'a lanet oku dedii için lanet okuyorsa, kim, 'bunu neden yapıyorsun diye sorabilir?" sonra davut aviyat'la askerlerine, "öz olum beni öldürmeye çalırken, u benjaminli'nin yaptına amamal" dedi, "brakn onu, lanet okusun, çünkü ona böyle yapmasn rab buyurmudur. belki rab skntm görür de, bugün okunan lanetlerin karlı iyilikle verir." davut'la adamlar yollarna devam ettiler. davut'un karında, dan yamacında yürüyen imi, giderken ona lanet okuyor, ta, toprak atıyordu. gidecekleri yere yorgun argn varan kralla yanndaki halk orada dinlendiler. avalom'la israil halk yerualim'e girmilerdi. ahitofel de avalom'la birlikteydi. davut'un dostu arkl huay, avalom'un yanna varınca, "yaasn kral! yaasn kral!" diye bard. avalom huay'a, "dostuna baln bu mu? neden dostunla gitmedin?" diye sordu. huay, "hayr" diye yanıtladı, "ben rab'bin, bu halkın ve bütün israillilerin'in

seçti kiiden yana olacam, onun yanında kalamam. üstelik davut'olu avalom'dan baka kime hizmet edeceğim? babana nasıl hizmet ettiysen, sana da öyle hizmet edeceğim." avalom ahitofel'e, "ne yapmalıyız, bize öüt ver" dedi. ahitofel, "babann saraya bakmak için brakt cariyelerle yat" diye karlı verdi, "böylece bütün israil babann nefretini kazandı duyacak ve seni destekleyenlerin tümü kendilerini daha da güçlüen bulacaklar." sarayn damnda avalom için bir çadır kurdular. avalom bütün israilililer'in gözünü önünde babasın cariyelerinin yana girdi. o günlerde ahitofel'in verdii öüt, tanrı sözünü ileten bir adamnki gibiydi. davut da, avalom da onun öüdünü öyle kabul ederlerdi.

17

ahitofel avalom'a öyle dedi: "izin ver de on iki bin ki seçeyim, bu gece kalkıp davut'un peine düeyim. davut yorgun ve güçsüzken ona saldırıp gözünü korkutayım. yanndakilerin hepsi kaçacaktır. ben de yalnız kral davut'u öldürürüm. sonra bütün halk sana geri getiririm. halkın dönmesi, öldürmek istediin adamın ölümüne baldr. böylece halk da esenlikle olur." bu öüt avalom'u ve israil ileri gelenlerini honut etti. avalom, "arkl huay" da çarn, neler söyleyeceğini duyalım" dedi. huay gelince avalom, "ahitofel bu öödü verdi" dedi, "onun öödüne uyalm mı? yoksa, sen öüt ver." huay avalom'a, "bu kez ahitofel'in verdii öüt iyi deil" dedi, "babann davut'la adamların güçlü savaşlar oldukları biliyorsun. krda yavrularından yoksun braklm bir ay gibi öfeliler. babann deneyimli bir savaşçdır, geceyi askerlerle geçirmez. u anda ya bir maarada ya da baka bir yerde gizlenmiştir. davut askerlerine kar ilk saldırı yapınca, bunu her duyan, 'avalom'u destekleyenler arasında krm var diyecek. o zaman aslan yürekli yiitler bile korkuya kaplacak. çünkü bütün israilililer babann güçlü, yanndakilerin de yiit olduunu bilir. "onun için sana öödüm u: dan'dan beer-eva'ya kadar, kylların kumu kadar olan israilililer çevrene toplansın, sen de savaa katl. o zaman gizlendi yerlerden birinde davut'un üstüne yürürüz; yeryüzüne düen çiy gibi üzerine gideriz. onu da, yanndakilerin hiçbirini de yaatmayız. eer bir kente çekilirse, israilililer o kente halatlar getirir, tek bir ta kalmayncaya dek kenti vadiye indiririz." avalom'la israilililer, "arkl huay'n öödü ahitofel'in öödünden daha iyi" dediler. çünkü rab, avalom'u ykma uratmak için, ahitofel'in iyi öödüni boa çıkarmay tasarlamı. huay kâhin sadok'la kâhin aviyatar'a öyle dedi: "ahitofel avalom'a ve israil'in ileri gelenlerine böyle öüt verdi, bense öyle öüt verdim. imdi siz davut'a hemen u haberi gönderin: 'geceyi krdeki rman s yerinde

geçirme, duraksamadan kar yakaya geç; yoksa kral da yanndakilerin tümü de yok olabilir." bu sırada yonatan'la ahimaas eynrogel'de kalyorlard. bir hizmetçi kz gidip onlara olup bitenleri haber veriyor, onlar da gidip duydukları kral davut'a bildiriyorlardı. çünkü kendileri kente girerken görünmeyi göze alamıyorlardı. ama bir genç onları görüp avalom'a bildirdi. bunun üzerine yonatan'la ahimaas hemen oradan ayrılıp bahurim'de bir adamın evine gittiler. evin avlusunda bir kuyu vardı. yonatan'la ahimaas kuyuya indiler. adamın karsı bir örtü alp kuyunun azna serdi. bir ey belli olmasın diye örtünün üstüne baak yaydı. avalom'un görevlileri eve, kadnn yana varınca, "ahimaas'la yonatan nerede?" diye sordular. kadn, "irman kar yakasna geçtiler" diye yanıtladı. avalom'un görevlileri onları aramaya gittiler; bulamayınca yerualim'e döndüler. adamlar gittikten sonra, ahimaas'la yonatan kuyudan çıktılar ve olup bitenleri bildirmek üzere kral davut'a gittiler. ona, "haydi, hemen rma geçin" dediler, "çünkü ahitofel size kar böyle öüt verdi." bunun üzerine davut'la yanndaki bütün halk eria irma'nı çabucak geçti. afak söktüğünde eria irma'nı geçmeyen bir ki bile kalmamı. ahitofel, verdii ööde uyulmadn görünce, eesine palan vurdu; yola koyulup kentine, evine döndü. ilerini düzene koyduktan sonra kendini ast. ölüsünü babasın mezarna gömdüler. davut mahanayim'e vard sırada avalom'la yanndaki israil askerleri eria irma'nı geçtiler. avalom yoav'n yerine amasa'yı ordu komutan atamı. amasa yitra adında bir ismaili'nin oluydu. annesi naha'nın kız avigayil'di; yoav'n annesi seruya'nın kızkardeiydi. avalom'la israililer gilat bölgesinde ordugah kurdular. davut mahanayim'e vardnda, ammonlular'ın rabba kenti'nden naha'olu ovi, lo-devarl ammiel'olu makir ve rogelim'den gilatı barzillay ona yataklar, taslar, toprak kaplar getirdiler. ayrıca davut'la yanndakilerin yemesi için buğday, arpa, un, kavurulmuş buğday, bakla, mercimek, bal, tereya, inek peyniri ve koyun da getirdiler. "halk krda yorulmutur, aç ve susuzdur" diye düünmülerdi. ((

18

davut kendini destekleyen askerleri bir araya topladı. onlara binbalar ve yüzbalar atadı. sonra orduyu seruya'olu yoav'n, kardeyi aviyay'n ve gatl ittay'n denetiminde üç kol halinde gönderdi. kral askerlere, "ben de sizinle birlikte gideceğim" dedi. ancak askerler, "bizimle gelmemelisin" diye karlı verdiler, "çünkü kaçmak zorunda kalırsak dümanlarımız bizi umursamaz; yarmız ölse bile umursamazlar. sen bizim gibi on bin adama deersin. sen kentten bize yardım et, daha iyi." kral, "gözünüzde iyi olan ya-

pacam" dedi. adamlar yüzer ve biner kili-lik birlikler halinde kentten çıkarken kral kapnn yanında duruyordu. kral, yoav'a, aviay'a ve ittay'a, "benim hatrm için genç avalom'a sert davranmayın" diye buyurdu. bütün askerler kraln komutanlara avalom'a ilkin buyruk verdiini duydular. davut'un ordusu israilililer'le savamak üzere tarlalara çkt. sava efrayim orman'nda balad. israil ordusu davut'un adamlar önünde yenilgiye urad. büyük bir krm oldu. o gün yirmi bin kii öldü. sava her yana yayld. o gün ormanda yok olanların says kıktan geçirilenlerin saysndan daha çoktu. avalom an-sın davut'un adamlarıyla karlat. avalom katra binmiti. katr büyük bir yabancı fstk aacnn sk dallar altından geçerken, avalom'un ba dallara takld. katr yoluna devam edince, avalom havada asl kald. adamlar-dan biri bunu gördü. yoav'a, "avalom'u bir yabancı fstk aacna asl gördüm" diye bildirdi. yoav, haberi verene, "onu gördün mü? neden onu orada öldürmedin? sana on parça gümüle bir kemer verirdim" dedi. ama adam, "elime bin parça gümü saysan bile, kraln oluna elimi kaldırmam" diye yanıtlad, "çünkü kraln sana, aviay'a ve it-tay'a, 'benim hatrm için genç avalom'u ko-ruyun diye buyruk verdiini duyduk. oysa avalom'u öldürseydim -hiçbir ey kraldan gizli kalmaz- o zaman sen de beni savun-mazdın." yoav, "seninle böyle vakit kaybede-mem" dedi. üç karg ald, yabancı fstk aacnda asl duran ve hâlâ sa olan avalom'un yüreine saplad. bunun üzerine yoav'n silahları tayan on genç avalom'un çevresini sarıp onu öldürdüler. yoav boru çaldırınca, askerler israilililer'i kovalamay bırakıp geri döndüler. yoav onların sava sürdürmelerine engel oldu. yoav'n askerleri avalom'u alp ormanda de-rin bir çukura attılar; üzerine büyük bir ta-yn yaptılar. bütün israililer evlerine kaçtılar. avalom daha saken bir direk alp kendisi için kral vadisi'ne dikmiti. çünkü, "adm an-m-satacak bir olum yok" diye düşünmüdü. di-ree kendi adn vermiti. bu direk bugün de avalom ant diye bilinir. sadok olu ahi-maas yoav'a, "izin ver de koup krala rab'bin onu dümanların elinden kurtardn haber vereyim" dedi. yoav, "olmaz, bugün haberi götüren sen olmayacaksn" dedi, "baka bir zaman haber götürürsün, ama bugün deil. çünkü kraln olu öldü." sonra bir külu'ya*, "sen git, gördüklerini krala bildir" dedi. külu yoav'n önünde yere kapand, sonra ko-maya balad. ama sadok olu ahimaas yine, "ne olursa olsun, izin ver, ben de külu'nun ardsra koaym" dedi. yoav, "olum, neden ko-mak istiyorsun?" dedi, "sana ödöl kazandra-cak bir haberin yok ki!" ahimaas, "ne olursa olsun koacam" diye karlık verdi. yoav, "ko öyleyse" dedi. böylece ahimaas eria ovas yolundan koarak külu'yu geçti. davut kentin iç

ve d kaplar arasında oturuyordu. nöbetçi su-run yandaki kapnn tepesine çkt. çevreye göz gezdirince, tek bana koan birini gördü. krala seslenerek gördüğünü bildirdi. kral, "tek bana geliyorsa, iyi haber getiriyor de-mektir" dedi. adam gitgide yaklayordu. nö-betçi koan baka birini görünce, kapçya, "ite tek bana koan bir adam daha!" diye seslendi. kral, "o da iyi haber getiriyor" dedi. nö-betçi, "sanrm birinci adamn kouu sadok olu ahimaas'n kouuna benziyor" dedi. kral, "ahimaas iyi adamdr" diye karlık verdi, "iyi haberle gelir." ahimaas krala, "her ey yol-unda!" diye seslendi. kraln önünde yüzüstü yere kapanarak, "efendimiz krala el kaldran-lar teslim eden tanrın rab'be övgüler ol-sun!" dedi. kral, "genç avalom güven-likte mi?" diye sordu. ahimaas öyle yan-tlad: "yoav kraln hizmetkar külu'yla beni gönderdii strada büyük bir karklık gördüm, ama ne olduunu anlamadm." kral, "bir yana çekilip burada bekle" dedi. ahimaas da çekilip beklemeye balad. tam o strada külu geldi. "efendimiz krala müjde!" dedi, "bugün rab sana kral bütün ayaklananların elinden seni kurtard." kral külu'ya, "genç avalom güvenlikte mi?" diye sordu. külu, "efendimiz kral!" diye yanıtlad, "düman-ların ve kötü amaçla sana kar ayaklananların hepsinin sonu bu gencin sonu gibi olsun." kral sarıld. giri kapsnn üstündeki odaya çkp alad. giderken, "ah olum avalom! ah olum, olum avalom!" diye inliyordu, "keke senin yerine ben ölseydim, olum! ah olum avalom!"

19

yoav'a, "kral davut avalom için alayp yas tu-tuyor" diye bildirdiler. o gün zafer ordu için yasa dönüdü. çünkü kraln olu için ac çektiini duymulard. bu yüzden askerler, sava kaçak-lar gibi, o gün kente utanarak girdiler. kral ise yüzünü örtmü, yüksek sesle, "ah olum avalom! avalom, olum, olum!" diye bary-ordu. yoav kraln bulunduu odaya giderek ona öyle dedi: "bugün senin cann, oulların, kzlarn, elerinin, cariyelerinin canları kur-taran adamların hepsini utandırın. çünkü senden nefret edenleri seviyor, seni seven-lerden nefret ediyorsun: bugün komutan-ların ve adamların senin gözünde deersiz olduunu gösterdin. evet, bugün anlamd ki, avalom sa kalp hepimiz ölseydik senin için daha iyi olurdu!" haydi kalk, gidip adamların yüreklerindir! rab'bin adyla ant içerim ki, git-mezen bu gece bir kii bile seninle kalmaya-cak. bu da, gençlienden imdiye dek bana ge-len ykmları tümünden daha kötü olacak." bunun üzerine kral gidip kentin kapsnda oturdu. bütün askerlere, "ite kral kentin kapsnda oturuyor" diye haber salnd. on-lar da kraln yanna geldiler. bu arada is-

railliler evlerine kaçtılar. israil oymaklarından olan herkes birbiriyle tartıyor ve, "kral bizi dümanlarımızın elinden kurtard" diyordu, "bizi filistliler'in elinden kurtaran da odur. imdiyse avalom yüzünden ülkeyi bırakıp kaçt. bizi yönetmesi için meshettiiimiz* avalom'sa savata öldü. öyleyse neden kral geri getirme konusunda susup duruyorsunuz?" kral davut kâhin sadok'la kâhin aviyatar'a u haberi gönderdi: "yahuda'nın ileri gelenlerine deyin ki, 'bütün israil'de konuulanlar kralın konutuna dek ulatna göre, kral sarayına geri getirmekte siz neden sonuncu oluyorsunuz? siz kardelerimsiniz; etim, kemiimsiniz! kral geri getirmekte neden en son siz davranıyorsunuz? "amasa'ya da öyle deyin: 'sen etim, kemiimsin! seni yoav'n yerine ordunun sürekli komutan atamazsam, tanr bana aynsın, hatta daha kötüsünü yap-sın!" böylece davut bütün yahudallar' derinden etkiledi. yahudallar krala, "bütün adamlarınla birlikte dön!" diye haber gönderdiler. kral dönüp eria Irma'na vard. yahudallar kral karlamak ve eria Irma'ndan geçirmek için gilgal'a geldiler. bahurim'den benyamini gera olu imi de kral davut'u karlamak için yahudallar'la birlikte çıkageldi. yanında benyamin oymandan bin kii vard. saul evinin hizmetkâr siva da on be olu ve yirmi kölesiyle birlikte hemen eria Irma'na, kralın yanına geldi. kralın ev halkı karyaya geçirmek ve onun istediini yapmak için rman s yerinden kar yakaya geçtiler. kral eria Irma'n geçmek üzereydi ki, gera olu imi kendini onun önüne att. krala, "efendim, beni suçlu sayma" dedi, "ey efendim kral, yerualim'den çktn gün ilediim suçlu anmsama, göz önünde tutma. çünkü kulun günah ilediini biliyor. efendim kral karlamak için bugün bütün yusuf soyundan ilk gelen benim." seruya olu avıay, "imi öldürülmeli, çünkü rab'bin meshettii kiye lanet okudu" dedi. davut, "ey seruya oullar, bu sizin iiniz deil!" dedi, "bugün bana düman oldunuz. israil'de bugün bir tek kii öldürülmeyecek! israil'in kral olduğunu bilmiyor muyum?" sonra ant içerek imi'ye, "ölmeyeceksin!" dedi. saul'un torunu mefiboet de kral karlamaya gitti. kralın gittii günden esenlikle geri döndüğü güne dek ayakların da, giysilerini de ykamam, byn kesmemiti. kral karlamak için yerualim'den geldiinde, kral, "mefiboet, neden benimle gelmedin?" diye sordu. mefiboet öyle yanıtladı: "ey efendim kral! kulun topal olduğundan, kulum siva'ya, 'ee palan vur da binip krala birlikte gideyim dedim. ama o beni kandrd. ayrıca efendim kralın önünde kuluna kara çald. ama sen, ey efendim kral, tanr'ın bir meleği gibisin; gözünde doru olan yap. çünkü atamın ailesinin bütün bireyleri ölmü hak etmeken, kuluna sofrandakilerle birlikte yemek yeme ayrıcalnı tandı. artk senden

daha baka bir ey dilemeye ne hakkım var, ey kral?" kral, "ilerin hakkında daha fazla konuşmana gerek yok" dedi, "sen ve siva topraklar paylan diye buyruk veriyorum." mefiboet, "madem efendim kral sarayına esenlikle döndü, bütün topraklar siva alsın" diye karlık verdi. gilgal'la barzillay da eria Irma'n geçite krala elik edip onu uurlamak üzere rogelim'den gelmiti. barzillay çok yalyd, seksen yandıyd. kral mahanayim'de kald sürece, geçimini o salamt. çünkü barzillay çok varlıklıyd. kral barzillay'a, "benimle karyaya geç, yerualim'de ben senin geçimini salayacam" dedi. ama barzillay, "kaç yıl ömrüm kald ki, seninle birlikte yerualim'e gideyim?" diye karlık verdi, "u anda seksen yandıym. iyi ile kötüyü ayrt edebilir miyim? yediimim, içtiimim tadn alabilir miyim? kadn erkek arkların sesini duyabilir miyim? öyleyse neden efendim krala daha fazla yük olaym? kulun eria Irma'n kralıla birlikte geçerek sana birazcık elik edecek. kral beni neden böyle ödüllendirsin? izin ver de döneyim, kentimde, annemin babamın mezarı yanında öleyim. ama kulun kimham burada; o benimle karyaya geçsin. uygun gördüğünü ona yaparsın." kral, "kimham benimle karyaya geçecek ve ona senin uygun gördüğünü yapacam" dedi, "benden ne dilerse yapacam." bundan sonra kralıla bütün halk eria Irma'n geçti. kral barzillay' öpüp kutsadı. sonra barzillay evine döndü. kral gilgal'a geçti. kimham da onunla birlikte gitti. bütün yahudallar'la israililer'in yars krala elik ettiler. sonra israililer krala varp öyle dediler: "neden kardelerimiz yahudallar seni çald? neden seni, aile bireylerini ve bütün adamların eria Irma'nın kar yakasına geçirdiler?" bunun üzerine yahudallar israililer'e, "çünkü kral bizden biri!" dediler, "buna neden kıznz? kralın yiyeceklerinden bir ey yedik mi? kendimize bir ey aldık mı?" israililer, "kralda on paymız var" diye yanıtladılar, "davut'a sizden daha çok hakkımız var. öyleyse neden bizi küçümsüyorsunuz? kralmz geri getirmekten ilk söz eden biz deil miydik?" ne var ki, yahudallar'n tepkisi israililer'inkinden daha sert oldu.

20

o sırada benyamin oymandan bikri olu eva adında kötü bir adam bir rastlantı sonucu gilgal'daydı. eva boru çalıp, "iaıy olu davut'la ne ilimiz ne de paymız var" dedi, "ey israililer, herkes kendi evine dönsün!" bunun üzerine bütün israililer davut'u bırakıp bikri olu eva'nın ardından gitti. yahudallar ise kralıla birlikte eria Irma'ndan yerualim'e dek ona elik ettiler. kral davut yerualim'deki sarayına varınca, saraya bakmak için brakt on cariye yi gözetim altına aldı, onların geçimini salad. ancak yataklarına girmediler. on-

lar da ölünceye dek göz altında dul kadınlar gibi yaadlar. davut amasa'ya, "üç gün içinde yahudallar' yanma çar. sen de burada ol" dedi. amasa yahudallar' çarmaya gitti. ama belirlenen zamanda dönmedi. bunun üzerine davut avıay'a, "imdi bikri olu eva bize avalom'dan daha büyük kötülük yapacak" dedi, "efendinin adamların al ve onu kovala. yoksa kendine surlu kentler bulup bizden kaçar." böylece yoav'n adamlar, keretliler'le peletliler* ve bütün koruyucular bikri olu eva'y kovalamak için avıay'n komutasında yerualim'den çıktılar. givon'daki büyük kayann yanna varınca, amasa onlar karlamaya geldi. yoav sava giysisini giymiti. giysinin üzerine bir kemer kuanm, kemere knnda duran bir klç balaamt. yoav ilerlerken klç knndan çkt. yoav amasa'ya, "iyi misin, kardeim?" diye sordu. onu öpmek için sa eliyle amasa'nn sakalandı tuttu. amasa yoav'n elindeki klç farketmedi. yoav klç karına saplayınca, amasa'nn barsaklar yere döküldü. ikinci vuruş gerek kalmadan amasa öldü. bundan sonra yoav'la kardei avıay, bikri olu eva'y kovalamay sürdürdüler. yoav'n adamlarından biri, amasa'nn ölüsü yanında durup, "yoav tutan ve davut'tan yana olan herkes yoav'n ardnan gitsin" dedi. amasa'nn ölüsü yolun ortasında kanlar içinde duruyordu. yoav'n adam, ölüye yaklaan herkesin orada durduunu görünce, amasa'y yoldan sürükleyip tarlaya götürdü ve üzerine bir örtü att. ölü yoldan kaldırdıktan sonra herkes bikri olu eva'y kovalamak için yoav'n ardnan gitti. eva bütün israil oymaklarından ve berliler'in bölgesinden geçip avel-beytmaaka'ya geldi. berliler de toplanp onu izleyerek kente girdiler. yoav'la bütün adamlar varp avel-beytmaaka kenti'nde eva'y kuattlar. toprak-tan kentin suruna bitik bir yn yaptılar ve suru devirmek için ykmaya baladılar. orada bilge bir kadın kentin içinden seslendi: "dinleyin! dinleyin! yoav'a buraya gelmesini söyleyin, onunla konuacam." yoav kadna yaklat. kadın, "yoav sen misin?" diye sordu. yoav, "benim" diye yanıtladı. kadın, "kölenin sözlerini dinle" dedi. yoav, "dinliyorum" dedi. kadın konuşmasn öyle sürdürdü: "eskiden, 'avel kenti'ne dann derlerdi ve sorunlar böyle çözerlerdi. biz israil'in esenliini isteyen güvenilir kiileriz. sense israil'e ana gibi kucak açan kentlerden birini ykmaya çalışıyor-sun. neden rab'bin halkn yok etmek istiyorsun?" yoav, "asla!" diye yanıtladı, "ne ykmak, ne de yok etmek istiyorum. durum öyle deil. efrayim dalk bölgesinden bikri olu eva adındaki adam kral davut'a bakaldırd. yalnız onu verin, ben de kentten geri çekileyim." kadın, "onun ba surun üzerinden sana atla-cak" dedi. sonra kadın bilgece ödüyle bütün halka gitti. halk bikri olu eva'nn ban kesip yoav'a att. bunun üzerine yoav boru çald.

adamlar kenti brakp evlerine gittiler. yoav da yerualim'e, kraln yanna döndü. yoav israil ordusunun komutanıydı. yehoyada olu benaya ise keretliler'le peletliler'in* komutanıydı. adoram angaryasına çalanlardan sorumluydu. ahilut olu yehoafat devlet tarihçisiydi. eva yazman, sadok'la aviyatar kâhindi. yairli ira ise davut'un kâhiniydi.

21

davut'un döneminde, üç yıl art arda kıtlık oldu. davut rab'be dant. rab öyle yanıtladı: "buna kan döken saul ile ailesi neden oldu. çünkü saul givonlular' öldürdü." kral givonlular' çartp onlarla konutu. -givonlular israil soyundan deildi. amonlular'dan sa kalan bir halktı. israilliler onlar sa brakacaklarına ant içmilerdi. ne var ki, israil ve yahuda halk için büyük gayret gösteren saul onlar yok etmeye çalıştı. - davut givonlular'a, "sizin için ne yapabilirim? rab'bin halkn kutsamanız için bu suçu nasıl balatabilirim?" diye sordu. givonlular ona öyle karık verdi: "saul'la ailesinden ne altn ne de güümü isteriz; israil'de herhangi birini öldürmek de istemeyiz." davut, "ne isterseniz yaparım" dedi. öyle karık verdiler: "bizi yok etmeye çalan ve israil ülkesinin hiçbir yerinde yaamamamız için bizi ortadan kaldırmay tasarlayan adamın oullarından yedisini bize verilsin. rab'bin seçilmiş saul'un gıva kenti'nde rab'bin önünde onlar asalm." kral, "onlar vereceim" dedi. (kral, saul olu yonatan'la rab'bin önünde içti anttan ötürü, yonatan olu mefiboe'ti esirgedi. onun yerine, aya kz rispa'nn saul'dan dourduu armoni ve mefiboe adındaki iki olunu ve saul kz merav'n meholal barzillay olu adriel'den dourduu be olunu aldı. davut onlar givonlular'n eline teslim etti. givonlular onlar dada, rab'bin önünde astılar. yedisini de ayrı anda öldüler. biçme zamanın ilk günlerinde, arpa biçme zamanın balangcında öldürüldüler. aya kz rispa bir çul alıp kendisi için bir kayann üzerine serdi. biçme zamanın ilk günlerinden cesetlerin üzerine gökten yamur yaana dek rispa orada kaldı; cesetleri gündüzün yrtc kullardan, geceleyn yabanıl hayvanlardan korudu. saul'un cariyesi aya kz rispa'nn yaptıklar davut'a bildirildi. davut gidip saul'un ve olu yonatan'n kemiklerini yave-gilatlar'dan aldı. filistliler gilboa da'nda saul'u öldürdükleri gün, onun ve onun cesetlerini beytean alanında asımlard. yave-gilat halk da cesetleri gizlice oradan almt. davut saul'un ve olu yonatan'n kemiklerini oradan getirdi. aslm yedi kiinin kemikleri de toplandı. saul'la olu yonatan'n kemiklerini benyamin bölgesindeki sela'da saul'un babas ki'in mezarına gömdüler. kraln bütün buyrukların yerine getirdiler. bundan sonra tanrı ülkeyle ilgili yakarlar yanıtladı. filistliler'le israilliler arasında yeniden

sava çkt. davut'la adamlar gidip filistliler'e kar savatlar. o sralarda davut bitkin dütü. ucu üç yüz ekel arında bir tunç* mızrak tayan ve yeni klç kuanan rafaoullar'ndan filistli yibi-benov davut'u öldürmeyi amaçlıyordu. ama seruya olu aviay davut'un yardmna kotu; saldrp onu öldürdü. bundan sonra davut'un adamlar ant içerek, davut'a, "israil'in n söndürmemek için bir daha bizimle birlikte savaa gelmeyeceksin" dediler. (bir süre sonra filistliler'le gov'da yine sava çkt. bu sava srasında hual sibbekay rafa soyundan saf adındaki adam öldürdü. israililer'le filistliler arasında gov'da bir sava daha çkt. beytlehemli yareoregim'in olu elhanan, gat' golyat' öldürdü. golyat'n mızran sap dokumac tezgahn'ın sr gibiydi. gat'ta bir kez daha sava çkt. orada dev gibi bir adam vard. elleri, ayaklar altar parmaklyd. toplam yirmi dört parma vard. o da rafa soyundand. adam israililer'e meydan okuyunca, davut'un kardei ima'nın olu yonatan onu öldürdü. bunların dördü de gat'taki rafa soyundand. davut'la adamlar tarafından öldürüldüler.

22

rab, davut'u bütün dümanların ve saul'un elinden kurtard gün davut rab'be u ezgiyi okudu. öyle dedi: "rab benim kayam, s-nam, kurtarcmdr, tanrm, kayamdır, o'na snrm, kalkanm, güçlü kurtarcmd, korunam, snacak yerimdir. kurtarcmd, zorbalktan beni sen kurtarsn! övgüye deer rab'be seslenir, kurtulurum dümanlarımdan. çünkü ölüm dalgalar beni kuatt, ykm selleri bast, ölüler diyarın balar sard, ölüm tuzaklar çkt karma. sknt içinde rab'be yakardm, tanrm'a seslendim. tapnandan sesimi duydu, haykrm kulaklarına ulat. o zaman yeryüzü sarsılıp salland, titreyip sarsıld göklerin temelleri, çünkü rab öfkelenmişti. burnundan dumana yükseldi, azından kavurucu ate ve korlar fırd. kara buluta basarak gökleri yarp indi. bir keruv'a* binip uçtu, rüzgarn kanatlar üstünde belirdi. karanlı örtüldü, kara bulutlar kendine çardak yaptı. varlın parlıtsndan korlar savruluyordu. rab göklerden gürlledi, duyurdu sesini yüceler yücesi. savurup okların dümanları datt, imek çaktrarak onları akna çevirdi. rab'bin azarlamasından, burnundan çıkan güçlü soluktan, denizin dibi göründü, yeryüzünün temelleri açt. rab yukardan elini uzatıp tuttu, çkard beni derin sulardan. beni zorlu dümanımdan, benden nefret edenlerden kurtard, çünkü onlar benden daha güçlüydü. felaket günümde karma dikildiler, ama rab bana destek oldu. beni huzura kavuturdu, kurtard, çünkü benden honut kald. rab doruluğumun karın verdi, beni temiz ellerime göre ödüllendirdi. çünkü rab'bin yolunda yürüdüm, tanrm'dan uza-

klaarak kötülük yapmadm. o'nun bütün ilkelerini göz önünde tuttum, kurallarından ayrılmadm. o'nun önünde kusursuzdum, suç işlemekten sakındm. bu yüzden rab beni doruluğuma ve gözünde pak yaayma göre ödüllendirdi. sadk kuluna sadakat gösterir, kusursuz olana kusursuz davranırsn. pak olanla pak olur, eriye eri davranırsn. alçakgönüllüleri kurtarr, gururlular gözler, gururunu krarsn. ya rab, m sensin! karanlım aydınlatsn. desteinle akınlara saldr, seninle surlar aarm, tanrm. tanr'nn yolu kusursuzdur, rab'bin sözü ardr. o kendisine snan herkesin kalkandr. var m rab'den baka tanr? tanrmz'dan baka kaya var mı? s-nam tanr'dr, yolumu doru klan o'dur. ayaklar verdi bana, geyiklerinki gibi, doruklarda tutar beni. bana savamay öretti, kollarımla tunç* bir yay gereyim diye. bana zafer kalkann balarsn, alçakgönüllülüğün beni yüceltir. bastm yerleri eniletirsın, burkulmaz bileklersin. dümanların kovalayıp yok ettim, hepsi yok olmadan geri dönmedim. onlar ezip yok ettim, kalkamaz oldular, ayaklarının altına serildiler. sava için beni güçle donattın, bana bakıldranlar önümde yere serdin. dümanların kaçmak zorunda braktın, benden nefret edenleri yok ettim. feryat ettiler, ama kurtaran çkmdr; rab'bi çardılar, ama o yant vermedi. yerin tozu gibi onlar ezdim, sokak çamuru gibi ayamın altında çinedim. halkın çekimelerinden beni kurtardın, uluslara önder olarak beni korudun, tanımadım halklar bana kulluk ediyor. yabancılar bana boyun eiyor, duyar duymaz sözümü dinliyorlar. yabancıların betleri benizleri att, titreyerek çkyorlar kalelerinden. rab yayar! kayam'a övgüler olsun! yücelsin kurtarcmd, kayam tanrm! o'dur öcümü alan, halklar bana baml klan. dümanlarımdan kurtarr, bakıldranlardan üstün klar beni, zorbalarm elinden alr. bunun için uluslar arasında sana ükredeceim, ya rab, adn ilahilerle öveceim. rab krallık büyük zaferlere ulatır, meshettii* krala, davut'a ve soyuna sonsuza dek sevgi gösterir."

23

davut'un son sözleri unlardr: "iyi olu davut, tanr'nn yükseltti adam, yakup'un tanrs'nn meshettii*, israil'in sevilen ezgi okuyucusu öyle diyor: rab'bin ruhu benim aracılıkla konuuyor, sözü dilimin ucundadr. israil'in tanrs konutu, israil'in kayas bana dedi ki, 'insanlar dorulukla ve tanr korkusuyla yöneten kii, bululsuz bir sabah, afakta görünen gün gibidir, parlaklı yamurdan sonra topraktan ot bitirir. soyum da tanr'yla böyle deil mi? o benimle sonsuza dek kalr, her yönüyle düzenli ve güvenilir bir antlama yaptı. kesin kurtulua ve her dileime kavumam o salamayacak mı?

kötülere gelince, elle tutulamayan dikenler gibi tümü bir yana atacak. dikenlere dokunan kii, demir bir araçla ya da mızran sapıyla dokunur. dikenler olduklar yerde bütünüyle yaklacak." davut'un yiit askerlerinin adları onlardı: esnili adını diye de bilinen üç kiinin önderi tahkemonlu yoeb-baevet bir saldrda sekiz yüz kiini öldürdü. ikincisi, ahohl dodo olu elazar. pas-dammim'de savamak için toplanan filistliler'e meydan okuyan davut'un yanındaki üç yiitten biriydi. israililer o sırada geri çekilmilerdi. ama elazar yerinde durdu; eli yorulup kılıcı yapncaya dek filistliler'i öldürdü. o gün rab büyük bir zafer saladı. israililer yalnız yere serilenleri yamalamak üzere elazar'a döndüler. üçüncüsü, hararil age olu amma'yı. filistliler lahay'daki bir mercimek tarlasının yanında toplandıklarında, israili askerler onların önünden kaçtı. ama amma tarlaların ortasında durup orayı savundu, filistliler'i öldürmüştü. rab büyük bir zafer salattı. biçme zamanı otuzlar'dan üçü davut'un yanna, adullam maaras'na gittiler. bir filistli re-faim vadisi'nde ordugah kurmuştu. bu sırada davut hisarda, ikinci filistli birlişse beytlem'deydi. davut özele, "keke biri beytlem'de kapının yanındaki kuyudan bana su getir!" dedi. bu üçler filistli ordugahın ortasından geçerek beytlem'de kapının yanındaki kuyudan su çekip davut'a getirdiler. ama davut içmek istemedi; suyu yere dökererek rab'be sundu. "ya rab, bunu yapmak benden uzak olsun!" dedi, "canların tehlikeye atıp giden bu üç kiinin kann mı içeyim?" bu yüzden suyu içmek istemedi. bu üç kiinin yiitli ite böyleydi. yoav'n kardeşi, seruya olu aviy üçler'in önderiydi. mızran kaldırı üç yüz kiini öldürdü. bu yüzden üçler kadar ünlendi. üçler'in en saygın kiisiydi ve onların önderi oldu. ama üçler'den saymadı. yehoyada olu kavseelli benaya'yı rekli bir savacıydı. büyük ileri baardı. aslan yürekli iki moavlı'yı öldürdü. ayrıca karlı bir gün çukura inip bir aslanı öldürdü. iri yar bir mızran'la öldürdü. mızran'ın elinde mızrak vardı. benaya sopyala onun üzerine yürüdü. mızra elinden kaptı gibi onu kendi mızraıyla öldürdü. yehoyada olu benaya'nın yaptıkları bunlardı. bu sayede o da üç yiitler kadar ünlendi. benaya otuzlar arasında saygın bir yer edindiyse de, üçler'den saymadı. davut onu muhafız birlişi komutanına atadı. otuzlar'n arasında sayılan ötekiler onlardı: yoav'n kardeşi asael, beytlemli dodo olu elhanan, ikisi de harotlu olan amma ve elika, paletli heles, tekoal ikke olu ira, anatolu aviezor, hual mevunnay, ahohl salmon, netofal mahray, netofal baana olu helev, benyaminoullar'ndan gival rivay olu itay, piratonlu benaya, gaa vadilerinden hıday, arval avialyon, barhumlu yamavet, aalbonlu elyahba, yaan'ın oulları ve yonatan, hararil amma, hararil arar olu ahiam, maakal

ahasbay olu elifelet, gilolu ahitofel olu eliam, karmelli hesray, aravla paaray, soval natan olu yigal, gatlı bani, ammonlu selek, seruya olu yoav'n silah taycı beerotlu nahray, yattirli ira ve garev, hititli* uriya. tümü otuz yedi kiidi.

24

rab israil halkına yine öfkelenmişti. davut'un onlara karşı kkrarak, "git, israil ve yahuda halkı say" dedi. kral, yanna bulunan ordu komutanı yoav'a u buyruğu verdi: "dan'dan beer-eva'ya dek israil'in bütün oymaklarına gidip halkı say ki, halkı sayın bileyim." ama yoav, "rab tanrının halkı yüz kat daha çoalsın, efendim kralın da bunu görsün!" diye karşı verdi, "ancak, efendim kralın neden bunu istiyor?" gelgelelim kralın sözü yoav'la birlik komutanlarının sözünden baskın çıktı. böylece kralın yannından ayrılarak israil'de sayım yapmaya gittiler. eria ırma'ndan geçerek aroer yakınında, vadinin ortasındaki kentin güneyinde konakladılar. oradan gatı, yazer'i, gilatı, tahtim-hodi beytlem-ları, dan-yaan' geçip sayda'ya vardılar. (sonra sur kalesi'ne, hivliler'le kenanlar'n bütün kentlerine uradılar. sonunda yahuda ülkesinin negev bölgesindeki beer-eva'ya ulaştılar. dokuz ay yirmi gün ülkeyi batan baa dolatktan sonra yeralim'e döndüler. yoav sayım sonucunu krala bildirdi: israil'de kırk kuanabilen sekiz yüz bin, yahuda'daysa be yüz bin kiiler vardı. davut sayım yaptıktan sonra kendisini suçlu buldu ve rab'be, "bunu yapmakla büyük günah ileddim!" dedi, "ya rab, lütfen kulunun suçunu bala. çünkü çok aklızsca davrandım." ertesi sabah davut uyanınca, rab davut'un bilicisi* peygamber gad'a öyle dedi: "gidip davut'a de ki, 'rab öyle diyor: önüne üç seçenek koyuyorum. bunlardan birini seç de sana onu yapayım.' (gad davut'a gidip durumu anlattı ve öyle dedi: "ülkenden yedi yıl kıtlık m olsun? yoksa seni kovalayan düşmanların önünden üç ay kaçmak mı istersin? ya da ülkende üç gün salgın hastalık m olsun? beni gönderene ne yant vereyim, imdi iyice düşün." davut, "skntm büyük" diye yanıtladı, "insan eline dümektense, rab'bin eline düelim. çünkü o'nun acması büyüktür." bunun üzerine rab o sabah tan belirlenen zamana dek israil ülkesine salgın hastalık gönderdi. dan'dan beer-eva'ya dek halktan yetmi bin kiiler öldü. melek yeralim'i yok etmek için elini uzatınca, rab göndereceği ykmdan vazgeçti. halk yok eden melece, "yeter artık! elini çek" dedi. rab'bin melehi yevuslu aravna'nın harman yerinde duruyordu. davut, halkı öldüren melehi görünce, rab'be, "günah ilen benim, ben suç ileddim" dedi, "bu koyunlar ne yaptılar ki ne olur beni ve babamın soyunu cezalandırsın." o gün gad davut'a gitti. ona, "gidip ye-

vuslu aravna'nın harman yerinde rab'be bir sunak kur" dedi. davut gad'n sözü uyarınca rab'bin buyurduu gibi gitti. aravna bakınca kralla görevlilerinin kendisine doru yaklatk-ları gördü. varp kralın önünde yüzüstü yere kapandı. sonra, "efendim kral niçin kulunun yanna geldi?" diye sordu. davut, "rab'be bir sunak kurmak üzere harman yerini senden satın almak için" diye yanıtladı, "öyle ki, salgın hastalık halkın üzerinden kalksın." aravna, "efendim kral uygun gördüğünü alıp rab'be sunsun" dedi, "ite yakmalk sunu* için öküzler ve odun için dövenlerle öküzlerin takımları! ey kral, aravna bütün bunlar sana veriyor." sonra ekledi: "rab tanrın senden honut olsun!" ne var ki kral, "olmaz!" dedi, "senden malın kesinlikle bir ücret karşılığında satın alacağım. çünkü tanrım rab'be karşılığında ödemedi yakmalk sunular sunmam." böylece davut harman yerini ve öküzleri elli ekele gümüş karşılığında satın aldı. davut orada rab'be bir sunak kurup yakmalk sunular* ve esenlik sunuların* sundu. rab de ülkeyle ilgili yakarı yanıtladı ve salgın hastalık israil'den kaldırdı.

yıllar geçmi, kral davut yalanmt. üstünü örtülerle örtmelerine karn snamyordu. görevlileri, "efendimiz kral!" dediler, "yannda kalp sana bakacak, koynunda yatp seni stacak genç bir kz arayalm." görevliler bütün israil'i aradlar; sonunda önemli aviak adına genç ve güzel bir kz bulup krala getirdiler. çok güzel olan genç kz, krala bakp hizmet etti. ama kral ona hiç dokunmad. hagıt'in olu adoniya kral olmay düünüyordu. bu amaçla ortaya çkp kendine sava arabalar, atllar ve önünde koacak elli muhafz buldu. babas davut hiçbir zaman, "neden öyle ya da böyle davranırsun?" diye ona kar çıkmamı. avalom'dan sonra dünyaya gelen adoniya çok yakkyd. adoniya, seruya olu yoav ve kâhin* aviatar'la görüp onların desteini salad. ama kâhin sadok, yehoyada olu benaya, peygamber natan, imi, rei ve davut'un muhafızlar ona katmadılar. adoniya, eynrogel yakınlarında sohelet kayas denilen yerde davar, sr ve besili buzalar kurban edip bütün kardelerini, yani kraln oullarn ve krala hizmet eden bütün yahudallar' çard. ama peygamber natan', benaya'y, muhafızlar ve kardei süleyman' çarmad. (bunun üzerine natan, süleyman'n annesi bat-eva'ya, "hagit olu adoniya efendimiz davut'un haberi olmadan kendini kral ilan etmi, duymadn mı?" dedi, "imdi izin ver de sana kendi cannla olun süleyman'n cann nasl kurtaracana ilikin öüt vereyim. git kral davut'a söyle, 'efendim kral, benden sonra olun süleyman kral olacak ve tahtma o oturacak diye bana ant içmedin mi?' o halde neden adoniya kral oldu? sen kralla konuman bitirmeden ben içeri girip sözlerini dorulayacam." bat-eva ya çok ilerlemi olan kraln odasına girdiinde önemli aviak ona hizmet ediyordu. bat-eva, kraln önünde diz çöküp yere kapandı. kral, "ne istiyorsun?" diye sordu. bat-eva öyle karlk verdi: "efendim, 'benden sonra olun süleyman kral olacak ve tahtma oturacak diye bana taırn rab adyla ant içtin. efendim kral, u anda senin haberin olmadan adoniya kraln ilan etti. saysz sr, davar ve besili buza kurban edip kraln bütün oullarn, kâhin aviatar' ve ordu komutan yoav' çard, ama kulun süleyman' çarmad. efendim kral, bütün israil'in gözü sende. senden sonra tahtna kimin geçeceğini öğrenmek istiyorlar. yoksa sen ölüp atalarına kavuunca, ben ve olum süleyman suçlu sayılacak." bat-eva daha kralla konuırken peygamber natan geldi. krala, "peygamber natan geldi" dediler. natan kraln huzuruna çkp yüzüstü yere kapandı. sonra, "efendim kral, senden sonra adoniya'nın kral olup tahtna geçeceğini söyledin mi?" dedi, "adoniya bugün gidip

saysz sr, davar ve besili buza kurban etmi; kraln bütün oullarn, ordu komutanların ve kâhin aviatar' çarm. u anda hepsi onun önünde yiyip içiyor ve, 'yaasn kral adoniya! diye baryor. ama adoniya beni, kâhin sadok'u, yehoyada olu benaya'y ve kulun süleyman' çarmad. efendim ve kralm, gerçekten bütün bunlara sen mi karar verdin? yoksa senden sonra tahtna kimin geçeceğini biz kullarna bildirmedi mi bunu yaptın?' kral davut, "bana bat-eva'y çarn!" dedi. bat-eva kraln huzuruna çkp önünde durdu. kral bat-eva'ya, "beni bütün skntlardan kurtaran, yaayan rab'bin adyla ant içiyorum" dedi, "benden sonra olun süleyman kral olacak ve tahtma geçecek diye israil'in taırn rab'bin adyla içtim and bugün yerine getireceim." o zaman bat-eva kraln önünde diz çöküp yüzüstü yere kapandı ve, "efendim kral davut sonsuza dek yaasn!" dedi. kral davut, "kâhin sadok'u, peygamber natan' ve yehoyada olu benaya'y bana çarn" dedi. hepsi önüne gelince, kral onlara öyle dedi: "efendinizin görevlilerini yanına aln ve olum süleyman' benim katırma bindirip gihon'a götürün. orada kâhin sadok ve peygamber natan onu israil kral olarak meshetsinler*. boru çalıp, 'yaasn kral süleyman! diye barn. onun ardından gidin; çünkü o gelip tahtma oturacak ve yerine kral olacak. onu israil ve yahuda'ya yönetici atadm." yehoyada olu benaya, "amin" diye karlk verdi, "efendim kraln taırn rab de bu karar onaylasn. rab, efendim kralla birlikte oldu gibi süleyman'la da birlikte olsun ve onun kraln davut'un kralından daha baarl kılsn." kâhin sadok, peygamber natan, yehoyada olu benaya, keretliler'le peletliler* gidip süleyman' kral davut'un katırna bindirdiler ve gihon'a kadar ona elik ettiler. kâhin sadok, kutsal çadır'dan ya dolu boynuz kab ald süleyman' meshetti. boru çalınca bütün halk "yaasn kral süleyman!" diye bard. herkes kaval çalarak süleyman'n ardından yürüdü. öyle sevinçliyidiler ki, seslerinden adeta yer sarıyordu. adoniya ve yanndaki konuklar yemeklerini bitirirken kalabaln gürültüsünü duydular. boru sesini duyan yoav, "kentten gelen bu gürültü de ne?" diye sordu. yoav daha sorusunu tamamlamadan, kâhin aviatar olu yonatan çkageldi. adoniya ona, "içeri gir, sen yiit bir adamsn. iyi haberler getirmi olmaısn" dedi. yonatan, "hayr, bu kez farklı" diye karlk verdi, "efendimiz kral davut, süleyman' kral atad. kral, kâhin sadok, peygamber natan, yehoyada olu benaya ve keretliler'le peletliler'in süleyman' kendi katırna bindirip götürmelerini istedi. gihon'a götürülen süleyman orada kâhin sadok'la peygamber natan tarafından kral olarak meshedildi. oradan sevinçle döndüler ve sesleri kentte yankılanmaya balad. duyduunuz sesler

onlarn sesleridir. üstelik süleyman krallık tahtna oturdu bile. ayrıca efendimiz kral davut'u kutlamaya gelen görevlileri, 'tanrı, süleyman'n adn senin adından daha yüce, kralln senin krallından daha baarl klsn diyorlar. kral yatann üzerine kapanarak, 'henüz gözlerim açkkn bugün tahtna oturacak birini veren israil'in tanrs rab'be övgüler olsun diyor." bunun üzerine adoniya'nın bütün konuklar korkuya kaplı kalktlar, her biri kendi yoluna gitti. adoniya ise, süleyman'dan korktuu için, gidip sunan boynuzlarına sarld. durumu süleyman'a anlattlar. "adoniya senden korkuyor" dediler, "sunan boynuzlarına sarlm ve ilk önce kral süleyman ben kulunu klçla öldürmeyeceine dair ant içsin diyor." süleyman, "eer bana bal kalrsa, saçnn bir teline bile zarar gelmez" diye yanıtladı, "ama içinde bir kötülük varsa öldürülür." sonra kral süleyman'n gönderdii adamlar adoniya'y sunaktan indirip getirdiler. adoniya gelip önünde yere kapanca, ona, "evine dön!" dedi.

2

davut'un ölümü yaklanca, olu süleyman'a unlar söyledi: "herkes gibi ben de yaknda bu dünyadan ayrılacam. güçlü ve kararl ol. tanrı rab'bin verdii görevleri yerine getir. onun yollarında yürü ve musa'nın yasında yazld gibi tanrı'nın kurallarına, buyruklarına, ilkelerine ve öütlerine uy ki, yaptn her eyde ve gittiin her yerde baarl olasn. o zaman rab bana verdii u sözü yerine getirecektir: 'eer soyun nasl yaadna dikkat eder, candan ve yürekten bana bal kalarak yollarımda yürürse, israil tahtından senin soyunun ard arkas kesilmeyecektir. "seruya olu yoav'n bana ve israil ordusunun iki komutan ner olu avner'le yeter olu amasa'ya neler yaptn biliyorsun. sanki sava varm gibi onlar öldürerek bar döneminde kan döktü. belindeki kemerle ayandaki çarklara kan bulatrd. sen aklına uyan yap, ama onun ak saç bann esenlik içinde ölüler diyarına gitmesine izin verme. "gilatı barzillay'n oullarna iyi davran, sofranda yemek yiyeceklerin arasında onlara da yer ver. çünkü ben aabeyin avalom'un önünden kaçtım zaman onlar bana yardım etmilerdi. "mahanayim'e gittiim gün beni çok ar biçimde lanetleyen benyamin oymandan bahurimli gera'nın olu imi de yanında. beni eria ırma kıyısında karlamaya geldiinde, 'seni klçla öldürmeyeceim diye rab'bin adıyla ona ant içtim. ama sen sakn onu cezasız bırakma. ona ne yapacan bilecek kadar akılsn. onun ak saç ban ölüler diyarına kanlar içinde gönder." davut ölüp atalarına kavuunca, kendi adıyla bilinen kentte gömüldü. yedi yıl hevron'da, otuz üç yıl yerualim'de olmak üzere toplam

krk yıl israil'de krallık yaptı. babas davut'un tahtna geçen süleyman'n krallık çok salam temellere oturmutu. hagit olu adoniya, süleyman'n annesi bat-eva'nın yanna gitti. bat-eva ona, "dostça m geldin?" diye sordu. adoniya, "dostça" diye karlık verdi. ve ekledi: "sana söyleyeceklerim var." bat-eva, "söyle!" dedi. adoniya, "bildiğin gibi, daha önce krallık benim elimdeydi" dedi, "bütün israil benim kral olmam bekliyordu. ancak her ey deiti ve krallık kardeimin eline geçti. çünkü rab'bin isteiy buydu. ama benim senden bir dileim var. lütfen geri çevirme." bat-eva, "söyle!" dedi. adoniya, "kral süleyman seni kırmaz" dedi, "lütfen ona söyle, unemli aviak' bana e olarak versin." bat-eva, "peki, senin için kralla konuacam" diye karlık verdi. bat-eva, adoniya'nın dileini iletmek üzere kral süleyman'n yanna gitti. süleyman annesini karlamak için ayaa kalkıp önünde eildikten sonra tahtna oturdu. annesi için de sa tarafına bir taht koydurdu. tahtna oturan annesi, "senden küçük bir dileim var, lütfen beni bo çevirme" dedi. kral, "söyle anne, seni kırmam" diye karlık verdi. bat-eva, "unemli aviak aabeyin adoniya'ya e olarak verilsin" dedi. kral süleyman, "neden unemli aviak'n adoniya'ya verilmesini istiyorsun?" dedi, "krall da ona vermeme iste bari! ne de olsa o benim büyüüm. üstelik kâhin aviyatar'la seruya olu yoav'da ondan yana." bu olay üzerine kral süleyman rab'bin adıyla ant içti: "eer adoniya bu dileini hayatyla ödemezse, tanrı bana aynsın, hatta daha kötüsünü yapsın! beni güçlendirip babam davut'un tahtına oturtan, verdii sözü tutup bana bir hanedan kuran, yaayan rab'bin adıyla ant içtim ki, adoniya bugün öldürülecek!" böylece kral süleyman yehoyada olu benaya'y adoniya'y öldürmekle görevlendirdi. benaya da gidip adoniya'y öldürdü. kral, kâhin aviyatar'a, "anatot'taki tarlana dön" dedi, "aslında ölümü hak ettin. ama seni imdi öldürmeyeceim. çünkü sen babam davut'un önünde egemen rab'bin antlama sandı'n* tadn ve babamın kektii bütün skntlar onunla paylatn." eli'nin ailesi hakkında rab'bin ila'da söyledi sözün gerçekleşmesi için, süleyman aviyatar' rab'bin kâhinlerinden uzaklatrd. haber yoav'a ulat. yoav daha önce ayaklanan avalom'u desteklemedi halde adoniya'y destekledi. bu nedenle rab'bin çadırına kaçtı ve sunan boynuzlarına sarld. yoav'n rab'bin çadırına kaçıp sunan yanında oldu kral süleyman'a bildirildi. süleyman, yehoyada olu benaya'ya, "git, onu vur!" diye buyruk verdi. benaya rab'bin çadırına gitti ve yoav'a, "kral dar çkman buyuruyor!" dedi. yoav, "hayır, burada ölmek istiyorum" karlık verdi. benaya gidip yoav'n kendisini nasl yanıtladn krala bildirdi. kral, "onun istediği gibi yap" dedi, "onu orada öldür ve göm. yoav'n

bo yere döktüü kann sorumluluunu benim ve babamn soyu üstünden kaldırm olursun. rab döktüü kandan ötürü onu cezalandracaktr. çünkü yoav babam davut'un bilgisi dnda, kendisinden daha iyi ve doru olan iki kıyıy- israil ordusunun komutan ner olu avner'le yahuda ordusunun komutan yeter olu amasa'y- klcla öldürdü. böylece dökülen kanların sorumluluu sonsuza dek yoav'n ve soyunun üstünde kalacaktır." yehoyada olu benaya gidip yoav' öldürdü. onu ssz bir bölgede bulunan kendi evine gömdüler. kral, yoav'n yerine yehoyada olu benaya'y ordu komutan yaptı. aviyatar'n yerine de kahin sadok'u atad. sonra kral haber gönderip imi'yi çarttı. ona, "yerualim'de kendine bir ev yap ve orada otur" dedi, "hiçbir yere gitme. oradan ayrılp kidron vadisi'nden öteye geçtiin gün bil ki öleceksin. sorumluluk sana ait." imi krala, "efendim kral, peki" diye karlk verdi, "kulun olarak söylediklerini aynen yapacam." imi yerualim'de uzun süre yaad. aradan üç yıl geçmiti, imi'nin iki kölesi gat kral maaka olu aki'in yanna kaçt. kölelerin gat'a kaçtın imi'ye haber verdiler. bunun üzerine imi kalkp eene palan vurdu ve kölelerini aramak üzere gat'a aki'in yanna gitti. kölelerini bulup gat'tan geri getirdi. imi'nin yerualim'den gat'a gidip döndüü süleyman'a anlatınca, süleyman imi'yi çarttı. "sana rab'bin adyla ant içirmedim mi?" dedi, "'kalkp herhangi bir yere gittiin gün öleceğini bil! diye seni uyarmadm m? sen de bana: 'peki, sözünü dinleyeceim demedin mi? öyleyse neden rab'bin adna içtiin anda ve buyruuma uymadn?" kral, imi'ye kar sözlerini öyle sürdürdü: "babam davut'a yaptın bütün kötülükleri çok iyi biliyorsun. bu yaptıklarından dolayı rab seni cezalandıracak. ama kral süleyman kutsanacak ve davut'un taht rab'bin önünde sonsuza dek kurulu kalacaktır." kral, yehoyada olu benaya'ya buyruk verdi. o da gidip imi'yi öldürdü. böylece süleyman'n krall iyice pekitti.

3

süleyman, msr fıravunu'nun kzyla evlendi. böylece fıravunla müttelik oldu. eini davut kenti'ne götürdü. kendi saray, rab'bin tapna ve yerualim'in çevre surlar tamamlanncaya kadar orada yaadlar. halk, hâlâ çeitli tapınma yerlerinde rab'be kurban sunuyordu. çünkü o güne dek rab'bin adna yaplm bir tapnak yoktu. süleyman babas davut'un kurallarna uyarak rab'be olan sevgisini gösterdi. ancak hâlâ çeitli tapınma yerlerinde kurban sunuyor, buhur yakyordu. tapınma yerlerinin en ünlüsü givon'daydı. kral süleyman oraya giderek sunakta bin yakmalk sunu* sundu. rab tanrı, givon'da o gece

rüyada süleyman'a görünüp, "sana ne vermemi istersin?" diye sordu. süleyman, "kulun babam davut'a büyük iyilikler yaptın" diye karlk verdi, "o sana bal, doru, bütün yüreyle dürüst biri olarak yolunda yürüdü. bugün tahtna oturacak bir olu vermekle ona büyük bir iyilik daha yapm oldun. "ya rab tanrım! ben henüz çocuk denecek bir yata, yöneticilik nedir bilmezken bu kulunu babam davut'un yerine kral atadın. ite kulun kendi seçtiin kalabalık halkın, saylamayacak kadar büyük bir kalabalık ortasındadır. bu yüzden bana öyle sevgi dolu bir yürek ver ki, iyi ile kötüyü ayrt edip halkı yönetebileyim. baka türlü senin bu büyük halkın kim yönetebilir!" süleyman'n bu isteği rab'bi honut etti. tanrı ona öyle dedi: "madem kendin için uzun ömür, zenginlik ve dumanların ölümünü istemedin, bunların yerine adil bir yönetim için bilgelik istedin; isteini yerine getireceim. sana öyle bir bilgelik ve sevgi dolu bir yürek vereceğim ki, benzeri ne senden öncekilerde görülmüştür, ne de senden sonrakilerde görülecektir. (sana istediklerini de vereceim: yaadın sürece öbür kulların erimeyeceği bir zenginlik ve onura ulaşacaksın. eer sen de baban davut gibi kurallarna ve buyruklarına uyup yollarında yürürsen, sana uzun ömür de vereceim." süleyman uyanınca bunun bir rüya olduğunu anladı. sonra yerualim'e gitti, rab'bin antlama sandığın* önünde durup yakmalk sunular ve esenlik sunular* sundu. ayrıca bütün görevlilerine de bir ölen verdi. bir gün iki fahie gelip kralın önünde durdu. kadınlardan biri krala öyle dedi: "efendim, bu kadınla ben aynı evde kalıyoruz. birlikte kaldığımız sırada ben bir çocuk dourdum. iki gün sonra da o dourdu. evde yalnızdık, kimizden baka kimse yoktu. bu kadın geceleyin çocuğun üzerine yattı için çocuk ölmü. gece yarsn, ben kulun uyurken, kalkp çocuğumu alm, koynuna yatırm, kendi ölü çocuğunu da benim koynuma koydum. sabahleyin olumu emzirmek için kaktımda, onu ölmü buldum. ama sabah aydınlda dikkatle bakınca, onun benim dourdum çocuk olmadın anladım." öbür kadın, "hayır! yaayan çocuk benim, ölü olan senin!" diye çıktı. birinci kadın, "hayır! ölen çocuk senin, yaayan çocuk benim!" diye diretti. kralın önünde böyle tartıştılar. kral, "biri, 'yaayan çocuk benim, ölü olan senin diyor, öbürü, 'hayır! ölen çocuk senin, yaayan benim diyor. o halde bana bir kılıç getirin!" dedi. kılıç getirilince, kral, "yaayan çocuğu ikiye bölüp yarsn birine, yarsın öbürüne verin!" diye buyurdu. yürei olunun acıyla sızlayan, çocuğun gerçek annesi krala, "aman efendim, sakın çocuğu öldürmeyin! ona verin!" dedi. öbür kadına, "çocuk ne benim, ne de senin olsun, onu ikiye bölünler!" dedi. o zaman kral kararını verdi: "sakın çocuğu öldürmeyin! birinci

kadna verin, çünkü gerçek annesi odur." kraln verdii bu karar duyan bütün israilililer hayranlık içinde kald. herkes adil bir yönetim için süleyman'n tanrı'dan gelen bilgelie sahip olduğunu anlad.

4

süleyman bütün israil'in kralyd. görevlileri ise unlard: kâhin: sadok olu azarya. yazmanlar: ia'nın oullar elihoref ve ahiya. devlet tarihçisi: ahilut olu yehoafat. ordu komutan: yehoyada olu benaya. kâhinler: sadok ve aviyatar. ba vali: natan olu azarya. kraln özel danman: natan olu kâhin zavut. saray sorumlusu: ahia. angaryacıların ba: avda olu adoniram. süleyman'n israil'de on iki bölge valisi vard. bunlar kraln ve sarayn yiyecek içecek gereksinimini karlard. her vali yılda bir ay bu gereksinimleri karlamakla yükümlüydü. bu valiler unlard: efrayim'in dalk bölgesinde ben-hur; makaz, aalvim, beyteme ve elon-beythanan bölgelerinde ben-deker; arubbot, soko ve bütün hefer bölgesinde ben-heset; nafat-dor bölgesinde süleyman'n kz tafat'la evli olan ben-avinadav; taanak, megiddo, yizreel'in altında saretan'n yanndaki bütün beytean ve beytean'ın avel-mehola ve yokmoam'n ötelere kadar uzanan bölgede ahilut olu baana; ramot-gilat, gilat'ta manae olu yair'in yerleim birimleri ve baan'daki argov yöresinde surlar ve tunç* sürgülerle güçlendirilmi altm büyük kentin banda ben-gever; mahanayim bölgesinde iddo olu ahinadav; naftali bölgesinde süleyman'n kz basemat'la evlenen ahimaas; aer ve bealot bölgelerinde huay olu baana; issakar bölgesinde paruah olu yehoafat; benyamin bölgesinde ela olu imi; gilat bölgesinde, yani amurlular'n kral sihon'la baan kral og'un eski topraklarında uri olu gever. ayrıca yahuda bölgesinin tek valisi vard. yahuda ve israil halk kıyılar kumu kadar kalabakt. herkes yiyeip içip sevinç içinde yayordu. süleyman, frat irma'ndan filist'e, oradan msr sınıra kadar bütün ülkelere egemendi. bu ülkeler süleyman'n yaam boyunca ona haraç ödeyip hizmet ettiler. süleyman'n sarayın bir günlük yiyecek gereksinimi unlard: otuz kor ince, altm kor kepekli un; onu ahrda, yirmisi çayrda yetitirilmiş sr ve yüz koyun; ayrıca geyikler, ceylanlar, karacalar ve semiz kular. tifsah'tan gazze'ye kadar, frat irma'nın batısındaki bütün krallıklar süleyman yönetiyordu. her tarafta bar vard. dan'dan beer-eva'ya kadar yahuda ve israil halkının her bireyi süleyman'n yaam boyunca kendi asması ve incir aac altında güvenli içinde yaad. süleyman'n sava arabalarının atları için kırk bin ahr ve on iki bin atlı vard. bölge valilerinin her biri kendine düen bir ay boyunca, kral süleyman'a ve sofrasına otu-

ran herkese yiyecek salar, hiçbir eyi eksik etmezdi. her vali kendisine verilen buyruk uyarınca, sava arabalarının atlarıyla öbür atlar için belirli bir yere arpa ve saman getirirdi. tanrı, süleyman'a bilgelik, derin bir sevgi, kıyıldaki kum kadar anlay verdi. süleyman'n bilgeli, bütün douluların ve msr'ların bilgeliinden daha üstündü. o, ezrahl etan, mahol'un oullar heman, kalkol ve darda dahil herkesten daha bilgeydi. ünü çevredeki bütün uluslara yayıldı. üç bin özdeyi ve bin be ezgisi vard. lübnan sedir ağacından duvarlarda biten mercankökötüne kadar bütün ağarlardan söz etti gibi, hayvanlar, kular, sürüngenler* ve balıklardan da söz edebiliyordu. süleyman'n bilgeliini duyan dünyanın bütün krallar ona adamlarını gönderirdi. bütün uluslardan insanlar gelir, süleyman'n bilgece sözlerini dinlerdi.

5

sur kral hiram, süleyman'n babas davut'un yerine kral olarak meshedildiini* duyunca, elçilerini süleyman'a gönderdi. çünkü davut'la hep dostça geçinmiti. süleyman hiram'a u haberi gönderdi: "bildiğin gibi, babam davut çevresindeki savalar yüzünden tanrı rab'bin adına bir tapnak yapamad. bu savalarda rab, davut'un dümanların onun ayakları altına serdi. oysa imdi tanrı rab her yönden bana rahatlık verdi. ne bir dümanım var, ne de kötü bir olay. rab, babam davut'a, 'tahtna oturtacam olun benim adına bir tapnak yapacak diye söz verdi. ben de tanrı rab'bin adına bir tapnak yapmaya karar verdim. "imdi bana lübnan'dan sedir ağaçlar kesmeleri için adamlarına buyruk ver. benim adamlarım da seninkilerle birlikte çalışsın. adamların için istediğin ücreti vereceim. aramızda saydallar kadar aac kesmede usta adamlar olmadn biliyorsun." hiram, süleyman'dan bu haberi alınca çok sevindi ve, "bugün, o büyük ulusu yönetmek üzere davut'a bilge bir oul veren rab'be övgüler olsun!" dedi. sonra hiram süleyman'a u haberi gönderdi: "gönderdiğin haberi aldım. sedir ve çam ağaçlarıyla ilgili bütün dileklerini yerine getireceim. adamlarım tomruklar lübnan'dan denize indirecekler, ben de onlar salları halinde balatp belirtecin yere kadar yüzdüreceim. orada adamlarım onları çözer, sen de alp götürürsün. sarayın yiyecek gereksinimini karlamakla, sen de benim dileimi yerine getirmi olursun." hiram süleyman'a istediği kadar sedir ve çam tomruğu salad. süleyman her yıl hiram'a sarayın yiyecek gereksinimi olarak yirmi bin kor buğday, yirmi kor saf zeytinyağı verirdi. rab, verdiği söz uyarınca, süleyman'a bilgelik verdi. süleyman'la hiram arasında bar vard. arabalarında bir antlama yaptılar. kral süleyman angaryasına çaltrmak üzere bütün is-

rail'den otuz bin adam toplad. sırayla her ay on binini lübnan'a gönderiyordu. bir ay lübnan'da, iki ay evlerinde kalyorlard. angaryasına çalan adamların banda adoniram vard. süleyman'n yük tayan 70 000, dalarda ta kesen 80 000 adam vard. ayrıca, iin yürümesini salayan ve içleri yöneten 3 300 görevlisi vard. içiler, kraln buyruu uyarınca, tapnan temelini yontma talarla atmak üzere ocaktan büyük ve kaliteli talar kesip çıkardılar. süleyman'n ve hiram'n yapılarıyla gevallar, tapnan yapm için talarla keresteleri kesip hazırladılar.

6

israil halk msr'dan çıktıktan dört yüz seksen yıl sonra, süleyman, kralln dördüncü yılın ikinci ay* olan ziv ayında rab'bin tapna'nın yapma balad. kral süleyman'n rab için yapt tapnan uzunluu altm, genilii yirmi, yükseklii otuz arnd. tapnan ana bölümünün önündeki eyvan tapnan genilinde olup yirmi arnd. eyvan tapnan önünden ileriye doru on arnd. süleyman tapnakta da doru daralan kafesli pencereler yaptırd. tapnan d cephesine bitik, ana bölümün ve iç odann çevresindeki duvarlara bitik, odalardan oluan katlar yaptırd. alt kat be arn, orta kat alt arn, üst kat yedi arn geniliindeydi. kiriler tapnan duvarlarına girmesin diye duvarların çevresinde darya doru çıktılar brakt. tapnan yapmnda kullanılan talar ta ocaklarında yontulmutu. onun için yapm halindeki tapnakta çekic ve balta dahil hiçbir demir aletin sesi duyulmad. aa yan katn giri tapnan güneyindeydi. döner bir merdivenle orta kata, oradan da üçüncü kata çıkırd. süleyman tapna yapp tamamladı. üstünü sedir aacndan direklerle, kaln tahtalarla kapatt. d duvarlara bitik katlar tapnan çevresini kapsıyordu. her birinin yükseklii be arnd. bunlar sedir aacndan kirilerle tapnaa eklendi. rab, süleyman'a öyle seslendi: "bu tapna yapmaktasn. kurallarna, ilkelerine ve bütün buyruklarla uyup onlara bal kalrsan, baban davut'a verdim sözü senin aracılına yerine getireceim. halkm israil'in arasında yaayp onlar hiç terk etmeyeceim." süleyman tapna yapp bitirdi. tapnan iç duvarların yüzeyini sedir aaçlarıyla döyeyip üstlerini tabandan tavana kadar tahtalarla kaplad. tapnan zeminini ise çam tahtalarla döetti. en kutsal yer* olarak adlandırılan iç oda, tapnan arka bölümünde yapıld. tabandan tavana kadar sedir tahtasından oluan bir duvarla öbür bölümlerden ayrıldı. bu bölümün uzunluu yirmi arnd. bu iç odann önündeki ana bölümün uzunluu ise kırk arnd. talar görünmesin diye tapnan içi, üzerine sukaba ve çiçek motifleri oyulmuş sedir tahtalarıyla kaplandı. tapnan içinde rab'bin antlama sand'nn* konaca iç oda hazırlandı. bu

odann içten içe uzunluu, genilii ve yükseklii yirmier arnd. süleyman odayı saf altınla kaplatt. suna da sedir tahtalarla döetti. tapnan içini saf altınla kaplatt; iç odann önüne altın zincirler asıp orayı da altınla kaplatt. böylece iç odadaki sunak dahil, tapnan içini tamamen altınla kaplatmış oldu. iç odada her biri on arn yüksekliğinde, ide aacndan iki keruv* yaptı. her kanad beer arn olan keruv'un açık kanatları bir uçtan öbür uca toplam on arnd. öbür keruv'un kanat açığı da on arnd. her iki keruv'un da ölçüsü ve görünüşü aynıyd. ikisinin de yükseklii on arnd. süleyman keruvlar'ı tapnan iç odasına yerletirdi. keruvlar'dan birinin açık kanad bir duvara, ötekini kanad kar duvara erdiren, öbür kanatlar da odann ortasında birbirine deiyordu. süleyman keruvlar'ı da altınla kaplatt. tapnan iç ve d odaların bütün duvarların kabartma keruvlar, hurma aaçlar ve çiçek motifleriyle süsletti. tapnan hem iç, hem de d odasnn döemelerini altınla kaplatt. iç odann girişine ide aacndan iki kanatlı söveli bir kap yaptırd. söveli kapın genilii tapnan geniliinin beşe biriydi. ide aacndan yapılan iki kap kanadın üstüne kabartma keruvlar, hurma aaçlar ve çiçek motifleri oydu. keruvlar ve hurma aaçların altınla kaplatt. aynı biçimde ana bölümün girişine de ide aacndan kap söveleri yaptırd. bu söveli kap tapnan geniliinin dörtte biriydi. ayrıca, çam aacndan, her biri iki kanatlı, katlanabilen iki kap yaptırd. bunların da üstüne keruvlar, hurma aaçlar ve çiçek motifleri oydu. oymaların üzerini düzgün biçimde altınla kaplatt. iç avlunun duvarların üç sıra yontma ta ve bir sıra sedir aac kirileriyle yaptırd. rab'bin tapna'nın temel dördüncü yılın ziv ayında atıldı. on birinci yılın sekizinci ay olan bul ayında tapnak tasarlandı biçimde bütün ayrıntılarıyla tamamlandı. tapnan yapm süleyman'n yedi yıl aldı.

7

süleyman kendine, yapm on üç yıl süren bir saray yaptırd. uzunluu yüz, genilii elli, yükseklii otuz arn olan lübnan ormanında bir saray daha yaptırd. saray sedir kiriler yerletirilmiş dört sıra halindeki sedir sütunların üzerine yapılmış. sütunların üstündeki kırk be kırin üstü sedir tahtalarla kaplanmış. bir sıra on be kırten oluyordu. kafesli pencereler üç sıra halinde birbirine bakacak biçimde yapılmış. kaplar ve kap söveleri dört köşeliydi. pencereler ise üç sıra halinde birbirine bakacak biçimde yapılmış. süleyman elli arn uzunluunda otuz arn geniliinde sütunlu bir eyvan yaptırd. eyvanın önünde sütunlarla desteklenen asma tavan vardı. taht eyvan'n, yani kararların verileceği yarg eyvan'n da yaptırd. bu eyvan da batan aa sedir tahtalarıyla kaplıyd. eyvanın arkasında öbür

avludaki kendi oturaca saray da ayn biçimde yapılmı. süleyman, kars olan firavunun kız için de bu evvann benzeri bir saray yaptırdı. dardan büyük avluya, temelden çatıya kadar bütün bu yapılar kaliteli talarla yapılmı. talar testereyle kesilmi, ön ve arka yüzleri yontulmuş, belirli ölçülere göre hazırlanmış. temeller sekiz ve on arn uzunluunda büyük, seçme talardan alınmış. üstlerinde belirli ölçülere göre kesilmi kaliteli talar ve sedir kiriler vardı. büyük avlu üç sra yontma ta ve bir sra sedir kirilerinden oluan bir duvarla çevrilmişti. rab'bin tapna'nın iç avlusuyla evvann duvarlar da ayn yapıdaydı. kral süleyman haber gönderip sur'dan hiram' getirtti. hiram'n annesi naftali oymandan dul bir kadın, babası ise surlu bir tunç* işçiydi. hiram tunç ilimede bilgili, deneyimli, usta biriydi. gelip kral süleyman'ın bütün ilerini yaptı. hiram her birinin yüksekliği on sekiz arn ve çevresi on iki arn olan iki tunç sütun döktü. sütunların üzerine koymak için beer arn yüksekliğinde dökme tunçtan iki sütun bal yaptı. sütun balkıların her biri ala kaplandı. an üzeri yedi sra örgülü zincirle ve iki sra nar motifile bezenmişti. (evvanda bulunan dört arn yüksekliğindeki sütun balkılar da nilüfer biçimindeydi. her iki sütun balında, örgülü aa yakını çkıntının yukarsında çepeçevre diziler halinde iki yüz nar motifı vardı. hiram sütunları tapnan evvanna dikip sadakine yakın, soldakine boaz adn verdi. sütun balkılar nilüfer biçimindeydi. böylece sütunların ii tamamlandı oldu. hiram dökme tunçtan on arn çapında, be arn derinliğinde, çevresi otuz arn yuvarlak bir havuz yaptı. havuz, kenarlarının altındaki iki sra sukaba motifile birlikte döklümü. her arnda onar tane olan bu motifler havuzu çepeçevre kuatıyordu. havuz üçü kuzeye, üçü batıya, üçü güneye, üçü de douya bakan on iki boa heykeli üzerine oturtulmuştu. boaların sarılar içe dönüktü. havuzun çeperi dört parmak kalınlıdaydı; kenarlar kâse kenarların, nilüferleri andırıyordu. iki bin bat su alıyordu. hiram her biri dört arn uzunluunda, dört arn genişliğinde ve üç arn yüksekliğinde on adet tunç ayaklık yaptı. ayaklıklar aynalklarla dönmü, aynalklar da çerçeve içine alındı. aynalklar aslan, boa, keruv* motifleriyle süslenmişti. çerçeveler de böyleydi, yalnız aslanlarla boaların üstünde ve altında sarkık çelenk ilimleri vardı. her bir ayaklın dört tunç tekerle ve dingilleri vardı. dört köşeye de kazan için destekler yapılmış. her dökme destek çelenklerle süslenmişti. ayakların üst yüzeyinde kazan için bir arn yüksekliğinde yuvarlak çerçevesi bir boluk vardı. bolunun tabanı bir buçuk arn genişliğindeydi. çevresinde oymalar vardı. ayaklıkların aynalkları yuvarlak deil, kareydi. aynalkların altındaki dört tekerleğin dingilleri ayaklıklara balydı. her tekerleğin çapı bir buçuk

arn*fe*. tekerlekler sava arabalarının tekerlekleri gibiydi. dingilleri, jantları, parmaklar ve göbeklerinin hepsi dökmüdü. her ayaklın dört köşesinde de kendinden dört destek vardı. ayaklıkların üstünde yarı arn yüksekliğinde yuvarlak birer halka vardı. ayaklıkların bandakları dayanaklar ve yan aynalklar da ayaklıklara bitmişti. hiram dayanakların ve aynalkların genişli oranında her birinin yüzeyine keruvlar, aslanlar, hurma ağaçları, çevrelerine de çelenkler oydu. böylece on ayaklı yaptı; hepsinin dökümü, ölçüsü ve biçimi aynıydı. hiram ayrıca on ayaklın üzerine oturan dörder arn genişliğinde on tunç kazan yaptı. her kazan kırk bat su alıyordu. ayaklıkların beini tapnan güneyine, beini kuzeyine yerletirdi. havuzu ise tapnan güneydöyü köşesine yerletirdi. hiram kazanları, kürekler, çanaklar yaptı. böylece kral süleyman için üstlenmiş oldu rab'bin tapna'yla ilgili bütün ileri tamamlamış oldu: iki sütun ve iki yuvarlak sütun bal, balkılar süsleyen iki örgülü a, sütunların yuvarlak balkılar süsleyen iki örgülü an üzerini ikier sra halinde süsleyen dört yüz nar motifı, on kazan ve ayaklıklar, havuz ve havuzu tayan on iki boa heykeli, kovalar, kürekler, çanaklar. hiram'n kral süleyman için rab'bin tapna'na yaptı bütün bu eyalar parlak tunçtandı. kral bunları eria ovasında, sukut ile saretan arasındaki killi topraklarda döktürmüdü. eyalar o kadar çoktu ki, süleyman hepsini tartmadı. kullanılan tuncun hesabı tutulmadı. süleyman'n rab'bin tapna için yaptırdı altın eyalar unlardı: sunak, ekmeklerin tanrı'nın huzuruna kondu masası, iç odanın giriine, bei sağı, bei sola yerletirilen saf altın kandillikler, çiçek süslemeleri, kandiller, maalar, saf altın taslar, fitil maalar, çanaklar, tabaklar, buhurdanlar. tapnaktaki iç odanın, yani en kutsal yer'in* ve ana bölümün kap menteeleri de alındı. rab'bin tapna'nı yapmış tamamlandı kral süleyman, babası davut'un adad altın, gümüş ve öbür eyalar getirip tapnan hazine odalarına yerletirdi.

8

kral süleyman rab'bin antlama sand'n* davut kenti olan siyon'dan getirmek üzere israil halkının ileri gelenleriyle bütün oymak ve boy balarını yerualim'e çağırdı. hepsi yedinci ay* olan etanim ayındaki bayramda kral süleyman'n önünde toplandı. israil'in bütün ileri gelenleri toplanınca, bazı kâhinler antlama sand'nin yerden kaldırdılar. sand, buluma çadır'n ve çadırdaki bütün kutsal eyalar kâhinlerle levililer tapnaa taddılar. kral süleyman ve bütün israil topluluğu antlama sand'nin önünde saygı davası ve sr kurbanı etti. kâhinler rab'bin antlama sand'nin tapnan iç odasına, en kutsal yer'e* tayp keruvlar'n* kanatlarının altına yerletirdiler. keru-

vlar'n kanatlar sandn konduu yerin üstüne kadar uzanyor ve sand da, srklar da örtüyordu. srklar öyle uzundu ki, uçlar iç odann önündeki kutsal yer'den* görünüyordu. ancak dardan görünmüyordu. bunlar hâlâ oradadr. sandn içinde musa'nın horev da'nda koyduu iki ta levhadan baka bir ey yoktu. bunlar msr'dan çklarında rab'bin israilliler'le yapt antlamann ta levhalarýd. kâhinler kutsal yer'den çknca, rab'bin tapna'n bir bulut doldurdu. bu bulut yüzünden kâhinler görevlerini sürdüremediler. çünkü rab'bin görkemi tapna doldurmutu. o zaman süleyman öyle dedi: "ya rab, kararlk bulutlarda otururum demitin. senin için görkemli bir tapnak, sonsuza dek yaayacan bir konut yaptm." kral ayakta duran bütün israil topluluuna dönerek onlar kutsadtan sonra öyle dedi: "babam davut'a verdii sözü tutan israil'in tanrs rab'be övgüler olsun! rab demiti ki, 'halkm israil'i msr'dan çkardm günden bu yana, içinde bulunacam bir tapnak yaptm için israil oymaklarına ait kentlerden hiçbirini seğmedim. ancak halkm israil'i yönetmesi için davut'u seçtim. "babam davut israil'in tanrs rab'bin adna bir tapnak yapmay yürekten istiyordu. ama rab, babam davut'a, 'adna bir tapnak yapmay yürekten istemen iyi bir ey dedi, 'ne var ki, adma yaplacak bu tapna sen deil, öz olun yapacak. "rab verdii sözü yerine getirdi. rab'bin sözü uyarınca, babam davut'tan sonra israil tahtna ben geçtim ve israil'in tanrs rab'bin adna tapna ben yaptm. ayrıca, rab'bin atalarımız msr'dan çkardnda onlarla yapt antlamann içinde korunduu sandık için tapnakta bir yer hazırladım." süleyman rab'bin sunann önünde, israil topluluunun karsında durup ellerini göklere açtı. "ya rab, israil'in tanrs, yerde ve gökte sana benzer baka tanr yoktur" dedi, "bütün yürekleriyle yolunu izleyen kullarla yaptn antlamaya bal kalrsn. aznla kulun babam davut'a verdii sözü bugün ellerinle yerine getirdin. "imdi, ya rab, israil'in tanrs, kulun babam davut'a verdii öbür sözü de tutman istiyorum. ona, 'senin soyundan israil tahtna oturacakların ard arkas kesilmeyecektir; yeter ki, çocukları önümde senin gibi dikkatle yürüsünler demitin. ey israil'in tanrs, imdi kulun babam davut'a verdii sözleri yerine getirmeni istiyorum. "tanr gerçekten yeryüzünde yaar mı? sen göklere, göklerin göklerine bile smazsn. benim yaptm bu tapnak ne ki! ya rab tanrm, kulunun bugün ettii duay, yalvar iit; duasna ve yakarna kulak ver. gözlerin gece gündüz, 'orada bulunacam! dediin bu tapnan üzerinde olsun. kulunun buraya yönelerek ettii duay iit. buraya yönelerek dua eden kulunun ve halkn israil'in yalvarn iit. göklerden, oturduun yerden kulak ver; duyunca bala. "biri komusuna kar günah ileyip ant

içmek zorunda kaldnda, gelip bu tapnakta, senin sunann önünde ant içerse, göklerden kulak ver ve gereini yap. suçlunun cezasn vererek, suçsuzu hakl çkararak kullarn yargla. "sana kar günah ileddi için dümanlarına yenik düen halkn israil yine sana döner, adn anar, bu tapnakta dua edip yakarak önüne çkarsa, göklerden kulak ver, halkn israil'in günahn bala. onlar atalarına verdii ülkeye yine kavutur. "halkn sana kar günah ileddi için gökler kapanp yamur yamazsa, skntya düen halkn buraya yönelip dua eder, adn anar ve günahlarından dönerse, göklerden kulak ver; kullarnn, halkn israil'in günahların bala. onlara doru yolda yürümeyi öret, halkna mülk olarak verdii ülkeneye yamurlarn gönder. "ülkeyi ktlk, salgn hastalk, samyeli, küf, trtl ya da çekirgeler kavrduunda, dümanlar kentlerden birinde halkn kuattında, herhangi bir felaket ya da hastalk ortal sardnda, halkndan bir kii ya da bütün halkn israil bana gelen felaketi ayırsar, dua edip yakarak ellerini bu tapnaa doru açarsa, göklerden, oturduun yerden kulak ver ve bala. insanların yüreklerini yalnızca sen bilirsın. onlara yaptklarına göre davran ki, atalarımıza verdii bu ülkede yaadklar sürece senden korksunlar. "halkn israil'den olmayan, ama senin yüce adn, gücünü, kudretini duyup uzak ülkelerden gelen yabancılar bu tapnaa gelip dua ederlerse, göklerden, oturduun yerden kulak ver, yalvarların yantla. öyle ki, dünyann bütün uluslar, halkn israil gibi, senin adn bilsin, senden korksun ve yaptm bu tapnan sana ait olduunu örensın. "halkn dümanlarına kar gösterdiin yoldan savaa giderken sana, seçtiin bu kente ve adna yaptm bu tapnaa yönelip dua ederse, dualarına, yakarlarna göklerden kulak ver ve onlar kurtar. "sana kar günah ilediklerinde -günah ilemeyen tek kii yoktur- sen öfkelenip onlar yakn ya da uzak bir ülkeye tutsak olarak götüreceğ dümanların eline teslim edersen, onlar da tutsak olduklar ülkede pımanlk duyup günahlarından döner, 'günah iledik, yoldan sapp kötölük yaptk diyerek sana yakarlarsa, tutsak olduklar ülkede candan ve yürekten sana dönerlerse, atalarına verdii ülkelerine, seçtiin kente ve adna yaptm bu tapnana yönelip dua ederlerse, göklerden, oturduun yerden dualarına, yakarlarna kulak ver, onlar kurtar. sana kar günah ilemi olan halkn ve iledikleri bütün suçlar bala. dümanların onlara acmasn sala. çünkü onlar demir eritme ocandan, msr'dan çkardn kendi halkn, kendi mirasndır. "sana her yalvarlarında onlara kulak ver, bu kulunun ve halkn israil'in yalvarların dinle. ey egemen rab, atalarımız msr'dan çkardnda kulun musa aracıyla dediin gibi, onlar dünyann bütün haklar arasından kendine miras olarak seçtin." süleyman, rab'be du-

asn ve yalvarn bitirince, elleri göklere açk, dizleri üzerine çökmü oldu rab'bin sunann önünden kalkt. ayakta durup bütün israil topluluunu yüksek sesle öyle kutsad: "sözünü tutup halk israil'e esenlik veren rab'be övgüler olsun. kulu musa aracıyla verdii iyi sözlerin hiçbirini boşa çkmad. tanrmz rab atalarımızla oldu gibi bizimle de olsun ve bizi hiç brakmasn, bizden ayrılmasn. bütün yolları izlememiz, atalarımız verdii buyruklara, kurallara, ilkelere uymamız için rab yüreklerimizi kendine yöneltsin. ya rab tanrmz, önünde yalvarırken söylediim bu sözleri gece gündüz anmsa. kulunu ve halkın israil'i her durumda koru. sonunda dünyann bütün uluslar bilsinler ki, tek tanrı rab'dir ve o'ndan baka tanrı yoktur. bugünkü gibi o'nun kurallarına göre yaşamak ve buyruklarına uymak için bütün yüreğinizi tanrmz rab'be adayın." kral ve bütün israil halk rab'bin önünde kurban kestiler. süleyman, esenlik kurban olarak rab'be yirmi iki bin sr, yüz yirmi bin davar kurban etti. böylece kral ve bütün israil halk, rab'bin tapna'n adama iini tamamlamı oldu. ayrn gün kral, tapnan önündeki avlunun orta kısmına kutsad. yakmalk sunular*, tahl sunuları* ve esenlik sunularının* yalarn orada sundu. çünkü rab'bin önündeki tunç* sunak yakmalk sunular, tahl sunuları ve esenlik sunularının yalarn alamayacak kadar küçüktü. süleyman, levo-hamat'tan msr vadi'si'ne kadar her yerden gelen israilliler'in oluturduu büyük toplulukla birlikte tanrmz rab'bin önünde art arda yedier gün, toplam on dört gün bayram yaptı. kral sekizinci gün halk evlerine gönderdi. onlar da kral kut-sayp rab'bin, kulu davut ve halk israil için yapmı oldu bütün iyiliklerden dolayı sevinç duyarak mutluluk içinde evlerine döndüler.

9

süleyman rab'bin tapna'n, saray ve yapmay istedi bütün ileri bitirince, rab daha önce givon'da oldu gibi ona yine görünerek öyle dedi: "duan ve yakarın duydum. adm sürekli orada bulunsun diye yaptın bu tapna kutsal kldm. gözlerim onun üstünde, yüreim her zaman orada olacaktr. sana gelince, baban davut'un yapt gibi, bütün yüreimle ve dorulukla yollarım izler, buyurdum her eyi yapar, kurallarla ve ilkelere uyarsan, baban davut'a, 'israil tahtından senin soyunun ard arkas kesilmeyecek' diye verdim sözünü tutup kralln sonsuza dek pekitireceim. "ama siz ya da çocukların yollarından sapar, buyruklara ve kurallara uymaz, gidip baka ilahlara kulluk eder, taparsanız, size verdim bu ülkeden sizi söküp atacam, adma kutsal kldm bu tapna terk edeceğim; israil bütün uluslar arasında alalan alay konusu olacak. bu gösterili

tapnan önünden geçenler, hayret ve dehret içinde, 'rab bu ülkeyi ve tapna neden bu duruma getirdi? diye soracaklar. ve, diyecekler ki, 'israil halk, ataların msr'dan çıkaran tanrıları rab'bi terk etti; baka ilahların ardından gitti, onlara tapp kulluk etti. rab bu yüzden bütün bu kötülükleri balarna getirdi." süleyman iki yapı -rab'bin tapna'yla kendi saray- yirmi yılda bitirdi. bu yapılar için istedi sedir ve çam ağaçlarıyla altın salayan sur kral hiram'a celile bölgesinde yirmi kent verdi. hiram gidip süleyman'ın kendisine verdiğ kentleri görünce onları beğenmedi. süleyman'a, "bunlar m bana verdiğ kentler, kardeşim!" dedi. bu yüzden o bölge bugün de "kavul" diye bilinir. oysa hiram, kral süleyman'a yüz yirmi talant altın göndermişti. kral süleyman rab'bin tapna'n, kendi sarayın, millo'yu* ve yerualim'in surların yaptırmak; ayrıca hasor, megiddo ve gezer kentlerini onarıp güçlendirmek amacıyla angaryacıları toplamı. msr firavunu gidip gezer'i ele geçirmiş ve atee vermişti. orada yaayan kenanlar' öldürerek kenti süleyman'la evlenen kzna armaan etmişti. süleyman gezer'i, aa beythoron'u, baalat' ve krsal bir bölgede bulunan tamar'la birlikte bütün ambarlı kentleri, ayrıca sava arabalarıyla atların bulunduu kentleri de onarıp güçlendirdi. böylece yerualim'de, lübnan'da, yönetimi altındaki bütün topraklarda her istediini yaptırmı oldu. israil halkından olmayan amurlular, hititler*, perizliler, hivliler ve yevuslular'dan artakalanlara gelince, süleyman israil halkının tamamen yok edemedii bu insanların soyundan gelip ülkede kalanları angaryaya kotu. bu durum bugün de sürüyor. ancak süleyman israil halkından hiç kimseyi kölelik yaptırmadı. onlar savaç, görevli, komutan, subay, sava arabalarıyla atların komutanı olarak görev yaptılar. süleyman'ın yapılan işlerin banda duran ve çalanları denetleyen be yüz elli görevlisi vardı. firavunun kız, davut kenti'nden süleyman'ın kendisi için yaptırdı saraya tandktan sonra, süleyman millo'yu yaptırdı. süleyman rab için yaptırdı sunakta yılda üç kez yakmalk sunular* ve esenlik sunuları* sunardı. ayrıca rab'bin önündeki sunan üstünde buhur da yakardı. böylece süleyman tapnan yapmanın tamamlamı oldu. kral süleyman edomlular'ın ülkesinde, kzlideniz* kıyısında eylat yakınlarındaki eşyon-gever'de gemiler yaptırdı. hiram denizi bilen gemicilerini süleyman'ın adamlarıyla birlikte ofir'e gönderdi. ofir'e giden bu gemiciler, kral süleyman'a 420 talant altın getirdiler.

10

saba kraliçesi, rab'bin adından ötürü süleyman'ın artan ününü duyunca, onu çetin sorularla snamaya geldi. çeitli baharat, çok miktarda altın ve deerli talarla yüklü

büyük bir kervan eliinde yerualim'e gelen kraliçe, aklından geçen her eyi süleyman'la konutu. süleyman onun bütün sorularına karlık verdi. kralın ona yant bulmakta güçlük çektiü hiçbir konu olmad. süleyman'ın bilgeliini, yapıtrd saray, sofrasın zenginliini, görevlilerinin oturup kalkın, hizmetkârların özel giysileriyle yapıt hizmeti, sakilerini ve rab'bin tapna'nda sunduu yakmalk sunular* gören saba kraliçesi hayranlık içinde kald. (krala, "ülkemdeyken yapıtlarınla ve bilgeliinle ilgili duyduklarım doruymu" dedi, "ama gelip kendi gözlerimle görüneyce dek inanmamtm. bunları yars bile bana anlatılmadı. bilgeliin de, zenginliin de duyduklarımdan kat kat fazla. ne mutlu adamlarına! ne mutlu sana hizmet eden görevlilere! çünkü sürekli bilgeliine tank oluyolar. senden honut kalan, seni israil tahtına oturtan tanrın rab'be övgüler olsun! rab israil'e sonsuz sevgi duyduundan, adaleti ve doruluu salaman için seni kral yapıt." saba kraliçesi krala 120 talant altın, çok büyük miktarda baharat ve deerli talar armaan etti. krala o kadar baharat armaan etti ki, bir daha bu kadar çok baharat görülmeydi. bu arada hiram'n gemileri ofir'den altın ve büyük miktarda almug*fm* kerestesiyle deerli talar getirdiler. kral, rab'bin tapna'yla sarayın trabzanların, çalgıların lirleriyle çenklilerini bu almug kerestesinden yapıtrd. bugüne dek o kadar almug aac ne gelmi, ne de görülmüştür. kral süleyman saba kraliçesi'nin her isteini, her dileini yerine getirdi. ayrıca ona gönülden kopan birçok armaan verdi. bundan sonra kraliçe adamlarıyla birlikte oradan ayrılp kendi ülkesine döndü. süleyman'a bir yılda gelen altın miktar 666 talant buluyordu. alm satmla uraamlarla tüccarların kazançlarından ve arabistan'ın bütün krallarıyla israil valilerinden gelenler bunun dınydayd. kral süleyman her biri altı yüz ekel arlnda dövme altından iki yüz büyük kalkan yapıtrd. ayrıca her biri üç mina arlnda dövme altından üç yüz küçük kalkan yapıtrd. kral bu kalkanları lübnan orman adındaki saraya koydu. kral fildiinden büyük bir taht yapıtrp saf altınla kaplatt. tahtın altı basama, arka kısmında yuvarlak bir balı vardı. oturuş yerin iki yanında kollar, her kolun yanında birer aslan heykeli bulunuyordu. altı basamanın iki yanında on iki aslan heykeli vardı. hiçbir kralıta böylesi yapılmamtm. kral süleyman'ın kadehleriyle lübnan orman adındaki sarayın bütün eyalar saf altından yapılm, hiç gümüş kullanılmamtm. çünkü süleyman'ın döneminde gümüşün deeri yoktu. hiram'n gemilerinin yansra, kralın da denizde ticaret gemileri vardı. bu gemiler üç yılda bir altın, gümüş, fildi ve türlü maymunlarla yüklü olarak dönerlerdi. kral süleyman dünyanın bütün krallarından daha zengin, daha bilgeydi. tanr'ın süleyman'a verdii bilgeli

dinlemek için bütün dünya onu görmek isterdi. onu görmeye gelenler her yıl armaan olarak altın ve gümüşü eya, giysi, silah, baharat, at, katır getirirlerdi. süleyman sava arabalarıyla atların topladı. bin dört yüz sava arabası, on iki bin at vardı. bunların bir kısmın sava arabaları için ayrılan kentlere, bir kısmın da kendi yanna, yerualim'e yerletirdi. krall döneminde yerualim'de gümüşü ta deerine düttü. sedir ağaclar efela'daki yabanlı incir ağaclar kadar bollat. süleyman'ın atları msr ve keve'den getirilirdi. kralın tüccarlar atları keve'den satın aldı. msr'dan bir sava arabası altı yüz, bir at yüz elli ekel gümüşü getirilirdi. bunları bütün hitit* ve aram krallarına satarlardı.

11

kral süleyman firavunun kızın yansra moavlı, ammonlu, edomlu, saydal ve hititli* birçok yabancı kadın sevdi. bu kadınlar rab'bin israil halkına, "ne siz onların arasına girin, ne de onların sizin aranızda girsinler; çünkü onların kesinlikle sizi kendi ilahlarının ardınca yürümek üzere saptracaklardır" dedii uluslardandı. buna karn, süleyman onlara sevgiyle balandı. süleyman'ın kral kızlarından yedi yüz kars ve üç yüz cariyesi vardı. karları onu yolundan saptrdılar. süleyman yalandıkça, karları onu baka ilahların ardınca yürümek üzere saptrdılar. böylece süleyman bütün yüreğini tanrs rab'be adayan babas davut gibi yaaamad. saydallar'ın tanrças atoret'e* ve ammonlular'ın irenç ilah molek'e* tapt. böylece rab'bin gözünde kötü olan yapıt, rab'bin yolunda yürüyen babas davut gibi tanılamayla rab'bi izlemedi. yerualim'in dousundaki tepede moavlılar'ın irenç ilah kemo'a ve ammonlular'ın irenç ilah molek'e* tapmak için bir yer yapıtrd. ilahlarına buhur yakp kurban kesen bütün yabancı karları için de ayrı eyleri yapıt. israil'in tanrs rab, kendisine iki kez görünüp, "baka ilahlara tapma!" demesine karn, süleyman rab'bin yolundan saptı ve o'nun buyruuna uymadı. bu yüzden rab süleyman'a öfkelenerek, ("seninle yapıtm antlamaya ve kurallarmı bilerek uymadın için krall elinden alacağım ve görevlilerinden birine vereceim" dedi, "ancak babanın davut'un hatr için, bunu senin yaadın sürede deil, onun kral olduktan sonra yapacağım. ama olunun elinden bütün krall almayacağım. kulum davut'un ve kendi seçtiim yerualim'in hatr için oluna bir oymak bırakacağım." rab kral soyundan gelen bir düman, edomlu hadat* süleyman'a kar ayaklandırdı. daha önce, davut edomlular'la savarken, ölümleri gömmeye giden ordu komutanı yoav edom'daki bütün erkekleri öldürmüştü. yoav ile israililer edom'daki erkeklerin hepsini yok edinceye dek, altı ay orada kalmışlardı. ancak genç hadat, babasının görevlilerinden bazı

edomlular'la birlikte msr'a kaçmt. sonra midyan'dan ayrılp paran'a gitmiler, oradan baz parandlar' da yanlarına alp msr'a, firavunun yanna gelmilerdi. firavun hadat'a barnak, yiyecek ve toprak salamt. hadat firavunun dostluğunu kazandı. bunun üzerine firavun, kendi karsı kraliçe tahpenes'in kzkardeini hadat'la evlendirdi. tahpenes'in kzkardei hadat'a genvuat adlı bir oul dourdu. tahpenes çocuğu sarayda firavunun çocuklarıyla birlikte büyüttü. hadat davut'la ordu komutan yoav'n ölüm haberini msr'da duydu. firavuna, "izin ver, kendi ülkeme döneyim" dedi. firavun, "bir ekşin mi var, neden ülkeneye dönmeği istiyorsun?" diye sordu. hadat, "hayr, ama lütfeğn gitmeğne izin ver" diye yanıtladı. tanrı, efendisi sova kral hadadezer'den kaçan bir düman, elyada ou rezon'u süleyman'a kar ayaklandırdı. davut sovalar'a saldrında, rezon çevresine haydutlar toplayp onlara önderlik etmiti. birlikte am'a gitmiler, orada kalp yönetimi ele geçirmilerdi. hadat'n yapıt kötülüğün yansra, rezon süleyman yaad sürece israil'in düman oldu; aram'da krallık yapıparak israil'den nefret etti. efrayım oymandan nevat ou seredal yarovam kral süleyman'a kar ayaklandı. yarovam süleyman'n görevlilerindendi. annesi serua adlı dul bir kadnd. yarovam'n krala kar ayaklanmasın öyküsü öyleydi: süleyman millo'yu* yapıtrp babas davut kenti'ndeki surların gedini kapatmt. yarovam çok yetenekli biriydi. süleyman bu genç adamn ne denli çalkan olduğunu görüncü, yusuf soyunun bütün ar ilerinin sorumluluğunu ona verdi. bir gün yarovam yerualim'in dna çıktı. yolda ilou peygamber ahiya ile karlat. ahiya yeni giysisini giymiti. ikisi kent dnda yalnızdılar. ahiya üzerindeki giysiyi yırtıp on iki parçaya ayırd ve yarovam'a, "on parçay kendine al" dedi, "çünkü israil'in tanrs rab diyor ki, 'ben, süleyman'n elinden krallı alıp on oyma sana vereceim. ama kulum davut'un ve israil oymakların yaad kentler arasından seçtiim yerualim kenti'nin hatr için bir oyma onda brakacam. çünkü süleyman bana srt çevirip saydallar'n tanrças atoret'e*, moavllar'n ilah kemo'a ve ammonlular'n ilah mole'e* tapt. kurallarma, ilkelerime uyup gözümde doru olan yapan babas davut gibi yolları izlemedi. ama buyruklarına, kurallarm bal kalkan, seçtiim kulum davut'un hatr için süleyman'n elinden bütün krallı almayacam. yaam boyunca onu önder yapacam. ancak krall olunun elinden alıp on oyma sana vereceim. adm yerletirmek için kendime seçtiim yerualim kenti'nde kulum davut için önümde sönmeyen bir k olmak üzere süleyman'n oluna bir oymak vereceim. sana gelince, seni israil kral yapacam. israil'i dilediğin gibi yöneteceksin. kulum davut gibi isteklerimi yer-

ine getirir, kurallarm ve buyruklarına uyar, gözümde doru olan yapan, yolları izlersen, seninle birlikte olacağm. davut'a yapıt gibi senin için de güçlü bir hanedan kurup israil'i sana vereceim. süleyman'n günahından ötürü davut soyunun gururunu kracam, ancak sonsuza dek deil." süleyman yarovam' öldürmeye çıktı. ama yarovam msr'a kaçp msr kral iak'a sınd. süleyman'n ölümüne kadar orada kald. süleyman'n krall dönemindeki öteki olaylar, bütün yapıtlar ve bilgeli süleyman'n tarihinde yazldı. süleyman krk yıl süreyle bütün israil'i yerualim'den yönetti. süleyman ölüp atalarına kavuunca babas davut kenti'nde gömüldü. yerine ou rehavam kral oldu.

12

rehavam ekem'e gitti. çünkü bütün israililer kendisini kral ilan etmek için orada toplanmırd. kral süleyman'dan kaçp msr'a yerleen nevat ou yarovam bunu duyunca msr'da kalmaya karar verdi. israil topluluu yarovam' çıktı. birlikte gidip rehavam'a öyle dediler: "babam üzerimize ar bir boyunduruk koydu. ama babann üzerimize yükledi ar yükü ve boyunduruu hafifletirsen sana kul köle oluruz." rehavam, "imdi gidiğn, üç gün sonra yine gelin" yanıtlı verince halk yanından ayrıldı. kral rehavam, babas süleyman'a salnda danmanlık yapan ileri gelenlere, "bu halka nasıl yanıtlı vermemi öütlersiniz?" diye sordu. ileri gelenler, "bugün bu halka hizmet eder, olumlu yanıtlı verirsen, sana her zaman kul köle olurlar" diye karlı verdiler. ne var ki, rehavam ileri gelenlerin öüdünü reddederek birlikte büyüdüğü genç görevlilerine dant: "siz ne yapmam öütlersiniz? "babann üzerimize koyduu boyunduruu hafiflet diyen bu halka nasıl bir yanıtlı verelim?" birlikte büyüdüğü gençler ona u karlı verdiler: "sana 'babann üzerimize koyduu boyunduruu hafiflet diyen halka de ki, 'benim küçük parmam babamn belinden daha kalındır. babam size ar bir boyunduruk yüklediye, ben boyunduruunuzu daha da arlatracam. babam sizi krbaçla yola getirdiyse, ben sizi akreplerle yola getireceim." yarovam'la bütün halk, kraln, "üç gün sonra yine gelin" sözü üzerine, üçüncü gün rehavam'n yanna geldiler. ileri gelenlerin öüdünü reddeden kral rehavam, gençlerin öüdüne uyararak halka sert bir yanıtlı verdi: "babamn size yükledi boyunduruu ben daha da arlatracam. babam sizi krbaçla yola getirdiyse, ben sizi akreplerle yola getireceim." (kral halk dinlemedi. çünkü ilou ahiya aracıyla nevat ou yarovam'a verdi sözü yerine getirmek için rab bu olay düzenlemiti. kralın kendilerini dinlemediğini görüncü, bütün israililer, "iaıy ou, davut'la ne ilgimiz, ne de paymız var!"

diye bardlar, "ey israil halk, haydi evimize dönelim! davut'un soyu bann çaresine bak-sın." böylece herkes evine döndü. rehavam da yalnızca yahuda kentlerinde yaayan israililerle krallık yapmaya balad. israililer kral rehavam'n gönderdii angaryacba adoram' taa tutup öldürdüler, bunun üzerine kral rehavam sava arabasna atlayp yerualim'e kaçtı. israil halk, davut soyundan gelenlere hep bakaldı. yarovam'n msr'dan döndüünü duyunca, bütün israililer haber gönderip kendisini toplantıya çaırdılar ve onu israil kral ilan ettiler. yahuda oymandan baka hiç kimse davut soyunu izlemedi. süleyman olu rehavam yerualim'e varınca, israil oymaklarıyla savap onlar yeniden ege-menlii altna almak amacıyla bütün yahuda ve benjamin oymaklarından yüz seksen bin seçkin savaı topladı. bu arada tanr adam emaya'ya tanr öyle seslendi: "süleyman olu yahuda kral rehavam'a, bütün yahudallar'a, benjaminliler'e ve orada yaayan öteki insanlara unu söyle: 'rab diyor ki, israili kardelerinize saldırmayn, onlarla sava-mayn. herkes evine dönsün! çünkü bu olay ben düzenledim.'" rab'bin bu sözlerini duyan halk o'nun buyruuna uyup evine döndü. beytel ve dan'daki altn buzalar yarovam efrayim'in dalk bölgesindeki ekem kenti'ni onarp orada yaamaya balad. daha sonra oradan ayrılp penuel kenti'ni onardı. yarovam, "imdi krallık yine davut soyunun eline geçebilir" diye düündü, "eer bu halk yerualim'e gidip rab'bin tapna'nda kurban-lar sunarsa, yürekleri efendileri, yahuda kral rehavam'a döner. beni öldürüp yeniden rehavam'a balanrlar." kral, danmanlarına dantktan sonra, iki altn buza yaptrp halkna, "tapnmak için artk yerualim'e gitmenize gerek yok" dedi, "ey israil halk, ite sizi msr'dan çkaran ilahların!" altn buzalardan birini beytel, ötekini dan kenti'ne yerletirdi. bu günahı. böylece halk buzaya tapmak için dan'a kadar gitmeye balad. yarovam ayrıca tapnma yerlerinde tapnaklar yaptırdı. levililer'in dnda her türlü insanlardan kâhinler atad. yarovam sekizinci ayın on beinci günü yahuda'daki bayrama benzer bir bayram balatt. dan'daki sunakta ve beytel'de yaptırdı altn buzalara kurbanlar sundu; orada kurmu oldu tapnma yerlerine kâhinler yerletirdi. kendi kendine uydurdu sekizinci ayın on beinci günü, beytel'de yaptırdı sunaa gitti, kurban sunup buhur yaktı. ve o günü israil halk için bayram ilan etti.

13

yarovam buhur yakmak için sunan yanında dururken, bir tanr adam rab'bin buyruu üzerine yahuda'dan beytel'e geldi. rab'bin buyruu uyarınca sunaa kar öyle seslendi: "sunak, ey sunak! rab diyor ki, 'davut'un

soyundan yoiya adnda bir erkek çocuk doacak. buhur yapan, tapnma yerlerinde görevli kâhinleri senin üstünde kurban edecek. üstünde insan kemikleri yaklacak." ayn gün tanr adam bir belirti göstererek konuması öyle sürdürdü: "rab'bin bana açıklad belirti udur: bu sunak parçalanacak, üstündeki küller çevreye savrulacak." kral yarovam, tanr adamın beytel'de sunaa kar söylediklerini duyunca, elini ona doru uzatarak, "yakalayn onu!" diye buyruk verdi. ancak tanr adamna uzattı eli felç oldu ve düzelmedi. tanr adamın rab'bin buyruuyla gösterdii belirti uyarınca, sunak parçalandı, üstündeki küller çevreye savruldu. o zaman kral yarovam, tanr adamna, "lütfen benim için dua et, tanrın rab'be yalvar ki, elim eski halini alsın" dedi. tanr adam rab'be yalvarınca kralın eli iyileip eski halini aldı. kral, tanr adamna, "benimle eve kadar gel de bir eyler ye" dedi, "sana bir armaan vereceim." tanr adam, "varlın yarsn bile versen, benimle gelmem" diye karlık verdi, "burada ne yer, ne de içirim. çünkü rab bana, 'orada hiçbir ey yiyip içme ve gittiin yoldan dönme diye buyruk verdi.'" böylece tanr adam, beytel'e gelmi oldu yoldan deil, baka bir yoldan gitti. o sıralarda beytel'de yaayan yal bir peygamber vardı. çocuklar gelip o gün tanr adamın beytel'de yaptıklarını ve krala söylediklerini babalarına anlat-tılar. yal baba, "tanr adam hangi yoldan gitti?" diye sordu. çocuklar yahuda'dan gelen tanr adamın hangi yoldan gittiini ona gösterdiler. bunun üzerine yal baba, "eeimi hazırlayn" dedi. çocuklar eee palan vurunca, binip tanr adamın ardına düttü. onun bir yabanlı fsk aacın altında oturduunu görünce, "yahuda'dan gelen tanr adam sen misin?" diye sordu. adam, "evet, benim" diye karlık verdi. yal peygamber, "gel benimle eve gide-lim, bir eyler ye" dedi. tanr adam öyle karlık verdi: "yolumdan dönüp benimle gelemem. burada ne yer, ne de içirim. çünkü rab bana, 'orada hiçbir ey yiyip içme ve gittiin yoldan dönme diye buyruk verdi.'" bunun üzerine yal peygamber, "ben de senin gibi peygamberim" dedi, "rab'bin buyruu üzerine bir melek bana, 'onu evine götür ve yiyip içmesini sala dedi.'" ne var ki yalan söyleyerek tanr adamın kandırdı. böylece tanr adam onunla birlikte geri döndü ve evinde yiyip içmeye baladı. sofrada otururlarken, rab, tanr adamın yolundan döndüren peygambere seslendi. o da yahuda'dan gelen tanr adamna öyle dedi: "rab diyor ki, 'madem rab'bin sözünü dinlemedin, tanrın rab'bin sana verdii buyruu uymayıp yolundan döndün; sana yiyip içme dedii yerde yiyip içtin, cesedin ataların mezarlarına gömülmeyecek.'" tanr adam yiyip içtikten sonra yal peygamber onun için eei hazırladı. tanr adam giderken yolda bir aslanla

karlat. aslan onu orackta öldürdü. eekle aslan yere serilen cesedin yanında duruyordu. yoldan geçenler yerde yatan cesetle yanında duran aslan gördüler. gidip yal peygamberin yaad kentte gördüklerini anlattılar. tanr adamn yolundan döndüren yal peygamber olanlar duyunca, öyle dedi: "rab'bin sözünü dinlemeyen tanr adam budur. bu yüzden rab, sözü uyarınca, onun üzerine bir aslan gönderdi. aslan onu parçalayp öldürdü." peygamber, çocuklarına, "eei hazrlayn!" dedi. çocukların hazrlad eee binip gitti. eekle aslan yerde yatan tanr adamnn cesedi banda buldu. ancak aslan cesedi yemedii gibi eee de dokunmamt. (yal peygamber tanr adamnn cesedini eein srtna att ve ona at yakp gömmek için kendi kentine götürdü. cesedi kendi mezarına gömdü. "ah kardeim!" diyerek ardından at yaktlar. tanr adamn gömdükten sonra, yal peygamber çocuklarına öyle dedi: "ben ölünce beni bu tanr adamnn yanna gömün, kemiklerimi de onun kemiklerinin yanna koyun. çünkü onun beytel'deki sunaa ve samiriye kentlerindeki tapnma yerlerinde bulunan bütün tapnaklara kar rab'bin buyruuyla yapt uyarlar kesinlikle yerine gelecektir." bu olaya karn yarovam gittii kötü yoldan ayrılmad. yine her türlü insan tapnma yerlerine kâhin olarak atad ve buralara kâhin olmak isteyen herkese görev verdi. yarovam'n soyu günah iledi. bu günahlar onların yeryüzünden silinip yok edilmesine neden oldu.

14

o sralarda israil kral yarovam'n olu aviya hastaland. yarovam, karsna, "kalk, yarovam'n kars olduunu anlamamalar için kln deitirip ilo'ya git" dedi, "bu halkn kral olacam bana bildiren peygamber ahiya orada oturuyor. ona on ekmek, birkaç çörek, bir tulum bal götür. çocuca ne olacanın o sana bildirecektir." yarovam'n kars denileni yaptı; kalkp ilo'ya, ahiya'nın evine gitti. ahiya'nın gözleri yallktan görmez olmutu. rab, ahiya'ya öyle dedi: "imdi yarovam'n kars gelecek. hastalanın olunun durumunu senden soracak. onu söylediin gibi yantlayacaksn. o geldiinde kendini sana baka biriyimi gibi gösterecek." ahiya, kapdan içeri giren kadnı ayak seslerini duyunca, "gel, yarovam'n kars!" dedi, "neden baka kla giriyorsun? sana kötü haberlerim var. git yarovam'a de ki, 'israil'in tanrs rab, ben seni halkn arasından seçip kendi halkma, israil'iler'e önder yaptm, diyor, krall davut'un soyundan alp sana verdim. ama sen buyruklarma uyan, gözümde yalnız doru olan yapan ve bütün yûreiyle yolları izleyen kulum davut'a benzedim. senden önce yaayanların hepsinden çok kötülük yaptn. beni reddettin; kendine baka ilahlar buldun, dökme

putlar yaparak beni öfkelenlendirdin. "bundan dolay yarovam'n ailesini skntlara sokup israil'de onun soyundan gelen genç yal*ft* bütün erkekleri öldürecek. yarovam'n ailesini gübre yakarcasına kökünden kurutacam. yarovam'n ailesinden kentte ölenleri köpekler, krda ölenleri yrtc kular yiyecek. rab böyle konutu. f t "genç yal" ya da "köle olsun, özgür olsun". "sana gelince, kalk, evine dön. kente ayak basar basmaz çocuk ölecek. bütün israil halk at yakp onu gömecek. yarovam'n ailesinden yalnız o gömülecek. çünkü yarovam ailesi içinde israil'in tanrs rab'bi honut eden nitelikler yalnız onda bulundu. "rab israil'e bir kral atayacak. bu kral ayn gün yarovam'n ailesine son verecek. ne zaman m? hemen imdi. rab israil halkn cezalandıracak. israil halk suda sallanan bir kama dönecek. rab onlar atalarına vermi oldu bu iyi topraklardan söküp frat ırma'nın ötelelerine datacak. çünkü aera* putları dikerek rab'bi öfkelenlendirdiler. yarovam'n iledii ve israil halkn sürükledii günahlar yüzünden rab israil'i terk edecek." yarovam'n kars oradan ayrıp tirs'a'ya döndü. evinin eime varınca çocuk öldü. bütün israil halk, rab'bin kulu peygamber ahiya aracılıyla söyledi söz uyarınca, çocuğu gömüp onun için at yakt. yarovam'n krall dönemindeki öteki olaylar, nasl savat, ülkesini nasl yönetti israil krallarnın tarihinde yazldr. yarovam yirmi iki yıl krallık yaptı. ölüp atalarına kavuunca, yerine olu nadav kral oldu. süleyman olu rehavam yahuda kral olduunda krk bir yandıyd. rab'bin adn yerletirmek için bütün israil oymaklarının yaad kentler arasından seçti yeralim kenti'nde on yedi yıl krallık yaptı. annesi ammonlu naama'ydı. yahudallar rab'bin gözünde kötü olan yapıp, iledikleri günahlarla tanrı'ya atalarından daha çok öfkelenlendirdiler. ayrıca kendilerine her yüksek tepenin üstüne ve bol yapıp her aacn altına tapnma yerleri, dikili talar ve aera* putlar yaptılar. ülkedeki putperest törenlerinde fuhı yapan kadn ve erkekler bile vard. yahudallar rab'bin israil halkn önünden kovduu ulusların yapt bütün irençlikleri yaptılar. rehavam'n krallnın beinci yılında mır kral iak yeralim'e saldırd. süleyman'ın yaptırılmı oldu altın kalkanlar dahil rab'bin tapna'nın ve sarayn bütün hazinelerini boaltıp götürdü. kral rehavam bunları yerine tunç* kalkanlar yapıp tarak sarayn kap muhafızların komutanlarına emanet etti. kral rab'bin tapna'na her gittiinde, muhafızlar bu kalkanlar tar, sonra muhafız odasına götürürlerdi. rehavam'n krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptıkları yahuda krallarnın tarihinde yazldr. rehavam'la yarovam arasında sürekli sava vard. rehavam ölüp atalarına kavuunca, davut kenti'nde ataların yanna gömüldü. annesi ammonlu naama'ydı. rehavam'ın yerine olu aviya kral oldu.

nevat olu israil kral yarovam'n krallnn on sekizinci ylnda aviyam yahuda kral oldu. yerualim'de üç yl krallk yapt. annesi avalom'un kz maaka'yd. babasnn kendisinden önce ilemi oldu bütün günahlara aviyam da katld. bütün yüreini tanrs rab'be adayarı atas davut gibi deildi. buna karn tanrs rab, davut'un hatrna yerualim'i güçlendirmek için kendisinden sonra olunu kral atayarak ona yerualim'de bir k verdi. çünkü rab'bin gözünde doru olan yapan davut, hititli* uriya olay dnda, yaam boyunca rab'bin buyruklarının hiçbirinden sapmamı. rehavam'la yarovam arasındaki sava aviyam'n yaam boyunca sürüp gitti. aviyam'n krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptıklar yahuda krallarının tarihinde yazldır. aviyam'la yarovam arasındaki sava sürüp gitti. aviyam ölüp atalarına kavuunca, davut kenti'nde gömüldü, yerine olu asa kral oldu. israil kral yarovam'n krallnn yirminci ylnda asa yahuda kral oldu. yerualim'de krk bir yl krallk yaptı. büyükanesi avalom'un kz maaka'yd. atas davut gibi rab'bin gözünde doru olan yapan asa, putperest törenlerinde fuhu yapan kadın ve erkekleri ülkeden kovdu. atalarının yapmı oldu bütün putlar yok etti. kral asa annesi maaka'nn kraliçeliğini elinden aldı. çünkü o aera* için irenç bir put yaptırmı. asa bu irenç putu kesip kidron vadisi'nde yakt. ancak puta taplan yerleri kaldırmadı. ama yaam boyunca yüreini rab'be adad. babasnn ve kendisinin adad altın, gümüş ve eyalar rab'bin tapna'na getirdi. asa'yla israil kral baaa arasındaki sava yaamlar boyunca sürüp gitti. israil kral baaa yahuda'ya saldırmaya hazırlanıyordu. yahuda kral asa'nn topraklarına giri çık engellemek amacıyla, rama kenti'ni güçlendirmeye baladı. bunun üzerine asa, am'da oturan hezyon olu tavrımon olu aram kral ben-hadat'a, rab'bin tapna'nn ve sarayın hazinelerindeki bütün altın ve gümüş görevlileri aracılıyla u haberle birlikte gönderdi: "babamla baban arasında oldu gibi seninle benim aramızda da bir antlama olsun. sana armaan olarak gönderdim bu altınları, gümüşlere karşılık, sen de israil kral baaa ile yaptın antlamayı boz, topraklarımdan askerlerini çeksın." kral asa'nn önerisini kabul eden ben-hadat, komutanların israil kentlerinin üzerine gönderdi. iyon'u, dan', avel-beytmaaka'y ve bütün naftali bölgesiyle birlikte kinrot'u ele geçirdi. baaa bunu duyunca rama'nn yapmı durdurup tırsa'ya çekildi. kral asa istisnasız bütün yahudallar' kapsayan bir çar yaptı. baaa'nn rama'nn yapmında kulland talarla keresteleri alıp götürdüler. kral asa bunlarla benyamin bölgesindeki geva ve mispa kentlerini onardı. asa'nn krall dönemindeki öteki

olaylar, baarlar, bütün yaptıklar ve kurduu kentler yahuda krallarının tarihinde yazldır. yallnda ayaklarından hastalanan asa, ölüp atalarına kavuunca, atas davut'un kenti'nde atalarının yanna gömüldü; yerine olu yehoafat kral oldu. (yahuda kral asa'nn krallnn ikinci ylnda yarovam olu nadav israil kral oldu ve israil'de iki yl krallk yaptı. o da rab'in gözünde kötü olan yaptı. babasnn yolunu izledi ve babasnn israil'i sürükledi günahlara katld. nadav ve israil ordusu filistlilerin gibbeton kenti'ni kuatırken, issakar oymandan ahiya olu baaa, nadav'a düzen kurup onu gibbeton'da öldürdü. yahuda kral asa'nn krallnn üçüncü ylnda nadav' öldüren baaa, onun yerine kral oldu. baaa kral olur olmaz, yarovam'n bütün ailesini ortadan kaldırdı. rab'bin, kulu ilolu ahiya aracılıyla söyledi söz uyarınca, yarovam'n bütün ailesi yok edildi; sa kalan olmad. bütün bunlar israil'in tanrs rab'bi öfkeliendiren yarovam'n ileddi ve israil'i sürükledi günahlar yüzünden oldu. nadav'n krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptıklar israil krallarının tarihinde yazldır. yahuda kral asa ile israil kral baaa arasındaki sava yaamlar boyunca sürüp gitti. yahuda kral asa'nn krallnn üçüncü ylnda ahiya olu baaa tırsa'da bütün israil'in kral oldu ve yirmi dört yl krallk yaptı. baaa, rab'bin gözünde kötü olan yaptı. yarovam'n yolunu izledi ve onun israil'i sürükledi günahlara katld.

16

rab hanani olu yehu aracılıyla israil kral baaa'ya unlar bildirdi: "sen önemsiz biriyken, ben seni halkm israil'e önder yaptım. ama sen yarovam'n yolunu izleyip halkm israil'i günaha sürükledin. günahların beni öfkeliendirdi. onun için nevat olu yarovam'a yaptım gibi, senin ve ailenin kökünü kurutacağım. baaa'nn ailesinden kentte ölenleri köpekler, krda ölenleri yırtıcı kular yiyecek." baaa'nn krall dönemindeki öteki olaylar, yaptıklar ve baarlar israil krallarının tarihinde yazldır. baaa ölüp atalarına kavuunca, tırsa'da gömüldü ve yerine olu ela kral oldu. baaa'nn rab'bin gözünde yaptı her kötülüktüğü ötürü rab, hanani olu peygamber yehu aracılıyla ona ve ailesine kar yargısın bildirdi. baaa yaptı kötülüklerle rab'bi öfkeliendirmişti, yarovam'n ailesine benzemi ve bu aileyi ortadan kaldırmı. yahuda kral asa'nn krallnn yirmi altıncı ylnda baaa olu ela tırsa'da israil kral oldu ve iki yl krallk yaptı. sava arabaların yarsına komuta eden zimri adındaki bir görevlisi ona düzen kurdu. ela o sırada tırsa'da sarayın sorumlusu arsa'nn evinde içip sarho olmuştı. zimri içeri girip ela'y öldürdü ve onun yerine kral oldu. yahuda kral asa'nn krallnn yirmi yedinci yıldı. zimri israil kral olup tahta geçince,

baaa'nın bütün ailesini yok etti. dost ve akrabalarından hiçbir erkei sa brakmad. baaa'yla olu ela, deersiz putlara taptklar için israil'in tanrs rab'bi öfkelenndirmilerdi. onlarn iledii ve israil'i sürükledikleri günahlardan dolay rab'bin peygamber yehu aracyla baaa'ya kar söyledii söz uyarınca, zimri baaa'nın bütün ailesini ortadan kaldırd. (ela'nın krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptklar israil krallarının tarihinde yazldr. yahuda kral asa'nın kralln yirmi yedinci ylında zimri tirs'a'da yedi gün kralık yaptı. israil ordusu filistlilerin gibbeton kenti yakınlarında ordugah kurmutu. ordugaha bulunan israililer, zimri'nin düzen kurup kral öldürdünü duyunca, ordu komutan omri'yi o gün orada israil kral yaptılar. omri ve yanndaki bütün israililer gibbeton'dan çık tirs'a'yı kuattlar. zimri kentin alndn görünce, sarayn kalesine girip saray atee verdi ve orada öldü. çünkü o rab'bin gözünde kötü olan yapm, yarovam'ın yolunu izlemi, onun iledii ve israil'i sürükledi günahlara katıldı. zimri'nin krall dönemindeki öteki olaylar ve krala kurduu diğer israil krallarının tarihinde yazldr. israil halk ikiye bölündü. halkın yars ginat'n olu tivni'yi kral yapmak isterken, öbür yars omri'yi destekliyordu. sonunda omri'yi destekleyenler ginat olu tivni'yi destekleyenlerden daha güçlü çıktı. tivni öldü, omri kral oldu. yahuda kral asa'nın kralln otuz birinci ylında omri israil kral oldu ve alt yıl tirs'a'da olmak üzere toplam on iki yıl kralık yaptı. omri, emer adl birinden samiriye tepesi'ni iki talant gümie satın alp üstüne bir kent yaptı. tepenin eski sahibi emer'in adından dolay kente samiriye adn verdi. rab'bin gözünde kötü olan yapan omri, kendisinden önceki bütün krallardan daha çok kötülük yaptı. nevat olu yarovam'ın bütün yolların izledi ve onun israil'i sürükledi günahlara katılıp deersiz putlara taparak israil'in tanrs rab'bi öfkelenndirdi. omri'nin krall dönemindeki öteki olaylar, yaptklar ve baarlar israil krallarının tarihinde yazldr. omri ölüp atalarına kavuunca, samiriye'de gömüldü ve yerine olu ahav kral oldu. yahuda kral asa'nın kralln otuz sekizinci ylında omri olu ahav israil kral oldu ve samiriye'de yirmi iki yıl kralık yaptı. rab'bin gözünde kötü olan yapan omri olu ahav, kendisinden önceki bütün krallardan daha çok kötülük yaptı. nevat olu yarovam'ın günahların izlemek yetmezmi gibi, bir de sayda kral etbaal'n kz izabel'le evlendi. gidip baal'a* hizmet ederek ona tapt. baal için samiriye'de yapıldı tapnan içine bir sunak kurdu. ayrıca bir aera* putu yaptırdı. ahav israil'in tanrs rab'bi kendisinden önceki bütün israil krallarından daha çok öfkelenndirdi. ahav'n krall döneminde, beyteli hiel eriha kenti'ni yeniden ina etti. rab'bin nun olu yehu aracyla söyledii söz

17

gilat'n tibe kenti'nden olan ilyas, ahav'a öyle dedi: "hizmet ettiim israil'in tanrs yaayan rab'bin adyla derim ki, ben söylemedikçe önümüzdeki yıllarda ne yamur yaacak, ne de çiğ düecek." o zaman rab, ilyas'a öyle seslendi: "buradan ayrıl, douya git. eria Irma'nın dousundaki kerit vadisi'nde gizen. dereden su içeceksin ve buyruk verdim kargaların getirdiklerini yiyeceksin." rab'bin söylediklerini yapan ilyas, gidip eria Irma'nın dousundaki kerit vadisi'ne yerletti. dereden su içiyor, kargaların sabah akam getirdii et ve ekmekle besleniyordu. ancak ülkede yamur yamad için bir süre sonra dere kurudu. ilyas ve sarefatlı dul kadın o zaman rab, ilyas'a, "imdi kalk git, sayda yakınlarındaki sarefat kenti'ne yerle" dedi, "orada sana yiyecek salamas için dul bir kadna buyruk verdim." sarefat'a giden ilyas kentin kapsına varınca, orada dul bir kadnın odun topladn gördü. kadna: "bana içmek için biraz su verebilir misin?" dedi. kadn su getirmeye giderken ilyas yine seslendi: "lütfen bir parça da ekmek getir." kadn, "senin tanrı yaayan rab'bin adyla ant içirim, hiç ekmeim yok" diye karık verdi, "yalnz küpte bir avuç un, çömlenin dibinde de azck ya var. görüyorsun, bir iki parça odun topluyorum. götürip olumla kendim için bir eyler hazırlayacağım. belki de son yemeimiz olacak, ölüp gideceiz." ilyas kadna, "korkma, git yiyeceğini hazırla" dedi, "yalnz önce bana küçük bir pide yap getir. sonra olunla kendin için yaparsın. israil'in tanrs rab diyor ki, 'topraa yamur düünceye dek küpten un, çömlekten ya eksilmeyecek.' kadn gidip ilyas'ın söylediklerini yaptı. hep birlikte günlerce yiyip içtiler. rab'bin ilyas aracyla söyledi söz uyarınca, küpten un, çömlekten ya eksilmedi. bir süre sonra ev sahibi dul kadn olu gutikçe arlaan kötü bir hastala yakalandı, sonunda öldü. kadn ilyas'a, "ey tanrı adam, alp veremediğimiz nedir?" dedi, "günahların tanrı'ya anımsatıp olumun ölümüne neden olmak için mi buraya geldin?" ilyas, "olunla bana ver" diyerek çocu kadnı kucandan aldı, kaldı yukarı odaya çıkardı ve yatana yatırdı. sonra rab'be öyle yalvardı: "ya rab tanrım, neden yannda kaldım dul kadnı olunu öldürerek ona bu kötülüğü yaptın?" ilyas üç kez çocuun üzerine kapanıp rab'be öyle dua etti: "ya rab tanrım, bu çocu yeniden can ver." rab ilyas'ın yalvarnı duydu. çocuk dirilip yeniden yaama döndü. ilyas çocu yukarı odadan indirip annesine verirken, "ite olun yayor!" dedi. bunun üzerine kadn, "imdi an-

ladm ki, sen tanr adamsn ve söyledii söz gerçekten rab'bin sözüdür" dedi.

18

uzun bir süre sonra kurakln üçüncü ylna rab ilyas'a, "git, ahav'n huzuruna çk" dedi, "topra yamursuz brakmayacam." ilyas ahav'n huzuruna çkmaya gitti. samiriye'de ktlk iddetlenmiti. ahav saraynn sorumlusu ovadya'y çard. -ovadya rab'den çok korkard. izebel rab'bin peygamberlerini öldürdüünde, ovadya yüz peygamberi yanna alp ellier ellier maaralara gizlemi ve yiyecek, içecek gereksinimlerini karlatı. ahav, ovadya'ya, "haydi gidip ülkedeki bütün su kaynaklarıyla vadilere bakalm" dedi, "belki atlarla katrlarn yaamasn salayacak kadar ot buluruz da onlar ölüme terk etmemi oluruz." ahav'la ovadya, aratırma yapmak üzere ülkeyi aralarnda bölütükten sonra, her biri yalnız bana bir yöne gitti. ovadya giderken yolda ilyas'la karlat. ilyas' tanynca yüzüstü yere kapanarak, "efendim ilyas sen misin?" diye sordu. ilyas, "evet, benim. git efendine, 'ilyas burada de" diye karlk verdi. ovadya, "ne günah iledim ki, beni öldürsün diye ahav'a gönderiyorsun?" dedi ve ekledi: "tanrı yaayan rab'bin adyla derim ki, efendimin seni aramak için adam göndermedii ulus ve krallık kalmadı. ahav ülkelerinde olmadn söyleyen herkese, seni bulamadklarna dair ant içirdi. oysa sen imdi, 'git, efendine ilyas burada de diyor-sun. ben senin yanndan ayrıldmda, rab'bin ruhu seni bilmediim bir yere götürebilir. durumu ahav'a bildirince, gelip seni bulamazsa beni öldürür. ben kulun gençliimden beri rab'den korkan biriyim. efendim, izebel rab'bin peygamberlerini öldürdüünde yaptıkları duymadn mı? rab'bin peygamberlerinden yüzünü ellier ellier iki maaraya saklayp onların yiyecek, içecek gereksinimlerini karladm. ama sen imdi, 'git, efendine ilyas burada de diyorsun. o zaman beni öldürür!" ilyas öyle karlk verdi: "hizmetinde bulundum yaayan ve her eye egemen rab'bin adyla diyorum, bugün ahav'n huzuruna kaçacam." ovadya gidip ahav' gördü, ona durumu anlatt. bunun üzerine ahav ilyas' karlamaya gitti. ilyas' görünce, "ey israil'i skntya sokan adam, sen misin?" diye sordu. ilyas, "israil'i skntya sokan ben deilim, seninle babann ailesi israil'i skntya soktunuz" diye karlk verdi, "rab'bin buyrukların terk edip baallar'n* ardına gittiniz. imdi haber sal: bütün israil halk, izebel'in sofrasında yiyip içen baal'n dört yüz elli peygamberi ve aera'n*n* dört yüz peygamberi karmel da'na gelip önumde toplansn." ahav bütün israil'e haber salarak peygamberlerin karmel da'nda toplanmaların salad. ilyas halka doru ilerleyip, "daha ne zamana

kadar böyle iki taraf arasında dalgalanacak-snz?" dedi, "eer rab tanrı'ya, onu izleyin; yok eer baal tanrı'ya, onun ardına gidin." halk ilyas'a hiç karlk vermedi. ilyas konuşmasn öyle sürdürdü: "rab'bin peygamberi olarak sadece ben kaldm. ama baal'n dört yüz elli peygamberi var. bize iki boa getirin. birini baal'n peygamberleri alp kessinler, parçalayp odunların üzerine koysunlar; ama odunlar yakmasnlar. öbür boay da ben kesip hazırlayacam ve odunların üzerine koyacam; ama odunlar yakmayacam. sonra siz kendi ilahınıza yalvarn, ben de rab'be yalvaraym. hangisi ate le karlk verirse, tanrı odur." bütün halk, "peki, öyle olsun" dedi. ilyas, baal'n peygamberlerine, "kalabalık olduunuz için önce siz boalardan birini seçip hazırlayn ve ilahınıza yalvarn" dedi, "ama ate yakmayn." kendilerine verilen boay alp hazırlayan baal'n peygamberleri sabahtan ölene kadar, "ey baal, bize karlk ver!" diye yalvardılar. ama ne bir ses vardı, ne de bir karlk. yaptıkları sunan çevresinde zıplayp oynadılar. öleyn ilyas onlarla alay etmeye baladı: "barn, yüksek sesle barn! o tanrıym. belki dalgındır, ya da heladadır, belki de yolculuk yapıyor! yahut uyuyordu da uyandırmak gerekir!" böylece yüksek sesle bardılar. adetleri uyarınca, kılıç ve mızraklarla kanların aktıncaya dek bedenlerini yaraladılar. öleden akam sunusu saatine kadar kıvrandılar. ama hâlâ ne bir ses, ne ilgi, ne de bir karlk vardı. o zaman ilyas bütün halka, "bana yaklan" dedi. herkes onun çevresinde toplandı. ilyas rab'bin yaklan sunan onarmaya baladı. on iki ta aldı. bu say rab'bin yakup'a, "senin adın israil olacak" diye bildirdii yakupoullar oymaklarını saysı kadardı. ilyas bu talarla rab'bin adına bir sunak yaptırdı. çevresine de iki sea tohum alacak kadar bir hendek kazdı. sunan üzerine odunlar dizdi, boay parça parça kesip odunların üzerine yerletirdi. "dört küp su doldurup yakmak sunuyla* odunların üzerine dökün" dedi. sonra, "bir daha yapn" dedi. bir daha yaptılar. "bir kez daha yapn" dedi. üçüncü kez aynı eyi yaptılar. o zaman sunan çevresine akan su hendei doldurdu. akam sunusu saatinde, peygamber ilyas sunaa yaklap öyle dua etti: "ey ibrahim'in, ishak'ın ve israil'in tanrısı olan rab! bugün bilinsin ki, sen israil'in tanrısı'sn, ben de senin kulunum ve bütün bunlar senin buyruklarına yaptım. ya rab, bana yant ver! yant ver ki, bu halk senin tanrı olduğunu anlasın. onların yine sana dönmelerini sala." o anda gökten rab'bin ateşi düdü. düen ate yakmak sunuyu, odunlar, talar ve topra yapk hendekteki suyu kuruttu. halk olanlar görünce yüzüstü yere kapandı. "rab tanrı'dır, rab tanrı'dır!" dediler. ilyas, "baal'n peygamberlerini yakalayn, hiçbirini kaçırma" diye onlara buyruk verdi. peygamberler yakalandı, ilyas onlar kion vadisi'ne götürüp

orada öldürdü. sonra ilyas, ahav'a, "git, yemene içmene bak; çünkü güçlü bir yamur sesi var" dedi. ahav yiyip içmek üzere oradan ayrılınca, ilyas karmel da'nın tepesine çıktı. yere kapanarak ban dizlerinin arasına koydu. sonra uana, "haydi git, denize doru bak!" dedi. ua gidip denize baktı ve; "hiçbir ey görmedim" diye karlık verdi. ilyas, uana yedi kez, "git, bak" dedi. yedinci kez gidip bakan uak, "denizden avuç kadar küçük bir bulut çıkıyor" dedi. ilyas öyle dedi: "git, ahav'a, 'yamura yakalanmadan arabana al ve geri dön de." tam o sırada gökyüzü bulutlarla karardı, rüzgar çıktı, iddetli bir yamur baladı. ahav hemen arabasına binip yizreel'e gitti. üzerine rab'bin gücü inen ilyas kemerini kuşanıp yizreel'e kadar ahav'ın önünde kotu.

19

ahav, ilyas'ın bütün yaptıklarını, peygamberleri nasıl kıltan geçirdiğini izebel'e anlattı. izebel, ilyas'a, "yarn bu saate kadar senin peygamberlere yaptın ben de sana yapmazsam, ilahlar bana aynsın, hatta daha kötüsünü yapsın" diye haber gönderdi. ilyas can korkusuyla yahuda'nın beer-eva kenti'ne kaçıp orada braktı. bir gün boyunca çölde yürüdü, sonunda bir retem çalsın altına oturdu ve ölmek için dua etti: "ya rab, yeter artık, canım al, ben atalarından daha iyi deilim." sonra retem çalsın altına yatıp uykuya daldı. ansızın bir melek ona dokunarak, "kalk yemek ye" dedi. ilyas çevresine bakınca yanbada, kızgın taların üstünde bir pideyle bir testi su gördü. yiyip içtikten sonra yine uzandı. rab'bin meleği ikinci kez geldi, ona dokunarak, "kalk yemeğini ye. gideceğin yol çok uzun" dedi. ilyas kalktı, yiyip içti. yediklerinden ald güçle kırk gün kırk gece tanrı da horev'e kadar yürüdü. geceyi orada bulunan bir maarada geçirdi. rab, "burada ne yapıyorsun, ilyas?" diye sordu. ilyas, "rab'be, her eye ege-men tanrı'ya büyük bir istekle kulluk ettim" diye karlık verdi, "ama israil halk senin ant-laman reddetti, sunakların ykt ve peygamberlerini kıltan geçirdi. yalnız ben kaldım. beni de öldürmeye çalışıyorlar." rab, "daa çok ve önümde dur, yarıdan geçeceim" dedi. rab'bin önünde çok güçlü bir rüzgar dalar yapı kayalar parçaladı. ancak rab rüzgarın içinde deildi. rüzgarın ardından bir deprem oldu, rab depremin içinde de deildi. depremin sonra bir ate çıktı, ancak rab atein içinde de deildi. ateten sonra inçe, yumuşak bir ses duyuldu. ilyas bu sesi duyunca, cüppeyi yüzünü örttü, çokp maaranın girişinde durdu. o sırada bir ses, "burada ne yapıyorsun, ilyas?" dedi. ilyas, "rab'be, her eye ege-men tanrı'ya büyük bir istekle kulluk ettim" diye karlık verdi, "ama israil halk senin ant-

laman reddetti, sunakların ykt ve peygamberlerini kıltan geçirdi. yalnız ben kaldım. beni de öldürmeye çalışıyorlar." rab, "geldiğin yoldan geri dön, am yakındaki kirlara git" dedi, "oraya vardnda, hazael'i aram kral olarak, nimi olu yehu'yu israil kral olarak, avel-meholaf afat'ın olu elia'y da kendi yerine peygamber olarak meshedeceksin*." (hazael'in kıldan kurtulan yehu, yehu'nun kıldan kurtulan elia öldürecek. ancak israil'de baal'n* önünde diz çöküp onu öpmemi yedi bin kişiye sa brakacam." ilyas oradan ayrılıp gitti, afat olu elia'y buldu. elia, on iki çift öküzle saban sürenlerin ardından, on iki çift sürüyordu. ilyas elia'nın yanından geçerek kendi cüppesini onun üzerine attı. elia öküzleri bırakıp ilyas'ın ardından kotu ve, "izin ver, annemle babam öpeyim, sonra seninle geleyim" dedi. ilyas, "geri dön, ben sana ne yaptım ki?" diye karlık verdi. böylece elia gidip sürdüğü çiftin öküzlerini kesti. boyunduruklarıyla ate yakıp etleri piirdikten sonra, yesinler diye halka dattı. sonra, ilyas'ın ardından gidip ona hizmet etti.

20

aram kral ben-hadat bütün ordusunu topladı. atlar, sava arabalar ve kendisini destekleyen otuz iki kralla birlikte samiriye'nin üzerine yürüyerek kenti kuattı. ben-hadat, kentte bulunan israil kral ahav'a haberciler göndererek öyle buyruk verdi: "ben-hadat diyor ki, 'altın, gümününü, karların ve en gülbüz çocukların bana teslim et.'" israil kral, "efendim kralın dediklerini kabul ediyorum" diye karlık verdi, "beni ve sahip olduum her eyi alabilirsin." haberciler yine gelip ahav'a öyle dediler: "ben-hadat diyor ki, 'sana altın, gümününü, karların ve çocukların bana vereceksin diye haber gönderdim. ayrıca yarn bu saatlerde saraynda ve görevlilerinin evlerinde arama yapmak üzere kendi görevlilerini göndereceim. deerli olan her eyini alıp getirecekler.'" israil kral ülkenin bütün ileri gelenlerini toplayarak, "bakın, bu adam nasıl bela arıyor!" dedi, "bana haber gönderip altın, gümümümü, karların, çocukların istedi, reddetmedim." bütün ileri gelenler ve halk, "onu dinleme, isteklerini de kabul etme" diye karlık verdiler. böylece ahav, ben-hadat'ın habercilerine, "efendimiz krala ilk isteklerinin hepsini kabul edeceğimi, ama ikincisini kabul edemeyeceğimi söyleyin" dedi. haberciler gidip ben-hadat'a durumu bildirdiler. o zaman ben-hadat ahav'a baka bir haber gönderdi: "o kadar çok adamla senin üstüne yürüyeceğim ki, samiriye'yi yerle bir edeceğim. kentin tozları askerlerimin avuçlarındaki bile dolduramayacak. eer bunu yapmazsam, ilahlar bana aynsın, hatta daha kötüsünü yapsın!" is-

rail kral öyle karlk verdi: "kralnza deyin ki, 'zrh'n kuanmadan önce deil, kuandktan sonra övünsün." ben-hadat bunu duyduunda, kendisini destekleyen krallarla birlikte çadırda içki içiyordu. hemen adamlarına buyruk verdi: "saldrya hazrlann." böylece samiriye'ye kar saldr hazrlklarna giritiler. o srada bir peygamber gelip israil kral ahav'a öyle dedi: "rab diyor ki, 'bu büyük orduyu görüyor musun? onlar bugün senin eline teslim edecem. o zaman benim rab olduumu anlayacaksn." ahav, "kimin aracıyla olacak bu?" diye sordu. peygamber u karl verdi: "rab diyor ki, 'lçe komutanların genç askerleri bunu baaracak." ahav, "savaa kim balayacak?" diye sordu. peygamber, "sen balayacaksn" dedi. ahav lçe komutanların genç askerlerini çarp sayd. iki yüz otuz iki kiydiler. sonra bütün israil ordusunu toplayp sayd, onlar da yedi bin kiydiler. öleyn ben-hadat ile kendisini destekleyen otuz iki kral çadırlarda içip sarho olmuken israil saldrs balad. önce genç askerler saldrya geçti. ben-hadat'n gönderdi gözcüler, "samiriyeliler geliyor" diye ona haber getirdiler. ben-hadat, "ister bar, ister sava için gelsinler, onlar canl yakalayn" dedi. genç askerler arkalarındaki israil ordusuyla birlikte kentten çkp saldrya geçtiler. herkes önüne geleni öldürdü. aramlar kaçmaya balaynca, israililer pelerine düttü. ama aram kral ben-hadat, atna binerek atlarla birlikte kaçp kurtuldu. israil kral atlarla sava arabalarına büyük zararlar vererek aramlar' ar bir yenilgiye urattı. daha sonra peygamber gelip israil kral'na, "git, gücünü pekitir ve neler yapman gerektiini iyi düün" dedi, "çünkü önümüzdeki ilkbaharda aram kral sana yine saldracak." bu arada görevlileri aram kral'nn kendisine, "israil'in ilah da ilahdr" dediler, "bu nedenle bizden güçlü çkrlar. ama ovada savarsak, onlar kesinlikle yeneriz. imdi bütün krallar görevlerinden al, onların yerine yeni komutanlar ata. kaybettin kadar at ve sava arabas toplayarak kendine yeni bir ordu kur. israililer'le ovada savaalm. o zaman onlar kesinlikle yeneriz." aram kral ben-hadat bütün söylemleri kabul edip yerine getirdi. ilkbaharda aramlar' toplayp israililer'le sava-mak üzere afek kenti'ne gitti. israil halk da toplanp yiyeceini hazrlad. aramlar'la sava-mak üzere yola çkp onların karsna ordugah kurdu. ülkeyi dolduran aramlar'n karsnda israililer iki küçük olak sürüsü gibi kalyordu. bir tanr adam gidip israil kral ahav'a öyle dedi: "rab diyor ki, 'aramlar, rab daların tanrs'dr, ovalarn deil, dedikleri için bu güçlü ordunun tümünü senin eline teslim edecem. o zaman benim rab olduumu anlayacaksn." birbirlerine kar ordugah kuran aramlar'la israililer yedi gün bekletiler. yedinci gün sava balad. israililer bir gün içinde yüz

bin aramlı yaya asker öldürdü. sa kalanlar afek kenti'ne kaçtılar. orada da yirmi yedi bin kiinin üstüne surlar ykld. ben-hadat kentin içine kaçp bir iç odaya saklandı. görevlileri ben-hadat'a öyle dediler: "duyduumuza göre, israil krallar iyi yürekli krallarm. haydi bellerimize çul kuanp balarmza ip saralm ve israil kral'nn huzuruna çkalm. belki senin cann balar." bellerine çul kuanp balarna da ip baladlar ve israil kral'nn huzuruna çkarak, "kulun ben-hadat 'cann balma diye yalvıyor" dediler. ahav, "ben-hadat hâlâ yıyor mu? o benim kardeim saylr" diye karlk verdi. adamlar bunu olumlu bir belirti sayarak hemen sözü azndan aldılar ve, "evet, ben-hadat kardein saylr!" dediler. kral, "gidin, onu getirin" diye buyruk verdi. ben-hadat gelince, ahav onu kendi sava arabasına ald. ben-hadat, "babam babandan alm oldu kentleri geri verecem" dedi, "babam nasl samiriye'de çarlar kurduysa, sen de am'da çarlar kurabilirsin." bunun üzerine ahav, "ben de bu atlarla dayanarak sana özgürlüğünü veriyorum" dedi. böylece onunla bir antlama yaparak gitmesine izin verdi. peygamberlerden biri, rab'bin sözüne uyarak arkadana, "lütfen, beni vur!" dedi. ama arkada onu vurmak istemedi. o zaman peygamber arkadana öyle dedi: "sen rab'bin buyruunu dinlemediğin için, yanımdan ayrılr ayrılmaz bir aslan seni öldürecek." adam oradan ayrıldıktan sonra aslan onu yakalayp öldürdü. bunun üzerine ayrı peygamber, baka bir adama giderek, "lütfen beni vur!" dedi. adam da onu vurup yaralad. peygamber gitti, kln deitirmek için gözlerini balad. yol kenarında kralın geçmesini beklemeye balad. kral oradan geçerken, peygamber ona öyle seslendi: "ben kulun, tam savan içindeyken, askerin biri bana bir tutsak getirip, 'bu adam iyi koru dedi, 'kaçacak olursa, karln ya cannla, ya da bir talant gümüle ödersin. ama ben oraya buraya bakarken, adam kayboldu." israil kral, "sen kendini yarglam oldun" diye karlk verdi, "cezan çekeceksin." peygamber, hemen gözlerindeki sargy çkard. o zaman israil kral onun bir peygamber olduunu anlad. bunun üzerine peygamber krala öyle dedi: "rab diyor ki, 'ölüme mahkûm ettiim adam salverdiin için onun yerine sen öleceksin. onun halknn bana gelecekler senin halknn bana gelecek." keyfi kaçan israil kral öfkeyle samiriye'deki sarayna döndü.

21

yizreel'de samiriye kral ahav'n saraynn yanında yizreelli navot'un bir ba vardı. bir gün ahav, navot'a unu önerdi: "ban bana ver. sarayma yakın olduu için oray sebzeye bahçesi olarak kullanmak istiyorum. karlnda ben de sana daha iyi bir ba

vereyim, ya da istersen deerini gümü olarak ödeyeyim." (ama navot, "ataların bana brakt miras sana vermekten rab beni esirgesin" diye karlık verdi. "ataların bana brakt miras sana vermem" diyen yizreelli navot'un bu sözlerine sklp öfkelenen ahav sarayına döndü. ask bir yüzle yatana uzanıp hiçbir ey yemedi. kars izebel yanna gelip, "neden bu kadar sklyorsun? neden yemek yemiyorsun?" diye sordu. ahav karsna öyle karlık verdi: "yizreelli navot'a, 'sen ban gümü karlnda bana sat, istersen ben de onun yerine sana baka bir ba vereyim dedim. ama o, 'hayr, bam sana vermem dedi." izebel, "sen israil'e böyle mi krallık yapıyorsun?" dedi, "kalk, yemeini ye, keyfini bozma. yizreelli navot'un ban sana ben vereceim." izebel ahav'n mührünü kullanarak onun adna mektuplar yazdı, navot'un yaad kentin ileri gelenleriyle soylularna gönderdi. mektuplarda unlar yazdı: "oruç* ilan edip navot'u halkn önüne oturtun. karsna da, 'navot tanrı'ya ve krala sövdü" diyen iki yalanc tank koyun. sonra onu dar çıkarp talayarak öldürün." navot'un yaad kentin ileri gelenleriyle soylular izebel'in gönderdiği mektuplarda yazdıkları uyguladılar. oruç ilan edip navot'u halkn önüne oturtular. sonra iki kötü adam gelip navot'un karsna oturdu ve halkn önünde: "navot, tanrı'ya ve krala sövdü" diyerek yalan yere tanklık etti. bunun üzerine onu kentin dna çkardılar ve talayarak öldürdüler. sonra izebel'e, "navot talanarak öldürüldü" diye haber gönderdiler. izebel, navot'un talanp öldürüldüğünü duyar duymaz, ahav'a, "kalk, yizreelli navot'un sana gümü karlnda satmak istemedi ban sahiplen" dedi, "çünkü o artk yaamıyor, öldü." ahav, yizreelli navot'un öldüğünü duyunca, onun ban almaya gitti. o zaman rab, tibeli ilyas'a öyle dedi: "kalk, samiriye'li israil kral ahav'ı karlamaya git. u anda navot'un bandadır. oray almaya gitti. ona de ki, rab öyle diyor: 'hem adam öldürdün, hem de ban aldn, deil mi? navot'un kann köpekler nerede yaladysa, senin kann da orada yalayacak." ahav, ilyas'a, "ey dümanım, beni buldun, deil mi?" dedi. ilyas öyle karlık verdi: "evet, buldum. çünkü sen rab'bin gözünde kötü olan yaparak kendini sattın. rab diyor ki, 'seni skntlara sokacak ve yok edeceim. israil'de senin soyundan gelen genç yal bütün erkeklerin kökünü kurutacam. beni öfkelen dirip israil'i günaha sürüklediğin için senin ailen de nevat olu yarovam'n ve ahiya olu baaa'nın ailelerinin akbetine urayacak. "rab izebel için de, 'izebel'i yizreel kenti'nin surlar dibinde köpekler yiyecek diyor. 'ahav'n ailesinden kentte ölenleri köpekler, krda ölenleri yırt kular yiyecek." -ahav kadar, rab'bin gözünde kötü olan yaparak kendini satan hiç kimse olmad. kars izebel

onu her konuda kkrtıyordu. ahav rab'bin israil halkn önünden kovduu amurlular'n her yaptına uyarak putların ardına yürüdü ve irenç iler yaptı.- ahav bu sözleri dinledikten sonra, giysilerini yırttı, çula sarınp oruç tutmaya balad. çul içinde yatp kalkarak, alçakgönüllü bir yol tuttu. rab, tibeli ilyas'a öyle dedi: "ahav'n önümde ne denli alçakgönüllü davrandın gördün mü? bu alçakgönüllülüğünden ötürü yaam boyunca ben de onu skntya sokmayacam. ama onun zamanında ailesine sknt vereceim."

22

üç yıl boyunca aram ile israil arasında sava çıkmadı. üçüncü yıl yahuda kral yehoafat, israil kral'n görmeye gitti. israil kral ahav, görevlilerine, "ramot-gilat'n bize ait olduğunu bilmiyor musunuz?" dedi, "biz onu aram kral'ndan geri almak için bir ey yapmadık." sonra yehoafat'a, "ramot-gilat'a kar benimle birlikte savar msn?" diye sordu. yehoafat, "beni kendin, halkm halkn, atların atların say" diye yanıtladı, "ama önce rab'be danalım" diye ekledi. israil kral dört yüz kadar peygamberi toplayp, "ramot-gilat'a kar savaaym mı, yoksa vaz mı geçeyim?" diye sordu. peygamberler, "sava, çünkü rab kenti senin eline teslim edecek" diye yanıtladılar. ama yehoafat, "burada danabileceğimiz rab'bin baka peygamberi yok mu?" diye sordu. israil kral, "yimla olu mikaya adında biri daha var" diye yanıtladı, "onun aracılığıyla rab'be danabiliriz. ama ben ondan nefret ederim. çünkü benimle ilgili hiç iyi peygamberlik etmez, yalnız kötü eyler söyler." yehoafat, "böyle konumaman gerekir, ey kral!" dedi. israil kral bir görevli çarp, "hemen yimla olu mikaya'y getir!" diye buyurdu. israil kral ahav ile yahuda kral yehoafat kral giysileriyle samiriye kaps'nın girişinde, harman yerine konan tahtlarında oturuyorlardı. bütün peygamberler de onların önünde peygamberlik ediyordu. ke-naana olu sidkiya, yaptı demir boynuzlar göstererek öyle dedi: "rab diyor ki, 'aram-llar' yok edinceye dek onlar bu boynuzlarla vuracaksn." öteki peygamberlerin hepsi de ayn eyi söylediler: "ramot-gilat'a saldır, kazanacaksın! çünkü rab onlar senin eline teslim edecek." mikaya'y çarmaya giden görevli ona, "bak! peygamberler bir azdan kral için olumlu eyler söylüyorlar" dedi, "rica ederim, senin sözün de onlarınkine uygun olsun; olumlu bir ey söyle." mikaya, "yaayan rab'bin hakk için, rab bana ne derse onu söyleyeceim" diye karlık verdi. mikaya gelince kral, "mikaya, ramot-gilat'a kar savaa gidelim mi, yoksa vaz mı geçelim?" diye sordu. mikaya, "saldır, kazanacaksın! çünkü rab onlar senin eline teslim edecek" diye yanıtladı. bunun üzerine kral, "rab'bin

adna bana gerçeın dnda bir ey söylemeyeceine ilikin sana kaç kez ant içireyim?" diye sordu. mikaya öyle karlık verdi: "israilliler'i dalara dalm çobansız koyunlar gibi gördüm. rab, 'bunların sahibi yok. herkes güvenlik içinde evine dönsün dedi.'" israil kral yehoafat'a, "benimle ilgili iyi peygamberlik etmez, hep kötü eyler söyler dememi miydin?" dedi. mikaya konumasını sürdürdü: "öyleyse rab'bin sözünü dinle! gördüm ki, rab tahtında oturuyor, bütün göksel varlıklar da sanda, solunda duruyordu. rab sordu: 'ramot-gilat'a saldırıp ölsün diye ahav' kim kandracak?' "kimi öyle, kimi böyle derken, bir ruh çıkp rab'bin önünde durdu ve, 'ben onu kandracam dedi. "rab, 'nasıl?' diye sordu. "ruh, 'aldatc ruh olarak gidip ahav'n bütün peygamberlerine yalan söyleteceim diye karlık verdi." "rab, 'onu kandırmay baara-caksın!' dedi, 'git, dediğini yap. "ite rab bütün bu peygamberlerin azna aldatc bir ruh koydu. çünkü sana kötülük etmeye karar verdi." kenana olu sidkiya yaklap mikaya'nın yüzüne bir tokat att. "rab'bin ruhu nasıl benden çıkp da seninle konutu?" dedi. mikaya, "gizlenmek için bir iç odaya girdiğin gün göreceksin" diye yanıtladı. bunun üzerine israil kral, "mikaya'y kentin yöneticisi amon'a ve kralın olu yoa'a götürün" dedi. "ben güvenlik içinde dönünceye dek bu adam cezaevinde tutulmasını, ona su ve ekmekten baka bir ey vermemelerini söyleyin!" mikaya, "eer sen güvenlik içinde dönersen, rab benim aracılıkla konumam demektir" dedi ve, "herkes bunu duysun!" diye ekledi. israil kral ahav'la yahuda kral yehoafat ramot-gilat'a saldırmak için yola çıktılar. israil kral, yehoafat'a, "ben kılık değiştirip savaa öyle gireceim, ama sen kral giysilerini giy" dedi. böylece israil kral kln değiştirip savaa girdi. aram kral, sava arabalarının otuz iki komutanına, "israil kral dnda, büyük küçük hiç kimseye saldırmayın!" diye buyruk vermişti. sava arabalarının komutanları yehoafat'ı görünce, israil kral sanp saldırmak için ona döndüler. yehoafat yakarmaya baladı. komutanları onun israil kral olmadn anlayınca peşini bıraktılar. o sırada bir asker rasgele att bir okla israil kral'n zırhının parçalarının birleştiği yerden vurdu. kral arabasına, "dönüp beni sava alanından çıkar, yaralandım" dedi. sava o gün iddetlendi. israil kral, arabasında aram-llar'a kar akama kadar dayandı ve akam-leyin öldü. yarasından akan kanları arabasının içinde kald. güne batarken ordugahta, "herkes kendi kentine, ülkesine dönsün!" diye bardılar. kral ölmüştü. onu samiriye'ye getirip orada gömdüler. arabas fahielerin ykand samiriye havuzu'nun kenarında temizlenirken rab'bin sözü uyarınca köpekler kann yaladı. ahav'n krall dönemindeki öteki olaylar, bütün yaptıkları, yaptırıldığı süslemeli saray ve bütün kentler israil kral-

larının tarihinde yazıldığı. ahav ölüp atalarına kavuunca yerine olu ahazy kral oldu. israil kral ahav'n krallının dördüncü yılında asa olu yehoafat yahuda kral oldu. yehoafat otuz be yanda kral oldu ve yerusalem'de yirmi be yıl krallık yaptı. annesi ilhi'nin kız azuva'ydı. babası asa'nın bütün yolların izleyen ve bunlardan sapmayan yehoafat rab'bin gözünde doru olan yaptı. ancak allagelen tapınma yerleri kaldırılmadı. halk hâlâ oralarda kurban kesip buhur yakordu. yehoafat israil kral ile bar yaptı. yehoafat'ın krallı dönemindeki öteki olaylar, baarlar ve savalar yahuda krallarının tarihinde yazıldı. yehoafat babası asa'nın döneminde kalan, putperest törenlerinde fuhı yapan kadın ve erkeklerin hepsini ülkeden süpürüp attı. edom'da kral yoktu, yerine bir vekil bakyordu. yehoafat altın almak için ofir'e gitmek üzere ticaret gemileri yaptırdı. ancak gemiler oraya gidmeden esyon-gever'de parçalandı. o zaman ahav olu ahazy, yehoafat'a, "benim adamlarım gemilerde seninkilerle birlikte gitsinler" dedi. ama yehoafat kabul etmedi. yehoafat ölüp atalarına kavutu ve atas davut'un kenti'nde atalarının yanna gömüldü. yerine olu yehoram kral oldu. yahuda kral yehoafat'ın krallının on yedinci yılında ahav olu ahazy samiriye'de israil kral oldu. iki yıl krallık yaptı. rab'bin gözünde kötü olan yaptı. babasının, annesinin ve israil'i günaha sürükleyen nevat olu yarovam'ın yolunda yürüdü. baal'a* hizmet edip taptı. babasının her yaptığını uyarak israil'in tanrısı rab'bi öfkeliendirdi.

israil kral ahav'n ölümünden sonra moavllar israil'e kar ayaklandı. israil kral ahazya samiriye'de yaad sarayın üst katındaki kafesli pencereden düüp yaraland. habercilerine, "gidin, ekron ilah baalzevuv'a* dann, yaralarım iyileip iyilemeyeceğini öğrenin" dedi. ama rab'bin meleî, tîbelî ilyas'a öyle dedi: "kalk, samiriye kral'ın habercilerini karla ve onlara de ki, 'israil'de tanrı yok mu ki ekron ilah baalzevuv'a danmaya gidiyorsunuz? kralınza deyin ki, 'rab, yattın yataktan kalkamayacak, kesinlikle öleceksin! diyor.'" böylece ilyas oradan ayrıldı. haberciler kralın yanna döndüler. kral, "neden geri döndünüz?" diye sordu. öyle karlık verdiler: "yolda bir adamla karlatk. bizededi ki, 'gidin, sizi gönderen krala rab öyle diyor deyin:israil'de tanrı yok mu ki ekron ilah baalzevuv'a danmak için haberciler gönderdin? bu yüzden yattın yataktan kalkamayacak, kesinlikle öleceksin!" kral, "sizi karlayp bu sözleri söyleyen nasıl bir adam?" diye sordu. "üzerinde tüylü bir giysi, belinde deri bir kuak vard" diye yanıtladılar. kral, "o tîbelî ilyas'tır" dedi. sonra bir komutanla birlikte elli adamın ilyas'a gönderdi. komutan tepenin üstünde oturan ilyas'ın yanna çkp ona, "ey tanrı adam, kral aa inmeni istiyor" dedi. ilyas, "eer ben tanrı adamysam, imdi göklerden ate yaacak ve seninle birlikte elli adamın yok edecek!" diye karlık verdi. o anda göklerden ate yad, komutanla birlikte elli adamın yakp yok etti. bunun üzerine kral, ilyas'a baka bir komutanla birlikte elli adam daha gönderdi. komutan ilyas'a, "ey tanrı adam, kral hemen aa inmeni istiyor!" dedi. ilyas, "eer ben tanrı adamysam, göklerden ate yaacak ve seninle birlikte elli adamın yok edecek!" diye karlık verdi. o anda göklerden ate yad, komutanla birlikte elli adamın yakp yok etti. kral üçüncü kez bir komutanla elli adam gönderdi. üçüncü komutan çkp ilyas'ın önünde diz çöktü ve ona öyle yalvard: "ey tanrı adam, lütfen bana ve adamlarına ac, canımız bala! göklerden yaan ate daha önce gelen iki komutanla ellier adamın yakp yok etti, ama lütfen bana ac." rab'bin meleî, ilyas'a, "onunla birlikte aa in, korkma" dedi. ilyas kalkp komutanla birlikte kralın yanna gitti ve ona öyle dedi: "rab diyor ki, 'israil'de danacak tanrı yok mu ki ekron ilah baalzevuv'a danmak için haberciler gönderdin? bu yüzden yattın yataktan kalkamayacak, kesinlikle öleceksin!" rab'bin ilyas aracılığıyla söyledii söz uyarınca kral ahazya öldü. olu olmad için yerine kardeî yoram geçti. bu olay yahuda kral yehoafat olu yehoram'ın krallının ikinci yılında oldu. ahazya'nın krallı dönemindeki öteki olaylar ve yaptıkları israil krallarının tarihinde yazıldı.

rab ilyas'ı kasrgayla göklere çıkarmadan önce, ilyas ile elia gılgal'dan ayrılıp yola çıkmışlardı. ilyas elia'ya, "lütfen sen burada kal, çünkü rab beni beytel'e gönderdi" dedi. elia, "yaayan rab'bin adıyla ben üzerine ant içerim ki, senden ayrılmam" diye karlık verdi. böylece beytel'e birlikte gittiler. beytel'deki peygamber topluluğu elia'nın yanna geldi. "rab bugün efendini senin bandan alacak, biliyor musun?" diye ona sordular. elia, "evet, biliyorum, konumayn!" diye karlık verdi. ilyas, "elia, lütfen burada kal, çünkü rab beni erih'a gönderdi" dedi. elia, "yaayan rab'bin adıyla ben üzerine ant içerim ki, senden ayrılmam" diye karlık verdi. böylece birlikte erih'a gittiler. erih'daki peygamber topluluğu elia'nın yanna geldi. "rab efendini bugün senin bandan alacak, biliyor musun?" diye ona sordular. elia, "evet, biliyorum, konumayn" diye karlık verdi. sonra ilyas, "lütfen, burada kal, çünkü rab beni eria Irma kysna gönderdi" dedi. elia, "yaayan rab'bin adıyla ben üzerine ant içerim ki, senden ayrılmam" diye karlık verdi. böylece ikisi birlikte yollara devam etti. elli peygamber de onlar eria Irma'na kadar izledi. ilyas ile elia eria Irma'nın kysna durdular. peygamberler de biraz ötede, onların karşında durdu. ilyas çüppesini dürüp sulara vurunca, sular ikiye ayrıldı. elia ile ilyas kuru toprandan yürüyerek karyaya geçtiler. kar yakaya geçtikten sonra ilyas elia'ya, "söyle, yanından alınmadan önce senin için ne yapabilirim?" dedi. elia, "izin ver, senin ruhundan iki pay miras alayım" diye karlık verdi. ilyas, "zor bir ey istedin" dedi, "eer yanından alımd görürsen olur, yoksa olmaz." onlar yürüyüp konuurlardan, ansızın ateten bir atlı araba göründü, onlar birbirinden ayrıldı. ilyas kasrgayla göklere alındı. olanlar gören elia öyle bard: "baba, baba, israil'in arabas ve atları!" ilyas'ı bir daha görmedi. giysilerini yırtıp paramparça etti. sonra ilyas'ın üzerinden düen çüppeyi alıp geri döndü ve eria Irma'nın kysna durdu. ilyas'ın üzerinden düen çüppeyi sulara vurarak, "ilyas'ın tanrı rab nerede?" diye seslendi. çüppeyi sulara vurunca rmak ikiye ayrıldı, elia kar yakaya geçti. erih'daki peygamberler karadan elia'yı görünce, "ilyas'ın ruhu elia'nın üzerinde!" dediler. sonra onu karlamaya giderek önünde yere kapandılar. "yanımızda elli güçlü adam var" dediler, "izin ver, gidip efendini arayalım. belki rab'bin ruhu onu dalarn ya da vadilerin birine atmıştır." elia, "hayır, onları göndermeyin" dedi. ama o kadar direktiller ki, sonunda elia dayanamad, "peki, gönderin" dedi. elli adam gidip üç gün ilyas'ı aradırlarsa da bulamadılar. sonra erih'a'ya, elia'nın yanna döndüler. elia on-

lara, "ben size gitmeyin demedim mi?" dedi. erihallar elia'ya, "efendimiz, gördüğün gibi bu kentin yeri iyi ama suyu kötü, topra da verimsiz" dediler. elia, "yeni bir kabın içine tuz koyup bana getirin" dedi. kap getirilince, elia suyun kaynana çıktı, tuzu suya atıp öyle dedi: "rab diyor ki, 'bu suyu paklıyorum, artık onda ölüm ve verimsizlik olmayacak.' elia'nın söylediği gibi, su bugüne dek temiz kaldı. elia'y alaya alan çocuklar elia oradan ayrılp beytel'e giderken kentin küçük çocuklar yola döküldüler. "defol, defol, kel kafal!" diyerek onunla alay ettiler. elia arkasına dönüp çocuklara baktı ve rab'bin adıyla onları lanetledi. bunun üzerine ormandan çıkan iki dii ay çocuklardan kırk ikisini parçaladı. elia oradan karmel da'na gitti, sonra samiriye'ye döndü.

3

yahuda kral yehoafat'ın krallığının on sekizinci yılında ahav'ın yoram samiriye'de israil kralı oldu ve on iki yıl krallık yaptı. yoram rab'bin gölünde kötü olan yaptıysa da annesiyle babası kadar kötü değildi. çünkü babasının yaptırdı baal* simgeleyen dikili ta kaldırdı. bununla birlikte nevat'ın yarovam'ın israil'i sürüklediği günahlara o da katıldı ve bu günahlardan ayrılmadı. moav kralı mea koyun yetitirirdi. israil kralı'na her yıl yüz bin kuzu, yüz bin de keçi yünü salamak zorundaydı. ama ahav'ın ölümünden sonra, moav kralı israil kralı'na karşı ayaklandı. o zaman kral yoram samiriye'den ayrıldı ve bütün israiliileri bir araya topladı. yahuda kralı yehoafat'a da u haberi gönderdi: "moav kralı bana bakarlardı, benimle birlikte moavlılara karşı savaş mısın?" yehoafat, "evet, savaşım. beni kendin, halkım halkın, atlarım atların say" dedi. sonra, "hangi yönden saldıralım?" diye sordu. yoram, "edom kralından" diye karlı verdi. israil, yahuda ve edom kralları birlikte yola çıktılar. dolambaçlı yollarda yedi gün ilerledikten sonra sular tükendi. askerler ve hayvanlar susuz kaldı. israil kralı, "eyvah!" diye bard, "rab, moavlıların eline teslim etmek için mi üçümüzü bir araya topladık?" yehoafat, "burada rab'bin peygamberi yok mu? onun aracılığıyla rab'be danışalım" dedi. israil kralının adamlarından biri, "afat'ın elia burada. ilyas'ın ellerine o su dökerdi" diye yanıtladı. kral yehoafat, "o, rab'bin ne düşündüğünü bilir" dedi. bunun üzerine yehoafat, israil ve edom kralları birlikte elia'nın yanına gittiler. elia israil kralı'na, "ne diye bana geldin?" dedi, "git, annenle babanın peygamberlerine danış." israil kralı, "olmaz! demek rab üçümüzü moavlıların eline teslim etmek için bir araya topladı" diye karlı verdi. elia öyle dedi: "hizmetinde olduğum, her eyeye ege-men, yaayan rab'bin adıyla derim ki, yahuda

kral yehoafat'a saygı olmasaydı, sana ne bakardım, ne de ilgilenirdim. şimdi bana bir çalan bir adam getirin." getirilen adam bir çalarken, rab'bin gücü elia'nın üzerine indi. elia öyle dedi: "rab diyor ki, 'bu vadinin bandan sonuna kadar hendekler kazsın. ne rüzgar göreceksiniz, ne yamur. öyleyken vadi suyla dolup taacak. sizler, sürüleriniz ve öteki hayvanlarınızın doyaya içeceksiniz. rab için bunu yapmak kolaydır. o, moavlılar' da sizin elinize teslim edecek. onların önemli surlu kentlerinin tümünü ele geçireceksiniz. meyve ağaçlarının hepsini kesecek, su kaynaklarını kurutacak, verimli tarlalarına da dolduracaksınız." ertesi sabah, sununun sunulduğu saatte, edom yönünden akan sular her yeri doldurdu. moavlılar kralları kendilerine saldırmak üzere yola çıktıkları duyular. genç, yal elisi silah tutan herkes bir araya toplanıp sınırdaki beklemeye baladı. ertesi sabah erkenden kalktılar. güne onların kızıltırdı suyu kan sanarak, "kan bu!" diye haykırdılar, "kralları kendi aralarında savaş birbirlerini öldürmüş olsalar gerek. haydi, moavlılar, yamaya!" ama moavlılar israil ordugahına vardıklarında, israiliiler saldırıp onları püskürttü. moavlılar kaçmaya baladı. israiliiler pelerine düşüp onları öldürdüler. kentlerini yıktılar. her israili verimli tarlalara ta attı. bütün tarlalar tala doldu. su kaynakları kuruttular, meyve ağaçları kestiler. yalnız kir-hereset'in talar yerinde kaldı. sapanlar kenti kuşatıp saldırıya geçti. moav kralı, savaş kaybettilerini anlayınca, yanına yedi yüz kişi alarak edom kuvvetlerini yardım için çağırmak istediysede baaramadı. bunun üzerine tahtına geçecek en büyük oğlunu surları üzerine götürüp yakmalık sunu* olarak sundu. israiliiler bu olaydan doan büyük öfke karşısında oradan ayrılp ülkelerine döndüler.

4

bir gün, peygamber topluluğundan bir adamın karşı gidip elia'ya öyle yakardı: "efendim, kocam öldü! bildiğin gibi rab'be tapardım. şimdi bir alacak geldi, iki oğlumu benden alıp köle olarak götürmek istiyor." elia, "senin için ne yapsam?" diye karlı verdi, "söyle bana, evinde neler var?" kadın, "azıcık zeytinyağında, kulunun evinde hiçbir şey yok" dedi. elia, "bütün komularına git, ne kadar boğalar varsa iste" dedi, "sonra oullarıyla birlikte eve git. kapy üzerine kapayın ve bütün kapları yala doldurun. doldurdukların bir kenara koyun." kadın oradan ayrılp oullarıyla birlikte evine gitti, kapy kapadı. oulları getirdi kapları doldurmaya baladı. bütün kapları dolunca oullardan birine, "bana bir kap daha getir" dedi. o, "baka kap kalmadı" diye karlı verdi. o zaman zeytinyağın ak durdu. kadın gidip du-

rumu tanr adam elia'ya bildirdi. elia, "git, zeytinyan sat, borcunu öde" dedi, "kalan parayla da oullarınla birlikte yaamn sürdür." elia bir gün unem'e gitti. orada zengin bir kadn vard. elia'y yemee alkoymdu. o günden sonra elia ne zaman unem'e gitse, yemek için oraya urad. kadn kocasna, "bize sk sk gelen bu adamn kutsal bir tanr adam olduunu anlamd" dedi, "gel, damda onun için küçük bir oda yapalm; içine yatak, masa, sandalye, bir de kandil koyalm. bize geldiinde orada kalsn." bir gün elia geldi, yukar odaya çkp uzand. ua gehazi'ye, "unemli kadn çar" dedi. gehazi kadn çard. kadn gelince, elia gehazi'ye öyle dedi: "ona de ki, 'bizim için katlandn bunca zahmetlere karlk ne yapabilirim? senin için kralla ya da ordu komutanyla konuaym m?' kadn, "ben halkmn arasnda mutlu yayorum" diye karlk verdi. elia, "öyleyse ne yapabilirim?" diye sordu. gehazi, "kadnn olu yok, kocas da yal" diye yantlad. bunun üzerine elia, "kadn çar" dedi. gehazi kadn çard. kadn gelip kapnn eiinde durdu. elia, kadna, "gelecek yl bu zaman kucanda bir olun olacak" dedi. kadn, "olamaz, efendim!" diye karlk verdi, "sen ki bir tanr adamsn, lütfen kuluna yalan söyleme!" ama kadn gebe kald ve bir yl sonra, elia'nın söyledii günlerde bir oul dourdu. çocuk büyüdü. bir gün orakçların banda bulunan babasın yanna gitti. "bam aryor, bam!" diye barmaya balad. babas uana, "onu annesine götür" dedi. uak çocu alp annesine götürdü. çocuk ölene kadar annesinin dizlerinde yattktan sonra öldü. benesi onu yukar çkard, tanr adamnn yatana yatrd, sonra kapy kapayp darya çkt. kocasn çarp öyle dedi: "lütfen bir eekle birlikte uaklardan birini bana gönder. tanr adamnn yanna gitmeliyim. hemen dönerim." kocas, "neden bugün gidiyorsun?" dedi, "ne yeni ay, ne de abat* bugün." kadn, "zarar yok" karln verdi. eee palan vurup uana, "haydi yürü, ben sana söylemedikçe yavalama" dedi. karmel da'na varp tanr adamnn yanna çkt. tanr adam, kadn uzaktan görünce, ua gehazi'ye, "bak, unemli kadn geliyor!" dedi, "haydi ko, onu karla, 'naslsn, kocanla olun nasllar? diye sor." kadn gehazi'ye, "herkes iyi" dedi. kadn daa çkp tanr adamnn yanna varnca, onun ayaklarına sarld. gehazi kadn uzaklatrmak istediye de tanr adam, "kadn rahat brak!" dedi, "çünkü ac çekiyor. rab bunun nedenini ben-den gizledi, açıklamad." kadn ona, "efendim, ben senden çocuk istedim mi?" dedi, "beni umutlandırma demedim mi?" elia gehazi'ye, "hemen kemerini kuan, deneimi al, ko" dedi, "biriyle karlarsan selam verme, biri seni selamlarsa karlk verme. git, deneimi çocuun yüzüne tut." çocuun annesi, "yaayan rab'bin adyla ban üzerine ant içirim ki, senden ayrılmayacam" dedi. sonra gehazi'yle birlikte

yola çkt. gehazi önden gidip denei çocuun yüzüne tuttu, ama ne bir ses vard, ne de bir yant. bunun üzerine gehazi geri dönüp elia'y karlad ve ona, "çocuk dirilmedi" diye haber verdi. elia eve vardnda, çocu yatanda ölü buldu. içeri girdi, kapy kapayp rab'be yalvarmaya balad. sonra az çocuun aznn, gözleriyle elleri de çocuun gözleriyle ellerinin üzerine gelecek biçimde yataa, çocuun üzerine kapand. çocuun bedeni snmaya balad. elia kalkp odann içinde saa sola gezindi, sonra yine dönüp çocuun üzerine kapand. çocuk yedi kez aksrd ve gözlerini açt. elia gehazi'ye, "unemli kadn çar" diye seslendi. gehazi kadn çard. kadn gelince, elia, "al olun" dedi. kadn elia'nın ayaklarına kapand, yerlere kadar eildi, sonra çocuunu alp gitti. elia gilgal'a döndü. ülkede ktlk vard. elia bir peygamber topluluuyla otururken uana, "büyük tencereyi atee koy, peygamberlere çorba piir" dedi. biri ot toplamak için tarlaya gitti ve yabanl bir bitki buldu. bitkiden bir etek dolusu yaban kaba toplad, getirip tencereye dorad. bunların ne olduunu kimse bilmiyordu. çorba yenmek üzere boaltld. ama adamlar çorbay tadartmaz, "ey tanr adam, zehirli bu!" diye bardlar ve yiyemediler. elia, "biraz un getirin" dedi. unu tencereye atp, "koy önlerine, yesinler" dedi. tencerede zararlı bir ey kalmad. baal-alia'dan bir adam geldi. tanr adamna o yl ilk biçilen arpadan yapılm yirmi ekmekle taze buday baa getirdi. elia uana, "bunlar halka dat, yesinler" dedi. uak, "nasl olur, bu yüz kiinin önüne konur mu?" diye sordu. elia, "halka dat, yesinler" diye karlk verdi, "çünkü rab diyor ki, 'yiyecekler, biraz da artacak." bunun üzerine uak yiyecekleri halkn önüne koydu. rab'bin sözü uyarınca halk yedi, biraz da arttı.

5

aram kral'nın ordu komutan naaman efendisnin gözünde saygn, deerli bir adamd. çünkü rab onun aracyla aramlar' zafere ulatırtm. naaman yiit bir askerdi, ama bir deri hastalna yakalanmt. aramlar düzenledikleri akları sırasında israil'den küçük bir kz tutsak almırd. bu kz naaman'n karsın hizmetine verilmiti. bir gün hanmna, "keke efendim samiriyede ki peygamberin yanna gitse! peygamber onu deri hastalından kurtarır" dedi. naaman gidip israili kzn söylediklerini efendisi krala anlatt. aram kral öyle karlk verdi: "kalk git, seninle israil kral'na bir mektup göndereceim." naaman yanna on talant gümü, alt bin ek el tı ve on takm giysi alp gitti. mektubu israil kral'na verdi. mektupta unlar yazld: "bu mektupla birlikte sana kulum naaman' gönderiyorum. onu deri hastalından kurtarman dilerim." israil kral mektubu okuyunca

giysilerini yırtıp öyle haykırdı: "ben tanrı mıyım, can alıp can vereyim? nasıl bana bir adam gönderip onu deri hastalından kurtar der? görüyor musunuz, açkça benimle kavga çıkarmaya çalıyor!" israil kralının giysilerini yırtın duyan tanrı adam elia ona u haberi gönderdi: "neden giysilerini yırttın? adam bana gelsin, israil'de bir peygamber olduğunu anlasın!" böylece naaman atlar ve sava arabalarıyla birlikte gidip elia'nın evinin kaps önünde durdu. elia ona u haberi gönderdi: "git, eria ırma'nda yedi kez yıkan. tenin eski halini alacak, tertemiz olacaksın." gelgelelim naaman oradan öfkeyle ayrıldı. "sandım ki dar çıkp yanma gelecek, tanrısr rab'be yalvararak eliyle hastalıklı derime dokunup beni iyiletirecek" dedi, "am'n avana ve farpar r-makla israil'in bütün r-maklarından daha iyi deil mi? oralarda yıkanp paklanamaz mıydım sanki?" sonra öfkeyle dönüp gitti. naaman'n görevlileri yanna varp, "efendim, peygamber senden daha zor bir ey istemi olsaydı, yapmaz mıydı?" dediler, "oysa o sana sadece, 'ykan, temizlen diyor." bunun üzerine naaman tanrı adamın sözü uyarınca gidip eria ırma'nda yedi kez suya daldı. teni eski haline döndü, bebek teni gibi tertemiz oldu. naaman adamlarıyla birlikte tanrı adamın yanna döndü. onun önünde durup öyle dedi: "imdi anladım ki, israil dnda dünyann hiçbir yerinde tanrı yoktur. lütfen, bu kulunun armaan kabul et." elia, "hizmetinde olduum yaayan rab'bin adıyla ant içirim ki, hiçbir ey alamam" diye karlık verdi. naaman dırettiyse de, elia almak istemedi. bunun üzerine naaman, "madem armaan istemiyorsun, öyleyse buradan iki katır yükü toprak almama izin ver" dedi, "çünkü bu kulun artık rab'bin dnda baka ilahlara yakmalk sunu* ve kurban sunmayacaktır. ama rab kulunu bir konuda balasın. efendim tapnmak için rimmon tapna'na girip kendisine elik etmemi isteyince, tapnakta onunla birlikte yere kapandmda rab bu kulunu balasın." elia ona, "eselenlikle git" dedi. naaman oradan ayrılp biraz uzaklanca, tanrı adam elia'nın u gehazi, "efendim, aramla naaman'a çok yumuak davrandı; getirdii armaanlar kabul etmedi" dedi, "yaayan rab'bin hakk için, peinden koup ondan bir ey alacağım." böylece gehazi naaman'n peine düttü. naaman ardından birinin kotuunu görünce, arabasından inip onu karlad ve, "ne oldu?" diye sordu. gehazi, "bir ey yok" dedi, "yalnz efendimin bir ricası var. biraz önce efrayim'in dalk bölgesinden iki genç peygamber geldi. efendim onlara bir talant gümüle iki takm giysi vermen için beni gönderdi." naaman, "lütfen iki talant al!" dedi ve srarla iki talant gümülü iki torbaya koyup balad. ayrıca iki uana da birer takm giysi verdi. uaklar gehazi'nin önüsra bunlar taddlar. tepeye varınca gehazi eyaller ellerinden alp eve koydu, adamlar da geri

gönderdi. sonra gidip efendisi elia'nın huzuruna çkt. elia, "neredeysin, gehazi?" diye sordu. gehazi, "kulun hiçbir yere gitmedi" diye karlık verdi. bunun üzerine elia, "o adam arabasından inip seni karlarken ruhum seninle deil miydi?" diye sordu, "imdi gümüyü da giysi, zeytinlik, ba, koyun, sr, erkek ve kadın köle almanın zaman mı? bu yüzden naaman'n deri hastalısı sonsuza dek senin ve soyunun üzerinde kalacak." böylece gehazi elia'nın huzurundan kar gibi beyaz bir deri hastalısıyla ayrıldı.

6

bir gün peygamber topluluğu elia'ya, "bak, yaadımız yer bize küçük geliyor" dedi, "lütfen izin ver, eria ırma kıysına gidelim, aac kesip kendimize ev yapalım." elia, "gidin" dedi. peygamberlerden biri, "lütfen kullarınla birlikte sen de gel" dedi. elia, "olur, gelirim" diye karlık verdi ve onlarla birlikte gitti. eria ırma kıysına varınca aac kesmeye baladlar. biri aac keserken balta demirini suya düürdü. "eyvah, efendim! onu ödünç alıtm" diye bard. tanrı adam, "nereye düttü?" diye sordu. adam ona demirin düttüü yerı gösterdi. elia bir dal kesip oraya atınca, balta demiri su yüzüne çkt. elia, "al onu!" dedi. adam elini uzatıp balta demirini aldı. aram kral israil'le sava halindeydi. görevlilerine dantktan sonra, "ordugahı kuracak bir yer seçtim" dedi. tanrı adam elia, israil kral'na u haberi gönderdi: "sakın oradan geçmeyin, çünkü aramlar oraya doru iniyorlar." israil kral adamı gönderip oradaki durumu denetledi. böylece tanrı adam israil kral'n birkaç kez uyardı. kral da önlem aldı. bu durum aram kral'n çok öfkeliendirdi. görevlilerini çarp, "içinizden hanginizin israil kral'ndan yana olduğunu söylemeyecek misiniz?" dedi. görevlilerden biri, "hiçbirimiz, efendimiz kral" diye karlık verdi, "yalnz israil'de yaayan peygamber elia senin yatak odasında söylediklerini bile israil kral'na bildiriyor." aram kral öyle buyurdu: "gidip onun nerede olduğunu öğren. adamı gönderip onu yakalayacağım." elia'nın dotan'da olduğunu bildirilince, kral oraya atlar, sava arabaları ve büyük bir kuvvet gönderdi. geceleyin varp kenti kuatları. tanrı adamın ua erkenden kalktı. darya çknca kentin askerler, atlar ve sava arabalarını kuatlıdn gördü. dönüp elia'ya, "eyvah, efendim, ne yapamaz?" diye sordu. elia, "korkma, çünkü bizim yandalarmız onlarınkinden daha çok" diye karlık verdi. sonra öyle dua etti: "ya rab, lütfen onun gözlerini aç, görsün!" rab uan gözlerini açtı. uak elia'nın çevresindeki daların atları, ateten sava arabalarıyla dolu olduğunu gördü. aramlar kendisine doru ilerleyince elia rab'be öyle yalvardı: "ya rab, lütfen bu halkı kör et." rab elia'nın yalvarn

duydu ve onlar kör etti. bunun üzerine elia onlara, "yanl yoldasnz" dedi, "aradnz kent bu deil. beni izleyin, sizi aradnz adama götüreyim." sonra onlar samiriye'ye götürdü. samiriye'ye girdiklerinde elia öyle dua etti: "ya rab, bu adamlarn gözlerini aç, görsünler." rab gözlerini açna adamlar samiriye'nin ortasında olduklarn anladlar. israil kral adamlar görünce elia'ya, "onlar öldüreyim mi? öldüreyim mi, baba?" dedi. elia, "hayr, öldürme" diye karlk verdi, "kendi klç ve yaynla tutsak aldn insanlarn nasl öldürürsün. önlere yiyecek içecek bir eyler koy, yiyip iktikten sonra izin ver, krallarna dönsünler." bunun üzerine israil kral adamlara büyük bir ölen verdi, yedirip içirdikten sonra da onlar krallarna gönderdi. araml akncıml bir daha israil topraklarna ayak basmadlar. bir süre sonra, aram kral ben-hadat bütün ordusunu toplayp israil'e girdi ve samiriye'yi kuatt. samiriye'de büyük bir ktlk oldu. kuatma sonunda bir eek kellesinin fiyat seksen ekel gümüe, dörtte bir kav güvercin gübresinin fiyat ise be ekel gümüe çkt. israil kral surlarn üzerinde yürürken, rab kadn, "efendim kral, bana yardım et!" diye seslendi. kral, "rab sana yardım etmiyorsa, ben nasl yardım edebilirim ki?" diye karlk verdi, "buday m, yoksa arap m istersin? derdin ne?" kadn öyle yantlad: "geçen gün u kadn bana dedi ki, 'olunu ver, bugün yiyeelim, yarn da benim olumu yeriz. böylece olumu piirip yedik. ertesi gün ona, 'olunu ver de yiyeelim dedim. ama o, olunu gizledi." kadnn bu sözlerini duyan kral giysilerini yırttı. surlarn üzerinde yürürken, halk onun giysilerinin altına çul giydiini gördü. kral, "eer bugün afat olu elia'nn ba yerinde kalrsa, tanr bana aynsn, hatta daha kötüsünü yapsn!" dedi. elia o sırada halkn ileri gelenleriyle birlikte evinde oturuyordu. kral önden bir haberci gönderdi. ama daha haberci gelmeden, elia ileri gelenlere, "görüyor musunuz caniyi?" dedi, "kalkm, bam kestirmek için adam gönderiyor! haberci geldiinde kapy kapayn, onu içeri almayn. çünkü ardnndan efendisi kral da gelecek." elia konumasn bitirmeden, haberci yanna geldi ve, "bu felaket rab'dendir" dedi, "neden hâlâ rab'bi bekleyeyim?"

7

elia, "rab'bin sözüne kulak verin!" dedi, "rab diyor ki, 'yarn bu saatlerde samiriye kaps'nda bir sea ince un da, iki sea arpa da birer ekele satlacak." kraln özel yardımcısı olan komutan, tanr adamna, "rab göklerin kapaklarn açsa bile olacak ey deil bu!" dedi. elia, "sen hereyi gözlerinle göreceksin, ama onlardan hiçbir ey yiyemeyeceksin!" diye karlk verdi. kent kapsnn girinde deri hastalna yakalanm dört adam

vard. birbirlerine, "ne diye ölene dek buradla kalm?" diyorlard, "kente girelim desek, orada ktlk var, ölüürüz; buradla kalsak da öleceiz. bari gidip aram ordugahna teslim olalm. canmz balarlarsa yaarz, öldürürlerse de öldürsünler." akam kararında kalkp aram ordugahna doru gittiler. ordugaha yaklatklarnında, orada kimseyi göremediler. çünkü rab aram ordugahında sava arabalarıyla, atlarıyla yaklaan büyük bir ordunun çkard seslerin duyulmasn salamt. aramlar da birbirlerine, "bakn, israil kral bize saldırmak için hitit* ve msr krallarn kiralam!" demilerdi. böylece, gün batarken çadrlarn, atlarn, eeklerini brakp kaçmlar, canlarn kurtarmak için ordugah oldu gibi brakmlard. deri hastalna yakalanm adamlar ordugaha varp çadrlarn birine girdiler. yiyp iktikten sonra oradaki altın, gümü ve giysileri götürüp gizlediler. sonra dönüp baka bir çadra girdiler, orada bulduklarn da götürüp gizlediler. ardnndan birbirlerine, "yaptmz doru deil" dediler, "bugün müjde günü. oysa biz susuyoruz. gün douncaya kadar beklersek, cezaya çarptırlacamz kesin. haydi saraya gidip durumu bildirelim." böylece gidip kent kapsındaki nöbetçilere seslendiler. "aram ordugahna gittik" dediler, "hiç kimseyi göremedik; ne de bir insan sesi duyduk. yalnızca bal atlar, eekler vard. çadrlar da oldu gibi brakp gitmiler." kap nöbetçileri haberi duyurdu. haber kraln sarayna ulatıldı. kral gece kalkp görevlilerine, "aramlar'n ne tasarladn size söyleyeyim" dedi, "aç kaldmz biliyorlar. onun için ordugahları brakp krda gizlenmiler. kentin dna çıkmzda, bizi canl yakalayp kenti ele geçirmeyi düşünüyorlar." görevlilerden biri, "kentte kalan be atla birkaç adam gönderelim, o zaman durumu anlarz" dedi, "nasl olsa gidecek olanlar da burada, kentte kalan nice israillli gibi ölüme mahkûm!" adamlar yanlarına iki atl arabaya aldılar. kral, "gidin, ne olduunu örenin" diyerek onlar aram ordusunun ardnndan gönderdi. adamlar eria ırma'na kadar aram ordusunu izlediler. yol batan sona kadar aramlar'n kaçarken attklar giysi ve eyalarla doluydu. haberciler dönüp krala durumu bildirdiler. bunun üzerine halk kentten çkp aram ordugahn yamalad. rab'bin dediği gibi, bir sea ince unun da, iki sea arpann da fiyat bir ekele düttü. kral özel yardımcısı olan komutan kentin kapsında brakmt. halk onu kapnn azında çineyerek öldürdü. kral elia'nn evine gittiinde, tanr adam ona olacaklar önceden bildirmitti. her ey tanr adamnn krala dediği gibi oldu. "yarn bu saatlerde samiriye kaps'nda bir sea ince un da, iki sea arpa da birer ekele satlacak" demitti. komutan da tanr adamna öyle karlk vermişti: "rab göklerin kapaklarn açsa bile, olacak ey deil bu!" elia, "sen her eyi gözlerinle göreceksin, ama onlardan hiçbir ey yiyemeye-

ceksin!" demiti. tam dedii gibi oldu. komutan kentten kaptan halk tarafından çinenerek öldü.

8

elia, olunu diriltmi oldu unemli kadna öyle demiti: "kalk, ailenle birlikte buradan git, geçici olarak kalabilecein bir yer bul. çünkü rab ülkeye yedi yıl sürecek bir ktlk göndermeye karar verdi." kadn tanr adamnn ödüne uyarak ailesiyle birlikte kalkp filist ülkesine gitti ve orada yedi yıl kald. yedi yıl sonra filist'ten döndü. evini, tarlasn geri almak için kraldan yardım istemeye gitti. o sırada kral tanr adamnn ya gehazi'yle konuuyor, "bana elia'nın yapt bütün mucizeleri anlat" diyordu. ite gehazi tam elia'nın ölüyü nasıl dirilttiğini krala anlatırken, onu diriltilem kadn eviyle tarlasn geri almak için kraldan yardım istemeye geldi. gehazi krala, "efendim kral, sözünü ettiim kadn budur. yanndaki olu da elia'nın diriltti çocuuktur" dedi. kral kadna sorunca kadn her eyi anlatt. bunun üzerine kral bir görevli çarpıp u buyruu verdi: "bu kadna her eyini, ülkeden ayrıld gününden bugüne kadar biriken bütün geliriyle birlikte tarlasn geri verin." aram kral ben-hadat hastaland sırada elia am'a gitti. tanr adamnn am'a geldii krala bildirildi. kral, hazael'e, "bir armaan al, tanr adamnn karlamaya git" dedi, "onun aracıyla rab'be dan, bu hastalıktan kurtulup kurtulamayacak sor." hazael, am'n en iyi mallarından oluan kırk deve yükü armaan yanna alarak, tanr adamnn karlamaya gitti. elia'nın önünde durup öyle dedi: "kulun aram kral ben-hadat, hastalıktan kurtulup kurtulamayacak sormam için beni gönderdin." elia, "git ona, 'kesinlikle iyileceksin de; ama rab bana onun kesinlikle öleceğini açklad" diye karlık verdi. tanr adam, hazael'i utandırıcaya kadar dik dik yüzüne bakt. ardından almayabalad. hazael, "efendim, niçin alıyorsun?" diye sordu. elia, "senin israil halkına yapacak kötülükleri biliyorum" diye yanıtladı, "kalelerini atee verecek, gençlerini kılçtan geçirecek, çocukları yere çalıp öldürecek, gebe kadınların karnlarını deecesin." hazael, "bir köpekten farksız olan bu kulun, bütün bu ileri nasıl yapabilir?" dedi. elia, "rab bana senin aram kral olacağını gösterdi" diye yanıtladı. bunun üzerine hazael elia'dan ayrılıp efendisi ben-hadat'ın yanna döndü. ben-hadat ona, "elia sana ne söyledi?" diye sordu. hazael, "kesinlikle iyileceğini söyledi" diye yanıtladı. gelgelelim ertesi gün hazael slatt bir örtüyü kralın yüzüne kapatıp onu bodu. böylece kral öldü, yerine hazael geçti. israil kral ahav olu yoram'n kralln beinci yılında, yehoafat'n yahuda kral oldu sırada, yehoafat'n olu yehoram yahuda'y yönetmeye baladı. yehoram otuz iki yanda kral oldu ve

yerusalim'de sekiz yıl krallık yaptı. kars ahav'n kız oldu için, o da ahav'n ailesi gibi israil krallarının yolunu izledi ve rab'bin gözünde kötü olan yaptı. ama rab kulu davut'un hatr için yahuda'y yok etmek istemedi. çünkü davut'a ve soyuna sönmeyen bir k vereceine söz vermişti. yehoram'n krall döneminde edomlular yahudallara kar ayaklanarak kendi krallıklarını kurdular. yehoram bütün sava arabalarıyla sair'e gitti. edomlular onu ve sava arabalarının komutanlarını kuattılar. ama yehoram gece kalkp kaçmayarak kaçtı. askerleri de kaçarak evlerine döndü. o sırada livna kenti ayaklandı. edomlular'n yahuda'ya kar bakaldırmas bugün de sürüyor. yehoram'n krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptıkları yahuda krallarının tarihinde yazıldı. yehoram ölüp atalarına kavutu ve davut kenti'nde atalarının yanna gömüldü. yerine olu ahazy kral oldu. israil kral ahav olu yoram'n kralln on ikinci yılında yehoram olu ahazy yahuda kral oldu. ahazy yirmi iki yanda kral oldu ve yerusalim'de bir yıl krallık yaptı. annesi israil kral omri'nin torunu atalya'ydı. ahazy evlilik yoluyla ahav'a akraba olduğu için ahav ailesinin yolunu izledi ve onlar gibi rab'bin gözünde kötü olan yaptı. ahazy, aram kral hazael'le savamak üzere ahav olu yoram'la birlikte ramot-gilat'a gitti. aramlar yoram'ı yaraladılar. kral yoram ramot-gilat'ta aram kral hazael'le savarken ald yaraların iyilemesi için yizreel'e döndü. yahuda kral yehoram olu ahazy da yaranalan ahav olu yoram'ı görmek için yizreel'e gitti.

9

peygamber elia, peygamberler topluluundan bir adam çarp, "kemeri kuan, bu ya kabın alıp ramot-gilat'a git" dedi, "oraya varınca nimi olu, yehoafat olu yehu'yu ara. onu kardelerinin arasından alıp baka bir odaya götür. zeytinan bana dök ve ona rab öyle diyor de: 'seni israil kral olarak meshettim*. sonra kapy aç ve ko, oyalanma!' böylece peygamberin uar ramot-gilat'a gitti. oraya vardnda ordu komutanların bir arada oturduklarını gördü. "komutanım, sana bir haberim var" dedi. yehu, "hangimize söylüyorsun?" diye sordu. uak, "sana, efendim" diye yanıtladı. yehu kalkp eve girdi. uak ya yehu'nun bana döküp ona öyle dedi: "israil'in tanrs rab diyor ki, 'seni halkın israil'in kral olarak meshettim. efendim ahav'n ailesini öldüreceksin. bana hizmet eden peygamberlerin ve bütün kullarının dökülen kanlarını öcünü izebel'den alacağım. ahav'n bütün soyu ortadan kalkacak. israil'de genç yal ahav'n soyundan gelen bütün erkeklerin kökünü kurutacağım. nevat olu yaravam'la ahiya olu baaa'nın ailelerine ne yaptımsa, ahav'n aile-

sine de aynsn yapacam. yizreel toprak- larnda izebel'in ölüsünü köpekler yiyecek ve onu gömen olmayacak." uak bunlar söyledik- ten sonra kapy açp kaçt. yehu komutan arkadaların yanna döndü. içlerinden biri, "her ey yolunda m? o delinin seninle ne ii vard?" diye sordu. yehu, "onu tanıyor- sunuz, neler saçmaladn bilirsiniz" diye karlk verdi. "hayr, bilmiyoruz, ne söyledi? an- lat bize!" dediler. yehu öyle yanıtladı: "bana rab öyle diyor dedi: 'seni israil kral olarak meshettim." bunun üzerine hepsi hemen çüppelerini çkarp merdivenin banda duran yehu'nun ayaklarına serdi. boru çalarak, "yehu kraldr!" diye bardlar. nimi olu yehoafat olu yehu yoram'a kar bir düzen kurdu. o sralarda yoram ile israil halk aram kral hazael'e kar ramot-gilat' savunuy- ordu. ancak kral yoram, aram kral hazael'le savarken aramılar onu yaralamt. yoram da yaraların iyilemesi için yizreel'e dön- mütü. yehu arkadalarna, "eer siz de ben- imle ayn görüyorsanız, hiç kimsenin kent- ten kaçmasna ve gidip durumu yizreel'e bildirmesine izin vermeyin" dedi. yehu sava arabasna binip yizreel'e gitti. çünkü yoram orada hasta yatıyordu. yahuda kral ahazya da yoram' görmek için oraya git- miti. yizreel'de kulede nöbet tutan gözcü, yehu'nun ordusuyla yaklatn görünce, "bir kalabalk görüyorum!" diye bard. yoram, "bir atl gönder, onu karlasn, bar için gelip gelmediini sorsun" dedi. atl yehu'yu karla- maya gitti ve ona, "kralmz, 'bar için mi geldin? diye soruyor" dedi. yehu, "bartan sana ne! sen beni izle" diye karlk verdi. gözcü durumu krala bildirdi: "ulak onlara vard, ama geri dönmedi." bu kez ikinci bir atl gönderildi. atl onlara varp, "kralmz, 'bar için mi geldin? diye soruyor" dedi. yehu, "bartan sana ne! sen beni izle" diye karlk verdi. gözcü durumu krala bildirdi: "ulak onlara vard, ama geri dönmedi. ko- mutanlar sava arabasn nimi olu yehu gibi delicesine sürüyor." kral yoram, "arabam hazrlayn!" diye buyruk verdi. arabas hazr- land. israil kral yoram ile yahuda kral ahazya arabalarına binip yehu'yu karlamaya gittiler. yizreelli navot'un topraklarında onunla karlatlar. yoram yehu'yu görünce, "bar için mi geldin?" diye sordu. yehu, "annen izebel'in yapt bunca putperestlik ve büyüclük sürüp giderken bartan söz edilir mi?" diye karlk verdi. yoram, "hainlik bu, ahazya!" diye bard ve arabasn dizgin- lerini çevirip kaçt. yehu var gücüyle yayın çekip yoram' sırtndan vurdu. ok yoram'n kalbini delip geçti. yoram arabasn içine ylp kald. yehu yardmcs bidkar'a, "onun cese- dini al, yizreelli navot'un toprana at" dedi, "anmsa, senle ben birlikte yoram'n babas ahav'n ardnan sava arabasyla giderken, rab ahav'a, 'dün navot'la oullarnn kann

gördüm. seni de bu topraklarda cezalandra- cam demiti. imdi rab'bin sözü uyarınca, yoram'n cesedini al, navot'un toprana at!" yahuda kral ahazya olanlar görünce beythaggan'a doru kaçmaya balad. yehu ardna taklp, "onu da öldürün!" diye bard. ahazya'y yivleam yakınlarında, gur yolunda, arabasn içinde vurdular. yaral olarak megiddo'ya kadar kaçp orada öldü. adamlar ahazya'n cesedini bir sava arabasna koyup yerualim'e götürdüler. onu davut kent'inde ataların yanna, kendi mezarna gömdüler. ahazya ahav olu yoram'n kralınn on bir- inci ylna yahuda kral olmutu. sonra yehu yizreel'e gitti. izebel bunu duyunca, göz- lerine sürme çekti, saçları tarayp pencere- den dary gözlemeye balad. yehu kentin kapsndan içeri girince, izebel, "ey efendisini öldüren zimir, bar için mi geldin?" diye seslendi. yehu pencereye doru bakp, "kim benden yana?" diye bard. iki üç görevli yukardan ona bakt. yehu, "atn onu aa!" dedi. görevliler izebel'i aaya attlar. kan surlarn ve bedenini çineyen atların üzerine şrad. yehu içeri girip yedi, içti. sonra, "o lanet olas kadn alp gömün, ne de olsa bir kral kzdr" dedi. ama izebel'i gömmeye giden adamlar bandan, ayaklarından, ellerinden baka bir ey bulamadılar. geri dönüp durumu yehu'ya bildirdiler. yehu onlara öyle dedi: "kulu tibeli ilyas aracıyla konuan rab'bin sözü yerine geldi. rab, 'yizreel topraklarında izebel'in ölüsünü köpekler yiyecek demiti. 'izebel'in le yizreel topraklarına gübre ola- cak ve kimse, bu izebel'dir, diyemeyecek."

10

ahav'n samiriye'de yetmi olu vard. yehu mektuplar yazp samiriye'ye gönderdi. yizreel'in yöneticilerine, ileri gelenlere ve ahav'n çocukların koruyanlara yazd mek- tuplarda yehu öyle diyordu: "efendinizin oullar sizinle birliktedir. sava arabalarınız, atlarınız, silahlarınız var. surlu bir kentte yayorsunuz. bu mektup size ular ulamaz, efendinizin oullarından en iyi ve en uygun olan seçip babasn tahtna oturtun. ve efendinizin ailesini korumak için sava." ama onlar dehete düüler. "iki kral yehu'yla baa çkamad, biz nasl çkarz?" dediler. saray sorumlusu, kent valisi, ileri gelenler ve ahav'n çocukların koruyanlar yehu'ya u haberi gönderdi: "biz senin kullarınız, söyleyecein her eyi yapmaya hazır. kimseyi kral yapmaya niyetimiz yok. kendin için en iyi olan neyse onu yap." yehu onlara ikinci bir mektup yazdı: "eer siz benden yana ve bana balysanz, efendinizin oulların ban kesip yarın bu saatlarda yizreel'e, bana getirin." kral ahav'n yetmi olu, onlar yetirtmekle görevli kent ileri gelenlerinin korumas altındayd. yehu'nun mektubu

kent ileri gelenlerine ulanca, ahav'n yetmi olunu öldürüp balarn küfelere koydular ve yizreel'e, yehu'ya gönderdiler. ulak gelip yehu'ya, "kral oullarnn balarn getirdiler" diye haber verdi. yehu, "onlar iki yn halinde kent kapsnn giriine brakn, sabaha kadar orada kalsnlar" dedi. ertesi sabah yehu halkn önüne çkp öyle dedi: "efendime düzen kurup onu öldüren benim, sizin suçunuz yok. ama bunlar kim öldürdü? bu olay gösteriyor ki, rab'bin ahav'n ailesine ilikin söyledii hiçbir söz boa çıkmayacaktır. rab, kulu ilyas aracıyla verdii sözü yerine getirdi." sonra yizreel'de ahav'n öteki akrabalarının hepsini, bütün yüksek görevlilerini, yakın arkadaşlarını ve kâhinlerini* öldürdü. sa kalan olmad. yehu yizreel'den ayrılıp samiriye'ye doru yola çıktı. yolda çobanların beyteket adn verdii yerde, yahuda kral ahazy'a'nın akrabalarıyla karlat. onlara, "siz kimsiniz?" diye sordu. "biz ahazy'a'nın akrabalarıyız" diye karlık verdiler, "kraln ve ana kraliçe izebel'in çocuklarına saygılarımız sunmaya gidiyoruz." yehu adamlarına, "bunlar diri yakalayın!" diye buyruk verdi. onlar diri yakalayp beyteket kuyusu yaknnda kılçtan geçirdiler. öldürülenler krk iki kiiydi. sa kalan olmad. ahav'n öteki akrabalarının öldürülmesi yehu oradan ayrıldı. yolda kendisine doru gelen rekav olu yehonadav'la karlat. ona selam vererek, "ben sana kar iyi duygular besliyorum, sen de ayn duygulara sahip misin?" diye sordu. yehonadav, "evet" diye yanıtladı. yehu, "öyleyse elini ver" dedi. yehonadav elini uzattı. yehu onu arabasına alarak, "benimle gel ve rab için nasıl çaba harcadım gör" dedi. sonra onu arabasıyla samiriye'ye götürdü. samiriye'ye varınca yehu rab'bin ilyas aracıyla söyledii söz uyarınca, ahav'n orada kalan akrabalarının hepsini öldürdü. yehu, bütün halk top oynayarak, "ahav baal'a* az kulluk etti, ben daha çok edeceğim" dedi, "baal'n bütün peygamberlerini, kâhinlerini, ona tapan herkesi çarın. hiçbir gelmemelik etmesin. çünkü baal'a büyük bir kurban sunacağım. kim gelmezse öldürülecek." gerçekte yehu baal'a tapanlar yok etmek için bir düzen kurmaktaydı. yehu, "baal'n onuruna bir toplantı yapılacak" dedi. duyuru yapıldı. yehu bütün israil'e haber saldı. baal'a tapanların hepsi geldi, gelmeyen kalmadı. baal'n tapna hıcahncı doldu. yehu, kutsal giysiler görevlisine, "baal'a tapanların hepsine giysi çıkar" diye buyruk verdi. görevli herkese giysi getirdi. o zaman yehu rekav olu yehonadav'la birlikte baal'n tapnana girdi. içerdekilere, "çevrenize iyi bakın" dedi, "aranızda rab'be tapanlardan kimse olmasın, sadece baal'a tapanlar olsun." ardından yehu'yla yehonadav kurban ve yakmalk sunu* sunmak üzere içeri girdiler. yehu tapanın çevresine seksen kii yerletirmiş ve onlara u buyruu

vermişti: "elinize teslim ettiim bu adamlardan biri kaçarsa, bunu canınızla ödersiniz!" yakmalk sununun sunulması biter bitmez, yehu muhafızlarla komutanlara, "içeriye girin, hepsini öldürün, hiçbirini kaçırmayın!" diye buyruk verdi. muhafızlarla komutanlar hepsini kılçtan geçirip ölümlerini dar attılar. sonra baal'n tapnann iç bölümüne girdiler. baal'n tapnandaki dikili talar çarpıktılar. baal'n dikili tan ve tapnan ortadan kaldırdılar. halk orayı helaya çevirdi. oras bugüne kadar da öyle kaldı. böylece yehu israil'de baal'a tapmaya son verdi. ne var ki, nevat olu yarovam'n israil'i sürükledi günahlardan -beytel ve dan'daki altın bualara tapmaktan- vazgeçmedi. rab yehu'ya, "gözümde doru olan yapıp baarl oldun" dedi, "ahav'n ailesine istediim her eyi yaptın. bunun için senin soyun dört kuak israil tahtında oturacak." gelelelim yehu israil'in tanrı rab'bin yasasını yürekten izlemeyi, önemsemeyi. yarovam'n israil'i sürükledi günahlardan ayrılmadı. rab o günlerde israil toprakların küçültmeye baladı. aram kral hazael eria irma'nın dousunda gadllar, rubenliler ve manaeliler'in yaad bütün gilat bölgesini, arnon vadisi'ndeki aroer'den gilat ve baan'a kadar bütün israil topraklarını ele geçirdi. (yehu'nun kral dönemindeki öteki olaylar, bütün yaptıklar ve baarl israil krallarının tarihinde yazıldı. yehu ölüp atalarına kavuunca, samiriye'de gömüldü. yerine olu yehoahaz kral oldu. yehu samiriye'de yirmi sekiz yıl israil kralı yaptı.

11

ahazy'a'nın annesi atalya, olunun öldürüldüğünü duyunca, kral soyunun bütün bireylerini yok etmeye çalt. ne var ki, kral yehoram'n kz, ahazy'a'nın üvey kızı yehoava, ahazy'a olu yoa' kraln öldürülmek istenen öteki oulların arasından alıp kaçtı ve dadasıyla birlikte yatak odasına gizledi. çocuğu atalya'dan gizleyerek kurtarmış oldu. atalya ülkeyi yönetirken, çocuk altı yıl boyunca rab'bin tapna'nda dadasıyla birlikte gizlendi. yedinci yıl yehoyada haber gönderip karyaların ve muhafızların yüzbalarn çarttı. onlar rab'bin tapna'nda oynayarak onlarla bir antlama yaptı. hepsine rab'bin tapna'nda ant içirdikten sonra kraln olu yoa' kendilerine gösterdi. onlara u buyruklar verdi: "abat günü* göreve gidenlerin üçte biri kralı sarayın koruyacak, üçte biri sur kapa'nda, üçte biri de muhafızların arkasındaki kapda bulunacak. sırayla tapnak nöbeti tutacaksınız. abat günü görevleri biten öbür iki bölükteki askerlerin tümü rab'bin tapna'nın çevresinde durup kralı koruyacak. herkes yalnız kılç kralın çevresini sarsın, yaklaan olursa öldürün.

kral nereye giderse, ona elik edin." yüzbal-
ar kâhin yehoyada'nın buyruklarını tam tamna
uyguladılar. abât günü göreve gidenlerle
görevi biten adamların alp yehoyada'nın
yanına gittiler. kâhin rab'bin tapna'ndaki
kral davut'tan kalan mızraklarla kalkanlar
yüzbalara datt. kral korumak için sunan
ve tapnan çevresine tapnan güneyinden
kuzeyine kadar silahlı muhafızlar yerletir-
ildi. yehoyada kralın olu yoa' dar çarp
bana taş koydu. tanr'ın yasan' da ona
verip krallın ilan ettiler. onu meshedip*
alklayarak, "yaasn kral!" diye bardlar.
atalya muhafızlarla halkın çkard gürültüyü
duyunca, rab'bin tapna'nda toplananların
yanına gitti. bakt, kral gelenee uygun olarak
sütunun yanında duruyor; yüzbal, borazan
çalanların çevresine toplanmış. ülke halk sevinç
içindeydi, borazanlar çalıyordu. atalya
giysilerini yırtarak, "hainlik! hainlik!" diye
bard. kâhin yehoyada yüzbalara, "o kadn
aradan çkarn. ardından kim giderse kılçtan
geçirin" diye buyruk verdi. çünkü kadnın
rab'bin tapna'nda öldürülmesini istemiy-
ordu. atalya yakalandı ve sarayın at kaps'na
götürülüp öldürüldü. yehoyada rab'bin halk
olmaları için rab ile kral ve halk arasında bir
antlama yaptı. ayrıca halkla kral arasında da
bir antlama yaptı. ülke halk gidip baal'n*
tapnan ykt. sunakların, putların parçalandı;
baal'n kâhini mattan' da sunakların önünde
öldürdüler. kâhin yehoyada rab'bin tap-
na'na nöbetçiler yerletirdi. sonra yüzbal, ar-
kayallar*, muhafızlar ve halk yanına ald.
kral rab'bin tapna'ndan getirdiler. muhaf-
ızlar kaps'ndan geçerek sarayna götürdüler,
kral tahtına oturttular. ülke halk sevinç
içindeydi, ancak kent suskundu. çünkü
atalya sarayda kılçla öldürülmüştü. (

12

israil kral yehu'nun krallının yedinci yılında
yoa yahuda kral oldu. yedi yanda kral
oldu ve yerualim'de krk yıl krallık yaptı. an-
nesi beer-eval sıvıya'd. yoa kâhin yehoy-
ada yaad sürece rab'bin gözünde doru olan
yapt. çünkü kâhin yehoyada ona yol gös-
teriyordu. ancak allagelen tapnma yerleri
henüz kaldırılmamış ve halk oralarda hâlâ kur-
ban kesip buhar yakıyordu. yoa kâhinlere
öyle dedi: "rab'bin tapna için yapılan balar:
nüfus sayımından elde edilen geliri, kii bana
düen vergiyi ve halkın gönüllü olarak rab'bin
tapna'na sundu paralar toplayın. her kâhin
bunlar hazine görevlilerinden alsın. tap-
nan neresinde ykk bir yer varsa, onarlsn."
yoa'n krallının yirmi üçüncü yılında kâhinler
tapna hâlâ onarmamışlardı. bunun üzerine
kral yoa, kâhin yehoyada ile öbür kâhin-
leri çarp, "neden rab'bin tapna'nı onarmıyo-
sunuz?" diye sordu, "hazine görevlilerinden
artık para almayn. aldınız paralar da rab'bin

tapna'nın onarmına devredin." böylece kâhin-
ler halktan para toplamamayı ve tapnan
onarmalarına karmamayı kabul ettiler. kâhin
yehoyada bir sandık aldı. kapana bir delik
açıp sunan yanına, rab'bin tapna'na giren-
lerin sana yerletirdi. kapda görevli kâhin-
ler rab'bin tapna'na getirilen bütün par-
alar sanda atıyorlardı. sandıkta çok para
biriktiğini görünce kralın yazmasıyla kâhin
rab'bin tapna'na getirilen paralar sayp to-
balara koyarlardı. sayılan paralar rab'bin tap-
na'ndaki ilerin bantda bulunan adamlara ver-
ilirdi. onlar da paralar rab'bin tapna'nda
çalan marangozlara, yapıclara, duvarclara,
taçlara öder, tapna onarmak için kereste
ve yontma ta alımında kullanır ve onarm
için gereken öbür malzemelere harcarlardı.
rab'bin tapna'nda toplanan paralar, tap-
nak için gümüş tas, fitil maalar, çanak, bo-
razan, altın ya da gümüş eya yapımında kul-
lanılmad. bu para yalnız içilere ödendi ve
tapnan onarmına harcanmad. tapnakta çalan-
lara para ödemekle görevli kişiler öyle dürüst
insanlardı ki, onlara hesap bile sorulmazdı.
suç ve günah sunusu* olarak verilen par-
alara rab'bin tapna'na getirilmezdi; bunlar
kâhinlere aitti. o sırada aram kral hazael,
gat kenti'ne saldırıp kenti ele geçirdi. sonra
yerualim'e saldırmaya karar verdi. yahuda
kral yoa, atalar olan öbür yahuda kralların-
dan yehoafat'n, yehoram'n, ahazyay'n ve
kendisinin rab'be adam olduğu bütün kut-
sal armaanlar, rab'bin tapna'nda ve sarayın
hazinelerinde bulunan bütün altınlar aram
kral hazael'e gönderdi. bunun üzerine hazael
yerualim'e saldırmaktan vazgeçti. yoa'n krallı
dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptık-
lar yahuda krallarının tarihinde yazıldı. kral
yoa'n görevlileri düzen kurup onu silla'ya
inen yolda, beyt millo'da öldürdüler. yoa'
öldürenler, görevlilerinden imat olu yozak-
ar'la omer olu yehozavat't. yoa davut
kenti'nde atalarının yanına gömüldü. yerine
olu amatsya kral oldu.

13

yahuda kral ahazyay olu yoa'n krallının yirmi
üçüncü yılında yehu olu yehoahaz samiriye'de
israil kral oldu ve on yedi yıl krallık yaptı.
yehoahaz rab'bin gözünde kötü olan yaptı
ve nevat olu yaravam'n israil'i sürüklediği
günahlara katıldı. bu günahlardan ayrıl-
mad. ite bu yüzden rab'bin israil'e kar-
şık öfkesi alevlendi ve rab onları uzun süre aram
kral hazael'le olu ben-hadat'n egemenlii al-
tına soktu. bunun üzerine yehoahaz rab'be
yakardı. rab onun yakarını kabul etti. çünkü
israil'in çektiği skıntı, aram kral'ının onlara
neler yaptığını görüyordu. rab israil'e bir
kurtarc gönderdi. böylece halk aramlar'n
egemenliğinden kurtuldu ve önceki gibi ev-
lerinde yaamaya baladı. ne var ki yaravam

alesinin israil'i sürüklediî günahlar izlediler, bu günahlardan ayrılmadlar. aera* putu da samiriye'de dikili kald. yehoahaz'ın elli atl, on sava arabas, on bin de yaya asker dnda gücü kalmam. çünkü aram kral ötekileri harman tozu gibi ezip yok etmiti. yehoahaz'ın krall dönemindeki öteki olaylar, bütün yaptklar ve baarlar israil krallarının tarihinde yazldr. yehoahaz ölüp atalarına kavuunca, samiriye'de gömüldü ve yerine olu yehoa kral oldu. yahuda kral yoa'n krallının otuz yedinci yılında yehoahaz olu yehoa samiriye'de israil kral oldu ve on altı yıl krallık yaptı. rab'bin gözünde kötü olan yapt ve nevat olu yarovam'ın israil'i sürüklediî günahlardan ayrılmad; onun yolunu izledi. yehoa'n krall dönemindeki öteki olaylar, bütün yaptklar, baahar kral amatsya ile savarken gösterdiî baarlar israil krallarının tarihinde yazldr. yehoa ölüp atalarına kavuunca, samiriye'de israil krallarının yanna gömüldü ve tahtna yarovam geçti. elia ölümcül bir hastala yakaland. israil kral yehoa gidip onu ziyaret etti, "baba, baba, israil'in arabas ve atları!" diyerek alad. elia ona, "bir yayla birkaç ok al!" dedi. kral yayla oklar ald. elia, "yay hazırla" dedi. kral yay hazırlayınca, elia ellerini kralın elleri üzerine koydu. "douya bakan pencereyi aç" dedi. kral pencereyi açtı. elia, "oku at!" dedi. kral oku atınca, elia, "bu ok aramlar'a kar sızı zafere ulaştırcağ rab'bin kurtar okudur" dedi, "afek'te onlar kesin bozguna uratacağsınız." sonra, "böhür oklar al!" dedi. israil kral oklar alınca, elia, "onlar yere vur" dedi. kral oklar üç kez yere vurdu ve durdu. buna öfkelenen tanrı adam elia, "be altı kez vurmalydın, o zaman aramlar'a kar kesin bir zafer kazanırdın" dedi, "ama imdi aramlar' ancak üç kez bozguna uratacağsınız." elia öldü ve gömüldü. her ilkbaharda moav akıncılar israil topraklarına girerlerdi. bir keresinde israilililer, ölü gömerken akıncıların geldiğini görünce, ölüyü elia'nın mezarına atıp kaçtılar. ölü elia'nın kemiklerine dokununca dirilip ayağa kalktı. aram kral hazael yehoahaz'ın kralı boyunca israilililer'e baskı yaptı. ama rab, ibrahim, ishak ve yakup'la yapt antlamadan ötürü, israilililer'e iyilik etti. onlara acıyıp yardım etti. yok olmalarına izin vermedi. onlar imdiye kadar huzurundan atmad. aram kral hazael ölünce yerine olu ben-hadat kral oldu. bunun üzerine israil kral yehoa, babas yehoahaz'ın krall döneminde hazael olu ben-hadat'ın savata ele geçirmi olduğu kentleri geri aldı. onu üç kez bozguna uratıp israil kentlerine yeniden sahip oldu.

14

israil kral yehoahaz olu yehoa'n krallının ikinci yılında yoa olu amatsya yahuda kralı oldu. amatsya yirmi be yanda kralı oldu

ve yerusalim'de yirmi dokuz yıl krallık yaptı. annesi yerusalimli yehoaddan'd. amatsya rab'bin gözünde doru olan yaptıysa da atas davut gibi değildi. her konuda babas yoa' örnek aldı. ancak allagelen tapınma yerleri henüz kaldırılmamış ve halk oralarda hâlâ kurban kesip buhur yakıyordu. amatsya krallığın güçlendirdikten sonra, babasını öldüren görevlileri ortadan kaldırdı. ancak musa'nın kitabındaki yasaya uyarak katillerin çocuklarını öldürmedi. çünkü rab, "ne babalar çocuklarının yerine öldürülecek, ne de çocuklar babalarının yerine. herkes kendi günah için öldürülecek" diye buyurmuştu. amatsya tuz vadisi'nde on bin edomlu asker öldürdü. savaarak sela'y ele geçirdi ve oraya yerleşti. oras hâlâ aynı adla anılmaktadır. bundan sonra amatsya, yehoa olu yehoahaz olu israil kralı yehoa'a, "gel, yüze görülelim" diye haber gönderdi. israil kralı yehoa da karlı olarak yahuda kralı amatsya'ya u haberi gönderdi: "lûbnan'da dikenli bir çal, sedir ağacı, kızılcık olma ve olarak ver diye haber yollar. o sırada oradan geçen yabancı bir hayvan baskı yapıyor. edomlular bozguna urattı diye böbürleniyor. bu zafer sana yeter. otur evinde! niçin bela aryorsun? kendi ban da, yahuda halkının ban da derde sokacağsınız." ne var ki, amatsya dinlemek istemedi. derken israil kralı yehoa yahuda kralı amatsya'nın üzerine yürüdü. iki ordu yahuda'nın beyteme kenti'nde karşılaştı. israilililer'in önünde bozguna urayan yahudalılar evlerine kaçtılar. israil kralı yehoa, ahazya olu yoa olu yahuda kralı amatsya'yı beyteme'te yakaladı. sonra yerusalim'e girip efraim kaptanından köpe kaptanına kadar yerusalim surlarının dört yüz aralık bölümünü yaktı. rab'bin tapınağında ve sarayın hazinelerinde bulduğunu altın, gümüşü ve bütün eşyaları aldı. ayrıca bazı adamları da rehine olarak yanna alıp samiriye'ye döndü. yehoa'n krall dönemindeki öteki olaylar, yaptıklar ve yahuda kralı amatsya ile savarken gösterdiî baarlar israil krallarının tarihinde yazldr. yehoa ölüp atalarına kavuunca, samiriye'de israil krallarının yanna gömüldü. yerine olu yarovam kralı oldu. yahuda kralı yoa olu amatsya, israil kralı yehoahaz olu yehoa'n ölümünden sonra on be yıl daha yaadı. amatsya'nın krall dönemindeki öteki olaylar yahuda krallarının tarihinde yazldr. yerusalim'de amatsya'ya bir düzen kurulmuştu. amatsya lakı'yla kaçtı. ardından adam göndererek onu öldürttüler. ölüsü at sırasında yerusalim'e getirildi. davut kenti'nde atalarının yanna gömüldü. yahuda halkı amatsya'nın yerine on altı yandaki olu azarya'yı kral yaptı. babas amatsya ölüp atalarına kavutuktan sonra azarya eyalet kenti'ni onarıp yahuda topraklarına kattı. yahuda kralı yoa olu amatsya'nın krallının beinci yılında yehoa olu yarovam samiriye'de

israil kral oldu ve krk bir yl krallk yapt. yarovam rab'bin gözünde kötü olan yapt ve nevat olu yarovam'n israil'i sürüklediü günahlardan ayrılmad. israil'in tanrs rab'bin, kulu gat-heferli amittay olu yunus peygamber araclyla söyledii söz uyarınca, yarovam levo-hamat'tan arava gölü'ne kadar israil toprakların yeniden ele geçirdi. rab israil'in çekti skntı görmüü. genç yal herkes ac içinde kvranyordu. israil'e yardım edecek kimse yoktu. rab israil'in adn yeryüzünden silmek istemiyordu. onun için, yehoa olu yarovam araclyla onlar kurtard. yarovam'n krall dönemindeki öteki olaylar, bütün yaptkları, askeri baarlara, eskiden yaudi'ye ait olan am ve hama kentlerini yeniden israil topraklarına kat israil krallarının tarihinde yazldr. yarovam ölüp atalar olan israil krallarına kavutu. yerine olu zekeriya kral oldu.

15

israil kral yarovam'n krallnn yirmi yedinci yılında amatsya olu azarya yahuda kral oldu. azarya on alt yanda kral oldu ve yerualim'de elli iki yl krallk yaptı. annesi yerualimli yekolya'y'd. babas amatsya gibi, azarya da rab'bin gözünde doru olan yaptı. ancak allagelen tapınma yerleri henüz kaldırılmamış ve halk oralarda hâlâ kurban kesip buhur yakıyordu. rab kral azarya'y cezalandırd. kral ölünceye kadar deri hastalından kurtulamad. bu yüzden ayrı bir evde yaadı. saray ve ülke halkın olu yotam yönetti. azarya'nın krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptkları yahuda krallarının tarihinde yazldr. azarya ölüp atalarına kavuunca, davut kenti'nde atalarının yanna gömüldü. yerine olu yotam kral oldu. yahuda kral azarya'nın krallnn otuz sekizinci yılında yarovam olu zekeriya samiriye'de israil kral oldu ve alt ay krallk yaptı. atalar gibi, rab'bin gözünde kötü olan yaptı ve nevat olu yarovam'n israil'i sürüklediü günahlardan ayrılmad. yave olu allum zekeriya'ya bir düzen kurdu; halkın önünde saldırdı onu öldürdü, yerine kendisi kral oldu. zekeriya'nın krall dönemindeki öteki olaylar israil krallarının tarihinde yazldr. böylece rab'bin yehu'ya, "senin soyun dört kuak israil tahtında oturacak" diye verdi söz yerine gelmi oldu. allum'un israil kralı yahuda kral azarya'nın krallnn otuz dokuzuncu yılında yave olu allum israil kral oldu ve samiriye'de bir ay krallk yaptı. gadi olu menahem tirsadan samiriye'ye gelip yave olu allum'a saldırd. onu öldürüp yerine kendisi kral oldu. allum'un krall dönemindeki öteki olaylar ve kurdu düzen israil krallarının tarihinde yazldr. o sırada menahem, tirsadan kenti'nden balayarak, tıfsah kenti'ne ve çevresinde yaayan herkese saldırd. çünkü kentin kapsın kendisine açmamışlard.

herkesi öldürüp gebe kadınların karnlarını bile yard. yahuda kral azarya'nın krallnn otuz dokuzuncu yılında gadi olu menahem israil kral oldu ve samiriye'de on yıl krallk yaptı. rab'bin gözünde kötü olan yaptı ve yaam boyunca nevat olu yarovam'n israil'i sürüklediü günahlardan ayrılmad. asur kral tiglat-pileser israil'e saldırd. menahem, tiglat-pileser'in desteini salayp kralln güçlendirmek için, ona bin talant gümü verdi. israil'deki bütün zenginleri adam ba elli ekel gümü ödemekle yükümlü olarak asur kral'na verilen gümüü karlad. böylece asur kral israil topraklarından çekilp ülkesine döndü. menahem'in krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptkları israil krallarının tarihinde yazldr. menahem ölüp atalarına kavuunca, yerine olu pekahya kral oldu. yahuda kral azarya'nın krallnn elliinci yılında menahem olu pekahya samiriye'de israil kral oldu ve iki yıl krallk yaptı. pekahya rab'bin gözünde kötü olan yaptı ve nevat olu yarovam'n israil'i sürüklediü günahlardan ayrılmad. komutanlarından biri olan remalya'nın olu pekah kendisine düzen kurdu. argov ve arye'nin ibirliliye yanna gilatı elli adam alarak pekahya'y samiriye'deki sarayın kalesinde öldürdü, yerine kendisi kral oldu. pekahya'nın krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptkları israil krallarının tarihinde yazldr. yahuda kral azarya'nın krallnn elli ikinci yılında remalya olu pekah samiriye'de israil kral oldu ve yirmi yıl krallk yaptı. rab'bin gözünde kötü olan yaptı ve nevat olu yarovam'n israil'i sürüklediü günahlardan ayrılmad. israil kral pekah'n krall sırasında, asur kral tiglat-pileser israil'in iyon, avelbeytmaaka, yanoah, kede, hasor kentleriyle gilat, celile ve naftali bölgelerini ele geçirerek halk asur'a sürdü. yahuda kral azarya olu yotam'n krallnn yirminci yılında ela olu hoea, remalya olu pekah'a düzen kurdu ve onu öldürüp yerine kendisi kral oldu. pekah'n krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptkları israil krallarının tarihinde yazldr. israil kral remalya olu pekah'n krallnn ikinci yılında azarya olu yotam yahuda kral oldu. yotam yirmi be yanda kral oldu ve yerualim'de on alt yıl krallk yaptı. annesi sadok'un kız yerua'y'd. babas azarya gibi, yotam da rab'bin gözünde doru olan yaptı. ancak allagelen tapınma yerleri henüz kaldırılmamış ve halk oralarda hâlâ kurban kesip buhur yakıyordu. yotam rab'bin tapına'nın yukarı kapsın onardı. yotam'n krall dönemindeki öteki olaylar ve yaptkları yahuda krallarının tarihinde yazldr. rab ite o günlerde aram kral resin'le israil kral remalya olu pekah' yahuda üzerine göndermeye baladı. yotam ölüp atalarına kavuunca, atas davut'un kenti'nde atalarının yanna gömüldü. yerine olu ahaz kral oldu.

israil kral remalya olu pekah'n krallnn on yedinci ylna yotam olu ahaz yahuda kral oldu. ahaz yirmi yanda kral oldu ve yerualim'de on alt yl krallk yapt. tanrs rab'bin gözünde doru olan yapan atas davut gibi davranmad. israil kralların yolunu izledi; hatta rab'bin israil halknn önünden kovmu oldu ulusların irenç törelerine uyarak olunu atete kurban etti. puta taplan yerlerde, tepelerde, bol yapraklı her aacn altında kurban kesip buhur yakt. aram kral resin'le israil kral remalya olu pekah yerualim'e yürüdüler. kenti kuattırsa da ahaz' yenemediler. o sırada aram kral resin eylat' geri alp yahudallar' oradan sürdü. edomlular eylat'a yerletti. bugün de orada yiyorlar. ahaz, asur kral tiglat-pileser'e: "senin kulun kölenim; gel, bana saldran aram ve israil kralların elinden beni kurtar" diye ulaklar gönderdi. rab'bin tapna'nda ve sarayn hazinelerinde bulunan altın ve gümüşü armaan olarak asur kral'na gönderdi. asur kral ahaz'n isteini olumlu karlad, saldrp am' ele geçirdi. kent halkn kır'e sürüp resin'i öldürdü. kral ahaz, asur kral tiglat-pileser'i karlamak için am'a gittiğinde, oradaki suna gördü. aynsn yapırmak için sunan bütün ayrıntıların gösteren bir plan ve maketi kâhin uriya'ya gönderdi. kâhin uriya, kral ahaz am'dan dönünceye kadar, onun göndermi olduğu maketin tpsks bir sunak yaptı. kral am'dan dönünce suna gördü, yaklap üzerinde sunular sundu. yakmalk sunular* ve tahl sunular* sundu, dökmelek sunuyu boalttı, esenlik sunusunun* kann sunan üzerine döktü. rab'bin huzurundaki tunç* suna tapnan önünden, yeni sunakla tapnan arasındaki yerinden getirip yeni sunan kuzeyine yerletirdi. kral ahaz kâhin uriya'ya u buyruklar verdi: "sabahn yakmalk sunusuyla akamn tahl sunusunu, kraln yakmalk ve tahl sunusunu, ayrıca ülke halknn yakmalk, tahl ve dökmelek sunularn bu büyük sunan üzerinde sun; yakmalk sunularn ve kurbanların kann onun üzerine dök. ama tunç suna gelecei bilmek için kendim kullanacam." kâhin uriya kral ahaz'n bütün buyrukların yerine getirdi. kral ahaz tapnaktaki kazanların üzerine oturdu ayaklarını yan aynakların söküp kazanlar kaldırdı. havuzu tunç boaların üzerinden indirip ta bir döme üzerine yerletirdi. asur kral'n honut etmek için rab'bin tapna'na konan kral kürsüsünün setini kaldırdı kraln tapnaa girmek için kulland özel kapy kapattı. ahaz'n krall dönemindeki öteki olaylar ve yaptıklar yahuda kralların tarihinde yazıldı. ahaz ölüp atalarına kavuunca, davut kentinde ataların yanna gömüldü. yerine olu hizkiya kral oldu.

yahuda kral ahaz'n krallnn on ikinci ylna ela olu hoea samiriye'de israil kral oldu ve dokuz yıl krallk yaptı. rab'bin gözünde kötü olan yaptı, ama kendisinden önceki israil krallar kadar kötü deildi. asur kral almaneser hoea'ya sava açtı. hoea teslim olup haraç ödemeye baladı. ancak asur kral hoea'nın hainlik yaptırdı öğrendi. çünkü hoea msr fıravunu so'nun desteini salamak için ona ulaklar göndermi, üstelik her yıl ödemesi gereken haraçlar da asur kral'na ödememiti. bunun üzerine asur kral onu yakalayp cezaevine kapadı. asur kral israil topraklarını saldrdı. samiriye'yi kuattı. kuatma üç yıl sürdü. hoea'nın krallnn dokuzuncu ylna asur kral samiriye'yi ele geçirdi. israil halkn asur'a sürdü. onlar halah'a, habur ırma kıysındaki gozan'a ve med kentlerine yerletirdi. bütün bunlar kendilerini msr fıravunu'nun boyunduruundan kurtarp msr'dan çkaran tanrılar rab'be kar günah iledikleri için israiliiler'in bana geldi. çünkü baka ilahlara tapmılar, rab'bin israil halknn önünden kovmu oldu ulusların törelerine ve israil kralların koydu kurallara göre yaamdlar. tanrılar rab'bin onaylamad bu ileri gıllık içinde yapımlar, gözcü kulelerinden surlu kentlere kadar her yerde tapnma yerleri kumuldı. her yüksek tepenin üzerine, bol yapraklı her aacn altına dikili talar, aera* putlar diktiler. rab'bin onların önünden kovmu oldu ulusların yaptı gibi, bütün tapnma yerlerinde buhur yaktılar. yaptıkları kötülüklerle rab'bi öfkeliendirdiler. rab'bin, "bunu yapmayacaksınız" demi olmasna karn putlara tapılar. rab israil ve yahuda halkn bütün peygamberler ve biliciler* aracıyla uyardı, onlara, "bu kötü yollarımdan dönün" demiti, "atalarınza buyurdum ve kullarm peygamberler aracıyla size gönderdim kutsal yasa'nın tümüne uyarak buyruklarım, kurallarım yerine getirin." ama dinlemediler, tanrılar rab'be güvenmeyen atalar gibi inat ettiler. tanr'nın kuralların, uyarların ve atalarıyla yaptı anlamay hiçe sayarak deer-siz putları ardına gıttılar, böylece kendi deerlerini de yitirdiler. çevrelerindeki uluslar gibi yaamamalar için rab kendilerine buyruk verdi halde, ulusların törelerine göre yaadılar. tanrılar rab'bin bütün buyrukların terk ettiler. tapnmak için kendilerine iki dökme buza ve aera* putu yaptılar. gök cisimlerine tapılar. baal'a* kulluk ettiler. oulların, kızların atete kurban ettiler. falçık, büyüçülük yaptılar. rab'bin gözünde kötü olan yaptılar, kendilerini kötülüie adayarak o'nu öfkeliendirdiler. rab israiliiler'e çok kzd, yahuda oyma dnda hepsini huzurundan kovdu. yahudallar bile tanrılar rab'bin buyruklarına uymadılar. is-

railliler'in benimsedii törelere göre yaadlar. bundan dolay rab israil soyundan olan herkesi reddetti. çapulcularn eline teslim ederek onlar cezalandrd. hepsini huzurundan kovdu. rab israil'i davut soyunun elinden aldıktan sonra, israilliler nevat olu yarovam' kral yaptlar. yarovam israilliler'i rab'bin yolundan saptrarak büyük günaha sürükledi. israilliler yarovam'n iledii bütün günahlara katldlar ve bunlardan ayrılmadlar. sonunda rab kullar peygamberler aracıyla uyarm oldu gibi, onlar huzurundan kovdu. israilliler kendi topraklarından asur'a sürüldüler. bugün de orada yiyorlar. asur kral israilliler'in yerine babil, kuta, avva, hama ve sefarvayim'den insanlar getirtip samiriye kentlerine yerletirdi. bunlar samiriye'yi mülk edinip oradaki kentlerde yaamaya baladlar. oralar ilk yerletiklerinde rab'be tapmadlar. bu yüzden rab aslanlar göndererek bazlarn öldürttü. asur kral'na, "sürdüün ve samiriye kentlerine yerletirdiün uluslar samiriye ilahnn yasasn bilmiyorlar. o da üzerlerine aslanlar gönderiyor" diye haber salnd. "bu yüzden aslanlara yem oluyorum. çünkü ülke ilahnn yasasndan haberleri yok." bunun üzerine asur kral u buyruu verdi: "samiriye'den sürülen kâhinlerden birini geri gönderin, gidip orada yaasn ve ülke ilahnn yasasn onlara öretsın." samiriye'den sürülen kâhinlerden biri gelip beytel'e yerleti ve rab'be nasl tapnacakları onlara öretmeye balad. gelelim samiriye kentlerine yerleen her ulus kendi ilahlarn yaptı. samiriyeliler'in yapm oldu tapnma yerlerindeki yapılara bu ilahlar koydular. babil halk sukkot-benot, kuta halk nergal, hama halk aima, avva halk ise nivhaz ve tartak adındaki ilahlarn yaptlar. sefarvayim halk ise oullarn ilahlar adnamemek ve anamlemek'e yakarak kurban ettiler. bir yandan rab'be tapıyor, öte yandan tapnma yerlerindeki yapılarda görev yapmak üzere aralarından rasgele kâhinler seçiyorlard. böylece hem rab'be tapıyorlar, hem de aralarından geldikleri ulusların törelere göre kendi ilahlarna kulluk ediyorlard. bugün de eski törelere göre yiyorlar. ne rab'be tapıyorlar, ne de rab'bin israil adn verdii yakup'un oulları için koymu oldu kurallara, ilkelere, yasalara, buyruklara uyuyorlar. rab yakupoullarıyla antlama yapm ve onlara öyle buyurmutu: "baka ilahlara tapmayacak, önderine elmeyecek, onlara kulluk etmeyecek, kurban kesmeyeceksiniz. yalnızca ulu gücüyle her yere erien eliyle sizleri msr'dan çkaran rab'be tapnacaksnz. o'nun önünde elip o'na kurban keseceksiniz. sizler için yazm oldu kurallar, ilkeleri, yasalar, buyruklar her zaman yerine getirmeye özen gösterecek ve baka ilahlara tapmayacaksnz. sizinle yaptıml antlamay unutmayacak ve baka ilahlara tapmayacaksnz.

18

israil kral ela olu hoea'nın krallnn üçüncü yılında ahaz olu hizkiya yahuda kral oldu. hizkiya yirmi be yanda kral oldu ve yerualim'de yirmi dokuz yıl krallık yaptı. anesi zekeriya'nın kız aviya'ydı. atas davut gibi, o da rab'bin gözünde doru olan yaptı. allagelen tapnma yerlerini kaldırdı, dikili talar, aera* putların parçaladı. musa'nın yapm oldu nehtan adındaki tunç* yılan da parçaladı. çünkü israilliler o güne kadar ona buhur yakıyorlardı. hizkiya israil'in tanrs rab'be güvendi. kendisinden önceki ve sonraki yahuda krallar arasında onun gibisi yoktu. rab'be çok balyd, o'nun yolundan ayrılmadı, rab'bin musa'ya vermi oldu buyruklar yerine getirdi. rab onunla birlikteydi. yaptı her işe baarlı oldu. asur kral'na kar ayaklandı ve ona kulluk etmedi. gazze ve çevresine, gözcü kulelerinden surlu kentlere kadar her yerde filistliler'i bozguna urattı. hizkiya'nın krallnn dördüncü yılında -israil kral ela olu hoea'nın krallnn yedinci yıl- asur kral almaneser samiriye'ye yürüyerek kenti kuattı. kuatma üç yıl sürdü. sonunda samiriye'yi ele geçirdiler. hizkiya'nın krallnn altıncı yıl, israil kral hoea'nın krallnn dokuzuncu yılında samiriye alındı. asur kral israilliler'i asur'a sürerek halah'a, habur ırma kıyısındaki gozan'a ve med kentlerine yerletirdi. çünkü tanrlar rab'bin sözünü dinlemediler, o'nun antlamasın ve rab'bin kulu musa'nın buyrukların çinemilerdi. ne kullak asmlar, ne de buyruklar yerine getirmilerdi. hizkiya'nın krallnn on dördüncü yılında asur kral sanherib, yahuda'nın surlu kentlerine saldırıp hepsini ele geçirdi. yahuda kral hizkiya, laki kenti'ndeki asur kral'na u haberi gönderdi: "suçluyum, üzerimden kuvvetlerini çek, ne istersen ödeyeceim." asur kral yahuda kral hizkiya'y üç yüz talant*fc* gümü ve otuz talant*fd* altın ödemekle yükümlü kıldı. hizkiya rab'bin tapnanda ve kral sarayının hazinelerinde bulunan bütün gümüsü ona verdi. daha önce yaptırılmış oldu rab'bin tapna'nın kaplarıyla kap pervazların üzerindeki altın kaplamalar da çkarp asur kral'na verdi. asur kral bakomutan, askeri danman ve komutanın büyük bir orduyla laki'ten yerualim'e, kral hizkiya'ya gönderdi. yerualim'e varan ordu çrpç tarlas yolunda, yukarı havuz'un su yolunun yanında durdu. haber gönderip kral hizkiya'y çaırdılar. saray sorumlusu hilkiya

olu elyakim, yazman evna ve devlet tarihçisi asaf olu yoah asurlular' karlamaya çkt. komutan onlara öyle dedi: "hizkiya'ya söyleyin. 'büyük kral, asur kral diyor ki: güvendiin ey ne, neye güveniyorsun? sava tasarlarn ve gücün olduunu söylüyörsün, ama bunlar bo sözler. kime güveniyörsün da bana kar ayaklanyörsün? ite sen u krk kam denee, msr'a güveniyörsün. bu denek kendisine yaslanan herkesin eline batar, deler. firavun da kendisine güvenenler için böyledir. yoksa bana, tanrmz rab'be güveniyörsün mü diyeceksiniz? hizkiya'nın yahuda ve yerualim halkna, yalnız yerualim'de, bu sunan önünde tapnacaksnz diyerek tapnma yerlerini, sunakların ortadan kaldırdı tanrı deil mi bu? "haydi, efendim asur kral'yla bahse giri. binicileri salayabilirsen sana iki bin at veririm. msr'n sava arabalarıyla atları salayacana güvensen bile, efendimin en küçük rütbeli komutanlarından birini yenemezsin! dahası var: rab'bin buyruu olmadan m saldrp buyray ykmak için yola çktm sanyörsün? rab, 'gıt, o ülkeyi yk dedi." hilkiya olu elyakim, evna ve yoah, "lütfen biz kullarınla aramice* konu" diye karlık verdiler, "çünkü biz bu dili anlarız. yahudi dilinde konuma. surların üzerindeki halk bizi dinliyor." komutan, "efendim bu sözleri yalnız size ve efendinize söyleyeyim diye mi gönderdi beni?" dedi, "surların üzerinde oturan bu halka, sizin gibi dksn yemek, idrarn içmek zorunda kalacak olan herkese gönderdi." sonra ayaa kalkıp yahudi dilinde bard: "büyük kralın, asur kral'nn söylediklerini dinleyn! kral diyor ki, 'hizkiya sizi aldatmasn, o sizi benim elimden kurtaramaz. rab bizi mutlaka kurtaracak, bu kent asur kral'nn eline geçmeyecek diyen hizkiya'ya kanmayın, rab'be güvenmeyin. hizkiya'y dinlemeyin. çünkü asur kral diyor ki, 'teslim olun, bana gelin. böylece ben gelip sizi zeytinya ve bal ülkesi olan kendi ülkeniz gibi bir ülkeye -tahl ve yeni arap, ekme ve üzüm dolu bir ülkeye- götürene kadar herkes kendi asmasından, kendi incir aacından yiyecek, kendi sarnından içecek. yaam seçin, ölümü deil. rab bizi kurtaracak diyerek sizi aldatmaya çalan hizkiya'y dinlemeyin. (ulusların ilahları ülkelerini asur kral'nn elinden kurtarabildi mi? hani nerede hama'nın, arpat'ın ilahları? sefarvayim'in, hena ve ivva'nın ilahları nerede? samiriye'yi elimden kurtarabildiler mi? bütün ülkelerin ilahlarından hangisi ülkesini elimden kurtardı ki, rab yerualim'i elimden kurtarabilsin?" halk sustu, komutana tek sözle bile karlık veren olmad. çünkü kral hizkiya, "karlık vermeyin" diye buyurmutu. sonra saray sorumlusu hilkiya olu elyakim, yazman evna ve devlet tarihçisi asaf olu yoah giysilerini yırttılar ve gidip komutanın söylediklerini hizkiya'ya bildirdiler.

kral hizkiya olanlar duyunca giysilerini yırtt, çul kuanp rab'bin tapna'na girdi. saray sorumlusu elyakim'i, yazman evna'y ve ileri gelen kâhinleri amots olu peygamber yeaya'ya gönderdi. hepsi çul kuanmt. yeaya'ya öyle dediler: "hizkiya diyor ki, 'bugün sknt, azar ve utanç günü. çünkü çocukların doum vakti geldi, ama दौरacak güç yok. yaayan tanrı'y aalamak için efendisi asur kral'nn gönderdi komutanın söylediklerini belki tanrı rab duyar da duydu sözlerden ötürü onlar cezalandır. bu nedenle sa kalanların için dua et." yeaya, kral hizkiya'dan gelen görevlilere öyle dedi: "efendinize unlar söyleyin: 'rab diyor ki, asur kral'nn adamlarından benimle ilgili duyduğunuz küfürlerden korkma. (onun içine öyle bir ruh koyacağım ki, bir haber üzerine kendi ülkesine dönecek. orada onu küldürteceim." komutan, asur kral'nn laki'ten ayrılp livna'ya kar savatn duydu. krala danmak için oraya gitti. kü* kral tirhaka'nın kendisiyle savamak üzere yola çktk haber alan asur kral, hizkiya'ya yine ulaklar göndererek öyle dedi: "yahuda kral hizkiya'ya deyin ki, 'güvendiin tanrı, yerualim asur kral'nn eline teslim edilmeyecek diyerek seni aldatmasn. asur kralların bütün ülkelere neler yaptn, onlar nasıl yerle bir ettiini duymusundur. sen kurtulacan m sanyörsün? atalarının yok ettii uluslar -gozanlar', harranlar', resefilere, telassar'da yaayan edenlilere- ilahları kurtarabildi mi? hani nerede hama ve arpat kralları? lair, sefarvayim, hena, ivva kralları nerede?" hizkiya mektubu ulakların elinden alıp okuduktan sonra rab'bin tapna'na çkt. rab'bin önünde mektubu yere yayarak öyle dua etti: "ey keruvlar* arasında taht kuran israil'in tanrs rab, bütün dünya krallıklarının tek tanrs sensin. yer, göü sen yarattın. ya rab, kulak ver de iit, gözlerini aç da gör, ya rab; sanherib'in söylediklerini, yaayan tanrı'y nasıl aaladn duy. ya rab, gerçek u ki, asur kralları birçok ulusu ve ülkelerini vitaneye çevirdiler. ilahların yapıp yok ettiler. çünkü onlar tanrı deil, insan eliyle biçimlendirilmi tahta ve talard. ya rab tanrmız, imdi bizi sanherib'in elinden kurtar ki, bütün dünya krallıkları senin tek tanrı olduunu anlasn." bunun üzerine amots olu yeaya, hizkiya'ya u haberi gönderdi: "israil'in tanrs rab öyle diyor: 'asur kral sanherib'le ilgili olarak bana yalvardn için duyurum ki, "erden kz sıyon seni hor görüyor, alay ediyor seninle. yerualim kz* ardından alayla ba sallıyor. (sen kimi aaladn, kime küfrettin? kime sesini yükselttin? israil'in kutsal'na tepeden baktın! ulakların aracılığıyla rab'bi aaladn. bir sürü sava arabamla dağların tepesine, lübnan'ın doruklarına çktm, dedin.

yüksek sedir aaçların, seçme çamların kes-
tim, lübnan'ın en iç noktalarına, gür or-
manlarına ulatm. yabancı ülkelerde kuyular
kazdım, sular içtim, mısır'ın bütün kanalların
ayamın tabanyla kuruttum, dedim. "bütün
bunlar çoktan yaptım, çok önceden tasar-
ladım duymadın mı? surlu kentleri enkaz yin-
larına çevirmeni imdi ben gerçekleştirdim. o
kentlerde yaayanların kolu kanad kırıldı. yıl-
gınlık ve utanç içindeydiler; kır otuna, körpe
filizlere, damlarda büyümeden kavrulup gi-
den ota döndüler. senin oturuşunu, kalkışını, ne
zaman gidip geldiğini, bana nasıl öfkeli olduğunu
biliyorum. bana duyduğun öfkeden, kulama
erlen küstahlından ötürü halkam burnuna,
gemimi aza takacak, seni geldiğin yoldan
geri çevireceim. "senin için belirti u olacak,
ey hizkiya: bu yıl kendiliğinden yeteni yiye-
ceksiniz, ikinci yıl ise ardından biteni. üçüncü
yıl ekip biçin, balar dikip ürününü yiye-
yin. yahudaların kurtuluşu sa kalanlar yine aya
doru kök salacak, yukarıya doru meyve vere-
cek. çünkü sa kalanlar yerusalem'den, kurtu-
lanlar siyon da'ndan çıkacak. her ey ege-
men rab'bin gayretiyle olacak bu. "bun-
dan dolayı rab asur kralı'na ilkin şöyle diyor:
'bu kente girmeyecek, ok atmayacak. kente
kalkanla yaklamayacak, karsında rampa kur-
mayacak. geldiği yoldan dönecek ve kente
girmeyecek diyor rab, 'kendim için ve kul-
lum davut'un hatırı için bu kenti savunup
kurtaracağım diyor." o gece rab'bin meleği
gidip asur ordugahında yüz seksen be bin
kişiyi öldürdü. ertesi sabah uyananlar salt
cesetlerle karlatlar. bunun üzerine asur
kralı sanherib ordugahın bırakıp çekildi. ni-
nova'ya döndü ve orada kald. bir gün
ilah nısrök'un tapnanda tapırken, oulların-
dan adrammekle'le areser, onu kırkla öldürüp
ararat ülkesine kaçtılar. yerine onu esarhad-
don kral oldu.

20

o günlerde hizkiya ölümcül bir hastala yaka-
landı. amotsu olan peygamber yeaya ona gidip
öyle dedi: "rab diyor ki, 'ev ilerini düzene
sok. çünkü iyilemeyecek, öleceksin." hizkiya
yüzünü duvara dönüp rab'be yalvardı: "ya
rab, yüreğinden bir sadakatle önünde nasıl
yaadım, gözünde iyi olan yaptım anımsa lütfen."
sonra arca ac alamaya balad. yeaya
sarayın ortasına avlusundan çıkmadan önce rab
ona öyle dedi: "geri dön ve halkı yöneten
hizkiya'ya unu söyle: 'atan davut'un tanrısı
rab diyor ki: duan iittim, gözyaşlarını gördüm,
seni salma kavuturacağım. üç gün içinde
rab'bin tapna'na çıkacaksın. ömrünü on be
yıl daha uzatacağım. seni de kenti de asur
kralı'nın elinden kurtaracağım. kendim için
ve kulum davut'un hatırı için bu kenti savu-
nacağım." sonra yeaya, "incir pestili getirin"
dedi. getirip çibanna koydular ve hizkiya

iyileti. hizkiya yeaya'ya, "rab'bin beni iyile-
tirmeyece ve üç gün içinde rab'bin tapna'na
çıkama ilkin belirti nedir?" diye sor-
mutu. yeaya öyle karşılık vermedi: "rab'bin
verdiği sözü tutucana ilkin belirti u olacak:
gölge on basamak uzasın mı, kalsın mı?"
hizkiya, "gölgenin on basamak uzaması ko-
laydır, on basamak kalsın" demedi. bunun
üzerine peygamber yeaya rab'be yakardı ve
rab ahaz'ın merdiveninden aşağı düşmüş olan göl-
geyi on basamak kalsıttı. o sırada hizkiya'nın
hastalandığını duyan baladan olan babil kralı
merodak-baladan, ona mektuplarla birlikte
bir armaan gönderdi. hizkiya elçileri kabul
etti. deposundaki bütün değerli eşyalar -
altın, gümüş, baharat, değerli ya, silah depo-
sunu ve hazine odalarındaki her değerli eşyaya
göstermedi hiçbir şey kalmadı. peygamber
yeaya kral hizkiya'ya gidip, "bu adamlar
sana ne dediler, nereden geldiler?" diye
sordu. hizkiya, "uzak bir ülkeden, babil'den
geldiler" diye karşılık verdi. yeaya, "saraynda
ne gördüler?" diye sordu. hizkiya, "saraynda
her şeyi gördüler, hazinelerimde onlara
göstermedim hiçbir şey kalmadı" diye yan-
tladı. bunun üzerine yeaya öyle dedi: "rab'bin
sözüne kulak ver. rab diyor ki, 'gün gelecek,
saraydaki her şey, ataların bugüne kadar
bütün biriktirdikleri babil'e tanacak. hiçbir
şey kalmayacak. soyundan gelen bazı çocuk-
lar alınıp götürülecek, babil kralı'nın saraynda
hazmedilecek." hizkiya, "rab'den ilahın
bu söz işi" dedi. çünkü, "nasıl olsa yaadım
sürece bar ve güvenlik olacak" diye düşünüy-
ordu. hizkiya'nın kral dönemindeki öteki
olaylar, bütün baarlar, bir havuz ve tünel ya-
parak suyu kente nasıl getirdi, yahuda kral-
larının tarihinde yazılır. hizkiya ölüp atalarına
kavunca, yerine onu manae kral oldu.

21

manae on iki yanda kral oldu ve yerusalem'de
elli be yıl krallık yaptı. annesinin adı hefsi-
vah't. rab'bin israil halkının önünden kov-
mu oldu ulusların irenc törelerine uyarak
rab'bin gözünde kötü olan yaptı. babas
hizkiya'nın yok ettiği puta taplan yerleri
yeniden yaptırdı. israil kralı ahaz gibi,
baal* için sunaklar kurdu, aera* putu
yaptı. gök cisimlerine taparak onlara kul-
luk etti. rab'bin, "yerusalem'de bulunacağım"
dedi rab'bin tapna'nda sunaklar kurdu.
tapnanın iki avlusunda gök cisimlerine tapmak
için sunaklar yaptırdı. olunu atete kurban
etti; falcık ve büyücülük yaptı. medyum-
lara, ruh çarılara dant. rab'bin gözünde
çok kötülük yaparak o'nu öfkeli yaptı. manae
yaptırdı aera putunu rab'bin tapna'na yer-
letirdi. oysa rab tapnaa ilkin davut'la
olu süleyman'a öyle demedi: "bu tapnakta
ve israil oymaklarının yaad kentler arası-

dan seçtiim yerualim'de adm sonsuza dek anlacak. buyruklarm dikkatle yerine getirir ve kulum musa'nın kendilerine verdii kutsal yasa'y tam uygularlarsa, israil halknn ayan bir daha atalarına vermi olduum ülkenin dna çkarmayacam." ama halk kulak asmad. manae onlar öylesine yoldan çkard ki, rab'bin israil halknn önünde yok ettiü uluslardan daha çok kötülük yaptılar. rab, kullar peygamberler aracılıyla öyle dedi: "yahuda kral manae bu irenç ileri yapt, kendisinden önceki amonlular'dan daha çok kötülük ettiü, putlar dikerek yahudallar' günaha sürüklediü için israil'in tanrs rab, 'yerualim'in ve yahuda'nın bana öyle bir felaket getireceğini ki, duyanların hepsi akna dönecek diyor, ('samiriye'yi ve ahav'n soyunu nasl cezalandırdımsa, yerualim'i cezalandırırken de aynı ölçü ipini, aynı çekülül kullanacağım. bir adam taban nasl temizler, silip yüzüstü kapatsa, yerualim'i de öyle silip süpüreceim. halkmdan sa kalanlar terk edeceim ve dümanların eline teslim edeceim. yerualim halk yamalanıp ganimet olarak götürülecek. çünkü gözümde kötü olan yaptılar. atalarının msr'dan çkt günden bugüne kadar beni öfkelendirdiler." manae rab'bin gözünde kötü olan yaparak yahudallar' günaha sürüklemekle kalmadı, yerualim'i bir uçtan öbür uca dolduracak kadar çok sayıda suçsuzun kann döktü. manae'nin krall dönemindeki öteki olaylar, bütün yaptıkları ve iledii günahlar yahuda krallarının tarihinde yazılır. manae ölüp atalarına kavuunca, sarayının uzza adındaki bahçesine gömüldü. yerine onu amon kralı oldu. amon yirmi iki yanda kralı oldu ve yerualim'de iki yıl krallık yaptı. annesi yotval harus'un kz meullemetti. amon da babası manae gibi rab'bin gözünde kötü olan yaptı. babasının yürüdüğü yollarda yürüdü, aynı putlara taptı ve hizmet etti. atalarının tanrs rab'bi terk etti, onun yolunda yürümedi. kral amon'un görevlileri düzen kurup onu sarayında öldürdüler. ülke halkı amon'a düzen kuranların hepsini öldürdü. yerine onu yoiya'y kralı yaptı. amon'un krall dönemindeki öteki olaylar ve yaptıkları yahuda krallarının tarihinde yazılır. amon uzza bahçesinde kendi mezarına gömüldü. yerine onu yoiya kralı oldu.

22

yoiya sekiz yanda kralı oldu ve yerualim'de otuz bir yıl krallık yaptı. annesi boskatlı adaya'nın kız yedidi'yd. yoiya rab'bin gözünde doru olan yaptı. saa sola sapmadan atası davut'un bütün yollarını izledi. kral yoiya, krallığın on sekizinci yılında meullam olu asıyala olu yazman afan' rab'bin tapna'na gönderirken ona öyle dedi: "bakâhın hilkiya'nın yanna çık. kap nöbetçilerinin halktan toplayıp rab'bin tapna'na getirdik-

leri paralar sayısn. rab'bin tapna'ndaki ilerin banda bulunan denetçilere versin. onlar da paralar rab'bin tapna'ndaki çatlıklar onaranlara, marangozlara, yapıclara, duvarlara ödesinler. tapnan onarm için gerekli keresteyi, yontma ta da bu parayla alsınlar. (onlara verilen paranın hesabı sorulmasın, çünkü dürüstçe çalışıyorlar." bakâhın hilkiya yazman afan'a, "rab'bin tapna'nda yasa kitabın buldum" diyerek kitabı ona verdi. afan kitabı okudu. sonra krala giderek, "görevlilerin tapnaktaki paraları alıp rab'bin tapna'ndaki ilerin banda bulunan adamlara verdiler" diye durumu bildirdi. ardından, "kâhın hilkiya bana bir kitap verdi" diyerek kitabı krala okudu. kral kutsal yasa'daki sözleri duyunca giysilerini yırttı. kâhın hilkiya'ya, afan olu ahikam'a, mikaya olu akbor'a, yazman afan'a ve kendi özel görevlisi asaya'ya öyle buyurdu: "gidin, bulunan bu kitabın sözleri hakkında benim için de, bütün yahuda halkı için de rab'be danış. rab'bin bize karı alevlenen öfkesi büyüktür. çünkü atalarımız bu kitabın sözlerine kulak asmadılar, bizler için yazılan bu sözleri uymadılar." kâhın hilkiya, ahikam, akbor, afan ve asaya varıp tapnaktaki giysilerin nöbetçisi harhas olu tikva olu allum'un karsı peygamber hulda'ya dantlar. hulda yerualim'de, ikinci mahalle'de oturuyordu. hulda onlara öyle dedi: "israil'in tanrs rab, 'sizi bana gönderen adama onları söyleyin diyor: 'yahuda kral'ının okuduğu kitapta yazılı olduğu gibi, buraya da, burada yaayan halkın bana da felaket getireceim. beni terk ettikleri, elleriyle yaptıkları baka ilahlara buhur yapıp beni kızdırdıkları için buraya karı öfkem alevlenecek ve sönmeyecek. "rab'be danmak için sizi gönderen yahuda kral'ına öyle deyin: 'israil'in tanrs rab duyduğun sözleri ilkin diyor ki: madem yıklıp lanetle anılacak olan burası ve burada yaayanlarla ilgili sözlerimi duyunca yüreğin yumuad, önümde kendini alçalttın, giysilerini yırtıp huzuruma aladın, ben de yalvarın iittim. seni atalara kavuturacağım, esenlik içinde mezarına gömüleceksin. buraya getireceim büyük felaketi görmeyeceksin." hilkiya ile yannadakiler bu sözleri krala ilettiler.

23

kral yoiya haber gönderip yahuda ve yerualim'in bütün ileri gelenlerini yanna topladı. sonra yahudalar, yerualim'de yaayanlar, kâhinler, peygamberler, büyük küçük herkesle birlikte rab'bin tapna'na çkt. rab'bin tapna'nda bulunmuş olan antlama kitabın batan sona kadar herkesin duyacağı biçimde okudu. sütunun yanında durarak rab'bin yolunu izleyeceine, buyrukları, öütlerini, kuralları candan ve yürekten uygulayacağına, bu kitapta yazılı ant-

lamann koullarn yerine getireceine ilikin rab'bin huzurunda antlama yapt. bütün halk bu antlamay onaylad. kral yoiya baal*, aera* ve gök cisimleri için yaplm olan bütün eyalar rab'bin tapna'ndan çkarmak üzere bakâhin hilkiya'ya, kâhin yardım-larına ve kap nöbetçilerine buyruk verdi. bunlar yerualim'in dna çkarp kidron vadisi'nde yakt, küllerini beytel'e götürdü. yahuda kralların kentlerde ve yerualim'in çevresindeki tapnma yerlerinde buhur yak-sınlar diye atam oldu putperest kâhin-leri, baal'a, güne, aya, takmyldzlara - bütün gök cisimlerine- buhur yakanlar or-tadan kaldrd. aera putunu rab'bin tap-na'ndan çkarp yerualim'in dnda kidron va-disi'nde yakt, ezip toza çevirdi. bu tozu sradan halkın mezarlarına serpti. fuhu ya-pan kadn ve erkeklerin rab'bin tapna alan-ndaki odaların ykt. kadınlar orada aera için kuma dokurlard. yoiya yahuda kent-lerinden bütün kâhinleri getirtti. geva'dan beer-eva'ya kadar kâhinlerin buhur yaktk-lar tapnma yerlerini kirletti. adn kent yöneticisinden alan yeu kaps'nın giriinde, kentin ana kapsnı sonunda kalan kaplardaki tapnma yerlerini de ykt. tapnma yerlerinin kâhinleri, yerualim'deki rab'bin sunana çk-maz, ancak öbür kâhinlerle birlikte mayas-z etmek yerlerdi. yoiya, kimse olunu ya da kzn ilah molek* için atete kurban etmesin diye, ben-hinnom vadisi'ndeki tofet'i* kir-letti. yahuda kralların güne adam oldu atlar rab'bin tapna'nın giriinden kaldrd. at-lar tapnan avlusunda, hadm natan-melek'in odasnn yanndayd. yoiya güne adam sava arabaların da atee verdi. ahaz'n yukar odasnn damnda yahuda kralların yaptır sunaklar da, rab'bin tapna'nın iki avlusunda manae'nin yaptır sunaklar da ykt; onlar krp parçalayarak tozları kidron vadisi'ne saçt. yerualim'in dousunda, ykm da'nın güneyinde israil kral süleyman'n saydallar'n irenç putu atoret*, moavllar'n irenç putu kemo ve am-monlular'n irenç putu molek için yaptır oldu tapnma yerlerini kirletti. dikili talar, aera putların parçalad; yerlerini insan kemik-leriyle doldurdu. bundan baka israil'i gü-naha sürükleyen nevat olu yarovam'n yap-tır beytel'deki tapnma yerini ve suna bile ykt. tapnma yerini atee verip toz du-man etti. aera putunu yakt. yoiya çevre-sine baknd. tepedeki mezarlar görünce, adamların gönderip mezarlardaki kemikleri çıkartt. olacaklar önceden bildiren tanr adamnn açklad rab'bin sözü uyarınca, kemik-leri sunan üzerinde yakarak suna kirletti. kral, "orada görünen ant nedir?" diye sordu. kent halk, "oras yahuda'dan gelen ve senin beytel'deki sunaa yaptıkları bildiren tanr adamnn mezarı" diye yanıtlad. kral, "ona dokunmayın" dedi, "kimse onun kemiklerini rahatsız etmesin." böylece tanr adamnn

kemiklerine de, samiriye'den gelmi olan peygamberin kemiklerine de dokunmadlar. yoiya beytel'de yapt gibi, israil kralların samiriye kentlerinde yaptır rab'bi öfkelen-di-ren tapnma yerlerindeki bütün yapılar or-tadan kaldrd. o kentlerdeki tapnma yer-lerinin bütün kâhinlerini sunakları üzerinde kurban etti. sunakların üzerinde insan kemikleri yaktktan sonra yerualim'e döndü. kral, "tanrız rab için fsh bayram'n* bu ant-lama kitab'nda yazılanlara uygun biçimde kutlayn" diye halka buyruk verdi. is-rail'e önderlik etmi olan hakimler döne-minden bu yana, ne israil, ne de yahuda krallar döneminde, böyle bir fsh bayram kutlanmamt. rab için düzenlenen bu fsh bayram kral yoiya'nın kralln on sekizinci yında yerualim'de kutlandı. bundan baka yoiya, kâhin hilkiya'nın rab'bin tapna'nda bulduu kitapta yazl yasann ilkelerini yer-ine getirmek amacıyla, cincileri, ruhçular, aile putları, öteki putlar, ayrıca yahuda ve yerualim'de görülen bütün irençlikleri silip süpürdü. ne ondan önce, ne de sonra onun gibi candan ve yürekten var gücüyle rab'be yönelen ve musa'nı yasasına uyan bir kral çkt. oysa manae ileddi suçlarla rab'bi öyle öfkelen-dirmitti ki, rab yahuda'ya kar alevlenen öfkesinden vazgeçmedi ve "is-rail'i nasl huzurumdan attmsa, yahuda'y da öyle atacam" dedi, "seçtiim bu kenti, yerualim'i ve 'orada bulunacam dediim tap-na kendimden uzaklatracam." yoiya'nın kral-l dönemindeki öteki olaylar ve bütün yap-tıklar yahuda kralların tarihinde yazldr. yoiya'nın kral srasnda msr firavunu neko asur kral'na yardım etmek üzere frat'a doru yola çkt. kral yoiya da neko'nun üzerine yürüdü. megiddo'da karlatlar. neko yoiya'y öldürdü. görevlileri yoiya'nın cesedini sava arabasıyla megiddo'dan yerualim'e getirip mezarına gömdüler. yahuda halk yoiya'nı olu yehoahaz' meshederek* babasnn yerine kral yaptı. yehoahaz yirmi üç yanda kral oldu ve yerualim'de üç ay krallık yaptı. annesi lival yeremya'nın kz hamutal'd. yehoahaz atalar gibi rab'bin gözünde kötü olan yaptı. yerualim'de krallık yapmasn diye, firavun neko, hama ülkesinde, rivla'da yehoahaz' zincire vurdu. ülke halkı yüz talant gümü ve bir talant altın ödemekle yükümlü kld. firavun neko yoiya'nın olu elyakim'i babasnn yerine kral yaptı ve adn deitirip yehoyakim koydu. sonra yehoahaz' alıp msr'a döndü. yehoahaz orada öldü. yehoyakim firavu-nun istediği altın ve gümüü ödedi. bu paray bulmak için firavunun buyruuna uyarak ülkeyi vergiye balad. firavun neko'ya ver-ilmek üzere yahuda halkından herkesin gücü oranında altın ve gümü toplad. yehoyakim yirmi be yanda kral oldu ve yerualim'de on bir yıl krallık yaptı. annesi rumal pedaya'nın kz zevuda'y'd. yehoyakim atalar gibi rab'bin

24

yahuda kral yehoyakim'in krall döneminde babil kral nebukadnessar yahuda'ya saldırd. yehoyakim üç yıl ona boyun ediyse de sonradan fikrini değiştirerek nebukadnessar'a bakaldırd. rab, kullar peygamberler aracılığıyla söyledii söz uyarınca, yahuda'yı yok etmek üzere kildani*, araml, moavl ve ammonlu akıncılar ona kar gönderdi. bütün bunlar rab'bin buyruğuyla yahudaların bana geldi. manae'nin iledii bütün günahlar, dök-tüü suçsuz kan yüzünden rab yahudaların huzurundan atmak istedi. çünkü manae yerusalim'i suçsuzların kanyla doldurmutu ve rab bunu balamak niyetinde deildi. (yehoyakim'in krall dönemindeki öteki olaylar ve bütün yaptıkları yahuda krallarının tarihinde yazılır. yehoyakim ölüp atalarına kavunca, yerine onu yehoyakin kral oldu. msr kral bir daha ülkesinden dış çıkmadı. çünkü babil kral msr vadisi'nden frat'a kadar daha önce msr firavunu'na ait olan bütün topraklar ele geçirmişti. yehoyakin on sekiz yanda kral oldu ve yerusalim'de üç ay krallık yaptı. annesi yerusalimli elnatan'n kız nehuta'ydı. o da babası gibi rab'bin gözünde kötü olan yaptı. o sırada babil kral nebukadnessar'n askerleri yerusalim'in üzerine yürüyüp kenti kuatt. kuatma sürerken nebukadnessar geldi. yahuda kral yehoyakin, annesi, görevlileri, yöneticileri ve hadımlarıyla birlikte, nebukadnessar'a teslim oldu. babil kral krallık sekizinci yılında yehoyakin'i tut-sak etti. rab'bin sözü uyarınca, nebukadnessar rab'bin tapna'nın ve kral sarayının bütün hazinelerini boalttı, israil kral süleyman'n rab'bin tapna için yaptırdı altın eyaların tümünü parçaladı. bütün yerusalim halkı, komutanlar, yiit savaçlar, zanaatçılar, demirciler, toplam on bin kişiyi sürgün etti. yahuda halkının en yoksul kesimi dnda kimse kalmadı. babil kral nebukadnessar yehoyakin'i tutsak olarak babil'e götürdü. onunla birlikte annesini, karlarını, hadımların ve ülkenin ileri gelenlerini de yerusalim'den babil'e sürdü. ayrıca yedi bin deneyimli yiit savaç ve bin zanaatçıyla demirciyi babil'e sürgün etti. (yehoyakin'in yerine amcası mattanya'yı kral yaptı ve adn değiştirip sidkiya koydu. sidkiya yirmi bir yanda kral oldu ve yerusalim'de on bir yıl krallık yaptı. annesi livnal yeremya'nın kız hamutal'd. yehoyakim gibi sidkiya da rab'bin gözünde kötü olan yaptı. rab yerusalim'le yahuda'ya öfkelen-di için onlar huzurundan att. sidkiya babil kral'na kar ayaklandı.

sidkiya'nın krallık dokuzuncu yılında, onuncu ayın* onuncu günü, babil kral nebukadnessar bütün ordusuyla yerusalim öne-ri-ne gelip ordugah kurdu. kentin çevresine rampa yaptı. kral sidkiya'nın krallık on birinci yılına kadar kent kuatma altında kald. dördüncü ayın dokuzuncu günü kentte ktlk öyle iddetlendi ki, halk bir lokma ekmek bulamaz oldu. sonunda kentin surlarında bir gedik açıldı. kildaniler* kenti çepeçevre kuatma olmasın karn, bütün askerler gece kral bahçesinin yolundan iki duvarın arasındaki kapıdan kaçarak arava yoluna çıktılar. ama kildani ordusu kralın ardına dökerek eriha ovalarında onu yetti. sidkiya'nın bütün ordusu dald. kral sidkiya yakalanıp rivla'da babil kral'ın huzuruna çıkarıldı ve hakkında karar verildi. sidkiya'nın gözü önünde oulları öldürdüler; kendisinin de gözlerini oydular, zincire vurup babil'e götürdüler. babil kral nebukadnessar'n krallık on dokuzuncu yılında, beinci ayın* yedinci günü muhafız birlii komutan, babil kral'ın görevlisi nebuzaradan yerusalim'e girdi. rab'bin tapna'nın, saray ve yerusalim'deki bütün evleri ateşe verip önemli yapıları yıktı. muhafız birlii komutan önderliğindeki kildani* ordusu yerusalim'i çevreleyen surları yıktı. komutan nebuzaradan kentte saki kalanlar, babil kral'ın safına geçen kaçaklar ve geri kalan halk sürgün etti. ancak bacık, çiftçilik yapanlar diye bazı yoksullar orada bıraktı. kildaniler rab'bin tapna'ndaki tunç* sütunları, ayaklıklar, tunç havuzu parçalayıp tunçları babil'e götürdüler. tapnak törenlerinde kullanılan kovalar, kürekleri, fitil maaları, tabaklar, bütün tunç eşyaları aldılar. muhafız birlii komutan safı altına ve gümüş buhurdanlar, çanaklar alıp götürdü. rab'bin tapna için süleyman'n yaptırdı olduğu iki sütun, havuz ve ayaklıklar için hesapsız tunç harcanmıştı. her sütun on sekiz arın yüksekliğindeydi, üstlerinde tunç birer balk vardı. balk yüksekliği üç arın, çevresi tunçtan a ve nar motifleriyle bezenmişti. öbür sütun da a motifleriyle süslenmişti ve ötekine benziyordu. muhafız birlii komutan nebuzaradan bakahin seraya'yı, bakahin yardımcısı sefanya'yı ve üç kapı nöbetçisini tutsak aldı. kentte kalan askerlerin komutanı, kralın be danmanı, ayrıca ülke halkı askere yazan ordu komutanının yazmanı ve ülke halkından kentte bulunan altın kişiyi tutsak etti. hepsini rivla'ya, babil kral'ın yanna götürdü. babil kral hama ülkesinde, rivla'da onları idam etti. böylece yahuda halk ülkesinden sürülmü oldu. babil kral nebukadnessar yahuda'da kalan halkın üzerine afan olu ahikam olu gedalya'yı vali atadı. ordu komutanlarıyla adamlar, babil kral'ın gedalya'yı vali atadın duyunca,

mispay'a, gedalya'nın yanna geldiler. gelenler netanya olu ismail, kareah olu yohanan, netofal tanhumet olu seraya, maakal olu yaazanya ve adamlaryd. gedalya onlara ve adamlarına ant içerek, "kildani* yetkililerden korkmayın" dedi, "ülkeye yerleip babil kral'na hizmet edin. böylesi sizin için daha iyi olur." o yıl yedinci ayda* kral soyundan eliama olu netanya olu ismail on adamıyla birlikte mispay'a gidip gedalya'y öldürdü. ayrıca, gedalya'y destekleyen yahudiler'i ve kildaniler'i de kıktan geçirdi. bunun üzerine büyük küçük bütün halk ordu komutanlarıyla birlikte msr'a kaçtı. çünkü kildaniler'den korkuyorlardı. yahuda kral yehoyakin'in sürgündeki otuz yedinci yıl evlimerodak babil kral oldu. evlimerodak o yıl on ikinci ayın* yirmi yedinci günü, yahuda kral yehoyakin'i cezaevinden çıkardı. kendisiyle tatlı tatlı konutu ve ona babil'deki öteki sürgün krallardan daha üstün bir yer verdi. yehoyakin cezaevi giysilerini üstünden çıkardı. yaad sürece babil kral'ın sofrasında yer aldı. yaam boyunca kral tarafından günlük yiyeceği sürekli karlandı.

yahuda krallar uzziya, yotam, ahaz ve hizkiya zamanında amots'olu yeaya'nın yahuda ve yerualim'le ilgili görüşü: ey gök-ler dinleyin, ey yeryüzü kulak ver! çünkü rab konuuyor: "çocuklar yetitirip büyüt-tüm, ama bana bakaldırdılar. öküz sahi-bini, eek efendisinin yemliini bilir, isa-rail halk bu kadarn bile bilmiyor, halkm an-lamyor." günahl ulusun, suç yüklü halkn, kötölük yapan soyun, batan çkm çocuk-larn vay haline! rab'bi terk ettiler, isa-rail'in kutsal'n hor gördüler, o'na srt çe-virdiler. neden bir daha dövülesiniz? ne-den vefasız sürdürüyorsunuz? ba büsbütün hasta, yürek büsbütün yaral. bedeniniz tepeden trnaa salksz, taze darbe izleriyle, yara bereyle dolu, temizlenmemi, yala yu-muatlmam, sarlmam. ülkeniz ssz, kent-leriniz atee verilmi. yabancılar topraklarnz gözünüzün önünde yiyip bitiriyor! sanki ülkenin kökünü kazmlar. siyon kz* ba-daki çardak, salatalık bostanndaki kulübe gibi, kuatlm bir kent gibi kalakalm. her eye egemen rab bazlarmz sa brakmam ol-sayd, sodom gibi olur, gomora'ya benzerdik. ey sodom yöneticileri, rab'bin söyledik-lerini dinleyin; ey gomora halkı, tanrmz'n yasasna kulak verin. "kurbanlarnzn says çokmu, bana ne?" diyor rab, "yakmalk koç sunularna*, besili hayvanlarn yana doydum. boa, kuzu, teke kan deil istediim. huzu-ruma geldiinizde avlularm çinemenizi mi istedim sizden? anlamsz sunular getirmeyin artk. buhurdan ireniyorum. kötölük dolu törenlere, yeni ay, abat günü* kutlamalara ve düzenlediiniz toplantılara dayanamyorum. yeni ay törenlerinizden, bayramlarnızdan ne-fret ediyorum. bunlar bana yük oldu, on-lar tamaktan yoruldum. "ellerinizi açp bana yakardınızda gözlerimi sizden kaçracam. ne kadar çok dua ederseniz edin dinlemeye-ceim. elleriniz kan dolu. ykanp temizlenin, kötölük yaptnz gözüm görmesin, kötölük etmekten vazgeçin. iyilik etmeyi öğrenin, adaleti gözetin, zorbay yola getirin, öksüzün hakkın verin, dul kadn savunun." rab diyor ki, "gelin, imdi davamaz görelim. günahlarnz sizi kana boyam bile olsa kar gibi ak pak ola-caksnz. elleriniz krmz böcei gibi kzl olsa da yapı gibi bembeyaz olacak. istekli olur, söz dinlerseniz, ülkenin en iyi türülerini yiye-ceksiniz. ama direnir bakaldırsanz, klç sizi yiyip bitirecek." bunu söyleyen rab'dir. sadk kent nasl da fahie oldu! adaletle doluydu, doruluun barnayd, imdiyse katillerle dolu. güümü cüruf oldu, arabna su katld. yö-neticileri asilerle hrszlarn ibirlikçisi; hepsi rüveti seviyor, armaan peine dümü. ök-süzün hakkın vermiyor, dul kadn davasn görmüyorlar. bu yüzden rab, her eye ege-men rab, israil'in güçlüsü öyle diyor: "hasm-

larm cezalandırıp rahata kavuacam, duman-larmdan öç alacam. sana kar duracak, kül suyuyla artır gibi seni cüruftan artıp temi-zleyeceim. eskiden, balangçta oldu gibi, sana yöneticiler, danmanlar yetitireceim. ondan sonra 'doruluk kenti, 'sadk kent diye adlandırılacaksn." siyon adalet sayesinde, tövbe edenleri de doruluk sayesinde kurtu-lacak. ama bakaldıranlarla günahllar bir-likte ykma urayacaklar. rab'bi terk eden-ler yok olacak. "sevip altnda tapdınız ya-banl fstk aaçlardan utanacaksnz, putperest törenleriniz için seçtiiniz bahçelerden ötürü yüzünüz kzaracak. yapraklar solmu ya-banl fstk aacna, susuz bahçeye döneceksiniz. güçlü adamlarnz ktk gibi, yaptıklar iler kvl-cm gibi olacak; ikisi birlikte yanacak ve söndüren olmayacak."

2

amots'olu yeaya'nın yahuda ve yerualim'le il-gili görüşü: rab'bin tapna'nın kurulduu da, son günlerde dalarn en yücəsi, tepelerin en yüksek olacak. oraya akn edecek uluslarn hepsi. birçok halk gelecek, "haydi, rab'bin da'na, yakup'un tansr'nn tapna'na çkalm" diyecekler, "o bize kendi yolunu öretsın, biz de o'nun yolundan gidelim." çünkü yasa siyon'dan, rab'bin sözü yerualim'den çıkacak. rab uluslar arasında yargıcık edecek, birçok halkn arasındaki anlamazlıklar çözecek. in-sanlar klçların çekikle dövüp saban demiri, mızraklarn bac bça yapacaklar. ulus ulusa klç kaldırmayacak, sava eitimi yapmayacak-lar artk. ey yakup soyu, gelin rab'bin nda yürüyelim. ya rab, halkn, yakup soyunu terk ettin, çünkü yürekleri dou kökenli inançlarla dolu. filistililer gibi falcıkla uruyor, ya-bancılarla el skyorlar. ülkeleri altınla, gümüle dolu, hazinelerinin sonu yok, sayıs atlar, sava arabalar var. ülkeleri putlarla dolu; el-leriyle yaptıklar, parmaklarıyla biçim verdik-leri putlarn önünde eliyorlar. bu yüz-den herkes alçaltıp dize getirilecek. on-lar balama, ya rab! rab'bin dehetinden, yüce görkeminden kaçmak için kayalklara gidin, yerin altına saklann. insanın küstah baklar alçaltılacak, gururu kırılacak. o gün yalnız rab yüceltilecek. çünkü her eye ege-men rab o gün kibirli, gururlular, ken-dini beemileri alçaltacak; lübnan'n bütün ulu, yüksek sedir aaçlarn, baan'n bütün meelerini yok edecek; bütün ulu dalar, yük-sek tepeleri, bütün yüksek kuleleri, güçlü surlar yerle bir edecek; ticaret gemilerinin, güzel teknelerinin hepsini yok edecek. in-sanlarn gururu, kibiri kırılacak, o gün yal-nz rab yüceltilecek, putlar tümüyle or-tadan kalkacak. rab kalp yeryüzünü sars-maya balaync, insanlar o'nun dehetinden ve yüce görkeminden kaçmak için kayalk maaralara, yeraltı kovuklarına saklanacaklar.

o gün insanlar yeryüzünü sarsmak üzere harekete geçen rab'bin dehetinden ve yüce görkeminden kaçmak için tapmak amacıyla yaptıkları altın, gümüş putları köstebeklere, yarasalara atıp kaya kovuklarına, uçurumlarındaki yarlara saklanacaklar. (ölümlü insana güvenmekten vazgeçin. onun ne deeri var ki?

3

bakın, rab, her eye egemen rab, her türlü yardım ve desteği, yani ekmek ve suyu, yiitlerle savaşları, yöneticilerle peygamberleri, falclarla ileri gelenleri, takımı komutanlarıyla soyluları, danmanları, hünerli büyüücülerle bilge muskacları yeralim'den ve yahuda'dan çekip alacak. (çocukları onlara yönetici atayacak, küçük çocukları onlara egemen olacak. insan insana, komu komuya haksızlık edecek. genç yalva, sıradan adam onurlu kişiye hayasızca davranacak. ailede bir karde öbürüne sarılıp, "hiç olmazsa senin bir üstlünün var, önderimiz ol! bu ykntlar sen yönet" diyecek. o zaman adam öyle yanıtlayacak: "ben yaranız saramam. evimde ne yiyecek ne giyecek var. beni halkın önderi yapmayın." yeralim sendeledi, yahuda düttü. çünkü söyledikleri de yaptıkları da rab'be kar; o'nun yüce varlığını aayları, yüzlerindeki ifade onlara kar tankı ediyor. sodom gibi günahların açkça söylüyor, gizlemiyorlar. vay onların haline! çünkü bu felaketi balarna kendileri getirdiler. doru kişiye iyilik göreceğini söyleyin. çünkü iyiliklerinin meyvesini yiyecek. vay kötülerin haline! kötülük görececek, yaptıklarının karını alacaklar. çocukları halkı eziyor, kadınları onu yönetiyor. ey halkım, sana yol gösterenleri seni sapırtıyor, yolunu artıyorlar. rab davasını görmek için yerini aldı, halkları yargılamak için ayağa kalkıyor. rab halkın ileri gelenleri ve önderleriyle davasını görececek. rab, her eye egemen rab onlara diyor ki, "balar yiyecek bitiren sizsiniz, evleriniz yoksullardan zorla aldınız malları dolu. ne hakla halkı eziyor, yoksulu sömürüyorsunuz?" (rab öyle diyor: "siyon kızları kibirlidir, burunları bir kar havada, göz kırparak geziyor, ayaklarındaki halıların ngrdarak kırıyorlar. bu yüzden onların balarında yaralar çıkaracağım, mahrem yerlerini açacağım." o gün rab güzel halıların, alın çatıklarını, hilalleri, küpeleri, bilezikleri, peçeleri, baki, ayak zincirlerini, kuakları, koku ielerini, muskalar, yüzükleri, burun halkaları, bayramlık giysileri, pelerinleri, alar, keseleri, el aynalarını, keten giysileri, basargıların, tülbentleri ortadan kaldıracak. ((((o zaman güzel kokunun yerini pis koku, kuan yerini ip, lüleli saçın yerini kel kafa, süslü giysinin yerini çul, güzelliğin yerini dalama izi alacak. erkekleri kılattan geçirilecek, yiitleri savata yok olacak. siyon'un kapıları ah çekip yas tutacak; kent, yerde otu-

ran, terk edilmiş bir kadın gibi olacak.

4

o gün yedi kadın bir erkeği tutup, "kendi yemeimizi de giysimizi de salarız; yeter ki senin adın alalım. utançmız gider!" diyecekler. o gün rab'bin dala, israil halkından sakalanların güzelliği ve görkemi olacak; ülkenin meyvesi de onların kıyafet ve övünce olacaktır. siyon'da, yani yeralim'de sakalanlara, "yeralim'de yayan" diye kaydedilenlere, "kutsal" denilecek. rab siyon kızların pisliklerinden arındıracak. yeralim'de döken kan adil ve ateten bir ruhla temizleyecek. sonra rab siyon da'nın her yanını, orada toplananların yüzünü gündüz bulutla, gece dumanla ve parlak alevle örtecek. yüceli onların üzerinde bir örtü olacak. bu, bir çardak, gündüzün scana kar gölge, yamurda, fırtınaya kar sığınak ve korunak olacak.

5

sevgilimin bala için yaktığı ezgiyi sevgilim için okuyayım: topra verimli bir tepede sevgilimin bir bala vardı. topra belleyip talar aykıld, seçme asmaları dikip orta yere bir gözücü kulesi yaptı. üzüm sarmak için bir çukur kazdı ve bann üzüm vermesini bekledi. ama bala yabanı üzüm verdi. sevgilim diyor ki, "ey yeralim'de yayanlar ve yahuda halkı, lütfen benimle bann arasında hakem olun! bann için yapmadım ne kaldı? ben üzüm vermesini beklerken niçin yabanı üzüm verdi? imdi bann ne yapacağım size söyleyeyim: çitini söküp atacam, varsın yiyecek bitirsinler; duvarını yıcam, varsın çinesinler. viraneyi çevireceğim onu; budanmayacak, çapalanmayacak; dikenli çalları bitecek her yanında. üzerine yamur yadınmasınlar diye bulutlara buyruk vereceğim." her eye egemen rab'bin bala israil halkı, holand fidan da yahuda halkıdır. rab adalet bekledi, zorbalık gördü; doruluk bekledi, feryatları duydu. evlerine ev, tarlalara tarla katanları yay haline! oturacak yer kalmadı, ülkede bir tek siz oturuyorsunuz. her eye egemen rab'bin öyle ant içtiğini duydum: "büyük ve gösterili çok sayıda ev siz kalacak, içinde oturan olmayacak. çünkü on dönümlük bala ancak bir bat arap, bir homer tohum ancak bir efa tahlı üretecek." sabah erkenden kalkıp içki peinden koanların, gece geç vakte kadar arap içki kızıları yay haline! onların ölenlerinde lir, çenk, tef ve kaval çalınır, arap içilir. ama rab'bin yaptıkları dikkat etmez, ellerinin yaptığını aldrmazlar. halkın bilgisizliği yüzünden sürgün edilecek; saygın kileri kılattan ölecek, kalabalıklar susuzluktan kırılacak. bu yüzden doymak bilmeyen ölümler diyar azın ardına kadar

açtı; yerualim'in soylular, sradan insanlar ve gürültülü bir ekilde eleneleri oraya inecek. hepsi alçaltılacak; dize getirilecek, küstah baklar alçaltılacak. ama her eye egemen rab adaletinden ötürü yüceltilecek. kutsal tanrı duruluuyla kutsal olduunu gösterecek. kuzular kendi otaklarındaym gibi otlayacak, zenginlerin ssz kalan konutların yabancılar ele geçirecek. suçlu yalanla örülmü işlerle, günah araba urganıyla çekenlerin yay haline! diyorlar ki, "tanrı elini çabuk tutup iini hzlandırsın da görelim. israil'in kutsal tasarladın yapısın da görelim." kötüye iyi, iyiye kötü diyenlerin, karanlık, karanlık yerine koyanların, acıya tatlı, tatlıya acı diyenlerin yay haline! kendilerini bilge görenlerin, akıllı sananların yay haline! arap içmekte sır tanımayanların, içkileri kaptır içmekten çekinmeyenlerin, rüvet uruna kötüyü haklı çikarınların, haklıların hakkın elinden alanların yay haline! (alev alev yanan ate, saman nasl birip bitirirse, kuru ot alevin içinde nasl birden tutuup yok olursa, onlar da kökten çürüyüp gidecek, çiçekleri toz gibi havaya savrulacak. çünkü her eye egemen rab'bin yasanı reddettiler, israil'in kutsal'ın sözlerini küçümsediler. bu yüzden rab'bin halkına karı öfkesi alevlendi, elini kaldırdı onları vurdu. dalar titriyor, cesetler çöp gibi sokaklara serildi. bütün bunlara karın rab'bin öfkesi dinmedi, eli hâlâ kalkmış durumda. rab uzaktaki uluslar bir sancak iaretiyle, dünyanın en uzadakilere slık sesiyle çaracak; hzla, hemen gelecekler. aralarında yorulan, sendeleyeni olmayacak; uyuklamayacak, uyumayacaklar. gevek kemer, kopuk çark ba olmayacak. oklar sivri, yaylar kuruldur. atların toynakları çakmakta, arabaların tekerlekleri kasrga gibidir. askerleri dii aslan gibi, genç aslanlar gibi kükrüyor, homurdanarak avlarını kapp götürüyorlar. kimse avların pençelerinden kurtaramıyor. o gün israil'e karı denizin gürleyişi gibi gürleyecekler. karaya bakan biri karanlık ve sknt görecek. ik karanlık bulutlarla kaplanacak.

6

kral uzziya'nın öldüğü yıl yüce ve görkemli rab'bi gördüm; tahtta oturuyordu, giysisinin etekleri tapna dolduruyordu. üzerinde serafırlar duruyordu; her birinin alt kanad vardı; ikisiyle yüzlerini, ikisiyle ayaklarını örtüyor, öbür ikisiyle de uçuyorlardı. birbirlerine öyle sesleniyorlardı: "her eye egemen rab kutsal, kutsal, kutsaldır. yücelii bütün dünyayı dolduruyor." serafırlar'nın sesinden kap söveleriyle eikler sarsıldı, tapnak dumanla doldu. "vay bama! mahvoldum" dedim, "çünkü dudakları kirli bir adamım, dudakları kirli bir halkın arasında yayıyorum. buna karın kralı, her eye egemen rab'bi gözlerimle gördüm." serafırlar'dan biri bana doru uçu,

elinde sunaktan maayla aldı bir kor vardı; onunla azma dokunarak, "ite bu kor dudaklarına dedi, suğun silindi, günahın baland" dedi. sonra rab'bin sesini iittim: "kimi göndereyim? bizim için kim gidecek?" diyor. "ben! beni gönder" dedim. "git, bu halka unu duyur" dedi, "duyacak duyacak, ama anlamayacaksınız, bakacak bakacak, ama görmeyeceksiniz! bu halkın yüreğini duygusuzlatır, kulaklarını arlatır, gözlerini kapat. öyle ki, gözleri görmesin, kulakları duymasın, yürekleri anlamasın ve bana dönüp ifa bulmasınlar." "ne vakte kadar, ya rab?" diye sordum. rab yanıtladı: "kentler viraneye dönüp kimsesiz kalıncaya, evler psız oluncaya, toprak büsbütün kralıncaya kadar. insanlar çok uzaklara süreceim, ülke bombolacak, halkın onda biri kalsa da ülke mahvolacak. ama devrildi zaman kütüü kalan yabancı fıstık ve mee aac gibi, kutsal soy kütüünden çıkacak."

7

uzziya olu yotam olu ahaz yahuda kralı'yken, aram kralı resin'le remalya olu israil kralı pekah yerualim'e saldırdılar, ama ele geçiremediler. davut'un torunları aram'ın efrayimliler'le güçbirlii ettiini duydular. ahaz'la halkın yürekleri rüzgarda sallanan orman ağaçları gibi titremeye baladı. bu arada rab yeaya'ya öyle seslendi: "ahaz'ı karmak için olun ear-yaav'la birlikte yukarı havuz'un su yolunun sonuna, çrpç tarlasına giden yola çık. ona de ki, 'dikkatli ve sakin ol, korkma! u tüten iki yankı odun parçasının -aram kralı resin'le remalya'nın olunun- öfkesinden korkma. aram, efrayim ve remalya'nın olu sizin için kötü eyler tasarlıyor. diyorlar ki, haydi, yahuda'ya saldıralım, halkı korkutup ülkeyi ele geçirelim, taveal'nı olunu kralı ilan edelim." "buna karlık egemen rab diyor ki, bu tasarla gerçekleştiremeyecek. çünkü am sadece aram'ın bakti, resin de sadece am'nı badır. efrayim'e gelince, altın be yıl içinde paramparça edilip halk olmaktan çıkacak. samiriye sadece efrayim'in bakti, remalya'nın olu da sadece samiriye'nin badır. bana güvenmezseniz, güvenlikte olamazsınız." rab ahaz'a yine seslendi: "tanrı rab'den bir iaret iste; ölümler diyar kadar derin, gökler kadar yüksek olsun." ama ahaz, "hayır, istemem, rab'bi s-namam" dedi. bunun üzerine yeaya, "dinleyin, ey davut'un torunları!" dedi, "insanların sabrın tarmanızı yetmezmi gibi şimdi de tanrı'nın sabrın man taryorsunuz? bundan ötürü rab'bin kendisi size bir belirti verecek: ite, kızı gebe kalp bir oğul doğuracak; adın immanuel koyacak. çocuk kötüyü reddedip iyiyi seçecek yaa gelince tereya ve bal yiyecek. ama çocuk kötüyü reddedip iyiyi seçecek yaa gelmeden, seni dehete düüren o iki kralın toprakları ssz kalacak. "rab seni, halkın

ve babann soyunu efrayim'in yahuda'dan ayrıld günden bu yana görülmeme bir felakete uratacak; üzerinize asur kral'n saldr-tacak. "o gün rab msr rmakların ta uçların-dan sinekleri, asur topraklarından arlar s-ıkla çaracak. akn akn gelip derin vadilerde, kaya kovuklarında, dikenli çallklarda, otlak-larda konaklayacaklar. "o gün rab frat'n ötesinden kiralad usturayla -asur kral'yla-sakalnz, saçlarınz, beden kllarınz tra edecek. o günlerde bir inekle bir çift koyun besleyen ald bol süt sayesinde tereya yiyecek. ülkede kalan herkes bal ve tereyaıyla beslenecek. "o gün bin gümü deerinde bin asmaya sahip olan her ba dikenli çallarla dolacak. in-sanlar oralara okla, yayla gidecek. çünkü ülkenin her yan dikenli çallarla kaplanacak. bir zamanlar çapalanp ekin ekilen tepeler korkudan kimsenin giremeyecei dikenliklere dönecek, srm gezindii, davarn çinedii yerler olacak."

8

rab bana öyle dedi: "büyük bir levha alp okunaklı harflerle üzerine, 'maher-alal-ha-baz yaz. kâhin* uriya ile yeverekya olu zekeriya'y kendime güvenilir tank seçiyo-rum." peygamber olan karm bundan bir süre sonra gebe kald ve bir erkek çocuk dourdu. rab bana, "adn 'maher-alal-ha-baz koy" dedi, "çocuk daha 'anne, baba demesini öğrenmeden, am'n serveti ve samiriye'nin ganimeti asur kral'na götürülecek." rab bana yine seslenip dedi ki, "bu halk usul usul akan ilolah sularn reddettii, resin'le remalya'nn okuyla mutlu olduu için, ben rab, frat'n kabaran güçlü sularn -bütün dehetiyle asur kral'n- üzerlerine salacam. yatan-dan taan rmak, kylarn su altında brakacak. yahuda'y kaplayan sular her eyi silip süpür-erek adam boyu yükselecek, ülkeni boydan boya dolduracak, ey immanuell" ey halklar, ykma, bozguna urayacaksınız. yeryüzünün en uç köeleri, kulak verin. savamaya, boz-guna uramaya hazrlann. evet, savaa ve bozguna hazır olun. istediinizi tasarlayn, hepsi boa gidecek. istediiniz kadar konuun, hiçbirini gerçeklemeyecek. çünkü tanr bizim-ledir. rab beni halkn tuttu yoldan git-meme konusunda iddetle uyarak öyle dedi: "onlarn entrika dedii her eye siz entrika de-meyin; onlarn korktuundan korkmayın, yl-mayn. "her eye egemen rab'bi kutsal sayn. korkunuz, ylgnz o'ndan olsun. tapnak o ola-cak. israil'in iki krall içinse sürçme ta ve tökezeleme kayas, yerualim'de yaayanlar için kapan ve tuzak olacak. birçoklar sendeleyip düecek, parçalanacak, tuzaa düüp ele geç-ecek." ya rab, öğrencilerim arasında bildirimi koru, öğretimi mühürle! kendini yakup'un soyundan gizleyen rab'bi özlemle bekiyo-rum, umudum o'nda. ben ve rab'bin bana

verdii çocuklar, siyon da'nda oturan her eye egemen rab'bin israil'deki belirtileri ve iaret-leriyiz. birileri size, "fsldap mrlıdanan me-dyumlarla ruh çaranlara dann" dediinde, "halk kendi tanrs'na danmaz m; yaayan-lar için ölümlere mi danlr?" deyin. tanr'nn öğretisine ve bildirisine dönmek gerek! böyle düşünmezlerse, onlar için hiç afak sökmeyecek. aç ve çaresiz, ülkede dolanp duracak-lar. aç kalnca öfkelenip krallarna, tanrlar'na lanet edecekler. yukarya da dünyaya da bak-salar skntdan, karanlıktan, korkunç karanlık-tan baka bir ey görmeyecekler. kovulacaklar yer koyu karanlıktır.

9

bununla birlikte sknt çekmi olan ülke karan-lıkta kalmayacak. geçmite zevulun ve naf-tali bölgelerini alçaltan tanr, gelecekte e-ria irma'nın ötesinde, deniz yolu'nda, ulus-larn yaad celile'yi onurlandırarak. karan-lıkta yürüyen halk büyük bir k görecek; ölümün gölgeledi diyarda yaayanların üzeri-ne k parlayacak. ya rab, ulusu coaltacak, sevincini arttıracaksn. ekin biçenlerin nee-lendii, ganimet paylaanların cotuu gibi, on-lar da sevinecek senin önünde. çünkü on-lara yük olan boyunduruu, omuzların döven denei, onlara eziyet edenlerin sopasın param-parça edecek; tpk midyanlılar' yenilgiye urattn günkü gibi. savata giyilen çizmeleri ve kana bulanm giysileri yaklacak, atee yem olacak. çünkü bize bir çocuk doacak, bize bir oul verilecek. yönetim onun omuzlarında olacak. onun ad harika öütçü, güçlü tanr, ebedi baba, esenlik önderi olacak. davut'un taht ve ülkesi üzerinde egemenlik sürecek. egemenliinin ve esenliinin büyümesi son bul-mayacak. egemenliini adaletle, dorulukla kuracak ve sonsuza dek sürdürecekt. her eye egemen rab'bin gayreti bunu salaya-cak. rab israil için, yakup soyu için yargsn bildirdi. bu yarg yerine gelecek. bütün halk, efrayim ve samiriye'de yaayanlar, rab'bin bu yargsn duyacak. gururlu ve küstah olan bu halk diyor ki, "kerpiç evler ykld, ama yerlerine yontma tatın evler yapacak. ya-banlı incir aaçlar kilsildi, ama yerlerine sedir aaçlar dikeceiz." bundan dolayı rab, resin'in hasımlarn halka kar güçlendirecek; düman-larn, doudan aramlar', batdan filistililer'i ayaklandıracak. bunlar azlarn ardına kadar açp israil'i yutacaklar. bütün bunlara karn rab'bin öfkesi dinmedi, eli hâlâ kalkm du-rumda. (halk kendisini cezalandıran rab'be dönmeyecek, her eye egemen rab'bi aramay-acak. bunun için rab israil'den ba da kuyruu da hurma daln da saz da bir günde kesip atacak. ba ileri gelen saygn kii, kuyruksa öğretisi sahte olan peygamberdir. çünkü bu halk saptranlar ona yol gösterenlerdir. on-lar izleyenler de yem oluyor. bu yüzden rab

onların gençleri için sevinç duymayacak, öksüzlerine, dul kadınlara acımayacak. çünkü hepsi tansızdır, kötülük yaparlar. her az saçmıyor. bütün bunlara karn rab'bin öfkesi dinmedi, eli hâlâ kalkm durumda. kötülük dikenli çallar yiyip bitiren ate gibidir. ormandaki çall tututurur, duman sütunlar yükseltir. her eye egemen rab'bin öfkesi ükeyi ate gibi sard. halk atee yem olacak, karde kardeini esirgemeyecek. insanlar urada burada buldukları yiyecekler, ama aç kalacak, doymayacaklar. herkes çocuunun etini yiyecek: manae efrayim'i, efrayim manae'yi yiyecek, sonra birlikte yahuda'nın üzerine yürüyecekler. bütün bunlara karn rab'bin öfkesi dinmedi, eli hâlâ kalkm durumda.

10

yoksullardan adaleti esirgemek, halkın düşünlerinin hakkın elinden almak, dullar avlamak, öksüzlerin malın yamalamak için haksız kararlar alanların, adil olmayan yasalar çıkaranların yay haline! (yarg günü uzaklardan banza felaket geldiinde ne yapacaksınız? yardım için kime koacaksınız, servetinizi nereye saklayacaksınız? tutsakların arasında bir köyeye verecek ya da savata ölmekten baka çareniz kalmayacak. bütün bunlara karn rab'bin öfkesi dinmedi, eli hâlâ kalkm durumda. "vay haline asur, öfkemin denei! elindeki sopa benim gazabımdır. asur'u tansız ulusa kar salacağım; soyup yama etmesi, sokaktaki çamur gibi onlar çinemesi, öfkeliendiim halkın üzerine yürümesi için buyruk vereceim." ama asur kral bundan da kötüsünü düşünüyor. birçok ulusun kökünü kazıp yok etmeyi tasarlıyor. "komutanların hepsi birer kral deil mi?" diyor, "kalno'yu, karkam gibi ele geçirmedim mi? hama'nın sonu arpat'nki, samiriye'nin sonu am'nki gibi olmad mı? putlar yerualim ve samiriye'ninkinden daha çok olan putperest ülkeleri nasıl ele geçirdimse, samiriye'ye ve putlarına ne yaptımsa, yerualim'e ve putlarına da yapamaz mıyım?" rab siyon da'na ve yerualim'e kar tasarladıkları yapp bitirdikten sonra öyle diyecek: "asur kral'n kibirli yürei, övünge baklar yüzünden cezalandıracağım. çünkü, 'her eyi bileimin gücüyle, bilgiliimle yaptım diyor, 'aklıym, uluslar ayran sınırlar kuttım, hazinelerini yamalamd, güçlü krallar tahtlarından indirdim. elimi yuvaya sokup ku yumurtaların toplar gibi ulusların varn younu topladm. terk edilmi yumurtalar nasıl toplarlarsa, ben de bütün ülkeleri öyle topladm. kanat çırpan, azn açan, sesini çkaran olmad." balta kendisini kullanana kar övünür mü? testere kendisini kullanana kar büyüklenir mi? sanki denek kendisini kaldıran sallayabilir, sopa sahibini kaldıracak gibi... rab, her eye ege-

men rab, asur'un güçlü adamların ypratc hastalkla cezalandırarak. ordular alev yanacak. israil'in i ate, israil'in kutsal alev olacak; asur'un dikenli çalları bir gün içinde yakıp bitirecek. görkemli ormanıyla verimli tarlalar, ölümcül bir hastala yakalanm insan gibi tümüyle harap olacak. ormanda artakalan ağlar bir çocuun bile sayabileceği kadar az olacak. o gün israil'in sa kalanlar, yakup'un kaçp kurtulan torunlar, kendilerini yok etmek isteyeneye deil, artık içtenlikle rab'be, israil'in kutsal'na dayanacaklar. geriye kalanlar, yakup soyundan sa kalanlar, güçlü tanrı'ya dönecekler. ey israil, halkın denizin kumu kadar çok olsa da, ancak pek az dönecek*fi*. tümüyle adil bir ykm kararlatıldı. rab, her eye egemen rab, kararlatılan ykm bütün yeryüzünde gerçekletirecek. bu nedenle rab, her eye egemen rab öyle diyor: "ey sen, siyon'da yaayan halkım, asurlular, msrılar'n yapt gibi sana denekle vurduklarında, sopaları sana kar kaldırdıklarında korkma. çünkü çok yakında gazabım sona erecek, öfkem asurlular'n ykmın salayacak. ben, her eye egemen rab, midyanlılar' orev kayas'nda alt ettiim gibi, onlar da krbaçla alt edeceim. deneimi msr'a kar nasıl denizin üzerine uzattımsa, imdi yine öyle yapacağım. o gün asur'un yükü sırtından, boyunduruğu boynunuzdan kalkacak; semirdiiniz için boyunduruk kırılacak." ayat kenti'ne saldırdılar, migron'dan geçip arkların mikmas'ta braktılar. geçidi aarak geva'da konakladılar. rama kenti korkudan titredi, saul'un kenti giva'da yaayan halk kaçtı. ey gallim halk, sesini yükselt! ey laya halk, dinle! zavallı anatot halk! madmena halk kaçıyor, hagevim'de yaayanlar snacak yer arıyor. düman bugün nov'da duracak; siyon kenti'nin kurulduu daa, yerualim tepesi'ne yumruk sallayacak. rab, her eye egemen rab düman da gibi kesip korkuc güçle yere çalacak. uzun boylular devirecek, gururlular alçaltacak. ormandaki çallıklar baltaıyla keser gibi kesip devirecek onlar. lübnan, güçlü olan'n önünde diz çökecek.

11

iyay'n kütünden yeni bir filiz çıkacak, kökünden bir fidan meyve verecek. rab'bin ruhu, bilgelik ve anlay ruhu, öüt ve güç ruhu, bilgi ve rab korkusu ruhu onun üzerinde olacak. rab korkusu houna gidecek. gözleriyle gördüğüne göre yağlamayacak, kulayla ittiine göre karar vermeyecek. yoksullar adaletle yağlayacak, yeryüzünde ezilenler için dürüstçe karar verecek. dünyay azn deneiyle cezalandırarak, kötülerini soluyla öldürecek. davrannın temeli adalet ve sadakat olacak. onun döneminde kurtla kuzu bir arada yaayacak, parsla olak birlikte yatacak, buza, genç aslan ve besili

sr yanyana duracak, onlar küçük bir çocuk
güdecek. inekle ay birlikte otlayacak, yavru-
lar bir arada yatacak. aslan sr gibi saman
yiyecek. emzikteki bebek kobra delii üz-
erinde oynayacak, sütten kesimli çocuk elini
engerek kovuuna sokacak. kutsal damn
hiçbir yerinde kimse zarar vermeyecek, yok
etmeyecek. çünkü sular denizi nasl doldu-
ruyorsa, dünya da rab'bin bilgisiyle dola-
cak. sürgünler geri dönecek o gün iay'n
kökü ortaya çıkacak, halklara sancak olacak,
uluslar ona yönelecek. kald yer görkemli
olacak. o gün rab, asur'dan, msr, patros,
kû*, elam, inar, hama ve deniz kyların-
dan halkın sa kalanları kurtarmak için ik-
inci kez elini uzatacak. uluslar için san-
cak kaldracak, sürgün israilililer'i toplayacak,
dalm yahudallar' dünyann dört bucan-
dan bir araya getirecek. efrayim halkın kskançl
yok olacak, yahudallar' sktrnlar ortadan
kalkacak. efrayim yahuda'y kskanmaya-
cak, yahuda efrayim'i sktrmayacak. bat-
daki filistililer'e saldrp hep birlikte doudak-
ilerin her eyini yamalayacaklar. edom ve
moav halkların topraklarına el koyacak, am-
monlular'a boyun edirecekler. rab msr'n
süvey körfezi'ni tümüyle kurutacak. elinin
bir sallayla estirecei kavurucu rüzgarla frat'
süpürüp yedi derece bölecek. öyle ki, insan-
lar rmak yatandan çarkla geçebilsin. rab'bin
asur'da sa kalan halk için bir çk yolu olacak;
tpk msr'dan çktklar gün israilililer'in de bir
çk yolu oldu gibi.

12

israil halk o gün, "ya rab, sana ükred-
eriz" diyecek, "bize öfkelenmitin ama öfken
dindi, bizi avuttun. tanr kurtuluumuz-
dur. o'na güvenecek, ylmayacak. çünkü rab
gücümüz ve egimizdir. o kurtard bizi." kur-
tulu pnarlarından sevinçle su alacaksınız. o
gün diyeceksiniz ki, "rab'be ükredin, o'na
yakarn, halklara duyurun yaptıkların, adnı
yüce olduunu duyurun! rab'be ezgiler söy-
leyin, çünkü görkemli iler yapt. bütün
dünya bilsin bunu. ey siyon halk, sesini yük-
selt, sevinçle haykr! çünkü aranızda bulunan
israil'in kutsal büyüktür."

13

amots olu yeaya'nın babil'le ilgili bildirisi: ç-
plak dan tepesine sancak dikin! savaçlar
yüksek sesle çarp el sallayn ki soylulara
ayrılan kaplardan içeri girsinler. rab seçtik-
lerine buyruk verdi, o'nun yüceliyle övün-
enleri yitileri öfkesinin gereğini yapmaya çard.
dalandaki kalabaln gürlütüsünü dinleyin!
büyük bir halkın sesini andıryor. bir araya
gelmi ulusların ve krallıkların gümbürtüsünü
dinleyin! her eye egemen rab bir orduyu

savaa hazırlıyor. öfkesinin araçlarıyla uzak
bir ülkeden, dünyann öbür ucundan bütün
ülkeyi yerle bir etmek üzere geliyor. feryat
edin! çünkü rab'bin günü yakındır. her eye
gücü yeten'in gönderecei ykm gibi geliyor o
gün. bu yüzden ellerde derman kalmaya-
cak, her yürek eriyecek. herkesi dehet sara-
cak, hepsi ac ve strap içinde boulacak, dou-
ran kadın gibi kıvrınacak, akn akn birbirler-
ine bakacaklar; yüzleri kzaracak. ite rab'bin
acmasz günü geliyor. ülkeyi viraneye çe-
virip içindeki günahkârlar ortadan kaldraca
gazap ve kzgn öfke dolu gün geliyor. gökteki
yıldzlarla takmyıldzlar mayacak, doan güne
kararacak, ay n vermez olacak. rab diyor
ki, "kötülüğünden ötürü dünyayı, suçlarından
ötürü kötülükleri cezalandıracam. kibirli-
lilerin küstahlı sona erdirecek, zalimlerin guru-
runu kracam. insan saf altından, ofir altın-
dan daha ender kılcam. ben, her eye ege-
men rab, gazaba geldiim, öfkemin alevlendi
gün gökleri titreteceim, yer yerinden oynaya-
cak. "herkes kovalanan ceylan gibi, çobansız
koyunlar gibi halkna dönecek, ülkesine kaç-
acak. kalkanların bedeni delik deik edilecek,
ele geçen kltan geçirilecek. yavrular gözleri
önünde parçalanacak, evleri yamalanacak,
kadınların rızna geçilecek. "gümie deer
vermeyen, altın sevmeyen medler'i onlara
kar harekete geçirecek. oklarıyla gençleri
parçalayacak, bebeklere acmayacak, çocuk-
lar esirgemeyecekler. ben tanr, sodom
ve gomora'y nasl yerle bir ettimse, kil-
daniler'in* yüce gururu, krallıkların en güzeli
olan babil'i de yerle bir edeceğim. orada
bir daha kimse yaamayacak, kuaklar boyu
kimse oturmayacak, bedeviler çadır kurmay-
acak, çobanlar sürülerini dinlendirmeyecek.
oras yabancı hayvanlara barnak olacak, evler
çakallarla dolacak, baykular yuva yapacak,
tekeler oynaacak orada. kalelerinde srt-
lanlar, görkemli saraylarda çakallar uluya-
cak. babil'in sonu yaklat, günleri uzatlmay-
acak."

14

çünkü rab yakup soyuna acyacak, israil
halkı yine seçip topraklarına yerletirecek.
yabancılar da yakup soyuna katılıp onlara
balanacak. uluslar israil halkı kendi toprak-
larına götürecekler. israil halk rab'bin verdii
topraklarda onlar erkek ve kadın köle olarak
sahiplenecek. kendisini tutsak edenleri tut-
sak edecek, kendisini ezenlere egemen ola-
cak. rab israil halkın acdan, skntdan ve yap-
t ar ilerden kurtard gün babil kral'n alaya
alarak, "halk ezenin nasl da sonu geldi!"
diyecekler, "zorbal nasl da sona erdi!" rab
kötülerin deneini, egemenlerin asasn krd. o
asa ki, halklara gazapla vurdukça vurdu,
uluslar öfkeyle, dinmeyen zulümle yönetti.
bütün dünya esenlik ve bar içinde sevinçle

haykryor. lübnan'n çam ve sedir aaçlar bile kraln yok oluuna seviniyor. "onun ölümünden beri kimse bizi kesmeye gelmiyor" diyorlar. topran altındaki ölümler diyar babil kral'n karlamak için sabırsızlanıyor. onun gelii ölümleri, dünyanın eski önderlerini heyecanlandıyor; uluslar yönetmi krallar tahtlarından ayaa kaldıyor. hepsi ona seslenip diyecekler ki, "sen de bizim gibi gücünü yitirdin, bize benzedin." görkemlin de çenklilerinin sesi de ölümler diyarna indirildi. altında kurtlar kaynaacak, üstünü kurtçuklar kaplayacak. ey parlak yıldız, seherin olu, göklerden nasıl da düttün! ey uluslar ezip geçen, nasıl da yere ykldın! içinden, "göklere çıkacam" dedin, "tahtım tanrı'nın yıldızlarından daha yüksece koyacam; ilahların toplandında, safon'un doruunda oturacam. bulutların üstüne çıkacak, kendimi yüceler yücesiyle eit klacam." ancak ölümler diyarna, ölüm çukurunun dibine indirilmi bulunuyorsun. seni görenler bakıp böyle düünecekler: "dünyayı sarsan, ülkeleri titreten, yeryüzünü çöle çeviren, kentleri yerle bir eden, tutsaklar evlerine salvermeyen adam bu mu?" (ulusların bütün krallar tek tek, görkemli mezarlarda yatıyor. ama sen reddedilen bir dal gibi mezarından dar atldın; bedenleri kılçla delinip ölüm çukurunun dibine atılm ölümlerle örtülüsün; ayak altında çinenen le gibisin. ülkeni harap edip halkın katlettiin için bakalar gibi gömülmeyeceksin. kötülük yapan soy bir daha anlamayacak. atalarının suçundan ötürü babil kral'nın oulların boazlamak için yer hazırlayn. kalkıp dünyayı sahiplenmesinler, yeryüzünü kentlerle doldurmasınlar. "babil halkına kar harekete geçeceim" diyor her eye egemen rab, "babil'in adn, sa kalanların, oulların, torunların dünyadan sileceim." böyle diyor rab. "babil'i bayku yuvasna, batakla çevirecek, ykm süpürgesiyle süpüreceim" diyor her eye egemen rab. her eye egemen rab ant içerek şöyle dedi: "düündüğüm gibi olacak, tasarladım gibi gerçekleşecek. asurlular kendi ülkemde ezecek, dalarında çineyeceim. halkım asur'un boyunduruğundan, omuzlarındaki yükten kurtulacak. ite bütün dünya için belirlenen tasar budur. bütün uluslara kar elim kalkm durumunda. her eye egemen rab'bin tasarsn kim boa çıkarabilir? kalkm durumdaki elini kim indirebilir?" kral ahaz'n öldüğü yıl gelen bildiri: ey filistliler, sizi döven denek kıld diye sevinmeyin. çünkü ylanın kökünden engerek türeyecek, onun ürünü uçan ylan olacak. yoksulların en yoksulu doycak, dükkünler güvenlikte yatacak. ama sizin kökünüzü ktlkla kurutacam, sa kalanların da ölecek. ulumaya bala ey kap! ey kent, feryat et! ey filistliler, eridiniz batan baa. kuzeyden toz duman yükseliyor, düman askerleri sra sra geliyor. o ulusun elçilerine ne yant verilecek? "rab siyon'un

temelini att, halkın dükkünleri oraya snacak" denecek.

15

moav'la ilgili bildiri: moav'n ar kenti bir gecede viraneye döndü, yok oldu, moav'n kır kenti bir gecede viraneye döndü, yok oldu. bu yüzden divon halk alamak için tapnaa, tapnma yerlerine çkt. moav halk, nevo ve medeva için feryat ediyor. insanlar saçların sakalların kesiyor. çul giiyorlar sokaklarda, damlarda, meydanlarda herkes feryat ediyor, gözyalar sel gibi. hebon ve elale'nin haykrlar yahasa uluyor. moav askerleri bu yüzden feryat ediyor, yürekleri korku içinde. yüreim szıyor moav için. kaçanlar soar'a, eglat-eliya'ya ulat, alaya alaya çkyorlar luhit yokuu'ndan, horonayım yolunda ykmların at yakyorlar. nimrim sular kuruduğu için otlar sararp soldu. taze ot kalmad, yailik yok artk. bu yüzden halk kazanp biriktirdii ne varsa, kavak vadisi üzerinden tayacak. haykrlar moav topraklarında yankılanıyor, feryatlar eglayım'e, beerelim'e dek ulat. çünkü dimon sular kan dolu, ama bana daha beterini getireceim. moav'dan kaçp kurtulanların, ülkede sa kalanların üzerine aslan salacam.

16

sela'dan çöl yoluyla siyon kenti'nin kurulduu daa, ülkenin hükümdarna kuzular gönderin. moavlı kızlar yuvalarından atlm, öteye beriye uçan kular gibi arnon ırma'nın geçitlerinde doluyor. "bize öüt ver, bir karar al, öle scanda gece gibi gölge sal üstümüze. kovulanlar sakla, kaçaklar ele verme" diyorlar. "kovulanların seninle birlikte yaasın. krp geçirenlere kar biz moavlılar'a snak ol." bask ve ykm son bulduunda, ülkeyi çineyenler yok olduunda, sevgiye dayanan bir yönetim kurulacak, davut soyundan biri sadakatale krallık yapacak. yargılarken adaleti arayacak, doru olan yapmaka tez davranacak. moav'n ne denli gururlanp büyüklendiini, kendini ne denli beendiini, kibirlenip küstahlattı duyduk. övünmesi bounadr. bu yüzden moavlılar moav için feryat edecek, hepsi feryat edecek. kır-hereset'in üzüm pestillerini anmsayp üzülecek, yas tutacaklar. çünkü hebon'un tarlalar, sivma'nın asmalar kurudu. ulusların beyleri onların seçkin dalların krdılar. o dallar ki, yazer'e erir, çöle uzandı, filizleri yaylr, gölü*fp* aardı. bu yüzden yazer için, sivma'nın asmalar için ac ac alıyorum. sizleri gözyalarla sulayacam, ey hebon ve elale! çünkü sava çkları yaz meyvelerinizin, biçtiğiniz ekinin üzerine düttü. meyve bahçelerindeki sevinç ve nee yok oldu. balarda ne ark söyleyen olacak, ne sevinç çl

atan. üzüm skma çukurlarında çalan kalmayacak, sevinç çlıkları susturdum. yüreim bir lir gibi iniyor moav için, kır-hereset için içim szlıyor. moav halk tapma yerine çkarak kendini yoruyor, dua etmek için tapnaa gidiyor, ama hepsi bouna! rab'bin moav için geçmite söyledi budur. rab imdi diyor ki, "moav'n övündükleri de kalabalk halk da tam üç yıl sonra rezil olacak. sa kalan çok az sayıda kişiye güçsüz olacak."

17

am'la ilgili bildiri: ite am kent olmaktan çkacak, enkaz yına dönecek. aroer kentleri terk edilecek, hayvan sürüleri orada yatacak, onlar ürküten olmayacak. efrayim'de surlu kent kalmayacak, am'n egemenli yok olacak. sa kalan aramlar'n onuru israil'in onuru gibi kılacak. her eye egemen rab böyle diyor. o gün yapuk soyunun görkemi sönecek, hepsi bir deri bir kemik kalacak. israil, ekinin elle biçilip baakların devirildi bir tarla, refaim vadisi'nde hasattan sonra baakların topland bir tarla gibi olacak. çok az kii kurtulacak. artakalanların says, dövüldükten sonra tepesinde iki üç, dal uçlarında dört be zeytin tanesi kalan zeytin aac gibi olacak. israil'in tanrı rab böyle diyor. o gün insanlar kendilerini yaratana bakacaklar, gözleri israil'in kutsal'ın görecek. elleriyle yaptıkları sunaklara, parmaklarıyla biçim verdikleri aera* putlarına, buhur sunaklarına bakmayacaklar. o gün israil'in güçlü kentleri israil'iler'den kaçan amurlular'la hivliler'in terk ettii kentler gibi ssz olacak. çünkü, ey israil, seni kurtaran sular'ı unutmuş, sdn kaya'y anmaz oldun. bunun yerine, güzel fidanlar, ithal asmalar dikiyorsun. onlar diktiğin gün filizlenip ertesi sabah tomurcuklanabilir. ama hastalk ve dinmez ac gününde meyve vermeyecekler. eyvah, çok sayıda ulus kükrüyor, azgın deniz gibi gürliyorlar. halklar güçlü sular gibi çalıyor. halklar kaban sular gibi çalıyor, ama tanrı onlar azarlayınca uzaklara kaçacaklar. rüzgarn önünde dadaki saman ufa gibi, kargarn önünde diken yuma gibi savrulacaklar. akam dehet saçıyorlardı, sabah olmadan yok olup gittiler. bizi yamalayanların, bizi soyanların sonu budur.

18

kü* rmakların ötesinde, kanat vıztların duyulduu ülkenin vay haline! o ülke ki, elçilerini sazdan kaykılarla nil sularından gönderir. ey ayana tez ulaklar, ırmakların böldüü ülkeye, her yana korku saçan halka, güçlü ve ezici ulusa, o uzun boylu, pürüzsüz tenli ulusa gidin! ey sizler, dünyada yaayan herkes, yeryüzünün ahalisi! sancak dağların

tepesine dikilince dikkat edin. boru çalınca dinleyin. çünkü rab bana öyle dedi: "gününde duru scaklık gibi, hasat döneminin scaklığındaki çiy bulutu gibi durgun olacak ve bulunduum yerden seyredeceim." babozumundan önce çiçekler düüp üzümler olgunlamaya yüz tutunca, asmanın dallar bçakla kesilecek, çubuklar koparılıp atılacak. hepsi dan yrtc kularna, yerin yabancı hayvanlarına terk edilecek. yazın yrtc kulara, kn yabancı hayvanlara yem olabilecek. o zaman rmakların böldüü ülke, her yana korku saçan güçlü ve ezici halk, o uzun boylu, pürüzsüz tenli ulus, her eye egemen rab'be armaanlar getirecek. her eye egemen rab'bin adn koyduu siyon da'na getirecekler armaanların.

19

msr'la ilgili bildiri: ite rab hızla yol alan buluta binmi msr'a geliyor! msr putları o'nun önünde titriyor, msr'ların yürei hopluyor. rab diyor ki, "msr'ların msr'ları'na kar ayaklandracam; karde kardee, komu komuya, kent kente, ülke ülkeye kar savaacak. msr'ların cesareti tükenecek, tasarlarn boa çkaram. yardım için putlara, ölümlerin ruhlarına, medyumlarla ruh çaranlara danacaklar. msr'ların' acmasız bir efendiye teslim edeceğim, kat yürekli bir kral onlara egemen olacak." rab, her eye egemen rab böyle diyor. nil'in sular çekilecek, kuruyup çatalayacak yata. su kanallar kokacak, kuruyacak rman kollar, kamlarla sazlar solacak. nil kysında, rman azındaki sazlar, nil boyunca ekili tarlalar kuruyacak, savrulup yok olacak. balkçlar yas tutacak, nil' olta atanların hepsi alayacak, suyun yüzüne a atanlar perian olacak. taranm keten ileyenler, beyaz bez dokuyanlar umutsuzlula kaplacak. dokumacılar bunalacak, ücretliler skntya düşecek. soan kenti'nin önderleri ne kadar aklı-sız! firavunun bilge danmanlar saçma sapan öütler veriyorlar. nasıl olur da firavuna, "biz bilgelerin oulları, eski zaman kralların torunları" diyorlar? ey firavun, hani nerede senin bilgelerin? her eye egemen rab msr'a kar neler tasarlad, bildirsinler bakalım sana eer biliyorlarsa. soan kenti'nin önderleri aptal olup çktılar, nof önderleri aldandılar, msr oymaklarının ileri gelenleri msr'ı sapırdılar. rab onların aklın kartırd; kendi kusmuu içinde yalpalayan sarho naslsa, msr' da her alanda sapırdılar. msr'da kimsenin yapabilecei bir ey kalmadı; ne ban ne kuyruun, ne hurma dalının ne de sazn. o gün msr'ların kadın gibi olacaklar; her eye egemen rab'bin kendilerine kar kalkan elinin önünde titreyip dehete kaplacaklar. yahuda msr'ı dehete düürecek. yahuda dendi mi, her eye egemen rab'bin msr'a kar tasarladıkları anmsayan herkes dehete kaplacak. o gün msr'da kenan dilini konuan be kent olacak. bu kentler her eye

egemen rab'be balık and içecekler; içlerinden biri 'ykım kenti diye adlandırılacak. o gün msr'n ortasında rab için bir sunak, sınırda da bir sütun dikilecek. her eye egemen rab için msr'da bir belirti ve tank olacak bu. halk kendine baskı yapanlardan ötürü rab'be yakarınca, rab onlar savunacak bir kurtarıcı gönderip özgür kılacak. rab kendini msr'lılar'a tantacak, onlar da o gün rab'bi tanıyacak, kurbanlarla, sunularla o'na tapacaklar. rab'be adak adayacak ve adakların yerine getirecekler. rab msr'lılar'ı hastalıkla alabildiğine cezalandıracak, sonra iyileştirecek. rab'be yönelip yakaracaklar. rab de onları iyileştirecek. o gün msr'la asur arasında bir yol olacak. asurlu msr'a, msr'ı asur'a gidip gelecek. msr'lılar'la asurlular birlikte tapacaklar. o gün msr ve asur'un yansıra israil üçüncü ülke olacak. dünya bu üçü sayesinde kutsanacak. her eye egemen rab, "halkım msr, ellerimin ii asur ve mirasım israil kutsansın" diyerek dünyayı kutsayacak.

20

asur ordusunun bakomutan, asur kral sargon'un buyruyuyla gelerek adot'a saldırıp kenti ele geçirdiği yıl rab amots'olu yeaya aracılığıyla şöyle dedi: "git, belindeki çulunu çöz, ayandaki çar çıkar." yeaya denileni yaptı, çplak ve yalınayak dolamaya başladı. (rab dedi ki, "msr'a ve kü'a* belirti ve ibret olsun diye kulum yeaya nasıl üç yıl çplak ve yalınayak dolatırsa, asur kral da msr'a utanç olsun diye msr'lı tutsaklarla kulu sürgünleri genç yalın demeden, çplak ve yalınayak, mahrem yerleri açık yürütecek. kü'a bel balayan, msr'la övünen halk hüsrana uğrayacak, utanç içinde kalacak. bu kıyıda bölgesinde yaşayanlar o gün, "asur kral'ının elinden kurtulmak için yardımına sındım, bel baladınız ulusların bana gelene baktı!" diyecekler, "biz nasıl kurtulacağız?"

21

deniz kıyısındaki çölle ilgili bildiri: negev'den fırtınalar nasıl üst üste gelirse, çölden, korkunç ülkeden bir istilacı öyle geliyor. korkunç bir görüş gördüm: hain hainlik etmede, harap eden harap etmede. ey elam, saldır! ey meday, onu kuat! onun neden oldu iniltileri sona erdireceim. gördüklerimden ötürü belime arı saplandı, douran kadın arlar gibi arlar tuttu beni. duyduklarımdan sarsıldım, gördüklerimden dehete düttüm. aklımda, titremeler sardı beni. öldüğüm alaca karanlık bana korku veriyor artık. gördüğüm görüşümde sofrayı hazırlıyor, hallar seriyor, yiye içiyorlar. kalkın, ey önderler, kalkanlar yalayın! rab bana dedi ki, "git, bir gözcü dik, gördüğünü bildirsin. sava

arabalarının, atlara, eeklere, develere binmiş insanların çiftler çiftler geldiğini görünce dikkat kesilsin." gözcü, "ey efendim, her gün aralıksız gözcü kulesinde duruyor, her gece yerimde nöbet tutuyorum" diye bard, "bak, sava arabalarıyla atları çiftler çiftler geliyor!" sonra, "yıkıldı, babil yıkıldı!" diye haber verdi, "tapıklar bütün putlar yere çalın parçalandı!" ey halkım, harman yerinde buday gibi dövülmüş olan halkım! her eye egemen rab'den, israil'in tanrısından duyduklarım size bildirdim. duma ile ilgili bildiri: biri seir'den bana sesleniyor: "ey gözcü, gecedен geriye ne kaldı? gecedен geriye ne kaldı?" yanıtlı şöyle: "sabah olmak üzere, ama yine gece olacak. soracaksanız sorun, yine gelin." arabistan'la ilgili bildiri: arabistan çallıklarında geceleyeceksiniz, ey dedan kervanlar! ey tema'da oturanlar, su getirin, susamlar karlayın, kaçıp kurtulana ekmek verin. çünkü onları kılçtan, yalnız kılçtan, gerilimi kaydan, çetin çarpmalardan kaçtılar. rab bana şöyle dedi: "kedar'ın bütün övüncü tam bir yıl sonra sona erecek. okçulardan, kedar savaşçılarından pek az sa kalam olacak." bunu söyleyen, israil'in tanrısı rab'dir.

22

görüm vadisiyle ilgili bildiri: gürültü patırtı içinde elenen kent halkı, ne oldu size, neden hepimiz damlara çıktınız? ölenleriniz ne kılçtan geçirildi, ne de savata öldü. (önderleriniz hep birlikte kaçtılar, yayların kullanmadan tutsak alındılar. uzaa kaçtınız halde ele geçenlerin hepsi tutsak edildi. bunun için dedim ki, "beni yalnız bırakın, acı alayayım. halkımın uradı ykımdan ötürü beni avutmaya kalkmayın." çünkü rab'bin, her eye egemen rab'bin görüş vadisi'nde kargaa, bozgun ve dehet saçarda gün, duvarların yıkılacağı, dalara feryat edileceği gün geliyor. elamlar ok kılıfını sırtlayıp sava arabalarıyla, atlarıyla geldiler. kır halkı kalkanlarını açtı. verimli vadileriniz sava arabalarıyla doldu, atlar kent kapılarının karsına dizildi. rab'bin yahuda'yı savunmasız bıraktığı gün orman sarayındaki silahlara güvündünüz. davut kenti'nin duvarlarında çok sayıda gedik olduunu gördünüz, aa havuz'da su depoladınız, yerusalem'deki evleri saydınız, surları onarmak için evleri yıktınız. eski havuz'un suları için iki surun arasında bir depo yaptınız. ama bunu çok önceden tasarlayıp gerçekleştirmiş olan tanrı'ya güvenmediniz, o'nu umursamadınız. rab, her eye egemen rab o gün sizi alayp yas tutmaya, saçlarını kesip çul kuanmaya başladı. oysa siz keyif çatıp elendiniz, "yiye içelim, nasıl olsa yarın öleceiz" diyerek ser, koyun kestiniz, et yiye arap içtiniz. her eye egemen rab bana, "siz ölene dek bu suçunuz balanamayacak" diye seslendi. rab, her eye egemen rab böyle diyor. rab, her

eye egemen rab diyor ki, "haydi, o kâhyaya, sarayn sorumlusu evna'ya git ve de ki, 'burada ne iin var? kimin var ki, kendine burada mezar kazdn, yüksekte kendine mezar, kayada konut oyduñ? ey güçlü kii, rab seni tuttuu gibi iddetle savuracak. top gibi evirip çevirip geni bir lükkeye flratacak. orada öleceksin, gurur duyduñ arabaların orada kalacak. efendinin evi için utanç nedenisin! seni göreydin alacak, makamından alaa edeceğim. "o gün hilkiya olu kulum elyakim'i çarp senin cüppeni ona giydireceim. senin kuanla onu güclendirip yetkini ona vereceim. yeralim'de yaayanlara ve yahuda halkna o babalk yapacak. davut'un evinin anahtarın ona teslim edeceğim. açtın kimse kapayamayacak, kapadın kimse açamayacak. onu salam yere çaklm çadr kaz yapacağım, ailesi için onur kürsüsü olacak. ailenin arl-soyundan türeyen herkes taslardan kâselere kadar her küçük kap ona aslacak." her eye egemen rab diyor ki, "o gün salam yere çaklm kazk yerinden çıkacak, krlp düecek, ona aslan yük de yok olacak." çünkü rab böyle diyor.

23

sur kenti'yle ilgili bildiri: ey ticaret gemileri, feryat edin! çünkü sur kenti evleriyle, limanlarıyla birlikte yok oldu. kittim'den size haber geldi. ey ky halk ve denizcilerin zenginletirdii sayda tüccarlar, susun! i-hor'un tahl, nil'in ürünü denizleri aar, sur'a gelir salard. ulusların kâr ona akard. utan, ey sayda, ey deniz kysndaki kale! çünkü deniz sana sesleniyor: "ne doum ars çektim, ne de dourdum. ne delikanlılar büyüttüm, ne de kzlar." sur'un haberi msr'a ulanca, yürei burkulacak insanların. tari'e geçin, ey kyda oturanlar, feryat edin. uzak ülkeleri yurt edinmi, elenceye dükün halknız, eski, tarihsel kentiniz bu mu? taşlar giydiren sur'a kar bu ii kim tasarlad? o kent ki, tüccarlar prenslerdi, i adamlar dünyânı saygın kiileriydi. görkeminin sonucu olan gururunu krmak, dünyaca ünlü bütün saygın kiilerini alçaltmak için her eye egemen rab tasarlad bunu. kendi toprakların nil gibi basp geç, ey tari kz, artk engel yok. rab denizin üzerine elini uzatp ülkeleri titretti, kenan kalelerinin yklmasn buyurdu. "elencen sona erdi, ey sayda, erden kz!" dedi, "kirlatildin. kalk, kittim'e*fy* geç, orada bile rahat yüzü görmeyeceksin." kildan* ülkesine bak! o halk yok artk. asurlular onların ülkesini yabanl hayvanlara verdi, kuatma kuleleri diktiler, sarayların soydular, lükkeyi viraneye çevirdiler. feryat edin, ey ticaret gemileri! çünkü snanz harap oldu. bundan sonra sur kenti yetmi yl, bir kraln ömrü süresince unutulacak. yetmi yl bitince, fahie için bestelenen türküdeki gibi sur'a öyle denecek: "bir lir al, dola kenti, ey sen, unutulmu fahie!

güzel çal seni anmsamalar için, türkü üstüne türkü söyle." yetmi yl geçince rab sur'la ilgilenecek, ama sur para için yine fahiele dönecek. dünyânın bütün krallıklarıyla fahielik edecek. kentin ticaretten ve fuhattan kazandırlarab'be adanacak. bunlar biriktirilmeyecek, hazineye konmayacak. ticaretten kazandırların doyuncaya dek yesinler, güzel güzel giyinsinler diye rab'bin önünde yaayanlara verilecek.

24

ite rab yeryüzünü harap edip viraneye çevirecek, yeryüzünü altüst edecek, üzerinde yaayanlar darmadan edecek. ayrım yapılmayacak; ne halkla kâhin arasında, ne köleyle efendi arasında, ne hizmetçiyle hanım arasında, ne alçyla satc arasında, ne ödünç alanla ödünç veren arasında, ne faizciyle borç alan arasında. dünya tümüyle yamalanp viraneye çevrilecek. rab böyle söyledi. dünya kuruyup büzülüyor, yeryüzü solup büzülüyor, dünyadaki soylular güçlerini yitiriyor. dünyada yaayanlar onu kirletti. çünkü tanrı'nın yasaların çinediler, kuralların ayaklar altına aldılar, ebedi antlamay bozdular. bu yüzden lanet dünyayı yiyip bitirdi, orada yaayanlar suçların cezasını çekiyorlar. yaayanlar bu nedenle yanyor, pek az kurtulacak. yeni arabın sonu geldi, asmalar soldu, bir zamanlar sevinçli olanların hepsi inliyor. tefin cökün sesi kesildi, elenenlerin gürültüsü durdu, lirin cökün sesi kesildi. ezgi eliinde arap içilmiyor artk, içkinin tad içene ac geliyor. ykılan kent perian durumunda, kimse girmesin diye her evin giri kapand. insanlar arap özlemiyle sokaklarda baryor, sevinçten eser kalmad, dünyânın kokusu yok oldu. kent viraneye döndü, kaplar paramparça oldu. çünkü zeytinler dökülsün diye dövülen aaç naslsa, babozumundan artakalan üzümner naslsa, dünyadaki bütün uluslar da öyle olacak. sa kalanlar seslerini yükseltip sevinç çkılar atacak, batda yaayanlar rab'bin büyüklüğü karşnda hayranlıkla baracak. onun için, douda yaayanlar rab'bi yüceltin, deniz kysndakiler, israil'in tanrs rab'bin adn yüceltin. dünyânın en uzak köelerinden ezgiler iitiyoruz: "doru olan'a övgüler olsun!" ama ben, "bittim, bittim! vay halime!" dedim, "hainler hainliklerini sürdürüyor. evet, hainler sürekli hainlik ediyorlar." ey dünyada yaayanlar, önünüzde dehet, çukur ve tuzak var. dehet haberinden kaçan çukura düecek, çukurdan çıkan tuzaa yakalanacak. göklerin kapaklar açlacak, dünyânın temelleri sarsılacak. yeryüzü büsbütün çatlayp yarılacak, sarsıldkça sarsılacak. dünya sarho gibi yalpalayacak, bir kulübe gibi sallanacak, isyanların arl altında çökecek ve bir daha kalkamayacak. o gün rab yukarda, gökteki güçleri

ve aada, yeryüzündeki krallar cezalandracak. zindana tklan tutsaklar gibi cezaevine kapatılacak ve uzun süre sonra cezalandrılacaklar. ayn yüzü kzaracak, güne utanacak. çünkü her eye egemen rab şiyon da'nda, yerualim'de krallık edecek. halkn ileri gelenleri o'nun yücelini görecek.

25

ya rab, sensin benim tanrım, seni yüceltir, adn överim. çünkü sen eskiden beri tasarladn harikalar tam bir sadakatle gerçekletirdin. kenti bir ta ynna, surlu kenti vi-raneyeye çevirdin. yabancıların kalesiydi, kent olmaktan çıktı. bir daha da onarılmayacak. bundan ötürü güçlü uluslar seni onurlandıracak, acmasz ulusların kentleri senden korkacak. çünkü onların öfkesi duvara çarpan saanak gibi yükselinecek, sen yoksulun, sknt içindeki dükünün kalesi, saanaa kar snak, scaa kar gölgelik oldun. yabancıların gürültüsünü çöl sca gibi bastırsn. bulutun gölgesi sca nasl krarsa, bu acmasz adamların türküsü de öyle dinliyor. her eye egemen rab bu dada bütün uluslara yal yemeklerin ve dinlendirilmi seçkin arapların sunulduu zengin bir ölen verecek. bütün halkların üzerindeki örtüyü, bütün ulusların üzerine örülmü olan örtüyü bu dada kaldracak. ölümü sonsuza dek yutacak. egemen rab bütün yüzlerden gözyaların silecek. halkn utancın bütün yeryüzünden kaldracak. çünkü rab böyle diyor. o gün diyecekler ki, "ite tanrımız budur; o'na umut balamtk, bizi kurtard, rab o'dur, o'na umut balamtk, o'nun kurtarıyla sevinip coalm." rab'bin eli bu dan üzerinde kalacak, ama moav gübre çukurundaki saman gibi kendi yerinde çinenecek. orackta yüzmek isteyen biri gibi ellerini uzatacak, ama kurnazla karn rab onun gururunu kracak. rab surlarındaki yüksek burçlar devirip ykacak, yerle bir edecek.

26

o gün yahuda'da u ilahi söylenecek: güçlü bir kentimiz var. çünkü tanr'nn kurtar kente sur ve duvar gibidir. açn kentin kapların, sadk kalan doru ulus içeri girsin. sana güvendi için düşüncelerinde sarılmaz olan tam bir esenlik içinde korursun. rab'be sonsuza dek güvenin, çünkü rab, evet rab sonsuza dek kalc kayadr. yüksekte oturan alçaltır, yüce kenti ykar, yerle bir eder. o kent ayak altında, mazlumların ayaklar, yoksulların admlar altında çinenecek. doru adamın yolu düzdür, ey dürdüşt olan, doru adamın yolunu sen düzlersin. evet, ya rab, ilkelerinin çizdiî yolda sana umut baladk, adn ve ünündür yüreimizin dilei, geceleri canım sana susar,

evet, içimde ruhum seni özler; çünkü senin ilkelerin yeryüzünde oldukça, orada oturanlar doruluu öğrenir. kötüler lütfedilse bile doruluu öğrenmez. dürüstlüün egemen olduu diyarda haksızlık eder, rab'bin büyüklüğünü görmezler. ya rab, elin yükseldi, ama görmüyorlar, halkn için gösterdin gayreti görüp utansınlar. evet, dumanların için yaktn ate onlar yiyip bitirecek. ya rab, bizi esenlie çıkaracak sensin, çünkü ne yaptysak hepsi senin baardır. ey tanrımız rab, senden baka efendiler bizi yönetti, ama yalnız sana, senin adna yakaracak. o efendiler öldü, artık yaamyorlar, dirilmeyecek onlar. çünkü onlar cezalandırıp yok ettin, anımlarına son verdin. ulusu çöalttın, ya rab, evet, ulusu çöalttın ve yüceltildin. her yönde ülkenin surların genilettin. ya rab, skntdayken seni aradlar. onlar terbiye ettiinde sessizce yakararak içlerini döktüler. doum vakti yaklaan gebe kadn çektiî sancdan ötürü nasl kıvrır, feryat ederse, senin önünde biz de öyle olduk, ya rab. gebe kaldk, kıvrandı, rüzgardan baka bir ey dourmadk sanki. ne dünyaya kurtulu salayabildik, ne de dünyada yaayanlar yaama kavuturabildik. ama senin öüllerin yaayacak, bedenleri dirilecek. ey sizler, toprak altında yatanlar, uyann, ezgiler söyleyin. çünkü senin çiyin sabah çiyine benzer, toprak öüllerini yaama kavuturacak. haydi halkm, iç odalarını girip ardnzdan kaplarını kapatn, rab'bin öfkesi geçene dek ksa süre gizlenin. çünkü dünyada yaayanlar suçlarının ötürü cezalandırmak için rab bulunduuu yerden geliyor. dünya üzerine dökülen kan aç vuracak, öldürülenleri artık saklamayacak.

27

o gün rab livyatan*, o kaçan ylan, evet livyatan', o kvrla kvrla giden ylan acmasz, kocaman, güçlü kılcyla cezalandıracak, denizdeki canavar öldürecek. o gün rab, "sevdiim ba için ezgiler söyleyin" diyecek, "ben rab, ban koruyucusuyum, onu sürekli sularm. kimse zarar vermesin diye gece gündüz beklerim. kznğn deilim. keke karma dikenli çallar çksa! onların üzerine yürür, tümünü atee verirdim. ya da koruyuculuuma sarlınsınlar, barsınlar benimle, evet, benimle barsınlar." yakup soyu gelecekte kök salacak, israil filizlenip çiçeklenecek, yeryüzünü meyvesiyle dolduracak. rab israilliler'i, kendilerini cezalandıranlar cezalandırđ gibi cezalandırdı mı? ya da israilliler'i bakaların öldürdüü gibi öldürdü mü? rab onları yargıladı, kovup sürgüne gönderdi. dou rüzgarının estii gün onlar iddetli soluyla savurdu. böylece yakup soyunun suçu balanacak. günahların kaldırılmasnı sonucu öyle olacak: sunan taların tebeiri ta gibi un ufak ettiklerinde ne aera* putu ne de buhur suna kalacak. surlu kent terk

edildi, çöl kadar ssz, sahihsiz bir yurt oldu. dana orada otlayp uzanacak, filizlerini yiyip bitirecek. kuruyan dallar koparılacak, kadtılar gelip bunlar yakacaklar. çünkü bu halk akll bir halk deil. bu yüzden onlar yaratan kendilerine acmayacak, onlara biçim veren onlar kaymayacak. ey israiloullar, o gün rab gürül gürül akan frat ile msr vadisi arasında harman döver gibi, sizi birer birer toplayacak. evet, o gün büyük bir boru çalınacak; asur'da yitenlerle msr'a sürgün edilenler gelip kutsal dada, yerualim'de rab'be tapacaklar.

28

vay haline verimli vadinin bandaki kentin, efrayimli sarholarn gurur tacınn! araba yenilmelerin yüce ve görkemli tac, solmakta olan çiçe andryor. rab'bin güçlü kudretli bir adam var. dolu frtnas gibi, harap eden kasrga gibi, silip süpüren güçlü sel gibi o kenti iddetle yere çalacak. efrayimli sarholarn gurur tac ayaklar altında çinecek. verimli vadinin bandaki kent, yüce ve görkemli taç, artk solmakta olan çiçe andran kent, mevsiminden önce olgunlaşmış incir gibi görülür görülmez koparılıp yutulacak. o gün her eye egemen rab, halkından sa kalanlar için yücelik tac, güzellik çelengi olacak. yarg kürsüsünde oturanlar için adalet ruhu, kent kaplarında saldırlar geri püskürtülen için cesaret kayna olacak. kâhinlerle peygamberler bile arabın ve içkinin etkisiyle yalpalayp sendeliyor; içkinin etkisiyle yalpalayp sendeliyorlar, araba yenik dümler. yanlış görüşler görüyorlar, kararlarında tutarsızlar. sofralar kusmuk dolu, pisliğe bulanamıyormuş yok! "kimi eitmeye çalışıyor?" diyorlar, "kime iletiyor bildirisini? süttten yeni kesilmi, memeden yeni ayrılm çocuklara mı? çünkü bütün söyledii buyruk üstüne buyruk, buyruk üstüne buyruk, kural üstüne kural, kural üstüne kural, biraz urdan, biraz burdan..." öyle olsun, o zaman rab bu halka yabancı dudaklarla, anlamaz bir dille seslenecek. onlara, "rahatlık budur, yorgunların rahat etmelerini salayın, huzur budur" dedi, ama dinlemek istemediler. bu yüzden rab'bin sözü onlar için "buyruk üstüne buyruk, buyruk üstüne buyruk, kural üstüne kural, kural üstüne kural, biraz urdan, biraz burdan"dr. madem öyle, varınsırtüstü düüp yaralansınlar, kapana kısılsın tutsak olsunlar. bundan ötürü, ey alayclar, yerualim'deki bu halk yöneten sizler, rab'bin sözüne kulak verin. öyle diyorsunuz: "ölümle antlama yaptık, ölümler diyaryla uyutuk; öyle ki, büyük bela ülkeden geçerken bize zarar vermeyecek. çünkü yalanlar kendimize snak yaptık, hilenin ardına gizlendik." bu yüzden egemen rab diyor ki, "ite siyon'a salâm temel olarak bir ta, denemli bir ta, deerli bir kö-

ta yerletiriyorum. ona güvenen yenilmeyecek. adaleti ölçü ipi, doruluu çekül yapacağım. yalanlara dayanan snadolu süpürüp götüreceğim, gizlendiğiniz yerleri sel basacak. ölümle yaptığınız antlama yürürlükten kaldırılacak, ölümler diyaryla uyumdan geçeri sayılmayacak. büyük bela ülkeden geçerken sizi çineyecek. bu bela her geldiğinde sizi süpürüp götüreceğim. her gün, gece gündüz gelecek. bu bildiriyi anlayan dehete kapılacak. yataktan uzanamayacağınız kadar ksa, örtü sarnamayacağınız kadar dar olacak. çünkü rab, perasimda'nda oldu gibi kalkacak, givon vadisi'nde oldu gibi öfkelenecek, ne kadar garip olsa da lîni tamamlayacak, ne kadar tuhaf olsa da yapacağın yapacak. alay etmeyin artk, yoksa zincirleriniz daha da kalınlar. çünkü bütün ülkenin kesin bir ykma arayacağı rab'den, her eye egemen rab'den duydum. kulak verin, sesimi iitîn, dikkat edin, ne söylediyimi dinleyin. çiftçi ekin ekmek için durmadan topra sürer mi, boyuna eeleyip trmkılar mı? topra düzledikten sonra çörekotunu, kimyonu serpmez mi? buday sra sra, arpayı ayırdı yere, kızı buday da onun yanna ekmez mi? tansra ona uygun olan gösterir, onu eştir. çünkü çörekotu harmandan keskin aletle dövülmez, kimyonun üzerinden tekerlekle geçilmez. çörekotu denekle, kimyon çubukla dövülür. buday ekmek yapmak için ötüülür, ama boyuna dövülmez. harmanın üzerinden tekerlek ve atlar geçse de buday ezmez. bu iteki bilgelik de her eye egemen rab'den gelir. o'nun tasarlar harikadır, bilgelikte üstündür.

29

ariel, ariel, davut'un ordugah kurdu kent, vay haline! sen yıla yıla kat, bayramların süredursun. ama seni skntya sokacağım. feryat, figan edeceksin, benim için sunak oca gibi olacaksın. sana kar çepeçevre ordugah kuracağım, çevreni rampalarla, kulelerle kuatacam. alçaltılacaksn, yerin altından konuacaksın. toz toprak içinden bouk bouk sesleneceksin. sesin ölü sesi gibi yerden, sözlerin fıslt gibi toplan içinden çıkacak. ama sayısız dümanların ince toz, acmasız ordular savrulmuş saman ufa gibi olacak. bir anda, anınsın, her eye egemen rab gök gürlemesiyle, depremle, büyük gümürtür, kasrga ve fırtınayla, her eyi yiyip bitiren ate aleviyle seni cezalandıracak. sonra ariel'e kar savaan çok sayıda ulus, ona ve kalesine saldıranların hepsi, onu skntya sokanlar bir rüya gibi, gece görülen görüş gibi yok olup gidecekler. rüyada yemek yediğini gören aç kii, uyanınca hâlâ açtır; rüyada su içtiğini gören susuz kii, uyanınca susuzluktan hâlâ baygındır. ite siyon da'na kar savaan kalabalık uluslar da böyle olacak. arn, akna dönün, kendinizi kör edin, görmez olun. arap içmeden sarho olun, içki içmeden sendeleysin. çünkü rab size uyuukluk ruhu

verdi; gözlerinizi mühürledi, ey peygamberler, balarnz örttü, ey biliciler*. sizin için bütün görmü mühürlenmi bir kitabn sözleri gibi oldu. insanlar böyle bir kitab okuma bilen birine verip, "rica etsek unu okur musun?" diye sorduklarında, "okuyamam, çünkü mühürlenmi" yanıt alırlar. kitab okuma bilmeyen birine verip, "rica etsek unu okur musun?" diye sorduklarında ise, "okuma bilmem" yanıt alırlar. rab diyor ki, "bu halk bana yaklap azlarıyla, dudaklarıyla beni sayar, ama yürekleri benden uzak. benden korkmalar da insanlardan öğrendikleri buyrukları sonucudur. onun için ben de bu halkın arasında yine bir harika, evet, alacak bir ey yapacam. bilgelerin bilgeli yok olacak, aklının akl duracak" tasarımların rab'den gizlemeye uraamların yay haline! karanlıkta i gören bu adamlar, "bizi kim görecek, kim tanyacak?" diye düşünürler. ne kadar ters düşünceler! çömlükçi balçıkla bir tutulur mu? yap, kendini yapan için, "beni o yapmad" diyebilir mi? çömlük kendine biçim veren için, "o bir eyden anlamaz" diyebilir mi? lübnan pek yakında meyve bahçesine, meyve bahçesi ormana dönmeyecek mi? o gün sarılar kitabın sözlerini iutecek, körler koyu karanlıkta görecek. dükünlerin rab'de buldukları sevinç artacak, yoksullar israil'in kutsal sayesinde coacak. çünkü acmazları yok olacak, alaylar silinecek, kötülüğe fırsat kolanların hepsi kesilip atılacak. onlar ki, insan tek sözle davasında suçlu çıkar, kent kapsında haksız azarlayana tuzak kurar, yok yere haklının hakkın çinerler. bundan dolayı, ibrahim'i kurtarm olan rab yakup soyuna diyor ki, "yakup soyu artık utanmayacak, yüzleri korkudan sararmayacak. elimin yapt olan çocukların aralarında gördüklerinde adm kutsal sayacaklar; evet, yakup'un kutsal'n kutsal sayacak, israil'in tanrı'ndan korkacaklar. yoldan sapm olanlar kavraya, yakup duranlar bilgiye kavuacak."

30

rab, "vay haline bu dikbal soyun!" diyor, "benim deil, kendi tasarımlarına yerine getirip ruhuma aykırı anlamalar yaparak günah üstüne günah iliyorlar. bana danmadan firavunun korumas altına girmek, msr'n gölgesine sığınmak için oraya gidiyorlar. ne var ki, firavunun korumas onlar için utanç, msr'n gölgesine sığınmalar onlar için rezillik olacak. önderleri soan'da oldu, elçileri hanes'e ulat halde, kendilerine yarar olmayan bir halk yüzünden hepsi utanacak. o halkın onlara ne yardım ne de yarar olacak, ancak onlar utandırmak rezil edecek." negev'deki hayvanlara ilkin bildiri: "elçiler erkek ve dii aslanların, engereklerin, uçan yılanların yaad çetin ve skntl bir bölgeden geçerler. servetlerini eeklerin sırtına,

hazinelerini develerin hörgücüne yükleyip kendilerine hiç yarar olmayan halka tarlar. msr'n yardım bo ve yararsızdır, bu yüzden msr'a 'haylaz rahav adn verdim. "imdi git, söyledimi onların önünde bir levhaya yazıp kitaba geçir ki, gelecekte kalc bir tank olsun. çünkü o asi bir halk, yalanc bir soy, rab'bin yasasını duymak istemeyen bir soydur. bilicilere*, 'artık görmü görmeyin, görenlere, 'bizim için doru eyler görmeyin, bize güzel eyler söyleyin, aslsz eyler aklıyan diyorlar, 'yoldan çekilin, yolu açın, bizi israil'in kutsal'yla yüzletirmekten vazgeçin." bu nedenle israil'in kutsal diyor ki, "madem bu bildiriği reddettiniz, baskıya ve hileye güvenip dayandınız; bu suçunuz yüksek bir surda sırt veren çatla benziyor. böyle bir sur birdenbire ykılır. o, toprak çömlük gibi parçalanacak. parçalanmas öyle iddetli olacak ki, ocaktan ate almaya ya da sarıktan su çıkarmaya yetecek büyüklükte bir parça kalmayacak." emgen rab, israil'in kutsal öyle diyor: "bana dönün, huzur bulun, kurtulursunuz. kaygılanmayın, bana güvenin, güçlü olursunuz. ama bunu yapmak istemiyorsunuz. 'hayır, atlara binip kaçmaz diyorsunuz, bu yüzden kaçmak zorunda kalacaksınız. 'hızlı atlara bineriz diyorsunuz, bu yüzden sizi kovalayanlar da hızlı olacak. bir kiinin tehdidiyle bin ki kaçacak, be kiinin tehdidiyle hepiniz kaçacaksınız; da banda bir gönder, tepede bir sancak gibi kalana dek kaçacaksınız. "yine de rab size lütfetmeyi özlemle bekliyor, size merhamet göstermek için harekete geçiyor. çünkü rab adil tanrı'dır. ne mutlu o'nu özlemle bekleyenlere!" "ey yerusalem'de oturan siyon halkı, artık almayacaksınız! feryat ettiğinde rab sana nasl da lütfedecek! feryadın duyar duymaz seni yanıtlayacak. rab ekmei skntıyla, suyu cefayla verse de, öğretmeniniz artık gizlenmeyecek, gözünüze göreceksiniz onu. saa ya da sola sapacanz zaman, arkanızdan, 'yol budur, bu yoldan gidin diyen sesini duyacaksınız. gümüş kapl oyma putların, altın kaplama dökme putların 'kirli ilan edecek, kirli bir âdet bezi gibi atıp 'defol diyeceksiniz. rab toprağı ektiğiniz tohum için yamur verecek, topranın ürünü olan yiyecek bol ve zengin olacak. o gün srların genitlaklarda otlanacak. toprağı ileyen öküzlerle eekler kürekle, yabayla savrulmuş, tuzlanmış yem yiyecekler. kalelerin düttüü o büyük kym günü her yüksek dada, her yüce tepede akarsular olacak. rab halkının krkların sard, vuruyla açt yaralar iyilettiği gün, ay güne gibi parlayacak, güne yedi kat, yedi günün toplam parlakı kadar parlak olacak." baktın, rab'bin kendisi uzaktan geliyor, kızıgı öfkeyle kara bulut içinde. dudakları gazap dolu, dili her eyi yiyip bitiren ate sanki. solu adam boynuna dek yükselmeye takınmak gibi. uluslar elekten geçirecek, deer-

sizleri ayacak, halkların azna yoldan sap-
tran bir gem takacak. ama sizler bayram
gecesini kutlar gibi ezgiler söyleyeceksiniz.
rab'bin dana, israil'in kayas'na kaval eliinde
çaktnz gibi içten sevineceksiniz. rab heybetli
sesini iittirecek; kzgn öfkeyle, her eyi yiyip
bitiren ate aleviyle, saanak yamurla, fırtna
ve doluyla bileinin gücünü gösterecek. asur
rab'bin sesiyle dehete düecek, o'nun deneiyle
vurulacak. rab'bin terbiye deneiyle onlara
indirdii her darbeye tef ve lir elik edecek.
rab silahlarn savura savura onlarla savaa-
cak. tofet* çoktan hazırland, evet, kral için
hazırlan. geni ve yüksektir odun yn, atei,
odunu boldur. rab kzgn kükürt selini andran
soluuyla tututuracak onu.

31

vay haline yardım bulmak için msr'a inen-
lerin! atlara, çok saydaki sava arabalarına,
kalabalk atlara güveniyorlar, ama israil'in
kutsal'na güvenmiyor, rab'be yönelmiyor-
lar. oysa bilge olan rab'dir. felaket ge-
tirebilir ve sözünü geri almaz. kötülük ya-
pan soya, suç ileyenlerin yardımna kar çıkar.
msrlılar tanr deil, insandır, atlar da ruh deil,
et ve kemiktir. rab'bin eli kalkınca yardım
eden tökezler, yardım gören düer, hep bir-
likte yok olurlar. çünkü rab bana dedi ki,
"avnn banda homurdanan aslan bir araya
çarlan çobanlar topluluunun barp çarmasn-
dan ylmad, gürlütüsüne aldrmad gibi, her
eye egemen rab de siyon da'nın doruuna inip
savaacak. her eye egemen rab kanat açm
kular gibi koruyacak yerualim'i. koruyup
özgür klacak, esirgeyip kurtaracak onu." ey
israiloullar, bunca vefasızlık ettiiniz rab'be
dönün. çünkü hepiniz günahkâr elleriniz-
le yaptnz altn ve gümüş putlar o gün red-
dedip atacaksnz. asur klca yenik düecek,
ama insan klca deil. halk klçtan geçirile-
cek, ama bu insan klç olmayacak. kimileri
kaçp kurtulacak, gençleri de angaryaya kou-
lacak. asur kral dehet içinde kaçacak, önder-
leri sanca görünce dehete kaplacak. siyon'da
atei, yerualim'de oca bulunan rab söylüyor
bunlar.

32

ite kral dorulukla krallık yapacak, önder-
ler adaletle yönetecek. her biri rüzgara
kar bir snak, fırtnaya kar bir barnak, çölde
akarsu, çorak yerde gölge salan büyük bir
kaya gibi olacak. artk görenlerin gözleri
kapanmayacak, dinleyenler kulak kesilecek.
düüncesizin akl bilgiye erecek, kekeme açk
seçik, akc konuacak. artk budalaya soylu,
alçaa saygın denmeyecek. çünkü budala saç-
malyor, akl fikri hep kötülükte. ii gücü fe-
sat ilemek, rab'be ilikin yanlı sözler söyle-

mek, açlar aç brakmak, susamlardan suyu
esirgemek. alçan yöntemleri kötüdür; yok-
sul davasında haklı olsa da onu yalanlarla
yok etmek için kötü düzenler tasarlar. soylu
kiyise soylu eyler tasarlar, yaptı soylu ilerle
ayakta kalr. ey tasasızca yaayan kadnlar,
kalkn, sesimi iitin; ey kaygız kzlz, sözüme
kulak verin! bir yıl kadar sonra sarıslacak-
sınız, ey kaygız kadnlar. çünkü babozumu
olmayacak, devirecek meyve bulunmayacak.
titreyin, ey tasasızca yaayan kadnlar, sarılın,
ey kaygızlar. giysilerinizi çıkarn, soyunup be-
linize çıul kuann. güzel tarlalar, verimli as-
malar, halkmın diken ve çal bitmi topraklar
için, neeli kentteki mutluluk dolu evler için
gösünüzü dövün. (çünkü saray ssz, kala-
balk kent bombo kalacak. ofel mahallesi'yle
gözcü kulesi bir çayrıla dönecek; yaban eek-
lerinin keyifle gezindii, sürülerin otlad bir
yer olacak. ta ki yukardan üzerimize ruh
dökülene dek; o zaman çöl meyve bahçesine,
meyve bahçesi ormana dönecek. o zaman
adalet çöle dek yaylacak, doruluk meyve
bahçesinde yurt bulacak. doruluun ürünü
esenlik, sonucu, sürekli huzur ve güven ola-
caktr. halkm esenlik dolu evlerde, güvenli
ve rahat yerlerde yaayacak. dolu ormanlar
harap etse, kent yerle bir olsa da, sulak yerde
tohum eken, srn, eeiini özgürce çayra salan
sizlere ne mutlu!

33

vay sana, ykp yok eden ama kendisi ykl-
mam olan! vay sana, ihanete uramam hain!
ykma son verir vermez sen de yklacaksn,
ihanetin sona erer ermez sen de ihanete
urayacaksn. ya rab, lütfet bize, çünkü sana
umut baladk, gün be gün gücümüz ol! skn-
tya düttümüzde bizi kurtar. kükreyiİN-
den halklar kaçr, sen ayaa kalkınca uluslar
darmadan olur. çekirgeler tarlay nasl ya-
malarsa, ganimetiniz de öyle yamalanacak,
ey uluslar. malnz üzerine çekirge sürüsü
gibi saldracaklar. yükseklerde oturan rab
yücedir, siyon'u adalet ve dorulukla doldu-
rur. yaadnz sürenin güvencesi o'dur. bol bol
kurtulu, bilgi ve bilgelik salayacak. halkn
hazinesi rab korkusudur. ite, en yiileri
sokaklarda feryat ediyor, bar elçileri ac ac
alıyor. anayollar bombo, yolculuk eden kimse
kalmad. düman antlamay bozdu, kentleri
hor gördü, insanlar hiçe sayd. ülke yas tu-
tuyor, zaıfıyor. lübnan utancından soldu,
aron ovas çöle döndü, baan ve karmel'de
aaçlar yaprak döküyor. rab diyor ki, "imdi
harekete geçecem, ne denli yüce ve üstün
olduumu göstereceim. samana gebe kalp
anz douracaksnz, soluunuz sizi yiyip bitiren
bir ate olacak. halklar yanp kül olacak,
kesilip yaklan dikenli çal gibi olacak. "ey
uzaktakiler, ne yaptım iitin, ey yakndak-
iler, gücümü anlayın." siyon'daki günahkâr-

lar dehet içinde, tanrszlar titreme ald. "her eyi yiyip bitiren atein yanında hangimiz oturabilir? sonsuza dek sönmeyecek alevin yanında hangimiz yaayabilir?" diye soruyorlar. ama doru yolda yürüyüp doru dürist konuan, zorbalkla edinilen kazanc reddeden, elini rüvetten uzak tutan, kan dökenlerin telkinlerine kulak vermeyen, kötülük görmeye dayanamayan, yükseklerde oturacak; uçurumun bandaki kalelere onun koruna olacak, ekmei salanacak, hiç susuz kalmayacak. kral bütün güzelliyle görececek, usuz bucaksz ülkeyi seyredeceksin. "harac tartp kaydeden nerede, kulelerden sorumlu olan nerede?" diyerek geçmitteki dehetli günleri düüneceksin. garip, anlalmaz bir yabanc dil konuan o küstah halk artık görmeyeceksin. bayramlarımızın kenti olan siyon'a bak! yerualim'i bir esenlik yurdu, kazklar asla yerinden sökülmeven, gergi ipleri hiç kopmayan, sarsılmaz bir çadr olarak görecek gözlerin. heybetli rab orada bizden yana olacak. oras geni rmakların, çayların yeri olacak. bunların üzerinden ne kürekli tekeler, ne de büyük gemiler geçecek. çünkü yargcmz rab'dir; yasamz koyan rab'dir, kralmz rab'dir, bizi o kurtaracak. senin gemilerinin halatlar gevedi, direklerinin dibini pekitirmediler, yelkenleri açmadılar. o zaman büyük ganimet paylalacak, topallar bile yamaya katlacak. siyon'da oturan hiç kimse "hastaym" demeyecek, orada yaayan halkın suçu balanacak.

34

ey uluslar, iitmek için yaklan! ey halklar, kulak verin! dünya ve üzerindeki herkes, yeryüzü ve ondan türeyenlerin hepsi iitsin! rab bütün uluslara öfkelen-di, onların ordularına kar gazaba geldi. onlar tümüyle mahvolmaya, boazlanmaya teslim edecek. ölüleri dar atlacak, pis kokacak cesetleri; dalar kanlarıyla sulanacak. bütün gök cisimleri küçülecek, gökler bir tomar gibi düülecek; gök cisimleri, asma yapra, incir yapra gibi dökülecek. "klcm göklerde kanncaya kadar içti. imdi de edom'un, tümüyle ykmaya karar verdim halkın üzerine inecek" diyor rab. rab'bin klc kana, kuzu ve teke kanna doydü; yala, koç böbreklerinin yayla kaplandı. çünkü rab'bin bosra'da bir kurban, edom'da büyük bir kym var. onlarla birlikte yaban öküzleri, körpe boalarla güçlü boalar da yere serilecek. topraklar kana doycak, yala sulanacak. çünkü rab'bin bir öç günü, siyon'un davanı güdecei bir karlk yl olacak. edom dereleri zifte, topra kükürde dönecek; ülkenin her yan yanan zift olacak. zift gece gündüz sönmeyecek, duman hep tütecek. ülke kuaklar boyu ssz kalacak, sonsuza dek oradan kimse geçmeyecek. baykuların mülkü olacak oras, büyük baykularla kargalar yaay-

acak orada. rab, edom'un üzerine kargaa ipini, boluk çekülünü gerezcek. kral ilan edebilecekleri soylular kalmayacak, bütün önderlerinin sonu gelecek. saraylarında dikenler, kalelerinde srganlarla böürtlenler bitecek. oras çakallarn barna, baykuların yurdu olacak. yabanl hayvanlarla srtlanlar orada buluacak, tekeler karlk böürecek. lilit oraya yerleip rahata kavuacak. baykular orada yuva kurup yumurtlayacak, kuluçkaya yatp yavruların kendi gölgelerinde oynayacak. çaylaklar eleip orada toplanacaklar. rab'bin kitabın okuyup aratrın: bunlardan hiçbirisi eksik kalmayacak, eten yoksun hiçbir hayvan olmayacak. çünkü bu buyruk rab'bin azndan çkt, ruhu da onlar toplayacak. rab onlar için kura çekti, ülkeyi ölçüp aralarında pay etti. oray sonsuza dek sahiplenip kuaklar boyu orada yaayacaklar.

35

çöl ve kurak toprak sevinecek, bozkr coup çidem gibi çiçeklenecek. her yan çiçeklenip sevinçle coacak, sevincini haykracak. lübnan'n yücelii, karmel ve aron'un görkemi ona verilecek. insanlar rab'bin yüceliini, tanrmz'n görkemini görecek. gevek elleri güçlendirin, pekitirin çözülen dizleri. yürei kaygl olanlara, "güçlü olun, korkmayn" deyin, "ite tanrmz geliyor! öç almaya, karlk vermeye geliyor. sizi o kurtaracak." o zaman körlerin gözleri, sarların kulaklar açlacak; topallar geyik gibi sçrayacak, sevinçle haykracak dilsizlerin dili. çünkü çölde sular lkracak, ırmaklar akacak bozkrda. kzgn kum havuza, susuz toprak pnara dönücek. çakallarn yatt yerlerde kam, saz ve ot bitecek. orada bir yol, bir anayol olacak, "kutsal yol" diye anılacak, murdar* kiiler geçmeyecek oradan. o yol kurtulmu olanların yoludur. o yolda yürütenler, bön kiiler de olsa yoldan sapmayacak. aslan olmayacak orada, yrtc hayvan o yola çkmayacak; orada bulunmayacaklar. ancak kurtulmu olanlar yürüyecek o yolda. rab'bin kurtardklar dönecek, sevinçle haykrarak siyon'a varacaklar. yüzlerinde sonsuz sevinç olacak. onların olacak coku ve sevinç, üzüntü ve inilti kaçacak.

36

hizkiya'nın kralln on dördüncü ylında asur kral sanherib, yahuda'nın surlu kentlerine saldrı hepsini ele geçirdi. komutann büyük bir orduyla laki'ten yerualim'e, kral hizkiya'ya gönderdi. komutan çrpç tarlas yolunda, yukar havuz'un su yolunun yanında durdu. saray sorumlusu hilkiya olu elyakim, yazman evna ve devlet tarihçisi asaf olu yoah onu karlamaya çkt. komu-

tan onlara öyle dedi: "hizkiya'ya söyleyin. 'büyük kral, asur kral diyor ki: güvendiin ey ne, neye güveniyorsun? sava tasarlarn ve gücün bo laftan baka birey deil diyorum. kime güveniyorsun da bana kar ayaklanyorsun? ite sen u krk kam denee, msr'a güveniyorsun. bu denek kendisine yaslanan herkesin eline batar, deler. fravun da kendisine güvenenler için böyledir. yoksa bana, tanrım rab'be güveniyoruz mu diyeceksiniz? hizkiya'nın yahuda ve yerualim halkna, yalnız bu sunan önünde tapnacaksnz diyerek tapma yerlerini, sunakların ortadan kaldırdı tanrı deil mi bu? "haydi, efendim asur kral'yla bahse giri. binicileri salayabilirsen sana iki bin at veririm. msr'n sava arabalarıyla atllar salayacana güvensen bile, efendimin en küçük rütbeli komutanlarından birini yenemezsin! dahas var: rab'bin buyruu olmadan m saldrp ülkeyi ykmak için yola çıkmı sanyorsun? rab, 'git, o ülkeyi yk dedi." elyakim, evna ve yoah, "lütfen biz kullarınla aramice* konu" diye karlı verdiler, "çünkü biz bu dili anlarz. yahudice konuma. surların üzerindeki halk bizi dinliyor." komutan, "efendim bu sözleri yalnız size ve efendinize söyleyeyim diye mi gönderdi beni?" dedi, "surların üzerinde oturan bu halka, sizin gibi dksn yemek, idrarn içmek zorunda kalacak olan herkese gönderdi." sonra ayaa kalkp yahudi dilinde bard: "büyük kraln, asur kral'nn sözlerini dinleyin! kral diyor ki, 'hizkiya sizi aldatmasn, o sizi kurtaramaz. rab bizi mutlaka kurtaracak, bu kent asur kral'nn eline geçmeyecek diyen hizkiya'ya kanmayn, rab'be güvenmeyin. hizkiya'y dinlemeyin. çünkü asur kral diyor ki, 'teslim olun, bana gelin. böylece ben gelip sizi kendi ülkeniz gibi bir ülkeye -tahl ve yeni arap, ekmek ve üzüm dolu bir ülkeye- götürene kadar herkes kendi asmasından, kendi incir aacından yiyecek, kendi sarıncından içecek. ("hizkiya, rab bizi kurtaracak diyerek sizi aldatmasn. ulusların ilahlar ülkelerini asur kral'nn elinden kurtarabildi mi? hani nerede hama'nın, arpat'n ilahlar? sefarvayim'in*fi* ilahlar nerede? samiriye'yi elimden kurtarabildiler mi? bütün bu ülkelerin ilahlardan hangisi ülkesini elimden kurtardı ki, rab yerualim'i elimden kurtarabilsin?" herkes sustu, komutana tek sözle bile karlı veren olmad. çünkü kral hizkiya, "karlı vermeyin" diye buyurmutu. sonra saray sorumlusu hilkiya olu elyakim, yazman evna ve devlet tarihçisi asaf olu yoah giysilerini yırttılar ve gidip komutann söylediklerini hizkiya'ya bildirdiler.

37

kral hizkiya olanlar duyunca giysilerini yırtt, çul kuanp rab'bin tapna'na girdi. saray sorumlusu elyakim'i, yazman evna'y ve

ileri gelen kâhinleri amots olu peygamber yeaya'ya gönderdi. hepsi çul kuanmt. yeaya'ya öyle dediler: "hizkiya diyor ki, 'bugün sknt, azar ve utanç günü. çünkü çocukların doum vakti geldi, ama दौरacak güç yok. yaayan tanrı'y aalamak için efendisi asur kral'nn gönderdi komutann söylediklerini belki tanrın rab duyar da duyduu sözlerden ötürü onlar cezalandır. bu nedenle sa kalanlarımız için dua et." yeaya, kral hizkiya'dan gelen görevlilere öyle dedi: "efendinize onlar söyleyin: 'rab diyor ki, asur kral'nn adamlarından benimle ilgili duyduunuz küfürlerden korkma. (onun içine öyle bir ruh koyacam ki, bir haber üzerine kendi ülkesine dönecek. orada onu kılçla öldürteceim." komutan, asur kral'nn laka'iten ayrılp livna'ya kar savatn duydu, kralı tanımak için oraya gitti. kü* kral tirhaka'nın kendisiyle savamak üzere yola çıkmı haber alan asur kral, hizkiya'ya ulaklar göndererek öyle dedi: "yahuda kral hizkiya'ya deyin ki, 'güvendiin tanrın, yerualim asur kral'nn eline teslim edilmeyecek diyerek seni aldatmasn. asur kralların bütün ülkelerle neler yaptın, onlar nasıl yerle bir ettiini dymusundur. sen kurtulacan m sanyorsun? ataların yok ettii uluslar -gozanllar', harranllar', resefili'i, telassar'da yaayan edenliler'i- ilahlar kurtarabildi mi? hani nerede hama ve arpat krallar? lair, sefarvayim, hena, ivva krallar nerede?" hizkiya mektubu ulakların elinden alıp okuduktan sonra rab'bin tapna'na çıktı. rab'bin önünde mektubu yere yayarak öyle dua etti: "ey keruvlar* arasında taht kuran israil'in tanrs, her eye egemen rab, bütün dünya krallıkların tek tanrs sensin. yeri, göü sen yarattın. ya rab, kulak ver de iit, gözlerini aç da gör, ya rab; sanherib'in söylediklerini, yaayan tanrı'y nasıl aaladn duy. ya rab, gerçek u ki, asur krallar bütün uluslar ve ülkelerini viraneye çevirdiler. ilahların yapk yok ettiler. çünkü onlar tanrı deil, insan eliyle biçimlendirilmiş tahta ve talard. ya rab tanrımız, imdi bizi sanherib'in elinden kurtar ki, bütün dünya krallıklar senin tek rab olduunu anlasn." bunun üzerine amots olu yeaya, hizkiya'ya u haberi gönderdi: "israil'in tanrs rab öyle diyor: 'asur kral sanherib'le ilgili olarak bana yalvardın için diyorum ki, ''erden kz siyon seni her görüyor, alay ediyor seninle. yerualim kz* ardından ayla ba sallıyor. (sen kimi aaladn, kime küfrettin? kime sesini yükselttin? israil'in kutsal'na tepeden baktın! uakların aracılığıyla rab'bi aaladn. bir sürü sava arabamla daların tepesine, lübnan'n doruklarına çıktım, dedin. yüksek sedir ağaçların, seçme çamların kestim, lübnan'n en uzak tepelerine, gür ormanlarına ulaftm. kuyular kazdım, sular içtim, msr'n bütün r-makların ayamın tabanyla kuruttum, dedin. "bütün bunlar çoktan yaptım, çok önceden

tasarladm duymadm m? surlu kentleri enkaz
ynlarına çevirmeni imdi ben gerçekletirdim.
o kentlerde yaayanların kolu kanad kıld. yl-
gnlk ve utanç içindeydiler; kr otuna, körpe
filizlere, damlarda büyümeden kavrulup gi-
den ota döndüler. senin oturunu, kalkn, ne
zaman gidip geldiini, bana nasl öfkeliendiini
biliyorum. bana duyduun öfkeden, kulama
erien küstahlından ötürü halkam burnuna,
gemimi azna takacak, seni geldiin yoldan
geri çevireceim. "senin için belirti u olacak,
ey hizkiya: bu yl kendiliinden yetieni yiye-
ceksiniz, ikinci yl ise ardından biteni. üçüncü
yl ekip biçin, balar dikip ürününü yişin.
yahudallar'n kurtulup sa kalanlar yine aaya
doru kök salacak, yukarya doru meyve vere-
cek. çünkü sa kalanlar yerualim'den, kurtu-
lanlar siyon da'ndan kaçacak. her eye egemen
rab'bin gayretiyle olacak bu. "bundan dolayı
rab asur kral'na ilikin öyle diyor: 'bu kente
girmeyecek, ok atmayacak. kente kalkanla
yaklamayacak, karsında rampa kurmayacak.
geldii yoldan dönecek ve kente girmeyecek
diyor rab, 'kendim için ve kulum davut'un
hatr için bu kenti savunup kurtaracam
diyor." rab'bin meleî gidip asur ordugahında
yüz seksen be bin kiîyi öldürdü. ertesi sabah
uyanalar salt cesetlerle karlatlar. bunun
üzerine asur kral sanherib ordugahn brakp
çekildi. ninova'ya döndü ve orada kald.
bir gün ilah nisrok'un tapnanda tapnrken,
oullarından adrammekle're areser, onu klçla
öldürüp ararat ülkesine kaçtlar. yerine olu
esarhaddon kral oldu.

38

o günlerde hizkiya ölümcül bir hastala yaka-
landı. amots olu peygamber yeaya ona gidip
öyle dedi: "rab diyor ki, 'ev ilerini düzene
sok. çünkü iyilemeyecek, öleceksin." hizkiya
yüzünü duvara dönüp rab'be yalvard: "ya
rab, yürekten bir sadakatle önünde nasl
yaadm, gözünde iyi olan yaptm anmsa lüt-
fen." sonra ac ac alamaaya balad. bunun ü-
zerine rab yeaya'ya seslendi: "git, hizkiya'ya
unu söyle: 'atan davut'un tanrs rab diyor
ki: duan iittim, gözyalarn gördüm. bak,
ömrünü on be yl daha uzatacam. bu kenti
savunacak, seni de kenti de asur kral'nn
elinden kurtaracam. sözümü gerçekletire-
ceime ilikin sana vereceim belirti u olacak:
rab, batmakta olan günein ahaz'n ina et-
tii basamakların üzerine düen gölgesini on
basamak ksaltacak." böylece batmakta olan
günein gölgesi on basamak ksald. yahuda
kral hizkiya hastalanp iyiletikten sonra un-
lar yazd: "hayatmn baharında ölüler diyarnn
kaplarından geçip ömrümün geri kalan yl-
larından yoksun mu kalmalyım?" demitim,
"yaayanlar diyarında rab'bi, evet, rab'bi bir
daha görmeyeceim, bu dünyada yaayanlar
gibi insan yüzü görmeyeceim bir daha. evim

bir çoban çadır gibi bozuldu, alnd elimden.
dokumac gibi dürdüm yaamm, rab tezgah-
tan beni kesti, bir gün içinde sonumu ge-
tiriverdi. sabrlla bekledim sabaha kadar, rab
bir aslan gibi krd bütün kemiklerimi, bir
gün içinde sonumu getiriverdi. krlangç gibi,
turna gibi ac ac öttüm, güvercin gibi in-
ledim, gözlerim yoruldu yukar bakmaktan.
ya rab, eziyet çekiyorum, yardım et bana.
"ne diyeyim? bana seslenen de bunu yapan
da rab'dir. tattm bu acılardan sonra daha
dikkatli yaayacam. ya rab, insanlar bunlarla
yaarlar. canm da bunların sayesinde yiyor.
iyilettirdin, yaattn beni! çektim bunca ac es-
enlik bulmam içindi. beni sevdiin için ykm
çukuruna dümekten alkoydun, günahların
arkana attn. çünkü ölüler diyar sana ükrede-
mez, ölüm övgüler sunmaz sana. ölüm çuku-
runa inenler senin sadakatine umut balaya-
maz. diriler, yalnız diriler bugün benim yap-
tım gibi sana ükreder; babalar senin sadaka-
tini çocuklarına anlatr. beni kurtaracak olan
rab'dir. ömrümüz boyunca o'nun tapnanda
telli çalğların çalcaz." yeaya, "incir pestili
getirin, hizkiya'nn çbanna koyun, iyileir
demit. hizkiya da, "rab'bin tapna'na ça-
kama ilikin belirti nedir?" diye sormutu.

39

o sırada hizkiya'nn hastalanp iyiletiini duyan
baladan olu babil kral merodak-baladan,
ona mektuplarla birlikte bir armaan gön-
derdi. bunlar hizkiya'y sevindirdi. o
da deposundaki bütün deerli eyalar -altın,
gümüş, baharat, deerli ya, silah deposunu
ve hazine odalarındaki her eyi- elçilere gös-
terdi. sarayında da kralında da onlara
göstermedi hiçbir ey kalmad. peygamber
yeaya kral hizkiya'ya gidip, "bu adamlar
sana ne dediler, nereden geldiler?" diye
sordu. hizkiya, "uzak bir ülkeden, babil'den
geldiler" diye karlk verdi. yeaya, "saraynda
ne gördüler?" diye sordu. hizkiya, "saraym-
daki her eyi gördüler, hazinelerimde onlara
göstermediim hiçbir ey kalmad" diye yant-
lad. bunun üzerine yeaya öyle dedi: "her eye
egemen rab'bin sözüne kulak ver. rab diyor
ki, 'gün gelecek, sarayındaki her ey, ataların
bugüne kadar bütün biriktirdikleri babil'e
tanacak. hiçbir ey kalmayacak. soyundan
gelen baz çocuklar alnp götürülecek, babil
kral'nn sarayında hadım edilecek." hizkiya,
"rab'den ilettiin bu söz iyi" dedi. çünkü,
"nasl olsa yaadm sürece bar ve güvenlik ola-
cak" diye düünüyordu.

40

"avutun halkm" diyor tanrız, "avutun!
yerualim halkna dokunaklı sözler söyleyin.
angaryann bittiini, suçların cezasn ödedik-

lerini, günahların cezası rab'bin elinden iki katyla aldkları ilan edin." öyle haykırıyor bir ses: "çölde rab'bin yolunu hazırlayın, bozkrda tanrımız için düz bir yol açın. her vadi yükseltilecek, her da, her tepe alçaltılacak. böylelikle engebeler düzleştirilecek, sarp yerler ovaya dönüştürülecek. o zaman rab'bin yücelii görünecek, bütün insanlar hep birlikte onu görecek. bunu söyleyen rab'dir." ses, "duyur" diyor. "neyi duyuraym?" diye soruyorum. "insan soyu ota benzer, bütün vefas kr çiçeği gibidir. rab'bin solu esince üzerlerine, ot kurur, çiçek solar. gerçekten de halk otan farkıdır. ot kurur, çiçek solar, ama tanrımız'n sözü sonsuza dek durur." ey siyon'a müjde getiren, yüksek daa çk! ey yerualem'e müjde getiren, yükselt sesini, bar, sesini yükselt, korkma. yahuda kentlerine, "ite, tanrınız!" de. ite egemen rab gücüyle geliyor, kudretiyle egemenlik sürecek. ücreti kendisiyle birlikte, ödülü öündedir. sürüsünü çoban gibi güdecek, kollarna alacak kuzular, barnda tıyacak; usul usul yol gösterecek emzikli kime. kim denizleri avucuyla, gökleri karyla ölçebildi? yerin topran ölçe edran, dalar kantarla, tepeleri teraziyle tartabilen var m? rab'bin düüncesine kim akl erdirebildi? o'na öüt verip öretebilen var m? akl almak, adalet yolunu örenmek için rab kime dant ki? o'na bilgi veren, anlay yolunu bildiren var m? rab için uluslar kovada bir damla su, terazideki toz zerrecii gibidir. adalar ince toz gibi tartar. adaklar yakmaya yetmez lübnan orman, yakmalk sunu* için az gelir hayvanlar. rab'bin önünde bütün uluslar bir hiç gibidir, hiçten bile aa, deersiz sayılır. öyleyse tanrı'y kime benzeteceksiniz? neyle karlatracaksınız o'nu? putu döküm içisi yapar, kuyumcu altınla kaplar, gümü zincirler döker. böyle bir sunuya gücü yetmeyen yoksul kii çürümez bir aa parçası seçer. yerinden kıldamaz bir put yapın diye usta bir içi arar. bilmiyor musunuz, duymadınız m? balangtan beri size bildirilmedi mi? dünyanın temelleri atlat beri anlamadınız m? gökkubbenin üstünde oturan rab'dir, yeryüzünde yaayanlara çekirge gibidir. gökleri perde gibi geren, oturmak için çadır gibi kuran o'dur. o'dur önderleri bir hiç eden, dünyanın egemenlerini sfr indirgeyen. o önderler ki, yeni dikilmi, yeni ekilmi aa gibi, gövdeleri yere yeni kök salmkn rab'bin solu onlar kurutuverir, karsga saman gibi savurur. "beni kime benzeteceksiniz ki, eitim olsun?" diyor kutsal olan. banz kaldırp göklere bakn. kim yaratt bütün bunlar? yıldızlar sırayla görünür klyor, her birini adıyla çarıyor. büyük kudreti, üstün gücü sayesinde hepsi yerli yerinde duruyor. ey yakup soyu, ey israil! neden, "rab bama gelenleri görmüyor, tanrı hakkı gözletmiyor?" diye yakınırsun? bilmiyor musun, duymadınız m? ebedi tanrı,

rab, bütün dünyayı yaratan, ne yorulur ne de zayıflar, o'nun bilgisi kavranamaz. yorulan güçlendirir, takati olmayanın kudretini artırır. gençler bile yorulup zayıf düer, yiitler tökezleyip düerler. rab'be umut balayanlara taze güce kavuurlar, kanat açp yükselirler kartallar gibi. koar ama zayıf dümez, yürür ama yorulmazlar.

41

rab diyor ki, "susun karmda, ey ky halklar! halklar güçlerini tazelesin, öne çkp konusunlar. yarg için bir araya gelelim. "doudan adaleti harekete geçiren, hizmete koan kim? uluslar önüne katıyor, kralara ba ediyor. klyla toz ediyor onlar, yayyla savrulan samana çeviriyor. kovalıyor onlar, ayak basmad bir yoldan esenlikle geçiyor. bunlar yapp gerçekletiren, kuaklar balangtan beri garan kim? ben rab, ilkim; sonuncularla da yine ben olacam." ky halklar bunu görüp korktu. dünyanın dört buca titiriyor. yaklayor, geliyorlar. herkes komusuna yardım ediyor, kardeine, "güçlü ol" diyor. zanaatçı kuyumcuyla yürekletiriyor, madeni çekikle düzleyen, "lehim iyi oldu" diyerek örs vuran yürekletiriyor. kıldamasın diye putu yerine çiviliyor. "ama sen, ey kulum israil, seçtiim yakup soyu, dostum ibrahim'in torunlar! sizleri dünyanın dört bucadan topladım, en uzak yerlerden çardım. dedim ki, 'sen kulumusun, seni seçtim, seni reddetmedim. korkma, çünkü ben seninleym, yлма, çünkü tanrı benim. seni güçlendireceim, evet, sana yardım edeceğim; zafer kazanan sa elimle sana destek olacağım. "sana öfkelenenlerin hepsi utanacak, rezil olacak. sana kar çkanlar hiçe sayılıp yok olacak. seninle çekienler arasan da bulamayacaksn. seninle savaanlar hiçten beter olacak. çünkü sa elinden tutan, 'korkma, sana yardım edeceğim diyen tanrı rab benim. "ey yakup soyu, toprak kurdu, ey israil halk, korkma! sana yardım edeceğim" diyor rab, seni kurtaran israil'in kutsal. "ite, seni dili, keskin, yepyeni bir harman döveni yaptı. harman edip ufalayacaksn dalar, tepeleri samana çevireceksin. onlar savurdunda rüzgar alıp götürecektir, darmadan edecek hepsini karsga. sense rab'de sevinç bulacak, israil'in kutsal'yla övüneceksin. "düükünlerle yoksullar sa aryor, ama yok. dilleri kurumu susuzluktan. ben rab, onlar yanıtlayacağım, ben, israil'in tanrı, onlar brakmayacağım. çplak tepeler üzerinde rmaklar, vadilerde su kaynaklar yapacağım. çölü havuza, kurak topra pı nara çevireceim. çölü sedir, akasya, mersin ve ide ağaçlarına kavuturacağım. bozkrda çam, köknar ve selviyi bir arada dkeceim. öyle ki, insanlar görüp bilsinler, hep birlikte düünüp anlasınlar ki, bütün bunlar rab'bin eli yapm, israil'in kutsal yaratmtr."

"davanz sunun" diyor rab, "kantlarnz ortaya koyun" diyor yakup'un kral, "putlarnz getirin de olacaklar bildirsinler bize. olup bitenleri bildirsinler ki düünelim, sonuçlarn bilelim. ya da gelecekte olacaklar duyursunlar bize. ey putlar, bundan sonra olacaklar bize bildirin de, ilah olduunuzu bilelim! haydi bir iyilik ya da kötülük edin de, hepimiz korkup dehete düelim. siz de yaptklarnz da hiçten betersiniz, sizi yeleyen irençtir. "kuzeyden birini hareket geçirdim, geliyor, gün dousundan bana yakaran biri. çömləkçinin balç çinedii gibi, önderleri çamur gibi çineyecek ayayla. hanginiz bunu balangçtan bildirdi ki, bilelim, kim önceden bildirdi ki, 'haklsn diyelim? konutuunuzu bildiren de duyuran da duyan da olmadı hiç. siyon'a ilk, 'ite, geldiler diyen benim. yerualim'e müjdedci gönderdim. bakyorum, aralarında öüt verebilecek kimse yok ki, onlara danaym, onlar da yantlasılar. hepsi bombo, yaptklar da bir hiç. halkn putlar yalnızca yeldir, sfrdr."

42

"ite kendisine destek olduum, gönlümün honut olduu seçtiim kulum! ruhum'u onun üzerine koydum. adaleti uluslara ulatacak. barp çarmayacak, sokakta sesini yükseltmeyecek. ezilmi kam krmayacak, tüten fitili söndürmeyecek. adaleti sadakatle ulatacak. yeryüzünde adaleti salayana dek umudunu, cesaretini yitirmeyecek. ky halklar onun yasasna umut balayacak." gökleri yaratp geren, yeryüzünü ve ürününü seren, dünyadaki insanlara soluk, orada yaayanlara ruh veren rab tanrı diyor ki, "ben, rab, seni dorulukla çardm, elinden tutacak, seni koruyacam. seni halka antlama, uluslara k yapacam. öyle ki, kör gözleri açasın, zindandaki tutsaklar, cezaevi karanlnda yaayanlar özgür klasın. "ben rab'bim, adı budur. onuru mu bir bakasna, övgülerimi putlara brakmam. bakan, önceden bildirdiklerim gerçekleti. imdi de yenilerini bildiriyorum; bunlar ortaya çıkmadan önce size duyuruyorum." ey denizlere açılanlar ve denizlerdeki her ey, kıylar ve ky halklar, rab'be yeni bir ilahi söyleyin, dünyann dört bucandan o'nu ezgilerle övün. bozkr ve bozkrdaki kentler, kedar köylerinde yaayan halk sesini yükseltsin. sela'da oturanlar sevinçle haykırsın, barsn daların doruklarından. hepsi rab'bi onurlandırsın, ky halklar o'nu övsün. yiit gibi çkagelecek rab, savaç gibi gayrete gelecek. barp savaçlı atacak, dumanlarına üstünlüğünü gösterecek. "uzun zamandır ses çkarmadım, sustum, kendimi tuttum. ama imdi feryat edeceğim douran kadın gibi, nefesim tutulacak, kesik kesik soluyacam. harap edeceğim dalar, tepeleri, bütün yailliklerini kurutacam. ırmaqlar adalara çevirip havuzlar kurutacam.

körlere bilmedikleri yolda rehberlik edeceğim, onlara klavuz olacam bilmedikleri yollarda, karanlı önderinde a, engebeleri düzlüğe çevireceğim. yerine getireceğim sözler bunlardır. onlardan geri dönmem. oyma putlara güvenenler, dökme putlara, 'ilahlarmız sizsiniz dilerlerse geri döndürölüp büsbütün utandırılacaklar." "ey sarlar, iitin, ey körler, bakan da görün! kulum kadar kör olan var mı? gönderdim ulak kadar sar olan var mı? benimle bark olan kadar, rab'bin kulu kadar kör olan kim var? pek çok ey gördünüz, ama aldrıyorsanız, kulaklarnız açık, ama itmiyorsanız" kendi doruluu uruna kutsal yasa'y büyü ve yüce klmak rab'bi honut etti. ama bu yamalanm, soyulmu bir halktır. hepsi deliklere, cezaevlerine kapatılmışlardır. yamalanmak için varlar, kurtaran yok. soyulmak içinler, "geri verin" diyen yok. hanginiz kulak verecek? gelecekte kim can kulayla dinleyecek? yakup soyunun soyulmasına, israil'in yamalanmasına kim olur verdi? kendisine kar günah ilediğimiz rab deil mi? çünkü o'nun yolunda yürümek istemediler, yasasna kulak asmadılar. bu yüzden kğzn öfkesini, savan iddetini üzerlerine yadrd. ama ate çemberi içinde oldukların farketmediler, aldrmadılar kendilerini yakıp bitiren atee.

43

ey yakup soyu, seni yaratan, ey israil, sana biçim veren rab imdi öyle diyor: "korkma, çünkü seni kurtardım, seni adıyla çardm, sen benimsin. suların içinden geçenken seninle olacam, ırmakların içinden geçenken su boyunca amayacak. atein içinde yürürken yanmayacaksın, alevler seni yakmayacak. çünkü senin tanrın, israil'in kutsal, seni kurtaran rab benim. fidyen olarak msr', sana karlık kü* ve seva diyarlarını verdim. gözümde deerli ve saygın olduun, seni sevdiğim için, senin yerine insanlar, cann karlnda halklar vereceğim. korkma, çünkü seninleym, soyundan olanlar doudan getireceğim, sizleri de batdan toplayacam. "kuzeye, 'ver, güneye, 'alkoyma; oullarm uzaktan, kızlarm dünyann dört bucandan getir diyeceğim. 'yüceliim için yaratp biçim verdim, adıyla çaılan herkesi, evet, oturdurdum herkesi getirin diyeceğim." gözleri olduu halde kör, kulaklar olduu halde sar olan halk öne getir. bütün uluslar bir araya gelsin, halklar toplansın. içlerinden hangisi bunlar bildirebilir, olup bitenleri bize duyurabilir? tanklarn çarpı haklı oldukların kantlasılar, ötekiler de duyup, "dorudur" desinler. "tanklarm sizlersiniz" diyor rab, "seçtiim kullar sizsiniz. öyle ki beni tanıyp bana güvenesiniz, benim o olduumu anlayasınız. benden önce bir tanrı olmad, benden sonra da olmayacak. "ben, yalnız ben rab'bim, benden baka kurtarıcı yoktur. ben bildirdim, ben kurtardım, ben duyurdum,

aranzdaki yabanc ilahlar deil. tanklarm sizsiniz" diyor rab, "tanr benim, gün gün olal ben o'yum. elimden kimse kurtaramaz. ben yaparm, kim engel olabilir?" kurtarcnz rab, israil'in kutsal diyor ki, "urunuz babil üzerine bir ordu göndereceim. övündükleri gemilerle kaçan bütün kıldaniler*e* boyun edireceim. kutsalnz, israil'in yaratcs, kralnz rab benim." denizde geçit, ağzn sularda yol açan, atlarla sava arabaların, yiit savaçlar ve orduyu yola çkaran rab öyle diyor: "onlar yatt, kalkamaz oldu, fitil gibi bastırıp söndürüldüler. ("olup bitenlerin üzerinde durmayn, düşünmeyin eski olaylar. bakn, yeni bir ey yapyorum! olmaya balad bile, farketmiyor musunuz? çölde yol, kurak topraklarda rmaklar yapacam. kr hayvanlar, çakallarla baykular beni yüceltecek. çünkü seçtiim halkn içmesi için çölde su, kurak yerlerde rmaklar saladm. kendim için biçim verdim bu halk bana ait olan övgüleri ilan edecek." "ne var ki, ey yakup soyu, yakardn ben deildim, benden usandn, ey israil. yakmalk sunu* için bana davat getirmediniz, kurbanlarınızla beni onurlandırmadnz. sizi sunularla ırtırmadm, günnük isteyerek sizi usandırmadm. benim için güzel kokulu kam satın almadnz, doyurmadnz beni kurbanlarınızla. tersine, beni günahlarınızla uratrdnz, suçlarınızla usandırdnz. kendi uruna suçlarınız silen benim, evet benim, günahlarınız anmaz oldum. "geçmiş bana anmsatn, hesaplalım, hakl çkmak için davanz anlatn. ilk atanz günah iledi, sözcükleriniz bana bakaldırd. bu yüzden tapnak görevlilerini bayalatırdm; yakup soyunu bütünleriyle ykma, israil'i rezillie mahkûm ettim."

44

"imdi, ey kulum yakup soyu, seçtiim israil halk, dinle! seni yaratan, rahimde sana biçim veren, sana yardım edecek olan rab öyle diyor: 'korkma, ey kulum yakup soyu, ey seçtiim yaurun! "'susam topra sulayacak, kurumu toprakta dereler aktacam. çocukların üzerine ruhum'u dökcek, soyunu kutsayacam. akarsu kıysnda otlar arasında yükselen kavaklar gibi boy atacaklar. "kimi, 'ben rab'be aitim diyecek, kimi yakup adn alacak, kimi de eline 'rab'be ait yazp israil adn benimseyecek." rab, israil'in kral ve kurtarcı, her eye egemen rab diyor ki, "ilk ve son benim, benden baka tanr yoktur. benim gibi olan var mı? haber versin. ezeli halkm var ettiimden beri olup bitenleri, bundan sonra olacaklar söyleyip sıralasın, evet, gelecek olaylar bildirsin! ylmayn, korkmayn! size çok önceden beri söyleyip aklamadm mı? tanklarm sizsiniz. benden baka tanr var mı? hayr, baka kaya yok; ben bir bakasın bilmiyorum." putlara biçim veren-

lerin hepsi bo insanlardır. deer verdikleri nesneler hiçbir ie yaramaz. putları tanklar onlardır; ne bir ey görür ne de bir ey bilirler. bunun sonucunda utanç içinde kalacaklar. kim yararsız ilaha biçim vermek, dökme put yapmak ister? bakn, bu putlarla uraamların hepsi utanacak. onlar yapanlar salt insan. hepsi toplanp yargılanmaya gelsin. dehete düşecek, utanacaklar birlikte. demirci aletini alr, kömür atinde çalr, çekile demire biçim verir. güçlü koluyla onu iler. acır, güçsüz kalr, su içmeyince tükenir. marangoz iple ölçü alr, tahtay tebeirle çizer. raspayla tahtay biçimlendirir, pergelie iaretler, insan biçimi verir. insan güzelliinde, evde duracak bir put yapar. insan kendisi için sedir aaçlar keser, palamut, mee aaçlar alr. ormanda kendine bir aac seçer. bir çam diker, ama aac büyüyen yamurdur. sonra aac odun olarak kullanlr. insan ald odunla hem snr, hem tututurup ekmek piirir, hem de bir ilah yapp tapnr. yapt putun önünde yere kapanr. odunun bir kısmn yakar, atinde et kıztarp karnn doyurur. isnnca bir oh çeker, "isndm, atein sıcakn duyuyorum" der. artakalan odundan kendine bir ilah, oyma put yapar; önünde yere kapanp ona tapnr, "beni kurtar, çünkü ilahm sensin" diye yakarr. böyleleri anlamaz, bilmez. çünkü gözleri de zihinleri de öylesine kapal ki, görmez, anlamazlar. durup düşünmez, bilmez, anlamazlar ki öyle desinler: "odunun bir kısmn yakp atinde ekmek piirdim, et kıztarp yedim. artakalanımdan irenc bir ey mi yapaym? bir odun parçasının önünde yere mi kapanaym?" külle besleniyorlar. aldanana yürekleri onlar sapıyıyor. canları kurtaramaz, "sa elimdeki u nesne aldatc deil mi?" diyemezler. "ey yakup soyu, ey israil, söylediklerimi anmsayn, çünkü kulumsunuz. size ben biçim verdim, kulumsunuz; seni unutmam, ey israil. isyanlarınız bulut gibi, günahlarınız sis gibi sildim. bana dönün, çünkü sizi kurtardım." sevinçle haykırn, ey gökler, çünkü bunu rab yaptı. haykırn, ey yerin derinlikleri, ey dalar, ey orman, ormandaki her aac, sevinç çıkılarına katılın. çünkü rab yakup soyunu kurtararak israil'de görkemini gösterdi. sizi kurtaran, size rahimde biçim veren rab diyor ki, "her ey yaratan, gökleri yalnız bana geren, yeryüzünü tek bana seren, sahte peygamberlerin belirtilerini boa çkaran, falçılarla alay eden, bilgeleri geri çeviren, bilgelerini saçmalda döñütüren, kulunun sözlerini yerine getiren, ulakların peygamberlik sözlerini gerçekletiren, yeralım için, 'içinde oturulacak, yahuda kentleri için, 'yeniden kurulacak, yıktıların onaracam diyen; engine, 'kuru! suları kurutacam diyen, kore için, 'o çobanmdır, her istediimi yerine getirecek, yeralım için, 'yeniden kurulacak, tapnak için, 'temeli atılacak diyen rab benim." ((((

rab meshettii* kiye, sa elinden tuttu kore'e sesleniyor. uluslara onun önünde ba edirecek, krallar silahsızlandırarak, bir daha kapanmayacak kaplar açacak. ona öyle diyor: "senin önünra gidip dalar düzleyecek, tunç* kaplar krp demir sürgülerini parçalayacam. seni adnla çarann ben rab, israil'in tanrs olduumu anlayasn diye karanlıkta kalm hazineleri, gizli yerlerde sakl zenginlikleri sana vereceim. sen beni tanmadn halde kulum yakup soyu ve seçtiim israil uruna seni adnla çarp onurlu bir unvan vereceim. rab benim, bakas yok, benden baka tanr yok. beni tanmadn halde seni güçlü klacam. öyle ki, doudan batya dek benden bakas olmadn herkes bilsin. rab benim, bakas yok. i biçimlendiren, karanl yapan, esenli ve felaketi yaratan, bütün bunlar yapan yakup benim. ey gökler, yukardan doruluk damlatn, ey bulutlar, doruluk yadrn. toprak yarlsn, kurtulu meyvesi versin, onunla birlikte doruluk yetitirsin. bunlar yaratan rab benim." kendine biçim verenle çekienin vay haline! kil, topraktan yaplm çömlük parças, kendisine biçim verene, "ne yapıyorsunuz? yaratn nesnenin tutaca yok" diyebilir mi? babasna, "dünyaya ne getirdin?" ya da annesine, "ne biçim ey dourdun?" diyenin vay haline! israil'in kutsal, ona biçim veren rab diyor ki, "çocukların gelecei hakkında bana buyruk verebilir misiniz? dünyay ben yaptm, üzerindeki insan ben yarattm. benim ellerim gerdi gökleri, bütün gök cisimleri benim buyruğumdur. kore'i dorulukla harekete geçirecek, yolları düzleyeceğim. kentimi o onaracak, sürgünlerimi ücret ya da ödül almadan o özgür kılacak." böyle diyor her eye egemen rab. rab diyor ki, "msr'n ürettikleri, kü'un* ticaret gelirleri ve uzun boylu sevallar size gelecek, sizin olacak. zincire vurulmuş olarak ardnzsra yürüyecekler. önünüzde yere kapanp yalvaracaklar: 'tanr yalnız sizinledir, bakas, baka tanr yok.' gerçekten sen kendini gizleyen bir tanr'sn, ey israil'in tanrs, ey kurtar! put yapanların hepsi utandırılacak, rezil olacak. utanç içinde uzaklaacaklar. ama israil rab tarafından kurtarılacak, sonsuza dek sürece kurtuluu. çalar boyunca utandırılmayacak, asla rezil olmayacak. çünkü gökleri yaratan rab, dünyay yaratp biçimlendiren, pekitiren, üzerinde yaanmasn diye deil, yaansn diye biçimlendiren rab -tanr o'dur- öyle diyor: "rab benim, bakas yok. ben gizlide, karanlıklar ülkesinin bir köesinde konumadm. yakup soyuna, 'beni olmayacak yerlerde arayan demedim. doru olan söyleyen, adil olan bildiren rab benim." "ey sizler, uluslardan kaçp kurtulanlar, toplanp gelin, birlikte yaklan! tahtadan oyma putlar

tayan, kurtaramayan ilahlara yakaranlar bilgisizdir. konunu, davanı sunun, birbirinize dann. bunlar çok önceden duyurup bildiren kim? ben rab, bildirmedim mi? benden baka tanr yok, adil tanr ve kurtarc benim. yok benden bakas. "ey dünyann dört bucandakiler, bana dönün, kurtulursunuz. çünkü tanr benim, bakas yok. kendi üzerime ant içtim, azmdan çıkan söz dorudur, boa çıkmaz: her diz önümde çökecek, her dil bana ant içecek. "benim için öyle diyecekler: 'doruluk ve güç yalnız rab'dedir, insanlar o'na gelecek. rab'be öfkelenenlerin hepsi utandırılacak. ama bütün israil soyu rab tarafından aklanacak, o'nunla övünecek.

46

"ilah bel diz çökmü, ilah nebo sinmi, putlar hayvanlara, öküzlere yüklenmi gidiyor. tanan bu nesneleriniz arık, yorgun hayvana yük oldu. birlikte sinmi, diz çökmüler, putların yük olmaktan kurtaramıyorlar. sürgüne gidecek onlar. "ey yakup soyu, israil'in sa kalanlar, dodunuz daal yüklendim, rahimden çktnz çkal tadm sizler, dinleyin beni: siz yalancaya dek ben o'yum; saçlarınız aarıncaya dek ben yükleneceim sizi. sizi ben yarattm, ben tayacam, evet, sizi ben yüklenicek, ben kurtaracağım. "beni kime ben-zetecek, kime denk tutacaksınız? kiminle karlatracaksnz ki, benzer olalm? kimisi bol keseden harcaldıktan, terazide tartt gümüten ücret karında kuyumcuya ilah yaptır, önünde yere kapanp tapır. onu omuzlayp tar, yerine koyar. öylece durur put, yerinden kıldamaz. kendisine yakarana yant veremez, onu skntsnden kurtaramaz. "bunu anmsayn, ey bakadranlar, adam olun, aklınızdan çıkarmayn! çok önceden beri olup bitenleri anmsayn. çünkü tanr benim, bakas yok. tanr benim, benzerim yok. sonu ta balangçtan, henüz olmam olaylar çok önceden bildiren, 'tasarm gerçekleşecek, istedim her eyi yapacağım diyen benim. doudan yrtc kuu, uzak bir ülkeden tasarm gerçekleştirecek adam çaran benim. evet, bunlar söyledim, kesinlikle yerine getirecek, tasarladm yapacağım mutlaka. "ey dikballar, doruluktan uzak olanlar, dinleyin beni! zaferim yaklat, uzak deil; kurtarm gecikmeyecek. güzelliim olan israil için siyon'u kurtaracağım."

47

"ey babil, erden kz, in aa, topra a otur. ey kildani* kz, tahtn yok artk, yere otur. bundan böyle, 'nazik, narin demeyecekler sana. bir çift deirmen ta al da un öüt, çkar peçeni, kaldır eteini. baldırn aç, rmaklardan geç. çplaklın sergilenecek, mahrem yerlerin

görünecek. öç alacam, kimseyi esirgemeyeceim." bizim kurtarcımız israil'in kutsal'dr. o'nun ad "her eye egemen rab'dir!" rab diyor ki, "ey kildani kz, karanla çekilip sessizce otur. çünkü bundan böyle 'ülkeler kraliçesi demeyecekler sana. halkma öfkelenmi, mirasmı oldu halde onu bayalatır eline teslim etmitim. ama sen onlara acmadn, yallara bile çok ar bir boyunduruk yükledin. 'son-suza dek kraliçe olacam diye düündüyordun, bunlar aklına getirmedi, sonuçlarınd düündü. "ey imdi güvenlikle yaayan zevk düünü, içinden, 'kraliçe benim, bakas yok; hiç dul kalmayacak, evlat acs görmeyeceim diyorsun. dinle imdi: bir gün içinde ikisi birden bana gelecek: çok sayıda büyüye, etkili muskallara karn hem dul kalacak, hem evlat acsın alabildiğine yaayacaksın. "kötülüğüne güvendi, 'beni gören yok diye düündü. bilgin ve bilgeliğin seni sapırd. içinden, 'kraliçe benim, bakas yok diyardın. ne var ki, felakete urayacaksın. onu durduracak büyü yok elinde, bana gelecek belay önleyemeyeceksin. üzerine ansın hiç beklemediin bir ykm gelecek. gençliinden beri emek verdiin muskallara, çok sayıda büyüye devam et; belki yararı görür, kimilerini titretirsin. aldın öütlerin çokluu seni tüketti. yıldız falcılar, yıldız bilimcilerin, ay balarında ne olacağını bildirenlerin, imdi kalksınlar da bana geleceklerden seni kurtarsınlar. "bak, hepsi anıdan farksz, ate yakacak onlar. canların alevdin kurtaramayacaklar. ne snmak için kor, ne de karında oturulacak ate olacak. emek verdiin adamlar böyle olacak. gençliinden beri alveri ettiin herkes kendi yoluna gidecek, seni kurtaran olmayacak."

48

"dinle, ey yakup soyu! israil adıyla anılan, yahuda soyundan gelen, rab'bin adıyla ant içen sizler, israil'in tanrı'sına yakarır, ama bunu dorulukla, içtenlikle yapmazsınız. kutsal kentli* olduunuzu, israil'in tanrı'sına dayandınız ileri sürersiniz. o'nun ad her eye egemen rab'dir. olup bitenleri çok önceden bildirdim, azmı açp duydurdum. ansızın yaptım ve gerçekletiler. inatç olduunuzu, tunç* anlı, demir boyunlu olduunuzu bildiim için bunlar size çok önceden bildirdim, olmadan önce duydurdum. yoksa, 'bunlar yapan putlarmızdır, olmaları buyuran oyma ve dökme putlarmızdır derdiniz. bunlar duydunuz, hepsini inceleyin. peki, kabul etmeyecek misiniz? imdiden size yeni eyler, bilmediğiniz gizli eyler açıklayacağım. bunlar imdi yaratıyor, geçmitede deil; bugüne kadar duymadınız, yoksa, 'bunlar biliyorduk derdiniz. ne duydunuz, ne de anladınız, öteden beri kulaklarınız tkal. ne denli hain olduunuzu biliyorum, doutan isyankâr olduunuz biliniyor. adm uruna öfkemi gecik-

tiriyorum. ünümden ötürü kendimi tutuyorum, yoksa sizi yok ederdim. baktı, gümüü artırdı gibi olmasa da sizleri arttırdı, sknt ocanda denedim. bunu kendim için, evet, kendim için yapıyorum. adm bayalatırmanız nasıl ho görebilirim? bana ait olan onuru bakasına vermem." "ey yakup soyu, çardım israil, beni dinle: ben o'yum; ilk ben'im, son da ben'im. yeryüzünün temelini elimle attım, gökleri sa elim gerdim. onları çardımda birlikte özümden dikilirler. "toplantı dinleyin hepiniz: putlardan hangisi bunlar önceden bildirebildi? rab'bin sevdii kii o'nun babil'e kar tasarladın yerine getirecek. gücünü kildaniler'e* kar kullanacak. ben, evet, ben söyledim, onu ben çardım, onu getirdim, görevini baaracak. "yaklan bana, dinleyin söyleyeceklerimi: balangıtan beri açka konutum, o zamandan bu yana oradayım." egemen rab imdi beni ve ruhu'nu gönderiyor. sizleri kurtaran israil'in kutsal rab diyor ki, "yararlı olan size öreten, gitmeniz gereken yolda sizi yürüten tanrı'nız rab benim. "keke buyruklarına dikkat etseydiniz! o zaman esenliiniz rmak gibi, doruluunuz denizin dalgaları gibi olurdu. soyunuz kum gibi, torunlarınız kum taneleri gibi olurdu. adlar ne unutulur, ne de huzurumdan yok olurdu." babil'den çkn, kildaniler'den kaçın, sevinç çıkılarıyla ilan edin bunu, haberini duyurun, dünyanın dört bucana yayın. "rab, kulu yakup'un soyunu kurtard" deyin. onlar çöllerden geçirirken susuzluk çekmediler, onlar için sular aktı kayadan, kayay yarıd, sular fkrd. "kötülere esenlik yoktur" diyor rab.

49

ey kuy halklar, iitin beni, uzaktaki halklar, iyi dinleyin. rab beni ana rahmindeyken çardı, annemin karındaiken adm koydu. azmı keskin kılç yaptı, elinin gölgesinde gizledi beni. beni keskin bir ok yaptı, kendi ok kılını sakladı. bana, "kulumusun, ey israil, görkemimi senin aracılıyla göstereceim" dedi. ama ben, "bouna emek verdim" dedim, "gücümü bo yere, bir hiç için tükettim. rab yine de hakkım savunur, tanrı yaptıklarımı karlı verir." kulu olmam için, yakup soyunu kendisine geri getirmem, israil'i öünde toplamam için rahimde beni biçimlendiren rab imdi öyle diyor: -o'nun gözünde onurluyum, tanrı bana güç kaynağı oldu.- "yakup'un oymaklarını canlandırmak, sa kalan israiliiler'i geri getirmek için kulum olman yeterli deil. seni uluslara k yapacağım. öyle ki, kurtarm yeryüzünün dört bucana ulaşsın." insanların hor gördüğüne, ulusların irendiğine, egemenlerin kulu olana israil'in kurtarcsı ve kutsal rab diyor ki, "seni seçmi olan israil'in kutsal sadık rab'den ötürü krallar seni görünce aya kalkacak, önderler yere kapanacak." rab öyle

diyor: "lütuf zamanında seni yanlayacam, kurtulu günü sana yardım edecek, seni koruyacam. seni halka antlama olarak vereceim. öyle ki, ykk ülkeyi yeniden kurasn, mülk olarak yeni sahiplerine veresin. tutsaklara, 'çkn, karanlıktakilere, 'dar çkn diyeceksin. yol boyunca beslenecek, her çpık tepede otlak bulacaklar. ackmayacak, susamayacaklar, kavurucu scak ve güne çarpmayacaklar onlar. çünkü onlara merhamet eden kendilerine yol gösterecek ve onlar pnarlara götürerek. bütün dalarım yola dönütürecek, anayolları yükseltilecek. ite halkı ta uzaklardan, kimi kuzeyden, kimi batıdan, kimi de benim'den gelecek." ey gökler, sevinçle haykırn, neyle co, ey yeryüzü! ey dalar, sevinç çkılarna katln, çünkü rab halkn avutacak, ezilene merhamet gösterecek. oysa siyon, "rab beni terk etti, rab beni unuttu" diyordu. ama rab, "kadn emzikteki çocuunu unutabilir mi?" diyor, "rahminden çıkan çocuktan sevecenlii esirger mi? kadn unutabilir, ama ben seni asla unutmam. bak, adn avuçlarım kazdım, duvarların gözliyorum sürekli. oulların koar adım geliyor, seni ykp viran edenlerse çkp gidecek. ban kaldır da çevrene bir bak: hepsi toplanm sana geliyor. ben rab, varım hakk için diyorum ki, onların hepsi senin süsün olacak, rab gelin gibi taknacaksın onlar. "çünkü ykım, viraneye dönmütün, ülken yerle bir olmutu. ama imdi halkna dar geleceksin, seni harap etmi olanlar senden uzak duracaklar. yitirdiini sandn çocukların sesini yine duyacaksın: 'buras bize dar geliyor, yaayacak bir yer ver bize diyecekler. o zaman içinden, 'kim dourdu bunlar bana? diyeceksin, 'çocukların yitirmişim, douramyordum. sürgüne gönderilmiş, dlanmtm. öyleyse bunlar kim büyüttü? yapayalnız kalmtm, nereden çkp geldi bunlar?" egemen rab diyor ki, "bakn, uluslara elimle iaret verdiğimde, sancam yükselttiimde halklara, senin oulların kucaklarında getirecek, kızların omuzlarında taşıyacaklar. krallar size babak, prensesler sütannelik yapacak, yüzüstü yere kapanp ayaklarının tozunu yalayacaklar. o zaman benim rab olduumu anlayacaksın. bana umut balayan utandırılmayacak." güçlünün ganimeti elinden alınabilir mi? zorbann elindeki tutsak kurtulabilir mi? ama rab diyor ki, "evet, güçlünün elindeki tutsaklar alınacak, zorbann ald ganimet de kurtarılacak. seninle çekilen ben çekeceim, senin çocukların ben kurtaracağım. sana zulmedenlere kendi etlerini yedireceim, tatlı arap içmi gibi kendi kanlarıyla sarho olacaklar. böylece bütün insanlar bilecek ki seni kurtaran rab benim; kurtarcın, yakup'un güçlüsü benim."

rab öyle diyor: "boadın annenizin boanma belgesi nerede? hangi alacaklıma sattım sizi? suçlarınız yüzünden satıldınız, anneniz isyanlarınız yüzünden dlandı. geldiimde neden kimse yoktu, çardmda niçin yant veren olmadı? sizi kurtaramayacak kadar ksa m elim, ya da gücüm yok mu sizi özgür kılmaya? azarlayarak denizi kuzutur, imraklar çöle çeviririm. su kalmayınca balklar ölür ve kokar. göklere karalar giydirir, çul ederim onların örtüsünü." yorgunlara sözle destek olmay bilemem, utandırılmayacaklar. eitenlerin dilini verdi. eitenler gibi dinleyeyim diye kulam uyandırır her sabah. egemen rab kulam açtı, kar koymadım, geri çekilmedim. bana vuranlara sırtı açtım, yanakların uzattım sakalım yolanlara. aalamalardan, tükürükten yüzümü gizlemedim. egemen rab bana yardım ettii için utanç duymam. kararımdan dönmem, utandırılmayacağım bilirim. beni haklı çıkaran yakımda. benden davacı olan kim, yüzleelim, kimdir hasım, karma çksn. bana yardım eden egemen rab'dir, kim suçlu çıkacak beni? onların hepsi giysi gibi eskiyecek, tümünü güve yiyip bitecek. aranızda rab'den korkan, kulunun sözünü dinleyen kim var? karalıktayürüyen, olmayan, rab'bin adına güvensin, tanrı'na dayansın. ama ate yakan, alevli oklar kuanan sizler, hepiniz, ateinizin aydınlığında, tututurduğunuz alevli okların arasında yürüyün. benden alacanz udur: azap içinde yatacaksınız.

51

"doruluun ardından giden, rab'be yönelen sizler, beni dinleyin: yontulduğunuz kayaya, çkarıldınız ta ocana bakın. atanz ibrahim'e, sizi douran sara'ya bakın. çardmda tek kıyıda ibrahim, ama ben onu kutsayp çoalttım." rab siyon'u ve bütün yuktarnı avutacak. siyon çölünü aden'e, bozrak rab'bin bahçesine döndürecek. orada coku, sevinç, ükran ve ezgi olacak. "beni dinle, ey halkım, bana kulak ver, ey ulusum! yasa benden çıkacak, halklara k olarak adaletimi yerletireceim. zaferim yaklat, kurtarm ortaya çkt. halklar gücümle yöneticeim. ky halklar bana umut balad, umutla gücümü bekliyorlar. banz kaldırp göklere bakn, aaya, yeryüzüne bakn. çünkü bu gökler duman gibi dalacak, giysi gibi eskiyecek yeryüzü; üzerinde yaayanlar sinek gibi ölecek. ama benim kurtarm sonsuz olacak, ard kesilmeyecek zaferimin. "ey sizler, doru olan bilenler, yasam yüreinde tayan halk, dinleyin beni! insanların aalamalarından korkmayın, ylmayn sövgülerinden. güvenin yedii giysi gibi, kurtcuun yedii yapı gibi yitecekler. oysa zaferim sonsuza dek kalacak,

kurtarm kuaklar boyu sürecek." uyan, ey rab'bin gücü, uyan, kudreti kuan! eski günlerde, önceki kuaklar döneminde olduğu gibi uyan! rahav' parçalayan, deniz canavarının bedenini deen sen deil miydin? denizi, engin suların derinliklerini kurutan, kurtulanların seğmesi için denizinin derinliklerini yola çeviren sen deil miydin? rab'bin kurtardıkları dönecek, sevinçle haykarak siyon'a varacaklar. yüzlerinde sonsuz sevinç olacak. onların olacak coku ve sevinç, üzüntü ve inilti kaçacak. rab diyor ki, "sizi avutan benim, evet benim. siz kimsiniz ki, ölümlü insandan, ottan farksz insanolundan korkarsnz? sizi yaratan, gökleri geren, dünyanın temellerini atan rab'bi nasıl olur da unutursunuz? sizi yok etmeye hazırlanan zalimin öfkesinden neden gün boyu ılp duruyorsunuz? hani nerede zalimin gazabı? zincire vurulmuş tutsaklar çok yakında özgürlüğe kavuşacak. ölüm çukuruna inmeyecek, aç kalmayacaklar. tanrınız rab benim. dalgalar gürlesin diye denizi çalkalayan benim." o'nun ad her eye egemen rab'dir! "sözlerimi azna koydum, seni elimin gölgesiyle örttüm; gökleri yerleştiren, yeryüzünün temellerini atman ve siyon'a, 'halkım sensin demen için..." uyan, ey yerialim, uyan, kalk aya! sen ki, rab'bin gazap kâsesini* o'nun elinden içtin. tamamın için sersemleten kâsenin. dourduun bunca ouldun sana yol gösteren yok, elinden tutan da yok büyüttüğün bunca ouldun. bana çifte felaket geldi, kim basal dileyecek? ykm ve krm, ktlk ve klç. nasıl avutayım seni? oulları baygın, aa düümü ahular gibi her sokak banda yatıyor. rab'bin öfkesine de tanrın'n azarlayna da doymular. bu nedenle, ey ezilmi yerialim, arapsz sarho olmu halk, unu dinle! egemenin rab, kendi halkın savunana tanrın diyor ki, "seni sersemleten kâseyi, gazabının kâsesini elinden aldm. bir daha asla içmeyeceksin ondan. onu sana eziyet edenlerin eline vereceim; onlar ki sana, 'yere yat da üzerinden geçelim dediklerinde, sırtın toprak, yol ettin."

52

uyan, ey siyon, uyan, kudretini kuan. ey yerialim, kutsal kent, güzel giysilerini giy. çünkü sünnetsizlerle* murdarlar* kaplardan asla içeri girmeyecek artık. üzerindeki tozu silk! kalk, ey yerialim, tahtına otur, boynundaki zinciri çöz, ey siyon, tutsak kızı. rab diyor ki, "karlıksız satılmıtnız, parasız kurtulacaksınız." egemen rab diyor ki, "halkım gurbette yaamak için önce mır'a inmiti. imdi de asurlular onlar ezdi. halkım bo yere alıp götürüldü, benim burayla ne ilgim kaldı?" diyor rab, "yöneticileri feryat ediyor, adma günboyu sövülüyor" diyor rab. "bundan ötürü halkım adını bilecek, o gün, 'ite ben diyenin ben olduğumu anlayacak." dalar

ap gelen müjdecinin ayaklar ne güzeldir! o müjdeci ki, esenlik duyuruyor. iyilik müjdesi getiriyor, kurtulu haberi veriyor. siyon halkına, "tanrınız egemenlik sürüyor!" diye ilan ediyor. dinleyin! bekçileriniz seslerini yükseltiyor, hep birlikte sevinçle haykıyorlar. çünkü rab'bin siyon'a dönüşünü gözleriyle görmekteler! ey yerialim ykntlar, hep birlikte sevinçle haykırın barn! çünkü rab halkın avuttu, yerialim'i kurtardı. bütün ulusların gözü önünde kutsal kolunu svad, dünyanın dört buca tanrınızın kurtarmı görecektir. çekilin, çekilin, oradan çıkan, mürdara dokunmayın. oradan çıkmayacak, kaçıp gitmeyeceksiniz; çünkü rab önünüzden geçecek, israil'in tanrınız artmış olacak. baktın, kulum baarl olacak; üstün olacak, el üstünde tutulup alabildiğine yüceltilecek. birçokları onun karşısında dehşete düşüyor; biçimi, görünüşü öyle bozuldu ki, insana benzer yan kalmadı; pek çok ulus ona aacak, onun önünde kralların azları kapanacak. çünkü kendilerine anlatılmamış olan görecektir, duymadıkları anlayacaklar.

53

verdiğimiz habere kim inandı? rab'bin gücü kime açıklandı? o rab'bin önünde bir fidan gibi, kurak yerdeki kök gibi büyüdü. bakılacak biçimden, güzellikten yoksundu. görünüşünü çeken bir görünüşü de yoktu. insanlara hor görüldü, yapayalnız bırakıldı. aclar adamyd, hastalardan tand. insanların yüz çevirdiği biri gibi hor görüldü, ona değer vermedik. aslında hastalıklarmız o üstlendi, aclarımız o yüklendi. bizse tanrı tarafından cezalandırıldık, vurulup ezildiğini sandık. oysa, bizim isyanlarımız yüzünden onun bedeni delildi, bizim suçlarımız yüzünden o eziyet çekti. esenliğimiz için gerekli olan ceza ona verildi. bizlerin yaralarıyla ifa bulduk. hepimiz koyun gibi yoldan sapmış, her birimiz kendi yoluna döndü. yine de rab hepimizin cezasını ona yükledi. o baskı görüp eziyet çektiyse de azın açmadı. kesime götürülen kuzu gibi, kırkların önünde sessizce duran koyun gibi açmadı azın. acımasızca yargılanıp ölümüne götürüldü. halkımızın isyan ve hak ettiği ceza yüzünden yaayanlar diyarından atıldı. onun kuantan bunu düşünen oldu mu? iddetle bavarımad, azından hileli söz çıkmadı halde, ona kötülerin yanında bir mezar verildi, ama öldüğünde zengininin yanında. ne var ki, rab onun ezilmesini uygun gördü, acı çekmesini istedi. canı suzusuz* olarak sunarsa soyundan gelenleri görecektir ve günleri uzayacak. rab'bin istemi onun aracılığıyla gerçekleşecek. canını feda ettiği için gördükleriyle honut olacak. rab'bin doru kulu, kendisini kabul eden birçokların aklayacak. çünkü onların suçları o üstlendi. bun-

dan dolay ona ünlüler arasında bir pay vereceim, ganimeti güçlülerle paylaacaktım. çünkü cann feda etti, bakaldranlarla bir sayıldı. pek çokların günahı o üzerine aldı, bakaldranlar için de yalvardı.

54

"çocuk dourmayan ey ksr kadn, sevinç çiklar at; ey doum ars nedir bilmeyen sen, sevinçle haykr, bar. çünkü terk edilmi kadnn, evli kadndan daha çok çocu olacaktı" diyor rab. "çadrnn alann genilet, perdelerini uzat, çekinme. gergi iplerini de uzat, kazkları salamlatr. çünkü saa sola yaylacaksn, soyundan gelenler uluslar mülk edinecek, issz kentlere yerlecek. "korkma, ayplanmayacaksn, utanma, aalanmayacaksn. unutacaksn gençliinde yaadn utanc, dul-luk aybn artk anmayacaksn. çünkü kocan, seni yaratandır. o'nun ad her eye ege-men rab'dir, israil'in kutsal'dır seni kurtaran. o'na bütün dünyann tanrs denir." tanrın diyor ki, "rab seni terk edilmi, ruhu ked-erli bir kadn, genç yata evlenip sonra dlan-m bir kadn olarak çarıyor: 'bir an için seni terk ettim, ama büyük sevecenlikle geri ge-tirecim. bir anlık takn öfkeyle senden yüz çevirmitim, ama sonsuz sadakatle sana seve-cenlik göstereceim." seni kurtaran rab böyle diyor. "bu benim için nuh tufan gibidir. nuh tufannın bir daha yeryüzünü kaplamayacana nasl ant içtimse, sana öfkelenmeyeceime, seni azarlamayacama da ant içiyorum. dalar yerinden kalksa, tepeler sarsılsa da sadaka-tim senin üzerinden kalkmaz, esenlik antla-mam sarsılmaz" diyor sana merhamet eden rab. "ey kasrgaya tutulmu, avuntu bul-mam ezik kent! talarn koyu harçla yerine koyacak, temellerini laciverttayla atacam. kale burçları yakuttan, kapıları mücevher-den, surları deerli talardan yapacam. bütün çocukları ben rab eiteceim, esenlikleri tam olacak. dorulukla güçlenecek, baskdan uzak olacak, korkmayacaksn. dehet senden uzak kalacak, sana yaklamayacak. sana saldran olursa, benden olmadn bil. sana saldran herkes öünde yenilgiye urayacak. "ite, kor halindeki atei üfleyen, amaca uygun silah ya-pın demirciyi ben yarattım. yok etsin diye ykcy da ben yarattım. ama sana kar yapılan hiçbir silah ie yaramayacak, mahkemede seni suçlayan her dili suçlu çıkaracaktır. rab'be kulluk edenlerin miras udur: onların gönenci bendendir" diyor rab.

55

"ey susam olanlar, sulara gelin, paras ol-mayanlar, gelin, satın alın, yişin. gelin, arab ve sütü parasz, bedelsiz alın. paranz ne-den ekmek olmayana, emelinizi doyurmayana

harcıyorsunuz? beni iyi dinleyin ki, iyi olan yiyesiniz, bolluun tadn çkarasnz! "kulak verin, bana gelin. dinleyin ki yaayasz. ben de sizinle sonsuz bir antlama, davut'a söz verdim kalc iyilikleri içeren bir ant-lama yapaym. bakn, onu halklara tank, ön-der ve komutan yaptım. tanmadnz uluslar çaracaksnz, sizi tanımayan uluslar koa koa size gelecek. tanrınız rab'den, israil'in kut-sal'ından ötürü gelecekler. çünkü rab siz-leri yüceltecek." bulma frsat varken rab'bi arayn, yakındayken o'na yakarn. kötü kii yolunu, fesatçı düüncelerini braksn; rab'be dönsün, merhamet bulur, tanrınız'a dönsün, bol bol balarn. "çünkü benim düüncelerim sizin düünceleriniz deil, sizin yollarınız benim yollarım deil" diyor rab. "çünkü gökler nasl yeryüzünden yükselse, yolları da sizin yollarınızdan, düüncelerim düüncelerinizden yüksektir. gökten inen yamur ve kar, topra sulamadan, yeri yaertmeden, ekinciye to-hum, yişene ekmek vermeden nasl göe dön-mezse, azmdan çkan söz de öyle olacaktı. bana bo dönmeyecek, istemimi yerine getirecek, yapması için onu gönderdim ii baaraaktı. sevinçle çkacak, esenlikle geri götüreleceksiniz. dalar, tepeler önünüzde sevinçle çrarak, krdaki bütün ağlar alk tu-tacak. dikenli çal yerine çam, ırgan yerine mersin aca bitecek. bunlar bana ün getirecek, yok olmayan sonsuz bir belirti olacak."

56

rab öyle diyor: "adil ve doru olan koruyup yerine getirin. çünkü doruluum gelmek, adaletim görünmek üzeredir. bunu yapan insana, buna smsk sarlan insanoluna ne mutlu! abat günü'nü* tutar, bayalatrmaz, her türlü kötülüktan saknr." rab'be balanan hiçbir yabancı, "kukusuz rab beni halkından ayracak", hiçbir hadm da, "ben kuru bir aacm" demesin. çünkü rab diyor ki, "a-bat günlerimi tutan, beni honut edeni seçen, antlamama smsk bal kalan hadma evimde, evimin dört duvar arasında oullardan da k-zlardan da daha iyi bir ant ve ad vere-ceim; yok edilemez, ebedi bir ad olacak bu. "rab'be hizmet etmek, o'nun adn sevmek, kulu olmak için o'na balanan yabancılar, a-bat günü'nü tutan, bayalatrmayan, antla-mama smsk bal kalan herkesi, kutsal dama getirip dua evimde sevindireceim. yakmalk sunularıyla* kurbanlar sunamda kabul edilecek, çünkü evime 'bütün ulusların dua evi denecek." israil'in sürgünlerini toplayan ege-men rab diyor ki, "toplann olanlara kat-mak üzere daha bakalarn da toplayacam." ey bütün kr hayvanlar, ormanda yaayan bütün hayvanlar, yişip bitirmek için gelin! israil'in bekçileri kördür, hepsi bilgisizdir. havlaya-mayan dilsiz köpekler gibidirler. uzanp dü görürler, uykuyu pek severler! doymak

bilmeyen azgın köpeklere benzerler, akl kt çobanlar bunlar! kendi yollarına döndüler, her biri yalnız kendi çkarn düşünüyör. birbirlerine, "haydi, arap getirelim, bol bol içki içelim! yarn da bugün gibi geçecek, hatta çok daha iyi olacak" diyorlar.

57

doru kii ölüp gidiyor, kimsenin umurunda deil. sadk adamlar da göçüp gidiyor; kimse doru kiinin göçüp gitmekle kötölükten kurtulduunun farknda deil. doru kii esenlie kavuur, doru yolda yürümü olan mezarnda rahat uyur. ama siz, ey falc kadnn çocuklar, fahihiel ve zina edenlerin soyu, buraya gelin! siz kiminle alay ediyorsunuz? kime dudak büküyor, dil çkaryorsunuz? aaçlar arasında, bol yapraklı her aacn altında ehvetle yanp tutuan, vadilerde, kaya kovuklarında çocukların kurban eden, isyan torunlar, yalan soyu deil misiniz siz? (sizin paynz vadinin düzgün talarından yapılan putlardır, evet, sizin nasibiniz onlardır! onlara dökmelik sunular döktünüz, tahl sunular* sundunuz. bütün bunlardan sonra sizi cezalandırmaktan çekineceimi mi sanıyorsunuz? yatanz ulu, yüksek daa serdiniz, oraya bile kurban kesmeye gidiyorsunuz. kapların, sövelerinizin arkasına irenç simgeler koydunuz. beni braktnz, yataklarınız ardına kadar açp içine girdiniz, oynalarınızla anlap birlikte yatmaya can atıyorsunuz. onların çplaklı seyrettiniz. çeit çeit ho kokular sürünüp ilah molek'e ya götördünüz. elçilerinizi ta uzaklara gönderdiniz, ölüler diyarına dek alçalttnz kendinizi. uzun yolculuklar sizi yorduu halde, "pes ettim" demediniz. gücünüzü tazeleyip durdunuz, bu nedenle de tükenmediniz. "sizi kaygılandran, korkutan kim ki, bana ihanet ediyor, beni anmıyör, yüreğinizde bana yer vermiyorsunuz? benden korkmamaznı nedeni uzun zamandır suskun kalm deil mi? sözde doruluunuzu da yaptıklarınız da ilan edeceim, bunları size yarar olmayacak. fer-yat ettiğinizde topladnz putlar sizi kurtarsn bakalım! rüzgar hepsini silip süpürecek, bir soluk onlar alp götürecektir. bana snansa ülkeyi mülk edinecek, kutsal dam miras alacak." rab diyor ki, "toprak yp yol yapn, halkmın yolundaki engelleri kaldırm." yüce ve görkemli olan, sonsuzlukta yaayan, ad kutsal olan diyor ki, "yüksek ve kutsal yerde yaadm halde, alçakgönüllülerle, ezilenlerle birlikteyim. yüreklerini sevindirmek için ezilenlerin yanındaym. çünkü sonsuza dek davac ve öfkeli olacak deilim, öyle olsa, yarattım canlarla ruhlar karmda dayanamazd. haksız kazanç suçuna öfkelenip halk cezalandırdım, öfkeyle yüzümü çevirdim onlardan. ne var ki, inatla kendi yollarından gittiler. "yaptıkların gördüm, ama onları iyileştirip yol göstereceim. karlık olarak hem onlar hem de ar-

alarında yas tutanlar avutacam. dudaklardan övgü sözleri döktüreceim. uzaktakine de yakındakine de tam esenlik olsun" diyor rab, "hepsini iyiletireceim." ama kötüler çalkalan deniz gibidir, o deniz ki, rahat duramaz, sular çamur ve pislik savurur. "kötülere esenlik yoktur" diyor tanrım.

58

"avaz avaz barn, çekinmeyin, sesinizi boru sesi gibi yükseltin; halkma isyanları, yakup soyuna günahları bildirin. bana her gün danyör, yollarım örenmekten zevk duyuyorum! doru davranan, tanrs'nın buyruundan ayrılmayan bir ulusmu gibi... benden adil yargılar diliyor, bana yaklamaktan zevk alıyorm. diyorlar ki, 'oruç* tuttuumuzu neden görmüyor, isteklerimizi denetlediimizi neden farketmiyorsun? "bakn, oruç tuttuunuz gün keyfinize bakıyör, içilerinizi eziyorsunuz. orucunuz kavgayla, çekimeyle, iddetli yumruklamayla bitiyor. bugünkü gibi oruç tutmakla sesinizi yükseklerle duyuramazsnz. istediim oruç bu mu sanıyorsunuz? insann isteklerini denetlemesi gereken gün böyle mi olmalı? kam gibi ba eip çul ve kül üzerine mi oturmalı? siz buna m oruç, rab'bi honut eden gün diyorsunuz? benim istediim oruç, haksız yere zincire, boyunduru vurulanlar salvermek, ezilenleri özgürlüğe kavuturmak, her türlü boyunduruu krmak deil mi? yiyeceğinizi açla paylamak deil mi? barnaksız yoksullar evinize alr, çplak gördüğünüzü giydirir, yaknlarınızdan yardımınız esirgemezseniz, inz tan gibi aaracak, çabucak ifa bulacaksınız. doruluunuzu önünüzden gidecek, rab'bin yücelti artıcnz olacak. o zaman yardım çağlarınız rab yantlayacak, fer-yat ettiğinizde, 'ite buradayım diyecek. "eer boyunduruua, bakaların suçlamaya, kötücül konumalara son verirsiniz, açlar uruna kendinizi feda eder, yoksulların gereksinimini karlıarsanz, inz karanlıta parlayacak, karanlız ölen gibi yacak. rab her zaman size yol gösterecek, kurak topraklarda sizi doyurup güçlendirecek. iyi sulanm bahçe gibi, tükenmez su kayna gibi olacaksınız. halknz eski ykntlar onaracak, geçmi kuakların temelleri üzerine yeni yapılar diyeceksiniz. "duvardaki gedikleri onaran, sokaklar oturulacak hale getiren denecek sizlere. "kutsal günümde dilediğinizi yapmaz, abat günü'nü* çinemezseniz, abat günü'ne 'zevкли, rab'bin kutsal gününe 'onurlu dersiniz, kendi yolunuzdan gitmez, keyfinize bakmayp bo konulara dalmaz, o günü yüceltirseniz, rab'den zevk alırsnz. o zaman sizi yeryüzünün yüksek yerlerine çkarr, atanz yakup'un mirasıyla doyururum." bunu söyleyen rab'dir.

bakn, rab'bin eli kurtaramayacak kadar ksa, kula duyamayacak kadar sar deildir. ama suçlarnz sizi tanrnz'dan ayrd. günahlarınızdan ötürü o'nun yüzünü göremez, sesinizi iittiremez oldunuz. çünkü elleriniz kanla, parmaklarınız suçla kirlendi. dudaklarınız yalan söyledi, diliniz kötülük mıldanıyor. adaletle dava açan, davasını dürüstçe savunan yok. bo laflara güveniyor, yalan söylüyorlar. fesada gebe kalp kötülük douruyorlar. engerek yumurtalar üzerinde kuluçkaya yatyor, örümcek a dokuyorlar. onların yumurtalarından yiye ölür, krlan yumurtadan engerek yavrusu çıkar. dokuduklar adan gıysi olmaz, elleriyle yaptıklarıyla örtünemezler. eylemleri kötü eylemlerdir, elleri zorbaln araçlardır. ayaklar kötülüğe koar, çekinmeden suçsuz kan dökerler. akları kırırları hep kötülüğe, iddet ve ykm var yollarında. esenlik yolunu bilmezler, izledikleri yolda adalet yoktur. kendilerine çarpık yollar yaptılar, o yoldan gidenlerin hiçbirisi esenlik nedir bilmez. diyorlar ki, "bu yüzden adalet bizden uzak, doruluk bize erişmiyor. ik bekliyoruz, yalnız karanlık var; parlıt bekliyoruz, koyu karanlıkta yürüyoruz. kör gibi duvar el yordamıyla arıyor, yolumuzu bulmaya çalışıyoruz. öle vakti alaca karanlıktaym gibi tökezliyoruz, güçlüler arasında ölüre gibiyiz. hepimiz ay gibi homurdanıyor, güvercin gibi inim inim inliyoruz. adalet bekliyoruz, ortada yok; kurtulu bekliyoruz, bizden uzak. çünkü sana çok kez bakaldrık, günahlarımız bize kar tanklık ediyor, isyanlarımız hep yanbamızda. suçlarımız kabul ediyoruz. bakaldrp rab'bi yadsdk, tanrmız' izlemeye olduk. zorbalık, isyan dolu sözler söyledik, yüreğimizde tasarladımız yalanları mıldandık. adalet püskürtüldü, doruluk bizden uzak duruyor. çünkü gerçek, kent meydanında sendeleyip düdü, dürüstlük aramıza giremez oldu. hiçbir yerde gerçek yok, kötülüğün çekinen soyuluyor!" rab olanlar gördü ve adaletin yokluğuna üzüldü. kim-senin olmadn gördü, aracı edecek birinin olmadna at. kendi gücüyle kurtulu salad, doruluu o'na destek oldu. doruluu gös-lük gibi kuand, kurtulu miferini bana takt, öç giysisini giydi, gayreti kaftan gibi sarnd. herkese yaptıkların karlın verecek. düman-larına öfkeyle, hasımlarına ve ky halklarına cezayla karlık verecek. böylece batdan douya kadar insanlar rab'bin adından ve yüceliinden korkacak. çünkü düman azgın bir rmak gibi geldiğinde, rab'bin ruhu onu kaçtıracak. rab diyor ki, "kurtarc siyon'a, yakup soyundan olup bakaldrımdan vazgeçenlere gelecek. bana gelince, onlarla yapacam atımla udur: üzerindeki ruhum, azna koyduğum sözler imdiden sonsuza dek senin, çocukların, torunların azndan dümeyecek."

"kalk, parla; çünkü in geliyor, rab'bin yücelii üzerine douyor. dünyay karanlık, halkları koyu karanlık örtüyor; oysa rab senin üzerine doacak, yücelii üzerinde görünecek. uluslar senin ina, krallar üzerine doan aydınlı gelecek. "ban kaldır da çevrene bir bak, hepsi toplanm sana geliyor. oulları uzaktan geliyor, kızların kucakta tanyor. bunu görünce yüzün parlayacak, yüreğin heyecandan hızlı hızlı çarpacak; çünkü denizin zenginlikleri senin olacak, ulusların serveti sana akacak. "deve sürüleri, midyan'n ve efa'nın deve yavruları senin toprakların dolduracak. bütün saba halk geliyor, altın ve gümük getiriyor, rab'bin erdemlerini ilan ediyorlar. kedar'n bütün sürüleri sana gelecek, neyavot'un koçları senin buyruğunda olacak, sunamın üzerinde kabul edilen sunular olarak sunulacak. böylece görkemli tapnam daha görkemli klacam. "nedir bunlar, bulut gibi, yuvalarına yaklaan güvercinler gibi süzülüp gelenler? bana umut balayan ky halkların, ticaret gemileri öncülüğünde senin çocukların altınlarıyla, gümüşleriyle birlikte tanrı rab'bin onuruna israil'in kut-sal'ına uzaktan getiren gemileridir bunlar. rab seni görkemli kıldı. "yabanclar senin surların onaracak, krallar sana hizmet edecek. öfkeliyimde seni cezalandırdysam da, kabul ettiyimde sana merhamet göstereceim. kapları hep açık duracak, ulusların serveti ve zafer alayları ardında yürütülen yenik krallar gece gündüz açık kalan bu kaplardan girsın diye. çünkü sana kulluk etmeyen ulus ya da krallık yok olacak, evet, o uluslar tam bir ykma urayacak. "lûbnan'n görkemi olan çam, köknar ve selvi ağaçlar, tapnam süslemek için hep birlikte sana tanacak. ayak basm yeri görkemli klacam. seni ezenlerin çocukları gelip önünde eilecekler; seni hor görenlerin hepsi, 'rab'bin kenti, israil'in kut-sal'ın siyon'u diyerek ayaklarına kapanacaklar. "kim-senin uramad, terk edilmi, nefret edilen bir yer olduun halde seni sonsuz bir övüğe kayna, bütün kuakların sevinci klacam. uluslar ve krallıklar bir anne gibi seni emzirecekler. o zaman bileceksin ki, seni kurtaran rab, seni fidiyeyle kurtaran, yakup'un güçlüsü benim. sana tunç* yerine altın, demir yerine gümüş, aaç yerine tunç, ta yerine demir getireceim. bar yöneticin, doruluu önderin yapacağım. ülkenden iddet, snr boylarından soyğun ve ykm haberleri duyulmayacak artık. surlarına kurtulu, kaplarına övgü adn vereceksin. "gündüz n güne olmayacak artık, ay da aydınlıtmayacak seni; çünkü rab sonsuz n, tanrı görkemin olacak. artık günein batmayacak, ayn çekilmeyecek, çünkü rab sonsuz n olacak, sona erecek yas günlerin. halkın hepsi doru kiler olacak; el emeim, görkemimi göster-

mek için diktiim fidan, ülkeyi sonsuza dek mülk edinecek. en küçük ailen bini bulacak, sayca en az olan koca bir ulus olacak. ben rab, zaman gelince bunu hzlandracam."

61

egemen rab'bin ruhu üzerimdedir. çünkü o beni yoksullara müjde iletmek için meshetti*. yürei ezik olanların yaraların sarmak için, tutsaklara serbest bırakacakların, zindanlarda bulunanlara kurtulacakların, rab'bin lütuf ыл, tanrım'ın hep alaca günü ilan etmek, yas tutanların hepsini avutmak, siyon'da yas tutanlara yardım salamak -kül yerine çelenk, yas yerine sevinç ya, çaresizlik ruhu yerine onlara övgü giysisini vermek- için rab beni gönderdi. öyle ki, rab'bin görkemini yansıtmak için, onlara "rab'bin dikti doruluk ağaçlar" densin. (o zaman eski ykntlar yeniden ina edecek, çoktan viraneye dönmü yerleri yeniden kuracak, kuaklar boyu ykk kalm kentleri onaracaklar. yabancılar sürülerinizi güdecek, ırgatnez, bacnz olacaklar. sizlerse rab'bin kâhinleri, tanrım'ın görevlileri diye çarlacaksınız. ulusların servetiyle beslenecek, zenginlikleriyle övüneceksiniz. utanç yerine iki kat onur bulacaksınız, aalanma yerine paynzla sevineceksiniz, böylece ülkenizde iki kat mülk edineceksiniz; sevinciniz sonsuz olacak. "çünkü ben rab adaleti severim, nefret ederim soygun ve haksızlık. sözümde durup hak ettiklerini verecek, onlarla ebedi bir antlama yapacam. soylarından gelenler uluslar arasında, torunlar halklar arasında tannacak. onlar gören herkes rab'bin kutsal soy olduklarını anlayacak." rab'de büyük sevinç bulacam, tanrım'la yüreim coacak. çünkü çelenkle süslenmiş güvey gibi, taklarn kuanm gelin gibi, bana kurtulu giysisini giydirdi, beni doruluk kaftanıyla örttü. toprak filizlerini nasıl çıkarır, bahçe ekilen tohumlar nasıl yetitirirse, egemen rab de doruluk ve övgü bütün ulusların önünde öyle yetitirecek.

62

zaferi k gibi parlayncaya, kurtuluu meale gibi yarıncaya dek siyon uruna susmayacak, yerualim uruna sessiz kalmayacam. uluslar senin zaferini, bütün kralları görkemini görecek. rab'bin kendi azyla belirledi yeni bir adla anılacaksn. rab'bin elinde güzelli tac, tanrım'ın elinde krallık sar olacaksn. artık sana "terk edilmi", ülken "virane" denmeyecek; bunun yerine sana "sevdim", ülken "evli" denecek. çünkü rab seni sevir, ülken de evli sayılacak. bir delikanlı bir kızla nasıl evlenirse, onların da seninle öyle evlenecek. güvey gelinle nasıl sevinirse, tanrın da seninle öyle sevinecek. ey yerualim,

surlarna bekçiler diktim, gece gündüz hiç susmayacaklar. ey rab'be sözünü anmsatanlar, yerualim'i pekitirene, onu yeryüzünün övücü klanı dek durup dinlenmeden rab'be yakarın, o'na rahat vermeyin. (rab sa elini, güçlü kolunu kaldırıp ant içti: "tahlın bir daha dümanlarına yedirmeyeceim, emek verdiğin yeni arab yabancılar içmeyecek. tahl deviren yiyecek ve rab'be övgüler sunacak. üzümü toplayan, arabın kutsal avlularında içecek." geçin, geçin kent kaplarından! halkın yolunu açın! toprak ıp yol yapın, talar ayklayın, uluslar için sancak dikin! rab çarşın dünyann dört bucana duyurdu: "siyon kzna*", 'ite kurtuluun geliyor deyin, 'ücreti kendisiyle birlikte, ödülü önündedir." siyon halkına, "rab'bin fidiyeyle kurtard kutsal halk" diyecekler. ve sen yerualim, "aranan, terk edilmemi kent" diye anılacaksn.

63

edom'dan, bosra'dan al giysiler içinde bu gelen kim? göz kamatır giysiler içinde, büyü güle yürüren kim? "o benim! adaleti duyuran, kurtarmaya gücü olan." giysilerin neden kırmızı? üstün ben neden çukurda üzüm çineyen biri gibi kızla bulanm? "çukurda üzümü tek bama çinemed, yanımda halklardan kimse yoktu. öfkeyle çinemed onlar, gazapla ayakların altına aldım. kanlar giysilerime sırad, bütün elbisemi kirletti. çünkü öç alma günü yüreimdeydi, halkı kurtaracağım ыл gelmiti. baktım, yardım edecek kimse yoktu, destek verecek kimsenin olmayna atm; gücüm kurtulu salad, gazabım bana destek oldu. öfkeyle halkları çinemedim, onlar gazapla sarho ettim, yere aktım kanlarını." efkati ve iyili uyarınca bizim için yaptıklarından, evet, israil halkı için yapt bütün iyiliklerinden ötürü rab'bin iyiliklerini ve övülesi ilerini anacağım. rab dedi ki, "onlar kucusuz benim halkım, beni aldatmayacak çocuklardır." böylece onları kurtardım. sknt çektiklerinde o da sknt çekti. huzurundan çıkan melek onları kurtardı. sevgisi ve merhametinden ötürü onları kurtardı, geçmişte onları sürekli yüklenip tad. ama bakaldrp o'nun kutsal ruhu'nu incittiler. o da dümanlar olup onlara kar savat. sonra halk eski günleri, musa'nın dönemini anmsad. "çobanlarıyla birlikte onları denizden geçiren, kutsal ruhu'nu aralarına yerletiren, görkemli gücüyle musa'nın sanda yol alan, sonsuz onur kazanmak için önlerinde sular yaran, bir ant nasıl tökezmeye den krđan geçerse onları deniz yatan dan öyle geçiren rab nerede?" diye sordular. ((ovaya götürülen sürü gibi rab'bin ruhu onları rahata kavuturdu. ite adn onurlandırmak için halkına böyle yol gösterdi. ya rab, gökten bak, kutsal, görkemli ve yüce yerinden bizi gör! gayretin, gücün nerede? gönlün-

deki özlem ve merhameti bizden esirgedin. babamz sensin. ibrahim bizi tanmasa da, israil bizi kabul etmese de, babamz'sn, ya rab, ezelden beri adn "kurtarcı"z'dr. ya rab, neden bizi yolundan sapıtırıyor, inatçı kılıyor, senden korkmamız engelliyorsun? kulların uruna, mirasın olan oymakların uruna geri dön. kutsal halkın ksa süre tapnana sahip oldu, ama dümanlarımız onu çinedi. öteden beri yönetmediin, sana ait olmayan bir halk gibi olduk.

64

ya rab, adn dümanlarına duyurmak için keke gökleri yarp insen! dalar önünde sarsılsa! geliin, atein çağları tututurmasna, suyu kaynatmasna benzese! uluslar senin önünde titrese! (beklememediğimiz olaanüstü iler yaparak yeryüzüne indirin, dalar önünde sarsıld. çünkü kendisine umut balayanlar için etkin olan tek tanrı sensin; senden bakasın hiçbir zaman hiç kimse itmedi, hiçbir kulak duymad, hiçbir göz görmedi. doru olan sevinçle yapanların, senin yollarından yürüyüp seni unutanların yardımına koarsın. ama onlara kar uzun süre günah ileidiimizde öfkelenidin. nasıl kurtuluruz? hepimiz murdar* olanlara benzedik, bütün doru ilerimiz kirli âdet bezi gibi. yaprak gibi soluyoruz, suçlarımız rüzgar gibi sürükleyip götürüyor bizi. adnla sana yakaran, sana tutunmak için çaba gösteren yok; çünkü bizden yüz çevirdin, suçlarımız yüzünden bizi tükettin. yine de babamz sensin, ya rab, biz kiliz, sen çömləkçisin. hepimiz senin ellerinin eseriyiz. ya rab, fazla öfkelenme, suçlarımız sonsuza dek anma. lütfen bak bize, hepimiz senin halkınız. kutsal kentlerin çölleti, siyon çöl oldu, yerualim viraneye döndü. atalarımızın sana övgü sunduuk kutsal ve görkemli tapnamız yand, deer verdiimiz her yer yıktıya döndü. bunlara karı, ya rab, hâlâ kendini tutacak msn, suskun kalp bize alabildiine eziyet çeiktirecek misin?

65

"beni sormayanlara göründüm, aramayanları beni buldu. admla anılmayan bir ulusa, 'buradayım, buradayım dedim. kötü yolda yürüyün, kendi tasarıların ardınca giden asi bir halka bütün gün ellerimi uzatıp durdum. o halk ki, bahçelerde kurban keserek, tulalar üzerinde buhur yakarak gözümün içine baka baka boyuna öfkelenendir beni. mezarlıkta oturur, gizli yerlerde geceler, domuz eti yerler; kapılarında haram et var. birbirlerine, 'uzak dur, yaklama derler, 'çünkü ben senden daha kutsalım. böyleleri burnumda duman, bütün gün yanan atetir. "bakn, yant önümde yazıl duruyor. susmayacak,

suçlarının karını vereceim. onların da atalarının da suçlarının cezasını balarna getireceim" diyor rab. "çünkü daların üzerinde buhur yakları, tepelerin üzerinde beni aaladılar. bu nedenle eskiden yaptıklarının karını balarna getireceim." (rab diyor ki, "taneleri sulu salkm görünce, halk, 'salım yok etmeyin, bereket onda diyor. kullarının hatırı için ben de öyle yapacağım, onların hepsini yok etmeyeceim. yakup soyunu sürdüreceğim, dalarım miras alacak olanlar yahuda soyuna brakacağım. seçtiklerim oralar miras alacak, kullarım orada yaayacak. aron, bana yönelen halkımın sürülerine al, akor vadisi sırlarına barnak alacak. "ama sizler, rab'bi terk edenler, kutsal dam unutanlar, talih ilahına sofraya kurular, kismet ilahına kark arap sunanlar, ben de sizi klca kismet edeceğim, boazlanmak üzere eileceksiniz hepiniz. çünkü çardmda yant vermediniz, konutuumda dinlemediniz; gözümde kötü olan yaptınız, holanmadınız seçtiniz." bu yüzden egemen rab diyor ki, "bakn, kullarım yemek yiyecek, ama siz aç kalacaksınız. kullarım içecek, ama siz susuz kalacaksınız. kullarım sevinecek, ama sizin yüzünüz kzaracak. kullarım mutluluk içinde ezgiler söyleyecek, ama siz yürek acısından feryat edecek, ezik bir ruhla haykracaksınız. adınız seçtiklerimin azında ancak lanet olarak kalacak. egemen rab sizi öldürecek, ama kullarına baka bir ad verecek. öyle ki, ülkede kim bereket istese sadık tanrı'dan isteyecek; ülkede kim ant içse, sadık tanrı üzerine ant içecek. çünkü geçmi skntlar unutulup gözümünden saklanacak." "çünkü bakn, yeni bir yeryüzü, yeni bir gök yaratmak üzereyim; geçmitekiler anılmayacak, akla bile gelmeyecek. yaratacağımızla sonsuza dek sevinip cun; çünkü yerualim'i coku, halkın sevinç kaynağı olarak yaratacağım. yerualim için sevinecek, halkım için coacağım. orada alay ve feryat duyulmayacak artık. orada birkaç gün yaayp ölen bebekler olmayacak, yan ban almadan kimse ölümü tatmayacak. yüz yanda ölen genç, yüz yana basmayan kii lanetli sayılacak. evler yapı içlerinde yaayacak, balar dikip meyvesini yiyecekler. yaptıkları evlerde bakas oturmayacak, diktikleri ban meyvesini bakas yemeyecek. çünkü halkım açlar gibi uzun yaayacak, seçtiklerim, elleriyle ürettiklerinin tadını çıkaracaklar. emek vermeyecekler bo yere, felakete urayan çocuklar dourmayacaklar. çünkü kendileri de çocuklar da rab'bin kutsal soy olacak. onlar bana yakarmadan yant verecek, daha konuurlarken iiteceim onları. kurtla kuzu birlikte otlayacak, aslan sr gibi saman yiyecek. yılanı yiyeceğise toprak olacak. kutsal damın hiçbir yerinde kimse zarar vermeyecek, yok etmeyecek." böyle diyor rab.

rab diyor ki, "gökler tahtm, yeryüzü ayak-ların taburesidir. nerede benim için ya-pacanz ev, neresi dinleneim yer? çünkü bütün bunlar ellerim yapt, hepsi böylece var oldu" diyor rab. "ancak ben alçakgönül-lüye, ruhu ezik olana, sözümden titreyen kiyye deer veririm. sr boazlayan, adam öldüren gibidir, davar kurban eden, köpek boynu kran, tahl sunusu* getiren, do-muz kan sunan, anma sunusu olarak gün-nük yakan, putperest gibidir. evet, bun-lar kendi yolların seçtiler, yaptklar irenç-liklerden holanıyorlar. ben de onlar için ykm seçecek, korktukların balarna getire-ceim. çünkü çarında yant veren ol-mad, konutuumda dinlemediler, gözümde kötü olan yaptlar, holanmadm seçtiler." rab'bin sözünden titreyenler, kulak verin o'nun söylediklerine: "sizden nefret eden, admdan ötürü sizi dlayan kardeleriniz, 'rab yüceltilsin de sevincinizi görelim! diyorlar. utandırılacak olan onlardr. kentten gürültülü sesler, tapnaktan bir ses yükseliyor! dü-manlarına hak ettikleri karl veren rab'bin se-sidir bu. "doun sancs çekmeden dourdu, sancs tutmadan bir erkek çocuk dourdu. kim böyle bir ey duydu? kim böyle eyler gördü? bir ülke bir günde doar m, bir anda doar m bir ulus? ama siyon, ars tutar tut-maz çocukların dourdu. doun anna dek ge-tiririm de douracak gücü vermez miyim?" diyor rab. "douracak güç veren ben, rahmi kapatr mıym?" diyor tanrn. "yerualim'le bir-likte sevinin, onu sevenler, hepiniz onun için coun, yerualim için yas tutanlar, onunla sev-inçle coun. öyle ki, onun avutucu memelerini emip doyasnz, kana kana içip onun yüce bol-luundan zevk alasnz." çünkü rab diyor ki, "bakn, esenlii bir rmak gibi, ulusların serve-tini takn bir rmak gibi ona aktacam. on-dan beslenecek, kucakta tanacak, dizleri üz-erinde sallanacaksnz. çocuunu avutan bir anne gibi avutacam sizi, yerualim'de avuntu bulacaksnz. bunlar gördüğünüzde yüreiniz sevinecek, bedenleriniz körpe ot gibi taze-lenecek. herkes bilecek ki, rab'bin ko-ruyucu eli kulların, gazab ise dümanların üzerindedir." bakn, rab atele geliyor, sava arabalar kasrga gibi. iddetli öfkesini, azarın alev alev dökmek üzere. çünkü o bütün in-sanıl ate ve klçla yargılayacak, pek çok kiyyi öldürecek. "bahçelere girmek için kendi-lerini artıp kutsayanlar, domuz, fare ve öteki irenç hayvanların etini yiyenlerin ortasında duran izleyenler hep birlikte yok olacak-lar*tt*" diyor rab, "çünkü ben onların eylem-lerini de düüncelerini de bilirim. bütün uluslar ve dilleri bir araya toplayacam an geliyor; gelip yüceliimi görecekler. "aralarna bir belirti koyacam. onlardan kaçp kur-tulanlar uluslara, tari'e, pül'a, lud'a -yay

gerenlere- tuval'a, yâvan'a, ünümü duymam, yüceliimi görmemi uzak ky halklarına gön-dereceim. uluslar arasında yüceliimi ilan ede-cekler. israiloullar tahl sunuların* pak kaplar içinde rab'bin tapna'na nasl getiriyorsa, on-lar da bütün kardelerinizi uluslardan atlarla, sava arabalarıyla, at arabalarıyla, katırlarla, develerle kutsal dama, yerualim'e, rab'be sunu olarak getirecekler." böyle diyor rab. "onların arasından kimilerini kâhin ve levili olarak seçeceim" diyor rab. "çünkü yarata-cam yeni yer ve gök önümde nasl duracaksa, soyunuz ve adnz da öyle duracak" diyor rab. "yeni ay'dan yeni ay'a, abat günü'nden* abat günü'ne bütün insanlar önüme gelip bana tapnacaklar" diyor rab. "dar çktk-larında bana bakaldırın olanların cesetlerini görecekler. öylelerini kemiren kurt ölmez, yakan ate sönmez. bütün insanlar onlardan irenecek."

benyamin topraklarında anatot kenti'ndeki kâhinlerden* hilkiya olu yeremya'nın sözleri. rab, yahuda kral amon olu yoiya'nın kralln on üçüncü ylna yeremya'ya seslendi. rab'bin yeremya'ya seslenii yahuda kral yoiya olu yehoyakim'in döneminden, yahuda kral yoiya olu sidkiya'nın kralln on birinci ylnn beinci ayna* dek, yani yerualim halkn sürgüne gönderilmesine dek sürdü. rab bana öyle seslendi: "ana rahminde sana biçim vermeden önce tandm seni. domadan önce seni ayırdm, uluslara peygamber atadım." bunun üzerine, "ah, egemen rab, konumay bilmiyorum, çünkü gencim" diye kar çıkm. rab, "'gencim deme" dedi, "seni gönderince herkese gidecek, sana buyuracağım her eyi söyleyeceksin. onlardan korkma, çünkü seni kurtarmak için ben seninleyim." böyle diyor rab. sonra rab elini uzatıp azma dokundu, "ite sözlerimi azna koydum" dedi, "bak, ulusların ve ülkelerin kökünden sökölmesi, kılp yok olmas, yerle bir edilmesi, kurulup dikilmesi için bugün sana yetki verdim." rab, "yeremya, ne görüyorsun?" diye seslendi. "bir badem dal görüyorum" diye yanıtladı. rab, "doru gördün" dedi, "çünkü sözümü yerine getirmek için gözlemekteyim*fa*." rab yine, "ne görüyorsun?" diye seslendi. "kuzeyden bu yöne bakan, kaynayan bir kazan görüyorum" diye yanıtladı. rab öyle dedi: "ülkede yaayanların tümü üzerine kuzeyden felaket salverilecek*fb*. çünkü kuzey krallklarının bütün halkların çarıyorum" diyor rab. "krallar gelip yerualim surlarında, bütün yahuda kentlerinin karşında, yerualim'in kap girilerinde tahtların kuracaklar. yaptıkları kötülükten ötürü halkın cezasını bildireceim: beni braktılar, baka ilahlara buhur yakıp elleriyle yaptıklarına tapındılar. "sen kalk, hazrlan! sana buyuracağım her eyi onlara söyle. onlardan yılma! yoksa onların önünde ben seni yldırm. ite, bütün ülkeye -yahuda krallarına, önderlerine, kâhinlerine, ülke halkına- kar bugün seni surlu bir kent, demir bir direk, tunç* bir duvar kıldım. sana sava açacak, ama seni yenemeyecekler. çünkü seni kurtarmak için ben seninleyim." böyle diyor rab.

rab bana öyle seslendi: "git, unlar yerualim halkına duyur. rab diyor ki, "gençliindeki balln, gelinliindeki sevgini, çölde, ekilmemi toprakta beni nasıl izlediğini anımsıyorum. israil rab için kutsal bir halk, hasadın ilk ürünüydü. onu yeren herkes suçlu sayılır, bana felaket gelirdi" diyor rab. rab'bin sözünü dinle, ey yakup soyu, israil'in bütün boyları! rab diyor ki, "atalarınız bende ne haksızlık buldular da benden

uzaklatılar? deersiz putları izleyerek kendileri de deersiz oldular. 'msr'dan bizi çkaran, çölde, çukurlarla dolu çorak toprakta, koyu karanlıkta kalan kurak toprakta, kimsenin geçmedi, kimsenin yaamad toprakta bize yol gösteren rab nerede? diye sormadılar. meyvesini, en iyi ürününü yiyesiniz diye sizi verimli bir ülkeye getirdim. oysa siz gelir gelmez ülkemizi kirlettiniz, mülkümüzü irenç bir yere çevirdiniz. kâhinler, 'rab nerede? diye sormadılar, kutsal yasa uzmanları beni tanımadılar, yöneticiler bana bakaldırdılar; peygamberler baal* adına peygamberlik edip ie yaramaz putların ardına gittiler. "bu yüzden sizden yine davac olacağım" diyor rab, "torunlarınızdan da davac olacağım. gidin de kitting kılarna bakın! kedar ülkesine adam gönderip iyice inceleyin, hiç böyle bir ey oldu mu, olmad m görün. hiçbir ulus ilahların deitirdi mi? -ki onlar zaten tanrı deildirler- ama benim halkım görkemini ie yaramaz putlara deiti. ey gökler, an buna, tir tir titreyin, aakalın" diyor rab. "çünkü halkım iki kötülük yaptı: beni, diri suların pırnarına braktı, kendilerine sarıncılar, su tutmayan çatlak sarıncılar kazdılar. israil uak m? köle olarak m dodu? öyleyse neden gümbür gümbür kükreyen genç aslanlara av oldu? ülkeyi viraneye çevirdiler, kentler yerle bir edildi, kimsesiz braktılar! (nof ve tahpanhes halk kafan krd. seni yolda yürüten tanrın rab'bi brakmakla bana bunları getirdin. imdi i-hor suyundan içmek için msr'a gitmek size yarar salar m? frat suyundan içmek için asur'a gitmek size ne salar? seni kendi kötülüğün yola getirecek, döneğin seni paylayacak. tanrın rab'bi brakmam, benden korkmamam ne kadar kötü, ne kadar acolduunu gör de anla." her eye egemen egemen rab böyle diyor. "boyunduruğunu çok önce krdn, balarn kopardın. "kulluk etmeyeceim dedin. gerçekten de her yüksek tepede, her bol yapraklı ağacın altında fahie gibi yatıp kalktın. oysa ben seni en iyi cinsten seçme bir asma olarak diktimim. nasıl oldu da yozlaş yabanıl asmağa döndün? çamır sodasıyla ykansasın, bol kül suyu kullansasın bile, suçun önümde yine leke gibi duruyor" diyor egemen rab. "öyleyse nasıl, 'ben kirlenmedim, baallar* izlemeyim diyebilirsin? vadide nasıl davrandın bak da ne yaptın anla. sen orada burada dolaan aya tez bir di devesin. kösnüyüp havayı koklayan kra alkn yaban eisin. azğnen kim tutabilir onu? peine düenlerin yorulması gerekmez, çiftleme zaman gelince onu bulurlar. yalnayak komaktan sakın, susuzluktan boazın koru. ama sen, 'bo ver! ben baka ilahlara seviyorum, onları izleyeceğim dedin. "hrsız yakalandında nasıl utanırsa, israil'in halk, krallar, önderleri, kâhinleri, peygamberleri de öyle utanacak. onlar aaca, 'babamsın, taa, 'bizi sen dourdun derler. çünkü bana yüzlerini deil, sırtların çe-

virdiler. ama felakete uraynca, 'kalk da bizi kurtar diye yakarlar. hani nerede kendiniz için yaptınız ilahlar? felakete uradınızda kurtarabiliyorlarsa, kalkp gelsinler. kentlerinin says kadar ilahların var, ey yahuda halk." "neden bana dava açyorsunuz? hepiniz bana bakaldırndz" diyor rab. "halknız bouna cezalandırdım, yola gelmediler. klcnz ırtc aslan gibi öldürdü peygamberlerinizi. "ey siz, bu kuan çocuklar, rab'bin sözünü anlayın! ben israil için bir çöl, kapkaranlık bir ülke mi oldum? öyleyse halkım neden, 'bamba buyruuz, artık sana dönmeyeceiz diye? erden kz takların, gelin çeyizini unutabilir mi? ama halkm saysız günlerce unuttu beni. ak kovalamakta ne kadar becereklisin! kötü kadnlara bile kendi yöntemlerini öğretildin. etein suçsuz yoksulların kanyla lekelenmi, oysa ev soyarken yalamadın onlar. bütün bunlara karn, 'ben suçsuzum, kucusuz rab'bin bana öfkesi dindi diyorsun. ama 'günah ilemedim dediğin için yargılayacağm seni. neden boyuna döneklilik yapp duruyorsun? asur'da dükrklına uradn gibi, msr'da da dükrklına urayacaksın. oradan da ellerin banda çıkacaksn, çünkü rab senin güvendiklerini reddetti; onlardan yarar salamayacaksn."

3

"diyelim ki, bir adam karsın boar, kadn da onu brakp baka biriyle evlenir. adam bir daha o kadna döner mi? bu davranış ülkeyi büsbütün kirletmez mi? oysa sen pek çok oynala fahieliğ ettin, yine bana mı dönmek istiyorsun?" diyor rab. "çplak tepelere bak da gör. sevimeydi yer mi kald? çölde yaayan bedevi gibi yol kenarlarında oynaların bekleyip durdun. fahieliğinle, kötülüklerinle ülkeyi kirlettin. bu yüzden yamurların ard kesildi, son yamur yamad. yüzşüz bir fahiye benzedin, utanç duymak istemedin. 'baba, gençliğimden beri benim dostumsun diye az önce bana seslenmedin mi? 'sonsuza dek kzn m kalacaksn? öfkem sonsuza dek mi sürecek? evet, böyle konuuyor, ama elinden gelen her kötülüğü yapıyorsun." kral yoiya döneminde rab bana, "dönek israil'in yaptığını gördün mü?" dedi, "her yüksek tepenin üzerine, her bol yapraklı ağacın altına gidip fahieliğ etti. bütün bunlar yaptıktan sonra bana geri dönceğini düşündüm, ama dönmedi. hain kzkardei yahuda da gördü bunlar. fahieliği yüzünden dönek israil'i boayıp ona boanma belgesini verdim halde, kzkardei hain yahuda'nın hiç korkmadın, gidip fahieliğ ettiğini gördüm. hiç umursamadan fahieliğiyle ülkeyi kirletti; tala, açla zina etti. bütün bunlara karn, hain kzkardei yahuda içtenlikle deil, göstermelik olarak bana döndü." böyle diyor rab. rab bana, "dönek israil hain yahuda'dan daha

doru olduunu gösterdi" dedi, "git, bu sözleri kuzeye duyur. de ki, "ey dönek israil, geri dön diyor rab. 'size artık öfkeyle bakmayacağm, çünkü ben sevecenim diyor rab. 'öfkemi sonsuza dek sürdürmem. ancak suçunu kabul et: tanrın rab'be bakaldırndn, her bol yapraklı ağacın altında sevgini yabanc ilahlarla paylaştın, beni dinlemedin." böyle diyor rab. "geri dönm, ey dönek halk" diyor rab, "çünkü kocan benim. birinizi kentten, ikini bir boydan alıp siyon'a geri getireceim. size gönlüme göre çobanlar vereceim; sizi bilgiyle, saduıyla güdecekler. ülkede büyüyüp sayca çöldn günlerde" diyor rab, "halk artık, 'rab'bin antlama sand* demeyecek, sandk bir daha kim senin aklına gelmeyecek; anımsanmayacak, özenmeyecek, bir yenisi de yaplmayacak. o zaman yerualim'e, 'rab'bin taht diyecekler. rab'bin adn onurlandırmak için bütün uluslar yerualim'de toplanacak. bundan böyle kötü yüreklerinin inad uyarınca davranmayacaklar. o günlerde yahuda halkıyla israil halkı kuzeyde bir ülkeden birlikte yürüyecek, atalarına mülk olarak vermi oldukm ülkede bir araya gelecekler. "ben rab, demitdim ki, 'ne kadar isterdim seni çocuklarımdan saymay; sana güzel ülkeyi, ulusların en güzel mülkünü vermeyi! bana baba diyeceğini, benden hiç ayrılmayacağını sandım. ama bir kadın kocasına nasıl ihanet ederse, sen de bana öyle ihanet ettin, ey israil halkı!" böyle diyor rab. çplak tepelerde bir ses duyuluyor, israil halkının alay ve yakar. çünkü doru yoldan saptlar, tanrılar rab'bi unuttular. "geri dönün, ey dönek çocuklar, dönekliliğinizi iyletirim." halk, "ite buradayız, sana geliyoruz!" diyor, "çünkü tanrım rab sensin. kucusuz dalar, tepelerden gelen tapınma sesleri aldatıldı. kucusuz israil'in kurtuluu tanrım rab'dedir. gençliğimizden bu yana atalarımızın emelinin tanrımın, davalarının, sırların, oulların, kzlarn utanlas putlar yedi. utanç içinde yatalım, rezillimiz bizi ertsün! çünkü biz de atalarımız da gençliğimizden bu yana tanrım rab'be kar günah iledik, tanrımız rab'bin sesine kulak asmadık."

4

"eğer geri dönersen, ey israil, eğer bana geri dönersen" diyor rab, "işenç putların gözümün önünden uzaklatır, bir daha yoldan sapmazsan; 'rab'bin varlık hakkı için diyerek sadakatle, adaletle, dorulukla ant içersen, uluslar o'nun aracılığıyla kutlanacak, o'nunla övünecekler." rab yahuda ve yerualim halkına öyle diyor: "iletilmemi topranz sürün, dikenler arasına ekmeyin. ey sizler, yahuda halk ve yerualim'de yaayanlar, kendinizi rab'be adayın, bunu engelleyen her eyi yüreğinizden uzaklatın. yoksa yaptığınız kötülüklerden ötürü öfkem ate gibi yacak,

her eyi yiyip bitirecek ve söndüren olmayacak." "yahuda'da duyurun, yerualim'de ilan edin, 'ülkede boru çalın! deyin, 'toplann diye haykrn, 'surlu kentlere kaçalm! siyon'a giden yolu gösteren bir iaret koyun! güvenliğiniz için kaçın! durmayın! üzerinize kuzeyden felaket, büyük ykm getirmek üzereyim." aslan ininden çkt, uluslar yok eden yola koyuldu. külkenizi viran etmek için yerinden ayrıldı. kentleriniz yerle bir edilecek, çöllerinde yaayan kalmayacak. onun için çula sarnn, dövünüp haykrn, çünkü rab'bin kzgn öfkesi üzerimizden kalkmad. "o gün" diyor rab, "kral da önderler de ylacak, kâhinler akna dönecek, peygamberler donakalacak." o zaman, "ah, egemen rab" dedim, "esenlikte olacaksnz diyerek bu halk da yerualim'i de tam anlamıyla aldattn. çünkü klç boazmza dayandı." o zaman bu halka ve yerualim'e, "çöldeki çplak tepelerden halkma doru scak bir rüzgar esiyor, ama harman savurmak ya da ayırmak için deil" denecek, "benden gelen bu rüzgar çok daha güçlü olacak. imdi bu halka yargıların bildiriyorum." ite düman bulut gibi ilerliyor; sava arabalar kasrga sanki, atlar kartallardan daha çevik. vay bamza! mahvolduk! ey yerualim, yüreini kötülükten arındır ki, kurtulasın. ne zamana dek yüreinde kötü düünceler barındıracaksn? dan'dan bir ses bildiriyor, efrayim dalarından kötü haber duyuruyor! "uluslara duyurun, yerualim'e bildirin: 'uzak bir ülkeden gelen ordu çevresini kuatacak, yahuda kentlerine kar sava naralar atacaklar. bir tarlay koruyanlar gibi kuatacaklar yerualim'i. çünkü yerualim bana bakalırdı" diyor rab. "kendi davranlarını, kendi yaptıklarını bana gelmesine neden oldu bunların. cezan bu. ne ac! nasıl da yüreine iliyor!" ah, içim, içim! acıdan kıvranyorum. ah, yüreim, yüreim çarpıyor. sessiz duramıyorum! çünkü boru sesini, sava naralarını iittim! felaket felaketi izliyor, bütün ülke viran oldu. bir anda çadırların, perdelerim yok oldu. ne zamana dek düman sancan görmek, boru sesini duymak zorunda kalamam? "halkım aksızdır, beni tanıyıyor. aptal çocuklardır, akıllar yok. kötülük etmeyi iyi bilir, iyilik etmeyi bilmezler" diyor rab. ben yeremya yere baktım, ekilsizdi, botu, göe baktım, k yoktu. dalara baktım, titriyorlardı, bütün tepeler sarsılıyordu. baktım, insan yoktu, gökte uçan bütün kular kaçmı. baktım, verimli toprak çöle dönmü, bütün kentler yıkıldı. bütün bunlar rab'bin yüzünden, o'nun kzgn öfkesi yüzünden olmu. rab diyor ki, "bütün ülke viran olacak, ama onu büsbütün yok etmeyeceim. bu yüzden yeryüzü yasa gömlücek, gök karacak; çünkü ben söyledim, ben tasarladım. fikrimi deitirmeyecek, verdiğim karardan dönmeyeceim." her kentin halk, atlarıyla okçuların gürültüsünden kaçıyor. kimi çallıklara giriyor, kimi kayallıklara trmıyor. bütün

kentler terk edildi, oralarda kimse yaamıyor. ey sen, viran olmu kent, kırmızı giysiler giymekle, altın süsler bezenmekle, gözüne sürme çekmekle ne elde edeceksin? kendini böyle güzelletirmen bouna. onların seni küçümsüyor, cann almak istiyorlar. sancı çeken kadnn haykrn, ilk çocuunu douran kadnn çektiği acı, ellerini uzatm, solu keşilmi siyon kızı*, "eyvah! katillerin karşısında baylıyorum" diye haykırın iitir gibi oldum.

5

"yerualim sokaklarında dolan, çevrenize bakıp düşünün, kent meydanlarını aratın. eer adil davranan, gerçeği arayan bir kii bulursanız, bu kenti balayacağım. 'rab'bin varlığı için deseler de, aslında yalan yere ant içiyorlar." ya rab, gözlerin gerçeği arıyor. onlar vurdun, ama incinmediler, onlar yiyip bitirdin, ama yola gelmeyi reddettiler. yüzlerini kayadan çok sertletirdiler, geri dönmek istemediler. "bunlar sadece yoksul kiiiler, aksızlar" dedim, "çünkü rab'bin yolunu, tanrıların buyruklarını bilmiyorlar. büyüklerine gidip onlarla konuşayım. rab'bin yolunu, tanrıların buyruklarını bilirim kucusuz." gelelim onlar da boyunduruğu kırm, balar koparalım. bu yüzden ormandan bir aslan çıkıp onlara saldıracak, çölden gelen bir kurt onları parça parça edecek, bir pars kentlerinin önünde pusu kuracak, oradan çıkan herkes parçalanacak. çünkü isyanlar çok, döneklilikleri sayısızdır. "yaptıklarından ötürü neden balayayım seni? çocukların beni terk etti, tanrı olmayan ilahların adıyla ant içtiler. onları doyurduğuma zina ettiler, fahielerin evlerine dolutulur. ehvet dükkünü, besili aygırlar! her biri komusunun karşısına kınıyor. bu yüzden onları cezalandırmayayım mı?" diyor rab, "böyle bir ulustan öcümü almayayım mı? "baların dolap asmaların kesin, ama büsbütün yok etmeyin. dalların koparıp atın, çünkü onlar rab'be ait deil. israil ve yahuda halk bana sürekli ihanet etti" diyor rab. rab için yalan söyleyerek, "o bir ey yapmaz. felaket bize uramayacak, klç da ktlık da görmeyeceiz" dediler. peygamberler lafbesidir, tanrı'nın sözü onlarda deil. onlara böyle yapacak. bu yüzden, her ey egemen rab tanrı diyor ki, "madem böyle eyler konuşuyorsunuz, ben de sözümü aza ate, bu halk da odun edeceğim; ate onları yakıp yok edeceğim. ey israil halk, uzaktan gelecek bir ulusu üzerinize saldırtacağım" diyor rab, "köklü, eski bir ulus; sen onların dilini bilmez, ne dediklerini anlamazsın. onların kılıfı açık bir mezar gibidir, hepsi birer yiğittir. ürününü, yiyeceklerini tüketecek, oulların, kızların öldürcekler; davalarını, sırların, asmaların, incir ağaçlarının meyvesini yiyecek, güvendiğin surlu kentlerini klçla yerle bir edecekler. "ama o günlerde bile sizi büsbütün yok etmeye-

ceim" diyor rab. "tanrımz rab neden bize bütün bunlar yapt? diye sorduklarında, öyle yantlayacaksn: 'beni nasl braktnz, ölk-enizde yabanc ilahlara nasl kulluk ettinizse, siz de kendinize ait olmayan bir ölkede yabancılara öyle kulluk edeceksiniz. "yakup soyuna bildirin, yahuda halkna duyurun: ey gözleri olan ama görmeyen, kulaklar olan ama itmeyen, saduyudan yoksun aklsz halk, unu dinle: benden korkman gerekmez mi?" diyor rab, "huzurmda titremen gerekmez mi? ben ki, sonsuza dek geçerli bir kuralla denize snr olarak kumu koydum. deniz snr geçemez; dalgalar kabarsa da üstün gelemez, kükrese de snr aamaz. ama bu halkn yürei asi ve inatç. sapmlar, kendi yollarna git-miler. içlerinden, 'ilk ve son yamurlar za-manında yadran, belli ürün biçme haftaların bizim için koruyan tanrımz rab'den korkalm demiyorlar. bunlar uzaklatran suçlarınzd, bu iyilikten sizi yoksun brakan günahlarınzd. "halkm arasında kötü kiiler var. ku avlamak için pusuya yatanlar gibi tuzak kuruyor, in-san yakalyorlar. ku dolu bir kafes naslsa, onların evleri de hileyle dolu. bu sayede güçlenip zengin oldular, semirip parladlar, yaptklar kötölüklerle snr atlar. kazanabile-cekleri halde öksüzün davasna bakmıyor, yoksulun hakkın savunmuyorlar. bu yüz-den onlar cezalandırmayam m?" diyor rab, "böyle bir ulustan öcümü almayam m? "ölkede korkunç, dehet verici bir ey oldu: peygamberler yalan peygamberlik ediyor, halk bana buyruk kâhinler yönetiyor, halkm da bunu benimsiyor. ama bunun sonunda ne yapacaksnz?"

6

"güvenliiniz için kaçın, ey benyamin halk! yerualim'den kaçın! tekoa'da boru çalın! beythakkerem'e bir iaret koyun. çünkü kuzeyden bir felaket, büyük bir ykm gelecek gibi görünüyor. siyon kzn*, o güzel, narin kz yok edeceğim. çobanlar sürü-leriyle ona geliyor, çevresinde çadırların ku-kacaklar. herkes kendi sürüsünü otlatacak." "yerualim'e kar sava hazırlayın! kalkın, ö-leyin saldırya geçelim! vay halimize, gün karıyor! akamın gölgeleri gitgide uzuyor. haydi, gece saldırya geçelim, kentin kalelerini yerle bir edelim." her eye egemen rab diyor ki, "ağlar kesin, yerualim'e kar kuatma rampalar yapın. bu kent cezalandırılmal, içinde zorbalktan baka bir ey yok. kuyu suyunu nasl taze tutuyorsa, yerualim de kötölüğünü öyle taze tutuyor. iddet ve ykm yankılıyor orada, karımda hep hastalk ve yaralar var. uyarılara kulak ver, ey yerualim! yoksa seni brakacam, seni bir viraneye, otu-rulmaz bir ölkeye çevireceim." her eye ege-men rab diyor ki, "asmadan nasl üzüm toplanırsa, israil halkından geride kalanlar da

öyle toplayacaklar. üzüm toplayan biri gibi elini yine asma dallarna uzat." iitsinler diye kiminle konuaym, kimi uyaraym? kulaklar tkal, itemiyorlar. rab'bin sözünü aalyor, on-dan holanmıyorlar. bu yüzden rab'bin öfke-siyle doluyum, kendimi tutmaktan yorul-dum. "sokaktaki çocukların, toplanan genç-lerin üzerine boalt öfkeni. nasl olsa kar da koca da, yal da yıllarca yaam olan da kurtulamayacak. evleri, tarlalar, karlar bakalarına verilecek, çünkü ölkede yaayan-lara kar elimi kaldıracam" diyor rab. "küçük büyük herkes kazanç peinde, peygamber-ler, kâhinler, hepsi halk aldatıyor. esen-lik yokken, 'esenlik, esenlik diyerek halkmın yarasn sözde iyiletirdiler. yaptklar irenç-liklerden utandılar mı? hayr, ne utanmas? kzarp bozarmann ne olduunu bile bilmiyor-lar. bu yüzden onlar da düenlerin arasında yer alacak, onlar cezalandırıldında sendeleyip düecekler" diyor rab. rab diyor ki, "yol kavaklarında durup bakn, eski yollar sorun, iyi yol nerede, örenin, o yolda yürüyün, can-ların rahata kavuur. ama onlar, 'o yolda yürümeyiz dediler. size bekçiler atayıp, 'boru sesini dinleyin dedim, ama onlar, 'dinle-meyiz dediler. bundan ötürü, ey uluslar, balarna neler geleceğini itin! sen de anla, ey topluluk! dinle, ey yeryüzü! bu halkn üzerine felaket, kendi kurduu düenin sonu-cunu getirmek üzereyim. çünkü sözlerime kulak asmadılar, kutsal yasam' reddettiler. neden bana saba'dan günnük, uzak bir ölkeden güzel kokulu kam getiriliyor? yalmalk sunularnız* kabul etmiyorum, kurbanlarınz-dan honut delim." bu yüzden rab diyor ki, "bu halkn önüne tökezler koyacam, ba-balar da oullar da tökezleyip birlikte düe-cek, komu dostuyla birlikte yok olacak." rab diyor ki, "ite kuzeyden bir ordu geliyor. dünyann uçlarından büyük bir ulus harekete geçiyor. yay, pala kuanmlar, gaddar ve ac-maszlar. atlara binmi gelirken, kükreleyen denizi andıryor sesleri. savaa hazır savaçlar karna dizilecekler, ey siyon kz!" haberlerini aldı, ellerimizde derman kalmad. douran kadn gibi üzüntü, sanc sard bizi. kırlara çı-kmayn, yolda yürümeyin! dümanın klc orada, her yer dehet içinde. ey halkm, çula sarn, kül içinde yuvarlan. biricik oul için yas tu-tar gibi ac ac dövün. çünkü yok edici ansız gelecek üzerimize. "seni halkm deneyesin diye atadm, öyle ki, onlar tanıyp yolların s-nayasn. hepsi de çok dikbal, onu bunu çekitirerek dolaan insanlardır, tunç* kadar, demir kadar katırlar. hepsi batan çkıtr. körük üfürdükçe üfürüyor, kurunu atete er-itiyor, ama bounadr yapılan ilem, çünkü kötüler arnmıyor. onlara gümü art denecek, çünkü rab onlar reddetti."

rab yeremya'ya öyle seslendi: "rab'bin tapna'nın kapsında durup u sözü duyur. de ki, "rab'bin sözünü dinleyin, ey rab'be tapmak için bu kaplardan giren yahuda halk! israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki: yaantnz ve uygulamalarnz düzeltin. o zaman burada kalmanz salarm. "rab'bin tapna, rab'bin tapna, rab'bin tapna buradadr!" gibi aldatc sözlere güvenmeyin. eer yaantnz ve uygulamalarnz gerçekten düzeltir, birbirinize kar adil davranr, yabancya, öksüze, dula hakszlk etmez, burada suşsuz kan aktmaz, sizi ykma götüren baka ilahlarn ardnc a gitmezseniz, burada, sonsuza dek atalarnza vermi olduum ülkede kalmanz salarm*f*. ne var ki, sizler ie yamaz aldatc sözlere güveniyorsunuz. "çal-mak, adam öldürmek, zina etmek, yalan yere ant içmek, baal'a* buhur yakmak, tan-madnz baka ilahlarn ardnc a gitmek, bütün bu irençlikleri yapmak için mi bana ait olan tapnaa gelip önümde duruyor, güvenlikteyiz diyorsunuz? (bana ait olan bu tapnak sizin için bir haydut ini mi oldu? ama ben görüyorum neler yaptnz! diyor rab. "daha önce adm yerletirmi olduum il'daki yeme gidin. halkm israil'in kötülüü yüzünden ona ne yaptm görün. bütün bunlar yaptnz, diyor rab, size defalarca seslendim ama dinlemediniz; sizi çardm ama yant vermediniz. bu yüzden ilo'ya ne yaptımsa, bana ait olan, güvendiiniz bu tapnaa da -sizlere, atalarnza vermi olduum bu yere de aynsn yapacam. kardelerinizi, bütün efrayim soyunu nasl attysam, sizleri de öyle atacam huzurumdan. "sana gelince, ey yeremya, bu halk için yalvarma; onlar için ne yakar ne de dilekte bulun; bana yalvarp yakarma, çünkü seni dinlemeyeceim. onların yahuda kentlerinde, yerualim sokaklarında neler yaptklarn görmüyor musun? çocuklar oyun topluyor, babalar ate yakyor, kadnlr gök kraliçesi'ne pide piirmek için hamur yoruyor. beni öfkelendirmek için baka ilahlara dökmelik sunular sunuyorlar. incittikleri ben miyim, diyor rab. hayr, kendilerini inciterek utanca bouyorlar. "bu yüzden egemen rab diyor ki, 'burann üzerine, insann, hayvann, krdaki açların, topran ürününün üzerine kzgn öfkemi yadracam. yakp yok edecek her eyi, sönmeyecek. "israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, 'yakmalk sunularnz* öbür kurbanlarnza ekleyin de et yiyn. çünkü atalarnz msr'dan çkardmda, yakmalk sunularla kurbanlar hakkında onlara seslenip buyruk vermedim. onlara unu buyurdum: sözümü dinlerseniz, ben sizin taannz, siz de benim halkm olursunuz. iyilik bulmanz için her konuda size buyurdum yolda yürüyün. ne var ki, dinlemediler, kulak asmadlar; kendi isteklerinin, kötü yürek-

lerinin inad dorultusunda yürüdüler. ileri deil, geri gittiler. atalarnzn msr'dan çkt günden bu yana, size her gün defalarca peygamber kullarm gönderdim. ama beni dinlemediniz, kulak asmadnz. inat ederek atalarnzdan daha çok kötülük yaptnz. "onlara bütün bunlar söyleyeceksin ama seni dinlemeyecekler. onlar çaracaksn ama yant vermeyecekler. bunun için onlara de ki, 'tanrs rab'bin sözünü dinlemeyen, ders almayan ulus ite budur. bana ballklar yok oldu, ballktan söz etmez oldular. "saçn kes ve at, ey yerualim, çplak tepeler üzerinde at yak. çünkü rab, öfkesine uram kua reddedip terk etti." "yahuda halk gözümde kötü olan yaptı, diyor rab. bana ait olan bu tapnaa irenç putlarn yerletirerek onu kirlettiler. oullarn, kzlarn atete kurban etmek için ben-hinnom vadisi'nde, tofet'te* puta taplan yerler kurdular. böyle bir eyi ne buyurdum ne de aklmdan geçirdim. bundan ötürü oraya atk tofet ya da ben-hinnom vadisi deil, kym vadisi denecei günler geliyor, diyor rab. tofet'te yer kalmayana dek gömcekler ölüleri. bu halkn ölüleri yrtc kulara, yabanl hayvanlara yem olacak; onlar koprkutup kaçran kimse olmayacak. yahuda kentlerinde, yerualim sokaklarında sevinç ve nee sesine, gelin güveyi sesine son vereceim; ülke viraneye dönecek.

8

"o zaman, diyor rab, yahuda kral-laryla önderlerinin, kâhinlerin, peygamberlerin, yerualim'de yaam olanlarn kemikleri mezarlarnndan çkrlacak. toplanmayacak, gömülmeyecek kemikler, topran üzerinde gübre gibi olacaklar. yerualim halknn sevdii, kulluk ettii, izledii, dant, tapt günein, ayn, gök cisimlerinin öüne serilecekler. bu kötü ulustan bütün sa kalanlar, kendilerini sürdüüm yerlerde yaayanlar, ölümi yaama yeleyecekler. her eye egemen rab böyle diyor. "onlara de ki, 'rab öyle diyor: "insan yere düer de kalkmaz m, yoldan sapar da geri dönmez mi? öyleyse neden bu halk yoldan sapt? neden yerualim sürekli döneklik ediyor? hileye yapıyor, geri dönmeyi reddediyorlar. dikkatle dinledim, ama doru söylemiyorlar. kimse, ne yaptm, diyerek kötülüünden pimanlk duymuyor. savata seirten at gibi herkes kendi yoluna gidiyor. gökteki leyek bile belli mevsimlerini bilir. kumru da krlangç da turna da göç etme zamanı gözetir. oysa halkm buyruklarm bilmez. "nasl, biz bilge kiileriz, rab'bin yayas bizdedir, diyebiliyorsunuz? ite, bilginlerin yalanc kalemi yasay yalana çevirdi. bilgeler utanırdı, yldrlp ele geçirildi. rab'bin sözünü reddettiler. nasl bir bilgelikmi onlarnki? bundan ötürü karlarn bakalarına, tarlaların sahiplenecek yeni kiilere

vereceim. küçük büyük herkes kazanç peinde, peygamberler, kâhinler, hepsi halk aldatıyor. esenlik yokken, esenlik, esenlik, diyerek halkmın yarasn sözde iyiletirdiler. yaptıkları iренçliklerden utandılar mı? hayır, ne utanmas? kzarıp bozarmann ne olduğunu bile bilmiyorlar. bu yüzden onlar da düenlerin arasında yer alacak, cezalandırıldıklarında sendeleyip düecekler diyor rab. "onlar büsbütün yok edeceğim, diyor rab, ne as-mada üzümlü kalacak, ne incir ağacında in-cir. yapraklar solup kuruyacak. onlara ne verdiğim, ellerinden alınacak." "neden bu-rada oturup duruyoruz? toplanalım da surlu kentlere kaçalım, orada ölelim! tanrımız rab bizi ölüme terk etti, bize zehirli su içirdi. çünkü o'na kar günah iledik. esenlik bekledik, iyilik gelmedi. ifa umduk, ylgınlık bulduk. duman atların hrlts dan bölgesinden duyuluyor, aygırların kinemesinden bütün ülke titriyor. ülkeyi ve içindeki her eyi, kenti ve orada yaayanlar yok etmeye geliyorlar." "bakn, aranza yılanlar, büyüden etkilenmeyen engerekler göndereceim, sizi sokacaklar" diyor rab. üzüntüm avutulamaz, yüreim baygın, ülkenin en uzak köyelerinden halkmın feryadın dinleyin: "rab şiyon'da deil mi? kral orada deil mi?" rab, "putlarıyla, ie yaramaz yabanc ilahlarıyla neden öfkeleniyorlar beni?" diyor. "ürün biçme zaman geçti, yaz sona erdi, biz ise kurtulmadık" diye haykırıyorlar. halkmın yarasından ben de yaralandım. yasa büründüm, de-hete düttüm. gilat'ta merhem yok mu, hekim yok mu? öyleyse halkmın yaras neden iyi edilmedi?

9

keke bam bir pnar, gözlerim bir gözya kayna olsa! halkmın öldürülenleri için alısam gece gündüz! keke halkm brakabilmem, onlardan uzaklaabilmem için çölde konaklayacak bir yerim olsa! hepsi zina ediyör, hain bir topluluk! "yalan söylemek için ülkede dillerini yay gibi geriyor, güçlerini gerçek yolunda kullanmıyorlar. kötölük üstüne kötölük yapıyor, beni tanıyorlar" diyor rab. "herkes dostundan sakınsn, kardelerinizin hiçbirine güvenmeyin. çünkü her karde yakup gibi aldatc, her dost iftiracıdır. dost dostu aldatıyor, kimse gerçeği söylemiyor. dillerine yalan söylemeyi öğrettiler, suç ileye ileye yorgun düttüler. sen, ey yeremya, aldatcın ortasında yayorsun. aldatcılar yüzünden beni tanımak istemiyorlar." böyle diyor rab. bundan ötürü her eye egemen rab diyor ki, "ite, onlar artıp snayacam, halkmın günah yüzünden baka ne yapabilirim ki? dilleri öldürücü bir ok, hep aldatıyor. komusuna esenlik diliyor, ama içinden ona tuzak kuruyor. bu yüzden onlar cezalandırılmayayım mı?" diyor rab, "böyle bir ulustan öcümü al-

mayayım mı?" dalar için alayp yas tutacam, otlaklar için at yacacam. çöle dönütüler, kimse geçmiyor oralarından. srların böürmesi duyulmuyor, kular, yabancı hayvanlar kaçp gitti. "yerusalem'i ta yn, çakalları barna haline getireceim. yahuda kentlerini kim-senin yaayamayaca bir viraneye döndü-receim." hangi bilge kii buna akl erdirecek? rab'bin seslendi kii kim ki, sözünü açıklaya-bilsin? ülke neden ykld? neden kimsenin geçemedi bir çöle dönütü? rab, "kendilerine verdiğim yasay braktılar, sözümü dinlemediler, yasam izlemediler" diyor, "onun yerine yüreklerinin inadın, atalarının örettiği gibi baalları* izlediler." bunun için israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, "bu halka pelinotu yedirecek, zehirli su içireceim. on-lar kendilerinin de atalarının da tanmad ulus-larına arsına datacak, tümünü yok edene dek pelerine klc salacam." her eye egemen rab diyor ki, "iyi düünün! at yakan kadınlar çarn gelsinler. en iyilerini çarn gelsinler. hemen gelip bizim için at yaksınlar; gözler-imiz gözya döksün, gözkapaklarımızdan su-lar aksın. şiyon'dan alama sesi duyuluyor: 'ykma uradk! büyük utanç içindeyiz, çünkü ölkemizi terk ettik, evlerimiz yerle bir oldu.' ey kadınlar, rab'bin sözünü dinleyin! azn-dan çkan her söze kulak verin. kızlarına yas tutmay, komunuza at yakmay öretin. ölüm pencerelerimize trmand, kalelerimize girdi; sokaklar çocuksuz, meydanlar gençsiz brakt. onlara de ki, "rab öyle diyor: 'insan ceset-leri gübre gibi, biçicinin ardındaki demetler gibi topraa serilecek. onlar toplayacak kimse olmayacak." rab öyle diyor: "bilge kii bil-geliyle, güçlü kii gücüyle, zengin kii zengin-liyle övünmesin. dünyada iyilik yapann, adaleti, doruluu salayann ben rab olduğumu anlamakla ve beni tanımakla övünsün övü-nen. çünkü ben bunlardan holanrım" diyor rab. "yalnz bedence sünnetli olanlar ceza-lanđracam günler geliyor" diyor rab. "msr', yahuda'y, edom'u, ammon'u, moav', çölde yaayan ve zülflerini kesenlerin hepsini ceza-lanđracam. çünkü bütün bu uluslar gerçekte sünnetsiz*, bütün israil halk da yürekte sün-netsizdir."

10

rab'bin sana ne söylediini dinle, ey israil halk! rab öyle diyor: "ulusların yolunu öğrenmeyin, gök belirtilerinden ylmayn; bu belirtilerden uluslar ylsa bile. ulusların töreleri yararsızdır. ormandan aac keserler, usta keskiyle ona biçim verir. al-tınla, gümüle süsler, çekiçe, çivilerle salamlatırlar; yerinden kımdamamı diye. salata k bostanındaki korkuluk gibidir putlar, konua-mazlar; onlar tamak gerek, çünkü yürüye-mezler. onlardan korkmayn, zarar vereme-zler; iyilik de edemezler." senin gibisi yok,

ya rab, sen büyüksün, adn da büyüktür gücün sayesinde. senden kim korkmaz, ey ulusların kralı? bu sana yaktır. ulusların bilgeleri arasında, bütün ülkelerinde senin gibisi yok. hepsi budala ve aklızs. yararsız putlardan ne öğrenilebilir ki? açattan yaplm onlar! tari'ten dövme güümü, ufaz'dan altın getirilir. ustayla kuyumcunun yapt nesnenin üzerine lacivert, mor giydirilir, hepsi usta iidir. ama gerçek tanrı rab'dir. o yaayan tanrı'dr, son-suzca dek kral o'dur. o öfkelenince yeryüzü titrer, uluslar dayanamaz gazabna. "onlara unu diyeceksin, 'yeri, göü yaratmayan bu ilahlar, yerden de göün altından da yok olacaklar." gücüyle yeryüzünü yaratan, bilgeliyle dünyayı kuran, aklıyla gökleri yaayan rab'dir. o gürleyince gökteki sular çaldr, yeryüzünün dört bucandan bulutlar yük-seltir, yağmur için imek çaktır, ambarlardan rüzgar estirir. hepsi budala, bilgisiz, her kuyumcu yaptı puttan utanacak. o putları yapmaktır, soluk yoktur onlarda. yararsız, alay edilesi nesnelerdir, cezalandırılma yok olacaklar. yakup'un pay onlara benzemez. her eye biçim veren o'dur, o'nun mirasdr israil oyma, her eye egemen rab'dir ad. kuatma altında olan sizler, eyalarnz toplayn yerden. rab diyor ki, "ite bu kez bu ülkede yaayanlar fırlatıp atacam; ele geçirilmeleri için onlar sktracam." yaramdan ötürü vay bama gelen! derdim iyilemez! ama, 'dert benim derdim, dayanmalıym dedim. çadrm ykld, ipleri koptu. çocuklarımdan benden ayrld, yok artk onlar. çadrm kuracak, perdeleri-mi takacak kimse kalmadı. çobanlar budala, rab'be danıyorlar. bu yüzden ileri yolunda gitmiyor, bütün sürüleri dald. dinle! haber geliyor! kuzey ülkesinden büyük patrı geliyor! yahuda kentlerini viraneye çevirecek, çakallara barmak edecek. insanın yaamını kendi elinde olmadn, admlarına yön vermenin ona dümedini biliyorum, ya rab. beni öfkenle deil, yalnız adaletinle yola getir, ya rab, yoksa beni hiçe indirirsin. öfkeni seni tanımayan ulusların, adn anmayan toplulukların üzerine dök. çünkü onlar yakup soyunu yiyip bitirdiler, onu tümüyle yok ettiler, yurdunu viraneye çevirdiler.

11

rab yeremya'ya öyle seslendi: "bu antlamann kollarını dinle. yahuda halkına ve yerusalim'de yaayanlara açıkla. onlara diyeceksin ki, 'israil'in tanrısı rab öyle diyor: bu antlamann kollarına uymayan lanet altındadır! atalarınız msr'dan, demir eritme ocadan çıkardında bu antlamaya bal kalmaları buyurdum. onlara dedim ki: sözümü dinleyin, buyurdum her eyi yerine getirin. böylece siz benim halkım olursunuz, ben de sizin tanrınız olurum. ite o zaman süt ve bal akan ülkeyi -bugün sizin olan ülkeyi-

atalarına vereceime ilkin içtim and yerine getirmi olacağım." "amin, ya rab" diye karlık verdim. rab öyle dedi: "söyleyeceim her eyi yahuda kentlerinde, yerusalim sokaklarında duyur: 'bu antlamann kollarını dinleyin, onlara uyun. atalarınız msr'dan çıkardın günden bu yana sözümü dinlemeleri için onlar defalarca uyardım. ama dinlemediler, kulak asmadılar. bunun yerine kötü yüreklerinin inadı uyarınca davrandılar. ben de uymaları buyurdum, ama uymadılar bu antlamada açıklanan bütün lanetleri balarna getirdim." rab bana dedi ki, "yahuda halkıyla yerusalim'de yaayanlar bana düzen kuruyorlar. sözlerimi dinlemek istemeyen ataların suçlarına döndüler. baka ilahların ardına gidip onlara tapıyorlar. israil halkıyla yahuda halkı, atalarıyla yaptım antlamayı bozdu. bu yüzden rab, 'kaçıp tutulamayacaklar bir ykm getireceim balarna diyor, 'bana yakarsalar da onları dinlemeyeceim. yahuda kentlerinde oturan halk da yerusalim'de yaayanlar da gidip buhar yak-tıkları ilahlara yalvaracaklar. ama ykm geldiğinde, bu ilahlar onlara yardım edemez. kentlerinin saksı kadar ilahın var, ey yahuda! o utanlas ilaha, baal'a* buhar yakmak için yerusalim sokaklarının saksı kadar sunak kurdunuz. "sana gelince, ey yeremya, bu halk için yalvarma; ne yakar ne de dilekte bulun. skıtlı zamanlarında beni çağırdıklarında onları dinlemeyeceim. "sevgiliğim kötü düzenler kuruyor, öyleyse tapınamda ii ne? adaklar ve kutsanım et urayacan felaketi önleyebilir mi? felaket gelince sevinecek misin?" rab sana meyvesi ve biçimi güzel, yapra bol zeytin aac adn vermişti. ama güçlü fırtına koptuunda aac tututuracak; dallar kırılacak. seni dikmi olan her eye egemen rab, bana felaket getirmeye karar verdi. çünkü israil ve yahuda halkları kötülük yaptı, baal'a buhar yakarak beni öfkeliydiler. benim için kurdukları düzeni rab bana açıkladı. haberim vardı, çünkü ne yaptıkları bana gösterdi. kesime götürülen uysal bir kuzu gibiydim. bana düzen kurdukları anlamamtm. öyle diyorlardı: "aac da meyvesini de yok edelim, bir daha ad anılmasın diye onu yaayanlar diyarından kesip atalım." adaletle yargılayan, yürei ve düşünceyi snayan, her eye egemen rab, devam senin eline bırakıyorum. onlardan alacan öcü göreyim! "seni öldürmek isteyen anatot halk için rab diyor ki, 'onlar, rab'bin adına peygamberlik etme, yoksa seni öldürürüz diyorlardı. her eye egemen rab, 'onları cezalandıracam diyor, 'gençleri kıltan geçirecek, oullarıyla kızları kıltıktan ölecek. sa kalan olmayacak. cezalandırılacaklar yıl anatot halkının bana felaket getireceim."

davam önüne getirsem, hakl çıkarsın, ya rab. ama adalet konusunda seninle tartmak istiyorum. neden kötülerin ii iyi gidiyor? neden hainler tasasza yayar? onlar sen diktin, kök saldılar, büyüüp ürün verdiler. adn azlarından dümüyor, yürekleriye senden uzak. beni tanrsn, ya rab, beni görür, yüreimin seninle olduunu bilirsin. kasapl kuyun gibi ayr onlar, kesim gününe hazırla! içinde yaayanların kötülüü yüzünden, ülke ne zamana dek yas tutacak, otlar ne zamana dek sararıp solacak? hayvanlarla kular yok oldu. çünkü bu halk, "o bamza neler geleceini görmüyor" dedi. "ey yeremya, insanlarla yara girip yorulduysa, atlarla nasl yaracaksn? güvenli bir ülkede sendelesen, eria çallklarıyla nasl baa çıkacaksn? kardelerin, öz ailen bile sana ihanet etti, arkandan seslerini yükselttiler. yüzüne kar olumlu konusalar bile onlardan güvenme. evimi terk ettim, mirasm reddettim, sevgilimi dümanların eline verdim. mirasm karmda ormandaki aslan gibi oldu; kükreyip üzerine saldırdı. bu yüzden ondan nefret ediyorum. mirasm sırtlan ya da yırtıcı ku mu oldu karmda? çevresindeki yırtıcı kular saldırdı ona. gidin, bütün yabancı hayvanlar toplayıp getirin, yiyip bitirsinler onu. pek çok çoban bam bozdu, tarlam çinedi, güzelim tarlam ssz çöle döndürdü. onu viraneye çevirdiler, önümde viran olmu alyor; bütün ülke viran olmu, yine de aldran yok. çöldeki çılak tepelere yıklar geldi. rab'bin klc ülkeyi bir uçtan bir uca yiyip bitiriyor. kimse kavumayacak esenlie. halkm buday ekip diken biçti, emek verip yarar görmedi. rab'bin kızı öfkesi yüzünden ürününüzden utanacaksınız." rab diyor ki, "halkm israil'e verdiim mülke el koyan bütün kötü komuların ülkelerinden söküp atacak, yahuda halkn da atacam. hepsini söküp attktan sonra yahuda'ya yine acyacak, her birini kendi mülküne, kendi ülkesine geri getireceim. halkma baal'n* adıyla ant içmeyi örettiler. bunun gibi, halkmın yolunda yürümeyi ve 'rab'bin varl hakk için diyerek benim admla ant içmeyi de iyice öğrenirlerse, halkmın arasında salam yerleri olacak. ama kulak asmayan her ulusu kökünden söküp atacak, yok edeceğim" diyor rab.

rab bana, "git, kendine keten bir kuak satın alp beline sar, ama suya sokma" dedi. rab'bin buyruu uyarınca bir kuak satın alp belime sardım. rab bana ikinci kez seslendi: "satn aldn belindeki kua al, perat'a git. kua orada bir kaya kovuuna gizle." rab'bin buyruu uyarınca gidip kua perat'a yakın bir yere gizledim. uzun süre sonra rab bana,

"kalk, perat'a git, gizlemini buyurdum kua al" dedi. bunun üzerine perat'a gittim, gizlediim yeri kazıp kua aldım. ancak kuak çürümütü, hiçbir ie yaramazdı. rab bana öyle seslendi: "rab diyor ki, 'ite yahuda'nın gururunu da yerualim'in büyük gururunu da böyle çürüteceim. sözümü dinlemek istemeyen, yüreklerinin inad uyarınca davranan, baka ilahlar izleyip onlara kuluk eden, tapan bu kötü halk, bu ie yaramaz kuak gibi olacak. kuak insanın beline nasl yaparsa, ben de israil ve yahuda halkların kendime öyle yaptırđm diyor rab, 'öyle ki, bana ün, övgü, onur getirecek bir halk olsunlar. ama dinlemediler." "onlara de ki, 'israil'in tanrs rab, her tulum arapla dolacan bilmiyor muyuz sanki? derlerse, onlara de ki, 'bu ülkede yaayan herkesi -davut'un tahtında oturan krallar, kahinleri, peygamberleri, yerualim'de yaayanların tümünü- sarho olana dek arapla dolduracağım diyor rab. 'onlar -babalarla çocuklar- birbirlerine çarpacağım. acmadan, esirgemedim, sevecenlik göstermedim hepsini yok edeceğim diyor rab." dinleyn, kulak verin, gururlanmayın, çünkü rab konutu. karanlık basmadan, karararın dalarda ayaklarınız tökelemeden tanrınız rab'bi onurlandırın. siz beklerken, rab onu kopkoyu, zifiri karanlık çevirecek. ama bu uyarı dinlemezseniz, gururunuz yüzünden alayacağım gizlice, gözlerim acı gözya dökcek, gözyalarım sel gibi akacak. çünkü rab'bin sürüsü sürgüne gönderilecek. krala ve ana kraliçeye söyle: "tahtlarınızdan inin, çünkü görkemli taçlarınız bantzdan düttü." negev'deki kentler kapanacak, onlar açan olmayacak. sürgüne gönderilecek yahuda, tamam sürgüne gönderilecek. gözlerinizi kaldırıp bakın, kuzeyden gelenleri görün. nerede sana emanet edilen sürü? övündüğün kuzular nerede? sana dost olmas için yetitirdiğin kiileri rab bana yönetici atayınca ne diyeceksin? douran kadının çektiği sanc gibi seni de ar tutmayacak mı? "neden bütün bunlar bama geldi?" dersin, günahların çokluu yüzünden eteklerin açıldı, tecavüze uradın. külu* derisinin rengini, pars beneklerini deitirebilir mi? kötülük etmeye alm olan sizler de iyilik edemezsiniz. "çöl rüzgarının savurduu saman çöpü gibi dıttacağım sizleri. payn, sana ayırdım pay bu olacak" diyor rab. "çünkü beni unuttun, sahte ilahlara güvendin. aybın ortaya çıksn diye eteklerini yüzüne dek kaldıracam. kırdaki tepeler üzerinde yaptın irençlikleri -zinaların, çapkın çapkın kinelerini, yüzüstü fahiialiklerini- gördüm. vay bana geleceklere, ey yerualim! ne zamana dek böyle kirli kalacaksın?"

rab kurakla ilkin yeremya'ya öyle seslendi: "yahuda yas tutuyor, kentleri bitkin; halk karalar giymi, yerlere oturmu, yerualim'in haykr yükseliyor. soylular uaklarn suya gönderiyorlar. sarnçlara gidiyor, ama su bulamıyor, kaplar bo dönüyorlar. aalanm, utanç içinde, balarn örtüyorlar. ülke yamursuz, toprak çatlam, irgatlar utanç içinde balarn örtüyorlar. krdeki geyik bile yeni domu yavrusunu brakyor, çünkü ot yok. yaban eekleri çplak tepelerde durmu, çakal gibi soluyorlar; gözlerinin feri sönmü, çünkü otlak yok." suçlarmz bize kar tanklk etse de, adn uruna bir eyler yap, ya rab! pek çok dönemlik etikik, sana kar günah iledik. ey israil'in umudu, sknt anlardaki kurtarcs! neden ülkede bir yabanc, ancak bir gece konaklayan yolcu gibisin? neden arm biri gibi, kurtarmaya gücü yetmeyen savaç gibisin? aramzdasn sen, ya rab, seniniz, brakma bizi! bu halk için rab diyor ki, "gezip tozmay pek sever, ayaklarn dolamaktan esirgemezler. bu yüzden rab onlardan honut deil, imdi anmsayacak suçlarn, günahlr için onlar cezalandracak." sonra rab bana, "bu halkn iyilii için yalvarma" dedi, "oruç* tut-salar bile feryatlarna kulak vermayeçeim. yakmalk sunu*, tahl sunusu* sunsalar bile kabul etmayeçeim. tersine, klçla, ktlkla, salgın hastalkla yok edeçeim onlar." bunun üzerine, "ah, egemen rab, peygamberler bu halka, 'klç yüzü görmeyecek, ktlk çekmeyeceksiniz; burada size kalc esenlik salayacam diyorlar" dedim. rab, "peygamberlerin benim admla yalan peygamberlik ediyorlar" dedi, "onlar ne gönderdim, ne onlara buyruk verdim, ne de seslendim. size uydurma görümlerden, falcıktan, bo eylerden, akllardan geçen hayallerden söz ediyorlar. admla konuan peygamberler için ben rab diyorum ki, onlar göndermedim halde, 'bu ülkede klç da ktlk da olmayacak diyorlar. ama kendileri de klçla, ktlkla yok olacaklar. peygamberlik ettikleri halk da ktlk ve klç yüzünden yerualim sokaklarına atlacak. onlar da karlarn, oullarn, klzarn da gömecek kimse olmayacak. yaptklar kötülüü kendi balarna getireçeim. "onlara de ki, "gözlerim gece gündüz durmadan gözya dök-sün, çünkü erden kzm, halkm ar bir yara ald, ezici bir darbe yedi. kra çksam, klçtan geçirilenleri, kente girsem, ktlktan krlanlar görüyorum. olup bitenden habersiz peygamberlerle kâhinlerse ülkeyi dolap duruyorlar." yahuda'y büsbütün mü reddettin? siyon'dan tiksiniyor musun? neden ifa bulmayacak kadar yaraladn bizi? esenlik bekledik, iyilik gelmedi. ifa umduk, ylgınlk bulduk. yaptmız kötülükleri, atalarımızn suçlarn biliyoruz, ya rab; gerçekten sana kar günah iledik. adn uruna bizi küçümseme, görkemli tahtn hor

görülmesine izin verme. bizimle yaptn antlamay anmsa, bozma onu. uluslarn deersiz putlarnndan herhangi biri yamur yadrabilir mi? gökler kendiliğinden saanak yadrabilir mi? bunu yalnız sen yapabilirsin, ya rab tanrımız. umudumuz sende, çünkü bütün bunlar yapan sensin.

15

rab bana dedi ki, "musa'yla samuel önümde durup yalvarsalar bile, bu halka acmayacam; kov onlar önümden, gitsinler! sana, 'nereye gidelim?' diye sorarlarsa de ki, 'rab öyle diyor: "ölüm için ayrılanlar ölüme, klç için ayrılanlar klça, ktlk için ayrılanlar ktlk, sürgün için ayrılanlar sürgüne. "onlarn bana dört tür ykm getirmeye karar verdim" diyor rab, "öldürmek için klç, paralamak için köpekleri, yiyip bitirmek, yok etmek için yrtc kularla yabanl hayvanlar salacam üzerlerine. yahuda kral hizkiya olu manae'nin yerualim'de yaptklar yüzünden bütün yeryüzü krallklarn dehete düreçeim. "kim acyacak sana, ey yerualim? kim yas tutacak senin için? hal hatr sormak için kim yolundan dönüp sana gelecek? sen beni reddettin" diyor rab, "gerisin-geri gidiyorsun. ben de elimi sana kar kaldracak, seni yok edeçeim; merhamet ede ede yoruldum. ülkenin kaplarında, halkm yabayla savuracak, çocuksuz brakacak, yok edeçeim; çünkü yollarından dönmediler. dul kadnlarnn says denizin kumundan çok olacak. gençlerinin annelerine öle vakti yok ediciyi göndereçeim; üzerlerine anszn ac, dehet salacam. yedi çocuklu kadn bayıl son soluunu verecek; daha gündüzken günei batacak, utandırıl alçaltılacak. sa kalanlar dümanlarnn önünde klça teslim edeçeim." böyle diyor rab. vay bama! herkesle çek-iip davac olaym diye dourmusun beni, ey annem! ne ödünç aldım, ne de verdim, yine de herkes lanet okuyor bana. rab öyle dedi: "kukun olmasn, iyilik için seni özgür klacam, ykm ve sknt zamanında dümanlarn sana yalvartacam. "demiri, kuzeyden gelen demiri ya da tuncu* kimse krabilir mi? ülkede ilenen günahlr yüzünden servetini de hazinelerini de karlıksız, çapul mal olarak vereçeim. bilmediin bir ülkede dümanlarna köle edeçeim seni. çünkü size kar öfkem ate gibi tutuup yanacak." sen bilirsin, ya rab, beni anmsa, beni kolla. bana eziyet edenlerden öcümü al. sabrnlı beni canmdan etme, senin uruna aalandım unutma. sözlerini bulur bulmaz yuttum, bana nee, yüreime sevinç oldu. çünkü seninim ben, ya rab, her eye egemen tanr! elenenlerin arasnda oturmadm, onlarla sevinip comadm. elin üzerimde oldu için tek bama oturdum, çünkü beni öfkeyle doldurmutun. neden sürekli ac çekiyorum? neden yaram ar

ve umarsa? benim için aldatc bir dere, güvenilmez bir pnar m olacaksn? bu yüzden rab diyor ki, "eër dönersen seni yine hizmetime alrm; ie yaramaz sözler deil, deerli sözler söylersen, benim sözcüm olursun. bu halk sana dönecek, ama sen onlara dönmemelisin. bu halkn karsnda salamlatrım tunç bir duvar klacam seni; seninle savaacak ama yenemeyecekler, çünkü yardım etmek, kurtarmak için ben seninleyim" diyor rab. "seni kötünün elinden kurtaracak, acmaszn avucundan kurtaracam."

16

rab bana öyle seslendi: "kendine kar alma, burada oullarn, kzlarn olmasn." bu ülkede doan oullarla kzlار ve anne babalar için rab diyor ki, "ölümcül hastalıklardan ölecekler. onlar için yas tutulmayacak, gömülmeyecekler. cesetleri topran üzerinde gübre gibi kalacak. klçla, ktlkla yok olacaklar; cesetleri yırtc kulara, yabanl hayvanlara yem olacak." çünkü rab diyor ki, "cenaze yemeinin verildiü eve gitme, dövünmek için gitme, basal dileme. çünkü ben bu halktan esenliimi, sevgimi, sevecenliimi geri çektim" diyor rab. "bu ülkede büyüklر de küçüklر de ölecek, gömülmeyecekler. onlar için yas tutan, dövünüp bedenini yaralayan, ban tra eden olmayacak. ölene yas tutan avutmak için kimse onunla yemek yemeyecek. anne babaszn yitirene kimse avuncü kasesini sunmayacak. "ölen evine de gitme, onlarla oturma, yiyip içme. çünkü israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, 'burada sevgin ve nee sesine, gelin güvey sesine senin günlerinde gözünün önünde son vereceim. "bütün bunlar bu halka bildirdiinde, 'rab neden bamza bu büyük felaketi getireceini bildirdi? suçumuz ne? tanrmz rab'be kar ilelimiz günah ne? diye sorarlarsa, de ki, 'atalarnz beni terk etti diyor rab, 'baka ilahlarn ardınca gittiler, onlara kulluk edip taptlar. beni terk ettiler, kutsal yasam'a uymadlar. sizse atalarnzdan daha çok kötülük yaptnz. beni dinleyeceinize, kötü yüreinizin inad uyarınca davrandnz. bu yüzden sizi bu ülkeden sizin de atalarnz da bilmediü bir ülkeye atacam. orada gece gündüz baka ilahlara kulluk edeceksiniz, çünkü size lütfetmeyeceim. "artık insanlarn, 'israil halkn mrs'dan kıran rab'bin varl hakk için demeyecei günler geliyor" diyor rab. "bunun yerine, 'israil halkn kuzey ülkesinden ve sürdüü bütün öbür ülkelerden geri getiren rab'bin varl hakk için diyecekler. çünkü atalarna vermi olduum topraklara onlar geri getireceim. "birçok balkç çarmak üzereyim. onlar yakalayacaklar" diyor rab, "ardından birçok avc çaracam. her dan, her tepenin üzerinden, kaya kovuklarından avlayacaklar onlar. bütün yaptklarn görüyorum; hiçbirini

benden gizli deil. günahlar da gözüm-den kaçmıyor. ilkin suçlarn, günahlarn iki katyla onlara ödeteceim. çünkü tiksindirici cansz ilahlaryla ülkemi kirlettiler, mülkümü irenç putlaryla doldurdular. "ya rab, sen benim gücüm, kalem, sknt gününde snamsn. dünyann dört bucadan uluslar sana gelip, 'atalarmz yalnız yalanlar, kendilerine hiçbir yarar olmayan deersiz putlar miras aldılar diyecekler, 'insan kendine ilah yaparm? onlar ilah deil ki! "onun için bu kez onlara gücümü, kudretimi tantacam. o zaman admn rab olduunu anlayacaklar."

17

"yahuda'nın günah demir kalemle yazld; yüreklerinin levhalar, sunaklarnn boynuzlar üzerine elmas uçlu aletle oyuldu. bol yaprakl her aacn yanında, her yüksek tepedeki sunaklarla, aera* putlaryla çocuklarym gibi ilgileniyorlar. ey krdaki dam, ülkende ilenen günahlar yüzünden servetini, bütün hazinelerini ve puta taplan yerlerini brakacam, yamalanısn. sana verdim mülkü kendi suçunla yitireceksin. bilmediin bir ülkede dümanlarna köle edeceim seni. çünkü öfkemi alevlendirdiniz, tutuup sonsuza dek yanacak." rab diyor ki, "insana güvenen, insanın gücüne dayanan, yürei rab'den uzaklaan kii lanetlidir. böylesi bozkırdaki çal gibidir, iyilik geldii zaman görmeyecek; kurak çöle, kimsenin yaamad tuzlaya yerleecek. "ne mutlu rab'be güvenen insana, güveni yalnız rab olana! böylesi su kylarna dikilmi aaca benzer, köklerini akarsulara salar. s-cak gelince korkmaz, yapraklar hep yeildir. kuraklık ylında kaygılanmaz, meyve vermektен geri durmaz." yürek her eyden daha aldatcdır, iyilemez, onu kim anlayabilir? "ben rab, herkesi davranlarna, yaptklarnn sonucuna göre ödüllendirmek için yürei yoklar, düüneyi denerim." yumurtlamad yumurtalarn üzerinde oturan kekik naslsa, haksız servet edinen kii de öyledir. yaamn ortasında serveti onu brakr, yaamn sonunda kendisi üstel çkar. tapnamzn yeri balangctan yüceltilmi görkemli bir tahttır. ey israil'in umudu rab, seni brakanlarn hepsi utanlacak duruma düecek. sana sırtın dönenler topraa yazlacak, çünkü rab'bi, diri su pnam braktlar. ifa ver bana, ya rab, o zaman iyi olurum; kurtar beni, kurtulu bulurum, çünkü övgüm sensin. bana, "hani, rab'bin sözü nerede? haydi, gelsin yerine bakalm" deyip duruyorlar. senin hizmetinde çoban olmaktan kaçmamadm, felaket gününü de ben istemedim. dudaklarmdan çkan her sözü bilirsin, ya rab. o söz zaten senin azdayd. dehet verme bana, felaket gününde snam sensin. bana eziyet edenler utandırln, ama beni utandırma; onlar ylgınlı düür, ama beni düürme. felaket gününü getir

üzerlerine, onlar iki kat ykmla ez. rab bana öyle dedi: "yahuda kralların girip çkt halk kaps'na ve yerualim'in öbür kaplarına git, orada dur. halka de ki, 'ey yahuda krallar, yahuda halk, yerualim'de oturup bu kaplardan girenler, rab'bin sözünü dinleyin! rab diyor ki, abat günü* yük tamamaya, yerualim kaplarından içeri bir ey sokmamaya dikkat edin. abat günü evinizden yük çıkarmayn, hiç i yapmayn. atalarınıza buyurdum gibi abat günü'nü kutsal sayacaksınız. ne var ki, onlar sözümü dinlemediler, kulak asmadılar. dikballk ederek beni dinlemediler, yola gelmek istemediler. beni iyi dinlerseniz, diyor rab, abat günü bu kentin kaplarından yük tamamıp hiç i yapmayarak abat günü'nü kutsal sayarsanız, davut'un tahtında oturan krallarla önderler sava arabalarına, atlara binip yahuda halk ve yerualim'de yaayanlarla birlikte bu kentin kaplarından girecekler. bu kentte sonsuza dek insanlar yaayacak. yahuda kentlerinden, yerualim çevresinden, benyamin topraklarından, efela'dan, dalk bölgeden, negev'den gelip rab'bin tapna'na yakmak sunular*, kurbanlar, tahl sunular*, günnlük ve ükran sunular getirecekler. ancak beni dinlemez, abat günü yerualim kaplarından yük tayararak girer, o günü kutsal saymazsınız, kentin kaplarını atee vereceim. yerualim sarayları yakp yok edecek, hiç sönmeyecek ate."

18

rab yeremya'ya öyle seslendi: "kalk, çömlekçinin iline git; orada sana sesleneceim." bunun üzerine çömlekçinin iline gittim. çark üzerinde çalıyordu. yaptı balçktan kap elinde bozulunca çömlekçi balça istedi biçimi vererek baka bir kap yaptı. rab bana yine seslendi: "bu çömlekçinin yaptın ben de size yapamaz mym, ey israil halk? diyor rab. çömlekçinin elinde balçk neyse, siz de benim elimde öylesiniz, ey israil halk! bir ulusun ya da kralln kökünden söküleceini, yklp yok edileceini duyururum da, uyardım ulus kötülüğünden dönerse, bana felaket getirme kararmdan vazgeçerim. öte yandan, bir ulusun ya da kralln kurulup dikileceini duyururum da, o ulus sözümü dinlemeyip gözümde kötü olan yaparsa, ona söz verdiğim iyilii yapmaktan vazgeçerim. "bu nedenle yahuda halkıyla yerualim'de yaayanlara de ki, 'rab öyle diyor: ite size bir felaket tasarlıyor, size kar bir düzen kuruyorum. onun için her biriniz kötü yolumdan dönsün, yaantınız da davranlarınız da düzeltin. ama onlar, 'bo ver! biz kendi tasarlarımızı sürdüreceiz; her birimiz kötü yüreğinin inad uyarınca davranacak diyecekler." bu yüzden rab diyor ki, "uluslar arasında soruturun: böylesini kim duydu? erden kz israil çok korkunc bir ey yaptı. kayalk bayırlardan lübnan'n kar

hiç eksik olur mu? uzaktan akan sular hiç kesilir mi? oysa halkı beni unuttu, deersiz ilahlara buhur yaktı. bu ilahlar gidecekleri yollarda, eski yollarda sendelemelerine neden oldu; onlar sapa, bitmemi yollarda yürüttü. ülkeleri viran edilecek, sürekli alay konusu olacak; oradan her geçen akn akn ban sallayacak. onlar dümanların önünde dou rüzgar gibi datacam; ykm günü yüzümü deil, sırtım çevireceim onlara." bunun üzerine, "haydi, yeremya'ya kar bir düzen kuralm!" dediler, "çünkü yasay öğretecek kâhin, öüt verecek bilge, tanrı sözünü bildirecek peygamber hiç eksik olmayacak. gelin, ona sözle saldıralım, söylediklerini de dinlemeyelim." dinle beni, ya rab, beni suçlayanların dediklerini iit! iyilie kar kötülük mü yapma!? ama onlar bana çukur kazdılar. onlara duyduğun öfkeyi yatırmak, onların iyiliini dilemek için senin önünde nasl durduumu anmsa. bu yüzden çocukların ktlâ ver, klcn azna at. karlar çocuksuz, dul kalsın, erkeklerini ölüm alı götürsün, gençleri savata klçtan geçirilsin. sen üzerlerine ansızın akıncılar gönderdiğinde, evlerinden çıkırlar duyulsun. çünkü beni yakalamak için çukur kazdılar, ayaklarına gizli tuzak kurdular. beni öldürmek için kurduklar düzenlerin hepsini biliyorsun, ya rab. balama suçların, günahların önünden silme. ylp kalsınlar senin önünde. öfkeliyken ura onlarla.

19

rab bana öyle dedi: "git, çömlekçiden bir çömlek satın al. halkın ve kâhinlerin ileri gelenlerinden birkaçı yanna alı harşit kaps'na yakın ben-hinnom vadisi'ne git. sana söyleyeceklerimi orada duyur. de ki, 'rab'bin sözünü dinlemin, ey yahuda krallar ve yerualim'de yaayanlar! israil'in tanrısı, her eye egemen rab öyle diyor: dinleyin! buraya, her duyan akna çevirecek bir felaket göndermek üzereyim. çünkü beni terk ettiler, buray yabancı bir ülke haline getirdiler. kendilerinin de atalarıyla yahuda krallarının da tanmadı baka ilahlara burada buhur yakttılar, buray döktükleri suçsuz kanyla doldurdular. çocukları atete baalı* kurban etmek için tapınma yerleri kurdular. böyle bir ey ne buyurdum ne sözünü ettim ne de aklımdan geçirdim. bundan ötürü buranın arkı tofet* ya da ben-hinnom vadisi deil, kıym vadisi diye anılacak günler geliyor, diyor rab. yahuda ve yerualim'in tasarıları burada boşa çıkacak, onları canlarına susayanların eline verecek, dümanların önünde klçla düürecek. cesetlerini yem olarak yırtıcı kulara, yabancıl hayvanlara vereceim. bu kenti viraneye çevirecek, alay konusu edeceğim; oradan her geçen akn akn bakp bana gelen belalardan ötürü onunla alay edecek. onlara oulların, kızların etini yedireceim. can-

larna susam dumanlar onlar kuattnda sknt-
dan birbirlerini yiyecekler. "o zaman seninle
gidenlerin önünde çömlei kr ve onlara de
ki, 'her eye egemen rab öyle diyor: çöm-
lekçinin çömlei nasl krlp bir daha onarla-
mazsa, ben de bu halk ve bu kenti öyle
kracam. ölüleri yer kalmayana dek tofet'te
gömecekler. bu kente de içinde yaayan-
lara da böyle davranacam, diyor rab. bu
kenti tofet gibi yapacam. yeralim'in evleri
de yahuda krallarının saraylar da tofet gibi
kirlı saylacak. çünkü bu evlerin damlarında
gök cisimlerine buhur yaktılar, baka ilahlara
dökmelik sunular sundular." peygamberlik
etmesi için rab'bin tofet'e gönderdiı yeremya
oradan döndü. rab'bin tapna'nın avlusunda
durup halka öyle dedi: "israil'in tanrs, her
eye egemen rab diyor ki, 'ite bu kente ve
çevresindeki köylere sözünü ettiim bütün fe-
laketleri getireceim. çünkü dikballk edip
sözümü dinlemediler."

20

rab'bin tapna'nn ba görevlisi immer olu
kâhin pahir, yeremya'nn böyle peygamberlik
ettiini duyunca, onun dövülüp rab'bin
tapna'nn yukar benyamin kaps'ndaki tom-
rua vurulmasn buyurdu. ertesini gün
pahur kendisini tomruktan salverince, yere-
mya ona, "rab sana pahur deil, magor-
missaviv*fo* adn verdi" dedi, "rab diyor
ki, 'seni de dostlarn da yldracam. dost-
larnn düman klçyla düttüünü gözlemlenle göre-
ceksin. bütün yahuda'y babil kral'nn eline
teslim edeceim; onlar babil'e süreceksiz ya da
klçtan geçirecek. bu kentn bütün zengin-
liini -ürününü, deerli eyalarn, yahuda kral-
larnn hazinelerini- dümanlarnn eline vere-
ceim. hepsini yamalayıp babil'e götürecek-
ler. sana gelince, ey pahur, sen de evinde
yaayanlarn hepsi de babil'e sürüleceksiniz.
sen de kendilerine yalan peygamberlik et-
tiin bütün dostlarn da orada ölüp gömüle-
ceksiniz." beni kandırdı, ya rab, ben de
kandım. bana üstün geldin, beni yendin.
bütün gün alay konusu oluyorum, herkes
benimle eleniyor. çünkü konutukça fer-
yat ediyor, iddet diye, ykm diye haykırı-
yorum. rab'bin sözü yüzünden bütün gün
yeriliyor, gülünç duruma düüyorum. "bir
daha onu anmayacak, o'nun adına konu-
mayacam" desem, sözü kemiklerimin içine
hapsedilmi, yüreimde yanan bir ate sanki.
onu içimde tutmaktan yoruldum, yapamyo-
rum artk. birçounun, "her yer dehet içinde!
suçlayn! suçlayalm onu!" diye fışlatn duy-
dum. bütün güvendiim insanlar dümeni
gözlüyor, "belki kanar, onu yeneriz, sonra
da öcümüzü alırz" diyorlar. ama rab güçlü
bir savaş gibi benimledir. bu yüzden bana
eziyet edenler tökezleyecek, üstün gelemeye-
cek, baarsızla urayıp büyük utanca düşecek-

ler; onursuzluklar sonsuza dek unutulmayacak. ey doru kiîyi snayan, yürei ve düüneyi gören her eye egemen rab! devam senin eline brakyorum. onlardan alacan öcü göreyim! ezgiler okuyun rab'be! övün rab'bi! çünkü yoksulun cann kötülerin elinden o kurtard. lanet olsun dodumu güne! kutlu olmasn annemin beni dourduu gün! "bir olun oldu!" diyerek babama haber getiren, onu sevince boan adama lanet olsun! rab'bin acmadan yerle bir ettiî kentler gibi olsun o adam! sabah feryatlar, ölen sava naralar duysun! çünkü beni annemin rahminde öldürmedi; annem mezarm olur, rahmi hep gebe kalrd. neden ana rahminden çktm? dert, üzüntü görmek, ömrümü utanç içinde geçirmek için mi?

21

kral sidkiya malkiya olu pahir'la maaseya olu kâhin sefanya'y yeremya'ya gönderince, rab yeremya'ya seslendi. pahir'la sefanya ona öyle demiti: "lütfen bizim için rab'be dan. çünkü babil kral nebukadnessar bize saldıyor. belki rab bizim için alacak ilerinden birini yapar da nebukadnessar ülkemizden çekilir." yeremya u kral verdi: "sidkiya'ya deyin ki, 'israil'in tatars rab öyle diyor: surlarımda sizi kuatan babil kral ve kıldanilerle* savamakta kullandız silahlar size kar çevireceğim; hepsini bu kentin ortasına toplayacağım. ben de elimi size kar kaldıracam; kudretle, kızıgımla, gazapla, büyük öfkeyle sizinle savaacağım. bu kente yaayanlar yok edeceğim; insan da, hayvan da korkunç bir salgın hastalıktan ölecek. ondan sonra da, diyorrab, yahuda kral sidkiya'yla görevlilerini, bu kente salğından, kılktan, kılktan sa çıkan halk babil kral nebukadnessar'ın ve canlarına susam dumanların eline teslim edeceğim. hepsini kılktan geçirecek, canları balamayacak, merhamet etmeyecek, acımayacak. "bunun yansıra halka unlar da söyle: 'rab diyor ki: ite yaama giden yolu da ölüme giden yolu da önünüze koyuyorum. bu kente kalan kılktan, kılktan, salğından ölecek; dar çp kenti kuatan kıldaniler'e teslim olansa yaayacak, hiç deilse canı kurtarm olacak. bu kente iyilik deil, kötölük etmeye karar verdim, diyorrab. bu kenti babil kral ele geçirip atee verecek." yahuda kral'ın ailesine de ki, 'rab'bin sözünü dinleyin: rab öyle diyor, ey davut soyu: "her sabah adaleti uygulayan, soyguna uram kiıy zorbann elinden kurtarın. yoksa yaptız kötölük yüzünden öfkeyle ate gibi tutuup yanacak, söndüren olmayacak. ey vadinin üstünde, kayalk ovada oturan yerualim, sana karym diyor rab, siz ki, kim bize saldırabilir? snamza kim girebilir, diyorsunuz. sizi yaptıklarınıza göre cezalandıracam, diyorrab. bütün çevresini yakp yok edecek

bir ate tututuracam kentin ormannda."

22

rab bana dedi ki, "yahuda kral'nn sarayna gidip u haberi bildir: 'rab'bin sözünü dinleyin, ey davut'un tahtnda oturan yahuda kral'yla görevlileri ve bu kaplardan giren halk! rab diyor ki: adil ve doru olan yapn. soyguna urayan zorbann elinden kurtarn. yabancya, öksüze, dula hakszlk etmeyin, iddette bavurmayn. burada suçsuz kan dökmeyin. bu buyruklar özenle yerine getirirseniz, davut'un tahtnda oturan krallar sava arabalaryla, atlarıyla bu sarayn kaplarından girecekler; görevlileriyle halklar da onlar izleyecek. ancak bu buyruklara uymazsanız, diyor rab, adm üzerine ant içerim ki, bu saray viraneyeye dönecek." çünkü yahuda kral'nn saray için rab diyor ki, "sen benim için gilat gibisin, lübnan'n doruu gibi. ama hiç kukun olmasn, seni çöle döndürecek, kimsenin yaamad kentlere çe-vereceğim. eli silahlı yok ediciler görevlendireceim sana kar. en iyi sedir aaçların kesecek, atee atacaklar. "bu kentten geçen birçok ulus birbirlerine, 'rab bu büyük kente neden bunu yapt? diye soracaklar. "yant öyle olacak: 'çünkü tanrlar rab'bin antlamasn braktlar, baka ilahlara tapp kulluk ettiler." ölen için alamayn, yasa bürünmeyin; ancak sürgüne giden için alayn ac ac. çünkü bir daha dönmeyecek, anayurdunu görmeyecek. babas yoiya'nn yerine yahuda kral olan ve buradan çkp giden yoiya olu allum için rab diyor ki, "bir daha dönmeyecek buraya. sürgüne gönderildii yerde ölecek, bir daha bu ülkeyi görmeyecek." "sarayn hakszlıkla, yukar odaların adaletsizlikle yapan, komusunu parasz çaltran, ücretini ödemeyen adamn vay bana! 'kendim için yukar odalar havadar, geni bir saray yapacam diyenin vay bana! sarayna büyük pencereler açar, sedir aacyla kaplar, krmzya boyar. "bol bol sedir aac kullandn diye kral m oldun sanrnsn? baban doyasya yiyp içti, ama iyi ve doru olan yapt; onun için de ileri iyi gitti. ezilenin, yoksulun davanı savundu, onun için de ileri iyi gitti. beni tanımak bu deil midir?" diyor rab. "seninse gözlerin de yürein de yalnız kazanca, suçsuz kan dökmeye, bask, zorbalk yapmaya yönelik." bu yüzden rab yahuda kral yoiya olu yehoyakim için diyor ki, "onun için kimse, 'ah kardeim! vah kzkardeim! diye dövmeyecek. onun için kimse, 'ah efendim! vah onun görkemi! diye dövmeyecek. sürüklenip yerualim kaplarından dar atlacak, eek gömülür gibi gömülecek o." "lübnan'a git, feryat et, sesin baan'dan duyulsun, haykr avarım'den, çünkü bütün oyalsarn ezildi. kendini güvenlikte sandnda seni uyardm. ama, 'dinlemem dedin. gençliinden bu yana

böyleydi tutumun, sözümü hiç dinlemedin. rüzgar bütün çobanların alp götürecektir, onların sürgüne gidecek. ite o zaman yaptn kötülükler yüzünden utanacak, aalanacaksınız. ey sen, lübnan'da yaayan, yuvasn sedir aacndan kuran adam! sana douran kadn gibi aalar, sanclar geldiinde, nasıl da inleyeceksin!" "varlım hakk için derim ki" diyor rab, "ey yahuda kral yehoyakim olu yehoyakin, sa elimdeki mühür yüzüñ olsun bile, çkarp atardm seni. seni can dumanların, korktuun kilerin, babil kral nebukadnessar'la kildaniler'in* eline teslim edeceim. seni de seni douran anneni de domadnz bir ülkeye atacam; orada öleceksiniz. dönmeye can attnz ülkeye bir daha dönmeyeceksiniz." bu mu yehoyakin? bu hor görülmü krk çömlek, kimsenin istemedii kap? neden kendisi de çocuklar da bilmedikleri bir ülkeye atldılar? ülke, ey ülke, rab'bin sözünü dinle, ey ülke! rab diyor ki, "bu adam çocuksuz, ömrünce baarsz biri olarak yazn. çünkü soyundan gelen hiç kimse baarl olmayacak, soyundan gelen hiç kimse davut'un tahtnda oturamayacak, yahuda'da bir daha krallık etmeyecek."

23

"otlamn koyunların yok edip datan çobanların vay bana!" diyor rab. halkm güden çobanlar için israil'in tanrs rab öyle diyor: "sürümü datp sürdünüz, onlarla ilgilenmediniz. imdi ben sizinle ilgilenecem, yaptnz kötülük yüzünden sizi cezalandıracam." rab böyle diyor. "sürümü olduum bütün ülkelerden sürümün sa kalanların toplayıp otlatlarına geri getireceim; orada verimli olup çoalacaklar. onlar güdecek çobanlar koyacam balarna. bundan böyle korkmayacak, yalnızla dümeyecekler. bir tanesi bile eksilmeyecek" diyor rab. "ite davut için doru bir dal çıkaracam günler geliyor" diyor rab. "bu kral bilgece egemenlik süreci, ülkede adil ve doru olan yapacak. onun döneminde yahuda kurtulacak, israil güvenlik içinde yaayacak. o, 'rab doruluumuzdur adıyla anılacak. "artık insanların, 'israil halkn mrs'dan çkaran rab'bin varl hakk için demeyecekleri günler geliyor" diyor rab. "bunun yerine, 'israil soyunu kuzey ülkesinden ve sürdüü bütün öbür ülkelerden geri getiren rab'bin varl hakk için diyecekler. böylece kendi topraklarında yaayacaklar." peygamberlere gelince, yüreim paramparça, bütün kemiklerim titriyor. rab'bin yüzünden, o'nun kutsal sözleri yüzünden sarho gibi, araba yenik dönen bir adam gibiyim. çünkü ülke zina edenlerle dolu, lanet yüzünden yas tutuyor. otlaklar kurumu. izledikleri yol kötü, güçlerini hakszca kullanıyorlar. "peygamber de kâhin de tanrsız; tapnamda bile kötülüklerini gördüm" diyor rab. "bu yüzden izledikleri yol onlar için kaygan olacak;

karanla sürülecek, orada tökezleyip dücekler. çünkü cezalandırılacaklar ıl balarna felaket getireceim" diyor rab. "samiriye peygamberleri arasında u irençlii gördüm: baal* adna peygamberlik ederek halkm israil'i batan çkaryorlar. yerualim peygamberleri arasında u korkunç eyi gördüm: zina ediyorlar, yalan peindeler. kötülük edenleri güçlendirdiklerinden, kimse kötülüünden dönmüyor. benim için hepsi sodom gibi, yerualim halk gomora gibi oldu." bu nedenle her eye egemen rab peygamberler için öyle diyor: "onlara pelinotu yedirecek, zehirli su içireceim. çünkü yerualim peygamberleri tanrszln bütün ülkeye yaylmasna neden oldular." her eye egemen rab diyor ki, "size peygamberlik eden peygamberlerin dediklerine kulak asmayn, onlar sizi aldatıyor. rab'bin azndan çkanlar deil, kendi hayal ettikleri görümleri anlatıyorlar. beni küçümseyenlere sürekli, 'rab diyor ki: size esenlik olacak! diyorlar. yüreklerinin inatçl dorultusunda davrananlara, 'banza felaket gelmeyecek diyorlar. rab'bin sözünü duyup anlamak için rab'bin meclisinde kim bulundu ki? o'nun sözüne kulak verip duyan kim? ite, rab'bin frtnas öfkeyle kopacak, kasrgas döne döne kötülerin bana patlayacak. aklın tasarladn tümüyle yapana dek rab'bin öfkesi dinmeyecek. son günlerde açkça anlayacaksınız bunu. bu peygamberleri ben göndermedim, ama çabucak ortaya çktlar. onlara hiç seslenmedim, yine de peygamberlik ettiler. ama meclisimde duralsard, sözlerimi halkma bildirir, onlar kötü yollarndan ve davranlarından döndürürlerdi. ben yalnızca yakndaki tanr mym? uzaktaki tanr da deil miyim?" diyor rab, "kim gizli yere saklanr da onu görmem?" diyor rab, "yeri göü doldurmuyor muyum?" diyor rab. "admla yalanc peygamberlik edenlerin ne dediklerini duydum. 'bir dü gördüm! bir dü! diyorlar. kafalarından uydurduklar hileleri aktaran bu yalanc peygamberler ne zamana dek sürdürecekler bunu? atalar nasl baal* yüzünden adm unuttuysa, onlar da birbirlerine dülerini anlatarak halkma adm unutturmay tasarlıyorlar. düü olan peygamber düünü anlatsn; ama sözümlü alan onu sadakatle bildirsin. budayn yanında saman nedir ki?" diyor rab. "benim sözüm ate gibi deil mi? kayalar paramparça eden balıyoz gibi deil mi?" rab böyle diyor. "ite bunun için sözlerimi birbirlerinden çalan peygamberlere karym" diyor rab. "evet, kendi sözlerini söyleyip, 'rab böyle diyor diyen peygamberlere karym" diyor rab. "uydurma düler gören peygamberlere karym" diyor rab. "bu düleri anlatıyor, yalanlarla, bo övünmelerle halkm batan çkaryorlar. ben onlar ne gönderdim, ne de atadm. bu halka hiç mi hiç yararlar yok" diyor rab. "halktan biri, bir peygamber ya da kâhin, 'rab'bin

bildirisi nedir?" diye sorarsa, 'ne bildirisi? diye karlk vereceksin. sizi bamdan atacam" diyor rab. "eer bir peygamber, kâhin ya da baka biri, 'bu rab'bin bildirisi'dir derse, onu da ailesini de cezalandıracam. her biriniz komunuza ve kardeinize, 'rab ne yant verdi? ya da, 'rab ne söyledi? demelisiniz. bundan böyle, 'rab'bin bildirisi lafn aznza almayacaksnz. herkesin sözü kendi bildirisi olacak. yaayan tanr'nın, her eye egemen rab'bin, tanrmz'n sözlerini çarptıyorsunuz siz. bir peygambere, 'rab sana ne yant verdi? ya da, 'rab ne söyledi? demelisiniz. ama, 'rab'bin bildirisi'dir dersenisiz, rab diyor ki, 'rab'bin bildirisi'dir diyorsunuz. oysa, 'rab'bin bildirisi'dir demeyeceksiniz diye sizi uyarıtm. bu yüzden sizi büsbütün unutacam, sizi de size ve atalarınıza verdim kenti de önümden söküp atacam. sizi hiç unutulmayacak bir utanca düürecek, sürekli alay konusu edeceim."

24

babil kral nebukadnessar yahuda kral yehoyakim olu yehoyakin'le yahuda önderlerini, zanaatçlar, demircileri yerualim'den babil'e sürdükten sonra, rab bana tapnann öñüne konmu iki sepet incir gösterdi. sepetlerin birinde ilk ürüne benzer çok iyi incirler vard; ötekindeyse çok kötü, yenmeyecek kadar çürük incirler vard. rab, "yeremya, ne görüyorsun?" diye sordu. "incir" diye yantıladm, "iyi incirler çok iyi, öbürleriyse çok kötü, yenmeyecek kadar çürük." bunun üzerine rab bana öyle seslendi: "israil'in tanrsı rab diyor ki, 'buradan kıldan* ülkesine sürgüne gönderdim yahuda sürgünlerini bu iyi incirler gibi iyi sayacam. iyilik bulmalar için onlar gözetecek, bu ülkeye geri getireceim. onlar bina edeceim, ykmayacam; onlar diyeceim, kökünden sökmeyeceim. benim rab olduumu anlayacak bir yürek vereceim onlara. onlar benim halkm olacaklar, ben de onları tanrsı olacam. çünkü bütün yürekleriyle bana dönecekler. "ama yahuda kral sidkiya'yla önderlerini, yerualim'den sa çkp da bu ülkede ya da msr'da yaayanlar yenmeyecek kadar çürük incir gibi yapacam diyor rab, 'onlar bütün ülkelerin gözünde irenç, korkunç bir duruma düürecekim. onlar sürdüüm her yerde aplanacak, ibret olacak, alaya alınacak, lanetlenecekler. kendilerine ve atalarına verdim topraktan yok olana dek üzerlerine klç, ktlk, salgın hastalk salacağm."

25

yahuda kral yoiya olu yehoyakim'in döneminin dördüncü yılında, rab yahuda halkıyla ilgili olarak yeremya'ya seslendi. nebukadnessar'n babil kral oluunun birinci yılında

bu. peygamber yeremya yahuda halkna ve yeralım'de yaayanlara rab'bin sözünü aktararak öyle dedi: yirmi üç yldr, yahuda kral amon olu yoiya'nın döneminin on üçüncü yından bugüne dek, rab bana sesleniyor. ben de rab'bin sözünü defalarca size aktardım, ama dinlemediniz. rab peygamber kulları defalarca size gönderdi, ama dinlemediniz, kulak asmadınız. sizi uyardılar, "imdi herkes kötü yulundan, kötü ilerinden dönsün ki, rab'bin sonsuza dek size ve atalarınıza verdiğini toprakta yaayasınız" dediler, "kulluk etmek, tapmak için baka ilahların ardına gitmeyin; elinizle yaptığınız putlara beni öfkeliendirmeyin ki, ben de size zarar vermeyeyim." "ama beni dinlemediniz" diyor rab, "sonuç olarak elinizle yaptığınız putlarla beni öfkeliendirip kendinizi zarara soktunuz." bunun için her eye egemen rab diyor ki, "madem sözlerimi dinlemediniz, ben de bütün kuzeydeki halklar ve kulum babil kral nebukadnesar'ı çartacağım" diyor rab, "onlar bu ülkeye de burada yaayanlarla çevresindeki bütün uluslara da kar getireceim. bu halk tamamen yok edeceğim, ülkelerini dehet ve alay konusu edip sonsuz bir viraneye çevireceim. sevinç ve nee sesini, gelin güveyi sesini, deirmen talarının sesini, kandil n onlardan uzaklatracam. bütün ülke bir virane, dehet verici bir yer olacak. bu uluslar babil kral'na yetmi yıl kulluk edecekler. "ama yetmi yıl dolunca" diyor rab, "suçlar yüzünden babil kral'yla ulusunu, kıldan* ülkesini cezalandıracak, sonsuz bir viranelik haline getireceim. o ülke için söylediklerimin hepsini, yeremya'nın uluslara etti bu kitapta yazlı bütün peygamberlik sözlerini ülkenin bana getireceim. pek çok ulus, büyük krallar onlar köle edinecek. yaptıkları ve ellerinden çıkan ie göre karlı vereceim onlara." israil'in tanrısı rab bana öyle dedi: "elimdeki öfke arabıyla dolu kaseyi* al, seni göndereceim bütün uluslara için. arab içince sendeleyecek, üzerlerine göndereceim klç yüzünden çıldıracaklar." böylece kaseyi rab'bin elinden alıp beni gönderdiğini bütün uluslara içirdim: bugün oldu gibi viranelik, dehet ve alay konusu, lanetlik olunsunlar diye yeralım'e, yahuda kentlerine, krallarla önderlerine; fıravunla görevlilerine, önderlerine ve halkna, mısır'da yaayan bütün yabancılar; üs krallarna, filist krallarna -akelon'a, gazze'ye, ekron'a, adot'tan sa kalanlara- edom'a, moav'a, ammon'a; bütün sur ve sayda krallarna, deniz ar ülkelerin krallarna; dedan'a, tema'ya, bûz'a, zülflerini kesen bütün halklara; arabistan krallarna, çölde yaayan yabancı halkın krallarna; zimri, elam, med krallarna; srasyla uzak yakın bütün kuzey krallarna, yeryüzündeki bütün ulusların krallarna içirdim. hepsinden sonra eak kral da içecektir. "sonra onlara de ki, 'israil'in tanrısı, her eye ege-

men rab öyle diyor: üzerinize salacağım klç yüzünden sarho olana dek için, kusun, düp kalkmayın. eer kaseyi elinden alr, içmek istemezlerse, de ki, 'her eye egemen rab öyle diyor: kesinlikle içeceksiniz! bana ait olan kentin üzerine felaket getirmeye balyorum. cezasız kalacağınız m sanyorsunuz? sizi cezasız bırakmayacağım. ite dünyada yaayan herkesin üzerine klç çarıyorum. her eye egemen rab böyle diyor. "bütün bu peygamberlik sözlerini onlara ilet: "yükseklerden kükrecek rab, kutsal konutundan gürleyecek, alna iddetle kükrecek. dünyada yaayanların tümüne üzüm ezenler gibi baracak. gürültü yeryüzünün dört yanında yankılanacak. çünkü rab uluslara dava açacak; herkesi yargılayacak ve kötüleri klca teslim edecek" diyor rab. her eye egemen rab diyor ki, "ite felaket ulustan ulusa yayılıyor! dünyanın dört bucandan büyük kasrğa kopuyor." o gün rab dünyayı bir uçtan bir uca öldürülenlerle dolduracak. onlar için yas tutulmayacak, toplanıp gömülmeyecekler. topranın üzerinde gübre gibi kalacaklar. haykran, ey çobanlar, ac ac barn! toprakta yuvarlın, ey sürü balar! çünkü boazlanma zamanınız doldu, deerli bir kap gibi düp parçalanacaksınız. çobanlar kaçamayacak, sürü balar kurtulamayacak! duy çobanların haykran, sürü baların barn! rab onların otlaklarını yok ediyor. rab'bin kızı öfkesi yüzünden güvenlikte oldukları allar yok oldu. inini terk eden genç aslan gibi, rab inini brakt. zorbann klç ve rab'bin kızı öfkesi yüzünden ülkeleri viraneye döndü.

26

yahuda kral yoiya olu yehoyakim'in krallının balıncında rab öyle seslendi: "rab diyor ki, rab'bin tapna'nın avlusunda dur, tapınmak için yahuda kentlerinden oraya gelen herkese seslen. sana buyurdum her eyi tek söz eksiltmeden onlara bildir. belki dinler de kötü yollarından dönerler. o zaman ben de yaptıkları kötülükler yüzünden balarna getirmeyi tasarladım felaketten vazgeçerim. onlara de ki, 'rab öyle diyor: size verdim yasa uyarınca yürümez, beni dinlemez, size defalarca gönderdiğim kullarım peygamberlerin sözlerine kulak vermezseniz, ki kulak vermiyorsunuz, bu tapnaa ilodakine yaptığınız aynı yapar, bu kenti bütün dünya ulusları arasında lanetlik ederim." kâhinler, peygamberler ve bütün halk yeremya'nın rab'bin tapna'nda söyledi bu sözleri duydu. yeremya tanrı'nın halka iletmesini buyurdu sözleri bitirince, kâhinlerle peygamberler ve halk onu yakalayp, "ölmen gerek!" dediler, "neden bu tapnak ilodaki gibi olacak, bu kent de içinde kimsenin yaamayaca bir viraneye dönecek diyerek rab'bin adıyla peygamberlik ediyorsun?" bütün halk

rab'bin tapna'nda yeremya'nın çevresinde toplanmt. yahuda önderleri olup bitenleri duyunca, saraydan rab'bin tapna'na gidip tapnan yeni kap giriinde yerlerini aldılar. bunun üzerine kâhinlerle peygamberler, önderlere ve halka, "bu adam ölüm cezasna çarpırlmal" dediler, "çünkü bu kente kar peygamberlik etti. kendi kulaklarnzla iit-tiniz bunu." bunun üzerine yeremya önderlerle halka, "bu tapnaa ve kente kar iit-tiniz peygamberlik sözlerini iletmem için beni rab gönderdi" dedi, "imdi yollarnz, davranlarnz düzeltin, tanrnz rab'bin sözüne kulak verin. o zaman rab banza getireceini söyledii felaketten vazgececek. bana gelince, ite elinizdeyim! gözünüzde iyi ve doru olan neyse, bana öyle yapn. ancak unu kesinlikle bilin ki, eer beni öldürürseniz, siz de bu kent ve içinde yaayanlar da suçsuz birinin kann dökmekten sorumlu tutulacaksınız. çünkü bütün bu sözleri bildirmem için beni gönderken rab size gönderdi." bunun üzerine önderlerle halk, kâhinlerle peygamberlere, "bu adam ölüm cezasna çarpırlmamal" dediler, "çünkü bizimle tanrnmz rab'bin adna konutu." halkn ileri gelenlerinden birkaç öne çkp orada toplanm halka, "moreotli mika yahuda kral hizkiya döneminde peygamberlik etti" dediler, "yahuda halkna dedi ki, her eye egemen rab öyle diyor, 'siyon tarla gibi sürülecek, ta yyna dönecek yeralım, tapnan kurulduu da çallarla kaplanacak. 'yahuda kral hizkiya ya da yahuda halkndan biri onu öldürdü mü? bunun yerine hizkiya rab'den korkarak o'nun lütfunu diledi. rab de onlara bildirdii felaketten vazgeçti. bizse, üzerimize büyük bir ykm getirmek üzereyiz." kıryat-yearimli emaya olu uriya adnda peygamberlik eden bir adam daha vard. tpk yeremya gibi o da rab'bin adna bu kente ve ülkeye kar peygamberlik etti. kral yehoyakim'le askerleri ve komutanlar uriya'nın sözlerini duydular. kral onu öldürmek istedi. bunu duyan uriya korkuya kapılarak kaç msr'a gitti. bunun üzerine kral yehoyakim peinden adamları -akbor olu elnatan'la bakaları- msr'a gönderdi. uriya'y msr'dan çkarp kral yehoyakim'e getirdiler. kral onu klça öldürtüp cesedini sradan halk mezarına atırd. ancak afan olu ahikam yeremya'y korudu. böylece yeremya öldürölmek üzere halkn eline teslim edilmedi.

27

yahuda kral yoiya olu sidkiya'nın kralln balancnda rab yeremya'ya seslendi: rab bana dedi ki, "kendine srmla balanm tahta bir boyunduruk yap, boynuna geçir. sonra yeralım'e, yahuda kral sidkiya'ya gelen ulaklar araclyla edom, moav, ammon, sur ve sayda krallarna haber gönder. efendilerine unu bildirmelerini buyur: israil'in tanrs her

eye egemen rab diyor ki, 'efendilerinize söyleyin: yeryüzünü de üstünde yaayan insanlarla hayvanlar da büyük gücümle, kudretli elimle ben yarattm. onu uygun gördüm kiye veririm. imdi bütün bu ülkeleri babil kral kulum nebukadnessar'a vereceim. yabanl hayvanlar da kulluk etsinler diye ona vereceim. ülkesi için saptanan zaman gelinceye dek bütün uluslar ona, oluna, torununa kulluk edecek. sonra birçok ulus, büyük krallar onu köle edecekler. "hangi ulus ya da krallk babil kral nebukadnessar'a kulluk edip boyunduruuna girmezse, o ulusu onun eline teslim edene dek klça, ktlkla, salgn hastalka cezalandracam, diyor rab. size gelince, peygamberlerinizi, falclarnz, dü görenlerinizi, medyumlarnz, büyücülerinizi dinlemeyin! onlar size, babil kral'na kulluk etmeyeceksiniz diyorlar. size yalan peygamberlik ediyorlar. bunun sonucu sizi ülkenizden uzaklatrmak oluyor. sizi süreceim, yok olacaksınız. ama babil kral'ın boyunduruuna girip ona kulluk eden ulusu kendi topranda brakacam, diyor rab. o ulus topran ıleyecek, orada yaayacak." yahuda kral sidkiya'ya bütün bu sözleri ilettim. dedim ki, "boyunlarnz babil kral'ın boyunduruu altına koyun. ona ve halkna kulluk edin ki sa kalasnz. rab'bin babil kral'na kulluk etmeyen her ulus için dedi gibi, niçin sen ve halkn klç, ktlk, salgn hastalk yüzünden ölesiniz? size, 'babil kral'na kulluk etmeyeceksiniz diyen peygamberlerin sözlerine kulak asmayn. onlar size yalan peygamberlik ediyorlar. 'onlar ben göndermedim diyor rab, 'admla yalan peygamberlik ediyorlar. bu yüzden sizi de size peygamberlik eden peygamberleri de süreceim, hepiniz yok olacaksınız." sonra kâhinlerle halka öyle dedim: "rab diyor ki, 'ite rab'bin tapna'nın eyalar yaknda babil'den geri getirilecek diyen peygamberlerinize kulak asmayn. onlar size yalan peygamberlik ediyorlar. onlar dinlemeyin. sa kalmak için babil kral'na kulluk edin. bu kent neden viraneye çevrilsin? eer bunlar peygamberse ve rab'bin sözü onladaysa, rab'bin tapna'nda, yahuda kral'ın saraynda ve yeralım'de kalan eyalar babil'e götürölmesin diye her eye egemen rab'be yalvarsınlar. "çünkü babil kral nebukadnessar yahuda kral yehoyakim olu yehoyakin'i yahuda ve yeralım soylularyla birlikte yeralım'den babil'e sürdünde alp götürmedii sütunlar, havuz, ayaklıklar ve kentte kalan öbür eyalar için her eye egemen rab öyle diyor. (evet, rab'bin tapna'nda, yahuda kral'ın saraynda ve yeralım'de kalan eyalar için israil'in tanrs, her eye egemen rab öyle diyor: 'bunlar babil'e tanacak, aldrcam güne dek de orada kalacaklar diyor rab, 'o zaman onlar alacak, yeniden buraya yerletireceim."

ayn yıl yahuda kral sidkiya'nın krallık balancında, dördüncü yılın beinci ayında* givonlu azzur olu peygamber hananya rab'bin tapna'nda kâhinlerle bütün halkın önünde bana öyle dedi: "israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, 'babil kral'ın boyunduruunu kracam. babil kral nebukadnessar'ın buradan alp babil'e götürdüğü rab'bin tapna'na ait bütün eyalar iki yıl içinde buraya geri getireceim. yahuda kral yehoyakim olu yehoyakin'le babil'e sürgüne giden bütün yahudallar' buraya geri getireceim diyor rab, 'çünkü babil kral'ın boyunduruunu kracam." bunun üzerine peygamber yeremya, kâhinlerin ve rab'bin tapna'ndaki halkın önünde peygamber hananya'yı yanıtladı. yeremya öyle dedi: "amin! rab aynsın yapsın! rab, tapnana ait eyalarla bütün sürgünleri babil'den buraya geri getirerek ettiğin peygamberlik sözlerini gerçekleştirisin! yalnız imdi sana ve halka söyleyeceim u sözü dinle: çok önce, benden de senden de önce yaam peygamberler birçok ülke ve büyük krallık bana sava, felaket, salgın hastalık gelecek diye peygamberlik ettiler. ancak esenlik olacan söyleyen peygamberin sözü yerine gelirse, onun gerçekten rab'bin gönderdiği peygamber olduğu anlaşırlar." bunun üzerine peygamber hananya, peygamber yeremya'nın boyunduruk boyunduruu çıkarttı. sonra halkın önünde öyle dedi: "rab diyor ki, 'babil kral nebukadnessar'ın bütün ulusların boyunduruk boyunduruu iki yıl içinde ite böyle kracam." böylece peygamber yeremya yoluna gitti. peygamber hananya peygamber yeremya'nın boyunduruk boyunduruu krak-tan sonra rab yeremya'ya öyle seslendi: "git, hananya'ya de ki, 'rab öyle diyor: sen tah-tadan yapım boyunduruu krak, ama yerine demir boyunduruk yapacaksın! çünkü israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, babil kral nebukadnessar'a kulluk etmeleri için bütün bu ulusların boyunduruk boyunduruk geçirdim, ona kulluk edecekler. yabani hayvanlar da onun denetimine vereceim." peygamber yeremya peygamber hananya'ya, "dinle, ey hananya!" dedi, "seni rab göndermedi. ama sen bu ulusu yalana inandır-dın. bu nedenle rab diyor ki, 'seni yeryüzünden silip atacam. bu yıl öleceksin. çünkü halk rab'be kar krkrtın." peygamber hananya o yıl yedinci ayında öldü.

29

peygamber yeremya'nın sürgünde sa kalan halkın ileri gelenlerine, kâhinlerle peygamberlere ve nebukadnessar'ın yerualim'den babil'e sürdüğü bütün halka yerualim'den gönderdiği mektubun metnini aada yazıldı.

bu mektup kral yehoyakin'in, ana kraliçenin, saray görevlilerinin, yahuda ve yerualim önderlerinin, zanaatçılarla demircilerin yerualim'den sürgüne gitmelerinden sonra, yahuda kral sidkiya'nın babil kral nebukadnessar'a gönderdiği afan olu elasa ve hilkiya olu gemarya eliyle gönderildi: israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor: "evler yapp içinde oturun, bahçe dikip ürününü yiyin. evlenin, oullarnız, kızlarnız olsun; oullarnız, kızlarnız evlendirin. onları da oullar, kızlar olsun. orada çalışın, azalmayın. sizi sürmü olduğum kentin esenliği için uran. o kent için rab'be dua edin. çünkü esenliğin onunkine baldr." evet, israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, "arazdaki peygamberlerle falçılara aldanmayın. dü görmeye özendirdiğiniz kılere kulak asmayın. çünkü onlar adın kullanarak size yalan peygamberlik ediyorlar. onlar ben göndermedim." rab böyle diyor. rab diyor ki, "babil'de yetmi yılın dolunca sizinle ilgileyecek, buraya sizi geri getirmek için verdim iyi sözü tutacam. çünkü sizin için düdüdüüm tasarlar biliyorum" diyor rab. "kötü tasarlar deil, size umutlu bir gelecek salayan esenlik tasarlar bunlar. o zaman beni çaracak, gelip bana yakaracaksınız. ben de sizi iteceğim. beni arayacaksınız, bütün yüreğinizle arayınca beni bulacaksınız. kendimi size buldurtacam" diyor rab. "sizi eski gönencinize kavuturacam. sizi sürdüüm bütün yerlerden ve uluslardan toplayacam" diyor rab. "ve sizi sürgün ettiğim yerden geri getireceim." madem, "rab bizim için babil'de peygamberler çıkard" diyorsunuz, davut'un tahtında oturan kral, bu kentte kalan halk ve sizinle sürgüne gitmeyen yurttaşların için rab öyle diyor. evet, her eye egemen rab diyor ki, "üzzerlerine kırık, kırık, salgın hastalık göndereceim. onları yenilimeyecek kadar çürük, bozuk incir gibi edeceğim. kırıkla, kırıkla, salgın hastalıkla pelerine dölereceim. yeryüzündeki bütün krallıklara dehet saçacak, kendilerini sürdüüm bütün ülkeler arasında lanetlenecek, dehet ve alay konusu olacak, aalanacaklar. çünkü sözlerime kulak asmadılar" diyor rab. "kullarım peygamberler aracılığı sözlerimi defalarca gönderdim, ama dinlemediniz." rab böyle diyor. bunun için, ey sizler, yerualim'den babil'e gönderdiğim sürgünler, rab'bin sözüne kulak verin! adın kullanarak size yalan peygamberlik eden kolaya olu ahav'la maaseya olu sidkiya için israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, "onlar babil kral nebukadnessar'ın eline teslim edeceğim, gözünüzün önünde ikisini de öldürecek. onlardan ötürü babil'deki bütün yahuda sürgünleri, 'rab seni babil kral'ın diri diri yaktrd sidkiya ve ahav'la ayn duruma düürsün diye lanet edecek. çünkü israil'de çirkin eyler yap-

tlar; komularn karlaryla zina ettiler, onlara buyurmadm halde admla yalan sözler söylediler. bunu biliyorum ve buna tanm" diyor rab. nehelaml emaya'ya diyeceksin ki, "israil'in tanrs, her eye egemen rab öyle diyor: sen yerualim halkna, maaseya olu kâhin sefanya'yla bütün öbür kâhinlere kendi adna mektuplar göndererek öyle yazmtn: "rab tapnan sorumlusu olarak yehoyada yerine seni kâhin atad. peygamber gibi davranan her deliyi tomrua, demir boyunduruu vurmak görevindir. öyleyse aranızda kendini peygamber ilan eden anatotlu yeremya'y neden azarlamadn? çünkü yeremya biz babil'dekilere u haberi gönderdi: sürgün uzun olacak. onun için evler yapp içinde oturun; bahçe dikip ürününü yiin." kâhin sefanya mektubu peygamber yeremya'ya okuyunca, rab yeremya'ya öyle seslendi: "bütün sürgünlere u haberi gönder: 'nehelaml emaya için rab diyor ki: madem ben göndermediim halde emaya peygamberlik edip sizleri yalana inandrd, ben de nehelaml emaya'y ve bütün soyunu cezalandıracam: bu halkn arasında soyundan kimse sa kalmayacak, halkma yapacam iyiliği görmeyecek, diyor rab. çünkü o halk bana kar krтт."

30

rab yeremya'ya öyle seslendi: "israil'in tanrs rab diyor ki, 'sana bildirdiim bütün sözleri bir kitaba yaz. ite halkn israil'i ve yahuda'y eski gönençlerine kavuturacam günler yaklayyor diyor rab, 'onlar atalarına verdiim topraklara geri getireceim, oray yurt edinecekler diyor rab." israil ve yahuda için rab'bin bildirdii sözler unlardr: "rab diyor ki, 'korku sesi duyduk, esenlik deil, dehet sesi. sorun da görün: erkek, çocuk dou- rumu? öyleyse neden douran kadn gibi her erkein ellerini belinde görüyorum? neden her yüz solmu? ah, ne korkunç gün! onun gibisi olmayacak. yakup soyu için sknt dönemi olacak, yine de skntdan kurtulacak. "'o gün diyor her eye egemen rab, 'boyunlardaki boyunduruu kracak, balarn koparacak. bundan böyle yabancılar onlar kendilerine köle etmeyecekler. onun yerine tanrlar rab'be ve balarna atayacam krallar davut'a kulluk edecekler. "'korkma, ey kulum yakup, ylma, ey israil diyor rab. 'çünkü seni uzak yerlerden, soyunu sürgün edildiü ülkeden kurtaracam. yakup yine huzur ve güvenlik içinde olacak, kimse onu korkutmayacak. çünkü ben seninleym, seni kurtaracam diyor rab. 'seni aralarına dattm bütün uluslar tümüyle yok etsem de, seni büsbütün yok etmeyecek, adaletle yola getirecek, hiç cezasz brakmayacam. "rab diyor ki, 'senin yaran ifa bulmaz, beren iyilemez. davan görececek kimse yok, yaran umarsz, ifa bulmaz. bütün oynaların un-

uttu seni, arayp sormuyorlar. seni düman vururcasna vurdum, acmaszca cezalandırdm. çünkü suçun çok, günahların saysz. neden haykryorsun yarıandan ötürü? yaran ifa bulmaz. suçların çokluu ve saysz günahn yüzünden getirdim bunlar bana. ama seni yiyelelerin hepsi yem olacak, bütün dümanların sürgüne gidecek. seni soyanlar soyulacak, yamalayanlar yamalanacak. ama ben seni salna kavuturacak, yaların iyileteceim diyor rab, 'çünkü siyon itilmi, onu arayan soran yok diyorlar. "rab diyor ki, 'yakup'un çadrları eski gönencine kavuturacam, konutlarına acaycam. yerualim höyük üzerinde yeniden kurulacak, saray kendi yerinde duracak. oralardan ükran ve sevinç sesleri duyulacak. sayların çolaltacam, azalmayacaklar, onlar onurlandıracam, küçümsemeyecekler. çocuklar eskisi gibi olacak, topluluklar önümde salam duracak; onlara bask yapanları hepsini cezalandıracam. önderleri kendilerinden biri olacak, yöneticileri kendi aralarından çıkacak. onu kendime yaklatracam, bana yaklaacak. kim can pahasına yaklaabilir bana? diyor rab. "'böylece siz benim halkn olacaksınız, ben de sizin tanrınız olacam. ite rab'bin frtnas öfkeyle kopacak, iddetli kasrgas kötülerin banda patlayacak. aklın tasarladn tümüyle yapana dek, rab'bin kzn öfkesi dinmeyecek. son günlerde bunu anlayacaksınız."

31

"o zaman" diyor rab, "bütün israil boylarının tanrs olacam, onlar da benim halkn olacaklar." rab diyor ki, 'klctan kaç kurtulan halk çölde lütuf buldu. ben israil'i rahata kavuturmaya gelirken, ona uzaktan görünüp öyle dedim: seni sonsuz bir sevgiyle sevdim, bu nedenle sevecenlikle seni kendime çektim. seni yeniden bina edeceğim, yeniden bina edileceksin, ey erden kz israil! yine tefferini alacak, sevinçle coup oynayanlara katla- caksn. samiriye dalarında yine ba dikeceksin; ba dikenler üzümünü yiyecekler. efrayim'in dalk bölgesindeki bekçilerin, 'haydi, siyon'a, tanrınız rab'be çkalm' diye baracaklar bir gün var." rab diyor ki, "yakup için sevinçle haykırn! ulusların ba olan için barn! övgülerinizi duyurun! 'ya rab, halkn, israil'den sa kalanlar kurtar deyin. ite, onlar kuzey ülkesinden geri getirmek üzereyim; onlar dünyanın dört bucandan toplayacam. aralarında kör, topal, gebe kadn da, douran kadn da olacak. büyük bir topluluk olarak buraya dönecekler. alaya alaya gelecekler, benden yardım dileyenleri geri getireceim. akarsular boyunca tökezlemeyecekleri düz bir yolda yürüteceim onları. çünkü ben israil'in babasym, efrayim de ilk olumdur. "rab'bin sözünü dinleyin, ey uluslar! uzaktaki kyllara duyurun: 'israil'i

datan onu toplayacak, sürüsünü kollayan çoban gibi kollayacak onu deyin. çünkü rab yakup'u kurtaracak, onu kendisinden güçlü olann elinden özgür klacak. siyon'un yüksek tepelerine gelip sevinçle haykracaklar, rab'bin verdii iyilikler karsnda -tahl, yeni arap, zeytinya, davar ve sr yavrular karsnda- yüzleri sevinçle parlayacak. sulanm bahçe gibi olacak, bir daha solmayacaklar. o zaman erden kzlar, genç yal erkekler hep birlikte oynayp sevinecek. yaslarn kokuya çevirecek, üzüntülerini avutup onlar sevindireceim. kâhinleri bol yiyeceklerle doyuracam, halkm iyiliklerimle doyacak" diyor rab. rab diyor ki, "rama'da bir ses duyuldu, alay ve ac feryat sesleri! çocuklar için alayan rahel avutulmak istemiyor. çünkü onlar yok artk!" rab diyor ki, "sesini alamaktan, gözlerini ya dökmekten alkoy. çünkü verdiğin emek ödüllendirilecek" diyor rab. "halkm düman ülkesinden geri dönecek. gelecein için umut var" diyor rab. "çocuklarn yurtlarna dönecekler. "efrayim'ın inlemelerini kucusuz duydum: 'beni eitilmemi dana gibi yola getirdin ve yola geldim. beni geri getir, döneyim. çünkü rab tanrım sensin. yanal yola saptktan sonra piman oldum. aklm bama gelince barm dövdüm. gençlimdeki ayplarımdan utandım, rezil oldum. "efrayim deerli olum deil mi? honut olduum çocuk deil mi? kendisi için ne dersem diyeyim, onu hiç unutmuyorum. bu yüzden yüreim szıyor, çok acyorum ona" diyor rab. "kendin için yol iaretləri koy, direkler dik, yolunu, gittiin yolu iyi düün. geri dön, ey erden kz israil, kentlerine dön! ne zamana dek bocalayp duracaksn, ey dönecek kz? rab dünyada yeni bir ey yaratt: kadın erkei koruyacak." israil'in tanrs, her eye egemen rab öyle diyor: "yahuda ve kentlerindeki halk eski gönenglerine kavuturdum zaman yine u sözleri söyleyecekler: 'rab sizi kutsasın, ey doruluk yurdu, ey kutsal da! halk, rgatlar, sürüleriyle dolaan çobanlar yahuda'da ve kentlerinde birlikte yaayacak. yorgun cana kana kana içirecek, bitkin can doyuracam." bunun üzerine uyanp baktım. uyku bana tatlı geldi. "israil ve yahuda'da insan ve hayvan tohumu ekeceim günler yakluyor" diyor rab, "kökünden söküüp yok etmek, yerle bir edip ykmak, ykma uratmak için onlar nasıl gözledimse, kurup dikmek için de gözleyeceim" diyor rab. "o günler insanlar artk, 'babalar koruk yedi, çocuklarn dileri kamat' demeyecekler. herkes kendi suçu yüzünden ölecek. koruk yiyeinin dileri kamaacak. "israil halkıyla ve yahuda halkıyla yeni bir antlama yapacam günler geliyor" diyor rab, "atalarn msr'dan çkarmak için ellerinden tuttuum gün onlarla yaptım antlamaya benzemeyecek. onlarn kocas olmama karn, bozdular o antlamam" diyor rab. "ama o günlerden sonra israil halkıyla yapacam ant-

lama udur" diyor rab, "yasam içlerine yerletirecek, yüreklerine yazacam. ben onlarn tanrs olacam, onlar da benim halkm olacak. bundan böyle kimse komusunu ya da kardeini, 'rab'bi tanyn diye eitmeyecek. çünkü küçük büyük hepsi tanyacak beni" diyor rab. "çünkü suçlarn balayacam, günahlarn artk anmayacam." gündüz k olsun diye günei salayan, gece k olsun diye ay, yıldzlar düzene koyan, dalgalar kükresin diye denizi kabartan rab -o'nun ad her eye egemen rab'dir- diyor ki, "eer kurulan bu düzen önümden kalkarsa, israil soyu sonsuza dek önümden ulus olmaktan çkar" diyor rab. rab öyle diyor: "gökler ölçülebilse, dünyann temelleri incelenip anlalabilse, israil soyunu bütün yaptklar yüzünden reddederim" diyor rab. "yerualim kentinin hananel kulesi'nden köe kaps'na dek benim için yeniden kurulaca günler geliyor" diyor rab, "ölçü ipi oradan garev tepesi'ne doru uzayp goa'ya dönecek. ölümlerle küllerin atld bütün vadi, kidron vadisi'ne dek uzanan tarlalar, douda at kaps'nn köesine dek rab için kutsal olacak. kent bir daha kökünden sökülmeyecek, sonsuza dek ykılmayacak."

32

yahuda kral sidkiya'nın onuncu, nebukadnessar'ın on sekizinci yılında rab yeremya'ya seslendi. o sırada babil kral'ın ordusu yerualim'i kuatmaktaydı. peygamber yeremya yahuda kral'ın sarayındaki muhafz avlusunda tutukluymdu. yahuda kral sidkiya onu orada tutuklatmıştı. "neden böyle peygamberlik ediyorsun?" demiti, "sen diyorsun ki, 'rab öyle diyor: bu kenti babil kral'ın eline teslim etmek üzereyim, onu ele geçirecek. yahuda kral sidkiya kıldaniler'in* elinden kaçp kurtulamayacak, kesinlikle babil kral'ın eline teslim edilecek; onunla yüzyüze konuacak, onu gözleriyle görecek. sidkiya babil'e götürülecek, ben onunla ilgilenene dek orada kalacak, kıldaniler'le savasanz bile baarl olamayacaksınız" diyor rab." yeremya, "rab bana öyle seslendi" diye yanıtladı, "amcan allum olu hanamel sana gelip, 'anatot'taki tarlam satın al. çünkü en yakın akrabam olarak tarlay satın alma hakk senindir diyecek. "sonra rab'bin sözü uyarınca amcamm olu hanamel muhafz avlusunda yanma gelip, 'benyamın bölgesinde, anatot'taki tarlam satın al dedi, 'çünkü miras hakk da en yakın akrabalk hakk da senindir. onu kendin için satın al. "o zaman rab'bin sözünün yerine geldiini anladım. böylece anatot'taki tarlay amcamm olu hanamel'den satın aldım. tarlaya karlık kendisine on yedi ekel güümü tartıp ödedim. sat belgesini çarđm tamlarn önünde imzalıyıp mühürledim, güümü terazide tarttım. sat belgesini -kural ve koullar içeren mühür-

lenmi kâd ve açk söyleme belgesini- aldm. amcamn olu hanamel'in, sat belgesini imzalan tanklarn ve muhafz avlusunda oturan bütün yahudiler'in gözü önünde sat belgesini mahseya olu neriya olu baruk'a verdim. "hepsinin gözü önünde baruk'a u buyruklar verdim: 'israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, bu sat belgesini -mühürlenmi, açk olann- al, uzun süre durmak üzere bir çömlee koy. çünkü israil'in tanrs, her eye egemen rab söz veriyor, bu ülkede yine evler, tarlalar, balar satn alınacak diyor. "tarlann sat belgesini neriya olu baruk'a verdikten sonra rab'be öyle yakardm: "ey egemen rab! büyük gücünle, kudretinle yeri göü yarattn. yapamayacan hiçbir ey yok. binlerce insana sevgi gösterir, ama babalarn iledii günahların karln çocuklarına ödetirsin. ey büyük ve güçlü tanr! her eye egemen rab'dür senin adn. tasarlarn ne büyük, ilerln ne güçlü! gözlerin insanlarn bütün yaptklarna açktr. herkeşe davranlarna, yaptklarnn sonucuna göre karln verirsin. sen ki, msr'da, israil'de, bütün insanlar arasnda bugüne dek mucizeler, harikalar yarattn. bugün oldu gibi ün kazandn. halkn israil'i belirtirlerle, alas ilerle, güçlü, kudretli elinle, büyük korku saçarak msr'dan çkardn. atalara vereceine ant içtiin bu topraklar, süt ve bal akan ülkeyi onlara verdin. gelip ülkeyi mülk edindiler, ama senin sözünü dinlemediler, kutsal yasan uyarınca yürümediler. yapmaların buyurduun eylerin hiçbirini yapmadlar. bu yüzden bütün bu felaketleri getirdin balarna. "ite, kenti ele geçirmek için kuatma rampalar yapıld. klç, ktlk, salgın hastalık yüzünden kent saldran kildaniler'e teslim edilecek. söylediklerin yerine geldi, sen de görüyorsun! yine de, egemen rab, kent kildaniler'e teslim edilecei halde sen bana, 'tarlay çardn tanklar önünde gümüle satn al dedin." bunun üzerine rab yeremya'ya öyle seslendi: "bütün insanlın tanrs rab benim. var mı yapamayacam bir ey? bu yüzden rab diyor ki: bak, bu kenti kildaniler'le babil kral nebkadnessar'n eline vermek üzereyim; onu ele geçirsin. kente saldran kildaniler gelip onu atee verecekler. kenti de damlarnnda baal'n* onuruna buhur yapıp baka ilahlara dökmelek sunular sunarak beni öfkeliendirdikleri evleri de yakacaklar. "çünkü israil ve yahuda halklar gençliklerinden beri hep gözümde kötü olan yapıyor; israil halk ellerinin yaptklarıyla beni sürekli öfkeliendiriyor, diyor rab. evet, bu kent kurulduundan bu yana beni öyle öfkeliendirdi, kzdırd ki onu önümden söküp atacam. çünkü israil ve yahuda halklarnn -kendilerinin, krallarnn, önderlerinin, kâhinlerinin, peygamberlerinin, yahuda ve yerualim'de yaayanların- beni öfkeliendirmek için yaptklar kötülüklerin haddi hesab yok. bana yüzlerini deil, sırtlarn çevirdiler. onlar defalarca uyarmama karın dinlemediler,

yola gelmediler. bana ait olan bu tapnaa irenç putlarn yerletirerek onu kirllettiler. ben-hinnom vadisi'nde ilah molek'e* sunu olarak oullarn, kzlarn atete kurban etmek için baal'n tapnma yerlerini kurdular. böyle irenç eyleri yaparak yahuda'y günaha sürüklemelerini ne buyurdum, ne de aklımdan geçirdim. "siz bu kent için, 'klçla, ktlkla, salgın hastalıkla babil kral'nın eline veriliyor diyorsunuz. ama imdi israil'in tanrs rab diyor ki: kznklkla, gazapla, büyük öfkeyle onlar sürdüüm ülkelerden hepsini toplayacam. onlar buraya geri getirip güvenlik içinde yaamalarını salayacam. onlar benim halk olacak, ben de onların tanrs olacam. tek bir yürek, tek bir yaam tarz vereceim onlara; gerek kendilerinin gerekse çocuklarnn iyiliği için benden hep korksular. onlarla kalıcı bir antlama yapacam: onlara iyilik etmekten vazgeçmeyecek, benden hiç ayrılmazlar diye yüreklerine tanr korkusu salacam. onlara iyilik etmekten sevinç duyacak; gerçekten bütün yüreimle, bütün canımla onlar bu ülkede dikeceim. "rab diyor ki: bu halkn bana bütün bu büyük felaketleri nasıl getirdiysem, onlara söz verdim bütün iyilikleri de öyle salayacam. sizlerin, 'viran olmu, insansız, hayvansız, kildaniler'in eline verilmi dediiniz bu ülkede yine tarlalar satn alınacak. benyamın bölgesinde, yerualim çevresindeki köylerde, yahuda kentlerinde, dalk bölgenin, efela'nın ve negev'in kentlerinde gümüle tarlalar satn alınacak, sat belgeleri tanklarn önünde imzalanp mühürlenecek. çünkü eski gönenclerine kavuturacam onlar" diyor rab.

33

yeremya muhafz avlusunda tutukluken, rab ona ikinci kez seslendi: "dünyay yaratan, yerini alsn diye ona biçim veren, ad rab olan öyle diyor: 'bana yakar da seni yantlayaym; bilmediin büyük, akl almaz eyleri sana bildireyim. kuatma rampalarına, klca kar siper olsun diye bu kentin ykım olan evleriyle yahuda krallarnn saraylar için israil'in tanrs rab öyle diyor: 'kildaniler savaşmak, evleri öfke ve kznklkla vurduum insanlarn cesetleriyle doldurmak üzere gelecekler. o insanlar ki, yaptklar kötülükler yüzünden bu kentten yüzümü çevirdim. "yine de bu kenti iyiletirip sala kavuturacam. halkna ifa verecek, bol esenlik, güvenlik içinde yaamalarını salayacam. yahuda'y ve israil'i eski gönencine kavuturacak, önceden olduğu gibi bina edeceim. onlar bana kar iledikleri bütün günahlardan arındracak, bana kar iledikleri günahlar da isyanlarn da balayacam. dünyadaki bütün uluslarn önünde bu kent benim için sevinç, övgü ve onur kayna olacak. bu uluslar yerualim halkna yaptıı iyilikleri, saladıı gönenci duyunca, korkuya kaplıp titreyecekler.

"rab öyle diyor: 'bu kent viran olmu, insansz, hayvansz kalm diyorsunuz. ne var ki, terk edilmi, insansz, hayvansz yahuda kentlerinde, yerualim sokaklarında sevinç ve nee sesi, gelin güvey sesi, rab'bin tapına'na uğran sunular getirenlerin sesi yine duyulacak: 'her eye egemen rab'be ülkredin, çünkü o iyidir, sevgisi sonsuza dek kalcdır. çünkü ülkeyi eski gönencine kavuturacam diyor rab. ('her eye egemen rab diyor ki, 'viran olmu, insansz, hayvansz kalm bu ülkenin bütün kentlerinde çobanların sürülerini dindireceği otlaklar olacak yeniden. dalk bölgede, efela, negev, benjamin bölgesindeki kentlerde, yerualim'in çevresindeki köylerde, yahuda kentlerinde çoban deneinin altından geçen sürüler olacak diyor rab. "israil ve yahuda halkna verdim güzel sözü yerine getireceim günler geliyor diyor rab. "o günlerde, o zamanda, davut için doru bir dal yetitireceim; ülkede adil ve doru olan yapacak. o günlerde yahuda kurulacak, yerualim güvenlik içinde yaayacak. o, rab doruluumuzdur adyla anlacak. rab öyle diyor: 'israil taht üzerinde oturan davut soyunun ard arkas kesilmeyecek. levili kâhinlerden önümde yakmalk sunu* sunacak, tahl sunusu* yakacak, kurban kesecek biri hiç eksik olmayacak." rab yeremya'ya öyle seslendi: "rab diyor ki, 'eer belirlenmi zamanlarda gece ve gündüz olmas için gece ve gündüzle yaptm antlama bozulabilirse, tahtında oturan oullar krallık yap-sın diye kulum davut'la ve bana hizmet eden levili kâhinlerle yaptm antlama da ancak o zaman bozulabilir. (kulum davut'un soyunu ve bana hizmet eden levililer'i saylamaz gök cisimleri kadar, ölçülemez deniz kumu kadar çoaltacam." rab yeremya'ya öyle seslendi: "bu halkn, 'rab seçti iki aileyi de reddetti dediini görmüyor musun? halkm öyle küçüşüyorlar ki, artık bir ulus saymıyorlar onu. rab diyor ki, 'gece ve gündüzle bir antlama yap yerin, göün kuralların saptamasaydım, yakup soyuyla kulum davut'u da reddeder, davut'un oullarından birinin ibrahim, ishak, yakup soyuna krallık etmesini salamazdım. ama ben onlar eski gönençlerine kavuturacak, onlara acyacam."

34

babil kral nebukadnessar'la bütün ordusu, krall altındaki bütün uluslarla halklar, yerualim ve çevresindeki kentlere kar savarken rab yeremya'ya öyle seslendi: "israil'in tansr rab diyor ki, 'git, yahuda kral sidkiya'ya rab öyle diyor de: bu kenti babil kral'nn eline teslim etmek üzereyim, onu atee verecek. ve sen sidkiya, onun elinden kaçp kurtulamayacaksın; kesinlikle yakalanacak, onun eline teslim edileceksin. babil kral'n gözünle göre-

cek, onunla yüzyüze konuacaksın. sonra babil'e götürüleceksin. "ancak, ey yahuda kral sidkiya, rab'bin sözünü dinle! rab senin için öyle diyor: kılçla ölmeyeceksin, esenlikle öleceksin. ataların olan senden önceki kral-ların onuruna ate yaktklar gibi, senin onuruna da ate yakp senin için ah efendimiz diyerek at tutacaklar. ben rab söylüyorum bunu." peygamber yeremya bütün bunlar yerualim'de yahuda kral sidkiya'ya söyledi. o sırada babil kral'nn ordusu yerualim'e ve yahuda'nn henüz ele geçirilmemi kentlerine -laki'e, azeka'ya saldırmaktaydı. yahuda'da surlu kent olarak yalnız bunlar kalmtı. kral sidkiya yerualim'deki halkla kölelerin özgürlüğünü ilan eden bir antlama yaptıktan sonra rab yeremya'ya seslendi. bu antlamaya göre herkes kadın, erkek ibrani kölelerini özgür bırakacak, hiç kimse yahudi kardeini yanında köle olarak tutmayacaktı. böylece bu antlamann yükümlülüğü altına giren bütün önderlerle halk kadın, erkek kölelerini özgür bırakarak antlamaya uydular. artık kimseyi köle olarak tutmadılar. antlamaya uyarak köleleri özgür braktılar. ama sonra düüncelerini deitirerek özgür braktılar kadın, erkek köleleri geri alıp zorla kölelektirdiler. bunun üzerine rab yeremya'ya öyle seslendi: "israil'in tansr rab diyor ki: atalarınız msr'dan, köle oldukları ülkeden çıkardmda onlarla bir antlama yaptm. onlara dedim ki, 'size satılıp altı yıl kölelik eden ibrani kardelerinizi yedinci yıl özgür bırakacaksınız. ama atalarınız beni dinlemediler, kulak asmadılar. sizse sonradan yola gelip gözümde doru olan yaptınız: hepiniz ibrani kardelerinizin özgürlüğünü ilan ettiniz. önümde, bana ait olan tapınakta bu dorultuda bir antlama yaptınız. ama düüncenizi deitirerek adma saygısızlık ettiniz. kendi isteinizle özgür braktınız kadın, erkek kölelerinizi geri alıp zorla kölelektirdiniz. "bu nedenle rab diyor ki, ibrani köle kardelerinizi, yurttalarınız özgür bırakamayarak beni dinlemediniz. imdi ben size 'özgürlük -kılıç, kılıç ve salın hastalıkla yok olmanız için 'özgürlük- ilan edeceğim, diyor rab. sizi dünyadaki bütün krallıklara dehet verici bir örnek yapacam. antlamam bozan, danayı ikiye ayır parçalar arasından geçerek önümde yaptıklar antlamann koulların yerine getirmeyen bu adamlar -yahuda ve yerualim önderlerini, saray görevlilerini, kâhinleri ve dana parçalarının arasından geçen bütün ülke halkn- (can dumanlarının eline teslim edeceğim. cesetleri yrtıcı kulara, yabancı hayvanlara yem olacak. "yahuda kral sidkiya'yla önderlerini de can dumanlarının eline, üzerinizden çekilen babil ordusunun eline teslim edeceğim. buyruu ben vereceğim diyor rab. babilililer'i bu kente geri getireceğim. saldırıp kenti ele geçirecek, atee verecekler. yahuda kentlerini içinde kimsenin yaamayaca bir vi-

yahuda kral yoiya olu yehoyakim döneminde rab yeremya'ya öyle seslendi: "rekavllar'n evine gidip onlarla konu. onlar rab'bin tapna'n olmalarından birine götürüp arap için." bunun üzerine havassinya olu yirmeya olu yaazanya'y, kardelerini, bütün çocukları ve rekav ailesinin öbür üyelerini yanına alıp tanrı adına yigdalya olu hanan'n oulların rab'bin tapna'ndaki odasına götürdüm. bu oda önderlerin odasının bitiğinde, kap görevlisi allum olu maaseya'nın odasının üstündeydi. rekav ailesinin üyelerinin önüne arap dolu testiler, kâseler koyarak, "buyrun, arap için" dedim. ne var ki, "biz arap içmeyiz" diye karlık verdiler, "çünkü atamız rekav olu yehonadav bize u buyruu verdi: 'siz de soyunuzdan gelenler de asla arap içmeyeceksiniz! ayrıca ev yapmayacak, tohum ekmeyecek, ba dikmeyeceksiniz. böyle eyler edinmeyecek, ömür boyu çadırlarda yaayacaksnz. öyle ki, göç ettiğiniz topraklarda uzun süre yaayasnz. atamız rekav olu yehonadav'n bize buyurdu her eyi yaptk. kendimiz de karlarmz, oullarmz, kzlarmz da hiç arap içmedik. içinde oturmak için evler yapmadk, balar, tarlalar, ekinler edinmedik. çadırlarda yaadk; atamız yehonadav ne buyurduysa hepsini yaptk. ama babil kral nebukadnessar bu ülkeye saldıncı, 'haydi, kıldan* ve aram ordusundan kaçmak için yerualim'e gidelim dedik. bunun için yerualim'de kaldk." bundan sonra rab yeremya'ya öyle seslendi: "israil'in tanrs, her eye egemen rab öyle diyor: 'git, yahuda halkna ve yerualim'de yaayanlar unlar söyle: sözlerimi dinleyerek hiç ders almayacak msnz, diyor rab. rekav olu yehonadav, soyuna arap içmemelerini buyurdu; buyruuna uyuldu. bugüne dek arap içmediler. çünkü ataların buyruuna uydular. bense size defalarca seslendiim halde beni dinlemediniz. defalarca size kullarm peygamberleri gönderdim. kötü yolunuzdan dönmeyiniz, davranışlarınızı düzeltmeniz, baka ilahların ardına gidip onlara tapmamamız için hepinizi uyardılar. ancak o zaman size ve atalarınıza verdiğim toprakta yaayacaksnz. ama kulak verip beni dinlemediniz. rekav olu yehonadav'n soyu ataların verdiği buyruu tuttu, ama bu halk beni dinlemedi. "bu yüzden israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, 'ite, yahuda ve yerualim'de yaayan herkesin bana sözünü ettiim her felaketi getirmek üzereyim. çünkü onlar uyardım, ama dinlemediler; onlar çarđm, ama yant vermediler." yeremya rekav ailesine öyle dedi: "israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, 'atanız yehonadav'n buyruuna uydunuz, onun bütün uyarların dikkate aldınız, size

buyurdu her eyi yaptınız. bunun için israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, 'rekav olu yehonadav'n soyundan önümde hizmet edecek olanlar hiçbir zaman ekilmeyecek."

yahuda kral yoiya olu yehoyakim'in kralının dördüncü yılında rab yeremya'ya öyle seslendi: "bir tomar al, yoiya'nın döneminden bu yana israil, yahuda ve öteki uluslarla ilgili sana söyledim her eyi yaz. belki yahuda halk bana getirmeyi tasarladım bütün felaketleri duyar da kötü yolundan döner; ben de suçların, günahların balarm." yeremya neriya olu baruk'u çarp rab'bin kendisine söyledi bütün sözleri tomara yazdırdı. sonra baruk'a u buyruu verdi: "ben tutukluyum, rab'bin tapna'na gidemem. sen oruç* günü rab'bin tapna'na git. oradaki halka sana yazdırdım rab'bin sözlerini tomarıdan oku. yahuda kentlerinden gelen halka da oku. belki rab'be yalvarı, kötü yollarından dönerler. çünkü rab'bin bu halka kar sözünü etti öfke ve kızgınlı büyüktür." neriya olu baruk, peygamber yeremya'nın buyurdu her eyi yaptı. rab'bin tomarda yazlı sözlerini tapnaktaki okudu. yahuda kral yoiya olu yehoyakim'in kralının beinci yılının dokuzuncu ay*, yerualim'de yaayan bütün halk ve yahuda kentlerinden yerualim'e gelen herkes için rab'bin önünde oruç ilan edildi. afan olu yazman gemarya'nın yukarı avluda, tapnan yeni kapsının giriindeki odasında baruk, yeremya'nın sözlerini tomarıdan rab'bin tapna'ndaki bütün halka okudu. afan olu gemarya olu mikaya tomarıdan okunan rab'bin sözlerini duyunca, aaya inip saraydaki yazman odasına gitti. bütün önderler orada toplantı halindeydi: yazman eliam, emaya olu delaya, akbor olu elnatan, afan olu gemarya, hananya olu sidkiya ve öbürleri. mikaya baruk'un halka okudu tomarıdan duydu her eyi onlara iletı. bunun üzerine bütün önderler kui olu elemiya olu netanya olu yehudi'yi baruk'a gönderdiler. yehudi baruk'a, "halka okudu tomar al, gel" dedi. neriya olu baruk tomar alı yanlarına gitti. önderler, "lütfen otur, bize de oku" dediler. baruk da tomar onlara okudu. bütün bu sözleri duyar duymaz, korkuyla birbirlerine bakıp baruk'a, "bütün bu sözleri kesinlikle krala bildirmemiz gerek" dediler. sonra baruk'a, "söyle bize, bütün bunlar nasıl yazdın? yeremya mı yazdırdı sana?" diye sordular. baruk, "evet" diye yanıtladı, "bütün bu sözleri o söyledi. ben de hepsini mürekkeple tomara yazdım." bunun üzerine baruk'a, "git, sen de yeremya da gizlenin. nerede olduğunuzu kimse bilmesin" dediler. tomar yazman eliam'a'nın odasında bırakıp avluda bulunan kralın yanna gittiler. ona duydukları

her sözü ilettiler. kral tomar alp getirmesi için yehudi'yi gönderdi. yehudi tomar yazman elima'nın odasından getirdi. krala ve yanındaki önderlere okudu. dokuzuncu ayd, kral kık sarayındayd. önünde mangalda ate yanyordu. yehudi tomardan üç dört sütun okur okumaz kral yazman çaksyla onlar kesip mangaldaki atee att. tomarın tümü yanp bitene dek bu ii sürdürdü. tomardaki sözleri duyan kralla görevlileri ne korktular ne de giysilerini yırttılar. elnatan, delaya ve gemarya tomar yakmamas için yalvardı, kral onlar dinlemedi. yazman baruk'u ve peygamber yeremya'y tutuklamalar için olu yerahmeel'e, azriel olu seraya'ya ve avdeel olu elemya'ya buyruk verdi. oysa rab onlar gizlemiti. kral, yeremya'nın baruk'a yazdr sözleri içeren tomar yaktktan sonra, rab yeremya'ya öyle seslendi: "baka bir tomar al, yahuda kral yehoyakim'in yakt ilk tomardaki bütün sözleri yazdr. yahuda kral yehoyakim için de ki, 'rab öyle diyor: babil kral'ın kesinlikle gelip bu ülkeyi viraneye çevireceini, içindeki insan da hayvan da yok edeceini neden tomara yazdın diye sorup tomarı yaktın. bu yüzden rab yahuda kral yehoyakim için öyle diyor: davut'un tahtında oturan kimsesi olmayacak; ölüsü gündüzün scaa, gece ayaza brakılacak. iledikleri suçlar yüzünden kendisini de çocuklarıyla görevlilerini de cezalandıracam. onların, yerualim'de yaayanların ve yahuda halkının bana sözünü ettiim bütün felaketleri getireceim. çünkü beni dinlemediler." bunun üzerine yeremya baka bir tomar alp neriya olu yazman baruk'a verdi. yahuda kral yehoyakim'in atee atp yakt tomardaki bütün sözleri baruk yeremya'nın azından tomara yazd. bu sözlerle, benzer birçok söz daha eklendi.

37

babil kral nebukadnessar'n yahuda'ya atad yoiya olu sidkiya, yehoyakim olu yehoyakin'in yerine kral oldu. ama kendisi de görevlileriyle ülke halk da rab'bin peygamber yeremya aracılıyla söyledii sözleri dikkate almadılar. kral sidkiya, elemya olu yehukal'la maaseya olu kâhin sefanya'y u haberle peygamber yeremya'ya gönderdi: "lütfen bizim için tanırmız rab'be yalvar." o sırada yeremya daha cezaevine konmamı, halk arasında dolayordu. firavunun ordusu msr'dan çıkmı. yerualim'i kuatma altında tutan kildaniler* bu haberi duyunca yerualim'den çekildiler. derken rab peygamber yeremya'ya öyle seslendi: "israil'in tansr rab diyor ki: danmak için sizi bana gönderen yahuda kral'na öyle deyin: 'size yardım etmek için msr'dan çıkıp gelen firavunun ordusu ülkesine dönecek. kildaniler de dönecek; bu kentle savap onu ele geçire-

cek, atee verecekler. "rab diyor ki, 'kildaniler üzerimizden çekilip gidecek diyerek kendinizi aldatmayın. çünkü çekilip gitmeyecekler! sizinle savaan bütün babil ordusunu bozguna uratsanz, çadırlarında yalnız yarallar kalsa bile, bunlar çadırlardan çıkıp bu kenti atee verecekler." firavunun ordusu yüzünden babil ordusu yerualim'den çekilince, peygamber yeremya benyamin topraklarındaki halkın arasında payna dünen miras almak üzere yerualim'den gitmek istedi. benyamin kaps'na vardnda, hananya olu elemya olu bekçiba yiriya, "sen kildaniler'in tarafına geçiyorsun!" diyerek onu tutukladı. (yeremya, "yalan!" dedi, "ben kildaniler'in tarafına geçmiyorum." ama yiriya onu dinlemedi. yeremya'y tutuklayp önderlere götürdü. yeremya'ya öfkelenen önderler onu dövdürtüp cezaevine çevirdikleri yazman yonatan'n evine kapattılar. böylece bodrumda bir hücreye kapatlan yeremya uzun süre orada kald. sonra kral sidkiya yeremya'y sarayna getirtti. orada kendisine gizlice, "rab'den bir söz var mı?" diye sordu. "evet" diye yantlad yeremya, "babil kral'ın eline vereleceksin." sonra kral sidkiya'ya öyle dedi: "sana, görevlilerine ve bu halka kar ne günah iledim ki beni cezaevine kapattınız? 'babil kral sana da bu ülkeye de saldırmayacak diyen peygamberlerin hani nerede? imdi lütfen beni dinle, ey efendim kral! lütfen dileimi kabul et. beni yazman yonatan'n evine geri gönderme. orada ölmek istemiyorum." bunun üzerine kral sidkiya yeremya'nın muhafız avlusuna kapatılmasn, kentteki ekmek bitene dek her gün fırınlar sokandan kendisine bir ekmek verilmesini buyurdu. böylece yeremya muhafız avlusunda kald.

38

mattan olu efatya, pahur olu gedalya, elemya olu yehukal ve malkiya olu pahur yeremya'nın halka söyledi u sözleri duydu: "rab diyor ki, 'bu kentte kalan kıçtan, ktlktan, salgından ölecek. kildaniler'e* gidense sa kalacak, cann kurtarp yaayacak. rab diyor ki, 'bu kent kesinlikle babil kral'ın ordusuna teslim edilecek, babil kral onu ele geçirecek." önderler krala, "bu adam öldürülmeli!" dediler, "çünkü söyledii bu sözlerle kentte kalan askerlerin ve halkın cesaretini kırıyor. bu adam halkın yararn deil, zararını istiyor." kral sidkiya, "ite o sizin elinizde" diye yantlad, "kral size engel olamaz ki." böylece yeremya'y alp kralın olu malkiya'nın muhafız avlusundaki sarnca hatlatlarla sarkarak indirdiler. sarnçta su yoktu, yalnız çamur vardı. yeremya çamura batt. sarayda görevli hadm külu* ebet-melek yeremya'nın sarnca atıldn duydu. kral benyamin kaps'nda otururken, ebet-

melek saraydan ık p kraln yanna gitti ve ona öyle dedi: "efendim kral, bu adamların peygamber yeremya'ya yaptıklar kötüdür. onu sarınca attılar, orada açlıktan ölecek. Çünkü kentte ekmek kalmadı." bunun üzerine kral, "buradan yanna üç adam al, peygamber yeremya'y ölmeden sarınca karn" diye ona buyruk verdi. ebet-melek yanna adamlar aralar saray hazinesinin alt odasına gitti. oradan eski bezler, yrtk prtk giysiler alıp hatatlarla sarınca, yeremya'ya sarktt. sonra yeremya'ya, "bu eski bezleri, yrtk giysileri hatatlarla balayp koltukların altına geçir" diye seslendi. yeremya söyle-neni yaptı. onu hatatlarla çekip sarınca çkardılar. yeremya muhafz avlusunda kald. kral sidkiya peygamber yeremya'y rab'bin tapna'nın üçüncü girine getirterek, "sana bir ey soracam" dedi, "benden bir ey gizleme," yeremya, "sana bir ey bildirirsem, beni öldürmeyecek misin?" diye karlı verdi, "stelik t versem bile beni dinlemeyeceksin." kral sidkiya, "bize yaam veren rab'bin varlı hakk için seni öldürmeyeceim, cann peinde olan bu adamların eline seni teslim etmeyeceim" diyerek gizlice ant içti. bunun üzerine yeremya sidkiya'ya u karlı verdi: "israil'in tanrs, her eye egemen rab tanrı diyor ki, 'babil kral'nın komutanlarına teslim olursan, cann balanacak, bu kent de atee verilmeyecek. sen de ailen de sa kalacaksın. ama babil kral'nın komutanlarına teslim olmazsan, kent kildaniler'e* teslim edilecek, onu atee verecekler. sen de onlardan kap kurtulamayacaksın." kral sidkiya, "kildaniler'in tarafına geçen yahudiler'den korkuyorum" dedi, "kildaniler beni onların eline verebilir, onlar da bana kötü davranırlar." "vermezler" diye yanıtladı yeremya, "lütfen sana aktardım rab'bin sözünü iit. o zaman sa kalır, iyilik görürsün. ama teslim olmak istemezsen, rab bana unu aladı: yahuda kral'nın sarayında kalan bütün kadınlar babil kral'nın komutanlarına çkarılacak. o kadınlar sana, "'güvendiin insanları seni aldatıp yenilgiye urattı; amara battı ayakların, güvendiin insanlar seni brakıp gitti diyecekler. "bütün karların, çocukların kildaniler'e teslim edilecek. sen de onlardan kap kurtulamayacak, babil kral'nın eliyle yakalanacaksın. bu kent atee verilecek." sidkiya, "lmek istemiyorsan, konutukların kimse duymasın" dedi, "görevlilerin seninle konutuumu duyup da gelir, 'krala ne söyledin, kral sana ne dedi, akla bize, bizden gizleme! yoksa seni öldürürüz derlerse, 'beni yonatan'n evine geri gönderme, yoksa orada ölürüm diye krala yalvardım dersin." bütün görevliler gelip yeremya'y sorguya çektiler. yeremya kraln kendisine söylemesini buyurdu her eyi onlara anlatt. sorguyu braktılar. Çünkü kralıa yaptı konuma duyulmamtı. yeremya yerualim'in ele geçir-

ildii güne dek muhafz avlusunda kald.

39

yahuda kral sidkiya'nın dokuzuncu yılın onuncu ayında* babil kral nebukadnessar bütün ordusuyla yerualim önlerine gelerek kenti kuatt. sidkiya'nın kralının onbirinci yılında, dördüncü yılın dokuzuncu günü kent surlarında gedik ald. yerualim ele geçirilince babil kral'nın bütün komutanlar - samgarlı nergal-sareser, askeri danman nebo-sarsekim, ba görevli nergal-sareser ve bütün öteki görevliler- içeri girip orta kapı'da oturdular. yahuda kral sidkiya'yla askerler onları görünce kaçtılar. gece kral bahçesinin yolundan iki duvarın arasındaki kapıdan kaçarak arava yoluna çktılar. ama atlarına den kildani* ordusu eriha ovalarında sidkiya'ya yetiti, onu yakalayp hama topraklarında, rivla'da babil kral nebukadnessar'nı huzuruna çkardılar. nebukadnessar onun hakkında karar verdi: rivla'da sidkiya'nın gözü önünde oulları, sonra da bütün yahuda ileri gelenlerini öldürttü. sidkiya'nın gözlerini oydu, zincire vurup babil'e götürdü. kildaniler sarayla halkın evlerini atee verdiler, yerualim surları yktılar. komutan nebuzaradan kentte sa kalanları, kendi safına geçen kaçaklar ve geri kalan halk babil'e sürgün etti. ancak hiçbir eyi olmayan baz yoksullar yahuda'da brakt, onlara ba ve tarla verdi. babil kral nebukadnessar, muhafz birlii komutan nebuzaradan aracıyla yeremya'yla ilgili u buyruu verdi: "onu sorumluluun altına al, ona iyi bak, hiç zarar verme, senden ne dilerse yap." bunun üzerine muhafz birlii komutan nebuzaradan, askeri danman nebu-uazban, ba görevli nergal-sareser ve babil kral'nın öbür görevlileri adam gönderip yeremya'y muhafz avlusundan getirttiler. evine geri götürmesi için afan olu ahikam olu gedalya'nın koruyuculuuna verdiler. böylece yeremya halk arasında yaamn sürdürdü. yeremya daha muhafz avlusunda tutukluymken rab ona öyle seslenmiti: "gt, kl* ebet-melek'e de ki, 'israil'in tanrs, her eye egemen rab öyle diyor: bu kent üzerine yarar deil, zarar verecek sözlerimi yerine getirmek üzereyim. o gün olanlar sen de göreceksin. ama o gün seni kurtaracağım diyor rab. korktuun adamların eline teslim edilmeyeceksin. seni kesinlikle kurtaracağım, kılçla ldrlmeyeceksin. hiç deilse cann kurtarm olacaksın. Çünkü bana güvendin, diyor rab."

40

muhafz birlii komutan nebuzaradan yeremya'y rama'da salverdikten sonra rab yeremya'ya seslendi. nebuzaradan onu babil'e

sürülen yerualim ve yahuda halkyla birlikte zincire vurulmuş olarak rama'ya götürmüştü. muhafız birlii komutan yeremya'y yanna çarptı, "tanrın rab buraya kar bu felaketi belirledi" dedi, "imdi dediini yaptı, yapacan söyledii her eyi yerine getirdi. çünkü rab'be kar günah ilediniz, o'nun sözünü dinlemediniz. bütün bunlar bu yüzden banza geldi. ite ellerindeki zincirleri çözüyorum. benimle babil'e gelmeyi yelersen gel, sana iyi bakarm; eer benimle babil'e gelmek istemezsen de sorun yok. bak, bütün ülke önünde! iyi ve doru bildiin yere git. ama burada kalrsan babil kral'nn yahuda kentlerine vali atad afan olu ahikam olu gedalya'nn yanna dönüp onunla birlikte halkın arasında yaa ya da istediin yere git." muhafız birlii komutan yeremya'ya yiyecek ve armaan verip yoluna gönderdi. yeremya mispa'ya, ahikam olu gedalya'nn yanna gitti. onunla ve ülkede kalan halkla birlikte orada yaa-maya balad. krdaki ordu komutanlarıyla adamlar, babil kral'nn ahikam olu gedalya'y ülkeye vali atadn, babil'e sürülmemi yok-sul kadn, erkek ve çocuklar ona emanet ettiini duyunca, mispa'ya, gedalya'nn yanna geldiler. gelenler netanya olu ismail, kareah'n oullar yohanan ve yonatan, tanhumet olu seraya, netofal efay'n oullar, maakal olu yaaazanya ve adamlaryd. afan olu ahikam olu gedalya onlara ve adamlarına ant içerek, "kildaniler'e* kulluk etmekten korkmayn" dedi, "ülkeye yerleip babil kral'na hizmet edin. böylesi sizin için daha iyi olur. bana gelince, mispa'da kalacamm, gelecek kildaniler'in önünde sizi temsil edeceim. siz arap, yaz meyveleri, zeytinya toplayp kaplarnzda depolayn ve aldzn kentlerde yaaayn." moav, ammon, edom ve öbür ülkelerde yaaayan yahudiler'in hepsi, babil kral'nn yahuda'da bir kesim halk sa braktn ve afan olu ahikam olu gedalya'y onlara vali atadn duyunca, sürülmü olduklar ülkelerden geri dönüp yahuda'ya, mispa'da bulunan gedalya'nn yanna geldiler. sonra bol bol arap ve yaz meyvesi topladılar. kareah olu yohanan'la krdaki bütün ordu komutanlar da mispa'da bulunan gedalya'nn yanna geldiler. ona, "ammon kral baalis'in seni öldürmek için netanya olu ismail'i gönderdiini bilmiyor musun?" dediler. gelgelelim ahikam olu gedalya onlara inanmad. kareah olu yohanan mispa'da gedalya'ya gizlice, "izin ver de gidip netanya olu ismail'i öldüreyim" dedi, "kimse bilmeyecek! neden seni öldürsün de çevrende toplanan bütün yahudiler dalsn, yahuda'da sa kalm olanlar yok olsun?" ama ahikam olu gedalya, "böyle birey yapma! ismail'le ilgili söylediklerin yalan" dedi.

o yıl yedinci aynda* kral soyundan ve kraln ba görevlilerinden eliama olu netanya olu ismail, on adamları birlikte mispa'ya, ahikam olu gedalya'nn yanna gitti. orada, mispa'da birlikte yemek yerlerken, netanya olu ismail'le yanndaki on adam ayaa kalkp babil kral'nn ülkeye vali atad afan olu ahikam olu gedalya'y klçla öldürdüler. ismail mispa'da gedalya'yla birlikte olan bütün yahudiler'i ve oradaki kildan* askerlerini de öldürdü. gedalya öldürüldükten bir gün sonra, ölüm haberi duyulmadan önce ekem'den, ilo'dan, samiriye'den sakallarn tra etmi, giysilerini yırtm, bedenlerinde yaralar açm seksen adam geldi. rab'bin tapna'nda sunmak için yanlarında tahl, günnük getirmilerdi. netanya olu ismail mispa'dan alaya alaya onlar karlamaya çkt. onlar görünce, "ahikam olu gedalya'ya gelin" dedi. kente girince, netanya olu ismail ve yanndakiler onlar öldürüp bir sarnca attılar. ancak onlardan on kii ismail'e, "bizi öldürme!" dediler, "tarlada sakl budaymz, arpamz, zeytinyamz ve balmz var." böylece ismail vazgeçip onlar öbürleriyle birlikte öldürmedi. ismail'in öldürdüü adamların bedenlerini atm olduu sarnç büyüktü. kral asa, bu sarnca israil kral baaa'dan korunmak için kazmt. netanya olu ismail oray ölülerle doldurdu. ismail, muhafız birlii komutan nebuzaradan'n ahikam olu gedalya'nn sorumluluuna brakt mispa'daki bütün halk ve kral kzlarn tutsak ald. netanya olu ismail tümünü tutsak alp ammonlular'a snmak üzere yola çkt. kareah olu yohanan ve yanndaki ordu komutanlar, netanya olu ismail'in iledii cinayetleri duyunca, bütün adamların alp netanya olu ismail'le savamaya gittiler. givon'daki büyük havuzun yaknnda ona yetitiler. ismail'in yanndaki adamlar, kareah olu yohanan ve yanndaki ordu komutanların görünce sevindiler. ismail'in mispa'dan tutsak olarak götürdüü herkes geri dönüp kareah olu yohanan'a katld. netanya olu ismail ve sekiz adamysa yohanan'dan kaçp ammonlular'a sındılar. kareah olu yohanan'la yanndaki ordu komutanlar sa kalanların hepsini -ahikam olu gedalya'y öldüren netanya olu ismail'den kurtarp givon'dan geri getirdii yiit askerleri, kadnlar, çocuklar, saray görevlilerini mispa'dan alp götürdüler. kildaniler'den* kaçmak için msr'a doru yola çktılar. beytlehem yaknnda, gerut-kimham'da durdular. kildaniler'den korkuyorlardı. çünkü netanya olu ismail, babil kral'nn ülkeye vali atad ahikam olu gedalya'y öldürmüştü. (

ordu komutanlar, kareah olu yohanan, hoaya olu azarya ve küçük büyük bütün halk yaklap peygamber yeremya'ya öyle dediler: "lütfen dileimizi kabul et! bizim için, bütün sa kalan bu halk için tanrın rab'be yakar. çünkü bir zamanlar sayca çok olan bizler gördüğün gibi imdi aznlıkta kaldı. tanrın rab nereye gideceimizi, ne yapacağmz bize bildirsin." peygamber yeremya, "olur" dedi, "isteiniz uyarınca tanrınız rab'be yakaram. rab bana ne yant verirse, bir ey saklamadan size bildireceim." bunun üzerine, "tanrın rab'bin senin aracınla bize bildirecei her sözü yerine getirmezsek, rab aramızda gerçek ve güvenilir tank olsun" dediler, "seni kendisine gönderdiimiz tanrımız rab'bin sözünü beensek de beensemek de dinleyeceiz ki, üzerimize iyilik gelsin. evet, tanrımız rab'bin sözünü dinleyeceiz." on gün sonra rab yeremya'ya seslendi. yeremya, kareah olu yohanan'la yanındaki ordu komutanların ve küçük büyük bütün halk çard. onlara öyle dedi: "dileinizi önüne sunmam için beni kendisine gönderdiiniz israil'in tanrs rab diyor ki, 'bu ülkede kalırsanz, sizi bina ederim, ykma, dikerim, sökmem. çünkü banza getirdiim felakete üzüliyorum. korktuunuz babil kral'ndan artk korkmayn, ondan korkmayn diyor rab. çünkü ben sizinleyim, sizi kurtaracak, onun elinden özgür kılacam. size sevecenlik göstereceim. öyle ki, babil kral size acyacak, sizi topraklarınza geri gönderecek. "ama, 'bu ülkede kalmayacak der, tanrınız rab'bin sözünü dinlemeyeniz, 'sava görmeyeceimiz, boru size duyamayacağmz, açlık çekmeyeceimiz msr'a gidip orada yaayacak dersiniz, rab'bin sözünü dinleyin, ey yahuda'dan sa kаланlar! israil'in tanrs, her eye egemen rab öyle diyor: 'eer msr'a gidip orada yerlemeye kesin kararlansanz, korktuunuz klç size orada yetecek, tasalandnz ktlk msr'da yakanza yapacak, orada öleceksiniz. yerlemek üzere msr'a gitmeye kararl olan herkes klçtan, ktlktan, salgn hastalktan ölecek. balarna getireceim felaketten kurtulup sa kalan olmayacak. "israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, 'öfkem, kzgnlm yerualim'de yaayanların üzerine döküldüğü gibi, siz msr'a gidilenlerin üzerine de dökülecek. siz lanetlik, dehet konusu olacak, aalanacak, yerileceksiniz. buray bir daha görmeyeceksiniz. ey yahuda'dan sa kаланlar, rab size, 'msr'a gitmeyin! diye buyurmutur. bunu iyi bilin. bugün sizi uyaryorum: beni tanrınız rab'be gönderip, 'bizim için tanrımız rab'be yakar. o'nun bize söyleyecei her eyi bildir, yapacağmzla demekle kendinizi aldatıyorsunuz! bugün size bildirdim, ama tanrınız rab'bin benim aracım ile size iletti sözlerin hiçbirini dinlemediniz. imdi iyi bilin ki, yerlemek üzere

gitmeye can attnız yerde klçtan, ktlktan, salgn hastalktan öleceksiniz."

43

yeremya tanrlar rab'bin bütün bu sözlerini -tanrlar rab'bin onun aracıyla kendilerine iletti her eyi- halka bildirmeyi bitirince hoaya olu azarya, kareah olu yohanan ve bütün küstah adamlar ona, "yalan söylüyorsunuz!" dediler, "tanrımız rab, 'yerlemek üzere msr'a gitmeyin demek için göndermedi seni bize. bizi öldürsünler, babil'e sürsünler diye kıldaniler'in* eline teslim etmek için neriya olu baruk seni bize kar kkrtyor." böylece kareah olu yohanan, bütün ordu komutanlar ve halk rab'bin yahuda'da kalmalarına ilkin buyruuna kar geldiler. kareah olu yohanan'la bütün ordu komutanlar, sürüldükleri uluslardan yerlemek üzere yahuda'ya geri dönen yahuda halkı alp götürdüler. muhafız birlii komutan nebuzaradan'ın afan olu ahikam olu gedalya'nın sorumluluuna brakm oldu bütün kadınlar, erkekleri, çocuklar, kral kızları da götürdüler. peygamber yeremya'yla neriya olu baruk'u da alp rab'bin sözünü dinlemeyerek msr'a gittiler. tahpanhes'e vardılar. tahpanhes'te rab yeremya'ya öyle seslendi: "yahudiler'in gözü önünde eline büyük talar al, tahpanhes'te firavun sarayının giriindeki tula kaldırmın harcına göm. onlara de ki, 'israil'in tanrs, her eye egemen rab öyle diyor: ite kulum babil kral nebukadnessar' buraya getirtip tahtın harca gömdüğüm bu taların üzerine kuracam. nebukadnessar otan bu taların üzerine kuracak. gelip msr' bozguna uratacak. ölüm için ayrılanlar ölüme, sürgün için ayrılanlar sürgüne, klç için ayrılanlar klca gidecek. msr ilahlarının tapnaklarını atee verip yakacak, ilahlr alp götürülecek. çoban gıysisiyle kendisini nasıl örterse, o da msr' öyle örtecek. sonra oradan sa salım çıkacak. msr'daki güne tapna'nın dikili taların kracak, msr ilahlarının tapnaklarını atee verecek."

44

msr'n migdol, tahpanhes, nof kentlerinde ve patros bölgesinde yaayan yahudiler'e ilkin rab yeremya'ya öyle seslendi: "israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, yerualim ve yahuda kentlerine getirdiim bütün felaketleri gördünüz. ite yaptıklar kötülük yüzünden kentler bugün yk; içlerinde oturan yok. sizin de kendilerinin ve atalarının da önceden tanmadnz baka ilahlara buhur yakp taparak beni öfkeliendirdiler. (peygamber kullarmı defalarca gönderip, 'nefret ettiim bu irençlikleri yapmayn! diyerek onları uyardım. ama dinlemediler, kulak asmadılar. kötülüklerinden dönmediler, baka

ilahlara buhur yakmaktan vazgeçmediler. bu yüzden kzn öfkemi döktüm; yahuda kentlerine, yerualim sokaklarına kar öfkem giderek iddetlendi. onlar bugün olduğu gibi ykk ve ssz brakld. "israil'in tanrs rab, her eye egemen tanr öyle diyor: neden bu büyük felaketi bana getiriyorsunuz? kadn erkek, çocuk yahuda halkından kesilip atlacak, sizden sa kalan olmayacak. yerlemek üzere geldiiniz msr'da ellerinizin yaptıklarıyla, baka ilahlara buhur yakmakla beni öfkeliendiriyorsunuz. bana felaket getiriyorsunuz. dünyadaki uluslarca aalanacak, yerileceksiniz. yahuda'da, yerualim sokaklarında atalarınzn, yahuda krallarıyla karlarınzn, kendinizin, karlarınzn yaptnz kötülükleri unuttunuz mu? bugüne dek pımanlk duymadlar, benden korkmadlar. size ve atalarınıza verdiğim yasa ve kurallar uyarınca yaamadılar. "bu yüzden israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki: bana ykm getirmeye, bütün yahuda halkı yok etmeye kararım. yerlemek üzere msr'a gelmeye kararlı olan yahuda'nın sa kalanların ele alacam. hepsi msr'da yok olacak; klçtan geçirilecek ya da ktlktan ölecek. küçük büyük hepsi klçtan, ktlktan ölecek. lanetlenecek, dehet konusu olacak, aalanacak, yerilecekler. yerualim'i cezalandırdım gibi, msr'da yaayanlar da klçla, ktlkla, salgın hastalıkla cezalandıracam. yerlemek için msr'a gelen yahuda halkının sa kalanlarından hiçbirini kurtulmayacak, hiç kimse sa kalp yahuda'ya dönmeyecek. yerlemek üzere oraya dönmek isteseler de, kaçp kurtulan birkaç kii dnda dönen olmayacak." karlarınzn baka ilahlara buhur yaktn bilen erkekler, orada duran kadınlar, msr'n patros bölgesinde yaayan bütün halk -ki büyük bir topluluktu- yeremya'ya u karl verdi: "rab'bin adıyla bize söylediklerini dinlemeyeceiz! tersine, yapacağmz söyledimiz her eyi kesinlikle yapcaz: gök kraliçesi'ne buhur yakacak, atalarımızın, krallarımızın, önderlerimiz ve kendimizin yahuda kentlerinde, yerualim sokaklarında yaptmz gibi ona dökmelik sunular dökacağız. o zamanlar bol yiyeceğimiz vard, her iimiz yolundayd, sknt çekmiyorduk. oysa gök kraliçesi'ne buhur yakmay, dökmelik sunular dökmeyi braktmız günden bu yana her yönden yokluk çekiyoruz; klçtan, ktlktan yok oluyoruz." kadınlar, "evet, gök kraliçesi'ne buhur yakp dökmelik sunular dökacağız! ona benzer pideler piirip kendisine dökmelik sunular döktüğümüzü kocalarımız bilmiyor muydu sanki?" diye eklediler. bunun üzerine yeremya ona karlk veren kadn erkek bütün halka öyle dedi: "sizin, atalarınzn, krallarınzn, önderlerinizin, ülke halkının yahuda kentlerinde, yerualim sokaklarında yaptnz buhuru rab unuttu mu? haberi yok muydu? rab yaptnz kötülüklere, irençliklere artk dayanamad için, bugün

olduu gibi ülkeniz aalanp yerildi, kimsenin yaamad dehet verici bir viranelik oldu. siz baka ilahlara buhur yaptnz, rab'be kar günah ilediniz; o'nun sözünü dinlemediniz, yasasna, kurallarına, antlama koullarına uymadnz. bu yüzden bugün olduğu gibi bana felaket geldi." yeremya bütün halka, özellikle de kadınlarla, "rab'bin sözüne kulak verin, ey msr'da yaayan yahudallar" dedi, "israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, 'gök kraliçesi'ne buhur yakacak, dökmelik sunular dökacağız, adaklarımız kesinlikle yerine getireceiz diyerek siz de karlarınza da verdiğiniz sözü yerine getiriniz. "öyleyse verdiğiniz sözü tutun! adadnz adakları tümüyle yerine getirin! msr'da yaayan yahudiler, rab'bin sözünü dinleyin! 'büyük adm üzerine ant içiyorum ki diyor rab, 'msr'da yaayan yahudiler'den hiçbirini bundan böyle adam azna alp egemen rab'bin varlık hakkı için diye ant içmeyecek. çünkü onların yararn deil, zararın gözlüyorum; msr'da yaayan yahudiler yok olana dek klçtan, ktlktan ölecek. klçtan kurtulup da msr'dan yahuda'ya dönenlerin sayısı pek az olacak. msr'a yerlemeye gelen yahuda halkından sa kalanlar o zaman kimin sözünün yerine geldiini anlayacak: benim sözümün mü, yoksa onlarınkinin mi? "bana ykm getireceim; sözümün yerine geleceğini bilirsiniz diye diyor rab, 'sizi burada cezalandıracama ilkin belirtir i olacak. rab diyor ki, 'yahuda kralı sidkiya'y can dumanı babil kralı nebukadnessar'n eline nasl teslim ettimse, msr'ı fravunu hofra'y da can dumanlarının eline öyle teslim edeceim."

45

yahuda kralı yoiya olu yehoyakim'in dördüncü yılında neriya olu baruk, peygamber yeremya'nın kendisine söyledi sözleri tomara yazdıktan sonra yeremya ona unları söyledi: "ey baruk, israil'in tanrs rab sana öyle diyor: sen, 'vay bama! çünkü rab acma ac katt. inlemekten bitkin düttüm, bana rahat yok dedin. "rab bana, 'ona öyle diyeceksin dedi: 'rab diyor ki, bütün ülkeyi yıkacam; bina ettiimi yıkacak, diktiimi sökeceim. sana gelince, büyük eyler peinde mi kuyorsun? sakn koma! çünkü bütün halkın üzerine felaket getirmek üzereyim diyor rab, 'ama sen nereye gidersen git, cann balayacam."

46

rab uluslara ilkin peygamber yeremya'ya öyle seslendi: msr'a ilkin: yahuda kralı yoiya olu yehoyakim'in dördüncü yılında, babil kralı nebukadnessar'n frat kıyısında, karkam'ta yenilgiye urattı fravun neko'nun ordusuyla ilgili bildiri: "küçük büyük kalkanlar dizin,

savamak için ilerleyin! atlar koun, bey-
gırlere binin! miferlerinizi takn, yerinizi aln!
mzraklarınz cılayayn, zrlarınız kuann! ne
görüyorum? dehete dütüler, geri çekiliyor-
lar! yitileri bozguna uram, arkalarına bak-
madan kaçıyorlar. her yer dehete için" diyor
rab. "aya tez olan kaçamıyor, yit kaçp kur-
tulamyor. kuzeyde, frat kıysnda tökezleyip
dütüler. nil gibi yükselen, ırmak gibi sul-
lar çalkalanan kim? msr'dr nil gibi yük-
selen, ırmak gibi sular çalkalanan. 'yük-
selip yeryüzünü kaplayacam; kentleri de iç-
lerinde oturanlar da yok edeceğim diyor msr.
ahlann, ey atlar! çlgınca saldrn, ey sava ara-
balar! ey kalkan tayan külu*, pütlu yitiler,
yay çeken ludlular, ilerleyin! "çünkü o gün
her eye egemen egemen rab'bin günüdür.
dümanlarından öç alması için öç günüdür.
klç doyanı dek yiyecek, kanların kana kana
içecek. çünkü rab, her eye egemen rab
kuzeyde, frat kıysnda kurban hazırlıyor. "ey
erden kz msr, gılat'a git de merhem al!
ama bouna çok ilaç kullanıyorsun, senin için
ifa yok. uluslar utancın duydu, feryadıyla
doldu yeryüzü. yit yitide tökezleyip ikisi bir-
likte yere seriliyor." babil kral nebukadnes-
sar'n gelip msr'a saldracana ilkin rab'bin
peygamber yeremya'ya bildirdi söz udur:
"msr'da bildirin, migdol'da duyurun, nof'ta,
tahpanhes'te duyurun: 'yerini al, hazır-
lan, çünkü çevrendekileri yiyip bitiriyor
klç! ilahn apis neden kaçt? boan neden
ayakta kalamadı? çünkü rab onu yere serdi!
boyuna tökezleyip birbirlerinin üzerine dü-
cekler. "kalkn, acmasızların klç yüzünden
halkmza, yurdumuza dönelim diyecekler. 'fi-
ravun yaygaracının biri, frsât kaçrd diyecek-
ler. "varım hakk için" diyor kral, ad her eye
egemen rab, "dalar arasında tavor da naslsa,
karmel da deniz kıysnda naslsa, size saldrac-
ak kii de öyledir. ey sizler, msr'da yaayan-
lar, toplayn eynz, sürgüne gideceksiniz!
nof*fj* öyle viran olup yananak ki, kimse
oturmayacak içinde. "msr güzel bir düve,
ama kuzeyden atsinei geliyor ona. ücretli
askerleri besili danalar gibi. onlar da geri
dönüp birlikte kaçacak, yerlerinde durmay-
acaklar. çünkü üzerlerine ykm günü, ceza-
landırılacaklar an gelecek. düman ordusu iler-
leyince, msr ılan gibi tsılayarak kaçacak. aaç
kesen adamlar gibi baltalarla ona saldracak-
lar. gürolsa bile kesecekler ormanın" diyor
rab, "çünkü çekirgelerden daha çok onlar,
sayya vurulamazlar. msr utandırılacak, kuzey
halkının eline teslim edilecek." israil'in tanrs,
her eye egemen rab diyor ki, "ite no kenti'nin
ilah amon'u, firavunu, msr'la ilahlarn, kral-
ların ve firavuna güvenenleri cezalandırmak
üzereyim. hepsini can dümanlar babil kral
nebukadnessar'la görevlilerinin eline teslim
edeceim. ama sonra, eskiden olduu gibi
insanları yine msr'da yaayacak" diyor rab.
"korkma, ey kulum yakup, ylma, ey israil.

47

firavun gazze'ye saldırmadan önce rab'bin
peygamber yeremya'ya bildirdi filistliler'e
ilkin söz udur: rab diyor ki, "bakn su-
lar kuzeyden nasl yükseliyor! takn bir r-
mak olacak, ülkeyi ve içindeki her eyi, kent-
leri ve içinde yaayanlar kaplayacak. in-
sanlar yakaracak, ülkede yaayan herkes fer-
yat edecek. dörtünlä koan aygırları toyn-
nak seslerinden, sava arabalarının taktından,
tekerleklerin gürültüsünden babalar dönüp
çocuklarına bakmayacak; ellerinde derman
kalmayacak. çünkü filistliler'in yok edilecei
gün geliyor. sur ve sayda'ya yardım edile-
cek sa kalan herkes kesilip yok edilecek. rab
kaftor kıysından gelen filistliler'in sa kalan-
ların yok edecek. gazze yaстан saçın yolacak,
akelon süstürülecek. ey ovada sa kalanlar,
ne zamana dek bedenlerinizi yaralayacak-
sınız? ah, rab'bin klç! yatmana daha ne kadar
zaman var? dön knna! dur ve sessiz ol! ama
rab ona buyruk vermiken, akelon'a, deniz
kıysına saldırmak üzere görevlendirmiken klç
nasl yatabilir?"

48

moav'a ilkin: israil'in tanrs, her eye ege-
men rab öyle diyor: "vay nevo'nun bana ge-
lenlere! çünkü viraneye çevrilecek. kıry-
atayım utandırılacak, ele geçirilecek. mis-
gav utandırılacak, krlp dökülecek. moav artk
övlümeyecek, hebon'da onun ykm için düzen
kuracak, 'haydi, u moav ulusuna son vere-
lim diyecekler. ey madmen, sen de süs-
turulacaksın, klç kovalayacak seni. horon-
ayım'den feryat duyulacak: 'kent mahvoldu,
büyük ykma urad! "moav yklacak, yavru-
ların alay duyulacak. alaya alaya çkyorlar
luhit yokuu'ndan, horonayım iniinde ykmın
neden olduu ac feryatlar duyuluyor. kaçn,
cannz kurtarn! çölde yaban eei gibi koun!
"evet, baarlarna, mal varlarına güvendiin için
sen de ele geçirileceksin. ilahn kemo da
kâhinleri ve görevlileriyle birlikte sürgün
edilecek. yok edici her kente urayacak,
tek kent kurtulmayacak. vadi yerle bir
olacak, yayla altüst edilecek" diyor rab.
"moav toprana tuz dökün, ksrılsın, kent-
leri öyle viran olacak ki, kimse yaamayacak
oralarda. lanet olsun rab'bin iini savsak-

layana! klcı kan dökmeekten alkoyna lanet olsun! moav gençlinden bu yana güvenlikteydi, arap tortusu gibi durgun kaldı, bir kaptan öbürüne boaltmadı, sürgüne gönderilmedi. o yüzden tadn yitirmedı, kokusu bozulmadı. "ama onu boaltacak adamlar göndereceim günler geliyor" diyor rab, "onu boaltacaklar. kapların boaltacak, küplerini paramparça edecekler. israil halk güvendii beytel'den nasl utanıyorsa, moav da kemo ilahından öyle utanacak. "nasl, 'biz yiıdiz, savaa hazır askerleriz dersiniz? moav ve kentlerini yerle bir eden, saldıya geçti. en seçkin gençleri kesime gidecek. ad her eye egemen rab olan kral böyle diyor. moav'n ykm yaknda geliyor, urayaca felaket hızla yaklayor. dövünün onun için, ey çevresinde yaayan, ününü bilen sizler! 'kudret asas, görkemli denek nasl da kıldı! deyin. "ey divon kenti'nde yaayan halk, görkeminden in, kuru toprak üstünde otur. çünkü moav' yerle bir eden sana da saldıracak, kalelerini yıkacak. ey sen, aroer'den atılan, yol kenarında dur da gözle! kaçan adama, kurutulan kadna, 'ne oldu? diye sor. moav utandırdı, darmadan oldu. feryat et, haykr! moav'n ykldn arnon vadisi'nde duyur. "yayladaki kentler -holan, yahaa, mefaat, divon, nevo, beytdıvlatayım, kıryatayım, beytgamul, beytmeon, keriyot, bosra, uzak yakın bütün moav kentleri- yarglanacak. (((moav'n boynuzu kesildi, kolu kırıldı" diyor rab. "moav' sarho edin, çünkü rab'be büyüklük tasladı. moav kendi kusmuunda yuvarlanacak, alay konusu olacak. israil senin için gülünesi bir ulus mu oldu? hrszlar arasında m yakalandı ki, ondan söz ettiğe ba sallıyorsun? "ey moav'da yaayanlar, kentlerinizi terk edip kayalara snn. uçurumun azında yuvasn yapan güvercin gibi olun. moav'n ne denli gururlanıp büyüklendiini, kendini ne denli beendiini, kibirle kıştahtatn, övünüp kabardn duyduk. küstahlı biliyorum" diyor rab, "övünmesi bounadı, yaptıklar da. bu yüzden moav için haykracak, bütün moav için feryat edeceğim. alayacağım kır-hereset halk için. ey sıvma asmas, senin için yazer halkından çok alayacağım. filizlerin gölü ap yazer'e ulat. yok edici yaz meyvelerini, üzümünü yok etti. moav'n meyve bahçelerinden, tarlalarından sevinç ve nee yok oldu. üzüm skma çukurlarından arap akn durdurdum; kimse sevinç çkllarıyla üzüm ezmiyor, çkllar var, ama sevinç çkllar deil. "hebon ve elale'nin haykrlar yahaa'ya ulayor. soar'dan horonayım'e, eglat-eliya'ya dek çkllar yükseliyor. çünkü nimrim sular bile kurudu. moav'da puta taplan yerlerde sunu sunanlar, ilahlara buhur yakanlar yok edeceğim" diyor rab. "bu yüzden yüreim ney gibi inliyor moav için; kır-hereset halk için ney gibi inliyor yüreim. çünkü elde ettikleri

zenginlik uçup gitti. "herkes sağı sakalın kesecek, elini yaralayacak, beline çul sarakacak. moav damlarında, meydanlarında yalnız alay var. çünkü moav' kimsenin beendiü bir kap gibi krdm" diyor rab. "nasl da darmadan oldu moav! nasl acıyla feryat ediyor! nasl da sırt dönüyor utançtan! moav çevresindekilere alay konusu, dehet verici bir örnek oldu." rab diyor ki, "bakn! düman birden çullanır bir kartal gibi kanatların moav'n üzerine açacak. keriyot ele geçirilecek, kaleler alınacak. o gün moavlı askerlerin yürei, doum sancs çeken kadnn yürei gibi olacak. moav ykma urayacak, halk olmaktan çkacak; çünkü rab'be kar büyüklük tasladı. önünde dehet, çukur ve tuzak var, ey moav halk!" diyor rab. "dehetten kaçan çukura düşecek, çukurdan çkan tuzaa yakalanacak; çünkü moav'n üzerine cezalandırma yln getireceim" diyor rab. "hebon'un gölgesinde bitkin dümü kaçkılar. çünkü hebon'dan ate, sihon'un ortasından alev çıktı; moavlar'n alınlar, kargaa çkaranların balarn yakp yok etti. vay sana, ey moav! ilah kemo'un halk yok oldu, oulları sürgüne gönderildi, kızları tutsak alındı. ama son günlerde yine eski gönencine kavuturacam moav'" diyor rab. moav'n yargs burada sona eriyor.

49

rab ammonlular'a ilkin öyle diyor: "israil'in çocuklar yok mu? yok mu mirasçs? öyleyse neden ilah molek* gad' mülk edindi? neden onun halk gad kentlerinde oturuyor? ite bu nedenle" diyor rab, "ammonlular'n rabba kenti'ne kar sava narasn iittireceim günler geliyor. rabba ssz bir höyük olacak, köyleri atee verilecek. böylece israil, kendisini mülk edinimleri mülk edinecek" diyor rab. "haykr, ey hebon! ay kenti ykld! feryat edin, ey rabba kızlar! çul sarnp yas tutun. duvarların arasında oraya buraya kouun. çünkü molek kâhinleri ve görevlileriyle birlikte sürgüne gönderilecek. verimli vadilerinde ne kadar övünüyorsun, ey döknek kız! servetine güvenerek, 'bana kim saldıabilir? diyorsun. bütün çevrenden dehet saçacağım üzerine" diyor her eye egemen rab. "her biriniz apar topar sürülecek, kaçkılar toplanan olmayacak. ama sonra ammonlular' eski gönencine kavuturacam" diyor rab. her eye egemen rab edom'a ilkin öyle diyor: "teman kenti'nde bilgelik kalmadı mı artk? akll kiilerde öüt tükendi mi? bilgelikleri yozlat mı? kaçn, geri dönün, derinliklere snn, ey dedan'da yaayanlar! çünkü esav' cezalandırmda bana felaket getireceim. üzüm toplananlara bana girseydi, birkaç salkm brakmazlar mıydı? gece hrszlar gelselerdi, yalnızca gereksindiklerini çalmazlar mıydı? oysa ben esav' çılç-

plak soyacak, gizli yerlerini aç a çıkaracam, gizlenemeyecek. çocuklar, akrabalar, komular ykma urayacak. kendisi de yok olacak! öksüz çocukların brak, ben yaatrm onlar. dul kadınlara da bana güvensinler." rab diyor ki, "hak etmeyenler bile kâseyi* içmek zorundayken, sen mi cezasz kalacaksın? hayr, cezasz kalmayacaksn, kesinlikle içeceksn kâseyi. adm üzerine ant içerim ki" diyor rab, "bosra dehet konusu olacak, yerilecek, viraneye dönecek, aalanacak. bütün kentleri sonsuza dek ykk kalacak." rab'den bir haber aldım: uluslara gönderdii haberci, "edom'a saldrmak için toplann, savaa hazırlann!" diyor. "bak, seni uluslar arasında küçük düüreceim, insanlar seni hor görecek. saçın dehet ve yüreindeki gurur seni aldatt. sen ki, kaya kovuklarında yiyor, tepenin doruunu elinde tutuyorsun. yuvan kartal gibi yükseklerde kursan da, oradan indireceim seni" diyor rab. "edom dehet konusu olacak, oradan geçen herkes akn akn bakp bana gelen belalardan ötürü onunla alay edecek. sodom'la gomora'y ve çevredeki köyleri nasl yerle bir ettimse" diyor rab, "orada da kimse oturmayacak, insan oraya yerlemeyecek. "eria çallklarından sulak otlaa çkan aslan gibi edom'u bir anda yurdundan kovacam. seçeceim kiyyi ona yönetici atayacam. var m benim gibisi? var m bana dava açacak biri, bana kar duracak çoban?" bu yüzden rab'bin edom'a kar ne tasarladn, teman'da yaayanlara kar ne amaçladn iitin: "sürünün küçükleri bile sürülecek, halk yüzünden edom otlaklar çöle dönütürülecek. yklarnn gürlütüsünden yeryüzü titreyecek, çklar kzldeniz'e* dek duyulacak. düman kartal gibi üzerlerine çullanacak, kanatların bosra'ya kar açacak. o gün edomlu askerlerin yürei, doum sancs çeken kadnn yürei gibi olacak." am'a ilkin: "hama ve arpat utanacak, çünkü kötü haber iittiler. korkudan eridiler, sessiz duramayan deniz gibi kaygyla sarsıldılar. "am güçsüz dütü, kaçmak için döndü; telaa kapld, douran kadn gibi sanc ve acılar sard onu. nasl oldu da sevinç buldum ünlü kent terk edilmedi? bu yüzden gençleri meydanlarda düecek, bütün savaçlar susturulacak o gün" diyor her eye egemen rab. "am usurları atee vereceim, yakp yok edecek ben-hadat'n sarayların." babil kral nebukadnessar'n bozguna uratt kedar ve hasor krallklarına ilikin rab öyle diyor: "kalkn, kedar'a saldrn, dou halkn yok edin. çadrlarıyla sürüleri alınacak, çadır perdeleri, eyalarıyla develeri alnıp götürülecek. insanlar, 'her yer dehet içinde! diye baracakları onlara. kaçn, uzaklan! derinliklere snn, ey hasor'da oturanlar!" diyor rab. "çünkü babil kral nebukadnessar size düzen kurdu; sizin için bir tasars var. kalkn, tasasız ve güvenlik içinde yaayan ulusa saldrn" diyor rab. "onun kent kapları,

sürgüleri yok, halk tek bana yiyor. develeri yama edilecek, saysz sürüleri çapul mal olacak. zülflerini kesenleri dört yana datacam, her yandan felaket getireceim balarna" diyor rab. "çakalları ura hasor, sonsuza dek viran kalacak, orada kimse oturmayacak, insan oraya yerlemeyecek." yahuda kral sidkiya'nın krallnı balangında rab'bin peygamber yeremya'ya bildirdii elam'a ilkin söz udur: her eye egemen rab diyor ki, "bagn, elam'n yayın, asl gücünü kıracam. üzerine göün dört ucundan dört rüzgar gönderecek, halkn bu rüzgarlara datacam. elam sürgünlerinin gitmedii bir ulus kalmayacak. dümanların önünde, ben dümanların önünde elam' darmadan edeceim. balarna felaket gönderecek, iddetli öfkemi yadracam" diyor rab, "onlar büsbütün yok edene dek pelerine klc salacam. elam'da tahtım kuracak, elam kral'yla önderlerini yok edeceim" diyor rab. "ama son günlerde elam' eski gönencine kavuturacam" diyor rab.

50

rab'bin babil ve kildan* ülkesine ilkin peygamber yeremya aracılıyla bildirdii söz udur: "uluslara duyurun, haberi bildirin! sancak dikip duyurun, hiçbir ey gizlemeyin! 'babil ele geçirilecek deyin, 'ilah bel utandırılacak, ilah marduk paramparça olacak. putlar utandırılacak, ilahlar paramparça olacak. çünkü kuzeyden gelen bir ulus ona saldracak, ülkesini viran edecek. orada kimse yaamayacak, insan da hayvan da kaçp gidecek. o günlerde, o zamanda" diyor rab, "israil halkıyla yahuda halkı birlikte gelecek; tanrılar rab'bi aramak için alaya alaya gelecekler. yüzleri siyon'a dönük, oraya giden yolu soracak, kalc, unutulmaz bir antlamayla rab'be balanmak için gelecekler. "halkın yitik koyunlardır, çobanlar onlar batan çkard. dalarda babo dolandırdılar onlar, da, tepe avare dolatlar, kendi alları unuttular. kim bulduysa yedi onlar. dümanlar, 'biz suçlu deiliz dediler, 'çünkü onlar gerçek otlaklar olan rab'be, atalarının umudu rab'be kar günah ilediler. "babil'den kaçp kurtulun! kildan ülkesini terk edin, sürüye yön veren teke gibi olun! çünkü birbiriyle anlam büyük uluslar kuzeydeki topraklardan kkrtp babil'in karsına çıkaracam. babil'le savamak üzere karsına dizecek, onu kuzeyden ele geçirecekler. oklar usta savaç oku gibidir, hiçbir bo dönmeyecek. kildan ülkesi yamaya urayacak, onu yamalayanlar mala doyacak" diyor rab. "ey miras yamalayan sizler! madem sevinip couyorsunuz, harman döven düve gibi sçıyor, ayg gibi kinyorsunuz; anneniz büyük utanca boudacak, sizi douran yüzü kzaracak. ulusların en önemsizi, kurak, bozkr, çöl olacak. rab'bin öfkesi yüzünden kimse yaa-

mayacak orada, büsbütün ssz kalacak. her geçen, babil'in ald yaralar görünce aacak, hayrete düecek. babil'in çevresinde sava- mak üzere dizilin, ey bütün yay çeken- ler! oklarla saldrn ona, onların esirgemeyin! çünkü o rab'be kar günah iledi. her yandan ona kar sava naras yükseltin! teslim oldu, kuleleri dütü, surlar yerle bir oldu. çünkü rab'bin öcüdür bu. ondan öç aln. yap- tın aynsn yapn ona. ekin ekeni biçim vakti orakıyla birlikte babil'den atn. zorbann kıl yüzünden herkes halkna dönsün, ülkesine kaçsn. "israil aslanların kovalad dalm bir sürüdür. önce asur kral yedi onu. sonra ba- bil kral nebukadnessar kemiklerini ezdi." bu yüzden israil'in tanrs, her eye egemen rab diyor ki, "asur kral'n nasl cezalandırdysam, babil kral'yla ülkesini de öyle cezalandra- cam. israil'i yeniden otlana kavuturacam, karmel'de, baan'da otlayacak; efrayim ve gilat dalk bölgelerinde istedi kadar yiyip doyacak. o günlerde, o zamanda" diyor rab, "israil'in suçu aratılacak ama buluna- mayacak; yahuda'nın günahlar da aratılacak ama bulunamayacak. çünkü sa braktıkların balayacam." "meratayım ülkesine, pekot'ta yaayanlara saldr. onlar öldür, tümüyle yok et" diyor rab, "sana ne buyurduysam hep- sini yap. ülkede sava, büyük ykm gürültüsü duyuluyor. dünyann balyozu nasl da krlp paramparça oldu! senin için tuzak kurdum, ey babil, bilmeden tuzama dütin. bulunup yakalandn, çünkü rab'be kar çktn. rab silahhanesini açt, öfkesinin silahların çkard. her eye egemen egemen rab'bin kildan* ülkesinde yapaca i var. uzaktan ona saldrn. ambarların açn, malların tahl gibi küme küme yn. tamamen yok edin onu, geriye hiçbir ey kalmasn. genç boaların öldürün, kesime gitsinler! vay balarna! çünkü onların günü, cezalandırma zaman geldi. dinleyin! tan- rırmz rab'bin öç aldı, tapnann öcünü aldı babil'den kaçp kurtulanlar siyon'da duyur-uyorlar. "okçular, yay gerenlerin hepsini çarn babil'e kar, çevresini kuatn, kaçp kur- tulan olmasn. yaptıklarına göre karlık verin ona, yaptıklarının aynsn yapn. çünkü rab'be, israil'in kutsal'na küstahlık etti. bu yüz- den gençleri meydanlarda düecek, bütün savaşlar susturulacak o gün" diyor rab. "ite, sana karym, ey küstah!" diyor her eye ege- men egemen rab. "çünkü senin günün, seni cezalandıracam zaman geldi. küstah tökez- leyip düecek, onu kaldıran olmayacak. kent-lerini atee vereceim, bütün çevresini yakp yok edecek." her eye egemen rab öyle diyor: "israil halk da yahuda halk da eziyet çekiyor. onlar tutsak edenler sk tutmu, salvermek istemiyorlar. ama onların kurtarcı güçlüdür, o'nun ad her eye egemen rab'dir. onların ülkesine huzur, babil'de yaayanlaraysa kar- gaalk getirmek için davalarn hararetle savu-

nacak. "kildaniler'e kar kıl!" diyor rab, "babil'de yaayanlara, babil önderlerine, bil- gelerine kar kıl! sahte peygamberlere kar kıl! aptallıklar ortaya çıkacak. yiitlerine kar kıl! akna dönecek onlar. atlarna, sava arabalarına aralarındaki yabancılar kar kıl! hepsi kadn gibi ürkek olacak. hazineler- ine kar kıl! yama edilecek onlar. sularna kuraklık! kuruyacak sular. çünkü babil putlar ülkesidir, korkunç putlar yüzünden halk çldırm. "bu yüzden yabancı hayvanlar, çakallar, baykular yaayacak orada, artk in- san yaamayacak, kuaklar boyu kimse otur- mayacak. sodom'la gomora'y ve çevredeki köyleri nasl yerle bir ettimse" diyor rab, "orada da kimse oturmayacak, insan oraya yerlemeyecek. ite kuzeyden bir ordu geliyor. dünyann uçlarından büyük bir ulus ve birçok kral harekete geçiyor. yay, pala kuanımlar, gaddar ve acmasızlar. atlara binmi gelirken, kükreyn denizi andıroy sesleri. savaa hazır savaşlar karna dizilecekler, ey babil kz! ba- bil kral onların haberini aldı, ellerinde der- man kalmad. douran kadn gibi üzüntü, sanc sard onu. eria çallıklarından sulak ot- laa çkan aslan gibi kildaniler'i bir anda yur- dundan kovacam. seçeğim kiıyı oraya yö- netici atayacam. var m benim gibisi? var m bana dava açacak biri, bana kar duracak çoban?" bu yüzden rab'bin babil'e kar ne tasarladn, kildan ülkesine kar ne amaçladn iitin: "sürünün küçükleri bile sürülecek, halk yüzünden otlaklar çöle dönütürülecek. 'babil dütü sesiyle yeryüzü titreyecek, çl uluslar arasında duyulacak."

51

rab diyor ki, "ite babil'e ve lev-kamay'da yaayanlara kar yok edici bir rüzgar çkara- cam. tahl savuranlar göndereceim babil'e; onu savurup aykılanslar, ülkesini boaltsn- lar diye. ykm günü her yandan saldracak- lar ona. okçu yayın gemesin, zrhn kuan- masn. onun gençlerini esirgemeyin! or- dusunu tümüyle yok edin. kildan ülkesinde ölüer, babil sokaklarında yarallar serilecek yere. israil'in kutsal'na kar ülkeleri suçla dolu olmasna karn, tanrlar her eye ege- men rab israil ve yahuda halkların brak- mad. babil'den kaçn! herkes cann kur- tarsn! babil'in suçu yüzünden yok olmayn! çünkü rab'bin öç alma zamandır, ona hakket- tiini verecek. babil rab'bin elinde bir altın kâseydi*, bütün dünyay sarho etti. ulus- lar araban içtiller, bu yüzden çldırdılar. us- sız düüp paramparça olacak babil, yas tu- tun onun için! yarasna merhem sürün, belki iyileir. 'babil'i iyletirmek istedik, ama iyilemedi. brakalm onu, hepimiz kendi ülkem- ize dönelim. çünkü onun yargs göklere er- iiyor, bulutlara kadar yükseliyor. "rab haklı oldumuzu gösterdi, gelin, tanrırmz rab'bin

neler yaptın siyon'da anlatalm. "oklar bileyin, ok kılları doldurun! rab med kralların hareketine geçirdi, amac babil'i yok etmek. rab öcünü, tapnann öcünü alacak. babil surlarına kar sancak kaldır! muhafızlar pekitirin, nöbetçileri yerleştirin, pusu kurun! çünkü rab babil halk için söylediklerini hem tasarlad hem de yerine getirdi. ey sizler, akarsuların kıyısında yaayan, hazinesi bol olanlar, sonunuz geldi, zamanız doldu. her eye egemen rab var! hakk için ant içti: seni çekirge sürüsüyle doldurur gibi askerlerle dolduracağım. sana kar zafer çiçekler atacaklar." "güçle yeryüzünü yaratan, bilgeliyle dünyayı kuran, aklıyla gökleri yaayan rab'dir. o gürlüyince gökteki sular çaldr, yeryüzünün dört bucadan bulutlar yüksekti, yamur için imek çaktı, ambarlardan rüzgar estirdi. hepsi budala, bilgisiz. her kuyumcu yaptı putları utanacak. o putları yapmaktır, soluk yoktur onlarda. yararsız, alay edilesi nesnelerdir, cezalandırılacak olacaklar. yakup'un pay onlara benzemez. miras olan oymak dahil her eye biçim veren o'dur, her eye egemen rab'dir ad. "sen benim sava çomam, sava silahımsın. uluslar parçalayacak, krallıkları yok edeceğim seninle. seninle atlarla binicilerini, sava arabalarıyla sürücülerini kıracağım. erkeklerle kadınlar, gençlerle yallar, delikanlılarla genç kızlar, çobanla sürüsünü, çiftçiyle öküzlerini, valilerle yardımcılarını darmadan edeceğim. "babil'de ve kıldan* ülkesinde yaayanlara siyon'da yaptıkları bütün kötülüğün karlı gözlerinizin önünde ödeteceğim" diyor rab. "ey yek da, sana karyım, ey bütün dünyayı yakan" diyor rab, "elimi sana kar kaldırdı seni uçuruma yuvarlayacağım, yank bir daa çevireceğim. senden köe ta, temel ta olmayacak, çünkü sonsuza dek viran kalacaksn" diyor rab. "ülkeye sancak dikin! uluslar arasında boru çalın! uluslar babil'e sava-maya hazırlayın. ararat, minni, akenaz kral-ıkların ona kar toplayın. ona kar bir komutan atayın, çekirge sürüsü kadar at gönderin üzerine. uluslar -med kralların, valilerini, bütün yardımcılarını, yönetimi altındaki bütün ülkeleri- onunla savamaya hazırlayın. ülke titreyip kıvransın! çünkü rab'bin babil di-yarın ıssız bir viraneye çevirme amac yerine gelmeli. babil yiitleri savatan vazgeçti, kalelerinde oturuyorlar. güçleri tüken-di, ürkek kadınlara döndüler. oturdukları yerler atee verildi, kapı sürgüleri kırıldı. babil kral'na ulak üstüne ulak, haberci üstüne haberci geldi. "kent bütünyle düdü, ırmak geçitleri tutuldu, bataklıklara atee verildi, askerler dehete kapıldı diye haber verdiler." (israil'in tanrı, her eye egemen rab diyor ki, "zaman gelince harman yeri nasl çinenir-se, babil kz da öyle olacak. ksa süre sonra onun da biçim zaman gelecek." siyon halk, "babil kral nebukadnessar yuttu

bizi, ezdi, bo bir kaba çevirdi" diyecek, "canavar gibi yuttu bizi, güzel yemeklerimi-zle karın doyurdu, sonra bizi kustu. bize ve yurttaşlarımızı yapılan zorbalk babil'in bana gelsin." yeralim, "dökülen kanımızın hesab kıldaniler'den sorulsun" diyecek. rab is-rail'e yardım edecek (bunun için rab diyor ki, "ite davamız ben savunacağım, öcünüzü ben alacağım; onun rıman kurutacağım, kay-nan keseceğim. babil ta yınna, çakal yu-vasna dönecek, dehet ve alay konusu ola-cak. kimse yaamayacak orada. halk genç aslanlar gibi kükreyccek, aslan yavruları gibi homurdanacak. ama kızıtlarında onlara ölen verip hepsini sarho edeceğim; keyiflensinler, uyanmayacaklar sonsuz bir uykuya dalsın-lar diye" diyor rab. "onlar kuzu gibi, koç ve teke gibi boazlanmaya götüreceğim." "eak nasl alındı! bütün dünyanın övünç kayna nasl ele geçirildi! uluslar arasında babil nasl de-het oldu! deniz basacak babil'i, kabanar dal-galar örtecek. kentleri viran olacak, toprak-lar kimsenin yaanmad, geçmedi kurak bir çöle dönecek. babil ilah bel'i orada ceza-lanlacak, yuttuunu ona kusturacağım. artık akm uluslar gelmeyecek ona. babil surlar yıkılacak. "oradan çık, ey halkım! hepiniz canınız kurtarın! kaçın rab'bin kızıtlarından! ülkede duyacağınız söylentiler yüzün-den cesaretinizi yitirmeyin, korkmayın. bir yıl bir söylenti duyulur, ertesi yıl bir bakas; ülkedeki zorbalkla, önderin öndere kar çık-tyla ilgili söylentiler yayılır. ite bu yüz-den babil'in putları cezalandırılacak günler geliyor. bütün ülke utandırılacak, öldürülenler ülkenin ortasında yere serilecek. o zaman yer, gök ve onlardaki her eye babil'in bana gelenlere sevinecek. çünkü kuzeyden ge-len yok ediciler saldıracaklar ona" diyor rab. yeremya öyle diyor: "israil'in öldürülenleri yüzünden dümelidir babil. yeryüzünde öldürülen herkes babil yüzünden düdü. ey si-zler, kıçtan kurtulanlar, kaçın, oyalanmayın! rab'bi ann uzaktan, yeralim'i düşünün!" "rezil olduk, çünkü aalandık, yüzümüz utanç içinde. çünkü yabancılar rab'bin tapına-ğın kutsal yerlerine girmiler." "bu yüzden" diyor rab, "putları cezalandıracağım günler geliyor, yaralar inleyecek bütün ülkede. babil gök-le-re kıksa, yüksekteki kalesini pekitirse de, yok edicileri göndereceğim üzerine" diyor rab. "babil'den çık, kıldan* ülkesinden büyük ykm sesi duyuluyor. çünkü rab babil'i ykma uratıyor; amataşın susturuyor. düman en-gin sular gibi kükrüyor, seslerinin gürültüsü yankılanıyor. çünkü babil'e kar bir yok edici çıkacak; yiitleri tutsak olacak, yayları param-parça edilecek. çünkü rab karlı veren bir tanrı'dır, her eyin tam karlı verir. babil ön-derlerini, bilgelerini, valilerini, yardımcılarını, yiitlerini öyle sarho edeceğim ki, sonsuz bir uykuya dalacak, hiç uyanmayacaklar" diyor ad her eye egemen rab olan kral. her eye

egemen rab diyor ki, "babel'in kaln surlar yerle bir edilecek, yüksek kaplar atee verilecek. halklarn çektiî emek bouna, uluslarn didinmesi atee yarayacak." yahuda kral sidkiya'nın kralln dördüncü ylna, ba görevli mahseya olu neriya olu seraya sidkiya'yla birlikte babel'e gittiinde peygamber yeremya ona u buyruu verdi. yeremya babel'in bana gelecek bütün felaketleri, babel'e ilikin bütün bu sözleri bir tomara yazmt. yeremya seraya'ya öyle dedi: "babel'e varr varmaz bütün bu sözleri okumay unutma. de ki, 'ya rab, buray ykacan, içinde insan da hayvan da yaamayacan, ülkenin sonsuza dek viran kalacan söyledin. okumay bitirince tomar bir taa balayp frat'a frlat. sonra de ki, 'babel bana getireceim felaket yüzünden atacak, bir daha kalkamayacak. bitkin düecekler." yeremya'nın sözleri burada son buluyor.

52

sidkiya yirmi bir yanda kral oldu ve yeralim'de on bir yl krallk yapt. annesi livalul yeremya'nın kz hamutal'd. yehoyakim gibi sidkiya da rab'bin gözünde kötü olan yaptı. rab yeralim'le yahuda'ya öfkelenendi için onlar huzurundan att. sidkiya babel kral'na kar ayaklandı. sidkiya'nın kralln dokuzuncu ylna, onuncu ayn* onuncu günü, babel kral nebukadnessar bütün ordusuyla yeralim önlrine gelip ordugah kurdu. kentin çevresine rampa yaptlar. kral sidkiya'nın kralln on birinci ylna kadar kent kuatma altnda kald. dördüncü ayn dokuzuncu günü kentte ktlk öyle iddetlendi ki, halk bir lokma ekmek bulamaz oldu. sonunda kentin surlarnda bir gedik açld. kildaniler* kent çepçevre kuatm olmasna karn, bütün askerler gece kral bahçesinin yolundan iki duvarn arasndaki kapdan kaçarak arava yoluna çktlar. ama kildani ordusu kral sidkiya'nın ardna düerek eriha ovalarnda ona yetiti. sidkiya'nın bütün ordusu dald. kral sidkiya yakalanp hama topraklarında, rivla'da babel kral'nın huzuruna çkardı. babel kral onun hakkında karar verdi. sidkiya'nın gözü önünde oullarn, sonra da bütün yahuda önderlerini öldürttü. sidkiya'nın gözlerini oydu, zincire vurup babel'e götürdü. sidkiya öldü güne dek cezaevinde tutuldu. babel kral nebukadnessar'n kralln on dokuzuncu ylna, beinci ayn onuncu günü muhafz birlii komutan, babel kral'nın görevlisi nebuzaradan yeralim'e girdi. rab'bin tapna'n, saray ve yeralim'deki bütün evleri atee verip önemli yapılar yakt. muhafz birlii komutan önderliindeki kildani ordusu yeralim'i çevreleyen bütün surlar ykt. komutan nebuzaradan yoksullardan bazlarn, kentte sa kalanlar, babel kral'nın safna geçen kaçaklar ve zanaatçlar sürgün etti. ancak

back, çiftçilik yapınlr diye baz yoksullar orada brakt. kildaniler rab'bin tapna'daki tunç* sütunlar, ayaklıklar, tunç havuzu parçalayp tunçlar babel'e götürdüler. tapnak törenlerinde kullanılan kovalar, kürekleri, fitil maallarn, çanaklar, tabaklar, bütün tunç eyalar aldılar. muhafz birlii komutan saf altın ve gümü taslar, buhurdanlar, çanaklar, kovalar, kandillikleri, tabaklar, dökmelik sunu taslarn alp götürdü. rab'bin tapna için kral süleyma'n yaptrm oldu iki sütun, havuz ve altındaki on iki tunç boa heykeliyle ayaklıklar için hesapsz tunç harcanmt. her sütun on sekiz arn yüksekliindeydi, çevresi on iki arnd. her birinin kalnl dört parmak, içi botu. üzerinde tunç bir balk vard. baln yüksekli be arnd, çevresi tunçtan a ve nar motifleriyle bezemiti. öbür sütun da nar motifleriyle süslenmiti ve ötekine benziyordu. yanlarda doksan altın nar motifi vard. bal çevreleyen a motifinin üzerinde toplam yüz nar motifi bulunuyordu. muhafz birlii komutan nebuzaradan bakâhin seraya'y, bakâhin yardmcs sefanya'y ve üç kap nöbetçisini tutsak aldı. kentte kalan askerlerin komutann, kraln yedi danmann, ayrıca ülke halkn askere yazan ordu komutanın yazmann ve ülke halkndan kentte bulunan altm kiıyı tutsak etti. hepsini rivla'ya, babel kral'nın yanna götürdü. babel kral hama ülkesinde, rivla'da onlar idam etti. böylece yahuda halk ülkesinden sürülmü oldu. nebukadnessar'n sürgüne götürdüü halkn says udur: yedinci yl 3 023 yahudi; nebukadnessar'n on sekizinci ylna yeralim'den 832 kiı; yirmi üçüncü ylna, muhafz birlii komutan nebuzaradan'n sürdüü 745 yahudi. hepsi 4 600 kiıydı. yahuda kral yehoyakin'in sürgündeki otuz yedinci yl evil-merodak babel kral oldu. evil-merodak o yln on ikinci aynn* yirmi beinci günü, yahuda kral yehoyakin'e lütfederek onu cezaevinden çkardı. kendisiyle tatlı tatlı konutu ve ona babel'deki öteki sürgün kralardan daha üstün bir yer verdi. yehoyakin cezaevi gıysilerini üstünden çkardı. yaad sürece babel kral'nın sofrasında yer aldı. yaam boyunca babel kral tarafından günlük yiyecei sürekli karlandı.

otuzuncu yılda, dördüncü ayn* beinci günü kevar ırma kıysnda sürgünde yaayanlar arasdayken gökler açld, tanrıdan gelen görümler gördüm. kral yehoyakin'in sürgün-lüünün beinci yılda, ayn beinci günü, kil-dan* ülkesinde, kevar ırma kıysnda rab buzi olu kâhin* hezekiel'e seslendi. rab'bin eli orada onun üzerindeydi. kuzeyden esen kasrgann göz alc bir kla çevrelenmi, ate saatin büyük bir bulutla geldiini gördüm. aşan ortas ldayan madeni andryordu. en ortasnda insana benzer dört canl yaratk du-ruyordu; her birinin dört yüzü, dört kanad vard. bacaklar dimdikti, ayaklar buza ayan benziyor ve cılal tunç* gibi parlıyordu. dört yanlarında, kanatların altında insan elleri vard. dördünün de yüzleri, kanatlar vard. kanatlar birbirine deerek dosdoru ilerliyor, ilerlerken saa sola dönmüyordu. her yaratn dört yüzü vard: önde dördünün yüzü insan yüzüne, sada dördünün aslan yüzüne, solda dördünün öküz yüzüne, arkada dördünün kartal yüzüne benzer bir yüzü vard. yüz-leri böyleydi. kanatlar yukarya doru açlmt. her yaratn iki kanad yanda öbür yaratk-ların kanadna deiyor, iki kanatla da beden-lerini örtüyordu. her biri dosdoru ilerli-yordu. ruhlar onlar nereye yönlendirirse, saa sola sapmadan oraya gidiyorlard. canl yaratklarn görünüü yanan ate közleri ya da meale gibiydi. ate yaratklarn ortasnda hareket ediyordu; k saçyor ve içinden imek-ler çakıyordu. yaratklar imek çakar gibi h-za ileri geri gidip geliyorlard. bu dört yü-zlü yaratklara bakarken, her birinin yanında, yere deen bir tekerlek gördüm. tekerlek-lerin görünüü ve yaps öyleydi: sar yakut gibi parlıyorlard ve dördü de birbirine ben-ziyordu. görünüleri ve yapılar iç içe gir-mi bir tekerlek gibiydi. hareket edince yaratklarn baktklar dört yönden birine doru saa sola sapmadan ilerliyordu. tekerlek-lerin kenar yüksek ve korkunçtu; hepsi çepeçevre gözlerle doluydu. canl yaratk-lar hareket edince, yanlarıdaki tekerlekler de hareket ediyordu; yaratklar yerden yük-seldiğe, tekerlekler de onlarla birlikte yük-seliyordu. ruhlar onlar nereye yönlendirirse oraya gidiyorlard. tekerlekler de onlarla birlikte yükseliyordu. çünkü yaratklarn ruhu tekerleklerdeydi. yaratklar hareket et-tiinde onlar da hareket ediyor, yaratklar dur-duunda onlar da duruyor, yaratklar yerden yükseldiinde onlar da yükseliyordu. çünkü yaratklarn ruhu tekerleklerdeydi. kubbeye benzer, billur gibi parlak ve korkunç bir ey canl yaratklarn balar üzerine yaylmt. kubbenin altında kanatların biri öbürünün kanatlarına doru açlmt. her birinin be-denini örten baka iki kanad vard. yaratk-lar hareket edince, kanatların çkard sesi

duydum. gürül gürül akan sularn çaltsn, her eye gücü yeten'in sesini, bir ordunun gürültüsünü anstıyordu. durunca kanatların indiriyorlard. kanatlar inik dururken, balar üzerindeki kubbeden bir ses duyuldu. balar üzerindeki kubbenin üstünde laciverttandan yaplm tahta benzer bir nesne vard. yük-sekte, taht andran nesnede insana benzer biri oturuyordu. gördüm ki, bel andran ksmnn yukars içi ate dolu maden gibi ldy-ortu, belden aas atee benziyordu ve çevresi göz alc bir kla kuatlmt. görünüü yamurlu bir gün bulutların arasında oluan gökkuana benziyordu. öyleydi çevresini saran parlak-lık. rab'bin görkemini andran olayn görünüü böyleydi. görünce, yüzüstü yere yldm, birinin konutunu duydum.

2

bana, "ey insanolu, ayaa kalk, seninle konua-cam" dedi. o benimle konuur konumaz ruh içime girdi, beni ayakların üzerinde dur-durdu; benimle konuan duydum. bana, "ey insanolu, seni israil halkna, bana bakaldran o asi ulusa gönderiyorum" dedi, "onlar ve atalar bugüne kadar bana kar geldiler. bu halk dikbal ve inatçdr. seni onlara gönderiy-orum. onlara, 'egemen rab öyle diyor diye-cekisin. bu asi halk seni ister dinlesin, ister dinlemesin, yine de aralarında bir peygamber olduunu bilecektir. sen, ey insanolu, onlar-dan ve sözlerinden korkma! çevrende çallar, dikenler olsa, akrepler arasında yaasan bile korkma. asi bir halk olsalar bile, onların söyleyeceklerinden korkma, onlar yüzünden ylgna düme. seni ister dinlesinler, ister din-lemesinler, onlara sözlerimi söyleyecekisin. çünkü onlar asi bir halktr. sen, ey insanolu, sana söyleyeceimi dinle! bu bakaldran halk gibi asi olma! azn aç, sana vereceimi ye!" baktm, bana doru uzanm bir el gördüm; içinde tomar halinde bir kitap vard. tomar önümde açt, her iki yan da yazlyd. orada atlar, iniltiiler, figanlar yazlyd.

3

bana, "ey insanolu, sana verileni ye. bu tomar yedikten sonra git, israil halkna seslen" dedi. böylece azm açtm, yemem için tomar bana verdi. bana, "ey insanolu, sana verdim tomar ye, mideni onunla doldur" dedi. bunun üzerine tomar yedim. bal gibi tatlı geldi bana. sonra öyle dedi: "ey in-sanolu, israil halkna git, onlara sözlerimi ilet. çünkü seni konumas anlalmaz, dili zor bir halka deil, israil halkna gönderiy-orum. evet, seni konumas anlalmaz, dili zor, dediklerini anlamadn halklara gönder-miyorum. onlara gönderseydim, seni din-lerlerdi. israil halk seni dinlemek istemeye-

cektir, çünkü o beni dinlemek istemiyor. bütün israil halk dikbal ve inatçdır. seni onlar kadar inatç yapacam, senin alnn on-larunki kadar katlatracam. alnn çakmak tan-dan daha sert bir kaya gibi yapacam. her ne kadar asi bir halksalar da onlardan ko-rkma, yлма." bana, "ey insanolu, iyice dinle ve sana söyleyeceklerimi yüreine yerletir" dedi, "imdi sürgünde yaayan halkna git ve seni ister dinlesinler, ister dinlemesinler, on-lara, 'egemen rab öyle diyor de.'" sonra ruh beni kaldırdı ve arkamda, "rab'bin görkem-i-ne kendi yerinde övgüler olsun!" diye büyük bir gürleme duydum. canl yaratıkların bir-birine çarpan kanatların çkard sesi, yan-larındaki tekerleklerin gürültüsünü, büyük bir gürleme duydum. ruh beni kaldırdı götürdü. rab'bin güçlü eli üzerinde oldu halde, üzüntüyle, öfkeyle gittim. kevar ır-ma kıysındaki tel-abib'de yaayan sürgünlerin yanna geldim. orada, yaadıklar yerde onları arasında aklı içinde yedi gün kaldım. yedi gün sonra rab bana öyle seslendi: "insanolu, seni israil halkna beğci atadm. benden bir söz duyar duymaz onlar benim yerime yiyecaksın. kötü kıyiye, 'kesinlikle öleceksin dedim zaman onu uyar maz, yaamn kurtar-mak amacıyla onu kötü yolundan döndürmek için konumazsan, o kii günah içinde ölecek; ama onun kanından seni sorumlu tutacam. ancak kötü kıyi uyardı halde kötülüğünden ve kötü yolundan dönmezse, o günah içinde ölecek. ama sen cann kurtarm olacaksın. "doru kii doruluğundan döner de kötülük ya-parsa, onu ykma uratacam, o da ölecek. onu uyardı için günah içinde ölecek, yapt doru iler anlmayacak. ancak onun kanından seni sorumlu tutacam. ama doru kıyi günah ilemesin diye uyarırsan, o da günah ilemezse, kesinlikle yaayacak. çünkü o uyarılara ku-lak vermitir; sen de cann kurtarm olacaksın." rab'bin eli orada üzerimdeydi. bana, "kalk, ovaya git" dedi, "orada seninle konuacam." böylece kalkıp ovaya gittim. rab'bin görkemi tpk kevar ırma kıysında gördüğüm gibi orada durmaktaydı. yüzüstü yere yldı. ruh içime girdi, beni ayakların üzerinde durdurdu. benimle öyle konutu: "git, evine kapan. halkın arasında çkmanın için seni halatlarla balayacaklar, ey insanolu. dilini damana yaptracam; konuşmayacak, onlar paylaya-mayacaksın. çünkü bu halk asidir. ama seninle konutuşumda dilini çözeceim. onlara, 'egemen rab öyle diyor diyeceksin. dinleyen dinlesin, dinlemeyen dinlemesin. çünkü bu halk asidir."

4

"sen, ey insanolu, bir tula al, önüne koy, üzerine yerualim kenti'ni çiz. kenti kuat, duvarla çevir. kente kar toprak rampalar yap, ordugah kur, çevresine kütükler yer-

letir. sonra demir bir sac al; demirden bir duvar gibi kendinle kentin arasına koy. yüzünü ona doru çevir. kent kuatma al-tında tutulacak, onu sen kuatacaksın. bu is-rail halk için bir belirti olacak. "sonra sol yanna uzan, israil halkın günahın yüklen. sol yanna uzanacan günler kadar onların suçunun cezası çekeceksin. suçların y l says kadar sana gün ayırdım. böylece üç yüz dok-san gün israil halkın suçunun cezası çeke-ceksin. "bunu yaptıktan sonra, bu kez sa yanna uzan, yahuda halkın suçunun ceza-sın çek. sana kırk gün, her y l için bir gün ayırdım. yüzünü yerualim kuatmasına çevir, çplak kolların kaldırdı yerualim'e kar peygam-berlik et. kuatma günlerini bitirinceye dek bir yandan öbür yana dönmemen için seni halatlarla balayacam. "buday, arpa, bakla, mercimek, dar, kzl buday al, bir kaba koy. bunlardan kendine ekmek yap. bir yanna uzanacan üç yüz doksan gün boyunca bu ekmekten yiyeceksin. her gün belirli za-manda yemen için yirmi ekel ekmek tar-tacaksın. bunun gibi suyu da belirli za-manda, ölçüyle, bir hinin altıda biri kadar içeceksin. yiyeceğini arpa pidesi yer gibi ye ve insan dksından ate yapıp üzerinde halkın gözü önünde piir." rab, "uluslar arasına da-tacam israil halk böylelikle kirli sayılan yiyecekleri yiyecek" dedi. ben, "eyvah, ey ege-men rab!" diye karlı verdim, "hiçbir zaman kirli sayılan bir eye dokunmadım. gençliim-den bu yana kendiliğinden ölmü ya da ya-banl bir hayvan tarafından öldürülmü bir hayvann etini yemedim, azma kirli sayılan et koymadm." "peki" dedi, "ekmeğini insan dks yerine tez ek yapıp üzerinde piirmene izin vereceğim." sonra, "insanolu, yerualim'i her türlü yiyecekten yoksun brakacam" dedi, "bu halk yiyeceğini tartyla ve kayg içinde yiyecek, suyunu ölçüyle ve aklı içinde içecek. yiyecei de suyu da azalacak. hepsi akn-la düecek, günahlar içinde eriyip yok olacak.

5

"ey insanolu, keskin bir klç al, berber us-turas gibi kullanarak ban, sakalın tra et. sonra bir terazi getir, kllar bölümlere ayr. yerualim'in kuatlmas bitince, klların üçte birini kentin ortasında yakacaksın. üçte birini klçla kentin çevresine fırlatacak, kalan üçte birini de rüzgara savuracaksın. ben de yaln klç onların peine düeceim. birkaç tel kl brak, gıysinin kıvrımlarına tak. yine birkaç alp atee at, yansın. o kllardan bütün is-rail halkna ate yaylacak. "egemen rab diyor ki: bu yerualim'i ulusların ortasına yer-letirdim, çevresini ülkelerle kuattım. öy-leyen yerualim çevresindeki bütün ulus-lardan ve ülkelerden daha çok kötülük ya-parak ilkerlerimi, kurallarım çinedi. ilkerle-rime kar geldi, kurallarım uyarınca davran-

mad. bundan ötürü egemen rab diyor ki: çevrenizde yaayan uluslardan daha azgındnz, kurallarım izlemediniz, ilkelerime uymadnz. çevrenizde yaayan ulusların ilkelerine de uymadnz. "bundan ötürü egemen rab diyor ki: ite ben size karym, ulusların gözü önünde sizi cezalandıracam. yaptnz bütün irençlikler yüzünden önceden yapmadım, bir daha yapmayacam size yapacam. böylece aranızda babalar çocuklar, çocuklar da babaların yiyecekler. sizi cezalandıracam, sa kalanların her yana datacam. egemen rab varlım hakk için diyor, madem tapmam irenç put ve uygulamalarınızla kirlettiniz, ben de sizi esirgemeyecek, size acmayacak, sizi kayırmayacam. kentte yaayanların üçte biri salgın hastalk ya da ktlık yüzünden yok olacak; üçte biriniz çevrede kltan geçirilecek; üçte birinizi de her yana datp yalnız kltık peinize düceğim. "böylece kızılgıl son bulacak, onlara kar öfkemi yattıracam. o zaman ben de rahata kavuacam. öfkemi onların üzerine boaltınca, ben rab'bin kskançlımdan onlarla konutuumu anlayacaklar. "çevrenizdeki uluslar arasında, yoldan her geçenin gözü önünde sizi ykma uratacak, alayacam. öfke, kızılgıl ve ac paylamalarla sizi cezalandırdımda çevrenizdeki uluslar arasında alay konusu olacak, aalanacaksnz; ders alınacak, alacak bir duruma döneceksiniz. ben, rab bunu söyledim. sizi yok etmek için üzerinize öldürücü, ykıcı ktlık okları salacağım. üzerinize salacağım ktlık daha da artıracak, sizi her türlü yiyecekten yoksun bırakacağım. üzerinize ktlık ve yabanlı hayvanlar salacağım, sizi çocuklarınızdan edecekler. salgın hastalk ve dökülen kan sizi süpürüp yok edecek; banza da ktlık getireceğim. ben, rab böyle söyledim."

6

rab bana öyle seslendi: "ey insanolu, yüzünü israil dalarına doru çevir ve onlara kar peygamberlik et. de ki, 'ey israil dalar, egemen rab'bin sözünü dinleyin. egemen rab dalara, tepelere, vadilere, derelere öyle diyor: üzerinize ktlık göndereceim, tapınma yerlerinizi ykacağım. sunaklarınız devirecek, buhur sunaklarınız paramparça edeceğim. kltıktan geçirilmiş halkınız putlarınızın önüne düürecek. israililer'in cesetlerini putlarınızın önüne atacak, kemiklerini sunakların çevresine datacam. yaadnz her yerde kentleriniz yaklıp ykılacak, tapınma yerleriniz yerle bir edilecek. öyle ki, sunaklarınız devrilipt ykılın, putlarınız ezilip paramparça olsun, buhur sunaklarınız yok edilsin, el emeğiniz boşa çıksın. halkınız her yerde öldürülecek. o zaman benim rab olduumu anlayacaksnz. "birkaç kiyyi ölümden kurtaracağım. ölümlere, uluslar arasında dalan bazıların kltıktan kurtulacak. kurtulanlar tutsak alındıkları uluslarda beni anmsayacaklar. benden dönen

sadakatsiz yüreklerinden, putları ardınca ehvete sürükleyen gözlerinden derin ac duydum. yaptıkları kötülükler ve irenç uygulamaları yüzünden kendilerinden tiksinecekler. benim rab olduumu, balarna bu felaketi getireceimi bouna söylemediimi anlayacaklar. "egemen rab öyle diyor: ellerinizi çırpın, ayaklarınız yere vurun, israil halkını bütün kötü ve irenç uygulamalarından ötürü inleyin! çünkü kltıkla, ktlıkla, salgın hastalkla yok olacaklar. uzaktakiler salgın hastalktan ölecek, yakındakiler kltıktan geçirilecek, kuatma sırasında sa kalanları kltıktan ölecek. böylece onlara duyduğum öfkeye son vereceim. putlarınız arasında, sunaklarınızın çevresine, her yüksek tepeye, da doruuna, her yeeren bol yapraklı ağacın altına cesetleri serilince, benim rab olduumu anlayacaklar. oralarda putlarına güzel kokulu buhur sundular. elimi onlara kar uzatacak, çölden rivla'ya kadar yaadıkları ülkeyi yerle bir edip ssz bırakacağım. o zaman benim rab olduumu anlayacaklar."

7

rab bana öyle seslendi: "ey insanolu, egemen rab israil ülkesine öyle diyor: son yaklat! ülkenin dört kösesinin sonu geldi. senin de sonun geldi! senin üzerine öfkemi yattıracam. yaptıklarına göre seni yargılayacak, bütün irenç uygulamalarının karlı vereceim. sana acmayacak, seni esirgemeyecek. yaptıklarının ve sendeki irenç uygulamaların karlı vereceim. o zaman benim rab olduumu anlayacaksnz. "egemen rab öyle diyor: ykm! ite duyulmam bir ykm geliyor. sonun geldi! evet, sonun geldi! sana kar uyandırıyor. ite geliyor. ey ülkede yaayan halk, ykma urayacaksn. ykm zaman yaklat! gün yakın! daların üzerinden sevinç sesi yerine kargaa sesi geliyor. çok yakında kızılgıl üzerine boaltacak, sana duyduğum öfkeyi üzerine dökeceğim. yaptıklarına göre seni yargılayacak, bütün irenç uygulamalarının karlı vereceim. sana acmayacak, seni esirgemeyecek. yaptıklarının ve sendeki irenç uygulamaların karlı vereceim. o zaman seni cezalandırdım ben rab olduumu anlayacaksn. "ite o gün! gün yaklat! ykm hazır. denek çiçeklendi, gurur tomurcuklandı. zorbalk ayaklanıp kötülüğün soması oldu. halktan, o kalabalktan kimse kalmayacak; mallarından, görkemlerinden bir ey kalmayacak. "son yaklat! gün geldi! alıc sevinmesin, satıc üzülmesin. çünkü öfkem bütün halkın üzerine yaacak. satıc yaad sürece sattığı geri alamayacak. çünkü herkesi ilgilendiren bu görünüm deitirilmeyecek. iledii günahları yüzünden kimse cann koruyamayacak. borazan çalınd, herkes hazır, ama kimse savaa gitmeyecek. çünkü öfkem bütün halkın üzerindedir. "ite darda kltık, içerde

salgın hastalık ve kıtlık. kentin içindekiler kılıçla öldürülecek, kenttekilerse kıtlıktan, salgın hastalıktan yok olacak. sa kаланlar vadilerdeki güvercinler gibi dalara kaçacak; her biri günahından ötürü inleyecek. eller geveyecek, dizler titreyecek. çul kuanacak, dehete düşecekler. yüzleri utançtan kızacak, balar tra edilecek. gümlerini sokaa atacaklar. altınlar kirli sayılacak. rab'bin öfkesini boalttı gün onlar ne altınlar, ne gümleri kurtarabilir. bunlarla ne açıkları giderebilir, ne karnların doyurabilirler. altın ve gümlü onlar suça sürüklendi. mücevherlerinin güzelliyle gururlanarlardı. irenç, tiksindirici putların bunlardan yaptılar. bu yüzden mücevherlerini kirli bir nesneye çevireceim. hepsini yama mal olarak yabancı uluslara, ganimet olarak dünyadaki kötülere vereceim; onlar kirletecekler. yüzümü onlardan çevireceim. deerli tapnam kirletecekler; zorbalar içeri girip oray kirletecekler. "kendinize zincirler hazırlayın! ülkede kan aktıyor, kent zorbalık dolu. ulusların en kötülerini buraya getireceim; evlerinizi mülk edinecekler. güçlülerin gururuna son vereceim. kutsal yerleri kirletecekler. korku gelince esenlik arayacak, ama bulamayacaklar. ykm üstüne ykm gelecek. kötü haberler birbirini kovalayacak. peygamberden görüm isteyecekler; kâhin kutsal yasa'yı öğretmeyecek, ileri gelenler öüt veremeyecek. kral yas tutacak, önder umutsuzlua düşecek, ülkedeki halk korkudan elleri titreyecek. onlar yaptıklarıma göre cezalandırılacak, yargıladıkları gibi yargılayacam. o zaman benim rab olduğumu anlayacaklar."

8

sürgünlüğün altıncı yıl, altıncı ayın* beinci günü evde yahuda'nın ileri gelenleriyle otururken egemen rab'bin eli bana dokundu. baktım, insana benzer birini gördüm: görünüşü, belinden aas ate andıyor, belinden yukarsı maden gibi ldyordu. eli andran bir ey uzatıp beni saçlarımdan tuttu. ruh beni yerle gök arasına kaldırdı ve tanrı'dan gelen görümlerde yerialım'e, iç avlunun kuzeye bakan kapsının giri bölümüne götürdü. tanrı'nın kşkançlık uyandıran kşkançlık putu orada dikiliydi. ovada gördüğüm görümdeki gibi, israil'in tanrı'sının görkemi oradaydı. sonra bana, "ey insanolu, kuzeye bak!" dedi. baktım, sunak kapsının kuzeye bakan giri bölümünde duran kşkançlık putunu gördüm. bana, "insanolu, ne yaptıklarını görüyor musun?" dedi, "tapnamdan uzaklaaym diye israil halk çok irenç eyler yapıyor. bundan daha irenç eyler göreceksin." beni avlunun giri bölümüne getirdi. baktım, duvarda bir delik gördüm. bana, "haydi duvar del, insanolu" dedi. duvar deldim, orada bir kap gördüm. bana, "içeri gir de burada yaptıkları kötü ve irenç

eyleri gör" dedi. böylece içeriye girip baktım. duvarın her yanına çit çit südüngen*, irenç hayvan ekileri ve israil halkının bütün putları oyulmuştu. israil ileri gelenlerinden yetmi kişiyle afan olu yaazanya orada, putların önünde duruyordu. her birinin elinde bir buhurdan vardı; buhurun kokusu bulut gibi yükseliyordu. "insanolu, israil halkının ileri gelenlerinin kendi putlarının odalarında, karanlıkta neler yaptıklarını gördün mü?" dedi, "onlar, 'rab bizi görmüyor, rab ülkeyi braktıyorlar.' bana yine, 'daha irenç eyler yaptıklarını da göreceksin' dedi. bundan sonra beni rab'bin tapna'nın kuzeye bakan kapsının giri bölümüne götürdü. orada oturup tam-muz için alayan kadınlar gördüm. bana, "insanolu, bunu gördün mü? bundan daha irenç eyler de göreceksin" dedi. beni rab'bin tapna'nın iç avlusuna götürdü. tapnan girişinde, eyvanla sunak arasında yirmi be kadar adam vardı. sırtların rab'bin tapna'na, yüzlerini douya dönmüş, güne tapnyorlardı. bana, "insanolu, bunlar gördün mü?" dedi, "yahuda halk burada yaptı irenç eyler yetmiyormu gibi, ülkeyi zorbalıkla doldurup beni sürekli öfkeliendiriyor. bak, dal nasl burunlarına uzatıyorlar! bundan ötürü onlara öfkeyle davranacak, acmayacam, onlar esirgemeyeceim. yüksek sesle beni çarsalar bile onlar dinlemeyeceim."

9

sonra yüksek sesle, "kenti cezalandırılacak olanlar, ellerinde yok edici silahlarıyla buraya gelsin" diye seslendiğini duydum. kuzeye bakan yukarı kap yolundan alt kiinin geldiğini gördüm. her birinin elinde ölümcül bir silah vardı. aralarında keten giysili, belinde yaz takm olan bir adam vardı. içeriye girip tunç* sunan yannda durdular. israil tanrı'sının görkemi bulunduğ yerden, keruvlar'n* üzerinden ayrılp tapnan eina gitti. rab keten giysili, belinde yaz takm olan adama seslendi: "yerialım kenti'nin içinden geç, orada yapılan irenç eylerden ötürü dövnüp alayanların alınlarna iaret koy" dedi. öbürlerine, "kent boyunca onu izleyin ve kims eye acmadan, kimseyi esirgmeden öldürün" dediğini duydum. "yaly, genci, genç kız, kadın, çocuklar öldürün. yalnız alınlarda iaret olanlara dokunmayın. ie tapnamdan balayn." onlar da tapnan önünde duran israil ileri gelenlerinden ie baladılar. onlara, "tapna kirletin, avluların cesetlerle doldurun. haydi balayn!" dedi. bunun üzerine onlar gidip kenttekileri öldürmeye baladılar. onlar halk öldürürken ben tek bama kaldım. yüzüstü yere kapanp, "ah, ey egemen rab! öfkeni yerialım üzerine boaktın, geri kalan bütün israilililer'i de mi yok edeceksin?" diye haykırdım. "israil ve yahuda halkının günah pek büyük" diye karlık verdi, "ülke kan, kent

haksızlık dolu. onlar, 'rab ülkeyi brakt, rab görmüyor diyorlar. ben de onlara acmayacak, onlar esirgemeyeceim. yaptıkları kendi balarna getireceim." derken keten giysili, belinde yaz takım olan adam, "buyrukların yerine getirdim" diye haber verdi.

10

baktım, keruvlar'n* ba üzerindeki kubbenin üzerinde laciverttandan tahta benzer bir nesne gördüm. rab keten giysili adama, "keruvlar'n altındaki tekerleklerin arasına gir. avuçların keruvlar'n arasındaki ate közleriyle doldurup kentin üzerine közleri saç" dedi. adamın oraya girdiğini gördüm. adam oraya girdiğinde, keruvlar tapnan güney tarafında duruyordu. bulut tapnan iç avlusunu doldurdu. rab'bin görkemi keruvlar'n üzerinden ayrılp tapnan eîne gitti. tapnak bulutla doldu. avlu rab'bin görkeminin parlısıyla doluydu. keruvlar'n kanatlarının sesi d avludan bile duyuluyordu; tpk her eye gücü yeten tanrı'nın sesi gibiydi. rab keten giysili adama, "keruvlar'n ve tekerleklerin arasından ate al" diye buyurunca, adam oraya girip bir tekerleğin yanında durdu. sonra keruvlar'dan biri aralarındaki atee elini uzattı, biraz ate alıp keten giysili adamın avuçlarına koydu. adam ate alıp oradan ayrıldı. keruvlar'n kanatları altında insan eline benzer bir ekil göründü. baktım, her keruv'un yanında birer tane olmak üzere dört tekerlek gördüm. tekerlekler sarı yakut gibi parlıyordu. dördü de birbirine benziyor, iç içe girmiş bir tekerlekle andırıyor. hareket edince keruvlar'n baktıkları dört yönden birine doru, saa sola dönmeden ilerliyordu. ön tekerlek nereye yönelirse, öbür tekerlekler de onun ardınca gidiyordu. keruvlar'n bedenleri -srtlar, elleri, kanatlar- ve dördünün de tekerlekleri çepeçevre gözlerle doluydu. tekerleklerle "dönen tekerlekler" dendiğini duydum. her keruv'un dört yüzü vardı: birinci yüz öküz yüzüne, ikincisi insan yüzüne, üçüncüsü aslan yüzüne, dördüncüsü kartal yüzüne benziyordu. keruvlar yukarıya doru yükseldi. bunlar daha önce kevar ırma kıyısında gördüğüm canlı yaratıklard. keruvlar hareket edince, yanlarındaki tekerlekler de hareket ediyor, keruvlar yerden yükselmek için kanatlarını açınca, tekerlekler de yanlarından ayrılmıyordu. keruvlar durduğunda onlar da duruyor, keruvlar yerden yükseldiğinde onlar da yükseliyordu. çünkü yaratıkların ruhu tekerleklerdeydi. rab'bin görkemi tapnan einden ayrılp keruvlar'n üzerinde durdu. ben bakarken keruvlar kanatlarını açp yerden yükseldi, tekerlekler de onlarla yükseldi. rab'bin tapna'nın dou kaps'ın giriğinde durdular. israil tanrı'nın görkemi onların üzerindeydi. kevar ırma kıyısında, israil tanrı'nın altında gördüğüm ve keruvlar olduğunu

anladım canlı yaratıklar bunlard. her birinin dört yüzü, dört kanad vardı. kanatlarının altında insan elini andıran bir ey vardı. yüzleri kevar ırma kıyısında gördüğüm yüzlere benziyordu. her biri dosdoru ilerliyordu.

11

ruh beni yine yukarıya kaldırp rab'bin tapna'nın dou kaps'ına götürdü. kapının giri bölümünde yirmi be adam vardı. aralarında halkın önderlerinden azzur olu yaazanya'y, benaya olu pelatya'y gördüm. rab bana, "insan olu, bunlar kötülük tasarlayan ve bu kentte kötü öüt veren adamlardır" dedi, "onlar, 'ykm yakn deil, ev yapmanın zamandır. bu kent kazan, biz de etiz diyorlar. bundan ötürü onlar uyar, ey insan olu, onlar uyar." sonra rab'bin ruhu üzerine inip onlar söylememi buyurdu: "rab öyle diyor: ey israil halk, neler söyledinizi ve neler düündüğünüzü bilirim. bu kentte birçok ki öldürdünüz, kentin sokakların ölümlerle doldurdunuz." bundan ötürü egemen rab öyle diyor: oraya atınız ölümler et, kent de kazandır. ama sizi kentin dna süreceim. kılçtan korkunuz, ama ben üzerinize kılç göndericeim. egemen rab böyle diyor. sizi kentten çıkarp yabancılara eline teslim edeceğim. sizi cezalandıracam. kılçla öldürüleceksiniz. sizi israil sınırında cezalandıracam. o zaman benim rab olduğumu anlayacaksınız. bu kent sizin için kazan olmayacak, siz de onun içinde et olmayacaksınız. sizi israil sınırında cezalandıracam. o zaman benim rab olduğumu anlayacaksınız. kurallarım izlemeyiniz, ilkelerime uymadınız; çevrenizdeki ulusların ilkelerine uydunuz." ben peygamberlikte bulunurken benaya olu pelatya öldü. yüzüstü yere kapanp, "ah, ey egemen rab! geri kalan israiliileri' büsbütün mü yok edeceksin?" diye yüksek sesle haykırdı. rab bana öyle seslendi: "ey insan olu, yeralım'de yaayanların senin kardeşlerin, akrabaların ve öbür israiliileri için, 'onlar rab'den uzaklar, bu ülke mülk olarak bize verildi demiler." "bu yüzden de ki, 'egemen rab öyle diyor: onlar uzaktaki uluslar arasına gönderdim, ülkeler arasına dattım. öyleyken gittikleri ülkelerde ksa süre için onlara barnak oldum. "de ki, 'egemen rab öyle diyor: sizi uluslar arasından toplayacak, dalm olduğunuz ülkelere geri getirecek, israil ülkesini yeniden size vereceim. "ülkeye dönecek, tiksindirici, irenç putlar oradan sökülp atacaklar. onlara tek bir yürek vereceim, içlerine yeni bir ruh koyacağam. içlerindeki ta yürei çıkarp onlara etten bir yürek vereceim. o zaman kurallarım izleyecek, ilkelerime uymaya özen gösterecekler. onlar halkım olacak, ben de onların tanrı olacağam. tiksindirici, irenç putlara gönülden yönelenlere gelince, yaptık-

larnn aynsn balarna getireceim. böyle diyor egemen rab." keruvlar* kanatların açt, tek-erlekler yanlarında duruyordu. israil tans'nın görkemi onların üzerindeydi. rab'bin görkemi kentin ortasından yükselip kentin dousundaki daa kondu. görümde tanr'n ruhu beni yukar kaldırdı kıldan* ülkesindeki sürgünlerin yanna götürdü. sonra gördüğüm görüm kayboldu. ben de rab'bin bana gösterdi her eyi sürgündekilere anlattım.

12

rab bana öyle seslendi: "insanolu, asi bir halkın arasında yatarsın. gözleri varken görmüyor, kulakları varken işitmiyorlar. çünkü bu halk asidir. "sen, insanolu, sürgüne gidecekmi gibi eyan topla, onların gözü önünde, gündüzün yola çık, bulunduğun yerden baka bir yere git. kim bilir, asi bir halk olmalarına karn seni görüp anlayabilirler. gündüzün, halkın gözü önünde topladın sürgün eyan çıkar. akam yine onların gözü önünde sürgüne giden biri gibi yola çık. onlar seni izlerken duvar delip eyan çıkar. seni izlerken eyan sırtlayp karanlıkta ta. ülkeyi görmemek için yüzünü ört. çünkü yapacakların israil halk için bir uyar olacaktır." bana verilen buyruk uyarınca davrandım. gündüzün sürgüne gidecekmi gibi eyaların çıkardım. akam elimle duvar deldim. eyaların karanlıkta çıkıp onları izlerken sırtımda tadm. ertesi sabah rab bana seslendi: "insanolu, o asi israil halk sana, 'ne yapıyorsun? diye sormadı mı? "onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: yerualim'deki önder ve orada yaayan bütün israil halkına ilkin bir bildiridir bu. ben sizin için bir uyarım de. sana yaptım tıpkı onlara da yapacağım. tutsak olarak sürgüne gidecekler. "onların önderi karanlıkta eyasn sırtında tayarak yola koyulacak. eyasn çıkarmak için duvarda bir gedik açacak. ülkeyi görmemek için yüzünü örtecek. onun üzerine am atacam, kurduum tuzaa düecek. onu babil'e, kıldan* ülkesine götüreceim, ama ülkeyi göremeden orada ölecek. çevresindekilerin tümünü -yardımların, ordusunu dünyanın dört bucana datacam. yalnız onları onların perilerine düeceim. onları uluslar arasına datp ülkelere sürdüğümde, benim rab olduumu anlayacaklar. gittikleri uluslarda yaptıkları bütün iрен uygulamaları anlatmalar için aralarında birkaç kişiye kılçtan, kılktan, salgın hastalıktan sa brakacağım. böylece benim rab olduumu anlayacaklar." rab bana öyle seslendi: "insanolu, yiyeceğini titreyerek ye, suyunu korkudan içirerek iç. ülkede yaayan halka de ki, 'egemen rab israil ve yerualim'de yaayanlar için öyle diyor: yiyeceklerini umutsuzluk içinde yiyecek, suların aknlık içinde içecekler. orada yaayanların yapt zorbalk yüzünden ülke ssz brakılacak. halkın içinde yaad kentler yakla-

cak, ülke çöle dönüşecek. o zaman benim rab olduumu anlayacaksınız." rab bana öyle seslendi: "insanolu, israil'de yaygın olan, 'günler geçiyor, her görüm boşa çıkıyor deyiminin anlamı nedir? onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: ben bu deyiş son vereceim. bundan böyle israil'de bir daha söylenmeyecek. yine onlara de ki, 'her görümün yerine geleceği günler yaklat. artık israil halkı arasında yalan görüm ya da aldatıcı falcılık olmayacak. ama ben rab, ne dersem gecikmeden olacak. siz, ey asi israil halkı, söylediklerimin tümünü sizin günlerinizde yerine getireceim. böyle diyor egemen rab." rab bana öyle seslendi: "insanolu, israil halkı, 'onun gördüğü görüm uzak günler için, peygamberlik sözleri de uzak gelecekle ilgili diyor. "bundan ötürü onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: söyledim sözlerden hiçbirini artık gecikmeyecek, ne dersem olacak. böyle diyor egemen rab."

13

rab bana öyle seslendi: "insanolu, peygamberlikte bulunan israil peygamberlerine karşı sen peygamberlik et. kendiliğinden peygamberlik eden o peygamberlere de ki, 'rab'bin sözüne kulak verin! egemen rab öyle diyor: hiçbir görüm görmemi ama kurduklar hayaller uyarınca davranan aksiz peygamberlerin vay bana! ey israil, peygamberlerin ykntları arasında çakallara benziyor. rab'bin gününde israil halkının savata dinlenmesi için gidip duvardaki gedikleri onarmadınız. onların görüşlerini uydurmadınız. yaptıkları yalan peygamberliklere rab'bin sözüdür diyorlar. oysa onlar ben göndermedim. yine de söylediklerinin yerine geleceğini umuyorlar. ben söylemediğim halde, rab'bin sözüdür diyorsunuz. oysa gördüğünüz görüşler uydurma, yaptığınız falcılık yalan delil mi? "bu yüzden egemen rab öyle diyor: söylediniz boş sözler, gördüğünüz yalan görüşlerden ötürü size karyım. böyle diyor egemen rab. elim uydurma görüş gören, yalan yere falcılık eden peygamberlere karşı olacak. onları halkının topluluğunda bulunmayacak, israil halkının kütüğüne yazılmayacak, israil ülkesine girmeyecekler. o zaman benim egemen rab olduumu anlayacaksınız. "eslenlik yokken eslenlik diyerek halkı aldatıyorlar. biri dayaksız bir duvar yapınca, sahte peygamberler üzerine sva vuruyorlar. duvar svaayanlara de ki: duvar yıkılacak; saanak yamur yaacak, ardından dolu yadracam. iddetli bir rüzgar çıkıp duvara karşı esecek. duvar çökünce size, nerede duvara vurduğunuz sva demeyecekler mi? "onun için egemen rab öyle diyor: öfkemden duvar yerle bir etmek için iddetli bir rüzgar göndereceğim; kızılgımdan saanak yamur ve dolu yadracam. sva vurduğunuz duvar ykp yerle bir edeceğim.

temeli açlp ortaya çkacak. yklacak ve altında yok olacaksınız. o zaman benim rab olduumu anlayacaksınız. böylece öfkemi duvarn ve duvara sva vuranların üzerine boaltacam. size duvar da duvara sva vuran da yerualim'de esenlik yokken esenlik görümleri gören israili peygamberler de yok oldu diyeceim. egemen rab böyle diyor." ("sen, ey insanolu, kendiliğinden peygamberlik eden halkın kzlarna yüzünü çevir. onlara kar peygamberlik et. de ki, 'egemen rab öyle diyor: insanlar tuzaa düürmek için herkese bilek ba diken, her boyda ba örtüsü yapan kadınların vay bana! kendi cannı korurken halkmın cannı tuzaa düürecekisiniz? birkaç avuç arpayla birkaç dilim ekmek için halkmın arasında beni küçük düürdünüz. yalana kulak veren halkma yalan söyleyerek ölümü hak etmemi canlar öldürdünüz, ölümü hak etmi canlar yaattınız. "bundan ötürü egemen rab öyle diyor: insanlar ku gibi tuzaa düüren sihirli bilek balarnza karym. onlar bileklerinizi koparacam. ku gibi tuzaa düürdünüz insanlar özgür kılacam. örtülerinizi yırtacak, halkm elinizden kurtaracam. bir daha tuzaanla dümeyecekler. o zaman benim rab olduumu anlayacaksınız. madem incitmek istemediim doru kiinin cesaretini yalanlarınla krđnz ve cannı kurtarmak için kötü kiini kötü yoldan dönmemeye yüreklendirdiniz, bir daha uydurma görümler görmeyecek, falçlık etmeyeceksiniz. halkm elinizden kurtaracam. o zaman benim rab olduumu anlayacaksınız."

14

israil ileri gelenlerinden kimisi gelip yanma oturdu. o sırada rab bana öyle seslendi: "insanolu, bu adamların yürei putlara bal. diktikleri putları kendilerini günaha sokmasna olanak veriyorlar. öyleyse onların bana danmasna izin vermeli miyim? bunun için onlarla konu ve de ki, 'egemen rab öyle diyor: yüreini puta balayan, diktii putun kendisini günaha sokmasna olanak veren, sonra da peygambere danmaya gelen her israili'ye putların çokluuna göre ben rab kendim karlık vereceim. bunu, putları yüzünden bana sırt çeviren israil halkının yüreini yeniden kendime çekmek için yapacam. "bu yüzden israil halkına de ki, 'egemen rab öyle diyor: geri dönün! putlarınızdan vazgeçin, irenc uygulamalarınız brakın! "israil halkından biri ya da israil'de yaayan bir yabancı benden ayrılır, yüreini putlara balar, diktii putların kendisini günaha sokmasna olanak verir, sonra da bana danmak üzere bir peygambere giderse, ben rab kendim ona karlık vereceim. o kiye kar çkacam. onu bir belirti, bir alay konusu yapıp halkmın arasından atacam. o zaman benim rab olduumu anlayacaksınız. "bir peygamber ayatlır da

bir söz söylerse, onu ayartan benim. elimi ona kar uzatacam, onu halkm israil'in arasından çkarp yok edeceim. suçların cezasn çekecekler. peygamber de ona danan da aynı eklede cezalandırılacak. böylece israil halkı bir daha benden ayrılmayacak, günahlarıyla kendilerini kirliletmeyecekler. onların halkm olacaklar, ben de onların tanrı olacam. egemen rab böyle diyor." rab bana öyle seslendi: "insanolu, eer bir ülke bana sadakatsizlik eder, günah ılerse, ben de o ülkeye kar elimi uzatır, onu her türlü yiyecekten yoksun bırakır, üzerine ktlık gönderir, insanlar ve hayvanlar yok edersem; u üç adam nuh, daniel, eyüp- orada olsalar bile, doruluklarıyla ancak kendi canlarını kurtarabilirler. egemen rab böyle diyor. "ya da ülkeye yabancı hayvanları gönderirsem ve ülkeyi kimsesiz bırakırsalar, ülke viraneye döner, hayvanları yüzünden kimse içinden geçemezse; varılm hakk için diyor egemen rab, bu üç kii o ülkede yaasa bile, ne onların ne de kzlarn kurtarabilirler. ancak kendi canlarını kurtarabilirler. ülke ise viraneye döner. "ya da o ülkeye klc gönderir, 'klç ülkeyi yarsın der, oradaki insanlar ve hayvanlar yok edersem; varılm hakk için diyor egemen rab, bu üç kii orada olsa bile, ne onların ne de kzlarn kurtarabilirler. ancak kendi canlarını kurtarabilirler. "o ülkeye salgın hastalık gönderir, kan dökerek öfkemi yadrr, oradaki insanlar ve hayvanlar yok edersem; varılm hakk için diyor egemen rab, nuh, daniel*fh* ve eyüp orada olsa bile, ne onların ne de kzlarn kurtarabilirler. doruluklarıyla ancak kendi canlarını kurtarabilirler. "egemen rab öyle diyor: yerualim'deki insanlar ve hayvanlar yok etmek için üzerine dört ar yargım klc, ktl, yabancı hayvanlar, salgın hastalık gönderdiğimde daha neler neler olacak! orada sa brakılacak kimi onların, kzlarnz olacak, çkp yannza gelecekler. onların davranlarını ve yaptıkların görünce, yerualim'in bana getirdiim ykmdan ve her tür felaketten avuntu bulacaksınız. onların davranlarını ve yaptıklarını görünce avutulacak, yerualim'in bana getirdiklerimin amaçsız olmadn anlayacaksınız. egemen rab böyle diyor."

15

rab bana öyle seslendi: "insanolu, asma odununun herhangi bir orman ağacından daha fazla deer var mı? asma odunundan yararlı bir ey yapılabilir mi? ya da üzerine eya asmak için ondan ask yaparlar mı? yakt olarak atee atılır da ate odunun iki ucunu yakp ortasın kömürletirince, ie yarar mı? yanmadan önce ie yaramadysa, yanp kömür haline geldikten sonra bir ie yarar mı? "bu nedenle egemen rab öyle diyor: orman ağaçları arasında asma odununu nasl yakt olarak atee verdimse, yerualim'de yaayan

halka da aynsn yapacam. onlara yüz çevireceim. imdi ateten kurtulsalar bile, ate onlar yine de yakp yok edecek. onlara yüz çevirince, benim rab olduumu anlayacaksınız. ülkeyi viraneye çevireceim. çünkü bana sadakatsizlik ettiler. egemen rab böyle diyor."

16

rab bana öyle seslendi: "insanolu, yeralim'e yapt irenç uygulamalar bildir. de ki, 'egemen rab yeralim'e öyle diyor: kökenin ve doumun açsından kenan ülkesindensin; baban amorlu, annense hititli'ydi*. doduun gün göbek ban kesilmedi, temizlemek için seni ykamadlar, tuzla ovalamadlar, kundaa sarmadlar. kimse bunlardan birini yapacak kadar sana acmad, sevecenlik göstermedi. senden tiksindikleri için doduun gün seni kra attlar. "yanndan geçtim, senin kendi kannn içinde kmldadn gördüm. kendi kannn içindeyken yaa! dedim. evet, kendi kannn içindeyken yaa! dedim. krda yetien bir bitki gibi seni gelitirdim. gelitin, büyüdü, kusursuz bir güzelli eritin. göüslerin olutu, saçların uzadı. ama çrlçplaktı. "yine yanndan geçtim, sana baktm, sevgi çandı. gysimin eteini üzerine serdim, çplaklı örttüm. sana ant içtim, seninle antlama yaptm. egemen rab böyle diyor. ve benim oldun. "seni ykadm, üzerindeki kan temizledim, derine zeytinya sürdüm. sana ilemeli gysiler giydirdim, deriden çark verdim. beline ince keten kuak baladm, seni pahal gysilerle örttüm, taklarla süsledim. bileklerine bilezikler, boynuna gerdanlık taktm. burnuna halka, kulaklarına küpeler, bana görkemli bir taç taktm. altınla gümüle süslendin; gysilerin ince ketenden, pahal, ilemeli kumatand. ince unla, balla, zeytinyayla beslendin. gitgide güzelleştin, kralla yaratn. güzelliinden ötürü ünün uluslar arasında yayıldı. çünkü seni görkemimle donattm için güzelliin kusursuzdu. egemen rab böyle diyor. "ama sen güzelliine güvendin, ününü kullanarak fahieli etti. her geçene gönlünü kaptrdn, kendini teslim ettin. gysilerinden alp kendine süslü tapnma yerleri yaptn, oralarda fahieli ettin. böyleli ne olmutur, ne de olacaktı. sana verdim altn, gümü süslerden erkek suretleri yaptn, onlarla fahieli ettin. ilemeli gysilerini alp onların üzerine örttün. onlara zeytinyam, buhurumu sundun. yemen için saladm yiyecei ince unu, zeytinyan, bal güzel kokulu bir sunu olarak onlara sundun. böyle yaptn diyor egemen rab. "bana dourduun oullar, kızlar alp yiyecek olarak putlara kurban ettin. fahieli etmen yetmiyormu gibi, çocuklarm kesip sunu olarak atete putlara kurban ettin. bütün irenç uygulamaların, fahieliıklarını yaparken genç-

lik günlerini, çrlçplak olduun, kannn içinde kmldandn zaman anmsamadn. "egemen rab, vay, vay bana diyor! yaptn kötülüklere ek olarak, kendine fuhu yuvalar kurdun, bütün meydanlarda yüksek tapnma yerleri yaptn. her yolun bana kendin için yüksek tapnma yerleri kurdun, güzelliini kirlettin, her geçene kendini teslim ettin, fahieliıklarını artırdn. ehvet dükünün komularn msrllarla fahieli etti. fahieliıklarını artırmakla beni öfkeliendirdin. ite bu yüzden elimi sana kar uzattm, yiyecek payn azalttm. ahlak-sız davranandan utanç duyan dümanların filist kızlar dilediklerini yapnsal diye seni onlara teslim ettim. asurlular'la da fahieli etti, çünkü doymamtn. evet, onlarla fahieli ettin, yine doymadn. fahieliini ticaret diyar olan kıldan* ülkesine dek artırdn, yine de doymadn. "bütün bunlar yaparken yüreim ne kadar ypranm diyor egemen rab, 'yüzsüz bir fahie gibi davrandn! her yolun bana fuhu yuvalar kurarken, bütün meydanlarda yüksek tapnma yerleri yaparken, fahie gibi bile deildin, ücretini küçümsedin. "kocasnn yerine yabancılar yeleyen, zina eden bir kadndn! fahielere ücret ödenir. oysa sen bütün oynalarına armaanlar dattn. fahieli etmek için her yandan sana gelsinler diye rüvet verdin. fahieliinde öbür kadnlara benzemiyorsun. çünkü fahieli edesin diye kimse senin peine dümüyor. ücret ödeyen sensin, kimse sana ücret ödemiyor. bu yüzden öbürlerine benzemiyorsun. "bu nedenle, ey fahie, rab'bin sözünü dinle! egemen rab öyle diyor: yüzsüzlüğün ortaya döküldü, oynalarla fahieli ederken çplaklı meydana çıktı için, bütün irenç putları yüzünden, onlara çocukların kann verdiğin için, düüp kalktn bütün oynaların sevdiklerini de nefret ettiklerini de toplayacam. sana kar onlar her yandan toplayacak, çplaklı onların önüne serecek; bütün çplaklı görecekler. sana zina eden, kan döken kadnlara verilen cezay vereceim. kann aktarak seni öfkemin ve kskançlının öcüne terk edeceim. seni oynalarının eline teslim edeceim. fuhu yuvaları ykacak, yüksek tapnma yerlerini bozacaklar. üzerindeki gysileri soyacak, güzel mücevherlerini alp seni çrlçplak brakacaklar. halk sana kar krtacaklar. seni talayacak, kılçlarıyla deik edecekler. evlerini atee verecek, seni birçok kadnn gözü önünde yargılayacaklar. fahieliiklerine son vereceim, artk oynalarına ücret ödemeyeceksin. böylece sana kar öfkem yatacak, kskançlını dinecek. susacak, bir daha öfkelenmeyeceim. "madem gençlik günlerini anmsamadn, yaptklarıyla beni öfkeliendirdin, ben de yaptkları senin bana getireceim. böyle diyor egemen rab. bu irenç uygulamalarına ek olarak ahlak-sızlık da ettin. "herkes senin için u deyi söyleyecek: annesi nasla kız da öyle. sen kocasından ve çocuklarından tiksinen an-

nenin kzsın; kocalarından ve çocuklarından tiksinen kzkardelerinin kzkardeisin. annen hititli, baban amoru'ydü. kzlaryla senin kuzeyinde yaayan samiriye ablan, kzlaryla senin güneyinde yaayan sodom kzkardeindir. sen yalnız onların yolunda yürümekle, onların irenç uygulamalara uymakla kalmadn, bütün yaptıklarıyla ksa sürede onlardan daha büyük kötülük ettin. varlm hakk için diyor egemen rab, kzkardein sodom'la kzlrl, kzlarnla senin yaptıklarını asla yapmadılar. "kzkardein sodom'un günah uydü: kendisi de kzlrl da gururluydu, ekmece doymulard, umursamazlard. düküne, yoksula yardım elini uzatmadılar. kendilerini beemilerdi. önümde irenç eyler yaptılar. bu nedenle, gördüğün gibi onlar önünden süpürüp attm. samiriye ileddin günahın yarın bile ilemedi. sen onlardan çok daha irenç eyler yaptın. yaptın irençliklerle kzkardelerini suçsuz çıkardın. dücecin utanca katlanacaksn. çünkü kzkardelerini haklı gibi gösterdin. ileddin günahları onlarınkinden daha irenç olduundan senin yanında suçsuz kalyorlar. bunun için utan ve dücecin utanca katlan. çünkü kzkardelerini suçsuz çıkardın! "sodom'la kzlarn, samiriye'yle kzlarn, onlarla birlikte de seni eski gönencine kavuturacam. utanca boulacaksn. bütün yaptıklarından ötürü kzkardelerine avuntu olacak ve utanacaksn. kzkardelerin sodom ve samiriye ile kzlrl eski durumlarına dönecekler; kzlarnla sen de öyle. kötülüğün açkmadan önce, gururlu olduün günlerde kzkardein sodom'un adn bile anmyordun. imdi sen de edom kzlaryla komalar ve filisti kzlarnca -çevrende seninle alay edenlerce küçümseniyorsun. (ahlaksızlın ve yaptın irençliklerin sonuçlarına katlanacaksn. rab böyle diyor. "egemen rab öyle diyor: seninle yaptım antlamay bozarak içtiin and küçümsedin. ben de hak ettiin biçimde seni cezalandıracam. gençlik günlerinde seninle yaptım antlamay anmsayacam. seninle sonsuza dek kalc bir antlama yapacam. büyük, küçük kzkardelerini yanna alımda yaptıklarını anmsayacak ve utanacaksn. seninle yaptım antlamada olmad halde onlar kzlarn olsunlar diye sana vereceim. seninle yeniden antlama yapacam, benim rab olduumu anlayacaksn. bütün yaptıklarını baladmda, anmsayacak ve utanacaksn. utanımdan bir daha azn açmayacaksn. egemen rab böyle diyor."

17

rab bana öyle seslendi: "ey insanolu, israil halkına bir bilmece sor, simgesel bir öykü anlat. de ki, 'egemen rab öyle diyor: kanatlar uzun ve güçlü, renk renk tüylerle dolu iri bir kartal lübnan'a geldi, bir sedir aacının tepesine konup onu ele geçirdi. aacın tepesindeki filizleri koparıp ticaret ülkesine götürdü,

tüccarlar kentine yerletirdi. "ülkenin tohumundan alp verimli toprağa ekti; onu söüt aac gibi akarsuların kıyısına dikti. tohum filizlenip yerde yayılan bodur bir asma oldu. dallar kartala doru yayıldı, kökleriye aaya, derine indi. böylece dal salan, filiz veren bir asma oldu. "gelgelelim, kanatlar güçlü, bol tüylü baka bir iri kartal da vardı. asma bu kez dikildi yerden köklerini bu kartala doru çevirdi; sulasın diye dalların ona doru saldı. dallansın, ürün versin, görkemli bir asma olsun diye akarsuların kıyısındaki verimli toprağa dikilmiti. "onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: asma serpilecek mi? kurusun diye ilk kartal kökünün söküüp meyvesini koparmayacak mı? asmanın yeni filizlenen bütün dallar kuruyacak. kökünden söküüp atmak için güçlü ele ya da büyük orduya gerek duyulmayacak. evet, asma dikilmi, ama serpilip gelinecek mi? dou rüzgar ona çarpınca büsbütün kurumayacak mı? evet, filizlendii yerde solup kuruyacak." rab bana öyle seslendi: "o asi halka de ki, 'bunların ne anlamı geldiini bilmiyor musunuz? onlara de ki, 'babel kralı yerualim'e gitti; kralın, önderlerini tutsak alp kendisiyle birlikte babel'e götürdü. sonra kralın soyundan gelen birini alp ant içirerek onunla bir antlama yaptı. ülkenin önderlerini de tutsak aldı. öyle ki, ülke gerilesin, bir daha yükselmesin, ancak yapt antlamayı yerine getirerek yaayabilsin. ne var ki, yahuda kralı, kendisine at ve çok sayıda asker vermesi için mısır'a elçiler göndererek babel kralına bakaldırdı. yahuda kralı baaracak mı? böyle eyler yapan kurtulur mu? yaptı antlamayı bozan kurtulur mu? "egemen rab, varlm hakk için diyor, onu tahta oturtan kralın ülkesinde, babel'de ölecek. çünkü içtii and küçümsedi, yaptı antlamayı bozdu. babilliler birçok kiıyı yok etmek için toprak rampaları, kuatma duvarları yaptında, firavun güçlü ordusu ve büyük kalabalklarla savata ona yardımcı olmayacak. yaptı antlamayı bozarak içtii and küçümsedi. söz verdiğ halde, bütün bunları yaptı. bu yüzden kurtulmayacak. "bu nedenle egemen rab öyle diyor: varlm hakk için, bana içtii and küçümsedi, antlamam bozduu için onu cezalandıracam. am gereceim, tuzama dönecek. onu babel'e getirecek, bana sadakatsizliğinden ötürü orada yargılayacağam. en seçkin askerleri kıktan geçirilecek, sa kalkanlar dünyanın dört bucama dalacak. o zaman konuunu ben rab olduumu anlayacaksınız. "egemen rab öyle diyor: sedir aacının tepesinden bir filiz alp dıkeceim. en yüksek dallardan körpe bir çubuk koparıp yüksek, ulu bir dal üzerine dıkeceim. onu israil'in en yüksek dalına üzerine dıkeceim. dal budak salıp ürün verecek, görkemli bir sedir aac olacak. her çit ku dallarına tüneyecek, gölgesinde barmacak. bütün orman ağaçları her yüksek aac bodurlatransın, her bodur aac

yükseltenin, her yeil aac kurutann ve kuru aac yeertenin ben rab olduumu anlayacaklar. bunu ben rab söylüyorum ve dediimi yapacam."

18

rab bana öyle seslendi: "israil için, 'balar koruk yedi, çocukların dileri kamat diyorsunuz. bu deyile ne demek istiyorsunuz?" "varlın hakk için diyor egemen rab, israil'de artk bu deyii aznza almayacaksnz. her yaayan can benimdir. babann can da, çocuun can da benimdir. ölecek olan, günah ileyen candr. "diyelim ki, adil ve doru olan yapan doru bir adam var. dalarda putlara sunulan kurbandan yemez, israil halknn putlarna bel balamaz. komusunun karsn kirletmez, adet gören kadna yaklamaz. kimseye hakszlk etmez, rehin olarak aldn geri verir, soygunculuk etmez, aç olana ekmeini verir, çpla giydirir. faizle para vermez, ar kâr gütmez. elini kötülükten çeker, iki kii arasnda dorulukla yarglar. kurallarm izler, ilkelerimi özenle uygular. ite böyle biri doru kiidir. o yaayacaktr. egemen rab böyle diyor. "diyelim ki, bu adamn zorba, kan döken, kardeine bunlardan birini yapan bir olu var. babas bunlardan hiçbirini yapmazken, oul dalarda putlara sunulan kurbandan yer, komusunun karsn kirletir. dükküne, yoksula hakszlk eder, soygunculuk eder, rehini geri vermez. putlara bel balar, irenç eyler yapar. faizle para verir, ar kâr güder. böyle biri yaayacak m? hayr, yaamayacak! bütün bu irençlikleri yapmtr, öldürülecektir. onun kannndan kendisi sorumlu olacaktır. "diyelim ki, bu oulun da bir olu olur ve babasnn ileddi bütün günahlar görür, ama hiçbirini yapmaz; dalarda putlara sunulan kurbandan yemez, israil halknn putlarna bel balamaz, komusunun karsn kirletmez; kimseye hakszlk etmez, rehin almaz, soygunculuk etmez, aç olana ekmeini verir, çpla giydirir. böyle biri elini kötülükten*fi* çeker, faiz almaz, ar kâr gütmez, kurallarm izler, ilkelerimi uygularsa, babasnn günah yüzünden ölmeyecek, kesinlikle yaayacaktır. ama babas kendi günah yüzünden ölecektir. çünkü zorbalk etti, kardeini soydu, halk arasnda iyi olmayan yaptı. "ama siz, 'oul neden babasnn ileddi suçlardan sorumlu tutulmasn? dersiniz. bu oul adil ve doru olan yapm, bütün kurallarm dikkatle izlemiştir. böyle biri kesinlikle yaayacaktır. ölecek olan günah ileyen kiidir. oul babasnn suçundan sorumlu tutulamaz, baba da olunun suçundan sorumlu tutulamaz. doru kii doruluunun, kötü kii kötülüünün karlın alacaktır. "kötü kii ileddi bütün günahlardan döner, buyruklarna uyar, adil ve doru olan yaparsa, kesinlikle yaayacak, ölmeyecektir. ileddi günahlardan hiçbirini ona kar anlmayacaktır. doruluu sayesinde yaay-

acaktır. ben kötü kiinin ölümünden sevinç duymam, ancak kötü kiinin kötü yollarından dönüp yaamasından sevinç duyum. egemen rab böyle diyor. "doru kii doruluundan döner, günah iler, kötü kiinin yapt bütün irenç eyleri yaparsa, yaayacak m? onun yapt doru ilerini hiçbirini anlmayacaktır. sadakatsizlii yüzünden suçludur, günahlar yüzünden ölecektir. "siz yine de, 'rab'bin yolu doru deil diyorsunuz. ey israil halk, dinle: benim yolum mu doru deil? doru olmayan sizin yolların deil mi? doru kii doruluundan döner de kötülük yaparsa, bu yüzden ölecek. evet, ileddi günah yüzünden ölecektir. ama kötü kii, yapt kötülükten döner, adil ve doru olan yaparsa, kann kurtaracaktır. çünkü isyanlarnn farkna varıyor ve onlardan dönüyor. böyle biri kesinlikle yaayacak, ölmeyecektir. öyleyken, israil halk, 'rab'bin yolu doru deil diyor. ey israil halk, benim yollarım mu doru deil? doru olmayan sizin yolların deil mi? "bu yüzden, ey israil halk, sizleri, her birinizi yolunuza göre yarglayacam. egemen rab böyle diyor. dönün! isyanlarnzdan dönün! günahn sizi ykma sürüklemesine izin vermeyin. isyanlarnz kendinizden uzaklatrn. yeni bir yürek, yeni bir ruh edin. neden öleceksin, ey israil halk? çünkü ben kimsenin ölümünden sevinç duymam. egemen rab böyle diyor. öyleyse günahnzdan dönün de yaayn!"

19

"sen israil önderleri için u at yak ve de ki, "annen neydi? aslanlar arasnda dii bir aslan! genç aslanlar arasnda yatar, yavruların beslerdi. büyüttüü yavrulardan biri genç bir aslan oldu. avn kapp parçalamay örendi, insan yiye bir aslan oldu. haberi uluslar arasnda duyuldu. kurduklar tuzaa düttü, onu çengellerle msr'a sürüklediler. dii aslan bekledi, umudunun boa çktn görünce, yavrularından baka birini alp genç bir aslan olarak yetitirdi. yavru aslanlar arasnda dolamaya balad, genç bir aslan oldu. avn kapp parçalamay örendi, insan yiye bir aslan oldu. onların kalelerini ykt, kentlerini viraneye çevirdi. ülkede yaayan herkes onun kükreyiinden dehete düttü. çevredeki uluslar üzerine geldiler, alarn gerdiler, onu tuzaa düürdüler. çengel takp onu kafese koydular ve babil kral'na götürdüler. israil dalarda kükreyi bir daha duyulmasn diye onu gözetim altında tuttular. "annen su kysndaki banda dikilmi bir asma gibiydi. bol su sayesinde dal budak sald, ürün verdi. dallar kral esas olacak kadar güçlendi. asma boy attı, bulutlara dek yükseldi. yükseklii ve dalların çokluu herkesçe görüldü. ama onu öfkeyle kökünden söküp yere attılar. dou rüzgar ürününü kuruttu. güçlü dallar koparlp kuru düdü, ate onlar yakp yok etti. imdi çöle,

kurak, susuz bir yere dikildi. gövdesi ate ald, filizini, ürününü yapk yok etti. kral esas olacak kadar güçlü dal kalmad. bu bir attr ve at olarak kalacaktır."

20

sürgünlüümüzmün yedinci yıl, beinci ayın* onuncu günü, israil ileri gelenlerinden bazı kiiler rab'be danmak için gelip önüme oturdular. rab o sırada bana seslendi: "insanolu, israil ileri gelenlerine de ki, 'egemen rab öyle diyor: bana danmaya m geldiniz?' varım hakk için diyor egemen rab, bana danmanza izin vermeyeceim. "onlar yargılayacak msn? ey insanolu, onlar yargılayacak msn? öyleyse onlara ataların irenç uygulamaların anmsat. onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: israil'i seçtiim gün yakup soyuna ant içtim ve kendimi msr'da onlara açkladım. ant içerek, tanrız rab benim dedim. o gün, onlar msr'dan çıkaracama, kendileri için seçtiim en güzel ülkeye, süt ve bal akan ülkeye götürreceim söz verdim. onlara, herkes bel bağlad irenç putları atsn, msr putlarını kendinizi kirliletmeyin, tanrız rab benim dedim. "ne var ki, bana kar geldiler, beni dinlemek istemediler. bel baladklar irenç putları hiçbirini atmad, msr putlarını da bırakmadlar. bu yüzden msr'da öfkemi onların üzerine yadracam, kznlm dökeceimi söyledim. ama aralarında yaadklar ulusların gözünde adma leke gelmesin diye bunu yapmadım. bu ulusların gözü önünde israililer'i msr'dan çıkarak kendimi onlara açıkladım. bu yüzden israililer'i msr'dan çıkarp çöle götürdüm. uygulayan kiye yaam veren kurallarımla onlara verdim, ilkelerimi tanıttım. kendilerini kutsal klann ben rab olduumu anlasınlar diye aramızda bir belirti olarak abat* günlerimi de onlara verdim. "böylelikle israil halk çölde bana bakaldırdı. uygulayan kiye yaam veren kurallarımla izlemediler, ilkelerimi reddettiler. abat günlerimi de hiçe saydılar. bu yüzden çölde öfkemi üzerine yadrdı onlar yok edeceimi söyledim. ama israililer'i msr'dan çıkardım gören ulusların gözünde adma leke gelmesin diye bunu yapmadım. ben de kendilerine verdim en güzel ülkeye, süt ve bal akan ülkeye onları götürmeyeceim çölde ant içtim. çünkü ilkelerimi reddettiler, kurallarımla izlemediler, abat günlerimi hiçe saydılar. yürekleri putlarına balyd. yine de onlara acdm, onlar yok etmedim, çölde ilerine son vermedim. çölde çocuklarına atalarının kurallarını izlemeyin, ilkelerine göre yaamayın, putlarıyla kendinizi kirliletmeyin dedim. ben tanrız rab'bim, benim kurallarımla izleyin, benim ilkelerim uyarınca yaayın. 20 aramızda bir belirti olsun diye abat günlerimi kutsal sayın. o zaman benim tanrız rab olduumu anlayacaksınız dedim. "ne var ki, çocuklar bana

kar geldiler. kurallarımla izlemediler. uygulayan kiye yaam veren ilkelerim uyarınca dikkatle yaamadılar. abat günlerimi hiçe saydılar. bu yüzden çölde öfkemi üzerine yadracam, kznlm dökeceimi söyledim. ama elimi geri çektim, israililer'i msr'dan çıkardım gören ulusların gözünde adma leke gelmesin diye bunu yapmadım. onlar ulusların arasına datacama, baka ülkelere göndericeim çölde ant içtim. çünkü ilkelerimi izlemediler, kurallarımla reddettiler. abat günlerimi hiçe saydılar, gözlerini atalarının putlarına dikttiler. ben de onlara iyi olmayan kuralları, yaam vermeyen ilkeleri verdim. her ilk doan çocuğu atete kurban ederek sundukları sunularla kendilerini kirliletmelerine izin verdim. öyle ki, onlar dehete düüreyim de benim rab olduumu anlasınlar. "bu nedenle, ey insanolu, israil halkına de ki, 'egemen rab öyle diyor: atalarınz yine ihanet etmekle bana küfretmi oldular. kendilerine vermeye ant içtiim ülkeye onları getirdiimde, gördükleri her yüksek tepede, sık yapraklı her ağacın altında kurbanların kestiler. beni öfkeliendiren sunuların, güzel kokulu sunularıyla dökmelik sunuların orada sundular. onlara gittikleri bu puta tapılan yerin ne olduğunu sordum." oras bugün de bama adıyla anılıyor. "bu nedenle israil halkına de ki, 'egemen rab öyle diyor: atalarınz gibi siz de kendinizi kirliletecek misiniz? onların putlarına gönül verecek misiniz? imdiye dek oullarınz atete kurban edip sunularınz sunmakla, putlarınzla kendinizi kirliletiniz. öyleyken gelip bana danmanza izin verir miyim, ey israil halk? varım hakk için diyor egemen rab, bana danmanza izin vermeyeceim. "siz aaca, taa tapan öteki uluslar gibi, dünyadaki öbür halklar gibi olmak istiyoruz diyorsunuz. ama bu düündükleriniz hiçbir zaman gerçekletemeyeceksiniz. varım hakk için diyor egemen rab, sizi güçlü ve kudretli elle, iddetli öfkeyle yöneteceim. güçlü ve kudretli elle, iddetli öfkeyle sizi uluslar arasında çıkaracak, dalm olduunuz ülkelere toplayacağam. sizi ulusların çölüne getirecek, orada yüz yüze yargılayacağam. atalarınz msr çölü'nde nasıl yargıladysam, sizi de öyle yargılayacağam. egemen rab böyle diyor. sizi yoklayıp antlamama bal kalmanz salayacağam. aranızda bana kar gelenlerle bakaldranları ayıracam. onları yaadklar ülkelere çıkaracağam. ama israil ülkesine girmeyecekler. o zaman benim rab olduumu anlayacaksınız. "ey israil halk, egemen rab öyle diyor: her biriniz gidip putlarınıza tapın! ama sonra beni dinleyeceksiniz ve armaanlarınızla, putlarınızla bir daha kutsal adam kirlilemeyeceksiniz. çünkü kutsal damda, israil'in yüksek danda, diyor egemen rab, bütün israil halkı orada, ülkede bana kulluk edecek. orada onları kabul edeceğim. orada sunularınz, seçme armaanlarınz, bütün kutsal adaklarınz isteyeceim. sizi ulus-

larn arasından çıkarp dalm olduunuz ülkelerden topladmda, beni honut eden bir koku gibi kabul edeceim. ulusların gözü önünde aranızda kutsallm göstereceim. sizleri atalarınıza vermeye ant içtiim ülkeye, israil ülkesine getirdiimde, benim rab olduumu anlayacaksınız. bütün yaptıklarınız, kendinizi kirlittiğiniz bütün uygulamalar orada anmsayacak, yaptığınız kötülüklerden ötürü kendinizden tiksineceksiniz. ey israil halkı, kötü yollarınıza, yozlam uygulamalarınıza göre deil, adm uruna sizinle ilgilendiimde, benim rab olduumu anlayacaksınız. egemen rab böyle diyor." rab bana öyle seslendi: "insanolu, yüzünü güneye çevir, güneye seslen, negev orman'na kar peygamberlik et. negev orman'na de ki, 'rab'bin sözüne kulak ver. egemen rab öyle diyor: senin içinde ate tututuracam. ate bütün aaçların -yeil aac da kuru aac da- yiyip bitirecek. tutuan alev söndürülemez. güneyden kuzeye, her yüz atein scandan kavrulacak. ate tututuran ben rab olduumu herkes görecek, ate söndürülemez." bunun üzerine, "ah, ey egemen rab!" dedim, "onlar benim için, 'simgesel öyküler anlatan adam deil mi bu? diyorlar."

21

rab bana öyle seslendi: "ey insanolu, yüzünü yerualim'e çevir, kutsal yerlerine kar konu, israil ülkesine kar peygamberlik et. ona de ki, 'rab öyle diyor: ben sana karym! klcm knndan çıkaracak, içindeki doru kiüy de kötü kiüy de kesip yok edeceim. doru kiüy de kötü kiüy de kesip yok etmek için klcm knndan çıkacak ve güneyden kuzeye herkese kar olacak. böylece herkes klcm knndan çıkarann ben rab olduumu anlayacak. onu bir daha yerine koymayacam. "sen, ey insanolu, inle! onların gözü önünde ezik bir yürekle ac ac inle! sana, 'neden böyle inliyorsun? diye sorduklarında, 'yakında duyulacak haberden ötürü diye yanıtlayacaksın. 'her yürek eriyecek, her el geveyecek, her ruh baygın düecek, her dizin ba çözülecek. evet, haber duyulacak! bu kesinlikle yerine gelecek. egemen rab böyle diyor." rab bana öyle seslendi: "insanolu, peygamberlik et ve de ki, 'rab öyle diyor: "klç, klç, bilendi, cıaland. öldürmek için bilendi, imek gibi çaksn diye cıaland. nasıl sevinebiliriz? klç olumun asasn sradan bir sopa gibi küçümsedi. klç kullanılmak için cıalandan verildi; öldürenin eline verilsin diye bileni cıaland. insanolu, bar, haykr! çünkü bu klç halkma kar; bütün israil önderlerine kar. onlar halkmla birlikte klca teslim edildiiler. bunun için barn döv. "deneme koksuz gelecek. klcm küçümsedii asa varln sürdüremezse ne olur? böyle diyor egemen rab. "sen, ey insanolu, peygamberlik et, el çrp. brak klç iki, üç kez vur-

sun. bu öldüren bir klçtr, çok sayıda insan kran, insan her yandan saran klçtr. yürekleri erisin, tökezleyip düenler çok olsun diye bütün kaplarında öldürmek için görevlendirdim klç. ah, klç imek gibi parlad, öldürmek için bilendi. ey klç, saa, sonra sola savrul, azn nereye dönerse, oraya savrul! ben de elimi çrpacam ve öfkem dinecek. bunu ben rab söylüyorum." rab bana öyle seslendi: "insanolu, babil kral'nn klç gelsin diye iki yol belirle; ikisi de ayrı ülkeden balamal. kent yolunun balad yere bir iaret koy. ammonlular'n rabba kenti'ne ya da yahuda'ya ve surlarla çevrili yerualim'e ilerlesin diye klç için yol belirle. çünkü babil kral iki yolun ayrıld, yolların çatallat yerde fala bakmak için duracak. oklar silkeleyecek, aile putlarına danacak, kurban edilen bir hayvann cierine bakacak. kütük yerletirmek, öldür buyruunu vermek, sava naralar atmak, kaplara kütük yerletirmek, toprak rampalar oluturmak, kuatma duvarlar yapmak için sa elinde yerualim'i gösteren ok olacak. onunla ant içerek antlama yapanlar fala yanı bakıldn sanacak. ama kral suçların anmsatp onlar tutsak olacak. "bundan ötürü egemen rab öyle diyor: 'madem suçlarınız, isyanlarınız anmsatrdınız, bütün uygulamalarınızda günahlarınız açığa çıkdınız, madem bütün bunları yaptınız, siz de tutsak alıp götürüleceksiniz. "sen, ey saygısz, kötü israil önderi, günün yaklat, sonunda yarg günün geldi. egemen rab öyle diyor: sar çkar, tac kaldı. artık eskisi gibi olmayacak. alçakgönüllü yükseltilecek, gururlu alçaltılacak. ykm! ykm! kenti yerle bir edeceim! hak sahibi gelinceye dek onarlmayacak. kenti ona vereceim. "sen, ey insanolu, peygamberlik et ve de ki, 'aalayc sözler söyleyen ammonlular için egemen rab öyle diyor: "klç, klç, öldürmek için knndan çekilmi, yok etmek için, imek gibi parlamak için cıalandn! size ilkin görümler aldatcdı, aaçlar fal yalandı. öldürülecek kötülerin enseleri üzerine yerletirileceksin, ey klç! onların günün yaklat, sonunda yarg günleri geldi. klç knna koyulsun! yaratıldığınız yerde, atalarınız ülkesinde yargılayacağım sizi. öfkemi üzerinize dökceim, kızılgm üzerinize üfleceyim; acımasız adamların, yakp yok etmekte usta kiilerin eline teslim edeceim sizi. atee yakt olacaksınız, kannız ülkenizin ortasında dökülecek, bir daha anlmayacaksınız. çünkü bunu ben rab söylüyorum."

22

rab bana öyle seslendi: "insanolu, yerualim'i yargılayacak msn? kan döken bu kenti yargılayacak msn? öyleyse bütün irenç uygulamaların ona bildir. öyle diyeceksin: 'egemen rab diyor ki: ey kendi içinde kan dökerek ykmn hazırlayan, putlar yaparak kendini kirleten kent! dökütün kan yüzün-

den suçlu bulundun, yaptn putlarla kirlendin. böylece günlerin yaklat, yılların sonuna ulatn. bu yüzden seni uluslara alay konusu edeceğim, bütün ülkelerin gözünde seni gülünç duruma düüreceim. ey ad kötüyü çkm, kargaa dolu kent, yakındakiler de uzaktakiler de seninle alay edecekler. "ite içindeki her israil önderi yetkisini kullanarak kan döküyor. senin içinde anneye, babaya kötü davrandılar, yabancı bask yaptılar, öksüzü, dul kadna haksız ettiler. benim kutsal eyalarma saygıszlık ettin, abat* günlerimi hiçe saydın. kan dökmek için iftira edenler, dalarda putlara kurban edilen hayvanlar yiyecekler, kendilerini ehvete kaptrancılar senin içinde yiyor. babaların karlarıyla yatanlar, âdet gören dinsel açdan kirli kadınlarla cinsel iliki kuranlar senin içinde yiyor. senin içinde kimi komusunun karsıyla iğrenç şeyler yaptı; kimi utanmadan gelinini kirletti; kimi öz kzkardeiyle iliki kurdu. senin içinde kan dökmek için rüvet aldılar. faiz aldı, tefecilik yaptı, zorbalıkla komularından haksız kazanç saladı. beni unuttun. egemen rab böyle diyor. "edindiiniz haksız kazançtan, içinde döktüğünüz kandan ötürü ellerimi birbirine vuracağım. sizinle uracağım gün cesaretiniz kalacak mı? elleriniz güçlü olabilecek mi? bunu ben rab söylüyorum ve dediimi yapacağım. sizi uluslar arasına dâip ülkelere süreceim. sizdeki ruhsal kirliliğe son vereceim. ulusların gözünde aalanacak ve benim rab olduğumu anlayacaksınız." rab bana öyle seslendi: "insanolu, israil halk benim için cüruf gibi oldu. hepsi potada tunc*, kalay, demir, kurundur; gümünün cürufudur. bundan ötürü egemen rab öyle diyor: 'hepiniz cüruf gibi olduğunuz için sizi yerualim'in ortasına toplayacağım. eritmek için ateî üfleyerek gümüyü, tuncu, demiri, kurunu, kalay nasıl potaya atıyorlarsa, ben de öfkemle, kızımla sizi toplayacağım, kentin ortasına koyup eriteceim. sizi toplayacağım, öfkemin ateini üzerinize üfleyeceğim; siz de kentin içinde eriyip yok olacaksınız. gümüyü potada nasıl eririr, siz de kentin içinde öyle eriyeceksiniz. o zaman üzerinize kızımla dökene ben, rab olduğumu anlayacaksınız." rab bana öyle seslendi: "insanolu, ülkeye de ki, 'sen öfke günü temizlenmemi, üzerine yamur yamam bir ülkesin. önderleri*fl* kükreyen, avn parçalayan aslan gibi orada düzen kurdular. canlara kıydılar, hazineler, deerli nesneler aldılar, birçok kadın dul bıraktılar. kâhinleri yaşam hiçe saydılar, kutsal eyaların kirlittiler, kutsalla baya arasındaki ayrım yapmadılar, kirliyle temiz arasındaki fark öğretmediler, abat günlerinden gözlerini çevirdiler. kutsalları önemsemediler. yöneticileri avn parçalayan kurt gibidir. haksız kazanç elde etmek için kan döküyor, canlara kıyorlar. peygamberleri uydurma görüşlerle, yalan fal açarak bu suçları gizlediler;

ben rab konumadım halde, 'egemen rab öyle diyor diyorlar. ülke halk bask uyguladı, soygunculuk etti. dükküne, yoksula bask yaptı, yabancı haksız yere kötü davrandı. "içerisinde duvar örecekti, gedikte durup önümde ülkeyi savunacak, onu yerle bir etmemi engelleyecek bir adam aradım, ama hiç kimseyi bulmadım. bunun için öfkemi üzerlerine boaltacağım, kızımla onları yakıp yok edeceğim. yaptıklarını kendi balalarına getireceim." egemen rab böyle diyor. iki günahlı kzkardein simgesel öyküsü

23

rab bana öyle seslendi: "insanolu, bir anneden doma iki kadın vardı. gençliklerinde mır'da fahiyelekt ettiler. memeleri orada okandı, erdenliklerini orada yitirdiler. büyüünün ad ohola, küçüğünün oholiva'ydı. benim oldular; oullar, kızlar dourdular. ohola samiriye'dir, oholiva da yerualim. "ohola benimken fahiyelekt etti. oynalar olan asurlular'a gönül verdi. hepsi de genç, yakkl, lacivertler kuşam savaçlar, valiler, komutanlar, atl askerlerdi. (asurlular'n en seçkin adamları fahiye olarak kendini verdi. gönül verdii bu kiilerin putlarına balanarak kendini kirlitti. mır'da balad fahiyelekt brakmad. gençken onunla yattılar, erdenliğini bozdular, ehvetlerini onun üzerine boalttılar. "bu nedenle onu oynalarının, gönül verdii asurlular'n eline teslim ettim. çplakla açtılar, oulların, kızların aldılar, onu kılçla öldürdüler. kendisine verilen cezadan ötürü kadınlar arasında ad kötüyü çıktı. "kzkardei oholiva bunu gördü, ama ehveti ve fahiyelektleri kzkardeininkinden daha utanç vericiydi. o da hepsi de genç, yakkl asurlular'a -valilere, komutanlara, iyi donanım savaçlara, atllara- gönül verdi. kendisini ne kadar kirlittiğini gördüm. ikisi de ayn yolu izlediler. "oholiva fahiyelektlerini giderek arttırdı. duvara oyulmuş insan resimlerini -bellerine kuak, balarna geni sark balam kırmızı renkli kıldanı* resimlerini- gördü. hepsi kökeni kıldan ülkesine dayanan babil subaylarına benziyordu. (oholiva görür görmez onlara gönül verdi, kıldan ülkesine ulaklar gönderdi. bunun üzerine babililer onunla yatakta sevimlelere geldiler, zina ederek onu kirlittiler. onu öyle kirlittiler ki, sonunda hepsinden tiksiniip yüzünü çevirdi. fahiyelektlerini sergileyip çplakla açınca kzkardeinden tiksiniyerek yüzümü çevirdim gibi, ondan da tiksiniyerek yüzümü çevirdim. gençliğinde mır'da yaptı fahiyelektleri anımsayarak, fahiyelektini daha da arttırdı. erkeklik organları eekine, memeleri aygırkine benzeyen oynalarına gönül verdi. öyle ki, mır'da gençliğindeki ehvet dükkünlüğünü özledin. memelerin orada okanım, erdenliğini orada yitirmitin. "bundan ötürü, ey oholiva, egemen rab öyle

diyor: tiksindiin oynaların sana kar kkrta-
cam. onlar her yandan sana kar ayak-
landracam. babililer'i, bütün kıldaniler'i,
pekotlular', oallar', koallar', onlarla birlikte
bütün asurlular', yakkl gençleri -valileri, ko-
mutanlar, subaylar, ünlü adamlar, atlar-
sana kar ayaklandracam. silahlarla, sava ve
yük arabalarıyla, çok uluslu bir orduyla sana
saldıracaklar. seni her yandan büyük, küçük
kalkanlarla, miferlerle saracaklar. cezalandır-
malar için seni onların eline teslim ede-
ceim. seni kendi kurallarına göre yargılay-
acaklar. öfkemi sana yönelteceim, on-
ların sana kznıklı davranmaların salayacam.
burnunu, kulakların kesecekler. sa kalanlar
kılça öldürecekler. oullarn, kzlarn alacak-
lar, sa kalanlar ate yakp yok edecek. üz-
erindeki giysiyi soyacak, güzel mücevher-
lerini alacaklar. msr'da yaptn ahlaksızlık-
lara, fahieliklere son vereceim. böyle eylere
özlem duymayacak, bir daha msr' anm-
samayacaksn. "egemen rab öyle diyor: seni
nefret ettiin, tiksindiin adamların eline tes-
lim edeceim. sana düman gibi davranacak,
emeinin bütün ürününü alacaklar. seni
çrlçplak brakacaklar. böylece utanç verici
fahieliklerin aça çıkacak. bütün bunlar e-
hvet dükünülüünden, fahieliin yüzünden bana
geldi. çünkü uluslarla fahielik ettin, onların
putlarıyla kendini kirlettin. (kzkardeinin
yolunu izledin. bu nedenle, sana onun kâs-
esinden* içireceim. "egemen rab öyle diyor:
kzkardeinin kâsesinden içeceksin, o derin ve
genitir; sana gülecek, seninle alay edece-
kler, dopdolu bir kâse. sarho olacak, umut-
suzlua boulacaksn, kzkardein samiriye'nin
kâsesi ykm, perianlk kâsesidir. ondan içe-
cek, tüketeceksin; parçaların kemirecek ve
gösünü paralayacaksn. bunu ben söylü-
yorum diyor egemen rab. "bundan ötürü
egemen rab öyle diyor: madem beni un-
uttun, bana srt çevirdin, sen de ahlaks-
zlnn, fahieliinin cezasn yükleneceksin." rab
bana seslendi: "insanolu, ohola'yla oholiva'y
yargılayacak msn? öyleyse onlara irenç uygu-
lamaların bildir. çünkü fahielik ettiler, kan
döktüler. putlarıyla fahielik ettiler; bana
dourduklar çocuklar yiyecek olarak putlarına
sundular. bununla kalmayarak, unlar da
yaptlar: çocukları putlarına sundukları gün
tapnam kirllettiler, abat* günlerimi hiçe say-
dılar. ayn gün tapnama girip onu kirlet-
tiler. ite tapnamda bunlar yaptılar. ("siz iki
kzkarde uzaklarda yaayan adamların gelmesi
için ulaklar gönderdiniz. adamlar gelince,
onlar için ykanp gözlerinize sürme çektiniz,
mücevherlerinizi taktınız. k bir divanın üz-
erine oturunuz, önüne bir sofra kurup üzerine
buhurumu, zeytinyam koydunuz. "kaygsız
kalabalın sesi yankıland çevresinde. düzey-
siz bir yn kalabalkla birlikte çölden sa-
ballar getirildi. iki kzkardein koluna bilezik-
ler taktılar, balarna güzel bir taç koydu-

lar. fahielikten ypranm kadın için, 'brakn,
fahie olarak kullansınlar onu. çünkü öyledir
dedim. onunla yattılar. fahieye gider gibi,
bu iki ahlaksız kadın -ohola'yla oholiva'nın-
yanna gittiler. ama doru adamlar zina
eden, kan döken kadınlara verilen cezaıyla on-
lar cezalandırılacaklar. çünkü bu iki kadın
fahielik ettiler, elleri kanlıdır. "egemen rab
öyle diyor: onlar dehete düürecek, malların
yamalayacak bir kalabalk salayam üzerler-
ine. onlar taa tutacak, kılçlarıyla parçalay-
acaklar; oullarn, kzlarn öldürecek, evlerini
ateye verecekler. "ülkede ahlaksızla son vere-
ceim. öyle ki, bütün kadınlar için bir uyar
olsun bu, sizin yaptınız ahlaksız yapmasın-
lar. yaptınız fahieliklerin karını ödeyecek,
putlarına tapınarak ilediğiniz günahların ceza-
sın çekeceksiniz. böylece benim egemen rab
olduğumu anlayacaksınız."

24

sürgünlüğümüzün dokuzuncu yıl, onuncu
ayn* onuncu günü rab bana öyle seslendi:
"ey insanolu, bu günü, bu günün tarihini
tam olarak yaz. çünkü babil kralı tam bu
gün yerualim'i kuatmaya balad. bu asi halka
simgesel bir öykü anlat. onlara de ki, 'ege-
men rab öyle diyor: "kazan atee koyun, atee
koyun, içine su doldurun. etin parçalarını da
koyun, etin en iyi parçalarını, budu ve döü.
seçme kemikleri de doldurun. sürünün en iy-
ilerini seçin, kazann altına odun yn, brakn su
kaynasın, kemikler pisin. egemen rab diyor
ki, kan döken o kentin vay bana! pas tut-
mu, pasından temizlenmemi o kazann vay
bana! kazandan eti kura çekmeden parça
parça çıkarn. çünkü döktüü kan ortalıkta
duruyor; çplak bir kayann üzerine döktü
kan, toprakla örtülebilecek bir yere dökmeydi.
öfkemi alevlendirmek, öç almak için, onun
kann çplak bir kayann üzerine döktüm ki,
örtülemesin. egemen rab öyle diyor: kan
döken kentin vay bana! ben kendim ate için
odun yacam. odunlar y! ate tututur! eti
iyece piir! baharat kat! kemikler kavrul-
sun! sonra bu kazan ate közlerinin üz-
erine erisin, pas yok olsun. bütün emekler bo-
çkt, kazann kaln pas çıkmıyor. ate bile pas
temizlemiyor. yaptın ahlaksızlık seni kirletti.
seni temizlemek istedim, ama sen pisliğin-
den temizlenmek istemedin. sana kar öfkem
yatncaya dek pislinden temizlenmeyeceksin.
bunu ben rab söylüyorum. hareket geç-
menin zaman geldi, esirgemeyeceim, acmay-
acak, pıman olmayacam. yollarına ve yaptık-
larına göre yargılanacaksn. böyle diyor ege-
men rab." rab bana öyle seslendi: "insanolu,
en çok sevdiğin kıyı bir vuruta senin elin-
den alacam. yas tutmayacak, alamayacak,
gözya dökmeyeceksin. için için inle; ölümler
için yas tutmayacaksn. sarn banda, çarn

ayaklarında kalsın; yüzünün alt kısmı örtme, yas tutanların yiyeceğini yeme." Sabah halka seslendim, akşam karm öldü. ertesi sabah bana söyleneni yaptım. halk bana, "bu yaptıkların bizimle ilgisi ne? bize açıklamayacak mısın?" diye sordu. bunun üzerine, "rab bana öyle seslendi" dedim, "israil halkına de ki, 'egemen rab öyle diyor: övündüğünüz güç kaynanz, gözünüzde deerli olan, yüreinizin üzerine titredii tapnamın kirletilmesine izin vereceim. geride braktınız oullarınızla kzlarnz klçtan geçirilecek. ben ne yaptysam, siz de aynsn yapacaksınız. yüzünüzün alt kısmın örtmeyeceksiniz, yas tutanların*fn* yiyeceğini yemeyeceksiniz. sarklarınz balarınızda, çarklarınz ayaklarınızda olacak. yas tutmayacak, alamayacaksınız. ancak günahlarınızın içinde eriyip yok olacaksınız, kendi aranızda inleyip duracaksınız. hezekiel sizin için bir belirti olacak; o ne yaptıysa, siz de aynsn yapacaksınız. bunlar olunca, benim egemen rab olduumu anlayacaksınız. "öviindükleri güç kaynan, sevinçlerini, yüceliklerini, gözlerinde deerli olan, yüreklerinin dilediini, oullarıyla kzlarn onlardan aldm gün, ykmdan kaçp kurtulan biri gelip sana haberleri bildirecek, ey insanolu. (o gün dilin çözülecek, kaçp kurtulanla konuacak, bir daha suskun olmayacaksınız. o gün onlar için bir belirti olacaksınız. o zaman benim rab olduumu anlayacaklar."

25

rab bana öyle seslendi: "insanolu, yüzünü ammonlular'a çevir, onlara kar peygamberlik et. onlara de ki, 'egemen rab'bin sözünü dinleyin! egemen rab öyle diyor: madem tapnam kirletildii, israil ülkesi viraneye çevrildii, yahuda halk sürgüne gittii zaman, hah, hah! diyerek alay ettiniz, ben de sizi miras olarak douda yaayan halka teslim edeceim. obaların, çadırların ülkenizde kuracaklar; ürününüzü yiyecek, sütünüzü içecekler. rabba kenti'ni develer için otlak, ammon ülkesini sürüler için al yapacam. o zaman benim rab olduumu anlayacaksınız. egemen rab öyle diyor: madem israil'e alay ederek ellerinizi çrpitiniz, ayaklarınız yere vurdunuz, bütün yüreinizle sevindiniz, ben de size kar elimi uzatacak, çapul mal olarak sizi uluslara teslim edeceim. sizi halklar arasından süpürüp atacak, ülkeler arasından söküp çıkaracak, yok edeceim. o zaman benim rab olduumu anlayacaksınız." "egemen rab öyle diyor: 'madem moav ve seir halk, bakan, yahuda halkının öteki uluslardan fark yok, dedi, ben de moav'ın snrın, ülkenin süsü olan snr kentlerini, beyteymot, baal-meon ve kiryatayim'i savunmasız bırakcam. ammonlular uluslar arasında bir daha anılmasın diye moav' ammonlular'la birlikte mülk olarak douda yaayan halka vereceim. böylece moav' cezalandıracam. o zaman

benim rab olduumu anlayacaklar." "egemen rab öyle diyor: 'madem edom yahuda halkından öç alarak büyük suç iledi, egemen rab öyle diyor: ben de edom'a kar elimi uzatacak, insanlar da hayvanlar da yok edecek, ülkeyi viraneye çevireceim. teman'dan dedan'a kadar edomlular klçla vurulup yok olacaklar. halkım israil aracıyla edom'dan öç alacam. israililer onlara öfkem, kızgınlam uyarınca davranacak. böylece edomlular öcümü anlayacaklar. egemen rab böyle diyor." "egemen rab öyle diyor: 'madem filistliler yahuda'ya acmasızca davrandılar, eskiden var olan dümanlıklarıyla onu yerle bir ederek öç aldılar, egemen rab öyle diyor: elimi filistliler'e kar uzatacam, keretliler'i söküp atacam, kyda yaayanlardan sa kalanları yok edeceim. onlardan ar bir öç alacak, onlar öfkeyle paylayacam. kendilerinden öç alınca, benim rab olduumu anlayacaklar."

26

sürgünlüğümüzün on birinci yıl, ayn birinci günü rab bana öyle seslendi: "insanolu, madem sur kenti, yerualim için, 'oh, oh! ulusların kaps olan kent ykld, kaplar bana açld. o viraneye döndü, ben zenginleeceim dedi, egemen rab öyle diyor: ey sur, sana karym! deniz dalgaların nasıl kabartırsa, ben de ulusların senin üzerine öyle saldırtacam. sur'un duvarlarını yıkacak, kulelerini yerle bir edecekler. toplan kazp süpürecek, seni çplak bir kayalık haline getireceim. sur denizinin ortasında, balkların a geldikleri bir yer olacak. egemen rab böyle diyor. uluslar sur'u yamalayacak, sur'a bal ky kentlerinde yaayanlar klçtan geçirecek. o zaman surlular benim rab olduumu anlayacaklar. "egemen rab öyle diyor: krallar kral babil kral nebukadnessar' atlarla, sava arabalarıyla, atlarla, büyük bir orduyla kuzeyden sur'a getiriyorum. sur'a bal ky kentlerinde yaayanlar klçtan geçirecek, size kar kuatma duvarlar, toprak rampalar yapacak, kalkann size kar kaldracak. duvarlarınızda gedik açmak için kütükler yerletirecek, silahlarıyla kulelerinizi yıkacak. saysız atnın çkard toz sizi örtecek. duvarlarınızda gedik açım bir kente girer gibi kent kaplarınızdan girdiinde, atların, tekerleklerin, sava arabalarının gürültüsünden duvarlarınız sarılacak. atların trnakları bütün sokaklarınızın çineyecek. halkınız klçtan geçirilecek, güçlü sütunlarınız devrilecek. servetinizi alacak, mallarınız yamalayacaklar. duvarlarınız yıkacak, güzel evlerinizi yerle bir edecekler. talarınız, kerestenizi, topranz denize atacaklar. okuduunuz gürültülü arklara son vereceim. ırlarınızın sesi bir daha duyulmayacak. sizi çplak bir kayalık haline getireceim, balkların a geldikleri bir yer olacaksınız. bir daha kurulmayacaksınız. çünkü ben rab söylüyorum. egemen rab böyle

diyor. "egemen rab sur'a öyle diyor: ykmmn sesinden, yaralları nıltısından, senin içinde yapılan kym yüzünden ky halklar titreyecek. kyda yaayan bütün önderler tahtlarından incek; kaftanların, ilemeli giysilerini çıkaracaklar. dehet içinde yere oturup her an titreyerek balarna gelenlere aacaklar. sonra senin için öyle bir at yakacaklar: "nasl oldu da ykldn, ey denizcilerin oturduu ünlü kent! sen ve sende oturanlar, denizde güldüyünüz. dehet salmtzn orada yaayan herkese. ykmmn olduu gün ky halklar titreyecek, orada yaayanlar çöküüne aacaklar. "egemen rab öyle diyor: issz kalm kentler gibi seni vıran bir kent yaptm, engin denizleri üzerine boalttm, derin sular seni örttüü zaman, ölüm çukuruna inenlerle birlikte seni eski zaman insanların yanna indireceim. ölüm çukuruna inenlerle birlikte eski kalntlar arasına, yeryüzünün derinliklerine yerletireceim. öyle ki, bir daha dönüp yaayanlar diyarında yerini almayasn. seni yğnla düüreceim, bu senin sonun olacak. seni arayacaklar ama bulamayacaklar. egemen rab böyle diyor."

27

rab bana öyle seslendi: "insanolu, sur kenti için bir at yak. denizin kysnda kurulmu, ky halklarıyla ticaret yapan sur kenti'ne de ki, 'egemen rab öyle diyor: "'ey sur, güzellikte kusursuzum dedin. snların denizinin barındayd, kurucuların güzelliini dorua ulatrdılar. bütün kerestelerini senir'in çam aaçlarından yaptılar, sana direk yapmak için lübnan'dan sedir aaçlar aldılar. küreklerini baan meelerinden, güverteni kittim kylarından getirilen selvi aaçlarından yaptılar, fildiiyle süslediler. msr'n ilemeli ince keteninden yşkenin, bayran oldu senin. güvertenin gölgeli elia kyların lacivert, mor kumandand. kürekçilerin saydal ve arvat'yd, gemicilerin, içindeki becerikli kiilerdi, ey sur. gemilerindeki gedikleri onaranlar geval'n deneyimli, usta adamlaryd. denizdeki bütün gemiler ve denizciler malların dei toku etmek için sana geldiler. persli, ludlu, pıtlı askerler ordunda hizmet etti. kalkanların, miferlerini duvarlarına astılar, sana görkem kazandırdılar. arvat'tan, helek'ten gelen adamlar çepeçevre duvarların korudular. gammat'tan gelen adamlar kulelerinde beklediler. kalkanların duvarlarına astılar. güzelliini dorua ulatrdılar. "tari seninle ticaret yapt, sende her çeit mal vard. mallarına karlk sana güümü, demir, kalay, kurun verdiler. yâvan, tuval, meek seninle ticaret yapt, mallarına karlk sana köle ve tunc* kaplar verdiler. beyttogarma halkı mallarına karlk sana at, sava at, katr verdi. rodos halkı seninle ticaret yaptı. birçok ky halkı senin müterindi. senden aldıkları mala

karlk fildii ve abanoz verdiler. sende çok çeit ürün olduğundan, edom seninle ticaret yaptı. mallarına karlk sana firuze, mor kuma, ilemeli giysiler, ince keten, mercan, yakut verdiler. yahuda ve israil seninle ticaret yaptı. mallarına karlk sana minnıt buday, dar, bal, zeytinya, pelesenk verdiler. ürünlerinin çeitlili, malın bolluğundan ötürü am seninle ticaret yaptı. mallarına karlk sana helbon arabıyla sahar yünü, uzal'dan getirilmi arap tekneleri verdi. sana getirilen mallar arasında ilenmi demir, tarçn, güzel kokulu kam vardı. (dedan halkı mallarına karlk sana eyerlik kuma verdi. arabistan ve kedar önderleri müterindi, mallarına karlk sana kuzu, koç, teke verdiler. saba ve raama tüccarlar seninle ticaret yaptı, mallarına karlk sana her çeit baharatın en iyisini, deerli talar, altın verdiler. harran, kanne, eden, saba, aur, kilmat tüccarlar seninle ticaret yaptı. pazarlarındaki mallara karlk güzel giysiler, lacivert kuma, ilemeli, sk dokunmu, iplerle sarılm renkli hallar verdiler. ticaret gemileri senin malların tad, denizin barında büyük yükü doldun. kürekçilerin seni aç denizlere götürdü, ama dou rüzgar denizin barında parçaladı seni. gemin kazaya urayaca gün, zenginliin, malların, ticari eyaların, gemicilerin, klavuzların, kalafatçıların, seninle ticaret yapanlar, askerlerin ve gemide olan herkes denizin derinliklerine batacak. gemicilerinin barından kylar titreyecek. kürekçiler gemilerini brakacak, gemicilerle klavuzlar kyda duracak. yüksek sesle haykrp senin için ac ac alayacaklar; balarna toprak serpecek, küldü yuvarlanacaklar. senin yüzünden balarn tra edecek, çul kuanacaklar. senin için ac ac alayacak, yas tutacaklar. alayp yas tutarken, senin için bir at yakacaklar: her yan denizle çevrili sur kenti gibi susturulmu bir kent var mı? malların denizlere ülkelere vardnda birçok ulusu doyurdun, büyük zenginliin, çeit eit malınla dünya kralların zenginletirdin. imdiye denizde, suların derinliklerinde darmadan oldun, malların ve çalışanların tümü seninle birlikte batt. ky halklar bana gelenlere atlar; kralların tüyleri korkudan diken diken oldu, yüzleri sarard. ulusların arasındaki tüccarlar, bana gelenlere aacaklar; sonun korkunç oldu. bir daha var olmayacaksn."

28

rab bana öyle seslendi: "insanolu, sur önderine de ki, 'egemen rab öyle diyor: "'gurura kaplıp ben tanrym, denizlerin barında, tanrı'nın tahtında oturuyorum dedin. kendini tanrı sandın, oysa sen tanrı deil, insansın. ite, daniel'den daha bilgesin, kimse senden bir giz saklayamaz. bilgeliin, anlayın sayesinde, kendine servet biriktirdin, hazinelerine al-

tn, gümü ydn. ticaretteki üstün becerilerin sayesinde servetini çoalttn, zenginlini seni gurura sürükledi. bu yüzden egemen rab öyle diyor: madem kendini tanrı gibi bilge sandın, ben de yabancılar, en acmasız uluslar üzerine göndereceim. bilgeliğin güzelliğine klç çekecek, görkemini kirletecekler. seni ölüm çukuruna indirecekler, denizlerin barında korkunç bir ölümlle öleceksin. o zaman seni öldürenlerin önünde ben tanrı'ym diyecek misin? seni öldürenlerin elinde sen tanrı deil, insansın. yabancıların elinde, sün-netsizin* ölümlüyle öleceksin. egemen rab böyle diyor." rab bana öyle seslendi: "insanolu, sur kral için bir at yak. ona diyeceksin ki, 'egemen rab öyle diyor: "kusursuzlukta örnek biriydin, bilgeliğin ve güzelliğin eksiksizdi. sen tanrı'nın bahçesi aden'deydin. yakut, topaz, ayta, sar yakut, oniks, yeim, lacivertta, firuze, zümrütle, çeit çeit deerli tala bezenmitin. kakma ve oyma ilerini hep altındand. bunlar yaratıldın gün hazırlanmışlardı. meshedilmiş*, koruyucu bir keruv* olarak seni oraya yerletirdim. tanrı'nın kutsal dandaydın, yanan talar arasında dolatın. yaratıldın günden sende kötülük bulunana dek yollarında kusursuzdun. ticaretinin bol-luundan zorbalkla doldun ve günah ileddin. bu yüzden kirli bir ey gibi seni tanrı'nın dandattm, yanan taların arasından kovdum, ey koruyucu keruv. güzelliğinden ötürü gurura kapıldın, görkeminden ötürü bilgeliğini bozdun. böylece seni yere attım, kralların önünde seni yüzkaras yaptım. ileddiğin pek çok günah ve ticaretteki hileciliğin yüzünden kutsal yerlerini kirlettin. seni yakıp yok edecek bir ate çıkardım içinden, bütün seyredenlerin gözü önünde seni yeryüzünde küle çevirdim. seni tanyan bütün uluslar sana at, sonun korkunç oldu. bir daha var olmayacaksın." rab bana öyle seslendi: "insanolu, yüzünü sayda'ya çevir, ona kar peygamberlik et. diyeceksin ki, 'egemen rab öyle diyor: "ite sana karym, ey sayda, senin içinde yüceleceğim. onlar cezalandırınca, kutsallım onlara gösterince, benim rab olduğumu anlayacaklar. üzerine salgın hastalık gönderecek, sokaklarında kan aktacam. kentin içinde, her yanında klça yaralananlar düüp ölecekler. o zaman benim rab olduğumu anlayacaklar." "israil halkı küçümseyen çevre uluslardan hiçbirini bir daha israil için batan bir çal, actan bir diken olmayacak. o zaman benim rab olduğumu anlayacaklar. "egemen rab öyle diyor: israil halkı aralarına dalm olduklar uluslardan topladım, ulusların gözü önünde kutsallım gösterdim zaman kulum yakup'a verdim kendi ülkelerine yerlecekler. orada güvenlik içinde yaayacak, evler yapacak, balar dikecekler. onlar küçümseyen bütün çevre uluslar cezalandırıldında güvenlik içinde yaayacaklar. o zaman benim tanrılar rab olduğumu anlayacaklar."

sürgünlülüğümüzün onuncu yıl, onuncu ayın* on ikinci günü rab bana öyle seslendi: "insanolu, yüzünü firavuna çevir, ona ve msr'a kar peygamberlik et. onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: "kendi kanallarının içinde yatan büyük canavar firavun, ite, sana karym. sen ki, nil benimdir, onu kendim için yaptım dersin. çenelerine çengeller takacak, kanallarındaki balklar senin pullarına yaptracam. pullarına yapm balklarla birlikte seni kanallardan çıkaracam. seni de kanallarındaki bütün balklar da çöle atacam. kr-lara düceceksin, toplanmayacak, gömülmeyeceksin. seni yem olarak yabanıl hayvanlara ve yırtc kulara vereceim. o zaman msr'da yaayan herkes benim rab olduğumu anlayacak. "çünkü sen israil halkına kam bir denek oldun. seni elleriyle tuttuklarında parçalanıp onların omuzlarını yarıdın. sana dayandıklarında parçalanıp bellerini burktun. "bu yüzden egemen rab öyle diyor: üzerine halkın ve hayvanların öldürecek bir klç gönderiyorum. msr kimsesiz bırakacak, viraneye çevirecek. o zaman benim rab olduğumu anlayacaklar. "madem nil benimdir, onu ben yaptım dedin, ben de sana ve kanallarna karym. msr'ı migdol'dan asvan'a, kü* snrma dek kimsesiz bırakacak, viraneye çevireceim. içinden insan aya da, hayvan aya da geçmeyecek. krk yıl orada kimse yaamayacak. msr'ı ssz kalm ülkeler gibi ssz bırakacam. kentleri, viran olmu kentler arasında krk yıl kimsesiz kalacak. msrlar'ı uluslar arasına gönderecek, ülkelere atacam. "egemen rab öyle diyor: krk yıl sonra onlar dalm olduklar uluslardan toplayacam. sürgündekileri geri getirip patros'a, yurtlarına döndürecek. orada güçsüz bir krallık oluturacaklar. krallıkların en güçsüzü olacak, bir daha ulusların üzerinde egemenlik sürmeyecek. uluslar yönetmesinler diye onlar küçük düürecek. msr bir daha israil halkının güvenecei bir yer olmayacak. ancak msrlar onlara msr'a dönmekle iledikleri günah anmsatacaklar. o zaman israiliiler benim egemen rab olduğumu anlayacaklar." sürgünlülüğümüzün yirmi yedinci yıl, birinci ayın birinci günü rab bana öyle seslendi: "insanolu, babil kral nebukadnessar ordusunu sur kenti'ne kar büyük bir saldrya geçirdi; herkesin saç döküldü, ar yük yüzünden omuz derileri yüzüldü. ama sur'a kar ordusunu saldrya geçirmesine karn, bundan ne kendisi ne de ordusu yararlandı. bu yüzden egemen rab öyle diyor: msr'ı babil kral nebukadnessar'a vereceim, onun servetini alp götürececek. ordusuna ücret olarak ülkeden yamalıdı çapul maln atacam. hizmetine karlık msr'ı ona verdim; çünkü o da ordusu da bana hizmet ettiler. egemen rab böyle diyor. "o gün israil halkı güçle donatacam. onların arasında senin dilini çözeceim.

rab bana öyle seslendi: "insanolu, peygamberlik et ve de ki, 'egemen rab öyle diyor: "ah o gün diye haykr. çünkü o gün yakn. rab'bin günü yakn, bulutların günü, ulusların ykm zaman. bir klç msr'a kar çıkacak. kü'u* aclar saracak. msr'da vurulanlar yere serilince ülkenin serveti alnp götürülecek, temelleri yok edilecek. msr'la birlikte kü, püt, lud, arabistan, kuv ve antlama yaptm halkm klçtan geçirilecek. "rab öyle diyor: msr' destekleyenler öldürülecek, msr'n övündüü ordu çökecek, migdol'dan asvan'a dek klçtan geçirilecekler. böyle diyor egemen rab. kimsesiz kalm ülkeler arasında kimsesiz kalacaklar. kentleri viran olmu kentler gibi olacak. msr' atee verdimde, onu destekleyenler ezildiinde, benim rab olduumu anlayacaklar. "o gün kaygısz külular' korkutmak için gemilerle ulaklar göndereceim. msr'n ykm günü geldiinde korkuya kapılacaklar. ite o gün geliyor. "egemen rab öyle diyor: babil kral nebukadnessar araclyla msr'n zenginliine son vereceim. o ve ordusu, ulusların en acmasz, ülkeyi yerle bir etmek için gelecekler. msr'a kar klçların çekecek, ülkeyi öldürülenlerle dolduracaklar. nil'in kanalların kurutup ülkeyi kötü kiilere teslim edeceim, ülkeyi de içindeki her eyi de yabancılar eliyle viran edeceim. bunu ben rab söylüyorum. egemen rab öyle diyor: putlar yok edecek, nof'taki deersiz putlara son vereceim. msr'da artk önder olmayacak, ülkeye korku salacam. patros'u viraneye çevirecek, soan' atee verecek, no kenti'ni cezalandıracam. öfkemi msr'n kalesi sin üzerine boaltacak, kalabalk no halkna son vereceim. msr' atee vereceim, sin acdan kıvrılacak, no*fy* kenti'nin surlar yarılacak, no*fü* sürekli tedirgin olacak. on kenti ve pi-beset gençleri klçtan geçirilecek, oradaki halk sürgüne gönderilecek. tahpanhes'te msr'n boyunduruunu kırdm zaman, orada gündüz geceye dönecek, övündüü orduya son verilecek, kent bulutlarla kaplanacak, köylerindeki halk sürgüne gönderilecek. msr' böyle cezalandırdmda benim rab olduumu anlayacaklar." sürgünlülüümüzün on birinci yıl, birinci ayn* yedinci günü rab bana öyle seslendi: "insanolu, firavunun kolunu kırdm. iyilemesin, klç tutacak kadar güçlenmesin diye kimse onu balamad, sarg beziyle sarmad. bu yüzden egemen rab öyle diyor: firavuna karym. her iki kolunu, salam olan da krk olan da kıracağım. klç elinden düüreceim. msrlılar' uluslar arasına gönderecek, ülkelere datacam. babil kral'ın kolları güçlendirip klcm onun eline vereceim. firavunun ise kolların kıracağım. babil kral'ın önünde ar yaral biri gibi inleyecek. babil kral'ın gücüne

güç katacak, firavunun gücünü zayıflatmam. klcm babil kral'ın eline verdimde ve o klç msr'a doru uzattında, benim rab olduumu anlayacaklar. msrlılar' uluslar arasına gönderecek, ülkelere datacam. o zaman benim rab olduumu anlayacaklar."

sürgünlülüümüzün on birinci yıl, üçüncü ayn* birinci günü rab bana öyle seslendi: "insanolu, firavuna ve halkna de ki, "görmekde kim seninle boy ölçüebilir? asur'a bak! lübnan'da bir sedir aacyd, ormana gölge salan güzel dallar vard. çok yüksekti, tepesi bulutlara eriyordu. sular aac besledi, derin su kaynaklar büyüttü. akarsular dikili oldu yerin çevresine akyor, kanallar kırdaki bütün ağaçlara eriyordu. kırdaki bütün ağaçlardan daha çok büyüdü. bol su verildi için dal budak sald, dallar uzad. kular dallarna yuva yaptı, yabancı hayvanlar dallar altında yavruladı, büyük uluslar gölgesinde yaad. güzellikte esizdi. dallar giderek uzad, çünkü kökleri bol su alıyordu. tanr'ın bahçesindeki sedir ağaçlarından hiçbirinin onunla boy ölçümezdi, çam ağaçlar dallar kadar bile deildi. çnarlar onun dallarıyla boy ölçümezdi. tanr'ın bahçesindeki ağaçların hiçbirinin onun kadar güzel deildi. sk dallarla o sedir aacın güzelliklerindim. tanr'ın bahçesi aden'deki bütün ağaçlar onu kskandı. "bu yüzden egemen rab öyle diyor: aac büyüüp boy att, tepesi bulutlara eritti, büyüklüğünden ötürü gurura kaplı için ben de onu kıvdım, ulusların önderinin eline teslim ettim. ona kötülüü uyarınca davranacak. yabancı ulusların en acmasz onu kesip yalnız bıraktı. dallar dalara, derelere düttü; ülkenin vadilerinde kesilmi duruyor. yeryüzündeki bütün uluslar gölgesinden çekilip onu bıraktılar. bütün kular devrik aaca kondu, yabancı hayvanlar dallar arasına yerletti. öyle ki, suların yakınında yetien hiçbir aac böylesi büyüüp boy atmasın, tepesini bulutlara eritmesin; bol suyla sulanan hiçbir aac bu denli yükselmesin. çünkü hepsi ölüm çukuruna inen insanlarla birlikte ölüme, yerin derinliklerine gidecek. "egemen rab öyle diyor: sedir aac ölümler diyarna indii gün, ona yas tutsunlar diye derin su kaynakları kapattım. ırmakları dururdum, gür suların öünü kestim. o aac yüzünden lübnan' karanla bodum, bütün orman ağaçları kuruttum. ölüm çukuruna inenlerle birlikte onu ölümler diyarna indirdim, yklın gürültüsünden ulusları titrettim. o zaman aden bahçesindeki bütün ağaçlar, lübnan'ın en seçkin, en iyi, bol sulanan ağaçlar yerin derinliklerinde avunc buldu. gölgesinde yaayanlar, uluslar arasında onu destekleyenler de onunla birlikte ölümler diyarna, klçla öldürülmülerin yanına idiler.

"'aden ağlarından hangisi görkem ve yüce-
likte seninle boy  l  ebilir? ama sen de aden
a larıyla birlikte yerin derinliklerine in-
dirilecek, s nnetsizlere*, kl la  ld r lm lere
katılacaksn. "'ite firavunla halknn sonu böyle
olacakt. egemen rab böyle diyor."

32

s rg nl  m z n on ikinci yl, on ikinci ayn*
birinci günü rab bana böyle seslendi: "in-
sanolu, firavun için bir at yak. ona de ki,
"'uluslar arasnda genç bir aslan gibi ken-
dini  ne sürdün, ama sen denizlerdeki bir
canavar gibisin. irmaklar kartrr, ayaklarla
sular kalkarak, irmaklar bulandrrsn." egemen
rab böyle diyor: "büyük bir kalabalıkla am
senin üzerine atacam; onlar seni amla çeke-
cekler. seni karaya atacak, krlara fırlatacam.
gökte uçan kularn senin üzerine konmaların
salayacam, yeryüzündeki yabaml hayvanlara
seni yem olarak vereceim. bedenini dalarn
 zerine serecek, vadileri çürüyen bedenine
dolduracam. Ülkeyi dalara dek akan kanlarla
slatacam, vadiler seninle dolacak. seni or-
tadan kaldırdm zaman gökleri örtecek, yld-
zlar karartacak, g nei bulutla kapatacam.
ay n vermeyecek. senin yüzünden gökte
k veren bütün cisimleri yabaml hayvanlara
karanla g meceim." böyle diyor egemen rab.
"seni tanımadn ülkelere, ulusların arasına
sürgüne g nderdimde, pek çok halkn y rei
Üzüntüyle sarsılacak. bana gelenlerden ötürü
pek çok halk akna çevireceim. klcm  n-
lerinde salladm zaman, senin yüzünden kral-
lar dehetle  rperecek. ykma uradn gün hepsi
kendi can i in her an korkuyla titreyecek.
egemen rab böyle diyor: babil kral'nın klc
 zerine gelecek. yiitlerin, ulusların en ac-
masznn, senin halkn klçtan geçirmesine izin
vereceim. msr'n gururunu kracak, bütün or-
dusunu yok edecekler. bol suların yanında
bütün srların yok edeceim. bundan böyle
insan aya da hayvan aya da sular kartrp
bulandmayacak. o zaman suların dupduru
klacak, irmakların ya gibi aktacam. egemen
rab böyle diyor. msr' viraneye ge irdimde,
Ülkeyi her eyden yoksun braktmda, orada
yaayan herkesi yok ettiimde, benim rab
olduumu anlayacaklar. "ona yakacaklar at
budur. ulusların kızlar bu at yakacaklar. msr
için, halk için bu at yakacaklar." egemen
rab böyle diyor. s rg nl  m z n on ik-
inci yl, ayn on beinci günü rab bana böyle
seslendi: "ey insanolu, msr halk için yas tut.
onlar ve güçlü ulusların kızların ölüm  u-
kuruna inenlerle birlikte yerin derinliklerine in-
dir. onlara de ki, 'sen bakalarından daha m
güzelsin? aa in ve oradaki s nnetsizlere*
katıl. msr halk kl la öldürülenlerin arasına
düecek. kl  hazır, brakn msr bütün halkıyla
birlikte s r klensin. güçlü önderler,  l ler
diyarından, msr ve onu destekleyenler için,

'aa indiler, kl la öldürülen s nnetsizlerle bir-
likte burada yatıyorlar diyecekler. "asur
bütün ordusuyla orada. klçtan ge irilm ,
 lm  askerlerinin mezarlar çevresini sarm.
mezarlar ölüm çukurunun en dibinde, or-
dusu mezarın çevresinde duruyor. yaayan-
lar diyarında korku salanların hepsi kl -
tan ge irilm , ölmü. "elam bütün halkıyla
kendi mezarın çevresinde duruyor. hepsi
klçtan ge irilm , ölmü, sünnetsiz olarak
yerin derinliklerine inmi. yaayanlar di-
yarında korku salmı, imdiye utanç içinde
Ölüm  ukuruna inenlere katıldılar. elam
için öldürülenler arasında bir yatak yaptı.
bütün halk mezarın çevresinde. hepsi s n-
netsiz, klçtan geçirilerek ölmü. yaayan-
lar diyarında korku salmı, imdiye utanç
içinde ölüm çukuruna inenlere katıldılar,
 ld r lenlerin arasına yerletirildiler. "meek
ve tuval bütün halkıyla kendi mezarlar
 evresinde duruyor. hepsi sünnetsiz, kl -
tan geçirilerek  ld r lm . yaayanlar di-
yarında korku salmı. Ölüler diyarına sava
silahlarıyla inen, klçlar baların altına ko-
nan, kalkanlar kemikleri üzerine yerletirilen
Öbür  ld r lm  sünnetsiz yiitlerle birlikte
mezara konmayacak m onlar? oysa bu yiitler
yaayanlar diyarında korku salmı. "sen
de, ey firavun, düecek ve kl la öldürülen-
lerle birlikte sünnetsizlerin arasına konacak-
sn. "edom, krallar ve önderleriyle orada.
güçlü olmalarına karn kl la öldürülenlerin
yanına konular. Ölüm  ukuruna inenlerin,
sünnetsizlerin yanında yatıyorlar. "bütün
kuzey önderleri, bütün saydallar orada. g  -
leriyle korku saldıkları halde öldürülenlerle
birlikte utanç içinde indiler. sünnetsiz
olarak kl la öldürülenlerle birlikte utanç
içinde ölüm çukuruna inenlerin yanına kon-
dular. "firavunla ordusu kl la  ld r lm 
bu büyük kalabalı görünce avun c bulacak."
böyle diyor egemen rab. "yaayanlar di-
yarında korku salmasn saladm halde, fi-
ravunla halk, kl la öldürülenlerle birlikte
sünnetsizlerin yanına konacak." böyle diyor
egemen rab.

33

rab bana böyle seslendi: "insanolu, kendi
halkına böyle diyeceksin: 'bir ülkenin üzerine
kl  gönderdim, ülke halk aralarından birini
seçip be i atad, be i klcn ülkenin  ze-
rine yaklatn görüp halk uyarmak için boru
 ald zaman; kim boru sesini iitip de uyary
dikkate almazsa, kl  da gelip onu öldürürse,
kannndan kendisi sorumludur. boru sesini
duymu, ama uyary dikkate almamtr; kann-
ndan kendisi sorumludur. uyary dikkate al-
sayd, cann kurtaracakt. ne var ki, be i
klcn ülkenin üzerine yaklatn görüp halk
uyarmak için boru  almazsa, kl  da gelip
halktan birini öldürürse, o kii kendi g -

nah içinde öldürülmütür; kanndan bekçiyi sorumlu tutacam. "insanolu, seni israil halkna bekçi atadm. benden bir söz duyar duymaz onlar benim yerime uyaracaksn. kötü kiye, 'ey kötü kii, kesinlikle öleceksin dediim zaman, onu uyaramaz, kötü yolundan döndürmek için konumazsn, o kii günah içinde ölecek; ama onun kanndan seni sorumlu tutacam. ancak kötü kiye uyardn halde yolundan dönmeyse, o günah içinde ölecek. ama sen cann kurtarm olacaksn. "insanolu, israil halkna de ki, 'siz öyle diyorsunuz: isyanlarmzla günahlarmz bizi çöktüyor, onlardan ötürü eriyip yok oluyoruz. durum böyleyken nasl yaayabiliriz? onlara de ki, 'varlm hakk için diyor egemen rab, ben kötü kiinin ölümünden sevinç duymam, ancak kötü kiinin kötü yollarndan dönüp yaamasndan sevinç duyarım. dönün! kötü yollarıznadan dönün! niçin ölesiniz, ey israil halk! "sen, ey insanolu, halkna de ki, 'doru kii tanrı'ya bakaldrsa, dorulu onu kurtarmaz. kötü kii kötülüğünden döndü zaman kötülüğü ykmna neden olmaz. doru kii tanrı'ya bakaldrsa, dorulu yaamasn salamaz. doru kii için, 'kesinlikle yaayacak desem, ama o doruluuna güvenip de kötülük yapsa, yapt doru ilerini hiçbirini anmsanmayacak. yapt kötülüğten ötürü ölecek. kötü kiye, 'kesinlikle öleceksin desem, ama o günahından dönüp adil ve doru olan yapsa, ald rehini geri verse, çaldn ödesse, yaam veren kuralları uyarınca davranp günah işlemese kesinlikle yaayacak, ölmeyecektir. iledii günahlardan hiçbirini ona kar anmsanmayacaktır, adil ve doru olan yapmtr; kesinlikle yaayacaktır. "senin halkn, 'rab'bin yolu doru deil diyor. oysa doru olmayan onların yolu. doru kii doruluundan döner de kötülük yaparsa, yapt kötülüğün içinde ölecektir. kötü kii yapt kötülüğten döner de adil ve doru olan yaparsa, yapt bu ilerle yaayacaktır. ey israil halk, 'rab'bin yolu doru deil diyorsun. her birinizi kendi yoluna göre yargılayacam." sürgünlüğümüzün on ikinci yıl, onuncu ayın* beinci günü yerualim'den kaçp kurtulan biri yanma gelip, "kent düttü!" dedi. akam, yerualim'den kaçp kurtulan adam gelmeden önce, rab'bin eli üzerimdeydi, konuamıyordum. sabah o yanma gelmeden rab dilimi çözdü. dilim açld, artk konuabilirdim. rab bana öyle seslendi: "insanolu, israil'in viran olmu kentlerinde yaayanlar, 'ibrahim tek kiyyken ülkeyi miras almt. oysa biz kalabalz, ülke miras olarak bize verilmitir diyorlar. bu nedenle onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: eti kanyla yiyor, putlarınza bel balyor, kan döküyorsunuz. yine de ülkeyi miras almay m umuyorsunuz? klenza güveniyor, irenç eyler yapıyor, komunuzun karsn kirletiyorsunuz. yine de ülkeyi miras almay m umuyorsunuz? "onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: varlm hakk için, viran olmu kentlerde yaayan-

lar klctan geçirilecek, krda yaayanlar yem olarak yabanl hayvanlara vereceim, kalelerde, maaralarda yaayanlar salgn hastalkla yok olacak. ülkeyi ssz, kimsesiz brakacam, övündükleri güç sen bulacak. israil dalar ssz kalacak, oradan kimsesiz geçmeyecek. yaptıklar irenç eylerden ötürü ülkeyi ssz, kimsesiz braktm zaman benim rab olduumu anlayacaklar. "sen, ey insanolu, halkn duvar diplerinde, evlerin kapları önünde senin hakkında konuşuyor. birbirlerine, 'haydi, gidip rab'den gelen sözün ne olduunu duyalım diyorlar. halk her zamanki gibi sana geliyor. benim halkm olarak önünde oturuyor, sözlerini dinliyor, ama dediklerini yapmyorlar. azırla istekli oldukların açıklıyorlar, ama yürekleri haksız kazanç peinde. sen onlar için güzel sesle sevgi ezgileri okuyan, iyi çalgı çalan biri gibisin. sözlerini dinliyor, ama dediklerini yapmyorlar. "bütün bunlar gerçekleşince -ki gerçekleşecek- aralarında bir peygamber bulunduğunu anlayacaklar."

34

rab bana öyle seslendi: "insanolu, israil'in çobanlarına kar peygamberlik et ve onlara, bu çobanlara öyle de: 'egemen rab diyor ki: vay kendi kendini güden israil çobanlarına! çobanların sürüyü gütmesi gerekmez mi? ya yiyor, yünü giyiyor, besili koyunları kesiyorsunuz, ama sürüyü kayırmıyorsunuz. zayıflar güçlendirmediniz, hastaları iyileştirmediniz, yaraların yarasını sarmadınız. yolunu arayanları geri getirmediniz, yitiklerini aramadınız. ancak sertlik ve iddetle onlara egemen oldunuz. çobanlar olmad için daldılar, yabanl hayvanlara yem oldular. koyunların bütün dalarında, yüksek tepelerde babo dolandılar. koyunların yeryüzüne dald. onlar ne arayan var, ne soran. "bu yüzden, ey çobanlar, rab'bin sözünü dinleyin: varlm hakk için diyor egemen rab, çoban olmadıktan koyunların yama edildi, yabanl hayvanlara yem oldu. çobanların koyunların aramadılar, onları güdeceklerine kendi kendilerini güttüler. onun için, ey çobanlar, rab'bin sözünü dinleyin. egemen rab öyle diyor: ben çobanlara karym! koyunlarımdan onları sorumlu tutacam, koyunların gütmelerine son vereceim. öyle ki, artık kendi kendilerini güdemeyecekler. koyunların onların azından kurtaracam, artık onlara yem olmayacaklar. "egemen rab öyle diyor: ben kendim koyunların arayp soracam. dalm koyunların arasındaki bir çoban sürüsüyle nasl ilgilenirse, ben de koyunlarımla öyle ilgilenecem. bulutlu, karanlık bir gün dalm olduklar her yerden onları kurtaracam. onları ulusların arasından çıkaracak, ülkelerden toplayacak, kendi yurtlarına geri getireceim. onları israil dalarında, vadilerde, ülkenin bütün oturulabilir yerlerinde güdeceim. onları iyi bir otlakta güde-

ceim; yaylalar israil'in yüksek dalar üzerinde olacak. orada iyi bir otlatka yatacak, israil'in yüksek dalarındaki verimli otaklarda otlayacaklar. ben kendim koyunların güdeceim, onlar kendim yatacam. egemen rab böyle diyor. yiteni arayacak, yolunu aran geri getireceim. yaralın yarasan saracak, za-yf güçlendireceim. ama semizlerle güçlü-leri yok edeceğim. koyunların adaletle güdeceim. "siz, ey benim sürüm, egemen rab öyle diyor: koyunla koyun arasında yargı ben vereceim. koçlarla tekelere gelince, iyi otlatka otlamaz yetmiyor mu ki, otlak-ların geri kalan ayaklarınza çiniyorsunuz? duru su içmeniz yetmiyor mu ki, geri kalan suyu ayaklarınızla bulandırıyor-sunuz? koyun-ların ayaklarınızın çinediini otlamak, ayak-ların bulandırın içmek zorunda kalıyor. "bu nedenle egemen rab onlara öyle diyor: semiz koyunla çiz koyun arasında ben kendim yargı yapacağım. madem bütün çiz koyun-lar kovup datncaya dek bürünzle vuruyor, omuzunuzla itiyor, boynuzlarınızla kakıyor-sunuz, ben de koyunların kurtaracağım, artık çapul mal olmayacaklar. koyunla koyun arasında ben yargı yapacağım. balarna, on-lar güdecek tek çoban olarak kulum davut'u koyacağım. onlar o güdecek, çobanlar o ola-cak. ben rab onları tanrıslar olacağım, kulum davut da onların arasında önder olacak. ben rab, böyle diyorum. "onlarla bir bar antla-mas yapacağım, ülkedeki yırtıcı hayvanlar yok edeceğim. çölde güvenlik içinde yaayacak, ormanlarda uyuyacaklar. onlar da damn çevresini de bereketli kılacağım. yamuru za-manında yadacağım. bereketli yamurlar ola-cak. krdaki ağaçlar meyve verecek, toprak ürün verecek. halk ülkesinde güvenlik içinde olacak. boyundurukların balarn kopar-p on-lar köle edenlerin elinden kurtardı zaman benim rab olduumu anlayacaklar. artık ulus-ların çapul mal, yabancı hayvanların yemi ol-mayacaklar. güvenlik içinde yaayacaklar, kimse onları korkutmayacak. onlar için ünlü bir fidanlık yeti-tireceim. artık ülke kıttan yok olmayacak, ulusların aalamasına ulaş-mayacaklar. o zaman ben tanrılar rab'bin on-larla birlikte olduumu ve israil soyunun da benim halkım olduumu anlayacaklar. böyle diyor egemen rab. "benim koyunların, ot-ların koyunlar siz insanlarsınız. ben sizin tan-rınız'm. böyle diyor egemen rab."

35

rab bana öyle seslendi: "insanolu, yüzünü seir da'na çevir, ona kar peygamberlik et. ona de ki, 'egemen rab öyle diyor: ey seir da, sana karym! elimi sana kar uzatacak, seni viran edip kimsesiz bırakacağım. kent-lerini yerle bir edeceğim, kimsesiz kalacak-sın. o zaman benim rab olduumu anlayacak-sın. "madem israililer'e hep kin besledin,

ykma uradklarında, cezalandırılmaların za-man dorua ulatında, onlar klca teslim et-tin, varlım hakkı için diyor egemen rab, senin kann aktacağım, kan peini brakmayacak. ma-dem kan dökmekten nefret etmedin, kan peini brakmayacak. seir da'n viran edip kimsesiz bırakacağım, oraya gidip geleni ke-sip atacam. daların ölümlerle dolduracağım; kıttan geçirilenler senin tepelerinde, vad-iilerinde, derelerinde düüp ölecekler. seni son-suza dek viran edeceğim, kentlerinde kimse oturmaz. o zaman benim rab olduumu anlayacak-sın. "siz, bu iki ulus, bu iki ülke bizim olacak, onlar miras alacak demitiniz. oysa rab oralardır. bundan ötürü varlım hakkı için diyor egemen rab, beslediğiniz kin yüzünden halkma nasıl öfkeyle, kskançlıkla davrandysanız, ben de size öyle davranacağım. sizi yargıladım zaman onlara kendimi tanta-cam. o zaman israil dalarına sövgülerinizi duyduumu anlayacak-sınız. öyle demitiniz: "yerle bir oldular, yutalım diye be-ildiler." bana kar böbürlendiinizi, saygıs-za konutunuzu da duydum. egemen rab öyle diyor: bütün yeryüzü sevinirken, seni yerle bir edeceğim. israil halkın miras yerle bir olduunda nasıl sevindinse, ben de sana öyle davranacağım. ey seir da, viran olacaksın; bütün edom da viran olacak. o zaman benim rab olduumu anlayacaklar."

36

"insanolu, israil dalarına peygamberlik et ve de ki, 'ey israil dalar, rab'bin sözünü dinleyin! egemen rab öyle diyor: duman sizin hakkınızda, hah, hah! bu eski te-peler mülkümüz oldu! dedi için peygam-berlik et ve de ki, egemen rab öyle diyor: daların viran ettiler, sizi her yandan sktrp çinediler; böylece ulusların mülkü oldunuz, dile düttünüz, alay konusu oldunuz, ey is-rail dalar, egemen rab'bin sözünü din-leyin! egemen rab dalarla tepelere, vadil-erle derelere, ykntlara, çevrenizdeki ulus-ların yamasına, alayına uşam, terk edilmi kentlere öyle diyor: egemen rab öyle diyor: yürekleri sevinç dolu, aalayarak otlaklarınz yamalamak için ülkeme sahip çkan öteki uluslara, özellikle edom'a kar büyük bir kskançlıkla konutum. bu nedenle israil ülkesi için peygamberlik et ve dalarla, tepelere, vadilere, derelere de ki, 'egemen rab öyle diyor: ulusların aalamasına hedef olduunuz için öfkeyle, kskançlıkla konutum. bu ne-denle egemen rab öyle diyor: ant içiyo-rum ki, çevrenizdeki uluslar da aalanacaktır. "ama siz, ey israil dalar, dal budak sala-cak ve halkım israil için ürün vereceksiniz. çünkü halkım israil yakında yurduna dönecek. sizi kayracak, size yöneleceğim. ilenecek, ekileceksiniz. ülkenizde yaayanların say-sın, evet, bütün israil halkının say-sın çaltacağım.

kentlerde insanlar yaayacak, ykntlar onarlacak. ülkenizdeki insan ve hayvan saysn çoaltacam. verimli olacak, çöalcaklar. geçmite oldu gibi ülkeniz insanlarla dolup taacak. sizi eskisinden daha verimli klacam. o zaman benim rab olduumu anlayacaksnz. ülkenize insanların, halkm israil'in girmesini salayacam. sizi sahiplenecekler. siz de onların miras olacaksnz. onlar bir daha çocuklarından yoksun brakmayacaksnz. "egemen rab öyle diyor: ey ülke, insanlar sana insan yiyen, ulusunu çocuksuz brakan ülke diyorlar. bundan böyle artk sen insan yemeyecek, ulusunu çocuksuz brakmayacaksn. egemen rab böyle diyor. artk ulusların aalamaların size iitirmeyeceim. ulusların aalamasına uramayacaksnz. halknzn bir daha tökezlemesine izin vermeyeceksiniz. egemen rab böyle diyor." rab bana öyle seslendi: "insanolu, israil halk kendi ülkesinde yaarken tutumu ve davranlarıyla ülkeyi kirletti. onların davran benim gözümde âdet gören bir kadn kirlili gibiydi. bu yüzden öfkemi üzerlerine boalttm. çünkü ülkede kan döküler, putlarıyla onu kirlittiler. onlar uluslara dattm, ülkelere yayldılar. onlar tutumlarına ve davranlarına göre yargladm. ulusların arasında her gitikleri yerde kutsal adm kirlittiler. çünkü onlar için, 'bu rab'bin halk, öyleyken ülkesinden çıkmak zorunda kald dendi. israil halkn gitti uluslar arasında kirlettiiniz kutsal admn hatr için bunlar yapacam. uluslar arasında kirlenen, onlar arasında kirlettiiniz büyük admn kutsalln göstereceim. onların gözü önünde kutsallm sizin aracınızla kantladmda, uluslar benim rab olduumu anlayacaklar. egemen rab böyle diyor. "sizi uluslar arasında alacak, bütün ülkelerden toplayp ülkenize geri getireceim. üzerinize temiz su dökceim, arnacaksnz. sizi bütün kirliliklerinizden ve putlarınızdan arındracam. size yeni bir yürek verecek, içinize yeni bir ruh koyacam. içinizdeki tatan yürei çıkaracak, size etten bir yürek vereceim. ruhumu içinize koyacam; kuralarm izlemenizi, buyruklarla uyup onlar uygulamanz salayacam. atalarınıza verdiim ülkede yaayacak, benim halkm olacaksnz, ben de sizin tanrnz olacam. sizi bütün kirliliklerinizden kurtaracam. bu daya seslenecek ve onu çoaltacam. artk size ktlk göndermeyeceim. ulusların arasında bir daha ktlk utanc çekmemeniz için açların meyesini, tarlaların ürününü çoaltacam. o zaman kötü yollarınız, kötü ilerlerinizi anmsayacaksnz. günahlarınız, irenç uygulamalarınız yüzünden kendinizden tiksineceksiniz. bunu sizin hatrınız için yapmadım iyi bilin. egemen rab böyle diyor. davranlarınızdan utann,

yüzünüz zarsn, ey israil halk! "egemen rab öyle diyor: sizi bütün günahlarınızdan arttm gün, kentlerinizde yaamanz salayacam; ykntlar onarılacak. gelip geçenlerin gözünde viran olan ülkenin topraklar ilenecek. öyle diyecekler: viran olan bu ülke aden bahçesi gibi oldu; ykpl yerle bir oldu, kimsesiz kalm kentler yeniden güçlendiriliyor, içinde oturuluyor. o zaman çevrenizde kalan uluslar ykılan yeniden yapann, çplak yerleri yeniden dikenin ben rab olduumu anlayacaklar. bunu ben rab söylüyorum ve dediimi yapacam. "egemen rab öyle diyor: israil halkn benden yine yardım dilemesini salayacak ve onlar için unu yapacam: onlar bir koyun sürüsü gibi çoaltacam. bayramlarda yerualim nasl kurbanlık hayvanlarla doluyorsa, viran olmu kentler de insan topluluklarıyla öyle dolup taacak. o zaman benim rab olduumu anlayacaklar."

37

rab'bin eli üzerimdeydi, ruhu'yla beni dar çkard, kemiklerle dolu bir ovann ortasına koydu. beni onların arasında her yöne dolatrd. ovada her yere yaylm, tamamen kurumu pek çok kemik vard. rab, "insanolu, bu kemikler canlanabilir mi?" diye sordu. ben, "sen bilirsin, ey egemen rab" diye yanıtladm. bunun üzerine, "bu kemikler üzerine peygamberlik et" dedi, "onlara de ki, 'kuru kemikler, rab'bin sözünü dinleyin! egemen rab bu kemiklere öyle diyor: içinize ruh koyacam, canlanacaksnz. size kaslar verecek, üzerinizde ot otururam, sizi deriyle kaplayacam. içinize ruh koyacam, canlanacaksnz. o zaman benim rab olduumu anlayacaksnz." böylece bana verilen buyruk uyarınca peygamberlik ettim. ben peygamberlik ederken bir gürlütü oldu, bir takrt duyuldu. kemikler birbirleriyle birleiyordu. baktm, ite üzerlerinde kaslar, etler oluyordu. üstlerini deri kaplıyordu. ama onlarda ruh yoktu. sonra bana öyle dedi: "rüzgara*çğ* peygamberlik et, insanolu, peygamberlik et ve de ki, 'egemen rab öyle diyor: ey rüzgar, gel dört yandan es. bu öldürülmelerin üzerine üfle ki canlansınlar!" böylece bana verilen buyruk uyarınca peygamberlik ettim. onların içine soluk*çğ* girince canlanp ayaa kalktılar. çok, çok büyük bir kalabalk olutuyorlardı. sonra bana, "insanolu, bu kemikler bütün israil halkn simgeliyor" dedi, "onlar, 'kemiklerimiz kurudu, umudumuz yok oldu, bittik diyorlar. bu yüzden peygamberlik et ve onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: ey halkm, mezarlarınız açp sizi oradan çıkaracak, israil ülkesine geri getireceim. mezarlarınız açp sizi çkardm zaman benim rab olduumu anlayacaksnz, ey halkm. ruhumu içinize koyacam, canlanacaksnz. sizi kendi ülkenize yerletireceim. o zaman, bunu söyleyenin

ve yapann ben rab olduumu anlayacaksnz." böyle diyor rab. rab bana öyle seslendi: "insanolu, bir denek al, üzerine 'yahuda ve dostlar israilliler için diye yaz. sonra baka bir denek al, üzerine 'yusuf'la dostlar israilliler için efrayim'in denei diye yaz. iki denei yan yana getirerek birletir. öyle ki, elinde bir denek gibi olsun. "halkndan biri, 'bu yaptnn anlam ne? bize açıklamaz msn? diye sorsa, öyle yanlayacaksn. 'egemen rab öyle diyor: efrayim'in elindeki denei -yusuf'la dostlar israil oymakların deneini- alıp yahuda deneiyle birletireceim. ikisinin bir denek yapı elimde tutacam. üzerine yazdın denekleri görebilecekleri ekilde elinde tut. onlara de ki, 'egemen rab öyle diyor: israilliler'i gittikleri ulusların içinden alacam. onlar her yerden toplayıp ölkelerine geri getireceim. onlar ölkede, israil dalar üzerinde tek bir ulus yapacam. hepsinin tek kral olacak. artk iki ayr ulus olmayacaklar, iki kralla bölünmeyecekler. artk putlarıyla, irenç uygulamalarıyla, isyanlarıyla kentlilerini kirlitemeyecekler. onlar yerletikleri, içinde günah iledikleri yerlerden kurtarp arındıracam. onlar halkm olacak, ben de onların tanrs olacam. "'kulum davut onların kral olacak, hepsinin tek çoban olacak. buyruklarm izleyecek, kurallarına uyacak, onlar uygulayacaklar. kulum yakup'a verdim, ataların yaad ölkeye yerlecekler. kendileri, çocuklar, çocukların çocuklar sonsuza dek orada yaayacaklar. kulum davut da sonsuza dek onların önderi olacak. onlarla esenlik antlamas yapacam. bu onlarla sonsuza dek geçerli bir antlama olacak. onlar yeniden oraya yerletirip sayca çoaltacam. tapnam sonsuza dek onların ortasına kuracam. konutum aralarında olacak; onların tanrs olacam, onlar da benim halkm olacak. tapnam sonsuza dek onların arasında oldukça uluslar israil'i kutsal klann ben rab olduumu anlayacaklar."

38

rab bana öyle seslendi: "insanolu, yüzünü magog ülkesinden ro'un, meek'in, tuval'n önderi*fd* gog'a çevir, ona kar peygamberlik et. de ki, 'egemen rab öyle diyor: ey ro'un, meek'in, tuval'n önderi gog, sana karym. seni geldiin yoldan geri çevirecek, çenelerine çengel takacam. seni ve bütün ordunu, atlar, tam donanm atlar, küçük büyük kalkanlı, hepsi kılç kullanan büyük kalabal darya sürükleyeceim. onlarla birlikte hepsi kalkanlı, miferli persliler'i, külular*, pütular', gomer'in bütün ordusunu, uzak kuzeydeki beyttogarma'nn bütün ordusunu ve yanddaki birçok ulusu da sürükleyeceim. "'hazır ol! çevrende toplanm büyük kalabalıkla birlikte hazırlan. onlar sen gözeteksinsin. uzun zaman sonra savaa çarılacak-

sn. gelecek yıllarda, halk birçok ulustan uzun zamandır ssz kalm israil dalarında toplanm, savatan rahata kavumu bir ölkeye saldıracaksn. uluslar arasından çıkarılm olan bu halk, imdi güvenlik içinde yiyor. sen, bütün askerlerin ve seninle olan birçok ulus çkp kasrga gibi geleceksiniz; ölkayı kaplayan bulut gibi olacaksnz. "'egemen rab öyle diyor: o gün akına baz düünceler gelecek, kötü düzenler tasarlayacaksn. diyeceksin ki: sursuz köyleri olan bir ölkeye saldıracağ, esenlik ve güvenlik içinde yaayan insanların üzerine yürüyeceim. bu köylerin tümü sursuz; kaplar da kap sürgüleri de yok. viran olmu kentlerde yaayan halk soyup malın yama edeceim. sürüsü, mal olan, dünyann ortasında yaayan bu ulusların arasından toplanm halka kar elimi uzatacam. saba, dedan, tari tüccarlar ve köyleri sana, yamalamak için mi geldin? çapul mal toplamak, altın, gümü tamak, hayvan, mal götürmek, bol ganimet elde etmek için mi bu kalabal topladın? diyecek. "bu yüzden, ey insanolu, peygamberlik et ve gog'a de ki, 'egemen rab öyle diyor: o gün halkm israil güvenlik içinde yaarken bunu farketmeyecek misin? sen ve seninle birlikte birçok ulustan oluan tümü ata binmi büyük bir kalabalık, güçlü bir ordu uzak kuzeyden geleceksiniz. ölkayı kaplayan bir bulut gibi halkm israil'in üzerine yürüyeceksiniz. son günlerde, ey gog, seni ölkeme saldıracam. öyle ki, ulusların gözü önünde kutsalım senin aracılıla gösterdim zaman beni tanıyabilsinler. "egemen rab öyle diyor: eski günlerde kullarm israil peygamberleri aracılıla hakkında konutuum ki deil misin sen? o dönemde seni onlara saldıracama ilkin yıllarca peygamberlik ettiler. "'gog israil ülkesine saldırdı gün öfkem alevlenecek. egemen rab böyle diyor. kşançılımla ve öfkemin iddetiyle diyorum ki, o gün israil ülkesinde büyük bir yer sarsıns olacak. denizdeki baltıklar, gökteki kular, krdağı hayvanlar, yerde sürünen bütün yaratıklar ve dünyadaki bütün insanlar önünde titreyecekler. dalar yerle bir edilecek, kayalklar ufalanacak, her duvar çökecek. bütün dalarmda gog'a kar kılç çaracam. egemen rab böyle diyor. herkes birbirine kılç çekecek. onu salın hastalkla, kanla cezalandıracam; onun, ordusunun, ondan yana olan birçok ulusun üzerine saanak yamur, dolu, ateli kükürt yadracam. böylece büyüklüğümü, kutsalım gösterecek, birçok ulusun gözünde kendimi tantacağ. o zaman benim rab olduumu anlayacaklar."

39

"insanolu, gog'a kar peygamberlik et ve ona de ki, 'egemen rab öyle diyor: ey ro'un, meek'in, tuval'n önderi gog, sana karym. seni geri çevirip sürükleyeceim. seni uzak

kuzeyden karp israil'in dalarına getireceim. sol elindeki yayın vuracak, sa elindeki okları düüreceim. sen de askerleriyle senden yana olan uluslar da israil dalarına serileceksiniz. sizi yem olarak her eit yrtc kua, yabanl hayvana vereceim. a krlarda düüp öleceksiniz. Çünkü bunu ben söyledim. egemen rab böyle diyor. magog'un ve kyda güvenlik içinde yaayanların üzerine ate yadracam. o zaman benim rab olduumu anlayacaklar. "halkm israil arasında kutsal adm tantacam. bundan böyle kutsal admn aalanmasna izin vermeyeceim. uluslar benim israil'de kutsal olan rab olduumu anlayacaklar. o gün yaklat! söylediklerim olacak. egemen rab böyle diyor. budur sözünü ettiim gün! "o zaman israil kentlerinde yaayanlar dar kp topladıkları silahlar yakacaklar. küçük büyük kalkanlar, yaylar, oklar, sopalar, mızraklar atee atacaklar. bunlarla yedi yıl ate yakacaklar. krdan odun toplamayacak, ormandan odun kesmeyecekler. yakmak için silahlar kullanacaklar. malları yamalayacaklar, kendilerini soyanlar soyacaklar. egemen rab böyle diyor. "o gün lut gölü'nün dousunda, gezginler deresi'nde gog'a israil'de bilinen bir mezar yeri vereceim. gog'la bütün ordusu orada gömülecek. oraya hamon-gog vadisi ad verilecek. oradan geçecek gezginlerin önü kesilecek. israil halk ülkeyi arndrmak için onlar gömecek. bu yedi ay sürecek. onlar bütün ülke halk gömecek. görkemimi akladım gün onlar için onur olacak. egemen rab böyle diyor. "ülkeyi arndrmak için adamlar görevlendirilecek. bazıları ülkeyi sürekli dolaacak, öbürleri ise yerde kalan cesetleri gömecekler. yedi aylık süre bitince, aratırma ine balayacaklar. bu adamlar ülkenin her yanını dolaacak. bir insan kemii görünce, mezarlar onu hamon-gog vadisi'ne gömünceye dek, yanna bir iaret koyacak. orada hamona adında bir kent olacak. böylelikle ülke arndrılacak. "insanolu, egemen rab öyle diyor: her eit kua ve yabanl hayvana seslen: 'sizin için hazırlayacağım kurbana, israil daları üzerindeki büyük kurbana gelin, her yandan toplanın! orada et yiyecek, kan içeceksiniz. baanın besili hayvanların -koçların, kuzulları, tekelerin, boaların- etini yiyip kanı içti gibi yiitlerini etini yiyecek, dünya önderlerinin kanını içeceksiniz. sizin için hazırlayacağım kurbandan doyana dek ya yiyeceksiniz, sarho oluncaya dek kan içeceksiniz. soframda atlardan, atlılardan, yiitlerden ve her eit askerden bol bol yiyip doyacaksınız. egemen rab böyle diyor. "görkemimi uluslar arasında aklayacağım. bütün uluslar kendilerine verdiğim cezayı, üzerlerine koyduğum elimi görecekler. israil halk o günden balayarak benim tanrıları rab olduumu anlayacak. uluslar israil halkını iledii suç yüzünden, bana ihanet ettii için sürgüne gittiğini anlayacaklar. yüzümü

onlardan gizledim, onlar dümanların eline teslim ettim, hepsi kltan geçirildi. onları kirliliklerine, isyanlarına göre cezalandırdım, yüzümü onlardan gizledim. "bundan ötürü egemen rab öyle diyor: yakup'un sürgündeki soyunu geri getirecek, israil halkına acıyacağım. kutsal adm ksaıklı koruyacağım. ülkelerinde güvenlik içinde yaayınca, onları korkutan kimse olmayınca, utançları, bana ettikleri bütün ihanetleri unutacaklar. onlar uluslar arasında geri getirip düman ülkelerinden topladım zaman, onları aracıyla birçok ulusa kutsallım göstereceim. o zaman benim tanrılar rab olduumu anlayacaklar. onları uluslar arasına sürgüne göndermeme karn, hiçbirini brakmadan ülkelere geri getireceim. onlardan bir daha yüzümü gizlemeyeceim, çünkü israil halk üzerine ruhum'u dökceim." egemen rab böyle diyor.

40

sürgünlüğümüzün yirmi beinci yıl, yıl bnda, aynı onuncu günü, yeruallım kenti'nin düününün on dördüncü yıl, tam o gün rab'bin eli beni yakalayp oraya götürdü. görümde tanrı beni israil ülkesine götürüp çok yüksek bir dağ üzerine koydu. dağ güneyinde kente benzer yapılar vardı. tanrı beni oraya götürdü, tunca* benzer bir adam gördüm. elinde keten ip ve bir ölçü deneyi tutarak kapını giriinde duruyordu. bana, "insanolu, gözlerini gör, kulaklaıla it, sana göstereceim her eyeye dikkat et" dedi, "sen bunun için buraya getirildin. göreceğin her eyeye israil halkına anlat." tapna çepeçevre kuatan bir duvar gördüm. adamın elindeki ölçü deneinin uzunluu alt arınd. her arna bir elin eni kadar uzunluk eklenmişti. adam duvar ölçtü; kahl ve yükseklii bir ölçü deneyi kaddı. sonra douya bakan kapıya gitti, basamakları kp kapı eini ölçtü. eni bir ölçü deneyi kaddı. bekiçi odaların her birinin uzunluu ve genilii bir ölçü deneyi kaddı. odaların arasındaki duvarın kahlı be arınd. tapnaa bakan eyvannın kapı eii bir ölçü deneyi uzunluktaydı. eyvann ölçtü; genilii sekiz arn, kapı sövelerinin kahlı ikier arınd. eyvann tapnaa bakyordu. dou kapı'nın her yanında üçer bekiçi odası vardı. hepsi aynı ölçüdeydi. odaların arasındaki duvarların ölçüsü de aynıydı. adam kapının genilii ölçtü. genilii on, iç giriin genilii on üç arınd. her bekiçi odasının önünde bir arn yüksekliinde bir duvar vardı. odaların kare ekindeydi, kenarları alt arınd. sonra girileri karı karyaya olan odaların arka duvarlarının arası ölçtü; yirmi be arınd. sütunları ölçtü, altm arınd. kapının çevresindeki avlu sütunlara kadar uzanıyordu. kapı giriinden eyvann sonuna kadarki uzaklık elli arınd. her iki yandaki bekiçi odalarında, odaların arasındaki duvarlarda ve eyvann çepeçevre duvarlarında içe bakan kafesli

pencereler vard. bölme duvarlar hurma aac motifleriyle kaplyd. adam bundan sonra beni d avluya götürdü. orada odalar ve d avluyu çevreleyen ta yol vard. ta yol boyunca otuz oda vard. giriin iki yanndaki ta yolun genilii kapların uzunluu kadard. bu aa ta yoldu. avlunun genilini aa griiten iç avlunun giriine dek ölçtü. dou ve kuzeydeki uzaklık yüz arnd. adam d avlunun kuzeye bakan kapsın uzunluunu ve genilini ölçtü. iki yandaki üçer beki odasın, aralarındaki duvarların ve eyvann ölçüsü, birinci kapn ölçüsünün aynsyd. uzunluu elli arn, genilii yirmi be arnd. pencerelerin, eyvann, hurma aac motiflerinin ölçüsü, douya bakan kapn ölçüsünün aynsyd. oraya yedi basamakla çklyordu, eyvan bunların karsındayd. dou kaps'na oldu gibi, kuzey kaps'na da bakan bir iç avlu kaps vard. adam bu iki kap arasındaki uzak ölçtü, yüz arnd. adam beni güneye doru götürdü. orada güneye bakan bir kap gördüm. adam kapn sövelerini ve eyvan ölçtü. ölçüleri öbürlerinin aynsyd. öbürlerinde oldu gibi, bu kapn ve eyvann her yannda da pencereler vard. uzunluu elli arn, genilii yirmi be arnd. oraya yedi basamakla çklyordu, eyvan bunların karsındayd. iki kap sövesi de hurma aac motifleriyle kaplyd. iç avlunun güneye bakan bir kaps vard. adam bu kapdan güneydeki d kapy kadar olan uzak ölçtü, yüz arnd. adam beni güney kaps'ndan iç avluya götürdü. güney kaps'n ölçtü. ölçüleri öbürlerinin aynsyd. beki odaların, odalar arasındaki duvarların, eyvann ölçüleri öbürlerinin aynsyd. d duvarlarda ve eyvann her yannda pencereler vard. giriin uzunluu elli arn, genilii yirmi be arnd. eyvan d avluya bakyordu. kap söveleri hurma aac motifleriyle kaplyd. oraya sekiz basamakla çklyordu. (adam beni doudaki iç avluya götürdü. oradaki kapy ölçtü. ölçüleri öbürlerinin aynsyd. beki odaların, odalar arasındaki duvarların, eyvann ölçüleri öbürlerinin aynsyd. d duvarlarda ve eyvann her yannda pencereler vard. giriin uzunluu elli arn, genilii yirmi be arnd. eyvan d avluya bakyordu. kap söveleri hurma aac motifleriyle kaplyd. oraya sekiz basamakla çklyordu. sonra adam beni kuzey kaps'na götürdü. kapy ölçtü. ölçüleri öbürlerinin aynsyd. bunun da beki odalar, aralarındaki duvarlar, eyvan aynyd. kapn her yannda pencereler vard. giriin uzunluu elli arn, genilii yirmi be arnd. eyvan d avluya bakyordu. kap söveleri her yanda hurma aac motifleriyle kaplyd. oraya sekiz basamakla çklyordu. iç avlu girilerindeki eyvanların yannda kaps eyvana açılan bir oda vard. yaktak sunular* burada ykanyordu. eyvann her iki yannda ikier masa vard. yaktak sunu, günah sunusu* ve suç sunusu* için hayvanlar bu masaların

üzerinde kesiliyordu. eyvann d duvarn yannda, kuzey kaps'ın basamakların her iki yannda ikier olmak üzere dört masa daha vard. böylece kurbanlık hayvanların kesimi için kapn her iki yannda dörder olmak üzere sekiz masa vard. yaktak sunular için yontma tatan dört masa vard. her masanın uzunluu ve genilii birer buçuk arn, yükseklii bir arnd. yaktak sunularla öbür kurbanların kesiminde kullanılan aletleri bunların üzerine koyuyorlard. odanın duvarlarına çifte çengeller aslmı; her biri bir el geniliindeydi. masalar sunulacak kurban eti için kullanılıyordu. iç kapn d bölümünde, iç avluda iki oda vard. bunlardan biri kuzey kaps'ın yanndayd ve güneye bakyordu, öbürü güney kaps'ın yanndayd ve kuzeye bakyordu. adam bana, "güneye bakan oda tapnakta hizmet görececek kâhinler için" dedi, "kuzeye bakan oda da sunakta hizmet görececek kâhinler için. bunlar levi soyundan, rab'be hizmet etmek için o'na yaklaan sadokoullar'dr." adam avluyu ölçtü. kareydi, uzunluu yüz arn, genilii yüz arnd. sunak tapnan önündeydi. adam sonra beni tapnan eyvanna götürüp eyvann kap sövelerini ölçtü. her iki yandaki sövelerin genilii beer arnd. giriin genilii on dört arn, iki yandaki duvarların genilii de üçer arnd. eyvann uzunluu yirmi arn, genilii on iki arnd. oraya basamaklarla çklyordu. kap sövelerinin her bir yannda sütunlar vard.

41

bundan sonra adam beni tapnan ana bölümüne götürüp kap sövelerini ölçtü. sövelerin genilii her yandan alt arnd. giriinin genilii on arn, her yandan buna bal duvarların genilii beer arnd. ana bölümü de ölçtü. uzunluu kırk arn, genilii yirmi arnd. sonra iç odaya gidip giriin sövelerini ölçtü. her biri iki arn geniliindeydi. giriin genilii alt arn, her yandan buna bal duvarların genilii yedi arnd. ana bölümün ötesindeki iç oday ölçtü. uzunluu ve genilii yirmier arnd. adam, "bu en kutsal yer'dir*" dedi. tapnan duvarn ölçtü, kânlı alt arnd. tapnan çevresindeki her yan odanın genilii dört arnd. bu yan odalar üç katt, her katta otuz oda vard. tapnan duvarlar boyunca yan odalara destek görevi yapan çkntlar vard. öyle ki, destekler tapnak duvarlarına girmesin. tapnan çevresindeki yan odalar yukarı kata doru çktıkça geniliyordu. tapnan çevresindeki yappn yukarıya çkan bir merdiveni vard. yukarıya doru çldıkça yan odalar geniliyordu. merdivenle alt kattan orta kata, oradan da üst kata çklyordu. tapnan çevresinde yan odaların temelini oluturan yüksek bir kaldrm gördüm. uzunluu bir denek kadar, yani alt arnd. yan odaların d duvarn kânlı be arnd. tapnan yan odalar ile kâhin odalar

arasındaki açk alann genilii tapnak çevresi boyunca yirmi arnd. (yan odaların giri-i açk alana bakyordu; biri kuzeyde, öbürü güneydeydi. açk alana bitilik temelin genilii her yandan be arnd. tapnan batsında açk alana bakan bir yap vard. genilii yetmi arnd; duvarın kalnl her yandan be arn, uzunluu doksan arnd. bundan sonra adam tapna ölçtü. uzunluu yüz arnd. tapnan açk alan, yap ve duvarlar yüz arn uzunluktayd. douda tapnan açk alannın tapnan önüyle birlikte genilii yüz arnd. adam tapnan arkasındaki açk alana bakan yapnın iki yanındaki koridorların uzunluunu ölçtü; yüz arnd. ana bölüm, iç oda, avluya bakan eyvan, kap eikleri, kafesli pencereler, eiin karsındaki üç kat çevreleyen koridorlar tabandan pencerelere dek açk kaplyd. pencereler açlp kapanabiliyordu. giriin üstü, iç oda, dars ve bütün iç ve d duvarlar düzenli aralklarla keruv* ve hurma aac motifleriyle kaplyd. iki keruv arasında bir hurma aac vard. her keruv'un iki yüzü vard: bir yanda hurma aacna bakan insan yüzü, öbür yanda hurma aacna bakan genç aslan yüzü. tapnak çepeçevre keruv ve hurma aac oymalarıyla bezenmiti. tabandan giriin üstündeki bölüme dek ana bölümün duvarlar keruv ve hurma aac oymalarıyla kaplyd. ana bölümün kap söveleri kare ekindeydi, en kutsal yer'in önündeki kap söveleri bunlara benziyordu. üç arn yüksekliğinde, iki arn uzunluunda açattan yapılm bir sunak vard. köeleri, ayaklar, yanlar açattand. adam bana, "rab'bin önündeki masa budur" dedi. ana bölümün ve en kutsal yer'in çift kanatlı birer kaps vard. her kapnın iki menteeli kanad vard. duvarlara oldu gibi, ana bölümün kaplarına da keruv ve hurma aac oymalar yapılmtd. darda, eyvann önünde açattan bir asma tavan vard. eyvann yan duvarlarındaki kafesli pencerelerin iki yan hurma aac oymalarıyla kaplyd. tapnan yan odalarıyla asma tavanlar böyleydi.

42

adam beni kuzeye giden yoldan d avluya çkard. tapnan açk alana ve d avlunun kuzeyindeki yapılara bakan odalara götürdü. kaps kuzeye bakan bu yapnın uzunluu yüz arn, genilii elli arnd. iç avlunun yirmi arnlık bölümüyle d avlunun ta yoluna bakan üç katn koridorlar kap karyayd. odaların önünde genilii on arn, uzunluu yüz arn olan bir iç koridor vard. kaplar kuzeye bakyordu. yapnın üst kattaki odalar alt ve orta kattaki odalardan daha dard. çünkü üst kattaki koridorlar daha çok yer kaplıyordu. avlularda sütunlar olmasna karn, üçüncü kattaki odaların sütunlar yoktu. bu yüzden bu odalar alt ve orta kattaki odalardan daha dard. odaların önünde, odalara ve d avluya paralel bir d duvar vard, elli arn uzunluktayd. d avlu

yanındaki sra odaların uzunluu elli arnken, ana bölüme daha yakın sra odaların uzunluu yüz arnd. alt kattaki odaların d avludan girilecek gibi dou yönünde bir girileri vard. iç avlunun güneyi boyunca, açk alana ve d avludaki yapılara bakan baka odalar vard. kuzeydeki odalarda oldu gibi, bu odaların önünde de bir geçit vard. odaların uzunluklar, genilikleri aynyd, çklar ve boyutlar kuzeydeki odalara benziyordu. güneydeki odaların girileri kuzeydekiler gibiydi. geçidin balangenda bir giri vard. arka duvarlar boyunca douya uzanan bu geçit odalara açlıyordu. (bundan sonra adam, "tapnan açk alana bakan kuzey ve güneydeki odalar kutsaldr" dedi, "rab'bin önünde hizmet eden kâhinler orada en kutsal sunulardan yiyecekler. en kutsal sunular -tahl, günah ve suç sunularn*- oraya koyacaklar. çünkü oras kutsaldr. kâhinler kutsal alana girdikten sonra, hizmet ederken giydikleri giysileri orada brakmadan d avluya çkmayacaklar. çünkü bu giysiler kutsaldr. halkın bulundu yerlere gitmeden önce baka giysiler giymeliler." adam iç tapna ölçmeyi bitirince, beni dou kaps'ndan darya götürdü, o alan her yandan ölçtü. dou yann ölçü deneyile ölçtü, be yüz arn kadard. kuzey yann ölçtü, be yüz arn*f* kadard. güney yann ölçtü, be yüz arn*f* kadard. sonra batya dönüp ölçtü, be yüz arn*f* kadard. böylece alann dört yann ölçtü. kutsal olan kutsal olmayandan ayırmak için alann çevresinde bir duvar vard; uzunluu ve genilii beer yüz arnd.

43

adam beni douya bakan kapyaa götürdü. israil tanrs'nn görkeminin doudan geldiini gördüm. sesi gürül gürül akan sularn sesi gibiydi. görkeminden yeryüzü aydınlıkla doldu. gördüğüm görüm, tanr kenti yok etmeye geldiinde ve kevar ırma kıysında gördüğüm görümlere benziyordu. yüzüstü yere düttüm. rab'bin görkemi douya bakan kapdan tapnaa girdi. ruh beni ayaa kaldırp iç avluya götürdü. rab'bin görkemi tapna doldurdu. adam orada yanımda dururken, tapnaktan birinin bana seslendiini duydum. bana öyle dedi: "insanolu, tahtmn yeri, ayakların basaca, israil halkıyla sonsuza dek yaayacam yer burasdr. bundan böyle israil halk da krallar da fahielikleriyle ve kralların cesetleriyle bir daha kutsal adm kirlitmeyecek. onlar kap eiklerini kap eiimin, sövelerini sövelerimin bitiine yerletirdiler. benimle aralarında yalnızca bir duvar vard. irenç uygulamalarıyla kutsal adm kirlетtiler. bu yüzden öfkemle onlar yok ettim. imdi fahieliklerini, kralların cesetlerini benden uzaklaırsınlar; ben de sonsuza dek aralarında yaayaym. "insanolu, günahlarından utanmalar için bu tapna israil halkna tant. tapnan tasarsn in-

celesinler. eer bütün yaptklarından utany-
orlarsa, tapnan tasarn -düzenlemesini, gir-
ilerini, çklarn- kurallarn, yasalarn onlara
bildir. tasar onlarn gözü önünde yaz ki,
bütün düzenine, kurallarna ballkla uya-
bilsinler. tapnakla ilgili yasa udur: dan
tepesinde tapna çevreleyen bütün alan çok
kutsal olacak. ite tapnakla ilgili yasa böyle.
"arn ölçüsüyle sunan ölçüleri unlardr: -bu
arn, bir arna ek olarak bir elin eni kadardr.
suna çevreleyen hendein derinlii bir arn,
genilli bir arn, çevresindeki kenarlk bir kar.
sunan yüksekliyye öyle: sunan yerdeki hen-
dekten alt çkntya kadarki bölümünün yük-
seklili iki arn, genilli bir arn, küçük çkn-
tdan büyük çkntya kadarki bölümünün yük-
seklili dört arn, genilli bir arn. sunan kur-
ban yaklan üst bölümünün yükseklii dört
arn; üst bölümden yukar doru dört boynuz
uzanacak. sunan üst bölümü kare ekinde
olacak. uzunluu on iki arn, genilli on iki
arn. üst çkntn dört yandan uzunluu ve
genilli de on dördr arn. çevresindeki ke-
narlk yarm arn, hendein çevresi bir arn.
sunan basamaklar douya bakacak." adam
konumasn öyle sürdürdü: "insanolu, ege-
men rab öyle diyor: 'sunak yaplaca gün,
üzerinde yakmalk sunular* sunmak ve kan
dökmek için kurallar unlardr: bana hizmet
etmek üzere önüme gelen sadok soyundan
levili kâhinlere günah sunusu* olarak bir boa
vereceksin. egemen rab böyle diyor. boann
kanndan biraz alp sunan dört boynuzuna,
çkntn dört köesine ve çevresindeki kenarln
üzerine süreceksin. böylece suna pak klp
arndracaksn. boay günah sunusu olarak ala-
cak, tapnan dnda, tapnak alannda belir-
lenen yerde yakacaksn. "ikinci gün günah
sunusu olarak kusursuz bir teke sunacak-
sn. suna boann kanyla arndrdn gibi tekenin
kanyla da arndr. arndrma ilemini bitir-
ince, sürüden kusursuz bir boayla bir koç
sunacaksn. bunlar rab'bin önüne getire-
ceksin. kâhinler üzerlerine tuz serpik yak-
malk sunu olarak rab'be sunacaklar. "yedi
gün boyunca günah sunusu olarak her gün
bir teke salayacaksn; kusursuz bir boayla
sürüden bir koç da salayacaksn. yedi gün
suna arndrp pak klacaklar. böylece sunak
adamn olacak. yedi gün bitince, kâhinler
sekizinci gün ve daha sonra yakmalk ve es-
enlik sunularnz* sunan üzerinde sunacak. o
zaman sizi kabul edeğim. egemen rab böyle
diyor."

44

bundan sonra adam beni tapnan douya
bakan d kapsna geri getirdi. kap kapalyd.
rab bana, "bu kap kapal kalacak, açmaya-
cak, buradan kimse girmeyecek!" dedi, "is-
rail'in tanrs rab bu kapdan girdi, bu yüz-
den kapal kalacak. yalnız önder -önder oldu

için- rab'bin önünde oturup ekmek yemek
üzere eyvandan girebilir, ayn yoldan da çık-
abilir." adam kuzey kaps yolundan tapnan
önüne getirdi beni. baktm, rab'bin görkem-
inin tapna doldurduunu gördüm. yüzüstü
yere düttüm. rab bana öyle seslendi: "in-
sanolu, rab'bin tapna'nın bütün kuralları ve
yasalarıyla ilgili söyleyeceklerimi iyi dinle,
her eye iyi bak, kulak ver. tapnaa kimin
giriş çıkacana dikkat et. asi israil halkna de
ki, 'egemen rab öyle diyor: ey israil halk,
yaptnz irençliklere bir son verin artık! yürei
ve bedeni sünnet edilmemi yabancılar tap-
nama aldız, bana yiyecek olarak ya, kan
sunmakla tapnam kirlettiniz. böylece irenç
uygulamalarınızla antlamam bozdunuz. kut-
sal eyalarma ilikin sorumluluğunuzu yerine
getirmediniz. tapnamda bu eyalara bak-
malar için bakaların görevlendirdiniz. ege-
men rab öyle diyor: yürei ve bedeni sünnet
edilmemilerden, israil halk arasında yaayan
yabancıardan hiçbirini tapnama girmeyecek.
"israil kötü yola sapt zaman beni brakan,
yoldan sapp putlarına balanan levililer'se gün-
ahlarnın cezasn çekecekler. ama tapnamda
onlar hizmet edecek: tapnan kaplarından so-
rumlu olacaklar; tapnan hizmetini yapacak,
yakmalk sunu* ve kurbanlk hayvanlar halk
için kesecek, halkın önünde duracak, halka
hizmet edecekler. putların önünde israil
halkna hizmet ederek halk günaha soktu-
lar. bu nedenle ben rab onlar günahlara
yüzünden cezalandıracama ant içtim. ege-
men rab böyle diyor. kâhin olarak hizmet
etmek üzere bana yaklamayacaklar. kutsal
eyalarma, en kutsal sunularma dokunmay-
acaklar. irenç uygulamaların utancn yük-
lenecekler. yine de tapnan hizmeti ve orada
yapılacak bütün iler için onlar görevlendire-
ceim. "ancak israil beni brakp kötü yola
saptnda tapnamın hizmetini sadakatle ya-
pan sadok soyundan levili kâhinler önümde
hizmet etmek üzere bana yaklaacak. ya
ve kan sunuların sunmak için önümde on-
lar duracak. böyle diyor egemen rab. yal-
nız onlar girecek tapnama; önümde hizmet
etmek için yalnız onlar soframa yaklaacak,
görev yapacaklar. "kâhinler iç avlunun
kaplarından girecekleri zaman keten giysi
giyecek; iç avlunun kaplarında ya da tap-
nakta hizmet ederken yünlü giysi giymeye-
cekler. balarna keten sark saracak, keten
don giyecekler. kendilerini terletecek bir
ey giymeyecekler. d avluya halkın yanna
çkmadan önce, hizmet ederken giydikleri
giysileri çarp kutsal odalara koyacak, baka
giysiler giyecekler. öyle ki, o giysilerin
kutsalln halka geçirmesinler. "kâhinler
balarn tra etmeyecek, saçların uzatmaya-
caklar. ancak saçların kesip düzeltecek-
ler. iç avluya girecei zaman hiçbir kâhin
içki içmeyecek. kâhinler dul ya da boann
kadınla evlenmeyecek. israil soyundan er-

den bir kzla ya da baka bir kâhinden dul kalm bir kadnla evlenebilirler. kutsalla baya arasndaki ayrı halkma onlar öretecek, kirlileyle temizi ayrt etmeyi onlar gösterecekler. "davalarda yargç olarak kâhinler görev yapacak, ilkelerim uyarınca karar verecekler. bayramlarla ilgili yasalarla, kurallarla uyacak, abat* günlerimi kutsal tutacaklar. "kâhin bir ölünün yanna giderek kendini kirliletmeyecek; ölü annesi, babası, olu, kz, kardeyi ya da evlenmemi kzkardeyse kendini kirliletebilir. arndktan sonra yedi gün bekleyecek. tapmakta hizmet etmek üzere iç avluya girecei gün, kendisi için bir günah sunusu* sunacak. egemen rab böyle diyor. "kâhinlerin pay vardır, onların miras benim. israil'de onlara mülk vermeyeceksiniz. onların miras benim. kâhinler tahl, günah ve suç sunularn* yiyecekler. israil'de rab'be adanan her ey onların olacak. ilk ürünlerin en iyileri ve bütün özel armaanların kâhinlerin olacak. evinize bereket yası diye tahlınzn ilkinin onlara vereceksiniz. kâhinler ölü bulunmu ya da yabancı hayvan tarafından parçalanmış hiçbir ku ya da hayvan yemeyecek."

45

"ülkeyi mülk olarak paylatrdnz zaman, rab'be ülkeden pay olarak 25 000 arn uzunlukta, 20 000 arn genilikte kutsal bir bölge ayracaksnz. bütün bu bölge kutsal olacak. uzunluu ve genilii 500 arnlık bir bölüm kutsal yer için, 50 arnlık bir yer de çevresindeki alan için ayrılacak. bu bölgeden uzunluu 25 000 arnlık, genilii 10 000 arnlık bir bölüm ölçeceksiniz. tapnak, en kutsal yer* orada olacak. burası tapmakta hizmet etmek üzere rab'be yaklaan kâhinlere ayrılacak ve ülkenin kutsal pay olacak. kâhinlerin evleri de tapnak da o kutsal bölgede olacak. tapmakta hizmet eden levililer'e miras olarak 25 000 arn uzunlukta, 10 000 arn genilikte bir bölge verilecek. orada, yaamalar için kendilerine ait kentler olacak. "kutsal bölgeye düen payla birlikte kent için uzunluu 25 000, genilii 5 000 arnlık bir pay ayracaksnz; bu bütün israil halkı için olacak. "kutsal bölgeye düen pay ile kente düen payın iki yanındaki topraklar öndere verilecek. batdan batya, doudan douya doru uzanacak. bat sınırından dou sınıra dek uzunluu bir israil oymana düen pay kadardır. bu toprak israil'de önderin pay olacak. bundan böyle önderlerin halkına bir daha bask yapmayacak, ama oymaklarına göre israil halkına ülkeyi miras olarak verecekler. "egemen rab öyle diyor: yeter artık, ey israil önderleri! zorbalı, baskıy bırak. adil ve doru olan yapın. halkın kendi topraklarından kovmayın. egemen rab böyle diyor. doru ölçüler kullanın, kullandnz efa ve bat doru olsun. efa ile

bat aynı ölçüde olsun. bat homerin onda birine, efa da homerin onda birine eit olmalı. ikisinin de ölçüsü homere göre olacak. bir ekeli yirmi geraya eit olmalı. altm ekeli de bir minaya eit olmalı. "sunacanz sunular onlardır: her homer budaydan efann altında biri, her homer arpandan efann altında biri kadarn vereceksiniz. bat ölçüsüne göre istenen zeytinya miktarı, her kordan batın onda biri kadardır. bir kor on bat ya da bir homere eittir. israil'in sulak otlaklarındaki sürüden iki yüz koyundan bir koyun alınacak. halkın günahların balatmak için bu koyunları yakmalk sunular*, tahl ve esenlik sunular* için kullanılacak. egemen rab böyle diyor. ülke halkı bu armaanları israil'deki öndere verecek. israil'de kutlanan bütün bayramlarda -enliklerde, yeni ay törenlerinde, abat* günlerinde- tahl sunularn*, yakmalk ve dökmelik sunular önder salayacak. israil halkının günahların balatmak için yakmalk sunular, günah, tahl, esenlik sunuların salayacak. "egemen rab öyle diyor: birinci ayn* birinci günü kusursuz bir boa alacak, tapna arndracaksn. kâhin günah sunusunun* kanndan alp tapnan kap sövelerine, sunan üst çıkntsn dört kösesine, iç avlunun kap sövelerine sürecek. yanlıkla ya da bilgisizlikten günah ileyen biri için ayn yedinci günü aynsn yapacaksn. böylece tapna arndracaksn. "birinci ayn on dördüncü günü fsh bayramn* yedi gün kutlayacak, mayasız ekmek yiyeceksiniz. o gün önder kendisi ve ülke halkı için günah sunusu olarak bir boa salayacak. yedi gün bayram boyunca her gün rab'be yakmalk sunu* olarak kusursuz yedi boayla yedi koç, günah sunusu olarak da bir teke salayacak. tahl sunusu olarak her boa ve koç için birer efa tahl, her efa için bir hin zeytinya salayacak. "yedinci ayn on beinci günü balayan ve yedi gün süren bayramda önder yakmalk sunular, günah ve tahl sunuların, zeytinyanın her gün aynı miktarda salayacak.

46

"egemen rab öyle diyor: iç avlunun douya bakan kapsa alt çalma günü kapalı, abat günü* ve yeni ay günü ise açık kalacak. önder dardan eyvana girip kap sövesinin yanında duracak. kâhinler onun yakmalk ve esenlik sunuların sunacaklar. önder kap einde tapndktan sonra çıkp gidecek. kap akama dek açık kalacak. abat günleri ve yeni ay törenlerinde ülke halkı bu kapın giriinde rab'bin önünde tapnacak. önder abat günü rab'be sunaca yakmalk sunu olarak kusursuz alt kuzu, bir koç sunacak. koç için verilecek tahl sunusu bir efa tahl olacak, kuzular için verebilecei kadar tahl sunusu sunabilir. her efa tahl için bir hin zeytinya verilecek. yeni ay günü kusursuz bir boa, alt kuzu ve bir

koç sunacak. boa ve koç için tahl sunusu olarak birer efa*fj* tahl salayacak; kuzular için istedi kadar tahl salayabilir. her efa tahl için bir hin*fk* zeytinya salayacak. önder içeri girecei zaman evyandan girecek ve ayn yoldan dar çıkacak. "ülke halk bayramlarda rab'bin önüne geldiinde, tapnma için kuzey kaps'ndan giren güney kaps'ndan çıkacak, güney kaps'ndan giren kuzey kaps'ndan çıkacak. hiç kimse girdii kapdan çıkmayacak. herkes girdii kapın karsındaki kapdan çıkacak. önder halkın arasında olacak. halkla birlikte girecek, halkla birlikte çıkacak. "bayramlarda ve kutsal günlerde boa ve koç için tahl sunusu olarak birer efa*fj* tahl verecek; kuzular için verebilecei kadar tahl salayabilir. her efa tahl için bir hin*fk* zeytinya verecek. önder rab'be gönülden verilen yakmalk sunular ya da esenlik sunular sunuca zaman douya bakan kap kendisine açılacak. yakmalk sunular ya da esenlik sunuların abbat günü sunduu gibi sunacak. sonra dar çıkacak; o çıktıktan sonra kap kapanacak. "her gün, her sabah yakmalk sunu olarak rab'be bir yanda kusursuz bir kuzu salayacaksn. bununla birlikte her sabah tahl sunusu olarak efann altda biri tahl ve ince unu slatmak için bir hinin üçte biri kadar zeytinya salayacaksn. bu tahl sunusunun rab'be sunulmas sürekli bir kural olacak. böylece günlük yakmalk sunu olarak her sabah kuzu, tahl sunusu ve zeytinya sunulacak." "egemen rab öyle diyor: eer önder oullarndan birine kendi mülkünden armaan ederse, bu mülk torunlarına da geçecek. miras yoluyla bu onların mülkü olacak. önder görevlilerinden birine kendi mülkünden armaan ederse, görevli toprak parçasın özgürlük ylna dek elinde tutacak. sonra öndere geri verecek. önderin miras ancak oullarına geçebilir, onların miras. önder halk mülkünden kovarak miraslarından etmemeli. oullarına ancak kendi mülkünden miras verebilir. öyle ki, halkından hiç kimse mülkünden ayrılp dalmasn." bundan sonra adam beni kap yannaki giriten kuzeye bakan, kâhinlere ait kutsal odalara getirdi. bana batda bir yer gösterdi. "kâhinlerin suç sunusuyla* günah sunusunun* etini halayacaklar, tahl sunusunu* piirecekleri yer burası" dedi, "öyle ki, bunlar d avluya çarp kutsalıkların halka geçirmesinler." daha sonra adam beni d avluya çarp sayla avlunun dört köesinde götürdü. avlunun her köesinde küçük birer avlu olduunu gördüm. d avlunun dört köesinde krk arn uzunluunda, otuz arn geniiliinde birer kapalı avlu vardı. köelerdeki avluların ölçüsü aynyd. dört avlunun çevresinde de ta duvar vardı; duvarın dibinde yemek piirmek için yerler yapılmı. bana, "bunlar tapnakta hizmet edenlerin halkın sunduu kurban etini piirecekleri mutfaklar" dedi.

adam beni tapnan giriine geri getirdi. douya doru tapnan kap eiinin altından sular aktı gördüm. tapnak douya bakyordu. sular tapnan güney yannın altından, sunan güneyinden aaya akyordu. beni oradan, kuzey kaps'ndan çarp d yoldan douya bakan d kapa götürdü. sular güney yönünden akyordu. adam elinde bir ölçü ipiyle douya doru gitti. bin arn ölçtüktan sonra beni ayak bileine dek çıkan sulara getirdi. bin arn daha ölçtü ve beni dize kadar çıkan sulara getirdi. bin arn daha ölçtü, beni bele kadar çıkan sulara getirdi. bin arn daha ölçtü, içinden geçemedim bir rmak olutu. sular yükselmiti, içinden yürüyerek karyaya geçilemezdi, yüzülecek kadar derin bir rmak olumutu. bana, "insanolu, bunu gördün mü?" diye sordu. daha sonra beni rman kysna geri getirdi. oraya varma, rman her iki kysnda birçok aac gördüm. bana öyle dedi: "bu sular dou bölgesine doru akyor, oradan arava vadisi'ne, sonra lut gölü'ne dökülüyor. göle dökülünce oradaki sular tatlı suya dönüşecek. irman akt yerlerde her çeit canlı yaratık kaynaacak. çok sayıda balk olacak. çünkü bu sular oraya akyor, oradaki tuzlu suyu tatlı suya dönüştürüyor. irman akt her yere yaam getirecek. irman kys boyunca balklar duracak; eyn-gedi'den eyn-eglayim'e dek a girecek yerler olacak. akdeniz'deki gibi çok sayıda balk çeidi olacak. ama lut gölü'nün çamurlu, bataklık kesimi tatlı suya dönüşmeyecek, tuzla olarak kalacak. irman her iki yannında her çeit meyve aac yetişecek. yapraklar solmayacak, meyveleri tükenmeyecek. her ay meyve verecekler, çünkü tapnakta çıkan sular oraya akyor. meyveleri yiyecek olarak, yapraklar ifa için kullanılacak." egemen rab öyle diyor: "ülkeyi mülk olarak israil'in on iki oymana böleceiniz snrlar öyle olacak: yusuf'a iki pay düşecek. ülkeyi on iki oymak arasında eit olarak paylaacaksnz. ülkeyi atalarınza vereceime ant içtim. bu ülke size mülk olarak verilecek. "ülkenin snr öyle olacak: kuzeyde akdeniz'den, hetlon yoluyla levo-hamat'a, sedat'a, berota'ya ve am'la hama'nın toprakları arasında bulunan sıvrayim'e, havran snrında haser-hattikon'a kadar uzanacak. snr denizden hasar-enan'a, am'n kuzey snr boyunca uzanacak, hama snr kuzeyde olacak. kuzey snr bu olacak. "douda snr havran'la am arasında gilat' israil'den ayrılan eria Irma boyunca lut gölü'ne ve tamar'a dek uzanacak. dou snr bu olacak. "güneyde snr tamar'dan meriva-kade sularına, msr vadisi boyunca akdeniz'e dek uzanacak. güney snr bu olacak. "batda levo-hamat'n karsındaki noktaya dek akdeniz snr oluturacak. bat snr bu olacak. "bu ülkeyi israil oymaklarına göre aranızda

paylaacaksnz. ülkeyi içinde yaayan ve içindeyken çocuklar olan yabancılarla kendiniz arasında mülk olarak bölüceksiniz. onlar israil'de doan yerliler sayacaksınız. onların da israil oymakları arasında sizin gibi mülkleri olacak. yabanc hangi oymaa yerlemişe, orada ona düen pay mülk olarak vereceksiniz." egemen rab böyle diyor.

48

"oymakların adları unlardır: kuzey sınırında bir pay verilecek. dan sınır hatlarından levo-hamat'a uzanacak; hasar-enan ve hama'ya yakın am'n kuzey sınırından batya uzanan sınırın bir bölümünü oluturacak. "aer'e bir pay verilecek; sınır dan'n doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "naftali'ye bir pay verilecek; sınır aer'in doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "manae'ye bir pay verilecek; sınır naftali'nin doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "efrayim'e bir pay verilecek; sınır manae'nin doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "ruben'e bir pay verilecek; sınır efrayim'in doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "yahuda'ya bir pay verilecek; sınır ruben'in doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "yahuda'nın doudan batya uzanan sınıra bitişik topraklar, rab'be ayrıcaz özel armaan olacak. genilii 25 000 arn, doudan batya uzunluu bir oymaa düen pay kadar olacak. tapnak bunun ortasında olacak. "rab'be özel olarak sunacanz payın uzunluu 25 000 arn, genilii 10 000 arn olacak. bu kâhinler için kutsal pay olacak. kuzeyde uzunluu 25 000 arn, batıda genilii 10 000 arn, douda genilii 10 000 arn, güneyde uzunluu 25 000 arn olacak. rab'bin tapna bunun ortasında olacak. bu bölge sadok soyundan gelen kutsanm kâhinler için olacak. onlar bana bakkla hizmet ettiler, israil halkı yoldan saptında levililer de yoldan sapt, ama onlar saptmad. orası ülkenin kutsal payından özel bir armaan olarak onlara verilecek. levililer'in topraklarına bitişik çok kutsal bir bölge olacak. "levililer'in kâhinlerin sınır yaknında 25 000 arn uzunlukta, 10 000 arn genilikte bir paylar olacak. bu bölgenin uzunluu 25 000 arn, genilii 10 000 arn olacak. levililer orayı satmayacak, dei toku etmeyecekler. bu, ülkenin en iyi bölümüdür, bakasın eline geçmemeli. çünkü orası rab'be adanmıştır. "bölgenin geri kalan 25 000 arn uzunlukta, 5 000 arn genilikteki bölümü halkın yerleşmesi içindir. orası evlere, otlaklara ayrılacak. kent bunun ortasında kurulacak. ölçüleri şöyle olacak: kuzeyde, güneyde, douda, batıda 4 500'er arn. kent için ayrılan otlak da kuzeyde, güneyde, douda, batıda 250'er arn olacak. kutsal bölgenin sınırında kalan yerin dousu 10 000 arn, batsı 10 000 arn olacak. kutsal bölgeye bitişik topraklarda yeten ürün kentte çalanların olacak.

israil'in her oymandan kentte çalanlar toprağı ileyecekler. bu bölgenin tamamı kare şeklindedir. her yan 25 000 arndır. özel bir armaan olarak kentin mülküyle birlikte kutsal bölgeye düen pay ayrılacaktır. "kutsal bölgeye düen pay ile kente düen payın iki yarındaki topraklar öndere verilecek. bu topraklar kutsal bölgeye düen 25 000 arnlık payın dousundan ve batısından ülkenin dou ve batı sınırlarına uzanacak. oymaklara düen paylar boyunca uzanan bu iki bölge önderin olacaktır. kutsal bölgeye düen pay ile tapnak bunun ortasında olacak. böylece levililer'e düen pay ile kente düen pay öndere verilen toprakların ortasında kalacak. öndere verilecek topraklar yahuda'yla benyamin sınır arasında kalacak. "geri kalan oymaklara düen pay şöyle: benyamin'e bir pay verilecek; sınır doudan batya uzanacak. "imon'a bir pay verilecek; sınır benyamin'in doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "issakar'a bir pay verilecek; sınır imon'un doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "zevulun'a bir pay verilecek; sınır issakar'n doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "gad'a bir pay verilecek; sınır zevulun'un doudan batya uzanan sınıra bitişik olacak. "gad'n güney sınır tamar'dan güneye, oradan meriva-kade sularına, oradan da mısır vadisi boyunca akdeniz'e dek uzanacak. "mülk olarak israil oymaklarına bölütöreceğiniz ülke budur. onlara düecek paylar bunlardır." böyle diyor egemen rab. "kentin çok kapları unlar olacak: 4 500 arn uzunluktaki kuzey yanında üç kap olacak. kentin kaplarına israil oymaklarının adları verilecek. kuzeyde ruben kapsı, yahuda kapsı, levi kapsı olacak. (4 500 arn uzunluktaki dou yanında üç kap olacak: yusuf kapsı, benyamin kapsı, dan kapsı. 4 500 arn uzunluktaki güney yanında üç kap olacak: imon kapsı, issakar kapsı, zevulun kapsı. 4 500 arn uzunluktaki bat yanında üç kap olacak: gad kapsı, aer kapsı, naftali kapsı. "kentin çevresi 18 000 arn olacak ve o günden balayarak kentin adı 'rab' orada olacak."

uzziya, yotam, ahaz ve hizkiya'nın yahuda'da ve yehoa olu yarovam'ın israil'de krallık etti dönemle rab'bin beeri olu hoea'ya bildirdi sözler. rab hoea aracılıyla konumaya baladında ona öyle dedi: "git, kötü bir kadınla evlen, ondan zina çocukların olsun. çünkü ülke halk benden ayrılarak adice zina ediyor." böylece hoea gidip dıvlayim'in kız gomer'le evlendi. kadın hamile kalıp kendisine bir oğul doğurdu. rab hoea'ya, "çocuğun adını yizreel koy" dedi, "çünkü çok geçmeden yizreel'de dökülen kanın öcünü yehu soyundan alacam. israil krallığının sonunu getireceim. ve o gün yizreel vadi'sinde israil'in yayın kracam." gomer yine hamile kaldı ve bir kız doğurdu. rab hoea'ya, "adını lo-ruhama koy" dedi, "çünkü artık israil soyuna acmayacam, onlar balamayacam. ancak yahuda soyuna merhamet edeceğim. ben kurtaracağım onları, ama yay, kılıç, savaş, at ve atlar aracılığıyla değil, kendi aracılığıyla." gomer lo-ruhama'yı sütten kesince yine hamile kaldı ve bir oğul doğurdu. rab hoea'ya, "adını lo-ammi koy" dedi, "çünkü siz benim halkım deilsiniz, ben de sizin tanrınız değilim. "yine de israiliiler'in savaşa denizin kumu gibi sayılamaz, ölçülemez olacak. kendilerine, 'siz halkım deilsiniz denilen yerde, 'yaayan tanrı'nın çocuklarınsız deneyecek. yahuda ve israil halkları yeniden birleşecek. balarna tek önder atayacaklar. ülkeden çıkacaklar. çünkü yizreel günü büyük bir gün olacak.

"kardelerinizi 'halkım, kızı kardelerinizi 'merhamete ermiler diye çağırın." "azarlayın annenizi, azarlayın, çünkü o benim karmı değil artık, ben de onun kocası değilim. yüzünden akan fahişeli, koynundan zinalar atsan. yoksa onu kırçılak soyayacak, anneden domateş edeceğim, çöle, çorak toprağı çevirecek, susuzluktan öldürecek. acmayacağım çocuklarına, çünkü onlar zina çocuklarıdır. anneleri zina etti, onlara gebede kaldı, rezillik etti. 'oyunların ardından gideceğim dedi, 'ekmeimi, suyum, yapam, ketenimi, zeytinyam, içimi onlar veriyor. ite bu yüzden onun yoluna dikenli çit çekeceğim, yolunu bulamaz diye önüne duvar öreceğim. oyunlarının ardına düşecek, ama onlara erimeyecek, onlar arayacak, ama bulamayacak. o zaman, 'ilk kocama döneceğim diyecek, 'çünkü o zamanki halim imdikinden iyiydi! ama kendisine tahl, yeni arap, zeytinya verenin, baal* için harcadı altın gümmü bol bol salayann ben olduğumu bilmedi. bu yüzden zamanında tahlm, mevsiminde yeni arabım geri alacağım; çıplak bedenini örten yapam, ketenimi çekip alacağım. evet, oyunlarının

önünde aybın ortaya çıkaracağım, kimse elimden kurtaramayacak onu. bütün sevdiğine, bayramlarına, yeni ay törenlerine, abate* günlerine, dinsel bayramlarının tümüne son vereceğim. vıran edeceğim asmaları, incir ağaçları, hani, 'bunları oynadığınız bana verdiğiniz ücreti; çağla çevireceğim onları, yem olacaklar yabani hayvanlara. cezalandıracağım onu, baallara* buhar yaktığınız için; halkaları, takılarla süslenmi, oyunlarının ardından gitmi, beni unuttu" diyor rab. "ite bu yüzden onu ikna edip çöle götüreceğim, onunla dostlaşacağım. kendisine orada balar vereceğim, akor vadisi'ni ona umut kaptıracağım. gençlik günlerinde olduğu gibi, mısır'dan çıktı günlerde olduğu gibi, ezgiler söyleyecek. ve o gün gelecek" diyor rab, "bana, 'kocam diyeceksin; artık, 'efendim demeyeceksin. ardından baallar'ın adını sileceğim, adları bir daha anılmayacak. kırdaki hayvanlarla, gökteki kullarla, toprakta yaşayan canlılarla, halkım için o gün anılma yapacağım; ülkeden yay, kılıç, savaş kaldıracam, güvenlik içinde yatacağım onları. seni sonsuza dek kendime e alacağım, doruluk, adalet, sevgi, merhamet temelinde seninle evleneceğim. sadakatle seninle evleneceğim, rab'bi tanıyacaksın. "ve o gün yant vereceğim" diyor rab, "göklere yant vereceğim; onlar da yere yant verecek; yere, tahla, yeni araba, zeytinya yant verecek, onlar da yizreel'e yant verecekler. onu ülkede kendim için ekeceğim, merhamete ermemi olana acıyacağım, halkım olmayana, 'halkımsın diyeceğim; onlar da bana, 'tanrım diyecekler."

rab bana öyle dedi: "israiliiler'in baka ilahlara yönelmelerine, üzüm pestillerine gönül vermelerine karn, rab onları nasıl seviyorsa, sen de git, o kadın sev, bakasınca sevilmi, zina etmi olsa bile." böylece onu on be ekel gümmü, bir homer bir letak arpa karlında satın aldım kendime. ona, "uzun süre benimle yaayacaksın" dedim, "zina etmeyecek, baka bir erkekle dostluk kurmayacaksn. ben de sana öyle davranacağım." çünkü israiliiler uzun süre kral, önder, kurban, dikili ta, efod*, aile putu olmadan yaayacak. sonra dönüp tanrılar rab'bi, krallar davut'u arayacaklar. son günlerde korkarak rab'be ve o'nun iyiliğine yönelecekler.

ey israiliiler, dinleyin rab'bin sözünü, çünkü rab'bin davası var bu ülkede yaşayanlarla; "yok olmu sevgi, sadakat, tanrı bilgisi. lanet, yalan, adam öldürme, hırsızlık, zina alm her şeyin yerini. zorbalık ediyorlar, kan üstüne kan döküyorlar. bu yüzden ülke yas tutuyor,

tükeniyor orada yaayan herkes, krdaki hayvanlar, gökteki kular denizdeki balklar... "ancak kimse kimseyle çekimesin, kimse kimseyi suçlamasın, çünkü halkın kâhinle* çekienlere benziyor. sen gündüz tökezleyeceksin, peygamber de gece seninle birlikte, yok edeceğim anneni. "yok oldu halkın bilgisizlikten, sen bilgiyi reddettiğin için, ben de seni reddedeceğim, bana kâhinlik etmeyişin diye. sen tanrının yasasını unuttuğun için, ben de senin çocukların unuttuğum. kâhinler çoaldıkça daha çok günah iletiler bana kar, onların onurunu utanca çevireceğim. halkın günahlarıyla besleniyorlar, onların suç işlemesini istiyorlar. halkın bana gelenler kâhinlerin bana da gelecek, tuttuklar yol yüzünden cezalandıracam onlar, yaptıklarının karını vereceğim. yiyecekler, ama doymayacaklar, zina edecekler, ama çoalmayacaklar. çünkü rab'bi dinlemekten vazgeçtiler. "zina, yeni ve eski arap insanın aklın bandan alır. halkın tahta puta danyor, deneinden yant alıyor. çünkü zina ruhu onlar sapırdı, kendi tanrılarından ayrılarak zina ettiler. da balaranda kurban kesiyor, tepelerde mee, aselbent, yabani fışk açlar altında buhur yakıyorlar, gölgeleri güzel oldu için. bu yüzden kızların fahiilik ediyor, gelinlerinizin zina. fahiilik ettiklerinde kızların, zina ettiklerinde gelinlerini cezalandırmayacam. çünkü erkeklerinizin fahiilerle oynuyor, putların tapnanda fuhu yapanlarla kurban kesiyorlar. anlaysız halk mahvolacak. "ey israil, sen zina etsen de, yahuda suç işlemese bari. "gilgal'a gitmeyin, beytaven'e çıkmayın. 'yaayan rab'bin hakkı için diye ant içmeyin. çünkü israil inatçı bir inek gibi inat etti, imdi rab nasl güder onları otlağa kuzu gibi? efrayim putlarına sarıldı, brak onu! içkileri tükendi, hâlâ zina ediyorlar; önderleri rezilîe gönül verdi. rüzgar onlar kanatlara sard, kurbanlar yüzünden utanacaklar.

5

"ey kâhinler, iitin bunu! ey israilîliler, dikkatle dinleyin! kulak verin, ey saraydakiler! bu yargı size uygulanacak. çünkü siz mispa'da bir tuzak, tavor da'na serilmiş bir a oldunuz. bakaldranlar azttıkça azttı, ama ben hepsini yola getireceğim. efrayim'i tanırm, israil'de de benim için gizli bir ey yok. çünkü daha yeni zina ettin, ey efrayim, kirlenmi israil. yaptıkları ileri tanrılar'na dönmeye izin vermiyor, çünkü zina ruhu var içlerinde, rab'bi tanımyorlar. israil'in gururu kendine kar tankık ediyor; suç içinde tökezliyor israil'le efrayim, yahuda da birlikte. davalarıyla, sırlarıyla rab'bi aramaya gidecekler, ama bulamayacaklar. çünkü rab onlardan uzaklat. rab'be ihanet ettiler, evlilik d çocuk yaptılar; imdi yiyip bitirecek yeni ay törenleri, hem onlar hem

de tarlaların. "giva'da boru, rama'da bo- razan çalın, beytaven'de sava çars yapın; dü- manı peinizde, ey benyamînliler! azar göndü efrayim yıkmaya urayacak, kararım bildiriyorum israil oymaklarına. yahuda önderleri snr talarının yerini deitirenlere benziyor, gazabım su gibi dökülecek üzerlerine. bask gördü efrayim, ezildi yargı önünde, çünkü bile bile bo eylerin ardına düttü. ben efrayimliler'e kar güve, yahuda halkına kar küf gibi olacam. "efrayim hastalın, yahuda yarasın görünce, efrayim asur'a gitti, büyük kraldan yardım istedi. ama o size ifa veremez, yaranız iyiletiremez. çünkü ben efrayim'e bir aslan, yahuda halkına genç bir aslan gibi saldıracam. ben parçalayacağım onlar, alp götüreceğim, kurtaran çıkmayacak. sonra gidip yerime döneceğim, onlar suçların kabul edinceye, yüzümü arayınca dek orada kalacağım. skn-tya düşünce gayretle beni arayacaklar."

6

"gelin, rab'be dönelim. bizi o parçalad, o iyiletirecek. bizi o yaralad yaramız o saracak. iki gün sonra bizi diriltecek, üçüncü gün ayaa kaldıracak, huzurunda yaayalım diye. rab'bi tanyalım, rab'bi tanımaya gayret edelim. o tan gibi amadan doacak, yamur gibi, topra sulayan son yamur gibi bize gelecektir." tanrı öyle diyor: "ey efrayim, ne yapaym sana? ey yahuda, sana ne yapaym? sevginin sabah sisine benziyor, erkenden uçup giden çiy gibi. bu yüzden sizi peygamberler aracılığıyla lime lime doradım, azımdan çıkan sözlerle öldürdüm; yargıların imek gibi ldyor. çünkü ben kurbandan deil, ballıktan holanırım, yakmalk sunulardan* çok beni tanımanızı isterim. oysa onlar adam kentinde antlamaya uymadılar, orada bana ihanet ettiler. gilat kötülük yapanların kentidir, kan izleriyle doludur. haydut çeteleri nasl pusuya yatarsa, kâhinler takm da öyle; ekem yolunda adam öldürüyor, rezillik yapıyorlar. israil halkında korkunç bir ey gördüm. efrayim zinaya kaplım, kirlenmi israil. "ey yahuda, senin için de bir hasat günü sapıttand. "ne zaman halkın durumunu düzeltmek,

7

israil'e ifa vermek istesem, efrayim'in suçları, samiriye'nin kötülükleri ortaya çıkıyor. çünkü hile yapıyorlar, evlere hrsız giriyor, darda haydut çeteleri soygun yapıyor. ne var ki, düşünmüyorlar, kötülüklerini unutmam. günahları kuatıyor onlar, gözümün önündeler. "kral kötülükleriyle, önderleri yalanlarıyla sevindiriyorlar. hepsi zinaya dükün, yorulan hamur ekiyinceye dek frncnn ateini kartırmaya gerek duymad frn gibi kzgn-

lar. kralmzn enlik gününde, önderler arabn ateinden hastalandılar, kral da alayclarla elele verdi. frn gibidir yürekleri, dolap çevirerek ona yaklarlar. için için yanar öfkeleri gece boyunca. alevli ate gibi parlar sabah olunca. hepsi frn gibi kzgndr, yutar yöneticilerini. bütün krallar düttü, kimse yardma çarmyor beni. "efrayim öteki halklarla karyor, çevrilmemi pideye döndü. gücünü yabancılar yedi, farknda deil; saçlarına ak düttü, farknda deil. israil'in gururu kendine kar tanklk ediyor; bütün bunlara karı yine de dönmüyorlar ben, tanrlar rab'be, aramıyorlar beni. "efrayim bön, aklzs bir güvercin gibi, ya msr' yardma çarıyor, ya asur'a gidiyor. gittiklerinde am üzerlerine atacak, gökte uçan kular gibi onlar yere indireceim. topluluklarına bildirildii gibi, onlar yola gireceim. vay onların haline, çünkü benden uzaklatlar! felaket gelecek balarna, çünkü bakaldrdılar bana! ben onlar kurtarmak istiyorum, onlarsa iftira ediyor bana. yürekten yakarmıyorlar, uluyollar yataklarının üzerinde. tahl ve yeni arap için kendilerini yaralıyor, bana sırt çeviriyorlar. ben onlar eittim, bileklerine güç verdim, onlarsa bana düzen kuruyor. dönüyorlar, ama yüce olan'a deil; kusurlu yay gibiler. arsz dilleri yüzünden önderleri klçtan geçirilecek. msr'da gülünç duruma düecekler bu yüzden."

8

"boru çalmaya hazırlan! düman kartal gibi dolayor evimin üzerinde; çünkü israil antlamaya uymad, yasama kar çıktılar. 'ey tanrmz, biz israililer seni tanyoruz! diye bana yakıyorlar. iyi olan reddettiler, düman kovalayacak onlar. krallar atadılar bana sormadan, önderler seçtiler benden habersiz. altın ve gümülerıyla ykmlarına yol açan putlar yaptılar. ey samiriye, atn buza putunuzu, öfkem alevleniyor size kar! hiç mi temiz olamayacaksnz? çünkü bu israil'in iidir. o buzay bir usta yaptı, tanr deildir o. samiriye'nin buza putu parçalanacak. çünkü rüzgar eken kasrga biçer. ba vermeyen bu day un vermez. verse bile yabancılar yutacak onu. "yutuldu israil, imdi uluslar arasında kimsenin beenmedii bir kap gibi. tek bana dolayan yaban eei gibi asur'a gittiler, efrayim ücretli oynalar tuttu. uluslar arasında oynalar tutsalar da, imdi onlar bir araya toplayacam. çünkü azalmaya baladılar güçlü kraln baskı altında. "efrayim günah sunusu* sunmak için çok sunak yaptı, bunlar günah ilemelerine neden oldu. yasamdaki pek çok eyi onlar için yazdım, ne var ki garipsediler bunlar. bana sunduklar kurbanlara gelince, kurban kesiyor, eti kendileri yiyorlar; oysa rab bunu yapanlardan holanmaz. imdi anmsayacak suçların, günahlar

için onlar cezalandırılacak; geri dönecekler msr'a. çünkü israil yaratcs'n unuttu, saraylar yaptı; yahuda'ysa birçok kenti surlarla çevirdi, ama ate göndereceim kentlerinin üstüne, yiyip bitirsin kalelerini."

9

ey israil, öteki halklar gibi sevinme, coma! çünkü kendi tanr'na vefasızlık ederek zina ettin, harman yerlerinin tümünde zina kazancına gönül verdin. ama harman yeri, arap teknesi halk doyurmuyacak, yeni arap umutlar boa çıkacak. rab'bin diyarında kalmayacaklar, msr'a dönecek efrayim, asur'da kirli sayılan eyleri yiyecekler. rab'be arap sunular dökmeyecekler, o'nu honut etmeyecek kurbanlar. kurbanlar yas yemeine dönecek, kirli sayılacak onlar yiyenlerin hepsi. yalnız kendi karıların doyuracak yiyecekleri, rab'bin tapna'na girmeyecek. ne yapacaksnz dinsel bayramlarda, rab'bin bayram gününde? ykmdan kaçsalar bile, msr bir araya toplayacak onlar, mof gömecek. deerli gümü eyaların yabancı otlar saracak, diken bitecek çadrlarında. onların ceza günleri geldi, hesap günleri çatt. bunu bilsin israil! suçunuzun çokluundan, dümanlnzn büyüklüğü yüzünden, peygamber aptal, ruhsal insan deli sayld. peygamber tanrm'n yansra efrayim'e gözcülük eder, ama tuzak kurulumu bütün yollarna, dümanlık var tanr'nn tapna'nda. alabildiine yozlatlar, giva'da oldu gibi. tanr suçların anmsayacak, günahların cezasını verecek. "israil çölde bir salkm üzüm gibi geldi bana, atalariysa incir aacının ilk ürünü gibi. ama baal-peor'a geldiklerinde utanç dolu puta adadılar kendilerini, sevdikleri ey kadar irenç oldular. efrayim'in görkemi bir ku gibi uçup gidecek, ne doum ne gebelik olacak, kimse gebe kalmayacak. çocukların büyütseler bile, çocuklardan edeceim onlar, kimse kalmayncaya dek; evet, vay balarna, onlar terk ettiimde! efrayim'i, sur kenti gibi, güzel bir yere kurulmu gördüm. ama efrayim çocukların celladın önüne götürecekt." ya rab, ver onlara ne vereceksen! düük yapan rahimler, sütsüz memeler ver. "gilgal'daki kötülükleri yüzünden, nefret ettim orada onlardan. iledikleri günahlardan ötürü, onlar evimden kovacam. artık sevmeyeceim onlar, bütün önderleri asidir. vuruldu efrayim, kökleri kurudu, meyve vermeyecekler artk. çocuk doursalar bile, rahimlerinin deerli meyvelerini öldürecek. "reddedecek tanrm onlar, çünkü o'nu dinlemediler, uluslar arasında dolap duracaklar.

israil serpilten bir asmaya benzer, meyvesini veriyor. meyvesi arttıkça, sunaklar da artt. ülkesi zenginletikçe, onu güzel dikili talarla donatt. içleri yalan doldu, imdi suçların cezasın tamallar. rab sunakların yıkacak, dikili taları yok edecek. o zaman, "kral-sz kaldı" diyecekler, "çünkü rab'den korkmadık. kralmız olsa bile, ne yapabildi bize?" antlama yaparken, bo sözler veriyor, yalan yere ant içiyorlar, bu yüzden davalar, sürülmü tarladaki zehirli ot gibi boy veriyor. samiriye'de yaayanlar beytaven'deki inek putu yüzünden korkuya kaplacak. halk onun ardından yas tutacak, onun görkemiyle coan putperest kâhinler oradan sürgün edildi için dövünecek. put armaan olarak büyük krala, asur'a götürülecek. efrayim rezil olacak, israil ald öütten utanacak. samiriye, kral'yla birlikte su üstündeki çubuk gibi akp gidecek. israil'in günah olan aven'deki puta taplan yerler yok olacak, sunakların dikenler, devedikenleri saracak. o zaman dalara, "bizi örtün!", tepelere, "üzerimize düün!" diyecekler. "ey israil, giva'da geçirdi günlerden beri günah iledin. orada direndin bana. kötülere kar açlan sava giva'da size erimez mi? istediim zaman onlar cezalandracam, çift günahlara balandklar zaman, uluslar toplanacak onlara kar. efrayim eitilmi in-ee benzer, buday dövmeyi sever. ama ben boyunduruk takacam onun güzel boynuna. kourum vuracam efrayim'in srtna, yahuda çift sürecek, yakup trmk çekecek. doruluk ekin kendiniz için, sevgi meyveleri biçin. nadasa braktınız topra ileyin; çünkü rab'be yönelme zamandır, gelip üzerinize doruluk yadrcaya dek. ama siz kötülük ektiniz, fesat biçtiniz, yalann meyvesini yediniz. çünkü kendi yolunuza, yitilerinizin çokluuna güvündünüz. bu yüzden halknzn arasında sava uultusunda çaacak, yıkacak bütün surlarnz, alman'n savata beytarvel'i ykt gibi. anneler çocuklarıyla birlikte yere çalnp parçaland. ey beytel, sana da ayns yalacak, kötülüünün büyüklüğü yüzünden. tan aarrken israil kral büt-bütün yok olacak. tanr'nın israil'e sevgisi

"çocukluunda sevdim israil'i, olumu msr'dan çardım. peygamberler israil'i çardıkça, israil uzaklat onlardan. kurban kestiler baalar'a*, buhur yaktları putlara. efrayim'e yürümeyi ben öğrettim, kolları ald onlar. ama kendilerine ifa verenin ben olduumu anlamadlar. onlar insancl iperle, sevgi balaryla kendime çektim; boyundurukların kaldran biri gibi oldum, eilip yiyeceklerini verdim. "msr'a dönmeyecekler, asur kral olacak balarna, çünkü bana dönmek istemediler. frl frl klç dönecek kentlerinde,

kap sürgülerini yok edecek, tüketecek onlar düzenleri yüzünden. halkm benden uzaklamaya kararlı. beni, yüce olan' çarsalar bile, asla yüceltmeyeceim onlar. "nasl vazgeçerim senden, ey efrayim? nasl teslim ederim seni, ey israil? adma'ya yaptım nasl sana yaparm? seni nasl sevoyim'e çeviririm? yüreim deiti içimde, alevlendi acma duygularım. kzn öfkemi banza yadrmayacam, efrayim'i yeniden yok etmeyeceim. çünkü ben insan deil, tanr'ym, kutsal olan'm aranzda, artk öfkeyle üzerinize varmayacam. aslan gibi kükreyen rab'bin ardna yürüyecekler; o kükreyince titreyerek gelecek çocuklar batdan. msr'dan kular gibi, asur'dan güvercinler gibi titreyerek gelecekler. evlerine oturtacak onlar" diyor rab. efrayim yalanla, israil halk hileyle çevremi sardı. yahuda'ysa hâlâ dizginsiz, tanr'ya, kutsal ve sadk olan'a kar.

efrayim rüzgar güdüyor, dou rüzgarın ardna düüyor bütün gün; yalan, zorbal artıyor. asur'la antlama yapıyor, msr'a zeytinya gönderiyor. rab'bin davası var yahuda'yla, yakup soyunu izledii yola göre cezalandracak, yaptıkların karlın verecek. yakup ana rahminde kardeinin topuunu tuttu, büyüünce tanr'yla güretil. melekle güreip yendi, alad, kutsanmak istedi. tanr'y beytel'de buldu, rab, her eye egemen tanrı bizimle orada konutu, o rab diye anılır. (bu yüzden tanr'n'a dön sen, sevgiye, adalete sarıl, sürekli tanr'nı bekle. efrayim tüccardır, hileli terazi kullanır, aldatmay sever. "çok zengin oldum" diye böbürlenir, "varla kavutum, çok emek çektim, günah denecek bir suç bulamayacaklar bende." "ama seni msr'dan çkaran tanrı rab benim. bayram günlerindeki gibi, seni yine çadırlarda oturtacam. peygamberlere de söyledim, çok görümler saladım, onlar aracıyla örnekler verdim." kötülük mü var gilat'ta? gerçekten deersiz bir halk! gilgal'da sr üstüne sr kurban ediyorlar, sunaklar sürülmü tarladaki taları andıyor. yakup aram'a kaçtı, israil bir kar için kul oldu, koyun güttü. rab israil'i bir peygamber aracıyla msr'dan çkardı, yine bir peygamber korudu onlar. ama efrayim tanr'y ar öfkelenirdi. rab dökükleri kann hesabın soracak, aalamaların karlın verecek.

efrayim konutuunda herkes titrerdi, yüceltmi israil'de. ama baal'a* taparak suç ileyince öldü. imdi günah üstüne günah iliyorlar, gümlerinden dökme putlar, akllca tasarlanm putlar yapıyorlar, hepsi de usta ii. bu insanların hakkında, "insan kurban

edenler buzalar öpüyor!" diye konuuluyor. bu yüzden sabah sisine, erken uçup giden çiye, harman yerinden savrulan saman çöpüne, bacadan tüten dumana dönecekler. "ama seni mır'dan çıkaran tanrın rab benim, benden baka tanrı tanmayacaksın, çünkü baka kurtarıcı yoktur. ben sana çölde, kurak topraklarda göz kulak oldum. otlaklara sahip olunca doydular, doyunca gurura kapıldılar; bu yüzden unuttular beni. ben de onlara kar bir aslan gibi olacam, bir pars gibi yol kenarında pusuya yatacam. yavrularından edilmeli dii ay gibi karlara çıkacak, yüreklerinin zarn yırtacam, dii aslan gibi onlar orakta yiyip bitireceim, yabancı bir hayvan parçalayacak onlar. "ey israil, bana, yardımına kar çıkman ykma uratıyor seni. nerede seni bütün kentlerinde kurtaracak kralın? yöneticilerin nerede? hani, onlar için: 'bana bir kral ve önderler ver! demitin. öfkeli olduğumda bir kral verdim sana, gazaba gelince alp götürdüm onu. efrayim'in suçu birikmi, günah kayda geçmi. doum sanclar çeken kadının aklısı oludur o, çünkü zaman geldiğinde, açık rahimden çıkmıyor. "onlar fidiyeyle kurtaracağım ölümler diyarının elinden, ölümden fidiyeyle kurtaracağım. felaketin nerede, ey ölüm? ykılın nerede, ey ölümler diyarı? hiç pımanlık duymayacağım. "kardeleri arasında serpilip gelise de, dou rüzgar, çölden esen rab'bin soluğu üzerine gelecek, onun kayna kuruyacak, pınar kesilecek, deerli eyaların hazinesi yamalanacak. samiriye halk suçunun cezasını çekecek, çünkü tanrı'na bakıldır. kılçla ykılacaklar, yere çalın parçalanacak yavrular, gebe kadınların karnı yarılacak."

sendeler.

14

tanrı rab'be dön, ey israil, çünkü suçlardan ötürü tökezledin. dualarla gidiş, rab'be dönün, o'na, "bala bütün suçlarımız" deyin, "lütfet, kabul et bizi, öyle ki, dudaklarımızın kurbannı sunalım. asur kurtaramaz bizi, sava atlarna binmeyeceiz. artık ellerimizle yaptığımızı tanrımız demeyeceiz, çünkü öksüz sende merhamet bulur." "onların dönükliğini düzeltereğim, gönülden seveceğim onlar, çünkü onlara kar öfkem dindi. çiğ gibi olacağım israil'e; zambak gibi çiçek açacak, lübnan sediri gibi kök salacaklar. dalları budaklanacaklar, görkemleri zeytin ağacının kokular lübnan sedirini andracak. yine insanlar oturacak gölgesinde; buday gibi gelecek, asma gibi serpilecekler; lübnan arab kadar ün kazanacaklar. ey efrayim, artık ne iim var putlarla? yantlayacak, seninle ilgileneyeceim. yeil çam gibiyim ben, senin verimliliğin benden kaynaklanıyor." bilge kü kavrasın bunlar, anlayan anlasın. çünkü rab'bin yollar adildir; bu yollarda yürür dorular, ama bakıldılar bu yollarda

rab'bin petuel olu yoel'e bildirdikleri. ey yallar, dinleyin, ülkede yaayan herkes, kulak verin: sizin zamanınızda ya da atalarınızın zamanında hiç böyle bir ey oldu mu? bunu çocuklarınıza anlatın; çocuklarınız kendi çocuklarına, onların çocukları da bir sonraki kuşağı anlatsınlar. genç çekirgeden artakalan ürünü olgunlam çekirge yedi, ondan artakalan yumurtadan yeni çıkan çekirge yedi; ondan artakalan da yavru çekirgeler yedi. ey sarholar, ayılın ve alayın. ey arap dükünleri, tatlı arap için at yakın. çünkü arabın azından kaptılar. güçlü ve saylamayacak kadar büyük bir çekirge ordusu saldırdı ülkeme. aslan diene benzer, dii aslanın kesici dillerine benzer dilleri var. asmaların harap ettiler, incir ağaçların mahvettiler, kabukların soyup yere atılar. soyulan dallar bembeyaz. sözünün yitirip çul kuanan bir genç kız gibi yas tutun. rab'bin tapna'na götürülecek tahl ve arap sunusu yok artık. rab'be hizmet eden kâhinler* yas tutuyorlar. tarlaların harap oldu, toprak açıldı. çünkü tahl mahvoldu, yeni arap tükendi, zeytinyağı kesildi. arpa, buday için dövünün, ey rğatlar, at yakın, ey baclar, çünkü tarlaların ürünü yok oldu. asmalar kurudu, incir ağaçlar soldu; nar, hurma, elma, bütün meyve ağaçlar kurudu. insanolunun sevinci yok oldu. ey kâhinler, çul kuanıp yas tutun. ey sunakta hizmet edenler, at yakın, ey tanrı'nın hizmetkarları, tapnağı gelin, çul içinde geceleyin. çünkü tanrı'nın tapnağı için tahl ve arap sunusu kalmadı. oruç* için gün belirleyin, özel bir toplantı yapın; yallar ve ülkede yaayanların tümünü tanrı'nın rab'bin tapnağına toplayıp rab'be yakarın. ey vahlar olsun! çünkü rab'bin günü yakındır. her eyin gücü yeten'in göndereceği ykm gibi geliyor o gün. yiyeceğimiz gözümüzün önünde yok edildi. tanrı'nın tapnağına sevinç ve coku sona erdi. tohumlar keseklerin altında çürüdü, tahl yok oldu, ambarlar boş kaldı, depolar yıldı. hayvanlar nasıl da inliyor! sürülerini çaresiz. çünkü otlaklar kurudu. koyun sürüleri perian oldu. ya rab, sana yakıyorum. çünkü ate otlaklar yok etti, bütün ağaçlar kavurdu. yabancı hayvanlar bile sana sesleniyor. çünkü akarsular kurudu, ate otlaklar yok etti.

siyon'da boru çalın, kutsal damda boru sesiyle halk uyarın. lkede yaayan herkes korkudan titresin. çünkü rab'bin günü çok yaklat, geliyor. zifiri karanlık bir gün olacak, bulutlu, koyu karanlık bir gün. daların üzerine çöken karanlık gibi kalabalık ve güçlü bir çekirge ordusu geliyor. böylesi hiçbir zaman görülmedi, kuaklar boyu da görülmeyecek. geçiyor. önlerini ate kavuruyor,

artılar alev alev. önlerinde aden bahçesi gibi uzanan topraklar artılarında ssz çöllere dönüşüyor. hiçbir ey onlardan kurtulamıyor. atlara benziyorlar, sava atları gibi kuyuyorlar. sava arabalarının, anız yiyip bitiren alevlerin içkard güçlüye benzer bir sesle, savaa hazırlanmış güçlü bir ordu gibi sraya sraya dalar ayıyorlar. uluslar onların karşısında dehete düşüyor; herkesin beti benzi soluyor. yiitler gibi saldırıyorlar, askerler gibi surlar ayıyorlar. dosdoru ilerliyorlar, yollarından sapmadan. itilip kakmadan, her biri kendi yolundan yürüyor. savunma hatlarını yapıyorlar, srayı bozmadan. kente doru kuyuyor, surların üzerinden ayıyorlar. evlere trmıyor ve hrsz gibi pencerelerden içeri süzülüyorlar. yeryüzü önlerinde sarsılıyor, gökyüzü titriyor; güne ve ay karıyor, yıldızların parlaks görünmez oluyor. rab ordusunun banda gürliyor. saysız o'nun orduları ve buyruuna uyan güçlüdür. rab'bin o büyük günü ne korkutur! o güne kim dayanabilir? rab diyor ki, "imdi oruç* tutarak, alayp yas tutarak bütün yüreğinizle bana dönün. giysilerinizi deil, yüreklerinizi paralayın ve tanrı'nın rab'be dönün. çünkü rab lütfeder, acı, tez öfkelenmez, sevgisi engindir, cezalandırmaktan vazgeçer. kim bilir, belki size acı da karanlıktan döner. ardında bereket bırakır. o zaman o'na tahl ve arap sunular sunarsınız. "siyon'da boru çalın, oruç için gün belirleyin, özel bir toplantı yapın. halk toplansın, topluluğu kutsal kılın, yallar bir araya getirin. çocuklar, hatta emzikte olanlar toplansın. güveyi odasından, gelin gerdeinden çıkmak gelsin. kâhinler, rab'bin hizmetkarları, tapnağına girişine dinak arasında alayp, 'ya rab, halkın esirge diye yalvarsınlar. 'miras olan halkın aalanmasına izin verme, ulusların onunla alay etmesin. halklar arasında neden, onların tanrısı nerede? densin?" o zaman rab halkına acyp ölmesini esirgeyecek. halkına öyle yant verecek: "bakın, size tahl, yeni arap ve zeytinyağı vereceim, bunlara doyacaksınız. artık ulusların sizi aalamasına izin vermeyeceim. kuzeyden gelen çekirge ordusunu sizden uzaklatracam, kurak ve ssz bir ülkeye süreceim. önden gidenleri tut gölü'ne, arkadan gelenleri akdeniz'e süreceim. leri kocaacak, kocular göklere yükselecek. çünkü korkunç eyler yaptılar. "ey toprak, korkma, sevinçle co! çünkü rab büyük ileri yaptı. ey kır hayvanlar, korkmayın! çünkü otlaklar yeeriyor. ağaçlar meyvelerini yükleniyor, incir ağaçları, asmalar ürünlerini veriyor. ey siyon halkı, tanrı'nın rab'de sevinç bulun, coun. ilk yamuru size tam ölçüsüyle veriyor; daha önce olduğu gibi, ilk ve son yamurlar yadıyor. harman yeri tahilla dolacak. arap ve zeytinyağı tekneleri taacak. üzerinize gönderdim büyük çekirge ordusunun*fb*, olgunlam ve yumurtadan yeni çıkmış çekirgenin, yavrunun ve genç

çekirgenin size kaybettirdii yıllar geri vereceim. bol bol yiyip doyacak ve sizin için harikalar yaratan tanrınız rab'bin adn öveceksiniz. halkm bir daha utandırılmayacak. bileceksiniz ki, israil halknn arasındaym, tanrınız rab benim, baka biri yok. halkm bir daha utandırılmayacak." "ondan sonra bütün insanların üzerine ruhum'u dökeceim. oullarınız, kızlarınız peygamberlikte bulunacaklar. yallarınız düler, gençleriniz görümler görecek. o günler kadın, erkek kullarınızın üzerine de ruhum'u dökeceim. göklerde ve yeryüzünde, kan, ate ve duman sütunlardan belirtiler göstereceim. rab'bin büyük ve korkunç günü gelmeden önce güne karacak, ay kan rengine dönecek. o zaman rab'be yakaran herkes kurtulacak. rab'bin dedii gibi, siyon da'nda ve yerualim'de kurtulup sa kalanlar arasında rab'bin çaraca kimseler olacak."

3

"o günler yahuda ve yerualim halkn sürgünden geri getirdiimde, bütün uluslar toplayp yehoafat vadisi'ne indireceim. mirasın olan israil halkn uluslar arasına dattıklar ve ülkemi bölütükleri için onlar orada yarglayacam. çünkü halkm için kura çektiler, erkek çocuklar fahielerle ücret olarak verdiler. içtikleri araba karlık kızlar sattılar. ey sur, sayda ve bütün filist halk, bana yapmak istediiniz nedir? neye karlık vermeye çalışırsunuz? eer karlık verirsiniz, karlın çarçabuk ödetirim size. altınm, gümümümü alp deerli eyaların tapnaklarınıza götürdünüz. yahuda ve yerualim halkn topraklarından uzaklatırmak için grekler'e sattınız. göreceksiniz, onlar, sattınız yerde harekete geçireceim. onlara yaptınız kendi banza getireceim. oullarınız, kızlarınız yahuda halkna sattıracam. onlar uzak bir ulusa, saballar'a satacaklar." rab böyle diyor. "uluslar arasında unu duyurun: savaa hazırlanın, yiitlerinizi harekete geçirin. bütün savaçlarınız toplanp saldırya geçsin. saban demirlerinizi çekiçle dövüp kılıç yapın, bac bıçaklarınız mızrak yapın. güçsüz olan 'güçlüyüm desin. ey çevredeki uluslar, tez gelin, bir araya toplanın. ya rab, yiitlerini oraya indir. uluslar harekete geçip yehoafat vadisi'nde toplansınlar. çünkü çevredeki bütün uluslar yarglamak için orada olacam. salın oraklar, ekinler olgunlat. gelin, üzüm-leri çineyin, skma çukuru üzümle dolu, arap tekneleri tıyor. ulusların kötülükleri bu denli çoktur." kalabalklar, yarg vadisini dolduran nice kalabalklar... yarg vadisinde rab'bin günü yaklat. güne ve ay karıyor, yıldızların parlts görünmez oluyor. rab siyon'dan kükreyecek, yerualim'den gürleyecek. gök ve yer sarsılacak. ama rab kendi halk için s-nak, israililer için kale olacak. "o zaman bileceksiniz ki, siyon'da, kutsal damda otu-

ran tanrınız rab benim. yerualim kutsal olacak; yabancılar bir daha oray ele geçiremeyecek. "o gün dalardan tatlı arap damlayacak; tepelerde süt, yahuda derelerinde su akanca. rab'bin tapna'ndan çıkan bir pınar it-tim vadisi'ni sulayacak. "ama msr viraneyeye, edom ssz çöle dönecek. çünkü yahudaların ülkesine saldırp suçsuz insanların kann dök-tüler. oysa yahuda sonsuza dek yaayacak. yerualim kuaktan kuaa sürecek. akan kan-ların öcünü alacam, suçluyu cezasız bırakmay-acam." rab siyon'da oturur.

tekoal koyun yetitiricilerinden amos'un sözleri. uzziya'nın yahuda, yehoa olu yarovam'ın israil kral olduu günlerde, depremden iki yıl önce amos israil'le ilgili görüşmler gördü. öyle dedi: "rab siyon'dan kükrüyor, yerualim'den gürlüyor. yas tutuyor çobanların otlaklar, karmel da'nın doruklar kuruyor." rab öyle diyor: "amlar'n cezasn kaldırmayacam. çünkü günah üstüne günah ilediler, demir düvenlerle gilat halkn dövüldü. bu yüzden hazael'in evine ate yadracam, yakp yok edecek ben-hadat'n sarayların. am'n kap sürgüsünü kracam, söküp atacam aven vadisi'nde oturan, beyteden'de elinde asayla dolaan; kır'e sürgün edilecek aram halk." rab diyor. rab öyle diyor: "gazzeliler'in cezasn kaldırmayacam. çünkü günah üstüne günah ilediler, edomlular'a teslim etmek için bütün halk sürgün ettiler. bu yüzden gazze surlarına ate yadracam, yakp yok edecek sarayların. söküp atacam adot'ta oturan, akelon'da elinde asayla dolaan, elimini tersini göstereceim ekron'a, yok olacak filistilerin sa kalanlar!" egemen rab böyle diyor. rab öyle diyor: "surlular'n cezasn kaldırmayacam. çünkü günah üstüne günah ilediler, bütün halk edomlular'a teslim edip sürdüler, dostluk antlaşmasn anmsamadılar. bu yüzden sur kent'i'nin surlarına ate yadracam, yakp yok edecek sarayların." rab öyle diyor: "edomlular'n cezasn kaldırmayacam. çünkü günah üstüne günah ilediler, kılçla kovaladılar kardelerini, acma nedir bilmediler; hep yırtıy dökeleri, son-suza dek sürdü gazapları. bu yüzden te-man'a ate yadracam, yakp yok edecek bosra sarayların." rab öyle diyor: "ammonlular'n cezasn kaldırmayacam. çünkü günah üstüne günah ilediler, snrları geniletmek için gilatı gebe kadınları karnlarını yardı. bu yüzden rabba surların tututuracam, sava günü çık-larla, kasrga günü frtnayla ate yakp yok edecek sarayların. krallarıyla görevlileri, hepsi sürgüne gidecek." rab böyle diyor.

rab öyle diyor: "moavllar'n cezasn kaldırmayacam. çünkü günah üstüne günah ilediler, edom kral'ın kemiklerini kireçleinceye dek yaktlar. bu yüzden moav'a ate yadracam, yakp yok edecek keriyot sarayların. kargaa, sava naraları, boru sesleri arasında ölecek moav halk. söküp atacam içinden yöneticisini, öldüreceim onunla bütün görevlilerini." rab böyle diyor. rab öyle diyor: "yahudallar'n cezasn kaldırmayacam. çünkü günah üstüne günah ilediler, reddettiler yasam, kurallarıma uymadılar; yalanc putlar sapırdı onlar, atalarının da izledi putlar. bu yüzden yahuda'ya

ate yadracam, yakp yok edecek yerualim sarayların." rab israil'i cezalandırıyor rab öyle diyor: "israilliler'in cezasn kaldırmayacam, çünkü günah üstüne günah ilediler, doruyu para için, yoksulu bir çift çark için sat-lar. onlar ki, yoksulun ban toprak içinde çiner ve mazlunun hakkı bir yana iterler. baba oul ayn kızı yatarak kutsal adm kirletirler. her sunan yanna, rehin alınan giysilerin üzerine uzanır, tanrılar'ın tap-na'nda ceza karlı olan arab içeryler. ama ben onların önünde amorlular'ı yok ettim; sedir ağlar kadar boylu, mee kadar güçlü olsa da, yukardan meyvesini, aadan kökünü kuruttum. sizi msr'dan ben çkardım, amor toprakların sahipleneşiniz diye çölde kırk yıl size yol gösterdim. oullarınızdan peygamberler, gençlerinizden bana adanm* kiler atadm. doru deil mi, ey israilliler?" rab böyle diyor. "sizse bana adanm kilerle arap içirdiniz ve peygamberlere, 'peygamberlik etmeyin!' diye buyruk verdiniz. 'tahl yüklü araba topra nasl ezerse, ite ben de sizi öyle ezeceim. hzl koan kaçamayacak, güçlü gücünü gösteremeyecek, yiit cann kurtaramayacak, okçu yerini koruyamayacak, aya tek olan uzaklaamayacak, atl cann kurtaramayacak, en yürekli yiitler bile o gün silahların brakp kaçacak." rab böyle diyor.

ey israilliler, kulak verin rab'bin size, msr'dan çkardı halka söyledii u sözlerle: "yeryüzündeki bütün halklar arasından yalnız sizi tandım, bu yüzden suçlarınız karş-sz brakmayacam." tanrı konusursa, peygamber susamaz iki kii anlamadan birlikte yürür mü? av olmayan aslan ormanda kükrer mi? bir ey yakalamadıkça genç aslan içinde hor-murdanır mı? tuzak kurulmamsa, yerdeki kapana ku dör mi? içine bir ey dümedikçe kapan yerden fırlar mı? kentte boru çalır da halk korkmaz mı? rab'bin onay olmadan bir kentin bana felaket gelir mi? gerçek u ki, egemen rab kulu peygamberlere srını açmadıkça bir ey yapmaz. aslan kükrer de kim korkmaz? egemen rab söyler de kim peygamberlik etmez? adot ve msr saraylarına duyurun: "samiriye dalarında toplann" deyin, "kent'in ortasındaki büyük kargaay, içindeki baskı görün." rab, "onlar doruluk nedir bilmiyorlar" diyor, "saraylarına zorbalk ve çapul ymlar." bu yüzden egemen rab diyor ki, "düman kuatmakta ülkenizi, saraylarınız yamalayacak, güçsüz klacak sizi." rab öyle diyor: "bir çoban aslanın azındaki hayvann iki bacanı ya da kulann parçasını nasl kaparsa, samiriye'de sedir köelerine, di-van yastıklarına kurulan israilliler de öyle kurtarılacak. dinleyin ve yakup soyunu uyarn." egemen rab, her ey egemen tanrı konuyor: "isyanlarından ötürü israil'i ceza-

landrdm gün, beytel'in sunakların da yok edeceim. kesilip yere düşecek sunan boynuzlar. hem kık hem yazık evi vuracam, yok olacak fildii evler, sonu gelecek büyük evlerin." rab böyle diyor.

4

ey sizler, samiriye da'ndaki baan inekleri, yoksula bask yapan, mazlumu ezen, beylerine, "getir de içelim!" diyen hanmlar! kulak verin u sözlere: egemen rab kutsal üstüne ant içerek öyle dedi: "ite geliyor o günler; sizi et kancalarıyla, en son kalanların balk çengelleriyle götürecekləri günler. her biriniz karnzdaki gedikten çıkacak, harmon'a atılacaksınız." rab böyle diyor. "beytel'e gelip günah ileyin, gilgal'a gelip daha da günah ileyin! her sabah kurbanların, üç günde bir de ondalkların getirin. ükran sunusu olarak mayal ekmek yakın, gönülden verdiiniz sunular açıklayp duyurun! çünkü bundan holanyorsunuz, ey israilliler." egemen rab böyle diyor. "bütün kentlerinizde açlıktan nefesiniz koktu, bulundunuz her yerde size ktlk verdim, yine de bana dönmediniz." rab böyle diyor. "hasat mevsimine daha üç ay varken, sizden yamuru da esirgedim. bir kente yamur yadırdm, öbürüne yadırmadm. bir tarla yamur aldı, öteki almayp kurudu. su bulmak için kent kent sersemce dolatnz; suya doyamadnz, yine de bana dönmediniz." rab böyle diyor. "samyeli ve küfle sizi cezalandırdm, mahvettim balarnz, bahçelerinizi, incir ve zeytin aaçların çekirge yedi, yine de bana dönmediniz." rab böyle diyor. "msr'da oldu gibi aranza salgın hastalık gönderdim, kıltan geçirdim yiitlerinizi, atlarınz düman-larına verdim, ordugahnzn pis kokusunu burunlarnza doldurdum; yine de bana dönmediniz." rab böyle diyor. "sodom ve gomora'y altüst ettim gibi, altüst ettim içinizden bazların. ateten kurtarlan yank odun parçasına döndünüz, yine de yönelmediniz bana." rab böyle diyor. "bu yüzden sana unu yapacam, ey israil. yapacakların için tanrı'nı karlamaya hazırlan, ey israil!" çünkü dalara biçim veren, rüzgar yaratan, düüncelerini insana bildiren, afa karanla çeviren, dünyanı yüksek yerlerine ayak basan ite o'dur, o'nun ad rab, her eye egemen tanrı'dr.

5

ey israil halk, kulak ver, üzerine yakacam atn sözlerine: "dütü erden kz israil, bir daha kalkamaz, serilmi kendi toprana, kaldıran yok." bu yüzden egemen rab öyle diyor: "bin kiikle savaa çıkan kentin yüz adam sa kalacak, yüz kiikle çakan on adam

kalacak israil halkına." bu yüzden rab israil halkına öyle diyor: "bana yönelin, yaarsnz; beytel'e gitmeyin, gilgal'a girmeyin, beer-eva'ya geçmeyin, çünkü gilgal halk kesinlikle sürgün edilecek, beytel bir hiç olacak." rab'be yönelin, yaarsnz, yoksa yusuf soyunda bir ate gibi parlar, beytel'i yakp yok eder. yangın söndürecek kimse çıkmaz. ey adaleti ac pelinotuna çevirenler, doruluu yere çalanlar! ölkere ve oryon takmyıldızları yaratan, zifiri karanlı sabaha çeviren, gündüzü geceyle karartan, deniz suların çarp yeryüzüne dökenin adı rab'dir. kaleyi ansızın ykar, surlu kenti yerle bir eder. mahkemede kendilerini azarlayanlardan nefret ediyor, doru konuandan ireniyorlar. yoksulu ezdiiniz, ondan zorla buday kopardnz için yaptnz yontma ta evlerde oturmayacak, diktiğiniz güzel balarn arabın içmeyeceksiniz. çünkü isyanlarınzn çok, günahlarınzn saysız olduğunu biliyorum, ey doru kiye bask yapan, rüvet alan, mahkemede mazlumu hakkın yiyenler! bu yüzden susmak düer akll insana böyle bir zamanda, çünkü zaman kötüdür. kötölüde deil, iyiliye yönelin ki yaayasnz; böylece dediiniz gibi, rab, her eye egemen tanrı sizin olur. kötölükten nefret edin, iyiliyi sevin, mahkemede adaleti koruyun. belki rab, her eye egemen tanrı, yusuf'un soyundan sa kalanlara lütfeder. bu yüzden rab, her eye egemen tanrı rab öyle diyor: "bütün meydanlarda çık kopacak, sokaklarda inim inim inilecekler; irgatlar yas tutmaya, atçılar fer-yat etmeye çalışacaklar. bütün balarda çık kopacak, çünkü ben aranızdan geçeceğim." rab böyle diyor. vay bana, rab'bin gününü özlemle bekleyenler! niçin özlüyorsunuz rab'bin gününü? o gün aydınlık deil, karanlık olacak. nasıl ki, biri aslanın önünden kaçarsa ay çıkar, evine döner, elini duvara dayar da elini ylan sokar. rab'bin günü aydınlık deil, karanlık olmayacak mı? hem de zifiri karanlık, bir parlak bile yok. rab öyle diyor: "ireniyor, tiksiniyorum bayramlarınızdan, holanmıyorum dinsel toplantılardan, yakmak ve tahl sunularnz* bana sunsanız bile kabul etmeyeceim, besili hayvanlarınızdan sunacanz esenlik sunularna* dönüp bakmayacam. uzak tutun benden ezgilerinizin gürültüsünü, çenklernizin sesini dinlemeyeceim. bunun yerine adalet su gibi, doruluk rmak gibi sürekli aksın. "ey israil halk, çölde krk yıl boyunca bana m kurbanlar, sunular sundunuz? gerçekte kralnz sakkut'u, putunuz kayvan', kendiniz için yaptnz ilahın yıldız tadnz. bu yüzden sizi am'n ötesine süreceim." rab böyle diyor, o'nun ad her eye egemen tanrı'dr.

6

vay bana siyon'daki kaygısların, samiriye da'nda kendilerini güvende sananların, israil

halkın bavadu önder ulusun tannm insanlarn! kalne kenti'ne gidin de görn, oradan büyük hama'ya geçin, filistliler'in gat kenti'ne inin, sizin bu krallklarnzdan daha m iyiler? topraklar sizinkinden daha m geni? ey sizler, kötü günü uzak sanan, zorbalık tahtın yaklatranlar, ey sizler, fildii süslü yataklara uzananlar, sedirlere serilenler, seçme kuzular, besli buzalar yiyecekler, çenkle elinde türkü söyleyenler, davut gibi beste yapanlar, tas tas arap içenler, yaların en güzelini sürünenler, yusuf'un ykına kederlenmeyenler! bu yüzden imdi bunlar sürgüne gideceklerin ban çecekler; sona erecek sedire serilenlerin cümbüü. ege-men rab ba üzerine ant içti, her eye ege-men tanr ba öyle diyor: "yakup'un gururundan ireniyor, saraylardan tiksiniyorum. bu yüzden içindeki her eyle kenti dümana teslim edeceğim." eer bir evden on kii kalmsa, onlar da ölecek. ölünün akrabas yakmak için cesedi evden almaya gelince, evdekine, "yanında kimse var m?" diye soracak, o da, "hayr!" yanıt alıca, "sus!" diyecek, "rab'bin ad anılmamal." çünkü rab buyuruyor, büyük ev toza, küçük ev küle dönecek. atlar kaya üzerinde koar m? kimse denizde öküze çift sürer mi? ama siz adaleti zehire, doruluk meyvesini pelinotıya çevirdiniz. sizler, lo-devar kenti'ni aldı diye seviyenler, "karnayım'i*fg* kendi bileimizle ele geçirmedik mi?" diyenlersiniz. "ite bu yüzden, ey israil halk, üzerinize bir ulus göndericeim" diyor her eye egemen tanr ba, "levo-hamat'tan arava vadisi'ne kadar ezecekler sizi."

7

egemen rab bana unu gösterdi: kralın payna düen otlar biçilmiti. otlar yeniden yeermeye balarken rab sürüyle çekirge yaratıyordu. çekirgeler ülkedeki yeil bitkileri yiyip bitirince: "ey egemen rab, lütfen halkın bala!" dedim. "yakup soyu buna nasıl dayandı? zaten küçük bir halk!" bunun üzerine rab düşüncesini deitirdi. "gerçekleemeyecek bu" dedi. egemen rab bana unu gösterdi: baktm, egemen rab halkın cezalandırmak için ate çardı. ate enginleri yakp tüketti, karay yakp tüketmeye baladı. o zaman, "ey egemen rab, lütfen dur!" dedim, "yakup soyu buna nasıl dayandı? zaten küçük bir halk!" bunun üzerine rab düşüncesini deitirdi. egemen rab, "bu da gerçekleemeyecek" dedi. baka bir görüşümde unu gösterdi bana: baktm, rab çekül kullanılarak örölümü dümdüz bir duvarın yanında duruyor; elinde bir çekül var. rab, "ne görüyorsun, amos?" diye sordu. ben de, "bir çekül" dedim. bunun üzerine rab, "ite, halkın israil'in ortasına da bir çekül koyacağım" dedi. "bir daha onlar esirgemeyeceim. "yok olacak ishak soyu-

nun tapına yerleri, yıkılacak israil'in kutsal yerleri, kılça yürüyeceim yarovam soyunun üstüne." beytel'deki kâhin* amatsya, israil kral yarovam'a haber gönderip öyle dedi: "amos israil'in göbeinde sana düzen kurdu. ülke onun bunca sözünü kaldırmaz. çünkü amos diyor ki, "yarovam kılça öldürülecek, israil halk kesinlikle ülkesinin dna, sürgüne gönderilecek." bunun üzerine amatsya amos'a, "çek git, ey bilici*!" dedi, "yahuda'ya kaç. ekmeini orada kazan. orada peygamberlik et. bir daha beytel'de peygamberlik etme. çünkü buras kralın kutsal yeri, krallık tapnağr." amos, "ben ne peygamberdim ne de peygamber oluydum" diye karlık verdi, "yalnızca sı yetitirdim. yabancı incir ağaçlarına bakardım. rab beni sürünün ardından aldı, 'git, halkın israil'e peygamberlik et' dedi. imdi kulak ver rab'bin sözlerine: "israil'e kar peygamberlik etme, ishak soyuna kar konma!" diyor-sun. bu yüzden rab öyle diyor: 'karn kentte fahiye olacak, oulları, kızları kılçtan geçirilecek. ölçü ipiyle paylalacak toprarı, sen ise kirlil sayılan toprakta can vereceksin. israil halk kesinlikle ülke dna, sürgüne gönderilecek.'"

8

egemen rab bana unu gösterdi: baktm bir sepet olgun meyve. bana, "ne görüyorsun, amos?" diye sordu. "bir sepet olgun meyve" diye yanıtladm. bunun üzerine rab, "halkın israil'in sonu geldi" dedi, "bir daha onlar esirgemeyeceim. o gün saraydaki türküler yas çklarına dönecek." egemen rab, "her yer atılm cesetlerle dolacak, sessizlik hüküm sürecektir" diyor. dinleyin bunu, ey yoksulu çineyenler, ülkedeki mazlumlar yok edener! diyorsunuz ki, "yeni ay töreni geçse de tahlmz satsak, abat günü* geçse de budaymız sata çkarsak. ölçe küçükltüp fiyat yükseltsek, hileli tart kullanp yoksullar güümü, mazlumlar bir çift çark karında satın alsak. buday yerine süprüntüsünü satsak." yakup soyunun gurur duydu rab kendi ba üstüne ant içti: "onların yaptıklarının hiçbirini asla unutmayacağım. bu yüzden yer sarılmayacak m, üzerinde yaayan herkes yas tutmayacak m? bütün yer nil gibi yükselecek, kabarp yine inecek msr'n rma gibi." "o gün" diyor egemen rab, "öleyn günei batracam, güpegündüz yeryüzünü karartacağım. bayramlarnız yasa, bütün ezgilerinizi ata döndürecek. her bele çul kuatracam, her ban saçın yoldurtacağım. o günü biricik oulun ardından tutulan yasa çevirecek, sonunu ac getirecek." "ite günler geliyor, ülkeye ktlık göndericeim" diyor egemen rab, "ekmek ya da su ktlı deil, rab'bin sözlerine susamlık göndericeim. rab'bin sözünü bulmak için insanlar denizden denize, kuzeyden douya dek

dolaacak, oraya buraya koacak, ama bulamayacaklar. o gün güzel kızlar, yiitler susuzluktan baylacak. samiriye tanrças aima üzerine ant içenler, 'ey dan, senin ilahnn ba üzerine' ve, 'beer-eva ilahnn ba üzerine' diyenler düecek ve bir daha kalkmayacak."

9

rab'bi gördüm, sunan yanında duruyordu. "sütun balklarına vur, eikler sarılsın" dedi, "balklar insanların banda parala. sa kalanlar klçtan geçireceim. kaçan, kurtulan olmayacak, ölümler diyarn delip girseler, elimi uzatp onlar çıkaracam. göklere çıksalar, onlar oradan indireceim. karmel da'nın doruklarına gizlenseler, artlarına düüp onlar yakalayacam. gözümün önünden uzaa, denizin dibine girseler, orada ylına buyruk vereceim, onlar sokacak. dümanlarınca sürgün edilseler, orada klca buyruk vereceim, onlar biçecek. gözümü üzerlerinden ayırmayacam, ama iyilik için deil, kötülük için." rab, her eye egemen rab yere dokununca yer erir, üzerinde yaayan herkes yasa bürünür, bütün yeryüzü nil gibi kabarr, msr'n rıma gibi yine alçalr. yukarı odaların gökyüzünde yapan, kubbesini yeryüzünde kuran, denizin suların çarp yeryüzüne döken o'dur; o'nun adı rab'dir. "ey israilîliler, benim için kûlular'dan* ne farknız var?" diyor rab. "israilîliler'i msr'dan, filistîliler'i kaftor'dan, aramlılar' kır'den çıkaran ben deil miyim? "ite, egemen rab'bin gözleri bu günahlı kralın üzerindedir. onu yeryüzünden söküp atacam, ancak yakup soyunu büsbütün yok etmeyeceim" diyor rab. "ite buyruk vereceim, bütün uluslar arasından israil'i kalburla eler gibi eleyeceim, bir çaklı bile yere dümeyecek. halkın arasındaki bütün günahllar, 'kötülük bizi bulmaz, bize erimez' diyenler klçtan geçirilecek." "o gün davut'un ykk çardan yeniden kuracam, gediklerini kapayacak, ykk yerlerini onaracam, onu eskisi gibi yapacam, öyle ki, edomlular'ın sa kalanların, bana ait olan bütün uluslar sahiplensinler." bunu yapacak olan rab böyle diyor. "ite, günler geliyor" diyor rab, "gıft süren orakçya, üzüm basan ekin ekene eriecek, dalardan tatlı arap damlayacak, bütün tepelerden akacak. sürgün halkı israil'i geri getireceim, ykk kentleri onarp orada yaayacaklar, balar dikip arabın içecekler, bahçeler yapıp meyvesini yiyecekler. onlar topraklarına dikeceim, bir daha sökülmecekler kendilerine verdiğim topraktan." tanrınız rab böyle diyor.

ovadya'nın görümü. egemen rab'bin edom için söyledikleri: rab'den bir haber aldı: uluslara gönderdi haberci, "gelin, edom'la savaalm!" diyor. edom'a, "bak, seni uluslar arasında küçük düürecek, herkes seni hor görecek" diyor. "kaya kovuklarında yaayan, evini yükseklerde kuran sen! yüreindeki gurur seni aldatt. içinden, 'beni kim yere indirebilir?' diyorsun. kartal gibi yükselsen de, yuvan yıldızlar arasında kursan da, oradan indirecek seni" diyor rab. "hrsızlar ya da haydutlar gece sana gelselerdi, yalnızca gereksindiklerini çalmazlar mıydı? üzüm toplayanlar bana girseydi, birkaç salm brakmazlar mıydı? ama seni ne felaketler bekliyor; esav'n her eyi yamalanacak, gizli hazineleri ortaya çkarak. seninle antlama yapanların hepsi seni toprandan sürecek. güvendiin insanlar seni aldatp yenilgiye uratacak, ekmeini yiyenler sana tuzak kuracak ve sen farkna varmayacaksn bile." rab diyor ki, "o gün edom'un bilge adamları, esav'n dalarındaki bilgileri yok edeceğim. ey teman, yiitlerin öyle bir korkuya kapılacak ki, esav'n dalarında bulunanların hepsi kyma urayp yok olacak. "yakup soyundan gelen kardelerine yaptın zorbalıktan ötürü utanca boulacak ve sonsuza dek yok olacaksn. çünkü yabancılar onların malın mülkünü yamaladıkları gün uzakta durup seyrettin. öteki uluslar kaplarından içeri girip yerualim için kura çektiklerinde sen de onlardan biri gibi davrandın. yahudal kardelerinin o kötü gününden zevk almamalydın. balarna gelen ykma sevinmemeli, skntl günlerinde onlarla alay etmemeliydin. halkm felakete urad gün kente girmemeliydin, o gün halkmın urad kötülüğten zevk almamal, malın mülkünü ele geçirmeye kalkmamalydın. kaçmaya çalanlar öldürmek için yol azında durmamalı, o skntl günde kurtulanlar dümana teslim etmemeliydin." "rab'bin bütün uluslar yargılayacağı gün yaklat. ey edom, ne yaptıysan sana da ayns yapacak. yaptıkların kendi bana gelecek. ey yahudallar, kutsal damda nasl içtiyseniz, bütün uluslar da öyle içecekler. içip içip yok olacaklar, hiç var olmam gibi." "ama kurtulanlar siyon da'nda toplanacak ve oras kutsal olacak. yakup soyu da mirasna kavuacak. yakup soyu ate, yusuf soyu alev, esav soyu anz olacak. onlar yakp yok edecekler. esav soyundan kurtulan olmayacak." rab böyle diyor. yahudallar'dan negev halkı esav'n daların; efela halkı filist bölgesini; yahudallar'ın tümü efrayim ve samiriye topraklarını; benyaminitler gilat' mülk edinecekler. kenan'dan sürülmüş olan israili savaçlar sarefat'a kadar uzanan topraklar, sefarat'taki yerualimli sürgünler de negev'deki kentleri mülk edinecekler. halk kurtaranlar esav'n

rab bir gün amittay olu yunus'a, "kalk, ninova'ya, o büyük kente git ve halk uyar" diye seslendi, "çünkü kötülükleri önüne kadar yükseldi." (ne var ki, yunus rab'bin huzurundan tari'e kaçmaya kalkt. yafa'ya inip tari'e giden bir gemi buldu. ücretini ödeyip gemiye bindi, rab'den uzaklamak için tari'e doru yola çkt. yolda rab iddetli bir rüzgar gönderdi denize. öyle bir frtna koptu ki, gemi neredeyse parçalanacakt. gemiciler korkuya kapld, her biri kendi ilahna yalvarmaya balad. gemiyi hafifletmek için yükleri denize attlar. yunus ise teknenin ambarna inmi, yatp derin bir uykuya dalmı. gemi kaptan yunus'un yanna gidip, "hey! nasl uyursun sen?" dedi, "kalk, tanrna yalvar, belki halimizi görür de yok olmayz." sonra denizciler birbirlerine, "gelin, kura çekelim" dediler, "bakalm, bu bela kimin yüzünden bamza geldi." kura çektiler, kura yunus'a düttü. bunun üzerine yunus'a, "söyle bize!" dediler, "bu bela kimin yüzünden bamza geldi? ne i yapıyorsun sen, nereden geliyorsun, nerelisin, hangi halka mensupsun?" yunus, "ibrani'yim" diye karlk verdi, "denizi ve karay yaratan göklerin tanrs rab'be taparm." denizciler bu yant karsnda dehete düttüler. "neden yaptn bunu?" diye sordular. yunus'un rab'den uzaklamak için kaçtn biliyorlard. daha önce onlara anlatmt. deniz gittikçe kuduruyordu. yunus'a, "denizin dimmesi için sana ne yapalm?" diye sordular. yunus, "beni kaldrp denize atn" diye yantlad, "o zaman sular durulur. çünkü biliyorum, bu iddetli frtnaya benim yüzümden yakalandnz." denizciler karaya dönmek için küreklere asldlar, ama baaramadlar. çünkü deniz gittikçe kuduruyordu. rab'be seslenerek, "ya rab, yalvıyoruz" dediler, "bu adamn can yüzünden yok olmayalm. suçsuz bir adamn ölümünden bizi sorumlu tutma. çünkü sen kendi istediini yaptn, ya rab." sonra yunus'u kaldrp denize attlar, kuduran deniz sakinleti. bu olaydan ötürü denizciler rab'den öyle korktular ki, o'na kurbanlar sundular, adaklar adadlar. bu arada rab yunus'u yutacak büyük bir balk salad. yunus üç gün üç gece bu baln karında kald.

yunus baln karından tanrs rab'be öyle dua etti: "ya rab, sknt içinde sana yakardm, yantladn beni. yardım istedim ölüleri diyarın barndan, kulak verdin sesime. beni engine, denizin ta dibine flattn. sular sard çevremi. azgn dalgalar geçti üzerimden. 'huzurundan kovuldum' dedim, 'yine de göreceim kutsal tapnan.' sular boacak kadar kuatt beni, çevremi enginler sard, yosunlar dolat

bama. daların köklerine kadar battm, dünya sonsuza dek sürgülide arkamdan; ama, ya rab, tanrm, canm sen kurtardn çukurdan. soluum tükenince seni andm, ya rab, duam sana, kutsal tapnana eriti. deersiz putlara tapanlar, vefazslk etmi olurlar. ama ukranla kurban sunacam sana, adam yerine getireceim. kurtulu senden gelir, ya rab!" rab bala buyruk verdi ve balk yunus'u karaya kustu.

rab yunus'a ikinci kez öyle seslendi: "kalk, ninova'ya, o büyük kente git ve sana söyleyeceklerimi halka bildir." yunus rab'bin sözü uyarınca kalkp ninova'ya gitti. ninova öyle büyük bir kenti ki, ancak üç günde dolalabilirdi. yunus kente girip dolamaya balad. bir gün geçince, "krk gün sonra ninova yklacak!" diye ilan etti. ninova halk tanr'ya inand. oruç* ilan ederek büyüünden küçüüne hepsi çula sarnd. ninova kral olanlar duyunca, tahtndan kalkp kaftann çkard; çula sarnarak küle oturdu. ardından ninova'da u buyruu yayıladı: "kral ve soyluların buyruudur: hiçbir insan ya da hayvan -ister sr, ister davar olsun- azna bir ey koymayacak, otlamayacak, içmeyecek. bütün insanlar ve hayvanlar çula sarıns. herkes var gücüyle tanr'ya yakarak kötü yoldan, zor-balktan vazgeçsin. belki o zaman tanr fikrini deitirip bize acr, kzgn öfkesinden döner de yok olmayz." tanr ninovalları'n yaptkları, kötü yoldan döndüklerini görünce, onlara acd, yapacan söyledii kötülüktan vazgeçti.

yunus buna çok gücenip öfkelenildi. rab'be öyle dua etti: "ah, ya rab, ben daha ülkemdeyken böyle olacan söylemedim mi? bu yüzden tari'e kaçmaya kalktm. biliyordum, sen lütfeden, acyan, tez öfkelenmeyen, sevgisi engin, cezalandırmaktan vazgeçen bir tanr'sn. ya rab, lütfen imdi canm al. çünkü benim için ölmek yaamaktan iyidir." rab, "ne hakla öfkeleniyorsun?" diye karlk verdi. yunus kenten çkt, kentin dousundaki bir yerde durdu. kendisine bir çardak yaptı, gölgesinde oturup kentin bana neler geleceğini görmek için beklemeye balad. rab tanr yunus'un üzerine gölge salacak, skntsn giderecek bir keneotu salad. yunus buna çok sevindi. ama ertesi gün afak sök-erken, tanr'nn salad bir bitki kurdu keneotunu kemirip kuruttu. güne dounca tanr yakc bir dou rüzgar estirdi. yunus bana vuran güneten baylmak üzereydi. ölümü dileyerek, "benim için ölmek yaamaktan iyidir" dedi. ama tanr, "keneotu yüzünden öfkelenmeye hakkın var mı?" dedi. yunus, "elbette hakkım var, ölesiyi öfkeliyim" diye

karlık verdi. rab, "keneotu bir gecede çıktı ve bir gecede yok oldu" dedi, "sen emek vermediin, büyütmediin bir keneotuna açarsun da, ben ninova'ya, o koca kente acmayayım mı? o kentte san solundan ayrıt edemeyen yüz yirmi bini aklı insan, çok sayıda hayvan var."

yahuda krallar yotam, ahaz ve hizkiya zamanında rab moreetli mika'ya, samiriye ve yerualim'le ilgili olarak bir görüşme unu bildirdi: 'ey halklar, hepiniz duyun; ey dünya ve bütün içindekiler, dinleyin. ege-men rab kendi kutsal tapnandan size kar tanklk edecek. ite, rab yerinden çkp gelece-
 kek, yeryüzüne inip da doruklarında yürüyecek. dalar o'nun önünde ate karsında eriyen balmumu gibi eriyecek, vadiler, bayr aa akan sular gibi yarılacak. bütün bunlar yakupoullar'nn isyan ve israil halknn günahlar yüzünden olacak. yakupoullar'nn isyanından kim sorumlu? samiriye deil mi? yahuda'daki putperestlikten kim sorumlu? yerualim deil mi? bu yüz-den rab, "samiriye'yi krdaki ta ynna, ba dikilecek yere çevireceim" diyor, "talar vadiye döküp temellerini açacam. bütün putlar paramparça edilecek, tapnaklardaki fahielere verilen armaanlar yaklacak. samiriye'nin bütün putları yok edeceim. fahielere ücretiyle toplad armaanlar yine fahielere ücret olacak." ben mika, bundan ötürü alayp at yakacam, çrçplak, yalnayak dolaacam. çakal gibi uluyup bayku gibi öteceim. çünkü samiriye'nin yaralar on-maz. yahuda da ayn sona uramak üzere. halkmn yaad yerualim'in kaplarına dayand ykm. bunu gat'a duyurmayn, alamayn sakn! beytofra'da toz toprak içinde yuvarlann. ey afir halk, çplak ve utanç içinde geçip git. saanan'da yaayanlar kentlerinden çkamayacaklar, beytesel halk yas tutacak. kesecek sizden yardmn. marot'ta yaayanlar kurtul-may sabırsızlıkla bekliyor. çünkü rab'bin gön-derdii felaket yerualim'in kaplarına dayand. ey laki'te oturanlar, atlar koun arabalara. siyon kenti'ni günaha ilk düüren siz oldunuz. çünkü israil'in isyann örnek aldın. bundan ötürü moreet-gat'a veda armaanlar vereceksiniz. israil krallar akziv kenti'nden bouna yardım bekleyecek. ey marea'da yaayanlar, rab kentinizi ele geçirecek olan üzerinize gönderecek. israil'in yüce önder-leri adullam'daki maaraya snacak. sevgili çocukların için saçların yolup kazın. akba-balar gibi fakaların keli görünsün. çünkü çocukların sizden alıp sürgüne götürülecek. halk sömürenlerin cezalandırılması

yatarken fesat ve kötülük tasarlayanların vay haline! ortak aarnca tasarladıkları yaparlar. çünkü güçleri buna yeter. göz dik-tikleri tarlalar zorla alır, evlere el koyarlar. birini evinden, bir bakasın mirasından ederler. bu nedenle rab bu halka öyle diyor: "bakn, size öyle bir bela hazırlıyorum ki, bun-dan yakanız kurtaramayacaksınız. öyle aman-

sz bir zaman gelecek ki, banz dik yürüye-meyeceksiniz. o gün sizinle alay edecek-ler. sizin için u aklı ezgiyi söyleyecekler: 'büsbütün mahvolduk! rab halkmzn varn younu bakalarına bölütürüyor, topraklarımız hainlere datyor.' bu nedenle, ülkeyi kurayla bölütürme zaman gelince rab'bin toplu-luunda sizden kimse bulunmayacak. insan-lar, "peygamberlik etmeyin" diyorlar, "bu konularda peygamberlik etmemeli. utandır-lamayacak." ey yakupoullar, böyle konulur mu? "rab'bin sabr m tükendi acaba? o böyle eyler yapar m? benim sözlerim doru yolda yürüyenin yarına deil mi?" diyor rab, "daha dün halkm düman gibi ayak-land. savatan dönenlerin, kaygısızca önünüz-den geçenlerin sırtından güzel giysilerini sıyrp alrsnz. halkmn kadınları rahat evlerinden kovar, çocukları yüce huzurumdan yoksun braksnz. kalkp gidin, dinlenme yeriniz deil burası! murdarlınız* yüzünden bu yer korkunç biçimde yklacak. yalanc, aldatc biri gelip, 'size arap ve içkiden söz edeyim' dese, bu halk onu peygamber kabul edecek." "ey yakupoullar, elbette hepinizi bir araya getireceim. israil'in geride kalanların elbette oynayacam. aldaki davar gibi, ot-laktaki sürü gibi bir araya getireceim sizleri. toprakların insanlarla dolacak." tanrı yolu açp halkn önünden gidecek. kent kapları krp dar çkacaklar. krallar olan rab ön-lerinden gidecek. önderlerin ve peygamber-lerin suçlu

dedim ki, "ey yakupoullar'nn önderleri, is-rail halknn yöneticileri, dinleyin! adil ol-manız gerekmez mi? siz ki iyiden nefret eder, kötüyü seversiniz. halkmn derisini yüzer, etini kemiinden sıyrarsnz. halkmn derisini yüzer, etini yersiniz. kemiklerini krar, tencerede, kazanda halanacak et gibi dorarsnz." gün gelecek rab'be yakaracaklar. ama o yantlamayacak, yüzünü onlardan gizleyecek. çünkü kötülük yaptılar. rab diyor ki, "ey halkm saptran peygamberler, sizi doyanurlara esenlik diler, doyurmayanlara sava açarsnz. bu nedenle üzerinize görümsüz geceler çekecek. karanlıktan fal bakamay-acaksnz. ey peygamberler, gününüz bata-cak, gününüz karacak. biliciler* utandır-lacak. rezil olacak falclar. utançtan yü-zlerini örtecekler. çünkü tanrı'dan yant gelmeyecek." ama yakupoullar'na isyanların, israil halkına günahların bildirmek için ben rab'bin ruhu'yla, güçle, adalet ve cesaretle donatldm. adaletten nefret eden, dorular çarptan ey yakupoullar'nn önderleri ve israil halknn yöneticileri, iyi dinleyin: siyon'u kan dökerek, yerualim'i zorbalkla bina ediyor-sunuz. önderleri rüvetle yönetir, kâhinleri* ücretle öğretir, peygamberleri para için fal-

çık eder. sonra da, "rab bizimle birlikte değil mi? bambaşka bir şey gelmez" diyerek rab'be dayanmaya kalkılar. siyon tarla gibi sürülecek sizin yüzünüzden. ta yinna dönenecek yerualim. tapnan kurulduu da çağlarla kaplanacak.

4

rab'bin tapna'nın kurulduu da, son günlerde daların en yücesi, tepelerin en yükseki olacak. oraya akan edecek halklar. birçok ulus gelecek, "haydi, rab'bin da'na, yakup'un tanrı'nın tapna'na çıkmam" diyecekler, "o bize kendi yolunu öğretsin, biz de o'nun yolundan gidelim. çünkü yasa siyon'dan, rab'bin sözü yerualim'den çıkacak." rab halkları arasında yargıçlık edecek, uzaklardaki güçlü ulusların anlamazlıklarını çözecek. insanlar kılıçların çekilme dövmüş saban demiri, mızrakların bac bça yapacakları. ulus ulus kılıç kaldırmayacak, sava etimi yapmayacaklar artık. herkes kendi asmasının, incir ağacının altında oturacak. kimse kimseyi korkutmayacak. bunu söyleyen, her şeyin egemen rab'dir. bütün halkları ilahların izinden gitse bile, biz sonsuza dek tanrımız rab'bin izinden gideceiz. "gün gelecek, dükkünü, sürgüne gönderip ezdim halk bir araya getireyim" diyor rab, "dükkünü yaatacak, uzaklara sürülenleri güçlü bir ulus yapacağım. onlar siyon da'nda bugünden sonsuza dek benim yöneteceğim." ve sen, sürgünün göçkü kulesi olan ey siyon kenti'nin doruğu, eski egemenliğine kavuşacak. ey yerualim, kralın yeniden elde edeceğini. neden öyle hükme hükme alıyorsun imdi? douran kadın gibi neden ac çekiyorsun? kralın olmadığın mı, ölüme öldüğün için mi? douran kadın gibi ar çek, acıyla kıvrıl, ey siyon halk. imdi kentten çıkıp kırlarda konuşulacak. babil'e gidecek, orada özgürlüğe kavuşacaksın. rab seni orada kurtaracak düşmanların elinden. ama imdi birçok ulus sana karıştı. "siyon murdar* olsun, bana gelenleri gözlerimizle görelim" diyorlar. ne var ki, rab'bin ne düşündüğünü bilmiyorlar, o'nun tasarımlarını anlamıyorlar. rab onları harman yerinde dövülen buday demetleri gibi cezalandırmak için topladı. rab öyle diyor: "ey siyon halk, kalk ve harman dövmüş. çünkü seni demir boynuzlu, tunç* trnaklı boalar kadar güçlü kılacağım. birçok halk ezip geçecek, zorbalıkla elde ettikleri serveti, zenginlikleri bana, yeryüzünün sahibi olan rab'be adayacaksın."

5

ey ordular kenti, imdi orduların toplama çevremizi sardılar, israil'i yönetenin yanına denekle vuracaklar. ama sen, ey beytlehem efrata, yahuda boyları arasında önemsiz

olduun halde, israil'i benim adma yönetecek olan senden çıkacak. onun kökeni öncesizdir, zamanın balangına dayanır. bu yüzden onu douracak olan kadın dourana dek rab israil'ileri düşmanlarına teslim edecek. sonra öbür soydalar israil'ilerle katlanacak. o gelince, halkın rab'den aldığı güçle tanrı rab'bin görkemli adına yönetecek. halk güvenlik içinde yaşayacak. çünkü bütün dünya onun büyüklüğünü kabul edecek. halkına esenlik getirecek. kurtulu ve ykm asurlular ülkemize saldırıp kalelerimizi ele geçirince, onlara karışık çok sayıda önder çıkaracak. asur toprakların kılıcı, nemrut'un toprakların yalın kılıcı yönetecekler. ülkemize saldırıp sınırlarımızdan içeri girecek olan asurlular'dan bizi bu önderler kurtaracak. yakup'un soyundan geride kalanlar, birçok halkın arasında rab'bin gönderdiği çiy gibi, kimseye dayanmadan, kimsenin onayını beklemeden otlayan suların saanak yamurları gibi olacaklar. orman hayvanları arasında aslan ne işe, davay sürülerini parçalayıp datan, kurtulma fırsatı vermeyen genç aslan ne işe, yakup'un soyundan geride kalanlar da uluslar arasında, halkların ortasında öyle olacaklar. ey israil'iler, düşmanlarınız yenileceksiniz. kartlarınızın hepsi ortadan kalkacak. rab diyor ki, "o gün atlarınız elinizden alacak, sava arabalarını yok edeceğim. ülkenizdeki kentleri yıkacak, bütün kalelerinizi yerle bir edeceğim. büyü yapma gücünüzü kıracağım, aranızda falc kalmayacak. putlarınız, dikili atlarınız kaldırılacak. ellerinizle yaptığınız putlara artık tapmayacaksınız. aera* putlarınız sökülüp atılacak, yerle bir edeceğim kentlerinizi. söz dinlemeyen uluslar öfke ve gazapla cezalandırılacak."

6

rab'bin söylediklerine kulak verin: kalkın, davanız daların önünde dile getirin. tepeleri duysun sesinizi. ey dalar ve yeryüzünün sarımsız temelleri, rab'bin suçlamasını dinleyin. çünkü rab halkından davacı, israil'den ikâyetçi. "ey halkım, sana ne yaptım?" diyor rab, "sana nasıl yük oldum, yantla. seni mır'dan ben çıkardım, ben kurtardım seni kölelik diyarından. sana öncülük etsinler diye musa'yı, harun'u, miryam'ı ben gönderdim. ey halkım, moav kralı balak'ın neler ötediğini, beor olu balam'ın onu nasıl yantladın anmsa. ittim'den gilgal'a dek olup biteni an. sizleri nasıl kurtardım o zaman anlayacaksınız." rab'bin önüne ne ile çıkayım, yüce tanrı'ya nasıl tapnayım? o'nun önüne yakmalkı sunuyla* mı, bir yanda danayla mı çıkayım? binlerce koç sunsam, zeytin yandan on binlerce dere aktsam, rab honut kalmı mı? suçuma karlık ilk olumu, ilediğim günah için bedenimin ürününü versem olur mu? ey insanlar, rab iyi olan size bildirdi; adil davranmanızdan,

sadakati sevmenizden ve alçakgönüllülükle yolunda yürümenizden baka tanrınız rab sizden ne istedi? dinleyin! rab kente sesleniyor. o'nun adından korkmak bilgeliktir. diyor ki, "ey halk ve kent meclisi, dinleyin. kötü adamların evleri haksızca kazanılmış servetlerle dolu, bilmiyor muyum sayıyorsunuz? ek-sik ölçek lanetlidir. hileli terazi kullanan, torbasında eksik ağırlar olan adam nasıl ak-layaym? kentin zenginleri zorba, halk da yalancdır. dillerinden aldatıcı sözler dökülür. günahlarınızdan ötürü yığınınız, mahvınız hazırladım bile. yiyecek, ama doymayacaksınız. aç kalacak karnız, biriktireceksiniz, ama saklayamayacaksınız. koruyabildiğinizi kılça yok edeceğim. ekecek, ama biçemeyeceksiniz. zeytin ezecek, ama yan sürünemeyeceksiniz. üzümü skacak, ama arabanı içemeyeceksiniz. kral omri'nin buyruklarına, ahav soyunun kötü adetlerine uyduunuz, onların törelerini izlediğiniz için sizi utanca boacağım, yıkma uratacam. halkım olarak aalanmaya dayanmak zorunda kalacaksınız."

7

vay halime benim! yazın meyve toplandıktan ve babozumundan artakalan üzümler alındıktan sonra tek bir salkım bulamayan adam gibiyim. canım turfanda inciri nasıl da çekiyor! ülkede tanrı'ya sadık kul kalmadı. insanlar arasında dürüst kimse yok. herkes kan dökmek için pusuda. karde karde tuzak kuruyor. kötülük yapmakta elleri ne becerikli! önderler armaan istiyor, yargıçlar rüvet alıyor. güçlüler her istediklerini zorla yapıyor, düzen üstüne düzen kuruyorlar. en iyileri çal çırpıda deersiz, en dürüstleri dikenli çitten beterdir. ama peygamberlerinin uyardı gibi, cezalandırılacaklar gün geldi çatı. aklı için deller imdi. inanınmayn komunuza, dostunuza güvenmeyin. koynunuzda yatan karnızın yanında bile sık tutun azınız. çünkü o ul babasına saygısızlık ediyor, kız annesine, gelin kaynanasına kar geliyor. insanın düman kendi ev halkıdır. ama ben umutla rab'be bakiyor, kurtarıcı olan tanrı'y bekliyorum. duyacak beni tanrım. halime sevinme, ey dümanım! düsem de kalkarm. karanlıkta kalsam bile rab bana k olur. rab'be kar günah ilediim için, o'nun öfkesine dayanmalıym. sonunda devam savunup hakkım alacak, beni a çıkarcak, adaletini göreceim. dümanım da görecek ve utanç içinde kalacak. o düman ki, "hani tanrın rab nerede?" diye soruyordu bana. onun düüünü gözlerimle göreceim. sokaktaki çamur gibi ayak altında çinenecek. ey yerualim, surların onarılacak, surların genileteceği gün gelecek. halkımızdan olanlar o gün asur'dan mır'a, mır'dan frat'a kadar uzanan topraklardan, denizler arasında, dalar arasında kalan topraklardan

sana gelecekler. ama ülke, içinde yaayanların yaptı kötülükler yüzünden viraneye dönecek. ya rab, mirasın olan ve karmel'in ortasındaki ormanda ayrı yaayan sürünü, halkın deneinle gütt. geçmişte olduğu gibi, baan'da ve gilat'ta beslensinler. bizi mır'dan çıkardın günlerdeki gibi, harikalar yarat halkın için. uluslar bunu görünce yaptıkları bunca zorbalktan utanacaklar. elleriyle azların kapayacak, kulakların tkayacaklar. yanları gibi, sürün-genler* gibi toprak yalayacak, titreyerek s-naklarından çıkacaklar. ey tanrımız rab, dehet içinde sana dönecek ve senden korkacaklar. senin gibi suçlar silen, kendi halkından geride kalanların isyanlarını balayan baka tanrı var mı? sonsuza dek öfkeli kalmazsın, çünkü sadık olmaktan holanrsın. bize yine acıyacaksn, çineyeceksin suçlarımız ayak altında. bütün günahlarımız denizin dibine atacaksın. geçmişte atalarımıza ant içtiin gibi, yakup'un ve ibrâhim'in torunları olan bizlere de verdiğin sözü tutacak ve sadık kalacaksn.

ninova ile ilgili bildiri, elkolu nahum'un görümünü anlatan kitaptr. rab kskanç, öç alc bir tanrı'dr. öç alr ve gazapla doludur. hasmlarından öç alr, dümanlarına kar öfkesi sürekliidr. rab tez öfkelenmez ve çok güçlüdür. suçlunun suçunu asla yanna koymaz. geçti yerde kasrgalar, frtnalar kopar. o'nun ayakların tozudur bulutlar. bir buyrukla kurutur denizi, kurutur bütin rmaklar. solar baan'n, karmel da'nın yeilikleri ve lübnan'n çiçekleri. dalar rab'bin önünde titrer, erir tepeler. yer sarslr önünde. dünya ve üzerinde yaayanların tümü titrer. o'nun gazabına kim kar durabilir, kim dayanabilir kzgn öfkesine? ate gibi dökölür öfkesi, kayalar parampaça eder. rab iyidir, snaktr sknt anında. korur kendisine snanlar. ama ninova'y azgn sellerle yok edecek, dümanların karanla sürecektir. rab'be kar neler tasarlasanz, hepsini yok edecek. ikinci kez kimse kar koyamayacak. birbirine dolam dikenler gibi, kuru anz gibi, yanp biteceksiniz, ey ayyalar. ey ninova, rab'be kar kötölük tasarlayan, er öütleyen ki senden çkt. rab diyor ki, "asurlular güçlü ve çok olsalar bile, yok olup gidecekler. ey halkm, seni skntya soktuysam da, bir daha sokmayacam. imdi boyunduruunu parçalayp üzerindeki balar koparacam." rab, "artk soyunu sürdürecektir torunların olmasn" diye buyurdu, ey ninova. "tanrılarının tapnandaki oyma ve dökme putlar yok edeceim" diyor. "mezarın hazırlayacam. çünkü sen aalksn." ite, müjde getirenin ayaklar dalar ap geliyor, size esenlik haberini getiriyor. ey yahudallar, bayramlarınız kutlayn, adak sözünüzü yerine getirin. o kötü ulusun istilasına uıramayacaksnz bir daha. çünkü o büsbütün yok edildi.

saldır altındasn, ey ninova, surların kuru, yolu gözle, belini dorult, topla bütün gücünü. çünkü rab yakup'un soyunu israil'in eski görmesine kavuturacak; dümanlar onlar perian edip asmların harap etmi olsa bile. askerlerinin kalkanları kpkz, yiitler allar kuanm. sava arabalarının demirleri hazırlık günü nasl da parlıyor! çam mızraklar sallıyor havada. sokaklardan frtna gibi geçiyor sava arabalar, meydanlardan kouuyorlar her yöne, imek gibi seirtiyorlar. görünöleri mealelerden farksz. ninova kral topluyor seçkin askerlerini, ama sendeliyorlar yolda. saldranlar kent surlarına doru seirtiyor, siperler kuruluyor. ırmakların kaplar açıld ve yerle bir oldu saray. tanrı'n dedi oldu, soyup götürdüler kenti. güvercinler gibi inliyor kadın köleler, göüslerini döverek. kaçp gidiyor ninova halk, boalan bir havuzun suyu gibi, "durun, durun!" diye baryorlar,

ama geri dönüp bakan yok. yamalaın altnn, gümünün, yok servetinin sonu. her tür deerli eyayla dolup taylor. yıldı, yerle bir oldu, viraneye döndü ninova. eriyor yürekler, bükölüyor dizler, titriyor bedenler, herkesin beti benzi soluyor. aslanların inine, yavru aslanların beslendii yere ne oldu? aslanla diisinin ve yavrularının korkusuzca gezindii yere ne oldu? aslan, yavrularına yetecek kadarn avlad, diileri için avın boazlad. maarasn avladıklarıyla, inini kurbanlarıyla doldurdu. her eye egemen rab, "sana karym" diyor, "yakacam sava arabaların, dümanları tüketektir. genç aslanların klç yiip tüketektir. yeryüzünde av brakmayacam sana ulaklarının sesi itilme yetektir artk."

elleri kanl kentin vay haline! yalanla, talanla dolu. yamalamaktan geri kalmıyor. kamç aklamalar, tekerlek gürölöleri, koan atlar, sarslan sava arabalar, saldran atlar, çakan klçlar, parldayan mızraklar, yn yn ölölür... sayısz ceset. yürürken ayaklar taklıyor ölölere. her ey o alml, büyüü fahienin snrsz ahlakssızından oldu. fahieliyle uluslar, büyüleriyle halklar kendine tutsak etti. her eye egemen rab diyor ki, "sana karym, ey ninova! savuracam eteklerini yüzüne. uluslara çplakın, halklara ayp yerlerini göstereceim. seni pislikle svayp rezil edeceim. dehetle seyredecek herkes seni. seni kim görse kaçacak. 'harabeye döndü ninova' diyecekler, 'kim dövünecek onun için? nereden bulalım onu avutacak birilerini?'" sen no-amon'dan daha mı üstünsün? o kent ki, kanallar arasındaydı, suyla çevrelenmişti, kalesi nil ırma, surlarıyla sular. kü* ve mır onun snrsz gücünün kaynaydı. püt ve luv da yandalarıyd. öyleyken tutsak düti, halk sürölüdü. yavrular köe balarında parampaça edildi. soylular için kura çekildi, zincire vuruldu ileri gelenleri. acıyla kendinden geçecekse, ey ninova, dümanlarından korunacak yer arayacaksn. senin kalelerin incir aacının ilk olgunlaın meyvesi gibidir. bir silkeleyite yiyenin azna düecekler. askerlerine bak! kadın gibi hepsi. kapların ardına kadar dümana açk. ate yiip bitirmi kap sürgülerini. kuatma vakti için su biriktir kendine, savunman güçlüdendir. tula yapmak için kili çine, kalpları hazırla. orada ate seni yiip bitecek, klç seni kesip biçecek. genç çekirgelerin yiip bitirdii ekin gibi yok olacaksn. çekirgeler gibi, genç çekirgeler gibi çöalmalsn. tüccarların sayı gözteki yıldızlardan çok. ama dümanların genç çekirgeler gibi ülkeyi talan edip gidecekler. koryucularıyla görevlilerin serin günlerde duvarlara konan çekirgeler gibidir, güne dounca uçup kayplara karan çekirge sürüsü gibi. ey asur kral, yöneticilerin öldü, uyudu sonsuza dek soyluların.

halkn dalara dald. onlar toplayacak kimse yok. uradn felaketten kurtulu yok, yaralarn ölümcül. bana gelenleri duyanlar sevinçle el ovuturuyorlar. çünkü dinmeyen vahetinden kim kaçabildi ki?

peygamber habakkuk'a bir görümde verilen bildiridir. ya rab, ne zamana dek seni yardım çaracam, beni duymuyor musun? "zorbalk var" diye haykırım sana, ama kurtarmıyorsun! bunca kötülüğü bana neden gösteriyorsun, nasıl görürsün bunca haksız? nereye baksam iddet ve zorbalk var. kavgaların, çekimelerin sonu gelmiyor. bu yüzden yasa ilemez oldu, bir türlü yerini bulmuyor hak. kötüler dorular kskaca alm ve böylece adalet saptrıyor. "bakn öbür uluslara, gördüklerinize büsbütün aacaksnz. sizin gününüzde öyle iler yapacam ki, anlat-salar inanmayacaksnz. bakalarna ait topraklar ele geçirmek için dünyann dört yanna yürüyen o acmasz ve saldran ulusu, kildaniler'i* güçlendireceim. dehetli ve korkunçturlar, gururlu ve balarna buyruckturlar. parstan çeviktir atlar, aç kurttan daha azgn. atları yeri deerек geliyor uzaklardan, avna saldran kartal gibi uçuyorlar, yamalamak için geliyor hepsi. ordular çöl rüzgar gibi ilerliyor ve kum gibi tutsak topluyorlar. küçümsüyorlar krallar, yöneticilerle alay ediyorlar. dudak büküyorlar bütün surlu kentlere, önlerine toprak yp onlar ele geçiriyorlar. rüzgar gibi geçip gidiyorlar. bu suçlu adamları ilahlar kendi güçleridir." ya rab, kutsal tanrı, öncesizlikten beri var olan sen deil misin? sen ölmeyeceksin. ya rab, bizi yarglamak için kildaniler'i* mi seçtin? ey snamz, onlara m verdin cezalandırma yetkisini? kötüye bakamayacak kadar safr gözlerin. haksız hoş giremezsin. öyleyse nasıl görürsün bu hain adamlar? dorular kötülere yem olurken neden susuyorsun? insanlar denizdeki baltalara, yöneticiden yoksun sürüngenlere* çevirdin. kildaniler onlar oltaıya, ala, serpme ala tutar gibi tutuyor ve sevinç çlıklar atıyorlar. kurban kesiyorlar alarna bu yüzden. kendilerine lezzetli ve bol yiyecek salayan alar için buhur yakıyorlar. alarn durmadan boaltmaya, uluslar acmaszca öldürmeye devam edecekler mi?

nöbet yerinde, gözçü kulesinde durayım, bakaym rab bana ne diyecek, yakınlarm ne yant verecek göreyim. öyle yantlad rab: "göreceklerini ta levhalara oyarak yaz. öyle ki, herkes bir çrpda okusun. bu olayların zaman gelmedi henüz. sonun belirtileridir bunlar ve yalan deildir. gecikirmu gibi görünse de bekle olacaklar, kesinlikle olacak, gecikmeyecek. bakn u övüngen kiıye, niyeti iyi deildir. ama doru kii sadakatııle yaayacaktır. servet aldatcdır. küstahlar kalc deildir; açgözlüdürlür ölümler diyar gibi ve ölüm gibi hiç doymazlar. ülkeleri ele geçirip

halklar tutsak alırlar. tutsak alınanlar onlar küçümseyip alay etmeyecekler mi? 'kendisine ait olmayan ele geçirenin, haraç alarak zenginleenin vay haline! daha ne kadar sürece bu?' demeyecekler mi? haraca kestiklerinin anszn ayaklanmayacak m? uyanp yakanız yazmayacaklar m? ite o zaman onlar için çapul mal gibi olacaksnz. birçok ulusu soyduunuz, kan döktünüz, ülkelere, kentlere ve oralarda yaayan herkese zorbalk ettiiniz için, halklardan sa kalanlar da sizi soyacaklar. evini haksız kazançla doldurann, felaketten kaçmak için yuvasn yüksek yere kurann vay haline! birçok halk kyma uratmakla kendi soyunuzu utanca bodunuz, kendi ykmnz hazırladnz. duvar talar bile haykracak bunu ve yanklanacak ahap kiriler. kan dökerek kentler kurann, zorbalkla beldeler yapann vay haline! halkların bütün emeklerinin yanmas, ulusların bütün çabalarının boı gıemesi her eye egemen rab'bin ii deil mi? çünkü sular denizi nasıl dolduruyorsa, dünya da rab'bin yüceliinin bilgisiyle dolacak. çplak bedenlerini seyretmek için komularına içki içirip sarho eden, içkiye zehir bile katan sizlerin vay haline! onur yerine utanca boulacaksınız. imdi sra sizde, için de çplaklınz görünsün. rab size sa elindeki ceza dolu kâsedne* içirecek. onurunuz kırılacak, rezil olacaksınız. lübnan'a ettiiniz zorbalk kendi banza gelecek. telef ettiiniz hayvanlar sizi dehete düürecek. çünkü insan kan döktünüz, ülkelere, kentlere ve oralarda yaayan herkese zorbalk ettiniz. insann biçim verdiı oyma ya da dökme putun ne yarar var ki aldatmaktan baka? putu yapan, yaptna güvenir, ama yapt ne ki, dilsiz puttan baka. tahta puta, 'canlan!' diyenin, dilsiz taa, 'uyan' diyenin vay haline! put yol gösterebilir mi? altınla, gümülle kaplanm, ama içinde yaam soluu yok. oysa rab kutsal tapnandadr. sussun bütün dünya o'nun önünde."

peygamber habakkuk'un duas - igyonot makamnda ya rab, ününü duydum ve yaptıkların karşnda ürperdim. günümüzde de ayn eyleri yap, ya rab, imdi herkes bilsin neler yapabildiini. öfkeliyken merhametini anmsa! tanrı teman'dan, kutsal tanrı paran da'ndan geldi. sela görmeki kaplad gökleri, o'na sunulan övgüler dünyayı doldurdu. güne gibi parıldıı, elleri k saıyor. gücünün gizi ellerinde. yaylıyor salgın hastalklar öñüsra, ardsra da ölümcül hastalklar. duruıyla dünyayı sarst, titretti uluslar bakyla, yal dalar darmadan oldu, dünya kururalı beri var olan tepeler o'na ba edı. tanrı'nın yolları deimezdır. kuan çadırları çaresizlik içinde gördüm, midyan konutları korkudan titriyordu. ya rab, nehirlerle mi öfkelenidin? gaz-

abn rmaklara m? yoksa denize mi kzdn da,
atlarna, yenilmez sava arabalarına bindin?
gerdin yayın, okların içtiin antlardır. sela*fd*
yeryüzünü akarsularla yarıdın. sarsıld dalar
seni görünce, seller her yan süpürüp geçti.
engin denizler gürlledi, dalgalar yükseldi.
uçuan okların prltsndan, parlayan mızrann
ltsndan, yerlerinde durakald güne ve ay.
gazap içinde ilerledin yeryüzünde, uluslar
öfkeyle çineyip ezdin. kendi halkın, seçtiin
ulusu kurtarmaya geldin. kötü soyun ban
ezdin, soydun onu tepeden trnaa. sela
ban kendi mızrayla deldin. askerleri frtna
gibi gelmiti bizi datmaya, saklanan dükün-
leri yok etmi gibi seviniyorlard. sense at-
larnla çineyip geçtin büyük denizleri, su-
ların köpürterek... sesini duyunca yüreim
hoplad, seirdi dudakların, kemiklerim eridi
sanki, çözüldü dizlerimin ba. ama bize
saldran halkın felakete urayaca günü sabırla
bekleyeceğim. tomurcuklanmasa incir aaçlar,
asmalar üzüm vermese, boa gitse de zey-
tine verilen emek, tarlalar ürün vermese de,
boalsa da davar allar, sır kalmasa da ahr-
larda, ben yine rab sayesinde sevineceim,
kurtulumun tanrı sayesinde sevinçten coa-
cam. egemen rab gücümdür benim. ayak-
larına geyik ayann çevikliini verir. artr beni
yükseklerden.

rab, yahuda kral amon olu yoiya zamannda hizkiya olu amarya olu gedalya olu kui olu sefanya'ya öyle seslendi: "yeryüzünden her eyi silip süpüreceim. insanlar, hayvanlar, gökteki kular, denizdeki balklar, kötülerini ve onların günah tuzaklarını silip süpürecek. yok edecek insan yeryüzünden." ite böyle diyor rab. "elimi yahuda ve yerusalim'de yaayanlara kar uzatacam. baal'dan* kalan izleri, putperest din adamlarıyla kahinlerin* adn, damlardan gök cisimlerine tapnanlar, hem benim adma, hem de molek* putu adna ant içip tapnanlar, yolumdan dönenleri, bana yönelmeyenleri, klavuzluumu istemeyenleri buradan yok edeceğim." ((susun egemen rab'bin önünde, çünkü o'nun günü yaklat. rab bir kurban hazırlad, konukların çardı. "o kurban günü" diyor rab, "önderleri, kral oulları, yabancıların geleneklerine uyanlar cezalandıracağım. ilahların tapnakların zorbalık ve hileyle dolduran putperestleri o gün cezalandıracağım. diyorum ki, o gün kentin balk kaps'ndan çıkklar, ikinci mahalle'den feryatlar ve tepelerden büyük çatırtılar yükselecek." ite böyle diyor rab. "kentin aa mahallesinde oturanlar, feryat edin. bütün tüccarlarınz yok olacak, gümü ticareti yapanları hepsini mahvolacak. diyen o rahatna dükün aymazlar cezalandıracağım. servetleri yamalanacak. viraneye dönecek evleri. yaptıkları evlerde oturamayacak, diktileri baların arabını içemeyecekler." rab'bin büyük günü rab'bin büyük günü yaklat, yaklat ve çabucak geliyor. dinleyin, rab'bin gününde en yiit asker bile ac ac feryat edecek. öfke günü o gün! ac ve sknt, ykm ve felaket, zifiri karanlık bir gün olacak, bulutlu, koyu karanlık bir gün. surlu kentlere, köelerdeki yüksek kulelere kar sava borularının çaldn, sava naralarının atld gündür. rab diyor ki, "insanlar öyle bir felakete uratacam ki, körlere gibi, nereye gittiklerini göremeyecekler. çünkü bana kar günah ilediler. su gibi akacak kanlar, bedenleri yerde çürüyecek." rab'bin öfke gününde, altınlar da gümülleri de onlar kurtaramayacak. rab'bin kskançlık ate bütün ülkeyi yakp yok edecek. rab ülkede yaayanların hepsini korkunç bir sona uratacak.

ey utanmaz ulus, toparlan! hakkında ferman çıkmadan, gün saman ufa gibi geçip gitmeden, rab'bin kzn öfkesi üzerine dökülmeden, rab'bin öfke günü gelmeden toparlan. (ey rab'bin ilkelerini yerine getirenler, ülkedeki bütün alçakgönüllüler, rab'be yönelin. doruluu ve alçakgönüllülüğü amaç edin. belki rab'bin öfke gününde kurtulabilirsiniz. rab uluslar cezalandıracak

gazze bombo kalacak, viraneye dönecek akelon, boaltılacak adot öle vakti, ekron temelden yıkılacak. deniz kıyısında yaayan keret ulusunun vay haline! ey filist ülkesi kenan, rab'bin yargı sana kadr. hepinizi yok edecek rab, ülkede yaayan kimse kalmayacak. deniz kıyısındaki ülkelerin, çoban barmaklarıyla sürü onların bulunduğu otlaklara dönecek; yahuda oymandan sa kalanların eline geçecek. orada otlatılacak sürülerini, akelon'un evlerinde geceleyecekler. çünkü tanrılar rab onlar kayracak. eski gönenclerine kavuturacak onlar. israil'in tanrı her eye egemen rab öyle diyor: "moavlıların halkını nasl aladın, ammon halkını onlara nasl hakaret ettiğini, onlar nasl alaya aldın toprakların nasl tehdit ettiğini duydum. varlm hakkı için, moav kesinlikle sodom gibi, ammon da gomora gibi olacak. otla, tuz çukurlarıyla dolacak, sonsuza dek virane kalacak. malların halkmdan geride kalanlar yamalayacak. toprakların ulusmdan sa kalanlar miras alacak." (gururlanmaların, her eye egemen rab'bin halkı aalayp alay etmelerinin karlı bu olacak. dehete düürecek rab onlar, yeryüzünün bütün ilahların yok edecek. kıyıldaki bütün uluslar, bulundukları yerde o'na tapacaklar. "ey kılular*", siz de benim kılmla öleceksiniz" diyor rab. rab elini kuzeye doru uzatp asur'u yok edecek. ninova'y viraneye, çöl gibi kurak bir alana çevirecek. orası sürülerin, her türlü hayvanın yattı yer olacak. sütün balmaklarında ishakular, kır baykular barmak. sesleri pencerelerde yankılanacak, yıktıkları dolduracak eiklerin önünü, sedir kiriler ortaya çıkacak. ite budur güvenliğe olduunu sanan, "bir ben varım, benden bakas yok" diyen elence dükünü kent. nasl da viraneye döndü, yabancı hayvanlara barmak oldu! yarıdan her geçen gördü dehetten irkiliyor.

bakaldran, yozlaan, acmasz kentin vay haline! söz dinlemedi, ders almad, rab'be güvenmedi, tanrı'na snmad. yöneticileri kükreylan aslanlar, önderleri akam gezen aç kurtlar gibi, sabaha bir ey brakmazlar. peygamberleri sorumsuz ve güvenilmezdir. kahinleri kutsal olan kirletip, yasay çarpırlar. ama adil rab hâlâ o kente; o haksızlık etmez, aksatmadan datr adaletini her yeni günün sabahında. ne var ki, bu yetmiyor haksızlar utandırmaya. rab diyor ki, "uluslar yok ettim, kalerini yıktım, sokakların harap ettim. o sokaklardan geçen kimse yok artık. kentleri viraneye döndü, eser kalmad insandan. halkı benden korkar, ders alır bundan dedim. o zaman konutlarına dokunmaz, onlar tasarladım cezaya çarpıtmazdım. ama her türlü kötülüğü yapmaya istekli görünüyorlar." bu yüzden, "bekleyin

de görün" diyor rab, "uluslar yarglayacam günü bekleyin. uluslar toplamaya, krallklar bir araya getirmeye, gazabm, kzgn öfkemi üzerlerine dökmeye karar verdim. Çünkü kskan l m n ate  bütün dünyay yiyip bitirecek. o zaman, birlikte bana yakarmalar, omuz omuza bana hizmet etmeleri için, halkların dudakların pak klacam. dalm olan, bana tapan halkm, k * rmaklar n ötesinden bana sunular getirecek. halkm bana yapt bunca kötülük yüzünden utand r lmayacak o gün. Çünkü gururlu, küstah olanlar uzaklatracam aralarından. kutsal damda bir daha b b rlenmeyecekler. orada sadece benim adma s-nan uysal ve alçakgönüllüleri brakacam. is-railliler'den geride kalanlar haks zlk etmeyecek, yalan söylemeyecek, kimseyi aldatmayacak, tok karna yatacaklar ve onlar korkutan olmayacak." ey siyon kz*, ezgiler söyle! ey israil, haykr! y rekte n sevin, sevinçle co, ey yerualim kz*! rab senin cezan kald rd, koydu dümanların. israil'in kral rab seninle. korkma artk k t l kten. o gün yerualim'e denecek ki, "korkma, ey siyon, gevemesin ellerin. tanrın rab, o g cl  kurtarc seninle. al-abildi ine sevinecek senin için, sevgisiyle seni yenileyecek, ezgilerle coacak." rab, "bayramlar için  ektiiniz  zlemleri sona erdireceim" diyor, "bunlar sizin için arlk ve utan  tr. sizi ezenlerin tümünü cezalandracam o gün. dükünleri kurtaracak, sürgünleri toplayacam. utan  içinde kald klar bütün  lkelerde onlar yüceltip onurlandracam. o zaman sizi toplayp yurdunuza geri getireceim. göreceksiniz, sizi yeniden baynd r klacak, dünyann bütün halklar arasında yüceltip onurlandracam." ((

kral darius'un kralln ikinci ylna, altnc ayn* birinci günü rab peygamber hagay araclyla ealtiel'in torunu yahuda valisi zerubbabil ve yehosadak olu bakâhin yeu'ya seslendi: "her eye egemen rab diyor ki, 'bu halk, rab'bin tapna'n yeniden kurmak için vakit daha gelmedi diyor.'" sonra rab, peygamber hagay araclyla öyle seslendi: "bu tapnak ykk durumdayken, sizin aç kaplamal evlerinizde oturmanzn sras m?" her eye egemen rab diyor ki, "imdi tuttuunuz yollar iyi düünün! çok ektiniz ama az biçtiniz; yiyeceğiniz ama doymuyorsunuz, içiyorsunuz ama neelenemiyorsunuz; giyiniyorsunuz ama snamıyorsunuz; ücretinizi alıyorsunuz ama paranız sanki delik keseye koyuyorsunuz." her eye egemen rab, "tuttuunuz yollar iyi düünün!" diyor, "dalara çkp kütük getirin, tapna yeniden kurun. öyle ki, ondan honut olaym, yüceltileyim. (bol ürün umdunuz ama az topladnz. eve ne getirdiy-seniz üfleyip dattm. acaba neden?" böyle soruyor her eye egemen rab. "ykk duran tapnamdan ötürü! oysa hepiniz kendi evinizle uruyorsunuz. ite bunun içindir ki, gök çiyini, toprak ürününü sizden esirgiyor. ülkeyi -dalarn, tahln, yeni arabn, zeytinyan, topran verdii ürünleri, insanların, hayvanların, ellerinizin bütün emeini- kuraklıkla cezalandırdm." ealtiel'in torunu zerubbabil, yehosadak olu bakâhin yeu ve sürgünden dönen halkn tümü tanrlar rab'bin sözüne, o'nun tarafından gönderilen peygamber hagay'n sözlerine kulak verdiler. halk rab'den korktu. sonra rab'bin ula hagay, rab'bin u sözlerini halka bildirdi: "rab, 'ben sizinle birlikteyim' diyor." böylece rab ealtiel'in torunu yahuda valisi zerubbabil'i, yehosadak olu bakâhin yeu'yu ve sürgünden dönen halkn tümünü bu konuda harekete geçirdi. darius'un kralln ikinci ylna, altnc ayn* yirmi dördüncü günü gelip tanrlar her eye egemen rab'bin tapna'nda ie baladlar. (

yedinci ayn* yirmi birinci günü rab peygamber hagay araclyla öyle seslendi: "ealtiel'in torunu yahuda valisi zerubbabil'e, yehosadak olu bakâhin yeu'ya ve sürgünden dönen halka de ki, 'aranzda bu tapna önceki görkemiyle gören kald m? imdi size nasıl görünüyor? bir hiç olarak görünmüyor mu? imdi sen, ey zerubbabil, yüreklen!' rab böyle diyor. 'ey yehosadak olu bakâhin yeu, yüreklen! ey ülke halk, yüreklen!' rab böyle diyor. 'ii sürdürün. çünkü ben sizinle birlikteyim.' böyle diyor her eye egemen rab. 'msr'dan çktnzda, size bu konuda söz verdim. ruhum aranzdadr. korkmayın!' "her eye egemen rab diyor ki,

'ksa zamanda bir kez daha yeri, göü, denizi, karay sarsacam. bütün uluslar sarsacam, deerli eyaların buraya getirecekler. ben de bu tapna görkemle dolduracam.' böyle diyor her eye egemen rab. 'gümü de, altın da benim' diyor her eye egemen rab. 'yeni tapnan görkemi, öncekinden daha büyük olacak. buraya esenlik vereceim.' böyle diyor her eye egemen rab." darius'un kralln ikinci ylna, dokuzuncu ayn* yirmi dördüncü günü rab, peygamber hagay'a seslendi: "her eye egemen rab diyor ki, 'kâhinlere* yasayla ilgili u soruyu sor: eer biri giysisinin kıvrmlar arasında kutsanm et tar ve o kıvrım ekme, yemee, araba, zeytinyana ya da baka bir yiyeceğe deerse, o yiyecek kutsal olur mu?" kâhinler, "hayr" diye yanıtladlar. hagay konumasn öyle sürdürdü: "ölüye dokunduğu için kirli sayılan biri, bu yiyeceklerden birine dokunursa, o yiyecek kirlenmi olur mu?" kâhinler, "evet, kirlenmi olur" diye karlık verdiler. bunun üzerine hagay öyle dedi: "rab, 'bu halk, bu ulus gözümde böyledir' diyor, 'her yaptıklar, sunakta her sunduklar da kirlidir.'" "bugüne dek olanlar iyi düünün; rab'bin tapna'nda ta üstüne ta konulmadan önce, yirmi ölçeklik bir tahl ynna gelen biri, yalnızca on ölçek bulurdu; arap teknesinden elli ölçek çıkmaya varan biri, yalnızca yirmi ölçek bulurdu. (ellerinizin bütün emeini samyeliyle, küfle, doluyla cezalandırdm. yine de bana dönmediniz.' rab böyle diyor. 'bugünden, dokuzuncu ayn* yirmi dördüncü gününden, rab'bin tapna'nın temelini atld günden balayarak olacaklar iyi düünün. ambarda hiç tohum kald m? asma, incir, nar, zeytin ağlar bugüne dek ürün verdi mi? "bugünden balayarak üzerinize bereket yadracam.'" ayn yirmi dördüncü günü rab hagay'a ikinci kez seslendi: "yahuda valisi zerubbabil'e de ki, ben yeri, göü sarmak üzereyim. kralların tahtların devireceim, yabancı ulusların gücünü yok edeceim. sava arabalarıyla sürücülerini de devireceim; atlarla binicileri düecek, hepsi kardeinin klcyla öldürülecek. "her eye egemen rab 'o gün seni alacam, ey ealtiel'in torunu kulum zerubbabil' diyor, 've seni mühür yüzü gibi yapacam. çünkü ben seni seçtim.'" böyle diyor her eye egemen rab."

darius'un kralln ikinci ylnn sekizinci aynda* rab iddo olu berekya olu peygamber zekeriya aracıyla öyle seslendi: "rab atalarnza çok öfkelen di. bu nedenle halka de ki, 'her eye egemen rab, bana dönün, ben de size önerim diyor. atalarnz gibi davranmayın! önceki peygamberler, her eye egemen rab kötü yollarndan ve kötü uygulamalarndan dönün diyor, diyerek onlar uyardılar. ne var ki, onlar dinlemediler, bana aldr etmediler. böyle diyor rab. hani atalarnz nerede? peygamberler de sonsuza kadar m yaar? peygamber kullarma buyurdum sözler ve kurallar atalarnza ulamad m?' "onlar da dönüp, 'her eye egemen rab yollarıma ve uygulamalarımza bakarak bizim için ne düündüyse aynen yaptı' dediler." darius'un kralln ikinci ylna, on birinci ay* olan evat aynn yirmi dördüncü günü rab iddo olu berekya olu peygamber zekeriya'ya görümlerle seslendi. gece vadideki mersin ağaçların arasında kzl ata binmi bir adam gördüm. arkasında kzl, kula ve beyaz atlar vard. "efendim, bunlar ne?" diye sordum. benimle konuan meleğ, "bunların ne olduğunu sana göstereceim" diye yanıtladı. mersin ağaçlar arasında duran adam da, "bunlar dünyayı dolamak için rab'bin gönderdikleridir" diye açıkladı. mersin ağaçları arasında duran rab'bin meleine, "dünyayı dolat" dediler, "ite bütün dünya esenlik ve güvenlik içinde!" bunun üzerine rab'bin mele, "ey her eye egemen rab, yetmi yıldır öfkeleniğin yerualim'den ve yahuda kentlerinden sevecenliğini ne zamana dek esirgeyeceksin?" dedi. rab benimle konuan mele, "bunlar ne?" diye sordum. mele, "bunlar yahuda, israil ve yerualim halkın datm olan boynuzlardır" diye karlı verdi. sonra rab bana dört usta gösterdi. "bunlar ne yapmaya geliyor?" diye sordum. mele, "u boynuzlar yahuda halkı öyle datt ki, kimse ban kaldıramad" dedi, "bu ustalar da yahuda halkın datmak için boynuz kaldıran uluslar yıldır boynuzların yere çalmaya geldiler."

sonra gözlerimi kaldırıp baktım, elinde ölçü ipi tutan bir adam vardı. "nereye gidiyorsun?" diye sordum. adam, "yerualim'i ölçmeye, genilimin, uzunluğunun ne kadar olduğunu öğrenmeye gidiyorum" diye yanıtladı. benimle konuan meleğ yanımdan ayrılınca baka bir meleğ onu karlamaya çıktı. önceki meleğ öyle dedi: "ko, o gence de ki, içinde barnacak sayısız insan ve hayvandan ötürü yerualim sursuz bir kent olacak. rab, 'ben kendim onun çevresinde ateten sur ve içindeki görkem olacağım' diyor." rab, "haydi! haydi! kuzey ülkesinden kaçın!" diyor, "çünkü sizi göün dört bucana dattım." böyle diyor rab. "babel'de oturan siyon halkı, haydi kaç kurtul!" çünkü her eye egemen rab beni onurlandırdı ve sizi yamalam uluslara u haberle gönderdi: "size dokunan gözbebeime dokunmuş olur" diyor, "elimi onlara kar kaldıracam, köleleri onlar yamalayacak." o zaman siz de beni her eye egemen rab'bin gönderdiğini anlayacaksınız. rab, "ey siyon kız*, sevinçle bar! çünkü aranızda yaamaya geliyor" diyor. o gün birçok ulus rab'be balanacak, o'nun halk olacak. o zaman rab aranızda yaayacak, siz de beni her eye egemen rab'bin gönderdiğini anlayacaksınız. rab kutsal topraklarda yahuda'yı kendi pay olarak miras edinecek ve yerualim'i yine seçecek. ey insanlar, rab'bin önünde sessiz durun! rab kutsal konutundan kalkmış geliyor!

rab, meleinin önünde duran bakâhin yeu'yu ve onu suçlamak için sanda duran eytan' bana gösterdi. rab'bin mele, "eytan'a, 'rab seni azarlasın, ey eytan!' dedi, 'yerualim'i seçen rab seni azarlasın! bu adam ateten çıkarlan yar yanımda odun parçası değil mi?' yeu meleinin önünde çok kirli giysiler içinde duruyordu. meleğ önündeki meleklerle, 'üzümlerden kirli giysileri çıkarın" dedi. sonra yeu'ya, "bak, suçunu kaldırdım. sana bayramlık giysiler giydireceim" dedi. ben de yeu'nun bana temiz bir sarkı sarmalarn söyledim. bana temiz bir sarkı sarp onu giydirdiler. rab'bin mele de onun yanında duruyordu. sonra rab'bin mele yeu'yu uyardı: "her eye egemen rab diyor ki, 'eğer yollarımda yürür, verdiğim görevleri yerine getirirsen, tapnam sen yönetecek, avluların sen koruyacaksın. sana burada duranların arasına katılıp huzuruma çıkmaya ayrıcalık vereceğim. "ey bakâhin yeu, sen ve önünde oturan kâhin* arkadamların, dinleyin! çünkü onlar gelecek olayların önbelirtisidir. dâ adındaki kulumu ortaya çıkaryorum. yeu'nun önüne koydum taa bakın! o tek tan yedi gözü var; onun üzerine bir yazıt oycam" diyor her eye egemen

rab, 'bir günde bu ülkenin günahn kaldracam. o gün her biriniz komusunu asmasn, incir aacnı altnda oturmaya çaracak.' böyle diyor her eye egemen rab."

4

benimle konuan meleğ yine geldi ve uyku-
dan uyandır gibi beni uyandırd. "ne görüy-
orsun?" diye sordu. "som altın bir kandil-
lik görüyorum" diye yanıtladı, "tepesinde
zeytinya için bir tas, üzerinde yedi kandil,
kandillerde yedier oluk var. ayrıca kandil-
liin yanında, biri zeytinya tasın sanda,
öbürü solunda iki zeytin aac da var." ben-
imle konuan meleğ, "bunların anlam nedir,
efendim?" diye sordum. meleğ, "bunların
anlamın bilmiyor musun?" diye karlık verdi.
"hayr, efendim" dedim. bunun üzerine öyle
dedi: "rab zerubbabil'e, 'güçle kuvvetle deil,
ancak benim ruhum'la baarakasın' diyor.
böyle diyor her eye egemen rab. sen kim
oluyorsun, ey ulu da? zerubbabil'in önünde
bir düzlük olacaksın! o tapnan son tan
çkarırken, halk da, 'ne güzel, ne güzel!' diye
baracak." rab bana yine seslendi: "bu tap-
nan temelini zerubbabil'in elleri att, tapna
tamamlayacak olan da onun elleridir. o za-
man beni size her eye egemen rab'bin gön-
derdiğini anlayacaksınız. "küçük ileri yapma
gününi kim küçümsüyor? insanlar zerub-
babil'in elinde çekülü görünce sevinecekler.
-"bu yedi kandil rab'bin bütün yeryüzünde
dolaan gözleridir."- meleğ, "kandillinin san-
daki ve solundaki bu iki zeytin aac nedir?"
diye sordum, "altın gibi ya aktan iki altın
olun yanında bu iki zeytin dal nedir?"
"bunların anlamın bilmiyor musun?" diye
karlık verdi. "hayr, efendim" dedim. meleğ,
"bunların bütün dünyann rabbi'ne hizmet
eden, zeytinyayla kutsanm iki kiidir" diye
açıkladı. altnc görün: uçan tomar

5

gözlerimi yine kaldırp bakınca, uyan bir tomar
gördüm. meleğ, "ne görüyorsun?" diye
sordu. "uçan bir tomar görüyorum. uzunluu
yirmi, genilii on an" diye yanıtladı. meleğ,
"bütün ülkeye yaacak lanettir bu" dedi,
"tomarın rab yanna yazılanlar uyarınca, hrs-
zlık eden herkes sökülüp atılacak; öbür yanna
yazılanlar uyarınca da yalan yere ant içenler
kovulacak. her eye egemen rab, 'lanet yadra-
cam' diyor, 'hrszn ve benim admla yalan
yere ant içenin evi üzerine lanet yaacak.
ve lanet o evin üzerinde kalacak; kereste-
siyle, talaryla birlikte evin tümünü yok ede-
cek.'" sonra benimle konuan meleğ yaklap,
"gözlerini kaldır" dedi, "ortaya çkan u nes-
nenin ne olduuna bak." "nedir?" diye sor-
dum. "bir ölçü kab" dedi, sonra ekledi: "bu,

bütün ülke halkn suçudur." derken kurun
kapak kaldırd. kabın içinde bir kadın oturuy-
ordu. meleğ, "ite bu kötülüktür!" diyerek
kadın gerisingeri ölçü kabna itip kurun ka-
pa yerine koydu. gözlerimi kaldırp bakınca,
rüzgarda uçarak yaklaan iki kadın gördüm.
leylek kanatlarına benzeyen kanatlar vardı.
kab yerle gök arasına kaldırdılar. benimle
konuan meleğ, "kab nereye götürüyorlar?"
diye sordum. "kadın için bir ev yapmak üzere
ınar topraklarına" diye yanıtladı, "ev hazır ol-
unca kap oraya, yerine konulacak."

6

yine gözlerimi kaldırp baktım, iki tunç*
dan arasından çıkıp gelen dört sava arabası
gördüm. birinci sava arabasının kızl,
ikincisinin siyah, üçüncüsünün beyaz,
dördüncüsünün benekli atları vardı. atların
hepsi güçlüydü. benimle konuan meleğ,
"bunlar ne, efendim?" diye sordum. meleğ
öyle karlık verdi: "bunların bütün dünyann
rab'bine hizmet ettikleri yerden çıkan göün
dört ruhudur. siyah atların çektiği sava arabası
bölgenin kuzeyine, beyaz atlarınki batya,
benekli atlarınki de güneye doru gidiyor."
yola çıktıklarında güçlü atları yeryüzünü
dolamak üzere gitmek istiyorlardı. meleğ,
"gidin, yeryüzünü dolatın!" deyince, gidip
yeryüzünü dolatılar. sonra meleğ bana
seslendi: "bak, bölgenin kuzeyine gidenler,
orada öfkemi yatırdılar." rab bana öyle
seslendi: "armaanlar sürgünden dönen-
lerden -babil'den gelen helday, toviya ve
yedaya'dan- al ve aynı gün sefanya olu
yoiya'nın evine git. aldn altına gümüten bir
taç yaparak yehosadak olu bakahin yeu'nun
bana tak. ona her eye egemen rab öyle
diyor de: 'ite dal adındaki adam! bulunduu
yerde filizlenecek ve rab'bin tapna'n ku-
racak. evet, rab'bin tapna'n kuracak olan
odur. görkemle kuanacak, tahtında oturup
egemenlik sürecek. tahtında oturan kâhin
olacak. ikisi arasında tam bir uyum olacak.'
helday'n, toviya'nın, yedaya'nın, sefanya
olu yoiya'nın ansna taç rab'bin tapna'na
konulacak. uzaktakiler de gelip rab'bin
tapna'nın yapmnda çalacak. böylece beni
size her eye egemen rab'bin gönderdiğini
anlayacaksınız. tanrınız rab'bin sözüne özenle
uyarsanız bütün bunlar gerçekleşecektir."

7

kral darius'un kralln dördüncü yılın
dokuzuncu ay* olan kislev ayının dördüncü
günü rab zekeriya'ya seslendi. beytel
halk, her eye egemen rab'bin tapna'daki
kâhinlerle peygamberlere, "yıllardır yap-
tımz gibi beinci ay oruç* tutup alayalım
m?" diye sormu ve rab'be yalvarmalar

için sareser'i, regem-melek'i ve adamların göndermiti. (her eye egemen rab bana dedi ki, "bütün ülke halkna ve kâhinlere sor: 'yetmi yldr beinci ve yedinci aylarda oruç tutup dövündüünüzde gerçekten benim için mi oruç tuttunuz? yiyip içerken kendiniz için yiyip içmiyör muydunuz? yerualim'le çevresindeki kentler gönenc içinde yaarken, negev ve efela insanlarla doluyken, rab'bin önceki peygamberler aracıyla açklad sözler bunlar deil mi?" rab zekeriya'ya yine seslendi: "her eye egemen rab diyor ki, 'gerçek adaletle yarglayn; birbirinize sevgi ve sevecenlik gösterin. dul kadna, öksüze, yabancıya, yoksula bask yapmayn. yüreinizde birbirinize kar kötülük tasarlamayn.' "ama atalarız dinlemek istemediler; inatla srtların çevirdiler, duymamak için kulakları tkladlar. kutsal yasa'y ve her eye egemen rab'bin kendi ruhu'yla gönderdi, önceki peygamberler aracılığı iletti sözleri dinlememek için yüreklerini ta gibi sertletirdiler. bu yüzden her eye egemen rab onlara çok öfkeleni. "madem ben çarına dinlemediler" diyor her eye egemen rab, 'onlar çarına, ben de onlar dinlemeyeceim. onlar tanımadıkları ulusların arasına frına gibi dattım. geride bıraktıkları ülke öyle ssz kald ki, oraya kimse gidip gelemez oldu. güzelim ülkeyi viraneye çevirdiler."

8

her eye egemen rab bana yine seslendi: her eye egemen rab, "siyon için büyük kşkançlık duyuyorum" diyor, "evet, onu iddetle kşkanyorum. siyon'a dönecek ve yerualim'de oturacam. yerualim'e sadk kent, her eye egemen rab'bin dana kutsal da denecek. "ilerlemleri yalarından ötürü ellerinde bastonlarıyla yal erkeklerle kadınlar yine yerualim meydanlarında oturacaklar. kentin meydanları orada oynayan erkek ve kız çocukları dolacak." böyle diyor her eye egemen rab. (her eye egemen rab diyor ki, "o günlerde sürgünden dönen halkın gözünde bu olanaksız olsa da, benim gözümde de böyle mi olmalı?" böyle diyor her eye egemen rab. "halkım doudaki, batdaki ülkelerden kurtarıp geri getireceim. yerualim'de yaayacak, halkım olacaklar; ben de onların sadk ve adil tanrısı olacam." böyle diyor her eye egemen rab. ("her eye egemen rab'bin tapna'nın kurulması için temel atıldığına orada bulunan peygamberlerin bu günlerde söyledikleri sözleri duyan sizler yüreklenin!" diyor her eye egemen rab, "o günlerden önce insan ya da hayvan için ücret yoktu. düşman yüzünden hiç kimse güvenliğin içinde gidip gelemiyordu. çünkü herkesi birbirine düürmüştüm. ama şimdi sürgünden dönen bu halka geçmi günlerde davrandım gibi davranmayacam."

böyle diyor her eye egemen rab, "ekilen tohum verimli olacak; asma üzüm, toprak ürün, gökleri çiy verecek. bunların tümünü sürgünden dönen bu halka mülk olarak vereceim. sizi kurtaracağım, ey yahuda ve israil halk. siz uluslar arasında nasıl lanet konusu olduysanız, şimdi de bereket kayna olacak-sınız. korkmayın, yürekli olun!" her eye egemen rab öyle diyor: "ataların beni öfkeleniştirince banza felaket getirmeyi tasarladım ve vazgeçmedim" diyor her eye egemen rab, "şimdi de yerualim ve yahuda halkına yine iyilik yapmayı tasarladım. korkmayın! yapmanız gerekenler unladım: birbirinize gerçeği söyleyin, kent kaplarında esenli salayan gerçek adaletle yarglayın, yüreinizde birbirinize kar kötülük tasarlamayn, yalan yere ant içmekten tiksini. çünkü ben bütün bunlardan nefret ederim." böyle diyor rab. her eye egemen rab bana yine seslendi: her eye egemen rab diyor ki, "dördüncü, beinci, yedinci ve onuncu ayların* oruçlar* yahuda halk için sevinç, coku dolu mutlu bayramlar olacak. bu nedenle gerçeği ve esenli sevin." her eye egemen rab diyor ki, "daha birçok halk, birçok kentte yaayanlar gelecek. bir kentte yaayanlar baka kente gidip, 'rab'be yalvarmak, her eye egemen rab'be yönelmek için hemen yola çıkalm. ben de gideceim" diyecekler. her eye egemen rab'be yönelmek, o'na yalvarmak için çok sayıda halkla birçok ulus yerualim'e gelecek." her eye egemen rab diyor ki, "o günlerde her dil ve ulustan on ki bir yahudi'nin eteinden tutup, 'izin verin, sizinle gidelim. çünkü tanrı'nın sizinle olduunu duyduk' diyecekler."

9

bildiri: rab'bin sözü hadrak ülkesine ve am kenti'ne yöneliktir. çünkü insanların, özellikle bütün israil oymaklarının gözü rab'be çevrilidir. bu söz hadrak sınırındaki hama'ya, çok becerikli olmasına karın sur ve sayda kentlerine de yöneliktir. sur kendine bir kale yaptı; toprak kadar gümü ve sokaktaki çamur kadar altın biriktirdi. ama rab onun mal varlığını alp götürecekti; denizdeki gücünü yok edecek ve ate kenti yiyip bitecekti. akelon bunu görünce korkacak; gazze acdan kıvranacak, ekron da öyle, çünkü umudu sönecek. gazze kralını yitirecek, akelon ssz kalacak. adot'ta melez bir halk oturacak, filistlilerin gurununu kracam. azarlardan kan alınmam eti, dillerinin arasından yasak yiyecekleri alacam. sa kalanlar tanrım'a balanacak ve yahuda oymanda bir boy saylacak. ekron yevuslular gibi olacak. akın eden ordulara kar evimin çevresinde ordugah kuracağım. hiçbir kyc bir daha halkım üzerinde geçmeyecek, çünkü artık halkım ben gözetiyorum. ey siyon kız*, sevinçle co! sevinç çıkırlar at, ey yerualim

kz*! ite kraln! o adil kurtarc ve alçakgönül-
lüdür. eee, evet, spaya, eek yavrusuna bin-
mi sana geliyor! sava arabaların efrayim'den,
atlar yerualim'den uzaklatracam. sava yay-
lar kırılacak. kralnz uluslara bar duyura-
cak, onun egemenli bir denizden bir denize,
frat'tan yeryüzünün uçlarına dek uzanacak.
size gelince, sizinle yaptm kurban kanyla
yürürlüğe girmi antlama uyarınca, sürgün-
deki halknz susuz çukurdan çarpıp özgür kla-
cam. kalenize dönün, ey siz, umut sürgün-
leri! bugün bildiriyorum ki, size yitirdiğinizin
iki katn vereceim. yahuda'y yaym gerer gibi
gereceim ve efrayim'i ok gibi ona doldura-
cam. onların grekler'e kar uyandıracam, ey
siyon ve seni bir savaçn klc gibi yapacam. o
zaman rab halkn üzerinde görünecek, oku
imek gibi kaçacak. egemen rab boru çalacak
ve güney frtnalryla ilerleyecek. onlar her
eye egemen rab koruyacak. dümanların yok
edecek ve sapan talaryla yenecekler. arap
içmi gibi içip gürlenecek ve kurban kan ser-
pmekte kullanılan çanaklar gibi sunan köeler-
ine dolacaklar. o gün tanrlar rab sürüsü
olan halkn kurtaracak. o'nun ülkesinde taç
mücevherleri gibi parlayacaklar. ne yakkl ve
güzel olacaklar! delikanlılar tahlla, genç k-
zlar yeni arapla güçlenecek. rab yahuda ve
efrayim'i kayracak

10

ilkbaharda rab'den yamur dileyin. o'dur ya-
mur bulutların oluturan. insanlara yamur
saanaklar ve herkese tarlada ot verir. oysa
aile putlarından alınan yantlar botur, falclar
yalan görümler görür ve gerçek yan olmayan
düler anlatarak bouna avuturlar. bu yüz-
den halk sürü gibi dank, sknt çekiyor, çünkü
çoban yok. rab öyle diyor: "öfkem çoban-
lara kar alevlendi, önderleri cezalandıracam.
her eye egemen rab kendi sürüsünü, yahuda
halkn kayracak. görkemli sava at gibi ya-
pacak onlar. köe tal, çadır kaz, sava yay ve
bütün önderler yahuda'dan kaçacak. savata
dümanların sokaklardaki çamurda çineyen
yitler gibi olacaklar. rab onlarla oldu için
savaacak ve atlarla utandıracam. "yahuda
halkn güçlendireceim, yusuf soyunu kurtarp
sürgünden geri getireceim. çünkü onlara
acıyorum. sanki onlar reddetmemiim gibi
olacaklar. çünkü ben onların tanrs rab'bim
ve onlar yantlayacam. efrayimliler yitler
gibi olacaklar, arap içmi gibi yürekleri coa-
cak. çocuklar bunu görüp neelenecek, yürek-
leri rab'de sevinç bulacak. "islk çalp on-
lar toplayacam, onlar kesinlikle kurtaracam.
eskiden oldu gibi yine çolacaklar. onlar
halklar arasına dattımsa da, uzak ülkelerde
beni anmsayacaklar; çocuklarıyla birlikte sa
kalacak ve geri dönecekler. onlar msr'dan
geri getirecek, asur'dan toplayacam; gilat'a,
lûbnan'a getireceim. onlara yeterince yer

bulunmayacak. sknt denizinden geçecekler,
denizin dalgalar yatacak, nil'in bütün de-
rinlikleri kuruyacak. asur'un gururu alaa
edilecek, msr'n krallık esas elinden alınacak.
halkm kendi gücümlle güçlendireceim, adma
layk bir yaam sürdürecekler." böyle diyor
rab.

11

ey lûbnan, kapların aç ki, ate sedir ağların
yapıp yok etsin! ey çam aac, haykr! sedir
aac ykld, ulu ağlar yok oldu! haykrn, ey
baan meeleri, gü ormann ağlar devrildi!
çobanların haykrn duy, çünkü güzelim ot-
laklar yok oldu! genç aslanların kükremesini
dinle, çünkü eria Irma'nın kıysındaki açlık yok
oldu! tanrm rab, "kesime ayrılm sürüyü sen
güt" diyor, "sürüyü satın alanlar koyunlar
kesiyor ama cezaların çekmiyorlar. koyunlar
satanlar da, 'tanrı'ya övgüler olsun, zen-
gin oldum!' diyorlar. çobanlar kendi sürü-
lerine acmıyor. çünkü ülkede yaayan halka
artık acmayacam" diyor rab, "herkesi kendi
komusunun ve kralnz eline teslim edecem.
ülkeyi ezecekler, ben de halk ellerinden kur-
tarmayacam." bunun üzerine kesime ayrılm
sürünün özellikle ezilenlerini göttüm. elime
iki denek aldım; birine "lütuf", ötekine "bir-
lik" adn koydum. böylece sürüyü güt-
meye baladm. bir ayda üç çoban bam-
dan savdm. çünkü ben sürüden bkıtm, sürü
de benden tiksini. sürüye, "artık
sizi gütmeyeceim. ölen ölsün, kesilen ke-
silsin, geri kalanlar da birbirinin etini yesin"
dedim. sonra "lütuf" adındaki deneimi aldım
ve bütün uluslarla yapm olduum antlamayı
bozmak için krđm. böylece antlama o gün
bozuldu. beni gözleyen sürünün ezilenleri
rab'bin sözünün yerine geldiini anladlar. on-
lara, "uygun görürseniz ücretimi ödeyin,
yoksa bo verin" dedim. onlar da ücret olarak
bana otuz gümü verdiler. rab bana, "çöm-
lekçiye at" dedi. böylece bana biçtikleri yük-
sek deerin kral on otuz gümü alıp rab'bin
tapna'ndaki çömlekçiye attm. sonra yahuda
ile israil arasındaki kardeli bozmak için "bir-
lik" adındaki öteki deneimi krđm. rab bana,
"sen yine aksız bir çoban gibi donat ken-
dini" dedi, "ülkeye öyle bir çoban atayacam
ki, yitliklere bakmayacak, dalmırlar aramaya-
cak, yaralları iyileştirmeyecek, salamlar besle-
meyecek. ancak semiz koyunların etini yiye-
cek, trnakların koparacak. "sürüyü terk eden
deersiz çobann vay haline! klc kolunu ve sa
gözünü vursun! kolu tamamen kurusun, sa
gözü kör olsun!"

12

bildiri: ite rab'bin israil'e ilkin sözleri. gök-
leri geren, yeryüzünün temelini atan, in-

sann içindeki ruha biçim veren rab öyle diyor: "yerualim'i çevredeki bütün halklar sersemleten bir kâse* yapacam. yerualim gibi yahuda da kuatma altna alınacak. o gün yerualim'i bütün halklar için ar bir ta yapacam. onu kaldırmaya yeltenen herkes ar yaralanacak. yeryüzünün bütün uluslar yerualim'e kar birlecek. o gün her at dehete düürecek, her atly çlgna döndürecek. yahuda halkn gözeteceim, ama öbür halkların bütün atlarını kör edeceğim. o zaman yahuda önderleri, 'her eye egemen tanrs rab'be güvenen yerualim halk güç kaynamzdr' diye düünecekler. "o gün yahuda önderlerini odunların ortasında yanan bir mangal gibi, ekin demetleri arasında alev alev yanan bir meale gibi yapacam. sada solda, çevredeki bütün halklar yakp yok edecekler. yerualim ise sapaşalam yerinde duracak. "ben rab önce çadırlarda oturan yahuda halkn kurtaracağım. öyle ki, davut soyuyla yerualim'de oturanlar yahuda'dan daha çok onura kavuşasın. ben rab o gün yerualim'de oturanları koruyacağım. böylece aralarındaki en güçsüz kii davut gibi, davut soyu da tanr gibi, kendilerine öncülük eden rab'bin meleği gibi olacak. o gün yerualim'e saldran bütün uluslar yok etmeye balayacağım. "davut soyuyla yerualim'de oturanların üzerine lütf ve yakar ruhunu dökeceğim. bana, yani detiklerine bakacaklar; biricik olu için yas tutan biri gibi yas tutacak, ilk olu için ac çeken biri gibi ac çekecekler. o gün yerualim'de tutulan yas, megiddo ovas'nda, hadat-rimmon'da tutulan yas gibi büyük olacak. ülkede her boy kendi içinde yas tutacak: davut, natan, levi, imi boyundan ve geri kalan boylardan aileler. her boyun erkekleri ayr, kadınlar ayr yas tutacak." ((

13

"o gün davut soyunu ve yerualim'de yaayanlar günahıtan ve ruşsal kirlilikten arındırmak için bir pnar açılacak. o gün ülkeden putların adlarını kaldıracam, bir daha anılmayacaklar" diyor her eye egemen rab, "sahte peygamberleri de, kirliliği ruhu da ülkeden uzaklatıracam. biri yine peygamberlik edecek olursa, öz annesiyle babas, 'öleceksin, çünkü rab'bin adıyla yalan söylüyorsun' diyecekler. peygamberlik ettiğinde de öz annesi babas onun bedenini deecekler. "o gün her peygamber peygamberlik ederken gördüğü görmenden utanacak; insanlar aldatmak için cüldan giysi giymeyecek. 'ben peygamber deilim, çiftçiyim. gençliğimden beri hep tarlada çalışm' diyecek. biri, 'barndaki bu yaralar ne?' diye sorduunda da, 'bunlar dostların evinde aldm yaralar' diye yanıtlayacak." "uyan, ey kılç! çobanma, yakınma kar harekete geç" diyor her eye ege-

men rab. "çoban vur da koyunlar darmadan olsun. ben de elimi küçüklerle kar kaldıracam. bütün ülkede" diyor rab, "halkın üçte ikisi vurulup ölecek, üçte biri sa kalacak. kalan üçte birini ateten geçireceim, onlar gümü gibi artacam, altn gibi şnayacam. bana yakaracaklar, ben de onlara karlık vereceim, 'bunlar benim halkm' diyeceim. onlar da, 'tanrmız rab'dir' diyecekler." mesih'in gelişi ve krallık

14

ite rab'bin günü geliyor! ey yerualim halk, senden yamalanmış mal gözlerinin önünde paylalacak. yerualim'e kar savamalar için bütün uluslar bir araya getireceim. kent ele geçirilecek, evler yamalanacak, kadınların rızna geçilecek. kentte yaayanların yars sürgüne gönderilecek, geri kalanlar kentte kalacak. sonra rab, sava zamanlarında yaptı gibi, gidip bu uluslara kar savaacak. o gün o'nun ayakları yerualim'in dousundaki zeytin da'nın üzerinde duracak. zeytin da douya ve batya doru ortadan yarlıp çok büyük bir vadi oluturacak. dan yars kuzeye, öbür yars güneye çekilecek. yarların damn oluturduu vadiden kaçacaksnız, çünkü vadi asla'ya dek uzanacak. yahuda kral uzzıya döneminde depremden nasl kaçtıysanız, öyle kaçacaksnız. o zaman tanrm rab bütün kutsal-larla birlikte gelecek! o gün k olmayacak, k veren cisimler karacak. özel bir gün, yalnız rab'bin bildiği bir gün olacak. gece de gündüz de olmayacak. gece aydınlık olacak. o gün yerualim'in içinden diri sular akacak. yaz k suların yars lut gölü'ne, öbür yars akdeniz'e akacak. rab bütün dünyanın kral olacak. o gün yalnız rab, yalnız o'nun ad kalacak. bütün ülke geva'dan yerualim'in güneyindeki rimmon'a dek arava ovası gibi olacak. ama yerualim yükseltilecek ve benjamin kaps'ndan ilk kapya, köe kaps'na, hananel kulesi'nden kralın üzüm skma çukurlarına dek yerli yerinde duracak. insanlar oraya yerleip güvenlik içinde yaayacak. yerualim bir daha ykma uramayacak. yerualim'e kar savaan bütün halklar rab u belayla cezalandırılacak: daha saken bedenleri, gözleri, dilleri çürüyecek. o gün rab insanlar büyük dehete düürecek. herkes yandakinin elini yakalayacak, birbirlerine saldracaklar. yahudallar da yerualim'de savaacak. çevredeki bütün ulusların serveti, çok miktarda altn, gümü, giysi toplanacak. düman ordugahlarındaki bütün hayvanlar da at, katır, deve, eek benzer bir belaya çaptırılacak. yerualim'e saldran uluslardan sa kalanların hepsi her eye egemen rab olan kral'a tapınmak ve çardak bayram'n* kutlamak için yıldan yıla yerualim'e gidecekler. yeryüzü halklarından hangisi her eye egemen rab olan kral'a tapınmak için yerualim'e gitmezse,

ülkesine yamur yamayacak. msrllar bunlara katlp yerualim'e gitmezlerse, rab onlar da çardak bayram'n kutlamak için yerualim'e gitmeyen bütün uluslarn bana getirdii ayn belayla cezalandracak. msrllar'a ve çardak bayram'n kutlamak için yerualim'e gitmeyen bütün uluslara verilecek ceza budur. o gün atlarn çngraklar üzerine, "rab'be adanmtr" diye yazlacak. rab'bin tapna'ndaki kazanlar da sunan önündeki çanaklar gibi olacak. yerualim ve yahuda'da her kazan her eye egemen rab'be adanacak. kurban kesmeye gelenler bu kazanlar kurban etini piirmek için kullanacaklar. o gün her eye egemen rab'bin tapna'nda artk tüccar bulunmayacak.

rab'bin malaki aracıyla israil halkna bildirisi. rab, "sizi sevdim" diyor. "oysa siz, 'bizi nasl sevdin?' diye soruyorsunuz." rab, "esav yakup'un aabeyi deil mi?" diye karlk veriyor, "ben yakup'u sevdim, esav'dan ise nefret ettim. daların viraneye çevirdim, yurdunu krn çakallarna verdim." edomlular, "biz ezildik, ama ykntlar yeniden kuracak" deseler de, her eye egemen rab u karl verecek: "onlar kurabilirler, ama ben ykacam. ülkeleri kötölük ülkesi, kendileri de rab'bin her zaman lanetledii halk olarak tannacak. bunu gözlemlenizle görünce, 'rab israil snrnn ötesinde de büyüktür!' diyeceksiniz." her eye egemen rab, adn küçümseyen siz kâhinlere*, "oul babasna, kul efendisine sayg gösterir" diyor, "eer ben babaysam, hani bana saygnz? eer efendiysem, hani benden korkunuz?" oysa siz, "adn nasl küçümsedik?" diye soruyorsunuz. "hem sunama murdar* yiyecek getiriyor, hem de, 'yiyecei nasl murdar ettik?' diye soruyorsunuz. kör hayvan kurban etmek kötü deil mi? topal ya da hasta hayvan kurban etmek kötü deil mi? böyle bir hayvan kendi valine sun bakalm! senden honut kalr m, ya da seni kabul eder mi?" böyle diyor her eye egemen rab. "imdi bize lütfetmesi için tanrı'ya yalvarn. siz böyle sunular sunarken hiç sizi kabul eder mi?" böyle diyor her eye egemen rab. "ne olurdu, sunamda bouna ate yakmayasnz diye aranzda tapnan kapların kapatan biri olsayd! ben sizden honut deilim" diyor her eye egemen rab, "getireceiniz sunular da kabul etmeyeceim. doudan batıya kadar uluslar arasında adm büyük olacak! her yerde adma buhur yaklacak, temiz sunular sunulacak. çünkü uluslar arasında adm büyük olacak!" diyor her eye egemen rab. "rab'bin sofras*fç* murdardr, yemei de küçümsenir" diyerek adm bayalatıyorsunuz. üstelik, 'ne yorucu!' diyerek bana burun kıvrıyorsunuz." böyle diyor her eye egemen rab. "kurban olarak çalıntı, topal, hastay getirdiğinizde, elinizden kabul mu edeyim?" diye soruyor rab. "sürüsünden adad erkek hayvan yerine rab'be kusurlu hayvan kurban eden aldatcya lanet olsun! çünkü ben büyük bir krallm" diyor her eye egemen rab, "ve uluslar admndan korku duyacak."

"imdi, ey kâhinler, bu buyruk sizin içindir. her eye egemen rab diyor ki, söz dinlemez, adm onurlandırmaya istekli olmazsanız, üzerinize lanet yadrp hayrdırların lanete çevireceim. lanetledim bile. çünkü beni onurlandırmaya istekli deilsiniz. "soyunuzu paylayacam. bayramlarınızda kurban et-

tiiniz hayvanların gübresini yüzünüze saçacam. sizi önumden atacam. levi'yle yaptm antlamann sürmesi için size bu buyruu gönderdiimi bilersiniz." böyle diyor her eye egemen rab. "onunla yaam ve esenlik verecek bir antlama yaptm ve bana sayg göstereyin diye kendisine bunlar verdim. benden korkup adma sayg gösterdi. doru öüt azındayd. dudaklarında hile yoktu. benimle esenlik ve doruluk içinde yürüdü. birçokların da suç yolundan döndürdü. "kâhinin dudaklar bilgiyi korumal ve insanlar onun azndan öüt aramal. çünkü o her eye egemen rab'bin uladr. ne var ki, siz yoldan saptnız ve öğrettiklerinizle birçokların suçı sürükle-diniz; levi'yle yaptm antlamayı bozdunuz." böyle diyor her eye egemen rab. "benim yolları izlemediniz, kutsal yasa'yla ilgili konularda adam kayırdınız. bu yüzden ben de bütün halkın önünde sizi aalayp gülünç duruma düürdüm." hepimizin babas bir deil mi? bizi yaratan aynı tanrı deil mi? böyleyse neden atalarımızın yapt antlamayı bozarak herkes kardeşine ihanet ediyor? yahuda halkı haince davrandı. israil'de ve yerusalem'de irenç eyler yapıldı: yahuda yabancı ilahı tapnan kızla evlenerek rab'bin sevdii kutsal yeri kirletti. bunu yapan kii, kim olursa olsun, her eye egemen rab'be sunular getirirse bile rab onu yakup'un topluluğundan atısn! yaptınız baka bir ey var: rab'bin sunan gözya seline bouyorsunuz. alayp szlanıyorsunuz. çünkü rab artık getirdiğiniz sunulara ilgi göstermiyor, onları elinizden beeniyle kabul etmiyor. "neden?" diye soruyorsunuz. çünkü rab sizinle gençken evlendiğin karn arasında tanktır. o yoldan ve evlilik antlamasıyla karn oldu halde ona ihanet ettin. tanrı sizi tek beden ve ruh yapmad mı? neden tek? çünkü o kendisine özgü bir soy arıyordu. onun için kendinize dikkat edin, hiçbiriniz gençken evlendiği karsına ihanet etmesin. israil'in tanrı rab, "ben boanmadan nefret ederim" diyor, "giysisinin üstüne bir de zorbal kuanan kiiden de nefret ederim." böyle diyor her eye egemen rab. bunun için kendinize dikkat edin ve ihanet etmeyin. sözlemlerinizle rab'bi usandırınız. "o'nu neyle usandırdık?" diye soruyorsunuz. "kötölük yapan herkes rab'bin gözünde iyidir, o onlardan honuttur" ya da "hani, adalet salayan tanrı nerede?" diyerek usandırınız.

"ite habercimi gönderiyorum. önumde yolu hazırlayacak. aradınız rab anısnı tapnana gelecek; görmeyi özlediğiniz antlama habercisi gelecek" diyor her eye egemen rab. ama onun geleceği güne kim dayanabilir? o belirince kim durabilir? çünkü o maden artcının ateşi, çamarcının kül suyu gibi olacak; gümü eritip artan gibi davranacak: lev-

ililer'i arndrp altın, gümü temizler gibi temizleyecek. böylece rab'be dorulukla sunular sunacaklar. geçmi günlerde, geçmi yıllarda oldu gibi, rab yahuda ve yerualim'in sunaca sunulardan honut kalacak. her eye egemen rab, "yarglamak için size yaklaacam" diyor, "büyücülere, zina edenlere, yalan yere ant içenlere, içinin, dulun, öksüzün, yabancn hakkn çineyenlere -benden korkmayanlara- kar hemen tank olacam." "ben rab'bim, deimem. siz bunun için yok olmadnz, ey yakup soyu! atalarınzn günlerinden bu yana kurallarm çinediniz, onlara uymadnz. bana dönün, ben de size dönerim" diyor her eye egemen rab. "oysa siz, 'nasl döneriz?' diye soruyorsunuz. "insan tanrı'dan çalar mı? oysa siz benden çalyorsunuz. "'senden nasl çalyoruz?' diye soruyorsunuz. "ondalklar, sunular çalyorsunuz. siz lanete uradnz. çünkü bütün ulus benden çalyorsunuz. tapnamda yiyecek bulunmas için bütün ondalklarınz ambara getirin. beni bununla s-nayn" diyor her eye egemen rab. "göreceksiniz ki, göklerin kapakların size açacam, üzerinize dolup taan bereket yadracam. çekirgelerin ekinlerinizi yemesini engelleyeceğim. tarlada asmanz ürünsüz kalmayacak" diyor her eye egemen rab. "bütün uluslar ne mutlu size diyecekler. çünkü ülk-eniz özlenen bir yer olacak." böyle diyor her eye egemen rab. "bana kar sert sözler söylediniz" diyor rab. "oysa siz, 'sana kar ne söyledik?' diye soruyorsunuz. "unu dediniz: 'tanrı'ya kulluk etmek yararszdr. her eye egemen rab'bin isteklerini yerine getirmek, o'nun önünde yas tutar gibi davranmak bize ne kazanç salyor? imdi kendini beenmilerle mutlu diyoruz. kötülük edenler baarl oluyor, tanrı'y deneyenler cezadan kurtuluyor.'" bunun üzerine rab'den korkanlar birbirleriyle konutular. rab dediklerine kulak verip duydu. rab'den korkup adn sayanlar için o'nun önünde bir anma kitab yazld. her eye egemen rab, "öz halkm ortaya çıkardm gün, benim olacaklar" diyor, "bir baba kendisine hizmet eden olunu nasl esirgerse ben de onlar öyle esirgeyeceim. o zaman siz doru kiyle kötü kii, tanrı'ya kulluk edenle etmeyen arasındaki ayrıma yine göreceksiniz."

4

her eye egemen rab diyor ki, "ite o gün geliyor, frn gibi yanyor. kendini beenmilerle kötülük yapanlar samandan farksız olacak; o gün hepsini yakacak. onlarda ne kök, ne dal braklacak. ama siz, adma sayg gösterenler için nlarıyla ifa getiren doruluk günei doacak. ve çkp ahırdan salnm buzarlar gibi sırayacaksınız. kötülerini ezeceksiniz. çünkü bunlar yaptm gün, ayanzn altında kül olacaklar." böyle diyor her eye egemen

rab. "kulum musa'nın yavaşla, bütün israil'e iletmesi için horev da'nda ona verdiim kurallar, ilkeleri anmsayn. "rab'bin büyük ve korkunç günü gelmeden önce size peygamber ilyas' göndereceim. o babaların yüreklerini çocuklarına, çocukların yüreklerini babalarına döndürecek. öyle ki, gelip ülkeyi lanetleyerek yok etmeyeyim."

1

ne mutlu o insana ki, kötülerin ödüyle yürümez, günahkârların yolunda durmaz, alayların arasında oturmaz. ancak zevkini rab'bin yasadından alır ve gece gündüz onun üzerinde derin derin düşünür. böylesi akarsu kıllarına dikilmi aaca benzer, meyvesini mevsiminde verir, yapra hiç solmaz. yaptı her ii baarr. kötüler böyle deil, rüzgarn savurduu saman çöprüne benzerler. bu yüzden yarglanncı aklanamaz, dorular topluluunda yer bulamaz günahkârlar. çünkü rab dorular yolunu gözetir, kötülerin yolu ise ölüme götürür.

2

nedir uluslar arasındaki bu kargaa, neden bo düzenler kurar bu halklar? dünyann kralar saf balyor, hükümdarlar birleiyor rab'be ve meshettii* krala kar. "koparalm onların kayları" diyorlar, "atalm üzerimizden balarn." göklerde oturan rab gülüyor, onlarla eleniyor. sonra öfkeyle uyuyor onlar, gazabyyla dehetle düürüyor ve, "ben kralm kutsal dam siyon'a oturttum" diyor. rab'bin bildirisini ilan edeceim: bana, "sen benim olumsun" dedi, "bugün ben sana baba oldum. dile benden, miras olarak sana uluslar, mülk olarak yeryüzünün dört bucak vereyim. demir çomakla kracaısn onlar, çömlek gibi parçalayacaısn." ey krallar, aklı olun! ey dünya önderleri, ders alın! rab'be korkuyla hizmet edin, titreyerek sevinin. oulu öpün ki öfkelenmesin, yoksa izlediiniz yolda mahvolursunuz. çünkü öfkesi bir anda alevlenir. ne mutlu o'na snanlara!

3

ya rab, dümanların ne kadar çaldı, hele bana kar ayaklananlar! birçou benim için: "tanr katnda kaç kurtulu yok!" diyor. ama sen, ya rab, çevremde kalkarsn, onurum, bam yukar kaldran sensin. rab'be seslenirim, yantlar beni kutsal dandan. yatar uyurum, uyanı kalkarm, rab destektir bana. korkum yok çevremi saran binlerce dümandan. ya rab, kalk, ey tanrm, kurtar beni! vur bütün dümanların çenesine, kr kötülerin dilini. kurtulu rab'dedir, halkın üzerinde olsun bereketin!

4

sana seslenince yantla beni, ey adil tanrm! ferahlat beni skntya dütüümde, lütfet bana, kulak ver duama. ey insanlar, ne zamana dek onurumu utanca çevireceksiniz? ne zamana dek bo eylere gönül verecek, yalan

peinde koacaksnz? bilin ki, rab sadk kulunu kendine ayırmır, ne zaman seslensem, duyar beni. öfkelenebilirsiniz, ama günah ilemeyin; iyi düünün yatanızda, susun. doruluk kurbanlar sunun rab'be, o'na güvenin. "kim bize iyilik yapacak?" diyen çok. ya rab, yüzünün yla bizi aydnlatt! öyle bir sevinç verdin ki bana, onların bol tahl ve yeni araptan ald sevinçten fazla. esenlik içinde yatar uyurum, çünkü yalnız sen, ya rab, güvenlik içinde tutarsn beni.

5

sözlerime kulak ver, ya rab, iniltilerimi iit. feryadm dinle, ey kralm ve tanrm! duam sanadr. sabah sesimi duyarsn, ya rab, her sabah sana duam sunar, umutla beklerim. çünkü sen kötülükten holanan tanr deilsin, kötülüklerin yanında barnmaz. böbürlenmeler önünde duramaz, bütün suç ilenlerden nefret duyar, yalan söyleyenleri yok edersin; ya rab, sen eli kanlılardan, aldatıcılardan tiksiniyorsun. bense bol sevgin sayesinde kutsal tapnana gireceim; oraya doru saygıyla eileceim. yol göster bana doruluunla, ya rab, dümanlara kar! yolunu önümde düzle. çünkü onların sözüne güvenilmez, yürekleri ykm dolu. azlar açık birer mezardır, yaltaklan dururlar. ey tanr, onlar suçlu çkar! kurduklar düzen ykmlarına yol açsın. kov onlar saysız isyanlar yüzünden. çünkü sana kar ayaklandılar. sevensin sana snan herkes, sevinç çıkırlar atsn sürekli, kanat ger üzerlerine; sevinçle cosun adn sevenler sende. çünkü sen doru kiıy kutsarsn, ya rab, çevresini kalkan gibi lütfunla sararsn.

6

ya rab, öfkeyle azarlama beni, gazapla yola getirme. lütfet bana, ya rab, bitkinim; ifa ver bana, ya rab, kemiklerim sızyor, çok ac çekiyorum. ah, ya rab! ne zamana dek sürecek bu? gel, ya rab, kurtar beni, yardım et sevginden dolayı. çünkü ölümler arasında kimse seni anmaz, kim ükür sunar sana ölümler diyardan? inleye bittim, döeim su içinde bütün gece alamaktan, yatam sırlıklam gözyalarmdan. kederden gözlerimin feri sönlüyor, zayıflıyor gözlerim dümanların yüzünden. ey kötülük yapanlar, uzak durun benden, çünkü rab alaym iitti. yalvarm duıdu, duam kabul etti. bütün dümanların utanacak, hepsini dehet saracak, ansızın geri dönecekler utanç içinde.

7

sana snyorum, ya rab tanrm! peime düenlerden kurtar beni, özgür kl. yoksa aslan

gibi parçalayacaklar beni, kurtaracak biri yok diye, lime lime edecekler etimi. ya rab tanrım, eer unu yaptysam: birine haksızlık ettiysem, dostuma ihanet ettiysem, dümanım nedensiz soyduysam, ardma düşün düman, yakalasn beni, canm yerde çinesin, ayak altına alsn onurumu. * öfkeyle kalk, ya rab! dümanlarınm gazabna kar çk! benim için uyan! buyur, adalet olsun. uluslar topluluu çevreni sarsın, onlar yüce katndan yönet. rab halklar yarglar; beni de yargla, ya rab, doruluuma, dürüstlüüme göre. ey adil tanrım! kötülerin kötülüü son bulsun, dorular güvene kavusun, sen ki aklılar, gönülleri s-narsın. tanr kalkan gibi yanbamd, temiz yüreklipleri o kurtarr. tanr adil bir yargçtır, öyle bir tanr ki, her gün öfke saçır. kötüler yola gelmezse, tanr kılın biler, yayın gerip hedefine kurar. hazır bekler ölümcül silahlar, alevli oklar. ite kötü insan kötülük sanclar çekiyor, fesada gebe kalm, yalan douruyor, bir kuyu açp kazıyor, kazd kuyuya kendisi düüyor. kötülüü kendi bana gelecek, zorbal kendi tepesine inecek. ükredeyim doruluu için rab'be, yüce rab'bin adn ilahilerle öveyim.

8

ey egemenimiz rab, ne yüce adn var yeryüzünün tümünde! gökyüzünü görkeminle kapladn. çocukların, hatta emziktekilerin sesiyle set çektin hasımlarna, düman, öç alan yok etmek için. seyrederken ellerinin eseri olan gökleri, oraya koyduun ay ve yıldızlar, soruyorum kendi kendime: "insan ne ki, onu anasn, ya da insanolu ne ki, ona ilgi gösteresin?" nerdeyse bir tanr yaptın onu, bana yücelik ve onur tacn koydun. ellerinin yaptılar üzerine onu egemen kıldın, her eyi ayaklarının altına serdin; davarlar, srlar, yabancı hayvanlar, gökteki kular, denizdeki balklar, denizde kprdaan bütün canlılar. ey egemenimiz rab, ne yüce adn var yeryüzünün tümünde!

9

ya rab, bütün yüreimle sana ükredeceim, yaptın harikaların hepsini anlatacam. sende sevinç bulacak, coacam, adn ilahilerle öveceim, ey yüceler yücesi! dümanların geri çekilirken, sendeleyip ölüyorlar senin önünde. çünkü hakkın, davam sen savundun, adil yargç olarak tahta oturdu. uluslar azarladın, kötülerini yok ettin, sonsuza dek adların sildin. yok olup gitti dümanlar sonsuza dek, kökünden söktün kentlerini, anlar bile silinip gitti. oysa rab sonsuza dek egemenlik sürer, yarg için kurmutur tahtın; o yönetir dorulukla dünyayı, o yargılar adaletle halklar. rab ezilenler için bir snak, skn-

tl günlerde bir kaledir. seni tanyanlar sana güvenir, çünkü sana yönelenleri hiç terk etmedin, ya rab. siyon'da oturan rab'bi ilahilerle övün! yaptıkların halklar arasında duyurun! çünkü dökülen kann hesabın soran anmsar, ezilenlerin feryadın unutmaz. ac bana, ya rab! ey beni ölümün eîinden kurtaran, benden nefret edenler yüzünden çektiim skntya bak! öyle ki, övgüye deer ilerini anlatayım, siyon kent'i'nin kapılarında saladın kurtulula sevineyim. uluslar kendi kazdıkları kuyuya düttü, ayaklar gizledikleri aa takıld. adil yargılarla rab kendini gösterdi, kötüler kendi kurduklar tuzaa düttü. -higayon kötüler ölümler diyarına gidecek, tanrı unutun bütün uluslar... ama yoksul büsbütün unutulmayacak, mazlumun umudu sonsuza dek kılınmayacak. kalk, ya rab! insan galip çıkmaz, huzurunda yargılsın uluslar! onlara dehet saç, ya rab! sadece insan oldukların bilsin uluslar.

10

ya rab, neden uzak duruyorsun, skntl günlerde kendini gizliyorsun? kötüler gururla mazlumlar avlıyor, mazlumlar kötülerin kurduu tuzaa düüyor. kötü insan içindeki isteklerle övünür, açgözlü insan rab'be lanet okur, o'nu hor görür. kendini beenmi kötü insan tanrı'ya yönelmez, hep, "tanrı yok!" diye düünür. kötülerin yollar her zaman baarya götürür. öyle yücedir ki senin yargıların, kötüler anlayamaz, dümanına burun kvrr. içinden, "ben sarsılmam" der, "hiçbir zaman skntya dümem." az lanet, hile ve zulüm dolu, dilinin altında kötülük ve fesat saklı. köylerin çevresinde pusu kurar, masumu gizli yerlerde öldürür, çaresizi sinsice gözler. gizli yerlerde pusuya yatar çağlaktaki aslan gibi, kapmak için mazlumu bekler ve ana düürüp yakalar. kurbanları çaresiz çöker, saldranın üstün gücü altında ezilir. kötü insan içinden, "tanrı unuttu" der, "örttü yüzünü, asla göremez." kalk, ya rab, kaldır elini, ey tanrı! mazlumları unutma! neden kötü insan seni hor görsün, içinden, "tanrı hesap sormaz" desin? oysa sen sknt ve ac çekenleri görsün, yardım etmek için onları izlersin; çaresizler sana dayanır, öksüzün yardımını sensin. kötünün, haksızın kolunu kır, sormadık hesap kılmasın yapt kötülüğün. rab sonsuza dek kral kalacak, uluslar o'nun ülkesinden temizlenecek. mazlumların dileini duyarsın, ya rab, yüreklendirsin onları, kulan hep üzerlerinde; öksüze, düküne hakkın vermek için, bir daha dehet saçmasın ölümlü insan.

ben rab'be snrm, nasl dersiniz bana, "ku gibi kaç dalara. bak, kötüler yayları geriyor, temiz yürekli insanlar karanlıkta vurmak için okları kirine koyuyor. temeller yıkılsa, ne yapabilir doru insan?" rab kutsal tapnandadr, o'nun taht göklerde, bütün insanlar görür, herkesi snar. rab doru insan snar, kötüden, zorbal sevenden tiksindir. kötülerin üzerine kzgn korlar ve kükürt yadracak, paylarına düen kâse* kavurucu rüzgar olacak. çünkü rab dorudur, dorular sever; dürüst insanlar o'nun yüzünü görecek.

kurtar beni, ya rab, sadk kulun kalmad, güvenilir insanlar yok oldu. herkes birbirine yalan söylüyor, dalkavukluk, ikiyüzlülük ediyor. sustursun rab dalkavukların azn, büyüklene dilleri. onlar ki, "dilimizle kazanrz, dudakların emrimizde, kim bize efendilik edebilir?" derler. "imdi kalkacam" diyor rab, "çünkü mazlumlara eziliyor, yoksullar iniyor, özledikleri kurtuluşa vereceim onlara." rab'bin sözleri pak sözlerdir; toprak ocakta eritilmi, yedi kez artlm gümüne benzer. sen onları kuru, ya rab, bu kötü kuaktan hep uzak tut! insanlar arasında alçaklık rabet görünce, kötüler her yanda dolar oldu.

ne zamana dek, ya rab, sonsuza dek mi beni unutacaksn? ne zamana dek yüzünü benden gizleyeceksin? ne zamana dek içimde tasa, yüreimde hep keder olacak? ne zamana dek dümanım bana üstün çkacak? gör halimi, ya rab, yantla tanrım, gözlerimi aç, ölüm uykusuna dalmayaym. dümanların, "onu yendik!" demesin, sarsıldında hasımların sevinmesin. ben senin sevgine güveniyorum, yüreim kurtarıla cosun. ezgiler söyleyeceim sana, ya rab, çünkü iyilik ettin bana.

aklsz içinden, "tanrı yok!" der. insanlar bozuldu, irençlik ald yürüdü, iyilik eden yok. rab göklerden bakar oldu insanlara, akll, tanrı'ya arayan biri var mı diye. hepsi sapt, tümü yozlat, iyilik eden yok, bir kii bile! suç ileyenlerin hiçbirini görmüyor mu? halkım ekme yer gibi yiyor, rab'be yakarmıyorlar. de-hete düecekler yeryüzünde, çünkü tanrı doruların yannadr. mazlumun tasarlarn bo-çkardnz, ama rab onun snadr. keke israil'in kurtuluşu siyon'dan gelse! rab halkın eski gö-nencine kavuturunca, yakup soyu sevinecek, israil halk coacak.

ya rab, çadrna kim konuk olabilir? kut-sal danda kim oturabilir? kusursuz yaam süren, adil davranan, yürekte gerçe-i söyleyen. iftira etmez, dostuna zarar vermez, komusuna kara çalmaz böylesi. aalk insanlar hor görür, ama rab'den korkanlara saygı duyar. kendi zararına ant içse bile, dönmez andından. parasn faize vermez, suçsuzlara rüvet almaz. böyle yaayan asla sarsıl-mayacak.

koru beni, ey tanrı, çünkü sana snyorum. rab'be dedim ki, "efendim sensin. senden öte mutluluk yok benim için." ülkedeki kutsallara gelince, soyludur onlar, biricik zevkim onlardr. baka ilahların ardınca koan-ların derdi artacak. onları kan sunuların dök-meyeceim, adların azma almayacam. benim payma, benim kâseme düen sensin, ya rab; yaamm senin ellerinde. payma ne güzel yerler düdü, ne harika bir mirasım var! övgüler sunarm bana öüt veren rab'be, geceleri bile vicdanım uyartı beni. gözümü rab'den ayrı-mam, samda durduu için sarsılmam. bu nedenle içim sevinç dolu, yüreim couyor, bedenim güven içinde. çünkü sen beni ölümler diyarına terk etmezsin, sadk kulunun çürümesine izin vermezsin. yaam yolunu bana bildirirsin. bol sevinç vardı senin huzu-runda, sa elinden mutluluk eksilmez.

haklı davam dinle, ya rab, feryadım iit! hile-siz dudaklardan çıkan duama kulak ver! haklı kurtar beni, çünkü sen gerçe-i görürsün. yüreimi yokladn, gece denedin, snadn beni, kötü bir ey bulmadn; kararlıym, azm-dan kötü söz çkmaz, bakalarının yaptıklarına gelince, ben senin sözlerine uyararak iddet yol-larından kaçndm. sk admlarla senin yolların tuttu, kaymad ayaklarım. sana yakaryo-rum, ey tanrı, çünkü beni yantlırsn; kulak ver bana, dinle söylediklerimi! göster harika sevgini, ey sana snanlar saldırganlardan sa elile kurtaran! koru beni gözbebe-i gibi; kanatların gölgesine gizle kötülerin saldırı-sından, çevremi saran ölümcül dümanların-dan. yürekleri ya balam, azlar büyük laflar ediyor. izimi buldular, üzerime geliyorlar, yere vurmak için gözetliyorlar. tpk parçala-mak için sabrsızlanan bir aslan, pusuya yatan genç bir aslan gibi. kalk, ya rab, kes ön-lerini, e balam! kılncı kurtar canım kötüler-den, elinle bu insanlardan, ya rab, yaam pay bu dünyada olan insanlardan. varns kanrlar verecein cezalara doysun, çocuklar da yiyip doysun, artan torunlarına kalsn! ama ben

doruluk sayesinde yüzünü göreceim senin, yuannca suretini görmeye doycam.

18

seni seviyorum, gücüm sensin, ya rab! rab benim kayam, snam, kurtarcmdr, tanrm, kayam, snacak yerimdir, kalkanm, güçlü kurtarcım, korunamdr! övgüye deer rab'be seslenir, kurtulurum dümanlarmdan. ölüm iplerine dolanmtm, ykm selleri basmt beni, ölümler diyarın balar sarmt, ölüm tuzaklar çkmt karma. sknt içinde rab'be yakardım, yardma çardm tanrm'. tapnandan sesimi duydu, haykrım kulaklarına ulat. o zaman yeryüzü sarsılıp salland, titreyip sarsıld daların temelleri, çünkü rab öfkelenmişti. burnundan duman yükseldi, azından kavurucu ate ve korlar fkrd. kara buluta basarak gökleri yarp indi. bir keruv'a* binip uçtu, rüzgar kanatlar takarak hızla geldi. karanlı örtündü, kara bulutlar kendine çardak yaptı. varlının parltsndan, bulutlardan dolu ve korlar savruluyordu. rab göklerden gürlüdi, duyurdu sesini yüceler yücesi, dolu ve alevli korlarla. savurup okların dümanların datt, imek çaktrarak onlar akna çevirdi. denizin dibi göründü, yeryüzünün temelleri açığa çıktı, ya rab, senin azarlamandan, burnundan çıkan güçlü soluktan. rab yukardan elini uzatıp tuttu, çkardı beni derin sularından. beni zorlu dümanmdan, benden nefret edenlerden kurtardı, çünkü onlar benden güçlüydü. felaket günümde karma dikildiler, ama rab bana destek oldu. beni huzura kavuturdu, kurtardı, çünkü benden honut kaldı. rab doruluumun karlı verdi, beni temiz ellerime göre ödüllendirdi. çünkü rab'bin yolunda yürüdüm, tanrm'dan uzaklaarak kötülük yapmadım. o'nun bütün ilkelerini göz önünde tuttum, kurallardan ayrılmadım. o'nun gözünde kusursuzdum, suç işlemekten sakındım. bu yüzden rab beni doruluuma ve gözünde pak olan ellerime göre ödüllendirdi. sadık kuluna sadakat gösterir, kusursuz olana kusursuz davranırsın. pak olanla pak olur, eriye eri davranırsın. alçakgönüllüleri kurtarı, gururluların ban eersin. imn kayna sensin, ya rab, tanrm! karanlım aydınlatırsın. desteinle akıncılara saldır, seninle surlar aarm, tanrm. tanr'ın yolu kusursuzdur, rab'bin sözü andır. o kendisine snan herkesin kalkandır. var mı rab'den baka tanr? tanrmz'dan baka kaya var mı? tanr beni güçle donatır, yolumu kusursuz klar. ayaklar verdi bana, geyiklerinki gibi, doruklarda tutar beni. bana savamay öğretti, kollarımla tunç* bir yay gereyim diye. bana zafer kalkan balarsın, sa elin destekler, alçakgönüllülüün yüceltir beni. bastım yerleri geniletirsin, burkulmaz bileklerim. kovalayıp yetitim dümanlarma, hepsi yok olmadan geri dönmedim.

ezdim onlar, kalkamaz oldular, ayaklarının altına serildiler. sava için beni güçle donattın, bana bakaldıranlar önümde yere serdin. dümanların kaçmak zorunda braktın, benden nefret edenleri yok ettim. feryat ettiler, ama kurtaran çkmadı; rab'bi çardılar, ama o yant vermedi. ezdim onlar, rüzgarın savurduğu toza döndüler, sokak çamuru gibi savurup attım. halkın çekimelerinden beni kurtardın, ulusların önderi yaptın, tanımadım halkları bana kulluk ediyor. duyar duymaz sözümü dinlediler, yabancılar bana yaltaklandılar. yabancıların betleri benizleri attı, titreyerek çıktılar kalelerinden. rab yayar! kayam'a övgüler olsun! yücelsin kurtarcım tanr! o'dur öcümü alan, halkları bana bamlı klan. dümanlarmdan kurtarı, bakaldıranlardan üstün klar beni, zorbalarm elinden al. bunun için uluslar arasında sana ükredeceim, ya rab, adın ilahilerle öveceim. rab kralın büyük zaferlere ulartır, meshettii* krala, davut'a ve soyuna sonsuza dek sevgi gösterir.

19

gökler tanr'ın görkemini açıklamakta, gökkübe ellerinin eserini duyurmakta. gün güne söz söyler, gece geceye bilgi verir. ne söz geçer orada, ne de konuma, sesleri duyulmaz. ama sesleri yeryüzünü dolar, sözleri dünyanın dört bucana ular. güne için göklerde çadır kurdu tanr. gerdekte çıkan güveye benzer güne, kouya çıkacak atlet gibi sevinir. göün bir ucundan çıkar, öbür ucuna döner, hiçbir ey gizlenmez skakından. rab'bin yasa yetkindir, cana can katar, rab'bin buyruklar güvenilirdir, saf adama bilgelik verir, rab'bin kurallar dorudur, yürei sevindirir, rab'bin buyruklar andır, gözleri aydınlatır. rab korkusu paktır, sonsuza dek kalır, rab'bin ilkeleri gerçek, tamamen adildir. onlara alından, bol miktarda saf alından çok istek duyulur, onlar baldan, süzme petek baldan tatlıdır. uyarlılar kulunu, onlara uyanların ödülü büyüktür. kim yanların görebilir? bala göremediim kusurlarm, bilerek ilenen günahlardan koru kulunu, izin verme bana egemen olmalarna! o zaman büyük isyandan uzak, kusursuz olurum. azından geçen sözler, yüreimdeki düünceler, kabul görürsün senin önünde, ya rab, kayam, kurtarcım benim!

20

skntli gününde rab seni yantılasın, yakup'un tanr'sın ad seni korusun! yardım göndersin sana kutsal yerden, siyon'dan destek versin. bütün tahl sunuların* anımsasın, yakmalk sunuların* kabul etsin! * gönlünce versin sana, bütün tasarların gerçekletirsin!

o zaman zaferini sevinç çıklaryla kutlayamaz, tanrımz'n adyla sancaklarmz dikeceiz. rab senin bütün dileklerini yerine getirsin. imdi anladm ki, rab meshettii* kral kurtarıyor, sa elinin kurtarc gücüyle kutsal göklerinden ona yant veriyor. bazılar sava arabalarına, bazıları atlarına güvenir, bizse tanrımz rab'be güveniriz. onlar çöküyor, düüyorlar; bizse kalkıyor, dimdik duruyoruz. ya rab, kral kurtar! yantla bizi sana yakardmz gün!

21

ya rab, kral seviniyor gösterdiin güce. sevinçten couyor verdiğin zaferle! gönlünün istediini verdin, azndan çıkan dilei geri çevirmedin. * onu güzel armaanlarla karladn, bana saf altından taç koydun. senden yaam istedi, verdin ona: uzun, sonsuz bir ömür. saladn zaferle büyük yücelie eriti, onu görmek ve büyüklükle donatın. üzerine sürekli bereket yadırdn, varlıkla onu sevince bodun. çünkü kral rab'be güvenir, yüceler yücesii'nin sevgisi sayesinde sarsılmaz. elin bütün düşmanlarına eriecek, sa elin senden nefret edenlere uzanacak. öfkeleni an, ya rab, kzn frna döndürecekisin onları; gazapla yutacak, ateletüketecekisin. yok edeceksin çocukları yeryüzünden, soy-ların insanlar arasından. düzenler kursalar sana, aldatmaya çalsalar, yine de baarl olamazlar. çünkü sırtlarını döndürecekisin, yayın yüzlerine doru gerince. yüceliini göster, ya rab, gücünü! ezgiler söyleyip ilahilerle öveceiz kudretini.

22

tanrım, tanrım, beni neden terk ettin? niçin bana yardım etmekten, haykırma kullak vermekten uzak duruyorsun? ey tanrım, gündüz sesleniyorum, yant vermiyorsun, gece sesleniyorum, yine rahat yok bana. oysa sen kutsalsn, israil'in övgüleri üzerine taht kuran sensin. sana güvendiler atalarımz, sana dayandılar, onlar kurtarıdın. sana yakarp kurtuldular, sana güvendiler, aldanmadılar. ama ben insan deil, toprak kurduyum, insanlar beni küçümsüyor, halk hor görüyor. beni gören herkes alay ediyor, sırtı ba sallayarak diyorlar ki, "sırtın rab'be dayad, kurtarısn bakalım onu, madem onu seviriyor, yardım etsin!" oysa beni ana rahminden çıkaran, ana kucandayken sana güvenmeyi öreten sensin. doumdan beri sana teslim edildim, ana rahminden beri tanrım sensin. benden uzak durma! çünkü sknt yanbamdı, yardım edecek kimse yok. boalar kuatıyor beni, azgn baan boalar saryor çevremi. kükreyerek avn parçalayan aslanlar gibi azların açıyorlar bana. su gibi dökülüyorum, bütün kemiklerim oynakların-

dan çıkıyor; yüreim balmumu gibi içimde eriyor. gücüm çömlük parçası gibi kurudu, dilim damama yapıyor; beni ölüm topрана yadırdın. köpekler kuatıyor beni, kötüler sürüsü çevremi saryor, ellerimi, ayaklarımı deliyorlar. bütün kemiklerimi sayar oldum, gözlerini dikmi, bana bakıyorlar. giysilerimi aralarında paylıyor, elbisem için kura çekiyorlar. ama sen, ya rab, uzak durma; ey gücüm benim, yardımma ko! canım kılçtan, biricik hayatım köpeğin pençesinden kurtar! kurtar beni aslanın azından, yaban öküzlerinin boynuzundan. yant ver bana! adn kardelerime duyurayım, topluluğun ortasında sana övgüler sunayım: ey sizler, rab'den korkanlar, o'na övgüler sunun! ey yakup soyu, o'nu yüceltin! ey israil soyu, o'na sayg gösterin! çünkü o mazlumun çektiği skntı hafife almad, ondan tiksindi, yüz çevirmedi; kendisini yardım çarında ona kulak verdi. övgü konum sen olacaksın büyük toplulukta, senden korkanların önünde yerine getireceim adakları. yoksullar yiyip doyacak, rab'be yönelenler o'na övgü sunacak. son-suza dek ömrünüz tükenmesin! yeryüzünün dört buca anmsayp rab'be dönecek, ulusların bütün soyları o'nun önünde yere kapanacak. çünkü egemenlik rab'bindir, uluslar o yönetir. yeryüzündeki bütün zenginler doyacak ve o'nun önünde yere kapanacak, toprağı denler, ölümlerine engel olamayanlar, eilecekler o'nun önünde. gelecek kuaklar o'na kulluk edecek, rab yeni kuaklara anlatacak. o'nun kurtarı, "rab yapt bunlar" diyerek, henüz domam bir halka duyuracaklar.

23

rab çobanmdır, eksiim olmaz. beni yemyeıl çayrlarda yatır, sakın suların kıysına götürür. içimi tazeler, ad uruna bana doru yollarda öncülük eder. karanlık ölüm vadisinden geçsem bile, kötülüktan korkmam. çünkü sen benimlesin. çoban, denein güven verir bana. düşmanların önünde bana sofralar kurarsn, bama ya sürersin, kâsem tayar. ömrüm boyunca yalnız iyilik ve sevgi izleyecek beni, hep rab'bin evinde oturacam.

24

rab'bindir yeryüzü ve içindeki her ey, dünya ve üzerinde yaayanlar; çünkü o'dur denizler üzerinde onu kuran, sular üzerinde durduran. rab'bin dana kim çkabilir, kutsal yerinde kim durabilir? elleri pak, yürei temiz olan, gönlünü putlara kaptrmayan, yalan yere ant içmeyen. rab kutsar böylesini, kurtarcı tanrı aklar. o'na yönelenler, yakup'un tanrısının yüzünü arayanlar ite böyledir. * kaldrın banz, ey kaplar! açın, ey eski kaplar! yüce kral girsin içeri! kimdir bu

yüce kral? o rab'dir, güçlü ve yiit, savata yiit olan rab. kılđrn banz, ey kaplar! açln, ey eski kaplar! yüce kral girsin içeri! kimdir bu yüce kral? her eye egemen rab'dir bu yüce kral!

25

ya rab, bütün varlımla sana yaklayorum, ey tanrm, sana güveniyorum, utandırma beni, dümanlarm zafer kakhahas atmasn! sana umut balayan hiç kimse utanca dümez; nedensiz hainlik edenler utanr. ya rab, yolları bana öret, yönlerini bildir. bana gerçek yolunda öncülük et, eit beni; çünkü beni kurtaran tanr sensin. bütün gün umudum sende. ya rab, sevecenliini ve sevgini anmsa; çünkü onlar öncesizlikten beri ayndr. gençlik günahlarm, isyanlarm anmsama, sevgine göre anmsa beni, çünkü sen iyisin, ya rab. rab iyi ve dorudur, onun için günahkârlara yol gösterir. alçakgönüllülere adalet yolunda öncülük eder, kendi yolunu öğretir onlara. rab'bin bütün yollar sevgi ve sadakate dayanır antlamasındaki buyruklara uyanlar için. ya rab, adn uruna suçumu bala, çünkü suçum büyük. kim rab'den korkarsa, rab ona seçecei yolu gösterir. genç içinde yaayacak o insan, soyu ülkeyi sahiplenecek. rab kendisinden korkanlarla paylar srn, onlara açklar antlamasn. gözlerim hep rab'dedir, çünkü ayaklarm adan o çkarr. halime bak, lütfet bana; çünkü garip ve mazlumum. yüreimdeki skntlar artıyor, kurtar beni dertlerimden! üzüntüme, aclarıma bak, bütün günahlarm bala! dümanlarm bak, ne kadar çöldlar, nasl da benden nefret ediyorlar! canm koru, kurtar beni! hayal krklına uratma, çünkü sana snyorum! dürüstlük, doruluk korusun beni, çünkü umudum sendedir. ey tanr, kurtar israil'i bütün skntlarından!

26

beni hakl çkar, ya rab, çünkü dürüst bir yaam sürdürdüm; sarıslmadan rab'be güvendim. dene beni, ya rab, sna; duygularım, düüncelerimi yokla. çünkü sevgini hep göz önünde tutuyor, senin gerçeini yaayorum ben. yalanclarla oturmam, ikiyeüzlülerin suyuna gitmem. kötülük yapanlar topluluundan nefret ederim, fesatçların arasına girmem. suçsuzluluğum göstermek için ellerimi ykar, sunann çevresinde dönerim, ya rab, yüksek sesle ükrann duyurmak ve bütün harikaların anlatmak için. severim, ya rab, yaadn evi, görkeminin bulunduu yeri. günahkârları, eli kanlı adamları yansra canm alma. onların elleri kötülük aletidir, sa elleri rüvet doludur. ama ben dürüst yaarm, kurtar beni, lütfet

bana! ayam emin yerde duruyor. topluluk içinde sana övgüler sunacam, ya rab.

27

rab benim m, kurtuluumdur, kimseden korkmam. rab yaammın kalesidir, kimseden ylmam. hasımlarm, dümanlarm olan kötüler, beni yutmak için üzerime gelirken tökezleyip düerler. karmda bir ordu konaklasa, klm kprdamaz, bana kar sava açlsa, yine güvenimi yitirmem. rab'den tek dileim, tek isteim u: rab'bin güzelliini seyretmek, tapnanda o'na hayran olmak için ömrümün bütün günlerini o'nun evinde geçirmek. çünkü o kötü günde beni çardanda gizleyecek, çadrdn emin yerinde saklayacak, yüksek bir kaya üzerine çkaracak beni. o zaman çevremi saran dümanlarm kar bam yukar kalkacak, sevinçle haykrarak kurbanlar sunacam o'nun çadrdnda, o'nu ezgilerle, ilahilerle öveceim. sana yakaryorum, ya rab, kulak ver sesime, lütfet, yantla beni! ya rab, içimden bir ses duydum: "yüzümü ara!" dedin, ite yüzünü arıyorum. yüzünü benden gizleme, kulunu öfkeyle geri çevirme! bana hep yardımcı oldun; brakma, terk etme beni, ey beni kurtaran tanr! annemle babam beni terk etseler bile, rab beni kabul eder. ya rab, yolunu öret bana, dümanlarm kar düz yolda bana öncülük et. beni hasımlarmın keyfine brakma, çünkü yalanc tanklar dikiliyor karma, azlar iddet saçıyor. yaam diyarında rab'bin iyiliini göreceimden kukum yok. umudunu rab'be bala, güçlü ve yürekli ol; umudunu rab'be bala!

28

ya rab, sana yakaryorum, kayam benim, kulak tkama sesime; çünkü sen sessiz kalsan, ölüm çukuruna inen ölülere dönerim ben. seni yardıma çardmda, ellerimi kutsal konutuna doru açtmda, kulak ver yalvarlarma. beni kötülerle, haksızlık yapanlarla ayn kefeeye koyup cezalandırma. onlar komularıyla dostça konuur, ama yüreklerinde kötülük beslerler. eylemlerine, yaptklar kötülüklere göre onlar yantla; yaptkların, hak ettiklerinin karlı ver. onlar rab'bin yaptıklarına, ellerinin eserine önem vermezler; bu yüzden rab onlar ykacak, bir daha ayaa kaldırmayacak. rab'be övgüler olsun! çünkü yalvarım duydu. rab benim gücüm, kalkanımdır, o'na yürekte güveniyor ve yardım görüyorum. yüreim couyor, ezgilerimle o'na ükrediyorum. rab halkın gücüdür, meshetti* kraln zafer kalesidir. halkın kurtar, kendi halkın kutsa; çobanlık et onlara, sürekli destek ol!

ey ilahi varlıklar, rab'bi övün, rab'bin gücünü, yüceliini övün, rab'bin görkemini adna yarar biçimde övün, kutsal giysiler içinde rab'be tapn! rab'bin sesi sulara hükmediyor, yüce tanrı gürlüyor, rab engin sulara hükmediyor. rab'bin sesi güçlüdür, rab'bin sesi görkemlidir. rab'bin sesi sedir ağların krar, lübnan sedirlerini parçalar. lübnan' buza gibi, siryon da'n yaban! öküz yavrusu gibi sçratr. rab'bin sesi imek gibi çakar, rab'bin sesi çölü titretir, rab kade çölünü sarsar. rab'bin sesi geyikleri dourtur, ormanlar çplak brkr. o'nun tapnanda herkes "yücesin!" diye haykr. rab tufan üstünde taht kurdu, o sonsuza dek kral kalacak. rab halkna güç verir, halkn esenlikle kutsar!

30

seni yüceltmek istiyorum, ya rab, çünkü beni kurtardın, dümanların bana güldürmedin. ya rab tanrım, sana yakardım, bana ifa verdin. ya rab, beni ölümler diyarından çıkardın, yaam verdin bana, ölüm çukuruna düürmedin. ey rab'bin sadk kullar, o'nu ilahilerle övün, kutsalları anarak o'na ükredin. çünkü öfkesi bir an sürer, lütfu ise bir ömür; gözyaların belki bir gece akar, ama sabahla sevinç doar. huzur duyunca dedim ki, "asla sarılmayacam!" ya rab, lütfunla beni güçlü bir da gibi sarılmaz kldn; ama sen yüzünü gizleyince, dehete düttüm. ya rab, sana sesleniyorum, rab'be yalvıyorum: "ne yarar olur senin için dökülen kanım, ölüm çukuruna inersem? toprak sana övgüler sunar m, senin sadakatini ilan eder mi? dinle, ya rab, ac bana; yardımı ol, ya rab!" yasm enlie döndürdün, çulumu çarp beni sevinçle kuattın. öyle ki, gönlüm seni ilahilerle övsün, susmasın! ya rab tanrım, sana sürekli ükredeceim.

31

ya rab, sana şnyorum. utandırma beni hiçbir zaman! adaletinle kurtar beni! kulak ver bana, çabuk yeti, kurtar beni; bir kaya ol bana snmam için, güçlü bir kale ol kurtulmam için! madem kayam ve kalemin sensin, öncülük et, yol göster bana kendi adn uruna. bana kurduklar tuzaktan uzak tut beni, çünkü snam sensin. ruhumu ellerine brakyorum, ya rab, sadk tanrı, kurtar beni. deersiz putlara bel balayanlardan tiksindiririm, rab'be güvenirim ben. sadakatinden ötürü sevinip coacam, çünkü dükün halimi görüyor, çektiim skntları biliyorsun, beni düman eline düürmedin, bastım yerleri genilettin. ac bana, ya rab, skntdayım, üzüntü gözümü,

canım, içimi kemiriyor. ömrüm acıyla, yıllarm iniltiyle tüketiyor, suçumdan ötürü gücüm zayıflıyor, kemiklerim eriyor. dümanların yüzünden rezil oldum, özellikle komularma. tandklarma dehet salar oldum; beni sokakta görenler benden kaçır oldu. gönülden çıkm bir ölü gibi unutuldu, krlm bir çömlele döndüm. birçoğunun fslsdatn duyuyorum, her yer dehet içinde, bana kar anlatlar, canım almak için düzen kurdular. ama ben sana güveniyorum, ya rab, "tanrım sensin!" diyorum. hayatım senin elinde, kurtar beni dümanların pençesinden, ardıma düenlerden. yüzün kulunu aydnlatsın, sevgi göster, kurtar beni! utandırma beni, ya rab, sana sesleniyorum; kötüler utansın, ölümler diyarında sesleri kesilsin. sussun o yalanc dudaklar; doru insana kar gururla, tepeden bakarak, küçümseyerek konulan dudaklar. iyiliin ne büyüktür, ya rab, onu senden korkanlar için saklarsın, herkesin gözü önünde, sana snanlara iyi davranrsın. insanların düzenlerine kar, koryucuyu huzurunla üzerlerine kanat gersin; saldırgan dillere kar onlar çardanda gizlersin. rab'be övgüler olsun, kuatlm bir kentte sevgisini bana harika biçimde gösterdi. tela içinde demitim ki, "huzurundan atldım!" ama yardma çarınca seni, yalvarım iittin. rab'bi sevin, ey o'nun sadk kullar! rab kendisine bal olanlar korur, büyüklüklenlerin ise tümüyle hakkından gelir. ey rab'be umut balayanlar, güçlü ve yürekli olun!

32

ne mutlu isyan balanan, günah örtülen insana! suç rab tarafından sayılmayan, ruhunda hile bulunmayan insana ne mutlu! sustuum sürece kemiklerim eridi, gün boyu inlemekten. çünkü gece gündüz elin üzerinde arlat. dermanm tükendi yaz scanda gibi. * günahım açıkladım sana, suçumu gizlemedim. "rab'be isyanım itiraf edeceim" deyince, günahım, suçumu baladın. bu nedenle her sadk kulun ular olduun zaman sana dua etsin. engin sular tasa bile ona erimez. snam sensin, beni skntdan korur, çevremi kurtulu ilahileriyle kuatrsın. eiteceim seni, gideceğin yolu göstereceim, öüt vereceim sana, gözüm sendedir. at ya da katr gibi anlaysız olmayın; onlar idare etmek için gem ve dizgin gerekir, yoksa sana yaklamazlar. kötülerin acs çoktur, ama rab'be güvenenleri o'nun sevgisi kuatr. ey doru insanlar, sevinç kaynanz rab olsun, coun; ey yürei temiz olanlar, hepiniz sevinç çıkırlar atn!

33

ey doru insanlar, rab'be sevinçle haykrn! dürüstlere o'nu övmek yarar. lir çalarak rab'be ükredin, on telli çenk elinde o'nu

ilahilerle övün. o'na yeni bir ezgi söyleyin, sevinç çkllaryla sazazn konuturun. çünkü rab'bin sözü dorudur, her ii sadakatle yapar. doruluu, adaleti sever, rab'bin sevgisi yeryüzünü doldurur. gökler rab'bin sözüyle, gök cisimleri azndan çkan solukla yaratld. deniz sularn bir araya toplar, engin sular ambarlara depolar. bütün yeryüzü rab'den korksun, dünyada yaayan herkes o'na sayg duysun. çünkü o söyleyince, her ey var oldu; o buyurunca, her ey belirdi. rab uluslarn planlarn bozar, halklarn tasarlarn boa çkarr. ama rab'bin planlar sonsuza dek sürer, yüreindeki tasarlar kuaklar boyunca deimez. ne mutlu tanrs rab olan ulusa, kendisi için seçti i halka! rab göklerden bakar, bütün insanlarn görür. oturduu yerden, yeryüzünde yaayan herkesi gözler. herkesin yüreini yaratan, yaptklarn her eyi tartan o'dur. ne büyük ordularyla zafer kazanan kral var, ne de büyük gücüyle kurtulan yiit. zafer için at bo bir umuttur, büyük gücüne karn kimseyi kurtaramaz. ama rab'bin gözü kendisinden korkanlarn, sevgisine umut balayanlarn üzerindedir; böylece onlar ölümden kurtarr, ktlkta yaamallarn salar. umudumuz rab'dedir, yadrmcmz, kalkanmz o'dur. o'nda sevinç bulur yüreimiz, çünkü o'nun kutsal adna güveniriz. madem umudumuz sende, sevinç üzerimizde olsun, ya rab!

34

her zaman rab'be övgüler sunacam, övgüsü dilimden dümeyecek. rab'le övünürüm, mazlumlar iitip sevinsin! benimle birlikte rab'bin büyüklüğünü duyurun, adn birlikte yüceltelim. rab'be yöneldim, yant verdi bana, bütün korkularımdan kurtard beni. o'na bakanlarn yüzü l l parlar, yüzleri utançtan kzarmaz. bu mazlum yakard, rab duydu, bütün skntlarından kurtard onu. rab'bin meleî o'ndan korkanlarn çevresine ordugah kurar, kurtarr onlar. tadn da görün, rab ne iyidir, ne mutlu o'na snan adama! rab'den korkun, ey o'nun kut-sallar, çünkü o'ndan korkann ekisi olmaz. genç aslanlar bile aç ve muhtaç olur; ama rab'be yönelenlerden hiçbir iyilik esirgenmez. gelin, ey çocuklar, dinleyin beni: size rab korkusunu öreteyim. kim yaamdan zevk almak, iyi günler görmek istiyorsa, dilini kötülüktan, dudaklarn yalandan uzak tutsun. kötülüktan saknn, iyilik yapn; esenlii amaçlayn, ardınca gidin. rab'bin gözleri doru kiilerin üzerindedir, kulaklarn onlarn yakarna açktr. rab kötülük yapanlara kadr, onlarn ansn yeryüzünden siler. dorular yakarr, rab duyar; bütün skntlarından kurtarr onlar. rab gönlü krklara yakndr, ruhu ezginleri kurtarr. dorunun dertleri çoktur, ama rab hepsinden kurtarr onu. bütün kemiklerini korur, hiçbirini krmaz. kötü insanın

sonu kötülükle biter, cezasn bulur dorulardan nefret edenler. rab kullarn kurtarr, o'na snanlarn hiçbirini ceza görmez.

35

ya rab, benimle uraanlarla sen ura, benimle savaanlarla sen sava! al küçük kalkanla büyük kalkan, yarımdm ko! kaldır mızran, kargn beni kovalayanlara, "seni ben kurtarrm" de bana! canma kastedenler utanıp rezil olsun! utançla geri çekilsin bana kötülük düünenler! rüzgarn sürükledi i saman çöpüne dönsünler, rab'bin meleî artlarna düşün! karank ve kaygan olsun yollar, rab'bin meleî kovalasın onlar! madem neden yokken bana gizli alar kurdular, nedsiz çukur kazdılar, balarna habersiz felaket gelsin, gizledikleri aa kendileri tutulsun, felakete urasınlar. o zaman rab'de sevinç bulacam, beni kurtard için coacam. bütün varlmla öyle diyeceim: "senin gibisi var m, ya rab, mazlumlu zorbann elinden, mazlumu ve yoksulu soyguncudan kurtaran?" kötü niyetli tanklar türüyor, bilmediim konular soruyorlar. iyiliime kar kötülük ediyor, yalnızla itiyorlar beni. oysa onlar halatannca ben çula sarı, oruç* tutup alçakgönüllü olurdum. duam yantsz kalınca, bir dost, bir karde yitirmi gibi dolardm. kederden belim bükülürdü, annesi için yas tutan biri gibi. (ama ben sendeyleyince toplanıp sevindiler, toplandı bana kar tanımadm alçaklar, durmadan didiklediler beni. tanıtanmaz, alaycı soytarlar gibi, di gırdattılar bana. ne zamana dek seyirci kalacaksın, ya rab? kurtar canm bunlarn saldırıdan, hayatm bu genç aslanlardan! büyük toplantıda sana öükler sunacam, kalabaln ortasında sana övgüler dizeceim. sevinmesin bo yere bana düman olanlar, göz krpmasınlar birbirlerine nedensiz benden nefret edenler. çünkü bar sözünü etmez onlar, kurnazca düzen kurarlarn ülkenin sakın insanlarna. beni suçlamak için azlarn ardına kadar açtılar: "oh! oh!" diyorlar, "ite kendi gözümüzle gördük yaptklarn!" olup biteni sen de gördün, ya rab, sessiz kalma, ya rab, benden uzak durma! uyan, kalk savun beni, ura hakkın için, ey tanırm ve rab'bim! adaletin uyarınca hakl çkar beni, ya rab, tanırm benim! gülmesinler halime! demesinler içlerinden: "oh! ite buydu dilemiz!", konumasınlar arımdan: "yedek ban!" diye. utanısn kötü halime sevinenler, kzarsn yüzleri hepsinin; gururla karma dikilenler utanca, rezalete bürünsün. benim hakl çkımam isteyenler, sevinç çkılar atp cosunlar; öyle desinler sürekli: "kulunun esenliinden holanan rab yücelsin!" o zaman gün boyu adaletin, övgülerin dilimden dümeyecek.

günah fsldar kötü insana, yüreinin dibinden: tanr korkusu yoktur onda. kendini öyle beenmi ki, suçunu görmez, ondan tiksinsmez. azndan kötülük ve yalan akar, akllanmak-tan, iyilik yapmaktan vazgeçmi. yatanda bile fesat düünür, olumsuz yolda direnir, reddetmez kötülüü. ya rab, sevgin göklere, sadakatın gökyüzüne eriir. doruluun ulu dalara benzer, adaletin uçsuz bucaksz enginlere. insan da, hayvan da koruyan sensin, ya rab. sevgin ne deerli, ey tanr! kanatların gölgesine snr insanolu. evindeki bollua do-yarlar, zevklerinin rmandan içirirsin onlara. çünkü yaam kayna sensin, senin nla aydn-lanrız. sürekli göster seni tanyanlara sevgini, yürei temiz olanlara doruluunu. gururlunun aya bana varmasn, kötülerin eli beni kov-masn. kötülük yapanlar orackta dütüler, ykldlar, kalkamazlar artk.

kötülük edenlere kzp üzülmeye, suç ileyen-lere özenme! çünkü onlar ot gibi hemen solacak, yeil bitki gibi kuruyup gidecek. sen rab'be güven, iyilik yap, ülkede otur, sadakatle çal. rab'den zevk al, o senin için-deki istekleri yerine getirecektir. her eyi rab'be brak, o'na güven, o gerekeni yapar. o senin doruluunu k gibi, hakkın öle günei gibi aydnla çkarr. rab'bin önünde sakin dur, sabrıyla bekle; kzp üzülmeye ii yolunda olan-lara, kötü amaçlara kavuanlara. kzmak-tan kaçn, brak öfkayı, üzülmeye, yalnız kötülüü sürükler bu seni. çünkü kötülerin kökü kaz-nacak, ama rab'be umut balayanlar ülkeyi miras alacak. yaknda kötünün sonu gelecek, yerini arasan da bulunmayacak. ama alçakgönüllüler ülkeyi miras alacak, derin bir huzurun zevkini tadacak. kötü insan doru insana düzen kurar, di gcrdatr. ama rab kötüyü güler, çünkü bilir onun sonunun geldiini. klç çektii kötüler, yavrlar gerdi, mazlumu, yoksulu ykmaq, doru yolda olanlar öldürmek için. ama klçlar kendi yüreklerine saplanacak, yavrlar kırılacak. dorunun azck varl, pek çok kötünün servetinden iyidir. çünkü kötülerin gücü kırılacak, ama doru-lara rab destek olacak. rab yetkinlerin her gününü gözetir, onların miras sonsuza dek sürecek. kötü günde utanmayacaklar, ktlkta karnlar doyacak. ama kötüler ykma uraya-cak; rab'bin dümanlar kr çiçekleri gibi ku-ruyup gidecek, duman gibi dalp yok ola-cak. kötüler ödünç alır, geri vermez; doru-larsa cömertçe verir. rab'bin kutsad insan-lar ülkeyi miras alacak, lanetledii insanların kökü kaznacak. rab insana salam adm at-trı, insann yolundan honut olursa. düşe bile ykalmaz insan, çünkü elinden tutan rab'dir. gençtim, ömrüm tükendi, ama hiç görmedim

doru insann terk edildiini, soyunun ekmek dilendiini. o hep cömertçe ödünç verir, soyu kutsanr. kötülükten kaç, iyilik yap; son-suz yaama kavuursun. çünkü rab doruyu sever, sadk kullarn terk etmez. onlar son-suza dek korunacak, kötülerinse kökü kaz-nacak. dorular ülkeyi miras alacak, orada sonsuza dek yaayacak. dorunun azndan bil-gelik akar, dilinden adalet damlar. tan-rs'nn yasas yüreindedir, ayaklar kaymaz. kötü, doruya pusı kurar, onu öldürmeye çalr. ama rab onu kötünün eline düürmez, yarglanrken mahküm etmez. rab'be umut bala, o'nun yolunu tut, ülkeyi miras almak üzere seni yükseltecektir. kötülerin kökünün kaznda göreceksin. kötü ve acmasz adam gördüm, ilk dikildii toprakta yeeren aaç gibi dal budak salyordu; geçip gitti, yok oldu, aradım, bulunmaz oldu. yetkin adam gö-zle, doru adama bak, çünkü yavrlar barsev-erindir. ama bakaldranların hepsi yok olacak, kötülerin kökü kaznacak. doruların kurtuluu rab'den gelir, skntl günde onlara kale olur. rab onlara yardım eder, kurtarr onlar, kötülerin elinden alp özgür klar, çünkü kendisine snrlar.

ya rab, öfkelenip azarlama beni, gazapla yola getirme! okların içime saplandı, elin üzerime indi. öfken yüzünden salm bozuldu, günahım yüzünden rahatsız kaçt. çünkü suçların bama-dan at, tanmaz bir yük gibi sırtmda ar-lat. aklslzm yüzünden yaralarım irenç, irinli. eildim, iki büküm oldum, gün boyu yasl dolayorum. çünkü belim ate içinde, salm bozuk. tükendim, eildim alabildiine, in-liyorum yüreimin acsndan. ya rab, bütün özlemlerimi bilirsin, iniltilerim senden gizli deil. yüreim çarpıyor, gücüm tükeniyor, gözlerimin ferisi bile söndü. eim dostum kaçır oldu derdimden, yaknlarm uzak du-ruyor benden. canma susayanlar bana tuzak kuruyor, zararım isteyenler kuyumu kazıyor, gün boyu hileler düünüyorlar. ama ben bir sar gibi duymuyorum, bir dilsiz gibi azm açmıyorum; duymaz, aznda yant bulunmaz bir adama döndüm. umudum sende, ya rab, sen yanıtlayacaksın, ya rab, tanrım benim! çünkü dua ediyorum: "halime sevinmesin-ler, ayam kaynca böbürlenmesinler!" demek üzereyim, acm hep içimde. suçumu itiraf ediyorum, günahım yüzünden kaygılanıyorum. ama dümanların güçlü ve dinç, yok yere ben-den nefret edenler çok. iyilik kar kötülük ya-panlara bana kar çkar, iyiliin peinde oldum için. beni terk etme, ya rab! ey tanrım, ben-den uzak durma! yardımma ko, ya rab, kur-tuluum benim!

karar verdim: "admlarma dikkat edeceim, dilimi gūnahtan saknacam; karmda kötü biri oldukça, azma gem vuracam." dilimi tutup sustum, hep kaçndm konumaktan, yarar olsa bile. acm alevlendi, yüreim tututu içimde, ate ald derin derin düşünürken, u sözler döküldü dilimden: "bildir bana, ya rab, sonumu, sayl günlerimi; bileyim ömrümün ne kadar ksa olduunu! yalnız bir kar ömür verdin bana, hiç kalr hayatm senin önünde. her insan bir soluktur sadece, en güçlü çanda bile. * "bir gölge gibi dolar insan, bo yere çrpnr, mal biriktirir, kime kalacan bilmeden. "ne bekleyebilirim imdi, ya rab? umudum sende. kurtar beni bütün isyanlarımdan, aptalların hakaretine izin verme. sustum, açmayacam azm; çünkü sensin bunu yapan. uzaklatr üzerimden yumrukların, tokadın altında mahvoldum. sen insan suçundan ötürü azarlayarak yola getirirsin, güve gibi tüke-tirsin sevdiyi eyleri. her insan bir soluktur sadece. "duam iit, ya rab, kulak ver yakarma, gözyalarama kaytsz kalma! çünkü ben bir garibim senin yanında, bir yabanc, atalarım gibi. uzaklatr üzerimden bakların, göçüp yok olmadan mutlu olaym!"

rab'bi sabırla bekledim; bana yönelip yakarm duydı. ölüm çukurundan, balçktan çkard beni, ayakların kaya üzerinde tuttu, kaymayaym diye. azma yeni bir ezgi, tanrım'a bir övgü ilahisi koydu. çocuklar görüp korkacak ve rab'be güvenecekler. ne mutlu rab'be güvenen insana, gururluya, yalana sapana ilgi duymayana. ya rab, tanrım, harikaların, düşüncelerin ne çoktur bizim için; sana e koulmaz! duyurmak, anlatmak istesem yaptıkların, saymakla bitmez. kurbandan, sunudan honut olmadn, ama kulakların açtn. yaktmak sunu*, günah sunusu* da istemedin. o zaman öyle dedim: "ite geldim; kutsal yaz tomarında benim için yazlmtr. ey tanrım, senin isteini yapmaktan zevk alrım ben, yasan yüreimin derinliğindedir." (büyük toplantda müjdelerim senin zaferini, sözümü esirgemem, ya rab, bildiğin gibi! zaferini içimde gizlemem, ballı ve kurtarıcı duyururum, sevgini, sadakatini saklamam büyük topluluktan. ya rab, esirgeme sevecenliğini benden! sevgin, sadakatin hep korusun beni! saysz belalar çevremi sard, suçların bana yetiti, önümü göremiyorum; bamdaki saçlardan daha çoklar, çaresiz kaldm. ne olur, ya rab, kurtar beni! yardımına ko, ya rab! utanışın canım almayla çalanlar, yüzleri kzarsn! geri dönsün zararım isteyenler, rezil olsunlar! bana, "oh! oh!" cekenler dehete düşün utançlarından! sende nee ve sevinç bulsun bütün sana yönelenler! "rab yücedir!" desin

hep senin kurtarıcı özleyenler! bense mazlum ve yoksulum, düşün beni, ya rab. yardımım ve kurtarıcı sensin, geç kalma, ey tanrım!

ne mutlu yoksulu düşünene! rab kurtarıcı onu kötü günde. korur rab, yaarı onu, ülkede mutlu kları, terk etmez düşmanların eline. destek olur rab ona yataa düşünce; hastalandında sala kavuturur onu. "ac bana, ya rab!" dedim, "ifa ver bana, çünkü sana kar günah iledim!" kötü konuşuyor düşmanların arımdan: "ne zaman ölecek ad batas?" diyorlar. biri beni görmeye geldi mi, bo laf ediyor, fesat toplayor içinde, sonra dar çkp fesad yayyor. benden nefret edenlerin hepsi fsldayor aralarında bana kar, zararım düşünüyorlar, "bana öyle kötü bir ey geldi ki" diyorlar, "yatandan kalkamaz artk." ekmeimi yiyen, güvendiim yakın dostum bile ihanet etti bana. bari sen ac bana, ya rab, kaldır benim. bunların hakkından geleyim. düşmanım zaferi ç atmazsa, o zaman anlarımdan benden honut kaldn. dürüstlüğümden ötürü bana destek olur, sonsuza dek beni huzurunda tutarsn. öncesizlikten sonsuza dek, övgüler olsun israil'in tanrısı rab'be! amin!

geyik akarsular nasl özlerse, canım da seni öyle özler, ey tanrım! canım tanrım'a, yaayan tanrım'a susad; ne zaman görmeye gideceim tanrım'ın yüzünü? gözyalaram ekmeim oldu gece gündüz, gün boyu, "nerede senin tanrım?" dedikleri için. anımsayınca içim içimi yiyor, nasl toplulukla birlikte yürür, tanrım'ın evine kadar alaya öncülük ederdim, sevinç ve ükran sesleri arasında, bayram eden bir kalabalıkla birlikte. neden üzgünsün, ey gönlüm, neden içim huzursuz? tanrım'a umut bala, çünkü o'na yine övgüler sunacam; o benim kurtarıcı ve tanrım'dır. gönlüm üzgün, bu yüzden seni anımsıyorum, ey tanrım. eria yöresinde, hermon ve misar dalarında çalayanların gümbürdeyince, enginler birbirine sesleniyor, bütün dalgalarn, sellerin üzerimden geçiyor. (gündüz rab sevgisini gösterir, gece ilahi söyler, dua ederim yaamın tanrıs'na. kayam olan tanrım'a diyorum ki, "neden beni unuttun? niçin düşmanların baskı altında yasl gezeyim?" gün boyu hasımlarım: "nerede senin tanrım?" diyerek bana satatkaç, kemiklerim kırılıyor sanki. neden üzgünsün, ey gönlüm, neden içim huzursuz? tanrım'a umut bala, çünkü o'na yine övgüler sunacam; o benim kurtarıcı ve tanrım'dır.

hakm ara, ey tanr, savun beni vefasz ulusa kar, kurtar hileci, haksız insandan. çünkü sen tanrm, kalemsin; neden beni reddettin? niçin dümanların basks altında yası gezeyim? gönder n, gerçeyi, yol göstereyinler bana, senin kutsal dana, konutuna götürsünler beni. o zaman tanr'nn sunana, nee, sevinç kaynam tanr'ya gideceim ve sana, ey tanr, tanrm benim, lirle ükredeceim. neden üzgünsün, ey gönlüm, neden içim huzursuz? tanr'ya umut bala, çünkü o'na yine övgüler sunacam; o benim kurtarcım ve tanrm'dr.

ey tanr, kulaklarımızla duyduk, atalarımız anlatt bize, neler yaptın onların gününde, eski günlerde. elinle uluslar kovdun, ama atalarımıza yer verdin; halklar krđn, ama atalarımızın yayılmasn saladn. onlar ülkeyi kılça kazanmadılar, kendi bilekleriyle zafere ulamadılar. senin sa elin, bilein, yüzünün sayesinde oldu bu; çünkü sen onlar sevdin. ey tanr, kralm sensin, buyruk ver de yakup soyu kazansın! senin sayende dümanlarımız püskürteceiz, senin adnla kartlarımız ezeceiz. çünkü ben yayma güvenmem, klcm da beni kurtarmaz; ancak sensin bizi dümanlarımızdan kurtaran, bizden nefret edenleri utanca boan. her gün tanr'yla övünür, sonsuza dek adna ükran sunarız. * ne var ki, reddettin bizi, aaladn, artık ordularımızla savaa çkmyorsun. düman karsında bizi geriletin, bizden tiksinenler bizi soydu. kasaplık koyuna çevirdin bizi, ulusların arasına dattn. yok pahasına sattn halkn, üstelik sattan hiçbir ey kazanmadan. bizi komularımızın yüzkaras, çevremizdekilerin elencesi, alay konusu ettin. ulusların diline düürdün bizi, güllüvy haklar halimize. rezillim gün boyu karımda, utanımdan yerin dibine geçtim hakaret ve sövgü duya duya, öç almak isteyen düman karsında. bütün bunlar bamza geldi, yine de seni unutmadık, antlamana ihanet etmedik, döneklilik etmedik, adlarımız senin yolundan sapmad. oysa sen bizi ezdin, ülkemizi çakalları ura ettin, üstümüzü koyu karanlıkla örttün. eer tanrmız'n adn unutsaydık, yabancı bir ilaha elerimizi açsaydık, tanr bunu ortaya çkarmaz mıydı? çünkü o yürekteki gizleri bilir. senin uruna her gün öldürülürüz, kasaplık koyun sayıyoruz. uyan, ya rab! niçin uyuyorsun? kalk! sonsuza dek terk etme bizi! niçin yüzünü gizliyorsun? neden mazlum halimizi, üzerimizdeki baskıyı unutuyorsun? çünkü yere serildik, bedenimiz topraı yaptı. kalk, yardım et bize! kurtar bizi sevgin uruna!

yüreimden güzel sözler tayar, kral için söylüyorum iirlerimi, dilim usta bir yazarın kalemi gibi olsun. sen insanların en güzelisin, lütuf saçlm dudaklarına. çünkü tanr seni sonsuza dek kutsam. ey yiit savaç, kuan klcn beline, görkemine, yüceliine bürün. at sırtında görkemine, zaferle ilerle, gerçek ve adalet uruna sa elin korkunç iler göstereyin. okların sivridir, kral dümanların yüreine saplanır, halklar ayaklarının altına serilir. ey tanr, tahtn sonsuzluklar boyunca kalcdr, krallnın esas adalet asadıdır. doruluu sever, kötölükten nefret edersin. bunun için tanr, senin tanrın, seni sevinç yayla arkadalarından daha çok meshetti*. giysilerinin tümü mür*, öd, tarçn kokuyor; fildii saraylardan gelen çalgı sesleri seni elendiriyor! kral kızlar senin saygın kadınların arasında, kraliçe, ofir altınları içinde senin sanda duruyor. dinle, ey kral kızı, bak, kulak ver, halkn, baba evini sever. kral senin güzelliine vuruldu, efendin oldu için önünde eil. sur halk armaan getirecek, halkn zenginleri lütfunu kazanmak isteyecek. kral kızı odasında l l parlıyor, giysisi altınla dokunmu. ilemeli giysiler içinde kralın önüne çıkarılacak, arkadalar, ona elik eden kızlar sana getirilecek. sevinç ve cokuyla götürülecek, kralın sarayına girecekler. atalarının yerini oulları alacak, onlar önder yapacaksn bütün ülkeye. adn kuaklar boyunca yaatacam, böylece halklar sonsuza dek övecek seni.

tanr snamız ve gücümüzdür, skntda hep yardım hazırdr. bu yüzden korkmayız yeryüzü altüst olsa, dalar denizlerin barna devrilsse, sular kükreyip köpürse, kabanar deniz dalar titretse bile. * bir rımak var ki, sular sevinç getirir tanr kentine, yüceler yücresi'nin kutsal konutuna. tanr onun ortasındadır, sarılmaz o kent. gün doarken tanr ona yardım eder. uluslar kükrüyor, krallıklar sarsılıyor, tanr gürleyince yeryüzü eriyip gidiyor. her eye egemen rab bizimledir, yakup'un tanrs kalemizdir. gelin, görün rab'bin yaptıklarını, yeryüzüne getirdii yıkımları. savalar durdurur yeryüzünün dört bucanda, yaylar kırar, mızraklar parçalar, kalkanlar yakar. "sakin olun, bilin ki, tanr benim! uluslar arasında yüceleceim, yeryüzünde yüceleceim!" her eye egemen rab bizimledir, yakup'un tanrs kalemizdir.

ey bütün uluslar, el çrpın! sevinç çkılar atn tanr'nn onuruna! ne müthitir yüce rab, bütün dünyanın ulu kral. halklar

altmza, uluslar ayaklarmzn dibine serer. sevdi yapup'un gururu olan mirasmz o seçti bizim için. * rab tanr sevinç çkklar, boru sesleri arasında yükseldi. ezgiler sunun tanr'ya, ezgiler; ezgiler sunun kralmz'a, ezgiler! çünkü tanr bütün dünyann kraldr, maskil sunun! tanr kutsal tahtna oturmu, krallk eder uluslara. ulusların önderleri ibrâhim'in tanrs'nn halkyla bir araya gelmi; çünkü tanr'ya aittir yeryüzü krallar. o çok yücedir.

48

rab büyüktür ve yalnız o övülmeye deer tanr'mz'n kentinde, kutsal danda. yükselir zarafetle, bütün yeryüzünün sevinci siyon da, safon'un doruu, ulu kral'n kenti. tanr onun kalelerinde salam kule olarak gösterdi kendini. krallar toplandı, birlikte siyon'un üzerine yürüdüler. ama onu görünce akna döndüler, dehete düüp kaçtılar. doum sancs tutan kadn gibi, bir titreme aldı onlar orada. dou rüzgarın parçalad ticaret gemileri gibi yok ettin onlar. her eye egemen rab'bin kentinde, tanr'mz'n kentinde, nasl duyduksa, öyle gördük. tanr onu sonsuza dek güvenli içinde tutacak. * ey tanr, tapnanda, ne kadar vefal olduunu düşünürüz. adn gibi, ey tanr, övgün de dünyann dört bucana varıyor. sa elin zafer dolu. sevinisin siyon da, cosun yahuda beldeleri senin yargılarınla! siyon'un çevresini gezip dolann, kulelerini sayn, surlarna dikkatle bakn, kalelerini yoklayn ki, gelecek kuua anlatsnz: bu tanr sonsuza dek bizim tanrmz olacak, bize hep yol gösterecektir.

49

ey bütün halklar, dinleyin! kulak verin hepiniz, ey dünyada yaayanlar, halk çocuklar, bey çocuklar, zenginler, yoksullar! bilgelik dökülecek azmadn, anlay salayacak içimdeki düünceler, kulak vereceim özdeyile, lirle yorumlayacam bilmecemi. niçin korkaym kötü günlerde niyeti bozuk dümanların çevremi sarınca? onlar varlıklarna güvenir, büyük servetleriyle böbürlenirler. kimse kimsenin hayatın bedelini ödeyemez, tanr'ya fide veremez. çünkü hayatn fidyesi büyüktür, kimse ödemeye yeltenmemeli. böyle olmasa, sonsuza dek yaar insan, mezar yüzü görmez. kucusuz herkes biliyor bilgelerin öldüğünü, aptallarla budalaların yok olduğunu. malları bakalarına brakyorlar. mezarlar, sonsuza dek evleri, kuaklar boyu konutlar olacak, topraklarına kendi adları verseler bile. bütün gösteriine karn geçicidir insan, ölüp giden hayvanlar gibi. budalaların yolu, onların sözünü onaylayanların sonu budur. * sürü gibi

ölüler diyarna sürülecekler, ölüm güdecek onlar. tan aarnca dorular onlara egemen olacak, cesetleri çürüyecek, ölüler diyar onlara konut olacak. ama tanr beni ölüler diyarın pençesinden kurtaracak ve yanna alacak. korkma biri zenginleirse, evinin görkemi artarsa. çünkü ölünce hiçbir ey götüremez, görkemi onunla mezara gitmez. yaarken kendini mutlu saysa bile, baarl olunca övölse bile. atalarının kuana katılacak, onlar ki asla k yüzü görmecekler. bütün gösteriine karn anlayıszdr insan, ölüp giden hayvanlar gibi.

50

güçlü olan tanr, rab konuuyor; günein doduu yerden battı yere kadar yeryüzünün tümüne sesleniyor. güzelliin doruu siyon'dan parldıyor tanr. tanrmz geliyor, sessiz kalmayacak, önünde yanan ate her eyi kül ediyor, çevresinde iddetli bir frına esiyor. halkn yarglamak için yere göe sesleniyor: "toplayn önüme sadk kullarm, kurban keserek benimle antlama yapanlar." gökler o'nun doruluunu duyuruyor, çünkü yargı tanr'nn kendisidir. * "ey halkm, dinle de konuaym, ey israil, sana kar tanklk edeyim: ben tanr'ym, senin tanr'm! kurbanlardan ötürü seni azarlamıyorum, yakmalk sunularn* sürekli önümde. ne evinden bir boa, ne de allardan bir teke alacam. çünkü bütün orman yaratıklar, dalardaki bütün hayvanlar benimdir. dalardaki bütün kular korurum, krlardaki bütün yabanlı hayvanlar benimdir. aksam sana söylemezdim, çünkü bütün dünya ve içindekiler benimdir. ben boa eti yer miyim? ya da keçi kan içer miyim? tanr'ya ükran kurban sun, yüceler yücesi'ne adadn adaklar yerine getir. skntl gününde seslen bana, seni kurtarm, sen de beni yüceltirsın. ama tanr kötüye öyle diyor: "kurallarım ezbere okumaya ya da antlamam azna almaya ne hakkın var? çünkü yola getirilmekten nefret ediyor, sözlerimi arkana atyorsun. hrşz görünce onunla dost oluyacak, zina edenlere ortak oluyorsun. azn kötülük için kullanıyor, dilini yalana kouyorsun. oturup kardeine kar konuur, annenin oluna kara çalarsın. sen bunları yaptın, ben sustum, beni kendin gibi sandın. seni azarlıyorum, suçların gözünün önüne seriyorum. "dikkate aln bunu, ey tanr'y unutan sizler! yoksa parçalarım sizi, kurtaran olmaz. kim ükran kurban sunarsa beni yüceltir; yolunu düzeltene kurtarm göstereceim."

51

ey tanr, lütfet bana, sevgin uruna; sil isyanların, snrsz merhametin uruna. tümüyle yıka beni suçumdan, art beni günahmdan. çünkü biliyorum isyanların, günahm sürekli

karmda. sana kar, yalnız sana kar günah iledim, senin gözünde kötü olan yaptım. öyle ki, konuurken hakl, yarglarken adil olasn. nitekim suç içinde dodum ben, günah içinde annem bana hamile kald. madem sen gönülden sadakat istiyorsun, bilgelik öret bana yüreimin derinliklerinde. beni mercankökotuyla art, paklanaym, yka beni, kardan beyaz olaym. nee, sevinç sesini duyur bana, bayram etsin ezdiin kemikler. bakma günahlarma, sil bütün suçlarm. ey tanr, temiz bir yürek yarat, yeniden kararl bir ruh var et içimde. beni huzurundan atma, kutsal ruhun'u benden alma. geri ver bana saladn kurtulu sevincini, bana destek ol, istekli bir ruh ver. bakaldranlara senin yolları öreteyim, günahkârlar geri dönsün sana. kurtar beni kan dökme suçundan, ey tanr, beni kurtaran tanr, dilim senin kurtarı ilahilerle övsün. ya rab, aç dudaklarım, azm senin övgülerini duyursun. çünkü sen kurbandan holanmazsn, yoksa sunardm sana, yakmalk sunudan* honut kalmazsn. senin kabul ettiin kurban alçakgönüllü bir ruh-tur, alçakgönüllü ve pıman bir yürei hor görmezsin, ey tanr. lütfet, siyon'a iyilik yap, yerualim'in surları onar. o zaman doru sunulan kurbanlar, yakmalk sunular, tümüyle yakmalk sunular, seni honut klar; o zaman sunanda boalar sunulur.

52

niçin kötülüğüne böbürlenirsin, ey kabaday, tanr'nn sadk kullarına kar bütün gün dilin ykm tasarlar keskin ustura gibi, ey hilekâr. (iyilikten çok kötülüğü, doru konumaktan çok yalan seversin. * seni hileli dil seni! her ykc sözü seversin. ama tanr seni sonsuza dek ykacak, seni kapp çadırından fırlatacak, yaam diyarındn kökünü sökecek. dorular bunu görünce korkacak, gülerken öyle diyecekler: "ite bu adam, tanr'ya snmak istemedi, servetinin bolluuna güvendi, bakalarn ykarak güçlendi!" ama ben tanr'nn evinde yeeren zeytin aac gibiyim, sonsuza dek tanr'nn sevgisine güvenirim. sürekli sana ükrederim yaptıkların için, sadk kullarının önünde umut balarım, çünkü adn iyidir.

53

aklsız içinden, "tanr yok!" der. insanlar bozuldu, irençlik ald yürüdü, iyilik eden yok. tanr göklerden bakar oldu insanlara, akll, tanr'ya yönelen biri var mı diye. hepsi sapt, tümü yozlat, iyilik eden yok, bir kii bile! suç ileyenler görmüyor mu? halkım ekmek yer gibi yiyor, tanr'ya yakarmıyorlar. ama korkulmayacak yerde korkacaklar, çünkü tanr seni kuatanların kemiklerini datacak, onlar reddetti için hepsini utandracak.

keke israil'in kurtuluu siyon'dan gelse! tanr halkın eski gönencine kavuturunca, yakup soyu sevinecek, israil halk coacak.

54

ey tanr, beni adna kurtar, gücünle akla beni! ey tanr, duam dinle, kulak ver azmdan çıkan sözlerle. çünkü küstahlar bana saldıyor, zorbalara canım almak istiyor, tanr'ya aldrmyorlar. * ite tanr benim yardımcmdır, tek desteim rab'dir. dümanların yaptıkları kötülüğün cezasını bulsun, sadakatin uyarınca yok et onlar. ya rab, sana gönülden bir kurban sunacam, adna ükredeceğim, çünkü adn iyidir. beni bütün skntlarmdan kurtardn, gözlerim dümanların yok oluunu gördü.

55

ey tanr, kulak ver duama, sırt çevirme yalvarma! dikkatini çevir, yant ver bana. düüncelerim beni rahatsız ediyor, akmın düman sesinden, kötünün baskından; çünkü skntya sokuyorlar beni, öfkeyle üstüme üstüme geliyorlar. yüreim szlıyor içimde, ölüm deheti köktü üzerime. korku ve titreme sardı beni, ürperti kapladı içimi. "keke güvercin gibi kanatlarım olsaydı!" dedim kendi kendime, "uçar, rahatlardım. uzaklara kaçar, çöllerde konaklardım. * sert rüzgara, kasrgaya kar hemen bir barnak bulurdum." akna çevir kötülerini, ya rab, kartr dillerini, çünkü kentte iddet ve çatma görüyorum. gece gündüz kent surlar üzerinde dolarlar, haksızlık, fesat dolu kentin içi. ykclık kentin göbeğinde, zorbalık, hile eksilmez meydana. beni aalayan bir düman olsaydı, katlanabilirdim; bana küstahlık eden bir hasm olsaydı, gizlenebilirdim. ama sensin, bana denk, yoldam, yakın arkadaşım. birlikte tatlı yarenlik eder, toplulukla tanr'ın evine giderdik. ölüm yakalasın dümanların ansızın, diri diri ölümler diyarına insinler; çünkü içleri ve evleri kötülük dolu. bense tanr'ya seslenirim, rab kurtar beni. sabah, ölen, akam kederimden feryat ederim, o iitir sesimi. bana kar girilen savatan esenlikle kurtar canım, says çok da olsa kartlarım. öncesizlikten bu yana tahtında oturan tanr, duyacak ve ezecek onlar. çünkü hiç deimiyor ve tanr'dan korkmuyorlar. yoldam dostlarına saldıracak yapt antlamay bozdu. azından bal damlar, ama yüreinde sava var. sözleri yadın yumuak, ama yalnız birer klçtr. yükünü rab'be brak, o sana destek olur. asla izin vermez doru insanın sarılsmasına. ama sen, ey tanr, ölüm çukuruna atacaksın kötülerini, günlerinin yarsın görmeyecek katillerle hainler; bense sana güveniyorum.

ac bana, ey tanr, çünkü ayak altında çiniyor insanlar beni, gün boyu saldırmıyorlar. dümanların ayak altında çiniyor beni her gün, küstahça saldırıyor çou. sana güvenirim korkmıyorum, tanrı'ya, sözünü övdüm tanrı'ya güvenirim ben, korkmam. insan bana ne yapabilir? gün boyu sözlerimi çarpıyorlar, hakkında hep kötülük tasarlıyorlar. fesatlık için uruyor, pusuya yatıyor, admların gözlüyor, canım almak istiyorlar. kötülüklerinin cezasından kurtulacaklar mı? ey tanr, halklar öfkeyle yere çal! çektiğim acılar kaydettin, gözyaşların tulumunda biriktirdin! bunlar defterinde yazlı değil mi? seslendiim zaman, dümanların geri çekilecek. biliyorum, tanr benden yana. sözünü övdüm tanrı'ya, sözünü övdüm rab'be, tanrı'ya güvenirim ben, korkmam; insan bana ne yapabilir? ey tanr, sana adaklar adanmış, ökran kurbanlar sunmalyım şimdi. çünkü canım ölümden kurtardım, ayakların tökezlemekten korudun; ite ya şimdi, tanr huzurunda yürüyorum.

ac bana, ey tanr, ac, çünkü sana sınıyorum; felaket geçinceye kadar, kanatların gölgesine sınıcam. yüce tanrı'ya, benim için her eyi yapan tanrı'ya sesleniyorum. gökten gönderip beni kurtaracak, beni ezmek isteyenleri azarlayacak, * sevgisini, sadakatini gösterecektir. aslanların arasındayım, alev kusan insanlar arasında yatarm, mızrak gibi, ok gibi dileri, keskin kılıç gibi dilleri. yüceliini göster göklerin üstünde, ey tanr, görkemini bütün yeryüzünü kaplasın! ayakların için a serdiler, köktüm; yoluma çukur kazdılar, içine kendileri düttüler. kararlıyım, ey tanr, kararlıyım, ezgiler, ilahiler söyleyeceğim. uyan, ey canım, uyan, ey lir, ey çenk, seheri ben uyandırayım! halkların arasında sana ökürlere sunayım, ya rab, ulusların arasında seni ilahilerle öveyim. çünkü sevgin göklere erişir, sadakatin gökyüzüne ular. yüceliini göster göklerin üstünde, ey tanr, görkemini bütün yeryüzünü kaplasın!

ey yöneticiler, gerçekten adil mi karar verirsiniz? doru mu yargıyorsunuz insanlar? hayr! hep haksızlık tasarlıyorsunuz içinde, zorbalık saçıyor elleriniz yeryüzüne. kötüler daha ana rahmindeyken yoldan çıkar, dodu doal yalan söyleyerek sapar. zehirleri yılan zehiridir. kulaklar tıkalı bir kobrayı andırır, usta büyüöğünlerin, afscunların sesini duymak istemeyen bir kobrayı. ey tanr, kr onların azında dilerini, sök genç aslanların az

dilerini, ya rab! akp giden su gibi yok ol-sunlar. yayların gerince okların ucu kırıl-sın. süründükçe eriyen sümüksümlü öce dönsünler. düşük çocuk gibi güne yüzü görmesinler. kazanların diken ateini daha duymadan, ya da kuru su da kasrgayla savrulacak kötülerin. doru adam alınan öcü görünce sevinecek ve ayakların kötünün yanında ykayacak. o zaman insanlar, "gerçekten dorulara ödöl var" diyecek, "gerçekten dünyayı yargılayan bir tanr var."

kurtar beni dümanlarımdan, ey tanrım, kalem ol hasımlarıma kar. kurtar beni suç illeyenlerden, uzak tut kanlı katillerden. bak, canım almak için pusuyu kuruyorlar, güçlüler bana kar birleiyorlar, oysa bakıldırmadım, günahım yok, ya rab. suç ilemediim halde, koup hazırlıyorlar. kalk bana yardım etmek için, halime bak! sen, ya rab, her eye egemen tanr, israil'in tanrs, uyan bütün uluslar cezalandırmak için, acma bu suçlu hainlere! * akam döner, köpek gibi hırlayp sinsi kenti dolarlar. bak, neler dökölür azlardan, kılıç çkar dudaklarından. "kim duyacak?" derler. ama sen onlara gülersin, ya rab, bütün uluslarla elenirsin. gücüm sensin, seni gözlüyorum, çünkü kalemsin, ey tanr. tanrım sevgisiyle karlar beni, bana dümanların ykım gösterir. onlar öldürme, yoksa halkım unuttur, gücünle dat ve alçalt onlar, ya rab, kalkınız bizim. azların günah, dudaklarından çıkan söz yüzünden, gururların tuzana düşünler. okuduklar lanet, söyledikleri yalan yüzünden yok et onlar gazabla, yok et, tükensinler; bilsinler ki, tanr'ın egemenli yakup soyundan yeryüzünün ucuna kadar ular. akam döner, köpek gibi hırlayp sinsi kenti dolarlar. yiyecek bulmak için gezerler, doymazlarsa ulurlar. bense gücün için sabah ezgiler söyleyecek, sevgini sevinçle dile getireceğim. çünkü sen bana kale, skntl gücümde snak oldun. gücüm sensin, seni ilahilerle öveceim, çünkü kalem, beni seven tanr sensin.

bizi reddettin, parladın bize kar, ey tanr, öfkelenedin; eski halimize döndür bizi! salıladın yeri, yarklar açtın; onar çatlakların, çünkü yer sarsılıyor. halkına sknt çekirttin, sersemletici bir arap içirdin bize. sancak verdin senden korkanlara, okçılara kar açsınlar diye. * kurtar bizi sa elinle, yardım et, sevdiklerin özgürlüğe kavuşsun diye! tanr öyle konutu kutsal yerinde: "ekem'i sevinçle bölölürecek, sukkt vadisi'ni ölçeceim. gilat benimdir, manae de benim, efrayım miferim, yahuda asam. moav ykanma

leenim, edom'un üzerine çarm frlatacam, filist'e zaferle haykracam." kim beni surlu kente götürecek? kim bana edom'a kadar yol gösterecek? ey tanr, sen bizi reddetmedin mi? ordularmza öncülük etmiyor musun artk? yardm et bize dümana kar, çünkü bo-tur insan yardm. tanr'yla zafer kazanrz, o çiner dümanlarmz.

61

ey tanr, yakarm iit, duama kulak ver! sana seslenirim yeryüzünün öbür ucundan, yüreime hüzn öökünce, erimeyeceim yük-sek bir kayaya çkar beni, çünkü sen benim için snak, dümana kar güçlü bir kule oldun. çadırnda sonsuza dek oturmak ve kanatların gölgesine snmak isterim. * çünkü sen, ey tanr, adaklarm duydun, adndan korkanların mirasn bana verdin. kraln günlerine gün kat, yllar yüzyllar olsun! tanr'nn huzurunda sonsuza dek tahtnda otursun; onu sevgin ve sadakatle koru! o zaman adn hep ilahilerle öveceim, her gün adaklarm yerine getireceim.

62

canm yalnız tanr'da huzur bulur, kurtuluum o'ndan gelir. tek kayam, kurtuluum, kalem o'dur, asla sarılmam. birini ezmek için daha ne vakte kadar hep birlikte üstüne saldracaksnz, eri bir duvara, yerinden oynam bir çite saldrır gibi? tek düünceleri onu doruktan indirmektir. yalandan zevk alrlar. azlaryla hayrdua ederken, içlerinden lanet okurlar. * ey canm, yalnız tanr'da huzur bul, çünkü umudum o'ndadr. tek kayam, kurtuluum, kalem o'dur, sarılmam. kurtuluum ve onurum tanr'ya baldr, güçlü kayam, snam o'dur. ey halkm, her zaman o'na güven, iğini dök o'na, çünkü tanr snamzdr. sradan insan ancak bir soluk, soylu insansa bir yalandr. tartya konuunda ikisi birlikte soluktan hafiftir. zorbala güvenmeyin, yama malla övünmeyin; varlnz artsa bile, ona gönül balamayn. tanr bir ey söyledi, ben iki ey duydum: güç tanr'ndır, sevgi de senin, ya rab! çünkü sen herkese, yaptnn karln verirsin.

63

ey tanr, sensin benim tanrm, seni çok özlüyorum, canm sana susam, kurak, yorucu, susuz bir diyarda, bütün varlmla seni arıyorum. kutsal yerde baktm sana, gücünü, görkemini görmek için. senin sevgin yaamdan iyidir, bu yüzden dudaklarm seni yüceltir. ömrümce sana övgüler sunacam,

senin adlna ellerimi kaldracam. zengin yiyeceklerle doycasna doycam sana, akyan dudaklarla azm sana övgüler sunacam. yatama uzannca seni anarm, gece boyunca derin derin seni düşünürüm. çünkü sen bana yardmc oldun, kanatların gölgesinde sevincimi dile getiririm. canm sana smsk sarlr, sa elin bana destek olur. ama canm almak isteyenler, yerin derinliklerine inecek, klcn azna atlacak, çakallara yem olacak. kralsa tanr'da sevinç bulacak. tanr'nn adyla ant içenlerin hepsi övünecek, yalanların azysa kapanacak.

64

ey tanr, kulak ver sesime yakndm zaman, hayatm düman korkusundan koru. kötülerin gizli tasarlarından, o suçlu güruhun amatasından esirge beni. onlar dillerini klç gibi bilemi, ac sözlerini ok gibi hedefe yöneltmiler, pusulandan masum insann yüzüne atmak için. anszn vururlar, hiç çekinmeden. birbirlerini kötülük yapmaya iter, gizli tuzaklar tasarlarken, "kim görecekt?" derler. hakszlık yapmay düşünür, "kurusuz bir plan yaptk!" derler. insann içi ve yürei derin bir srdr, bilinmez. ama tanr onlara ok atacak, anszn yaralanacaklar. dilleri yüzünden ykma urayacaklar, hallerini gören herkes alayla ba sallayacak. bütün insanlar korkuya kaplacak, tanr'nn iini duyuracak, o'nun yaptklar üzerinde düünecekler. doru insan rab'de sevinç bulacak, o'na snacak, bütün temiz yürekliiler o'nu övecek.

65

ey tanr, siyon'da seni övgü bekliyor, yerine getirilecek sana adanan adaklar. ey sen, dualar iten, bütün insanlar sana gelecek. suçlarmzn altında ezildik, ama sen isyanlarmz balarsn. ne mutlu avlularnda otursun diye seçip kendine yaklatrdn kiye! evinin, kutsal tapnann nimetlerine doycaz. ey bizi kurtaran tanr, müthi iler yaparak zaferle yantlarsn bizi. sen yeryüzünün dört bucanda, uzak denizlerdekiilerin umudusun; kudret kuanan, gücüyle dalar kuran, denizlerin kükremesini, dalgaların gümbürtüsünü, halkların kargaasn yattran senin. dünyanın öbür ucunda yaayanlar korkuya kaplr senin belirtilerin karşnda. doudan batya kadar insanlara sevinç çıkklar attrrsn. topraa bakar, çok verimli klarsn, onu zenginle boarsn. ey tanr, rmakların suyla doludur, insanlara tahl salarsn, çünkü sen topra öyle hazırlarsn: sabann açt yarklar bolca sular, srlarn düzlersin. yamurla topra yumuatr, ürünlerine bereket katarsn. iyilikleriyle yl taçlandrrsn, arabaların geçtiü yollardan bol-luk akar, otlaklar yeillenir, tepeler sevince bürünür, çayrlar sürülerle bezenir, vadiler

ekine örtünür, sevinçten haykır, ezgi söyler.

66

ey yeryüzündeki bütün insanlar, tanrı'ya sevinç çıklar atn! adn'n yüceliine ilahiler söyleyin, o'na görkemli övgüler sunun! "ne müthiş ilerin var!" deyin tanrı'ya, "öyle büyük gücün var ki, dumanların eiliyor önünde. bütün yeryüzü sana tapıyor, ilahiler okuyor, adn ilahilerle övüyor." * gelin, bakn tanrı'nın neler yaptna! ne müthiş iler yapt insanlar arasında: denizi karaya çevirdi, atalarımız yaya geçtiler rmaktan. yaptna sevin-dik orada. kudretiyle sonsuza dek egemenlik sürer, gözleri uluslar süzer; bakaldranlar gurura kaplmasn! ey halklar, tanrımız'a ükredin, övgülerini duyurun. hayatımız koruyan, ayaklarımızın kaymasına izin vermeyen o'dur. sen bizi snadn, ey tanrı, güümü artır gibi arttı. aa düürdün bizi, sırtımıza ar yük vurdun. insanlar bambaşka çkardn, ateten, sudan geçtik. ama sonra bizi bolluğa kavutturdun. yakmalk sunularla* evine gireceim, adakların yerine getireceim, sknt içindeyken dudaklarımdan dökülen, azımdan çıkan adaklar. yakın koçların dumanıyla semiz hayvanlardan sana yakmalk sunular sunacam, tekeler, sırlar kurban edeceim. gelin, dinleyin, ey sizler, tanrı'dan korkanlar, benim için neler yaptn size anlatayım. azımla o'na yakardım, övgüsü dilimden dümedim. yüreimde kötülüğe yer verseydim, rab beni dinlemezdi. oysa tanrı dinledi beni, kulak verdi duamın sesine. övgüler olsun tanrı'ya, çünkü duam geri çevirmedi, sevgisini benden esirgemedi.

67

tanrı bize lütfetsin, bolluk versin, yüzünün üzerimize parlasın. * öyle ki, yeryüzünde yolun, bütün uluslar arasında kurtarc gücün bilinsin. halklar sana ükretsinsin, ey tanrı, bütün halklar sana ükretsinsin! uluslar sevin, sevinçten çık atsn, çünkü sen halklar adaletle yargılsn, yeryüzündeki uluslara yol gösterirsin. halklar sana ükretsinsin, ey tanrı, bütün halklar sana ükretsinsin! toprak ürününü verdi, tanrı, tanrımız, bizi bolluğa kavuttursun. tanrı bize bolluk versin, dünyanı dört bucandakiler o'ndan korksun! müzik efi için - davut'un mezmuru - ilahi

68

kalksın tanrı, dalsın dumanlar, kaçsın önünden o'ndan nefret edenler! datsın onlar dalan duman gibi; atein karşında eriyen balmumu gibi yok olsun kötüler tanrı'nın

önünde! ancak dorular sevin, bayram etsinler tanrı'nın önünde, neyle olsunlar. tanrı'ya ezgiler söyleyin, adn ilahilerle övün, çölleri geçecek biniciye yol hazırlayn; o'nun ad rab'dir, bayram edin önünde! kutsal konutundaki tanrı, öksüzlerin babası, dul kadınların savunucusudur. tanrı kimsesizlere ev verir, tutsaklar özgürlüğe ve gönence kavuturur, ama bakaldranlar kurak yerde oturur. ey tanrı, sen halkna öncülük ettiğinde, çölde yürüdüğünde, * yer sarsıldı, göklerden yamur boandı tanrı'nın önünde, sina da sarsıldı tanrı'nın, israil'in tanrıları'nın önünde. bol yamurlar yadırdı, ey tanrı, canlandırdın yorgun düen yurdunu. halkın oraya yerletti, iyiliikle mazlumların geçimini sağladı, ey tanrı. rab buyruk verdi, büyük bir kadın topluluğu duyurdu müjdeyi: "kaçıyor, kaçıyor orduların kralları! evi bekleyen kadınlar ganimeti paylıyor. onların arasında uyurken, kanatları gümüş, tüyleri pırıl pırıl altınla kaplı bir güvercine benzersiniz." her eye gücü yeten, krallar datrken, sanki salmon da'na karıyayordu. ey baan da, tanrı da! ey baan da, doruklar ulu da! ey ulu dalar, niçin yan gözle bakıyorsunuz tanrı'nın yerlemek için seçtiği daa? evet, rab orada sonsuza dek oturacaktır. tanrı'nın sava arabaları sayısızdır, rab kutsallık içinde sina'dan geldi. sen yüksecektin, tutsaklar peine taktın, insanlardan, bakaldranlardan bile armaanlar aldı, oraya yerlemek için, ya rab tanrı. her gün yükümüzü tayan rab'be, bizi kurtaran tanrı'ya övgüler olsun. tanrımız kurtarc bir tanrı'dır, ölümden kurtar yalnız egemen rab'be özgüdür. kucusuz tanrı dumanların ban, suçlu yaayanların kılıfı kafasın ezer. rab, "onlar baan'dan, denizin derinliklerinden geri getireceim" der, "öyle ki, ayakların dumanların kanna batrasın, köpeklerinin dili de onlardan payın alsın." ey tanrı, senin zafer alayn, tanrı'nın, kralın kutsal yere törenle gelişi gördüler: bata okuyucular, arkada çalgılar, ortada tef çalan genç kızlar. "ey sizler, israil soyundan gelenler, toplantılarda tanrı'ya, rab'be övgüler sunun!" önde en küçük oymak benyamin, kalabalk halinde yahuda önderleri, zevulun ve naftali önderleri oradalar! ey tanrı, yeruallim'deki tapmandan göster gücünü, bizim için kullandın gücünü, ey tanrı. krallar sana armaanlar sunacak. (azarla kamlar arasında yaayan hayvan, halkların buзаларıyla boalar sürüsünü, çine ayaklarıyla gümüş gönül verenleri, dat savatan zevk alan halklar! mır'dan elçiler gelecek, kûlular* ellerini tanrı'ya doru kaldırmak. ey yeryüzünün krallıkları, tanrı'ya ezgiler söyleyin, ilahilerle övün rab'bi, göklere, kadim göklere binmi olan. ite sesiyle, güçlü sesiyle gürliyor! tanrı'nın gücünü tanrı; o'nun yüceli israil'in üzerinde, gücü göklerde. ne heybetlisin, ey tanrı, tapnanda! israil'in tanrıları'na, halkna

güç, kudret veren tanrı'ya övgüler olsun!

69

kurtar beni, ey tanrı, sular boyuma ulat. dipsiz bataa gömülüyorum, basacak yer yok. derin sulara battım, sellere kapıldım. tükendim feryat etmekten, boazm kurudu; gözlerimin ferisi sönüyor tanrım' beklemekten. yok yere benden nefret edenler saçlarımdan daha çok. kalabalıktr canma kasteden haksız dümanlarım. çalmadım mal nasl geri verebilirim? akslım biliyorsun, ey tanrı, suçlarımdan gizli deil. ya rab, her eye egemen rab, utanmasın sana umut balayanlar benim yüzümden! ey israil'in tanrısı, benim yüzümden sana yönelenler rezil olmasın! senin uruna hakarete katlandım, utanç kaplad yüzümü. kardeşlerime yabancı, annemin öz oullarna uzak kaldım. çünkü evin için gösterdiğim gayret beni yiyip bitirdi, sana edilen hakaretlere ben uradım. oruç* tutup alayınca, yine hakarete uradım. çula büründüm zaman alay konusu oldum. kent kapsında oturanlar beni çekitiriyor, sarholarn türküsü oldum. ama benim duam sanadır, ya rab. ey tanrı, sevginin bolluuyla, güvenilir kurtarılna uygun gördüğünde yantla beni. beni çamurdan kurtar, izin verme batmama; benden nefret edenlerden, derin sulardan kurtulayım. seller beni sürüklemesin, engin beni yutmasın, ölüm çukuru azn üstüme kapamasın. yant ver bana, ya rab, çünkü sevgin iyidir. yüzünü çevir bana büyük merhametinle! kullundan yüzünü gizleme, çünkü skntdayım, hemen yantla beni! yakla bana, kurtar canım, al bamdan dümanlarım. bana nasl hakaret edildiğini, utandım, rezil olduğumu biliyorsun; dümanlarımla hepsi senin önünde. hakaret kalbimi krd, dertliyim, acılarımla paylaşacak birini bekledim, çıkmad, avutacak birini aradım, bulamadım. yiyeceime zehir kattılar, sirke içirdiler susadım. önlerrindeki sofraya tuzak olsun onlara, yandaları için kaplan olsun! gözleri kararsın, göremesinler! ellerini hep büyük tut! gazabın yadr üzerlerine, öfkenin atei yapsın yakalarına! issz kalsın konaklar, cadrlarında oturan olmasın! çünkü senin vurduun insanlara zulmediyor, yaraladın insanların acsın konuyorlar. ceza yadr balarna, senin tarafından aklanmasınlar! yaam kitabından silinsin adlar, dorularla yan yana yazılmasınlar! bense ezilmi ve kederliyim, senin kurtarıln, ey tanrı, bana bir kale olsun! tanrı'nın adn ezigilerle öveceim, lükranlarla o'nu yücelteceim. rab'bi bir ökülden, boynuzlu, trnaklı bir boadan daha çok honut eder bu. mazlumlar bunu görünce sevinsin, ey tanrı'ya yönelen sizler, yüreğiniz canlansın. çünkü rab yoksulları iştir, kendi tutsak halkın hor görmez. o'na övgüler sunun, ey yer, gök, denizler ve onlardaki bütün canlar! çünkü

tanrı siyon'u kurtaracak, yahuda kentlerini onaracak; halk oraya yerleip sahibi olacak. kulların çocuklar orayı miras alacak, o'nun adn sevenler orada oturacak.

70

ey tanrı, kurtar beni! yardımma ko, ya rab! utansın canım almaya çalışanlar, yüzleri kzsarsın! geri dönsün zararım isteyenler, rezil olsunlar! bana, "oh! oh!" çekenler geri çekilsin utançlarımdan! sende nee ve sevinç bulsun bütün sana yönelenler! "tanrı yücedir!" desin hep senin kurtarıln özleyenler! bense, mazlum ve yoksulum, ey tanrı, yardımma ko! yardımım ve kurtarılm sensin, geç kalma, ya rab!

71

ya rab, sana snyorum, utandırma beni hiçbir zaman! adaletinle kurtar beni, tehlikeden uzakla, kulak ver bana, kurtar beni! s-nacak kayam ol, her zaman bavurabileceim; buyruk ver, kurtulayım, çünkü kayam ve kalem sensin. ey tanrı, kurtar beni kötünün elinden, haksız, gaddarn pençesinden! çünkü umudum sensin, ey egemen rab, gençliğimden beri dayanam sensin. do-duum günden beri sana güveniyorum, beni ana rahminden çıkar an sensin. övgülerim hep sanadır. birçoklar için iyi bir örnek oldum, çünkü sen güçlü snamsın. azmdan sana övgü eksilmez, gün boyu yüceltini anarm. yalandmda beni reddetme, gücüm tükendiinde beni terk etme! çünkü dümanlarım benden söz ediyor, beni öldürmek isteyenler birbirine danyor, "tanrı onu terk etti" diyorlar, "koyalayp yakalayn, kurtaracak kimsesi yok!" ey tanrı, benden uzak durma, tanrım, yardımma ko! utansın, yok olsun beni suçlayanlar, utanca, rezalete bürünsün kötülüğümü isteyenler. ama ben her zaman umutluyum, sana övgü üstüne övgü dizeceim. gün boyu senin zaferini, kurtarıln anlatacam, ölçüsünü bilmesem de. ey egemen rab, gelip yütlüklerini, senin, yalnız senin zaferini duyuracağım. ey tanrı, çocukluğumdan beri beni sen yetitirdin, senin harikaların hâlâ anlatıyorum. yalanp saçlarıma ak düşse bile terk etme beni, ey tanrı, gücünü gelecek kuua, kudretini sonrakilere anlatana dek. ey tanrı, doruluun göklere eriyor, büyük ileri yaptın, senin gibisi var mı, ey tanrı? sen ki, bana birçok kötü sknt gösterdin, bana yeniden yaam verecek, beni topran derinliklerinden çıkaracaksın. saygınlm artıracak, yine beni avutacaksın. ben de seni, senin sadakatini çenkle öveceim, ey tanrı, lirl çalarak seni ilahilerle öveceim, ey israil'in kutsal! seni ilahilerle överken, dudaklarımla, varlıkla sevincimi dile getire-

ceim, çünkü sen beni kurtardın. dilim gün boyu senin zaferinden söz edecek, çünkü kötülüğümü isteyenler utanıp rezil oldu.

72

ey tanrı, adaletini krala, doruluunu kral oluna armaan et. senin halkın dorulukla, mazlum kulların adilce yargılsın! dalar, tepeler, halka adilce gönenç getirsin! mazlumlara hakkın versin, yoksulların çocukların kurtarsın, zalimleriye ezsin! güne ve ay durdukça, kral kuaklar boyunca yaasn; yeni biçimli çayra düen yamur gibi; topra sulayan bereketli yamurlar gibi olsun! onun günlerinde doruluk serpilip gelsin, ay d sürece esenlik artsın! egemenlik sürsün denizden denize, frat'tan yeryüzünün ucuna dek! çöl kabileleri diz çöksün önünde, dümanlar toz yalsın. tari'in ve ky ülkelerinin krallar ona haraç getirsin, saba ve seva krallar armaanlar sunsun! bütün krallar önünde yere kapansın, bütün uluslar ona kulluk etsin! çünkü yardım isteyen yoksulu, dayana olmayan dükünü o kurtarr. yoksula, düküne acı, dükünlerin cann kurtarr. baskıdan, zorbalktan özgür klar onlar, çünkü onun gözünde onların can deerlidir. yaasn kral! ona saba altın versinler; durmadan dua etsinler onun için, gün boyu onu övsünler! ülkede bol buday olsun, da balarında dalgalansın! baaklar lübnan gibi verimli olsun, kent halk ot gibi serpilip çalsın! kralın ad sonsuza dek yaasn, güne durdukça ad var olsun, onun aracıyla insanlar kutsansın, bütün uluslar "ne mutlu ona" desin! rab tanrı'ya, israil'in tanrısı'na övgüler olsun, harikalar yaratan yalnız o'dur. yüce adına sonsuza dek övgüler olsun, bütün yeryüzü o'nun yüceliyle dolun! amin! amin! iay olu davut'un dualar burada bitiyor.

73

tanrı gerçekten israil'e, yürei temiz olanlara kar iyidir. ama benim ayaklarım neredeyse tökezelemez, adamların az kalsın kaymı. çünkü kötülerin gönencini gördükçe, küstahlara kskanyordum. onlar ac nedir bilmezler, bedenleri salık ve semizdir. bakalarının derdini bilmez, onlar gibi çile çekmezler. bu yüzden gurur onların gerdan, zorbalk onlar örten bir giysi gibidir. himanlıktan gözleri dar frılar, içleri kötülük kazan gibi kaynar. insanlarla elenir, kötü niyetle konuur, tepeden bakar, baskıyla tehdit ederler. göklere kar azların açarlar, bo sözleri yeryüzünü dolar. bu yüzden halk onlardan yana döner, sözlerini aç açık dinler. derler ki, "tanrı nasıl bilir? bilgisi var mı yüceler yücesi'nin?" ite böyledir kötüler, hep tasasız, sürekli varlıkları artırırlar. anılan bo yere yüreimi temiz

tutmuum, ellerimi yıkam suçsuzum diye. gün boyu içim içimi yiyor, her sabah azap çekiyorum. "ben de onlar gibi konuayım" deseydim, senin çocuklarına ihanet etmi olurum. bunu anlamak için düündümde, zor geldi bana, tanrı'nın tapına girene dek; o zaman anlamd onların ne olacan. gerçekten onlar kaygan yere koyuyor, ykma sürük-lüyorsun. nasıl da bir anda yok oluyor, siliniyeriyorlar dehret içinde! uyanan birisi için rüya naslsa, sen de uyanınca, ya rab, hor göreceksin onların görüntüsünü. kalbim kırıldında, içim ac dolduunda, aklısz ve bilgisizdim, karında bir hayvan gibi. yine de sürekli seninleym, sa elimden tutarsın beni. öütlerinle yol gösterir, beni sonunda yücelie eritirirsin. senden baka kimim var göklerde? istemem senden bakasın yeryüzünde. bedenim ve yüreim tükenebilir, ama tanrı yüreimde güç, bana düen paydır sonsuza dek. kucusuz yok olacak senden uzak duranlar, ortadan kaldracaksın sana vefasızlık edenleri. ama benim için en iyisi tanrı'ya yakın olmaktır; bütün ilerini duyurayım diye snak yaptım egemen rab'bi kendime.

74

ey tanrı, neden bizi sonsuza dek reddettin? niçin otların koyunlarına kar öfken tütmekte? anmsa geçmite sahiplendiğin topluluğu, kendi halkın olsun diye kurtardın oyma ve üzerine konut kurduun siyon da'nı. yönelt adamların u onarılmaz ykntlara doru, düman kutsal yerdeki her eyi ykt. dümanların bizimle bulutuun yerde kükredi, zafer simgesi olarak kendi bayraklarını dikti. gübir ormana baltayla dalar gibiydiler. baltayla, balyozla kırldılar, bütün oymalar. atee verdiler tapınan, yerle bir edip kutsalın bozdular adnı yaad konutun. içlerinden, "hepsini ezelim!" dediler. ülkede tanrı'yla buluma yerlerinin tümünü yaktılar. artık kutsal simgelerimizi görmüyoruz, peygamberler de yok oldu, içimizden kimse bilmiyor ne zamana dek... ey tanrı, ne zamana dek düman sana sövecek, hasmın senin adn hor görecekt? niçin geri çekiyorsun elini? çkar sa elini barından, yok et onlar! ama geçmiten bo yana kralım sensin, ey tanrı, yeryüzünde kurtulu saladn. gücünle denizi yarıdın, canavarların kafasını sularda parçaladn. livyatan'n* baların ezdin, çölde yaayanlara onu yem ettin. kaynaklar, dereler kırıldı, sürekli akan rmaklar kuruttun. gün senindir, gece de senin, ay ve güneş sen yerletirdin, yeryüzünün bütün sınırların sen saptadın, yaz da k da yaratan sensin. anmsa, ya rab, dümanın sana nasıl sövdüğünü, aklısz bir halkın, adn nasıl hor gördüğünü. canavara teslim etme kumrunun cann, asla unutma dükün kulların yaamn. yaptın atlamay gözönüne al, çünkü ülkenin her karanlık köresi zorbalara inleriyle dolmu. dükün-

ler boynu bükük geri çevrilmesin, mazlumlar, yoksullar adna övgüler dizensin. kalk, ey tanr, davan savun! anımsa aklızların gün boyu sana nasl sövdüğünü! unutma hasmların yaygarasın, sana bakaldranların durmadan yükselen patrtsn!

75

sana ükrederiz, ey tanr, lükrederiz, çünkü sen yaksn, harikaların bunu gösterir. "belirlediim zaman gelince, dorulukla yarglayacam" diyor tanr, "yeryüzü altüst olunca üzerindekiyle, ben pekitireceim onun direklerini. * övünenlere, 'övünmeyin artk! dedim; kötülere, 'kaldırmayn banz! kaldırmayn banz! tepeden konumayn!" çünkü ne doudan, ne batdan, ne de çöldeki dalar-dan doar yarg. yargç ancak tanr'dır, birini alçaltır, birini yükseltir. rab elinde dolu bir kâse* tutuyor, köpüklü, baharat kartrılm arap döküyor; yeryüzünün bütün kötülere tortusuna dek yalayp onu içiyor. bense sürekli duyuracam bunu, yakup'un tanrs'n ilahilerle öveceim: "kracam kötülerin bütün gücünü, doruların gücüne yükselteceğim."

76

yahuda'da tanr bilinir, israil'de ad uludur; konutu İalemedir, yaad yer siyon'da. orada krd alevli oklar, kalkan, klc, sava silahların. * il parldyorsun, av bol daldardan daha görkemli. yamaya urad yiitler, uykularna daldılar, en güçlüleri bile elini kprdata-maz oldu. ey yakup'un tanrs, sen kükreyince, atlarla atllar son uykularna daldılar. yalnız sensin korkulmas gereken, öfkelenince kim durabilir karnda? yargn göklerden açıldn, yeryüzü korkup sessizliğe büründü, ey tanr, sen yarglamaya, ülkedeki mazlumlar kurtarmaya kalkınca. insanların gazab bile sana övgüler douruyor, gazabından kurtulanlar çevrene topluyorsun. adaklar adayn tanr'nz rab'be, yerine getirin adak-ların, armaanlar sunun korkulmas gereken tanr'ya, bütün çevresindekiler. rab önderlerin soluunu keser, korku salar yeryüzü kral-larna.

77

yüksek sesle tanr'ya yakarıyorum, haykırıyorum beni duysun diye. skntl günümde rab'be yönelir, gece hiç durmadan ellerimi açarm, gönlüm avunmaz bir türlü. tanr'y anımsayınca inlerim, düündükçe içim daralır. * açk tutuyorsun göz kapakların, skn-tan konumuyorum. geçmi günleri, y-lar öncesini düşünüyorum. gece ilahilerimi anacam, kendi kendimle konuacam, incede inceye soracam: "rab sonsuza dek mi

bizi reddedecek? lütfunu bir daha göster-meyecek mi? sevgisi sonsuza dek mi yok oldu? sözü geçerli deil mi artk? tanr unuttu mu acmay? sevecenliinin yerini öfke mi aldı?" sonra kendi kendine, "ite benim derdim bu!" dedim, "yüceler yücesi gücünü göstermiyor artk." rab'in ilerini anacam, evet, geçmiteki harikaların anacam. yaptk-lar üzerinde derin derin düüneceim, bütün ilerinin üzerinde dikkatle duracam. ey tanr, yolun kutsaldır! hangi ilah tanr kadar uludur? harikalar yaratan tanr sensin, halk-lar arasında gücünü gösterdin. güçlü bileinle kendi halkn, yakup ve yusuf oulları kurtardn. sular seni görünce, ey tanr, sular seni görünce çalkalandı, enginler titredi. bulutlar suyunu boalttı, gökler gürlledi, her yanda okları uçtu. kasrgada gürley-iin duyuldu, limekler dünyayı aydınlattı, yer titreyip sarsıldı. kendine denizde, derin sularda yollar açtın, ama ayak izlerin belli deildi. musa ve harun'un eliyle halkn bir sürü gibi güttün.

78

dinle, ey halkm, örettiklerimi, kulak ver azımdan çıkan sözlere. özdeyilerle söze balayacam, eski srları anlatacam, duydu-muzu, bildiimizi, atalarımızın bize anlattn. torunlarımız bunları gizlemeyeceiz; rab'in övgüye deer ilerini, gücünü, yaptı harikalar gelecek kuşa duyuracağız. rab yakup soyuna koulları bildirdi, israil'e yasa koydu. bunları çocuklarına öğretsinler diye atalarımıza buyruk verdi. öyle ki, gelecek kuak, yeni doacak çocuklar bilsinler, onlar da kendi çocuklarına anlatsınlar, tanr'ya güven duysunlar, tanr'nn yaptk-ların unutmazınlar, o'nun buyruklarını yerine getirsinler; atalar gibi inatç, bakaldr, yürei kararsız, tanr'ya sadakatsiz bir kuak olmasınlar. oklarla, yaylarla kuanmı efrayı-moullar sava gününü srları döndüler. tanr'nn antlamasına uymadılar, o'nun yasasına göre yaamay reddettiler. unuttular o'nun ilerini, kendilerine gösterdiği harikalar. mır'da, soan bölgesinde tanr harikalar yaptı ataların önünde. denizi yarp geçirmitti onlar, bir duvar gibi ayakta tutmutu sular. gündüz bulutla, gece ateyle onlara yol göster-mitti. çölde kayalar yarm, sanki dipsiz kaynaklardan onlara kana kana su içirmitti. kayadan akarsular fırtm, sular rmak gibi aktmt. ama onlar çölde yüceler yücesi'ne bakaldrarak günah işlemeye devam ettiler. canlarının çektiği yiyeceği isteyerek içlerinde tanr'y denediler. "tanr çölde sofrakura-bilir mi?" diyerek, tanr'ya kar konutular. "bak, kayaya vurunca sular fıkrd, dereler tat. peki, ekmeğe verebilir mi, et salayabilir mi halkna?" rab bunu duyunca çok öfkelenildi, yakup'a ate püskürdü, öfkesi tr-mand israil'e kar; çünkü tanr'ya inanmy-

orlard, o'nun kurtarclna güvenmiyorlard. yine de rab buyruk verdi bulutlara, kapak-larn açt göklerin; man* yadrd onlar besle-mek için, göksel tahl verdi onlara. melek-lerin ekmeini yedi her biri, doyasya yiyecek gönderdi onlara. dou rüzgarn estirdi göklerde, gücüyle güney rüzgarna yol gös-terdi. toz gibi et yadrd balarna, deniz kumu kadar ku; ordugahların ortasna, konakladklar yerin çevresine düürdü. yediler, tka basa doydular, isteklerini yerine getirdi tanr. ancak onlar isteklerine doymadan, daha azlar doluyken, tanr'nın öfkesi par-dad üzerlerine. en güçlülerini öldürdü, yere serdi israil yitlerini. yine de günah ileme-ye devam ettiler, o'nun harikalarna inan-madlar. bu yüzden tanr onların günlerini boluk, yıllarn dehet içinde bitirdi. tanr onlar öldürdüğe o'na yönelmeye, istekle o'nu yeniden aramaya balyorlard. tanr'nın kayalar olduunu, yüce tanr'nın kurtarclar olduunu anmsyorlard. oysa azlarıyla o'na yaltaklanıyor, dilleriyle yalan söylüyorlard. o'na yürekten bal deillerdi, antlamasna sadk kalmadlar. yine de tanr sevecendi, suçların balyor, onlar yok etmiyordu; çok kez öfkesini tuttu, bütün gazabn göstermedi. onların yalnızca insan olduunu anmsad, geçip gi-den, dönmeyen bir rüzgar gibi. çölde kaç kez o'na bakaldırdlar, issz yerlerde o'nu gücendirdiler! defalarca denediler tanr'y, incittiler israil'in kutsal'n. anmsamadlar o'nun güçlü elini, kendilerini dümandan kurtard günü, msr'da gösterdi belirtileri, soan bölgesinde yapt alas ileri. msr'n kanallarn kana çevirdi, sularn içemediler. gön-derdi at sinekleri yedi halk, gönderdi kurbaalar yok etti ülkeyi. ekinlerini trtlara, emeklerinin ürününü çekirgelere verdi. as-maların doluyla, yabancı incir ağların iri dolu taneleriyle yok etti. büyükb hayvan-larn krgna, küçükba hayvanların yldrma tes-lim etti. üzerlerine kzgn öfkesini, gazap, hm, bela ve bir alay kötölük meleğ gön-derdi. yol verdi öfkesine, canların ölüm-den esirgemedi, onlar salgın hastalın pençe-sine düürdü. msr'da bütün ilk doanlar, ham'n çadırlarında bütün ilk çocuklar vurdu. kendi halkn davar gibi götürdü, çölde on-lar bir sürü gibi güttü. onlara güvenlik içinde yol gösterdi, korkmadlar; düman-larnysa deniz yuttu. böylece onlar kendi kutsal toprakların snrna, sa elinin kazand dalk bölgeye getirdi. ölerinden uluslar kovdu, mülk olarak toprakların israil oy-maklar arasında bölütürdü. halkn konut-larna yerletirdi. ama onlar yüce tanr'y denediler, o'na bakaldırdlar, koullarna uy-madlar. dönemlik edip atalar gibi ihanet ettiler, güvenilir bir yay gibi bozuk çk-lar. puta taptklar yerlerle o'nu kzdırdlar, putlarıyla o'nu kskandırdlar. tanr bunlar duyunca çok öfkelendi, israil'i büsbütün

reddetti. insanlar arasında kurduu çadr, lilo'daki konutunu terk etti. kudretini tut-sakla, görkemini düman eline teslim etti. halkn klç önüne sürdü, öfkesini kendi halkn-dan çkard. gençlerini ate yuttu, kızlarına düün türküsü söylenmez oldu. kâhinleri* klç altında öldü, dul kadınlar alayamad. o zaman rab uykudan uyanır gibi, larabn re-havetinden aylan bir yit gibi oldu. düman-larn püskürttü, onlar sonsuz utanca bodu. tanr yusuf soyunu reddetti, efrayım oyman seçmedi; ancak yahuda oyman, sevdii siyon da'n seçti. tapnan doruklar gibi, sonsuzluk için kurduu yeryüzü gibi yaptı. kulu davut'u seçti, onu koyun alından ald. halk yakup'u, kendi halk israil'i gütmek için, onu yavru kuzularn ardından getirdi. böylece davut on-lara dürüstçe çobanlık etti, becerikli elleriyle onlara yol gösterdi.

79

ey tanr, uluslar senin yurduna saldrd, kut-sal tapnan kilettiler, yeralim'i ta ynna çev-irdi. kulların ölülerini yem olarak yırtc kulara, sadk kulların etini yabancı hay-vanlara verdiler. kanların su gibi aktılar yeralim'in çevresine, onlar gömecek kimse yok. komularmza yüzkaras, çevremizdek-ilere elence ve oyuncak olduk. ne zamana dek, ya rab? sonsuza dek mi sürecek öfken, alev gibi yanan skançlın? öfkeni seni tan-mayan ulusların, adn anmayan ülkelerin ü-zerine dök. çünkü onlar yakup soyunu yiyip bitirdiler, yurdunu viraneye çevirdiler. ata-larmzn suçların artk önümüze sürme, seve-cenliini hemen göster bize, çünkü tükendikçe tükendik. yardım et bize yüce adn uruna, ey bizi kurtaran tanr, kurtar bizi adn uruna, bala günahlarımız! niçin uluslar, "nerede on-ların tanrs?" diye konusun, kulların dökülen kannn öcünü alacan bilsinler, gözlerimizle bunu görelim! tutsakların iltisi senin katna erisin, koru büyük gücünle ölüme mahkûm olanlar. komularmzn sana ettikleri hakareti yedi kat iade et barlarına, ya rab! bizler, kendi halkn, otlaın koyunlar sonsuza dek ükredeceiz sana, kuaklar boyunca övgülerini dilimizden düürmeyeceiz.

80

kulak ver, ey israil'in çoban, ey yusuf'u bir sürü gibi güden, keruvlar* arasında taht kuran, saç n, efrayım, benyamin, manae önünde uyandı gücünü, gel, kurtar bizi! bizi eski halimize kavutur, ey tanr, yüzünün yla aydnlatt, kurtulalm! ya rab, her eye egemen tanr, ne zamana dek halkn dualarna ate püskürecekisin? onlara ekmek yerine gözya verdin, ölçekler dolusu gözya içirdin. kavgaya neden ettin bizi komularmza, dümanlarmz

alay ediyor bizimle. bizi eski halimize kavutur, ey her eye egemen tanr, yüzünün yla aydnlatt, kurtulalm! msr'dan bir asma çubuu getirdin, uluslar kovup onu diktin. onun için topra hazırladn, kök sald, bütün ülk-eye yayld. gölgesi dalar, dallar koca sedir aaçların kaplad. sürgünleri akdeniz'e, filizleri frat'a dek uzand. niçin yktn ban duvarların? yoldan geçen herkes üzümünü koparıyor, orman domuzlar onu yoluyor, yabanıl hayvanlar onunla besleniyor. ey her eye egemen tanr, ne olur, dön bize! göklerden bak ve gör, ilgilen bu asmayla. ilgilen sa elinin dikti filizle, kendine seçtiin oulla! asman keşilmi, yaklm, öfkeli bakların yok etsin dümanların! elin, sa kolun olan adamın üzerinde, kendine seçtiin insanın üzerinde olsun! o zaman senden asla ayrılmayacak; yaam ver bize, adn analm! ya rab, ey her eye egemen tanr, bizi eski halimize kavutur, yüzünün yla aydnlatt, kurtulalm!

81

sevincinizi dile getirin gücümüz olan tanr'ya, sevinç çıkırlar atn yakup'un tanrs'na! çalgıya balayn, tef çaln, tatlı sesli lir ve çenk çnlattn. yeni ay'da, dolunayda, boru çaln bayram günümüzde. çünkü bu israil için bir kuraldır, yakup'un tanrs'nn ilkesidir. tanr msr'a kar yürüdüünde, yusuf soyuna koydu bu koulu. orada tanmadm bir ses iittim: "srtndaki yükü kaldırdm, ellerin küfeden kurtuldu" diyordu, "skntya düşünce seslendin, seni kurtardm, gök güreleminin ardından sana yant verdim, meriva sularında seni s-nadm. * "dinle, ey halkm, seni uyarıyorum; ey israil, keke beni dinlesen! aranızda yabancı ilah olmasn, baka bir ilaha tapmayın! seni msr'dan çıkaran tanrın rab benim. azn içice aç, dolduraym! "ama halkm sesi mi dinlemedi, israil bana boyun emek istemedi. ben de onlar inatç yürekleriyle baa braktm, bildikleri gibi yaasları diye. keke halkm beni dinleseydi, israil yollarında yürüseydi! dümanların hemen yere serer, hasımlarına el kaldırdm! benden nefret edenler bana boyun eerd, bu böyle sonsuza dek sürerdi. oysa sizleri en iyi budayla besler, kayadan akan balla doyururdum."

82

tanr yerini aldı tanrsal kurolda, yargısın açkıyor ilahların ortasında: "ne zamana dek haksız karar verecek, kötülerini kayracaksnz? * zayıfın, öksüzün davasını savunun, mazlunun, yoksulun hakkın arayın. zayıf, dükünü kurtarı, onlar kötülerin elinden özgür kılın." bilmiyor, anlamıyorlar, karanlıkta dolayyorlar. yeryüzünün temelleri sarsılıyor. "siz ilahlarsnz diyorum, 'yüceler yücesi'nin

oullarsnz hepiniz! yine de insanlar gibi öleceksiniz, sradan bir önder gibi düceceksiniz!" kalk, ey tanr, yargıla yeryüzünü! çünkü bütün uluslar senindir.

83

ey tanr, susma, sessiz, hareketsiz kalma! bak, dümanların kargaa çkıyor, senden nefret edenler boy gösteriyor. halkna kar kur-nazlk peindeler, koruduun insanlara dolap çeviriyorlar. "gelin, bu ulusun kökünü kazıyalm" diyorlar, "israil'in ad bir daha anlmasn!" hepsi sözbirlii etmi, düzen kuruyor, sana kar anlamaya vard: edomlular, ismaililer, moavllar, hacrililer, geval, ammon, amalek, filist ve sur halk. asur da onlara katld, lutoullar'na güç verdiler. * onlara midyan'a, kion vadisi'nde siseraya ve yavin'e yaptı yap: onlar eyn-dor'da yok oldular, toprak için gübreye döndüler. onların soylularına orev ve zeev'e yaptı, beylerine zevah ve salmunna'ya yaptı yap. onlar: "gelin, sahiplenelim tanr'nn otlaklarını" demilerdi. ey tanrım, savrulan toza, rüzgarn sürükledi samanın çöpmü çevir onlar! orman yangın gibi, dalar tututuran alev gibi, fırtınalarla kovalar, kasrganla dehete düür onlar! utançla kapla yüzlerini, sana yönelsinler, ya rab. sonsuza dek utanç ve dehete içinde kalsınlar, rezil olup yok olsunlar. senin adn rab'dir, anlaşılar yalnız senin yeryüzüne egemen en yüce tanr olduunu.

84

ey her eye egemen rab, ne kadar severim konutunu! canım senin avluların özlüyor, içim çekiyor, yüreim, bütün varlım sana, yaayan tanr'ya sevinçle haykırıyor. kular bile bir yuva, krlangç, yavruların koyacak bir yer buldu senin sunakların yanında, ey her eye egemen rab, kralım ve tanrım! ne mutlu senin evinde oturanlara, seni sürekl överler! * ne mutlu gücünü senden alan insana! akl hep siyon'u ziyaret etmekte. baka vadisi'nden geçerken, pınar bana çevirirler oray, ilk yamurlar oray berekete boar. gittikçe güçlenir, siyon'da tanr'nn huzuruna çkarlar. ya rab, her eye egemen tanr, duam dinle, kulak ver, ey yakup'un tanrs! ey tanr, kalkanmza bak, meshettiin* krala lütfet! senin avlularında bir gün, baka yerdeki bin günden iyidir; kötülerin çadırında yaamaktansa, tanr'm evinin eğinde durmay yelerim. çünkü rab tanr bir güne, bir kalkandır. lütfet ve yücelik salar; dürtüce yaayanlardan hiçbir iyili esirgemez. ey her eye egemen rab, ne mutlu sana güvenen insana!

ya rab, ülkenden honut kaldn, yakup soyunu eski gönencine kavuturdun. halkn suçları baladn, bütün günahları yok saydın. * bütün gazabı bir yana koydun, kzn öfkenden vazgeçtin. ey bizi kurtaran tanrı, bizi eski halimize getir, bize kar öfkeni dindir! sonsuza dek mi öfkeleneceksin bize? kuaktan kuaa mı sürdüreceksin öfkeni? halkın sende sevinç bulsun diye bize yeniden yaam vermeyecek misin? ya rab, sevgini göster bize, kurtarı bala! kulak vereceim rab tanrının ne diyeceğine; halkna, sadık kullarına esenlik sözü verecek, yeter ki, bir daha akl-sızlık etmesinler. evet, o kendisinden korkanları kurtarmak üzeredir, görkemi ülkemizde yaasın diye. sevgiyle sadakat bulacak, dorulukla esenlik öpülecek. sadakat yerden bitecek, doruluk gökten bakacak. ve rab iyi olan neyse, onu verecek, topramdın ürün kırak. doruluk önüme yürüyecek, adamlar için yol yapacak.

kulak ver, ya rab, yantla beni, çünkü mazlum ve yoksulum. koru canım, çünkü senin sadık kulunum. ey tanrı, kurtar sana güvenen kulunu! ac bana, ya rab, çünkü gün boyu sana yakarıyorum. sevindir kulunu, ya rab, çünkü dualarım sana yükseltiyorum. sen iyi ve balaycsın, ya rab, sana yakaran herkese bol sevgi gösterirsin. kulak ver duama, ya rab, yalvarlarım dikkate al! skntli günümde sana yakarım, çünkü yantılsın beni. ilahlar arasında senin gibisi yok, ya rab, esizdir ilerin. yarattın bütün uluslar gelip sana tapacaklar, ya rab, adn yüceltecekler. çünkü sen ulusun, harikalar yaratrsn, tek tanrı sensin. ya rab, yolunu bana öğret, senin gerçeğine göre yürüyeyim, kararlı ki beni, yalnız senin adından korkaym. ya rab tanrı, bütün yüreimle sana ükredeceim, adn sonsuza dek yücelteceim. çünkü bana sevgin büyüktür, canım ölümler diyarının derinliklerinden sen kurtardın. ey tanrı, küstahlara bana saldırıyor, zorbalara sürüsü, sana adanmayanlar canım almak istiyor, oysa sen, ya rab, sevecen, lütfeden, tez öfkelenmeyen, sevgisi ve sadakati bol bir tanrı'sın. yönel bana, ac halime, kuluna kendi gücünü ver, kurtar hizmetçinin olunu. iyiliğin bir belirtisini göster bana; benden nefret edenler görüp utansın; çünkü sen, ya rab, bana yardım ettin, beni avuttun.

rab siyon'u kutsal dalar üzerine kurdu. siyon'un kapıları yakup soyunun bütün konutlarından daha çok sever. ey tanrı

kenti, senin için ne yüce sözler söylenir: * "beni tanyanlar arasında rahav*fl* ve babil'i anacım, filist'i, sur'u, kü'u* da; 'bu da siyon'da dedi diyeceim." evet, siyon için öyle denecek: "u da orada domu, bu da, yüceler yücesi onu sarılmaz klacak." rab halkları kaydederken, "bu da siyon'da domu" diye yazacak. okuyucular, kavalclar, "bütün kaynakların sendendir!" diyecek.

ya rab, beni kurtaran tanrı, gece gündüz sana yakarıyorum. duam sana erisin, kulak ver yakarım. çünkü skntya doydum, canım ölümler diyarına yaklat. ölümler çukuruna inenlerin arasında sayıyorum, tükenmi gibiyim; ölümler arasına atılm, artık anımsamadın, ilgin-den yoksun, mezarda yatan cesetler gibiyim. beni çukurun dibine, karanlıklara, derinliklere attın. öfken üzerine çıktın, dalga dalga kznınla beni ezdin. * yakınlarım benden uzaklatrdın, irenç kıldın beni gözlerinde. kapalı kaldım, çkamyorum. üstümden gözlerimin ferisi söniyor, her gün sana yakarıyorum, ya rab, ellerimi sana açıyorum. harikaların ölümlere mi göstereceksin? ölümler mi kalkıp seni övecek? sevgin mezarda, sadakatin ykm diyarında duyurulur mu? karanlıklarda harikaların, unutulmuş diyarında doruluğun bilinir mi? ama ben, ya rab, yardıma çarıyorum seni, sabah duam sana varıyor. niçin beni reddediyorsun, ya rab, neden yüzünü benden gizliyorsun? dükkünüm, gençliğimden beri ölümlerle burun burunayım, dehşetlerinin altında tükendim. iddetli gazabın üzerimden geçti, saçtın dehşet beni yedi bitirdi. bütün gün su gibi kuatlılar beni, çevremi tümüyle sardılar. ei dostu benden uzaklatrdın, tek dostum karanlık kald.

rab'bin sevgisini sonsuza dek ezgilerle öveceim, sadakatini bütün kuaklara bildireceim. sevgin sonsuza dek ayakta kalır diyeceim, sadakatini gökler kadar kalıcı kıldın. dedin ki, "seçtim adamla antlama yaptım, kulum davut'a öyle ant içtim: 'soyunu sonsuza dek sürdüreceim, tahtın kuakları boyunca sürekli klacam.'" * ya rab, gökleri över harikaların, kutsallar topluluğunda övülür sadakatin. çünkü göklerde rab'be kim e koulur? kim benzer rab'be ilahi varlıkları arasında? kutsallar topluluğunda tanrı korku uyandır, çevresindekilerin hepsinden ulu ve mühtir. ya rab, her eye egemen tanrı, senin gibi güçlü rab var mı? sadakatin çevreni sarar. sen kudurmu denizler üzerinde egemenlik sürer, dalgalar kabardıkça onları dindirirsin. sen rahav' le ezer gibi ezdin, güçlü kolunla dümanların dattın. gök-

ler senindir, yeryüzü de senin; dünyann ve içindeki her eyin temelini sen atn. kuzeyi, güneyi sen yarattn, tavor ve hermon dalar sana sevincini dile getiriyor. kolun güçlüdür, elin kudretli, sa elin yüce. tahtn adalet ve doruluk üzerine kurulu, sevgi ve sadakat önünra gider. ne mutlu sevinç çklar atmasn bilen halka, ya rab! yüzünün nda yürürler. gün boyu senin adna sevinir, doruluunla yücelirler. çünkü sen onların gücü ve yüceliisin, lütfun sayesinde gücümüz artar. kalkanmız rab'be, kralmız israil'in kutsal'na aittir. geçmişte bir görüş aracıyla, sadk kullarna öyle dedin: "bir yiide yardım ettim, halkn içinden bir genci yükselttim. kulum davut'u buldum, kutsal yamla onu meshettim*. elim ona destek olacak, kolum güç verecek. duman onu haraca balayamayacak, kötüler onu ezmeyecek. dumanların onun önünde kracam, ondan nefret edenleri vuracam. sadakatim, sevgim ona destek olacak, benim admla gücü yüklesecek. sa elini denizin, ırmakların üzerine egemen klacam. 'babam sensin diye seslenecek bana, 'tanrm, kurtuluumun kayas. ben de onu ilk olum, dünyadaki krallarn en yücesi klacam. sonsuza dek ona sevgi göstereceim, onunla yaptm antlama hiç bozulmayacak. soyunu sonsuza dek, tahtn gökler durdu sürece sürdüreceim. "çocuklar yasamdan ayrılır, ilkelerime göre yaamazsa; kurallarım bozar, buyruklarma uymazsa, isyanların so-payla, suçların dayakla cezalandıracam. ama onu sevmekten vazgeçmeyecek, sadaketime sırt çevirmeyeceim. antlamam bozmayacak, azımdan çıkan sözü deitirmeyeceim. bir kez kutsallm üstüne ant içtim, davut'a yalan söylemeyeceim. onun soyu sonsuza dek sürece, taht karmda güne gibi duracak, göklerde güvenilir bir tank olan ay gibi sonsuza dek kalacak." ama sen reddettin, sırt çevirdin, çok öfkelioldin meshettiin* krala. kulunla yaptm antlamadan vazgeçtin, onun tacn yere atp kirlettin. yktn bütün surlarn, viran ettin kalelerini. yoldan geçen herkes onu yamaldı, yüzkaras oldu komularna. hasımların sa elini onun üstüne kaldırdı, bütün dumanların sevindirdin. klcn azn baka yöne çevirdin, savata ona yan çıkmadı. görkemine son verdin, tahtn yere çaldı. gençlik günlerini ksalıttı, onu utanca bodun. ne zamana dek, ya rab? sonsuza dek mi gizleneceksin? ne zamana dek öfkeli alev alev yanaacak? anmsa ömrümün ne çabuk geçtiini, ne bo yaratmsn insanolunu! var m yaayp da ölümü görmeyen, ölümler diyarın pençesinden cann kurtaran? ya rab, nerede o eski sevgin? davut'a göstereceine ant içtin o sadk sevgin! anmsa, ya rab, kulların nasıl rezil olduunu, bütün halkların hakaretini barmda nasıl tadm, dumanların hakaretini, ya rab, meshettiin kraln at adma edilen hakaretleri. (sonsuza dek övgüler olsun

rab'be! amin! amin!

90

ya rab, barnak oldun bize kuaklar boyunca. dalar var olmadan, daha evreni ve dünyay yaratmadan, öncesizlikten sonsuzlua dek tanr sensin. insan topraa döndürürsün, "ey insanoullar, topraa dönün!" diyerek. çünkü senin gözünde bin yıl geçmi bir gün, dün gibi, bir gece nöbeti gibidir. insanlar bir dü gibi siler, süpürürsün, sabah biten ot misali: sabah filizlenir, büyür, akam solar, kurur. eriyip bitiyoruz senin öfkenden, kızılgıldan dehete düyüyoruz. suçlarımız önüne, gizli günahlarımız yüzünün n çkardı. gazabından ksalıyor günlerimiz, bir soluk gibi tükeniyor yıllarmız. ömrümüz yetmi yıl sürüyor, bilemedin seksen, o da salıksız; en güzel yıllar da zahmetle, kederle geçiyor, çabucak bitiyor, uçup gidiyoruz. kim bilir gazabın gücünü? çünkü öfken sana duyulan korku kadar güçlüdür. bu yüzden günlerimizi saymay bize öğret ki, belgelik kazanalım. vazgeç, ya rab! öfken ne zamana dek sürece? ac kullarna! sabah bizi sevginle doyur, ömrümüz boyunca sevinçle haykralım. kaç gün bizi skntya soktunsa, kaç yıl çile çek-tirdinse, o kadar sevindir bizi. yaptıkların kullarna, görkemini onların çocuklarına görünsün. tanrmız rab bizden honut kalsın. ellerimizin emeini boa çıkarma. evet, ellerimizin emeini boa çıkarma.

91

yüceler yücesi'nin barnanda oturan, her eye gücü yeten'in gölgesinde barnr. "o benim snam, kalemdir" derim rab için, "tanrm'dır, o'na güvenirim." çünkü o seni avc tuzandan, ölümcül hastalktan kurtarı. seni kanatların altına alır, onların altına sınırsın. o'nun sadakati senin kalkarın, siperin olur. ne gecenin dehinden korkarsın, ne gündüz uçan oktan, ne karanlıkta dolaan hastalktan, ne de öleyn yok eden krgndan. (yanında bin kii, sanda on bin kii krlsa bile, sana dokunmaz. sen yalnız kendi gözlerinle seyredecek, kötülerin cezasn göreceksin. sen rab'bi kendine snak, yüceler yücesi'ni konut edindiğin için, bana kötülük gelmeyecek, çadırna felaket yakla-mayacak. çünkü tanr meleklerine buyruk verecek, gidecein her yerde seni korusunlar diye. elleri üzerinde taşıyacaklar seni, ayan bir taa çarpmasın diye. aslanın, kobrann üzerine basıp geçeceksin, genç aslan, yılan çineyeceksin. "beni sevdi için onu kurtarayım" diyor rab, "beni iyi tanıd için ona kale olcam. bana seslenince onu yanıtlayacam, skntda onun yanında olacam, kurtarp yücelteceim onu. onu uzun ömürle doyuracak, ona kurtarm göstereceim."

ya rab, sana ükretmek, ey yüceler yücesi, adn ilahilerle övmek, sabah sevgini, gece sadakatini, on telli sazla, çenk ve lirle duyurmak ne güzel! ((çünkü yaptıklarıyla beni sevindirdin, ya rab, ellerinin ii karsında sevinç ilahileri okuyorum. yaptıkları ne büyüktür, ya rab, düüncelerin ne derin! aptal insan bilemez, budala akl erdiremez: kötüler mantar gibi bitse, suçlular ptrak gibi açsa bile, bu onların sonsuza dek yok oluu demektir. ama sen sonsuza dek yücesin, ya rab, ya rab, dümanların kesinlikle, evet, kesinlikle yok olacak, suç ileyen herkes dalacak. beni yaban öküzü kadar güçlü kıldın, taze zeytinyan bama döktün. gözlerim dümanların bozgununu gördü, kulaklarım bana saldran kötülerin sonunu duydu. doru insan hurma aac gibi serpilecek, lübnan sediri gibi yükselecek. rab'bin evinde dikilmi, tanrım'ın avlularında serpilecek. böyleleri yalanınca da meyve verecek, taptaze ve yeil kalacaklar. "rab dorudur! kayamdr benim! o'nda haksızlık bulunmaz!" diye duyuracaklar.

rab egemenlik sürüyor, görkeme bürünmü, kudret giyiniş kuanm. dünya salam kurulumu, sarılmaz. ya rab, tahtın öteden beri kurulumu, varlın öncesizliğe uzanır. denizler gürlüyor, ya rab, denizler gümbür gümbür gürlüyor, denizler dalgaların çnlıyor. yücelerdeki rab engin suların gürleyiinden, denizlerin azgın dalgalarından daha güçlüdür. koulların hep geçerlidir; tapnana kutsallık yarar sonsuza dek, ya rab.

ya rab, öç alc tanrı, saç n, ey öç alc tanrı! kalk, ey yeryüzünün yargı, küstahlara hak ettikleri cezayı ver! kötüler ne zamana dek, ya rab, ne zamana dek sevinip coacak? azarlardan küstahlık dökülüyor, suç ileyen herkes övünüyor. halkın eziyorlar, ya rab, kendi halkına eziyet ediyorlar. dulu, garibi boazıyor, öksüzleri öldürüyorlar. "rab görmez" diyorlar, "yakup'un tanrısı dikkat etmez." ey halkın içindeki budalalar, dikkat edin; ey aptallar, ne zaman akllanacaksınız? kula yaratan iitmez mi? göze biçim veren görmez mi? uluslar yola getiren yargılamaz mı? insan eiten bilmez mi? rab insanın düüncelerinin bo olduğunu bilir. ne mutlu, ya rab, yola getirdiğin, yasan öğrettiğin insana! kötüler için çukur kazıncaya dek, onu skntli günlerden kurtarı rahatlatırsın. çünkü rab halkın reddetmez, kendi halkın terk etmez. adalet yine doruluk üz-

erine kurulacak, yürei temiz olan herkes ona uyacak. kötülere kar beni kim savunacak? kim benim için suçlulara kar duracak? rab yardımın olmasaydı, imdiye dek sessizlik diyarına göçmüştüm bile. "ayam kayyor" dediimde, sevgin ayakta tutar beni, ya rab. kaygılar içimi sarınca, senin avutmaların gönlümü sevindirir. yasaya dayanarak haksızlık yapan koltuk sahibi seninle badar mı? onlar doruya kar birleiyor, suçsuzu ölüme mahkûm ediyorlar. ama rab bana kale oldu, tanrım sındım kaya oldu. tanrım rab yaptıkları kötülüğü kendi balarna getirecek, kötülükleri yüzünden köklerini kurutacak, evet, köklerini kurutacak.

gelin, rab'be sevinçle haykralım, bizi kurtaran kayaya sevinç çıkarak atalım, ükranla huzuruna qalım, o'na sevinç ilahileri yühseltelim! çünkü rab ulu tanrı'dır, bütün ilahların üstünde ulu kraldır. yerin derinlikleri o'nun elindedir, daların dorukları da o'nun. deniz o'nundur, çünkü o yarattı, karaya da o'nun elleri biçim verdi. gelin, tapnalm, eilelim, bizi yaratan rab'bin önünde diz çökelim. çünkü o tanrım'dır, bizse o'nun otlanın halk, elinin altındaki koyunlarız. bugün sesini duyarsanız, meriva'da, o gün çölde, massa'da oldu gibi, yüreklerinizi nasırlatmayın. yaptıkların görmelerine karn, atalarınza orada beni snayp denediler. krk yıl o kuaktan hep irendim, "yürei kötü yola sapan bir halktır" dedim, "yolların bilmiyorlar." bu yüzden öfkeyle ant içtim: "huzur diyarma asla girmeyecekler!"

yeni bir ezgi söyleyin rab'be! ey bütün dünya, rab'be ezgiler söyleyin! ezgi söyleyin, rab'bin adn övün, her gün duyurun kurtarın! görkemini uluslara, harikalarını bütün halklara anlatın! çünkü rab uludur, yalnız o övgüye deer, ilahlardan çok o'ndan korkulur. halkların bütün ilahları bir hiçtir, oysa gökleri yaratan rab'dir. yücelik, ululuk o'nun huzurundadır, güç ve güzellik o'nun tapnandır. ey bütün halklar, rab'bi övün, rab'bin gücünü, yüceliğini övün, rab'bin görkemini adına yararı biçimde övün, sunuları getirip avlularına girin! kutsal giysiler içinde rab'be tapın! titreyin o'nun önünde, ey bütün yeryüzündekiler! uluslara, "rab egemenlik sürüyor" deyin. dünya salam kurulumu, sarılmaz. o halklar adaletle yargılar. sevinisin gökler, cosun yeryüzü! gürlesin deniz içindekilerle birlikte! bayram etsin krlar ve üzerindeki! o zaman rab'bin önünde bütün orman ağaçlar sevinçle haykralacak. çünkü o geliyor! yeryüzünü yargı-

maya geliyor. dünyay adaletle, halklar kendi gerçeyle yönetecek. (

97

rab egemenlik sürüyor, cosun yeryüzü, bütün ky halklar sevin sin! bulut ve zifiri karank sarm çevresini, doruluk ve adalettir tahtnn temeli. ate yürüyor o'nun önünde, dümanların yakyor çevrede. imekleri dünyay aydınlatr, yeryüzü görüp titrer. dalar bal-mumu gibi erir, rab'bin, bütün yeryüzünün rab'bi önünde. gökler o'nun doruluunu duyurur, bütün halklar görkemini görür. utansn puta tapanlar, deersiz putlarla övün-enler! rab'be tapn, ey bütün ilahlar! siyon seviniyor yargların duyunca, ya rab, yahuda kentleri couyor. çünkü sensin, ya rab, bütün yeryüzünün en yücesi, bütün ilahların üstün-desin, çok ulusun. ey sizler, rab'bi seven-ler, kötülükten tiksini. o sadk kulların cann korur, onlar kötülerin elinden kurtarr. dorulara k, temiz yüreklilere sevinç saçar. ey dorular, rab'de sevinç bulun, kutsalın anarak o'na ükredin!

98

yeni bir ezgi söyleyin rab'be. çünkü harikalar yaptı, zaferler kazandı sa eli ve kutsal koluyla. rab ulusların gözü önüne serdi kurtarı, zaferini bildirdi. israil halkına sevgisini, sadakatini anmsadı; tan-rmız'n zaferini gördü dünyanın dört buca. sevinç çlıklar yükseltin rab'be, ey yeryüzün-dekiler! sevinç ilahileriyle yeri göü çn-latn! lirle ezgiler sunun rab'be, lir ve müzik eliinde! boru ve borazan eliinde sevinç çlıklar atn kral olan rab'bin önünde. gürlesin deniz ve içindekiler, gürlesin yeryüzü ve üzerindek-iler. el çrpns rnaklar, sevinçle haykrsn dalar rab'bin önünde! çünkü o geliyor yeryüzünün yönetmeye. dünyay adaletle, halklar doru-lukla yönetecek. (

99

rab egemenlik sürüyor, titresin halklar! keruvlar* arasında tahtına oturmu, sarılsn yeryüzü! rab siyon'da uludur, yücedir o, bütün halklara egemendir. övsünler büyük, müthi adn! o kutsaldr. ey adaleti seven güçlü kral, eitli sen saladı, yakup soyunda doru ve adil olan sen taptn. yüceltin tanrımız rab'bi, ayakların taburesi önünde tapnn! o kutsaldr. musa'yla harun o'nun kâhinlerinden, samuel de o'na yakaranlar arasında. rab'be seslenirlerdi, o da yantlard. bulut sütunu içinden onlarla konutu, uydu-lar o'nun buyruklarına, kendilerine verdi kulla-rallara. ya rab tanrımız, yant verdin onlara;

balayc bir tanrı oldun, ama yaptıklar kötülüğü cezasız bırakmadın. tanrımız rab'bi yüceltin, tapnn o'na kutsal danda! çünkü tanrımız rab kutsaldr.

100

ey bütün dünya, rab'be sevinç çlıklar yük-seltin! o'na neyle kulluk edin, sevinç ezgi-leriyle çkn huzuruna! bilin ki rab tanrı'dır. bizi yaratan o'dur, biz de o'nunuz, o'nun halk, otları koyunlaryz. kaplarına ükranla, avlularına övgüyle girin! ükredin o'na, adına övgüler sunun! çünkü rab iyidir, sevgisi sonsuzdur. sadakati kuaklar boyunca sürer.

101

sevgini ve adaletini ezgilerle anacam, seni ilahilerle öveceim, ya rab. dürüst davran-maya özen göstereceim, ne zaman geleceksin bana? temiz bir yaam süreceim evimde, önümde alçakla izin vermeyeceim. tiksiniyim öneklerin iinden, etkilemez beni. uzak olsun benden sapıklık, tanımak istemem kötülüğü. yok ederim dostunu gizlice çek-itireni, katlanamam tepeden bakan, gururlu insana. gözüm ülkenin sadık insanlar üz-erinde olacak, yanımda oturmaları isterim; bana dürüst yaayan kii hizmet edecek. dolay çeviren evimde oturmayacak, yalan söyleyen gözümün önünde durmayacak. her sabah ülkedeki kötülerini yok ederek bütün haksızlar rab'bin kentinden söküp atacam.

102

ya rab, duam iit, yakarm sana erisin. skn-tl günümde yüzünü benden gizleme, kul-lak ver sesime, seslenince yant ver bana hemen. çünkü günlerim duman gibi yok oluyor, kemiklerim ate gibi yanyor. yüreim krgn yemi ot gibi kurudu, ekme k yemeyi bile unuttum. bir deri bir kemie döndüm ac ac inlemekten. ıssz yerlerdeki ıshakkuunu andyrorum, viranelerdeki kukumav gibiyim. gözüme uyku girmiyor, damda yalnız kalm bir ku gibiyim. dümanların bütün gün bana hakaret ediyor, bana dil uzatanlar adım lanet için kullanıyor. kzp öfkeli olduğun için küllü ekme k gibi yiyor, içeceğime gözya katy-orum. beni kaldırp bir yana attn. (gün-lerim akam uzayan gölge gibi yitmekte, ot gibi sararmaktaym. ama sen, sonsuza dek tahtında oturursun, ya rab, ünün kuaklar boyu sürer. kalk siyon'a sevecenlik göstereceksin, çünkü onu kayırmann zamandır, bek-lenen zaman geldi. kulları onun talarından holanır, tozunu bile severler. uluslar rab'bin adından, yeryüzü krallar görkeminden korka-cak. çünkü rab siyon'u yeniden kuracak,

görmek içinde görünecek. yoksulların duasına kulak verecek, yalvarların asla hor görmeyecek. bunlar gelecek kuak için yazılsın, öyle ki, henüz domam insanlar rab'be övgüler sunsun. rab yücelerdeki kutsal katından aa bakt, göklerden yeryüzünü gözetledi, tutsakların iniltisini duymak, ölüm mahkûmların kurtarmak için. böylece halklar ve krallıklar rab'be tapınmak için toplanınca, o'nun ad siyon'da, övgüsü yeruvalim'de duyurulacak. (rab gücümü krđ yaam yolunda, ömrümü ksaltt. "ey tanrım, ömrümün ortasında canım alma!" dedim. "senin yılların kuaklar boyu sürer!" "çok önceden atın dünyanın temellerini, gökler de senin ellerinin yapıdır. onlar yok olacak, ama sen kalırsın. hepsi bir giysi gibi eskiyecek. onlar bir kaftan gibi deitireceksin, geçip gidecekler. ama sen hep aynısn, yılların tükenmeyecek. gözetiminde yaayacak kulların çocuklar, senin önünde duracak soylar."

103

rab'be övgüler sun, ey gönlüm! o'nun kutsal adna övgüler sun, ey bütün varlım! rab'be övgüler sun, ey canım! iyiliklerinin hiçbirini unutma! bütün suçların balayan, bütün hastaların iyiletiren, canın ölüm çukurundan kurtaran, sana sevgi ve sevecenlik tac giydiren, yaam boyu seni iyiliklerle doyuran o'dur, bu nedenle gençliğin kartalnkı gibi tazelenir. rab bütün dükünlere hak ve adalet salar. kendi yöntemlerini musa'ya, ilerini israilililer'e açıklad. rab sevecen ve lütfedendir, tez öfkelenmez, sevgisi engindir. sürekli suçlamaz, öfkesini son-suza dek sürdürmez. bize günahlarımızı göre davranmaz, suçlarımızın karlını vermez. çünkü gökler yeryüzünden ne kadar yüksekse, kendisinden korkanlara kar sevgisi de o kadar büyüktür. dou batdan ne kadar uzaksa, o kadar uzaklatrd bizden isyanlarımız. bir baba çocuklarına nasl sevecen davranırsa, rab de kendisinden korkanlara öyle sevecen davranır. çünkü mayamız bilir, toprak olduvmuzu anmsar. insana gelince, ota benzer ömrü, kr çiçeği gibi serpilir; rüzgar üzerine esince yok olur gider, bulundu yeri onu tanımaz. ama rab kendisinden korkanlar sonsuza dek sever, antlamasına uyan ve buyruklarına uymay anmsayan soylarına adil davranır. (rab tahtın göklere kurmutur, o'nun egemenli her yeri kapsar. rab'be övgüler sunun, ey sizler, o'nun melekleri, o'nun sözünü dinleyen, söylediklerini yerine getiren güç sahipleri! rab'be övgüler sunun, ey sizler, o'nun bütün göksel ordular, isteini yerine getiren kullar! rab'be övgüler sunun, ey o'nun egemen olduğu yerlerdeki bütün yaratıklar! rab'be övgüler sun, ey gönlüm!

104

rab'be övgüler sun, ey gönlüm! ya rab tanrım, ne ulusun! görmek ve yücelik kuanmsın, bir kaftana bürünür gibi a bürünmüsun. gökleri bir çadır gibi geren, evini yukardaki sular üzerine kuran, bulutlar kendine sava arabas yapan, rüzgarn kanatlar üzerinde gezen, rüzgarlar kendine haberci, yldırlar hizmetkâr eden sensin. yeryüzünü temeller üzerine kurdu, asla sarsılmadı diye. engini ona bir giysi gibi giydirdin, sular daların üzerinde durdu. sen kükreyince sular kaçtı, göü gürletince hemen çekildi. dalar ap derelere akt, onlar için belirledi yerlere doru. bir sır koydun önlere, geçmesinler, gelip yeryüzünü bir daha kaplamasınlar diye. vadilerde frkrtın parlar, daların arasında akar. bütün kr hayvanların suvarı, yaban eeklerinin susuzluunu giderirler. kular yarılarında yuva kurar, dalların arasında ötüürler. gökteki evinden dalar suların, yeryüzü ilerinin meyvesine doyar. hayvanlar için ot, insanların yarar için bitkiler yetitirirsin; insanlar ekmeini topraktan çıkarsın diye, yüreklerini sevindiren arab, yüzlerini güldüren zeytinyan, güçlerini arttıran ekmei hep sen verirsın. rab'bin ağlar, kendi diktii lübnan sedirleri suya doyar. kular orada yuva yapar, leyleğin evi ise çamlardadır. yüksek dalar da keçilerinin ura, kayalar kaya tavanların* s-nadr. mevsimleri göstereceğin diye ay, bataca zaman bilen günei yarattn. karartırsın ortal, gece olur, balar kprdamaya orman hayvanlar. genç aslan av peinde kükrer, tanr'dan yiyecek ister. güne dounca inlerine çekilir, yatarlar. insan iine gider, akama dek çalmak için. ya rab, ne çok eserin var! hepsini bilgece yaptın; yeryüzü yaratıklarınla dolu. ite uçsuz bucaksız denizler, içinde kaynaanan sayısız canlar, büyük küçük yaratıklar. orada gemiler dolar, içinde oynasın diye yarattn livyatan* da orada. hepsi seni bekliyor, yiyeceklerini zamanında veresın diye. sen verince onlar toplar, sen elini açınca onlar iyilie doyar. yüzünü gizleyince dehete kaplılar, solukların kesince ölüp toprak olurlar. ruhun'u gönderince var olurlar, yeryüzüne yeni yaam verirsın. rab'bin görkemi sonsuza dek sürsün! sevsinin rab yaptıklarıyla! o bakınca yeryüzü titrer, o dokununca dalar tüter. ömrümce rab'be ezgiler söyleyecek, var oldukça tanrım' ilahilerle öveceim. düüncem ona ho görünsün, sevincim rab olsun! tükensin dünyadaki günahllar, yok olsun artık kötüler! rab'be övgüler sun, ey gönlüm! rab'be övgüler sunun!

105

rab'be ükredin, o'na yakarın, halklara duyurun yaptıkların! o'nu ezgilerle, ilahilerle övün, bütün harikaların anlatın! kutsal

adyla övünün, sevsinin rab'be yönelenler! rab'be ve o'nun gücüne bakn, durmadan o'nun yüzünü arayn! ey sizler, kulu ibrahim'in soyu, seçti yakupoullar, o'nun yapt harikalar, olaanüstü ilerini ve azndan çkan yarglar anmsayn! (tanrmz rab o'dur, yarglar bütün yeryüzünü kapsar. o antlamasn, bin kuak için verdii sözü, ibrahim'le yapt antlamay, ishak için içti and sonsuza dek anmsar. ("haknzna düen mülk olarak kenan ülkesini size vereceim" diyerek, bunu yakup için bir kural, israil'le sonsuza dek geçerli bir antlama yapt. (o zaman bir avuç insandlar, sayca az ve ülkeye yabancydılar. bir ulustan öbürüne, bir ülkeden ötekine dolap durdular. rab kimsenin onlar ezmesine izin vermedi, onlar için kralar bile paylad: "meshettiklerime* dokunmayn, peygamberlerime kötülük etmeyin!" dedi. ülkeye ktlk gönderdi, bütün yiyeceklerini yok etti. önlerinden bir adam göndermiti, köle olarak satlan yusuf'tu bu. zincir vurup incittiler ayakların, demir halka geçirdiler boynuna, söyledikleri gerçekleinceye dek, rab'bin sözü onu snad. kral adam gönderip yusuf'u salverdi, halklara egemen olan onu özgür kld. onu kendi saraynn efendisi, bütün varlın sorumlusu yaptı; önderlerini istediği gibi eitsin, ileri gelenlerine akl versin diye. o zaman israil msr'a gitti, yakup ham ülkesine yerletti. rab halkn alabilđine çoalttı, dümanlarından sayca arttırdı onlar. sonunda tutumunu deitirdi dümanların: halkndan tiksindiler, kullarna kurnazca davrandılar. kulu musa'y, seçti harun'u gönderdi aralarına. onlar gösterdiler rab'bin belirtilerini, ham ülkesinde alas ilerini. karanlık gönderip ülkeyi karanla бүрүdü rab, çünkü msr'lar o'nun sözlerine kar gelmiti. kana çevirdi sularn, öldürdü balkları. ülkede kurbaalar kaynat kralların odalarına kadar. rab buyurunca sinek sürüleri, sivrisinekler üttü ülkenin her yanna. dolu yadırd yamur yerine, imekler çaktırd ülkelerinde. balarn, incir ağaçları vurdu, parçalad ülkenin aaçları. o buyurunca çekirgeler, saysz yavrular kaynad. ülkenin bütün bitkilerini yediler, topran ürününü yiyip bitirdiler. rab ülkede ilk doanları hepsini, ilk çocukları öldürdü. israililer'i ülkeden altn ve gümüle çkard, oymaklarından tek kii bile tökezelemedi. onlar gidince msr sevindi, çünkü israil korkusu çökmüti msr'n üzerine. rab bulutu bir örtü gibi yayd üzerlerine, gece ate verdi yolları aydınlatsın diye. istediler, bildirgen gönderdi, göksel ekmele doyurdu karnları. kayay yarıd, sular fkrd, çorak topraklarda bir rmak gibi akt. çünkü kutsal sözünü, kulu ibrahim'e verdii sözü anmsad. halkn sevinç içinde, seçtiklerini sevinç çklarıyla ülkeden çkard. ulusların topraklarını verdi onlara. halkların emeini miras aldılar; kuralların yerine ge-

tirsinler, yasalarına uysunlar diye. rab'be övgüler sunun!

106

övgüler sunun, rab'be! rab'be ükredin, çünkü o iyidir, sevgisi sonsuzdur. rab'bin büyük ilerini kim anlatabilir, kim o'na yeterince övgü sunabilir? ne mutlu adaletle uyanlara, sürekli doru olan yapanlara! ya rab, halkna lütfettiinde anmsa beni, onlar kurtardında ilgilen benimle. öyle ki, seçtiklerinin göncini göreyim, ulusunun sevincini, kendi halkın kvancn paylaaym. atalarımız gibi biz de günah iledik, suç iledik, kötülük ettik. atalarımız msr'dayken yapt harikalar anlamad, çok kez gösterdiin sevgiyi anmsamad, denizde, kzldeniz'de* bakaldırdılar. buna karn rab gücünü göstermek için, ad uruna kurtard onlar. kzlđeniz'i azarlad, kurudu deniz, yürüdüler enginde o'nun öncülüünde, çölde yürür gibi. kendilerinden nefret edenlerin elinden ald onlar, dümanların pençesinden kurtard. sular yuttu hasımları, hiçbir kurtulmad. o zaman atalarımız o'nun sözlerine inandılar, ezgiler söyleyerek o'nu övdüler. ne var ki, rab'bin yaptların çabucak unuttular, öüt vermesini beklemediler. özmlele kıvrandı çölde, tanrı'y denediler ssz yerlerde. tanrı onlara istediklerini verdi, ama üzerlerine ypracı bir hastalk gönderdi. onlar ordugahlarında musa'y, rab'bin kutsal kulu harun'u kskancca, yer yarıld ve datan' yuttu, avıram'la yandalarnın üzerine kapandı. ate kavurdu onlar izleyenleri, alev yakt kötülerini. bir buza heykeli yaptılar horev'de, dökme bir puta tapındılar. tanrı'nın yüceliini, ot yiyen öküz putuna deitirdiler. unuttular kendilerini kurtaran tanrı'y, msr'da yapt büyük ileri, ham ülkesinde yaratt harikalar, kzldeniz kysında yapt müthi ileri. bu yüzden onlar yok edeceini söyledi tanrı, ama seçkin kulu musa o'nun öündeki gedikte durarak, yok edici öfkesinden vazgeçirdi o'nu. ardından hor gördüler güzelim ülkeyi, tanrı'nın verdii söze inanmadılar. çadırlarında söylendiler, dinlemediler rab'bin sesini. bu yüzden rab elini kaldırdı ve çölde onlar yere serceine, soyları ulusların arasına saçacana, onlar öteki ülkelere datacana ant içti. (sonra baal-peor'a bel baladılar, ölümlere sunulan kurbanlar yediler. öfkelenirdiler rab'bi yaptıklarıyla, salgın hastalk çıktı aralarında. ama pinehas kalkıp araya girdi, felaketi önledi. bu doruluk sayıldı ona, kuaklar boyu, sonsuza dek sürecek bu. yine rab'bi öfkelenirdiler meriva sular yanında, musa'nın bana dert açıld onlar yüzünden; çünkü onu sinirlendirdiler, o da düünmeden konutu. rab'bin onlara buyurdu gibi yok etmediler halkları, tersine öteki uluslara kartları, onların törelerini örendiler. putlarına taptılar, bu da

onlara tuzak oldu. oullarn, kzlarn cinlere kurban ettiler. kenan putlarına kurban olsun diye oullarnn, kzlarnn kann, suçuzlarn kann döktüler; ülke onlarn kanyla kirlendi. böylece yaptıklarıyla kirli sayıldılar, vefasız duruma düttüler töreleriyle. rab'bin öfkesi parlad halkna kar, tiksindi kendi halkndan. onlar uluslarn eline teslim etti. onlardan nefret edenler onlara egemen oldu. dümanlar onlar ezdi, boyun edirdi hepsine. rab onlar birçok kez kurtard, ama aklarn fikirleri bakaldırmaktayd ve alçaltıldılar suçlar yüzünden. rab yine de ilgilendi skntlarıyla yakarlarn duyunca. antlamasn anmsad onlar uruna, esiz sevgisinden ötürü vazgeçti yapacaklarndan. merhamet koydu onlar tutsak alanlarn yüreine. kurtar bizi, ey tanrmz rab, topla bizi uluslarn arasndan. kutsal adna ükredelim, yüceliinle övünelim. öncesizlikten sonsuza dek, israil'in tanrs rab'be övgüler olsun! bütün halk, "amin!" desin. rab'be övgüler olsun!

107

rab'be ükredin, çünkü o iyidir, sevgisi sonsuzdur. böyle desin rab'bin kurtardklar, düman pençesinden özgür kldklar, doudan, batdan, kuzeyden, güneyden, bütün ülkelerden topladklar. issz çöllerde dolatlar, yerlecekleri kente giden bir yol bulamadılar. aç, susuz, sefil oldular. o zaman sknt içinde rab'be yakardılar, rab kurtard onlar dertlerinden. yerlecekleri bir kente varncaya dek, onlara doru yolda öncülük etti. ükretsinsinler rab'be sevgisi için, insanlar yararna yapt harikalar için. çünkü o susam cann susuzluunu giderir, aç can iyiliklerle doyurur. zincire vurulmu, acıyla kıvranan tutsaklar, karankta, zifiri karankta oturmutu. çünkü tanr'nn buyruklarına kar çıkmı, küçümsemilerdi yüceler yücesi'nin ödüdü. ar ilerle hayat onlara zehir etti, köktüler, yardım eden olmad. o zaman sknt içinde rab'be yakardılar, rab kurtard onlar dertlerinden; çkard karanktan, zifiri karanktan, kopard zincirlerini. ükretsinsinler rab'be sevgisi için, insanlar yararna yapt harikalar için! çünkü tunç* kaplar krd, demir kap kollarn parçalad o. cezaların buldu aptallar, suçlar, isyanlar yüzünden. irenir olmulard bütün yemeklerden, ölümün kaplarına yaklamı. o zaman sknt içinde rab'be yakardılar, rab kurtard onlar dertlerinden. sözünü gönderip ilailetirdi onlar, kurtard ölüm çukurundan. ükretsinsinler rab'be sevgisi için, insanlar yararna yapt harikalar için! ükran kurbanlar sunsunlar ve sevinç çklarıyla duyursunlar o'nun yaptıkları! gemilerle denize açılanlar, okyanuslarda i yapanlar, rab'bin ilerini, derinliklerde yapt harikalar gördüler. çünkü o buyurunca iddetli bir frtna koptu, dalgalar aha

kalkt. göklere yükselip dipleri indi gemiler, skntdan canlar burunlarına geldi gemicilerin, sarho gibi sallanp sendelediler, ustakllar ie yaramad. o zaman sknt içinde rab'be yakardılar, rab kurtard onlar dertlerinden. frtnay limanla çevirdi, yatt dalgalar; rahatlaynca sevindiler, diledikleri limana götürdü rab onlar. ükretsinsinler rab'be sevgisi için, insanlar yararna yapt harikalar için! yüceltsinsinler o'nu halk topluluunda, övgüler sunsunlar ileri gelenlerin toplantısında. irmaklar çöle çevirir, pnarlar kurak topra, verimli topra çorak alana, orada yaayanlarn kötülüü yüzünden. çölü su birikintisine çevirir, kuru topra pnara. açlar yerletirir oraya; oturacak bir kent kursunlar, tarlalar ekip balar diksinler, bol ürün alsınlar diye. rab'bin kutsamasıyla, çöldarlar alabildiine, eksiltmedi hayvanlarn. sonra azaldılar, alçaldılar, bask, sknt ve ac yüzünden. rab rezalet saçt soylular üzerine, yolu izi belirsiz bir çölde dolatrd onlar. ama yoksulu sefaletten kurtard, davar sürüsü gibi çoalttı ailelerini. doru insanlar görüp sevinecek, kötülerse azn kapayacak. akl olan bunlar göz önünde tutsun, rab'bin sevgisini dikkate alsın.

108

kararıym, ey tanr, bütün varlıkla sana ezgiler, ilahiler söyleyeceim! uyan, ey lir, ey çenk, seheri ben uyandıraym! halklarn arasnda sana ükürler sunaym, ya rab, uluslarn arasnda seni ilahilerle öveyim. çünkü sevgin göklere erir, sadakatın gökyüzüne ular. yüceliini göster göklerin üstünde, ey tanr, görkemin bütün yeryüzünü kapslasn! kurtar bizi sa elinle, yardım et, sevdiklerin özgürlüğe kavusun diye! tanr öyle konutu kutsal yerinde: "ekem'i sevinçle bölütürecek, sukkot vadisi'ni ölçeceim. gilat benimdir, manae de benim, efrayim miferim, yahuda asam. moav kıyanma leenim, edom'un üzerine çarm fırlatacam, filist'e zaferle haykracam." kim beni surlu kente götürecekt? kim bana edom'a kadar yol gösterecek? ey tanr, sen bizi reddetmedin mi? ordularmza öncüllük etmiyor musun artk? yardım et bize dümana kar, çünkü botur insan yardm. tanr'yla zafer kazanrz, o çiner dümanlarmz.

109

ey övgüler sundum tanr, sessiz kalma! çünkü kötüler, yalanlar bana kar azn açt, karalyorlar beni. nefret dolu sözlerle beni kuatp yok yere bana sava açtılar. sevgime karlk bana düman oldular, bense dua etmekteyim. iyiliime kötülük, sevgime nefretle karlk verdiler. kötü bir adam koy dümanın bana, sanda onu suçlayan biri dur-

sun! yargılandı suçu çıksın, duası bile günah sayılsın! ömrü ksa olsun, görevini bir bakas üstlensin! çocuklar öksüz, karsı dul kalsın! çocuklar avare gezip dilsinsin, ykk evlerinden uzakta yiyecek arasın! bütün mallar tefecinin ana düşün, emeini yabancılar yamasın! kimse ona sevgi göstermesin, öksüzlerine acıyan olmasın! soyu kurusun, bir kuak sonra ad silinsin! atalarının suçları rab'bin önünde anlansın, annesinin günah silinmesin! günahları hep rab'bin önünde dursun, rab anların yok etsin yeryüzünden! çünkü dümanın sevgi göstermeyi düşünmedi, ölesiye baskı yaptı mazluma, yoksula, yürei kırık insana. sevdi lanet bana gelsin! madem kutsamaktan holanmıyor, uzak olsun ondan kutsamak! laneti bir giysi gibi giydi, su gibi içine, ya gibi kemiklerine ilesin lanet! bir giysi gibi onu örtünsün, bir kuak gibi hep onu sarsın!*fu* dümanlarma, beni kötüleyenlere, rab böyle karlı versin! ama sen, ey egemen rab, adın uruna bana ilgi göster; kurtar beni, iyiliğin, sevginin uruna! çünkü dükün ve yoksulum, yüreim yaralı içimde. batan güne gibi geçip gidiyorum, çekirge gibi silki atıyorum. dizlerim titriyor oruç* tutmaktan; bir deri bir kemik döndüm. dümanlarma yüzkaras oldum; beni görünce kafaların sallıyorlar! yardım et bana, ya rab tanrım; kurtar beni sevginin uruna! bilsinler bu ite senin elin olduunu, bunu senin yaptın, ya rab! varsın lanet etsin onlar, sen kutsa beni, bana saldıranları utandıracak, ben kulunsa sevineceim. rezillie bürünsün beni suçlayanlar, kaftan giyer gibi utançlarıyla örtünsünler! rab'be çok ükredeceim, kalabalık arasında o'na övgüler dizeceim; çünkü o yoksulun sanda durur, onu yargılayanlardan kurtarmak için.

110

rab efendime: "ben dümanların ayaklarının altına serinceye dek sanda otur" diyor. rab sion'dan uzatacak kudret asan, dümanların ortasında egemenlik sür! savaacan gün gönüllü gidecek askerlerin. seherin barmdan doan çiy gibi kutsal giysiler içinde sana gelecek gençlerin. rab ant içti, kararından dönmez: "melkisedek düzeni uyarınca sonsuza dek kâhinsin sen!" dedi. rab senin sandır, krallar ezecek öfkeli günden. ulusları yargılayacak, ortal cesetler dolduracak, dünyanı dört bucanda balar ezecek. yol kenarındaki dereden su içecek; bu yüzden bandedik tutacak.

111

övgüler sunun rab'be! doru insanların toplandı, topluluk içinde, bütün yüreimle rab'be ükredeceim. rab'bin ileri

büyüktür, onlardan zevk alanlar hep onları düşünür. o'nun yaptıkları yüce ve görkemlidir, doruluğu sonsuza dek sürer. rab unutulmayacak harikaları yaptı, o sevecen ve lütfedir. kendisinden korkanlar besler, antlamasın sonsuza dek anımsar. ulusların topraklarını kendi halkına vermekle gösterdi onlara ilerinin gücünü. yaptı her işe sadık ve adildir, bütün kolları güvenilirdir; sonsuza dek sürer, sadakat ve dorulukla yapılar. o halkın kurtuluşunu saladı, antlamasın sonsuza dek geçerli kıldı. ad kutsal ve mühtir. bilgeliğin temeli rab korkusudur, o'nun kuralları yerine getiren herkes sadığı sahibi olur. o'na sonsuza dek övgü sunulur!

112

övgüler sunun rab'be! ne mutlu rab'den korkan insana, o'nun buyruklarından büyük zevk alana! soyu yeryüzünde güç kazanacak, doruların kua kutsanacak. bolluk ve zenginlik eksilmez evinden, sonsuza dek sürer doruluğu. karantıkta k doar dürüstler için, lütfeden, sevecen, doru insanların için. ne mutlu eli açık olan, ödünç veren, ilerini adaletle yürüten insana! asla sarılmaz, sonsuza dek anılır doru insan. kötü haberdan korkmaz, yürei sarılmaz, rab'be güvenir. gözü pektir, korku nedir bilmez, sonunda dümanların yenilgisini görür. armaanlar datt, yoksullara verdi; doruluğu sonsuza dek kaldı, gücü ve saygı artar. kötü kii bunu görünce kudurur, dilerini gerdatır, kendi kendini yer, bitirir. kötülerin dilei boşa çıkar.

113

övgüler sunun rab'be! övgüler sunun, ey rab'bin kulları, rab'bin adına övgüler sunun! imdiden sonsuza dek rab'bin adına ükürler olsun! günein dodu yerdan battı yere kadar rab'bin adına övgüler sunulmal! rab bütün uluslara egemendir, görkemi gökleri aar. var mı tanrımız rab gibi, yücelerde oturan, göklerde ve yeryüzünde olanlara bakmak için eilen? dükünü yerdan kaldırı, yoksulu çöplükten çıkar; soylularla, halkın soylularıyla birlikte oturtsun diye. ksr kadın evde oturur, çocuk sahibi mutlu bir anne klar. rab'be övgüler sunun!

114

israil msr'dan çıktında, yakup'un soyu yabancı dil konuşan bir halktan ayrıldında, yahuda rab'bin kutsal yeri oldu, israil de o'nun krallı. deniz olan çöğü geri çekildi, eria Irma tersine aktı. dalar köç gibi, tepeler kuzu gibi sçradı. ey deniz, sana ne oldu da kaçtın? ey eria, neden tersine aktın? ey dalar, niçin

koç gibi, ey tepeler, niçin kuzu gibi şıradnz? titre, ey yeryüzü, kayay havuza, çakmaktan pnara çeviren rab'bin önünde, yakup'un tanr's'nın huzurunda. (

115

bizi deil, ya rab, bizi deil, sevgin ve sadakatin uruna, kendi adn yücelt! niçin uluslar: "hani, nerede onların tanrs?" desin. bizim tanrımız göklerde, ne isterse yapar. oysa onların putları altın ve gümüşten yapılmış, insan elinin eseridir. azklar var, konumazlar, gözleri var, görmezler, kulaklar var, duymazlar, burunlar var, koku almazlar, elleri var, hissetmezler, ayaklar var, yürümezler, boazlarından ses çıkmaz. onlar yapan, onlara güvenen herkes onlar gibi olacak! ey israil halkı, rab'be güven, o'dur yardımın ve kalkışın! ey harun soyu, rab'be güven, o'dur yardımın ve kalkışın! ey rab'den korkanlar, rab'be güvenin, o'dur yardımın ve kalkışın! rab bizi anımsayp kutsayacak, israil halkın, harun soyunu kutsayacak. küçük, büyük, kendisinden korkan herkesi kutsayacak. rab sizi, sizi ve çocukların çoaltın! yeri göğü yaratan rab sizleri kutsasın. göklerin öteleri rab'bindir, ama yeryüzünü insanlara vermiştir. ölümler, sessizlik diyarına inenler, rab'be övgüler sunmaz; biziz rab'bi öven, imdiden sonsuza dek. rab'be övgüler sunun!

116

rab'bi seviyorum, çünkü o feryadımı duyar. bana kulak verdii için, yaadım sürece o'na sesleneceim. ölüm iplerine dolamtm, ölümler diyarının kâbusu yakama yapmı, skntıya, acıya gömülmüştüm. o zaman rab'be yakardım, "aman, ya rab, kurtar canımı!" dedim. rab lütüfkâr ve adildir, sevecendir tanrımız. rab saf insanlar korur, tükendiim zaman beni kurtard. ey canım, yine huzura kavu, çünkü rab sana iyilik etti. sen, ya rab, canım ölümden, gözlerimi yatan, ayaklarımı sürçmekten kurtardın. yaayanların diyarında, rab'bin huzurunda yürüyeceim. iman ettim, "büyük ac çekiyorum" dediim zaman bile. aklımda, "bütün insanlar yalanc" dedim. ne karlık verebilirim rab'be, bana yapt onca iyilik için? kurtulu sunusu olarak kadeh kaldırp rab'be sesleneceim. bütün halkın önünde, rab'be adadıklarım yerine getireceim. rab'bin gözünde deerlidir sadık kullarının ölümü. ya rab, ben gerçekten senin kulunum; kulun, hizmetçinin oluyum, sen çözdün balarm. ya rab, sana seslenecek, ükran kurban sunacam. rab'be adadıklarım yerine getireceim bütün halkın önünde, rab'bin tapna'nın avlularında, senin orta yerinde, ey yeruhalim! rab'be övgüler sunun!

117

ey bütün uluslar, rab'be övgüler sunun! ey bütün halklar, o'nu yüceltin! çünkü bize besledii sevgi büyüktür, rab'bin sadakatı sonsuza dek sürer. rab'be övgüler sunun!

118

rab'be ükredin, çünkü o iyidir, sevgisi sonsuzdur. "sonsuzdur sevgisi!" desin israil halkı. "sonsuzdur sevgisi!" desin harun'un soyu. "sonsuzdur sevgisi!" desin rab'den korkanlar. sknt içinde rab'be seslendim; yantlad, rahata kavuturdu beni. rab benden yana, korkmam; insan bana ne yapabilir? rab benden yana, benim yardımım, benden nefret edenlerin sonuna zaferle bakacam. rab'be snmak insana güvenmekten iyidir. rab'be snmak soylulara güvenmekten iyidir. bütün uluslar beni kuattlar, rab'bin adıyla püskürttüm onları. kuattlar, sardılar beni, rab'bin adıyla püskürttüm onları. arlar gibi sardılar beni, ama diken ateşi gibi sönmeyenler; rab'bin adıyla püskürttüm onları. itilip kakıldım, dümek üzereydim, ama rab yardım etti bana. rab gücüm ve ezgimdir, o kurtard beni. sevinç ve zafer çıkırlar nıylor dorukların çöllerinde: "rab'bin sa eli güçlü iler yapar! rab'bin sa eli üstündür, rab'bin sa eli güçlü iler yapar!" ölmeyecek, yaayacam, rab'bin yaptıklarını duyuracam. rab beni iddetle yola getirdi, ama ölüme terk etmedi. açın bana adalet kapılarını, girip rab'be ükredeyim. ite budur rab'bin kâps! dorukları girebilir oradan. sana ükredirim, çünkü bana yant verdin, kurtarıcı oldun. yaptıklarını reddettii ta, köenin ba ta oldu. rab'bin iidi bu, gözümüzde harika bir i! bugün rab'bin yaratt gündür, onun için sevinip coalm! ne olur, ya rab, kurtar bizi, ne olur, baarl kıl bizi! kutsansın rab'bin adıyla gelen! kutsuyunuz sizi rab'bin evinden. rab tanrı'dır, aydınlatt bizi. iplerle balayın bayram kurbanını, ilerleyin sunan boynuzlarına kadar. tanrım sensin, ükrederim sana, tanrım sensin, yüceltirim seni. rab'be ükredin, çünkü o iyidir, sevgisi sonsuzdur.

119

ne mutlu yollar temiz olanlara, rab'bin yasaına göre yaayanlara! ne mutlu o'nun öütlerine uyanlara, bütün yüreyle o'na yönelenlere! hiç haksızlık etmezler, o'nun yolunda yürürler. koyduun kullara dikkatle uyulmasını buyurdun. keke kararlı olsam senin kurallarna uymakta! hiç utanmayacam, bütün buyrukların izledikçe. ükredeceim sana temiz yürekle, adil hükümlerini öğrendikçe. kuralların yerine getireceim, brakma beni hiçbir zaman! genç insan yol-

unu nasl temiz tutar? senin sözünü tutmakla. bütün yüreimle sana yöneliyorum, izin verme buyruklarından sapmama! aklımdan çıkarmam sözünü, sana kar günah ilememek için. övgüler olsun sana, ya rab, bana kuralları öğret. azından çıkan bütün hükümleri dudaklarımla yineliyorum. sevinç duyuyorum öütlerini izlerken, sanki benim oluyor bütün hazineler. koulları derin derin düşünüyorum, yolları izlerken. zevk alıyorum kurallardan, sözünü unutmuyacağım. ben kuluna iyilik et ki yaayaym, sözüne uyaym. gözlerimi aç, yasadaki harikaları göreyim. garibim bu dünyada, buyrukları benden gizleme! içim tükeniyor, her an hükümlerini özlemekten. buyruklarından sapan lanetli küstahlar azarlarsın. uzaklatır benden küçümsemeleri, hakaretleri, çünkü öütlerini tutuyorum. önderler toplanıp beni kötüleseler bile, ben kulun senin kuralları derin derin düşünceim. öütlerin benim zevkimdir, bana akl verirler. toza toprağa serildim, sözün uyarınca yaam ver bana. yaptıklarımı açıkladım, beni yanıtladın; kuralları öğret bana! koulları anlamam sala ki, harikalarının üzerinde düşünüyüm. içim eriyor kederden, sözün uyarınca güçlendir beni! yalan yoldan uzaklatır, yasan uyarınca lütfet bana. ben sadakat yolunu seçtim, hükümlerini uygun gördüm. öütlerine dört elle sarıldım, ya rab, utandırmı beni! içime huzur verdiğin için buyrukların dorultusunda koacam. kuralları nasl izleyeceğimi öğret bana, ya rab, öyle ki, onlar sonuna kadar izleyeyim. anlamam sala, yasana uyaym, bütün yüreimle onu yerine getireyim. buyrukların dorultusunda yol göster bana, çünkü yolundan zevk almı. yüreimi haksız kazanca deil, kendi öütlerine yönelt. gözlerimi bo eylerden çevir, beni kendi yolunda yaat. senden korkulması için ben kuluna verdiğin sözü yerine getir. korktuum hakarettten uzak tut beni, çünkü senin ilkelerin iyidir. çok özlüyorum senin koulları! beni doruluğun içinde yaat! bana sevgini göster, ya rab, sözün uyarınca kurtar beni! o zaman beni aalayanlara gereken yant verebilirim, çünkü senin sözüne güvenirim. gerçeini azımdan düürme, çünkü senin hükümlerine umut baladım. yasana sürekli, sonsuza dek uyacağım. özgürce yürüyeceim, çünkü senin koullarına yöneldim ben. kralların önünde senin öütlerinden söz edecek, utanç duymayacağım. senin buyruklarından zevk alıyorum, onları seviyorum. saygı ve sevgi duyuyorum buyruklarına, derin derin düşünüyorum kurallarını. kuluna verdiğin sözü anmsa, bununla umut verdin bana. aç çektiimde beni avutan budur, sözün bana yaam verir. çok elendiler küstahlar benimle, yine de yasandan anlamadım. geçmipte verdiğin hükümleri anmsayınca, avundum, ya rab. çileden çıkıyorum, yasanı terk eden kötüler yüzünden. senin ku-

rallarındır ezigilerimin konusu, konuk olduğum bu dünyada. gece adın anarm, ya rab, yasana uyarm. tek yaptım, senin koullarına uymak. benim payma düen sensin, ya rab, sözlerini yerine getireceim, dedim. bütün yüreimle sana yakardım. lütfet bana, sözün uyarınca. tuttuum yollar düündüm, senin öütlerine göre adımı attım. buyruklarına uymak için elimi çabuk tuttum, oyalanmadım. kötülerin ipleri beni sardı, yasanı unutmam. doru hükümlerinin için gece yarsı kalıp sana ükredirim. dostuyum bütün senden korkanların, koullarına uyanların. yeryüzü sevginle dolu, ya rab, kuralları öğret bana! ya rab, iyilik ettiğin kuluna, sözünü tutttun. bana sadıyü ve bilgi ver, çünkü inanıyorum buyruklarına. aç çekmeden önce yoldan sapardım, ama şimdi sözüne uyuyorum. sen iyisin, iyilik edersin; bana kuralları öğret. küstahlar yalanlarla beni lekeledi, ama ben bütün yüreimle senin koullarına uyarm. onların yürei ya balad, benise zevk almı yasandan. iyi oldu aç çekmem; çünkü kuralları öğreniyorum. azından çıkan yasa benim için binlerce altın ve gümütten daha değerlidir. senin ellerin beni yarattı, biçimlendirdi. anlamam sala ki buyrukların öğreneyim. senden korkanları beni gördünce sevinisin, çünkü senin sözüne umut baladım. biliyorum, ya rab, hükümlerinin adildir; bana aç çektiiriken bile sadıksın. ben kuluna verdiğin söz uyarınca, sevgin beni avutsun. sevecenlik göster bana, yaayaym, çünkü yasandan zevk alıyorum. utansın küstahlar beni yalan yere suçladıkları için. benise senin koulları düşünüyorum. bana dönsün senden korkanları, öütlerini bilenler. yüreim kususuz uysun kurallarına, öyle ki, utanç duymayaym. içim tükeniyor senin kurtarıcı öütlerken, senin sözüne umut baladım ben. gözümün feri sönüyor söz verdiklerini beklemekten, "ne zaman avutacaksın beni?" diye soruyorum. dumdandan karam tolumla döndüm, yine de unutmuyorum kurallarını. daha ne kadar bekleyecek kulun? ne zaman yargılayacaksın bana zulmedenleri? çukur kazdılar benim için yasana uymayan küstahlar. bütün buyrukların güvenilirdir; haksız yere zulmediyorlar, yardım et bana! nerdeyse sileceklerdi beni yeryüzünden, ama ben senin koullarımdan ayrılmadım. korum canımı sevgin uyarınca, tutayım azından çıkan öütleri. ya rab, sözün göklerde sonsuza dek duruyor. sadakatini kuaklar boyu sürüyor, kurduum yeryüzü sapasalam duruyor. bugün hükümlerini uyarınca ayakta duran her ey sana kulluk ediyor. eer yasanı zevk kaynamı olmasaydı, çektiim acılardan yok olurdum. koulları asla unutmuyacağım, çünkü onlarla bana yaam verdin. kurtar beni, çünkü seninim, senin koullarına yöneldim. kötüleri beni yok etmeyi beklerken, ben senin öütlerini inceliyorum. kususuz olan her eyin bir sonu olduğunu gördüm, ama senin

buyruun snr tanmaz. ne kadar severim yasan! bütün gün düşünürüm onun üzerinde. buyrukları beni dümanlarmdan bilge klar, çünkü her zaman aklımdadır onlar. bütün öğretmenlerimden daha akıllım, çünkü öütlerin üzerinde düşünüyorum. yallardan daha bilgeyim, çünkü senin koullarna uyuyorum. saknrm her kötü yoldan, senin sözünü tutmak için. ayrılmam hükümlerinden, çünkü bana sen öğrettin. ne tatlı geliyor verdiin sözler damama, baldan tatlı geliyor azma! senin koullarna uymakla bilgelik kazanyorum, bu yüzden nefret ediyorum her yanı yoldan. sözün admları için çra, yolum için ktr. adil hükümlerini izleyeceime ant içtim, andm tutacam. çok sknt çektim, ya rab; kuru hayatm sözün uyarınca. azmdan çıkan içten övgüleri kabul et, ya rab, bana hükümlerini öret. hayatm her an tehlikede, yine de unutmam yasan. kötüler tuzak kurdu bana, yine de sapmadm senin koullarından. öütlerin sonsuza dek mirasmdr, yüreimin sevinçidir onlar. kararlım sonuna kadar senin kurallarna uymaya. döneeklerden tiksindir, senin yasan severim. snam ve kalkanım sensin, senin sözüne umut balarm. ey kötüler, benden uzak durun, tanrım'n buyruklarını yerine getireyim. sözün uyarınca destek ol bana, yaam bulaym; umudumu boa çıkarma! sk tut beni, kurtulaym, her zaman kuralları dikkate alaym. kurallarından sapan herkesi reddedersin, çünkü onların hileleri botur. dünyadaki kötüleri cüruf gibi atarsın, bu yüzden severim senin öütlerini. bedenim ürperiyor dehettinden, korkuyorum hükümlerinden. adil ve doru olan yaptm, gaddarların eline brakma beni! güven altına al kulunun mutluluunu, bask yapmasn bana küstahlar. gözümün feri sönüyor, beni kurtarman, adil sözünü yerine getirmeni beklemekten. kuluna sevgin uyarınca davran, bana kuralları öret. ben senin kulunum, bana akl ver ki, öütlerini anlayabileyim. ya rab, hareket geçmenin zamandır, yasan çiniyorlar. bu yüzden senin buyruklarını, altından, saf altından daha çok seviyorum; kılduun koulları hepsini doru buluyorum, her yanı yoldan tiksiniyorum. harika öütlerin var, bu yüzden onlara candan uyuyorum. sözlerinin açıkları aydınlık saçar, saf insanlara akl verir. azm açık, soluk soluaym, çünkü buyruklarını özlüyorum. bana lütufla bak, adn sevenlere her zaman yaptn gibi. admları pekitir verdiin söz uyarınca, hiçbir suç bana ege-men olmasn. kurtar beni insan baskından, koullarna uyabileyim. yüzün aydınlık saçsın kulunun üzerine, kuralları öret bana. oluk oluk ya akyor gözlerimden, çünkü uymuyorlar yasana. sen adilsin, ya rab, hükümlerini dorudur. buyurduun öütler doru ve tam güvenilirdir. gayretim beni tüketti, çünkü dümanları unuttu senin sözlerini. sözün çok güvenilirdir, kulun onu sever. önemsiz

ve horlanan biriyim ben, ama koulları unutmuyorum. adaletin sonsuza dek dorudur, yasan gerçektir. skntyay, darla düttüm, ama buyruklarını benim zevkimdir. öütlerin sonsuza dek dorudur; bana akl ver ki, yaayaym. bütün yüreimle haykırıyor, yantla beni, ya rab! senin kurallarna uyacağm. sana sesleniyorum, kurtar beni, öütlerine uyaym. gün domadan kalkp yardım dilerim, senin sözüne umut baladm. verdiin söz üzerinde düşünüyem diye, gece boyunca uyku girmiyor gözüm. sevgin uyarınca sesime kulak ver, hükümlerini uyarınca, ya rab, yaam ver bana! yaklayor kötölük ardına koanlar, yasanın uzaklayolar. oysa sen yaknsın, ya rab, bütün buyruklarını gerçektir. çoktan beri andm öütlerini sonsuza dek verdiini. çektiim sknty gör, kurtar beni, çünkü yasan unutmadm. devam savun, özgür kl beni, sözün uyarınca kuru canm. kurtulu kötülerden uzak- ktr, çünkü senin kurallarna yönelmiyorlar. çok sevecensin, ya rab, hükümlerini uyarınca kuru canm. bana zulmedenler, dümanları çok, yine de sapmadm senin öütlerinden. tiksiner bakıyorum hainlere, çünkü uymuyorlar senin sözüne. bak, ne kadar seviyorum koulları, sevgin uyarınca, ya rab, kuru canm. sözlerinin temeli gerçektir, doru hükümlerinin tümü sonsuza dek sürecektir. yok yere zulmediyor bana önderler, oysa yüreim senin sözünle titrer. ganimet bulan biri gibi verdiin sözlerde sevinç bulurum. tiksindir, irenirim yalandan, ama senin yasan severim. doru hükümlerini için seni günde yedi kez överim. yasan sevenler büyük esenlik bulur, hiçbir ey sendeletmez onlar. ya rab, kurtarna umut balar, buyruklarını yerine getiririm. öütlerine candan uygar, onlar çok severim. öütlerini, koulları uygularm, çünkü bütün davranları görürsün sen. fer-yadm sana erisin, ya rab, sözün uyarınca akl ver bana! yalvarm sana ulaş; verdiin söz uyarınca kurtar beni! dudaklarımdan övgüler aksn, çünkü bana kuralları öretiyorsun. dilimde sözün ezgilere döndüsün, çünkü bütün buyruklarını dorudur. elin bana yardıma hazır olsun, çünkü senin koulları seçtim ben. kurtarı özlüyorum, ya rab, yasan zevk kaynamdr. beni yaat ki, sana övgüler sunaym, hükümlerini bana yardımcı olsun. kaybolmu koyun gibi avare dolayordum; kulunu ara, çünkü buyruklarını unutmadm ben.

120

skntyay düşünce rab'be seslendim; yantlad beni. ya rab, kurtar canm yalanc dudaklardan, aldatc dillerden! ey aldatc dil, rab ne verecek sana, daha ne verecek? yiidin sivri oklarıyla retem çalsından alevli korlar! vay bana, meek'te garip kaldm sanki, kedar çadırlar arasında oturdum. fazla kaldm bartan nefret edenler arasında. ben bar

yanlısym, ama söze baladmda, onlar savaa kalkyor!

121

gözlerimi dalara kaldryorum, nereden yardım gelecek? yeri göü yaratan rab'den gelecek yardım. o ayakların kaymasna izin vermez, seni koruyan uyuklamaz. israil'in koruyucusu ne uyur ne uyuklar. senin koruyucun rab'dir, o sa yanında sana gölgedir. gündüz güne, gece ay sana zarar vermez. rab her kötülükten seni korur, esirger cann. imdiden sonsuza dek rab koruyacak gidiini, geliini.

122

bana: "rab'bin evine gidelim" dendikçe sevinirim. ayaklarımız senin kaplarında, ey yerualim! bitik nizamda kurulmu bir kenttir yerualim! oymaklar çkar oraya, rab'bin oymaklar, israil'e verilen öüt uyarınca, rab'bin adna ükretmek için. çünkü orada yarg tahtlar, davut soyunun tahtlar kurulmutur. esenlik dileyin yerualim'e: "huzur bulsun seni sevenler! surlarna esenlik, saraylarna huzur egemen olsun!" kardelerim, dostlarm için, "esenlik olsun sana!" derim. tanrmz rab'bin evi için iyilik dilerim sana.

123

gözlerimi sana kaldryorum, ey göklerde taht kuran! nasl kullarn gözleri efendilerinin, hizmetçinin gözleri hanmnın eline bakarsa, bizim gözlerimiz de rab tanrmz'a öyle bakar, o bize acıncaya dek. ac bize, ya rab, ac; gördüğümüz hakaret yeter de artar. rahat yaayanlarn alaylar, küstahlarn hakareti canmza yetti.

124

rab bizden yana olmasaydı, desin imdi israil: rab bizden yana olmasaydı, insanlar bize saldrında, diri diri yutarlard bizi, öfkeleri bize kar alevlenince. sular silip süpürdü bizleri, seller geçerci üzerimizden. kaban sular aard bamzdan. övgüler olsun bizi onlarn azna yem etmeyen rab'be! bir ku gibi kurtuldu canmz avcnn tuzandan, krd tuzak, kurtulduk. yeri göü yaratan rab'bin ad yardımcmzdr.

125

rab'be güvenenler siyon da'na benzer, sarılmaz, sonsuza dek durur. dalar yerualim'i nasl kuatmsa, rab de halkn öyle kuatmtr, imdiden sonsuza dek. kalmayacak kötülerin

asas, dorularn payna düen toprakta, yoksa dorular hakszla el uzatabilir. iyilik et, ya rab, iyilere, yürei temiz olanlara. ama kendi halkndan eri yollara sapanlar, rab kötü uluslarla birlikte kovacak. israil'e esenlik olsun!

126

rab sürgünleri siyon'a geri getirince, rüya gibi geldi bize. azmz gülülerle, dilimiz sevinç çkларыyla doldu. "rab onlar için büyük iler yaptı" diye konuuldu uluslar arasında. rab bizim için büyük iler yaptı, sevinç doldu içimiz. ya rab, eski gönencimize kavutur bizi, negev'de suya kavuan vadiler gibi. gözyalar içinde ekenler, sevinç çkларыyla biçecek; alayarak tohum çuvaln tayp dolaan, sevinç çkklar atarak demetlerle dönecek.

127

evi rab yapmazsa, yapclar bouna didinir. kenti rab korumazsa, bekçi bouna bekler. bouna erken kalkp geç yatiyorsunuz. ey zahmetle kazanlan ekmei yiyecek, rab sevdiklerinin rahat uyumasn salar. çocuklar rab'bin verdiü bir armaandır, rahmin ürünü bir ödüldür. yiidin elinde nasls oklar, öyledir gençlikte doan çocuklar. ne mutlu ok klf onlarla dolu insana! kent kapsında hasmlaryla tartırken utanç duymayacaklar.

128

ne mutlu rab'den korkana, o'nun yolunda yürüyene! emeinin ürününi yiyeceksin, mutlu ve baarl olacaksn. ein evinde verimli bir asma gibi olacak; çocuklarn zeytin filizleri gibi sofrann çevresinde. ite rab'den korkan kü böyle kutsanacak. rab seni siyon'dan kutsasın! yerualim'in gönencini göresin, bütün yaamn boyunca! çocuklarnn çocuklarn göresin! israil'e esenlik olsun!

129

gençliimden beri bana sk sk saldrılar; imdi söyleyin israil: "gençliimden beri bana sk sk saldrılar, ama yenediler beni. çiftçiler saban sürdüler sırtmda, upuzun iz braktlar." ama rab adildir, kesti kötülerin balarn. siyon'dan nefret eden herkes utanç içinde geri çekilsin. damlardaki ota, büyümeden kuruyan ota dönsünler. orakç avucunu, demetçi kucan dolduramaz onunla. yoldan geçenler de, "rab sizi kutsasın, rab'bin adyla sizi kutsarz" demezler.

130

derinliklerden sana sesleniyorum, ya rab, sesimi iit, ya rab, yalvarma iyi kulak ver! ya rab, sen suçların hesabın tutsan, kim ayakta kalabilir, ya rab? ama sen balaycsn, öyle ki senden korkulsun. rab'bi gözlüyorum, canım rab'bi gözlüyor, umut balyorum o'nun sözüne. sabah gözleyenlerden, evet, sabah gözleyenlerden daha çok, canım rab'bi gözlüyor. ey israil, rab'be umut bala! çünkü rab'de sevgi, tam kurtulu vadr. israil'i bütün suçlarından fidyeyle o kurtaracaktır.

131

ya rab, yüreimde gurur yok, gözüm yükseklere deil. büyük ilerle, kendimi aan harika ilerle unuyorum. tersine, ana kucanda sütten kesilmi çocuk gibi, kendimi yattır huzur buldum, sütten kesilmi çocuca döndüm. ey israil, rab'be umut bala imdiden sonsuza dek!

132

ya rab, davut'un hatr için, çektii bütün zorluklar, sana nasl ant içtiini, yakup'un güçlü tanrs'na adak adadn anmsa: ("evime gitmeyeceim, yatama uzanmayacam, gözlerime uyku girmeyecek, göz kapakların kapanmayacak, rab'be bir yer, yakup'un güçlü tanrs'na bir konut buluncaya dek." antlama sand'nn* efrata'da olduunu duyduk, onu yaar krlarında bulduk. "rab'bin konutuna gidelim, ayann taburesi önünde tapnalm" dedik. çk, ya rab, yaayacan yere, gücünü simgeleyen sandkla birlikte. kâhinlerin doruluu kuansn, sadk kulların sevinç çıkkları atsn. kulun davut'un hatr için, meshettiin* krala yüz çevirme. rab davut'a kesin ant içti, andından dönmez: "senin soyundan birini tahtna oturtacam. eer oulların antlamama, vereceim öütlere uyarılarsa, onların oulları da sonsuza dek senin tahtna oturacak." çünkü rab siyon'u seçti, onu konut edinmek istedi. "sonsuzda dek yaayacam yer budur" dedi, "burada oturacam, çünkü bunu kendim istedim. çok bereketli klacam erzan, yiyecekler doyuracam yoksulları. kurtulula donatacam kâhinlerini; hep sevinç ezgileri söyleyecek sadk kullar. burada davut soyundan güçlü bir kral çıkaracam, meshettiin kralın soyunu ik olarak sürdüreceim. düşmanların utanca bürüneceim, ama onun bandaki taş parlayacak."

133

ne iyi, ne güzeldir, birlik içinde kardeçe yaamak! baa sürülen deerli ya gibi, sakaldan, harun'un sakalından kaftanın yakasına dek

inen ya gibi. hermon da'na yaan çiy siyon dalarna yıyor sanki. çünkü rab orada bereketi, sonsuz yaam buyurdu.

134

ey sizler, rab'bin bütün kullar, rab'bin tapna'nda gece hizmet edenler, o'na övgüler sunun! ellerinizi kutsal yere doru kaldırıp rab'be övgüler sunun! yeri göü yaratan rab kutsasın sizi siyon'dan.

135

rab'be övgüler sunun! rab'bin adna övgüler sunun, ey rab'bin kullar! ey sizler, rab'bin tapna'nda, tanrmz'n tapna'nn avlularında hizmet edenler, övgüler sunun! (rab'be övgüler sunun, çünkü rab iyidir. adn ilahilerle övün, çünkü hotur bu. rab kendine yakup soyunu, öz halk olarak israil'i seçti. biliyorum, rab büyüktür, rabbimiz bütün ilahlardan üstündür. rab ne isterse yapar, göklerde, yeryüzünde, denizlerde, bütün derinliklerde. yeryüzünün dört bucandan bulutlar yükseltir, yamur için imek çaktırır, ambarlardan rüzgar estirir. insanlardan hayvanlara dek msr'da ilk doanlar öldürdü. ey msr, senin orta yerinde, firavunla bütün görevlilerine belirttiler, alas iler gösterdi. birçok ulusu bozguna urattı, güçlü kralar öldürdü: amurlu kral sihon'u, baan kral og'u, bütün kenan kralların. toprakların mülk, evet, mülk olarak halk israil'e verdi. ya rab, adn sonsuza dek sürecek, bütün kuaklar seni anacak. rab halkın haklı çıkarr, kullarına acır. ulusların putları altın ve gümüten yapılmış, insan elinin eseridir. azlar var, konumazlar, gözleri var, görmezler, kullaklar var, duymazlar, soluk alıp vermezler. onlar yapan, onlara güvenen herkes onlar gibi olacak! ey israil halkı, rab'be övgüler sun! ey harun soyu, rab'be övgüler sun! ey levi soyu, rab'be övgüler sun! rab'be övgüler sunun, ey rab'den korkanlar! yerusalem'de oturan rab'be siyon'dan övgüler sunulsun! rab'be övgüler sunun!

136

ükredin rab'be, çünkü o iyidir, sevgisi sonsuzdur; ükredin tanrılar tanrs'na, sevgisi sonsuzdur; ükredin rabler rabbi'ne, sevgisi sonsuzdur; büyük harikalar yapan tek varla, sevgisi sonsuzdur; gökleri bilgece yaratana, sevgisi sonsuzdur; yeri sular üzerine yayana, sevgisi sonsuzdur; büyük kral yaratana, sevgisi sonsuzdur; gündüze egemen olsun diye günei, sevgisi sonsuzdur; geceye egemen olsun diye ay ve yıldızlar yaratana, sevgisi sonsuzdur; msr'da ilk doanlar öldürene,

sevgisi sonsuzdur; güçlü eli, kudretli koluyla sevgisi sonsuzdur; israil'i msr'den çkaran, sevgisi sonsuzdur; (kzlideniz'i* ikiye bölene, sevgisi sonsuzdur; israil'i ortasından geçirene, sevgisi sonsuzdur; firavunla ordusunu kzlideniz'e dökene, sevgisi sonsuzdur; kendi halkn çölde yürütene, sevgisi sonsuzdur; büyük krallar vurana, sevgisi sonsuzdur; güçlü krallar öldüren, sevgisi sonsuzdur; amurlu kral sihon'u, sevgisi sonsuzdur; baan kral og'u öldüren, sevgisi sonsuzdur; toprakların mülk olarak, sevgisi sonsuzdur; kulu israil'e mülk verene, sevgisi sonsuzdur; (dükün günlerimde bizi anmsayana, sevgisi sonsuzdur; dümanlarmdan bizi kurtarana, sevgisi sonsuzdur; bütün canlılara yiyecek verene, sevgisi sonsuzdur; ükredn göklerin tanrs'na, sevgisi sonsuzdur.

137

babel rmaklar kysnda oturup siyon'u andkça aladk; çevredeki kavaklara lirlerimizi astk. çünkü orada bizi tutsak edenler bizden ezigiler, bize zulmedenler bizden enlik istiyor, "siyon ezigilerinden birini okuyun bize!" diyorlard. nasıl okuyabiliriz rab'bin ezigisini el topranda? ey yerualim, seni unutursam, sa elim kurusun. seni anmaz, yerualim'i en büyük sevincimden üstün tutmazsam, dilim damama yapsn! yerualim'in düttü gün, "ykn onu, ykn temellerine kadar!" diyen edomlular'n tavrı anmsa, ya rab. ey sen, yklas babel kz, bize yaptıkların sana ödetecek olana ne mutlu! ne mutlu senin yavruların tutup kayalarda parçalayacak insana!

138

bütün yüreimle sana ükredirim, ya rab, ilahlar önünde seni ilahilerle överim. kut-sal tapnana doru eilir, adna ükredirim, sevgin, sadakatın için. çünkü adn ve sözünü her eyden üstün tuttu. sevgilendiim gün bana yant verdin, içime güç koydun, beni yüreklendirdin. ükretsin sana, ya rab, yeryüzü kralların tümü, çünkü azından çkan sözleri iittiler. yaptın ileri ezigilerle övsünler, ya rab, çünkü çok yücesin. rab yüksekse de, alçakgönüllüleri gözetir, küstahlar uzaktan tanr. skntya dđersem, canım korur, dümanlarınm öfkesine kar el kaldırsn, sa elin beni kurtarr. ya rab, her eyi yaparsn benim için. sevgin sonsuzdur, ya rab, elinin eserini brakma!

139

ya rab, snayp tandn beni. oturup kalkm bilirsin, niyetimi uzaktan anlarsn. git-tiim yolu, yattım yeri inceden inceye elersin,

bütün yaptıklarından haberin var. daha sözü azma almadan, söyleyeceim her eyi bilirsin, ya rab. beni çepeçevre kuattn, elini üzerime koydun. kaldıramam böylesi bir bilgiyi, baa çkamam, eriemem. nereye gidebilirim senin ruhun'dan, nereye kaçabilirim huzurundan? göklere çksam, oradasn, ölümler diyarına yatak sersem, yine oradasn. seherin kanatların alp uçsam, denizin ötesine konsam, orada bile elin yol gösterir bana, sa elin tutar beni. desem ki, "karanlık beni kaplasn, çevremdeki aydınlık geceye dönsün." karanlık bile karanlık sayılmaz senin için, gece, gündüz gibi ldar, karanlıkla aydınlık birdir senin için. iç varlm sen yarattn, annemin rahminde beni sen ördün. sana övgüler sunarm, çünkü müthi ve harika yaratlmım. ne harika ilerler var! bunu çok iyi bilirim. gizli yerde yaratıldmda, yerin derinliklerinde örüldümde, bedenim senden gizli deildi. henüz döl yatandayken gözlerin gördü beni; bana ayrılan günlerin hiçbirini gelmeden, hepsi senin kitabına yazıldı. hakkımdaki düüncelerin ne derli, ey tanr, sayılar ne çok! kum tanelerinden fazladır saymaya kalksam. uyanyorum, hâlâ seninleyim. ey tanr, keke kötülerini öldürsen! ey eli kanlı insanlar, uzaklan benden! çünkü senin için kötü konuyuyorlar, adn kötüye kullanıyor dümanların. ya rab, nasıl tiksindim senden tiksindenlerden? nasıl irenmem sana bakıldranlardan? onlardan tümüyle nefret ediyor, onlar düman sayıyorum. ey tanr, yokla beni, tan yüreimi, sna beni, ören kaygıların. bak, seni gücendiren bir yönüm var m, öncülük et bana sonsuz yaam yolunda!

140

ya rab, kurtar beni kötü insandan, koru beni zorbadan. onlar yüreklerinde kötülük tasarlar, sava sürekli körükler, ylan gibi dillerini bilerler, engerek zehiri var dudaklarından altda. * ya rab, sakn beni kötünün elinden, koru beni zorbadan; bana çelme takmay tasarlıyorlar. küstahlar benim için tuzak kurdu, haydutlar a gerdi; yol kenarna kapı koydular benim için. sana diyorum, ya rab: "tanrım sensin." yalvarma kulak ver, ya rab. ey egemen rab, güçlü kurtarcım, sava gününde bann korudun. kötülerin dileklerini yerine getirme, ya rab, tasarlann ileri götürme! yoksa gurura kapılırlar. beni kuatanların bann, dudaklarından dökülen fesat kaplasn. kzgn korlar yasn üzerlerine! atee, dipsiz çukurlara atılsınlar, bir daha kalkamassınlar. iftiraclara ülkede hayat kalmassn, felaket zorbalara amanszca avılsn. biliyorum, rab mazlumun davasn savunur, yoksullar haklı çkarr. kucusuz dorular senin adna ükredecek, dürüstler senin huzurunda oturacak.

seni çarıyorum, ya rab, yardımma ko! sana yakarınca sesime kulak ver! duam önünde yükselen buhur gibi, el açm akam sunusu gibi kabul görsün! ya rab, azma bekçi koy, dudakların kapsın koru! yüreim kötülüğe eilim göstermesin, suç ileyenlerin fesadına bulamayaym; onların nefis yemeklerini tatmayaym. doru insan bana vursa, iyilik sayılır, azarlasa, baa sürülen ya gibidir, baa reddetmez onu. çünkü duam hep kötülere kardır. önderleri kayalardan aa atınca, dinleyecekler tatlı sözlerimi. sabanla sürülüp yarım toprak gibi, saçım kemiklerimiz ölümler diyarının azna. ancak gözlerim sende, ey egemen rab, sana şnyorum, beni savunmasız brakma! koru beni kurdular tuzaktan, suç ileyenlerin kapanlarından. ben güvenlik içinde geçip giderken, kendi alarına düşün kötüler.

yüksek sesle yakarıyorum rab'be, yüksek sesle rab'be valarıyorum. önüne döküyorum yakınmalarım, önünde anlatıyorum sknltarım. bunalma düttüümde, gideceim yolu sen bilirsin. tuzak kurdular yürüdüüm yola. sama bak da gör, kimse saymıyor beni, snacak yerim kalmad, kimse aramıyor beni. sana haykırıyorum, ya rab: "snam, yaadımz bu dünyada nasibim sensin" diyorum. haykrma kulak ver, çünkü çok çaresizim; kurtar beni ardına düenlerden, çünkü benden güçlüler. çıkar beni zindandan, adna ükredeyim. o zaman dorular çevremi saracak, bana iyilik ettiin için.

duam iit, ya rab, yalvarılarda kulak ver! sadakatınla, doruluunla yantla beni! kulunla yargıya girme, çünkü hiçbir canl senin karında aklanmaz. düman beni kovalıyor, ezip yere seriyor. çoktan ölmü olanlar gibi, beni karanlıkarda oturtuyor. bu yüzden bunalma düttüm, yüreim perian. geçmi günleri anyor, bütün yaptıkları derin derin düşünüyör, ellerinin iine bakıp dalarıyorum. ellerimi sana açyorum, canım kurak toprak gibi sana susam. * çabuk yantla beni, ya rab, tükeniyorum. çevirme benden yüzünü, yoksa ölüm çukuruna inen ölümlere dönerim. sabahlar duyur bana sevgini, çünkü sana güveniyorum; bana gideceim yolu bildir, çünkü duam sanadr. dümanlarımdan kurtar beni, ya rab; sana şnyorum. bana istemini yapmay öret, çünkü tanırm'sn benim. senin iyi ruhun düz yolda bana öncülük etsin! ya rab, adn uruna yaam ver bana, doruluunla kurtar beni skntdan. sevginden ötürü, öldür

dümanların, yok et bütün hasmların, çünkü senin kulunum ben.

ellerime vurumay, parmaklarıma savamay öreten kayam rab'be övgüler olsun! o'dur benim vefal dostum, kalem, kurtarım, kulem, kalkanım, o'na snrm; o'dur halklar bana boyun ediren! ya rab, insan ne ki, onu gözetesin, insan soyu ne ki, onu düünesin? insan bir solu adndır, günleri geçici bir gölge gibidir. ya rab, gökleri yar, aya in, dokun dalara, tütsünler. imek çaktır, dat düman, savur okların, akna çevir onlar. yukardan elini uzat, kurtar beni; çıkar derin sulardan, al elolunun elinden. onlar az yalan saçar, sa ellerini kaldır, yalan yere ant içerler. ey tanrı, sana yeni bir ezgi söyleyeyim, seni on telli çenkle, ilahilerle öveyim. sensin krallar zafere ulatan, kulun davut'u kötülük klcndan kurtaran. kurtar beni, özgür kl elolunun elinden. onların az yalan saçar, sa ellerini kaldır, yalan yere ant içerler. o zaman gençliğinde salkı yetien fidan gibi olacak oullarımız, sarayın oymal sütunlar gibi olacak kızlarımız. her türlü ürünle dolup taacak ambarlarımız; binlerce, on binlerce yavrulayacak çaylarda davarlarımız. semiz olacak sırlarımız; surlarımız gedik açılmayacak, insanların sürgün edilmeyecek, meydanlarımızda feryat duyulmayacak! ne mutlu bunlara sahip olan halka! ne mutlu tanrı rab olan halka!

ey tanrı, ey kral, seni yücelteceim, adn sonsuza dek öveceim. seni her gün övecek, adn sonsuza dek yücelteceim. rab büyüktür, yalnız o övgüye yarakır, akl ermez büyüklüğüne. yaptıkları kuaktan kuaa ükranla anlacak, güçlü ilerin duyurulacak. düüneceim harika ilerini, insanlar büyüklüğünü, yüce görkemi konuacak. yaptın müthi ilerin gücünden söz edecekler, ben de senin büyüklüğünü duyuracağım. esiz iyiliğin anların kutlayacak, sevinç ezgileriyle övecekler doruluunu. rab lütüfkâr ve sevecendir, tez öfkelenmez, sevgisi engindir. rab herkese iyi davranır, sevecenliği bütün yaptıkları kapsar. bütün yaptıkları sana ükreder, ya rab, sadk kulların sana övgüler sunar. krallığın yüceltini anlatır, kudretini konuur; herkes senin gücünü, krallığın yüce görkemi bilsin diye. senin krallığın ebedi krallıktır, egemenliğin kuaklar boyunca sürer. rab verdii bütün sözleri tutar, her davranı sadıktır. rab her düene destek olur, iki büküm olanları dorultur. herkesin umudu sende, onlara yiyeceklerini zamanında veren sensin. elini açar, bütün canllar doyurursun dilediklerince. rab bütün davranlarında adil,

yapt bütün ilerde sevecendir. rab kendisine yakaran, içtenlikle yakaran herkese yakndr. dileini yerine getirir kendisinden korkanların, feryatların iitir, onlar kurtarr. rab korur kendisini seven herkesi, yok eder kötülerin hepsini. rab'be övgüler sunsun azm! bütün canlar o'nun kutsal adna, sonsuza dek övgüler dizzsin.

146

rab'be övgüler sunun! ey gönlüm, rab'be övgüler sun. yaadkça rab'be övgüler sunacak, var oldukça tanr'm'a ilahiler söyleyeceim. önderlere, sizi kurtaramayacak insanlara güvenmeyin. o son soluunu verince topraa döner, o gün tasarlar da biter. ne mutlu yardmcı yakup'un tanrs olan insana, umudu tanrs rab'de olana! yeri göü, denizi ve içindeki her eyi yaratan, sonsuza dek sadk kalan, ezilenlerin hakkın alan, açlara yiyecek salayan o'dur. rab tutsaklar özgür klar, körlerin gözünü açar, iki büklüm olanlar dorulur, dorular sever. rab garipleri korur, öksüze, dul kadna yardım eder, kötülerin yolunuysa saptrr. rab tanr'n sonsuza dek, ey siyon, kuaklar boyunca egemenlik sürecek. rab'be övgüler sunun!

147

rab'be övgüler sunun! ne güzel, ne ho tanrmz' ilahilerle övmek! o'na övgü yarar. rab yeniden kuruyor yerusalim'i, bir araya topluyor israil'in sürgünlerini. o krk kalplileri iyiletirir, yaraların sarar. yıldızların sayısını belirler, her birini adıyla çarr. rab-bimiz büyük ve çok güçlüdür, snrsızdır anlay. rab mazlumlara yardım eder, kötüleri yere çalar. rab'be ükran ezgileri okuyun, tanrmz' lrlre, ilahilerle övün. o'dur gökleri bulutlarla kaplayan, yeryüzüne yamur salayan, dalarda ot bitiren. o yiyecek salar hayvanlara, baran kuzgun yavrularına. ne atn gücünden zevk alır, ne de insanın yitilinden holanr. rab kendisinden korkanlardan, sevgisine umut balayanlardan holanr. rab'bi yücelt, ey yerusalim! tanr'n'a övgüler sun, ey siyon! çünkü senin kapların kol demirlerine güç katar, içindeki halk kutsar. snrları esenlik içinde tutar, seni en iyi budayla doyurur. yeryüzüne buyruunu gönderir, sözü çarçabuk yaylr. yapa gibi kar yadrr, kray kül gibi saçır. aaya iri iri dolu savurur, kim dayanabilir souuna? buyruk verir, eritir buzlar, rüzgarn estirir, sular akmaya balar. sözünü yakup soyuna, kuralları, ilkelerini israil'e bildirir. baka hiçbir ulus için yapmad bunu, onlar o'nun ilkelerini bilmezler. rab'be övgüler sunun!

148

rab'be övgüler sunun! göklerden rab'be övgüler sunun, yücelerde o'na övgüler sunun! ey bütün melekleri, o'na övgüler sunun, övgüler sunun o'na, ey bütün göksel ordular! ey güne, ay, o'na övgüler sunun, övgüler sunun o'na, ey ldayan bütün yıldızlar! ey göklerin gökleri ve göklerin üstündeki sular, o'na övgüler sunun! rab'bin adna övgüler sunsunlar, çünkü o buyruk verince, var oldular; bozulmayacak bir kural koyarak, onlar sonsuza dek yerlerine oturttu. yeryüzünden rab'be övgüler sunun, ey deniz canavarları, bütün enginler, imek, dolu, kar, bulutlar, o'nun buyruuna uyan fırtınalar, dalar, bütün tepeler, meyve ağaçlar, sedir ağaçlar, yabanl ve evcil hayvanlar, sürüngenler*, uçan kular, yeryüzünün krallar, bütün halklar, önderler, yeryüzünün bütün yöneticileri, delikanllar, genç kızlar, yallar, çocuklar! rab'bin adna övgüler sunsunlar, çünkü yalnız o'nun ad yücedir. o'nun yücelii yerin göün üstündedir. rab kendi halkın güçlü kld, bütün sadk kullarına, kendisine yakın olan halka, israililer'e ün kazandırdı. rab'be övgüler sunun!

149

rab'be övgüler sunun! rab'be yeni bir ezgi söyleyin, sadk kulların toplantısında o'nu ezgilerle övün! israil yaratıcısında sevinç bulsun, siyon halk krallar'yla cosun! dans ederek övgüler sunsunlar o'nun adna, tef ve lir çalarak o'nu ilahilerle övsünler! çünkü rab halkından holanr, alçakgönüllüleri zafer tacyla süsler. bu onurla mutlu olsun sadk kullar, sevinç ezgileri okusunlar yataklarında! azlarında tanr'ya yüce övgüler, ellerinde iki azl klçla uluslardan öç alsınlar, halklar cezalandırnsınlar, kralların zincire, soy-luların prangaya vursunlar! yazılan karar onlara uygulansınlar! bütün sadk kullar için onurdur bu. rab'be övgüler sunun!

150

rab'be övgüler sunun! kutsal yerde tanr'ya övgüler sunun! gücünü gösteren göklerde övgüler sunun o'na! övgüler sunun o'na güçlü ileri için! övgüler sunun o'na esiz büyüklüğe yarar biçimde! boru çalarak o'na övgüler sunun! çenkle ve lrlre o'na övgüler sunun! tef ve dansla o'na övgüler sunun! saz ve neyle o'na övgüler sunun! zillerle o'na övgüler sunun! çnlayan zillerle o'na övgüler sunun! bütün canlı varlıklar rab'be övgüler sunsun! rab'be övgüler sunun!

davut olu israil kral süleyman'n özdeyileri: bu özdeyiler, bilgelie ve terbiyeye ulamak, akllca sözleri anlamak, baarya götüren terbiyeyi edinip doru, haki ve adil olan yapmak, saf kiyyi ihtiyatlı, genç adam bilgili ve sagörülü klmak içindir. özdeyilerle benzetmeleri, bilgelerin sözleriyle bilmecelerini anlamak için bilge kii dinlesin ve kavrayn arırsn, akll kii yaam hüneri kazansn. (rab korkusudur bilginin temeli. ahmaklarsa bilgelii ve terbiyeyi küçümser. olum, babann uyarlarına kulak ver, annenin öğrettiklerinden ayrılma. çünkü bunlar ban için sevimli bir çelenk, boynun için gerdanlık olacaktır. olum, seni ayartmaya çalan günahkârlara teslim olma. öyle diyebilirler: "bizimle gel, adam öldürmek için pusuya yatalm, zevk uruna masum kiileri tuzaa düürelim. onlar ölümler diyar gibi diri diri, ölüm çukuruna inenler gibi bütünüyle yutalr. bir sürü deerli mal ele geçirir, evlerimizi ganimetle doldururuz. gel, sen de bize katlı, tek bir kesemiz olacak." olum, böyleleriyle gitme, onların tuttu yoldan uzak dur. çünkü ayaklar kötölü koar, çekinmeden kan dökerler. kularn gözü önünde a sermek bounadr. bakasna pusu kuran kendi kurduu pusuya düer. yalnız kendi candr tuzaa düürdüü. haksız kazanca dükün olanların sonu böyledir. bu dükülük onlar canlarından eder. bilgelik darda yüksek sesle haykırır, meydanlarda sesleniyor. kalabalk sokak balarnda baryor, kentin giri kaplarında sözlerini duyuruyor: "ey budalalar, budalalar ne zamana dek seveceksiniz? alaycılar ne zamana dek alay etmekten zevk alacak? akl-sızlar ne zamana dek bilgidin nefret edecek? uyardımda yola gelin, o zaman size yüreimi açar, sözlerimi anlamanza yardım ederim. ama sizi çardım zaman beni reddet-tiniz. elimi uzattım, umursayan olmad. duymazlıktan geldiniz bütün öütlerimi, uyarlarım duymak istemediniz. bu yüzden ben de felaketinize sevineceim. belaya uradınız, bela üzerinize bir frına gibi geldiinde, bir kasrga gibi geldiinde felaketiniz, skntya, kaygıya düttünüzde, sizinle alay edeceğim. (o zaman beni çaracaksnız, ama yantlamayacağm. var gücünüzle arayacaksnız beni, ama bulamayacaksnız. çünkü bilgidin nefret ettiniz. rab'den korkmay reddettiniz. öütlerimi istemediniz, uyarlarım tümünü küçümstediniz. bu nedenle tuttuunuz yolun meyesini yiyeceksiniz, kendi düzenbazlığnza doycak-sınız. bön adamlar dönekliliklerinin kurban olacak. akl-sızlar kaygı-sızların içinde yok olup gidecek. ama beni dinleyen güvenlik içinde yaayacak, kötölükten korkmayacak, huzur bulacak."

olum, bilgelie kulak verip yürekten aklı yönelerek sözlerimi kabul eder, buyruklarım aklında tutarsan, (evet, akl çarr, ona gönülden seslenirsen, gümü ararcasına onu ararsan, onu ararsan define arar gibi, rab korkusunu anlar ve tanrı'y yakından tanır-sın. çünkü bilgelinin kayna rab'dir. o'nun azn-dan bilgi ve anlay çkar. doru kiileri baarya ulaştır, kalkandır düüst yaayanların. adil olanların admların korur, sadık kulların yolunu gözetir. o zaman anların her iyi yolu, neyin doru, haki ve adil olduğunu. çünkü yüreğin bilgelikle dolacak, zevk alacaksn bil-giden. sagörü sana bekçilik edecek ve akl seni koruyacak. bunlar seni kötü yoldan, ahlaksız sözlerinden kurtaracak. onlar ki karanlık yollarda yürümek için doru yoldan ayrılırlar. kötölük yapmaktan holanır, zevk alırlar kötölünün arından. yollar dolambaçlı, yaaylar çarpkır. bilgelik, gençken evliden eini terk eden, tanrı'nın önünde içtli and unutan ahlaksız kadından, sözleriyle yaltak-lanan vefasız kadından seni kurtaracak. (o kadın evi insan ölüme, yollar öölilere götürür. ona gidenlerden hiçbirini geri dönmez, yaam yollarına erimez. bu nedenle sen iyilerin yolunda yürü, doruların izinden git. çünkü ülkede yaayacak olan dorulardır, düüst kiilerdir orada kalacak olan. kötüler ülkeden sürülecek, hainler sökülüp atılacak.

olum, unutma öğrettiklerimi, aklında tut buyruklarım. çünkü bunlar ömrünü uzatacak, yaam yılların, esenliğini arttıracaktır. sevgiyi, sadakati hiç yanından ayırma, bala onlar boynuna, yaz yüreğinin levhasına. böylece tanrı'nın ve insanların gözünde beeni ve saygınlık kazanacaksn. rab'be güven bütün yüreğinle, kendi aklına bel balama. yaptın her ite rab'bi an, o senin yolunu düze çkarr. kendini bilge biri olarak görme, rab'den kork, kötölükten uzak dur. böylece bedeninin salk ve ferahlık bulur. servetinin ve ürününün turlandısıyla rab'bi onurlandır. o zaman ambarların tka basa dolar, teknelerin yeni arapla dolup taar. olum, rab'bin terbiye ettiğini hafife alma, o'nun azarlamasından usanma. çünkü rab, olundan honut baba gibi, sevdiğini azalar. bilgelie eriene, akl bulana ne mutlu! gümü kazanmaktansa onu kazanmak daha iyidir. onun yarar altından daha çoktur. daha deerlidir mücevherden, dileyecinin hiçbir ey onunla kıyaslanamaz. sa elinde uzun ömür, sol elinde zenginlik ve onur vardır. yollar sevinç yollarıdır, evet, bütün yollar esenlie çkarr. bilgelik yaam aacdır ona sarlanlara, ne mutlu ona smsk tutunanlara! rab dünyann temelini bilgelikle att, gökleri akllca yerletirdi. bilgisiyle en-

ginler yarld, bulutlar suyunu verdi. olum, salam öüde, sagörüye tutun. sakn gözünü ayırma onlardan. onlar sana yaam verecek ve boynuna güzel bir süs olacak. o zaman güvenlik içinde yol alrsn, sendelemen. kor-kusuzca yatar, tatlı tatlı uyursun. beklen-medik felaketten, ya da kötülerin urad ykm-dan korkma. çünkü senin güvencen rab'dir, tuzaa dümekten seni o koruyacaktır. elin-den geldikçe, iyilie hakk olanlardan iyilii esirgeme. elinde varken komuna, "bugün git, yarn gel, o zaman veririm" deme. sana güvenerek yanında yaayan komuna kötülük tasarlama. sana kötülük etmemi biriyle yok yere çekime. zorba kiye imrenme, onun yol-larından hiçbirini seçme. çünkü rab sapkn-lardan tiksindir, ama dorularn candan dos-tudur. rab kötülerin evini lanetler, dorularn oturduu yeriye kutsar. rab alayclarla alay eder, ama alçakgönüllülere lütfeder. bilge kiiler onuru miras alacak, akıslara yalnız utanç kalacak.

4

çocuklarm, babazn uyarlarına kulak verin. dikkat edin ki anlayı olasnz. çünkü size iyi ders veriyorum, ayrılmayn öğrettiimden. ben bir çocukken babamn evinde, anne-min körpeçik tek yavrusuyken, babam bana unu öğretti: "söylediklerime yürekten sarl, buyruklarım yerine getir ki yaayasn. bilgeli-i ve akl sahiplen, söylediklerimi unutma, on-lardan sapma. bilgelikten ayrılmı, o seni ko-rur. sev onu, seni gözetir. bilgeliie ilk adm onu sahiplenmektir. bütün servetine mal olsa da akla sahip çk. onu el üstünde tut, o da seni yüceltecek, ona sarlırsan seni onur-landracak. bana zarif bir çelenk, görkemli bir taç giydirecektir." dinle olum, sözlerimi benimse ki, uzasn ömrün. seni bilgelik yol-unda eitir, doru yollara yöneltirim. ayak-larn takmadan yürür, sürçmeden koarsn. aldın terbiyeye sarl, brakma, onu uygula, çünkü odur yaamn. kötülerin yoluna ayak basma, yürüme alçakların yolunda, o yoldan sakn, yakından bile geçme, yönünü deitirip geç. çünkü kötülük etmedikçe uyuyamaz onlar, uykular kaçır sapırmadıkça birilerini. yedikleri ekmek kötülük, içtikleri arap zor-balk ürünüdür. oysa dorularn yolu afak gibidir, giderek öle güneinin parlakına er-iir. kötülerin yoluysa zifiri karanlık gibidir, neden tökezlediklerini bilmezler. olum, söz-lerime dikkat et, dediklerime kulak ver. ak-lından çkmasn bunlar, onlar yüreinde sakla. çünkü onlar bulan için yaam, bedeni için i-fadr bunlar. her eyden önce de yüreini koru, çünkü yaam ondan kaynaklanır. yalan çk-masn azndan, uzak tut dudakların sapk söz-lerden. gözlerin hep ileriye baksn, dosdoru öüne! gidecein yolu düzle, o zaman bütün ilerinin salam olur. sapma saa sola, ayan

kötülüktten uzak tut.

5

olum, bilgeliime dikkat et, aklıca sözlerime kulak ver. böylelikle her zaman sagörülü olur, dudaklarınla bilgiyi korursun. zina eden kadnn bal damlar dudaklarından, az daha yumuaktr zeytinyandan. ama sonu pelinotu kadar ac, iki azl klç kadar ke-skindir. ayaklar ölüme gider, admlar ölüler diyarna ular. yaama giden yolu hiç düün-mez, yollar dolaktır, ama farknda deil. olum, imdi beni dinle, azmdan çkan sözlerden ayrılmı. öyle kadnlardan uzak dur, yaklama evinin kapsna. yoksa onurunu bakalarna, yl-larn bir gaddara kapıtrsn. varn younu yer bitirir yabancılar, emein baka birinin evini bayındır klar. ah çekip inlersin ömrünün son günlerinde, etinle bedeninin tükendiinde. "eitilmekten neden bu kadar nefret ettim, yüreim uyarlar neden önemsemedi?" dersin. "öretmenlerimin sözünü dinlemedim, beni eitenlere kulak vermedim. halkn ve toplu-lun arasında tam bir ykmn eime gelmiim." suyu kendi sarnıandan, kendi kuyunun kay-nandan iç. pnarların sokaklar, akarsuların meydanlar m sulamal? yalnız senin olsun on-lar, paylarla yabancılar. çemen bereketli olsun ve gençken evlendiin karnla mutlu ol. sevimli bir geyik, zarif bir ceylan gibi, hep seni doyursun memeleri. akyla sürekli co. olum, neden ahlaksız bir kadnla coasn, neden baka birinin karsn koynuna alasn? rab insann tuttuğu yolu gözler, att her adm denetler. kötü kiyyi kendi suçlar ele verecek, günahnn kemendi kskvrak balayacak onu. ar ahmaklı onu yoldan çıkaracak, terbiyeyi umursamad için ölecek.

6

olum, eer birine kefil oldunsa, onun borcunu yüklendinse, düünsen tuzaa kendi sözlerinle, aznn sözleriyle yakalandınsa, o kiinin eline düün demektir. olum, unu yap ve kendini kurtar: git, yere kapan onun önünde, ona yalvar yakar. gözlerini uyku girmesin, ar-lamasn göz kapakların. avcnn elinden cey-lan gibi, kubazn elinden ku gibi kurtar ken-dini. ey tembel kii, git, karncalara bak, on-larn yaamndan bilgelik ören. bakanlar, ön-derleri ya da yöneticileri olmad halde, yazn erzakların biriktirirler, yiyeceklerini toplar-lar biçim mevsiminde. ne zamana dek yat-acaksn, ey tembel kii? ne zaman kalka-caksn uykundan? "biraz kestireyim, bi-raz uyuklayaym, ellerimi kavuturup öyle bir uyuyaym" demeye kalmadan, yokluk bir haydut gibi, yoksulluk bir aknc gibi gelir üz-erine. aznda yalanla dolaa kii, soysuz ve fe-satçdır. göz kırpar, bir sürü ayak oyunu, el kol

hareketleri yapar, ahlaksız yüreinde kötülük tasarlar, çekimler yaratır durmadan. bu yüzden ansızın ykma urayacak, birdenbire çaresizce yok olacak. rab'bin nefret ettii alt ey, irendii yedi ey vardır: gururlu gözler, yalanc dil, suçsuz kan dökten eller, düzenbaz yürek, kötülüğe seirten ayaklar, yalan soluyan yalanc tank ve kardeler arasında çekime yaratan ki. olum, babanın buyruklarna uy, annenin öğrettiklerinden ayrılm. bunlar sürekli yüreinin ba olsun, tak onlar boynuna. yolunda sana rehber olacak, seni koruyacaklar yatın zaman; söylecekler seninle uyandnda. bu buyruklar sana ça, öğretilenler ktr. eiticii uyarlar yaam yolunu gösterir. seni kötü kadından, baka birinin karsın yaltaklanan dilinden koruyacak olan bunlardır. böyle kadnların güzelliini seni ayartmasn, baklar seni tutsak etmesin. çünkü fahie yüzünden insan bir lokma ekmeğe muhtaç kalr, bakanın karsıyla yatmak da kiinin canna mal olur. insan koynuna ate alr da, giysisi yanmaz mı? korlar üzerinde yürür de, ayaklar kavrulmaz mı? bakanın karsıyla yatan adamın durumu budur. böyle bir ilikiye giren cezasız kalmaz. aç hrsz karnı doyurmak için çalışorsa, kimse onu hor görmez. ama yakalanırsa, çaldnn yedi katn ödemek zorunda; varn yonnu vermek anlamla gelse bile. zina eden adam saduyudan yoksundur. yaptklarıyla kendini yok eder. payna düen dayak ve onursuzluktur, asla kurtulamaz utançtan. çünkü kskançlık kocanın öfkesini azdır, öç alrken acmaz olur. hiçbir fidiye kabul etmez, günlünü alamazsn armaanların çokluuyla.

7

olum, sözlerimi yerine getir, aklnda tut buyruqlarm. buyruqlarm yerine getir ki, yaayasn. öğrettiklerimi gözünün bebei gibi koru. onlar yüzük gibi parmaklarına geçir, yüreinin levhasına yaz. bilgelie, "sen kzkardeimsin", akla, "akrabamsn" de. zina eden kadından, yaltaklanan ahlaksız kadından seni koruyacak olan bunlardır. evimin penceresinden, kafesin ardından dary seyrederken, bir sürü toy gencin arasında, saduyudan yoksun bir delikanl çarpt gözüme. akamüzeri, alaca karanlıkta, akam karanlık çökerken, o kadnn oturduu sokaa saptn, onun evine yöneldiini gördüm. (derken kadn onu karlad, fahie kıyla sinsice. yaygarac, dik bal biriydi kadn. bir an bile durmaz evde. kâh sokakta, kâh meydanlardır. sokak balarında pusuya yatar. delikanlı tutup öptü, yüzü kzarmadan ona öyle dedi: "esenlik kurbanların kesmek zorundaydım, adak sözümü bugün yerine getirdim. bunun için seni karlamaya, seni aramaya çıkm, ite buldum seni! döeme msr ipliinden dokunmu renkli örtüler serdim. yatama

mür*, öd ve tarçn serptim. haydi gel, sabaha dek doya doya sevielim, aktan zevk alalm. kocam evde deil, uzun bir yolculuğa çıktı. yanna para torbasn ald, dolunaydan önce eve dönmeyecek." onu bir sürü çekici sözlerle batan çkard, tatlı dilye peinden sürükledi. kesimevine götürülen öküz gibi hemen izledi onu delikanlı; tuzaa düen geşik gibi, crierini bir ok delene kadar; kapana koan bir ku gibi, bunun yaamna mal olacan bilmeden. çocuklarm, imdi dinleyin beni, kulak verin söylediklerime, sakn o kadna gönül vermeyin, onun yolundan gitmeyin. yere serdii bir sürü kurban var, öldürdüyü kiilerin says pek çok. ölümler diyarına giden yoldur onun evi, ölüm odalarına götürür.

8

bilgelik çarıyor, akl sesini yükseltiyor. yol kenardaki tepelerin banda, yolların birletii yerde duruyor o. kentin giriinde, kapların yanında, sesini yükseltiyor: "ey insanlar, size sesleniyorum, çarm insan soyunadrl! ey bön kiiler, ihtiyatlı olmay örenin; saduyulu olmay örenin, ey aksızlar! söyledim yetkin sözleri dinleyin, azm dorular söylemek için açarm. azm gerçeği duyurur, çünkü dudakların kötülüğkten irenin. azmdan çıkan her söz dorudur, yoktur eri ya da sapk olan. apaçktır hepsi anlayana, bilgiye erien, doruluunu bilir onları. güümü yerine terbiyeyi, saf altn yerine bilgiyi edinin. çünkü bilgelik mücevherden deerlidir, dilediini hiçbir ey onunla kıyaslanamaz. ben bilgelik olarak ihtiyat kendime konut edindim. bilgi ve sağörü bendedir. rab'den korkmak kötülüğkten nefret etmek demektir. kibirden, küstahlıktan, kötü yoldan, sapk azdan nefret ederim. öüt ve salam karar bana özgüdür. akl ve güç kayna benim. krallar sayemde egemenlik sürer, hükümdarlar adil kurallar koyar. önderler, adaletle yöneten soylular sayemde yönetirler. beni sevenleri ben de severim, gayretle arayan beni bulur. zenginlik ve onur, kalc deerler ve bolluk bendedir. meyvem altından, saf altından, ürünüm seçme gümtüden daha iyidir. doruluk yolunda, adaletin izinden yürürüm. böylelikle, beni sevenleri servet sahibi yapar, hazinelerini doldururum. rab yaratma iine baladnda ilk beni yaratt, dünya var olmadan önce, ta balangçta, öncesizlikte yerimi aldım. enginler yokken, sular bol pnarlar yokken dodyum ben. dalar daha olumadan, tepeler belirmeden, rab dünyay, krlar ve dünyadaki topranın zerresini yaratmadan dodyum. (rab gökleri yerine koydunda oradaydım, engin denizleri ufukla çevirdiinde, bulutlar oluturdunda, denizin kaynakların güçlendirdiinde, sular buyruundan öte geçmesinler diye denize snr çizdiinde, dünyanın temellerini pekitirdiinde, ba mimar olarak o'nun yanındaydım. gün

be gün sevinçle dolup tatm, huzurunda hep cotum. o'nun dünyası mutluluum, insanlar sevincimdi. çocuklarm, imdi beni dinleyin: yolumu izleyenlere ne mutlu! uyarlarm dinleyin ve bilge kiler olun, görmezlikten gelmeyin onlar. beni dinleyen, her gün kapm gözleyen, kapm eiinden ayrılmayan kiiye ne mutlu! çünkü beni bulan yaam bulur ve rab'bin beenisini kazanr. beni gözard edense kendine zarar verir, benden nefret eden, ölümü seviyor demektir."

9

bilgelik kendi evini yapt, yedi direini yonttu. hayvanların kesti, arabın hazırlayp sofrasın kurdı. kentin en yüksek noktalarna gönderdi hizmetçileri aracıyla herkesi çağırır: "kim safsa buraya gelsin" diyor. saduyudan yoksun olanlara da, "gelin, yiyeceklerimi yiyin, hazırladım araptan için" diyor. ("safı brakn da yaayn, aklın yolunu izleyin. "alaycı paylayan aalanmay hak eder, kötü kiiyi azarlayan hakarete urar. alaycı azarlama, yoksa senden nefret eder. bilge kiiyi azarlarsan, seni sever. bilge kiiyi eitirsen daha bilge olur, doru kiiye öğretirsen bilgisini artırır. rab korusudur bilgilerin temeli. akl kutsal olanı tanıma. benim sayemde günlerin çalacak, ömrüne yıllar katlacak. bilgeysen, bilgeliğinin yarar sanadr, alaycı olursan acsın yalnız sen çekersin." aklız kadın yaygarac ve saftır, hiçbir ey bilmez. evinin kapsında, kentin en yüksek yerinde bir iskemleye oturur; yoldan geçenleri, kendi yollarından gidenleri çarmak için, ("kim safsa buraya gelsin" der. saduyudan yoksun olanlara da, "çalnt su tatlı, gizlice yenen yemek lezzetlidir" der. ne var ki, evine girenler ölüme gittiklerini, ama konuk olanlar ölümler diyarının dibine indiklerini bilmezler.

10

süleyman'n özdeyileri: bilge çocuk babasının sevindirir, aklız çocuk annesini üzer. haksızca kazanılan servetin yararı yoktur, ama doruluk ölümden kurtarır. rab doru kiiyi aç komaz, ama kötülerin isteini boşa çıkar. tembel eller insan yoksullatır, çalkan el zengin eder. akl banda evlat ürününü yazın toplar, hasatta uyuysa ailesinin yüzkarasıdır. bereket doru kiinin bana yaar, kötülerle zorbalıkların sözle gizler. dorular övgüyle, kötüler nefretle anılır. bilge kii buyruklar kabul eder, çenesi düşük ahmaksa ykma urar. dürüst kii güvenlik içinde yaar, ama hileli yoldan giden aç vurulacaktır. sin-sice göz kırpar, aclara neden olur. çenesi düşük ahmak da ykma urar. doru kiinin az yaam pnaıdır, kötülerle zorbalıkların sözle gizlerler. nefret çekimeyi azdır, sevgi her

suçu balar. akl kiinin dudaklarından bilgelik akar, ama saduyudan yoksun olan sırtına kötek yer. bilge kii bilgi biriktirir, ahmanın azıysa onu ykma yaklatır. zenginın serveti onun kalesidir, fakirın yoksulluğu ise onu ykma götürür. doru kiinin ücreti yaamdır, kötünün geliriye kendisine cezadır. terbiyeye kulak veren yaam yolunu bulur. uyarlar reddedense bakaların yoldan saptır. nefretini gizleyen kiinin dudaklar yalanıdır. iftira yayan aklızdır. çok konunun günah eksik olmaz, saduyulu kiiye dilini tutar. doru kiinin dili saf gümü gibidir, kötünün niyetleriye deersizdir. doru kiinin sözleri birçokları besler, ahmaklara saduyu yoksunluğundan ölür. rab'bin bereketidir kiiyi zengin eden, rab buna dert katmaz. kötülük aklızlar için elence gibidir. akl banda olanlar içinse bilgelik ayrı eştir. kötü kiinin korktuğu bana gelir, doru kiiye dileine erişir. karsıya gelince kötü kiiyi silip götürür; ama doru kii sonsuza dek ayakta kalır. diler için sırke, gözler için duman neyse, tembel ulak da kendisini gönderen için öyledir. rab korkusu ömrü uzatır, kötülerin yıllarına ksadır. dorunun umudu onu sevindirir, kötünün beklentileriye boşa çıkar. rab'bin yolu dürüst için şak, fesatç içinse ykmdır. doru kii hiçbir zaman sarımsmaz, ama kötüler ülkede kalamaz. doru kiinin az bilgelik üretir, sapkı dize kesilir. doru kiinin dudaklar söylenecek sözünü bilir, kötünün azıydansa sapkı sözler çıkar.

11

rab hileli teraziden ırenir, hilesiz tartıdan şa honut kalır. küstahlın ardından utanç gelir, ama bilgelik alçakgönüllülerdedir. erdemlinin dürüstlüğü ona yol gösterir, hainin yalanlıysa ykma götürür. gazap günü servetie yaramaz, oysa doruluk ölümden kurtarır. dürüst insanın doruluğu onun yolunu düzler, kötü kiiye kötülüğü yüzünden ykıp düer. erdemlinin doruluğu onu kurtarır, ama haini kendi hırsı ele verir. kötü kii öldüğünde umutları yok olur, güvencii güç de biter. doru kii şıkntadan kurtulur, onun yerine skıntı kötü kii çeker. tanrısz kii bakaların azıya ykma götürür, oysa dorular bilgi sayesinde kurtulur. doruların baarsına kent bayram eder, kötülerin ölümüne sevinç kılları atılır. dürüstlerin kutsamasıyla kent gelir, ama kötülerin az kenti yerle bir eder. başkını küçük gören saduyudan yoksundur, akl kiiye dilini tutar. dedikoducu sı saklayamaz, oysa güvenilir insan sırda olur. yol göstereni olmayan ulus düer, danman bol olan zafere gider. yabancısı kefil olan mutlaka zarar görür, kefaletten kaçan güvenlik içinde yaar. seven kadın onur, zorbalarsa yalnızca servet kazanır. iyilikseverin yarar kendinedir, gaddarsa kendi bana bela getirir. kötü kiinin kazancı aldatıcıdır, doruluk ekenin ödüllüye

güvenlidir. yürekten doru olan yaama kavuur, kötülüün ardından giden ölümünü hazrlar. rab sapk yürekliden irenir, düüst yaayandan honut kalr. bilin ki, kötü kii cezasz kalmaz, dorularn soyuysa kurtulur. saduyudan yoksun kadnn güzelli, domuzun burnundaki altn halkaya benzer. dorularn iste hep iyilikle sonuçlanr, kötülerin umutlarysa gazapla. eliack olan daha çok kazanr, hak yiyenin sonuysa yoksulluktur. cömert olan bollua erecek, bakasna su verene su verilecek. halk buday istifleyeni lanetler, ama buday satan kutsar. iyili amaç edinene beeni kazanr, kötülüü amaç edinense kötülüü urar. zenginliine güvenen tepetaklak gidecek, oysa dorular dalndaki yaprak gibi gelinecek. ailesine sknt çektirenin miras yeldir, ahmaklar da bilgelerin kulu olur. doru kiinin ileri yaam aacnn meyvesine benzer, bilge kii insanlar kazanr. bu dünyada doru kii bile cezalandırlısa, kötülerle günahların cezalandırılacağına kesindir.

12

terbiye edilmeyi seven bilgiyi de sever, azarlanmaktan nefret eden budaladr. iyi kii rab'bin lütfuna erer, ama düzenbaz rab mahkûm eder. kötülük kiyyi güvenle kavuturmaz, ama dorularn kökü kazlamaz. erdemli kadn kocasnn tacdr, edepsiz kadnsa kocasın yer bitirir. dorularn tasarlar adlı, kötülerin öütleri aldatcır. kötülerin sözleri ölüm tuzadr, dorularn konumasysa onlar kurtarr. kötüler yklp yok olur, doru kiinin evi ayakta kalr. kii saduyusu orannda övülür, çarpk düünceliyse küçümsenir. köle sahibi olup aalanan büyüklük taslayp ekme muhtaç olandan yedir. doru kii hayvanyla ilgilenir, ama kötünün sevecenli bile zalimcedir. toplan ileyenin ekmei bol olur, hayal peinde koansa saduyudan yoksundur. kötü kii kötülerin ganimetini ister, ama doru kii lerin kökü ürün verir. kötü kiinin günahl sözleri kendisi için tuzaktır, ama doru kii sknty atlatr. insan aznn ürünüyle iyilie doyar, elinin emeine göre de karlı alr. ahman yolu kendi gözünde dorudur, bilge kiyye öüde kulak verir. ahmak sinirlendiini hemen belli eder, ama ihtiyatlı olan aalanmaya almaz. düüst tank doruyu söyler, yalanc tanksa hile solur. düünmeden söylenen sözler klç gibi keser, bilgelerin diliysa ifa verir. gerçek sözler sonsuza dek kalcdır, oysa yalann ömrü bir anlıktır. kötülük tasarlayann yürei hileci, bab öütleyenin yüreyse sevinçlidir. doru kiyye hiç zarar gelmez, kötünün baysa beladan kurtulmaz. rab yalanc dudaklardan irenir, ama gerçe uyanlardan honut kalr. ihtiyatlı kii bilgisini kendine saklar, oysa aklzsın yürei ahmaklın ilan eder. çalkanların eli egemenlik sürer, tembellikse köleliğe götürür. kaygı yürek insan çökertir, ama güzel söz

sevindirir. doru kii arkadana da yol gösterir, kötünün tuttu yolsa kendini saptrr. tembel kii iini bitirmez, oysa çalkan deerli bir servet kazanr. doru yol yaam kaynadr, bu yol ölümsüzlüğe götürür.

13

bilge kii terbiye edilmeyi sever, alayc kii azarlansa da almaz. iyi insan azndan çkan sözler için ödüllendirilir, ama hainlerin soluduu zorbalktır. dilini tutan cann korur, ama boboazn sonu ykmır. tembel cann çektii elde edemez, çalkann istekleriyse tümüyle yerine gelir. doru kii yalandan nefret eder, kötünün sözleriyse irençtir, yüzkarasdr. doruluk düüst yaayan azar, kötülük günahkâr ykar. kimi hiçbir eyi yokken kendini zengin gösterir, kimi serveti çokken kendini yoksul gösterir. kiinin serveti gün gelir canna fide olur, oysa yoksul kii tehdiye almaz. dorularn parlak yanar, kötülerin çras söner. kibirden ancak kavga çkar, öüt dinleyense bilgedir. havadan kazanlan para yok olur, azar azar biriktirenin serveti çok olur. ertelenen umut hayal krklına uratr, yerine gelen dilekse yaam verir. uyarlara kulak asmayan bedelini öder, buyruklara saygı olansa ödölünü alır. bilgelerin örettikleri yaam kaynadr, insan ölüm tuzaklarından uzaklatır. saduyulu davran saygınlık kazandır, hainlerin yoluyca ykma götürür. ihtiyatlı kii iini bilerek yapar, aklzs kiyye ahmaklın sergiler. kötü ulak belaya düer, güvenilir elçiyse ifa getirir. terbiye edilmeye yanamayan yokluk ve utanç beklıyor, ama azara kulak veren onurlandırılır. yerine getirilen dilek mutluluk verir. aklzs kötülüktan uzak kalamaz. bilgilerle oturup kalkan bilge olur, aklzslarla dost olansa zarar görür. günahkâr peini felaket brakmaz, dorularn ödölüyse gönencdir. iyi kii torunlarına miras braktır, günahkârın servetiyse doru kiyye kalr. yoksulun tarlas bol ürün verebilir, ama haksızlık bunu alp götürür. olundan denei esirgeyen, onu sevmiyor demektir. seven baba özenle terbiye eder. doru kiinin yeterince yiyececi vadr, kötünün karnysa aç kalr.

14

bilge kadn evini yapar, ahmak kadn evini kendi eliyle ykar. doru yolda yürüyen, rab'den korkar, yoldan sapan, rab'bi hor görür. ahman sözleri sırtına kötektir, ama bilgenin dudaklar kendisini korur. öküz yoksa yemlik bo kalr, çünkü bol ürünü salayan öküzün gücüdür. güvenilir tank yalan söylemez, yalanc tanksa yalan solur. alayc bilgeli arasa da bulamaz, aklı içinse bilgi edinmek kolaydır. aklzs kiiden uzak dur, çünkü sana

öretecek bir eyi yok. ihtiyatlı kiinin bilgeli, ne yapacan bilmektir, aklıslarn ahmaklysa aldanmaktr. ahmaklar suç sunusuyla alay eder, dürüstler ise iyi niyetlidir. yürek kendi acsın bilir, sevinciniyse kimse paylamaz. kötü kiinin eyi yerle bir edilecek, doru kiinin konutuysa bayındır olacak. öyle yol var ki, insana düz gibi görünür, ama sonu ölümdür. gülerken bile yürek slayabilir, sevinç bitince ac yine görünebilir. yürei dönek olan tuttuuu yolun, iyi kii de yaptıklarının ödülünü alacaktr. saf kii her söze inanır, ihtiyatlı olansa att her adm hesaplar. bilgi kii korktuu için kötülükten uzaklar, aklızsza büyüklük taslayıp kendine güvenir. çabuk öfkelenen ahmakça davranır, düzenbazdan herkes nefret eder. saf kiilerin miras aklıslıktır, ihtiyatlı kiilerin tac ise bilgidir. alçaklar iyilerin önünde, kötüler doruların kapsında eilirler. komusu bile yok-sulu sevmez, oysa zengininin dostu çoktur. komuyu hor görmek günahtır, ne mutlu mazluma lütfedene! kötülük tasarlayan yolunu armaz mı? oysa iyilik tasarlayan sevgi ve sadakat kazanır. her emek kazanç getirir, ama bo lakrdı yoksullua götürür. bilgelerin tac servetleridir, aklıslarsa ahmaklıklarıyla tannır. dürüst tank can kurtarı, yalanc tank aldatırdır. rab'den korkan tam güvenliktedir, rab onun çocuklarına da snak olacaktır. rab korkusu yaam kaynadır, insan ölüm tuzaklarından uzaklatır. kralın yüceli halkının çokluuna baldr, halk yok olursa hükümdar da mahvolur. geç öfkelenen aklıdır, çabuk sinirlenen ahmaklık gösterir. huzurlu yürek bedeninin yaam kaynadır, hrs ise insan için için yer bitirir. muhtac ezen, yaradan'n hor görüyor demektir. yoksula acyansa yaradan' yüceltir. kötü kii urad felaketle ykır, doru insanın ölümden bile snacak yeri var. bilgelik aklı kiinin yüreinde barnır, aklıslar arasında bile kendini belli eder. doruluk bir ulusu yüceltir, oysa günah herhangi bir halk için utançtır. kral sadıyulu kulunu beenir, utanç getirene öfkelenir.

15

yumuak yant gazab yattır, oysa yaralayc söz öfkeyi alevlendirir. bilgenin dili bilgiyi iyi kullanır, aklısn azdansa ahmaklık akar. rab'bin gözü her yerde olan görür, kötüleri de iyileri de gözler. okayd dı yaam verir, çarpık dilse ruhu yaralar. ahmak babasının uyarların küçümser, ihtiyatlı kii azara kulak verir. doru kiinin evi büyük hazine gibidir, kötünün geliriye sknt kaynadır. bilgelerin dudaklar bilgi yayar, ama aklısların yürei öyle deildir. rab kötülerin kurbanından irenir, ama doruların duas o'nu honut eder. rab kötü kiinin yolundan irenir, doruluun ardından gideni sever. yoldan sapan iddetle cezalandırılır ve azarlanmaktan nefret eden

ölüme gider. rab, ölüm ve ykm diyarında olup biteni bilir, nerde kaldı ki insanın yürei! alaycı kii azarlanmaktan holanmaz, bilgelere gidip danmaz. mutlu yürek yüzü neelendirir, acı yürek ruhu ezer. aklı yürek bilgi arar, aklısn azysa ahmaklıkla beslenir. mazlunun bütün günleri sknt doludur, mutlu bir yürekse sahibine sürekli ziyafettir. yoksul olup rab'den korkmak, zengin olup kaygı içinde yaamaktan yedir. sevgi dolu bir ortamdaki besili danadan yedir. huysuz kii çekime yaratır, sabırlı kii kavgay yattır. tembelin yolu dikenli çit gibidir, dorunun yoluysa ana caddeye benzer. bilgi çocuk babasını sevin-dirir, aklısn çocuksa annesini küçümser. sadıyudan yoksun kii ahmaklıkla sevinir, ama aklı insan dürüst bir yaam sürer. karlık danılmazsa tasarlar boa çıkar, danmanların çokluuyla baarya ulalır. uygun yant sahibini mutlu eder, yerinde söylenen söz ne güzeldir! sadıyulu kii yukarya, yaama giden yoldadır, bu da ölümler diyarına inmesini önler. rab kibirlinin evini ykar, dul kadının snrın korur. rab kötünün tasarlarından irenir, temiz düüncelerden honut alır. kazanca dükün kii kendi evine sknt verir, rüvetten nefret edense rahat yaar. doru kiinin aklı yantın iyi tartar, kötünün az kötülük saçar. rab kötülerden uzak durur, oysa doruların duasını duyar. gülen gözler yürei sevindirir, iyi haber bedeni ferahlatır. yaam veren uyarları dinleyen, bilgeler arasında konaklar. terbiyeden kaçan kendine zarar verir, azara kulak verense sadıyulu kazanır. rab korkusu bilgelik öğretir, alçakgönüllülük de onurun önkouludur.

16

insan aklıyla çok ey tasarlayabilir, ama dilin verecei yant rab'dendir. insan her yaptığı temiz sanır, ama niyetlerini tartan rab'dir. yapacan ileri rab'be emanet et, o zaman tasarların gerçekleir. rab her eyi amacına uygun yapar, kötü kiinin ykm gününü de o hazırlar. rab yürei küstah olandan irenir, bilin ki, öyleleri cezasız kalmaz. sevgi ve ballık suçlar balatar, rab korkusu insan kötülükten uzaklatır. rab kiinin yaayından honutsa dümanların bile onunla bartır. dorulukla kazanılan az ey haksızlıkla kazanılan büyük gelirden iyidir. kii yüreinde gidecei yolu tasarlar, ama admların rab yönlendirir. tanrı buyrukların kralın azıyla açıklar, bu nedenle kral adaleti çinememelidir. doru terazi ve baskül rab'bindir, bütün tart arkların o belirler. krallar kötülükten irenir, çünkü tahtın güvencesi adalettir. kral doru söyleyenden honut alır, dürüst konuan sever. kralın öfkesi ölüm habercisidir, ama bilgi kii onu yattır. kralın yüzü gülüyorsa, yaam demektir. lütfu son yamuru getiren bulut gibidir. bilgelik kazanmak altından daha deerlidir, akla sahip

olmak da gümüe yelenir. dürüstlerin tutuu yol kötülükten uzaklatır, yoluna dikkat eden, cann korur. gururun ardından ykm, kibirli ruhun ardından da düü gelir. mazlumlardan arasında alçakgönüllü biri olmak, kibirliyle çapul mal paylamaktan iyidir. öde kulak veren baarya ular, rab'be güvenen mutlu olur. bilge yürekliye akl denir, tatlı söz ikna gücünü artırır. saduyu, sahibine yaam kayna, ahmaklıkta ahmaklara cezadır. bilgenin akl diline yön verir, dudakların ikna gücünü artırır. ho sözler petek bal gibidir, cana tatlı ve bedene ifadır. öyle yol var ki, insana düz gibi görünür, ama sonu ölümdür. emekçinin itaahd onu çaltır, çünkü açl onu kamçılar. alçaklar bakalarına kötülük tasarlar, konumalar kavurucu ate gibidir. huysuz kii çekimeyi körükler, dedikodu can dostları ayrır. zorba kii bakaların ayarır ve onları olumsuz yola yöneltir. göz kırpmak düzenbazla, sinsî gülücükler kötülüğe iarettir. aarm saçları onur tacıdır, doru yaayla kazanılır. sabr kii yiitten üstündür, kendini denetleyen de kentler fethedenden üstündür. insan kura atar, ama her karar rab verir.

17

huzur içinde kuru bir lokma, kavga ve ziyafet dolu evden iyidir. saduyulu köle, ailesini utanca sokan oula egemen olur ve kardelerle birlikte mirastan pay alır. altın ocakta, gümü potada artılır, yürei artansa rab'dir. kötü kii fesat yüklü dudaklar dinler, yalanc da ykç dile kulak verir. yoksulla alay eden, onu yaratan hor görür. felakete sevinen cezaz kalmaz. torunları yalları tacıdır, çocukları övücü anne babalardır. kurumlu sözler ahmaa nasl yakmazsa, soyluya da yalanc dudaklar hiç yakmaz. sahibinin gözünde rüvet bir tısmıdır. ne yapsa baarl olur. sevgi isteyen kii suçlar balar, olay diline dolayansa can dostları ayrır. akl kiiyi azarlamak, aklsıza yüz darbe vurmaktan etkilidir. kötü kii ancak bakaldırma eilimlidir, ona gönderilecek ulak acmasız olacaktır. azgınl üstünde bir aklsızla karlamak, yavrularından edilmi dii aayla karlamaktan beterdir. iyiliğin karlı kötülükle ödeyenin evinden kötülük eksik olmaz. kavganın balancı su şıntısına benzer, bir patlamaya yol açmadan çekimeyi brak. kötüyü aklayan da, doruyu mahkûm eden de rab'bi tiksindirir. aklız biri bilgelik satın almak için niye para harcasın? zaten saduyudan yoksun! dost her zaman sever, kardeşkinde belli olur. saduyudan yoksun kii el sıkıp bakasına kefil olur, bakaldır seven kavgay sever, kapsın yüksek yapan ykmna davetiye çkırır. sapkı yürekli kii iyilik beklememeli. dilile aldatana da belaya düer. aklız kendisini dourana derttir, ahman babas sevinç nedir bilmez. iç ferahlık getirir, ezik ruh ise bedeni yıpratır.

kötü kii adaleti saptırmak için gizlice rüvet alır. akl kii gözünü bilgelikten ayırmaz, aklsın gözüyle hep sada soldadır. aklız çocuk babasına üzüntü, annesine acı verir. ne suçsuza ceza kesmek iyidir, ne de görevliyi dürüst davranış için dövmek... bilgili kii az konuşur, akl kii sakin ruhludur. çenesini tutup susan ahmak bile bilge ve akl sayılır.

18

geçimsiz kii kendi çıkar peindedir, iyi öde hep kar çıkar. aklız kii bir ey anlamaktan çok kendi düüncelerini açmaktan holanır. kötülüğü aalanma, ayb utanç izler. bilge kiinin azından çıkan sözler derin sular gibidir, bilgelik pınar da cökün bir akarsu. kötüyü kayırmak da, suçsuzdan adaleti esirgemek de iyi deildir. aklsın dudaklar çekimeye yol açar, az da daya davet eder. aklsın az kendisini mahveder, dudaklar da canna tuzaklar. dedikodu tatlı lokma gibidir, insanın ta içine iler. iini savsaklayan kii ykçya kardetir. rab'bin adı güçlü kuledir, ona snan doru kii için korunaktır. zengin servetini bir kale, almaz bir sur sanır. yürekdeki gururu düü, alçakgönüllülüğü ise onur izler. dinlemeden yantı vermek ahmaklık ve utançtır. insanın ruhu hastalıkta ona destektir. ama ezik ruh nasl dayanabilir? akl kii bilgiyi satın alır, bilgenin kula da bilgi peindedir. armaan, verenin yolunu açar ve kendisini büyüklerin önüne çkırır. durumunda ilk konan haklı görünür, bakas çkp onu sorgulayana dek. kura çekimleri sona erdirir, güçlü rakipleri uzlatır. güvenmi karde surlu kentten daha zor elde edilir. çekime sürgülü kale kaps gibidir. insanın karn azın meyvesiyle, dudakların ürünüyle doyar. dil ölüme de götürülebilir, yaama da; konumay seven, dilin meyvesine katlanmak zorundadır. iyi bir e bulan iyilik bulur ve rab'bin lütfuna erer. yoksul acınma dlenir, zengin yantıya serttir. ykma götüren dostları vardır, ama öyle dost var ki, kardeten yakındır insana.

19

dürüst yaayan bir yoksul olmak, yalanc bir aklız olmaktan yedir. bilgisiz heves ile yaramaz, acelecilik insan yanlışla düürür. insanın ahmaklık yaamın ykar, yine de içinden rab'be öfkelenir. zenginlik dost üstüne dost kazandırır. oysa yoksulun dostu onu yüzüstü brakır. yalanc tank cezasz kalmaz, yalan soluyan kurtulamaz. birçoklar önemli kiinin gözüne girmek ve eli açık olann dostu olmak ister. yoksulun akrabalar bile onu sevmezse, dostlarının ondan uzak duraca daha da kesindir. ne kadar yalvarsa ona yaklamazlar. saduyulu olan cann sever, akl izleyen bollu kavuur. yalanc tank ceza-

sz kalmaz, yalan soluyan yok olur. akl-szn gösterili bir yaam sürmesi uygun deilse, kölelerin önderlere egemen olmas hiç uygun deildir. saduyulu kii sabırlıdır, kusurlar hoş görmesi ona onur kazandır. kralın öfkesi genç aslanın kükreğine benzer, lütfuysa otlayan üzerine düşen çiy gibidir. aksız çocuk babasının bana beladır, dırdır eden kadın sürekli damlayan su gibidir. ev ve servet babadan miraşra, ama saduyulu kadın rab'bin armaandır. tembellik insan uyuukluu iter, haylaz kii de aç kalır. tanrı buyruuna uyan canı korur, gitmesi gereken yollar umursamayan ölür. yoksula acıyan kii rab'be ödünç vermi olur, yapt iyilik için rab onu ödüllendirir. henüz umut varken çocuunu eit, onun yılmına neden olma. huysuz insan cezası çekmelidir. onu bir kere kurtarsan da, hep aynı eyi yapman gerekir. öde kulak ver, terbiyeyi kabul et ki, ömrünün kalan kısmı boyunca bilge olasın. insan yüreğinde çok ey tasarlar, ama gerçekle, rab'bin amacıdır. insandan istenen vefadır, yoksul olmak yalanc olmaktan yedir. rab korkusu doygun ve dertsiz bir yaama kavuturur. tembel sahana daldır elini azna geri götürmek bile istemez. alaycı döversen bön kii ibret alır, aklı kiye azarlarsan bilgisine bilgi katar. babasına saldıran, annesini kovan çocuk, ailesinin utancı ve yüzasıdır. olum, uyarılara kulandırırsan, bilgi kayna sözlerden saparsın. niyeti bozuk tank adaletle elenir, kötülerin az fesatla beslenir. alaycılar için ceza, aklısların sırtı için kötek hazırdır.

20

arap insan alaycı, içki gürültücü yapar, onun etkisiyle yoldan sapan bilge deildir. kralın öfkesi genç aslanın kükreğine benzer, onu kızduran canından olur. kavgadan kaçınmak insan için onurdur, oysa her ahmak tartışmaya hazır. sonbaharda çift sürmeyen tembel, hasatta aradın bulamaz. insanın niyetleri derin bir kuyunun suları gibidir, aklı kii onlara açılır. insanların çoğu, "vefalyım" der. ama sadık birini kim bulabilir? doru ve dürüst bir babaya sahip olan çocuklara ne mutlu! yargı kürsüsünde oturan kral, kötülüğü gözleriyle ayıklar. kim, "yüreimi pak kıldım, günahımdan arındım" diyebilir? rab hileli tartıdan da, hileli ölçüden de tiksindir. çocuk bile eylemleriyle kendini belli eder, yaptıkları pak ve doru mu, deil mi, anılır. iten kula da gören gözü de rab yaratmıştır. uykuyu seven yoksullarsın, uyanık durursan ekmeğin bol olur. alç, "ie yaramaz, ie yaramaz" der, ama alç gittikten sonra aldyla övünür. bol bol altın, mücevherin olabilir, ama bilgi aktan dudaklar daha değerlidir. tanımadık birine kefil olan kişiyi al; bir yabancı için yapıyorsan bunu, kişiyi rehlin tut. hileyle kazanılan yiyecek insana

tatlı gelir, ama sonra aza dolan çaklı gibidir. tasarlardan danarak yap, yöntemlere uyarak sava. dedikoduyla sır saklayamaz, bu nedenle az gevekleşen arkadaşlık etme. annesine ya da babasına sözünün izi karanlıkta sönecek. tez elde edilen mirasın sonu bereketli olmaz. "bu kötülüğü sana ödeteceim" deme; rab'bi bekle, o seni kurtarır. rab hileli tartıdan tiksindir, hileli teraziden holanmaz. insanın adamların rab'binde; böyleyse insan tuttuğu yolu nasıl anlayabilir? düşünmeden adakta bulunmak sakıncalıdır. bilge kral kötülerini ayıklar, harman döver gibi cezalandırır. insanın ruhu rab'bin dir, iç varlıkların derinliklerine iler. sevgi ve sadakat kralın güvencesidir. onun tahtın salamların sevgidir. gençlerin görkemi güçleri, yalların onuru aarm saçlarıdır. yaralayan darbeler kötülüğü temizler, kötek iç varlıkların derinliklerini paklar.

21

kralın yürei rab'bin elindedir, kanaldaki su gibi onu istediği yöne çevirir. insan izlediği her yolun doru olduğunu sanır, ama niyetlerini tartan rab'dir. rab kendisine kurban sunulmasından çok, doruluğun ve adaletin yerine getirilmesini ister. küstah baklar ve kibirli yürek kötülerin çaras ve günahıdır. çalkantı tasarlara hep bollukla, her türlü acecelik hep yoklukla sonuçlanır. yalan dolanla yapılan servet, sis gibi geçicidir ve ölüme tuzadır. kötülerin zorbalı kendilerini süpürüp götürür, çünkü doru olan yapmaya yanamazlar. suçlunun yolu dolambaçlı, pak kişinin yaptıkları dosdordur. kavgacı kadına aynı evde oturmaktansa, damın köşesinde oturma yedir. kötünün canı attı kötülüktür, hiç kimseye acmaz. alaycı cezalandırılınca bön kii aklılır, bilge olan öğretilenden bilgi kazanır. adil olan, kötünün evini dikkatle gözler ve kötülerini yakma uratır. yoksulun feryadına kulandırırsan feryadına yanıt verilmeyecektir. gizlice verilen armaan öfkeyi, koynı sokuturulan rüvet de kızgın gazabı yattır. hak yerine gelince doru kii sevinir, fesatçı de hete düşer. saduyudan uzaklaşan, kendini ölümler arasında bulur. zevkine dükün olan yoksullar, araba ve zeytinyana dükün kii de zengin olmaz. kötü kii doru kişinin fidesidir, hain de dürüstün. çölde yaamak, can sıkıcı ve kavgacı kadına yaamaktan yedir. bilginin evi derli tolu ve zeytinyayla doludur, aklısların malın har vurup harman savurur. doruluğun ve sevginin ardından koan, yaam, gönenc ve onur bulur. bilge kii güçlülerin kentine saldırdı güvendikleri kaleyi ykar. azın ve dilini tutan bane beladan korur. gururlu, küstah ve alaycı: bunlar kas kas kaslan insanın adlarıdır. tembelin isteği onu ölüme götürür, çünkü elleri çalışmaktan kaçır; bütün gün isteklerini sıralar durur, oysa doru kii esirgmeden verir. kötü-

lerin sunduu kurban irençtir, hele bunu kötü niyetle sunarlarsa. yalanc tank yok olur, dinlemeyi bilenin tanklysa inandrcdr. kötü kii kendine güçlü bir görünüm verir, erdemli insansa tuttuu yoldan emindir. rab'be kar baarl olabilecek bilgelik, akl ve tasar yoktur. at sava günü için hazr tutulur, ama zafer salayan rab'dir.

22

iyi ad büyük servetten, saygınlık gümü ve altından yedir. zenginle yoksulun ortak yönü u: her ikisini de rab yaratt. ihtiyaçlı kii tehlikeyi görünce saklanır, bönse öne atılır ve zarar görür. alçakgönüllülüğün ve rab korkusunun ödüllü, zenginlik, onur ve yaamdır. kötünün yolu diken ve tuzakla doludur. cann korumak isteyen bunlardan uzak durur. çocu tutmas gereken yola göre yetitir, yalandında o yoldan ayrılmaz. zengin yoksullara egemen olur, borç alan borç verenin kulu olur. fesat eken dert biçer, gazabın denei yok olur. cömert olan kutsanır, çünkü yemeini yoksullarla paylar. alaycı kov, kavga biter; çekime ve aalamalar da sona erer. yürek temizliini ve güzel sözleri seven, kralın dostluunu kazanır. rab bilgiyi gözetip korur, hainin sözlerini ise altüst eder. tembel der ki, "darda aslan var, sokaa çık-sam beni parçalar." sokak kadının az dipsiz çukur gibidir, rab'bin gazabına urayan oraya düşer. aklızlık çocuun öz yapsındadır, denekle terbiye edilirse aklızlıktan uzaklar. servetini büyütmek için yoksulu ezenle zengine armaan verenin sonu yoksulluktur. kulak ver, bilgelerin sözlerini dinle, öğrettiimi zihnine ile. sözlerimi yüreinde saklarsan mutlu olursun, onlar hep hazr olsun dudaklarında. rab'be güvenmenin için bugün bunlar sana, evet sana da bildiriyorum. senin için otuz söz yazdım, bilgi ve öüt sözleri... öyle ki, güvenilir, doru sözleri bilesin, böylece seni gönderene güvenilir yant verebilesin. yoksul, yoksul olduu için soymaya kalkma, dükünü mahkemede ezme. çünkü onların davasın rab yüklenecek ve onlar soyanların cann alacak. huysuz kiikle arkadaşlık etme; tez öfkelenenle yola çıkma. yoksa onun yollarına alr, kendini tuzaa düümü bulursun. el skp bakasın borcuna kefil olmaktan kaçn. ödeyecek paran olmazsa, altındaki döee bile el koyarlar. ataların belirledii eski snr talarının yerini deitirme. iinde usta birini görüyor musun? öylesi sradan kiilere deil, krallara bile hizmet eder.

23

bir önderle yemee oturduunda önüne konulana dikkat et. itahna yenilecek olursan, daya bça kendi boazna. onun lezzetli yemek-

lerini çekmesin cann, böyle yemein ardında hile olabilir. zengin olmak için dinidip durma, çkar bunu aklından. servet göz açp kapayana dek yok olur, kanatlanıp kartal gibi göklere uçar. cimrinin verdiğ yemei yeme, lezzetli yemeklerini çekmesin cann. çünkü yediin her eyin hesabın tutar, "ye, iç" der sana, ama yürei senden yana deildir. yediin azck yemei kusarsın, söylediin güzel sözler de boa gider. aklıza öüt vermeye kalkma, çünkü senin sözlerindeki sadıyuyu küçümser. eski snr talarının yerini deitirme, öksüzlerin toprana el sürme. çünkü onların velisi güçlüdür ve onların davasın sana kar o yürütür. uyarl zihnine ile, bilgi dolu sözlerle kulak ver. çocuunu terbiye etmekten geri kalma, onu denekle dövsen de ölmez. onu denekle döversen, cann öüller diyarıdan kurtarır. olum, bilge yürekli olursan, benim yüreim de sevinir. dudakların doru konutuunda gönlüm de coar. günahkârlara imrenmektense, sürekli rab korkusunda yaa. böylece bir gelecein olur ve umudun boa çıkmaz. olum, dinle ve bilge ol, yüreini doru yolda tut. ar arap içenlerle, ete dükün oburlarla arkadaşlık etme. çünkü ayya ve obur kii yoksullar, uyuukluk da insana paçavra giydirebilir. sana yaam veren babanın sözlerine kulak ver, yaland zaman anneni her görme. gerçe satn al ve satma; bilgeli, terbiyeyi, akl da. doru kiinin babas cotukça coar, bilgece davranan oulun babas sevinir. annenle baban seninle cosun, seni douran sevinsin. olum, beni yürekten dinle, gözünü gittiim yoldan ayırma. çünkü fahie derin bir çukur, ahlaksız kadın dar bir kuyudur. evet, soyguncu gibi pusuda bekler ve birçok erkei yoldan çkarr. ah çeken kim? vah çeken kim? kimdir çekiip duran? yaknan kim? bo yere yaralanan kim? gözleri kanlı olan kim? içmeye oturup kalkamayanlar, kark araplar denemeye gidenlerdir. arabın kız rengine, kadehte - masna, boazdan aa süzölüvermesine bakma. sonunda ylan gibi srr, engerek gibi sokar. gözlerin garip eyler görür, aklıdan ahlaksızlıklar geçer. kendini kâh denizin ortasında, kâh gemi direinin tepesinde yatıyor sanırsın. "dövdüler beni ama incinmedim, vurdular ama farketmedim" dersin, "yeniden içmek için ne zaman aylacam?"

24

kötülere imrenme, onlarla birlikte olmay isteme. çünkü yürekleri zorbalık tasarlar, dudaklar belalardan söz eder. ev bilgelikle yapılır, aklla pekitirilir. bilgi sayesinde odalar her türlü deerli, güzel eyayla dolar. bilgelik güçten, bilgi kaba kuvvetten üstündür. savamak için yöntem, zafer kazanmak için birçok danman gerekli. ahmak için bilgelik ulamamayacak kadar yüksektir, kent ku-

rulunda azn açamaz. kötülük tasarlayan kii düzenbaz olarak bilinecektir. ahmakça tasarılar günahtr, alayc kiiden herkes irenir. skntl günde cesaretini yitirirsen, gücün kt demektir. ölüm tehlikesi içinde olanlar kurtar, ölmek üzere olanlar esirge. "ite bunu bilmiyordum" desen de, insanın yüreindekini bilen sezmez mi? senin cann koruyan anlamaz m? ödetmez mi herkese yaptın? olum, bal ye, çünkü iyidir, süzme bal damaa tatlı gelir. bilgelik de cann içi öyledir, bilmi ol. bilgeli bulursan bir gelecein olur ve umudun boa çkmez. ey kötü adam, doru kiinin evine kar pusuya yatma, konutunu ykmaya kalkma. çünkü doru kii yedi kez düse yine kalkar, ama kötüler felakette ykır. dümann düüüne keyiflenme, sendelemesine sevinme. yoksa rab görür ve honut kalmaz ve dümanna duyduu öfke yatr. kötülük edenlere kpz üzülm, onlara özenme. çünkü kötülerin gelecei yok, çras sönecek onların. olum, rab'be ve krala sayg göster, onlara bakaldranlarla arkadalk etme. çünkü onlar anszn felakete urar, insanın bana ne belalar getireceklerini kim bilir? bilgelerin öbür özdeyileri unlar da bilgelerin sözleridir: yargılarken yan tutmak iyi deildir. kötüye, "suçsuzsun" diyen yargc halklar lanetler, uluslar knar. ne mutlu suçluyla mahkûm edene! herkes onu candan kutlar. düüst yant gerçek dostluun iaretidir. ilkin dardaki iini bitirip tarlan hazırla, ondan sonra evini yap. bakalarna kar nedensiz tanklık etme ve dudaklarınla aldatma. "bana yaptın ben de ona yapacam, ödeteceim bana yaptın" deme. tembelin tarlasından, saduyudan yoksun kiinin bandan geçtiimde her yan dikenlerin, otların kapladn gördüm; ta duvar da ykıldı. gördüklerimi derin derin düündüm, seyrettiklerimden ibret aldım. "biraz kestireyim, biraz uyuklayayım, ellerimi kavuturup öyle bir uyuyayım" demeye kalmadan, yokluk bir haydut gibi, yoksulluk bir aknc gibi gelir üzerine.

25

bundan sonrakiler de süleyman'n özdeyileridir. bunlar yahuda kral hizkiya'nın adamlar derledi. tanrı'y gizli tuttu eyler için, krallarıya aça çkardıklar için yüceltiriz. göün yükseklii, yerin derinlii gibi, krallarn aklından geçen de kestirilemez. cürufu gümüten ayrıncı, kuyumcunun ileycei madde kalır. kötüleri kralın huzurundan uzaklatırsan kralın taht adaletle pekiir. kralın önünde kendini yüceltme, önemli kiiler arasında yer edinmeye çalma. çünkü kralın seni bir soylunun önünde alaa etmesindense, sana, "yükarya gel" demesi yedir. gördüklerinle hemencecik mahkemeye bavurma; çünkü bakas seni utandırabilir, sonra ne yapacan bilemezsin. davan dorudan komunla

gör; bakasın srın açıklama. yoksa iten seni utandırabilir ve bu kötü ün yakan brakmaz. yerinde söylenen söz, güümü oymalardaki altın elma gibidir. altın küpe ya da altın bir süs neyse, dinleyen kulak için bilginin azarlaması da öyledir. hasatta kar serinlii nasılsa, güvenilir ulak da kendisini gönderenler için öyledir. böyle biri efendilerinin canna can katar. yamursuz bulut ve yel nasılsa, vermedii armaanla övünen kii de öyledir. sabırla bir hükümdar bile ikna edilir, tatlı dil en güçlü direnci krar. bal buldun mu yeteri kadar ye, fazla doyarsan kusarsın. bakalarnın evine seyrete git, yoksa onlar bezdirir, nefretini kazanırsın. bakasna kar yalanc tanklık eden topuz, klç ya da sivri ok gibidir. skntlı günde haine güvenmek, çürük die ya da sakat ayağa güvenmek gibidir. dertli kiie ezgi söylemek, souk günde giysilerini üzerinden almaya, ya da sodaya sirke katmaya benzer. dümann ackmsa doyrur, susamsa su ver. bunu yapmakla onu utanca boarsın ve rab seni ödüllendirir. kuzeyden esen rüzgar nasl yamur getirirse, iftirac dil de öfkeli baklara yol açar. kavgac kadınla ayn evde oturmakta, damn köesinde oturmak yedir. susam kii için souk su neyse, uzak ülkeden gelen iyi haber de öyledir. kötünün önünde pes eden doru kii, suyu bulanm pınar, kirlenmi kuyu gibidir. fazla bal yemek iyi deildir; hep yüceltilmeyi beklemek de... kendini denetleyemeyen kii ykılm sursuz kent gibidir.

26

yaz ortasında kar, hasatta yamur uygun olmad gibi, aklıszda da onur yakmaz. öteye beriye uçan serçe ve krlangç gibi, hak edilmemi lanet de tutmaz. ata krlbaç, eee gem, aklıszn srtna da denek gerek. aklısz ahmaklına göre karlık verme, yoksa sen de onun düzeyine inersin. aklıszda ahmaklına uygun karlık ver, yoksa kendini bilge sanır. aklıszn eliyle haber gönderen, kendi ayakları kesen biri gibi, kendine zarar verir. aklıszın azında özdeyi, kötürümün sarkan bacakları gibidir. aklısz onurlandırmak, ta sapanı balamak gibidir. sarhoun elindeki dikenli dal ne ise, aklıszın azında özdeyi de odur. okların geliğüz el frlatan okçu neyse, yoldan geçen aklısz ya da sarhou ücretle tutan da öyledir. ahmaklın tekrarlayan aklısz, kusmuuna dönen köpek gibidir. kendini bilge gören birini tanyor musun? aklısz bile ondan daha umut vericidir. tembel, "yolda aslan var, sokaklarda aslan doluyor" der. menteeleri üzerinde dönen kap gibi, tembel de yatanda döner durur. tembel elini sahana daldır, yeniden azna götürmeye ünir. tembel kendini, aklılla yant veren yedi kiiden daha bilge sanır. kendini ilgilendirmeyen bir kavgaya bulaan kii, yoldan geçen köpeki kulakların-

dan tutana benzer. ateli ve öldürücü oklar savuran bir deli neyse, komusunu aldatp, "aka yapyordum" diyen de öyledir. (odun bitince ate söner, dedikoducu yok olunca kavga diner. kor için kömür, ate için odun neyse, çekimeyi azevlendirmek için kavgac da öyledir. dedikodu tatlı lokma gibidir, insann ta içine iler. okayc dudaklarla kötü yürek, srlann toprak kaba benzer. yürei nefret dolu kii sözleriyle niyetini gizlemeye çalır, ama içi hile doludur. güzel sözlerine kanma, çünkü yüreinde yedi irenç ey vardır. nefretini hileyle örtse bile, kötüülü toplunun önünde ortaya çkar. bakasnı kuyusunu kazan içine kendi düer, ta yuvarlayan altında kalr. yalanc dil incittii kiilerden nefret eder, yaltaklanan azdan ykm gelir.

27

yarnla övünme, çünkü ne getireceini bilemezsin. seni kendi azn deil, bakalar övsün, kendi dudakların deil, yabanc övsün. ta ardr, kum bir yükür, ama ahman kkrmas ikisinden de ardr. öfke zalim, hiddet azgndr, ama kskançla kim dayanabilir? açk bir azar, gizli tutulan sevgiden iyidir. dümann öpücükleri aldatcdr, ama dostun seni iyiliin için yaralar. tok insann can bal bile çekmez, aç kiiye en ac ey tatlı gelir. yuvasndan uzak kalan ku naslsa, yurdundan uzak kalan insan da öyledir. güzel koku ve buhur can ferahlatr, dostun verdii öüt insana tatlı gelir. kendi dostunu da babann dostunu da brakma ve felakete uradn gün kardeinin evine gitme; yakn komun uzaktaki kardeten yedir. olum, bilgece davran ki yüreim sevsin, beni aplayana yant vereyim. ihtiyatlı kii tehlikeyi görünce saklanr, bönse öne atlr ve zarar görür. tanmad birine kefil olann giysisini al; bir yabanc için yapyorsa bunu, giysisini rehin tut. sabah sabah komuya verilen gürlütülü bir selam küfür sayılır. kavgac kadnn drdr yamurlu günde damlaların dinmeyen sesi gibidir. böyle bir kadn dizginlemeye kalkmak, rüzgar ya da ya avuçta tutmaya çalmak gibidir. demir demiri bilir, insan da insan... incir aacn budayan meyesini yer, efendisine hizmet eden onurlandırılır. su görüntümüzü nasıl yanstıyorsa, yürek de insann içini yanstır. ölüm ve ykm diyar insana doymaz, insann gözü de hiç doymaz. altn ocakta, gümü potada snanr, insansa ald övgüyle snanr. ahma budayla birlikte dibekte tokmakla dövsen bile, ahmaklından kurtulmaz. davarna iyi bak, srlarna dikkat et. çünkü zenginlik kalc deildir ve taç kuaktan kuaa geçmez. çayır biçilince, yeni çimen çnca, dalandaki otlar toplanınca, kuzular seni giydirir, tekeler tarlann bedeli olur. keçilerin sütü yalnız seni deil, ev halkın, hizmetçilerini de doyurmaya yeter.

28

kötü kii kendisini kovalayan olmasa bile kaçır, dorularsa genç aslan gibi yürekli. ayaklanan ülke çok bal olur, ama akll, bilgili kii düzeni salar. yoksulu ezen yoksul, ürünü harap eden saanak yamur gibidir. yasay terk eden kötüyü över, yerine getirense kötüye kar çkar. kötüler adaletten anlamaz, rab'be yönelenlerse her yönüyle anlar. dürüst bir yoksul olmak, yolsuzlukla zengin olmaktan yedir. kutsal yasa'y yerine getiren çocuk akıldır, oburlarla arkadaşlık edense babasn utandır. faiz ve tefecilikle malna mal katan kii, bunu yoksullara acıyan için biriktirir. yasaya kulan tkayann duas da irençtir. dürüst kiileri kötü yola saptran kendi kazd çukura düer. iyili, özü sözü bir olanlar miras alacak. zengin kendini bilge sanır, ama akll yoksul onun içini okur. doruların zaferi cokuyla kutlanr, ama kötüler egemen olunca insan kaçacak yer arar. günahlarn gizleyen baarl olmaz, itiraf edip brakansa merhamet bulur. günahattan çekinen ne mutludur! inatçlık edense belaya düer. yoksul halk yöneten kötü kii kükreyn aslan, saldırgan ay gibidir. gaddar önderin akl ktrr; haksız kazançtan nefret edense uzun ömürlü olur. adam öldürmekten vicdan azab çekem, mezara dek kaçacak; kimse ona yardım etmesin. aln ak yaayan kurtulur, yolsuzluk yapan ansız ykma urar. topran ileyenin ekmei bol olur, hayal peinde koansa yoksullua doyar. güvenilir kii bollua erer, zengin olmaya can atansa beladan kurtulamaz. hatr gözetmek iyi deildir, çünkü insan bir lokma ekmek için bile suç iler. cimri servet peinde koar, yoksullua urayacan düşünmez. bakasn azarlayan sonunda pohpohlayandan daha çok beeni kazanır. annesini ya da babasn soymay günah saymayan, haydutla birdir. ağgözlü kavga çkarr, rab'be güvenense bolluk içinde yaar. kendine güvenen aksızdır, bilgece davranan güvenlikte olur. yoksula verenin ekisi olmaz, yoksulu görmeyen gelense bir sürü lanete urar. kötüler egemen olunca insan kaçacak yer arar, ama kötüler yok olunca dorular çöalr.

29

defalarca azarland halde dikballık eden, ansız ykma urayacak, çare yok. doru kiiler çöalınca halk sevinir, kötü kii hükümdar olunca halk inler. bilgili seven babasn sevindirir, fahiilerle dostluk eden maln yitirir. adaletle yöneten kral ülkesini ayakta tutar, ar vergiler koyansa çökertir. bakasn pohpohlayan kii, ona tuzak kurar. kötünün bakaldrs kendine tuzak olur, doru kiiyse ezgi söyler ve sevinir. doru kii yoksullarn hakkın verir, kötü kii hak hukuk nedir bilmez. alayc kiiler kentleri bile kırar, bilgelers

öfkeyi yattır. bilge kiyle davas olan ahmak kzar, alay eder ve rahat vermez. kana susamlar dürüst kiiden nefret eder, dorularsa onun cann korur. aksız hep patlamaya hazır, bilgeyse öfkisini dizginler. hükümdar yalana kulak verirse, bütün görevlileri de kötü olur. zorbalı yoksulun ortak bir noktas var: ikisinin de gözünü açan rab'dir. yoksullar adaletle yöneten kralın tahtı hep güvenlikte olur. denekle terbiye bilgelik kazandır, kendi haline bırak çocuksa annesini utandır. kötüler çoalınca bakaldır da çoalır, ama dorular onların düüünü görecekleri. olunu terbiye et, o da sana huzur verecek ve gönlünü honut edecektir. tanrsal esinden yoksun olan halk sırtı tanmaz olur. ne mutlu kutsal yasa'y yerine getirene! köle salt sözle terbiye edilemez, çünkü anlasa da kulak asmaz. sözünü tartmadan konulan birini tanyor musun? aksızın durumu bile onunkinden daha umut vericidir. çocukluğundan beri kölesini martan, sonunda cezasını çeker. öfkeli kii çekime yaratır, hırsız kiinin bakaldır eksik olmaz. kibir insan küçük küdürür, alçakgönüllülükse onur kazandır. hırsızla ortak olan düşman kendisidir, mahkemede yemin etse de bildiğini söylemez. insandan korkmak tuzaktır, ama rab'be güvenen güvenlikte olur. hükümdarın gözüne girmek isteyen çoktur, ama rab'dir insana adalet salayan. dorular haksızlardan renir, kötüler de dürüst yaayanlardan.

30

massal yake olu agur'un sözleri: bu adam öyle diyor: "yoruldum, ey tanrım, yoruldum ve tükendim. gerçekten ben insanların en cahiliyim, bende insan aklı yok. bilgelii öğrenmedim, kutsal olan'a ilikin bilgiden de yoksunum. kim göklere çıp indi? kim yeli avuçlarında topladı? sular giysisiyle sarp sarmalayan kim? kim belirledi dünyanın sınırların? ad nedir, olunun ad nedir, biliyorsan söyle! tanrının her sözü güvenilir, o kendisine snan herkese kalkandır. o'nun sözüne bir ey katma, yoksa seni azarlar, yalanc çkarsın. ey tanr, iki ey diledim senden: ben ölmeden bunlar esirgeme benden. sahtekârlı, yalan benden uzak tut, bana ne yoksulluk ne de zenginlik ver; payma düen ekmei ver, yeter. yoksa bolluktan, 'kimmi rab?' diye seni yadsr, ya da yoksulluktan çalar ve tanrım'n adn lekelemi olurum. "köleyi efendisine çekitirme, yoksa sana lanet eder, sen de suçlu çkarsın. öyleleri var ki, babalarına lanet eder, annelerine deer vermezler. öyleleri var ki, kendilerini tertemiz sanırlar, oysa kötülüklerinden arınm deiller. öyleleri var ki, kendilerinden üstün kimseyi çok sanr, herkese tepeden bakarlar. öyleleri var ki, dileri klç, çeneleri bçaktr, mazlumlarla yoksullar yutup yeryüzünden yok ed-

erler. sülüün iki kz vardır, adlar 'ver, ver'dir. hiç doymayan üç ey, 'yeter' demeyen dört ey vardır: ölümler diyar, ksr rahim, suya doymayan toprak ve 'yeter' demeyen ate. babasıyla alay edenin, annesinin sözünü hor görenin gözünü vadideki kargalar oyacak; o akbabalara yem olacak. aklının ermedi üç ey, anlamadın dört ey var: kartalın gökyüzünde, yılanın kayada, geminin denizde izlediği yol ve erkeğin genç kzla tuttuğu yol. zina eden kadının yolu da öyledir: yer, azn siler, sonra da, 'suç ilemedim' der. yeryüzü üç eyin altında sarsılır; katlanamad dört ey vardır: kölenin kral olmas, budalının doymas, nefret edilen kadının evlenmesi ve hizmetçinin hanımın yerine geçmesi. "dünyada dört küçük yaratık var ki, çok bilgece davranırlar: karnalar güçlü olmayan bir topluluktur, ama yiyeceklerini yazdan biriktirirler. kaya tavanlar* da güçsüz bir topluluktur, ama yuvaların kaya kovuklarında yaparlar. çekirgelerin kral yoktur, ama bölük bölük ilerlerler. kertenkele elle bile yakalanır, ama kral saraylarında bulunur. "yürüyüü gösterili üç yaratık, davran gösterili dört yaratık var: hayvanların en güçlüsü olan ve hiçbir eyin önünde pes etmeyen aslan, taz, teke ve ordusunun bandaki kral. "eer budala gibi kendini yüceltirse ya da kötülük tasarladnsa, dur ve düün! çünkü nasl sütü dövünce tereya, burnu skınca kan çkarsa, öfkeyi kurcalayınca da kavga çkar."

31

massa kral lemuel'in sözleri, annesinin ona öğrettikleri: "olum, rahmimin ürünü, ne diyeyim? adakların yanıt olum, ne diyeyim? gücünü kadınlara, gençliğini kralar mahvedenlere kaptrma! "arap içmek krallara yakmaz, ey lemuel, krallara yakmaz! içkiyi özlemek hükümdarlara yakmaz. çünkü içince kurallar unuttur, mazlunun hakkın yerler. içkiyi çaresize, arab kaygı çekene verin. içsin ki yoksulluunu unutsun, artık sefaletini anmasın. azn hakkın savunamayan için, kimsesizin davasını gütmek için aç. azn aç ve adaletle yargılamak için aç. azn aç ve mazlunun hakkın savun." erdemli kadın*fu* erdemli kadın kim bulabilir? onun deerini mücevherden çok üstündür. kocası ona yürekten güvenir ve kazancı eksilmez. kadın ona kötülükle deil, yaam boyunca iyilikle karlık verir. yün, keten bulur, zevkle elleriyle iler. ticaret gemileri gibidir, yiyeceğini uzaktan getirir. gün aarmadan kalkar, ev halkına yiyecek, hizmetçilerine payları verir. bir tarlayı gözüne kestirip satın alır, el emeyle kazandı parayla ba diker. giyinip kolları s-var, canla bala çalır. ticaretinin karlı olduğunu bilir, çras gece boyunca yanar. eliyle örekeyi tutar, avucunda ii tutar. mazluma kolları açar, yoksula elini uzatır. karı yanca ev halk

için kaygılanmaz, çünkü hepsinin iki kat giy-
sisi vardr. yatak örtüleri dokur, kendi giysi-
leri ince mor ketendendir. kocas ülkenin ileri
gelenleriyle oturup kalkar, kent kurulunda
iyi tannr. kadn diktii keten giysilerle rd
kuaklar tüccara satar. g ve onurla kuan-
mtr, gelecee güvenle bakar. azndan bilge-
lik akar, dili iyilik tler. ev halknn ilerini
yönetir, tembellik nedir bilmez. Çocuklar
nnde ayaa kalkp onu kutlar, kocas onu
ver. "soylu iler yapan çok kadn var, ama
sen hepsinden üstünsün" der. Çekicilik al-
datc, güzellik botur; ama rab'be saygl kadn
vlmeye layktr. ellerinin hak ettiini verin
kendisine, yaptklar için kent kurulunda vl-
sn.

üs ülkesinde eyüp adında bir adam yaard. kusursuz, doru bir adamd. tanr'dan korkar, kötülükten kaçnrd. yedi olu, üç kz vard. yedi bin koyuna, üç bin deveye, be yüz çift öküze, be yüz çift eee ve pek çok köleye sahipti. doudaki insanların en zengini oydu. oullar sırayla evlerinde ölen verir, birlikte yiyip içmek için üç kzkardelerini de çarılard. bu ölen dönemi bitince eyüp onlar çartp kut-sard. sabah erkenden kalkar, "çocuklarm günah ilemi, içlerinden tanrı'ya sövmü olabilirler" diyerek her biri için yakmalk sunu* sunard. eyüp hep böyle yapard. bir gün ilahi varlıklar rab'bin huzuruna çıkmak için geldiklerinde, eytan da onlarla geldi. rab eytan'a, "nereden geliyorsun?" dedi. eytan, "dünyada gezip dolamaktan" diye yanıtlad. rab, "kulum eyüp'e bakp da düündün mü?" dedi, "çünkü dünyada onun gibisi yoktur. kusursuz, doru bir adamdr. tanr'dan korkar, kötülükten kaçnr." eytan, "eyüp tanr'dan bouna m korkuyor?" diye yanıtlad. "onu, ev halkn, sahip olduu her eyi sen çitle çevirip korumadn mı? elleriyle yapt her eyi bereketli kıldn. sürüleri bütün ülkeye yayld. ama elini uzatr da sahip olduu her eyi yok edersen, yüzüne kar sövecektir." rab eytan'a, "peki" dedi, "sahip olduu her eyi senin eline brakyorum, yalnız kendisine dokunma." böylece eytan rab'bin huzurundan ayrld. bir gün eyüp'ün oullarıyla kızlar aabeylerinin evinde yemek yiyp arap içerken bir ulak gelip eyüp'e öyle dedi: "öküzler çift sürüyor, eekler onlarn yanında otluyordu. saballar baskn yapt, hepsini alp götürdü. uaklar kıçtan geçirdiler. yalnız ben kaçp kurtuldum sana durumu bildirmek için." o daha sözünü bitirmeden baka bir ulak gelip, "tanrı ate yadrd" dedi, "koyunlarla uaklar yakp küle çevirdi. yalnızca ben kaçp kurtuldum durumu sana bildirmek için." o daha sözünü bitirmeden baka bir ulak gelip, "kil-daniler* üç bölük halinde develere saldrd" dedi, "hepsini alp götürdüler, uaklar kıçtan geçirdiler. yalnızca ben kurtuldum durumu sana bildirmek için." o daha sözünü bitirmeden baka bir ulak gelip, "oullarnla kızların aabeylerinin evinde yemek yiyp arap içerken anszn çölden iddetli bir rüzgar esti" dedi, "evin dört köesine çarptı; ev gençlerin üzerine ykld, hepsi öldü. yalnız ben kurtuldum durumu sana bildirmek için." bunun üzerine eyüp kalktı, kaftann yırtıp saçn sakalın kesti, yere kapanıp tapnd. dedi ki, "bu dünyaya çplak geldim, çplak gideceim. rab verdi, rab ald, rab'bin adına övgüler olsun!" bütün bu olaylara karn eyüp günah ilemedi ve tanrı'y suçlamadı.

baka bir gün ilahi varlıklar rab'bin huzuruna çıkmak için geldiklerinde eytan da rab'bin huzuruna çıkmak için onlarla gelmiti. rab eytan'a, "nereden geliyorsun?" dedi. eytan, "dünyada gezip dolamaktan" diye yanıtlad. rab, "kulum eyüp'e bakp da düündün mü?" dedi, "çünkü dünyada onun gibisi yoktur. kusursuz, doru bir adamdr. tanr'dan korkar, kötülükten kaçnr. onu bo yere yok etmek için beni kkrtn, ama o doruluunu hâlâ sürdürüyor." "cana can!" diye yanıtlad eytan, "insan can için her eyini verir. elini uzat da, onun etine, kemiine dokun, yüzüne kar sövecektir." rab, "peki" dedi, "onu senin eline brakyorum. yalnız canna dokunma." böylece eytan rab'bin huzurundan ayrld. eyüp'ün bedeninde tepeden trnaa kadar köt ü çbanlar çkard. eyüp çbanların kamak için bir çömlek parçası aldı. kül içinde oturuyordu. kars, "hâlâ doruluunu sürdürüyor musun?" dedi, "tanrı'ya söv de öl barı!" eyüp, "aptal kadınlar gibi konuuyorsun" diye karlık verdi, "nasıl olur? tanr'dan gelen iyili kabul edelim de kötülüğü kabul etmeyelim mi?" bütün bu olaylara karn eyüp'ün azından günah sayılabilecek bir söz çıkmadı. eyüp'ün üç dostu -temanl elifaz, uahl bildat, naamal sofaz- eyüp'ün bana gelen bunca kötülüğü duyunca kalkıp bir araya geldiler. acsn paylaşmak, onu avutmak için yanna gitmek üzere anlatlar. uzaktan onu tanyamadılar; yüksek sesle alayıp kaftanların yırtarak balarna toprak saçtılar. yedi gün yedi gece onunla birlikte yere oturdular. kimse azn açmad, çünkü ne denli ac çektiğini görüyorlardı.

sonunda eyüp azn açtı ve doduu güne lanet edip öyle dedi: ("doduum gün yok olsun, 'bir oul dodu denen gece yok olsun! karanla bürünsün o gün, yüce tanrı onunla ilgilenmesin, üzerine k domasın. karanlık ve ölüm gölgesi sahip çksn o güne, bulut çöksün üzerine; in karanlık söndürsün. zifiri karanlık yutsun o geceyi, yılın günleri arasında sayılmasın, aylardan hiçbirine girmesin. ksr olsun o gece, sevinç sesi duyulmasın içinde. günleri lanetleyenler, livyatan* uyandırmaya hazır olanlar, o günü lanetlesin. akamın yldızlar kararsın, bo yere aydın beklesin, tanrı atn görmesin. çünkü sknt yüzü görmemem için anamın rahminin kaplarını üstüme kapamam. "neden doarken ölmedim, rahimden çkarken son solumu vermedim? neden beni dizler, emeyim diye memeler karladı? çünkü imdi huzur içinde yatm, uyuyup dinlenmi olurdum; yaptıkları kentler imdi vıran olan dünya kralları ve danmanlarıyla birlikte, evlerini gümüle dolduran altın sahibi önderlerle birlikte. neden düşük bir çocuk

gibi, gün yüzü görmemi yavrular gibi toprağa gömülmedim? orada kötüler kargaay brakr, yorgunlar rahat eder. tutsaklar huzur içinde yaır, angaryacın sesini duymazlar. küçük de büyük de oradadr, köle efendisinden özgürdür. "niçin sknt çekenlere k, ac için-dekilere yaam verilir? oysa onlar gelmeyen ölümü özler, onu define arar gibi ararlar; mezara kavuunca needen coar, sevinç bulurlar. neden yaam verilir nereye gideceini bilmeyen insana, çevresini tanr'nn çitle çevirdii kiye? çünkü iniltim ekmekten önce geliyor, su gibi dökülmekte feryadm. ko-rktuum, çekindiim bama geldi. huzur yok, sükûnet yok, rahat yok, yalnız kargaa var."

4

temanl elifaz öyle yantlad: "biri sana bir ey söylemeye çalsa gücün misin? kim konu-madan durabilir? evet, pek çoklarına sen ders verdin, zayıf elleri güçlendirdin, töke-zleyeni senin sözlerin ayakta tuttu, titreyen dizleri sen pekitirdin. ama imdi senin bana gelince gücüne gidiyor, sana dokununca ylgınlı düyörsün. senin güvendiin tanr'dan korkun deil mi, umudun kusursuz yaamnda deil mi? "düün biraz: hangi suçsuz yok oldu, nerede dorular ykma urad? benim gördüm kadaryla, fesat sürenler, kötülük tohumu ekenler ektiklerini biçiyor. tanr'nn soluyla yok oluyor, öfkesinin rüzgaryl tükeniyo-lar. aslan kükremesi, homurtusu kesildi, dileri krld genç aslanların. aslan av bulamad için yok oluyor, dii aslan yavrular dalyor. "bir söz gizlice eriti bana, fsıts kulama ulat. gece rüyaların dourdnu düünceler içinde, insanlar ar uyku bast zaman, beni dehet ve titreme ald, bütün kemiklerimi sarst. önüm-den bir ruh geçti, tüylerim ürperdi. durdu, ama ne olduunu seçemedim. bir suret du-ruyordu gözümün önünde, çt çıkmazken bir ses duydum: 'tanr karsında insan doru ola-bilir mi? kendisini yaratan karsında temiz çkabilir mi? baktı, tanr kullarına güvenmez, meleklerinde hata bulur da, çamur evlerde oturanlara, mayas toprak olanlara, güveden kolay ezilenlere mi güvenir? ömürleri sabah-tan akama varmaz, kimse farkna varmadan sonsuza dek yok olurlar. içlerindeki çadr ip-leri çekilince, bilgelikten yoksun olarak ölüp giderler.

5

"haydi çar, seni yantlayan çkacak mı? melek-lerin hangisine yöneleceksin? aptal üzüntü öldürür, budalay kşançlık bitirir. ben ap-talın kök saldın görünce, hemen yurduna lanet ettim. çocuklar güvenlikten uzak, mahkeme kapsında ezilir, savunan çıkmaz. ürünüü açlar yer, dikenler arasındakini bile

toplarlar; malların susamlar yutmak ister. çünkü dert topraktan çıkmaz, sknt yerden bitmez. havaya uçan kvlclar gibi sknt çekmek için doar insan. "oysa ben tanr'ya yönelir, davam o'na brakrdm. anlayamadım büyük iler, sayıs alas iler yapan o'dur. yeryüzüne yamur yadr, tarlalara sular gön-derir. dükünleri yükseltir, yaslar esenle çıkar. kurnazların oyununu bozar, düzen-lerini gerçekleiremesinler diye. bilgeleri kurnazlıklarında yakalar, düzenbazların oyunu son bulur. gündüz karanla toslar, ölen, geceymi gibi el yordamıyla ararlar. yoksulu onların klç gibi azından ve güçlünün elinden o kurtarr. yoksul umutlanır, haksızlık azn ka-par. "ite, ne mutlu tanr'nn eittii insana! bu yüzden her eye gücü yeten'in yola getir-iini küçümseme. çünkü o hem yaralar hem sarar, o incitir, ama elleri saaltır. alt kez skn-tya düşen seni kurtarr, yedinci kez de sana zarar vermez. kltıkta ölümden, savata klç-tan seni o koruyacak. kamçlayan dillerden uzak kalacak, ykm gelince korkmayacaksın. ykma, açla gülüp geçecek, yabanl hayvanlar-dan ürkmeyeceksin. çünkü tarladaki talarla anlaacaksın, yabanl hayvanlar seninle bara-cak. çadrın güvenlik içinde olduunu bilecek, yurdunu yoklayınca eksik bulmayacak-sın. çocukların çolacan bileceksin, soyun ot gibi bitecek. zamanında toplanan demetler gibi, mezara dinç gireceksin. "ite aratrdık, dorudur, onun için bunu dinle ve belle."

6

eyüp öyle yantlad: "keke üzüntüm tartla-bilse, acm teraziye konabilseydi! denizlerin kumundan ar gelirdi, bu yüzden abuk sabuk konutum. çünkü her eye gücü yeten'in ok-lar içinde, ruhum onların zehirini içiyor, tanr'nn dehetleri karma dizildi. otu olan yaban eei anrr mı, yemi olan öküz böürür mü? tatsız bir ey tuzsuz yenir mi, yumurta akında tat bulunur mu? böyle yiyeceklerle dokunmak istemiyorum, beni hasta ediyor-lar. "keke dileim yerine gelse, tanr özlediimi bana verse! kerem edip beni ezse, elini çabuk tutup yaam bam kesse! yine avunur, aman-sız derdime karn sevinirdim, çünkü kutsal olan'n sözlerini yadsmadm. gücüm nedir ki, bekleyeyim? sonum nedir ki, sabredeyim? ta kadar güçlü müyüm, etim tunçtan* mı? çaresiz kalınca kendimi kurtaracak gücüm mü olur? "kederli insana dost sevgisi gerekir, her eye gücü yeten'den korkmaktan vaz geçse bile. kardelerin kuru bir dere gibi beni aldatı; hanı güçlü güçlü akan dereler vadr, eriyen buzlarla taan, kar sularıyla beslenen, ama kurak mevsimde akmayan, s-cakta yataklarında tükenen dereler... ite öyle aldatırlar beni. o dereler için kervanlar yol-undan sapar, çöle çkp yok olurlar. tema'nn kervanlar su arar, saba'dan gelen yolcular

umutla bakar. (ama oraya varınca umut baladklar için utanır, hayal krklına urarlar. artk siz de bir hiç oldunuz, dehete kaplıp korkuyorsunuz. 'benim için bir ey verin ya da, 'rûvet verip beni dümann elinden kurtarn, acmaszların elinden alın dedim mi? ("bana öretin, susaym, yanlrm gösterin. doru söz acdr! ama tartmalarınz neyi kantlıyor? sözlerini düzeltmek mi istiyorsunuz? çaresizin sözlerini bo laf m sayyorsunuz? öksüzün üzerine kura çeker, arkadanın üzerine pazarlık ederiniz. "imdi lütfedip bana bakn, yüzünüze kar yalan söyleyecek deilim ya. brakn artk, hakszlık etmeyin, bir daha düünün, davamda haklým. azmdan haksz bir söz çkyor mu, damam kötü niyeti ayrt edemiyor mu?

7

"yeryüzünde insan yaam sava andrmyor mu, günleri gündelikliinin günlerinden farklı m? gölgeyi özleyen köle, ücretini bekleyen gündelikçi gibi, miras olarak bana bo aylar verildi, payma skntl geceler düdü. yatarken, 'ne zaman kalkacam diye düünüyorum, ama gece uzadıkça uzuyor, gün doana dek dönüp duruyorum. bedenimi kurt, kabuk kaplam, çatlayan derimden irin akıyor. "günlerim dokumacının mekiinden hzl, umutsuz tükenmekte. ey tanrı, yaammın bir soluk olduunu anmsa, gözüm bir daha mutluluk yüzü görmeyecek. u anda bana bakan gözler bir daha beni görmeyecek, senin gözlerin üzerinde olacak, ama ben yok olacam. bir bulutun dalp gitmesi gibi, ölümler diyarına inen bir daha çıkmaz. bir daha evine dönmez, bulunduu yer artık onu tanımaz. "bu yüzden sessiz kalmayacak, içimdeki skntı dile getireceim; canım acsylum yakınacam. ben deniz ya da deniz canavar mıym ki, bama bekçi koydun? yatam beni rahatlatır, döeim acılarını dindirir diye düündüümde, beni dümlerle korkutuyor, görümlerle yldırırsun. öyle ki, bolumay, ölmeyi u yaama yeliyorum. yaammdan tiksiniyor, sonsuza dek yaamak istemiyorum; çek elini benden, çünkü günlerimin anlam kalmadı. "insan ne ki, onu büyütesin, üzerinde kafa yorasın, her sabah onu yoklayasın, her an onu snayasın? gözünü üzerimden hiç ayırmayacak msn, tükürümümü yutacak kadar bile beni rahat brakmayacak msn? günah iledimse, ne yaptım sana, ey insan gözcüsü? niçin beni kendine hedef seçtin? sana yük mü oldum? niçin isyanım balamaz, suçumu affetmezsin? çünkü yakında topraa gireceim, beni çok arayacaksın, ama ben artık olmayacam."

8

uahl bildat öyle yanıtladı: "ne zamana dek böyle konuacaksın? sözlerin sert rüzgar gibi. tanrı adaleti sapırm m, her eye gücü yeten doru olan çarpırm mı? oulları ona kar günah ilediyse, isyanlarının cezasını vermiştir. ama sen gayretle tanrı'y arar, her eye gücü yeten'e yalvarırsan, temiz ve doruysan, o şimdi bile senin için kolları sıvayıp seni hak ettiğin yere geri getirecektir. balancın küçük olsa da, sonun büyük olacak. "lütfen, önceki kuaklara sor, atalarının neler öğrendiğini iyice atar. çünkü biz daha dün dedük, bir ey bilmeyiz, yeryüzündeki günlerimiz sadece bir gölge. onlar sana anlatıp öretmeyecek, içlerindeki sözleri dile getirmeyecek mi? "bataklık olmayan yerde kam biter mi? susuz yerde saz büyür mü? henüz yeilken, kesilmeden, otlardan önce kururlar. tanrı'y unutan herkesin sonu böyledir, tanrısın insanın umudu böyle yok olur. onun güvendiği ey kırılır, dayana ise bir örümcek adı. örümcek ana yaslanır, ama a çöker, ona tutunur, ama a tamaz. tanrısızlar güneğe iyi sulanın bitkiyi andırır, dallar bahçenin üzerinden aar; kökleri ta yına sarılır, çaklların arasında yer aranır. ama yerinden sökülürse, yer, 'seni hiç görmedim diyerek onu yadsır. ite sevinci böyle son bulur, yerinde baka bitkiler biter. "tanrı kusursuz insan reddetmez, kötülük edenlerin elinden tutmaz. o senin azn yine gülülle, dudakların sevinç haykırıyla dolduracaktır. dümanların utanç kaplayacak, kötülerin çadır yok olacaktır.

9

eyüp öyle yanıtladı: "biliyorum, gerçekten böyledir, ama tanrı'nın önünde insan nasıl haklı çıkabilir? biri o'nunla tartmak istese, binde bir bile o'na yant veremez. o'nun bilgisi derin, gücü esizdir, kim o'na direndi de ayakta kaldı? o dalar yerinden oynadı da, dalar farkna varmaz, öfkeyle altüst eder onlar. dünyayı yerinden oynatır, direklerini titretir. güneğe buyruk verir, domaz güne, yldızlar mühürler. o'dur tek bana gökleri geren, denizin dalgaları üzerinde yürüten. büyük ay'y, oryon'u, ülker'i, güney takımyıldızların yaratan o'dur. anlayamadım büyük ileri, saysız alas ileri yapan o'dur. ite, yandıktan geçer, o'nu göremin, geçip gider, farkna bile varmam. evet, o avn kaparsa, kim o'nu durdurabilir? kim o'na, 'ne yapıyorsun diyebilir? tanrı öfkesini dizginlemez, o'nun ayanı kapandır. rahav'ın yardımcıları bile "nerde kaldı ki, ben o'na yant vereyim, o'nunla tartmak için söz bulayım? haklı olsam da o'na yant veremem, merhamet etmesi için yargıma yalvarırdım ancak. o'nu çarsam, o da bana yant verseydi, yine de inanmazdım sesime kulak verdiine. o beni kasrgayla eziyor, ne-

densiz yaralarm çoltyor. soluk almama izin vermiyor, ancak beni acya doyuruyor. sorun güç sorunuysa, o güçlüdür! adalet sorunuysa, kim o'nu mahkemeye çarabilir? suçsuz olsam azm beni suçlar, kusursuz olsam beni suçlu çkarr. "kusursuz olsam da kendime aldrdm yok, yaamm hor görüyorum. hepsi bir, bu yüzden diyorum ki, 'o suçluyu da suçsuzu da yok ediyor. krbaç anszn ölüm saçna, o suçsuzların skntsyla elenir. dünya kötülerin eline verilmi, yargıların gözünü kapayan o'dur. o deilse, kimdir? "günlerim kocudan çabuk, iyilik görmeden geçmekte. kam sandal gibi kayp gidiyor, avnn üstüne süzülen kartal gibi. 'acları unutaym, üzgün çehremi deitirip gülümseyeyim desem, bütün derilerimden ylarım, çünkü beni suçsuz saymayacağam biliyorum. madem suçlanacam, neden bo yere uraaym? sabun otuyla ykansam, ellerimi kül suyuyla temizlesem, beni yine pisliğe batırsın, giysilerim bile benden tiksinsin. o benim gibi bir insan deil ki, o'na yant vereyim, birlikte mahkemeye gideyim. keke aramızda bir hakem olsa da, elini ikimizin üstüne koysa! tanr sopasn üzerinden kaldırsın, deheti beni yldrmasn. o zaman konuuru, o'ndan korkmazdm, ama bu durumda bir ey yapamam.

10

"yaammdan usandım, özgürce yaknacaktım, içimdeki acıyla konuşacaktım. tanrı'ya: beni suçlama diyecektim, ama söyle, niçin benimle çekiyorsun. houna mı gidiyor gaddarlık etmek, kendi ellerinin emeğini reddedip kötülerin tasarımlarını onaylamak? sende insan gözü mü var? insanın gördüğü gibi mi görüyorsun? günlerin ölümlü birinin günleri gibi, yılların insanın yıllar gibi mi ki, suçumu arıyor, günahım aratıyorsun? kötü olmadım, senin elinden beni kimsenin kurtaramayacağını biliyorsun. "senin ellerin bana biçim verdi, beni yarattı, şimdi döndüp beni yok mu edeceksin? lütfen anımsa, balık gibi bana sen biçim verdin, beni yine topıraa mı döndüreceksin? beni süt gibi dökmedin mi, peynir gibi katlatmadın mı? bana et ve deri giydirdin, beni kemiklerle, sinirlerle ördün. bana yaam verdin, sevgi gösterdin, ilgin ruhumu korudu. "ama bunlar yüreinde gizledin, biliyorum aklımdakini: günah ilseydim, beni gözlerdin, suçumu cezasız bırakmazdın. suçluysam, vay bama! suçsuzken bile bama kaldıramıyorum, çünkü utanç doluyum, çaresizim. bama kaldırsam, aslan gibi beni avlar, alas gücünü yine gösterirsin üstümde. bana kar yeni tanklar çkarr, öfkeni artırır. orduların dalga dalga üzerine geliyor. "niçin domama izin verdin? keke ölseydim, hiçbir göz beni görmeden! hiç var olmam olurdum, rahimden mezara tanrıdm. birkaç günlük ömrüm kalmadı mı?

beni rahat bırak da biraz yüzüm gülsün; dönnü olmayan yere gitmeden önce, karanlık ve ölüm gölgesi diyarna, zifiri karanlık diyarna, ölüm gölgesi, kargaa diyarna, aydın karanlık andrd yere."

11

naamal sofar öyle yantladı: "bunca söz yantısz m kalsın? çok konulan haklı mı sayılsın? saçmalkların karşında sussun mu insanlar? sen alay edince kimse seni utandırmaz mı? tanrı'ya, 'inançm andır diyor-sun, 'senin gözünde temizim. ama keke tanrı konusa, sana kar azn açsa da, bilgeliğin sırlarını bildirir! çünkü bilgeliğin çok yön-lüdür. bil ki, tanrı günahlarından bazıları unuttu bile. "tanrı'nın derin sırlarını anlayabilir misin? her eye gücü yeten'in sırlarına ulaşabilir misin? onlar gökler kadar yüksektir, ne yapabilirsin? ölümler diyarından derindir, nasıl anlayabilirsin? ölçüleri yeryüzünden uzun, denizden genitir. "gelip seni hapsedise, mahkemeye çarsa, kim o'na engel olabilir? çünkü o yalancılar tanrı, kötülüğü görür de dikkate almaz mı? ne zaman yaban eei insan dourursa, aptal da o zaman sadıyulu olur. "o'na yüreini adar, ellerini açarsan, iledin günah kendinden uzaklatır, çadırında haksızla yer vermezsen, utanmadan bama kaldırı, salam ve korkusuz olabilirsin. skntların unuttur, akp gitmi sular gibi anarsın onlar. yaamm ölen güneinden daha parlak olur, karanlık sabaha döner. güven duyarsın, çünkü umudun olur, çevrene bakıp güvenliğin içinde yatarsın. uzanır-sın, korkutan olmaz, birçokları senden lütf diler. ama kötülerin gözlerinin feri sönecek, kaçacak yer bulamayacaklar, tek umutları son solukların vermek olacak."

12

eyüp öyle yantladı: "kendinizi birey sandınız belli, ama bilgeliğin de sizinle birlikte ölecek! sizin kadar benim de aklımla var, sizden aa kalmam. kim bilmez bunları? "gülünç oldum dostlarıma, ben ki, tanrı'ya yakardım, yantları beni. doru ve kusursuz adam gülünç oldu. kaygısızlar felaketi küçümser, aya kayan umursamaz. soyguncuların çadırlarında rahatlık var, tanrı'ya gazaba getirenler güvenlik içinde, tanrı'ya deil, kendi bileklerine güveniyorlar. "ama şimdi sor hayvanlara, sana öğretsinler, gökte uçan kulara sor, sana anlatsınlar, topıraa söyle, sana öğretsin, denizdeki balıklara sor, sana bilgi versinler. hangisi bilmez bunu rab'bin yaptın? her yaratın kan, bütün insanın soluğu o'nun elindedir. daman yemei tattı gibi kulak da sözleri denemez mi? bilgeliğin yıllarda, akıl uzun yaamdadır. "bilgeliğin ve güç tanrı'ya

özgüdür, o'ndadr öüt ve akl. o'nun yk-
t onarlamaz, o'nun hapsettii kii özgür ola-
maz. sular tutarsa, kuraklık olur, salverirse
dünyay sel götürür. güç ve zafer o'na aittir,
aldanan da aldatan da o'nundur. danmanlar
çaresiz klar, yargıçlar çıldırır. kralları balad
ba çözer, bellerine kuak balar. kâhinleri*
çaresiz klar, koltuklarında yllananlar devirir.
güvenilir danmanlar susturur, yalların aklın
alır. rezalet saçır soyluları üzerine, güçlü-
lerin kuan gevendir. karanlıkların derin srları
açar, ölüm gölgesini aydınla çıkarr. uluslar
büyütür, uluslar yok eder, uluslar geniletir,
uluslar sürgün eder. dünya önderlerinin aklın
bandan alır, yolu izi belirsiz bir çölde dolatır
onlar. karanlıkta el yordamıyla yürür, k yüzü
görmezler; sarho gibi dolatır onlar.

13

"ite, gözlerim her eyi gördü, kulam duydu,
anlad. sizin bildiinizi ben de biliyorum, siz-
den aa kalmam. ama ben her eye gücü
yeten'le konumak, davam tanrı'yla tartmak
istiyorum. sizlersen yalan düzüyorsunuzuz,
hepiniz deersiz hekimlersiniz. keke büs-
bütün sussanz! sizin için bilgelik olurdu
bu. imdi davam dinleyin, yakınmama ku-
lak verin. tanr adna haksızlık m edeceksiniz?
o'nun adna yalan m söyleyeceksiniz? o'nun
tarafn m tutacaksınız? tanr'nın davasn m
savunacaksınız? sizi sorguya çekerse, iyi mi
olur? insanlar aldattnz gibi o'nu da m al-
datacaksnz? gizlice o'nun tarafn tutarsanz,
kukusuz sizi azarlar. o'nun görkemi sizi yldr-
maz m? deheti üzerine dümez mi? an-
latklarnz kül kadar deersizdir, savunduk-
larnzsa çamurdan farksz. "susun, brakn
ben konuaym, bama ne gelirse gelsin. hay-
atm tehlikeye girecekse girsin, canm zora
düecekse düşün. beni öldürecek, umudum
kalmad, hiç olmazsa yürüdüüm yolun doru-
luunu yüzüne kar savunaym. aslında bu
benim kurtuluşum olacak, çünkü tanrsz bir
adam o'nun karsına çıkmaz. sözlerimi iyi
dinleyin, kulaklarnzdan çıkmaz söyleyecek-
lerim. ite davam hazırladım, hakl çıkacam
biliyorum. kim suçlayacak beni? biri varsa
susar, son soluumu veririm. "yalnız u iki eyi
lütffet, tanrım, o zaman kendimi senden gizle-
meyeceim: elini üstümden çek ve dehetinle
beni yldrma. sonra beni çar, yantlayaym, ya
da brak ben konuaym, sen yantla. suçlarm,
günahlarm ne kadar? bana suçumu, gü-
nahm göster. niçin yüzünü gizliyorsun, beni
düman gibi görüyorsun? rüzgarn sürük-
ledii yapraa dönmüm, beni mi korkutacak-
sn? kuru saman m kovalayacaksn? çünkü
hakkmda ac eyler yazıyor, gençliğimde ilediim
günahlr bana miras veriyorsun. ayaklarm
tomrua vuruyor, yollarım gözetliyor, izimi
sürüyorsun. "oysa insan telef olmu, çürük
bir ey, güve yemi giysi gibidir.

14

"insan kadn dourur, günleri sayı ve sknt
doludur. çiçek gibi açp solar, gölge gibi gelip
geçer. gözlerini böyle birine mi dikiyorsun,
yargılamak için önüne çarıyorsun? kim tem-
izi kirliden çıkarabilir? hiç kimse! madem
insann günleri belirlenmi, ayların says sap-
tanm, snr koymusun, öteye geçemez; gözünü
ondan ayrı da, çalma saatini dolduran gün-
delikçi gibi rahat etsin. "oysa bir aaç için
umut vardır, kesilse, yeniden sürgün verir,
eksilmez filizleri. kökü yerde kocasa, kütüü
toprakta ölse bile, su kokusu alır almaz fil-
izlenir, bir fidan gibi dal budak salar. in-
san ise ölüp yok olur, son soluunu verir ve
her ey biter. suyu akp giden göl ya da
kuruyan rmak nasıl çöle dönerse, insan da
öyle, yatar, bir daha kalkmaz, gökler yok ol-
uncaya dek uyanmaz, uyandırılmaz. "keke
beni ölümler diyarına gizesen, öfken geçinc-
eye dek saklasan, bana bir süre versen de,
beni sonra anımsasan. insan ölü de dirilir
mi? baka biri nöbetimi devralıncaya dek sava
boyunca umutla bekledim. sen çarrdın, ben
yantlardım, ellerinle yaptın yarat ölerdin.
o zaman admlarm sayar, günahmın hesabn
tutmazdın. isyanm torbaya koyup mühür-
ler, suçumu öterdin. "ama dan yklp kök-
tüü, kayan yerinden tand, suyun ta andrd,
selin topra sürükleyip götürdüü gibi, insann
umudunu yok ediyorsun. onu hep yenersin,
yok olup gider, çehresini deitirir, uzaa gön-
derirsin. oullar sayg görür, onun haberi ol-
maz, aalanrlar, anlamaz. ancak kendi cannn
acsın duyar, yalnız kendisi için yas tutar.

15

temanl elifaz öyle yantlad: "bilge kii bo sö-
zlerle yantlar m, karnın dou rüzgarylara doldu-
rur mu? bo sözlerle tartr, yararsız söylevler
verir mi? tanr korkusunu bile ortadan
kaldırdı, tanr'nın huzurunda düşünmeyi en-
gelliyorsun. çünkü suçun azn kkrıyor,
hilekârların diliyle konuuyorsun. kendi azn
seni suçluyor, ben deil, dudakların sana
kar tanklık ediyor. "ilk doan insan sen
misin? yoksa dalardan önce mi var oldun?
tanr'nın srn m dinledin de, yalnız kendini
bilge görüyorsun? senin bildiğin ne ki, biz
bilmeyelim? senin anladın ne ki, bizde ol-
masn? bizde ak sağı da yal da var, baban-
dan bile yal. az m geliyor tanr'nın avut-
mas sana, söyledii yumuak sözler? niçin
yüreini seni sürüklüyor, gözlerin parlıyor,
tanrı'ya öfkeni gösteriyorsun, azından böyle
sözler dökülüyor? insan gerçekten temiz ola-
bilir mi? kadından doan biri doru olabilir
mi? tanr meleklere güvenmiyorsa, gök-
ler bile o'nun gözünde temiz deilse, hak-
sız su gibi içen irenç, bozuk insana m
güvenecek? "dinle beni, sana açıklayaym,

gördüğümü anlataym, bilgelerin atalarından örenip bildirdii, gizlemediği gerçekleri; o atalar ki, ülke yalnız onlara verilmişti, aralarına henüz yabancı girmemisti. kötü insan yaam boyunca kıvrılır, zorbaya ayrılan yıllar sayılır. dehet sesleri kulanandan eksilmez, esenlik içindeyken soyguncunun saldırsına urar. karanlıktan kurtulabileceğine inanmaz, kış onu gözler. 'nerede?' diyerek ekmek ardınca dolar, karanlık günün yanında olduunu bilir. ac ve sknt onu yldır, savaa hazır bir kral gibi onu yener. çünkü tanrı'ya el kaldırm, her eye gücü yeten'e meydan okum, kaln, yumrulu kalkanyla o'na inatla saldırmı. "yüzü semirdii, göbeği ya balad halde, ykım kentlerde, ta ynna dönmü oturulmaz evlerde oturacak, zengin olmayacak, serveti tükenecek, mallar ülkeye yayılmayacaktır. karanlıktan kaçamayacak, filizlerini alev kurutacak, tanrı'nın azından çıkan solukla yok olacaktır. bo eye güvenerek kendini aldatmasn, çünkü ödüllü boluk olacaktır. gününden önce ii tamamlanacak, dal yeermeyecektir. asma gibi koruunu dökerek, zeytin aac gibi çiçeini datacaktır. çünkü tanrılar sürüsü ksr olur, rüvetçilerin çadırları ate yakp yok eder. fesada gebe kalp kötülük doururlar, içleri yalan doludur."

16

eyüp öyle yanıtladı: "buna benzer çok ey duydum, oysa siz avutmuyor, sknt veriyorsunuz. bo sözleriniz hiç sona ermeyecek mi? nedir derdiniz, boyuna karlık veriyorsunuz? yerimde siz olsaydınız, ben de sizin gibi konuabilirdim; size kar güzel sözler dizer, bam salıyabilirdim. azmdan çıkan sözlerle yürek lendirir, dudaklarımdan dökülen avutucu sözlerle yattırdım sizi. "konusam bile acm dinmez, sussam ne deir? ey tanrı, beni tükettin, bütün ev halkım dattn. beni skp buruturdun, bana kar tank oldu bu; zayıflım kalkm tanklık ediyor bana kar. tanrı öfkeyle saldırp parçalıyor beni, dilerini gırdatıyor bana, dümanım gözlerini üzerime diyor. insanlar bana dudak büküyor, aalayarak tokat atıyor, birleştiriyorlar bana kar. tanrı haksızlara teslim ediyor beni, kötülerin kucana atıyor. ben rahat yayordum, ama tanrı paraladı beni, boynumdan tutup yere çald. beni hedef yaptı kendine. okçılar beni kuatyor, acmadan böbreklerimi diyor, ödümü yerlere döküyor. bedenimde gedik üstüne gedik açıyor, dev gibi üzerime saldıyor. "giymek için çul diktim, gururumu ayak altına aldm. alamaktan yüzüm kızard, gözlerimin altı morard. yine de ellerim iddetten uzak, duam içtendir. "ey toprak, kanım örtme, feryadım asla dinmesin. daha imdinden tanıım göklerde, beni savunan yücelerdir. dostların benimle eleniyor, gözlerim tanrı'ya ya döküyor; tanrı kendisiyle insan arasında insanoluyla komusu arasında

hak arasın diye. "çünkü birkaç yıl sonra, dönüü olmayan yolculuğa çıkacam.

17

"yaama gücüm tükendi, günlerim ksalı, mezar gözlüyor beni. çevremi alayclar kuatm, gözümü onların aalamasıyla açp kapyorum. "ey tanrı, kefilim ol kendine kar, baka kim var bana güvence verecek? çünkü onların aklın anlaya kapadı, bu yüzden onlar zafere kavuturmayacaksn. para için dostların satan adamın çocuklarının gözünün feri söner. "tanrı beni insanların diline düürdü, yüzüme tükürmekte. kederden gözümün feri söndü, kollarım bacaklarım çrp gibi. dürüst insanlar buna ayor, suçsuzlar tanrılara saldıyor. dorular kendi yolunu tutuyor, elleri temiz olanlar gittikçe güçleniyor. "ama siz, hepiniz gelin yine deneyin! aranızda bir bilge bulamayacam. günlerim geçti, tasarlarım, dileklerim suya düdü. bu insanlar geceyi gündüze çeviriyorlar, karanla 'ık yakındır diyorlar. ölümler diyarn evim diye gözlüyorsam, yatam karanla seriyorsam, çukura 'babam, kurda 'annem, kzkardeim diyorsam, umudum nerede? kim benim için umut görebilir? umut benimle ölümler diyarna mı incek? topraa birlikte mi gireceiz?"

18

uahl bildat öyle yanıtladı: "ne zaman bitecek bu sözler? biraz anlayıl olun da konualım. niçin hayvan yerine konuyoruz, gözünüzde aptal sayılıyor? sen kendini öfkenle paralyorsun, senin uruna dünyadan vaz m geçilecek? kayalar yerini mi deitirecek? "evet, kötünün sönecek, ateinin alevi parlamayacak. çadırındaki k karanla dönecek, yandaki kandil sönecek. admların gücü zayıflayacak, kurduu düzene kendi dükcek. ayaklar onu aa götürecekt, kendi ayakla tuzaa basacak. topuu kapana girecek, tuzak onu kapacak. topraa gizlenmi bir ilmek, yoluna koyulmu bir kapak bekliyor onu. dehet saraçak onu her yandan, her admında onu kovalayacak. gücünü ktlk kemirecek, tökezeleyince, felaket yanında bitiverecek. derisini hastalk yiyecek, kollaryla bacakların ölüm yutacak. güvenli çadırdan atılacak, dehet kralının önüne sürüklenecek. çadırında ate oturacak, yurdunun üzerine kükürt saçlacak. kökleri dipten kuruyacak, dallar üstten solacak. ülkede ans yok olacak, ad dünyadan silinecek. ıktan karanla sürülecek, dünyadan kovulacak. ne çocu ne torunu kalacak halk arasında, yaad yerde kimsesi kalmayacak. batdakiler onun ykmna aacak, doudakiler dehet içinde bakacak. evet, kötü-

lerin yaam ite böyle son bulur, tanr'y tan-
mayanların varaca yer budur."

19

eyüp öyle yantlad: "ne zamana dek beni
üzecek, sözlerinize ezeceksiniz? on kez
oldu beni aıyor, hiç utanmadan saldry-
orsunuz. yanl yola sapmsam, bu benim
suçum. kendinizi gerçekten benden üstün
görüyor, utanm bana kar kullanıyorsanız,
bilin ki, tanr bana hakszlk yapt, beni ayla
kuatt. "ite, 'zorbalk bu! diye haykryo-
rum, ama yant yok, yardım için baryorum,
ama adalet yok. yoluma set çekti, geçemiy-
orum, yollarm karanla bodu. üzerimden
onurumu soydu, bamdaki tac kaldırd. her
yandan ykt beni, tükendim, umudumu bir
aış gibi kökünden söktü. öfkesi bana kar
alev alev yanyor, beni hasm sayyor. ordur-
lar üstüme üstüme geliyor, bana kar ram-
palar yapıyor, çadrmn çevresinde ordugah
kuruyorlar. "kardelerimi benden uzaklatrd,
tandklarm bana büsbütün yabancılat. akra-
balarım ıramaz oldu, yakın dostlarm beni
unuttu. evimdeki konuklarla hizmetçiler
beni yabancı sayyor, garip oldum gözlerinde.
kölemi çarıyorum, yantlamıyor, dil döksem
bile. soluum karm tiksindiriyor, karde-
lerim benden irenıyor. çocuklar bile beni
küçümsüyor, ayaa kalksam benimle eleniy-
orlar. bütün yakın dostlarm benden irenıyor,
sevdiklerim yüz çeviriyor. bir deri bir kemie
döndüm, ölümün eime geldim. "ey dost-
larm, acın bana, siz acın, çünkü tanr'nn
eli vurdu bana. neden tanr gibi siz de
beni kovalıyor, etime doymuyorsunuz? "keke
imdi sözlerim yazlsa, kitaba geçseydi, demir
kalemle, kurunla sonsuza dek kalsın diye
kayaya kazlsayd! oysa ben kurtarcımn yaadn,
sonunda yeryüzüne geleceini biliyorum. de-
rim yok olduktan sonra, yeni bedenimle
tanr'y görecekim. o'nu kendim görecekim,
kendi gözlerimle, bakas deil. yüreim baylıyor
bardı! eer, 'skntnn kökü onda olduu için
onu kovalım diyorsanız, klçtan korkmalsnz,
çünkü klç cezas öfkeli olur, o zaman adaletin
var olduunu göreceksiniz."

20

naamal sofar öyle yantlad: "skntl
düüncelerim beni yant vermeye zorluyor,
bu yüzden çok heyecanlıym. beni utandıran
bir azar itiyorum, anlayam yant vermeme
gerekiriyor. "bilmiyor musun eskiden beri,
insan dünyaya geldiinden beri, kötünün
zafer çl ksadr, tanrsn sevinciye bir anlktr.
boyu göklere erise, ba bulutlara dese bile,
sonsuzla dek yok olacak, kendi pislili gibi;
onu görmü olanlar, 'nerede o? diyecekler.
düş gibi uçacak, bir daha bulunamayacak,

gece görüşü gibi yok olacak. kendisini
görmü olan gözler bir daha onu görmeyecek,
yaad yerde artk görünmeyecektir. çocuklar
yoksulların lütfunu dileyecek, maln kendi
eliyle geri verecektir. kemiklerini dolduran
gençlik ateii kendisiyle birlikte toprakta
yatacak. "kötlülük azda tatlı gözüksze, onu
dilin altna gizlese bile, tutsa, brakmasa,
damann altına saklasa bile, yedii yiyecek
midesinden ekiyecek, içinde kobra zehirine
dönüecek. yuttuu servetleri kusacak, tanr
onlar midesinden çıkaracak. kobra zehiri
emecek, engerein zehir dii onu öldürecek.
akarsuların, bal ve ayrıran akan derelerin
sefasn süremeyecek. zahmetle kazandı
yemeden geri verecek, elde ettii kazancı
tadn çıkaramayacak. çünkü yoksullar ezip
yüzüstü brakt, kendi yapmad eyi zorla ald.
"hrs yüzünden rahat nedir bilmedi, serveti
onu kurtaramayacak. yediinden artakalan
olmad, bu yüzden bolluu uzun sürmeyecek.
varlık içinde yokluk çekecek, sknt tepesine
binecek. karnn tka basa doyurduğunda,
tanr kzgn öfkesini ondan çıkaracak, üzerine
gazap yadracak. demir silahtan kaçacak
olsa, tunc* ok onu delip geçecek. çekilince
ok sırtından, parıldayan ucu ödünden çıkacak,
dehet çökecek üzerine. koyu karanlık onun
hazinelerini gözlüyor. köruklenmemi ate
onu yiyip bitirecek, çadrdna artakalan
tüketecek. suçunu gökler açla çıkaracak,
yeryüzü ona kar ayaklanacak. varlık seller,
azgın sular götürecektir tanr'nn öfkeliendi gün.
budur kötünün tanr'dan ald pay, budur
tanr'nn ona verdiii miras."

21

eyüp öyle yantlad: "sözümü dikkatle din-
leyin, bana verdiiniz avuntu bu olsun. brakın
ben de konuaym, ben konutuktan sonra alay
edin. "yakınmam insana m kar? niçin sabırsız-
lanmayaym? bana bakn da an, elinizi
aznza koyun. bunu düündükçe içimi korku
sarıyor, bedenimi titreme alıyor. kötüler niçin
yıyor, yalandıkça güçleri artıyor? çocuk-
lar sapasalam çevrelerinde, soylar gözlerinin
önünde. evleri güvenliik içinde, korkudan
uzak, tanr'nn sopas onlara dokunmuyor.
boaların çiftlemesi hiç boala çıkmaz, inekleri
hep dourur, hiç düük yapmaz. çocukların
sürü gibi salverirler, yavrular oynar. tef
ve lir eliinde ark söyler, ney sesiyle elenir-
ler. ömürlerini bolluk içinde geçirir, esen-
lik içinde ölümler diyarna inerler. tanr'ya,
'bizden uzak dur! derler, 'yolunu örenmek
istemiyoruz. her eye gücü yeten kim ki,
o'na kulluk edelim? ne kazancımız olur o'na
dua etsek? ama zenginlikleri kendi ellerinde
deil. kötülerin ödüü benden uzak olsun.
"kaç kez kötülerin kandili söndü, balarna
felaket geldi, tanr öfkeliendiinde paylarına
düen kederi verdi? kaç kez rüzgarn sürük-

ledii saman gibi, kasrgann uçurduu saman çöpü gibi oldular? 'tanr babaların cezasn çocuklarına çektirir diyorsunuz, kendilerine çektirsin de bilsinler nasl olduunu. ykm-larn kendi gözleriyle görsünler, her eye gücü yeten'in gazabn içsinler. çünkü sayl aylar sona erince geride braktklar aileleri için niye kayg çeksinler? "en yüksektekileri bile yarglayan tanr'ya kim akl öretebilir? biri gücünün doruunda ölür, büsbütün rahat ve kaygsz. bedeni iyi beslenmi, ilikleri dolu. ötekiyse ac içinde ölür, iyilik nedir hiç tatmamtr. toprakta birlikte yatarlar, üzerlerini kurt kaplar. "bakn, düüncelerinizi, bana zarar vermek için kurduunuz düzenleri biliyorum. "büyük adamn evi nerede? diyorsunuz, "kötülerin çadrlar nerede? yolculara hiç sormadnz mı? anlattıkları kulak asmadnz mı? felaket günü kötü insan esirgenir, gazap günü ona kurtulu yolu gösterilir. kim davrann onun yüzüne vurur? kim yaptnn karln ona ödetir? mezarla tanr, kabri banda nöbet tutulur. vadi topra tatlı gelir ona, herkes ardından gider, önüsra gidenlerse sayszdr. "bo laflarla beni nasl avutursunuz? yanıtlarınızdan çkan tek sonuç yalandr."

22

temanl elifaz öyle yanıtladı: "insan tanr'ya yararlı olabilir mi? bilge kiinin bile o'na yarar dokunabilir mi? doruluun her eye gücü yeten'e ne zevk verebilir, kusursuz yaamn o'na ne kazanç salayabilir? seni azarlamas, dava etmesi o'ndan korktuun için mi? kötülüün büyük, günahların sonsuz deil mi? çünkü kardelerinden nedensiz rehin alıyor, onlar soyuyordun. yorguna su içirmedin, açtan ekmei esirgedin; ölk-eye bileinle sahip oldun, saygn biri olarak orada yaadn. dul kadnlar eli bo çevirdin, öksüzlerin kolunu kanadn krđn. bu yüzden her yann tuzaklarla çevrili, anszn gelen korkuyla ylıyorsun, her ey kararyor, göremez oluyorsun, seller altına alıyor seni. "tanr göklerin yükseklerinde deil mi? yldzlara bak, ne kadar yükseklerle! sen ise, 'tanr ne bilir? diyorsun, 'zifiri karanlık içinden yarglayabilir mi? koyu bulutlar o'na engeldir, göremez, gökkubbenin üzerinde dolar. kötülerin yürüdüü eski yolu mu tutacaksn? onlar ki, vakitleri gelmeden çekilip alndlar, temellerini sel bast. tanr'ya, 'bizden uzak dur! dediler, 'her eye gücü yeten bize ne yapabilir? ama onların evlerini iyilikle dolduran o'ydü. bunun için kötülerin öüdü benden uzak olsun. "dorular onların ykmn görüp sevinir, suçsuzlar öyle diyerek elenir: 'dümanlarmz yok edildi, mallar yanp kül oldu. "tanr'yla dost ol, bar ki, bollua eresin. azndan çkan öreti'i benimse, sözlerini yüreinde tut. her eye gücü yeten'e dönersen, eski haline kavuursun. kötülüü çadrdan uzak

tutar, altnn yere, ofir altnn vadideki çaklların arasına atarsan, her eye gücü yeten senin altnn, deerli güümün olur. o zaman her eye gücü yeten'den zevk alr, yüzünü tanr'ya kaldırsn. o'na dua edersin, dinler seni, adakların yerine getirirsin. neye karar verisen yapılr, yolların k aydınlatır. insanlar seni alçaltınca, güvenini yitirme, çünkü tanr alçakgönüllüleri kurtarr. o suçsuz olmayan neye kurtarr, senin ellerinin temizli sayesinde kurtulur suçlu."

23

eyüp öyle yanıtladı: "bugün de ac ac yak-nacam, iniltime karn tanr'nn üzerimdeki eli andır. keke o'nu nerede bulacam bilseydim, tahtna varabilseydim! davam önünde dile getirir, kantların art arda sıralardım. bana verecei yant öğrenir, ne diyeceğini anlardım. esiz gücüyle bana kar mı çkard? hayr, yalnızca dinlerdi beni. haklı ki davasın oraya, o'nun önüne getirebilirdi, ben de yarglanmaktan sonsuza dek kurtulurdum. "douya gitsem orada deil, batya gitsem o'nu bulamıyorum. kuzeyde i görse o'nu seçemiyorum, güneye dönse o'nu göremiyorum. ama o tuttuum yolu biliyor, beni snadında altın gibi kaçacam. adamlar yakından izledim, sapmadan yolunu tuttum. azndan çkan buyruklardan ayrılmadım, günlük ekmeimden çok azndan çkan sözlere deer verdim. "o tek bannadr, kim o'nu caydrabilir? can ne isterse onu yapar. benimle ilgili kararın yerine getirir, daha nice tasarsı vdr. bu yüzden de-hete düerim huzurunda, düündükçe korkarm o'ndan. tanr cesaretimi krđ, her eye gücü yeten beni yldrd. karanlık beni susturamad, yüzümü örten koyu karanlık.

24

"niçin her eye gücü yeten yarg için vakit saptamıyor? neden o'nu tanyanlar bu günleri görmesin? insanlar snr taların kaldırdır, çaldklar sürüleri otlatıyorlar. öksüzlerin eini kovuyor, dul kadnn öküüzünü rehin alıyorlar. yoksullar yoldan sapıyor, ülkenin dükünlerini gizlenmeye zorluyorlar. bakn, yoksullar çöldeki yaban eekleri gibi yiyecek bulmak için erkenden iye çkyorlar, çocuklarına yiyecei kırar salyor. yemlerini tarlalardan topluyor, kötülerin bandaki artk-lar eliyorlar. geceyi giysisiz, çıplak geçiriyorlar, örtünecek eyleri yok soukta. dalara yaan saanaktan slıyor, snaklar olmad için kayalara sarlıyorlar. öksüz memeden uzaklatırıyor, dükünün bebeği rehin alıyor. giysisiz, çıplak doluyor, aç karnna demet tayorlar. teraslar arasında zeytin ediyor, susuzluktan kavrulurken arap için üzüm skyorlar. kentlerden insan iniltileri yükseliyor,

yaral canlar feryat ediyor, ama tanr hak-
szl önemsemiyor. "bunlar a bakaldran-
lard; onun yolunu tanımaz, içinde yürüme-
zler. gün kararınca katil kalkar, dükünü, yok-
sulu öldürür, hrsz gibi svr geceleyin. zina
edenin gözü alaca karanlıktadr, 'beni kimse
görmez diye düünür, yüzünü örtüyle gizler.
hrszlar karanlıkta evleri deler, gündüz gi-
zenir, k nedir bilmezler. çünkü zifiri karan-
lık, sabahdr onları, karanlık dehetiyle dost-
turlar. "diyorsunuz ki, 'suyun üstündeki
köpüktür onlar, lanetlidir ülkedeki paylar,
kimse balara gitmez. kuraklık ve scan eriyen
kar alp götürdüü gibi ölüler diyar da gü-
nahllar alp götürür. rahim onlar unuta-
cak, kurtlara yem olacak, bir daha anlmay-
acaklar. hakszlık bir aaç gibi kırılacak. on-
lar çocu olmanın ksr kdnlar yolar, dul
kadna iyilik etmezler. tanr, gücüyle zor-
balar yok eder, harekete geçince zorbalarn
yaama umudu kalmaz. tanr onlara güven
verir, o'na güvenirlir, ama gözü yürüdükleri
yoldadr. ksa süre yükselir, sonra yok olurlar,
düerler, tpk ötekiler gibi alıp götürülür,
baak ba gibi kesilirler. "böyle deilse, kim
beni yalanc kabilirler, söylediklerimin bo
olduunu gösterebilir?"

25

uahl bildat öyle yantlad: "egemenlik ve hey-
bet tanr'ya özgüdür, yüce göklerde düzen
kuran o'dur. ordular sayılabilir mi? i kimin
üzerine domaz? insan tanr'nn önünde nasl
doru olabilir? kadından doan biri nasl temiz
olabilir? o'nun gözünde ay parlak, yıldzlar
temiz deilse, nerede kald bir kurtçuk olan
insan, bir böcek olan insanolu!"

26

eyüp öyle yantlad: "çaresize nasl yardm et-
tin! güçsüz pazy nasl kurtardn! bilge ol-
mayana ne öütler verdin! salam bilgiyi pek
güzel öğrettin! bu sözleri kime söyledin?
senin azndan konuwan ruh kimin? "sularn
ve sularda yaayanların altında ölümler titriyor.
tanr'nn önünde ölümler diyar çplaktır, ykm di-
yar örtüsüz. o bolunu üzerine kuzey gök-
lerini yayar, hiçliin üzerine dünyay asar. bu-
lutların içine sular sarar, bulutlar yrtlmaz
onların arl altında. dolunayn yüzünü örter,
üstüne bulutların serper. sularn yüzeyine snr
çizer ikla karanlık ayrıld yerde. göklerin di-
rekleri sarsılır, akna dönerler o azarlayınca.
gücüyle denizi çalkalar, ustaca rahav' vurur.
gökler o'nun soluuyla açılır, o'nun eli parçalar
kaçan ylan. bunlar yaptıklarının küçücük
parçalar, o'ndan duyduumuz hafif bir fsltdr.
gürleyen gücünü kim anlayabilir?"

28

eyüp anlatmaya devam etti: "hakkm elim-
den alan tanr'nn varlık hakk için, bana ac
çektiren her eye gücü yeten'in hakk için,
içimde yaam belirtisi olduu sürece, tanr'nn
solu burnumda olduu sürece, azımdan kötü
söz çıkmayacak, dilimden yalan dökülmeye-
cek. size asla hak vermeyecek, son soluumu
verene dek suçsuz olduumu söyleyeceim.
doruluma sarılacak, onu brakmayacam,
yaadm sürece vicdanım beni suçlamayacak.
"dümanların kötüleri gibi, bana saldranlar
haksızlar gibi cezalandırılın. tanrsz insann
umudu nedir tanr onu yok ettiğinde, cann
aldında? bana sknt geldiğinde, tanr feryadn
duyar m? her eye gücü yeten'den zevk alır
m? her zaman tanr'ya yakarr m? "tanr'nn
gücünü size öğreteceim, her eye gücü yeten'in
tasarsn gizlemeyeceim. aslında siz, hep-
iniz gördünüz bunu, öyleyse ne diye bo bo
konuuyorsunuz? "kötünün tanrszdan alaca
pay, zorbann her eye gücü yeten'den alaca
miras udur: çocuklar ne kadar çok olursa ol-
sun, kılçla öldürülecek, soyu yeterince ekmek
bulamayacaklar. sa kalanları hastaltkan ölüp
gömülecek, dul karlar alamayacaklar. kötü
insan kum gibi gümü ysa, ynlı giysi birik-
tirse, onun biriktirdiini doru insan giyecek,
gümüü suçsuz paylaacak. evini güve kozas
gibi ina eder, bekçinin kurduu çardak gibi.
zengin olarak yatar, ama bu öyle sürmez, gö-
zlerini açtında hepsi yok olup gitmiştir. dehet
onu sel gibi basar, kasrga gece kapar götürür.
dou rüzgar onu uçurup götürür, yerinden
silip süpürür. acmaszca üzerine eser, elin-
den kaçmaya çalırken. onunla alay ederek el
çırpar, yerinden slk çalar."

gümü maden ocandan elde edilir, altın art-
mak için de bir yer vardır. demir toprak-
tan çıkarılır, bakırsa tatan. insan karanla son
verir, koyu karanlık, ölüm gölgesinin talar
son snrna kadar aratrır. maden kuyusunu
insanların oturduu yerden uzakta açar, in-
san ayann unuttuu yerlerde, herkesten uzak
iplere sarılı sallanır. ekmek topraktan çıkar,
topran altı ise yanm, altüst olmutur. kay-
alarından lacivertta çıkar, yüzeyi altın tozunu
andrır. yrtıcı ku yolu bilmez, doann gözü
onu görmemistir. güçlü hayvanlar oraya ayak
basmam, aslan oradan geçmemistir. madenci
elini çakmak tana uzatır, dalar kökünden al-
tüst eder. kayaların içinden tüneller açar, gö-
zleri deerli ne varsa görür. ırmakların kay-
nan tkar, gizli olan a çıkarr. ama bilge-
lik nerede bulunur? aklın yeri neresi? in-
san onun deerini bilmez, yaayanlar diyarında
ona rastlanmaz. engin, "bende deil" der,
deniz, "yanımda deil." onun bedeli saf al-
tınla ödenmez, deerli gümüle ölçülmez. ona

ofir altnyla, deerli oniksle, laciverttayla deer biçilmez. ne altn ne cam onunla karlatrlabilir, saf altn kaplara deilmez. yanında mer-canla billurun sözü edilmez, bilgeliin deerii mücevherden üstündür. kü* topaz onunla denk saylmaz, saf altnla ona deer biçilmez. öyleyse bilgelik nereden geliyor? aklın yeri neresi? o bütün canlların gözünden uzaktır, gökte uçan kullardan bile sakldr. ykm'la ölüm: "kulaklarmz ancak fsltsn duydu" der. onun yolunu tanr anlar, yerini bilen o'dur. çünkü o yeryüzünün uçlarına kadar bakar, göklerin altındaki her eyi görür. rüzgara güç verdii, sular ölçtüü, yamura kural koyduu, yldrma yol açt zaman, bilgeliü görüp deerini biçti, onu onaylayp aratrđ. insana, "ite rab korkusu, bilgelik budur" dedi, "kötülükten kaçınmak akıllıktır."

29

eyüp yine anlatmaya balad: "keke geçen aylar geri gelseydi, tanr'nn beni kollad, kandiilinin bamn üstünde parlad, ıyla karanlıkta yürüdüm günler, keke olgunluk günlerim geri gelseydi, tanr'nn çadrm dostça korudu, her eye gücü yeten'in henüz benimle oldu, çocukların çevremde bulundu, yolların sütle ykand, yanımdaki kayanın zeytinya aktı günler! "kent kapsına gidip kürsümü meydana koyduğmda, gençler beni görüp gizlenir, yallar kalk ayakta dururlardı; önderler konumaktan çekinir, elleriyle azların kaparlardı; soyluların sesi kesilir, dilleri damaklarına yaprd. beni duyan kutlar, beni gören överd; çünkü yardım isteyen yoksulu, destei olmayan öksüzü kurtardım. ölmekte olanın hayr duasını alır, dul kadının yüreğini sevinçten cotururdum. dorulu giysi gibi giyindim, adalet kaftanını ve sarımd sanki. körlere göz, topallara ayak-tım. yoksullara babalık eder, garibin davasını üstlenirdim. haksızın çenesini kırar, avn dillerinin arasından kapardım. "son soluğumu yuvamda vereceim diye düşünüyordum, 'günlerim kum taneleri kadar çok. köküm sulara eriecek, çiğ geceyi dallarımda geçirecek. aldım övgüler tazelenecek, elimdeki yay yenilenecek. "insanlar beni saygıyla dinler, övdümü sessizce beklerlerdi. ben konutuktan sonra onlar konumazd, sözlerim üzerlerine damlard. yamuru beklercesine beni bekler, son yamurlar içercesine sözlerimi içerlerdi. kendilerine gülümsediimde gözlerine inanmazlardı, güler yüzlülüğümü onlara cesaret verirdi. onların yolunu ben seçer, balarında dururdum, askerlerinin ortasında kral gibi oturdum, yaslılar avutan biri gibiydim.

30

"ama imdi, ya benden küçük olanlar benimle alay etmekte, oysa babaların sürümün köpeklerinin yanna koymaya tenezzül etmezdim. çünkü güçleri tükenmiti, bileklerinin gücü ne ime yaradı? yoksulluktan, açlıktan bitkindiler, akam çölde, ssz çorak yerlerde kök kemiriyorlardı. çallıklarda karapaz topluyor, retem kökü yiyorlardı. toplumdan kovuluyorlardı, insanlar hrsızmlar gibi onlara baryordu. korkunç vadilerde, yerdeki deliklerde, kaya kovuklarında yıyorlardı. çalları arasına anır, çal altında birbirine sokulurlardı. aptalların, ad san belirsiz insanların çocuklarıydılar, ülkeden kovulmuşlardı. "imdiye destan oldum dillerine, azlarına doladırlar beni. benden tiksiniyor, uzak duruyorlar, yüzüme tükürmekten çekinmiyorlar. tanrı ipimi çözüp beni alçaltt için dizginsiz davranmaya baladlar bana. samdaki ayak takım üzerime yürüyor, ayaklarım kaydrıyor, bana kar rampalar kuruyorlar. yolumu kesiyor, kimseden yardım görmeden beni yok etmeye çalıyorlar. koca bir gedikten girer gibi ilerliyor, ykntlar arasından üzerime yuvarlanıyorlar. dehet çoktú üzerime, onurum rüzgara kapılm gibi uçtu, mutluluğum bulut gibi geçip gitti. "imdi tükeniyorum, ac günler beni ele geçirdi. geceleri kemiklerim szlıyor, beni kemiren acılar hiç durmuyor. tanr'nn iddeti üzerimdeki giysiye dönütü, gömleimin yakas gibi beni skyor. beni çamura fırlattı, toza, küle döndüm. "sana yakıyorum, ama yant vermiyorsun, ayaa kalktımda gözünü bana dikiyorsun. bana acımasız davranıyor, bileinin gücüyle beni eziyorsun. beni kaldır rüzgara bindiriyorsun, fırtınanın içinde darma duman ediyor-sun. biliyorum, beni ölüme, bütün canlların toplanaca yere götüreceksin. "kukusuz düenin dostu olmaz, felakete urayıp yardım istediinde. skntya düenler için alamaz mıydım? yoksullar için üzülmey miydim? ama ben iyilik beklerken kötülük geldi, ik umarken karanlık geldi. içim kayıyor, rahatım yok, önümde ac günler var. yaşlı dolayorum, güne yok, topluluk içinde kalkıp feryat ediyorum. çakallarla karde, baykularla arkada oldum. derim karard, soyuluyor, kemiklerim ateten yanyor. lirimizin sesi yas feryadına, neyimin sesi alayan-ların sesine döndü.

31

"gözlerimle antlama yaptım ehvetle bir kza bakmamak için. çünkü insanın yukardan, tanr'dan pay nedir, yücelerden, her eye gücü yeten'den miras ne? kötüler için felaket, haksızlık yapanlar için bela deil mi? yürüdüm yollar görmüyor mu, at-tım her adımı saymıyor mu? "eer yalan yol-

unda yürüdümse, ayam hileye seirttiyse, -tanr beni doru teraziyle tartsn, kusursuz olduumu görsün- admm yoldan saptysa, yüreim gözümü izlediyse, ellerim pisliğe bulatysa, ektiimi bakalar yesin, ekinlerim kökünden sökülsün. "eer gönlümü bir kadna kaptrdysam, komunun kapsnda pusuya yattysam, karm bakasnn budayn öütsün, onunla baka erkekler yatsn. çünkü bu utanç verici, yarglanmas gereken bir suç olurdu. ykm diyarna dek yakan bir atetir o, bütün ürünümü kökünden kavururdu. "benimle ters düüklerinde kölemin ve hizmetçimin hakkı yememise, tanrı yargladnda ne yaparm? hesap sorduunda ne yant veririm? beni ana karında yaratan onu da yaratmad m? rahimde bize biçim veren o deil mi? "eer yoksulların dileini geri çevirdimse, dul kadn umudunu krmdsa, ekmeimi yalnız yedim, öksüzle paylamadmsa, gençliimden beri öksüzü baba gibi büyütmedimse, doduumdan beri dul kadna yol göstermedimse, giysisi olmad için can çeken birini ya da örtüsü olmayan bir yoksulu gördüm de, koyunların yünüyle stmadysam, o da içinden beni kutsamadysa, mahkemede sözümün geçtiini bilerek öksüze el kaldırdmsa, kolum omuzumdan düşün, kol kemiim kırılın. çünkü tanrı'dan gelecek beladan korkarm, o'nun görkeminden ötürü böyle bir ey yapamam. "eer umudumu altna baladmsa, saf altna, 'güvencim sensin dedimse, servetim çok, varlım bileimle kazandım diye sevindimse, ildayan günee, parladayarak hareket eden aya bakp da, içimden ayartıldımsa, elim onlara taptım gösteren bir öpücük yolladysa, bu da yarglanacak bir suç olurdu, çünkü yücelerdeki tanrı'y yadsm olurdum. "eer dümanım ykmda sevindim, bana kötülük geldi diye keyiflendimse, -kimsenin canna lanet ederek azmın günah ilmesine izin vermedim- evimdeki insanlar, 'eyüp'ün verdii etle karın doyurmayan var m? diye sormadysa, -hiçbir yabancı geceyi sokakta geçirmezdi, çünkü kapm her zaman yolculara açtı- kalabalktan çok korktum, boyların aalamasından yldm, susup dar çıkmadm için suçumu barmda gizleyip adam gibi isyanım örttümse, (-"keke beni dinleyen biri olsa! ite savunmam imzalyorum, her eye gücü yeten bana yant versin! hasmınn yazd tomar elimde olsa, kucusuz onu omuzumda tar, taç gibi bama koyardım. attm her adm ona bildirir, kendisine bir önder gibi yaklardım.- "topram bana feryat ediyorsa, sabann açt yarklar bir azdan alyorsa, ürününü para ödmeden yedimse ya da üzerinde oturanların kalbini krmdsa, orada buday yerine diken, arpa yerine delice bitsin." eyüp'ün konumas sona erdi.

böylece bu üç kii eyüp'e yant vermekten vaz geçti, çünkü eyüp kendi doruluundan emindi. ram ailesinden bızlu barakel olu elihu eyüp'e çok öfkeleni. çünkü eyüp kendini tanrı'dan haklı görüyordu. elihu eyüp'ün üç arkadana da öfkeleni, çünkü eyüp'ü suçlamalarına karn salam bir yant bulamamlar. elihu eyüp'le konumak için sırsn beklemeti, çünkü ötekiler yaça kendisinden büyüktü. bu üç kiinin baka bir ey söylemeyeceini görünce öfkesi alevlendi. bızlu barakel olu elihu öyle konutu: "ben yaça küçüüm, sizse yalsnz. bu yüzden çekindim, bildiimi söylemekten korktum. 'çok gün görenler konusunu dedim, 'çok yıl yaayanlar bilgeliği öretsın. oysa insana ruh, her eye gücü yeten'in solu akl verir. akl yata deil batadr. adaleti anlamak yaa bakmaz. "bu yüzden, 'beni dinleyin diyorum, ben de bildiimi söyleyeyim. siz konuarken ben bekledim, siz ne diyeceinizi aratrırken düüncelerinizi dinledim. bütün dikkatimi size çevirdim. ama hiçbiriniz eyüp'ün haksızlını kantlayamad, onun söylediklerine karlık veremedi. 'biz bilgeliğe eritik, brkn tanrı onu haksız çıkarsın, insan deil demeyin. ama eyüp'ün sözlerinin hedefi ben deildim, bu yüzden onu sizin sözlerinizle yantlamayacam. "onlar yıld, yant veremiyorlar artık, söyleyecek eyleri kalmadı. onlar konumuyor diye ben beklemeli miyim, duruyor, yant vermiyorlar diye? benim de söyleyecek sözüm var, ben de bildiimi söyleyeceim. çünkü içim dolu, içimdeki ruh beni zorluyor. içim açılmam arap gibi, yeni arap tulumlar gibi patlamak üzere. konuup rahatlamalıyım, azmı açp yantlamalıyım. kimseye ayrıcalık göstermeyecek, kimseye yaltaklanmayacam. çünkü yaltaklanmay bilsem, yaratcım beni hemen yok ederdi.

33

"ama imdi lütfen sözümü dinle, eyüp, söyleyeceğim her eye kulak ver. azmı açtım açacam, söyleyeceklerim dilimin ucunda. sözlerim temiz bir yüreken çıkıyor, dudakların bildiklerini içtenlikle söylüyor. beni tanrı'nın ruhu yarattı, her eye gücü yeten'in solu yaam veriyor bana. elinden gelirse beni yantla, kendini hazırla, karmda dur. tanrı'nın önünde ben de tpk senin gibiyim, ben de balıktan yaratıldım. onun için dehe-tim seni yldrmasın, baskm sana ar gelmesin. "sesin hâlâ kulaklarımda, öyle demitin: 'ben kusursuz ve günahsızım, temiz ve suçsuzum. yine de tanrı bana kar bahane arıyor, beni düman görüyor. ayaklarını tomrua vuruyor, yolları gözetliyor. "ama sana unu söyleyeyim, bu konuda haksızsn. çünkü tanrı insandan büyüktür. insann hiçbir

sözünü yantlamıyor diye niçin o'nunla çekiyorsun? çünkü insan anlamasa da, tanrı ya da bu yolla konuurl. rüyada, geceleyin görümde, insanlar arı uyku basınca, yatakta yatarlarken, kulaklarına konuurl, uyarısıyla onlar korkutur; onlar yaptıkları kötülükten döndürmek, gururdan uzak tutmak, canların çukurdan, hayatların ölümden kurtarmak için. insan yatanda aclarla, kemiklerinde dinmez szlarla yola getirilir. öyle ki, içi yemek kaldırmaz, en lezzetli yiyecekten tiksindir. eti erir, görünmez olur, gözükmeyen kemikleri ortaya çıkar. can çukura, hayat ölüme meleklerine yaklar. "yine de insana doruyu bildirmek için yannda bir melek, bin melekten biri arabulucu olarak bulunursa, ona lütfeder de, 'onu ölüme çukuruna inmekten kurtar, ben fidyeyi buldum derse, eti çocuk eti gibi yenilenir, gençlik günlerine döner. dua ettiğinde tanrı ondan honut kalır, o da tanrı'nın yüzünü görüp sevinir. tanrı onun durumunu düzeltir, sonra insanların önünde türkü çar: 'günah ileyip doru yoldan saptım, ama tanrı hak ettiğim cezayı vermedi bana, canım çukura inmekten o kurtard, i görmek için yaayacam. "ite, insann canım çukurdan çıkarmak, onu yaam yla aydınlatmak için tanrı bütün bunlar iki kez, hatta üç kez yapar. ("iyi dinle, eyüp, kulak ver, sen sus, ben konuacam. söyleyeceğim bir ey varsa söyle, çünkü seni haklı çıkarmak isterim. yoksa, beni dinle, sus da sana bilgelik öğreteyim."

34

elihi konumasna öyle devam etti: "ey bilgeler, sözlerimi dinleyin, kulak verin bana, ey bilgi sahipleri. çünkü damak nasıl yemeli tadarsa, kulak da sözleri snar. gelin, doruyu seçelim, iyiyi birlikte örenelim. "çünkü eyüp, 'ben suçsuzum diyor, 'tanrı hakkım elimden aldı. haklı olduğum halde yalanc sayıyorum, suçsuz olduğum halde okunla yaraladın beni. eyüp gibisi var mı? alay su gibi içiyor! kötülük yapanlarla dostluk edip geziyor, kötülerle aynı yolda yürüyor. çünkü, 'tanrı'yı honut etmeye çıkmak insana yarar getirmez diyor. "bu yüzden, ey sayduyulu insanlar, beni dinleyin! tanrı kötülük yapar mı, her eye gücü yeten haksızlık eder mi? asla! çünkü o herkese yaptığını karlı öder, hak ettiğini bana getirir. tanrı kesinlikle kötülük etmez, her eye gücü yeten adaleti sapırmaz. kim yeryüzünü o'na emanet etti? kim o'nu bütün dünyann bana atadı? eer niyet eder de ruhunu ve soluunu geri çekerse, bütün insanlık bir anda yok olur, insan yine toprağa döner. "aklı varsa dinle, kulak ver söylemeye. adaletten nefret eden hiç hüküm sürebilir mi? adil ve güçlü olan suçlayacak msn? krallara, 'deersizsiniz, soy-lulara, 'kötüsünüz diyen, önderlere ayrıcalık

tanmayan, zengini yoksuldan çok önemsemeyen o deil mi? çünkü hepsi o'nun elininin iidir. gece yars bir anda ölürler, herkes sarılır, ölüp gider, güçlüler de insan eli demeden alnı götürülür. "tanrı'nın gözleri insanların yolundan ayırmaz, atıkları her adm görür. kötülük yapanların gizlenebilecei ne karanlık bir yer vardır, ne de ölüm gölgesi. yargılanmak için önüne gelsinler diye, tanrı insanların sorgulamaya pek gerek duymaz. aratırmadan güçlü insanlar krar, onların yerine bakaların diker. çünkü ne yaptıkları bilir, gece onlar deviririr, ezilirler. herkesin gözü önünde kötülükleri yüzünden onlar cezalandır; arık o'nun arından gitmedikleri, yollarının hiçbirini dikkate almadıkları için. yoksulun feryadını o'na duyurdular; dükkünlerin feryadını iitti. ama tanrı sessiz kalırsa kim o'nu suçlayabilir? yüzünü gizlerse kim o'nu görebilir? bir ulusa kar da bir insana kar da o hep ayndır, tanrısz insan krallık etmesin, halka tuzak kurmasın diye. "kimse tanrı'ya, 'suçluyam, arkı kötülük yapmayacam dedi mi, 'göremediimi sen bana öğret, haksızlık ettimse, bir daha etmem? o'nu reddettiğin halde, senin keyfince mi seni ödüllendirmeli? çünkü karar verecek olan sensin, ben deil, öyleyse anlat bana bildiğini. "sayduyulu insanlar, beni dinleyen bilgeler diyecekler ki, 'eyüp bilgisizce konuuyor, sözlerinin deeri yok. kötü biri gibi yantladı için keke eyüp'ün snanmas sonsuza dek sürse! çünkü günahna isyan da ekliyor, önümüzde alay edencesine el çrpıyor, tanrı'ya kar konutukça konuuyor."

35

elihi konumasna öyle devam etti: "'tanrı'nın önünde haklıym diyorsun. doru buluyor musun bunu? ama hâlâ, 'günah ilemezsem yararm ne, kazanım ne? diye soruyorsun. "ben yantlayayım seni ve arkadaların. göklere bak da gör, üzerinde yükselen bulutlara göz gezdir. günah ilersen, tanrı'ya ne zarar olur? isyanların çoksa ne olur o'na? doruysan, o'na verdiğin nedir, ya da ne alırsan o senin elinden? kötülüğün ancak senin gibi birine zarar verir, doruluğun ise yalnız insanolu içindir. "insanlar arı bask altında feryat ediyor, güçlülere karı yardım istiyor. ama kimse, 'nerede yaratıcım tanrı? demiyor; o tanrı ki, gece bize ezgiler verir, yeryüzündeki hayvanlardan çok bize öğretir ve bizi gökteki kulanlardan daha bilge klar. kötülerin gururu yüzünden insanlar feryat ediyor, ama yantlayan yok. gerçek u ki, tanrı bo feryad dinlemez, her eye gücü yeten bunu önemsemez. o'nu görmediğini söylediğin zaman bile davan o'nun önündedir, bekle; madem bu öfkeden imdi cezalandırılmadı, isyana da pek aldrmaz diyorsun. bu yüzden eyüp azn bo yere açıyor, bilgisizce konutukça konuuyor."

elihi konumasna öyle devam etti: "biraz bekle, sana açıklayaym, çünkü tanr için söylenecek daha çok söz var. bilgimi geni kaynaklardan toplayacam, yaratma hak vereceim. kucusuz söyledim hiçbir ey yalan deil, karnda bilgide yetkin biri var. "tanr güçlüdür, ama kimseyi hor görmez, güçlü ve amacnda kararlı. kötülerii yaatmaz, ezilenin hakkı verir. gözlerini doru kiiden ayrımaz, onu krallarla birlikte tahta oturtur, sonsuza dek yükseltir. ama insanlar zincire vurulur, bask altında tutulurlarsa, onlara yaptıklarını, gurura kaplı isyan ettiklerini bildirir. ödünü dinletir, kötülükten dönmelerini buyurur. eer dinler ve o'na kulluk ederlerse, kalan günlerini bolluk, ylların rahatlık içinde geçirirler. ama dinlemelerse ölür, ders almadan yok olurlar. "tanrsızlar öfkelerini içlerinde gizler, kendilerini baladnda tanr'dan yardım istemezler. genç yata ölüp giderler, yaamlar putperest tapnaklarında fuhu i edinmi erkekler arasında sona erer. ama tanr ac çekenleri ac çektikleri için kurtarı, dükünlere kendini dinletir. "evet, seni skntdan çeker çıkarır; darlın olmadı geni bir yere, zengin yiyeceklerle bezenmi bir sofraya. oysa imdi kötülerin hak ettii cezaı çekiyorsun, yargı ve adalet yakalamı seni. dikkat et, para seni batan çkarmasın, büyük bir rüvet seni sapırmasın. zenginliin ya da bütün gücün yeter mi sknt çekmeni ölemeye? halkların yeryüzünden yok edildii geceyi özleme. dikkat et, kötülüğe dönme, çünkü sen onu dükünlüğe yeledin. "ite tanr güçlüye yükselir, o'nun gibi öreten var mı? kim o'na ne yapması gerektiini söyleyebilir? kim o'na, 'haksızlık ettin diyebilir? o'nun ilerini yüceltmelisin, anmsa bunu, insanların ezgilerle övdüü ilerini. bütün insanlar bunları görmütür, herkes onları uzaktan izler. evet, tanr öyle büyüktür ki, o'nu anlayamayız, varlının süresi hesaplanamaz. "su damlaların yukarı çeker, buharından yamur damlatır. bulutlar nemini döker, insanların üzerine bol yamur yadrr. bulutlar nasıl yadırdı, göksel konutundan nasıl güredini kim anlayabilir? imekleri çevresine nasıl yaydına, denizin dibine dek nasıl ularırdına bakın. tanr halkları böyle yönetir, bol yiyecek salar. imeli elleriyle tutar, hedefine vurmasını buyurur. o'nun gürleyii frtnay haber verir, srlar bile frtna kopacan bildirir.

"yüreim titrer buna, yerinden oynar. dinleyin, gürleyen sesini dinleyin, azından çıkan sesi! imeni göün altında her yere, yeryüzünün dört bucana kadar. ardından bir ses gümbürder, görkemli sesiyle gürlür. sesi duyulunca imekleri alkoymaz. tanr'ın sesi

alacak biçimde gürlür, o, anlaymızın ötesinde büyük ileri yapar. çünkü kara, 'yere düder, saana, 'bütün iddetinle boal. yaratt bütün insanlar ne yaptın bilsin diye, herkese iini braktır. hayvanları kovuklarına girer, inlerinde otururlar. kasrga yuvasından kopar, souk saçları rüzgarlardan. tanr'ın solu sular dondurur, geni sular buz tutar. bulutlara nem yükler, imeli her yana yayar. yeryüzünde ne buyurursa yapmak üzere bulutları o'nun istediği yönde döner durur. ya insanlar cezalandırmak ya da yeryüzünü sulayp sevgisini göstermek için yamur gönderir. "dinle, eyüp, dur da düün tanr'ın alas ilerini. tanr'ın bulutları nasıl düzenlediini, imeli nasıl çaktırdın biliyor musun? bulutların dengesini, bilgisi kusursuz olan alas ilerini biliyor musun? dünyanın solu kesildiinde güneyin kavurucu rüzgar altında giysilerin seni terletmez mi? dökme tunç* bir ayna kadar sert olan gökkubbeyi o'nunla birlikte yayabilir misin? "o'na ne söyleyeceimizi öret bize, çünkü karanlık yüzünden sözümüze düzen veremiyoruz. konuşmak istediim o'na söylenebilir mi? kimse yutulmak ister mi? rüzgar geçip göü temizlediinde gökte parlayan a kimse bakamaz. altın parlısı geliyor kuzeyden, tanr korkunç görkeme bürünmü. her eye gücü yeten'e biz ulaşmayız. gücü yücedir, adaleti ve esiz doruluyla kimseyi ezmez. bu yüzden insanlar o'na saygı duyar, çünkü o, bilgeleri dikkate almaz."

rab kasrganın içinden eyüp'ü öyle yanıtladı: "bilgisizce sözlerle tasarımları karartan bu adam kim? imdi erkek gibi kuan beline vur da, ben sorayım, sen anlat. "ben dünyanın temelini atarken sen neredeydin? anlıyorsan söyle. kim saptadı onun ölçülerini? kucusuz biliyorsun! kim çekti ipi üzerine? neyin üstüne yapıldı temelleri? kim koydu köe tan, sabah yıldızlar birlikte ark süyerken, ilahı varlıklar sevinçle çırırken? "denizin ardından kaplar kim kapadı, ana rahminden fırdı zaman; ona bulutları giysi, koyu karanlık kunda yaptım, srrn koydum, kaplarıyla sürgülerini yerletirdim, 'buraya kadar gelip öteye geçmeyeceksin, gururlu dalgalardan urada duracak dediim zaman? "sen ömründe sabaha buyruk verdin mi, afaa yerini gösterdin mi; yeryüzünün uçları tutsun, oradaki kötüler silkilip atılsın diye? mühür baslan balçık gibi biçim detirir yeryüzü, giysi kıvrımları gibi göze çarpar. kötülerin klan alınır, kalkan kollar kırılır. "denizin kaynaklarına vardın mı, gezdiniz mi enginin diplerinde? ölüm kapları sana gösterildi mi? gördün mü ölüm gölgesinin kapları? dünyanın geniliğini kavradın mı? anlat bana, bütün bunları biliyorsan. "in bulunduu yerin yolu nerede? ya karan-

lk, onun yeri neresi? onlar yerlerine götürebilir misin? evlerinin yolunu biliyor musun? bilmediin ey yok zaten, çünkü onlarla aynı zamanda domutun! o kadar yalsın! "karn ambarlarına girdin mi, dolunun ambarların gördün mü? ben onları skntl günler için, kavga ve sava günleri için saklıyorum. nerede n datld, dou rüzgarın yeryüzüne saçld yere giden yol? kim sellere kanal, yldırlara yol açt; kimsenin yaamad topraklar, insanın bulunmad çölü sulasn diye; kurak ve ssz yeri doyursun, ot bitirsin diye? yamurun babas var mı? çiy damlaların kim yaratt? buz kimin rahminden çkt? göklerden düen kray kim dourdu, sular ta gibi katlap enginin yüzü donunca? "ülker yldzların balayabilir misin? oryon'un baların çözebilir misin? mevsimlerinde çkartabilir misin takımyldızlar? büyük ve küçük ay'ya yol gösterebilir misin? biliyor musun göklerin yasaların? tanr'nn yönetimini yeryüzünde kurabilir misin? "bana bol yamur yasn diye bulutlara sesini duyurabilir misin? varp da, 'buradayz desinler diye, imekleri gönderebilir misin? kim msrtırnasna bilgelik, horozu anlay verdi? kimin bulutlar sayacak bilgisi var? kim göklerin tulumların boaltabilir, toprak sertleip parçalar birbirine yapncı? "dii aslanlar için sen avlanabilir misin, genç aslanların karnı doyurabilir misin, inlerine sindikleri, çallkta pusuya yattklar zaman? kuzguna yiyeceğini kim salıyor, yavrular tanr'ya feryat edip ağıltan kvrand zaman?

39

"da keçilerinin ne zaman dourduunu biliyor musun? geyiklerin yavrulad zaman sen mi gözlüyorsun? sen mi sayyorsun douruncaya dek geçirdikleri aylar? dourduklar zaman biliyor musun? çöküp yavruların dourur, kurtulurlar sanclardan. güçlenir, krda büyük yavrular, gider, bir daha dönmezler. "kim yaban eini ba bo gönderdi, kim baların çözdü? yurt olarak ona bozkr, barnak olarak tuzlay verdim. kentteki kargaaya güler o, sürücünün bardn duymaz. otlamak için tepeleri dolar, yeillik arar. "yaban öküzü sana kulluk etmek ister mi? geceyi senin yemliinin yanında geçirir mi? sabanla yark açsn diye ona ba vurabilir misin? arkanda, ovalarda trmk çeker mi? çok güçlü diye ona bel balayabilir misin? ar iini ona brakabilir misin? ekinini getireceine, budayn harman yerinde toplayacana güvenir misin? "devekuunun kanatları sevinçle dalgalanır, ama leylein kanatları ve tüyleriyle kıyaslanamaz. devekuu yumurtaları yere braktır, onlar kumda str, ayak altında ezilebileceklerini, yabanlı hayvanlarca çinenebileceklerini düşünmez. yavrularna sert davranır, kendinin deilmi gibi, çektii zahmetin boa gideceine

üzülmez. çünkü tanr ona bilgelik balamam, anlaytan pay vermemiştir. yine de komak için kabarcna ata ve binicisine güler. "sen mi ata güç verdin, dalgalanan yeleği boy-nuna giydirdin? sen misin onu çekirge gibi şcratan, gururlu kinemesiyle korku saçtran? ayaklar topra iddetle eer, gücünden ötürü sevinçle coar, savaçn üstüne yürür. korkuya güler, hiçbir eyden ylmaz, klç önünde geri adm atmaz. ok klf, parldayan mızrak ve pala üzerinde takrdar atn. coku ve heyecanlı uzaklıklar yutar, boru çalncı duramaz yerinde. boru çaldkça, 'hi! diye kiner, sava kokusunu, komutanların gürleyen sesini, sava çlıkları uzaklardan duyar. "atmaca senin bilgeliinle mi süzülüyor, kanatların güneye doru açyor? kartal senin buyruunla mı yükseliyor, yuvasn yükseklere kuruyor? uçurum kenarlarında konaklıyor, sivri kayalar onun kalesi. oradan gözetliyor yiyeceğini, gözleri avn uzaktan seçiyor. onun yavrular kanla beslenir, leler neredeyse, o da oradadır."

40

rab eyüp'e öyle dedi: "her eye gücü yeten'le çatan o'nu yola getirebilir mi? tanr'ı suçlayan yantlasn." o zaman eyüp rab'bi öyle yantlad: "bak, ben deersiz biriyim, sana nasıl yant verebilirim? azm elimle kapyorum. bir kez konutum, yant almadım, ikinci kez konuamam artk." rab kasrgann içinden eyüp'ü öyle yantlad: "imdi erkek gibi kuan beline vur da, ben sorayım, sen anlat. "adaletimi boa mı çıkaracaksın? kendini haklı kırmak için beni mi suçlayacaksın? sende tanr'nn bilei gibi bilek var mı? sesin o'nunki gibi gürleyebilir mi? öyleyse an ve erefe bürün, görmek ve yücelik kuan. gazabın ateni saç, gururluya baktı onu alçalt. gururluya baktı onu çökert, kötülerini bulundukları yerde ez. hepsini birlikte toprağa göm, mezarda yüzlerini kefenle sar. o zaman sakolunun seni kurtarabileceğini ben de kabul ederim. "seninle birlikte yarattm behemot'a bak, sr gibi ot yiyor. bak, ne güç var belinde, karnın kasları ne güçlü! kuyruunu sedir aac gibi sallıyor, smskdr uyluk lifleri. kemikleri tunc* borular, kaburgalar demir çubuklar gibidir. tanr'nn yaptları arasında ilk sıray alır, yalnız yaratcs ona klçla yaklar. tepeler ürünlerini ona getirir, bütün yabanlı hayvanlar yanında oynar. hünnap çallar altında, kamlarla örtülü bir bataklıkta yatar. hünnaplar onu gölgelerinde saklar, vadideki kavaklar kuatır. ırmak cosa bile o ürmez, güvenliğin içindedir, eria ırma boazna dayansa bile. gözleri açkken kim onu tutabilir, kim kancayla burnunu delebilir?

"livityatan' çengelle çekebilir misin, dilini hatla balayabilir misin? burnuna sazdan ip takabilir misin, kancayla çenesini delebilir misin? yalvarp yakarr m sana, tatlı tatlı konuur mu? seninle antlama yapar m, onu ömür boyu köle edesin diye? kula oynar gibi onunla oynayabilir misin, hizmetçilerin elensin diye ona tasma takabilir misin? balkçılar onun üzerine pazarlık eder mi? tüccarlar aralarında onu böler mi? derisini zıpkınlarla, ban mızraklarla doldurabilir misin? elini üzerine koy da, kaçacak çığır gör, bir daha yapmayacaksın bunu. onu yakalamak için umutlanma, görünümü bile insanın ödünü patlatır. onu uyandıracak kadar yürekli adam yoktur. öyleyse benim karmda kim durabilir? kim benden hesap vermeme isteyebilir? göklerin altında ne varsa bana aittir. "onun kollar, bacaklar, zorlu gücü, güzel yapışıkla konumadan edemeyeceğim. onun giysisinin önünü kim açabilir? kim onun iki katlı zırhı delebilir? azın kapların açmaya kim yeltenebilir, dehet verici dileri karsında? sms kenetlenmiştir sırtındaki sra sra pullar, öyle yakındır ki birbirine aralarından hava bile geçmez. birbirlerine geçmiler, yapm, ayrılmazlar. aksırması saçar, gözleri afak gibi parırlar. azından alevler kırır, kıvılcıklar saçılır. kaynayan kazandan, yanan sazdan çıkan duman gibi burnundan duman tüter. soluu kömürleri tututurur, alev çıkar azından. boynu güçlüdür, dehet önü sra gider. etinin katmerleri birbirine yapışık, sertleminde, kıldamazlar. gösü ta gibi serttir, deirmenin alt ta gibi sert. ayaa kalktı mı güçlüler deheteye düşer, çakard gürültüden ödleri patlar. üzerine gidildi mi ne kılçıklar, ne mızrak, ne cirit, ne de karg. demir saman gibi gelir ona, tunç* çürük odun gibi. oklar onu kaçırmaz, anız gibi gelir ona sapan talar. anız sayılır onun için topuzlar, vnlayan palaya güler. keskin çömlek parçalar gibidir karnın altı, döven gibi uzanır çamura. derin sular kaynayan kazan gibi fokurdar, denizi merhem çömleği gibi karıtır. ardında parlak bir iz bırakır, insan enginin saçları aarm sanır. yeryüzünde bir ei daha yoktur, korkusuz bir yaratıcı. kendini büyük gören her varlık aalar, gururlu her varlık kral odur."

o zaman eyüp rab'bi öyle yanıtladı: "senin her eyi yapabileceğini biliyorum, hiçbir amaca engel olunmaz. 'tasarım bilgisizce karartan bu adam kim? diye sordun. kulusuz anlamadım eyleri konutum, beni aana, bilmediim alas ileri. "'dinle de konuayım dedin, 'ben sorayım, sen anlat. kulaktan duymayd bildiklerim senin hakkında, imdiyse gözler-

imle gördüm seni. bu yüzden kendimi hor görüyorum, toz ve kül içinde tövbe ediyorum." rab eyüp'le konutuktan sonra, temanelifaz'a: "sana ve iki dostuna kar öfkem alevlendi" dedi, "çünkü kulum eyüp gibi hakkmda doruyu konumadınız. imdi yedi boa, yedi koç alp kulum eyüp'ün yanına gidin, kendiniz için yakmalkı sunu* sunun. kulum eyüp sizin için dua etsin. çünkü onun duasını kabul eder, aptallığınız karlı vermem. kulum eyüp gibi hakkmda doruyu konumadınız." temanelifaz, uahl bildat, naamal sofara gidip rab'bin söylediklerini yaptılar. rab de eyüp'ün duasını kabul etti. eyüp dostları için dua ettikten sonra, rab onu eski gönencine kavuturup ona önceki varlığın iki katını verdi. bütün erkek ve kız kardeleri, eski tandıkların hepsi eyüp'ün yanına gelip evinde onunla birlikte yemek yediler. acaın paylaşıp rab'bin bana getirmesi oldu felaketlerden ötürü onu avuttular. her biri ona bir parça gülmü, bir de altın halka verdi. rab eyüp'ün sonunu bandan bereketli kıldı. on dört bin koyuna, altı bin deveye, bin çift öküz, bin eee sahip oldu. yedi oğlu, üç kız oldu. ilk kızın adı yemima, ikincisinin kesiya, üçüncüsünün keriya-happuk koydu. ülkenin hiçbir yerinde eyüp'ün kızları kadar güzel kızlar yoktu. babalar, kardelerinin yanına onlara da miras verdi. bundan sonra eyüp yüz kırk yıl daha yaad, oulların, dört göbek torunları gördü. kocaymış yaama doyararak öldü.

süleyman'n ezgiler ezgisi. [kz] beni dudaklarıyla öptükçe öpsün! çünkü akın araptan daha tatlı. ne güzel kokuyor sürdüğün esans, dökülmüş esans sanki adın, kızlar bu yüzden seviyor seni. al götür beni, haydi koalm! kral beni odasına götürsün. [kzn arkadalar] seninle coup seviniriz, akın araptan çok överiz. [kz] ne kadar hakları seni sevmekte! esmerim ben, ama güzelim, ey yeralım kızlar! kedar'ın çadrlar gibi, süleyman'ın çadır bezleri gibi kara. bakmayın esmer olduuma, güne karartt beni. çünkü kızlar bana erkek kardelerim, balara bakmakla görevlendirdiler. ama kendi bama bakmadım. ey sevgilim, söyle bana, sürünü nerede otlatıyorsun, öleym nerede yatırıyorsun? neden arkadaların sürüleri yanında yüzünü örten bir kadın durumuna düşeyim? [kzn arkadalar] ey güzeller güzeli, bilmiyorsan, sürünün izine çık, çobanların çadrlar yanında olakların otlat. [erkek] firavunun arabalarına koulu ksrara benzetiyorum seni, akın benim! yanakların süslerle, boyunun gerdanıklarla ne güzel! sana gümmü dümelerle altın süsler yapamaz. [kz] kral di-vandayken, hintsümbülümün güzel kokusu yayıldı. memelerim arasında yatan mür* dolu bir kesedir benim için sevgilim; eyn-gedi balarında bir demet kına çiçeğidir benim için sevgilim. [erkek] ah, ne güzelsin, akın, ah, ne güzel! gözlerin tpk birer güvercin! [kz] ne yakışsın, sevgilim, ah, ne çekici! yeilliktir yatamaz. [erkek] sedir aaçlardan evimizin kirileri, tavanımızın tahtalar ardçılar. [kz]

ben aron çidemiyim, vadilerin zambayım. [erkek] dikenlerin arasında bir zambaa benzer kızların arasında akın. [kz] orman aaçları arasında bir elma aacına benzer delikanlıların arasında sevgilim. onun gölgesinde oturmaktan zevk alm, tad damadama kalr meyvesinin. ziyafet evine götürdü beni, üzerimdeki sanca akt. güçlendirin beni üzüm pestiliyle, canlandırın elmayla, çünkü akın hastasım ben. sol eli bamm altında, sa eli sarsın beni. dii ceylanlar, yabancı dii geyikler üstüne ant içiriyorum size, ey yeralım kızlar! akın ayıltmayasınız, uyandırmayasınız diye, gönlü hoş olana dek. ite! sevgilimin sesi! daların üzerinden sekerek, tepelerin üzerinden şçayarak geliyor. sevgilim ceylanı benzer, sanki bir geyik yavrusu. bakın, duvarımızın ardında duruyor, pencerelerden bakıyor, kafeslerden seyrediyor. sevgilim şöyle dedi: "kalk, gel akın, güzelim. bak, k geçti, yamurların ard kesildi, çiçekler açt, ark mevsimi geldi, kumrular ötümeye balad beldemizde. incir aac ilk meyvesini verdi, yeeren asmalar mis gibi kokular saç-

makta. kalk, gel akın, güzelim." [erkek] kaya kovuklarında, uçurum kenarlarında gizlenen güvercinim! boyunu bosunu göster bana, sesini duyur; çünkü sesin tatlı, boyun bosun güzeldir. yakalayın tılkileri bizim için, balar bozan küçük tılkileri; çünkü balarımız yeerdi. [kz] sevgilim benimdir, ben de onun, zambaklar arasında gezinir durur. ey sevgilim, gün serinleyip gölgeler uzayana dek, engebeli dalar üzerinde bir ceylan gibi, geyik yavrusu gibi ol!

gece boyunca yatamda sevgilimi aradım, aradım, ama bulamadım. "kalk kenti dolaaym, sokaklarda, meydanlarda sevgilimi arayaym" dedim, aradım, ama bulamadım. kenti dolaan bekçiler buldu beni, "sevgilimi gördünüz mü?" diye sordum. onlardan ayrılr ayrılmaz sevgilimi buldum. tuttum onu, brakmadım; annemin evine, beni douran kadının odasına götürünceye dek. dii ceylanlar, yabancı dii geyikler üstüne ant içiriyorum size, ey yeralım kızlar! akın ayıltmayasınız, uyandırmayasınız diye, gönlü hoş olana dek. kimdir bu krdan çakan, bir duman sütünü gibi, tüccarın türlü türlü baharatıyla, mür* ve günnükle tütsülenmi? ite süleyman'ın tahtrevan! israillii yiitlerden altm kii elilik ediyor ona. hepsi kılç kuanım, eitilimi savaç. gecenin tehlikelerine kar, hepsinin kılç belinde. kral süleyman tahtrevan lübnan aaçlarından yaptı. direklerini gümmüten, tabanın altından yaptı. koltuu mor kumala kaplıyd. içini sevgiyle döemiti yeralım kızlar. dar çkn, ey siyon kızlar! düşününde, mutlu gününde annesinin verdii tac giymi kral süleyman'ı görün. [erkek]

ah, ne güzelsin, akın, ah, ne güzel! peçenin ardındaki gözlerin güvercinler gibi. siyah saçların gilat da'nın yamaçlarından inen keçi sürüsü sanki. yeni kırılıp ykanm, sudan çkm koyun sürüsü gibi dilerin, hepsinin ikizi var. yavrusunu yitiren yok aralarında. al kurdele gibi dudakların, aza ne güzel! peçenin ardındaki yanakların nar parçası sanki. boyunun davut'un kulesi gibi, kakma talarla yaplm, üzerine bin kalkan aslm, hepsi de birer yiit kalkan. sanki bir çift geyik yavrusu memelerin zambaklar arasında otlayan uz ceylan yavrusu. gün serinleyip gölgeler uzayınca, mür* dana, günnük tepesine gideceim. tepeden trnaa güzelsin, akın, hiç kusurun yok. benimle gel lübnan'dan, yavuklum, benimle gel lübnan'dan! amana doruundan, senir ve hermon doruklarından, aslanların inlerinden, parsaların dalarından geç. çaldın gönlümü kzkardeim, yavuklum, bir bakınla, ger-

danlın tek zinciriyle çaldın gönlümü! akın ne güzel, kzkardeim, yavuklum, aprtan çok daha tatlı; esansın kokusu her türlü baharat-tan güzel! ey yavuklum, bal damlar du-daklarından, bal ve süt var dilinin altında, lübnan'ın kokusu geliyor giysilerinden! ka-pal bahçesin sen, kzkardeim, yavuklum, ka-pal bir kaynak, mühürlü bir pınar. fidan-ların nar bahçesidir; seçme meyvelerle, kna ve hintsümbülüyle, hintsümbülü ve safranla, güzel kokulu kam ve tarçnla, her türlü gün-nük aacyla, mür ve ödle, her türlü seçme baharatla. sen bir bahçe pınarsın, bir taze su kuyusu, lübnan'dan akan bir dere. [kz] uyan, ey kuzey rüzgar, sen de gel, ey güney rüzgar! bahçemde es de güzel kokusu saçlın. sevgilim bahçesine gelsin, seçme meyvelerini yesin! [erkek]

5

bahçeme girdim, kzkardeim, yavuklum, mürümü* topladım baharatmla, gümecimi, balm yedim, arabm, sütümü içtim. [kzn arkadalar] yiye, için, ey dostlar! mest olun aktan, ey sevgililer! [kz] ben uyuyordum ama yüreim uyandı. dinleyin! sevgilim kapy vuruyor. "aç bana, kzkardeim, akm, esiz güvercinim! srlsklam oldu bam çi-y-den, kaküllerim gecenin neminden." en-tarımı çkardım, yine giyinmeli miyim? ayak-larım ykadm, yine kirletmeli miyim? kap deliinden uzatt elini sevgilim, ak duygularım kabard onun için. kaktım, sevgilime kapy açaym diye, mür* elimden damlad, parmak-larımdan akt sürgü tokmaklar üzerine. kapy açtım sevgilime, ama sevgilim yoktu, gitmişti! kendimden geçmiim o konuurken. aradm onu, ama bulamadım, sesleymdim, ama yant vermedi. kenti dolaan bekçiler buldu beni, dövüp yaraladlar. sur bekçileri alp götürdü alm. size ant içiriyorum, ey yerualim kzlar! eer sevgilimi bulursanz, söyleyin ona, ak has-tasım ben. [kzn arkadalar] fark ne sevgilinin öbürlerinden, ey güzeller güzeli? fark ne ki, bize böyle ant içiriyorsun? [kz] sevgilimin teni pembe-beyaz, l l yanyor! göze çarpıyor on binler arasında. ba saf altın, kakülleri kvr kvr, kuzgun gibi siyah. akarsu kysn-daki güvercinler gibi gözleri; sütle ykanm, yuvasındaki mücevher sanki. yanaklar güzel kokulu tarhlar gibi, nefis kokular saçıyor. du-daklar zambak gibi, mür* ya damlatıyor. el-leri, üzerine sar yakut kakım altın çubuk-lar, gövdesi laciverttayla süslenmi cılal fildii. mermer sütun bacaklar saf altın ayaklıklar üzerine kurulmu. boyu bosu lübnan dalar gibi, lübnan'n sedir aaçlar gibi esiz. az çok tatlı, tepeden trnaa güzel. ite böyledir sevgilim, böyledir yarım, ey yerualim kzlar! [kzn arkadalar]

6

nereye gitti sevgilin, ey güzeller güzeli, ne yana yöneldi? biz de onu arayalım seninle birlikte! [kz] bahçesine indi sevgilim, güzel kokulu tarhlarla, bahçede gezinmek, zam-bak toplamak için. ben sevgilime aitim, sevgilim de bana, gezinip duruyor zambak-lar arasında. [erkek] sevgilim, tırsa kadar güzelsin, yerualım kadar irin, sancak açm bir ordu kadar görkemli. çevir gözlerini benden, çünkü artıyorlar beni. gılat da'nın yamaçlarından inen keçi sürüsünü andıyor siyah saçların. yeni ykanm, sudan çkm dii koyun sürüsü gibi dilerin, hepsinin ikizi var; yavrusunu yitiren yok aralarında. peçenin ardındaki yanakların nar parçası sanki. alt-m kraliçe, seksen cariyeye, sayıs bakire kz ola-bilir; ama bir tanedir benim esiz güvercinim, biricik kzdr annesinin, gözbebeği kendisini dourann. kzlar sevgilimi görünce, "ne mutlu ona!" dediler. kraliçeler, cariyeler onu övdüler. [kzn arkadalar] kimdir bu kadn? afak gibi beliren, ay kadar güzel, güne kadar parlak, sancak açm bir ordu kadar görkemli. [kz] ceviz bahçesine indim, yeermi vadiyi göreyim diye; asma tomurcuk verdi mi, narlar çiçek açt m bakaym diye. nasl oldu farkna varmadan, tutkum bindirdi beni soylu halkmın sava arabalarına. [kzn arkadalar] dön, geri dön, ey ulaml kz, dön, geri dön de seni seyredelim. [erkek] niçin ulaml kz seyretmek istiyorsunuz, mahanayım oyununu seyredercesine?

7

ne güzel sandaletli ayakların, ey soylu kz! mücevher gibi yuvarlak kaçkaların, usta el-lerin ii. kark arabın hiç eksilmedi yu-varlak bir tas gibi göbein. zambaklarla kuanm buday yn gibi karnın. sanki bir çift geyik yavrusu memelerin, ikiz ceylan yavrusu. fildii kule gibi boynun. bat-rabım kaps yandaki hebon havuzlar gibi gözlerin. am'a bakan lübnan kulesi gibi burnun. karmel da gibi duruyor ban, prl prl mora çalar saçların. kaküllerine tutsak oldu kral. ne güzel, ne çekicidir ak! zevke ten zevke sürükler. hurma aacna benziyor boyun, salkm salkm memelerin. "çkaym hurma aacna" dedim, "tutaym meyveli dal-ların." üzüm salkmalar gibi olsun memelerin, elma gibi koksun soluun, en iyi arap gibi azn. [kz] sevgilimin dudaklarına, dilerine doru kaysın. ben sevgilime aitim, o da bana tutkun. gel, sevgilim, kra çkalm, köylerde geceleylim. balara gidelim sabah erkenden, bakalm, asma tomurcuk verdi mi? dallar yeerdi mi, narlar çiçek açt m, orada sevi-ceim seninle. mis gibi koku saçıyor adamot-lar, kapmızın yanbanda taze, kuru, her çeit seçme meyve var. senin için sakladım onlar,

keke kardeim olsaydn, annemin memelerinden süt emmi. darda görünce öperdim seni, kimse de knamazd beni. önüne düer, beni eiten annemin evine götürürdüm seni; sana baharatlı arapla kendi narların suyundan içirirdim. sol eli barm altında, sa eli sarsın beni. ant içiriyorum size, ey yerualım kızlar! akm ayıltmayasnz, uyandırmayasnz diye, gönlü ho olana dek. [kzn arkadaşlar] kim bu, sevgilisine yaslanarak çölden çıkan? [kz] elma aac altında uyandırdım seni, orada doum sanclar çekti annen, orada doum sanclar çekip dourdu seni. beni yüreinin üzerine bir mühür gibi, kolunun üzerine bir mühür gibi yerletir. çünkü sevgi ölüm kadar güçlü, tutku ölümler diyar kadar katdr. alev alev yanar, yakp bitiren ate gibi. sevgiyi engin sular söndüremez, ırmaklar süpürüp götürmez. insan varn younu sevgi uruna verse bile, yine de hor görülür! [kzn arkadaşlar] küçük bir kzkardeimiz var, daha memeleri çıkmad. ne yapcaz kzkardeimiz için, söz kesilecei gün? eer o bir sursa, üzerine gümü mazgall siper yaparız; eer bir kapysa, sedir tahtalarıyla onu kaplarız. [kz] ben bir surum, memelerim de kuleler gibi, böylece honut eden biri oldum onun gözündeki. süleyman'ın ba vard baal-hamon'da, kiraya verdi ban; her biri bin gümü öderdi ürünü için. benim bam kendi emrimde, bin gümü senin olsun, ey süleyman, iki yüz gümü de ürününe bakan kiraclarn. [erkek] ey sen, bahçelerde oturan kadn, arkadaşlar kulak veriyor sesine, bana da duyur onu. [kz] ko, sevgilim, mis kokulu dalarn üzerinde bir ceylan gibi, geyik yavrusu gibi ol!

hakimlerin egemenlik sürdüğü günlerde israil'de ktlk balad. yahuda'nın beytlehem kenti'nden bir adam, kars ve iki oluyla birlikte geçici bir süre kalmak üzere moav topraklarına doru yola çıktı. adamın ad elimelek, karsın ad naomi, oulların adlar da mahlon ve kilyon'du. yahuda'nın beytlehem kenti'nden, efrat boyundan olan bu kiiler, moav topraklarına gidip orada yaamaya baladlar. naomi, kocas elimelek ölünce iki oluyla yalnız kald. iki oul moav kzlardan kendilerine birer e aldılar. kzlardan birinin ad orpa, ötekinin ad rut'tu. orada on yıl kadar yaadktan sonra, mahlon da, kilyon da öldü. böylece kocasıyla iki olunu yitiren naomi yapayalnız kald. naomi, moav topraklarındayken rab'bin kendi halkın yardımına yetiip yiyecek saladn duyunca gelinleriyle oradan dönmeye hazırlad. onlarla birlikte bulundu yerden ayrıldı ve yahuda ülkesine dönmek üzere yola koyuldu. yolda onlara, "analarnzn evine dönün" dedi. "ölmülerimize ve bana nasl iyilik ettinizse, rab de size iyilik etsin. rab her birinize evinde rahat edeceinzn birer koca versin!" sonra onlar öptü. iki gelin hçkra hçkra alayarak, "hayr, seninle birlikte senin halkna döneceiz" dediler. naomi, "geri dönün, kzlarm" dedi. "niçin benimle gelesiniz? size koca olacak oullarm olabilir mi bundan sonra? dönün kzlarm, yolunuza gidin. ben kocaya varamayacak kadar yalandm. umudum var desem, bu gece kocaya varp oullar doursam, onlar büyüylene kadar bekler miydiniz, kocaya varmaktan vazgeçer miydiniz? hayr, kzlarm! benim acm sizinkinden de büyüktür. çünkü rab beni felakete uratt." gelinler yine hçkra hçkra alamaya balad. sonunda orpa kaynanasn öpüp vedalat, rut'sa ona sarlıp yanında kald. naomi rut'a, "bak, eltin kendi halkna, kendi ilahna dönüyor. sen de onun ardından git" dedi. rut öyle karlık verdi: "seni brakp geri dönmemi isteme! sen nereye gidersen ben de oraya gideceim, sen nerede kalırsan ben de orada kalacam. senin halkn benim halkm, senin tanrın benim tanrım olacak. sen nerede ölürsen ben de orada öleceim ve orada gömüleceim. eer ölümünden baka bir nedenle senden ayrılırsam, rab bana daha kötüünü yapsn." naomi, rut'un kendisiyle gitmeye kesin kararlı olduunu görünce üstelemekten vazgeçti. böylece ikisi beytlehem'e kadar yola devam ettiler. dönüleri bütün kenti ayaa kaldırd. kadnlar birbirlerine, "naomi bu mu?" diye sordular. naomi onlara, "beni, naomi deil, mara diye çarn" dedi. "çünkü her eye gücü yeten tanr bana çok ac verdi. giderken her eyim vard, ama rab beni eli bo döndürdü. beni niçin naomi diye çararsnz ki? görüyorsunuz, rab beni skntya soktu, her eye gücü yeten tanr bama fe-

laket getirdi." ite naomi, moavl gelini rut'la birlikte moav topraklarından böyle döndü. beytlehem'e gelileri, arpann biçilmeye balad zamana rastlamı.

2

naomi'nin boaz adında bir akrabas vard. kocas elimelek'in boyundan olan boaz, ileri gelen, varlıklı bir adamdı. bir gün moavl rut, naomi'ye öyle dedi: "izin ver de tarlalara gideyim, iyiliksever bir adamın ardında baak devireyim." naomi, "git, kzm" diye karlık verdi. böylece rut gidip tarlalarda, orakların ardında baak devirmeye balad. bir rastlantı sonucu, kendini elimelek'in boyundan boaz'n tarlasında buldu. bu arada beytlehem'den gelen boaz orakçlara, "rab sizinle olsun" diye seslendi. onlar da, "rab seni kutsasın" karlı verdiler. boaz, orakların banda duran adamna, "kim bu genç kadn?" diye sordu. orakların banda duran adam u karlık verdi: "naomi ile birlikte moav topraklarından gelen moavl genç kadn budur. bana gelip, 'izin ver de baak devireyim, orakların ardından gidip demetlerin arasndaki artıkları toplayaym' dedi. sabah-tan imdiye kadar tarlada çalıp durdu, çardan altında pek az dinlendi." bunun üzerine boaz rut'a, "dinle, kzm" dedi, "baak devirmek için baka tarlaya gitme; buradan ayrılma. burada, benim hizmetçi kzlarla birlikte kal. gözün, orakların biçti tarlada olsun; kzlarn ardından git. sana ilimesinler diye adamlarına buyruk verdim. susayınca var git, kuyudan çektikleri suyla doldurdular testilerden iç." rut eilip yüzüstü yere kapandı. boaz'a, "bir yabancı olduğum halde bana neden yakınlık gösteriyor, bu iyiliği yapıyorsun?" dedi. boaz öyle karlık verdi: "kocanın ölümünden sonra kaynanan için yaptın her ey bana bir bir anlatıldı. anneni babanı, doğduğun ülkeyi bıraktın; önceden hiç tanımadın bir halkın arasına geldin. rab yaptıklarının karlı versin. kanatlar altına sığınmak için kendisine geldiğin israil'in tanrısı rab seni cömertçe ödüllendirsin." rut, "bana çok iyi davrandın, efendim" dedi. "kölelerinden biri olmadım halde, söyledin sözlerle beni teselli ettin, yüreimi okadın." yemek vakti gelince boaz rut'a, "buraya yakla, ekme al, pekmeze batırp ye" dedi. rut varp orakların yanına oturdu. boaz ona kavrulmuş baak verdi. rut bir kısmın yedikten sonra doydu, biraz da artırd. baak devirmek için kalkınca, boaz adamlarına, "demetler arasında da baak devirsin, ona dokunmayın" diye buyurdu. "hatta onun için demetlerden baak ayrıp yere bırak da devirsin. sakn onu azarlamayn." böylece rut akama dek tarlada baak devirdi. devirdi baaklar dövünce bir efa kadar arpas oldu. bunu yüklenip kente döndü. devirdiklerini gören kaynanasına ayrıca, tar-

lada doyduktan sonra artırd baaklar da çkarp verdi. naomi, "bugün nerede baak devirdin, nerede çaltın?" diye sordu. "sana bunca yaknlk göstermi olan her kimse, kutsansın!" rut tarlasında çaltı adamdan söz ederek kaynanasna, "bugün tarlasında çaltım adamın ad boaz" dedi. naomi gelinine, "rab, sa kalanlardan da ölmülerden de iyiliini esirgemeyen boaz' kutsasın" dedi. sonra ekledi: "o adam akrabalarımızdan, yakın akrabalarımızdan biridir." moavl rut öyle konutu: "üstelik bana, 'adamlarım bütün biçme iini bitirinceye kadar onlarla birlikte kal dedi." naomi, gelini rut'a, "kzm, onun kzlarıyla gitmen daha iyi. baka bir tarlada sana zarar gelebilir" dedi. böylece rut arpa ile bu day biçimi sonuna kadar boaz'n hizmetçi k-zlarından ayırmadı; baak devirip kaynanasıyla oturmaya devam etti.

3

kaynanas naomi bir gün rut'a, "kzm, iyiliin için sana rahat edecein bir yer aramam gerekmez mi?" dedi. "hizmetçileriyle birlikte bulunduğun boaz akrabamız değil mi? bak şimdi, bu akam boaz harman yerinde arpa savuracak. ykan, kokular sürün, giyinip harman yerine git. ama adam yemeyi içmeyi bitirene dek orada olduğunu belli etme. adam yatıp uyuduğunda, nerede yattın belle; sonra gidip onun ayaklarının üzerindeki örtüyü kaldır ve orakta yat. ne yapman gerektiğini o sana söyler." rut ona, "söylediğin her şeyi yapacağım" diye karlık verdi. harman yerine giderek kaynanasının her dediğini yaptı. boaz yiyeceği, keyfi yerine geldi. sonra harman yının dibinde uymaya gitti. rut da gizlice yaklat, onun ayaklarının üzerindeki örtüyü kaldır yatt. gece yarı adam ürktü; yatt yerde dönünce ayaklarının dibinde yatan kadın ayrımsadı. ona, "kimsin sen?" diye sordu. kadın, "ben kölen rut'un" diye yanıtladı. "kölenle evlen. çünkü sen yakın akrabamızsın" dedi. boaz, "rab seni kutsasın, kzm" dedi. "bu son iyiliin, ilkinden de büyük. çünkü yoksul olusun, zengin olusun, gençlerin peinden gitmedin. ve şimdi, korkma kzm; her istediğini yapacağım. bütün kent halk senin erdemli bir kadın olduğunu biliyor. yakın akrabamız olduğum dorudur. ama benden daha yakın biri var. geceyi burada geçir. sabah olduğunda eğer adam senin için akrabalk görevini yaparsa ne âlâ, varsın yapsın. ama o, akrabalk görevini yapmak istemezse, yaayan rab'be ant içerim ki, bu görevi ben üstlenirim. sen sabaha kadar yat." böylece rut sabaha kadar boaz'n ayakları dibinde yattı. ama ortak insanların birbirini seçebileceği kadar aydınlanmadan önce kalktı. çünkü boaz, 'harman yerine kadın geldi bilginmemeli demiti. boaz rut'a, "sırtındaki al çkarp, aç" dedi. rut al açınca boaz içine

alt ölçek arpa boaltıp onun sırtına yükledi. sonra rut kente döndü. rut geri dönünce kaynanas, "nasıl geçti kzm?" diye sordu. rut, boaz'n kendisi için yaptığı her şeyi anlattı. sonra ekledi: "kaynanana eli bo dönme diyerek bana bu alt ölçek arpayı da verdi." naomi, "kzm, bu iin ne olacın öğreninceye kadar evde kal" dedi. "çünkü boaz bugün bu işi bitirmeden rahat edemeyecek."

4

bu arada boaz kent kapsına gidip oturdu. sözünü ettiyi yakın akraba oradan geçerken ona, "arkada, gel uraya otur" diye seslendi. adam da varp boaz'n yanına oturdu. sonra boaz kentin ileri gelenlerinden on adam topladı. onlara, "siz de gelin, oturun" dedi. adamlar da oturdular. boaz, yakın akrabadan olan adamı öyle dedi: "moav topraklarından dönmü olan naomi, akrabamız elimeler'in tarlasını satıyor. ben de burada oturanların ve halkın ileri gelenlerinin önünde bunu satın almanın için durumu sana açayım dedim. yakın akrabalk görevini yapmak istiyorsan, yap. ama sen akrabalk görevini yerine getirmeyeceksen, söyle de bileyim. çünkü bu görevi yapmak önce sana düşer. senden sonra ben gelirim." adam, "yakın akrabalk görevini ben yaparım" diye karlık verdi. bunun üzerine boaz, "yalnız, tarlayı naomi'den satın aldın gün, ölen mahlon'un adını brakt mirasla sürmesi için dul eşi moavl rut'u da almalsın" dedi. adam, "bu durumda yakın akrabalk görevini yapmam; yaparsam kendi mirasım tehlikeye atılır" dedi. "bana düşen akrabalk görevini sen yüklen. çünkü ben yapmam." eskiden israil'de akrabalk görevinin yerine getirildiğini ve mülk alım satımın onaylandı göstermek için taraflardan biri çarp ötekine verirdi. alverii yasallattırmann yolu buydu. bu nedenle yakın akrabadan olan adam, "sen kendin satın al" diyerek çarp çarp boaz'a verdi. boaz, ileri gelenlere ve bütün halka, "elimeler'in, kilyon ile mahlon'un bütün mülkünü naomi'den satın alma bugün siz tank olduğunuz" dedi. "mahlon'un dul karsı moavl rut'u da kendime e olarak alıyorum. öyle ki, ölen mahlon'un adı brakt mirasla birlikte sürsün; kardeşlerinin arasından ve yaad kentten ad silinmesin. bugün siz buna tank olduğunuz." kent kapsında bulunan bütün halk ve ileri gelenler, "evet, biz tanz" dediler. "rab senin evine gelen kadın, israil soyunun o iki ana direğine -rahel ve lea'ya- benzer klsn. efrat boyunda varlıklı, beytlehem'de ünlü olası. rab'bin bu genç kadından sana vereceği çocuklarla senin soyun, tamar'n yahuda'ya dourduu peres'in soyu gibi olsun." böylece boaz, rut'u kendine e olarak aldı ve onunla birletti. rab'bin kutsamasıyla gebe kalan rut bir oğul

dourdu. o zaman kadnlar naomi'ye, "bugün seni yakın akrabasz brakmam olan rab'be övgüler olsun. doan çocuun ünü israil'de yaylsn" dediler. "o seni yaama döndürecek, yallnda doyuracak. çünkü onu, seni seven ve senin için yedi ouldan bile daha deerli olan gelinin dourdu." naomi çocu alp barna bast ve ona dadlk yaptı. komu kadnlar, "naomi'nin bir olu oldu" diyerek çocua ad koydular; ona, ovet adn verdiler. ovet, iay'n babas; iay ise davut'un babasdr. peres'in soyu öyledir: peres hesron'un babas, hesron ram'n babas, ram amminadav'n babas, amminadav nahon'un babas, nahon salmon'un babas, salmon boaz'n babas, boaz ovet'in babas, ovet iay'n babas, iay da davut'un babasdr.

o kent ki, insan doluydu, nasl da tek bana kald imdi! büyüktü uluslar arasında, dul kadna döndü! soyluydu iller arasında, angarya altına düttü! geceleyin ac ac alıyor, yanaklarında gözya; avutan tek kii bile yok bunca oynar arasında. dostlar ona hainlik etti, düman oldu. yahuda ac çekip ar kölelik ettikten sonra sürgün edildi, ulusların arasında oturuyor, ama rahat bulamıyor. o skntdayken ardına dünenler ona yetiti. siyon'a giden yollar yas tutuyor, çünkü bayramlara gelen yok. bütün kaplar ssz, kâhinleri* inliyor, erden kızlar skntda, kendisi de ac çekiyor. hasmlar baa geçti, dümanlar rahat içinde. çok isyan ettii için rab ona ac çektiyor, yavrular hasmların gözünü önünde sürgüne gitti. siyon kızın* bütün güzelliği uçtu, önderleri otlak bulamayan geyiklere döndü, dermanlar kesildi kendilerini kovalayanların önünde. yerualim sknt içinde babo dolarken eski günlerdeki varlığını anmsyor. halk hasmın eline düüp de yardımına koan çıkmayınca, hasmlar haline bakıp ykına güldüler. yerualim büyük günah iletti, bu yüzden kirlendi. ona saygı duyanların hepsi imdi onu hor görüyor, çünkü onu çplak gördüler. o da inleyip öbür yana dönüyor. kirlili eteklerindeydi, sonunu düşünmedi; bu yüzden düüü korkunç oldu, avutan yok. "ya rab, dükün halimi gör, çünkü dümanım kazandı!" deerli her eyine düman el uzattı. tapnana baka ulusların girdiğini gördü, topluluuna girmesini yasakladın uluslar. halk inleyip ekmek arıyor, yeniden güçlerine kavumak için deerli neleri varsa ekmelele deitiler; "bak da gör, ya rab, ne kadar sefil oldum." "ey sizler, yoldan geçenler, sizin için önemi yok mu bunun? baka da görün, bama gelen dert gibisi var mı? öyle bir dert ki, rab öfkesinin alevlendii gün bama yadrd onu. ate sald yukardan, kemiklerimin içine iletti ate; a serdi ayaklarımı, geri çevirdi beni; mahvetti, baygın kaldım bütün gün. isyanların boyundurucu döndü, rab'bin eliyle birbirine tutturulup boynuma geçirildi, gücüm tükendi. rab kar duramadım insanların eline verdi beni. hiçe saydı beni savunan yiitleri, gençlerimi krp geçirmek için çar yaptı ordulara, rab erden yahuda kızın özüm skına çukurunda çinedi adeta. "alıyorum bunlara, gözlerimden yalar boanyor; çünkü beni avutan, canım tazeleyen benden uzak. çocukların akına döndü, çünkü dümanım üstün çkt." siyon ellerini açm, ama onu avutan yok. rab yakup soyuna kar buyruk verdi, komular ona hasm olsun, dedi. yerualim aralarında paçavraya döndü. "rab hakldr, çünkü buyruuna kar geldim. imdi dinleyin, ey halklar, çektiim acı görün; erden kızların, gençlerim sürgüne gitti. oynaların çardım, ama aldattılar beni. yeniden güçlerine kavu-

mak için yiyecek ararken kâhinlerimle önderlerim kentte can verdi. gör, ya rab, ne skntlar çektiimi, içim kanyor, yüreim bulruk, çünkü çok asilik ettim; darda klç beni çocuklarımdan ayırmakta, içerdeyse ölüm kol gezmemekte. inlediimi duydular, beni avutan olmad. bütün dümanların bama gelen felaketi duydu, sen yaptın diye sevinçten cotular. ilan ettiğin günü getir, onlar da benim gibi olsunlar. yaptıklar her kötülüğü anmsa, isyanlarımdan ötürü bana ne yaptınsa onlara da yap; çünkü sürekli inliyor, baygınlık geçiriyorum."

2

rab öfkelenince siyon kızın* nasl bulutla kapladı! israil'in görkemini gökten yere frlatt, öfkelenildi gün ayının taburesini anmsamad. yakup soyunun yaad her yeri acmadan yuttu, yahuda kızın surlu kentlerini gazabıyla ykt, yerle bir etti onlar, kralları ve önderlerini alçalttı. kızın öfkesiyle israil'in gücünü kökünden kesti, dümanın önünde sa elini onların üstünden çekti, çevresini yiyip bitiren alevli ate gibi yakup soyunu yakt. düman gibi yayın gerdi, hasm gibi sa elini kaldırdı, göz zevkini okayan herkesi öldürdü, gazabın siyon kızın çadır üstüne ate gibi döktü. rab adeta bir düman olup israil'i yuttu, bütün sarayların yutup surlu kentlerini ykt, yahuda kızın feryadını, figanını araçkardı. bahçe çardan söker gibi kendi çardan söküp attı, buluma yerini yok etti, rab siyon'da bayram ve abat* günlerini unutturdu, iddetli öfkesi yüzünden kral da kâhini de reddetti. rab süzan attı, tapnanı terk etti; siyon sarayların çeviren surlar düman eline brakt. bayram gününde oldu gibi, düman rab'bin tapna'nda sevinç çlıklar attı. rab siyon kızın surların ykmaya karar verdi, ipi gerdi ve ykmaktan el çekmedi, iç ve dış surlara yas tutturdu, ikisinin de gücü tükendi. siyon'un kapları yere battı, rab kap sürgülerini krp yok etti, kralyla önderleri baka ulusların arasında kaldı, kutsal yasa uygulanmaz oldu, peygamberlerine rab'den görün gelmiyor artık. siyon kızın ileri gelenleri suskun, yere oturmu, balarna toprak saçıp çul kuanımlar, yerualim'in erden kızları yere emi balarn. gözlerim tükenmekte alamaktan, içim kanyor; halkım ykından yüreim sızıyor, çünkü kent meydanlarında çocuklarla bebekler bayılmakta. kent meydanlarında yarallar gibi bayıl can çekirir annelerinin barında, "ekmekle arap nerede?" diye soruyorlar annelerine. senin için ne diyeyim? ey yerualim kız*, seni neye benzeteyim? ey siyon'un erden kız, sana neyi örnek denizeyim de seni avutayım? sendeki gedik deniz kadar büyük, kim sana ifa verebilir? peygamberlerin senin için bo ve anlamsız görümler gördüler. suçunu

ortaya çkarsalard, eski gönencine kavua-
bilirdin; oysa seni ayartacak bo görümler
gördüler. yoldan geçen herkes el çrparak
seninle alay ediyor, yerualim kzna ba sallayp
slk çalarak, "bütün dünyann sevinci, güzel-
lik simgesi dedikleri kent bu mu?" diyorlar.
dümanların hepsi seninle alay etti? islk çalp
di gcrdarak, "onu yuttuk" diyorlar, "ite
beklediimiz gün, sonunda gördük onu." rab
düündünü yapt, geçmite söyledii sözü yer-
ine getirdi, ykt, acmad, düman senin haline
sevindirdi, hasmlarn güçlü kld. halk rab'be
yürekten feryat ediyor. ey siyon kznın surlar,
gece gündüz gözyan sel gibi aksn! dinlenme,
gözüne uyku girmesin! kalk, gece her nöbet
banda haykr, rab'bin huzurunda yüreini su
gibi dök! her sokak banda açkıktan baylan
çocukların ba için o'na ellerini aç. "bak, ya
rab, gör! kime böyle yaptn? kadınlar çocuk-
ların, sevgili yavruların m yesin? kâhinle
peygamber rab'bin tapna'nda m öldürülsün?
gençler, yallar sokaklarda, yerlerde yatyor,
klçtan geçirildi erden kızlarmla gençlerim,
öfkelenдің gün öldürdün onlar, acmadan
boazladn. bir bayram günü davet eder gibi
beni dehete düürenleri davet ettin her yan-
dan. rab'bin öfkelenđii gün kaçp kurtulan,
sa kalan olmad. sevgiyle büyüttüm çocuk-
ların dümanm yok etti."

3

rab'bin gazap denei altında ac çeken adam
benim. beni güttü, ikta deil karanlıkta
yürüttü. evet, dönüp dönüp bütün gün
bana elini kaldıyor. etimi, derimi ypratt,
kemiklerimi krd. beni kuatt, ac ve zahme-
tle sard çevremi. çoktan ölmü ölümler gibi
beni karanlıkta yaatt. çevreme duvar çekti,
dar çkamyorum, zincirimi arlatrd. feryat
edip yardım isteyince de duama set çekiyor.
yontma talarla yolların kesti, dolatrd yol-
ların. benim için o pusuya yatm bir ay, gi-
zlenmi bir aslandı. yolların sapırd, paral-
ad, mahvetti beni. yayın gerdi, okunu savur-
mak için beni niangah olarak dikti. ok-
ların böbreklerime saplad. halkmın önünde
gülünç düttüm, gün boyu alay konusu oldum
türkülerine. beni acya doyurdu, bana doy-
asya pelinsuyu içirdi. dilerimi çakl talaryla
krđ, kül içinde diz çöktürdü bana. es-
enlik yüzü görmedi canm, mutlululu unu-
tum. bu yüzden diyorum ki, "dermanm
tükendii, rab'den umudum kesildi." acm,
baboluumu, pelinotuyla ödü anmsa! hâlâ
onlar düünmekte ve sklmaktaym. ama unu
anmsadkça umutlanıyorum: rab'bin sevgisi
hiç tükenmez, merhameti asla son bulmaz;
her sabah tazelenir onlar, sadakatin büyük-
tür. "benim payma düen rab'dir" diyor
canm, "bu yüzden o'na umut balyorum."
rab kendisini bekleyenler, o'nu arayan can-
lar için iyidir. rab'bin kurtarn sessizce

beklemek iyidir. insan için boyunduruu
gençken tamak iyidir. rab insana boyun-
duruk takna, insan tek bana oturup sus-
mal; umudunu kesmeden yere kapanmal,
kendisine vurana yanan dönüp utanca doy-
mal; çünkü rab kimseyi sonsuza dek geri
çevirmez. dert verse de, büyük sevgisin-
den ötürü yine merhamet eder; çünkü istey-
erek ac çekirtmez, insanlar üzmez. ülkedeki
bütün tutsaklar ayak altında ezmeyi, yüceler
yücesi'nin huzurunda insan hakkın sapı-
may, davasında insana haksızlık etmeyi rab
doru görmez. rab buyurmadkça kim bir
ey söyler de yerine gelir? iyilikler gibi fe-
laketler de yüceler yücesi'nin azından çkıyor
mu? insan, yaayan insan niçin günahların
cezasından yaknr? davranlarımız snayp göz-
den geçirelim, yine rab'be dönelim. eller-
imizin yansra yüreklerimizi de göklerdeki
tanrı'ya açalım: "biz kar çkp bakalırdık, sen
balamadn. öfkeyle örtünüp bizi kovaladn,
acmadan öldürdün. dualar sana erimesin
diye bulutlar örtündün. uluslar arasında bizi
pislie, süprüntüye çevirdin. dümanlarımızın
hepsi bizimle alay etti. dehete ve çukur, krgn
ve ykm çkt önmüze." krlan halkm yüzün-
den gözlerimden sel gibi yalar akyor. durup
dinmeden ya boanyor gözümünden, rab gökler-
den bakp görünceye dek. kentimdeki kızların
halini gördükçe yüreim szlıyor. bo yere bana
düman olanlar bir ku gibi avladılar beni.
beni sarnca atp öldürmek istediler, üzerime
ta attlar. sular bamdan at, "tükendim"
dedim. sarncn dibinden sana yakardım, ya
rab; sesimi, "ahma, çarma kulan kapama!"
dediimi duydun. seni çarnca yaklap, "ko-
rkma!" dedin. davam sen savundun, ya
rab, canm kurtardn. bana yapılan haksız
gördün, ya rab, davam sen gör. benden
nasl öç aldıkları, bana nasl dolap çevirdik-
lerini gördün. aalamaların, ya rab, çevirdik-
leri bütün dolaplar, bana saldıranların dedik-
lerini, gün boyu söylediklerini duydun. (
oturup kalkılma bak, alay konusu oldum
türkülerine. yaptıklarının karın ver, ya rab.
inat etmelerini sala, lanetin üzerlerinden ek-
silmesin. göklerinin altından öfkeyle kovala,
yok et onlar, ya rab.

4

altın nasl donuklat, saf altın nasl deiti! kut-
sal talar sokak balarna dalm. deerleri saf al-
tınla ölçülen siyon çocuklar nasl çömlekçi ii,
toprak testi yerine sayılı oldu! çakallar bile
meme verip yavruların emzirir, ama halkm
çöldeki devekular kadar acmasız oldu. susu-
zluktan emzikteki bebeklerin dili damana
yapıyor, çocuklar eklemek istiyor, veren yok.
onlar ki, yemein en iyisini yerlerdi, sokak-
larda perian oldular; onlar ki, al giysiler
içinde büyüdüler, çöp ynlarn kaprı oldular.
halkmın suçu el demeden, bir anda yklan

sodom'un günahından daha büyüktür. beyleri kardan temiz, sütten aktlar, bedence mercandan kzl, lacivertta kadar biçimliydiler. imdiyse görünöleri kömürden kara, sokaklarda tanınmaz oldular. bir deri bir kemie döndüler, odun gibi kurudular. klçla öldürülenler kltktan ölenlerden mutludur, çünkü kltktan ölenler tarla ürününün yokluundan ypranarak erimekteler. merhametli kadınlar çocukların elleriyle piirdiler, halkm krlrken yiyecek oldu bu kendilerine. rab öfkesini boalttı, kzgn öfkesini döktü, temellerini yiyip bitiren ateî siyon'un içinde tutturdu. dünyadaki krallarn ve insanların hiçbirî yeruallm kaplarından hasımlarn, dümanların gireceine inanmazdı. peygamberlerinin günah, kâhinlerinin suçu yüzündendi bu, çünkü onlar kentin ortasında doruların kann döktüler. sokaklarda körler gibi dolayorlar, kanla kirlendikleri için kimse giysilerine dokunamyor. "çekilin! kirliler!" diye bardlar onlara, "çekilin! çekilin! dokunmayın!" kaçp babo dolatklarında, öteki uluslar, "artk burada kalmazınlar" dediler. rab kendisi datt onlar, artk yüzlerine bakmayacak. kâhinleri saymadlar, yallara acmadlar. bo yere yardım beklemekten gözlerimizin ferî sönüyor, gözetleme kulesinde bizi kurtarmayacak bir ulusu bekledikçe bekledik. izlerimizi sürüyorlar, sokaklarımızda gezemez olduk. sonumuz yaklat, günlerimiz tükendi, çünkü sonumuz geldi. bizi kovalayanlar gökteki kartallardan çevikti, dalarn üstünde kovaladılar bizi, çölde bize pusu kurdular. yaam soluumuz, rab'bin meshettii* kral onların çukurunda yakalandı; hani onun için, "ulusların arasında onun gölgesinde yaaycaz" dediimiz. üs ülkesinde yaayan edom kz, sevin, co, ancak kâse* sana da gelecek, sarho olup soyunacaksın. ey siyon kz*, suçunun cezas sona erdi, rab bir daha seni sürgüne göndermeyecek. ama, ey edom kz, suçun yüzünden seni cezalandırp günahların ortaya çkaracak.

5

anmsa, ya rab, bamza geleni, bak da utanmız gör. mülkümüz yabancılarla geçti, evlerimiz ellere. öksüz kaldı, babasız, anelerimiz dul kadınlara döndü. suyumuzu parayla içtik, odunumuzu parayla almak zorunda kaldık. bizi kovalayanlar ensemizde, yorgun düttük, rahatımız yok. ekmek için msr'a, asur'a el açtık. atalarımız günah iletti, ama artık onlar yok; suçlarının cezasını biz yüklendik. köleler üstümüzde saltanat sürüyor, bizi ellerinden kurtaracak kimse yok. çöldeki klç haydutlar yüzünden ekmeimizi canımız pahasına kazanıyoruz. ktlın yakc scandan derimiz frn gibi kızardı. siyon'da kadınların, yahuda kentlerinde erden kızların rzna geçtiler. önderler ellerinden asıldı,

yallar saygı görmedi. deirmen tan gençler çevirdi, çocuklar odun yükü altında tökezledi. yallar kent kapsamında oturmaz oldu, gençler saz çalmaz oldu. yüreimizin sevinci durdu, oyunumuz yasa döndü. taç düdü bamzdan, vay bamza! çünkü günah iledik. bu yüzden yüreğimiz baygın, bunlardan ötürü gözlerimiz karardı. viran olan siyon da'nın üstünde çakallar geziyor! ama sen, sonsuza dek tahtında oturursun, ya rab, egemenliin kuaklar boyu sürer. niçin bizi hep unutuyorsun, neden bizi uzun süre terk ediyorsun? bizi kendine döndür, ya rab, döneriz, eski günlerimizi geri ver. bizi büsbütün attıysan, bize çok öfkelenmi olmaısn.

bunlar yerualim'de krallık yapan davut olu vaiz'in sözleridir: "her ey bo, bombo, bombo!" diyor vaiz. ne kazanc var insann günein altında harcad onca emekten? kuaklar gelir, kuaklar geçer, ama dünya sonsuza dek kalır. güne doar, güne batar, hep do-duu yere koar. rüzgar güneye gider, kuzeye döner, güne döner eserek hep ayn yolu izler. bütün rmaklar denize akar, yine de deniz dolmaz. ırmaklar hep çktklar yere döner. her ey yorucu, sözcüklerle anlatlamayacak kadar. göz görmekle doymuyor, kulak iitmekle dolmuyor. önce ne olduysa, yine olacak. önce ne yapıldysa, yine yapılacak. günein altında yeni bir ey yok. var m kimsenin, "bak bu yeni!" diyebilecei bir ey? her ey çoktan, bizden yıllar önce de vard. geçmi kuaklar anmsanmıyor, gelecek kuaklar da kendilerinden sonra gelenlerce anmsanmayacak. ben vaiz, yerualim'de israil kralyken kendimi göklerin altında yapılan her eyi bilgece aratıp incelemeye adadm. tanr'nn uasrالن diye insanlara verdii çetin bir zahmettir bu. günein altında yapılan bütün ileri gördüm; hepsi botur, rüzgar kovalamaya kalkmaktr! eri olan dorutulamaz, eksik olan saylamaz. kendi kendime, "ite, bilgeliimi benden önce yerualim'de krallık yapan herkesten çok artırdım" dedim, "alabildiine bilgi ve bilgelik edindim." kendimi bilgi ve bilgeli, delilli ve aklısl anlamaya adadm. gördüm ki, bu da yalnızca rüzgar kovalamaya kalkmakm. çünkü çok bilgelik çok keder dourur, bilgi arttıkça ac da artar.

kendi kendime, "gel, zevki tat. iyi mi, deil mi, gör" dedim. ama gördüm ki, o da bo. gülmeye, "delilik", zevke, "ne ie yarar?" dedim. insanların göklerin altında geçirdii birkaç günlük ömürleri boyunca, yapacakları iyi bir ey olup olmadn görünceye dek, bilgeliimin önderliinde, bedenimi arapla nasl canlandıraym, aklısl nasl ele alaym diye düündüm durdum. büyük ilere girdim. kendime evler ina ettim, balar diktim. bahçeler, parklar yaptm, oralara türlü türlü meyve ağlar diktim. dal budak salan orman ağların sulamak için havuzlar yaptm. kadın, erkek köleler satın aldım; evimde doan kölelerim de vard. ayrıca benden önce yerualim'de yaayan herkesten çok sra, davara sahip oldum. altın, gümü biriktirdim; kralları, illerin hazinelerini topladm. kadın, erkek arkalar ve erkeklerin özlemi olan bir harem edindim. böylece büyük üne kavutum, benden önce yerualim'de yaayanların hepsini atm. bilgeliimden de bir ey yitirmedim. gözümün diledii hiçbir eyi kendimden esirgemedim. gönlümü hiçbir

zevkten alkoymadm. yaptm her iten zevk ald gönlüm. bütün emeimin ödülü bu oldu. yaptm bütün ilere, çettiim bütün emeklere bakınca, gördüm ki, hepsi bo ve rüzgar kovalamaya kalkmakm. günein altında hiçbir kazanç yokmu. sonra bilgelik, delilik, aklısl nedir diye baktım; çünkü kralın yerine geçecek kii zaten yapıların ötesinde ne yapabilir ki? in karanlıktan üstün oldu gibi bilgeliin de aklıslıktan üstün olduğunu gördüm. bilge nereye gittiini görür, ama aklısl karanlıkta yürür. ikisinin de ayn sonu paylatn gördüm. "aklsız bana gelen, benim de bama gelecek" dedim kendi kendime, "öyleyse kazancm ne bilgeliikten?" "bu da bo" dedim içimden. çünkü aklısl gibi, bilge de uzun süre anlamaz, gelecekte ikisi de unutulur. nitekim bilge de aklısl gibi ölü! böylece hayattan nefret ettim. çünkü günein altında yapılan i çetindi bence. her ey bo ve rüzgar kovalamaya kalkmakm. günein altında harcadm bütün emekten nefret ettim. çünkü her eyi benden sonra gelecek olana bırakmak zorundaym. kim bilir, bilge mi olacak, aklısl mı? günein altında bilgeliimi kullanarak harcadm bütün emek üzerinde saltanat sürecek. bu da bo. bu yüzden günein altında harcadm onca emee üzölmeye baladm. çünkü biri bilgelik, bilgi ve beceriyle çalır, sonunda her eyini hiç emek vermemi baka birine bırakmak zorunda kalır. bu da bo ve büyük bir hüsrandır. çünkü ne kazanc var adamın, günein altında harcad bunca emekten, bunca kafa yormaktan? günler boyunca çettiü zahmet ac ve dert dourur. gece bile içi rahat etmez. bu da bo. insan için yemekten, içmekten ve yapt iten zevk almaktan daha iyi bir ey yoktur. gördüm ki, bu da tanr'dandır. o'nsuz kim yiyebilir, kim zevk alabilir? çünkü tanrı bilgiyi, bilgeli, sevinci honut kald insana verir. günahkâra ise, yma, biriktirme zahmeti verir; biriktirdiklerini tanr'nn honut kald insanlara braksın diye. bu da bo ve rüzgar kovalamaya kalkmakm.

her eyin mevsimi, göklerin altındaki her olayın zaman vardır. domanın zaman var, ölmenin zaman var. dikmenin zaman var, sökmenin zaman var. öldürmenin zaman var, ifa vermenin zaman var. ykmann zaman var, yapmanın zaman var. alamanın zaman var, gülmenin zaman var. yas tutmanın zaman var, oynamanın zaman var. ta atmanın zaman var, ta toplamann zaman var. kucaklamann zaman var, kucaklamamann zaman var. aramanın zaman var, vazgeçmenin zaman var. saklamann zaman var, atmının zaman var. yırtmanın zaman var, dikmenin zaman var. susmanın zaman var, konuşmanın zaman var. sevmenin zaman var, nefret etmenin zaman var. savan zaman var, barn za-

man var. çalann harcad emekten ne kazanc var? tanr'nn urasnlr diye insanlara verdii zahmeti gördüm. o her eyi zamannda güzel yapt. insanların yüreine sonsuzluk kavramn koydu. yine de insan tanr'nn yapt ii bandan sonuna dek anlayamaz. insan için yaam boyunca mutlu olmaktan, iyi yaamaktan daha iyi bir ey olmadn biliyorum. her insann yiyip içmesi, yapt her ile doyuma ulamas bir tanr armaandr. tanr'nn yapt her eyin sonsuza dek süreceini biliyorum. ona ne bir ey eklenebilir ne de ondan bir ey çıkarlabılır. tanr insanların kendisine sayg duymalar için bunu yapıyor. imdi ne oluyorsa, geçmite de oldu, ne olaksa, daha önce de olmutur. tanr geçmi olayların hesabn soruyor. günein altnda bir ey daha gördüm: adaletin ve doruluu yerini kötülük alm. içimden "tanr doruyu da, kötüyü de yarglayacaktır" dedim, "çünkü her olayn, her eylemin zamanı belirlendi." insanlara gelince, "tanr hayvan oldukları görünürleri diye insanları snıyor" diye düündüm. çünkü insanların bana gelen hayvanların da bana geliyor. ayn sonu paylaşıyorlar. biri nasl ölüyorsa, öbürü de öyle ölüyor. hepsi ayn soluu tıyor. insann hayvandan üstünlüğü yoktur. çünkü her ey bo. ikisi de ayn yere gidiyor; topraktan gelmi, toprağa dönüyor. kim biliyor insan ruhunun yukarıya çktn, hayvan ruhunun aaya, yeraltına indiini? sonuçta insann yapt iten zevk almasından daha iyi bir ey olmadn gördüm. çünkü onun payına düen budur. kendisinden sonra olacaklar görmesi için kim onu geri getirebilir?

4

günein altnda yapılan baskılara bir daha baktım, ezilenlerin gözyaşlarını gördüm; avutanlar yok, güç ezenlerden yana, avutanlar yok. çoktan ölmü ölüleri, hâlâ sa olan yaayanlardan daha mutlu gördüm. ama henüz domam, günein altnda yapılan kötülükleri görmemi olan ikisinden de mutludur. harcanan her emein, yapılan her ustaca iin ardında kskançlık olduunu gördüm. bu da bo ve rüzgar kovalamaya kalkmam. aklızs ellerini kavuturup kendi kendini yer. rahat kazanılan bir avuç dolusu zahmetle, rüzgar kovalamaya kalkarak kazanılan iki avuç dolusundan daha iyidir. günein altnda bir bo ey daha gördüm: yalnız bir adam vardı, oldu da kardeşi de yoktu. çabalar dinmek nedir bilmezdi, gözü zenginlikle doymazdı. "kimin için çalışıyorum, neden kendimi zevkten yoksun bırakıyorum?" diye sormazdı. bu da bo ve çetin bir zahmettir. iki kii bir kiiden iyidir, çünkü emeklerine iyi karşılık alırlar. biri dörse, öteki kaldr. ama yalnız olup da düenin vay haline! onu kaldıran olmaz. ayrıca iki kii birlikte yatarsa, birbirini str. ama tek bana yatan nasl snabilir? yalnız biri yenik

dür, ama iki kii direnebilir. üç kat iplik kolay kolay kopmaz. yoksul ama bilge bir genç artık öüt almay bilmeyen kocam aklızs kraldan iyidir. çünkü genç, ülkesinde yoksulluk içinde dosa bile cezaevinden krala yükselir. günein altnda yaayan herkesin kralın yerine geçen genci izlediini gördüm. yeni kralın yönetti halk sayısız olabilir. yine de sonrakiler ondan honut olmayabilir. gerçekten bu da bo ve rüzgar kovalamaya kalkmaktır.

5

tanr'nn evine gittiinde davranışa dikkat et. yaptıklar kötülüğün farkında olmayan aklızsızlar gibi kurban sunmak için deil, dinlemek için yakla. azn çabuk açma, tanr'nn önünde hemen konuya girme, çünkü tanr gökte, sen yerdesin, bu yüzden, az konu. çok tasa kötü dü, çok söz aklızsızlık dourur. tanr'ya adak adayınca, yerine getirmekte gecikme. çünkü o aklızsızlardan holanmaz. adan yerine getir! adamamak, adayıp da yerine getirmekten iyidir. aznı seni günaha sürüklemesine izin verme. ulan önünde: "adam yanılt" deme. tanr niçin senin sözlerine öfkelenisin, yaptın ii yok etsin? çünkü çok dü kurmak hayalcilik ve laf kalabalına yol açar; tanr'ya sayg göster. bir yerde yoksullara bask yapıldn, adaletin ve doruluğun çinendiini görürsen ama; çünkü üstü gözetin daha üst biri var, onların da üstleri var. tarlaların sürülmesini isteyen bir kral ülke için her bakımdan yararlıdır. paray seven paraya doymaz, zenginli seven kazancıyla yetinmez. bu da botur. mal çaldıkça yiyeni de çöalır. sahibine ne yarar var, seyretmekten baka? az yesin, çok yesin içi rahat uyur, ama zenginin mal zenginini uyutmaz. günein altnda ac bir kötülük gördüm: sahibinin zararına biriktirilen ve bir talihsizlikle yok olup giden servet. böyle bir servet sahibi baba olsa bile, oluna bir ey brakamaz. (annesinin rahminden çplak çıkar insan. dünyaya nasl geldiye öyle gider, emeinden hiçbir ey götürmez elinde. dünyaya nasl geldiye öyle gider insan. bu da ac bir kötülüktür. ne kazanc var yel için zahmet çekmekten? ömrü boyunca büyük üzüntü, hastalık, öfke içinde karanlıkta yiyor. gördüm ki, iyi ve güzel olan u: tanr'nn insana verdii birkaç günlük ömür boyunca yemek, içmek, günein altnda harcad emekten zevk almak. çünkü insann payına düen budur. üstelik tanr bir insana mal mülk veriyor, onu yemesi, ödülünü alması, yapt iten mutluluk duymas için ona güç veriyorsa, bu bir tanr armaandır. bu yüzden insan, geçen ömrünü pek düşünmez. çünkü tanr onun yüreini mutlulukla meğul eder.

günein altında insana ar gelen bir kötülük gördüm: adam vardır, tanrı kendisine mal, mülk, saygınlık verir, yerine gilmeyecek isteği yoktur. ama tanrı yemesine izin vermez; bir yabancı yer. bu da bo ve ac bir derttir. bir adam yüz çocuk babası olup uzun yıllar yaşıyor, ama uzun ömrüne karşılık, zenginliğin tadını çıkaramaz, bir mezarla bile gömülmemiş, düşük çocuk ondan iyidir derim. çünkü düşük çocuk bo yere düşüyor, karanlık içinde geçip gidiyor, adı karanlık gömülüyor. ne güne yüzü görüyor, ne de bir şey tanıyor. öbür adam iki kez biner yıl yaşıya bile mutluluk duymaz, düşük çocuk ondan rahattır. hepsi aynı yere gitmiyor mu? (insan hep boz için çalışır, yine de doymaz. bilginin akslıktan ne üstünlüğü var? yoksul bakasına nasıl davranacağını bilmekle ne yarar sağlar? gözün gördüğü gönlün çektiğinden iyidir. bu da bo ve rüzgarı kovalamaya kalkmaktır. ne varsa, adı çoktan konmutur, insanın da ne olduğu biliniyor. kimse kendinden güçlü olanla çekemez. söz çaldıkça anlam azalır, bunun kime yarar olur? çünkü gölge gibi geçen kışa ve bo ömründe insana neyin yararlı olduğunu kim bilebilir? bir adama kendisinden sonra günein altında neler olacağını kim söyleyebilir?

iyi adı hoş kokulu yadan, ölüm günü dönmek gününden iyidir. yas evine gitmek, ölen evine gitmekten iyidir. çünkü her insanın sonu ölümdür, yaayan herkes bunu aklında tutmalı. üzüntü gülmekten iyidir, çünkü yüz mahzun olunca yürek sevinir. bilgi kişinin aklını evinde, akslıktan aklıya enlik evinde. bilginin azarını iltmek, akslıktan türküsünü iltmekten iyidir. çünkü akslıktan gülmesi, kazanın altındaki çalları çatırtı gibidir. bu da botur. haksız kazanç bilgisi delirtir, rüvet karakteri bozar. bir olayın sonu balangandan iyidir. sabırlı kibirliden iyidir. çabuk öfkelenme, çünkü öfke akslıkların barında barın. "neden geçmi günler bugünlerden iyidi?" diye sorma, çünkü bu bilgici bir soru deil. bilgeliğin mirası kadar iyidir, güneği gören herkes için yararlıdır. bilgeliğin siperidir, para da siper, bilginin yarar ise udur: bilgeliğin ona sahip olan kişinin yaamını korur. tanrı'nın yaptığını düşün: o'nun erittiğini kim dorultabilir? iyi günde mutlu ol, ama kötü günde dikkatle düşün; tanrı birini öbürü gibi yaptı ki, insan kendisinden sonra neler olacağını bilmesin. bo ömrümde onları gördüm: doru insan doruluuna karn ölüyor, kötü insanın ise, kötülüğüne karn ömrü uzuyor. ne çok doru ol ne de çok bilgi. niçin kendini yok edesin? ne çok kötü ol ne de akslız. niçin vaktinden önce ölesin? birini tutman iyidir, öbüründen de elini çekme.

çünkü tanrı'ya saygı duyan ikisini de baar. bilgeliğin, bilgiyi kentteki on yöneticiden daha güçlü kılar. çünkü yeryüzünde hep iyilik yapan, hiç günah işlemeyen doru insan yoktur. insanların söyledii her sözün aklıdır, yoksa uyanı bile sana sövdüğünü duyabilirsin. çünkü sen de birçok kez bakalara sövdüğünü pekâlâ biliyorsun. bütün bunları bilgeliikle denedim: "bilge olacağım" dedim. ama bu beni ayırdı. bilgeliğin deneneyi uzak ve çok derindir, onu kim bulabilir? böylece, bilgeliğin ve çözüm aramaya, incelemeye, kavramaya, kötülüğün akslızlığı, akslızlığın delilik olduğunu anlamaya kafa yordum. kimi kadın ölümden acı buldu. o kadın ki, kendisi tuzak, yürei kapalı, elleri zincirdir. tanrı'nın honut kaldı insan ondan kaçmaz, günah ilenirse ona tutsak olur. vaiz diyor ki, "unu gördüm: bir çözüm bulmak için bir şeyi öbürüne eklerken -aratarak hâlâ bulamazken- binde bir adam buldum, ama aralarında bir kadın bulamadım. buldum tek şey: tanrı insanları doru yarattı, oysa onları hâlâ karmak çözümleri arıyorlar."

bilge insan bilgisi var mı? kim olup bitenlerin anlamını bilebilir? bilgeliğin insanın yüzünü aydınlatır, sert görünüşünü deitirir. kralın buyruğuna uy, diyorum. çünkü tanrı'nın önünde ant içtin. kralın huzurundan ayrılmak için acele etme. kötülüğe bulama. çünkü o diledii her şeyi yapar. kralın sözünde güç vardır. kim ona, "ne yapıyorsun?" diyebilir? onun buyruğuna uyan zarar görmez. bilgiyi bu zaman ve yolunu bilir. çünkü her şeyin bir zaman ve yolu vardır. insanın derdi kendine yeter. kimse geleceği bilmez, kim kime geleceği bildirebilir? rüzgarı tutup ona egemen olmaya kimsenin gücü yetmediği gibi, ölüm gününe egemen olmaya da kimsenin gücü yetmez. savatan kaçmadı gibi, kötülük de sahibini kurtaramaz. bütün bunları gördüm ve günein altında yapılan her şeyi üzerinde kafa yordum. gün gelir, insanın insana egemenli kendine zarar verir. bir de kötülerin gömüldüğünü gördüm. kutsal yere girip çıkar, kötülük yaptıkları kentte övülürlerdi. bu da bo. suçlu çabuk yargılanmazsa, insanlar kötülük etmek için cesaret bulur. günah yüz kez kötülük edip uzun yaşıya bile, tanrı'dan korkanların, o'nun önünde saygıyla duranların iyilik göreceğini biliyorum. oysa kötü, tanrı'dan korkmadı için iyilik görmeyecek, gölge gibi olan ömrü uzamayacaktır. yeryüzünde bo bir şey daha var: kötülerin hak ettiği doruları, doruların hak ettiyi kötülerin bana geliyor. bu da bo, diyorum. mutluluğu övgüye değer buldum. çünkü günein altında insan için iyiyi içmekten, mutlu olmaktan daha iyi bir şey yoktur. çünkü tanrı'nın günein altında kendisine verdiği ömür boyunca çektiği zahmetten insana kala-

cak olan budur. bilgeli ve dünyada çekilen zahmeti anlamak için kafam yorunca öyleleri var ki, gece gündüz gözüne uyku girmez tanr'ın yapt her eyi gördüm. insan günein altında olup bitenleri kefedemez. arayıp bulmak için ne kadar çaba harcarsa harcarsın, yine de anlamı bulamaz. bilge ki anladn söylese bile gerçekten kavrayamaz.

9

böylece bütün bunlar düünüp tandım ve u sonuca vardım: dorular, bilgiler ve yaptkları her ey tanr'ın elindedir. onlar sevginin mi, nefretin mi beklediini kimse bilmez. herkesin bana aynı ey geliyor. dorunun, iyinin, kötünün, temiz, kirlinin, kurban sunanla sunmayanın bana gelen ey aynı. iyi insana ne oluyorsa, günahla da oluyor; ant içene ne oluyorsa, ant içmekten korkana da aynı oluyor. günein altında yapılan ilerin tümünün kötü yanı u ki, herkesin bana aynı ey geliyor. üstelik insanların içi kötülük doludur, yaadıkları süreçte içlerinde delilik vardır. ardından ölüp gidiyorlar. yaayanlar arasındaki herkes için umut vardır. evet, sa köpek ölü aslandan iyidir! çünkü yaayanlar öleceğini biliyor, ama ölüler hiçbir ey bilmiyor. onlar için artık ödül yoktur, anları bile unutulmuştur. sevgileri, nefretleri, kıskançlıkları çoktan bitmiştir. günein altında yapılanlardan bir daha payları olmayacaktır. git, sevinçle ekmeini ye, neyle araba iç. çünkü yaptıkları batan berisi tanr'ın houna gitti. giysilerin hep ak olsun. bandan zeytinyağı eksilmesin. günein altında tanr'ın sana verdiği bo ömrün bütün günlerini, bütün anlamsız günlerini sevdiğin karnla güzel güzel yaayarak geçir. çünkü hayattan ve günein altında harcadın emekten payna dūecek olan budur. çalmak için eline ne geçerse, var gücünle çal. çünkü gitmekte olduun ölümler diyarında i, tasar, bilgi ve bilgelik yoktur. günein altında bir ey daha gördüm: yar hzl koanlar, saıa yiitler, ekmei bilgeler, serveti aklılar, beeniyi bilgililer kazanmaz. ama zaman ve ans hepsinin önüne çıkar. dahası insan kendi vaktini bilmez: baln acmasz aa, kuun kapana dütüü gibi, insanlar da üzerlerine ansız çöken kötü zamana yakalanırlar. günein altında bilgelik olarak unu da gördüm, beni çok etkiledi: çok az insanın yaad küçük bir kent vardı. güçlü bir kral saldırdı onu kuatt. karsına büyük rampalar kurdu. kentte yoksul ama bilge bir adam vardı. bilgeliyle kenti kurtardı. ne var ki, kimse bu yoksul adamı anlamadı. bunun üzerine, "bilgelik güçten iyidir" dedim, "ne yazık ki, yoksul insanın bilgeli küçümseniyor, söyledikleri dikkate alınmıyor." bilginin sessizce söyledii sözler, aksızlar arasındaki önderin barından iyidir. bilgelik silahtan iyidir, ama bir deli çıkar, her eyi berbat eder.

10

ölü sinekler attarı trn kokutur. biraz aptallık da bilgeli ve saygılı bastır. bilginin yürei hep doruya eğilimlidir, aksızın ise, hep yankı. yolda yürürken bile aksızın aklını ktr, aksız olduunu herkese gösterir. yöneticinin öfkesi sana kar alevlenirse, yerinden ayrılmaz; çünkü serinkanllık büyük yankı bastır. günein altında gördüm bir haksızlık var, yöneticiden kaynaklanan bir yankı andıyor: zenginler düşük makamlarda otururken, aptallar yüksek makamlara atıyor. köleleri altında, önderleri yerde köleler gibi yürürken gördüm. çukur kazan içine kendi dūer, duvarda gedik açan yankı sokar. ta çıkaran tatan incinir, odun yaran tehlikeye girer. balta körse, az bilenmemise, daha çok güç gerektirir; ama bilgelik bağı dourur. yankı büyük yapılmadan önce sokarsa, büyüücünün yarar olmaz. bilginin ağından çıkan sözler benimsemiş, oysa aksız kendini ağıyla ykmaya yol açar. sözünün bağı aptallık, sonu zordeliliktir. aksız konutukça konur. kimse ne olacağını bilmez. kim ona kendisinden sonra ne olacağını bildirir? aksızın emeli kendini öylesine yıpratır ki, kente bile nasl gideceğini bilemez. kralın bir çocuksa, önderlerin sabah ölen veriyorsa, vay sana, ey ülke! kralın soyluysa, önderlerin sarholuk için delil güçlenmek için vaktinde yemek yiyorsa, ne mutlu sana, ey ülke! tembellikten dam çöker, miskinlikten çat akar. ölen elenmek için yapılar, arap yaama sevinç katar, paraysa her ihtiyaç karlar. içinden bile krala sövme, yatak odasında zengine lanet etme, çünkü gökte uçan kular habertar, kanatlı varlıklar söyledini aktarır.

11

ekmeini suya at, çünkü günler sonra onu bulursun. yedi, hatta sekiz kiiye pay ver, çünkü ülkenin bana ne felaket geleceğini bilemezsin. bulutlar su yüklüyse, yeryüzüne döker yamurlar. ağı ister güneye ister kuzeye devrilsin, devrildiği yerde kalır. rüzgar gözetken ekmez, bulutlara bakan biçmez. ana rahmindeki çocuun nasl ruh ve beden aldığını bilmediği gibi, her eyi yaratan tanr'ın yaptıkları da bilemezsin. tohumunu sabah ek, akşam da elin boğ durmasın. çünkü bu mu iyi, u mu, yoksa ikisi de aynı sonucu mu verecek, bilemezsin. ik tatlıdır, güneği görmek güzeldir. evet, insan uzun yıllar yaarsa, sevinçle yaşar. ama karanlık günleri unutmasın, çünkü onlar da az değildir. gelecek her ey botur. ey delikanlı, gençlinle sevin, bırak gençlik günlerinde yüreğin sevinç duysun. gönlünün isteklerini, gözünün gördüklerini izle, ama bil ki, bütün bunlar için tar seni yargılayacaktır. öyleyse at tasay yüreğinden, uzaklatır derdi bedeninden. çünkü gençlik de dinçlik de botur.

bu yüzden zor günler gelmeden, "zevk almyorum" diyecein yıllar yaklamadan, güne, k, ay ve yldzlar kararmadan ve yamurdan sonra bulutlar geri dönmeden, gençlik günlerinde seni yaratan anmsa. (o gün, evi bekleyenler titreyecek, güçlüler eilecek, öütücüler azald için duracak, pencereden bakanlar kararacak. deirmen sesi yavalayınca, sokaa açlan çift kap kapanacak, insanlar ku sesiyle uyanacak, ama arklarn sesini duymayacaklar. dahas yüksek yerden, sokaktaki tehlikelerden korkacaklar; badem aac çiçek açacak, çekirge arlaacak, tutku zayıflayacak. çünkü insan sonsuzluk evine gidecek, yas tutanlar sokakta dolaacak. gümü tel kopmadan, altın tas kırılmadan, testi çemede parçalanmadan, kuyu makaras kırılmadan, toprak geldii yere dönmeden, ruh onu veren tanr'ya dönmeden, seni yaratan anmsa. "her ey bo" diyor vaiz, "bombo!" vaiz yalnız bilge deildi, bildiklerini halka da öreliyordu. hesap etti, aratrd ve birçok özdeyii düzene soktu. güzel sözler bulmaya çalt. yazdklar gerçek ve dorudur. bilgelerin sözleri üvendire gibidir, derledikleri özdeyilerse, iyi çaklan çivi gibi; bir tek çoban*fg* tarafından verilmiler. bunların dndakilerden sakın, evladm. çok kitap yazmann sonu yoktur, fazla aratırma da bedeni yıpratır. her ey duyuldu, sonuç u: tanr'ya sayg göster, buyrukları yerine getir, çünkü her insanın görevi budur. tanr her ii, her gizli eyi yargılayacaktr, ister iyi ister kötü olsun.

ahavero hoddu'dan kú'a uzanan bölgedeki yüz yirmi yedi ilin kralyd. o strada ülkeyi sus kalesi'ndeki tahtından yönetiyordu. kralın üçüncü ylında bütün önderlerinin ve görevlilerinin onuruna bir ölen verdi. pers ve med ordu komutanlar, ileri gelenler ve il valileri de oradayd. ahavero tam yüz seksen gün süren enliklerle kralın sonsuz zenginliğini, büyüklüğünün görkemini ve yüceliini gösterdi. bunun ardından, sarayın avlusunda küçük büyük ayırmadan, sus kalesi'nde bulunan bütün halka yedi gün süren bir ölen verdi. mermer sütunlar üzerindeki gümüş çemberlere mor ve beyaz renkli iplikten yapılmış sicimlerle balam beyaz ve lacivert kumalar asıldı. somaki, mermer, sedef ve pahal talar dönmeli avluya altın ve gümüş sedirler yerleştirildi. sarayın en iyi arab kralın cömertliğine yarar biçimde bol bol ve her biri deiki altın kupalar içinde sunuluyordu. kralın buyruu uyarınca, konuklar içki içmeye zorlanmad. kral saray hizmetkarlarına konukları dileklerini yerine getirmeleri için buyruk vermişti. o strada kraliçe vati de kral ahavero'un sarayındaki kadınlara bir ölen veriyordu. yedinci gün, arabin etkisiyle keyiflenen kral ahavero, hizmetindeki yedi haremaasna - mehuman, bizta, harvona, bigta, avagta, zetar ve karkas'a- kraliçe vati'yi banda tacıyla huzuruna getirmelerini buyurdu. kraliçe vati güzeldi. kral halka ve önderlere onun ne kadar güzel olduğunu göstermek istiyordu. (ama kraliçe vati haremaalardan kraldan getirdi buyruu reddedip gitmedi. bunun üzerine kral çok kızdı, öfkesinden küplere bindi. kral yasalar bilen bilge kilerle görüştü. çünkü kralın, yasalar ve adaleti bilen kilerle danması gelenektendi. kendisine en yakın olan karena, etar, admata, tari, meres, marsena ve memukan onunla yüzyüze görüşebiliyorlardı. pers ve med imparatorluğunun bu yedi önderi kralın en üst yöneticileriydi. kral ahavero onlara, "kralın haremaalara aracılığı gönderdi buyruu uymayan kraliçe vati'ye yasaya göre ne yapmal?" diye sordu. memukan, kralın ve önderlerin önünde u yantı verdi: "kraliçe vati yalnız krala karı deil, bütün önderlere ve kralın bütün illerindeki halklara karı suç iledi. bütün kadınlara, kraliçenin davranışyla ilgili haberi duyunca, 'kral ahavero kraliçe vati'nin huzuruna getirilmesini buyurdu, ama kraliçe gitmedi' diyerek kocaların küçümsemeye balayacaklar. bugün kraliçenin davranış öğrenen pers ve medli soylu kadınlara da kralın soylu adamlarına aynı biçimde davranacak. bu da alabildiğine kadınlara küçümsemesine, erkeklerin de öfkelenmesine yol açacak. kral uygun görüyorsa ferman çıkarsın; bu ferman persler'le medler'in deimeyen yasalarına

eklensin. buna göre vati bir daha kral ahavero'un huzuruna çıkmasın ve kral ondan daha iyi birini kraliçeli seçsin. kralın ferman büyük kralın dört bir yanna ulanca, ister soylu ister halktan olsun, bütün kadınlara kocalarına saygı gösterecektir." bu sözler kralın ve önderlerinin houna gitti. kral, memukan'ın önerisine uyararak, kralın bütün illerine yazlı buyruklar gönderdi. her ile kendi iaretileriyle ve her halka kendi diliyle yazıldı. her erkekin kendi evinin egemeni oldu her dilde vurgulandı.

2

bu olaylardan sonra öfkesi dinen kral ahavero, vati'yi, yaptıkları ve ona karı alınan karar anımsadı. kralın özel hizmetkarları, "kral için genç, güzel, el dememi kızlar aransın" dediler, "kral, egemen oldu bütün illerde görevliler atandı. bu görevliler bütün genç, güzel, el dememi kızlar toplayıp sus kalesi'ndeki harema getirsinler, kralın kızlarından sorumlu haremaas hegay'a teslim etsinler. güzellemeleri için ne gerekiyorsa verilsin. sonunda kralın houna giden kız, vati'nin yerine kraliçe olsun." kral bu öneriyi beendi ve söyleneni yaptı. sus kalesi'nde mordekay adında bir yahudi vardı. benjamin oymandan olan mordekay, ki onu imi onu yair'in oluydu. ki, babil kral nebukadnessar'ın yahuda kral yehoyakin ile birlikte yerualim'den sürgün etti kilerden biriydi. mordekay'ın hadassa adında bir amca kız vardı. annesiyle babasıyla yitiren hadassa'y mordekay evlat edinip büyütmüdü. hadassa'nın öbür ad ester'di; endam ve yüzü güzeldi. kralın buyruu ve ferman yayınlandıktan sonra çok sayıda genç kız sus kalesi'ne getirilip harem sorumlusu hegay'a teslim edildi. saraya getirilen kızlar arasında ester de vardı. hegay ester'i beendi ve ona ayrıcalık tanıdı. en iyi biçimde beslenip güzellemesi için ne gerekiyorsa hemen salad; ayrıca kralın sarayından seçilen yedi hizmetçi buyruuna verdi. sonra onu hizmetçileriyle birlikte harem en güzel bölümüne yerletirdi. ester halkın da, soyunu da aklamadı. çünkü mordekay bunlara açıklamayı yasakladı. mordekay, ester'in nasıl olduğunu ve ona nasıl davranıldığını öğrenmek için her gün harem avlusunun önünde gezinip durdu. her genç kız sıras geldiğinde kral ahavero'un huzuruna çıkardı. ama kızlarla ilgili kurallara uyarınca, önce on iki ay süren güzelliği bakımını tamamlaması gerekiyordu. alt ay süreyle her kızı mür* ya sürülüyor, alt ay da kremler, losyonlar uygulanıyordu. kralın yanna girme sıras gelen genç kız, haremde her istediğini alıp birlikte saraya götürürdü. akam kralın yanna giren kız, ertesi sabah ikinci harema, kariyelerden sorumlu haremaas aagaz'ın yönetimindeki harema dönerdi. yalnız kralın beendii,

adyla çard kz yeniden onun yanna girebilirdi. kraln yanna girme sras mordekay'n evlat edindii ester'e -mordekay'n amcas avihayil'in kzna- gelince, ester, kraln kzlardan sorumlu haremaas hegay'n kendisine önderdiklerinden baka bir ey istemedi. kendisini gören herkesin beenisini kazand. ahavero'un krallnn yedinci ylnda, tevet diye adlandırılan onuncu ayda*, ester saraya, kraln yanna götürüldü. kral ester'i öbür kzlardan daha çok sevdi, en çok ondan holand, en çok ona ayrıcalık tand. kraliçelik tacn ona giydirip vati'nin yerine kraliçe yaptı. ardından ester'in onuruna büyük bir ölen verdi. bu ölede bütün önderler ve görevliler hazır bulundu. kral bütün illerde bayram ilan etti ve krallara yarar cömertlikle armaanlar datt. kzlar ikinci kez toplanıklarda mordekay, kraln kap görevlilerinden biri olmutu. ester, mordekay'n verdii buyruk uyarınca, soyunu ve halkn henüz açıklamamı; kendisini büyüttüğü günlerde olduu gibi, mordekay'n sözünü dinlemeye devam etti. mordekay kraln kap görevlisiyken, kap nöbetçilerinden ikisi, bigtan ve tere, kral ahavero'a öfkelenildiler; onu öldürmek için frsât kollamaya baladılar. durumu öğrenen mordekay bunu kraliçe ester'e ilette; o da mordekay adna krala bildirdi. durum aratıldı; doru oldu anılınca da iki adam daraacna asıld ve olay kraln önünde tarih kaytlarına geçirildi.

3

bu olaylardan sonra kral ahavero, agaklı hammedata'nın olu haman' yüksek bir göreve atayıp onurlandırdı. onu bütün önderlerden daha yetkili kıldı. kraln buyruu üzerine saray kapsında çalan herkes haman'n önünde eilip yere kapanırd. ama mordekay ne eildi, ne de yere kapandı. kraln kap görevlileri mordekay'a, "kraln buyruuna neden kar geliyorsun?" diye sordular. görevliler ona bu soruyu her gün sordularsa da mordekay onlara kulak asmad. bunun üzerine durumu haman'a bildirdiler. çünkü mordekay onlara kendisinin yahudi olduunu söylemiti ve böyle davranmaya devam edip etmeyeceini görmek istiyorlardı. haman, mordekay'n eilip yere kapanmadn görünce öfkeden kudurdu. yalnız onu öldürmeyi düşünmekle kalmadı, onun hangi haktan geldiini bildii için bütün halkn, ahavero'un egemenliğinde yaayan bütün yahudileri ortadan kaldırmaya karar verdi. bu ie en uygun ay ve günü belirlemek için ahavero'un krallnn on ikinci ylnda, birinci ay* olan nisan ayında haman'n önünde pur, yani kura çekildi. kura, on ikinci ay olan adar ayna düttü. haman kral ahavero'a öyle dedi: "krallnn bütün illerinde, öbür halkların arasında dalm, onlardan ayrı yaayan bir halk var. yasalar bütün öbür halklarınkinden farklı; kendileri

de kraln yasalarına uymazlar. onlar kendi hallerine brakmak kraln çıkarlarına uygun dümez. kral uygun görüyorsa, yok edilmeleri için yazıl bir buyruk verilsin. ben de hazineye ödenmek üzere kraln memurlarına on bin talant gümü vereceğim." bunun üzerine kral mühür yüzünü parmandan çıkartıp agaklı hammedata'nın olu yahudi düman haman'a verdi. ona, "para sende kalsın; o halka da ne istersen yap" dedi. birinci ayn on üçüncü günü kraln yazmanlar çarıld ve haman'n buyruu her ile kendi iaretleriyle ve her halka kendi diliyle yazılarak satraplara*, il valilerine ve bütün halk önderlerine gönderildi. buyruk kral ahavero'un adn ve yüzünün mühürünü taşıyordu. kralln bütün illerine ulaklar aracılığıyla mektuplar gönderildi. bu mektuplar, on ikinci ay olan adar aynn on üçüncü günü, genç, yal, kadın, çocuk, bütün yahudilerin bir günde öldürölüp yok edilmesini, kökünün kurutulup mal mülklerinin de yamalanmasını buyuruyordu. bu fermann metni her ilde yasa olarak duyurulacak ve bütün halklara bildirilecekti. öyle ki, herkes belirlenen gün için hazır olsun. ulaklar kraln buyruuyla hemen yola çıktılar. ferman sus kalesi'nde de duyuruldu. sus halkı aklık içindeyken kral ile haman oturmu içki içiyorlardı.

4

mordekay olup bitenleri öğrenince giysilerini yırttı, çula sarnıp bandan aa kül döktü, yüksek sesle ve acıyla feryat ederek kent merkezine geldi. varp sarayın kapsında durdu. çünkü çula sarnık hiç kimse bu kapdan içeri giremezdi. kraln buyruunun ve fermannın ulat her ilde yahudiler büyük yas tuttular, alayıp feryat ettiler, oruç* tuttular. birçok da çula sarnık kül içinde yattı. hizmetçileriyle haremaalara gelip mordekay'n durumunu anlatınca, kraliçe ester çok sarıldı. çulunu çıkartıp giyinmesi için mordekay'a giysiler gönderdi, ama mordekay bunları kabul etmedi. bunun üzerine ester kraln kendi hizmetine atad haremaalardan biri olan hatak'ı çarttı; mordekay'dan ne olup bittiini ve nedenini öğrenmesini buyurdu. hatak saray kapsının açıld kent meydana, mordekay'n yanna gitti. mordekay bana gelen her eyi ona anlattı. yahudilerin yok edilmesi için haman'n saray hazinesine vaat ettii parann miktarını bile tam tamna ona bildirdi. ester'e gösterip açıklamamas için sus'ta yayımlanan, yahudilerin kökünün kurutulmasını isteyen fermannın bir kopyasını da ona verdi. ester'in krala çıkmasını, ondan merhamet dileyip kendi halk için yalvarmasını istedi. hatak geri dönüp mordekay'n söylediklerini ester'e bildirdi. ester mordekay'a u haberi götürmesini buyurdu: "kraln bütün adamlar ve illerinde

yaayan halk biliyor ki, çarlımadan sarayn iç avlusuna girip kraln yanna yaklaan her erkek ya da kadın için tek bir ceza vardr. kral altın asasn uzatp canların balamadkça bu kiiler ölüme çarptılır. ben de otuz gündür kraln huzuruna çarlm deilim." ester'in bu sözleri kendisine iletilince, mordekay ona u yant götürmelerini istedi: "sarayda yaadn için bütün yahudiler içinde kurtulacak tek kiinin sen olacan sanma. u anda susarsan, yahudiler'e yardım ve kurtulu baka yerden gelecektir; ama sen ve babann ev halk yok olacaksnz. kim bilir, belki de böyle bir gün için kralıçe öldün." bunun üzerine ester mordekay'a u yant gönderdi: "git, sus'taki bütün yahudiler'i topla; benim için oruç tutun; üç gün, üç gece hiçbir ey yemeyin, içmeyin. hizmetçilerimle ben de sizin gibi oruç tutacaz. ardından, kurala aykr olduu halde kraln huzuruna çıkacam; ölürsem ölüürüm." mordekay oradan ayrıldı ve ester'in söyledii her eyi yaptı.

5

üçüncü gün ester kralıçe giysilerini kuanp sarayn iç avlusunda, taht odasn önünde durdu. kral bu odann giri kapsnn karsndaki tahtnda oturuyordu. avluda bekleyen kralıçe ester'i görünce onu hogörüyle karlayp elindeki altın asay ona doru uzattı. ester yaklap asasn ucuna dokundu. kral ona, "ne istiyorsun kralıçe ester, dilein ne?" diye sordu. "kralln yarsn bile istesen sana verilecektir." ester, "kral uygun görüyorsa, bugün kendisi için vereceim ölene haman'la birlikte gelsin" diye karık verdi. kral adamlarna, "ester'in isteini yerine getirmek için haman' hemen çarn" dedi. böylece kralla haman ester'in verdii ölene gittiler. arap içerlerken kral yine ester'e sordu: "söyle, ne istiyorsun? ne istersen verilecek. dilein nedir? kraln yarsn bile istesen sana balanacak." ester, "istem ve dileim u" diye yantladı, "kral benden honutsa, istediimi vermek, dileimi yerine getirmek istiyorsa, kral ve haman yarı kendileri için vereceim ölene gelsinler, o zaman kraln sorusunu yantlarım." haman o gün öleniden mutlu ve sevinçli ayrıldı. ama mordekay' sarayn kapsnda görünce ve onun ayaa kalkmadn, kendisine sayg göstermediini farkedince öfkeden kudurdu. yine de kendini tuttu ve evine gitti. sonra dostların ve ei zere'i çarttı. onlara sonsuz zenginliinden, çok saydaki oullarından, kraln, kendisini nasl onurlandırdından, öbür önderlerinden ve görevlilerinden üstün tuttuundan söz etti. "üstelik, kralıçe ester, verdii ölene kraln yansra yalnız beni çardı" diye ekledi, "yarnki ölene de kralla birlikte beni davet etti. ne var ki, o yahudi mordekay' sarayn kapsnda otururken gördükçe bunlardan hiçbirinin gözümde deerı kalmıyor." kars

zere ve bütün dostlar haman'a öyle dediler: "elli arn yüksekliinde bir daraac kurulsun. sabah olunca kraldan mordekay' oraya astramasn iste. sonra da sevinç içinde kralla birlikte ölene gidersin." haman öneriyi beendi ve daraacn hemen kurdurdu.

6

o gece kraln uykusu kaçtı; tarih kaytların getirilip kendisine okunmasn buyurdu. kaytlar kral ahavero'u öldürmeyi tasarlam olan iki görevliden söz ediyordu. kap nöbetçisi olarak görev yapm olan bigtan ve tere adındaki bu iki adam mordekay ele vermiti. kral, "bu yaptıklarından dolayı mordekay nasl onurlandırıldı, ona ne ödül verildi?" diye sordu. hizmetkârlar, "onun için hiçbir ey yapımad" diye yantladılar. kral, "avluda kim var?" diye sordu. o sırada haman sarayn d avlusuna yeni girmitti. kraldan, hazırlatt daraacna mordekay'n aslmasn isteyecekti. hizmetkârlar krala, "haman avluda bekliyor" dediler. kral, "buraya gelsin" dedi. haman içeri girince kral ona, "kraln onurlandırmak istedi birini için ne yapılmalı?" diye sordu. "kral benden baka kimi onurlandırmak isteyebilir ki?" diye düünen haman u yant verdi: "kral onurlandırmak istedi kii için kendi giydii bir kral giysisini ve üzerine bindii sorguçlu at getirir, ((giysiyi ve at en üst yöneticilerinden birine verir; o da kraln onurlandırmak istedi kiiyi giydirip atn üstünde kent meydanında gezdirir. önden giderek, 'kraln onurlandırmak istedi kiiye böyle davranır' diye barr." kral haman'a, "hemen git" dedi, "giysiyle at al ve söylediklerini kraln kap görevlisi yahudi mordekay için yap. söylediklerinin hiçbirinden kusur etme." böylece haman giysiyi ve at aldı, mordekay' giydirip atn üstünde kent meydanında gezdirmeye baladı. önden giderek, "kraln onurlandırmak istedi kiiye böyle davranır" diye baryordu. sonra mordekay saray kapsna döndü. haman ise utanç içinde ban örterek çabucak evine gitti. bana gelenleri kars zere'e ve bütün dostlarına anlattı. kars zere ve danmanlar ona öyle dediler: "önünde gerilemeye baladn mordekay yahudi soyundansa, ona gücün yetmeyecek, önünde yok olup gideceksin." onlar daha konuurlurken, kraln haremaalar gelip haman'ı apar topar ester'in veriecei ölene götürdüler.

7

böylece kral ve haman, kralıçe ester'in ölenine gittiler. o gün arap içerlerken kral ester'e yine sordu: "istein nedir, kralıçe ester? ne istersen verilecek. dilein nedir? kralln yarsn bile istesen sana balanacak." kralıçe

ester öyle yantladı: "ey kralm, eer benden honutsan ve uygun görüyorsan, istem canm balaman, dileim de halkm esirgemendir. çünkü ben ve halkm öldürölüp yok edilmek, yeryüzünden silinmek üzere satıldı. eer köle ve carie olarak satılm olsaydı sesimi çkartmazdım; böyle bir sorun için kral rahatsız etmek uygun olmazd." kral ahavero kraliçe ester'e, "böyle bir ey yapmaya cüret eden kim, nerede bu adam?" diye sordu. ester, "dümanmız, hasmmız, ite bu kötü haman'dır!" dedi. haman kralla kraliçenin önünde dehete kapıldı. kral öfkeyle içki masasından kalkıp sarayn bahçesine çıktı. haman ise kraliçe ester'den canm balamasn istemek için içerde kald. çünkü kraln kendisini yok etmeye kararlı olduğunu anladı. kral sarayn bahçesinden ölen salonuna dönünce, haman' ester'in uzand sedire kapanm olarak gördü ve, "bu adam sarayda, gözümün önünde kraliçeye bile el uzatmaya m kalkıyor?" diye bard. kral sözlerini bitirir bitirmede haman'ın yüzünü örttüler. kralla hizmet eden haremaalardan biri olan harvona öyle dedi: "bakn, kral uyarıp hayatn kurtaran mordekay için haman'ın hazırlatt elli arn yükseklindeki daraac haman'ın evinin önünde hazır duruyor." kral, "haman o daraacna asl-sın!" diye buyurdu. böylece haman mordekay için hazırlatt daraacna asıldı; kraln öfkesi de yatt.

8

o gün kral ahavero yahudi düman haman'ın maln mülkünü kraliçe ester'e verdi. ester'in mordekay'a yakınlı açıklaması üzerine mordekay kraln huzuruna kabul edildi. kral, haman'dan geri alm oldu mühür yüzünün parmandan çıkarp mordekay'a verdi. ester de onu haman'ın maln mülkünün yöneticisi atadı. ester yine kralla görüştü. alayarak onun ayaklarına kapandı. agaklı haman'ın yahudiler'e kar kurdu düzen ve kötü tasarıya engel olmas için yalvard. kral altın esasın ester'e doru uzatınca ester ayaa kalkıp kraln önünde durdu ve öyle dedi: "kral holanorsa ve uygun görüyorsa, benden holanorsa ve dileimi uygun buluyorsa, agaklı hammedata olu haman'ın kraln bütün illerinde yaayan yahudiler'in yok edilmesini buyurmak için yazdır mektuplar yazıl olarak geçersiz kıl-sın. halkm felakete uradn görmeye nasl dayanır? soydaların öldürölmesine tank olmaya nasl dayanır?" kral ahavero, kraliçe ester'e ve yahudi mordekay'a, "bakn" dedi, "haman'ın maln mülkünü ester'e verdim ve yahudiler'i yok etmeyi tasarlad için haman'ın daraacna asıldım. ama kral adına yazılm ve onun yüzüyle mühürlenmi yazı kimse geçersiz kılamaz. bunun için, uygun gördüğünüz biçimde kral adına yahudi sorunu konusunda

imdi siz yazın ve kraln yüzüyle mühürl-eyin." bunun üzerine üçüncü ay* olan sivan aynn yirmi üçüncü günü kraln yazmanlar çarladı. mordekay'ın buyurdu her ey, hoddu'dan kü'a dek uzanan bölgedeki yüz yirmi yedi ilde yaayan yahudiler'e, satraplara*, vali ve önderlere yazıldı. her il için kendi iareleri, her halk için kendi dili kullanıldı. yahudiler'e de kendi alfabelerinde ve kendi dillerinde yazıldı. mordekay kral ahavero adına yazdır mektuplar kraln yüzüyle mühürlledi ve kraln hizmetinde kullanılmak üzere yetitirilen atlara binmi ulaklarla her yere gönderdi. kral mektuplarda yahudiler'e bütün kentlerde toplanma ve kendilerini koruma hakkı veriyordu. ayrıca kendilerine, çocuklarına ve kadınlara saldırbilecek herhangi bir düman halkın ya da ilin silahlı güçlerini öldürüp yok etmelerine, kökünü kurutmalarna ve malların mülklerini yamalamalarına izin veriyordu. bu izin kral ahavero'nun bütün illerinde tek bir gün -on ikinci ayn, yani adar aynn on üçüncü günü- geçerli olacaktı. bütün halklara duyurulan bu fermann metni her ilde yasa yerine geçecekti. böylece yahudiler belirlenen gün dümanlarından öç almaya hazır olacaktı. kraln hizmetindeki atlara binen ulaklar, kraln buyruuna uyarak hemen dört-nala yola koyuldular. ferman sus kalesi'nde de okundu. mordekay, lacivert ve beyaz bir krallık giysisiyle, banda büyük bir altın taç ve sırtında ince ketenden mor bir pelerinle kraln huzurundan ayrıldı. sus kenti sevinç çlıklarıyla yanklandı. yahudiler için aydınlık ve sevinç, mutluluk ve onur dolu günler balandı. kraln buyruu ve ferman ular her ilde ve her kentte yahudiler arasında sevinç ve mutlulua yol açtı. ölenler düzenlendi, bir bayram havası dudu. ülkedeki halklardan çok sayıda kii yahudi oldu; çünkü yahudi korkusu hep-sini sarıttı.

9

kraln buyruu ve ferman, on ikinci ay* olan adar aynn on üçüncü günü yerine getirilecekti. yahudi dümanlar o gün yahudiler'i alt etmeyi ummular, ama tam tersi oldu; yahudiler kendilerinden nefret edenleri alt ettiler. yahudiler kendilerini yok etmeyi tasarlayanlara saldırmak üzere kral ahavero'nun bütün illerindeki kentlerde bir araya geldiler. hiç kimse onlara kar koyamadı. çünkü yahudi korkusu bütün halkları sarıttı. il önderleri, satraplar*, valiler ve kraln memurları, mordekay'dan korktukları için yahudiler'i desteklediler. mordekay sarayda güçlü biriydi artık; ünü bütün illere ulandı. gücü gittikçe artıyordu. yahudiler bütün dümanların kılcan geçirdiler, öldürdüler, yok ettiler. kendilerinden nefret edenlere dilediklerini yap-

tlar. sus kalesi'nde be yüz kiyyi öldürüp yok ettiler. yahudi düman hammedata olu haman'n on olunu -parandata, dalfon, aspata, porata, adalya, aridata, parmata, arisay, ariday ve vayzata'y- öldürdüler. ama yamaya girimediler. (((sus kalesi'nde öldürülenlerin says ayn gün krala bildirildi. o da kraliçe ester'e, "yahudiler sus kalesi'nde haman'n on olu dahil be yüz kiyyi öldürüp yok etmiler" dedi, "kim bilir, öbür illerinde neler yaptılar? istediin nedir, sana vereyim; baka dilein var m, yerine getirilecektir." ester, "eer kral uygun görüyorsa, sus'taki yahudiler bugünkü fermann yarn da uygulanslar" dedi, "haman'n on olunun cesetleri de daraacna aslsn." kral bu isteklerin yerine getirilmesini buyurdu. sus'ta ferman çkarld ve haman'n on olu asld. sus'taki yahudiler adar aynn on dördüncü günü yeniden toplanarak kentte üç yüz kii daha öldürdüler; ama yamaya girimediler. kralln illerinde yaayan öbür yahudiler de canlarn korumak ve dümanlarndan kurtulmak için bir araya geldiler. kendilerinden nefret edenlerden yetmi be bin kiyyi öldürdüler, ama yamaya girimediler. bütün bunlar adar aynn on üçüncü günü oldu. yahudiler on dördüncü gün dinlendiler ve o günü ölen ve elence günü ilan ettiler. sus'taki yahudiler ise kendilerini savunmak için on üçüncü ve on dördüncü günler bir araya geldiler. on beinci gün de dinlendiler. o günü ölen ve elence günü ilan ettiler. taradaki kentlerde yaayan yahudiler ite bu nedenle adar aynn* on dördüncü gününü ölen ve elence günü olarak kutlarlar ve birbirlerine yemek sunarlar. mordekay bu olaylar kayda geçirdi. ardndan kral ahavero'un uzak, yakn bütün illerinde yaayan yahudiler'e mektuplar gönderdi. her yl adar aynn on dördüncü ve on beinci günlerini kutlamaların buyurdu. çünkü o günler, yahudiler'in dümanlarından kurtulduu günlerdir. o ay kederlerinin sevince, yasların mutlulua dönütüü aydr. mordekay o günlerde ölenler düzenleyip elenmelerini, birbirlerine yemek sunmaların, yoksullara armaanlar vermelerini buyurdu. böylece yahudiler, mordekay'n buyruunu kabul ederek balattklar kutlamalar sürdürdüler. çünkü bütün yahudiler'in dümanları agakl hammedata olu haman onlar yok etmek için düzen kurmutu. onlar ezip yok etmek için pur, yani kura çekmiti. ama kral durumu örenince, haman'n yahudiler'e kar kurduu düzen geri tepti; kral, haman'n ve oulların daraacna aslmalar için yazl buyruklar verdi. pur sözcüünden ötürü bu günlere purim ad verildi. böylece yahudiler, mordekay'n mektubunda yazl olanlardan, görüp geçirdiklerinden ve balarna gelenlerden ötürü bu iki günü buyrulduu biçimde ve günlerde her yl kutlamay kabul ettiler. bu gelenek kendi-

leri için, soylarından olanlar ve onlara katlan herkes için geçerli olacakt. (böylece bu günler her ilde, her kentte ve her ailede kuaktan kuaa anmsanacak ve kutlanacakt. purim günleri yahudiler için son bulmayacak ve bu günlerin ans kuaklar boyu sürecekti. avihayil'in kz kraliçe ester ve yahudi mordekay purim'le ilgili bu ikinci mektubu tam yetkiyle yazıp uygulamaya koydular. mordekay, ahavero'un egemenlii altındaki yüz yirmi yedi ilde yaayan yahudiler'e esenlik ve güvenlik dilekleriyle dolu mektuplar gönderdi. kraliçe ester'le birlikte daha önce kararlardklar gibi, purim günlerini belirlenen tarihte kutlamaların buyuruyordu. bu kutlamalara kendilerinin de, soylarından gelenlerin de katılmaların, oruç* tutmada ve at yakmada belirlenen kurallara uymaların istedi. purim'e ilikin bu düzenlemeler ester'in buyruuyla onayland ve kayda geçirildi.

10

kral ahavero ülkeyi en uzak kyllarına dek haraca balaımt. büyüklüü, kahramanlıklar ve mordekay' her bakımdan nasl onurlandırdı pers ve med krallarının tarihinde yazldı. yahudi mordekay, kral ahavero'tan sonra ikinci adam olmutu. yahudi soydalar arasında saygı gören ve çounluk tarafından sevilen biriydi. çünkü halkın iyiliğini düünüyor, bütün soydaların esenlii için çaba gösteriyordu.

yahuda kral yehoyakim'in kralln üçüncü yılında babil kral nebukadnessar yerualim'in üzerine yürüyüp kenti kuatt. rab, yahuda kral yehoyakim'i ve tanr'nın tapna'ndaki baz eyalar nebukadnessar'n eline teslim etti. nebukadnessar bunlar inar ülkesine götürüp kendi ilahın tapnann hazinesine yerletirdi. kral israilliler arasından kral soyundan gelme ya da soylu baz gençlerin seçilip saraya getirilmesi için saray görevlilerinin yöneticisi apenaz'a buyruk verdi. bu gençler kususuz, yakkl, her konuda bilge, bilgili, öğrenmeye yetenekli, sarayda görev almaya uygun nite-likte kiiler olmalıyd. apenaz onlara kil-daniler'in* dilini ve yaznı öretecekti. (kral bu gençler için kendi sofrasından gün-delik yiyecek ve arap ayrd. üç yl eitildik-ten sonra gençler kraln önüne çkarılacak-lard. seçilen gençler arasında yahudalar'dan daniel, hananya, mial ve azarya da vard. saray görevlilerinin yöneticisi onlara yeni ad-lar koydu. daniel'e belteassar, hananya'ya adrak, mial'e meak, azarya'ya abed-nego adn verdi. daniel dinsel açdan kendini kir-letmemek için kraln onlara ayrd yemek-lerden yemeyi de araptan içmeyi de is-temedi. bu yoldan kendini kirletmemek için saray görevlilerinin yöneticisine ricada bu-lundu. tanr saray görevlileri yöneticisinin daniel'e sevgiyle, sevecenlikle davranmasn salad. adam daniel'e, "yiyecek içecek paynz ayran efendimiz kraldan korkarm" dedi, "eer yüzünüzü yatnz olan öbür gençlerin yüzün-den daha solgun görürse, bam tehlikeye sok-mu olursunuz." daniel, saray görevlileri yö-neticisinin hananya, mial, azarya ve ken-disinin bana koyduu gözeticiye gidip, "lüt-fen kullarına on gün olanak tany'n" dedi, "bu on gün içinde bize yemek için sebze, içmek için de su verilsin. (sonra yüzler-imizi kraln yemeklerini yiyen öbür gençlerin yüzleriyle kıyaslayn ve kullarına gördüğünüze göre davranın." gözetici bu iste'i kabul etti ve onlara on gün deneme frsät verdi. on gün sonra dört genç kraln yemeklerini yiyen öbür gençlerin hepsinden daha saklı, daha iyi beslenmi görünüyordu. böylece gözetici o günden sonra kraln gençler için ayrd yemekle arab kaldrd ve onlara sebze ver-meyi sürdürdü. tanr bu dört gence her konuda bilgi, beceri, bilgelik verdi. daniel her çeit görümü ve düü yorumlayabiliyordu. kraln belirledi süre tamamlancca, saray görevlileri yöneticisi gençleri nebukadnes-sar'a götürdü. kral onlarla görütü; içlerinde daniel, hananya, mial, azarya gibisi yoktu. bu yüzden kraln hizmetine onlar atand. kral bilgelik ve anlayla ilgili konularda onlar snad ve dört genci ülkesindeki bütün sihirbazlar-dan, falclardan on kat üstün buldu. kral ko-re'in kralln birinci ylna dek daniel sarayda

2

kralln ikinci ylna nebukadnessar bir düü gördü. ruhu üzüntüyle sarsld, uykusu kaçt. düünün ne olduunu söylesinler diye sihir-bazlar, falclar, büyücüler, yldzbilimcileri çartt. hepsi gelip kraln önünde durdu-lar. kral, "beni üzüntüyle sarsan bir düü gördüm. ne anlama geldiini öğrenmek is-tiyorum" dedi. yldzbilimciler aramice, "ey kral, sen çok yaa!" dediler, "düünü bu kullarna anlat ki, ne anlama geldiini söyleye-lim." kral, "gördüğüm düü ve ne anlama geldiini bana açıklamazsan, kararm kesin, paramparça edileceksiniz" diye karlk verdi, "evleriniz de çöplüce çevrilecek. ama düü ve ne anlama geldiini açıklayabilerseniz, sizi büyük armaanlarla ödüllendirip onurlandra-cam. onun için bana düü ve ne anlama geldiini açıklayn." onlar yine, "ey kral, düü bu kullarna anlat ki, ne anlama geldiini söyleyelim" dediler. bunun üzerine kral, "kararm kesin olduunu bildiniz için za-man kazanmak istediinizi anlıyorum" dedi, "ama düün ne olduunu bana açıklamazsan, sizin için tek ceza vadr. durumun deice-ni umarak bana yalan yanı eyler söyle-mek için aranızda anlamsnz. imdi bana düün ne olduunu söyleyin ki, ne anlama geldiini açıklayabileceğinizi anlayaym." yldzbilimciler, "yeryüzünde senin bu isteini yerine getire-cek tek kii yoktur" diye yanıtladlar, "kald ki, büyük, güçlü hiçbir kral bir sihirbazdan, falcdan ya da yldzbilimciden böyle bir ey istememistir. kraln isteini yerine getirmek güçtür. insanlar arasında yaamayan ilahlar-dan baka krala bunu açıklayabilecek kimse yoktur." buna çok öfkelenen kral, babil'deki bütün bilgelerin öldürölmesini buyurdu. böylece hepsinin öldürölmesi için buyruk çkt. daniel'le arkadaşaların öldürölmesi için de adamlar gönderildi. daniel babil'in bil-gelerini öldürmeye giden kraln muhafz bir-lii komutan aryok'la bilgece, akllca konutu. aryok'a, "kraln buyruu neden bu denli sert?" diye sordu. aryok durumu daniel'e anlatt. bunun üzerine daniel krala gidip düünün ne anlama geldiini söyleyebilmesi için za-man istedi. sonra evine dönüp olup bitenleri arkadaşalar hananya'ya, mial'e, azarya'ya anlatt. göklerin tanrs'na yakarmaları istedi; öyle ki, tanr onlara lütfedip bu gizi açk-lasın ve kendisiyle arkadaşalar babil'in öbür bil-geleriyle birlikte öldürölmesinler. gece giz bir görümde daniel'e açkland. bunun üzer-ine daniel göklerin tanrs'n övdü. öyle dedi: "tanr'nın adna öncesizlikten sonsuzlca dek övgüler olsun! bilgelik ve güç o'na özdüdü. o'dur zamanlar ve mevsimleri deitiren. kral-lar tahttan indirir, tahta çkarr. bilgelere bil-gelik, anlayllara bilgi verir. derin ve gizli

eyleri ortaya çkarr, karanlkta neler olduunu bilir, çevresi kla kuatlmr. ey atalarım tanrs, sana ükredr, seni överim. sen ki, bana bilgelik ve güç verdin, senden istediklerimizi bana bildirdin ve kraln düünü bize açkladn." daniel, kraln babil'in bilgelerini öldürmeye atad aryok'a giderek, "babil'in bilgelerini yok etme" dedi, "beni krala götür, düünün ne anlama geldiini açıklayacam." aryok onu hemen krala götürdü ve, "sürgündeki yahudallar arasında kraln düünü yorumlayabilecek birini buldum" dedi. kral, öbür ad belteassar olan daniel'e, "gördüğüm düü ve ne anlama geldiini bana söyleyebilir misin?" diye sordu. daniel öyle yanıtladı: "kraln açlanmasn istediği gızı ne bir bilge, ne falc, ne de sihirbaz açıklayabilir. ama gökte gizleri açlayan bir tanr var. gelecekte neler olacan kral nebukadnessar'a o bildirmistir. yatanda yatarken gördüğün düü ve görümler unladır: "sen, ey kral, yatarken gelecekle ilgili düüncelere daldın, gizleri açan da neler olacan sana bildirdi. bana gelince, ey kral, öbür insanlardan daha bilge olduğum için deil, düünün ne anlama geldiini bilesin, akıldan geçenleri anlayasn diye bu giz bana açkland. "ey kral, düünde önünde duran büyük bir heykel gördün. çok büyük ve olaanüstü parlakt, görünüyü ürkütücüydü. ba saf altından ve gösüyle kollar gümten, karnyla kalçalar tunçtan*, bacaklar demirden, ayakların bir kesimi demirden, bir kesimi kıldendi. sen bakyordun ki, bir ta insan eli demeden kesilip heykelin demirden, kilden ayaklarına çarparak onlar paramparça etti. demir, kil, tunç, gümü, altın aynı anda parçalandı; yazın harman yerindeki saman çöpleri gibi oldular. derken bir rüzgar çkt, hiç iz brakmadan hepsini alp götürdü. heykele çarpan tasa büyük bir da oldu, bütün dünyayı doldurdu. "gördüğün düü buydu. imdi de ne anlama geldiini sana açıklayalm. sen, ey kral, kralların kralısn. göklerin tanrs sana egemenlik, güç, kudret, yücelik verdi. insanoulların, yabanlı hayvanların, gökte uçan kular senin eline teslim etti. seni hepsine egemen kıldı. altından ba sensin. senden sonra senden daha aa durumda baka bir krallık çkacak. sonra bütün dünyada egemenlik sürecektün üçüncü bir krallık çkacak. dördüncü krallık demir gibi güçlü olacak. çünkü demir her eyi kırp ezer. demir gibi tümünü kırp parçalayacak. ayaklarla parmakların bir kesiminin çömlükçi kilinden, bir kesiminin demirden olduğunu gördün; yani bölünmü bir krallık olacak bu. öyleyken onda demirin gücü de bulunacak, çünkü demiri kille kark gördün. ayak parmakların bir kesimi demirden, bir kesimi kilden olduğu gibi, krallın da bir bölümü güçlü, bir bölümü zayıf olacak. demirin kille kark olduğunu gördüüne göre halklar evlilik bayla birbirleriyle karacaklar, ama

demirin kille karmad gibi onlar da birbirine bal kalmayacaklar. "bu krallar döneminde göklerin tanrs hiç yklmayacak, baka halkın eline geçmeyecek bir krallık kuracak. bu krallık önceki krallıklar ezip yok edecek, kendisiye sonsuza dek sürecek. insan eli demeden dadan kesilip gelen tan demiri, tuncu, kili, gümüü, altın parçalandı gördün. ulu tanr bundan sonra neler olacan krala açıkladı. düü gerçek, yorumu da güvenilirdir." bunun üzerine kral nebukadnessar daniel'in önünde yüzüstü yere kapandı. ona bir sunu ve buhur sunulmasn buyurdu. daniel'e, "madem bu gızı açıklayabildin, tanrın gerçekten tanrıların tanrs, kralların efendisi" dedi, "gizleri açan o'dur." sonra daniel'i yüksek bir göreve getirdi; ona birçok deerli armaan verdi. onu babil ili'ne vali atadı, babil'in bütün bilgelerinin bakan yaptı. daniel'in isteği üzerine adrak', meak', abed-nego'yu da babil ili'nde yüksek görevlere atadı. daniel ise sarayda kaldı.

3

kral nebukadnessar altın bir heykel yaptı; boyu altın, eni altın arınd. onu babil ili'nde, dura ovasına dikti. satraplar*, kaymakamlar, valileri, danmanlar, haznedarlar, yargıçlar, güvenlik görevlilerini ve illerin bütün öbür yüksek memurları dikti heykeli adama törenine çarttı. böylece satraplar, kaymakamlar, valiler, danmanlar, haznedarlar, yargıçlar, güvenlik görevlileri ve illerin bütün öbür yüksek memurları kral nebukadnessar'ın dikti heykeli adama töreni için toplanarak heykelin önünde durdular. sonra haberci yüksek sesle bard: "ey halklar, uluslar, her dilden insanlar, size öyle yapmanız buyruluyor: boru, ney, lir, kanun, arp, davul ve her çeit çalgı sesini duymaz yere kapandı kral nebukadnessar'ın dikmi olduğu altın heykele tapınacaksınız. her kim yere kapandı tapınmazsa hemen kızı fına atacaktır." bu yüzden ne zaman boru, ney, lir, kanun, arp ve her çeit çalgı sesi duyulsa, bütün halklar, uluslar, her dilden insanlar yere kapandı kral nebukadnessar'ın dikti altın heykele tapındı. bunun üzerine baz kıldaniler* yaklaşıp yahudileri suçladılar. kral nebukadnessar'a, "ey kral, sen çok yaa!" dediler, "boru, ney, lir, kanun, arp, davul ve her çeit çalgı sesini duyan herkes yere kapandı altın heykele tapınacak; kim yere kapandı tapınmazsa kızı fına atacak diye bir buyruk çıkardın, ey kral. (oysa babil ili'nde yüksek görevlere atadın adrak, meak, abed-nego adında bazı yahudiler var. bu adamlar seni saymadılar, ey kral. senin ilahlarna kulluk etmiyor, dikti altın heykele tapınıyorlar." büyük öfkeye kaplandı nebukadnessar, adrak', meak', abed-nego'yu çarttı. bu kiler kralın yanına getirildiler. nebukadnessar

sar, "ey adrak, meak, abed-nego, ilahlarna kulluk etmediiniz, diktiin altn heykele tapn-madnz doru mu?" diye sordu, "imdi boru, ney, lir, kanun, arp, davul ve her çeit çalg sesini duyar duymaz yere kapanp yaptm heykele tapnmaya hazrsanz ne iyi! ama ona tapmazsanz, hemen kzgn frna atlacak-snz. o zaman bakalm hangi ilah sizi elimden kurtaracak?" adrak, meak, abed-nego, "bu konuda kendimizi savunma gereini duymuyoruz" diye karlk verdiler, "kzgn frna atlsak bile, ey kral, kendisine kulluk ettiimiz tanr bizi kzgn frndan kurtarabilir; senin elinden de bizi kurtaracaktır. ama bizi kurtarmasa bile bil ki, ey kral, ilahlarna kulluk etmeyiz, diktiin altn heykele tapn-mayz." nebukadnessar adrak, meak, abed-nego'ya çok öfkelen-di; onlara kar tutumu deiti. frnn her zamankinden yedi kat daha çok stlmasn buyurdu. sonra ordusundaki baz güçlü askerlere adrak', meak', abed-nego'yu balayp kzgn frna atmalarn buyurdu. böylece bu kiler, alvarlar, kaftanlar, sarklar ve öbür giysileriyle birlikte balanp kzgn frna atldılar. kraln buyruu çok sk, frn da çok stlm olduundan, adrak', meak', abed-nego'yu götüren adamlar atein alevleri yakp öldürdü. üç adamsa -adrak, meak, abed-nego- bal olarak kzgn frna dütüler. o zaman kral nebukadnessar aklık içinde birden ayaa kalkt. danmanlarna, "biz atein içine bal üç kii atmak m?" diye sordu. danmanlar, "kukusuz, ey kral" diye karlk verdiler. kral, "ben dört kii görüyorum" dedi, "atein içinde yürüyorlar, balarndan çözölmü, hiçbir zarara uramamlar. dördüncünün görünümü de bir ilahi varla benziyor." sonra kzgn frnn kapsna yaklaarak, "ey yüce tanr'nn kullar adrak, meak, abed-nego, dar çkp bu-raya gelin!" diye seslendi. bunun üzerine adrak, meak, abed-nego atein içinden çktlar. satraplar*, kaymakamlar, valiler, kraln danmanlar onlarn çevresinde toplandılar. adamlarn bedenlerinde atein hiçbir etkisi olmadn gördüler. balarndaki tek saç yknmam, giysileri deimemi, atein kokusu üzerlerine sinmemiti. bunun üzerine nebukadnessar, "adrak, meak ve abed-nego'nun tanrs'na övgüler olsun!" dedi, "meleini gönderip kendisine güvenen kullarn kurtard. onlar buyruuma kar geldiler, kendi tanrılar'ndan baka bir ilaha kulluk edip tapn-mamak için canlarn tehlikeye attlar. ite buyuruyorum: hangi halktan, ulustan ya da dilden olursa olsun, adrak, meak ve abed-nego'nun tanrs'ndan saygısza söz eden herkes paramparça edilecek, evleri çöplüce çevrilecek. çünkü böyle kurtarabilen baka bir tanr yoktur." sonra adrak', meak', abed-nego'yu babil ili'nde daha yüksek görevlere atad.

kral nebukadnessar dünyadaki bütün halklara, uluslara ve her dilden insanlara u bildiriyi gönderdi: "esleniniz bol olsun! yüce tanr'nn benim için gerçekletirdii belirtileri ve alas ileri size bildirmeyi uygun gördüm. "belirtileri ne büyük! alas ileri ne yüce! krall ebedi krallktır, egemenli kuaklar boyu sürecek. "ben, nebukadnessar, evimde huzur, saraymda gönenç içindeydim. beni korkutan bir dü gördüm. yatamda yatarken düşüncelerimle görümlerim beni ürküttü. düşün ne anlama geldiini açıklamalar için babil'in bütün bilgelerinin yanma getirilmesini buyurdum. sihirbazlar, yıldızbilimciler, falclar yanma gelince, gördüm dü onlara anlattmsa da ne anlama geldiini açıklayamadlar. sonunda ilahmn adndan gelen belteassar adyla çarlan ve kendisinde kutsal ilahlarn ruhu bulunan daniel yanma geldi. gördüm dü ona anlattm. "ona öyle dedim: ey sihirbazlarn bakan belteassar, sende kutsal ilahlarn ruhu olduunu, her gizi açıklayabileceini biliyorum. ite gördüm dü: ne anlama geldiini bana açıkla. yatarken gördüm görümler unlar: dünyann ortasında çok yüksek bir aaç gördüm. aaç büyüdü, güçlüendi, boyu göklere eriti. dünyann dört bu-candan görülüyordu. yapraklar güzeldi, herkese yetecek kadar bol meyvesi vard. yabanl hayvanlar gölgesinde barıyor, gökte uçan kular dallarna tünüyordu. her canl ondan besleniyordu. "yatamda yatarken gördüm görümlerde gökten inen bir gözcü, kutsal bir varlk gördüm. yüksek sesle, 'aac ve dallarn kesin, yapraklarn yolun, meyvesini atn diye bard, 'altında barnan hayvanlarla dallarna tüneyen kular kaçsn. ama köklerin bulunduu kütüü demirle, tunçla* çevreyeip yerde, otlarn içinde brkn. "göün çiyiyle slansn, hayvanlarla birlikte yerdeki otlardan pay alsn. ondaki insan yürei deitirilsin, yerine hayvan yürei verilsin. üzerinden yedi vakit geçsin. bu yargı gözçüler, karar kutsallar verdi. öyle ki, her canl yüce olan'ın insan krallklar üzerinde egemenlik sürdününü ve onlar dilediü kiye, en hor görülen birine bile verebileceini bilsin. "ite ben kral nebukadnessar'ın gördüü dü! imdi, ey belteassar, bunun ne anlama geldiini söyle. çünkü krallmdaki bilgelerin hiçbirisi bu düşün ne anlama geldiini bana açıklayamad. ama sen açıklayabilirsin, çünkü kutsal ilahlarn ruhu var sende." o zaman öbür ad belteassar olan daniel bir süre akn akn durdu, düşünceleri onu ürküttü. bunun üzerine kral, "ey belteassar, bu dü de yorumu da seni ürkütmesin" dedi. belteassar, "ey efendim, keke bu dü senden nefret edenlerin, yorumu da dümanlarnn bana gelseydi!" diye karlk verdi, "büyüyen, güçlenen, boyu göklere erien, dünyadaki herkesçe görülebilen

bir aaç gördün. yapraklar güzeldi, meyvesi herkese yetecek kadar boldu. yabanl hayvanlar altında barınır, gökte uçan kular dalarına tünardı. ey kral, o aaç sensin! sen büyüdün, güçlendin. büyüklüğün giderek göklere eriti, egemenliin dünyann dört bucana yayld. "sen, ey kral, bir gözcünün, kutsal bir varlın gökten indiini gördün. 'aaç kesip yok edin, ama köklerin bulunduu kütüü demirle, tunçla* çevreyip yerde, otları içinde brakın. göün çiyle slans; üzerinden yedi vakit geçinceye dek yabanl hayvanlarla birlikte pay alsn diyordu. "ey efendim kral, düün anlam ve yüce olan'ın senin bana getirecei yargı udur: insanlar arasından kovulacak, yabanl hayvanlarla yaayacaksn; öküüz gibi otla beslenecek, göün çiyle slanacaksn. yüce olan'ın insan krallkları üzerinde egemenlik sürdüyünü ve krall diledi kiye verdiini anlayncaya dek yedi vakit geçecek. köklerin bulunduu kütüün braklması için buyruk verildi. bunun anlamı u: sen göklerin egemenlik sürdüyünü anlayınca kralln sana geri verilecek. bu yüzden, ey kral, ödüümü benimse: doru olan yaparak günahından, düükünlere iyilik ederek suçlarından vazgeç. olur ya, gönencin uzun sürer." bunları hepsi kral nebukadnessar'ın bana geldi. on iki ay sonra kral babil saray'ın damında geziniyordu. kral, "ite onurum ve yüceliim için üstün gücümle krallmın bakanlı olarak kurduum büyük babil!" dedi. daha sözünü bitirmeden gökten bir ses duyuldu: "ey kral nebukadnessar, krallk senden alındı. insanlar arasından kovulacak, yabanl hayvanlarla yaayacaksn. öküüz gibi otla besleneceksin. yüce olan'ın insan krallkları üzerinde egemenlik sürdüyünü ve krall diledi kiye verdiini anlayncaya dek yedi vakit geçecek." nebukadnessar'a ilkin bu söz hemen yerine geldi. insanlar arasından kovuldu. öküüz gibi otla beslendi. bedeni göün çiyle slandı. saç kartal tüyü, trnaklar ku pençesi gibi uzadı. belirlenen sürenin sonunda ben nebukadnessar gözlerimi göe kaldırdım ve kendime geldim. yüce olan'ı övdüm. sonsuza dek diri olan'ı onurlandırdım yücelttim. o'nun egemenlii ebedi egemenliktir, krall kuaklar boyu sürecek. dünyada yaayanlar bir hiç sayılır. o gökteki güçlere de dünyada yaayanlara da dilediini yapar. o'nun elini durduracak, o'na, "ne yapıyorsun?" diyecek kimse yoktur. o anda aklım bama geldi. krallmın yüceli için onurum ve görkemim bana geri verildi. danmanlarmla soylu adamların beni aradılar. krallma kavutum, bana daha büyük yücelik verildi. ben nebukadnessar göklerin kral'ına ükrederim. o'nu över, yüceltirim. çünkü bütün yaptıkları gerçek, yollar dorudur; kendini beemimleri alçaltmaya gücü yeter.

kral belassar soylu adamlardan bin kiye büyük bir ölen verdi, onlarla arap içti. arabın keyifle içerken, atas nebukadnessar'ın yerualim'deki tapnaktan çıkarp getirdi altın ve gümüş kapların getirilmesini buyurdu. öyle ki, kendisi, karlar, cariyeleri, soylu adamlar onlarla içsinler. böylece tanrı'nın yerualim'deki tapnandan alınan altın kaplar getirildi; kral, karlar, cariyeleri, soylu adamlar onlarla içtiler. arapların içerken altından, gümüşten, tunçtan*, demirden, açağtan, tatan ilahlar övdüler. ansızın bir insan elinin parmakları belirdi, kandillinin yanındaki saray duvarının sıvası üzerine yazmaya başladı. kral yazan eli gördü, akından geçenler onu ürküttü, benzi soldu; eli aya tutmaz oldu, dizlerinin bağı çözüldü. yüksek sesle babil'in bilgelerini - falcılar yıldızbilimcileri - çağırttı. onlara, "bu yazı kim okuyup ne anlama geldiğini bana açıklarsa, kendisine mor giysi giydirilip boynuna altın zincir takılacak ve ülkede üçüncü önder olacak" dedi. kralın bütün bilgeleri geldiğinde yazı kimse okuyamadı, ne anlama geldiğini de açıklayamadı. bu yüzden kral belassar daha da korktu, benzi bütünü soldu. soylu adamlarıysa akımda. kralla soyluların seslerini duyan kraliçe ölen salonuna geldi. "çok yaa, ey kral!" dedi, "akından geçenler seni ürkütmesin, benzin solmasın! ülkende kendisinde kutsal ilahların ruhu bulunan biri var. atan kral nebukadnessar'ın döneminde kavraya, saduuya, ilahlara özgü bilgelie sahip olmakla tannırdı. atan kral nebukadnessar onu sihirbazların, yıldızbilimcilerin, falcılar bakanına atadı. kralın belteassarı diye çağırılan daniel olaanüstü bir ruha, bilgiye, saduuya sahipti. üstelik düleri yorumlama, bilmeceleeri çözme, gizemleri açıklama yetenei de vardı. daniel'i çağırt, yazının ne anlama geldiğini o sana söyleyecektir." böylece daniel'i kralın önüne getirdiler. kral, "kralı atamın yahuda'dan getirdi, yahuda sürgünlerinden daniel sen misin?" diye sordu, "sende ilahların ruhu bulunduunu, kavraya, saduuyu ve olaanüstü bilgelikle donanmış olduğunı duydum. bu yazı okuyup ne anlama geldiğini söylemeleri için bilgelerle falcılar çağırttım. ama ne anlama geldiğini açıklayamadılar. senin yorum yapabildiğini, gizemleri açıklayabildiğini duydum. bu yazı okur, ne anlama geldiğini açıklayabilirsen, sana mor giysi giydirilip boynuna altın zincir takılacak; ülkede üçüncü önder olacaksın." daniel, "armanların senin olsun, ödülleri de bir bakasına ver" diye karlık verdi, "ama ben yine de yazı okuyup ne anlama geldiğini sana açıklayacağım. "ey kral, yüce tanrı atan nebukadnessar'a krallık, büyüklük, yüceli, görkemi verdi. tanrı'nın salad büyüklük yüzünden bütün halklar,

uluslar, her dilden insan ondan korkup titredi. dilediini öldürür, dilediini yaatrd; dilediini yüceltir, dilediini alçaltrd. ne var ki, gurura kaplı saygıszlıkta direnince kral- lık tahtından indirildi, yücelti kendisinden alınd. insanlar arasından kovuldu ve ona hayvan yürei verildi. yüce tanr'nın insan- larn krall üzerinde egemenlik sürdüğünü, onu diledi kiye verdiini anlayınca dek ya- ban eekleri arasında yaad, ökü gibi otla beslendi, bedeni göün çiüyle sland. "ama ey sen, onun torunu belassar, bunlarn hepsini bildiin halde alçakgönüllülüü benimsemedin. bunun yerine göün rab'bine kar kendini yük- selttin. o'nun tapnandan aldklar kaplar sana getirdiler. sen, karlarn, cariyelerin, soylu adamlarn onlarla arap içtiniz. görmeyen, duymayan, anlamayan altından, gümten, tuncdan, demirden, aaçtan, tatan ilahlar övdün. soluunu elinde tutan, bütün yol- larn gözetan tanrı ise yüceltmedin. bu yüz- den tanrı o yazı yazan eli gönderdi. "yazlan yazı udur: mene, mene, tekel ve parsin. "bu sözcüklerin anlamı udur: mene: tanrı senin kralln günlerini sayd ve ona son verdi. tekel: terazide tartldn ve eksik bulun- dun. peres: kralln ikiye bölünerek medler'le persler'e verildi." belassar'n buyruu üzeri- ne daniel'e mor giysi giydirilip boynuna altın zincir takld ve ülkede üçüncü önder ilan edildi. kıldan* kral belassar o gece öldürüldü. altm iki yanda olan medli dar- ius krall eline geçirdi.

6

darius bütün ülkeyi yönetecek yüz yirmi satrap* atamay uygun gördü. bunlarn bana da biri daniel olmak üzere üç bakan atad. krala zarar gelmemesi için bakan- ları satraplardan hesap soracaklard. ken- disinde bulunan olaanüstü ruh sayesinde daniel öbür bakanlarla satraplardan üstün olduundan, kral onu bütün ülkenin bana atamay tasarlıyordu. bunun üzerine öbür bakanlarla satraplar daniel'i ülke yönetimi konusunda suçlamak için frsati kollamaya baladlar. ancak ne suçlanacak bir yanı, ne de bir yanlı buldular. çünkü daniel güvenilir biriydi. kendisinde hiçbir eksik- lik ya da yanllık bulamadılar. sonunda, "daniel'i tanrs'nın yasaıyla ilgili bir konuda suçlayamazsak, bir suçlama nedeni bula- mayacağız" dediler. bunun üzerine bakanlarla satraplar hep birlikte krala gidip, "ey kral darius, çok yaa!" dediler, "ülkenin bütün bakanlar, kaymakamlar, satraplar, danman- lar, valileri olarak kraln zorlu bir yasa çkar- ması üzerinde anlatk. ey kral, kim otuz gün içinde senden baka bir insana ya da ilaha dua ederse, aslan çukuruna atlsn. imdi, ey kral, yasa koy; medler'le persler'in deimez yasaı uyarınca yazı imzala ki deitir-

ilemesin." böylece kral darius yasa içeren yasaı imzaladı. daniel yasanın imzalandn örenince evine gitti. yukarı odasının yeralımı yönüne bakan pencereleri açtı. daha önce yaptı gibi her gün üç kez diz çöküp dua etti, tanrs'na övgüler sundu. ona tuzak ku- ran adamlar hep birlikte oraya gittiklerinde, onu tanrs'na dua edip yalvarırken gördüler. bunun üzerine krala gidip çkardı yasaı il- gili unlar söylediler: "ey kral, kim otuz gün içinde senden baka bir insana ya da ilaha dua ederse, aslan çukuruna atlsn diye yasa imzalamadın mı?" kral, "medler'le persler'in deimez yasaı uyarınca çkardım yasa geçer- lidir" diye karlı verdi. bunun üzerine, "ey kral, yahuda sürgünlerinden olan daniel seni de imzaladı yasaı da saymıyor; günde üç kez dua ediyor" dediler. bunu duyan kral çok üzüldü, daniel'i kurtarmak kafasına koydu. onu kurtarmak için güne batıncaya dek uradı. o zaman adamlar toplu halde krala gidip, "ey kral, medler'le persler'in yasaı uyarınca, kraln koyduu yasanın ya da yasanı deitirile- meyeceğini bilmelisin" dediler. bunun üzerine kral daniel'i getirip aslan çukuruna atmalarnı buyurdu. daniel'e de, "kendisine sürekli kul- luk ettiin tanrın seni kurtarsın!" dedi. bir ta getirip çukurun aza koydular. daniel'le ilgili hiçbir ey deitirilmemesi diye kral hem kendi mühür yüzüyle, hem soyluların mühür yüzükleriyle ta mühürlledi. sonra sarayna döndü; geceyi yemek yemeden, elenmeden geçirdi; uykusu kaçtı. afak sökerken kalktı acele aslan çukuruna gitti. çukura yaklanca üzgün bir sesle, "ey yaayan tanr'nın kulu daniel, kendisine sürekli kulluk ettiin tan- rın seni aslanlardan kurtarabildi mi?" diye haykırdı. daniel, "ey kral, sen çok yaa!" diye yanıtladı, "tanrım meleini gönderip aslan- larn aza kapadı. beni incitmediler. çünkü tanr'nın önünde suçsuz bulundum. sana kar da, ey kral, hiçbir yanllık yapmadım." kral buna çok sevindi, daniel'i çukurdan çkarmalarnı buyurdu. daniel çukurdan çkardı. bedeninde hiçbir yara izi bulun- mad. çünkü tanrs'na güvenmişti. kraln buyruu uyarınca, daniel'i haksız yere suçlayan adamlar, karlılarıyla, çocuklarıyla birlikte ge- tirip aslan çukuruna attılar. daha çukurun dibine varmadan aslanlar onları kapp kemik- lerini kırdılar. kral darius dünyada yaayan bütün halklara, uluslara ve her dilden insan- lara öyle yazdı: "esenlinizi bol olsun! kral- lmda yaayan herkesin daniel'in tanrs'ndan korkup titremesini buyuruyorum. o yaayan tanr'dır, sonsuza dek var olacaktır. krallıyı kurtaracak, egemenlii son bulmayacak. o kur- tarr, o yaatır, gökte de yerde de belirtirler, alas iler yapar. daniel'i aslanların pençesin- den kurtaran o'dur." böylece darius'un ve persli kore'in krall döneminde daniel'in ileri iyi gitti.

babel kral belassar'n kralln'n birinci ylnda, daniel yatanda yatarken bir dü ve görümler gördü. sonra düünün özetini yazdı; öyle dedi: "gece bir görümde göün dört rüzgarın büyük denize saldrın gördüm. denizden bir-birinden farklı dört büyük yaratık çıktı. "birinci yaratık aslana benziyordu, kartal kanatları vardı. ben bakarken kanatlar koparıldı, yaratık yerden kaldırıldı, insan gibi ayaklar üzerine durduruldu. ona bir insan yürei verildi. "ikinci yaratık ayya benziyordu. bir yan üzerinde dorulmutu. aznda, dileri arasında üç kaburga kemik vardı. ona, 'haydi kalk, yiye bildiğin kadar et ye! dediler. "sonra baktım, parsa benzer bir baka yaratık gördüm. sırtında dört ku kanadı vardı. bu yaratık dört bacak vardı ve ona egemenlik verilmişti. "bundan sonraki gece görümlerimde korkunç, ürkütücü, çok güçlü dördüncü bir yaratık gördüm. büyük demir dileri vardı; yiye parçalıyor, artakalan ayaklar altında çiniyordu. kendisinden önceki yaratıklara benzemiyordu. on boynuzu vardı. "ben gözümdü dikmiş boynuzlara bakarken, onların arasından daha küçük baka bir boynuz çıktı. ilk boynuzlardan üçü onun önünde söküldü. bu boynuzun insan gözü gibi gözleri, böbürlenilen bir az vardı. "ben bakarken tahtlar kuruldu, eskiden beri var olan yerine oturdu. giysileri kar gibi beyaz, bandakları saçlar yün gibi apakt. taht alev alev, tekerlekleri kızgın ate gibiydi. önünden ateten bir rımak çıkıp akıyordu. binlerce binler o'na hizmet ediyordu; on binlerce on binler önünde duruyordu. mahkeme kuruldu, kitaplar açıldı. "boynuzun söylediği övünge sözleri duyunca baktım, yaratık gözümden önünde öldürüldü, bedeni kızgın ate ate atıldı, yok oldu. öbür yaratıklara gelince, egemenlik onlardan alınmış, ancak belirli bir süre için yaamalarına izin verilmişti. "gece görümlerimde insanoluna benzer birinin göün bulutlarıyla geldiğini gördüm. eskiden beri var olanın yanna doru ilerledi, o'nun önüne getirildi. ona egemenlik, yücelik ve krallık verildi. bütün halklar, uluslar ve her dilden insan ona tapındı. egemenliği hiç bitmeyecek sonsuz bir egemenlik, krallık hiç yılmayacak bir krallıktır." "ben daniel'e gelince, ruhum üzüntüyle sarsıldı, gördüğüm görümler beni ürküttü. orada duranlardan birine yaklaştım, bütün bunların gerçek anlamını açıklamamı istedim. "o da bana bunların ne anlamına geldiğini açıkladı: 'bu dört büyük yaratık yeryüzünde ortaya çıkacak dört kraldır. ama yüceler yücesi'nin kutsallar krallık alacak, sonsuza dek ellerinde tutacaklar. evet, sonsuzlara dek. "bundan sonra öbürlerinden farklı, çok korkunç, demirden dileri, tunc-tan* trnaklar olan, yiye parçalayan, artakalan ayaklar altında çinen dördüncü

yaratık ne anlamına geldiğini öğrenmek istedim. bunun yansra bandakları boynuzdan sonra çıkan öbür boynuzun ne olduğunu da öğrenmek istedim. bu boynuzun önünden üç boynuz dümtü, sanki ötekilerden daha iriceydi. gözleri ve böbürlenilen bir az vardı. ben baktım sırada bu boynuz kutsallarla savaşıyor ve onları yeniyordu. eskiden beri var olan - yüceler yücesi- gelip kutsalların lehine yargı verene dek bu böyle sürdü. kutsalların kralı alma zamanı gelmişti. "bana u açıklamayı yaptın: 'dördüncü yaratık yeryüzünde ortaya çıkacak dördüncü krallıktır. bütün öbür krallıklardan farklı olacak, bütün dünyayı yiye bitecek, çiniyi parçalayacak. on boynuz bu krallıktan çıkacak on kraldır. bunlardan sonra öncekilerden farklı bir baka kral ortaya çıkıp üç kral tahtlarından indirecek. yüceler yücesi'ni kötüleyen sözler söyleyecek, o'nun kutsallara baskı yapacak. belirlenen zamanlar, yasalar deitirmeyi amaçlayacak. kutsallar üç buçuk yıl için eline teslim edilecekler. "ama mahkeme kurulacak, onun egemenliğine son verilecek, büsbütün yok edilecek. göklerin altındaki krallıklara özgü krallık, egemenlik ve büyüklük kutsallara, yüceler yücesi'nin halkına verilecek. bu halkın kralı sonsuza dek sürecektir, bütün uluslar ona kulluk edip sözünü dinleyecek. "ite olayın gelimi burada bitiyor. ben daniel'e gelince, düşüncelerim beni çok ürküttü, ben-zim soldu. ama bu olay içimde sakladım."

8

kral belassar'n kralln'n üçüncü ylnda, ben daniel daha önce gördüğüm görümden baka bir görüm gördüm. görümde kendimi elam ili'ndeki sus kalesi'nde, ulay kanal'nın yanında gördüm. gözlerimi kaldırıp bakınca kanal kıyısında duran bir köç gördüm; iki uzun boynuzu vardı. boynuzlardan daha geç çıkan öbüründen daha uzundu. koçun batıya, kuzeye, güneye doru boynuz atını gördüm. hiçbir hayvan ona kar koymıyor, kimse onun elinden kurtaramıyordu. köç dilediği gibi davrandı ve gitgide güçlendi. ben bu olayı düşünürken, batıdan ansızın gözleri arasında çarp bir boynuzu olan bir teke geldi. yere basmadan bütün dünyayı at. güç ve öfkeyle, kanallı yanında durduğunu gördüm iki boynuzlu köça doru kötü. öfkeyle saldırdı, köça vurup boynuzların kırıldığını gördüm. koçun tekeye kar duracak gücü yoktu; teke köça yere vurup çinedi. köça onun elinden kurtaracak kimse yoktu. teke çok güçlendi, ama en güçlü olduğu sırada büyük boynuzu kırıldı. kralın boynuzun yerine, göün dört rüzgarına doru çarp dört boynuz çıktı. bu boynuzların birinden baka bir küçük boynuz çıktı; güne, douya ve güzel ülke'ye doru yayılarak çok güçlendi. göklerin ordusuna erişinceye

dek büyüdü. gökteki ordudan ve yıldızlardan bazıları yeryüzüne düdüdü, ayaklar altına alınıp çinildi. kendisini gök ordusu'nun önderi'ne kadar yükseltti. tanrı'ya sunulan günlük sunu kaldırıldı, tapnak terk edildi. bakaldır yüzünden günlük sunuya karışıldı. gerçek ayak altında çinildi. küçük boynuz yapı her eyde başarılı oldu. sonra kutsal bir varlığın konutunu duydum. baka kutsal bir varlık ona, "bu görüşümde -günlük sunuyla, yığın getiren bakaldır, kutsal yerin ve ordunun ayak altında çinilmesiyle ilgili görüşümde- olanlar ne zamana dek sürecek?" diye sordu. kutsal varlık bana, "2 300 akam, sabah olacak, sonra kutsal yer yeniden düzene konulacak" dedi. ben daniel, gördüğüm görüşümün ne anlamı geldiğini çözmeye çalışırken, insana benzer biri karmada durdu. bir insan sesinin ılay kanalı'ndan, "ey cebrail, görüşümün ne anlamı geldiğini bana açıkla" diye seslendiğini duydum. cebrail durdu yere yaklaşıp korkudan yere yığıldı. bana, "ey insanolu!" dedi, "bu görüşümün sonla ilgili olduğunu anla." o benimle konuşurken, yüzükoyun yere uzandı, derin bir uykuya daldı. dokunup beni ayaya kaldırdı. bana, "daha sonra tanrının öfkesi sona erdiğinde neler olacak sana söyleyeceğim" dedi, "çünkü görüşümün sonu belirlenen zamanla ilgilidir. gördüğün iki boynuzlu koç med ve pers kralları simgeleri. teke grek kralı'ndır; gözleri arasındaki büyük boynuz birinci kraldır. kralın boynuzunun yerine çıkan dört boynuz, ulusundan çıkacak dört krallı simgeliyor. ama ilk kral kadar güçlü olmayacaklar. "bu dört krallı sonu yaklaşıp yapılan kötülükler doruğa varınca, sert yüzlü ve aldatmada usta bir kral ortaya çıkacak. kendisinden gelmeyen büyük bir güce kavuşacak. artı yığınlar yapacak, el attı her işte başarılı olacak. güçlülere ve kutsal halk yok edecek. yapacağı ileri aldatarak baaracak, kendisini yükseltecek. güvenlikte olan birçokları yok edecek, önderler önderi'ne karşı duracak. ama kendisi insan eli demeden yok edilecek. "akam ve sabahla ilgili sana bildirilen görüşüm gerçektir. ama sen görüşümü gizli tut. çünkü uzak bir gelecekle ilgilidir." ben daniel günlerce bitkin ve hasta kaldım. sonra kalkıp kralın işlerini yapmayı sürdürdüm. bu anlamı güç görüşümün ötürü akımdı.

9

medli ahavero olu darius kıldan* kral oldu. krallığın birinci yılında ben daniel, rab'bin peygamber yeremya'ya bildirdiği şeyin -yerualim'in ssz kalaca yılları sayısını- yetmi olduğunu kutsal yazılardan anladım. (bunun üzerine yüzümü rab tanrı'ya çevirdim. duayla, yazarla, oruçla* o'na yalvardım; kul kuanıp küle oturdum. rab tanrım'a dua edip günahlarımı itiraf ettim. öyle dedim:"ya rab, kendisini sevenlerle, buyruklarına uyan-

larla yaptıkları bal kalan yüce ve görkemli tanrı! buyruklarından, ilkelerinden ayrılmış günah, suç ileddik, kötülük yaptık, bakaldır. senin adına krallarımız, önderlerimiz, atalarımız, ülkedeki bütün halk seslenen kulları peygamberleri dinledik. "sen adaletlisin, ya rab! sadakatsizliğimiz yüzünden bizi uzak yakın ülkelere sürdün. oralarda yaşayan biz yahudiler, yerualim halkı, israililer bugün utanç içindeyiz. evet, ya rab, bizler, krallarımız, önderlerimiz, atalarımız sana karşı ileddiğimiz günah yüzünden utanç içindeyiz. sana karşı geldiğimiz halde, sen acıyan, balayan tanrımız rab'sin. tanrımız rab'bin sözüne kulak vermedik, kulları peygamberleri aracılığıyla bize verdiği yasalara uymadık. bütün israil halkı yasanın çinidi, sırtına sana dönüp seni dinlemek istemedi. "bu yüzden tanrı kulu musa'nın yasasında yazılan lanet bambaşka yad, içilen ant yerine geldi. çünkü sana karşı günah ileddik. üzerimize büyük yığın getirerek bizi ve bizi yöneten önderlerimiz için söylediğin sözleri yerine getirdin. yerualim'in bana gelen, göğün altındaki baka hiçbir kentin bana gelmemiştir. musa'nın yasasında yazıldığı gibi, bütün bu yığınlar bambaşka geldi. buna karşı, ey tanrımız rab, suçumuzdan dönüp senin gerçeklerine yönelerek lütfunu dilemedik. rab üzerimize yığın göndermekten caymadı. çünkü tanrımız rab yaptı her eyde adilirdi. bizse o'nun sözüne kulak vermedik. "ey tanrımız rab, sen halkın mısır'dan güçlü elinle çıkardın ve bugün oldu gibi ön kazandın. bizse günah ileddik, kötülük yaptık. ya rab, doruğın ıların uyarınca kentin yerualim'den, kutsal dandan öfkene, kızgınlık kaldırmam dilerim. günahlarımız ve atalarımızın suçları yüzünden yerualim de halkın da çevremizdekilerin tümüne alay konusu oldu. "imdi, ey tanrımız, kulunun duasını, yakarını it. adn uruna, ya rab, yüzünü vıran tapnana çevir. ey tanrım, kulak ver ve it! gözlerini aç, senin olan vıran kenti gör. doruluğumuzdan deil, senin büyük merhametinden ötürü dilekte bulunuyoruz. ya rab, dinle! ya rab, bala! it ve davran, ya rab! ey tanrım, adnı hatırla için gecikme! çünkü kent ve halk senindir." ben daha konuşup dua ederken, günahım ve halkın israil'in günahını açıkça kabul edip tanrım'ın kutsal da için tanrım rab'be dilekte bulunurken, daha dua ediyorken, önceden görüşümde gördüğüm adam -cebrail- akam sunusu saatinde hırla uçarak yanıma geldi. "daniel, sana anlatmak için geldim" diye açıkladı, "sen tanrı'ya yalvarmaya balar balamaz, duayı yantlandı; bunu bildirmeye geldim. çünkü sen çok sevilen birisin. bu nedenle sözün anlamı kavra ve görüşümü anla: "bakaldır ortadan kaldırılmak, günaha son vermek, suçla balatmak, sonsuza dek kalc doruluğuna salamak, görüşüm ve peygamberliğin mühürlemek,

en kutsal' meshetmek* için senin halkna ve kutsal kentine* yetmi hafta kadar zaman saptanmtr. "unu bil ve anla: yerualim'i yeniden kurmak için buyruun verilmesinden, meshedilmi* olan önderin geline dek yedi hafta geçecek. altm iki hafta içinde yerualim yeniden sokaklarla, hendeklerle kurulacak. ancak bu skntl zamanlarda olacak. bu altm iki hafta sonunda meshedilmi olan öldürülecek ve onu destekleyen olmayacak. gelecek önderin halk, kenti ve kutsal yeri yerle bir edecek. sonu tufanla olacak: sava sona dek sürecek. ykmlarn da olaca kararlartırd. gelecek önder birçoklarıyla bir haftalk salam bir antlama yapacak. haftann yars geçince, kurban da sunuyu da kaldracak. kararlartırlan ykm bana gelinceye dek yok edici önder tapnan üst bölümüne ykc irenç eyler* yerletirecek."

10

pers kral kore'in krallnn üçüncü ylında belteassar diye çarlan daniel'e bir giz açkland. büyük bir savala ilgili olan bu giz gerekti. daniel görümde kendisine açıklanan gizi anlad. o sırada ben daniel üç haftadr yas tutuyordum. üç hafta dolana dek azma ne güzel bir yiyecek ya da et koydum, ne arap içtim, ne de ya süründüm. birinci ayın* yirmi dördüncü günü, büyük ırmak'n, yani dicle'nin kıysındayken, gözlerimi kaldıp bakınca keten giysi giyinmi, beline uzaf altından kemer kuanm bir adam gördüm. bedeni sar yakut gibiydi. yüzü imek gibi parlıyordu. gözleri alevli mealelere benziyordu. kollarıyla bacaklar cııl tunc* gibi parlıyordu, sesi büyük bir kalabaln çıkard gürültüyü andırıyordu. görümü yalnız ben daniel gördüm. yanmdakiler görmediler, ama dehete düerekleşenmek için kaçtılar. böylece ben yalnız kaldım. bu büyük görümü seyrederken gücüm tükendi, benim büsbütün soldu, kendimi toparlayamadım. sonra adamın sesini duyunca yüzüstü yere düüp derin bir uykuya daldım. derken bir el dokundu, titredim; beni dizlerimle ellerimin üzerine kaldırdı. bana, "ey daniel, sen ki çok sevilen birisin!" dedi, "ayaa kalk ve söyleyeceklerine iyi kulak ver. çünkü sana gönderildim." o bunlar söyler söylemez titreyerek ayaa kalktım. "korkma, ey daniel!" diye devam etti, "anlaya erimeye ve kendini tanı'n önünde alçaltmaya karar verdiin gün duan itildi. ite bu yüzden geldim. pers krallnn önderi yirmi bir gün bana kar durdu. sonra ba önderlerden mikail bana yardım geldi, çünkü orada, pers krallarının yanında alkonulmum. son günlerde halkın bana neler geleceini sana açıklamak için geldim imdi, çünkü bu görüm gelecekle ilgilidir." o bunlar söyleyince, suskun suskun yere baktım. derken insanoluna benzeyen biri

dudaklarına dokundu. ben de azm açp konumaya baladım. karmda durana, "ey efendim, bu görüm yüzünden ac çekiyorum, kendimi toparlayamıyorum" dedim, "ben kullun nasl seninle konuaym? gücüm tükendi, solum kesildi." insana benzeyen varlık yine dokunup beni güçlendirdi. "ey çok sevilen adam, korkma!" dedi, "esenlik olsun sana! güçlü ol! evet, güçlü ol!" o benimle konuunca güçlendim. "konuman sürdür, efendim, çünkü bana güç verdin" dedim. bunun üzerine, "sana neden geldiimi biliyor musun?" dedi, "çok yakında dönüp pers önderiyle savaacam. ben gidince grek önderi gelecek. ama önce gerçek kitap'ta neler yazıldın sana bildireceim. onlara kar önderiniz mikail dnda bana yardım eden kimse yok.

11

"medli darius'un krallnn birinci ylında mikail'i destekleyip korumak için onun yanında durdum." imdi sana gerçeği bildireceim: pers krallnda üç kral daha ortaya çıkacak. ama dördüncü kral öbür üçünden daha zengin olacak. zenginli sayesinde elde edeceği güçle herkesi grek ülkesine kar kktacak. sonra güçlü bir kral çıkacak. büyük yetkiyle krallık edecek ve diledii gibi davranacak. ne var ki, o gücünün doruundayken, krallı darmadan edilecek, göün dört rüzgar gibi dört parçaya bölünecek. krallık onun soyundan gelenlere geçmeyecek, yerine geyenlerin hiçbirisi onun gibi egemenlik sürmeyecek. krallı yıkıl bakalarna verilecek. "güney kralı güçlenecek. ancak komutanlarından biri ondan daha çok güçlenecek ve krallı büyük olacak. birkaç yıl sonra bu ikisi uzlaacak. güney kralı yapılan uzlamayı onaylamak için knz kuzey kral'na e olarak verecek. ama knz gücünü koruyamayacak. kralın ömrü de gücü de uzun sürmeyecek. bu arada kızı babas da, ona elik edenlerle onu destekleyen de ele verilecek. "babasının yerine knz ailesinden biri ortaya çıkacak. kuzey kral'nn ordusuna saldırdı kalesini alacak. onlarla savap yenecek. onların ilahları, dökme putları, deerli altın ve gümüş kapları alp mır'a götürecektir. kuzey kral'ın birkaç yıl rahat bırakacak. sonra kuzey kralı gidip güney kral'nn ülkesine saldıracak, ardından kendi ülkesine dönecek. kuzey kral'ın oullar savaa hazırlanarak çok büyük bir ordu toplayacaklar. ordu sel gibi taacak, önüne geleni alp götürecektir, gelip güney kral'ın kalesine dayanacak. "güney kralı öfkeyle çıkp kuzey kral'na kar savaacak. kuzey kralı büyük bir ordu toplad halde, bu ordu güney kral'nn eline teslim edilecek. bu büyük ordu yenilgiye urayınca güney kralı gurura kaplacak. on binlerce insan öldürecek, ama zaferi uzun sürmeyecek. çünkü kuzey kralı öncekinden

daha büyük bir ordu toplayacak ve birkaç yıl sonra büyük, iyi donatılmış bir orduyla ülkeye doru ilerleyecek. "bu sırada birçoklar güney kral'na kar çıkacak. senin halkından baz zorbalara da, görünümüne gelsin diye ayaklanacak, ama yenilgiye uğrayacaklar. sonra kuzey kral gelip toprak yarak tepelikler yapacak ve surlu kenti ele geçirecek. güney kral'ın güçleri buna kar duramayacak. en seçme askerlerinin bile kar durmayacak. güzellik için yönetecek, ykp yok etme yetkisi onun elinde olacak. krallığın bütün gücünü toplayıp güney kral'ın üzerine yürümeyi amaçlayacak ve güney kral'yla bir antlama yapacak. ülkesini yerle bir etmeye için kzn e olarak ona verecek. ama tasars baarl olmayacak, ona yarar salamayacak. bundan sonra deniz kıyısındaki bölgelere yönelecek, birçokları ele geçirecek. ne var ki, bir komutan onun saygınlıklarına sona erecek, saygınlıkların karlı verecek. bunun üzerine kuzey kral kendi ülkesinin kalelerine yönelecek, ama tökezleyip dücecek. bir daha da ortaya çıkmayacak. "yerine geçen kral, krallığın yüceli için zorla vergi toplayacak birini gönderecek. ama birkaç gün içinde öfkemiz ve savas yok edilecek. "yerine krallıkla onurlandırmam deersiz biri geçecek. halk güvenlik içindeyken, kurdu düzenler sayesinde gelip krallık ele geçirecek. çok güçlü ordular süpürüp yok edecek; antlama önderi de yok edilecek. onunla antlama yaptıktan sonra hileyle bavaracak. az sayıda insanla gittikçe güçlenecek. beklenmedik bir anda ilin zengin bölgelerine saldırlar babalarının, atalarının yapmadı eyleri yapacak. adamlarına yama ve çapul mal, servetler datacak. kalelere saldırmak için düzenler kuracak, ama bu uzun sürmeyecek. "gücünü ve cesaretini toplayarak büyük bir orduyla güney kral'na kar çıkacak. güney kral da büyük ve çok güçlü bir orduyla savaacak. ne var ki, kurulan düzenler yüzünden ona kar duramayacak. sofrasından yiyecekler güney kral'ın ykmaya çalışacaklar; ordusu dalarak, birçoklar vurulup öldürülecek. her iki kral da kötülük tasarlayacak. aynı masada oturup birbirlerine yalan söyleyecekler. ancak bu yarar salamayacak. çünkü son yine de belirlenen zamanda gelecek. kuzey kral büyük bir servetle ülkesine dönecek, ama amaç kutsal antlamaya kar gelmek olacak. dileğini yaptıktan sonra ülkesine dönecek. "belirlenen zamanda dönüp yine güney'e saldıracak. ancak bu kez sonuç öncekinden farklı olacak. ona kar koymak için kitteden gelen gemiler cesaretini krakacak. geri dönecek ve öfkeyle kutsal antlamaya kar çıkacak, kutsal antlamay brakanlar yine kayracak. "askerleri gidip tapnakla kaleyi kirletecek, gün-lük sunular kaldırlar yk e irenç eyi* koyacak-

lar. kuzey kral antlamay bozanlar yaltaklanarak ayartacak, ama tanrı'nın tanyan halk var gücüyle ona kar duracak. "halk arasındaki bilgeliler birçokları eitecekler. ama bir süre bu kiler ya klla öldürülecek, yakla-cak, tutsak edilecek ya da mallarından edilecekler. yenilgiye uğrayncı biraz yardım görecekler. içtenlikten uzak birçok kii onlardan yana gelecek. bilgilerden kimisi tökezleyecek; öyle ki, son gelineceye dek arırlar temizlenebilirsin, lekemiz duruma gelebilirsin. çünkü son yine de belirlenen zamanda gelecek. "kral dilediği gibi davranacak. kendini bütün tanrılardan daha büyük, daha yüce gösterecek, tanrıların tanrı'na kar duyulmam sözler söyleyecek. tanrı'nın öfkemiz tamamlanmaya dek baarl olacak. çünkü tasarlanan, yerine gelecektir. kral hiçbir tanrıya, atalarının ilahlarına da kadınların baladına da ilgi göstermeyecek. kendisini hepsinden üstün görecek. bu ilahların yerine, kalelere ilahın yüceltecek. atalarının tanmadı bu ilaha altn, gümü, deerli talar, pahal armaanlar sunup onu onurlandıracak. bu yabancı ilahın yardımıyla en güçlü kalelere saldıracak; onu kabul edenleri alabildiğine onurlandıracak, onlar birçoklarının bana önder atayacak, ülkeyi ödöl olarak onlar arasında bölütürecek. "son gelinece, güney kral kuzey kral'yla savaa tutuacak. kuzey kral sava arabalıyla, atlarla, birçok gemilerle saldıracak. her eyi süpürüp götüren sel gibi taarak birçok ülkeden geçecek. güzel ülke'ye de girecek, birçok ülke yenilgiye uğrayacak. ancak edom, moav ve ammon önderleri onun elinden kurtulacak. öbür ülkelere de saldıracak. mır bile elinden kurtulmayacak. altn ve gümü hazinelerine, mır'ın bütün deerli eyalarına el koyacak. luvlular'la kûlular* onun ardınca yürüyecekler. ne var ki, doudan ve kuzeyden gelen haberler onu ürkütecek. birçokları ykp yok etmek için büyük öfkeyle yola çıkacak. denizle güzel kutsal da arasında saray çadırların kuracak. yine de yaam son bulacak ve ona yardım eden olmayacak."

12

"o zaman senin halkın koruyan büyük önder mikail görünecek. ulusun oluumundan beri hiç görülmemi bir sknt dönemi olacak. bu dönemde halkın -ad kitapta yazlı olanlar- kurtulacak. yeryüzü topranda uyuyanların birçoku uyanacak: kimisi sonsuz yaama, kimisi utanca ve sonsuz irençle gönderilecek. bilgiler gökkubbe gibi, birçokların dorulua döndürenler yıldızlar gibi sonsuza dek parlayacaklar. ama sen, ey daniel, son gelineceye dek bu sözleri sakla, kitabı mühürle. bilgileri artsn diye birçokları oraya buraya gidecek." ben daniel baktım, biri rman bu kıysnda, öbürü öbür kıysnda duran baka iki varlık gördüm. içlerinden biri,

ırmın suları üzerinde duran keten giysili adama, "bu artık olayların son bulması ne kadar zaman alacak?" diye sordu. ırmın suları üzerinde duran keten giysili adamın sağ ve sol elini göğüs kaldrarak sonsuza dek diri olan'ın adıyla ant içip, "üç buçuk yıl alacak" dediğini duydum, "kutsal halkın gücü tümüyle kırılınca, bütün bu olaylar son bulacak." adamın söylediklerini duydumsa da anlamadım. bunun için, "ey efendim, bunların sonu ne olacak?" diye sordum. öyle yanıtladı: "sen git, daniel. bu sözler son gelinceye dek saklanıp mühürlenecek. birçokları kendilerini artık temizlenecek, lekesiz duruma gelecek, ama kötüler kötülük etmeyi sürdürecektir. kötülerin hiçbirisi anlamayacak, bilgeleri anlayacak. "günlük sununun kaldırılıp yekün irenç eyin* konduu zamandan başlayarak 1 290 gün geçecek. bekleyip 1 335 güne ulaşana ne mutlu! "sana gelince, ey daniel, son gelinceye dek yoluna devam et. rahatna kavuşacak ve günlerin sonunda ödülünü almak için uyanacaksın."

pers kral kore'in kralln'n birinci y'nda rab, yeremya arac'yla bildirdii s'z'ünü yerine getirmek amac'yla, pers kral kore'i harekete geçirdi. kore yönetimi altındaki bütün halklara u yazl bildiri'yi duyurdu: "pers kral kore öyle diyor: 'göklerin tanrs rab yeryüzünün bütün krallklarn bana verdi. beni yahuda'daki yerualim kenti'nde kendisi için bir tapnak yapmakla görevlendirdi. aranzda o'nun halk'ndan kim varsa tanrs onunla olsun. yahuda'daki yerualim kenti'ne gidip israil'in tanrs rab'bin, yerualim'deki tanr'nn tapna'n yeniden yapnsınlar. kral'ımda yaayan yerliler, sürgün olduklar yerlerde sa kalm olanlara altn, gümü, mal ve hayvanlar salamakla birlikte yerualim'deki tanr'nn tapna'na gönülden sunular sunsun.'" böylece yahuda ve benyamin oymakların boy balar, kâhinler*, levililer ve ruhlar tanr tarafından harekete geçirilen herkes, rab'bin yerualim'deki tapna'n yeniden yapmak için gidi hazırlklarna giriti. komular gönülden verdikleri armaanların yansra, altn, gümü kaplar, mal, hayvan ve deerli armaanlarla onlar desteklediler. pers kral kore de nebukadnessar'n yerualim'deki rab'bin tapna'ndan alp kendi ilah'nn tapnana koymu oldu kaplar çkard. bunlar hazine görevlisi mitredat'a getirterek saym'n yaptırdı ve yahuda önderi ebassar'a verdi. (saym sonucu uydu: 30 altn leen, 1 000 gümü leen, 29 tas, 30 altn tas ve bir birinin benzeri 410 gümü tas, 1 000 parça deik kap. altn ve gümü eyaların toplam 5 400 parçaydı. sürgünler babil'den yerualim'e dönerken ebassar bunların hepsini birlikte getirdi.

babil kral nebukadnessar'n babil'e sürgün ettii insanlar yaadkları ilden yerualim ve yahuda'daki kendi kentlerine döndü. bunlar zerubbabil, yeu, nehemya, seraya, reelaya, mordekay, bilan, mispar, bigvay, rehum ve baana'n önderliğinde geldiler. parooullar: 2172 efatyaoullar: 372 arahoullar: 775 yeu ve yoav soyundan pahat-moavoullar: 2812 elamoullar: 1254 zattuoullar: 945 zakkayoullar: 760 banioullar: 642 bevayoullar: 623 azgatoullar: 1222 adonikamoullar: 666 bigvayoullar: 2056 adinoullar: 454 hizkiya soyundan ateroullar: 98 besayoullar: 323 yoraoullar: 112 haumoullar: 223 gibbaroullar: 95 beytlehemliler: 123 netofallar: 56 anatotlular: 128 azmavetliler: 42 kiryat-yearimliler, kefirallar ve beerotlular: 743 ramallar ve gevallar: 621 mikmaslar: 122 beytler ve ay kentlerinden olanlar: 223 nevolular: 52 magbililer: 156 öbür elam kenti'nden olanlar: 1254 harimliler: 320

lud, hadit ve ono kentlerinden olanlar: 725 erihallar: 345 senaallar: 3630. kâhinler: yeu soyundan yedayaoullar: 973 immeroullar: 1052 pahuroullar: 1247 harimoullar: 1017. levililer: hodavya soyundan yeu ve kadmieloullar: 74. ezgiciler: asafoullar: 128. tapnak kap nöbetçileri: allumoullar, ateroullar, talmonoullar, akkuvoullar, hatitaoullar, ovayoullar, toplam 139. tapnak görevlileri: sihaoullar, hasufaoullar, tabbaotoullar, kerosoullar, sihaoullar, padonoullar, levanaoullar, hagavaoullar, akkuvoullar, hagavoullar, almayoullar, hananoullar, giddeloullar, gaharoullar, reayaoullar, resinoullar, nekodaoullar, gazzamoullar, uzzaoullar, paseahoullar, besayoullar, asnaoullar, meunimoullar, nefusimoullar, bakbukoullar, hakufaoullar, harharoullar, baslutoullar, mehidaoullar, haraoullar, barkosoullar, siseraoullar, temahoullar, nesiahoullar, hatifaoullar. süleyman'n kullar'n soyu: sotayoullar, hassoferetoullar, perudaoullar, yalaoullar, darkonoullar, giddeloullar, efatyaoullar, hattiloullar, pokeret-hasseyayimoullar, amioullar. tapnak görevlileriyle süleyman'n kullar'n soyundan olanlar: 392. tel-melah, tel-hara, keruv, addan ve immer'den dönen, ancak hangi aileden oldukları ve soylar'n israil'den geldiini kantlayamayanlar unları: delayaoullar, toviyaoullar, nekodaoullar: 652. kâhinlerin soyundan: hovayaoullar, hakkosoullar ve gilatl barzillay'n k'zlarından biriyle evlenip kaynababas'n adn alan barzillay'n oullar. bunlar soy kütüklerini aradılar. ama yazl bir kayıt bulamayınca, kâhinlik görevi ellerinden alındı. vali, urim ile tummim'i* kullanan bir kâhin k'ncaya dek en kutsal yiyeceklerden yememelerini buyurdu. bütün halk toplam 42 360 kiyydi. ayrıca 7 337 erkek ve kadn köle, kadnl erkekli 200 ezgici, 736 at, 245 katır, 435 deve, 6 720 eek vardı. ((baz aile balar yerualim'deki rab tanr'nn tapna'na varınca, tapnan bulunduu yerde yeniden kurulmas için gönülden armaanlar verdiler. her biri gücü oranında hazineye bu i için toplam 61 000 darik altn, 5 000 mina gümü, 100 kâhin mintan balad. kâhinler, levililer, halktan baz kiiler -ezgiciler, tapnak görevlileri ve kap nöbetçileri- kendi kentlerine yerletiler. böylece bütün israilililer kentlerinde yaamaya baladılar.

israilililer kendi kentlerine yerletikten sonra, yedinci ay* yerualim'de tek vücut halinde toplandılar. yosadak olu yeu ve kâhin olan kardeleri, ealtile olu zerubbabil'le kardeleri israil'in tanrs'nn sunan yeniden kurdular. amaçlar, tanr adam musa'nın yasas uyarınca, sunan üzerinde yakmalk sunular*

sunmakt. çevrelerinde yaayan halklardan korkmalarına karn, suna eski temeli üzerinde yeniden kurdular. üzerinde rab'be sabah, akam öngörülen yakmalk sunular sundular. sonra yazanlara uygun biçimde çardak bayramn* kutladlar. kural uyarınca, her gün için belirlenen sayya göre, yakmalk sunular sundular. bundan sonra da günlük yakmalk sunuyu, yeni ay sunularn, rab'bin belirlediği bütün kutsal bayramların sunularn ve rab'be gönülden verilen sunular sundular. rab'bin tapna'nın temeli henüz atılmad halde, yedinci ayın birinci günü rab'be yakmalk sunular sunmaya baladlar. israililer taçlarla marangozlara para ödediler. ayrıca sedir tomrukların lübnan'dan denize indirerek yafa'ya getirmeleri için saydallar'a ve surlular'a yiyecek, içecek, zeytinya saladlar. bütün bunlara pers kral kore izin vermişti. tanr'nın yerualim'deki tapna'na vardktan sonra, ikinci yıl ikinci aynda* ealtiel olu zerubbabil, yosadak olu yeu ve bütün öteki kardeleri, kâhinler, levililer ve sürgünden yerualim'e dönenlerin tümü ie baladlar. rab'bin tapna'nın yapmın denetlemek için yirmi ve daha yukarı yataki levililer'i görevlendirdiler. levililer'den yeu, oullar ve kardeleri, yahuda soyundan kadmiel ile oullar, henadat'n oullarıyla torunlar tanr'nın tapna'nın yapmında çalanlar denetleme iini hep birlikte yüklediler. yapclar rab'bin tapna'nın temelini atınca, israil kral davut'un kural uyarınca kâhinler rab'bi övmek için tören giysilerini giymi olarak ellerinde borazanlarla, levili asafoullar da zillerle yerlerini aldılar. rab'be övgüler, ükranlar sunarak ezgi okudular: "rab iyidir; israil'e sevgisi sonsuzdur." rab'bin tapna'nın temeli atıldı için herkes yüksek sesle rab'bi övmeye balad. eski tapna görmü birçok yal kâhin, levili ve boy ba tapnan temelinin atıldn görünce hçkra hçkra aladlar. birçoklar da sevinç çlıklar att. sevinç çlıklar alama sesinden ayrı edilemiyordu. çünkü halk avaz avaz baryordu. ses uzak yerlerden bile duyuluyordu.

4

yahudallar'la benyaminliler'in dümanlar, sürgünden dönenlerin israil'in tanrs rab için bir tapnak yaptı duyunca, zerubbabil'in ve boy baların yanna vardlar. "tapna sizinle birlikte kuralm" dediler, "çünkü biz de, sizin gibi tanr'n'a tapyoruz; bizi buraya getiren asur kral esarhaddon'un döneminde bu yana sizin tanr'n'a kurban sunuyoruz." ne var ki zerubbabil, yeu ve israil'in öteki boy balar, "tanr'mza bir tapnak kurmak size dümez" diye karık verdiler, "pers kral kore'in buyruu uyarınca, israil'in tanrs rab için tapna yalnız biz kuracağız." bunun üzerine çevre halk yahudallar' tapnan yapmın-

dan caydırmak için korkutmaya, cesaretlerini krmaya giriti. tasarlarna engel olmak için pers kral kore'in döneminde pers kral darius'un krallna dek rüvetle danmanlar tuttular. ahavero'un krallnı balangında, yahudallar'n dümanlar yahuda ve yerualim'de yaayanlar suçlayan bir belge düzenlediler. pers kral artahasta'nın krall döneminde, bilam, mitredat, taveel ve öbür çalma arkadalar artahasta'ya bir mektup yazdılar. mektup aramice yazıp çevrildi. vali rehum ile yazman imay kral artahasta'ya yerualim'i suçlayan bir mektup yazdılar. mektup öyleydi: "vali rehum, yazman imay ve öbür çalma arkadalar, yargıclar, yöneticiler, görevliler, persler, erkekiler, babilliler, elam topraklarından gelen sus halk, büyük ve onurlu asurbanipal'n sürüp samiriye kenti'yle frat'n bat yakasındaki bölgeye yerletirdii öbür halklarından." ite kral artahasta'ya gönderilen mektubun örnei: "kral artahasta'ya, "frat'n bat yakasındaki bölgede yaayan kullarından: "yönetimindeki öbür bölgelerden çkp bize gelen yahudiler yerualim'e yerleerek o asi ve kötü kenti yeniden kurmaya baladlar. bunu bilgine sunuyoruz. temelini pekitiriyor, surların tamamıyorlar. ey kral, bilmelisin ki, bu kent yeniden kurulur, surlar tamamlanırsa, yahudiler yine vergi ödemeyecek; krallnın geliri de azalacak. biz saraynın ekmeini yedik. sana zarar gelmesine izin veremeyiz. bunun için, haberin olsun diye bu mektubu gönderiyoruz. ataların belgeleri aratırls. kaytlarda bu kentin asi, krallara, valilere zarar veren bir kent olduunu göreceksin. bu kent öteden beri bakaldran bir kenttir. yerle bir edilmesinin nedeni de budur. bu yüzden, ey kral, sana bildiriyoruz: bu kent yeniden kurulur, surlar tamamlanırsa, frat'n bat yakasındaki bölgede hiçbir payn kalmayacak." kral u yant gönderdi: "samiriye'de ve frat'n bat yakasındaki öbür yerlerde yaayan vali rehum'a, yazman imay'a ve öbür çalma arkadalarna selamlar. "bize gönderdiiniz mektup çevrilip bana okundu. buyruum üzerine aratırma yapıld. bu kentin öteden beri krallara bakaldrd, isyan ettii, ayaklandı saplandı. yerualim'i güçlü krallar yönetti. frat'n bat yakasındaki bütün bölgede egemenlik sürdüler. oradaki halktan vergi topladlar. imdi ii durdurmalar için bu adamlara bir buyruk çkarn. öyle ki, ben buyruk vermedikçe kent yeniden kurulmasn. bu konuya özen gösterin; krallma daha fazla zarar gelmesin." kral artahasta'nın mektubunun örnei kendilerine okunur okunmaz, rehum, yazman imay ve öbür çalma arkadalar hemen yerualim'e yahudiler'in yanna gittiler ve zorla onlar durdurdular. böylece tanr'nın yerualim'deki tapna'nın yapm, pers kral darius'un krallnı ikinci yılına dek askda kald.

o srada peygamber hagay ile iddo olu peygamber zekeriya, yahuda ve yerualim'deki yahudiler'e israil tanrs'nın adıyla peygamberlik bulundu. bunun üzerine ealtiel olu zerubbabil ile yosadak olu yeu tanr'nın yerualim'deki tapna'n yeniden kurmaya girtiler. tanr'nın peygamberleri de onlarla birlikteydi ve onlara yardım ediyordu. frat'n bat yakasındaki bölgenin valisi tattenay, etar-bozenay ve çalma arkadaşları onlara gidip, "bu tapna yeniden kurmak ve yapmı tamamlamak için size kim yetki verdi?" diye sordular. yapı kuranların adlarını sordular. ama tanrılar yahudi ileri gelenlerini koruyordu. bu yüzden, darius'a bir haber gönderildi ondan yazılı bir yanıt alınca dek yahudiler durdurulmadı. frat'n bat yakasındaki bölgenin valisi tattenay, etar-bozenay, çalma arkadaşları ve oradaki görevlilerin kral darius'a gönderdikleri mektubun örneği aadadır. gönderdikleri belge şöyleydi: "kral darius'a candan selamlar. yahuda ili'ne, yüce tanr'nın tapna'na gittiğimizi krala bildiririz. tapna büyük talarla kuruyor, duvarlarına kiriler yerletiriyorlar. tapnan yapmında canla bala çalışıyor ve yapmı baayla ilerliyor. "halkın ileri gelenlerine, 'bu tapna yeniden kurmak ve yapmı tamamlamak için size kim yetki verdi?' diye sorduk. bilgine sunmak üzere önderlerinin kim olduklarını sana yazabilmek için adlarını sorduk. "ite bize verdikleri yanıt: "biz yerin ve göün tanrs'nın kullarıyız. uzun yıllar önce israil'in büyük bir kralının kurup yapmı tamamladı tapna yeniden kuruyoruz. ama atalarımız göklerin tanrs'nı öfkeliendirdi. bu yüzden tanrı onları babil kralı kildani* nebukadnessar'ın eline teslim etti. nebukadnessar tapna yıktı, halk da babil'e sürüldü. ama babil kralı kore, kralının birinci yılında tanr'nın tapna'nın yeniden yapılması için buyruk verdi. ayrıca nebukadnessar'ın tanr'nın yerualim'deki tapna'ndan çıkarp babil'deki tapnaa götürdükleri altın ve gümüş kapılar da oradan çıkarak vali atad ebassar adlı kişiye verdi. kore ona, bu kapıları al, gidip yerualim'deki tapnaa yerletir dedi, tanr'nın tapna eski yerinde yeniden kur. böylece ebassar gelip tanr'nın yerualim'deki tapna'nın temelini attı. o günden bu yana yapmı ilerletmekte, ama daha bitmedi." "kral uygun görüyorsa, babil sarayındaki arşivde bir aratırma yapılabilir. tanr'nın yerualim'deki tapna'nın yeniden kurulması için kral kore'in bir buyruk verip vermediği saptanabilir. sonra kral bu konuya ilişkin kararını bize bildirsin."

kral darius'un buyruğu uyarınca, babil'de kayıtların saklandığı odada aratırma yapıldı. me-

dya ili'ndeki ahmeta kalesi'nde bir tomar bulundu. tomarn içinde unlar yazıldı: "kral kore, kralının birinci yılında, tanr'nın yerualim'deki tapna'na ilkin böyle buyruk verdi: 'kurban kesmek üzere bu tapnan yeniden kurulması için temel atılsın. üç sra büyük ta, bir sra kiri döensin. yükseklili ve genillili altınlar arın olsun. giderler saraydan karlınsın. (nebukadnessar'ın yerualim'deki tanr'nın tapna'ndan çıkarp babil'e getirdiği altın ve gümüş kapılar da geri verilsin. yerualim'deki tapna'da özel yerlerine götürülsün. hepsi tanr'nın tapna'na konsun.'" "onun için siz, frat'n bat yakasındaki bölge valisi tattenay, etar-bozenay, çalma arkadaşları ve oranın görevlileri, tapnaktan uzak durun! tanr'nın tapna'nın yapmı ilerletmesine karışmayın. babil, yahudilerin valisiyle ileri gelenleri tanr'nın tapna'nın eski yerinde yeniden kursunlar. ayrıca tanr'nın tapna'nın yeniden kurulması için yahudi ileri gelenlerine neler yapmanız gerektiğini de size buyuruyorum: bu insanların bütün giderleri kralın hazinesinden, frat'n bat yakasındaki bölgeden toplanan vergilerden dönsün. öyle ki, yapm ileri aksamasın. yerualim'deki kâhinlerin bütün gereksinimlerini hiç aksatmadan her gün vereceksiniz: göklerin tanrs'na sunulacak yakmak sunuları* için genç boalar, koçlar, kuzular ve buday, tuz, arap, zeytinyağı. öyle ki, göklerin tanrs'nın honut eden sunuları sunsunlar, ben ve oulların sakalımı diye dua etsinler. bundan baka buyuruyorum ki, bu karar deitirmenin evinden bir kiri çıkarılacak ve o kii kii'nin üzerine asılacak. evi de bu suçtan ötürü çöplüğe çevrilecek. yerualim'i adna konut seçen tanrı, bu karar deitirmeye, oradaki tanrı tapna'nı yıkmaya kalkan her kral ve ulusu yok etsin. ben darius böyle buyurdum. buyruğumla özenle yerine getirilsin." frat'n bat yakasındaki bölge valisi tattenay, etar-bozenay ve çalma arkadaşları kral darius'un buyruğunu özenle yerine getirdiler. peygamber hagay ile iddo olu zekeriya'nın yaptıkları peygamberlik sayesinde yahudi ileri gelenleri yapm ilerini baayla ilerlettiler. israil tanrs'nın buyruğu ve pers kralı kore'in, darius'un, artahasta'nın buyrukları uyarınca tapnan yapmı bitirdiler. tapnak kral darius'un kralının altıncı yılı, adar aynın* üçüncü günü tamamlandı. israil halkı -kâhinler, levitiler ve sürgünden dönenlerin tümü- tanr'nın tapna'nın adanmasıyla sevinçle kutladılar. tanr'nın tapna'nın adanması için yüz boya, iki yüz koç, dört yüz kuzu kurban ettiler. oymakların sayısına göre, bütün israililer için günah sunusu* olarak on iki teke sundular. musa'nın kitabındaki kural uyarınca tanr'nın yerualim'deki hizmeti için kâhinlerle levitiler'i bal oldukları bölüklere göre görevlere atadılar. sürgünden dönenlerin birinci ayın* on dördüncü günü fsh bayramı'n* kutladılar.

kâhinlerle levililer hep birlikte kendilerini arındırdılar; dinsel açıdan hepsi arındı. levililer sürgünden dönenlerin tümü, kardeleri olan kâhinler ve kendileri için fış* kurbann kestiler. sürgünden dönen israilîlerle israil'in tanrs rab'be yönelmek amacıyla kendilerini çevredeki halkları kötü alkanlıklardan ayırıp onlara katlanları hepsi kurban etinden yedi. mayasız ekmeğin bayram'ın* yedi gün sevinçle kutladılar. çünkü rab onları sevindirdi ve asur kral'ın onlara iyi davranmasını, israil'in tanrs tanr'ın tapna'nın yapm ilerinde onlara yardım etmesini saladı.

7

bu olaylardan sonra, pers kral artahasta'nın krallık döneminde, bakâhin harun olu elazar olu pinehas olu aviua olu bukki olu uzzi olu zerahya olu merayot olu azarya olu amarya olu ahituv olu sadok olu allum olu hilkiya olu azarya olu seraya olu ezra adında biri babil'den geldi. ezra israil'in tanrs rab'bin musa'ya verdiği yasayı iyi bilen bir bilgidir. tanrs rab'bin yardımıyla kral ona her istediğini verdi. (((((kral artahasta'nın krallığının yedinci yılında israil halkından, kâhinlerden, levililer'den, ezgicilerden, tapnak görevlilerinden ve kap nöbetçilerinden bazıları yerualim'e gitti. ezra, artahasta'nın krallığının yedinci yılının beinci ayında* yerualim'e vardı. birinci ayn birinci günü babil'den ayrılmıştı. tanrs'nın koruyucu eli sayesinde beinci ayn birinci günü yerualim'e vardı. ezra kendini rab'bin yasa'sın inceleyip uygulamaya ve israil'de kuralları, ilkeleri öğretmeye adanmıştı. kral artahasta'nın rab'bin buyruklarını, israil için koyduğu kuralları iyi bilen kâhin ve bilgin ezra'ya verdiği mektubun bir örneği şudur: "krallığınız kral artahasta'dan göklerin tanrs'nın yasa'sının bilgini kâhin ezra'ya selamlar! "krallığınızda yaşayan israil halkından, kâhinlerden ve levililer'den yerualim'e gitmek isteyen herkesin sizinle gidebilmesi için buyruk veriyorum. elindeki tanr'ın yasa'sının uygulanıp uygulanmadığı konusunda yahuda ve yerualim'de araştırma yapman için, ben ve yedi danışman seni görevlendirdik. benim ve danışmanların yerualim'de konut kuran israil'in tanrs'na gönülden verdiğimiz altın, gümüşü birlikte götürmelisin. babil ili'nden elde edeceğin altın, gümüşün tümünü, halkın ve kâhinlerin tanrılar'ın yerualim'deki tapna'na gönülden verdikleri armağanları da alıp götürmelisin. "bu parayla hemen boalar, koçlar, kuzular, tahl sunular* ve dökme altın sunuları satın alacak ve hepsini tanr'ın yerualim'deki tapna'nın suna üzerinde sunacaksınız. sen ve kardelerin artan altın, gümüşü tanr'nın isteği uyarınca dilediğiniz gibi kullanın. tanr'ın tapna'nın hizmetinde kullanılmak üzere sana verilen kapların hepsini

yerualim'in tanrs'na sun. tanr'ın tapna için ödemen gereken baka bir şey varsa, giderleri kralın hazinesinden karlırsın. "ben, kral artahasta, frat'ın bat yakasındaki bölgenin bütün hazine görevlilerine buyruk veriyorum: göklerin tanrs'nın yasa'sının bilgini kâhin ezra'nın sizden her istediğini özenle yerine getirin. kendisine gerektiğinde yüz talanta*fış* kadar gümüş, yüz kor buday, yüz bat arap, yüz bat zeytinya ve istediği kadar tuz salayın. göklerin tanrs kendi tapna için ne buyursursa, özenle yerine getirin. öyle ki, bana ve oullarına öfkelenmesin. bunu da bilirsiniz ki, kâhinlerden, levililer'den, ezgicilerden, tapnak görevlilerinden ve kap nöbetçilerinden, tanr'ın tapna'nın öbür hizmetkarlarından vergi almaya yetkiniz yoktur. "sana gelince, ezra, sendeki tanr bilgeliği uyarınca yargıçlar at. bunlar frat'ın bat yakasındaki bölgede yaşayan bütün halka, tanr'ın yasaların bilenenlerin hepsine adalet salınsınlar. yasayı bilmeyenlere de siz öğreteceksiniz. tanr'ın yasa'sına ve kralın buyruklarına uymayanlar ya ölümlerle, ya sürgünle, ya mallarına el konularak, ya da hapsedilerek cezalandırılırlar." atalarımızın tanrs rab'be övgüler olsun! kralın yüreğine yerualim'deki tapnanın onurlandırma isteğini koydu. kralın, danışmanlarının, güçlü komutanlarının bana iyi davranmalarını saladı. tanrım rab'bin eli üzerinde olduğundan yüreklendim. israil ileri gelenlerinin bazıları toplayıp benimle yerualim'e dönmelerini saladım.

8

artahasta'nın krallık döneminde ben ezra'yla birlikte babil'den dönen boy balarımızın ve onlarla birlikte kayıtlı olanların listesi: pinehasoullar'ndan gerom, itamaroullar'ndan daniel, davutoullar'ndan hattı. ekanyauoullar'ndan, parououllar'ndan zekeriya ve onunla birlikte bu boydan kaydedilen 150 erkek. pahatmoavoullar'ndan zerahya olu elyehoenay ve onunla birlikte 200 erkek. yahaziel olu ekanya'nın oullarından 300 erkek. adinoullar'ndan yonatan olu ebet ve onunla birlikte 50 erkek. elamoullar'ndan atalya olu yeaya ve onunla birlikte 70 erkek. efatyaoullar'ndan mikael olu zevadya ve onunla birlikte 80 erkek. yoavoullar'ndan yehiel olu ovadya ve onunla birlikte 218 erkek. yosifya olu elomit'in oullarından 160 erkek. bevayoullar'ndan bevay olu zekeriya ve onunla birlikte 28 erkek. azgatooullar'ndan hakkatan olu yohanan ve onunla birlikte 110 erkek. adonikam'ın küçük oullarından adlar elifelet, yeiel, emaya olanlar ve onlarla birlikte 60 erkek. bigvayoullar'ndan utay, zakkur ve onlarla birlikte 70 erkek. onlar ahava kenti'ne doru uzanan kanalı yanna topladım. orada üç

gün konakladık. halk ve kâhinlerin arasında yoklama yaptımda orada levililer'den kimse olmadn gördüm. bunun üzerine eliezer, ariel, emaya, elnatan, yariv, elnatan, natan, zekeriya, meullam adındaki önderleri, öğretmen yoyariv'i ve elnatan'ı çarttm. sonra onlar kasifya'da bulunan önder iddo'ya gönderdim. iddo'ya ve tapnak görevlisi olan kardelerine neler söylemeleri gerektiğini bildirdim. öyle ki, bize tanrmz'n tapna'nda görev yapacak adamlar göndersinler. tanrmz'n iyiliği sayesinde israil olu levi olu mahlioullar'ndan erevya adında bilgi bir kiyyi bize gönderdiler. kendisiyle birlikte oullar ve kardeleri toplam on sekiz kii geldi. haavya'y, merarioullar'ndan yeaya'y ve kardeleriyle oulları, toplam yirmi kiyyi de gönderdiler. ayrıca levililer'e yardım etmek üzere davut'la görevlilerinin atad tapnak görevlilerinden iki yüz yirmi kii gönderdiler. hepsinin ad listeye yazımt. tanrmz'n önünde alçakgönüllü davranmak, o'ndan kendimiz, çocuklarımız, mallarmız için güvenli bir yolculuk dilemek üzere orada, ahava kanal yanında oruç* ilan ettim. yolculuğumuz sırasında herhangi bir dümandan bizi korumalar için, kraldan asker ve atl istemeye utanıyordum. çünkü krala, "tanrmz kendisine yönelenlerin hepsine iyilik eder, ama kzn öfkesi kendisini brakanları üzerinde" demitik. oruç tuttuk ve bu konuda tanrmz'a yakardık. o da yakarmız yanıtladı. erevya, haavya ve kardelerinden on kiyyi birlikte on iki önde gelen kâhin seçtim. kralın, danmanların, komutanların ve orada bulunan israilliler'in tanrmz'n tapna'na balad altn, gümüşü, kaplar tartıp onlara verdim. tartıp verdiklerimiz unlardı: 650 talant gümüşü, 100 talant gümüşü kap, 100 talant altn, bin darıklık yirmi altn tas ve altn kadar deerli, kaliteli, parlak tunçtan* iki kap. onlara, "siz rab için kutsalsınız, bu kaplar da öyle" dedim, "altn ve gümüşü, atalarımızın tanrs rab'be gönülden sunulan sunudur. rab'bin yerualim'deki tapna'nın odalarından, önde gelen kâhinlerin, levililer'in, israil'in boy balarının önünde tartıncaya dek bunlar iyi korunuyun." böylece kâhinlerle levililer yerualim'e, tanrmz'n tapna'na götürülmek için tartılan altn, gümüşü, kaplar aldılar. birinci ayın* on ikinci günü yerualim'e gitmek üzere ahava kanal'ndan ayrıldık. tanrmz'n eli üzerimizdeydi; yol boyunca dümandan, pusuya yatanların saldırısından bizi korudu. sonunda yerualim'e vardık. orada üç gün kaldık. dördüncü gün, tanrmz'n tapna'na gidip altn, gümüşü, kaplar tarttı ve uriya olu kâhin meremot'a verdik. pinehas olu elazar, levili yeu olu yozavat ve binnuy olu noadya da onunla birlikteydi. her ey sayıldı, tartıldı; tartılanların tümü anında kayda geçirildi. sürgünden dönenler israil'in

tanrs'na yakmalk sunular* sundular: bütün israil için on iki boa, doksan altı koç, yetmi yedi kuzu ve günah sunusu* olarak on iki teke. bütün bunlar rab'be yakmalk sunu olarak sunuldu. ayrıca kralın buyrukların içeren belgeyi kralın satraplarına* ve frat'n bat yakasındaki valilere verdiler. bunlar israil halkına ve tanr'nın tapna'na yardım etmilerdi.

9

bütün bunlardan sonra, önderler yanına gelerek öyle dediler: "israil halkı, kâhinlerle levililer dahil, çevredeki halkların -kenanlar'n, hititler'in*, periziler'in, yevuslular'n, ammonlular'n, moavlar'n, msrılar'n, amurlular'n- irenç alkanlıklarından kendilerini ayrı tutmad. kendilerine ve oullarına bu halklardan kız aldılar. böylece kutsal soy çevredeki halklarla kart. önderlerle görevliler bu hainlikte öncülük etti." bunu duyunca giysimi ve çüppemi yırttım, saçım sakalım yoldum, dehet içinde oturakaldım. sürgünden dönenlerin bu hainliğinden ötürü israil'in tanrs'nın sözlerinden titreyenlerin hepsi çevremde toplandı. bense akam sunusu sunulana dek dehet içinde kaldım. akam sunusu saati gelince üzüntümü bir yana bırak kalktım. giysimle çüppem hâlâ yırtıktı. diz çöküp ellerimi tanrım rab'be açtım. öyle dua ettim: "ey tanrım, yüzümü sana çevirmeye utanıyorum, sklyorum. ey tanrım, günahlarımız barmızdan akın. suçlarımız göklere ulat. atalarımızın günlerinden bugüne dek suçlarımız içinde boulduk. günahlarımız yüzünden biz de, krallarımızla kâhinlerimiz de yabancı kralların eline teslim edildik. kılçıtan geçirildik, sürgüne gönderildik. yamalandık. bugün de oldu gibi aalandık. "imdiyse tanrmız rab bir an için bize acı. sürgünden kurtulan bir azınlık brakt bize. kutsal yerinde bize sarılsam bir destek verdi. gözlerimizi aydınlattı. köleliğimizde bize yenilenme fırsatı salad. köle olduğumuz halde tanrmız bizi köle brakmad. pers krallarının bize iyi davranmalarını salad: tanrmız'n tapna'nı yeniden kurmak, ykk yerleri onarmak için bize yenilenme fırsatı verdi. yerualim'de ve yahuda'da bize bir korunma duvarı verdi. "ey tanrmız, bundan baka ne diyebiliriz? kulların peygamberler aracılığıyla verdiğin buyruklara uymadık. öyle demitink: 'mülk edinmek için gitmekte olduğunuz ülke, orada yaşayan halkların irençlikleriyle kirlenmiştir. irençlikleri yüzünden ülke batan baa murdarlıklarla* doldu. (bunun için kzlarmız onları oullarına vermeyin. onların kzlarmız da oullarına almayın. hiçbir zaman onların esenli ve iyiliği için çalmayın. öyle ki, güç bulasınız, ülkenin iyi ürünlerini yiyesiniz ve ülkeyi sonsuza dek oullarınıza miras brakasınız." "bamıza gelenlere yaptığımız kötülükler ve büyük suçumuz neden oldu.

sen, ey tanrmz, bizi hak ettiimizden daha az cezalandırdın ve bize sürgünden kurtulan böyle bir aznlık braktın. "yine buyruklarna kar gelecek miyiz? bu irençlikleri yapan halklarla evlilik bayla karacak mıyz? bunu yaparsak, tek kii sa kalmadan yok edinceye dek bize öfkelenmeyecek misin? ey israil'in tanrs rab, sen adilsin! bugün sürgünden kurtulan bir aznlık olarak brakldık. senin önünde durmaya hakkımız olmad halde, suçlarmızın içinde önünde duruyoruz."

10

alayarak kendini tanrı'nın tapna'nın önünde yere atan ezra dua edip günahların açıklad. bu arada erkek, kadın, çocuk, israililer'den çok büyük bir topluluk ezra'nın çevresine toplandı. onlar da hçkra hçkra alıyordu. elamoullar'ndan yehiel olu ekanya, ezra'ya öyle dedi: "cevremizdeki halklardan yabancı karlar aldımız için tanrmz'a ihanet ettik. buna karn israil için hâlâ umut var. senin ve tanrmz'n buyruklar karşında titreyenlerin öütleri uyarınca, bütün yabancı kadınlar ve çocukların uzaklatrmak için tanrmz'la imdi bir antlama yapalım. bu antlama yasaya uygun olsun. haydi kalk! sorumluluk senin üzerinde. biz seni destekleyeceğiz. güçlü ol ve gerekeni yap!" bunun üzerine yerden kalkan ezra önde gelen levili kâhinlere ve öbür israililer'e söyleneni yapmalar için ant içirdi. hepsi ant içti. sonra ezra tanrı'nın tapna'nın önünden ayrılp elyaiv olu yehohanan'n odasına gitti. orada gecelerken ne yemek yedi, ne su içti. sürgünden dönenler tanrı'ya bal kalmad için yas tutuyordu. sürgünden dönenlerin hepsinin yeruallim'de toplanması için yahuda ve yeruallim'de bir duyuru yapıld: halkın önderlerinin ve ileri gelenlerinin karar uyarınca, üç gün içinde gelmeyenin bütün malna el konulacak, kendisi de sürgünden dönenler topluluğundan atılacaktır. bütün yahudal ve benyamini erkekler üç gün içinde yeruallim'de toplanlar. dokuzuncu ayın* yirminci günü hepsi tanrı'nın tapna'nın önündeki alandıydı. hem durumun öneminden, hem de yamurdan ötürü herkes titriyordu. kâhin ezra kalkp, "siz tanrı'ya ihanet ettiniz" dedi, "yabancı kadınlarla evlendiniz. israil'in suçuna suç kattınız. imdi atalarınzn tanrs rab'be suçunuzu açıklayın. o'nun isteğini yapın. çevredeki halklardan ve yabancı karlardan ayrılm." topluluk yüksek sesle öyle karlık verdi: "bütün söylediklerini yapcaz. yalnız kalabalk çok, üstelik hava da yamurlu. darda duracak gücümüz kalmad. hem bu bir iki günde çözülecek i deil. çünkü bu konuda çok günah iledik. bütün topluluk adna önderlerimiz bu konuyla ilgilen sin. sonra kentlerimizde yabancı kadınla evli olan herkes saptanan bir zamanda kentin ileri gelenleri ve yargçlarıyla birlikte gelsin. yeter ki, tan-

rmz'n bu konudaki kznz öfkesi üzerimizden kalksın." ancak, asahel olu yonatan, tikva olu yahzeya ve onlar destekleyen meullam ile levili abbetay buna kar çıktılar. sürgünden dönenler bu öneriye göre davrandılar. kâhin ezra adların belirterek her boydan boy balarn seçti. onuncu ayın birinci günü oturup konuyu incelemeye baladılar. birinci ayın birinci günü yabancı kadınlarla evlenen bütün erkeklerin durumunu incelemeyi bitirdiler. kâhinlerin soyundan gelip yabancı kadınlarla evlenenler unlard: yosadak olu yeu'nun oullarından ve kardelerinin soyundan maaseya, eliezer, yariv, gedalya. bunlar karların kovacaklarına söz verdiler. iledikleri suç için suç sunusu* olarak sürüden bir koç sundular. immeroullar'ndan: hanani, zevadya. harimoullar'ndan: maaseya, eliya, emaya, yehiel, uzziya. pahroullar'ndan: elyoenay, maaseya, ismail, netanel, yozavat, elasa. levililer'den: yozavat, imi, kelaya -kelita- petahya, yahuda, eliezer. ezgicilerden: elyaiv. tapnak kap nöbetçilerinden: allum, telem, uri. öbür israililer'den: parooullar'ndan: ramya, yizziya, malkiya, miyamin, elazar, malkiya, benaya. elamoullar'ndan: mattanya, zekeriya, yehiel, avdi, yeremot, eliya. zattuoullar'ndan: elyoenay, elyaiv, mattanya, yeremot, zavvat, aziza. bevayoullar'ndan: yehohanan, hananya, zabbay, atlay. banioullar'ndan: meullam, malluk, adaya, yauv, eal, yeremot. pahat-moavoullar'ndan: adna, kelal, benaya, maaseya, mattanya, besalel, binnuy, manae. harimoullar'ndan: eliezer, yiyya, malkiya, emaya, imon, benyamin, malluk, emarya. haumoullar'ndan: mattenay, mattatta, zavvat, elifelet, yeremay, manae, imi. banioullar'ndan: maaday, amram, uel, benaya, bedeya, keluhu, vanya, meremot, elyaiv, mattanya, mattenay, yaasay, bani, binnuy, imi, elemya, natan, adaya, maknad-vay, aay, aray, azarel, elemya, emarya, allum, amarya, yusuf. nevooullar'ndan: yeiel, mattitya, zavvat, zevina, yadday, yoel, benaya. bunların hepsi yabancı kadınlarla evlenmişti. bazıların bu kadınlardan çocuklar da vardı.

hakalya olu nehemya'nın anlattıkları: pers kral artahasta'nın krallığın yirminci yıl, kislev ayında* sus kalesi'ndeydim. kardelerimden hanani ve baz yahudalar yanma geldi. onlara sürgünden kurtulup sa kalan yahudiler'i ve yerualim'in durumunu sordum. "sürgünden kurtulup yahuda ili'ne dönenler büyük sknt ve utanç içinde" diye karlık verdiler, "üstelik yerualim surlar yıklm, kaplar yaklm." bunlar duyunca oturup aladım, günlerce yas tuttum. oruç* tutup göklerin tanrı'sına dua ettim: "ey göklerin tanrı'sı rab! yüce ve görkemli tanrı! seni sevenlerle, buyruklara uyanlarla yaptığın antlamaya bal kalırsın. ya rab, halimi gör, gece gündüz kulların israil halk için ettiğim duaya kulak ver. itiraf ediyorum, israil halk günah iletti, ben ve atalarım günah ileddik. sana çok kötülük yaptık. kulun musa'ya verdiğin buyruklara, kurallara, ilkelere uymadık. "kulun musa'ya söylediklerini anımsa. dedin ki, 'eer bana ihanet ederseniz, sizi ulusların arasına datacam. ama bana dönür, buyruklarm özenle yerine getirirseniz, dünyann öbür ucuna sürülmü ol-sanz bile sizleri toplayıp seçtiim yere, bulunacam yere getireceim.'" "onlar senin kulların, kendi halkındır. yüce kudretin ve güçlü elinle onlar kurtardın. ya rab, bu kulunun, adn yüceltmekten sevinç duyan öbür kullarının dualarına kulak ver. beni bugün baarl kl ve kralın önerimi kabul etmesini sala." o günlerde kralın sakisiydim.

kral artahasta'nın krallığın yirminci yıl, nisan ayıydı. krala getirilen arab alp kendisine sundum. o güne kadar beni hiç üzgün görmemiti. bu yüzden, "neden böyle üzgün görünüyorsun?" diye sordu, "hasta olmadna göre, bir derdin olmal." çok korktum. krala, "tanrı sana uzun ömürler versin" dedim, "atalarım gömüldüğü kent ykld, kaplar yakld. nasıl üzülmem?" kral, "dilein ne?" diye sordu. göklerin tanrı'sına dua edip krala öyle dedim: "eer uygun görüyorsan, benden honut kaldınsa, lütfen beni yahuda'ya, atalarım gömüldüğü kente gönder; kenti onarayım." (kral kraliçeyle birlikte oturuyordu. "yolculuun ne kadar sürer?" diye sordu, "ne zaman dönersin?" böylece kral dileimi uygun buldu ve beni göndermeyi kabul etti. ona ne zaman döneceymi söyledim. sonra öyle dedim: "uygun görüyorsan, yahuda'ya varmam salamlar için, frat'n bat yakasındaki valilere birer mektup yazlrsn. bir de kralın orman sorumlusu asaf'a bir mektup götürmek istiyorum. tapnan yandaki kalenin kaplar, kent surlar ve oturacam evin yapım için bana ker-

este versin." tanrı bana destek oldu için kral dileklerimi yerine getirdi. frat'n bat yakasındaki valilere gidip kralın mektuplarını verdim. kral benimle birlikte komutanlar ve atılar göndermiti. horonlu sanballat ile ammonlu görevlilerden toviya, israil halkın iyiliği için birinin çalmaya geldiini duyunca çok skldlar. yerualim'e gittim. orada üç gün kaldıktan sonra, gece kalkıp birkaç adamla birlikte ie koyuldum. yerualim için yapacaklarma ilikin tanrı'dan aldım esni kimseye açıklamadım. bindiim hayvandan baka hayvan götürmemitim. hâlâ karanlıktı. dere kaps'ndan ejder pnar'na, oradan gübre kaps'na gittim. yerualim'in yılan surların, yanp kül olan kapların gözden geçirdim. sonra pnar kaps'na, kral havuzu'na doru gittim. ne var ki, yol bindiim hayvanın geçmesine uygun deildi. gece karanlında dere boyunca ilerledim, surlar gözden geçirip geri geldim. sonunda dere kaps'ndan girip yerime döndüm. yetkililer nereye gittiimi, ne yaptım bilmiyorlardı. çünkü yahudiler'e, kâhinlere*, soylulara, yetkililere ve öteki görevlilere henüz hiçbir ey söylememitim. sonra onlara, "içine düttümüz ykm görüyorsunuz" dedim, "yerualim yıklm, kaplar atee verilmi. gelin, yerualim surların onaralım, utancmza son verelim." onlara tanrı'nın bana nasıl destek olduğunu ve kralın söylediklerini anlattım. onlar da, "haydi, onarmaya balayalım" dediler. var güçleriyle bu hayrî ie baladılar. ama horonlu sanballat, ammonlu görevlilerden toviya, arap geem yapacaklarımz duyunca, bizi küçümseyip alay ettiler. "ne yapıyorsunuz? krala ba m kaldıyorsunuzuz?" dediler. onlar öyle yanıtladı: "göğklerin tanrı'sı bizi baarl klacaktır. biz o'nun kullar olarak onarm balatacaz. ama sizin yerualim üzerinde ne hakkınız, ne de paynız olacak, adnız bile anılmayacak."

bakâhin elyaiv ile öbür kâhinler ie koyulup koyun kaps'n onardılar, kap kanatların kut-sayp yerine taktılar. hammea kulesi'ne ve hananel kulesi'ne kadar surlar kutsadılar. bitik bölümü erihallar, onun yannadakinide imri olu zakkur onard. balk kaps'n senaalları onard. kirileri yerletirip kap kanatların yerine koydular, sürgülerle kap kolların taktılar. bitik bölümü hakkos olu uriya olu meremot onard. onun yannadakinide meezavel olu berekya olu meullam onard. onun yannadakinide tekoallar onard; ama soylular efendilerinin buyurduu ilere el atmadılar. eski kap'y paseah olu yoyada ile besodya olu meullam onard. kirileri yerletirip kap kanatların yerine koydular, sürgülerle kap kolların taktılar. bitik bölümü givonlu melatya, meronotlu yadon ve frat'n

bat yakasındaki bölge valisinin yönetiminde yaayan givonlular'la mispallar onard. on-ların yannadakinı kuyumculardan biri olan harhaya olu uzziel onard. onun yannadakinı baharatç hananya onard. yerualim surların geni duvar'a kadar onardlar. onların yannadaki bölümü yerualim'in yarsn yöneten hur olu refaya onard. bunun yannadaki bölüm harumaf olu yedaya'nın evinin karsna düüy-ordu. o bölümü yedaya onard. onun yannadakinı haavneya olu hattu onard. harim olu malkiya ile pahat-moav olu hauv baka bir bölümü ve frnlr kulesi'ni onardlar. onların yannadaki bölümü yerualim'in öbür yarsn yöneten hallohe olu allum kzlaryla birlikte onard. dere kaps'n hanun ve zanoah'ta yaayanlar onard. kap kanatların yerler-ine yerletirip sürgülerle kap kollarn taktlar. ayrıca gübre kaps'na kadar uzanan surlarda bin arnlk yer onardlar. gübre kaps'n beythakkerem bölgesini yöneten rekav olu malkiya onard. kap kanatların yerine yerletirip sürgülerle kap kollarn taktlar. çeme kaps'n mispa bölgesini yöneten kol-hoze olu allun onard. üzerini bir saçakla kapad. kap kanatların yerine yerletirip sürgülerle kap kollarn takt. kral bahçesi'nin yannadaki elah havuzu'nun duvarın davut kenti'nden inen merdivenlere kadar onard. oradan ötesini beysur bölgesinin yarsn yöneten azbuk olu nehemya, davut'un aile mezarlın-dan yapay havuza ve yiitler evi'ne kadar onard. surların sonraki bölümünün aadaki levililer onard: banı olu rehum bir son-raki bölümü onard. bitiiini keila bölgesinin yarsn yöneten haavya kendi bölgesi adna onard. ondan sonraki bölümü, keila böl-gesinin öbür yarsn yöneten henadat olu bav-vay yönetiminde kardeleri onardlar. onun bitiiini -silah deposuna, surun döndüü yere kadar çıkan yolun karsn- mispa'y yöneten yeu olu ezer onard. ondan sonraki, su-run döndüü yerden bakâhın elyaiv'in evinin kapsna kadar uzanan bölümü büyük çaba harcayarak zakkay olu baruk onard. on-dan sonrasn, elyaiv'in evinin kapsından evin sonuna kadar uzanan bölümü hakkos olu uriya olu meremot onard. surların sonraki bölümünü çevrede yaayan kâhinler onard. evlerinin karsna düen bölümü benyamin ile hauv onardlar. onlardan sonra, evinin bitiii olan bölümü ananya olu maaseya olu azarya onard. ondan sonraki, azarya'nın evinden surun döndüü köeye kadar uzanan bölümü henadat olu binnuy onard. uzay olu palal su-run döndüü köeden sonraki bölümü ve yukar saray muhafz avlusunun yannadaki gözetleme kulesini onard. ondan sonraki bölümü paro olu pedaya onard; pedaya ile ofel tepesi'nde yaayan tapnak görevlileri douya doru su kaps'n önüne ve gözetleme kulesine kadarki bölümü onardlar. ondan sonraki, büyük gözetleme kulesinden ofel surlarna kadar

uzanan bölümü tekoallar onard. at kaps'n yukarsn kâhinler onard. her biri kendi evinin karsn yapt. onlardan sonra, evinin karsna düen bölümü immer olu sadok onard. on-dan sonrasn dou kaps'n nöbetçisi ekanya olu emaya onard. ondan sonraki bölümü ele-mya olu hananya ile salaf'n altnc olu hanun onard. ondan sonra, odasnn karsna düen bölümü berekya olu meullam onard. ondan sonraki bölümü, tapnak görevlileriyle tüc-carların kald eve, oradan mifkat kaps'na, su-run yukar köesindeki odaya kadar, kuyum-culardan biri olan malkiya onard. su-run köesindeki odayla koyun kaps arasında ki bölümü kuyumcularla tüccarlar onardlar.

4

sanballat surlar onardmız duyunca öfkeden deliye döndü. bizimle alay etmeye balad. dostların ve samiriye ordusunun önünde, "bu zavall yahudiler ne yaptıkları sanyor-lar?" dedi, "onlara izin verirler mi? kur-ban m kesecekler? bir günde mi bitirecek-ler? küle dönmü molozların arasından talar m canlandracaklar?" yannda duran ammonlu toviya, "yaptıkları u ta duvara bak!" dedi, "üzerine bir tilki çksa yklr." o zaman öyle dua ettim: "ey tanrım, bize kulak ver! hor görüyorlar bizi. onların aalamaların kendi balarna döndür. sürüldükleri ülkede yamaya urasnlr. suçların balama, günahların un-utma. çünkü biz çalanlar aaladlar." surun onarmna devam ettik; yar yüksekliye kadar suru tamamladk. çünkü herkes canla bala çalıyordu. sanballat, toviya, araplar, am-monlular ve adotlular yerualim surlarındaki onarmın ilerlediini, gediklerin kapanmaya baladn duyunca çok öfkelen-diler. hepsi bir araya gelerek yerualim'e kar savamak ve kentte karıklık çıkarmak için düzen kurdu-lar. ama biz tanrımza dua ettik ve gece gündüz onlar gözetlesinler diye nöbetçiler diktik. o srada yahudular, "yük tayan-ların gücü tükendi!" dediler, "o kadar moloz var ki, artk surların onarmın sürdüremiy-oruz." dümanlarımız ise, "onlar anlamadan, bizi görmeden aralarına girip hepsini öldür-erek bu ie son verelim!" diye düünüyor-lard. çevrede yaayan yahudiler gelip on kez bizi uyardılar. "yanmıza gelin, yoksa size her yünden saldracaklar" dediler. bu yüzden, surların en alçak yerlerinin arkasna, tamamlanmam yerlere, çeitli boylardan klçl, mızrak, yayl adamlar yerletirdim. durumu görünce ayaa kalktm; soylulara, görevlilere ve geri kalan herkese, "onlardan korkmayın!" dedim, "yüce ve görkemli rab'bi anmsayn. kardeleriniz, oulların, kzlarnın, karların, ev-leriniz için savan." kurdukları düzeni an-ladmız dümanlarımızın kulana gitti. tanr düzenlerini boa çıkarmt. o zaman hepimiz surlara, iimizin bana döndük. o günden

sonra adamların yars çalırken öbür yars mızraklı, kalkanl, yayl ve zıhl olarak nöbet tuttu. önderler yahudallar'ın arkasında yer almt. duvarlar, yükleri tayanlar, yükleyenler bir eliyle çalıyor, bir eliyle silah tutuyorlar. yapclar klç kuanm, öyle çalıyorlard. boru çalansa benim yanımdaydı. soylulara, görevlilere ve geri kalan herkese, "i çok büyük ve dank" dedim, "surların üzerinde her birimiz ayr yerde, birbirimizden uzak-tayz. nereden boru sesini itirseniz, orada bize katln. tanrmz bizim için savaacak." ite böyle çalyorduk. yarmz gün domundan yıldızlar görüne kadar mızraklarla nöbet tutuyordu. o strada halka, "herkes geceyi yardmcıyla birlikte yerualim'de geçirsın" dedim, "gece bizim için nöbet tutsunlar, gündüz de çalsınlar." ne ben, ne kardelerim, ne adamlarım, ne de yanımdaki nöbetçiler, gıysilerimizi çkarmadk. herkes suya bile silahıyla gitti.

5

bir süre sonra kadnl erkekli halk yahudi kardelerinden iddetle yaknmaya balad. bazlar, "biz kalabalz" diyordu, "oullarmz, kzlarmz çok. yaamak için budaya ihtiyacmz var." bazlar da, "ktıkta buday almak için tarlalarmz, balarmz, evlerimizi ipotek ediyoruz" diyordu. bazlar ise, "krala vergi ödemek için tarlalarmz, balarmz karlık gösterip borç para aldk" diyordu, "yahudi kardelerimizle ayn kan tamyor muyuz? bizim çocuklarmız onlarınkinden ne fark var? oullarmz kzlarmz köle olarak satmak zorunda kaldk. kzlarmızdan bazlar cariye olarak satld bile. çaresiz kaldk. çünkü tarlalarmz, balarmz bakalarının elinde." on-ların bu dertlerini, yaknmalarn duyunca çok öfkelenim. düününce soylularla yetkilileri suçlu buldum. onlara, "kardelerinizden faiz alıyorsunuz!" dedim. onlara karı herkesi bir araya topladım. sonra öyle dedim: "biz yabancılara satlan yahudi kardelerimizi elimizden geldiince geri almaya çalırken siz kardelerinizi satıyorsunuz. yine bize satlsınlar diye mi?" sustular, söyleyecek söz bulamadılar. sonra, "yaptız doru deil" dedim, "dümanlarmız olan öteki ulusların aalamalarından kaçınmak için tanrı korkusuyla yaamanız gerekmez mi? kardelerim, adamlar ve ben ödünç olarak halka para ve buday veriyoruz. lütfen faiz almaktan vazgeçelim! tarlaların, balarn, zeytinliklerini, evlerini onlara hemen geri verin. bir de faiz olarak aldız güümün, budayn, yeni arabn, zeytinyann yüzde birini verin." "veririz" dediler, "artık onlardan hiçbir ey istemeyeceiz. ne diyorsan öyle yapacağız." kâhinleri çardım ve yetkililere kâhinlerin önünde verdikleri sözü tutacaklarına ilkin ant içirdim. sonra eteimi silktim

ve dedim ki, "kim verdii sözü tutmazsa, tanrı da onu böyle silksin; maln mülkünü elinden alsın; tamtakır braksın." herkes buna, "amin" dedi ve rab'be övgüler sundu. ve sözlerini tuttular. yahuda'da valilik yaptım on iki yıl boyunca, ilk atandım günden son güne kadar, artahasta'nın kralln yirminci yılından otuz ikinci yılına dek, ne ben, ne kardelerim valiliye ayrılan yiyecek bütçesine dokunmadk. benden önce görev yapan valiler halka yük oldular. onlardan krk ekel güümün yansra yiyecek ve arap da aldılar. uaklar bile halk ezdi. ama ben tanrı'dan korktuum için böyle davranmadım. surların onarmn sürdürdüm. adamların hepsi iin banda durdu. bir tarla bile satın almadk. çevremizdeki uluslardan bize gelenlerin dnda yahudiler'den ve yetkililerden yüz elli kii soframa otururdu. benim için her gün bir boa, alt seçme koyun, tavuklar kesilir, on günde bir de her türden bolca arap hazırlandı. bütün bunlara karn valiliin yiyecek bütçesine dokunmadım. çünkü halk ar yük altındaydı. ey tanrım, bu halk uruna yaptıklarım için beni iyilikle an.

6

surlar onardım, gediklerini kapadım haberi sanballat'a, toviya'ya, arap geem'e ve öbür dümanlarmıza ulat. o strada kap kanat-ların henüz takmamtm. sanballat ile geem bana haber göndererek, "gel, ono ovas'ndaki köylerden birinde bulualım" dediler. bana kötülük yapmay düünüyorlard. onlara haberciler göndererek, "büyük bir i yapıyorum, gelemem" dedim, "yannza gelerseniz ii brakm olurum; niçin i dursun?" bana dört kez bu haberi gönderdiler, ben de hep ayn yant verdim. sanballat beinci kez ayn öneriyle habercisini gönderdi. habercinin elinde açık bir mektup vardı. içinde unlar yazıldı: "çevredeki uluslar arasında geem'in de dorulad bir söylianti var. sen ve yahudiler ayaklanmay düündünüz için surlar onay-ormusunuz. anlatılanlara göre kral olmak üzeresin. yahuda kral olduunu yerualim'e duyurmak için peygamberler bile atamsın. bütün bunlar kraln kuluna gidecek. onun için, gel de görüelim." ona u yant gönderdim: "söylediklerinin hiçbirisi doru deil. hepsini kendin uyduruyorsun." hepsi bizi korkutmaya çalıyorlard. "ii brakacaklar, onarm duracak" diye düünüyorlard. ama ben, "tanrım, ellerime güç ver" diye dua ettim. bir gün mehetavel olu delaya olu emaya'nın evine gittim. evine kapanmt. bana, "tanrı'nın evinde, tapmakta bulualım" dedi, "tapnan kapları kapatam, çünkü seni öldürmeye gelecekler. gece seni öldür-meye gelecekler." ona, "ben kaçacak adam deilim" dedim, "benim gibi biri cann kur-tarmak için tapnaa snr mı? gelmeyeceim."

anladım ki, onu tanrı göndermemi. bu sözleri bir peygamber gibi, benim kötülüğüm için söylemiti. toviya ile sanballat onu satın aldılar. bu yolla gözümü korkutup bana günah ileteceklerini düşünüyorlardı. böylece beni kötölemek için ellerine fırsat geçmi olacaktı. "ey tanrım, toviya'yla sanballat'ın yapt kötülüğü unutma" diye dua ettim, "beni korkutmak isteyen kadın peygamber noadya'yla öbür peygamberlerin yaptıklarını da unutma." surların onarm elli iki günde, yirmi be elul'da bitti. bütün dümanlarımızı bunu duydu, çevremizdeki uluslar korku sardı. böylece dümanlarımız özgüvenlerini büsbütün yitirdiler. çünkü bu ii tanrımızın yardımıyla baardımız anladılar. o günlerde yahuda soylularıyla toviya sık sık yazıyorlardı. birçok yahuda toviya'ya bal kalacana ant içmiti. çünkü toviya, arah olu kanyana'nın damadıydı. olu yehohanan da berekya olu meullam'ın kızını aldı. soylular toviya'nın iyiliklerini bana anlatıyor, benim söylediklerimi de ona iletiyorlardı. toviya beni yıldırmak için sürekli mektup gönderiyordu.

7

surların onarm bitip kaplar yerine takıldıktan sonra, kap nöbetçileri, ezgiciler ve levililer göreve atandı. kardeim hanani'yle kale komutan hananya'yı yerusalim'e yönetici atadım. hananya güvenilir bir kişiydi. çou insandan daha çok tanrı'dan korkardı. onlara, "güne ortal şuncaya kadar yerusalim kaplar açılmasın" dedim, "kap nöbetçileri görev bandayken kaplar kapalı tutsunlar. kaplar siz sürgüleyin ve yerusalim'de oturanlara nöbet görevi verin. bazıları bu görevi yapar, bazıları da evlerinin çevresinde nöbet tutsun." yerusalim geni, büyük bir kentti, ama nüfusu azdı. içindeki evler henüz onarılmamıştı. tanrım soylarına göre halkın sayım yaplabilsin diye soyluları, yetkilileri ve bütün halkı toplamam istedi. sürgünden ilk dönenlerin soy kütüğünü buldum. içinde unlar yazıldı: babil kralı nebukadnessar'ın sürgün ettii insanlar yaadıkları ilden yerusalim ve yahuda'daki kendi kentlerine döndü. bunlar zerubbabil, yeu, nehemya, azarya, raamyah, nahamani, mordekay, bilan, misperet, bigvay, nehum ve baana'nın önderliğinde geldiler. parouullar: 2172 efatyauullar: 372 arahouullar: 652 yeu ve yoav soyundan pahat-moavouullar: 2818 elamouullar: 1254 zattuouullar: 845 zakkayouullar: 760 binnuyouullar: 648 bevayouullar: 628 azgatouullar: 2322 adonikamouullar: 667 bigvayouullar: 2067 adinoullar: 655 hizkiya soyundan aterouullar: 98 haumouullar: 328 besayouullar: 324 harifouullar: 112 givonullar: 95 beytlehemliler ve netofallar: 188 anatottullar: 128 beytazmavetliler: 42 kiryat-yearimliler, kefirallar ve beerottullar: 743 ramallar ve gevallar: 621 mikmaslar:

122 beytel ve ay kentlerinden olanlar: 123 öbür nevo kenti'nden olanlar: 52 öbür elam kenti'nden olanlar: 1254 harimliler: 320 erihallar: 345 lod, hadit ve ono kentlerinden olanlar: 721 senaallar: 3930 kâhinler: yeu soyundan yedayaouullar: 973 immerouullar: 1052 pahououullar: 1247 harimouullar: 1017 levililer: kadmiel ve hodeva soyundan gelen yeuouullar: 74 ezgiciler: asafouullar: 148 tapnak kap nöbetçileri: allumouullar, aterouullar, talmonouullar, akkuouullar, hatitaouullar, ovayouullar: 138 tapnak görevlileri: sihaouullar, hasufauouullar, tabbaotouullar, kerosouullar, siaouullar, padonouullar, levanaouullar, hagavaouullar, almayouullar, hananouullar, giddeouullar, gaharouullar, reayaouullar, resinouullar, nekodaouullar, gazzamouullar, uzzaouullar, paseahouullar, besayouullar, meunimouullar, nefesimouullar, bakbukouullar, hakufauouullar, harhurouullar, baslitouullar, mehidaouullar, haraouullar, barksouullar, siserouullar, temahouullar, nesiahouullar, hatifaouullar. süleyman'ın kullarının soyu: sotayouullar, soferetouullar, peridaouullar, yalauouullar, darkonouullar, giddeouullar, efatyauouullar, hatitilouullar, pokeret-hassevayimouullar, amonouullar. tapnak görevlileriyle süleyman'ın kullarının soyundan olanlar: 392 tel-melah, tel-hara, keruv, addon ve immer'den dönen, ancak hangi aileden olduklarını ve soylarının israil'den geldiğini kantlayamayanlar unlar: delayaouullar, toviyaouullar, nekodaouullar: 642 kâhinlerin soyundan: hovayaouullar, hakkosouullar ve gilatl barzillay'ın kızlarından biriyle evlenip kaynababasının adını alan barzillay'ın ouullar. bunlar soy kütüklerini aradılar. ama yazlı bir kayıt bulamayınca, kâhinlik görevi ellerinden alındı. vali, urim ile tummim'i* kullanan bir kâhin kuncaya dek en kutsal yiyeceklerden yemeklerini buyurdu. bütün halk toplam 42 360 kişiydi. ayrıca 7 337 erkek ve kadın köle, kadınlı erkekli 245 ezgici, 736 at, 245 katır, 435 deve, 6 720 eek vardı. ((baz aile balar onarm ii için bata bulundu: vali hazineye 1 000 darik altın, 50 çanak, 530 kâhin mintan balad. baz aile balar da i için hazineye 20 000 darik altın, 2 200 mina gümü verdiler. halkın geri kalan ise, toplam 20 000 darik*f* altın, 2000 mina*f*j* gümü ve 67 kâhin mintan verdi. kâhinler, levililer, tapnak görevlileri ve kap nöbetçileri, ezgiciler, sradan insanlar ve bütün israililer kentlerine yerletiler.

8

israililer kentlerine yerletikten sonra, yedinci ay* tek vücut halinde su kapsının karşındaki alanda toplandı. bilgin ezra'ya rab'bin Musa aracılığıyla israil halkına verdiği buyruklar içeren yasa kitabını getirmesini söylediler. yedinci ayın birinci günü kâhin

ezra yasa kitab'n halkn topland yere getirdi. dinleyip anlayabilecek kadn erkek herkes oradayd. ezra su kaps'n'n karsndaki alanda kadnlarn, erkeklerin ve anlayabilecek yaktaki çocuklarn önünde, sabahdan ölene kadar yasa kitab'n okudu. herkes dikkatle dinledi. bilgin ezra toplant için hazırlanmış ahap bir zemin üzerinde duruyordu. sanda mat-titya, ema, anaya, uriya, hilkiya ve maaseya vard. solunda ise pedaya, miael, malkiya, haum, habaddana, zekeriya ve meullam duruyordu. ezra halkn gözü önünde kitab açtı. halktan daha yüksek bir yerde duruyordu. kitab açar açmaz herkes ayaa kalktı. ezra yüce tanrı'ya, rab'be övgüler sundu. bütün halk ellerini kaldırarak, "amin! amin!" diye karlık verdi. hep birlikte elip yere kapanarak rab'be tapndılar. levililer'den yeu, bani, erevya, yamin, akkuv, abbetay, hodiya, maaseya, kelita, azarya, yozavat, hanan ve pelaya ayakta duran halka yasay anlattılar. tanrı'nın yasa kitab'n okuyup açıkladılar, herkesin anlamasını salayacak biçimde yorumladılar. vali nehemya, kâhin ve bilgin ezra ve halka öğretmenlik yapan levililer, "bugün tanrınız rab için kutsal bir gündür. yas tutup alamayn" dediler. çünkü bütün halk kutsal yasa'y dinlerken alıyordu. nehemya da, "gidin, yal yiyip tatlı için" dedi, "hazır olmayanlara da bir pay gönderin. çünkü bugün rabbimiz için kutsal bir gündür. üzülmeyin. rab'bin verdii sevinç sizi güçlü kılar." levililer, "sakin olun, bugün kutsal bir gündür, üzülmeyin" diyerek halkı yatırdılar. böylece herkes yiyip içmek, yiyeceklerini bakalarıyla paylaşmak ve büyük enlik yapmak üzere evinin yolunu tuttu. çünkü kendilerine okunanlar anladılar. ertesi gün bütün aile balar, kâhinler ve levililer kutsal yasa'nın buyruklarn öğrenmek için bilgin ezra'nın çevresine toplandılar. yasada rab'bin Musa aracılığı verdii u buyruu buldular: yedinci ayda* kutlanan bayramda israilililer çardaklarda oturmal. bütün kentlerde ve yerusalim'de u duyuru yapılrs: "dalara çkn; yasada yazlıana uygun olarak, çardak yapmak üzere zeytin, ide, mersin ve hurma dallar, sık yapraklı ağaç dallar getirin." böylece halk dallar getirip damlarında, evlerinde ve tanrı tapna'nın avlularında, su kaps ve efraim kaps alanlarında çardaklar yaptı. sürgünden dönen herkes yapt çardakta oturdu. israilililer nun olu yeu'nun döneminde beri böyle bir kutlama yapmışlardı. herkes büyük sevinç içindeydi. ezra ilk günden son güne kadar, her gün tanrı'nın yasa kitab'n okudu. yedi gün bayram yaptılar. sekizinci gün kural uyarınca kutsal toplantı yapıldı.

9

ayn ayn yirmi dördüncü günü israilililer toplandı. hepsi oruç* tutmuş, çul kuanmış, bana

toprak serpmiştir. israil soyundan gelenler bütün yabancılardan ayrılmış. günahlarn ve ataların yaptı kötülükleri ayakta itiraf ettiler. oldukları yerde durup günün dörtte biri boyunca tanrılar rab'bin yasa kitab'n okudular. günün öbür dörtte birindeyse günahlarn itiraf ederek tanrılar rab'be tapndılar. levililer'e yüksekçe bir yer ayrılmış. yeu, bani, kadmiel, evanya, bunni, erevya, bani ve kenani orada oturuyordu. ayaa kalkıp yüksek sesle tanrılar rab'be yakardılar. levililer'den yeu, kadmiel, bani, haavneya, erevya, hodiya, evanya ve petahya halka, "ayaa kalkın!" dediler, "balangçtan sonsuza kadar var olan tanrınız rab'be övgüler olsun. 'ya rab senin kutsal adın öyle yücedir ki, bizim yüceltmelerimiz, övgülerimiz yetersiz kalır.'" halk öyle dua etti: "tek rab sensin. gökleri, göklerin göklerini, bütün gök cisimlerini, yeryüzünü ve içindeki her şeyi, denizleri ve içlerindeki her şeyi sen yaratmış. hepsine sen can verdin. bütün gök cisimleri sana tapmış. 'ya rab, avram' seçen, onu kıldanilerin* ur kenti'nden çıkaran, ona İbrahim adını veren tanrı sensin. onu kendine yürekten balı buldun ve onunla bir antlama yaptın. kenanl, hitit*, amorlu, perizli, yevus ve girga topraklarn onun soyuna vereceim deyip sözünü tuttu. çünkü sen dorusun. 'atalarmızın mır'da çektiklerini gördün, kızlardeniz'de* yakarlarn iittin. firavuna, görevlilerine ve ülkesinin halkına kar mucizeler, harikalar yarattın. çünkü atalarımız nasıl ezdiklerini biliyordun. bugün olduğu gibi ün kazandı. denizi yararak atalarımıza yol açtın. denizin ortasından, kuru topraktan geçip gittiler. onlar kovalayanlar ise bir ta gibi ağzın derin sulara fırlattın. gündüzün bir bulut sütunuyla, geceyeğin yol-larına k tutmak için bir ate sütunuyla atalarımıza yol gösterdin. 'sina da'na indin, onlarla göklerden konutun. onlara doru ikeler, adil yasalar, iyi kurallar, buyruklar verdin. kutsal abate günü'nü* bildirdin. kulun Musa aracılığı buyruklar, kurallar, yasalar verdin. acıklarında gökten emek verdin, susadıklarında kayadan su çıkardın. onlara vermeye ant içtiğin ülkeye girmelerini, orayı mülk edinmelerini buyurdun. 'ama atalarımız gura kaplı; dikballık edip buyruklarına uymadılar. söz dinlemek istemediler, aralarında yaptın harikalar unuttular. dikballık ettiler, eski kölelik yaamlarına dönmek için kendilerine bir önder bularak baskıldılar. ama sen balayan, iyilik yapan, acıyan, tez öfkelenmeyen, sevgisi engin bir tanrı'sın. onlar terk etmedin. kendilerine buza biçiminde dökme bir put yaptılar, 'sizi mır'dan çıkaran tanrınız budur!' diyerek seni çok aaladılar. yine de, yüce merhametinden ötürü onlar çölde bırakmadın. gündüzün yol göstermek için bulut sütununu, geceyeğin yollarına k tutmak için ate sütununu önlerinden eksik etmedin. on-

lar etmek için iyi ruhun'u verdin. azlardan man* eksiltmedin. susadklarında onlara su verdin. krk yıl onlar çölde besledin. hiç eksikleri olmad. ne giysileri eskidi, ne de ayaklar iti. "onlara ülkeler, uluslar verdin, aralarında bölütürdün. hebon kral sihon'un, baan kral og'un ülkesini mülk edindiler. onlara gökteki yıldızlar kadar çocuk verdin. onlar, mülk edinmek üzere atalarına söz verdiğin ülkeye getirdin. çocuklar kenan ülkesini ele geçirip mülk edindiler. ülke halkın onlara boyun emesini saladı. kralların ve ülkedeki halklar istediklerini yapınlar diye ellerine teslim ettin. surlu kentler, verimli topraklar ele geçirdiler. güzel eyarlarla dolu evlere, kazım sarnıçlara, balara, zeytinliklere, çok sayıda meyve ağacına sahip oldular. yediler, doydular, beslendiler ve onlara yaptın büyük iyiliklere sevindiler. "ama halkın söz dinlemedi, sana bakaldı. yasana srt çevirdiler, sana dönmeleri için kendilerini uyarın peygamberleri öldürdüler. seni çok ayaladılar. bu yüzden onlar dümanların eline teslim ettin. dümanlar onlar ezdi. skn'tya düşünce sana feryat ettiler. onlar göklerden duydu, yüce merhametinden ötürü kurtarlar gönderdin. bunlar halk dümanların elinden kurtardı. "ne var ki israil halk rahata kavuunca yine senin gözünde kötü olanı yaptı. bu yüzden onlar dümanların eline terk ettin. dümanlar onlara ege-men oldu. yine sana yönelip feryat ettiler. onlar göklerden duydu ve merhametinden ötürü defalarca kurtardı. "onlar kutsal yasan'a dönmeleri için uyardınsa da, gurura kapılarak buyruklara kar geldiler. kuralların çineyip günah ilediler. oysa kim kurallarına bal kalırsa yaam bulur. inatla sana srt çevirdiler, dinlemek istemediler. yllarlar onlara katlandı. ruhun'la, peygamberlerin aracılığı onlar uyardı. ama kulak asmadılar. bunun üzerine onlar çetli ülke halklarının ellerine teslim ettin. yüce merhametinden ötürü yok olmalarına izin vermedin. onlar terk etmedin. çünkü sen iyilik yapan, acıyan bir tanr'sın. "ey tanr'mız! sen antlamana bal kalırsın. güçlü, görkemli, yüce bir tanr'sın. asur krallarının döneminden bugüne kadar krallarmız, önderlerimiz, kâhinlerimiz, peygamberlerimiz, atalarmız ve bütün halk acı çekti. çektiklerimizi küçümseme. bamza gelen bütün olaylarda sen hep adil davrandın, doru olanı yaptın, bize kötülük yaptık. krallarmız, önderlerimiz, kâhinlerimiz, atalarmız yasana göre yaamadılar. verdin buyruklar, yaptın uyarlar dinlemediler. ülkelerinde onlara saladı bolluk içinde, önlere serdiğin geni, verimli topraklarda sana kulluk etmediler, kötülüklerinden dönmediler. "bak, bugün köleyiz. meyvelerini, iyi ürünlerini yesinler diye atalarmza verdiğin ülkede köle olduk. günahlarımız yüzünden ürünlerimizin çounu

bamza getirdiğin krallara veriyoruz. bizi de, hayvanlarımız da istedikleri gibi kullanıyorlar. büyük sknt içindeyiz." "bütün bu olanlardan ötürü biz israil halkı olarak kesin bir yazı antlama yapıyoruz. önderlerimiz, levililerimiz ve kâhinlerimiz de antlamay mühürlüyor."

10

antlamay mühürleyenler unlardı: hakalya oluvalı nehemya ve sidkiya. kâhinler: seraya, azarya, yeremya, pahur, amarya, malkiya, hattı, evanya, malluk, harim, meremot, ovadya, daniel, ginneton, baruk, meullam, aviya, miyamin, maazyia, bilgay, emaya. levililer: azanya olu yeu, henadat oullardan binnuy, kadmil; arkadalar evanya, hodiya, kelita, pelaya, hanan, mika, rehov, haavya, zakkur, ereyya, evanya, hodiya, bani, beninu. halk önderleri: paro, pahat-moav, elam, zattu, bani, bunnı, azgat, bevay, adoniya, bigvay, adin, ater, hizkiya, azzur, hodiya, haum, besay, harif, anatot, nevay, magpia, meullam, hezir, meezavel, sadok, yaddua, pelatya, hanan, anaya, hoea, hananya, hauv, hallohe, pilha, ovek, rehum, haavna, maaseya, ahiya, hanan, anan, malluk, harim, baana. "halkın geri kalan, kâhinler, levililer, tapnak görevlileri ve kapnöbetçileri, ezgiciler, tanr'ın yasaları için çevre halklardan ayrılmış herkes, karlar ve anlayış kavrayacak yataklarıyla, kızlarıyla birlikte soylu kâdelerine katıldılar. tanr'ın, kulu musa aracılığı verdii yasaya göre yaamak, egemenimiz rab'bin bütün buyrukları, ilkelerine, kurallarına uymak üzere ant içtiler, uymayacaklara lanet okudular. "çevremizdeki halklara kız verip kız almayacak. "çevre halklardan abat günü* ya da kutsal bir gün eya veya tahl satmak isteyen olursa almayacak. yedi yılda bir topra sürmeyeceiz ve bütün alacaklarımızı sileceiz. "tanr'mız'ın tapna'nın giderlerini karlamak üzere hepimiz sorumluluk alıyoruz. her yıl ekilin üçte birini vereceiz. bu para adak ekmekleri*, günlük tahl sunusu* ve yakmalk sunuları*, abat günleri, yeni aylar ve öbür bayramlarda sunulan kurbanlar, kutsal sunular, israil'in günahlarını balatacak sunular ve tanr'mız'ın tapna'nın öteki ileri için harcanacak. ("kâhinler, levililer ve halk hep birlikte kura çektik. âileler her yıl kutsal yasa'ya uygun olarak tanr'mız rab'bin sunanda yaklamak üzere belirli zamanlarda odun getirecek. "ayrıca her yıl toprağın ve meyve ağaçlarımızın ilk ürününü rab'bin tapna'na götüreceiz. "yasaya uygun olarak, ilk doan oullarımız, hayvanlarımız, ilk doan srlarımız ve davarlarımız tanr'mız'ın tapna'na, tapnakta hizmet eden kâhinlere götüreceiz. "hamurlu yiyeceklerimizin, kaldırdığımız ürünlerin, bütün ağaçlarımızın meyvelerinin, yeni aramızın, zeytin yağımızın ilkinin tanr'mız'ın

tapna'nın depolarna getirip kâhinlere vereceiz. topramn ondan levililer'e vereceiz, çünkü çaltmz bütün kentlerde ondalklar onlar topluyor. levililer ondalklar toplarken harun soyundan bir kâhin yanlarda bulunacak. levililer topladklar ondan onda birini tanrmz'n tapna'ndaki depolara, hazine odalara brakacak. israil halkyla levililer, budaydan, yeni araptan, zeytinyandan verilen armaanlar, tapnak eyalarnn, kâhinlerin, tapnak kap nöbetçilerinin ve ezgicilerin bulundu uodalara koyacaklar. "artk tanrmz'n tapna'n göz ard etmeyeceiz."

11

halkn önderleri yerualim'e yerleti. geri kalanlar aralarında kura çektiler. her on kiiden biri kutsal kente, yerualim'e yerleecek, öteki dokuz kiise kendi kentlerinde kalacaklard. halk yerualim'de yaamaya gönüllü olanların hepsini kutlad. yerualim'e yerleen bölge önderleri unlardr: ancak baz israililer, kâhinler, levililer, tapnak görevlileri, süleymân'n kulların soyundan gelenler yahuda kentlerine, her biri kendi kentindeki kendi mülküne yerleti. yahuda ve benjamin halkndan bazılysa yerualim'de kald. yahuda soyundan gelenler: peres soyundan mahalalel olu efatya olu amarya olu zekeriya olu uzziya olu ataya, ela soyundan zekeriya olu yoyariv olu adaya olu hazaya olu kol-hoze olu baruk olu maaseya. peresoullar'ndan yerualim'e 468 yiit yerleti. benjamin soyundan gelenler: yeaya olu itiel olu maaseya olu kolaya olu pedaya olu yoel olu meullam olu sallu. onu gabbay ve sallay izledi; toplam 928 yiit. zikri olu yoel onlara önderlik ediyordu, hassenua olu yahuda ise kentte vali yardımcyd. kâhinler: yoyariv olu yedaya, yakin, ahituv olu merayot olu sadok olu meullam olu hilkiya olu tapnak ba görevlisi seraya ve tapnaa hizmet eden kardeleri; toplam 822 kiil. malkiya olu pahur olu zekeriya olu amsi olu pelalya olu yeroham olu adaya ve aile balar olan kardeleri; toplam 242 kiil. immer olu meillemot olu ahzay olu azarel olu amasay ve kardelerinden oluan 128 cesur yiit. haggedolim olu zavdiel onlara önderlik ediyordu. levililer: bunni olu haavya olu azrikam olu havy olu emaya. levililer'in önderlerinden abbetay'la yozavat tanr tapna'nın d ilerini yönetiyordu. asaf olu zavdi olu mika olu mattanya ükran duasn okuyan tapnak korosunu yönetiyordu. kardelerinden bakkukya ise ikinci derecede görevliydi. ayrıca yedutun olu galal olu ammuha olu avda vard. kutsal kentte* yaayan levililer 284 kiiydi. tapnak kap nöbetçileri: kaplarda akkuv, talmon ve kardeleri nöbet tutard. toplam 172 kiydiler. israililer'in geri kalan, kâhinlerle lev-

ililer ise yahuda'nın öbür kentlerine dalmı. herkes kendi mülküne yerlemeti. tapnak görevlileri ofel'de yayordu. önderleri siha ile gipa idi. tanr'nın tapna'nda ezgi söyleyenlere asaf soyundan gelenler önderlik ediyordu. bu soydan mika olu mattanya olu haavya olu bani olu uzzi yerualim'de, levililer'in banda bulunuyordu. pers kral'nın ezgicilerle ilgili buyruu vard. düzenli olarak her gün ücretlerini alacaklard. yahuda olu zerah'n soyundan meezavel olu petahya israil halknın genel temsilcisi olarak pers kral'na yardımcı oluyordu. krsal bölgelerde, köylerde yaayanlar gelince: baz yahudallar kiryat-arba ve köylerinde, bazlar divon ve köylerinde, bazlar yekavseel ve köylerinde, bazlar yeua'da, molada'da, beytpelet'te, hasar-ual'da, beer-eva ve köylerinde, bazlar ziklak'ta, mekona ve köylerinde, bazlar eyrimmon'da, sora'da, yarmut'ta, zanoah'ta, adullam ve köylerinde, bazlar laki ve çevresinde, bazlar da azeka ve köylerinde yayordu. yahudallar'n yaad bu yerler beer-eva ile hinnom vadisi arasındaki topraklar kapsyordu. benjamin soyundan olanlar geva'da, mikmas'ta, aya'da, beytel ve köylerinde, anatot'ta, nov'da, ananya'da, hasor'da, rama'da, gittayim'de, hadit'te, sevoim'de, nevallat'ta, lod'da, ono'da ve esnaf vadisi'nde yayordu. bölükler halinde yahuda'dan gelen baz levililer de benjamin'e yerleti.

12

ealtiel olu zerubbabil ve yeu ile birlikte sürgünden dönen kâhinlerle levililer unlardr: kâhinler: seraya, yeremya, ezra, amarya, malluk, hattu, ekanya, rehum, meremot, iddo, ginneton, aviya, miyamin, maadya, bilga, emaya, yoyariv, yedaya, sallu, amok, hilkiya, yedaya. bunlar yeu'nun döneminde kâhinlere ve öbür kardelerine önderlik ediyorlard. levililer: yeu, binnuy, kadmiel, erevya, yahuda ve ükran ezgileri sorumlusu mattanya ile kardeleri. öbür kardeleri bakkukya ile unni ezgiler söylenirken onların karsında dururdu. yeu yoyakim'in babasyd. yoyakim elyayiv'in babas, elyayiv yoyada'nın babas, yoyada yonatan'n babas, yonatan yaddua'nın babasyd. yoyakim'in döneminde, kâhin ailelerinin balar unlardr: seraya ailesinin banda meraya, yeremya'nın hananya, ezra'nın meullam, amarya'nın yehohanan, meliku'nun yonatan, evanya'nın yusuf, harim'in adna, merayot'un helkay, iddo'nun zekeriya, ginneton'un meullam, aviya'nın zikri, minyamin'in, moadya'nın piltay, bilga'nın ammuha, emaya'nın yehonatan, yoyariv'n mattanay, yedaya'nın uzzi, sallay'n kallay, amok'un ever, hilkiya'nın haavya, yedaya'nın netanel. levililer'den elyayiv, yoyada, yohanan ve yaddua'nın yaad

günlerde, pers kral darius'un döneminde, levili aile balar'ın ve kâhinlerin kayd tutuldu. levili aile balar'ın listesi elyaiv olu yohanan'ın yaad döneme kadar tarihler kitabına yazıldı. levili önderlerden haavya, erevya ve kadmiel olu yeu bir yanda, kardeleri öbür yanda durur, tanrı adam davut'un buyruu uyarınca karlıklı övgüler ve ükürler sunarlardı. matanya, bakbukya, ovadya, meullam, talmon ve akkuv kaplarda nöbet tutarak kaplara yakın ambarları korumakla görevliy-diler. yosadak olu yeu olu yoyakim'in ve vali nehemya ile kâhin ve bilgin ezra'nın yaad dönemde bu insanları görev yaptı. yerualim surları tanrı'ya adanaca zaman, nerede bir levili varsa aranıp bulundu ve yerualim'e getirildi. çünkü surlar sevinçle, ükranla, ezgilerle, zil, çenk ve lirlerle adamak istiyorlardı. ezgiciler yerualim çevresindeki bölgelerden, netofallar'ın köylerinden, beytgilgal'dan, geva ve azmavet çevresinden toplan-dı. yerualim çevresinde köyler kurmulardı. (kâhinlerle levililer önce kendilerini, sonra halk, kaplar ve surlar paklama görevini yerine getirdiler. yahudal önderleri surların üzerine çıktılar. ükrederek yürüsünler diye iki büyük gruba ayırdı. birinci grup sadan gübre kapsına doru yürüdü. arkalarından hoaya ve yahudal önderlerin yars, azarya, ezra, meullam, yahuda, benyamin, emaya, yeremya ve borazan çalan bazı kâhinler izliyordu. asaf olu zakkur olu mikaya olu matanya olu emaya olu yonatan olu zekeriya ve kardeleri emaya, azarel, milalay, gilalay, maay, netanel, yahuda ve hanani tanrı adam davut gibi çalgılarıyla yürüyorlardı. bilgin ezra onlara öncülük ediyordu. pnar kapsından davut kentini'nin merdivenlerinden dosdoru surlara çıktılar; davut'un sarayının üst tarafından geçerek douya doru, su kapsına kadar yürüdüler. ükürler sunarak yürüten öbür grupsa surların üzerinde sola doru ilerliyordu. halkın yarsıyla birlikte ben de onları izledim. furlar kulesi'nden geçip geni duvar'a kadar yürüdük. efrayim kapsın, eski kap'y, balk kapsın, hananel kulesi'ni, hammea kulesi'ni geçip koyun kapsına kadar gittik. muhafızlar kapsında durdular. ükürler sunarak yürüten bu iki grup tanrı tapna'nda durdu. görevlilerin yarsıyla birlikte ben de durdum. benim grubumda borazan çalan u kâhinler vardı: elyakim, maaseya, minyamin, mikaya, elyoenay, zekeriya, hananya. ayrıca maaseya, emaya, elazar, uzzi, yehohanan, malkiya, elam, ezer. ezgiciler yizrahya'nın öncülüünde yüksek sesle ezgiler söylediler. o gün pek çok kurban kesildi. halk çoklu içindeydi, çünkü tanrı onlara büyük sevinç vermişti. kadınlarla çocuklar da bu sevinçe katıldılar. yerualim'den gelen sevinç sesleri uzaklardan duyulabiliyordu. bu arada balar, ilk ürünlerin ve ondalkların konaca ambarları gözet-

cek bazı kişiler görevlendirildi. bunları kutsal yasa'nın kâhinleri ve levililer için öngördüğü yardımcı kentlerin çevresindeki kral böl-gelerden toplayıp ambarlara getirmekle sorumlu-ydu. yahudalar kâhinlerle levililer'in hizmetinden hoşnuttu. çünkü onları tanrı'nın hizmetini ve paklama görevini yerine getiriyorlardı. ezgicilerle kap nöbetçileri de davut'la olu süleyman'ın buyruuna uygun olarak sorumlulukları yerine getirdiler. çünkü eskiden, davut'un ve asaf'ın yaad yıllarda, ezgicileri yönetenler vardı. tanrı'ya övgü ve ükür ezgileri söylenirdi. zerubba-bil'in ve nehemya'nın yaad dönemde bütün israil halkıyla ezgicilerin ve kap nöbetçilerinin ücretlerini gününde karladı. levililer'in hakkını ayırdılar, levililer de harun soyundan gelenlerin hakkını ayırdı.

13

o gün musa'nın kitabı halka okundu. kilitapta ammonlular'la moavlılar'ın sonsuza dek tanrı'nın topluluuna giremeyeceği yazıldı. çünkü onları israil halkına eklemek ve vermemekle kalmam, israililer'e lanet okuması için balam'a da para vermişlerdi. ancak tanrı'ın laneti kutsal yasa'ya çevirmedi. israil halkı bu yasa duyunca, bütün yabancıları ayrı tutmaya başladı. tanrı'nın tapna'nın ambarlarına kâhin elyaiv bakıyordu. elyaiv toviya'nın akrabasıydı. bu yüzden ona büyük bir oda vermişti. eskiden bu odaya tahıl sunular*, günnük, tapnak eyaller, ayrıca kutsal yasa uyarınca levililer'e, ezgicilere, tapnak kap nöbetçilerine verilen budayın, yeni araban, zeytinyağın ondalkları ve kâhinlere verilen balar konulurdu. ama bütün bunları olup biterken ben yerualim'de deildim. babil kral artahasta'nın krallığını otuz ikinci yılda, onun yanna gitmişim. bir süre sonra yine izin istedim ve yerualim'e döndüm. o zaman elyaiv'in yaptığı kötülüğü öğrendim. tanrı tapna'nın avlusunda toviya'ya oda vermişti. buna çok canım sıkıldı. toviya'nın bütün eyallerin odadan attı. odaları temizlemeleri için buyruk verdim. tanrı tapna'nın eyalleri, tahıl sunuları, günnüğü yine oraya koydurdum. ayrıca öğrendim ki, levililer'in alacakları verilmemi. hizmeti yürüten levililer'le ezgiciler tarlalarına geri dönmü-ler. görevlileri azarladım. "tanrı'nın tapna-nı neden ihmal ediliyor?" diye sordum. sonra bütün gidenleri toplayıp ilerinin bana koydum. bütün yahuda halkı budayın, yeni araban, zeytinyağın ondan yine ambarlara getirmeye başladı. bu kez ambarların bana kâhin elemaya'y, bilgin sadok'u ve levililer'den pe-daya'y koydum. matanya olu zakkur olu hanan onların yardımcısıydı. bunları güvenilir insanlardı. görevleri kardelerinin payları bölütürmekti. ey tanrı'm, beni anımsa. tapna-nın için ve oradaki hizmetler için yaptım

iyi ileri hiçe sayma. o günlerde yahuda'da baz adamların abat günü* üzüm sktklarn gördüm. bazlar da demet demet tahllarn eeklere yüklüyor, arap, üzüm, incir ve çeitli yüklerle birlikte abat günü yerualim'e getiriyorlard. abat günü bunlar sattklar için onlar azarladm. yerualim'de yaayan surlular balk ve çeitli mallar getirip abat günü kentte yahudallar'a satıyorlard. yahudal soy-lular azarlayarak, "yaptnz kötölüe bkn!" dedim, "abat günü'nü hiçe sayyorsunuz. atalarınız da ayn eyi yapmad m? bu yüzden tanrınız bamza ve bu kente bela yadrmad m? siz abat günü'nü hiçe sayarak tanr'nn öfkesini israil'e kar alevlendiriyorsunuz." abat'tan önceki akam yerualim kaplarna gölge düşünce, kaplarn kapatlmas ve abat sona erinceye kadar açlmmas için buyruk verdim. abat günü kente yük sokulmasn diye baz adamların kaplara yerletirdim. tüccarlarla çeitli eya satclar bir iki kez geceyi yerualim'in dnda geçirdiler. onlar uyardm: "niçin surun dibinde geceliyorsunuz? bir daha yaparsanz size kar zor kullanacam." bir daha abat günü gelmediler. abat günü'nün kutsaln korumak için levililer'e kendilerini paklasnlar ve gidip kaplarda nöbet tutsunlar diye buyruk verdim. ey tanrm, bunun için de beni anmsa ve yüce sevgin uyarınca bana merhamet et. ayrıca o günlerde adotlu, ammonlu, moavl kadınlarla evlenmi yahudiler gördüm. çocukların yars adot dilini ya da öbür halkların dilini konuuyor, yahudi dilini bilmiyorlard. adamlar azarladm, lanet okudum. bazların dövüp saçların yoldum. tanr'nn adyla onlara ant içirdim ve, "yabancılarla kz verip kz almayacaksınız" dedim, "kral süleyman bu yabancı kadınlar yüzünden günaha girmedi mi? onca ulusun kral-lar arasında süleyman gibisi yoktu. tanr onu öyle sevdi ki, bütün israil'e kral yaptı. ama yabancı kadınlar onu bile günaha sürükledi. imdi de siz yabancı kadınlarla evlenerek tanr'mıza ihanet ediyorsunuz. yaptnz bu büyük kötölüe göz mü yumalm?" bakâhin elyaiv olu yoyada'nn oullarından biri horonlu sanballat'n kzyla evliydi. bu yüzden onu yanımdan kovdum. ey tanrm, onlar anmsa; çünkü kâhinlii lekelediler, kâhinlerle ve levililer'le yaptn antlamay bozdular. halk bütün yabancılarından arndrdm. kâhinlerle levililer'e görevlerini tek tek bildirdim. belirli zamanlarda yaklmak için armaan edilen odunlar, getirilen ilk ürünleri düzene koydum. ey tanrm, bütün bunlar iyiliim için anmsa.

adem, it, eno, kenan, mahalalel, yeret, hanok, metuelah, lemek, nuh. nuh'un oullar: sam, ham, yafet. yafet'in oullar: gomer, magog, meday, yâvan, tuval, meek, tiras. gomer'in oullar: akenaz, difat, togarma. yâvan'n oullar: elia, tari, kittim, rodanim. ham'n oullar: kü, misrayim, püt, kenan. kü'un oullar: seva, havila, savta, raama, savteka. raama'nn oullar: eva, dedan. kü'un nemrut adnda bir olu oldu. yiitliyle yeryüzüne ün sald. misrayim ludlular'n, anamlar'n, lehavllar'n, maftuhlular'n, patruslular'n, filistliler'in atalar olan kaslulular'n ve kaftorlular'n atasyd. (kenan ilk olu sidon'un babas ve hititler'in*, yevuslular'n, amorlular'n, girgallar'n, hivliler'in, arklilar'n, sinliler'in, arvatlar'n, semarllar'n, hamallar'n atasyd. (((sam'n oullar: elam, asur, arpakat, lud, aram, üs, hul, geter, meek. arpakat elah'n babasyd. elah'tan ever oldu. ever'in iki olu oldu. birinin ad pelek'ti, çünkü yeryüzündeki insanlar onun yaad dönemde bölündü. kardeinin ad yoktan'd. yoktan almodat'n, elef'in, hasarmavet'in, yerah'n, hadoram'n, uzal'n, dikla'nn, eval'n, avimael'in, eva'nn, ofir'in, havila'nn, yovav'n atasyd. bunlarn hepsi yoktan'n soyundand. (((sam, arpakat, elah, ever, pelek, reu, seruk, nahor, terah, avram -ibrahim-. ibrahim'in oullar: ishak, ismail. ismailoullar'nn soyu: ismail'in ilk olu nevyot. sonra kedar, adbeel, mivsam, mima, duma, massa, hadat, tema, yetur, nafi, kedema gelir. bunlar ismail'in oullaryd. ibrahim'in cariyesi ketura'nn oullar: zimran, yokan, medan, midyan, yibak, uah. yokan'n oullar: eva, dedan. midyan'n oullar: efa, efer, hanok, avida, eldaa. bunlarn hepsi ketura'nn soyundand. ishak ibrahim'in ouluydu. ishak'n oullar: esav, israil. esav'n oullar: elifaz, reuel, yeu, yalam, korah. elifaz'n oullar: teman, omar, sefi, gatam, kenaz ve timna'dan doan amalek. reuel'in oullar: nahat, zerah, amma, mizza. seir'in oullar: lotan, oval, sivon, âna, dion, eser, dian. lotan'n oullar: hori, homam. timna lotan'n kzkardeiydi. oval'n oullar: alyan, manahat, eval, efi, onam. sivon'un oullar: aya, âna. âna'nn olu: dion. dion'un oullar: hamran, eban, yitran, keran. eser'in oullar: bilhan, zaavan, yaakan. dian'n oullar unlard: üs, aran. israilililer'i yöneten bir kraln olmad dönemde, edom'u u krallar yönetti: beor olu bala. kentinin ad dinhava'y'd. bala ölünce, yerine bosral zerah olu yovav geçti. yovav ölünce, temanllar ülkesinden huam kral oldu. huam ölünce, midyan' moav kralnda bozguna uratan bedat olu hadat kral oldu. kentinin ad avit'i. hadat ölünce, yerine masrekal samla geçti. samla ölünce, yerine rehovot-hannaharl aul geçti. aul ölünce,

yerine akbor olu baal-hanan geçti. baal-hanan ölünce, yerine hadat geçti. kentinin ad pai'ydi. kars, me-zahav kz matret'in kz mehetavel'di. sonunda hadat da öldü. edom beyleri unlard: timna, alva, yetet, oholivama, ela, pinon, kenaz, teman, mivsar, magdiel, iram. edom beyleri bunlard.

2

israil'in oullar unlardr: ruben, imon, levi, yahuda, issakar, zevulun, dan, yusuf, benyamin, naftali, gad, aer. yahuda'nn oullar: er, onan, ela. bu üç oulu yahuda'ya kenanl ua'nn kz dourdu. yahuda'nn ilk olu er, rab'bin gözünde kötüydü. bu yüzden rab onu öldürdü. yahuda'tann gelini tamar ona peres ve zerah' dourdu. yahuda'nn toplam be olu vard. peres'in oullar: hesron, hamul. zerahoullar: zimri, etan, heman, kalkol, darda. toplam be kiydi. karmi'nin olu: yok edilmeye adanm eyalar konusunda rab'be ihanet etmekle israil'i ykma sürükleyen akan. etam'n olu: azarya. hesron'un oullar: yerahmeel, ram, kalev. amminadav ram'n ouluydu. yahudallar'n önderi nahon amminadav'n ouluydu. salma*fe* nahon'un ouluydu. boaz salma'nn, ovet boaz'n, iay ovet'in ouluydu. iay'n yedi olu oldu: birincisi eliaiv, ikincisi avinadav, üçüncüsü ima, dördüncüsü netanel, beincisi radday, altncs osem, yedincisi davut. kzkardeleri seruya ile avigayil'di. seruya'nn üç olu vard: aviay, yoav, asahel. ismaili yeter'le evlenen avigayil amasa'y dourdu. hesron olu kalev'in, kars azuva'dan ve yeriot'tan oullar oldu. karsndan doan oullar unlardr: yeer, ovav, ardon. azuva ölünce, kalev kendisine hur'u douran efrat'la evlendi. uri hur'un ouluydu, besalel uri'nin ouluydu. daha sonra hesron, gilat'n babas makir'in kzyla yatt. altm yandayken evlendii bu kadn ona seguv'u dourdu. yair seguv'un ouluydu; gilat ülkesinde yirmi üç kenti vard. ama geur'la aram havvot-yair'i ve kenat ile çevresindeki köyleri, toplam altm kenti ele geçirdiler. buralarda yaayan bütün halk gilat'n babas makir'in soyundand. hesron kalev-efrata'da öldükten sonra, kars aviya tekoa'nn kurucusu olan ahur'u dourdu. hesron'un ilk olu yerahmeel'in oullar: ilk olu ram, buna, oren, osem, ahiya. yerahmeel'in atara adnda baka bir kars vard; o da onam'n annesiydi. yerahmeel'in ilk olu ram'n oullar: maas, yamin, eker. onam'n oullar: ammay, yada. ammay'n oullar: nadav, aviur. aviur'un avihayil adnda bir kars vard; ona ahban' ve molit'i dourdu. nadav'n oullar: selet, appayim. selet çocuksuz öldü. appayim'in olu: yii. yii'nin olu: ean. ean'n olu: ahlay. ammay'n kardei yada'nn oullar: yeter ve yonatan. yeter çocuksuz öldü. yonatan'n oullar: peled, zaza. bunlar yerahmeel'in

soyundan geliyordu. ean'n olu olmadysa da kzlz vard. ean'n yarha adnda msrl bir ua vard. ean kzn ua yarha'yla evlendirdi. kadn ona attay' dourdu. natan attay'n oluydu. zavat natan'n, eflal zavat'n, ovet eflal'n, yehu ovet'in, azarya yehu'nun, heles azarya'nn, elasa heles'in, sismay elasa'nn, allum sismay'n, yekamy allum'un, eliama yekamy'nn oluydu. yerahmeel'in kardei kalev'in oullar: ilk olu zif'in kurucusu mea ve hevron'un kurucusu meraa. hevron'un oullar: korah, tappuah, rekem, ema. raham ema'nn oluydu. yorkoam raham'n, ammay rekem'in, maon ammay'n oluydu. beytsur'un kurucusu maon'du. kalev'in cariyesi efa ona haran', mosa'y ve gazez'i dourdu. gazez haran'n oluydu. yahday'n oullar: regem, yotam, gean, pelet, efa, aaf. kalev'in öbür cariyesi maaka ona ever'i ve tirhana'y dourdu. maaka madmanna'nn kurucusu aaf', makbena ve giva'nn kurucusu eva'y da dourdu. kalev'in aksa adnda bir de kz oldu. kalev'in soyundan gelenler: efrat'n ilk olu hur'un oullar: kiryat-yearim'in kurucusu oval, beytlehem'in kurucusu salma, beytgader'in kurucusu hafe. kiryat-yearim'in kurucusu oval, haroeliler'in ve menuhot'ta yaayan halkn yarsnn atasyd. kiryat-yearim'in boylar: yeterliler, pütülür, umatlar, mirallar. sorallar'la eaoallur da bu boyların soyundan geldi. salma'nn soyundan gelenler: beytlehemliler, netofallar, atrot-beytyoavllar, manahatllar'n yars ve sorlular. yabes'te yaayan yazmanlarn boylar: tiratllar, imatllar, sukattlar. bunlar rekav halknn atas hammat'n soyundan gelen kenliler'dir.

3

davut'un hevron'da doan oullar unlard: ilk olu yizreelli ahinoam'dan amnon, ikincisi karmelli avigayil'den daniel, üçüncüsü geur kral talmay'n kz maaka'dan avalom, dördüncüsü hagit'ten adoniyä, beincisi avital'dan efatya, altncs kars eglä'dan yitrean. davut'un bu alt olu hevron'da dodular. davut orada yedi yl alt ay, yerualim'de de otuz üç yl krallk yapt. davut'un yerualim'de doan oullar: ima, ovav, natan, süleyman. bu dördü ammiel'in kz bat-eva'dan dodular. öbür oullar: yivhar, eliama, elifelet, nogah, nefek, yafia, eliama, elyada, elifelet. toplam dokuz kiiydiler. bütün bunlar, davut'un cariyelerinden doanlar dndaki oullaryd. tamar onlarn kzkardeidr. rehavam süleyman'n oluydu. aviya rehavam'n, asa aviya'nn, yehoafat asa'nn, yehoram yehoafat'n, ahazyä yehoram'n, yoa ahazyä'nn, amatasya yoa'n, azarya amatasya'nn, yotam azarya'nn, ahaz yotam'n, hizkiya ahaz'n, manae hizkiya'nn, amon manae'nin, yoiya amon'un oluydu. yoiya'nn

oullar: ilk olu yohanan, ikincisi yehoyakim, üçüncüsü sidkiya, dördüncüsü allum. yehoyakim'in oullar: yehoyakin ve sidkiya. sürgün edilen yehoyakin'in torunlar: ealtiel, malkiram, pedaya, enassar, yekamyä, hoama, nedavya. pedaya'nn oullar: zerubbabil, imi. zerubbabil'in çocuklar: meullam, hananya ve kzkardeleri elomit. zerubbabil'in be olu daha vard: hauva, ohel, berekyä, hasadyä, yuav-heset. hananya'nn oullar: pelatya, yeayä. yeayä refaya'nn, refayä arnan'n, arnan ovadya'nn, ovadyä ekanya'nn babasyd. ekanya'nn olu: emaya. emaya'nn oullar: hattu, yigal, bariah, nearyä, afat. toplam alt kiiydi. nearyä'nn oullar: elyoenay, hizkiya, azrikam. toplam üç kiiydi. elyoenay'n oullar: hodavyä, elyaiv, pelayä, akkuv, yohanan, delayä, anani. toplam yedi kiiydi.

4

yahuda oullar: peres, hesron, karmi, hur, oval. oval olu reayä yahat'n babasyd. yahat ahumay'n ve lahat'n babasyd. soral boylar bunlard. etam'n oullar: yizreel, yima, yidba. kzkardelerinin ad haseleponi'dir. penuel gedor'un babasyd. ezer hua'nn babasyd. bunlar beytlehem'in kurucusu ve efrat'n ilk olu hur'un torunlaryd. tekoa'nn kurucusu ahur'un helah ve naara adnda iki kars vard. naara ona ahuzzam, hefer, temeni ve haahatari'yi dourdu. bunlar naara'nn oullaryd. helah'n oullar: set, yishar, etnan ve anuv'la hassoveva'nn babas kos. kos harum olu aharhel boyların atasyd. yabes kardelerinden daha saygn biri yd. annesi, "onu ac çekerek dourdum" diyerek adn yabes koymutu. yabes, israil'in tanrs'na, "ne olur, beni kutsa, snrlarm genilet!" diye yakard, "elin üzerimde olsun, beni kötülükten koru. öyle ki, ac çekmeyeyim." tanr onun yakarn duydu. uha'nn kardei keluv, eton'un babas mehir'in babasyd. eton beytrafa'nn, paseah'n ve ir-naha'n kurucusu tehinna'nn babasyd. bunlar rekallar'dr. kenaz'n oullar: otniel, seraya. otniel'in oullar: hatat ve meonotay. meonotay ofra'nn babasyd. serayä ge-haraim'in kurucusu yoav'n babasyd. bunlar el ilerinde becerikli kiilerdi. (yefunne olu kalev'in oullar: iru, ela, naam. ela'nn olu: kenaz. yehallelel'in oullar: zif, zifa, tiryä, asarel. ezra'n oullar: yeter, meret, efer, yalon. meret'in karlarından biri miryam', ammay' ve etemoa'nn kurucusu yibah' dourdu. bunlar meret'in evlendii firavunun kz bityä'nn dourduu çocuklardr. meret'in yahudal kars, gedor'un kurucusu yeret'i, soko'nun kurucusu hever'i, zanoah'n kurucusu yekutieli' dourdu. hodiya naham'n kzkardeiyle evlendi. ondan doan oullar keila'da yaayan garm ve etemoa'da yaayan maaka boyların atasyd. imon'un oullar: amnon, rinna, ben-

hanan, tilon. yii'nin torunlar: zohet ve benzohet. yahuda olu sela'nın oullar: leka'nın kurucusu er, marea'nın kurucusu lada, beytabea'da ince keten iinde çalanların boy-lar, yokim, kozevallar, moavl kadnlarla evle-nen yoa'la saraf ve yauvi-lehem. bu kayt-lar eskidir. netayim ve gedera'da oturur, çömlekçilik yapar ve kral için çalrlard. i-monoullar: nemuel, yamin, yariv, zerah, aul. allum aul'un oluydu. mivsam allum'un, mima da mivsam'n oluydu. mima'nın torunlar: hammuel mima'nın oluydu. za-kkur hammuel'in, imi de zakkur'un oluydu. imi'nin on alt olu, alt kz vard. ancak karde-lerinin çok sayda çocuklar yoktu. bu yüzden imon oyma, sayca yahuda oyma kadar art-mad. imonoullar beer-eva, molada, hasar-u-al, bilha, esem, tolat, betuel, horma, zik-lak, beytmakavot, hasar-susim, beytbiri ve aarayim kentlerinde yaadlar. davut dö-ne-mine dek kentleri bunlard. (((ayrıca u be ilçede de yaadlar: etam, ayin, rim-mon, token, aan. baalat'a kadar uzanan bu kentlerin çevresindeki bütün köyler i-monoullar'na aitti. ailelerinin soy kütünü de tuttular. meovav, yamlek, amatsya olu yoa, yoel, asiel olu seraya olu yoivya olu yehu, elyoenay, yaakova, yeohaya, asaya, adiel, yesimiel, benaya ve emaya olu imri olu yedaya olu allon olu ifi olu ziza. yukarda ad geçenlerin her biri, ait oldu boyun bayd. aileleri sayca çaldılar. sürülerine ot-lak aramak için gedor yakınlarına, vadinin dousuna kadar gittiler. orada çok zen-gin otlaklar buldular. ülke geni, rahat ve huzur doluydu. eskiden orada ham'n soyun-dan gelenler yaard. yukarda ad yazl olan-lar, yahuda kral hizkiya döneminde geldiler. hamllar'n çadrlarna ve orada yaayan me-unlular'a saldrp tümünü öldürdüler. sonra ülkelerine yerletiler. bugün de oradalar. çünkü orada sürüleri için otlak vard. yii'nin oullar pelatya, nearya, refaya, uzziel önder-liinde imon oymandan be yüz kii seir dalk bölgesine gidip amalekliler'den sa kalanlar öldürdüler. bugün de orada yiyorlar.

5

israil'in ilk olu ruben'in oullar. -ruben ilk doandr. babasın yatana yatp onu kirlet-tii için ilk oulluk hakk israil olu yusuf'un oullarna verildi. bu yüzden ruben soy kütüne ilk oulluk hakkna göre yazlmad. yahuda kardeleri arasında en güçlü oland, önderlik hep onun soyundan çkt. ama ilk oulluk hakk yusuf'a aitti.- israil'in ilk olu ruben'in oullar: hanok, pallu, hesron, karmi. yoel'in soyu: emaya yoel'in, gog e-maya'nın, imi gog'un, mika imi'nin, reaya mika'nın, baal reaya'nın, beera baal'n oluydu. asur kral tiglat-pileser'in sürgüne gönderdii beera rubenliler'in önderiydi. ((boy-

larna göre aile soy kütüne yazlan akra-balar unlardır: önder yeiel, zekeriya, yoel olu ema olu azaz olu bala. bunlar aror'ed, nevo ve baal-meon'a kadar uzanan toprak-larda yaadlar. douda frat'tan çöle kadar uzanan topraklara yaıldlar. çünkü gilat böl-gesinde srul çöalmıt. rubenliler saul dö-ne-minde hacrerliler'e kar sava açt. onlar ye-nilgiye uratp gilat'n dousunda kalan toprak-lardaki çadrlarn ele geçirdiler. gadllar, baan'da, selka'ya kadar uzanan toprak-larda rubenliler'in karsında yaadlar. önder-leri yoel'di; ikinci derecede önemli afam, baan'da ise yanay ve afat't. boylarna göre akrabalar unlardır: mikael, meullam, eva, yoray, yakan, zia, ever. toplam yedi kiyydi. bunlar büz olu yahdo olu yeiay olu mikael olu gilat olu yaroah olu huri olu avihayil'in oullaryd. guni olu avdiel olu ahi bu boy-ların bayd. gadllar gilat'ta, baan'da, çevre-deki köylerde ve aron'un bütün otlaklarında yaadlar. bunların hepsi yahuda kral yotam'n ve israil kral yarovam'n döneminde soy kütüne yazldılar. rubenliler'in, gadllar'n ve manae oymann yarsnı kalkan ve klç kullan-abilen, ok atabilen, sava için eitilmi 44 760 yiit askeri vard. hacrerliler'e, yetur'a, nafi'e, nodav'a kar sava açtılar. onlarla savarken yardım gördüler. tanr hacrerliler'i ve onlarla birlikte olanlar ellerine teslim etti. çünkü sava sırasında tanr'ya yalvarmılar, o'na güven-milerdi. bu yüzden tanr yalvarların yanı-lad. hacrerliler'in hayvanların ele geçirdiler: elli bin deve, iki yüz elli bin davar, iki bin eek. tutsak olarak da yüz bin kii aldılar. sava tanr'nın isteyle olduğu için dömandan birçok kiyyi öldürdüler. sürgün dönemine dek hac-erliler'in topraklarında yaadlar. manae oy-mann yars baan'dan baal-hermon'a, senir, yani hermon da'na kadar uzanan toprak-larda yaad ve sayca çald. boy balar un-lard: efer, yiki, eliel, azriel, yeremya, ho-davya, yahdiel. bunlar yiit savaçlar, ünlü kiiler ve boy balaryd. ne var ki ataların tanrs'na bal kalmadılar. tanr'ya ihanet ed-erek önderinden yok ettii ulusları ilahlarna yöneldiler. bu yüzden israil'in tanrs, tiglat-pileser diye bilinen asur kral pül'u harekete geçirdi. asur kral rubenliler'i, gadllar', manae oymann yarsnı tutsak edip halah'a, habur'a, hara'ya, gozan irma'na sürdü. on-lar bugün de oralarda yiyorlar.

6

levi'nin oullar: geron, kehat, merari. ke-hat'n oullar: amram, yishar, hevron, uzziel. amram'n çocuklar: harun, musa, miryam. harun'un oullar: nadav, avihu, elazar, itamar. pinehas elazar'n oluydu. aviaa pinehas'n, bukki aviaa'nın, uzzi bukki'nin, zerahya uzzi'nin, merayot zerahya'nın, amarya merayot'un, ahituv amarya'nın,

sadok ahituv'un, ahimaas sadok'un, azarya ahimaas'n, yohanan azarya'nn, azarya yohanan'n oluydu. süleyman'n yerualim'de yapt tapnakta kâhinlik eden oydu.- amarya azarya'nn, ahituv amarya'nn, sadok ahituv'un, allum sadok'un, hilkiya allum'un, azarya hilkiya'nn, seraya azarya'nn, yehosadak seraya'nn oluydu. rab nebukadnessar aracıyla yahuda ve yerualim halkn sürdüünde yehosadak da sürgüne gitmiti. levi'nin oullar: geron, kehat, merari. geron'un oullar: livni, imi. kehat'n oullar: amram, yishar, hevron, uzziel. merari'nin oullar: mahli, mui. soylarna göre yazlan levi oymann boyilar unlardır: geron'un soyu: livni geron'un, yahat livni'nin, zimma yahat'n, yoah zimma'nn, iddo yoah'n, zerah iddo'nun, yeateray zerah'n oluydu. kehat'n soyu: amminadav kehat'n, korah amminadav'n, assir korah'n, elkana assir'in, evyasaf elkana'nn, assir evyasaf'n, tahat assir'in, uriel tahat'n, uzziya uriel'in, aul uzziya'nn oluydu. elkana'nn öbür oullar: amasay, ahimot. elkana ahimot'un, sofay elkana'nn, nahat sofay'n, eliaf nahat'n, yeroham eliaf'n, elkana yeroham'n, samuel elkana'nn oluydu. samuel'in oullar: ilk olu yoel, ikincisi aviya. merari'nin soyu: mahli merari'nin, livni mahli'nin, imi livni'nin, uzza imi'nin, ima uzza'nn, hagiya ima'nn, asaya hagiya'nn oluydu. antlama sand* rab'bin tapna'na tandktan sonra davut'un orada görevlendirdi ezgiciler unlardır. bunlar süleyman yerualim'de rab'bin tapna'n kurana dek buluma çadır'nda ezgi okuyarak hizmet eder, belirlenmi kurallar uyarınca görevlerini yerine getirirlerdi. oullarıyla birlikte görev yapan kiiler unlardır: kehatoullar'ndan: ezgici heman. heman, israil olu levi olu kehat olu yishar olu korah olu evyasaf olu assir olu tahat olu sefanya olu azarya olu yoel olu elkana olu amasay olu mahat olu elkana olu suf olu toah olu eliel olu yeroham olu elkana olu samuel olu yoel'in oluydu. ((((heman'n sa yanında görev yapan akrabas asaf. asaf, levi olu geron olu yahat olu imi olu zimma olu etan olu adaya olu zerah olu etni olu malkiya olu baaseya olu mikael olu ima olu berekya'nn oluydu. ((((heman'n solunda görev yapan kardeleri merarioullar'ndan: etan. etan, levi olu merari olu mui olu mahli olu emer olu bani olu amsi olu hilkiya olu amatsya olu haavya olu malluk olu avdi olu kiyyi'nin oluydu. (((bunların levili akrabalar, çadırın, tanr'nn tapna'nn bütün görevlerini yerine getirmek üzere atandılar. ancak, tanr kulu musa'nn buyruu uyarınca, yakmalk sunu* sunanda ve buhur sunanda sunu sunanlar harun'la oullardı. en kutsal yer'de* yapılan hizmetlerden ve israililer'in balanmas için sunulan kurbanlardan onlar sorumluydu. harunoullar unlardır: harun'un

olu elazar, onun olu pinehas, onun olu aviya, onun olu bukki, onun olu uzzi, onun olu zerahya, onun olu merayot, onun olu amarya, onun olu ahituv, onun olu sadok, onun olu ahimaas. ilk kuray çeken kehat boyundan harunoullar'nn snrlarna göre yerleim yerleri unlardır: yahuda topraklarındaki hevron'la çevresindeki otlaklar onlara verildi. kentin tarlalarıyla köyleri ise yefunne olu kalev'e verildi. snak kent seçilen hevron, livna, yattir, etemoa, hilen, devir, aan, yutta, beytame kentleriyle bunların otlaklar harunoullar'na verildi. ((benyamin oymandan da givon, geva, alemet, anatot ve bunların otlaklar verildi. kehat boyuna verilen bu kentlerin toplam says on üçtü. geri kalan kehatoullar'na manae oymann yarsna ait boylardan alınan on kent kurayla verildi. geronoullar'na boy saysna göre issakar, aer, naftali ve baan'daki manae oymandan alınan on üç kent verildi. merarioullar'na boy saysna göre ruben, gad ve zevulun oymaklarından alınan on iki kent kurayla verildi. israililer bu kentleri otlaklarıyla birlikte levililer'e verdiler. yahuda, imon, benyamin oymaklarından alınan ve yukarda adlar sayılan kentler kurayla verildi. kehat boyundan baz ailelere efrayim oymandan alınan kentler verildi. efrayim dalk bölgesinde snak kent seçilen ekem, gezer, yokmoam, beythoron, ayalon, gat-rimmon ve bunların otlaklar verildi. ((israililer manae oymann yarsndan alınan aner, bilam ve bunların otlakların kehat boyunun öbür ailelerine verdiler. aadaki kentler geronoullar'na verildi: manae oymann yarsna ait baan'daki golan, atarat ve bunların otlaklar. issakar oymandan kede, daverat, ramot, anem ve bunların otlaklar. (aer oymandan maal, avdon, hukok, rehov ve bunların otlaklar. (naftali oymandan celile'deki kede, hammon, kiryatayim ve bunların otlaklar. merarioullar'na -geri kalan levililer'e- aadaki kentler verildi: zevulun oymandan rimmono, tavor ve bunların otlaklar. ruben oymandan eria'nn ötesinde, eria Irma'nn dousundaki krda bulunan beser, yahsa, kedemot, mefaat ve bunların otlaklar. (gad oymandan gilat'taki ramot, mahanayim, hebon, yazer ve bunların otlaklar. (

7

issakar'n dört olu vardı: tola, pua, yauv, imron. tola'nn oullar: uzzi, refaya, yeri, yamay, yivsam, samuel. bunlar tola boyunun balardı. soy kütüüne göre yiit savaçlard. davut döneminde saylar 22 600'dü. uzzi'nin olu: yizrahya. yizrahya'nn oullar: mikael, ovadya, yoel, yiya. bei de boy baydı. soy kütüüne göre, aralarında savaa hazır 36 000 kii vardı. hepsinin çok sayıda kars ve çocu

vard. soy kütüüne göre issakar boylarna bal akrabalardan savaacak durumda olanların says 87 000'di. benyamin'in üç olu vard: bala, beker, yediael. bala'nın be olu vard: esbon, uzzi, uzziel, yerimot, iyri. bunlar boy bayd. soy kütüüne kaytl yiit savaçların says 22 034 kiyydi. beker'in oullar: zemira, yoa, eliezer, elyoenay, omri, yeremot, aviya, anatot, alemet. hepsi beker'in oullaryd. bunların soy kütüüne kaytl aile balarnn ve yiit savaçların says 20 200'dü. yediael'in olu: bilhan. bilhan'n oullar: yeu, benyamin, ehut, kenaana, zetan, tari, ahiahar. yediael'in bütün oullar boy balaryd. aralarında savaa hazr 17 200 yiit savaç vard. uppim ve huppim ir'in, huim ise aher'in oluydu. naftali'nin oullar: yahasiel, guni, yeser, al-lum. bunlar bilha'nın soyundand. manae'nin oullar: araml cariyein dourduu asriel, makir. makir gilat'n babasyd. makir hup-pim'le uppim'in kzkardei maaka'y kar olarak ald. makir'in ikinci olunun ad selofhat't. selofhat'n yalnız kizar oldu. makir'in kars maaka, pere ve ere adnda iki oul dourdu. ere'in de ulam ve rekem adnda iki olu oldu. ulam'n olu: bedan. manae olu makir olu gil-at'n oullar bunlardr. gilat'n kzkardei ham-moleket ihot'u, aviezer'i, mahla'y dourdu. emida'nın oullar: ahyan, ekem, likhi, aniam. efrayim'in oullar: utelah, ezer ve elat. beret utelah'n, tahat beret'in, elada tahat'n, tahat elada'nın, zavat tahat'n, utelah da zavat'n oluydu. ülkede doup büyüyen gatlar ezer'le elat' öldürdüler. çünkü onların sürülerini çal-maya gitmilerdi. (babalar efrayim gün-lerce yas tuttu. akrabalar onu avutmaya geldiler. efrayim karsyla yine yatt. kadn gebe kalp bir oul dourdu. evinde talihsiz-lik var diye babas olana beria adn verdi. kz aa ve yukar beythoron'u, uzzen-eera'y ku-ran eera'yd. beria'nın refah adnda bir olu vard. refah beria'nın, refah reef'n, telah reef'in, tahan telah'n, ladan tahan'n, am-mihut ladan'n, eliam ammihut'un, nun eliamann, yeu da nun'un oluydu. ((efray-imiler'in yerlikleri topraklar beytel'i ve çevresindeki köyleri, douda naaran'y, batda gezer'i ve köylerini, ekem, aya ve köylerini kapsyordu. manae oymann snrında beytean, taanak, megiddo, dor ve bunlara ait köyler vard. israil olu yusuf'un soyu buralarda yaad. aer'in oullar: yimna, yiva, yivi, be-ria; kzkardeleri serah. beriaoullar: hever ve birzayit'in kurucusu malkiel. hever yaflet, omer, hotam ve kzkardeleri ua'nın babasyd. yafletoullar: pasak, bimal, avat. yaflet'in oullar bunlard. omeroullar: ahi, rohga, yehubba, aram. kardei helem'in oullar: so-fah, yimna, ele, amal. sofahoullar: suah, harnefer, ual, beri, yimra, beser, hod, amma, ila, yitran, beera. yeteroullar: yefunne, pispaa, ara. ulla'nın oullar: arah, hannel, risya. bunların hepsi aer soyundand. boy

balar, seçkin kiiler, yiit savaçlar ve tanm önderlerdi. soy kütüüne kaytl savaa hazr olanların says yirmi alt bindi.

8

benyamin'in ilk olu bala, ikinci olu abel, üçüncü olu ahrah, dördüncü olu noha, beinci olu rafa'yd. bala'nın oullar: addar, gera, avihut, aviaa, naaman, ahoah, gera, efusan, haram. ehutoullar geva'da yaayan ailelerin balaryd. oradan manahat'a sürüldüler. ad-lar unlandr: naaman, ahia ve onlar sürgüne gönderen gera. gera uzza'yla ahiahit'un babasyd. aharayim, karlar huim'le baara'y boadktan sonra, moav krnda çocuk sahibi oldu. yeni kars hode'ten doan oullar unlandr: yovav, sivya, mea, malkam, yeus, sakeya, mirma. bunlar aharayim'in oullaryd. hepsi de boy balaryd. aharayim'in kars huim'den de avituv ve elpaal adnda iki olu vard. el-paal'n oullar: ever, miam, ono ve lod kent-leriyle çevrelerindeki köyleri yeniden kuran emet, beria, ema. beria'yla ema ayalon'da yaayan halkın boy balaryd. bunlar gat'ta yaayan halk sürdüler. (ahyo, aak, yere-mot, zevadya, arat, eder, mikael, yipa ve yoha beria'nın oullaryd. zevadya, meullam, hizki, hever, yimeray, yizliya ve yovav el-paal'n oullaryd. yakim, zikri, zavdi, elienay, silletay, eliel, adaya, beraya ve imrat imi'nin oullaryd. aak'n oullar: yipan, ever, eliel, av-don, zikri, hanan, hananya, elam, antotiya, yifdeya, penuel. yeroham'n oullar: ameray, eharya, atalya, yaareya, eliya, zikri. bun-ların hepsi soy kütüüne göre boy balar ve önderlerdi. yerualim'de yaadlar. givon'un kurucusu yeiel givon'da yaad. karsn ad maaka'yd. yeiel'in ilk olu avdon'da. öbür-leri unland: sur, ki, baal, ner, nadav, gedor, ahyo, zeker ve ima'nın babas miklot. bunlar yerualim'deki akrabaların yanında yaarlard. ner ki'in, ki saul'un babasyd. saul yonatan, malkiaa, avinadav ve ebaal'n babasyd. yonatan merib-baal'n, merib-baal mika'nın babasyd. mika'nın oullar: piton, melek, tarea, ahaz. ahaz yehoadda'nın babasyd. yehoadda alemet, azmavet, zimri'nin, zimri mosa'nın, mosa binea'nın, binea rafa'nın, rafa elasa'nın, elasa da asel'in babasyd. asel'in alt olu vard. adlar öyledir: azrikam, bokeru, ismail, earya, ovadya, hanan. bütün bunlar asel'in oullaryd. asel'in kardei esek'in oullar: ilk olu ulam, ikincisi yeu, üçüncüsü elifelet. ulamoullar ok atmakta usta, yiit savaçlard. ulam'n birçok olu, torunu vard. saylar yüz elli kiyydi. hepsi benyamin soyundand.

9

bütün israililer soylarna göre kaydedilmitir. bu kaytlar israil krallarının tarihinde yazldr.

yahudalar rab'be ihanet ettikleri için babil'e sürüldüler. kentlerindeki mülklerine dönüp ilk yerlemler baz israilililer, kâhinler*, levililer ve tapnak görevlileriydi. yahuda, benyamin, efrayim ve manase soyundan yerualim'de yaayanlar unlardır: yahuda olu peres soyundan bani olu imri olu omri olu ammihut olu utay. elaoullar'ndan: ilk olu asaya ve oullar. zerahoullar'ndan: yeuel. yahudallar'n toplam 690 kiyydi. benyamin soyundan gelenler: hassenua olu hodavya olu meullam olu sallu, yeroham olu yivneya, mikri olu uzzi olu ela, yivniya olu reuel olu efatya olu meullam. soylarna göre kaydedilenlerin toplam 956 kiyydi. bunların hepsi aile balaryd. kâhinler: yedaya, yehoyariv, yakin, ahituv olu merayot olu sadok olu meullam olu hilkia olu tapnak ba görevlisi azarya, malkia olu pahur olu yeroham olu adaya, immer olu meillemit olu meullam olu yahzera olu adiel olu maasay. aile balar olan kâhin kardelerinin toplam 1 760't. tanr'nn tapna'ndaki hizmetlerden sorumlu yetenekli kiilerdi. levililer: merarioullar'ndan haavya olu azrikam olu haav olu emaya, bakbakkar, here, galal, asaf olu zikri olu mika olu mattanya, yedutun olu galal olu emaya olu ovadya ve netofallar'n köylerinde yaayan elkana olu asa olu berekya. tapnak kap nöbetçileri: allum, akkuv, talmon, ahiman ve kardeleri. allum balaryd. bugüne kadar douya bakan kral kaps'nda görevlidirler. levili bölüklere bal kap nöbetçileri bunlard. korah olu evyasaf olu kore olu allum ve ailesinden korahoullar'ndan olan çalma arkadalar çadr'n giri kaps'nn nöbetçileriydi. bunların atalar da rab'bin ordugah'nn giri kaps'nn nöbetçileriydi. önceleri elazar olu pinehas onların bayd. rab onunlayd. buluma çadr'nn kaps'nda meelemya olu zekeriya nöbet tutard. giri kaps'na nöbetçi seçilenlerin toplam 212'yd. bunlar, köylerinde bal olduklar soy kütüüne yazld. davut'la bilici* samuel tarafından bu göreve atanıld. oullaryla birlikte rab'bin tapna'nn, yani çadr'n kaplarında nöbet tutarlard. nöbetçiler dört yanda -douda, batda, kuzeyde ve güneyde-nöbet tutard. köylerdeki kardeleri zaman zaman gelir, yedi günlük bir süre için görevi onlarla paylard. dört kap'nn ba nöbetçileri levili'yd. bunlar tanr'nn tapna'ndaki odalardan ve hazinelerden sorumluydu. geceyi tanr'nn tapna'nn çevresinde geçirirlerdi. çünkü tapna koruma ve her sabah kapların açma görevi onlarınd. bazlar da tapnak hizmetinde kullanılan eyalardan sorumluydu. eyalar sayarak içeri alır, sayarak darya çıkarlard. öbürleri eyalardan, kutsal yere ait nesnelerden, ince undan, araptan, zeytinyandan, günnükten, baharattan sorumluydu. ancak baharat kartıp hazırlama görevi kâhinlerindi. korahoullar'ndan allum'un ilk olu

levili mattitya sacda pide piirme görevine atanmt. kardeleri kehatoullar'ndan bazlar da her abat günü* adak ekmeklerini* hazırlamakla görevliydi. levililer'in boy balar olan ezgiciler tapnan odalarında yaard. baka i yapmazlard. çünkü yaptıklar iten gece gündüz sorumluydular. bunların hepsi soy kütüüne göre levililer'in boy balar, önderleriydi ve yerualim'de yaarlard. givon'un kurucusu yeiel, givon'da yaad. kars'nn ad maaka'yd. yeiel'in ilk olu avdon'du. öbürleri unlard: sur, ki, baal, ner, nadav, gedor, ahyo, zekeriya, miklot. miklot imam'nn babasyd. bunlar yerualim'de akrabalarının yanında yaarlard. ner ki'in, ki saul'un babasyd. saul yonatan, malkia, avinadav ve ebaal'n babasyd. yonatan merib-baal'n, merib-baal mika'nn babasyd. mika'nn oullar: piton, melek, tahrea, ahaz. ahaz yada'nn babasyd. yada alemet, azmavet ve zimri'nin, zimri mosa'nn, mosa binea'nn, binea refaya'nn, refaya elasa'nn, elasa da asel'in babasyd. asel'in alt olu vard. adlar öyledir: azrikam, bokeru, ismail, earya, ovadya, hanan. bütün bunlar asel'in oullaryd.

10

filistliler israilililer'le savaa tututu. israilililer filistliler'in önünden kaçt. birçoğu gilboa da'nda ölüp yere serildi. filistliler saul'la oullar'nn ardna düttüler. saul'un oullar yonatan', avinadav' ve malkia'y yakalayp öldürdüler. saul'un çevresinde sava kzt. derken saul filistli okçular tarafından vuruldu ve yaraland. saul silah'nn tayan adama, "klcn çek de bana sapla" dedi, "yoksa bu sünnetsizler* gelip benimle alay edecekler." ama silah taycs büyük bir korkuya kaplarak bunu yapmak istemedi. bunun üzerine saul klcn çekip kendini üzerine att. saul'un öldüünü görünce, silah taycs da kendini klcn üzerine atp öldü. böylece saul, üç olu ve bütün ev halkı birlikte öldüler. vadide oturan israilililer, israil ordusunun kaçt'n, saul'la oullar'nn öldüünü anlayınca, kentlerini terk edip kaçmaya baladlar. filistliler gelip bu kentlere yerletiler. ertesi gün filistliler, öldürülenleri soymak için geldiklerinde, saul'la oullar'nn gilboa da'nda öldüünü gördüler. saul'u soyduktan sonra ban kesip silahların aldılar. sonra bu iyi haberi putlarına ve halka duyurmalar için filist ülkesinin her yanna ulaklar gönderdiler. saul'un silahların ilahların tapnana koyup ban dagon tapna'na çaktılar. yave-gilat halkı filistliler'in saul'a yaptıklarını duydu. bütün yiitler gidip saul'la oullar'nn cesetlerini yave'e getirdiler. sonra kemiklerini yave'teki yabanl fstak aac'nn altına gömdüler ve yedi gün oruç* tuttular. saul rab'be ihanet etti için öldü. rab'bin sözünü yerine

getirmedi. yol göstermesi için rab'be dana-
cana bir cinciye dant. bu yüzden rab onu
öldürdü. kralln da iay olu davut'a devretti.
(

11

israilliler'in tümü hevron'da bulunan
davut'a gelip öyle dediler: "biz senin etin,
kemiiniz. geçmite saul kralmzken, savata
israil'e komuta eden sendin. tanrn rab
sana, 'halkm israil'i sen güdecek, onlara
sen önder olacaksn diye söz verdi." is-
rail'in bütün ileri gelenleri hevron'a, kral
davut'un yanna gelince, davut rab'bin
önünde orada onlarla bir antlama yaptı.
onlar da rab'bin samuel araclyla söyledii
söz uyarınca, davut'u israil kral olarak
meshettiler*. kral davut'la israilliler yevus
diye bilinen yerualim'e saldrmak için yola
çktlar. orada yaayan yevuslular davut'a,
"sen buraya giremezsin" dediler. ne var
ki, davut siyon kalesi'ni, davut kenti'ni ele
geçirdi. davut, "yevuslular'a ilk saldran kii
komutan ve önder olacak" demiti. ilk saldry
seruya olu yoav yaptı, böylece ordu komutan
oldu. bundan sonra davut kalede oturmaya
balad. bunun için oraya "davut kenti"
ad verildi. çevredeki bölgeyi, millo'dan*
çevre surlara kadar uzanan kesimi ina etti.
yoav da kentin geri kalan bölümünü onard.
davut giderek güçleniyordu. çünkü her
eye egemen rab onunlaydı. rab'bin israil'e
verdi söz uyarınca davut'un yiit askerlerinin
komutanlar israil halkyla birlikte davut'u
kral yaptılar ve krallnı güçlenmesi için
onu desteklediler. bunların adlar öyledir:
üçler'in önderi hakmonlu yaovam, mzran
üç yüz kiye kar kaldırp bir saldrda hepsini
öldürdü. ikincisi, üç yiitlerden biri olan
ahohlu dodo olu elazar. filistliler sava
için pas-dammim'de toplandıklarında elazar
davut'un yanındaydı. orada bir arpa tarlas
vard. israilliler filistliler'in önünden kaçmt.
ama elazar'la davut tarlann ortasında durup
oray savunmu, filistliler'i öldürmüldü.
rab onlara büyük bir zafer salamt. otu-
zlar'dan üçü davut'un yanna, adullam
maaras'ndaki kayaya gittiler. bir filist birlii
refaim vadisi'nde ordugah kurmutu. bu
srada davut hisarda, baka bir filist birliyse
beytlehem'deydi. davut özlemle, "keke biri
beytlehem'de kapn yanndaki kuyudan
bana su getirse!" dedi. bu üçler filist
ordugahnn ortasından geçerek beytlehem'de
kapn yanndaki kuyudan su çekip davut'a
getirdiler. ama davut içmek istemedi; suyu
yere dökerek rab'be sundu. "ey tanrm, bunu
yapmak benden uzak olsun!" dedi, "canların
tehlikeye atp giden bu üç kiinin kann m
içeyim?" canların tehlikeye atarak suyu
getirdikleri için davut içmek istemedi. bu
üç kiinin yiitli ite böyleydi. yoav'n kardei

aviay üçler'in önderiydi. mzran kaldırp
üç yüz kiye öldürdü. bu yüzden üçler
kadar ünlendi. üçler'in en saygın kiisiydi ve
onların önderi oldu. ama üçler'den saymad.
yehoyada olu kavseelli benaya yürekli bir
savaşçıyd. büyük iler baard. aslan yürekli
iki moavlı öldürdü. ayrıca karl bir gün
çukura inip bir aslan öldürdü. be arn*fü*
boyunda iri yar bir msrl'y da öldürdü.
msrl'n elinde dokumac sr gibi bir mızrak
vard. benaya sopayla onun üzerine yürüdü.
mzra elinden kapt gibi onu kendi mızrayla
öldürdü. yehoyada olu benaya'nın yaptıklar
bunlardır. bu sayede o da üç yiitler kadar
ünlendi. benaya otuzlar arasında saygın
bir yer edindiye de, üçler'den saymad.
davut onu muhafız birlii komutanına atad.
öteki yiitler unlandı: yoav'n kardei asahel,
beytlehemli dodo olu elhanan, harorlu
ammot, pelonlu heles, tekoal ikke olu ira,
anatotlu aviezer, hual sibbekay, ahohlu
ilay, netofal mahray ve baana olu helet,
benyaminoullar'ndan gival rivay olu ittay,
piratonlu benaya, gaa vadilerinden huray,
arval aviel, baharumlu azmavet, aalbonlu
elyahba, gizonlu haem'in oullar, hararl age
olu yonatan, hararl sakâr olu ahiam, ur
olu elifal, mekeral hefer, pelonlu ahiya,
karmelli hesro, ezbay olu naaray, natan'n
kardei yoel, hacar olu mivhay, ammonlu
selek, seruya olu yoav'n silah taycs berotlu
nahray, yattırlı ira ve garev, hititli* uriya,
ahlay olu zavay, rubenliler'in önderi rubenli
iza olu adina ve ona elik eden otuz kii,
maaka olu hanan, mitanl yoafat, ateral
uzziya, aroerli hotam'n oullar ama ve yeiel,
imri olu yediael ve kardei tislî yoha, mahav
eliel, elnaam'n oullar yerivay ve yoavya,
moavl yitma, eliel, ovet, mesoval yaasiel.

12

davut'un ki olu saul'dan gizlendiği ziklak'ta
yanna gelenler unlandı. bunlar savata onu
destekleyen yiitlerdi. benyamin oyman-
dan, saul'un ailesindendiler. yay tar ve
yayla ok, sapanlı ta atmak için hem sa,
hem sol ellerini kullanabilirlerdi. gival e-
maa'nın oullar ahiezer'le yoa'n komutas al-
tındaydılar. adlar unlandı: azmavet'in oullar
yeziel'le pelet, beraka, anatotlu yehu, otu-
zlar'dan bir yiit ve otuzlar'n önderi olan
gionlu yimaya, yeremya, yahaziel, yohanay,
gederal yozavat, eluzay, yerimot, bealya, e-
marya, haruflu efatya, elkana, yiya, azarel,
yoezer, yaovam, korahllar, yoela, zevadya,
gedorlu yeroham'n oullar. davut çölde sak-
landı yerdeyken baz gadllar da ona katld.
bunlar savaa hazır, kalkan ve mızrak kulan-
abilen yiit adamlard. yüzleri aslan yüzü
gibiydi, dalardaki ceylanlar kadar çeviktiler.
önderleri ezer'di. ikincisi ovadya, üçüncüsü
eliav, dördüncüsü mimanna, beincisi yere-

mya, altncs attay, yedincisi eliel, sekizin-
cisi yohanan, dokuzuncusu elzavat, onun-
cusu yeremya, on birincisi de makbannay'd.
bu gadllar ordu komutanlaryd. en güçsüz-
leri yüz, güçlüleri bin kiinin yerini tutard.
birinci ay*, eria Irma her yana tamken,
kar yakaya geçtiler. oradaki vadilerde
oturanların tümünü douya, batya kaçrdlar.
benyamin ve yahudaoullar'ndan baz kiiler de
davut'un yanna, sakland yere gittiler. on-
lar karlamaya çkan davut öyle dedi: "eer
bana yardım etmek için esenlikle geldiys-
eniz, buyrun bize katln. ama ben haksızlık
yapmamken beni dümanların eline teslim
etmeye geldiyseniz, atalarımın tanrs bunu
görsün ve sizi yarglasn." tanr'nn ruhu otu-
zlar'n önderi amasay'n üzerine indi. amasay
öyle dedi: "ey davut, seniniz biz! ey iay olu,
seninleyiz! esenlik olsun sana, esenlik! seni
destekleyenlere de esenlik olsun! tanrın sana
yardım edecektir." davut onlar iyi karlad ve
akınlarnı ba yaptı. davut filistliler'le birlikte
saul'a kar savamaya gidince, manae oyman-
dan da baz kiiler onun yanna geçtiler. ne
var ki davut'la adamlar filistliler'e yardım
etmediler. çünkü filist beyleri birbirleri-
ne danp, "davut efendisi saul'a dönerse
bamızdan oluruz" diyerek onu geri gönder-
milerdi. davut zıklak'a gittiinde yanna
geçen manaelliler unlardı: adna, yozavat,
yediael, mikael, yozavat, elihu, silletay. bun-
lar manae'de bin kiilik birliklerin komutan-
laryd. düman akınlarna kar davut'a yardım
ettiler. hepsi de yiit savaçlar, ordu komu-
tanlaryd. her gün insanlar davut'a yardım
etmeye geliyorlard. davut büyük, güçlü bir
orduya sahip oluncaya dek bu böyle sürdü.
rab'bin sözü uyarınca saul'un kralln davut'a
vermek için hevron'a, davut'un yanna gelen
savaçların saysı udur: savaa hazır, kalkan ve
mızrak tayan yahudaoullar'ndan 6 800 kii.
savaa hazır, yiit imonoullar'ndan 7 100 kii.
levioullar'ndan 4 600 kii. harun ailesinin ba-
yehoyada ve onunla birlikte olanlar 3 700
kii. genç yiit sadok'la ailesinden 22 subay.
saul'un soyu benyaminliler'den 3 000 kii.
benyaminliler'in çou o zamana dek saul'un
ailesine bal kalmırd. efrayimoullar'ndan
yiit savaç ve boy-larında ün salm 20 800
kii. davut'u kral yapmak için manae oy-
mann yarsından özel olarak seçilip gelenler
18 000 kii. issakaroullar'ndan 200 kii. bun-
lar israililer'in ne zaman ne yapmas gerek-
tiini bilen kiilerdi. boy balaryd ve bütün
akrabaların yönetirlerdi. zevulun'dan 50 000
kii. bunlar savaa hazır, deneyimli asker-
lerdi. her tür silah kullanmada ustaydılar.
davut'a candan ve yüreктen yardım ettiler.
naftalı'den 1 000 subay ile kalkan ve mızrak
tayan 37 000 kii. danllar'dan savaa hazır 28
600 kii. aer'den savaa hazır, deneyimli 40 000
asker. eria Irma'nın dousunda yaayan, sava
için her tür silahla donatılm rubenliler'den,

gadllar'dan ve manae oymann yarsından 120
000 kii. bunların hepsi savaa hazır yiit asker-
lerdi. büyük bir kararlkla davut'u bütün
israil'in kral yapmak için hevron'a geldiler.
geri kalan israililer de davut'u kral yapma
konusunda ayn düünceydiler. adamlar
davut'un yanında üç gün kaldılar. orada yiyip
içtiler. gereksinimlerini yakınlar salamt. is-
sakar, zevulun ve naftalı'ye kadar yayılm olan
yakınlar da yiyecek yüklü eklerle, develele,
katrlarla, öküzlerle geldiler. bol miktarda
un, incir pestili, kuru üzüm salımlar, arap,
zeytinya, çok sayıda sr ve davar getirdiler.
çünkü israil'de sevinç vard.

13

davut binbalara, yüzbalara ve subaylarına
dant. sonra bütün israil topluluuna öyle
seslendi: "eer onaylarsanz ve tanrımız rab'bin
isteiyse, israil ülkesinin her yanna yayılm
öbür soydalarımız ve onlarla birlikte kendi
kentlerinde ve otaklarında yaayan kahin-
lerle levililer'e haberciler gönderelim. on-
lar da gelip bize katılsınlar. tanrımız'n sand'n
geri getirelim. çünkü saul'un krall döne-
minde ona gereken önemi vermedik." toplu-
luk bu öneriyi benimseyerek sand geri ge-
tirmeye karar verdi. davut tanr'nn antlama
sand'n* kıryat-yearım'den geri getirmek için
msr'daki ihor Irma'ndan levo-hamat'a kadar
bütün israililer'i topladı. böylece davut'la
israililer keruvlar* arasında taht kuran rab
tanr'nn adıyla anılan tanr'nn antlama sand'n
getirmek için yahuda'daki baala kenti'ne
-kıryat-yearım'e gittiler. tanr'nn sand'n
avinadav'n evinden alıp yeni bir arabaya koy-
dular. arabay ulla'yla ahyo sürüyordu. bu
arada davut'la bütün israil halkı da tanr'nn
önünde lir, çenk, tef, zil ve borazanlar eliinde
ezgiler okuyarak, var güçleriyle bu olay kut-
luyorlard. kidon'un harman yerine vardık-
larında öküzler tökezledi. bu nedenle ulla
elini uzatıp sandı tuttu. rab sanda elini
uzatıp ulla'ya öfkelenerek onu yere çald.
ulla orada, tanr'nn önünde öldü. davut,
rab'bin ulla'y cezalandırmasna öfkelen-di. o
günden bu yana oraya peres-ulla denilir.
davut o gün tanr'dan korkarak, "tanr'nn
sand'n nasıl yanma getirsem?" diye düündü.
sand yanna, davut kenti'ne götürceine gatl
ovet-edom'un evine götürdü. tanr'nn sand
gatl ovet-edom'un evinde üç ay kald. rab
ovet-edom'un ailesini ve ona ait her eyi kut-
sadı.

14

sur kral hiram davut'a ulaklar ve bir
saray yapmak için sedir tomruklar, taçlar,
marangozlar gönderdi. böylece davut
rab'bin kendisini israil kralı atadn ve halk

israil'in hatr için kralln çok yücelttiini anlad. davut yerualim'de kendine daha birçok kaf aldı; bunlardan erkek ve kz çocuklar oldu. davut'un yerualim'de doan çocukların adları unlandı: ammuva, ovav, natan, süleyman, yivhar, eliuva, elpelet, nogah, nefek, yaffa, eliamma, beelyada, elifelet. filistliler davut'un israil kral olarak meshedildiini* duyunca, bütün filist ordusu onu aramak için yola çıktı. bunu duyan davut onları karlamaya gitti. filistliler gelip refaim vadisi'nde baskın yaptılar. davut tanrı'ya dant: "filistliler'e saldıraym mı? onlar elimi teslim edecek misin?" rab, "saldır" dedi, "onları elime teslim edeceğim." bunun üzerine davut'la adamlar baal-perasim'e gittiler. davut orada filistliler'i bozguna uratt. sonra, "her eyi yarp geçen sarp gibi, tanrı dumanların benim elimle yarp geçti" dedi. bundan ötürü oraya baal-perasim ad verildi. filistliler putları orada braktılar. davut'un buyruu uyarınca putları yakıldı. filistliler bir kez daha gelip vadiye baskın yaptılar. davut yine tanrı'ya dant. tanrı öyle karlık verdi: "buradan saldırma! onları arkadan çevirip pelesenk ağaçların önünden saldır. pelesenk ağaçların tepesinden yürüyüş sesi duyar duymaz, saldırıya geç. çünkü ben filist ordusunu bozguna uratmak için önünrsıra gitmiim demektir." davut tanrı'nın kendisine buyurduu gibi yaptı ve filist ordusunu givon'dan gezer'e kadar bozguna uratt. böylece davut'un ünü her yana yayıldı. rab bütün ulusların ondan korkmasını salad.

15

davut kendisine davut kenti'nde evler yaptı. ardından tanrı'nın antlama sandı* için bir yer hazırlayıp çadır kurdu. sonra, "tanrı'nın antlama sandı'nı yalnız levililer taşıyacak" dedi, "çünkü sandı tamak ve sonsuza dek kendisine hizmet etmek için rab levililer'i seçti." davut rab'bin antlama sandı'nı hazırlamı oldu yere getirmek için bütün israilililer'i yerualim'de topladı. sonra harunoullar'yla levililer'i bir araya getirdi: kehatioullar'ndan: önder uriel'le 120 yakın, merarioullar'ndan: önder asaya'yla 220 yakın, geronoullar'ndan: önder yoel'le 130 yakın, elisafanoullar'ndan: önder emaya'yla 200 yakın, hevronoullar'ndan: önder eliel'le 80 yakın, uzzieloullar'ndan: önder amminadav'la 112 yakın. bundan sonra davut kâhin sadok'la kâhin aviyatar', levili uriel'i, asaya'y, yoel'i, emaya'y, eliel'i, amminadav' yanna çardı. onlara öyle dedi: "siz levili boyları balarsınız. levili kardeşlerinle birlikte kendinizi kutsayın, sonra israil'in tanrı rab'bin antlama sandı'nı hazırlamı oldum yere getirin. çünkü geçen sefer sandı siz tamadınız ve biz de kurala uygun davranmadık için tanrımız rab bize öfkelenildi." böylece kâhinlerle levililer israil'in

tanrı rab'bin antlama sandı'nı getirmek için kendilerini kutsadılar. rab'bin sözü uyarınca ve musa'nın onlara buyurduu gibi, tanrı'nın sandı'nın sırtlarını omuzları üzerinde taşıdılar. davut levili önderlere, kardeşlerinden çenk, lir ve zil gibi çalgılar elinde yüksek sesle sevinçli ezgiler okuyacak ezgiciler atamaları söyledi. levililer de yoel'le heman', akrabalarından berekya'yla asaf', akrabalar merarioullar'ndan kuaya'yla etan' atadılar. onlara yardımcı olarak da kap nöbetçileri kardeşlerinden zekeriya'y, yaaziel'i, emiramot'u, yehiel'i, unni'y, eliyav', benaya'y, maaseya'y, mattitya'y, elifelehu'y, mikneya'y, ovet-edom'u, yehiel'i atadılar. ezgilerden heman, asaf, etan'ın* zili; zekeriya, aziel, emiramot, yehiel, unni, eliyav, maaseya, benaya'ın zili çenk çalmak; mattitya, elifelehu, mikneya, ovet-edom, yehiel, azazya sekiz telli lirle önderlik yapmak üzere seçildiler. levililer'in önderi kenanya ise ezgilerden sorumluydu. bu konuda yetenekliydi. berekya ile elkana antlama sandı'nın bulunduğu yerin kap nöbetçileriydi. evanya, yoafat, netanel, amasay, zekeriya, benaya, eliezzer adındaki kâhinler tanrı'nın antlama sandı önünde borazan çaldılar. ovet-edom ile yehiya da antlama sandı'nın bulunduğu yerin kap nöbetçileriydi. böylece davut, israil ileri gelenleri ve binbalar rab'bin antlama sandı'nı ovet-edom'un evinden sevinçle getirmeye gittiler. tanrı, rab'bin antlama sandı'nı tayan levililer'e yardımcı ettiyi için, yedi boya ile yedi köç kurban ettiler. davut, sandı tayan levililer, ezgiciler ve ezgilerden sorumlu olan kenanya'ya ince ketenden küppeler giydirdi. davut ince keten efod* da kuanımtı. böylece israililer sevinç naraları atarak, boru, borazan, zil, çenk ve lirlere çalarak rab'bin antlama sandı'nı getiriyorlardı. rab'bin antlama sandı davut kenti'ne varınca, saul'un kız mikal pencereden baktı. oynayıp zıplayan kral davut'u görünce, onu içinden küçümsedi.

16

tanrı'nın antlama sandı'nı getirip davut'un bu amaçla kurduu çadırı içine koydular. tanrı'ya yakmak sunular* ve esenlik sunular* sundular. davut yakmak sunular ve esenlik sunuların sunmayı bitirince, rab'bin adıyla halkı kutsadı. ardından erkek, kadın her israili'ye birer somun ekmekle birer hurma ve üzüm pestili dattı. rab'bin antlama sandı önünde hizmet etmek, israil'in tanrı rab'bi anmak, o'na şükretmek ve övgüler sunmak için baz levililer'i atadı. bunların önderi asaf, yardımcıları zekeriya'ydı. öbürleri yehiel, emiramot, yehiel, mattitya, eliyav, benaya, ovet-edom ve yehiel'di. bunlar çenk ve lir, asaf yüksek sesli zil, kâhin benaya ile yahaziel de tanrı'nın antlama sandı önünde sürekli borazan çalacaklardı. o gün davut

rab'be ükretme iini ilk kez asaf'la kardelerine verdi. rab'be ükredin, o'na yakarn, halklara duyurun yaptklarn! o'nu ezgilerle, ilahilerle övün, bütün harikaların anlatn! kutsal adyla övünün, sevinisin rab'be yönelenler! rab'be ve o'nun gücüne baktı, durmadın o'nun yüzünü arayn! ey sizler, kulu israil'in soyu, seçti yakupoullar, o'nun yaptı harikalar, olaüstü ilerini ve azndan çıkan yargılar anmsayn! (tanrımız rab o'dur, yargılar bütün yeryüzünü kapsar. o'nun antlamasın, bin kuak için verdi sözüz, ibrahim'le yaptı antlamay, ishak için içti and sonsuza dek anmsayn. ("hakknza düen mülk olarak kenan ülkesini size vereceim" diyerek, bunu yakup için bir kural, israil'le sonsuza dek geçerli bir antlama yaptı. (o zaman bir avuç insandın, sayca az ve ülkeye yabancydın. bir ulustan öbürüne, bir ülkeden ötekine dolap durdular. rab kimsenin onlar ezmesine izin vermedi, onlar için krallar bile payladı: "meshettiklerime* dokunmayın, peygamberlerime kötülük etmeyin!" dedi. ey bütün dünya, ezgiler söyleyin rab'be! her gün duyurun kurtarn! görkemini uluslara, harikalarını bütün halklara anlatn! çünkü rab uludur, yalnız o övgüye deer, ilahlardan çok o'ndan korkulur. halkların bütün ilahlar bir hiçtir, oysa gökleri yaratan rab'dir. yücelik, ululuk o'nun huzurundadır, güç ve sevinç o'nun konutundadır. ey bütün halklar, rab'bi övün, rab'bin gücünü, yüceliini övün, rab'bin görkemini adına yarar biçimde övün, sunular getirip o'nun önüne çkn! kutsal giysiler içinde rab'be tapnn! titreyin o'nun önünde, ey bütün yeryüzündekiler! dünya salam kurulumu, sarıslmaz. sevinisin gökler, cosun yeryüzü, uluslar arasında, "rab egemenlik sürüyor!" densin. gürlesin deniz içindekilerle birlikte, bayram etsin krlar ve üzerindkiler! o zaman rab'bin önünde ormann açılar sevinçle haykırarak. çünkü o yeryüzünü yargılamaya geliyor. rab'be ükredin, çünkü o iyidir, sevgisi sonsuzdur. öyle seslenin: "kurtar bizi, ey kurtarcımız tanr, topla bizi, ulusların arasından çıkar. kutsal adına ükredelim, yüceliinle övünelim. israil'in tanrs rab'be öncesizlikten sonsuza dek övgüler olsun!" bütün halk, "amin!" diyerek rab'be övgüler sundu. davut rab'bin antlama sand'nn* önünde günlük ilerde sürekli hizmet etmeleri için asaf'la levili kardelerini atadı. onlarla birlikte hizmet etmeleri için ovet-edom'la altm sekiz levili akrabası da atadı. yedutun olu ovet-edom'la hosa kap nöbetçileriydi. davut kâhin sadok'la öbür kâhin kardelerini givon'daki tapınma yerinde, rab'bin çadır'nn bulunduu yerde görevlendirdi. bunlar rab'bin israil'e verdi yasada yazılanlar uyarınca, sabah akam, düzenli olarak yakmak sunu* sunanda rab'be sunular sunacaklardı. onlarla birlikte heman'la yedutun'u ve rab'bin sonsuz sevgisi için ükretsin-

ler diye özel olarak seçilen öbürlerini de görevlendirdi. heman'la yedutun borazanlardan, zillerden ve tanrı'y öven ezgiler için gereken öbür çalgılardan sorumluydu. yedutunoullar'n da kapda nöbetçi olarak görevlendirdi. sonra herkes evine döndü. davut da ailesini kutsamak için evine döndü.

17

davut sarayna yerletikten sonra peygamber natan'a, "bak, ben sedir acaından yapılm bir sarayda oturuyorum. oysa rab'bin antlama sand* bir çadırın altında duruyor!" dedi. natan, "tasarlardı her eyi yap, çünkü tanrı seninlidir" diye karlı verdi. o gece tanrı natan'a öyle seslendi: "git, kulum davut'a öyle de: 'rab diyor ki, oturmam için bana tapnak yapmayacaksın. israil halkı mır'dan çıkmı günden bu yana tapnakta oturmam. ben çadırdan öbür çadra, orada burada konaklayarak dolatm. israililer'le birlikte dolatm yerlerin herhangi birinde, halkım gütmesini buyurdum israil önderlerinden birine, neden bana sedir acaından bir konut yapmadınız diye hiç sordum mu? 'imdi kulum davut'a öyle diyeceksin: 'her eye egemen rab diyor ki: halkım israil'e önder olsun diye seni otlaklardan ve koyun gütmekten aldım. her nereye gittiysen seninleydim. önünden bütün düşmanların yok ettim. adın dünyadaki büyük adamların ad gibi büyük kılcam. halkım israil için bir yurt salayp onlar oraya yerletireceim. bundan böyle kendi yurtlarında otursunlar, bir daha rahatsız edilmesinler. kötü kiler de halkım israil'e hakimler atadım günden bu yana yaptıkları gibi, bir daha onlara baskı yapmasınlar. bütün düşmanlarının sana boyun emesini salayacam. rab'bin senin için bir soy yetitirecek, bilesin. ("sen ölüp atalarna kavuunca, senden sonra oullarından birini ortaya çıkarp krallı pekitireceim. benim için tapnak kuracak olan odur. ben de onun tahtı sonsuza dek sürdüreceim. ben ona baba olacam, o da bana oul olacak. senden önceki krallardan esirgemiş sevgiyi hiçbir zaman esirgemeyeceim. onu sonsuza dek tapmamı ve krallığın üzerine atayacam; taht sonsuza dek sürecektir." böylece natan bütün bu sözleri ve görüşleri davut'a aktardı. bunun üzerine kral davut gelip rab'bin önünde oturdu ve öyle dedi: "ya rab tanrı, ben kimim, ailem nedir ki, beni bu duruma getirdin? ey tanrı, sanki bu yetmezmi gibi, kulunun soyunun geleceği hakkında da söz verdin. benimle de büyük bir adamım gibi ilgilendin, ya rab tanrı! kulunu onurlandırdın, ben sana baka ne diyebilirim ki! çünkü sen kulunu tanyorsun. ya rab, kulunun hatrı için ve isteini uyarınca bu büyüklüğü gösterdin ve bu büyük vaatleri bildirdin. "ya rab, bir benzerin yok, senden baka tanrı da yok!

bunu kendi kulaklarımızla duyduk. halkın israil'e benzer tek bir ulus yok dünyada. kendi halkın olsun diye onlar kurtarmaya gittin. büyük ve görkemli iler yapmakla ün saldın. mısır'dan kurtardın halkın önünden uluslar kovdun. halkın israil'i sonsuza dek kendi halk olarak seçtin ve sen de, ya rab, onların tanrısı oldun. "imdi, ya rab, kuluna ve onun soyuna ilkin verdiğin sözü sonsuza dek tut, sözünü yerine getir. öyle ki, insanlar, 'israil'i kayran, her eye egemen rab tanrı israil'in tanrısı'dır! diyerek adın sonsuza dek anılsın, yüceltsinler ve kulun davut'un soyu da önünde sürsün. "sen, ey tanrım, ben kulun için bir soy çıkaracan bana açıkladın. bundan dolayı kulun önünde sana dua etme yürekliliğini buldu. ya rab, sen tanrı'sın! kuluna bu iyi sözü verdin. imdi önünde sonsuza dek sürmesi için kulunun soyunu kutsamay uygun gördün. çünkü, ya rab, onu kutsadın için sonsuza dek kutlu kılacak."

18

bir süre sonra, davut filistlileri yenip boyunduruğu altına aldı; gat' ve çevresindeki köyleri filistlilerin yönetiminden çıkardı. moavlılar' da bozguna uğrattı. onlar davut'un haraç ödeyen köleleri oldular. davut frat'a kadar kralın pekitirmeye giden sova kralı hadadezer'i de hama yakınlarında yendi. bin sava arabası, yedi bin atla, yirmi bin yaya askerini ele geçirdi. yüz sava arabası için gereken atların içindeki bütün atlar da sakatladı. sova kralı hadadezer'e yardım gelen amramlılar'ndan yirmi iki bin kişi öldürdü. sonra amramlıların ülkesine askeri birlikler yerletirdi. onlar da davut'un haraç ödeyen köleleri oldular. rab davut'u gittiği her yerde zafere ulaştı. davut hadadezer'in komutanlarının tadatın kalkanları alp yerualim'e götürdü. ayrıca hadadezer'in yönetimindeki tıvhat ve kün kentlerinden bol miktarda tunç* aldı. süleyman bunu havuz, sütunlar ve çeşitli eyalar yapmak için kullandı. hama kralı tou, davut'un sova kralı hadadezer'in bütün ordusunu bozguna uğrattı. tou kralı davut'u selamlamak ve hadadezer'le savaşı yendii için kutlamak üzere olu hadoram' ona gönderdi. çünkü tou hadadezer'le sürekli savaştı. hadoram davut'a her türlü altın, gümüş, tunç armağanlar getirdi. kralı davut bu armağanlar bütün uluslardan -edom, moav, ammonlular, filistliler ve amalekliler'den- ele geçirdii altın ve gümüşle birlikte rab'be adad. seruya olu aviaş tuz vadisi'nde on sekiz bin edomlu öldürdü. edom'a askeri birlikler yerletirdi. edomluların tümü davut'un köleleri oldular. rab davut'u gittiği her yerde zafere ulaştı. bütün israil'de krallık yapan davut halkına doğruluk ve adalet saladı. seruya olu yoav ordu komutanı, ahilut olu

yehoafat devlet tarihçisiydi. ahituv olu sadok'la aviyatar olu ahimelek kâhin, ava yazmandı. yehoyada olu benaya keretliler'le peletliler'in* komutanıydı. davut'un oulları da sarayda yüksek görevlere atanmışlardı.

19

bir süre sonra ammon kralı naha öldü, yerine olu kral oldu. davut, "babası bana iyilik etti için ben de naha olu hanun'a iyilik edeceğim" diye düşünerek, babasının ölümünden dolayı bağısal dilemek için hanun'a ulaklar gönderdi. davut'un ulakları hanun'a bağısal dilemek için ammonluların ülkesine varınca, ammon önderleri hanun'a öyle dediler: "davut sana bağısal dileyen bu adamları gönderdi diye babana saygı duyduğunu mu sanyorsun? bu ulaklar ülkeyi aratırmak, casusluk etmek, ykmak için buraya geldiler." bunun üzerine hanun davut'un ulaklarını yakalattı. sakallarıyla edip giysilerininin kalçayı kapatan kesimini ortadan kesti ve onları öylece gönderdi. davut bunu duyunca, ulakları karlamak üzere adamları gönderdi. çünkü ulaklar çok utanyorlardı. kral, "sakallarıyla uzayıncaya dek eriaha'da kalın, sonra dönün" diye buyruk verdi. ammonlular davut'un nefretini kazandıkları anlaşıncaya, hanun'la ammonlular aram-naharayim, aram-maaka ve sova'dan sava arabalarıyla atları kiralamak için bin talant gümüşü gönderdiler. otuz iki bin sava arabası ve maaka kralıyla askerlerini kiralamışlardı. maaka kralıyla askerleri gelip medeva'nın yakınında ordugah kurmuşlardı. ammonlular da savamak üzere kentlerinden çıkıp bir araya geldiler. davut bunu duyunca, yoav' ve güçlü adamlardan oluan bütün ordusunu onlara kar gönderdi. ammonlular çıkıp kent kaptığında sava düzeni aldılar. yardıma gelen krallar da krda sava düzenine girdiler. önde, arkada düşman birliklerini gören yoav, israil'in en iyi askerlerinden bazıları seçerek aramların karsına yerletirdi. geri kalan birlikleri de kardei aviaş'ın komutasına vererek ammonlular'a kar yerletirdi. yoav, "aramları ben den güçlü çıkarsa, yardımına gelirsin" dedi, "ama ammonlular senden güçlü çıkarsa, ben sana yardıma gelirim. güçlü ol! halkımızın ve tanrımızın kentleri uruna yürekli olalım! rab gözünde iyi olanı yapsın." yoav'la yandakiler aramlar'a kar savamak için ileri atıldınca, aramlar onlardan kaçtı. aramların kaçtığını gören ammonlular da yoav'ın kardei aviaş'dan kaçarak kente girdiler. yoav ise yerualim'e döndü. israililer'in önünde bozguna uğradıklarını gören aramlar, ulakları gönderip frat ırmağının kar yakasında, hadadezer'in ordu komutanı ofak'ın komutasındaki aramlar'ı çağırdılar. davut bunu duyunca, bütün israil ordusunu topladı. eria ırmağından geçerek onlara doğru iler-

leyip karlarında sava düzeni ald. davut savamak için düzen alınca, aramlar onunla savatlar. ne var ki, aramlar israililer'in önünden kaçtılar. davut onlardan yedi bin sava arabas sürücüsü ile krk bin yaya asker öldürdü. ordu komutan ofak' da öldürdü. hadadezer'in buyruundaki kral-lar israililer'in önünde bozguna uradklarn görünce, davut'la bar yaparak ona boyun ediler. aramlar bundan böyle ammonlular'a yardım etmekten kaçındılar.

20

ilkbaharda, krallarn savaa gittii dönemde yoav, komutasndaki orduyla birlikte yola çkt. ammonlular'n ülkesini yerle bir edip rabba kenti'ni kuatırken davut yerualim'de kalyordu. yoav rabba kenti'ne saldrp onu yerle bir etti. davut ammon kral'nn bandedaki tac ald. deerli talarla süslü, arl bir talant altn bulan tac davut'un bana koydu-lar. davut kentten çok miktarda mal yama-layp götürdü. orada yaayan halk dar çkarp testereyle, demir kazma ve balta-yla yapılan ilerde çaltrd. davut bunu bütün ammon kentlerinde uygulad. sonra or-dusuyla birlikte yerualim'e döndü. bir süre sonra filistliler'le gezer'de sava çkt. bu sava srasnda hual sibbekay, rafa soyundan sip-pay' öldürünce, filistliler boyun ediler. is-railliler'le filistliler arasında çıkan bir baka savata yair olu elhanan, gatl golyat'n kardei lahmi'yi öldürdü. golyat'n mızran sap dokumac tezgahnn sr gibiydi. gat'ta bir kez daha sava çkt. orada dev gibi bir adam vard. elleri, ayaklar altlar parmaklyd. toplam yirmi dört parma vard. o da rafa soyun-dand. adam israililer'e meydan okuyunca, davut'un kardei ima'nn olu yonatan onu öldürdü. bunlar gat'taki rafa soyundand. davut'la adamlar tarafından öldürüldüler.

21

eytan israililer'e kar çkp israil'de saym yap-mas için davut'u kkrtr. davut yoav'la halkn önderlerine, "gidin, beer-eva'dan dan'a dek israililer'i sayn" dedi, "sonra bana bilgi verin ki, halkn saysn bileyim." ama yoav, "rab halkn yüz kat daha çoaltsn" diye karlk verdi, "ey efendim kral, bunlar hepsi senin kullarn deil mi? efendim neden bunu is-tiyor? neden israil'i suçla sürüklüyor?" gel-gelelim kraln sözü yoav'n sözünden baskn çkt. böylece yoav kraln yanndan ayrıp israil'in her yann dolamaya gitti. sonra yerualim'e dönerek saymn sonucunu davut'a bildirdi: israil'de klç kuanabilen bir milyon yüz bin, yahuda'daysa dört yüz yetmi bin kii vard. yoav levililer'le benyaminliler'i say-mad; çünkü kraln bu konudaki buyruunu

benimsememiti. tanr da yapılan uygun görmedi ve bu yüzden israililer'i cezalandrd. davut tanr'ya, "bunu yapmakla büyük gü-nah iledim!" dedi, "lütfen kulunun suçunu bala. çünkü çok aklısza davrandm." rab davut'un bilicisi* gad'a öyle dedi: "gidip davut'a de ki, 'rab öyle diyor: önüne üç seçenek koyuyorum. bunlardan birini seç de sana onu yapaym." gad davut'a gidip öyle dedi: "rab diyor ki, 'hangisini istiyor-sun? üç yl ktlk m? yoksa klçla seni ko-valayan dümanlarnn önünde üç ay kaçp yok olmak m? ya da rab'bin klenn ve rab'bin meleinin bütün israil ülkesine üç gün salgn hastalk salmasn m? beni gönderene ne yant vereyim, imdi iyice düün." davut, "skntm büyük" diye yantlad, "insan eline dümek-tense, rab'bin eline düeyim. çünkü o'nun acmas çok büyüktür." bunun üzerine rab is-rail ülkesine salgn hastalk gönderdi. yet-mi bin israili öldü. tanr yerualim'i yok et-mek için bir melek gönderdi. ama melek ykma balayaca strada rab onu gördü. gön-derecei ykmdan vazgeçerek halk yok eden melee, "yeter artk! elini çek" dedi. rab'bin melei yevuslu ornan'n harman yerinde du-ruyordu. davut ban kaldrp bakt. elinde yaln bir klç olan rab'bin meleini gördü. melek elini yerualim'in üzerine uzatm, yerle gök arasında duruyordu. çula sarınm davut'la halkn ileri gelenleri yüzüstü yere kapandlar. davut tanr'ya öyle seslendi: "halkn sayl-masın buyuran ben deil miydim? günah illeyen benim, kötülük yapan benim. ama bu koyunlar ne yapt ki? ya rab tanrm, ne olur beni ve babamın soyunu cezalandr. bu salgn hastal halkn üzerinden kaldır." rab'bin melei gad'a, davut'un yevuslu ornan'n har-man yerine gidip rab'be bir sunak kurmasn buyurdu. davut rab'bin adyla konuan gad'n sözü uyarınca oraya gitti. harman yerinde buday döverken, ornan arkasna dönüp melei gördü. yanndaki dört olu gizlendi. davut'un yaklatn gören ornan, harman yerinden çkt, varp davut'un önünde yüzüstü yere kapand. davut ornan'a, "rab'be bir sunak kurmak üzere harman yerini bana sat" dedi, "öyle ki, salgn hastalk halkn üzerinden kalksn. harman yerini bana tam deerine satacak-sn." ornan, "senin olsun!" diye karlk verdi, "efendim kral uygun gördüğünü yapsn. ite yakmalk sunular* için öküzleri, odun olarak dövenleri, tahl sunusu* olarak buday veriy-orum. hepsini veriyorum." ne var ki, kral davut, "olmaz!" dedi, "tam deerini ödeyip alacam. çünkü senin olan rab'be vermem. karln ödemedem yakmalk sunu sunmam." böylece davut harman yeri için ornan'a alt yüz ekel altn ödedi. davut orada rab'be bir sunak kurup yakmalk sunular ve esenlik sunularn* sundu. rab'be yakard. rab yak-malk sunu sunanda gökten gönderdi atele onu yantlad. bundan sonra rab melee klcn

knna koymasn buyurdu. melek buyrua uydu. rab'bin kendisine yevuslu ornan'n harman yerinde yant verdiini gören davut, orada kurbanlar kesti. musa'n'n çölde rab için yapt çadrla yakhmalk sunu suna o srada givon'daki tapnma yerindeydi. ama davut tanr'ya danmak için oraya gidemedi. çünkü rab'bin meleinin klndan korkuyordu.

22

davut, "rab tanr'n'n tapna ve israil için yakhmalk sunu suna burada olacak" dedi. davut israil'de yaayan yabancıların toplanmasn buyurdu. tanr'n'n tapna'n kurmak için onlar yontma talar hazırlamakla görevlendirdi. giri kapların çivileri ve kenetleri için çok miktarda demir, tartlamayacak kadar çok tunç* salad. ayrıca sayısız sedir tomruu da salad. çünkü saydallar'la surlular davut'a çok sedir tomruu getirmilerdi. davut, "olum süleyman genç ve deneyimsiz" dedi, "rab için kurulacak tapnak bütün ulusların gözünde çok büyük, ünlü ve görkemli olmal. onun için hazırl yapmalıyım." böylece, ölmeden önce, tapnan yapm için büyük hazırlık yaptı. davut, olu süleyman' yanna çardı. onu israil'in tanrs rab için bir tapnak kurmakla görevlendirdi. sonra süleyman'a öyle dedi: "olum, tanrım rab'bin adna bir tapnak kurmak istedim. ama rab bana, 'sen çok kan döktün, büyük savalara katıldın dedi, 'benim adma tapnak kurmayacaksın. çünkü yeryüzünde gözümün önünde çok kan döktün. ama barsever bir olun olacak. onu her yandan kuatan düşmanlarından kurtarıp rahata kavuturacağım. ad süleyman olacak. onun döneminde israil'in bar ve güvenlik içinde yaamasn salayacağım. adma bir tapnak kuracak olan odur. o bana olu olacak, ben de ona baba olacağım. onun kralln tahtn israil'de sonsuza dek sürdüreceim. "imdi, olum, rab seninle olsun; tanrın rab kendisine tapnak kurman için verdi söz uyarınca, seni baarl klsn. tanrın rab seni israil'e önder atad zaman yasasn yerine getirmen için sana sağör ve anlay versin. rab'bin israil'e musa aracılıyla verdi kurallara, ilkelere dikkatle uyarısan, baarl olacaksın. güçlü ve yürekli ol! korkma, yılma! "ite skntlar içinde rab'bin tapna için yüz bin talant altın, bir milyon talant gümüş, tartlamayacak kadar çok miktarda tunç, demir, tomruk ve ta saladm. sen de bunlara ekleyebilirsin. birçok için var. taşların, duvarların, marangozların ve her tür ite hünerrli adamların var. ölçülemeyecek kadar altın, gümüşün, tuncun, demirin de var. haydi, ii balat. rab seninle olsun!" davut bütün israil önderlerine olu süleyman'a yardım etmelerini buyurdu. onlara, "tanrınız rab sizinle deil mi?" dedi, "her yanda sizi rahata kavuturmad mı? çünkü bu ülkede yaayanlar elime teslim etti. bu yüz-

den ülke rab'bin ve halkın yönetimi altındadır. imdi yüreğinizi ve cannız tanrınız rab'be adayarak o'na yönelin. rab tanr'n'n tapna'n yapmaya balayn. öyle ki, rab'bin adna kuracağnız tapnaa rab'bin anlama sand'n* ve tanr'ya ait kutsal eyalar getiresiniz."

23

davut çok yalannca, olu süleyman' israil kralı yaptı. davut israil'in bütün önderlerini, kâhinleri, levililer'i bir araya topladı. otuz ve daha yukarı yataki levililer sayıldı. toplam otuz sekiz bin erkekti. bunlardan yirmi dört bini rab'bin tapna'n'n ilerini gözeticek, alt bini memur ve yargıç olacaktı; dört bini kap nöbetçisi olacaktı, dört bini de davut'un rab'bi övmek için salad çalgılar çalacaktı. davut levililer'i levi'nin oullarına göre bölümlere ayırdı: geron, kehat, merari. geronlular: ladan, imi. ladan'n oulları: ilk olu yehiel, zetam, yeol. toplam üç kiyydi. bunlar ladan boyunun boy balaryd. imi'nin oulları: elomit, haziel, haran. toplam üç kiyydi. imi'nin öbür oulları: yahat, ziza, yeu, beria. bu dördü imi'nin oullaryd. yahat ilk, ziza ikinci oldu. ancak yeu'la beria'n'n çok sayıda oullar olmadı için bir boy sayıldılar. kehat'n oulları: amram, yishar, hevron, uzziel. toplam dört kii. amram'n oulları: harun, musa. harun'la oullar en kutsal eyalar korumak, rab'bin önünde buhur yakmak, o'na hizmet etmek ve sonsuza dek o'nun adna halk kutsamak için atandılar. tanr adam musa'n'n oullar da levi oymandan sayıldı. musa'n'n oulları: gerom, eliezer. gerom'un oulları: önder evel. eliezer'in oulları: önder rehavya. eliezer'in baka olu yoktu. rehavya'nnsa birçok olu vardı. yishar'n oulları: önder elomit. hevron'un oulları: ilk olu yeriya, ikincisi amarya, üçüncüsü yahaziel, dördüncüsü yekamam. uzziel'in oulları: ilk olu mika, ikincisi yiyya. merari'nin oulları: mahli, mui. mahli'nin oulları: elazar, ki. elazar oul sahibi olmadan öldü. ama kızı vardı. amcalar ki'in oulları onlarla evlendi. mui'nin oulları: mahli, eder, yere-mot. toplam üç kii. boylarına göre levililer bunlardı. boy balarının her biri kendi adıyla sayıldı. yirmi ve daha yukarı yataki levililer, rab'bin tapna'n'n ilerinde görev aldılar. çünkü davut, "israil'in tanrs rab halkın rahata kavuturdu" demiti, "yerualim'i de sonsuza dek kendine konut seçti. onun için levililer'in rab'bin çadır'n ve tapnma hizmetinde kullanılan eyalar tamalarına artk gerek yok." davut'un son buyruu uyarınca, yirmi ve daha yukarı yataki levililer sayıldı. levililer'in görevi rab'bin tapna'n'n hizmetinde harunoullar'na yardım etmekte: avlulardan, odalardan, kutsal eyaların arınmasından ve tanr'n'n tapna'ndaki öbür hizmetlerden sorumluydular. adak ekmeklerinden*, tahl

sunusu* için kullanlan ince undan, mayasz
ince ekmekten, sacda piirilen yiyeceklerden
ve zeytinyayla kartrlan sunulardan, her tür
hacim ve uzunluk ölçülerinden onlar so-
rumluydu. rab'be ücretmek, övgüler sun-
mak üzere her sabah ve akam tapnaktaki
hazır bulunacaklard. abat günü*, yeni ay
töreni ve öbür bayramlarda rab'be yakmalk
sunular* sunulduunda da hazır bulunacak-
lard. rab'bin önünde, kendileri için belir-
lenen ilkeler uyarınca uygun sayıda sürekli
hizmet edeceklerdi. böylece levililer buluma
çadır'na ve kutsal yere bakma, rab'bin tap-
na'nın hizmetinde kardeleri harunoullar'na
yardım etme görevini üstlendiler.

24

harunoullar'nn bal olduklar bölükler:
harun'un oullar: nadav, aviuh, elazar,
itamar. nadav'la aviuh babalarından önce,
oul sahibi olamadan öldüler. onun için
elazar'la itamar kâhinlik yaptılar. davut
elazar soyundan sadok'la itamar soyun-
dan ahimelek'in yardımıyla harunoullar'ın
yaptıkları göreve göre bölüklere ayırd.
elazaroullar arasında itamaroullar'ndan
daha çok önder olduundan, buna göre
bölündüler: elazaroullar'ndan on altı boy
ba, itamaroullar'ndan ise sekiz boy ba çkt.
gerek elazaroullar, gerekse itamaroullar
arasında kutsal yerden ve tanr'yla ilgili
hizmetlerden sorumlu önderler vard. bu
yüzden atanmalar kayırlmaksızın kurayla
yapıldı. levili netanel olu yazman emaya,
kralın ve görevlileri kâhin sadok, aviatar olu
ahimelek, kâhinler ve levililer'in boy bala-
rnn gözü önünde kura çekimini kaydetti. kura
srayla, bir elazar ailesinden, bir itamar
ailesinden çekildi. birinci kura yehoyariv'e
dütü, ikincisi yedaya'ya. üçüncüsü harim'e,
dördüncüsü seorim'e, beincisi malkiya'ya,
altıncı miyamin'e, yedinci hakkos'a,
sekizinci aviya'ya, dokuzuncusu yeu'ya,
onuncusu ekanya'ya, on birinci elyai'v'e,
on ikincisi yakim'e, on üçüncüsü huppa'ya,
on dördüncüsü yeevav'a, on beincisi bilga'ya,
on altıncı immer'e, on yedinci hezir'e,
on sekizinci happises'e, on dokuzuncusu
petahya'ya, yirminci yehezkel'e, yirmi bir-
inci yakim'e, yirmi ikincisi gamul'a, yirmi
üçüncüsü delaya'ya, yirmi dördüncüsü
maazy'a dütü. israil'in tanrs rab'bin
buyruu uyarınca atalar harun'un verdii
ilkelerle göre rab'bin tapna'na gidip görev
yapma sıras buydu. öbür levililer: am-
ramoullar'ndan uvael, uvaeloullar'ndan
yehdeya. rehavyaoullar'ndan önder
yiiya. yisharoullar'ndan elomot, elomo-
toullar'ndan yahat. hevron'un oullar:
ilk olu yeriya, ikincisi amarya, üçüncüsü
yahaziel, dördüncüsü yekamam. uzziel'in
olu: mika. mika'nın olu: amir. mika'nın

kardei: yiiya. yiiya'nın olu: zekeriya. mer-
arioullar: mahli, mui, yaaziya. merari'nin
torunlarından yaaziya'nın oullar: oham,
zakkur, ivri. mahli'den: elazar. elazar'ın olu
olmad. ki'ten: ki olu yerahmeel. mui'nin
oullar: mahli, eder, yerimot. levi soyundan
gelen boylar bunlardı. bunlar da kardeleri
harunoullar gibi, kral davut'un, sadok'un,
ahimelek'in, kâhinler ve levililer'in boy
bala- rnn gözü önünde kura çekti. büyük boy
balar da, kardeleri olan küçük boy balar da
kura çektiler.

25

davut'la ordu komutanlar hizmet için asaf'n,
heman'n, yedutun'un bazı oulların ayrdılar.
bunlar lir, çenk ve ziller eliinde peygam-
berlikte bulunacaklard. bu göreve atan-
ların listesi ydu: asaf'n oullarndan: za-
kkur, yusuf, netanya, aarela. bunlar
kralın buyruu uyarınca peygamberlikte bu-
lunan asaf'n yönetimi altındaydılar. yedu-
tun'un oullarndan: gedalya, seri, yeaya,
imi, haavya, mattitya. toplam altı kiyydi.
lir eliinde peygamberlikte bulunan, rab'be
ükür ve övgü sunan babalar yedutun'un so-
rumluluu altındaydılar. heman'n oullar-
ndan: bukkiya, mattanya, uzziel, euvel,
yerimot, hananya, hanani, eliat, giddalti,
romamti-ezer, yobekaa, malloti, hotir, ma-
haziot. hepsi kralın bilicisi* heman'n
oullarıyd. tanr'nn sözü uyarınca bu oullar he-
man' güçlendirmek için ona verilmiti. tanr
heman'a on dört oulla üç kz verdi. bun-
ların tümü babala- rnn sorumluluu altında rab
tanr'nn tapna'nda hizmet etmek için zil,
çenk ve lirler eliinde ezgi söylediler. asaf,
yedutun, heman kralın sorumluluu altındayd.
rab'be ezgi okumak için eitilmi yetenekli lev-
ililer'in toplam 288 kiyydi. bunların her biri,
büyük küçük, öğretmen öğrenci ayrı ayrı
yapılmaksızın, görev datm için kura çekti. bir-
inci kura asaf soyundan yusuf'a dütü; oullar
ve kardeleriyle birlikte 12 kii. üçüncüsü
zakkur'a; oullar ve kardeleriyle birlikte 12
kii. dördüncüsü yisri'ye; oullar ve karde-
leriyle birlikte 12 kii. beincisi netanya'ya;
oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. al-
tıncı bukkiya'ya; oullar ve kardeleriyle bir-
likte 12 kii. yedinci yesarela'ya; oullar
ve kardeleriyle birlikte 12 kii. sekizinci
yeaya'ya; oullar ve kardeleriyle birlikte 12
kii. dokuzuncusu mattanya'ya; oullar ve
kardeleriyle birlikte 12 kii. onuncusu imi'ye;
oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. on
birinci azarele'ye; oullar ve kardeleriyle bir-
likte 12 kii. on ikincisi haavya'ya; oullar ve
kardeleriyle birlikte 12 kii. on üçüncüsü u-
vael'e; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii.
on dördüncüsü mattitya'ya; oullar ve karde-
leriyle birlikte 12 kii. on beincisi yeremot'a;
oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. on al-

tncs hananya'ya; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. on yedincisi yobekaa'ya; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. on sekizincisi hanani'ye; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. on dokuzuncusu malloti'ye; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. yirmincisi eliat'a; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. yirmi birincisi hotir'e; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. yirmi ikincisi giddalti'ye; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. yirmi üçüncüsü mahaziot'a; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii. yirmi dördüncüsü romamti-ezer'e; oullar ve kardeleriyle birlikte 12 kii.

26

kap nöbetçilerinin bölükleri: korahllar'dan: asafoullar'ndan kore olu meelemya. meelemya'nın oullar: ilk olu zekeriya, ikincisi yediael, üçüncüsü zevadya, dördüncüsü yatniel, beincisi elam, altncs yehohan, yedincisi elyehoenay. ovet-edom'un oullar: ilk olu emaya, ikincisi yehozavat, üçüncüsü yoah, dördüncüsü sakâr, beincisi netanel, altncs ammiel, yedincisi issakar, sekizincisi peulletay. çünkü tanr ovet-edom'u kut-samt. ovet-edom'un olu emaya'nın oullar vard. bunlar yetenekli olduklarından boy balarýdylar. emaya'nın oullar: otni, re-fael, ovet, elzavat. emaya'nın akrabalar elihu ile emakya da yiit adamlard. bun-ların tümü ovet-edom soyundand. onlar da, oullaryla akrabalar da yiit, görevlerinde becerikli kiilerdi. ovet-edom soyundan 62 kii vard. meelemya'nın 18 becerikli olu ve akrabas vard. merarioullar'ndan hosa'nın oullar: ilki imri'ydi. imri ilk oul ol-mad halde babas onu önder atamt.- ikin-cisi hilkiya, üçüncüsü tevalya, dördüncüsü zekeriya. hosa'nın oullaryla akrabaların toplam 13 kiiydi. rab'bin tapna'nda lev-ili kardeleri gibi görev yapan kap nöbetçisi bölükler ve balarndaki adamlar bunlardr. her kap için her aile büyük, küçük ayrı-madan kura çekti. kurada dou kaps ele-mya'ya dütü. sonra bilge bir danman olan olu zekeriya için kura çekildi. ona kuzey kaps dütü. güney kaps ovet-edom'a, depo için çekilen kura da oullarna dütü. bat kaps ile yukar yol üzerindeki alleket kaps için çekilen kuralar uppim'le hosa'ya dütü. her ailenin nöbet zamanlar saylay birbirini izliyordu. dou kaps'nda günde alt, kuzey kaps'nda dört, güney kaps'nda dört, depo-larda da ikerden dört levili nöbetçi vard. bat kaps'na bakan avlu içnse, yolda dört, avluda iki nöbetçi bekliyordu. korah ve mer-ari soyundan gelen kap nöbetçilerinin bölük-leri bunlard. levili ahiya tanr'ın tapna'nın hazinelerinden ve tanr'ya adanm armaanlar-dan sorumluydu. ladanoullar: ladan soyun-dan gelen geronoullar, ladan boyunun boy balar geronlu yehieli ve oullaryd. yehieli'nin

oullar: zetam'la kardei yoel. bunlar rab'bin tapna'nın hazinelerinden sorumluydu. am-ram, yishar, hevron, uzziel soylarından u kiilere görev verildi: musa olu gerom'un soyundan evuel tapnak hazinelerinin ba so-rumlusuydu. eliezer soyundan gelen karde-leri: rehavya eliezer'in oluydu, yeaya re-havya'nın oluydu, yoram yeaya'nın oluydu, zikri yoram'n oluydu, elomit zikri'nin oluydu. elomit'le kardeleri boy balarnn, kral davut'un binbaların, yüzbaların ve öbür ordu komutanların verdii armaanların sakladn hazinelerden sorumluydular. bun-lar savata yamalanen mallardan bir ksmn rab'bin tapna'nın onarm için ayrdlar. bilici* samuel'in, ki olu saul'un, ner olu avner'in, seruya olu yoav'n verdii armaanlarla öbür armaanlardan da elomit'le kardeleri sorum-luydu. yisharllar'dan: kenanya ile oullar is-rail'de memur ve yargç olarak tapnak dndaki ilere bakmakla görevlendirildiler. hevron-lular'dan: haavya ile kardeleri -bin yedi yüz yiit adam- rab'bin ilerine ve kraln hizmetine bakmak için israil'in eria ir-ma'nın bat yakasında kalan bölgesine atan-mt. aile soy kütündeki kaytlara göre yeriya hevronlular'n boy bayd. davut'un kraln krknc yında kaytlar incelendi ve gilat'taki yazer'de hevronlular arasında yiit savaçlar bulundu. yeriya'nın aile balar olan iki bin yedi yüz akrabas vard. kral davut bu yiit adamlar tanr'ın ve kraln ilerine bakmalar için rubenliler'e, gadllar'a, manae oymann yarsna yönetici olarak atad.

27

israil'de görev yapan israili boy balarnn, binbalarla yüzbalar ve görevlilerin listesi. bunlar deien birliklerde yıl boyunca aydan aya her konuda krala hizmet ederlerdi. her birlik 24 000 kiiden oluordu. birinci ay* için birinci birliin komutan zavdiel olu yaovam'd. komutasndaki birlik 24 000 kiiden oluuy-ordu. ikinci ay için görevlendirilen ordunun bakomutan yaovam, peres soyundand. ik-inci ay için ikinci birliin komutan ahoilu doday'd. miklot bu birliin ba görevlisiydi. doday komutasndaki birlik 24 000 kiiden oluuyordu. üçüncü ay için üçüncü birliin ko-mutan kâhin yehoyada olu önder benaya'yd. komutasndaki birlik 24 000 kiiden oluuy-ordu. otuz yiitlerden biri ve otuzlar'n önderi olan benaya'yd bu. olu ammizavat da onun birliinde görevliydi. dördüncü ay için dördüncü birliin komutan yoav'n kardei asahel'di. sonradan yerine olu zevadya geçti. birliinde 24 000 kii vard. beinci ay için beinci birliin komutan yizrahl amhut'tu. ko-mutasndaki birlikte 24 000 kii vard. al-tnc ay için altnc birliin komutan tekoal ikke olu ira'yd. komutasndaki birlikte 24 000 kii vard. yedinci ay için yedinci birliin komutan

efrayimoullar'ndan pelonlu heles'ti. komutasndaki birlikte 24 000 kii vard. sekizinci ay için sekizinci birliin komutan zerahllar'dan hual sibbekay'd. komutasndaki birlikte 24 000 kii vard. dokuzuncu ay için dokuzuncu birliin komutan benyaminoullar'ndan anatolu aviezer'di. komutasndaki birlikte 24 000 kii vard. onuncu ay için onuncu birliin komutan zerahllar'dan netofal mahray'd. komutasndaki birlikte 24 000 kii vard. on birinci ay için on birinci birliin komutan efrayimoullar'ndan piratonlu benaya'y'd. komutasndaki birlikte 24 000 kii vard. on ikinci ay için on ikinci birliin komutan oniel soyundan netofal helday'd. komutasndaki birlikte 24 000 kii vard. israil oymakların yöneticileri: ruben oyma: zikri olu eliezer. imon oyma: maaka olu efatya. levi oyma: kemuel olu haavya. harunoullar: sadok. yahuda oyma: davut'un kardelerinden elihu. issakar oyma: mikael olu omri. zevulun oyma: ovadya olu yimaya. naftali oyma: azriel olu yerimot. efrayimoullar: azazy olu hoea. manae oymann yars: pedaya olu yoel. gilat'taki manae oymann öbür yars: zekeriya olu yiddo. benyamin oyma: avner olu yaasiel. dan oyma: yeroham olu azarel. israil oymakların yöneticileri bunlard. davut yirmi ve daha aadaki yataki-lerin saymı yapmad. çünkü rab israil'i gökteki yıldızlar kadar çoaltacana söz vermiti. seruya olu yoav da balad saym bitirmedi. bu saymdan ötürü rab israil'e öfkelen-di. bu yüzden saymı sonucu kral davut'un tarihinde yazılmad. kralın hazinelerine yönetici olarak adiel olu azmavet atanmt. açk bölgelerdeki, kentlerdeki, köylerdeki, kalelerdeki depolardan da uzziya olu yehonatan sorumluydu. topra süren tarm içilerinden: keluv olu ezri, balardan: ramal imi, üzümlerden ve arap mahzenlerinden: efaml zavdi, efela bölgesindeki zeytinliklerden ve yabanl incir ağaçlarından: gederli baal-hanan, zeytinya depolarndan: yoa, aron'da otlatlan srlardan: aronlu itray, vadilerdeki srlardan: adlay olu afat, develerden: ismaili ovil, eeklerden: meronotlu yehdeya, davarlardan: hac-erli yazız sorumluydu. bunların hepsi kral davut'un servetinden sorumlu yöneticilerdi. davut'un amcas yehonatan anlayl bir yaz-man ve danmand. hakmoni olu yehiel kralın oullarna bakard. ahitofel kralın danmanyd. arkl huay kralın dostuydu. ahitofel'den sonra yerine benaya olu yehoyada'yla aviyatar geçti. yoav kralın ordu komutanıyd.

28

davut israil'deki bütün yöneticilerin -oymak baların, kralın hizmetindeki birlik komutan-ların, binbalarn, yüzbaların, kralla oullarna ait servetten ve sürüden sorumlu kiiilerin, saray görevlilerinin, bütün güçlü adamların

ve yiit savaçların- yerualim'de toplanmasn buyurdu. kral davut ayaa kalkp onlara öyle dedi: "ey kardelerim ve halkm, beni dinleyin! rab'bin antlama sand*, tanrımz'n ayak basama için kalc bir yer yapmak istedim. konutun yapm için hazrlık yaptm. ama tanr bana, 'adma bir tapnak kurmayacaksn dedi, 'çünkü sen savaç birisin, kan döktün. "israil'in tanrs rab, sonsuza dek israil kral olmam için bütün ailem arasından beni seçti. önder olarak yahuda'y, yahuda oymandan da babamn ailesini seçti. babamn oullar arasından beni bütün israil'in kral yapmay uygun gördü. bütün oullarm arasından -rab bana birçok oul verdi-israil'de rab'bin kralln tahtna oturtmak için olum süley-man" seçti. rab bana öyle dedi: 'tapnam ve avlularm yapacak olan olu süley-man'dr. onu kendime oul seçtim. ben de ona baba olacam. bugün yapt gibi buyruklarma, ilkelerime dikkatle uyarsa, kralln sonsuza dek sürdüreceim. "imdi, tanrımz'n önünde, rab'bin topluluu olan bütün israil'in gözü önünde size sesleniyorum: tanrız rab'bin bütün buyruklarna uymaya dikkat edin ki, bu verimli ülkeyi mülk edinip sonsuza dek çocuklarını miras olarak veriniz. "sen, ey olum süleyman, babann tanrs'n tan. bütün yüreine ve istekle o'na kulluk et. çünkü rab her yürei aratr, her düşüncenin ardındaki amac saptar. eer o'na yönelirsen, kendisini sana buldurur. ama o'nu brakırsan, seni sonsuza dek reddeder. imdi dinle! tapna yapmak için rab seni seçti. yürekli ol, ie bala!" davut tapnaa ait eyvann, binaların -hazine odaların, yukaryla iç odaların ve balanma kapa'nın bulunduu yerin-tasarların olu süleyman'a verdi. ruh aracıyla kendisine açkılan bütün tasarlar verdi: rab'bin tapna'nın avlularıyla çevredeki bütün odaların, tanr'nn tapna'nın hazinelerinin, adamın armaanların konulaca yerlerin ölçülerini verdi. kâhinlerle levililer'in bölüklerine ilkin kural-lar, rab'bin tapna'ndaki hizmet ve hizmette kullanılan bütün eyalarla ilgili ilkeleri, deik hizmetlerde kullanılan altın eyalar için sap-tanan altın miktarın, deik hizmetlerde kul-lanılan gümü eyalar için saptanan gümü mik-tarın, altın kandilliklerle kandiller -her bir altın kandillikle kandil- için saptanan altın, her kandilliin kullan biçimine göre gümü kandilliklerle kandiller için saptanan gümüü, adak ekmeklerinin* dizildi masalar için belirlenen altın, gümü masalar için gümüü, büyük çatallar, çanaklar ve testiler için belirlenen saf altın, her altın tas için saptanan altın, her gümü tas için saptanan gümüü, buhur suna için saptanan saf altın miktarı bildirdi. davut arabann -rab'bin antlama sand'na kanatların yayarak onu örten altın keruvlar'n*- tasarsn da verdi. "bütün bunlar rab'bin eli üzerimde oldu için bana bildirildi" dedi, "ben de tasarnın bütün ayrı-

tlarn yazl olarak veriyorum." sonra olu sileyman'a, "güçlü ve yürekli ol!" dedi, "ie giri. korkma, yлма. çünkü benim tanrm, rab tanr seninledir. rab'bin tapna'nın bütün yapm ileri bitinceye dek seni baarszla uratmayacak, seni brakmayacaktır. tanr'nın tapna'nın yapm ileri için kâhinlerle levililer'in bölükleri burada hazır bekliyor. her tür yapm iinde usta ve istekli adamlar sana yardım edecek. önderler de bütün halk da senin buyruklarn bekliyor."

29

kral davut bütün toplulua öyle dedi: "tanr'nın seçti olum sileyman genç ve deneyimsizdir. i büyüktür. çünkü bu tapnak insan için deil, rab tanr içindir. tanrm'n tapna'na gerek salamak için var gücümle çaltm. altın eyalar için altın, gümü için gümüş, tunç* için tunç, demir için demir, ahap için aaç saladm. ayrıca oniks, kakma talar, süs talar, çeitli renklerde deerli talar ve çok miktarda mermer saladm. bu kutsal tapnak için saladkların yansra, tanrm'n tapna'na sevgim yüzünden, kiisel servetimden de altın ve gümü de veriyorum: üç bin talant ofir altın ve tapnan duvarların kaplamak için yedi bin talant kaliteli gümü. bunlar altın, gümü gerektiren ilerde ve sanatkârların el içiliinde kullanılmak üzere veriyorum. kim bugün kendini rab'be adamak istiyor?" bunun üzerine boy balar, israil'in oymak önderleri, binbalar, yüzbalar ve saray yöneticileri gönülden armaanlar verdiler. tanr'nın tapna'nın yapm için be bin talant, on bin darık altın, on bin talant gümü, on sekiz bin talant tunç*, yüz bin talant demir baladlar. deerli talar olanlar, geronlu yehiel'in denetiminde, bunlar rab'bin tapna'nın hazinesine verdi. halk verdiü armaanlar için seviniyordu. çünkü herkes rab'be içtenlikle ve gönülden vermiti. kral davut da çok sevinçliydi. davut bütün topluluun gözü önünde rab'bi övdü. öyle dedi: "ey atamız israil'in tanrs rab, sonsuzluk boyunca sana övgüler olsun! ya rab, büyüklük, güç, yücelik, zafer ve görkem senindir. gökte ve yerde olan her ey senindir. egemenlik senindir, ya rab! sen her eyden yücesin. zenginlik ve onur senden gelir. her eye egemensin. güç ve yetki senin elindedir. birini yükseltmek ve güçlendirmek senin elindedir. imdi, ey tanrmız, sana ükrederiz, görkemli adn överiz. "ama ben kimim, halkım kim ki, böyle gönülden armaanlar verebilelim? her ey sendendir. biz ancak senin elinden aldıklarımız sana verdik. senin önünde garibiz, yabancыз atalarımız gibi. yeryüzündeki günlerimiz bir gölge gibidir, kalc deildir. ya rab tanrmız, kutsal adna bir tapnak yapmak için saladmız bu büyük servet senin elindedir, hepsi senindir. yürei snadn,

doruluktan holandn bilirim. her eyi içtenlikle, gönülden verdim. imdi burada olan halkın sana nasıl istekle balar verdiini sevinçle gördüm. ya rab, atalarımız ibrahim'in, ishak'n, israil'in tanrs, bu isteі sonsuza dek halkın yüreinde ve düüncesinde tut, onların sana bal kalmaların sala. olum sileyman'a bütün buyruklarna, uyarlarına, kurallarına uymak, hazrlı yapıtım tapna kurmak için istekli bir yürek ver." sonra davut bütün toplulua, "tanrmız rab'bi övün!" dedi. böylece hepsi ataların tanrs rab'bi övdü; tanr'nın ve kralın önünde balarn eip yere kapand. ertesi gün halk rab'be kurbanlar kesip yakmalk sunular* sundu: bin boa, bin koç, bin kuzunun yansra, bütün israililer için dökmelik sunular ve birçok baka kurban. o gün israililer büyük bir sevinçle rab'bin önünde yiyip içtiler. bundan sonra davut olu sileyman' ikinci kez kral olarak onayladlar. sileyman' rab'bin önünde önder, sadok'u da kâhin olarak meshettiler*. böylece sileyman babas davut'un yerine rab'bin tahtna oturdu. baarl oldu. bütün israil halk onun sözüne uydu. yöneticilerin, güçlü kiilerin ve davut'un oulların tümü kral sileyman'a bal kalacaklarına söz verdiler. rab bütün israililer'in gözünde sileyman' çok yükseltti ve daha önce israil'de hiçbir kralın erimediü bir krallık görkemiyle donatt. iay olu davut bütün israil'de krallık yaptı. yedi yıl hevron'da, otuz üç yıl yeralim'de olmak üzere toplam kırk yıl israil'de krallık yaptı. güzel bir yıllık döneminde öldü. zenginlik ve onur dolu günler yaad. yerine olu sileyman kral oldu. kral davut'un krall dönemindeki öteki olaylar, bandan sonuna dek bilici* samuel'in, peygamber natan'n, bilici gad'n tarihinde yazldr. krall dönemindeki bütün ayrıntılar, ne denli güçlü oldu, bandan geçen olaylar, israil'de ve çevredeki ülkelerde olup bitenler bu tarihte yazldr.

davut olu süleyman kralln salamlatrđ. çünkü tanrs rab onunlayd ve onu çok yüceltti. süleyman bütün israilililer'i - yinbalar, yüzbalar, yargçlar, israil'in boy balar olan önderleri- çarttı. sonra bütün toplulukla birlikte givon'daki tapnma yerine gitti. çünkü rab'bin kulu musa'nn çölde yapt tanr'yla buluma çadır oradayd. ancak davut tanr'nn anlama sand'n* kıryat-yearim'den getirip yerualim'de hazırladı çadıra koymutu. hur olu uri olu besalel'in yaptı tunç* suna da givon'da rab'bin konutu'nun önüne yerletirmiti. süleyman'la topluluk orada rab'be dantlar. süleyman rab'bin önüne, buluma çadır'nn önündeki tunç sunaa çkarak üzerinde bin yakmalk sunu* sundu. tanr o gece süleyman'a görünüp, "sana ne vermemi istersin?" diye sordu. süleyman, "babam davut'a büyük iyilikler yaptn" diye karık verdi, "beni de onun yerine kral atadn. ya rab tanr, babam davut'a verdiin söz yerine gelsin! beni yeryüzünün tozu kadar çok olan bir halkn kral yaptn. imdi bu halk yönetebilmek için bana bilgi ve bilgelik ver. baka türlü senin bu büyük halkn kim yönetebilir!" tanr süleyman'a, "demek yüreinin dilei bu" dedi, "zenginlik, mal mülk, onur ya da senden nefret edenlerin ölümünü istemedin, kendin için uzun ömür de istemedin. bunların yerine seni bana kral yaptm halkm yönetmek için bilgi ve bilgelik istedin. sana bilgi ve bilgelik verilecektir. sana ayrıca öyle bir zenginlik, mal mülk ve onur vereceim ki, benzeri ne senden önceki krallarda görölmüştür, ne de senden sonrakilerde görülecektir." bundan sonra süleyman givon'daki tapnma yerinden, buluma çadır'ndan ayrılp yerualim'e gitti. israil'i oradan yönetti. kral süleyman sava arabaları atları topladı. bin dört yüz sava arabas, on iki bin at vardı. bunların bir kısmı sava arabaları için ayrılan kentlere, bir kısmı da kendi yanna, yerualim'e yerletirdi. kral döneminde yerualim'de altın ve gümüşün deerine düttü. sedir ağaçları efela'daki yabancı incir ağaçları kadar bollat. süleyman'ın atları msr ve keveden getirilirdi. kralın tüccarları atları keveden satın alırd. msr'dan bir sava arabası altı yüz, bir at yüz elli ekel gümüşe getirilirdi. bunları bütün hitit* ve aram krallarına satarlardı.

süleyman rab adına bir tapnak, kendisi için de bir saray yaptırmaya karar verdi. yük tamam için yetmi bin, dalarda ta kesmek için seksen bin, bunlara gözcülük etmek için de üç bin altı yüz kii görevlendirdi. sur kral hiram'a da u haberi gönderdi: "babam davut'un oturması için saray yapılırken

kendisine gönderdiin sedir tomruklarından bana da gönder. tanrım rab'be adamak üzere, o'nun adına bir tapnak yapayım. bu tapnakta hoş kokulu buhur yakıp adak ekmeklerini* sürekli olarak masaya dizeceiz. sabah akşam, her saat günün*, her yeni ay ve tanrım rab'bin belirlediği bayramlarda orada yakmalk sunular* sunacağız. israil'e bunları sürekli yapması buyruldu. "yapacağın tapnak büyük olacak. çünkü tanrım bütün tanrılardan büyüktür. ama o'na bir tapnak yapmaya kimin gücü yeter? çünkü o göklere, göklerin göklerine bile smaz. ben kimim ki o'na bir tapnak yapayım! ancak önünde buhur yaklabilecek bir yer yapabilirim. "bana bir adam gönder; yahuda ve yerualim'de babam davut'un yetitirdiği ustalarla çalışsın. altın, gümüş, tunç* ve demiri ilemede; mor, kırmızı, lacivert kuma dokumada, oymacılıkta usta olsun. "bana lübnan'dan sedir, çam, algün tomrukları da gönder. adamların oradaki ağaçları kesmekte usta olduklarını biliyorum. benim adamlarım da seninkilerle birlikte çalışsın. öyle ki, bana çok sayıda tomruk salayabilsinler. çünkü yapacağın tapnak büyük ve görkemli olacak. aç kesen adamlarına yirmi bin kor bulgur, yirmi bin kor arpa, yirmi bin bat arap, yirmi bin bat zeytinya vereceğim." sur kral hiram süleyman'a mektupla u yant gönderdi: "rab halkın sevdiği için, seni onların kralı yaptı." hiram mektubunu öyle sürdürdü: "yeri göğü yaratan israil'in tanrısı rab'be övgüler olsun! kral davut'a bilge bir oul verdi; rab için bir tapnak, kendisi için de bir saray yapacak aklı ve anlayışlı bir oul. "sana hürum-avi adında usta ve aklı birini gönderiyorum. annesi danlı, babası surlu'dur. altın, gümüş, tunç, demir, ta ve tahta ilemekte; ince keten, mor, lacivert ve kırmızı kuma dokumakta ustadır. her türlü oymacılıkta usta olduğu gibi her tasarıma uygulayabilecek yetenektedir. ustalarıyla ve babanın, efendim davut'un yetitirdiği ustalarla çalışacak. "efendim, sözünü ettiğin buday, arpa, zeytinya ve araba kullarına gönder. biz de sana gereken bütün tomrukları lübnan'da keser, deniz yoluyla, sallarla yafa'ya kadar yüzdürürüz. sonra sen tomrukları alıp yerualim'e götürürsün." babası davut'un yaptı sayımdan sonra, süleyman da israil'de yaşayan bütün yabancılar arasında bir sayım yaptı. yabancıların sayısı 153 600 kii olarak belirlendi. bunlardan 70 000' *neyktama*, 80000' *inedalardatakesme*, 3600' *nedeile*

süleyman bundan sonra rab'bin yerualim'de babası davut'a gönderdiği moriya da'nda rab'bin tapna'nı yaptırmaya başladı. yevuslu ormanın olan bu harmanın yerini davut salattı. süleyman krallığın dördüncü yılının ikinci

ayn* ikinci gününde yapı balatt. tanr'n tapna için att temel, eski ölçülere göre altm arn uzunluunda, yirmi arn genilindeydi. tapnan ön cephesini boydan boya kaplayan eyvanın genilli yirmi arn, yüksekli yüz yirmi arnd. süleyman iç duvarlar saf altla kaplatt. ana bölümün duvarların da önce çam tahtasıyla, sonra saf altla kaplatt; hurma aac ve zincir motifleriyle süsletti. tapna deerli talarla bezetti. kullanlan altn parvayim'den getirilmiti. kirileri, kap eiklerini, duvarlarla kaplar altla kaplatt. duvarlara keruvlar* oydu. en kutsal yer'i* yaptı: uzunluu tapnan genilline eitti; uzunluu da genilli de yirmier arnd. en kutsal yer'in iç duvarların alt yüz talant saf altla kaplatt. altn çivilerin arl elli ekeldi. süleyman yukar odalar da altnla kaplatt. en kutsal yer'de iki keruv heykeli yapıtarak altla kaplatt. keruvlar'n kanatların uzunluu yirmi arnd. keruvlar'dan birinin kanad be arnd ve tapnan duvarna eriyordu. öbür kanat da be arnd ve öteki keruv'un kanadna deiyordu. ayn ekilde öteki keruv'un da kanad be arnd*fm* ve tapnan duvarna eriyordu. öbür kanat da be arnd*fm* ve birinci keruv'un kanadna deiyordu. ayakta duran ve açlm kanatların uzunluu yirmi arn*f* olan keruvlar'n yüzü ana bölüme bakyordu. en kutsal yer'in perdesi lacivert, mor, krmz kumatan ve ince ketenden yapılmı. üzerinde keruv ilemeleri vard. süleyman otuz beer arn yüksekliinde iki sütun yapıtrp tapnan önüne diktirdi. sütun balklar beer arn yüksekliindeydi. gerdanla benzer zincirler yapıtarak sütunların üzerine koydu. yüz nar motifi yapıtrp zincirlerle taktrd. sütunlar tapnan önüne diktirip sadakine yakın, soldakine boaz adn verdi.

4

süleyman tunçtan* bir sunak yapıtrd. sunan eniyle uzunluu yirmier arn, yükseklii on arnd. dökme tunçtan on arn çapnda, be arn derinliinde, çevresi otuz arn yuvarlak bir havuz yapıtrd. havuzun d boa kabartmalaryla kuatlmı. her arnda onar tane olan bu kabartmalar iki sra halindeydi ve gövdeyle birlikte dökülmüdü. havuz üçü kuzeye, üçü batya, üçü güneye, üçü de douya bakan on iki boa heykeli üzerine oturtulmutu. boaların sarlar içe dönüktü. havuzun çeperi dört parmak kalnlıdaydı; kenarlar kâse kenarların, nilüferleri andıyordu. üç bat su alıyordu. süleyman ykama ileri için on kazan yapıtrd. beini sunan güneyine, beini kuzeyine yerletirdi. yakmalık sunularn* parçalar bunlarda ykanrd. havuz ise kâhinlerin* ykanmas içindi. süleyman tanma uygun biçimde yapıtrd on altın kandilli tapnan içine, bei sada, bei solda olmak üzere yerletirdi. yapıtrd on masann

beini de tapnan sana, beini soluna yerletirdi. ayrıca yüz altın çanak yapıtrd. kâhinlerin avlusunu, büyük avluya kapların yapıtrd. kaplar tunçla kaplatt. havuzu ise tapnan güneydou kösesine yerletirdi. hıram kovalar, kürekler, çanaklar yaptı. böylece kral süleyman için üstlenmi oldu sunar'n tapna'yla ilgili ileri tamamlam oldu: iki sütun ve iki yuvarlak sütun bal, bu balklar süsleyen iki örgülü a, sütunların yuvarlak balkların süsleyen iki örgülü an üzerini ikier sra halinde süsleyen dört yüz nar motifi, on kazan ve ayaklıklar, havuz ve havuzu tayan on iki boa heykeli, kovalar, kürekler, büyük çatalar. hıram-avı'nın kral süleyman için rab'bin tapna'na yaptı bütün eyalar parlak tunçtan. kral bunlar eria ovas'nda, sukkot ile seredata arasındaki killi topraklarda dökülmüdü. süleyman'n yapıtrd eyalar o kadar çoktu ki, kullanlan tuncun hesab tutulmad. süleyman'n tanr'n tapna için yapıtrd altın eyalar unlard: altın sunak ve ekmeğin tanr'n huzuruna kondu masalar, iç odanın önüne yerletirilene ve kurala uygun olarak yaklan saf altından kandilliklerle kandilleri, çiçek süslemeleri, kandiller, maalar. -bunlar saf altındand.- saf altın fitil maalar, çanaklar, tabaklar, buhurdanlar ve tapnan altın kaplar. en kutsal yer'in* ve ana bölümün kaplar da altındand.

5

rab'bin tapna'nın yapımı tamamlanncı süleyman, babas davut'un adad altın, gümü ve öbür eyalar getirip tanr'n tapna'nın hazine odalarına yerletirdi. süleyman rab'bin antlama sand'n* davut kenti olan siyon'dan getirmek üzere israil halkının ileri gelenleriyle bütün oymak ve boy balarn yerualim'e çard. hepsi yedinci aydaki* bayramda kralın önünde toplandı. israil'in bütün ileri gelenleri toplanncı, levililer antlama sand'n yerden kaldırdılar. sand, buluma çadırın ve çadırdaki bütün kutsal eyalar levili kâhinler tapnaa tadılar. kral süleyman ve bütün israil topluluu antlama sand'n önünde sayısız davar ve sr kurban etti. kâhinler rab'bin antlama sand'n tapnan iç odasına, en kutsal yer'e* tayp keruvlar'n* kanatların altına yerletirdiler. keruvlar'n kanatlar sandn konduu yerin üstüne kadar uzanyor ve sand da, srkların da örtüyordu. srklar öyle uzundu ki, uçlar iç odanın önünden görünüyordu. ancak dardan görünmüyordu. bunlar hâlâ oradadır. sandn içinde musa'nın horev da'nda koyduu iki levhadan baka bir ey yoktu. bunlar msr'dan çklarında rab'bin israilililerle yaptı antlamann levhalarıyd. kâhinler kutsal yer'den* çktılar. orada bulunan kâhinlerin hepsi, bölüklerinin sırasn beklemeden, kendilerini kutsamlardı. bütün levili ezgiciler - asaf, heman, yedutun, oullaryla kardeleri-

zillerle, çenk ve lirlere, ince keten kuanım olarak sunan dousunda yerlerini almırd. borazan çalan yüz yirmi kâhin onlara elik ediyordu. borazan çalanlarla ezgiler tek ses halinde rab'be ükredip övgüler sunmaya baladlar. borazan, zil ve çağların eliinde seslerini yükselterek rab'bi öyle övdüler: "rab iyidir; sevgisi sonsuza dek kalcdır." o anda rab'bin tapna'n bir bulut doldurdu. bu bulut yüzünden kâhinler görevlerini sürdüremediler. çünkü rab tanr'nn görkemi tapna doldurmutu.

6

o zaman süleyman öyle dedi: "ya rab, karanlık bulutlarda otururum demitin. senin için görkemli bir tapnak, sonsuza dek yaayacan bir konut yaptım." kral ayakta duran bütün israil topluluuna dönerek onlar kutsadktan sonra öyle dedi: "babam davut'a verdii sözü tutan israil'in tanrs rab'be övgüler olsun! rab demiti ki, 'halkm msr'dan çkardım gündün bu yana, içinde bulunacam bir tapnak yaptırmak için israil oymaklarına ait kentlerden hiçbirini seçmedim. içlerinden halkm israil'i yönetecek birini de seçmedim. ancak adn içinde bulunaca yer olarak yerualim'i, halkm israil'i yönetmesi için davut'u seçtim. "babam davut israil'in tanrs rab'bin adna bir tapnak yapmay yürekten istiyordu. ama rab, babam davut'a, 'adma bir tapnak yapmay yürekten istemen iyi bir ey dedi, 'ne var ki, adma yapacak bu tapna sen deil, öz olun yapacak. "rab verdii sözü yerine getirdi. rab'bin sözü uyarınca, babam davut'tan sonra israil tahtna ben geçtim ve israil'in tanrs rab'bin adna tapna ben yaptırdım. ayrıca rab'bin israil halkıyla yapt antlamanın içinde korundu sand oraya yerletirdim." süleyman rab'bin sunann önünde, israil topluluunun karsında durup ellerini göklere açtı. be arn uzunluunda, be arn eninde, üç arn yüksekliinde tunç* bir kürsü yapıtrp avlunun ortasına kurdurmutu. bu kürsünün üstünde durdu, israil topluluunun önünde diz çöküp ellerini göklere açtı. "ya rab, israil'in tanrs, yerde ve gökte sana benzer baka tanr yoktur" dedi, "bütün yürekleriyle yolunu izleyen kullarınla yapt antlamaya bal kalrsn. aznla kulun babam davut'a verdiin sözü bugün ellerinle yerine getirdin. "imdi, ya rab, israil'in tanrs, kulun babam davut'a verdiin öbür sözü de tutman istiyorum. ona, 'senin soyundan israil tahtna oturacakların ard arkas kesilmeyecektir; yeter ki, çocukların yaşam uyarınca öümde senin gibi dikkatle yürüsünler demitin. ya rab, israil'in tanrs, imdi kulun davut'a verdiin sözü yerine getirmeni istiyorum. "tanr gerçekten yeryüzünde, insanlar arasında yaarm? sen göklere, göklerin göklerine bile smazsn. benim yaptım bu tapnak ne ki! ya rab tan-

rm, kulunun ettii duay, yalvar iit; duasna ve yakarna kulak ver. gözlerin gece gündüz, 'adm oraya yerletireceim! dedin bu tapnan üzerinde olsun. kulunun buraya yönelerek ettii duay iit. buraya yönelerek dua eden kulunun ve halkn israil'in yakarn iit. göklerden, oturduun yerden kulak ver; duyunca bala. "biri komusuna kar günah ileyip ant içmek zorunda kaldnda, gelip bu tapnakta, senin sunann önünde ant içerse, göklerden kulak ver ve gereini yap. suçluyla karlı vererek, suçsuzu haklı çkararak kulların yargla. "sana kar günah ileddi için dumanlarına yenik düen halkn israil yine sana döner, adn anar, bu tapnakta dua edip yakararak önüne çkarsa, göklerden kulak ver, halkn israil'in günahn bala. onlar kendilerine ve atalarına verdiin ölüme yine kavutur. "halkn sana kar günah ileddi için gökler kapanp yamur yamazsa, skntya düen halkn buraya yönelip dua eder, adn anar ve günahlarından dönerse, göklerden kulak ver; kulların, halkn israil'in günahların bala. onlara doru yolda yürümeyi öret, halkna mülk olarak verdiin ölüme yamurların gönder. "ülkeyi ktlık, salgn hastalk, samyeli, küf, trl ya da çekirgeler kavurduunda, dumanlar kentlerden birinde halkn kuattında, herhangi bir felaket ya da hastalk ortal sardnda, halkndan bir kii ya da bütün halkn israil bana gelen felaketi, acı kavrar, dua edip yakararak ellerini bu tapnaa doru açarsa, göklerden, oturduun yerden kulak ver ve bala. insanların yüreklerini yalnızca sen bilirsin. onlara yaptıklarına göre davran ki, atalarımıza verdiin bu ülkede yaadıklar süreç senden korksunlar ve senin yolunda yürüsünler. "halkn israil'den olmayan, ama senin yüce adn, gücünü, kudretini duyup uzak ülkelerden gelen yabancılar bu tapnaa gelip dua ederlerse, göklerden, oturduun yerden kulak ver, yalvarların yantla. öyle ki, dünyann bütün uluslar, halkn israil gibi, adn bilsin, senden korksun ve yaptırdım bu tapna sana ait olduunu örensın. "halkn, dumanlarına kar gösterdiin yoldan savaa giderken sana, seçtiin bu kente ve adna yaptırdım bu tapnaa yönelip dua ederse, dualarına, yakarlarına göklerden kulak ver ve onlar kurtar. "sana kar günah ilediklerinde -günah ilemeyen tek kii yoktur- öfkelenip onlar yakn ya da uzak bir ölüme tutsak olarak götüreceğ dumanların eline teslim edersen, onlar da tutsak oldukları ülkede pımanlık duyup günahlarından döner, 'günah iledik, yoldan sapp kötölük yaptık diyerek sana yakarlarsa, tutsak oldukları ülkede candan ve yürekten sana dönerlerse, atalarına verdiin ölümlerine, seçtiin kente ve adna yaptırdım tapnaa yönelip dua ederlerse, göklerden, oturduun yerden dualarına, yakarlarına kulak ver, onlar kurtar. sana kar günah ilemi olan halkn bala. "imdi, ey tanrım, bizi gör ve burada edilen du-

aya kulak ver. "çk, ya rab tanr, yaaya-
can yere, gücünü simgeleyen sandk'la bir-
likte. ya rab tanr, kâhinlerin kurtululu kuan-
sn, sadk kullarn iyilikleriyle sevinirler. ya
rab tanr, meshettin* krala yüz çevirme. ku-
lun davut'a yaptn iyilikleri anmsa."

7

süleyman duasn bitirince, gökten ate yad;
yakmalk sunularla* kurbanlar yiyip bitirdi.
rab'bin görkemi tapna doldurdu. rab'bin
tapna o'nun görkemiyle dolunca kâhinler
tapnaa giremediler. gökten yaan atei ve
tapnan üzerindeki rab'bin görkemini gören
israilliler avluda yüzüstü yere kapandlar;
rab'be tapnarak o'nu övdüler: "rab iyidir;
sevgisi sonsuza dek kalcdır." kral ve bütün
halk rab'bin önünde kurban kestiler. kral
süleyman yirmi iki bin sr, yüz yirmi bin
davar kurban etti. böylece kral ve halk
tanr'nn tapna'n adam oldular. kâhinler yer-
lerini almlard. kral davut'un rab'bi övmek
için yaptır ve "rab'bin sevgisi sonsuza dek
kalcdır" diyerek överken kulland çalgılar alan
levililer de yerlerini almt. levililer'in karsnda
duran kâhinler borazanlarn çalıyorlard. bu
srada bütün israilliler ayakta duruyordu. sü-
leyman rab'bin tapna'n önündeki avlunun
orta ksmn kutsad. yakmalk sunularla esen-
lik sunularn* yal parçaların orada sundu.
çünkü yaptır tunç* sunak yakmalk sunular,
tahl sunularn* ve yal parçalar almad. sü-
leyman, levo-hamat'tan msr vadisi'ne kadar
her yerden gelen israilliler'in otururdu çok
büyük bir toplulukla birlikte bayram yedi
gün kutlad. sekizinci gün kutsal bir toplantı
yaptlar. suna adamaya yedi gün, bayram
kutlamaya da yedi gün ayrdlar. kral yedi-
inci ayn* yirmi üçüncü günü halk evler-
ine gönderdi. rab'bin, davut, süleyman ve
halk israil için yapm oldu iyilikten dolayı
hepsi mutluymdu, sevinçle coşuyordu. süley-
man rab'bin tapna'n, saray ve rab'bin tap-
na'yla kendi saraynda yapmay istediü bütün
ileri baayla bitirince, rab geceleyin ona
görünerek öyle dedi: "duan duydum. bu-
ray kendime kurban sunulan tapnak olarak
seçtim. "yamur yamasn diye göü ka-
padmda, topran ürününü yiyip bitirmesi için
çekirgelere buyruk verdimde ya da halkmn
arasna salgın hastalk gönderdimde, admıla
çarlan halkm alçakgönüllülüü taknr, bana
yönelp dua eder, kötü yollarndan dönerse,
gökten onlar duyacam, günahlarn balayp
ülkelerini sala kavuturacam. gözlerim bu-
rada edilen duaya açk, kulaklarm iitici ola-
cak. adm sürekli orada bulunsun diye bu
tapna seçip kutsal kldm. gözlerim onun
üstünde, yüreim her zaman orada olacaktı.
sana gelince, baban davut'un yapt gibi yol-
larm izler, buyurdum her eyi yapar, kural-
larma ve ilkelerime uyarasan, baban davut'la,

'israil tahtndan senin soyunun ard arkas ke-
silmecektir diye yaptm antlamaya bal kalp
kralln pekitireceim. "ama siz yollarımdan
sapar, kurallarm, buyruklarm brakr, gidip
baka ilahlara kulluk eder, taparsanz, size
verdim ülkeden sizi söküp atacam, adma
kutsal kldm bu tapna terk edeceim; buray
bütün uluslarn aalayp alay ettii bir yer du-
muna getireceim. bu gösterili tapnan önün-
den geçenler hayretle, 'rab bu ülkeyi ve tap-
na neden bu duruma getirdi? diye soracak-
lar. ve diyecekler ki, 'israil halk, atalarn
msr'dan çkaran tanrlar rab'bi terk etti; baka
ilahlarn ardından gitti, onlara tapp kulluk
etti. rab bu yüzden bu kötülükleri balarna
getirdi."

8

süleyman rab'bin tapna'yla kendi sarayn
yirmi ylda bitirdi. sonra hiram'n kendisine
verdiü kentleri onarp israilliler'in buralara
yerlemesini salad. ardından hamat-sova üz-
erine yürüyerek oray ele geçirdi. çölde tad-
mor kenti'ni onard. hama yöresinde yap-
tır bütün ambarl kentlerin yapmı bitirdi.
yukarı ve aa beythoron'u yeniden kurup
çevrelerini surlarla, sürgülü kaplarla salam-
latrd. baalat' ve yönetimindeki bütün am-
barl kentleri, sava arabalarıyla atların bulun-
duu kentleri de onarp güçlendirdi. böylece
yerualim'de, lübnan'da, yönetimi altındaki
bütün topraklarda her istediini yaptırm oldu.
israil halkından olmayan hititler*, amorlu-
lar, perizliler, hivliler ve yevusular'dan art-
takanlara gelince, süleyman israil halkını
yok etmediü bu insanlarn soyundan gelip
ülkede kalanlar angaryaya kotu. bu du-
rum bugün de sürüyor. ancak israil halkın-
dan hiç kimseye kölelik yaptırmad. on-
lar savaş, birlik komutan, sava arabalarıyla
atların komutan olarak görev yaptılar. kral
süleyman adna halk denetleyen iki yüz
elli görevli de israil halkındandı. süley-
man, "karm israil kral davut'un saraynda
kalmamal. çünkü rab'bin antlama sand'nn*
girdiü yerler kutsaldır" diyerek firavunun
kzn davut kenti'nden kendisi için yaptırdı
saraya getirtti. tapnan eyvanın önünde,
yaptır sunakta rab'be yakmalk sunular*
sundu. abat günü*, yeni ay, yılın üç
bayram -mayasız ekmek, haftalar ve çardak
bayramlar*. için musa'nın buyurduu sunular
günü gününe sundu. babas davut'un koy-
duu kural uyarınca, kâhin bölüklerine ayrı
görevler verdi. levililer'i tanrıyı övme
ve her günün gerektirdiü ilerde kâhinlere
yardım etme görevine atadı. kap nöbetçi-
lerini de bölüklerine göre deik kaplarda
görevlendirdi. çünkü tanrı adam davut böyle
buyurmutu. bunlar, hazine odalarına ilikin
konular dahil, hiçbir konuda kralın kâhinlerle
levililer'e verdiü buyruklardan ayrılmadlar.

rab'bin tapna'nın temelini atld günden bitimine dek süleyman'ın yapmak istedi her i yerine getirildi. böylece rab'bin tapna'nın yapı tamamlanmış oldu. bundan sonra süleyman esyon-gever'e, edom kıyısındaki ey-lat'a gitti. hiram ona denizi bilen gemiciler ve kendi görevlileri aracılığıyla gemiler gönderdi. kral süleyman'ın adamlarıyla birlikte ofir'e giden bu gemiciler, dört yüz elli talant altın getirdiler.

9

saba kraliçesi, süleyman'ın ününü duyunca, onu çetin sorularla sınamak için yerusalim'e geldi. çeitli baharat, çok miktarda altın ve deerli talarla yüklü büyük bir kervan eliinde gelen kraliçe, aklından geçen her eyi süleyman'la konutu. süleyman onun bütün sorularına karlık verdi. kralın ona yant bulmakta güçlüğ çekti hiçbir konu olmad. süleyman'ın bilgeliini, yapırd saray, sofrasının zenginliini, görevlilerinin oturup kalkın, hizmetkârlarının ve sakilerinin özel giysileriyle yaptı hizmeti, rab'bin tapna'nda sunduu yakmalk sunular* gören saba kraliçesi hayranlık içinde kald. (krala, "ülkemdeyken, yaptıkların ve bilgeliine ilgili duyduklarım doruymu" dedi, "ama gelip kendi gözlerimle görünceye dek anlatılanlara inanmamtm. büyük bilgeliinin yars bile bana anlatmad. duyduklarımdan daha üstünsün. ne mutlu adamlarına! ne mutlu sana hizmet eden görevlilere! çünkü sürekli bilgeliine tank oluyorlar. senden honut kalan, adına egemenlik sürmen için seni tahta oturtan tanrı rab'be övgüler olsun! tanrı israil'i sevdi, sonsuza dek korumak istedi için, adaleti ve doruluu salaman için seni israil'e kral yaptı." saba kraliçesi krala 120 talant altın, çok büyük miktarda baharat ve deerli talar armaan etti. krala armaan ettii baharatın benzeri yoktu. bu arada hiram'ın adamlarıyla süleyman'ın adamları ofir'den altın, alğum*fe* kerestesiyle deerli talar getirdiler. kral, rab'bin tapna'yla sarayın basamakların, çalgıların lirleriyle çenklerini bu alğum kerestesinden yapırd. yahuda bölgesinde daha önce böylesi görülmemiti. kral süleyman saba kraliçesi'nin her isteini, her dileini yerine getirdi. kraliçenin kendisine getirdiklerinden daha fazlasın ona verdi. bundan sonra kraliçe adamlarıyla birlikte oradan ayrılp kendi ülkesine döndü. süleyman'a bir yılda gelen altının miktar 666 talant* buluyordu. tüccarların ve alım satımla usanların getirdii altın bunun dayday. arabistan'ın bütün krallarıyla israil valileri de süleyman'a altın, gümüş getiriyorlardı. kral süleyman dövme altından her biri altı yüz ekel arında iki yüz büyük kalkan yapırd. ayrıca her biri üç yüz ekel arında dövme altından üç yüz küçük kalkan yapırd. kral bu kalkanlar lübnan or-

man adındaki saraya koydu. kral fildiinden büyük bir taht yapırp saf altınla kaplatt. tahtın alt basama, bir de altın ayak taburesi vardı. bunlar tahta balyd. oturan yerin iki yanında kollar, her kolun yanında birer aslan heykeli bulunuyordu. alt basaman iki yanında on iki aslan heykeli vardı. hiçbir krallıkta böylesi yapılmamı. kral süleyman'ın kadehleriyle lübnan orman adındaki sarayın bütün eyalar saf altından yapılm, hiç gümüş kullanmamı. çünkü süleyman'ın döneminde gümüşün deerli yoktu. kralın gemileri hiram'ın adamlarının yönetiminde tario giderdi. bu gemiler üç yılda bir altın, gümüş, fildi ve türlü maymunlarla yüklü olarak dönerlerdi. kral süleyman dünyanın bütün krallarından daha zengin, daha bilgeydi. tanrı'nın süleyman'a verdii bilgeliini dinlemek için dünyanın bütün krallar onu görmek isterlerdi. onu görmeye gelenler her yıl armaan olarak altın ve gümüş eya, giysi, silah, baharat, at, karab getirirlerdi. süleyman'ın atlarla sava arabaları için dört bin ahr, on iki bin atlıs vardı. bunların bir kısmın sava arabaları için ayrılan kentlere, bir kısmın da kendi yanna, yerusalim'e yerletirdi. frat ırmağından filist bölgesine, oradan da msr sınırına dek uzanan bölgedeki bütün krallara egemenli. onun krall döneminde yerusalim'de gümüş ta deerliine düttü. sedir ağaclar efela'daki yabanlı incir ağaclar kadar bollat. süleyman'ın atlar msr'dan ve bütün öbür ülkelerden getirilirdi. süleyman'ın yapı öbür ileri, bandan sonuna dek, peygamber natan'ın tarihinde, ilolu ahiya'nın peygamberlik yazlarında ve bilici* iddo'nun nevat olu yarovam'a ilikin görümlerinde yazldı. süleyman kırk yıl süreyle bütün israil'i yerusalim'den yönetti. süleyman ölüp atalarına kavuunca babas davut'un kenti'nde gömüldü. yerine olu rehavam kral oldu.

10

rehavam ekem'e gitti. çünkü bütün israilililer kendisini kral ilan etmek için orada toplanmışlardı. kral süleyman'dan kaçp msr'a yerleen nevat olu yarovam bunu duyunca msr'dan döndü. israilililer yarovam'ı çartılar. birlikte gidip rehavam'a öyle dediler: "babam üzerimize arı boyunduruk koydu. ama babann üzerimize yükledii arı yükü ve boyunduruu hafifletirsen sana kul köle oluruz." rehavam, "üç gün sonra yine gelin" yantını verince halk yannından ayrıld. kral rehavam, babas süleyman'a salında danmanlık yapan ileri gelenlere, "bu halka nasıl yant vermemi öütlersiniz?" diye sordu. ileri gelenler, "halka iyi davranın, onları honut eder, olumlu yant verirken, sana her zaman kul köle olurlar" diye karlık verdiler. ne var ki, rehavam ileri gelenlerin öödünü reddederek birlikte büyüdüü genç görevlilerine

dant: "siz ne yapmam öütlersiniz? 'babann üzerimize koyduu boyunduruu hafiflet diyen bu halka nasl bir yant vere- lim?" birlikte büyüdü gençler ona u karl verdiler: "sana, 'babann üzerimize koyduu boyunduruu hafiflet diyen halka de ki, 'benim küçük parmam, babamn belinden daha kalndr. babam size ar bir boyunduruk yüklediye, ben boyunduruunuzu daha da arlatracam. babam sizi krbaçla yola getirdiyse, ben sizi akreplerle yola getireceim." yarovam'la bütün halk, kraln, "üç gün sonra yine gelin" sözü üzerine, üçüncü gün rehavam'n yanna geldiler. ileri gelenlerin öüdünü reddeden kral rehavam, gençlerin öüdüne uyararak halka sert bir yant verdi: "babamn size yükledii boyunduruu ben daha da arlatracam. babam sizi krbaçla yola getirdiyse, ben sizi akreplerle yola getireceim." (kral halk dinlemedi. bu tanr'dand. çünkü ilolu ahiya aracyla nevat olu yarovam'a verdii sözü yerine getirmek için rab bu olay düzenlemitti. kraln kendilerini dinlemediini görünce, bütün israililer, "iay olu davut'la ne ilgimiz, ne de paymz var!" diye bardlar, "ey israil halk, haydi evimize dönelim! davut'un soyu bann çaresine baksn." böylece herkes evine döndü. rehavam da yalnızca yahuda kentlerinde yaayan israililer'e krallık yapmaya balad. israililer kral rehavam'n gönderdii angaryacba hadoram' taa tutup öldürdüler. bunun üzerine kral rehavam sava arabasna atlayp yerualim'e kaçt. israil halk, davut soyundan gelenlere hep bakaldrd.

11

rehavam yerualim'e varınca, israililer'le savap onlar yeniden egemenlii altna almak amacıyla yahuda ve benyamin oymaklarından yüz seksen bin seçkin savaç toplad. bu arada rab, tanr adam emaya'ya öyle seslendi: "süleyman olu yahuda kral rehavam'a, yahuda ve benyamin bölgesinde yaayan bütün israililer'e unu söyle: 'rab diyor ki, israili kardelerinize saldrmayn, onlarla savamayn. herkes evine dönsün! çünkü bu olay ben düzenledim." rab'bin bu sözlerini duyan halk yarovam'a kar savamaktan vazgeçti. rehavam yerualim'de yaad ve savunma amacıyla yahuda'daki u kentleri onard: beytlehem, etam, tekoa, beytsur, soko, adullam, gat, marea, zif, adarayim, laki, azeka, sora, ayalon, hevron. bunlar yahuda ve benyamin bölgesinde surlu kentlerdi. rehavam bu kentlerin surların güçlendirerek buralara komutanlar atad; yiyecek, zeytinya, arap depolad. her kent için kalkanlar, mızraklar salad. kentleri iyice güçlendirdi. böylece yahuda ve benyamin bölgeleri onun denetimi altında kald. israil'in her bölgesinden kâhinlerle levililer re-

havam'dan yana geçtiler. levililer otlakların, malların brakp yahuda ve yerualim'e geldilerdi. çünkü yarovam'la oullar onlar rab'bin kâhinliinden uzaklatrmt. yarovam tapınma yerleri ve yapıtrd teke ve buza biçimindeki putlar için kâhinler atamt. israil'in her oymandan rab'be, israil'in tanrs'na yönelmeye yürekten kararl olanlar ise, ataların tanrs rab'be kurban sunmak için kâhinlerle levililer'in ardında yerualim'e geldiler. üç yıl davut'la süleyman'n izinde yürüyen bu kiiler, süleyman olu rehavam' destekleyerek yahuda krall'n güçlendirdiler. rehavam davut olu yerimot'un kz mahalat'la evlendi. mahalat'n annesi avihayil, iay olu eliaiv'n kzyd. mahalat rehavam'a u oullar dourdu: yeu, emarya, zaham. rehavam mahalat'tan sonra avalom'un kz maaka ile evlendi. maaka ona aviya'y, attay', ziza'y, elomit'i dourdu. rehavam avalom'un kz maaka'y öbür eleriyle cariyelerinin hepsinden daha çok severdi. rehavam'n on sekiz kars, altm cariyesi vard. bunlardan yirmi sekiz erkek, altm kz çocu u oldu. rehavam maaka'dan doan aviya'y kral yapmak amacıyla onu kardeleri arasında önder ve tahta geçecek aday atad. bilgece davranarak oulların bazıları yahuda ve benyamin topraklarına, surlu kentlere datt. onlara bol yiyecek salad ve birçok kadınla evlendirdi.

12

rehavam kralln pekitirip güçlenince, israil halkyla birlikte rab'bin yasas'na srt çevirdi. rehavam'n kralln beinci yılında msr kral iak yerualim'e saldr. çünkü rehavam'la halk rab'be ihanet etmitti. iak'n bin iki yüz sava arabas, altm bin atls ve msr'dan onunla birlikte gelen luvlu, suklu, külu* sayıs askeri vard. iak yahuda'nın surlu kentlerini ele geçirerek yerualim'e kadar geldi. bu sırada peygamber emaya, rehavam'a ve iak yüzünden yerualim'de toplanan yahuda önderlerine gelip öyle dedi: "rab, 'siz beni braktınız. ben de sizi brakp iak'n eline teslim ettim diyor." israil önderleriyle kral alçakgönüllü bir tutum taknarak, "rab adildir" dediler. rab onları alçakgönüllü bir tutum takndıkları görünce, emaya'ya öyle dedi: "madem alçakgönüllü bir tutum takndılar, onlar yok etmeyeceim; biraz da olsa onlar huzura kavuturacam. öfkemi iak aracyla yerualim üzerine boaltmayacam. ama onlar iak'a köle edeceim. öyle ki, bana hizmet etmekle öbür ulusların krallarna hizmet etmek arasındaki fark anlayabilsinler." msr kral iak yerualim'e saldrında, süleyman'n yapıtrm oldu u altın kalkanlar dahil rab'bin tapna'nın ve sarayın bütün hazinelerini boaltıp götürdü. kral rehavam bunları yerine tunc* kalkanlar yapıtarak sarayın kap muhafızlarının komutanlarına emanet etti. kral rab'bin tapna'na her

gittiinde, muhafızlar bu kalkanlar tayararak ona elik eder, sonra muhafz odasına götürürlerdi. rehavam'n alçakgönüllü bir tutum takınmas üzerine rab'bin öfkesi dindi, onu büsbütün yok etmekten vazgeçti. yahuda'da baz iyi davranlar da vard. kral rehavam yeralim'de kralln pekitirerek sürdürdü. kral olduunda krk bir yandayd. rab'bin adn yerletirmek için bütün israil oymaklarınn yaad kentler arasında seçti yeralim kenti'nde on yedi yıl krallk yaptı. annesi amonlu naama'y'd. rehavam rab'be yönelmeye yürekten kararlı olmad için kötülük yaptı. rehavam'n yaptı iler, bandan sonuna dek, peygamber emaya ve bilici* iddo'nun soyla ilgili tarihinde yazldr. rehavam'la yarovam arasında sürekli sava vard. rehavam ölüp atalarına kavuunca, davut kenti'nde gömüldü. rehavam'n yerine olu aviya kral oldu.

13

israil kral yarovam'n krallnn on sekizinci yılında aviya yahuda kral oldu. yeralim'de üç yıl krallk yaptı. annesi gival uriel'in kz mikaya'y'd. aviya'yla yarovam arasında sava vard. aviya seçme yiit askerlerden oluan dört yüz bin kiilik bir orduyla savaa çkt. yarovam da sekiz yüz bin seçme yiit savaçdan oluan bir orduyla ona kar sava düzene girdi. aviya efrayim dalk bölgesindeki semarayim da'na çkp öyle seslendi: "ey yarovam ve bütün israililer, beni dinleyin! israil'in tanrs rab'bin bozulmaz bir antlamayla israil krall'n sonsuza dek davut'a ve soyuna verdiini bilmiyor musunuz? nevat olu yarovam efendisi davut olu süleyman'a bakaldrd. bir takm ie yaramaz kötü kiiler çevresinde toplanp süleyman olu rehavam'a bask yaptlar. o srada rehavam onlara kar koyamayacak kadan genç ve deneyimsizdi. "imdi de siz davut soyunun elindeki rab'bin krall'na kar gelmeyi tasarlyorsunuz. büyük bir ordusunuz. üstelik yarovam'n ilahlarınz olsun diye yaptır altın buzalar da yannzda. rab'bin kâhinlerini, harunoullar'yla levililer'i kovmadnz mı? onları yerine öbür halklar gibi kendiniz kâhinler atamadnz mı? atanmak için bir boa ve yedi koçla gelen herkes, tanr olmayanlara kâhin olabiliyor. "ama bizim tanrmız rab'dir, o'nu brakmadk. rab'be hizmet eden kâhinler harun soyundandı. levililer de onlara yardmcdı. onlar her sabah, her akam rab'be yakmak sunular* sunar, ho kokulu buhur yakar, dinsel açdan temiz masann üzerine adak ekmeklerini* dizerler. her akam altın kandillinin kandillerini yakarlar. biz tanrmız rab'bin buyrukların yerine getiriyoruz. oysa siz o'na sırt çevirdiniz. tanr bizimledir, o önderimizdir. o'nun kâhinleri borazanlarla size kar sava çars yapacaklar. ey israil halk, atalarınz tanrs

rab'be kar savamayn; çünkü baaramazsnz." yarovam askerlerinin bir bölümüyle yahudallar' önden karlarken, öbür bölümünü arkalarında pusu kurmaya göndermiti. yahudallar önden, arkadan kuatlıkları görünce, rab'be yakardılar. kâhinler borazanların çald. yahudallar sava çlıklar att anda, tanr yarovam'la israililer'i aviya'yla yahudallar'n önünde yenilgiye uratt. israililer yahudallar'n önünden kaçt. tanr onları yahudallar'n eline teslim etti. aviya'yla ordusu israililer'i bozguna uratt. israililer'den be yüz bin seçme asker öldürüldü. böylece israililer yenilgiye urad, yahudallar'sa zafer kazandı. çünkü yahudallar ataların tanrs rab'be güvenmilerdi. aviya yarovam' kovaladı. yarovam'a ait beytel, yeana, efron kentleriyle çevrelerindeki köyleri ele geçirdi. aviya'nın krall döneminde yarovam bir daha eski gücünü toparlayamad. sonunda rab onu cezalandırdı, yarovam öldü. aviya ise gitgide kralln güçlendirdi. on dört kadınla evlenip yirmi iki erkek, on altı kız babası oldu. aviya'nın yaptı öbür iler, uygulamalar ve söyledikleri, peygamber iddo'nun yorumunda yazldr.

14

aviya ölüp atalarına kavuunca, davut kenti'nde gömüldü, yerine olu asa kral oldu. ülke asa'nın yönetimi altında on yıl bar içinde yaad. asa tanrs rab'bin gözünde iyi ve doru olan yaptı. yabancı ilahların sunaklarını, puta tapılan yerleri kaldırdı. dikili talar parçaladı, aera* putlarını devirdi. yahudallar'dan ataların tanrs rab'be yönelmelerini, o'nun yasasına ve buyruklarına uymaların istedi. yahuda'nın bütün kentlerinden puta tapılan yerlerle buhur sunaklarını kaldırdı. ülke onun yönetimi altında bar içinde yaad. ülke bar içinde oldu için asa yahuda'daki bazı kentleri surlarla çevirdi. o yıllarda kimse ona kar sava açmad. çünkü rab ona esenlik vermiti. asa yahudallar'a, "bu kentleri onaralım" dedi, "onları surlarla kuatp kulelerle, kapılarla, sürgülerle güçlendirelim. ülke hâlâ bizim elimizde, çünkü tanrmız rab'be yöneldik, o da bizi her yandan esenlikle kuatt." böylece yapmış ilerini baarıyla bitirdiler. asa'nın yahudallar'la benyaminliler'den oluan bir ordusu vard. yahudallar büyük kalkan ve mızraklarla donanmış üç yüz bin kiiydi. benyaminliler ise küçük kalkan ve yay tayan iki yüz seksen bin kiiydi. bunların hepsi yiit savaçlard. külu* zerah binlerce asker ve üç yüz sava arabasıyla marea'ya ilerledi. asa ona kar durmak için yola çkt. iki ordu marea yakınlarında sefata vadisi'nde sava düzeni aldı. asa, tanrs rab'be, "ya rab, gücünün karşında güçsüze yardım edebilecek senden baka kimse yoktur" diye yakardı, "ey tanrmız

rab, bize yardım et, çünkü sana güveniyoruz. senin adıyla bu kalabalıkla karıştık. ya rab, sen bizim tanrımız'sın. insanlar sana karşı zafer kazanmasın." rab kullar'ı asa'yla yahudaların önünde bozguna uğrattı. kullar kaçmaya başladı. asa ordusuyla onları geride bırakarak kovaladı. kullar'dan kurtulan olmadı. rab'bin ve ordusunun önünde kırıldılar. yahudalar çok miktarda mal yamalıyıp götürdüler. gerar'ın çevresindeki bütün köyleri yerle bir ettiler. çünkü rab'bin deheti onları sarımtı. bu köylerde çok mal olduğundan onları yamalıydılar. çobanların çadırlarına da saldırdılar. çok sayıda davar ve deveyi alıp yerualim'e döndüler.

15

tanrı'nın ruhu odet olan azarya'nın üzerine indi. azarya, kral asa'ya gidip şöyle dedi: "ey asa, ey yahuda ve benjamin halk, beni dinleyin! rab'le birlikte olduğunuz sürece, o da sizinle olacaktır. o'nu ararsanız bulursunuz. ama o'nu braksanız, o da sizi braktır. israil halkı uzun süre gerçek tanrı'dan, etici kâhinlerden ve yasadan uzak yaad. ama skıtya düttüklerinde israil'in tanrı'sı rab'be döndüler, o'nu arayıp buldular. o günlerde yolcuların güvenliği yoktu. çünkü çevre ülkelerde yaayanların tümü büyük kargaa içindeydi. ulus ulusu, kent kenti ezmeye çalışıyordu. çünkü tanrı onları çeitli skıtlarla tedirgin ediyordu. ama siz güçlü olun, cesaretinizi yitirmeyin. yaptıklarınızın karşılığını alacaksınız." asa bu sözleri, peygamber odet'in olan azarya'nın peygamberliğini duyunca, cesaret buldu. yahuda ve benjamin topraklarından, efrayim'in dalk bölgesinde ele geçirdiği kentlerden irenç putları kaldırdı. rab'bin tapna'nın eyvanının önündeki rab'bin sunan onardı. efrayim'den, manae'den, imon'dan gelen birçok israili, tanrı'sı rab'bin asa'yla birlikte olduğunu görünce onun tarafına geçti. asa bu gelenlerle yahuda ve benjamin halkını bir araya topladı. asa'nın krallığının otuz beinci yılının üçüncü ayında* yerualim'de toplandılar. yamalam oldukları hayvanlardan yedi yüz sürü yedi bin davar o gün rab'be kurban ettiler. bütün yürekleriyle, bütün canlarıyla atalarının tanrı'sı rab'be yönelmek için antlama yaptılar. büyük küçük, kadın erkek, kim israil'in tanrı'sı rab'be yönelmezse öldürüldü. yüksek sesle bararak, borazan ve boru çalarak rab'bin önünde ant içtiler. yahudalar bütün yürekleriyle içtikleri ant için sevinдилer. rab'bi istekle arayıp buldular. o da onları her yandan esenlikle kuattı. kral asa annesi maaka'nın kraliçeliğini elinden aldı. çünkü o aera* için irenç bir put yaptırmıştı. asa bu irenç putu kesip parçaladıktan sonra kidron vadisi'nde yaktı. ancak israil'den puta tapılan yerleri kaldırmadı. ama yaam boyunca yüreğini rab'be adadı. babasının ve kendisinin

adad altın, gümüşü ve eyalar tanrı'nın tapınağına getirdi. asa'nın krallığının otuz beinci yılına kadar sava olmadı.

16

yahuda kral asa'nın krallığının otuz altıncı yılında israil kral baas yahuda'ya saldırıya hazırlanıyordu. baas'ın topraklarına gireceği engellemek amacıyla, rama kenti'ni güçlendirmeye başladı. bunun üzerine asa, rab'bin tapna'nın ve sarayın hazinelerindeki altın ve gümüşü çıkararak o habere birlikte am'da oturan aram kral ben-hadat'a gönderdi: "babamla baban arasında olduğu gibi seninle benim arasında da bir antlama olsun. sana gönderdim bu altınları, gümüşlere karışık, sen de israil kral baas ile yaptığın antlamayı boz, topraklarından askerlerini çeksin." kral asa'nın önerisini kabul eden ben-hadat, ordu komutanlarını israil kentlerinin üzerine gönderdi. iyon'u, dan', avel-mayim'i, naftali'nin bütün ambarı kentlerini ele geçirdiler. baas bunu duyunca rama'nın yapmasını durdurup iş son verdi. kral asa bütün yahudaları çağırttı; baas'ın rama'nın yapımında kullandıkları keresteleri alıp götürdüler. asa bunlarla geve ve mispa kentlerini onardı. o sırada bilici* hanani yahuda kral asa'ya gelip şöyle dedi: "tanrı'nın rab'be güvenene aram kral'na güvündün. bu yüzden aram kral'ının ordusu elinden kurtuldu. kullar'la* luvlular, çok sayıda sava arabaları, atlarıyla büyük bir ordu deil miydiler? ama sen rab'be güvündün, o da onları eline teslim etti. rab'bin gözleri bütün yürekleriyle kendisine bakılabilecek her yeri görür. akılsızca davrandın. bundan böyle hep sava içinde olacaksın." asa biliciye öfkelenip onu cezaevine attırdı. çünkü söyledikleri onu kızdırdı. halktan bazı kişiler de bask yaptı. asa'nın yaptığı ileri, bandan sonuna dek, yahuda ve israil krallığının tarihinde yazıldı. asa, krallığının otuz dokuzuncu yılında ayaklarından atılarak, durumu çok kötü hastalığında rab'be yöneleneceğine hekimlere bavarı. asa krallığının kırk birinci yılında ölüp atalarına kavutu. onu özel olarak hazırlanmış, güzel kokulu çeit çeit baharat dolu bir sedyeye yatırarak davut kenti'nde kendisi için yapılmış mezara gömdüler. onuruna çok büyük bir ate yaptılar.

17

asa'nın yerine olan yehoafat kral oldu. yehoafat israil'e karşı krallığı pekitirdi. yahuda'nın bütün surlu kentlerine askeri birlikler yerletirdi; yahuda'ya ve babası asa'nın ele geçirmiş olduğu efrayim kentlerine de asker yerletirdi. rab yehoafat'laydı. çünkü yehoafat atası davut'un balangçtaki yollarını

izledi; baallar'a* yöneleceine, babasnn tanrs'na yönelidi; israil halknn yaptklarna del, tanr'nn buyruklarına uydu. rab onun yönetimi altındaki krallı pekitirdi. bütün yahudalar ona armaanlar getirdi. böylece yehoafat büyük zenginlik ve onura kavutu. yürei rab'de cesaret buldu, puta taplan yerleri ve aera* putların yahuda'dan kaldırdı. yehoafat krallınn üçüncü yılında halka öğretmek amacıyla görevlilerinden ben-hayil'i, ovadya'y, zekeriya'y, netanel'i, mikaya'y yahuda kentlerine gönderdi. onlarla birlikte u levililer'i de gönderdi: emaya, netanya, zevadya, asahel, emiramot, yehonatan, adoniya, toviya, tov-adoniya. kâhinlerden eliamia ile yehoram' gönderdi. rab'bin yasa kitab'n yanlarına alp yahuda'da halka öğrettiler. bütün yahuda kentlerini dolaarak halka ders verdiler. yahuda'y çevreleyen ülkelerin krallıkların rab korkusu sardı. bu yüzden yehoafat'a kar savaamadılar. baz filistililer yehoafat'a haraç olarak armaanlar ve güümü verdiler. araplar da ona davar getirdiler: yedi bin yedi yüz koçla yedi bin yedi yüz teke. yehoafat giderek güçlendi. yahuda'da kaleler, ambarlar kentler yaptırdı. yahuda kentlerinde birçok iler yaptı. yerualim'e deneyimli yiit savaşlar yerletirdi. bunlar boylarına göre öyle kaydedilmilerdi: yahuda'dan binbalar: komutan adına ve komutasında 300 000 yiit asker; yanında komutan yehohanan ve komutasında 280 000 asker; onun yanında kendini rab'bin hizmetine adayan zikri olu amatsya ve komutasında 200 000 yiit asker. benyamin oymandan: yiit bir savaş olan elyada ile komutasında yay ve kalkanla silahlanmış 200 000 asker; yanında yehozavat ve komutasında savamak üzere donatılmış 180 000 asker. bunlar krallı surlu yahuda kentlerine yerletirdi askerlerin yansra, ona hizmet ediyorlardı.

18

büyük bir zenginlik ve onura kavuan yehoafat, evlilik bayla ahav'a akraba oldu. birkaç yıl sonra samiriye kenti'nde yaayan ahav' görmeye gitti. ahav onun ve yandaşlarının onuruna birçok davar, sı keserek ramot-gilat'a saldırmak için onu kkrtdı. israil kral ahav, yahuda kral yehoafat'a, "ramot-gilat'a kar benimle birlikte savar msn?" diye sordu. yehoafat, "beni kendin, halkm halkn say. savata sana elik edeceiz" diye yanıtladı, "ama önce rab'be danalım" diye ekledi. israil kral ahav dört yüz peygamber toplayp, "ramot-gilat'a kar savaalım m, yoksa vaz m geçeyim?" diye sordu. peygamberler, "sava, çünkü tanr kenti senin eline teslim edecek" diye yanıtladılar. ama yehoafat, "burada danabileceimiz rab'bin baka peygamberi yok mu?" diye sordu. israil kral, "yimla olu mikaya adında biri daha var" diye yanıtladı,

"onun aracılığıyla rab'be danabiliriz. ama ben ondan nefret ederim. çünkü benimle ilgili hiç iyi peygamberlik etmez, hep kötü eyler söyler." yehoafat, "böyle konumaman gerekir, ey kral!" dedi. israil kral bir görevli çarp, "hemen yimla olu mikaya'y getir!" diye buyurdu. israil kral ahav ile yahuda kral yehoafat kral gysileriyle samiriye kaps'nn girişinde, harman yerine konan tahtlarında oturuyorlardı. bütün peygamberler de onların önünde peygamberlik ediyordu. ke-naana olu sidkiya, yaptı demir boynuzlar göstererek öyle dedi: "rab diyor ki, 'aramllar' yok edinceye dek onlar bu boynuzlarla vuracaksınız." öteki peygamberlerin hepsi de ayn eyi söylediler: "ramot-gilat'a saldır, kazanacaksınız! çünkü rab onlar senin eline teslim edecek." mikaya'y çarmaya giden görevli olu, "bak! peygamberler bir azdan kral için olumlu eyler söylüyorlar" dedi, "rica ederim, senin sözün de onlarınkine uygun olsun; olumlu bir ey söyle." mikaya, "yaayan rab'bin hakk için, tanrım ne derse onu söyleyeceim" diye karlık verdi. mikaya gelince kral, "mikaya, ramot-gilat'a kar savaa gidelim mi, yoksa vaz m geçeyim?" diye sordu. mikaya, "saldırın, kazanacaksınız! çünkü onlar sizin elinize teslim edilecek" diye yanıtladı. bunun üzerine kral, "rab'bin adına bana gerçein dnda bir ey söylemeyeceine ilikin sana kaç kez ant içireyim?" diye sordu. mikaya öyle karlık verdi: "israilililer'i dalara dalm çobansız koyunlar gibi gördüm. rab, 'bunların sahibi yok. herkes güvenlik içinde evine dönsün dedi." israil kral ahav yehoafat'a, "benimle ilgili iyi peygamberlik etmez, hep kötü eyler söyler dememi miydiniz?" dedi. mikaya konuşmasını sürdürdü: "öyleyse rab'bin sözünü dinleyin! gördüm ki, rab tahtında oturuyor, bütün göksel varlıklar da sanda, solunda duruyordu. rab sordu: 'ramot-gilat'a saldırıp ölsün diye israil kral ahav' kim kandracak? 'kimi öyle, kimi böyle derken, bir ruh çıkp rab'bin önünde durdu ve, 'ben onu kandracam dedi. 'rab, 'nasıl? diye sordu. 'ruh, 'aldatıcı ruh olarak gidip ahav'n bütün peygamberlerine yalan söyleteceim diye karlık verdi. 'rab, 'onu kandrmay baaracaksınız' dedi, 'git, dediini yap. 'ite rab bu peygamberlerinin adına aldatıcı bir ruh koydu. çünkü sana kötülük etmeye karar verdi." ke-naana olu sidkiya yaklaşıp mikaya'nın yüzüne bir tokat attı. "rab'bin ruhu nasıl benden çıkp da seninle konutu?" dedi. mikaya, "gizlenmek için bir iç odaya girdiğin gün göreceksin" diye yanıtladı. bunun üzerine israil kral, "mikaya'y kentin yöneticisi amon'a ve krallı olu yoa'a götürün" dedi, "ben güvenlik içinde dönünceye dek bu adam cezaevinde tutmaların, ona su ve ekmekten baka bir ey vermemelemini söyleyin!" mikaya, "eer sen güvenlik içinde dönersen, rab benim aracılımla konumam de-

mektir" dedi ve, "herkes bunu duysun!" diye ekledi. israil kral ahav'la yahuda kral yehoafat ramot-gilat'a saldırmak için yola çıktılar. israil kral, yehoafat'a, "ben kıl deitirip savaa öyle gireceim, ama sen kral giysilerini giy" dedi. böylece israil kral kıl deitirdi, sonra savaa girdiler. aram kral, sava arabaların komutanlarına, "israil kral dnda, büyük küçük hiç kimseye saldırmayn!" diye buyruk vermiti. sava arabalarının komutanları yehoafat'ı görünce, israil kralın saldırmak için ona döndüler. yehoafat yakarmaya balad. rab tanrı ona yardım edip saldıranların yönünü deitirdi. komutanların onun israil kralı olmadnı anlanıca peini braktılar. o sırada bir asker rasgele att bir okla israil kral'ın zırhın parçalarını birletii yerden vurdu. kral arabasına, "dönüp beni sava alanından çıkar, yaralandm" dedi. sava o gün iddetlendi. arabasında aramlar'a kar akama kadar dayanan israil kral gün batımında öldü.

19

yahuda kral yehoafat ise yerualim'deki sarayna güvenlik içinde döndü. hanani olu bilici* yehu, kral yehoafat'ı karlamaya giderek ona öyle dedi: "kötülere yardım edip rab'den nefret edenleri mi sevmen gerekir? bunun için rab'bin öfkesi senin üstünde olacak. ancak, baz iyi yönlerin de var. ülkeden aera* putları kaldırıp atını ve yürekten tanrı'ya yönelmeye karar verdin." yehoafat'ın yaptı yenilikler yehoafat yerualim'de yaad. beer-eva'dan efrayim dalk bölgesine kadar yine halk arasında dolaarak onları atalarının tanrı rab'be döndürdü. ülkeye, yahuda'nın bütün surlu kentlerine yargıçlar atad. onlara, "yaptıklarınıza dikkat edin" dedi, "çünkü insan adına deil, yargı verirken sizinle olan rab adına yargılayacaksınız. onun için rab'den korkun, dikkatle yargılayın. çünkü tanrı rab kimsenin haksızlık yapmasına, kimseyi kaymasına, rüvet almasına göz yummaz." rab'bin yargıları uygulamak, davalara bakmak için yehoafat yerualim'e de baz levitleri, kâhinleri, israil boy balarını atad. bunları yerualim'de yaadlar. yehoafat onlara u buyruklar verdi: "görevinizi rab korkusuyla, ballıkla, bütün yüreğinizle yapmalısınız. kentlerde yaayan kardelerinizden gelen her davada -kan davası, kutsal yasa, buyruklar, kuralları ya da ilkelere ilgili her konuda- onları rab'be kar suç ilememeleri için uyarın; öyle ki rab size de kardeleriniz de öfkelenmesin. böyle yaparsanız suç işlemi olursunuz. "rab'be ilikin her konuda bakâhin amaryâ, krala ilikin her konuda ise yahuda oymann önderi ismail olu zevadya size bakanlık edecek. levitler de görevli olarak size yardımcı olacaklar. yürekli olun, bu buyrukları uygulayın. rab doru kiyle olsun!"

bundan sonra moavlılar, ammonlular ve menunlular'ın bir kısmı yehoafat'la savamak için yola çıktılar. birkaç kii yehoafat'a gidip, "gölün öbür yakasından, edom'dan sana saldırmak için büyük bir ordu geliyor. u anda haseson-tamar'da -eyn-gedi'de-" dediler. korkuya kaplan yehoafat rab'be danmaya karar verdi ve bütün yahuda'da oruç* ilan etti. rab'be yönelmek için yahuda'nın bütün kentlerinden gelen halk toplanıp rab'den yardım diledi. yehoafat rab'bin tapna'nda, yeni avlunun önünde, yahuda ve yerualim topluluğunun arasına gidip durdu. "ey atalarımızın tanrı rab, sen göklerde oturan tanrı deil misin?" dedi, "ulusların bütün kralıklarını yöneten sensin. güç, kudret senin elinde. kimse sana kar duramaz. ey tanrımız, bu ülkede yaayanları halkın israil'in önünden kovan ve ülkeyi sonsuza dek dostun ibrahim'in soyuna veren sen deil misin? onları orada yaadılar, adına bir tapnak kurdular ve, 'bambaşa bela, sava, yargı, salgın hastalık, ktlık gelirse, adını bulduğunuz bu tapınan ve senin önünde duracaz dediler, 'skn'tya düttümüzde sana yakaracaz, sen de duyup bizi kurtaracaksın. 'ite ammonlular, moavlılar ve seir dalk bölgesinde yaayanlar! msr'dan çıktıktan sonra israiliiler'in onların ülkesine girmelerine izin vermedin. bu yüzden atalarımız baka yöne döndü, onları yok etmedi. ama bak, bunun karını bize nasıl ödüyorlar! bize miras olarak vermi olduun mülkünden bizi kovmaya geliyorlar. ey tanrımız, onları yargılamayacak msn? çünkü bize saldıran bu büyük orduya karı koyacak gücümüz yok. ne yapabiliriz bilemiyoruz. gözümüzü sende." bütün yahudalılar, çocuklarıyla birlikte rab'bin önünde duruyordu. rab'bin ruhu topluluğun ortasında duran asaf soyundan matanya olu yeiel olu benaya olu zekeriya olu levili yahaziel'in üzerine indi. yahaziel öyle dedi: "ey kral yehoafat, ey yahuda halkı ve yerualim'de oturanlar, dinleyin! rab size öyle diyor: 'bu büyük ordudan korkmayın, ylmayın! çünkü sava sizin deil, tanrı'nındır. yarı onlarla savamaya çkn. onları yadının sonunda, yeruel krlarında, sınırsız yokluğu'nu çıkarırken bulacaksınız. bu kez savamak zorunda kalmayacaksınız. yerinizde durup bekleyin, rab'bin size salıyacağı kurtuluşu görün, ey yahuda ve yerualim halkı! korkmayın, ylmayın. yarı onlara kar savamaya çkn. rab sizinle olacak!" yehoafat yüzüstü yere kapandı. yahuda halkıyla yerualim'de oturanlar da rab'bin önünde yere kapanıp o'na tapındılar. sonra kehatoullar'ndan ve korahoullar'ndan baz levitiler ayaa kalkıp israil'in tanrı rab'bi yüksesle övdüler. ertesi sabah erkenden kalkıp tekoa krlarına doru yola çıktılar. yola koyuldukları anda yehoafat durup öyle dedi: "beni

dinleyin, ey yahuda halk ve yerualim'de oturanlar! tanrınız rab'be güvenin, güvenlikte olursunuz. o'nun peygamberlerine güvenin, baarl olursunuz." yehoafat halka dantktan sonra rab'be ezgi okumak, o'nun kutsallnı görmek için adamlar atad. bunlar ordunun önünde yürüyerek öyle diyorlardı: "rab'be ükredin, çünkü sevgisi sonsuza dek kalırdı!" onlar ezgi okuyup övgüler sunmaya baladnda, rab yahuda'ya saldran ammonlular'a, moavllar'a ve seir dalk bölgesinde yaayanlara pusu kurmutu. hepsi bozguna uratld. ammonlular'la moavllar, seir dalk bölgesinde yaayan halk büsbütün yok etmek için onlara saldrılar. seirlleri yok ettikten sonra da birbirlerini öldürmeye baladılar. yahudalar krdaki gözcü kulesine varınca, o büyük orduya baktılar, ama sadece yere serilmiş cesetler gördüler. tek kii kurtulmamış. mallar yamalamaya giden yehoafat'la askerleri, ölümlerin arasında çok miktarda mal, giysi ve deerli eya buldular. tayabileceklenden çok mal topladılar. yama edilecek o kadar çok mal vardı ki, toplama ii üç gün sürdü. dördüncü gün beraka vadisi'nde toplanarak rab'be övgüler sundular. bu yüzden oranın ad bugün de beraka vadisi olarak kald. bundan sonra bütün yahuda ve yerualim halk yehoafat'n önderliinde sevinçle yerualim'e döndü. çünkü rab dumanların bozguna uratarak onlar sevindirmişti. çenk, lir ve borazan çalarak yerualim'e, rab'bin tapna'na gittiler. rab'bin israil'in dumanlarına sarıvatın duyan ülkelerin krallıkları tanrı korkusu sardı. yehoafat'n ülkesi ise bar içindeydi. çünkü tanrı her yandan onu esenlikle kuşatmış. yehoafat yahuda'y yönetti. otuz be yanda kral oldu ve yerualim'de yirmi be yıl krallık yaptı. annesi ilhi'nin kız azuva'yı. babası asa'nın yollarını izleyen ve bunlardan sapmayan yehoafat rab'bin gözünde doru olan yaptı. ancak allagelen tapınma yerleri kaldırılmadı. halk hâlâ atalarının tanrılarına bütün yüreyle yönelmemişti. yehoafat'n yapıt öbür ileri, bandan sonuna dek, israil kralları tarihinin bir bölümü olan hanani olan yehu'nun tarihinde yazıldı. yahuda kral yehoafat bir süre sonra kendini günaha veren israil kral ahazyaya ile alamayla vardı. tari'e gidecek gemileri yapmak için anlatlar. gemileri esyon-gever'de yaptılar. mareal dodavahu olan eliezzer, yehoafat'a kar öyle peygamberlik etti: "ahazyaya ile alamayla vardır için rab iini bozacak." gemiler tari'e gidemeden parçalandı.

21

yehoafat ölüp atalarına kavutu ve davut kenti'nde atalarının yanna gömüldü. yerine olan yehoram kral oldu. yehoafat olan yehoram'n kardeleri onlardı: azarya, yehiel, zekeriya, azaryahu, mikael, efatya. bunların

tümü israil kral yehoafat'n oullarıydı. babalar onlara çok miktarda altın, gümüş, deerli eyalar armaan etmiş, ayrıca yahuda'da surlu kentler vermişti. ancak, yehoram ilk olan oldu. israil kralı ona brakmış. babasının yerine geçen yehoram güçlenince, bütün kardelerini ve bazı israil'li önderlerini kıçtan geçirtti. yehoram otuz iki yanda kral oldu ve yerualim'de sekiz yıl krallık yaptı. karsı ahav'n kız oldu için, o da ahav'n ailesi gibi israil krallarının yolunu izledi ve rab'bin gözünde kötü olan yaptı. ama rab davut'la yapıt anlamadan ötürü onun soyunu yok etmek istemedi. çünkü davut'la ve soyuna sönmeyen bir k vereceğine söz vermişti. yehoram'n krallık döneminde edomlular yahudalar'a kar ayaklanarak kendi krallıkları kurdular. yehoram komutanlar ve bütün sava arabalarıyla araya gitti. edomlular onu ve sava arabalarının komutanlarını kuşattılar. ama yehoram gece kalkıp kaçarak yarakarak kaçtı. edomlular'n yahuda'ya kar bakaldırması bugün de sürüyor. o strada livna kenti de ayaklandı. çünkü yehoram atalarının tanrı rab'bi bırakmış. yahuda tepelerinde puta taplan yerler bile yapıp, yerualim halkının putlara balanmasına önyak olmuş, yahuda halkı günaha sürüklemişti. yehoram peygamber ilyastan bir mektup aldı. mektup öyleydi: "atan davut'un tanrı rab öyle diyor: 'babam yehoafat'n ve yahuda kralı asa'nın yollarını izlemedin. israil krallarının yolunu izledin. ahav'n ailesinin yapıt gibi yahuda ve yerualim halkının putlara balanmasına önyak oldun. üstelik kendi aileden, senden daha iyi olan kardelerini öldürttün. bu yüzden rab halkın, oulların, karların ve senin olan her eyi büyük bir yıklama vuracak. sen de korkunç bir barsak hastalığına yakanacaksın. bu hastalık yüzünden barsakların dar dökülecek dek günlerce sürüneceksin." rab filistlilerin ve kûlular'n* yanında yaayan arabalar' yehoram'a kar kırdı. saldıran yahuda'ya girdiler. sarayda bulunan her eyi, kralın oullarıyla karların alp götürdüler. kralın küçük olan yehoahaz'dan baka olan kalmadı. sonra rab yehoram'ı iyilemez bir barsak hastalığıyla cezalandırdı. zaman geçti, ikinci yılın sonunda hastalık yüzünden barsakları dar döküldü. iddetli acılar içinde öldü. halk ataları için ate yakmış gibi onun onuruna ate yakmadı. yehoram otuz iki yanda kral oldu ve yerualim'de sekiz yıl krallık yaptı. ölümüne kimse üzülmüdü. onu davut kenti'nde gömdülerse de, kralların mezarlarına gömmemişler.

22

yerualim halkı yehoram'n en küçük olan ahazyaya'yı babasının yerine kral yaptı. çünkü arabalar'la ordugaha gelen akıncılar büyük kardelerinin hepsini öldürmüştü. dolayısıyla

yehoram olu ahazya yahuda kral oldu. ahazya yirmi iki yanda kral oldu ve yerualim'de bir yl krallk yapt. annesi omri'nin torunu atalya'y'd. ahazya da ahav ailesinin yolları izledi. annesi onu kötülüğe itiyordu. ahav ailesi gibi rab'bin gözünde kötü olan yaptı. çünkü babasının ölümünden beri ahav ailesi onu ykma götürecekti. ölümleri veriyordu. ahazya onların ölümlerine uyarak, aram kral hazael'le savamak üzere israil kral ahav olu yoram'la birlikte ramot-gilat'a gitti. aramlar yoram' yaraladılar. yoram ramot-gilat'ta aram kral hazael'le savarken ald yaraları iyilemesi için yizreel'e döndü. yahuda kral yehoram olu ahazya da yaralanan ahav olu yoram' görmek için yizreel'e gitti. yoram' ziyaret eden ahazya'y tanrı ykma uratt. ahazya oraya varınca, yoram'la birlikte nemi olu yehu'yu karlamaya gitti; rab yehu'yu ahav soyunu ortadan kaldırmak için meshe-tim'i*. yehu, ahav soyunu cezalandırırken, ahazya'ya hizmet eden yahuda önderleriyle ahazya'nın yeenlerini bulup hepsini öldürdü. sonra ahazya'y aramaya koyuldu. onu samiriye'de gizlenirken yakalayp yehu'ya getirdiler, sonra öldürdüler. ahazya'y, "bütün yüreyle rab'be yönelen yehoafat'n torunudur" diyerek gömdüler. böylece ahazya'nın soyunda kral yönetebilecek güce kimse kalmadı. ahazya'nın annesi atalya, olunun öldürüldüğünü duyunca, yahuda'da kral soyunun bütün bireylerini yok etmeye çıktı. ne var ki, kral yehoram'n kz, kâhin yehoyada'nın kars, ahazya'nın da üvey kızkardeydi. öldürülmesin diye çocuğu atalya'dan gizledi. atalya ülkeyi yönetirken, çocuk alt yıl boyunca tanrı'nın tapna'nda onların yanında gizlendi.

23

yedinci yıl gücünü gösteren yehoyada yüzba olan yehoram olu azarya, yehohanan olu ismail, ovet olu azarya, adaya olu maaseya, zikri olu eliafat'la bir antlama yaptı. yahuda'y dolaarak bütün kentlerden levililer'le israil boy balarını topladılar. yerualim'e dönen topluluk tanrı'nın tapna'nda kralla bir antlama yaptı. yehoyada onlara şöyle dedi: "davut'un soyuna ilkin rab'bin verdiği söz uyarınca, kralın olu kral olacak. siz unlar yapacaksınız: abat günü* göreve giden kâhinlerle levililer'in üçte biri kaplarda nöbet tutacak, üçte biri sarayda, üçte biri de temel kaps'nda durarak. bütün halk rab'bin tapna'nın avlularında toplanacak. kâhinlerle görevli levililer'in dnda rab'bin tapna'na kimse girmesin.

onlar kutsal olduklar için girebilirler. halk da rab'bin buyruğunu yerine getirmeye özen gösterecek. levililer yalnız kıl kralın çevresini saracaklar. tapnaa yaklaan olursa öldürün. kral nereye giderse, ona elik edin." levililer'le yahudalar kâhin yehoyada'nın buyruklarını tam tamna uyguladılar. abat günü göreve gidenlerle görevi biten adamların aldılar. çünkü kâhin yehoyada bölüklere izin vermemi. kâhin yehoyada tanrı'nın tapna'ndaki kral davut'tan kalan mızraklar ve büyük küçük kalkanlar yüzbalara datt. kral korumak için sunan ve tapnan çevresine tapnan güneyinden kuzeyine kadar bütün silahlı adamlar yerletirdi. yehoyada'yla oullar kralın olu yoa' dar çıkarp bana taş koydular. tanrı'nın yasa'n da ona verip kralın ilan ettiler. onu meshederek*, "yaasın kral!" diye bardılar. atalya kouan, kral öven halkın kârda gürlüğünü duyunca, rab'bin tapna'nda toplananların yanına gitti. baktı, kral tapnan girişinde sütunun yanında duruyor; yüzbalar, borazan çalanlar çevresine toplanmış. ülke halk sevinç içindeydi, borazanlar çalıyor, ezgiler çalgılarla övgülerini yönetiyordu. atalya güysilerini yrtarak, "hainlik! hainlik!" diye bard. kâhin yehoyada yüzbalar çararak, "o kadın aradan çıkm. ardından kim giderse kılçıtan geçirin" diye buyruk verdi. çünkü, "onu rab'bin tapna'nda öldürmeyin" demiti. atalya yakalandı ve sarayın at kaps'na varırmaz öldürüldü. yehoyada rab'bin halk olmaları için kendisiyle halk ve kral arasında bir antlama yaptı. bütün halk gidip baal'n* tapnanı ykt. sunakların, putların parçalandılar; baal'n kâhini mattan'da sunakların önünde öldürdüler. yehoyada levili kâhinleri rab'bin tapna'ndaki iin bana getirdi. onlar davut tarafından atanmış olduklar görevleri yerine getirmek, musa'nın yasa'nda yazılanlar uyarınca rab'be yakmak sunular* sunmak ve davut'un koyduğu düzene göre sevinçle ezgiler okumakla görevlendirdi. ayrıca dinsel açıdan herhangi bir nedenle kirli birinin içeri girmemesi için rab'bin tapna'nın kaplarına da nöbetçiler yerletirdi. sonra yüzbalar, soylular, halkın yöneticilerini ve ülke halkın yanına alarak kral rab'bin tapna'ndan getirdi. yukarı kap'dan geçip saraya giderek kral tahta oturttular. ülke halk sevinç içindeydi, ancak kent suskundu. çünkü atalya kılça öldürülmüştü.

24

yoa yedi yanda kral oldu ve yerualim'de kırk yıl krallk yaptı. annesi beer-eval sivyay'd. yoa kâhin yehoyada yaad sürece rab'bin gözünde doru olan yaptı. yehoyada onu iki kadınla evlendirdi. yoa'n onlardan oullar, kızlar oldu. bir süre sonra yoa rab'bin tapna'nı onarmaya karar verdi. kâhinlerle lev-

ililer'i toplayarak öyle dedi: "yahuda kentlerine gidip tanrı'nın tapna'nı onarmak için gerekli yılkl paray bütün israil halkından toplayın. bunu hemen yapın." ama levililer hemen ie girimediler. bunun üzerine kral, bakâhin yehoyada'yı çaarp, "rab'bin kulu musa'nın ve israil topluluğunun levha sand'nın bulunduu çadır için koyduu vergiyi yahuda ve yerualim'den toplanlar diye levililer'i neden uyarmadı?" diye sordu. çünkü o kötü kadının, atalya'nın oullar, rab tanrı'nın tapna'na zorla girerek bütün adanm eyalar baallar* için kullanımlard. kralın buyruu uyarınca bir sandık yapılarak rab'bin tapna'nın kapsının dna yerletirildi. tanrı'nın kulu musa'nın çölde israil halkına koyduu vergiyi rab'be getirmeleri için yahuda ve yerualim halkına bir çar yapıld. bütün önderlerle halk vergilerini sevinçle getirdiler, doluncaya dek sandın içine attılar. levililer, sand kralın görevlilerine getiriyorlard. çok para biriktirini görünce kralın yazmanyyla bakâhinin görevlisine haber veriyor, onlar da gelip sand boaltıyor, sonra yine yerine koyuyorlard. bunu her gün yaptılar ve çok para topladılar. kral yoa'la yehoyada paray rab'bin tapna'nda yapılan ılerden sorumlu olanlara veriyorlard. rab'bin tapna'nı onarmak için ücretle taşlar, marangozlar, demir ve tunç* içileri tuttular. iten sorumlu kiiler çalkand, onarm ii onlar sayesinde ilerledi. tanrı'nın tapna'nın eski durumuna getirip salamlatrdılar. onarm ii bitince, geri kalan paray krala ve yehoyada'ya getirdiler. bununla rab'bin tapna'ndaki hizmet ve yakmalk sunular* sunmak için gereçler, tabaklar, altın ve gümü eyalar yaptılar. yehoyada yaad sürece rab'bin tapna'nda sürekli yakmalk sunu sunuldu. yehoyada uzun yıllar yaadktan sonra yüz otuz yanda öldü. israil'de tanrı'ya ve tanrı'nın tapna'na yapt yararlı hizmetlerden dolayı kendisini davut kenti'nde kralların yanna gömdüler. yehoyada'nın ölümünden sonra yahuda önderleri gelip kralın önünde eildiler. kral da onlar dinledi. atalarının tanrı rab'bin tapna'nı terk ederek aera* putlarıyla öbür putlara taptlar. suçlar yüzünden rab yahuda ve yerualim halkına öfkelen-di. kendisine dön-meleri için aralarına peygamberler gönder-di. bu peygamberler halk uyardı-larsa da, onlara kulak asmadılar. o zaman tanrı'nın ruhu kâhin yehoyada olu zekeriya'nın üzerine indi. zekeriya, halkın önünde durup seslendi: "tanrı öyle diyor: 'niçin buyruklarla kar geliyorsunuz? ıleriniz iyi gitmeyecek. çünkü siz beni braktınız, ben de sizi braktım.'" bunun üzerine zekeriya'ya düzen kurdular. kralın buyruuyla rab'bin tapna'nın avlusunda taa tutup onu öldürdüler. kral yoa zekeriya'nın babas yehoyada'nın kendisine yaptı iyili-i unutup olunu öldürdü. zekeriya ölürken, "rab bu yaptınız görüp hesabın sorsun" dedi. yıl

sonunda aram ordusu yoa'a saldrp yahuda ve yerualim'e girdi. halkın bütün önderlerini öldürdüler. yamaladkılar malların hepsini am kral'na gönderdiler. aram ordusu küçük bir ordu olmasna karn, rab çok büyük bir orduyu ellerine teslim etmiti. çünkü yahuda halk, atalarının tanrı rab'bi braktı. böylece aram ordusu yoa' cezalandırıldı oldu. aramlar yoa' ar yaral durumda brakp gittiler. yoa'n görevlileri, kâhin yehoyada'nın olunun kann döktüü için, düzen kurup onu yatanda öldürdüler. yoa' davut kenti'nde gömdülerse de, kralların mezarına gömmediler. yoa'a düzen kuranlar unlard: ammonlu imat adlı kadının olu zavut, moavl imrit adlı kadının olu yehozavat. yoa'n oullarının öyküsü, kendisine tanrı'dan defalarca gelen bildiriler, tanrı'nın tapna'nın onarmıyla ilgili konular kralların tarihine ilikin yorumda yazıldı. yerine olu amatsya kral oldu.

25

amatsya yirmi be yanda kral oldu ve yerualim'de yirmi dokuz yıl krallık yaptı. annesi yerualimli yehoaddan'd. amatsya rab'bin gözünde doru olan yaptıysa da bütün yüreyle yapmad. krallın güçlendirdikten sonra, babasın öldüren görevlileri öldürttü. ancak musa'nın kitabındaki yasaya uyarak çocukların öldürtmedi. çünkü rab, "ne babalar çocukların günahından ötürü öldürülecek, ne de çocuklar babalarının. herkes kendi günah için öldürülecek" diye buyurmutu. amatsya yahudallar'ı topladı. bütün yahudallar'la benyamın'lıları boylarına göre bin-baların ve yüz-baların denetimine verdi. yalar yirmi ve yirminin üstünde olanların sayımın yaptı. savaa hazır, mızrak ve kalkan kullanabilen üç yüz bin seçme asker olduunu saptadı. ayrıca israil'den yüz talant*fa* gümü karlında, yüz bin yiit savacı tuttu. bu sırada bir tanrı adam gelip krala öyle dedi: "ey kral, israil'den gelen askerler seninle savaa gitmesin. çünkü rab israil'iler'le, yani efrayim'iler'le birlikte deil. gidersen, yiitçe savasan bile tanrı seni dümanın önünde bozguna uratacak. tanrı'nın yardım etmeye de, bozguna uratmaya da gücü vardır." amatsya, "ya israil askerleri için ödediim yüz talant ne olacak?" diye sordu. tanrı adam, "rab sana bundan çok daha fazlası verebilir" diye karlı verdi. bunun üzerine amatsya efrayim'den gelen askerlerin evlerine dönmelerini buyurdu. yahudallar'a çok kzan askerler büyük bir öfke içinde evlerine döndüler. amatsya cesaretini toplayarak ordusunu tuz vadisi'ne götürdü. yahudallar orada on bin seirli'yi öldürdü. sa olarak ele geçirdikleri on bin kiyi de uçurumun kenarına götürüp oradan aaya attılar. hepsi paramparça oldu. bu arada amatsya'nın kendisiyle birlikte savaa katılma-

malar için geri gönderdii askerler, samiriye ile beythoron arasındaki yahuda kentlerine saldırdılar. üç bin kii öldürüp çok miktarda mal yamaladılar. amatsya, edomlular' bozguna urattıktan sonra, dönüte seir halkın putlarını yandı getirdi. kendisine ilah olarak dikti putlara tapt ve buhur yakt. rab amatsya'ya öfkelenildi. ona bir peygamber göndererek, "halkın senin elinden kurtaramayan bu halkın ilahlarna neden tapyorsun?" diye sordu. peygamber konumasn sürdürmekteyken amatsya ona, "seni krala danman m atadk? sus! yoksa öldürüleceksin" dedi. peygamber, "tanr'nn seni yok etmeye karar verdiini biliyorum. çünkü sen bu kötülüğü yaptın, ödüme de aldr etmedin!" dedikten sonra sustu. yahuda kral amatsya, danmanlarıyla konutuktan sonra yehu olu yehoahaz olu israil kral yehoa'a, "gel, yüz yüze görüşelim" diye haber gönderdi. israil kral yehoa da karlık olarak yahuda kral amatsya'ya u haberi gönderdi: "lûbnan'da dikenli bir çal, sedir aacna, 'kzn oluma e olarak ver diye haber yollar. o strada oradan geçen yabancı bir hayvan basıp çaly çiner. ite edomlular' bozguna urattı diye böbürleniyorsun. otur evinde! niçin bela aryorsun? kendi ban da, yahuda halkın ban da derde sokacaksın." ne var ki, amatsya dinlemek istemedi. bunun böyle olmas tanr'nn isteiydi. edom'un ilahlarna taptklar için tanr onlar dümann eline teslim etmeye karar vermiti. derken israil kral yehoa yahuda kral amatsya'nın üzerine yürüdü. iki ordu yahuda'nın beytame kenti'nde karlat. israililerin önünde bozguna urayan yahudallar evlerine kaçt. israil kral yehoa, yehoahaz olu yoa olu yahuda kral amatsya'y beytame'ye yakalayp yerualim'e götürdü. efrayim kaps'ndan köe kaps'na kadar yerualim surların dört yüz aralık bölümünü yktrd. tanr'nn tapna'nda overt-edom soyunun gözetimi altındaki altın, gümüş, eyalar, sarayın hazinelerini ve baz adamlar da rehine olarak yanna alp samiriye'ye döndü. yahuda kral yoa olu amatsya, israil kral yehoahaz olu yehoa'n ölümünden sonra on be yıl daha yaad. amatsya'nın yaptı öbür ileri, bandan sonuna dek, yahuda ve israil krallarının tarihinde yazldır. rab'bin ardınca yürümekten vazgeçti andan balayarak yerualim'de amatsya'ya bir düzen kurulmutu. amatsya laki'e kaçt. ardından adam göndererek onu öldürttüler. ölüsü at sırasında getirildi, yahuda kenti'nde atalarının yanna gömüldü.

26

yahuda halk amatsya'nın yerine on altı yandaki olu uzziya'y kral yaptı. babas amatsya ölüp atalarına kavutuktan sonra uzziya eylat kenti'ni onarp yahuda topraklarına katt. uzziya on altı yanda kral oldu ve yerualim'de

elli iki yıl krallık yaptı. annesi yerualimli yekolya'ydı. babas amatsya gibi, uzziya da rab'bin gözünde doru olan yaptı. kendisine tanrı korkusunu öğreten zekeriya'nın günlerinde tanrı'ya yöneldi. rab'be yöneldii sürece tanrı onu baarl kıldı. uzziya filistliler'e sava açt. gat, yavne ve adot'un surlarını yktrd. sonra adot yakınlarında ve filist bölgesinde kentler kurdu. filistliler'e, gurbal'da yaayan araplar'a ve meunlular'a kar tanrı ona yardım etti. ammonlular uzziya'ya haraç vermeye baladılar. gitgide güçlenen uzziya'nın ünü msr sınına dek ulat. uzziya yerualim'de köe kaps, dere kaps ve surun köesi üzerinde kuleler kurup bunları salamlatrd. efela'da ve ovada çok sayıda hayvan olduundan, krda gözetleme kuleleri yapılarak birçok sarnı açtrd. dalk bölgelerinde, verimli topraklarda da rgatlar, bacılar vardı; çünkü topra severdi. uzziya'nın savaa hazır bir ordusu vardı. kralın komutanlarından hananya'nın denetiminde yazman yeiel'e görevli maaseya'nın yaptı sayın sonuçlarına göre, bu ordu bölük bölük savaa girerdi. yiit savaşları yöneten boy baların says 2 600'dü. bunların komutası altında krala yardım etmek için dümanla yiitçe savaacak 307 500 askerden oluşan bir ordu vardı. uzziya bütün ordu için kalkan, mızrak, mifer, zırh, yay, sapan ta salad. yerualim'de becerikli adamlara tasarıların gereçleri yapıtrd. oklar, büyük talar fırlatmak için bu gereçleri kulelere ve köelere yerletirdi. uzziya'nın ünü uzaklara kadar yayld; çünkü gördüü olaanüstü yardım sayesinde büyük güce kavumutu. ne var ki, güçlenince kendisini ykma sürükleyecek bir gurura kapld. tanrı rab'be ihanet etti. buhur suna üzerinde buhur yakmak için rab'bin tapna'na girdi. kâhin azarya ile rab'bin yürekli seksen kâhini de ardsra tapnaa girdiler. kral uzziya'ya kar durarak, "ey uzziya, rab'be buhur yakmaya hakkın yok!" dediler, "ancak harun soyundan kutsanm kâhinler buhur yakabilir. tapnaktan çık! çünkü sen rab'be ihanet ettin; rab tanrı da seni onurlandırmayacak!" buhur yakmak için elinde buhur tutan uzziya kâhinlere öfkelenildi. öfkelenir öfkelenmez de kâhinlerin önünde, rab'bin tapna'ndaki buhur sunanın yanında duran uzziya'nın altında deri hastal belirdi. bakâhin azarya ile öbür kâhinler ona bakınca altında deri hastal belirdiini gördüler. onu çabucak oradan çıkardılar. uzziya da çkmaya istekliydi, çünkü rab onu cezalandırmı. kral uzziya ölünceye kadar deri hastalından kurtulamad. bu yüzden ayrı bir evde yaad ve rab'bin tapna'na sokulmad. saray ve ülke halkı onu yotam yönetti. uzziya'nın yaptı öbür ileri, bandan sonuna dek, amatsya olu peygamber yeaya yazmtr. uzziya ölüp atalarına kavuunca, deri hastalına yakalandı için onu atalarının yanna, kral mezarının ayrı bir yerine gömdüler. yer-

ine olu yotam kral oldu.

27

yotam yirmi be yanda kral oldu ve yerualim'de on alt yıl krallık yaptı. anesi sadok'un kız yerua'yıd. babası uzziya gibi, yotam da rab'bin gözünde doru olan yaptı. ancak rab'bin tapna'na girmedii. ne var ki, halk kötölük yapmay sürdürmek-teydi. yotam rab'bin tapna'nın yukarı kaps'n onardı. ofel tepesi'ndeki surun üzerinde de birçok yaptı. yahuda'nın dalk bölgesinde kentler, ormanlık tepelerinde kaleler ve kuleler kurdu. ammon kral'yla savaarak ammonlular'ı yendi. ammonlular o yıl için kendisine yüz talant gümüşü, on bin kor buday, on bin kor arpa verdiler. ikinci ve üçüncü yıllar için de aynı miktar ödediler. tanrı rab'bin önünde kararlı bir şekilde yürüyen yotam giderek güçlendi. yotam'ın yaptı öbür ileri, bütün savaclar ve uygulamalar, israil ve yahuda krallarının tarihinde yazılır. yotam yirmi be yanda kral oldu ve yerualim'de on alt yıl krallık yaptı. yotam ölüp atalarına kavuunca, onu davut kenti'nde gömdüler. yerine olu ahaz kral oldu.

28

ahaz yirmi yanda kral oldu ve yerualim'de on alt yıl krallık yaptı. rab'bin gözünde doru olan yapan atas davut gibi davranmadı. israil krallarının yollarını izledi; baalları'a* tapmak için dökme putları bile yaptırdı. ben-hinnom vadisi'nde buhar yaktı. rab'bin israil halkının önünden kovmu oldu ulusların irenc törelerine uyarak oulların atete kurban etti. puta taplan yerlerde, tepelerde, bol yapraklı her ağacın altında kurban kesip buhar yaktı. ite bu nedenle tanrı rab ahaz'ı aram kral'ının eline teslim etti. aramlar onu bozguna urattılar, halkından birçokunu tutsak alıp am'a götürdüler. ayrıca onu ar bir yenilgiye uratan israil kral'ının eline de teslim edildi. remalya olu israil kralı pekah, yahuda'da bir günde yüz yirmi bin yiit askeri öldürttü. çünkü yahuda halk atalarının tanrı rab'be sırt çevirmitti. efrayim'li yiit zikri, kralın olu maaseya'yı, saray sorumlusu azrikam' ve kraldan sonra ikinci adam olan elkana'yı öldürdü. israilililer kardeleri olan yahudalları'dan iki yüz bin kadınla çocuğu tutsak aldı. bu arada çok miktarda mal da yamalayp samiriye'ye tadar. orada rab'bin ödet adında bir peygamberi vardı. ödet samiriye'ye dönmekte olan ordunun karsına çıkıp öyle dedi: "atalarınız tanrı rab, yahuda halkına öfkeleniz için onları elinize teslim etti. ama siz göklere erien bir öfkeyle onları öldürdünüz. imdi de yahuda ve yerualim halkın kendinize kadın ve

erkek köleler yapmay düşünüyorsunuz. tanrınız rab'be kar siz hiç suç ilemediniz mi? imdi beni dinleyin! kardelerinizden aldığınız tutsakları geri gönderin, çünkü rab'bin kızıgn öfkesi üzerinizdedir." efrayim halkının önderlerinden yehohanan olu azarya, meillemot olu berekya, allum olu yehizkiya ve hadlay olu amasa savatan dönenlerin karsına çıkarak, "tutsakları buraya getirmeyin, yoksa rab'be kar suç ilemi olamaz" dediler, "suçlarımız, günahlarımız çöalmak mı istiyorsunuz? imdiden yeterince suçumuz var zaten. rab'bin kızıgn öfkesi israil halkının üzerindedir." bunun üzerine savaçları tutsaklarla yamalanın malları önderlerin ve topluluğun önüne braktılar. görevlendirilen belirli kişiler tutsakları aldılar, yamalanın giysilerle aralarındaki çplakların hepsini giydirdiler. onlara giysi, çark, yiyecek, içecek saladılar. yaralarına zeytinya sürdüler. yürüyemeyecek durumda olanları eeklere bindirdiler. onları hurma kenti erihaya, kardelerine geri götürdükten sonra samiriye'ye döndüler. o sırada kral ahaz yardım istemek için asur kral'ına haber gönderdi. edomlular yine yahuda'ya saldırın, onları yenip tutsak alımlardı. filistililer ise efela bölgesiyle yahuda'nın negev bölgesindeki kentlere akınlar düzenleyip beyteme, ayalon, gederot ile soko, timna, gimzo ve çevre köylerini ele geçirerek buralara yerlemlerdi. rab israil kral ahaz yüzünden yahuda halkı bu ezik duruma düşürmüştü. çünkü ahaz yahuda'yı günaha özendirmiş ve rab'be ihanet etmişti. asur kral tiglat-pileser ahaz'a geldi, ama yardım edeceine onu skıntıya düşürdü. ahaz rab'bin tapna'ndan, saraydan ve önderlerden aldıkları asur kral'ına armaan ettiyse de ona yaranamadı. ite ahaz denen bu kral, skınlı günlerinde rab'be ihane-tini artırdı. daha önce kendisini bozguna uratan am ilahlarına kurbanları sundu. "madem ilahları aram krallarına yardım etti, onlara kurban sunaym da bana da yardım etsinler" diye düşünüyordu. ne var ki, bu ilahları onun da, bütün israil halkının da ykmına neden oldu. ahaz tanrı'nın tapna'ndaki eyaları toplayıp parçaladı. rab'bin tapna'nın kaplarını kapatıp yerualim'in her köesinde sunakları yaptırdı. baka ilahlara buhar yakmak için yahuda'nın her kentinde tapınma yerleri yapılarak atalarının tanrı rab'bi öfkelen-dirdi. ahaz'ın yaptı öbür ileri ve bütün uygulamalar, bandan sonuna dek, yahuda ve israil krallarının tarihinde yazılır. ahaz ölüp atalarına kavuunca, onu israil'li* krallarının mezarlarına gömeceklerine yerualim kenti'nde gömdüler. yerine olu hizkiya kral oldu.

29

hizkiya yirmi be yanda kral oldu ve yerualim'de yirmi dokuz yıl krallık yaptı. anesi zekeriya'nın kız aviya'yıd. atas davut

gibi, o da rab'bin gözünde doru olan yapt. hizkiya tapna onarp kutsuyor hizkiya kral-
lın birinci yılın birinci ayında* rab'bin tap-
na'nın kapların açp onard. sonra kâhinlerle
levililer'i çarp tapnan dousundaki alanda
toplad. onlara, "ey levililer, beni din-
leyin!" dedi, "imdi kendinizi kutsayn; ata-
larnzn tanrs rab'bin tapna'n da kutsayn.
irenç olan her eyi kutsal yerden çkarn.
atalarmz tanr'ya ihanet ettiler. tanrmz
rab'bin gözünde kötü olan yaparak o'nu
braktlar. yüzlerini rab'bin konutu'ndan
ayrp ona srt çevirdiler. tapnan eyvana
açlan kapları kapattlar, kandilleri sönm-
eye braktlar. kutsal yerde israil'in tan-
rs'na buhur yakmadlar, yakmalk sunu* da
sunmadlar. yahuda ve yerualim halk bu
yüzden rab'bin öfkesine urad. gözlerini-
zle gördüğünüz gibi, rab'bin onlara yapt,
bakaların korkuya, dehete düürdü. alay
konusu oldular. ite bu yüzden, babalarımız
klıçtan geçirildi; oullarmz, kzlarmz, karlarmz
tutsak alınd. imdi, bize duyduu kzgn
öfkeyi yattırmak için, israil'in tanrs rab'le
bir antlama yapmay tasarlıyorum. oullarm,
artk ii savaşılamayn! çünkü rab önünde
durmanz, hizmet etmeniz, hizmetkârlar ol-
manz ve buhur yakmanz için sizi seçti."
ie balayan levililer unlard; kehat boyun-
dan amasay olu mahat, azarya olu yoel;
merari boyundan avdi olu ki, yehallelel
olu azarya; geron boyundan zimma olu
yoah, yoah olu eden; elisafan soyundan
imri, yeiel; asaf soyundan zekeriya, mat-
tanya; heman soyundan yehiel, imi; yedu-
tun soyundan emaya ve uzziel. bu levililer
kardelerini topladlar. kendilerini kutsadktan
sonra, rab'bin sözü uyarınca kralın buyruyuyla
rab'bin tapna'n dinsel açdan arndrmak için
içeri girdiler. rab'bin tapna'n arndrmak
için içeri giren kâhinler tapnaktaki buldukları
bütün kırılı sayılan eyleri tapnan avlusuna
çkardlar. levililer bunları dar çkarp kidron
vadisi'ne götürdüler. birinci ayn ilk günü
kutsamaya baladlar; ayn sekizinci günü tap-
nan eyvanna vardlar. tapna kutsamaya sekiz
gün daha sürdürerek, birinci ayn on altncı
günü ii bitirdiler. sonra kral hizkiya'ya
giderek, "bütün rab'bin tapna'n, yakmalk
sunu sunayla takımları, adak ekmeklerinin*
dizildiği masayla takımların arndrdık" dediler,
"ayrıca krall döneminde ihanet eden ahaz'n
atrdı bütün takımları da hazırlayp kutsadık.
hepsi rab'bin sunanın önünde duruyor."
ertesi gün kral hizkiya erkenden kentin ileri
gelenlerini toplayp onlarla birlikte rab'bin
tapna'na gitti. kral ailesi, tapnak ve yahuda
halk için günah sunusu* olarak yedi boa,
yedi koç, yedi kuzu, yedi teke getirdiler.
hizkiya bunları rab'bin sunanın üzerinde sun-
malar için harun soyundan gelen kâhinlere
buyruk verdi. önce boaları kesildi, kâhin-
ler boaların kânı sunan üzerine döktüler.

sonra sırasıyla koçlar ve kuzular keserek kan-
ları sunan üzerine döktüler. tekeleri günah
sunusu olarak kralla topluluğun önüne ge-
tirdiler. kralla topluluk ellerini tekelerin ü-
zerine koydu. sonra kâhinler tekeleri kestiler.
bütün israil halkının günahlarını balatmak
için tekelerin kânı sunan üzerinde günah
sunusu olarak sundular. çünkü kral yak-
malk sunu ve günah sunusunu bütün is-
rail halkına adna sunmalar için buyruk ver-
mişti. sonra kral davut'un, bilicisi* gad'n
ve peygamber natan'n düzenine göre lev-
ililer'i ziller, çenkler ve lirlerle rab'bin tap-
na'na yerletirdi. rab bu düzeni peygam-
berleri aracılığıyla vermişti. böylece levililer
davut'un çağlarıyla, kâhinler de borazan-
larıyla yerlerini aldılar. hizkiya yakmalk su-
nunun sunan üzerinde yaklması buyurdu.
sunu sunulmaya balayınca, borazanlar ve
israil kralı davut'un çağları eliinde rab'be
ezgiler okumaya koyuldular. ezgiciler ezgi
söylüyor, borazanlar borazan çalıyor, bütün
topluluk tapnyordu. yakmalk sunu bitince
eye dek bu böyle sürüp gitti. yakmalk
sunular sunulduktan sonra, kralla yanndak-
iler yere kapanp tapndılar. kral hizkiya ile
önderler, levililer'e davut'un ve bilici asaf'n
sözleriyle rab'bi övmelerini söylediler. on-
lar da sevinçle övgüler sundular, balarn eip
tapndılar. hizkiya, "artk kendinizi rab'be
adam bulunuyorsunuz" dedi, "gelin, rab'bin
tapna'na kurbanlar, ukran sunular getirin."
bunun üzerine topluluk kurban ve ukran
sunular getirdi. içlerindeki istekli kişiler de
yakmalk sunular getirdiler. topluluğun yak-
malk sunu olarak getirdiği hayvanların sayısı
yetmi sı, yüz koç, iki yüz kuzuydu. bunların
tümünü rab'be yakmalk sunu olarak sunul-
mak içindi. kurban olarak adanan hayvan-
lar altı yüz sı, üç bin davardı. yakmalk sunu
olarak kesilen hayvanların derilerini yüze-
cek kâhinlerin sayısı yetersizdi. bu nedenle
kardeleri levililer i bitene ve öbür kâhinler
kutsanana dek onlara yardım etti. çünkü
levililer kendilerini kutsamaya kâhinlerden
daha çok özen göstermilerdi. çok sayıda
yakmalk sununun yansıra esenlik sunularının*
ya ve yakmalk sunularla birlikte sunulan
dökmelik sunular da vardı. böylece rab'bin
tapna'ndaki hizmet düzeni yeniden kurul-
muş oldu. hizkiya'yla bütün halk, tanr'ın
halk için yaptıkları karşında sevinç içindeydi;
çünkü her ey çabucak tamamlanmıştı.

30

hizkiya, bütün israil ve yahuda halkına
haber göndererek, efrayim ve manase halkına
da mektup yazarak, israil'in tanrsı rab
için fışh bayram'ın* kutlamak amacıyla
yerualim'deki rab'bin tapna'na gelmelerini
bildirdi. kralla önderleri ve yerualim'deki
topluluk fışh bayram'ın ikinci ay* kutla-

maya karar verdiler. bayram zamanında kutlayamamlard; çünkü ne kendini kut-sam yeterli sayda kâhin vard, ne de halk yerualim'de toplanabilirdi. bu tasar krala da toplulua da uygun göründü. herkes yerualim'e gelip israil'in tanrs rab için fsh bayram'n kutlan diye beer-eva'dan dan'a kadar bütün israil ülkesine duyuru yap-maya karar verdiler. çünkü bayram, yazl olduu gibi çok sayıda insanla kutlanmamt. kraln buyruu uyarınca ulaklar, kral ve önderlerinden aldklar mektuplarla bütün israil ve yahuda'yı koa koa dolaraak u duyuru-yu yaptlar: "ey israil halk! ibrahim'in, ishak'n ve israil'in tanrs rab'be dönün. öyle ki, o da sa kalanlarınza, asur krallarının elinden kurtulanlarınıza dönsün. atalarının tanrs rab'be ihanet eden atalarına, karde-lerinize benzemeyin; gördüğünüz gibi rab on-lar dehet verici bir duruma düürdü. ata-larınız gibi inatçı olmayın, rab'be boyun eîn. o'nun sonsuza dek kutsal kld tapnaa gelin. kznz öfkesinin sizden uzaklamas için tan-rnız rab'be kulluk edin. rab'be dönerseniz, kardelerinizi, oullarınız tutsak edenler onlara acıp bu ülkeye dönmelerine izin verecek-lerdir. çünkü tanrınız rab lütfeden, acıyan bir tanr'dır. o'na dönerseniz, o da yüzünü sizden çevirmeyecektir." ulaklar efrayim ve manae bölgelerinde zevulun'a dek kent kent dolatlar. ne var ki, halk gülererek onlarla alay etti. ama aer, manae ve zevulun halkın-da bazıları alçakgönüllü bir tutum taknarak yerualim'e gitti. birlik ruhu vermek için tanr'ın eli yahuda'nın üzerindeydi. öyle ki, tanr kral ve önderlerin rab'bin sözü uyarınca verdikleri buyrua halkın uymasın salad. ikinci ay mayasız ekmek bayram'n* kutlamak için çok büyük bir topluluk yerualim'de toplandı. ie yerualim'deki sunakları kaldır-makla baladılar. bütün buhur sunaklarını kaldırıp kidron vadisi'ne attılar. ikinci ayn on dördüncü günü fsh* kurbann kestiler. kâhin-lerle levililer utanarak kendilerini kutsadılar, sonra rab'bin tapna'na yakmalk sunular* getirtiler. bunun ardından, tanrı adam musa'nın yasas uyarınca, geleneksel yerlerini aldılar. kâhinler levililer'in elinden aldıkları kurban kânn sunan üstüne döktüler. toplu-luk arasında kendini kutsamam birçok kii vard; bu nedenle arınmam olanların fsh kur-bann kesme ve rab'be adama görevini lev-ililer üstlendi. çok sayıda insan, efrayim, manae, issakar ve zevulun'dan gelen halkın birçoğu kendisini dinsel açıdan arındırmam; öyleyken yazılana ters düerek fsh kurbann yediler. hizkiya onlar için öyle dua etti: "kutsal yerin kuralları uyarınca arınmam bile olsa, rab tanr'ya, atalarının tanrs'na yönelm-eğe yürekten kararlı olan herkesi iyi olan rab balasın." (rab hizkiya'nın yakarnı duydu ve halk balad. yerualim'deki israilililer mayasız ekmek bayram'n yedi gün büyük sevinçle

kutladılar. levililer'le kâhinler rab'bi yücelt-mek amacıyla kullanılan yüksek sesli çalgılarla her gün o'nu övüyorlard. hizkiya rab'be hizmetlerini baarıyla yerine getiren levililer'i övdü. yedi gün boyunca herkes esenlik kur-banların kesip atalarının tanrs rab'be ökred-erek bayramda kendisine ayrılan paydan yedi. topluluk bayram yedi gün daha kut-lamaya karar verdi. böylece herkes bayram yedi gün daha sevinçle kutlad. yahuda kral hizkiya toplulua bin boayla yedi bin davar salad; önderler de toplulua bin boayla on bin davar daha verdiler. birçok kâhin kendini kutsad. bütün yahuda topluluu, kâhinler, levililer, israil'den gelen topluluk, israil'den gelip yahuda'ya yerlelen yabancılar sevindi. yerualim'de büyük sevinç vard. çünkü is-rail kral davut olu süleyman'n günlerinden bu yana yerualim'de böylesi bir olay yaan-mam. levili kâhinler ayaa kalkıp halk kut-sadlar. tanrı onları duydu. çünkü dualar o'nun kutsal konutuna, göklere erimti.

31

bütün bunlar sona erince, oradaki is-railliler yahuda kentlerine giderek dikili talar parçalayıp aera* putların devirdiler. yahuda, benyamîn, efrayim ve manae bölgelerindeki puta taplan yerlerin ve sunakların hepsini yıktılar. sonra herkes kendi kentine, toprana döndü. hizkiya kâhinlerle levililer'i görev-lerine göre bölüklere ayırd. kimine yakmalk sunular* ve esenlik sunuların* sunma, kimine hizmet etme, kimine de rab'bin konutu'nun kaplarında ökredip övgüler söyleme görevini verdi. kral da rab'bin yasas uyarınca sabah akam sunulmak üzere yakmalk sunular, abat* günleri, yeni ay ve bayramlarda sunulacak yakmalk sunular için sürüsün-den hayvanlar verdi. yerualim'de yaayan halka da kâhinlerle levililer'in paylarına düeni vermelerini buyurdu; öyle ki, rab'bin yasas'na kendilerini adayabilsinler. kralın bu buyruunu duyar duymaz israilililer ilk yetien tahl, yeni arap, zeytinya, bal ve bütün tarla ürünlerinden bol bol verdiler. bunun yansra her eyin ondan da bol bol getirtiler. yahuda kentlerinde yaayan is-railliler'le yahudalar da sraların, davarların, tanrılar rab'be adam oldukları kutsal armaan-ların ondan getirip bir araya ydılar. ondalk-ların toplanmas üçüncü aydan* yedinci aya kadar sürdü. hizkiya ile önderler gelip ynlar görünce, rab'be övgüler sunup halk israil'i kutsadılar. hizkiya kâhinlerle levililer'e y-n-lar sorunca, sadok soyundan bakâhin azarya u yant verdi: "halk rab'bin tapna'na ba getirmeye baladktan bu yana yiyip doy-duk; üstelik artırdık da. çünkü rab halkın kutsad. bu büyük yın da artakalandır." hizkiya rab'bin tapna'ndaki depoların hazırlanmas için buyruk verdi. depolar hazırlandı.

balar, ondalklar, adanan armaanlar sadakale içeri getirildi. bütün bu ilerin sorumlusu olarak levili konanaya atandı; kardei imi de yardımcs oldu. kral hizkiya ile tanr'nın tapna'nın sorumlusu azarya, konanaya ile kardei imi'nin yönetimindeki u denetçileri atadlar: yehiel, azazya, nahat, asahel, yerimot, yozavat, eliel, yismakya, mahat, benaya. tapnan dou kaps'nın nöbetçisi yimna'nın olu levili kore, tanr'ya gönülden verilen sunuların sorumlusuydu. rab'be adanan balar ve kutsal yiyecekleri datmak için bu göreve getirilmiti. eden, minyamin, yeua, emaya, amarya ve ekanya kâhinlerin yaadklar kentlerde bölükleri uyarınca büyük küçük bütün kardelerine balar datma iinde kore'ye sadakatle yardım ettiler. ayrıca soyaacında ad kaytl üç ve daha yukar yataki erkeklerle, bölüklerine ve sorumluluklarına göre rab'bin tapna'na girip günün gerektirdii deiik görevleri yapanların tümüne; bal olduklar boy-lara göre kütüye kaytl kâhinlere, bölüklerine ve sorumluluklarına göre yirmi ve daha yukar yataki levililer'e; kâhinlerle levililer'in soyaacında kaytl küçük çocuklara, kadnlara, oullarla kzlara, yani topluluva yiyecek datyorlard. çünkü kendilerini sadakatle tanr'ya adamlard. ((kentlerinin çevresindeki krlarda ya da herhangi bir kentte yaayan harun soyundan kâhinlere gelince, onlardan olan bütün erkeklerle ve levililer'in soyaacında kaytl herkese yiyecek datmak için belirli kiler atanmt. hizkiya bütün yahuda'da böyle davrand; tanrs rab'bin önünde iyi, doru ve hakça olan yaptı. tanr'nın tapna'nda üstlendii görevi bütün yüreyle yerine getirdi; kutsal yasa'ya, buyruklara uydu; tanrs'na yöneldi. bu sayede baarl oldu.

32

hizkiya'nın rab'be ballkla yaptı bu hizmetlerden sonra asur kral sanherib gelip yahuda'ya saldrd. surlu kentleri ele geçirmek amacıyla onlar kuatt. sanherib'in yerualim'le savamaya hazırlandn duyan hizkiya, kentin dn-daki pnarlar kapatma konusunda önderlerine ve ordu komutanlarına dant. onlar da onu desteklediler, böylece birçok kii topland. "neden asur kral gelip bol su bulsun?" diyerek bütün pnarlar ve ülkenin ortasından akan dereyi kapadılar. hizkiya gücünü toplayarak surun ykım bölümlerini onarttı, üstüne kuleler yapıtrd. dardan bir sur daha yapıtararak davut kenti'nde millo'yu* salamlatrd. bunların yansra, çok sayıda silah ve kalkan hazırlatt. halka komutanlar atad. sonra onlar kent kaps yakındaki alanda toplayarak öyle yüreklendirdi: "güçlü ve yürekli olun! asur kral'ndan ve yanndaki büyük ordudan korkmayın, ylmayn. çünkü bizimle olan onunla olandan daha üstündür. on-daki güç insansaldr; bizdeki güç ise bize

yardım eden ve bizden yana savaan tanr-ırmz rab'dir." yahuda kral hizkiya'nın bu sözleri halka güven verdi. asur kral sanherib, bütün ordusuyla laki kenti'ni kuatırken, subaylar aracıyla yahuda kral hizkiya'ya ve yerualim'de yaayan yahuda halkına u haberi gönderdi: "asur kral sanherib öyle diyor: 'neye güvenerek yerualim'de kuatma altında kalyorsunuz?' hizkiya, 'tanrımız rab bizi asur kral'nın elinden kurtaracak diyerek sizi kandırdı. sizi ktl ve susuzlua terk edip ölüme sürüklüyor. tanr'nın tapnma yerlerini, sunakların ortadan kaldıran, yahuda ve yerualim halkına, 'tek bir sunan önünde tapnacak, onun üzerinde buhur yakacaksnz diyen hizkiya deil mi bu? benim ve ataların öbür ülkelerin halklarına neler yaptınız bilmiyor musunuz? ulusların ilahlarından hangisi ülkesini benim elimden kurtarı-bildi? ataların büsbütün yok ettii bu ulusların ilahlarından hangisi halkın elimden kurtarıbildi ki, tanrınız sizi elimden kurtarı-bilsin? hizkiya'nın sizi kandırıp aldatmasına izin vermeyin! ona güvenmeyin! çünkü hiçbir ulusun, kralln ilahlarından bir teki bile halkın elinden ya da ataların elinden kurtaramamtr! tanrınız kim ki sizi elimden kurtarsın?" sanherib'in subaylar rab tanr'ya ve kulu hizkiya'ya kar daha birçok ey söylediler. sanherib israil'in tanrs rab'bi aalamak için yazd mektuplarda da öyle diyordu: "öteki ulusların tanrılar halkların elimden kurtaramadklar gibi, hizkiya'nın tanrs da halkın elinden kurtaramayacak." sonra kenti ele geçirmek amacıyla surun üstündeki yerualim halkn korkutup yldırmak için yahudi dilinde bardlar. üstelik dünyanın öteki ulusların insan eliyle yapılan ilahlarından söz edercesine yerualim'in tanrs'ndan söz ettiler. bunun üzerine kral hizkiya ile amots olu peygamber yeaya dua edip tanr'ya yalvardılar. rab bir melek göndererek asur kral'nın ordugahn-daki bütün yiit savaçlar, önderleri, komutanlar yok etti. asur kral utanç içinde ülkesine döndü. bir gün kendi ilahın tapnana girdiinde de oullardan bazıları onu orada kılçla öldürdüler. böylece rab hizkiya'yla yerualim'de yaayanlar asur kral sanherib'in ve öbür dumanların elinden kurtararak her yanda güvenlik içinde yaamaların salad. yerualim'e gelen birçok kii rab'be sunular, yahuda kral hizkiya'ya da deerli armaanlar getirdi. o günden sonra hizkiya bütün uluslar arasında saygınlık kazandı. o günlerde hizkiya ölümcül bir hastala yakalandı, rab'be yalvard. rab yakarı duyarak ona bir belirti verdi. ne var ki, hizkiya kendisine yapılan bu iyiliye yarar biçimde davranmayp büyüklendi. bu yüzden rab hem ona, hem yahuda'ya, hem de yerualim'e öfkelen-di. hizkiya ile yerualim'de yaayanlar gururu brakp alçakgönüllü davranmaya baladılar. bu sayede hizkiya'nın krallı boyunca rab'bin

öfkesine uramadılar. hizkiya çok zengin ve onurlu biriydi. altın, gümüş, değerli talar, baharat, kalkanlar ve diğer değerli eşyalar için hazineler yapıldı. ayrıca tahıl ambarlar, yeni arap ve zeytinyağı depolar, surlar için ahırlar, sürüler için allar yapıldı. bunların yanı sıra kendisi için kentler kurdu ve çok sayıda dağ, sınırdı. tanrı ona çok büyük zenginlik vermişti. gihon pna'nın yukarı kısmına ayağına suyun davut kenti'nin batı kısmına ayağına suyunu salayan dağ hizkiya'dır. üstlendi her işe başlı oldu. ama babil önderlerinin ülkede gerçekleştirilen belirtiyi aratmak için gönderdiği elçiler gelince, tanrı hizkiya'yı denemek ve akıldan geçenlerin hepsini öğrenmek için onu bıraktı. hizkiya'nın yaptığı öbür işler ve rab'be ball amots'ın peygamber yeaya'nın yahuda ve israil krallarının tarihindeki görünümünde yazılır. hizkiya ölüm atalarına kavuunca, davut'ın mezarlarının üst kısmına gömüldü. bütün yahuda ve yeruallim halkı onu saygıyla andı. yerine olan manae kral oldu.

33

manae on iki yanda kral oldu ve yeruallim'de elli beş yıl krallık yaptı. rab'bin israil halkının önünden kovmuş olduğu ulusların iriç törelerine uyarak rab'bin gözünde kötü olan yaptı. babas hizkiya'nın ortadan kaldırdı puta tapılan yerleri yeniden yaptırdı. baalar* için sunaklar kurdu, aera* putları yaptı. gök cisimlerine taparak onlara kulluk etti. rab'bin, "adım sonsuza dek yeruallim'de bulunacaktır" dedi rab'bin tapınağında sunaklar kurdu. tapınan iki avlusunda gök cisimlerine tapmak için sunaklar yaptırdı. oulların ben-hinnom vadisi'nde atete kurban etti; falcılık ve büyüculük yaptı. medyumlar, ruh çarları dant. rab'bin gözünde çok kötülük yaparak o'nu öfkeliendirdi. manae yaptırdı putu tanrı'nın tapınağına yerletirdi. oysa tanrı tapınağı ilkin davut'la olan süleyman'a öyle demiti: "bu tapınakta ve israil oymaklarının yaad kentler arasında seçtiim yeruallim'de adımı sonsuza dek anılacak. kendilerine musa aracılığıyla buyurdum kutsal yasa'yı, kuralları, ilkeleri dikkatle yerine getirirlerse, israil halkının ayan bir daha atalarına vermi oldum ülkenin dna çıkarmayacağım." ancak manae yahudalar'la yeruallim'de yaayanlar öylesine yoldan çıkardı ki, rab'bin israil halkının önünde yok ettiği uluslardan daha çok kötülük yaptılar. rab manae'yle halkı uyardıysa da aldr etmediler. bunun üzerine rab asur kral'ın ordu komutanların onları üzerine gönderdi. manae'yi tutsak alıp burnuna çengel taktılar; tunc* zincirlerle balayp babil'e götürdüler. ne var ki, manae sktsında tanrısı rab'be yakardı ve atalarının tanrısı önünde son derece alçakgönüllü davrandı. rab'be yalnızca rab yakardı, duasını duydu ve onu

ya ne yeruallim'e, kralına getirdi. işte o zaman manae rab'bin tanrı olduğunu anladı. sonra davut kenti için vadideki gihon pna'nın batısından balk kapsının giriine kadar yüksek bir duvar yaptı; ofel tepesi'ni de bu surla çevirdi. yahuda'nın bütün surlu kentlerine komutanlar yerletirdi. rab'bin tapınağında yabancı ilahlar ve diktirdiği putu çıkardı; tapınan bulunduğ tepede ve yeruallim'de yaptırdı bütün sunakları kaldırıp kentin dna attı. rab'bin sunan yeniden kurup üzerinde esenlik ve yükran kurbanları kestiydi; yahuda halkına israil'in tanrısı rab'be kulluk etmeleri için buyruk verdi. ne var ki, halk tapınma yerlerinde kurban sunmay sürdürdü; ancak yalnız tanrılar rab'be kurban sunuyorlardı. manae'nin yaptığı öbür işler, tanrısı'na yakardı ve israil'in tanrısı rab'bin adına onu uyaran bilicilerin* sözleri, israil krallarının tarihinde yazılır. duas, tanrı'nın ona yantı, gururundan dönmeyen önce ilediği bütün günahlar, ihaneti, yaptırdı tapınma yerleri, aera putlarıyla öbür putları diktirdiği yerler hoozay'n tarihinde yazılır. manae ölüm atalarına kavuunca, kendi sarayına gömüldü. yerine olan amon kralı oldu. amon yirmi iki yanda kral oldu ve yeruallim'de iki yıl krallık yaptı. amon da babası manae gibi rab'bin gözünde kötü olan yaptı. babası manae'nin yaptırdı putlara kurban sundu, onlara taptı. ancak rab'bin önünde alçakgönüllülüğü takınan babası manae'nin tersine, giderek suçunu artırdı. görevlileri düzen kurup onu sarayında öldürdüler. ülke halkı kral amon'a düzen kurbanların hepsini öldürdü. yerine olan yoiya'yı kral yaptı.

34

yoiya sekiz yanda kral oldu ve yeruallim'de otuz bir yıl krallık yaptı. rab'bin gözünde doru olan yaptı. saa sola sapmadan atası davut'un yollarını izledi. yoiya kralının sekizinci yılında, daha gençken, atası davut'un tanrısı'na yönelmeye başladı. kralının on ikinci yılında da yahuda ve yeruallim'i puta tapılan yerlerden, aera* putlarından, oyma ve dökme putlardan arındırmaya başladı. yoiya'nın gözetiminde baalar'n* sunakların yıktırıp üzerindeki buhar sunakların parçalattı. aera putlarını, oyma ve dökme putları da parçalayıp ezdikten sonra tozlarını onlara kurban sunanların mezarlarına serpti. kahinlerin kemiklerini kendi sunaklarının üstünde yaktı. böylece yahuda ve yeruallim'i arındırdı. naftali'ye dek manae, efrayim ve imon oymaklarının kentleriyle çevredeki yontılarda bulunan sunaklar, aera putları yıktı; toz haline gelinceye dek putları ezdi. israil ülkesinin her yandındaki buhar sunaklarını parçamıştı. sonra yeruallim'e döndü. yoiya ülkeyi ve tapınağı arındırdıktan sonra, kralının on sekizinci yılında asayla olan afan', kent yöneti-

cisi maaseya'y ve yoahaz olu devlet tarihçisi yoah' tanrs rab'bin tapna'n onarmaya gönderdi. bunlar tanr'nn tapna'na getirilen paralar götürüp bakâhin hilkiya'ya verdiler. kap nöbetçileri olan levililer bu paray manae ve efrayim halkndan, israil'in geri kalanndan, bütün yahudallar'la benyamîniler'den, yerualim'de yaayanlardan toplamlard. paralar rab'bin tapna'ndaki ilerinde bulunan denetçilere verdiler. onlar da tapna yenileme ve onarma iinde çalan içilere ödediler. yontma ta, yahuda krallarının yklmaya terk ettiı yapıları kiri ve balant yerlerinin onarm için kereste almaları için marangozlara, yapılara ödemeyapld. çalanlar ii özenle yaptılar. balarında yönetici olarak levililer'den u denetçiler vardı: merari boyundan yahat'la ovadya, kehat boyundan zekeriya'y'la meullam. çalgı çalmakta usta olan levililer yük tayan içilerin sorumluluğunu aldılar ve her ii yapan içileri denetlediler. levililer'den bazları da yazman, görevli, kap nöbetçisi olarak çıktılar. (rab'bin tapna'na getirilen paray çıkarılarak, kâhin hilkiya musa aracılığı verilmi olan rab'bin yasa kitab'n bulundu. yazman afan'a, "rab'bin tapna'nda yasa kitab'n buldum" diyerek kitab ona verdi. afan kitab krala götürerek, "görevlilerin kendilerine verilen her ii yapıyorlar" diye haber verdi, "rab'bin tapna'ndaki paralar alp denetçilerle içilere verdiler." ardından, "kâhin hilkiya bana bir kitap verdi" diyerek kitab krala okudu. kral kutsal yasa'daki sözleri duyunca giysilerini yırttı. hilkiya'ya, afan olu ahikam'a, mika olu avdon'a, yazman afan'a ve kendi özel görevlisi asaya'ya öyle buyurdu: "gidin, bulunan bu kitabn sözleri hakkında benim için de, israil ve yahuda halkn geri kalan için de rab'be dann. rab'bin bize kar alevlenen öfkesi büyüktür. çünkü atalarımız rab'bin sözüne kulak asmadılar, bu kitapta yazılanlara uymadılar." hilkiya ile kraln gönderdiı adamlar varp tapnaktaki giysilerin nöbetçisi hasra olu tokhat olu allum'un kars peygamber hulda'ya dantlar. hulda yerualim'de, ikinci mahalle'de oturuyordu. hulda onlara öyle dedi: "israil'in tanrs rab, 'sizi bana gönderen adama unlar söyleyin diyor: 'yahuda kral'nn önünde okunan kitapta yazlı bütün lanetleri, felaketi buraya da, burada yaayan halkn bana da getireceim. beni terk ettikleri, elleriyle yaptıkları baka ilahlara buhur yakp benim kzdıkları için buraya kar öfkem alevlenecek ve sönmeyecek. 'rab'be danmak için sizi gönderen yahuda kral'na öyle deyin: 'israil'in tanrs rab duyduun sözleri ilkin diyor ki: madem buras ve burada yaayanlarla ilgili sözlerimi duyunca yürein yumuad, kendini alçaltın, evet, önmde kendini alçaltın, giysilerini yırtp huzurumda aladın, ben de yalvarn iittim. böyle diyor rab. seni ata-

larna kavuturacağım, esenlik içinde mezarna gömüleceksin. buraya ve burada yaayanlara getireceim büyük felaketi görmeyeceksin." hilkiya ile yanndakiler bu sözleri krala ilettiler. kral yoiya haber gönderip yahuda ve yerualim'in bütün ileri gelenlerini topladı. sonra yahudallar, yerualim'de yaayanlar, kâhinler, levililer, büyük küçük herkesle birlikte rab'bin tapna'na çkt. rab'bin tapna'nda bulunmu olan antlama kitab'n batan sona kadar herkesin duyuya biçimde okudu. özel yerinde durarak rab'bin yolunu izleyeceine, buyrukların, öütlerini, kuralların candan ve yürekten uygulayacana, bu kitapta yazlı antlamann kullarını yerine getireceine ilkin rab'bin huzurunda antlama yaptı. sonra oradaki yerualim ve benyamîn halkna bu antlamaya bal kalacaklarına ilkin ant içirtti. yerualim'de yaayanlar tanr'nn, atalarının tanrs'nn antlamasına bal kaldılar. yoiya israil topraklarından bütün irenç putları kaldırttı. israil'de kalan halkn tanrılar rab'be kulluk etmelerini salad. kral yaad sürece halk atalarının tanrs rab'bin ardınca yürümekten vazgeçmedi.

35

yoiya yerualim'de rab için fsh bayram'n* kutladı. birinci ayn* on dördüncü günü fsh* kurban kesildi. yoiya kâhinleri görevlerine atayarak rab'bin tapna'nda hizmet etmeleri için yüreklandirdi. bütün israil halkn eiten rab'be adanın levililer'e, "kutsal sand israil kral davut olu süleyman'n yaptırdı tapnaa koyun" dedi, "bundan böyle onu omuzlarınız üzerinde tamamlayacaksınız. şimdi tanrınız rab'be ve halk israil'e hizmet edin. israil kral davut'la olu süleyman'n yazlı düzeni uyarınca, boylarına, bölüklerinize göre hazırlan. kardeleriniz olan halkn boylarına bal bölüklere yardım etmek üzere siz levililer takımlar halinde kutsal yerde durun. kendinizi kutsayın ve rab'bin musa aracılığı buyurduu gibi fsh kurbanlarını kesip kardeleriniz için hazırlayın." yoiya fsh kurbanı sunmaları için oradaki halka sürüşünden otuz bin kuzuyla olak, üç bin de sr balad. kraln önderleri de halka, kâhinlere ve levililer'e gönülden bata bulundular. tanr tapna'nın yöneticileri olan hilkiya, zekeriya, yehiel de fsh kurban olarak kâhinlere iki bin altı yüz kuzuyla olak, üç yüz sr verdiler. konanya, kardeleri emaya ile netafel, levililer'in önderleri haavya, yeiel ve yozavat da fsh kurban olarak levililer'e be bin kuzuyla olak, be yüz de sr baladlar. hizmetle ilgili hazırlıklar tamamlandıca, kraln buyruu uyarınca kâhinlerle bölüklerine göre levililer yerlerini aldılar. fsh kurbanları kesildi. kâhinler kendilerine verilen kan sunan üzerine döktüler; levililer de hayvanların derisini yüzdüler. musa'nın kitabında yazılan-

lar uyarınca, rab'be sunsunlar diye yaktımlar sunular* halk boyların bölüklerine verilmek üzere bir yana koyuldu. srlara da aynsın yaptılar. kural uyarınca, fsh kurbanların atete kzarttlar; kutsal sunular da tencerelerde, kazanlarda, tavalarda halayp çabucak halka dattılar. bundan sonra levililer hem kendileri, hem de kâhinler adna hazırlık yaptılar. çünkü harun soyundan kâhinler akam geç vakte kadar yaktımlar sunu ve ya sunmakla uruyorlardı. bu nedenle levililer hem kendileri, hem de harun soyundan gelen kâhinler için hazırlık yaptılar. asaf soyundan gelen egizciler davut, asaf, he-man ve kralın bilicisi* yedutun'un buyruu uyarınca yerlerinde durdular. kap nöbetçileri de görevlerini brakmak zorunda kalmad, çünkü onlar için hazrl kardeleri levililer yaptım. böylece o gün kral yoiya'nın buyruu dorultusunda fsh bayram'n kutlamak ve rab'bin suna üzerinde yaktımlar sunular sunmak için rab'bin hizmetiyle ilgili bütün çalmalar tamamlandı. o gün orada bulunan israil halk fsh bayram'n kutladı. mayasız ekme-kem bayram'n* da yedi gün boyunca kutladılar. peygamber samuel'in döneminden bu yana, israil'de böyle bir fsh bayram kutlanmamı. hiçbir israil kral da yoiya'nın, kâhinlerin, levililer'in, bütün yahuda halkıyla oradaki israililer'in ve yerualim'de yaayanların kutlad gibi bir fsh bayram kutlanmamı. bu fsh bayram yoiya'nın kralln on sekizinci ylında kutlandı. yoiya'nın tapna düzenlemesinden sonra, msr kral neko savamak üzere frat kysndaki karkam'a yürüdü. yoiya da onunla savamak için yola çıktı. ama neko ulaklar aracıyla u haberi gönderdi: "benimle senin aranda bir anlaşmazlık yok, ey yahuda kral! bugün sana deil, sava açtım ülkeye kar savamaya geldim. tanrı ivedi davranmamı buyurdu. benden yana olan tanrı'dan sakn. yoksa seni yok eder!" ne var ki, yoiya onunla savamaktan vazgeçmediği gibi, tanrı'nın neko aracıyla söyledii sözlerle de aldr etmedi. kık deitirip megiddo ovasında neko ile savamak üzere yola çıktı. okçular kral yoiya'y vurunca, kral görevlilerine, "beni buradan götürün, ar yaralım!" dedi. görevlileri onu sava arabasından çıkarp kendisine ait baka bir arabaya koyarak yerualim'e götürdüler. yoiya öldü ve atalarının mezarına gömüldü. bütün yahuda ve yerualim halk onun için yas tuttu. yeremya yoiya için bir at yazdı. kadn, erkek bütün ozanlar bugüne dek atlarında yoiya'y anarlar. israil'de bir gelenek haline gelen bu atlar kitabında yazıldı. yoiya'nın yapt öbür iler, rab'bin yasında yazılanlara uygun ball, uygulamalar, bandan sonuna dek israil ve yahuda kralların tarihinde yazıldı.

yahuda halk babas yoiya'nın yerine olu yehoahaz'ı yerualim'e kral yaptı. yehoahaz yirmi üç yanda kral oldu ve yerualim'de üç ay krallık yaptı. msr kral neko yerualim'de onu tahttan indirerek ülke halkın yüz talant gümü ve bir talant altın ödemekle yükümlü kıldı. yehoahaz'ın aabeyi elyakim'i de yahuda ve yerualim kral yaptı ve adn deitirip yehoyakim koydu. sonra kardei yehoahaz'ı alp msr'a döndü. yehoyakim yirmi be yanda kral oldu ve yerualim'de on bir yıl krallık yaptı. tanrı rab'bin gözünde kötü olan yaptı. yehoyakim'e saldran babil kral nebukadnessar babil'e götürmek için onu tunç zincirlerle baladı. rab'bin tapna'ndaki baz eyalar da alp babil'de kendi tapnana yerletirdi. yehoyakim'in yapt öbür iler, irençlikleri, onunla ilgili açtıkân kötülükler israil ve yahuda kralların tarihinde yazıldı. yerine olu yehoyakin kral oldu. yehoyakin on sekiz yanda kral oldu ve yerualim'de üç ay on gün krallık yaptı. o da rab'bin gözünde kötü olan yaptı. ilkbaharda kral nebukadnessar onu ve rab'bin tapna'ndaki baz deerli eyalar babil'e getirtti. yehoyakin'in yerine akrabas sidkiya'y yahuda ve yerualim kral yaptı. sidkiya yirmi bir yanda kral oldu ve yerualim'de on bir yıl krallık yaptı. tanrı rab'bin gözünde kötü olan yaptı. rab'bin sözünü bildiren peygamber yeremya'nın karsında alçakgönüllü davranmad. sidkiya tanrı adıyla kendisine bal kalacana ant içiren kral nebukadnessar'a kar ayaklandı. israil'in tanrı rab'be dönmek için direnerek inat etti. üstelik kâhinlerin ve halkın önderleri de öbür ulusların irenç törelerine uyarak ihanetlerini gitgide artırdılar ve rab'bin yerualim'de kutsal kıld tapnanı kirlettiler. atalarının tanrı rab, halkna ve konutuna açtıkân ulaklar aracıyla defalarca uyardı. ama onlar tanrı'nın ulaklarıyla alay ederek sözlerini küçümsediler, peygamberlerini aaladılar. sonunda rab'bin halkna kar öfkesi kurtulu yolu brakmayacak kadar alevlendi. rab kıldan kral'n onları üzerine saldırttı. kıldan ordusu kutsal yer'de gençlerini kıktan geçirdi. ne delikanlyla, ne genç kza, ne yalya, ne aksaçlyla acd. rab hepsini kıldan kral'nın eline teslim etti. kral, rab tanrı'nın tapna'ndaki büyük küçük bütün eyalar, tapnan, yahuda kral'nın ve önderlerinin hazinelerini babil'e tatt. tanrı'nın tapna'n atee verdiler, yerualim surları ykp bütün saraylar yakttılar, deerli olan hereyi yok ettiler. kıldan kral kıktan kurtulanlar babil'e sürdü. bunlar pers krall egemen oluncaya dek onun ve oulların köleleri olarak yaadılar. böylece rab'bin peygamber yeremya aracıyla söyledii söz yerine geldi: ülke yetmi yıl ssz kalacak. ülkenin abat yıllar doluncaya dek, tutulmam abat yılları size ödeteyeim. pers kral kore'nin

kralln birinci ylnda rab, yeremya araclyla bildirdii sözü yerine getirmek amacyla, pers kral kore'i harekete geçirdi. kore yönetimi altındaki bütün halklara u yazl bildiriyi duyurdu: pers kral kore öyle diyor: 'göklere tanrs yahve yeryüzünün bütün krallıkların bana verdi. beni yahuda'daki yerualim kenti'nde kendisi için bir tapnak yapmakla görevlendirdi. aranızda o'nun halkından kim varsa oraya gitsin. tanrs yahve onunla olsun!'

isa mesih'in kulu, tanr'nn müjdesi'ni yaymak üzere seçilip elçi olmaya çarlan ben pavlus'tan selam! tanr, olu rabbimiz isa mesih'le ilgili bu müjde'yi peygamberleri aracılıyla kutsal yazlar'da önceden vaat etti. rabbimiz isa mesih beden açsından davut'un soyundandır; kutsallık ruhu açsından ise ölümden dirilmekle tanr'nn olu oldu kudretle ilan edildi. (her ulustan insann iman edip söz dinlemesini salamak için mesih aracılıyla ve o'nun ad uruna tanr lütfuna ve elçilik görevine sahip olduk. isa mesih'in çarlımlar olan sizler de bu uluslardansnz. tanr'nn roma'da bulunan, kutsal olmaya çarlan bütün sevindiklerine, babamz tanr'dan ve rab isa mesih'ten size lütf ve esenlik olsun. ilkin hepiniz için isa mesih aracılıyla tanr'a kürediyorum. çünkü imannz bütün dünyada duyuruluyor. olu'nun müjdesi'ni yaymakta bütün varlmla kulluk ettiim tanr, sizi durmadan, her zaman dualarmda andma tanktr. tanr'nn isteyle sonunda bir yol bulup yannza gelmek için dua ediyorum. (çünkü ruhça pekimeniz için size ruhsal bir armaan ularmak üzere sizi görmeyi çok istiyorum. yani, ben aranzdayken karlık olarak birbirimizin imanyla cesaret buluruz demek istiyorum. kardeler, öteki uluslar arasnda oldu gibi, çalmaların sizin aranzda da ürün vermesi için yannza gelmeyi birçok kez amaçladım, ama imdiye dek hep engellendiimi bilmenizi istiyorum. grekler'e* ve grek olmayanlara, bilgelere ve bilgisizlere kar sorumluluum var. bu nedenle roma'da bulunan sizlere de müjde'yi elimden geldiince bildirmek için sabırsızlanıyorum. çünkü müjde'den utanmıyorum. müjde iman eden herkesin -önce yahudiler'in, sonra yahudi olmayanların- kurtuluu için tanr gücüdür. tanr'nn insan aklad, müjde'de açıklar. aklanma yalnız imanla olur. yazlm oldu gibi, "imanla aklanan yaayacaktır." haksızlıkla gerçee engel olan insanların bütün tanrsızlna ve haksızlna kar tanr'nn gazab gökten açka gösterilmektedir. çünkü tanr'ya ilikin bilinen ne varsa, gözlerinin önündedir; tanr hepsini gözlerinin önüne sermitir. tanr'nn görünmeyen nitelikleri -sonsuz gücü ve tanrl dünya yaratlal beri o'nun yaptklarıyla anlamakta, açka görülmektedir. bu nedenle özürleri yoktur. tanr'y bildikleri halde o'nu tanr olarak yüceltmediler, o'na küretmediler. tersine, düüncelerinde budalala düttüler; anlayşz yüreklerini karanlık бүrdü. akıl oldukların ileri sürerken aksız olup çktlar. ölümsüz tanr'nn yücelii yerine ölümlü insana, kulara, dört ayaklılara, sürüngenglere benzeyen putlar yeridiler. bu yüzden tanr, birbirlerinin bedenlerini aalaslar diye, onlar yüreklerinin tutkular içinde

ahlaksızla teslim etti. tanr'yla ilgili gerçein yerine yalan koydular. yaradan'n yerine yarata tapp kulluk ettiler. oysa tanr sonsuza dek övülmeye layktr! amin. ite böylece tanr onlar utanç verici tutkulara teslim etti. kadnlr bile doal iliki yerine doal olmayan yelediler. ayn ekilde erkekler de kadnlr doal ilikilerini brap birbirleri için ehvetle yanp tututular. erkekler erkeklerle utanç verici ilikilere girdiler ve kendi bedenlerinde sapkılarna yaraan karı aldılar. tanr'y tanmakta yarar görmedikleri için tanr onlar yararsız düüncelere, yakşs davranlara teslim etti. her türlü haksızlık, kötülük, açgözlülük ve kinle doldular. kskançlık, öldürme hrs, çekime, hile, kötü niyetle doludurlar. dedikoducu, yerci, tanr'dan nefret eden, küstah, kibirli, övünge, kötülük üreten, anne baba sözü dinlemeyen, anlayşz, süzünde durmaz, sevgiden yoksun, acmasız insanlardır. (böyle davrananların ölümü hak ettiine ilikin tanr buyruunu bildikleri halde, bunlar yalnız yapmakla kalmaz, yapanlar da onaylarlar.

2

bu nedenle sen, ey bakasın yargılayan insan, kim olursan ol, özünn yoktur. bakasın yargıladın konuda kendini mahküm ediyorsun. çünkü ey yargılayan sen, ayn eyleri yapıyorsun. böyle davrananlar tanr'nn haki olarak yargıladın biliriz. bu gibi eyleri yapanlar yargılayan, ama aynsın yapan ey insan, tanr'nn yargısdan kaçabileceini mi sanyorsun? tanr'nn snrsz iyiliini, hoşgürsünü, sabrı hor mu görüyorsun? o'nun iyiliinin seni tövbeye yönelttiini bilmiyor musun? inatçln ve tövbesiz yüreğin yüzünden tanr'nn adil yargısn açıklanaca gazap günü için kendine kar gazap biriktiriyorsun. tanr "herkese, yaptkların karlın verecektir." sürekli iyilik ederek yücelik, saygınlık, ölümsüzlük arayanlara sonsuz yaam verecek. bencillerin, gerçee uymayp haksızlık peinden gidenlerin üzerineyse gazap ve öfke yadracak. kötülük eden herkese -önce yahudi'ye, sonra yahudi olmayana- sknt ve elem verecek; iyilik eden herkese -yine önce yahudi'ye, sonra yahudi olmayana- yücelik, saygınlık, esenlik verecektir. (çünkü tanr insanlar arasında ayrı yapmaz. kutsal yasa'y* bilmeden günah illeyenler yasa olmadan da mahvolacaklar. yasa'y bilerek günah ilyenlerse yasa'yla yargılanacaklar. çünkü tanr katnda aklanacak olanlar yasa'y itenler deil, yerine getirenlerdir. kutsal yasa'dan yoksun uluslar yasa'nn gereklerini kendiliklerinden yaptkça, yasa'dan habersiz olsalar bile kendi yasaların koymu olurlar. böylelikle kutsal yasa'nn gerektirdiklerinin yüreklerinde yazlı olduğunu gösterirler. vicdanlar buna tanklık eder. düünceleriye onlar ya suçlar ya da savunur. yaydm müjde'ye göre tanr'nn,

insanlar gizlice yaptıkları eylemlerden ötürü işa mesih aracılığıyla yargılayacağı gün böyle olacaktır. ya sen? kendine yahudi diyorsun, kutsal yasa'ya dayanıp tanrı'yla övünüyorsun. tanrı'nın isteğini biliyorsun. en üstün deşerleri ayrı etmeyi yasa'dan örenmişsin. kutsal yasa'da bilginin ve gerçeğin özüne kavuşmu olarak körlerin klavuzu, karanlıkta kalanların, akılsızların eitiçisi, çocukların öğretmeni olduuna inanmışsın. (öyleyse bakasna öğretirken, kendine de öğretmez misin? çalmamayı öütlerken, çalar mışsın? "zina etmeyin" derken, zina eder misin? putlardan tiksiniirken, tapnaklar yamalar mışsın? kutsal yasa'yla övünürken, yasa'ya kar gelerek tanrı'yı aalar mışsın? nitekim öyle yazılmıştır: "sizin yüzünüzden uluslar arasında tanrı'nın adına küfrediliyor." kutsal yasa'yı yerine getirirsen, sünnetin elbet yarar vardır. ama yasa'ya kar gelirsen, sünnetli olmanın hiçbir anlam kalmaz. bu nedenle, sünnetsizler* yasa'nın buyruklarına uyarısa, sünnetli sayılmayacak mı? sen kutsal yazılar'a ve sünnete sahip olduun halde yasa'yı çinirsen, bedence sünnetli olmayan ama yasa'ya uyan kii seni yargılamayacak mı? çünkü ne dıtan yahudi olan gerçek yahudi'dir, ne de görünüte, bedensel olan sünnet gerçek sünnettir. ancak içten yahudi olan yahudi'dir. sünnet de yürekle ilgilidir; yazı yasanın deil, ruh'un iidir. içten yahudi olan kii, insanların deil, tanrı'nın övgüsünü kazanır.

3

öyleyse yahudi'nin ne üstünlüğü var? sünnetin yarar nedir? her yönden çoktur. ilk olarak, tanrı'nın sözleri yahudiler'e emanet edilmiştir. peki, kimi yahudiler güvenilirmez çkmsa ne olur? onların güvenilirmezli tanrı'nın güvenilirliğini ortadan kaldırmı mı? kesinlikle hayır! herkes yalanc olsa bile, tanrı'nın doruğu söyledii bilinmelidir. yazılmış oldu gibi: "öyle ki, sözlerinde doru çkasan ve yargılandnda davay kazananı." ama bizim hak-sızlmız tanrı'nın adil olduunu ortaya çkaryorsa, ne diyelim? insanların diliyle konuşuyoruz: gazapla cezalandıran tanrı hak-sız mı? kesinlikle hayır! öyle olsa tanrı dünyayı nasıl yargılayacak? ama tanrı'nın her zaman doruğu söyledii benim yalanımla yücelii için daha açık eikle ortaya çkmsa, ben niçin yine bir günahkâr olarak yargılanıyorum? bazıların bizi kötüleyerek, söylediiimizi ileri sürdüğü gibi niçin, "kötülük yapalım da bundan iyilik çk-sın" demeyelim? böylelerinin yargılanması yerindedir. imdi ne diyelim? biz yahudiler öteki uluslardan üstün müyüz? elbette deiliz. ister yahudi ister grek* olsun, daha önce herkesi günahın denetiminde olmakla suçladı. yazılmış oldu gibi: "doru kimse yok, tek kii bile yok. anlayan kimse yok, tanrı'yı arayan yok. hepsi sapt, tümü

yararsız oldu. iyilik eden yok, tek kii bile!" "azlar açık birer mezardır. dilleriyle aldatırlar." "engerek zehirli var dudaklarının altında." "azlar lanet ve acı sözle doludur." "ayaklar kan dökmeye seirtir. ykm ve dert var yollarında. esenlik yolunu da bilmezler." "tanrı korkusu yoktur onlarda." kutsal yasa'da söylenenlerin her az kapansın, bütün dünya tanrı'ya hesap versin diye yasa'nın yönetimi altındakilere veylendiğini biliyoruz. bu nedenle yasa'nın gerekliliğini yapmakla hiç kimse tanrı katında aklanmayacaktır. çünkü yasa sayesinde günahın bilincine varılır. ama imdi yasa'dan bamsız olarak tanrı'nın insanı nasıl aklayacağı açıklanır. yasa ve peygamberler buna tanklık ediyor. tanrı insanlar işa mesih'e olan imanlarıyla aklar. bunu, iman eden herkes için yapar. hiç ayrı yoktur. çünkü herkes günah iledi ve tanrı'nın yüceliinden yoksun kaldı. insanlar işa mesih'te olan kurtulula, tanrı'nın lütfuyla, karlıksız olarak aklanırlar. tanrı mesih'i, kaniyla günahlar bala-tan ve imarla benimsenen kurban olarak sundu. böylece adaletini gösterdi. çünkü sabredip daha önce ilenmi günahlar cezasız braktı. bunu, adil kalmak ve işa'ya iman edeni aklamak için imdiki zamanda kendi adaletini göstermek amacıyla yaptı. (öyleyse neyle övünebiliriz? hiçbir eyle! hangi ilkeye dayanarak? yasa'yı yerine getirme ilkesine mi? hayır, iman ilkesine. çünkü insann, yasa'nın gerekliliğini yaparak deil, iman ederek akları kansındayız. yoksa tanrı yalnız yahudiler'in tanrısı mı? öteki ulusların da tanrısı deil mi? elbet öteki ulusların da tanrısı'dır. çünkü sünnetlileri* imanları sayesinde, sünnetsizleri* de ayrı imarla aklayacak olan tanrı tektir. öyleyse biz iman aracılığıyla kutsal yasa'yı geçersiz mi kıyoruz? hayır, tam tersine, yasa'yı doruluyoruz.

4

u halde soyumuzun atası ibrahim'in durumu için ne diyelim? eer ibrahim yaptı iyi ilerden dolay aklarıydısa, övünmeye hakkı vardı; ama tanrı'nın önünde deil. kutsal yazı ne diyor? "ibrahim tanrı'ya iman etti, böylece aklanmış sayıldı." çalana verilen ücret lütfü deil, hak sayılır. ancak çalmayan, ama tanrısı aklayana iman eden kii iman sayesinde aklanmış sayılır. nitekim, iyi ilerine bakmaksızın tanrı'nın aklanmış sayd kiinin mutluluunu davut da öyle anlatır: "ne mutlu suçları balanmış, günahları örtülmüş olanlara! günah rab tarafından sayılmayana ne mutlu!" bu mutluluk yalnız sünnetliler* için mi, yoksa ayrı zamanda sünnetsizler* için midir? diyoruz ki, "ibrahim, iman sayesinde aklanmış sayıldı." hangi durumda aklanmış sayıldı? sünnet olduktan sonra mı, sünnetsizken mi? sünnetliyi deil, sünnetsizken... ibrahim daha sünnetsizken imarla aklarındın kant olarak sün-

net iaretini ald. öyle ki, sünnetsiz olduklar halde iman edenlerin hepsinin babas olsun, böylece onlar da aklanm sayılsn. böylelikle atamz ibrahim, yalnız sünnetli olmakla kalmayan, ama kendisi sünnetsizken sahip oldu imann izinden yürüyen sünnetlilerin de babas oldu. çünkü ibrahim'e ve soyuna dünyann mirasçs olma vaadi kutsal yasa yoluyla deil, imandan gelen aklanma yoluyla verildi. eer yasa'ya bal olanlar mirasç olursa, iman bo ve vaat geçersizdir. yasa, tanr'nn gazabna yol açar. ama yasann olmad yerde yasaya kar gelmek de söz konusu deildir. bu nedenle vaat, tanr'nn lütfuna dayanmak ve ibrahim'in bütün soyu için güvence altına alınmak üzere imana bal klnmtr. ibrahim'in soyu yalnız kutsal yasa'ya bal olanlar deil, aynı zamanda ibrahim'in imanna sahip olanlardır. "seni birçok ulusun babas yaptm" diye yazlm oldu gibi ibrahim, iman ettii tanr'nn -ölülere yaam veren, var olmayan buyruuyla var eden tanr'nn- gözünde hepimiz babasdr. (ibrahim umutsuz bir durumdayken birçok ulusun babas olacana umutla iman etti. "senin soyun böyle olacak" sözüne güveniyordu. yüz yana yaklamken, ölü denebilecek bedenini ve sara'nn ölü rahmini düündüünde iman zayıflamad. imansızlık edip tanr'nn vaadinden kukulanmad; tersine, iman güçlendi ve tanr'y yüceltti. tanr'nn vaadini yerine getirecek güçte olduuna tümüyle güvendi. bunun için de aklanm sayld. "aklanm sayld" sözü, yalnız onun için deil, aklanm sayılacak olan bizler - rabbimiz isa'y ölümden diriltten tanr'ya iman eden bizler- için de yazld. (isa suçlarımız için ölüme teslim edildi ve aklanmamız için dirilitildi.

5

böylece imanla akladmza göre, rabbimiz isa mesih sayesinde tanr'ya barm oluyoruz. içinde bulunduğumuz bu lütfu mesih aracyla, imanla kavutuk ve tanr'nn yüceltine erimek umuduyla övünüyoruz. yalnız bununla deil, skntlarla da övünüyoruz. çünkü biliyoruz ki, sknt dayanma gücünü, dayanma gücü tanr'nn beenisini, tanr'nn beenisini de umudu yaratır. (umut dü krklına uratmaz. çünkü bize verilen kutsal ruh aracyla tanr'nn sevgisi yüreklerimize dökülmüştür. evet, biz daha çaresizken mesih belirlenen zamanda tanrsızlar için öldü. bir kimse doru insan için güç ölü, ama iyi insan için belki biri ölmeyi göze alabilir. tanr ise bizi sevdiğini ununla kantlıyor: biz daha günahkârken, mesih bizim için öldü. böylece imdi o'nun kanyla akladmza göre, o'nun aracyla tanr'nn gazabdan kurtulacamız çok daha kesindir. çünkü biz tanr'nn dümanlaryken olu'nun ölümü sayesinde o'nunla bartsa, barm olarak olu'nun yaamyla kur-

tulacamız çok daha kesindir. yalnız bu kadar da deil, bizi imdi tanr'yla bartrm olan rabbimiz isa mesih aracyla, tanr'nn kendisiyle de övünüyoruz. günah bir insan aracyla, ölüm de günah aracyla dünyaya girdi. böylece ölüm bütün insanlara yayld. çünkü hepsi günah ileidi. kutsal yasa'dan önce de dünyada günah vard; ama yasa olmayınca günahn hesab tutulmaz. oysa ölüm adem'den musa'ya dek, gelecek kii'nin örnei olan adem'in suçuna benzer bir günah ilememi olanlar üzerinde de egemendi. ne var ki, tanr'nn armaan adem'in suçu gibi deildir. çünkü bir kiinin suçu yüzünden birçoklar öldüyse, tanr'nn lütfu ve bir tek adamın, yani isa mesih'in lütfuyla verilen ba birçoklar yararna daha da çoald. tanr'nn ba o tek adamın günahnın sonucu gibi deildir. tek suçtan sonra verilen yarg mahkûmiyet getirdi; oysa birçok suçtan sonra verilen armaan aklanmay salad. çünkü ölüm bir tek adamın suçu yüzünden o tek adam aracyla egemenlik sürdüysse, tanr'nn bol lütfunu ve aklanma ban alanların bir tek adam, yani isa mesih sayesinde yaamda egemenlik süreçleri çok daha kesindir. ite, tek bir suçun bütün insanların mahkûmiyetine yol açt gibi, bir doruluk eylemi de bütün insanlara yaam veren aklanmay salad. çünkü bir adamın sözdenilemezli yüzünden nasl birçok günahkâr kındysa, bir adamın söz dinlemesiyle birçok da doru klnacaktır. kutsal yasa suç çoalsn diye araya girdi; ama günahn çoald yerde tanr'nn lütfu daha da çoald. öyle ki, günah nasl ölüm yoluyla egemenlik sürdüysse, tanr'nn lütfu da rabbimiz isa mesih aracyla sonsuz yaam vermek üzere dorulukla egemenlik sürsün.

6

öyleyse ne diyelim? lütfu çoalsn diye günah ilemeye devam n edelim? kesinlikle hayr! günah karsında ölmü olan bizler artk nasl günah içinde yazarz? mesih isa'ya vaftiz* ediliğimizde, hepimizin o'nun ölümüne vaftiz ediliğimizi bilmez misiniz? baba'nın yücelii sayesinde mesih nasl ölümden dirildiyse, biz de yeni bir yaam sürmek üzere vaftiz yoluyla o'nunla birlikte ölüme gömüldük. eer o'nunkine benzer bir ölümden o'nunla birletiysek, o'nunkine benzer bir dirilite de o'nunla birleceiz. artk günaha kölelik etmeyelim diye, günahl varlmmz ortadan kaldırılmas için eski yaradlmzn mesih'le birlikte çarmha gerildiini biliriz. çünkü ölmü kii günahattan özgür klnmtr. mesih'le birlikte ölmüşek, o'nunla birlikte yaayacağmza da inanıyoruz. çünkü mesih'in ölümden dirilmi olduğunu ve bir daha ölmeyeceini, ölümün artk o'nun üzerinde egemenlik sürmeyeceini biliyoruz. o'nun ölümü günaha karlık ilk ve son ölüm olmutur. sürmekte oldu yaam

ise tanrı için sürmektedir. siz de böylece kendinizi günah karsında ölü, mesih isa'da tanrı karsında diri sayın. bu nedenle bedeninizin tutkularına uymamak için günahın ölümlü bedenlerinizde egemenlik sürmesine izin vermeyin. bedeninizin üyelerini haksızla araç ederek günaha sunmayın. ölümden dirilenler gibi kendinizi tanrı'ya adayın; bedeninizin üyelerini doruluk araçlar olarak tanrı'ya sunun. günah size egemen olmayacaktır. çünkü kutsal yasa'nın yönetimi altında deil, tanrı'nın lütfu altındasınız. öyleyse ne diyelim? yasa'nın yönetimi altında deil de, tanrı'nın lütfu altında olduğumuz için günah m ileyelim? kesinlikle hayır! söz dinleyen köleler gibi kendinizi kime teslim ederseniz, sözünü dinlediğiniz kişinin köleleri olduğunuzu bilmez misiniz? ya ölüme götüren günahın ya da doruluk götüren söz dinlerli kölelerisiniz. ama ükürler olsun tanrı'ya! eskiden günahın köleleri olan sizler, adandığınız öğretinin özüne yürekten balandınız. günahattan özgür kılınarak dorulu köleleri olduğunuz. doanız güçsüzlüğü yüzünden insan ölçülerine göre konuuyorum. bedeninizin üyelerini ahlaksızla ve kötülük yapmak üzere kötülüğe nasıl köle olarak sundunuzsa, şimdi de bu üyelerinizi kutsal olmak üzere doruluk köle olarak sunun. sizler günahın kölesiyken doruluktan özgürdünüz. şimdi utandığınız yerlerden o zaman ne kazancınız oldu? onların sonucu ölümdür. ama şimdi günahattan özgür kılın tanrı'nın kulları olduğunuza göre, kazancınız kutsallama ve bunun sonucu olan sonsuz yaamdır. çünkü günahın ücreti ölüm, tanrı'nın armaanı ise rabbimiz mesih isa'da sonsuz yaamdır.

7

bilmez misiniz ki, ey kardeler -kutsal yasa'yı bilenlere söylüyorum- yasa insana ancak yaad sürece egemendir? örneğin, evli kadın, kocas yaadkça yasayla ona baldr; kocas ölürse, onu kocasına balayan yasadan özgür olur. buna göre kadın, kocas yaarken baka bir erkekle iliki kurarsa, zina etmiş sayılır. ama kocas ölürse, kadın yasadan özgür olur. öyle ki, baka bir erkeğe varrsa, zina etmiş olmaz. aynı şekilde kardelerim, siz de bir bakasna -ölümünden dirilmiş olan mesih'e- varmak üzere mesih'in bedenini aracılıyla kutsal yasa karsında öldünüz. bu da tanrı'nın hizmetinde verimli olmamız içindir. çünkü biz benliğin denetimindeyken, yasa'nın kkkrt günah tutkuları bedenimizin üyelerinde etkindi. bunun sonucu olarak ölüme götüren meyveler verdik. imdiyse biz, daha önce tutsa olduğumuz yasa karsında öldüğümüz için yasa'dan özgür kıldık. öyle ki, yalız yasa'nın eski yolunda deil, ruh'un yeni yolunda kulluk edelim. öyleyse ne diyelim? kutsal yasa günah m oldu? kesinlikle hayır! ama yasa olmasaydı, günahın ne olduğunu

bilmezdim. yasa, "göz dikmeyeceksin" demeseydi, bakasna malna göz dikmenin ne olduğunu bilmezdim. ne var ki günah, bu buyruğun verdiği fırsatla içimde her türlü açgözlülüğü üretti. çünkü kutsal yasa olmadkça günah öldür. bir zamanlar, yasa'nın bilincinde deilken diriydim. ama buyruğun bilincine vardmda günah dirildi, bense öldüm. buyruk da bana yaam getireceine, ölüm getirdi. (çünkü günah buyruğun verdiği fırsatla beni aldattı, buyruk aracılıyla beni öldürdü. ite böyle, yasa gerçekten kutsaldır. buyruk da kutsal, doru ve iyidir. öyleyse, iyi olan bana ölüm mü getirdi? kesinlikle hayır! ama günah, günah olarak tanrı'nın diye, iyi olan aracılıyla bana ölüm getiriyordu. öyle ki, buyruk aracılıyla günahın ne denli günahlı olduğunu anlasın. yasa'nın ruhsal olduğunu biliriz. bense benliğin denetimindeyim, köle gibi günaha satıldım. ne yaptım anlamıyorum. çünkü istediimi yapmıyorum; nefret ettim ne ise, onu yapıyorum. ama istediimi yaparsam, yasa'nın iyi olduğunu kabul etmiş olurum. öyleyse bunu artık ben deil, içimde yaayan günah yapıyor. içimde, yani benliğimde iyi bir şey bulunmadığını biliyorum. içimde iyiyi yapmaya istek var, ama güç yok. istediim iyi şeyi yapmıyorum, istediim kötü şeyi yapıyorum. istediimi yapıyorsam, bunu yapan artık ben deil, içimde yaayan günahtır. bundan u kural çıkarıyorum: ben iyi olan yapmaktan isterken, karmda hep kötülük vardır. iç varlmda tanrı'nın yasas'ndan zevk alıyorum. ama bedenimin üyelerinde bambaka bir yasa görüyorum. bu da aklıma onaylad yasaya kar savıyor ve beni bedenimin üyelerindeki günah yasasına tutsak ediyor. ne zavallı insanım! ölüme götüren bu bedenden beni kim kurtaracak? rabbimiz isa mesih aracılıyla tanrı'ya ükürler olsun! sonuç olarak ben aklımla tanrı'nın yasas'na, ama benliğimle günahın yasasına kulluk ediyorum.

8

böylece mesih isa'ya ait olanlara artık hiçbir mahkûmiyet yoktur. çünkü yaam veren ruh'un yasas, mesih isa sayesinde beni günahın ve ölümün yasasından özgür kıldı. insan benliğinden ötürü güçsüz olan kutsal yasa'nın yapamadın tanrı yaptı. öz olundu günahlı insan benzerliğinde günah sunusu* olarak gönderip günah insan benliğinde yargıladı. öyle ki, yasa'nın gereği, benliğe göre deil, ruh'a göre yaayan bizlerde yerine gelsin. benliğe uyanlar benlikle ilgili, ruh'a uyanlar ruh'la ilgili ileri düşünürler. benliğe dayanan düşünce ölüm, ruh'a dayanan düşünceyse yaam ve esenliktir. çünkü benliğe dayanan düşünce tanrı'ya dumdır; tanrı'nın yasas'na boyun emez, eemez de... benliğin denetiminde olanlar tanrı'yı honut edemezler. ne var ki, tanrı'nın ruhu içinizde

yayorsa, benliin deil, ruh'un denetimin-desiniz. ama içinde mesih'in ruhu olmayan kii mesih'in deildir. eer mesih içinizdeyse, bedeniniz günah yüzünden ölü olmakla birlikte, aklanm olduunuz için ruhunuz diridir. mesih isa'y ölümden diriltten tanr'n ruhu içinizde yorsa, mesih'i ölümden diriltten tanr, içinizde yaayan ruhu'yla ölümlü bedenlerinizde de yaam verecektir. öyleyse kardelerim, borçluyuz ama, benlie göre yaamak için benlie borçlu deiliz. çünkü benlie göre yaarsanz öleceksiniz; ama bedenin kötü ilerini ruh'la öldürürseniz yaayacaksınız. tanr'n ruhu'yla yönetilenler hepsi tanr'n oullardr. çünkü sizi yeniden korkuya sürükleyecek kölelik ruhunu almadnz, oulluk ruhunu aldnz. bu ruhla, "abba, baba!" diye sesleniriz. ruh'un kendisi, bizim ruhumuzla birlikte, tanr'n çocuklar olduumuza tanklk eder. eer tanr'n çocuklarysak, ayn zamanda mirasçyz. mesih'le birlikte yüceltilmek üzere mesih'le birlikte ac çekiyorsak, tanr'n mirasçılaryz, mesih'le ortak mirasçılaryz. kanm u ki, bu ann aclar, gözümüzün önüne serilecek yücelikle karlatırmaya demez. yaratlı, tanr çocukların ortaya çıkmasn büyük özlemle bekliyor. çünkü yaratlı amaçsyla teslim edildi. bu da yaratlı isteyle deil, onu amaçsyla teslim eden tanr'n isteyle oldu. çünkü yaratlı, yozlamaya köle olmaktan kurtarılıp tanr çocukların yüce özgürlüüne kavuturulmas umudu vard. (bütün yaratlı u ana dek birlikte inleyip doum ars çektiini biliyoruz. yalnız yaratlı deil, biz de -evet ruh'un turfandasna sahip olan bizler devlatla alnmay, yani bedenlerimizin kurtulmasn özlemle bekleyerek içinizden inliyoruz. çünkü bu umutla kurtulduk. ama görülen umut, umut deildir. gördüü eyi kim umut eder? oysa görmediimize umut balarsak, sabırla bekleyebiliriz. bunun gibi, ruh da güçsüzlüğümüzde bize yardım eder. ne için dua etmemiz gerektiini bilmeyiz, ama ruh'un kendisi, sözle anlatılamaz iniltilerle bizim için aracık eder. yürekleri aratan tanr, ruh'un düüncesinin ne olduunu bilir. çünkü ruh, tanr'n isteı uyarınca kutsallar için aracık eder. tanr'n, kendisini sevenlerle, amac uyarınca çarlm olanlarla birlikte her durumda iyilik için etkin olduunu biliriz. çünkü tanr önceden bildii kileri olu'nun benzerliine dönürtmek üzere önceden belirledi. öyle ki, oul birçok karde arasında ilk doan olsun. tanr önceden belirledii kileri çard, çardkları aklad ve akladkları yüceltti. öyleyse buna ne diyelim? tanr bizden yanaysa, kim bize kar olabilir? öz olu'nu bile esirgemeyip o'nu hepimiz için ölüme teslim eden tanr, o'nunla birlikte bize her eyi balamayacak m? tanr'n seçtiklerini kim suçlayacak? onlar aklayan tanr'dr. kim suçlu çıkaracak? ölmü, üstelik dirilmi olan

mesih isa, tanr'n sandadr ve bizim için aracık etmektedir. mesih'in sevgisinden bizi kim ayırabilir? sknt m, elem m, zulüm mü, açlık m, çplaklık m, tehlike mi, kılç m? yazılm oldu gibi: "senin uruna bütün gün öldürülüyorum, kasaplık koyun saylıyoruz." ama bizi sevenin aracılıyla bu durumların hepsinde galiplerden üstünüz. eminim ki, ne ölüm, ne yaam, ne melekler, ne yönetimler, ne imdiki ne gelecek zaman, ne güçler, ne yükseklik, ne derinlik, ne de yaratlm baka bir ey bizi rabbimiz mesih isa'da olan tanr sevgisinden ayırmaya yetecektir. (

9

mesih'e ait biri olarak gerçeı söylüyorum, yalan söylemiyorum. vicdanım da söylediklerimi kutsal ruh aracılıyla doruluyor. yüreimde büyük bir keder, dinmeyen bir ac var. kardelerimin, soydalarım olan israilililer'in yerine ben kendim lanetlenip mesih'ten uzaklatılmay dilerdim. evlatla kabul edilenler, tanr'n yüceliini görenler onlardr. antlamalar, buyruklar kutsal yasa, tapınma düzeni, vaatler onlardr. (büyük atalar onları atalardr. mesih de bedence onlardandr. o her eyin üzerinde hüküm süren, sonsuza dek övülecek tanr'dr! amin. tanr'n sözü boa çkt demek istemiyorum. çünkü israil soyundan gelenlerin hepsi israili sayılmaz. ibrahim'in soyundan olsalar bile, hepsi onun çocuklar deildir. ama, "senin soyun ishak'la sürecek" diye yazılmtr. demek ki tanr'n çocuklar olaan yoldan doan çocuklar deildir; ibrahim'in soyu sayılanlar tanr'n vaadi uyarınca doan çocuklardr. çünkü vaat öyleydi: "gelecek yıl bu zamanda geleceim ve sara'nın bir olu olacak." ayrıca rebeka bir erkekten, atamz ishak'tan ikizlere gebe kalmı. çocuklar henüz do mam, iyi ya da kötü bir ey yapmamken, tanr rebeka'ya, "büyüü küçüüne kulluk edecek" dedi. öyle ki, tanr'n seçim yapmaktaki amac yapılan ilere deil, kendi çarına dayanarak sürsün. (yazılm oldu gibi, "yakup'u sevdim, esav'dan ise nefret ettim." öyleyse ne diyelim? tanr adaletsizlik mi ediyor? kesinlikle hayr! çünkü musa'ya öyle diyor: "merhamet ettiime merhamet edeceim, acdına acyacam." demek ki bu, insann isteine ya da çabasna deil, tanr'n merhametine baldr. tanr kutsal yaz'da fııruuna öyle diyor: "gücümü senin aracılıyla göstermek ve adı bütün dünyada duyurmak için seni yükselttim." demek ki tanr dileidiine merhamet eder, dileidiinin yüreini nasrlatır. imdi bana, "öyleyse tanr insan neden hâlâ suçlu buluyor? o'nun isteine kim kar durabilir?" diyeceksin. ama, ey insan, sen kimsin ki tanr'ya karlı veriyorsun? "kendisine biçim verilen, biçim verene, 'beni niçin böyle yaptın' der mi?" ya da çömleğin

ayn kil ynnndan bir kab onurlu i için, ötekini baya i için yapmaya hakk yok mu? eer tanr gazabn göstermek ve gücünü tantmak isterken, gazabna hedef olup mahvolmaya hazırlananlara büyük sabırla katlandıysa, ne diyelim? yüceltmek üzere önceden hazırlayp merhamet ettiklerine yüceliinin zenginliini göstermek için bunu yaptıysa, ne diyelim? yalnız yahudiler arasından deil, öteki uluslar arasından da çard bu insanlar biziz. tanr hoea kitab'nda öyle diyor: "halkm olmayana halkm, sevgili olmayana sevgili diyeceim." "kendilerine, 'siz halkm deilsiniz' denilen yerde, yaayan tanr'nn çocuklar diye adlandırılacaklar." yeaya, israil için öyle sesleniyor: "israiloullar'nn says denizin kumu kadar çok olsa da, ancak pek az kurtulacak. çünkü rab yeryüzündeki yaralama iini tez yapp bitecek." yeaya'nn önceden dedii gibi: "her eye egemen rab soyumuzu sürdürecekt birkaç kiyyi sa brakmam olsayd, sodom gibi olur, gomora'ya benzerdik." öyleyse ne diyelim? aklanma peinde olmayan uluslar aklanmaya, imandan gelen aklanmaya kavutular. aklanmak için yasa'nn ardından giden israil ise yasa'y yerine getiremedi. neden? çünkü imanla deil, iyi ilerle olurmu gibi aklanmaya çaltlar ve "sürçme ta"nda sürçtüler. yazlm olduu gibi: "ite, siyon'a* bir sürçme ta, bir tökezleme kayas koyuyorum. o'na iman eden utandırıl-mayacak."

10

kardeler! israililer'in kurtulmasn yürekten özlüyor, bunun için tanr'ya yalvaryorum. onlara ilikin tanklk ederim ki, tanr için gayretlidirler; ama bu bilinçli bir gayret deildir. tanr'nn öngördüü doruluu anlamadklar ve kendi doruluklarn yerletirmeye çaltklar için tanr'nn öngördüü doruluu boyun emediler. oysa her iman edenin aklanmas için mesih, kutsal yasa'nn sonudur. mesia, kutsal yasa'ya dayanan dorulukla ilgili öyle yazıyor: "yasa'nn gereklerini yapan, onlar sayesinde yaayacaktır." imana dayanan doruluk ise öyle diyor: "yüreinde, 'göe -yani mesih'i indirmeye- kim kaçacak?' ya da, 'dipsiz derinliklere -yani mesih'i ölümler arasından çarmaya- kim inecek?' deme." (ne deniyor? "tanr sözü sana yakndr, aznda ve yüreindedir." ite duyurduğumuz iman sözü budur. isa'nn rab olduunu aznla açkça söyler ve tanr'nn o'nu ölümden dirilttiine yürekten iman edersen, kurtulacaksn. çünkü insan yürekten iman ederek aklanr, imann azyla açıklayarak kurtulur. kutsal yaz, "o'na iman eden utandırılmayacak" diyor. çünkü yahudi grek* ayrm yoktur, ayn rab hepsinin rabbi'dir. kendisine yakaranların tümüne eli-açktr. "rab'be yakaran herkes kurtulacak." ama iman etmedikleri kiyye nasl yakaracak-

lar? duymadklar kiyye nasl iman edecekler? tanr sözünü yayan olmazsa, nasl duycaklar? sözü yaymaya gönderilmezlerse, sözü nasl yayacaklar? yazlm olduu gibi: "iyi haber müjdeleyenlerin ayaklar ne güzeldir!" ne var ki, herkes müjde'ye ummad. yeaya'nn dedii gibi: "ya rab, verdiğimiz habere kim inand?" demek ki iman, haberi duymakla, duymak da mesih'le ilgili sözün yayılmasıdır. ama soruyorum: onlar duymadlar mı? elbet duydular. "sesleri bütün yeryüzüne, sözleri dünyann dört bucana ulat." yine soruyorum: israil anlamad mı? önce musa, "ben sizi ulus olmayana kskandracam, anlaysz bir ulusla sizi öfkeliendireceim" diyor. sonra yeaya cesaretle, "aramayanlar beni buldu, sormayanlara kendimi gösterdim" diyor. öte yandan israil için öyle diyor: "söz dinlemeyen, asi bir halka bütün gün ellerimi uzatp durdum."

11

öyleyse soruyorum: tanr kendi halkından yüz mü çevirdi? kesinlikle hayr! ben de ibrahim soyundan, benjamin oymandan bir israili'yim. tanr önceden bildii kendi halkından yüz çevirmedi. yoksa ilyas'la ilgili bölümde kutsal yaz'nn ne dedini, ilyas'n tanr'ya nasl israil'den yakndn bilmez misiniz? "ya rab, senin peygamberlerini öldürdüler, senin sunakları yıktılar. yalnız ben kaldım. beni de öldürmeye çalışıyorlar." tanr'nn ona verdii yant nedir? "baal'n* önünde diz kökmemi yedi bin kiyyi kendime ayırdım." ayn eilde, imdiki dönemde de tanr'nn lütfuyla seçilmi küçük bir topluluk vardır. eer bu, lütufla olmus, iyi ilerle olmam demektir. yoksa lütuf artk lütuf olmaktan çkar! sonuç ne? israil aradna kavuamad, seçilmi olanlar ise kavutular. geriye kalanlarsa yürekleri nasrlatıldı. yazlm olduu gibi: "tanr onlara uyuukluk ruhu verdi; bugüne dek görmeyen gözler, duymayan kulaklar verdi." davut da öyle diyor: "sofralar onlara tuzak, kapan, tökez ve ceza olsun. gözleri kararsn, göremesinler. bellerini hep iki büklüm et!" öyleyse soruyorum: israililer, bir daha kalkmamak üzere mi sendeleyip düttüler? kesinlikle hayr! ama onların suçu yüzünden öteki uluslara kurtulu verildi; öyle ki, israililer onlara imrensin. eer israililer'in suçu dünyaya zenginlik, bozgunu uluslara zenginlik getirdiyse, bütünlüü çok daha büyük bir zenginlik getirecektir! öteki uluslardan olan sizlere söylüyorum: uluslara elçi olarak gönderildiim için görevimi yüce sayarm. böylelikle belki soydalarm imrendirip bazlarn kurtarm. çünkü onların reddedilmesi dünyann tanr'yla barmasn saladıysa, kabul dilmeleri ölümden yaama geçi deil de nedir? hamurun ilk parçası kutsalsa, tümü kutsaldır; kök

kutsalsa, dallar da kutsaldr. ama zeytin aacn baz dallar kesildiye ve sen yabanl bir zeytin filiziyken onlarn yerine alaln aacn semiz köküne ortak oldunsa, o dallara kar övünme. eer övünüyorsan, unutm ki, sen kökü tamyorsun, kök seni taylor. (o zaman, "ben alanaym diye dallar kesildi" diyeceksin. doru, onlar imanszlk yüzünden kesildiler. sense imanla yerinde duruyorsun. böbürlenme, kork! çünkü tanr asl dallar esirgemediye, seni de esirgemeyecektir. onun için tanr'nn iyillini de sertliini de gör. o, düenlere kar serttir; ama o'nun iyilline bal kalrsan, sana iyi davranr. yoksa sen de kesilip atlrn! imanszlkta direnmezlerse, israilliler de öz aaca alancaklar. çünkü tanr'nn onlar eski yerlerine alamaya gücü vardır. eer sen doal yaps yabanl zeytin aacndan kesilip doaya aykr olarak cins zeytin aacna alandnsa, asl dallarn öz zeytin aacna alancaklar çok daha kesindir! kardeler, bilgiçlie kaplamanz için u srden habersiz kalmaz istemem: israilliler'den bir bölümünün yürei, öteki uluslardan kurtulacaklarn says tamamlancaya dek duyarsz kalacaktır. sonunda bütün israil kurtulacaktır. yazlm oldu gibi: "kurtarc siyon'dan* gelecek, yakup'un soyundan tanrszl uzaklatracak. onlarn günahlarn kaldracam zaman kendileriyle yapacam antlama budur." israilliler müjde'yi reddederek sizin urunuza tanr'ya düman oldular; ama tanr'nn seçimine göre, atalar sayesinde sevimlektedirler. çünkü tanr'nn armaanlar ve çars geri alamaz. bir zamanlar tanr'nn sözünü dinlemeyen sizler imdi israilliler'in söz dinlemeziinin sonucu merhamete kavutunuz. bunun gibi, israilliler de, sizin kavutunuz merhametle merhamete erimek için imdi söz dinlemez oldular. çünkü tanr, merhametini herkese göstermek için herkesi söz dinlemeziin tutsa kld. tanr'nn zenginlii ne büyük, bilgeli ve bilgisi ne derindir! o'nun yarglar ne denli akl ermez, yollar ne denli alalmazdr! "rab'bin düüncesini kim bilebildi? ya da kim o'nun öütçüsü olabildi?" "kim tanr'ya bir ey verdi ki, karln o'ndan isteyebilsin?" her eyin kayna o'dur; her ey o'nun aracyla ve o'nun için var oldu. o'na sonsuza dek yücelik olsun! amin.

12

öyleyse kardelerim, tanr'nn merhameti adna size yalvarrm: bedenlerinizi diri, kutsal, tanr'y honut eden birer kurban olarak sunun. ruhsal tapmananz budur. bu çan gidliine uymayn; bunun yerine, tanr'nn iyi, beenilir ve yetkin isteinin ne olduunu ayrt edebilmek için düüncenizin yenilenmesiyle deiin. tanr'nn bana balad lütuffa hepimize söylüyorum: kimse kendisine gereinden çok deer vermesin. herkes tanr'nn kendisine

verdii iman ölçüsüne göre düüncelerinde saduyulu olsun. bir bedende ayr ayr ilevleri olan çok sayda üyemiz olduu gibi, çok sayda olan bizler de mesih'te tek bir bedeniz ve birbirimizin üyeleriyiz. (tanr'nn bize balad lütfa göre, ayr ayr ruhsal armaanlarmz vardır. birinin armaan peygamberlikse, iman orannda peygamberlik etsin. hizmetse, hizmet etsin. öretmekse, öretsin. öüt veren, öütte bulunsun. bata bulunan, bunu cömertçe yapsn. yöneten, gayretle yönetsin. merhamet eden, bunu güler yüzle yapsn. sevginiz ikiyüzlü olmasn. kötülükten tiksini, iyilie balann. birbirinize sayg göstermekte yarm. gayretiniz eksilmesin. ruhta ateli olun. rab'be kulluk edin. umudunuzla sevinin. skntyaya dayan. kendinizi duaya verin. ihtiyaç içinde olan kutsallara yardım edin. konuksever olmay amaç edin. size zulmedenler için iyilik dileyin. iyilik dileyin, lanet etmeyin. sevinenlerle sevinin, alayanlarla alayn. birbirinizle ayn düüncede olun. böbürlenmeyin; tersine, hor görülenlerle arkadalk edin. bilgiçlik taslamayn. kötülüğe kötülükle karlk vermeyin. herkesin gözünde iyi olan yapmaya dikkat edin. mümkünse, elinizden geldiince herkesle bar içinde yaayn. sevgili kardeler, kimseden öç almayn; bunu tanr'nn gazabına brakn. çünkü öyle yazlmtr: "rab diyor ki, 'öç benimdir, ben karlk vereceim.'" ama, "dümann ackmsa doyor, susamsa su ver. bunu yapmakla onu utanca boarsn." kötülüğe yenilme, kötülüğü iyilikle yen.

13

herkes, batakı yönetime bal olsun. çünkü tanr'dan olmayan yönetim yoktur. var olanlar tanr tarafından kurulmutur. bu nedenle, yönetime kar direnen, tanr buyruuna kar gelmi olur. kar gelenler yarglanr. iyilik edenler deil, kötülük edenler yöneticilerden korkmaldr. yönetimden korkmak ister misin, öyleyse iyi olan yap, yönetimin övgüsünü kazanrsn. çünkü yönetim, senin iyiliin için tanr'ya hizmet etmektedir. ama kötü olan yaparsan, kork! yönetim, klc bo yere tamyor; kötülük yapann üzerine tanr'nn gazabn salan öç alc olarak tanr'ya hizmet ediyor. bunun için, yalnız tanr'nn gazab nedeniyle deil, vicdan nedeniyle de yönetime bal olmak gerekir. vergi ödemenizin nedeni de budur. çünkü yöneticiler tanr'nn bu amaç için gayretle çalan hizmetkârlardr. herkese hakkın verin: vergi hakk olana vergi, gümrük hakk olana gümrük, sayg hakk olana sayg, onur hakk olana onur verin. birbirinizi sevmekten baka hiç kimseye bir ey borçlu olmayn. çünkü bakaların seven, kutsal yasa'y yerine getirmi olur. "zina etmeye-

ceksin, adam öldürmeyeceksin, çalmayacaksn, bakasnn malna göz dikmeyeceksin" buyruklar ve bundan baka ne buyruk varsa, u sözde özetlenmitir: "komunu kendin gibi seveceksin." seven kii komusuna kötülük etmez. bu nedenle sevmek kutsal yasa'y yerine getirmektir. bunu, yaadnz zaman bilincinde olarak yapn. artk sizin için uyku- dan uyanma saati gelmitir, çünkü u anda kurtuluşumuz ilk iman ettiimiz zamankinden daha yakndr. gece ilerledi, gündüz yak- lat. bunun için karanlın ilerini üzerimizden atp n silahları kuanalm. çlgncı elenceye ve sarholua, fuha ve sefahate, çekimeye ve kskançla kaplmayalm. gün nda oldu gibi, saygı bir yaam sürelim. rab isa mesih'i kuann. benliinizin tutkularna uymay düün- meyin.

14

iman zayıf olan aranza kabul edin, ama tart- mal konulara girmeyin. biri her eyi yiye- bileceine inanr; iman zayıf olansa yalnız sebze yer. her eyi yiye, yemeyi hor görmesin. her eyi yemeyen, yiyei yarglamasın. çünkü tanrı onu kabul etmitir. sen kimsin ki, bakasnn kulunu yarglıyorsun? kulu hakl çkaran da haksız çkaran da efendisidir. kul hakl çıkacaktr. çünkü rab'ın onu hakl çkar- maya gücü vardır. kimi bir günü baka bir günden üstün sayar, kimi her günü bir sayar. herkesin kendi görüşüne tam güveni olsun. belli bir günü kutlayan, rab için kutlar. her eyi yiye, tanrı'ya ükrederek rab için yer. baz eyleri yemeyen de rab için yemez ve tanrı'ya ükredir. hiçbirimiz kendimiz için yaamayz, hiçbirimiz de kendimiz için ölmeyiz. yaarsak rab için yaarz; ölürsük rab için ölürüz. öy- leyse, yaasak da ölse de rab'be aitiz. mesih hem ölümlerin hem yaayanların rabbi olmak üzere ölüp dirildi. sen neden kardeini yarglı- orsun? ya sen, kardeini neden küçümsü- yorsun? tanrı'nın yarg kürsüsü önüne hep- imiz çıkcaz. yazılm oldu gibi: "rab öyle diyor: 'varlım hakkı için her diz önünde çöke- cek, her dil tanrı olduumu açkça söyleye- cek.'" böylece her birimiz kendi adına tanrı'ya hesap verecektir. onun için, artık birbirimizi yarglamayalm. bunun yerine, hiçbir kardein yoluna sürme ya da tökezleme ta koyma- maya kararlı olun. rab isa'ya ait biri olarak kesinlikle biliyorum ki, hiçbir ey kendiliğinden murdar* deildir. ama bir eyi murdar sayan için o ey murdardır. yediin bir ey yüzün- den kardein incinmise, artık sevgi yolunda yürümüyorsun demektir. mesih'in, uruna öldüü kardeini yedikleriyle mahvetme! size göre iyi olanı kötülenmesine fırsat vermeyin. çünkü tanrı'nın egemenlii*, yiyecek içecek sorunu deil, doruluk, esenlik ve kutsal ruh'ta sevinçtir. mesih'e bu yolda hizmet eden, tanrı'yı honut eder, insanların da beenisini

kazanır. öyleyse kendimizi esenlik getiren ve karlılı gelimemizi salayan ilere verelim. yiye- cek uruna tanrı'nın iini bozma! her yiyecek temizdir, ama yedikleriyle bakasnn sürçme- sine yol açan kii kötülük etmi olur. et yememen, arap içmemen, kardeinin sürçme- sine yol açacak bir ey yapmaman iyidir. bu konulardaki inancın tanrı'nın önünde kendine sakla. onaylad eyden ötürü kendini yargla- mayan kii ne mutludur! ama bir yiyecek- ten kukulanan kii onu yerse yarglanır; çünkü imanla yemiyor. imana dayanmayan her ey günahtr.

15

iman güçlü olan bizler, kendimizi honut et- meye deil, güçsüzlerin zayıflıkların yüklenm- eye borçluyuz. her birimiz komusunu ruha gelitirmek için komusunun iyiliini gözeterek onu honut etsin. çünkü mesih bile kendini honut etmeye çalmadı. yazılm oldu gibi: "sana edilen hakaretlere ben uradm." önce- den ne yazıldıysa, bize öğretmek için, sabırla ve kutsal yazları'nı verdiü cesaretle umudu- muz olsun diye yazıldı. sabır ve cesaret kayna olan tanrı'nın, sizleri mesih isa'nın isteine uy- gun olarak aynı düüncede birleştirmesini di- lerim. öyle ki, rabbimiz isa mesih'in tanrı- s'n ve babas'n birlik içinde hep bir az- dan yüceltesiniz. bu nedenle, mesih sizi kabul ettiü gibi, tanrı'nın yüceliü için bir- birinizi kabul edin. çünkü diyorum ki mesih, tanrı'nın güvenilir olduunu göstermek için yahudiler'in hizmetkarı oldu. öyle ki, ata- larıma verilen sözler dorulansın ve öteki ulus- lar merhameti için tanrı'yı yüceltsin. yazılm oldu gibi: "bunun için uluslar arasında sana ükredeceim, adn ilahilerle öveceim." (yine deniyor ki, "ey uluslar, o'nun halkıyla bir- likte sevinin!" ve, "ey bütün uluslar, rab'be övgüler sunun! ey bütün halklar, o'nu yüceltin!" (yeaya da öyle diyor: "ia'y'n kökü ortaya çıkacak, uluslara egemen ol- mak üzere yükselecek. uluslar o'na umut balayacak." umut kayna olan tanrı, kutsal ruh'un gücüyle umutla dolup tamanz için iman yaamzda sizleri tam bir sevinç ve es- enlikle doldursun. size gelince, kardelerim, iyilikle dolu, her bilgiyle donanm olduunuz- dan ben eminim. ayrıca, birbirinize öüt vere- bilecek durumdasnz. yine de tanrı'nın bana balad lütfu la baz noktalar yeniden anı- satmak için size yazma cesaretini göster- dim. ben tanrı'nın lütfuyla uluslar yararna mesih isa'nın hizmetkarı oldum. tanrı'nın müjdesi'ni bir kâhin* olarak yaymaktaym. öyle ki uluslar, kutsal ruh'la kutsal klnarak tanrı'yı honut eden bir sunu olsun. bunun için mesih isa'ya ait biri olarak tanrı'ya verdiim hizmetle övünebilirim. ulusların söz dinlemesi için mesih'in benim aracılımla, sözle ve eylemle, mucizeler ve harikalar

yaratan güfle, kutsal ruh'un gücüyle yaptıklarından baka eyden söz etmeye cesaret edemem. yerualim'den* balayp illirikum bölgesine kadar dolaarak mesih'in müjdesi'ni her yerde duyurdum. (bir bakasnn at temel üzerine ina etmemek için müjde'yi mesih'in adın duyulmad yerlerde yaymay amaç edindim. yazlm oldu gibi: "o'ndan habersiz olanlar görecekler. duymam olanlar anlayacaklar." ite bu yüzden yannza gelmem kaç kez engellendi. imdiye bu yörelerde artk yapacam bir ey kalmadından, yıllardr da yannza gelmeyi arzuladmdan, ispanya'ya giderken size urarm. yol üzerinde sizi görüp bir süre arkadalnza doyduktan sonra beni oraya uurlayacanz umarm. (ama imdi kutsallara bir hizmet için yerualim'e geliyorum. çünkü makedonya ve ahaya'da bulunanlar, yerualim'deki kutsallar arasında yoksul olanlar için yardım toplamay uygun gördüler. evet, uygun gördüler. gerçekte onlara yardım borçlular. uluslar, onları ruhsal bereketlerine ortak olduklarına göre, maddesel bereketlerle onlara hizmet etmeye borçlular. bu ii bitirip salanan yardım onlara ulatrdktan sonra size yuraycam, sonra da ispanya'ya gideceim. yannza geldiimde, mesih'in bereketinin doluluuyla geleceimi biliyorum. kardeler, rabbimiz isa mesih ve ruh'un sevgisi adna size yalvayorum, benim için tanrı'ya dua ederek urama katln. yahudiye'deki imansızlardan kurtulmam için ve yerualim'e olan hizmetimin kutsallarca kabul edilmesi için dua edin. öyle ki, tanrı'nın isteıyla sevinçle yannza gelip sizlerle gönlümü ferahlataym. esenlik veren tanrı hep-nizle birlikte olsun! amin.

16

kenhere'deki kilisenin* görevlisi olan kzkardeimiz fibi'yi size salk veririm. kutsallara yarar biçimde onu rab'bin adna kabul edin. herhangi bir ihtiyac olursa, kendisine yardım edin. çünkü o, ben dahil, birçoklarına destek salamtr. mesih isa yolunda emektalarm olan priska ve akvila'ya selam edin. onlar benim uruma yaamları tehlikeye attlar. yalnız ben deil, öteki ulusların* bütün kiliseleri de onlara minnettardr. onların evindeki inanlar topluluuna* da selam söyleyin. asya ili'nden* mesih'e ilk iman eden sevgili kardeim epenetus'a selam edin. sizin için çok çalm olan meryem'e selam söyleyin. mesih'in elçileri arasında tanrı ve benden önce mesih'e inanm olan soydalarm ve hapishane arkadalarm andronikus'la yunya'ya selam edin. rab'be ait olan sevgili kardeim ampliat'us'a selam söyleyin. mesih yolunda emektamz olan urbanus'a ve sevgili kardeim stakis'e selam edin. mesih'in beenisini kazanm olan apellis'e selam söyleyin. aristobulus'un ev halkından olanlara

selam edin. soydam herodion'a selam söyleyin. narkis'in ev halkından rab'be ait olanlara selam söyleyin. rab'bin hizmetinde çalan trifena'yla trifosa'ya selam edin. rab'bin hizmetinde çok çalm olan sevgili persis'e selam söyleyin. rab'bin seçkin kulu olan rufus'a ve bana da annelik etmi olan annesine selam edin. asinkritus, flegon, hermes, patrovas, hermas ve yanlarındaki kardelere selam edin. filologus'la yulya'ya, nereus'la kzkardeine, olimpas'la yanlarındaki bütün kutsallara selam edin. birbirinizi kutsal öpüle selamlayn. mesih'in bütün kiliseleri size selam ederler. kardeler, size yalvarım, aldız öretiye kar gelerek ayrıklara ve sapmalara neden olanlara dikkat edin, onlardan saknn. böyle kiiler rabbimiz mesih'e deil, kendi midelerine kulluk ediyorlar. saf kiilerin yüreklerini kula okayan tatlı sözlerle aldatıyorlar. söz dinlerlinizi herkes duydu, bu nedenle sizin adna sevinıyorum. yıllık konusunda bilge, kötülük konusunda deneyimsiz olmanız isterim. esenlik veren tanrı çok geçmeden eytan' ayaklarınzn altında ezecektir. rabbimiz isa'nın lütfu sizinle birlikte olsun. emektam timoteos, soydalarmdan lukius, yason ve sosipater size selam ederler. mektubu yazya geçiren ben tertius, rab'be ait biri olarak size selamlarm gönderirim. bana ve bütün inanlar topluluuna konukseverlik eden gayus size selam eder. kent haznedar erastus'un ve kuartus kardeine size selamlar var. (text omitted) tanrı, duyurduğum müjde ve isa mesih'le ilgili bildiri uyarınca, sonsuz çalardan beri saklı tutulan sırı açıklayan vahiy uyarınca sizi ruhça pekitirecek güçtedir. o sır imdi aydınla çıkarılm ve öncesiz tanrı'nın buyruuna göre peygamberlerin yazlar aracılığıyla bütün ulusların iman ederek söz dinlemesi için bildirilmiştir. bilge olan tek tanrı'ya isa mesih aracılığıyla sonsuza dek yücelik olsun! amin.

tanr'nn isteıyla mesih isa'nın elçisi olmaya çarlan ben pavlus ve kardeşim sostenis'ten tanr'nn korint'teki kilisesine* selam! mesih isa'da kutsal klm, kutsal olmaya çarlm olan sizlere ve hepimizin rabbi isa mesih'in adn her yerde anan herkese babamz tanr'dan ve rab isa mesih'ten lütuf ve esenlik olsun. ((tanr'nn mesih isa'da size balad lütuftan ötürü sizin için her zaman tanr'm'a ükrediyorum. mesih'le ilgili tanklmz sizde pekitii gibi mesih'te her bakımdan -her tür söz ve bilgi bakımından- zenginletiniz. (öyle ki, rabbimiz isa mesih'in görünmesini beklerken hiçbir ruhsal armaandan yoksun deilsiniz. rabbimiz isa mesih kendi gününde kusursuz olmanz için sizi sonuna dek pekitirecektir. sizleri olu rabbimiz isa mesih'le paydala çaran tanr güvenilir. kardeler, rabbimiz isa mesih'in adıyla yalvıyorum: hepiniz uyum içinde olun, aranızda bölünmeler olmadan ayn düşünce ve görüte birlein. kardeşlerim, klo'nün ev halkından aranızda çekimeler olduunu örendim. unu demek istiyorum: her biriniz, "ben pavlus yanlsym", "ben apollo yanlsym", "ben kefas* yanlsym" ya da "ben mesih yanlsym" diyor-mu. mesih bölündü mü? sizin için çarmha gerilen pavlus muydu? pavlus'un adıyla m vaftiz* edildiniz? hiç kimse benim admla vaftiz edildiinizi söylemesin diye krispus'la gayus'tan baka hiçbirinizi vaftiz etmediim için tanr'ya ükrediyorum. (evet, bir de istefanas'n ev halkn vaftiz ettim; bunun dnda kimseyi vaftiz ettiimi anmsamıyorum. çünkü mesih beni vaftiz etmeye deil, mesih'in çarmhtaki ölümü boa gitmesin diye, bilgece sözlerle dayanmakszn müjde'yi yaymaya gönderdi. çarmhla ilgili bildiri mahva gidenler için saçmalk, biz kurtulmakta olanlar içinse tanr gücüdür. nitekim öyle yazlmtr: "bilgelerin bilgeliini yok edeceğim, akılları aklı boya çıkaracağım." hani nerede bilge kii? din bilgini* nerede? nerede bu çan hünerli tartmacs? tanr dünya bilgeliinin saçma olduunu göstermedi mi? mademki dünya tanr'nn bilgeli uyarınca tanr'y kendi bilgeliyle tanımad, tanr iman edenleri saçma saylan bildiriyle kurtarmaya raz oldu. yahudiler doüstü belirtir ister, grekler'se* bilgelik arar. ama biz çarmha gerilmi mesih'i duyuruyoruz. yahudiler bunu yüzkaras, öteki uluslar da saçmalk sayarlar. oysa mesih, çarlm olanlar için -ister yahudi ister grek olsun- tanr'nn gücü ve tanr'nn bilgeliidir. çünkü tanr'nn "saçmal" insan bilgeliinden daha üstün, tanr'nn "zayıf" insan gücünden daha güçlüdür. kardeşlerim, aldız çary düünün. birçokunuz insan ölülerine göre bilge, güçlü ya da soylu kiiler deildiniz. ne var ki, tanr bilgeleri utandırmak için dünyann saçma saydıkları, güçlü-

leri utandırmak için de dünyann zayıf saydıkları seçti. dünyann önemli gördüklerini hiçe indirmek için dünyann önemsiz, söysüz, deersiz gördüklerini seçti. öyle ki, tanr'nn önünde hiç kimse övünemesin. ama siz tanr sayesinde mesih isa'dasnz. o bizim için tansal bilgelik, doruluk, kutsallık ve kurtulu oldu. bunun için yazlm oldu gibi, "övünen, rab'le övünsün."

2

kardeler, tanr'yla ilgili bildiriye duyurmak için size geldiimde, söz ustaları ya da üstün bilgelikle gelmedim. aranızdayken, isa mesih'ten ve o'nun çarmha geriliinden baka hiçbir ey bilmemeye kararldım. size zayıf ve korku içinde geldim, tir tir titriyordum! sözüm ve bildirim, insan bilgeliinin ikna edici sözlerine deil, ruh'un kanlayıcı gücüne dayanıyordu. öyle ki, imann insan bilgeliine deil, tanr gücüne dayansın. gerçi olgun kiiler arasında bilgece sözler söylüyoruz; ama bu bilgelik ne imdiki çan, ne de bu çan gelip geçici önderlerinin bilgeliidir. tanr'nn saklı bilgeliinden gizemli biçimde söz ediyoruz. zamann balangından önce tanr'nn bizim yüceltimiz için belirledi bu bilgeli bu çan önderlerinden hiçbirini anlamad. anlasalard yüce rab'bi çarmha germezlerdi. (yazlm oldu gibi, "tanr'nn kendisini sevenler için hazırladıkları hiçbir göz görmedi, hiçbir kulak duymadı, hiçbir insan yürei kavramadı." oysa tanr ruh aracıyla bunlar bize açıkladı. çünkü ruh her eyi, tanr'nn derin düşüncelerini bile atar. insanın düşüncelerini, insanın içindeki ruhundan baka kim bilebilir? bunun gibi, tanr'nn düşüncelerini de tanr'nn ruhu'ndan bakas bilemez. tanr'nn bize lütfettiklerini bilelim diye, bu dünyann ruhunu deil, tanr'dan gelen ruh'u alık. ruhsal kiilere ruhsal gerçekleri açıklarken, tanr'nn lütfettiklerini insan bilgeliinin öğretti sözlerle deil, ruh'un öğretti sözlerle bildiririz. doal kii, tanr'nn ruhu'yla ilgili gerçekleri kabul etmez. çünkü bunlar ona saçma gelir, ruhça deerdendirildikleri için bunlar anlayamaz. ruhsal kii her konuda yarg yürütebilir, ama kimse onun hakkında yarg yürütemez. "rab'bin düşüncesini kim bildi ki, o'na öüt verebilsin?" oysa biz mesih'in düşüncesine sahibiz.

3

kardeler, ben sizinle ruhsal kiilerle konu-ur gibi konuamadım. benlie uyanlarla, mesih'te henüz bebeklik çaında olanlarla konu-ur gibi konutum. size süt verdim, kat yiyecek deil. çünkü kat yiyecei henüz yiyemiyordunuz. imdi bile yiyemezsiniz. çünkü hâlâ benlie uyuyorsunuz. aranızda kskançlık ve çek-

ime olmas, benlie uyduunuzu, öbür insanlar gibi yaadnz göstermiyor mu? biriniz, "ben pavlus yanlsym", ötekiniz, "ben apollos yanlsym" diyorsa, öbür insanlardan ne farknz kalr? apollos kim, pavlus kim? iman etmenize arac olmu hizmetkârlardır. rab her birimize bir görev vermitir. tohumu ben ektim, apollos sulad. ama tanr büyüttü. önemli olan, eken ya da sulayan deil, ekileni büyüten tanr'dır. ekenle sulayann deeri birdir. her biri kendi emeinin karln alacaktır. biz tanr'nn emektalaryz. sizler de tanr'nn tarlas, tanr'nn binassnz. tanr'nn bana lüt-fettii görev uyarınca bilge bir mimar gibi temel attm, bakalar da bu temel üzerine ina ediyor. herkes nasl ina ettiine dikkat etsin. çünkü hiç kimse atlan temelden, yani isa mesih'ten baka bir temel atamaz. bu temel üzerine kimi altn, gümü ya da deerli talarla, kimi de tahta, ot ya da kamlı ina edecek. herkesin yapt i belli olacak, yarg günü ortaya çkacak. herkesin ii atele açılacaktır. ate her iin nitelini snayacak. bir kimsenin ina ettikleri atee dayanrsa, o kimse ödülünü alacak. yaptklar yanarsa, zarar edecek. kendisi kurtulacak, ama ateten geçmi gibi olacaktır. tanr'nn tapna olduunuzu, tanr'nn ruhu'nun sizde yaadn bilmiyor musunuz? kim tanr'nn tapnan ykarsa, tanr da onu ykacak. çünkü tanr'nn tapna kutsaldr ve o tapnak sizsiniz. kimse kendini aldatmasn. aranzdan biri bu çan ölçülerine göre kendini bilge sanyorsa, bilge olmak için "aklsz" olsun! çünkü bu dünyann bilgelii tanr'nn gözünde aklszlıktır. yazlm oldu gibi, "o, bilgeleri kurnazlıklarında yakalar." yine, "rab bilgelerin düüncelerinin bo olduunu bilir" diye yazlmtr. bu nedenle hiç kimse insanlarla övünmesin. çünkü her ey sizindir. pavlus, apollos, kefas*, dünya, yaam ve ölüm, imdiki ve gelecek zaman, her ey sizindir. siz mesih'insiniz, mesih de tanr'nn'dır.

4

böylece insanlar bizi mesih'in hizmetkârlar ve tanr'nn srların kâhyalar saysn. kâhyada aranan balca nitelik güvenilir olmasdır. sizin aranızdan ya da olaan bir mahkeme tarafından yargılandnsam hiç aldrmam. kendi kendimi de yarglamıyorum. kendimde bir kusur görmüyorum. ama bu beni aklamaz. beni yargılayan rab'dır. bu nedenle, belirlenen zamandan önce hiçbir eyi yargılamayn. rab'bin geliini bekleyin. o, kararln gizlediklerini aydınla çkarak, yüreklerdeki amaçlar açılacaktır. o zaman herkes tanr'dan payna düen övgüyü alacaktır. kardeler, bizden örnek alarak, "yazlm olanı dna çk-mayn" sözünün anlamn öğrenmeniz için bu ilkeleri sizin yaranza kendime ve apollos'a uyguladm. öyle ki, hiç kimse biriyle övünüp bir bakasn hor görmesin. seni bakasından

üstün klan kim? tanr'dan almadn neyin var ki? madem aldn, niçin almadn gibi övünüyorsun? zaten tok ve zenginsiniz! biz olmadan krallar olmusunuz! keke gerçekten krallar olsaydınız da, biz de sizinle birlikte krallık etseydik! kanmca tanr bir elçileri, en geriden gelen ölüm hükümleri gibi gözler önüne serdi. hem melekler hem insanlar için, bütün evren için seyirlik oyun olduk. biz mesih uruna aklsız, ama siz mesih'te aklsız! biz yazfz, siz güçlüsünüz! siz saygıdeer kiilersiniz, bizse deersiziz! u ana dek aç, susuz, çplaz. dövülüyorsunuz, barnacak yerimiz yok. kendi ellerimizle çalp emek veriyoruz. bize sövenlere iyilik diliyoruz, zulmedilince sabrediyoruz. iftiraya urayınca tatlılıkla karlık veriyoruz. u ana dek adeta dünyann süprütüsü, her eyin döküntüsü olduk. bunlar sizi utandırmak için deil, siz sevgili çocukları uyararak için yazıyorum. çünkü mesih'in yolunda sayısız eiticiniz olsa da çok sayıda babanz yoktur. size müjde'yi iletirmekle mesih isa'da manevi babanz oldum. bu nedenle beni örnek almaya çarıyorum sizi. rab'be sadık olan sevgili çocuım timoteos'u bu amaçla size gönderiyorum. her yerde, her kilisede* öğrettiim ve mesih'te izlediim yollar o size anmsatacaktır. bazıların yannza gelmeyeceimi sanarak küstahlıyor. ama rab dilerse yakında yannza geleceim. o zaman bu küstahların söylediklerini deil, güçlerinin ne olduunu öğreneceim. çünkü tanr'nn egemenlii lafta deil, güçtedir. ne istiyorsunuz? size sopyayla m geleyim, yoksa sevgi ve yumuak bir ruhla m?

5

aranzda fuhu oldu söyleniyor, üstelik putperestler arasında bile rastlanmayan türden bir fuhu! biri babasın karın alm. siz hâlâ böbürleniyorsunuz! oysa yas tutup bu ii yapan aranzdan atmanz gerekmez miydi? bedence olmasa da ruhça aranzdaym. bu suçlu ileyeni, aranzdaymı gibi rabbimiz isa'nın adyla zaten yargılam bulunuyorum. ben ruhça aranzdayken rabbimiz isa'nın gücüyle toplanız zaman, bedeninin yok olmas için bu adam eytan'a teslim edin ki, rab isa'nın gününde ruhu kurtulabilsin. ((övünmeniz yersizdir. azık mayanın bütün hamuru kabarttın bilmiyor musunuz? yeni bir hamur olabilmek için eski mayadan arnp temizlenin. zaten mayassnz. çünkü fsh* kuzumuz mesih kurban edildi. bunun için eski mayayla -kin ve kötülük mayasyla- deil, içtenlin ve dürüstlünün mayasız ekmeiyle bayram edelim. mektubumda size fuhu yapanlarla arkadalk etmemenizi yazdm. kucusuz dünyadaki ahlaksızlar, açgözlüleri, soyguncuları ya da putperestleri demek istemedim. öyle olsaydı, dünyadan ayrılmak zorunda kalrdınız!

ama imdi size unu yazıyorum: karde diye bilinirken fuhu yapan, açgözlü, putperest, sövücü, ayya ya da soyguncu olanla arkadaşlık etmeyin, böyle biriyle yemek bile yemeyin. inanlar topluluunun dndakileri yarglamaya benim ne hakkım var? sizin de yargılamanz gereken kiiler topluluun içindekiler deil mi? topluluun dnda kalanlar tanrı yarglar. "kötü adam aranzdan kovun!"

6

sizden birinin öbürüne kar bir davas varsa kutsallar önünde deil de, imansızlar önünde yarglanmaya cesaret eder mi? kutsalların dünyay yargılayan bilmiyor musunuz? madem dünyay yargılayacaksnz, böyle önemsiz davalar görmeye yeterli deil misiniz? bu yaamla ilgili davalar bir yana, melekleri bile yargılayacamz bilmiyor musunuz? bu yaamla ilgili davalarınz olduunda, inanlar topluluunda* en önemsiz sayılanlar m yargı atıyorsunuz? sizi utandırmak için söylüyorum bunu. kardeler arasındakı davalarda yargılcı edecek kadar bilgi biri yok mu aranzda? karde kardee kar dava açıyor, üstelik imansızlar önünde! aslında birbirinizden davac olmanz bile sizin için düpedüz yenilgidir. haksızla uransanz daha iyi olmaz mı? dolandıransanz daha iyi olmaz mı? bunun yerine, siz kendiniz haksızlık edip bakasın dolandırıyorsunuz. üstelik bunu kardelerinize payıyorsunuz. günahkârların, tanrı egemenlii'ni miras almayacan bilmiyor musunuz? aldanmayın! ne fuhu yapanlar tanrı'nın egemenlii'ni miras alacaktır, ne puta tapanlar, ne zina edenler, ne olanlar, ne olanclar, ne hırsızlar, ne açgözlüler, ne ayyalar, ne sövücüler, ne de soyguncular. (bazılarınz böyleydiniz; ama ykandnz, kutsal klndnz, rab isa mesih adıyla ve tanrı'nın ruhu aracılıyla aklandı. "bana her ey serbest" diyorsunuz, ama her ey yararlı deildir. "bana her ey serbest" diyorsunuz, ama hiçbir eyin tutsa olmayacam. "yemek mide için, mide de yemek içindir" diyorsunuz, ama tanrı hem midayı hem de yemei ortadan kaldıracaktır. beden fuhu için deil, rab içindir. rab de beden içindir. rab'bi dirilten tanrı, kudretiyle bizi de diriltecek. bedenlerinizin mesih'in üyeleri olduunu bilmiyor musunuz? mesih'in üyelerini alp bir fahienin üyeleri mi yapayım? asla! yoksa fahieyle birleenin, onunla tek beden olduunu bilmiyor musunuz? çünkü "ikisi tek beden olacak" deniyor. rab'le birleen kiiyse o'nunla tek ruh olur. fuhutan kaçn. insann iledi bütün öbür günahlar bedeninin dndadır; ama fuhu yapan, kendi bedenine kar günah iler. bedeninizin, tanrı'dan aldnz ve içinizdeki kutsal ruh'un tapna olduunu bilmiyor musunuz? kendinize ait deilsiniz. bir bedel karı satın aldnz; onun için tanrı'y bedeninizde yüceltin.

7

imdi bana yazdınız konulara gelelim: "erkein kadna dokunmaması iyidir" diyorsunuz. ama fuhutan ötürü her erkek karsıyla, her kadna kocasıyla yaasın. erkek karsına, kadna da kocasına hakkın versin. kadnın bedeni kendisine deil, kocasına aittir. bunun gibi, erkein bedeni de kendisine deil, karsına aittir. geçici bir süre için anlap kendinizi duaya vermekten baka bir nedenle birbirinizi mahrum etmeyin. sonra yine birleinin ki, kendinizi denetleyemediğiniz için eytan sizi ayartmasın. bunu bir buyruk olarak deil, bir uzlama yolu olarak söylüyorum. herkesin benim gibi olmasını dilerdim. ama herkesin tanrı'dan ald ruhsal bir armaan vardı; kiminin öyle, kiminin böyle. yine de evli olmayanlarla dul kadnlara unu söyleyeyim: benim gibi kalsalar kendileri için iyi olur. ama kendilerini denetleyemiyorlarsa, evlensinler. çünkü için için yanmaktansa evlenmek daha iyidir. evlilereyse unu buyuruyorum, daha dorusu rab buyuruyor: kadn kocasından ayrılmassın. ayrılsa evlenmesin, ya da kocasıyla barsın. erkek de karsın boamasın. geri kalanlara rab deil, ben söylüyorum: eer bir kardein karsın iman etmemise ama kendisiyle yaamaya razysa, onu boamasın. bir kadnın kocasın iman etmemise ama kendisiyle yaamaya razysa, kadn onu boamasın. çünkü iman etmemi koca karsı aracılıyla, iman etmemi kadna da imanlı kocasın aracılıyla kutsanır. yoksa çocuklarınz murdar olurdu. ama imdi kutsaldılar. iman etmeyen ayrılsa ayrılsın. karde ya da kzkarde böyle durumlarda özgürdür. tanrı sizi bar içinde yaamaya çağır. ey kadn, kocan kurtarıp kurtarmayacan nereden biliyorsun? ey erkek, karn kurtarıp kurtarmayacan nereden biliyorsun? ancak herkes rab'bin kendisi için belirlediği duruma uygun biçimde, tanrı'dan ald çaraya göre yaasın. bunu bütün kiliselere* buyuruyorum. biri sünnetliken mi çağır, sünnetsiz olmasın. bir bakas sünnetsizken mi çağır, sünnet olmasın. sünnetli olup olmamak önemli deildir. önemli olan, tanrı'nın buyruklarını yerine getirmektir. herkes ne durumda çağrıysa, o durumda kalsın. köleyken mi çağrıldı, üzölme. ama özgür olabiliyorsan, fırsatı kaçırma! çünkü rab'bin çağrısı ald zaman köle olan kimse, imdi rab'bin özgürdür. özgürken çağrılan kii de mesih'in kölesidir. bir bedel karı satın aldnz, insanlara köle olmayın. kardeler, herkes ne durumda çağrıysa, tanrı önünde o durumda kalsın. kzlara gelince, rab'den onlarla ilgili bir buyruk alm deilim. ama rab'bin merhameti sayesinde güvenilir biri olarak düündüklerimi söylüyorum. öyle sanıyorum ki, imdiki kıntlar nedeniyle insann oldu gibi kalması iyidir. karn varsa, boanmay isleme. öteki yoksa, kendine e arama. ama

evlenirsen günah ilemi olmazsn. bir kz da evlenirse günah ilemi olmaz. ne var ki, evlenenler bu yaamda skntlarla karlaacak. ben sizi bu skntlardan esirgemek istiyorum. kardeler, unu demek istiyorum: zaman daralmtr. bundan böyle, kars olanlar karlar yokmu gibi, yas tutanlar yas tutmuyormu gibi, sevinenler sevinmiyormu gibi, mal alanlar mallar yokmu gibi, dünyadan yararlanmalar alabildiine yararlanmıyor mu gibi olsun. çünkü dünyann imdiki hali geçicidir. (kaygısz olmanızı istiyorum. evli olmayan erkek, rab'bi nasl honut edeceğini düşünerek rab'bin ileri için kaygılanr. evli erkeğe karşı nasl honut edeceğini düşünerek dünya ileri için kaygılanr. böylece ilgisi bölünür. evli olmayan kadın ya da kız hem bedence hem ruha kutsal olmak amacıyla rab'bin ileri için kaygılanr. evli kadnsa kocasn nasl honut edeceğini düşünerek dünya ileri için kaygılanr. bunu sizin iyiliğiniz için söylüyorum, özgürlüğünüzü kstlamak için deil. ilginizi datmadan, rab'be adanmış olarak, o'na yararı biçimde yaamanızı istiyorum. bir kimse nianlı oldu kza yakıksız davranır düşünüyorsa, ar tutkular varsa ve evlenmesi gerekiyorsa, istediğini yapar, günah ilemi olmaz; evlensinler. ama zorunluluk altında bulunmayan, yürei kararlı, istediğini yapabilecek durumdaki kii, nianlıyla evlenmeye yüreinde karar vermişe, iyi eder. ksacas nianlıyla evlenen iyi eder, evlenmeyense daha iyi eder. kadın, kocası yaadıkça kocasn baldr. kocası ölürsse dilediği kimseyle evlenmekte özgürdür; yeter ki, o kii rab'be ait biri olsun. ama dul kadın, oldu gibi kalırsa daha mutlu olur. ben böyle düşünüyorum ve sanırım bende de tanrı'nın ruhu vardır.

8

imdi putlara sunulan kurbanların etine geelim. "hepimizin bilgisi var" diyorsunuz, bunu biliyoruz. bilgi insan böbürlendirir, sevgiyse geliştirir. bir ey bildiğini sanan, henüz bilmesi gerektiği gibi bilmiyordur. ama tanrı'yı seveni tanrı bilir. putlara sunulan kurban etinin yenmesine gelince, biliyoruz ki, "dünyada put bir hiçtir" ve "birden fazla tanrı yoktur". yerde ya da gökte ilah diye adlandırılanlar varsa da -nitekim pekçok "ilah", pekçok "rab" vardır bizim için tek bir tanrı baba vardır. o her eyin kaynağıdır, bizler o'nun için yayoruz. tek bir rab var, o da isa mesih'tir. her ey o'nun aracılığıyla yaratıldı, biz de o'nun aracılığıyla yayoruz. (ne var ki, herkes bu bilgiye sahip deildir. hâlâ putperest alkanlıkların etkisinde kalan bazıları, yedikleri etin puta sunulduğunu düşünüyorlar. vicdanlar zayıf oldu için lekeleniyor. yiyecek bizi tanrı'ya yaklatmaz. yemese de bir kayıbmız olmaz, yersek de bir kazanımız olmaz. yalnız dikkat edin, bu özgürlüğünüz

vicdan zayıf olanların sürçmesine neden olmasın. eer zayıf vicdanlı biri, bilgili olan seni bir put tapnanda sofraya oturma görürse, puta sunulan kurbanın etini yemek için cesaret almaz mı? sonuçta bu zayıf vicdanlı kii, mesih'in uruna öldüü bu karde, senin bilgini yüzünden mahvolur! bu ekilde kardeşlere kar günah ileyip onların zayıf vicdanlarını yaralarak mesih'e kar günah ilemi olursunuz. bu nedenle, yediim ey kardeşimin sendeleyip dümesine yol açacaksa, kardeşimin dümemesi için bir daha et yemeyeceim.

9

özgür deil miyim? elçi deil miyim? rab-bimiz isa'yı görmedim mi? sizler rab yolunda verdiğim emelin ürünü deil misiniz? bakalar için elçi deilsem bile, sizler için elçiyim ya! rab yolunda elçiliimin kant sizsiniz. beni sorguya çekenlere kar kendimi böyle savunurum. yiyecek hakkımız yok mu bizim? öbür elçiler gibi, rab'bin kardeşleri ve kefas* gibi, yanımızda imanlı bir e gezdirmeye hakkımız yok mu? geçimi için çalışması gereken yalnız barnaba'yla ben miyim? kim kendi parayla askerlik yapar? kim ba dike de ürününü yemez? kim sürüyü güder de sütünden içmez? insansal açıdan mı söylüyorum bunları? kutsal yasa* da aynı eyleri söylemiyor mu? musa'nın yasasında, "harman döven öküzün azn bala-mayacaksn" diye yazılmıştır. tanrı'nın kaygı öküzler mi, yoksa bunu özellikle bizim için mi söylüyor? kükusuz, bizim için yazılmıştır bu. çünkü çift sürenin umutla sürmesi, harman dövenin de harmanla ortak olma umuduyla dövmesi gerekir. (aranza ruhsal tohumları ektiyseniz, sizden maddesel bir harman biçmemiz çok mu? bakaların sizden yardım almaya hakları varsa, bizim daha çok hakkımız yok mu? ama biz bu hakkımız kullanmadık. mesih müjdesi'nin yayılmasına engel olmayalım diye her ey katalıyoruz. tapnaktaki çalışanları tapnaktan beslediklerini, sunakta görevli olanları da sunakta adanan adaklardan pay aldıklarını bilmiyor musunuz? bunun gibi, rab müjde'yi yayanları da geçimlerini müjde'den salamasın buyurdu. ama ben bu haklardan hiçbirini kullanmı deilim. bunlar bana salansın diye de yazmıyorum. bunu yapmaktansa ölmeyi yelerim. kimse beni bu övünçten yoksun bırakmayacaktır! müjde'yi yayıyorum diye övünmeye hakkım yok. çünkü bunu yapmakla yükümlüyüm. müjde'yi yaymazsam vay halime! eer müjde'yi gönülden yayarsam, ödülüm olur; gönülsüzce yayarsam, yalnızca bana emanet edilen görevi yapm olurum. peki, ödülüm nedir? müjde'yi karlıksız yaymak ve böylece müjde'yi yaymaktan doan hakkım kullanmamaktır. ben özgürüm, kimsenin kölesi deilim. ama daha

çok kii kazanaym diye herkesin kölesi oldum. yahudiler'i kazanmak için yahudiler'e yahudi gibi davrandım. kendim kutsal yasa'nın denetimi altında olmadım halde, yasa altında olanlar kazanmak için onlara yasa altındayım gibi davrandım. tanrı'nın yasas'na sahip olmayan biri deilim, mesih'in yasas altındaym. buna karn, yasa'ya sahip olmayanlar kazanmak için yasa'ya sahip deilmiim gibi davrandım. güçsüzleri kazanmak için onlarla güçsüz oldum. ne yapp yapp bazıları kurtarmak için herkesle her ey oldum. bunların hepsini müjde'de paym olsun diye, müjde uruna yapyorum. kou alanında yararlan hepsi kötü halde ödülü bir kiinin kazandn bilmiyor musunuz? öyle koun ki ödülü kazanasnz. yara katlan herkes kendini her yönden denetler. böyleleri bunu çürüyüp gidecek bir defne tac kazanmak için yaparlar. bizse hiç çürümeyecek bir tac için yapyoruz. bunun içindir ki, amaçszca koan gibi komuyorum. yumruumu havay döver gibi boa atmyorum. müjde'yi bakalarına duyurduktan sonra kendim reddedilmemek için bedenime eziyet çektirip onu köle ediyorum.

10

kardeler, atalarımızın hepsinin bulut altında korunduunu ve hepsinin denizden geçtiini bilmenizi istiyorum. musa'ya balanmak üzere hepsi bulutta ve denizde vaftiz* edildi. hepsi ayn ruhsal yiyececi yedi; hepsi ayn ruhsal içececi içti. artlarından gelen ruhsal kayadan içtiler; o kaya mesih'ti. ne var ki, tanrı onların çoundan honut deildi; nitekim cesetleri çöle serildi. bu olaylar, onlar gibi kötü eylemlere özlem duymamamız için bize ders olsun diye oldu. onlardan bazıları gibi puta tapanlar olmayın. nitekim öyle yazılmıtr: "halk yiyip içmeye oturdu, sonra kalkp çlgna elendi." onlardan bazıları gibi fuhu yapmayalım. fuhu yapanların yirmi üç binini bir günde yok oldu. yine bazıları gibi rab'bi denemeyelim. böyle yapanlar yılanlar öldürdü. kimileri gibi de söylenip durmayın. söylenenleri ölüm meleği öldürdü. bu olaylar bakalara ders olsun diye onların bana geldi; çaların sonuna ulam olan bizleri uyarmak için yazıya geçirildi. onun için, ayakta salam durduunu sanan dikkat etsin, dümesin! herkesin karlat denemelerden baka denemelerle karlamadnz. tanrım güvenilirdir, gücünüzü aın biçimde denemenize izin vermez. dayanabilmeniz için denemeye birlikte çık yolunu da salayacaktır. bu nedenle, sevgili kardeşlerim, putperestlikten kaçın. akl banda insanlarla konuuz gibi konuyorum. söylediklerimi kendiniz tartın. tanrı'ya ükrettiğimiz ükran kâsesiyle mesih'in kanna payda olmuyor muyuz? bölüp yediğimiz ekmekle mesih'in bedenine payda olmuyor muyuz?

ekmek bir oldu gibi, biz de çok olduumuz halde bir bedeniz. çünkü hepimiz bir ekmei paylayoruz. israil halkına bakın; kurban etini yiyenler sunaa payda deil midir? öyleyse ne demek istiyorum? puta sunulan kurban etinin bir özelliği mi var? ya da putun bir önemi mi var? hayr, yok! dedim u: putperestler kurbanların tanrı'ya deil, cinlere sunuyorlar. cinlerle payda olmanızı istemem. hem rab'bin, hem cinlerin kâsesinden içemezsiniz; hem rab'bin, hem cinlerin sofrasına ortak olamazsınız. yoksa rab'bi kskandırmaya mı çalışoruz? biz o'ndan daha mı güçlüyüz? "her ey serbest" diyorsunuz, ama her ey yararlı deildir. "her ey serbest" diyorsunuz, ama her ey yapıcı deildir. herkes kendi yararı deil, bakalarının yararı gözetisin. kasaplar çarşında satılan her eti vicdan sorunu yapmadan, sorgusuz sualsiz yiyin. çünkü "yeryüzü ve içindeki her ey rab'bindir." iman etmemi biri sizi yemeye çar, siz de gitmek isterseniz, önünüze konulan her eyi vicdan sorunu yapmadan, sorgusuz sualsiz yiyin. ama biri size, "bu kurban etidir" derse, hem bunu söyleyen için, hem de vicdan huzuru için yemeyin. senin deil, öbür adamın vicdan huzuru için demek istiyorum. benim özgürlüğümü neden bakasının vicdanı yargılasın? ükrederek yemeye katılsam, ükrettiim yiyecekten ötürü neden knayım? sonuç olarak, ne yer ne içerseniz, ne yaparsanız, her eyi tanrı'nın yüceli için yapın. yahudiler'in, греклер'in* ya da tanrı topluluğunun* tökezleyip dümesine neden olmayın. ben de kendi yararam deil, kurtuluşları diye birçoklarının yararı gözeterek herkesi her yönden honut etmeye çalışıyorum.

11

mesih'i örnek aldım gibi, siz de beni örnek alın. her durumda beni anmsadınız ve size ilettiim öğretileri oldu gibi koruduunuz için sizi övüyorum. ama unu da bilmenizi isterim: her erkeğin ba mesih, kadının ba erkek, mesih'in ba da tanrı'dır. bana bir ey takp dua ya da peygamberlik eden her erkek, ban küçükdürür. ama ba ağık dua ya da peygamberlik eden her kadın, ban küçükdürür. böylesinin, ba tra edilmeli bir kadından fark yoktur. kadın ban açarsa, saç kestirsin. ama kadının saç kestirmesi ya da tra etmesi aypsa, ban örtün. erkek ban örtmemeli; o, tanrı'nın benzeri ve yüceliidir. kadın da erkeğin yüceliidir. çünkü erkek kadından deil, kadın erkekten yaratıldı. erkek kadının deil, kadın erkek için yaratıldı. bu nedenle ve melekler uruna kadının ba üzerinde yetkisi olmalıdır. ne var ki, rab'de ne kadın erkekten ne de erkek kadından bamsızdır. çünkü kadın erkekten yaratıldı gibi, erkek de kadından doar. ama her ey tanrı'dandır. siz kendiniz karar verin: kadının ağık bala tanrı'ya dua etmesi uygun mu? doanın kendisi bile size

erkein uzun saç olmasın kendisini küçük düürdünü, kadın uzun saç olmasın ise kendisini yücelttiini öğretmiyor mu? çünkü saç kadna örtü olarak verilmiştir. (bu konuda çekimek isteyen varsa, unu bilsin ki, bizim ya da tanr'nın kiliselerinin* böyle bir alkan yoktur. toplantıların yarardan çok zarar getirdii için aadaki uyarlar yaparken sizi övemedim. birincisi, toplulukça* bir araya geldiğinizde aranızda ayrılrak olduunu duyuyorum. buna biraz da inanıyorum. çünkü tanr'nın beenisini kazananların belli olmas için aranızda bölünmeler olmas gerekiyor! toplanınızda rab'bin sofras'na katılmak için toplanmıyorsunuz. her biriniz ötekini beklemeyen kendi yemeğini yiyor. kimi aç kalıyor, kimi sarho oluyor. yiyecek için evleriniz yok mu? tanr'nın topluluğunu hor mu görüyorsunuz, yiyeceği olmayanları utandırmak mı istiyorsunuz? size ne diyeyim? sizi öveyim mi? bu konuda övemedim! size iletmi ben rab'den örendim. ele verildi gece rab'ın eline ekmek aldı, ükredip ekmeği böldü ve öyle dedi: "bu sizin urunuza feda edilen bedendir. beni anmak için böyle yapın." (aynı biçimde yemekten sonra kâseyi alıp öyle dedi: "bu kâse kanmla gerçekleşen yeni antlamadır. her içtiğinizde beni anmak için böyle yapın." bu ekmeği her yediğinizde ve bu kâseden her içtiğinizde, rab'bin geline dek rab'bin ölümünü ilan etmiş olursunuz. bu nedenle kim uygun olmayan biçimde ekmeği yer ya da rab'bin kâsesinden içerse, rab'bin bedenine ve kanna kar suç işlemi olur. kii önce kendini tanı, sonra ekmeğten yiyip kâseden içsin. çünkü bedeni farketmeden yiyip içen, böyle yiyip içmekle kendi kendini mahkûm eder. ite bu yüzden birçokunu zayıf ve hastadır, bazıların da ölmüştür. kendimizi dorukla yargılasaydık, yargılanmazdık. dünyayla birlikte mahkûm olmayalım diye rab bizi yargılayp terbiye ediyor. öyleyse kâdelerim, yemek için bir araya geldiğinizde birbirinizi bekleyin. aç olan karnın evde doyursun. öyle ki, toplanmanız yargılanmanıza yol açmasın. öbür sorunlar ise geldiimde çözerim.

12

ruhsal armaanlara gelince, kâdelerim, bu konuda bilgisiz kalmaz istemem. biliyorsunuz, putperestken öyle ya da böyle sapırlıp dilsiz putlara tapmaya yöneltildiniz. bunun için bilmenizi isterim ki: tanr'nın ruhu aracıyla konuan hiç kimse, "isa'ya lanet olsun!" demez. kutsal ruh'un aracı olmaksızın da kimse, "isa rab'dir" diyemez. çeitli ruhsal armaanlar vardır, ama ruh birdir. çeitli görevler vardır, ama rab birdir. çeitli etkinlikler vardır, ama herkeste hepsini etkin klan aynı tanr'dır. herkesin ortak yarar için herkese ruh'u belli eden bir yetenek veriliyor. ruh aracıyla birine bilgece

konuma yetenei, ötekine aynı ruh'tan bilgi iletme yetenei, birine aynı ruh aracıyla iman, ötekine aynı ruh aracıyla hastaları iyileştirme armaanlar, birine mucize yapma olanaklar, birine peygamberlikte bulunma, birine ruhlar ayrıtma, birine çeitli dillerle konuma, bir bakasna da bu dilleri çevirme armaan veriliyor. (bunların tümünü etkin klan tek ve aynı ruh'tur. ruh bunları herkese dilediği gibi, ayrı ayrı verir. beden bir olmakla birlikte birçok üyeden oluşur ve çok sayıda bu üyelerin episi tek bir beden oluşturur. mesih de böyledir. ister yahudi ister grek*, ister köle ister özgür olalım, hepimiz bir beden olmak üzere aynı ruh'ta vâfız edildik ve hepimizin aynı ruh'tan içmesi salandı. ite beden tek üyeden değil, birçok üyeden oluşur. ayak, "el olmadım için bedene ait değilim" derse, bu onu bedenden ayırmaz. kulak, "göz olmadım için bedene ait değilim" derse, bu onu bedenden ayırmaz. bütün beden göz olsaydı, nasıl duyardık? bütün beden kulak olsaydı, nasıl koklardık? gerçek u ki, tanrı bedeninin her üyesini dilediği biçimde bedene yerletirir. her hepsi bir tek üye olsaydı, beden olur muydu? gerçek u ki, çok sayıda üye, ama tek beden vardır. göz ele, "sana ihtiyacım yok!" ya da ba ayaklara, "size ihtiyacım yok!" diyemez. tam tersine, bedenini daha zayıf gören üyeleri vazgeçilmezdir. bedenini daha az değerli saydığımız üyelerine daha çok değer verilir. böylece gösterisiz üyelerimiz daha gösterili olur. gösterili üyelerimizin özene ihtiyacı yoktur. ama tanrı, deeri az olana daha çok değer vererek bedende birlii sağlar. öyle ki, bedende ayrılrak olmasın, üyeler birbirini eiti biçimde gözetsin. bir üye aç çekerse, bütün üyeler birlikte aç çeker; bir üye yüceltilirse, bütün üyeler birlikte sevinir. sizler mesih'in bedenisiniz, bu bedenini ayrı ayrı üyelerisiniz. tanrı kilisede* ilkin elçileri, ikinci olarak peygamberleri, üçüncü olarak öğretmenleri, sonra mucize yapanlar, hastaları iyileştirme armaanlarına sahip olanlar, bakalarına yardım edenleri, yönetme yetenei olanlar ve çeitli dillerle konuanlar atad. hepsi elçi mi? hepsi peygamber mi? hepsi öğretmen mi? hepsi mucize yapar mı? hepsinin hastaları iyileştirme armaanları var mı? hepsi bilmediği dilleri konuşabilir mi? hepsi bu dilleri çevirebilir mi? ama siz daha üstün armaanlar gayretle isteyin. imdi size en iyi yolu göstereyim.

13

insanların ve meleklerin diliyle konuşam, ama sevgim olmasa, ses çıkaran çıkaran bakrından ya da zilden farkı kalmaz. peygamberlikte bulunabilsem, bütün sırları bilsem, her bilgiye sahip olsam, dalar yerinden oynatacak kadar büyük imanım olsa, ama sevgim olmasa, bir hiçbir. varmı youmu

sadaka olarak datsam, bedenimi yaklamak üzere teslim etsem, ama sevgim olmasa, bunun bana hiçbir yarar olmaz. sevgi sabırdır, sevgi efkattıdır. sevgi kskanmaz, övünmez, böbürlenmez. sevgi kaba davranmaz, kendi çkarn aramaz, kolay kolay öfkelenmez, kötülüün hesabn tutmaz. sevgi hak-szla sevinmez, gerçek olanla sevinir. sevgi her eye katlanır, her eye inanır, her eyi umut eder, her eye dayanır. sevgi asla son bulmaz. ama peygamberlikler ortadan kalkacak, diller sona erecek, bilgi ortadan kalkacaktır. çünkü bilimiz de peygamberliğimiz de snırdır. ne var ki, yetkin olan geldiinde snrlı olan ortadan kalkacaktır. çocukken çocuk gibi konuur, çocuk gibi anlar, çocuk gibi düşünürdüm. yetkin biri olunca çocukça davranırlar braktm. imdi her eyi aynadaki silik görüntü gibi görüyoruz, ama o zaman yüz yüze görüceiz. imdi bilğim snrıdır, ama o zaman bilindiim gibi tam bileceim. ite kalc olan üç ey vardır: iman, umut, sevgi. bunların en üstünü de sevgidir

14

sevginin ardında koun ve ruhsal armaanlar, özellikle peygamberlik yeteneini gayretle isteyin. bilmedii dilde konuan, insanlarla deil, tanrıyla konuur. kimse onu anlamaz. o, ruhuyla sırlar söyler. peygamberlikte bulunansa insanların ruhça gelimesi, cesaret ve teselli bulmas için insanlara seslenir. bilmedii dilde konuan kendi kendini gelitirir; ama peygamberlikte bulunan, inanlar topluluunu* gelitirir. hepinizin dillerle konumasn isterim, ama peygamberlikte bulunmanz yelerim. diller inanlar topluluunun gelimesi için çevrilmedikçe peygamberlikte bulunan, dillerle konuandan üstündür. imdi kardelerim, yannza gelip dillerle konusam, ama size bir vahiy, bir bilgi, bir peygamberlik sözü ya da bir öreti getirirsem, size ne yararm olur? kaval ya da lir gibi ses veren cansız nesneler bile deilik sesler çkarmasa, kaval m, lir mi çaldın kim anlar? bozazan belirgin bir ses çkarmasa, kim savaa hazırlar? bunun gibi, siz de anlalar bir dil konumazsanız, söyledikleriniz nasıl anlalar? havaya konumu olursunuz! kukusuz dünyada çeit çeit diller vardır, hiçbirisi de anlamısz deildir. ne var ki, konuulan dili anlamazsam, ben konuana yabancı olurum, konuan da bana yabancı olur. bu nedenle, siz de ruhsal armaanlara heveslendiinize göre, inanlar topluluunu gelitiren ruhsal armaanlar bakımından zenginlemeye bakın. bunun için, bilmedii dili konuan, kendi söylediklerini çevirebilmek için dua etsin. bilmediim dile dua edersem ruhum dua eder, ama zihnimin buna katks olmaz. öyleyse ne yapmalıym? ruhumla da zihnimle de dua edeceğim. ruhumla da zihnimle de ilahi söyleye-

ceim. tanrı'y yalnız ruhunla översen, yeni katlanlar senin ne söylediiini bilmediinden, ettiin ükran duasna nasıl "amin!" desin? uygun biçimde ükrediyor olabilirsin, ama bu bakasın gelitirmez. dillerle hepinizden çok konutuum için tanrı'ya ükrediyorum. ama inanlar topluluunda dillerle on bin söz söylemektense, bakalarn etmek için zihninden be söz söylemeyi yelerim. kardeler, çocuk gibi düşünmeyin. kötülük konusunda çocuklar gibi, ama düşünmekte yetkinler gibi olun. kutsal yasa'da* öyle yazılmıtr: "rab, 'yabancı diller konuanların aracılığıyla, yabancıların dudaklarıyla bu halka sesleneceim; yine de beni dinlemeyecekler!' diyor." görölüyor ki, bilinmeyen diller imanlar için deil, imansızlar için bir belirtidir. peygamberlikse imansızlar için deil, imanlar için bir belirtidir. imdi bütün inanlar topluluu bir araya gelip hep birlikte bilmedikleri dillerle konuurlarken yeni katlanlar ya da iman etmeyenler içeri girerse, "siz çldırmısz!" demezler mi? ama herkes peygamberlikte bulunurken iman etmeyen ya da yeni katlan biri içeri girerse, söylenen her sözle günahlı olduuna ikna edilecek, her sözle yargılanacak. yüreindeki gizli düünceler açığacak ve, "tanrı gerçekten aranızdadır!" diyerek yüzüstü yere kapanıp tanrı'ya tapacaktır. öyleyse ne diyelim, kardeler? toplantınızda her birinizin bir ilahisi, öğretecek bir konusu, bir vahyi, bilmedii dilde söyleyecek bir sözü ya da bir çevirisi vardır. her ey topluluun gelimesi için olsun. eer bilinmeyen dillerle konuulacaksa, iki ya da en çok üç kii sırayla konusun, biri de söylenenleri çevirsin. çeviri yapacak biri yoksa, bilmedii dilde konuan, toplulukta sessiz kalsın, içinden tanrı'yla konusun. iki ya da üç peygamber konusun, öbürleri söylenenleri iyice düünüp tartısn. toplantıda oturanlardan birine vahiy gelirse, konumakta olan sussun. herkesin öğrenmesi ve cesaret bulmas için hepiniz teker teker peygamberlikte bulunabilirsiniz. peygamberlerin ruhlar peygamberlerin denetimini altındadır. çünkü tanrı karklık deil, esenlik tanrı'dır. kutsalların bütün topluluklarında böyledir. kadınlar toplantılarında sessiz kalsın. konumalarına izin yoktur. kutsal yasa'nın da belirttiği gibi, uysal olsunlar. öğrenmek istedikleri bir ey varsa, evde kocalarına sorsunlar. çünkü kadının toplantı sırasında konuması ayıptır. tanrı'nın sözü sizden mi kaynakland, ya da yalnız size mi ulat? kendini peygamber ya da ruhça olgun sayan varsa, bilsin ki, size yazıklarım rab'bin buyruudur. bunlar önemsemeyenin kendisi de önemsenmesin. özet olarak, kardelerim, peygamberlikte bulunmay gayretle isteyin, bilinmeyen dillerle konuulmasına engel olmayın. ancak her ey uygun ve düzenli biçimde yapılsın. (

imdi, kardeler, size bildirdiim, sizin de kabul edip bal kaldnz müjde'yi anmsatmak istiyorum. size müjdelediim söze smsk sarlısınız, onun aracıyla kurtulursunuz. yoksa bouna iman etmi olursunuz. aldm bilgiyi size öncelikle ilettim: kutsal yazlar uyarınca mesih günahlarınza karlı öldü, gömüldü ve kutsal yazlar uyarınca üçüncü gün ölümden dirildi. (kefas'a*, sonra onikiler'e* göründü. daha sonra da be yüzden çok kardee ayn anda göründü. bunların çoı hâlâ yıyor, bazılarısa öldüler. bundan sonra yakup'a, sonra bütün elçilere, son olarak zamansız domu bir çocuca benzeyen bana da göründü. (ben elçilerin en önemisiyim. tanr'ın kilisesine* zulmettiim için elçi olarak anılmaya bile layk deilim. ama imdi neysem, tanr'ın lütfuyla öyleyim. o'nun bana olan lütfu boa gitmedi. elçilerin hepsinden çok emek verdim. aslında ben deil, tanr'ın bende olan lütfu emek verdi. ite, gerek benim yaydım, gerek öbür elçilerin yayd ve sizin de iman ettiğiniz bildiri budur. eer mesih'in ölümden dirildiği duyuruluyorsa, nasıl oluyor da aranızda bazıları ölümler dirilmez diyor? ölümler dirilmezse, mesih de dirilmemitir. mesih dirilmemise, bildirimiz de imanz da botur. bu durumda tanr'yla ilgili tanklmız da yalan demektir. çünkü tanr'ın, mesih'i dirilttiine tanklık ettik. ama ölümler gerçekten dirilmezse, tanr mesih'i de diriltmemidir. ölümler dirilmezse, mesih de dirilmemitir. mesih dirilmemise imanz yararsızdır, siz de hâlâ günahlarınızın içindeisiniz. buna göre mesih'e ait olarak ölmü olanlar da mahvolmulardır. eer yalnız bu yaam için mesih'e umut balamsak, herkesten çok acınacak durumdayız. oysa mesih, ölmü olanların ilk örnei olarak ölümden dirilmiştir. ölüm bir insan aracıyla geldiğine göre, ölümden dirili de bir insan aracıyla gelir. herkes nasıl adam'de ölüyor, herkes mesih'te yaama kavuacak. her biri sırasınca dirilecek: ilk örnek olarak mesih, sonra mesih'in geliinde mesih'e ait olanlar. bundan sonra mesih her yönetimi, her hükümlerini, her gücü ortadan kaldırıp egemenlii baba tanr'ya teslim ettii zaman son gelmi olacak. çünkü tanr bütün dümanların ayaklar altına serinceye dek o'nun egemenlik sürmesi gerekir. ortadan kaldırılacak son düman ölümdür. çünkü, "tanr her eyi mesih'in ayaklar altına sererek o'na baml kıldı." "her ey o'na baml kıld" sözünün, her eyi mesih'e baml klan tanr'y içermediği açıktır. her ey o'la baml kılınca, o'la da her eyi kendisine baml klan tanr'ya baml olacaktı. öyle ki, tanr her eyde her ey olsun. dirili yoksa, ölümler için vaftiz* edilenler ne olacak? ölümler gerçekten dirilmeyecekse, insanlar neden ölümler için vaftiz ediliyorlar? biz de neden her saat kendimizi tehlikeye atıyoruz?

kardeler, sizinle ilgili olarak rabbimiz mesih isa'da sahip olduum övüncün hakkı için her gün ölüyorum. eer insansal nedenlerle efes'te canavarlarla dövülmüşse, bunun bana yarar ne? eer ölümler dirilmeyecekse, "yiye-lim içelim, nasıl olsa yarı ölecek." aldanmayn, "kötü arkadaşlıklar iyi huyu bozar." uslanıp kendinize gelin, artık günah işlemeyin. bazılarınz tanr'y hiç tanmıyor. utanasınız diye söylüyorum bunları. ama biri çıkp, "ölümler nasıl dirilecek? nasıl bir bedenle gelecekler?" diye sorabilir. ne aklıszca bir soru! ektiin tohum ölmedikçe yaama kavu-maz ki! ekerken, oluacak bitkinin kendisini deil, yalnızca tohumunu -buday ya da baka bir bitkinin tohumunu ekersin. tanr to-huma dilediği bedeni -her birine kendine özgü bedeni- verir. her canlın et ayn deildir. insan et i baka, hayvan et i baka, ku et i, balk et i baka bakadır. göksel bedenler vardır, dünyasal bedenler vardır. göksel olanların görkemi baka, dünyasal olanlarınki bakadır. günein görkemi baka, ayn görkemi baka, yıldızların görkemi bakadır. görkem bakımından yıldız yıldızdan farklıdır. ölümlerin dirili de böyledir. beden çürümeye mahkûm olarak gömülür, çürümez olarak dirilitilir. dükün olarak gömülür, görkemli olarak dirilitilir. zayıf olarak gömülür, güçlü olarak dirilitilir. doal beden olarak gömülür, ruhsal beden olarak dirilitilir. doal beden oldu gibi, ruhsal beden de vardır. nitekim öyle yazılmıtır: "ilk insan adam yaayan can oldu." son adam'se yaam veren ruh oldu. önce ruhsal olan deil, doal olan geldi. ruhsal olan sonra geldi. ilk insan yerden, yani toprak-tandır. ikinci insan göktendir. toprak-tan olan insan naslsa, topraktan olanlar da öyledir. göksel insan naslsa, göksel olanlar da öyledir. bizler topraktan olana nasıl benzediysek, göksel olana da benzeyeceiz. kardeler, unu demek istiyorum, et ve kan tanr'ın egemenlii'ni miras alamaz. çürüyen de çürümezli miras alamaz. ite size bir sır açıklıyorum. hepimiz ölmeyeceiz; son borazan çalınca hepimiz bir anda, göz açıp kapayana dek deitirileceiz. evet, borazan çalınacak, ölümler çürümez olarak dirilecek, ve biz de deitirileceiz. (çünkü bu çürüyen beden çürümezli, bu ölümlü beden ölümsüzlü giyinmelidir. çürüyen ve ölümlü beden çürümezli ve ölümsüzlü giyinince, "ölüm yok edildi, zafer kazanıldı!" diye yazılan söz yerine gelecektir. "ey ölüm, zaferin nerede? ey ölüm, dikenin nerede?" ölümün dikenini günahtr. günah ise gücünü kutsal yasa'dan alır. rabbimiz isa mesih aracıyla bizi zafere ulaştıran tanr'ya ükürler olsun! bu nedenle, sevgili kardelerim, rab yolunda verdiğiniz emein boa gitmeyeceini bilerek dayanın, sarılsayn, rab'bin iinde her zaman gayretli olun.

kutsallara yapılacak para yardımına gelince: galatya kiliselerine* ne buyurduysam, siz de öyle yapın. haftanın ilk günü* herkes kazancına göre bir miktar para ayrıp biriktirsin. öyle ki, yannıza geldiimde para toplamaya gerek kalmasın. oraya vardım, balarınız götürmek üzere uygun gördüğünüz kileri tanc mektuplarla yerualim'e* gönderceim. benim de gitmemeye deerse, onlar yanma alıp gideceim. makedonya'dan geçtikten sonra yannıza geleceim. çünkü makedonya'dan geçmek niyetindeyim. belki bir süre yannızda kalırım, hatta k da sizinle geçirebilirim. öyleki, sonra nereye gidecek olsam, bana yardım edebilirsiniz. sizi öyle ksaca görüp geçmek istemiyorum. rab'bin izniyle uzunca bir süre annızda kalmay umut ediyorum. ama pentikost günü'ne dek efes'te kalacağım. çünkü büyük ve etkili iler yapmam için burada bana bir kap açıldı. ne var ki, bana kar çıkanlar çoktur. timoteos yannıza gelirse, bir eyden korkmamasına dikkat edin. çünkü o da benim gibi rab'bin ini yapıyor. kimse onu hor görmesin. yanma gelmesi için onu esenlikle uurlayın. kardelerle birlikte onun da gelmesini bekliyorum. kardeşimiz apollo'sa gelince, kardelerle birlikte size gelmesi için ona çok ricada bulundum, ama imdilik gelmeye hiç de istekli değil. fırsat bulunca gelecek. uyandı kalın, imanda dimdik durun, mert ve güçlü olun. her iyi sevgiyle yapın. ahaya'da ilk iman eden ve kendilerini kutsalların hizmetine adanmış istefanas'ın ev halkını bilirsiniz. kardeler, size yalvarım, bu gibilere ve onlarla birlikte çalışarak emek verenlerin hepsine bamlı olun. (istefanas, fortunatus ve ahaykos'un gelişine sevindim. yokluğunuzu bana unutturdular. sizin ruhunuzu da benim ruhumu da ferahlattılar. böylelerinin deerini bilin. asya ili'ndeki* kiliseler* size selam eder. akvila ve priska, evlerinde bulunan toplulukla* birlikte rab'de size çok selam ederler. buradaki bütün kardelerin size selam var. bir birinizi kutsal öpüle selamlayın. ben pavlus, bu selam kendi elimle yazıyorum. rab'bi sevmeyene lanet olsun. maranata! rab isa'nın lütfü sizinle birlikte olsun. hepinize mesih isa'da sevgiler! amin.

tanr'nn isteyle mesih isa'nn elçisi atanan ben pavlus ve kardeşimiz timoteos'tan aya'ya'nn her yanndaki bütün kutsallara ve tanr'nn korint'teki kilisesine* selam! babamz tanr'dan ve rab isa mesih'ten sizlere lütf ve esenlik olsun. her türlü tesellinin kayna olan tanr'ya, merhametli baba'ya, rabbimiz isa mesih'in tanrs ve babas'na övgüler olsun! kendisinden aldımız teselliyle her türlü skntda olanlar teselli edebilmemiz için bizi bütün skntlarımızda teselli ediyor. çünkü mesih'in acla'nı nasıl büyük ölçüde çekiyorsak, mesih sayesinde büyük teselli de buluyoruz. sknt çekiyorsak, bu sizin tesellinin ve kurtuluşunuz içindir. teselli buluyorsak bu, bizim çektiğimiz acla'nı aynsna dayanmanızda etkin olan bir teselli bulmanız içindir. size ilkin umudumuz sarılmaz. çünkü acla'mıza oldu gibi, tesellimize de ortak olduğunuzu biliyoruz. kardelerim, aya'ya'nn ilinde* çektiğimiz skntlardan habersiz kalmaz istemiyoruz. dayanabileceğimizden çok ar bir yük altındaydık. öyle ki, yaa-maktan bile umudumuzu kesmitik. ölüme mahkûm olduğumuzu içimizde hissettik. ama bu, kendimize deil, ölümleri diriltlen tanr'ya güvenmemiz için oldu. tanr bizi böylesine büyük bir ölüm tehlikesinden kurtard; daha da kurtaracaktır. umudumuzu o'na baladık. siz de dualarınızla bize yardım ettikçe, bizi yine kurtaracaktır. öyle ki, birçok kiinin dualarıyla bize salanan lütuftan ötürü birçok-ların azından bizim için ükranlar sunulsun. (dünyaya ve özellikle size, insan bilgeliyle deil, tanr'nn lütfuyla, tanr'dan gelen kutsal-lık ve içtenlikle davrandırmıza vicdanımız tank-tr. ve biz bununla övünüyoruz. okuyup anlayabileceğinizden baka bir ey yazmıyoruz. bizi bir ölçüde alandınız gibi, tümüyle anlaya-canız umarm. rabbimiz isa'nn gününde bizim övücümüz siz olacağınız gibi, sizin övücünüz de biz olalım. (bu güvenle, sizleri iki kez sevindirmek için önce size uramak, sonra makedonya'ya geçmek, makedonya'dan yine size geri gelerek tarafınızdan yahudiye'ye uurlanmak niyetindeydim. (bunu isterken acaba kararsız mıydım? ya da isteklerim ben-likten mi douyor ki, önce "evet, evet", sonra "hayr, hayr" diyeyim? tanr'nn güvenilirliği hakk için diyorum ki, size iletmiş söz hem "evet" hem "hayr" deildir. silvanus ve tim-oteos'la birlikte size tanttığımız tanr'nn olu isa mesih hem "evet" hem "hayr" deildi. o'nda yalnız "evet" vardı. çünkü tanr'nn bütün vaatleri mesih'te "evet"tir. bu nedenle tanr'nn yücelii için mesih aracıyla tanr'ya "amin" deriz. bizi sizinle birlikte mesih'te pekitiren ve meshetmi* olan tanr'dr. o bizi mühürledi, güvence olarak da yüreklerimize kutsal ruh'u yerletirdi. tanr'y tank tutarm ki, korint'e dönmeyişimin nedeni sizi işirge-

mekti. imannza egemen olmak istemiy-oruz, sevinmeniz için sizinle birlikte çaly-oruz. çünkü imanda dimdik duruyorsunuz.

2

size tekrar keder dolu bir ziyaret yapma-maya karar verdim. çünkü sizi keder-lendirirsem, keder verdim sizlerden baka beni kim sevindirecek? bunu yazdım ki, geldiimde beni sevindirmesi gerekenler beni kederlendirmesin. sevincimin hepinizin sevinci olduuna ilkin hepinize güvenim var. kederlenesiniz diye deil, size beslediim de-rin sevgiyi anlayasınız diye büyük bir sknt ve yürek acısıyla gözyalar içinde size yazdım. eer biri bir bakasın kederlendirdiyse, beni deil abartmadan söyleyeyim bir dereceye kadar hepinizi kederlendirdim olur. böyle birine çounluun verdii bu ceza yeterlidir. ar kedere boulmasın diye o ki'yi daha fazla cezalandır-mayp balamal ve teselli etmelisiniz. bunun için ona duyduğunuz sevgiyi yenilemenizi rica ederim. sizi snamak ve her durumda söz dinleyenler olup olmadığınız anlamak için yazdım size. kimi balarsanız, ben de onu balarm. eer bir eyi baladımsa, bunu sizin için mesih'in önünde baladım. öyle ki, eytan'n oyununa gelmeyelim. çünkü onun düzen-lerini bilmez deiliz. mesih'in müjdesi'ni yay-mak amacıyla troas'a geldiimde rab'bin ii için bana bir kap açıld halde, kardeşim titus'u orada bulamadım için iç huzurum yoktu. bu nedenle oradakilere veda ederek makedonya'ya gittim. (bizi her zaman mesih'in zafer alayında yürüten, o'nu tanmanın güzel kokusunu aracımızla her yerde yayan tanr'ya ükürler olsun! çünkü biz hem kurtulan-lar hem de mahvolanlar arasında tanr için mesih'in güzel kokusuyuz. mahvolanlar için ölüme götüren ölüm kokusu, kurtulan-lar içinse yaama götüren yaam kokusuyuz. böylesi bir ey kim yeterlidir? birçoklar gibi, tanr'nn sözünü ticaret arac yapanlar deiliz. tanr tarafından gönderilen ve mesih'e ait olan kiiler olarak tanr'nn önünde içtenlikle konuşuyoruz.

3

kendimizi yine tavsiye etmeye mi baly-oruz? yoksa bazılar gibi size ya da siz-den tavsiye mektuplarına ihtiyacımız mı var? bütün insanlarca bilinen ve okunan, yürek-lerimize yazılmış mektubumuz sizsiniz. hizme-timizin sonucu olup mürekkeple deil, yaayan tanr'nn ruhu'yla, ta levhalara deil, insan yüreğinin levhalarına yazılmış mesih'in mektubu olduğunuz açtır. mesih sayesinde tanr'ya böyle bir güvenimiz vardı. herhangi bir eyi kendi baarmız olarak saymaya yeter-liyiz demek istemiyorum; ki yeterli klan

tanr'dr. o bizi yazl yasaya deil, ruh'a dayal yeni bir antlamann hizmetkârlar olmaya yeterli kld. yazl yasa öldürür, ruh ise yaatr. ölümle sonuçlanan hizmet, yani ta üzerine harf harf kazlan yasa yücelik içinde geldiyse öyle ki, israiloullar geçici olan parlaklından ötürü musa'nın yüzüne bakamadılar- ruh'a dayal hizmetin yücelik içinde olaca daha kesin deil mi? (insan suçlu çkaran hizmetin yücelii varsa, aklanmay salayan hizmetin yücelii çok daha akndr. çünkü eskiden yüceltilmi olann, imdi yücelikte akn olana göre yücelii yoktur. geçici olan, yücelik içinde geldiyse, kalc olann yücelii çok daha büyüktür. böyle bir umuda sahip olduğumuz için büyük cesaretle konuabiliriz. yüzündeki parlaklın giderek söndüğünü israiloullar görmesin diye yüzünü peçeyle örten musa gibi deiliz. israiloullar'nın zihinleri körelmiti. bugün bile eski antlama okunurken zihinleri ayn peçeyle örtülü kalyor. çünkü bu peçe ancak mesih aracıyla kalkar. ne var ki, bugün bile musa'nın yazlar okunduunda yüreklerini bir peçe örtüyor. oysa ne zaman biri rab'be dönerse, o peçe kaldrır. rab ruh'tur, rab'bin ruhu neredeyse orada özgürlük vadr. ve biz hepimiz peçesiz yüzle rab'bin yüceliini görerek yücelik üstüne yücelikle o'na benzer olmak üzere deitiriliyoruz. bu da ruh olan rab sayesinde oluyor.

4

bu hizmeti tanr'nın merhametiyle üstlendiimiz için cesaretimizi yitirmeyiz. utanç verici gizli yollar reddettik. hileye başvurmayz, tanr'nın sözünü de çarptımayz. gerçeği ortaya koyarak kendimizi tanr'nın önünde her insann vicdanna tavsiye ederiz. yaysm müjde örtülüyse de, mahvolanlar için örtüldü. tanr'nın görünümü olan mesih'in yüceliyle ilgili müjde'nin iman-sızların üzerine domasn diye, bu çan ilah onların zihinlerini kör etmitir. biz kendimizi ilan etmiyoruz; ama mesih isa'y rab, kendimizi de isa uruna kullarnz ilan ediyoruz. çünkü, "ik karanlıktan parlayacak" diyen tanr, isa mesih'in yüzünde parlayan kendi yüceliini tanımamzdan doan bize vermek için yüreklerimizi aydınlatt. üstün gücün bizden deil, tanr'dan kaynakland bilinsin diye bu hazineye toprak kaplar içinde sahibiz. her yönden skırlmz, ama ezilmi deiliz. armz, ama çaresiz deiliz. kovalanyoruz, ama terk edilmi deiliz. yere yıklmz, ama yok olmu deiliz. isa'nın yaam bedenimizde açkça görülsün diye isa'nın ölümünü her an bedenimizde tavoruz. çünkü isa'nın yaam ölümlü bedenimizde açkça görülsün diye, biz yaayanlar isa uruna sürekli olarak ölüme teslim ediliyoruz. böylece ölüm bizde, yaamsa sizde etkin olmaktadır. "iman ettim, bu nedenle

konutum" diye yazlmtr. ayn iman ruhuna sahip olarak biz de iman ediyor ve bu nedenle konuuyoruz. çünkü rab isa'y diriltten tanr'nın, bizi de isa'yla diriltip sizinle birlikte kendi önüne çkaran biliyoruz. bütün bunlar sizin yararnzadr. böylelikle tanr'nın lütfu çolp daha çok insana ulatkça, tanr'nın yücelii için ükran da artsn. bu nedenle cesaretimizi yitirmeyiz. her ne kadar d varlmz harap oluyorsa da, iç varlmz gündün güne yenileniyor. çünkü geçici, hafif skntlarmz bize, arlkta hiçbir eyle karlatırmayacak kadar büyük, sonsuz bir yücelik kazandırmaktadır. gözlerimizi görünen eyle deil, görünmeyenlere çeviriyoruz. çünkü görünenler geçicidir, görünmeyenlerse sonsuza dek kaldr.

5

biliyoruz ki, barndmz bu dünyasal çadır yklrsa, göklerde tanr'nın bize salad bir konut -elle yaplmam, sonsuza dek kalacak bir evimiz- vadr. imdiyse göksel evimizi giyinmeyi özlüyoruz. onu giyinirsek çplak kalmayz. dünyasal çadırda yaayan bizler ar bir yük altında inliyoruz. asl iste-diimiz soyunmak deil, giyinmektir. öyle ki, ölümlü olan, yaam tarafından yutulsun. bizleri tam bu amaç için hazrlam ve güvence olarak bize ruh'u vermi olan tanr'dr. bu nedenle her zaman cesaretimiz vadr. unu biliyoruz ki, bu bedende yaadkça rab'den uzaktayz. gözle görülene deil, imana dayanarak yaarz. cesaretimiz vadr diyorum ve bedenden uzakta, rab'bin yanında olmay yerleriz. bunun için, ister bedende yaayalım ister bedenden uzak olalım, amacmz rab'bi honut etmektir. çünkü bedende yaarken gerek iyi gerek kötü, yaptıklarımızın karln almak için hepimiz mesih'in yarg kürsüsü önüne çkmak zorundayz. rab'den korkmanın ne demek olduğunu bildiimizden insanlar ikna etmeye çalıyoruz. ne olduumuz tu tanr biliyor; umarm siz de vicdanzda biliyorsunuz. kendimizi yine size tavsiye etmeye çalıyoruz. ama yürekle deil, d görünüle övünenleri yanıtlayabilmeniz için bizimle övünmenize fırsat veriyoruz. eer kendimizde deilsek, bu tanr içindir. aklmz bamzdaysa, bu sizin içindir. bizi zorlayan, mesih'in sevgisidir. yargmz u: biri herkes için öldü; öyleyse hepsi öldü. evet, mesih herkes için öldü. öyle ki, yaayanlar artık kendileri için deil, kendileri uruna ölüp dirilen mesih için yaasnlr. bu nedenle, biz artık kimseyi insan ölçülerine göre tanımayz. mesih'i bu ölçülere göre tandksa da, artık öyle tanımyoruz. bir kimse mesih'teyse, yeni yaratkr; eski eyle geçmi, her ey yeni olmutur. bunların hepsi tanr'dandır. tanr, mesih aracıyla bizi kendisiyle bartrd ve bize bartrma görevini verdi. öyle ki tanr, in-

sanların suçların saymayarak dünyay mesih'te kendisiyle barırd ve barmıa sözünü bize emanet etti. böylece, tanr araçlmzla çarda bulunuyormu gibi mesih'in adna elçilik ediyor, o'nun adna yalvıyoruz: tanr'yla barn. tanr, günah bilmeyen mesih'i bizim için günah sunusu yaptı. öyle ki, mesih sayesinde tanr'nn doruluu olalm.

6

tanr'yla birlikte çalan bizler, o'nun lütfunu bo yere kabul etmemenizi ayrıca rica ediyoruz. çünkü tanr diyor ki, "uygun zamanda seni duydum, kurtulu günü sana yardım ettim." uygun zaman ite imdiddir, kurtulu günü ite imdiddir. hizmetimizin kötülenmemesi için hiçbir konuda hiç kimsenin sürçmesine neden olmadık. tersine tanr'nn hizmetkârlar olarak olaanüstü dayanmada, sknt, güçlük ve elemelerde, dayak, hapis, karklık, emek, uykusuzluk ve açlıkta; pak yaayta, bilgi, sabr, iyilik, kutsal ruh ve içten sevgide; gerçeyen ilanda ve tanr'nn gücünde; sa ve sol ellerimizde doruluu silahlarıyla, yücelikte ve onursuzlukta, iyi ünde ve kötü ünde, kendimizi her durumda örnek gösteriyoruz. aldatanlar saylıyorsak da dürüst kileriz. (((tanrımyor gibiyiz, ama iyi tannyoruz. ölümün azındayız, ama ite yaıyoruz. dövölüyorsak bile öldürölmü deiliz. kederliyiz ama her zaman seviniyoruz. yoksuluz ama birçokların zengin ediyoruz. hiçbir eyimiz yok ama her eye sahibiz. ey korintliler, sizinle açkça konutuk, size yüreimizi açtık. sizden sevgimizi esirgemedik, ama siz bizden sevginizi esirgediniz. bize ayrı karı verebilmek için çocuklarımıza söyler gibi söylüyoruz siz de yüreğinizi açın. imansızlarla ayrı boyunduruğa girmeyin. çünkü dorulukla fesadın ayrı ortaklı, klla karanlın ayrı paydal olabilir? mesih'le beliyal uyum içinde olabilir mi? iman edenle iman etmeyenin ayrı ortaklı olabilir mi? tanr'nn tapnaya putlar uyuaabilir mi? çünkü biz yaayan tanr'nn tapnayı. nitekim tanr öyle diyor: "aralarında yaayacak, aralarında yürüyeceğim. onların tanrı olacak, onlar da benim halkım olacak." bu nedenle, "imansızların arasından çıkıp ayrılm" diyor rab. "murdar* dokunmayın, ben de sizi kabul edeceğim." her eye gücü yeten rab diyor ki, "size baba olacağım, siz de oullarım, kızlarım olacaksınız."

7

sevgili kardeler, bu vaatlere sahip olduumuza göre, beden ve ruhu lekeleyen her eyden kendimizi arındıralım; tanrı korkusuyla kutsallıkla yetkinleelim. yüreklerinizde bize yer verin. kimseye haksızlık etmedik, kimseyi yoldan sapırmadık, kimseyi sömürmedik.

bunu sizi yargılamak için söylemiyorum. daha önce de söyledim gibi, yüreğimizde öyle ayrı yeriniz var ki, sizinle öölürüz de yaarz da. size çok güveniyor, sizinle çok öövünüyorum. teselliyle doluyum. bütün skntlar arasında sevincim sonsuzdur. makedonya'ya geldiğimizde de hiç rahat yüzü görmedik. her bakımdan sknt çekiyorduk. darda kavgalar, yüreğimizde korkular vardı. ama yürei ezik olanlar teselli eden tanrı, titus'un yanımda geliyle -yalnız geliyle deil, sizden ald teselliyle de- bizi teselli etti. titus beni özlediğinizi, benim için üzülp gayret ettiğinizi bize anlatınca sevincim ayrı kat daha arttı. (mektubumla size ac verdiğem bile pıman deilim. aslında pıman olmutum - ksa ayrı süre için de olsa, o mektubun size ac verdiğini görüyorum- ama imdi sevinıyorum- ac duymanza deil, bu acınz sizi tövbeye yöneltmesine sevinıyorum. tanr'nn isteine uygun olarak ac çektiniz. böylece hiçbir eklede bizden zarar görmediniz. (tanr'nn isteikle çekilen ac, kıyılı kurtulu sonuçlanan ve pımanlık dourmayan tövbeye götürür. dünyanın alarıyla ölüm getirir. baktın bu aclar, tanr'nn isteikle çektiğiniz bu aclar sizde ne büyük ciddiyet, paklanmak için ne büyük istek yarattı! sizde ne büyük öfke, korku, özlem, gayret ve suçluğa cezalandırma arzusu uyandırdı! bu konuda her bakımdan masum olduğunuzu kantladınız. size o mektubu yazdım da, haksızlık eden ayrı ya da haksızlık göreni düünerek yazmadım; bize ne denli adanmış olduğunuzu tanırd öünde açkça görmenizi istiyordum. bütün bunlarla teselli buluyoruz. tesellimize ek olarak titus'un sevinci bizi daha da çok sevindirdi. çünkü hepinizin onun yüreğini ferahlatmış. sizleri ona öövdüm, beni utandırmadınız. size söyledimiz her ey nasıl doru idiyse, sizi titus'a öövmemiz de ööylece doru çkt. hepinizin nasıl söz dindlediğini, kendisini nasıl sayg ve korkuyla kabul ettiğinizi anmsadıkça size olan sevgisi daha da artıyor. size her bakımdan güvenebildiğim için sevinıyorum.

8

kardeler, sizlere tanr'nn makedonya'daki kiliselerine* salad lütuftan söz etmek istiyoruz: büyük skntlarla denediklerinde, çokun sevinçleri ve ayrı yoksulluklar tam ayrı cömertlikle dönütü. (ellerinden geldii kadarn, hatta daha fazlasını kendi istekleriyle verdiklerine tanklık ederim. kutsal-lara yapılan yardıma katkıda bulunma ayrıcalığın kendilerine verilmesi için bize yalvarp yakardılar. umduumuzdan da öte, kendilerini önce rab'be, sonra tanr'nn isteikle bize adadılar. bu nedenle, aranzda daha önce balad bu ayrı ilii tamamlamas için titus'u isteklendirdik. imanda, söz söylemekte, bilgide, her tür gayrette,

bize beslediiniz sevgide, her eyde üstün olduunuz gibi, bu hayrl ite de üstün olmaya bakn. bunu buyruk olarak söylemiyorum, yalnızca sevginizin içtenliini ötekilerin gayretiyle karlatarak snamak istiyorum. rabbimiz isa mesih'in lütfunu bilirsiniz. o'nun yoksulluuyla siz zengin olasn diye, zengin oldu halde sizin urunuza yoksul oldu. bu konuda size yararlı olan salk veriyorum. geçen yıl ba toplamaya ilk girien, hatta buna ilk heveslenen siz oldunuz. imdi bu ii tamamlayn; bunu candan arzulan gibi, elinizden geldiince tamamlamaya bakn. çünkü istek varsa, insanın elinde olmayana göre deil, elindekine göre yardma bulunmas uygundur. amacmz sizi skntya sokup bakaların rahatlatmak deildir. ama eitlik olsun diye, imdi elinizdeki fazlalık onların eksiini tamamlad gibi, baka zaman onların elindeki fazlalık sizin eksiinizi tamamlasın. öyle ki, "çok toplayanın fazlası, az toplayanın da eksii yoktu" diye yazlm oldu gibi, eitlik olsun. ((titus'un yüreinde sizin için ayrı ilgiyi uyandıran tanrı'ya ötürer olsun! çünkü titus yalnız ricamızı kabul etmekte kalmadı, size derin ilgi duyduu için kendi isteğiyle yannza geliyor. müjde'yi yayma çabalarından ötürü bütün kiliselerce* övülen bir kardeide de onunla birlikte gönderiyoruz. üstelik bu karde, rab'bi yüceltmek ve yardma hazır olduğumuzu göstermek için yürüttüğümüz bu hayrl hizmette yol arkadaşımız olmak üzere kiliseler tarafından seçildi. bu büyük bala ilgili hizmetimizde kimsenin eleştirisine hedef olmamaya özen gösteriyoruz. çünkü yalnız rab'bin gözünde deil, insanların gözünde de doru olan yapmaya dikkat ediyoruz. birçok konuda defalarca deneyip gayretli bulduğumuz, imdi size duyduu büyük güvenle çok daha gayretli olan kardeşimizi de bu iki kiikle birlikte gönderiyoruz. titus'a gelince, o benim paydam ve aranızdaki emektamdır. öbür kardelerimizse kiliselerin ölçileri, mesih'in kıvancdırlar. bunun için onlara sevginizi kantlayn, kiliselerin önünde sizinle övünmemizin nedenini gösterin.

9

kutsallara yapılacak bu yardmla ilgili olarak size yazmama gerek yok. çünkü yardma hazır olduğunuzu biliyorum. ahaya'daki sizin geçen yıldan beri hazırlık olduğunuzu söyleyerek makedonyalılar karşında sizinle övünmektayım. gayretinizin onların çoğunu harekete geçirdi. bu konuda sizinle övünmemiz boşa çıkmadı; dediğim gibi, hazırlık olasn diye kardeleri yannza gönderiyorum. öyle ki, bazı makedonyalılar benimle birlikte gelir ve sizi hazırlık bulurlarsa, sizler bir yana, bizler duyduğumuz güvenden ötürü utanmayalım. bu nedenle önce yannza gelmeleri ve

cömertçe vermeyi vaat ettiğiniz armaanlar hazırlamalar için kardelere ricada bulunmay gerekli gördüm. öyle ki, armaanınız cimrilik deil, cömertlik örnei olarak hazır olsun. unu unutmayın: az eken az biçer, çok eken çok biçer. herkes yüreinde niyet ettii gibi versin; isteksizce ya da zorlanmı gibi deil. çünkü tanrı sevinçle vereni sever. her zaman, her yönden, her eyde yeterli ölçüde sahip olarak her iyi ie cömertçe katkıda bulunabilmeniz için, tanrı her nimeti size bol bol salayacak güçtedir. nitekim öyle yazlmıştır: "armaanlar dattı, yoksullara verdi; doruluu sonsuza dek kaldı." ekin-ciye tohum ve yiyecek ekmei salayan tanrı, sizin de ekeceinizi salayp çoaltacak, doruluunuzun ürünlerini arttıracaktır. her durumda cömert olmanız için her bakımdan zenginleştiriliyorsunuz. cömertliiniz bizim aracılımla tanrı'ya ötüran nedeni oluyor. yaptığınız hizmet yalnız kutsalları eksiklerini gidermekle kalmıyor, birçoklarının tanrı'ya ökretmesiyle de zenginleiyor. onlar, içtenliinizi kantlayan bu hizmetten ötürü, açkça benimsediğiniz mesih müjdesi'ne uyarak kendileriyle ve herkesle malız cömertçe paylaşlatnız için tanrı'yı yüceltıyorlar. tanrı'nın size balad olaanüstü lütuftan dolayı sizler için dua ediyor, sizi özlüyorlar. sözle anlatlamayan armaan için tanrı'ya ötürer olsun!

10

sizinle birlikteyken ürkek, ama aranızda deilken yiit kesilen ben paulus, mesih'teki alçakgönüllülüğü ve yumuşaklıkla size rica ediyor, yalvarıyorum: yannza geldiim zaman, bizi olaan insanlar gibi yaayanlardan sayan bazılarına karı güvenle takınmak niyetinde olduğum tavrı ayrı cesaretle size karı takınmaya zorlamayn beni. (olaan insanlar gibi yayorsak da, insansal güce dayanarak savamıyoruz. çünkü savamızın silahları insansal silahlar deil, kaleleri kıyan tansalsı güce sahip silahlardır. safsatalar, tanrı bilgisine karı diklenen her engeli kıyor, her düşünceyi tutsak edip mesih'e baml kıyoruz. mesih'e tümüyle baml olduğunuz zaman, o'na baml olmayan her eylemi cezalandırmaya hazır olamaz. gözünüzün önündekine bakın. bir kimse mesih'e ait olduğuna güveniyorsa, yine düşünün: kendisi kadar biz de mesih'e aittiz. sizi kıymak için deil, kıltirmek için rab'bin bize verdi yetkiyle biraz fazla övünsem de utanmam. mektuplarımızla sizi korkutmaya çalışormu gibi görünmek istemiyorum. çünkü bazıları, "mektupları ar ve etkilidir, ama kıiseller etkisiz, konuma yetenei de sıfır" diyor. böyle diyenler unu bilsin ki, uzaktayken mektuplarımızda ne diyorsak, aranızdayken de öyle davranıyoruz. kendilerini tavsiye eden bazılarıyla kendimizi bir tutmaya ya da karlatırmaya elbette cesaret edemeyiz!

onlar kendilerini kendileriyle ölçüp karlatmakla aklşzlk ediyorlar. ama biz haddimizi ap fazla övünmeyiz; övünmemiz, tanr'nn bizim için belirledi, sizlere kadar da uzanan alann sñrlar içinde kalr. etkinlik alanmz size kadar uzanmasaydı, sizinle ilgilenmekle sñrlarmzn dna çkm sayılabilirdik. oysa mesih'in müjdesi'ni size kadar ilk ulatran biz olduk. bakaların emeyle övünüp haddimizi amayz. umudumuz odur ki, sizin imanmz büyüdüğe sayenizde etkinlik alanmz alabildiine genileyecek. böylelikle müjde'yi sizlerden daha ötelere yayabileceiz. çünkü bakasñn etkinlik alanında baarlmlerle övünmek istemiyoruz. "övenin, rab'le övünsün." kabule deer kii kendi kendini tavsiye eden deil, rab'bin tavsiye etti kiidir.

11

umarm yapacam küçük bir aklşzl ho görürsünüz. ne olur, beni ho görün! sizler için tanrsal bir kşkançlk duyuyorum. çünkü sizleri el dememi kz gibi tek ere, mesih'e sunmak üzere nianladm. ne var ki, ylann havva'y kurnazıyla aldatmas gibi, düüncelerinizin mesih'e olan içten ve pak adanmłktan saptrılmasından korkuyorum. çünkü size gelen ve bizim tantmızdan deik bir isa'y tantanlar pekâlâ ho görüyorsunuz. ayrıca, aldñz ruhtan farklı bir ruhu ve kabul ettiinizden farklı bir müjdeyi kabul ederek bunlar ho görüyorsunuz. sözüm ona üstün elçilerden hiç de aa olduumu sanmıyorum! acemi bir konumac olabilirim, ama bilginde yana acemi deilim. bunu size her durumda, her bakımdan açça gösterdik. yücelmeniz için kendimi alçaltarak tanr'nn müjdesi'ni size karlıksız bildirmekle günah m iledim? size hizmet etmek için yardım aldm baka kiliseleri* adeta soydum. arazdayken ihtiyacm oldu halde hiçbirinize yük olmadm. çünkü makedonya'dan gelen kardeler eksiklerimi tamamladlar. size yük olmamaya hep özen gösterdim, bundan böyle de özen göstereceim. mesih'in gerçeine sahip olarak kesinlikle diyebilirim ki, ahaya il'inde hiç kimse beni böyle övünmekten alkoymaz. neden mi? sizi sevmediimden mi? tanr biliyor ki, sizi seviyorum. övündükleri konuda bize eit sayılmak isteyen frsatçlara frsat vermemek için, yaptm yapmaya devam edeceğim. bu tür adamlar sahte elçiler, düzenbaz içiler, kendilerine mesih'in elçisi süsü verenlerdir. buna a-mamal. eytan da kendisine k meleli süsü verir. ona hizmet edenlerin de kendilerine doruluun hizmetkârlar süsü vermesi artc deildir. onların sonu yaptklarna göre olacakt. yine söylüyorum, kimse beni aklşz sanmasn. öyle sayıyorsanız, aklşz birini kabul eder gibi de olsa beni kabul edin ki, ben de biraz övüneyim! söylediklerimi

rab'bin söyleyecei gibi deil, aklşz biri gibi, bu övünge tavrla söylüyorum. mademki birçoklar ne olduklarıyla övünüyorlar, ben de övüneceim. sizler aklı olduunuz için aklşzlara seve seve katlanıyorsunuz! aslında sizi köle edenlere, sömürenlere, sizden yararlanlara, büyüklük taslayanlara ya da sizi tokatlayanlara katlanıyorsunuz. utanarak kabul ediyorum ki, biz bunu yapacak güçte deildik! ama birinin övünmeye cesaret ettii konuda -aklsz biri gibi konuuyorum- ben de övünmeye cesaret ediyorum. onlar ibrani mi? ben de ibrani'yim. israili mi? ben de israili'yim. ibrahim'in soyundan mdrlar? ben de onun soyundanm. mesih'in hizmetkârlar mdrlar? aklm kaçm gibi konuuyorum. ben o'nun daha üstün bir hizmetkârym. ben daha çok emek verdim, hapse daha çok girdim, sayız dayak yedim, çok kez ölümle burun buruna geldim. be kez yahudiler'den otuz dokuzar krbaç yedim. üç kez denekle dövüldüm, bir kez talandm, üç kez deniz kazasına uradm. bir gün bir gece açık denizde kaldm. sk sk yolculuk ettim. ırmaklarda, haydutlar arasında, gerek soydaların gerekse öteki ulusların* arasında tehlikelere uradm. kentte, krda, denizde, sahte kardeler arasında tehlikelere düüm. emek verdim, sknt çektim, çok kez uykusuz kaldm. aç, susuzluu tattm. çok kez yiyecek sknts çektim, soukta çplak kaldm. öbür sorunları yansra, bütün kiliseler* için her gün çektiim kaygñn baskıyı üzerimde. kim güçsüz olur da ben güçsüz olmam? kim günaha düürölür de ben onun için yanmam? övünmem gerekiyorsa, güçsüzlüğümü gösteren eylerle övüneceim. rab isa'nñ son suza dek övülecek olan tanrs ve babas biliyor ki, yalan söylemiyorum. am'da kral aretas'n valisi beni yakalatmak için kenti denetim altına almı. ama beni küfe içinde surdaki bir pencereden sarkttlar; böylece onun elinden syrlp kaçtm.

12

yararlı olmasa da övünmek gereklidir. imdi görümlere ve rab'bin vahiylerine geleym. on dört yl önce alnp üçüncü göe götürölmü bir mesih izleyicisi tanyorum. bu, bedensel olarak m, yoksa beden dnda m oldu, bilmiyorum, tanr bilir. evet, bu adamñ cennete götüröldüğünü biliyorum; bu, bedensel olarak m, yoksa bedenden ayrı m oldu, bilmiyorum, tanr bilir. orada, dille anlatamaz, insann söylemesi yasak olan sözler iitti. (böyle biriyile övüneceim. ama kendimle ilgili olarak, güçsüzlüklerimden baka bir eyle övünmeyeceim. övünmek istesem bile aklşz olmayacam. çünkü gerçe söylemi olacam. ama kimse beni gördüğünden ya da iittiinden daha üstün görmesin diye övünmekten kaçnyorum. aldm vahiylerin üstün-

lülüyle gururlanmayaym diye bana bedende bir diken, beni yumruklamak için eytan'n bir melehi verildi, gururlanmayaym diye. bundan kurtulmak için rab'be üç kez yalvardım. ama o bana, "lütüm sana yeter. çünkü gücüm, güçsüzlükte tamamlanır" dedi. ite, mesih'in gücü içinde bulunsun diye güçsüzlüklerimle sevinerek daha çok övüneceim. bu nedenle mesih uruna güçsüzlükleri, hakaretleri, zorluklar, zulümleri ve darklar sevinçle karlıyorum. çünkü ne zaman güçsüzsem, o zaman güçlüyüm. aklisz biri gibi davrandım, ama beni buna siz zorladınız. aslında beni siz tavsiye etmeliydiniz. çünkü bir hiç isem de, sözüm ona üstün elçilerden hiç de aa deilim. elçiliimin kantlar aranızda büyük bir sabırla, belirtiler, harikalar ve mucizelerle gösterildi. size yük olmayımdan baka öbür kiliselerden ne eksiniz var ki? bu haksızlık balayn! ite, üçüncü kez yannza gelmeye hazırım ve size yük olmayacam. çünkü sizde olan deil, sizi istiyorum. çocukların anne babaları için deil, anne babaların çocukları için para biriktirmesi gerekir. ben de canların uruna malm da kendimi de seve seve harçayacam. sizi daha çok seversem, daha az mı seveleceim? öyle olsun, ben size yük olmaydım. ama kurnaz biri olduumdun sizi hiyleyle elde etmiim! size gönderdiim adamlardan biri aracılıyla sizi sömürdüm mü? titus'u size gelmeye isteklendirdim ve öbür kardeşi de onunla birlikte gönderdim. titus sizi sömürmedi, deil mi? ayn ruhla davranmadık m, ayn yolu izlemedik mi? bunca zamandır önünüzde kendimizi savunduumuzu mu düşünüyorsunuz? tanr'nn önünde, mesih'e ait kiler olarak konuşuyoruz. sevgili kardeler, yaptımız her ey sizin gelimeniz içindir. çünkü geldiimde sizi istediim durumda bulamayacamdan korkuyorum. sizler de beni istediiniz durumda bulamayabilirsiniz. aranızda çekime, kskançlık, öfke, bencil tutkular, iftira, dedikodu, böbürlenme, kargaa olmasından korkuyorum. korkarm size tekrar geldiimde tanr'm beni önünüzde utandıracak; daha önce günah ileyip de kaplıklar pisliklerden, fuhu ve sefahatten tövbe etmeyen birçoklar için yas tutacam.

13

bu, yannza üçüncü geliim olacak. her suçlama iki ya da üç tann tankıyla dorulanmaldr. daha önce, aranızda ikinci kez bulunduumda, geçmite günah ilemi olanlarla onların dnda kalanların hepsine söyletim, imdi sizden uzaktayken de yineliyorum: tekrar yannza gelirim, hiç kimseyi esirgemeyeceim! mesih'in benim aracılıyla konutuuna ilikin kant istiyorsunuz. mesih size kar güçsüz deildir; o'nun gücü sizde etkindir. güçsüzlük içinde çarmıha gerildi halde, imdi

tanr'nn gücüyle yiyor. biz de o'nda güçsüz olduumuz halde, tanr'nn gücü sayesinde o'nunla birlikte sizin yararnza yaaycaz. iman yolunda olup olmadığınız anlamak için kendinizi sınavı yoklayın. isa mesih'in içinde bulunduğunu bilmiyor musunuz? yoksa sınavdan baarsız çıkarsınız. umarm bizim baarsızla uramadığımız anlayacağınız. kötü bir ey yapmamamız için tanr'ya dua ediyoruz. dileimiz, bizim sınavı geçmi görünmemiz deil, biz sınavda baarsız görünsek bile sizin iyi olan yapmanızdır. çünkü gerçee kar deil, ancak gerçek uruna bir ey yapabiliriz. biz güçsüz, sizse güçlüyken seviniyoruz. yetkin olmanız için de dua ediyoruz. rab'bin ykmak deil, getirmek için bana verdii yetkiyi yannza geldiimde sert biçimde kullanmak zorunda kalmayaym diye, bunlar aranızda deilken yazıyorum. son olarak hoça kaln, kardelerim. yaantınız düzeltin, çarma kulak verin, düüncelerinizde birlik olun, esenlik içinde yaayn. sevgi ve esenlik kayna olan tanr'ınla birlikte olacaktır. birbirinizi kutsal öpüle selamlayın. bütün kutsallar size selam eder. rab isa mesih'in lütü, tanr'nn sevgisi ve kutsal ruh'un paydal hepinizle birlikte olsun.

insanlarca ya da insan aracıyla deil, isa mesih ve o'nu ölümden dirilten baba tanrı aracıyla elçi atanan ben pavlus'tan ve benimle birlikte olan bütün kardelerden galatya'daki kiliselere* selam! (babamz tanrı'dan ve rab isa mesih'ten sizlere lütuf ve esenlik olsun. mesih, babamz tanrı'nın isteine uyarak bizi imdiki kötü çadan kurtarmak için günahlarımızı karlı kendini feda etti. tanrı'ya sonsuzlara dek yücelik olsun! amin. sizi mesih'in lütfuyla çaran brakp deik bir müjdeye böylesine çarçabuk dönm-enize ayorum. gerçekte baka bir müjde yoktur. ancak aklınız karırp mesih'in müdesi'ni çarptmak isteyenler vardır. ister biz, ister gökten bir melek size bildirdimsize ters düen bir müjde bildirirse, lanet olsun ona! daha önce söyledimizi imdi yine söylüyorum: bir kimse size kabul ettiinize ters düen bir müjde bildirirse, ona lanet olsun! imdi ben insanların onayn m, tanrı'nın onayn m arıyorum? yoksa insanların m honut etmeye çalışıyorum? eer hâlâ insanlar honut etmek isteseydim, mesih'in kulu olmazdım. kardelerim, yaydım müjde'nin insandan kaynaklanmadn bilmenizi istiyorum. çünkü ben onu insandan almadım, kimseden de öğrenmedim. bunu bana isa mesih vahiy yoluyla açklad. yahudi dinine bal olduum zaman nasl bir yaam sürdürümü duyduunuz. tanrı'nın kilisesine* alabilirdiine zulmediyor, onu krp geçiriyordum. yahudi dininde yatm olan soydalarının birçoundan daha ilerideydim, atalarının geleneklerini savunmakta çok daha gayretliydim. ama beni daha annemin rahmindeyken seçip lütfuyla çaran tanrı, uluslara müjdelemem için olu'nu bana göstermeye raz olunca hemen insanlara danmadım; (yerualim'e*, benden önce elçi olanların yanna da gitmedim; arabistan'a gittim, sonra yine am'a döndüm. bundan üç yıl sonra kefas'la* tanmak üzere yerualim'e gittim, on be gün onun yanında kaldım. öbür elçilerden hiçbirini görmedim; yalnız rab isa'nın kardei yakup'u gördüm. bakn, size yazdıklarımın yalan olmadn tanrı'nın önünde belirtiyorum. sonra suriye ve kilikya bölgelerine gittim. yahudiye'nin mesih'e ait kiliseleri beni ahsen tanmyorlard. yalnız, "bir zamanlar bize zulmeden adam, önceleri ykmaya çalt iman imdi yayyor" dendiini duymulard. böylece benden ötürü tanrı'y yüceltiyorlard.

on dört yıl aradan sonra titus'u da yanma alp barnaba'yla birlikte yine yerualim'e gittim. vahiy uyarınca gittim. bo yere komayaym ya da komu olmayaym diye, öteki uluslar* arasında yaydım müjde'yi özel olarak ileri gelenlere sundum. benimle birlikte olan titus

bile grek* olmasna karn sünnet edilmeye zorlanmad. ne var ki, isa mesih'te sahip olduumuz özgürlüğü el altından öğrenmek ve böylece bizi köleletirmek için gizlice aramıza şzan sahte kardeler vardı. müjde gerçeği sürekli sizinle kalsın diye bir an bile onlara boyun eip teslim olmadık. ama ileri gelenler -ne olduklar bence önemli deil, tanrı insanları arasında ayırm yapmaz- evet, bu ileri gelenler söylediklerine bir ey katmadılar. tam tersine, müjde'yi sünnetlilere* bildirme ii nasl petrus'a verildiyse, sünnetsizlere* bildirme iinin de bana verildiini gördüler. çünkü sünnetlilere elçilik etmesi için petrus'ta etkin olan tanrı, öteki uluslara elçilik etmem için bende de etkin oldu. topluluğun direkleri sayılan yakup, kefas* ve yuhanna bana balanan lütfu sezinize paydalmız iareti olarak bana ve barnaba'ya sa ellerini uzatılar. öteki uluslara bizlerin, yahudiler'e kendilerinin gitmesini uygun gördüler. ancak yoksullar anmsamamız istediler. zaten ben de bunu yapmaya gayret ediyordum. ne var ki, kefas* antakya'ya geldii zaman, suçlu oldu'u için ona açkça kar geldim. çünkü yakup'un yanından baz adamlar gelmeden önce kefas öteki uluslardan* olanlarla birlikte yemek yedi. ama o adamlar gelince sünnet yanlırlardan korkarak sünnetsizlerden* uzaklat, onlarla yemek yemez oldu. öbür yahudiler de onun gibi ikiyezlülük ettiler. sonunda barnaba bile onların ikiyezlülüüne kapld. müjde gerçeğine uygun davranmadıkları görünce hepsinin önünde kefas'a öyle dedim: "yahudi olduun halde yahudi gibi deil, öteki uluslardan biri gibi yayorsun, nasl olur da uluslar yahudi gibi yaamaya zorlarsn? deiliz. yine de insann kutsal yasa'nın* gereklerini yaparak deil, isa mesih'e iman ederek aklarındn biliyoruz. bunun için biz de yasa'nın gereklerini yaparak deil, mesih'e iman ederek aklanmalıyız diye mesih isa'ya iman ettik. çünkü hiç kimse yasa'nın gereklerini yaparak aklanmaz. mesih'te aklanmak isterken kendimiz günahlı çkarsak, mesih günahın yardakçs m olur? kesinlikle hayır! yktm yeniden kurarsam, yasay çinediimi kantlam olurum. çünkü ben tanrı için yaamak üzere yasa aracıyla yasa karşında öldüm. mesih'le birlikte çarmıha gerildim. artık ben yaamıyorum, mesih bende yayıyor. imdi bedende sürdürdüüm yaam, beni seven ve benim için kendini feda eden tanrı olu'na imanla sürdürüyorum. tanrı'nın lütfunu geçersiz saym deilim. çünkü aklanma yasa aracıyla salanabilseydi, o zaman mesih bo yere ölmü olurdu."

ey aklınız galatyalılar! sizi kim büyüledi? isa mesih çarmıha gerilmi olarak gözlerinizin önünde tasvir edilmedi mi? sizden yal-

nz unu örenmek istiyorum: kutsal ruh'u, yasa'nın gereklerini yaparak m, yoksa duyduklarınza iman ederek mi aldınız? bu kadar aklsız msnız? ruh'la baladktan sonra imdi insan çabasıyla m bitirmeye çalışırsunuz? bo yere mi bu kadar ac çektiniz? gerçekten bouna mıydı? size kutsal ruh'u veren ve aranızda mucizeler yaratan tanrı, bunu yasa'nın gereklerini yaptınız için mi, yoksa duyduklarınıza iman ettiğiniz için mi yapıyor? örneğin, "ibrahim tanrı'ya iman etti, böylece aklanmış sayıldı." öyleyse unu bilin ki, ibrahim'in gerçek oullar iman edenlerdir. kutsal yaz, tanrı'nın öteki uluslar* imanlarına göre aklayacak olanlardan önce olarak ibrahim'e, "bütün uluslar senin aracılığıyla kutsanacak" müjdesini önceden verdi. böylece iman edenler, iman etmiş olan ibrahim'le birlikte kutsanmışlar. yasa'nın gereklerini yapmaya güvenenlerin hepsi lanet altındadır. çünkü öyle yazılmıştır: "yasa kitabında yazılan her şeyi sürekli yerine getirmeyen herkes lanetlidir." tanrı katında hiç kimsenin yasa'yla aklanmadı. çünkü "imanla aklanana yaayacaktır." yasa imana dayalı değildir. tersine, "yasa'nın gereklerini yapan, onları sayesinde yaayacaktır." ibrahim'e salanan kutsama mesih isa aracılığıyla uluslara salanmış ve bizler vaat edilen ruh'u imanla alalım diye, mesih bizim için lanetlenerek bizi yasa'nın lanetinden kurtardı. çünkü, "aşağı üzerine asılan herkes lanetlidir" diye yazılmıştır. (kardeler, insan yaamından bir örnek vereyim. insanlar arasında yaptıkları bile olsa, onaylanmış bir antlamay kimse geçersiz saymaz, ona bir şey eklemeyiz. vaatler ibrahim'e ve soyundan olana verildi. tanrı birçok kilden söz ediyormu gibi, "ve soyundan olanlara" demiyor; "soyundan olana" demekle tek bir kilden, yani mesih'ten söz ediyor. unu demek istiyorum: dört yüz otuz yıl sonra gelen yasa, tanrı'nın önceden onayladığı antlamay geçersiz kalmaz, vaadi ortadan kaldırmaz. çünkü miras yasa'ya balyrsa, artık vaade bal değildir. ama tanrı miras ibrahim'e vaatle balmıştır. öyleyse yasa'nın amacı neydi? yasa suçları ortaya çıkarmak için antlamaya eklendi. vaadi alan ve ibrahim'in soyundan olan kii gelene dek yürürlükte kalacaktır. melekler yoluyla, bir araç eliyle düzenlendi. araç tek bir tarafa ait değildir; tanrı ise birdir. öyleyse kutsal yasa tanrı'nın vaatlerine aykırı mıdır? kesinlikle hayır! çünkü yaamı salayabilen bir yasa verilseydi, elbette insanlar yasa'yla aklanmış. oysa isa mesih'e olan imana dayanan vaat iman edenlere verilsin diye, kutsal yaz bütün dünyaya günahın tutsa ilanı ediyor. bu imanı beklemeyen önce yasa altında hapsedilmiştir, gelecek iman açıklanmışca dek yasa'nın tutuklusuyduk. yani imanla aklanmış diye mesih'in gelene dek yasa etimimiz oldu. ama iman gelmiş olduğundan, kutsal yasa'nın denetiminde değildir. çünkü mesih isa'ya iman

ettiğiniz için hepiniz tanrı'nın oullarsınız. vafatınızda* mesih'le birleştireceğiniz hepsi mesih'i giyindi. artık ne yahudi ne greek*, ne köle ne özgür, ne erkek ne dişi ayrım var. hepiniz mesih isa'da birsiniz. eer mesih'e aitseniz, ibrahim'in soyundansınız, vaade göre de mirasçısınız.

4

unu demek istiyorum: mirasç her şeyin sahibiyse de, çocuk olduğu sürece kölelerden farklıdır. babasının belirlediği zamana dek vasilerin, vekillerin gözetimi altındadır. bunun gibi, biz de ruhsal yönden çocukken, dünyanın temel ilkelerine bal yaayan kölelerdik. ama zaman dolunca tanrı, yasa altında olanları özgürlüğe kavuşturmak için kadından doyan, yasa altında doyan özünü gönderdi. öyle ki, bizler oulluk hakkını alalım. (oullar olduğunuz için tanrı özünü "abba! baba!" diye seslenen ruhu'nu yüreklerinize gönderdi. bu nedenle artık köle değil, oullarsınız. oullar olduğunuz için de tanrı sizi aynı zamanda mirasç yaptı. ne var ki, eskiden tanrı'ya tanmadığınız zamanlarda, gerçek olmayan tanrılara kölelik ettiniz. imdiyse tanrı'ya tanmış, daha doğrusu tanrı tarafından tanındınız. öyleyse nasıl oluyor da bu deersiz, etkisiz ilkelere dönüyorsunuz? yeniden onların kölesi mi olmak istiyorsunuz? özel günler, aylar, mevsimler, yıllar kutluyorsunuz! sizin için korkuyorum. yoksa arunuza bo yere mi emek verdim? kardeler, size yalvarıyorum, benim gibi olun. çünkü ben de sizin gibi oldum. bana hiç haksızlık etmediniz. bildiğiniz gibi, müjdeyi size ilk kez bedensel hastalık nedeniyle bildirdim. bedensel durumunuz sizin için çetin bir deneme olduğu halde beni ne hor gördünüz ne de reddettiniz. tanrı'nın bir meleğini, hatta mesih isa'yı kabul eder gibi kabul ettiniz beni. imdi o sevincinize ne oldu? sizin için tanklık ederim ki, elinizden gelse gözlerinizi oyar bana verirdiniz. peki, size gerçek söyledim için dümanınız mı oldum? bakalar sizi kazanmaya gayret ediyor, ama niyetleri iyi değil. kendileri için gayret edesiniz diye sizi bizden ayırmak istiyorlar. niyet iyiyse, yalan aranızda olduğum zaman değil, her zaman gayretli olmak iyidir. çocuklarımız mesih sizde biçimleninceye dek sizin için yine doyma arsa çekiyor. imdi yanzında bulunmay ve sesimin tonunu deitirmeyi isterdim. bu halinize ayırım! kutsal yasa altında yaamak isteyen sizler, söyleyin bana, yasa'nın ne dediğini bilmiyor musunuz? ibrahim'in biri köle, biri de özgür kadından iki çocuğu yazıldı. köle kadından olan olan yoldan, özgür kadından olansa vaat sonucu doğdu. burada bir benzetme vardır. bu kadınlar iki antlamay simgelemektedir. biri sına da'ndandır, köle olacak çocuklar doğurur. bu

hacer'dir. hacer, arabistan'daki sina da'n simgeler. imdiki yerualim'in karldr. çünkü çocuklarıyla birlikte kölelik etmektedir. oysa göksel yerualim özgürdür, annemiz odur. nitekim öyle yazlmtr: "sevin, çocuk dourmayan ey ksr kadn! doum ars nedir bilmeyen sen, yükselt sesini, haykr! çünkü terk edilmi kadnn, kocas olandan daha çok çocu u var." kardeler, ishak gibi sizler de vaat çocuk-larsnz. olaan yoldan doan, kutsal ruh'a göre doana o zaman nasl zulmettiyse, imdi de öyle oluyor. ama kutsal yaz ne diyor? "köle kadnla olunu kov. çünkü köle kadnn olu özgür kadnn oluyla birlikte asla mirasa ortak olmayacaktır." ite böyle, kardeler, bizler köle kadnn deil, özgür kadnn çocuklaryz.

5

mesih bizi özgür olalm diye özgür kld. bunun için dayann. bir daha kölelik boyunduruuna girmeyin. bkn, ben pavlus size diyorum ki, sünnnet olursanz mesih'in size hiç yarar olmaz. sünnnet edilen her adam bir daha uyaryorum: kutsal yasa'nın tümünü yerine getirmek zorundadr. yasa aracıyla aklanmaya çalan sizler mesih'ten ayrıldnz, tanr'nn lütfundan uzak düttünüz. ama biz aklanmann verdiü umudun gerçeklemesini ruh'a dayanarak, imanla bekliyoruz. mesih isa'da ne sünnnetliliin ne de sünnetsizliin yarar vardır; yararlı olan, sevgiyle etkisini gösteren imandr. iyi kuyordunuz. sizi gerçee uymaktan kim alkoydu? buna kanmanz sizi çarann isteî deildir. "azck maya bütün hamuru kabartır." baka türlü düşünmeyecinize ilkin rab'de size güvenim var. ama aklnz kartran kim olursa olsun, cezasn çekecektir. bana gelince, kardeler, eer hâlâ sünneti savunuyor olsaydm, bugüne dek bask görür müydüm? öyle olsayd, çarmh engeli ortadan kalkard. aklnz çelenler keke kendilerini hadm etseler! kardeler, siz özgür olmaya çarldnz. ancak özgürlük benlik için frsat olmasn. birbirinize sevgiyle hizmet edin. bütün kutsal yasa tek bir sözde özetlenmiştir: "komunu kendin gibi seveceksin." ama birbirinizi srp yiyorsanz, dikkat edin, birbirinizi yok etmeyesiniz! unu demek istiyorum: kutsal ruh'un yönetiminde yaayn. o zaman benliin tutkularn asla yerine getirmezsiniz. çünkü benlik ruh'a, ruh da benlie aykr olan arzular. bunlar birbirine kartrr; sonuç olarak, istediinizi yapamyorsunuz. ruh'un yönetimindeyseniz, yasa'ya baml deilsiniz. benliin ileri bellidir. bunlar fuhu, pislik, sefahat, putperestlik, büyüçülük, dümanlık, çekime, kskançlık, öfke, bencil tutkular, ayrıklar, bölünmeler, çekememezlik, sarholuk, çlgcn elenceler ve benzeri eylerdir. sizi daha önce uyardm gibi yine uyaryorum, böyle davrananlar tanr ege-menlii'ni miras alamayacaklar. ((ruh'un

ürünüyse sevgi, sevinç, esenlik, sabr, efkat, iyilik, ballk, yumuak huyluluk ve özdenetimdir. bu tür nitelikleri yasaklayan yasa yoktur. (mesih isa'ya ait olanlar, benli, tutku ve arzularıyla birlikte çarmha germilerdir. ruh sayesinde yaysak, ruh'un izinde yürüeyim. bo yere övünen, birbirine meydan okuyan, birbirini kskanan kiiler olmayalm.

6

kardeler, eer biri suç ilerken yakalanırsa, ruhsal olan sizler, böyle birini yumuak ruhla yola getirin. siz de ayartılmamak için kendinizi kollayn. birbirinizin yükünü taysn, böylece mesih'in yosas'n yerine getirirsiniz. kii bir hiçken kendini bir ey sanyorsa, kendini aldatm olur. herkes kendi yaptklarn denetlesin. o zaman bakasnn yaptklaryla deil, yalnız kendi yaptklaryla övünebilir. herkes kendine düen yükü talmal. tanr sözünde eitilen, kendisini eitenle bütün nimetleri paylasn. aldanmayn, tanr alaya almaz. insan ne ekerse onu biçer. kendi benliine eken, benlikten ölüm biçecektir. ruh'a eken, ruh'tan sonsuz yaam biçecektir. iyilik yapmaktan usanmayalm. gevemezsek mevsiminde biçeriz. bunun için frsatmız varken herkese, özellikle iman ailesinin üyelerine iyilik yapalm. bkn, size kendi elimle ne denli büyük harflerle yazıyorum! bedende gösterie önem verenler, yalnız mesih'in çarmh uruna zulüm görmemek için sizi sünnnet olmaya zorluyorlar. oysa sünnnetlilerin kendileri bile kutsal yasa'yı yerine getirmiyor, sizin bedenlerinize övünebilmek için sünnnet olmanz istiyorlar. bana gelince, rabbimiz isa mesih'in çarmhından baka bir eyle asla övünmem. o'nun çarmh aracıyla dünya benim için ölüdür, ben de dünya için. sünnnetli olup olmamanın önemi yoktur, önemli olan yeni yaratılır. bu kurala uyan herkese ve tanr'nn israili'ne esenlik ve merhamet olsun. bundan böyle kimse bana sorun çkarmasn. çünkü ben isa'nn yara izlerini bedenimde tayıyorum. kardeler, rabbimiz isa mesih'in lütfu ruhunuzla birlikte olsun! amin.

tanr'nn isteyle mesih isa'nn elçisi atanan ben pavlus'tan efes'te bulunan kutsal-lara, mesih isa'ya ait olan sadklara selam! babamz tanr'ndan ve rab isa mesih'ten sizlere lütuf ve esenlik olsun. mesih'te sahip olduğumuz ayrıcalıklar bizi mesih'te her ruhsal kutsamayla göksel yerlerde kutsal olan rabbimiz isa mesih'in babas tanr'ya övgüler olsun. o kendi önünde sevgide kutsal ve kusursuz olmamız için dünyanın kuruluundan önce bizi mesih'te seçti. kendi isteği ve iyi amaç uyarınca isa mesih aracılığıyla kendisine oullar olalım diye bizi önceden belirledi. öyle ki, sevgili olu'nda bize balad yüce lütfu övülsün. tam bir bilgelik ve anlayışla üzerimize yadrd lütfunun zenginlii sayesinde mesih'in kan aracılığıyla mesih'te kurtulua, suçlarmzn balanmasna kavutuk. (tanr sr olan isteini, mesih'te edindiği iyi amaç uyarınca bize açıklad. zaman dolunca gerçekleştireceği bu tasarıya göre, yerdeki her eyi kendi isteği dorultusunda düzenleyen tanr'nn amaç uyarınca önceden belirlenip mesih'te seçildik. öyle ki, mesih'e ilk umut balayan bizler, o'nun yüceliliinin övülmesi için yaayalm. gerçeğin bildirisini, kurtuluununuzun müjdesi'ni duyup o'na iman ettiğinizde, siz de vaat edilen kutsal ruh'la o'nda mühürlendiniz. ruh, tanr'nn yüceliliinin övülmesi için tanr'ya ait olanların kurtuluuna dek mirasmzn güvencesidir. bunun için, rab isa'ya iman ettiğinizi ve bütün kutsallar sevdiniizi duyduğumdan beri ben de sizin için sürekli ükrediyor, sizi dualarımda hep anyorum. (rabbimiz isa mesih'in tanrs, yüce baba, kendisini tanmanız için size bilgelik ve vahiy ruhunu versin diye dua ediyorum. o'nun çarşandan doan umudu, kutsallara verdii mirasın yüce zenginliini ve iman eden bizler için etkin olan kudretinin akm büyüklüğünü anlamanz için, yüreklerinizin gözleri aydınlan-sın diye dua ediyorum. bu kudret, tanr'nn, mesih'i ölümden diriltirirken ve göksel yerlerde sanda otururken o'nda sergiledii üstün güçle ayrın etkinliktedir. ((tanr o'nu bütün yönetimlerin, hükümleranın, güç ve egemenliklerin, yalnız bu çada deil, gelecek çada da anlacak bütün adların çok üstüne çıkard. her eyi ayaklar altına sererek o'na baml kld. o'nu her eyin üzerinde ba olmak üzere kilis-ey* verdi. kilise o'nun bedenidir, her yönden her eyi doldurann doluluudur.

sizler bir zamanlar içinde yaadnz suçlardan ve günahlardan ötürü ölüydünüz. bu dünyanın gidiine ve havadaki hükümlerin egemenine, yani söz dinlemeyen insanlarda imdi etkin olan ruha uymaktaydınız. (bir

zamanlar hepimiz böyle insanların arasında, benliin ve aklın isteklerini yerine getirerek benliimizin tutkularına göre yaayorduk. doal olarak ötekiler gibi biz de gazap çocuklardık. ama merhameti bol olan tanr bizi çok sevdii için, suçlarmzdan ötürü ölü olduğumuz halde, bizi mesih'le birlikte yaama kavuturdu. o'nun lütfuyla kurtulduunuz. (tanr bizi mesih isa'da, mesih'le birlikte diriltili göksel yerlerde oturttu. bunu, mesih isa'da bize gösterdii iyilikle, lütfunun sonsuz zenginliini gelecek çalarda sergilemek için yaptı. iman yoluyla, lütfuyla kurtulduunuz. bu sizin baarnz deil, tanr'nn armaandır. kimsenin övünmemesi için iyi ilerin ödülü deildir. çünkü biz tanr'nn yapıtız, o'nun önceden hazırlad iyi ileri yapmak üzere mesih isa'da yaratıldık. bunun için, öteki uluslardan* doan sizler bir zamanlar ne olduğunuzu anmsayn: bedende elle yapılm sünnete sahip olup "sünnetli" diye anılanların "sünnetsiz" dedikleri sizler, o zaman mesihsiz, israil'de vatan-dalktan yoksun, vaade dayanan antlamalara yabancı, dünyada umutsuz ve tanrsızdınız. ama bir zamanlar uzak olan sizler, imdi mesih isa'da mesih'in kan sayesinde yakın oldunuz. çünkü mesih'in kendisi barmızdır. kutsal yasa'y*, buyruklar ve kurallarıyla birlikte etkisiz kılacak iki topluluğu birleştirdi, aradaki engel duvarı, yani düman kendi bedeninde ykt. amaç bu iki topluluktan kendisinde yeni bir insan yaratarak esenlii salamak, dümanl çarmıhta öldürmek ve çarmıh aracılığıyla bir bedende iki topluluğu tanr'yla barırmaktır. ((o gelip hem uzakta olan sizlere hem de yakındakilere esenlii müjdeledi. o'nun aracılığıyla hepimiz tek ruh'ta baba'nın huzuruna çkabiliriz. böylece artık yabancı ve garip deil, kutsallarla birlikte yurttta ve tanr'nn ev halksınız. elçilerle peygamberlerden oluan temel üzerine ina edildiniz. köe ta mesih isa'nın kendisidir. bütün yap rab'be ait kutsal bir tapnak olmak üzere o'nda kenetlenip yükseliyor. siz de ruh aracılığıyla tanr'nn konutu olmak üzere hep birlikte mesih'te ina ediliyorsunuz.

bu nedenledir ki, ben pavlus siz ulusları uruna mesih isa'nın tutuklusu oldum. tanr'nn bana balad lütfu size iletirmektir. görevlendirildiimi duymusunuzdur. yukarıda ksaca deindiim gibi tanr, sr olan tasarısnı bana vahiy yoluyla bildirdi. bu mektubu okuduğunuzda mesih srnı nasıl kavradım anlayabilirsiniz. bu sr önceki kuaklara açkça bildirilmemiti. imdiyse mesih'in kutsal elçilerine ve peygamberlerine ruh aracılığıyla açıklanm bulunuyor. öyle ki, öteki uluslar* da mirasa ortaktr, ayrı beden üyeleridir ve müjde aracılığıyla mesih isa'da vaade ortaktr. tanr'nn etkin gücüyle bana ver-

ilen lütuf armaan uyarınca bu müjde'yi yaymakla görevlendirildim. bütün kutsalların en deersiydim. yine de mesih'in akl ermez zenginliini uluslara müjdeleme ve her eyi yaratan tanrı'da öncesizlikten beri gizli tutulan sırrın nasl düzenlendiini bütün insanlara açıklama ayrıcal bana verildi. (öyle ki, tanrı'nın çok yönlü bilgelii, kilise* aracılıyla göksel yerlerdeki yönetimlere ve hükümleranklara imdiki dönemde bildirilsin. bu, tanrı'nın balangattan beri tasarlad ve rab-bimiz mesih isa'da yerine getirdii amaca uygundu. mesih'te ve mesih'e olan imanmzla tanrı'ya cesaret ve güvenle yaklaabiliriz. bu nedenle, urunuza çektiim skntlar karşında ylmamanz rica ediyorum. bunlar size yücelik kazandır. bunun için, yerde ve gökte her ailenin adn kendisinden ald baba'nın önünde diz çökerim. (baba'nın kendi yüceliinin zenginlii uyarınca ruhu'yla sizi iç varlınızda kudretle güçlendirmesini ve mesih'in iman yoluyla yüreklerinizde yaamasn dilerim. öyle ki, tanrı'nın bütün dolu-luuyla dolmanz için, sevgide köklenmi ve temellenmi olarak bütün kutsallarla birlikte mesih'in sevgisinin ne denli geni ve uzun, yüksek ve derin olduunu anlamaya, bilgiyi çok ayan bu sevgiyi kavramaya gücünüz yetsin. (((tanrı, bizde etkin olan kudretiyle, diledimiz ya da düündüümüz her eyden çok daha fazlasn yapabilecek güçtedir. kilisede* ve mesih isa'da bütün kuaklar boyunca sonsuzlara dek o'na yücelik olsun! amin.

4

bu nedenle, rab'bin uruna tutuklu olan ben, aldınız çaryaya yarar biçimde yaamanz rica ederim. her bakımdan alçakgönüllü, yumuak huylu, sabırlı olun. birbirinize sevgiyle, hogörüyle davranın. ruh'un birliğini esenlik bayla korumaya gayret edin. çarınızdan doan tek bir umuda çarldınız gibi, beden bir, ruh bir, rab bir, iman bir, vaftiz* bir, her eyden üstün, her eyle ve her eyde olan herkesin tanrı ve babas birdir. ((ama lütuf her birimize mesih'in armaan ölçüsünde baland. bunun için kutsal yaz öyle der: "yüksek çkt ve tutsaklar peine takt, insanlara armaanlar verdi." imdiki bu "çkt" sözcüü, mesih önce aalara, yer yüzüne indiki demek deil de nedir? inen de o'dur, her eyi doldurmak üzere bütün göklerin çok üstüne çkan da o'dur. kendisi kimini elçi, kimini peygamber, kimini müjdeci, kimini önder ve öretmen atad. öyle ki, kutsallar hizmet görevini yapmak ve mesih'in bedenini geliştirmek üzere donatılsın. sonunda hepimiz imanda ve tanrı olu'nu tanı-mada birliie, yetkinliie, mesih doluluundaki olgunluk düzeyine erişeceğiz. böylece artık insanların kurnazıyla, aldatıcı düzenler kurmak-taki becerileriyle, her öretinin rüzgaryla çal-kalanıp öteye beriye sürüklenen çocuklar ol-

mayacak. tersine, sevgiyle gerçee uyararak bedenin ba olan mesih'e doru her yönden büyüyeceiz. o'nun önderliinde bütün beden, her eklemen yardımıyla kenetlenip kaynam olarak her üyesinin düzenli ileyiyle büyü-yüp sevgide geliyor. bunun için unu söylüyor ve rab adına sizi uyarıyorum: artık öteki ulus-lar* gibi bo düüncelerle yaamayn. onların zi-hinleri karard. bilgisizlikleri ve yüreklerinin duygusuzluu yüzünden tanrı'nın yaama ya-bancatları. bütün duyarlılıklarını yitirip açgö-zlülükle her türlü pislii yapmak üzere kendilerini sefahate verdiler. ama siz mesih'i böyle öğrenmediniz. kucusuz isa'nın sesini duydunuz, o'ndaki gerçee uygun olarak o'nun yolunda eitildiniz. önceki yaaynza ait olup aldatıcı tutkularla yozlaşan eski yaradıl-ızın üzerinizden sıyr atmay, düüncede ve ruhta yenilenmeyi, (gerçek doruluk ve kutsal-lıkta tanrı'ya benzer yaratılan yeni yaradıl-giy-inmeyi öğreniniz. bunun için yalan üz-erinizden sıyr atarak her birinizi komusuna gerçee söyleyin. çünkü hepimiz aynı beden-in üyeleriyiz. öfkelenin, ama günah ilemeyin. öfkenezin üzerine güne batmasn. iblis'e de fırsat vermayın. fırsat eden artık fırsatlı etmesin. tersine, kendi elleriyle iyi olan ya-parak emek versin; böylece ihtiyaç olanla paylaacak bir eyi olsun. azaından hiç kötü söz çkmasn. itenler yararlanınsın diye, ihtiya-aca göre, bakalarının gelmesine yarayacak olan söyleyin. tanrı'nın kutsal ruhu'nu ked-erlendirmeyin. kurtulu günü için o ruh'la mühürlendiniz. her kötü niyetle birlikte her türlü kin, öfke, kizgınlık, barma ve iftira siz-den uzak olsun. birbirinize karı iyi yürekli, etkili olun. tanrı sizi mesih'te balad gibi, siz de birbirinizi balayn.

5

bunun için, sevgili çocuklar olarak tanrı'ya örnek alın. mesih bizi nasl sevdiyse ve bizim için kendisini güzel kokulu bir sunu ve kurban olarak nasl tanrı'ya sunduysa, siz de öylece sevgi yolunda yürüyün. aranızda fuh, pislik ya da açgözlülükle anlaşılmaz bile. kutsallara yaramaz bu. aranızda aç saç-kık, budalaca konumalar, baya akalar da ol-masın. bunlar size yakmaz. bunun yer-ine ükredin. unu kesinlikle bilin ki, fuh yapann, pislile dükün olann ya da putper-est demek olan açgözlü kiinin, mesih'in ve tanrı'nın egemenlii'nde miras yoktur. hiç kimse sizi bo sözlerle aldatmasn. bu eyler-den ötürü tanrı'nın gazab söz dinlemeyenlerin üzerine gelir. onun için böyleleriyle oturup kalkmayn. bir zamanlar karanlıktınız, ama imdiki rab'de ksnız. ik çocuklar olarak yaayn. çünkü nı meyvesi her iyilikte, dorulukta ve gerçekte görülür. rab'bi neyin honut ettiini ayrıt edin. karanlın meyvesiz ilerine katl-mayn. tersine, onlar aça çkarn. karan-

İhtakilerin gizlice yaptıklarından söz etmek bile ayptır. in açta vurdu her ey görünür. çünkü görünen her ey ktr. bunun için öyle deniyor: "uyan, ey uyuyan! ölümden diril! mesih sana k şaacak." öyleyse nasl yaadnza çok dikkat edin. bilgelikten yoksun olanlar gibi deil, bilgiler gibi yaayn. frsat deerlendirin. çünkü yaadnız günler kötüdür. bunun için aklşz olmayn, rab'bin isteinin ne olduunu anlayn. arapla sarho olmayn, bu sizi sefahate götürür. bunun yerine ruh'la dolun: birbirinize mezmurlar, ilahiler, ruhsal ezgiler söyleyin; yürekte rab'be ezgiler, mezmurlar okuyun; durmadan, her ey için rabbimiz isa mesih'in adıyla baba tanr'ya ükredin; mesih'e duyduunuz saygıdan ötürü birbirinize baml olun. ey kadınlar, rab'be baml olduunuz gibi, kocalarınza baml olun. çünkü mesih bedenini kurtarcs olarak kilisenin* ba oldu gibi, erkek de kadın badr. kilise mesih'e baml oldu gibi, kadınlar da her durumda kocalarına baml olunsunlar. ey kocalar, mesih kiliseyi nasl sevip onun uruna kendini feda ettiyse, siz de karlarınz öyle sevin. mesih kiliseyi suyla yıkaıp tanrsal sözle temizleyerek kutsal kımak için kendini feda etti. öyle ki, kiliseyi üzerinde leke, buruukluk ya da buna benzer bir ey olmadan, görkemli biçimde kendine sunabilisin. amac kilisenin kutsal ve kusursuz olmasdr. ayn biçimde kocalar da karların kendi bedenleri gibi sevmelidir. karşn seven kendini sever. hiç kimse hiçbir zaman kendi bedeninden nefret etmemiştir. tersine, onu besler ve kayır; tpk mesih'in kiliseyi besleyip kayır gibi. çünkü bizler o'nun bedeninin üyeleriiz. "bunun için adam annesini babasın brakıp karşna balanacak, ikisi tek beden olacak." bu sr büyüktür; ben bunu mesih ve kiliseyle ilgili olarak söylüyorum. size gelince, her biriniz karşn kendisi gibi sevsin. kadın da kocasına saygı göstersiz.

6

ey çocuklar, rab yolunda anne babanızın sözünü dinleyin. çünkü dorusu budur. "iyilik bulmak, yeryüzünde uzun ömürlü olmak için annene babana saygı göstereceksin." vaat içeren ilk buyruk budur. (ey babalar, siz de çocuklarınızın öfkesini uyandırmayn. onlar rab'bin terbiye ve ödüyle büyütün. ey köleler, dünyadaki efendilerinin sözünü mesih'in sözünü dinler gibi saygı ve korkuyla, saf yürekle dinleyin. bunu, yalnız insanlar honut etmek isteyenler gibi göze ho görünmek için yapmayın. mesih'in kullar olarak tanr'nn isteini candan yerine getirin. insanlara deil, rab'be hizmet eder gibi gönülden hizmet edin. çünkü ister köle ister özgür olsun, herkesin yapt her iyiliin karlın rab'den alacan biliyorsunuz. ey efendiler, siz de kölelerinize ayn

biçimde davrann. artk onlar tehdit etmeyin. onların da sizin de efendiniz'in göklerde olduunu ve insanlar arasında ayrılmadn biliyorsunuz. son olarak rab'de, o'nun üstün gücüyle güçlenin. iblis'in hilelerine kar durabilmek için tanr'nn salad bütün silahlar kuann. çünkü savamz insanlara kar deil, yönetimlere, hükümlarlıklara, bu karanlık dünyanın güçlerine, kötülüğün gökşel yerlerdeki ruhsal ordularına kardır. bu nedenle, kötü günde dayanabilmek, gerekli her eyi yaptıktan sonra yerinizde durabilmek için tanr'nn bütün silahların kuann. böylece, belinizi gerçekle kuatm, gösünüze doruluk zrln takm ve ayaklarınza esenlik müjdesi'ni yayma hazrlı giymi olarak yerinizde durun. (bunların hepsine ek olarak, eytan'n bütün ateli onların söndürebileceğiniz iman kalkann alın. kurtulu miferini ve ruh'un klcn, yani tanr sözünü alın. her türlü dua ve yalvarla, her zaman ruh'un yönetiminde dua edin. bu amaçla, bütün kutsallar için yalvarla bulunarak tam bir adanmlıkla uyank durun. azm her açtımda bana gerekli söz verilsin diye benim için de dua edin; öyle ki, müjde'nin srn cesaretle bildirebileyim. uruna zincire vurulmu durumda elçilik ettiim müjde'yi gerektii gibi cesaretle duyurabilmem için dua edin. nasl olduumu, ne yaptm sizin de bilmeniz için sevgili kardeşimiz, rab'bin güvenilir hizmetkar tihikos size her eyi bildirecektir. 22 kendisini bu amaçla, durumumuzu iletmesi ve yüreklerinize cesaret vermesi için size gönderiyorum. baba tanr'dan ve rab isa mesih'ten kardelere imanla birlikte esenlik ve sevgi diliyorum. tanr'nn lütfu rabbimiz isa mesih'i ölümsüz sevgiyle sevenlerin hepsiyle birlikte olsun.

mesih isa'nın kullar ben pavlus ve timoteos'tan filipi'deki gözetmenler ve görevlilerle birlikte mesih isa'ya ait bütün kutsallara selam! babamz tanrı'dan ve rab isa mesih'ten sizlere lütuf ve esenlik olsun. sizi hatırladıkça tanrı'm'a şükrediyorum. ilk günden imdiye dek müjde'nin yayılmasındaki ibirliinizden dolayı her duamda hepiniz için her zaman sevinçle dilekte bulunuyorum. (sizde iyi bir ie balam olan tanrı'nın bunu mesih isa'nın gününe dek bitireceine güvenim var. hepiniz için böyle düşünmekte haklıyım. her an yüreimdesiniz. ister zincire vurulmuş, ister müjde'yi savunup dorulamakta olayım, hepiniz benimle birlikte tanrı'nın lütfuna ortaksnz. hepinizi mesih isa'nın sevgisiyle nasıl özlediime tanrı tanktır. duam u ki, sevginiz, bilgi ve her tür sezgiyle durmadan artsn. öyle ki, üstün deerleri ayrt edebilesiniz ve böylece tanrı'nın yüceltilip övülmesi için isa mesih aracılığıyla gelen doruluk meyvesiyle dolarak mesih'in gününde saf ve kusursuz olasnz. (kardeler, unu bilmenizi isterim: bama gelenler daha çok müjde'nin yayılmasına yararmtır. sonuç olarak bütün saray muhafızlar dahil, herkes mesih uruna zincire vurulduumu örendi. kardelerin çoğu da zincire vurulduğundan ötürü rab'be güvenerek tanrı'nın sözünü korkusuzca söylemekte daha da cesur davranıyorlar. gerçi kimi mesih'i kskançlık ve rekabetle, kimiye iyi niyetle duyuruyor. sonuncular, müjde'yi savunmaya atandım bilerek bunu sevgiyle yapıyorlar. ötekilerse mesih'i temiz yürekle deil, bencil tutkularla duyuruyorlar. böylece tutukluluğumda bana sknt vereceklerini sanyorlar. ama ne önemi var? ister art niyetle ister içtenlikle olsun, her durumda mesih duyurulmu oluyor. buna sevinirim, sevineceim de. çünkü dualarınızla ve isa mesih'in ruhu yardımıyla bunun bana kurtulu getireceini biliyorum. hiçbir eikle utandırmayacam, yaasam da ölsem de mesih'in her zamanki gibi imdi de bedenimde yüceltilmesi için tam bir cesaret gösterebileceimi bekliyor ve umut ediyorum. çünkü benim için, yaamak mesih'tir, ölme kazançtır. hayatta kalırsam yararlı iler yapacam. ama hangisini seçeceimi bilemiyorum. iki seçenek arasında kaldım. dünyadan ayrılp mesih'le birlikte olmayı arzuluyorum; bu çok daha iyi. ama hayatta kalmam sizin için daha gereklidir. bundan emin olarak kalacağımı biliyorum. imanda gellip sevinmeniz için hepinizle birlikte olmaya devam edeceğim. öyle ki, tekrar yannza geldiimde, mesih isa'da benimle daha çok övünebilesiniz. ancak yaaynz mesih'in müjdesi'ne layk olsun. öyle ki, gelip sizi görsem de gelmesem de sizinle ilgili haberleri, tek bir ruhta dimdik durduğunuz, müjde'de açıklanan inanç uruna

tek can halinde birlikte mücadele ettiinizi, size kar olanlardan hiçbir eikle ylmadnz duayım. böyle davranmanız onlara bir belirtidir - kendilerinin mahvolacan, sizlerin ise kurtulacan gösteren bir belirti. bu da tanrı'nın iidir. (çünkü mesih uruna size yalnız mesih'e iman etmek deil, daha önce bende gördüğünüz ve hâlâ sürdürdüğümü duyduğunuz zorlu çabamız aynsın göstererek mesih uruna ac çekmek ayrıcal da verildi.)

2

böylece mesih'ten gelen bir cesaret, sevgiden doan bir teselli ve ruh'la bir paydalk varsa, yüreктen bir sevgi ve sevecenlik varsa, ayn düüncede, sevgide, ruhta ve amaçta birleerek sevincimi tamamlayn. (hiçbir eyi bencil tutkularla ya da bo övünmeyle yapmayın. her biriniz alçakgönüllülükle öbürünü kendinden üstün saysn. yalnız kendi yararm deil, bakaların yararm da gözetin. mesih isa'daki düünce sizde de olsun. mesih, tanrı özüne sahip oldu halde, tanrı'ya eitli sm-sk sarlacak bir hak saymad. ama kul özüni alp insan benzeyiinde doarak ululuunu bir yana brakt. insan biçimine bürünmüş olarak ölüme, çarmh üzerinde ölüme bile boyun eip kendini alçalttı. (bunun için de tanrı o'nu pek çok yükseltti ve o'na her adn üstünde olan ad balad. öyle ki, isa'nın ad anıldnda gökteki, yerdeki ve yer altındaki ilerin hepsi diz çöksün ve her dil, baba tanrı'nın yüceltilmesi için isa mesih'in rab olduğunu açkça söylesin. (öyleyse sevgili kardelerim, her zaman söz dinlediiniz gibi, yalnız ben aranızdayken deil, ama özellikle aranızda olmadım u anda da kurtuluğunuzu sayg ve korkuyla etkin kln. çünkü kendisini honut edeni hem istemeyiz hem de yapmamız için sizde etkin olan tanrı'dır. her eyi söylenmeden ve çekimeden yapn ki, yaam sözüne sm-sk sarlarak aralarında evrendeki yıldızlar gibi parladnz bu eri ve sapk kuan ortasında kusursuz ve saf, tanrı'nın lekesiz çocuklar olasnz. öyle ki, bouna komadım, bouna emek vermediimi görerek mesih'in gününde övünecek bir nedenim olsun. ((kanım imannzn sunusu ve hizmeti üzerine adak arab gibi dökülecek olsa da seviniyor, hepinizin sevincine katlıyorum. ayn eikle siz de sevinin ve benim sevincime katln. durumunuzu öğrenmek, böylece içimi rahatlatmak üzere yakında timoteos'u yannza gönderebileceime ilkin rab isa'da umudum var. timoteos gibi düünen, durumunuzla içtenlikle ilgilenecek baka kimsem yok. herkes kendi iini düünüyor, mesih isa'nınkini deil. ama timoteos'un, deerini kantlam biri olduğunu, babasının yanında hizmet eden çocuk gibi, müjde'nin yayılması için benim yanımda hizmet ettiğini bilirsiniz. durumum belli olur olmaz onu size göndermeyi umuy-

orum. ben de yaknda geleceim, bu konuda rab'be güveniyorum. ama muhtaç anmda bana yardım etmek üzere gönderdiiniz el yi, omuz omuza mücadele verdiim kardeim ve emektam epafroditus'u size geri yollamay gerekli gördüm. Çünkü hepiniz özlüyor, hasta olduunu  rendiiniz için çok  z l y-ordu. gerçekten de ölecek kadar hastayd. ama tanr ona acd; yalnız ona deil,ac üstüne ac duymayaym diye bana da acd. ite bu nedenle, onu tekrar görüp sevinenin diye kendisini daha büyük bir istekle yann za gönderiyorum. böylelikle benim de kaygıların hafifleyecek. onu rab'de tam bir sevinçle kabul edin, onun gibi kiileri onurlandırın. Çünkü sizin bana yapamadn z yardım yapmak için cann tehlikeye atarak mesih'in ii uruna neredeyse  l yordunuz.

3

sonuç olarak, kardelerim, rab'de sevinin. size ayn eyleri yazmak bana usanç vermeyiz; hem bu sizin için bir güvencedir. kötülük yapan o adamlardan, o köpeklerden sakın; o sünnet banazlarından sakın! Çünkü gerçek s nnetliler tanr'nn ruhu aracılıyla tapınan, mesih isa'yla övünen, insansal özelliklere güvenmeyen bizleriz. ben aslında bunlara da g venebilirdim. eer baka biri bunlara g venebileceini sanyorsa, ben daha çok güvenebilirim. sekiz günlükken sünnet oldum. israil soyundan, benjamin oymandan, özbeöz ibrani'yim. kutsal yasa'ya* balık dersiniz, ferisi'ydim*. v6 gayret ders-eniz, kilise'ye* zulmeden biriydim. yasa'ya dayanan doruluk dersiniz, kusursuzdum. ama benim için kazanç olan her eyi mesih uruna zarar saydım. dahas var, uruna her eyi yitirdiim rabbim isa mesih'i tanmanın üstün deeri yannda her eyi zarar sayyorum, süprüntü sayıyorum. Öyle ki, mesih'i kazanaym ve kutsal yasa'ya dayanan kiisel dorulua deil, mesih'e iman etmekle kazanılan, iman sonucu tanr'dan gelen dorulua sahip olarak mesih'te bulunaym. ( l m nde o'nunla  zdeleerek o'nu tanımak, diriliinin gücünü ve a larını ortak olmanın ne demek olduunu bilmek ve böylece ne yapp yapp ölümden dirilile erimek istiyorum. (bunlara imdiden kavutuumu ya da yetkinlile eritiimi söylemiyorum. ama mesih isa'n  ben kazanmakla benim için öngördüü  d l  kazanmak için k uyorum. kardeler, kendimi bunu kazanm saymıyorum. ancak unu yapyorum: geride kalan her eyi unutup ileride olanlara uzanarak, tanr'nn mesih isa aracılıyla yapt göksel çarda öngörülen  d l  kazanmak için hedefe doru k uyorum. (bunun için olgun olanların hepsi bu düüncede olsun. herhangi bir konuda farklı bir d  nceniz varsa, tanr bunu da size a  ka gösterecek. ancak, eritiimiz düze

uygun bir yaam sürelim. kardeler, hepiniz beni  rne  aln. size verdiimiz  rne  uyarınca yaayanlara dikkatle bakn. size defalarca söylediim gibi, imdi gözyalar içinde tekrar söylüyorum: birçok ki mesih'in  armına d man olarak yiyor. onların sonu ykmdr; tanrın mideleridir. aplayıyla övünür, yalnız bu dünyay d  n rl r. oysa bizim vatanımız göklerde-dir. oradan kurtar y, rab isa mesih'i bekliyoruz. o her eyi kendine bal klmaya yeten gücünün etkinliyle zavall bedenlerimizi deitirip kendi yüce bedenine benzer hale getirecektir.

4

bu nedenle, ey sevgililer, sevincim, bannı tac, içten  zlediim sevgili kardelerim, böylece rab'de dimdik durun. evodiya'ya rica ediyorum, sintihi'ye rica ediyorum, rab yolunda ayn düüncede olun. evet, gerçek yoldam, sana da yalvarm, bu kadınlara yardım et. Çünkü onlar benimle, klement'le ve adlar yaam kitabında bulunan öbür emektarlarla birlikte müjde'yi yaymak için mücadele ettiler. rab'de her zaman sevinin; yine söylüyorum, sevinin! uysal- l z bütün insanlarla bilinsin, rab'in gelii yakndr. hiç kaygılanmayn; her konudaki dileklerinizi, tanr'ya dua edip yalvararak ükranla bildirin. o zaman tanr'nn her kavrayan esenlii mesih isa aracılıyla yüreklerinizi ve düüncelerinizi koruyacaktır. sonuç olarak, kardelerim, gerçek, saygıdeer, doru, pak, sevimli, hayranlık uyandıran, erdemli ve  v l m- eye deer ne varsa, onu d  n n. benden  rendiiniz, kabul ettiiniz, iittiiniz, bende g rd  n z ne varsa, onu yapn. o zaman esenlik veren tanr sizinle olacaktır. bana duyduunuz ilgiyi sonunda tazelediiniz için rab'de çok sevindim. aslında ilgi duyuyordunuz, ama bunu göstermeye frsatn z olmad. bunu ihtiyaç oldu  için söylemiyorum. Çünkü ben her durumda eldekiyle yetinmeyi örendim. yoksulluk çekmeyi de bilirim, bolluk içinde yaamay da. ister tok ister a , ister bolluk ister ihtiyaç içinde olaym, her durumda, her kolda yaamann sürün örendim. beni g lendirenin aracılıyla her eyi yapabiliirim. yine de sk nlarla ortak olmakla iyi ettiiniz. siz de bilirsiniz, ey filipililer, müjde yaylmaya baladnda, makedonya'dan ayrılmadan sonra sizden baka hiçbir topluluk* karlık yardımlama konusunda benimle ibirlili yapmad. ben selanik'teyken de, ihtiyaç olduunda birkaç kez bana yardımda bulundunuz. armaan peinde deilim, ama ruhsal kazancın hesabn za birikmesini istiyorum. benim her eyim var, bolluk içindeyim. epafroditus'un eliyle gönderdiiniz armaanlar alınca bir eksim kalmadı. bunlar güzel kokulu sunular, tanr'nn beenisini kazanan, o'nu honut eden kurbanlardı. tanrın da

her ihtiyacnz kendi zenginliiyle mesih isa'da
görmekli bir biçimde karlayacaktr. babamz
tanr'ya sonsuzlara dek yücelik olsun! amin.
mesih isa'ya ait bütün kutsallara selam söy-
leyin. yanmdaki kardeler size selam eder-
ler. bütün kutsallar, özellikle sezar'n* ev
halkndan olanlar size selam ederler. rab isa
mesih'in lütfu ruhunuzla birlikte olsun.

tanr'nn isteıyla mesih isa'nın elçisi atanan ben pavlus ve kardeşim timoteos'tan, kolose'de bulunan, mesih'e ait kutsal ve sadık kardelere selam! babamz tanr'dan sizlere lütuf ve esenlik olsun. (sizler için dua ederken tanr'ya, rabbimiz isa mesih'in babas'na her zaman şükrediyoruz. çünkü mesih isa'ya iman ettiinizi ve bütün kutsallar sevdiğinizi duyduk. imannız ve sevginiz göklerde sizin için saklı bulunan umuttan kaynaklanıyor. bu umudun haberini gerçeğin bildirisinden, size daha önce ulaşan müjde'den aldınız. müjde, onu iittiniz ve tanr'nn lütfunu gerçekten anladınız günden beri aranızda olduğu gibi, bütün dünyada da meyve vermekte, yayılmaktadır. (müjde'yi bizim adımıza mesih'in güvenilir hizmetkâr olan sevgili emektarız epafrastran öğrendiniz. ruh'tan kaynaklanan sevginizi de bize o bildirdi. bunu iittimiz günden beri biz de sizler için dua etmekten, tam bir bilgelik ve ruhsal anlayla tanr'nn istisini bütünüyle bilmenizi dilemekten geri kalmadık. rab'be yarar biçimde yaamanız, o'nu her yönden onurlatmanız, her iyi işte meyve vererek tanr'yı tanıtmakta ilerlememiz için dua ediyoruz. her eye sevinçle katlanıp sabredebilmeniz için o'nun yüce gücüne dayanarak bütün kudretle güçlenmenizi diliyoruz. bizi kutsalların ktaki mirasına ortak olmaya yeterli klan baba'ya şükretmeniz için dua ediyoruz. o bizi karanlıkların hükümlerinden kurtarıp sevgili olu'nun egemenliğine aktardı. o'nda kurtuluş, günahlarımızı bina sahibimiz. görünmez tanr'nn görünümü, bütün yaratılan ilk doan o'dur. nitekim yerde ve gökte, görünen ve görünmeyen her şey -tahtlar, egemenlikler, yönetimler, hükümler- o'nda yaratıldı. her eye o'nun aracılığıyla o'nun için yaratıldı. her eyden önce var olan o'dur ve her şey varlığını o'nda sürdürmektedir. bedenini, yani kilisenin* ba o'dur. her eyde ilk yerini alması diye balangaç olan ve ölümler arasından ilk doan o'dur. çünkü tanrı bütün doluluğunun o'nda bulunmasını uygun gördü. mesih'in çarmıhta aktıkları kan aracılığıyla esenliği salam olarak yerdeki ve gökteki her şeyi o'nun aracılığıyla kendisiyle barıtmaya razı oldu. yaptığınız kötülükler yüzünden bir zamanlar düşüncelerinizde tanr'ya yabancı ve düşmandınız. şimdiyse mesih sizi tanr'nn önüne kutsal, lekesiz ve kusursuz olarak çıkarmak için öz bedeninin ölümü sayesinde sizi tanr'yla barıttı. yeter ki, duyduğunuz müjde'nin verdiği umuttan kopmadan, imanda temellenip yerlemlenerek kalın. ben pavlus, göğün altındaki bütün yaratılanı duyurulan bu müjde'nin hizmetkârı oldum. sizin için acı çektiğim şimdi sevinıyorum. mesih'in, kendi bedeni, yani kilise* uruna çektiği sıkıntılardan eksik kalanları

kendi bedenimde tamamlıyorum. tanr'nn sizin yararına bana verdiği görevle kilisenin hizmetkârı oldum. görevim, tanr'nn sözünü, yani geçmişi çağlardan ve kuaklardan gizlenmiş, ama şimdi o'nun kutsallarına açılan olan şır eksiksiz duyurmaktır. (tanr kutsallarına bu şırın ulusları arasında ne denli yüce ve zengin olduğunu bildirmek istedi. bu şırın özü şudur: mesih içinizdedir. bu da size yücelme kavama umudunu veriyor. her insan mesih'te yetkinlemlenerek tanr'ya sunmak için herkesi uyarak ve herkesi tam bir bilgelikle eitererek mesih'i tantıyoruz. o'nun kudretle bende etkin olan gücüne dayanarak urap emek vermemin amacı da budur.

2

gerek sizler, gerek laodikya'dakiler, gerekse sizler gibi yüzümü hiç görmemiş olanlar için ne denli büyük bir ura verdimi bilmenizi isterim. yüreklerinin cesaret bulmasını, sevgide birlemelerini dilerim. öyle ki, anlayın verdiğiniz tam güvenliğin bütün zenginliğine kavuşun ve tanr'nn şırını, yani bilginin ve bilgeliğin bütün hazinelerinin saklı olduğu mesih'i tansınlar. (kimse sizi kulaklayan sözlerle aldatmasın diye söylüyorum bunu. çünkü bu ne kadar bedence aranızda deilsem de, ruhça sizinle birlikteyim. düzenliliğinizi, mesih'e imannızın salamlarıyla görüş seviniyorum. bu nedenle rab mesih isa'yı nası kabul ettiğinizde, o'nda öylece yaayın. ukranlarla dolup taarak o'nda köklenin ve gelin, size öğretildiği gibi imanda güçlenin. dikkatli olun! mesih'e deil de, insanların gelenine, dünyanın temel ilkelerine dayanan felsefeye, bo ve aldatıcı sözlerle kimse sizi tutsak etmesin. çünkü tanrının bütün doluluğu bedence mesih'te bulunuyor. siz de her yönetim ve hükümlerinin ba olan mesih'te doluluğu kavutunuz. ayrıca mesih'in gerçekleştirdiği şünnet sayesinde bedenini benliinden soyunarak elle yapmayan şünnetle o'nda şünnet edildiniz. vaktizde* o'nunla birlikte gömüldünüz, o'nu ölümden diriltten tanr'nn gücüne iman ederek o'nunla birlikte dirildiniz. sizler suçlarınız ve benliinizin şünnetsizliği yüzünden ölüyen, tanrı sizi mesih'te birlikte yaama kavuturdu. bütün suçlarınız o balad. kurallarıyla bize kar ve aleyhimizde olan yazı atlamayı sildi, onu çarmıha çakarak ortadan kaldırdı. yönetimlerin ve hükümlerlerinin elindeki silahları alıp onları çarmıhta yenerek açıkça gözleri önüne serdi. bu nedenle kimse yiyecek içecek, bayram, yeni ay ya da abat günü* konusunda sizi yargılamasın. bunlar gelecek eylerin gölgesidir, aslı ise mesih'tedir. sözde alçakgönüllülüğe ve meleklerle tapınmakta direnen, gördüğü düşlerin üzerinde durarak benliinden güdeleriyle bo yere böbürlenen, ba'a tutunmayan hiç kimse sizi ödüllünüzden yoksun bırakmasın.

bütün beden eklemeler ve balar yardımıyla bu ba'tan beslenip bütünlenmekte, tanrı'nın salad büyümeyle gelişmektedir. (mesih'le birlikte ölüp dünyanın temel ilkelerinden kurtulduğunuza göre, niçin dünyada yaşayanlar gibi, "unu elleme", "bunu tatma", "una dokunma" gibi kurallara uyuyorsunuz? (bu kurallardan hepsi, kullanıldıkça yok olacak nesnelerle ilgilidir; insanların buyruklarına, öretilerine dayanır. kokuşmuş bu kuralların gönüllü tapınma, sözde alçakgönüllülük, bedene eziyet açısından bilgece bir görünüşü vardır; ama benliğin tutkuların denetlemekte hiçbir yararları yoktur.

3

mesih'le birlikte dirildinizize göre, gökteki deerlerin ardından gidin. mesih orada, tanrı'nın sanda oturuyor. yeryüzündeki deil, gökteki deerleri düşünün. çünkü siz öldünüz, yaamınız mesih'le birlikte tanrı'da saklıdır. yaamınız olan mesih görüldüğü zaman, siz de o'nunla birlikte yücelmi olarak görüneceksiniz. bu nedenle bedeniniz dünyasal eilimlerini fuhı, pislii, ehveti, kötü arzular ve putperestlikle e olan açgözlülüğü öldürün. bunlar yüzünden tanrı'nın gazab söz dinleyenlerin üzerine geliyor. geçmişte bunlarla iç içe yaadınız zaman siz de bu yollarda yürüdünüz. ama şimdi öfke, kızılgınlık, kötü niyet dahil, hepsini üzerinizden sıyratın. aznızdan hiçbir iftira ya da edepsiz söz çıkmasın. birbirinize yalan söylemeyin. çünkü eski yaradılış kötü alkanlıklarıyla birlikte üzerinizden çıkartın; eksiksiz bilgiye erimek için yaratıcı'na benzer olmak üzere yenilenen yeni yaradılış giyindiniz. bu yenilikte grek* ve yahudi, sünnetli ve sünnetsiz, barbar, iskit, köle ve özgür ayrı yoktur. mesih her eydir ve her eydedir. öyleyse, tanrı'nın kutsal ve sevgili seçilmişleri olarak yürekten sevecenlii, iyili, alçakgönüllülüğü, sabr, yumuaklı giyinin. birbirinize hoşgörülü davranın. birinizin ötekiden bir ikâyeti varsa, rab'bin sizi balad gibi, siz de birbirinizi balayın. bunların hepsinin üzerine yetkin birliğin ba olan sevgiyi giyinin. mesih'in esenlii yüreklerinizde hakem olsun. tek bir beden üyeleri olarak bu esenlikle çarldınız. ükredici olun! mesih'in sözü bütün zenginlikle birinizde yaasın. tam bir belgelikle birbirinize öretilin, öüt verin, mezmurlar, ilahiler, ruhsal ezgiler söyleyerek yüreklerinizde ükranla tanrı'ya nameler yükseltin. söylediniz, yaptınız her eyi rab ismi'nin adıyla, o'nun aracılığıyla baba tanrı'ya ükrederek yapın. ey kadınlar, rab'be ait olanlara yarar biçimde kocalarınıza baml olun. ey kocalar, karlarınız sevin. onlara sert davranmayın. ey çocuklar, her konuda anne babalarınızın sözünü dinleyin. çünkü bu rab'bi onut eder. ey babalar, çocuklarınız incit-

meyin, yoksa cesaretleri kırılır. ey köleler, dünyadaki efendilerinizin her sözünü dinleyin. bunu, yalnız insanların onut etmek isteyenler gibi göze hoş görünen hizmetle deil, saf yürekle, rab korkusuyla yapın. rab'den miras ödülünü alacanız bilerek, her ne yaparsanız, insanlar için deil, rab için yapar gibi candan yapın. rab mesih'e kulluk ediyorsunuz. (haksızlık eden etti haksızlık karın alacak, hiçbir ayrımlı yapmayacaktır.

4

ey efendiler, gökte sizin de bir efendiniz olduğunu bilerek kölelerinize adalet ve eilikle davranın. kendinizi duaya verin. duada uyank kalın, ükredin. aynı zamanda bizim için de dua edin ki tanrı, sözünüzü yaymamız ve uruna hapsedildiğimiz mesih sırrını açıklamamız için bize bir kap açsın. bu sır gerektiği gibi açıklıkla bildirebilmem için dua edin. sizden olmayanlara kar bilgece davranın. fırsat deerlendirin. sözünüz tuzla terbiye edilmiş gibi her zaman lütufla dolu olsun. böylece herkese nasıl karlık vermek gerektiğini bileceksiniz. rab yolunda emektam ve güvenilir bir hizmetkar olan sevgili kardeşimiz tihikos, benimle ilgili her eyi size bildirecektir. ite bu amaçla, durumumuzu iletmesi ve yüreklerinize cesaret vermesi için kendisini size gönderiyorum. onunla birlikte, sizden biri olan, güvenilir ve sevgili kardeşimiz onisimos'u da gönderiyorum. burada olup biten her eyi size bildirecekler. hapishane arkadaşlarımız ve barnaba'nın yeeni markos size selam ederler. markos'la ilgili buyruklar aldınız; yannıza gelirse kendisini kabul edin. iustus diye tannan yeu da size selam eder. tanrı'nın egemenlii* için çalışan emektam yahudiler yalnız bunlardır. bunlar bana teselli duylar. sizden biri ve mesih isa'nın kulu olan epafra size selam eder. tanrı'nın her isteinden emin, yetkin kiiler olarak ayakta kalasınız diye sizin için her zaman duayla mücadele ediyor. gerek sizin gerekse laodikya ve hierapolis'tekiler için çok emek verdi ne tanklık ederim. sevgili hekim luka'yla dimas da size selam ederler. laodikya'daki kardeşlere, nimfa'ya ve evindeki topluluğa* selam edin. bu mektup aranızda okunduktan sonra laodikya kilisesine* de okutun. siz de laodikya'dan gelecek mektubu okuyun. arhippus'a, "rab yolunda üstlendiğiniz görevi tamamlamaya dikkat et!" deyin. ben pavlus bu selam elimle yazıyorum. zincire vurulduğumu unutmayın. tanrı'nın lütfu sizinle birlikte olsun.

pavlus, silvanus ve timoteos'tan baba tanrı'ya ve rab isa mesih'e ait olan selanik kilisesine* selam! sizlere lütuf ve esenlik olsun. dualarmızda sizleri anıyor, her zaman hepiniz için tanrı'ya ükrediyoruz. imann ürünü olan etkinliinizi, sevgiye dayanan emeinizi ve rabbimiz isa mesih'e baladnz umuttan kaynaklanan dayanklınz babamz tanrı'nın önünde durmadan anıyoruz. (tanrı'nın sevdii kardelerim, sizleri o'nun seçtiini biliyoruz. çünkü yaydmz müjde size yalnız sözle deil, kudretle, kutsal ruh'la ve büyük güvenle ulat. nitekim aranızdayken sizin yararınıza nasl yaadınız bilirsiniz. siz de büyük skntlara karn, kutsal ruh'un verdii sevinçle tanrı sözünü kabul ederek bizi ve rab'bi örnek aldınız. böylece makedonya ve ahaya'daki bütün imanlılara örnek oldunuz. rab'bin sözü sizden yayıldı. tanrı'ya imannın haberi makedonya ve ahaya'ya deil, her yere ulat. artık bizim bir ey söylememize gerek kalmadı. çünkü herkes bizi ne kadar iyi karladınız anlatıp duruyor. yaayan gerçek tanrı'ya kulluk etmek, o'nun ölümünden diriltii ve bizleri gelecek gazaptan kurtaran olu isa'nın göklerden gelini beklemek üzere putlardan tanrı'ya nasl döndüğünüzü anlatıyorlar.)

kardeler, size yaptımız ziyaretin boşa gitmediğini siz de biliyorsunuz. bildiğiniz gibi, daha önce filipi'de eziyet görmüş, aalanmış. ama iddetli kar koymalara ramen, tanrsal müjde'yi size duyurmak için tanrı'mız'dan cesaret aldık. çarımız yalana ya da kirli bir amaca dayanmıyor; bunun hileli bir yönü de yoktur. tersine, tanrı tarafından müjde'yi emanet almaya layık görüldüğümüz için, insanlar deil, yüreklerimizi snayan tanrı'ya honut edecek biçimde konuyoruz. bildiğiniz gibi, hiçbir zaman pohpohlayıcı sözlerle ya da ağgözlülüğü örten bir maskeyle gelmedik. tanrı buna tanktır. insanlardan -ne sizden ne bakalarından- gelecek övgünün peinde de deildik. mesih'in elçileri olarak size arımız hissettirebilirdik. ama çocukların barna basan bir anne gibi size efkatle davrandık. sizlere öylesine gönülden balanmış ki, sizinle yalnız tanrı'nın müjdesi'ni deil, kendi canlarımız da paylamaya razıydık. çünkü sizi o denli çok sevdik! evet, kardeler, nasl urap didindiimizi anmsarsanız. hiçbirinize yük olmamak için gece gündüz çaltık, tanrı'nın müjdesi'ni size duyurduk. iman eden sizlere kar davranışın ne denli kutsal, adil, kusursuz olduuna siz tanksınız; tanrı da buna tanktır. bildiğiniz gibi, bir baba çocuklarına nasl davranırsa, her birinize öyle davrandık. sizi yüreklendirdik, teselli

ettik; sizleri egemenliğine ve yüceliğine çaran tanrı'ya yarar biçimde yaamaya özendirdik. tanrı'ya sürekli ükretmek için bir neden daha var: tanrı sözünü bizden duyup kabul ettiğiniz zaman bunu insan sözü olarak deil, gerçekte olduğu gibi, tanrı sözü olarak benimsediniz. siz imanlarda etkin olan da bu sözdür. çünkü kardeler, siz tanrı'nın yahudiye'de bulunan ve mesih isa'ya bal olan kiliselerini* örnek aldınız. onların yahudiler'den çekti skntların aynsın siz de kendi yurttaşlarınızdan çektiniz. rab isa'y ve peygamberleri öldüren, bize de zulmeden yahudiler'dir. öteki uluslardan olanlarla konumuz ve böylece onların kurtulmasını engellemekle tanrı'nın honutsuzluuna yol açıyor ve bütün insanlara kar geliyorlar. böylece durmadan günahlara günah katıyorlar. sonunda tanrı'nın gazabına uğurlar. (kardeler, ksa bir süre için düüncede olmasa da bedende sizden rak düttük. ama büyük bir özlemle yüzünüzü yeniden görmek için çok çaba gösterdik. evet, yannıza gelmek istiyorduk. hele ben pavlus, bunu birkaç kez istedim. ama eytan bize engel oldu. umudumuz, sevincimiz kimdir? rabbimiz isa geldiinde o'nun önünde övüneceğimiz zafer tac nedir? siz deil misiniz? evet, övüncümüz ve sevincimiz sizsiniz.

ite bu özleme daha fazla dayanacak halimiz kalmayınca atına'da yalnız bırakmaya raz olduk ve mesih'in müjdesi'ni yayan tanrı emekta kardeşimiz timoteos'u yannıza gönderdik. bu skntlardan ötürü kimse sarsılmasın diye sizi imanda güçlendirip yüreklendirmesini istedik. skntlardan geçmek için belirlendiimizi siz de biliyorsunuz. ((çünkü sknt çekekemizi size önceden, daha yannızdayken söylemitik. bildiğiniz gibi, öyle oldu. bu nedenle ben de daha fazla dayanamadım; acaba ayartıcı bir yolu bulup sizi ayarttım mı, emeimiz boşa mı gitti diye iman durumunuzu öğrenmek için timoteos'u gönderdim. ama yannızdan henüz dönen timoteos, imannıza, sevginize ilikin bize güzel haberler getirdi. bizi her zaman iyi anlarla hatırladınız, sizi görmeyi özlediğimiz kadar sizin de bizi özlediğini söyledi. bu nedenle kardeler, bütün çile ve skntlarımız arasında, imannızdan ötürü sizinle teselli bulduk. çünkü siz rab'be bal kalırsanız, biz asl o zaman yaarız. tanrı'mız'ın önünde sizden ötürü büyük sevinç duymaktayız. buna karlı tanrı'mız'a sizin için yeterince nasl ükredebiliriz? sizinle yüz yüze görüşmek, iman konusundaki eksiklerinizi tamamlamak için gece gündüz var gücümüzle dua ediyoruz. babamız tanrı'nın kendisi ve rabbimiz isa size kavumamız için yolunuzu açsın! rab birbirinize ve bütün insanlara beslediğiniz sevgiyi, bizim size beslediğimiz

sevgi ölçüsünde çoaltıp artırsın! öyle ki, rabbimiz isa bütün kutsallarıyla geldiinde, babamız tanr'ın önünde kutsallıkta kusursuz olmanız için yüreklerinizi pekitirsin.

4

kardeler, nasl yaamanız, tanr'y nasl honut etmeniz gerektiğini bizden örendiniz. nitekim öyle yayorsunuz. son olarak bu konuda daha da ilerlemeniz için rab isa adna size rica ediyor, yalvıyoruz. rab isa'nın yetkisiyle size hangi buyruklar ilettiimizi biliyorsunuz. tanr'ın isteı udur: kutsal olmanız, fuhutan kaçmanız, her birinizin, tanr'y tanımayan uluslar gibi ehvet tutkusuyla deil, kutsallık ve saygınlıkla kendine bir e alması (ve bu konuda haksızlık edip kardeini aldatmamasdır. daha önce de size söyledimiz, sizi uyardmız gibi, rab bütün bu suçlardan ötürü insanlar cezalandırcağıdır. çünkü tanr bizi ahlaksızla deil, kutsal bir yaam sürmeye çağır. dolayısıyla bu çarý reddeden kii insan deil, size kutsal ruhu'nu veren tanr'y reddetmi olur. kardelik sevgisi konusunda kimsenin size bir ey yazmasna gerek yoktur. çünkü tanr size birbirinizi sevmeyi öğretti. gerçekte bütün makedonya'daki kardelerin hepsini seviyorsunuz. kardeler, size rica ediyoruz, bu konuda daha da ilerleyin. size buyurdumumuz gibi, sakın bir yaam sürmeyi, kendi iinize bakmay, ellerinizle çalmay amaç edin. öyle ki, kimseye muhtaç olmadan öbür insanların önünde saygı bir yaam süresiniz. kardeler, umudu olmayan öbür insanlar gibi kederlenmemeniz için, gözlerini yaama kapam olanlar konusunda bilgisiz kalmanız istemiyoruz. isa'nın ölüp dirildiine inanıyoruz. ayn ekinde tanr, isa'ya bal olarak gözlerini yaama kapam olanlar da o'nunla birlikte geri getirecektir. rab'bin sözüne dayanarak size diyoruz ki, biz yaamakta olanlar, rab'bin geliinde hayatta olanlar, gözlerini yaama kapayanların önüne asla geçmeyeceiz. rab'bin kendisi, bir emir çarısıyla, bameleın seslenmesiyle, tanr'ın borazanıyla gökten inecek. önce mesih'e ait ölümler dirilecek. sonra biz yaamakta olanlar, hayatta olanlar, onlarla birlikte rab'bi havada karlamak üzere bulutlar içinde alıp götürüleceiz. böylece sonsuza dek rab'le birlikte olcaz. ite birbirinizi bu sözlerle teselli edin.

5

kardeler, bu olayların zaman ve tarihi konusunda size yazmaya gerek yoktur. çünkü siz de çok iyi bilirsiniz ki, rab'bin günü gece hrsz nasl gelirse öyle gelecektir. insanlar, "her ey esenlik ve güvenlik içinde" dedikleri bir anda, gebe kadının birden sancılanması gibi, anırsız ykma uraya-

cak ve asla kaçamayacaklar. ama kardeler, siz karanlıkta deilsiniz ki, o gün sizi hrsz gibi yakalasın. hepiniz k çocuklar, gündüz çocuklarsınız. geceye ya da karanlıkta deil. öyleyse bakalar gibi uyumayalım, ayk ve uyank olalım. çünkü uyuyanlar gece uyur, sarho olanlar da gece sarho olurlar. gündüze ait olan bizlerse, iman ve sevgi zırhın kuanıp bamza mifer olarak kurtulu umudunu giyerek ayk duralım. çünkü tanr bizi gazaba urayalım diye deil, rabbimiz isa mesih aracılığıyla kurtulu kavualım diye belirlledi. mesih bizler için öldü; öyle ki, ister uyank ister uykuda olalım, o'nunla birlikte yaayalım. bunun için imdi yaptınız gibi, birbirinizi yüreklendirip ruhça gelitirin. kardeler, aranızda çalanların, rab yolunda size önderlik edip öüt verenlerin deerini bilmenizi rica ederiz. yaptıklar iten ötürü onlara snrsız saygı, sevgi gösterin. birbirinizle bar içinde yaayın. size yalvarız, kardeler, bo gezenleri uyarın, yüreksizleri cesaretlendirin, güçsüzlere destek olun, herkese karı sabırlı olun. sakın kimse kötülüğe kötülükle karlı vermesin. birbiriniz ve bütün insanlar için her zaman iyili amaç edin. her zaman sevin. sürekli dua edin. her durumda ükredin. çünkü tanr'ın mesih isa'da sizin için isteği budur. ruh'u söndürmeyin. peygamberlik sözlerini küçümsemeyin. her eyi snayın, iyi olana smsk tutun. her çeit kötülüğten kaçın. esenlik kayna olan tanr'ın kendisi sizi tümüyle kutsal kılsın. ruhunuz, canınız ve bedeniniz rabbimiz isa mesih'in geliinde eksiksiz ve kusursuz olmak üzere korunsun. sizi çaran tanr güvenilirdir; bunu yapacaktır. kardeler, bizim için dua edin. bütün kardeleri kutsal öpüle selamlayın. rab adna size buyuruyorum, bu mektup bütün kardelere okunsun. rabbimiz isa mesih'in lütfu sizinle birlikte olsun.

pavlus, silvanus ve timoteos'tan babamz tanrı'ya ve rab isa mesih'e ait selanik kilisesine* selam! baba tanrı'dan ve rab isa mesih'ten sizlere lütf ve esenlik olsun. kardeler, sizin için her zaman tanrı'ya uğran borçluyuz. böyle yapmamız da yerindedir. çünkü imannız büyüdükçe büyüyor, her birinizin öbürüne olan sevgisi artıyor. bu nedenle bizler, katlandınız bütün zulüm ve skntlar karşındaki sabr ve imannızdan ötürü tanrı'nın kiliseleri* arasında sizinle övünüyoruz. bütün bunlar tanrı'nın adil yargısının belirtisidir. sonuç olarak, urunda ac çektiğiniz tanrı egemenliği'ne* layk sayılacaksınız. tanrı adil olan yapacak: size sknt çektiğizlere sknt ile karşılık verecek, sknt çeken sizleriyse bizimle birlikte rahata kavuturacaktır. bütün bunlar rab isa alev alev yanan ate içinde güçlü melekleriyle gökten gelip göründüğü zaman olacak. rabbimiz isa, tanrı'ya tanımayanlar ve kendisiyle ilgili müjde'ye uymayanlar cezalandırılacak. (böyleleri rab'bin varlıktan ve yüce gücünden uzak kalarak sonsuza dek mahvolma cezasına çarptırılacaklar. bütün bunlar rab'bin kendi kutsal aralarında yüceltilmek ve bütün imanlarda hayranlık uyandırmak üzere geldii gün olacak. sizler ise iman edenlerdensiniz. çünkü size ettiğimiz tankla inandınız. (ite bu nedenle tanrı sizi çarşına layk görsün, iyiliye yönelik her dileinizi, imana dayanan her uranız kendi gücüyle sonuçlandırın diye sizin için her zaman dua ediyoruz. öyle ki, tanrı'nın ve rab isa mesih'in lütfuyla rabbimiz isa'nn ad sizde yüceltilsin, siz de o'nda yüceltilersiniz.

rabbimiz isa mesih'in geliine ve o'nunla birlikte olmak üzere toplanmamıza gelince: kardeler, size rica ediyoruz, rab'bin gününün geldiini ileri süren herhangi bir ruh, bir söz ya da bizden gelmi gibi gösterilen bir mektup hemen aklınız kartırmasın, sizi telalandırmassın. (hiç kimse hiçbir eikle sizi aldatmamız. çünkü imandan dönüp balamadıkça, mahvolacak olan o yasa tanımaz adam ortaya çıkmadıkça o gün gelmeyecektir. bu adam, tanrı diye anılan ya da tapılan her eye kar gelerek kendini hepsinden yüce gösterecek, hatta kendisini tanrı ilan ederek tanrı'nın tapna'nda oturacaktır. daha yannızdayken bunlar size söyledii hatırlamıyor musunuz? zaman gelince ortaya çıkarılacak olan bu adam imdilik neyin engellediini biliyorsunuz. evet, yasa tanımazın gizli gücü u anda bile etkindir; ama bu gücü imdilik engelleyen ortadan kaldırılcağa dek görevini sürdürecektir. sonra yasa tanımaz adam ortaya çıkacak. rab isa onu aznn soluuyla öldürecek, geliinin görkemiyle yok edecek. yasa tan-

maz adam, her türlü mucizede, yanlış belirtilerle harikalarda ve mahvolanlar aldatan her türlü kötülüğe sergilenen eytan'ın etkinliyle gelecek. mahvolanlar, gerçeği sevmeye ve böylece kurtulmaya yanamadıklarından mahvoluyorlar. (ite bu nedenle tanrı yalana kanmalar için onların üzerine yanlış bir güç gönderiyor. öyle ki, gerçeği inanmayan ve kötülüğün holananları hepsi yargılasın. ama biz, ey rab'bin sevdi kardeler, sizler için her zaman tanrı'ya uğran borçluyuz. çünkü tanrı, ruh aracılığıyla kutsal klnp gerçeği inanarak kurtulmanız için sizi ta balangattan seçti. rabbimiz isa mesih'in yüceliine kavumanız için, bildirdiğimiz müjde'yle sizi bu kurtuluşa çard. öyleyse dayanın, kardelerim! ister sözle ister mektupla, size iletiiiz öğretilere smsk tutunun. rabbimiz isa mesih'in kendisi ve bizi sevip lütfuyla bize sonsuz cesaret ve salam bir umut veren babamz tanrı sizi yüreklendirsün, her iyi eylem ve sözde pekitirsün. (

son olarak, kardeler, rab'bin sözü aranızda olduğu gibi hızla yayılıp yüceltilsin diye bizim için dua edin. ahlaksız, kötü insanlardan kurtulmamız için de dua edin. çünkü herkes iman etmi deildir. ama rab güvenilirliktir. o sizi pekitirecek, kötü olanları* koruyacaktır. buyurduklarımızı yaptınız ve yapacana dair rab'de size güveniyoruz. rab yüreklerinizi tanrı'nın sevgisine, mesih'in sabrına yöneltsin. kardeler, bizden aldıklar öğretilere uymayp bo gezen bütün kardelerden uzak durmanız rab isa mesih'in adıyla buyuruyoruz. bizleri nasıl örnek almanız gerektiğini kendiniz biliyorsunuz. çünkü biz aranızdayken bo gezenler deildir. kimsenin ekmeini karlıksız yemedik. herhangi birinize yük olmamak için urap didindik, gece gündüz çaltık. yardımlarınız hak etmediğimiz için deil, izleyebileceğiniz bir örnek brakmak için böyle yaptık. hatta sizinle birlikteyken u buyruu vermitik: "çalmak istemeyen yemek de yemesin!" çünkü aranızda bazıların bo gezdiiini duyuyoruz. bunlar hiçbir i yapmyor, bakalarının iine karp duruyorlarm. böylelerine rab isa mesih adına yalvarıyor, unu buyuruyoruz: sakin bir eikle çalp kendi kazançlarından yesinler. sizlerse kardeler, iyilik yapmaktan usanmayın. eer bu mektuptaki sözlerimize uymayan olursa onu mimleyin. yaptıklarından utanması için onunla ilikinizi kesin. yine de onu düman saymayın, bir karde olarak uyarın. esenlik kayna olan rab'bin kendisi size her zaman, her durumda esenlik versin. rab hepinizle birlikte olsun. ben pavlus bu selam kendi elimle yazıyorum. her mektubumun özel iaretidir bu; böyle yazarm. rabbimiz isa mesih'in lütfu hepinizle birlikte olsun.

kurtarcımız tanrı'nın ve umudumuz mesih isa'nın buyruyuyla mesih isa'nın elçisi atanan ben pavlus'tan imanda öz olum timoteos'a selam! baba tanrı'dan ve rabbimiz mesih isa'dan sana lütf, merhamet ve esenlik olsun. (makedonya'ya giderken sana rica ettiim gibi, efes'te kal ve baz kiilerin farklı öretiler yaymamasın, masallarla ve sonu gelmeyen soyaçlarıyla uramamasın öütle. bu eyler, imana dayanan tanrısal düzene hizmet etmekten çok, tartmalarla yol açar. (bu buyruun amac, pak yürekten, temiz vicdandan, içten imandan doan sevgiyi uyandırmaktır. baz kiiler bunlardan saparak bo konumalara daldılar. kutsal yasa* öğretmeni olmak istiyorlar, ama ne söyledikleri sözleri ne de iddial olduklar konular anlyorlar. yasa'y özüne uygun biçimde kullanan için yasa'nın iyi olduunu biliyoruz. çünkü biliyoruz ki, yasa dorular için deil, yasa tanımayanlarla asiler, tanrıszlarla günahkârlar, kutsallıktan yoksunlarla kutsala kar saygısz olanlar, anne ya da babasın öldürenler, katiller, fuhı yapanlar, olanclar, köle tüccarlar, yalanclar, yalan yere ant içenler ve salam öğretiyi kart olan baka ne varsa onlar için konmutur. (mübarek tanrı'nın bana emanet edilen yüce müjdesi'ne göre bu böyledir. tanrı merhametlidir beni güçlendiren rabbimiz mesih isa'ya ükrederim. çünkü beni güvenilir sayarak hizmetine ald. bir zamanlar o'na küfreden, zalim ve küstah biri olduum halde bana merhamet edildi. çünkü ne yaptıysam bilgisizlikten ve imansızlıktan yaptım. ama rabbimiz'in lütfu, imanla ve mesih isa'da olan sevgiyle birlikte bol bol üzerime döküldü. "mesih isa günahkârlar kurtarmak için dünyaya geldi" sözü, güvenilir ve her bakımdan kabule layk bir sözdür. günahkârların en kötüsü benim. ama mesih isa, kendisine iman edip sonsuz yaama kavuacak olanlara örnek olayım diye snrsz sabrın öncelikle bende sergilemek için bana merhamet etti. onur ve yücelik sonsuzlara dek bütün çaların kral, ölümsüz ve görünmez tek tanrı'nın olsun! amin. olum timoteos, senin hakkında önceden söylenen peygamberlik sözleri uyarınca, bu buyruu sana emanet ediyorum. öyle ki, bu sözlere dayanarak iyi sava sürdüresin. imana ve temiz vicdana sarl. bazlar temiz vicdan bir yana iterek iman konusunda battılar. himeneos ve iskender bunlardandır. küfür etmemeyi öörensınler diye onlar eytan'a teslim ettim.

her eyden önce unu öütlerim: tanrı yoluna tam bir ballık ve arballık içinde sakin ve huzurlu bir yaam sürelim diye, krallarla bütün üst yöneticiler dahil, bütün insan-

lar için dilekler, dualar, yakarlar ve ükürler sunulsun. (böyle yapmak iyidir ve kurtarcımız tanrı'yı onur eder. o bütün insanların kurtulup gerçeğin bilincine erimesini ister. çünkü tek tanrı ve tanrı'yla insanlar arasında tek arac vardır. o da insan olan ve kendisini herkes için fidiye olarak sunmuş bulunan mesih isa'dır. uygun zamanda verilen tanklık budur. (ben bunun habercisi ve elçisi atandım -gerçeği söylüyorum, yalan söylemiyorum- uluslara iman ve gerçeği öğretmeye atandım. buna göre, erkeklerin öfkelenip çekemeden, her yerde pak eller yükselterek dua etmelerini isterim. kadınların da saç örgüleriyle, altınlarla, incilerle ya da pahalı giysilerle deil, sade giyimle, edepli ve ölçülü tutumla, tanrı yolunda yürüdüklerini ileri süren kadınlara yarar biçimde, iyi ilerle süslenmelerini isterim. (kadın sükunet ve tam bir uysallık içinde öörensın. kadının öğretmesine, erkeğe egemen olmasına izin vermiyorum; sakin olsun. çünkü önce adem, sonra havva yaratıldı; aldatılan da adem deildi, kadın aldatılıp suç iledi. (ama doum yapp kurtulacaktır; yeter ki, saduyuyla iman, sevgi ve kutsallıkla yaasın.

ite güvenilir söz: bir kimse gözetmen olmay gönülden istiyorsa, iyi bir görev arzu etmi olur. ancak gözetmen ayplanacak bir yan olmayan, tek karlı, ölçülü, saduyulu, saygın, konuksever, öğretmeye yetenekli biri olmalı. arap dükünü, zorba olmamalı; uysal, kavgadan ve para sevgisinden uzak olmalı. evini iyi yönetmeli, çocuklarına söz dinletmeli, her yönden saygılı olmalarını salamal. kendi evini yönetmesini bilmeyen, tanrı'nın topluluğunu* nasıl kayırabilir? gözetmen yeni iman etmiş biri olmamalı. yoksa gurura kaplı iblis'in urad yargıya urayabilir. topluluğun dndakiler tarafından da iyi bir insan olarak tanınmalıdır. öyle ki, ayplanacak durumda ve iblis'in tutuzuna düşmesin. aynı ekilde kilise* görevlileri, özü sözü ayrı, arap tutkunu, haksız kazanç peinde koan kiiler deil, arbal kiiler olmalı. temiz vicdanla imanın sırrına sarılmadılar. bunlar da önce denensin; eleitilecek bir yönleri yoksa görev alsınlar. aynı ekilde kadınlar arbal olmalı; iftiracı deil, ama ölçülü ve her bakımdan güvenilir olmalı. görevliler tek karlı, çocukları ve evlerini iyi yöneten kiiler olsun. görevlerini iyi yapanlar, kendileri için iyi bir yer edinir, mesih isa'ya imanda büyük cesaret kazanırlar. yakında yanna gelmeyi umuyorum. ama gecikirsem, gerçeğin direi ve dayana olan tanrı'nın ev halkı arasında, yani yaayan tanrı'nın topluluğunda* nasıl davranmak gerektiğini bilesin diye sana bunları yazıyorum. (kukuşuz tanrı yolunun sırrı büyüktür. o, bedende görüldü, ruh'ça dorulandı, meleklerce görüldü, uluslara tantıldı,

dünyada o'na iman edildi, yücelik içinde yukar alınd.

4

ruh açkça diyor ki, son zamanlarda bazlar yalanların ikiyeüzlülüü nedeniyle aldatc ruhlarla ve cinlerin öretilerine kulak vererek imandan dönecek. vicdanlar adeta kzn bir demirle dalanm bu yalanlar evlenmeyi yasaklayacak, iman edip gerçeı bilenlerin ükranla yemesi için tanr'nın yaratt yiyeceklerden çekinmek gerektiini buyuracaklar. ((oysa tanr'nın yaratt her ey iyidir, hiçbir ey reddedilmemeli; yeter ki, ükranla kabul edilsin. çünkü her ey tanr'nın sözüyle ve duayla kutsal klnr. bunlar kardelere öütlersen, imann ve izlediin iyi öretinin sözleriyle beslenmi olarak mesih isa'nın iyi bir görevlisi olursun. kutsallktan yoksun kocakar masalların reddet. kendini tanr yolunda eit. bedeni eitmenin biraz yarar var; ama imdiki ve gelecek yaamn vaadini içeren tanr yolunda yürümek her yönden yararlıdır. bu güvenilir ve her bakımdan kabule layk bir sözdür. bunun için emek veriyor, mücadele ediyoruz. çünkü umudumuzu bütün insanların, özellikle iman edenlerin kurtarcs olan diri tanr'ya baladk. bunlar buyur ve öret. gençsin diye kimse seni küçümsemesin. konumada, davranta, sevgide, imanda, paklıkta imanlılara örnek ol. ben yanna gelinceye dek kendini toplulua kutsal yazlar' okumaya, öüt vermeye, öretmeye ada. peygamberlik sözüyle, ihtiyarlar* kurulunun ellerini senin üzerine koymasıyla sana verilen ve hâla sende olan ruhsal armaan ihmal etme. bu konuların üzerinde dur, kendini bunlara ver ki, ilerlediini herkes görsün. kendine ve öretine dikkat et, bu yolda yürümeye devam et. çünkü bunu yapmakla hem kendini hem seni dinleyenleri kurtaracaksın.

5

yal adama çkma, babanın gibi yol göster. genç erkeklerle kardeinmi gibi, yal kadnlara annenmi gibi, genç kadnlara tam bir yürek temizliyle kzkardeinmi gibi yol göster. (gerçekten kimsesiz dul kadnlara sayg göster, ama dul kadn çocuklar ya da torunlar varsa, bunlar öncelikle kendi ev halkna yardım ederek tanr yolunda yürümeyi ve büyüklerine iyilik borcunu ödemeyi örensınler. çünkü bu tanr'ya honut edemey. gerçekten kimsesiz, yalnız kalm dul kadn umudunu tanr'ya balamtr; gece gündüz o'na dilekte bulunmaya ve dua etmeye devam eder. kendini zevke veren dul kadnsa daha yaarken ölmüştür. ayplanacak duruma dümemeleri için onlar bu konularda uyar. kendi yakınlarına, özellikle de ev halkna bakmayan kii

iman inkâr etmi, imansızdan beter olmutur. yapt iyiliklerle tanm, tek erkeklerle evlenmi, en az altm yanda olan dul kadn, eer çocuk büyütmü, konuk arlam, kutsalların ayakların ykam, skntda olanlara yardım etmi, kendini her tür iyi ie adamsa, ad dullar listesine yazlsn. (daha genç dullar listeye alma. çünkü bedensel arzular mesih'e ballklarna baskn çknca evlenmek isterler. böylece verdikleri ilk sözü çineyerek hüküm giyerler. aynı zamanda ev ev gezerek tembellie alrlar. yalnız tembellie almakla kalmazlar, üzerlerine dümeyen sözler söyleyerek bakaların iine karan boboazlar olurlar. bu nedenle, daha genç dulların evlenmelerini, çocuk yapmaların, evlerini yönetmelerini, dümana hiçbir iftira frsat vermemelerini isterim. kimisi zaten sapm, eytan'ın ardına dümüştür. imanlı bir kadn'ın yakınlar varsa onlara yardım etsin. inanlılar topluluu* yük altına girmesin ki, gerçekten kimsesiz olan dullara yardım edebilsin. topluluu iyi yöneten ihtiyarlar*, özellikle tanr sözünü duyurup öretmeye emek verenler iki kat saygıya layk görülsün. çünkü kutsal yaz'da öyle deniyor: "harman döven öküzün azn balama" ve "içi ücretini hak eder." iki ya da üç tank olmadıkça, bir ihtiyara yöneltilen suçlamay kabul etme. günah illeyenleri herkesin önünde azarla ki, öbürleri de korksın. bu söylediklerimi yan tutmadan, kimseyi kayırmadan yerine getirmen için seni tanr'nın, mesih isa'nın ve seçilmiş meleklerin önünde uyuyorum. birinin üzerine ellerini koymakta aceleci davranma, bakaların günahlarna ortak olma. kendini temiz tut. artık yalnız su içmekten vazgeç; miden ve sk sk ba gösteren rahatsızlıkların için biraz da arap iç. baz kiilerin günahları bellidir, kendilerinden önce yarg kürsüsüne ular. bazıların günahlarıysa sonradan ortaya çıkar. bunun gibi, iyi iler de bellidir; belli olmayanları bile gizli kalamaz.

6

kölelik boyunduruu altında olanların hepsi kendi efendilerini tam bir saygıya layk görsünler ki, tanr'nın ad ve öğretisi kötülenmesin. efendileri iman etmiş olsalardı, nasıl olsa kardeş deyiş efendilerine saygısızlık etmesinler. tersine, daha iyi hizmet etsinler. çünkü bu iyi hizmetten yararlananlar, sevdikleri imanlılardır. bu ilkeleri öret ve öüt. eer biri farklı öretiler yayar, doru sözleri, yani rabbimiz isa mesih'in sözlerini ve tanr yoluna dayanan öğretiyi onaylamazsa, kendini beenmi, bilgisiz bir kiidir. böyle biri tartmalar ve kelime kavgaları hastalk derecesinde sever. bu eyler kskançla, çekimeye, iftiraya, kötü kukulara, düünceleri yozlam ve gerçeı yitirmi kiilerin durmadan sürtümesine yol açar. onlar tanr yolunu kazanç yolu

sanyorlar. ((oysa eldekiyle yetinerek tanr yolunda yürümek büyük kazançtr. çünkü dünyaya ne bir ey getirdik, ne de ondan bir ey götürebiliriz. yiyeceimiz, giyeceimiz varsa bunlarla yetiniriz. zengin olmak isteyenler ayartıp tuzaa düerler, insan çökü ve ykma götüren birçok saçma ve zararlı arzulara kaplılar. çünkü her türlü kötülüğün bir kökü de para sevgisidir. kimileri zengin olma hevesiyle imandan saptlar, kendi kendilerine çok ac çektiler. ama sen, ey tanr adam, bu eylerden kaç! doruluun, tanr yolunun, imann, sevginin, sabrn, uysalln ardından ko. iman urunda yüce mücadeleyi sürdür. sonsuz yaama smsk sarl. bunun için çarldn ve birçok tank önünde yüce inanc açıkça benimsedin. her eye yaam veren tanr'nn ve pontius pilatus önünde yüce inanca tanklık etmi olan mesih isa'nn huzurunda sana buyuruyorum: rabbimiz isa mesih'in geline dek tanr buyruunu lekesiz ve kusursuz olarak koru. (mübarek ve tek hükümdar, kraların kral, rablerin rabbi, ölümsüzlüğün tek sahibi, yaklalmaz kta yaayan, hiçbir insann görmedi ve göremeyecei tanr, mesih'i belirlenen zamanda ortaya çkaracaktr. onur ve kudret sonsuza dek o'nun olsun! amin. (imdiki çada zengin olanlara gururlanmaların, gelip geçici zenginliğe umut balamaların buyur. zevk almamız için bize her eyi bol bol veren tanr'ya umut balasınlar. iyilik yapmaların, iyilikten yana zengin, eliaçk ve paylamaya istekli olmaların buyur. böylelikle gerçek yaama kavumak üzere gelecek için kendilerine salam temel olacak bir hazine biriktirmi olurlar. ey timoteos, sana emanet edileni koru! kutsallıktan yoksun, bo sözlerden, yalan yere "bilgi" denen düüncelerin çelikilerinden sakn. kimileri bu sözde bilgiye sahip oldukların ileri sürerek imandan saptlar. tanr'nn lütfu sizlerle birlikte olsun.

mesih isa'daki yaam vaadi uyarınca tanrı'nın isteyle mesih isa'nın elçisi atanan ben pavlus'tan sevgili olum timoteos'a selam! baba tanrı'dan ve rabbimiz mesih isa'dan sana lütuf, merhamet ve esenlik olsun. (durmadan, gece gündüz dualarımda seni anarak atalarım gibi temiz vicdanla kulluk ettiimi tanrı'ya kürediyorum. gözyalarn anmsyor, sevinçle dolmak için seni görmeyi özlemle bekliyorum. sendeki içten iman anmsyorum. önce büyükannen lois'in ve annen evniki'nin sahip olduu imana imdi senin de sahip olduuna eminim. bu nedenle, ellerimi senin üzerine koymamla tanrı'nın sana verdi armaan alevlendirmen gerektiini hatırlıyorum. çünkü tanrı bize korkaklık ruhu deil, güç, sevgi ve özdenetim ruhu vermitir. bunun için rabbimiz'e tanklık etmekten de o'nun uruna tutuklu bulunan benden de utanma. tanrı'nın gücüyle müjde uruna benimle birlikte skıtya göüs ger. tanrı bizi yaptıklarıma göre deil, kendi amacına ve lütfuna göre kurtarıp kutsal bir yaama çard. bu lütuf bize zamanın balancından önce mesih isa'da balanm, imdi de o'nun geliyle aça çkarmıtr. kurtarıcmız mesih isa ölümü etkisiz kılm, yaam ve ölümsüzlüğü müjde aracıyla a çkarmıtr. (ben müjde'nin habercisi, elçisi ve öğretmeni atandım. bu aclar çekmemin nedeni de budur. ama bundan utanmıyorum. çünkü kime inandım biliyorum. o'nun bana emanet ettiini o güne dek koruyacak güçte olduuna eminim. benden itimi olduun doru sözleri örnek olarak imanla ve mesih isa'da olan sevgiyle bunlara bal kal. sana emanet edilen iyi öretileri içimizde yaayan kutsal ruh aracıyla koru. biliyorsun, asya ili'ndekilerin* hepsi beni terk edip gittiler. figelos'la hermojenis de bunlardandır. rab, onisiforos'un ev halkına merhamet etsin. çünkü o çok kez içimi ferahlatt ve zincire vurulmu olmamdan utanmad. tersine, roma'ya geldiinde beni gayretle arayıp buldu. o gün rab'den merhamet bulmasn dilerim. efes'e onun bana ne kadar hizmet ettiini sen de çok iyi bilirsin.

olum, mesih isa'da olan lütfulla güçlen. birçok tank önünde benden ittiin sözleri, bakalarına da öğretmeye yeterli olacak güvenilir kılere emanet et. mesih isa'nın iyi bir askeri olarak benimle birlikte skıtya göüs ger. askerlik yapan kii günlük yaamla ilgili ilere karmaz; kendisini askerle çaran honut etmeye çalır. bunun gibi, spor yarmasına katılan kii de kuralları uyarınca yarmazsa zafer tacı giyemez. emek veren çiftçi üründen ilk pay alan kii olmaldr. dediklerimi iyi düün. rab sana her konuda anlay verecektir. yaydım müjde'de açklandı gibi, davut'un

soyundan olup ölümden dirilmi olan isa mesih'i anmsa. bu müjde uruna bir suçlu gibi zincire vurulmaya kadar varan skıtlara katlanıyorum. ama tanrı'nın sözü zincire vurulmu deildir. bunun içindir ki, seçilmişler uruna her eye dayanıyorum. öyle ki, onlar da sonsuz yüceliın yansra mesih isa'da olan kurtuluşa kavusunlar. u güvenilir bir sözdür: "o'nunla birlikte öldüysek, o'nunla birlikte yaaycaz. dayanırsak, o'nunla birlikte egemenlik süreceiz. o'nu inkâr edersen, o da bizi inkâr edecek. biz sadık kalmasak da, o sadık kalacak. çünkü kendi özüne aykır davranamaz." bu konular imanlara anmsat. dinleyenleri felakete sürüklemekten baka yarar olmayan kelime kavgalar çkarmamaları için onlar tanrı'nın önünde uyar. kendini tanrı'ya makbul, gerçein bildirisini doru kullanan, alın ak bir içi olarak sunmaya gayret et. baya, bo sözlerden sakın. çünkü bunlara dalanlar tanrıslıktan daha da ileri gidecekler. sözleri kangren gibi yaylacak. himeneos'la filitos bunlardandır. dirili olup bitti diyerek gerçek yoldan sapmışlar. imdi de bazların imanın altüst ediyorlar. ne var ki, tanrı'nın attı temel, "rab kendine ait olanları bilir" ve "rab'bin adın anan herkes kötülükten uzak dursun" sözleriyle mühürlenmi olarak duruyor. büyük bir evde yalnız altın ve gümüş kaplar bulunmaz; tahta ve toprak kaplar da vardır. kimi onurlu, kimi baya için kullanılır. bunun gibi, kii de kendini baya ilerden artırsa, onurlu amaçlara uygun, kutsal kılm, efendisine yararlı, her iyi ile hazır bir kap olur. gençlik arzularından kaç. temiz yürekle rab'be yakaranlarla birlikte doruluğun, imanın, sevginin ve esenliğin ardında olmal, haksızlıklara sabırla dayanmaldr. kendisine kar olanları yumuşak huyla yola getirmeli. gerçein anlamaları için tanrı belki onlara bir töbe yolu açar. böylelikle ayılabılır, isteiini yerine getirmeleri için kendilerini tutsak eden iblis'in tuzandan kurtulabilirler.

unu bil ki, son günlerde çetin anlar olacaktır. insanların kendilerini seven, para dükkünü, övünge, kibirliliğe, küfürbaz, anne baba sözü dinlemez, nankör, kutsallıktan ve sevgiden yoksun, uzlamaz, iftiracı, özünü denetleyemeyen, azgın, iyilik düman olacaklar. (hain, aceleci, kendini beemmi, tanrı'dan çok elenceyi seven, tanrı yolundayım gibi görünüp bu yolun gücünü inkâr edenler olacaktır. böylelerinden uzak dur. (bunların arasında evlerin içine sokulup günahla yüklü, çeitli arzularla sürüklenen, her zaman öğrenen, ama gerçein bilgisine bir türlü

eriemeyen zayıf iradeli kadınlar adeta tutsak eden adamlar var. (yannis'le yambris nasl musa'ya kar geldilerse, bunlar da gerçee kar gelirler. düünceleri yozlam, iman konusunda reddedilmi insanlardır. ama daha ileri gide-meyecekler. çünkü yannis'le yambris örnein-deki gibi, bunların da aklıslın herkes açıkça görecektir. sense benim öğretimi, davranm, amacm, imanm, sabrm, sevgimi, dayanma gücümü, çektiim zulüm ve acılar, örnein an-takya'da, konya'da ve listra'da bana ge-lenleri yakından izledin. ne zulümlere kat-landm! ama rab beni hepsinden kurtard. (mesih isa'ya ait olup tanr yoluna yarar bir yaam sürmek isteyenlerin hepsi zulüm görecek. ama kötüler ve sahtekârlar, aldatarak ve aldanarak gittikçe daha beter olacaklar. sense örendiın ve güvendiın ilkelere bal kal. çünkü bunlar kimlerden örendiini biliyor-sun. mesih isa'ya iman aracıyla seni bilge klp kurtulua kavuturacak güçte olan kutsal yazlar' da çocukluundan beri biliyorsun. (kutsal yazlar'n tümü tanr esinlemesidir ve öğretmek, azarlamak, yola getirmek, doru-luk konusunda etmek için yararlıdır. bunlar sayesinde tanr adam her iyi i için donatlm olarak yetkin olur.

4

tanr'nn ve dirilerle ölüleri yargılayacak olan mesih isa'nın önünde, o'nun geli ve ege-menli hakk için sana buyuruyorum: tanr sözünü duyur. zaman uygun olsun olmasn, bu görevi sürdür. insanlar tam bir sabırla eiterek ikna et, uyar, isteklendir. (çünkü öyle bir zaman gelecek ki, salam öretiye katlanamayacaklar. kulakların okayan sö-zler duymak için çevrelerine kendi arzularına uygun öğretmenler toplayacaklar. kulakların gerçee tkayp masallara sapacaklar. ama sen her durumda ayk ol, skntya göüs ger, müjdeci olarak iini yap, görevini tamamla. çünkü kanm adak arab gibi dökülmek üzere. benim için ayrılma zaman geldi. yüce mü-cadeleyi sürdürdüm, yar bitirdim, iman ko-rudum. bundan böyle doruluk tac benim için hazır duruyor. adil yargıç olan rab o gün bu tac bana, yalnız bana deil, o'nun geliini özlemle beklemleri olanların hepsine verecektir. yanma tez gelmeye gayret et. çünkü dimas bu dünyayı sevdi için beni terk edip selanik'e gitti. kriskis galatya'ya, titus dalmacıya'ya gitti. yanımda yalnız luka var. markos'u alp beraberinde getir, yapacam hizmette bana yardım eder. tihikos'u efes'e gönderdim. troas'ta karp'ın yanımda braktım abay, ki-taplar, özellikle yaz derilerini gelirken be-raberinde getir. bakrc iskender bana çok kötülük etti. rab ona yaptıklarının karlın verecektir. sen de ondan sakn. çünkü söyledik-lerimize iddetle kar koydu. ilk savunmamda benden yana çıkan olmad, hepsi beni terk

etti. bunun hesab onlardan sorulmasn. ama tanr bildirisi aracılıla tam olarak açıklan-sın, bütün uluslar bunu duysun diye rab yardımına gelip beni güçlendirdi. aslann azn-dan böyle kurtuldum! rab beni her kötülüğ-ten kurtarp güvenlik içinde göksel egemen-liine ulatacak. sonsuzlara dek o'na yücelik olsun! amin. priska, akvıla ve onisiforos'un ev halkına selam söyle. erastus, korint'te kald. trofimos'u da millet'te hasta braktım. k bastırmadan gelmeye gayret et. evvulus, pu-dens, linus, klavdiya ve bütün kardeler sana selam ederler. rab ruhunla birlikte olsun. tanr'nn lütfu sizlerle olsun.

tanr'nn seçti kiilerin iman etmeleri, tanr yoluna uygun gerçe anlamalar için tanr'nn kulu ve isa mesih'in elçisi atanan ben pavlus'tan selam! elçiliim, yalan söylemeyen tanr'nn zamann balangından önce vaat etti sonsuz yaam umuduna dayanmaktadır. kurtarcımız tanr'nn buyruyuyla bana emanet edilen bildiride tanr, kendi sözünü uygun zamanda açıklamr. ortak imanmza göre öz olum olan titus'a baba tanr'dan ve kurtarcımız mesih isa'dan lütf ve esenlik olsun. geri kalan ileri düzene sokman ve sana buyurdum gibi her kentte ihtiyarlar* ataman için seni girir'te braktım. ihtiyar seçilecek kii eletilerecek yönü olmayan, tek karl biri olsun. çocuklar imanl olmal, sefahatle suçlanan ya da asi çocuklar olmamal. gözetmen, tanr evinin kâhyas olduuna göre, eletilerecek yönü olmamal. dikbal, tez öfkelenen, arap dükünü, zorba, haksız kazanç peinde koan biri olmamal. tersine, konuksever, iyiliksever, saduyulu, adil, pak, kendini denetleyebilen biri olmal. hem bakaların salam öretiyle yüreklendirmek, hem de kar çanlar ikna edebilmek için imanllara öretilen güvenilir söze smsk sarılmal. çünkü asi, bobaaz, aldatıcı birçok kii vardır. özellikle sünnet yanllar bunlardandır. onların azn kapamak gerek. haksız kazanç uruna, öğretmemeleri gerekeni öreterek baz aileleri tümüyle ykıyorlar. kendilerinden biri, öz peygamberlerinden biri öyle demitir: "giritleler hep yalancıdır, azgın canavarlar, tembel oburlardır." bu tanklık dorudur. bu nedenle, yahudi masallarna, gerçe reddedenlerin buyruklarına kulak vermeyip salam imana sahip olmalar için onlar sert bir ekilde uyar. (yürei temiz olanlar için her ey temizdir, ama yürei kirli olanlar ve imansızlar için hiçbir ey temiz deildir. çünkü onların zihinleri de vicdanlar da kirliendir. tanr'y tandıkları ileri sürer, ama yaptıklarıyla o'nu yadırlar. söz dinlemez, hiçbir iyi ie yaramaz irenç kiilerdir.

sana gelince, salam öretiye uygun olan öret. yal erkeklerle ölçülü, arbal, saduyulu olmaların buyur. imanda, sevgide ve sabrda salam olsunlar. ayrı ekilde yal kadınlar saygın bir yaam sürmeli. iftiracı, araba tutsak olmamal; iyi olan öretmeli. öyle ki genç kadınlar, kocaların ve çocukların seven, saduyulu, temiz yürekli, iyi birer ev kadını ve kocalarına baml olmak üzere eitebilsinler. o zaman tanr'nn sözü kötülenmez. (genç erkekleri de saduyulu olmaya özendir. iyi olan yaparak her konuda onlara örnek ol. öretiinde dürüst ve arbal ol, kimsenin knayamayaca doru sözler söyle. öyle ki

bize kar gelen, hakkımızda söyleyecek kötü bir söz bulamayp utansın. (köleleri, her konuda efendilerine baml olmaya özendir. efendilerini honut etsinler. ters yanıt vermeden, hırsızlık yapmadan, tümüyle güvenilir olduklarını gösterebilirler. böylece kurtarcımız tanr'yla ilgili öretiye her yönden çekici kılınlar. çünkü tanr'nn bütün insanlara kurtulu salayan lütfu ortaya çıkmr. bu lütf, tanrsız ve dünyasal arzular reddedip imdiki çada saduyulu, doru, tanr yoluna yarar bir yaam sürebilmemiz için bizi eitiyor. bu arada, mübarek umudumuzun gerçekleşmesini, ulu tanr ve kurtarcımız isa mesih'in yücelik içinde gelmesini bekliyoruz. mesih bizi her suçtan kurtarmak, artp kendisine ait, iyilik etmekte gayretli bir halk yapmak üzere kendini bizim için feda etti. bunlar tam bir yetkiyle bildir, dinleyenleri isteklendir, günahlı olanları ikna et. hiç kimse seni küçümsemesin.

yöneticilerle yönetimlere baml olmalar, söz dinlemeleri ve iyi olan her eyi yapmaya hazır olmalar gerektiğini imanllara anımsat. kimseyi kötülenmesinler. kavgacı deil, uysal olsunlar. herkese her zaman yumuak davranınlar. çünkü bir zamanlar biz de anlaysız, söz dinlemez, kolay aldanılan, türlü arzulara ve zevklere köle olan, kötülük ve kskançlık içinde yaayan, nefret edilen ve birbirimizden nefret eden kiilerdik. ama kurtarcımız tanr iyiliğini ve insana olan sevgisini açıkça göstererek bizi kurtardı. bunu dorulukla yaptığımız ilerden dolayı deil, kendi merhametiyle, yeniden dou ykamasıyla ve kurtarcımız isa mesih aracılığıyla üzerimize bol bol döktüğü kutsal ruh'un yenilemesiyle yaptı. (öyle ki, o'nun lütfuyla aklanarak umut içinde sonsuz yaamın mirasçılar olalım. bu güvenilir bir sözdür. tanr'ya iman etmiş olanların, kendilerini iyi ilere vermeye özen göstermeleri için bu konularda şıralı olman istiyorum. bunlar insan için iyi ve yararlıdır. aklızsız tartışmalardan, soyaacı didimelerinden, kutsal yasa'yla* ilgili çekime ve kavgalardan sakın. bunlar yararsız ve bo eylerdir. birinci ve ikinci uyardan sonra bölücü kiiliye ilikini kes. böyle birinin sapmı olduundan ve günah ileidinden emin olabilirsiniz; o kendi kendini mahkûm etmiştir. ben artemas' ya da tihikos'u sana gönderir göndermez, nikopolis'e, yanma gelmeye gayret et. çünkü k orada geçirmeye karar verdim. hukukçu zenas'la apollo's'u yolcu ederken bir ekiskiri olmamasına dikkat et. bizimkiler de kendilerini iyi ilere vermeyi örensinler. böylelikle temel ihtiyaçlara karlam ve verimsiz bir yaam sürmemi olurlar. yanmadakilerin hepsi sana selam eder. bizi seven imanllara selam söyle. tanr'nn lütfu hepimizle birlikte olsun.

sevgili emektamz filimon, mesih isa uruna tutuklu olan ben pavlus ve kardeşimiz timoteos'tan sana, kzkardeşimiz afiya'ya, birlikte mücadele verdiiimiz arhippus'a ve senin evindeki inanllar topluluuna* selam! (babamz tanrı'dan ve rab isa mesih'ten sizlere lütuf ve esenlik olsun. rab isa'ya olan imann ve bütün kutsallara beslediin sevgiyi duydukça dualarında seni anyor, tanrı'm'a sürekli ükrediyorum. (mesih'te sahip olduumuz her iyiliin bilincine vararak imann bakalarıyla paylamakta etkin olman için dua ediyorum. sevgin benim için büyük sevinç ve teselli kayna oldu. çünkü kutsalların yürekleri senin sayende ferahlad, kardeşim. bu nedenle, gerekeni sana buyurmaya mesih'te büyük cesaretim oldu halde,imdi mesih isa uruna tutuklu bulunan ben yal pavlus sana sevgiyle rica etmeyi yeliyorum. (tutuklu-luum srasında kendisine ruhsal baba olduum olum onisimos'la ilgili bir ricam var. bir zamanlar sana yararsızd; ama imdi hem sana hem de bana yararlıdır. (kendisini, yani can cierimi sana geri gönderiyorum. müjde'nin uruna tutuklu kaldım sürece senin yerine bana hizmet etmesi için onu yanımda alkoymak isterdim; ama senin onayn olmadan bir ey yapmak istemedim. öyle ki, yapacan iyilik zorunluluktanm gibi görünmesin, gönülden olsun. (onisimos'un bir süre senden ayrılmas belki de onu temelli geri alman içindi. onu artık köle deil, köleden üstün, sevgili bir karde olarak geri alacaksın. o, özellikle benim için çok değerlidir. ama hem bir insan, hem de rab'be ait biri olarak senin için daha da çok sevicecek bir kardetir. bu nedenle, eer beni yoldan sayyorsan, kendisini beni kabul eder gibi kabul et. sana herhangi bir haksızlık etmise ya da bir borcu varsa, bunu benim hesabıma say. ben pavlus bunu kendi elimle yazıyorum, bedelini ben öderim. senin kendi yaamın bile bana borçlu olduunu söylememe gerek yok. evet, karde, rab yolunda bana bir yardım olsun. mesih'te yüreimi ferahlat. sözümü dinleyeceinden emin olarak ve istediimden fazlasını da yapacan bilerek sana yazıyorum. bu arada bana kalabileceim bir yer hazırla. çünkü dualarınz aracılığıyla sizlere balanacam umuyorum. mesih isa uruna kendisiyle birlikte tutuklu bulunduum epafra, emektaların markos, aristarhos, dimas ve luka sana selam ederler. (rab isa mesih'in lütfu ruhuyla birlikte olsun.

1

tanr eski zamanlarda peygamberler aracyla birçok kez çeitli yollardan atalarmza seslendi. bu son çada da her eye mirasç kld ve aracyla evreni yaratt kendi olu'yla bize seslenmitir. oul, tanr yüceliinin parltıs, o'nun varlın öz görünümdür. güçlü sözüyle her eyi devam ettirir. günahlardan arınmay saladktan sonra, yücelerde ulu tanr'nn sanda oturdu. meleklerden ne denli üstün bir ad miras aldysa, onlardan o denli üstün oldu. çünkü tanr meleklerin herhangi birine, "sen benim olum'sun, bugün ben sana baba oldum" ya da, "ben o'na baba olacam, o da bana oul olacak" demi midir? yine tanr ilk doan dünyaya gönderirken diyor ki, "tanr'nn bütün melekleri o'na tapınsn." melekler için, "kendi meleklerini rüzgar, hizmetkârların ate alevi yapar" diyor. ama oul için öyle diyor: "ey tanr, tahtn sonsuzluklar boyuna kaldır, egemenliinin esas adalet esasdr. doruluu sevdin, kötülükten nefret ettin. bunun için tanr, senin tanrın, seni sevinç yayla arkadaşlarından daha çok meshetti*." yine diyor ki, "ya rab, balangçta dünyann temellerini sen attın. gökler de senin ellerinin yapıdır. onlar yok olacak, ama sen kalırsn. hepsi bir giysi gibi eskiyecek. bir kaftan gibi dürekeksin onlar, bir giysi gibi deitirilecekler. ama sen hep aynsn, yılları tükenmeyecek." tanr meleklerin herhangi birine, "ben dümanların ayaklarının altına serinceye dek, sanda otur" demi midir? bütün melekler kurtuluu miras alacaklara hizmet etmek için gönderilen görevli ruhlar deil midir?

2

bu nedenle, akntıya kaplıp sürüklenmemek için iittiklerimizi daha çok önemsemeliyiz. çünkü melekler aracyla bildirilen söz geçerli olduysa, her suç ve her sözünlemezlik hak ettiı karı aldysa, bu denli büyük kurtuluu görmezlikten gelirsek nasıl kurtulabiliriz? balangçta rab tarafından bildirilen bu kurtulu, rab'bi dinlemi olanlara bize dorulandı. (tanr da belirtir, harikalar, çeitli mucizeler ve kendi isteı uyarınca datt kutsal ruh armaanlarıyla buna tanklık etti.izleyicileriyle özdelele isa tanr, sözünü ettiimiz gelecek dünyay meleklerle bal klmadı. ama biri bir yerde öyle tanklık etmitir: "ya rab, insan ne ki, onu anasın, ya da insanolu ne ki, ona ilgi gösteresin? onu meleklerden biraz aa kldın, bana yücelik ve onur tacı koydun, ellerinin yaptılar üzerine onu görevlendirdin. her eyi ayaklar altına sererek ona baml kldın." tanr her eyi insana baml klmakla insana baml olmayan hiçbir ey brakmad. ne var ki, her eyin insana baml kldın henüz görmüyoruz. ama meleklerden biraz aa klnm olan isa'y,

tanr'nn lütfuyla herkes için ölümü tatsın diye çektiı ölüm acs sonucunda yücelik ve onur tacı giydirilmi olarak görüyoruz. birçok oulu yücelie eritirirken onların kurtuluu öncüsünü aclarla yetkinlie erdirmesi, her eyi kendisi için ve kendi aracyla var eden tanr'ya uygun düüyordu. çünkü hepsi -kutsal klan da kutsal klanlar da- aynı baba'dandı. bunun içindir ki, isa onlara "kardelerim" demekten utanmıyor. "adn kardelerime duyuracam, topluluun ortasında seni ilahilerle öveceim" diyor. yine, "ben o'na güveneceim" ve yine, "ite ben ve tanr'nn bana verdiı çocuklar" diyor. bu çocuklar etten ve kandan oldukları için isa, ölüm gücüne sahip olan, yani iblis'i, ölüm aracyla etkisiz kılmak üzere onlarla aynı insan yapısı aldı. bunu, ölüm korkusu yüzünden yaamlar boyunca köle olanların hepsini özgür kılmak için yaptı. kucusuz o, meleklerle deil, ibrahim'in soyundan olanlara yardım ediyor. bunun için her yönden kardelerine benzemesi gerekiyordu. öyle ki, tanr'ya hizmetinde merhametli ve sadık bir bakahin olup halkın günahların balatabilsin. çünkü kendisi denenip acı çektiı için denenlere yardım edebilir.

3

bunun için, göksel çarıya ortak olan kutsal kardelerim, dikkatinizi açkça benimsediimiz inancın elçisi ve bakahini isa'ya çevirin. musa tanr'nn bütün evinde tanr'ya nasl sadık kaldysa, isa da kendisini görevlendirene sadıktır. evi yapan nasl evden daha çok saygı görürse, isa da musa'dan daha büyük yücelie layık sayılır. her evin bir yapısı vardır, her eyin yapısı ise tanr'dır. musa, gelecekte söylenecek sözlerle tanklık etmek için tanr'nn bütün evinde bir hizmetkâr olarak sadık kaldı. oysa mesih, o'nun evi üzerinde yetkili oul olarak sadıktır. eer cesaretimizi ve övündüğümüz umudu gevemeden sonuna dek sürdürürsek, o'nun evi bizim. bu nedenle, kutsal ruh'ın dediı gibi, "bugün o'nun sesini duyarsanız, ataların bakalardı, çölde o'nu snad günkü gibi yüreklerinizi nasırlatmayın. (ataların beni orada snayp denediler ve kırk yıl boyunca yaptıklarım gördüler. bu nedenle o kuşa darldım ve dedim ki, 'yürekleri hep kötüye sapar, yollarım öğrenmediler. öfkelerinde ant içtirim gibi, onlar huzur diyarma asla girmeyecekler.'" ey kardeler, hiçbirinizde diri tanr'yı terk eden kötü, imansız bir yüreğin bulunmamasına dikkat edin. "gün bugündür" denildikçe birbirinizi her gün yürekledirin. öyle ki, hiçbirinizin yürei günahın aldatıcyla nasırlamasın. çünkü mesih'e ortak olduk. yalnız balangçtaki güvenimizi gevemeden sonuna dek sürdürmeliyiz. yukarıda belirtildiı gibi, "bugün o'nun sesini duyarsanız, ataların bakalardı günkü gibi yüreklerinizi

nasırlatmayn." o'nun sesini iitip bakaldran kimlerdi? musa önderliinde msr'dan çkanların hepsi deil mi? tanr kimlere krk yıl dargn kald? günah ileyip cesetleri çöle serilenlere deil mi? sözünü dinlemeyenler dnda kendi huzur diyarna kimlerin girmeyeceine ant içti? görüyoruz ki, imansızlıklarından ötürü oraya giremediler.

4

bu nedenle tanr'nn huzur diyarna girme vaadi hâlâ geçerliyen, herhangi birinin buna erimemi sayılmasından korkalm. çünkü onlar gibi biz de iyi haberi aldk. ama onlar duyduklar sözü imanla birleştirmedikleri için bunun kendilerine bir yarar olmad. biz inanm olanlar huzur diyarna gireriz. nitekim tanr öyle demitir: "öfkeliendiimde ant içtiim gibi, onlar huzur diyarna asla girmeyecekler." oysa tanr dünyann kuruluundan beri ilerini tamamlamtr. çünkü bir yerde yedinci günle ilgili unu demitir: "tanr bütün ilerinden yedinci gün dinlendi." bu konuda yine diyor ki, "onlar huzur diyarna asla girmeyecekler." demek ki, bazların huzur diyarna girecei kesindir. daha önce iyi haberi alm olanlar söz dinlemedikleri için o diyara giremediler. bu yüzden tanr, uzun zaman sonra davut'un aracıyla, "bugün" diyerek yine bir gün belirliyor. daha önce denildiği gibi, "bugün o'nun sesini duyarsanz, yüreklerinizi nasrlatmayn." eer yeu onlar huzura kavutursayd, tanr daha sonra bir baka günden söz etmezdi. böylece tanr halk için bir abat günü* rahat kalıyor. tanr ilerinden nasl dinlendiyse, o'nun huzur diyarna giren de kendi ilerinden böyle dinlenir. bu nedenle o huzur diyarna girmeye gayret edelim; öyle ki, hiçbirimiz ayn tür söz dinlemeliğimizden ötürü dümesin. tanr'nn sözü diri ve etkilidir, iki azl kıktan daha keskindir. canla ruhu, ilikle eklemleri birbirinden ayrıca kadar derinlere iler; yürein düncelerini, amaçların yargılar. tanr'nn görmediği hiçbir yaratık yoktur. kendisine hesap vereceğimiz tanr'nn gözü önünde her ey çpık ve aklıtr. tanr olu isa gökleri ayn büyük bakâhınımız oldu için açkça benimsediğimiz inanca smsk sarıalm. çünkü bakâhınımız zayıflarmızda bize yaknlık duyamayan biri deildir; tersine, her alanda bizim gibi denenmi, ama günah ilememitir. onun için tanr'nn lütuf tahtna cesaretle yaklaalm; öyle ki, yardım gereksindiimizde merhamet görelim ve lütuf bulalm.

5

insanlar arasından seçilen her bakâhin, günahlara karlı sunular ve kurbanlar sunmak

üzere tanr'yla ilgili konularda insanlar temsil etmek için atanr. bilgisizlere, yoldan sapanlara yumuak davranabilir. çünkü kendisi de zayıflarla kuatlımtr. bundan ötürü, halk için oldu gibi, kendisi için de günah sunusu* sunmak zorundadır. kimse bakâhin olma onurunu kendi kendine alamaz; ancak harun gibi, tanr tarafından çarlrsa alır. nitekim mesih de bakâhin olmak için kendi kendini yüceltmedi. o'na, "sen benim olum'sun, bugün ben sana baba oldum" diyen tanr o'nu yüceltti. baka bir yerde de diyor ki, "melkisedek düzeni uyarınca sen sonsuza dek kâhinsin." mesih, yeryüzünde oldu günlerde kendisini ölümden kurtaracak güçte olan tanr'ya büyük feriyat ve gözyalıyla dua etti, yakard ve tanr korkusu nedeniyle itildi. oul oldu halde, çekti acılarla söz dinlemeyi örendi. yetkin klnca, sözünü dinleyen herkes için sonsuz kurtulu kayna oldu. çünkü tanr tarafından melkisedek düzeni uyarınca bakâhin atanmt. bu konuda söyleyecek çok sözümüz var, ama kulakların uyutuu için anlatmak zor. imdiye dek öğretmen olmanız gerekirken, tanr sözlerinin temel ilkelerini size yeni batan öretecek birine ihtiyacınız var. size yine süt gerekli, kat yiyecek deil! sütle beslenen herkes bebektir ve doruk sözünde deneyimsizdir. kat yiyecek, yetkinler içindir; onlar duyuların iyi ile kötüyü ayrt etmek üzere alırmayla eitmi kilerdir.

6

bunun için, ölü ilerden tövbe etmenin ve tanr'ya inanmanın temelini, vaftizler*, elle kutsama, ölülerin dirilli ve sonsuz yargıyla ilgili öğretinin temelini yeni batan atmadan mesih'le ilgili ilk öğretileri aarak yetkinle doru ilerleyelim. (tanr izin verirse, bunu yapamaz. bir kez aydınlatlm, göksel armaan tatm ve kutsal ruh'a ortak edilm, tanr sözünün iyiliini ve gelecek çan güçlerini tatm olduklar halde yoldan sapanlar yeniden tövbe edecek duruma getirmeye olanak yoktur. çünkü onlar tanr'nn olu'nu adeta yeniden çarmha geriyor, herkesin önünde aalyorlar. ((üzerine sk sk yaan yamuru emen ve kimler için ileniyorsa onlara yararlı bitkiler üreten topra tanr bereketli klar. ama dikenli bitki, dedikeni üreten toprak yararsızdır; lanetlenmeye yakınd, sonu yanmaktır. size gelince, sevgili kardeler, böyle konutumuz halde, durumunuzun daha iyi olduuna, kurtulua uygun dütüüne eminiz. tanr adaletsiz deildir; emeiniz ve kutsallara hizmet etmi olarak ve etmeye devam ederek o'nun adna gösterdiğiniz sevgiyi unutmaz. umudunuzdan doan tam güvenceye kavumanız için her birinizin sona dek ayn gayreti göstermesini diliyoruz. tembel olmamanız, vaat edilenleri iman ve sabr aracıyla miras alanların

örneine uymanz istiyoruz. tanr ibrahim'e vaatte bulunduu zaman, üzerine ant içecek daha üstün biri olmad için kendi üzerine ant içerek öyle dedi: "seni kutsadkça kutsayacam, soyunu çoalttkça çoaltacam." böylece ibrahim sabrlla dayanarak vaade eriti. insanlar kendilerinden üstün biri üzerine ant içerler. onlar için ant, söyleneni dorular ve her tartmay sona erdirir. tanr da amacnn deimezliini vaadin mirasçlarına daha açkça belirtmek istedi için vaadini antla pekitirdi. öyle ki, önümüze konan umuda tutunmak için tanr'ya snan bizler, tanr'nn yalan söylemesi olanaksz olan bu iki deimez ey aracyla büyük cesaret bulalm. canlarmz için gemi demiri gibi salam ve güvenilir olan bu umut, perdenin* arkasındaki iç bölmeye geçer. melkisedek düzeni uyarınca sonsuza dek bakâhin olan isa oraya urumuza öncü olarak girdi.

7

bu melkisedek, alem kral ve yüce tanr'nn kâhiniydi*. krallar bozguna uratmaktan dönen ibrahim'i karlam ve onu kutsamtr. ibrahim de ona her eyin ondan verdi. melkisedek, adnn anlamna göre, önce "doruluk kral"dr; sonra da "alem kral", yani "esenlik kral"dr. babasz, annesizdir; soyaac yoktur. ne günlerinin balanc, ne yaamn sonu vardr. tanr'nn olu gibi sonsuza dek kâhin kalacaktır. bakt, büyük ata ibrahim'in ganimetten ondalk verdii bu adam ne kadar büyüktür! levioullar'ndan olup kâhinlik görevini üstlenenlere kutsal yasa* uyarınca haktan, yani ibrahim'in soyundan olduklar halde, kardelerinden ondalk almalar buyrulmutur. melkisedek ise levili* kâhinlerin soyundan olmad halde, vaatleri alan ibrahim'den ondalk kabul etmi ve onu kutsamtr. hiç kukusuz, kutsayan kutsanandan üstündür. birinde ölümlü insanlar ondalk alıyor, ötekinde yaadna tanklk edilen biri alıyor. ondalk alan levi bile ibrahim aracyla ondalk vermitir denebilir. çünkü melkisedek ibrahim'i karlad zaman, levi hâlâ atasnn bedenindeydi. eer leviller'in kâhinlii* aracyla yetkinlie erilebilseydi -nitekim kutsal yasa bu kâhinlii öngörerek halka verildi- harun düzenine göre deil de, melkisedek düzenine göre baka bir kâhinin gelmesinden söz etmeye ne gerek kalrd? çünkü kâhinlik deince, yasa da zorunlu olarak deier. kendisinden böyle söz edilen kii baka bir oymaktandr. bu oymaktan hiç kimse sunakta hizmet etmemiştir. rabbimiz'in yahuda oymandan geldii açktr. musa bu oymaktan söz ederken kâhinlere ilikin bir ey söylemedi. melkisedek benzeri baka bir kâhin ortaya çktndan, bu söylediiimiz artk daha da açktr. o, yasa'nn soyla ilgili önkouluna göre deil, yok edilemez bir yaamn gücüne göre

kâhin olmutur. çünkü, "melkisedek düzeni uyarınca sen sonsuza dek kâhinsin" diye tanklk ediliyor. önceki buyruk, zayıf ve yarsızl nedeniyle geçersiz kld. çünkü yasa hiçbir eyi yetkinletiremedi. bunun yerine, aracyla tanr'ya yaklatmz daha salam bir umut verildi. bu da antsz olmad. öbürleri ant içilmeden kâhin olmulard. ama o kendisine, "rab ant içti, kararndan dönmez, sen sonsuza dek kâhinsin" diyen tanr'nn andyla kâhin oldu. böylece isa daha iyi bir antlamann kefli olmutur. önceki düzende çok sayda kâhin görev ald. çünkü ölüm, görevlerini sürdürmelerini engelliyordu. ama isa sonsuza dek yaad için kâhinlii sürekli. bu nedenle o'nun aracyla tanr'ya yaklaanlar tümüyle kurtaracak güçtedir. çünkü onlara aracık etmek için hep yaamaktadr. böyle bir bakâhinimiz -kutsal, suçsuz, lekesiz, günahkârlardan ayrılm, göklerden daha yücelere çkarılm bir bakâhinimiz- olmas uygundur. o, öbür bakâhinler gibi her gün önce kendi günahlar, sonra da halkn günahlar için kurbanlar sunmak zorunda deildir. çünkü kendini sunmakla bunu ilk ve son kez yapt. kutsal yasa, zayıflklar olan insanların bakâhin atamaktadr. ama yasa'dan sonra gelen ant sözü, sonsuza dek yetkin klm olan oul'u bakâhin atamtr.

8

söylediklerimizin özü udur: göklerde, yüce olan'n tahtnn sanda oturan, kutsal yerde, insann deil, rab'bin kurduu asl tapnma çadrnda görev yapan böyle bir bakâhinimiz vardr. (her bakâhin sunular, kurbanlar sunmak için atanr. bu nedenle bizim bakâhinimizin de sunacak bir eyi olmas gerekir. eer kendisi yeryüzünde olsayd, kâhin* olamazd. çünkü kutsal yasa uyarınca sunular sunular var. bunlar göktekinin örnei ve gölgesi olan tapnakta hizmet ediyorlar. nitekim musa tapnma çadrn kurmak üzereyken tanr tarafından öyle uyarld: "her eyi sana dada gösterilen örne göre yapmaya dikkat et." imdiyse, isa daha iyi vaatler üzerine kurulmu daha iyi bir antlamann aracs oldu kadar, daha üstün bir görevde de sahip olmutur. eer o ilk antlama kusursuz olsayd, ikincisine gerek duyulmazd. oysa halkn kusurlu bulan tanr öyle diyor: "'israil halkyla ve yahuda halkyla yeni bir antlama yapacam günler geliyor' diyor rab. 'atalarn msr'dan çkarmak için ellerinden tuttuun gün onlarla yaptm antlamaya benzemeyecek. çünkü onlar antlamama bal kalmadlar, ben de onlardan yüz çevirdim' diyor rab. 'o günlerden sonra israil halkyla yapacam antlama udur' diyor rab, 'yasaların zihinlerine ileyceim, yüreklerine yazacam. ben onların tanrs olacam, onlar da benim halkm olacak. hiç kimse yurttan, kardeini, rab'bi tan diye eit-

meyecek. çünkü küçük büyük hepsi tanyacak beni. çünkü suçların balayacam, günahların artık anmayacam." tanr, "yeni bir antlama" demekle ilkini eskimi saymtr. eskiyip köhneleense çok geçmeden yok olur.

9

ilk antlamann tapnma kuralları ve dünyasal tapnma vard. bir çadır kurulmutu. kutsal yer* denen birinci bölmede kandillik, masa ve adak ekmekleri* bulunurdu. ikinci perdenin arkasında en kutsal yer* denen bir bölme vard. altın buhur sunayla her yan altınla kaplanm antlama sand* buradayd. sandın içinde altından yapılmı mas* testisi, harun'un filizlenmi deneyi ve antlama levhaları vard. sandın üstünde balanma kapa'n gölgeleyen yüce keruvlar dururdu. ama imdi bunların ayrıntılarına giremeyiz. her ey böyle düzenlendikten sonra kâhinler* her zaman çadırın ilk bölümüne girer, tapnma görevlerini yerine getirirler. ama iç bölme yıldı bir kez yalnız bakâhın girebilir. üstelik kendisi için ve halkın bilmeden iledii suçları için sunaca kurban kan olmaksızın giremez. kutsal ruh bununla çadırın ilk bölümü durdukça, kutsal yere giden yolun henüz açıkça gösterilmediğini belirtiyor. bu, imdiki ça için bir örnektir; sunulan kurbanlarla sunuların tapnma kiinin vicdanın yetkinletiremediğini gösteriyor. bunlar yalnız yiyecek, içecek, çeitli dinsel ykanmalarla ilgilidir; yeni düzenin balangca kadar geçerli olan bedensel kurallardır. ama mesih, gelecek iyi eylerin bakâhını olarak ortaya çıktı. insan eliyle yapılmam, yani bu yaratılan olmayan daha büyük, daha yetkin çadırdan geçti. tekelerle danaların kanyla deil, sonsuz kurtuluşa salayarak kendi kanyla kutsal yere ilk ve son kez girdi. tekelerle boaların kan ve serpilene düve küllü murdar* olanlar kutsal kılıyor, bedensel açıdan temizliyor. öyleyse sonsuz ruh aracılığıyla kendini lekesiz olarak tanrı'ya sunmuş olan mesih'in kânın, diri tanrı'ya kulluk edebilmemiz için vicdanımız ölü ilerden temizleyecei ne kadar daha kesindir! bu nedenle, çarlm olanların vaat edilen sonsuz miras almaları için mesih yeni antlamann aracı oldu. kendisi onları ilk antlama*fx1* zamanında iledikleri suçlardan kurtarmak için fidiye olarak öldü. ortada bir vasiyet*fx1* varsa, vasiyet edenin ölümünün kantonlanması gerekir. çünkü vasiyet ancak ölümden sonra geçerli olur. vasiyet eden yaadıkça, vasiyetin hiçbir etkinliği yoktur. bu nedenle ilk antlama bile kan aktılmadan yürürlüğe girmedi. musa, kutsal yasa'nın her buyruğunu bütün halka bildirdikten sonra su, al yapıp, mercankökotu ile danaların ve tekelerin kânı alp hem kitabın hem de bütün halkın üzerine serpti. "tanrı'nın uymanz buyurdu antlamann kan budur" dedi. aynı biçimde çadırın ve tapnma kul-

lanların bütün eyaların üzerine kan serpti. nitekim kutsal yasa uyarınca hemen her ey kanla temiz kılır, kan dökülmeden balama olmaz. böylelikle asl göklerde olan örneklerin bu kurbanlarla, ama gökteki asılların bunlardan daha iyi kurbanlarla temiz kılınması gerekti. çünkü mesih, asl kutsal yerin örnei olup insan eliyle yapılan kutsal yere deil, ama imdi bizim için tanrı'nın önünde görünmek üzere asl göe girdi. bakâhın her yıl kendisini olmayan kanla en kutsal yer'e* girer; oysa mesih kendisini tekrar tekrar sunmak için göe girmedi. öyle olsaydı, dünyanın kuruluundan beri mesih'in tekrar tekrar ac çekmesi gerekirdi. oysa mesih, kendisini bir kez kurban ederek günah ortadan kaldırmak için çarların sonunda ortaya çıkmtr. bir kez ölmek, sonra da yargılanmak nasl insanların kaderiyse, mesih de birçoklarının günahların yüklenmek için bir kez kurban edildi. ikinci kez, günah yüklenmek için deil, kurtulu getirmek için kendisini bekleyenlere görünecektir. (

10

kutsal yasa'da gelecek iyi eylerin asl yoktur, sadece gölgesi vardır. bu nedenle yasa, her yıl sürekli aynı kurbanları sunarak tanrı'ya yaklaanlar asla yetkinliğe erdiremez. erdirebilseydi, kurban sunmaya son verilmez miydi? çünkü tapnamlar bir kez günahlarından arımdktan sonra artık günahlılık duygusu kalmazdı. ancak o kurbanlar insanlara yıldan yıla günahların anımsatıyor. çünkü boaların tekelerin kan günahları ortadan kaldırmaz. bunun için mesih dünyaya gelirken öyle diyor: "kurban ve sunu istemedim, ama bana bir beden hazırladın. yakmaklı sunudan* ve günah sunusundan* honut olmadın. o zaman öyle dedim: 'kutsal yaz tomarında benim için yazıldı gibi, senin isteini yapmak üzere, ey tanrı, ite geldim.'" mesih ilkin, "kurban, sunu, yakmaklı sunu, günah sunusu istemedim ve bunlardan honut olmadın" dedi. oysa bunlar yasa'nın bir gerei olarak sunulur. sonra, "senin isteini yapmak üzere ite geldim" dedi. yani ikinciyi geçerli kılmak için birinciyi ortadan kaldırıyor. tanrı'nın bu iste uyarınca, isa mesih'in bedeninin ilk ve son kez sunulmasıyla kutsal kıldık. her kâhin* her gün ayakta durup görevini yapar ve günahları asla ortadan kaldırmayan aynı kurbanları tekrar tekrar sunar. oysa mesih günahları için sonsuza dek geçerli tek bir kurban sunduktan sonra tanrı'nın sanda oturdu. o zamandan beri dümanların, kendi ayaklarının altına serilmesini bekliyor. çünkü kutsal klanlar tek bir sunuyla sonsuza dek yetkinliğe erdirmir. kutsal ruh da bu konuda bize tanklık ediyor. önce diyor ki, "rab, 'o günlerden sonra onlarla yapacağım antlama udu:

yasaların yüreklerine koyacam, zihinlerine yazacam' diyor." sonra unu ekliyor: "onların günahları ve suçları artık anmayacam." bunların balanmas durumunda artık günah için sunuya gerek yoktur. bu nedenle, ey kardeler, isa'nın kan sayesinde perdede*, yani kendi bedeninde bize açt' yeni ve diri yoldan kutsal yere girmeye cesaretimiz vardır. (tanrı'nın evinden sorumlu büyük bir kâhinimiz** bulunmaktadı. .22 öyleyse yüreklerimiz serpmeye kötü vicdandan arınm, bedenlerimiz temiz suyla yıkanm olarak, imanın verdi' tam güvenleyle, yürekten bir içtenlikle tanrı'ya yaklaalm. açkça benimsediimiz umuda smsk tutunalım. çünkü vaat eden tanrı güvenilirdir. birbirimizi sevgi ve iyi iler için nasl gayrete getirebileceimizi düünelim. bazılarının alt gibi, bir araya gelmekten vazgeçmeyelim; o günün yaklatn gördükçe birbirimizi daha da çok yüreklendirelim. gerçe' öğrenip benimsedikten sonra, bile bile günah ilemeye devam edersek, günahlar için artık kurban kalmaz; geriye sadece yargının dehetli beklenii ve dümanlar yiyip bitirecek kzn ate kalr. (musa'nın yasas'n hiçe sayan, iki ya da üç tann sözüyle acmaszca öldürülür. eer bir kimse tanrı olu'nu ayaklar altına alr, kendisini kutsal klan antlama kann baya sayar ve lütfkâr ruh'a hakaret ederse, bundan ne kadar daha ar bir cezaya layk görülecek sanırsnz? çünkü, "öç benimdir, karlı ben vereceim" ve yine, "rab halkn yargılayacak" diyeni tanyoruz. diri tanrı'nın eline düme korkunç bir eydir. sizlerse aydınlandıktan sonra aclarla dolu büyük bir mücadeleye dayandınz o ilk günleri anmsayn. bazen sitemlere, skntlara urayp seyirlik oldunuz, bazen de ayn durumunda olanlarla dayanma içine girdiniz. hem hapistekilerin dertlerine ortak oldunuz, hem de daha iyi ve kalc bir malnz olduunu bilerek mallarınızın yama edilmesini sevinçle karladnz. onun için cesaretinizi yitirmeyin; bu cesaretin ödülü büyüktür. çünkü tanrı'nın isteini yerine getirmek ve vaat edilene kavumak için dayanma gücüne ihtiyacnz vardır. artık, "gelecek olan pek yaknda gelecek ve gecikmeyecek. doru adamım, imanla yaayacaktr. ama geri çekilirse, ondan honut olmayacam." bizler edip çekilip mahvolanlardan deiliz; iman edip canların kurtuluuna kavuanlardanz.

11

iman, umut edilenlere güvenmek, görünmeyen eylerin varlından emin olma. atalarımız bununla tanrı'nın beenisini kazandılar. evrenin tanrı'nın buyruuyla yaratıldn, böylece görülenerinin görünmeyenlerden olutuunu iman sayesinde anlıyoruz. habil'in tanrı'ya kayın'den daha iyi bir kurban sunmas iman sayesinde oldu.iman sayesinde doru biri

olarak tanrı'nın beenisini kazandı. çünkü tanrı onun sunduu adaklar kabul etti. nitekim habil ölmü olduu halde, iman sayesinde hâlâ konumaktadır. iman sayesinde hanok ölümü tatmamak üzere yukarı alınd. kimse onu bulamad, çünkü tanrı onu yukarı almt. yukarı alınmadan önce tanrı'y honut eden biri olduuna tanklık edildi. iman olmadan tanrı'y honut etmek olanaksızdır. tanrı'ya yaklaan, o'nun var olduuna ve kendisini arayanlar ödüllendireceine iman etmelidir. iman sayesinde nuh, henüz olmam olaylarla ilgili olarak tanrı tarafından uyarılınca, tanrı korkusuyla ev halkının kurtuluu için bir gemi yaptı. bununla dünyayı yargıladı ve imana dayanan doruluunu mirasçısı oldu. iman sayesinde ibrahim miras alaca yere gitmesi için çarılınca, tanrı'nın sözünü dinledi ve nereye gideceini bilmeden yola çıktı. iman sayesinde bir yabancı olarak vaat edilen ülkeye yerletti. ayn vaadin ortak mirasçılar olan ishak ve yakup'la birlikte çadırlarda yaadı. çünkü mimar ve kurucusu tanrı olan temelli kenti bekliyordu. iman sayesinde sara'nın kendisi de ksr ve ya geçmi olduu halde vaat edeni güvenilir saydından çocuk sahibi olmak için güç buldu. böylece tek bir adamdan, üstelik ölüden farksız birinden gökteki yıldızlar, deniz kıyısındaki kum kadar sayısız torun meydana geldi. bu kilerin hepsi imanlı olarak öldüler. vaat edilenlere kavuamadılarsa da bunlar uzaktan görüp selamladılar, yeryüzünde yabancı ve konuk olduklarını açkça kabul ettiler. böyle konuanlar bir vatan aradıklarını gösteriyorlar. ayrıldıkları ülkeyi düünselerdi, geri dönmeye fırsatlar olurdu. ama onlar daha iyisini, yani göksel olan arzu ediyorlard. bunun içindir ki, tanrı onların tanrırs olarak anılmaktan utanmıyor. çünkü onlara bir kent hazırladı. ibrahim snand zamanı imanla ishak' kurban olarak sundu. vaatleri alm olan ibrahim biricik olunu kurban etmek üzereydi. oysa tanrı ona, "senin soyun ishak'la sürecek" demiti. ibrahim tanrı'nın ölüleri bile dirilebileceini düündü; nitekim ishak' simgesel ekilde ölümden geri aldı. iman sayesinde ishak gelecek olaylarla ilgili olarak yakup'la esav' kutsadı. yakup ölürken iman sayesinde yusuf'un iki olunu da kutsadı, deneinin ucuna yaslanarak tanrı'ya tapınd. yusuf ölürken iman sayesinde israiloullar'nın mısır'dan kaçacan anmsatt ve kemiklerine ilikin buyruk verdi. musa doğduğunda annesiyle babası onu imanla üç ay gizlediler. çünkü çocuğun güzel olduunu gördüler ve kralın fermanından korkmadılar. musa büyüyünce iman sayesinde firavunun kznı olu olarak tanınamay reddetti. bir süre için günahın sefasını sürmekteyse, tanrı'nın halkıyla birlikte bask görmeyi yeledi. meshir uruna aalanmay mısır hazinelerini daha büyük zenginlik saydı. çünkü alaca

ödülü düünüyordu. kraln öfkesinden korkmadan imanla msr'dan ayrıldı. görünmez olan' görür gibi dayandı. ilk doanlar öldüren melek israilliler'e dokunmasn diye musa imanla, fsh* kurbannın kesilmesini ve kannn kaplara sürülmesini salad. iman sayesinde israilliler karadan geçer gibi kıld-eniz'den* geçtiler. msrllar bunu deneyince bouldular. israilliler yedi gün boyunca eriha surlar çevresinde dolandılar; sonunda imanlar sayesinde surlar yıkıldı. fahie rahav casuslar dostça karlad için iman sayesinde söz dinlemeyenlerle birlikte öldürülmedi. daha ne diyeyim? gidyon, barak, imon, yiftah, davut, samuel ve peygamberlerle ilgili olanlar anlatsam, zaman yetmeyecek. bunlar iman sayesinde ülkeler ele geçirdiler, adaleti saladılar, vaat edilenlere kavutular, aslanların azn kapadılar. kzn ateş söndürdüler, klcn azndan kaçp kurtuldular. güçsüzlükte kuvvet buldular, savata güçlendiler, yabanc ordular bozguna urattılar. kadrlar dirilen ölülerini geri aldılar. bakalarıysa salverilmeyi reddederek dirilip daha iyi bir yaama kavuma umuduyla ikencelere katlandılar. daha bakalar alaya alıp kaçmış, hatta zincire vurulup hapsedildi. talandılar, testereyle biçildiler, klctan geçirilip öldürüldüler. koyun postu, keçi derisi içinde dolatlar, yoksulluk çektiler, skntılara uradılar, bask gördüler. dünya onlara layk deildi. çöllerde, dalarda, maaralarda, yeraltı oyuklarında dolanp durdular. imanlar sayesinde bunların hepsi tanr'nn beenisini kazandıklar halde, hiçbirini vaat edilene kavumad. bizden ayrı olarak yetkinliğe ermesinler diye, tanr bizim için daha iyi bir ey hazırlamıştı.

12

ite çevremizi bu denli büyük bir tanklar bulutu sardna göre, biz de her yükü ve bizi kolayca kuatan günah üzerimizden sıyr atalım ve ölüme konan yar sabırla koalm. gözümüzü imanımızın öncüsü ve tamamlayıcısı isa'ya dikelim. o kendisini bekleyen sevinç uruna utanc hiçe sayp çarmıhta ölüme katland ve tanr'nn tahtının sanda oturdu. yorulup cesaretinizi yitirmemek için, günahkârların bunca kar koymasna katlanm olan' düünün. günaha kar verdiğiniz mücadelede henüz kannz aktacak kadar direnmi deilsiniz. size oullar diye seslenen u ödü de unuttunuz: "olum, rab'bin terbiye edini haffice alma, rab seni azarlayınca cesaretini yitirme. çünkü rab sevdiğini terbiye eder, oullua kabul etti herkesi cezalandırır." terbiye edilmek uruna aclara katlanmırsanız. tanr size oullarna davranır gibi davranıyor. hangi oul babas tarafından terbiye edilmez? herkesin gördüğü terbiyeden yoksunsanız, oullar deil, yasad evlat-

larsınız. kald ki, bizi terbiye eden dünyasal babalarımız vardı ve onlara saygı duydık. öyleyse ruhlara babas'na baml olup yaamamız çok daha önemli deil mi? babalarımız bizi ksa bir süre için, uygun gördükleri gibi terbiye ettiler. ama tanr, kutsallına ortak olalım diye bizi kendi yararmıza terbiye ediyor. terbiye edilmek balangıta hiç tatlı gelmez, ac gelir. ne var ki, böyle etilenler için bu sonradan esenlik veren doruluu üretir. bunun için sarkk ellerinizi kaldırın, bükük dizlerinizi dorultun, ayaklarınız için düz yollar yapın. öyle ki, kötürüm olan parça eklemekten kaçınmasın, tersine ifa bulsun. (herkele bar içinde yaamaya, kutsal olmaya gayret edin. kutsalla sahip olmadan kimse rab'bi göremeyecek. dikkat edin, kimse tanr'nn lüt-fundan yoksun kalmaz. içinde sizi rahatsız edecek ve birçokların zehirleyecek ac bir kök filizlenmesin. kimse fuhu yapmasın ya da ilk oulluk hakkın bir yemec karık satan esav gibi kutsal deerlere saygısızlık etmesin. biliyorsunuz, esav daha sonra kutsanma hakkın miras almak istediye de geri çevrildi. kutsanmak için gözya döküp yalvarmasna karn, vermi oldu kararn sonucunu deitiremedi. sizler dokunulabilen, alev alev yanan daa, karanla, koyu karanlık ve kasrgaya, gürleyen çar borusuna, tanrsal sözleri ileten sese yakla-m deilsiniz. o sesi itenler, kendilerini bir sözcük daha söylenmesin diye yalvardılar. ("daa bir hayvan bile dokunsa talanacak" buyruuna dayanamadılar. görünüm öyle korkunçtu ki, musa, "çok korkuyorum, titriyorum" dedi. oysa sizler siyon* da'na, yaayan tanr'nn kenti olan göksel yerualim'e, bir bayram enlii içindeki onbinlerce melec, adlar köklerde yazılmış ilk doanların topluluuna yakla-tınız. herkesin yargı olan tanr'ya, yetkinliğe erdirilmiş doru kiilerin ruhlarna, yeni antlamann aracı olan isa'ya ve habil'in kanından daha üstün bir anlam tayan serpmelik kana yakla-tınız. (bunlar söyleyeni reddetmemeye dikkat edin. çünkü yeryüzünde kendilerini uyararak reddedenler kurtulamadırlarsa, köklerden bizi uyaranları yüz çevirirsek, bizim de kurtulamayacağımız çok daha kesindir. o zaman o'nun sesi yeri sarsımt. ama şimdi, "bir kez daha yalnız yeri deil, göü de sarsacağım" diye söz vermiştir. "bir kez daha" sözü, sarsılanların, yani yaratılmış olan eylerin ortadan kaldırılan, böylelikle sarsılmayanların kalacın anlatıyor. böylece sarsılmaz bir ege-menliğe kavutuumuz için minnettar olalım. öyle ki, tanr'yı honut edecek biçimde saygı ve korkuyla tapalım. çünkü tanrımız yapıp yok eden bir atettir.

13

karde sevgisi sürekli olsun. konuksever olmaktan geri kalmayın. çünkü bu sayede bazılar bilmeden melekleri konuk ettiler.

hapiste olanlar, onlarla birlikte hapsedilmi gibi anmsayn. sizin de bir bedeniniz olduunu düünerek bask görenleri hatrlayn. herkes evlilikle sayg gösterebilir. evlilik yata günahla lekelenmesin. çünkü tanr fuhu yapanlar, zina edenleri yargılayacak. yaaynz para sevgisinden uzak olsun. sahip olduklarınızla yetinin. çünkü tanr öyle dedi: "seni asla terk etmeyeceim, seni asla yüzüstü bırakmayacağam." böylece cesaretle diyoruz ki, "rab benim yardımcımdır, korkmam; insan bana ne yapabilir?" tanr'ın sözünü size iletmi olan önderlerinizi anmsayn. yaayların sonucuna bakarak onların imanı örnek alın. isa mesih dün, bugün ve sonsuza dek ayndır. çeitli garip öğretilerin etkisine kaplı sürüklenmeyin. yüreğin yiyeceklerle değil, tanr lütfuyla güçlenmesi iyidir. yiyeceklere güvenenler hiçbir yarar görmediler. bir sunamız var ki, tapınma çağında hizmet edenlerin ondan yemeye hakları yoktur. bakahin günah sunusu* olarak hayvanların karnı kutusal yere tar, ama bu hayvanların cesetleri ordugahın dışında yakılır. bunun gibi, isa da kendi karnıyla halkı kutsal kılmak için kent kapısını dışında açtı. öyleyse biz de o'nun urad alanmaya katlanarak ordugahtan deryaya çıkıp yanna gidelim. çünkü burada kalmak bir ken-timiz yoktur, biz gelecekteki kenti özlüyoruz. bu nedenle, isa aracılığıyla tanr'ya sürekli övgü kurbanları, yani o'nun adını açıkça anan dudakların meyvesini sunalım. iyilik yapmay, sizde olan bakalarla paylaşmay unutmayın. çünkü tanr bu tür kurbanlardan honut olur. önderlerinizin sözünü dinleyin, onlara bal kalın. çünkü onlar canlarınız için hesap verecek kişiler olarak sizi kolladılar. onların sözünü dinleyin ki, görevlerini inleyerek değil -bunun size yarar olmaz- sevinçle yaptılar. bizim için dua edin. vicdanımız temiz tuttuumuza, her bakımdan olumlu bir yaam sürmek istediimize eminiz. yannza tez zamanda dönebilmem için dua etmenizi özellikle rica ediyorum. esenlik veren tanr, koyunların büyük çobanı'nı, rabbimiz isa'yı sonsuza dek sürecek antlamın karnıyla ölümden diriltti. tanr, isteini yerine getirebilmeniz için sizi her iyilikle donatsın; kendisini honut eden eyi isa mesih aracılığıyla bizlerde gerçekleştirebilirsin. mesih'e sonsuza dek yücelik olsun! amin. kardeler, size rica ediyorum, öütlerinizi hoş görün. zaten size kısaca yazdım. kardeşimiz timoteos'un salverildiğini bilmenizi istiyorum. yakında yanma gelirse, onunla birlikte sizi görmeye geleceğim. önderlerinizin hepsine ve bütün kutsallara selam söyleyin. italya'dan olanlar size selam ederler. tanr'ın lütfu hepimizle birlikte olsun! amin.

tanr'nn ve rab isa mesih'in kulu ben yapup, dalm olan on iki oymaa selam ederim. kardelerim, çeitli denemelerle yüz yüze geldiinizde bunu büyük sevinçle karlayın. çünkü bilirsiniz ki, imannzn snanmas dayanma gücünü yaratır. dayanma gücü de, hiçbir ek-sii olmayan, olgun, yetkin kiiler olmanz için tam bir etkinlie erisin. içinizden birinin bil-gelikte eksii varsa, herkese cömertçe, azarla-madan veren tanr'dan istesin; kendisine ver-ilecektir. yalnız hiç kuku duymadan, imanla istesin. çünkü kuku duyan kii rüzgarn sürükleyip savurduu deniz dalgasna ben-zer. her bakımdan deiken, kararsız olan kii rab'den bir ey alacan ummasn. (dükün olan karde kendi yüksekliyle, zengin olansa kendi dükülülüyle övünsün. çünkü zen-gin kii kr çiçei gibi solup gidecek. (güne yake scayla doar ve otu kurutur. otun çiçei düer, görününün güzelli yok olur. zengin de bunun gibi kendi ularar içinde kaybolup gidecektir. ne mutlu denemeye dayanan kiye! denemeden baayla çkt za-man rab'bin kendisini sevenlere vaat ettii yaam tacn alacaktır. ayartlan kii, "tanr beni ayartıyor" demesin. çünkü tanr kötülükle ayartılmad gibi kendisi de kimseyi ayart-maz. herkes kendi arzularıyla sürüklenip aldanarak ayartlr. sonra arzu gebe kalr ve günah dourur. günah olgunlanca da ölüm getirir. sevgili kardelerim, aldanmayın! her nimet, her mükemmel armaan yukar-dan, kendisinde deikenlik ya da döneklilik gölgesi olmayan iklar babas'ndan gelir. o, yarattkların bir anlamda ilk meyveleri ol-mamz için bizleri kendi isteii uyarınca, gerçein bildirisiyle yaama kavuturdu. sevgili karde-lerim, unu aklınızda tutun: herkes dinlemekte çabuk, konumakta yava, öfkelenmekte de yava olsun. çünkü insanın öfkesi tanr'nn istediü doruluu salamaz. bunun için, her türlü pislii ve her tarafa yayılm olan kötülüü üstünüzden syrp atarak, içinize ekilmi, can-larnz kurtaracak güçte olan sözü alçakgönül-lülükle kabul edin. tanr sözünü yalnız duy-makla kalmayn, sözün uygulamayla da olun. yoksa kendinizi aldatm olursunuz. çünkü sözün dinleyicisi olup da uygulayc olmayan kii, aynada kendi doal yüzüne bakan kiye benzer. kendini görür, sonra gider ve nasl bir kii olduunu hemen unuttur. oysa mükem-mel yasaya, özgürlük yasasına yakından bakp ona bal kalan, unuttan dinleyici deil de etkin uygulayc olan kii, yaptklarıyla mutlu olacakt-r. dindar olduunu sanp da dilini dizgin-lemeyen kii kendini aldatr. böylesinin din-darlı botur. baba tanr'nn gözünde temiz ve kusursuz dindarlık, kiinin sknt çeken öksüzler ve dullarla ilgilenmesi ve kendini dünyann lekelemesinden korumasdr.

kardelerim, yüce rabbimiz isa mesih'e iman edenler olarak insanlar arasında ayrım yap-mayn. toplandnz yere altn yüzüklük, k giy-imli bir adamla kirli giysiler içinde yok-sul bir adam geldiinde, k giyimliye ilgiyle, "sen uraya, iyi yere otur", yoksula da, "sen orada dur" ya da "ayakların dib-ine otur" derseni, aranızda ayrım yapm, kötü düünceli yargılar gibi davranm ol-muyor musunuz? ((dinleyin, sevgili karde-lerim: tanr, bu dünyada yoksul olanlar imanda zenginlemek ve kendisini sevenlere vaat ettiü egemenliin miraslar olmak üzere seçmedi mi? ama siz yoksulun onurunu krđnz. sizi sömüren zenginler deil mi? sizi mahkemelere sürükleyen onlar deil mi? ait olduunuz kii'nin yüce adna küfreden on-lar deil mi? "komunu kendin gibi seve-cekisin" diyen kutsal yaz'ya uyarak kralmz tanr'nn yasa'sn gerçekten yerine getiriyor-sanz, iyi ediyorsunuz. ama insanlar arasında ayrım yaparsanz, günah ilemi olursunuz; yasa tarafından, yasa'y çinemekten suçlu bu-lunursunuz. çünkü yasa'nın her dediini yer-ine getirse de tek konuda ondan sapan kii bütün yasa'ya kar suçlu olur. nitekim "zina etmeyecekisin" diyen, aynı zamanda "adam öldürmeyecekisin" demitir. zina etmez, ama adam öldürürsen, yasa'y yine de çinemi olur-sun. özgürlük yasa'syla yargılanacak olanlar gibi konup davrann. çünkü yarg merhamet göstermeyene kar merhametsizdir. mer-hamet yargya galip gelir. kardelerim, bir kimse iyi eylemleri yokken iman olduunu söylese, bu neye yarar? böylesi bir iman onu kurtarabilir mi? bir erkek ya da kz karde çplak ve günlük yiyecekten yok-sunken, içinizden biri ona, "eslenlikle git, sn-man, doyman dilerim" der, ama bedenin gereksindiklerini vermezse, bu neye yarar? (bunun gibi, tek bana eylemsiz iman da ölüdür. ama biri öyle diyebilir: "senin imann var, benimse eylemlerim." eylemlerin olmadan sen bana imann göster, ben de sana imann eylemlerimle göstereyim. sen tanr'nn bir olduuna inanıyorsun, iyi ediyor-sun. cinler bile buna inanıyor ve titriyor-lar! ey aklısz adam, eylem olmadan imann yararsız olduuna kant m istiyorsun? atamız ibrahim, onu ishak' sunan üzerinde tanr'ya adama eylemiyle aklanmad m? görüyor-sun, onun iman eylemleriyle birlikte etkindi; iman eylemleriyle tamamlandı. böylelikle, "ibrahim tanr'ya iman etti, böylece aklan-m sayld" diyen kutsal yaz yerine gelmi oldu. ibrahim'e de tanr'nn dostu dendi. görüyor-sunuz, insan yalnız imanla deil, eylemle de aklanr. aynı biçimde, ulaklar konuk edip deik bir yoldan geri gönderen fahie rahav da bu eylemiyle aklanmad m? ruhsuz beden nasl ölüyse, eylemsiz iman da ölüdür.

kardelerim, biz öğretmenlerin daha titiz bir yargılamadan geçeceğini biliyorsunuz; bu nedenle çounuz öğretmen olmayın. çünkü hepimiz çok hata yaparız. sözleriyle hata yapmayan kimse, bütün bedenini de dizginleyebilen yetkin bir kiidir. bize boyun emeleri için atları azna gem vururuz, böylece bütün bedenlerini yönlendiririz. düşünün, gemiler de o kadar büyük oldu, güçlü rüzgarlar tarafından sürüklendi halde, dümeninin gönlü nereye isterse küçücük bir dümenle o yöne çevrilirler. bunun gibi, dil de bedenin küçük bir üyesidir, ama büyük ilerle övünür. düşünün, küçücük bir kılcık koca bir orman tututurabilir. dil de bir ate, bedenimizin üyeleri arasında bir kötülük dünyasdr. bütün varlımızı kirlendirir. cehennemden alevlenmi olarak yaammızın gidiini alevlendirir. insan soyu, her tür yabanıl hayvan, kuu, sürüngeni ve deniz yaratnı evcilleştirmiş ve evcilleştirmektedir. ama dili hiçbir insan evcilleştiremez. dil öldürücü zehirle dolu, dinmeyen bir kötülüktür. dilimizle rab'bi, baba'y överiz. yine dilimizle tanrıya benzer yaratılmış insana söveriz. övgü ve sövgü aynı azdan çıkar. kardelerim, bu böyle olmamal. bir pınar aynı gözden tatlı ve acı su akıyor mı? kardelerim, incir aynı zeytin ya da asma incir verebilir mi? bunun gibi, tuzlu su kayna tatlı su veremez. aranızda bilge ve anlayışlı olan kim? olumlu yaayyla, bilgelikten doan alçakgönüllülükle iyi eylemlerini gösterebilir. ama yüreğinizde kin, kıskançlık, bencillik varsa övünmeyin, gerçeği yadsımayın. böylesi "bilgelik" gökten inen deil, dünyadan, insandan doğan, cinlerden gelen bilgeliktir. çünkü nerede kıskançlık, bencillik varsa, orada karklık ve her tür kötülük vardır. ama gökten inen bilgelik her eyden önce pakdır, sonra barışdır, yumuşıktır, ıysalıdır. merhamet ve iyi meyvelerle doludur. kayırdır, ikiyüzlülüğü yoktur. barış içinde eken barış yapıları doruklu ürününü biçerler.

arandaki kavgaların, çekimelerin kaynağı nedir? bedeninizin üyelerinde savaşı tutkularınız deil mi? bir ey arzu ediyor, elde edemeyince adam öldürüyorsunuz. kıskanç olursunuz, istenize erişemeyince keçi kavgası ediyorsunuz. elde edemiyorsunuz, çünkü tanrıdan dilemiyorsunuz. dilediğiniz zaman da dileinize kavuşamıyorsunuz. çünkü kötü amaçla, tutkularınızı uruna kullanmak için diliyorsunuz. ey vefasızlar, dünyayla dostluğa tanrıya düşmanlık olduğunu bilmiyorsunuz mu? dünyayla dost olmak isteyen, kendini tanrıya düşman eder. sizce kutsal yazı bu yere mi öyle diyor: "tanrı içimize koyduğu ruhu kıskançlık derecesinde özer."

yine de bize daha çok lütfeder. bu nedenle yazı öyle diyor: "tanrı kibirli kilerde kâr, ama alçakgönüllülere lütfeder." bunun için tanrıya baktığınız olun. iblis'e kâr direnin, sizden kaçacaktır. tanrıya yaklaşı, o da size yaklaşıacaktır. ey günahkârlar, ellerinizi günahattan temizleyin. ey kararsızlar, yüreklerinizi paklayın. kederlenin, yas tutup alayın. gülünüz yasa, sevinciniz üzüntüye dönüşün. rab'bin önünde kendinizi alçalın, sizi yüceltecektir. kardelerim, birbirinizi yermeyin. kardeşini yeren ya da yargılayan kişi, yasa'yı yermiş ve yargılamış olur. yasa'yı yargılasanız, yasa'nın uygulayıcısı deil, yargılayıcı olursunuz. oysa tek yasa koyucu, tek yargı vardır; kurtarmaya da mahvetmeye de gücü yeten o'dur. ya komusunu yargılayan sen, kim oluyorsun? dinleyn imdi, "bugün ya da yarın filan kente gideceiz, orada bir yıl kalıp ticaret yapacak, para kazanacağız" diyen sizler, yarı ne olacak bilmiyorsunuz. yaammız nedir ki? ksa süre görünen, sonra yitip giden bu gibisiniz. (bunun yerine, "rab dilerse yaayacak, unu unu yapacak" demelisiniz. ne var ki, imdi küstahlıklarla övünüyorsunuz. bu tür övünmelerin hepsi kötüdür. bu nedenle, yapması gereken iyi eyi bilip de yapmayan, günah işlemiş olur.

dinleyn imdi ey zenginler, banza gelecek felaketlerden ötürü feryat edip alayın. servetiniz çürümüş, gıysınızı güve yemmiştir. altınlarınız, gümüşleriniz pas tutmuyor. onların pası size kar tanıklık edecek, etinizi ate gibi yiyecek. bu son çada servetinize servet kattınız. ite, ekinlerinizi biçen iğlerin hakkı size alıyordunuz ücretleri size kar haykırıyor. orakların feryadı her eye egemen rab'bin kuluna eriti. yeryüzünde zevk ve bolluk içinde yaadınız. boazlanıyorsunuz gün için kendinizi besiyeye çektiniz. size kar koymayan doru kıyafetler giydiniz. sabredin öyleyse kardeler, rab'bin geline de k sabredin. baktığınız, çiftçi ilk ve son yamurları alıcaya de k toprandan derli ürünü nasıl sabırla bekliyor! siz de sabredin. yüreklerinizi güçlendirin. çünkü rab'bin gelisi yakındır. kardeler, yargılamamak için birbirinize kâr homurdanmayın. ite, yargı kapının önünde duruyor. kardeler, rab'bin adıyla konumu olan peygamberleri skınlarda sabır örneği olarak alın. skıntıya dayanmış olanlar mutlu sayarsınız. eyüp'ün naslı dayandı duyduunuz. rab'bin en sonunda onun için neler yaptığını bilirsiniz. rab çok efkatli ve merhametlidir. kardelerim, öncelikle unu söyleyeyim: ne gök üzerine, ne yer üzerine, ne de baka bir ey üzerine ant için. "evet"iniz evet, "hayır"ınız hayır olsun ki, yargıya uramayasınız. içinden biri skıntıda m, dua etsin. sevinçli mi, ilahî söyleyin. içinden biri hasta m, kilisenin* ihtiyaçlarını*

çartsn; rab'bin adyla üzerine ya sürüp onun için dua etsinler. imanla edilen dua hastay iyiletirecek ve rab onu ayaa kaldracaktr. eer hasta günah ilemise, günahlar balanacaktr. bu nedenle, ifa bulmak için günahlarnz birbirinize itiraf edin ve birbiriniz için dua edin. doru kiinin yalvar çok güçlü ve etkilidir. ilyas da tpk bizim gibi insand. yamur yamamas için gayretle dua etti; üç yl alt ay ülkeye yamur yamad. yeniden dua etti; gök yamurunu, toprak da ürününü verdi. kardeşlerim, içinizden biri gerçein yolundan sapar da baka biri onu yine gerçee döndürürse, bilsin ki, günahkâr sapk yolundan döndüren, ölümden bir can kurtarm, bir sürü günah örtmü olur. (

mesih isa'nın elçisi ben petrus'tan pontus, galatya, kapadokya, asya ili* ve bitinya'ya dalm ve buralarda yabancı olarak yaayan seçilmişlere selam! isa mesih'in sözünü dinlemeniz ve o'nun kannn üzerinize serpilmesi için, baba tanr'ın öngörüsü uyarınca ruh tarafından kutsal klnarak seçildiniz. lütuf ve esenlik artan ölçüde sizin olsun. rabbimiz isa mesih'in tanrs ve babas'na övgüler olsun. çünkü o büyük merhametiyle yeniden domamz salad. isa mesih'i ölümden diriltmekle bizi yaayan bir umuda, çürümez, lekesiz, solmaz bir mirasa kavuturdu. bu miras sizin için göklerde sakldr. (zaman sona ererken aça çkarmaya hazır olan kurtulua kavuasnz diye iman sayesinde tanr'ın gücüyle korunuyorsunuz. bu nedenle imdi ksa bir süre çeitli denemeler sonucu ac çekmeniz gerekorsa da, sevinçle comaktasnz. böylelikle içtenlii kantlanan imanınız, isa mesih görüldüğünde size övgü, yücelik, onur kazandıracak. imanınız, atele artld halde yok olup giden altdan daha deerlidir. mesih'i görmemi olsanz da o'nu seviyorsunuz. u anda o'nu görmediniz halde o'na iman ediyor, sözle anlatlmaz yüce bir sevinçle couyorsunuz. çünkü imanınız sonucu olarak canlarınzn kurtuluuna eriyorsunuz. size balanacak lütuftan söz etmi olan peygamberler, bu kurtuluua ilgili dikkatli incelemeler, aratrmalar yaptılar. içlerinde olan mesih ruhu, mesih'in çekecei aclara ve bu acların ardından gelecek yüceliklere tanklı ettiinde, ruh'un hangi zaman ya da nasl bir dönemi belirttiini aratrdılar. imdi size de bildirilen gerçeklerle kendilerine deil, size hizmet ettikleri onlara açkça gösterildi. bu gerçekleri gökten gönderilen kutsal ruh'un gücüyle size müjde'yi ileteler bildirdi. melekler bu gerçekleri yakından görmeye büyük özlem duyarlar. bu nedenle zihinlerinizi eyleme hazırlayn, ayk olun. umudunuzu tümüyle isa mesih'in görünmesiyle size salanacak olan lütfu balayn. söz dinleyen çocuklar olarak, bilgisiz olduunuz geçmi zamandaki tutkularnza uymayn. sizi çaran tanr kutsal olduuna göre, siz de her davranınızda kutsal olun. nitekim öyle yazlmtr: "kutsal olun, çünkü ben kutsalım." kimseyi kayırmadan, kiyyi yaptıklarına bakarak yargılayan tanr'y baba diye çardnza göre, gurbeti andran bu dünyadaki zamanınız tanr korkusuyla geçirin. biliyorsunuz ki, atalarınızdan kalma bo yaaynzdan altn ya da gümü gibi geçici eylerle deil, kusursuz ve lekesiz kuzuyu andran mesih'in deerli kannn fidesiyle kurtuldunuz. (dünyann kuruluşundan önce bilinen mesih, çaların sonunda sizin yararnza ortaya çkt. o'nu ölümden diriltip yücelten tanr'ya o'nun aracılığıyla iman ediyorsunuz. böylece imanınız ve umudunuz

tanr'dadr. gerçee uymakla kendinizi arttnız, kardeler için içten bir sevgiye sahip oldunuz. onun için birbirinizi candan, yürekten sevin. çünkü ölümlü deil, ölümsüz bir tohumdan, yani tanr'ın diri ve kalıc sözü aracılığıyla yeniden dodunuz. nitekim,"insan soyu ota benzer, bütün yücelii kr çiçei gibidir. ot kurur, çiçek solar, ama rab'bin sözü sonsuza dek kalr." ite size müjdelennmi olan söz budur. (

2

bu nedenle her kötülüü, hileyi, ikiyüzlülüü, kskançl ve bütün iftiralar üzerinizden syrp atn. yeni domu bebekler gibi, hilesiz sütü andran tanr sözünü özleyin ki, bununla beslenip büyüyerek kurtuluua eriesiniz. çünkü rab'bin iyiliini tattınız. insanlarda reddedilmi, ama tanr'ya göre seçkin ve deerli olan diri taa, rab'be gelin. o sizi diritalar olarak ruhsal bir tapnan yapmnda kullanı. böylelikle, isa mesih aracılığıyla tanr'ın beenisini kazanan ruhsal kurbanlar sunmak üzere kutsal bir kâhinler* topluluu olursunuz. çünkü kutsal yaz'da öyle deniyor: "ite, siyon'a* bir ta, seçkin, deerli bir köe ta koyuyorum. o'na iman eden hiç utandırılmayacak." iman eden sizler için bu ta deerlidir. ama imansızlar için, "yapcları reddettii ta köenin ba ta," "sürçme ta ve tökezleme kayas oldu." imansızlar tanr'ın sözünü dinlemedikleri için sürçerler. zaten sürçmek üzere belirlenmişlerdir. (ama siz seçilmiş soy, kral'n kâhinleri, kutsal ulus, tanr'ın öz halksınız. sizi karantıktan alas na çaran tanr'ın erdemlerini duyurmak için seçildiniz. bir zamanlar halk deildiniz, ama imdi tanr'ın halksınız. bir zamanlar merhamete erimemitiniz, imdiyse merhamete eritiniz. sevgili kardeler, size yalvarım, cana kar savaan benliin tutkularından kaçın. çünkü bu dünyada yabancı ve konuksunuz. inanmayanlar arasında olumlu bir yaam sürün. öyle ki, kötülük yapanlarımsnz gibi size iftira etseler de, iyi ilerinizi görerek tanr'y, kendilerine yaklat gün yüceltsinler. insanlar arasında yetkili klnm her kuruma -gerek her eyin üstünde olan krala gerekse kötülük yapanların cezalandırılması, iyilik edenlerin onurlandırılması için kral tarafından gönderilen valilere rab adına baml olun. (çünkü tanr'ın isteii, iyilik yaparak aklızların bilgisizliini susturmanızdır. özgür insanlar olarak yaayn, ancak özgürlüğünüzü kötülük yapmak için bahane etmeyin. tanr'ın kullar olarak yaayn. herkese saygı gösterin. imanl kardelerinizi sevin, tanr'dan korkun, krala saygı gösterin. ey hizmetkârlar, efendilerinizin yalnız iyi ve yumuak huylu olanlarına deil, ters huylu olanlarına da tam bir saygıyla baml olun. haksız yere ac çeken kii, tanr bilinciyle acıya katlanırsa, tanr'y honut eder.

çünkü günah ileyip dövüldüğünüzde dayanrsanz, bunda övülecek ne var? ama iyilik edip ac çektiğinizde dayanrsanz, tanrı'ya honut edersiniz. nitekim bunun için çarldnz. mesih, izinden gidesiniz diye urunuza ac çekerek size örnek oldu. "o günah ilemedi, azndan hileli söz çkmad." kendisine sövüldüğünde sövgüyle karlık vermedi, ac çektiğinde kimseyi tehdit etmedi; davasını, adaletle yargılayan tanrı'ya brakt. bizler günah karşında ölelim, doruluk uruna yaayalım diye, günahlarımız çarmıhta kendi bedeninde yüklendi. o'nun yaralarıyla ifa buldunuz. çünkü yolunu ar-m koyunlar gibiydiniz, imdiyse canlarınzn çoban'na ve gözetmeni'ne döndünüz.

3

bunun gibi, ey kadınlar, siz de kocalarınza baml olun. öyle ki, kimileri tanrı sözüne inanmasa bile, tanrı korkusuna dayanan temiz yaaynz görerek söze gerek kalmadan karlıların yaayyla kazanılsınlar. (süsünüz örgülü saçlar, altın taklar, güzel giysiler gibi daha ilgili olmasn. gizli olan iç varlınız, sakın ve yumuak bir ruhun solmayan güzelliyle süsünüz olsun. bu, tanrı'nın gözünde çok deerlidir. çünkü geçmite umudunu tanrı'ya balam olan kutsal kadınlar da kocalarına baml olarak böyle süslenirlerdi. örnein sara ibrahim'i "efendim" diye çar, sözünü dinlerdi. iyilik eder, hiçbir tehditten ylmazsanz, siz de sara'nın çocuklar olursunuz. bunun gibi, ey kocalar, siz de daha zayıf varlıklar olan karlarınızla anlay içinde yaayn. tanrı'nın lütfettii yaamn ortak mirasçılar olduklar için onlara saygı gösterin. öyle ki, dualarınza bir engel çkmasn. sonuç olarak hepiniz ayn düüncede birleir. bakalarnın duyguların paylan. birbirinizi kardeş sevin. e-fkatli, alçakgönüllü olun. kötülüğe kötülükle, sövgüye sövgüyle deil, tersine, kutsamayla karlık verin. çünkü kutsanmay miras almak için çarldnz. öyle ki, "yaamdan zevk almak, iyi günler görmek isteyen, dilini kötülükten, dudakların yalandan uzak tutsun. kötülükten saknıp iyilik yapsn. esenli amaçlasn, ardına gitsin. çünkü rab'bin gözleri doru kiiilerin üzerindedir. kulaklar onların yakarna açktr. ama rab kötülük yapanlara kardır." iyilik yapmakta gayretli olursanz, size kim kötülüğedecek? doruluk uruna ac çekseniz bile, ne mutlu size! insanların "korktuundan korkmayn, ürkmeyin." mesih'i rab olarak yüreklerinizde kutsayn. içinizdeki umudun nedenini soran herkese uygun bir yantı vermeye her zaman hazır olun. yalnız bunu yumuak huyla, saygıyla yapn. vicdanz temiz tutun. öyle ki, mesih'e ait olarak sürdürdüğünüz olumlu yaam knayanlar size ettikleri iftiranıd utansınlar. iyilik edip ac çekmek -eer tanrı'nın isteii buysa- kötülüğeyapp ac çekmekten daha iyidir. nitekim

mesih de bizleri tanrı'ya ulatırmak amacıyla doru kii olarak doru olmayanlar için günah sunusu* olarak ilk ve son kez öldü. bedence öldürüldü, ama ruhça diriltildi. ruhta gidip bunlar zindanda olan ruhlara da duyurdu. bir zamanlar, nuh'un günlerinde gemi yapılrken, tanrı'nın sabırla beklemesine karn bu ruhlara söz dinlememilerdi. o gemide birkaç kii, daha dorusu sekiz kii suyla kurtuldu. bu olay vaftizi* simgeliyor. bedenin kirden arınması deil, tanrı'ya yönelen temiz vicdanz dilei olan vaftiz, isa mesih'in diriliyle imdi sizi de kurtarıyor. göe çkm olan mesih tanrı'nın sandadır. bütün melekler, yetkiler ve güçler o'na bal klmır.

4

mesih bedence ac çektiğine göre, siz de ayn düünceyle silahlann. çünkü bedence ac çekmi olan, günaha sırt çevirmidir. sonuç olarak, dünyadaki yaamn geri kalan bölümünü artık insan tutkularına göre deil, tanrı'nın isteine göre sürdürür. inanmayanların holdandıkları yaparak sefahat, ehvet, sarholuk, çlgınlı elenceler, içki alemleri ve ilke tanımayan putperestlik içinde yaayarak geçmite harcadnz günler yeter! inanmayanlar, kendinizi onlarla birlikte ayn sefahat seline atmamanz yadrgıyor, size sövüyorlar. onlar, ölüleri de dirileri de yargılamaya hazır olan tanrı'ya hesap verecekler. çünkü ölüler bedence öbür insanlar gibi yargılsın, ama ruhça tanrı gibi yaasn diye müjde onlara da bildirildi. her eyin sonu yakındır. bu nedenle, saduyulu olun ve dua etmek için ayk durun. her eyden önce birbirinizi candan sevin. çünkü sevgi birçok günah örter. söylenmeksizin birbirinize konukseverlik gösterin. her biriniz hangi ruhsal armaan aldysanz, bunu tanrı'nın çok yönlü lütfunun iyi kâhyalar olarak birbirinize hizmet etmekte kullanın. konuan, tanrı'nın sözlerini iletir gibi konusun. bakalarna hizmet eden, tanrı'nın verdiği güçle hizmet etsin. öyle ki, isa mesih aracılığı tanrı her eyde yüceltilsin. yücelik ve kudret sonsuzlara dek mesih'indir! amin. sevgili kardelerim, snanmanz için size giydiren ateten gömleii, size garip bir ey oluyormu gibi yadrgamayn. tersine, mesih'in aclarına ortak olduunuz oranda sevinin ki, mesih'in görkemi görüldüğünde de sevinçle coasnz. mesih'in andndan ötürü hakarete urarsanz, ne mutlu size! çünkü tanrı'nın yüce ruhu üzerinizde bulunuyor. hiçbiriniz katil, hrsız, kötülük yapan ya da bakalarnın iine karan biri olarak ac çekmesin. ama mesih inandılsı olduu için ac çeken, bundan utanç duymasın. tad bu adla tanrı'ya yüceltsin. çünkü yargınn, tanrı'nın ev halkından balayaca an gelmitir. eer yargılama önce bizden balarsa, tanrı'nın müjdesi'ne kulak asmayanların sonu ne olacak? "doru kii güçlükle kurtuluyorsa,

tanrsz ve günahl kiye ne olacak?" bunun için, tanr'nn isteı uyarınca ac çekenler, iyilik ederek canların güvenilir yaradan'a emanet etsinler.

5

bu nedenle aranızdaki ihtiyarlara*, onlar gibi bir ihtiyar, mesih'in çektiı acların tan, açacak olan yüceliın payda olarak rica ediyorum: tanr'nn size verdii sürüyü güdün. zorunluymu gibi deil, tanr'nn istediı gibi gönüllü gözetmenlik yapn. para hrsyla deil, gönül rzasıyla, size emanet edilenlere egemenlik taslamadan, sürüye örnek olarak görevinizi yapn. ((ba çoban göründüü zaman yüceliın solmaz tacna kavuacaksınız. ey gençler, siz de ihtiyarlara baml olun. hepiniz birbirinize kar alçakgönüllülüü kuann. çünkü, "tanr kibirlilere kardır, ama alçakgönüllülere lütfeder." uygun zamanda sizi yüceltmesi için, tanr'nn kudretli eli altında kendinizi alçaltın. bütün kaygılarınız o'na yükleyin, çünkü o sizi kayrr. ayk ve uyank olun. dümannız iblis kükreyen aslan gibi yutacak birini arayarak doluyor. dünyanın her yerindeki kardelerinizin de aynı aclar çektiini bilerek imanda sarıslmadan iblis'e kar direnin. sizleri mesih'te sonsuz yüceliine çaran ve bütün lütfun kayna olan tanr'nn kendisi ksa bir süre ac çekmenizden sonra sizi yetkinleterip pekitirecek, güçlendirip temellendirecektir. kudret sonsuzlara dek o'nun olsun! amin. kendisini güvenilir bir karde saydım silvanus aracıyla size ksaca yazm bulunuyorum. sizi yüreklendiriyor ve sözünü ettiim lütfun tanr'nn gerçek lütfu olduuna tanklık ediyorum. buna bal kaln. sizler gibi seçilmi olan babil'deki kilise* ve olum markos size selam ederler. birbirinizi sevgiyle öperek selamlayın. sizlere, mesih'e ait olan herkese esenlik olsun.

isa mesih'in kulu ve elçisi ben simun petrus'tan tanrımz ve kurtarcımız isa mesih'in doruluu sayesinde bizimkiyle edeer bir imana kavumu olanlara selam! tanrı'y ve rabbimiz isa'y tanımakla lütuf ve esenlik artan ölçüde sizin olsun. kendi yüceli ve erdemile bizi çarann tanrsal gücü, kendisini tanmamız sonucunda yaamamız ve tanrı yolunda yürümemiz için gereken her eyi bize verdi. o'nun yüceli ve erdemi sayesinde bize çok büyük ve deerli vaatler verildi. öyle ki, dünyada kötü arzuların yol açt yozlamadan kurtulmu olarak, bu vaatler aracılıyla tanrsal özyapıya ortak olasnz. ite bu nedenle her türlü gayreti göstererek imanınıza erdemi, erdeminize bilgiyi, bilginize özdenetimi, özdenetiminize dayanma gücünü, dayanma gücünüzle tanrı yoluna ball, ballıza kardeşverli, kardeşverliinize sevgiyi katn. (çünkü bu niteliklere artan ölçüde sahip olursanz, rabbimiz isa mesih'i tanıtmakta etkisiz ve verimsiz olmazsanz. bu niteliklere sahip olmayan uza göremez, kördür. eski günahlardan temizlendiini unutmudur. bunun için, ey kardeler, çarılınız ve seçilmişliinizi kökeltirmeye daha çok gayret edin. bunlar yaparsanz, hiçbir zaman tökezlemesiniz. böylece rabbimiz ve kurtarcımız isa mesih'in sonsuz egemenliğine girme hakk size cömertçe salanacaktır. onun için, her ne kadar bunlar biliyorsanız ve sahip olduunuz gerçekle pekitirilmisenez de, bunlar size her zaman anmsatacam. bu bedende yaadm sürece bunlar anmsatarak sizi gayrete getirmeyi doru buluyorum. rabbimiz isa mesih'in bana bildirdii gibi, bedenden ayrılmın yakın olduunu biliyorum. ben bu dünyadan göçtükten sonra da bunlar sürekli anmsayabilmeniz için imdi her gayreti göstereceim. rabbimiz isa mesih'in kudretini ve gelini size bildirirken uydurma masallara bavyımadk. o'nun görkemini gözlerimizle gördük. mesih, yüce ve görkemli olan'dan kendisine ulaşan sesle, "sevgili olum budur, o'ndan honodum" diyen sesle baba tanrı'dan onur ve yücelik aldı. kutsal dada o'nunla birlikte bulunduunuz için gökten gelen bu sesi biz de iittik. peygamberlerin sözleri bizim için daha büyük kesinlik kazandı. gün aarp sabah yldız şekleğinizde douncaya dek, karanlık yerde k saun çraya benzeyen bu sözlerle kulak verirsenez, iyi edersiniz. öncelikle unu bilin ki, kutsal yazlar'daki hiçbir peygamberlik sözü kimsenin özel yorumu deildir. çünkü hiçbir peygamberlik sözü insan istinden kaynaklanmad. kutsal ruh tarafından yöneltilen insanlar tanrı'nın sözlerini ilettiler.

ama israil halk arasında sahte peygamberler vard; tpk sizin de aranızda yanlış öğretiyayanlar olaca gibi. bunlar kendilerini satın alan efendi'yi bile yadsiarak gizlice aranzayc öğretile sokacaklar. böyleleri kendi balarna ani bir ykm getirecek. birçoklar da onların sefahatine kaplacak. onların yüzünden gerçeğin yoluna sövülecek. açgözlülüklerinden ötürü uydurma sözlerle sizi sömürecekler. onlar için çoktan beri verilmi olan yarg gecikmez. onlar bekleyen ykm da uyuklamaz. tanrı günah ileyen melekleri esirgemedi; onlar cehenneme atp karanlıkta zincire vurdu. yarglanncaya dek orada tutulacaklar. tanrı eski dünyaya da esirgemedi. ama tanrsızların dünyasına tufan gönderdiğinde, doruluk yolunu bildiren nuh'u ve yedi kişiyi daha korudu. sodom ve gomora kentlerini yakp yıkarak yargladı. böylece tanrsızların bana geleceklere bir örnek verdi. ama ilke tanımayan kiiilerin sefihi yaayından azap duyan doru adam lut'u kurtardı. çünkü onların arasında yaayan bu doru adam, görüptü iittii yasa tanımaz davranışlar yüzünden doru yüreinde her gün strap çekerti. görülüyor ki rab kendi yolunda yürüyeni karlatklar denemelerden nasl kurtaracak bilir. doru olmayanlar, özellikle benliin yozlam tutkular ardından giden ve yetkisini hor görenleri cezalandırarak yarg gününe dek nasl alkoysacan da bilir. bu küstah, dikbal kiiiler yüce varlıklara sövmekten korkmazlar. (oysa melekler bile, güç ve kudrette daha üstün olduklar halde bu varlıklar rab'bin önünde söverek yarglamazlar. ama anlamadklar konularda sövüp sayan bu kiiiler, içgüdüleriyle yaayan, yakalanıp boazlanmak üzere doan, akıldan yoksun hayvanlar gibidir. hayvanlar gibi onlar da ykma urayacaklar. ettikleri haksızla karlı zarar görecekler. gündüzün zevk alemlerine dalmay elence sayarlar. birer leke ve yüzkarasdır. sizinle yiyip içeren kendi hilelerinden zevk alırlar. gözleri zinayla doludur, günaha doymazlar. kararsız kiiileri ayarlırlar. yürei açgözlülüğe alırlm lanetli insanlardır. haksızlıkla elde ettiik kazanç seven beor olu balam'n yolunu tutarak doru yolu brakp saptılar. balam ileddi suçtan ötürü azarlandı. konuamayan eek, insan diliyle konuarak bu peygamberin çlgınlı engel oldu. bu kiiiler, susuz pırlar, fırtınanın datt sis gibidirler. onlar koyu karanlık bekliyor. çünkü yanlış yolda yürüyenden henüz kurtulanlar, bo ve kurumu sözler söyleyerek benliin tutkularıyla, sefahatle ayarlırlar. onlara özgürlük vaat ederler, oysa kendileri yozlamın kölesidirler. çünkü insan neye yenilirse onun kölesi olur. rab ve kurtarıcı isa mesih'i tanımakla dünyanın çirkefliinden kurtulduktan sonra yine ayn ilere karp yenilirlerse, son durumlar ilk durumlarından

beter olur. çünkü doruluk yolunu bilip de kendilerine emanet edilen kutsal buyruktan geri dönmektense, bu yolu hiç bilmemi olmak onlar için daha iyi olurdu. u gerçek özdeyi onların durumunu anlatıyor: "köpek kendi kusmuuna döner", "domuz da ykandktan sonra çamurda yuvarlanmaya döner."

tarcıız isa mesih'in lütfunda ve o'nu tanımakta ilerleyin. imdi ve sonsuza dek o'na yücelik olsun! amin.

3

sevgili kardeler, imdi bu benim size yazdm ikinci mektuptur. her iki mektubumda da bu konular anımsatarak temiz düüncelerinizi uyandırmaya çaltm. öyle ki, kutsal peygamberlerin çok önceden söyledii sözleri ve kurtarıcı rab'bin elçileriniz aracılığıyla verdii buyruu anımsayınız. öncelikle unu bilmelisiniz: dünyann son günlerinde kendi tutkularının ardından giden alayc kiler türeyecek. bunlar, "rab'bin geliyle ilgili vaat ne oldu? atalarımızın ölümünden beri her ey yaratılan balancında olduğu gibi duruyor" diyerek alay edecekler. (ne var ki, göklerin çok önceden tanr'ının sözüyle var olduğunu, yerin sudan ve su aracılığıyla ekillendiğini bile unutuyorlar. o zamanki dünya yine suyla, tufanla mahvolmutu. imdiki yer ve göklerse atee verilmek üzere aynı sözle saklanıyor, tanrıların yargılanarak mahvolaca güne dek korunuyorlar. sevgili kardelerim, unu unutmayın ki, rab'bin gözünde bir gün bin yıl, bin yıl bir gün gibidir. bazıların düündüü gibi rab vaadini yerine getirmekte gecikmez; ama size kar sabrediyor. çünkü kimsenin mahvolmasın istemiyor, herkesin tövbe etmesini istiyor. ama rab'bin günü hırs gibi gelecek. o gün gökler büyük bir gürültüyle ortadan kalkacak, maddesel öeler yanarak yok olacak, yer ve yeryüzünde yapılm olan her ey yanıp tükenecek. her ey böylece yok olacana göre, sizin nasıl kiler olmanız gerekir? tanr'ının gününü bekleyip o günün geliini çabuklatarak kutsallık içinde yaa-mal, tanrı yolunu izlemelisiniz. o gün gökler yanarak yok olacak, maddesel öeler iddetli atete eriyip gidecek. (ama biz tanr'ın vaadi uyarınca doruluun barnaca yeni gökleri, yeni yeryüzünü bekliyoruz. bunun için, sevgili kardelerim, mademki bunlar bekliyorsunuz, tanr'ın önünde lekesiz, kusursuz ve bar içinde olmaya gayret edin. sevgili kardeşimiz pavlus'un da kendisine verilen bilgelikle size yazd gibi, rabbimiz'in sabrın kurtuluşu fırsat sayın. pavlus bütün mektuplarında bu konulardan böyle söz eder. mektuplarında güç anılan bazı yerler var ki, bilgisiz ve kararsız kiler, öbür kutsal yazılar' olduğu gibi bunlar da çarptarak kendi ykmların hazırlıyorlar. bu nedenle, sevgili kardelerim, ilke tanımayan kilerin aldatmasıyla sürüklenip kararlınlardan sapmamak için bunlar önceden bilerek sakın. öte yandan rabbimiz ve kur-

yaam sözü'yle ilgili olarak balangctan beri var olan, iittiimizi, gözlerimizle gördüğümüzü, seyredip ellerimizle dokundumuzu duyuruyoruz. yaam açkça göründü, o'nu gördük ve o'na tankk ediyoruz. baba'yla birlikte olup bize görünümü olan sonsuz yaam' size duyuruyoruz. evet, sizin de bizlerle paydalmz olsun diye gördüğümüzü, iittiimizi size duyuruyoruz. bizim paydalmz da baba'yla ve olu isa mesih'ledir. bunlar size, sevincimiz tam olsun diye yazıyoruz. mesih'ten iittiimiz ve imdi size ilettiimiz bildiri udur: tanr ktr, o'nda hiç karanlık yoktur. o'nunla paydalmz var deyip de karanlıkta yürürsek, yalan söylemi, gerce uymam oluruz. ama o kta oldu gibi biz de kta yürürsek, birbirimizle paydalmz olur ve olu isa'nın kan bizi her günahtan arndır. günahmz yok dersek, kendimizi aldatır, içimizde gerçek olmaz. ama günahlarımz itiraf edersek, güvenilir ve adil olan tanr günahlarımz balayp bizi her kötülükten arndracaktır. günah ilemedik dersek, o'nu yalanc durumuna düürmü oluruz; o'nun sözü içimizde olmaz.

yavrularım, bunlar size günah ilemeyesiniz diye yazıyorum. ama içimizden biri günah ilerse, adil olan isa mesih bizi baba'nın önünde savunur. o günahlarımz, yalnız bizim günahlarımz deil, bütün dünyanın günahların da balatan kurbandır. buyrukların yerine getirirsek, o'nu tadmzdan emin olabiliriz. "o'nu tanyorum" deyip de buyrukların yerine getirmeyen yalancdr, kendisinde gerçek yoktur. ama o'nun sözüne uyan kiinin tanr'ya olan sevgisi gerçekten yetkinlemitir. tanr'da olduumuzu bununla anlarz. "tanr'da yayorum" diyen, mesih'in yürüdüü yolda yürümelidir. sevgili kardelerim, size yeni bir buyruk deil, balangctan beri kabul ettiiniz eski buyruu yazıyorum. eski buyruk, iitmi olduunuz tanr sözüdür. yine de size yeni bir buyruk yazıyorum. bunun gerçek oldu, mesih'te ve sizde görülüyor. çünkü karanlık geçiyor, gerçek k imdiden parlıyor. iktta olduunu söyleyip de kardeinden nefret eden hâlâ karanlıktadır. kardeini seven kta yaer ve bakasnn tökezlemesine neden olmaz. ama kardeinden nefret eden karanlıktadır, karanlıkta yürür ve nereye gittiini bilmez. çünkü karanlık gözlerini kör etmiştir. yavrularım, size yazıyorum, çünkü mesih'in ad uruna günahlarımz baland. babalar, size yazıyorum, çünkü balangctan beri var olan' tanyorsunuz. gençler, size yazıyorum, çünkü kötü olan* yendiniz. çocuklar, size yazdm, çünkü baba'y tanyorsunuz. babalar, size yazdm, çünkü balangctan beri var olan'

tanyorsunuz. gençler, size yazdm, çünkü güçlüsünüz, tanr'nn sözü içinizde yiyor, kötü olan yendiniz. dünyay da dünyaya ait eyleri de sevmeyin. dünyay sevenin baba'ya sevgisi yoktur. çünkü dünyaya ait olan her ey -benliin tutkular, gözün tutkular, maddi yaamn verdii gurur- baba'dan deil, dünyadandır. dünya da dünyasal tutkular da geçer, ama tanr'nn isteini yerine getiren sonsuza dek yaar. çocuklar, bu son saatir. mesih kart'nn* geleceini duyduunuz. nitekim imdiden çok sayıda mesih kart türemi bulunuyor. son saat olduunu bundan biliyoruz. bunlar aramzdan çktlar, ama bizden deildiler. bizden olsalardı, bizimle kalırlardı. ayrılmalar hiçbirinin bizden olmadn ortaya çkardı. sizlerse kutsal olan tarafından meshedildiniz*; hepimiz bilgilisiniz. gerçe bilmediiniz için deil, gerçe ve hiçbir yalanc gerçekle ilgisi olmadn bildiiniz için size yazıyorum. isa'nın mesih olduunu yadsyan yalanc deilse, kim yalancdr? baba'y ve ou'l'u yadsyan mesih kartdr. ou'l'u yadsyanda baba da yoktur; ou'l'u açkça kabul edende baba da vardır. balangctan beri iittiiniz söz içinizde yaasn. balangctan beri iittiiniz söz içinizde yaarsa, siz de ou'l'da ve baba'da yaarsnz. mesih'in bize vaat ettii budur, yani sonsuz yaamdır. bunlar sizi sapırmak isteyenlerle ilgili olarak yazıyorum. size gelince, o'ndan aldmz mesh sizde kalır. kimsenin size bir ey öğretmesine gerek yoktur. o'nun size her eyi öğreten mesih gerçektir, sahte deildir. size öğretti gibi, mesih'te yaayn. evet, yavrularım, imdi mesih'te yaayn ki, o göründüğünde cesaretimiz olsun, geldiinde o'nun önünde utanmayalım. o'nun doru olduunu bilerseniz, doru olan yapan herkesin o'ndan doduunu da bilirsiniz.

bakn, baba bizi o kadar çok seviyor ki, bize "tanr'nn çocuklar" deniyor! gerçekten de öyleyiz. dünya baba'y tanımad için bizi de tanmıyor. sevgili kardelerim, daha imdiden tanr'nn çocuklarıyız, ama ne olacamız henüz bize gösterilmedi. ancak, mesih görüldüü zaman o'na benzer olacamız biliyoruz. çünkü o'nu oldu gibi göreceiz. mesih'te bu umuda sahip olan, mesih pak oldu gibi kendini pak klar. günah illeyen, yasaya kar gelmi olur. çünkü günah demek, yasaya kar gelmek demektir. mesih'in, günahlar kaldırmak için ortaya çkn ve kendisinde günah olmadn bilirsiniz. mesih'te yaayan, günah ilemez. günah illeyen o'nu ne görmüür, ne de tanımtır. yavrularım, kimse sizi aldatmasn. mesih doru oldu gibi, doru olan yapan da doru kiidir. günah illeyen, iblis'tendir. çünkü iblis balangctan beri günah ilemektedir. tanr'nn olu, iblis'in yaptıklarına son vermek için ortaya çkt. tanr'dan

domu olan, günah ilemez. çünkü tanr'ın tohumu onda yaar. tanr'dan domu olduu için günah ileyemez. doru olan yapmayan ve kardeini sevmeyen kii tanr'dan deildir. ite tanr'ın çocuklarıyla iblis'in çocuklar böyle ayrt edilir. balangtan beri iittiniz buyruk udur: birbirimizi sevelim. eytan'a ait olup kardeini öldüren kayın gibi olmayalm. kayın kardeini neden öldürdü? kendi yaptklar kötü, kardeinin yaptklar doru olduu için öldürdü. kardeler, dünya sizden nefret ederse amayn. biz kardeleri sevdiimiz için ölümden yaama geçtiimizi biliyoruz. sevmeyen ölüme kalr. kardeinden nefret eden katildir. hiçbir katilin sonsuz yaama sahip olmadn bilirsiniz. sevginin ne olduunu mesih'in bizim için cann vermesinden anlyoruz. bizim de kardelerimiz için cann vermemiz gerekir. dünya malna sahip olup da kardeini ihtiyaç içinde gördüü halde ondan efkatini esirgeyen kiide tanr'ın sevgisi olabilir mi? yavrularm, sözle ve dille deil, eylemle ve içtenlikle sevelim. böylelikle gerçee ait olduumuzu bileceiz ve yüreimiz bizi ne zaman suçlarsa, tanr'ın önünde onu yattracaz. çünkü tanr yüreimizden daha büyüktür ve her eyi bilir. (sevgili kardelerim, yüreimiz bizi suçlamazsa, tanr'ın önünde cesaretimiz olur, o'ndan ne dilersek alrz. çünkü o'nun buyruklarını yerine getiriyor, o'nu honut eden eyleri yapıyoruz. (o'nun buyruu olu isa mesih'in adna inanmamız ve isa'nın buyrudu gibi birbirimizi sevmemizdir. tanr'ın buyruklarını yerine getiren tanr'da yaar, tanr da o kiide yaar. içimizde yaadn bize verdii ruh sayesinde biliriz.

4

sevgili kardelerim, her ruha inanmayn. tanr'dan olup olmadıkları anlamak için ruhlar snayn. çünkü birçok sahte peygamber dünyann her yanna yaylm bulunuyor. isa mesih'in beden alp dünyaya geldiini kabul eden her ruh tanr'dandır. tanr'ın ruhu'nu bununla tanyacaksınız. isa'y kabul etmeyen hiçbir ruh tanr'dan deildir. böylesi, mesih kart'ın* ruhudur. onun geleceini duyduunuz. zaten o imdiden dünyadadır. yavrularm, siz tanr'dansınız ve sahte peygamberleri yendiniz. çünkü sizde olan, dünyadakinden üstündür. sahte peygamberler dünyadandır. bu nedenle söyledikleri sözler de dünyadandır ve dünya onlar dinler. bizse tanr'danz; tanr'y tanyan bizi dinler, tanr'dan olmayan dñlemmez. gerçein ruhu'yla yalan ruhunu böyle ayrt ederiz. sevgili kardelerim, birbirimizi sevelim. çünkü sevgi tanr'dandır. seven herkes tanr'dan domuttur ve tanr'y tanr. sevmeyen kii tanr'y tanımaz. çünkü tanr sevgidir. tanr biricik olu aracılıyla yaayalm diye o'nu dünyaya gönderdi, böylece bizi sevdiini gösterdi. tanr'y biz sevmi deildik,

ama o bizi sevdi ve olu'nu günahlarmız balatan kurban olarak dünyaya gönderdi. ite sevgi budur. sevgili kardelerim, tanr bizi bu kadar çok sevdiine göre biz de birbirimizi sevmeye borçluyuz. hiç kimse hiçbir zaman tanr'y görmü deildir. ama birbirimizi seversek, tanr içimizde yaar ve sevgisi içimizde yetkinlemi olur. tanr'da yaadımız ve o'nun bizde yaadn bize kendi ruhu'ndan vermi olmasından anlyoruz. baba'nın olu'nu dünyann kurtarcs olarak gönderdiini gördük, imdi buna tanklık ediyoruz. kim isa'nın tanr'ın olu olduunu açkça kabul ederse, tanr onda yaar, o da tanr'da yaar. tanr'ın bize olan sevgisini tankd ve buna inandk. tanr sevgidir. sevgide yaayan tanr'da yaar, tanr da onda yaar. yarg gününde cesaretimiz olsun diye sevgi böylelikle içimizde yetkin klmıtr. çünkü mesih naslsa, biz de bu dünyada öyleyiz. sevgide korku yoktur. tersine, yetkin sevgi korkuyu siler atar. çünkü korku ikencedir. korkan kii sevgide yetkin klmımmtr. bizse seviyoruz, çünkü önce o bizi sevdi. "tanr'y seviyorum" deyip de kardeinden nefret eden yalancıdır. çünkü gördüü kardeini sevmeyen, görmedi tanr'y sevmeyiz. "tanr'y seven kardeini de sevsin" diyen buyruu mesih'ten aldı.

5

isa'nın mesih olduuna inanan herkes tanr'dan domuttur. baba'y seven o'ndan domu olan da sever. tanr'y sevip buyruklarını yerine getirmekle, tanr'ın çocuklarını sevdiimizi anlalz. tanr'y sevmek o'nun buyruklarını yerine getirmek demektir. o'nun buyruklar da ar deildir. çünkü tanr'dan domu olan herkes dünyay yener. bize dünyaya kar zafer kazandıran imanımızdır. isa'nın tanr olu olduuna iman edenden baka dünyay yenen kim? suyla ve kanla gelen isa mesih'tir. o yalnız suyla deil, suyla ve kanla gelmiştir. buna tanklık eden ruh'tur. çünkü ruh gerçektir. öyle ki, tanklık edenler üçtür: ruh, su ve kan. bunların üçü de uyum içindedir. (insanların tanklık kabul ediyoruz, oysa tanr'ın tanklık daha üstündür. çünkü bu, tanr'ın tanklık, kendi olu'yla ilgili olarak yaptı tanklıktr. tanr'ın olu'na inanan, yüreinde tanr'ın tanklıkna sahiptir. tanr'ya inanmayansa o'nu yalanc durumuna düşürmü olur. çünkü tanr'ın olu'yla ilgili tanklıkna inanmamız. tanklık da udur: tanr bize sonsuz yaam verdi, bu yaam o'nun olu'ndadır. kendisinde tanr olu bulunanda yaam vardır, kendisinde tanr olu bulunmayanda yaam yoktur. tanr olu'nun adna iman eden sizlere, sonsuz yaama sahip olduunuzu bilesiniz diye bunları yazdım. tanr'ın önünde güvenimizi ki, o'nun isteine uygun ne dilersek bizi iitir. her ne dilersek bizi iittini bildiimize göre, o'ndan dilediklerimizi aldımız da biliriz.

kardeinin ölümcül olmayan bir günah ileidiini gören, onun için dua etsin. duasyyla kardeine yaam verecektir. bu, ölümcül olmayan günah ileyenler içingeçerlidir. ölümcül günah da vardr, bunun için dua etsin demiyorum. her kötölük günahtr, ama ölümcül olmayan günah da vardr. tanr'dan domu olann günah ilemediini biliriz. tanr'dan domu olan isa mesih onu korur ve kötü olan* ona dokunamaz. biliyoruz ki, biz tanr'danz, bütün dünya ise kötü olann denetimindedir. yine biliyoruz ki, tanr'nn olu gelmi ve gerçek olan' tanmamz için bize anlama gücü vermitir. biz gerçek olan'dayz, o'nun olu isa mesih'teyiz. o gerçek tanr ve sonsuz yaamdr. yavrularm, kendinizi putlardan koruyun. çocuklarna selamlar! yalnız ben deil, gerçeı bilenlerin hepsi de sizleri seviyor.

ben ihtiyardan*, tanr'nn seçtii, gerçekten sevdiim hanmefendiye ve çocuklara selamlar! yalnız ben deil, gerçeı bilenlerin hepsi de si zleri seviyor. çünkü gerçek içimizde yıyor ve sonsuza dek bizimle olacak. baba tanr'dan ve baba'nn olu isa mesih'ten gelen lütuf, merhamet ve esenlik de gerçekte ve sevgide bizimle olacaktı. senin çocuklarından bazıların baba'dan aldımız buyruu uyarak gerçeın izinden yürüdüünü görünce çok sevindim. imdi sana rica ediyorum, hanmefendi, birbirimizi sevelim. bu sana yazdım yeni bir buyruk deil, balangçtan beri kabul ettiimiz buyruktur. sevgi tanr'nn buyruklarna uygun yaamamız demektir. balangçtan beri iittiiniz gibi, o'nun buyruu sevgi yolunda yürümenizdir. ne var ki, isa mesih'in beden alı geldiini kabul etmeyen birçok aldatc dünyanın her yanna yayıldı. aldatc, mesih kart olan bunlardı. baardklarnz yitirmemek ve ödölünüzü eksiksiz almak için kendinize dikkat edin. had-dini ap mesih'in öretisine bal kalmayan hiç kimsede tanr yoktur. bu öretiye bal kalanda ise hem baba, hem de oul vardır. size gelip de bu öretiı getirmeyeni evinize almayın, ona selam bile vermeyin. çünkü böyle birine selam veren, kötü ilerine ortak olur. size yazacak çok eyim var, ama bunlar kâtle, mürekkeple iletmek istemedim. sevincimiz tam olsun diye yannza gelmek ve sizinle yüz yüze konumak umundayım. tanr'nn seçtii kzkardeinin çocuklar sana selam ederler.

ben ihtiyardan*, gerçekten sevdiim sevgili gayus'a selam! sevgili kardeim, kann g nen içinde oldu gibi, her bakımdan salkl ve g nen içinde olman için dua ediyorum. baz kardeler gelip senin gerçee bal kaldna, gerçein izinden y r d  ne tanklk edince çok sevindim. benim için, çocukların gerçein izinden yürüdüklerini duymaktan daha büyük bir sevinç olamaz! sevgili kardeim, sana yabancı olduklar halde, kardeler için yaptn her eyi içten bir ballkla yapıyorsun. onlar kilise*  n nde sevgine tanklk ettiler. onlar tanrı'ya yarar biçimde yardımlarınla birlikte uurlarsan iyi edersin. Çünkü inanmayanlardan hiçbir yardım almadan, mesih'in ad uruna yola çktlar. bu nedenle, gerçek uruna emektalar olmak için böylelerini desteklemeliyiz. kiliseye baz eyler yazdm, ama aralarında en üstün olma sevdasında olan diotrefis bizi kabul etmiyor. bunun için, eer gelirse, bize y nelttii haksız suçlamalarla yaptı kötülükleri anmsatacam. bununla yetinmeyerek kardeleri de kabul etmiyor, kabul etmek isteyenlere de engel olup onlar kiliseden dar atıyor. sevgili kardeim, kötüyü deil, iyiyi örnek al. iyilik yapan kii tanrı'dandır. kötülük yapansa tanrı'y g rmemitir. herkesle birlikte gerçein kendisi, dimitrios'un deerli biri olduuna tanklk ediyor. biz de tanklk ederiz. tanklmzn doru olduunu biliyorsun. sana yazacak çok eyim var, ama mürekkeple, kalemle yazmak istemiyorum. yaknda seni görmek umudundayım, o zaman yüz yüze konuuruz. esen kal! arkadalar sana selam ederler. sen de oradaki arkadalara adlı adna selam söyle.

isa mesih'in kulu, yakup'un kardei ben yahuda'dan, baba tanr tarafından sevilip isa mesih için korunmu olan çarmlara selam! merhamet, esenlik ve sevgi artan ölçüde sizin olsun. sevgili kardelerim, size ortak kurtulumuzla ilgili yazmaya çok gayret ettim. bu arada sizi kutsallara ilk ve son kez emanet edilen iman urunda mücadele eye özendirmek için yazma gereini duydum. çünkü tanrmz'n lütfunu sefahate araç eden, tek efendimiz ve rabbimiz isa mesih'i yadsyan baz tanrszlar gizlice aranza szdlar. onların yarqlanacaklar çoktan beri yazlmtr. bütün bunlar bildiiniz halde, size anmsatmak isterim ki, ilk ve son kez halk msr'dan kurtaran rab iman etmeyenleri daha sonra yok etti. yetkilerinin snr içinde kalmayp kendilerine ayrılan yeri terk etmi olan melekleri, büyük yarg günü için çözölmez balarla balayarak karanla hapsetti. sodom, gomora ve çevrelerindeki kentler de benzer biçimde kendilerini fuhu ve sapkla teslim ettiler. sonsuza dek atete yanma cezasn çeken bu kentler ders alınacak birer örnektir. aranza szan bu kiiler de onlar gibi gördükleri dülere dayanarak öz bedenlerini kirletiyor, rab'bin yetkisini hiçe sayyor, yüce varlıklara sövüyorlar. oysa bamelek mikail bile musa'nın cesedi konusunda iblis'le çekiip tartırken, söverek onu yarglamaya kalkmad. ancak, "seni rab azarlasn" dedi. ama bu kiiler anlamadklar her eye sövüyorlar. öte yandan, akıldan yoksun hayvanlar gibi içgüdüleriyle anladklar ne varsa, onlar ykma götürüyor. vay onların haline! çünkü kayın'ın yolundan gittiler. kazanç için kendilerini balam'nkine benzer bir yanlgıya kaptrdılar. korah'nkine benzer bir isyanda mahvoldular. sevgi ölenlerinizde sizinle birlikte pervaszca yiip içen bu kiiler birer kara lekedir. yalnız kendilerini besleyen çobanlardr. rüzgarn sürükledii yamursuz bulutlara, iki kez ölmü, kökünden sökülümü, sonbaharn meyvesiz açılarna benzerler. köpünü savuran denizin azgn dalgalar gibi aypların çevreye savururlar. serseri yıldzlar gibidirler. onlar sonsuza dek sürecek koyu karanlık bekliyor. adem'den sonraki altnc kuaktan olan hanok, bu adamlara ilikin u peygamberlikte bulundu: "ite rab herkesi yarglamak üzere onbinlerce kutsalyla geliyor. tanr yoluna aykr, tanrszca yapılan bütün ilerden ve tanrsz günahkârların kendisine kar söyledii bütün ar szlerden ötürü rab, bütün insanlara suçlulukların gösterecektir." (bunlar hep yaknp söylenir, kendi tutkularının peinden giderler. azlarından kurumlu sözler çkar, kendi çkarlar için bakaların pohpohları. ama siz, sevgili kardelerim, rabbimiz isa mesih'in elçileri tarafından önceden söylenen sözleri anmsayn. size demilerdi ki, "dünyanın

son günlerinde alay edenler, tanrszla yönelip kendi tutkularına göre yaayanlar olacaktr." bunlar bölücü, insan doasıyla snrl, kutsal ruh'tan yoksun kiilerdir. ama siz, sevgili kardelerim, kendinizi tümünden kutsal olan imannzn temeli üzerinde getirin. kutsal ruh'un yönetiminde dua edin. rabbimiz isa mesih'in sizi sonsuz yaama kavuturacak olan merhametini beklerken kendinizi tanr'nn sevgisinde koruyun. kimi kararszlara merhamet edin. kimini ateten çekip kurtarn. kimine de korkuyla merhamet edin. ama günahl bir bedenin lekeledii giysiden bile tiksini. kurtarcımız tek tanr, sizi dümekten allkoyacak, büyük sevinç içinde lekesiz olarak yüce huzuruna çkaracak güçtedir. yücelik, ululuk, güç ve yetki rabbimiz isa mesih aracıyla bütün çalardan önce, imdi ve bütün çalar boyunca tanr'nn olsun! amin. (

ibrahim olu, davut olu isa mesih'in soy kayd öyledir: ibrahim ishak'n babasyd, ishak yakup'un babasyd, yakup yahuda ve karde-
lerinin babasyd, (yahuda, tamar'dan doan
peres'le zerah'n babasyd, peres hesron'un
babasyd, hesron ram'n babasyd, ram am-
minadav'n babasyd, amminadav nahon'un
babasyd, nahon salmon'un babasyd,
salmon, rahav'dan doan boaz'n babasyd,
boaz, rut'tan doan ovet'in babasyd, ovet
iay'n babasyd, iay kral davut'un babasyd,
davut, uriya'n'n karsndan doan süley-
man'n babasyd, süleyman rehavam'n
babasyd, rehavam aviya'n'n babasyd, aviya
asa'n'n babasyd, asa yehoafat'n babasyd,
yehoafat yoram'n babasyd, yoram uzziya'n'n
babasyd, uzziya yotam'n babasyd, yotam
ahaz'n babasyd, ahaz hizkiya'n'n babasyd,
hizkiya manae'nin babasyd, manae amon'un
babasyd, amon yoiya'n'n babasyd, yoiya,
babel sürgünü* srasnda doan yehoyakin'le
kardelerinin babasyd, yehoyakin, babel
sürgününden sonra doan ealtiel'in babasyd,
ealtiel zerubbabil'in babasyd, zerubbabil
avihut'un babasyd, avihut elyakim'in
babasyd, elyakim azor'un babasyd, azor
sador'un babasyd, sador ahim'in babasyd,
ahim elihut'un babasyd, elihut elazar'n
babasyd, elazar mattan'n babasyd, mat-
tan yakup'un babasyd, yakup meryem'in
kocas yusuf'un babasyd. meryem'den
mesih* diye tannan isa dodu. buna göre,
ibrahim'den davut'a kadar toplam on dört
kuak, davut'tan babel sürgününe kadar
on dört kuak, babel sürgününden mesih'e
kadar on dört kuak vardr. isa mesih'in
doumu öyle oldu: annesi meryem, yusuf'la
nianlyd. ama birlikte olmalarından önce
merjem'in kutsal ruh'tan gebe oldu anlad.
nianls yusuf, doru bir adam oldu ve onu
herkesin önünde utandırmak istemedii için
ondan sessizce ayrılma niyetindeydi. ama
böyle düünmesi üzerine rab'bin bir melei
rüyada ona görünerek öyle dedi: "davut
olu yusuf, meryem'i kendine e olarak
almaktan korkma. çünkü onun rahminde
oluan, kutsal ruh'tandır. meryem bir oul
douracak. adn isa koyacaksn. çünkü halkn
günahlardan o kurtaracak." bütün bunlar,
rab'bin peygamber araclyla bildirdii u söz
yerine gelsin diye oldu: "ite, kz gebe kalp bir
oul douracak; adn immanuel koyacaklar."
immanuel, tanr bizimle demektir. yusuf
uyannca rab'bin meleinin buyruuna uydu
ve meryem'i e olarak yanna ald. ama olunu
douruncaya dek yusuf ona dokunmad. doan
çocuun adn isa koydu.

isa'n'n kral hirodes* devrinde yahudiye'nin
beytlehem kenti'nde domasndan sonra baz
yldzibilimciler doudan yerualim'e* gelip öyle
dediler: "yahudiler'in kral olarak doan
çocuk nerede? douda o'nun yldzn gördük ve
o'na tapmaya geldik." (kral hirodes bunu
duyunca kendisi de bütün yerualim halk da
tedirgin oldu. bütün bakâhinleri ve halkn
din bilginlerini* toplayarak onlara mesih'in
nerede doacan sordu. "yahudiye'nin beytle-
hem kenti'nde" dediler. "çünkü peygamber
araclyla öyle yazlmtr: 'ey sen, yahuda'daki
beytlehem, yahuda önderleri arasnda hiç de
en önemsizi deilsin! çünkü halkm israil'i
güdecek önder senden çıkacak.'" bunun üzer-
ine hirodes yldzibilimcileri gizlice çarp onlar-
dan yldzn gördüü an tam olarak öğrendi.
"gidin, çocuu dikkate arayn, bulunca bana
haber verin, ben de gelip o'na tapaym" diy-
erek onlar beytlehem'e gönderdi. yldzibil-
imciler, kral dinledikten sonra yola çktlar.
douda görmü olduklar yldz onlara yol gös-
teriyordu, çocuun bulunduu yerin üzerine
varnca durdu. yldz gördüklerinde olaanüstü
bir sevinç duydular. eve girip çocuu an-
nesi meryem'le birlikte görünce yere kapa-
narak o'na tapndlar. hazinelerini açp o'na
armaan olarak altın, günnük ve mür* sun-
dular. sonra gördükleri bir düte hirodes'in
yanna dönmemeleri için uyarılncâ ülkelerine
baka yoldan döndüler. yldzibilimciler gittik-
ten sonra rab'bin bir melei yusuf'a rüyada
görünerek, "kalk!" dedi, "çocukla annesini
al, msr'a kaç. ben sana haber verinceye
dek orada kal. çünkü hirodes öldürmek için
çocuun aratacak." böylece yusuf kalktı, ayn
gece çocukla annesini alıp msr'a doru yola
çkt. hirodes'in ölümüne dek orada kald.
bu, rab'bin peygamber araclyla bildirdii u
söz yerine gelsin diye oldu: "olumu msr'dan
çardm." hirodes, yldzibilimciler tarafından
aldatldn anlayınca çok öfkeleni. onlar-
dan öğrendii vakti göz önüne alarak beytle-
hem ve bütün yöresinde bulunan iki ve
iki yandan küçük erkek çocukların hepsini
öldürttü. böylelikle peygamber yeremya
araclyla bildirilen u söz yerine geldi oldu:
"rama'da bir ses duyuldu, alay ve ac fer-
yat sesleri! çocuklar için alayan rahel avu-
tulma istemiyor. çünkü onlar yok artk!"
hirodes öldükten sonra, rab'bin bir melei
msr'da yusuf'a rüyada görünerek, "kalk!"
dedi, "çocukla annesini al, israil'e dön.
çünkü çocuun canna kymak isteyenler öldü."
(bunun üzerine yusuf kalktı, çocukla an-
nesini alıp israil'e döndü. ama yahudiye'de
hirodes'in yerine olu arhas'n kral olduunu
duyunca oraya gitmekten korktu. rüyada
uyarılncâ celile bölgesine gitti. oraya varnca
nasra denen kente yerletti. bu, peygamberler
araclyla bildirilen, "o'na nasral denecektir"

sözü yerine gelsin diye oldu.

3

o günlerde vaftizci yahya yahudiye çölü'nde ortaya çıktı. u çary yapıyordu: "tövbe edin! göklerin egemenlii yaklamtr." (nitekim peygamber yeaya araclyla sözü edilen kii yahya'dr. yeaya öyle demiti: "çölde haykran, 'rab'bin yolunu hazrlayn, geçecei patikalar düzleyin' diye sesleniyor." yahya'nın deve tüyünden giysisi, belinde deri kua vard. yedii, çekirge ve yaban balyd. yerualim, bütün yahudiye ve eria yöresinin halk ona geliyor, günahların itiraf ediyor, onun tarafından eria ırma'nda vaftiz ediliyordu. (ne var ki, birçok ferisi'yle saduki'nin* vaftiz olmak için kendisine geldiini gören yahya onlara öyle seslendi: "ey engerekler soyu! gelecek gazaptan kaçmak için sizi kim uyard? bundan böyle tövbe yapar meyveler verin. kendi kendinize, 'biz ibrahim'in soyundanz' diye düünmeyin. ben size unu söyleyeyim: tanrı, irahim'e u talaradan da çocuk yaratabilir. balta aaçların köküne dayanım bile. iyi meyve vermeyen her aaç kesilip atee atlr. gerçi ben sizi tövbe için suyla vaftiz ediyorum, ama benden sonra gelen benden daha güçlüdür. ben o'nun çarkların çıkarmaya bile layk deilim. o sizi kutsal ruh'la ve atele vaftiz edecek. yabas elindedir. harman yerini temizleyecek, bu daın toplayp ambara yacak, saman ise sönmeyen atete yakacak." bu srada isa, yahya tarafından vaftiz edilmek üzere celile'den eria ırma'na, yahya'nın yanna geldi. ne var ki yahya, "benim senin tarafından vaftiz edilmem gerekirken sen mi bana geliyosun?" diyerek o'na engel olmak istedi. isa ona u karl verdi: "imdilik buna raz ol! çünkü doru olan her eyi bu eikle yerine getirmemiz gerekir." o zaman yahya o'nun dediine raz oldu. isa vaftiz olur olmaz sudan çıktı. o anda gökler açld ve isa, tanrı'nın ruhu'nun güvercin gibi inip üzerine konduunu gördü. göklerden gelen bir ses, "sevgili olum budur, o'ndan honudum" dedi.

4

bundan sonra isa, iblis tarafından denenmek üzere ruh araclyla çöle götürüldü. isa krk gün krk gece oruç* tuttuktan sonra akt. o zaman ayartc yaklap, "tanrı'nın olu'ysan, söyle u talar ekmek olsun" dedi. isa ona u karl verdi: "'insan yalnız ekmekle yaamaz, tanrı'nın azından çkan her sözle yaar' diye yazlmtr." sonra iblis o'nu kutsal kente* götürdü. tapnan tepesine çkarp, "tanrı'nın olu'ysan, kendini aa at" dedi, "çünkü öyle yazlmtr: 'tanrı, senin için meleklerine buyruk

verecek.' 'ayan bir taa çarpmasın diye seni elleri üzerinde tayacaklar.'" (isa iblis'e u karl verdi: "tanrı'nın rab'bi denemeyeceksin' diye de yazlmtr." iblis bu kez isa'y çok yüksek bir daa çkard. o'na bütün görkemiyle dünya ülkelerini göstererek, "yere kapanp bana taparsan, bütün bunlar sana vereceim" dedi. isa ona öyle karlk verdi: "çekil git, eytan! 'tanrı'nın rab'be tapacak, yalnız o'na kulluk edeceksin' diye yazlmtr." bunun üzerine iblis isa'y brakp gitti. melekler gelip isa'ya hizmet ettiler. isa, yahya'nın tutuklandın duyunca celile'ye döndü. nasra'dan ayrılarak zevulun ve naftali yöresinde, celile gölü kysnda bulunan kefarnahum'a yerletti. bu, peygamber yeaya araclyla bildirilen u söz yerine gelsin diye oldu: "zevulun ve naftali bölgeleri, eria ırma'nın ötesinde, deniz yolu'nda, ulusların yaad celile! (karanlıkta yaayan halk, büyük bir k gördü. ölümün gölgeledii diyarda yaayanlara k dodu." o gündenden sonra isa u çarda bulunmaya balad: "tövbe edin! çünkü göklerin egemenlii yaklat." isa, celile gölü'nün kysnda yürürken petrus diye de anlan simun'la kardei andreas' gördü. balkç olan bu iki karde göle a atıyorlard. onlara, "ardmdan gelin" dedi, "sizleri insan tutan balkçlar yapacam." onlar da hemen alarn brakp o'nun ardnan gittiler. isa daha ileri gidince baka iki kardei, zebedi'nin oullar yakup'la yuhanna'y gördü. babalar zebedi'yle birlikte tekne de alarn onarıyorlard. onlar da çard. hemen tekneyi ve babaların brakp isa'nın ardnan gittiler. isa, celile bölgesinin her tarafın dolat. buralardaki havralarda öretiliyor, gökssel egemenliin müjdesi'ni duyuruyor, halk arasında rastlanan her hastal, her illeti iyiletiliyordu. ünü bütün suriye'ye yaylmı. türlü hastalklara yakalanm bütün hastalar, ac çekenleri, cinlileri, sarallar, felçlileri o'na getirirdi; hepsini iyiletilirdi. celile, dekapolis, yerualim, yahudiye ve eria ırma'nın kar yakasından gelen büyük kalabalklar o'nun ardnan gidiyordu.

5

isa kalabalklar görünce daa çıktı. oturunca örencileri yanna geldi. isa konumaya balayp onlara unlar öğretti: "ne mutlu ruhta yoksul olanlara! çünkü göklerin egemenlii onlarındır. ne mutlu yaşlı olanlara! çünkü onlar teselli edilecekler. ne mutlu yumuak huylu olanlara! çünkü onlar yeryüzünün miras alacaklar. ne mutlu dorulua ackp susayanlara! çünkü onlar doyurulacaklar. ne mutlu merhametli olanlara! çünkü onlar merhamet bulacaklar. ne mutlu yürei temiz olanlara! çünkü onlar tanrı'y görecekler. ne mutlu bar salayanlara! çünkü onlara tanrı oullar denecek. ne mutlu doruluk uruna zulüm görenlere! çünkü göklerin egemen-

lii onlarndr. "benim yüzümden insanlar size sövüp zulmettikleri, yalan yere size kar her türlü kötü sözü söyledikleri zaman ne mutlu size! sevinin, sevinçle coun! çünkü göklerdeki ödülünüz büyüktür. sizden önce yaayan peygamberlere de böyle zulmettiler." "yeryüzünün tuzu sizsiniz. ama tuz tadı yitirirse, bir daha ona nasıl tuz tadı verilebilir? artık dar atıp ayak altında çinenmekten baka ie yaramaz. "dünyanın sizsiniz. tepeye kurulan kent gizlenemez. kimse kandil yapıp tahl ölçenin altına koymaz. tersine, kandil lie koyar; evdekilerin hepsine k salar. sizin nz insanların önünde öyle parlasın ki, iyi i lerinizi görerek göklerdeki babanz' yüceltsinler!" "kutsal yasa'y* ya da peygamberlerin sözlerini geçersiz kılmak için geldiimi sanmayın. ben geçersiz klmaya deil, tamamlamaya geldim. size dorusunu söyleyeyim, yer ve gök ortadan kalkmadan, her ey gerçeklemeden, kutsal yasa'dan ufak bir harf ya da bir nokta bile yok olmayacak. bu nedenle, bu buyrukların en küçüğünden birini kim çiner ve bakalarına öyle öğretirse, göklerin egemenli'nde en küçük sayılacak. ama bu buyruklar kim yerine getirir ve bakalarına öğretirse, göklerin egemenli'nde büyük sayılacak. size unu söyleyeyim: dorusunun din bilgileriyle* ferisiler'inkini* amadkça, göklerin egemenli'ne asla giremezsiniz!" "atalarmza, 'adam öldürmeyeceksin. öldüren yargılanacak' dendiini duydunuz. ama ben size diyorum ki, kardeine öfkelenen herkes yargılanacaktır. kim kardeine aalayc bir söz söylerse, yüksek kurul'da* yargılanacaktır. kim kardeine ahmak derse, cehennem ateini hak edecektir. bu yüzden, sunakta adak sunarken kardeinin sana kar bir ikeyeti olduunu anmsarsan, adan orada, sunan önünde brak, git önce kardeinle bar; sonra gelip adan sun. (senden davac olanla daha yoldayken çabucak anla. yoksa o seni yargıca, yargıca da gardiyana teslim edebilir; sonunda da hapse atlabilirsin. sana dorusunu söyleyeyim, borcunun son kuruunu ödemedenden oradan asla çkamazsn. " "zina etmeyeceksin' dendiini duydunuz. ama ben size diyorum ki, bir kadna ehvetle bakan her adam, yüreinde o kadnla zina etmi olur. eer sa gözün günah ilemene neden olursa, onu çkar at. çünkü vücudunun bir üyesinin yok olmas, bütün vücudunun cehenneme atılmasından iyidir. eer sa elin günah ilemene neden olursa, onu kes at. çünkü vücudunun bir üyesinin yok olmas, bütün vücudunun cehenneme gitmesinden iyidir. "kim karsn boarsa ona boanma belgesi versin' denmitir, ama ben size diyorum ki, karsn fuhu dnda bir nedenle boayan onu zinaya itmi olur. boanın bir kadnla evlenen de zina etmi olur." "yine atalarımıza, 'yalan yere ant içmeyeceksin, ama rab'bin önünde iğtiin antlar yerine getireceksin' dendiini duydunuz. oysa ben size diyorum ki, hiç

ant içmeyin: ne gök üzerine, çünkü oras tanrı'nın tahtıdır; ne yer üzerine, çünkü oras o'nun ayak taburesidir; ne de yeruallm üzerine, çünkü oras büyük kral'n kentidir. (banız üzerine de ant içmeyin. çünkü saçınız tek telini ak ya da kara edemezsiniz. 'evet'iniz evet, 'hayır'nız hayır olsun. bundan fazlası eytan'dandır." "göze göz, die di' dendiini duydunuz. ama ben size diyorum ki, kötüye kar direnmeyin. sa yananza bir tokat atana öbür yananza da çevirin. size kar davac olup mintanınız almak isteyeneye abanız da verin. sizi bin adam yol yürümeye zorlayanla iki bin adam yürüyün. sizden bir ey dileyene verin, sizden ödünç isteyeniy geri çevirmeyin." "komunu seveceksin, dümanından nefret edeceksin' dendiini duydunuz. ama ben size diyorum ki, dümanlarnız sevin, size zulmedenler için dua edin. öyle ki, göklerdeki babanız'n oullar olarsınız. çünkü o, güneini hem kötülerin hem iyilerin üzerine odudur; yamurunu hem dorusların hem erilerin üzerine yadrr. eer yalnız sizi sevenleri severseniz, ne ödülünüz olur? vergi görevlileri* de öyle yapıyor mu? yalnız kardelerinizde selam vererseniz, fazladan ne yapm olursunuz? putperestler de öyle yapıyor mu? bu nedenle, göksel babanız yetkin oldu gibi, siz de yetkin olun."

6

"dorusunuzu insanların gözü önünde gösteri amacıyla sergilemekten kaçın. yoksa göklerdeki babanız'dan ödül alamazsınız. "bu nedenle, birisine sadaka verirken bunu borazan çaldırarak ilan etmeyin. ikiyezülür, insanların övgüsünü kazanmak için havralarda ve sokaklarda böyle yaparlar. size dorusunu söyleyeyim, onlar ödülleriini almırlar. siz sadaka verirken, sol eliniz sa elinizin ne yaptın bilmesin. öyle ki, verdiğiniz sadaka gizli kalsın. gizlice yapılan gören babanız sizi ödüllendirecektir." "dua ettiğiniz zaman ikiyezülür gibi olmayın. onlar, herkes kendilerini görsün diye havralarda ve caddelerin köe balarında dikilip dua etmekten zevk alırlar. size dorusunu söyleyeyim, onlar ödülleriini almırlar. ama siz dua edeceğiniz zaman iç odanza çekilip kapy örtün ve gizlide olan babanız'a dua edin. gizlilik içinde yapılan gören babanız sizi ödüllendirecektir. dua ettiğinizde, putperestler gibi bo sözler tekrarlaysa durmayın. onlar söz kalabalıyla seslerini duyurabileceklerini sanırlar. siz onlara benzemeyin! çünkü babanız neelere gereksinmeniz olduunu siz daha o'ndan dilemeden önce bilir. "bunun için siz öyle dua edin: 'göklerdeki babamız, adn kutsal kılın. egemenliin gelsin. gökte oldu gibi, yeryüzünde de senin istediini olsun. bugün bize gündelik ekmeimizi ver. bize kar suç illeyenleri baladımız gibi, sen de bizim suçlarmız

bala. ayartılmamza izin verme. bizi kötü olandan kurtar. çünkü egemenlik, güç ve yücelik sonsuzlara dek senindir! amin". "bakaların suçların balarsanz, göksel babanz da sizin suçlarınız balar. ama siz bakaların suçların balamazsanz, babanz da sizin suçlarınız balamaz." "oruç* tuttuunuz zaman, ikiyeüzlüler gibi surat asmayn. onlar oruç tuttukları insanlara belli etmek için kendilerine perian bir görünüm verirler. size dorusunu söyleyeyim, onlar ödüllerini almışlardır. siz oruç tuttuunuz zaman, banza ya sürüp yüzünüzü ykayn. öyle ki, insanlara deil, gizlide olan babanz'a oruçlu görünesiniz. gizlilik içinde yapılan gören babanz sizi ödüllendirecektir." "yeryüzünde kendinize hazineler biriktirmeyin. burada güve ve pas onlar yiyip bitirir, hırsızlar da girip çalarlar. bunun yerine kendinize gökte hazineler biriktirin. orada ne güve ne pas onlar yiyip bitirir, ne de hırsızlar girip çalar. hazineniz neredeyse, yüreğiniz de orada olacaktır. "bedenin gözdür. gözünüz salamsa, bütün bedeniniz aydınlık olur. gözünüz bozuksa, bütün bedeniniz karanlık olur. buna göre, içinizdeki 'k' karanlıksa, ne korkunçtur o karanlık! "hiç kimse iki efendiye kulluk edemez. ya birinden nefret edip öbürünü sever, ya da birine balanz öbürünü hor görür. siz hem tanrı'ya, hem de paraya kulluk edemezsiniz." "bu nedenle size unu söylüyorum: 'ne yiyip ne içecekiz?' diye cannz için, 'ne giyecekiz?' diye bedeniniz için kaygılanmayın. can yiyecekten, beden de yiyecekten daha önemli deil mi? gökte uçan kulara bakın! ne eker, ne biçer, ne de ambarlarda yiyecek biriktirirler. göksel babanz yine de onlar doyurur. siz onlardan çok daha deerli deil misiniz? hangi biriniz kaygılanmakla ömrünü bir anlık uzatabilir? giyecek konusunda neden kaygılanıyorsunuz? kr zambakların nasıl büyüdüüne bakın! ne çalılar, ne de iplik eirirler. ama size unu söyleyeyim, bütün görkemine karn süleyman bile bunlardan biri gibi giyinmi deildi. bugün var olup yarn ocaa atacak olan kr otunu böyle giydiren tanrı'nın sizi de giydirecei çok daha kesin deil mi, ey kt imanlılar? "öyleyse, 'ne yiyecekiz?' 'ne içecekiz?' ya da 'ne giyecekiz?' diyerek kaygılanmayın. uluslar hep bu eylerin peinden giderler. oysa göksel babanz bütün bunlara gereksinmeniz olduunu bilir. siz öncelikle o'nun egemenliğine ve doruluunun ardından gidin, o zaman size bütün bunlar da verilecektir. o halde yarn için kaygılanmayın. yarnın kaygı yarnın olsun. her günün derdi kendine yeter."

7

"bakasın yargılamayn ki, siz de yargılanmayasınız. çünkü nasıl yargılasanız öyle yargılanacaksınız. hangi ölçekle verirseniz,

ayn ölçekle alacaksınız. sen neden kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de kendi gözündeki merkei farketmezsin? kendi gözünde mertek varken kardeşine nasıl, 'izin ver, gözündeki çöpü çıkaraym' dersin? seni ikiyeüzlü! önce kendi gözündeki merkei çıkar, o zaman kardeşinin gözündeki çöpü çıkarmak için daha iyi görürsün. "kutsal olan köpeklere vermeyin. incilerini domuzların önüne atmayın. yoksa bunlar ayaklarıyla çinedikten sonra dönüp sizi parçalayabilirler. "dileyin, size verilecek; arayın, bulacaksınız; kapy çalın, size açılacaktır. çünkü her dileyen alır, arayan bulur, kap çalana açılır. hanginin kendisinden ekme isteyen oluna ta verir? ya da balk isterse yılan verir? sizler kötü yürekli olduunuz halde çocuklarınıza güzel armaanlar vermeyi biliyorsanız, göklerdeki babanz'n, kendisinden dileyenlere güzel armaanlar verecei çok daha kesin deil mi? "insanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın. çünkü kutsal yasa'nın ve peygamberlerin söylediği budur. "dar kapdan girin. çünkü ykma götüren kap geni ve yol enlidir. bu kapdan girenler çoktur. oysa yaama götüren kap dar, yol da çetindir. bu yolu bulanlar azdır. "sahte peygamberlerden sakın! onlar size kuzu postuna bürünerek yaklaşırlar, ama öde yırt kurtlardır. onlar meyvelerinden tanyacaksnz. dikenli bitkilerden üzüm, devedikenlerinden incir toplanabilir mi? bunun gibi, her iyi aac iyi meyve verir, kötü aac ise kötü meyve verir. iyi aac kötü meyve, kötü aac da iyi meyve veremez. iyi meyve vermeyen her aac kesilip atee atılır. böylece sahte peygamberleri meyvelerinden tanyacaksnz. "bana, 'ya rab, ya rab!' diye seslenen herkes göklerin egemenliği'ne girmeyecek. ancak göklerdeki babam'n isteini yerine getiren girecektir. o gün birçoklar bana diyecek ki, 'ya rab, ya rab! bu benim adıyla peygamberlik etmedik mi? senin adıyla cinler kovmadık mı? senin adıyla birçok mucize yapmadık mı?' o zaman ben de onlara açkça, 'sizi hiç tanımadım, uzak durun benden, ey kötülük yapanlar!' diyeceim. "ite bu sözlerimi duyup uygulayan herkes, evini kaya üzerine kuran akıll adama benzer. yamur yaar, seller basar, yeller eser, eve saldr; ama ev ykılmaz. çünkü kaya üzerine kurulmutur. bu sözlerimi duyup da uygulamayan herkes, evini kum üzerine kuran budala adama benzer. yamur yaar, seller basar, yeller eser, evi sarsar. ev ykılır; ykl da korkunç olur." isa konumasan bitirince, halk o'nun öretiine ap kald. çünkü onlara kendi din bilginleri gibi deil, yetkili biri gibi öretiordu.

8

isa dadan inince büyük bir kalabalk o'nun ardından gitti. bu srada cüzamı* bir adam

yaklap, "ya rab, istersen beni temiz klabilirsin" diyerek o'nun ayaklarına kapandı. isa elini uzatıp adama dokundu, "isterim, temiz ol!" dedi. adam anında cüzamdan temizlendi. sonra isa adama, "sakn kimseye bir ey söyleme!" dedi. "git, kâhine* görün ve cüzamdan temizlendiğini herkese kantlamak için musa'nın buyurduu sunuyu sun." isa kefnahum'a varınca bir yüzba o'na gelip, "ya rab" diye yalvard, "uam felç oldu, evde yatyor; korkunç ac çekiyor." (isa, "gelip onu iyiletireceim" dedi. ama yüzba, "ya rab, evime girmene layk deilim" dedi, "yeter ki bir söz söyle, uam iyileir. ben de buyruk altında bir adamım, benim de buyruumda askerlerim var. birine, 'git' derim, gider; ötekine, 'gel' derim, gelir; köleme, 'unu yap' derim, yapar." isa, duyduu bu sözlerle hayran kald. ardından gelenlere, "size dorusunu söyleyeyim" dedi, "ben israil'de böyle iman olan birini görmedim. size unu söyleyeyim, doudan ve batdan birçok insan gelecek, göklerin egemenli'nde ibrahim'le, ishak'la ve yakup'la birlikte sofraya oturacaklar. ama bu egemenliin asl mirasçılar dardaki karanla atlacak. orada alay ve di grts olacak." sonra isa yüzbaya, "git, inandn gibi olsun" dedi. ve uak o anda iyileti. isa petrus'un evine geldiinde onun kaynanasın ateler içinde yattn gördü. eline dokunusna kadnn atei düttü. kadn kalkp isa'ya hizmet etmeye balad. akam olunca birçok cinliyi kendisine getirdiler. isa onlardaki kötü ruhlar tek sözle kovdu, hastaların hepsini iyiletirdi. bu, peygamber yeaya aracılıyla bildirilen n söz yerine gelsin diye oldu: "zayfıklarımız o kaldırd, hastalklarımız o üstlendi." isa, çevresindeki kalabal görünce gölün kar yakasna geçilmesini buyurdu. o strada din bilginlerinden* biri o'na yaklap, "öretmenim" dedi, "nereye gidersen, senin ardından geleceim." isa ona, "tilkilerin ini, kularn yuvas var, ama insanolu'nun* ban yaslayacak bir yeri yok" dedi. baka bir öğrencisi isa'ya, "ya rab, izin ver, önce gidip babam gömeyim" dedi. isa ona, "ardmdan gel" dedi. "brak ölüleri, kendi ölülerini kendileri gömsün." isa tekneye binince, ardından öğrencileri de bindi. gölde anşzn büyük bir frtna koptu. öyle ki, dalgalar teknenin üzerinden ayordu. isa bu arada uyuyordu. öğrenciler gidip o'nu uyandırarak, "ya rab, kurtar bizi, yoksa öleceyiz!" dediler. isa, "neden korkuyorsunuz, ey kt imanllar?" dedi. sonra kalkp rüzgar ve gölü azarlad. ortalık sütliman oldu. hepsi hayret içinde kald. "bu nasl bir adam ki, rüzgar da göl de o'nun sözünü dinliyor?" dediler. isa gölün kar yakasnda gadarallar'n memleketine vard. orada o'nu mezarlık maaralardan çkan iki cinli karlad. bunlar öyle tehlikeliydi ki, kimse o yoldan geçemiyordu. isa'ya, "ey tanr'nn olu, bizden ne istiyor-

sun?" diye bardlar. "buraya, vaktinden önce bize ikence etmek için mi geldin?" onlardan uzakta otlayan büyük bir domuz sürüsü vard. cinler isa'ya, "bizi kovacaksan, u domuz sürüsüne gönder" diye yalvardılar. isa onlara, "gidin!" dedi. cinler de adamlardan çkp domuzların içine girdiler. o anda bütün sürü dik yamaçtan aa kouarak göle atlayp bouldu. domuzlar güdenler kaçp kente gütiler. cinli adamlarla ilgili haberler dahil, olup bitenlerin hepsini anlattılar. bunun üzerine bütün kent halk isa'y karlamaya çkt. o'nu görürnce bölgelerinden ayrılmas için yalvardılar.

9

isa tekneye binip kar kyya geçti ve kendi kentine gitti. kendisine, yatak üzerinde felçli bir adam getirdiler. isa onların imann görünce felçliye, "cesur ol, olum, günahların baland" dedi. bunun üzerine baz din bilginleri içlerinden, "bu adam tanr'y küfrediyor!" dediler. onların ne düündüklerini bilen isa dedi ki, "yüreinizde neden kötü düüncelere yer veriyorsunuz? hangisi daha kolay? 'günahların baland' demek mi, yoksa 'kalk, yürü' demek mi? ne var ki, insanolu'nun* yeryüzünde günahlar balama yetkisine sahipolduunu bilersiniz diye..." sonra felçliye, "kalk, yatan topla, evine git!" dedi. adam da kalkp evine gitti. halk bunu görünce korkuya kapld. insana böyle bir yetki veren tanr'y yüceltiler. isa oradan geçerken, vergi toplama yerinde oturan birini gördü. matta adındaki bu adama, "ardmdan gel" dedi. adam da kalkp isa'nın ardından gitti. sonra isa, matta'nın evinde sofrada otururken, birçok vergi görevlisiyle* günahkâr gelip o'nunla ve öğrencileriyle birlikte sofraya oturdu. bunu gören ferisiler, isa'nın öğrencilerine, "sizin öğretmeniz neden vergi görevlileri ve günahkârlarla birlikte yemek yiyor?" diye sordular. isa bunu duyunca öyle dedi: "salamların deil, hastaların hekime ihtiyac var. gidin de, 'ben kurban deil, merhamet isterim' sözünün anlamın öğrenin. çünkü ben doru kileri deil, günahkârlar çarmaya geldim." bu arada yahya'nın öğrencileri gelip isa'ya, "neden biz ve ferisiler oruç tutuyoruz da sizin öğrencilerin tutmuyor?" diye sordular. isa öyle karlk verdi: "güvey aralarndayken, davetliler yas tutar m? ama güveyin aralarından alınca günler gelecek, o zaman oruç tutacaklar. hiç kimse eski giysiyi yeni kuma parçasıyla yamaz. çünkü yeni kuma çeker, giysiden kopar, yrtk daha beter olur. hiç kimse yeni arab eski tulumlara doldurmaz. yoksa tulumlar patlar; hem arap dökülür, hem de tulumlar mahvolur. yeni arap yeni tulumlara konur, böylece her ikisi de korunmu olur." isa onlara bu sözleri

söylerken bir havra yöneticisi gelip o'nun önünde yere kapanarak, "kzm az önce öldü. ama sen gelip elini onun üzerine koyarsan, dirilecek" dedi. isa kalkp öğrencileriyle birlikte adamn arırdan gitti. tam o sırada, on iki yıldır kanamas olan bir kadn isa'nın arkasından yetiip giysisinin eteine dokundu. içinden, "giysisine bir dokunsam kurtulurum" diyordu. isa arkasına dönüp onu görünce, "cesur ol, kzm! imann seni kurtard" dedi. ve kadn o anda iyileti. isa, yöneticinin evine varp kaval çalanlarla gürültülü kalabalık görünce, "çekilin!" dedi. "kz ölmedi, uyuyor." onlar ise kendisiyle alay ettiler. (kalabalk dar çkarınca isa içeri girip kzn elini tuttu, kz ayağa kalktı. bu haber bütün bölgeye yayıldı. isa oradan ayrılrken iki kör, "ey davut olu, halimize acı!" diye feryat ederek o'nun arırdan gittiler. isa eve girince körler yanna geldi. onlara, "istediinizi yapabileceime inanyor musunuz?" diye sordu. körler, "inanyoruz, ya rab!" dediler. bunun üzerine isa körlerin gözlerine dokunarak, "imannza göre olsun" dedi. ve adamların gözleri açıldı. isa, "sakn kimse bunu bilmesin" diyerek onları sık sık uyard. onlar ise çkp isa'yla ilgili haberi bütün bölgeye yaydılar. adamlar çkarken isa'ya dilsiz bir cinli getirdiler. cin kovulunca adamın dili çözöldü. halk hayret içinde, "israil'de böyleşi hiç görölmemitir" diyordu. ferisiler ise, "cinleri, cinlerin önderinin gücüyle kovuyor" diyorlardı. isa bütün kent ve köyleri dolaraarak havralarda öreiyor, göksel egemenliin müjdesi'ni duyuruyor, her hastal, her illeti iyiletiriyordu. kalabalklar görünce onlara acı. çünkü çobansız koyunlar gibi akn ve periandılar. o zaman isa öğrencilerine, "ürün bol, ama içi az" dedi, "bu nedenle ürünün sahibi rab'be yalvarn, ürününü kaldıracak içiler gönder-sin."

10

isa on iki öğrencisini yanna çarp onlara kötü ruhlar üzerinde yetki verdi. böylece kötü ruhlar kovacak, her hastal, her illeti iyiletireceklerdi. bu on iki elçinin adları öyle: birincisi petrus adıyla bilinen simon, onun kardei andreas, zebedi'nin oulları yakup ve yuhanna, filipus ve bartalmay, tomas ve vergi görevlisi matta, alfay olu yakup ve taday, yurtsever* simon ve isa'ya ihanet eden yahuda iskariot. (isa onikiler'i u buyrukla halkın arasına gönderdi: "öteki ulusların arasına girmeyin. samiriyeliler'in kentlerine de uramayn. bunun yerine, israil halkının yitik koyunlarına gidin. gittiniz her yerde göklerin egemenlii'nin yaklatn duyurun. hastaları iyiletirin, ölüleri diriltin, cüzamlar* temiz kln, cinleri kovun. karlıksız aldnz, karlıksız verin. kuanza alın, gümü, ya da bakır para koymayn. yol-

culuk için ne torba, ne yedek mintan, ne çark, ne de denek alın. çünkü içi yiyeceini hak eder. hangi kent ya da köye girerseniz, orada saygıdeer birini arayn ve ayrılcıya dek onunla kaln. onun evine girerken, evdekilere esenlik dileyin. eer evdekiler buna layksa, dilediğiniz esenlik üzerlerinde kalsın; layk deillerse, size geri dönsün. sizi kabul etmez, sözlerinizi dinlemezlerse o evden ya da kentten ayrılrken, ayaklarınızın tozunu silkin. size dorusunu söyleyeyim, yarg gününü o kentin hali sodom'la gomora bölgesinin halinden beter olacaktır." "ite, sizi koyunlar gibi kurtların arasına gönderiyorum. ılan gibi zeki, güvercin gibi saf olun. insanlardan sakn. çünkü sizi mahkemelere verecek, havralarında kamçılacaklar. benden ötürü valilerin, kralların önüne çkarılacak, böylece onlara ve uluslara tanklık edeceksiniz. sizleri mahkemeye verdiklerinde, neyi nasıl söyleyeceğinizi düünerek kaygılanmayn. ne söyleyeceğinizi o anda size bildirilecek. çünkü konuan siz deil, aracınızla konuan babanz'n ruhu olacaktır. "karde kardei, baba çocuunu ölüme teslim edecek. çocuklar anne babaya bakaldırp onları öldürtecek. '22 benim admdan ötürü herkes sizden nefret edecek. ama sonuna kadar dayanan kurtulacaktır. bir kentte size zulmettikleri zaman ötekine kaçn. size dorusunu söyleyeyim, insanolu* gelinceye dek israil'in bütün kentlerini dolam olmayacaksınız. "örenci öğretmeninden, köle efendisinden üstün deildir. öğrencinin öğretmeni gibi, kölenin de efendisi gibi olmas yeterlidir. insanlar evin efendisine baalzevul* derlerse, ev halkına neler demezler!" "bu yüzden onlardan korkmayın. çünkü örtlülü olup da açça çkarılmayacak, gizli olup da bilinmeyecek hiçbir ey yoktur. size karanlıkta söylediklerimi, siz gün nda söyleyin. kulanza fıslıdan, damlardan duyurun. bedeni öldüren, ama can öldüremeyenlerden korkmayın. can da bedeni de cehen-nemde mahvedebilen tanrı'dan korkun. iki serçe bir metelie satılmıyor mu? ama babanz'n izni olmadan bunlardan bir teki bile yere dümez. size gelince, banzdaki bütün saçlar bile sayılır. onun için korkmayın, siz birçok serçeden daha deerlisiniz. "insanların önünde beni açça kabul eden herkesi, ben de göklerdeki babam'n önünde açça kabul edeceğim. insanların önünde beni inkâr eden, ben de göklerdeki babam'n önünde inkâr edeceğim." "yeryüzüne bar getirmeye geldiimi sanmayın! bar deil, kılç getirmeye geldim. çünkü ben babayla oulun, annayla kzn, gelinle kaynananın arasına ayrık sokmaya geldim. 'insann düman kendi ev halk olacak.' annesini ya da babasını beni sevdiğinden çok seven bana layk deildir. olunu ya da kzn beni sevdiğinden çok seven bana layk deildir. çarınh yüklenip arırdan gelmeyen bana layk deildir. cann kurtaran onu yitire-

cek. cann benim uruma yitiren ise onu kurtaracaktır. "sizi kabul eden beni kabul etmi olur. beni kabul eden de beni göndereni kabul etmi olur. bir peygamberi peygamber oldu için kabul eden, peygambere yaraan bir ödül alacaktır. doru birini doru oldu için kabul eden, doru kiye yaraan bir ödül alacaktır. bu sradan kiilerden birine, öğrencim oldu için bir bardak souk su bile veren, size dorusunu söyleyeyim, ödölsüz kalmayacaktır."

11

isa, on iki öğrencisine bu buyruklar verdikten sonra onları kentlerinde öğretmek ve tanrı sözünü duyurmak üzere oradan ayrıldı. tutukevinde bulunan yahya, mesih'in yaptıkları duyunca, o'na gönderdiği öğrencileri aracıyla unu sordu: "gelecek olan sen misin, yoksa bakasın mı bekleyelim?" ((körlerin gözleri açılıyor, kötürümler yürüyor, cüzamlılar temiz kılıyor, sarılar iitiyor, ölümler diriliyor ve müjde yoksullara duyuruluyor. benden ötürü sendeleyip dümeye ne mutlu!" yahya'nın öğrencileri ayrılırken isa halka yahya'dan söz etmeye balad. "çöle ne görmeye gittiniz?" dedi. "rüzgarda sallanan bir kam mı?" söyleyin, ne görmeye gittiniz? pahal giysiler giymi bir adam mı? oysa pahal giysi giyenler, kral saraylarında bulunur. öyleyse ne görmeye gittiniz? bir peygamber mi? evet! size unu söyleyeyim, gördüğünüz kii peygamberden de üstündür. 'ite, habercimi senin önünden gönderiyorum; o önden gidip senin yolunu hazırlayacak' diye yazılmış sözler onunla ilgilidir. size dorusunu söyleyeyim, kadından doanlar arasında vaftizci yahya'dan daha üstün biri çıkmamır. bununla birlikte, göklerin egemenliğinde en küçük olan ondan üstündür. vaftizci yahya'nın ortaya çıktığınden bu yana göklerin egemenliği zorlanıyor, zorlu kiiler onu ele geçirmeye çalışıyor. yahya'ya dek bütün peygamberlerle kutsal yasa, olacaklar önceden bildirdiler. eer bunu kabul etmek isterseniz, gelecek olan ilyas odur. kula olan, iitsin! "bu kuan insanların neye benzeteyim? çar meydanlarında oturup arkadalarına, 'size kaval çaldık, oynamadınız; at yaktık, dövmümediniz' diye seslenen çocuklara benziyorlar. (yahya geldii zaman oruç tutup içkiden kaçındı, ona 'cinli' diyorlar. insanolu* geldii zaman yiyip içti. bu kez de diyorlar ki, 'u obur ve ayya adama bakın! vergi görevlileri* ve günahkârlarla dost oldu!' ne var ki bilgelik, ortaya koydu ileri dorular." sonra isa, mucizelerinin çoğunu yapmış oldu kentleri, tövbe etmedikleri için öyle azarlamaya balad: "vay haline, ey horazin! vay haline, ey beyt-sayda! sizlerde yapılan mucizeler sür ve sayda'da yapılmı olsaydı, çoktan çöl* kuanıp

köl içinde oturarak tövbe etmi olurlardı. (size unu söyleyeyim, yargı günü sizin haliniz sür ve sayda'nın halinden beter olacaktır! ya sen, ey kefarnahum, göe mi çıkarılacaksn? hayır, ölümler diyarına indirileceksin! çünkü sende yapılan mucizeler sodom'da yapılmı olsaydı, bugüne dek ayakta kalardı. sana unu söyleyeyim, yargı günü senin halin halin halinden beter olacaktır!" isa bundan sonra öyle dedi: "baba, yerin ve göğün rabbi! bu gerçekleri bilge ve akıll kiilerden gizleyip küçük çocuklara açtın için sana ökrederim. evet baba, senin isteğin buydu. "babam her eyi bana teslim etti. oul'u, baba'dan baka kimse tanımaz. baba'ya da oul'dan ve oul'un o'nu tantmak istedi kiilerden bakas tanımaz. "ey bütün yorgunlar ve yükü ar olanlar! bana gelin, ben size rahat veririm. boyunduruğumu yüklenin, benden öğrenin. çünkü ben yumuak huylu, alçakgönüllüyüm. böylece canlarınız rahata kavuur. boyunduruğumu tamak kolay, yüküm hafiftir."

12

o sralarda, bir abat günü* isa ekinler arasından geçiyordu. öğrencileri akınca baaklar koparıp yemeye baladlar. bunu gören ferisiler isa'ya, "bak, öğrencilerin abat günü yasak olan yapıyor" dediler. isa onlara, "davut'la yandıakiler akınca davut'un ne yaptığını okumadınız mı?" diye sordu. "tanrı'nın evine girdi, kendisinin ve yandıakilerin yemesi yasak olan, ancak kâhinlerin yiyebileceği adak ekmeklerini* yedi. ayrıca kâhinlerin her hafta tapnaktaki abat günü'yle ilgili buyruğu çinedikleri halde suçlu sayılmadıkları kutsal yasa'da okumadınız mı? size unu söyleyeyim, burada tapnaktan daha üstün bir ey var. eer siz, 'ben kurban deil, merhamet isterim' sözünün anlamını bilseydiniz, suçsuzlar yargılamadınız. çünkü insanolu* abat günü'nün de rabbi'dir." isa oradan ayrıp onları havrasına gitti. orada eli sakat bir adam vardı. isa'yı suçlamak amacıyla kendisine, "abat günü bir hastayı iyiletmek kutsal yasa'ya uygun mudur?" diye sordular. isa onlara u karı verdi: "hanginizin bir koyunu olur da abat günü çukura düşerse onu tutup çıkarmaz? insan koyundan çok daha değerlidir! demek ki, abat günü iyilik yapmak yasa'ya uygundur." sonra adama, "elini uzat" dedi. adam elini uzattı. eli öteki gibi yine sapasalam oluverdi. bunun üzerine ferisiler dar çıktılar, isa'yı yok etmek için anladılar. isa bunu bildii için oradan ayrıldı. birçok kii ardından gitti. isa hepsini iyiletti. kim olduunu açıklamamaları için onları uyardı. bu, peygamber yeaya aracıyla bildirilen u söz yerine gelsin diye oldu: "ite kulum, o'nu ben seçtim. gönlümün honut oldu sevgili kulum o'dur. ruhum'u

o'nun üzerine koyacam, o da adaleti uluslara bildirecek. (çekiiip barmayacak, sokaklarda kimse o'nun sesini duymayacak. ezilmi kam krmayacak, tüten fitili söndürmeyecek, ve sonunda adaleti zafere ulatacak. uluslar da o'nun adna umut balayacak." daha sonra isa'ya kör ve dilsiz bir cinli getirdiler. isa adam iyiletirdi. adam konumaya, görmeye balad. bütün kalabalk arp kald. "bu, davut'un olu* olabilir mi?" diye soruyorlard. ferisiler bunu duyunca, "bu adam cinleri, ancak cinlerin önderi baalzevul'un* gücüyle kovuyor" dediler. onların ne düündününü bilen isa öyle dedi: "kendi içinde bölünen ülke ykır. kendi içinde bölünen kent ya da ev ayakta kalamaz. eer eytan eytan'ı kovarsa, kendi içinde bölünmü demektir. bu durumda onun egemenlii nasl ayakta kalabilir? eer ben cinleri baalzevul'un gücüyle kovuyorsam, sizin adamların kimin gücüyle kovuyor? bu durumda sizi kendi adamların yargılayacak. ama ben cinleri tanr'ın ruhu'yla kovuyorsam, tanr'ın egemenlii üzerinize gelmi demektir. "bir kimse güçlü adamın evine girip maln nasl çalabilir? ancak onu baladktan sonra evini soyabilir. "benden yana olmayan bana kardır. benimle birlikte toplamayan datyor demektir. bunun için size diyorum ki, insanların iledii her günah, ettii her küfür balanacak; ama ruh'a edilen küfür balanmayacaktır. insanolu'na* kar bir söz söyleyen, balanacak; ama kutsal ruh'a kar bir söz söyleyen, ne bu çada, ne de gelecek çada balanacaktır. "ya aac iyi, meyvesini de iyi sayn; ya da aac kötü, meyvesini de kötü sayn. çünkü her aac meyvesinden tanrın. sizi engerekler soyu! kötü olan sizler nasl iyi sözler söyleyebilirsiniz? çünkü az yürekte tanrı söyler. iyi insan içindeki iyilik hazinesinden iyilik, kötü insan içindeki kötülük hazinesinden kötülük çıkar. size unu söyleyeyim, insanlar söyledikleri her bo söz için yargı günü hesap verecekler. kendi sözlerinizle akanacak, yine kendi sözlerinizle suçlu çıkarılacaksınız." bunun üzerine baz din bilginleri ve ferisiler, "öretmenimiz, senden doüstü bir belirti görmek istiyoruz" dediler. isa onlara u karl verdi: "kötü ve vefasız kuak bir belirti istiyor! ama ona peygamber yunus'un belirtisinden baka bir belirti gösterilmeyecektir. yunus, nasl üç gün üç gece o koca baln karında kaldysa, insanolu* da üç gün üç gece yerin barında kalacaktır. ninova halk, yargı günü bu kuakla birlikte kalkp bu kua yargılayacak. çünkü ninovallar, yunus'un çars üzerine tövbe ettiler. baka, yunus'tan daha üstün olan buradadır. güney kraliçesi, yargı günü bu kuakla birlikte kalkp bu kua yargılayacak. çünkü kraliçe, süleyman'n bilgece sözlerini dinlemek için dünyanın ta öbür ucundan gelmiti. baka, süleyman'dan daha üstün olan buradadır. "kötü ruh insandan

çıkınca kurak yerlerde dolanp huzur arar, ama bulamaz. o zaman, 'çktm eve, kendi evime döneyim' der. eve gelince oray bombo, süpürülmü, düzeltilmi bulur. bunun üzerine gider, yanna kendisinden kötü yedi ruh daha alır ve eve girip yerleirler. böylece o kiinin son durumu ilkinden beter olur. bu kötü kuan bana gelecek olan da budur." isa daha halka konuurken, annesiyle kardeleri geldi. darda durmu, o'nunla konumak istiyorlardı. birisi isa'ya, "baka, annenle kardelerin darda duruyor, seninle görüşmek istiyorlar" dedi. isa, kendisiyle konuana, "kimdir annem, kimdir kardelerim?" karlı verdi. eliyle örencilerini göstererek, "ite annem, ite kardelerim!" dedi. "göklerdeki babam'n isteini kim yerine getirirse, kardeim, kzkardeim ve annem odur."

13

ayn gün isa evden çkt, gidip göl kıyısında oturdu. çevresinde büyük bir kalabalk toplandı. bu yüzden isa tekneye binip oturdu. bütün kalabalk kyda duruyordu. isa onlara benzetmelerle birçok ey anlatt. "baka" dedi, "ekincinin biri tohum ekmeye çkt. ekti tohumlardan kimi yol kenarna düttü. kular gelip bunlar yedi. kimi, topra az, kayalık yerlere düttü; toprak derin olmadıktan hemen filizlendi. ne var ki, güne dounca kavruldular, kök salamadıkları için kuruyup gittiler. kimi, dikenler arasında düttü. dikenler büyüdü, filizleri bodu. kimi ise iyi topra düttü. bazs yüz, bazs altın, bazs da otuz kat ürün verdi. kula olan iitsin!" örencileri gelip isa'ya, "halka neden benzetmelerle konuyorsun?" diye sordular. isa öyle yanıtladı: "göklerin egemenlii'nin sırların bilme ayrıcalığı size verildi, ama onlara verilmidi. çünkü kimde varsa, ona daha çok verilecek, bol-lua kavuturulacak. ama kimde yoksa, elindeki de alınacak. onlara benzetmelerle konumamın nedeni budur. çünkü, 'gördükleri halde görmezler, duydukları halde duymaz ve anlamazlar.' "böylece yeaya'nın peygamberlik sözü onlar için gerçeklemedi: 'duyacak duyacak, ama hiç anlamayacaksınız, bakacak bakacak, ama hiç görmeyeceksiniz!' çünkü bu halkın yürei duygusuzlat, kulaklar arlat. gözlerini kapadılar. öyle ki, gözleri görmesin, kulaklar duymasın, yürekleri anlamasın ve bana dönmesinler. dönselerdi, onları iyiletirirdim." "ama ne mutlu size ki, gözleriniz görüyor, kulaklarınız iitiyor! size dorusunu söyleyeyim, nice peygamberler, nice doru kiler sizin gördüklerinizi görmek istediler, ama göremediler. sizin iittiklerinizi iitmek istediler, ama iitemediler. "imdi ekinciyle ilgili benzetmeyi siz dinleyin. kim gökssel egemenlikle ilgili sözü iitiir de anlamazsa, kötü olan* gelir, onun yüreine ekileni söker götürür. yol kenarna ekilen to-

hum ite budur. kayalk yerlere ekilen ise iittii sözü hemen sevinçle kabul eden, ama kök balamad için ancak bir süre dayanan kiidir. böyle biri tanr sözünden ötürü sknt ya da zulme urayna hemen sendeleyip düer. (dikenler arasında ekilen de udur: sözü iitir, ama dünyasal kaygılar ve zenginliin aldatcl sözü boar ve ürün vermesini engeller. iyi topraa ekilen tohum ise, sözü iitip anlayan birine benzer. böylesi elbette ürün verir, kimi yüz, kimi altm, kimi de otuz kat." isa onlara baka bir benzetme anlatt: "göklerin egemenlii, tarlasna iyi tohum eken adama benzer" dedi. "herkes uyurken, adamn düman geldi, budayn arasna delice ekip gitti. ekin geliip baak salnca, deliceler de göründü. "mal sahibinin köleleri gelip ona öyle dediler: 'efendimiz, sen tarlasna iyi tohum ekmedin mi? bu deliceler nereden çkt?' "mal sahibi, 'bunu bir düman yaptmtr' dedi. "'gidip deliceleri toplamamz ister misin?' diye sordu köleler. "'hayr' dedi adam. 'deliceleri toplarken belki buday da sökersiniz. brakn biçim vaktine dek birlikte büyüsünler. biçim vakti orakçlara, önce deliceleri toplayn diyeceim, yakmak için demet yapn. buday ise toplayp ambarma koyun.'" isa onlara bir benzetme daha anlatt: "göklerin egemenlii, bir adamn tarlasna ektii hardal tanesine benzer" dedi. "hardal tohumların en küçüü oldu halde, gelliince bahçe bitkilerinin boyunu aar, aaç olur. böylece kular gelip dallarında barnr." isa onlara baka bir benzetme anlatt: "göklerin egemenlii, bir kadnn üç ölçek una kartrd mayaya benzer. sonunda bütün hamur kabarr." isa bütün bunlar halka benzetmelerle anlatt. benzetme kullanmadan onlara hiçbir ey anlatmazd. bu, peygamber aracılıyla bildirilen u söz yerine gelsin diye oldu: "azm benzetmeler anlatarak açacam, dünyann kuruluundan beri gizli kalm srlar dile getireceim." bundan sonra isa halktan ayrılıp eve gitti. öğrencileri yanna gelip, "tarladaki delicelerle ilgili benzetmeyi bize açkla" dediler. isa, "iyi tohumu eken, insanolu'dur*" diye karık verdi. "tarla ise dünyadr. iyi tohum, göksel egemenliin oullar, deliceler de kötü olan* oullardr. deliceleri eken düman, iblis'tir. biçim vakti, çan sonu; orakçlar ise meleklerdir. "deliceler nasl toplanp yakırsa, çan sonunda da böyle olacaktı. insanolu meleklerini gönderecek, onlar da insanlar günaha düüren her eyi, kötülük yapan herkesi o'nun egemenliinden toplayp kzgn frna atacaktlar. orada alay ve di grts olacaktı. (doru kiiler o zaman babalar'nn egemenliinde güne gibi parlacaklar. kula olan iitsin!" "göklerin egemenlii, tarlada sakl bir defineye benzer. onu bulan yeniden saklad, sevinçle koup gitti, varn younu satp tarlay satın ald. "yine göklerin egemenlii, güzel inciler arayan bir tüc-

cara benzer. tüccar, çok deerli bir inci bulunca gitti, varn younu satp o inciye satın ald." "yine göklerin egemenlii, denize atılan ve her çeit bal toplayan aa benzer. a dolunca onu kyya çekerler. oturup ie yarayan balklar kaplara koyar, yaramayanlar atarlar. çan sonunda da böyle olacak. melekler gelecek, kötü kiileri dorularn arasından ayrp kzgn frna atacaktlar. orada alay ve di grts olacaktı." (isa, "bütün bunlar anladnz mı?" diye sordu. "evet" karlı verdiler. o da onlara, "ite böylece göklerin egemenlii için eitilmi her din bilgini, hazinesinden hem yeni hem eski deerler çkaran bir mal sahibine benzer" dedi. isa bütün bu benzetmeleri anlattktan sonra oradan ayrıldı. kendi memleketine gitti ve oradaki havrada halka öğretmeye balad. halk ap kalmtı. "adamn bu bilgeli ve mucizeler yaratan gücü nereden geliyor?" diyorlard. "marangozun olu deil mi bu? annesinin ad meryem deil mi? yakup, yusuf, simun ve yahuda o'nun kardeleri deil mi? kzkardelerinin hepsi aramızda yaamıyor mu? o halde o'nun bütün bu yaptıklar nereden geliyor?" ve gücenip o'nu reddettiler. ama isa onlara öyle dedi: "bir peygamber, kendi memleketinden ve evinden baka yerde hor görülmez." imansızlıklar yüzünden isa orada pek fazla mucize yapmad.

14

o günlerde isa'yla ilgili haberleri duyan bölge kral* hirodes, adamlarına, "bu, vaftizci yahya'dır" dedi. "ölümden dirildi. olaanüstü güçlerin onda etkin olmasın nedeni budur." (hirodes, kardei filipus'un kars hirodiya yüzünden yahya'y tutuklatm, balatp zindana atırmı. çünkü yahya hirodes'e, "o kadnl evlenmen kutsal yasa'ya aykırıdır" demiti. hirodes yahya'y öldürtmek istemi, ama halktan korkmutu. çünkü halk yahya'y peygamber sayyordu. hirodes'in doum günü enlii sırasında hirodiya'nın kz ortaya çkp dans etti. bu, hirodes'in öyle houna gitti ki, ant içerek kza ne dilerse vereceini söyledi. (kz, annesinin kkrmasıyla, "bana imdi, bir tepsi üzerinde vaftizci yahya'nın ban ver" dedi. kral buna çok üzüldüyse de, konukların önünde içtii anttan ötürü bu dilein yerine getirilmesini buyurdu. adam gönderip zindanda yahya'nın ban kestirdi. kesik ba tepsiyle getirilip kza verildi, ki da bunu annesine götürdü. yahya'nın öğrencileri gelip cesedi aldılar ve gömdüler. sonra gidip isa'ya haber verdiler. isa bunu duyunca, tek bana تنها bir yere çekilme üzere bir tekneyle oradan ayrıldı. bunu öğrenen halk, kentlerden çkp o'nu yaya olarak izledi. isa tekne- den inince büyük bir kalabalkla karlat. onlara acd ve hasta olanları iyiletirdi. akama doru öğrencileri yanna gelip, "buras ssz bir yer" dediler, "vakit de geç oldu. halk salver

de köylere gidip kendilerine yiyecek alsınlar." isa, "gitmelerine gerek yok, onlara siz yiyecek verin" dedi. öğrenciler, "burada be ekmele iki baltan baka bir eyimiz yok ki" dediler. isa, "onlar buraya, bana getirin" dedi. halka çayra oturmaları buyurduktan sonra, be ekmele iki bal ald, gözlerini göe kaldırarak üretti; sonra ekmeleleri bölüp öğrencilerine verdi, onlar da halka dattlar. herkes yiyip doydu. artakalan parçalardan on iki sepet dolusu topladlar. yemek yiyeceklerin says, kadın ve çocuklar hariç, yaklaşık be bin erkekti. bundan hemen sonra isa öğrencilerine, tekneye binip kendisinden önce kar yakaya geçmelerini buyurdu. bu arada halk evlerine gönderecekti. halk gönderdikten sonra dua etmek için tek bana daa çıktı. akam olurken orada yalnızd. o sırada tekne kıydan bir hayli uzakta dalgalarla bouuyordu. çünkü rüzgar kar yönden esiyordu. sabaha kar isa, gölün üstünde yürüyerek onlara yaklat. öğrenciler, o'nun gölün üstünde yürüdüğünü görünce dehete kapıldlar. "bu bir hayalet!" diyerek korkuyla baktlar. ama isa hemen onlara seslenerek, "cesur olun, benim, korkmayın!" dedi. petrus buna karlık, "ya rab" dedi, "eer sen isen, buyruk ver suyun üstünden yürüyerek sana geleyim." isa, "gel!" dedi. petrus da tekneden indi, suyun üstünden yürüyerek isa'ya yaklat. ama rüzgarın ne kadar güçlü estiini görünce korktu, batmaya balad. "ya rab, beni kurtar!" diye bard. isa hemen elini uzatp onu tuttu. ona, "ey kt imanl, neden kuku duydu?" dedi. onlar tekneye bindikten sonra rüzgar dindi. teknedekiler, "sen gerçekten tanr'nn olu'sun" diyerek o'na tapındlar. gölü ap gınnesar'da karaya kıtlar. yöre halk isa'y tanynca çevreye haber sald. bütün hastalar o'na getirdiler. giysisinin eteine bir dokunsak diye yalvıyorlard. dokunanların hepsi iyileti.

15

bu sırada yerusalem'den baz ferisiler ve din bilginleri isa'ya gelip, "öğrencilerin neden atalarımızın töresini çiniyor?" diye sordular, "yemekten önce ellerini yıkıyorlar." (isa onlara u karl verdi: "ya siz, neden töreniz uruna tanrı buyruunu çiniyorsunuz? çünkü tanrı öyle buyurdu: 'annene babana sayg gösterceksin'; 'annesine ya da babasına söven kesinlikle öldürülecektir.' ama siz, 'her kim anne ya da babasına, benden alacan bütün yardım tanrı'ya adanmıtr derse, artık babasına sayg göstermek zorunda deildir' diyorsunuz. böylelikle, töreniz uruna tanr'nn sözünü geçersiz klm oluyorsunuz. (ey ikiyüzlüler! yeaya'nın sizinle ilgili u peygamberlik sözü ne kadar yerindedir: 'bu halk dudaklarıyla beni sayar, ama yürekleri benden uzak. (bana

bouna taparlar. çünkü öğrettikleri, sadece insan buyruklardır.'" isa, halk yanna çarp onlara, "dinleyin ve unu belleyin" dedi. "azdan giren ey insan kirletmez. insan kirleten azdan çandır." bu sırada öğrencileri o'na gelip, "biliyor musun?" dediler, "ferisiler bu sözü duyunca gücendiler." isa u karl verdi: "göksel babam'ın dikmedii her fidan kökünden sökülecektir. brakn onları; onlar körlerin kör klavuzlardır. eer kör göre klavuzluk ederse, ikisi de çukura düer." petrus, "bu benzetmeyi bize açkla" dedi. "siz de mi hâlâ anlamıyorsunuz?" diye sordu isa. "aza giren her eyin mideye indiini, oradan da helaya atldn bilmiyor musunuz? ne var ki azdan çıkan, yürekte kaynaklanır. insan kirleten de budur. çünkü kötü düünceler, cinayet, zina, fuh, hrszlık, yalan ve tanklık ve iftira hep yürekte kaynaklanır. insan kirleten bunlardır. kıyanmam ellerle yemek yemek insan kirletmez." isa oradan ayrılr sur ve sayda bölgesine geçti. o yöreden kenanlı bir kadın isa'ya gelip, "ya rab, ey davut olu, halime ac! kzm cime tutuldu, çok kötü durumda" diye feryat etti. isa kadna hiçbir karlık vermedi. öğrencileri yaklap, "sal unu, gitsin!" diye rica ettiler. "arkamızdan barp duruyor." isa, "ben yalnız israil halkının kaybolmu koyunlarına gönderildim" diye yanıtlad. kadın ise yaklap, "ya rab, bana yardım et!" diyerek o'nun önünde yere kapandı. isa ona, "çocukların ekmeini alp köpeklere atmak doru deildir" dedi. kadın, "haklısn, ya rab" dedi. "ama köpekler de efendilerinin sofrasından düen kırntlar yer." o zaman isa ona u karl verdi: "ey kadın, imanın büyük! dilediğin gibi olsun." ve kadnn kz o saatte iyileti. isa oradan ayrıld, celile gölünün kıyından geçerek daa çırp oturdu. yanna büyük bir kalabalık geldi. beraberlerinde kötürüm, kör, çolak, dilsiz ve daha birçok hasta getirdiler. hastalar o'nun ayaklarının dibine braktlar. o da onları iyiletirdi. halk, dilsizlerin konutunu, çolakların iyiletiini, körlerin gördüğünü, kötürümlerin yürüdüğünü görünce at ve israil'in tanr's'n yüceltti. isa öğrencilerini yanna çarp, "halka acıyorum" dedi. "üç gündür yandımdan, yiyecek hiçbir eyleri yok. onlar aç aç evlerine göndermek istemiyorum, yolda bayılabilirler." öğrenciler kendisine, "böyle ssz bir yerde bu kadar kalabalık doyuracak ekmei nereden bulalım?" dediler. isa, "kaç ekmeiniz var?" diye sordu. "yedi ekmele birkaç küçük balızm var" dediler. bunun üzerine isa, halka yere oturmaları buyurdu. yedi ekmele baltalar ald, ükredip bunları böldü, öğrencilerine verdi. onlar da halka dattlar. herkes yiyip doydu. artakalan parçalardan yedi küfe dolusu topladlar. yemek yiyeceklerin says, kadın ve çocuklar hariç, dört bin erkekti. isa, halk evlerine gönderdikten sonra tekneye binip magadan bölgesine geçti.

ferisiler'le sadukiler* isa'nın yanna geldiler. o'nu denemek amacıyla kendilerine gökten bir belirti göstermesini istediler. isa onlara u karl verdi: "akam, 'gökyüzü kzl olduuna göre hava iyi olacak' dersiniz. sabah, 'bugün gök kzl ve bulutlu, hava bozacak' dersiniz. gökyüzünün görünümünü yorumlayabiliyorsunuz da, zamann belirtilerini yorumlayamıyor musunuz? kötü ve vefasz kuak bir belirti istiyor! ama ona yunus'un belirtisinden baka bir belirti gösterilmeyecek." sonra isa onlar brakp gitti. öğrenciler gölün kar yakasna gezerken ekme almay unutmular. isa onlara, "dikkatli olun, ferisiler'in ve sadukiler'in mayasndan kaçnn!" dedi. onlar ise kendi aralarında tartarak, "ekmek almadmz için böyle diyor" dediler. bunun farknda olan isa öyle dedi: "ey kt imanlar! ekmeiniz yok diye niçin tartıyorsunuz? hâlâ anlamıyor musunuz? be ekmele be bin kiinin doydunu, kaç sepet dolusu yemek fazlas topladnz hatırlamıyor musunuz? yedi ekmele dört bin kiinin doydunu, kaç küfe dolusu yemek fazlas topladnz hatırlamıyor musunuz? (ben size, 'ferisiler'in ve sadukiler'in mayasndan kaçnn' derken, ekmeğin söz etmediği nasl oldu da anlamazsnz?" ekmeğin mayasından deil de, ferisiler'le sadukiler'in öretisinden kaçnn dediğini o zaman anladılar. isa, filipus sezariyesi bölgesine geldiğinde öğrencilerine unu sordu: "halk, insanolu'nun* kim olduunu söylüyor?" öğrencileri u karl verdiler: "kimi vaftizci yahya, kimi ilyas, kimi de yeremya ya da peygamberlerden biridir diyor." isa onlara, "siz ne dersiniz" dedi, "sizce ben kimim?" simun petrus, "sen, yaayan tanrı'nı olu mesih'sin*" yanıt verdi. isa ona, "ne mutlu sana, yunus olu simun!" dedi. "bu srr sana açan insan deil, göklerdeki babam'dır. ben de sana unu söyleyeyim, sen petrus'un ve ben kilisemi* bir kayan üzerine kuracam. ölümler diyarının kapları ona kar direnemeyecek. göklerin egemenlii'nin anahtarlarını sana vereceim. yeryüzünde balayacan her ey göklerde de balanm olacak; yeryüzünde çözeceğin her ey göklerde de çözülmü olacak." bu sözlerden sonra isa, kendisinin mesih olduunu kimseye söylememeleri için öğrencilerini uyardı. bundan sonra isa, kendisinin yeralım'e gitmesi, ileri gelenler, bakâhinler ve din bilginlerinin elinden çok ac çekmesi, öldürölmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiğini öğrencilerine anlatmaya baladı. bunun üzerine petrus o'nu bir kenara çekip azarlamaya baladı. "tanrı korusun, ya rab! senin bana asla böyle bir ey gelmeyecek!" dedi. ama isa petrus'a dönüp, "çekil önmünden, eytan!" dedi, "bana engel oluyorsun. düüncelerin tanrı'ya deil, insana özgüdür." sonra isa, öğrencilerine unlar söyledi: "ardmdan gelmek isteyen kendini

inkâr etsin, çarmhın yüklenip beni izlesin. cann kurtarmak isteyen onu yitirecek, cann benim uruma yitiren ise onu kurtaracaktır. insan bütün dünyayı kazanıp da cannndan olursa, bunun kendisine ne yarar olur? insan kendi cannı karlı ne verebilir? insanolu*, babas'ın görkemi içinde melekleriyle gelecek ve herkese, yaptınn karlı verecektir. size dorusunu söyleyeyim, burada bulunanlar arasında, insanolu'nun kendi egemenlii içinde gelini görmeden ölümü tatmayacak olanlar var."

17

alt gün sonra isa, yanna yalnız petrus, yakup ve yakup'un kardeşi yuhanna'y alarak yükselecek bir daa çıktı. onların gözü önünde isa'nın görünümü deiti. yüzü güne gibi parladı, gıysileri k gibi bembeyaz oldu. o anda musa'yla ilyas öğrencilere göründü. isa'yla konuşturlard. petrus isa'ya, "ya rab" dedi, "burada bulunmamız ne iyi oldu! istersen burada üç çardak kuraym: biri sana, biri musa'ya, biri de ilyas'a." petrus daha konuşturlarken parlak bir bulut onlara gölge saldı. buluttan gelen bir ses, "sevgili olum budur, o'ndan honudum. o'nu dinleyn!" dedi. öğrenciler bunu itince, dehşet içinde yüzüstü yere kapandılar. isa gelip onlara dokundu, "kalkn, korkmayın!" dedi. balarn kaldıncı isa'dan baka kimseyi göremediler. dadan inlerken isa onlara, "insanolu* ölümden dirilmeden, gördüklerinizi kimseye söylemeyin" diye buyurdu. öğrencileri o'na unu sordular: "peki, din bilginleri* neden önce ilyas'ın gelmesi gerektiğini söylüyorlar?" isa, "ilyas gerçekten gelecek ve her eyi yeniden düzene koyacak" diye yanıtladı. "size unu söyleyeyim, ilyas zaten geldi, ama onu tanımadılar, ona yapmadıkları brakmadılar. ayn ekilde insanolu da onların elinden ac çekecektir." o zaman öğrenciler isa'nın kendilerine vaftizci yahya'dan söz ettiğini anladılar. kalabalık yanna vardıklarında bir adam isa'ya yaklaşıp önünde diz çöktü. "ya rab" dedi, "olumun haline ac! saras var, çok ac çekiyor. sk sk atee, suya düüyor. onu senin öğrencilerine getirdim, ama iyiletiremediler." isa, "ey imansız ve sapm kuak!" dedi. "sizinle daha ne kadar kalacağım? size daha ne kadar katlanacağım? çocuğu buraya, bana getirin." isa cini azarlayınca, cin çoktan çıktı, çocuk o anda iyileti. sonra öğrenciler tek balarna isa'ya gelip, "biz cini neden kovamadık?" diye sordular. isa, "imannız kt olduu için" karlı verdi. "size dorusunu söyleyeyim, bir hardal tanesi kadar imannız olsa u daa, 'buradan uraya göç' dersiniz, göçer; sizin için imkânız bir ey olmayacaktır." (text omitted) celile'de bir araya geldiklerinde isa onlara, "insanolu*, insanların eline teslim edilecek ve öldürölcek,

ama üçüncü gün dirilecek" dedi. öğrenciler buna çok kederlendiler. (kefanahum'a geldiklerinde, iki dirhemlik tapnak vergisini toplayanlar petrus'a gelip, "öretmeniniz tapnak vergisini ödemiyor mu?" diye sordular. petrus, "ödüyor" dedi. petrus eve gelince, daha kendisi bir ey söylemeden isa ona, "simun, ne dersin?" dedi. "dünya krallar gümrük ya da vergiyi kimlerden alır? kendi oullardan m, yabancılardan m?" petrus'un, "yabancılardan" demesi üzerine isa, "o halde oullar muaftr" dedi. "ama vergi toplayanlar gücendirmeyelim. göle gidip oltan at. tuttuun ilk bal çkar, onun azn aç, dört dirhemlik bir akçe bulacaksın. paray al, ikimizin vergisi olarak onlara ver."

18

bu srada öğrencileri isa'ya yaklap, "göklerin egemenlii'nde en büyük kimdir?" diye sordular. isa, yanna küçük bir çocuk çard, onu orta yere dikip öyle dedi: "size dorusunu söyleyeyim, yolunuzdan dönüp küçük çocuklar gibi olmasanz, göklerin egemenlii'ne asla giremezsiniz. (kim bu çocuk gibi alçakgönüllü olursa, göklerin egemenlii'nde en büyük odur. böyle bir çocuı benim adm uruna kabul eden, beni kabul etmi olur. "ama kim bana iman eden bu küçüklerden birini günaha düürürse, boynuna kocaman bir derimen ta aslp denizin dibine atlmas kendisi için daha iyi olur. insan günaha düüren tuzaklardan ötürü vay dünyann haline! böyle tuzakların olmas kaçılmazdır. ama bu tuzaklara aracık eden kiinin vay haline! "eer elin ya da ayan günah ilemene neden olursa, onu kesip at. tek el, tek ayakla yaama kavuman, iki elle, iki ayakla sönmez atee atlmadan iyidir. eer gözün günah ilemene neden olursa, onu çkar at. tek gözle yaama kavuman, iki gözle cehenem ateine atlmadan iyidir. "bu küçüklerden birini bile hor görmekten sakn! size unu söyleyeyim, onların göklerdeki melekleri, göklerdeki babam'n yüzünü her zaman görürler." (text omitted) "siz ne dersiniz? bir adamn yüz koyunu olsa ve bunlardan biri yolunu arsa, doksan dokuzunu dalar da brakp yolunu aran aramaya gitmez mi? size dorusunu söyleyeyim, eer onu bulursa, yolunu aram doksan dokuz koyun için sevindiinden daha çok onun için sevinir. bunun gibi, göklerdeki babanz da bu küçüklerden hiçbirinin kaybolmasn istemez." "eer kardein sana kar günah ilerse, ona git, suçunu kendisine göster. her ey yalnız ikinizin arasında kalsın. kardein seni dinlerse, onu kazanm olursun. ama dinlemezse, yanna bir ya da iki kii daha al ki, söylenen her ey iki ya da üç tann sözöyle dorulansın. onlar da dinlemezse, durumu inanllar topluluuna* bildir. topluluu da dinlemezse, onu putper-

est ya da vergi görevlisi* say. "size dorusunu söyleyeyim, yeryüzünde balayacanz her ey gökte de balanm olacak. yeryüzünde çözeceiniz her ey gökte de çözülmü olacak. yine size unu söyleyeyim, yeryüzünde arandanz iki kii, dileyecikleri herhangi bir ey için anlarlarsa, göklerdeki babam dileklerini yerine getirir. nerede iki ya da üç kii benim admla toplanrsa, ben de orada, araların daym." bunun üzerine petrus isa'ya gelip, "ya rab" dedi, "kardeim bana kar kaç kez günah ilerse onu balamalyım? yedi kez mi?" isa, "yedi kez deil" dedi. "yetmi kere yedi kez derim sana. öyle ki, göklerin egemenlii, köleleriyle hesaplamak isteyen bir krala benzer. kral hesap görmeye baladnda kendisine, borcu on bin talant bulan bir köle getirildi. kölenin ödeme gücü olmadanz efendisi onun, karssn, çocukların ve bütün malnı satlp borcun ödenmesini buyurdu. köle yere kapanp efendisine, 'ne olur, sabret! bütün borcumu ödeyceim' dedi. efendisi köleye acd, borcunu balayp onu salverdi. "ama köle çkp gitti, kendisine yüz dinar borcu olan baka bir köleye rastlad. onu yakalayıp, 'borcunu öde' diyerek boazna sarld. bu köle yüzüstü yere kapandı, 'ne olur, sabret! borcumu ödeyceim' diye yalvard. ama ilk köle bunu reddetti. gitti, borcunu ödeyinceye dek adam zindana kapatt. öteki köleler, olanlar görtünce çok üzüldüler. efendilerine gidip bütün olup bitenleri anlattılar. "bunun üzerine efendisi köleyi yanna çard. 'ey kötü köle!' dedi. 'bana yalvardın için bütün borcunu baladm. benim sana acdm gibi, senin de köle arkadana acman gerekmez miydi?' bu öfkelye efendisi, bütün borcunu ödeyinceye dek onu ikencecilerle teslim etti. "eer her biriniz kardeini gönülden balamazsa, göksel babam da size öyle davranacaktır."

19

isa konumasn bitirdikten sonra celile'den ayrılp yahudiye'nin* eria ırma'nın kar yakasındaki topraklara geçti. büyük halk toplulukları da o'nun ardından gitti. hasta olanlar orada iyiletti. isa'nın yanna gelen baz ferisiler*, o'nu denemek amacıyla unu sordular: "bir adamn, herhangi bir nedenle karssn boamas kutsal yasa'ya uygun mudur?" isa u karl verdi: "kutsal yazlar okumadz m? yaradan balangtan 'insanlar erkek ve dii olarak yaratt' ve öyle dedi: 'bu nedenle adam annesini babasını brakp karssna balanacak, ikisi tek beden olacak.' (öyle ki, onlar artık iki deil, tek bedendir. o halde tanr'nın birletirdiini, insan ayrımsn. ferisiler isa'ya, "öyleyse" dediler, "musa neden erkein boanma belgesi verip karssn boayabileceini söyledi?" isa onlara, "inatç olduunuz için musa karların boamanza izin verdi" dedi. "balangta bu böyle deildi.

ben size unu söyleyeyim, karsn fuhutan baka bir nedenle boayp bakasya evlenen, zina etmi olur. boanan kadnla evlenen de zina etmi olur." örenciler isa'ya, "eer erkekle kars arasındaki iliki buysa, hiç evlenmemek daha iyi!" dediler. isa onlara, "herkes bu sözü kabul edemez, ancak tanr'nn güç verdiğ kiiler kabul edebilir" dedi. "çünkü kimisi doutan hadmır, kimisi insanlar tarafından hadm edilir, kimisi de göklerin egemenlii uruna kendini hadm sayar. bunu kabul edebilen etsin!" o sırada bazı küçük çocuklar isa'nın yanına getirdiler; ellerini onların üzerine koyup dua etmesini istediler. örenciler onlar azarlayınca isa, "brakın çocuklar" dedi. "bana gelmelerine engel olmayın! çünkü göklerin egemenlii böylelerindir." (ellerini onların üzerine koyduktan sonra oradan ayrıldı. adamın biri isa'ya gelip, "öretmenim, sonsuz yaama kavumak için nasıl bir iyilik yapmalıyım?" diye sordu. isa, "bana neden iyilik hakkında soru soruyorsun?" dedi. "iyi olan yalnız biri var. yaama kavumak istiyorsan, o'nun buyruklarını yerine getir." "hangi buyruklar?" diye sordu adam. isa u karl verdi: "adam köydürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere tankıl etmeyeceksin, annene babana sayg göstereceksin" ve "komunu kendin gibi seveceksin." (genç adam, "bunları hepsini yerine getirdim" dedi, "daha ne eksikim var?" isa ona, "eer eksiksiz olmak istiyorsan, git, varn yonunu sat, parasını yoksullara ver; böylece göklerde hazinen olur. sonra gel, beni izle" dedi. genç adam bu sözleri itince üzüntü içinde oradan uzaklat. çünkü çok mal vardı. isa öğrencilerine, "size dorusunu söyleyeyim" dedi, "zengin kii göklerin egemenlii'ne zor girecek. yine unu söyleyeyim ki, devenin ine deliinden geçmesi, zenginin tanr egemenlii'ne girmesinden daha kolaydır." bunu iten öğrenciler bışbütün arldar. "öyleyse kim kurtulabilir?" diye sordular. isa onlara bakarak, "insanlar için bu imkânsız, ama tanr için her ey mümkündür" dedi. bunun üzerine petrus o'na, "bak" dedi, "biz her eyi brakıp senin ardından geldik, kazancımız ne olacak?" isa onlara, "size dorusunu söyleyeyim" dedi, "her ey yenilendiinde, insanolu* görkemli tahtna oturduğda, siz, evet ardından gelen sizler, on iki tahta oturup israil'in on iki oymanı yargılayacaksınız. benim adıml uruna evlerini, karderlerini, anne ya da babasını, çocuklarını ya da topraklarını brakan herkes, bunların yüz katını elde edecek ve sonsuz yaam miras alacak. ne var ki, birincilerin birçoğu sonuncu, sonuncuların birçoğu da birinci olacaktır."

20

"göklerin egemenlii, sabah erkenden bandeda çalacak içi aramaya çıkan toprak sahibine

benzer. adam, içilerle günlüü bir dinara anlap onları bana gönderdi. "saat* dokuza doru tekrar dar çıktı, çar meydanında bo duran baka adamlar gördü. onlara, 'siz de baa gidip çalın. hakkınız neyse, veririm' dedi, onlar da baa gittiler. 'öleysin ve saat üçe doru yine çıp ayrı ayrı yaptı. (saat beee doru çıkınca, orada duran baka içiler gördü. onlara, 'neden bütün gün burada bo duruyorsunuz?' diye sordu. "kimse bize i vermedi ki' dediler. "onlara, 'siz de baa gidin, çalın' dedi. "akam olunca, ban sahibi kâhyasına, 'içileri çar' dedi. "sonuncudan balayarak ilkine kadar, hepsine ücretlerini ver.' "saat beee doru ie balayanlar gelip kâhyadan birer dinar aldılar. ilk balayanlar gelince daha çok alacaklarını sandılar, ama onlara da birer dinar verildi. paralarını alınca ba sahibine söylenmeye baladılar: 'en son çalışanlar yalnız bir saat çalt' dediler. 'ama onlar günün yükünü ve scan çeken bizlerle bir tuttun!' "ba sahibi onlardan birine öyle karlık verdi: 'arkada, sana haksızlık etmiyorum ki! seninle bir dinara anlamadık mı? hakkın al, git! sana verdiğimi sonuncuya da vermek istiyorum. kendi paramlı istediğini yapmaya hakkın yok mu? yoksa cömertliimi kskanyor musun?' "ite böylece sonuncular birinci, birinciler de sonuncu olacak." isa yeruallim'e giderken, yolda on iki öğrencisini bir yana çekip onlara özel olarak unu söyledi: "imdi yeruallim'e gidiyoruz. insanolu*, bakâhınların ve din bilginlerinin eline teslim edilecek, onlar da o'nu ölüm cezasına çarptıracaklar. (o'nunla alay etmeleri, kamçılapp çarmha germeleri için o'nu öteki uluslara teslim edecekler. ne var ki o, üçüncü gün dirilecek." o sırada zebedi oullarının annesi oullarla birlikte isa'ya yaklat. önünde yere kapanarak kendisinden bir dilei olduğunu söyledi. isa kadna, "ne istiyorsun?" diye sordu. kadn, "buyruk ver, senin egemenliinde bu iki olumdan biri sanda, biri solunda oturusun" dedi. "siz ne dilediğinizi bilmiyorsunuz" diye karlık verdi isa. "benim içeceğim kâsemden* siz içebilir misiniz?" "evet, içebiliriz" dediler. isa onlara, "elbette benim kâsemden içeceksiniz" dedi, "ama samda ya da solumda oturmanza izin vermek benim elimde deil. babam bu yerleri belirli kiiler için hazırlamıtr." bunu iten on öğrenci iki kardeee kıldılar. ama isa onları yanına çarp öyle dedi: "bilirsiniz ki, ulusların önderleri onlara egemen kesilir, ileri gelenleri de arkların hissettirirler. sizin aranızda böyle olmayacak. aranızda büyük olmak isteyen, ötekilerin hizmetkâr olsun. aranızda birinci olmak isteyen, ötekilerin kulu olsun. nitekim insanolu*, hizmet edilmeye deil, hizmet etmeye ve canını birçoklar için fide olarak vermeye geldi." erihan'dan ayrırlarken büyük bir kalabalık isa'nın ardından gitti. yol kenarında oturan iki kör, isa'nın oradan

geçmekte olduunu duyunca, "ya rab, ey davut olu*", halimize ac!" diye bardlar. kalabalk onlar azarlayarak susturmak istediye de onlar, "ya rab, ey davut olu, halimize ac!" diyerek daha çok bardlar. isa durup onlar çard. "sizin için ne yapmam istiyorsunuz?" diye sordu. onlar da, "ya rab, gözlerimiz açılın" dediler. isa onlara acd, gözlerine dokundu. o anda yeniden görmeye baladlar ve o'nun ardından gittiler.

21

yeralim'e yaklap zeytin da'nın yamacndaki beytfaci köyü'ne geldiklerinde isa, iki örencisini önden gönderdi. onlara, "karnzdaki köye gidin" dedi, "hemen orada bal bir dii eek ve yanında bir spa bulacaksınız. onlar çözüp bana getirin. (size bir ey diyen olursa, 'rab'bin bunlara ihtiyac var, hemen geri gönderecek' dersiniz." bu olay, peygamber aracıyla bildirilen u söz yerine gelsin diye oldu: "siyon* kzna deyin ki, 'ite, alçakgönüllü kralın, eee, evet spaya, eek yavrusuna binmi sana geliyor.'" öğrenciler gidip isa'nın kendilerine buyurduu gibi yaptılar. eekle spay getirip üzerlerine gysilerini yaydılar, isa spaya bindi. halkın büyük bir bölümü gysilerini onun üzerine serdi. bazılar da aaçlardan dal kesip yola seriyordu. önden giden ve arkadan gelen kalabalklar öyle baryorlard: "davut olu'na hozana*! rab'bin adıyla gelene övgüler olsun, en yücelerde hozana!" isa yeralim'e girdii zaman bütün kent, "bu kimdir?" diyerek çalkandı. kalabalklar, "bu, celile'nin nasra kenti'nden peygamber isa'dır" diyordu. isa, tapnan avlusuna girerek oradaki bütün alc ve satclar der kovdu. para bozanların* masaların, güvercin satanların sehpalarnı devirdi. onlara öyle dedi: "evime dua evi denecek" diye yazlmtr. ama siz onu haydut inine çevirdiniz!" isa tapnaktayken kendisine gelen kör ve kötürümleri iyiletti. ne var ki, bakâhinlerle din bilginleri, o'nun yaratt harikalar ve tapnakta, "davut olu'na hozana!" diye baran çocuklar görünce öfkeleniler. isa'ya, "bunların ne söylediiini duyuyor musun?" diye sordular. "duyuyorum" dedi isa. "siz u sözü hiç okumadınız mı? 'küçük çocukların ve emziktekilerin dudaklarından kendine övgüler döküldün.'" isa onları brakp kentten çıktı. beytanyâ'ya dönüp geceyi orada geçirdi. isa sabah erkenden kente dönerken ackmt. yol kenarında gördüü bir incir aacna yaklat. aacda yapraktan baka bir ey bulamayınca aaca, "artık sonsuza dek sende meyve yetimesin!" dedi. incir aac o anda kurudu. öğrenciler bunu görünce akna döndüler. "incir aac birdenbire nasıl kurudu?" diye sordular. isa onlara u karl verdi: "size dorusunu söyleyeyim, eer imannız olur da kuku duymazsanız, yal-

nız incir aacna olan yapmamakla kalmazsınız; u daa, 'kalk, denize at!' derseni, dediiniz olacaktır. imanla dua ederseniz, dilediiniz her eyi alırsınız." isa tapnaa girmi öretiordu. bu sırada bakâhinler ve halkın ileri gelenleri o'nun yanna gelerek, "bunları hangi yetkiyle yapıyorsunuz, bu yetkiyi sana kim verdi?" diye sordular. isa onlara u karl verdi: "ben de size bir soru soracağım. bana yant verirsiniz, ben de size bunları hangi yetkiyle yaptım söyleyirim. yahya'nın vaftiz etme yetkisi nereden geldi, tanrı'dan mı, insanlardan mı?" bunu aralarında öyle tartmaya baladılar: "tanrı'dan" dersek, bize, 'öyleyse ona niçin inanmadınız?' diyecek. yok eer 'insanlardan' dersek... halkın tepkisinden korkuyoruz. çünkü herkes yahya'y peygamber sayıyor." isa'ya, "bilmiyoruz" diye yant verdiler. isa, "ben de size bunları hangi yetkiyle yaptım söylemeyeceim" dedi. "ama una ne dersiniz? bir adamın iki olu vardı. adam birincisine gidip, 'olum, git bugün bada çalış' dedi. 'olu, 'gitmem!' dedi. ama sonra pıman olup gitti. 'adam ikinci oluna gidip ayn eyi söyledi. o, 'olur, efendim' dedi, ama gitmedi. 'ikisinden hangisini babasın isteyi yerine getirmi oldu?' "birincisi" diye karlı verdiler. isa da onlara, "size dorusunu söyleyeyim, vergi görevlileriyle fahieler, tanrı'nın egemenlii'ne sizden önce giriyorlar" dedi. "yahya size doruluk yolunu göstermeye geldi, ona inanmadınız. oysa vergi görevlileriyle fahieler ona inandılar. siz bunu gördükten sonra bile pıman olup ona inanmadınız." "bir benzetme daha dinleyin: toprak sahibi bir adam, ba diktı, çevresini çitle çevirdi, üzüm skma çukuru kazdı, bir de bekçi kulesi yaptı. sonra ba baclara kiralayıp yolculua çıktı. babozumu yaklaınca, üründen kendisine düeni almaları için kölelerini baclara yolladı. baclar adamın kölelerini yakaladı, birini dövdü, birini öldürdü, ötekini de taladı. ba sahibi bu kez ilkinden daha çok sayıda köle yolladı. baclar bunlara da ayn eyi yaptılar. sonunda ba sahibi, 'olumu sayarlar' diyerek baclara onu yolladı. "ama baclar adamın olunu görünce birbirlerine, 'mirasç bu; gelin, onu öldürüp mirasna konalım' dediler. böylece onu yakaladılar, badan atp öldürdüler. bu durumda ben sahibi geldii zaman baclara ne yapacak?" isa'ya u karl verdiler: "bu korkunç adamlar korkunç bir eikle yok edecek; ba da, ürününi kendisine zamanında verecek olan baka baclara kiralayacak." isa onlara unu sordu: "kutsal yazlar'da u sözleri hiç okumadınız mı? 'yapların reddettii ta, ite köenin ba ta oldu. rab'bin iidir bu, gözümüzde harika bir il' "bu nedenle size unu söyleyeyim, tanrı'nın egemenlii sizden alınacak ve bunun ürünlerini yetitiren bir ulusa verilecek. "bu tan üzerine düen, parampaça olacak; ta da kimin üzerine düşerse, onu ezip toz ede-

cek." bakâhinler ve ferisiler, isa'nın anlatt benzetmeleri duyunca bunlar kendileri için söyledini anladılar. o'nu tutuklamak ist edil-erse de, halkın tepkisinden korktular. çünkü halk, o'nu peygamber sayyordu.

22

isa söz alıp onlara yine benzetmelerle öyle seslendi: "göklerin egemenli, onu için düşün öleni hazırlayan bir krala benzer. (kral ölene davet ettiklerini çarmak üzere kölelerini gönderdi, ama davetliler gelmek istemedi. "kral yine baka kölelerini gönderirken onlara dedi ki, 'davetlilere unu söyleyin: baki, ben ziyafetimi hazırladım. sirlarım, besili hayvanlarım kelsidi. her ey hazır, buyrun ölene!' "ama davetliler alırmadılar. biri tarlasna, biri ticaretine gitti. öbürleri de kralın kölelerini yakalayp hırpaladılar ve öldürdüler. kral öfkeliinde, orduların gönderip o katilleri yok etti, kentlerini ateş verdi. "sonra kölelerine öyle dedi: 'dünün öleni hazır, ama çardıklarına buna layk deilmi. gidin yol kavaklarına, kimi bulursanz düüne çarn.' böylece köleler yollara döküldü, iyi kötü kimi buldularsa, hepsini topladılar. düşün yeri konuklarla doldu. "kral konuklar görmeye geldiinde, orada düşün giysisi giymemi bir adam gördü. ona, 'arkada, düşün giysisi giymeden buraya nasıl girdin?' diye sorunca, adamın dili tutuldu. "o zaman kral, uaklarına, 'unun ellerini ayakların balayn, darya, karanla atn!' dedi. 'orada alay ve di gçrts olacaktr.' "çünkü çarlanlar çok, ama seçilenler azdır." bunun üzerine ferisiler çkp gittiler. isa'y, kendi söyleyecei sözlerle tuzaa düürmek amacıyla düzen kurdular. hiroses* yıllarıyla birlikte gönderdikleri kendi öğrencileri isa'ya gelip, "öretmenimiz" dediler, "senin düüst biri olduunu, tanrı yolunu düüstçe öğrettiini, kimseyi kayırmadn biliyoruz. çünkü insanlar arasında ayrım yapmazsn. peki, söyle bize, sence sezar'a* vergi vermek kutsal yasa'ya uygun mu deil mi?" isa onların kötü niyetlerini bildiinden, "ey ikiyüzlüler!" dedi. "beni neden deniyorsunuz? vergi öderken kullandnz paray gösterin bana!" o'na bir dinar getirdiler. isa, "bu resim, bu yaz kimin?" diye sordu. "sezar'n" dediler. o zaman isa, "öyleyse sezar'n hakkın sezar'a, tanrı'nın hakkın tanrı'ya verin" dedi. bu sözleri duyunca atlar, isa'y bırakp gittiler. ölümünden sonra dirili olmadn söyleyen sadukiler*, ayn gün isa'ya gelip unu sordular: "öretmenimiz, musa öyle buyurmutur: 'eer bir adam çocuk sahibi olmadn ölürse, kardei onun karsın alsn, soyunu sürdürsün.' (aramzda yedi karde vard. ilki evlendi ve öldü. çocuğu olmadndan karsın kardeine brakt. ikincisi, üçüncüsü, yedincisine kadar hepsine ayn ey oldu. hepsinden sonra kadın da öldü. buna göre dirili

günü kadın bu yedi kardeten hangisinin karsı olacak? çünkü hepsi de onunla evlendi." isa onlara, "siz kutsal yazlar' ve tanrı'nın gücünü bilmediiniz için yanlıyorsunuz" diye karlık verdi. "diriliten sonra insanlar ne evlenir, ne de evlendirilir, gökteki melekler gibidirler. ölümlerin dirilmesi konusuna gelince, tanrı'nın size bildirdii u sözü okumadnz mı? 'ben ibrâhim'in tanrısı, ishak'ın tanrısı ve yakup'un tanrısı'ym' diyor. tanrı ölümlerin deil, dirilerin tanrısı'dır." bunlar itten halk, o'nun öğretiine ap kald. ferisiler, isa'nın sadukiler'i susturduunu duyunca bir araya toplandılar. onlardan biri, bir kutsal yasa uzdu, isa'y denemek amacıyla o'na unu sordu: "öretmenim, kutsal yasa'da en önemli buyruk hangisidir?" (isa ona u karlık verdi: "tanrı'nın rab'bi bütün yüreikle, bütün canla ve bütün aklınla seveceksin.' ite ilk ve en önemli buyruk budur. ilkinde benzeyen ikinci buyruk da udur: 'komunu kendin gibi seveceksin.' kutsal yasa'nın tümü ve peygamberlerin sözleri bu iki buyruğa dayanır." ferisiler toplu haldeyken isa onlara unu sordu: "mesih'le* ilgili olarak ne düşünüyorsunuz? o kimin oludur?" onlar da, "davut'un olu" dediler. (isa öyle dedi: "o halde nasıl oluyor da davut, ruh'tan esinlenerek o'ndan 'rab' diye söz ediyor? öyle diyor davut: 'rab rabbim'e dedi ki, ben dümanların ayaklarını altına serinceye dek samda otur.' davut o'ndan rab diye söz ettiine göre, o nasıl davut'un olu olur?" isa'ya hiç kimse karlık veremedi. o gündenden sonra artık kimse de o'na bir ey sormaya cesaret edemedi.

23

bundan sonra isa halka ve öğrencilerine öyle seslendi: "din bilginleri* ve ferisiler* musa'nın kürsüsünde otururlar. (bu nedenle size söylediklerinin tümünü yapın ve yerine getirin, ama onların yaptıklarını yapmayın. çünkü söyledikleri yerleri kendileri yapmazlar. ar ve tanıması güç yükleri balayıp bakalarının sırtına yüklerler, kendileriye bu yükleri tamak için parmaklarını bile oynatmak istemezler. "yaptıklarının tümünü gösteri için yaparlar. örnein, hamailerini büyük, giysilerinin püsküllerini uzun yaparlar. ölenlerde baköeye, havralarda en seçkin yerlere kurulmaya bayırlar. meydanlarda selamlanmaktan ve insanların kendilerini 'rabbi*' diye çarmalarından zevk duyarlar. "kimse sizi 'rabbi' diye çarmasın. çünkü sizin tek öğretmeniniz var ve hepiniz kardeşiniz. yeryüzünde kimseye 'baba' demeyin. çünkü tek babanız var, o da göksel baba'dır. kimse sizi 'önder' diye çarmasın. çünkü tek önderiniz var, o da mesih'tir. aranızda en üstün olan, ötekilerin hizmetkâr olsun. kendini yücelten alçaltılacak, kendini alçaltan yüceltilecektir. "vay halinize

ey din bilginleri ve ferisiler, ikiyüzlüler! göklerin egemenli'nin kapsın insanların yüzüne kapyorsunuz; ne kendiniz içeri giriyor, ne de girmek isteyenleri brakyorsunuz! (text omitted) "vay halinize ey din bilginleri ve ferisiler, ikiyüzlüler! tek bir kiyyi dininize döndürmek için denizleri, kıtalar dolarsnz. dininize döneni de kendinizden iki kat cehen-nemlik yaparsnz. "vay halinize kör klavuzlar! diyorsunuz ki, 'tapnak üzerine ant içenin and sayılmaz, ama tapnaktaki altın üzerine ant içen, andn yerine getirmek zorundadır.' budalalar, körler! hangisi daha önemli, altın m, altın kutsal klan tapnak mı? yine diyorsunuz ki, 'sunak üzerine ant içenin and sayılmaz, ama sunaktaki adan üzerine ant içen, andn yerine getirmek zorundadır.' ey körler! hangisi daha önemli, adak m, ada kutsal klan sunak m? öyleyse sunak üzerine ant içen, hem sunan hem de sunaktaki her eyin üzerine ant içmi olur. tapnak üzerine ant içen de hem tapnak, hem de tapnakta yaayan tanrı üzerine ant içmi olur. gök üzerine ant içen, tanrı'nın taht ve tahtta oturan üzerine ant içmi olur. "vay halinize ey din bilginleri ve ferisiler, ikiyüzlüler! siz nanenin, dereotunun ve kimyonun ondaldn verirsiniz de, kutsal yasa'nın daha önemli konularn -adaleti, merhameti, sadakati- ihmal edersiniz. ondalk vermeyi ihmal etmeden asl bunlar yerine getirmeniz gerekirdi. ey kör klavuzlar! küçük sinei süzer ayrı, ama deveyi yatarsnz! "vay halinize ey din bilginleri ve ferisiler, ikiyüzlüler! bardan ve çanandn temizlersiniz, oysa bunların içi açgözlülük ve taknıklı doludur. ey kör ferisi! sen önce bardan ve çanan içini temizle ki, dtan da temiz olsunlar. "vay halinize ey din bilginleri ve ferisiler, ikiyüzlüler! siz dtan güzel görünen, ama içi ölü kemikleri ve her türlü pislikle dolu badanal mezarlara benzersiniz. dtan insanlara doru görünürsünüz, ama içte ikiyüzlülük ve kötülükle dolusunuz. "vay halinize ey din bilginleri ve ferisiler, ikiyüzlüler! peygamberlerin mezarların yapar, doru kiilerin antların donatrsnz. 'atalarmızın yaad günlerde yaasaydk, onlarla birlikte peygamberlerin kanna girmezdik' diyorsunuz. böylece, peygamberleri öldürenlerin torunlar olduunuza kendiniz tanklık ediyorsunuz. haydi, ataların balatı ii bitirin! "sizi yılanlar, engerekler soyu! cehennem cezasından nasl kaçacaksnz? ite bunun için size peygamberler, bilge kiiler ve din bilginleri gönderiyorum. bunlardan kimini öldürecek, çarmha gereceksiniz. kimini havralarınızda kamçılacak, kentten kente kovalayacaksnz. böylelikle, doru kii olan habil'in kanndan, tapnakla sunak arasında öldürdünüzü berekaya olu zekeriya'nın kanna kadar, yeryüzünde aktılan her doru kiinin kanndan sorumlu tutulacak-

snz. size dorusunu söyleyeyim, bunların hepsinden bu kuak sorumlu tutulacaktır. "ey yeralım! peygamberleri öldüren, kendisine gönderilenleri talayan yeralım! tavuun civ-civlerini kanatlar altına toplad gibi ben de kaç kez senin çocukların toplamak istedim, ama siz istemediniz. baktı, eviniz ssz brakılacak! size unu söyleyeyim: 'rab'bin adıyla gelene övgüler olsun!' diyeceğiniz zamana dek beni bir daha görmeyeceksiniz."

24

isa tapnaktan çıkıp giderken, öğrencileri, tapnan binaların önüne göstermek için yanna geldiler. isa onlara, "bütün bunlar görüyor musunuz?" dedi. "size dorusunu söyleyeyim, burada ta üstünde ta kalmayacak, hepsi yıkılacak!" isa, zeytin da'nda otururken öğrencileri yalnız olarak yanna geldiler. "söyle bize" dediler, "bu dediklerin ne zaman olacak, senin geliini ve çan bitimini gösteren belirti ne olacak?" isa onlara u karl verdi: "sakn kimse sizi sapırmasn! birçoklar, 'mesih' benim' diyerek benim adıyla gelip birçok kiyyi aldatacaklar. sava gürültüleri, sava haberleri duyacaksnz. sakn korkmayın! bunların olmas gerek, ama bu daha son demektir. ulus ulusa, devlet devlete sava açacak; yer yer kıtlıklar, depremler olacak. bütün bunlar, doum sanclarınn balancdır. "o zaman sizi skntya sokacak, öldürecekler. benim admdan ötürü bütün uluslar sizden nefret edecek. o zaman birçok kii imandan sapacak, birbirlerini ele verecek ve birbirlerinden nefret edecekler. birçok sahte peygamber türeyecek ve bunlar birçok kiyyi sapıracak. kötülüklerin çoalmasından ötürü birçokların sevgisi souyacak. ama sonuna kadar dayanan kurtulacaktır. göksek egemenlin bu müjdesi bütün uluslara tanklık olmak üzere dünyann her yerinde duyurulacak. ite o zaman son gelecektir. "peygamber daniel'in sözünü ettii ykc irenç eyin* kutsal yerde dikildiini gördünüz zaman -okuyan anlasn- yahudiye'de bulunanlar dalara kaçsn. (damda olan, evindeki eyaların almak için aa inmesin. tarlada olan, abasn almak için geri dönmessin. o günlerde gebe olan, çocuk emziren kadınların vay haline! dua edin ki, kaçzn ka ya da abat günü'ne* rastlamasn. çünkü o günlerde öyle korkunç bir sknt olacak ki, dünyann balancından bu yana böylesi olmam, bundan sonra da olmayacaktır. o günler ksaltılmam olsaydı, hiç kimse kurtulamazdı. ama seçilmiş olanları uruna o günler ksaltılacak. eer o zaman biri size, 'ite mesih burada', ya da 'ite urada' derse, inanmayın. çünkü sahte mesihler, sahte peygamberler türeyecek; bunlar büyük belirtirler ve harikalar yapacaklar. öyle ki, ellerinden gelse, seçilmiş olanlar bile sap-

tracaklar. ite size önceden söylüyorum. 'bunun için size, 'ite mesih' çölde' derlerse gitmeyin. 'bakin, iç odalardaki' derlerse inanmayın. çünkü insanolu'nun* gelii, douda kaçp batya kadar her taraftan görülen imek gibi olacaktı. 'le neredeyse, akbalar oraya ütecek. "o günlerin sktsndan hemen sonra, 'güne karacak, ay k vermez olacak, yıldızlar gökten düşecek, göksel güçler sarılacak.' "o zaman insanolu'nun belirtisi gökte görünecek. yeryüzündeki bütün halklar alayp dövünecek, insanolu'nun gökteki bulutları üzerinde büyük güç ve görkemle geldiini görecekler. kendisi güçlü bir borazan sesiyle meleklerini gönderecek. melekler o'nun seçtiklerini göün bir ucundan öbür ucuna dek, dünyanı dört bucaından toplayacaklar. 'incir aacndan ders alın! dallar filizlenip yapraklar sürünce, yaz mevsiminin yakn olduunu anlarsnz. ayn ekilde, bütün bunların gerçekleii görüldünüzde bilin ki, insanolu yakndr, kapdadr. size dorusunu söyleyeyim, bütün bunlar olmadan bu kuak ortadan kalkmayacak. yer ve gök ortadan kalkacak, ama benim sözlerim asla ortadan kalkmayacaktır." "o günü ve saati, ne gökteki melekler, ne de oul bilir; baba'dan baka kimse bilmez. nuh'un günlerinde nasl olduysa, insanolu'nun* gelinde de öyle olacak. nuh'un gemiye bindii güne dek, tufandan önceki günlerde insanlar yiye içiyor, evlenip evlendiriliyorlardı. tufan gelinceye, hepsini süpürüp götürünceye dek balarna geleceklerden habersizdiler. insanolu'nun gelii de öyle olacak. o gün tarlada bulunan iki kiiden biri alınacak, biri bırakılacak. deirmende buday öüten iki kadından biri alınacak, biri bırakılacak. "bunun için uyank kaln. çünkü rabbiniz'in gelecei günü bilemezsiniz. ama unu bilin ki, ev sahibi, hrsnz gece hangi saatte geleceini bilse, uyank kalr, evinin soyulmasına frsat vermez. bunun için siz de hazır olun! çünkü insanolu beklediiniz saatte gelecektir. "efendinin, hizmetkârlarına vaktinde yiyecek vermek için balarna atad güvenilir ve akll köle kimdir? efendisi eve döndüğünde iinin banda bulaca o köleye ne mutlu! size dorusunu söyleyeyim, efendisi onu bütün maln üzerinde yetkili klacak. ama o köle kötü olur da içinden, 'efendim gecikiyor' der ve öteki köleleri dövmeye balarsa, sarholarla birlikte yiye içerse, efendisi, onun beklediini göre, ummad saatte gelecek, onu iddetle cezalandırp ikiyüzlülerle bir tutacak. orada alay ve di gcrts olacaktır." (((

25

"o zaman göklerin egemenlii, kandillerini alp güveyi karlamaya çkan on kza benzecek. bunların bei akll, bei aklszd. aklsızlar yanlarına kandillerini aldılar, ama ya almadılar.

aklllar ise, kandilleriyle birlikte kaplar içinde ya da aldılar. güveyi gecikince hepsini uyku bast, dalp uyudular. "gece yars bir ses yanklandı: 'ite güvey geliyor, onu karlamaya çkn!' bunun üzerine kzlarn hepsi kalkp kandillerini tazelediler. "aklsızlar aklllara, 'kandillerimiz söñüyor, bize ya verin!' dediler. "aklllar, 'olmaz! hem bize hem size yetmeyebilir. en iyisi satclara gidin, kendinize ya alın' dediler. "ne var ki, onlar ya satın almaya giderlerken güvey geldi. hazırlı olan kzlara, onunla birlikte düün ölenine girdiler ve kap kapandı. "daha sonra gelen öbür kzlara, 'efendimiz, efendimiz, aç kapy bize!' dediler. "güvey ise, 'size dorusunu söyleyeyim, sizi tanımıyorum' dedi. "bu nedenle uyank kaln. çünkü o günü ve o saati bilemezsiniz." "göksel egemenlik, yolculuca çkan bir adamın kölelerini çarp maln olara emanet etmesine benzer. "adam, her birinin yeteneine göre, birine be, birine iki, birine de bir talant vererek yola çkt. be talant alan, hemen gidip bu parayı ilett ve be talant daha kazandı. iki talant alan da iki talant daha kazandı. bir talant alan ise gidip topra kazdı ve efendisinin parasını sakladı. "uzun zaman sonra bu kölelerin efendisi döndü, onlarla hesaplamaya oturdu. be talant alan gelip be talant daha getirdi, 'efendimiz' dedi, 'bana be talant emanet etmitin; bak, be talant daha kazandım.' "efendisi ona, 'aferin, iyi ve güvenilir köle!' dedi. 'sen küçük ilerde güvenilir olduunu gösterdin, ben de seni büyük ilerin bana geçireceim. gel, efendinin enliine kat!' "iki talant alan da geldi, 'efendimiz' dedi, 'bana iki talant emanet etmitin; bak, iki talant daha kazandım.' "efendisi ona, 'aferin, iyi ve güvenilir köle!' dedi. 'sen küçük ilerde güvenilir olduunu gösterdin, ben de seni büyük ilerin bana geçireceim. gel, efendinin enliine kat!' "sonra bir talant alan geldi, 'efendimiz' dedi, 'senin sert bir adam olduunu biliyordum. ekmediin yerden biçer, harman savurmadın yerden devirirsin. bu nedenle korktum, gidip senin verdiğin talant toprağı gömdüm. ite, al paran!' "efendisi ona u karı verdi: 'kötü ve tembel köle! ekmediim yerden biçtiimi, harman savurmadım yerden devirdiimi bildiine göre param faize vermeliydin. ben de geldiimde onu faiziyle geri alırdım... (haydi, elindeki talant aln, on talant olana verin! çünkü kimde varsa, ona daha çok verilecek ve o bolluk içinde olacak. ama kimde yoksa, kendisinde olan da elinden alınacak. u yatarsız köleyi darya, karanla atn. orada alay ve di gcrts olacaktır." "insanolu" kendi görkemi içinde bütün melekleriyle birlikte gelince, görkemli tahtna oturacak. ulusların hepsi o'nun önünde toplanacak, o da koyunlar keçilerden ayrı bir çoban gibi, insanlar birbirinden ayırarak. koyunlar sana, keçileri soluna alacak. "o zaman kral, san-

daki kiilere, 'sizler, babam'n kutsadklar, gelin!' diyecek. 'dünya kuruldundan beri sizin için hazırlan olan egemenli miras alın! çünkü ackmtm, bana yiyecek verdiniz; susatm, bana içecek verdiniz; yabancydm, beni içeri aldın. çplaktm, beni giydirdiniz; hastaydm, benimle ilgilenediniz; zindandaydm, yanma geldiniz.' "o vakit doru kiiler o'na u karl verecek: 'ya rab, seni ne zaman aç görüp doyurduk, susuz görüp su verdik? ne zaman seni yabanc görüp içeri aldk, ya da çplak görüp giydirdik? seni ne zaman hasta ya da zindanda görüp yanna geldik?' "kral da onlar öyle yantlayacak: 'size dorusunu söyleyeyim, bu en basit kardelerimden biri için yaptnz, benim için yapm oldunuz.' "sonra solundakilere öyle diyecek: 'ey lanetliler, çekilin önümden! iblis'le melekleri için hazırlanm sömmez atee gidin! çünkü ackmtm, bana yiyecek vermediniz; susatm, bana içecek vermediniz; yabancydm, beni içeri almadnz; çplaktm, beni giydirmediniz; hastaydm, zindandaydm, benimle ilgilenmediniz.' "o vakit onlar da öyle karl verecekler: 'ya rab, seni ne zaman aç, susuz, yabanc, çplak, hasta ya da zindanda gördük de yardım etmedik?' "kral da onlara u yant verecek: 'size dorusunu söyleyeyim, mademki bu en basit kardelerimden biri için bunu yapmadnz, benim için de yapmam oldunuz.' "bunlar sonsuz azaba, dorular ise sonsuz yaama gidecekler."

26

isa bütün bunlar anlattktan sonra öğrencilerine, "iki gün sonra fsh bayram* olduunu biliyorsunuz" dedi, "insanolu* çarmha gerilmek üzere ele verilecek." (bu srada bakâhinlerle halkın ileri gelenleri, kayafa adındaki bakâhinin saraynda toplandılar. isa'y hileyle tutuklayp öldürmek için düzen kurdular. ama, "bayramda olmasn ki, halk arasnda kargaalk çkmasn" diyorlard. isa beytanya'da cüzaml* simun'un evindeyken, yanna bir kadn geldi. kadn kaymaktan bir kap içinde çok deerli, güzel kokulu ya getirmitti. isa sofrada otururken, kadn ya o'nun bana döktü. (öğrenciler bunu görünce kzdılar. "nedir bu savurganlk?" dediler. "bu ya pahalya satlabilir, paras yoksullara verilebilirdi." söylenenleri farkedeni isa, öğrencilerine, "kadn neden üzüyorsunuz?" dedi. "benim için güzel bir ey yapt. yoksullar her zaman aranzdadır, ama ben her zaman aranzda olmayacam. kadn bu güzel kokulu ya, beni gömülmeye hazırlamak için bedenimin üzerine boalttı. size dorusunu söyleyeyim, bu müjde dünyann neresinde duyulursa, bu kadnn yapt da onun anlmas için anlatlacak." o srada onikiler'den* biri - ad yahuda iskariot olan bakâhinlere giderek, "o'nu ele verirsem bana ne verirsiniz?" dedi.

otuz güümü tartıp ona verdiler. (yahuda o andan itibaren isa'y ele vermek için frsat kollamaya balad. mayasız ekmecek bayram'nn* ilk günü öğrenciler isa'nn yanna gelerek, "fsh* yemeini yemen için nerede hazırık yapmamız istersin?" diye sordular. isa onlara, "kente varp o adamn evine gidin" dedi. "ona öyle deyin: 'öretmen diyor ki, zamanım yaklat. fsh bayram'n, öğrencilerimle birlikte sizin evinde kutlayacam.'" öğrenciler, isa'nn buyruunu yerine getirerek fsh yemei için hazırık yaptılar. akam olunca isa on iki öğrencisiyle yemee oturdu. yemek yerlerken, "size dorusunu söyleyeyim, sizden biri bana ihanet edecek" dedi. bu söz onlar kedere bodu. teker teker, "ya rab, beni demek istemedin ya?" diye sormaya baladlar. o da, "bana ihanet edecek olan" dedi, "elindeki ekmei benimle birlikte sahana batrandır. insanolu*, kendisi için yazlm oldu gibi gidiyor, ama insanolu'na ihanet edenin vay haline! o adam hiç domam olsaydı, kendisi için daha iyi olurdu." o'na ihanet edecek olan yahuda, "rabbi*, yoksa beni mi demek istedin?" diye sordu. isa ona, "söylediini gibidir" karlı verdi. yemek sırasında isa eline ekmei aldı, ükredip ekmei böldü ve öğrencilerine verdi. "alın, yiyin" dedi, "bu benim bedenimdir." sonra bir kâse alp ükretti ve bunu öğrencilerine vererek, "hepiniz bundan için" dedi. "çünkü bu benim kanımdır, günahların balanmas için birçoklar uruna aktan antlama kandr. size unu söyleyeyim, babam'n egemenliğinde sizinle birlikte tazesini içeceğim o güne dek, asmanın bu ürününden bir daha içmeyeceim." ilahi söyledikten sonra dar çkıp zeytin da'na doru gittiler. bu arada isa öğrencilerine, "bu gece hepiniz benden ötürü sendeleyip düceksiniz" dedi. "çünkü öyle yazlmtr: 'çoban vuracam, sürüdeki koyunlar darmadan olacak.' ama ben dirildikten sonra sizden önce celile'ye gideceim." petrus o'na, "herkes senden ötürü sendeleyip düşe de ben asla dümem" dedi. "sana dorusunu söyleyeyim" dedi isa, "bu gece horoz ötmeden beni üç kez inkâr edeceksin." petrus, "seninle birlikte ölmem gerekse bile seni asla inkâr etmem" dedi. öğrencilerin hepsi de ayn eyi söyledi. sonra isa öğrencileriyle birlikte getsemani denen yere geldi. öğrencilerine, "ben uraya gidip dua edeceğim, siz burada oturun" dedi. petrus ile zebedi'nin iki olunu yanna aldı. kederlenmeye, ar bir sknt duymaya balamt. onlara, "ölesiye kederliyim" dedi. "burada kaln, benimle birlikte uyank durun." biraz ilerledi, yüzüstü yere kapanp dua etmeye balad. "baba" dedi, "mümkünse bu kâse* benden uzaklatırlsn. yine de benim deil, senin istediin olsun." öğrencilerin yanna döndüğünde onlar uyumu buldu. petrus'a, "demek ki benimle birlikte bir saat uyank kalamadnz!" dedi. "uyank durup dua edin

ki, ayartılmayasz. ruh isteklidir, ama beden güçsüzdür." isa ikinci kez uzaklap dua etti. "baba" dedi, "eer ben içmeden bu kâsenin uzaklatılması mümkün deilse, senin istediin olsun." geri geldiinde öğrencilerini yine uyumu buldu. onların göz kapaklarına arık çökmüti. onlar brakp tekrar uzaklat, yine aynı sözlerle üçüncü kez dua etti. sonra öğrencilerin yanna dönerek, "hâlâ uyuyor, dinleniyor musunuz?" dedi. "ite saat yaklat, insanolu* günahkârların eline veriliyor. kalkn, gidelim. ite bana ihanet eden geldi!" isa daha konuırken, onikiler'den* biri olan yahuda geldi. yannnda, bakâhinlerle halkın ileri gelenleri tarafından gönderilmi klçl sopal büyük bir kalabalk vard. isa'ya ihanet eden yahuda, "kimi öpersem, isa o'dur, o'nu tutuklayn" diye onlarla sözlemeti. dosdoru isa'ya gidip, "selam, rabbi*!" diyerek o'nu öptü. isa, "arkada, ne yapacaksan yap!" dedi. bunun üzerine adamlar yaklat, isa'y yakalayp tutukladlar. isa'yla birlikte olanlardan biri, ani bir hareketle klcn çekti, bakâhinin kölesine vurup kullanı uçurdu. o zaman isa ona, "klcn yerine koy!" dedi. "klç çekenlerin hepsi klçla ölecek. yoksa babam'dan yardım isteyemez miyim sanyorsun? istesem, hemen u an bana on iki tümenden* fazla melek gönderir. ama böyle olmas gerektiini bildiren kutusal yazlar o zaman nasıl yerine gelir?" bundan sonra isa kalabala dönüp öyle seslendi: "niçin bir haydutmuum gibi beni klç ve sopalarla yakalamaya geldiniz? her gün tapnakta oturup öretyordum, beni tutuklamadnz. ama bütün bunlar, peygamberlerin yazdklar yerine gelsin diye oldu." o zaman öğrencilerin hepsi o'nu brakp kaçtı. isa'y tutuklayanlar, o'nu bakâhin kayafa'ya götürdüler. din bilgileriyle ileri gelenler de orada toplanıld. petrus, isa'y uzaktan, ta bakâhinin avlusuna kadar izledi. sonucunu görmek için içeri girip nöbetçilerin yanna oturdu. bakâhinlerle yüksek kurul'un* öteki üyeleri, isa'y ölüm cezasna çarptırmak için kendisine kar yalanc tanklar arıyorlard. ortaya birçok yalanc tank çıktı halde, aradıklarını bulamadılar. sonunda ortaya çıkan iki kii öyle dedi: "bu adam, 'ben tanrı'nın tapna'nı yıkp üç günde yeniden kurabilirim' dedi." (bakâhin ayaa kalkp isa'ya, "hiç yant vermeyecek misin?" dedi. "nedir bunların sana kar ettii bu tanklıklar?" isa susmaya devam etti. bakâhin ise o'na, "yaayan tanrı adına ant içmeni buyuruyorum, söyle bize, tanrı'nın olu mesih* sen misin?" dedi. isa, "söylediğin gibidir" karlı verdi. "üstelik size unu söyleyeyim, bundan sonra insanolu'nun*, kudretli olan'n sanda oturduunu ve göün bulutlar üzerinde geldiini göreceksiniz." bunun üzerine bakâhin giysilerini yırtarak, "tanrı'ya küfretti!" dedi. "artık tanklara ne ihtiyacmız var? ite küfürü iittiniz. buna ne

diyorsunuz?" "ölümü hak etti!" diye karlı verdiler. bunun üzerine isa'nın yüzüne tükürüp o'nu yumrukladlar. bazıları da o'nu tokatlayp, "ey mesih, peygamberliini göster bakalım, sana vuran kim?" dediler. (petrus ise darda, avluda otuyordu. bir hizmetçi kz yanna gelip, "sen de celileli isa'yla birlikteydin" dedi. ama petrus bunu herkesin önünde inkâr ederek, "neden söz ettiini anlamıyorum" dedi. sonra avlu kapsının önüne baktı. onu gören baka bir hizmetçi kz orada bulunanlara, "bu adam nasrâl isa'yla birlikteydi" dedi. petrus ant içerek, "ben o adam tanmıyorum" diye yine inkâr etti. orada duranlar az sonra petrus'a yaklap, "gerçekten sen de onlardansın. konuman seni ele veriyor" dediler. petrus kendine lanet okuyup ant içerek, "o adam tanmıyorum!" dedi. tam o anda horoz öttü. petrus, isa'nın, "horoz ötmeden beni üç kez inkâr edeceksin" dediini hatırladı ve dar çıkp ac ac aladı.

27

sabah olunca bütün bakâhinlerle halkın ileri gelenleri, isa'y ölüm cezasına çarptırmak konusunda anlatlar. o'nu baladlar ve götürüp vali pilatus'a teslim ettiler. isa'ya ihanet eden yahuda, o'nun mahkûm edildiini görünce yaptına pıman oldu. otuz gümüyü bakâhinlere ve ileri gelenlere geri götürdü. "ben suçsuz birini ele vermekle günah iledim" dedi. onlar ise, "bundan bize ne? onu sen düün" dediler. yahuda paralar tapnan içine fırlatarak oradan ayrıldı, gidip kendini ast. paralar toplayan bakâhinler, "kan bedeli olan bu paralar tapnan hazinesine koymak doru olmaz" dediler. kendi aralarında anlaşılarak bu parayla yabancılar için mezarlık yapmak üzere çömlekçi tarlasın satın aldılar. bunun için bu tarlaya bugüne dek "kan tarlası" denilmitir. böylece peygamber yeremaya aracılığı bildirilen u söz yerine gelmi oldu: "israiloullar'ndan kimilerinin o'na biçtikleri deerin karlı olan otuz gümüyü aldılar; rab'bin bana buyurduu gibi, çömlekçi tarlasın satın almak için harcadılar." (isa valinin önüne çıkarıldı. diye o'na, "sen yahudiler'in kral msn?" dedi sordu. isa, "söylediğin gibidir" dedi. bakâhinlerle ileri gelenler o'nu suçlayınca hiç karlı vermedi. pilatus o'na, "senin aleyhinde yaptıklar bunca tanklı duymuyor musun?" dedi. isa tek konuda bile ona yant vermedi. vali buna çok at. her fış bayram'nda* vali, halkın istediği bir tutukluyu salvermeyi adet edinmişti. o günlerde barabba adında ünlü bir tutuklu vard. halk bir araya toplandı, pilatus onlara, "sizin için kimi salvermemi istersiniz, barabba'y m, mesih* denen isa'y m?" diye sordu. isa'y kskançlıktan ötürü kendisine teslim ettiklerini biliyordu. pilatus yarg kürsüsünde otururken karsı ona, "o

doru adama dokunma. dün gece rüyamda o'nun yüzünden çok sknt çektim" diye haber gönderdi. bakâhinler ve ileri gelenler ise, barabba'nın salverilmesini ve isa'nın öldürülmesini istesinler diye halk kkrttılar. vali onlara uıı sordu: "sizin için hangisini salvermemi istersiniz?" "barabba'y" dediler. pilatus, "öyleyse mesih denen isa'y ne yapaym?" diye sordu. hep bir azdan, "çarmha gerilsin!" dediler. pilatus, "o ne kötölük yaptı ki?" diye sordu. onlar ise daha yüksek sesle, "çarmha gerilsin!" diye barp durdular. pilatus, elinden bir ey gelmediini, tersine, bir kargaalın baladın görüncü su ald, kalabalın önünde ellerini ykayp öyle dedi: "bu adamın kanndan ben sorumlu deilim. bu ie siz bakn!" bütün halk u karl verdi: "o'nun kannn sorumluluu bizim ve çocuklarımızın üzerinde olsun!" bunun üzerine pilatus onlar için barabba'y salverdi. isa'y ise kamçlattktan sonra çarmha gerilmek üzere askerlere teslim etti. sonra valinin askerleri isa'y vali konana götürüp bütün taburu bana topladılar. o'nu soyup üzerine kırmız bir kaftan geçirdiler. dikenlerden bir taç örüp bana koydular, sa eline de bir kam tutturdular. önünde diz çöküp, "selam, ey yahudiler'in kral!" diyerek o'nunla alay ettiler. üzerine tükürdüler, kam alp bana vurdular. o'nunla böyle alay ettikten sonra kaftan üzerinden çıkarp kendi giysilerini giydirdiler ve çarmha germeye götürdüler. dar çktıklarında simun adında kireneli bir adama rastladılar. isa'nın çarmhın ona zorla tattılar. golgota, yani kafatas denilen yere vardıklarında içmesi için isa'ya ödle kark arap verdiler. isa bunu tadınca içmek istemedi. (askerler o'nu çarmha gerdikten sonra kura çekerek giysilerini aralarında paylatlar. sonra oturup yanında nöbet tuttular. bann üzerine, bu, yahudiler'in kralı isa'dır diye yazan bir suç yaftas astılar. isa'yla birlikte, biri sanda öbürü solunda olmak üzere iki haydut da çarmha gerildi. oradan geçenler balarn sallayp isa'ya sövüyor, "hani sen tapna ykp üç günde yeniden kuracaktın? haydi, kurtar kendini! tanr'ın olu'ysan çarmhtan in!" diyorlard. (bakâhinler, din bilginleri ve ileri gelenler de ayn ekilde o'nunla alay ederek, "bakalarn kurtard, kendini kurtaramyor" diyorlard. "israil'in kral imi! imdi çarmhtan aa insin de o'na iman edelim. (tanr'ya güveniyordun; tanr o'nu seviyorsa, kurtarsın bakalım! çünkü, 'ben tanr'ın olu'yum' demiti." isa'yla birlikte çarmha gerilen haydutlar da o'na ayn ekilde hakaret ettiler. öleyn on ikiden üçe kadar bütün ülkenin üzerine karanlık çöktü. saat* öce doru isa yüksek sesle, "eli, eli, lema evaktani?" yani, "tanrım, tanrım, beni neden terk ettin?" diye bard. orada duranlardan bazıları bunu iitince, "bu adam ilyas' çarıyor" dediler. içlerinden biri hemen koup bir sünger getirdi,

eki araba batrp bir kamn ucuna takarak isa'ya içirdi. öbürleri ise, "dur bakalım, ilyas gelip o'nu kurtaracak mı?" dediler. isa, yüksek sesle bir kez daha bard ve ruhunu teslim etti. o anda tapnaktaki perde* yukardan aaya yrtılarak ikiye bölündü. yer sarsıldı, kayalar yarıld. mezarlar* açıldı, ölmü olan birçok kutsal kiinin cesetleri dirildi. bunlar mezarlarından çıkıp isa'nın diriliinden sonra kutsal kente* girdiler ve birçok kimseye göründüler. isa'y bekleyen yüzba ve beraberindeki askerler, depremi ve öbür olaylar görüncü dehete kapıldılar, "bu gerçekten tanr'ın olu'ydu!" dediler. orada, olup bitenleri uzaktan izleyen birçok kadın vardı. bunlar, celile'den isa'nın ardından gelip o'na hizmet etmilerdi. aralarında mecdelli meryem, yakup ile yusuf'un annesi meryem ve zebedi oulların annesi de vardı. akama doru yusuf adında zengin bir aramatyal geldi. o da isa'nın bir öğrencisiydi. pilatus'a gidip isa'nın cesedini istedi. pilatus da cesedin ona verilmesini buyurdu. yusuf cesedi aldı, temiz keten beze sardı, kayaya oydunduu kendi yeni mezarına yatırdı. mezarın giriine büyük bir ta yuvarlayıp oradan ayırd. (mecdelli meryem ile öteki meryem ise orada, mezarın karşısında oturuyorlardı. ertesi gün, yani hazrık günü'nden* sonraki gün, bakâhinlerle ferisiler pilatus'un önünde toplanarak, "efendimiz" dediler, "o aldatcın, daha yaarken, 'ben öldükten üç gün sonra dirileceim' dediini hatırlıyoruz. (onun için buyruk ver de üçüncü güne dek mezar güvenlik altına alsınlar. yoksa öğrencileri gelir, cesedini çalar ve halka, 'ölümünden dirildi' derler. son aldatmaca ilkinden beter olur." pilatus onlara, "yânınza asker alın, gidip mezar dilediğiniz gibi güvenlik altına alın" dedi. onlar da askerlerle birlikte gittiler, ta mühürleyip mezar güvenlik altına aldılar.

28

abat günü'nü* izleyen haftanın ilk günü*, tan yeri aarrken, mecdelli meryem ile öbür meryem mezar* görmeye gittiler. ansızın büyük bir deprem oldu. rab'bin bir meleği gökten indi ve mezara gidip ta bir yana yuvarlayarak üzerine oturdu. görünüşü imek gibi, giysileri ise kar gibi bembeyazdı. nöbetçiler korkudan titremeye baladılar, sonra ölü gibi yere ykıldılar. melek kadınlara öyle seslendi: "korkmayın! çarmha gerilen isa'y aradnız biliyorum. o burada yok; söylemi olduun gibi dirildi. gelin, o'nun yatt yeri görün. çabuk gidin, öğrencilerine öyle deyin: 'isa ölümden dirildi. sizden önce celile'ye gidiyor, kendisini orada göreceksiniz.' ite ben size söylemi buluyorum." kadınlarkorku ve büyük sevinç içinde hemen mezardan uzaklatlar; koarak isa'nın öğrencilerine haber

vermeye gittiler. isa anszn karlarna çkt, "selam!" dedi. yaklap isa'nn ayaklarna sarlarak o'na tapndlar. o zaman isa, "korkmayn!" dedi. "gidip kardelerime haber verin, celile'ye gitsinler, beni orada görecekler." kadınlar daha yoldayken nöbetçi askerlerden bazlar kente giderek olup bitenleri bakâhinlere bildirdiler. bakâhinler ileri gelenlerle birlikte toplanp birbirlerine dantktan sonra askerlere yüklü para vererek dediler ki, "siz öyle diyeceksiniz: 'örencileri geceleyin geldi, biz uyurken o'nun cesedini çalp götürdüler.' (eer bu haber valinin kulana gidecek olursa biz onu yattrr, size bir zarar gelmesini önleriz." böylece askerler paray aldılar ve kendilerine söylendii gibi yaptılar. bu söylenti yahudiler arasında bugün de yaygındr. on bir öğrenci celile'ye, isa'nn kendilerine bildirdii daa gittiler. isa'y gördükleri zaman o'na tapndılar. ama bazlar kuku içindeydi. isa yanlarna gelip kendilerine unlar söyledi: "gökte ve yeryüzünde bütün yetki bana verildi. bu nedenle gidin, bütün uluslar öğrencilerim olarak yetitirin; onlar baba, oul ve kutsal ruh'un adyla vaftiz edin; size buyurdum her eye uymay onlara öretin. ite ben, dünyann sonuna dek her an sizinle birlikteyim."

tanr'nn olu isa mesih'le* ilgili müjde'nin balang. peygamber yeaya'nın kitab'nda öyle yazlmr: "ite, habercimi senin önünden gönderiyorum; o senin yolunu hazırlayacak." "çölde haykran, 'rab'bin yolunu hazırlayn, geçecek patikalar düzleyn" diye sesleniyor." böylece vaftizci yahya çölde ortaya çkt. insanlar, günahların balanmas için tövbe edip vaftiz* olmaya çarıyordu. bütün yahudiye halk ve yerualimliler'in hepsi ona geliyor, günahların itiraf ediyor, onun tarafından eria Irma'nda vaftiz ediliyordu. yahya'nın deve tüyünden giysisi, belinde deri kua vard. çekirge ve yaban bal yerdi. u haberi yayyordu: "benden sonra benden daha güçlü olan geliyor. elip o'nun çarkların ban çözmeye bile layk deilim. ben sizi suyla vaftiz ettim, ama o sizi kutsal ruh'la vaftiz edecektir." o günlerde celile'nin nasra kent'inden çkp gelen isa, yahya tarafından eria Irma'nda vaftiz edildi. tam sudan çkarken, göklerin yarldn ve ruh'un güvercin gibi üzerine indini gördü. göklerden, "sen benim sevgili olum'sun, senden honudum" diyen bir ses duyuldu. o an ruh, isa'y çöle gönderdi. isa çölde kald krk gün boyunca eytan tarafından denendi. yabanl hayvanlar arasındayd, melekler o'na hizmet ediyordu. yahya'nın tutuklanmasından sonra isa, tanr'nn müjdesi'ni duyura duyura celile'ye gitti. "zaman doldu" diyordu, "tanr'nn ege-menlii yaklat. tövbe edin, müjde'ye inann!" isa, celile gölü'nün kıysından geçerken, göle a atmakta olan simun ile kardei andreas' gördü. bu adamlar balkçyd. isa onlara, "ardmdan gelin" dedi, "sizleri insan tutan balkçlar yapacam." onlar da hemen alarn brakp o'nun ardından gittiler. isa biraz ileri gidince zebedi'nin oullar yakup'la yuhanna'y gördü. teknede alarn onarıyorlard. hemen onlar çard. onlar da babalar zebedi'yi içilerle birlikte teknede brakp isa'nın ardından gittiler. kefarnahum'a girdiler. abat günü* isa havraya gidip öğretmeye balad. halk o'nun öreteine ap kald. çünkü onlara dın bilginleri* gibi deil, yetkili biri gibi öreti-yordu. tam o sırada havrada bulunan ve kötü ruha tutulmu bir adam, "ey nasral isa, bizden ne istiyorsun?" diye bard. "bizi mahvetmeye mi geldin? senin kim olduunu biliyorum, tanr'nn kutsal'sn sen!" (isa, "sus, çk adamdan!" diyerek kötü ruhu azarlad. kötü ruh adam sarst ve büyük bir çlk atarak içinden çkt. herkes ap kald. birbirlerine, "bu nasl ey?" diye sormaya baladlar. "yepyeni bir öreti! kötü ruhlara bile yetkiyle buyruk veriyor, onlar da sözünü dinliyor." böylece isa'yla ilgili haber, celile bölgesinin her yerine hızla yayld. isa havradan çkar çkmaz, yakup ve yuhanna ile birlikte simun ve andreas'n evine gitti. simun'un kaynanas

ateler içinde yatıyordu. durumu hemen isa'ya bildirdiler. o da hastaya yaklat, elinden tutup kaldırd. kadnn ateı düdü, onlara hizmet etmeye balad. akam olup güne batınca, bütün hastalar ve cinlileri isa'ya getirdiler. bütün kent halk kapya toplanmt. isa, çeitli hastalklara yakalanm birçok kiıyı iyilettirdi, birçok cini kovdu. cinlerin konumasına izin vermiyordu. çünkü onlar kendisinin kim olduunu biliyorlard. sabah çok erkenden, ortalık henüz aarmadan isa kalkt, evden çkp ssz bir yere gitti, orada dua etmeye balad. simun ile yanndakiler isa'y aramaya çktlar. o'nu bulunca, "herkes seni arıyor!" dediler. isa onlara, "baka yerlere, yakn kasabalara gidelim" dedi. "oralarda da tanr sözünü duyuraym. bunun için çkp geldim." böylece havralarında tanr sözünü duyurarak ve cinleri kovarak bütün celile bölgesini dolat. isa'ya cüzam* biri geldi, diz çökerek, "istersen beni temiz klabilirsin" diye yalvard. isa'nın yürei szlad, elini uzatp adama dokundu, "isterim, temiz ol!" dedi. adam anında cüzamdan kurtulup tertemiz oldu. isa onu skca uyarak hemen yanından uzaklatrd. "sakn kimseye bir ey söyleme!" dedi. "git, kâhine* görün ve cüzamdan temizlendiini herkese kantlamak için musa'nın buyurduu sunular sun." ne var ki, adam çkp gitti, olayla ilgili haberi her tarafa yayp duyurmaya balad. öyle ki, isa artk hiçbir kente açğa giremez oldu. ancak darda, ssz yerlerde kalıyordu. ve halk her yerden o'na akn ediyordu.

2

birkaç gün sonra isa tekrar kefarnahum'a geldiinde, evde oldu duyduldu. o kadar çok insan topland ki, artk kapn önünde bile duracak yer kalmamı. isa onlara tanr sözünü anlatıyordu. bu arada o'na dört kiinin tad felçli bir adam getirdiler. kalabalktan o'na yaklaamadklar için, bulunduu yerin üzerindeki dam delip açarak felçliyi üstüne yatt ilteyle birlikte aa indirdiler. isa onların imann görünce felçliye, "olum, günahların baland" dedi. orada oturan baz dın bilginleri ise içlerinden öyle düündüler: "bu adam neden böyle konuuyor? tanr'ya küfrediyor! tanr'dan baka kim günahlar balayabilir?" (akllarından geçeni hemen ruhunda seven isa onlara, "aklnızdan neden böyle eyler geçiriyorsunuz?" dedi. "hangisi daha kolay, felçliye, 'günahların baland' demek mi, yoksa, 'kalk, ilteni topla, yürü' demek mi? ne var ki, insanolu'nun* yeryüzünde günahlar balama yetkisine sahip olduunu bilirsiniz diye..." sonra felçliye, "sana söylüyorum, kalk, ilteni topla, evine git!" dedi. (adam kalkt, hemen iltisini toplad, hepsinin gözü önünde çkp gitti. herkes aakalmı. tanr'y övüyorlar, "böylesini hiç görmemistik"

diyorlard. isa yine kp gl kysna gitti. bütün halk yanna geldi, o da onlara retmeye balad. yoldan geçerken, vergi toplama yerinde oturan alfay olu levi'yi gördü. ona, "ardmdan gel" dedi. levi de kalkp isa'nın ardından gitti. sonra isa, levi'nin evinde yemek yerken, birçok vergi görevlisiyle* günahkâr o'nunla ve rencileriyle birlikte sofraya oturmutu. o'nu izleyen böyle birçok kii vard. ferisiler'den* baz din bilgileri, o'nu günahkârlar ve vergi görevlileriyle birlikte yemekte görünce örencilerine, "niçin vergi görevlileri ve günahkârlarla birlikte yemek yiyor?" diye sordular. bunu duyan isa onlara, "salamların deil, hastaların hekime ihtiyaç var" dedi. "ben doru kiileri deil, günahkârlar çarmaya geldim." yahya'nın rencileriyle ferisiler oruç tutarken, baz kiiler isa'ya gelip, "yahya'nın ve ferisiler'in örencileri oruç tutuyor da senin örencilerin neden tutmuyor?" diye sordular. isa öyle karlı verdi: "güvey aralarnda olduu sürece davetliler oruç tutar m? güvey aralarnda oldua oruç tutmazlar! ama güveyin aralarından alnaca günler gelecek, onlar ite o zaman, o gün oruç tutacaklar. hiç kimse eski giysiyi yeni kuma parasyyla yamamaz. yoksa yeni yama çeker, eski giysiden kopar, yrtk daha beter olur. hiç kimse yeni arab eski tulumlara dolduramaz. yoksa arap tulumlar patlatır, arap da tulumlar da mahvolur. yeni arap yeni tulumlara doldurulur." bir abat günü* isa ekinler arasından geçiyordu. rencileri yolda giderken baaklar koparmaya baladlar. ferisiler isa'ya, "bak, abat günü yasak olan neden yapıyorlar?" dediler. isa onlara, "davut'la yaındakiler a ve muhtaç kalınca davut'un ne yaptı hiç okumadnz m?" diye sordu. "bakâhin aviyatar'n zamanında davut, tanr'nn evine girdi, kâhinlerden bakasnn yemesi yasak olan adak ekmeklerini* yedi ve yaındakilere de verdi." sonra onlara, "insan abat günü için deil, abat günü insan için yaratld" dedi. "bu nedenle insanolu* abat günü'nün de rabbi'dir."

3

isa yine havraya girdi. orada eli sakat bir adam vard. bazlar isa'y suçlamak amacıyla, abat günü* hastay iiletirecek mi diye o'nu gzlyorlard. isa, eli sakat adama, "kalk, ne k!" dedi. sonra havradakilere, "kutsal yasa'ya göre abat günü iyilik yapmak m doru, kötülük yapmak m? can kurtarmak m doru, can almak m?" diye sordu. onlardan ses kmad. isa, çevresindekilere öfkeyle bakt. yüreklerinin duygusuzluu o'nu kederlendirmiiti. adama, "elin iizat!" dedi. adam elini uzatt, eli yine sapasalam oluverdi. bunun üzerine ferisiler dar çktlar, isa'y yok etmek için hirodes yanllarıyla hemen grmeye baladlar. isa, rencileriyle birlikte gl

kysna çekildi. celile'den büyük bir kalabalk o'nun ardından geldi. ayrıca, bütün yaptkılar duyan büyük kalabalklar yahudiye'den, yerualim'den, idumeya'dan, eria Irma'nın kar yakasından, sur ve sayda bölgelerinden kendisine akn etti. (isa, kalabalın arasında skp kalmamak için örencilerine bir kayak hazır bulundurmaların söyledi. birçokların iiletirmi olduundan, çeitli hastalıklara yakalananlar o'na dokunmak için üzerine yyordu. kötü ruhlar o'nu görünce ayaklarına kapıyor, "sen tanr'nn olu'sun!" diye baryorlard. ama isa, kim olduunu aklamamalar için onlar sk skya uyardı. isa, daa çkarak istedi içileri yanna ard. onlar da yanna gittiler. isa bunlardan on iki ki i yannda bulundurmak, tanr sözünü duyurmaya göndermek ve cinleri kovmaya yetkili klmak üzere seçti. seçti i bu on iki kii unlardı: petrus adn verdii simun, beni-rege, yani gökgürültüsü oullar adn verdii zebedi'nin oullar yapuk ve yuhanna, andreas, filipus, bartalmay, matta, tomas, alfay olu yapuk, taday, yurtsever* simun ve isa'ya ihanet eden yahuda iskar-iot. ((((isa bundan sonra eve gitti. yine öyle büyük bir kalabalk toplandı ki, isa'yla örencileri yemek bile yiyemediler. yakınlardan bunu duyunca, "aklın karım" diyerek o'nu almaya geldiler. yerualim'den gelen din bilgileri ise, "baalzevul* o'nun içine girmi" ve "cinleri, cinlerin önderinin gücüyle kovuyor" diyorlard. bunun üzerine isa din bilgilerini yanna çarp onlara benzetmelerle seslendi. "eytan, eytan" nasl kovabilir?" dedi. "bir ülke kendi içinde blnmse, ayakta kalamaz. bir ev kendi içinde blnmse, ayakta kalamaz. eytan da kendine kar gelip kendi içinde blnmse, artk ayakta kalamaz; sonu gelmi demektir. hiç kimse gcl adamın evine girip malın alamaz. ancak onu baladktan sonra evini soyabilir. size dorusunu söyleyeyim, insanların iledi her günah, ettii her küfür balanacak, ama kutsal ruh'a küfreden asla balanmayacak. bunu yapan, asla silinmeyecek bir günah ilemi olur." (isa bu sözleri, "o'nda kötü ruh var" dedikleri için söyledi. daha sonra isa'nın annesiyle kardeleri geldi. darda durdular, haber gönderip o'nu çardılar. isa'nın çevresinde oturan kalabalktan bazlar, "bak" dediler, "annenle kardelerin darda, seni istiyorlar." isa buna karlı onlara, "kimdir annem ve kardelerim?" dedi. sonra çevresinde oturanlara bakp öyle dedi: "ite annem, ite kardelerim! tanr'nn isteini kim yerine getirirse, kardeim, kzkardeim ve annem odur."

4

isa gl kysnda halka yine retmeye balad. evresinde çok büyük bir kalabalk toplandı. bu yüzden isa göldeki bir tekneye binip oturdu. bütün kalabalk gl kysnda duruy-

ordu. isa onlara benzetmelerle birçok ey öretyordu. öretyirken, "unu dinleyin" dedi. "ekincinin biri tohum ekmeye çkt. (ektii tohumlardan kimi yol kenarna düttü. kular gelip bunlar yedi. kimi, topra az kayalk yerlere düttü. toprak derin olmadnı hemen filizlendi. ne var ki, güne dounca kavrul-dular, kök salamadklar için kuruyup git-tiler. kimi, dikenler arasna düttü. dikenler büyüdü, filizleri bodu ve filizler ürün ver-medi. kimi ise iyi topra düttü, büyüüp çoald, ürün verdi. bazs otuz, bazs altm, bazs da yüz kat ürün verdi." sonra isa unu ekledi: "iitecek kula olan iitsin!" onikilerle* öbür izleyicileri isa'yla yalnız kalnca, kendisinden benzetmelerin anlamn sordular. o da on-lara öyle dedi: "tanr'nn egemenlii'nin srr sizlere aklad, ama darda olanlara her ey benzetmelerle anlatlr. öyle ki, 'bakp bakp görmesinler, duyup duyup anlamasnlr da, dönüp balanmasnlr.'" isa sonra onlara, "siz bu benzetmeyi anlamyor musunuz?" dedi. "öyleyse bütün benzetmeleri nasl anlayacak-snz? ekincinin ektii, tanr sözüdür. baz in-sanlar sözün ekildii yerde yol kenarna düen tohumlara benzer. bunlar sözü iitir iit-mez, eytan gelir, yüreklerine ekilen sözü alr götürür. kayalk yerlere ekilenler ise, iitki-leri sözü hemen sevinçle kabul eden, ama kök salamadklar için ancak bir süre dayanan kül-erdir. böyleleri tanr sözünden ötürü sknt ya da zulme urayınca hemen sendeleyip düer-ler. (yine bazlar dikenler arasnda ekilen tohumlara benzerler. bunlar sözü iitirler, ama dünyasal kayglar, zenginliin aldatcl ve daha baka hevesler araya girip sözü boar ve ürün vermesini engeller. (iyi topra ek-ilenler ise, sözü iiten, onu benimseyen, kimi otuz, kimi altm, kimi de yüz kat ürün veren kiilerdir." onlara, "kandili, tahl ölçeinin ya da yatan altna koymak için mi getirirler?" dedi. "kandillie koymak için deil mi? gi-zli olan ne varsa, aça çkarılmak üzere gi-zenmitir; sakl olan ne varsa, aydnla çkmak üzere saklanmtr. iitecek kula olan iitsin!" isa öyle devam etti: "iitliklerinize dikkat edin! hangi ölçekle verirsiniz, ayn ölçekle alacaksınız. hatta size daha fazlas verilecek. çünkü kimde varsa, ona daha çok verilecek. ama kimde yoksa, elindeki de al-nacak." sonra isa öyle dedi: "tanr'nn ege-menlii, topra tohum saçan adama benzer. gece olur, uyur; gündüz olur, kalkar. kendisi nasl olduunu bilmez ama, tohum filizlenir, geliir. toprak kendiliinden ürün verir. önce filizi, sonra baa, sonunda da baa dolduran taneleri verir. ürün olgunlanca, adam hemen ora vurur. çünkü biçim vakti gelmitir." isa sonra öyle dedi: "tanr'nn egemenlii'ni neye benzetelim, nasl bir benzetmeyle anlatalm? tanr'nn egemenlii, hardal tanesine benzer. hardal, yeryüzünde topra ekilen tohum-larn en küçüü olmakla birlikte, ekildikten

sonra geliir, bütün bahçe bitkilerinin boyunu aar. öylesine dal budak salar ki, kular gölgesinde barnabilir." (isa, tanr sözünü, buna benzer birçok benzetmeyle halkn an-layabildi ölçüde anlatrd. benzetme kullan-madan onlara hiçbir ey anlatmazd. ama kendi örencileriyle yalnız kaldnda, onlara her eyi aklad. o gün akam olunca örenci-lerine, "kar yakaya geçelim" dedi. ören-ciler kalabal geride brakararak isa'y, içinde bu-lunduu tekneye götürdüler. yannda baka tekneler de vard. bu srada büyük bir frtna koptu. dalgalar tekneye öyle bindirdi ki, tekne neredeyse suyla dolmutu. isa, tek-nenin kç tarafnda bir yasta yaslanm uyuy-ordu. örenciler o'nu uyandrp, "öretmenimiz, öleceiz! hiç aldrıyor musun?" dediler. isa kalkp rüzgar azarlar, göle, "sus, sakın ol!" dedi. rüzgar dindi, ortalık sülman oldu. isa örencilerine, "neden korkuyorsunuz? hâlâ imannız yok mu?" dedi. onlar ise büyük kor-ku içinde birbirlerine, "bu adam kim ki, rüzgar da göl de o'nun sözünü dinliyor?" dediler.

5

gölün kar yakasna, gerasallar'n memleke-tine vardlar. isa tekneden iner inmez, kötü ruha tutulmu bir adam mezarlık maaralar-dan çkp o'nu karlad. mezarların içinde yaayan bu adam artk kimse zincirle bile bal tutamyordu. birçok kez zincir ve kösteklerle baland halde, zincirleri koparm, köstekleri parçalamt. hiç kimse onunla baa çkamy-ordu. gece gündüz mezarlarda, dalarda barp duruyor, kendini talarla yalayordu. uzak-tan isa'y görünce koup geldi, o'nun önünde yere kapand. yüksek sesle haykrarak, "ey isa, yüce tanr'nn olu, benden ne istiyorsun? tanr hakk için sana yalvarm, bana ikence etme!" dedi. çünkü isa, "ey kötü ruh, adamn içinden çk!" demiti. sonra isa adama, "adn ne?" diye sordu. "adm tümen*. çünkü saymz çok" dedi. ruhlar o bölgeden çkarma-mas için isa'ya yalvarp yakard. orada, dan yamacnda otlayan büyük bir domuz sürüsü vard. kötü ruhlar isa'ya, "bizi u domu-zlara gönder, onlara girelim" diye yalvardlar. isa'nn izin vermesi üzerine kötü ruhlar adamdan çkp domuzların içine girdiler. yak-lak iki bin domuzdan oluan sürü, dik yamaç-tan aa kouarak göle atlayp bouldu. domu-zlar güdenler kaçp kentte ve köylerde olayn haberini yaydılar. halk olup biteni görm-eye çkt. isa'nn yanna geldiklerinde, önceleri bir tümen cine tutulan adam giyinmi, akl bana gelmi, oturmı görünce korktular. olay görenler, cinli adama olanlar ve domuzları bana gelenleri halka anlattlar. bunun üzeri-ne halk, bölgelerinden ayrılmas için isa'ya yalvarmaya balad. isa tekneye binerken, önceleri cinli olan adam o'na, "seninle ge-

leyim" diye yalvard. ama isa adama izin vermedi. ona, "evine, yakınların yanna dön" dedi. "rab'bin senin için neler yaptın, sana nasl merhamet ettiini onlara anlat." adam da gitti, isa'nın kendisi için neler yaptın dekapolis'te duyurmaya balad. anlatk-larına herkes ap kalyordu. isa tekneyle kar yakaya dönünce, çevresinde büyük bir kalabalık toplandı. kendisi gölün kıyısında duruyordu. bu sırada havra yöneticilerinden yair adında biri geldi. isa'yı görünce ayaklarına kapandı, "küçük kzm can çekiyor. gelip ellerini onun üzerine koy da kurtulsun, yaasn!" diye yalvard. (isa adamlar birlikte gitti. büyük bir kalabalık da arıdan gidiyor, o'nu skıtyordu. orada, on iki yıldır kanamas olan bir kadın vardı. birçok hekimin elinden çok çekmi, varn younu harcam, ama iyileeceine daha da kötülemiti. kadın, isa hakkında anlatılanlar duymutu. bu nedenle, kalabalıkta o'nun arkasından gelip giysisine dokundu. içinden, "giysilerine bile dokunsam kurtulurum" diyordu. o anda kanamas kesiliverdi. kadın, bedeninin derinliğinde acıdan kurtulduunu hissetti. isa ise, kendisinden bir gücün akıp gittiini hemen anladı. kalabalık ortasında dönüp, "giysilerinime kim dokundu?" diye sordu. öğrencileri o'na, "seni skıtan kalabalık görüyorsun! nasl oluyor da, 'bana kim dokundu' diye soruyorsun?" dediler. isa kendisine dokunan görmek için çevresine bakındı. kadın da kendisindeki deiklikli biliyordu. korkuyla titreyerek geldi, isa'nın ayaklarına kapandı ve o'na bütün gerçeı anlattı. isa ona, "kzm" dedi, "imann seni kurtardı. esenlikle git. aclaın son bulsun." isa daha konuırken, havra yöneticisinin evinden adamlar geldi. yöneticiye, "kzn öldü" dediler. "öretmeni neden hâlâ rahatsız ediyorsun?" isa bu sözlerle aldrmadan havra yöneticisine, "korkma, yalnız iman et!" dedi. isa, petrus, yakup ve yakup'un kardeı yuhanna'dan baka hiç kimsenin kendisiyle birlikte gitmesine izin vermedi. havra yöneticisinin evine vardıklarında isa, ac ac alayp feryat eden gürültülü bir kalabalıkla karlat. içeri girerek onlara, "niye gürültü edip alıyorsunuz?" dedi. "çocuk öldü, uyuyor." onlar ise kendisiyle alay ettiler. ama isa hepsini dar çkırdktan sonra çocuun annesini babasını ve kendisiyle birlikte olanlar alıp çocuun bulunduu odaya girdi. çocuun elini tutarak ona, "talita kumi!" dedi. bu söz, "kzm, sana söylüyorum, kalk" demektir. on iki yanda olan kz hemen ayaa kalktı, yürümeye baladı. oradakileri derin bir aklık aldı. isa, "bunu kimse bilmesin" diyerek onlar skıya uyardı ve kza yemek verilmesini buyurdu.

6

isa oradan ayrılarak kendi memleketine gitti. öğrencileri de arıdan gittiler. abat günü* ol-

unca isa havrada öğretmeye baladı. söylediklerini iten birçok kii ap kald. "bu adam bunlar nereden öğrendi?" diye soruyorlardı. "kendisine verilen bu bilgeliik nedir? nasl böyle mucizeler yapıbiliyor? meryem'in olu, yakup, yose, yahuda ve simun'un kardeı olan marangoz deilmi bu? kzkardeleri burada, aramızda yaamyor mu?" ve gücenip o'nu reddettiler. isa da onlara, "bir peygamber, kendi memleketinden, akraba çevresinden ve kendi evinden baka yerde hor görülmez" dedi. orada birkaç hastay, üzerlerine ellerini koyarak iyiletmekten baka hiçbir mucize yapamad. halkın imansızlna ayordu. isa çevredeki köyleri dolap öğretiyordu. on iki öğrencisini yanna çardı ve onlar ikier ikier halk arasına göndermeye baladı. onlara kötü ruhlar üzerinde yetki verdi. yolculuk için yanlarına deneken baka bir ey almamaların söyledi. ne ekmek, ne torba, ne de kuaklarında para götüreceklerdi. onlara çark giymelerini söyledi. ama, "iki mintan giymeyin" dedi. "bir yere gittiiniz zaman, oradan ayrılmaya dek hep aynı evde kalın" diye devam etti. "insanların sizi kabul etmedikleri, sizi dinlemedikleri bir yerden ayrılrken, onlara uyar olsun diye ayanız altındaki tozu silkin!" böylece öğrenciler yola çıkıp insanlar tövbeye çarmaya baladılar. birçok cin kovdular; birçok hastay, üzerlerine ya sürerek iyiletdirdiler. kral hiroses* de olup bitenleri duydu. çünkü isa'nın ünü her tarafa yayıldı. bazıları, "bu adam, ölümden dirilen vaftizci yahya'dır. olaüstü güçlerin onda etkin olmasının nedeni budur" diyordu. bakalar, "o ilyas'tır" diyor, yine bakalar, "eski peygamberlerden biri gibi bir peygamberdir" diyordu. hiroses, hiroses bunlar duyunca, "ban kestirdiim yahya dirildi!" dedi. hiroses'in kendisi, kardeı filipus'un karsı hirosiya'nın yüzünden adam gönderip yahya'yı tutuklatm, zindana atıp zincire vurdurmutu. çünkü hiroses bu kadınla evlenince yahya ona, "kardeinin karsıyla evlenmenin kutsal yasa'ya aykırıdır" demiti. (hirosiya bu yüzden yahya'ya kin balamı; onu öldürtmek istiyor, ama baaramıyordu. çünkü yahya'nın doru ve kutsal bir adam olduunu bilen hiroses ondan korkuyor ve onu koruyordu. yahya'yı dinledi zaman büyük bir aklık içinde kalyor, yine de onu dinlemekten zevk alıyordu. ne var ki, hiroses'in kendi doum gününde saray büyükleri, komutanlar ve celile'nin ileri gelenleri için verdi ölede beklenen fırsatı dödü. hirosiya'nın kz içeri girip dans etti. bu, hiroses'le konukların houna gitti. kral genç kza, "dile benden, ne dilersem veririm" dedi. ant içerek, "benden ne dilersem, krallığın yarı da olsa, veririm" dedi. kz dar çıkıp annesine, "ne isteyeyim?" diye sordu. "vaftizci yahya'nın ban iste" dedi annesi. kz hemen koup kralın yanna girdi, "vaftizci yahya'nın ban bir tepsi üzerinde hemen

bana vermeni istiyorum" diyerek dileini aklad. kral buna çok üzöldüyse de, konukların önünde içtöi anttan ötüü kz reddetmek istemedi. hemen bir cellat gönderip yahya'nın ban getirmesini buyurdu. cellat zindana giderek yahya'nın ban kestti. kesik ba bir tepsi üzerinde getirip genç kza verdi, kz da annesine götürdü. yahya'nın örencileri bunu duyunca gelip cesedi aldılar ve mezara koydular. elçiler, isa'nın yanna dönerek yaptıkları ve örettikleri her eyi o'na anlattılar. isa onlara, "gelin, tek bamza تنها bir yere gidelim de biraz dinlenin" dedi. gelen giden öyle çoktu ki, yemek yemeye bile vakit bulamıyorlardı. tekneye binip tek balana تنها bir yere doru yol aldılar. gittiklerini gören birçok kii onlar tand. halk civardaki bütün kentlerden yaya olarak yola dökölüp onlardan önce oraya vard. isa tekneden inince büyük bir kalabalkla karlat. çobansz koyunlara benzeyen bu insanlara acd ve onlara birçok konuda öretmeye balad. vakit ilerlemiti. örencileri isa'ya gelip, "buras ssz bir yer" dediler, "vakit de ilerledi. halk salver de çevredeki çiftlik ve köylere gidip kendilerine yiyecek alsınlar." (isa ise, "onlara siz yiyecek verin" diye karlk verdi. örenciler isa'ya, "gidip iki yüz dinarlık ekme alp onlara yedirelim mi yani?" diye sordular. isa onlara, "kaç ekmeiniz var, gidin bakn" dedi. örenip geldiler, "be ekmele iki balmz var" dediler. isa herkesi küme küme yeil çayra oturtmaların buyurdu. halk yüzser ellier kiilik bölükler halinde oturdu. isa be ekmele iki bal ald, gözlerini göe kaldırarak ükretti; sonra ekmele bölüdü ve halka datmalar için örencilerine verdi. iki bal da hepsinin arasında paylatrd. herkes yiyip doydu. artakalan ekme ve baltan on iki sepet dolusu topladılar. (yemek yiyen erkeklerin says be bin kadard. bundan hemen sonra isa örencilerine, tekneye binip kendisinden önce kar yakada bulunan beytsayda'ya geçmelerini buyurdu. bu arada kendisi halk evlerine göndercekti. onlar uurladktan sonra, dua etmek için daa çkt. akam olduunda, tekne gölün ortasına varmt. yalnız bana karada kalan isa, örencilerinin kürek çekmekte çok zorlandıklarını gördü. çünkü rüzgar onlara kar esiyordu. sabaha kar isa, gölün üstünde yürüyerek onlara yaklat. yarılarından geçip gidecekti. (onlar ise, gölün üstünde yürüdünün görünce o'nu hayalet sanarak bartlar. hepsi o'nu görmü ve dehete kaplımt. isa hemen onlara seslenerek, "cesur olun, benim, korkmayın!" dedi. tekneye binip onlara katılınca rüzgar dindi. onlarsa büyük bir aklılk içindeydi. ekmele ilgili mucizeyi bile anlamamışlardı; zihinleri körelmiti. isa'yla örencileri gölü atlar, ginnesar'da karaya çkp tekneyi baladılar. onlar tekneden inince, halk isa'yı hemen tand. bazıları koarak bütün yöreyi dolat. isa'nın

bulunduğu yeri örenenler, hastalar ilteleriyle oraya götürmeye baladılar. köy olsun, kent ya da çiftlik olsun, isa'nın gittiği her yerde, hastalar meydanlara yatıyor, sadece giysisinin eteine dokunmalarna izin vermesi için valvaryorlard. dokunanların hepsi de iyileti.

7

yerualim'den gelen ferisiler ve baz din bilginleri, isa'nın çevresinde toplandılar. o'nun örencilerinden bazıların murdar*, yani ykanmam ellerle yemek yediklerini gördüler. ferisiler, hatta bütün yahudiler, ataların töresi uyarınca ellerini iyice ykamadan yemek yemezler. çardan dönünce de, ykanmadan yemek yemezler. ayrıca kase, testi ve bakr kapların ykanmasıyla ilgili baka birçok töreye de uyarlar. ferisiler ve din bilginleri isa'ya, "örencilerin neden ataların töresine uymuyorlar, niçin murdar ellerle yemek yiyorlar?" diye sordular. isa onlar öyle yanıtladı: "yeaya'nın siz ikiyüzlülerle ilgili peygamberlik sözü ne kadar yerindedir! yazm oldu gibi, 'bu halk, dudaklarıyla beni sayar, ama yürekleri benden uzak. bana bouna taparlar. çünkü örettikleri, sadece insan buyruklardır.' siz tanrı buyruğunu bir yana brakm, niçin töresine uyuyorsunuz." isa onlara ayrıca unu söyledi: "kendi törenizi sürdürmek için tanrı buyruğunu bir kenara itmeyi ne de güzel beceriyorsunuz! musa, 'annene babana sayg göstereceksin' ve, 'annesine ya da babasına söven kesinlikle öldürülecektir' diye buyurmutu. ama siz, 'eğer bir adam annesine ya da babasına, benden alacan bütün yardım kurbandır, yani tanrı'ya adanmış derse, artık annesi ya da babası için bir ey yapmasına izin yok' diyorsunuz. (böylece kuaktan kuaa aktardığınız törelerle tanrı'nın sözünü geçersiz kıyorsunuz. buna benzer daha birçok ey yapıyorsunuz." isa, halk yine yanna çarp onlara, "hepiniz beni dinleyin ve unu belleyin" dedi. "insanın dnda olup içine giren hiçbir ey onu kirletemez. insan kirleten, insanın içinden çkandır." (text omitted) isa kalabalı brakıp eve girince, örencileri o'na bu benzetmenin anlamın sordular. o da onlara, "demek siz de anlıyorsunuz, öyle mi?" dedi. "dardan insanın içine giren hiçbir eyin onu kirletmeyeceğini biliyor musunuz? dtan giren, insanın yüreine dior, midesine gider, oradan da helaya atılır." isa bu sözlerle, bütün yiyeceklerin temiz olduğunu bildirmiş oluyordu. isa öyle devam etti: "insan kirleten, insanın içinden çkandır. çünkü kötü düünceler, fuh, hrszlık, cinayet, zina, açgözlölük, kötölük, hile, sefahat, kskançlık, iftira, kibir ve aklşzlık içten, insanın yüreinden kaynaklanır. (bu kötölüklerin hepsi içten kaynaklanır ve insan kirletir." isa oradan ayrılarak sur bölgesine gitti. burada bir eve girdi. kim-

senin bunu bilmesini istemiyordu, ama gizlenemedi. küçük kız kötü ruha tutulmuş bir kadın, işiyle ilgili haberi duyar duymaz geldi, ayaklarına kapandı. yahudi olmayan bu kadın suriye-fenike köşesinden. köşesini cini kovması için işiyle rica etti. işi ona, "brak, önce çocukları doyunsunlar" dedi. "çocukların ekmeğini alıp köpeklerle atmak doğru değildir." kadın buna karşılık, "haklısın, rab" dedi. "ama köpekler de sofranın altında çocukların ekmeğini kırırlar yer." işi ona, "bu sözden ötürü cin köşesinden çıktı, gidebilirsin" dedi. kadın evine gittiğinde çocuğunu cinden kurtulmuş, yatakta yatarken buldu. sur bölgesinden ayrılan işi, sayda yoluyla dekapolis bölgesinin ortasından geçerek tekrar cellile gölüne geldi. ona sar ve dili tutuk bir adam getirdiler, elini üzerine koymasın için yalvardılar. işi adamı kalabalıktan ayırıp bir yana çekti. parmaklarını adamın kulaklarına soktu, tükürüp onun diline dokundu. sonra gözü bakarak içini çekti ve adama, "effata", yani "aç!" dedi. adamın kulakları hemen açıldı, dili çözülde ve düzgün bir şekilde konuşmaya başladı. işi orada bulunanları, bunu kimseye söylememeleri için uyardı. ama onlar ne kadar uyardıysa, onlar da haberi o kadar yaydılar. halk büyük bir hayret içinde kaldı. "yaptı her şey iyi. sarların kulaklarını açıyor, dilsizleri konutuyor!" diyorlardı.

8

o günlerde yine büyük bir kalabalık toplanmış. yiyecek bir yerleri olmadığı için işi öğrencilerini yanna çağırıp, "halka acıyorum" dedi. "üç gündür yandıralar, yiyecek hiçbir yerleri yok. (onlar aç aç evlerine gönderirsem, yolda bayırlar. hem bazıları uzak yoldan geliyor." öğrencileri buna karşılık, "böyle sızs bir yerde bu kadar kişiyi doyuracak ekmeği insan nereden bulabilir?" dediler. işi, "kaç ekmeğiniz var?" diye sordu. "yedi tane" dediler. bunun üzerine işi, halka yere oturmalarn buyurdu. sonra yedi ekmeği aldı, ükredip bunları böldü, datmaları için öğrencilerine verdi. onlar da halka dattılar. birkaç küçük balıklar da vardı. işi ükredip bunları da datmaları söyledi. herkes yiyecek doydu. artakalan parçalardan yedi küfe dolusu topladılar. orada yaklaşık dört bin kişi vardı. işi onları evlerine gönderdikten sonra öğrencileriyle birlikte hemen tekneye binip dalmanada bölgesine geçti. (ferisiler* gelip işiyle tartmaya başladılar. onu denemek amacıyla gökten bir belirti göstermesini istediler. işi içten bir şekilde, "bu kuak neden bir belirti istiyor?" dedi. "size dorusunu söyleyeyim, bu kuak hiçbir belirti gösterilmeyecek." sonra onlar orada bırakıp yine tekneye bindi ve kar yakaya yöneldi. öğrenciler ekmeği almay unutulmuşlardı. teknede, yanlarında yalnız bir ekmeği vardı. işi onlara uyarda bu-

lundu: "dikkatli olun, ferisiler'in mayasından ve hirodes'in* mayasından sakın!" onlar ise kendi aralarında, "ekmeğimiz olmadığı için böyle diyor" eklinde tarttılar. bunun farkında olan işi, "ekmeğiniz yok diye niçin tartışıyorsunuz?" dedi. "hâlâ ak ediremiyor, anlamıyor musunuz? zihniniz körelde mi? gözleriniz oldu halde görmüyor musunuz? kulaklarınız oldu halde itmiyor musunuz? hatırlıyor musunuz, be ekmeği be bin kişiye bölütürdümde kaç sepet dolusu yemek fazlası topladınız?" "on iki" dediler. ("yedi ekmeği dört bin kişiye bölütürdümde kaç küfe dolusu yemek fazlası topladınız?" "yedi" dediler. işi onlara, "hâlâ anlamıyor musunuz?" dedi. işi ile öğrencileri beyt-sayda'ya geldiler. orada bazı kişiler işiyle kör bir adam getirip onu dokumasın için yalvardılar. işi körün elinden tutarak onu köyüne çıkardı. gözlerine tükürüp ellerini üzerine koydu ve, "bir şey görüyor musun?" diye sordu. adam baş kaldırdı, "insanlar görüyorum" dedi, "ağlara benziyorlar, ama yürüyorlar." sonra işi ellerini yeniden adamın gözleri üzerine koydu. adam gözlerini açtı, baktı; iyilemi ve her şeyi açık seçik görmeye başladı. işi, "köye bile girmel!" diyerek onu evine gönderdi. işi, öğrencileriyle birlikte filipus sezarıyesi'ne bal köylere gitti. yolda öğrencilerine, "halk benim kim olduğumu söylüyor?" diye sordu. öğrencileri o'na u karşılık verdiler: "vaftizci yahya diyorlar. ama kimi ilyas, kimi de peygamberlerden biri olduğumu söylüyor." o da onlara, "siz ne dersiniz, sizce ben kimim?" diye sordu. petrus, "sen mesih'sin*" yanıtı verdi. bunun üzerine işi bu konuda kimseye bir şey söylememeleri için onları uyardı. işi, insanolu'nun* çok acı çekmesi, ileri gelenler, bakâhinler ve din bilginlerince* reddedilmesi, öldürülmesi ve üç gün sonra dirilmesi gerektiğini onlara anlatmaya başladı. bunları açıkça söylüyordu. bunun üzerine petrus o'nu bir kenara çekip azarlamaya başladı. işi dönüp öteki öğrencilerine baktı; petrus'u azarlayarak, "çekil önümden, eytan!" dedi. "döñüncelerin tanrı'ya deil, insana özgüdü." öğrencileriyle birlikte halk da yanna çağırıp öyle konutu: "ardından gelmek isteyen kendini inkâr etsin, çarmıhın yüklenip beni izlesin. canı kurtarmak isteyen onu yitirecek, canı benim ve müjde'nin uruna yitiren ise onu kurtaracaktır. insan bütün dünyayı kazanıp da canından olursa, bunun kendisine ne yarar olur? insan kendi canına karşılık ne verebilir? bu vefasız ve günahkâr kuan ortasında, kim ben-den ve benim sözlerimden utanırsa, insanolu da, babas'ın görmeki içinde kutsal meleklerle birlikte geldiğinde o kişiden utanacaktır."

isa, "size dorusunu söyleyeyim" diye devam etti, "burada bulunanlar arasında, tanrı egemenli'nin güçlü biçimde gerçekliğini görmeden ölümü tatmayacak olanlar var." alt gün sonra isa, yanna yalnız petrus, yakup ve yuhanna'y alarak yüksek bir daa çıktı. onların gözü önünde isai'n görünümü deiti. giysileri göz kamatır bir beyazla büründü; yeryüzünde hiçbir çamarcın erimeyeceği bir beyazlık bu. o anda musa'yla ilyas öğrencilere göründü. isa'yla konuşuyorlardı. petrus isa'ya, "rabbi*", burada bulunmamız ne iyi oldu! üç çardak kuralım: biri sana, biri musa'ya, biri de ilyas'a" dedi. ne söyleyeceğini bilmiyordu. çünkü çok korkumlardı. bu sırada bir bulut gelip onlara gölge sald. buluttan gelen bir ses, "sevgili olum budur, o'nu dinleyin!" dedi. öğrenciler birden çevrelerine baktılar, ama bu kez aralarında isa'dan baka kimseyi göremediler. dadan inlerken isa, insanolu* ölümünden dirilmeden orada gördüklerini hiç kimseye söylememeleri için onları uyardı. bu uyarıya uymakla birlikte kendi aralarında, "ölümünden dirilmek ne demek?" diye tartışıyorlardı. isa'ya, "din bilginleri* neden önce ilyas'ın gelmesi gerektiğini söylüyorlar?" diye sordular. o da onlara şöyle dedi: "gerçekten de önce ilyas gelir ve her eyi yeniden düzene koyar. ama nasıl oluyor da insanolu'nun çok acı çekeceği ve hiçe sayılacağı yazılır? size bunu söyleyeyim, ilyas geldi bile, onun hakkında yazılmıyordu gibi, ona yapmadıkları brakmadılar." öteki öğrencilerin yanna döndüklerinde, onların çevresinde büyük bir kalabalık toplandı, birtakım din bilginlerinin onlarla tartışıyorlardı. kalabalık isa'yı görünce büyük bir aklıla kaplı ve koutp o'nu selamladı. isa öğrencilerine, "onlarla ne tartışyorsunuz?" diye sordu. halktan biri o'na, "öretmenim" diye kark verdi, "dilsiz bir ruha tutulan olumu sana getirdim. ruh onu nerede yakalarsa yere çarpıyor. çocuk azından köpükler saçıyor, dillerini gıcırdatıyor ve kaskat kesiliyor. ruhu kovmalar için öğrencilerine bavadım, ama baaramadılar." isa onlara, "ey imansız kuak!" dedi. "sizinle daha ne kadar kalacağım? size daha ne kadar katlanacağım? çocuğu bana getirin!" çocuğu kendisine getirdiler. ruh, isa'yı görünce gözünü iddetle sarstı; çocuk yere düdü, azından köpükler saçarak yuvarlanmaya baladı. isa çocuğun babasına, "bu hal çocuğun bana geleli ne kadar oldu?" diye sordu. "küçük-lüğünden beri böyle" dedi babas. "üstelik ruh onu öldürmek için sık sık atee, suya attı. elinden bir ey gelirse, bize yardım et, halimize ac!" isa ona, "elimden gelirse mi? iman eden biri için her ey mümkün!" dedi. çocuğun babas hemen, "iman ediyorum, imansızlm yenmeme yardım et!" diye feryat etti. isa,

halkın koutup geldiğini görünce kötü ruhu azarlayarak, "sana buyuruyorum, dilsiz ve sar ruh, çocuğun içinden çık ve ona biri daha girme!" dedi. bunun üzerine ruh bir çık attı ve çocuğu iddetle sarsarak çıktı. çocuk ölü gibi hareketsiz kaldı, öyle ki oradakilerin birçoğu, "öldü!" diyorlardı. ama isa elinden tutup kaldırdı, çocuğu yaaı kakt. isa eve girdikten sonra öğrencileri özel olarak o'na, "biz kötü ruhu neden kovamadık?" diye sordular. isa onlara, "bu tür ruhlar ancak duayla kovulabilir" yanıtı verdi. oradan ayrılmı, celile bölgesinden geçiyorlardı. isa hiç kimsenin bunu bilmesini istemiyordu. öğrencilerine öğretirken öyle diyorlardı: "insanolu*, insanların eline teslim edilecek ve öldürülecek, ama öldürüldükten üç gün sonra dirilecek." onlar bu sözleri anlamıyor, isa'ya soru sormaktan da korkuyorlardı. kefnahum'a vardılar. eve girdikten sonra isa onlara, "yolda neyi tartıştınız?" diye sordu. hiç birinden ses çıkmadı. çünkü yolda aralarında kimin en büyük olduğunu tartışıyorlardı. isa oturup onikiler'i* yanna çardı. onlara öyle dedi: "birinci olmak isteyen en sonuncu olsun, herkesin hizmetkar olsun." küçük bir çocuğu alp orta yere dikti, sonra onu kucana alarak onlara öyle dedi: "böyle bir çocuğu benim adımı uruna kabul eden, beni kabul etmi olur. beni kabul eden de beni deil, beni göndereni kabul etmi olur." (yuhanna o'na, "öretmenim" dedi, "senin adıyla cin kovan birini gördük, ama bizi izleyenlerden olmadı için ona engel olmaya çaktık." "ona engel olmayın!" dedi isa. "çünkü benim adıyla mucize yapıp da ardan dan beni kötüleyecek kimse yoktur. bize kar olmayan, bizden yanadır. size dorusunu söyleyeyim, mesih'e ait olduğunuz için sizlere bir bardak su veren ödölsüz kalmayacaktır." "kim bana iman eden bu küçüklerden birini günaha düürürse, boynuna kocaman bir deirmen ta geçirilip denize atılması kendisi için daha iyi olur. eer elin günah ilemene neden olursa, onu kes. tek elle yaama kavuman, iki elle sönmez atee, cehenneme gitmeden iyidir. (text omitted) eer ayan günah ilemene neden olursa, onu kes. tek ayakla yaama kavuman, iki ayakla cehenneme atılmadan iyidir. (text omitted) eer gözün günah ilemene neden olursa, onu çıkar at. tanrı'nın egemenli'ne tek gözle girmen, iki gözle cehenneme atılmadan iyidir. 'oradakileri kemiren kurt ölmez, yakan ate sönmez.' çünkü herkes ateyle tuzlanacaktır. tuz yararlıdır. ama tuz tuzluluğunu yitirirse, bir daha ona nasıl tat verebilirsiniz? içinde tuz olsun ve birbirinizle bar içinde yaayın!"

10

isa oradan ayrılmı, yahudiye'nin* eria irma'nın kar yakasındaki topraklara geçti. çevresinde yine kalabalıklar toplanmı; her

zamanki gibi onlara öretiliyordu. yanna gelen baz ferisiler o'nu denemek amacıyla, "bir erkei, karsn boamas kutsal yasa'ya uygun mudur?" diye sordular. isa karlk olarak, "musa size ne buyurdu?" dedi. onlar, "musa, erkei bir boanma belgesi yazarak karsn boamasna izin vermitir" dediler. isa onlara, "inatç olduunuz için musa bu buyruu yazd" dedi. "tanr, yaratln balangenden 'insanlar erkek ve dii olarak yaratt.' 'bu nedenle adam annesini babasn brakp karsna balanacak, ikisi tek beden olacak.' öyle ki, onlar artk iki deil, tek bedendir. (o halde tanr'nn birletirdiini insan ayrmasn." örencileri evde o'na yine bu konuyla ilgili baz sorular sordular. isa onlara, "karsn boayp bakasya evlenen, karsna kar zina etmi olur" dedi. "kocasn boayp bakasya evlenen kadn da zina etmi olur." bu arada bazlar küçük çocuklar isa'nın yanna getiriyor, onlara dokunmasn istiyorlard. ne var ki, örenciler onlar azarladlar. isa bunu görünc kzd. örencilerine, "brakn, çocuklar bana gelsin" dedi. "onlara engel olmayn! çünkü tanr'nn egemenli böylelerindir. size dorusunu söyleyeyim, tanr'nn egemenli'i bir çocuk gibi kabul etmeyen, bu egemenlie asla giremez." çocuklar kucana ald, ellerini üzerlerine koyup onlar kutsad. isa yola çkarken, biri koarak yanna geldi. önünde diz çöküp o'na, "iyi öretmenim, sonsuz yaama kavumak için ne yapmalıym?" diye sordu. isa, "bana neden iyi diyorsun?" dedi. "iyi olan yalnız biri var, o da tanr'dr. o'nun buyruklarını biliyorsun: 'adam öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere tanklık etmeyeceksin, kimsenin hakkını yemeyeceksin, annene babana sayg göstereceksin.'" adam, "öretmenim, bunların hepsini gençliğimden beri yerine getiriyorum dedi. ona sevgiyle bakan isa, "bir eksiin var" dedi. "git neyin varsa sat, parasını yoksullara ver; böylece gökte hazinen olur. sonra gel, beni izle." bu sözler üzerine adamın yüzü asld, üzüntü içinde oradan uzaklat. çünkü çok mal vardı. isa çevresine göz gezdirdikten sonra örencilerine, "varlıklı kiilerin tanrı egemenli'ne girmesi ne güç olacak!" dedi. örenciler o'nun sözlerine atlar. ama isa onlara yine, "çocuklar" dedi, "tanr'nn egemenli'ne girmek ne güçtür! devenin ine deliinden geçmesi, zenginin tanrı egemenli'ne girmesinden daha kolaydır." örenciler bütünü arırlar. birbirlerine, "öyleyse kim kurtulabilir?" diyorlard. isa onlara bakarak, "insanlar için bu imkânsız, ama tanrı için deil. tanrı için her ey mümkündür" dedi. petrus o'na, "bak, biz her eyi brakp senin ardından geldik" demeye balad. "size dorusunu söyleyeyim" dedi isa, "benim ve müjde'nin uruna evini,kardelerini, anne ya da babasın, çocukların ya da toprakların brakp da imdi, bu çada çekecei zulümlerle

birlikte yüz kat daha fazla eve, kardee, anneye, çocua, topra ve gelece çada sonsuz yaama kavumayacak hiç kimse yoktur. (ne var ki, birincilerin birçoı sonuncu, sonuncuların birçoı da birinci olacak." yola çkm yeralim'e gidiyorlard. isa ölerinde yürüyordu. örencileri aklık içindeydi, ardından gelenler ise korkuyorlard. isa onikiler'i* yine bir yana çekip kendi bana gelecekleri anlatmaya balad: "imdi yeralim'e gidiyoruz" dedi. "insanolu*, bakâhinlerin ve din bilginlerinin eline teslim edilecek. onlar da o'nu ölüm cezasına çarptacak ve öteki uluslara teslim edecekler. (o'nunla alay edecek, üzerine tükürecek ve o'nu kamçlayp öldürecekler. ne var ki o, üç gün sonra dirilecek." zebedi'nin oullar yakup ile yuhanna isa'ya yaklap, "öretmenimiz, bir dileimiz var, bunu yapman istiyoruz" dediler. isa onlara, "sizin için ne yapmam istiyorsunuz?" diye sordu. "sen yüceliine kavuunca birimize sanda, ötekimize de solunda oturma ayrıcaln ver" dediler. "siz ne dilediinizi bilmiyorsunuz" dedi isa. "benim içeceim kâseden siz içebilir misiniz? benim vaftiz olacam gibi siz de vaftiz olabilir misiniz?" "evet, alabiliriz" dediler. isa onlara, "benim içeceim kâseden siz de içeceksiniz, benim vaftiz olacam gibi siz de vaftiz olacaksınız" dedi. "ama samda ya da solunda oturmanza izin vermek benim elimde deil. bu yerler belirli kiiler için hazırlanmtr." (bunu üten on örenci yakup'la yuhanna'ya kzmaya baladlar. isa onlar yanna çarp öyle dedi: "bilirsiniz ki, ulusların önderleri sayılanlar, onlara egemen kesilir, ileri gelenleri de onlara arlıklarını hissettirirler. sizin aranızda böyle olmayacak. aranızda büyük olmak isteyen, ötekilerin hizmetkâr olsun. aranızda birinci olmak isteyen, hepinizin kulu olsun. çünkü insanolu bile hizmet edilmeye deil, hizmet etmeye ve canını birçoklar için fide olarak vermeye geldi." sonra erih'a geldiler. isa, örencileri ve büyük bir kalabalıkla birlikte erih'a'dan ayrılırken, timay olu bartımay adında kör bir dilenci göz kenarında oturuyordu nasral isa'nın orada olduğunu duyunca, "ey davut olu isa, halime ac!" diye barmaya balad. birçok kimse onu azarlayarak susturmak istediye de o, "ey davut olu, halime ac!" diyerek daha çok bard. isa durdu, "çarn onu" dedi. kör adama seslenerek, "ne mutlu sana! kalk, seni çarıyor!" dediler. adam abasın üstünden atarak ayaa fırladı ve isa'nın yanna geldi. isa, "senin için ne yapmam istiyorsun?" diye sordu. kör adam, "rabbuni, gözlerim görsün" dedi. isa, "gidebilirsin, imann seni kurtard" dedi. adam o anda yeniden görmeyebalad ve yol boyunca isa'nın ardından gitti.

yerualim'e yaklap zeytin da'nın yamacındaki beytfaci ile beytanya'ya geldiklerinde isa iki öğrencisini önden gönderdi. onlara, "karnz-daki köye gidin" dedi, "köye girer girmez, üzerine daha hiç kimsenin binmedi, bal duran bir spa bulacaksınız. onu çözüp bana getirin. (biri size, "bunu niye yapıyorsunuz?" derse, 'rab'bin ona ihtiyac var, hemen geri gönderecek' dersiniz." gittiler ve yol üzerinde, bir evin sokak kapsının yanında bal buldıkları spayı çözdüler. orada duranlardan bazıları, "spayı ne diye çözüyorsunuz?" dediler. öğrenciler isa'nın kendilerine söylediklerini tekrarlayınca, adamlar onlara rahat braktı. spayı isa'ya getirip üzerine kendi giysilerini yaydılar. isa spaya bindi. birçoklar giysilerini, bazıları da çevredeki ağaçlardan kestikleri dallarla yola serdiler. önden gidenler ve arkadaş gelenler öyle baryorlardı: "hozana*! rab'bin adıyla gelene övgüler olsun! atamız davut'un yaklaan egemenli kutlu olsun! en yücelerde hozana!" isa yerualim'e varınca tapnaa gitti, her taraf gözden geçirdi. sonra vakit ilerlemi olduğundan onikilerle* birlikte beytanya'ya döndü. ertesi gün beytanya'dan çıktıklarında isa akmı. uzakta, yapraklanm bir incir aac görünce belki incir bulurum diye yaklat. aacın yanına vardığında yapraklardan baka bir şey bulamadı. çünkü incir mevsimi deildi. isa aaca, "artık sonsuza dek senden kimse meyve yiyemesin!" dedi. öğrencileri de bunu duydu. oradan yerualim'e geldiler. isa tapna avlusuna girerek oradaki alç ve satırlar dar kovu. para bozanların* masalarını, güvercin satanların sehpalarını devirdi. yük tayan hiç kimsenin tapna avlusundan geçmesine izin vermedi. halka ötetirken onları söyledi: "evime, bütün ulusların dua evi denecek" diye yazmam mı? ama siz onu haydut inine çevirdiniz." bakâhinler ve din bilginleri bunu duyunca isa'yı yok etmek için bir yol aramaya başladılar. o'ndan korkuyorlardı. çünkü bütün halk o'nun ötetisine hayrandı. akam olunca isa'yla öğrencileri kentten ayrıldı. sabah erkenden incir aacının yanından geçerlerken, aacın kökten kurumu olduğunu gördüler. olay hatırlayan petrus, "rabbi*, bak! lanetlediğin incir aac kurumu!" dedi. isa onlara öyle karlı verdi: "tanrı'ya iman edin. size dorusunu söyleyeyim, kim u daa, 'kalk, denize at!' der ve yüreinde kuku duymadan dediğinin olacana inanırsa, dilei yerine gelecektir. bunun için size diyorum ki, duayla dilediğiniz her şeyi daha imdiden alm olduunuza inanın, dilediğiniz yerine gelecektir. kalkıp dua ettiğiniz zaman, birine kar bir ikâyetiniz varsa onu balayın ki, göklerdeki babanız da sizin suçlarınız balasn." (text omited) yine yerualim'e geldiler. isa tapnağa gezinirken bakâhinler, din bilginleri* ve ileri gelenler o'nun yanına gelip, "bunlar hangi

yetkiyle yapıyorsunuz, bunları yapma yetkisini sana kim verdi?" diye sordular. (isa da onlara, "size bir soru soracağım" dedi. "bana yant verin, ben de size bunları hangi yetkiyle yaptım söyleyirim. yahya'nın vaftiz etme yetkisi tanrı'dan mıydı, insanlardan mı? yant verin bana." bunu aralarında öyle tartmaya başladılar: "'tanrı'dan' dersek, 'öyleyse ona niçin inanmadınız?' diyecek. yok eer 'insanlardan' dersek..." halkın tepkisinden korkuyorlardı. çünkü herkes yahya'yı gerçekten peygamber sayıyordu. isa'ya, "bilmiyoruz" diye yant verdiler. isa da onlara, "ben de size bunları hangi yetkiyle yaptım söylemeyeceim" dedi.

12

isa onlara benzetmelerle konumaya baladı. "adamın biri ba dıkti, çevresini çitle çevirdi, üzümlük için bir çıkur kazdı, bir de beğci kulesi yaptı. sonra ba baclara kiralayıp yolculuğa çıktı. mevsimi gelince ban ürününden payna düeni almak üzere baclara bir köle yolladı. baclar köleyi yakalayıp dövdü ve eli bo gönderdi. ba sahibi bu kez onlara baka bir köle yolladı. onu da bandan yaralayp aaladılar. birini daha yolladı, onu öldürdüler. daha birçok köle yolladı. kimini dövdü kimini öldürdüler. "ba sahibinin yanında tek kii kaldı, o da sevgili oluydu. 'olumu sayarlar' diyerek baclara en son onu yolladı. "ama baclar birbirlerine, 'mirasç budur, gelin onu öldürelim, miras bizim olur' dediler. böylece onu yakaladılar, öldürüp badan dar attılar. "bu durumda ban sahibi ne yapacak? gelip bacları yok edecek, ba da bakalarna verecek. u kutsal yazı'yı okumadınız mı? yapıcıların reddettiği ta, ite köenin ba ta oldu. rab'bin iidir bu, gözümüzde harika bir i!" (isa'nın bu benzetmede kendilerinden söz ettiğini anlayan yahudi önderler o'nu tutuklamak istediler; ama halkın tepkisinden korktukları için o'nu brakp gittiler. daha sonra isa'yı söyleyeceği sözlerle tuzaa düürmek amacıyla ferisiler'den ve hiroses yanlılarından bazıları o'na gönderdiler. bunlara gelip isa'ya, "öretmenimiz" dediler, "senin dürist biri olduğun, kimseyi kayırmadan, insanlar arasında ayırmı yapmadan tanrı yolunu düristçe öğrettiğini biliyoruz. sezar'a* vergi vermek kutsal yasa'ya uygun mu, deil mi? verelim mi, vermeyelim mi?" onların ikiyüzlülüğünü bilen isa öyle dedi: "beni neden deniyorsunuz? bana bir dinar getirin bakayım." parayı getirdiler. isa, "bu resim, bu yaz kimin?" diye sordu. "sezar'ın" dediler. isa da, "sezar'ın hakkın sezar'a, tanrı'nın hakkın tanrı'ya verin" dedi. isa'nın sözlerine aakladılar. öldüden sonra dirili olmadı söyleyen sadukiler isa'ya gelip unu sordular: "öretmenimiz, musa yazılarında bize öyle buyurmudur: 'eer bir

adam ölür, geride bir dul braktır, ama çocuk brakmazsa, karde onun karsn alp soyunu sürdürsün.' (yedi karde vard. birincisi evlendi ve çocuk brakmadan öldü. ikincisi ayn kadm ald, o da çocuk sahibi olmadan öldü. üçüncüsüne de öyle oldu. yediside çocuksuz öldü. hepsinden sonra kadm da öldü. dirili günü, ölümden dirildiklerinde kadm bunlardan hangisinin kars olacak? çünkü yediside onunla evlendi." isa onlara öyle karlk verdi: "ne kutsal yazlar' ne de tanr'nn gücünü biliyorsunuz. yanlmanzn nedeni de bu deil mi? insanlar ölümden dirilince ne evlenir ne evlendirilir, göklerdeki melekler gibidirler. ölümlerin dirilmesi konusuna gelince, musa'nın kitab'nda, alevlenen çalya ilgili bölümde tanr'nn musa'ya söylediklerini okumadnz mı? 'ben ibrahim'in tanrs, ishak'n tanrs ve yakup'un tanrs'ym' diyor. tanr ölümlerin deil, dirilerin tanrs'dr. siz büyük bir yanlg içindediniz." onların tartmaların dinleyen ve isa'nn onlara güzel yant verdiini gören bir din bilgini* yaklap o'na, "buyruklarn en önemlisi hangisidir?" diye sordu. isa öyle karlk verdi: "en önemlisi udur: 'dinle, ey israail! tanrız rab tek rab'dir. tanrn rab'bi bütün yüreine, bütün canla, bütün aklıla ve bütün gücünle seveceksin.' ikincisi de udur: 'komunu kendin gibi seveceksin.' bunlardan daha büyük buyruk yoktur." din bilgini isa'ya, "iyi söyledin, öretmenim" dedi. "tanr tek tir ve o'ndan bakas yoktur' demekle doruyu söyledin. insann tanr'y bütün yüreikle, bütün anlayyla ve bütün gücüyle sevmesi, komusunu da kendi gibi sevmesi, bütün yarmakml sunulardan* ve kurbanlardan daha önemlidir." isa onun akllca yant verdiini görünce, "sen tanr'nn egemenli'nden uzak deilsin" dedi. bundan sonra kimse o'na soru sormaya cesaret edemedi. isa tapnaktaki öretirken onu sordu: "nasl oluyor da din bilginleri, 'mesih*', davut'un olu'dur' diyorlar? davut'un kendisi, kutsal ruh'tan esinlenerek öyle demiti: rab rabbim'e dedi ki, ben dümanların ayakların altına serinceye dek samda otur.' davut'un kendisi o'ndan rab diye söz ettiine göre, o nasl davut'un olu olur?" oradaki büyük kalabalk o'nu zevkle dinliyordu. isa öretirken öyle dedi: "uzun kaftanlar içinde dolamaktan, meydanlarda selamlanmaktan, havralarda en seçkin yerlere ve ölenlerde baköelere kurulmaktan holanan din bilginlerinden saknn. (dul kadnların maln mülkünü sömüren, gösteri için uzun uzun dua eden bu kilerin cezas daha ar olacaktr." isa tapnaktaki ba toplanan yerin karsında oturmu, kutulara para atan halk seyrediyordu. birçok zengin kii kutuya bol para att. yoksul bir dul kadm da geldi, birkaç kuru deerinde iki bakr para att. isa örencilerini yanna çararak, "size dorusunu söyleyeyim" dedi, "bu yoksul dul

kadm kutuya herkesten daha çok para att. çünkü ötekilerin hepsi, zenginliklerinden artan attlar. bu kadm ise yoksulluuna karn, varn younu, geçinmek için elinde ne varsa, tümünü verdi."

13

isa tapnaktan çkarken örencilerinden biri o'na, "öretmenim" dedi, "u güzel talara, u görkemli yapılara bak!" isa ona, "bu büyük yapılar görüyor musun? burada ta üstünde ta kalmayacak, hepsi yklacak!" dedi. isa, zeytin da'nda, tapnan karsında otururken petrus, yakup, yuhanna ve andreas özel olarak kendisine unu sordular: "söyle bize, bu dediklerin ne zaman olacak, bütün bunların gerçeklemek üzere olduunu gösteren belirti ne olacak?" (isa onlara anlatmaya balad: "sakn kimse sizi saptrmsn" dedi. "birçoklar, 'ben o'yum' diyerek benim admla gelip birçok kiiyi saptracaklar. sava gürültüleri, sava haberleri duyunca korkmayn. bunların olmas gerek,ama bu daha son demek deildir. ulus ulusa, devlet devlete sava açacak; yer yer depremler, kıtlıklar olacak. bunlar, doum sanclarnn balangcdır. "ama siz kendinize dikkat edin! insanlar sizi mahkemelere verecek, havralarda dövecekler. benden ötürü valilerin, krallarn önüne çkarılacak, böylece onlara tankllk edeceksiniz. ne var ki, önce müjde'nin bütün uluslara duyurulmas gerekir. sizi tutuklayp mahkemeye verdiklerinde, 'ne söyleyeceiz?' diye önceden kaygılanmayn. o anda size ne esinlenirse onu söyleyin. çünkü konuan siz deil, kutsal ruh olacak. karde kardei, baba çocuunu ölüme teslim edecek. çocuklar anne babalarına bakaldrp onlar öldürtecek. benim admdan ötürü herkes sizden nefret edecek. ama sonuna kadar dayanan kurtulacaktr. "ykc irenç eyin*, bulunmamas gereken yerde dikildiini gördünüzüz zaman -okuyan anlasn- yahudiye'de bulunanlar dalara kaçsn. damda olan, evinden bir ey almak için aa inmesin, içeri girmesin. tarlada olan, abasn almak için geri dönmessin. o günlerde gebe olan, çocuk emziren kadnların vay haline! dua edin ki, kaçzn ka rastlamasn. çünkü o günlerde öyle bir sknt olacak ki, tanr'nn var ettii yaratıl balangcdan bu yana böylesi olmam, bundan sonra da olmayacaktır. rab o günleri ksaltmam olsaydı, hiç kimse kurtulamazdı. ama rab, seçilmi olanlar, kendi seçtiü kiiiler uruna o günleri ksaltmtr. eer o zaman biri size, 'ite mesih*' burada', ya da, 'ite urada' derse, inanmayn. çünkü sahte mesihler, sahte peygamberler türeyecek; bunlar, belirtiler ve harikalar yapacaklar. öyle ki, ellerinden gelse seçilmi olanlar saptracaklar. ama siz dikkatli olun. ite size her eyi önceden söylüyorum." "ama o günlerde, o skntdan sonra,

'güne karacak, ay k vermez olacak, yld-
zlar gökten düecek, göksel güçler sarılacak.'
("o zaman insanolu'nun* bulutlar içinde
büyük güç ve görkemle geldiini görecekler.
insanolu o zaman meleklerini gönderecek,
seçtiklerini yeryüzünün bir ucundan göün
öbür ucuna dek, dünyanın dört bucadan
toplayacak. "incir aacndan ders aln. dal-
lar filizlenip yapraklar sürünce, yaz mevs-
minin yakn olduunu anlarsnz. ayn ekilde,
bu olaylar gerçekleştiini gördüğünüzde bilin
ki insanolu yakndr, kapdadr. size dorusunu
söyleyeyim, bütün bunlar olmadan bu kuak
ortadan kalkmayacak. yer ve gök ortadan
kalkacak, ama benim sözlerim asla ortadan
kalkmayacaktır." "o günü ve o saati, ne gök-
teki melekler, ne de oul bilir; baba'dan baka
kimse bilmez. dikkat edin, uyank kaln, dua
edin. çünkü o ann ne zaman geleceini bile-
mezsiniz. bu, yolculua çıkan bir adamn du-
rumuna benzer. evinden ayrılırken kölelerine
yetki ve görev verir, kapdaki nöbetçiye de
uyank kalmasn buyurur. siz de uyank kaln.
çünkü ev sahibi ne zaman gelecek, akam m,
gece yars m, horoz öttüğünde mi, sabaha doru
mu, bilemezsiniz. ansnz gelip sizi uykuda
bulmasn! size söylediklerimi herkese söylü-
yorum; uyank kaln!"

14

fsh ve mayasız ekmek bayram'na* iki gün
kalmı. bakâhinlerle din bilgileri isa'y hi-
leyle tutuklayp öldürmenin bir yolunu arı-
yorlard. "bayramda olmasn, yoksa halk
arasında kargaalk çıkar" diyorlard. isa bey-
tany'a'da çizami* simun'un evinde sofrada
otururken yanna bir kadn geldi. kadn kay-
maktan bir kap içinde çok deerli, saf
hintsümbülü ya getirmiti. kab krarak ya
o'nun bana döktü. bazlar buna kdzlar;
birbirlerine, "bu ya niçin böyle bo yere
harcand? üç yüz dinardan fazlaya satla-
bilir, paras yoksullara verilebilirdi" diyerek
kadn azarlamaya baladlar. ("kadn rahat
brakn" dedi isa. "neden üzüyorsunuz onu?
benim için güzel bir ey yapt. yoksullar
her zaman aranzdadr, dilediiniz anda on-
lara yardım edebilirsiniz; ama ben her za-
man aranzda olmayacam. kadn elinden ge-
leni yaptı, beni gömülmeye hazırlamak üzere
daha imdiden bedenimi yalad. size dorusunu
söyleyeyim, müjde dünyann neresinde duy-
rulursa, bu kadnn yaptı da onun anlmas için
anlatılacak." bu arada onikiler'den* biri olan
yahuda iskariot, isa'y ele vermek amacıyla
bakâhinlerin yanna gitti. onlar bunu iit-
ince sevindiler, yahuda'ya para vermeyi vaat
ettiler. o da isa'y ele vermek için frsat
kollamaya balad. fsh* kurbannn kesildi
mayasız ekmek bayram'nn* ilk günü ören-
cileri isa'ya, "fsh yemeini yemen için ner-
eye gidip hazırlık yapmamız istersin?" diye

sordular. o da örencilerinden ikisini u sö-
zlerle önden gönderdi: "kente gidin, orada
su testisi tayan bir adam çıkacak karıza. onu
izleyin. adamn gidecei evin sahibine öyle
deyin: 'öretmen, örencilerimle birlikte fsh
yemeini yiyeceim konuk odas nerede?' diye
soruyor." ev sahibi size üst katta dönmü,
hazır büyük bir oda gösterecek. orada bizim
için hazırlık yapıp* örenciler yola çık kente
gittiler. her eyi, isa'nın kendilerine söyledii
gibi buldular ve fsh yemei için hazırlık yapıp-
lar. akam olunca isa onikiler'le* birlikte
geldi. sofraya oturmu yemek yerlerken isa,
"size dorusunu söyleyeyim" dedi, "sizden
biri, benimle yemek yiye bir bana ihanet
edecek." onlar da kederlenerek birer birer
kendisine, "beni demek istemedin ya?" diye
sormaya baladlar. isa onlara, "onikiler'den
biridir, ekmeini benimle birlikte sahana
batrandr" dedi. "evet, insanolu* kendisi için
yazlm oldu gibi gidiyor, ama insanolu'na
ihanet edenin vay haline! o adam hiç do-
mam olsaydı, kendisi için daha iyi olurdu."
isa yemek srasında eline ekme ald, ükredip
ekmei böldü ve, "aln, bu benim bedenimdir"
diyerek örencilerine verdi. sonra bir kâse
alp ükretti ve bunu örencilerine verdi. hepsi
bundan içti. "bu benim kanm" dedi isa,
"birçoklar uruna aktlan anlama kandr. size
dorusunu söyleyeyim, tan'nn egemenli'nde
tazesini içeceim o güne dek, asmann ürünü-
den bir daha içmeyeceim." ilahi söyledik-
ten sonra dar çık zeytin da'na doru git-
tiler. bu arada isa örencilerine, "hepiniz
sendeleyip düceksiniz" dedi. "çünkü öyle
yazlmıtr: 'çoban vuracam, koyunlar dar-
madan olacak.' ama ben dirildikten sonra
sizden önce celile'ye gideceim." petrus o'na,
"herkes sendeleyip düşe bile ben dümem"
dedi. "sana dorusunu söyleyeyim" dedi isa,
"bugün, bu gece, horoz iki kez ötmeden sen
beni üç kez inkâr edeceksin." ama petrus
üsteleyerek, "seninle birlikte ölmem gerekse
bile seni asla inkâr etmem" dedi. ören-
cilerin hepsi de ayn eyi söyledi. sonra ge-
semani denilen yere geldiler. isa ören-
cilerine, "ben dua ederken siz burada otu-
run" dedi. petrus'u, yakup'u ve yuhanna'y
yanna ald. hüzülenmeye ve ar bir sknt
duymaya balamt. onlara, "ölesiye ked-
erliyim" dedi. "burada kaln, uyank du-
run." biraz ilerledi, yüzüstü yere kapanp
dua etmeye balad. "mümkünse o saati yaa-
mayaym" dedi. "abba, baba, senin için
her ey mümkün, bu kâseyi* benden uzak-
latr. ama benim deil, senin istediin olsun."
örencilerinin yanna döndüğünde onlar uy-
mu buldu. petrus'a, "simun" dedi, "uyuyor
musun? bir saat uyank kalamadn mı? uyank
durup dua edin ki, ayartılmayasnz. ruh is-
teklidir, ama beden güçsüzdür." yine uzak-
lat, ayn sözleri tekrarlayarak dua etti. geri
geldiinde örencilerini yine uyumu buldu. on-

larn göz kapaklarına arlık çökmüdü. isa'ya ne diyeceklerini bilemiyorlardı. isa üçüncü kez yanlarına döndü, "hâlâ uyuyor, dinleniyor musunuz?" dedi. "yeter! saat geldi. ite insanolu* günahkârların eline veriliyor. kalkın, gidin. ite bana ihanet eden geldi!" tam o anda, isa daha konuşurken, onikiler'den* biri olan yahuda çıkageldi. yanında bakâhinler, din bilginleri ve ileri gelenler tarafından gönderilmiş kılıç sopalı bir kalabalık vardı. isa'ya ihanet eden yahuda, "kimî öpersem, isa o'dur. o'nu tutuklayın, güvenlik altına alıp götürün" diye onlarla sözleşti. gelir gelmez isa'ya yaklat, "rabbi*" diyerek o'nu öptü. onlar da isa'yı yakalayp tutukladılar. isa'nın yanında bulunanlardan biri kılın çekti, bakâhinin kölesine vurup kulan uçurdu. isa onlara, "niçin bir haydutmu gibi beni kılıç ve sopalarla yakalamaya geldiniz?" dedi. "her gün tapmakta, yanbanzda öğretiyordum, beni tutuklamadınız. ama bu, kutsal yazılar yerine gelsin diye oldu." o zaman öğrencilerinin hepsi o'nu bırakp kaçtı. isa'nın ardından sadece keten beze sarımsı bir genç gidiyordu. bu genç de yakalandı. ama keten bezden sıyrılıp çıplak olarak kaçtı. isa'yı görevli bakâhine götürdüler. bütün bakâhinler, ileri gelenler ve din bilginleri* de orada toplandı. petrus, isa'yı bakâhinin avlusunun içine kadar uzaktan izledi. avluda nöbetçilerle birlikte ateşin başında oturup sınımaya balad. bakâhinler ve yüksek kurul'un* öteki üyeleri, isa'yı ölüm cezasına çarptırmak için kendisine kar tank arıyor, ama bulamıyorlardı. birçok kişi o'na kar yalan yere tanklık etmişse de, tanklıklar birbirini tutmadı. bazıları kalkp o'na kar yalan yere öyle tanklık ettiler: "biz o'nun, 'elle yapalım bu tapına yakcam ve üç günde, elle yapmam baka bir tapınak kuracağım' dediğini işittik." (ama bu noktada bile tanklıklar birbirini tutmadı. sonra bakâhin topluluğun ortasında ayağa kalkarak isa'ya, "hiç yant vermeyecek misin? nedir bunların sana kar ettii bu tanklıklar?" diye sordu. ne var ki, isa susmaya devam etti, hiç yant vermedi. bakâhin o'na yeniden, "yüce olan'nı ölsün mesih* sen misin?" diye sordu. isa, "benim" dedi. "ve sizler, insanolu'nun* kudretli olan'nı sanda oturduğunu ve göün bulutlarıyla geldiğini göreceksiniz." bakâhin giysilerini yırtarak, "artık tanklara ne ihtiyacınız var?" dedi. "küfürü ittiniz. buna ne diyorsunuz?" hepsi isa'nın ölüm cezasına hak ettiğine karar verdiler. (bazılar o'nun üzerine tükürmeye, gözlerini balayarak o'nu yumruklamaya baladılar. "haydi, peygamberliğini göster!" diyorlardı. nöbetçiler de o'nu aralarına alıp tokatladılar. petrus aada, avludaiken, bakâhinin hizmetçi kızlarından biri geldi. ismaktaki olan petrus'u görünce onu dikkatle süzüp, "sen de nasırla isa'yı birlikteydin" dedi. (petrus ise bunu inkâr ederek, "senin neden söz ettiğini bilmiyo-

rum, anlamıyorum" dedi ve darya, dı kapının önüne çıktı. bu arada horoz öttü. hizmetçi kız petrus'u görünce çevrede duranlara yine, "bu adam onlardan biri" demeye balad. petrus tekrar inkâr etti. çevrede duranlar az sonra petrus'a yine, "gerçekten onlardansın; sen de celileli'sin" dediler. petrus kendine lanet okuyup ant içerek, "sözünü ettiğiniz o adam tanımıyorum" dedi. tam o anda horoz ikinci kez öttü. petrus, isa'nın kendisine, "horoz iki kez ötmeden beni üç kez inkâr edeceksin" dediğini hatırladı ve hüngür hüngür alamaya balad.

15

sabah olunca bakâhinler, ileri gelenler, din bilginleri ve yüksek kurul'un* öteki üyeleri bir danışma toplantısı yaptıktan sonra isa'yı baladılar, götürüp pilatus'a teslim ettiler. pilatus o'na, "sen yahudiler'in kralı mısın?" diye sordu. isa, "söylediğ gibi" yantı verdi. bakâhinler o'na kar birçok suçlamada bulundular. pilatus o'na yeniden, "hiç yant vermeyecek misin?" diye sordu. "bak, seni ne çok eyle suçluyorlar!" ama isa artık yant vermiyordu. pilatus buna at. pilatus, her fışık bayram'nda* halkın istediği bir tutukluyu salverirdi. ayıklanma sırasında adam öldüren isyancılarla birlikte barabba adında bir tutuklu da vardı. halk, pilatus'a gelip her zamanki gibi kendileri için birini salvermesini istedi. pilatus onlara, "sizin için yahudiler'in kral'ın salvermemi ister misiniz?" dedi. bakâhinlerin isa'yı kışkırtarak ötürü kendisine teslim ettiklerini biliyordu. ne var ki bakâhinler, isa'nın deil, barabba'nın salverilmesini istemeleri için halkı kışkırttı. pilatus onlara tekrar seslenerek, "öyleyse yahudiler'in kralı dediğiniz adam ne yapayım?" diye sordu. "o'nu çarmıha ger!" diye bardılar yine. pilatus onlara, "o ne kötülük yaptı ki?" dedi. onlar ise daha yüksek sesle, "o'nu çarmıha ger!" diye bardılar. halk memnun etmek isteyen pilatus, onlar için barabba'yı salverdi. isa'yı ise kışkırttıktan sonra çarmıha gerilmek üzere askerlere teslim etti. askerler isa'yı, pretorium denilen vali konasına götürüp bütün taburu topladılar. o'na mor bir giysi giydirdiler, dikenlerden bir taç örüp başına geçirdiler. "selam, ey yahudiler'in kralı!" diyerek o'nu selamlamaya baladılar. başına bir kama vuruyor, üzerine tükürüyor, diz çöküp önünde yere kapanyorlardı. o'nunla böyle alay ettikten sonra mor giysiyi üzerinden çıkarp kendi giysilerini giydirdiler ve çarmıha germek üzere o'nu dar götürdüler. krandan gelmekte olan simon adında kireneli bir adam oradan geçiyordu. iskender ve rufus'un babası olan bu adama isa'nın çarmıha zorla tatlardı. isa'yı golgota, yani kafatas denilen yere götürdüler. o'na mürle* kark

arap vermek istediler, ama içmedi. sonra o'nu çarmha gerdiler. kim ne alacak diye kura çekerek giysilerini aralarında paylatlar. isa'y çarmha gerdiklerinde saat dokuzdu. üzerindeki suç yaftasında, yahudiler'in krali diye yazlıyd. isa'yla birlikte, biri sanda öbürü solunda olmak üzere iki haydudu da çarmha gerdiler. (text omitted) oradan geçenler balarn sallayp isa'ya sövüyör, "hani sen tapna ykp üç günde yeniden kuracak-tın? çarmhtan in de kurtar kendini!" diyor-lard. (ayn ekilde bakâhinler ve din bilginleri de o'nunla alay ederek aralarında, "bakaların kurtard, kendini kurtaramıyor" diye konuuy-orlard. "israil'in krali mesih imdi çarmhtan insin de görüp iman edelim." isa'yla birlikte çarmha gerilenler de o'na hakaret ettiler. öleyin on ikiden üçe kadar bütün ülkenin üzerine karanlık çöktü. saat üçte isa yük-sek sesle, "elohi, elohi, lema evaktani" yani, "tanrım, tanrım, beni neden terk ettin?" diye bard. bakn, duralardan bazlar bunu iit-ince, "bakn, ilyas' çaryör" dediler. araların-dan biri koup bir süngeri eki araba batrd, bir kamn ucuna takarak isa'ya içirdi. "dur bakalm, ilyas gelip o'nu indirecek mi?" dedi. ama isa yüksek sesle bararak sen nefesini verdi. o anda tapnaktaki perde* yukar-dan aaya yrtlarak ikiye bölündü. isa'nn karşında duran yüzba, o'nun bu ekilde son nefesini verdiini görünce, "bu adam gerçek-ten tanr'nn oluydu" dedi. olup biten-leri uzaktan izleyen baz kadınlar da vard. aralarında mecdelli meryem, küçük yakup ile yose'nin annesi meryem ve salome bu-lunuyordu. isa daha celile'deyken bu kadın-lar o'nun ardından gitmi, o'na hizmet et-milerdi. o'nunla birlikte yerualim'e gelmi olan daha birçok kadn da olup bitenleri izliyordu. o gün hazrlık günü, yani abat günün'den* önceki gündü. artk akam oluy-ordu. bu nedenle, yüksek kurul'un* saygn bir üyesi olup tanr'nn egemenli'ni umutla bekleyen aramatyal yusuf geldi, cesaretini toplayarak pilatus'un huzuruna çkt, isa'nn cesedini istedi. (pilatus, isa'nn bu kadar çabuk ölmü olmasna at. yüzbay çarp, "öleli çok oldu mu?" diye sordu. yüzbadan du-rumu örenince yusuf'a, cesedi almas için izin verdi. yusuf keten bez satın ald, cesedi çarmhtan indirip beze sard, kayaya oyulmu bir mezara yatrarak mezarn giriine bir ta yu-varlad. mecdelli meryem ile yose'nin annesi meryem, isa'nn nereye konulduunu gördüler.

16

abat günü* geçince, mecdelli meryem, yakup'un annesi meryem ve salome gidip isa'nn cesedine sürmek üzere baharat satın aldılar. haftanın ilk günü* sabah çok erk-enden, günein douuyla birlikte mezara git-tiler. aralarında, "mezarn giriindeki ta bizim

için kim yana yuvarlayacak?" diye konuuy-orlard. balarn kaldırp bakınca, o koca-man tan yana yuvarlanm olduunu gördüler. mezara girip sa tarafta, beyaz kaftan giy-inim genç bir adamın oturduunu görünce çok ardlar. adam onlara, "armayn!" dedi. "çarmha gerilen nasraln isa'y aryorsunuz. o dirildi, burada yok. ite o'nu yatrdklar yer. imdi öğrencilerine ve petrus'a gidip öyle deyin: 'isa sizden önce celile'ye gidiyor. size bildirdii gibi, kendisini orada göreceksiniz.'" kadınlar mezardan çkp kaçtılar. onlar bir titreme, bir aıklık almı. korkularından kim-seye bir ey söylemediler. isa, haftanın ilk günü* sabah erkenden dirildi zaman önce mecdelli meryem'e göründü. ondan yedi cin kovmutu. meryem gitti, isa'yla bulun-mu olan, imdiye yas tutup gözya dökten öğrencilerine haberi verdi. ne var ki on-lar, isa'nn yaadn, meryem'e göründüğünü duyunca inanmadılar. bundan sonra isa kr-lara doru yürümekte olan öğrencilerinden ik-isine deik bir biçimde göründü. bunlar geri dönüp öbürlerine haber verdiler, ama öbür-leri bunlara da inanmadılar. isa daha sonra, sofrada otururlarken onbirler'e* göründü. onlar imansızklarından ve yüreklerinin duy-gusuzluundan ötürü azarlad. çünkü ken-disini diri görenlere inanmamışlard. isa on-lara öyle buyurdu: "dünyanın her yanna gidin, müjde'yi bütün yaratla duyurun. i-man edip vaftiz olan kurtulacak, iman et-meyen ise hüküm giyecek. iman edenlerle birlikte görülecek belirtiler unladır: benim admla cinleri kovacaklar, yeni dillerle konu-a-caklar, ylanlar elleriyle tutacaklar. öldürücü bir zehir içseler bile, zarar görmeyecekler. el-lerini hastaların üzerine koyacaklar ve hasta-lar iyilecek." (rab isa, onlara bu sözleri söyledikten sonra göe alınd ve tanr'nn sanda oturdu. öğrencileri de gidip tanr sözünü her yere yaydılar. rab onlarla birlikte çalyor, görülen belirtilerle sözünü doruluyordu.

sayın teofilos, birçok kii aramızda olup bitenlerin tarihçesini yazmaya giriti. nitekim balangtan beri bu olayları görgü tan ve tanr sözünün hizmetkâr olanlar bunlar bize iletiler. ben de bütün bu olaylar ta bandan özenle atırm bir olarak bunlar sana sırasıyla yazmay uygun gördüm. ((öyle ki, sana verilen bilgilerin doruluunu bilesin. yahudiye kral hirodes* zamanında, aviya bölüğünden zekeriya adında bir kâhin* vard. harun soyundan gelen karsn ad ise elizabet'ti. her ikisi de tanr'nn gözünde doru kiilerdi, rab'bin bütün buyruk ve kural-larına eksiksizce uyarlardı. elizabet ksr oldu için çocuklar olmuyordu. ikisinin de ya ilerlemeti. zekeriya, hizmet sırasn kendi bölüğünde oldu bir gün, tanr'nn önünde kâhinlik görevini yerine getiriyordu. kâhinlik gelenei uyarınca rab'bin tapna'na girip buhur yakma görevi kurayla ona verilmiti. buhur yakma saatinde bütün halk topluluu darda dua ediyordu. bu sırada, rab'bin bir melehi buhur sunan sanda durup zekeriya'ya göründü. zekeriya onu görünce ard, korkuya kapld. melek, "korkma, zekeriya" dedi, "duan kabul edildi. karn elizabet sana bir oul douracak, adn yahya koyacaksn. sevinip coacaksn. birçoklar da onun dourma sevinecek. o, rab'bin gözünde büyük olacak. hiç arap ve içki içmeyecek; daha annesinin rahmindeyken kutsal ruh'la dolacak. israiloullar'ndan birçounu, tanrlar rab'be döndürecek. babaların yüreklerini çocuklarına döndürmek, söz dinlemeyenleri doru kiilerin anlayna yönelmek ve rab için hazırlan bir halk yetiirmek üzere, ilyas'n ruhu ve gücüyle rab'bin önünden gidecektir." zekeriya melee, "bundan nasıl emin olabilirim?" dedi. "çünkü ben yalandm, karn da ya ilerledi." melek ona öyle karlı verdi: "ben tanr'nn huzurunda duran cebrail'im. seninle konmak ve bu müjdiyi sana bildirmek için gönderildim. ite, belirlenen zamanda yerine gelecek olan sözlerime inanmadn için dilin tutulacak, bunları gerçeklecei güne dek konamayacaksn." zekeriya'y bekleyen halk, onun tapnaktaki bu kadar uzun süre kalmasna at. zekeriya ise dar çktnda onlarla konumad. o zaman tapnaktaki bir görüm gördüğün anladılar. kendisi onlara iaretler yapyor, ama konumuyordu. görev süresi bitince zekeriya evine döndü. bir süre sonra kars elizabet gebe kald ve be ay evine kapandı. "bunu benim için yapan rab'dir" dedi. "bu günlerde benimle ilgilenerek insanlar arasında utançm giderdi." elizabet'in hamileliğinin altnc ayda tanr, melek cebrail'i celilede bulunan nasra adl kente, davut'un soyundan yusuf adındaki adamla nianlı kza gönderdi. kzn ad meryem'di. (onun yanna giren melek, "selam, ey tanr'nn lütfuna erien

kz! rab seninledir" dedi. söylenenlere çok aran meryem, bu selamn ne anlama gelebileceini düünmeye balad. ama melek ona, "korkma meryem" dedi, "sen tanr'nn lütfuna eritin. bak, gebe kalp bir oul douracak, adn isa koyacaksn. o büyük olacak, kendisine 'yüceler yücesi'nin olu' denecek. rab tanr o'na, atas davut'un tahtn verecek. o da sonsuza dek yakup'un soyu üzerinde egemenlik sürecek, egemenliinin sonu gelmeyecektir." meryem melee, "bu nasıl olur? ben erkee varmadm ki" dedi. melek ona öyle yant verdi: "kutsal ruh senin üzerine gelecek, yüceler yücesi'nin gücü sana gölge salacak. bunun için doacak olana kutsal, tanr olu denecek. bak, senin akrabalarından elizabet de yıllında bir oula gebe kald. ksr bilinen bu kadn imdi altnc ayndadır. tanr'nn yapamayaca hiçbir ey yoktur." "ben rab'bin kuluyum" dedi meryem, "bana dediğin gibi olsun." bundan sonra melek onun yanından ayrld. o günlerde meryem kalp aceleyle yahuda'nın dalk bölgesindeki bir kente gitti. zekeriya'nın evine girip elizabet'i selamladı. elizabet meryem'in selamn duyunca rahmindeki çocuk hopladı. kutsal ruh'la dolan elizabet yüksek sesle öyle dedi: "kadınlar arasında kutsanm bulunuyorsun, rahminin ürünü de kutsanmtr! (nasıl oldu da rab-bim'in annesi yanma geldi? bak, selamn kulaklarma eriti an, çocuk rahminde sevinçle hopladı. iman eden kadna ne mutlu! çünkü rab'bin ona söyledii sözler gerçeklecektir." meryem de öyle dedi: "canım rab'bi yücelt; ruhum, kurtarım tanr sayesinde sevinçle coar. (çünkü o, sıradan biri olan kuluyla ilgilendi. ite, bundan böyle bütün kuaklar beni mutlu sayacak. çünkü güçlü olan, benim için büyük iler yaptı. o'nun ad kutsaldı. kuaklar boyunca kendisinden korkanlara merhamet eder. bileiyle büyük iler yaptı; gururlular yüreklerindeki kuruntularla darmadan etti. hükümdarlar tahtlarından indirdi, sıradan insanlar yükseltti. aç olanlar iyiliklerle doyurdu, zenginleri ise elleri bo çevirdi. atalarımıza söz verdiğ gibi, ibrahim'e ve onun soyuna sonsuza dek merhamet etmeyi unutmuyarak kulu israil'in yardımına yetiti." (meryem, üç ay kadar elizabet'in yanında kald, sonra kendi evine döndü. elizabet'in dourma vakti geldi ve bir oul dourdu. komu-laryla akrabalar, rab'bin ona ne büyük merhamet gösterdiğini duyunca, onun sevincine katıldılar. sekizinci gün çocuun sünnetine geldiler. ona babas zekeriya'nın adn vereceklerdi. ama annesi, "hayr, ad yahya olacak" dedi. ona, "akrabaların arasında bu ad tayan kimse yok ki" dediler. bunun üzerine babasına iaretle çocuun adn ne koymak istediğini sordular. zekeriya bir yaz levhası istedi ve, "ad yahya'dır" diye yazdı. herkes aakadı. o anda zekeriya'nın aç ağıdı, dili çözüldü. tanr'y överek konumaya baladı. çevrede otu-

ranların hepsi korkuya kapıldı. bütün bu olaylar, yahudiye'nin dalk bölgesinin her yanında konulur oldu. duyan herkes derin derin düşünüyor, "acaba bu çocuk ne olacak?" diyordu. çünkü rab onunla birlikteydi. çocuğun babası zekeriya, kutsal ruh'la dolarak u peygamberlikte bulundu: "israil'in tanrısı rab'be övgüler olsun! çünkü halkın yardımına gelip onları fidiyeyle kurtardı. eski çağlardan beri kutsal peygamberlerinin azadından bildirdiği gibi, kulu davut'un soyundan bizim için güçlü bir kurtarıcı çıkardı; dümanlarımızdan, bizden nefret edenlerin hepsinin elinden kurtulduğumuza şaladı. (böylece atalarımıza rahmet ederek kutsal anlatmasını anı oldu. nitekim bizi dümanlarımızın elinden kurtaracana ve ömrümüz boyunca kendisi önünde kutsallık ve deruluk içinde, korkusuzca kendisine tapınmamız salayacana dair atamız ibrahim'e ant içerek söz vermişti. (sen de, ey çocuk, yüceler yücesi'nin peygamberi diye anlatacaksın. rab'bin yolların hazırlamak üzere önünden gidecek ve o'nun halkına, günahlarının balanmasıyla kurtulacaklarını bildireceksin. (çünkü tanrımız'nın yürei merhamet doludur. o'nun merhameti sayesinde, yücelerden doan güne, karanlıkta ve ölümün gölgesinde yaayanlara k sağlamak ve ayaklarımız esenlik yoluna yöneltmek üzere yardımımıza gelecektir." (çocuk büyüyor, ruhsal yönden güçleniyordu. israil halkına görüneceği güne dek ssz yerlerde yaadı.

2

o günlerde sezar* avgustus bütün roma dünyasında bir nüfus sayımının yapılması için buyruk çıkardı. bu ilk sayım, kirinius'un suriye valiliği zamanında yapıldı. herkes yazmak için kendi kentine gitti. böylece yusuf da, davut'un soyundan ve torunlarından olduğu için celile'nin nasra kenti'nden yahudiye bölgesine, davut'un kenti beytlehem'e gitti. orada, hamile olan nıanls meryem'le birlikte yazılacaktı. onlar oradayken, meryem'in doğurma vakti geldi ve ilk olunu doğurdu. onu kundaas sarp bir yemle yatırdı. çünkü handa yer yoktu. (aynı yörede, sürülerinin yanında nöbet tutarak geceyi krlarda geçiren çobanlar vardı. rab'bin bir meleği onlara göründü ve rab'bin görkemi çevrelerini aydınlattı. büyük bir korkuya kapıldılar. melek onlara, "korkmayın!" dedi. "size, bütün halk çok sevindirecek bir haber müjdeliyorum: bugün size, davut'un kentine bir kurtarıcı doğdu. bu, rab olan mesih'tir*. (ite size bir iaret: kundaas sarılm ve yemlikte yatan bir bebek bulacaksınız." birdenbire meleklerin yanında, göksel ordularından oluşan büyük bir topluluk belirdi. tanrı'yı överek, "en yücelerde tanrı'ya yücelik olsun, yeryüzünde o'nun honut kaldı insanlara esenlik olsun!" dediler. (melekler yan-

larından ayrılmış göe çekildikten sonra çobanları birbirlerine, "haydi, beytlehem'e gidelim, rab'bin bize bildirdiği bu olayı görelim" dediler. aceleyle gidip meryem'le yusuf'u ve yemlikte yatan bebeği buldular. onları görünce, çocukla ilgili kendilerine anlatılanları bildirdiler. bunu duyanların hepsi, çobanların söylediklerine ap kaldılar. meryem ise bütün bu sözleri derin derin düşünerek yüreinde saklıyordu. çobanlar, itip gördüklerinin tümü için tanrı'yı yüceltip överek geri döndüler. her eyi, kendilerine anlatıldığı gibi bulmuşlardı. sekizinci gün, çocuğu sünnet etme zamanı gelince, o'na isa adı verildi. bu, o'nun anne rahmine dümesinden önce melek kendisine verdiği isimdi. musa'nın yasas'na göre anırma günlerinin bitiminde yusuf'la meryem çocuğu rab'be adamak için yerualim'e* götürdüler. nitekim rab'bin yasas'nda, "ilk doan her erkek çocuğu rab'be adanmış sayılacak" diye yazılmıştır. ayrıca rab'bin yasas'nda buyrulduğu gibi, kurban olarak "bir çift kumru ya da iki güvercin yavrusu" sunulacaktı. o sırada yerualim'de imon adında bir adam vardı. doru ve din dımda biriydi. israil'in avutulmasıyla özelemek bekliyordu. kutsal ruh onun üzerindeydi. rab'bin mesih'i'ni görmeden ölmeyeceği kutsal ruh aracılığı kendisine bildirilmişti. böylece imon, ruh'un yönlendirmesiyle tapınağa geldi. küçük isa'nın annesi babası, kutsal yasa'nın ilgili kuralını yerine getirmek üzere o'nu içeri getirdiklerinde, imon o'nu kucana aldı, tanrı'yı överek öyle dedi: ("ey rabbim, verdiğin sözünü tuttu; artık ben, kulun huzur içinde ölebilirim. çünkü senin saladı, bütün halkların gözü önünde hazırladın kurtuluşu, ulusları aydınlatıp halkın israil'e yücelik kazandıracak gözlerimle gördüm." (isa'nın annesiyle babası, o'nun hakkında söylenenlere atlar. imon onları kutsayp çocuğun annesi meryem'e öyle dedi: ("ey çocuk, israil'de birçok kiinin dümesine ya da yükselmesine yol açmak ve aleyhinde konulacak bir belirti olmak üzere belirlenmiştir. senin kalbine de adeta bir kış saplanacak. bütün bunlar, birçoklarının yüreindeki düüncelerin açılması için olacak." anna adında çok yal bir kadın peygamber vardı. aer oymandan fauel'in kızıydı. genç kız olarak evlenip kocasıyla yedi yıl yaadıktan sonra dul kalmıştı. imdi seksen dört yandıydı. tapnaktan ayrılmaz, oruç tutup dua ederek gece gündüz tanrı'ya tapırdı. (tam o sırada ortaya çıkan anna, tanrı'ya ükrederek yerualim'in kurtuluşunu bekleyen herkese isa'dan söz etmeye baladı. yusuf'la meryem, rab'bin yasas'nda öngörülen her eyi yerine getirdikten sonra celile'ye, kendi kentleri nasra'ya döndüler. çocuğu büyüyor, güçleniyor ve belgelikte yetkinleşiyordu. tanrı'nın lütfu o'nun üzerindeydi. isa'nın annesi babası her yıl fsh bayramı'nda* yerualim'e giderlerdi. isa on

iki yana gelince, bayram geleneine uyarak yine gittiler. bayramdan sonra eve dönerlerken küçük isa yerualim'de kald. bunu farketmeyen annesiyle babas, çocuun yol arkadaşlarıyla birlikte olduunu sanarak bir günlük yol gittiler. sonra o'nu akrabalar ve dostlar arasında aramaya baladlar. (bulamayınca o'nu araya araya yerualim'e döndüler. üç gün sonra o'nu tapnakta buldular. din öğretmenleri arasında oturmu, onlar dinliyor, sorular soruyordu. o'nu dinleyen herkes, zekâsna ve verdii yantlara hayran kalyordu. annesiyle babas o'nu görünce ardlar. annesi, "çocuum, bize bunu niçin yaptın? bak, babanla ben büyük kayg içinde seni arayp durduk" dedi. o da onlara, "beni niçin arayp durdunuz?" dedi. "babam'n evinde bulunmam gerektiini bilmiyor muydunuz?" ne var ki onlar ne demek istediini anlamadılar. isa onlarla birlikte yola çkp nasra'ya döndü. onların sözünü dinlerdi. annesi bütün bu olup bitenleri yüreinde saklad. isa bilgelikte ve boyda gelliyor, tanr'nn ve insanların beenisini kazanıyordu.

3

sezar* tiberius'un egemenliinin on beinci ylyd. yahudiye'de pontius pilatus valilik yapıyordu. celile'yi hiroides*, itureya ve trahonitis bölgesini hiroides'in kardei filipus, avilini'yi lisanias yönetiyordu. hanan ile kayafa bakâhnlık ediyorlard. bu srada tanr çölde bulunan zekeriya olu yahya'ya seslendi. o da eria Irma'nın çevresindeki bütün bölgeyi dolaarak insanlar, günahların balanmas için tövbe edip vaftiz* olmaya çard. nitekim peygamber yeaya'nın sözlerini içeren kitapta öyle yazlmtr: "çölde haykran, 'rab'bin yolunu hazrlayn, geçecei patikalar düzleyin' diye sesleniyor. 'her vadi doldurulacak, her da ve her tepe alçaltılacak. dolambaçlı yollar dorultulacak, engeli yollar düzletilecek. ve bütün insanlar tanr'nn salad kurtuluu görecektir.'" yahya, vaftiz olmak için kendisine gelen kalabalklara öyle seslendi: "ey engerekle soyu! gelecek gazaptan kaçmak için sizi kim uyard? bundan böyle tövbeye yarar meyveler verin! kendi kendinize, 'biz ibrahim'in soyundanz' demeye kalkmayın. ben size unu söyleyeyim: tanr, ibrahim'e u talardan da çocuk yaratabilir. balta ağaçların köküne dayanm bile. iyi meye vermeyen her aac kesilip atee atlr." halk ona, "öyleyse biz ne yapalm?" diye sordu. yahya onlara, "iki mintan olan birini mintan olmayana versin; yiyecei olan yiyecei olmayanla paylaın" yantn verdi. baz vergi görevlileri* de vaftiz olmaya gelerek, "öretmemiz, biz ne yapalm?" dediler. yahya, "size buyrulandan çok vergi almayn" dedi. baz askerler de, "ya biz ne yapalm?" diye

sordular. o da, "kaba kuvvetle ya da yalan suçlamalarla kimseden para koparmayn" dedi, "ücretinizle yetinin." halk umut içinde bekliyordu. yahya'yla ilgili olarak herkesin aklnda, "acaba mesih* bu mu?" sorusu vard. yahya ise hepsine öyle yant verdi: "ben sizi suyla vaftiz ediyorum, ama benden daha güçlü olan geliyor. ben o'nun çarkların ban çözmeye bile layk edelim. o sizi kutsal ruh'la ve atele vaftiz edecek. harman yerini temizlemek ve buday toplayp ambarna ymak için yabas elinde hazr duruyor. saman ise sönmeyen atete yakacak." yahya baka birçok konuda halka çarda bulunuyor, müjde'yi duyuruyordu. ne var ki bölgenin kral* hiroides, kardeinin kars hiroduya'yla ilgili olay ve kendi yapm olduu bütün kötülükleri yüzüne vuran yahya'y hapse attrarak kötülüklerine bir yenisini ekledi. (bütün halk vaftiz olduktan sonra isa da vaftiz oldu. dua ederken gök açld ve kutsal ruh, bedensel görünümde, güvercin gibi o'nun üzerine indi. gökten, "sen benim sevgili olum'sun, senden honudum" diyen bir ses duyuldu. (isa görevine balad zaman otuz yalarındayd. yusuf'un olu oldu sanlyordu. yusuf da eli olu, mattat olu, levi olu, malki olu, yannay olu, yusuf olu, mattitya olu, amos olu, nahum olu, hesli olu, nagay olu, mahat olu, mattitya olu, imi olu, yosek olu, yoda olu, yohanan olu, rea olu, zerubbabil olu, ealtiel olu, neri olu, malki olu, addi olu, kosam olu, elmadam olu, er olu, yeu olu, eliezer olu, yorim olu, mattat olu, levi olu, imon olu, yahuda olu, yusuf olu, yonam olu, elyakim olu, mala olu, menna olu, mattata olu, natan olu, davut olu, iay olu, ovet olu, boaz olu, salmon olu, nahon olu, amminadav olu, ram olu, hesron olu, peres olu, yahuda olu, yakup olu, ishak olu, ibrahim olu, terah olu, nahor olu, seruk olu, reu olu, pelek olu, ever olu, elah olu, kenan olu, arpakat olu, sam olu, nuh olu, lemek olu, metuelah olu, hanok olu, yeret olu, mahalalel olu, kenan olu, eno olu, it olu, adem olu, tanr olu'ydu.

4

kutsal ruh'la dolu olarak eria Irma'ndan dönen isa, ruh'un yönlendirmesiyle çölde dolatrlarak krk gün iblis tarafından denendi. o günlerde hiçbir ey yemedi. dolayısıyla bu süre sonunda aakt. (bunun üzerine iblis o'na, "tanr'nn olu'ysan, u taa söyle ekmek olsun" dedi. isa, "insan yalnız ekmekle yaamaz" diye yazlmtr" karln verdi. sonra iblis isa'y yükseklerle çkararak bir anda o'na dünyann bütün ülkelerini gösterdi. o'na, "bütün bunların yönetimini ve zenginliini sana vereceim" dedi. "bunlar bana teslim edildi, ben de dilediim kiye veririm. bana taparsan, hepsi senin olacak." isa ona u karl verdi: "tanr'n rab'be tapacak, yal-

nz o'na kulluk edeceksin' diye yazlmtr." iblis o'nu yerialim'e götürüp tapnan tepesine çkard. "tanr'nn olu'ysan, kendini buradan aa at" dedi. "çünkü öyle yazlmtr: 'tanr, seni korumalar için meleklerine buyruk verecek.' 'ayan bir taa çarpmasn diye seni elleri üzerinde tayaacaklar.'" isa ona öyle karlk verdi: "tanr'n rab'bi denemeyeceksin!' diye buyrulmutur." iblis, isa'y her bakmdan denedikten sonra bir süre için o'nun yanndan ayrld. isa, ruh'un gücüyle donanm olarak celile'ye döndü. haber bütün bölgeye yayld. orann havralarnda öreiyor, herkes tarafından övülüyordu. isa, büyüdüü nasra kenti'ne geldiinde her zamanki gibi abat günü* havraya gitti. kutsal yazlar' okumak üzere ayaa kalknc o'na peygamber yeaya'n'n kitab verildi. kitab açarak u sözlerin yazl oldu yeri buldu: ("rab'bin ruhu üzerimdedir. çünkü o beni yoksullara müjde'yi iletmek için meshetti*. tutsaklara serbest braklacakların, körlere gözlerinin açılcan duyurmak için, ezilenleri özgürlüğe kavuturmak ve rab'bin lütf yılın ilan etmek için beni gönderdi." (sonra kitab kapatt, görevliye geri verip oturdu. havradakilerin hepsi dikkatle o'na bakiyordu. isa, "dinlediiniz bu yaz bugün yerine gelmitir" diye konumaya balad. herkes isa'y övüyor, azndan çkan lütfkâr sözlerle hayran kaliyordu. "yusuf'un olu deil mi bu?" diyorlard. isa onlara öyle dedi: "kukusuz bana u deymi hatrlatacaksnz: 'ey hekim, önce kendini iyiletil' kefarnahum'da yaptıkları duyduk. aynsn burada, kendi memleketinde de yap.'" "size dorusunu söyleyeyim" diye devam etti isa, "hiçbir peygamber kendi memleketinde kabul görmez. yine size gerçeği söyleyeyim, gökyüzünün üç yıl alt ay kapalı kald, bütün ülkede korkunç bir kıtlın ba gösterdi ilyas zamanında israil'de çok sayıda dul kadın vardı. ilyas bunlardan hiçbirine gönderilmedi; yalnız sayıda bölgesinin sarefat kenti'nde bulunan dul bir kadna gönderildi. peygamber elia'n'n zamanında israil'de çok sayıda cüzami* vardı. bunlardan hiçbirini iyiletilmedi; yalnız suriyeli naaman iyiletilirdi." havradakiler bu sözleri duyunca öfkeden kudurdular. ayaa kalkp isa'y kentin dna kovdular. o'nu uçurumdan aa atmak için kentin kurulduu tepenin yamacına götürdüler. ama isa onların arasından geçerek oradan uzaklat. sonra isa celile'nin kefarnahum kenti'ne gitti. abat günü* halka öreiyordu. yetkiyle konuttu u'nun öretiine ap kaldlar. havrada cinli, içinde kötü ruh olan bir adam vardı. adam yüksek sesle, "ey nasral isa, brak bizi! bizden ne istiyorsun?" diye bard. "bizi mahvetmeye mi geldin? senin kim olduunu biliyorum, tanr'nn kutsal'sn sen!" (isa, "sus, çk adamdan!" diyerek cini azarladı. cin adam herkesin önünde yere vurduktan sonra, ona hiç zarar vermeden içinden çkt.

herkes akna dönmüü. birbirlerine, "bu nasıl söz? güç ve yetkiyle kötü ruhlarla çkmaların buyuruyor, onlar da çkyor!" diyorlard. isa'yla ilgili haber o bölgenin her yanında yanklandı. isa havradan ayrılarak simun'un evine gitti. simun'un kaynanas hastaydı, ateler içindeydi. onun için isa'dan yardım istediler. isa kadının baucunda durup ate azarladı, kadının ate düü. kadın hemen ayaa kalkp onlara hizmet etmeye balad. güne batarken herkes çetili hastaklılara yakalanm akrabaların isa'ya getirdi. isa her birinin üzerine ellerini koyarak onları iyiletti. birçoğunun içinden cinler de, "sen tanr'nn olu'sun!" diye bararak çkyordu. ne var ki, isa onları azarladı, konumalarına izin vermedi. çünkü kendisinin mesih* olduunu biliyorlard. sabah olunca isa dar çkp ssz bir yere gitti. halk ise o'nu arıyordu. bulunduu yere geldiklerinde o'nu yanlarında alkoymaya çaltılar. ama isa, "öbür kentlerde de tanr'nn egemenli'yle ilgili müjde'yi yaymam gerek" dedi. "çünkü bunun için gönderildim." böylece yahudiye'deki havralarda tanr sözünü duyurmaya devam etti.

5

halk, ginnesar gölü'nün kıyısında duran isa'nın çevresini sarm, tanr'nn sözünü dinliyordu. isa, gölün kıyısında iki tekne gördü. balıklar teknelerinden inmi aların ykıyorlard. iki teknedeki simun'a ait olanna binen isa, ona kıdan biraz açılmasını rica etti. sonra oturdu, teknenin içinden halka öretmeye devam etti. konuşmasını bitirince simun'a, "derin sulara açıl, balık tutmak için aların atn" dedi. simun u karlı verdi: "efendimiz, bütün gece çabaladık, hiçbir ey tutamadık. yine de senin sözün üzerine alar atacam." bunu yapınca öyle çok balık yakaladılar ki, alar yrtılmaya balad. öbür teknedeki ortaklarına iaret ederek gelip yardım etmelerini istediler. onlar da geldiler ve her iki tekneyi balıkla doldurdular; tekneler neredeyse batıyordu. simun petrus bunu görünce, "ya rab, benden uzak dur, ben günahlı bir adamım" diyerek isa'nın dizlerine kapandı. kendisi ve yandakiler, tutmu oldukları balıkların çokluuna ap kalmışlard. simun'un ortakları olan zebedi oullar yakup'la yuhanna'y da ayrı ayrı almt. isa simun'a, "korkma" dedi, "bundan böyle balık yerine insan tutacaksınız." sonra onları tekneleri karaya çektiler ve her eyi brakp isa'nın ardından gittiler. isa kentlerden birindeyken, her yann cüzam* kaplam bir adamla karlat. adam isa'y görünce yüzüstü yere kapanıp yalvard: "ya rab, istersen beni temiz klabilirsin" dedi. isa elini uzatp adama dokundu, "isterim, temiz ol!" dedi. adam anında cüzamdan kurtuldu. isa ona, bundan kimseye söz etmemesini buyurdu. "git, kähine* görün

ve cüzamdan temizlendiini herkese kantlamak için musa'nın buyurduu sunular sun" dedi. ne var ki, isa'yla ilgili haber daha da çok yayıldı. kalabalk halk topluluklar isa'y dinlemek ve hastalklarından kurtulmak amacıyla akn akn geliyordu. kendisi ise ssz yerlere çekilip dua ediyordu. bir gün isa öğretiyordu. celile'nin ve yahudiye'nin bütün köylerinden ve yerualim'den gelen ferisiler'le* kutsal yasa öğretmenleri o'nun çevresinde oturuyorlardı. isa, rab'bin gücü sayesinde hastalar iyiletiriyordu. o strada birkaç kii, yatak üzerinde tadklar felçli bir adam evden içeri sokup isa'nın önüne koymaya çalışıyordu. kalabalktan ötürü onu içeri sokacak yol bulamayınca dama çıktı, kiremitleri kaldırıp adam yataklı birlikte orta yere, isa'nın önüne indirdiler. isa onların imann görürce, "dostum, günahlara baland" dedi. din bilginleriyle* ferisiler, "tanrı'ya küfreden bu adam kim? tanrı'dan baka kim günahlar balayabilir?" diye düşünmeye baladılar. akıldan geçenleri bilen isa onlara öyle seslendi: "aklınzdan neden böyle eyler geçiriyorsunuz? hangisi daha kolay, 'günahlara baland' demek mi, yoksa 'kalk, yürü' demek mi? ne var ki, insanolu'nun* yeryüzünde günahlar balama yetkisine sahip olduunu bilirsiniz diye..." sonra felçli adama, "sana söylüyorum, kalk, yatan toplayıp evine git!" dedi. adam onların gözü önünde hemen aya kalktı, üzerinde yatt yata topladı ve tanrı'y yücelterek evine gitti. herkesi bir aknlık almış. tanrı'y yüceltiyor, büyük korku içinde, "bugün alacak ileri gördük!" diyorlardı. bu olaydan sonra isa dar çıktı, vergi toplama yerinde oturan levi adında bir vergi görevlisini* gördü. adama, "ardından gel" dedi. o da kalktı, her eyi bırakıp isa'nın ardından gitti. sonra levi, evinde isa'nın onuruna büyük bir ölen verdi. vergi görevlileriyle baka kilerden oluan büyük bir kalabalk onlarla birlikte yemeye oturmutu. ferisiler'le onların din bilginleri söylenmeye baladılar. isa'nın öğrencilerine, "siz neden vergi görevlileri ve günahkârlarla birlikte yiyip içiyorsunuz?" dediler. isa onlara u karlı verdi: "salk olanların deil, hastaların hekime ihtiyacı var. ben doru kiileri deil, günahkârları tövbeye carmaya geldim." onlar isa'ya, "yahya'nın öğrencileri sk sk oruç tutup dua ediyorlar, ferisiler'in öğrencileri de öyle. seninkiler ise yiyip içiyor" dediler. isa öyle karlı verdi: "güvey aralarında oldu sürece davetlilere oruç tutturabilir misiniz? ama güveyin aralarından alınca günler gelecek, onlar ite o zaman, o günler oruç tutacaklar." isa onlara u benzetmeyi de anlatt: "hiç kimse yeni giysiden bir parça yırtıp eski giysiyi yamamaz. yoksa hem yeni giysi yırtılır, hem de o giysiden koparılan yama eskisine uymaz. hiç kimse yeni arab eski tulumlara doldurmaz. yoksa yeni arap tulum-

lar patlatır; hem arap dökülür, hem de tulumlar mahvolur. yeni arab yeni tulumlara doldurmak gerek. üstelik hiç kimse eski arab içtikten sonra yenisini istemez. 'eskisi güzel' der."

6

bir abat günü* isa ekinler arasından geçiyordu. öğrencileri baaklar koparıyor, avuçlarında ufalayp yiyorlardı. ferisiler'den bazıları, "abat günü yasak olan neden yapıyorsunuz?" dediler. isa onlara öyle karlı verdi: "davut'la yandıakiler aklıncı davut'un ne yaptın okumadın mı? tanrı'nın evine girdi, kâhinlerden bakasın yemesi yasak olan adak ekmeklerini* alıp yedi ve yandıakilere de verdi." sonra isa onlara, "insanolu* abat günü'nün de rabbi'dir" dedi. bir baka abat günü isa havraya girmişti öğretiyordu. orada sa eli sakat bir adam vardı. isa'y suçlamak için fırsat kollayan din bilginleriyle ferisiler, abat günü hastalar iyiletirecek mi diye o'nu gözölüyorlardı. isa, onların ne düşündüklerini biliyordu. eli sakat olan adama, "ayaa kalk, öne çık" dedi. o da kalktı, orta yerde durdu. isa onlara, "size sorayım" dedi, "kutsal yasa'ya göre abat günü iyilik yapmak mı doru, kötülük yapmak mı? can kurtarmak mı doru, öldürmek mi?" gözlerini hepsinin üzerinde gezdirdikten sonra adama, "elinizi uzat" dedi. adam elini uzattı, eli yine sapaşalam oluverdi. onlar ise öfkeden deliye döndüler ve aralarında isa'ya ne yapabileceklerini tartışmaya baladılar. o günlerde isa, dua etmek için daa çıktı ve bütün geceyi tanrı'ya dua ederek geçirdi. gün dounca öğrencilerini yanna çarđ ve onların arasından, elçi diye adlandırdı u on iki kişiyi seçti: petrus adn verdii simon, onun kardeşi andreas, yakup, yuhanna, filipus, bartolmay, matta, tomas, alfay olu yakup, yurtsever* diye tannan simon, yakup olu yahuda ve isa'ya ihanet eden yahuda iskariot. (((isa bunlarla birlikte aa inip düzlük bir yerde durdu. öğrencilerinden büyük bir kalabalk ve bütün yahudiye'den, yerualim'den, sur'la sayda yakınlarındaki kıy bölgelerinden gelen büyük bir halk topluluğu da oradaydı. isa'y dinlemek ve hastalklarına ifa bulmak için gelmişlerdi. kötü ruhlar yüzünden sknt çekenler de iyiletiliyordu. kalabalkta herkes isa'ya dokunmak için çabalıyordu. çünkü o'nun içinden akan bir güç herkese ifa veriyordu. isa, gözlerini öğrencilerine çevirerek öyle dedi: "ne mutlu size, ey yoksullar! çünkü tanrı'nın ege-menlii sizindir. ne mutlu size, imdi açlık çekenler! çünkü doyurulacaksınız. ne mutlu size, imdi alayanlar! çünkü güleceksiniz. insanolu'na* ballnz yüzünden insanlar sizden nefret ettikleri, sizi toplum d edip aaladıkları ve adnz kötölüyüp sizi reddettikleri zaman ne mutlu size! o gün sevinin, cokuyla

zplayn! çünkü gökteki ödülünüz büyüktür. nitekim onların atalar da peygamberlere böyle davrandılar. ama vay halinize, ey zenginler, çünkü tesellinizi alm bulunuyorsunuz! vay halinize, imdi karn tok olan sizler, çünkü açlık çekeceksiniz! vay halinize, ey imdi gülenerler, çünkü yas tutup alayacaksınız! bütün insanlar sizin için iyi sözler söyledikleri zaman, vay halinize! çünkü onların atalar da sahte peygamberlere böyle davrandılar. "ama beni dinleyen sizlere unu söylüyorum: dümanların sevini, sizden nefret edenlere iyilik yapın, size lanet edenler için iyilik dileyin, size hakaret edenler için dua edin. (bir yananza vurana öbür yananz da çevirin. abanz alandan mintanz da esirgemeyin. sizden bir ey dileyen herkese verin, malnz alandan onu geri istemeyin. insanların size nasl davranmasn istiyorsanz, siz de onlara öyle davranın. "eer yalnız sizi sevenleri severseniz, bu size ne övgü kazandır? günahkârlar bile kendilerini sevenleri sever. size iyilik yapanlara iyilik yaparsanz, bu size ne övgü kazandır? günahkârlar bile böyle yapar. geri alacanz umduunuz kiilere ödünç veriseniz, bu size ne övgü kazandır? günahkârlar bile verdiklerini geri almak kouluyla günahkârlara ödünç verirler. ama siz dümanların sevin, iyilik yapın, hiçbir kârlı beklemeden ödünç verin. alacanz ödül büyük olacak, yüceler yücesi'nin oullar olacaksınız. çünkü o, nankör ve kötü kiilere kar iyi yüreklidir. babanz merhametli oldu gibi, siz de merhametli olun." "bakasın yargılamayın, siz de yargılanmazsınız. suçlu çıkarmayın, siz de suçlu çıkarmazsınız. bakasın balayın, siz de balanrsınız. verin, size verilecektir. iyice bastırın, silkelenmi ve tam, dolu bir ölçekle kucanza boaltılacak. hangi ölçekle veriseniz, ayn ölçekle alacaksınız." isa onlara u benzetmeyi de anlattı: "kör köre klavuzluk edebilir mi? ikisi de çukura düşmez mi? öğrenci öğretmeninden üstün deildir, ama eğitimini tamamlayan her öğrenci öğretmeni gibi olacaktır. "sen neden kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de kendi gözündeki mertei farketmezsin? kendi gözündeki mertei görmezken, kardeşine nasl, 'karde, izin ver, gözündeki çöpü çıkarmay' dersin? seni ikiyüzlü! önce kendi gözündeki mertei çıkar, o zaman kardeşinin gözündeki çöpü çıkarmak için daha iyi görürsün." "iyi aac kötü meyve, kötü aac da iyi meyve vermez. her aac meyvesinden tannır. dikenli bitkilerden incir toplanmaz, çallardan üzüm devirilmez. iyi insan yüreindeki iyilik hazinesinden iyilik, kötü insan içindeki kötülük hazinesinden kötülük çıkarr. insann az, yüreinden taan söyler. "niçin beni 'ya rab, ya rab' diye çarıyorsunuz da söylediklerimi yapmıyorsunuz? bana gelen ve sözlerimi duyup uygulayan kiinin kime benzediini size anlatabım.

böyle bir kii, evini yaparken topra kazan, derinlere inip temeli kaya üzerine atan adama benzer. sel sularyla kabaran rmak o eve saldrsa da, onu sarsamaz. çünkü ev sağlam yapılmır. ama sözlerimi duyup da uygulamayan kii, evini temel koymakszn topran üzerine kuran adama benzer. kabaran rmak saldrınca ev hemen çöker. evin ykl da kırknc olur."

7

isa, kendisini dinleyen halka bütün bu sözleri söyledikten sonra kefarnahum'a gitti. orada bir yüzbann çok deer verdi kölesi ölüm döinde hasta yatıyordu. isa'yla ilgili haberleri duyan yüzba, gelip kölesini iletirmesini rica etmek üzere o'na yahudiler'in baz ileri gelenlerini gönderdi. bunlar isa'nın yanna gelince içten bir yalvarla o'na öyle dediler: "bu adam senin yardımna layktır. çünkü ulusumuzu seviyor. havramız yaptran da kendisidir." isa onlarla birlikte yola çıktı. eve yaklat strada, yüzba baz dostların yollayıp o'na u haberi gönderdi: "ya rab, zahmet etme; evime girmene layk deilim. bu yüzden yanna gelmeye de kendimi layk görmedim. sen yeter ki bir söz söyle, uam iyileir. ben de buyruk altında bir görevliyim, benim de buyruumda askerlerim var. birine, 'git' derim, gider; ötekine, 'gel' derim, gelir; köleme, 'unu yap' derim, yapar." bu sözleri duyan isa yüzbaya hayran kald. ardından gelen kalabala dönerek, "size unu söyleyeyim" dedi, "israil'de bile böyle iman görmedim." gönderilenler eve döndüklerinde köleyi iyilemi buldular. bundan ksa bir süre sonra isa, nain denilen bir kente gitti. öğrencileriyle büyük bir kalabalk o'na elik ediyor. isa kentin kapsna tam yaklat strada, dul annesinin tek olu olan bir adamın cenazesi kaldırıyordu. kent halkından büyük bir kalabalk da kadnla birlikteydi. rab kadn görünce ona acd. kadna, "alama" dedi. yaklap cenaze sedyesine dokununca sedyeyi tayanlar durdu. isa, "delikanlı" dedi, "sana söylüyorum, kalk!" ölü dorulup oturdu ve konumaya balad. isa onu annesine geri verdi. herkesi bir korku almı. "aramızda büyük bir peygamber ortaya çıktı!" ve "tanrı, halkın yardımna geldi!" diyerek tanrı yüceltmeye baladlar. isa'yla ilgili bu haber bütün yahudiye'ye ve çevre bölgelere yayıldı. yahya'nın öğrencileri bütün bu olup bitenleri kendisine bildirdiler. öğrencilerinden ikisini yanna çaran yahya, "gelecek olan sen misin, yoksa bakasın mı bekleyelim?" diye sormalar için onlar rab'be gönderdi. (adamlar isa'nın yanna gelince öyle dediler: "bizi sana vaftizci yahya gönderdi. 'gelecek olan sen misin, yoksa bakasın mı bekleyelim?' diye soruyor." tam o strada isa, çeitli hastalıklara, illetlere ve kötü ruhlarla tutulmu

birçok kiıi iyiletirdi, birçok körün gözünü açt. sonra yahya'nın öğrencilerine öyle karlık verdi: "gidin, görüp iittiklerinizi yahya'ya bildirin. körlerin gözleri açıyor, kötürümler yürüyor, cüzamlar temiz kılıyor, sarılar itiyor, ölümler diriliyor ve müjde yok-sullara duyuruluyor. benden ötürü sendeleyip dümeyene ne mutlu!" yahya'nın gönderdii haberciler gittikten sonra isa, halka yahya'dan söz etmeye balad. "çöle ne görmeye gittiniz?" dedi. "rüzgarda sallanan bir kam mı? söyleyin, ne görmeye gittiniz? pa-hal giysiler giymi bir adam mı? oysa a-hane giysiler giyip bolluk içinde yaayanlar kral saraylarında bulunur. öyleyse ne görmeye gittiniz? bir peygamber mi? evet! size unu söyleyeyim, gördüğünüz kii peygamberden de üstündür; 'ite, habercimi senin önünden gönderiyorum; o önden gidip senin yolunu hazırlayacak' diye yazılm olan sözler onunla ilgilidir. size unu söyleyeyim, kadn-dan doanlar arasında yahya'dan daha üstün olan yoktur. bununla birlikte, tanrı'nın ege-menlii'nde en küçük olan ondan üstündür." yahya tarafından vaftiz edilen halk, hatta vergi görevlileri* bile bunu duyunca tanrı'nın adil olduğunu doruladlar. oysa yahya tarafn-dan vaftiz edilmeye yanamayan ferisiler*le kutsal yasa uzmanlar, tanrı'nın kendileriyle ilgili tasarımlar reddettiler. isa, "bu kuan in-sanların neye benzeteyim? bunlar neye ben-ziyorlar?" dedi. "çar meydanında oturup birbirlerine, 'size kaval çaldık, oynamadınız; at yaktık, almadınız' diye seslenen çocuk-lara benziyorlar. vaftizci yahya geldii zaman oruç tutup araptan kaçınd, ona 'cinli' diyorsunuz. insanolu* geldii zaman yiyip içti. bu kez de diyorsunuz ki, 'u obur ve ayya adama bakın! vergi görevlileri* ve gü-nahkârlarla dost oldu!' ne var ki bilgelik, onu benimseyen herkes tarafından doru-lanır." ferisiler'den biri isa'yı yemee çardı. o da ferisi'nin evine gidip sofraya oturdu. o sırada, kentte günahkâr olarak tannan bir kadn, isa'nın, ferisi'nin evinde yemek yediini öğrenince kaymaktan bir kap içinde güzel kokulu ya getirdi. isa'nın arkasında, ayak-larının dibinde durup alayarak, gözyalarıyla o'nun ayakların slatmaya balad. saçlarıyla ayakların sildi, öptü ve ya üzerlerine sürdü. (isa'yı evine çarm olan ferisi bunu görünce kendi kendine, "bu adam peygamber ol-saydı, kendisine dokunan bu kadn kim ve ne tür bir kadn olduunu, günahkâr biri olduunu anlard" dedi. bunun üzerine isa ferisi'ye, "simun" dedi, "sana bir söyleye-ceim var." o da, "buyur, öretmenim" dedi. "tefeciyi borçlu iki kii vard. biri be yüz, öbürü de elli dinar borçluydu. borçların ödeyecek güçte olmadıklarından, tefeci her ikisinin de borcunu balad. buna göre, hangisi onu çok sever?" simun, "sanırım, kendisine daha çok balanan" diye yantlad. isa ona,

"doru söyledin" dedi. sonra kadna bakarak simun'a unlar söyledi: "bu kadn görüyor musun? ben senin evine geldim, ayaklarını için bana su vermedin. bu kadn ise ayak-ların gözyalarıyla slatıp saçlarıyla sildi. sen beni öpmedin, ama bu kadn eve girdiim-den beri ayaklarını öpüp duruyor. sen bama zeytinya sürmedin, ama bu kadn ayaklarına güzel kokulu ya sürdü. bu nedenle sana unu söyleyeyim, kendisinin çok olan gü-nahlar balanmır. çok sevgi göstermesinin nedeni budur. oysa kendisine az balanan, az sever." sonra kadna, "günahların baland" dedi. isa'yla birlikte sofrada oturanlar kendi aralarında, "kim bu adam? günahlar bile balyor!" ekinde konumaya baladılar. isa ise kadna, "imann seni kurtard, esenlikle git" dedi.

8

bundan ksa bir süre sonra isa on iki ören-cisiyle birlikte köy kent dolamaya balad. tanrı'nın egemenlii'ni duyurup müjdeliyordu. kötü ruhlardan ve hastalıklardan kurtulan baz kadnlar, içinden yedi cin çıkm olan mecdelli denilen meryem, hirodes'in* kâhyas kuza'nın kars yohanna, suzanna ve daha birçoklar isa'yla birlikte dolayordu. bun-lar, kendi olanaklarıyla isa'ya ve öğrenciler-i-ne yardım ediyorlardı. (büyük bir kala-baln toplan, insanların her kentten kendi-sine akn akn geldii bir sırada isa u ben-zetmeyi anlatt: "ekincinin biri tohum ekm-eye çıktı. ekti tohumlardan kimi yol kenarna düdü, ayak altında çinenip gökteki kulara yem oldu. (kimi kayalık yere düdü, filizlenince susuzluktan kuruyup gitti. kimi, dikenler arasında düdü. filizlerle birlikte büyüyen dikenler filizleri bodu. kimi ise iyi topraad düdü, büyüünce yüz kat ürün verdi." bunlar söyledikten sonra, "iitecek kula olan iitsin!" diye seslendi. isa, bu ben-zetmenin anlamın kendisinden soran öğrenci-lerine, "tanrı egemenlii'nin sırların bilme ayrı-cal size verildi" dedi. "ama bakalarna ben-zetmelerle sesleniyorum. öyle ki, 'gördük-leri halde görmesinler, duydukları halde an-lamasınlar.' ("benzetmenin anlamı udur: tohum tanrı'nın sözüdür. yol kenarndak-iler sözü iiten kilerdir. ama sonra iblis gelir, inanp kurtulmasınlar diye sözü yürek-lelerinden alr götürür. kayalık yere dikenler, iittikleri sözü sevinçle kabul eden, ama kök salamadıkları için ancak bir süre inanan kiil-erdir. böyleleri denendikleri zaman iman-dan dönerler. dikenler arasında dikenler, sözü iiten ama zamanla yaamn kaygılar, zengin-likleri ve zevkleri içinde boulan, dolayısıyla olgun ürün vermeyenlerdir. iyi topraad dikenler ise, sözü iitince onu iyi ve salam bir yürekte saklayanlardır. bunlar sabırla daya-narak ürün verirler." "hiç kimse kandil yakp

bunu bir kapla örtmez, ya da yatan altına koymaz. tersine, içeri girenler görsünler diye onu kandillie koyar. çünkü aça çıkarılmayacak gizli hiçbir ey yok; bilinmeyecek, aydınla çıkmayacak saklı hiçbir ey yoktur. bunun için, nasıl dinlediniize dikkat edin. kimde varsa, ona daha çok verilecek. ama kimde yoksa, kendisinde var sandı bile elinden alınacak." isa'nın annesiyle kardeleri o'na geldiler, ama kalabalktan ötürü kendisine yaklaamadılar. isa'ya, "annenle kardeşlerin darda duruyor, seni görmek istiyorlar" diye haber verildi. isa haberi getirenlere şöyle karlı verdi: "annemle kardelerim, tanrı'nın sözünü duyup yerine getirenlerdir." bir gün isa öğrencileriyle birlikte bir tekneye binerek onlara, "gölün kar yakasına geçelim" dedi. böylece kydan açıldılar. teknede giderlerken isa uykuya daldı. o sırada gölde fırtına koptu. tekne su almaya balayınca tehlikeli bir duruma düttüler. gidip isa'yı uyandırarak, "efendimiz, efendimiz, öleceiz!" dediler. isa kalkıp rüzgar ve kaban dalgalar azalttı. fırtına dindi ve ortalık sülman oldu. isa öğrencilerine, "nerede imannız?" dedi. onları korku ve aklıncı içindeydiler. birbirlerine, "bu adam kim ki, rüzgara, suya bile buyruk veriyor, onlar da sözünü dinliyor!" dediler. celile'nin karşında bulunan gerasallar'ın memleketine vardılar. isa karaya çıkınca kentten beri adam o'nu karladı. cinli ve uzun zamandan beri giysi giymeyen bu adam evde deil, mezarlık maaralarda yayordu. adam isa'yı görünce çöktü atp önünde yere kapandı. yüksek sesle, "ey isa, yüce tanrı'nın olu, benden ne istiyorsun?" dedi. "sana yalvarm, bana ikence etme!" çünkü isa, kötü ruha adamın içinden çıkmasın buyurmuştu. kötü ruh adam sık etkisi altına alıyordu. adam zincir ve kösteklerle balanıp bana nöbetçi konuldu halde balarn parlıyor ve cin tarafından ssz yerlere sürülüyordu. isa ona, "adn ne?" diye sordu. o da, "tümenn" diye yanıtladı. çünkü onun içine bir sürü cin girmişti. cinler, dipsiz derinliklere gitmelerini buyurmasın diye isa'ya yalvarp durdular. orada, dan yamacında otlayan büyük bir domuz sürüsü vardı. cinler, domuzların içine girmelerine izin vermesi için isa'ya yalvardılar. o da onlara izin verdi. adamdan çıkan cinler domuzların içine girdiler. sürü dik yamaçtan aşağı kayarak göle atlayp bouldu. domuzlar güdenler olup biteni görünce kaçtılar, kentte ve köylerde olayın haberini yaydılar. bunun üzerine halk olup biteni görmeye çıktı. isa'nın yanna geldikleri zaman, cinlerden kurtulan adam giyinmiş ve aklı bana gelmiş olarak isa'nın ayakları dibinde oturmuş buldular ve korktular. olay görenler, cinli adamın nasıl kurtulduğunu halka anlattılar. o zaman gerasa yöresinden gelen bütün kalabalk büyük bir korkuya kapılarak isa'nın yanlarından ayrılmış rica ettiler. o da geri dönmek üzere tekne-

eye bindi. cinlerden kurtulan adam isa'nın yanında kalmak için o'na yalvardı. ama isa, "evine dön, tanrı'nın senin için neler yaptığını anlat" diyerek onu salverdi. adam da gitti, isa'nın kendisi için neler yaptığını bütün kentte duyurdu. (kar yakaya dönen isa'yı halk karladı. çünkü herkes o'nu bekliyordu. o sırada, havra yöneticisi olan yair adında bir adam gelip isa'nın ayaklarına kapandı, evine gelmesi için yalvardı. çünkü on iki yalardaki biricik kız ölmek üzereydi. isa oraya giderken kalabalk o'nu her yandan skırtıyordu. on iki yıldır kanaması olan bir kadın da oradaydı. varnı younu hekimlere harcamış; ama hiçbirini onu iyiletirememişti. isa'nın arkasından yetiip giysisinin eteğine dokundu ve o anda kanaması kesildi. isa, "bana kim dokundu?" dedi. herkes inkâr ederken petrus, "efendimiz, kalabalk seni çepeçevre sarm skırtıyor" dedi. ama isa, "birisine bana dokundu" dedi. "içimden bir gücün akıp gittiğini hissettim." yaptığını gizlemeyeceğini anlatan kadın titreyerek geldi, isa'nın ayaklarına kapandı. bütün halkın önünde, o'na neden dokunduğunu ve o anda nasıl iyilettiğini anlattı. isa ona, "kızım" dedi, "imannı seni kurtardı. esenlikle git." isa daha konuşurken havra yöneticisinin evinden biri geldi. yöneticiye, "kızın öldü" dedi, "artık öğretmeni rahatsız etme." isa bunu duyunca havra yöneticisine şöyle dedi: "korkma, yalnız iman et, kızın kurtulacak." isa adamın evine gelince petrus, yuhanna, yakup ve kızın annesi babası adında hiç kimsenin kendisiyle birlikte içeri girmesine izin vermedi. herkes kız için alıyordu, dövünüyordu. isa, "alamayın" dedi, "kızın ölmedi, uyuyor." kızın öldüğünü bildikleri için isa'yla alay ettiler. o ise kızın elini tutarak, "kızım, kalk!" diye seslendi. ruhu yeniden bedenine dönen kız hemen ayağa kalktı. isa, kızın yemek verilmesini buyurdu. kızın annesiyle babası aklıncı içindeydi. isa, onları hiç kimseye anlatmamaları için onları uyardı.

9

isa, onikiler'i* yanna çarp onlara bütün cinler üzerinde ve hastalıklar iyileştirmek için güç ve yetki verdi. sonra onları tanrı'nın ege-menli'ni duyurmaya ve hastalara ifa vermeye gönderdi. onlara şöyle dedi: "yolculuk için yanna hiçbir ey almayın: ne denek, ne torba, ne ekme, ne para, ne de yedek manta. hangi eve giderseniz, kentten ayrılmıncaya dek orada kalın. sizi kabul etmeyenlere gelince, kentten ayrılmıncaya uyar olsun diye ayaklarınıza tozu silkin." onlar da yola çıktılar, her yerde müjdeyi yayarak ve hastaları iyileştirerek köy köy dolatılar. bölgenin kralı* hirodes bütün bu olanları duyunca akına döndü. çünkü bazıları yahya'nın ölümünden dirildiğini, bazıları ilyas'ın görüldüğünü, bakalar ise eski peygamberlerden birinin

dirildiini söylüyordu. (hirodes, "yahya'nın ban ben kestirdim. imdi hakkında böyle haberler duyduum bu adam kim?" diyor ve isa'y görmeyen bir yolunu arıyordu. elçiler geri dönünce, yaptıkları her eyi isa'ya anlatılar. sonra isa yalnızca onlar yanna alp beysayda denilen bir kente çekildi. bunu öğrenen halk o'nun ardından gitti. isa onlar ilgiyle karlad, kendilerine tanrı'nın egemenliğinden söz etti ve ifaya ihtiyacı olanları iyiletti. günbatımına doru onkiler gelip o'na, "halk salver de çevredeki köylere ve çiftliklere gidip kendilerine barnak ve yiyecek bulsunlar. çünkü siz bir yerdeyiz" dediler. isa, "onlara siz yiyecek verin" dedi. "be ekmekle iki baktan baka bir eyimiz yok" dediler. "yoksa bunca halk için yiyecek almaya biz mi gidelim?" orada yaklaşık be bin erkek vardı. isa öğrencilerine, "halk yaklaşık ellier küllük kümeler halinde yere otur-tun" dedi. öğrenciler öyle yapıp herkesi yere oturtular. isa, be ekmekle iki bal aldı, gözlerini göe kaldırarak ükretti; sonra bunlar böldü ve halka datmalar için öğrencilerine verdi. herkes yiyip doydu. artakalan parçalar dan on iki sepet dolusu toplandı. bir gün isa tek bana dua ediyordu, öğrencileri de yanındaydı. isa onlara, "halk benim kim olduumu söylüyor?" diye sordu. öyle yanıtladılar: "vaftizci yahya diyorlar. ama kimi ilyas, kimi de eski peygamberlerden biri dirilmiş, diyor." isa onlara, "siz ne dersiniz?" dedi, "sizce ben kimim?" petrus, "sen tanrı'nın mesihi'sin*" yanıt verdi. isa, onlar uyararak bunu hiç kimseye söylememelerini buyurdu. insanolu'nun* çok ac çekmesi, ileri gelenler, bakâhınlar ve din bilginlerinin reddedilmesi, öldürülmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiğini söyledi. sonra hepsine, "ardından gelmek isteyen kendini inkâr etsin, her gün çarmıh yüklenip beni izlesin" dedi, "cann kurtarmak isteyen onu yitirecek, cann benim uruma yitiren ise onu kurtaracaktr. insan bütün dünyayı kazanp da cann yitirirse, candan olursa, bunun kendisine ne yarar olur? kim benden ve benim sözlerimden utanırsa, insanolu da kendisinin, babası'nın ve kutsal meleklerin görkemi içinde geldiinde o kiiden utanacaktr. size gerçeği söyleyeyim, burada bulunanlar arasında, tanrı'nın egemenliğini görmeyen ölümlü tatmayacak olanlar var." bu sözleri söyledikten yaklaşık sekiz gün sonra isa, yanna petrus, yuhanna ve yakup'u alarak dua etmek üzere daa çıktı. isa dua ederken yüzünün görünümünü deiti, giysileri imek gibi parlayan bir beyazla büründü. o anda görkem içinde belirten iki kii isa'yla konuşmaya baladılar. bunlar musa ile ilyas'tı. isa'nın yakında yeruallim'de gerçekleşecek olan ayrılmı konuyuyorlard. (petrus ile yannadakilerin üzerine uyku çökmüdü. ama uykular iyice dalınca isa'nın görkemini ve yannada du-

ran iki kiiyi gördüler. bunlar isa'nın yannadan ayrılmı petrus isa'ya, "efendimiz" dedi, "burada bulunmamız ne iyi oldu! üç çar-dak kuralım: biri sana, biri musa'ya, biri de ilyas'a." aslında ne söylediinin farkında deildi. petrus daha bunları söylerken bir bulut gelip onlara gölge sald. bulut onları sarınca korkular. buluttan gelen bir ses, "bu benim olum'dur, seçilmiş olan'dır. o'nu dinleyin!" dedi. ses kesilince isa'nın tek bana olduğu görüldü. öğrenciler bunu gizli tuttular ve o günlerde hiç kimseye gördüklerinden söz etmediler. ertesi gün dadan indikleri zaman, isa'y büyük bir kalabalık karlad. kalabalığın içinde bir adam, "öretmenim" diye seslendi, "yalvarım, olumu bir gör, o tek çocuumdur. bir ruh onu yakalıyor, o da birdenbire çıkmıyor. ruh onu, azından köpekler gelene dek iddetle sarıyor. bedenini yara bere içinde brakarak güçbela ayrılıyor. ruhu kovmalar için öğrencilerine yalvarım, ama baaramadılar." isa öyle karlık verdi: "ey imansız ve sapmı kuak! sizinle daha ne kadar kalp size katlanacak? olunu buraya getir." çocuk daha isa'ya yaklarken cin onu yere vurup iddetle sarst. ama isa kötü ruhu azarlad, çocuğu iyileterek babasına geri verdi. herkes tanrı'nın büyük gücüne ap kald. herkes isa'nın bütün yaptıkları karşında hayret içindeyken, isa öğrencilerine, "u sözlerime iyice kulak verin" dedi. "insanolu*, insanların eline teslim edilecek." (onlar bu sözü anlamadılar. sözü kavramasınlar diye anlam kendilerinden gizlenmişti. üstelik isa'ya bu sözle ilgili soru sormaktan korkuyorlard. öğrenciler, aralarında kimin en büyük olduğunu tartmaya baladılar. akllarından geçeni bilen isa, küçük bir çocuğu tutup yanna çekti ve onlara öyle dedi: "bu çocuğu benim adımı uruna kabul eden, beni kabul etmi olur. beni kabul eden de beni göndereni kabul etmi olur. aranızda en küçük kim ise, ite en büyük odur." (yuhanna buna karlık, "efendimiz" dedi, "senin adıyla cin kovan birini gördük, ama bizimle birlikte seni izlemeyi için ona engel olmaya çalıştık." isa, "ona engel olmayın!" dedi. "size kar olmayan, sizden yanadır." göe alınca gün yaklanca isa, kararlı adamlarla yeruallim'e doru yola çıktı. kendi önünden haberciler gönderdi. bunlar, kendisi için hazırlık yapmak üzere gidip samiriyeliler'e* ait bir köye girdiler. ama samiriyeliler isa'y kabul etmediler. çünkü yeruallim'e doru gidiyordu. öğrencilerden yakup'la yuhanna bunu görünce, "rab, bunlar yok etmek için bir buyrukla gökten ate yadrmamız ister misin?" dediler. ama isa dönüp onları azarlad. sonra baka bir köye gittiler. yolda giderlerken bir adam isa'ya, "nerede gidersen, senin ardından geleceim" dedi. isa ona, "tilkilerin ini, kulanı yuvası var, ama insanolu'nun ban yaslayacak bir yeri yok" dedi. bir bakasına, "ardından gel"

dedi. adam ise, "izin ver, önce gidip babam gömeyim" dedi. isa ona öyle dedi: "brak ölüleri, kendi ölülerini kendileri gömsün. sen gidip tanr'nn egemenli'i ni duyur." bir bakas, "ya rab" dedi, "senin arndnan geleceim ama, izin ver, önce evimdekilerle vedalaaym." isa ona, "saban tutup da geriye bakan, tanr'nn egemenli'i'ne layk deildir" dedi.

10

bu olaylardan sonra rab yetmi kii daha görevlendirdi. bunlar ikier ikier, kendisinin gidecei her kente, her yere kendi önünden gönderdi. onlara, "ürün bol, ama içi az" dedi, "bu nedenle ürünün sahibi rab'be yalvarn, ürününü kaldracak içiler göndersin. haydi gidin! ite, sizi kuzular gibi kurtların arasına gönderiyorum. yannza ne kese, ne torba, ne de çark aln. yolda hiç kimseyle selamlamayn. hangi eve giderseniz, önce, 'bu eve esenlik olsun!' deyin. orada esenliksever biri varsa, dileediiniz esenlik onun üzerinde kalacak; yoksa, size dönecektir. girdiiniz evde kaln, size ne verilerse onu yiyip için. çünkü içi ücretini hak eder. evden eve tanmayn. "bir kente girdiinizde sizi kabul ederlerse, önünüze konulan yiyin. orada bulunan hastalar iyiletirin ve kendilerine, 'tanr'nn egemenlii size yaklat' deyin. ama bir kente girdiinizde sizi kabul etmezlerse, o kentin caddelerine çkp öyle deyin: 'kentinizden ayaklarmzda kalan tozu bile size kar silkiyoruz. yine de unu bilin ki, tanr'nn egemenlii yaklat.' (size unu söyleyeyim, yarg günü o kentin hali sodom kenti'nin halinden beter olacaktır. "vay haline, ey horazin! vay haline, ey beytsayda! sizlerde yapılan mucizeler sur ve sayda'da yapılmı olsayd, çoktan çul* kuamp kül içinde oturarak tövbe etmi olurlard. ama yarg günü sizin haliniz sur ve sayda'nn halinden beter olacaktır. ya sen, ey kefarannah, göme mi çıkarla- caksn? hayr, ölüleri diyarna indirileceksin! "sizi dinleyen beni dinlemedi olur, sizi reddeden beni reddetmedi olur. beni reddeden de beni göndereni reddetmedi olur." yetmiler sevinç içinde döndüler. "ya rab" dediler, "senin adn andmzda cinler bile bize boyun eiyor." isa onlara öyle dedi: "eytan'n gökten yldrm gibi düttüünü gördüm. ben size, yılanlar ve akrepleri ayak altında ezmek ve dümanın bütün gücünü alt etmek için yetki verdim. hiçbir ey size zarar vermeyecektir. bununla birlikte, ruhların size boyun emesine sevinmeyin, adlarnzn gökte yazılm olmasına sevinin." o anda isa kutsal ruh'un etkisiyle coarak öyle dedi: "baba, yerin ve göün rabbi! bu gerçekleri bilge ve akl kilerden gizleyip küçük çocuklara açtn için sana ükredirim. evet baba, senin isten buydu. "babam her eyi bana teslim etti. oul'un kim olduunu baba'dan baka kimse bilmez. baba'nn kim

olduunu da oul'dan ve oul'un o'nu tantmak istedi kilerden bakas bilmez." sonra öğrencilerine dönüp özel olarak öyle dedi: "sizin gördüklerinizi gören gözle ne mutlu! size unu söyleyeyim, nice peygamberler, nice krallar sizin ördüklerinizi görmek istediler, ama göremediler. sizin iittiklerinizi iitmek istediler, ama iitemediler." bir kutsal yasa uzman isa'y denemek amacıyla gelip öyle dedi: "öretmenim, sonsuz yaam miras almak için ne yapmalıym?" isa ona, "kutsal yasa'da ne yazlmtr?" diye sordu. "orada ne okuyorsun?" adam öyle karlk verdi: "tanrın rab'bi bütün yüreimle, bütün canla, bütün gücümle ve bütün aklımla seveceksin. komunu da kendin gibi seveceksin." isa ona, "doru yant verdin" dedi. "bunu yap ve yaayacaksn." oysa adam kendini hakl çıkarmak isteyerek isa'ya, "peki, komum kim?"dedi. isa öyle yant verdi: "adamn biri yerualim'den eriha'ya inerken haydutların eline düttü. onu soyup dövdüler, yar ölü bırak gittiler. bir rastlantı olarak o yoldan bir kâhin geçiyordu. adam görünce yolun öbür yanından geçip gitti. bir levilî* de oraya varp adam görünce ayn eikle geçip gitti. o yoldan geçen bir samiriyelî* ise adamın bulunduu yere gelip onu görünce, yürei szlad. adamın yanına gitti, yaraların üzerine yala arap dökerek sard. sonra adam kendi hayvanna bindirip hana götürdü, onunla ilgilendi. ertesi gün iki dinar çıkararak hancıya verdi. 'ona iyi bak' dedi, 'bundan fazla ne harcarsan, dönüümde sana öderim.' "sence bu üç kiiden hangisi haydutlar arasına düen adama komu gibi davrand?" yasa uzman, "ona acyp yardım eden" dedi. isa, "git, sen de öyle yap" dedi. isa, öğrencileriyle birlikte yola devam edip bir köye girdi. marta adında bir kadn isa'y evinde konuk etti. marta'nn meryem adındaki kzkardei, rab'bin ayakları dibine oturmu o'nun konumasn dinliyordu. marta ise ilerinin çokluundan ötürü tela içindeydi. isa'nn yanına gelerek, "ya rab" dedi, "kardeimin beni hizmet ilerinde yalnız brakmasna aldrmyor musun? ona söyle de bana yardım etsin." rab ona u karl verdi: "marta, marta, sen çok ey için kaygılanp telalanyorsun. oysa gerekli olan tek bir ey vardır. meryem iyi olan seçti ve bu kendisinden alınmayacak."

11

isa bir yerde dua ediyordu. duasn bitirince öğrencilerinden biri, "ya rab"dedi, "yahya'nn kendi öğrencilerine öğretti gibi sen de bize dua etmesini öğret." isa onlara, "dua ederken öyle söyleyin" dedi: "baba, adn kutsal klınsn. egemenliğin gelsin. her gün bize gündelik ekmeimizi ver. günahlarımız bala. çünkü biz de bize kar suç ileyen herkesi balyoruz. ayartılmamıza izin verme." sonra öyle dedi: "sizler-

den birinin bir arkada olur da gece yars ona gidip, 'arkada, bana üç ekme  ödünc ver. bir arkadaşım yoldan geldi, önüne koyacak bir eyim yok' derse, öbürü içerden, 'beni rahat-sz etme! kap kilitli, çocuklarm da yanımda yatyor. kalk sana bir ey veremem' der mi hiç? ((size unu söyleyeyim, arkadalk gerei kalkp ona istediini vermese bile, adamn yüz zl ğ nden ötürü kalker, ihtiyaç neyse ona verir. "ben size unu söyleyeyim: dileyin, size verilecek; arayn, bulacaksınız; kapy  aln, size a lacaktr. Çünkü her dileyen alr, arayan bulur, kap çalana a lr. "arazda hangi baba, ekme  isteyen oluna ta verir? ya da balk isterse balk yerine ylan verir? ya da yumurta isterse ona akrep verir? sizler kötü yürekli olduunuz halde çocuklarnza güzel armaanlar vermeyi biliyosanz, gökteki baba'nın, kendisinden dileyenlere kutsal ruh'u verecei çok daha kesin deil mi?" isa adamn birinden fidsiz bir cini kovuyordu. cin   nca adamn dili   z ld . halk hayret içinde kald. ama içerinden bazlar, "cinleri, cinlerin önderi baalzevul'un* gücüyle kovuyor" dediler. bazlar ise o'nu denemek amacıyla gökten bir belirti göstermesini istediler. onlarn ne d  nd  n  bilen isa öyle dedi: "kendi içinde bölünen ülke y klr, kendi içinde bölünen ey çöker. eytan da kendi içinde b l nm se, onun egemenlii nasl ayakta kalabilir? siz, benim baalzevul'un gücüyle cinleri kovduumu s yliyorsunuz. eer ben cinleri baalzevul'un gücüyle kovuyorsam, sizin adamlarnz kimin gücüyle kovuyor? sizi bu durumda kendi adamlarnz yarglayacak. ama ben cinleri tanr'nın eliyle kovuyorsam, tanr'nın egemenlii üzerinize gelmi demektir. "tepeden trmaa silahlanm g  ll  bir adam kendi evini koruduu sürece, mallar güvenlik içinde olur. ne var ki, ondan daha g  ll  biri saldrp onu alt ettiinde güvendi bütün silahlar elinden alr ve mallarn yamalayarak b l t r r. benden yana olmayan bana kardr, benimle birlikte toplamayan datyor demektir. "kötü ruh insandan   nca kurak yerlerde dolanp huzur arar. bulamaynca da, '  ktm eve, kendi evime döneyim' der. eve gelince oray s p r lm , düzeltilmi bulur. bunun üzerine gider, kendisinden kötü yedi ruh daha alr ve eve girip yerleir. böylece o kiinin son durumu ilkinden beter olur." isa bu sözleri s yl rken kalabaln içinden bir kadn o'na, "ne mutlu seni tam olan rahme, emzirmi ona memelere!" diye seslendi. isa, "daha dorusu, ne mutlu tanr'nın sözünü dinleyip uygulayanlara!" dedi. Çevredeki kalabal  büyürken isa konumaya balad. "imdiki kuak kötü bir kuaktr" dedi. "doüstü bir belirti istiyor, ama ona yunus'un belirtisinden baka bir belirti gösterilmeyecek. yunus nasl ninova halkna bir belirti olduysa, insanolu' da bu kuak için öyle olacakt. güney kraliçesi, yarg günü bu kuan adamlarla bir-

likte kalkp onlar yarglayacak. Çünkü kraliçe, süleyman'n bilgece sözlerini dinlemek için dünyann ta öbür ucundan gelmiti. b kn, süleyman'dan daha üstün olan buradadr. ninova halk, yarg günü bu kuakla birlikte kalkp bu kua yarglayacak. Çünkü ninovalar, yunus'un  ars üzerine tövbe ettiler. b kn, yunus'tan daha üstün olan buradadr." "hiç kimse kandil yapk onu gizli yere ya da tahl  l einin altına koymaz. tersine, içeri girenler görsünler diye onu kandillie koyar. bedenin gözüdür. gözün salamsa, bütün bedeninde aydnlk olur. gözün bozuksa, bedeninde karanlk olur. Öyleyse dikkat et, sendeki 'k' karanlk olmasn. eer bütün bedeninde aydnlk olur ve hiçbir yan karanlk kalmazsa, kandilin seni nlarla aydnlatt zamanki gibi, bedeninde tümden aydnlk olur." isa konumasn bitirince bir ferisi* o'nu evine yemee  ard. o da içeri girerek sofraya oturdu. isa'nın yemekten önce ykanmadn gören ferisi at. rab ona öyle dedi: "siz ferisiler, bardan ve tabandan temizlersiniz, ama içiniz a g zl l k ve kötülükle doludur. ey aks lar! d yapanla i i yapan ayn deil mi? siz kaplarnzn içindeki nasaka olarak verin, o zaman sizin için her ey temiz olur. "ama vay halinize, ey ferisiler! siz nanenin, sedefotunun ve her tür sebzenin ondanl verirsiniz de, adaleti ve tanr sevgisini ihmal edersiniz. ondalk vermeyi ihmal etmeden esas bunlar yerine getirmeniz gerekirdi. vay halinize, ey ferisiler! havralarda en seçkin yerlere kurulmaya, meydanlarda selamlanmaya baylrsnz. vay halinize! insanların, farknda olmadan üzerlerinde gezindii belirsiz mezarlara benziyorsunuz." kutsal yasa uzmanlarnndan biri söz alp isa'ya, " retmenim, bunlar söylemekle bize de hakaret etmi oluyorsun" dedi. isa, "sizin de vay halinize, ey yasa uzmanlar!" dedi. "insanlara tanmas g c yükler yüklersiniz, kendiniz ise bu yükleri kaldırmak için parmanz bile kprdatmazsnz. vay halinize! peygamberlerin antlarn yaparsnz, oysa onlar sizin atalarnz  ld r m t r. böylelikle atalarnzn yaptklarna tankk ederek bunlar onaylam oluyorsunuz. Çünkü onlar peygamberleri öldürdüler, siz de antlarn yapıyorsunuz. ite bunun için tanr'nın bilgeli  öyle demitr: 'ben onlara peygamberler ve elçiler göndereceim, bunlardan kimini öldürecek, kimine zulmedecekler.' böylece bu kuak, habil'in kanndan tutun da, sunakla tapnak arasnda öldürülen zekeriya'nın kanna dein, dünyann kuruluundan beri aktlan bütün peygamberlerin kanndan sorumlu tutulacaktır. evet, size söylüyorum, bu kuak sorumlu tutulacaktır. (vay halinize, ey yasa uzmanlar! bilgi kapsnn anahtarın alp g t rd n z. kendiniz bu kapdan girmediniz, girmek isteyenlere de engel oldunuz." isa oradan ayrılnc, din bilgileriyle ferisiler o'nu iddetle sktrarak birçok konuda azn aramaya

baladlar. azndan ckaak bir sözle o'nu tuzaa düürmek için frsat kolluyorlard.

12

o srada halktan binlerce kii birbirlerini ez-
ercesine toplanmt. isa önce kendi örenci-
lerine unlar söylemeye balad: "ferisiler'in
mayasından -yani, ikiyellkten- kan.
rtl olup da aa karlmayacak, gizli olup
da bilinmeyecek hiçbir ey yoktur. bunun
için karanlkta sylediiniz her söz gün nda
duyulacak, kapal kaplar ardında kulaa fsl-
dadklarnz damlardan duyurulacaktır. "siz
dostlarma söylüyorum, bedeni öldüren, ama
ondan sonra baka bir ey yapamayanlardan
korkmayn. kimden korkmanz gerektiini size
aklayaym: kiyyi öldürdükten sonra cehen-
neme atma yetkisine sahip olan tanr'dan ko-
rkun. evet, size söylüyorum, o'ndan korkun.
be serçe iki metelle satlmıyor mu? ama bun-
lardan bir teki bile tanr katnda unutulmu
deildir. nitekim bandaki bütün salar bile
sayldr. korkmayn, siz birçok serçeden daha
deerlisiniz. "size unu söyleyeyim, insanlarn
nnde beni aka kabul eden herkesi, in-
sanolu* da tanr'nn meleklere önünde aka
kabul edecek. ama kim beni insanlarn önünde
inkâr ederse, kendisi de tanr'nn meleklere
nnde inkâr edilecek. insanolu'na kar bir
söz söyleyen herkes balanacak. oysa kutsal
ruh'a küfreden balanmayacaktır. "sizi havra
topluluklarnn, yöneticilerin ve yetkililerin
nne kardklarnnda, 'kendimizi neyle, nasl
savunacaz?' ya da, 'ne söyleyeceiz?' diye
kaygılanmayın. kutsal ruh o anda size ne
söylemeniz gerektiini retecektir." kalabaln
içinden biri isa'ya, "retmenim, kardeime
söyle de miras benimle paylašn" dedi. isa
ona öyle dedi: "ey adam! kim beni z-
erinizde yarg ya da hakem yapt?" sonra on-
lara, "dikkatli olun!" dedi. "her türlü ag-
zllkten saknn. Çünkü insanın yaam, maln
okluuna bal deildir." isa onlara u ben-
zetmeyi anlatt: "zengin bir adamn toprak-
lar bol ürün verdi. adam kendi kendine, 'ne
yapacam?' ürünlerimi koyacak yerim yok'
diye dnd. sonra, 'öyle yapacam' dedi.
'ambarlarm ykp daha büyüklerini yapacam,
bütün tahllarm ve mallarm oraya yacam.
kendime, ey canm, yllarca yetecek kadar bol
maln var. rahatna bak, ye, iç, yaamn tadn
kar diyeceim." "ama tanr ona, 'ey ak-
sz!' dedi. 'bu gece cann senden istenecek.
biriktirdiin bu eyler kime kalacak?' "ken-
disi için servet biriktiren, ama tanr katnda
zengin olmayan kiinin sonu böyle olur." isa
rencilerine yle dedi: "bu nedenle size unu
söylüyorum: 'ne yiyeceiz?' diye cannz için,
'ne yiyeceiz?' diye bedeniniz için kaygılan-
mayın. can yiyecekten, beden de yiyecekten
daha önemlidir. kargalara bakn! ne eker,
ne biçerler; ne kilerleri, ne ambarlar vardır.

tanr yine de onlar doyurur. siz kulardan çok
daha deerlisiniz! hangi biriniz kaygılanmakla
Ömrünü bir anlk uzatabilir? bu küçücük ie
bile gücünüz yetmediine göre, öbür konu-
larda neden kaygılanıyorsunuz? "zambaklarn
nasl bydne bakt! ne arlar, ne de ip-
lik erirler. ama size unu söyleyeyim, bütün
görkemine karn süleyman bile bunlardan biri
gibi giymni deildi. ey kt imanlar, buun
var olup yarn ocaa atlacak olan kr otunu
böyle giydiren tanr'nn sizi de giydirecei çok
daha kesindir. 'ne yiyeceiz, ne ieceiz?' diye
dnp tasalanmayın. dünya uluslar hep bu
eylerin peindendirler. oysa babanz, bun-
lara gereksinmeniz olduunu bilir. siz o'nun
egemenliinin ardından gidin, o zaman size
bunlar da verilecektir. "korkma, ey küçük
sürü! Çünkü babanz, egemenli size vermeyi
uygun gördü. mallarnz satn, sadaka olarak
verin. kendinize eskimeyen keseler, göklerde
tükenmeyen bir hazine edin. orada ne
hrsz ona yaklar, ne de güve onu yer. hazi-
neniz neredeyse, yüreiniz de orada olacakt-
r." "kuaklarnz belinizde bal ve kandilleriniz
yanar durumda hazr olun. dn enliinden
dönecek olan efendilerinin gelip kapy çald an
kapy açmak için hazr bekleyen köleler gibi
olun. efendileri geldiinde uyank bulunan
kölelere ne mutlu! size dorusunu söyleyeyim,
efendileri beline kuan balayacak, kölelerini
sofraya oturtacak ve gelip onlara hizmet ede-
cek. efendi gecenin ister ikinci, ister üçüncü
nöbetinde gelsin, uyank bulaca kölelere ne
mutlu! ama unu bilin ki, ev sahibi, hrszn
hangi saatte geleceini bilse, evinin soyul-
masna frsat vermez. siz de hazr olun. Çünkü
insanolu* beklemeyiniz saatte gelecektir."
petrus, "ya rab" dedi, "bu benzetmeyi bizim
için mi anlatıyorsun, yoksa herkes için mi?"
rab de öyle dedi: "efendinin, uaklarna vak-
tinde azk vermek için balarna atad ge-
nilir ve akl kâhya kimdir? efendisi eve
döndüünde iinin banda bulaca o köleye ne
mutlu! size gerei söyleyeyim, efendisi onu
bütün maln üzerinde yetkili klacak. ama o
kle içinden, 'efendim gecikiyor' der, kadn
ve erkek hizmetkârlar dövmeye, yiyp içip
sarho olmaya balarsa, efendisi, onun bekle-
medii gnde, ummad saatte gelecek, onu
iddetle cezalandırp imansızlarla bir tutacaktır.
("efendisinin isteini bilip de hazrlık
yapmayan, onun isteini yerine getirmeyen
kle çok dayak yiyecek. oysa bilmeden daya
hak eden davranlarda bulunan, az dayak
yiyecek. kime çok verilmise, ondan çok
istenecek. kime çok ey emanet edilmise,
kendisinden daha fazlas istenecektir. "ben
dünyaya ate yadrmaya geldim. keke bu ate
daha imdiden alevlenmi olsayd! katlanmam
gereken bir vaftiz var. bu vaftiz gerekleince-
ye dek nasl da sknt çekiyorum! yeryüzüne
bar getirmeyi mi geldiimi sanıyorsunuz? size
hayr diyorum, ayrık getirmeye geldim. bun-

dan böyle bir evde be kii, ikiye kar üç, üçe kar iki bölünmü olacak. baba oluna kar, oul babasna kar, anne kzna kar, kz annesine kar, kaynana gelinine kar, gelin kaynanasna kar olacaktır." isa halka unlar da söyledi: "batda bir bulutun yükseldiini görünce siz hemen, 'saanak geliyor' diyorsunuz, ve öyle oluyor. rüzgarn güneyden estiini görünce, 'çok scak olacak' diyorsunuz, ve öyle oluyor. sizi ikiye bölünler! yeryüzünün ve gökyüzünün görünümünden bir anlam çıkarabiliyorsunuz da, imdiki zamann anlamn nasl oluyor da çıkarmıyorsunuz? "doru olana neden kendiniz karar vermiyorsunuz? sizden davac olanla birlikte yargca giderken, yolda onunla anlamak için elinizden geleni yapn. yoksa o sizi yargcın önüne sürükler, yargç gardiyanın eline verir, gardiyan da sizi hapse atar. size unu söyleyeyim, borcunuzun son kuruunu ödemedikçe oradan asla çıkmazsınız."

13

o strada baz kiiler gelip isa'ya bir haber getirdiler. pilatus'un nasl baz celileliler'i öldürüp kanların kendi kestikleri kurbanların kanna kattn anlattılar. isa onlara öyle karlk verdi: "böyle aç çeken bu celileliler'in, bütün öbür celileliler'den daha günahlı olduunu mu sanyorsunuz? size hayr diyorum. ama tövbe etmezseniz, hepiniz böyle mahvolacaksınız. ya da, ilohah'taki kule üzerlerine yklnca ölen o on sekiz kiinin, yerualim'de yaayan öbür insanların hepsinden daha suçlu olduunu mu sanyorsunuz? size hayr diyorum. ama tövbe etmezseniz, hepiniz böyle mahvolacaksınız." isa u benzetmeyi anlatt: "adamn birinin banda dikili bir incir aac vardı. adam gelip aacda meyve arad, ama bulamad. bacya, 'bak' dedi, 'ben üç yldr gelip bu incir aacında meyve arıyorum, bulamıyorum. onu kes. topran besinini neden bo yere tüketsin?' "bac, 'efendim' diye karlk verdi, 'aac bir yl daha brak, bu arada ben çevresini kazp gübreleyeyim. gelecek yl meyve verirse, ne iyi; vermezse, onu kesersin.'" beli bükük bir kadnn iiletirilmesi bir abat günü* isa, havralardan birinde öretiliyordu. on sekiz yldr içinde hastalk ruhu bulunan bir kadn da oradaydı. iki büküm olmu, belini hiç dorultamyordu. isa onu görünce yanna çard. "kadn" dedi, "hastalından kurtuldun." ellerini kadnn üzerine koydu. kadn hemen doruldu ve tanr'y yüceltmeyle balad. isa'nın hastay abat günü iyetirmesine kzan havra yöneticisi kalabala seslenerek, "çalmak için alt gün vardır" dedi. "o günler gelip iyilein, abat günü deil." rab ona u karl verdi: "sizi ikiye bölünler! her biriniz abat günü kendi öküüzünü ya da eelni yemlikten çözüp suya götürmez mi? buna göre, eytan'n on sekiz yldr bal tuttu, ibrahim'in bir kz olan bu kadnn da abat günü bu

badan çözülmesi gerekmez miydi?" isa'nın bu sözleri, kendisine kar gelenlerin hepsini utandırdı. bütün kalabalk ise o'nun yapt görkemli ilerin tümünü sevinçle karladı. sonra isa unlar söyledi: "tanr'nn egemenli neye benzer, onu neye benzeteyim? tanr'nn egemenli, bir adamın bahçesine ektti hardal tanesine benzer. tane geliip aac olur, kular dallarında barnır." isa yine, "tanr'nn egemenli'ni neye benzeteyim?" dedi. "o, bir kadnn üç ölçek una kartd mayaya benzer. sonunda bütün hamur kabarr." isa köy kent dolaarak öretiliyor, yerualim'e doru ilerliyordu. biri o'na, "ya rab" dedi, "kurtulanların says az mı olacak?" isa oradakilere öyle dedi: "dar kapdan girmeye gayret edin. size unu söyleyeyim, çok kii içeri girmek isteyecek, ama giremeyecek. (ev sahibi kalkp kapy kapattıktan sonra darda durup, 'ya rab, kapy aç bize!' diyerek kapy vurmaya balayacaksınız. "o da size, 'kim olduunuzu, nereden geldiinizi bilmiyorum' diye karlk verecek. "o zaman, 'biz sizin önünde yiyip içtik, sen de bizim sokaklarımızda örettin' demeye balayacaksınız. "o da size öyle diyecek: 'kim olduunuzu, nereden geldiinizi bilmiyorum. çekilin önümden, ey kötülük yapınlar!' "ibrahim'i, ishak', yakup'u ve bütün peygamberleri tanr'nn egemenli'nde, kendinizi ise dar atlm gördüğünüz zaman, aranızda alay ve di grts olacaktır. insanlar doundan batdan, kuzeyden güneyden gelecek ve tanr'nn egemenli'nde sofraya oturacaklar. ve ite, sonuncu olan bazlar birinci, birinci olan bazlar da sonuncu olacak." tam o strada baz ferisiler gelip isa'ya, "buradan ayrılıp baka yere git. hiroses* seni öldürmek istiyor" dediler. isa onlara öyle dedi: "gidin, o tilkiye söyleyin, 'bugün ve yarın cinleri kovup hastalar iyletirim ve üçüncü gün hedefime ulaşacağım.' yine de bugün, yarın ve öbür gün vooluma devam etmiyim. çünkü bir peygamberin yerualim'in dnda ölmesi düünülemez! "ey yerualim! peygamberleri öldüren, kendisine gönderilenleri talayan yerualim! tavuun civcivlerini kanatlar altına toplad gibi ben de kaç kez sizin çocukların toplamak istedim, ama siz istemediniz. bakn, eviniz ssz brakılacak! size unu söyleyeyim: 'rab'bin adıyla gelene övgüler olsun!' diyeceğiniz zamana dek beni bir daha görmeyeceksiniz."

14

bir abat günü* isa ferisiler'in ileri gelenlerinden birinin evine yemek yemeye gitti. herkes o'nu dikkatle gözlüyordu. önünde, vücudu su toplam bir adam vardı. isa, kutsal yasa uzmanlarına ve ferisiler'e, "abat günü bir hastay iyletirmek kutsal yasa'ya uygun mudur, deil midir?" diye sordu. onlar ses çıkarmadılar. isa adamı tutup iyletirdi, sonra

eve gönderdi. isa onlara öyle dedi: "hanginiz olu ya da öküzü abat günü kuyuya dğer de hemen çkarmaz?" onlar buna hiçbir karlk veremediler. yemee çarlanların baköeleri seçtiini farkedene isa, onlara u benzetmeyi anlatt: "biri seni düüne çard zaman bakö- eye kurulma. belki senden daha sayın birini de çarmtr. ikinizi de çaran gelip, 'yerini bu adama ver' diyebilir. o zaman utançla kalkp en arkaya geçersin. ((bir yere çarldn zaman git, en arkada otur. öyle ki, seni çaran gelince, 'arkadam, daha öne buyur- maz msn?' desin. o zaman seninle bir- likte sofrada oturan herkesin önünde onur- landrml olursun. kendini yücelten herkes alçaltılacak, kendini alçaltan yüceltilecektir." isa kendisini yemee çarm olana da öyle dedi: "bir ölen ya da akam yemei verdüin zaman dostların, kardelerini, akrabaların ve zengin komuların çarma. yoksa onlar da seni çararak karlk verirler. ama ziyafet verdüin zaman yoksullar, kötürümleri, sakat- lar, körleri çar. böylece mutlu olursun. çünkü bunlar sana karlk verecek durumda deildirler. karl sana, doru kiiler dirldii zaman verilecektir." sofrada oturanlardan biri bunu duyunca isa'ya, "tanr'nn egemen- lii'nde yemek yiyecek olana ne mutlu!" dedi. isa ona öyle dedi: "adamn biri büyük bir ölen hazırlayp birçok konuk çard. ölen saati gelince davetlilere, 'buyurun, her ey hazır' diye haber vermek üzere kölesini gönderdi. 'ne var ki, hepsi anlamçasına özür dile- meye baladlar. birincisi, 'bir tarla satın aldm, gidip görmek zorundaym. rica ed- erim, beni ho gör' dedi. 'bir bakas, 'be çift öküz aldm, onlar denemeye gidiyorum. rica ederim, beni ho gör' dedi. 'yine bir bakas, 'yeni evlendim, bu nedenle gelemiy- orum' dedi. 'köle geri dönüp durumu efen- disine bildirdi. bunun üzerine ev sahibi öfkelenerek kölesine, 'ko' dedi, 'kentin cad- delerine, sokaklarına çk; yoksullar, kötürüm- leri, körleri, sakatlar buraya getir.' "köle, 'efendim, buyruun yerine getirilmitir, ama daha yer var' dedi. 'efendisi köleye, 'çkp yollar ve çit boyların dola, bulduklarn gel- meye zorla da evim dolsun' dedi. 'size unu söyleyeyim, ilk çarlan o adamlardan hiçbirini benim yemeyinden tatmayacaktır.'" kalabalık halk topluluklar isa'yla birlikte yol alıyordu. isa dönüp onlara öyle dedi: "biri bana gelip de babasın, annesini, karsn, çocukların, kardelerini, hatta kendi cann bile gözden çkarmazsa, öğrencim olamaz. (çarmhn yük- lenip ardmndan gelmeyen, öğrencim olamaz. 'aranzdan biri bir kule yapmak isterse, bunu tamamlayacak kadar paras var mı yok mu diye önce oturup yapaca masraf hesap et- mez mi? çünkü temel atp da ii bitire- mezse, durumu gören herkes, 'bu adam in- aata balad, ama bitiremedi' diyerek onunla elenmeye balar. ("ya da hangi kral baka

bir kralla savaa gittiinde, üzerine yirmi bin askerle yürüyen dümana on bin askerle kar koyabilir miyim diye önce oturup bir deer- lendirme yapmaz? eer kar koyamayacaksa, öbürü henüz uzaktayken elçiler gönderip bar koullan ister. ayn eilde sizden kim varn younu gözden çkarmazsa, öğrencim olamaz. "tuz yararldr. ama tuz tadn yitirirse, bir daha nasl o tad kazanabilir? ne topraa, ne de gübreyle yarar; onu çöpe atarlar. iitecek kula olan iitsin."

15

bütün vergi görevlileriyle* günahkârlar isa'y dinlemek için o'na kn ediyordu. ferisiler'le din bilgileri ise, "bu adam günahkârlar kabul ediyor, onlarla birlikte yemek yiyor" diye söyleniyorlard. bunun üzerine isa on- lara u benzetmeyi anlatt: "sizlerden birinin yüz koyunu olsa ve bunlardan bir tanesini kaybetse, doksan dokuzu bozkrda brakarak kaybolan bulana dek onun ardna dümez mi? (onu bulunca da sevinç içinde omu- zlarına alr, evine döner; arkadaşların, komu- ların çarp onlara, 'benimle birlikte sevinin, kaybolan koyunumu buldum!' der. (size unu söyleyeyim, ayn eilde gökte, tövbe eden tek bir günahkâr için, tövbeyi gereksi- meyen doksan dokuz doru kii için duyulan- dan daha büyük sevinç duyulacaktır." "ya da on güümü paras olan bir kadn bunlardan bir tanesini kaybetse, kandil yakp evi süpürerek paray bulana dek her taraf dikkatle aramaz mı? paray bulunca da arkadaşların, komuların çarp, 'benimle birlikte sevinin, kaybettim paray buldum!' der. size unu söyleyeyim, ayn eilde tanr'nn melekleri de tövbe eden bir tek günahkâr için sevinç duyacaklar." isa, "bir adamn iki olu vard" dedi. "bunlar- dan küçüü babasına, 'baba' dedi, 'malndan payma düeni ver bana.' baba da servetini iki olu arasnda paylatrd. "bundan birkaç gün sonra küçük olu her eyini toplayp uzak bir ölkeye gitti. orada sefahat içinde bir yaam sürerek varn younu çarçur etti. delikanl her eyini harcadktan sonra, o ölkede iddetli bir ktlk ba gösterdi, o da yokluk çekmeye balad. bunun üzerine gidip o ölkenin vatan- dalarından birinin hizmetine girdi. adam onu, domuz gütmek üzere otaklarına yol- lad. delikanl, domuzların yedii keçiboynu- zlarıyla karın doyurmaya can atıyordu. ama hiç kimse ona bir ey vermedi. "akl bana gelince öyle dedi: 'babamn nice işisinin fa- zlasıyla yiyecei var, bense burada açlktan ölüyorum. kalkp babamn yanna döneceim, ona, baba diyeceim, tanr'ya ve sana kar gü- nah iledim. ben artık senin olun olarak an- lmaya layık deilim. beni içlerinden biri gibi kabul et.' "böylece kalkp babasının yanna döndü. kendisi daha uzaktayken babas onu gördü, ona acd, koup boynuna sarld ve onu

öptü. onu ona, 'baba' dedi, 'tanrı'ya ve sana kar günah iledim. ben artık senin olun olarak anılmaya layık deilim.' "babas ise kölelerine, 'çabuk, en iyi kaftan getirip ona giydirin!' dedi. 'parmana yüzük takn, ayaklarına çark giydirin!' besili danay getirip kesin, yiyelim, elenelim. çünkü benim bu olum ölmütü, yaama döndü; kaybolmutu, bulundu.' böylece elenmeye baladlar. "babann büyük olu ise tarlayayd. gelip eve yaklatnda çalg ve oyun seslerini duydu. uaklardan birini yanna çarp, 'ne oluyor?' diye sordu. "o da, 'kardein geldi, baban da ona sa salim kavutu için besili danay kesti' dedi. "büyük oul öfkeleni, içeri girmek istemedi. babas dar çkp ona yalvard. ama o, babasna böyle yant verdi: 'bak, bunca yıl senin için köle gibi çaltm, hiçbir zaman buyruandan çıkmadm. ne var ki sen bana, arkadaşlarımla elenmem için hiçbir zaman bir olak bile vermedin. (oysa senin maln fahielerle yiyen u olun eve dönünce, onun için besili danay kestin.' "babas ona, 'olum, sen her zaman yanmdasn, neyim varsa senindir' dedi. 'ama seninip elenmek gerekiyordu. çünkü bu kardein ölmütü, yaama döndü; kaybolmutu, bulundu!'"

16

isa örencilerine unlar da anlatt: "zengin bir adamn bir kâhyas vard. kâhya, efendisinin mallarn çarçur ediyor diye efendisine ihbar edildi. efendisi kâhyay çarp ona, 'nedir bu senin hakkında duyduklarm? kâhyalnn hesabn ver. çünkü sen artık kâhyalk edemezsin' dedi. "kâhya kendi kendine, 'ne yapacam ben?' dedi. 'efendim kâhyal elimden alyor. toprak kazmaya gücüm yetmez, dilenmekten utanrm. kâhyalktan kovulduum zaman bakalar beni evlerine kabul etsinler diye ne yapacam biliyorum.' "böylelikle efendisine borcu olanların hepsini tek tek yanna çard. birincisine, 'efendime ne kadar borcun var?' dedi. "adam, 'yüz ölçek zeytinya' karln verdi. "kâhya ona, 'borç senedini al ve hemen otur, elli ölçek diye yaz' dedi. "sonra bir bakasna, 'senin borcun ne kadar?' dedi. "'yüz ölçek buday' dedi öteki. "ona da, 'borç senedini al, seksen ölçek diye yaz' dedi. "efendisi, dürüst olmayan kâhyay, kllca davrand için övdü. gerçekten bu çan insanlar, kendilerine benzer kiilerle ilikilerinde, kta yürüyenlerden daha akll oluyorlar. size unu söyleyeyim, dünyann aldatc servetini kendinize dost edinmek için kullann ki, bu servet yok olunca sizi sonsuza dek kalacak konutlara kabul etsinler." "en küçük ite güvenilir olan kii, büyük ite de güvenilir olur. en küçük ite dürüst olmayan kii, büyük ite de dürüst olmaz. dünyann aldatc serveti konusunda güvenilir deilseniz, gerçek serveti size kim

emanet eder? bakasnn mal konusunda güvenilir deilseniz, kendi malnz olmak üzere size kim bir ey verir? "hiçbir uak iki efendiye kulluk edemez. ya birinden nefret edip öbürünü sever, ya da birine balap öbürünü hor görür. siz hem tanrı'ya, hem paraya kulluk edemezsiniz." paray seven ferisiler bütün bu sözleri duyunca isa'yla alay etmeye baladlar. o da onlara öyle dedi: "siz insanlar önünde kendinizi temiz çkaryorsunuz, ama tanrı yüreğinizi biliyor. insanların gururlandıkları ne varsa, tanrı'ya irenç gelir. "kutsal yasa ve peygamberlerin devri yahya'nın zamanna dek sürdü. o zamandan bu yana tanrı'nın egemenlii müjdeleniyor ve herkes oraya zorla girmeye çalyor. yerin ve göin ortadan kalkmas, kutsal yasa'nın ufack bir noktasın yok olmasndan daha kolaydır. "karsn boayp bakasya evlenen zina etmi olur. kocasndan boanm bir kadnla evlenen de zina etmi olur." "zengin bir adam vard. mor, ince keten giysiler giyer, bolluk içinde her gün elenirdi. her taraf yara içinde olan lazar adnda yoksul bir adam bu zenginini kapsnn önüne braklrd; zenginini sofrasndan düen krntlarla karın doyurmaya can atard. bir yandan da köpekler gelip onun yaraların yalard. ("bir gün yoksul adam öldü, melekler onu alp ibrahim'in yanna götürdüler. sonra zengin adam da öldü ve gömüldü. ölüer diyarında strap çeken zengin adam ban kaldrp uzakta ibrahim'i ve onun yanında lazar' gördü. 'ey babamz ibrahim, ac bana!' diye seslendi. 'lazar' gönder de parmann ucunu suya batrp dilimi serinletsin. bu alevlerin içinde azap çekiyorum.' "ibrahim, 'olum' dedi, 'yaamn boyunca senin iyilik payn, lazar' da kötülük payn aldn unutma. imdiye o burada teselli ediliyor, sen de azap çekiyorsun. üstelik, aramza öyle bir uçurum kondu ki, ne buradan size gelmek isteyenler gelebilir, ne de oradan kimse bize gelebilir.' "zengin adam öyle dedi: 'öyleyse baba, sana rica ederim, lazar' babamn evine gönder. çünkü be kardeim var. lazar onlar uyarın ki, onlar da bu strap yerine dümesinler.' "ibrahim, 'onlarda musa'nın ve peygamberlerin sözleri var, onlar dinlesinler' dedi. "zengin adam, 'hayr, ibrahim baba, dinlemezler!' dedi. "ancak ölüer arasndan biri onlara giderse, tövbe ederler.' "ibrahim ona, 'eer musa ile peygamberleri dinlemezlerse, ölüer arasndan biri dirilse bile ikna olmazlar' dedi."

17

isa örencilerine öyle dedi: "insan günaha düüren tuzakların olmas kaçınılmazdır. ama bu tuzaklara aracık eden kiinin vay haline! böyle bir kii bu küçüklerden birini günaha düüreceine, boynuna bir deirmen ta geçirilip denize atlsa, kendisi için daha iyi olur. yaantnza dikkat edin! kardeiniz günah ilerse, onu

azarlayn; tövbe ederse, balayn. günde yedi kez size kar günah iler ve yedi kez size gelip, 'tövbe ediyorum' derse, onu balayn." elçiler rab'be, "imanmız artır!" dediler. rab öyle dedi: "bir hardal tanesi kadar imannız olsa, u dut aacna, 'kökünden sökül ve denizin içine dikil' dersiniz, o da sözünüzü dinler. "hanginizin çift süren ya da çobanlık eden bir kölesi olur da, tarladan dönünde ona, 'çabuk gel, sofraya otur' der? tersine ona, 'yemeimi hazırla, kuan bala, ben yiyip içerken bana hizmet et. sonra sen yiyip içersin' demez mi? verdii buyruklar yerine getirdi diye köleye teekkür eder mi? siz de böylece, size verilen buyrukları hepsini yerine getirdikten sonra, 'biz deer-size kullanız; sadece yapmamız gerekeni yaptık' deyin." yemalim'e doru yoluna devam eden isa, samiriye ile celile arasındaki sınır bölgesinden geçiyordu. köyün birine girerken o'nu cüzamlı* on adam karmad. bunlar uzakta durarak, "isa, efendimiz, halimize ac!" diye seslendiler. (isa onlar görünce, "gidin, kâhınlara* görünün" dedi. adamlar yolda giderken cüzamdan temizlendiler. onlardan biri, iyilettiğini görünce yüksek sesle tanrı'y yücelterek geri döndü, yüzüstü isa'nın ayaklarına kapanıp o'na teekkür etti. bu adam samiriyeliydi*. (isa, "iyileyenler on kii deil midir?" diye sordu. "öbür dokuzunu nerede? tanrı'y yüceltmek için bu yabancıdan baka geri dönen olmad mı?" sonra adama, "ayaa kalk, git" dedi. "imannı seni kurtardı." ferisiler isa'ya, "tanrı'nın egemenliği ne zaman gelecek?" diye sordular. isa onlara öyle yanıttı: "tanrı'nın egemenliği göze görünür bir şekilde gelmez. insanlar da, 'ite burada' ya da, 'ite urada' demeyecekler. çünkü tanrı'nın egemenliği içinizdedir." isa öğrencilerine öyle dedi: "öyle günler gelecek ki, insanolu'nun* günlerinden birini görmeyi özeleyeceksiniz, ama görmeyeceksiniz. insanlar size, 'ite orada', 'ite burada' diyecekler. gitmeyin, onların arkasından komayın. imek çakıp göü bir ucundan öbür ucuna dek nasl aydınlatırsa, insanolu kendi gününde öyle olacaktır. ama önce o'nun çok ac çekmesi ve bu kuak tarafından reddedilmesi gerekir. "nuh'un günlerinde nasl olduysa, insanolu'nun günlerinde de öyle olacak. nuh'un gemiye bindii güne dek insanlar yiyip içiyor, evlenip evlendiriliyorlardı. sonra tufan gelip hepsini yok etti. lut'un günlerinde de durum aynıydı. insanlar yiyip içiyor, alıp satıyor, tohum ekiyor, ev yapıyorlardı. ama lut'un sodom'dan ayrıldı gün gökten atele kükürt yad ve hepsini yok etti. "insanolu'nun ortaya çıkaca gün durum aynı olacaktır. o gün damda olan, evdeki eyaların almak için aa inmesin. tarlada olan da geri dönmeyin. lut'un karşın hatırlayın! cann esirgemek isteyen onu yitirecek. cann yitiren ise onu yatacaktır. size unu söyleyeyim, o gece aynı yataca-

olan iki kiiden biri alınacak, öbürü bırakılacak. birlikte buday öüten iki kadından biri alınacak, öbürü bırakılacak." (text omitted) onlar isa'ya, "bu olaylar nerede olacak, rab?" diye sordular. o da onlara, "le neredeyse, akbaba da oraya öüecek" dedi.

18

isa öğrencilerine, hiç usanmadan, her zaman dua etmeleri gerektiğini belirten u benzetmeyi anlattı: "kentlin birinde tanrı'dan korkmayan, insana saygı duymayan bir yargı vardı. (yine o kentte bir dul kadın vardı. yargı sürekli gidip, 'davacı oldum kiiden hakkım al' diyordu. "yargı bir süre ilgisiz kald. ama sonunda kendi kendine, 'ben her ne kadar tanrı'dan korkmaz, insana saygı duymazsam da, bu dul kadın beni rahatsız etti için hakkın alacağım. yoksa sürekli gelip beni canımdan bezdirecek' dedi." (rab öyle devam etti: "adaletsiz yargı ne söylediğini duydunuz. tanrı da, gece gündüz kendisine yakaran seçilmişlerinin hakkın almayacak mı? onlar çok bekletecek mi? size unu söyleyeyim, onların hakkın tez alacaktır. ama insanolu* geldi zaman acaba yeryüzünde iman bulacak mı?" kendi doruluklarına güvenip bakalarına tepeden bakan bazı kiiilere isa u benzetmeyi anlattı: "biri ferisi*, öbürü vergi görevlisi* iki kii dua etmek üzere tapnaa çıktı. (ferisi ayakta kendi kendine öyle dua etti: 'tanrım, öbür insanlara -soygunculara, hak yiyenlere, zina edenlere- ya da u vergi görevlisine benzediğim için sana ökrederim. haftada iki gün oruç tutuyorum, bütün kazancım ondan veriyorum.' "vergi görevlisi ise uzakta durdu, gözlerini göe kaldırmak bile istemiyordu, ancak gösünü döverecek, 'tanrım, ben günahkara merhamet et' diyordu. "size unu söyleyeyim, ferisi deil, bu adam akanım olarak evine döndü. çünkü kendini yücelten herkes alçaltılacak, kendini alçaltan ise yüceltilecektir." bazıları bebekleri bile isa'ya getiriyor, onlara dokunmasını istiyorlardı. bunu gören öğrenciler onları azarladılar. ama isa çocukları yanna çağarak, "brakın, çocuklar bana gelsin, onlara engel olmayın!" dedi. "çünkü tanrı'nın egemenliği böylelerininindir. size dorusunu söyleyeyim, tanrı'nın egemenliği'nin bir çocuk gibi kabul etmeyen, bu egemenliğe asla giremez." ileri gelenlerden biri isa'ya, "iyi öğretmenim, sonsuz yaama kavumak için ne yapmalıyım?" diye sordu. isa, "bana neden iyi diyorsun?" dedi. "iyi olan yalnız biri var, o da tanrı'dır. o'nun buyruklarını biliyorsun: 'zina etmeyeceksin, adam öldürmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere tanıklık etmeyeceksin, annene babana saygı göstereceksin.'" "bunların hepsini gençliğimden beri yerine getiriyorum" dedi adam. isa bunu duyunca ona,

"hâlâ bir eksiin var" dedi. "neyin varsa hepsini sat, parasın yoksullara dat; böylece göklerde hazinen olur. sonra gel, beni izle." adam bu sözleri duyunca çok üzüldü. çünkü son derece zengindi. onun üzüntüsünü gören isa, "varlık kiilerin tanr ege-menli'i'ne girmesi ne kadar güç!" dedi. "nitekim devenin ine deliinden geçmesi, zenginin tanr ege-menli'i'ne girmesinden daha kolaydır." bunu iitenler, "öyleyse kim kurtulabilir?" dediler. isa, "insanlar için imkânsız olan, tanr için mümkündür" dedi. petrus, "bak, biz her eyimizi brap senin ardından geldik" dedi. isa onlara öyle dedi: "size dorusunu söyleyeyim, tanr'nn ege-menlii uruna evini, karsn, karde-lerini, annesiyle babasın ya da çocukların brap da bu çada bunların kat kat fazlasına ve gelecek çada sonsuz yaama kavumayacak hiç kimse yoktur." (isa, onkiler'i* bir yana çekip onlara öyle dedi: "imdi yerualim'e gidiyoruz. peygamberlerin insanolu'yla* ilgili yazıkların tümü yerine gelecektir. o, öteki uşlara teslim edilecek. o'nunla alay edecek, o'na hakaret edecekler; üzerine tükürecek ve o'nu kamçıl原因 olacak." (örenciler bu sözlerden hiçbir ey anlamadılar. bu sözlerin anlam onlardan gizlen-mi, anlatılanlar kavrayamıyorlard. isa er-iha'ya yaklarken kör bir adam yol kenarında oturmuş dileniyordu. adam oradan geçen kalabalı duyunca, "ne oluyor?" diye sordu. ona, "nasral isa geçiyor" dediler. o da, "ey davut olu isa, halime ac!" diye bard. önden gidenler onu azarlayarak susturmak istedilerse de o, "ey davut olu, halime ac!" diyerek daha çok bard. isa durup adamın kendisine getirilmesini buyurdu. adam yaklanca isa, "senin için ne yapmam istiyorsun?" diye sordu. o da, "ya rab, gözlerim görsün" dedi. (isa, "gözlerin görsün" dedi. "imann seni kurtard," adam o anda yeniden görmeye balad ve tanr'y yücelterek isa'nın ardından gitti. bunu gören bütün halk tanr'ya övgüler sundu.

19

isa eriha'ya girdi. kentin içinden geçiyordu. orada vergi görevlilerinin* ba olan, zakkay adında zengin bir adam vardı. isa'nın kim olduğunu görmek istiyor, ama boyu ksa oldu için kalabalıktan ötürü göremiyordu. isa'y görebilmek için önden koup bir yabanl incir aacına trmand. çünkü isa oradan geçecekti. isa oraya varınca yukarı bakıp, "zakkay, çabuk aa in!" dedi. "bugün senin evinde kalmam gerekiyor." zakkay hızla aa indi ve sevinç içinde isa'y evine buyur etti. bunu görenlerin hepsi söylenmeye balad: "gidip günahkar birine konuk oldu!" dediler. zakkay ayaa kalkıp rab'be öyle dedi: "ya rab, ite malım yarsın

yoksullara veriyorum. bir kimseden hak-sızlık bir ey alımsa, dört katn geri vere-ceim." isa dedi ki, "bu ev bugün kurtul-lua kavutu. çünkü bu adam da ibrahim'in oludur. nitekim insanolu*, kaybolan arayp kurtarmak için geldi." oradakiler bu sözleri dinlerken isa konusmasn bir benzetmeyle sürdürdü. çünkü yerualim'e yaklaşt ve onlar, tanr'nn ege-menlii'nin hemen ortaya çkacan sanyorlard. bu nedenle isa öyle dedi: "soylu bir adam, kral atanp dönmek üzere uzak bir ülkeye gitti. gitmeden önce kölelerinden onunu çarp onlara birer mina verdi. 'ben dönüneye dek bu paralar iletin' dedi. "ne var ki, ülkesinin halk adamdan nefret ediyordu. arkasından temsilciler göndererek, 'bu adamın üzerimize kral olmasn istemiyoruz' diye haber ilettiler. "adam kral atanp olarak geri döndüğünde, parayı vermi oldu köleleri çarp ne kazandıklarını örenmek istedi. birincisi geldi, 'efendimiz' dedi, 'senin bir minan on mina daha kazandı.' "efendisi ona, 'aferin, iyi köle!' dedi. 'en küçük ite güvenilir olduunu gösterdin için on kent üzerinde yetkili olacaksn.' "ikincisi gelip, 'efendimiz, senin bir minan be mina daha kazandı' dedi. "efendisi ona da, 'sen be kent üzerinde yetkili olacaksn' dedi. "baka biri geldi, 'efendimiz' dedi, 'ite senin minan! onu bir mendile sarı sakladm. çünkü senden korktum, sert adamsn; kendinden koymadn alr, ekmediini biçersin.' "efendisi ona, 'ey kötü köle, seni kendi azından çkan sözle yargılayacam' dedi. 'kendinden koymadn alan, ekmediini biçen sert bir adam olduunu bildiine göre, neden param faize vermedin?' ben de geldiimde onu faiziyle geri alırdm.' "sonra çevrede duranlar, 'elinde ki minayı aln, on minas olana verin' dedi. "ona, 'efendimiz' dediler, 'onun zaten on minas var!' "o da, 'size unu söyleyeyim, kimde varsa ona daha çok verilecek. ama kimde yoksa, kendisinde olan da elinden alınacak' dedi. 'beni kral olarak istemeyen o dü-manlarma gelince, onlar buraya getirin ve gözümün önünde kılçtan geçirin!" isa, bu sözleri söyledikten sonra önden yürüyerek yerualim'e doru ilerledi. zeytin da'nın yamacındaki beytfaci ile beytanya'ya yaklaştında iki örencisini önden gönderdi. onlara, "kardaki köye gidin" dedi, "köye girince, üzerine daha hiç kimsenin binmedi, bal duran bir spa bulacaksınız. onu çözüp bana getirin. (biri size, 'onu niçin çözüyorsunuz?' diye sorarsa, 'rab'bin ona ihtiyaç var' dersiniz." gönderilen örenciler gittiler, her eyi isa'nın kendilerine anlattı gibi buldular. spayı çözerken hayvann sahipleri onlara, "spayı niye çözüyorsunuz?" dediler. onlar da, "rab'bin ona ihtiyaç var" karlı verdiler. spayı isa'ya getirdiler, üzerine kendi giysilerini atarak isa'y üstüne bindirdiler. isa ilerlerken halk, giysilerini yola seriyordu. isa zeytin da'ndan

aa inen yola yaklat srada, örencilerinden oluan kalabaln tümü, görmü olduklar bütün mucizelerden ötürü, sevinç içinde yüksek sesle tanrı'y övmeye baladlar. "rab'bin adyla gelen kral'a övgüler olsun! gökte esenlik, en yücelerde yücelik olsun!" diyorlard. kalabaln içinden baz ferisler o'na, "öretmen, örencilerini sustur!" dediler. isa, "size unu söyleyeyim, bunlar susacak olsa, talar barakaçtr!" diye karlı verdi. isa yeralım'e yaklap kenti görünce alad. "keke bugün sen de esenlie giden yolu bilseydin" dedi. "ama imdilik bu senin gözlerinden gizlendi. senin için öyle günler gelecek ki, dümanları seni setlerle çevirecek, kuatp her yandan sktracaklar. seni de, barndaki çocuklar da yere çalacaklar. sende ta üstünde ta brakmayacaklar. çünkü tanrı'nın senin yardımna geldii zaman farketmedin." sonra isa tapnan avlusuna girerek satclar dar kovmaya balad. onlara, "'evim duva evi olacak' diye yazlmtr. ama siz onu haydut inine çevirdiniz" dedi. isa her gün tapnakta öğretiyordu. bakâhinler, din bilginleri ve halkın ileri gelenleri ise o'nu yok etmek istiyor, ama bunu nasl yapacakları bilemiyorlard. çünkü bütün halk o'nu can kulayla dinliyordu. (

20

o günlerden birinde, isa tapnakta halka öretp müjde'yi duyururken, bakâhinler ve din bilginleri*, ileri gelenlerle birlikte çkageldiler. o'na, "söyle bize, bunlar hangi yetkiyle yapıyorsun? bu yetkiyi sana kim verdi?" diye sordular. isa onlara u karlı verdi: "ben de size bir soru soracam. söyleyin bana, yahya'nın vaftiz* etme yetkisi tanrı'dan myd, insanlardan m?" (bunu aralarında öyle tarttlar: "'tanrı'dan' dersek, 'ona niçin inanmadnz?' diyecek. yok eer 'insanlardan' dersek, bütün halk bizi taa tutacak. çünkü yahya'nın peygamber olduuna inanmıylardr." sonunda, "nereden olduunu bilmiyoruz" yanıt verdiler. isa da onlara, "ben de size bunlar hangi yetkiyle yapıtm söylemeyeceim" dedi. isa sözüne devam ederek halka u benzetmeyi anlatt: "adamn biri ba dıktı, bunu baclara kiralayp uzun süre yolculua çkt. mevsimi gelince, ban ürününden payna düeni vermeleri için baclara bir köle yollad. ama baclar köleyi dövüp eli bo gönderdiler. ba sahibi baka bir köle daha yollad. baclar onu da dövdüler, aalayp eli bo gönderdiler. adam bir üçüncüsünü yollad, baclar onu da yaralayp kovdular. 'ban sahibi, 'ne yapacam?' dedi. 'sevgili olumu göndereyim. belki onu sayarlar.' "ama baclar onu görünce aralarında öyle konutular: "mirasç budur; onu öldürelim de miras bize kalsn." böylece, onu badan dar atp öldürdüler. "bu durumda ban sahibi onlara ne yapacak? gelip o baclar yok ede-

cek, ba da bakalarına verecek." halk bunu duyunca, "tanrı korusun!" dedi. isa gözlerinin içine bakarak öyle dedi: "öyleyse kutsal yazlar'daki u sözün anlam nedir? 'yapları reddettii ta, ite köenin ba ta oldu.' o tan üzerine diene herkes paramparça olacak, ta da kimin üzerine dierse onu ezip toz edecek." isa'nın bu benzetmeyi kendilerine kar anlattn farkedene din bilginleriyle bakâhinler o'nu o anda yakalamak istedikler, ama halkın tepkisinden korktular. isa'y dikkatle gözölüyorlard. o'na, kendilerine dürüst süsü veren muhbirler gönderdiler. o'nu, söyleyecei bir sözle tuzaa düürmek ve böylelikle valinin yetki ve yargısına teslim etmek istiyorlard. muhbirler o'na, "öretmenimiz, senin doru olan söyleyip öğrettiini, insanları arasında ayrıp yapmaksız tanrı yolunu dürüstçe öğrettiini biliyoruz. sezar'a* vergi vermemiz kutsal yasa'ya uygun mu, deil mi?" diye sordular. (onların hilesini anlayan isa, "bana bir dinar gösterin" dedi. "üzerindeki resim ve yaz kimin?" "sezar'n" dediler. (o da, "öyleyse sezar'n hakkın sezar'a, tanrı'nın hakkın tanrı'ya verin" dedi. isa'y, halkın önünde söyledii sözlerle tuzaa düüremediler. verdii yanta aarak susup kaldılar. ölümünden sonra dirilii yadsyan sadukiler'den bazları isa'ya gelip unu sordular: "öretmenimiz, musa yazlarında bize öyle buyurmutur: 'eer bir adamın evli kardei çocuksuz öürse, adam ölenin karsın alp soyunu sürdürsün.' (yedi karde vardı. birincisi kendine bir e aldı, ama çocuksuz öldü. ikincisi de, üçüncüsü de kadın aldı; böylece kardelerin yedisinde çocuk brakmadan öldü. (son olarak kadın da öldü. buna göre, dirili günü kadın bunlardan hangisinin karsı olacak? çünkü yedisinde onunla evlendi." isa onlara öyle dedi: "bu çan insanlar evlenip evlendirilirler. ama gelecek ça ve ölümlerin diriliine erimeye layk görülenler ne evlenir, ne evlendirilir. bir daha ölmeleri de söz konusu deildir. çünkü meleklerle benzerler ve diriliin çocukları olarak tanrı'nın çocuklarıdır. musa bile alevlenen çalya ilgili bölümde rab için, 'ibrahim'in tanrısı, ishak'ın tanrısı ve yakup'un tanrısı' deyimini kullanarak ölümlerin dirileceine iaret etmiti. tanrı ölümlerin deil, dirilerin tanrısı'dr. çünkü o'na göre bütün insanlar yaamaktadı." artk o'na baka soru sormaya cesaret edemeyen din bilginlerinden bazları, "öretmenimiz, güzel konutun" dediler. (isa onlara öyle dedi: "nasıl oluyor da, 'mesih*' davut'un olu'dur' diyorlar? çünkü davut'un kendisi mezmurlar kitabında öyle diyor: rab rabbim'e dedi ki, ben dümanların ayaklarını altına serinceye dek samda otur." (davut o'ndan 'rab' diye söz ettiine göre, o nasıl davut'un olu olur?" bütün halk dinlerken isa öğrencilerine öyle dedi: "uzun kaftanları içinde dolamaktan holanan, meydanlarda selam-

lanmaya, havralarda en seçkin yerlere, ölen-
lerde bakölelere kurulmaya baylan din bil-
ginlerinden saknn. (dul kadnların maln
mülkünü sömüren, gösteri için uzun uzun
dua eden bu kiilerin cezas daha ar olacak-
tr."

21

isa ban kaldırdı ve ba toplanan yerde balarn
brakan zenginleri gördü. yoksul bir dul
kadnn oraya iki bakr para atnn görünce,
"size gerçeı söyleyeyim" dedi, "bu yoksul
dul kadn herkesten daha çok verdi. (çünkü
bunların hepsi kutuya, zenginliklerinden ar-
tan attlar. bu kadn ise yoksulluuna karn,
geçimince için elinde ne varsa hepsini verdi."
baz kiiler tapnan nasl güzel talar ve adak-
larla süslenmi olduundan söz edince isa,
"burada gördüklerinize gelince, öyle gün-
ler gelecek ki, ta üstünde ta kalmayacak,
hepsi ykılacak!" dedi. (onlar da, "peki,
öretmenimiz, bu dediklerin ne zaman ola-
cak? bunların gerçeklemek üzere olduunu
gösteren belirti ne olacak?" diye sordular.
isa, "sakn sizi saptırmasınlar" dedi. "birçok-
lar, 'ben o'yum' ve 'zaman yaklat' diyerek
benim admla gelecekler. onların ardından
gitmeyin. sava ve isyan haberleri duyunca
telalanmayın. önce bunların olmas gerek,
ama son hemen gelmeyecek." sonra onlara
öyle dedi: "ulus ulusa, devlet devlete sava
açacak. iddetli depremler, yer yer ktlklar ve
salgn hastalklar, korkunç olaylar ve gökte
olaüstü belirtiler olacak. "ama bütün
bu olaylardan önce sizi yakalayp zulmede-
cekler. sizi havralara teslim edecek, zin-
danlara atacaklar. benim admdan ötürü
krallarn, valilerin önüne çıkarılacaksınız. bu
size tanklık etme fırsat olacak. buna göre
kendinizi nasl savunacağnz önceden düşün-
memekte kararlı olun. çünkü ben size öyle
bir konuma yetenei, öyle bir bilgelik vere-
ceim ki, size kar çkanların hiçbirini buna kar
direnemeyecek, bir ey diyemeyecek. anne
babanz, kardeleriniz, akraba ve dostlarınz
bile sizi ele verecek ve bazılarınz öldürtecek-
ler. benim admdan ötürü herkes sizden ne-
fret edecek. ne var ki, bantzaki saçlar-
dan bir tel bile yok olmayacaktır. dayan-
makla canlarınz kazanacaksınız. 'yerualim'in
ordular tarafından kuatldn görünce bilin ki,
kentin ykılaca zaman yaklaşıyor. o zaman
yahudiye'de bulunanlar dalara kaçsın, kentte
olanlar dar çksın, krdağiler kente dönsün.
çünkü o günler, yazlm olanların tümünün
gerçeklecei ceza günleridir. o günlerde
gebe olan, çocuk emziren kadınların vay ha-
line! çünkü ülke büyük skıtya düecek ve bu
halk gazaba urayacaktır. kıktan geçirilecek,
tutsak olarak bütün uluslar arasına sürüle-
cekler. yerualim, öteki ulusların dönem-
leri tamamlannccaya dek onların ayaklar al-

ında çinenecektir. "günete, ayda ve yld-
zlarda belirtiler görülecek. yeryüzünde ulus-
lar denizin ve dalgaların uultusundan akna
dönecek, dehete düecekler. dünyann üzerine
gelecek felaketleri bekleyen insanlar korku-
dan baylacak. çünkü göksel güçler sarsla-
cak. o zaman insanolu'nun* bulut içinde
büyük güç ve görkemle geldiini görecek-
ler. bu olayların gerçeklemeye balayncı du-
rulu ve balarnz kaldırn. çünkü kurtuluunuz
yakn demektir." isa onlara u benzetmeyi an-
latt: "incir aacna ya da herhangi bir aaca
bakn. bunların yapraklarını gördüğünüz za-
man yaz mevsiminin yakn olduunu kendil-
iinizden anlarsnz. aynı eklede, bu olayların
gerçekleştiiini gördüğünüzde bilin ki, tanrı'nın
egemenlii yakındır. size dorusunu söyleyeyim,
bütün bunlar olmadan, bu kuak ortadan
kalmayacak. yer ve gök ortadan kalkacak,
ama benim sözlerim asla ortadan kalkmay-
acaktır. "kendinize dikkat edin! yürekleriniz
sefahat, sarholuk ve bu yaamn kaygılarıyla
arlamasın. o gün, üzerine bir tuzak
gibi aniden inmesin. çünkü o gün bütün
yeryüzünde yaayan herkesin üzerine gelecektir.
(her an uyank kaln, gerçeklemek üzere
olan bütün bu olaylardan kurtulabilmek ve
insanolu'nun önünde durabilmek için dua
edin." isa gündüz tapnaktaki öğretiyor, geceleri
ise kentten dar çkp zeytin da'nda sabahly-
ordu. sabah erkenden bütün halk o'nu tap-
naktaki dinlemek için o'na akn ediyordu.

22

fsh* denilen mayasız ekmek bayram* yak-
lamt. bakahinlerle din bilgilerini isa'y or-
tadan kaldırmak için bir yol arıyor, ama
halktan korkuyorlardı. eytan, onikiler'den*
biri olup iskariot diye adlandırılan yahuda'nın
yüreine girdi. yahuda gitti, bakahinler ve
tapnak koruyucularının komutanlarıyla isa'y
nasl ele verebileceğini görütü. onlar buna
sevindiler ve kendisine para vermeye raz
oldular. bunu kabul eden yahuda, kalabalık
olmad bir zamanda isa'y ele vermek için
fırsat kollamaya baladı. fsh* kurbannın ke-
silmesi gereken mayasız ekmek günü geldi.
isa, petrus'la yuhanna'y, "gidin, fsh yemeini
yiyebilmemiz için hazırlık yapın" diyerek ön-
den gönderdi. o'na, "nerede hazırlık yap-
mamız istersiniz?" diye sordular. isa onlara,
"bakn" dedi, "kente girdiğinizde karnza su
testisi tayan bir adam çıkacak. adam, gide-
cei eve kadar izleyin ve evin sahibine öyle
deyin: 'öretmen, öğrencilerimle birlikte fsh
yemeini yiyeceğim konuk odas nerede?' diye
soruyor." (ev sahibi size üst katta, döen-
mi büyük bir oda gösterecek. orada hazırlık
yapın." onlar da gittiler, her eyi isa'nın kendi-
lerine söyledii gibi buldular ve fsh yemei
için hazırlık yaptılar. yemek saati gelince
isa, elçileriyle birlikte sofraya oturdu ve on-

lara öyle dedi: "ben ac çekmeden önce bu fışh yemeini sizinle birlikte yemeyi çok arzulamtım. (size unu söyleyeyim, fışh yemeini, tanr'nın egemenlii'nde yetkinlie eriecei zamana dek, bir daha yemeyeceim." sonra kâseyi alarak ükretti ve, "bunu aln, aranzda paylan" dedi. "size unu söyleyeyim, tanr'nın egemenlii gelene dek, asmann ürününden biri daha içmeyeceim." sonra eline ekmek ald, ükredip ekmei böldü ve onlara verdi. "bu sizin urunuza feda edilen bedenimdir. beni anmak için böyle yapn" dedi. aynı ekkilde, yemekten sonra kâseyi alp öyle dedi: "bu kâse, sizin urunuza aktılan kanmla gerçekleştirilen yeni antlamadr. ama bana ihanet edecek kiinin eli u anda benimkiyle birlikte sofradadr. insanolu*, belirlenmi olan yoldan gidiyor. ama o'na ihanet eden adamın vay haline!" elçiler, aralarında bunu kimin yapabileceini tartışmaya baladlar. ayrıca aralarında hangisinin en üstün sayılaca konusunda bir çekime oldu. isa onlara, "ulusların kralar, kendi uluslarına egemen kesilirler. ileri gelenleri de kendilerine iyiliksever vınnn yaktrrlar" dedi. "ama siz böyle olmayacaksınız. aranzda en büyük olan, en küçük gibi olsun; yöneten, hizmet eden gibi olsun. hangisi daha büyük, sofrada oturan m, hizmet eden mi? sofrada oturan deil mi? oysa ben aranzda hizmet eden biri gibi oldum. denendim zamanlar benimle birlikte dayanm olanlar sizlersiniz. babam bana nasl bir egemenlik verdiyse, ben de size bir egemenlik veriyorum. öyle ki, egemenliimde benim soframda yiyp içesiniz ve tahtta oturarak israil'in on iki oymanı yarglayasnz. "simun, simun, eytan sizleri buday gibi kalburdan geçirmek için izin almtır. ama ben, imann yitirmeyesin diye senin için dua ettim. geri döndüün zaman kardelerini güçlendir. "simun isa'ya, "ya rab, ben seninle birlikte zindana da, ölüme de gitmeye hazrım" dedi. isa, "sana unu söyleyeyim, petrus, bu gece horoz ötmeden beni tandn üç kez inkâr edeceksin" dedi. sonra isa onlara, "ben sizi kesesiz, torbasız ve çarksız gönderdim zaman, herhangi bir eksiiniz oldu mu?" diye sordu. "hiçbir eksiimiz olmad" dediler. o da onlara, "imdi ise kesesi olan da, torbas olan da yanna alsn" dedi. "klc olmayan, abasın satp bir klç alsn. size unu söyleyeyim, yazlm olan u sözün yaammda yerine gelmesi gerekiyor: 'o, suçlularla bir sayld.' gerçekten de benimle ilgili yazlm olanlar yerine gelmektedir." "ya rab, ite burada iki klç var" dediler. o da onlara, "yeter!" dedi. isa dar çkt, her zamanki gibi zeytin da'na gitti. öğrenciler de o'nun ardından gittiler. oraya varınca isa onlara, "dua edin ki ayartılmayasnz" dedi. onlardan bir ta atm kadar uzaklat ve diz çökerek öyle dua etti: "baba, senin isteine uyunsa, bu kâseyi* benden uzak-

latr. yine de benim deil, senin istediin ol-
sun." (gökten bir melek isa'ya görünerek
o'nu güçlendirdi. derin bir ac içinde olan isa
daha hararetle dua etti. teri, topraa düen
kan damlaların andryordu. isa duadan kalkp
örencilerin yanna dönünce onlar üzüntüden
uyumu buldu. onlara, "niçin uyuyorsunuz?"
dedi. "kalkp dua edin ki ayartılmayasnz."
isa daha konuurken bir kalabalk çkageldi.
onikiler'den* biri, yahuda adındaki kil, kal
abala öncülük ediyordu. isa'y öpmek üzere
yaklanca isa, "yahuda" dedi, "insanolu'na"
bir öpücükle mi ihanet ediyorsun?" (isa'nın
çevresindekiler olacacaklar anlayınca, "ya rab,
klça vuralım mı?" dediler. içlerinden biri
bakahinin kölesine vurarak sa kulan uçurdu.
ama isa, "brakn, yeter!" dedi, sonra kölenin
kulana dokunarak onu iyiletirdi. isa, üzeri-
ne yürüyen bakâhlinlere, tapnak koruyucu-
ların komutanlarına ve ileri gelenlere öyle
dedi: "niçin bir haydutmuum gibi klç ve
sopalarla geldiniz? her gün tapnakta sizinle
birlikteydim, bana el sürmediniz. ama bu
saat sizindir, karanlın egemen oldu saat-
tir." isa'y tutukladılar, alp bakâhinin evine
götürdüler. petrus onları uzaktan izliyordu.
avluğun ortasında ate yakp çevresinde otur-
duklarında petrus da gelip onlarla birlikte
oturdu. bir hizmetçi ç atein nda oturan
petrus'u gördü. onu dikkatle süzerek, "bu da
o'nunla birlikteydi" dedi. ama petrus, "ben
o'nu tanmıyorum, kadn!" diye inkâr etti. bi-
raz sonra onu gören baka biri, "sen de on-
lardansn" dedi. petrus, "deilim, arkada!"
dedi. yaklak bir saat sonra yine bir bakas s-
rarla, "gerçekten bu da o'nunla birlikteydi"
dedi. "çünkü celileli'dir." petrus, "sen ne
diyorsun be adam, anlamıyorum!" dedi. tam
o anda, petrus daha konuurken horoz öttü.
rab arkasna dönüp petrus'a bakt. o zaman
petrus, rab'bin kendisine, "bu gece horoz
ötmeden beni üç kez inkâr edeceksin" dediini
hatırlad ve dar çkpc ac ac alad. (isa'y göz al-
tında tutan adamlar o'nunla alay ediyor, o'nu
dövüyorlard. gözlerini balayp, "peygamberli-
ni göster bakalım, sana vuran kim?" diye
soruıyorlard. kendisine daha bir sürü küfür
yadrdılar. gün dounca halkın ileri gelenleri,
bakâhlinler ve din bilgînleri toplandılar. isa,
bunlardan oluan yüksek kurul'un* önüne
çkarıldı. o'na, "sen mesih* isen, söyle bize!"
dediler. isa onlara öyle dedi: "size söyle-
sem, inanmazsınız. size soru sorsam, yant
vermezsiniz. ne var ki, bundan böyle in-
sanolit*, kudretli tanrı'nın sanda oturacaktır."
onların hepsi, "yani, sen tanrı'nın olu musun?"
diye sordular. o da onlara, "söylediiniz gibi,
ben o'yum" dedi. "artık tankla ne ihtiyacım
var?" dediler. "ite kendi azından duydukl*

sonra bütün kurul üyeleri kalkıp isa'yı pilatus'a götürdüler. o'nu öyle suçlamaya baladlar: "bu adamın ulusumuzu yoldan sapırdın gördük. sezar'a* vergi ödenmesine engel oluyor, kendisinin de mesih*, yani bir kral olduğunu söylüyor." pilatus isa'ya, "sen yahudiler'in kral msn?" diye sordu. isa, "söylediğin gibidir" yanıtı verdi. pilatus, bakâhinlerle halka, "bu adamda hiçbir suç görmüyorum" dedi. ama onlar üstelediler: "yahudiye'nin her tarafında öğretisini yayarak halkı kışkırtıyor; celile'den balayıp ta buraya kadar geldi" dediler. pilatus bunu duyunca, "bu adam celileli mi?" diye sordu. isa'nın, hirodes'in* yönetimindeki bölgeden geldiğini öğrenince, kendisini o sırada yerualim'de bulunan hirodes'e gönderdi. hirodes isa'yı görünce çok sevindi. o'na ilkin haberleri duyduu için çoktandır o'nu görmek istiyor, gerçekleştireceği bir belirtiye tank olmayı umuyordu. o'na birçok soru sordu, ama o hiç karlık vermedi. orada duran bakâhinlerle din bilgilerini, isa'yı ar bir dille suçladılar. hirodes de askerleriyle birlikte o'nu aalayp alay etti. o'na gösterili bir kaftan giydirdi pilatus'a geri gönderdi. bu olaydan önce birbirine düşman olan hirodes'le pilatus, o gün dost oldular. pilatus, bakâhinleri, yöneticileri ve halkı toplayarak onlara, "siz bu adam bana, halkı sapırtıyor diye getirdiniz" dedi. "oysa ben bu adam sizin önünüzde sorguya çektim ve kendisinde öne sürdüğünüz suçlardan hiçbirini bulmadım. (hirodes de bulmam olmalı ki, o'nu bize geri gönderdi. görüyorsunuz, ölüm cezası gerektiren hiçbir şey yapmadım. bu nedenle ben o'nu dövdürüp salvereceim." (text omitted) ama onlar hep bir ağızdan, "yok et bu adam, bize barabbay'ı salver!" diye bardılar. barabbay, kentte çıkan bir ayaklanmaya katılmaktan ve adamı öldürmekten hapse atılmış. isa'yı salvermek isteyen pilatus onlara yeniden seslendi. onlar ise, "o'nu çarmıha ger, çarmıha ger!" diye barp durdular. pilatus üçüncü kez, "bu adam ne kötülük yaptı ki?" dedi. "ölüm cezası gerektirecek hiçbir suç bulmadım o'nda. bu nedenle o'nu dövdürüp salvereceim." ne var ki onlar, yüksek sesle bararak isa'nın çarmıha gerilmesi için direttiler. sonunda barlar baskın çıktı ve pilatus, onların isteğini yerine getirilmesine karar verdi. (istedikleri kıyiyi, ayaklanmaya katılmak ve adamı öldürmekten hapse atılan kıyiyi salverdi. isa'yı ise onların isteğine brakt. askerler isa'yı götürürken, krdan gelmekte olan simun adında kireneli bir adam yakaladılar, çarmıh sırtına yükleyip isa'nın arkasından yürüttüler. büyük bir halk topluluğu da isa'nın ardından gidiyordu. aralarında da için dövünüp at yakan kadınlar vardı. isa bu kadınlara dönerek, "ey yerualim kızlar, benim için almayın" dedi. "kendini

niz ve çocuklarınız için alayın. çünkü öyle günler gelecek ki, 'kır kadınlar, hiç dourmam rahimleri, emzirmemi memelere ne mutlu!' diyecekler. o zaman dalara, 'üzerimize düün!' ve tepelere, 'bizi örtün!' diyecekler. çünkü ya aaca böyle yaparlarsa, kuruya neler olacaktır?" isa'yla birlikte idam edilmek üzere ayrıca iki suçlu da götürülüyordu. kafatası denilen yere vardıklarında isa'yı, biri sanda öbürü solunda olmak üzere, iki suçluyla birlikte çarmıha gerdiler. isa, "baba, onlar bala" dedi. "çünkü ne yaptıkların bilmiyorlar." o'nun giysilerini aralarında paylaşmak için kura çektiler. halk orada durmuş, olanları seyrediyordu. yöneticiler isa'yla alay ederek, "bakaların kurtardı; eer tanrı'nın mesihini*, tanrı'nın seçtiği o ise, kendini de kurtarsın" diyorlardı. askerler de yaklaşıp isa'yla elendiler. o'na eki arap sunarak, "sen yahudiler'in kralı'ysan, kurtar kendini!" dediler. (bann üzerinde u yafta vardı: yahudiler'in kralı budur çarmıha asılan suçlulardan biri, "sen mesih deil misin? haydi, kendini de bizi de kurtar!" diye küfür etti. ne var ki, öbür suçlu onu azarlardı. "sende tanrı korkusu da m yok?" diye karlık verdi. "sen de aynı cezayı çekiyorsun. nitekim biz haklı olarak cezalandırılıyor, yaptıklarımızın karını alıyoruz. oysa bu adam hiçbir kötülük yapmadı." sonra, "ey isa, kendi egemenliğine girindi beni an" dedi. isa ona, "sana dorusunu söyleyeyim, sen bugün benimle birlikte cennette olacaksın" dedi. öyleyin on iki sularında güne karardı, üçe kadar bütün ülkenin üzerine karanlık çöktü. tapnaktaki perde* ortasından yırtıldı. (isa yüksek sesle, "baba, ruhumu ellerine brakıyorum!" diye seslendi. bunu söyledikten sonra son nefesini verdi. olanları gören yüzba, "bu adam gerçekten doru biriydi" diyerek tanrı'yı yüceltmeye baladı. olayı seyretnmek için biriken halkın tümü olup bitenleri görünce göüslerini döve döve geri döndüler. ama isa'nın bütün tandıkları ve celile'den o'nun ardından gelen kadınlar uzakta durmuş, olanları seyrediyorlardı. yüksek kurul* üyelerinden yusuf adında iyi ve doru bir adam vardı. bir yahudi kenti umutla bekleyen yusuf, kurul'un kararını ve eylemini anlayamadı. pilatus'a gidip isa'nın cesedini istedi. cesedi çarmıhtan indirip keten beze sardı, hiç kimsenin konulmadı, kayaya oyulmuş bir mezara yatırdı. hazırık günü'ydü* ve abat günü* balamak üzereydi. isa'yla birlikte celile'den gelen kadınlar da yusuf'un ardından giderek mezar ve isa'nın cesedinin oraya nasıl konulduğunu gördüler. evlerine dönerek baharat ve güzel kokulu yalar hazırladılar. ama abat günü, tanrı'nın buyruğu uyarınca dinlendirildi.

kadınlar haftanın ilk günü*, sabah çok erkenden, hazırlandılar baharat alıp mezara gittiler. ta mezarın giriinden yuvarlanmış buldular. ama içeri girince rab isa'nın cesedini bulamadılar. onlar bu durum karşında arp kalmken, imek gibi parlayan giysilere bürünmü iki kii yanlarında bildirici korkuya kaplan kadınlar balarn yere ediler. adamlar ise onlara, "diri olan neden ölüler arasında ariyorsunuz?" dediler. "o burada yok, dirildi. daha celile'deyken size söylediini anmsayn. insanolu'nun* günahl insanlarn eline verilmesi, çarmha gerilmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiini bildirmiiti." o zaman isa'nın sözlerini anmsadlar. mezardan dönen kadınlar bütün bunlar onbirler'e* ve öteki-lerin hepsine bildirdiler. bunlar elçilere anlatanlar, mecdelli merem, yohanna, yakup'un annesi merem ve bunlarla birlikte bulunan öbür kadnlard. ne var ki, bu sözler elçilere saçma geldi ve kadnlara inanmadlar. yine de, petrus kalkp mezara kotu. eilip içeri baktnda keten bezlerden baka bir ey görmedi. olay karşında akna dönmü bir halde oradan uzaklat. ayn gün örencilerden ikisi, yerualim'den altm ok atm uzaklıkta bulunan ve emmaus denilen bir köye gitmek-teydiler. bütün bu olup bitenleri kendi aralarında konuuyorlard. bunlar konuup tartırlarken isa yanlarına geldi ve onlarla birlikte yürümeye balad. ama onlarn gözleri o'nu tanıma gücünden yoksun brakımt. isa, "yolda birbirinizle ne tartıp duruyorsunuz?" dedi. üzgün bir halde, olduklar yerde durdular. bunlardan ad kleopas olan o'na, "yerualim'de bulunup da bu günlerde orada olup bitenleri bilmeyen tek yabanc sen misin?" diye karık verdi. isa onlara, "hangi olup bitenleri?" dedi. o'na, "nasral isa'yla ilgili olaylar" dediler. "o adam, tanrı'n ve bütün halkın önünde gerek söz, gerek eylemde güçlü bir peygamberdi. bakâhinlerle yöneticilerimiz o'nu, ölüm cezasına çarptırmak için valiye teslim ederek çarmha gerdirdiler; oysa biz o'nun, israil'i kurtaracak kii olduunu ummutuk. dahas var, bu olaylar olal üç gün oldu ve aramızdan bazı kadınlar bizi akna çevirdiler. bu sabah erkenden mezara gittiklerinde, o'nun cesedini bulamadılar. sonra geldiler, bir görümde, isa'nın yaamakta olduunu bildiren melekler gördüklerini söylediler. ((bizimle birlikte olanlardan bazıları mezara gitmi ve durumu, tam kadınların anlatm oldu gibi bulmular. ama o'nu görmemiler." isa onlara, "sizi akl-sızlar! peygamberlerin bütün söylediklerine inanmakta arı davranan kiiler! mesih'in* bu aclar çekmesi ve yüceline kavumas gerekli deil miydi?" dedi. sonra musa'nın ve bütün peygamberlerin yazlarından balayarak, kutsal yazlar'n hepsinde kendisiyle ilgili olan-

lar onlara açıklad. gitmekte olduklar köye yaklatklar strada isa, yoluna devam edecek-mi gibi davrand. ama onlar, "bizimle kal. neredeyse akam olacak, gün batmak üzere" diyerek o'nu zorladılar. böylece isa onlarla birlikte kalmak üzere içeri girdi. (onlarla sofrada otururken isa ekmek ald, ükretti ve ekmei bölüp onlara verdi. o zaman onlarn gözleri açld ve kendisini tandılar. isa ise gözlerinin önünden kayboldu. onlar birbirine, "yolda kendisi bizimle konuırken ve kutsal yazlar' bize açıklarken yüreklerimiz nasıl da sevinçle çarpıyordu, deil mi?" dediler. kalkp hemen yerualim'e döndüler. onbir-ler-i* ve onlarla birlikte olanlar toplanmış buldular. bunlar, "rab gerçekten dirildi, simun'a görünmü!" diyorlard. kendileri de yolda olup bitenleri ve ekmei böldüü zaman isa'y nasl tandıkları anlattılar. bunlar anlatırlarken isa gelip aralarında durdu. onlara, "size esenlik olsun!" dedi. ürktüler, bir hayalet gördüklerini sanarak korkuya kapıldılar. isa onlara, "neden telalanıyorsunuz? neden kukular douyor içinde?" dedi. "ellerime, ayaklarım bakın; ite benim! dokunun da görün. hayaletin eti kemii olmaz, ama görüyorsunuz, benim var." bunu söyledikten sonra onlara ellerini ve ayakların gösterdi. sevinçten hâlâ inanamayan, aknlık içindeki örencilerine, "sizde yiyecek bir ey var mı?" diye sordu. kendisine bir parça kırmak balt verdiler. isa onu alıp gözlerinin önünde yedi. sonra onlara öyle dedi: "daha sizlerle birlikteyken, 'musa'nın yasas'nda, peygamberlerin yazlarında ve mezmurlar'da benimle ilgili yazılmış olanların tümünün gerçekleşmesi gerektir' demitim." bundan sonra kutsal yazlar' anlayabilmeleri için zihinlerini açtı. onlara dedi ki, "öyle yazılmıştır: mesih adı çekecek ve üçüncü gün ölümden dirilecek; günahlarn balanması için tövbe çarsı da yerualim'den balayarak bütün uluslara o'nun adıyla duyurulacak. (sizler bu olayların tanklırsınız. ben de babam'n vaat ettiini size göndereceim. ama siz, yücelerden gelecek güçle kuancaya dek kentte kaln." isa onlar kentin dına, beytanya'nın yakınlarna kadar götürdü. ellerini kaldırdı ve onlara kutsad. ve onlar kutsarken yanlarından ayrıld, göe alınd. örencileri o'na tapındılar ve büyük sevinç içinde yerualim'e döndüler. sürekli tapmakta bulunuyor, tanrı'y övüyorlard.

ey teofilos, ilk kitabmda isa'nın yapmış öğretmeye balad her eyi, seçmiş oldu elçilere kutsal ruh aracılığıyla buyruklar verip yukarı alındı güne dek olanlar yazılmıştır. (isa, ölüm acısını çektiikten sonra birçok inandırıcı kanıtlarla elçilere bildirilmiş olduğunu gösterdi. krk gün süreyle onlara görünerek tanrının egemenliği hakkında konutu. kendileriyle birlikteyken onlara u buyruğu vermişti: "yerusalim'den ayrılmayın, baba'nın verdiği ve benden duyduğunuz sözün gerçekleşmesini bekleyin. öyle ki, yahya suyla vaftiz etti, ama sizler birkaç güne kadar kutsal ruh'la vaftiz edileceksiniz." elçiler bir araya geldiklerinde isa'ya unu sordular: "ya rab, israil'e egemenlik imdi mi geri vereceksin?" isa onlara, "baba'nın kendi yetkisiyle belirlemi olduğu zamanlar ve tarihleri bilmenize gerek yok" karını verdi. "ama kutsal ruh üzerinize inince güç alacaksınız. yerusalim'de, bütün yahudiye ve samiriye'de ve dünyanın dört bucaında benim tankırlarım olacaksınız." isa bunları söyledikten sonra, onların gözleri önünde yukarı alındı. bir bulut o'nu alıp gözlerinin önünden uzaklatmış. isa giderken onları gözlemlerini gördükleri bakıyorlardı. tam o sırada, beyaz giysiler içinde iki adam yanlarında belirdi. "ey celileliler, neden görebakp duruyorsunuz?" diye sordular. "arazından görebakman isa, görebakktan nasıldır gördünüzse, aynı şekilde geri gelecektir." bundan sonra elçiler, yerusalim'den yaklaşık bir kilometre uzaklıkta zeytin dağ'ından yerusalim'e döndüler. kente girince kaldıkları evin üst katındaki odaya çıktılar. petrus, yuhanna, yakup, andreas, filipus, tomas, bartılmay, matta, alfay olu yakup, yurtsever* simon ve yakup olu yahuda oradaydı. bunlar isa'nın annesi merym, öbür kadınlar ve isa'nın kardeleriyle tam bir birlik içinde sürekli dua ediyordu. o günlerde petrus, yaklaşık yirmi kardeten olunan bir topluluğun ortasında ayaa kalkmış öyle konutu: "kardeler, kutsal ruh'un, isa'yı tutuklayanlara klavuzluk eden yahuda ile ilgili olarak davut'un ayağıla önceden bildirdiği kutsal yazı'nın yerine gelmesi gerekiyor. (yahuda bizden biri sayılır ve bu hizmette yerini almış." bu adam, yaptığı kötülüğün karlında aldığı ücretle bir tarla satın aldı. sonra ba aa düdü, bedeni yarlı ve bütün barsakları dar döküldü. yerusalim'de yaayan herkes olay duydu. tarlaya kendi dillerinde kan tarlası anlamına gelen hakeldema adını verdiler. "nitekim mezmurlar kitabında öyle yazılmıştır" dedi petrus. "onun konutu sız kalsın, içinde oturan olmasın." ve, "onun görevini bir bakas üstlenmiş." "buna göre, yahya'nın vaftiz döneminde balayarak rab isa'nın aramızdan yukarı alındı güne deın bizimle birlikte geçirdiği bütün süre boyunca yanımızda bulunan adamlardan birinin, isa'nın diriliine

tanklık etmek üzere bize katılması gerekir." (böylece iki kişiyi, barsabba denilen ve yustus diye de bilinen yusuf ile mattiya'yı öndirdiler. sonra öyle dua ettiler: "ya rab, sen herkesin yüreğini bilirsin. yahuda'nın, ait olduğu yere gitmek için braktı bu hizmeti ve elçilik görevini üstlenmek üzere bu iki kişiden hangisini seçtiğini göster bize." (ardından bu iki kişiyi kura çektiler; kura mattiya'ya düdü. böylelikle mattiya on bir elçiyi katladı.

2

pentikost günü geldiğinde bütün imanlılar bir arada bulunuyordu. anlaşılan gökten, güçlü bir rüzgârı esini andran bir ses geldi ve bulundukları evi tümüyle doldurdu. ateten dillere benzer bir eylerin dalıp her birinin üzerine indiğini gördüler. imanlıların hepsi kutsal ruh'la doldular, ruh'un onları konuturdu bu dillerle konumaya baladılar. o sırada yerusalim'de, dünyanın her ülkesinden gelmiş dindar yahudiler bulunuyordu. sesin duyulması üzerine büyük bir kalabalık toplandı. herkes kendi dilinin konuşulduğunu duyunca aakıldı. hayret ve aklınlık içinde, "bakın, bu konulanların hepsi celileli deil mi?" diye sordular. "nasıl oluyor da her birimiz kendi ana dilini itiyiyor? aramızda partılar, medler, elamlılar var. mezopotamya'da, yahudiye ve kapadokya'da, pontus ve asya ilinde*, frikiya ve pamfilya'da, msr ve libya'nın kirene'ye yakın bölgelerinde yaayanlar var. hem yahudi hem de yahudilere dönen romalı konuklar, girtililer ve araplar var aramızda. ama her birimiz tanrının büyük ilerinin kendi dilimizde konuşulduğunu itiyoruz." (hepsi hayret ve aklınlık içinde birbirlerine, "bunun anlam ne?" diye sordular. bakalarsa, "bunlar taze arab fazla kaçmış" diye alay ettiler. bunun üzerine onbirler'le birlikte öne çıkan petrus yüksek sesle kalabalığa öyle seslendi: "ey yahudiler ve yerusalim'de bulunan herkes, bu durumu size açıklayayım. sözlerime kulak verin. bu adamlar, sandığınız gibi sarho deiller. saat* daha sabahın dokuzu! (bu gördüğünüz, peygamber yoel aracılığıyla önceden bildirilen olaydır: 'son günlerde, diyor tanrı, bütün insanların üzerine ruhum'u dökeceğim. oullarınız, kızlarınız peygamberlikte bulunacaklar. gençleriniz görümler, yallarınız düler görecek. (o günler kadın erkek kullarının üzerine ruhum'u dökeceğim, onlar da peygamberlik edecekler. yukarıda, gökyüzünde harikalar yaratacaım. aada, yeryüzünde belirtiller, kan, ate ve dumanın bulutları görülecek. rab'ın büyük ve görkemli günü gelmeden önce güne karacak, ay kan rengine dönecek. o zaman rab'be yakaran herkes kurtulacak." "ey israilililer, u sözleri dinleyin: bildiğiniz gibi nasrallı isa, tanrının, kendisi aracılığıyla aramızda yaptığı mucizeler, harikalar ve belirtillerle kim-

lii kantlanm bir kiidir. tanr'nn belirlen-
mi amac ve öngörüsü uyarınca elinize tes-
lim edilen bu adam, yasa tanımaz kilerin
eliyle çarmha çivileyip öldürdünüz. tanr
ise, ölüm alçarna son vererek o'nu diriltti.
çünkü o'nun ölüme tutsak kalmas olanakszd.
o'nunla ilgili olarak davut öyle der: 'rab'bi
her zaman önümde gördüm, samda durduu
için sarıslmam. bu nedenle yüreim mutlu,
dilim sevinçlidir. dahas, bedenim de umut
içinde yaayacak. çünkü sen canm ölüler di-
yarna terk etmeyeceksin, kutsaln çürüme-
sine izin vermeyeceksin. yaam yolları bana
bildirdin; varlnla beni sevinçle dolduracak-
sn.' "kardeler, size açça söyleyebilirim
ki, büyük atamz davut öldü, gömüldü,
mezar da bugüne dek yanbamzda duruyor,
davut bir peygamberdi ve soyundan birini
tahtna oturtacana dair tanr'nn kendisine ant
içerek söz verdiini biliyordu. gelecei gör-
erek mesih'in* ölümden diriline ilkin unlar
şöyledi: 'o, ölüler diyarna terk edilmedi, be-
deni çürümedi.' tanr, isa'y ölümden diriltti
ve biz hepimiz bunun tanklaryz. o, tanr'nn
sana yüceltilmi, vaat edilen kutsal ruh'u
baba'dan alm ve imdi gördüünüz ve iit-
tiiniz gibi, bu ruh'u üzerimize dökmüür.
davut, kendisi göklere çkmad halde öyle der:
'rab rabbim'e dedi ki, ben dümanların ayak-
ların altına serinceye dek, samda otur.' ("
"böylelikle bütün israil halk unu kesinlikle
bilsin: tanr, sizin çarmha gerdiiniz isa'y hem
rab hem mesih yapmtr." bu sözleri duyan-
lar, yüreklerine hançer saplanm gibi oldular.
petrus ve öbür elçilere, "kardeler, ne yap-
malıyz?" diye sordular. petrus onlara u karl
verdi: "tövbe edin, her biriniz isa mesih'in
adıyla vaftiz* olsun. böylece günahların
balanacak ve kutsal ruh armağan alacak-
snz. bu vaat sizler, çocuklarınz, uzaktaki-
lerin hepsi için, tanrmz rab'bin çaraca herkes
için geçerlidir." petrus daha birçok sözlerle
onlar uyard. "kendinizi bu sapk kuaktan
kurtarn!" diye yalvard. onun sözünü ben-
imseyenler vaftiz oldu. o gün yaklak üç
bin kii toplulua katld. bunlar kendilerini
elçilerin öretisine, paydala, ekmek bölmeye
ve duaya adadlar. herkesi bir korku sar-
mt. elçilerin aracıyla birçok belirtiler ve
harikalar yapıyordu. imanların tümü bir
arada bulunuyor, her eyi ortaklaa kullany-
orlard. malların mülklerini satyor ve bunun
parasn herkese ihtiyacna göre dayyorlard.
her gün tapmakta toplanmaya devam eden
imanlılar, kendi evlerinde de ekmek bölüp
içten bir sevinç ve sadelikle yemek yiyor ve
tanr'y övüyorlard. bütün halkın beenisini
kazanmışlard. rab de her gün yeni kurtulanlar
toplulua katyordu. (

bir gün petrus'la yuhanna, saat* üçte, dua
vaktinde tapnaa çkyorlard. o strada, doutan
kötürüm olan bir adam, tapnan güzel kap
diye adlandırılan kapsna getiriliyordu. tapnaa
girenlerden para dilenmesi için onu her gün
getirip oraya brakırlard. tapnaa girmek üzere
olan petrus'la yuhanna'y gören adam, kendi-
lerinden sadaka istedi. petrus'la yuhanna
ona dikkatle baktılar. sonra petrus, "bize
bak" dedi. adam, onlardan bir ey ala-
can umarak gözlerini onların üzerine dikti.
petrus, "bende altın ve gümü yok, ama bende
olan sana veriyorum" dedi. "nasral isa
mesih'in adıyla, yörü!" sonra onu sa elinden
kavrayp kaldırd. adamın ayaklar ve bilekleri
o anda sapasalam oldu. sırayp ayaak kalkt,
yürümeye balad. yürüyüp sırayarak, tanr'y
överek onlarla birlikte tapnaa girdi. bütün
halk, onun yürüyüp tanr'y övdüğünü gördü.
onun, tapnan güzel kapsında oturup para
dilenen kii olduunu anlayınca ondaki deiklik
karsında büyük bir hayret ve aklna düüüler.
adam, petrus'la yuhanna'ya tutunuyordu.
bütün halk hayret içinde süleyman'n eyvan
denilen yerde onlara doru koutu. bunu gören
petrus halka öyle seslendi: "ey israilliler,
buna neden atnz? neden gözlerinizi dikmi
bize bakyorsunuz? kendi gücümüz ya da
dindarlmızla bu adamın yürümesini salamz
gibi...! ibrahim'in, ishak'n ve yakup'un
tanrs, atalarımızın tanrs, kulu isa'y yüceltti.
siz o'nu ele verdiniz. pilatus o'nu serbest
brakmaya karar verdi halde, siz o'nu pilat-
us'un önünde reddettiniz. kutsal ve adil
olan' reddedip bir katilin salverilmesini iste-
diniz. siz yaam önderi'ni öldürdünüz, ama
tanr o'nu ölümden diriltti. biz bunun tank-
laryz. gördüğünüz ve tandnz bu adam,
isa'nın ad sayesinde, o'nun adına olan imanla
sapasalam oldu. hepinizin gözü önünde onu
tam sala kavuturan, isa'nın aracıyla etkin
olan imandır. "imdi ey kardeler, yöneti-
cileriniz gibi sizin de bilgisizlikten ötürü
böyle davrandnz biliyorum. ama bütün
peygamberlerin azndan mesih'i'nin* ac çeke-
ceini önceden bildiren tanr, sözünü bu ekilde
yerine getirmiştir. öyleyse, günahlarınz silin-
mesi için tövbe edin ve tanr'ya dönün. öyle
ki, rab size yenilenme fırsatı versin ve sizin
için önceden belirlenen mesih'i, yani isa'y
göndersin. (tanr'nn eski çaldan beri kut-
sal peygamberlerinin azndan bildirdii gibi,
her eyin yeniden düzenlenecei zamana dek
isa'nın gökte kalmas gerekiyor. musa öyle
demit: 'tanrmz rab size, kendi kardelerinizin
arasından benim gibi bir peygamber çkara-
cak. o'nun size söyleyecei her sözü dinle-
yin. o peygamberi dinlemeyen herkes
tanr'nn halkından koparlp yok edilecektir.'
"samuel ve ondan sonra konuan peygam-
berlerin hepsi bu günleri duyurdu. sizler

peygamberlerin mirasçılar, tanrı'nın atalarıyla yaptıkları mirasçılıkları. nitekim tanrı abraham'a şöyle demişti: 'senin soyunun aracılığıyla yeryüzündeki bütün halklar kutsanacak.' tanrı, sizleri kötü yollarınızdan döndürüp kutsamak için kulu'nu ortaya çıkarp önce size gönderdi."

4

kâhinler, tapnak koruyucuların komutan ve sadukiler*, halka seslenmekte olan petrus*la yuhanna'nın üzerine yürüdüler. çünkü onların halka öğretmelerine ve isa'yı örnek göstererek ölümlerin dirileceğini söylemelerine çok kızlardı. onlar yakaladılar, akşam oldu için ertesi güne dek hapse tuttular. ne var ki, konumayın dinlemi olanların birçoğu iman etti. böylece imanlı erkeklerin sayısı aa yukarıya beşine ulaştı. ertesi gün yahudilerin yöneticileri, ileri gelenleri ve din bilginleri* yerusalem'de toplandılar. bakâhin hanan'ın yanı sıra, kayafa, yuhanna, iskender ve bakâhin soyundan gelen herkes oradaydı. petrus*la yuhanna'yı huzurlarına getirtip onlara, "siz bunu hangi güçle ya da kimin adına dayanarak yaptınız?" diye sordular. o zaman kutsal ruh*la dolan petrus onlara şöyle dedi: "halkın yöneticileri ve ileri gelenleri! eer bugün bir hastaya yapılan iyilik nedeniyle bizden hesap soruluyorsa ve bu adamın nasıl iyilettiği soruluyorsa, hepiniz ve bütün israil halkı unu bilin: bu adam, sizin çarmıha gerildiğiniz, ama tanrı'nın ölümünden diriltildiği nasırlı isa mesih'in adıyla sayesinde önünüzde sapaşalamaktadır. (isa,'siz yapıcıları tarafından hiçe sayılan, ama kölenin başta durumuna gelen ta'at. baka hiç kimsede kurtuluş yoktur. bu göğün altında insanlara balamı, bizi kurtarılabilecek baka hiçbir ad yoktur." kurul üyeleri, petrus*la yuhanna'nın yürekliliğini görüp de bunların eğitim görmemi, sıradan kişiler oldukları belanınca atlar ve onları isa'yla birlikte bulundukları farkettiler. iyileştirilen adam, petrus ve yuhanna'yla birlikte gözleri önünde duruyordu; bunun için hiçbir karşı veremediler. kurul üyeleri onlara derçkmalarnı buyurduktan sonra durumu kendi aralarında tartışmaya başladılar. "bu adamlar ne yapacak?" dediler. "yerusalem'de yaayan herkes, bunların eliyle olaanüstü bir belirti gerçekleştirildiğini biliyor. bizi bunu inkâr edemeyiz. ama bu haberin halk arasında daha çok yayılmasını önlemek için onları tehdit edelim ki, bundan böyle israil adından kimsenin söz etmesinler." böylece onları çarldılar, isa'nın adını hiç anmamalarını, o ad kullanarak hiçbir şey öğretmemelerini buyurdular. ama petrus*la yuhanna şöyle karşı verdiler: "tanrı'nın önünde, tanrı'nın sözünü deil de sizin sözünüzü dinlemek doğru mudur, kendiniz karar verin. biz gördüklerimizi ve

ittiklerimizi anlatmadan edemeyiz." kurul üyeleri onları bir daha tehdit ettikten sonra serbest bıraktılar; onları cezalandırmak için hiçbir gerekçe bulamadılar. çünkü bütün halk, olup bitenler için tanrı'yı yüceltiyordu. nitekim mucize sonucu iyilenen adamın ya kırk geçmişti. serbest bırakılan petrus*la yuhanna, arkadaşlarının yanına dönerek bakâhinlerle ileri gelenlerin kendilerini söyledikleri şeyi bildirdiler. arkadaşları bunu duyunca hep birlikte tanrı'ya şöyle seslendiler: "ey efendimiz! yeri göğü, denizi ve onların içindekilerin tümünü yaratan sensin. kutsal ruh aracılığıyla kulun atamız davut'un azından şöyle dedin: 'uluslar neden hiddetlendi, halklar neden boğuzcuları kurdu? dünyanın kralları saf balad, hükümdarlar birleştirdi rab'be ve mesih'i'ne kar.' "gerçekten de hirodes* ile pontius pilatus, bu kentte israil halkı ve öteki uluslarla birlikte senin meshettini* kutsal kulun isa'ya karşı bir araya geldiler. senin kendi gücün ve istenle önceden kararlardın her şeyi gerçekleştirdiler. (ve imdi ya rab, onların savurdu tehditlere bak! senin sözünü tam bir yüreklilikle duyurmak için biz kullarına güç ver. kutsal kulun isa'nın adıyla hastaları iyileştirmek için, belirtiler ve harikalar yapmak için elini uzat." duaları bitince toplandıkları yer sarsıldı. hepsi kutsal ruh*la doldular ve tanrı'nın sözünü cesaretle duyurma devam ettiriler. inanamlar topluluğunun yürei ve düşüncesi birdi. hiç kimse sahip olduğu herhangi bir şey için "bu benimdir" demiyor, her yerlerini ortak kabul ediyorlardı. elçiler, rab isa'nın ölümünden dirildiğine çok etkili bir biçimde tanıklık ediyorlardı. tanrı'nın büyük lütfu hepsinin üzerindeydi. aralarında yok-sulan yoktu. çünkü toprak ya da ev sahibi olanlar bunları satar, sattıklarının bedelini getirip elçilerin buyruğuna verirdiler; bu da herkeşe ihtiyacına göre datlırdı. (örneğin, kbrs domlu bir levili olan ve elçilerin barnaba, yani cesaret verici diye adlandırıldıkları yusuf, sahip olduğu bir tarlayı sattı, parasını getirip elçilerin buyruğuna verdi. (

5

hananya adında bir adam, karsı safıra'nın onayıyla bir mülk sattı, parasını bir kısmını kendine saklayarak gerisini getirip elçilerin buyruğuna verdi. karsının da olup bitenlerden haberi vardı. (petrus ona, "hananya, nasıl oldu da eytan'a uydun, kutsal ruh'a yalan söyleyip tarlarnı parasının bir kısmını kendine sakladın?" dedi. "tarla satılmadan önce sana ait deil miydi? sen onu sattıktan sonra da parayı dileğin gibi kullanamaz mıydın? neden yüreinde böyle bir düzen kurdun? sen insanlara deil, tanrı'ya yalan söylemi oldun." hananya bu sözleri itince yere yıkılıp can verdi. olanları duyan herkesi büyük bir korku sardı. gençler kalkıp hananya'nın ölümünü

kefenlediler ve dar tayp gömdüler. bundan yaklak üç saat sonra hananya'nın kars, olanlardan habersiz içeri girdi. petrus, "söyle bana, tarlay bu fiyata m sattnz?" diye sordu. "evet, bu fiyata" dedi safira. petrus ona öyle dedi: "rab'bin ruhu'nu snamak için nasl oldu da sözbirlii ettiniz? ite, kocan gömenlerin ayak sesleri kapda, seni de dar tayacaklar." kadm o anda petrus'un ayaklar dibine ykpl can verdi. içeri giren gençler onu ölmü buldular, onu da dar tarayarak kocasn yanna gömdüler. inanllar topluluunun* tümünü ve olay duyanların hepsini büyük bir korku sard. elçilerin aracılıyla halk arasında birçok belirtiler ve harikalar yapıyordu. imanlların hepsi süleyman'n evvan'nda toplanıyordu. halk onlara büyük saygı duyduu halde, dardan hiç kimse onlara katılmıy göze alamyordu. buna karn, rab'be inanp topluluua katlan erkek ve kadınların says giderek arttı. bütün bunların sonucu, yoldan geçen petrus'un hiç deilse gölgesi bazlarının üzerine düşün diye halk, hasta olanlar caddelere çıkartp ilteler ve dökler üzerine yatırdı. yerualim'in çevresindeki kasabaların da kalabalıklar geliyordu, hastalar ve kötü ruhlardan acı çekenleri getiriyorlard. bunların hepsi iyiletilirdi. bunun üzerine, kskançlıkla dolan bakâhin ve yandakilerin hepsi, yani saduki* mezhebinden olanlar, elçileri yakalatp devlet tutukevine attırdılar. (ama geceleyn rab'bin bir melei zindan kaplarını açp onlar dar çıkarttı. "gidin! tapnaa girip bu yeni yaamla ilgili sözlerin hepsini halka duyurun" dedi. (elçiler bu buyrua uyarak gün doarken tapnaa girip öğretmeye baladılar bakâhin ve yandakiler gelince yüksek kurul'u*, israil halkının bütün ileri gelenlerini toplantıya çardılar. sonra elçileri getirmek için tutukevine adam yolladılar. ne var ki, görevliler zindana vardıklarında elçileri bulamadılar. geri dönerek u haberi iletiltiler: "tutukevini kilitli ve tam bir güvenlik altında, nöbetçileri de kaplarda durur bulduk. ama kaplar açtımızda içerde kimseyi bulamadık!" (bu sözleri itten tapnak koruyucularının komutanıyla bakâhinler akna döndüler, bu iin sonunun nereye varacağını merak etmeye baladılar. o sırada yanlarına gelen biri, "bakn, hapse attınız adamlar tapnakta dikilmi, halka öğretiyor" diye haber getirdi. bunun üzerine komutanla görevliler gidip elçileri getirdiler. halk kendilerini talamasından korktukları için zor kullanmadılar. elçileri getirip yüksek kurul'un önüne çıkardılar. bakâhin onları sorguya çekti: "bu ad kullanılarak öğretmeyin diye size kesin buyruk vermitik" dedi. "ama siz öğretinizi yerualim kenti'nin her tarafına yaydınız. ille de bizi bu adamın kann dökmekten sorumlu göstermek istiyorsunuz." (petrus ve öbür elçiler öyle karlık verdiler: "insanlardan çok, tanrı'nın sözünü dinlemek gerek. atalarımızın

tanrı, sizin çarmla gererek öldürdünüz isai'yı diriltti. israil'e, günahlarından tövbe etme ve balanma fırsatı vermek için tanrı o'nu önder ve kurtarıcı olarak kendi sana yükseletti. biz, tanrı'nın kendi sözünü dinleyenlere verdiği kutsal ruh'la birlikte bu olayların tanklaryz." kurul üyeleri bu sözleri itince çok öfkelenildiler ve elçileri yok etmek istediler. ama bütün halkın saygısını kazanmış bir kutsal yasa öğretmeni olan gamaliel adlı bir ferisi*, yüksek kurul'da ayağa kalktı, elçilerin ksa bir süre için dar çıkartılmasını buyurarak kurul üyelerine onları söyledi: "ey israilililer, bu adamlara yapacağınız iyi düşünün! (bir süre önce tevdeas da kendi kendisiyle ilgili büyük iddialarda bulunarak bakıldır. dört yüz kadar kii de ona katıldı. ama adam öldürüldü, izleyicilerinin hepsi datıldı, hareket yok oldu. ondan sonra, saym yapıldı günlerde ortaya çıkan celileli yahuda, pek çok insan ayartıp peine takt. ama o da öldürüldü ve izleyicilerinin hepsi dardı. imdi size unu söyleyeyim: bu adamlarla uramayın, onları rahat bırakın! çünkü bu girişim, bu hareket insanı iyise, yok olup gidecektir. yok eer tanrı'nın iyise, bu adamlar yok edemezsiniz. hatta kendinizi tanrı'ya karşı savar durumda bulabilirsiniz." kurul üyeleri gamaliel'in bu ödünü kabul ettiler. elçileri içeri çarptı kamçılattılar ve isai'nin adından söz etmemelerini buyurduktan sonra salverdiler. elçiler isai'nin adını hakarete layık görüldükleri için yüksek kurul'un huzurundan sevinç içinde ayrıldılar. her gün tapnakta ve evlerde öğretmekten ve mesih isai'yle ilgili müjde'yi yaymaktan geri kalmadılar.

6

isai'nin öğrencilerinin sayıca çoald o günlerde, grekçe konuşan yahudiler, günlük yardım datımında kendi dullarına gereken ilginin gösterilmediğini ileri sürerek ibrance* konuşan yahudilerden yakınlara baladılar. bunun üzerine onikiler*, bütün öğrencileri bir araya toplayp öyle dediler: "tanrı'nın sözünü yayma iini bırak maddi illele uramamız doğru olmaz. bu nedenle, kardedeler, aramızdan ruh'la ve bilgelikle dolu, yedi saygınlı seçin. onları bu i için görevlendirelim. biz ise kendimizi duaya ve tanrı sözünü yaymaya adayalım." bu öneri bütün topluluuı honut etti. böylece, iman ve kutsal ruh'la dolu biri olan istefanos'un yansra filipus, prohoros, nikanor, timon, parmenas ve yahudilie dönen antakyal nikolas* seçip elçilerin önüne çıkardılar. elçiler de dua edip ellerini onların üzerine koydular. (böylece tanrı'nın sözü yayılıyor, yerualim'deki öğrencilerin sayısı arttıkça artıyor, kâhinlerden birçok da iman çarına uyyordu. tanrı'nın lütfuyla ve kudretle dolu olan istefanos, halk arasında büyük belirtiler ve harikalar yapıyordu. ne var ki, azatlılar havras diye bili-

nen havrann baz üyeleri ve kirene'den, iskenderiye'den, kilikya'dan ve asya il'nden* baz kiiler istefanos'la çekimeye baladlar. ama istefanos'un konumasndaki bilgeli ve ruh'a kar koyamadlar. bunun üzerine birkaç kiyyi el altından ayatarak onlara, "bu adamn musa'ya ve tanr'ya kar küfür dolu sözler söylediini duyduk" dedirttiler. böylelikle halk, ileri gelenleri ve din bilgilerini krttılar. gidip istefanos'u yakaladlar ve yüksek kurul'un* önüne çıkardılar. getirdikleri yalanc tanklar, "bu adam durmadan bu kutsal yere ve yasa'ya kar konuşuyor" dediler. "nasral isa buraya yakacak, musa'nın bize emanet etti töreleri de deitirecek" dediini duyduk." kurul'da oturanların hepsi, istefanos'a baktıklarında yüzünün bir melek yüzüne benzediini gördüler.

7

bakâhin, "bu iddialar doru mu?" diye sordu. istefanos öyle karlı verdi: "kardeler ve babalar, beni dinleyin. atamz ibrahim daha mezopotamya'dayken, harran'a yerlemeden önce, yüce tanr ona görünüp öyle dedi: 'ülkeni, akrabaların brak, sana göstereceim ülkeye git.' ("bunun üzerine ibrahim kıldaniler'in* ülkesini brak harran'a yerleti. babasının ölümünden sonra da tanr onu oradan alıp imdi sizin yaadnz bu ülkeye getirdi. burada ona herhangi bir miras, bir kar toprak bile vermemiti. ama ibrahim'in o strada hiç çocuğu olmad halde, tanr bu ülkeyi mülk olarak ona ve ondan sonra gelecek torunlarına vereceini vaat etti. tanr öyle dedi: 'senin soyun yabancı bir ülkede, gurbette yaayacak. dört yüz yıl köle olarak çalışılacak, bask görecekt. ama ben kölelik edecekleri ulusu cezalandıracam. bundan sonra oradan çıkacak ve bana bu yerde tapnacaktlar.' sonra tanr onunla, sünnete dayal atlamayı yaptı. böylelikle ibrahim, ishak'n babası oldu ve onu sekiz günlükken sünnet etti. ve ishak yakup'un, yakup da on iki büyük atamzın babası oldu. "yusuf'u kskanan atalarımız, onu köle olarak msr'a sattılar. ama tanr onunlayd ve onu bütün skntlarından kurtardı. onı bilgelik vererek msr firavunu'nun gözüne girmesini salad. firavun da onu msr ve bütün saray halkı üzerine yönetici atadı. ("sonra bütün msr ve kenan ülkesini ktlık vurdu, büyük skntlar baladı. atalarımız yiyecek bulamadılar. msr'da tahl bulundunu duyan yakup, atalarımız oraya ilk yolculuklarına gönderdi. msr'a ikinci gelilerinde yusuf kardelerine kimliini açıkladı. firavun böylece yusuf'un ailesini tanıdı. yusuf haber yollayıp babası yakup'u ve bütün akrabalarını, toplam yetmi be kiyyi çarttı. böylece yakup msr'a gitti. kendisi de atalarımız da orada öldüler. kemikleri sonra ekem'e getirilerek ibrahim'in ekem'de

hamor oullarından bir miktar güümü karlarında satın almı oldu mezara konuldu. "tanr'ın ibrahim'e verdii sözün gerçekleştirileceği zaman yaklatında, msr'daki halkmızın nüfusu bir hayli çoalmı. sonunda yusuf hakkında bilgisi olmayan yeni bir kral msr'da tahta çıktı. bu adam, halkmıza kar haince davrandı, atalarımıza kötülük etti. onlar, yeni doan çocukların açta bırakı ölümüne terk etmeye zorladı. "o strada, son derece güzel bir çocuk olan musa doğdu. musa, üç ay babasının evinde beslendikten sonra açta bırakıldı. firavunun kızını bulup evlat edindi ve kendi oğlu olarak yetitirdi. (musa, msr'ların bütün bilimlerinde eğitildi. gerek sözde, gerek eylemde güçlü biri oldu. "krk yılı doldurunca musa'nın yüreğinde öz kardeleri israiloullar'ın durumunu yakından görme arzusu doğdu. onlardan birine haksızlık edildiğini gören musa, onu savundu. haksız yapan msr'ly öldürerek ezilenin öcünü aldı. 'kardelerim tanr'ın benim aracılığıyla kendilerini kurtaracak anırlar' diye düşünüyordu. ama onlar bunu anlamadılar. ertesi gün musa, kavga eden iki ibraniliyle karlanca onları barmak istedi. 'efendiler' dedi, 'siz kadesiniz. niye birbirinize haksızlık ediyorsunuz?' "ne var ki, soydancı haksızlık eden ki musa'yı yana iterek, 'kim seni bamza yönetici ve yargıç atadı?' dedi. 'yoksa dün msr'ly öldürdüğün gibi beni de mi öldürmek istiyorsun?' bu söz üzerine musa midyan ülkesine kaçtı. orada gurbette yaad ve iki yıl babası oldu. "krk yıl geçtikten sonra musa'ya, sina da'nın yakınlardaki çölde, yanarı bir çalınn alevleri içinde bir melek göründü. musa gördüklerine at. daha yakından bakmak için yaklatında, rah ona öyle seslendi: 'senin atalarının tanrısı, ibrahim'in, ishak'n ve yakup'un tanrısı benim.' korkuyla titreyen musa bakmaya cesaret edemedi. ("sonra rah, 'çarkların çarkı! çünkü bastın yer kutsal toprak' dedi. 'msr'da halkımıza yapılan baskı yakından gördüm, iniltilerini duydum ve onları kurtarmaya geldim. imdi gel, seni msr'a göndereceim.' "bu musa, 'kim seni yönetici ve yargıç atadı?' diye reddettikleri musa'yı. tanr onu, çalda kendisine görünen meleğin aracılığıyla yönetici ve kurtarıcı olarak gönderdi. halk msr'dan çkarak, orada, kıldeniz'de* ve krk yıl boyunca çölde belirttiler ve harikalar yapan oydu. israiloullar'na, 'tanr size kendi kardelerinizin arasından benim gibi bir peygamber çıkartacak' diyen musa odur. çöldeki topluluğun arasında yaam, sina da'nda kendisiyle konan melek ve atalarımızla birlikte bulunmu olan odur. bize iletmek üzere yaam dolu sözler aldı. "ne var ki, atalarımız onun sözünü dinlemek istemediler. onu reddettiler, msr'a dönmeyi özler oldular. harun'a, 'bize öncülük edecek ilahları yap' dediler. 'çünkü bizi msr'dan çkaran o musa'ya ne oldu bilmiyoruz!' ve o

günlerde buza biçiminde bir put yapıp ona kurban sundular. kendi elleriyle yaptıkları bu put için bir enlik düzenlediler. bu yüzden tanrı onlardan yüz çevirip onlar göksel cisimlere kulluk etmeye terk etti. peygamberlerin kitabında yazılmı oldu gibi: 'ey israil halkı, çölde kırk yıl boyunca bana mı sunular, kurbanlar sundunuz? siz molek'in* çadırı ve ilahın refan'ın yıldız tadını. tapınmak için yaptığınız putları bunlar. bu yüzden sizi babil'in* ötesine süreceyim.' "çölde atalarımızın tanklığı çadır vardı. musa bunu, kendisiyle konuşan tanrının buyurdu gibi, gördüğü örneğe göre yaptı. tanklık çadırın önceki kuaktan teslim alan atalarımız, yahu'nun önderliğinde öteki ulusların topraklarını ele geçirdikleri zaman, çadır yanlarında getirdiler. uluslar atalarımızın önünden kovan, tanrının kendisiydi. çadır davut'un zamana dek kaldı. tanrının beenisini kazanmış olan davut, yakup'un tanrısı için bir konut yapmaya izin istedi. oysa tanrı için bir ev yapan süleyman oldu. "ne var ki, en yüce olan, elle yapılmı konutlarda oturmaz. peygamberin belirttiği gibi, 'gök tahtım, yeryüzü ayaklarınızın taburesidir. benim için nasıl bir ev yapacaksınız? ya da, neresi dinleneceğim yer? bütün bunları yapan elim değil mi?' diyor rab.' ("ey dik kafalar, yürekleri ve kulakları sünnet edilmemi olanlar! siz tıpkı atalarınız benziyorsunuz, her zaman kutsal ruh'a kar direniyorsunuz. atalarınız peygamberlerin hangisine zulmetmediler ki? adil olanın geleceğini önceden bildirenleri de öldürdüler. melekler aracılığıyla buyrulan yasa'yı alıp da buna uymayan sizler, şimdi de adil olan'a ihanet edip o'nu katlettiniz!" (kurul üyeleri bu sözleri duyunca öfkeden kudurular, istefanos'a kar dillerini gıcırdattılar. kutsal ruh'la dolu olan istefanos ise, gözlerini göe dikip tanrının görkemini ve tanrının sanda duran isay'ı gördü. "baka" dedi, "göklerin açıldığını ve insanolu'nun* tanrının sanda durmakta olduğunu görüyorum." bunun üzerine kulakların tıkağı çıklar atarak hep birlikte istefanos'a saldırdılar. onu kentten dışarı atıp ta tuttular. istefanos'a kar tanklık etmi olanlar, kaftanların saul adlı bir gencin ayaklarının dibine braktılar. istefanos ta yamurunu alırken, "rab isa, ruhumu al!" diye yakarıyordu. sonra diz çökerek yüksek sesle öyle dedi: "ya rab, bu günah onlara yükleme!" bunu söyledikten sonra gözlerini yaama kapadı.

8

istefanos'un öldürülmesini saul da onaylamı. o gün yerualim'deki kiliseye* kar korunç bir bask dönemi baladı. elçiler haric bütün imanlılar yahudiye ve samiriye'nin her yanına daldılar. bazı dindar kişiler, istefanos'u gömdükten sonra onun için büyük yas tut-

tular. saul ise inanlıları topluluğunu* kırp geçiriyordu. ev ev dolaarak, kadın erkek demeden imanlıları dar sürüklüyor, hapse atıyordu. bunun sonucu dalan imanlılar, gitdikleri her yerde tanrı sözünü müjdeliyorlardı. filipus, samiriye* kenti'ne gidip oradakilere mesih'i* tantmaya baladı. filipus'u dinleyen ve gerçekleştirdiği belirtileri gören kalabalıklar, hep birlikte onun söylediklerine kulak verdiler. birçoklarının içinden kötü ruhlar yüksek sesle haykarak çıktı; birçok felçli ve kötürüm iyileştirildi. ve o kentte büyük sevinç oldu. ne var ki, kentte bir süreden beri büyücülük yapan ve samiriye halkını akna çeviren simun adlı biri vardı. simun, büyük adam olduğunu iddia ediyordu. küçük büyük, herkes onu dikkatle dinler, "büyük güç dedikleri tanrı gücü ite budur" derlerdi. uzun zamandan beri onun büyüçülüğüyle akna çevirdiği için onu dikkatle dinlerlerdi. ama tanrının egemenliği* ve isa mesih adıyla ilgili müjde'yi duyuran filipus'un söylediklerine inandıkları zaman, erkekler de kadınlar da vaftiz* oldular. simun'un kendisi de inanın vaftizi oldu. ondan sonra sürekli olarak filipus'un yanında kaldı. doğüstü belirtileri ve yapılan büyük mucizeleri görünce akna döndü. yerualim'deki elçiler, samiriye halkını, tanrının sözünü benimsemişini duyunca petrus'la yuhanna'yı onlara gönderdiler. petrus'la yuhanna oraya varınca, samiriye'li imanlıların kutsal ruh'u almaları için dua ettiler. çünkü ruh daha hiçbirinin üzerine inmemiştir. rab isa'nın adıyla vaftiz olmaları, o kadar. petrus'la yuhanna onların üzerine ellerini koyunca, onlar da kutsal ruh'u aldılar. elçilerin bu el koyma hareketiyle kutsal ruh'un verildiğini gören simun onlara para teklif ederek, "bana da bu yetkiyi verin, kimin üzerine ellerimi koysam kutsal ruh'u alsın" dedi. (petrus, "paran da yok olsun, sen de!" dedi, "çünkü tanrının armaanını parayla elde edebileceğini sandın. senin bu ite bir payın, bir hakkın yok. yüreğin, tanrının gözünde doru deildir. bu kötülüğünden tövbe et ve rab'be yalvar, yüreindeki bu düşünce belki balandır. senin kin dolu, kötülüğe tutsak biri olduğunu görüyorum." simun, "benim için rab'be yalvarın da söylediklerinizden hiçbirini bama gelmesin" diye karlık verdi. petrus'la yuhanna tanklık edip rab'bin sözünü bildirdikten sonra, samiriye'nin birçok köyünde de müjde'yi duyuraya yerualim'e döndüler. bu arada rab'bin bir meleği filipus'a öyle seslendi: "kalk, güneye doru, yerualim'den gazze'ye inen yola, çöl yoluna git." filipus da kalkıp gitti. giderken etiyoopyal bir hadım gördü. bu adam etiyoopya kraliçesi kandaki'nin vezirlerinden biriydi. kraliçenin bütün hazinelerinden sorumluydu. yerualim'e, tapınmaya gelmişti. geri dönerken arabasında oturmuş, peygamber yeaya'nın

kitab'n okuyordu. ruh filipus'a, "git" dedi, "u arabaya yeti." filipus koup arabann yanna geldi ve hadm'n peygamber yaaya'y okumakta olduunu iitti. "acaba okuduklarn anlyor musun?" diye sordu. hadm, "biri bana yol göstermedikçe nasl anlayabilirim ki?" diyerek filipus'un arabaya binip yanna oturmasn rica etti. kutsal yazlar'dan okudu bölüm uydu: "koyun gibi kesime götürüldü; krkcnn önünde kuzu nasl ses çkarmazsa, o da öylece azn açmad. aalandnda adalet o'ndan esirgendi. o'nun soyunu kim anacak? çünkü yeryüzündeki yaamna son verildi." hadm filipus'a, "lütfen açklar msn, peygamber kimden söz ediyor, kendisinden mi, bir bakasndan m?" diye sordu. bunun üzerine filipus anlatmaya koyuldu. kutsal yazlar'n bu bölümünden balayarak ona isa'yla ilgili müjde'yi bildirdi. yolda giderlerken su bulan bir yere geldiler. hadm, "bak, burada su var" dedi. "vaftiz* olmama ne engel var?" (text omitted) sonra arabann durmasn buyurdu. filipus'la hadm birlikte suya girdiler ve filipus hadm vaftiz etti. sudan çktklar zaman rab'bin ruhu filipus'u hemen oradan uzaklatrd. filipus'u bir daha görmeyen hadm sevinç içinde yoluna devam etti. filipus ise kendini adot kent'inde buldu. sezariye'ye varncaya dek bütün kentleri dolaarak müjde'yi duyurdu.

9

saul ise rab'bin öğrencilerine kar hâlâ tehdit ve ölüm soluyordu. bakâhine gitti, am'daki havralara verilmek üzere mektuplar yazmasn istedi. orada isa'n'n yolunda yürüyen kadn erkek, kimi bulsa tutuklayp yerualim'e getirmek niyetindeydi. (yol alp am'a yaklat strada, birdenbire gökten gelen bir k çevresini aydınlatt. yere ykılan saul, bir sesin kendisine, "saul, saul, neden bana zulmediyorsun?" dediini iitti. saul, "ey efendim, sen kimsin?" dedi. "ben senin zulmettin isa'ym" diye yant geldi. "haydi kalk ve kente gir, ne yapman gerektii sana bildirilecek." saul'la birlikte yolculuk eden adamlarn dilleri tutuldu, olduklar yerde kalakaldılar. sesi duyulursa da, kimseyi göremediler. saul yerden kalkt, ama gözlerini açtnda hiçbir ey göremiyordu. sonra kendisini elinden tutup am'a götürdüler. üç gün boyunca gözleri görmeyen saul hiçbir ey yiyip içmedi. am'da hananya adnda bir isa öğrencisi vard. bir görümde rab ona, "hananya!" diye seslendi. "buradaym, ya rab" dedi hananya. rab ona, "kalk" dedi, "doru sokak denilen sokaa git ve yahuda'n'n evinde saul adnda tarsuslu birini sor. u anda orada dua ediyor. görümünde yanna hananya adl birinin geldiini ve gözlerini açmak için ellerini kendisinin üzerine koyduunu görmüür." hananya öyle karlk verdi:

"ya rab, birçoklarnn bu adam hakkında neler anlattklarn duydum. yerualim'de senin kutsalarna nice kötölük yapm! burada da senin adn anan herkesi tutuklamak için bakâhinerden yetki almtr." rab ona, "git!" dedi. "bu adam, benim adm öteki uluslara*, krallara ve israiloullar'na duyurmak üzere seçilmi bir aracmdr. benim adm uruna ne kadar sknt çekmesi gerekeceini ona göstereceim." bunun üzerine hananya gitti, eve girdi ve ellerini saul'un üzerine koydu. "saul karde" dedi, "sen buraya gelirken yolda sana görünen rab, yani isa, gözlerin açlın ve kutsal ruh'la dolasn diye beni yollad." o anda saul'un gözlerinden balk pulunu andran eyler düttü. saul yeniden görmeye balad. kalkp vaftiz* oldu. sonra yemek yiyip kuvvet buldu. saul, am'da ve yerualim'de saul birkaç gün am'daki öğrencilerin yannda kald. havralarda isa'n'n tanr'nn olu olduunu hemen duyurmaya balad. onu duyanlarn hepsi akna döndü. "yerualim'de bu ad ananlar krp geçiren adam bu deil mi? buraya da, öylelerini tutuklayp bakâhinerle götürmek amacıyla gelmedi mi?" diyorlard. saul ise günden güne güçleniyordu. isa'n'n mesih* olduuna dair kantlar göstererek am'da yaayan yahudiler'i akna çeviriyordu. aradan günler geçti. yahudiler saul'u öldürmek için bir düzen kurdular. ne var ki, kurduklar düzenle ilgili haber saul'a ulat. yahudiler onu öldürmek için gece gündüz kentin kaplarn gözlüyorlard. ama saul'un öğrencileri geceleyin kendisini aldılar, kentin surlarndan sarkttklar bir küfe içinde aa indirdiler. saul yerualim'e varnca oradaki öğrencilere katlmaya çalt. ama hepsi ondan korkuyor, isa'n'n öğrencisi olduuna inanamyorlard. o zaman barnaba onu alp elçilere götürdü. onlara, saul'un am yolunda rab'bi nasl gördüğünü, rab'bin de onunla konutuunu, am'da ise onun isa adn nasl korkusuzca duyurduunu anlatt. böylelikle saul, yerualim'de girip çktklar her yerde öğrencilerle birlikte bulunarak rab'bin adm korkusuzca duyurmaya balad. dili grekçe olan yahudiler'le konuup tartıyordu. ama onlar onu öldürmeyi tasarlıyorlard. kardeler bunu öğrenince onu sezariye'ye götürüp oradan tarsus'a yolladlar. bütün yahudiye, celile ve samiriye'deki* inanllar topluluu* esenle kavutu. gelen ve rab korkusu içinde yaayan topluluk kutsal ruh'un yardımıyla sayca büyüyordu. bu arada her taraf dolaan petrus, lidda'da yaayan kutsalara da urad. orada enea adnda birine rastlad. enea felçliydi. sekiz yldan beri yatalakt. petrus ona, "eneas, isa mesih seni iyiletiriyor" dedi. "kalk, yatan topla." enea hemen ayaa kalkt. lidda ve aron'da yaayan herkes onu gördü ve rab'be döndü. yafa'da, isa öğrencisi olan tabita adnda bir kadn vard. tabita, ceylan anlamna gelir.

bu kadn her zaman iyilik yapp yoksullara yardım ederdi. o günlerde hastalanp öldü. ölüsünü ykayp üst kattaki odaya koydular. lidda yafa'ya yakn olduundan, petrus'un lidda'da bulunduunu duyan örenciler ona iki kii yollayp, "vakit kaybetmeden yanmza gel" diye yalvardılar. petrus kalkp onlarla birlikte gitti. eve varnca onu üst kattaki odaya çıkardılar. bütün dü kadnlar alayarak petrus'un çevresinde toplandılar. ona, ceylan'ın kendileriyle birlikteyken diktii entarilerle üstlükleri gösterdiler. petrus, herkesi dar çıkartt, diz çöküp dua etti. sonra ölüye doru dönerek, "tabita, kalk" dedi. kadn gözlerini açt, petrus'u görünce dorulup oturdu. petrus elini uzatarak onu ayaa kaldırd. sonra kutsallarla dul kadnlar çardı, ceylan'ı diri olarak onlara teslim etti. bu olayn haberi bütün yafa'ya yayld ve birçoklar rab'be inand. petrus uzunca bir süre yafa'da, simun adnda bir dericinin evinde kald.

10

sezariye'de kornelius adnda bir adam vard. "italyan" taburunda yüzbayd. dindar bir adamd. hem kendisi hem de bütün ev halkı tanrı'dan korkard. halka çok yardımda bulunur, tanrı'ya sürekli dua ederdi. bir gün saat* üç sularnda, bir görümden tanrı'nın bir meleinin kendisine geldiini açıkça gördü. melek ona, "kornelius" diye seslendi. kornelius korku içinde gözlerini ona dikti, "ne var, efendim?" dedi. melek ona öyle dedi: "duaların ve sadakaların anılmak üzere tanrı katna ulat. imdi yafa'ya adam yolla, petrus olarak da tannan simun'u çart. petrus, evi deniz kıyısında bulunan simun adlı bir dericinin yanında kalıyor." kendisiyle konuan melek uzaklatktan sonra kornelius, iki uayla özel yardımcılarından dindar bir askeri çardı. kendilerine her eyi anlattıktan sonra onlar yafa'ya gönderdi. ertesi gün onlar yol alıp kente yaklaşırlarken, saat* on iki sularnda petrus dua etmek için dama çıktı. acıkca da yemek istedi. yemek hazırlanırken petrus kendinden geçti. göün açıldn ve büyük bir çaraf andran bir nesnenin dört köşesinde sarktlarak yeryüzüne indirildiini gördü. çarafın içinde, yeryüzünde yaayan her türden dört ayaklı hayvanlar, sürüngenler ve kular vard. bir ses ona, "kalk petrus, kes ve ye!" dedi. "asla olmaz, ya rab!" dedi petrus. "hiçbir zaman baya ya da murdar* herhangi bir ey yemedim." ses tekrar, ikinci kez duyuldu; petrus'a, "tanrı'nın temiz kldklarna sen baya deme" dedi. bu, üç kez tekrarlandı. sonra çaraf andran nesne hemen göe alınd. petrus aklınlık içindeydi. gördüü görüşmün ne anlamı gelebileceini düşünürken, kornelius'un gönderdi adamlar sora sora simun'un evinin kapsına kadar geldiler. evdekilere seslenerek, "petrus

diye tannan simun burada m kalıyor?" diye sordular. petrus buladı görüşmün anlamın düşünürken ruh ona, "bak, üç kii seni arıyor" dedi. "haydi kalk, aa in. hiç çekinmeden onlarla git. çünkü onlar ben gönderdim." petrus aa inip adamlara, "aradınız kii benim" dedi. "gelinizin sebebi ne acaba?" "doru ve tanrı'dan korkan, bütün yahudi ulusunca iyiliyle tannan, kornelius adnda bir yüzba var" dediler. "kutsal bir melek ona, seni evine çartıp senin söyleyeceklerini dinlemesini buyurdu." bunun üzerine petrus onlar içeri alıp konuk etti. ertesi gün petrus kalktı, onlarla birlikte yola çıktı. yafa'daki kardelerden bazıları da ona katıldı. ikinci gün sezariye'ye vardılar. bu arada kornelius, akraba ve yakn dostların toplam onları bekliyordu. eve giren petrus'u karladı, tapıncasına ayaklarına kapandı. petrus ise onu ayaa kaldırarak, "kalk, ben de insanım" dedi. petrus kornelius'la konuya konuya içeri girindiinde birçok insanın toplamı olduğunu gördü. onlara öyle dedi: "bir yahudi'nin baka ulustan biriyle iliki kurmasının, onu ziyaret etmesinin töremize aykır olduğunu bilirsiniz. oysa tanrı bana, hiç kimseye baya ya da murdar* dememem gerektiğini gösterdi. bu nedenle, çarldım zaman hiç itiraz etmeden geldim. imdi, beni ne amaçla çartınız sorabilir miyim?" kornelius, "üç gün önce bu sralarda, saat* üçte evimde dua ediyordum" dedi. "birdenbire, parlak giysili bir adam önüme çıkverdi. 'kornelius' dedi, 'tanrı senin duan ıitti, verdiğin sadakalar and. yafa'ya adam yolla, petrus diye tannan simun'u çart. o, deniz kıyısında oturan derici simun'un evinde kalıyor.' bunun üzerine sana hemen adam yolladım. sen de lütfedip geldin. ite imdi biz hepimiz, rab'bin sana buyurdu her eyi dinlemek üzere tanrı'nın önünde toplanmış bulunuyoruz." o zaman petrus söz alıp öyle dedi: "tanrı'nın insanlar arasında ayırmı yapmadn, ama kendisinden korkan ve doru olan yapan kıiyi, ulusuna bakmaksızın kabul ettiini gerçekten anlıyorum. (tanrı'nın, herkesin rabbi olan isa mesih aracılığıyla esenlii müjdeleyerek israiloullar'na iletii bildiriden haberinizi vardır. yahya'nın vaftiz* çarısından sonra celile'den balayarak bütün yahudiye'de meydana gelen olaylar, tanrı'nın, nasral isa'y nasl kutsal ruh'la ve kudretle meshettiini* biliyorsunuz. isa her yan dolaarak iyilik yapıyor, iblis'in baskı altında olanların hepsini iletiriyordu. çünkü tanrı o'nunla birlikteydi. ("biz isa'nın, yahudilerin ülkesinde ve yerualim'de yaptıkları'nın hepsine tank olduk. o'nu çarmıha gerip öldürdüler. ama tanrı o'nu üçüncü gün diriltti ve açıkça görünmesini salad. isa halkın tümüne deil de, tanrı'nın önceden seçti tanklara -ölümden dirilmesinden sonra kendisiyle birlikte yiye içen bizlere- gördü. tanrı tarafından ölümlerle dirilerin yargı olarak

atanan kiinin kendisi olduunu halka duyur-
mamz, buna tanklk etmemizi buyurdu.
peygamberlerin hepsi o'nunla ilgili tanklkta
bulunuyorlar. öyle ki, o'na inanan herkesin
günahlar o'nun adıyla balanr." petrus daha
bu sözleri söylerken kutsal ruh, konumay
dinleyen herkesin üzerine indi. petrus'la bir-
likte gelen yahudi imanllar, kutsal ruh arma-
nann öteki uluslardan olanların da üzeri-
ne dökülmesini akllıkla karladlar. çünkü
onların, bilmedikleri dillerle konuup tanr'y
yücelttiklerini duyuyorlard. o zaman petrus,
"bunlar, tpk bizim gibi kutsal ruh'u almlar.
suyla vaftiz* olmalarına kim engel olabilir?"
dedi. (böylelikle onların isa mesih adıyla vaf-
tiz olmaların buyurdu. sonra onlar petrus'a,
birkaç gün yanlarında kalmas için ricada bul-
undular.

11

elçilerle bütün yahudiye'deki kardeler, öteki
ulusların da tanr'nn sözünü kabul ettiklerini
duydular. ama petrus yerualim'e gittii za-
man sünnet yanllar onu eleştirtiler. "sün-
netsiz* kiilerin evine gidip yemek yemisin!"
dediler. petrus batan balayarak olanlar tek
tek onlara anlatt. "ben yafa kenti'nde dua
ediyordum" dedi. "kendimden geçerek bir
görüm gördüm. büyük bir çaraf andran
bir nesnenin dört köesinden sarkıldn, bunun
gökten inip benim bulunduum yere kadar
geldiini gördüm. gözlerimi çarafa dikip
dikkatle baktm. çarafın içinde, yeryüzünde
yaayan dört ayakllar, yabanl hayvanlar,
sürüngeiler ve kular gördüm. sonra bir sesin
bana, 'kalk, petrus, kes ve ye!' dediini iittim.
"asla olmaz, ya rab!' dedim. 'azma hiçbir
zaman baya ya da murdar* bir ey girmedim.'
"ses ikinci kez gökten geldi: 'tanr'nn temiz
kldklarna sen baya deme' dedi. bu, üç kez
tekrarlandı; sonra her ey yeniden göe alınd.
"tam o sırada sezariye'den bana gönderilen
üç kii, bulunduumuz evin önünde durdular.
ruh bana, ayrırm gözetmeden onlarla birlikte
gitmemi söyledi. bu alt karde de benimle
geldiler, varp adamın evine girdik. adam
bize, evinde beliren melei nasl gördüğünü
anlatt. melek ona öyle demi: 'yafa'ya
adam yolla, petrus diye tannan simun'u
çart. o sana, senin ve bütün ev halkının
kurtulu bulaca sözler söyleyecek.' "ben
konumaya balayınca kutsal ruh, balangçta
bizim üzerimize indii gibi, onların da üzeri-
ne indi. o zaman rab'bin söylediü söz
anmsadm: 'yahya suyla vaftiz* etti, sizler
ise kutsal ruh'la vaftiz edileceksiniz.' böyle-
likle tanr, rab isa mesih'e inanm olan bi-
zilere verdiü armaann ayns onlara verdiyse,
ben kimim ki tanr'ya kar koyaym?" bun-
lar dinledikten sonra yattlar. tanr'y yücel-
terek öyle dediler: "demek ki tanr, tövbe
etme ve yaama kavuma frsattn öteki ulus-

lara da vermitir." istefanos'un öldürülme-
siyle balayan bask sonucu dalan imanllar,
fenike, kbrs ve antakya'ya kadar gittiler.
tanr sözünü sadece yahudiler'e duyuruyor-
lard. ama içlerinden kbrsl ve kireneli olan
baz adamlar antakya'ya gidip grekler*le* de
konumaya baladlar. onlara rab isa'yla ilgili
müjde'yi bildirdiler. onların arasında etkin
olan rab'bin gücü sayesinde çok sayıda kii
inanp rab'be döndü. olup bitenlerin haberi,
yerualim'deki kiliseye* ulat. bunun üzerine
imanllar barnaba'y antakya'ya gönderdiler.
kutsal ruh'la ve imanla dolu, iyi bir adam
olan barnaba, antakya'ya varp tanr lütfu-
nun meyvelerini görünce sevindi. herkesi,
candan ve yürekten rab'be bal kalmaya
özendirdi. sonu olarak rab'be daha birçok
kii kazanld. (sonra barnaba, saul'u ara-
mak için tarsus'a gitti. onu bulunca da
antakya'ya getirdi. böylece barnaba'yla
saul bir yıl boyunca oradaki inanllar toplu-
luuyla* bir araya gelerek büyük bir kitleyi
eittiler. öğrencilere ilk kez antakya'da mesi-
hçiler ad verildi. (o günlerde yerualim'den
antakya'ya baz peygamberler geldi. bun-
lardan hagavos adl biri ortaya çıkp bütün
dünyada iddetli bir ktlk olacın ruh aracılığıyla
bildirdi. bu ktlk, klavdius'un imparator-
luu sırasında oldu. öğrenciler, her biri kendi
gücü oranında, yahudiye'de yaayan kardelere
gönderilmek üzere yardım toplamay karar-
latrdılar. bu karar yerine getirip balarn barna-
ba ve saul'un eliyle kilisenin ihtiyarlarına*
gönderdiler.

12

o sırada kral hirodes*, kiliseden* baz
kiilere eziyet etmeye balad. yuhanna'nın
kardei yakup'u kılça öldürttü. yahudiler'in
bundan memnun kaldn görünce ardından
petrus'u da yakalatt. bunu, mayasız ek-
mek bayram* sırasında yaptı. petrus'u tu-
tuklatp hapse atırd ve dörder kiiliik dört
takım askerin gözetimine teslim etti. fışh
bayram'ndan* sonra onu halkın önünde
yarglamak niyetindeydi. bu nedenle petrus
hapiste tutuldu. ama inanllar topluluğu*
onun için tanr'ya hararetle dua ediyordu.
petrus, hirodes'in kendisini yarglayaca gün-
den önceki gece, çift zincirle bal olarak
iki askerin arasında uyuyordu. kapda du-
ran nöbetçiler de zindanın güvenliğini saly-
ordu. birdenbire rab'bin bir melei göründü
ve hücrede bir k parladı. melek, petrus'un
börüne dokunup onu uyandırd. "çabuk,
kalk!" dedi. o anda zincirler petrus'un bilek-
lerinden düttü. melek ona, "kuan bala, çark-
ların giy" dedi. petrus da söyleneni yaptı.
"aban giy, beni izle" dedi melek. petrus
onu izleyerek dar çkt. ama melein yap-
tının gerçek olduunu anlamıyor, bir görüm
gördüğünü sanıyordu. birinci ve ikinci nö-

betçiyi geçerek kente açılan demir kapya geldiler. kap, önlerinde kendiliğinden açıldı. dar çkp bir sokak boyunca yürüdüler, sonra melek anszn petrus'un yanından ayrıldı. o zaman kendine gelen petrus, "rab'bin bana meleini gönderdiini imdi gerçekten anlyorum" dedi. "o beni hirodes'in elinden ve yahudi halknn urayacam umduu bütün belalardan kurtard." petrus olanların farkına varınca markos diye tannan yuhanna'nın annesi meryem'in evine gitti. orada birçok kii toplanmış dua ediyordu. petrus'un d kapy çalması üzerine roda adı bir hizmetçi kız kapya bakmaya gitti. petrus'un sesini tanyan kız, sevincinden kapy açmadan tekrar içeri koarak, "petrus kapda duruyor!" diye haber verdi. "çldırmsn sen!" dediler ona. ama kız üsteyince, "onun meleli olmal" dediler. petrus ise kapy çalmaya devam etti. kapy açp onu görünce ap kaldılar. petrus, eliyle susmaları iaret ederek rab'bin onu zindandan nasıl çıkardığını anlattı. sonra, "bu haberleri yakup'la öbür kardeler iletin" diyerek oradan ayrılp baka bir yere gitti. askerler sabahleyin büyük bir telaa kapıldılar. birbirlerini, "petrus'a ne oldu?" diye sordular. hirodes onu arattı, bulamayınca da nöbetçileri sorguya çekti ve idam edilmeleri için buyruk verdi. bundan sonra hirodes, yahudiye'den sezarıye'ye gidip bir süre orada kaldı. bu arada sur ve sayda halklara ate püskürüyordu. bunlar birleip kendisiyle görüşmeye geldiler. önce kralın badanman vlastus'u kendi taraflarına çekerek bar isteinde bulundular. çünkü kendi ülkelerinin gereksindii yiyecekler kralın ülkesinden salanıyordu. belirlenen günde krallık giysilerini giyen hirodes tahtna oturarak halka bir konuşma yaptı. halk, "bu bir insann sesi değil, bir ilahın sesidir!" diye baryordu. o anda rab'bin bir meleli hirodes'i vurdu. çünkü tanrı'ya ait olan yücelii kendine mal etmişti. içi kurtlarca kemirilerek can verdi. tanrı'nın sözü ise yaylıyor, etkisini artırıyordu. görevlerini tamamlayan barnaba'yla saul, markos diye tannan yuhanna'yı yanlarına alarak yerualim'den döndüler.

13

antakya'daki kilisede* peygamberler ve öğretmenler vardı: barnaba, niger denilen imon, kireneli lukius, bölge kral* hirodes'le birlikte büyüümü olan menahem ve saul. bunlar rab'be tapıp oruç* tutarlarken kutsal ruh kendilerine öyle dedi: "barnaba'yla saul'u, kendilerini çarın olduğum görev için bana ayrılm." böylece oruç tutup dua ettikten sonra, barnaba'yla saul'un üzerine ellerini koyup onları yolcu ettiler. kutsal ruh'un buyruyuyla yola çıkan barnaba'yla saul, selefkiye'ye gittiler, oradan da gemiyle kbrs'a geçtiler. salamis'e varınca yahudiler'in

havralarında tanrı'nın sözünü duyurmaya baladılar. yuhanna'y da yardımcı olarak yanlarına aldılar. aday batan baa geçerek baf'la geldiler. orada büyücü ve sahte peygamber baryeu adında bir yahudi'yle karlatılar. baryeu, vali sergius pavlus'a yakın biriydi. aklı bir kii olan vali, barnaba'yla saul'u çarptı tanrı'nın sözünü dinlemek istedi. ne var ki baryeu büyücü anlamına gelen öbür adıyla elimas- onlara kar koyarak valiyi iman etmekten caydırmaya çalıştı. (ama kutsal ruh'la dolan saul, yani pavlus, gözlerini elimas'a dikerek, "ey iblis'in olu!" dedi. "yüreğin her türlü hile ve sahtekarlıkla dolu; doru olan her eyin dümansın. rab'bin düz yolların çarptıktan vazgeçmeyecek misin? (ite imdi rab'bin eli sana kar kalktı. kör olacaksın, bir süre gün n göremeyeceksin.) o anda adamın üzerine bir sis, bir karanlık çöktü. dört dönererek, elinden tutup kendisine yol gösterecek birilerini aramaya baladı. olanları gören vali, rab'le ilgili öğretiyi hayranlıkla karladı ve iman etti. pavlus'la beraberindekiler baf'tan denize açp pamfilya bölgesinin perge kenti'ne gittiler. yuhanna ise onları bırakp yerualim'e döndü. onları perge'den yollarna devam ederek pisidya sınırındaki antakya'ya geçtiler. abat günü* havraya girip oturdular. kutsal yasa ve peygamberlerin yazılar okunduktan sonra, havrann yöneticileri onlara, "kardeler, halka verecek bir ödünüz varsa buyurun, konuşun" diye haber yolladılar. pavlus ayaa kalktı, eliyle bir iaret yapıp, "ey israililer ve tanrı'dan korkan* yabancılar, dinleyin" dedi. "bu halkın, yani israil'in tanrısı, bizim atalarımız seçti ve mısır'da gurbette yaadıkları süre içinde onları büyük bir ulus yaptı. sonra güçlü eliyle onları oradan çıkardı, çölde yaklaşık kırk yıl onlara katlandı. (kenan ülkesinde yenilgiye uğrattı yedi ulusun topraklarını israil halkına miras olarak verdi. bütün bunlar aa yukarı dört yüz elli yıl sürdü. "sonra tanrı, peygamber samuel'in zamana kadar onları için hakimler yetitirdi. (halk bir kral isteyince, tanrı onları için benjamin oymandan ki olu saul'u yetitirdi. saul kırk yıl krallık yaptı. tanrı, onu tahttan indirdikten sonra onlara kral olarak davut'u baa geçirdi. onunla ilgili u tankıta bulundu: 'ay olu davut'u gönlüme uygun bir adam olarak gördüm, o her istediimi yapar.' tanrı, verdiği sözü tutarak bu adamın soyundan israil'e bir kurtarıcı, isa'y gönderdi. isa'nın gelinden önce yahya, bütün israil halkın, tövbe edip vaf-tiz* olmaya çaardı. yahya görevini tamamlarken öyle diyordu: 'beni kim sanıyorsunuz? ben mesih* değilim. ama o benden sonra geliyor. ben o'nun ayandaki çarın ban çözme-yeye bile layık değilim.' "kardeler, ibrahim'in soyundan gelenler ve tanrı'dan korkan yabancılar, bu kurtulu bildirisi bize gönderildi. çünkü yerualim'de yaayanlar ve onların yö-

neticileri isa'y reddettiler. o'nu mahkûm etmekle her abat günü okunan peygamberlerin sözlerini yerine getirmiş oldular. o'nda ölüm cezası gerektiren herhangi bir suç bulamadıkları halde, pilatus'tan o'nun idamını istediler. o'nunla ilgili yazıların hepsini yerine getirdikten sonra o'nu çarmıhtan indirip mezara koydular. ama tanrı o'nu ölümden diriltti. isa, daha önce kendisiyle birlikte celile'den yerusalem'e gelenlere günlerce göründü. bu kişiler şimdi halka o'nun tankını yapıyor. "biz de size müjde'yi duyuruyoruz: tanrı isa'y diriltmekle, atalarımıza verdiği sözü, onların çocukları olan bizleri için yerine getirmiştir. ikinci mez-mur'da da yazıldığı gibi: 'sen benim ölüm'ün, bugün ben sana baba oldum.' ("tanrı, o'nu asla çürümek üzere ölümden dirilttiğini i sözlerle belirtir: 'size, davut'a söz verdim kutsal ve güvenilir nimetleri vereceim.' "bunun için baka bir yerde de şöyle der: 'kutsalın çürümeye izin ver-meyeceksin.' "davut, kendi kuanda tanrı'nın amacını uyarınca hizmet ettikten sonra gözlerini yaama kapadı, atalar gibi gömüldü ve bedeni çürüyüp gitti. oysa tanrı'nın dirilttiği kii'nin bedeni çürümedi. dolayısıyla kardeler, unu bilin ki, günahların bu kii aracılığıyla balanca size duyurulmuş bulunuyor. şöyle ki, iman eden herkes, musa'nın yasasıyla aklanamadınız her suçtan o'nun aracılığıyla aklanır. (dikkat edin, peygamberlerin sözünü etti-i u durum sizin banza gelmesin: 'bakın, siz alay edenler, akna dönüp yok olun! sizin gününüzde bir i yapıyorum, şöyle bir i ki, biri size anlatsa inanmazsınız." (pavlus'la barnaba havradan çıkarken halk onları, bir sonraki abat günü aynı konular üzerinde konuşmaya çağırdı. havradaki topluluk dala, yahudiler ve yahudilerle dönüp tanrı'ya tapan yabancıardan birçok onların ardından gitti. pavlus'la barnaba onlarla konuşarak onları devamlı tanrı'nın lütfunda yaamaya özendirtiler. ertesi abat günü kent halkını hemen hemen tümü rab'bin sözünü dinlemek için toplandı. kalabalık gören yahudiler büyük bir kşanlık içinde, küfürlerle pavlus'un söylediklerine karşı çıktılar. pavlus'la barnaba ise cesaretle karşılık verdiler: "tanrı'nın sözünü ilk önce size bildirmemiz gerekiyordu. siz onu reddettiğiniz ve kendinizi sonsuz yaama layık görmediğiniz göre, biz şimdi öteki uluslara gidiyoruz. çünkü rab bize şöyle buyurmuştur: 'yeryüzünün dört bucana kurtulu götürmen için seni uluslara k yaptı." öteki uluslardan olanları bunu iitince sevin-diler ve rab'bin sözünü yücelttiler. sonsuz yaam için belirlenmiş olanları hepsi iman etti. böylece rab'bin sözü bütün yörede yayıldı. ne var ki yahudiler, tanrı'ya tapan saygın kadınlara kentin ileri gelen erkeklerini kışkırttı, pavlus'la barnaba'ya karşı baskı hareketi başlatıp onları bölge sınırlarının dışına at-

tiler. bunun üzerine pavlus'la barnaba, onlara bir uyarı olsun diye ayaklarının tozunu silerek konya'ya gittiler. öğrenciler ise sevinç ve kutsal ruh'la doluydu.

14

aynı ekilde konya'da da yahudilerin havrasına giren pavlus'la barnaba öyle etkili konuştular ki, hem yahudiler'den hem de grekler'den* çok kii iman etti. ama inanmayan yahudiler, öteki uluslardan olanları kardelere karşı kışkırtarak zihinlerini bulandırdılar. orada uzunca bir süre kalan pavlus'la barnaba, rab hakkında cesaretle konuşuyorlardı. rab de onlara belirtiler ve harikalar yapma gücü vererek kendi lütfunu açıklayan bildiriyi doruladı. kent halkı ikiye bölündü. bazıları yahudiler'in, bazıları da elçilerin tarafını tuttu. yahudiler'le öteki uluslardan olanları ve bunların yöneticileri, elçileri hırpalayp taa tutmak için düzen kurdular. bunu öğrenen pavlus'la barnaba, likaonya'nın listra ve derbe kentlerine ve çevre bölgelere kaçarak oralarda da müjde'yi yaydılar. (listra'da, ayakları tutmayan bir adam vardı. doutsan kötürülmü, hiç yürüyemiyordu. pavlus'un söylediklerini dinledi. onu dikkatle süzen pavlus, iylet-i-ilebileceğine iman olduğunu görerek yüksek sesle ona, "kalk, ayaklarının üzerinde dur!" dedi. adam yerinden fırlayıp yürümeye başladı. (pavlus'un ne yaptığı gören halk likaonya dilinde, "tanrılar insan kına girip yanmaza inmi!" diye haykırdı. barnaba'ya zeus, pavlus'a da konumada öncülük ettiği için hermes adını takılar. kentin hemen dala bulunan zeus tapınağının kâhini kent kaplarına boalar ve çelenkler getirdi, halkla birlikte elçilere kurban sunmak istedi. ne var ki elçiler, barnaba'yla pavlus, bunu duyunca giysilerini yırtarak kalabalığın içine daldılar. "efendiler, neden böyle eyler yapıyorsunuz?" diye bardslar. "biz de sizin gibi insanız, aynı yaradıla sahibiz. size müjde getiriyoruz. sizi bu bo eylerden vazgeçmeye, yeri, göü, denizi ve bunların içindekilerin hepsini yaratan, yaayan tanrı'ya dönmeye çağırıyoruz. geçmiş çağlarda tanrı, bütün ulusların kendi yollarından gitmelerine izin verdi. yine de kendini tanksız bırakmadı. size iyilik ediyor. gökten yamur yadryor, çeitli ürünleriyle mevsimleri düzenliyor, sizi yiyeceklerle doyurup yüreklerinizi sevinçle dolduruyor." bu sözlerle bile halk kendilerine kurban sunmanın güçlüğüle engelleyebildiler. ne var ki, antakya ve konya'dan gelen bazı yahudiler, halk kendi taraflarına çekerek pavlus'u taladılar; onu ölmü sanarak kentin dışına sürüklediler. ama öğrenciler çevresinde toplanınca pavlus ayaak kalkıp kente döndü. ertesi gün barnaba'yla birlikte derbe'ye gitti. o kentte de müjde'yi duyurup birçok öğrenci edindiler. antakya'ya

dönü pavlus'la barnaba daha sonra listra, konya ve antakya'ya dönerek örencileri ruhça pekitirdiler, imana bal kalmalar için onlara cesaret verdiler. "tanr'nn egemenli'ne*, birçok skntdan geçerek girmemiz gerekir" diyorlard. (imanlar için her kilisede* ihtiyarlar* seçtiler. dua ve oruçla* onlar, inandklar rab'be emanet ettiler. pisidya bölgesinden geçerek pamfilya'ya geldiler. perge'de tanr sözünü bildirdikten sonra antalya'ya gittiler. oradan gemiyle, artk tamamlam bulunduklar görev için tanr'nn lütuna emanet edildikleri yer olan antakya'ya döndüler. oraya vardıklarında inanlar topluluunu* bir araya getirip tanr'nn kendileri aracıyla neler yaptn, öteki uluslara* iman kapsn nasl açtn anlattlar. oradaki örencilerin yanında uzun bir süre kaldlar.

15

yahudiye'den gelen baz kiiler antakya'daki kardelere, "siz musa'nn töresi uyarına sünnet olmadıka kurtulamazsnz" diye öretilirdi. pavlus'la barnaba bu adamlarla bir hayli çekiip tarttılar. sonunda pavlus'la barnaba'nn, baka birkaç kardele birlikte yerualim'e gidip bu sorunu elçiler ve ihtiyarlarla* görüşmesi kararlaştırıldı. böylece kilise* tarafından gönderilenler, öteki uluslardan* olanların tanrı'ya nasl döndüğünü anlata anlata fenike ve samiriye bölgelerinden geçerek bütün kardelelere büyük sevinç verdiler. yerualim'e geldiklerinde inanlar topluluu*, elçiler ve ihtiyarlarca iyi karlandılar. tanr'nn kendileri aracıyla yapmış oldu her eyi anlattılar. ne var ki, ferisi* mezhebinden baz imanlar kalkp öyle dediler: "öteki uluslardan olanlar sünnet etmek ve onlara musa'nn yasas'na uymalarını buyurmak gerekir." elçilerle ihtiyarlar bu konuyu görüşmek için toplandılar. uzunca bir tartışmadan sonra petrus ayaa kalkp onlara, "kardeler" dedi, "öteki uluslar müjde'nin bildirisini benim azmdan duyup inansınlar diye tanr'nn uzun zaman önce arazndan beni seçtiini biliyorsunuz. insanın yüreğini bilen tanr, kutsal ruh'u tpk bize verdii gibi onlara da vermekle, onlar kabul ettiini gösterdi. onlarla bizim aramızda hiçbir ayrıma yapmad, iman etmeleri üzerine yüreklerini arırdı. öyleyse, ne bizim ne de atalarımızın tayamad bir boyunduruğu örencilerin boynuna geçirerek imdi neden tanrı'yı deniyorsunuz? bizler, rab isa'nn lütfuyla kurtuldukmuz inanyoruz; onlar da öyle." bunun üzerine bütün topluluk sustu ve barnaba'yla pavlus'u dinlemeye baladı. barnaba'yla pavlus, tanr'nn kendileri aracıyla öteki uluslar arasında yapt harikalarla belirtileri tek tek anlattılar. onlar konumaların bitirince yakup söz aldı: "kardeler, beni din-

leyin" dedi. "simun, tanr'nn öteki uluslardan kendine ait olacak bir halk çıkarmak amacıyla onlara ilk kez nasl yaklaştı anlatmıtr. peygamberlerin sözleri de bunu dorulamaktadır. yazılmış oldu gibi: 'bundan sonra ben geri dönüp, davut'un ykk konutunu yeniden kuracağım. onun ykntlarını yeniden kurup onu tekrar ayaa kaldıracam. (öyle ki, geriye kalan insanlar, bana ait olan bütün uluslar rab'bi arasınlar. bunlar ta balangıttan bildiren rab, ite böyle diyor.' ("bu nedenle, kanmca öteki uluslardan tanrı'ya dönenlere güçlük çıkarmayalım. ancak putlara sunulup murdar* hale gelen etlerden, fuhutan, boularak öldürülen hayvanların etinden ve kandan sakınmalar gerektiğini onlara yazmalıyız. çünkü çok eski zamanlarda beri musa'nn sözleri her kentte duyurulmakta, her abat günü* havralarda okunmaktadır." öteki uluslardan olan imanlılara mektup bunun üzerine bütün inanlar topluluuyla* elçiler ve ihtiyarlar*, kendi aralarından seçtikleri adamlar pavlus ve barnaba'yla birlikte antakya'ya göndermeye karar verdiler. kardelerin önde gelenlerinden barsabba denilen yahuda ile silas* seçtiler. onların eliyle u mektubu yolladılar: "kardeleriniz olan biz elçilerle ihtiyarlardan, öteki uluslardan olup antakya, suriye ve kilikya'da bulunan siz kardelelere selam! bizden baz kiilerin yanına geldiini, sözleriyle sizi tedirgin edip aklınız karıştırdı duyduk. oysa onlar biz göndermedik. bu nedenle aramızdan seçtiğimiz baz kiileri, sevgili kardelerimiz barnaba ve pavlus'la birlikte size göndermeye oybirliğiyle karar verdik. bu ikisi, rabbimiz isa mesih'in ad uruna canların gözden çıkarm kiilerdir. kararmız uyarınca size yahuda ile silas'ı gönderiyoruz. onlar ayrı ayrı sözlü olarak da aktaracaklar. kutsal ruh ve bizler, gerekli olan u kuraların dnda size herhangi bir ey yüklememeyi uygun gördük: putlara sunulup hayvanların etinden, kandan, boularak öldürülen hayvanların etinden ve fuhutan sakınmasnız. bunlardan kaçınırsanız, iyi edersiniz. esen kaln." (adamlar böylece yola koyulup antakya'ya gittiler. topluluu bir araya getirerek onlara mektubu verdiler. imanlılar, mektuptaki yüreklendirici sözleri okuyunca sevindiler. kendileri peygamber ruhları yahuda ile silas, birçok konumalar yaparak kardeleri yüreklendirip ruhça pekitirdiler. bir süre orada kaldıktan sonra, kendilerini gönderen olanların yanına dönmek üzere kardeler tarafından esenlikle yolcu edildiler. (text omitted) pavlus'la barnaba ise antakya'da kaldılar, birçoklarıyla birlikte öretilip rab'bin sözünü müjdelediler. bundan bir süre sonra pavlus barnaba'ya, "rab'bin sözünü duyurduğumuz bütün kentlere dönüp kardeleri ziyaret edelim, nasl olduklarını görelim" dedi. barnaba, markos denilen yuhanna'y da yanlarında götürmek istiyordu. ama pavlus,

pamfilya'da kendilerini yüzüstü brakp birlikte göreve devam etmeyen markos'u yanlarında götürmeyi uygun görmedi. aralarında öylesine keskin bir anlamazlık çkt ki, birbirlerinden ayrıldılar. barnaba markos'u alp kbrs'a doru yelken açtı. silas' seçen pavlus ise, kardelerce rab'bin lütfuna emanet edildikten sonra yola çkt. suriye ve kilikya bölgelerini dolaarak inanl topluluklarn* pekitirdi.

16

pavlus, derbe ve listra'ya da urad. listra'da timoteos adnda bir isa öğrencisi vard. anesi imanl bir yahudi, babas ise grek'ti*. listra ve konya'daki kardeler ondan övgüyle söz ediyorlard. timoteos'u kendisiyle birlikte götürmek isteyen pavlus, oralarda bulunan yahudiler yüzünden onu şünet ettirdi. çünkü hepsi, babasın grek olduğunu biliyordu. kent kent dolaarak yerualim'deki elçilerle ihtiyaçlarn* ald kararlar imanl lara iletiyor, bunlara uymalarn istiyorlard. böylelikle topluluklarn* iman güçleniyor ve saylar günden güne artıyordu. kutsal ruh'un, tanr sözünü asya ili'nde* yaymalarn engellemesi üzerine pavlus'la arkadaşlar frikya ve galatya bölgesinden geçtiler. misya snrna geldiklerinde bitinya bölgesine geçmek istediler. ama isa'nın ruhu onlara izin vermedi. bunun üzerine misya'dan geçip troas kent'ine gittiler. o gece pavlus bir görüm gördü. önünde makedonyal bir adam durmu, ona yalvıyordu: "makedonya'ya geçip bize yardım et" diyordu. pavlus'un gördüğü bu görümden sonra hemen makedonya'ya gitmenin bir yolunu aradk. çünkü tanr'ın bizi, müjde'yi oradakilere duyurmaya çard sonucuna varmkt. troas'tan denize açıl doru semadirek adas'na, ertesi gün de neapolis'e gittik. oradan da filipi'ye geçtik. buras bir roma yerleim merkezi ve makedonya'nın o bölgesinde önemli bir kenti. birkaç gün bu kentte kaldk. abat gün* kent kapsndan çkp rmak kysna gittik. orada bir dua yeri olacan düünüyorduk. oturduk, orada toplanm kadınlarla konumaya baladk. bizi dinleyenler arasında tiyatıra kent'inden lıdyı adnda bir kadn vard. mor kuma ticareti yapan lıdyı, tanr'ıya tapan biriydi. pavlus'un söylediklerine kulak vermesi için rab onun yüreini açtı. lıdyı, ev halkyla birlikte vaf-tiz* olduktan sonra bizi evine çardı. "beni rab'bin bir inanls kabul ediyorsanz, gelin, evimde kaln" dedi ve bizi razetti. bir gün biz dua yerine giderken, karmza, falclık ruhuna tutulmu köle bir kz çkt. bu kz, gelecekte haber vererek efendilerine bir hayli kazanç saıyordu. pavlus'u ve bizleri izleyerek, "bu adamlar yüce tanr'ın kullardr, size kurtulu yolunu bildiriyorlar!" diye barp durdu. ve günlerce sürdürdü bunu. sonunda, bun-

dan çok rahatsız olan pavlus arkasına dönerek ruha, "isa mesih'in adıyla, bu knz içinden çkman buyuruyorum" dedi. ruh hemen knz içinden çkt. knz efendileri, kazanç umutlarn yok olduunu görünce pavlus'la silas' yakalayp çar meydanna, yetkililerin önüne sürüklediler. onlar yargçlarn karsına çkatarak, "bu adamlar yahudi'dir" dediler, "kentimizi altüst ettiler. biz romalılar için benimsenmesi ve uygulanması yasak birtakım töreler yayıyorlar." (halk da pavlus'la silas'a yapılan saldırya katld. yargçlar onlarn giysilerini yırtıp syarak denekle dövülmeleri için buyruk verdi. onlar iyice dövüldükten sonra hapse attdlar. zindancıya, onlar sk güvenlik altında tutulmasını buyurdular. bu buyruu alan zindancı onlar hapishanenin iç bölümüne atarak ayaklarnı tomrua vurdu. gece yarsna doru pavlus'la silas dua ediyor, tanr'y ilahilerle yüceltiyorlard. öbür tutuklular da onlar dinliyordu. birdenbire öyle iddetli bir deprem oldu ki, tutukevi temelden sarsıldı. bir anda bütün kaplar açıldı, herkesin zincirleri çözüldü. zindancı uyandı. zindancı kaplarnı açk görünce klcn çekip canna kıymak istedi. çünkü tutukluların kaçtın sanmı. ama pavlus yüksek sesle, "canna kıyma, hepimiz buradayız!" diye seslendi. zindancı k getirtip içeri dald. titreyerek pavlus'la silas'ın önünde yere kapandı. onlar dar çkarak, "efendiler, kurtulmak için ne yapmam gerekir?" diye sordu. onlar, "rab isa'ya iman et, sen de ev halkın da kurtulursunuz" dediler. sonra kendisine ve ev halkın hepsine rab'bin sözünü bildirdiler. gecenin o saatinde zindancı onlar götürüp yalaların ykad. sonra hem kendisi hem ev halkı hemen vafiz* oldu. pavlus'la silas' evine götürerek sofrı kurdu. tanr'ıya inanmak, onu ve evindekilerin hepsini sevince bomutu. gün dounca yargçlar görevlileri göndererek, "o adamlar serbest brak" dediler. zindancı bu sözleri pavlus'a ilette. "yargçlar serbest braklmanız için haber gönderdi. imdi çkabilirsiniz, esenlikle gidin" dedi. ama pavlus görevlilere öyle dedi: "roma vatanda* olduğumuz halde, bizi yarglamadan herkesin önünde dövüp hapse attdlar. imdi bizi gizlice mi kovacaklar? olmaz böyle ey! kendileri gelsinler, bizi alıp çkarsınlar!" görevliler bu sözleri yargçlara ilette. yargçlar, pavlus'la silas'ın roma vatanda olduğunu duyunca korktular. gelip özürlü dilediler. sonra onlar dar çkarak kentten ayrılmaları rica ettiler. pavlus'la silas zindandan çknca lıdyı'nın evine gittiler. kardelerle görüşüp onlar yüreklendirdikten sonra oradan ayrıldılar.

17

amfipolis ve apollonya'dan geçerek selanik'e geldiler. burada yahudiler'in bir havvası vard. pavlus, her zamanki gibi yahudiler'e

giderek art arda üç abat günü* onlarla kutsal yazlar üzerinde tarttı. mesih'in* aç-
çekip ölümden dirilmesi gerektiğine dair aç-
lamalarda bulunuyor, kantlar gösteriyordu.
"size duyurmakta oldum bu isa, mesih'tir"
diyordu. onlardan bazlar, tanrı'ya tapan
grekler'den büyük bir topluluk ve ileri ge-
len kadınların da birçoğu ikna olup pavlus'la
silas'a katıldılar. yahudiler bunu kskand.
çar pazardan topladıkları baz kötü insan-
lardan bir kalabalk oluturup kentte kar-
gaalk çıkarttılar. pavlus'la silas' bulmak
ve halkın önünde yarglamak amacıyla ya-
son'un evine saldırdılar. onlar bulamayınca,
yason ile baz kardeleri kent yetkililerinin
önüne sürüklediler. "dünyay altüst eden o
adamlar buraya da geldiler" diye baryor-
lardı. "yason onlar evine ald. onların hepsi,
isa adında baka bir kral olduğunu söyley-
erek sezar'ın* buyruklarına kar geliyorlar."
bu sözleri iiten kalabalk ve kentlin yetki-
lileri telaa kaplı. sonunda yetkililer ya-
son ve öbürlerini kefaletle serbest bıraktılar.
kardeler hemen o gece pavlus'la silas' veriya
kenti'ne gönderdiler. onlar oraya varınca
yahudiler'in havrasına gittiler. veriya'daki
yahudiler selanik'tekilerden daha açık fikir-
liydi. tanrı sözünü büyük ilgiyle karlayarak
her gün kutsal yazlar' inceliyor, öğretilen-
lerin doru olup olmadnı aratıyorlardı. böyle-
likle içlerinden birçoklar ve çok sayıda saygın
gerek kadın ve erkek iman etti. selanik'teki
yahudiler pavlus'un veriya'da da tanrı'nın
sözünü duyurduğunu öğrenince oraya gittiler,
halk kkrtp ayaa kaldırdılar. bunun üzeri-
ne kardeler pavlus'u hemen deniz kıyısına
yolladılar. silas ile timoteos ise veriya'da
kaldılar. pavlus'la birlikte gidenler onu
atına'ya kadar götürdüler. sonra pavlus'tan,
silas'la timoteos'un bir an önce kendi-
sine yetimeleri yolunda buyruk alarak geri
döndüler. onlar atına'da bekleyen pavlus,
kenti putlarla dolu görünce yüreinde derin
bir acı duydu. bu nedenle, gerek havrada
yahudiler'le ve tanrı'ya tapan yabancılarla,
gerek her gün çar meydanında karlat kilerle
tartıp durdu. epikürcü ve stoacı baz filozoflar
onunla atmaya baladılar. kimi, "bu lafbesi
ne demek istiyor?" derken, kimi de, "gal-
iba yabancı ilahların haberciliğini yapıyor"
diyordu. çünkü pavlus, isa'yla ve dirilişle ilgili
müjde'yi duyuruyordu. onlar pavlus'u alp
ares tepesi kurulu'na götürdüler. ona, "ya-
dın bu yeni öğretinin ne olduğunu öğrenebilir
miyiz?" dediler. "kulamza yabancı gelen
baz konulardan söz ediyorsun. bunların
anlamın öğrenmek isteriz." bütün atınallar
ve kentte bulunan yabancılar, vakitlerini
hep yeni düşünceleri anlatarak ve dinleyerek
geçirirlerdi. pavlus, ares tepesi kurulu'nun
önüne çkıp onlar söyledi: "ey atınallar, sizin
her bakımdan çok dindar olduğunuzu görüyo-
rum. ben çevrede dolarken, tapındız yerleri

incelerken üzerinde, bilinmeyen tanrı'ya diye
yazlm bir sunaa bile rastladım. sizin bilme-
den tapındız bu tanrı'y ben size tantaym.
"dünyay ve içindekilerin tümünü yaratan,
yerin ve göün rabbi olan tanrı, elle yapılm
tapnaklarda oturmaz. herkese yaam, soluk
ve her eyi veren kendisi olduuna göre, bir
eye gereksinmesi varm gibi o'na insan eliyle
hizmet edilmez. tanrı, bütün ulusların tek in-
sandan türetti ve onlar yeryüzünün dört bu-
cana yerletirdi. ulusların sürelerini ve yer-
lecekleri bölgelerin sınırların önceden saptad.
bunu, kendisini arasınlar ve el yordamıyla da
olsa bulabilsinler diye yaptı. aslında tanrı
hiçbirimizden uzak deildir. nitekim, 'o'nda
yayor ve hareket ediyoruz; o'nda varız.'
baz ozanlarınzn belirttiği gibi, 'biz de o'nun
soyundanz.' "tanrı'nın soyundan olduğumuza
göre, tanrısal özün, insan düşüncesi ve be-
cerisiyle biçimlendirilmi altn, gümü ya da
tatan bir nesneye benzediğini düşünmemeliyiz.
tanrı, geçmiş dönemlerin bilgisizliğini görme-
zlikten geldi; ama imdi her yerde herkesin
tövbe etmesini buyuruyor. çünkü dünyay,
atad kii aracılığıyla adaletle yarglayacağı günü
saptamtr. bu kii'yi ölümden diriltmekle
bunun güvencesini herkese vermiştir." ölü-
lerin dirilmesiyle ilgili sözleri duyunca kimi
alay etti, kimi de, "seni bu konuda bir daha
dinlemek isteriz" dedi. bunun üzerine pavlus
aralarından çkıp gitti. birkaç kii ona katlıp
inand. bunların arasında kurul üyesi dionis-
sios, damaris adlı bir kadın ve birkaç kii daha
vardı.

18

bundan sonra pavlus atına'dan ayrılp ko-
rint'e gitti. orada pontus doumlu, akvıla
adında bir yahudi ile kars priskilla'y buldu.
bunlar, klavdius'un bütün yahudiler'in
roma'y terk etmesi yolundaki buyruu üz-
erine, ksa süre önce italya'dan gelmişlerdi.
akvıla ile priskilla'nın yanna giden pavlus,
ayn meslekten olduğundan onlarla kalp çalı.
çünkü meslekleri çadrcıkt. (pavlus, her abat
günü* havrada tartarak hem yahudiler'i hem
grekler'i ikna etmeye çalışıyordu. silas'la tim-
oteos makedonya'dan gelince, pavlus ken-
dini tümüyle tanrı sözünü yaymaya verdi.
yahudiler'e, isa'nın mesih* olduuna dair
tanklık ediyordu. ama yahudiler kar
gelip ona sövmeye balayınca pavlus, giysi-
lerini silkerek, "banza geleceklerin sorum-
lusu sizsiniz!" dedi. "sorumluluk benden
gitti. bundan böyle öteki uluslara gide-
ceim." pavlus oradan çkt, tanrı'ya tapan
titius yustus adlı birinin evine gitti. yus-
tus'un evi havrann bitiiindeydi. havrann
yöneticisi krispus bütün ev halkıyla bir-
likte rab'be inandı. pavlus'u dinleyen kor-
intliler'den birçoğu da inanıp vaftiz* oldu. bir
gece rab bir görüşünde pavlus'a, "korkma"

dedi, "konu, susma! ben seninle birlikteyim; hiç kimse sana dokunmayacak, kötülük yapmayacak. çünkü bu kentte benim halkım çoktur." pavlus, orada bir buçuk yıl kaldı ve halka sürekli tanrı'nın sözünü öğretti. galilio'nun ahaya valisi olduğu sırada, hep birlikte pavlus'a karışan yahudiler onu mahkemeye çıkardılar. "bu adam yasa'ya aykırı biçimde tanrı'ya tapınmalar için insanlar kandırıyor" dediler. pavlus tam söz söyleyecekken galilio yahudileri'ne şöyle dedi: "ey yahudiler, davanız bir haksızlık ya da ciddi bir suçla ilgili olsaydı, sizleri sabırla dinlemem gerekirdi. ama sorun bir öğreti, bazı adlar ve kendi yasanızla ilgili olduğuna göre, bu davaya kendiniz bakın. ben böyle eylemlere yargıçlık etmek istemem." sonra galilio onları mahkemeden kovdu. hep birlikte, havranın yöneticisi sostenis'i yakalayıp mahkemenin önünde dövdüler. galilio ise olup bitenlere hiç aldırmadı. pavlus korint'teki kardeşlerinin yanında bir süre daha kaldı. sonra onlarla vedalaştı, priskilla ve akvilla ile birlikte suriye'ye gitmek üzere gemiyle yola çıktı. adakta bulunmuş olduğu kenhera'da saçlarını kestirmişti. efes'e vardıkları zaman priskilla ve akvilla'yı orada bıraktı. kendisi havraya giderek yahudiler'le tartışmaya başladı. bunlar daha uzun bir süre kalmasını istedilerse de, pavlus kabul etmedi. ama onlara veda ederken, "tanrı dilerse yarıya yine döneceğim" dedi. sonra efes'ten denize açıldı. sezariye'ye vardıkları sonra yerusalim'e gidip oradaki kiliseyi* ziyaret etti, oradan da antakya'ya geçti. bir süre orada kaldıktan sonra yola çıktı; galatya bölgesini ve friky'a'yı dolaarak bütün öğrencileri ruha'yı pekitirdi. bu arada iskenderiye'den apollo adında bir yahudi efes'e geldi. üstün bir konuşma yeteneği olan apollo, kutsal yazılar çok iyi biliyordu. rab'bin yolunda etimliği bir kıyıda. ateli bir ruhla konuşuyor ve sadece yahya'nın vaftizini* bildiği halde isa'yla ilgili gerçekleri doru öğretiyordu. havrada cesaretle konuşmaya başladı. kendisini dinleyen priskilla ile akvilla, onu yanlarına alarak tanrı yolunu ona daha doru biçimde açıkladılar. apollo ahaya'ya gitmek isteyince kardeşleri onu cesaretlendirdiler. onu iyi karalamalar için oradaki öğrencilere mektup yazdılar. apollo ahaya'ya varınca tanrı'nın lütfuyla iman etmiş olanlara çok yardım etti. böyle ki kutsal yazılar'dan, isa'nın mesih* olduğunu kanıtlayarak yahudiler'in iddialarını açıkça ve güçlü bir şekilde çürüttü.

19

apollo korint'teyken pavlus, iç bölgelerden geçerek efes'e geldi. orada bazı öğrencileri bularak onlara, "iman ettiğiniz zaman kutsal ruh'u aldınız mı?" diye sordu. "kutsal ruh'un varlığından haberimiz yok ki!" dediler. ("öy-

leyse neye dayanarak vaftiz* oldunuz?" diye sordu. "yahya'nın öğretisine dayanarak vaftiz olduk" dediler. pavlus, "yahya'nın yaptığınız vaftiz, tövbeyle ilgili bir vaftizdi" dedi. "halka, kendisinden sonra gelecek olan'a, yani isa'ya inanmalarını söyledi." onlar bunu duyunca, rab isa'nın adıyla vaftiz oldular. pavlus ellerini onların üzerine koyunca kutsal ruh üzerlerine indi ve bilmedikleri dillerle konuşup peygamberlik etmeye başladılar. aa yukarı on iki kıyıldılar. havraya giren pavlus cesaretle konuşmaya başladı. üç ay boyunca oradakiyle tartışıp durdu, onlar tanrı'nın egemenliği* konusunda ikna etmeye çalıştı. ne vardı ki, bazıları sert bir tutum takıp ikna olmamakta direndiler ve isa'nın yolunu halkın önünde kötülemeye başladılar. bunun üzerine pavlus onlardan ayrıldı. öğrencilerini de alıp götürdü ve tiranüs'un dershanesinde her gün tartışmalarını sürdürdü. bu durum iki yıl sürdü. sonunda yahudi olsun grek* olsun, asya ilinde* yaayan herkes rab'bin sözünü itti. tanrı, pavlus'un eliyle olağanüstü mucizeler yaratıyordu. böyle ki, pavlus'un bedenine denemeler ve petamallar hasta olanlara götürülürdü, hastalıklar yok oluyor, kötü ruhlar içlerinden çıkıyordu. çevrede dolap kötü ruhlarla tutsak olanlar rab isa'nın adını anarak kurtarmaya kalktılar. "pavlus'un tantisi isa'nın adıyla size emrediyoruz!" diyorlardı. bunu yapanlar arasında skeva adlı bir yahudi bakâhinin yedi oğlu da vardı. kötü ruh ise onlara böyle karıştı verdi: "isa'yı biliyor, pavlus'u da tanyorum, ama siz kimsiniz?" içinde kötü ruh bulunan adam onlara saldırdı, hepsini alt ederek bozguna uğrattı. böyle ki, o evden çıplak ve yaralı olarak kaçtılar. bu haber, efes'te yaayan bütün yahudiler'le grekler'e ulaştı. hepsini bir korku aldı ve rab isa'nın adıyla büyük bir saygınlık kazandı. iman edenlerin birçoğu geliyordu, yaptıkları kötülükleri itiraf edip anlatıyordu. büyüculükle uşam bir sürü kişi de kitapların toplayıp herkesin önünde yaktlar. kitapların deerini hesapladıklarında toplam elli bin güümü tuttuğunu gördüler. böylelikle rab'bin sözü güçlü biçimde yayılıp etkinlik kazanıyordu. pavlus, bu olup bitenlerden sonra makedonya ve ahaya'dan geçip yerusalim'e gitmeye karar verdi. "oraya gittikten sonra roma'yı da görmem gerek" diyordu. yarımlarından ikisini, timoteos ile erastus'u makedonya'ya göndererek kendisi bir süre daha asya ilinde kaldı. o sırada isa'nın yoluna ilkin büyük bir kargaşa çıktı. artemis tapınağının gümrük maketlerini yapan dimitrios adlı bir kuymucu, el sanatçılara bir aylık maaş veriyordu. sanatçılar ve benzer illemlerle uşam bir araya toplayarak onlara şöyle dedi: "efendiler, bu iten büyük kazanç saldamız biliyorsunuz. ama pavlus denen bu adamın, elle yapılan tanrıların gerçek tanrıları ol-

madn söyleyerek yalnız efes'te değil, neredeyse bütün asya il'inde* çok sayıda kiiyi kandırıp sapırdn görüyor ve duyuyorsunuz. hem bu sanatımız saygınlı yitirmek tehlikesiyle kar karyadır, hem de ulu tanrıca artemis'in tapna'nın hiçe sayılması ve bütün asya il'iyle bütün dünyanın tapındı tanrıçanın, ululuğundan yoksun kalması tehlikesi vardır." oradakiler bunu duyunca öfkeyle doldular. "efesliler'in artemisi uludur!" diye barmaya baladılar. kent büsbütün kart. halk, pavlus'un yol arkadaşlarından makedonyalı gayus ve aristarhos'u yakalayıp sürükleyerek birlikte tiyatroya koutu. pavlus halkın arasına girmek istediye de, öğrenciler onu brakmad. hatta, pavlus'un dostu olan bazı asya il'i yöneticileri ona haber yollayarak tiyatrodan görünmemesi için yalvardılar. tiyatrodaki topluluk karklık içindeydi. her kafadan bir ses çıkıyordu. çou ne için toplandı bile bilmiyordu. yahudiler iskender'i öne çkarmca kalabalıktan bazıları olaya onları balad. eliyle bir iaret yapan iskender, halka savunmasını yapmak istedi. ama halk kendisinin yahudi olduğunu anlayınca hep bir azzdan yaklaşık iki saat boyunca, "efesliler'in artemisi uludur!" diye barp durdu. kalabalık yattran belediye yazman, "ey efesliler" dedi, "efes kenti'nin, ulu artemis tapna'nın ve gökten düşen kutsal tanr bekkisi olduğunu bilmeyen var mı? bunlar hiç kimse inkâr edemez. bunun için sakın olmanız ve düüncesiz bir ey yapmamamız gerekir. buraya getirdiğiniz bu adamlar, ne tapnaklar yama ettiler, ne de tanrıçamıza sövdüler. dimitrios ve sanatçı arkadaşlarının herhangi birinden ikâyeti varsa, mahkemeler açık, yargıçlar da var. karlıklı suçlamaların orada yapsınlar. soruturamazn baka bir durum varsa, bunun yasal bir toplantıda çözümlenmesi gerekir. bugünkü olaylardan ötürü ayaklanma suçundan yargılanmak tehlikesindeyiz. hiçbir gerekçesi olmayan bu kargaanın hesabını veremeyeceiz." bunları söyledikten sonra topluluğu datt.

20

pavlus, kargaalk yattıktan sonra öğrencileri çarptı onları yüreklendirdi. sonra kendilerine veda ederek makedonya'ya gitmek üzere yola çıktı. o yöreleri dolayarak imanlıları yüreklendiren birçok konumalar yaptıktan sonra yunanistan'a gitti. orada üç ay kald. suriye'ye deniz yoluyla gitmek üzereyken yahudiler'in kendisine kar bir düzen kurması nedeniyle dönüü makedonya üzerinden yapmaya karar verdi. pıros olu veriyalı sopater, selanıklıler'den aristarhos ile sekundus, derbeli gayus, timoteos ve asya il'i'nden* tihikos ile trofimos onunla birlikte gittiler. bunlar önden gidip bizi troas'ta beklediler. biz de mayasız ekmek bayramı'ndan* sonra filipi'den denize açılıp be günde troas'a geldik

onlarla bulutuk. orada yedi gün kaldık. haftanın ilk günü* eklemek bölmek için bir araya toplandımda pavlus imanlılara bir konuşma yaptı. ertesi gün oradan ayrılma için konuşmamız gece yarsına dek sürdüdü. toplantı olmadumuz üst kattaki odada birçok kandel yanıyordu. eftihos adı bir delikanlı pencerede oturuyordu. pavlus konuşmasını uzattıkça eftihos'u uyku bast. uykuya dalınca da ikinci kattan aşağı düdü ve yere ölüü kaldırdı. aşağı inen pavlus delikanlının üzerine kapanıp onu kucakladı. "telalanmayın, yavırlı!" dedi. sonra yukarı çıkıp eklemek böldü ve yemek yedi. gün douncaya dek onlarla uzun uzun konuşt. sonra oradan ayrıldı. çocuğu diri olarak evine götüren imanlılar bu olaydan büyük cesaretle aldılar. biz önden giderek gemiye bindik ve assos'a hareket ettik. pavlus'u oradan alacakttık. kendisi karadan gitmek istedi için bunu böyle düzenlemeyi. bizi assos'ta karlayınca onu gemiye alıp midilli'ye geçtik. oradan denize açılıp ertesi gün sakz adası'nın karsına geldik. üçüncü gün sisam'a uradık ve bir gün sonra milet'e vardık. pavlus, asya il'i'nde vakit kaybetmemek için efes'e uramamıza karar vermişti. pentikost günü yerusalim'de olabilmek umuduyla acele ediyordu. pavlus, milet'ten efes'e haber yollayarak kilisenin ihtiyarlarını* yanna çarptı. yanna geldikleri zaman onlara öyle dedi: "asya il'i'ne* ayak bastım ilk günden beri, sizinle bulundum bütün süre boyunca, nasıl davrandım biliyorsunuz. yahudiler'in kurduu düzenlerden çektiğim skıtların ortasında rab'be tam bir alçakgönüllülükle, gözyollar içinde kulluk ettim. yararlı olan herhangi bir eyi size duyurmaktan, gerek açıkta gerek evden eve dolayarak size öretmekten çekinmedim. hem yahudiler'i hem de grekler'i*, tövbe edip tanrı'ya dönmeye ve rabbimiz isa'ya inanmaya çardım. "imdi de ruh'a boyun erecek yerualim'e gidiyorum. orada bama neler geleceğini bilmiyorum. ancak kutsal ruh, beni zincirler ve skıtların beklediğine dair her kentte beni uyarıyor. canım hiç önemsemiyorum, ona deer vermiyorum. yeter ki yar bitireyim ve rab isa'dan aldım görevi, tanrı'nın lütünü bildiren müjde'ye tanklık etme görevini tamamlayayım. "imdi aralarında dolay tanrı'nın egemenliğini duyurdum sizlerden hiçbirinin yüzümü bir daha görmeyeceğini biliyorum. bu yüzden bugün size unu açıkça söyleyeyim: ben kimsenin urayacağı cezadan sorumlu değilim. tanrı'nın isteğini size tam olarak bildirmekten çekinmedim. kendinize ve kutsal ruh'un sizi gözetmen olarak görevlendirdiği bütün sürüye göz kulak olun. rab'bin kendi kanı pahasına sahip olduğu kiliseyi gütmek üzere atandınız. ben gittikten sonra sürüyü esirgemeyen yrtıcı kurtları aranza gireceğini biliyorum. hatta öğrencileri kendi pelerinden sürüklemek için sizin aranızdan da sapık sö-

zler söyleyen kiiler çkacak. bunun için uyank durun. üç yıl boyunca, aralsız, gece gündüz demeden, gözya dökerek her birinizi nasıl uyardım hatırlayın. "İmdi sizi tanrı'ya ve o'nun lütfunu bildiren söze emanet ediyorum. bu söz, sizi ruha gelitirecek ve kutsal klm olan bütün insanlar arasında mirasa kavuturacak güçtedir. ben hiç kimsenin altına, gümine ya da gıysisine göz dikmedim. siz de bilirsiniz ki, bu eller hem benim, hem de benimle birlikte olanların gereksinmelerini karlamak için hizmet etmitir. yaptım her işe sizlere, böyle emek vererek güçsüzlere yardım etmemiz ve rab isa'nın, 'vermek, almaktan daha büyük mutluluktur' diyen sözünü unutmamamız gerektiğini gösterdim." pavlus bu sözleri söyledikten sonra diz çöküp onlarla birlikte dua etti. sonra hepsi ac ac alayarak pavlus'un boynuna sarıldılar, onu öptüler. onlar en çok üzen, "yüzümü bir daha görmeyeceksiniz" demesi oldu. sonra onu gemiye kadar geçirdiler.

21

onlardan ayrılınca denize açıl doru istanköy'e gittik. ertesi gün rodos'a, oradan da patara'ya geçtik. fenike'ye gidecek bir gemi bulduk, buna binip denize açıldık. kbrs' görünce güneyinden geçerek suriye'ye yöneldik ve sur kenti'nde karaya çıktık. gemi, yükünü orada boaltacaktı. isa'nın oradaki öğrencilerini arayp bulduk ve yanlarında bir hafta kaldık. öğrenciler ruh'un yönlendirme-siyle pavlus'u yerualim'e gitmemesi için uyardılar. günümüz dolunca kentten ayrılıp yolumuza devam ettik. imanlıların hepsi, e-leri ve çocuklarıyla birlikte bizi kentin dna kadar geçirdiler. deniz kıyısında diz çöküp dua ettik. birbirimizle vedaLatktan sonra biz gemiye bindik, onlar da evlerine döndüler. sur'dan deniz yolculuumuza devam ederek batlamya kenti'ne geldik. oradaki kardeleri ziyaret edip bir gün yanlarında kaldık. ertesi gün ayrılıp sezariye'ye geldik. yediler'den biri olan müjdeci filipus'un evine giderek onun yanında kaldık. bu adamın peygamberlik eden, evlenmemi dört kz vardı. oraya varmızdan birkaç gün sonra yahudiye'den hagavos adlı bir peygamber geldi. bu adam bize yaklap pavlus'un kuan ald, bununla kendi ellerini ayakların balayarak dedi ki, "kutsal ruh öyle diyor: 'yahudiler, bu kuan sahibini yerualim'de böyle balayp öteki uluslara teslim edecekler.'" bu sözleri duyunca hem bizler hem de oralları yerualim'e gitmemesi için pavlus'a yalvardık. bunun üzerine pavlus öyle karlık verdi: "ne yapıyorsunuz, ne diye alayp yüreimi szlatıyorsunuz? ben rab isa'nın ad uruna yerualim'de yalnız balanmaya deil, ölmeye de hazırım." pavlus'un ikna edemeyince, "rab'bin istedi olsun" diyerek sustuk. bir süre sonra hazırlamış yapıp yerualim'e doru

yola çıktık. sezariye'deki öğrencilerden bazıları da bizimle birlikte geldiler. bizi, evinde kalacağımız adama, eski öğrencilerden kbrsl minason'a götürdüler. yerualim'e vardığımız zaman kardeler bizi sevinçle karladılar. ertesi gün pavlus'la birlikte yakup'u görmeye gittik. ihtiyaçların* hepsi orada toplanmış. pavlus, onların hal hatrını sorduktan sonra, hizmetinin amacıyla tanrı'nın öteki ulusları arasında yaptıklarını teker teker anlattı. bunları itince tanrı'yı yücelttiler. pavlus'a, "görüyorsun kardeş, yahudiler arasında binlerce imanlı var ve hepsi kutsal yasa'nın candan savunucusudur" dediler. "ne var ki, duyduklarına göre sen öteki ulusları arasında yaayan bütün yahudiler'e, çocukların sünnet etmemelerini, törelerimize uymamalarını söylüyor, musa'nın yasasına sırt çevirmeleri gerektiğini öğretiyormusun. İmdi ne yapmalı? senin buraya geldiğini mutlaka duyacaklar. bunun için sana dediimizi yapıp. aramızda adak adam dört kişi var. bunları yanına al, kendileriyle birlikte arınma törenine katıl. baların tra edebilmeleri için kurban masrafların sen öde. böylelikle herkes, seninle ilgili duyduklarının aslısı olduğunu, senin de kutsal yasa'ya uygun olarak yaadın anlaşıp. öteki uluslardan olan imanlılara gelince, biz onlara, putlara sunulan kurbanların etinden, kandan, boularak öldürülen hayvanlardan ve fuhutan sakınmalarını öğören karamız yazmıştık." bunun üzerine pavlus o dört kişiyi yanına aldı, ertesi gün onlarla birlikte arınma törenine katıldı. sonra tapnaa giderek arınma günlerinin ne zaman tamamlanacağını, her birinin adına ne zaman kurban sunulacağını bildirdi. yedi günlük süre bitmek üzereydi. asya ili'nden* bazı yahudiler pavlus'u tapnahta görünce bütün kalabalık krktarak onu yakaladılar. "ey israiliiler, yardım edin!" diye bardılar. "her yerde herkese, halkmza, kutsal yasa'ya ve bu kutsal yere kar ötileri yayan adam budur. üstelik tapnaa bazı grekler'i sokarak bu kutsal yeri kirletti." bu yahudiler, daha önce kentte pavlus'un yanında gördükleri efesli trofimus'un, pavlus tarafından tapnaa sokulduğunu sanyorlard. bütün kent ayaa kalkmış. her taraftan kouup gelen halk pavlus'u tutup tapnaktan dar sürükledi. arkasından tapan kapılar hemen kapatıldı. onlar pavlus'u öldürmeye çalışırken, bütün yerualim'in kart haberi roma taburunun komutanına ulat. komutan hemen yüzbalarla askerleri yanına alarak kalabalık oldu yere kötü. komutanla askerleri gören halk pavlus'u dövmeyi brakt. o zaman komutan yaklap pavlus'u yakaladı, çift zincirle balanması için buyruk verdi. sonra, "kimdir bu adam, ne yaptı?" diye sordu. kalabalıkta kilerin her biri ayrı bir ey baryordu. kargaalktan ötürü kesin bilgi edinemeyen komutan, pavlus'un kaleye götürülmesini buyurdu. pavlus merdivenlere geldiğinde kal-

abalk öylesine azmt ki, askerler onu tamam zorunda kaldılar. kalabalk, "öldürün onu!" diye bararak onlar izliyordu. kaleden içeri girmek üzereyken pavlus komutana, "sana bir ey söyleyebilir miyim?" dedi. komutan, "grekçe biliyor musun?" dedi. "sen bundan bir süre önce bir ayaklanma balatp dört bin tedhiçiyi çöle götürün msrl deil misin?" pavlus, "ben kilikya'dan tarsuslu bir yahudi, hiç de önemsiz olmayan bir kentin vatan-daym" dedi. "rica ederim, halka birkaç söz söylememe izin ver." komutann izin vermesi üzerine pavlus merdivende dikilip eliyle halka bir iaret yaptı. derin bir sessizlik olunca, ibrani* dilinde konumaya balad.

22

"kardeler ve babalar, size imdi yapacam savunmay dinleyin" dedi. pavlus'un kendilerine ibrani dilinde seslendiini duyduklarında daha derin bir sessizlik oldu. pavlus öyle devam etti: "ben yahudi'yim. kilikya'nın tarsus kenti'nde dodum ve burada, yerualim'de gamalie'l'in didinin dibinde büyüdüm. atalarımızın yasasıyla ilgili sk bir eitimden geçtim. bugün hepinizin yaptı gibi, ben de tanr için gayretle çalan biriydim. (isa'nın yolundan gidenlere öldüresiye zulmeder, kadın erkek demeden onlar balayp hapse atardm. bakâhin ile bütün kurul üyeleri söylediklerimi dorulayabilirler. onlardan yahudi kardelere yazlm mektuplar alarak am'a doru yola çkmtm. amacm, oradaki isa inanların da cezalandırmak üzere balayp yerualim'e getirmekti. "ben öleye doru yol alp am'a yaklarken, birdenbire gökten parlak bir k çevremi aydınlatt. yere ykldm. bir sesin bana, 'saul, saul! neden bana zulmediyorsun?' dediini iittim. "'ey efendim, sen kimsin?' diye sordum. "ses bana, 'ben senin zulmettiin nasral isa'yım' dedi. yanmdakiler gördülerse de, benimle konuann söylediklerini anlamadılar. "'rab, ne yapmalıym?' diye sordum. "rab bana, 'kalk, am'a git' dedi, 'yapman tasarladm her ey orada sana bildirilecek.' parlayan n görkemünden gözlerim görmez olduundan, yanmdakiler elimden tutup beni am'a götürdüler. "orada hananya adında dindar, kutsal yasa'ya bal biri vard. kentte yaayan bütün yahudiler'in kendisinden övgüyle söz ettii bu adam gelip yanmda durdu ve, 'saul karde, gözlerin görsün!' dedi. ve ben o anda onu gördüm. ("hananya, 'atalarımız tanrs, kendisinin isteini bilmen ve adil olan' görüp o'nun aından bir ses iitmen için seni seçmitir' dedi. 'görüp iitliklerini bütün insanlara duyurarak o'nun tankn yapacaksn. haydi, ne bekliyorsunuz? kalk, o'nun adn anarak vaftiz* ol ve günahlarından arn!" "ben yerualim'e döndükten sonra, tapnakta dua ettiim bir srada,

kendimden geçerek rab'bi gördüm. bana, 'çabuk ol' dedi, 'yerualim'den hemen ayrıl. çünkü benimle ilgili tankn kabul etmeyecekler.' ("ya rab' dedim, 'benim havradan havraya giderek sana inananlar tutuklayp dövdüüm biliyorlar. üstelik sana tanklk eden istefanos'un kan döküldüü zaman, ben de oradaydm. onu öldürenlerin kaftanlarına bekçilik ederek yapılanlar onayladm.' "rab bana, 'git' dedi, 'seni uzaktaki uluslara gönderecem.'" pavlus'u buraya kadar dinleyenler, bu söz üzerine, "böylesini yeryüzünden temizlemeli, yaamas uygun deil!" diye seslerini yükselttiler. onlar böyle barr, üstüklerini sallayp havaya toz savururken komutan, pavlus'un kalenin içine götürülmesini buyurdu. halkın neden pavlus'un aleyhine böyle bardn örnek için onun kamçılanarak sorguya çekilmesini istedi. (kendisini srmalarla balayp kolları geriyorlardı ki, pavlus orada duran yüzbaya, "mahkemesi yapılmam bir roma vatandan* kamçılanmaz yasya uygun mudur?" dedi. yüzba bunu duyunca gidip komutana haber verdi. "ne yapıyorsunuz?" dedi. "bu adam roma vatan-daym." komutan pavlus'un yanna geldi, "söyle bakaym, sen romal msn?" diye sordu. pavlus da, "evet" dedi. komutan, "ben bu vatandal yüklü bir para ödeyerek elde ettim" diye karlı verdi. pavlus, "ben ise doutan roma vatandaym" dedi. onu sorguya çekecek olanlar hemen yanından çekilip gittiler. kendisini balatan komutan da, onun roma vatanda olduunu anlayınca korktu. komutan ertesi gün, yahudiler'in pavlus'u tam olarak neyle suçladıklarını öğrenmek için onu hapisten getirtti, bakâhinlerle bütün yüksek kurul'un* toplanmas için buyruk verdi ve onu aa indirip kurul'un önüne çkard.

23

yüksek kurul'u dikkate süzen pavlus, "kardeler" dedi, "ben bugüne dek tanr'ın önünde tertemiz bir vicdanla yaadm." bakâhin hananya, pavlus'un yanında duranlara onun azna vurmaları için buyruk verdi. bunun üzerine pavlus ona, "seni badanal duvar, tanr sana vuracaktır!" dedi. "hem oturmu kutsal yasa'ya göre beni yarglıyorsun, hem de yasa'y çineyerek beni dövdürüyorsun." çevrede duranlar, "tanr'ın bakâhinine hakaret mi ediyorsun?" dediler. pavlus, "kardeler, bakâhin olduunu bilmiyordum" dedi. "nitekim, 'halkın yönetenleri köt üleme' diye yazlmtr." oradakilerden bir bölümünün saduki*, öbürlerinin de ferisi* mezhebinden olduunu anlayan pavlus, yüksek kurul'a öyle seslendi: "kardeler, ben özbeöz ferisi'yim. ölümlerin dirileceği umudunu besledim için yarglanmaktaym." pavlus'un bu sözü üzerine ferisiler'le sadukiler çekimeye baladılar, kurul ikiye bölündü. sadukiler, ölümden

dirili, melek ve ruh yoktur derler; ferisiler ise bunların hepsine inanırlar. kurul'da büyük bir kargaalk çkt. ferisi mezhebinden baz din bilginleri* kalkp ateli bir eilde, "bu adamda hiçbir suç görmüyoruz" diye bardlar. "bir ruh ya da bir melek kendisiyle konumusa, ne olmu?" çekime öyle iddetlendi ki komutan, pavlus'u parçalayacaklar diye korktu. askerlerin aa inip onu zorla aralarından alarak kaleye götürmelerini buyurdu. o gece rab pavlus'a görünüp, "cesur ol" dedi, "yerualim'de benimle ilgili nasl tanklık ettinse, roma'da da öyle tanklık etmen gerekir." ertesi sabah yahudiler aralarında gizli bir anlama yaptılar. "pavlus'u öldürmeden bir ey yiyip içerse, bize lanet olsun!" diye ant içtiler. bu anlamaya katılanların saysı krk ayordu. bunlar bakâhinlerle ileri gelenlerin yanna gidip öyle dediler: "biz, 'pavlus'u öldürmeden azmza bir ey koyarsak, bize lanet olsun!' diye ant içtik. imdi siz yüksek kurul'la* birlikte, pavlus'a ilikin durumu daha ayrıntılı bir eilde aratacağm gibi, komutanın onu size getirmesini rica edin. biz de, pavlus daha kurul'a gelmeden onu öldürmeye hazır olacağız." ne var ki, pavlus'un kzkardeinin onu onların pusu kurduğunu duydu. varp kaleye girdi ve haberi pavlus'a ilettili. yüzbalardan birini yanna çaran pavlus, "bu genci komutana götür, kendisine ileticeği bir haber var" dedi. yüzbâ, genci alp komutana götürdü. "tutuklu pavlus beni çarp bu genci sana getirmemi rica etti. sana bir söyleyeceği varm" dedi. komutan, genci elinden tutup bir yana çekti. "bana bildirmek istediğin nedir?" diye sordu. "yahudiler sözbirlii ettiler" dedi, "pavlus'la ilgili durumu daha ayrıntılı bir eilde aratmak istiyorlarm gibi, yarı onu yüksek kurul'a götürmeni rica edecekler. ama sen onlara kanma! aralarından krktan fazla kii ona pusu kurmu bekliyor. 'onu ortadan kaldırmadan bir ey yiyip içerse, bize lanet olsun!' diye ant içtiler. imdi hazırlar, senden olumlu bir yant gelmesini bekliyorlar." komutan, "bunlara bana açıkladın hiç kimseye söyleme" diye uyardıktan sonra genci salverdi. komutan, yüzbalardan ikisini yanna çarp öyle dedi: "akam saat* dokuzda sezariye'ye hareket etmek üzere iki yüz piyade, yetmi at ve iki yüz mızraklı hazırlayın. ayrıca pavlus'u bindirip vali feliks'in yanna sa salım ulaştırmak için hayvan salayın." sonra öyle bir mektup yazdı: "klavdius lisias'tan, sayın vali feliks'e selam. (bu adam yahudiler yakalamak istediğm üzereydi. ne var ki, kendisinin roma vatanda olduğunu öğrenince askerlerle yetiip onu kurtardım. kendisini neyle suçladıklarını bilmek istediim için onu yahudiler'in yüksek kurul'u'nun önüne çıkarttım. suçlamamın, yahudiler'in yasına ilikin bazı sorunlarla ilgili olduğunu öğrendim. ölüm ya da hapis cezası gerektiren herhangi bir

suçlama yoktu. bana bu adama kar bir tuzak kurulduu bildirilince onu hemen sana gönderdim. onu suçlayanlara da kendisiyle ilgili ikâyetlerini sana bildirmelerini buyurdum." askerler, kendilerine verilen buyruk uyarınca pavlus'u alp geceleyn antipatris'e götürdüler. ertesi gün, atlar pavlus'la birlikte yola devam etmek üzere brakarak kaleye döndüler. atlar sezariye'ye varınca mektubu valiye verip pavlus'u teslim ettiler. vali mektubu okuduktan sonra pavlus'un hangi ilden olduğunu sordu. kilikyal olduğunu öğrenince, "seni suçlayanlar da gelsin, o zaman seni dinlerim" dedi. sonra pavlus'un, hi-rodes'in* sayında gözaltında tutulması için buyruk verdi. (

24

bundan be gün sonra bakâhin hananya, baz ileri gelenler ve tertullus adlı bir hatip sezariye'ye gelip pavlus'la ilgili ikâyetlerini valiye ilettiler. pavlus çarınca tertullus suçlamalarına baladı. "ey erdemli feliks!" dedi. "senin sayende uzun süredir esenlik içinde yaamaktayız. aldn önlemlerle de bu ulusun yarına olumlu gelişmeler kaydedilmiştir. yaptıkları, her zaman ve her yerde büyük bir ükranla anyoruz. (seni fazla yormak istemiyorum; söyleyeceğimiz birkaç sözü hoşörüyle dinlemenizi rica ediyorum. "biz onu anladık ki, bu adam dünyanın her yanında bütün yahudiler arasında kargaalk çıkaran bir fesatçı ve nasrani tarikatının elebalarından biridir. tapma bile kılletmeye kalktı. ama biz onu yakaladık. onu sorguya çekersen, onunla ilgili bütün suçlamamızın doruluğunu kendisinden öğrenebilirsin." (text omitted) (oradaki yahudiler de anlatılanların doru olduğunu söyleyerek bu suçlamalara katıldılar. valinin bir iareti üzerine pavlus öyle karlık verdi: "senin yıllardan beri bu ulusa yargıçlık ettiğini bildiim için, kendi savunmam sevinçle yapıyorum. sen kendin de öğrenebilirsin, tapınmak amacıyla yerualim'e gidiimden bu yana sadece on iki gün geçti. beni ne tapınakta, ne havralarda, ne de kentin baka bir yerinde herhangi biriyle tartışırken ya da halk ayaklandırmaya çalışırken görmülersiniz. u anda bana yönelttikleri suçlamalar da sana kantlayamazlar. bununla birlikte, sana unu itiraf edeyim ki, kendilerinin tarikat dedikleri yol'un bir izleyicisi olarak atalarımızın tanrısı'na kulluk ediyorum. kutsal yasa'da ve peygamberlerin kitaplarında yazılı her eye inanıyorum. ayn bu adamların kabul ettiğ gibi, hem doru kilerin hem doru olmayanların ölümünden dirileceğine dair tanrı'ya umut baladım. bu nedenle ben gerek tanrı, gerek insanlar önünde vicdanım temiz tutmaya her zaman özen gösteriyorum. "uzun yıllar sonra, ulusuma balar getirmek ve adaklar sunmak

için yerualim'e geldim. beni tapmakta adaklar sunarken bulduklar zaman anrım durumdaydım. çevremde ne bir kalabalk ne de karklık vard. ancak orada asya ili'nden* baz yahudiler bulunuyordu. onların bana kar bir diyecekleri varsa, benim önüne çkp suçlamaların belirtmeleri gerekir. buradakiler de, yüksek kurul'un* önündeki durumam sırasnda bende ne suç buldukların açıklaslar. önlereine çkarıldmda, 'bugün, ölümlerin diril-i-i konusunda tarafızdan yargılanmaktaym' diye seslenmitim. olsa olsa beni bu konuda suçlayabilirler." isa'nın yoluna ilkin derin bilgisi olan feliks durumay baka bir güne ertelerken, "davanla ilgili kararım komutan lisias gelince veririm" dedi. oradaki yüzabaya da pavlus'u gözaltında tutması, ama kendisine biraz serbestlik tanıması, ona yardımında bulunmak isteyen dostlarından hiçbirine engel olmaması buyurdu. birkaç gün sonra feliks, yahudi olan kars drusilla ile birlikte geldi, pavlus'u çartarak mesih isa'ya olan inanc konusunda onu dinledi. pavlus doruluk, özenetim ve gelecek olan yarg gününden söz edince feliks korkuya kapld. "imdi-lik gidebilirsin" dedi, "frsat bulunca seni yine çartm." bir yandan da pavlus'un kendisine rüvet vereceğini umuyordu. bu nedenle onu sk sk çartır, onunla sohbet ederdi. iki yıl dolunca görevini porkius festus'a devreden feliks, yahudiler'in gönlünü kazanmak amacıyla pavlus'u hapiste brakt.

25

eyalette vardktan üç gün sonra festus, sezariye'den yerualim'e gitti. bakâhın-lerle yahudiler'in ileri gelenleri, pavlus'la ilgili ikâyetlerini ona açıkladlar. festus'tan kendilerine bir iyilikte bulunması isteyerek pavlus'u yerualim'e getirmesi için yalvardlar. bu arada pusu kurup pavlus'u yolda öldüreceklerdi. (festus ise pavlus'un sezariye'de tutuklu bulunduğunu, kendisinin de yakında oraya gideceğini söyleyerek, "arazda yetkili olanlar benimle gelsinler; bu adam yanl bir ey yapmsa, ona kar suç duyurusunda bulunsunlar" dedi. (festus, onların arasında sadece sekiz on gün kadar kald; sonra sezariye'ye döndü. ertesi gün yarg kürsüsüne oturarak pavlus'un getirilmesini buyurdu. pavlus içeri girince, yerualim'den gelen yahudiler çevresini sardlar ve kantlayamadıkları birçok ar suçlamada bulundular. pavlus, "ne yahudiler'in yasasına, ne tapnaa, ne de sezar'a* kar hiçbir günah ilemedim" diyerek kendini savundu. yahudiler'in gönlünü kazanmak isteyen festus, pavlus'a öyle karlık verdi: "yerualim'e gidip orada benim önünde bu konularda yargılanmak ister misin?" pavlus, "ben sezar'ın yarg kürsüsü önünde durmaktaym" dedi, "burada yargılanmam gerekir.

sen de çok iyi biliyorsun ki, yahudiler'e kar hiçbir suç ilemedim. ayet suçum varsa, ölüm cezası gerektirecek bir ey yapmsam, ölmekten çekinmem. yok eer bunların bana kar yapt suçlamalar aslsız ise, hiç kimse beni onların eline teslim edemez. davamın sezar'a iletilmesini istiyorum." festus, danma kurulluyla görütükten sonra u yant verdi: "davan sezar'a ilettin, sezar'a gideceksin." birkaç gün sonra kral agrippa ile berniki, festus'a bir nezaket ziyaretinde bulunmak üzere sezariye'ye geldiler. bir süre orada kaldlar. bu arada festus, pavlus'la ilgili durumu krala anlatt. "feliks'in tutuklu olarak brakt bir adam var" dedi. "yerualim'de bulunduum sırada yahudiler'in bakâhınlarıyla ileri gelenleri, onunla ilgili ikâyetlerini açıkladlar, onu cezalandırmam istediler. "ben onlara, 'herhangi bir san, kendisini suçlayanlarla yü-zletirmeden, kendisine yöneltlen ithamlarla ilgili olarak savunma frsat vermeden, onu suçlayanların eline teslim etmek romaların geleneğine aykırdr' dedim. onlar benimle buraya gelince, hiç vakit kaybetmeden, ertesi gün yarg kürsüsüne oturup adamın getirilmesini buyurdum. ne var ki, kalkp konuan davacılar ona, beklediim türden kötülüklerle ilgili hiçbir suçlama yöneltmediler. ancak onunla çektikleri baz sorunlar vard. bunlar, kendi dinlerine ve ölmü de pavlus'un iddiasına göre yaamakta olan isa adındaki birine ilkin konulard. bunlar nasıl soruturacım bilemediim için pavlus'a, yerualim'e gidip orada bu konularda yargılanmaya raz olup olmayacağını sordum. ama kendisi davanı imparator'a iletti, imparator'un kararna dek tutuklu kalmak istedi. ben de onu imparator'a göndereceğim zamana kadar tutuklu kalmasını buyurdum." agrippa festus'a, "ben de bu adam dinlemek isterdim" dedi. festus da, "yarn onu dinlersin" dedi. ertesi gün agrippa ile berniki büyük bir tantanayla gelip komutanlar ve kentin ileri gelenleriyle birlikte toplantı salonuna girdiler. festus'un buyruu üzerine pavlus içeri getirildi. festus, "kral agrippa ve burada bizimle bulunan bütün efendiler" dedi, "yerualim'de olsun, burada olsun, bütün yahudi halkın bana ikâyet ettii bu adam görüyorsunuz. 'onu artk yaatmamal' diye haykıyorlard. oysa ben, ölüm cezası gerektiren hiçbir suç ilemediğini anladım. yine de, kendisi davanı imparator'a iletilmesini istediğinden, onu göndermeye karar verdim. ama efendimiz'e bu adamla ilgili yazacak kesin bir eyim yok. bu yüzden onu sizin önünüze ve özellikle, kral agrippa, benim önüne çartm bulunuyorum. ancak, bu soruturmam sonucunda yazacak bir ey bulabilmektir. bir tutukluyu imparator'a gönderirken, kendisine yöneltlen suçlamalar belirtmemek bence anlamsız."

agrippa pavlus'a, "kendini savunabilirsin" dedi. bunun üzerine pavlus elini uzatarak savunmasna öyle balad: "kral agrippa! yahudiler'in bana yöneltti bütün suçlamlarla ilgili olarak savunmam bugün senin önünde yapacam için kendimi mutlu sayıyorum. (özellikle ama seviniyorum ki, sen yahudiler'in bütün törelerini ve sorunların yakından bilen birisin. bu nedenle beni sabırla dinlemeni rica ediyorum. "bütün yahudiler, gerek balangta kendi memleketimde, gerek yerualim'de, gençliimden berinasl yaadım bilirler. beni eskiden beri tanrlar ve isteseler, geçmi dimizim en titiz mezhebi olan ferisile* bal yaadma tanklk edebilirler. imdi ise, tanr'nn atalarımıza olan vaadine umut baladım için burada bulunmakta ve yarglanmaktaym. bu, on iki oymamzn gece gündüz tanr'ya canla bala kulluk ederek erimeyi umdukları vaattir. ey kralım, yahudiler'in bana yönelttikleri suçlamlar bu umutla ilgilidir. sizler, tanr'nn ölüleri diriltmesini neden 'inanılmaz' görüyorsunuz? "dorusu ben de, nasral isa adna kar elimden geleni yapmam gerektiü düşüncesindeydim. ve yerualim'de bunu yaptım. bakâhinlerden aldım yetkiyle kutsallardan birçounu hapse attırdım; ölüm cezasına çarptırıldıkları zaman oyumu onların aleyhinde kullandım. bütün havralar dolap sk sk onlar cezalandır, inandıklarına küfretmeye zorladım. öylesine kudurmutum ki, onlara zulmetmek için bulundukları yabancı kentlere bile giderdim. "bir keresinde bakâhinlerden aldım yetki ve görevle am'a doru yola çıkmtdım. ey kralım, ölede yolda giderken, gökten gelip benim ve yol arkadamlarımın çevresini aydınlatan, gütenen daha parlak bir k gördüm. hepimiz yere yklmtdık. bir sesin bana ibrani* dilinde seslendiini duydum. 'saul, saul, neden bana zulmediyorsun?' dedi. 'üvendi-reye kar tepmekle kendine zarar veriyorsun.' "ben de, 'ey efendim, sen kim-sin?' dedim. "'ben senin zulmettiin isa'yım' diye yanıt verdi rab. 'haydi, ayaa kalk. seni hizmetimde görevlendirmek için sana gördüm. hem gördüklerine, hem de kendimle ilgili sana göstereceklerime tanklk edeceksin. seni kendi halkın ve öteki ulusların elinden kurtaracam. seni, ulusların gözlerini açmak ve onları karanlıktan a, eytan'n hükümrânından tanr'ya döndürmek için gönderiyorum. öyle ki, bana iman ederek günâhların affına kavusunlar ve kutsal klanların arasında yer alsınlar.' ("bunun için, ey kral agrippa, bu göksel görüme uymazlık etmedim. önce am ve yerualim halkın, sonra bütün yahudiye bölgesini ve öteki uluslar, tövbe edip tanr'ya dönmeye ve bu tövbeye yarar iler yapmaya çarđm. yahudiler'in beni tapmakta yakalayp öldürm-

eye kalkmalarının nedeni buydu. ama bugüne dek tanr yardımcm oldu. bu sayede burada duruyor, büyük küçük herkese tanklk ediyorum. benim söylediklerim, peygamberlerin ve musa'nın önceden haber verdiil olaylardan baka bir ey deildir. onlar, mesih'in* ac çekeceini ve ölümden dirilenlerin ilki olarak gerek kendi halkına, gerek öteki uluslara n douunu ilan edeceini bildirmilerdi." pavlus bu ekilde savunmasn sürdürürken festus yüksek sesle, "pavlus, çıldırmsn sen! çok okumak seni delirtiyor!" dedi. pavlus, "sayn festus" dedi, "ben çıldırđm deilim. gerçek ve akla uygun sözler söylüyorum. kral bu konularda bilgili olduı için kendisiyle çekinmeden konuuyorum. bu olaylardan hiçbirinin onun dikkatinden kaçmadı kansıdaym. çünkü bunlar üçü bir köde yapđm iler deildir. kral agrippa, sen peygamberlerin sözlerine inanyor musun? inandı biliyorum." agrippa pavlus'a öyle dedi: "bu kadar ksa bir sürede benim ikna edip mesihçi mi yapacağsn?" "ister ksa ister uzun sürede olsun" dedi pavlus, "tanr'dan dilerim ki yalnız sen deil, bugün beni dinleyen herkes, bu zincirler dnda benim gibi olsun!" kral, vali, berniki ve onlarla birlikte oturanlar kalkp dar çktktan sonra aralarında öyle konutular: "bu adamın, ölüm ya da hapis cezası gerektiren bir ey yapı yok." (agrippa da festus'a, "bu adam davasın sezar'a* iletmeseydi, serbest bırakılabilirdi" dedi.

27

italya'ya doru yelken açmamza karar verince, pavlus'la öteki baz tutuklular avgustus taburundan yulius adlı bir yüzbaya teslim ettiler. asya ilinin* kıylarındaki limanlara urayacak olan bir edremit gemisine binerek denize açıldık. selanik'ten makedonyal aristarhus da yanımızdaydı. ertesi gün sayda'ya uradık. pavlus'a dostça davranan yulius, ihtiyaçlarımızı karlamalar için dostlarımızın yanına gitmesine izin verdi. oradan yine denize açıldık. rüzgar ters yönden estiü için kbırsn rüzgar altından geçtik. kilikya ve pamfilya açıklarından geçerek likya'nın mirakenti'ne geldik. orada, italya'ya gidecek bir iskenderiye gemisi bulan yüzbaya, bizi o gemiye bindirdi. günlerce ar ar yol alarak knidos kenti'nin açıklarına güçlükle gelebildik. rüzgar bize engel olduundan salmone burnundan dolanarak girit'in rüzgar altından geçtik. kıy boyunca güçlükle ilerleyerek laseya kenti'nin yakınlarda bulunan ve güzel limanlar denilen bir yere geldik. epey vakit kaybetmiitık; oruç günü bile geçmiit. o mevsimde deniz yolculuğu tehlikeli olacaktı. bu nedenle pavlus onları uyardı: "efendiler" dedi, "bu yolculuğun yalnız yük ve gemiye deil, canlarımıza da çok zarar ve ziyan getireceini görüyorum." (ama

yüzba, pavlus'un söylediklerini dinleyeceine, kaplanla gemi sahibinin sözüne uydu. liman klamaya elverili olmadandan gemidekilerin çou, oradan tekrar denize açlmaya, mümkünse feniks'e ulap k orada geçirmeye karar verdiler.feniks, girit'in lodos ve karayele kapal bir limandr. güneyden hafif bir rüzgar esmeye balaynca, bekledikleri ann geldiini sanarak demir aldlar; girit kysn yakndan izleyerek ilerlemeye baladlar. ne var ki, çok geçmeden karadan evrakilon denen bir kasrga kopty. kasrgaya tutulan gemi rüzgarla kar gidemeyince, kendimizi sürüklenmeye braktk. gavdos denen küçük bir adann rüzgar altına snarak geminin filikasn güçlükle salama alabildik. filikay yukar çektiikten sonra halatlar kullanarak gemiyi alttan kuattlar. sirte körfezi'nin sıklarında karaya oturmaktan korktuklar için yelken takmların indirip kendilerini sürüklenmeye braktlar. frtna bizi bir hayli hrpalad için ertesi gün gemiden yük atmaya baladlar. üçüncü gün geminin takmların kendi elleriyle denize attlar. günlerce ne güne ne de yldzlar göründü. frtna da olanca iddetiyle sürdüünden, artk kurtulu umudunu tümden yitirmitik. adamlar uzun zaman yemek yiyemeyince pavlus ortaya çkp öyle dedi: "efendiler, beni dinleyip girit'ten ayrılmamanz, bu zarar ve ziyana uramamanz gerekirdi. imdi size öüdüüm u: cesur olun! gemi mahvolacak, ama aranızda hiçbir can kayb olmayacak. çünkü kendisine ait olduüm, kendisine kulluk ettiüm tanr'nın bir meleii bu gece yanma gelip dedi ki, 'korkma pavlus, sezar'n* önüne çkman gerekiyor. dahas tanr, seninle birlikte yolculuk edenlerin hepsini sana balaatr.' (bunun için efendiler, cesur olun! tanr'ya inanyorum ki, her ey tpk bana bildirildiü gibi olacak. ancak bir adada karaya oturmamz gerekiyor." on dördüncü gece iyon denizi'nde sürükleniyorduk. gece yarsna doru gemiciler karaya yaklatkları sezinlediler. denizin derinliini ölçtüler ve yirmi kulaç olduunu gördüler. biraz ilerledikten sonra bir daha ölçtüler, on be kulaç olduunu gördüler. kayalklara bindirmekten korkarak kıtan dört demir atlar ve günün tez domas için dua ettiler. bu sırada gemiciler gemiden kaçma girişiminde bulundular. ba taraftan demir atacaklarımı gibi yapp filikay denize indirdiler. ama pavlus yüzbayla askerlere, "bunlar gemide kalmazsa, siz kurtulamazsınız" dedi. bunun üzerine askerler ipleri kesip filikay denize düürdüler. gün domak üzereyken pavlus herkesi yemek yemeye çard. "bugün on dört gündür kaygı bir bekleyi içindesiniz, hiçbir ey yemeyip aç kaldınız" dedi. "bunun için size rica ediyorum, yemek yiyin. kurtuluunuz için bu gerekli.hiçbirinizin bandan tek kl bile ekilmeyecektir." pavlus bunlar söyledikten sonra ekmek ald, hepsinin önünde tanr'ya

ükretti, ekmei bölüp yemeye balad. hepsi bundan cesaret alarak yemek yedi. gemide toplam iki yüz yetmi alt kiydik. herkes doyduktan sonra, buday denize boaltarak gemiyi hafiflettiler. gündüz olunca gördükleri karay tanyamadılar. ama kumsal olan bir körfez farkederek, mümkünse gemiyi orada karaya oturtmaya karar verdiler. demirleri kesip denizde braktlar. ayn anda dümenlerin iplerini çözüp ön yelkeni rüzgarla vererek kumsala yöneltiler. gemi bir kum yükseltisine çarpp karaya oturdu. geminin ba kuma saplan kmlamaz oldu, kç taraf ise dalgaların iddetiyle dalmaya balad. askerler, tutuklulardan hiçbirü yüzerek kaçmasn diye onlar öldürmek niyetindeydi. ama pavlus'u kurtarmak isteyen yüzba askerleri bu düünceden vazgeçirdi. önce yüzmeye bilenlerin denize atlayp karaya çkmalarn, sonra geriye kalanların, kiminin tahtalara kiminin de geminin öbür döküntülerine tutunarak onlar izlemesini buyurdu. böylelikle herkes sa salim karaya çkt. (

28

kurtulduktan sonra adann malta adn tadn örendik. yerliler bize olaanüstü bir yakınlık gösterdiler. hava yal ve souk olduü için ate yakp hepimizi dostça karladılar. pavlus bir yn çal çrp toplayp atein üzerine att. o anda sdan kaçan bir engerek onun eline yaptı. yerliler pavlus'un eline aslan ylan görünce birbirlerine, "bu adam kucusuz bir katil" dediler. "denizden kurtuldu, ama adalet onu yaatmad." ne var ki, elini silkip ylan atein içine frlatan pavlus hiçbir zarar görmedi. halk, pavlus'un bedeninin imesini ya da birdenbire düüp ölmesini bekliyordu. ama uzun süre bekleyip de ona bir ey olmadn görünce fikirlerini deitirdiler. "bu bir ilahtır!" dediler. bulunduumuz yerin yaknında adann ba yetkilisi olan publius adl birinin toprakları vard. bu adam bizi evine kabul ederek üç gün dostça arlad. o sırada publius'un babas kanlı ishale yakalanm ateler içinde yatıyordu. hastanın yanna giren pavlus dua etti, ellerini üzerine koyup onu iyiletirdi. bu olay üzerine adadaki öbür hastalar da gelip iyiletirildiler. bizi bir sürü armaanla onurlandrdılar; denize açlacamız zaman gereksindiimiz malzemeleri gemiye yüklediler. üç ay sonra, k adada geçiren ve ikiz tanrılar simgesini tayan bir iskenderiye gemisiyle denize açldık. sirakuza kenti'ne urayp üç gün kaldık. oradan da yolumuza devam ederek regium'a geldik. ertesi gün güneyden esmeye balayan rüzgarın yardımıyla iki günde puteoli'ye vardık. orada bulduumuz kardeler, bizi yanlarında bir hafta kalmaya çardlar. sonunda roma'ya vardık. haberimizi alan roma'daki kardeler, bizi karlamak için appius çars'na ve üç hanlar'a kadar geldiler. pavlus onlar görünce tanr'ya

ükretti, yüreklendi. roma'ya girdiimizde pavlus'un, bir asker gözetiminde yalnız bana kalmasna izin verildi. üç gün sonra pavlus, yahudiler'in ileri gelenlerini bir araya çard. bunlar toplandklar zaman pavlus kendilerine öyle dedi: "kardeler, halkmza ya da atalarımızın törelerine kar hiçbir ey yapmadım halde, yerusalem'de tutuklanıp romalılar'n eline teslim edildim. onlar beni sorguya çektikten sonra serbest bırakmak istediler. çünkü ölüm cezası gerektiren hiçbir suç işlememişim. ama yahudiler buna kar çknca, devam sezar'a* iletmek zorunda kaldım.bunu, kendi ulusumdan herhangi bir ikâyetim olduu için yapmadım. ben israil'in umudu uruna bu zincire vurulmuş bulunuyorum. sizi buraya,ite bu konuyu görüşmek ve konuşmak için çardım." onlar pavlus'a, "yahudiye'den seninle ilgili mektup almadık, oradan gelen kardelerden hiçbirisi de senin hakkında kötü bir haber getirmede, kötü bir ey söylemedi" dediler. "biz senin fikirlerini senden duymak isteriz. çünkü her yerde bu mezhebe kar çkldn biliyoruz." pavlus'la bir gün kararlardılar ve o gün, daha büyük bir kalabalıkla onun kald yere geldiler. pavlus sabahdan akama dek onlara tanrı'nın egemenlii'ne* ilkin açıklamalarda bulundu ve bu konuda tanklık etti. gerek musa'nın yasası'na, gerek peygamberlerin yazlarına dayanarak onlar isa hakkında ikna etmeye çalt. bazıları onun sözlerine inandı, bazıları ise inanmad. birbirleriyle anlaamayınca, pavlus'un u son sözünden sonra ayrıldılar: "peygamber yeaya aracılığıyla atalarınıza seslenen kutsal ruh doru söyledi. ruh dedi ki, 'bu halka gidip onu söyle: duyacak duyacak, ama hiç anlamayacaksnız, bakacak bakacak, ama hiç görmeyeceksiniz. çünkü bu halkın yürei duygusuzlat, kulakları arlat. gözlerini de kapadılar. öyle ki, gözleri görmesin, kulakları duymasın, yürekleri anlamasın, ve bana dönmesinler. dönselerdi, onları iyiletirirdim.' "unu bilin ki, tanrı'nın saladı bu kurtuluşun haberi öteki uluslara gönderilmiştir. ve onlar buna kulak vereceklerdir." (text omitted) pavlus tam iki yıl kendi kiralamış evde kald ve ziyaretine gelen herkesi kabul etti. hiçbir engelle karşılaşmadan tanrı'nın egemenlii'ni tam bir cesaretle duyuruyor, rab isa mesih'le ilgili gerçekleri öğretiyordu.

balangçta söz vard. söz tanr'yla birlikteydi ve söz tanr'yd. balangçta o, tanr'yla birlikteydi. her ey o'nun aracıyla var oldu, var olan hiçbir ey o'nsuz olmad. yaam o'ndayd ve yaam insanların yd. ik karanlıktta parlar. karankl onu alt edemedi. tanr'nn gönderdi yahya adl bir adam ortaya çkt. tanklk amacyla, a tanklk etsin ve herkes onun aracıyla iman etsin diye geldi. kendisi k deildi, ama a tanklk etmeye geldi. dünyaya gelen, her insan aydınlatan gerçek k vard. o, dünyadayd, dünya o'nun aracıyla var oldu, ama dünya o'nu tanımad. kendi yurduna geldi, ama kendi halk o'nu kabul etmedi. kendisini kabul edip adna iman edenlerin hepsine tanr'nn çocuklar olma hakkı verdi. onlar ne kandan, ne beden ne de insan istein-den dodular; tersine, tanr'dan dodular. söz, insan olup aramızda yaad. o'nun yüceliini baba'dan gelen, lütuf ve gerçekte dolu biricik oul'un yüceliini gördük. yahya o'na tanklk etti. yüksek sesle öyle dedi: "'benden sonra gelen benden üstündür. çünkü o benden önce vard' diye sözünü ettiim kii budur." nitekim hepimiz o'nun doluluundan lütuf üzerine lütuf aldk. kutsal yasa musa aracıyla verildi, ama lütuf ve gerçek isa mesih* aracıyla geldi. tanr'y hiçbir zaman hiç kimse görmedi. baba'nn barında bulunan ve tanr olan biricik oul o'nu tantt. yahudi yetkililer yahya'ya, "sen kimsin?" diye sormak üzere yerualim'den* kâhinlerle* levililer'i* gönderdikleri zaman yahya'nn tankl-öl bile oldu açğa konutu, inkâr etmedi "ben mesih* deilim" diye açğa konutu. (onlar da kendisine, "öyleyse sen kimsin? ilyas msn?" diye sordular. o da, "deilim" dedi. "sen beklediimiz peygamber misin?" sorusuna, "hayr" yantı verdi. bu kez, "kim olduunu söyle de bizi gönderenlere bir yantı verelim" dediler. "kendin için ne diyorsun?" yahya, "peygamber yeaya'nn dediği gibi, 'rab'bin yolunu düzleyin' diye çölde haykrann sesiyim ben" dedi. yahya'ya gönderilen baz ferisiler* ona, "sen mesih, ilyas ya da beklediimiz peygamber deilsen, niye vaftiz* ediyorsun?" diye sordular. (yahya onlara öyle yantı verdi: "ben suyla vaftiz ediyorum, ama aranızda tanımadnzn biri duruyor. benden sonra gelen o'dur. ben o'nun çarın ban çözmeye bile layk deilim." bütün bunlar eria irma'nn ötesinde bulunan beytanya'da, yahya'nn vaftiz ettii yerde oldu. yahya ertesi gün isa'nn kendisine doru geldiini görünce öyle dedi: "ite, dünyanın günahn ortadan kaldran tanr kuzusu! kendisi için, 'benden sonra biri geliyor, o benden üstündür. çünkü o benden önce vard' dediim kii ite budur. ben o'nu tanıyordum, ama israil'in o'nu tanıması için ben suyla vaftiz ederek geldim." yahya tankl

öyle sürdürdü: "ruh'un güvercin gibi gökten indiini, o'nun üzerinde durduunu gördüm. ben o'nu tanıyordum. ama suyla vaftiz etmek için beni gönderen, 'ruh'un kimin üzerine inip durduunu görürsen, kutsal ruh'la vaftiz eden o'dur" dedi. ben de gördüm ve 'tanr'nn olu budur' diye tanklk ettim." ertesi gün yahya yine öğrencilerinden ikisiyle birlikteydi. oradan geçen isa'ya bakarak, "ite tanr kuzusu!" dedi. onun söylediklerini duyan iki öğrenci isa'nn ardından gitti. isa arkasına dönüp ardından geldiklerini görünce, "ne arıyorsunuz?" diye sordu. onlar da, "rabbi, nerede oturuyorsun?" dediler. rabbi, öğretmenin anlamna gelir. isa, "gelin, görün" dedi. gidip o'nun nerede durduunu gördüler ve o gün o'nunla kaldılar. saat* dört sularyd. yahya'y iitip isa'nn ardından giden iki kiiden biri simun petrus'un karde andreas't. andreas önce kendi karde simun'u bularak ona, "biz mesih'i bulduk" dedi. mesih, meshedilmi* anlamna gelir. andreas kardeini isa'ya götürdü. isa ona bakt, "sen yuhanna'nn olu simun'sun. kefas diye çarlacaksın" dedi. kefas, kaya anlamna gelir. ertesi gün isa, celile'ye gitmeye karar verdi. filipus'u bulup ona, "ardmdan gel" dedi. filipus da andreas ile petrus'un kenti olan beytsayda'dand. filipus, natanel'i bularak ona, "musa'nn kutsal yasa'da hakkında yazd, peygamberlerin de sözünü ettii kiıyi, yusuf olu nasral isa'y bulduk" dedi. natanel filipus'a, "nasra'dan iyi bir ey çıkabilir mi?" diye sordu. filipus, "gel de gör" dedi. isa, natanel'in kendisine doru geldiini görünce onun için, "ite, içinde hile olmayan gerçek bir israili!" dedi. natanel, "beni nereden tanyorsun?" diye sordu. isa, "filipus çarmadan önce seni incir aacnn altında gördüm" yantı verdi. natanel, "rabbi, sen tanr'nn olu'sun, sen israil'in kral'sın!" dedi. isa ona dedi ki, "seni incir aacnn altında gördüümü söyledim için mi inanyorsun? bunlardan daha büyük eyler göreceksin." sonra da, "size dorusunu söyleyeyim, gün açldn, tanr meleklerinin insanolu* üzerinde yükselip indiklerini göreceksiniz" dedi.

2

üçüncü gün celile'nin kana köyü'nde bir düün vard. isa'nn annesi de oradayd. isa'yla öğrencileri de düüne çarlımlard. arap tükenince annesi isa'ya, "araplar kalmad" dedi. isa, "anne, benden ne istiyorsun? benim saatim daha gelmedi" dedi. annesi hizmet edenlere, "size ne derse onu yapn" dedi. yahudiler'in geleneksel temizlii için oraya konmu, her biri seksenle yüz yirmi litre alan alt ta küp vard. isa hizmet edenlere, "küp-leri suyla doldurun" dedi. küpleri azlarna kadar doldurdular. sonra hizmet edenlere, "imdi biraz alp ölen bakanna götürün"

dedi. onlar da götürdüler. ölen bakan, araba dönüşü suyu tatt. bunun nereden geldiini bilmiyordu, oysa suyu kipten alan hizmetkârlar biliyorlard. ölen bakan güveyi çarp, "herkes önce iyi arab, çok içildikten sonra da kötüsünü sunar" dedi, "ama sen iyi arab imdiye dek saklamsn." (isa bu ilk doaüstü belirtisini celile'nin kana köyü'nde gerçekletirdi ve yüceliini gösterdi. öğrencileri de o'na iman ettiler. bundan sonra isa, annesi, kardeleri ve öğrencileri kefarnahum'a gidip orada birkaç gün kaldılar. yahudiler'in fsh bayram* yaknd. isa da yerualim'e gitti. tapnan avlusunda sr, koyun ve güvercin satanlar, orada oturma para bozanlar* gördü. ipten bir kamç yaparak hepsini koyunlar ve srlarla birlikte tapnaktan kovdu, para bozanların paraların döküp masaların devirdi. güvercin satanlara, "bunlar buradan kaldrn, babam'n evini pazar yerine çevirmeyin!" dedi. öğrencileri, "evin için gösterdiim gayret beni yiyp bitirecek" diye yazlm olan sözü hatırladlar. yahudi yetkililer isa'ya, "bunlar yaptna göre, bize nasl bir belirti göstereceksin?" diye sordular. isa u yant verdi: "bu tapna ykn, üç günde onu yeniden kuracam." yahudi yetkililer, "bu tapnak krk alt ylda yapıld, sen onu üç günde mi kuracaksn?" dediler. ama isa'nın sözünü ettii tapnak kendii bedenediyi. isa ölümden dirilince öğrencileri bu sözü söylediini hatırladlar, kutsal yaz'ya ve isa'nın söyledi bu söze iman ettiler. fsh bayram'nda isa'nın yerualim'de bulunduu srada gerçekletirdii belirtileri gören birçoklar o'nun adına iman ettiler. ama isa bütün insanların yüreini bildii için onlara güvenmiyordu. insan hakkında kimsenin o'na bir ey söylemesine gerek yoktu. çünkü kendisi insann içinden geçenleri biliyordu.

3

yahudiler'in nikodim adl bir önderi vard. ferisiler'den* olan bu adam bir gece isa'ya gelerek, "rabbi*", senin tanr'dan gelmi bir öğretmen olduunu biliyoruz. çünkü tanr kendisiyle olmadkça kimse senin yaptn bu mucizeleri yapamaz" dedi. (isa ona u karl verdi: "sana dorusunu söyleyeyim, bir kimse yeniden domadkça tanr'nn egemenli'ni göremez." nikodim, "yalanm bir adam nasl doabilir? annesinin rahmine ikinci kez girip doabilir mi?" diye sordu. isa öyle yant verdi: "sana dorusunu söyleyeyim, bir kimse sudan ve ruh'tan domadkça tanr'nn egemenli'ne giremez. bedenden doan bedendir, ruh'tan doan ruhtur. sana, 'yeniden domalsnz' dediime ama, yel diledii yerde eser; sesini iitirsin, ama nereden gelip nereye gittiini bilemezsin. ruh'tan doan herkes böyledir." nikodim isa'ya, "bunlar nasl olabilir?" diye sordu. isa ona öyle yant verdi: "sen israil'in öğretmeni

olduun halde bunlar anlamıyor musun? sana dorusunu söyleyeyim, biz bildiimizi söylüyoruz, gördüğümüze tanklk ediyoruz. sizler ise bizim tanklmz kabul etmiyorsunuz. sizlere yeryüzüyle ilgili eyleri söyledim zaman inanmazsanız, gökle ilgili eyleri söyledimde nasl inanacaksınız? gökten inmi olan insanolu'ndan* baka hiç kimse göe çıkmamtr. musa çölde ylan nasl yukar kaldırdysa, insanolu'nun da öylece yukar kaldırmas gerekir. öyle ki, o'na iman eden herkes sonsuz yaama kavusun. "çünkü tanr dünyay o kadar çok sevdi ki, biricik olu'nu verdi. öyle ki, o'na iman edenlerin hiçbirini mahvolmasn, hepsi sonsuz yaama kavusun. tanr, olu'nu dünyay yarglamak için göndermedi, dünya o'nun aracıyla kurtulsun diye gönderdi. o'na iman eden yarglanmaz, iman etmeyen ise zaten yarglanmtr. çünkü tanr'nn biricik olu'nun adına iman etmemidir. yarg da udur: dünyaya k geldi, ama insanlar k yerine karanl sevdiler. çünkü yaptklar iler kötüydü. kötülük yapan herkes ktan nefret eder ve yaptklar aça çıkmasn diye a yaklamaz. ama gerçel uygulayan kii yaptklarn, tanr'ya dayanarak yaptn göstermek için a gelir." bundan sonra isa'yla öğrencileri yahudiye diyarna gittiler. isa onlarla birlikte orada bir süre kalarak vaftiz* etti. yahya da salım yakındaki aynon'da vaftiz ediyordu. çünkü orada bol su vard. insanlar gelip vaftiz oluyorlard. yahya henüz hapse atılmamı. o sralarda yahya'nın öğrencileriyle bir yahudi arasında temizlenme konusunda bir tartma çkt. öğrencileri yahya'ya gelerek, "rabbi" dediler, "eria ırma'nın kar yakasında birlikte olduun ve kendisi için tanklk ettiin adam var ya, ite o vaftiz ediyor, herkes de o'na gidiyor." yahya öyle yant verdi: "insan, kendisine gökten verilmedikçe hiçbir ey alamaz. 'ben mesih*' deilim, ama o'nun öncüsü olarak gönderildim" dediime siz kendiniz tanksnz. gelin kiminse, güvey odur. ama güveyin yanında duran ve onu dinleyen dostu onun sesini iitince çok sevinir. ite benim sevincim böylece tamamlandı. o büyümeli, bense küçülmeliyim." yukardan gelen, herkesten üstündür. dünyadan olan dünyaya aittir ve dünyadan söz eder. gökten gelen ise, herkesten üstündür. ne görmü ne iitmise ona tanklk eder, ama tankln kimse kabul etmez. o'nun tankln kabul eden, tanr'nn gerçek olduuna mührünü basmtr. tanr'nn gönderdi kii tanr'nn sözlerini söyler. çünkü tanr, ruh'u ölçüyle vermez. baba oul'u sever; her eyi o'na teslim etmitir. oul'a iman edenin sonsuz yaam vardır. ama oul'un sözünü dinlemeyen yaam görmeyecektir. tanr'nn gazab böylesinin üzerinde kalr.

ferisiler*, isa'nın yahya'dan daha çok öğrenci edininp vaftiz* ettiğini duyular aslında isa'nın kendisi deil, öğrencileri vaftiz ediyorlardı isa bunu öğrenince yahudiye'den ayrılp yine celile'ye gitti. (giderken samiriye'den geçmesi gerekiyordu. böylece samiriye'nin sihar denilen kentine geldi. burası yakup'un kendi olu yusuf'a vermi oldu topran yakındaydı. yakup'un kuyusu da oradaydı. isa, yolculuktan yorulmuş oldu için kuyunun yanına oturmuştu. saat* on iki sularıyla. samiriyeli* bir kadın su çekmeye geldi. isa ona, "bana su ver, içeyim" dedi. isa'nın öğrencileri yiyecek satın almak için kente gitmişlerdi. samiriyeli kadın, "sen yahudi'sin, bence samiriyeli bir kadımsın" dedi, "nasıl olur da benden su istersin?" çünkü yahudilerin samiriyelilerle ilişkileri yoktur. isa kadına u yant verdi: "eğer sen tanrı'nın armağanı ve sana, 'bana su ver, içeyim' diyenin kim olduğunu bilseydin, sen o'ndan dilerdin, o da sana yaam suyunu verirdi." kadın, "efendim" dedi, "su çekecek bir eyin yok, kuyu da derin, yaam suyunu nereden bulacaksın? sen, bu kuyuyu bize vermi, kendisi, oullar ve davarlar ondan içmi olan atamız yakup'tan daha mı büyüksün?" isa öyle yant verdi: "bu sudan her içen yine susayacak. oysa benim vereceğim sudan içen sonsuza dek susamaz. benim vereceğim su, içende sonsuz yaam için fkran bir pnar olacak." kadın, "efendim" dedi, "bu suyu bana ver. böylece ne susayayım, ne de su çekmek için buraya kadar geleyim." isa, "git, kocan çar ve buraya gel" dedi. kadın, "kocam yok" diye yantladı. isa, "kocam yok demekle doruyu söyledin" dedi. "be kocaya vardın. imdi birlikte yaadın adam kocan deil. doruyu söyledin." kadın, "efendim, anlıyorum, sen bir peygambersin" dedi. "atalarımız bu dada tapmışlar, ama sizler tapılmas gereken yerin yeralım'de olduğunu söylüyorsunuz." isa ona öyle dedi: "kadın, bana inan, öyle bir saat geliyor ki, baba'ya ne bu dada, ne de yeralım'de tapacaksınız! siz bilmediinize tapıyorsunuz, biz bildiimize tapıyoruz. çünkü kurtuluşa yahudiler'dendir. ama içtenlikle tapınanların baba'ya ruhta ve gerçekte tapacakları saat geliyor. ite, o saat imdirdir. baba da kendisine böyle tapınanları arıyor. tanrı ruhtur, o'na tapınanlar da ruhta ve gerçekte tapınmalılar." kadın isa'ya, "mesih denilen meshedilmiş* olanın geleceğini biliyorum" dedi, "o gelince bize her eyi bildirecek." isa, "seninle konuşan ben, o'yum" dedi. bu sırada isa'nın öğrencileri geldiler. o'nun bir kadınla konuşmasına atlar. bununla birlikte hiçbirisi, "ne istiyorsun?" ya da, "o kadınlı ne konuşuyorsun?" demedi. sonra kadın su testisini brakarak kente gitti ve halka öyle dedi: "gelin, yaptım her eyi bana söyleyen

adam görün. acaba mesih bu mudur?" (halk da kentten çıkıp isa'ya doru gelmeye balad. bu arada öğrencileri o'na, "rabbi*, yemek ye!" diye rica ediyorlardı. ama isa, "benim, sizin bilmediğiniz bir yiyeceğim var" dedi. öğrenciler birbirlerine, "acaba biri o'na yiyecek mi getirdi?" diye sordular. isa, "benim yemeim, beni gönderenin isteini yerine getirmek ve o'nun iini tamamlamaktır" dedi. "sizler, 'ekinleri biçmeye daha dört ay var' demiyor musunuz? ite, size söylüyorum, banz kaldırlıp tarlalara bakın. ekinler sararmış, biçilmeye hazır! eken ve biçen birlikte sevinsinler diye, biçen kii imdiden ücretini alr ve sonsuz yaam için ürün toplar. 'biri eker, bakas biçer' sözü bu durumda dorudur. ben sizi, emek vermediğiniz bir ürünü biçmeye gönderdim. bakalar emek verdiler, siz ise onları eminden yararlandınız." o kentin birçok samiriyeli, "yaptım her eyi bana söyledi" diye tanklık eden kadının sözü üzerine isa'ya iman etti. samiriyeliler o'na gelip yarınlarda kalmas için rica ettiler. o da orada iki gün kaldı. o'nun sözü üzerine daha birçokları iman etti. bunlar kadına, "bizim iman etmemizin nedeni artık senin sözlerin deil" diyorlardı. "kendimiz iittik, o'nun gerçekten dünyayı kurtaracak olduğunu biliyoruz." bu iki gündün sonra isa oradan ayrılp celile'ye gitti. isa'nın kendisi, bir peygamberin kendi memleketinde saygı görmediğine tanklık etmişti. celile'ye geldi zaman celileliler o'nu iyi karladılar. çünkü onlar da bayram için gitmişler ve bayramda o'nun yeralım'de yaptır her eyi görmüşlerdi. isa yine, suyu araba çevirdi celile'nin kana köyü'ne geldi. orada saraya bal bir memur vardı. onu kefarenağah'da hastaydı. adam, isa'nın yahudiye'den celile'ye geldiğini iitince yanına gitti, evine gelip ölmek üzere olan olunu iyileştirmesi için o'na yalvardı. isa adama, "sizler belirtiler ve harikalar görmedikçe iman etmeyeceksiniz" dedi. saray memuru isa'ya, "efendim, çocuğum ölmekten yeti!" dedi. isa, "git, olun yaayacak" dedi. adam, isa'nın söyledi sözle iman ederek gitti. daha yoldayken köleleri onu karlayıp olunun yaadını bildirdiler. adam onlara, olunun iyilemeye balad saati sordu. "dün öle üstü saat* birden ateî düti" dediler. baba bunun, isa'nın, "olun yaayacak" dedi saat olduğunu anladı. kendisi ve bütün ev halkı iman etti. isa, bu ikinci belirtiyi de yahudiye'den celile'ye döndükten sonra gerçekletirdi.

5

isa bundan sonra yahudilerin bir bayramı nedeniyle yeralım'e gitti. yeralım'de koyun kâps yanında, ibrance'de* beytesta denilen be eyvanlı bir havuz vardı. bu eyvanların altında kör, kötürüm, felçli hastalardan bir kalabalk yatardı. (text omitted) orada otuz

sekiz yldr hasta olan bir adam vard. isa hasta yatan bu adam görñnce ve uzun zamanda bu durumda olduunu anlayınca, "iyi olmak ister misin?" diye sordu. hasta öyle yant verdi: "efendim, su çalkand zaman beni havuza indirecek kimsem yok, tam gireceim an benden önce bakas giriyor." isa ona, "kalk, ilteni topla ve yürü" dedi. adam o anda iyileti. iltisini toplayp yürümeye balad. o gün abat günüydü*. bu yüzden yahudi yetkililer iyileen adama, "bugün abat günü" dediler, "ilteni toplaman yasaktır." ama adam onlara öyle yant verdi: "beni iyiletiren kü bana, 'ilteni topla ve yürü' dedi." "sana, 'ilteni topla ve yürü' diyen adam kim?" diye sordular. iyileen adam ise o'nun kim olduunu bilmiyordu. oras kalabalkt, isa da çekilip gitmiti. isa daha sonra adam tapnakta buldu. "bak, iyi oldun. artk günah ileme de bana daha kötü bir ey gelmesin" dedi. adam gidip yahudi yetkililere kendisini iyiletirenin isa olduunu bildirdi. abat günü böyle eyler yapt için isa'ya zulmetmeye baladlar. ama isa onlara u karl verdi: "babam hâlâ çalmaktadır, ben de çalıyorum." ite bu nedenle yahudi yetkililer o'nu öldürmek için daha çok gayret ettiler. çünkü yalnız abat günü düzenini bozmakla kalmam, tanr'nın kendi babas olduunu söyleyerek kendisini tanrı'ya eit kımt. isa yahudi yetkililere öyle karlk verdi: "size dorusunu söyleyeyim, oul, baba'nın yaptıkların görmedikçe kendiliinden bir ey yapamaz. baba ne yaparsa oul da ayn eyi yapar. çünkü baba oul'u sever ve yaptıklarının hepsini o'na gösterir. aasnz diye o'na bunlardan daha büyük iler de gösterecektir. baba nasl ölüleri diriltip onlara yaam veriyorsa, oul da diledii kimselere yaam verir. baba kimseyi yargılamaz, bütün yargılama iini oul'a vermitir. öyle ki, herkes baba'y onurlandrd gibi oul'u onurlandrsn. oul'u onurlandırmayan, o'nu gönderen baba'y da onurlandırmaz. "size dorusunu söyleyeyim, sözümü iitip beni gönderene iman edenin sonsuz yaam vardır. böyle biri yargılanmaz, ölümden yaama geçmitir. size dorusunu söyleyeyim, ölülerin tanr olu'nun sesini iitecekleri ve iitenlerin yaayacaklar saat geliyor, geldi bile. çünkü baba, kendisinde yaam oldu gibi, oul'a da kendisinde yaam olma özelliini verdi. o'na yargılama yetkisini de verdi. çünkü o insanolu'dur*. buna a-mayn. mezarda olanların hepsinin o'nun sesini iitecekleri saat geliyor. ve onlar mezarlarından çıkacaklar. iyilik yapm olanlar yaamak, kötülük yapm olanlar yargılanmak üzere dirilecekler." "ben kendiliğimden hiçbir ey yapmam. iittiim gibi yargılam ve benim yargım adıldır. çünkü amacm kendi istediimi deil, beni gönderenin istediini yapmaktır. eer kendim için ben tanklk edersen, tanklm geçerli olmaz. ama benim için tanklk

eden baka biri vardır. o'nun benim için ettii tankln geçerli olduunu bilirim. siz yahya'ya adamlar gönderdiniz, o da gerçee tanklk etti. insann tankln kabul ettiim için deil, kurtulmanz için bunlar söylüyorum. yahya, yanan ve k saçan bir çayd. sizler onun nda bir süre için comak istediniz. ama benim, yahya'nnnkinden daha büyük bir tanklm var. tamamlamam için baba'nın bana verdii iler, u yaptm iler, beni baba'nın gönderdiine tanklk ediyor. beni gönderen baba da benim için tanklk etmitir. siz hiçbir zaman ne o'nun sesini iittiniz, ne de eklini gördünüz. o'nun sözü sizde yaamyor. çünkü o'nun gönderdii kiye iman etmiyorsunuz. kutsal yazlar aratıyorsunuz. çünkü bunlar aracyla sonsuz yaama sahip olduunuzu sanıyorsunuz. bana tanklk eden de bu yazlardır! öyleyken siz, yaama kavumak için bana gelmek istemiyorsunuz. "insanlardan övgü kabul etmiyorum. ama ben sizi bilirim, içinizde tanr sevgisi yoktur. ben babam'ın adna geldim, ama beni kabul etmiyorsunuz. oysa baka birisi kendi adna gelirse, onu kabul edeceksiniz. birbirinizden övgüler kabul ediyor, ama tek olan tanr'nın övgüsünü kazanmaya çalmıyorsunuz. bu durumda nasl iman edebilirsiniz? baba'nın önünde sizi suçlayacam sanmayn. sizi suçlayan, umut baladnz musa'dır. musa'ya iman etmi olsaydınız, bana da iman ederdiniz. çünkü o benim hakkmda yazmtr. ama onun yazlarına iman etmezseniz, benim sözlerime nasl iman edeceksiniz?"

6

bundan sonra isa, celile taberiye gölü'nün kar yakasına geçti. ardından büyük bir kalabalk gidiyordu. çünkü hastalar üzerinde yapt mucizeleri görmülerdi. isa daa çkp orada öğrencileriyle birlikte oturdu. yahudiler'in fsh bayram* yaknd. isa ban kaldırp büyük bir kalabalın kendisine doru geldiini görünce filipus'a, "bunlar doyurmak için nereden ekmek alalm?" diye sordu. bu sözü onu denemek için söyledi, aslında kendisi ne yapacan biliyordu. filipus o'na u yant verdi: "her birinin bir lokma yiyebilmesi için iki yüz dinarlık ekmek bile yetmez." öğrencilerinden biri, simon petrus'un kardei andreas, isa'ya dedi ki, "burada be arpa ekmeyle iki bal olan bir çocuk var. ama bu kadar adam için bunlar nedir ki?" (isa, "halk yere oturtun" dedi. oras çayrıldı. böylece halk yere oturdu. yaklak be bin erkek vardı. isa ekmekleri aldı, ükrettikten sonra oturanlara datt. balklardan da istedikleri kadar verdi. herkes doyunca isa öğrencilerine, "artakalan parçaları toplayın, hiçbir ey ziyan olmasn" dedi. onlar da topladılar. yedikleri be arpa ekmeinden artakalan parçalarla on iki sepet doldurdular.

halk, isa'nın yapt mucizeyi görürnce, "gerçekten dünyaya gelecek olan peygamber budur" dedi. isa onların gelip kendisini kral yapmak üzere zorla götürceklerini bildiinden tek bana yine daa çekildi. akam olunca öğrencileri göle indiler. bir tekneye binerek gölün kar yakasındaki kefarnahum'a doru yol aldılar. karanlık basm, isa henüz yanlarına gelmemi. güçlü bir rüzgar estiinden göl kabarmaya balad. öğrenciler üç mil kadar kürek çektiikten sonra, isa'nın gölün üstünde yürüyerek tekneye yaklatn görürnce korktular. ama isa, "korkmayn, benim!" dedi. bunun üzerine o'nu tekneye almak istediler. o anda tekne gidecekleri kyya ulat. ertesi gün, gölün kar yakasında kalan halk, önceden orada sadece bir tek tekne bulunduunu, isa'nın kendi öğrencileriyle birlikte bu tekneye binmediini, öğrencilerinin yalnız gittiklerini anlad. rab'bin ükretmesinden sonra halkın ekme yedii yerin yakına taberiye'den baka tekneler geldi. halk, isa'nın ve öğrencilerinin orada olmadn görürnce teknelere binerek kefarnahum'a, isa'y aramaya gitti. o'nu gölün kar yakasında bulduklar zaman, "rabbi*, buraya ne zaman geldin?" diye sordular. isa öyle yant verdi: "size dorusunu söyleyeyim, doüstü belirtiler gördüğünüz için deil, ekmeleklerden yiyip doyduunuz için beni arıyorsunuz. geçici yiyecek için deil, sonsuz yaam boyunca kalc yiyecek için çaln. bunu size insanolu* verecek. çünkü baba tanr o'na bu onay vermitir." onlar da unu sordular: "tanr'nn istedi ileri yapmak için ne yapacaksınız?" isa, "tanr'nn ii o'nun gönderdi kiye iman etmenizdir" diye yant verdi. bunun üzerine, "görüp sana iman etmemiz için nasl bir belirti gerçekleştireceksin? ne yapacaksınız?" dediler. "atalarınız çölde man* yediler. yazlm oldu gibi, 'yemeleri için onlara gökten ekmecek verdi.'" isa onlara dedi ki, "size dorusunu söyleyeyim, gökten ekmei size musa vermedi, gökten size gerçek ekmei babam verir. çünkü tanr'nn ekmei, gökten inen ve dünyaya yaam verendir." onlar da, "efendimiz, bizlere her zaman bu ekmei ver!" dediler. isa, "yaam ekmei ben'im. bana gelen asla ackmaz, bana iman eden hiçbir zaman susamaz" dedi. "ama ben size dedim ki, 'beni gördünüz, yine de iman etmiyorsunuz.' baba'nın bana verdiklerinin hepsi bana gelecek ve bana geleni asla kovemam. çünkü kendi isteimi deil, beni gönderenin isteini yerine getirmek için gökten indim. beni gönderenin iste, bana verdiklerinden hiçbirini yitirmemem, son gün hepsini diriltmemdir. çünkü babam'ın iste, ol'u gören ve o'na iman eden herkesin sonsuz yaama kavumasdr. ben de böylelerini son günde dirilteceim." "gökten inmi olan ekmecek ben'im" dedi için yahudiler o'na kar söylenmeye baladlar. "yusuf olu isa deil mi bu?" diyorlard. "annesini de, babasın

da tanyoruz. imdi nasl oluyor da, 'gökten indim' diyor?" isa, "aranzda söylenmeyin" dedi. "beni gönderen baba bir kimseyi bana çekmedikçe, o kimse bana gelemez. bana geleni de son günde dirilteceim. peygamberlerin yazd gibi, 'tanr onların hepsine kendi yolları öretecektir.' baba'y iten ve o'ndan öğrenen herkes bana gelir. bu, bir kimsenin baba'y gördüü anlamna gelmez. baba'y sadece tanr'dan gelen görmüür. size dorusunu söyleyeyim, iman edenin sonsuz yaam vardr. yaam ekmei ben'im. atalarınız çölde man yediler, yine de öldüler. gökten inen öyle bir ekmecek var ki, ondan yiyen ölmeyecek. gökten inmi olan diri ekmecek ben'im. bu ekmekten yiyen sonsuza dek yaayacak. dünyann yaam uruna vereceim ekmecek de benim bedenimdir." bunun üzerine yahudiler, "bu adam yememiz için bedenini bize nasl verebilir?" diyerek birbirleriyle çekimeye baladlar. isa onlara öyle dedi: "size dorusunu söyleyeyim, insanolu'nun bedenini yiyip kann içmedikçe, sizde yaam olmaz. bedenimi yiyenin, kann içenin sonsuz yaam vardr ve ben onu son günde dirilteceim. çünkü bedenim gerçek yiyecek, kann gerçek içecektir. bedenimi yiyip kann içen bende yaar, ben de onda. yaayan baba beni gönderdi ve ben baba'nın aracıyla yaadım gibi, bedenimi yiyen de benim aracılımla yaayacak. ite gökten inmi olan ekmecek budur. atalarınız öldüler. oysa bu ekmei yiyen sonsuza dek yaar." isa bu sözleri kefarnahum'da havrada ötetirken söyledi. öğrencilerinin birço u bunu itince, "bu söz çok çetin, kim kabul edebilir?" dediler. öğrencilerinin buna kar söyledini anlayan isa, "bu sizi artıyor mu?" dedi. "ya insanolu'nun* önceden bulundu u yere yükseldiini görürseniz...? yaam veren ruh'tur. beden bir yarar salamaz. sizlere söylediim sözler ruhtur, yaamdr. yine de aranzda iman etmeyenler var." isa iman etmeyenlerin ve kendisine ihanet edecek kiinin kim olduunu batan beri biliyordu. "sizlere, 'baba'nın bana yöneltmedi hiç kimse bana gelemmez' dememin nedeni budur" dedi. bunun üzerine öğrencilerinin birço u geri döndüler, artk o'nunla dolamaz oldular. isa o zaman onikiler'e*, "siz de mi ayrılmak istiyorsunuz?" diye sordu. simun petrus u yant verdi: "rab, biz kime gidelim? sonsuz yaamn sözleri sendendir. iman ediyor ve biliyoruz ki, sen tanr'nn kutsal'sın." isa onlara u kar verdi: "siz onikiler'i seçen ben deil miyim? buna karn içinizden biri iblistir." simun iskariot'ın olu yahuda'dan söz ediyordu. çünkü yahuda onikiler'den biri oldu u halde isa'ya ihanet edecekti.

bundan sonra isa celile'de dolamaya balad. yahudi yetkililer o'nu öldürmeyi amaçladıkları için yahudiye'de dolamak istemiyordu. yahudiler'in çardak bayram* yaklamt. bu nedenle isa'nın kardeleri o'na, "buradan ayrıl, yahudiye'ye git" dediler. "örencilerin de yaptıkları görünürlük. çünkü kendini açıkça tanıtmak isteyen bir kimse yaptıklarını gizlemez. mademki bu eyleri yapıyorsun, kendini dünyaya göster!" kardeleri bile o'na iman etmiyorlardı. isa onlara, "benim zamanım daha gelmedi" dedi, "oysa sizin için zaman hep uygundur. dünya sizden nefret edemez, ama benden nefret ediyor. çünkü yaptıklarının kötü olduğuna tankkili ediyorum. siz bu bayram kutlamaya gidin. ben imdilik gitmeyeceim. çünkü benim zamanım daha dolmadı." isa bu sözleri söyleyip celile'de kaldı. ne var ki, kardeleri bayram kutlamaya gidince, kendisi de gitti. ancak açktan açta deil, gizlice gitti. yahudi yetkililer o'nu bayram sırasında arıyor, "o nerede?" diye soruyorlardı. kalabalk arasında o'nunla ilgili bir sürü laf fıldanyordu. bazıları, "iyi adamdır", bazıları da, "hayır, tam tersine, halk sapıyor" diyorlardı. bununla birlikte yetkililerden korktukları için, hiç kimse o'ndan açıkça söz etmiyordu. bayramın yarsı geçmişti. isa tapnaa gidip öğretmeye balad. yahudiler arırlar. "bu adam hiç öğrenim görmediği halde, nasıl bu kadar bilgili olabilir?" dediler. isa onlara, "benim öğretim benim deil, beni gönderendir" diye karlık verdi. "eğer bir kimse tanrı'nın isteini yerine getirmek istiyorsa, bu öğretinin tanrı'dan mı olduğunu, yoksa kendiliğinden mi konutuumu bilecektir. kendiliğinden konutan kendini yüceltmek ister, ama kendisini göndereni yüceltmek isteyen dorudur ve o'nda haksızlık yoktur. musa size kutsal yasa'y vermedi mi? yine de hiçbiriniz yasa'y yerine getirmiyor. neden beni öldürmek istiyorsunuz?" kalabalk, "cin çarpmı seni!" dedi. "seni öldürmek isteyen kim?" isa, "ben bir mucize yaptım, hepiniz akna döndünüz" diye yantı verdi. "musa size sünneti buyurdu için aslında bu, musa'dan deil, atalarınızdan kalmadır abata günü* birini sünnet edersiniz. musa'nın yasası bozulması diye abata günü biri sünnet ediliyor da, abata günü bir adam tamamen iyletirdim diye bana neden kıyarsınız? d görüşüne göre yargılamayın, yargınız adil olsun." yerualimliler'in bazıları, "öldürmek istedikleri adam bu deil mi?" diyorlardı. "bakın, açıkça konuşuyor, o'na bir ey demiyorlar. yoksa önderler o'nun mesih* olduğunu gerçekten kabul ettiler mi? ama biz bu adamın nereden geldiğini biliyoruz. oysa mesih geldiği zaman o'nun nereden geldiğini kimse bilmeyecek." o sırada tapnakta öğreten isa yüksek sesle öyle dedi: "hem beni tany-

orsunuz, hem de nereden olduğumu biliyorsunuz! ben kendiliğinden gelmedim. beni gönderen gerçektir. o'nu siz tanımıyorsunuz. ben o'nu tanırım. çünkü ben o'ndanım, beni o gönderdi." bunun üzerine o'nu yakalamak istediler, ama kimse o'na el sürmedi. çünkü o'nun saati henüz gelmemiştir. halktan birçok kişi ise o'na iman etti. "mesih gelince, bunun yaptıklarından daha mı çok mucize yapacak?" diyorlardı. ferisiler* halkın isa hakkında böyle fıldatın duydular. bakahinler ve ferisiler o'nu yakalamak için görevliler gönderdiler. isa, "ksa bir süre daha sizinleyim" dedi, "sonra beni gönderene gideceim. beni arayacaksnız ama bulamayacaksnız. ve benim bulduğum yere siz gelemezsiniz." bunun üzerine yahudiler birbirlerine, "bu adam nereye gidecek de biz o'nu bulamayacağız?" dediler. "yoksa grekler* arasında dalm olanlara gidip grekler'e mi öğretecek? 'beni arayacaksnız ama bulamayacaksnız. ve benim bulduğum yere siz gelemezsiniz' diyor. ne demek istiyor?" bayramın son ve en önemli günü isa ayaa kalktı, yüksek sesle öyle dedi: "bir kimse susarsa bana gelsin, içsin. kutsal yaz'da dendii gibi, bana iman edenin içinden diri su rımlar akacaktır." bunu, kendisine iman edenlerin alaca ruh'la ilgili olarak söylüyordu. ruh henüz verilmemiştir. çünkü isa henüz yüceltilmemiştir. halktan bazıları bu sözleri itince, "gerçekten beklediğimiz peygamber budur" dediler. bazıları da, "bu mesih'tir" diyorlardı. bakalar ise, "olamaz! mesih celile'den mi gelecek?" dediler. "kutsal yaz'da, 'mesih, davut'un soyundan, davut'un yaad beytlehem kenti'nden gelecek' denmemiştir mi?" böylece isa'dan dolayı halk arasında ayrık dudu. bazıları o'nu yakalamak istedilerse de, kimse o'na el sürmedi. görevliler geri döndünce, bakahinlerle ferisiler, "niçin o'nu getirmediğiniz?" diye sordular. görevliler, "hiç kimse hiçbir zaman bu adamın konutuu gibi konumamır" karlı verdiler. ferisiler, "yoksa siz de mi aldandınız?" dediler. "önderlerden ya da ferisiler'den o'na iman eden oldu mu hiç? kutsal yasa'y bilmeyen bu halk lanetlidir." içlerinden biri, daha önce isa'ya gelen nikodim, onlara öyle dedi: "yasamza göre, bir adam diledimden, ne yaptın öğrenmeden onu yargılamak doru mu?" (ona, "yoksa sen de mi celile'densin?" diye karlık verdiler. "aratr, bak, celile'den peygamber çıkmaz." bundan sonra herkes evine gitti.

8

isa ise zeytin da'na gitti. ertesi sabah erkenden yine tapnaa döndü. bütün halk o'nun yanına geliyordu. o da oturup onlara öğretmeye baladı. din bilgileri* ve ferisiler*, zina ederken yakalanmış bir kadın getirdiler. kadın orta yere çkararak isa'ya,

"öretmen, bu kadn tam zina ederken yakaland" dediler. ("musa, yasa'da bize böyle kadnlarn talanmasn buyurdu, sen ne dersin?" bunlar isa'y denemek amacıyla söylüyorlard; o'nu suçlayabilmek için bir neden arıyorlard. isa eilmi, parmayla topraa yaz yazıyordu. durmadan ayn soruyu sormalar üzerine doruldu ve, "içinizde kim günahszsa, ilk ta o atsn!" dedi. sonra yine eildi, topraa yazmaya balad. bunu iittikliler zaman, bata yallar olmak üzere, birer birer dar çkp isa'y yalnız braktılar. kadn ise orta yerde duruyordu. isa dorulup ona, "kadn, nerede onlar? hiçbir seni yarglamad m?" diye sordu. kadn, "hiçbiri, efendim" dedi. isa, "ben de seni yarglamıyorum" dedi. "git, artk bundan sonra günah ileme!" isa yine halka seslenip öyle dedi: "ben dünyann ym. benim arımdan gelen, asla karanlıkta yürümez, yaam na sahip olur." ferisiler, "sen kendin için tanklk ediyorsun, tankln geçerli deil" dediler. isa onlara u karl verdi: "kendim için tanklk etsem bile tanklm geçerlidir. çünkü nereden geldiimi ve nereye gideceimi biliyorum. oysa siz nereden geldiimi, nereye gideceimi bilmiyorsunuz. siz insan gözüyle yarglıyorsunuz. ben kimseyi yarglamam. yarglasam bile benim yargm dorudur. çünkü ben yalnız deilim, ben ve beni gönderen baba, birlikte yarglarz. yasannda da, 'iki kiinin tanklk geçerlidir' diye yazlmtr. kendim için tanklk eden bir ben varm, bir de beni gönderen baba benim için tanklk ediyor." o zaman o'na, "baban nerede?" diye sordular. isa u karl verdi: "siz ne beni tanrsnz, ne de babam'. beni tansaydnz, babam' da tanrdnz." isa bu sözleri tapnaktaki öretilirken, ba toplanan yerde söyledi. kimse o'nu yakalamad. çünkü saati henüz gelmemiti. isa yine onlara, "ben gidıyorum. beni arayacaksınız ve günahlnzn içinde öleceksiniz. benim gideceim yere siz gelemezsiniz" dedi. yahudi yetkililer, "yoksa kendini mi öldürecek?" dediler. "çünkü, 'benim gideceim yere siz gelemezsiniz' diyor." isa onlara, "siz aadansnz, ben yukardanm" dedi. "siz bu dünyadansnz, ben bu dünyadan deilim. ite bu nedenle size, 'günahlarınzn içinde öleceksiniz' dedim. benim o olduuma iman etmezseniz, günahlarınzn içinde öleceksiniz." o'na, "sen kimsin?" diye sordular. isa, "balangıtan beri size ne söyledimse, o'yum" dedi. "sizinle ilgili söyleyecek ve sizleri yargılayacak çok eyim var. beni gönderen gerçektir. ben o'ndan iittiklerimi dünyaya bildiriyorum." isa'nın kendilerine baba'dan söz ettiini anlamadılar. bu nedenle isa öyle dedi: "insanolu'nu* yukar kaldırdnz zaman benim o olduumu, kendiliimden hiçbir ey yapmadm, ama tpk baba'nın bana örettiği gibi konutumu anlayacaksnz. beni gönderen benimledir, o beni yalnız brakmad. çünkü ben her zaman o'nu honut

edeni yaparm." bu sözler üzerine birçoklar o'na iman etti. isa kendisine iman etmi olan yahudiler'e, "eer benim sözüme bal kalırsanz, gerçekten öğrencilerim olursunuz. gerçeği bileceksiniz ve gerçek sizi özgür klacak" dedi. ("biz ibrahim'in soyundanz" diye karlı verdiler, "hiçbir zaman kimseye kölelik etmedik. nasıl oluyor da sen, 'özgür olacaksınız' diyorsun?" isa, "size dorusunu söyleyeyim, günah ileyen herkes günahın kölesidir" dedi. "köle ev halknn sürekli bir üyesi deildir, ama oul sürekli üyesidir. bunun için, oul sizi özgür klarsa, gerçekten özgür olursunuz. ibrahim'in soyundan olduunuzu biliyorum. yine de beni öldürmek istiyorsunuz. çünkü yüreğinizde sözüme yer vermiyorsunuz. ben babam'ın yannda gördüklerimi söylüyorum, siz de babanızdan iittiklerinizi yapıyorsunuz." "bizim babamz ibrahim'dir" diye karlı verdiler. isa, "ibrahim'in çocuklar olsaydnz, ibrahim'in yaptıkları yapardnz" dedi. "ama imdi beni tanr'dan iittii gerçeği sizlere bildireni öldürmek istiyorsunuz. ibrahim bunu yapmad. siz babanızın yaptıkları yapıyorsunuz." "biz zinadan domadık. bir tek babamz var, o da tanr'dr" dediler. isa, "tanr babanız olsaydı, beni severdiniz" dedi. "çünkü ben tanr'dan çkp geldim. kendiliimden gelmedim, beni o gönderdi. söylediklerimi neden anlamıyorsunuz? benim sözümü dinlemeye dayanamıyorsunuz da ondan. siz babanız iblis'tensiniz ve babanızın arzularını yerine getirmek istiyorsunuz. o balangıtan beri katildi. gerçee bal kalmadı. çünkü onda gerçek yoktur. yalan söylemesi doaldır. çünkü o yalancdır ve yalann babasıdır. ama ben gerçeği söylüyorum. ite bunun için bana iman etmiyorsunuz. hanginin bana günahl olduumu kantlayabilir? gerçeği söylüyorsam, niçin bana iman etmiyorsunuz? tanr'dan olan, tanr'ın sözlerini dinler. ite siz tanr'dan olmadnz için dinlemiyorsunuz." yahudiler o'na u karlı verdiler: "'sen, cin çarpım bir samiriyeli'sin*' demekte haklı deil miyiz?" isa, "beni cin çarpmad" dedi. "ben babam' onurlandırıyorum, ama siz beni aalıyorsunuz. ben kendimi yüceltmek istemiyorum, ama bunu isteyen ve yargılayan biri vardır. size dorusunu söyleyeyim, bir kimse sözüme uyarsa, ölümü asla görmeyecektir." yahudiler, "seni cin çarpım imdi anlıyoruz" dediler. "ibrahim öldü, peygamberler de öldü. oysa sen, 'bir kimse sözüme uyarsa, ölümü asla tatmayacaktır' diyorsun. yoksa sen babamz ibrahim'den üstün müsün? o öldü, peygamberler de öldü. sen kendini kim sanıyorsun?" isa u karlı verdi: "eer ben kendimi yüceltirsem, yüceliim hiçtir. beni yücelten, 'tanr'mız' diye çardnz babam'dır. siz o'nu tanıyamıyorsunuz, ama ben tanyorum. o'nu tanımadım söylersem, sizin gibi yalanc olurum. ama ben o'nu tanyor ve

sözüne uyuyorum. babanz ibrahim günümü görecei için sevinçle comutu. gördü ve sevindi." yahudiler, "sen daha elli yanda bile deilsin. ibrahim'i de mi gördün?" dediler. isa, "size dorusunu söyleyeyim, ibrahim domadan önce ben varm" dedi. o zaman isa'y talamak için yerden ta aldılar, ama o gizlenip tapnaktan çkt.

9

isa yolda giderken doutan kör bir adam gördü. öğrencileri isa'ya, "rabbi*, kim günah iledi de bu adam kör dodu? kendisi mi, yoksa annesi babas m?" diye sordular. isa u yant verdi: "ne kendisi, ne de annesi babas günah iledi. tanr'nn ileri onun yaamnda görülsün diye kör dodu. beni gönderenin ilerini vakit daha gündüzken yapmalyz. gece geliyor, o zaman kimse çalamaz. dünyada olduum sürece dünyann ben'im." bu sözleri söyledikten sonra yere tükürdü, tükürükle çamur yaptı ve çamuru adamın gözlerine sürdü. adama, "git, ilolah havuzu'nda ykan" dedi. ilolah, gönderilmi anlamna gelir. adam gidip ykand, gözleri açlm olarak döndü. komular ve onu daha önce dilenirken görenler, "oturup dilenen adam deil mi bu?" dediler. kimi, "evet, odur" dedi, kimi de "hayr, ama ona benziyor" dedi. kendisi ise, "ben oyum" dedi. "öyleyse, gözlerin nasl açld?" diye sordular. o da öyle yant verdi: "isa adndaki adam çamur yapp gözlerime sürdü ve bana, 'ilolah'a git, ykan' dedi. ben de gidip ykandm ve gözlerim açld." ona, "nerede o?" diye sordular. "bilmiyorum" dedi. eskiden kör olan adam ferisiler'in* yanna götürdüler. isa'nn çamur yapp adamın gözlerini açt gün abat günü'ydü*. bu nedenle ferisiler de adama gözlerinin nasl açldn sordular. o da, "isa gözlerime çamur sürdü, ykandm ve imdi görüyorum" dedi. bunun üzerine ferisiler'in bazlar, "bu adam tanr'dan deildir" dediler. "çünkü abat günü'nü tutmuyor." ama bakalar, "günahkâr bir adam nasl bu tür belirtiler gerçekletirebilir?" dediler. böylece aralarında ayrık dodu. eskiden kör olan adama yine sordular: "senin gözlerini açtına göre, o'nun hakknda sen ne diyorsun?" adam, "o bir peygamberdir" dedi. yahudi yetkililer, gözleri açlan adamın annesiyle babasın çarmadan onun daha önce kör oluuna ve gözlerinin açldna inanmadılar. onlara, "kör dodu dediiniz olunuz bu mu? peki, imdi nasl görüyor?" diye sordular. adamın annesiyle babas u karl verdiler: "bunun bizim olumuz olduunu ve kör doduunu biliyoruz. ama imdi nasl gördüğünü, gözlerini kimin açtn bilmiyoruz, ona sorun. ergin yatadr, kendisi için kendisi konusun." yahudi yetkililerden korktuklar için böyle konutular. çünkü yetkililer, isa'nn mesih* olduunu açkça söyleyeni

havra d etmek için aralarında sözbirlii etmilerdi. bundan dolay adamın annesiyle babas, "ergin yatadr, ona sorun" dediler. eskiden kör olan adam ikinci kez çarp, "tanr hakk için doruyu söyle" dediler, "biz bu adamın günahkâr olduunu biliyoruz." o da öyle yant verdi: "o'nun günahkâr olup olmadn bilmiyorum. bildiim bir ey var, kördüm, imdi görüyorum." o zaman ona, "sana ne yaptı? gözlerini nasl açt?" dediler. onlara, "size demin söyledim, ama dinlemediniz" dedi. "niçin yeniden iitmek istiyorsunuz? yoksa siz de mi o'nun öğrencileri olmak niyetindesiniz?" adama söverek, "o'nun öğrencisi sensin!" dediler. "biz musa'nn öğrencileriyiz. tanr'nn musa'yla konutuunu biliyoruz. ama bu adamın nereden geldiini bilmiyoruz." adam onlara u karl verdi: "alacak ey! o'nun nereden geldiini bilmiyorsunuz, ama gözlerimi o açt. tanr'nn, günahkârlar dinlemediini biliriz. ama tanr, kendisine tapan ve isteini yerine getiren kiyyi dinler. dünya var olal, bir kimsenin doutan kör olan birinin gözlerini açt duyulmamtr. bu adam tanr'dan olmasayd, hiçbir ey yapamazd." onlar buna karlk, "tamamen günah içinde dodun, sen mi bize ders vereceksin?" diyerek onu dar attlar. isa adam kovduklarn duydu. onu bularak, "sen insanolu'na* iman ediyor musun?" diye sordu. adam u yant verdi: "efendim, o kimdir? söyle de kendisine iman edeyim." isa, "o'nu gördün. imdi seninle konuan o'dur" dedi. adam, "rab, iman ediyorum!" diyerek isa'ya tapnd. isa, "görmeyenler görsün, görenler kör olsun diye yargıık etmek üzere bu dünyaya geldim" dedi. o'nun yanında bulunan baz ferisiler bu sözleri itince, "yoksa biz de mi körüz?" diye sordular. isa, "kör olsaydınız günahnz olmazd" dedi, "ama imdi, 'görüyoruz' dediiniz için günahnz duruyor."

10

"size dorusunu söyleyeyim, koyun alna kapdan girmeyip baka yoldan giren kii hrsz ve hayduttur. kapdan giren ise koyunların çobandır. kapy bekleyen ona kapy açar. koyunlar çobann sesini itirler, o da kendi koyunların adlarıyla çarr ve onlar dar götürür. kendi koyunların hepsini dar çarrınca ölerinden gider, koyunlar da onu izler. çünkü onun sesini tanrlar. bir yabancın peinden gitmezler, ondan kaçarl. çünkü yabancıların sesini tanımazlar." isa onlara bu örnei anlattysa da, ne demek istediini anlamadılar. bunun için isa yine, "size dorusunu söyleyeyim" dedi, "ben koyunların kapsym. benden önce gelenlerin hepsi hrsz ve hayduttu, ama koyunlar onlar dinlemedi. kap ben'im. bir kimse benim aracılıla içeri girerse kurtulur. girer, çkar ve otlak bulur. hrsz an-

cak çalp öldürmek ve yok etmek için gelir. bense insanlar yaama, bol yaama sahip ol-sunlar diye geldim. ben iyi çobanım. iyi çoban koyunlar uruna cann verir. koyunların çoban ve sahibi olmayan ücretli adam, kur-dun geldiini görünce koyunlar brakp kaçar. kurt da onlar kapar ve datr. adam kaçar. çünkü ücretlidir ve koyunlar için kayg duy-maz. ben iyi çobanım. benimkileri tanrım. baba beni tand, ben de baba'yı tandım gibi, benimkiler de beni tanr. ben koyunların uruna cann veririm. (bu aldan olmayan baka koyunların var. onlar da getirmeliyim. benim sesimi iitecekler ve tek sürü, tek çoban olacak. cann, tekrar geri almak üzere veririm. bunun için baba beni sever. cann kimse benden alamaz; ben onu kendiliim-den veririm. onu vermeye de tekrar geri al-maya da yetkim var. bu buyruu babam'dan aldm." bu sözlerden dolayı yahudiler arasında yine ayrık dodu. birçok, "o'nu cin çarp-m, delidir. niçin o'nu dinliyorsunuz?" di-yordu. bakalar ise, "bunlar, cin çarpm bir adamın sözleri deil" dediler. "cin, körlerin gözlerini açabilir mi?" o sırada yerualim'de tapnan kt. anma bayram* kutlanıyordu. mevsim çt. isa tapnan avlusunda, süley-man'n evyan'nda yürüyordu. yahudi yetk-ililer o'nun çevresini sararak, "bizi daha ne kadar zaman kukuda brakacaksınız?" dediler. "eer mesih* isen, bize açıkça söyle." isa onlara u karl verdi: "size söyledim, ama iman etmiyorsunuz. babam'n adıyla yap-tım iler bana tankk ediyor. ama siz iman etmiyorsunuz. çünkü benim koyunlarımdan deilsiniz. koyunların sesimi iitir. ben on-lar tanırm, onlar da beni izler. onlara son-suz yaam veririm; asla mahvolmayacaklar. onlar hiç kimse elimden kapamaz. onlar bana veren babam her eyden üstündür. on-lar baba'nın elinden kapmaya kimsenin gücü yetmez. ben ve baba biriz." yahudi yetkililer o'nu talamak için yerden yine ta aldılar. isa onlara, "size baba'dan kaynaklanan birçok iyi iler gösterdim" dedi. "bu ilerden hangisi için beni talyorsunuz?" öyle yant verdiler: "seni iyi ilerden ötürü deil, küfür ettiin için talyoruz. insan olduun halde tanr olduunu ileri sürüyorsun." isa u karl verdi: "yaşanzda, 'siz ilahlarsnz, dedim' diye yazl deil mi? tanr, kendilerine sözünü gönderdii kimseleri ilahlar diye adlandırr. kutsal yaz da geçerliliini yitirmez. baba beni kendine ayrıp dünyaya gönderdi. öyleyse 'tanr'ın olu'yum' dediim için bana nasl 'küfür ediy-orsun' dersiniz? eer babam'n ilerini yap-myorsam, bana iman etmeyin. ama yapı-yorsam, bana iman etmeseniz bile, yaptım ilere iman edin. öyle ki, baba'nın bende, benim de baba'da olduumu bilersiniz ve an-layasnz." o'nu yine yakalamaya çaltlarsa da, ellerinden sırlp kurtuldu. tekrar eria ır-ma'nın kar yakasna, yahya'nın balangçta vaf-

tiz ettii yere gitti ve orada kald. birçoklar, "yahya hiç mucize yapmad, ama bu adam için söylediklerinin hepsi doru çkt" diyerek isa'ya geldiler. ve orada birçoklar o'na iman etti.

11

meryem ile kzkardei marta'nın köyü olan beytanya'dan lazar adında bir adam hasta-lanmt. meryem, rab'be güzel kokulu ya sürüp saçlarıyla o'nun ayakların silen kadnd. hasta lazar ise meryem'in kardeydi. iki kzkarde isa'ya, "rab, sevdiin kii hasta" diye haber gönderdiler. isa bunu iit-ince, "bu hastalk ölümlle sonuçlanmayacak; tanr'n yüceliine, tanr o'nun yüceltme-sine hizmet edecek" dedi. isa marta'y, kzkardeini ve lazar' severdi. bu nedenle, lazar'n hasta olduunu duyunca bulundu-u yerde iki gün daha kaldktan sonra ören-cilere, "yahudiye'ye dönelim" dedi. (ören-ciler, "rabbi*" dediler, "yahudi yetkililer demin seni talamaya kalktılar. yine oraya m gidiyorsunuz?" isa u karl verdi: "günün on iki saati yok mu? gündüz yürüyen sendelemez. çünkü bu dünyann n görür. oysa gece yürüyen sendeler. çünkü ken-disinde k yoktur." bu sözleri söyledikten sonra, "dostumuz lazar uyudu" diye ek-ledi, "onu uyandırmaya gidiyorum." ören-ciler, "ya rab" dediler, "uyuduysa iyile-cek-tir." isa lazar'n ölümden söz ediyordu, ama onlar olaan uykudan söz ettiini san-mı-lard. bunun üzerine isa açıkça, "lazar öldü" dedi. "iman edesiniz diye, orada bulun-madma sizin için sevinyorum. imdi onun yanna gidelim." "ikiz" diye anılan tomas öbür öğrencilere, "biz de gidelim, o'nunla bir-likte ölelim!" dedi. isa beytanya'ya yak-lanca lazar'n dört gündür mezarda olduğunu öğrendi. beytanya, yerualim'e on be ok atm kadar uzaklıktayd. birçok yahudi, karde-lerini yitiren marta'yla meryem'i avutmaya gelmiti. marta isa'nın geldiini duyunca o'nu karlamaya çkt, meryem ise evde kald. marta isa'ya, "ya rab" dedi, "burada olsay-dn, kardeim ölmezdi. imdi bile, tanr'dan ne dilersem tanr'ın onu bana vereceini biliyorum." isa, "kardein dirilecektir" dedi. marta, "son gün, dirili günü onun dirile-ceini biliyorum" dedi. isa ona, "dirili ve yaam ben'im" dedi. "bana iman eden kii ölse de yaayacaktr. yaayan ve bana iman eden asla ölmeyecek. buna iman ediyor musun?" marta, "evet, ya rab" dedi. "senin, dünyaya gelecek olan tanr'ın olu mesih* olduuna iman ettim." bunu söyledik-ten sonra gidip kzkardei meryem'i gizlice çardı. "öretmen burada, seni çarıyor" dedi. meryem bunu iitince hemen kalkp isa'nın yanna gitti. isa henüz köye varmamt, hâlâ marta'nın kendisini karlad yerdeydi.

meryem'le birlikte evde bulunan ve kendisini teselli eden yahudiler, onun hızla kalkıp dar çktn gördüler. alamak için mezara gittiini sanarak onu izlediler. meryem isa'nın bulundu yere vard. o'nu görünce ayaklarına kapanarak, "ya rab" dedi, "burada olsaydn, kardeim ölmezdi." meryem'in ve onunla gelen yahudiler'in aladn gören isa'nın ruhunu hüznü kaplad, yürei sızadı. "onu nereye koydunuz?" diye sordu. o'na, "ya rab, gel gör" dediler. isa alad. yahudiler, "bakn, onu ne kadar seviyormu!" dediler. ama içlerinden bazıları, "körün gözlerini açan bu kii, lazar'n ölümünü de önleyemez miydi?" dediler. isa yine derinden hüznülenerek mezara vard. mezar bir maarayd, giriinde de bir ta duruyordu. isa, "ta çekin!" dedi. ölenin kzkardei marta, "rab, o artık kokmutur, öleli dört gün oldu" dedi. isa ona, "ben sana, 'iman edersen tanrı'nın yüceliini göreceksin' demedim mi?" dedi. bunun üzerine ta çektiler. isa gözlerini gökyüzüne kaldırarak öyle dedi: "baba, beni iittin için sana ükrediyorum. beni her zaman iittini biliyordum. ama bunu, çevrede duran halk için, beni senin gönderdiine iman etsinler diye söyledim." bunları söyledikten sonra yüksek sesle, "lazar, dar çk!" diye bard. ölü, elleri ayaklar sargılarla bal, yüzü pekirle sarılm olarak dar çkt. isa oradakilere, "onu çözün, brkn gitsin" dedi. o zaman, meryem'e gelen ve isa'nın yaptıklarını gören yahudiler'in birçoğu isa'ya iman etti. ama içlerinden bazıları ferisiler'e* giderek isa'nın yaptıklarını onlara bildirdiler. bunun üzerine bakâhinler ve ferisiler, yüksek kurul'u* toplayp dediler ki, "ne yapcaz? bu adam birçok doaüstü belirti gerçekletiriyor. böyle devam etmesine izin verirse, herkes o'na iman edecek. romalılar da gelip kutsal yerimizi ve ulusumuzu ortadan kaldıracaklar." içlerinden biri, o yıl bakâhin olan kayafa, "hiçbir ey bilmiyorsunuz" dedi. "bütün ulus yok olacana, halk uruna bir tek adamın ölmesi sizin için daha uygun. bunu anlayormusunuz?" bunu kendilinden söylemiyordu. o yılın bakâhini olarak isa'nın, ulusun uruna, ve yalnız ulusun uruna deil, tanrı'nın dalm çocukların toplayp birletirmek için de öleceine ilkin peygamberlikte bulunuyordu. (böylece o günden itibaren isa'y öldürmek için düzen kurmaya baladılar. bu yüzden isa artık yahudiler arasında açka dolamaz oldu. oradan ayırlarak çöle yakın bir yere, efrayim denilen kente gitti. öğrencileriyle birlikte orada kald. yahudiler'in fsh bayram* yakınd. taradakilerin birçoğu bayramdan önce arnmak için yerualim'e gitti. orada isa'y arayp durdular. tapnaktayken birbirlerine, "ne dersiniz, bayrama hiç gelmeyecek mi?" diye soruyorlardı. bakâhinlerle ferisiler o'nu yakalayabilmek için, yerini bilenlerin haber vermesini buyurmular.

isa, fsh bayram'ndan* alt gün önce, ölümünden diriltii lazar'n bulundu beytanya'ya geldi. orada kendisi için bir ziyafet düzenlediler. marta hizmet ediyordu. isa'yla birlikte sofrada oturanlardan biri de lazar'd. meryem, çok deerli saf hintsümbülü yandan yarı litre kadar getirerek isa'nın ayaklarına sürdü ve saçlarıyla ayakların sildi. ev yan güzel kokusuyla doldu. ama öğrencilerinden biri, isa'ya sonradan ihanet eden yahuda iskarriot, "bu ya neden üç yüz dinara satıp parası yoksullara verilmedi?" dedi. (bunu, yoksullarla ilgilendi için deil, hrsz oldu için söylüyordu. ortak para kutusu ondayd ve kutuya konulandan arıyordu. isa, "kadn rahat brak" dedi. "bunu benim gömüleceim gün için saklasn. yoksullar her zaman aranzdadır, ama ben her zaman aranzda olmayacağm." yahudiler'den büyük bir kalabalık isa'nın beytanya'da bulunduunu örendi ve yalnız isa için deil, o'nun ölümünden diriltii lazar' da görmek için oraya geldi. bakâhinler ise lazar'ı öldürmeyi tasarladılar. çünkü onun yüzünden birçok yahudi gidip isa'ya iman ediyordu. ertesi gün, bayram kutlamaya gelen büyük kalabalık isa'nın yerualim'e gelmekte olduunu duydu. hurma dallar alarak o'nu karlamaya çktılar. "hozana*! rab'bin adıyla gelene, israil'in kral'na övgüler olsun!" diye baryorlard. isa bir spa bulup üzerine bindi. yazılm oldu gibi, "korkma, ey siyon* kzl! ite, kraln spaya binmi geliyor." (öğrencileri ilkin bunları anlamadılar. ama isa yüceltilikten sonra bu sözlerin o'nun hakkında yazıldn, halkın bunları o'nun için yaptn hatırladılar. lazar' mezardan çarp ölümünden diriltii sırada isa'yla birlikte bulunan kalabalık buna tanklı etti. isa'nın bu doaüstü belirtiyi gerçekletirdiini duyan halk o'nu karlamaya çkt. ferisiler* ise birbirlerine, "görüyorsunuz, elinizden hiçbir ey gelmiyor. bütün dünya o'nun peine takld" dediler. bayramda tapınmak üzere yerualim'e gidenler arasında bazı grekler* vard. bunları, celile'nin beysayda kentinden olan filipus'a gelerek, "efendimiz, isa'y görmek istiyoruz" diye rica ettiler. filipus gitti, bunu andreas'a bildirdi. andreas ve filipus da gidip isa'ya haber verdiler. isa, "insanolu'nun* yüceltilecei saat geldi" diye karlı verdi. "size dorusunu söyleyeyim, bu day tanesi topraı düüp ölmedikçe yalnız kalır. ama ölürse çok ürün verir. cann seven onu yitirir. ama bu dünyada cann gözden çkaran onu sonsuz yaam için koruyacaktr. bana hizmet etmek isteyen, armdan gelsin. ben neredeysem bana hizmet eden de orada olacak. baba, bana hizmet edeni onurlandıracaktr. imdi yüreim skıyor, ne diyeyim? 'baba, beni bu saatten kurtar' m diyeyim? ama ben bu amaç için bu

saate geldim. baba, adn yücelt!" bunun üzerine gökten bir ses geldi: "adm yücelttim ve yine yücelteceim." orada duran ve bunu iten kalabalk, "gök gürlledi" dedi. bakalar, "bir melek o'nunla konutu" dedi. isa, "bu ses benim için deil, sizin içindi" dedi. "bu dünya imdi yarglanıyor. bu dünyann egemeni imdi dar atlacak. ben yerden yukar kaldırdım zaman bütün insanlar kendime çekeceim." isa bunu, nasl öleceini belirtmek için söylüyordu. kalabalk o'na öyle karlı verdi: "kutsal yasa'dan öğrendiimize göre mesih* sonsuza dek kalacaktır. nasl oluyor da sen, 'insanolu yukar kaldırmaldr' diyorsun? kimdir bu insanolu?" isa, "ik ksa bir süre daha aranzadadr" dedi. "karanlıkta kalmamak için nz varken yürüyün. karanlıkta yürüyen nereye gittiini bilmez. sizde k varken a iman edin ki, k oullar olasnz." isa bu sözleri söyledikten sonra uzaklap onlardan gizlendi. gözleri önünde bunca doaüstü belirti gerçekleştirdi halde o'na iman etmediler. bütün bunlar peygamber yeaya'nn söyledii u söz yerine gelsin diye oldu: "rab, verdiimiz habere kim inand? rab'bin gücü kime açkland?" ite bu yüzden iman edemiyorlard. nitekim yeaya baka bir yerde de öyle demiti: "tanr onlarn gözlerini kör etti ve yüreklerini nasr-latrd. öyle ki, gözleri görmesin, yürekleri anlamasn ve bana dönmesinler. dönselerdi, onlar iyiletirirdim." (bunlar söyleyen yeaya, isa'nn yüceliini görmü ve o'nun hakknda konumutu. bununla birlikte, önderlerin bile birçok isa'ya iman etti. ama ferisiler* yüzünden, havra d edilmemek için iman ettiklerini açıkça söylemediler. çünkü insandan gelen övgüyü, tanr'dan gelen övgüden daha çok seviyorlard. isa yüksek sesle, "bana iman eden bana deil, beni gönderene iman etmi olur" dedi. "beni gören beni göndereni de görür. bana iman eden hiç kimse karanlıkta kalmasn diye, dünyaya k olarak geldim. sözlerimi itip de onlara uymayan ben yarglamam. çünkü ben dünyay yarglamaya deil, dünyay kurtarmaya geldim. beni reddeden ve sözlerimi kabul etmeyen kiıyı yarglayacak biri var. o kiıyı son günde yarglayacak olan, söylediim sözdür. çünkü ben kendiliimden konumadm. beni gönderen baba'nn kendisi ne söylemem ve ne konumam gerektiini bana buyurdu. o'nun buyruunun sonsuz yaam olduunu biliyorum. bunun için ne söylüyorsam, baba'nn bana söylediı gibi söylüyorum."

13

fsh bayram'ndan* önceydi. isa, bu dünyadan ayrılıp baba'ya gidecei saatin geldiini biliyordu. dünyada kendisine ait olanlar hep sevmiti; sonuna kadar da sevdi. akam yemei srasnda iblis, simun iskariot'un olu yahuda'nn yüreine isa'ya ihanet etme

isteini koymutu bile. isa, baba'nn her eyi kendisine teslim ettiini, kendisinin tanr'dan çıkp geldiini ve tanr'ya döneceini biliyordu. yemekten kalktı, üstlünü bir yana koydu, bir havlu alıp beline doladı. sonra bir leene su doldurup öğrencilerin ayaklarn ykamaya ve beline doladı havluyla kurulamaya baladı. isa, simun petrus'a geldi. simun, "ya rab, ayaklarn sen mi ykayacaksn?" dedi. isa ona u yant verdi: "ne yaptm imdi anlayamazsn, ama sonra anlayacaksn." petrus, "benim ayaklarn asla ykamayacaksn!" dedi. isa, "ykamazsam yanmda yerin olmaz" diye yantladı. simun petrus, "ya rab, o halde yalnız ayaklarn deil, ellerimi ve bam da yka!" dedi. isa ona dedi ki, "ykanm olan tamamen temizdir; ayaklarn ykanmasndan baka eye ihtiyaç yoktur. sizler temizsiniz, ama hepiniz deil." isa, kendisine kimin ihanet edeceğini biliyordu. bu nedenle, "hepiniz temiz deilsiniz" demiti. onlarn ayaklarn ykadktan sonra giyinip yine sofraya oturdu. "size ne yaptm anlıyor musunuz?" dedi. "siz beni öğretmen ve rab diye çarıyorsunuz. doru söylüyorsunuz, öyleyim. ben rab ve öğretmen olduum halde ayaklarnz ykadm; öyleyse, sizler de birbirinizin ayaklarn ykamalsnz. size yaptm aynsn yapmanz için bir örnek gösterdim. size dorusunu söyleyeyim, köle efendisinden, elçi de kendisini gönderenden üstün deildir. bildiiniz bu eyleri yaparsanz, ne mutlu size!" "hepiniz için söylemiyorum, ben seçtiklerimi bilirim. ama, 'ekmeimi yiyen bana ihanet etti' diyen kutsal yaz'nn yerine gelmesi için böyle olacak. size imdiden, bunlar olmadan önce söylüyorum ki, bunlar olunca, benim o olduuma inanasnız. size dorusunu söyleyeyim, benim gönderdiğim herhangi bir kimseyi kabul eden beni kabul etmi olur. beni kabul eden de beni göndereni kabul etmi olur." isa bunlar söyledikten sonra ruhunda derin bir sknt duydu. açıkça konularak, "size dorusunu söyleyeyim, sizden biri bana ihanet edecek" dedi. öğrenciler, kimden söz ettiini merak ederek birbirlerine baktılar. öğrencilerinden biri isa'nn gösüne yaslanmt. isa onu severdi. simun petrus bu öğrenciye, kimden söz ettiini isa'ya sormas için iaret etti. o da isa'nn gösüne yaslanm durumunda, "ya rab, kimdir o?" diye sordu. isa, "lokmay sahana batırp kime verisem odur" diye yantladı. sonra lokmay batırp simun iskariot'un olu yahuda'ya verdi. yahuda lokmay alr almaz eytan onun içine girdi. isa da ona, "yapacan tez yap!" dedi. sofrada oturanlarn hiçbirisi, isa'nn ona bu sözleri neden söylediini anlamadı. para kutusu yahuda'da olduundan, bazlar isa'nn ona, "bayram için bize gerekli eyleri al" ya da, "yoksullara bir ey ver" demek iste-diini sandılar. yahuda lokmay aldıktan hemen sonra dar çıktı. gece olmutu. birbirinizi sevin yahuda dar çıkınca isa, "insanolu* imdi

yüceltildi" dedi. "tanr da o'nda yüceltildi. tanr o'nda yüceltildiine göre, tanr da o'nu kendinde yüceltecek. hem de hemen yüceltecektir. çocuklar! ksa bir süre daha sizinleyim. beni arayacaksınız, ama yahudiler'e söyledim gibi, imdi size de söylüyorum, benim gideceim yere siz gelemezsiniz. size yeni bir buyruk veriyorum: birbirinizi sevin. sizi sevdiim gibi siz de birbirinizi sevin. birbirinize sevginiz olursa, herkes bununla benim örencilerim olduunuzu anlayacaktır." simun petrus o'na, "ya rab, nereye gidiyorsun?" diye sordu. isa, "gideceim yere imdi armdan gelemezsin, ama sonra geleceksin" diye yanıtladı. petrus, "ya rab, neden imdi senin armdan gelemeyleyim? senin için canm veririm!" dedi. isa öyle yanıtladı: "benim için canm vereceksin? sana dorusunu söyleyeyim, horoz ötmenden beni üç kez inkâr edeceksin."

14

"yüreiniz sklmasn. tanr'ya iman edin, bana da iman edin. babam'n evinde kalacak çok yer var. öyle olmasa size söyledim. çünkü size yer hazırlamaya gidiyorum. gider ve size yer hazırlarsam, siz de benim bulunduğum yerde olasnz diye yine gelip sizi yanma alacam. benim gideceim yerin yolunu biliyorsunuz." tomas, "ya rab, senin nereye gideceğini bilmiyoruz, yolu nasl bilebiliriz?" dedi. isa, "yol, gerçek ve yaam ben'im" dedi. "benim aracım olmadan baba'ya kimse gelemmez. beni tansaydnz, babam' da tanrdnz. artk o'nu tanyorsunuz, o'nu gördünüz." filipus, "ya rab, bize baba'y göster, bu bize yeter" dedi. isa, "filipus" dedi, "bunca zamandır sizinle birlikteyim. beni daha tanımadın mı? beni görmüş olan, baba'y görmüştür. sen nasl, 'bize baba'y göster' diyorsun? benim baba'da, baba'nın da bende olduuna inanmıyor musun? size söyledim sözleri kendiliimden söylemiyorum, ama bende yaayan baba kendi ilerini yapıyor. bana iman edin; ben baba'daym, baba da bendedir. hiç deilse bu ilerden dolay iman edin. size dorusunu söyleyeyim, benim yaptım ileri, bana iman eden de yapacak; hatta daha büyüklerini yapacaktır. çünkü ben baba'ya gidiyorum. baba oul'da yüceltilsin diye, benim admla dilediğiniz her eyi yapacam. benim admla benden ne dilereniz yapacam." "beni seviyorsanız, buyrukları yerine getirirsiniz. ben de baba'dan dileyecem. o sonsuza dek sizinle birlikte olsun diye size baka bir yardımcı*, gerçeğin ruhu'nu verecek. dünya o'nu kabul edemez. çünkü o'nu ne görür, ne de tanr. siz o'nu tanyorsunuz. çünkü o aranızda yiyor ve içinizde olacaktır. (sizi öksüz bırakmayacam, size geri döneceim. az sonra dünya artk beni görmeyecek, ama siz beni göre-

ceksiniz. ben yaadm için siz de yaayacaksınız. o gün anlayacaksınız ki, ben babam'daym, siz bendesiniz, ben de sizdeyim. kim buyrukları bilir ve yerine getirirse, ite beni seven odur. beni seveni babam da sevecektir. ben de onu seveceim ve kendimi ona göstereceim." yahuda iskariot deil o'na, "ya rab, nasl olur da kendini dünyaya göstermeyip bize göstereceksin?" diye sordu. isa ona u karl verdi: "beni seven sözümü uyar, babam da onu sever. biz de ona gelir, onunla birlikte yaarz. beni sevmeyen, sözlerime uymaz. iittiniz söz benim deil, beni gönderen baba'nındır. "ben daha aranızdayken size bunlar söyledim. ama baba'nın benim admla gönderecei yardımcı, kutsal ruh, size her eyi öğretecek, bütün söylediklerimi size hatırlatacak. size esenlik brakyorum, size kendi esenliimi veriyorum. ben size dünyanın verdii gibi vermiyorum. yüreiniz sklmasn ve korkmasn. size, 'gidiyorum, ama yannza döneceim' dediimi iittiniz. beni sevseydiniz, baba'ya gideceim için sevinirdiniz. çünkü baba benden üstündür. bunlar size imdiden, her ey olup bitmeden önce söyledim. öyle ki, bunlar olunca inanasnz. artk sizinle uzun uzun konumayacam. çünkü bu dünyanın egemeni geliyor. onun benim üzerinde hiçbir yetkisi yoktur. ama dünyanın, baba'y sevdiimi ve baba'nın bana buyurduu her eyi yerine getirdiimi anlamasın istiyorum. haydi kalkın, buradan gidelim."

15

"ben gerçek asmaym ve babam bacdr. bende meyve vermeyen her çubuu kesip atar, meyve veren her çubuu ise daha çok meyve versin diye budayp temizler. size söyledim sözle siz imdiden temizsiniz. bende kaln, ben de sizde kalaym. çubuk asmada kalmazsa kendiliinden meyve veremez. bunun gibi, siz de bende kalmazsanız meyve veremezsiniz. ben asmaym, siz çubuklarsnz. bende kalan ve benim kendisinde kaldım kiî çok meyve verir. bensiz hiçbir ey yapamazsınız. bir kimse bende kalmazsa, çubuk gibi dar atılır ve kurur. böylelerini toplar, atee atıp yakarlar. eer bende kalrsanız ve sözlerim sizde kalrsa, ne isterseniz dileyin, size verilecektir. babam çok meyve vermenizle yüceltilir. böylelikle örencilerim olursunuz. "baba'nın beni sevdiği gibi, ben de sizi sevdim. benim sevgimde kaln. eer buyrukları yerine getirirseniz sevgimde kalrsanız, tpk benim de babam'n buyrukları yerine getirdiim ve sevgisinde kaldım gibi... bunlar size, sevincim sizde olsun ve sevinciniz tamamlansın diye söyledim. benim buyruum udur: sizi sevdiim gibi birbirinizi sevin. hiç kimsede, insann, dostlar uruna cann vermesinden daha büyük bir sevgi yoktur. size buyurdukları yaparsanız, benim dostları olursunuz. artk size kul

demiyorum. çünkü kul efendisinin ne yaptın bilmez. size dost dedim. çünkü babam'dan bütün iittiklerimi size bildirdim. siz beni seçmediniz, ben sizi seçtim. gidip meyve veresiniz, meyveniz de kalc olsun diye sizi ben atadm. öyle ki, benim admıla baba'dan ne dilerseniz size versin. size u buyruu veriyorum: birbirinizi sevin!" "dünya sizden nefret ederse, sizden önce benden nefret etmi olduunu bilin. dünyadan olsaydız, dünya kendisine ait olan severdi. ne var ki, dünyann deilsiniz; ben sizi dünyadan seçtim. bunun için dünya sizden nefret ediyor. size söyledim sözü hatırlayın: 'köle efendisinin üstün deildir.' bana zulmettilerse, size de zulmedecekler. benim sözüme uydularsa, sizinkine de uyacaklar. bütün bunlar size benim admdan ötürü yapacaklar. çünkü beni göndereni tanıyorlar. eer gelmemi ve onlara söylememi olsaydım, günahlar olmazdı; ama imdi günahlar için özürleri yoktur. benden nefret eden, babam'dan da nefret eder. baka hiç kimsenin yapmad ileri onları arasında yapmam olsaydım, günahlar olmazdı. imdiye yaptıklarım gördükleri halde hem benden hem de babam'dan nefret ettiler. bu, yasalarında yazlı, 'yok yere benden nefret ettiler' sözü yerine gelsin diye oldu. "baba'dan size göndereceğim yardmc*, yani baba'dan çıkan gerçeğin ruhu geldiği zaman, bana tanklık edecek. siz de tanklık edeceksiniz. çünkü balangçtan beri benimle birliktesiniz.

16

"bunlar size, sendeleyip dümeyesiniz diye söyledim. sizi havra d edecekler. evet, öyle bir saat geliyor ki, sizi öldüren herkes tanrı'ya hizmet ettiini sanacak. bunlar, baba'y ve beni tanımadıkları için yapacaklar. bunlar size imdiden bildiriyorum. öyle ki, saati gelince bunlar size söyledimi hatırlasınız. balangçta bunlar size söylemedim. çünkü sizinle birlikteydim." "imdiye beni gönderenin yanna gidiyorum. ne var ki, içinizden hiçbirisi bana, 'nereye gidiyorsunuz?' diye sormuyor. ama bunlar söyledim için yüreğiniz kederle doldu. size gerçeği söylüyorum, benim gidiim sizin yararınızadır. gitmezsem, yardmc* size gelmez. ama gidersem, o'nu size gönderirim. o gelince günah, doruluk ve gelecek yarg konusunda dünyay suçlu olduuna ikna edecektir: günah konusunda, çünkü bana iman etmezler; doruluk konusunda, çünkü baba'ya gidiyorum, artık beni görmeyeceksiniz; yarg konusunda, çünkü bu dünyann egemeni yarglanm bulunuyor. "size daha çok söyleyeceklerim var, ama imdi bunlara dayanamazsınız. ne var ki o, yani gerçeğin ruhu gelince, sizi tüm gerçeğe yöneltecek. çünkü kendiliğinden konuşmayacak, yalnız duyduk-

ların söyleyecek ve gelecekte olacaklar size bildirecek. o beni yüceltecek. çünkü benim olandan alp size bildirecek. baba'nın nesi varsa benimdir. 'benim olandan alp size bildirecek' dememin nedeni budur. "ksa süre sonra beni artık görmeyeceksiniz; yine ksa süre sonra beni göreceksiniz." öğrencilerinden bazıları birbirlerine, "ne demek istiyor?" diye sordular. "ksa süre sonra beni görmeyeceksiniz; yine ksa süre sonra beni göreceksiniz" diyor. ayrıca, 'çünkü baba'ya gidiyorum' diyor." onun için, "bu 'ksa süre' dedi nedir? söylediklerini anlamıyoruz" deyip durdular. isa kendisine soru sormak istediklerini anladı. onlara dedi ki, "'ksa süre sonra beni görmeyeceksiniz; yine ksa süre sonra beni göreceksiniz' dememi mi tartıyorsunuzuz? size dorusunu söyleyeyim, siz alayp yas tutacaksınız, dünya ise sevinecektir. kederleneceksiniz, ama kederiniz sevince dönüşecek. kadn doum yapaca zaman arçeker. çünkü saati gelmiştir. ama dourunca, dünyaya bir çocuk getiriminin sevinciyle çekti acı unuttur. bunun gibi, siz de imdi kederleniyorsunuz, ama sizi yine görecekim. o zaman yüreğiniz sevineceksiniz. sevincinizi kimse sizden alamaz. o gün bana hiçbir ey sormayacaksınız. size dorusunu söyleyeyim, benim admla baba'dan ne dilerseniz, size verecektir. imdiye dek benim admla bir ey dilemediniz. dileyin, alacaksınız. öyle ki, sevinciniz tam olsun. "size bunlar örneklerle anlattım. öyle bir saat geliyor ki, artık örneklerle konuşmayacam; baba'y size açkça tane tane. o gün dileyeceğinizi benim admla dileyeceksiniz. sizin için baba'dan istekte bulunacam söylemiyorum. çünkü beni sevdiiniz ve baba'dan çkp geldiime iman ettiğiniz için baba'nın kendisi sizi sevir. ben baba'dan çkp dünyaya geldim. imdi dünyay bırak baba'ya dönüyorum." öğrencileri, "ite, imdi açkça konuşuyorsun, hiç örnek kullanmıyorsun" dediler. "imdi senin her eyi bildiini anlıyoruz. kimsenin sana soru sormasına gerek yok. tanrı'dan geldiine bunun için iman ediyoruz." isa onlara, "imdi iman ediyor musunuz?" diye karlık verdi. "ite, hepinizin evlerinize gitmek üzere dalancız ve beni yalnız bırakancız saat geliyor, geldi bile. ama ben yalnız deilim, baba benimle birlikte dir. bunlar size, bende esenliğiniz olsun diye söyledim. dünyada skıntınız olacak. ama cesur olun, ben dünyay yendim!"

17

isa bunları söyledikten sonra, gözlerini gökyüzüne kaldırıp öyle dedi: "baba, saat geldi. olun'u yücelt ki, o'ul da seni yüceltsin. çünkü sen o'na bütün insanlık üzerinde yetki verdin. öyle ki, o'na verdiklerinin hepsine sonsuz yaam versin. sonsuz yaam, tek gerçek tanrı olan seni ve gönderdiğin isa

mesih'i tanmalardır. yapmam için bana verdiin ii tamamlamakla seni yeryüzünde yücelttim. baba, dünya var olmadan önce ben senin yanndayken sahip olduum yücelikle imdi beni yannda yücelt. "dünyadan bana verdiin insanlara senin adn açıkladı. onlar senindiler, bana verdin ve senin sözüne uydular. bana verdiin her eyin senden olduunu imdi biliyorlar. çünkü bana ilet-tiin sözleri onlara ilettilim, onlar da kabul ettiler. senden çıkp geldiimi gerçekten anladılar, beni senin gönderdiine iman ettiler. onlar için istekte bulunuyorum. dünya için deil, bana verdiin kimseler için istekte bulunuyorum. çünkü onlar senindir. benim olan her ey senindir, seninkiler de benimdir. ben onlarda yüceltildim. ben artık dünyada deilim, ama onlar dünyadalar. ben sana geliyorum. kutsal baba, onlar bana verdiin kendi adnla koru ki, bizim gibi bir olsunlar. kendileriyle birlikte olduum sürece, bana verdiin kendi adnla onlar esirgeyip korudum. kutsal yaz yerine gelsin diye, mahva giden adamdan baka içlerinden hiçbirisi mahvolmad. "ite imdi sana geliyorum. sevincimin onlarda tamamlanması için bunlar ben dünyadayken söylüyorum. ben onlara senin sözünü ilettilim, dünya ise onlardan nefret etti. çünkü ben dünyadan olmadm gibi, onlar da dünyadan deiller. onlar dünyadan uzaklatırman deil, kötü olan-dan* koruman istiyorum. ben dünyadan olmadm gibi, onlar da dünyadan deiller. onlar gerçekle kutsal kl. senin sözün gerçektir. sen beni dünyaya gönderdiin gibi, ben de onlar dünyaya gönderdim. onlar da gerçekle kutsal klnslar diye kendimi onların uruna adyorum. "yalnz onlar için deil, onların sözüyle bana iman edenler için de istekte bulunuyorum, hepsi bir olsunlar. baba, senin bende olduun ve benim sende olduum gibi, onlar da bizde olsunlar. dünya da beni senin gönderdiine iman etsin. (bana verdiin yücelii onlara verdim. öyle ki, bizim bir olduumuz gibi bir olsunlar. ben onlarda, sen bende olmak üzere tam bir birlik içinde bulunsunlar ki, dünya beni senin gönderdiini, beni sevdiin gibi onlar da sevdiini anlasın. baba, bana verdiklerinin de bulunduum yerde benimle birlikte olmaları ve benim yüceliimi, bana verdiin yücelii görmelerini istiyorum. çünkü dünyann kuruluundan önce sen beni sevdim. adil baba, dünya seni tanmıyor, ama ben seni tanıyorum. bunlar da beni senin gönderdiini biliyorlar. bana beslediin sevgi onlarda olsun, ben de onlarda olaym diye senin adn onlara bildirdim ve bildirmeye devam edeceğim."

18

isa bu sözleri söyledikten sonra öğrencileriyle birlikte dar çkp kidron vadisi'nin

ötesine geçti. orada bir bahçe vardı. isa'yla öğrencileri bu bahçeye girdiler. o'na ihanet eden yahuda da buray biliyordu. çünkü isa, öğrencileriyle orada sk sk bulurdu. böylece yahuda yanna bna bir bölük askerle bakâhinlerin ve ferisiler'in* gönderdi görevlileri alarak oraya geldi. onların ellerinde fenerler, mealeler ve silahlar vardı. isa, bana geleceklerin hepsini biliyordu. öne çkp onlara, "kimi aryorsunuz?" diye sordu. "nasral isa'y" diye karlk verdiler. isa onlara, "benim" dedi. o'na ihanet eden yahuda da onlarla birlikte duruyordu. isa, "benim" deyince geri-leyip yere düttüler. bunun üzerine isa onlara yine, "kimi aryorsunuz?" diye sordu. "nasral isa'y" dediler. isa, "size söyledim, benim" dedi. "eğer beni aryorsanız, bunlar brakn gitsinler." kendisinin daha önce söyledi, "senin bana verdiklerinden hiçbirini yitirmedim" eklindeki sözü yerine gelsin diye böyle konutu. simun petrus yannda tad klc çaktı, bakâhinin malkus adındaki kölesine vurup sa kulan kopardı. isa petrus'a, "klcn knna koy! baba'nın bana verdi kâseden* içmeyeyim mi?" dedi. bunun üzerine komutanla buyruundaki asker bölüü ve yahudi görevliler isa'y tutup baladılar. o'nu önce, o yıl bakâhin olan kayafa'nın kaynababas hanan'a götürdüler. halkın uruna bir tek adamın ölmesinin daha uygun ol-can yahudi yetkililere telkin eden kayafa idi. simun petrus'la baka bir öğrenci isa'nın ardından gidiyorlardı. o öğrenci bakâhinin tand oldu için isa'yla birlikte bakâhinin avlusuna girdi. petrus ise darda, kapn yannda duruyordu. bakâhinin tand öğrenci dar çkp kapkzla konutu ve petrus'u içeri getirdi. kapcz petrus'a, "sen de bu adamın öğrencilerinden deil misin?" diye sordu. petrus, "hayır, deilim" dedi. hava souk oldu için köleler ve nöbetçiler yaktklar kömür ateinin çevresinde durmu snyorlardı. petrus da onlarla birlikte ayakta snyordu. bakâhin isa'ya, öğrencileri ve öğretisiyle ilgili sorular sordu. isa onu öyle yantladı: "ben söylediklerimi dünyaya açıkça söyledim. her zaman büt ün yahudiler'in toplan-dıkları havralarda ve tapnakta öğrettim. gizli hiçbir ey söylemedim. beni neden sorguya çekiyorsun? konutukları itenlerden sor. onlar ne söylediimi biliyorlar." isa bunlar söyleyince, yannda duran görevlilerden biri, "bakâhine nasıl böyle karlk verirsin?" diyerek o'na bir tokat att. isa ona, "eğer yanlış bir ey söyledimse, yanlış göster!" diye yantladı. "ama söylediklerim doruysa, niçin bana vuruyorsun?" bunun üzerine hanan, o'nu bal olarak bakâhin kayafa'ya gönderdi. simun petrus hâlâ atein yannda durmu snyordu. o'na, "sen de o'nun öğrencilerinden deil misin?" dediler. "hayır, deilim" diyerek inkâr etti. bakâhinin kölelerinden biri, petrus'un, kulan kestii adamın akrabasyd.

bu köle petrus'a, "bahçede, seni o'nunla birlikte görmedim mi?" diye sordu. petrus yine inkâr etti ve tam o anda horoz öttü. sabah erkenden yahudi yetkililer isa'y kayafa'nın yanından alarak vali konana götürdüler. dinsel kurallar bozmamak ve fsh'y yemeini yiye-bilmek için kendileri vali konana girmediler. bunun üzerine pilatus dar çkp yanlarına geldi. "bu adam neyle suçluyorsunuz?" diye sordu. ona u karl verdiler: "bu adam kötülük eden biri olmasaydı, o'nu sana getirmezdik." pilatus, "o'nu siz alın, kendi yasanza göre yargılayın" dedi. yahudi yetkililer, "bizim hiç kimseyi ölüm cezasına çarptırmaya yetkimiz yok" dediler. bu, isa'nın nasl öleceğini belirtmek için söyledii sözler yerine gelsin diye oldu. pilatus yine vali konana girdi. isa'y çarp o'na, "sen yahudiler'in kral msn?" diye sordu. isa öyle karlık verdi: "bunu kendiliğinden mi söylüyorsun, yoksa bakalar mı sana söyledi?" pilatus, "ben yahudi miyim?" dedi. "seni bana kendi ulusun ve bakâhinlerin teslim ettiler. ne yaptın?" isa, "benim krallım bu dünyadan deildir" diye karlık verdi. "krallım bu dünyadan olsaydı, yandalarm, yahudi yetkililere teslim edilmemem için savarlardı. oysa benim krallım buradan deildir." pilatus, "demek sen bir kralsn, öyle mi?" dedi. isa, "kral olduğumu sen söylüyorsun" karlık verdi. "ben gerçee tanklık etmek için dodum, bunun için dünyaya geldim. gerçekten yana olan herkes benim sesimi iitir." pilatus o'na, "gerçek nedir?" diye sordu. bunu söyledikten sonra pilatus yine darya, yahudiler'in yanna çkt. onlara, "ben o'nda hiçbir suç görmüyorum" dedi. "ama sizin bir geleneğiniz var, her fsh bayram'nda sizin için birini salveriyorum. yahudiler'in kral'n sizin için salvermemi ister misiniz?" onlar yine, "bu adam deil, barabba'y isteriz!" diye bartlar. oysa barabba bir hayduttu.

19

o zaman pilatus isa'y tutup kamçlatt. askerler de dikenlerden bir taç örüp o'nun bana geçirdiler. sonra o'na mor bir kaftan giydirdiler. önüne geliyor, "selam, ey yahudiler'in kral!" diyor, yüzüne tokat atıyorlardı. pilatus yine dar çkt. yahudiler'e, "ite, o'na darya, size getiriyorum. o'nda hiçbir suç bulmadım bilirsiniz" dedi. böylece isa, bandaki dikenli taç ve üzerindeki mor kaftanla dar çkt. pilatus onlara, "ite o adam!" dedi. bakâhinler ve görevliler isa'y görünce, "çarmha ger, çarmha ger!" diye bartlar. pilatus, "o'nu siz alp çarmha gerin!" dedi. "ben o'nda bir suç bulamıyorum!" yahudiler u karl verdiler: "bizim bir yasamız var, bu yasaya göre o'nun ölmesi gerekir. çünkü kendisinin tanrı olu olduğunu ileri sürüyor." pilatus bu sözü iitince daha

çok korktu. yine vali konana girip isa'ya, "sen nereden geliyorsun?" diye sordu. isa ona yanıt vermedi. pilatus, "benimle konuşmayacak msn?" dedi. "seni salvermeye de, çarmha germeye de yetkim olduğunu bilmiyor musun?" isa, "sana gökten verilmeseydi, benim üzerimde hiçbir yetkin olmazdı" diye karlık verdi. "bu nedenle beni sana teslim edenin günah daha büyüktür." bunun üzerine pilatus isa'y salvermek istedi. ama yahudiler, "bu adam salverirsen, sezar'n* dostu deilsin!" diye bartlar. "kral olduğunu ileri süren herkes sezar'a kar gelmi olur." pilatus bu sözleri iitince isa'y dar çkardı. ta döme ibrance'de* gabbata denilen yerde yarg kürsüsüne oturdu. fsh bayram'na* hazırlık günü'ydü*. saat* on iki sulardı. pilatus yahudiler'e, "ite, sizin kralnız!" dedi. onlar, "yok et o'nu! yok et, çarmha ger!" diye bartlar. pilatus, "kralnız mı çarmha gereyim?" diye sordu. bakâhinler, "sezar'dan baka kralnız yok!" karlık verdiler. bunun üzerine pilatus isa'y, çarmha gerilmek üzere onlara teslim etti. askerler isa'y alp götürdüler. isa çarmhın kendisi tayp kafatası ibrance'de* golgota denilen yere çkt. orada o'nu ve iki kiiyi daha çarmha gerdiler. biri bir yanda, öbürü öteki yanda, isa ise ortadaydı. pilatus bir de yafta yazıp çarmhın üzerine astradı. yaftada öyle yazıldı: nasıralı isa yahudiler'in kralı isa'nın çarmha gerildiği yer kente yakınd. böylece ibrance, latince ve grekçe yazılan bu yafta yahudiler'in birçok okudu. bu yüzden yahudi bakâhinler pilatus'a, "'yahudiler'in kral' diye yazma" dediler. "kendisi, 'ben yahudiler'in kral'ım dedi' diye yaz." pilatus, "ne yazdın yazdım" karlık verdi. askerler isa'y çarmha gerdikten sonra giysilerini alp her birine birer pay düşecek biçimde dört parçaya böldüler. mintanın da aldılar. mintan boydan boya tek parça dikisiz bir dokumaydı. birbirlerine, "bunu yırtmayalım" dediler, "kime düşecek diye kura çekelim." bu olay, u kutsal yaz yerine gelsin diye oldu: "giysilerimi aralarında paylatlar, elbisem üzerine kura çektiler." bunlar askerler yaptı. isa'nın çarmhının yanında ise annesi, teyzesi, klopas'n karsı maryem ve mecdellî maryem duruyordu. isa, annesiyle sevdi öğrencinin yakınında durduğunu görünce annesine, "anne, ite olun!" dedi. sonra öğrenciye, "ite, annen!" dedi. o andan itibaren bu öğrenci isa'nın annesini kendi evine aldı. daha sonra isa, her eyin artık tamamlandığını bilerek kutsal yaz yerine gelsin diye, "susadım!" dedi. orada eki arap dolu bir kap vardı. araba batrılmı bir süngeri mercankök dalına takarak o'nun aza uzattılar. isa arabı tadınca, "tamamlandı!" dedi ve banı eerek ruhunu teslim etti. yahudi yetkililer pilatus'tan çarmha gerilenlerin bacaklarının kırılmasını ve cesetlerin kaldırılmasını istediler. hazırlık günü* olduğundan, ceset-

lerin abat günü* çarmıha kalmasın istemiyorlardı. çünkü o abat günü büyük bayramdı. bunun üzerine askerler gidip birinci adamın, sonra da isa'yla birlikte çarmıha gerilen öteki adamın bacıklarını kırdılar. isa'ya gelince o'nun ölmü olduğunu gördüler. bu yüzden bacıklarını kırmadılar. ama askerlerden biri o'nun bürünü mızrakla delmişti. büründen hemen kan ve su aktı. bunu gören adam tanklık etmitir ve tanklı dorudur. doruyu söylediğini bilir. siz de iman edersiniz diye tanklık etmitir. bunlar, "o'nun bir tek kemiyi kılmayacak" diyen kutsal yazının yerine gelmesi için oldu. yine baka bir yazıda, "bedenini detiklerine bakacaklar" deniyor. bundan sonra aramatyalı yusuf, isa'nın cesedini kaldırmak için pilatus'a bavarıyordu. yusuf, isa'nın öğrencisiydi, ama yahudi yetkililerden korktuğundan bunu gizli tutuyordu. pilatus izin verince, yusuf gelip isa'nın cesedini kaldırdı. daha önce geceleyin isa'nın yanna gelen nikodim de otuz litre kadar kark mür* ve sarsabir özü alarak geldi. ikisi, isa'nın cesedini alp yahudilerin gömmeye geleneğine uygun olarak onu baharatlarla keten bezlere sardılar. isa'nın çarmıha gerildiği yerde bir bahçe, bu bahçenin içinde de henüz hiç kimşenin konulmadık yeni bir mezar* vardı. o gün yahudilerin hazırlık günü'ydu*. mezar da yakın olduğundan isa'yı oraya koydular.

20

haftanın ilk günü* erkenden, ortalık daha karanlıkken mecdelli meryem mezara gitti. tan mezarın girişinden kaldırmak olduğunu gördü. koarak simon petrus'a ve isa'nın sevdiği öbür öğrenciye geldi. "rab'bi mezardan alımlar, nereye koydukları da bilmiyoruz" dedi. bunun üzerine petrus'la öteki öğrenci dar çıkıp mezara yöneldiler. ikisi birlikte kuyordu. ama öteki öğrenci petrus'tan daha hızlı koarak mezara önce vardı. elilip içeri baktı, keten bezleri orada serili gördü, ama içeri girmedik. ardından simon petrus geldi ve mezara girdi. orada serili duran bezleri ve isa'nın bana sarılmış olan pekeri gördü. pekeri keten bezlerle birlikte deildi, ayrı bir yerde düğümlü duruyordu. (o zaman mezara ilk varan öteki öğrenci de içeri girdi. olanları gördü ve iman etti. isa'nın ölümünden dirilmesi gerektiğini belirten kutsal yazıya henüz anlamamışlardı. bundan sonra öğrenciler yine evlerine döndüler. meryem ise mezarın dışında durmuş alıyordu. alarken elilip mezarın içine baktı. beyazlara bürünmüş iki melek gördü; biri isa'nın cesedinin yattığı yerin baucunda, öteki ayakucunda oturuyordu. meryem'e, "kadm, niçin alyorsun?" diye sordular. meryem, "rabbim'i alımlar" dedi. "o'nu nereye koydukları bilmiyorum." bunları söyledikten sonra arkasına döndü, isa'nın orada, ayakta durduğunu gördü. ama

o'nun is olduğunu anlamadı. isa, "kadm, niçin alyorsun?" dedi. "kimi alyorsun?" meryem o'nu bahçevan sanarak, "efendim" dedi, "eğer o'nu sen götürdünse, nereye koyduğunu söyle de gidip o'nu alayım." isa ona, "meryem!" dedi. o da döndü, isa'ya ibrance*, "rab-buni!" dedi. rabbuni, öğretmenim demektir. isa, "bana dokunma!" dedi. "çünkü daha baba'nın yanna çıkmadık. kardelerime git ve onlara söyle, benim babam'ın ve sizin babanız'ın, benim tanrım'ın ve sizin tanrınız'ın yanna çıkıyorum." mecdelli meryem öğrencilerin yanna gitti. onlara, "rab'bi gördüm!" dedi. sonra rab'bin kendisine söylediklerini onlara anlattı. haftanın o ilk günü akam olunca, öğrencilerin yahudi yetkililerden korkusu nedeniyle bulundukları yerin kapları kapalıyken isa geldi, ortalarında durup, "size esenlik olsun!" dedi. bunu söyledikten sonra onlara ellerini ve bürünü gösterdi. öğrenciler rab'bi görünce sevindiler. isa yine onlara, "size esenlik olsun!" dedi. "baba beni gönderdi gibi, ben de sizi gönderiyorum." bunu söyledikten sonra onların üzerine üfleyerek, "kutsal ruh'u alın!" dedi. "kimin günahlarını balarsanız, balanmış olur; kimin günahlarını balamazsanız, balanmam kalır." onikiler'den* biri, "ikiz" diye anılan tomas, isa geldiğinde onlarla birlikte deildi. öbür öğrenciler ona, "biz rab'bi gördük!" dediler. tomas ise, "o'nun ellerinde çivilerin izini görmedikçe, çivilerin izine parmağımı dokunmadıkça ve elimi bürüne sokmadıkça inanmam" dedi. sekiz gün sonra isa'nın öğrencileri yine evlediler. tomas da onlarla birlikteydi. kapları kapalıyken isa gelip ortalarında durdu, "size esenlik olsun!" dedi. sonra tomas'a, "parman uzat" dedi, "ellerime bak, elimi uzat, bürüme koy. imansız olma, imanlı ol!" tomas o'na, "rabbim ve tanrım!" diye yanıtladı. isa, "beni gördüğün için mi iman ettin?" dedi. "görmeyen iman edenlere ne mutlu!" isa, öğrencilerinin önünde, bu kitapta yazılmayan baka birçok doayüstü belirti gerçekletirdi. ne var ki yazılanlar, isa'nın, tanrının olu mesih* olduğuna iman edersiniz ve iman ederek o'nun adıyla yaama kavuşasız diye yazılmıştır.

21

bundan sonra isa taberiye gölü'nün kenarında öğrencilerine yine göründü. bu da öyle oldu: simon petrus, "ikiz" diye anılan tomas, celile'nin kana köyü'nden natanel, zebedi'nin oğulları ve isa'nın öğrencilerinden ikisi kii daha birlikte bulunuyorlardı. (simon petrus ötekilere, "ben balk tutmaya gidiyorum" dedi. onları, "biz de sizinle geliyoruz" dediler. dar çıkıp tekneye bindiler. ama o gece bir ey tutamadılar. sabah olurken isa kyda duruyordu. ne var ki öğrenciler, o'nun is olduğunu anlamadılar. isa, "çocuklar,

balnz yok mu?" diye sordu. "yok" dediler. isa, "a teknenin sa yanna atn, tutarsnz" dedi. bunun üzerine a attlar. o kadar çok balk tuttular ki, artk a çekemez oldular. isa'nn sevdii öğrenci, petrus'a, "bu rab'dir!" dedi. simun petrus o'nun rab olduunu iitince üzerinden çkarm oldu üstlüü giyip göle atlad. öbür öğrenciler balk dolu a çekerek tekneyle geldiler. çünkü karadan ancak iki yüz arn kadar uzaktaydılar. karaya çknca orada yanan bir kömür ate, atein üzerinde balk ve ekmeğe gördüler. isa onlara, "imdi tuttuunuz balklardan getirin" dedi. simun petrus tekneye atlad ve tam yüz elli üç iri balkla yüklü a karaya çekti. bu kadar çok balk oldu halde a yrtlmam. isa onlara, "gelin, yemek yiyin" dedi. öğrencilerden hiçbirisi o'na, "sen kimsin?" diye sormaya cesaret edemedi. çünkü o'nun rab olduunu biliyorlardı. isa gidip ekmeği aldı, onlara verdi. aynı ekilde balklar da verdi. ite bu, isa'nn ölümünden dirildikten sonra öğrencilere üçüncü görünüyüdü. yemekten sonra isa, simun petrus'a, "yuhanna olu simun, beni bunlardan daha çok seviyor musun?" diye sordu. petrus, "evet, ya rab" dedi, "seni sevdiğimi bilirsin." isa ona, "kuzuların otlat" dedi. ikinci kez yine ona, "yuhanna olu simun, beni seviyor musun?" diye sordu. o da, "evet, ya rab, seni sevdiğimi bilirsin" dedi. isa ona, "koyunların gütt" dedi. üçüncü kez ona, "yuhanna olu simun, beni seviyor musun?" diye sordu. petrus kendisine üçüncü kez, "beni seviyor musun?" diye sormasına üzüldü. "ya rab, sen her şeyi bilirsin, seni sevdiğimi de bilirsin" dedi. isa ona, "koyunların otlat" dedi. "sana dorusunu söyleyeyim, gençliğinde kendi kuan kendin balar, istediğin yere giderdin. ama yalnızca ellerini uzatacaksın, bakas seni balayacak ve istemediğin yere götürecekt." bunu, tanrı'ya ne tür bir ölümle yücelteceğini belirtmek için söyledi. sonra ona, "ardmdan gel" dedi. petrus arkasına döndü, isa'nn sevdii öğrencinin kendilerini izlediğini gördü. bu öğrenci, akşam yemeğinde isa'nn gösüne yaslanan ve, "ya rab, sana kim ihanet edecek?" diye soran öğrencidir. petrus onu görünce isa'ya, "ya rab, ya bu ne olacak?" diye sordu. isa, "ben gelinceye dek onun yaamasını istiyorsam, bundan sana ne?" dedi. "sen ardmdan gel!" bu yüzden kardeler arasında o öğrencinin ölmeyeceğine dair bir söylenti çıktı. ama isa petrus'a, "o ölmeyecek" dememiti. sadece, "ben gelinceye dek onun yaamasını istiyorsam, bundan sana ne?" demiti. bütün bunlara tanklık eden ve bunlar yazan öğrenci budur. onun tanklığın doru olduğunu biliyoruz. isa'nn yaptığı daha baka çok şey vardır. bunlar tek tek yazılsaydı, sanırım yazılan kitaplar dünyaya sızardı.

isa mesih'in vahyidir. tanrı yakın zamanda olmas gereken olaylar kullarna göstermesi için o'na bu vahiy verdi. o da gönderdi melei aracıyla bunu kulu yuhanna'ya ilettil. yuhanna, tanrı'nın sözüne ve isa mesih'in tankına -gördü her eye- tanklık etmektedir. bu peygamberlik sözlerini okuyana, burada yazılanlar dinleyip yerine getirene ne mutlu! çünkü beklenen zaman yakındır. ben yuhanna'dan, asya ili'ndeki* yedi kiliseye* selam! var olan, var olmu ve gelecek olandan, o'nun tahtının önünde bulunan yedi ruhtan ve ölümler arasından ilk doan, dünya krallarna egemen olan güvenilir tank isa mesih'ten sizlere lütuf ve esenlik olsun. yücelik ve güç sonsuzlara dek, bizi seven, kanyla bizi günahlarımızdan özgür kılın ve bizi bir krallık haline getirip babas tanrı'nın hizmetinde kâhınler* yapm olan mesih'in olsun! amin. ((ite bulutlarla geliyor! her göz o'nu görecek, o'nun bedenini demi olanlar bile. o'nun için dövünecek yeryüzünün bütün halklar. evet, böyle olacak! amin. var olan, var olmu ve gelecek olan, her eye gücü yeten rab tanrı, "alfa* ve omega* ben'im" diyor. isa'ya ait biri olarak skn-tda, tansal egemenlikte ve sabrda ortanz ve kardeiniz olan ben yuhanna, tanrı'nın sözü ve isa'ya tanklık uruna patmos denilen adada bulunuyordum. rab'bin gününde ruh'un etkisinde kalarak arkamda borazan sesine benzer yüksek bir ses iittim. ses, "gördüklerini kitaba yaz ve yedi kiliseye*", yani efes, izmir, bergama, tiyatira, sart, faladelfya ve laodikya'ya gönder" dedi. bana sesleneni görmek için arkama döndüm. döndüğümde yedi altın kandillik ve bunların ortasında, giysileri ayana kadar uzanan, gösüne altın kuak sarın, insanoluna benzer birini gördüm. (ba, saç ak yapa gibi beyaz, kar gibi bembeyaz. gözleri alev alev yanan ateti sanki. ayaklar, ocakta kor haline gelmi parlak tunca benzeyordu. sesi, güçlü güçlü akan suların sesi gibiydi. sa elinde yedi yıldız vardı. azından iki azl keskin bir klç uzanyordu. yüzü bütün gücüyle parlayan güne gibiydi. o'nu görünce, ölü gibi ayakların dibine yldm. o ise sa elini üzerime koyup öyle dedi: "korkma! ilk ve son ben'im. diri olan ben'im. ölmütüm, ama ite sonsuzluklar boyunca diriym. ölümün ve ölümler diyarının anahtarlar bendedir. bunun için gördüklerini, imdi olanlar ve bundan sonra olacaklar yaz. sa elimde gördüğün yedi yıldız yedi altın kandillinin srına gelince, yedi yıldız yedi kilisenin melekleri, yedi kandillikse yedi kilisedir."

"efes'teki kilisenin* meleine yaz. yedi yıldız sa elinde tutan, yedi altın kandillinin ortasında yürüyen öyle diyor: 'yaptıkları, çalkanın, sabrın biliyorum. kötü kılere katlanamadın da biliyorum. elçi olmadıkları halde kendilerini elçi diye tantanlar snadın ve onlar yalanc buldun. evet, sabrısın, adın uruna aclara dayandın ve ylmadın. ne var ki, bir konuda sana karym: balangçtaki sevginden uzaklaştın. bunun için, nereden düttüğünü anmsa! tövbe et ve balangçta yaptıklarını sürdür. tövbe etmezsen, gelip kandilliini yerinden kaldırm. yine de olumlu bir yann var: nikolas yanlların yaptıklarından nefret ediyorsun; ben de nefret ederim. kula olan, ruh'un kiliselere ne dediğini iitsin. galip gelene tanrı'nın cennetinde bulunan yaam aacından yeme hakkın vereceim.'" "izmir'deki kilisenin* meleine yaz. ölmü ve yaama dönmü, ilk ve son olan öyle diyor: 'skn- tların, yoksulluunu biliyorum. oysa zenginsin! yahudi oldukların söyleyen, ama yahudi deil de eytan'n havras durumunda olanların iftiralarn biliyorum. çekmek üzere olduun skntlardan korkma! bak, denenesiniz diye iblis içinizden bazıları yakında zindana atacak. on gün sknt çekeceksiniz. ölüm pahasına da olsa sadık kal, sana yaam tacı vereceim. kula olan, ruh'un kiliselere ne dediğini iitsin. galip gelen, ikinci ölümden hiçbir zarar görmeyecek.'" "bergama'daki kilisenin* meleine yaz. iki azl keskin klça sahip olan öyle diyor: 'nerede yaadın biliyorum; eytan'n taht oradadır. yine de adma smsk balsın. aranzda, eytan'n yaad yerde öldürülen sadık tanrı antipa'nın günlerinde bile bana olan imanın yadsımadın. ne var ki, birkaç konuda sana karym: aranzda balam'n öretisine bal olanlar var. putlara sunulan kurbanların etini yemeleri, fuhu yapmalar için israiloullar'n ayartmay balak'a öreten balam'nd. bunun gibi, sizin aranzda da nikolas yanlların öretisine bal olanlar var. bunun için tövbe et! yoksa yanna tez gelir, azımdaki klçla onlara kar savarm. kula olan, ruh'un kiliselere ne dediğini iitsin. galip gelene sakl mandan* vereceim. ayrıca, ona beyaz bir ta ve bu tan üzerinde yazlı olan yeni bir ad, alandan baka kimsenin bilmediği bir ad vereceim.'" "tiyatira'daki kilisenin* meleine yaz. gözleri alev alev yanan atee, ayaklar parlak tunca benzeyen tanrı'nın olu öyle diyor: 'yaptıkları, sevgini, imanın, hizmetini, sabrın biliyorum. son yaptıklarının ilk yaptıkların atn da biliyorum. ne var ki, bir konuda sana karym: kendini peygamber diye tantan izebel adındaki kadın hogörüyle karlıyorsun. bu kadın öretisiyle kulların sapıtrp fuhu yapmaya, putlara sunulan kurbanların etini yemeye yöneliyor. tövbe etmesi için ona bir süre tandım, ama fuhu yap-

maktan tövbe etmek istemiyor. bak, onu yataa düüreceim; onun yaptklardan tövbe etmezlerse, onunla zina edenleri de büyük skntların içine atacam. onun çocukların salgın hastalıkla öldüreceim. o zaman bütün kiliseler, gönülleri ve yürekleri denetleyenin ben olduğunu bilecekler. her birinize yaptklarnzn karln vereceim. "ama size, yani tiyatıra'da bulunan öbürlerine, bu öğretiyi benimsememi, eytan'n sözde derin sların öğrenmemi onların hepsine unu söylüyorum: ben gelinceye dek sizde olana smsk sarln. üzerinize bundan baka bir yük koymuyorum. (ben babam'dan nasl yetki aldmsa, galip gelene, yaptm ileri sonuna dek sürdürene ulusların üzerinde yetki vereceim. demir çomakla güdecek onlar, çömlek gibi krp parçalayacaklr. galip gelene sabah yldzn da vereceim. ((kula olan, ruh'un kiliselere ne dediini iitsin."

3

"sart'taki kilisenin* meleine yaz. tanr'nın yedi ruhuna ve yedi yldza sahip olan öyle diyor: 'yaptklarn biliyorum. yayorsun diye ad yapmsn, ama ölüsün. uyan! geriye kalan ve ölmek üzere olan ne varsa güçlendir. çünkü yaptklarnn tanrm'n önünde tamamlanmam olduğunu gördüm. bu nedenle neler aldn, neler iittiini anmsa. bunlar yerine getir, tövbe et! eer uyanmazsan, hrsz gibi geleceim. hangi saatte geleceimi hiç bilemeyeceksin. ama sart'ta, aranzda giysilerini lekelememi birkaç kii var ki, beyazlar içinde benimle birlikte yürüyecekler. çünkü buna layktrlar. galip gelen böylece beyaz giysiler giyecek. onun adn yaam kitabından hiç silmeyeceim. babam'n ve meleklerinin önünde o kiinin adn açkça anacam. kula olan, ruh'un kiliselere ne dediini iitsin." "filadelfya'daki kilisenin* meleine yaz. kutsal ve gerçek olan, davut'un anahtarına sahip olan, açtn kimsenin kapayamad, kapadn kimsenin açamad kii öyle diyor: 'yaptklarn biliyorum. ite önüne kimsenin kapayamayaca açk bir kap koydum. gücünün az olduğunu biliyorum; yine de sözüme uydun, adm yadsmağn. bak, eytan'n havrasından olanlar, yahudi olmadklar halde yahudi oldukları ileri süren yalancılar öyle edeceim ki, gelip ayaklarına kapanacak, benim seni sevdiğimi anlayacaklar. sözüme uyarak sabırla dayandı. ben de yeryüzünde yaayanlar denemek için bütün dünyann üzerine gelecek olan deneme saatinden seni esirgeyeceim. tez geliyorum. tacn kimse elinden almasn diye sahip olduuna smsk sarl. galip geleni tanrm'n tapna'nda sütun yapacam. böyle biri artk oradan hiç ayrılmayacak. onun üzerine tanrm'n adn, tanrm'a ait kentin -gökten tanrm'n yanından inen yeni yeralim'in- adn ve benim yeni

adm yazacam. kula olan, ruh'un kiliselere ne dediini iitsin." "laodikya'daki kilisenin* meleine yaz. amin, sadk ve gerçek tank, tanr yaratılın kayna öyle diyor: 'yaptklarn biliyorum. ne souksun, ne scak. keke ya souk ya scak olsaydn! oysa ne scak ne souksun, lksn. bu yüzden seni azmdan kusacam. zenginim, zenginletim, hiçbir eye gereksinmem yok diyorsun; ama zavallı, acınacak durumda, yoksul, kör ve çplak olduğunu bilmiyorsun. zengin olmak için benden atete artlm altın, giyinip çplaklın aybın örtmek için beyaz giysiler, görmek için gözlerine sürmek üzere merhem satın alman salk veriyorum. ben sevdiğlerimi azarlayp terbiye ederim. onun için gayrete gel, tövbe et. ite kapda durmu, kapy çalıyorum. biri sesimi iitir ve kapy açarsa, onun yanna gireceim; ben onunla, o da benimle, birlikte yemek yiyeceiz. ben nasl galip gelerek babam'la birlikte babam'n tahtna oturdumsa, galip gelene de benimle birlikte tahtma oturma hakkın vereceim. kula olan, ruh'un kiliselere ne dediini iitsin."

4

bundan sonra gökte açk duran bir kap gördüm. benimle konutunu iittiim, bozazaz sesine benzeyen ilk ses öyle dedi: "buraya çk! bundan sonra olmas gereken olaylar sana göstereyim." o anda ruh'un etkisinde kalarak gökte bir taht ve tahtta oturan birini gördüm. tahtta oturann, yeim ve kırmızı akik tana benzer bir görünüyü vardı. züm-rüdü andran bir gökkua taht çevreliyordu. tahtın çevresinde yirmi dört ayrı taht vardı. bu tahtlara balarında altın taçlar olan, beyaz giysilere bürünmüş yirmi dört ihtiyar oturmuştu. tahttan imekler çakıyor, uultular, gök gürlemeleri iitiliyordu. tahtın önünde alev alev yanan yedi meale vardı. bunlar tanr'nın yedi ruhudur. tahtın önünde billur gibi, sanki camdan bir deniz vardı. tahtın ortasında ve çevresinde, önü ve arkası gözlerle kaplı dört yaratk duruyordu. birinci yaratk aslana, ikincisi danaya benziyordu. üçüncü yaratk uçan bir kartal andırıyordu. dört yaratn her birinin altın kanadı vardı. yaratklarn her yan, kanatların alt tarafı bile gözlerle kaplıydı. gece gündüz durup dinlenmeden öyle diyorlar: "kutsal, kutsal, kutsal, her eye gücü yeten rab tanr, var olmu, var olan ve gelecek olan." yaratklar tahtta oturan, sonsuzluklar boyunca yaayan yüceltip ona saygı ve kıran sundukça, yirmi dört ihtiyar tahtta oturann, sonsuzluklar boyunca yaayan önünde yere kapanarak o'na tapıyorlar. taçların tahtın önüne koyarak öyle diyorlar: "rabbimiz ve tanrmız! yücelli, saygı, gücü almayla layksn. çünkü her eyi sen yarattın; hepsi senin isteikle yaratıp var oldu." ((

tahtta oturann sa elinde iki yan da yazl, yedi mühürle mühürlenmi bir tomar gördüm. yüksek sesle, "tomar açmaya, mühürlerini çözmeye kim layktr?" diye seslenen güçlü bir melek de gördüm. ama ne gökte, ne yeryüzünde, ne de yer altında tomar aç içine bakabilecek kimse yoktu. ac ac alamaya baladm. çünkü tomar aç içine bakmaya layk kimse bulunamad. bunun üzerine ihtiyarlardan biri bana, "alama!" dedi. "ite, yahuda oymandan gelen aslan, davut'un kökü galip geldi. tomar ve yedi mühürünü o açacak." tahtn, dört yaratn ve ihtiyarların ortasında, boazlanm gibi duran bir kuzu gördüm. yedi boynuzu, yedi gözü vard. bünler tanr'nn bütün dünyaya gönderilmi yedi ruhudur. kuzu gelip tahtta oturann sa elinden tomar ald. tomar alınca, dört yaratkla yirmi dört ihtiyar o'nun önünde yere kapandılar. her birinin elinde birer lir ve kutsalların dualar olan buhur dolu altın taslar vard. yeni bir ezgi söylüyorlard: "tomar almaya, mühürlerini açmaya layksn! çünkü boazlandı ve kannla her oymaktan, her dilden, her halktan, her ulustan insanları tanrı'ya satın aldı. onlar tanrı'mızın hizmetinde bir krallık haline getirdin, kâhinler* yaptın. dünya üzerinde egemenlik sürecekler." sonra tahtn, yaratkları ve ihtiyarların çevresinde çok sayıda melek gördüm, seslerini iittim. sayılar binlerce binler, onbinlerce onbinlerdi. yüksek sesle öyle diyorlard: "boazlandı kuzu gücü, zenginlii, bilgeli, kudreti, saygı, yüceli, övgüyü almaya layktr." ardından gökte, yeryüzünde, yer altında ve denizlerdeki bütün yaratkları, bunlardaki bütün varlıkları öyle dediini iittim: "övgü, saygı, yücelik ve güç sonsuzlara dek tahtta oturann ve kuzu'nun olsun!" dört yaratk, "amin" dediler. ihtiyarlar da yere kapanıp tapdılar.

sonra kuzu'nun yedi mühürden birini açtı gördüm. o anda dört yaratktan birinin, gök gürültüsüne benzer bir sesle, "gel!" dediini iittim. bakınca beyaz bir at gördüm. binicisinin yayı vardı. kendisine bir taç verildi ve galip gelen biri olarak zafer kazanmaya çıktı. kuzu ikinci mühürü açınca, ikinci yaratn "gel!" dediini iittim. o zaman kız renkte baka bir at çıktı ortaya. binicisine dünyadan bar kaldırma yetkisi verildi. bunun sonucu olarak insanlar birbirlerini boazlayacaklar. atıyla ayrıca büyük bir kılıç verildi. kuzu üçüncü mühürü açınca, üçüncü yaratn "gel!" dediini iittim. bakınca siyah bir at gördüm. binicisinin elinde bir terazı vardı. dört yaratn ortasında sanki bir sesin öyle dediini iittim: "bir ölçek buğday bir dinara,

üç ölçek arpa bir dinara. ama zeytinyana, araba zarar verme!" kuzu dördüncü mühürü açınca, "gel!" diyen dördüncü yaratn sesini iittim. bakınca soluk renkli bir at gördüm. binicisinin adı ölüm'dü. ölümler diyar onun ardınca geliyordu. bunlara kılıçla, kılıkla, salgın hastalıkla, yeryüzünün yabani hayvanlarıyla ölüm saçmak için yeryüzünün dörtte biri üzerinde yetki verildi. kuzu beinci mühürü açınca, sunan altında, tanrı'nın sözü ve sürdürdükleri tanklık nedeniyle öldürülenlerin canları gördüm. yüksek sesle feryat ederek öyle diyorlard: "kutsal ve gerçek olan efendimiz! yeryüzünde yaayanları yargılay onlardan kanımızı öcünü almak için daha ne kadar bekleyeceksin?" onların her birine beyaz birer kaftan verildi. kendileri gibi öldürülecek olan öbür tanrı kullarının ve kardelerinin sayı tamamlanncaya dek kısa süre daha beklemeleri istendi. kuzu altıncı mühürü açınca, büyük bir deprem olduğunu gördüm. güne keçi kıldan yapılmış siyah bir çul gibi karardı. ay batan aa kan rengine döndü. incir aac, güçlü bir rüzgarla sarsıldığında nasıl ham incirlerini dökerse, gökteki yıldızlar da öylece yeryüzüne düdü. gökyüzü dürülen bir tomar gibi ortadan kalktı. her da, her ada yerinden sökülüp alındı. dünya kralları, büyükleri, komutanlar, zenginleri, güçlülere, özgür kölesi herkes maalarlara, daldardaki kayalar arasında gizlendiler. dalara, kayalara, "üzerimize düün!" dediler, "tahtta oturann yüzünden ve kuzu'nun gazabından saklayın bizi! çünkü onların gazabının büyük günü geldi. buna kim dayanabilir?"

bundan sonra yeryüzünün dört köesinde duran dört melek gördüm. bunlar karaya, denize ya da herhangi bir ağ üzerine esmesin diye, yeryüzünün dört rüzgarı tutuyorlard. sonra gündousundan yükselen baka bir melek gördüm. yaayan tanrı'nın mühürünü taşıyordu. karaya, denize zarar vermek için yetki verilen dört melek yüksek sesle bard: "biz tanrı'mızın kulları alınlarından mühürlüyenek karaya, denize ya da ağlara zarar vermeyin!" mühürlenmi olanların sayısını iittim. israiloular'ın bütün oymaklarından 144 000 kii mühürlenmiti; yahuda oymandan 12 000 kii mühürlenmiti. ruben oymandan 12 000, gad oymandan 12 000, aer oymandan 12 000, naftali oymandan 12 000, manae oymandan 12 000, imon oymandan 12 000, levi oymandan 12 000, issakar oymandan 12 000, zevulun oymandan 12 000, yusuf oymandan 12 000, benyamin oymandan 12 000 kii mühürlenmiti. bundan sonra gördüm ki, her ulustan, her oymaktan, her halktan, her dilden oluan, kimsenin sayamayacağı kadar büyük bir kala-

balk tahtn ve kuzu'nun önünde duruyordu. hepsi de birer beyaz kaftan giymiti, ellerinde hurma dallar vard. yüksek sesle baryorlard: "kurtar, tahtta oturan tanrmz'a ve kuzu'ya özgüdür!" bütün melekler tahtn, ihtiyaçların ve dört yaratn çevresinde duruyordu. tahtn önünde yüzüstü yere kapanp tanr'ya taparak öyle diyorlard: "amin! övgü, yücelik, bilgelik, ükran, sayg, güç, kudret, sonsuzlara dek tanrmz'n olsun! amin!" bu sırada ihtiyaçlardan biri bana sordu: "beyaz kaftan giymi olan bu kiiler kim, nereden geldiler?" "sen bunu biliyorsun, efendim" dedim. bana dedi ki, "bunlar o büyük skntdan geçip gelenlerdir. kaftanların kuzu'nun kanyla ykam, bembeyaz etmilerdir. bunun için, "tanr'nn taht önünde duruyor, tapnanda gece gündüz o'na tapnyorlar. tahtta oturan, çadın onları üzerine gerecek. artk acımayacak, artk susamayacaklar. ne güne ne kavurucu sıcak çarpacak onlar. çünkü tahtn ortasında olan kuzu onlar güdecek ve yaam suların pnarlarına götürecekt. tanr gözlelerinden bütün yalar silecek."

8

kuzu yedinci mührü açınca, gökte yarm saat kadar sessizlik oldu. tanr'nn önünde duran yedi meleğ gördüm. onlara yedi borazan verildi. altın bir buhurdan tayan baka bir melek gelip sunan önünde durdu. tahtn önündeki altın sunakta bütün kutsalların dualarıyla birlikte sunmak üzere kendisine çok miktarda buhur verildi. kutsalların dualarıyla buhur duman, tanr'nn önünde meleğin elinden yükseldi. melek buhurdan aldı, sunan ateyle doldurup yeryüzüne att. gök gürlemeleri, uultular itildi, imekler çakt, yer sarsıldı. yedi melek ellerindeki yedi borazan çalmaya hazırlandı. birinci melek borazann çald. kanla kark dolu ve ate olutu, yeryüzüne yad. yerin üçte biri, açların üçte biri ve bütün yeil otlar yandı. ikinci melek borazann çald. alev alev yandı, da gibi büyük bir kütle denize atıldı. denizin üçte biri kana dönüdü. denizdeki yaratıkları üçte biri öldü, gemilerin üçte biri yok oldu. üçüncü melek borazann çald. gökten meale gibi yanan büyük bir yıldız rmakların üçte biri üzerine ve su pnarlarının üzerine düdü. bu yıldız ad pelin'dir. suların üçte biri pelin gibi aklad. aclaan suların içten birçok insan öldü. dördüncü melek borazann çald. günein üçte biri, ayn üçte biri, yıldızların üçte biri vuruldu. sonuç olarak kların üçte biri söndü, gündüzün ve gecenin üçte biri ksz kald. sonra göün ortasında uçan bir kartal gördüm. yüksek sesle öyle bardn iittim: "borazanların çalacak olan öbür üç meleğin borazan seslerinden yeryüzünde yaayanların vay, vay, vay haline!"

9

beinci melek borazann çald. gökten yere düdü bir yıldız gördüm. dipsiz derinliklere açılan kuyunun anahtar ona verildi. dipsiz derinliklerin kuyusunu açınca, kuyudan büyük bir ocan duman gibi bir duman çıktı. kuyunun dumanından güne ve hava karardı. dumanın içinden yeryüzüne çekirgeler yad. bunlara yeryüzündeki akreplerin gücüne benzer bir güç verilmiti. çekirgelere yeryüzündeki otlara, herhangi bir bitki ya da aaca deil de, yalnız alnlarında tanr'nn mührü bulunmayan insanlara zarar vermeleri söylendi. bu insanlar öldürmelerine deil, be ay süreyle ikence etmelerine izin verildi. yaptıkları ikence akrebin insan soktu zaman verdii açya benziyordu. o günlerde insanlar ölümü arayacak, ama bulamayacaklar. ölümü özleyecekler, ama ölüm onlardan kaçacak. çekirgelerin görünümü, savaa hazırlanmış atlara benziyordu. balarından altın taçlara benzer balkları vardı. yüzleri insan yüzleri gibiydi. saçları kadın saçına, dilleri aslan diline benziyordu. demir zırlara benzer göğüs zırları vardı. kanatlarının sesi savaa koan çok sayıda atların sesine benziyordu. akrebinkine benzer kuyrukları ve ineleri vardı. kuyruklarında, insanlara be ay zarar verecek güce sahiptiler. balarından kral olarak dipsiz derinliklerin meleği vardı. bu meleğin ibrance* ad avaddon, grekçe adıyla apolyon'dur. birinci "vay" geçti, ite bundan sonra iki "vay" daha geliyor. altıncı melek borazann çald. tanr'nn önündeki altın sunan dört boynuzundan gelen bir ses iittim. ses, elinde borazan olan altıncı melece, "büyük frat ırma'nın yanında balı duran dört meleğ çöz" dedi. tam o saat, o gün, o ay, o yıl için hazır tutulan dört melek, insanların üçte birini öldürmek üzere çözüldü. atlı orduların sayısı iki yüz milyondur, sayıları duydum. görümümde atlar ve binicilerini gördüm. ate, gökyakut ve kükürt renginde göğüs zırları kuanımları. atların baları aslan baka benziyordu. azılarından ate, duman, kükürt fırlıyordu. insanların üçte biri bunların azından fırlan ate, duman ve kükürten, bu üç beladan öldü. atların gücü azılarından ve kuyruklarındadır. yılan andran kuyrukların bayla zarar verirler. geriye kalan insanlar, yani bu belalardan ölmeyen olanlar, kendi elleriyle yaptıkları putlardan dönüp tövbe etmediler. cinlere ve göremeyen, itemeyen, yürüyemeyen altın, gümü, tunç, ta, tahta putlara tapmaktan vazgeçmediler. adam öldürmekten, büyü, fuh, hrsızlık yapmaktan da tövbe etmediler.

10

sonra gökten inen güçlü baka bir melek gördüm. buluta sarımt, bann üzerinde

gökkua vard. yüzü günee, ayaklar ateten sütunlara benziyordu. elinde açlm küçük bir tomar vard. sa ayan denize, sol ayan karaya koyarak aslann kükremesini andran yüksek sesle bard. o barnca, yedi gök gürlemesi dile gelip seslendiler. (yedi gök gürlemesi seslendiinde yazmak üzereydım ki, gökten, "yedi gök gürlemesinin söylediklerini mühürle, yazma!" diyen bir ses iittim. denizle karann üzerinde durduunu gördüm melek, sa elini göe kaldırd. göü ve göktekileri, yeri ve yerdekileri, denizi ve denizdekileri yaratann, sonsuzluklar boyunca yaayann hakk için ant içip dedi ki, "artık gecikme olmayacak. yedinci melek borazann çald zaman, tanr'nn sr olan tasars tamamlanacak. nitekim tanr bunu, kullar peygamberlere müjdelemitti." gökten iittim ses benimle yine konumaya balad: "git, denizle karann üzerinde duran melein elindeki açk tomar al" dedi. melein yanna gidip küçük tomar bana vermesini istedim. "al, bunu ye!" dedi. "midede bir acık yapacak, ama azna bal gibi tatlı gelecek." küçük tomar melein elinden alıp yedim, azmda bal gibi tatlıyd. ama yutunca midem acılat. sonra bana öyle dendi: "yine birçok halk, ulus, dil ve kralla ilgili olarak peygamberlikte bulunmalnsn."

11

bana denee benzer bir ölçü kam verilip öyle dendi: "git, tanr'nn tapna'n ve suna ölç, orada tapnanlar say! tapnan d avlusunu brak, oray ölçme. çünkü oras, kutsal kent!* krk iki ay ayaklaryla çineyecek olan uluslara verildi. iki tanma güç vereceim; çul gıysiler içinde bin iki yüz altm gün peygamberlik edecekler." bunlar yeryüzünün rabbi önünde duran iki zeytin aacıyla iki kandilliktir. biri onlara zarar vermeye kalkırsa, azlarından ate fıkracak ve dümanların yiyip bitecek. onlara zarar vermek isteyen herkesin böyle öldürülmesi gerekir. peygamberlik ettikleri sürece yağmur yamasın diye gölü kapamaya yetkileri vardır. sular kana dönütürme ve yeryüzünü, kaç kez isterlerse, her türlü belayla vurma yetkisine sahiptirler. tanklk görevleri sona erince dipsiz derinliklerden çıkan canavar onlarla savaacak, onlar yenip öldürecek. cesetleri, simgesel olarak sodom ve msr diye adlandırılan büyük kentın anıyoluna serilecek. onların rabbi de orada carmha gerilmiti. her halktan, oymaktan, dilden, ulustan insan üç buçuk gün cesetlerini seyredecek, cesetlerinin mezarı konulmasna izin vermeyecekler. yeryüzünde yaayanlar onların bu durumuna sevinip bayram edecek, birbirlerine armaanlar gönderecekler. çünkü bu iki peygamber yeryüzünde yaayanlara çok eziyet etmiti. üç buçuk gün sonra iki peygamber, tanr'dan gelen yaam soluunu alnca aya kalktılar. onlar görenler dehete

kapld. iki peygamber gökten gelen yüksek bir sesin, "buraya çkn!" dediini iittiler. sonra dümanların gözü önünde bir bulut içinde göe yükseldiler. tam o saatte iddetli bir deprem oldu, kentın onda biri ykld. depremde yedi bin kii can verdi. geriye kalanlar dehete kaplı gökteki tanr'y yücelttiler. ikinci "vay" geçti. ite, üçüncü "vay" tez geliyor. yedinci melek borazann çald. gökte yüksek sesler duyuldu: "dünyann egemenlii rabbimiz'in ve mesihi'nin oldu. o sonsuzlara dek egemenlik sürecek." tanr'nn önünde tahtlarında oturan yirmi dört ihtiyar yüzüstü yere kapand. tanr'ya tapnarak öyle dediler: "her eye gücü yeten, var olan, var olmu olan rab tanr! sana ükrediyoruz. çünkü büyük gücünü kuanıp egemenlik sürmeye baladn. (uluslar gazaba geldilerdi. imdiyse senin gazabn üzerlerine geldi. ölüleri yargılamak, kullarn olan peygamberleri, kutsallar, küçük olsun büyük olsun, senin adından korkanlar öldüllendirmek ve yeryüzünü mahvedenleri mahvetmek zaman da geldi." ardından tanr'nn gökteki tapna açld, tapnakta o'nun antlama sand* göründü. o anda imekler çakt, uultular, gök gürlemeleri iitildi. yer sarsıldı, iddetli bir dolu fırtına koptu.

12

gökte olaanüstü bir belirti, günee sarnm bir kadın göründü. ay ayakların altındaydı, banda on iki yıldızdan oluşan bir taç vard. kadın gebeydi. doum sanclar içinde kıvranyor, feryat ediyordu. ardından gökte baka bir belirti göründü: yedi bal, on boynuzlu, kzl renkli büyük bir ejderhaydı bu. yedi banda yedi taç vard. kuyruuyla gökteki yıldızları üçte birini sürükleyip yeryüzüne att. sonra doum yapmak üzere olan kadnn önünde durdu; kadın douruz dourmaz ejderha çocu yutacakt. kadın bir oul, bütün uluslar demir çomakla güdecek bir erkek çocuk dourdu. çocuk hemen alıp tanr'ya, tanr'nn tahtına götürüldü. kadnsa çöle kaçtı. orada bin iki yüz altm gün beslenmesi için tanr tarafından hazırlanmış bir yeri vard. gökte sava oldu. mikail'le melekleri ejderhayla savatlar. ejderha kendi melekleriyle birlikte kar koydu, ama gücü yetmedi. bu yüzden gökteki yerlerini yitirdiler. (büyük ejderha -iblis ya da eytan denen, bütün dünyayı saprann o eski yılan melekleriyle birlikte yeryüzüne atld. bundan sonra gökte yüksek bir sesin öyle dediini duydum: "tanrmz'n kurtar, gücü, egemenlii ve mesihi'nin yetkisi imdi gerçekleti. çünkü kardelerimizin suçlaycs, onlar tanrmz'n önünde gece gündüz suçlayan aa atld. kardelerimiz kuzu'nun kanyla ve etkileri tanklk bildirisiyle onu yendiler. ölümü göze alacak kadar vazgeçmilerdi can sevgisinden. bunun için, ey gökler ve orada yaayanlar,

sevinin! vay halinize, yer ve deniz! çünkü iblis zamannın az olduunu bilerek büyük bir öfkeyle üzerinize indi." ejderha yeryüzüne atldn görünce, erkek çocu u douran kadn ko-alamaya balad. ylanın önünden çöle, üç buçuk yl beslenecei yere uçup kaçabilmesi için kadna büyük kartal kanatlar verildi. ylan azndan, kadn selle süpürüp götürmek için onun ardndan rmak gibi su aktt. ama yeryüzü, azn açp ejderhann azndan aktt rma yutarak kadna yardım etti. bunun üzerine ejderha kadna öfkelen di. kadnn soyundan geriye kalanlarla, tanr'nn buyrukların yerine getirip isa'ya tanklların sürdürülenle sava-maya gitti. denizin kıysında dikilip durdu.

13

sonra on boynuzlu, yedi bal bir canavarn denizden çktn gördüm. boynuzların üz-erinde on taç vard, baların üzerinde küfür niteliinde adlar yazlyd. gördüm canavar parsa benziyordu. ayaklar ay aya, az aslan az gibiydi. ejderha canavara kendi gücü ve tahtyla birlikte büyük yetki verdi. canavarn balarından biri ölümcül bir yara alma benziyordu. ne var ki, bu ölümcül yara iyilemiti. bütün dünya aklık içinde canavarn ardndan gitti. insanlar canavara yetki veren ejderhaya taptlar. "canavar gibisi var m? onunla kim savaabilir?" diyerek canavara da taptlar. canavara, kurumlu sözler söyleyen, küfürler savuran bir az ve krk iki ay süreyle kullanabilecei bir yetki verildi. tanr'ya küfretmek, o'nun adına ve konutuna, yani gökte yaayanlara küfretmek için azn açt. kutsallarla savap onun yen-mesine izin verildi. canavar her oymak, her halk, her dil, her ulus üzerinde yetkili klnd. yeryüzünde yaayan ve dünya kurural beri boazlanm kuzu'nun yaam kitabına ad yazl-mam olan herkes ona tapacak. kula olan iitsin! tutsak düecek olan tutsak düecek. klçla öldürülecek olan klçla öldürülecek. bu, kutsalların sabrın ve imann gerektirir. bun-dan sonra baka bir canavar gördüm. yer-den çkan bu canavarn kuzu gibi iki boynuzu vard, ama ejderha gibi ses çkaryordu. ilk canavarn bütün yetkisini onun adına kul-lanyor, yeryüzünü ve orada yaayanlar ölüm-cül yaras iyileen ilk canavara tapmaya zor-luyordu. insanların gözü önünde, gökten yere ate yadracak kadar büyük belirtiler gerçekletiriyordu. ilk canavarn adına gerçek-letirmesine izin verilen belirtiler sayesinde, yeryüzünde yaayanlar saptrd. onlara klçla yaralanan, ama sa kalan canavarn onuruna bir heykel yapmaların buyurdu. canavarn heykeline yaam soluu vermesi için kend-i-sine güç verildi. öyle ki, heykel konuabilsin ve kendisine tapmayan herkesi öldürebilsin. küçük büyük, zengin yoksul, özgür köle, herkesin sa eline ya da alınna bir iaret vur-

duruyordu. öyle ki, bu iareti, yani canavarn adn ya da adn simgeleyen sayı tamamen ne bir ey satın alabilsin, ne de satabilsin. bu konu bilgelik gerektirir. anlayabilen, canavara ait sayı hesaplasn. çünkü bu sayı insan simgeler. sayı 666'dır.

14

sonra kuzu'nun siyon* da'nda durduunu gördüm. o'nunla birlikte 144 000 kii vard. alnlarında kendisinin ve babas'nn ad-lar yazlyd. gökten, güçlü gülül akan su-ların sesini, güçlü gök gürlemesini andran bir ses iittim. iittiim ses, lir çalanların çkard sese benziyordu. bu 144 000 kii, tahtın önünde, dört yaratın ve ihtiyaçların önünde yeni bir ezgi söylüyordu. yeryüzünden satın alınm olan bu kiiilerden baka kimse o ezgiyi öğrenemedi. kendilerini kadınlarla lekelememi olanlar bunlardır. pak kiiilerdir. kuzu nereye giderse ardsra giderler. tanr'ya ve kuzu'ya ait olacakların ilk bölümü olmak üzere in-sanlar arasında satın alınmışlardır. azlarından hiç yalan çkmmtr. kusursuzdurlar. bundan sonra göün ortasında uçan baka bir melek gördüm. yeryüzünde yaayanlara -her ulusa, her oymaa, her dile, her halka- iletmek üzere sonsuza dek kalc olan kiiilerdi. yüksek sesle öyle diyordu: "tanr'dan ko-rkun! o'nu yüceltin! çünkü o'nun yarglama saati geldi. göü, yeri, denizi, su parların yaratana tapnn!" ardndan gelen ikinci bir melek, "ykld! kendi azgn fuhu arabın bütün uluslara içiren büyük babil ykld!" diyordu. onlar üçüncü bir melek izledi. yüksek sesle öyle diyordu: "bir kimse canavara ve heyke-line taparsa, alınna ya da eline canavarn iaretini koydurursa, tanr gazabının kasesinde saf olarak hazırlanm tanr öfkesinin arabn-dan içecektir. böylelerine kutsal meleklerin ve kuzu'nun önünde ate ve kükürtle ikence edilecek. (çektikleri ikencenin duman son-suzlara dek tütecek. canavara ve heykeline tapp onun ardından iaretini alanlar gece gündüz rahat yüzü görmeyecekler. bu da, tanr'nn buyrukların yerine getiren, isa'ya imanların sürdüren kutsalların sabrın gerektirir." gök-ten bir ses iittim. "yaz! bundan böyle rab'be ait olarak ölenlere ne mutlu!" diy-ordu. ruh, "evet" diyor, "uralardan din-lenecekler. çünkü yaptıklar onlar izleyecek." sonra beyaz bir bulut gördüm. bulutun üz-erinde "insanoluna benzer biri" oturuyordu. banda altın bir taç, elinde keskin bir orak vard. tapnaktan çkan baka bir melek bulutun üzerinde oturan yüksek sesle bard: "oran uzat ve biç! biçme saati geldi. çünkü yerin ekini olgunlam bulunuyor." bulutun üzerinde oturan, oran yerin üzerine sallad, yerin ekini biçildi. gökteki tapnaktan baka bir melek çkt. onun da keskin bir ora vard. ate üzerinde yetkili olan baka bir melek de

sunaktan kp geldi. keskin ora olana yüksek sesle, "keskin oran uzat!" dedi. "yerin asmasn salkmlar toplu. nk zmleri olgunlat." bunun üzerine melek oran yerin üzerine sallad. yerin asmasn ürününü toplayp tanr öfkesinin büyük masarasna att. kentin dnda inenen masaradan kan akt. kan, 1 600 ok atm kadar yaylp atların gemlerine dek yükseldi.

15

gökte büyük ve alas baka bir belirti gördüm: son yedi belay tayan yedi melekti. nk tanr'nn öfkesi bu belalarla son buluyordu. atele kark camdan deniz gibi bir ey gördüm. canavara, heykeline ve adn simgeleyen sayya kar zafer kazananlar, ellerinde tanr'nn verdi lirlere cam denizin üzerinde durmulard. tanr kulu musa'nn ve kuzu'nun ezgisini söylüyorlard: "her eye gücü yeten rab tanr, senin ilerin büyük ve alas ilerdir. ey ulusların kral, senin yolların doru ve adildir. ya rab, senden kim korkmaz, adn kim yceltmez? nk kutsal olan yalnız sensin. bütün uluslar gelip sana tapnacaktlar. nk adil ilerin a görüldü." (bundan sonra gökteki tapnan, yani tanklk adr'nn aldn gördüm. yedi belay tayan yedi melek temiz, parlak keten giysiler giymi, gslerine altın kuaklar sarımsı olarak tapnaktan kt. dört yaratk-tan biri yedi melee, sonsuzluklar boyunca yaayan tanr'nn öfkesiyle dolu yedi altın tas verdi. tapnak tanr'nn yüceliinden ve gücünden ötürü dumanla doldu. yedi melein yedi belas sona erinceye dek kimse tapnaa giremedi.

16

sonra tapnaktan yükselen gr bir sesin yedi melee, "gidin, tanr'nn öfkesiyle dolu yedi tas yeryüzüne boaltın!" dediini iittim. birinci melek gidip tasn yeryüzüne boalttı. canavarn iaretini tayp heykeline tapanların üzerinde ac veren iren yaralar olutu. ikinci melek tasn denize boalttı. deniz l kanna benzer kana dönütü, içindeki bütün canllar öldü. nc melek tasn rmaklara, su pnarlarına boalttı; bunlar da kana dönütü. suların sorumlulu öyle dediini iittim: "var olan, var olmu olan kutsal tanr! bu yargılarda adilsin. kutsalların ve peygamberlerin kann döktükleri için, içecek olarak sen de onlara kan verdin. bunu hak ettiler." sunaktan gelen bir sesin, "evet, her eye gücü yeten rab tanr, yargıların doru ve adildir" dediini iittim. dördüncü melek tasn gnee boalttı. bununla gnee insanların yakma gücü verildi. insanlar korkunç bir syla kavruldu. tövbe edip bu belalara egemen olan tanr'y ycelteceklerine, o'nun adına kfrettiler. beinci melek

tasn canavarn tahtına boalttı. canavarn egemenli karanla gömüldü. insanları straptan dillerini srdılar. ısrıp ve yaralarından ötürü gün tanrs'na kfrettiler. yaptıklarından tövbe etmediler. altnc melek tasn büyük fratırma'na boalttı. gndousundan gelen kraların yolu alsn diye rman sular kurudu. bundan sonra ejderhann azndan, canavarn azndan ve sahte peygamberin azndan kurbaaya benzer  kötü ruhun ktn gördüm. bunlar doaüstü belirtiler gerçekletiren cinlerin ruhlarıdır. her eye gücü yeten tanr'nn büyük gününde olacak sava için bütün dünyanın kralların toplamaya gidiyorlar. "ite hrşz gibi geliyorum! plak dolamamak ve utanç içinde kalmamak için uyank durup giysilerini üstünde bulundurana ne mutlu!"  kötü ruh, krallar ıbranice* armagedon denilen yere topladılar. yedinci melek tasn havaya boalttı. tapnaktaki tahttan yükselen gr bir ses, "tamam!" dedi. o anda imekler akt, uultular, gök gürlemeleri iitildi. Öyle büyük bir deprem oldu ki, yeryüzünde insan oldu olal bu kadar büyük bir deprem olmamı. büyük kent e bölündü. ulusların kentleri yerle bir oldu. tanr büyük babil'i anmsadı, ona ateli gazabın arabın içeren kâseyi verdi. bütün adalar ortadan kalktı, dalar yok oldu. insanların üzerine gökten tanesi yaklaşık kırk kilo arlnda iri dolu yad. dolu belas öyle korkunç ki, insanlar bu yüzden tanr'ya kfrettiler.

17

yedi tas alan yedi melekten biri gelip benimle konutu: "gel!" dedi. "sana enin suların kenarında oturan büyük fahienin arpırlaca cezay göstereyim. dünya krallar onunla fuhunu arabıyla sarho oldular." bundan sonra melek beni ruh'un yönetiminde le götürdü. orada yedi bal, on boynuzlu, üzeri küfür niteliinde adlarla kaplı krmz bir canavarn üstüne oturmu bir kadın gördüm. kadın, mor ve krmz giysilere bürünmü, altınlar, deerli talar, incilerle süslenmi. elinde iren eylerle, fuhunun irkefikleriyle dolu altın bir kâse vard. alına u gizemli ad yazılmı: kadn, kutsalların ve isa'ya tanklk etmi olanların kanyla sarho olduunu gördüm. onu görünce büyük bir anladtım. melek bana, "neden atn?" diye sordu. "kadn ve onu tayan yedi bal, on boynuzlu canavarn srn ben sana aklayaym. gördün canavar bir zamanlar vard, ama imdi yok. biraz sonra dipsiz derinliklerden acak ve ykma gidecek. yeryüzünde yaayan ve dünya kurulu ber i adlar yaam kitabına yazılmam olanlar canavar görünce aacaktlar. nk o bir zamanlar vard, imdi yok, ama yine gelecek." bunu anlamak için bilgelik gerek. yedi ba, kadnın üzerinde oturduu yedi tepedir; ayn

zamanda yedi kraldr. bunlarn bei dütü, biri duruyor, ötekiye henüz gelmedi. gelince ksa süre kalmas gerek. yaam, ama imdi yok olan canavarn kendisi sekizinci kraldr. o da yedilerden biridir ve ykma gitmektedir. gördüün on boynuz henüz egemenlik sürmemi on kraldr; canavarla birlikte bir saat egemenlik sürmek üzere yetki alacaklar. düşünce birlii içinde olan bu kralar güçlerini ve yetkilerini canavara verecekler. kuzu'ya kar savaacaklar, ama kuzu onlar yenecek. çünkü kuzu, rablerin rabbi, krallarn kral'dr. o'nunla birlikte olanlar, çarlm, seçilmi ve o'na sadk kalm olanlardır." bundan sonra melek bana, "u gördüün sular -fahienin kenarında oturduu sular- halklar, toplumlar, uluslar ve dillerdir" dedi. "gördüün canavarla on boynuz fahieden nefret edecek, onu perian edip çıplak brakacaklar. etini yiyip kendisini atete yakacaklar. çünkü tanrı, amacın gerçekletirme isteini onların yüreine koymutur. öyle ki, tanrı'nın sözleri yerine gelinceye dek krallıklarn canavara devretmekte sözbirlii edecekler. gördüün kadın dünya krallar üzerinde egemenlik süren büyük kenttir."

18

bundan sonra büyük yetkiye sahip baka bir meleğin gökten indiini gördüm. yeryüzü onun görkemiyle aydınlandı. melek gür bir sesle bard: "ykld! büyük babil ykld! cinlerin barna, her kötü ruhun ura, her murdar* ve irenç kuun sna oldu. çünkü bütün uluslar azgın fuhunun arabından içtiler. dünya krallar da onunla fuhu yaptılar. dünya tüccarlar onun ar sefahatiyle zenginletiler." gökten baka bir ses iittim: "ey halkım!" diyordu. "onun günahlarna ortak olmamak, urad belalara uramamak için çok oradan! çünkü üst üste yılan günahlar göe eriti, ve tanrı onun suçların anmsad. babil nasl davrandysa, karlın ona aynen verin, yaptıklarının iki katn ödeyin. hazırlad kasedeki içkinin iki katn hazırlayp ona içirin. kendini yücelttii, sefahate verdi oranda ıstrap ve kader verin ona. çünkü içinden diyor ki, 'tahtında oturan bir kraliçeyim, dul deilim. asla yas tutmayacam!' bu nedenle bana gelecek belalar ölüm, yas ve ktlk- bir gün içinde gelecek. ate onu yiyip bitecek. çünkü onu yargılayan rab tanrı güçlüdür. 'kendisiyle fuhu yapan ve sefahatte yaayan dünya krallar onu yakan atein dumanı görünce onun için alayp dövünecekler. çektii straptan dehete düşecek, uzakta durup, 'vay bana koca kent, vay bana güçlü kent babil! bir saat içinde cezan buldun' diyecekler. 'dünya tüccarlar onun için alayp yas tutuyor. çünkü malların satın alacak kimse yok artk. altın, gümüşü, deerli talar, incileri, ince keteni, ipei, mor ve kırmızı kumalar, her çeit kokulu aac, fildiinden

yapılm her çeit eyay, en pahal aaclardan, tunç, demir ve mermerden yapılm her çeit mal, tarçn ve kakule, buhur, güzel kokulu ya, günnük, arap, zeytinya, ince un ve buday, srlar, koyunlar, atlar, arabalar ve köleleri, insanların canın satın alacak kimse yok artk. ("diyecekler ki, 'canın çektii meyveler elinden gitti, bütün deerli ve göz alıcı malların yok oldu. insanlar bunlar bir daha göremeyecek.' babil'de bu mallar satarak zenginleen tüccarlar, kentin çektii straptan dehete düşecekler. uzakta durup alayacak, yas tutacaklar. 'vay bana, vay!' diyecekler. 'ince keten, mor ve kırmızı kuma kuanım, altın, deerli ta ve incilerle süslenmi koca kent! once büyük zenginlik bir saat içinde yok oldu.' "gemi kaptanlar, yolcular, tayfalar, denizde çalışanların hepsi, onu yakan atein dumanı görünce uzakta durup, 'koca kent gibisi var mı?' diye feryat ettiler. (balarna toprak döktüler, yas tutup alayarak feryat ettiler: 'vay bana koca kent, vay! denizde gemileri olanların hepsi onun sayesinde, onun deerli mallarıyla zengin oldular. kent bir saat içinde viraneye döndü.' ey gök, kutsallar, elçiler, peygamberler! onun bana gelenlere sevinin! çünkü tanrı onu yargılayp hakkını aldı." sonra güçlü bir melek deirmen tana benzer büyük bir ta kaldırıp denize atarak öyle dedi: "koca kent babil de ite böyle iddetle alacak ve bir daha görülmeyecek. artk sende lir çalışanların, ezgi okuyanların, kaval ve borazan çalışanların sesi hiç iitilmeyecek. artk sende hiçbir el sanatının ustası bulunmayacak. sende artk deirmen sesi duyulmayacak. artk sende hiç kandil parlamayacak. sende artk gelin güvey sesi duyulmayacak. senin tüccarların dünyanın büyükleriydi. bütün uluslar senin büyüclüğüne yoldan sapmı. peygamberlerin, kutsalların ve yeryüzünde boazlanan herkesin kan sende bulundu."

19

bundan sonra gökte büyük bir kalabalığın sesini andran yüksek bir ses iittim. "haleluya!" diyorlardı. "kurtar, yücelik ve güç tanrımız'a övgüdür. çünkü o'nun yargılar doru ve adildir. yeryüzünü fuhuyla yozlatran büyük fahieyi yargılayp kendi kullarının kanını öcünü aldı." ikinci kez, "haleluya! onun duman sonsuzlara dek tutecek" dediler. yirmi dört ihtiyarla dört yaratık yere kapanıp, "amin! haleluya!" diyerek tahtta oturan tanrı'ya tapındılar. sonra tahttan bir ses yükseldi: "ey tanrımız'n bütün kullar! küçük büyük, o'ndan korkan hepiniz, o'nu övün!" ardından büyük bir kalabalığın, gürül gürül akan suların, güçlü gök gürlemelerinin sesine benzer sesler iittim. "haleluya!" diyorlardı. "çünkü her eye gücü yeten rab tanrımız egemenlik sürüyor. sevinelim, coalm! o'nu yüceltelim! çünkü

kuzu'nun düünü balyor, gelini hazırlad. giymesi için ona temiz ve parlak ince keten giysisi verildi." ince keten kutsalları adıl ilerini simgeler. sonra melek bana, "yaz!" dedi. "ne mutlu kuzu'nun düün ölenine çarlm olanlara!" ardından ekledi: "bunlar gerçek sözlerdir, tanr'nın sözleridir." ona tapınmak üzere ayaklarına kapandı. ama o, "sakın yapma!" dedi. "ben de senin ve isa'ya tankın sürdüren kardelerin gibi bir tanr kulluyum. tanr'ya tap! çünkü isa'ya tanklık, peygamberlik ruhunun özüdür." bundan sonra göün açılmı olduunu, beyaz bir atn orada durduunu gördüm. binicisinin adı sadk ve gerçek'tir. adaletle yargılar, savar. gözleri alev alev yanan ate gibidir. banda çok sayıda taç var. üzerinde kendisinden baka kimsenin bilmedii bir ad yazılır. kana batırlm bir kaftan giymiti. tanr'nın sözü adıyla anılır. beyaz, temiz, ince ketene bürünmü olan gökteki ordular, beyaz atlara binmi o'nu izliyorlardı. azından uluslar vuracak keskin bir kılıç uzanıyor. onlar demir çamakla güdecek. her eye gücü yeten tanr'nın ateli gazabın arabın üreten masarayı kendisi çineyecek. kaftanın ve kalçasının üzerinde u ad yazıldı: bundan sonra güneşe duran bir melek gördüm. göün ortasında uçan bütün kular yüksek sesle çardı: "kralların, komutanların, güçlü adamların, atlarla binicilerinin, özgür köle, küçük büyük, hepsinin etini yemek için toplanın, tanr'nın büyük ölennine gelin!" (sonra canavar, dünya kraların ve onların orduların, ada binmi olan'la o'nun ordusuna karşı savaşmak üzere toplanmı gördüm. canavarla onun önünde doğüstü belirtiler gerçekleştiren sahte peygamber yakalandı. sahte peygamber, canavarn iaretini alıp heykeline tapanlar bu belirtilerle sapıtmı. her ikisi de kükürtle yanan ate gölüne diri diri atıldı. geriye kalanlar, ata binmi olan'ın azından uzanan kılıçla öldürüldü. bütün kular bunların etiyile doydu.

20

sonra bir melein gökten indiini gördüm. elinde dipsiz derinliklerin anahtar ve büyük bir zincir vardı. melek ejderhay -iblis ya da eytan denen o eski yılan- yakalayp bin yıl için balad. bin yıl tamamlanncaya dek uluslar bir daha sapırmaması diye onu dipsiz derinliklere attı, oraya kapayıp girişi mühürlüdü. bin yıl geçtikten sonra ksa bir süre için serbest bırakılması gerekiyor. bazı tahtlar ve bunlara oturanlar gördüm. onlara yargılama yetkisi verilmişti. isa'ya tanklık ve tanr'nın sözü uruna bağ kesilenlerin canlarını da gördüm. bunlar, canavara ve heykeline tapmam, alınlarına ve ellerine onun iaretini almam olanlardı. hepsi dirilip mesih'le birlikte bin yıl egemenlik sürdüler. ilk dirili budur. ölümlerin geri kalan bin yıl tamamlanmadan dirilmedi.

ilk diriliye dahil olanlar mutlu ve kutsaldı. ikinci ölümleri bunların üzerinde yetkisi yoktu. onları tanr'nın ve mesih'in kahinleri* olacak, o'nuyla birlikte bin yıl egemenlik sürecekler. bin yıl tamamlanncaya eytan atıldı zindandan serbest bırakıldı. yeryüzünün dört bucağındaki uluslar -göğ'le magog'u- saptırmak, sava için bir araya toplamak üzere zindandan çıkacak. toplananların sayısı deniz kumu kadar çoktu. yeryüzünün dört bir yanından gelerek kutsalların ordugahını ve sevilen kenti kuattılar. ama gökten ate yadı, onları yakıp yok etti. onları saptıran iblis ise canavarla sahte peygamberin de içinde bulunduğunu ate ve kükürt gölüne atıldı. gece gündüz, sonsuzlara dek ikence çekeceklerdir. sonra büyük, beyaz bir taht ve tahtta oturan gördüm. yerle gök önünden kaçtı, yok olup gittiler. tahtın önünde duran küçük büyük, ölümleri gördüm. sonra kitaplar açıldı. yaam kitabı denen baka bir kitap daha açıldı. ölümler kitaplarında yazılanlara bakılarak yaptıklarına göre yargılandı. deniz kendisinde olan ölümleri, ölüm ve ölümler diyarı da kendilerinde olan ölümleri teslim ettiler. her biri yaptıklarına göre yargılandı. ölüm ve ölümler diyarı ate gölüne atıldı. ite bu ate gölü ikinci ölümdür. ad yaam kitabına yazılmamış olanlar ate gölüne atıldı.

21

bundan sonra yeni bir gökle yeni bir yeryüzü gördüm. çünkü önceki gökle yeryüzü ortadan kalktı. deniz de yoktu artık. kutusal kentin, yeni yeryüzü'nün gökten, tanr'nın yanından indiini gördüm. güveyi için hazırlanmış süslü bir gelin gibiydi. tahttan yükselen gür bir sesin öyle dediğini iddia ettim: "ite, tanr'nın konutu insanların arasındadır. tanr onların arasında yaayacak. onlar o'nun halk olacaklar, tanr'nın kendisi de onların arasında bulunacak. onların gözlerinden bütün yalar sülecek. artık ölüm olmayacak. artık ne yas, ne alay, ne de strap olacak. çünkü önceki düzen ortadan kalktı." tahtta oturan, "ite her eyi yeniliyorum" dedi. sonra, "yaz!" diye ekledi, "çünkü bu sözler güvenilir ve gerçektir." bana, "tamam!" dedi, "alfa* ve omega*", balıngöç ve son ben'im. susayana yaam suyunun pınarından karlıksız su vereceğim. galip gelen bunları miras alacak. ben onun tanrı olacağım, o da bana oul olacak. ama korkak, imansız, ırenc, adam öldüren, fuhı yapan, büyüğü, putperest ve bütün yalanlara gelince, onların yeri, kükürtle yanan ate gölüdür. ikinci ölüm budur." son yedi belayla dolu yedi tas tayan yedi meleğin biri gelip benimle konutu. "gel!" dedi, "kuzu'ya e olacak gelini sana göstereyim." sonra melek beni ruh'un yönetiminde büyük, yüksek bir dağ götürdü. oradan bana gökten, tanr'nın yanın-

dan inen ve o'nun görkemiyle ldayan kutsal kenti, yeralım'ı gösterdi. kentin lts çok deerli bir tan, billur gibi parldayan yeim tann ltsna benziyordu. (büyük ve yüksek surlar ve on iki kaps vardı. kaplar on iki melek bekliyordu. kapların üzerine israiloullar'nn on iki oymanın adlar yazlmt. douda üç kap, kuzeyde üç kap, güneyde üç kap, batda üç kap vardı. kenti çevreleyen surların on iki temel ta bulunuyordu. bunların üzerinde kuzu'nun on iki elçisinin adları yazlıydı. benimle konuan meleğin elinde kenti ve kent kaplıyla surlar ölçmek için altın bir ölçü kam vardı. kent kare biçimindeydi, uzunluu enine eitti. melek kenti kamla ölçtü, her bir yan 12 000 ok atm geldi. uzunluu, eni ve yüksekli birbirine eitti. melek surlar da ölçtü. kulland insan ölçüsüne göre 144 arınd. surlar yeimden yapıldı. kent ise, cam duruluunda saf altındandı. kent surların temelleri her tür deerli tala bezenmiti. birinci temel ta yeim, ikincisi lacivertta, üçüncüsü akik, dördüncüsü zümrüt, beincisi damarlı akik, altıncı kırmızı akik, yedinci sarı yakut, sekizinci beril, dokuzuncusu topaz, onuncusu sarı zümrüt, onbirinci gökyakut, onikinci ametistti. (on iki kap on iki inciydi; kapların her biri birer inciden yapıldı. kentin anayolu cam saydamında saf altındandı. kentte tapnak görmedim. çünkü her ey gücü yeten rab tanrı ve kuzu, kentin tapnadr. aydınlanmak için kentin güne ya da aya gereksinimi yoktur. çünkü tanrı'nın görkemi onu aydınlatıyor. kuzu da onun ırısdr. uluslar kentin nda yürüyecekler. dünya krallar servetlerini oraya getirecekler. kentin kapları gündüz hiç kapanmayacak, orada gece olmayacak. ulusların görkemi ve zenginli oraya tanacak. oraya murdar* hiçbir ey, ırnç ve aldatıcı iler yapan hiç kimse asla girmeyecek; yalnız adları kuzu'nun yaam kitabında yazlı olanlar girecek.

22

melek bana tanrı'nın ve kuzu'nun tahtından çıkan billur gibi berrak yaam suyu rman gösterdi. kentin anayolunun ortasında akan rman iki yanında on iki çeit meyve üreten ve her ay meyvesini veren yaam aac bulunuyordu. aacın yapıkları uluslara ifa vermek içindir. artık hiçbir lanet kalmayacak. tanrı'nın ve kuzu'nun taht kentin içinde olacak, kullar o'na tapnacak. o'nun yüzünü görecek, alnlarında o'nun adını taşıyacaklar. artık gece olmayacak. ıra na da güne na da gereksinimleri olmayacak. çünkü rab tanrı onlara k verecek ve sonsuzlara dek egemenlik sürecekler. melek

bana, "bu sözler güvenilir ve gerçektir" dedi. "peygamberlerin ruhlarının tanrı olan rab, yakın zamanda olmas gereken olayları kullarına göstermek için meleğini gönderdi." "ite tez geliyorum! bu kitaptaki peygamberlik sözlerine uyan ne mutlu!" bunları iten ve gören ben yuhanna'yım. itip gördüğümde bunları bana gösteren melek tapmak için ayaklarına kapandı. ama o bana, "sakın yapma!" dedi, "ben senin, peygamber kardeşlerin ve bu kitabın sözlerine uyanlar gibi bir tanrı kuluyum. tanrı'ya tap!" sonra bana, "bu kitabın peygamberlik sözlerini mühürleme" dedi, "çünkü beklenen zaman yakındır. kötülük yapan, yine kötülük yapar. kirliliği olan, kirliliğini sürdürsün. doru olan, yine doruyu yapar. kutsal olan kutsal kalır." "ite tez geliyorum! vereceğim ödüller yanımdadır. herkese yaptığın karlı vereceğim. alfa* ve omega*, birinci ve sonuncu, başlangıç ve son ben'im. "kaftanların yıkanan, böylelikle yaam aacından yemeye hak kazanarak kapılardan geçip kente girenlere ne mutlu! köpekler, büyücüler, fuhuş yapanlar, adam öldürenler, putperestler, yalan sevip hile yapanların hepsi darda kalacaklar. "ben isa, kiliselerle* ilgili bu tanklı sizlere iletmiş diye meleğimi gönderdim. davut'un kökü ve soyu ben'im, parlak sabah yıldızı ben'im." ruh ve gelin, "gel!" diyorlar. iten, "gel!" desin. susayan gelsin. dileyen, yaam suyundan karlıksız alsın. bu kitaptaki peygamberlik sözlerini duyan herkesi uyarıyorum! her kim bu sözleri bir ey katarsa, tanrı da bu kitapta yazlı belaları ona katacak. her kim bu peygamberlik kitabının sözlerinden bir ey çıkarsa, tanrı da bu kitapta yazlı yaam aacından ve kutsal kentten ona düen pay çıkaracak. bunlara tanklık eden, "evet, tez geliyorum!" diyor. amin! gel, ya rab isa! rab isa'nın lütfu kutsallarla birlikte olsun! amin.

